

**Txa²wã¹sũ³na²
Wãn³txa²**

**O Novo Testamento
na língua Nambikuára**

Txa²wā¹sũ³na² Wān³txa²

O Novo Testamento na língua Nambikuára Brasil

As ilustrações nas páginas 11, 25, 54, 56, 107, 110, 178, 182, 190, 233, 287, 299, 349, 379, 397, 416, 424, 576, 606, 713, 722, 761, e 884 são usados cortesia de © 1978 David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações nas páginas 4, 23, 72, 365, 623, 689, e 749 são Horace Knowles, © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações nas páginas 80, 136, 266, 694, 746, e 777 são Horace Knowles e revisado por Louise Bass © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações nas páginas 46, 340, e 527 são Louise Bass, © The British & Foreign Bible Society, 1994.

A ilustração na página 661
é Graham Wade © United Bible Societies, 1989.

Primeira Edição

© 1992, Liga Bíblica do Brasil

Segunda Edição

© 2012, Líga Biblica Internacional

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons Licença

(Atribuição-Uso Não-Comercial-Vedada a Criação de Obras Derivadas)

Você pode copiar, distribuir, exibir e executar a obra sob as seguintes condições:

- **Atribuição.** Você deve dar crédito ao autor original, da forma especificada pelo autor ou licenciante.
- **Uso não-Comercial.** Você não pode utilizar esta obra com finalidades comerciais.
- **Vedada a Criação de Obras Derivadas.** Você não pode alterar, transformar ou criar outra obra com base nesta.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

ÍNDICE

Sũ³na² wãn³txa² ã³yĩ¹lxi² ai³jau³su²

A ² nũ ² a ² wãn ³ txa ²	Por ³ tu ³ kes ² jau ³ xa ²	Pa ² ji ³ na ² nxa ³ nxa ²
Mateus	Mateus (Mt).	1
Markos	Marcos (Mc)	113
Lukas.	Lucas (Lc)	183
Joãu	João (Jo)	290
Atos.	Atos (At)	394
Romanos	Romanos (Rm).	491
1 Korĩntios	1 Corĩntios (1 Co)	557
2 Korĩntios	2 Corĩntios (2 Co)	601
Kálatas	Gálatas (Gl)	629
Efesios.	Efesios (Ef)	646
Filipẽses	Filipenses (Fp).	663
Kolosẽses.	Colossenses (Cl).	674
1 Tesalonisẽses	1 Tessalonicenses (1 Ts).	688
2 Tesalonisẽses	2 Tessalonicenses (2 Ts).	698
1 Timoteo	1 Timóteo (1 Tm).	703
2 Timoteo	2 Timóteo (2 Tm).	715
Tito	Tito (Tt).	723
Filemõ.	Filemom (Fm)	728
Ebreus.	Hebreus (Hb).	731
Tiako.	Tiago (Tg)	771
1 Petro	1 Pedro (1 Pe)	783
2 Petro	2 Pedro (2 Pe)	800
1 Joãu	1 João (1 Jo)	809
2 Joãu	2 João (2 Jo)	821
3 Joãu	3 João (3 Jo)	823
Jutas	Judas (Jd)	825
Apokalipse	Apokalipse (Ap).	830
Mapas		885

16 Jā¹nxe³sxā³ kxā³nhxī¹nai³tā²
a²nū²a²nāu³u¹tai²na² Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² ain³kxi²sxā³ ũ³wha²li¹lain
¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xa²
yxo²ha³kxa¹ wā³ko³nxa³te²tū³
Txa²wā¹sū³na² wān³txai²la¹wa².
Nxe³sxā³ jau³jau¹xai²na² tē³sxā³
a²nū²a² i³tih³nxe³i² a²nū²a²
ko³nxe³ju³ta² wā²nā³ū¹hi² ko³nxe³ti³
kāi³ju³ta² i³wai³kxa²so¹sxā³
wain³txi³ kāi³ju³ta² i³yau¹ū³hi²

nxe³te³lhxā³ kxi³jau³xai²la¹wa². 17 Nxe³jau³xai²li² sa²yxo²we¹kxai²nān²tū³
hxi²kan¹ti³ wain³txi³ o²la³kxi²hī³nx2na³la². Wi¹lo²la³kxi²nū¹hain¹te³lhxā³
sa²hau³ko³kxi²nē³lhī³nx2na³la².

2 Timoteo 3.16-17

Mateus

Je³su²jah³la² a²wī³na²nāu³xu¹tai²na² i³yau¹ū³jau³su²

1 1Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ā³si³wxe³jau³xai²la¹wa². A²nxe³jah¹lai²li²
Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹-
la². Nxe³sxā³ Jah¹lai²na² a²wī³na²nāu³xu¹tai²na² i³yau¹ū³jau³xai²la¹wa².
A²nxe³sxā³ Je³su²jah³la² sū³nu²tu³ Ta³vi²yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ta³vi²-
yah³la² sū³nu²tu³ A³bra³āu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
2Nxa²ha¹te¹ A³bra³āu²ah³lai²na² sa²kxai³lu² a²ki³lha³tu³ I³sa²kah³lo²su²
ta¹hxai²hē¹la². I³sa²kah³la²ki³lha³tu³ Ja³ko²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ja³ko²-
ah³la²ki³lha³nāu³tu³ Ju³ta²ah³lo²su² a²lon³yah³la²nāu³su² nxe³ta¹hxai²hē¹la².
3Ju³ta²ah³la² sa²kxai³lu² a²sī³sa³ka³lxu³nu¹tai²na² so¹ka³tu³ a²ki³lha³nāu³tu³
ha¹li¹ a¹li³lah¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te²na² i³lxa² Pe³re²sah³lo²su² Sa³ra²ah³lo²-
su² nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². Pe³re²sah³la²ki³lha³tu³ Es³ro³mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
Es³ro³mah³la²ki³lha³tu³ A³rāu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 4A³rāu²ah³la²ki³lha³tu³
A³mi³na³ta²bah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³mi³na³ta²bah³la²ki³lha³tu³ Na²a³sō²mah³-
lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Na²a³sō²mah³la²ki³lha³tu³ Sal³mō²mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
5Sal³mō²mah³la² a²sxe³xa³ka³lxa² Ra³ka²ba³ka³lxu³su² nxe³ya³sxā³ a²ki³lha³-
tu³ Bo³a²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Bo³a²sah³la² a²sxe³xa³ka³lxa² Ru²ta³ka³lxu³su²
nxe³ya³sxā³ a²ki³lha³tu³ O³be²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². O³be²jah³la²ki³lha³tu³
Je²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 6Je²sah³la²ki³lha³tu³ Ta³vi²yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³jah¹lai²na² I³sa³e² nū³ka³txa² a²wa³kxē³yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jā¹-
nxe³sxā³ Ta³vi²yah³la² I³sa³e² nū³ka³txa² a²wa³kxē³yah³lai²na² a²sxe³xa³ka³lxa²
a²wi¹lhi¹na² U³ri²ah³la² sxe³xa³ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ya³sxā³ a²ki³lha³tu³
Sa³lo³māu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 7Sa³lo³māu²ah³la²ki³lha³tu³ Ro³bo³āu²ah³-
lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ro³bo³āu²ah³la²ki³lha³tu³ A³bi³a²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
A³bi³a²ah³la²ki³lha³tu³ A³sa²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 8A³sa²ah³la²ki³lha³tu³ Jo³sa³-
fa²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jo³sa³fa²ah³la²ki³lha³tu³ Jo³rāu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
Jo³rāu²ah³la²ki³lha³tu³ O³si³a²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 9O³si³a²sah³la²ki³-
lha³tu³ Jo³tāu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jo³tāu²ah³la²ki³lha³tu³ A³ka²sah³lo²su²
ta¹hxai²hē¹la². A³ka²sah³la²ki³lha³tu³ E³se³ki³a²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 10E³se³ki³-
a²sah³la²ki³lha³tu³ Ma³na³se²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³na³se²sah³la²ki³lha³tu³
A³mō²mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³mō²mah³la²ki³lha³tu³ Jo³si²ah³lo²su² ta¹hxai²-

hē¹la². 11 Jo³si²ah³la²ki³lha³tu³ Je³ko³ni²ah³lo³su² a²lon³ti³nāu³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tāu³a² Ba³bi³lo²na² nū³kā³txa² wxā³sxā³ so¹hxa³kxi²sxā³ Ba³bi³lo²na²ko³-nāu³a² sa³wxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

12 Hā²wxān³txa³ Ba³bi³lo²na²ko³nāu³a² sa³wxe³nyhain¹nū²la² hā²wxān³txa³ Je³ko³ni²ah³la²ki³lha³nāu³tu³ Sa³la³ti³e²lah³lo³su² ta¹hxai²hē¹la². Sa³la³ti³e²lah³-la²ki³lha³tu³ So³ro³ba³be²lah³lo³su² ta¹hxai²hē¹la². 13 So³ro³ba³be²lah³la²ki³lha³tu³ A³bi³u²jah³lo³su² ta¹hxai²hē¹la². A³bi³u²jah³la²ki³lha³tu³ E³li³a³ki²mah³lo²-su² ta¹hxai²hē¹la². E³li³a³ki²mah³la²ki³lha³tu³ A³so²rah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 14 A³so²rah³la²ki³lha³tu³ Sa³to²kah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Sa³to²kah³la²ki³lha³-tu³ A³ki²mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³ki²mah³la²ki³lha³tu³ E³li³u²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 15 E³li³u²jah³la²ki³lha³tu³ E³li³a³sa²rah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². E³li³a³sa²rah³la²ki³lha³tu³ Ma³tā²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³tā²ah³la²ki³-lha³tu³ Ja³ko²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 16 Ja³ko²ah³la²ki³lha³tu³ Jo³se²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sxe³xa³ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³ri²a³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² wēn³su² Je³su²jah³lo²su² a³li³lah¹-ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah³la² Je³su²jah³la² i²yī¹li²hain¹jau³xa²sa¹. Kris²tu³jah³lo²su¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³jau³xa²su² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³-su² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah³la²nū³a² so¹jah³lai²la¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

17 Jā¹nxe³jut³su² Je³su²jah³la² sū³na²nāu³su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ A³bra³āu²-ah³la² ā³si³wxe³ki³ka³tu³ Ta³vi²yah³la² hāi¹nxā¹ki³kxai²nān²tu³ a²sū³na²nāu³xa² i²yī¹lih²xai³ain¹te²nāu³tu³ hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²sxā³ 14 nxe³ki³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ Ta³vi²yah³la² ā³si³wxe³ki³ka³tu³ hu³ Ba³bi³-lo²na²ko³nāu³a² sa²tā²nyhain¹tāu³nai³tā² hāi¹nxā¹ki³kxai²nān²tu³ a²sū³na²nāu³xa² i²yī¹lih²xai³ain¹te²nāu³tu³ hi³ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²sxā³ 14 nxe³-ki³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxūn³sxā³ Ba³bi³lo²na²ko³nāu³a² sa²tā²nyhain¹tāu³nai³tā² ā³si³wxe³ki³kxai²nān²tu³ hu³ Kris²tu³jah³la² a³li³lah¹ju³ta² hāi¹nxā¹ki³kxai²nān²tu³ a²sū³na²nāu³xa² i²yī¹lih²xai³ain¹te²nāu³tu³ hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ ha¹li¹ wxa²-sa²so¹xi²sxā³ 14 nxe³ki³te²ju²hē³la².

Je³su² Kris²tu³jah³la² a³li³lah¹jau³su²

18 Jā¹nxe³jut³su² Je³su² Kris²tu³jah³la² a³li³lah¹jau³su² nxe³te³nah¹lxī¹. Ma³ri²a³-ka³lxai²na² Je³su²jah³la² a²hā³ka³nai²na² nxe³ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² Jo³se²ah³la² so¹nyhu¹kxi³ju³ta²nū³a² e³hau³kon³ta³lu²nain¹ta¹hxai²hē¹la². E³hau³kon³ta³lu²-nain¹nū²la² yxān¹ta¹ so¹nyhu¹xa³ta³lxa¹ Ma³ri²a³ka³lxa² wēh³ni³ta¹hxai²hē¹la². Hai³txi³ Jo³se²ah³lo²la³ win¹txi²nxa³ta³lxa¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹-la² te²hi²sen³su² wē³sai²la² a²e¹nai²na² ūh³wxe³ni¹ta¹hxai²hē¹la². 19 Nxa²ha¹te¹ Jo³se²ah³lo²kxai³lu² ju¹ta¹li² ā³ne³wxe³nū²la², Ma³ri²a³ka³lxa² wēh³ni³ju³ta² ā³ne³-wxe³nū²la² a²e¹na² ne³kxe³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Ne³kxe³kxi²nha²te³nah¹lxī¹:

—~Wain³txi³ kāi³jah³lo²sa¹xā¹. Hai³txi³ kuh³lxa³thin¹sxā³ kāi³te²txā³xā¹. Ta¹ka³lxai²na² wē³sa² wēh³ni³kxa² wet¹sa²jah³lo²sxa³xā¹. Nxe³kxan²ti³ kwa² i³āu²lxī²sa²ju³ta² ten³sa²nxa³nhā¹. Nxe³sa²nxa³ha²kxai³ kwa² hāi³a² ā³a¹tū¹-xā¹. Ma³ri²a³ka³lxa² ā³a¹tū¹xā¹. Nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la². 20 Nxe³tāu³ān²tu³ta¹

nũ¹hain³nha²tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³jah¹la² oh³xan¹jah¹la² wxa²kan³-
sxã³ wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³ka³tu³ Jo³se²ah³la² sxa³sxã³ ãu³xi²ta¹hxai²hẽ¹la².
Ãu³xi²tãu³a² ã³nhsi²sxã³nho³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ã³nhsi²sxã³nho³kxi²te³nah¹-
lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³jah¹la² ã³tĩ³sxã³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³se²ah³lãĩ³. Ta³vi²yah³lu¹ta² a²ne³sa³wit³si¹lxi¹. Txa²wãn³txa² e³kxi¹-
nx2ta¹jau³xa² wi¹lain³kxi¹sẽ¹li¹. “Ta¹ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxa² so¹nha¹tũ¹xã¹.”

Nxi¹lxi¹. Nxe¹nha²kxai³ hxi²waun³txi³txa³hẽ¹li¹. Ta¹ka³lxi²na² so¹sẽ¹li¹. Wẽ³sai²na²
ta¹ka³lxa² wẽh³ni¹kxa² hai³txi³ yuh³xai²nãn¹te² we¹kxe³su² nxe²nxa³i¹. Yxãn¹ta¹
Sũ³na² yãu³ka³jxah¹la² te²hi²sen³su² wĩn¹txi²nxa³kxan²ti³ wẽ³sa² wet¹jah¹lai²la¹-
wi¹. ²¹A²nxe³ta¹ka³lxa² wẽ³sa² a³li³lah¹kxi²tu¹wi¹. A²ki³lha³lxa² a³li³lah¹kxi²tu¹wi¹.
Nxe³kxai²nãn²tu³ a²ĩ³lxa² Je³su²jah³lo²su¹ nxe²i³yĩ¹li²txa²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ hã²-
wxãn³txa³ wẽ³sai²li² txon¹nũ²la² a²nũ²a²nãu³xai²na² kō³nxe³ti³ kãĩ³ain¹ju³ta²
a²yo²ha³kxa¹ ã³wa²sut¹ti³hit¹tain¹tu¹wi¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²²A²nxe³jau³xai²na² kxã³nhsi¹nai³tãn²jau³xa² Sũ³na² i³hen³txi²tũ³kã³-
txai²na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽx¹ta³la³ jau³xain²txi³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³jau³xu¹tai²na² te³nah¹lxi¹:

²³—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Tu¹ha³ka³lxa² in³txa² wĩn¹ti²nxa³ta¹ka³lxa²
wẽh³ni¹tu¹wi¹. Wẽh³ni¹ka³tu³ wẽ³sai²li² a²ki³lha³lxi²li² a³li³lah¹kxi²tu¹wi¹.
Nxe³kxai²nãn²tu³ a²ĩ³lxa² i³lxi³hain¹tu¹wi¹. E³ma³nu²e²lah³lo²su¹. Nxe³ta¹-
hxai²hẽ¹la². A²nxe³te² i³lxi²na² a²si³yxau³tãu³khai³xai²na² Txa²wã¹sũ³na²
ã³nũ²kxi²sxã³ yxau³ah³nẽ³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁴Nxe³nũ²la² hã²wxãn³txa³ Jo³se²ah³lo²kxai³ txu¹lxi²ka³tu³ i³-
sa²yxau³ta¹hxai²hẽ¹la². I³sa²yxau³nũ²la² oh³xa² sa²si¹hã³jah¹lai²na²
wãn³txai²na² sa²yo²we¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²yo²we¹te³na¹ Ma³ri²a³ka³-
lxa²kxai³lu² so¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²⁵So¹kxan²ti³ hai³txi³ ã³whĩn¹txi³nyha¹sxã³
o²la³kxi²nyha¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Wẽ³sai²kxai³lu² a³li³lah¹xa³ta³lxa¹ ã³-
whĩn¹ti³nyha¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ wẽ³sai²li² a³li³la²kxi²te³na¹
wẽ³sai²na² i³yĩ¹li²yha³ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³lo²su¹ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a²nãu³xa² u²lxan¹ko³xa² wxã³ain¹jau³su²

2 ¹Jã¹nxe³ju³kxai³lu² kxã³nhsi¹nu¹tai²na² E³ro²jah³la² kãĩn²jah¹la² Ju³-
te²an¹ko³xa² a²wa³kxẽn³yah³la² yxau²xai³lhi¹nu¹tai²na² Je³su²jah³la²
a³li³lah¹ta¹hxai²hẽ¹la². Be³lẽ²thĩ³na² Ju³te²a²ko³xan¹thĩ³na² a³li³lah¹ta¹hxai²hẽ¹-
la². Nxe³tãu³ãn²tu³ a²nũ²a² a²hoh³lxi³khai¹nũ³kã³txa² ha³lo²a² u²lyxau¹ko³xa²
u³je³na² a³li³xi²tãu³an¹ko³xa² a³li³xain¹nũ²la² wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³ain¹-
nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² Ju³te²a² ko³xan¹thĩ³na² kãĩn²khai¹lxnxe³thĩ³nãn²ta³
ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi¹hain¹sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

²—~Ih¹nũ¹la³ta³ Ju³te²a² wa³kxẽn³yah³lo²nũ³a² kwẽn¹ta² a³li³lah¹-
jah¹la² he¹ji¹wi¹? Txa²ha³lo²a² a³li³sĩ¹na¹hĩ¹nai³tã² a²hxi³ka²ta³khai³xa²
ĩ²sĩ¹na¹hẽ³li¹. Nxe³ka³tai²na² ĩ²sĩ¹na¹ha²kxai³ wẽ³sai²li² sa²nẽn¹kxi²te³lhxã³
wxã³ye¹nx2ti³nha¹wi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Nxe³nxa²ha¹te¹ nxe³jau³jau¹xai²na² ain³kxain¹nũ²la² E³ro²jah³la² yuh³lxi³khaix¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~A²wa³kxẽn³yah³lo²sa¹ju³ta² sa²tã³ni²lã³kxi²sa²te³na³na¹. Nha²jau³su² E³ro²-jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxũn³sxã³ Je³ru³sa³lẽ²tũ³ka³txa² whã²na¹ E³ro²jah³la² yã¹nxe² yuh³lxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴Nxe³te²kxa³ya³lhu² E³ro²jah³lai²na² te²hi²sen³su² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³nãu³xa² nxe³te²he³la³kxa² a³yã³nũ²kxi²xi²si¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Wã³nxĩn¹te² si²yxau³tũ³ka³txi³nãu³xa² i³kaix¹ltha²kxai³ ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³-su² nũ³ka³txa² i³kaix¹ltha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tãu³lot³jah¹la²nũ³ãn²ta² a³li³la¹jen³nũ³a² ih¹nũ¹la³ta³ a³li³la¹ji¹wi¹? Nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁵Nxe³nxa²ha¹te¹ i³ye³sxã³ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Be³lẽ²thĩ³na² Ju³te²a² ko³xan¹thĩ³na² a³li³la¹kxi²nẽ³tu¹wi¹. Sũ³na² hen³txi³jah¹lai¹tã³ Sũ³na² wãn³txa² au³hxai²jau³yai¹tã² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

⁶“Wxã²na² Be³lẽ²thĩ³nãn¹tũ³ka³txi³si²yah³lxi¹lxi¹. Ju³te²a²ko³-xan¹thĩ³nãn¹tũ³ka³txi³syah¹lxi¹lxi¹. Thĩn³kãi²nxa³te²hũ³kxan²ti³ Ju³te²a² hxi²kan¹te²nãu³xai²na² kãin²te²lo³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³sxã³wxa²nũ³ka³txa² a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la²nũ³a² hxi²kan¹ta² si³-yxau³ti³lo³nx²tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tũ³ txa²nũ³ka³txai²na² i³sa³e²nũ³ka³txi³su² txa²nũ³ka³txi³su² ha²kxai³ a²wa³kxẽn³no³nĩn¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³-txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

⁷Nxe³nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lu¹ta²kxai³lu² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² hã³a² kaix¹tain¹sãn²nũ²la² hi³ka²ta³u¹ta²na² wxã³je²nãu³wa³kxai³tã² i³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁸I³wã³txi³sxã³ i²so¹nũ²la² Be³lẽ²thĩ³na² i³sa²si¹-hã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³sa²si¹hã³ain¹te³nah¹lxi¹:

(Mateus 2.6)

—~Be³lê²thi³na² ai³jah¹lxi³hê¹li¹. Ai³yah³lxin¹kxai²nân²tu³ wê³sai²li² â³ten³khai¹-
nxe³jah³lxi³hê¹li¹. Â³ten³sxã³ i³ha¹txi²yah³lxin¹kxai²nân²tu³ i³hen³txi³sah¹lxi³hê¹li¹.
Sah¹lxin¹kxai²nân²tu³ hã²wxã³txa³ wxã³nũ³na¹tu¹wi¹. Wxã³na¹kxai²nân²tu³ sa²-
nên¹kxi²nũ³na¹tu¹wi¹. E³ro²jah³la² i³ki³ha¹kain¹sxã³ e³kxi²ta¹hxai²hê¹la².

9Nxe² e³ta³lun²nxa²ha¹te¹ a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
â³waix3tain¹ta¹hxai²hê¹la². Â³waix3tain¹tãu³ hi³ka²tai³ta³lxi² u³je³na² a³li³-
xi²tãu³an¹ko³xai²na² a³li³ai¹nhi¹nai³tã² i²ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³
hi³ka²tain²txi³ i²xain¹ta¹hxai²hê¹la². I²xain¹ka³tu³ ai³ain¹tih³na² ne³ka³ta²-
ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ne³ka³ta²ain¹sxã³ wê³sai²na² sxã³thi³na² â³nha³u³kot3si¹na¹
â³yit1ta¹hxai²hê¹la². 10Jã¹nxe³jut3su² ai³ain¹tãu³a² hi³ka²tain²txi³ i²ain¹te³na¹
kãin²ka³li³hain¹ta¹hxai²hê¹la². 11Nxa²ha¹te¹ ai³nũ³la² sxi²ha² wê³sa² sxã³thi³-
na² a³txain¹nũ³la² â³wi¹hain¹ta¹hxai²hê¹la². Â³wih¹ka³tu³ Wê³sai²na² i²i² Wê³sa²
hã³ka³na² Ma³ri²a³ka³lxa² i²i² nxe³ain¹ta¹hxai²hê¹la². I²ain¹ka³tu³ â³ka³ti³wxe³-
sãn²nũ³la² sa²nên¹kxain¹ta¹hxai²hê¹la². Sa²nên¹kxain¹tãu³a² yen³kxa² wi¹kxa²
ũ³hũ¹ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ou²ro²ki³a² ũ³hũ¹ha²kxai³ wi¹lũ³tũ³xa² in³se²su²tũ³xa²
ũ³hũ¹ha²kxai³ wi¹lũ³jau³xa² mi²ra³jau³xa² ũ³hũ¹ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hê¹la².

12Nxe² ta³lu²nain¹nũ³la² hã²wxã³txa³ a³li³xain¹ta¹hxai²hê¹la².
Kxã³nxai²tã² Be³lê²thi³na² a³li³xai¹nxa³ta³lxa¹ hxi²sxã³nhon³yah³-
lxi³ta¹hxai²hê¹la². Hxi²sxã³nhon³yah³lxi³te³nah¹lxi¹, Txa²wã¹sũ³na²
i³ye³kxain¹ta¹hxai²hê¹la². I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. E³ro²jah³lai¹tã² sxi²ha² â³wa³lah³lxi³txa³hê¹li¹.
Nxe³ta¹hxai²hê¹la². Nxe² hxi²sxã³nhon³yah³lxi³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³
tih³na² wxã³ain¹tih³nai¹tã² i³xai¹nxa³ha²kxai³ tih³nu³ â³lxi³ i³xai¹nha²-
kxai³ nxe³ta¹hxai²hê¹la².

E³ji²ta²ko³xa² ih³sau³nain¹jau³su²

13Nxe³nxa²ha¹te¹ tih³nu² â³lxi³ i³xain¹tãu³a² Jo³se²ah³la² sxã³sxã³
ãu³xi²nũ³la² hxi²sxã³nhon³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² ha³-
lo²an¹jah¹la² i³ye³kxi²ta¹hxai²hê¹la². I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³se²ah³lãi³. I³sa²yxau³txu¹li¹. Wê³sai²na² tẽ³i² a²hã³ka³nãin²txi³ tẽ³i²
nxẽ³ka³tu³ E³ji²ta²ko³xa² ih³saun³txa²hê³li¹. E³ro²jah³la² Wê³sa² i³su²lhã³te³-
na³li¹. Nxe³ha²kxai³ wa³su³txi³ ih³saun³jah¹lxi³hê¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nân²tu³
hã³lo²ai²i² yxau²xai³jah¹lxi³hê¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nân²tu³ yxau²ta³lun²na³na¹.
Nxe³kxai²nân²tu³ i³hen³txi³nx2ta¹tu¹wi¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³ta¹hxai²hê¹la².

14Nxe² hxi²sxã³nhon³ta³lun²nũ³la² txu¹lxi²ka³tu³ wê³sai²na² tẽ³i² a²hã³-
ka³nãin²txi³ tẽ³i² nxe³ka³tu³ ka³nxah³tãu³an²tu³ wa³su³txi³ ih³saun³sxã³
E³ji²ta²ko³xa² ai³ain¹ta¹hxai²hê¹la². 15Hã²wxã³txa³ E³ji²ta²ko³xa³nãu³a²
yxau²xai³lain¹ta¹hxai²hê¹la². E³ro²jah³la² ka³te³na² he¹tãu³a² yxau²xai³-
lain¹ta¹hxai²hê¹la². Jã¹nxe³jut3su² kxã³nxai³tã² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
hen³txi³jah¹la² jau³xau³hxai²tẽx1ta² e³ta¹hxai²hê¹la². E³te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³na² Si³yxau³jah¹lo²na¹xai²na² Txa²ki³lha³lxa²khai³xai²na² E³ji²ta²ko³-
nãu³a² i³kaix1sxã³ sa²sai¹ai¹na¹hê³li¹. Nxe³jau³xau³hxai²tẽx1tã² nxe³ta¹hxai²hê¹la².

Wē³ha³lxa² sun²tā¹ain¹jau³su²

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ a²hoh³lxi³su² nū³ka³-txai²na² wa³li²nxa³ju³ta³nū³a² i²nū²la² i³an³txi³khai¹Ita¹hxai²hē¹la². Ĩ³an³txi³te³nah¹lxi¹. A²sa³wi³ha³lxa² kwa³na³te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Be³lē²thi³na² ā³nxai² Ra²ma²thi³na² ā³nxai² ha³lo²a² ti²ta³lo³kxai²na² ā³nxai² nxe² ā³ten³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²-nān²tu³ in³txa² wē³ha³lxa² jū¹lxi³te²a² kwē³kxa² ye³ha¹li¹ kwē³kon³sxā³ hi¹nai¹nxa³kxai²nān²tu³ nxe³te²na² a²yxo²ha³kxa¹ i³sun²tā¹jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³-tox3ā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ju³ta²na² E³ro²jah³lai²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹: —~Nxe³na¹kxai²nān²tu³ Wē³sai³ta³lxi² i³su²lhā³kxai¹na¹tū¹xā¹. Nxe³ta¹-hxai²hē¹la². 17 Jā¹nxe³jut3su² kxā³nxai³tā² Je³re³mi²ah³lu¹ta²na² wān³txa² jau³xau³hxai²tēx1ta² e³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

18 —~Ra²ma²thi³nān¹tū³ka³txa² kāin² nā³ni² kāin² i³ain²ta³kxi² nxe³-ain¹te²sin²tai¹. Ra³ke²la³ka³lxa²na² sa²kxai³lu² a²wē³ha³lxi³khai³xa² i³nān³kxain¹na³li¹. Wē³ha³lxan²tu³ sun²tā¹hxa³kxain¹na³li¹. Nxe³ju³tan¹-te²kxa³yā³lhu² hxi²kan¹txi³ a²ka³lxa¹te²nāu³xa² ya³lo³txai¹nxa³lho³li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³nān²ti³ kxā³nxu¹ta²na² Ra³ke²la³ka³lxi³-nu¹ta²kxai³lu² ya³lu²te¹lhxā³ nxe³hī¹nu¹ta²na² kāin² nān³ta¹hxai²hē¹la². A²wē³ha³lxi³khai³xa² wi¹ton²kxi²nxa³ta³lxa¹ ā³nhi²ka¹txa³ha²kxai³ kāin² nān³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxaix3jā¹nxūn³sxā³ Ra²ma²thi³nān¹ta¹ka³lxi³-nāu³xa² te²yā¹nxe² nān³nain¹ta¹hxai²hē¹la².

E³ji²ta²ko³xa² a³li³sxā³ i³xain¹jau³su²

19 Nxe³nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ E³ro²jah³lai¹tā² ya³lu²ta¹hxai²hē¹-la². Ya³lu²nū²la² Sū³na² ha³lo²an¹jah¹la² wxā³ta¹hxai²hē¹la². Wxā³te³na¹ Jo³se²ah³lo²kxai³lu² sxa³sxāu³xi²nū²la² hxi²sxā³nhon³tāu³a² i³ye³kxi²nha²-ta¹hxai²hē¹la². Ĩ³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

20 —~Nxex3sa²lxi¹. Ĩ³sa²yxau³txu¹li¹. Wē³sai²na² a²hā³ka³nū¹na² nxe³sxā³ tē³txa²hē³li¹. Tē³sxā³ i³xi²txu¹li¹. Ĩ³sa²e²ko³xa² i³xi²txu¹li¹. Wē³sai²na² i³su²lhā³-ain¹ju³ta² ten³jah¹la² ya³lu²na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ i³xi²txu¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe² hxi²sxā³nhon³ta³lun²ka³tū³ i³sa²yxau³ta¹hxai²hē¹la². Ĩ³sa²-yxau³ka³tū³ hā²wxān³txa³ Wē³sai²na² a²hā³ka³nai²na² nxe³sxā³ tē³sxā³ i³xi²yain¹ta¹hxai²hē¹la². Ĩ³sa²e²ko³xai²na² i³xi²yain¹ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³xi²tāu³ān²tu³ a²ha³lo²a² ha³ta³nxe³jau³xa² i³hen³txi²-nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ĩ³hen³txi²nyhain¹te³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~E³ro²jah³lai¹tā² Ju³te²an¹ko³xai²na² Ĩ³sa²e² ko³xa² kāi²nxa³ko³xai²na² ha³txih³xan¹ko³xai²na² a²hxi²kan¹jah¹laix1tā² ya²la³tū³ ya³lu²na²hē³li¹. Ya³lu²-ha²kxai³ a²ki³lha³lxa² Ar³ke³lau²sah³la² ā³wē³not3sxā³ ha³lo²a² wa³kxēn³yah³la² hxi²kan¹txi³lon³na³li¹. Nxe³jau³xai²na² ha³ta³nxe³jau³su² i³hen³txi³nyhain¹ta¹-hxai²hē¹la². Ĩ³hen³txi³nū²la² yuh³lxi³jau³su² thi³na² yxau²xai³thi³nai³tā² hai³txi³ wā³li²sxā³ yxau²xai³to³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe²nxa³kxe³su² hxi²sxā³nhon³txi²-

si¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wā³li²si¹hxa³jau³su² ain³kxi²ha²kxai³ ha³lo²a² ā³xa²
 Ka³li³le²a²ko³xa²nāu³a² I³sa³e² ko³xa² kái²nxa³ko³xai²na² ha³txih³xan¹ko³xai²-
 na² ai³sxā³ yxau²xai³lyain¹ta¹hxai²hē¹la². 23Ko¹xai²na² yxau²xai³lyain¹nū²la²
 Na³sa³re²thi³na² ā³wih¹sxā³ yxau²xai³lyain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut3su² kxā³-
 nxai³tā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹la²nāu³xa² jau³xau³hxai²tēx1ta²
 e³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². E³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Na³sa³re²thi³nān¹jah¹lo²sin¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³txain¹jau³su²

3 1Nxe³nxa²ha¹te¹ jū¹nxa² kxā³nāu³a¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² wxā³ta¹-
 hxai²hē¹la². Ju³te²a² ko³nāu³a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³nāu³a² Jo³āu²
 Ba³tis²jah³la² he¹xai³ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² i²li³te²nāu³a² wxā³kxai²nān²tu³
 Sū³na² Wān³txa² i³hen³txin³txain¹ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txin³tain¹te³nah¹lxi¹:

2—~Nxex3jah³lxi³sa²lxi¹. Wxa²ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta² ā³sxā³ ā³-
 nxa³wā²na³jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³sxā³ i³āin²ta³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³na²
 a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tāu³lot3ju³ta³nū³a² ti³hēn¹te³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

3A²nxe³ju³tai²na² kxā³nxi¹nai³tā² I³sa³i²ah³lu¹ta¹na² Sū³na² wān³txa² i³-
 hen³txi³jah¹lu¹ta¹na² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³jah¹la² wxā³tu¹wi¹. Ha³lo²ai²na² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³-
 ko³nāu³a² ai³sxā³ i³ye³kxi²tu¹wi¹. I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “A²nū²a²
 hxi²kan¹jah¹lo²su² wxā³ju³ta²nū³a² yū³kxai²nān²tu³ a²wxā³tih³na³nū³a²
 wxa²hau³ko³tain¹te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³jah¹la² wxā³ju³ta²nū³a² wxa²ē¹nāu³ai²na² wxa²hau³ko³nha¹-
 jah³lxi³hē¹li¹. Ya²la³tu³ wxā³ti³wa³ki³lxon³na³li¹.” Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

4Jā¹nxe³jah¹la² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wā²la² ũ³whih²kxi²-
 nha²ka³lo³a² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹: Ka³me²la² a²wā²la² tē³sxā³
 ũ³whih²kxi²nha²ha²kxai³ a²sī³i²nha²ka³lo³a² po¹na² wā²la² wxa²sī³i²nha²ha²kxai³
 nxe³te²ju²hē³la². Yain³txa² te²a² so¹lxi³ yain³te²ju²hē³la². Ka³yat3su² i³so¹jī²ha²-
 kxai³ txu³ha²yau³xa² so¹lxi³ i³na²ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 5Nxa²ha¹te¹
 a²nū²a²nāu³xai²na² Je³ru³sa³le²thi³nān¹tū³ka³txi³su² a³li³nū²la² wxā³ha²kxai³
 Ju³te²a²ko³xan¹tū³ka³txa² wxā³ha²kxai³ Jor³tāu²yau³xa² a²ha³lo²khai³xa² a²-
 yxo²ha³kxa¹ wxā³sxā³ tū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 6A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹
 a²ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² Sū³na² i³hen³txain¹sān²nū²la² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²-
 sai¹nyhu¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹ ko³nxe³ti³ kái³ain¹kxa²
 yo³ha² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² ā³wa²su¹jau³su² yxo²ah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².
 Yxo²ah³lxi³ha²kxai³ i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nyhu¹ah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

7Nxe³tāu³ān²tu³ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² wxā³ha²kxai³ sa³tu³se²a² nū³ka³-
 txa² wxā³ha²kxai³ i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nyhu¹te³lhxā³ wxā³ain¹tāu³a¹
 Jo³āu² Ba³tis²jah³la² e³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Txa²wā¹sū³nai²li² an³txi¹nx2ti³na³li¹. Nxe³sxā³ wxa²-
 ē¹nān¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹: “i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹sain¹kxai²nān²tu³”

wi¹lhini¹yex¹l¹sain¹tū¹xā¹, a²nū²a² a²yxo²ha³kxa²su¹.” Nxe³nyhah¹lxin¹kxan²ti³ ti³he¹nxe²nxa³wi¹. Nxe³sxā³ wi¹lhini¹ki³lxo³yah³lxin¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³nai²li² i³ki²ha³kxi²yah³lxan³tho³li¹. 8 Ya²la³tu³ wxa²ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta² ā³sxā³ i³āin²ta³kxi²nha²si¹nx²ti³kxai²nān²tu³ wain³txi³ kai³sxā³ yxau²xai³jah¹lxihē¹li¹. Hi³a²ne³kxai²na² wi¹lye²kxai²nān²tu³ a²nxā³kxai²na² wi¹nūn³te²ju²hē³li¹. Te²-ya¹nxe³jah³lxin³nū³nhē¹li¹. Wi¹tē³kxai²na² wi¹lxa³nxā³kxi²kxa²yā¹nxa² wi¹kāi³sxā³ yxau²xai³jah¹lxihē¹li¹. 9 Nxe³yān¹ta¹ wān³txi³la³ i³wa²tū³xi²sah³lxin¹ju³la³ nxe² e³kxi²sah¹lxitxa³hē¹li¹. Sah²lxan³te³nah¹lxihē¹li¹. “A³bra³āu²ah³lu¹ta²na² a²ne³-tah²nāu³su² ki³tā³li¹. Nxe³ki³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wi¹lhxā³ i²nē³tu¹wi¹.” Nxe² i³ye³kxi²syah¹lxitxa³hē¹li¹. Nxe³sxā³ A³bra³āu²ah³lu¹ta²na² wxa²sū³nu²khai³su² kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹khai¹lah¹lai²la¹wi¹. Ten³kxai²nān²tu³ kwa²txah³-la³kai²na² tē³sxā³ A³bra³āu²ah³lu¹ta²na² a²ne³tah²nāu³a² ka³te³na² wet¹si¹ju³su² hxi²ka¹nh³nx²na³li¹, Txa²wā¹sū³na²su¹. Nxe³kxai²nān²tu³ A³bra³āu²ah³lu¹ta²na² wē³ha³lxihē¹li¹ tū³hi¹ta¹nh³nx²na³li¹. 10 Jā¹nxe³jut³su² hi³a²ne³kxai²na² i²li³te²-la³ wi¹nā³kxi²nxa³kxai²nān²tu³ a²nū²a² hxi²ka² i³tau³ka²tā³sān²nū²la² ha³nxe²a² yat³sxā³ hxa³te²ju²hē³li¹. Nxe³te³lhxā³ kxa²yā¹nxe² wi¹kāi³sxā³ yxau²xai³yah²-lxan³kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx²ti³tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³nū¹la² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹tū³ka³txai²na² āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxihē¹li¹:

— Jā¹nxa¹jut³su² txai²na² sa²kxai³lu² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nxa²-lxin¹ju³ta²nū³a² hxi²ka¹nh³na¹wi¹. Wxa²ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta² ā³sxā³ i³āin²ta³kxi²nha²si¹nx²ti³sān²ka³tu³ ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nxa²lxin¹ju³ta² hxi²ka¹-nh³na¹! Nxe³nx²ta¹kxa²ha³tā³nxān²tu³ txa²si³yo³na² a²nū²a² hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa²jah¹la² wxā³tu¹wi¹. Wxā³te³na¹ hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa²ha²kxai³ a²yu³kxa² yu³wi²kxi²nha²ka³lo³a² tē³sxā³ ā³nhit¹l¹sxā³ ā³si³tē³kxi²na¹kxe³su² hxi²ka¹nh³nxā³nha²wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³-jxah¹la² ũ³hū¹nx²ti³ha²kxai³ wxa²ē¹nāu³ai²na² ā³n³hxan³ka²ti³nx²ti³ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su²na³li¹. 12 Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² hai³sxa² wa³kxēn³yah³lai²na² hai³sxa² wi¹wen¹ha²kxai³ an³sxā³ yain³ta³ki³a² wxa²so¹te²ju²hē³li¹. Wxa²so¹kxai²nān²-tu³ wā³na³la³ka³lo³a² hxi²tē³nha²sxā³ yain³txa³ki³a² i³ya³lan³kxi²xai³te²ju²hē³li¹. I³ya³lan³kxi²nū¹la² yain³txa³ki³a² a²wi¹ki³a² so¹sxā³ ũ³wha¹ha²kxai³ a²ka³lo³a² ā³na¹sxā³ ũ³thū²kxa² sa²hēt¹sa²kxai³ nxe³ki³te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² wi¹lhini¹te²nāu³xa² oh³nāu³nū¹ka³nān¹ko³xa² ũh³wxe³ūh¹hai¹nha²kxai³ a²nū²a² i³lxa³thi¹nxa³te²a² yuh³nāu³nān¹ko³xa² ha³lo²a² i³sa²tē³ko³xa² ā³na¹-kxai¹nha²kxai³ nxēn³tain¹tu¹wi¹. Jo³āu² Ba³tis²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

I³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nyhu¹ju³su²

13 Nxe³nxa²ha²te¹ nxe³nū²la² Je³su²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³nū²la² wxa²kan³-sxā³ wxā³nū²la² Jor³tāu²yau³xan¹ko³xa² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³ha¹txi²te²lhxā³ ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³ha¹txi²te²na¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² hxi²ka² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹si¹ju³su² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 14 Yxān¹ta¹ ũ³-hū¹kxi²sa²sai¹nyhu¹xa³tā³lxa¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxâi²li² ko³nxe³ti³ kâi³jah¹lo²sxa³lxi¹. Ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nxa²ha¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. Ũ³hū¹kxi²sa²sai¹san¹ju³ta² wai³nh³nx²na³li¹. Nxe³kxan²ti³ txa²hxi²ka² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹si¹nxa²ha¹ju³nū³su² wxā³san¹kxai²nān²tū³ti¹. Jo³āu² Ba³tis²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wain³txi³ sa²yo²we¹te³la¹-wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe² e³kxi²ta³lun²nyhu¹nū²la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² hxi²ka² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nyha¹nhū²la² Je³-su²jah³lai²na² i³yau³xa² wxa²li³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ oh³sī³na² sa²yo²hai¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²yo²hai¹ka³tū³ kwa³sxa³xa² hū³nxe² Txa²wā¹-sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² oh³nāu³a² a³ka³nxi²xi²ye²ka³tū³ Je³su²jah³lai²na² ān³ka³la³kxi³we³kxi²yain¹ta¹hxai²hē¹la². 17 Ā³ka³la³kxi³we³kxi²yain¹sxā³ oh³nāu³an¹te²a² wān³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² Txa²ki³lha³lxa²khai³xai²la¹wi¹. A³lxi²na¹kxah³lai²la¹wi¹. Wi¹lxo³kxi²sain¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Ko³nxe³ti³ kâi³sain³si¹jau³su²

4 1 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³su² Je³su²jah³la² ā³nū²-kxi²xai³sxā³ ha³lo²ai¹na² a²nū²a² yxau³nū¹xa³ko³xa² ā³sa²so¹si¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³su² sa²yo²ā³ i³wa³ka³nxe³sain³si¹jau³su² Sa³ta³na²jah¹la² hi²sen³su² ā³tī³ta¹hxai²hē¹la². 2 Jā¹nxe³jut³su² Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ta¹hxai²hē¹la². Hxi²ka² hxa³sxā³ wxa²sa²wa²-la³kxi²sxā³ wxa²sa²wa²la³kxi²nū³sxā³ te²yā¹nxe² wxa²sa²wa²la³kxi²nū³sxā³ a³lan²ta¹hxai²hē¹la². 40 nxe² a³la²ni² 40 nxe² ka³nxa³hi² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-tāu³a² yain³txa² kwa² ā³na¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ heh³lxi³ yxau³ta¹hxai²hē¹la². 3 Nxe³nxa²ha¹te¹ Sa³ta³na²jah¹la² ā³tī³sxā³ e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². E³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Tah²su² nxi¹nha²kxai³ txah³lxa³kxai²na² e³kxi²txai¹-nhē³li¹. Txah³lxa³kxa² tē³sxā³ yain³txi³nū³xa² i³yat¹lsxā³ wet¹lxi¹jau³su² i³ye³kxi¹sē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

4 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³sxa³wi¹. Sū³na² wān³txu¹tai²-na² jau³xau³hxai²tē³lta² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Yain³txi³khai³xa² so¹lxi³ yain³sxā³ yxau³xai³yah³lxi³txa³hē¹li¹.

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² a²yo²sai¹jau³xai²na² hāi¹nxe³ti³jau³xa¹ wet¹lyxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² Sa³ta³na²jah¹lai²na² hi²sen³su² ā³sa²so¹nū²la² Je³ru³-sa³lē²thi³na² wi¹lhin¹thi³nāu³a² ā³sa²so¹nū²la² Sū³na² sxi²ha² kī³khaix¹thi³na² a²ne³ka³nah²nāu³a² ũ³h³wxe³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 6 Ũ³h³wxe³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Tah²su² nxi¹nha²kxai³ yuh³ā³na¹nha¹txa²hē³li¹. Nxi¹n¹kxai²-
nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³ka³jah¹la² a²hxi²ki³kxai³lu² wi¹lhau³ko³txa²tu¹wi¹.
Nxe³nin¹ju³ta²nū³a² Sū³na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² oh³xan¹ta² nū³kā³txai²na² wi¹-

lhau³ko³txa²si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹na²hē³li¹. Nxe³sxā³

wi¹lhau³ko³txain¹kxai²nān²tu³ a²hxi²ki³khai³xa² ā³sa²so¹nxain¹tu¹wi¹.

Txah³lxa³kxi³su² ā³yū³kxih³ton³nxa²kxa²yān³txi³su² nxe³nxa²ha¹wi¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³wa²lū³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Sū³na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² yau³xā³-
xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³juh¹la² Wxa²hxi²kan¹txa² Si³yxa³juh¹la² wi¹la³

ā³si³tē³kxi²ju³ta² ye²si¹jau³su² wā³nxi¹ju³ta² o²la³kxi²sain³txa³hē¹li¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

8 Jā¹nxe³jut3su² Sa³ta³na²jah¹lai²na² hxi²ka² ā³sa²so¹nū²la² wā³-
la² ki³khai¹nxe³ka³txa² ū³hwe³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² ha³lo²a²
yuh³xan¹ta² ha³lo²a² a²yxo²ha³kxa¹ yuh³xan¹ta² nū³kā³txi³nāu³xa²
a²yxo²ha³kxa¹ wā²nā³ū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Wi¹khai¹nxe³ye²kxe³su² wā²-
nā³ū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Wā²nā³ū¹hain¹te³nah¹lxi¹:

9 —~Ju¹ta²na² ha³lo²ai²na² hāi¹nxe³ju³ta² ū³hū¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Wxāi²na² ā³ka³-
ti³wē³sān²sxā³ sa²nēn¹kxi²san¹kxai²nān²tu³ ū³hū¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

10 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³xa²
kwa³na³te³nah¹lxi¹:

—~Sa³ta³na²jah¹lai³. Ā³waix3txa²hē³li¹. Ten³nxa²hxa³nhai¹. Txa²wā¹sū³-
na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³juh¹lai²na² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³juh¹-

lai²na² so¹lxi³ ā³ka³ti³wxe³sxā³ sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Jah¹lai²na²

so¹lxi³ sa²yxo²wet1sxā³ yau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

11 Nxa²ha¹te¹ nxe² e³kxi²ta³lun²nū²la² Sa³ta³na²jah¹la² ā³waix3sxā³ a³li³ta¹hxai²-
hē¹la². Ā³waix3sxā³ a³li³nū²la² oh³xan¹ta² nū³kā³txa² wxa²kan³sxā³ wxā³nū²la²
Je³su²jah³lo²kxai³ yain³txa² ū³hū² i³nxū²kwai³lxū¹ni² nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ka³li³le²a²ko³xa² wa³ka³la² kái³ ā³si³wxe³jau³su²

12 Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² sxi²ha² kan²thi³na² ū³tū¹-
kxi²wxe³ain¹jau³su² ha³ta³nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la²
ain³kxi²sān²nū²la² Na³sa³re²thi³na² Ka³li³le²a² ko³xan¹thi³na² ai³lhxā³
ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². 13 Nxe³sxā³ Na³sa³re²thi³na² yxau²xai³hxai²na²hē³
nxe³thi³na² a³li³nū²la² Ka³far³na³ū²thi³na² ā³ya²kxi²sa²te³ta¹hxai²hē¹la².
Ī³ye³na² kāin²je³na² u²lxan³thi³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ko³xai²na² a²i³lxa²
Se³bu³lo²na²ko³su² ha²kxai³ Naf3ta³li²ko³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²-

(Mateus 4.17)

tu³wa². 14 Nxe² ā³ya³kxi²sxā³ yxau²xai³kxe³su² I³sa³i²ah³lu¹ta²i²na² wān³txa² Sū³na² i³hen³txi³jau³xau³hxai²tēx1tā² e³ta¹hxai²hē¹la². E³te³nah¹lxi¹:

15 —~Se³bu³lo²na³ko³xa² Naf3ta³li²ko³nāu³a² i³ye³na² kāin²je³na² a²wā³kan¹-ko³nāu³a² yxān¹ta¹ Jor³tāu²yau³xa² a²ha² ya¹nān¹ko³nāu³a² Ka³li³le²a²ko³xa² nxe³te²nū³kā³txe²nāu³xa² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²nāu³xai²la¹wi¹.

16 A²nxe³te²nāu³xa² wān³txa² wi¹jau³xa² yū²na³li¹. Ka³nxa³ju³ta² yxau²-xai³tū³kā³txi³sin²ta²wi¹. A²nxe³te²nāu³xa² ha³lo²a² ha²te¹khai¹nxe³ju³ta² i³ain¹na²hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² ya³lu²te²hū³nxe² yxau²xai³-te²nāu³xa² ha³lo²a² ka³nxa³khai¹nxe³ju³ta² nxe³tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² sa²kxi³kxi²su² i²ain¹na²hē³li¹. A²ē¹nāu³ai²na² ya³lu²ju³ta² so¹lxi³ yū³na²hē³li¹. Nxe³yān¹ta¹ hī¹na² ka³tē³na² wi¹tāu³a² yū³ain¹na³li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

17 Jā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³lai²na² yxau²xai³ka³tū³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³-hen³txi³ ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ā³sxā³ ā³nxa³wā²na¹jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³sxā³ i³āin²ta³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3ju³ta²nū³a²wxā³ti³wā³kxi³lxon³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³lo²kxai³ ai³na² sai¹tū³kā³txa² i³kaix1so¹ain¹jau³su²

18 Nxa²ha²te¹ hā²wxān³txa³ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³ye³nai²na² Ka³li³le²a² ye³nai²-na² a²yo²ka³teh³tū³na² ā³nxa³ta¹hxai²hē¹la². Ā³nxa³nū¹la² in³txa² ha¹lin¹te²a² i²ta¹hxai²hē¹la². Si³māu²ah¹la² Pe²jah³la² i³yī¹li²nūn³jah¹lo²su² ha²kxai³ Ān³tre²ah³-lo²su² ha²kxai³ a²lon³ti³nyha¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ya³te²na² ai³na² ta³lā²la²ka³lo³a² i³ye³na² ā³na¹i² sa²sai¹xi² nxe² o²la³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la². Ju¹ta²i²na² so¹lxi³ o²la³kxi²-ya³te²ju²hē³la². 19 Jā¹nxe³sxā³ a²lon³ti³nāu³xa² i²yah³nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³wxi¹. Ā³si³tē³sa¹hē¹li¹. Ai³na² ā³na¹yah³to³hxain¹ta¹ti²-tu³wi¹. Yxān¹ta¹ ā³si³tē³sa¹hin¹kxai²nān²tū³ a²nū²a² i³kaix1so¹ja³hin¹ju³ta² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹, ā³si³tē³kxi²sa²si¹hain¹jau³su¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxe²e³ta³lun²nh¹na¹ a²kwēn¹tai²na¹ ai³na² ta³lā²la²ka³lo³a² ā³sxā³ ā³si³tē³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe³ka³tū³ta¹ jū¹nxa² yan¹nāu³a² ā³nxai³ain¹ka³tū³ta¹ Se³be³te²u²-jah³la² a²ki³lha³nāu³xa² Jo³āu²ah³la² Ti³a²kah³la² nxe³ya³sxā³ ka³no¹a² ka³lo³ē¹na² ā³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wxe³sxā³ ai³na² ta³lā²la²ka³lo³a² sa²ka³tū¹sxā³ sa²hau³ko³tain¹je²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ a²kwēn¹tai²na¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³kaix¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². 22 Ī³kaix¹te³na¹ Jo³āu²-ah³la² Ti³a²kah³la² nxe³ya³sxā³ a²wi³na² ā³waix³ti² ka³no¹a² ka³lo³a² ā³i²nxe³yah³nū²la² Je³su²jah³la² hi¹txai³lya³ta¹hxai²hē¹la².

Wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi² wi¹kāi³i² nxe³jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Ka³li³le²a²ko³nāu³a² Je³su²jah³la² ai³lha²-thet³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ta¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³nāu³xa² ā³wih¹xai³lha²thet³sxā³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³a² nxe³jau³xa² i³-yau¹ū³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² a²nū²a² i²li³te²na¹ i³ta³ka³txa² i³ton³ta³nxa² kwa²hai²hain²ta³nxa² nxe³te²na² ā³tū³kxai²nān²tū³ nxe³te²na² whāi²-na¹ wi¹we²txi²ye²ta¹hxai²hē¹la². 24 Nxe³te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah³la² a²ha³ta³nxa² u²lxi³ ā³na¹ha²kxai³ ai³lhxā³ Si²ri³a³ko³nān¹tū³ka³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxain¹nū²la² i³ta³ka³txa² i²li³ka³txa² i³ton³te²a² yū³kxai²nān²tū³ ā³sa²so¹ha²-kxai³ ih³nha²ju³ta² yū³te²a² ā³sa²so¹ha²kxai³ a²nū²ai²na² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwa¹yxau³jah¹lo²su² te²na² ā³sa²so¹ha²kxai³ ā³tau³txē³kat³sū³ka³ta² yū³te²su² te²na² ā³sa²so¹ha²kxai³ a²nū²ai²na² nū³kan²ta³kxi²te²na² ā³sa²so¹ha²kxai³ a²nū²a² wi¹lain¹ta³kxi²te²nāu³xa² nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ Je³su²jah³la² hi³sen³su²tū¹ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ we²txin²tain¹ta¹hxai²hē¹la². 25 Jā¹nxe³te²kxa²yan³tū³ a²nū²a² ka³lxa²khai¹nxe³te²nāu³xa² Ka³li³le²a²ko³xan¹te²nāu³xā² Te³ka²po³-li²ko³xan¹te²nāu³xā² Je³ru³sa³lē²thi³nān¹te²nāu³xā² Ju³te²a²ko³xan¹te²nāu³xā² ha³lo²ai²na² Jor³tāu²yau³xa² ha³tih³xan¹ko³nān¹te²nāu³xā² nxain¹sxā³ Je³su²jah³-lo²kxai³ ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Wā³la³ka³txa² ne³ka³nah²nāu³a² Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³jau³su²

5 ¹Ā³si³tē³kxain¹tū³ka³txa² Je³su²jah³la² i²kxain¹nū²la² wā³la³ka³txa² wxa²ka³la³ta¹hxai²hē¹la². Wxa²ka³la³ka³tū³ ā³wxe³ta¹hxai²-hē¹la². Ā³wxe³nū²la² a²sa³wi¹ha³lxa² yau³son³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². ²Yau³son³kxain¹nū²la² Je³su²jah³la² a²yo²wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² i³-yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī³yau¹ū³hain¹te³nah¹lxi¹:

Ka³lih³kxi²ki³khai³jau³su²

³A²nū²a² i²li³te²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—“Txa²ē¹nāu³ai²na² au³txi³ hxi²ka¹nha¹ju³ta² yū³ti³hex¹sa²nxa³nha¹. Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ hxi²nūn¹sa²jah¹lai¹la¹wi¹.” Nxe³yah³lxin¹-

- kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³a² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹.
4 Hī¹nai²na² āin²ti³sxā³ nān³ta² ha³lo²ai²na² hin¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³
ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ ī³nxū²kwai³lxū¹nx2ti³tu¹wi¹.
5 Hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² thāi³ti³la² yxau²xai³yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
ī³ye³kxi¹nx2ti³jau³xai³tā² hāi¹nxe³ti³xa¹ sa²hau³ko³tūh¹nx2ti³tu¹wi¹.
6 A²nū²a² he³ja³lu²te²nān²tu³ yain³txa² yxo²kwain³te²ju²hē³li¹. Ya³lxu²-
khaix¹te²nān²tu³ ī³yau³xa² yxo²kwain³te²ju²hē³li¹. Nxe³tū³ka³txai²li²
yā¹nxe² Txa²wā¹sū³na² wain³txi³ kāi³ju³ta³nū³a² ten³sxā³ kāi³yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxā³nāu³a¹ a²nū²a² yain³ta³lun²te²na²
ū³kxi²kxa² yā¹nxe³sxā³ ha³lo²a²nū³a² ā³xa² ten³yah²lxan³tho³li¹.
7 A²nū²a² ā³xai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³jah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
hxi²ki³kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³txa²txi³tu¹wi¹.
8 Hī¹nai²na² wxa²ē¹nāu³ai²na² wi¹ju³ta² so¹lxi³ yū³yah³lxin¹kxai²nān²tu³
ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³na² yā¹nxe² yxau²xai³yah³lxin¹ha²-
kxai³ kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³nain²txi³ ye³ī²yah³lxin¹tu¹wi¹.
9 Hī¹nai²na² a²nū²a² ā³nhāu²no³nyhu¹kxi³ju³ta² o²la³kxi²yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
te²hi²sen³su² a²ki³lha³lhxu² ti³hi¹txa²lxi³tu¹wi¹.
10 Hī¹nai²na² wain³ju³ta² so¹lxi³ kāi³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² khāuh³lxa³-
thin¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³a² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹.
11 Hī¹nai²na² Txa²wān³txa² sa²yxo²we¹jah³lxi¹lxi¹. Yxah³lxin¹ju³tan¹te²-
kxa³ya³lhu² a²nū²ai²na² Sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³te²su² te²a² ko³nxe³ti³
e³kxi²nx2ti³tā³nxa² khāuh³lxa³ti³nx2ti³tā³nxa² ki³han³jau³su² e³kxi²nū¹-
nx2ti³tā³nxa² nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. 12 Kāin² ka³lih³sxā³
wi¹lxon³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²ai²na² oh³nān¹-
ko³nāu³a¹ ū³yho³hi¹nx2ti³ju³ta³nū³a² wi¹ju³ta² yū³nx2ti³tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³
ko³nxe³ti³ kāi³nx2ti³kxa²yā¹nxe² kxā³nhxī¹nu¹ta²na² wxa²ne³hē³tu¹ta²na²
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ī³hen³txi³tū³ka³txu¹ta²na² khāuh³lxa³tain¹nūn³ta¹-
hxai²hē¹li¹, Sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³ain¹te²nū³ka³txa²su¹.

Sah²ne³ka² ha³lo²a² sa²ha²tet¹jut³sū³ju³ta² ī³yau¹ū³jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹ sah²ne³ka² yā¹nxe³yah³lxi¹lxi¹. Sah²ne³kai²na² a²nū²a²
hxi²ka² tē³sxā³ yain³txa² ū³sa²wi²ki³kxai²nān²tu³ wi¹yain³kxi²ki³te²ju²-
hē³li¹. Yxān¹ta¹ sah²ne³kxai²li² a²kxah²ju³ta² sū¹nxe³kxi²kxai²nān²tu³
hai³txi³ ten³ki³te²sxa³yu²hē³li¹. Kī³sxa²kxai³ kwa² ka³la²ko³ki³te²ju²hē³li¹.
Nxe³te²hū³yah³lxi¹lxi¹. Wi¹kāi³sxā³ yxau²xai³yah³lxin¹ju³ta²li² a²nū²a² e³-
lxah²lxi³xa³kxai²nān²tu³ kwa² ha²ya³kxa³lxi³sah¹lxi³hī³nxa¹lxi¹.

14 Te²yā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹ha³lo²ai²na² a²ha²tet1jut3sũ³yah³lxi³tũ³ka³txi³-
syah¹lxi¹lxi¹. Wā³la³ka³txa² a²ne³ka³nah²nāu³a² sxi²je³na² we¹kĩ³kxai²nān²tu³
hāi³i² yxau³hĩ³nx2nxa³wi¹. A²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹ e³lxah¹ i²ain¹tu¹wi¹.
Te²yā¹yxah³lxi¹lxi¹. Wi¹kāi³sxā³ yxau²xai³yah³lxin¹ju³tai²li² a²nũ²a² e³lxah²-
lxi³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² e³lxah²lxi³ i²ain¹tu¹wi¹. 15 Jā¹nxe³sxā³
lā³pi³āu²tē³na² hxi²tē³ki³kxai²nān²tu³ hai³txi³ kwa³ta³lē³na² ũ³tĩ¹kxi²ki³-
te²sxa³yu²hē³li¹. Hāi¹nxe³sxā³ ha³lo²a² ko¹kon¹ju³ta² ũh³wxe³ki³te²ju²hē³li¹.
Nxe³ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹sxi²ha² whāi²na¹ wi¹ko¹ko²tũh¹lxi²te²ju²hē³li¹.
16 Te²yā¹nxe³jut3su² lā³pi³āu²tē³na² sa²kĩ³ki³kxai²nān²tu³ ha³lo²a² wi¹lha²-
tet1te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe² kāi³yah³lxin¹ju³tai²na² a²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹
e³lxah²lxi²na³li¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹kāi³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na² oh³-
nān¹ko³xai²na² yxau³jah¹lai²na² sa²nēn¹kxain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² kāi³jah³lxi³hē³li¹.

Txa²wā¹sũ³na² wān³txu¹tai²na² sa²yxo²wet1sxā³ kāi³jau³su²

17 Nxa²ha¹te¹ wxa²ē¹nān¹jau³su² nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sũ³-
na² wān³txu¹tai²na² Sũ³na² wān³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txai²na² wān³txu¹tai²na²
nxe³jau³xai²na² whāi²na¹ ā³na¹si¹jau³su² Je³su²jah³la² a²ten³jau³su² na³xā¹.” Nxe³-
yah³lxin¹jau³tu³ nxe³yah³lxi³txa²hē³li¹. Wai³nxa³wi¹. Nxe³to³ta¹ Txa²wā¹sũ³na²
wān³txu¹txai²na² hāi¹nxe³tĩ³xā¹ sa²yxo²wet1sxā³ kāi³jah³lo²sa¹wi¹. Nxe³ye¹-
nxa²lxa¹wi¹. 18 Ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Txa²wā¹ha³lo²ai²na² oh³nān¹ko³nāu³a²
yuh³nān¹ko³nāu³a² nxe³sxā³ wa³su³txi³ tĩ¹hxa³kxi²nē³lxa³lho³li¹. Nxēn²nxa³-
tāu³a² Txa²wā¹sũ³na² wān³txu¹tai²na² tĩ¹hxa³kxi²nē³lxa³lho³li¹. Wān³txai²na²
yxau³ka³na³ka³na³kxan²tĩ³ yau³jũ¹lxi³jau³su² kxan²tĩ³ hai³txi³ tĩ¹hxa³kxi²nē³-
lxa³lho³li¹. Jā¹nxe³jau³xu¹tai²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² we¹ta³lun²sān²tu¹wi¹.
19 Jā¹nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² i²li³te²la³ wān³txai²na² e³kxi²te³nah¹lxi¹: “Sũ³na² wān³-
txu¹tai²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² ten³sa²nxa³nhai¹. Ā³na¹hxa³ta¹tũ³xā¹. A²nũ²a²
ā³xā² jau³jau¹xai²na² ā³na¹hxa³si¹hain¹jau³su² i³yau¹ũ³ai¹na¹tũ³xā¹.” Nxe³jau³xai²-
na² a²nũ²a² nxe²e³kxi²ke³la³te²kxai³ kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sũ³na² A²hxi²kan¹txa²
Si³yxau³tāu³lot3ju³ta³nũ³a² yũ³hĩ¹na¹ jah¹lai²li² hai³txi³ i³sa²nēn¹kxi²ju³ta² yũ²-
nxa³lho³li¹. Nxe³yān¹ta¹ Sũ³na² wān³txa² whāi²na¹ i³yau¹ũ³hxa³ti² sa²yxo²we¹ti²
nxe³kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ Sũ³na² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot3ju³ta³nũ³a²
yũ³hĩ¹na¹ kāin² i³sa²nēn¹kxi²ju³ta² yũ³tu¹wi¹. 20 Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. E³kxi¹nx2ta¹-
wi¹. Ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² nxain¹sxā³
Txa²wā¹sũ³na² a²ten³jau³su² sa²yxo²we¹ta¹nxa³wi¹. Nai¹nxa³ha²kxai³ wxāi²na²
sa²kxai³lu² wa³to²hi² wi¹la³ wet1jah²lxan³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na² A²hxi²-
kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot3ju³ta³nũ³a² yũ³nx2ti³xa³lho³li¹.

A²nũ²a² i³an³ta³kxi²nē³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ txa²wā¹yah³la²nāu³xa² ain³kxain¹jau³xu¹tai²na² nxe³te³nah¹-
lxi¹: “A²nũ²a² ā³xā² i³sun²tā¹kĩ³ju³ta² wai³nxa³wi¹. Ī³sun²tā¹ain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³
wxa²hxi²kan¹txi³nāu³xai²na² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx2ti³sxā³ i³sun²tā¹nx2ti³ha³tai¹.”
Nxe³ta¹hxai²tĩ³ai¹ti²tu³wi¹. 22 Nxe³yān¹ta¹ Txa²wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na²

nxe³nx2ta¹te³nah¹lxi¹: “Wxa²lo³nai²na² i³an³ta³kxi²nin¹kxai²nān²tu³ wxa²hxi²kan¹-
txi³nāu³xai²na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³sxā³ i³sun²tā¹nx2ti³ha³ta¹.” Te²ya¹nxe³sxā³
wxa²lo³nai²na² nxe²e³kxi²yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Ra²ka²jah¹lo²si¹lxi¹. Ī³lxi³thi¹-
nxa³jah¹lo²si¹lxi¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Si³ne²ti³o²tū³ka³txai²na² Ju³te²a²
a²hxi²kan¹ti³nū³ka³txai²nān²ta² hxi²ka² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³sxā³ i³sun²-
tā¹nx2ti³ha³ta¹. Te²ya¹nxūn³sxā³ nxe²e³kxah²lxin¹te³nah¹lxi¹: “A³hoh³lxi³su²
yū³nxān²nxa³i¹.” Nxe²e³kxah²lxin¹kxai²nān²tu³ ha³lo²a² ko³nxe³khaix¹ju³ta² ha³-
nxe² i³sa²tē³ju³ta¹na² yxau³yah³lxin¹ju³ta³nū²a² yū³yah³lxi¹nha³ta¹. 23 Nxe³ha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ai³sxā³ ā³wih¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³: “Txa²wā¹sū³nai²na²
yen³kxa² ū³hū¹ai¹na¹tū¹xā¹.” Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ i²sxā³ i³sa²wa¹lho¹xi²nha¹-
jah³lxi³sā²nhē³li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²wā³tā³xai²na² hit3txā²ti³kxe³su²
i³sa²wa¹lho¹xi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ hāi¹nxā¹jah¹lxi³sā²nhē³li¹. Yen³kxai²na² Sū³na²
ū³hū¹ain¹yah³lxin¹ju³ta³nū²ai²na² hāi¹nxā¹jah¹lxi³sā²nhē³li¹. 24 Nxe³yah³lxi³sā²nin¹-
ka³tu³ wxa²wā³tā³xai²li² hāu²non³si¹jau³su² e³kxi²nyah¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe²na³na¹
hā²wxān³txa³nu² yen³kxin³txi² tē³xi²ka³tu³ Sū³na² ū³hū¹tain¹yah³lxi³hē¹li¹.

25 Wa³su³txi³ hāu²not3nyha¹jah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ nyhah¹lxan³kxai²-
nān²tu³ wxa²wā³tā³xai²li² tē³nxa²lxi³sxā³ hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la²
ā³sa²so¹nx2ti³ha³ta²wi¹. Ā³sa²so¹nx2ti³kxai²nān²tu³ po³li²sa²jah¹la²
sa²nū¹nx2ti³ha³ta²wi¹. Sa²nū¹nx2ti³kxai²nān²tu³ sxi²ha² kan²thi³na² ū³-
tū¹kxi¹nx2ti³ha³ta²wi¹. 26 Nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³ ya²la³tu³ wa³su³txi³
ā³wa²su¹kxi¹nx2ti³xa³lho³li¹. Yen³kxa² ū³yho³hi²ta³lun²yah³lxi³sā²nin¹ka³-
tu³ hā²wxān³txa³ ā³wa²su¹kxi¹nx2ti³ju³ta³nū²a² yū³hī³nx2na³li¹. Nxe³ju³ta²
yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ā³wa²su¹si¹nx2ti³jau³su² i³ye³kxah²lxan³kxai²-
nān²tu³ ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³ha³ta¹.

Txu¹ha² ā³xa³ka³lxa² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹ain¹ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

27 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² jau³xau³hxai²tēx¹Ita² nxe³te³nah¹lxi¹: “Txu¹ha² ā³xai²-
na² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 28 Nxe³yān¹ta¹
e³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Txu¹ha² ā³xai²na² i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²e¹nāu³ai²-
na² e³yah³lxin¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹: “Txu¹hai²li² ū³whīn¹ti³sah²lxun¹nān³kū².”
Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²e¹nāu³ai²na² ya²la³tu³ txu¹hai²na² ū³whīn¹ta³-
kxi²nyah¹lxin¹kxa² yā¹nxe² hxi²ki³te²li³ yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. 29 Jā¹nxe³te²kxa²ya³tu³
wxa²ye³ki³ki³a² ye³wi¹tāu³a² ko³nxe³ti³ kāi³si¹nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ye³sai¹-
nha²sxā³ u²lxā³na¹jah³lxi³hē¹li¹. A²nxe³ju³ta¹na² ye³ki³ka³na³ka³na³ki³a² ā³na¹sxā³
ā³ye³ki³kho³nhān³kxai²nān²tu³ jū¹nxe² āin²ta³lxi³nha²hī³ki³tā³li¹. Yxān¹ta¹
txa²wā¹nū²a² whāi²na¹ ha³lo²a² ko³xai²na² ha³nxe²a² i³sa²tē³ko³xa² ā³na¹nē³tain¹-
kxai²nān²tu³ kāin² āin²ta³lxi³nha²hī³ki³tā³li¹. 30 Te²yā¹nxe³jut3su² wxa²hxi²kai²na²
hxi²wi¹tāu³a² hxi²kai²na² ko³nxe³ti³ hxi²kāi³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ i³hxi²ki²lho¹-
nha²sxā³ u²lxā³na¹jah³lxi³hē¹li¹. A²nxe³ju³ta¹na² hxi²ka² ka³na³ka³na³te²a² ā³na¹sxā³
ā³nhxi²kho³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ jū¹nxe² āin²ta³lxi³nyhah¹lxi³hī³nxa¹lxi¹.
Yxān¹ta¹ txa²wā¹nū²a² whāi²na¹ ha³lo²a² ko³xai²na² ha³nxe²a² i³sa²tē³ko³xa² ā³na¹-
nē³tain¹kxai²nān²tu³ kāin² āin²ta³lxi³nha²hī³ki³tā³li¹.

Txu¹ha² ā³na¹ju³ta² ī³yau¹ū³jau³su²

³¹Txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²na² wān³txa² nxe³te³nah¹lxi¹: “A²nū²ai²na² a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹ nxe³te³nah¹lxi¹: ‘Txu¹sa²khai³ta¹ka³lxa² ā³na¹a¹tū¹xā¹.’ Nxe³kxai²nān²tu³ ha³teh³nxā³nxa² tē³sxā³ a²ten³jau³su² ū³wha²l¹jah³lxi³hē¹-li¹. Nxe³txā³nxai²na² tē³sxā³ txu¹hai²na² ū³hū¹jah³lxi³sān²sxā³ ā³wa²sut¹lxsā³ yxau³hī³nx2na³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. ³²Nxe³yān¹ta¹ Txa²wān³-txai²na² ī³yau¹ū¹nx2ta¹jau³xa²sa¹: Txu¹hai²na² txu¹sa²khai³ta¹ka³lxa² in³txa² ā³xai²na² ū³whīn¹ti³nhān²nxa³ta¹ka³lxa² nxe³ta¹ka³lxāin²txi³ tē³sxā³ ā³na¹-kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ in³txa² ā³xah³la² so¹nh³kxai²nān²tu³ txu¹hai²na² te²ain²txi³ a²nū²a² ā³xa² ū³whīn¹ti³nyhu¹kxa²yā¹nxe² hxi²ki³la³hī³nx2na³-li¹. Kō³nxe³ti³ kái³ju³ta²la¹wi¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ in³txi³su² ī²li³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txu¹hai²li² ā³na¹kxi²ta¹ka³lxai²li² nxe³ta¹ka³lxāin²txi³ so¹nh³-kxai²nān²tu³ nxe³jah¹lai²na² txu¹ha² ā³xa² ū³whīn¹ti³nhyu¹kxa² yā¹nxe² hxi²ki³lon³jah¹lo²su² hī³nx2na³li¹. Kō³nxe³ti³ kái³ju³ta²la¹wi¹.

Ha³lo²a² kái³ki³ju³ta³nū³a² ī³yau¹ū³jau³su²

³³Nxa²ha¹te¹ txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²na² yau³xā³xai²na² ain³kxain¹-jau³xu¹ta²na² nxe³te³nah¹lxi¹: “Wxāi²na² e³in¹jau³su² nxīn¹te³nah¹lxi¹: ‘Txa²wā¹sū³nu²sa²na³li¹. Txa²wān³txa² ya²la³lyau³xai²la¹wi¹.’ Nxīn¹jau³su² nxīn¹kxai²nān²tu³ ya²la³tu³ wān³txi³khai³xa² so¹lxi³ e³txa²hē³li¹. Yxān¹ta¹ ki³-han³jau³su² e³in¹kxai²nān²tu³ e³in¹jau³nū³a² nxe³txa²hē³li¹. Nxe²nxa³te³nah¹lxi¹: ‘Txa²wā¹sū³na² ā³ye³xyo²nū³sa²na³li¹. Ya²la³lyau³xai²la¹’ Nxēn¹jau³su² nxe³txa²-hē³li¹.’ Kxa³nhxi¹nai³tā¹jau³su² ta¹hxai²hē³li¹. ³⁴Nxe³yān¹ta¹ Txa²xyo²wān³txa² e³a¹jau³xai²na² ā³lxī²jau³xai²la¹l¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: Wān³txa² e³in¹jau³nū³a² ā³ye³xyo²nū¹nē³ju³ta³nū³a² e³txa²hē³li¹. Oh³nān¹ko³xai²na² ā³ye³xyo²nū¹nē³-ju³ta³nū³su² wai³nxa³wi¹. A²nxe³ko³xai²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²na² ā³wxe³ko³xai²la¹l¹. ³⁵Yuh³nān¹ko³xai²na² ā³ye³xyo²nū¹nē³jau³nū³su² wai³-nxa³wi¹. Nxe³ko³xai²na² Sū³na² yu³kxai²na² ti³yū³wxe³nha²ju³ta²la¹wi¹. Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³ye³xyo²nū¹nē³jau³nū³su² wai³nxa³wi¹. Nxe³thi³nai²-na² Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³jah¹la² a²sxi²khai³xai²la¹wi¹. ³⁶Wxa²ne³kxa³nāu³xai²na² ā³ye³xyo²nū¹nē³jau³nū³su² wai³nxa³wi¹. Nxe³sxā³wxa²ne³kī³sxai²na² ne³ti³ti³yo²ta³nxa² ne³hān³ta³nxa² nxe³sxā³ hxi²kan¹nxā²-nxa³l¹. ³⁷Hāi¹nxe³sxā³ e³in¹jau³nū³su² nxīn¹te³nah¹lxi¹: “Nxēn²na³li¹.” Ta³nxa², “Nxe²nxa³wi¹.” Ta³nxa², nxīn¹jau³su² ā³nhī³nx2na³li¹. Nxīn¹kxa²yu³su² jau¹xai²-lan¹nhā²kxai³ wai³nhī²nxa³wi¹. Kō³nxe³ti³ kái³hī³nxa¹lxi¹.

A²nū²a² ā³xa² ī³wa³lxīn³kxi³ju³ta² ī³yau¹ū³jau³su²

³⁸Nxa²ha¹te¹ txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²na² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² kō³-nxe³ti³ kái³ūh¹nxa²kxai²nān²tu³ ā³wa²to²hi²sxā³ kái³ūh¹txa²hē³li¹. Nxīn¹ju³kxai³la¹. A²nū²a² ā³xai²na² wxa²ye³na² sa²ye³sai¹nxain¹kxai²nān²tu³ nxe³kxai²nān²tu³ jah¹lai²na² ye³nai²na² te²yā¹nxe² kái³sxā³ ā³wa²la³kxi²nhān¹kxai²nān²tu³ sa²-

ye³sai¹ai¹nīn¹kxai²nān²tū³ nxe³ju³ta²nū³a² wain³te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² ā³xai²na² wxa²wxi²ai²na² sa²wxi²sa²tā³nxain¹kxai²nān²tū³ nxe³kxai²-nān²tū³ jah¹lai²na² wxi²ai²na² te²yā¹nxe³kāi³sxā³ ā³wa²la³kxi²nhān¹kxai²nān²tū³ sa²wxi²sa²tā³ai¹nīn¹kxai²nān²tū³ nxai¹nīn¹ju³ta²nū³a² wain³te²ju²hē³li¹.” Nxe³jau³xau³hxai²tēx¹jāx¹sxā³ jau³xai²na² nxe³ta¹hxai²hē³li¹. 39 Nxe³yān¹ta¹ txa²yo²wān³txa² e³ai¹jau³xai²na² jau³xā³lxī²na³li¹. Nxe³na¹jau³xa²sa¹. Kō³-nxe³ti³kāi³ū¹nxain¹jah¹la² i³wa³lxin³txa³hē³li¹. Nxe²nxa²te²kxa³yan³txi³su² wxa²ne³xa² wxa²ne³wi¹tāu³ai²na² wxa²ne³su²nxain¹kxai²nān²tū³ wxa²ne³ha³-tih³nāu³a² ā³nxā³yo¹o³tū³txai¹nhē³li¹. 40 A²nū²a² ā³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wxa²ha³la³sē³nān¹ta³ka³lo³a² yo²kwain³sa³nha¹. So¹kxi²si¹jau³su² txa²hxi²-kan¹jah¹la² i³ye³kxai²na¹tū¹xā¹.” Nxe³kxai²nān²tū³ wxa²ha³la³sē³nān¹ta³ka³lo³a² ū³hū¹txai¹nhē³li¹. Nxe³kxa²yu³su² wxa²wā²la³ka³lo³a² wi¹kxi²nhān¹ka³lo³a² kwa²-sa²son¹ka³tū³ ū³hū¹tain¹nū³nhē³li¹. 41 Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² hxi²kan¹te²su² te²na² e³kxi¹nxain¹kxai²nān²tū³ nxe³te³nah¹lxī¹: “Txa²yen³kxa² sa²nah³so¹sxā³ ū³hū¹-sē³li¹. Tih³nai²na² ai³na¹tih³na² ū² ki³lo²me³tro³tih³na² ā³si³tē³kxi¹sē³li¹.” Jau³su² nxe³nxain¹kxai²nān²tū³ tih³na² ki³lo²me³tro³tih³na² tih³nha¹li¹ yen³kxai²na² sa²nah³so¹sxā³ ā³si³tē³kxi¹txai¹nhē³li¹. 42 Te²yā¹nxe³jut³su² a²nū²ai²na² wxa²yen³-kxai²na² a²ten³jau³su² e³kxi¹nxain¹kxai²nān²tū³ ū³hū¹txai¹nhē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³: “Wxa²yen³kxa² kwa² ū³hū¹sē³li¹.” Nxe³nxain¹kxai²nān²tū³ kwa² ū³hū¹txai¹nhē³li¹.

A²nū²a² txa²wā¹kō¹kon¹te²a² i³yau¹ū³jau³su²

43 Nxa²ha¹te¹ txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta¹na² yau³ā³xai²na² ain³kxain¹jau³-xu¹ta¹na² nxe³te³nah¹lxī¹: “A²nū²a² wa³kxa² yxau³nū¹jah¹la² a³lxī¹jah³lxī³hē³li¹. Yxān¹ta¹ wxa²kō¹kō¹ah³la² hit³jah¹lxī³hē³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tū³wi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txi³sxa³wi¹. A²nū²a² i³tih³nxe³nx2ti³ te²nāu³xu¹ta¹na² wān³-txi³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tū³wi¹. 44 Nxe³yān¹ta¹ txa²yo²wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wxa²kō¹kō¹nāu³xa² a³lxin¹txi³txai¹nhē³li¹. Ha³lo²a² khāuh³lxa³ti³hi¹nx2ti³si¹-hain¹jau³nū³a² Sū³na² i³ye³kxi²nx2tain¹kxai²nān²tū³ nxe³kxan²ti³, “Wi¹lhīn¹ju³ta² so¹lxī³ yxau³txai²lā¹. Khāuh³lxa³ti³hit¹sah²lxin¹tū³ka³txi³ i³nxai²na²sa¹.” Yah³-lxin¹jau³su² Sū³na² i³ye³kxi¹txain¹yah³lxī³hē³li¹. Ī³hī³txā²tain¹te²na² sa²kxai³lu² wi¹ju³ta²nū³a² so¹lxī³ i³wa²la³xi²txain¹yah³lxī³hē³li¹. A²nū²ai²na² yo²ha³nxe³-lhxa³txi³ kō³nxe³ti³hit¹sxā³ i³yi¹li¹nx2ti³tā³nxa² khāuh³lxa³ti³nx2ti³tā³nxa² nxe³nx2tain¹kxai²nān²tū³ Sū³na² wi¹li²si¹hain¹ju³ta²nū³a² Sū³na² i³ye³kxi¹jah³-lxī³hē³li¹. 45 Nxe² kāi³ū¹hain¹yah³lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹wī³na² Si³yxau³tāu³a² oh³na² yxau³jah¹la² a²ki³lha³lxa²nāu³lot³3nx2ti³tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²-kxai³lu² Txa²wā¹sū³nai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ wi¹lhīn¹te²la³ tā³nxa² kō³nxe³thin¹te²la³ tā³nxa² nxe³te²na² a²yo²ha³kxa¹ u³je³na³ka² i³ha³te¹-kxi²te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²ai²na² wi¹kāi³tā³nxa² kō³nxe³ti³ kāi³tā³nxa² a²yo²ha³kxa¹ wē³ha²yau³xa² wē³hā¹si¹jau³su² sa²si¹hā³te²ju²hē³li¹. 46 Jā¹nxe³-kxe³kxa²ya³lhu² a²nū²a² a³lxī²nx2tain¹te²na² so¹lxī³ a³lxī²yah³lxin¹kxai²nān²tū³ ū³yho³hi²yah³lxin¹ju³ta²nū³a² kāi²nhī²nxa³lho³li¹. Nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² ū³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²nē³tū³ka³txa² te²yā¹nxe³ kāi³ain¹nūn³te²ju²hē³li¹. 47 Te²-

yā¹nxe³jut³su² a²nū²a² ne³kha²h²hain¹yah³lxin¹te²na² wxa²wā³tā³nāu³sxu²
kxai²nān²tu³ nxe³te²na² so¹lxī³ wi¹le³kxain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wai³nhī²nxa³-
wi¹. A²nū²a² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²nāu³xa² te²yā¹nxe² kāi³ain¹nūn³te²ju²hē³li¹.
Nxe³te²nāu³xa² hai³txi³ ā³wa²to²hi² wi¹le³kxi²yah³lxī³hī³nx²nxa³lxī¹.

48 Jā¹nxe³kxa²yan³ti³su² Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³juh¹la² Oh³na² yxa³-
jah¹la² hāi¹nxe³kxe³hū³sxā³ a³lxī²nha²jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³kxa²yā¹nxe²
kāi³sxā³ a³lxī²nha¹jah³lxī³hē¹li¹.

Yen³kxa² wā²nhū¹kxi²kj³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

6 1 Ju¹ta³la³ nxe³ha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ kāi³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² sa²-
nēn¹kxi¹nx²tain¹jau³nū³su² yū³tu¹wi¹. Nxe³nx²tain¹ju³ta² wi¹na³li¹. Yxān¹ta¹
Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi¹si¹nx²ti³jau³su² jau³xa² so¹lxī³ kāi³sxā³ ān³ten³jah¹lxī³hē¹-
li¹. Nxe³to³ta¹ nxe² kāi³sxā³ ān³ten³yah²lxan³kxai²nān²tu³ kxā²nāu³a¹ Wxa²wi³na²
Si³yxa³ka³txa² Oh³nān¹jah¹la² wi¹kāi³yah³lxin¹kxa²yo³ha² ū³hū¹nx²ti³xa³lho³li¹.

2 Jā¹yxa³lxin¹jut³su² a²nū²a² yen³kxi³txa²te²na² hxi²nū¹nu³hain¹yah³-
lxī³to³hin¹tāu³a² hai³txi³ ju¹ta³la³ kāin² i³yū¹khaix¹yah³lxī³txa³hē¹li¹. A²nū²a²
kwa² wi¹lhin¹ki³lxo³te²nāu³xa² nxe² kāi³ain¹te²ju²hē³li¹. Ju³te²a² nū³kā³txa²
ā³nū²kxi²thī³na² ā³wih¹sxā³ i³yū¹kxi² sxi²je³na² ai³sxā³ i³yū¹kxi² nxain¹te²ju²-
hē³li¹. Kwa² sa²nēn¹kxi²nha²ju³ta² yxo²kwai³nain¹te²ju²hē³li¹. A²nxe³te²nāu³xa²
kāi³ain¹kxa²yo³ha² hī¹na¹ so¹lxī³ yū³te²ju²hē³li¹. 3 Yxān¹ta¹ wxa²nū³kā³txa² te²-
yā¹xah³lxī³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³ a²nū²a² i²nx²ti³xa³tāu³a² yen³kxi³txa²jah¹la²
hxi²nū¹tain¹jah¹lxī³hē¹li¹, kāin²te²lo³nx²tain¹kxa²yan³txi³su¹. 4 Nxe³yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ hāi³a² wi¹kāi³ye²yah³lxī¹nha²kxai³ Txa²wā¹wi³na² Si³yxa³juh¹la²
hāi³a² kāi³kj³kxa² i²nē³jah¹la² ū³yho³hi¹nx²ti³tu¹wi¹.

Sū³na² e³kxi²ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

5 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² e³kxi²yah³lxī³to³hin¹tāu³a² a²nū²a² wi¹lhin¹ki³-
lxo³te²nāu³xa² te²yā¹nxe² kāi³yah³lxī³txa³hē¹li¹. A²nxe³te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu²
Ju³te²a² nū³kā³txa² ā³nū²kxi²thī³na² ā³wih¹sxā³ a²nū²a² ne³kxaix³tāu³a² i³sa²-
nxū³sxā³ e³kxi²to³hi² sxi²je³na² nu²ki³ye³lot³tāu³a² i³sa²nxū³sxā³ e³kxi²to³hi²
nxain¹te²ju²hē³li¹. Kwa²sa²nēn¹kxi²nha²ju³ta² yxo²kwai³nain¹te²ju²hē³li¹. A²-
nxe³te² he³la³kxi³nāu³xai²na² hī¹na¹ so¹lxī³ kāi³ain¹kxa²yo³ha² yū³te²ju²hē³li¹.
6 Yxān¹ta¹ wxāi²na² sa²kxai³lu²: “Sū³na² e³kxi²to³ha¹tū¹xā¹.” Yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² i²kxi²nē³jah¹la² nūh¹lxī³ i³ye³kxi¹jah³lxī³hē¹li¹.
Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³su² hāi³a² e³kxi²kj³to³jau³-
xai²na² i²kxi²nē³jah¹la² Te²hi²sen³kxai³lu² ū³yho³hi¹nx²ti³tu¹wi¹.

7 Jā¹nxe³sxā³ Sū³na² e³kxi²yah³lxī³to³hin¹tāu³a² wān³txa² yau³ka³lxā¹txi³
kwa²to³toh³lxī³jau³xa² e³kxi²yah³lxī³toh³txa³hē¹li¹. Nxe³te²yā¹lxjau³xa² Sū³-
na² wān³txa² i²ai¹nxa³tū³kā³txa² nxe³te²yā¹lxjau³xa² e³ain¹to³te²ju²hē³li¹.
A²nxe³te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu²: “Yau³ka³lxā¹txi³ kwa²to³toh³lxī³ Sū³na² e³-
kxi²sīn¹to³ha¹kxai²nān²tu³ ain³kxi²sa²sīn¹tū¹xā¹.” Ain¹jau³su² nxain¹ta¹ hai³txi³
ain³kxi²nū¹hai¹nxa³lho³li¹. 8 Nxe³ha²kxai³ te²yā¹nxe² kāi³yah³lxī³txa³hē¹li¹.

Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³kxai³lu² ā³ten³yah³lxin³jau³su² e³kxi²yah³lxan³ta³lxa¹ ā²la² wi¹ko³nh²te²ju²hē³li¹. 9Nxe³yān¹ta¹: “Sū³na² e³kxi²na¹tū¹xā¹.” Yxah³lxin¹-kxai²nān²tū³ jau¹xai²na² e³li³kxi³jau³nū³a² e³kxi¹jah³lxī³hē¹li¹. Nxe³te³nah¹lxī¹:

“Txa²wā¹wī³na² oh³na² yxau³jah¹lāi³. Wi¹lhin¹sxā³ sa²nēn¹kxi² kāin²-te²lo³txa²ju³ta² ten³sa²sī¹nhai¹.

10 Wxa²wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kxan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³su² nxe³jau³xa² wa³su³txi³ yū³nū¹sa²nhīn¹ju³ta³nū³a² ten³sa²sī¹nhai¹. Oh³-nān¹ko³nāu³a¹ ten³nxa²ju³ta² hāi¹nxe³sxā³ wa³su³txi³ sa²yo²wet¹lsxā³ kāi³ ta³lu²nain¹te²tu³wi¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ yuh³nān¹ko³nāu³a² te³-xa²yā¹nxe² sa²yo²wet¹lsxā³ kāi³ ta³lu²nain¹ju³ta³nū³a² ten³sa²sī¹nhai¹.

11 Yain³txa² hāi¹nxa² ū³hū²sa²sī¹nī¹nhīn¹txai³sa²sī¹nhē³li¹.

12 A²nū²a² ā³xai²na² ko³nxe³ti³ kāi³ū¹sain¹sīn¹kxai²nān²tū³ ne³wā²-na³ū¹hain¹sī¹na¹wi¹. Nxe³ain¹sī¹na¹kxa²yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³ū¹hain¹nxa²sī¹na¹ju³ta² ne³wā²na³ū¹sa²sī¹nhē³li¹.

13 Ha³lo²a² ko³nxe³ti³ kāi³sī¹sī¹na¹ju³ta³nū³a² ā³sa²so¹sa²sīn¹txa³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ju³ta² ā³non²ta³kxi¹sa²sī¹nhē³li¹. Jā¹nxe³jut³su² wxāi²na² so¹lxī³ ha³lo²ai²na² a²wa³kxēn³yah¹lo²sī¹nha²kxai² nū³kxūn³ta² si³yxau³jah¹lo²sī¹nha²kxai³ wxi²kin³ti³ton³jah¹lo²sī¹-nha²kxai³ nxe³sa²tē³sī¹nī¹lxī¹. Ta³lu²na¹wi¹. A²mē³.”

Nxe³kxa² he³la³kxi³su² Sū³na² i³ye³kxi¹jah³lxī³to³hē¹li¹.

14 Jā¹nxe³jut³su² a²nū²a² ā³xai²na² ko³nxe³ti³ kāi³ū¹nx2ti³kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹sxā³ ne³wā²na³txain¹yah³lxī³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²-tū³ti² Wxa²wī³na² Oh³na²yxau³jah¹la² ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹kxe³su² ne³wā²na³ū¹nx2ti³nūn³tu¹wi¹. 15Nxe³yān¹ta¹ wxa²ē¹nān¹jau³su² nxe³-ke³la³te²kxai³ te³nah¹lxī¹: “Jah¹lai²li² ko³nxe³ti³ kāi³ū¹sain¹na²hē³na¹. Ne³wā²na³ū¹hain¹nxa³lho³na¹.” Nxīn¹ke³la³te²kxai³ Txa²wā¹sū³na² te²hi²-sen³su² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ne³wā²na³ū¹nx2ti³hī²nxa³wi¹.

Yain³txa² i³yain³kī³ju³ta² ā³na¹kī³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

16Nxa²ha¹te¹ Sū³na² e³kxi²te³lhxā³ yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹yah³lxin¹kxai²-nān²tū³ khāuh³lxa³ti³ki³lxo³nha²yah³lxī³txa³hē¹li¹. Wi¹lhin¹ki³lxo³nha²jah¹la² te²yā¹nxe² kāi³te²ju²hē³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² he³la³kxi³su² yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹ain¹kxai²nān²tū³ wxa²ye³hī³nhā²nxa³ha²kxai³ hxi¹khai²lxī²nxa³ha²kxai³ ne³te²kxai³la¹ khāuh³lxa³ti³nxa² yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹yain¹kxe³su² a²-nū²a² yo²ha³kxa¹ i²ain¹ju³ta² yo²kwai³nain¹te²ju²hē³li¹. Jā¹nxe³ju³ta² hī¹na² so¹lxī³ ū³yho³hi³hain¹ju³ta² ta³lu²nain¹tu¹wi¹. Ki³han³nxa³wi¹. 17-18Nxe³yān¹-ta¹ wxāi²na²: “Sū³na² i³ye³kxi²te³la¹nhai¹. Yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹a¹tū¹xā¹.” Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²ye³hī³nhā² wxa²hxi²khai²lxī² nxe³te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² ā³xai²na² i²nxa²tain¹kxai²nān²tū³ yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹yah³lxin¹-ju³ta² i²nxa²ti³xa³lho³li¹. Nxe³te²kxa³yan³tu³ta¹ Wxa²sū³na¹na² i²ki³sxa³jah¹la² i²nxa²ti³tu¹wi¹. I²nxa²ti³ha²kxai³ kxā³nāu³a¹ ū³yho³hi³nx2ti³tu¹wi¹.

Yen³kxa² kãin² ũ³wha¹kxi³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

19Nxa²ha¹te¹ yen³kxa² kãin² ũ³wha¹ah³lxi³txa³hê³li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²-nãn²tu³ wa³la²la² i³kho³kxi³ha²kxai³ yen³kxa² i³nãn¹kxi²sxã³ khon³nha²kxai³ nxe³kxi²nê³te²ju²hê³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ko³nxe³thin¹jah¹la² hãi³-a² wxã³sxã³ kãi³sa²no¹ki²nê³te²ju²hê³li¹. 20Nxe³yã¹ta¹ oh³nãu³nãn¹ko³xa² wi¹kãi³yah³lxin¹kxa²yo³nũ³a² ũ³wha¹jah¹lxi³hê³li¹. Nxa²lxin¹kxai²nãn²tu³ hai³txi³ wa³lan²txa³ i³kho³kxi¹nx2ti³xa³ha²kxai³ i³nãn¹kxi²sxã³ kho³thxa³-txa³ha²kxai³ nxên²nxa³lho³li¹. Te²yã¹nxũn³sxã³ a²nũ²a² ko³nxe³thin¹jah¹la² hãi³a² wxã³sxã³ kãi³sa²no¹ki²nxa³lho³li¹. 21Nxe³sxã³ wxa²yã¹txi³nũ³a² ũ³-ha¹ah³lxin¹ti³xa² so¹lxi³ wxa²ê¹nãu³a² nũ¹hain³nyhah¹lxin¹tu¹wi¹.

Wi¹kãi³sxã³ yxau²xai³kj³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

22-23Nxa²ha¹te¹ txa²wã¹ye³nai²li² ye³wi¹kxai²nãn²tu³ txa²wã¹nũ²a² whãi²na¹ wi¹lo²la³kxi²nha²kj³te²ju²hê³li¹. Yxãn¹ta¹ ye³wi¹lxa³kxai²nãn²tu³ txa²wã¹nũ²la³ whãi²na¹ hai³txi³ wi¹lo²la³kxi²nha²kj³te²sxa³yu²hê³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³jut3su² txa²wã¹ê¹nãu³ai²na² wi¹kxai²nãn²tu³ wi¹kãi³sxã³ yxau²xai³kj³tã³li¹. Yxãn¹ta¹ txa²wã¹ê¹nãu³ai²na² wi¹lxa³kxai²nãn²tu³ wi¹kãi³sxã³ yxau²xai³kj³sxa³wi¹.

Yu³ka³na³ka³na³ju³ta² so¹lxi³ sa²yo²we¹kj³jau³su²

24Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ha¹lin¹te²na² nxe³ya³sxã³ nxe³te²na² wãn³txai²na² hxi²kan¹ti³ sa²yo²we¹ta³lxi³kj³te²sxa³yu²hê³li¹. Nxe³sxã³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³-jah¹la² ka³na³ka³na³te²na² i³hĩ³kj³sa²kxai³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³jah¹la² a³xai²na² a³lxi²kj³sa²kxai³ nxe³kj³te²ju²hê³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³jah¹la² ka³na³ka³na³te²na² sa²yo²we¹kj³sa²kxai³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³jah¹la² a³xai²-na² sa²yo²a³kj³sa²kxai³ nxe³kj³te²ju²hê³li¹. Já¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³ sa²yo²we¹ta³nxa² yen³kxa² kwa²ũ³ha¹kxi²kj³ju³ta²nũ³a² o¹la³kxi²ta³nxa² yu¹ka³-na³ka³na³ju³ta² so¹lxi³ hxi²kan¹txi³ kãi³kj³te²ju²hê³li¹.

25Jã¹nxe³jut3su² na¹ha²kxai³ ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹li¹. Wi¹yxau³yah³lxin¹ju³-ta² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³hê³li¹. Yain³txi³su² yain³yah³lxin¹kxe³nũ³su² ta³nxa² i³na²kxi³jau³su² i³na²yah³lxin¹kxe³nũ³su² ta³nxa² hxi²waun³ta³-kxi²nyhah¹lxi³txa³hê³li¹. Wã²la² ka³lo³ai²li² ũ³whi²kxi²nhãn¹ka³lo³nũ³ai²li² hxi²waun³txi³nha²sxã³ yxau²xai³ah³lxi³txa³hê³li¹. A²nxe³jut3su² ka³te³na² yxau²-xai³kj³ju³ta² sa²kxai³lu² yain³txi³su² a³lxi² wa³to²hi²te²ju²hê³li¹. Te²yã¹nxũn³sxã³ txa²wã¹nũ²ai²na² sa²kxai³lu² wã²la²ka³lo³su² a³lxi² wa³to²hi²te²ju²hê³li¹. 26Nxe³-sxã³ ai³kxe³su² i²jah¹lxi³hê³li¹. Hai³sxai²li² ũ³whi¹ai¹nxa³ha²kxai³ yain³txi³su² wxa²so¹sxã³ ũ³wha¹ai¹nxa³ha²kxai³ nxai¹nxa³kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹sũ³na² Oh³-nãn¹jah¹la² hi²sen³su² ũ³yhai¹tain¹te²ju²hê³li¹. Já¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wã¹sũ³na² te²kxai³lu² a²la² kãi²non³sxã³ a³lxi²sa²tê³nx2ti³na³li¹. 27Kãin² hxi²waun³ta³kxi²-nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³ a²la² a³lu²on³sxã³ ka³te³na² yxau²xai³yah³lxi³hĩ²nxa³lxi¹.

28Te²yã¹nxe³jut3su² wã²la² ũ³whi²kxi²nyhah¹lxin¹ka³lo³a² hxi²waun³ta³-kxi²nyhah¹lxi³txa³hê³li¹. Si³sa³yãu³sa² ha³lo²a² wen¹ka² i²jah¹lxi³hê³li¹. Hai³txi³

hai³sxa³la³ wa³ko³nai¹nxa³ha²kxai³ wān²txa³ we¹tai¹nxa³ha²kxai³ ain¹te²sxa³yu²-
hē³li¹. 29 Sa³lo³māu²ah³lu¹tai²na² i³sa³e² nū³ka³txa² a²wa³kxēn³ta² kāin²jah¹lo²su²
ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yen³kxi³khai¹nxe³ha²kxai³ wā²la² wi¹khai¹lka³lo³a²
ū³whi²kxi²nha²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxan²ti³nū¹ si³sa³yāu³sa³kxai²-
na² wi¹wa³to²hi²te²ju²hē³li¹. 30 Hi¹na¹ wi¹we¹nha²kxai³ ka³nxa³ha²ta³ai²na²
i³hxa³nha²kxai³ nxe³te²ju²hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³kxai³lu² i³wi¹we¹-
je²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹, si³sa³yāu³sa³kxa² so¹lxi³ kxan²ti³na¹. Nxe³te²yā¹nxe²
Txa²wā¹sū³nain²txi³ hxi²kan¹txi³ wi¹lhau³ko³tū¹nx2ti³tu¹wi¹, hxi²kan¹-
sxā³ wa³to²hi²yah³lxi¹nha²kxai³lu¹. Jā¹yah³lxin¹ju³ta² yxo²i²syah¹lxin¹ju³ta²
kāin²ye¹nxa²ti³xa³wi¹. 31 Jā¹nxe³jut3su² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³-
hē³li¹. E³yah³lxin¹jau³su² nxe³yah³lxi³txa³hē³li¹. Nxe³yah²lxan³te³nah¹lxi¹:
“Īh¹nxe² yain³txa³nū³la³ so¹kxi²sxā³ yai³nhī³ki³ji¹? Īh¹nxe² na²ki³jau³nū³la³
so¹kxi²sxā³ i³na²hī³ki³ji¹? Wān²ta³ Īh¹nxe³ka³lo³la³ ū³whi²kxi²nha²hī³ki³ji¹?”
Nxe³yah³lxi³txa³hē³li¹. 32 Nxe³ju³tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ Sū³na² wān²txa² yxo²-
i²ai¹nxa³tū³ka³txi³nāu³xai²na² yen³kxa² yxo²kwain³sxā³ ā³te³nain¹te²ju²hē³li¹.
Nxe³yān¹ta¹ wxāi²kxai³ ha³lo²a² ā³taut3to³jah³lxin¹kxe³su² Wxa²wi³na² Si³-
yxau³tāu³a¹ Oh³nān¹jah¹lai²na² Hi²sen³kxai³lu² taut3to³jah³lxin¹kxa² whāi²na¹
i²jah¹lo²su² na²li¹. 33 Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²-
wet1hxa³jah³lxin¹ju³ta² txa²nū² ā³te³ni² Sū³na² wi¹lhin¹ti³hit1txa²lxi³ju³ta²nū³a²
txa²nū² ā³te³ni² nxe³jah³lxi³sā²nhē³li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ yen³kxai²na²
ā³taut3to³txai³yah³lxin¹kxai²li² ū³tet1sū³nx2ti³tu¹wi¹. 34 Jā¹nxe³jut3su² ka³nxa³-
ha²tai²nān¹ta² yen³kxi³nū³a² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³hē³li¹. Txa²wā¹sū³na²
hxi²ka²nāu³a² yxau²xai³yah³lxin¹ju³tan¹te²ka³yā³lhu² hī¹na² sa²kxai³lu²
hxi²waun³ta³kxi²yah³lxan³sxā³ ā³wa²sut1sxā³ yxau²xai³yah³lxi¹lxi¹. Ka³nxa³ha²-
ta³ai²na² te²yā¹yah³lxi³nū³nīn¹tu¹wi¹.

A²nū²a² ā³xai²na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

7 1 A²nū²a² ā³xai²na² yxo²wa³su³txi²sxā³ ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹yah³lxi³txa³hē³li¹.
Nxe³yān¹ta¹ nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² ko³nxe³ti³
i³yī¹li¹nx2ti³nū³tu¹wi¹. 2 Nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xai²na² i³yī¹lain¹yah³lxin¹kxa²yā¹-
nxe² i³yī¹li¹nx2tain¹tu¹wi¹. Hxi²kxāu³khai¹nxe³sxā³ o¹la³kxi²nyhu¹ah³lxin¹kxa²
yā¹nxe² Txa²wā¹sū³na² hxi²kxāu³khai¹nxe³sxā³ kāi³ūh¹nx2ti³tu¹wi¹. 3 Wxa²wā³-
tā³xa² ko³nxe³ti³ kāi³jut3su² ju³ta² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹yah³lxi³txa³hē³li¹. Ko³nxe³ti³
kāi³yah³lxin¹ju³ta² kāin² wa³to²hi²na³li¹. Nxe³yah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹.
A²nxe³ju³tai²na² yā¹nx2na³li¹. Wxa²wā³tā³xai²li² hi³a² sī³na² ye³wi²kxe³su² yū³-
hī³nx2na³li¹. Nxe³yān¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ā³ye³wau¹kxi²nha²hī³nxa¹lxi¹. Nxe³kxe³su²
wxa²e¹nān¹jau³kxai³lu²: “Txa²wā³tā³xai²li² hi³a² sī³na² sa²ye³sai¹kxi²na¹tū¹-
xā¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² yxān¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ā³ye³wau¹kxi²nha²kxe³su²
i²nyhah¹lxan³kxe³su² wai³nhī³nx2nxa³wi¹. 4 Nxe³sxā³ wxa²wā³tā³xai²-
li² e³kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Hi³a² sī³na² sa²ye³sai¹kxi²nxa²sī¹na¹tu¹wi¹.”
Nxe³yah³lxin¹jau³su² yxān¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ā³ye³wau¹kxi²nha²kxe³su² yū³-
yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. 5 Nxe³yah³lxin¹ju³kxai³lu² wxāi²li² wi¹lhin¹ki³lxo³jah¹lo²su²

yah³lxi¹lxi¹. Hi³sa³ka³txa² sa²ye³sai¹nhat¹jah³lxi³sã²nhê³li¹. Nxe³sã²nũ²la² wi¹li²-
nha²sxã³ wxa²wã³tã³xai²li² hi³a² sã³na² sa²ye³sai¹kxi²nyhah¹lxin¹tu¹wi¹.

6 Yen³kxa² wi¹lhin¹kxa² yũ³yah³lxin¹kxa² tẽ³sxã³ wai³a³lxa² kwa²-
a³na¹ũ³yah³lxi³txa³hê¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ã³wa²lhxã³
ye³kã¹ne³nx2ti³ha³tai¹. Te²yã¹nxe³jut3su² txah³lxa³ki³a² a³lxi²ki³ai²na²
yũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ kwa³jan³ta² yxa³kxa² ha³lo²a² yuh³xã¹na¹-
ũ³yah³lxi³txa³hê¹li¹. Nxe² ã³na¹ũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ yxa³kxai²li²
ti³ka³la³ju³ta² yũ²na³li¹. Nxe³sã²nka³tu³ hã²wxã²txa³ ã³nhê¹kxi²sxã³ i³-
ya²lu¹nx2ti³ha³tai¹. Nxe³ju³kxai²lu² nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ Sũ³na² wãn³txa²
i³hen³txi³yah³lxin¹tãu³a² nxe³jau³jau¹xai²na² an³ta³kxi²sxã³ en²txain¹-
kxai²nãn²tu³ ha²ya³kxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³hê¹li¹.

Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² yen³kxa² wi¹kxa² ũ³hũ¹nê³jau³su²

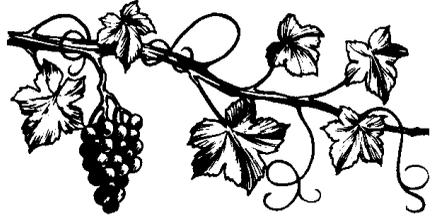
7 Txa²wã¹sũ³na² i³wã³jah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a²wi¹ju³ta² ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹.
Te²yã¹nxe³sxã³ yen³kxa² ã³ten³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a³ya³ti²yah³lxin¹tu¹-
wi¹. Te²yã¹nxũ³sxã³ sxi²ha² a²yxo²a² i³yxo²to¹tot1jah³lxin¹kxai²nãn²tu³
sa²yxo²than²yex¹lnx2ti³tu¹wi¹. 8 Te²yã¹nxe³kxe³hũ²sxã³ Sũ³na² i³wã³jah³-
lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe³yah³lxi³te² i³nxãn²tu³ a²wi¹ju³ta² ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹.
Yen³kxa² ã³ten³yah³lxi³te² i³nxãn²tu³ a³ya³ti²yah³lxin¹tu¹wi¹. Sxi²ha²
i³yxo²to¹tot1jah³lxin¹te² i³nxãn²tu³ sa²yxo²than²ye¹nx2ti³tu¹wi¹. 9 Jã¹-
nxe³ju³kxai²la¹ wxa²wẽ³sai²na² yain³tũ³xa² i³wã³txi³nx2ti³kxai²nãn²tu³
txah³lxa³kxa² ũ³hũ¹yah³lxi³hĩ³nhãn¹te²la¹xã³? 10 Te²yã¹nxũ³sxã³ ai³na²
i³wã³txi³nx2ti³kxai²nãn²tu³ txih³xa³ ũ³hũ¹yah³lxi³hĩ³nhãn¹te²la¹xã³? 11 Hai³-
txi³ ti³he¹nx2nxa³wi¹. Kõ³nxe³ti³hin¹yah³lxin¹kxan²ti³ yen³kxa² wi¹te²na²
so¹lxi³ wxa²wẽ³ha³lxi²na² ũ³hũ¹ain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Te²yã¹nxe³ha²kxai³
Txa²wã¹sũ³na² Si³yau³jah¹la² Oh³nãn¹jah¹la² sa²kxai³lu² i³wã³ti³yah³lxin¹-
kxai²nãn²tu³ yen³kxa² wi¹kxa² wa³to²hi²sxã³ ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹.

12 Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² wi¹lo²la³kxi¹nx2tain¹ju³ta² ten³yah³lxin¹-
kxa²yã¹nxe² kã³ũ¹txain¹yah³lxi³hê¹li¹. Nxe³jau³xa² Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² jau³xau³hxai²têx¹ta² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹ta¹na² wãn³txa² nxe²
i³ye³kxi²nê³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wi¹.

Tĩh³nu² ha¹lin¹tĩh³na² i³yau¹ũ³jau³su²

13 Yuh³nãu³ãn¹ko³xa² hin¹ki³tãu³a¹ tĩh³na² yxau²xai³ki³tĩh³na² ha¹lin¹tĩh³-
na² yũ²na³li¹. Nxe³sxã³ kãin²tĩh³nai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² ka³lxa²tũ³ka³txa²
yxau²xai³lain¹tĩh³nũ²su² te²ju²hê³li¹. A²nxe³tĩh³nai²li² yxau²xai³ki³kxai²nãn²-
tũ³ hã²wxã²txa³ yan¹nãu³a¹ khãuh³lxa³ti³sa²tẽ³nhê³tu¹wi¹. 14 Nxe³nxa²ha¹te¹
ha³tĩh³xan¹tĩh³nai²na² kãi²nxa³tĩh³na² yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³ hã²wxã³-
txa³ yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a²
yũ³nũ¹nhê³tu¹wi¹. Ka³tẽ³na² wi¹tãu³a² yxau²xai³ki³tu¹wi¹. A²nxe³tĩh³nai²na²
sa²kxai³lu² a²nũ²a² ka³lxa²nxa³tũ³ka³txa² yxau²xai³tĩh³nũ³su² te²ju²hê³li¹.
A²nxe³jut3su² tĩh³na² kãi²nxa³tĩh³na² ya³lo³txi²sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hê¹li¹.

Hi³sa³ka³txa² nxã³kxi²-
ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

(Mateus 7.15)

15 Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nẽ³tũ³-
ka³txa² nxe³ki³lxo³nxe³tũ³ka³txai²na²
wxã³ha³ta²wi¹. Wi¹lhin¹sxã³ thãi³-
ti³la² ki³lxo³tai¹nha²kxai³ a²tai²na²
o³ve²a²hũ³ye²tain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹
au³txi³ a²ẽ¹nãu³ai²na² ko³nxe³thi¹-
nai¹nha²kxai³ ã³na¹nx2ti³te³lhxã³
nxai¹nha²kxai³ hau³hũ³te²sin¹tu¹wi¹.

16 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² i³sa²si¹hã³ye²nxai¹nxa³ju³ta² i³yau¹ũ³nx2ta¹-
tu¹wi¹. O²la³kxi²ye²yhain¹ju³ta² wi¹lhin¹jut3su² ta³nxaxa² ko³nxe³thin¹jut3su²
ta³nxaxa² a²ẽ¹nãu³ai²na² wi¹ko³nyha¹lxin¹tu¹wi¹. U²va²ki³a² kwa² hu³kxẽ¹-
ha² i²li³tẽ¹ha² kũh²sxa³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ fi²ko²nxã³kxa² kwa²
hi³sa³ka³txa² ã³nxã³kxi²te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³te²sxa³jai¹ti²tu³wi¹. 17 Jã¹-
nxe³ha²kxai³ hi³sa³ka³txa² wi¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² wi¹ta³nxã³kxa² so¹lxi³
ã³nxã³kxi²te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ hi³sa³ka³txa² ko³ka³txai²na² sa²kxai³-
lu² ko³nxe³ta³nxã³kxa² so¹lxi³ ã³nxã³kxi²te²ju²hẽ³li¹. 18 Te²yã¹nxũn³jut3su²
hi³sa³ka³txa² wi¹ka³txai²na² hxi²kan¹txi³ a²nxã³kxa² ko³nxe³ta³nxã³kxa²
ã³nxã³kxi²te²sxa³yu²hẽ³li¹. Hi³sa³ka³txa² ko³ka³txai²na² hxi²kan¹txi³ a²nxã³-
kxa² wi¹ta³nxã³kxa² ã³nxã³kxi²te²sxa³yu²hẽ³li¹. 19 Jã¹nxe³jut3su² hi³sa³ka³txa²
wi¹nxã³kxi²hxa³kxai²nãn²tu³ hã¹isxã³ a²nũ²a² hxi²ka² tau³ka²sa²tã³nũ²la²
ha³nxe²a² ũ³thũ²ka³tũ³ i³hxa³nye²te²ju²hẽ³li¹. 20 Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² o²la³-
kxi²ye²yhain¹ju³ta² i²yah³lxi¹nhi¹na² a²ẽ¹nãu³ai²na² a³la³kxah¹lxin¹tu¹wi¹.

Txa²wã¹sũ³na² i²nẽ³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

21 A²nũ²a² i²li³te²a² hxi²kan¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-
yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a² yxau²xai³lai¹nxa³lho³li¹. Nxe²e³kxain¹kxan²ti³:
“Nxe³sa¹lxi¹. Txa²hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxi¹.” Nxe²e³kxi²kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹-
sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a² yxau²xai³lai¹nxa³lho³li¹.
Yxãn¹ta¹ Txa²wi³na² Oh³nãn¹jah¹la² Si³yxau³jah¹lai²na² a²ten³jau³su² sa²-
yxo²we¹kxai²nãn²tu³ nxe³te²na² i²li³te²la³ oh³nãn¹ko³nãu³a² ã³wih¹tu¹wi¹.
22 A²nxe³tãu³a¹ kwa² i³ye³kxi²sain¹tu¹wi¹. I³ye³kxi²sain¹ju³ta³nũ³a² nxe³-
te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lã¹. Nxe³sa²si¹lxi¹. Wxa²wãn³txai²na²
i³hen³txi³si¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Wxa²i³lxa² i³ye³sxã³ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa²
nxũ²kwai³na² a³li³si¹jau³su² kwa³na³si¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Te²yã¹nxe³sxã³
wxa²i³lxa² i³ye³sxã³ nũ³kxũn³khai¹nxe³ju³ta² o²la³kxi²si¹na¹tai¹ti²tu³wi¹.
Nxe³si¹na¹ha²kxai³ wxa²sa³wi³ha³lxi³khai³su² si¹na¹wi¹.” Nxe³ain¹tu¹wi¹.
23 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²na¹jau³nũ³su² nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “I²nx2ta¹-
tũ³ka³txi³su² yah²lxa³lxi¹. ã³waix3jah¹lxi³hẽ³li¹. Ko³nxe³thin¹ju³ta²
kã¹tũ³ka³txi³syah¹lxi¹lxi¹.” Nxe³ai¹na¹tu¹wi¹.

Sxi²ha² txon³te²a² i³yau¹ũ³jau³su²

24 Jã¹nxe³na¹jut³su² a²nũ²a² i²li³te²na², Txa²wãn³txa² ain³kxi²te²nãn²-tu³ sa²yo²wet¹sain¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² a²hoh³lxah³la² yã¹te²hũ³na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² a²hoh³lxah³lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ton³nũ²nhai¹. Txah³lxa³kxa² ũ³si³ka³tũ²kxi²sxã³ ton³nũ²nhai¹. 25 Ton³ta³lu²nain¹ka³tu³ hã²wxã³txa³ wẽ³ha²yau³xa² kãin² wẽ³hã¹yain¹nũ²nhai¹. Kãin² wẽ³hã¹-ye²ha²kxai³ ka³wã³lxai²na² kãin² hũx¹tha²kxai³ it³ta² kãin² it³tha²khai³ nxe³kxa²ha³tã³nxã²ti³ hai³txi³ sxi²lha³ sa²khot³je²nxa³nũ²nhai¹, txah³lxa³kxa² ũ³si³ka³tũ²kxi²sxã³ to³nai¹nha²kxai³lu¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³-kxe³hũ³nxe² Txa²wãn³txa² sa²yo²we¹jah¹lai²na² nxe³kxa²yã¹nxe²na³li¹.

26 Nxe³yã¹ta¹ a²nũ²a² i²li³te²na² Txa²wãn³txa² ain³kxi²sa²te²nãn²tu³ sa²yo²-ã³sain¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² hxi²kãu³kãun³jah¹lo²hũ³na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ton³nũ²nũ²nhai¹. Ka³yã³la² ũ³si³ka³tũ²kxi²sxã³ ton³nũ²nhai¹. 27 Nxe³ka³tu³ ton³ta³lun²nxa²ha¹te¹ wẽ³ha²yau³xa² kãin² wẽ³hã¹ha²kxai³ ka³-wã³lxa² kãin² hũx¹tha²kxai³ it³ta² kãin² it³tha²kxai³ nxe³te²kxa³kxa¹ sxi²hai²li² sa²kho³kxi²ye²nu²nhai¹. Sa²nai¹hxa³je²nũ²nhai¹, ka³yã³la² ũ³si³ka³tũ²kxi²sxã³ txon³kxi²ha²kxai³lu¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wãn³txa² sa²yo²ã³sa²-jah¹lai²na² yã¹nx²na³li¹. Jã¹nxe³na¹jau³su² nxe³ye¹nxa²lxa¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² a²nũ²a² ã³si³tẽ³kxi²tũ³ka³txai²na² nxe³sxã³ Je³su²jah³la² a²yo²wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² sa²hxi²kat¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

28 Nxe²e³ta³lun²tãu³a² a²nũ²a² ain³kxi²tũ³ka³txa² o²lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 29 O²lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² hxi²kan¹jah¹la² wãn³txa² e³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³ ha³tẽh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² te²yã¹-nxe² wxi²kan¹sxã³ e³ai¹nxa³wi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²jah¹la² we²txi²jau³su²

8 1 Nxa²ha¹te¹ e³ta³lun²nũ²la² wã³la³ka³txa² ka³nxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³nxi²-te³na¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² ã³si³tẽ³la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 2 Nxe³tãu³a² in³jah³la² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²jah¹la² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i²te³-lhxã³ wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³nũ²la² ãn³kax³ti³wxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Txa²hxi²kan¹jah¹lã¹. “Wxa²i³ta³ka³txa² hxi²kan¹txi³ we²txi²nxa²ha¹-tũ¹xã¹.” Sa²ki³kxai³lu¹. Nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la².

3 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa²nxũ³sin²nha²sxã³ wxa²wxai³ta¹hxai²hẽ¹la². Wxa²wxai³te³nah¹lxi¹:

—~Ten³sa³nhai¹. We²txi¹nxa²ha¹wi¹. Nxe²e³ta³lun²nhĩ¹na¹ a²i³ta³ka³txai²-li² we²txi²ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ãh¹e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nxa²ha¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² wã³nxĩ¹ta² si³yxau³jah¹la² ai³se¹li¹. Ain¹tãu³a² we²txi¹nxa²ha¹ju³ta² a²nũ²a² a²xã³xa² i³hen³txi³txa³hẽ¹li¹. Hã¹nxe³-

sxã³ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³jah¹lan²tu³ ai³sxã³
 i³yau¹ũ¹nhat¹je¹txai¹nhẽ³li¹. Nxai¹nĩn¹-
 kxai²nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ ka³yxuh³xa²
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³yau¹ũ¹h¹nxain¹kxe³-
 su² ũ³hũ¹txai¹nhẽ³li¹. Nxai¹nĩn¹kxai²nãn²tu³
 wã³nxĩn¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³-
 xai²na² tẽ³sxã³ Sũ³na² ũ³hũ¹yhain¹tu¹wi¹.
 Nxe³kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹
 Txa²wã¹sũ³na² we²txi²nxain¹ju³ta² i³yau¹ũ³-
 nha²yai¹nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² a²nũ²-
 a² i³ton³te²a² we²txi²jau³su²

5Nxã²ha¹te¹ Ka³far³na³ũ²thi³na² ai³-
 sxã³ ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹
 Ro³ma²no³ nũ³ka³txa² so³ta²to² a²wa³-
 kxẽ³yah³lo³su² ã³tĩ³xi²ta¹hxai²hẽ¹la².
 ã³tĩ³xi²sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

6—Nxe³txi¹. Txa²sa³wi³sa² i³ton³-
 kxi²sa³na²hẽ³li¹. A²nũ²ai²na² whã¹na¹
 kan²ta³kxi²nha²sxã³ sxi²ha² sxa³ha²kxai³
 khãuh³lxa³tĩ³nha²khai¹nxa²hẽ³li¹. Nxe³ta¹-
 hxai²hẽ¹la².

(Mateus 8.6)

7Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:
 —~Wxã³na¹tu¹wi¹, we²txi²te³lha³ku¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

8Nxã²ha¹te¹ Ro³ma²no² nũ³ka³txa² so³ta²to² a²wa³kxẽ³yah³lai²na²
 i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã³. Nxe³sa²lxĩ¹. Txai²li² wxa²ye³na² kãin² sa²nxa³wi¹.
 Txa²sxih²nãu³a² ã³si³te³kxi²san¹ju³ta³nũ³su² ãu²li²sa³nhai¹. Nxe³sa³ha²kxai³
 hã¹nxe³sxã³ a²wãn³txa² so¹lxĩ³ i³ye³kxin¹kxai²nãn²tu³ txa²sa³wi³si³na²
 we²nxi²tu¹wi¹. 9Jã¹nxe³na¹jut³su² te²yã¹nxũ³na¹wi¹. hxi²kan¹jah¹lo²-
 su² yũ³sa²nũ³nha²kxai³ so³ta²to² nũ³ka³txa² sa²yxo²wet¹sain¹tũ³ka³txa²
 yu³nũ³na¹ha²kxai³ te²sa¹wi¹. Nxe³sxã³ txa²sa³wi³sxi²na² ai³si¹ha¹jau³su²
 i³ye³kxi²na¹kxai²nãn²tu³ ai³hĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ sa³wi³sxa² ã³xai²li²
 wxã³si¹jau³su² i³kaix¹so¹na¹kxai²nãn²tu³ ya²la³tũ³ ã³wxã³hĩ³nx2na³li¹. Te²-
 yã¹nxũ³sxã³ txa²wa³ka³lxa² wa³kon³si¹ha¹jau³su² i³ye³kxi²na¹kxai²nãn²tu³
 ya²la³tũ³ wa³kon³kxi²sai¹nhĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxũ³te²sa¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

10Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² jau¹xai²na² ain³kxi²-
 nũ²la² ka³lih¹ti³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ ã³si³te³kxi²tũ³ka³txa²
 i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~Ya²la³tũ³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹tai²na² sa²kxai³lu² jah¹la²nu¹tai²li² i²sain¹-
 te²sai¹nxa³nũ²nhai¹. Nxe³ta¹ yxo²i²sain¹nũ²nhai¹. Yxã¹ta¹ I³sa³e² nũ³ka³txa²

a²yo²ha³kxa¹ hxi²ka¹na¹ju³ta² ye³ka³lxa¹txi³ i²sai¹nhxai²na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ kū³we²ki²la² yo²i²sai¹nhxai²nxa³hē³li¹. 11 Ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3ju³ta³nū³su² yū³hī¹na¹ A³bra³āu²-ah³lu¹ta¹na², I³sa²kah³lu¹ta¹na² Ja³ko²ah³lu¹ta¹na² nxe³sxa³ Txa²wā¹sū³na² me²sa²ka³lo³a² i³yain³te³lhxā³ ā³wxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹ a²nū²a² ka³lxa¹te²-nāu³xa² ha³lo²a² u³je³na² a³li³xi²tāu³an¹ko³xai²na² wxā³ai¹nha²kxai³ u³je³na² kan³tāu³an¹ko³xai²na² wxā³ai¹nha²kxai³ nxe³sxa³ wxā³sxa³ yai³nain¹tu¹wi¹. 12 Nxain¹ta¹ Ju³te²a² nū³ka³txi³nāu³xa² yo²i²sai¹nxa³te²na² ka³lxa¹te²nāu³-xa² oh³nān¹ko³nāu³a² u²sa²tā³ain¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² ka³nxah³khai¹nxe³ju³ta² u²sa²tā³ain¹tu¹wi¹. Nxe³tāu³a² tū¹ka³txain²txi³ ye³khāuh³lxa³thi¹nain¹ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² kāin² nā³nai¹nha²kxai³ kāin² yo²ka³tā³tā³tain¹tu¹wi¹.

13 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² Ro³ma²no² nū³ka³txa² nū³-kxūn³jah¹la² e³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~I³xi¹txu¹li¹. Yxo²i²san¹kxa²yā¹nxe² wxa²sa³wi³sxa²li² we²txi²na¹wi¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ i³ye³kxi²hī¹na¹ sa³wi³sai²li² we²nxi²ta³lun²ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ton³kxi²nū³ka³txa² we²txi²jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ai³nū²la² Pe²jah³la² sxi²ha² ā³wih¹ta¹hxai²-hē¹la². Ā³wih¹tāu³a² Pe²jah³la² a²hāi³na² i³hī¹la³kxi²ka³txa² i³ton³sxa³sxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². 15 A²nxe³ju³ta¹na² Je³su²jah³la² te²hi²sen³kxai³lu² i²tāu³a² ta¹ka³lxai²na² hxi²ka² hxi²ki³ta¹hxai²hē¹la². Hxi²ki³hī¹na¹ i³-hī¹la³kxi²ka³txa² we²txi²ta¹hxai²hē¹la². We²txi²nū²la² i³sa²yxau³nū²la² yain³txa²kxai³lu² āu¹la³kxi²nū²la² wet¹sxa³ ū³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hī¹te³lhxā³tāu³a² sa²kxai³lu² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ wxā³-ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxu²kwai³yxau³jah¹la² tē³sxa³ wxā³ai¹ni² i³ta³ka³khai³xa² i³ton³jah¹la² tē³sxa³ wxā³ai¹ni² nxe³ain¹ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³te²nāu³xa² Je³su²jah³la² hi²sen³su² i²ain¹tāu³a² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³te²a² a³li³si¹jau³su² kwa³na³ha²kxai³ i³ta³ka³khai³-xa² we²txi²ha²kxai³ nxe³sxa³ a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ we²txi²ain¹ta¹hxai²hē¹la². 17 Jā¹nxe³jut3su² kxā³nxi¹nu¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹-lai²na² I³sa²i²ah³lu¹ta¹na² a²wān³txa² jau³xau³hxai²tēx¹ta² nxe³te³nah¹lxī¹:

—~Jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txa²wā¹i³ta³ka³txa² ā³wa²su¹tē³lha²kxai³ txa²wā¹nū²ai²na² khāuh³lxa³ti³nha²ki³ju³ta² ā³wa²su¹tē³lha²kxai³ nxe³-jah¹lo²su²na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ā³si³tē³la³kxi²ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

18 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³kxe³su² ā³nū²kxi²ye²-ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² hi²sen³su² i³ye³nai²na² yo²ha³ti³lhi³si¹jau³su² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 19 Nxe³tāu³a² in³jah³la² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxah³-la² wxā³sxa³ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Ha³lo²a² i²li³tāu³a² ā³nxai³lin¹tāu³a² ā³si³te³kxi¹-nx2ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

20Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³sa²lxi¹. Wai³a³lxa²si³ta³lā²tē¹nai²na² a²sxi²lho³tē³na² yū³te²ju²hē³-li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a¹kai²na² a²ye³sa² wet¹sxā³ a²sxi²lho³ju³ta² yū³te²ju²hē³li¹. Nxe³ain¹ta¹ Txai²na² Sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²kah³lai²na² hai³-txi³ ha³lo²a² kwa² sxa³na¹ju³ta³nū³a² yū³sa²nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21Hā²wxān³txa³nu² a²sa³wi³sxa² ā³jah¹la² wxā³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ā³si³tē³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹ Txa²wi³na² ka³ten³su² hin¹tāu³a² yxau³kxi²nū³na¹tu¹wi¹. Hā²wxān³txa³ ya³lu²sān²nū²la² sa²nī¹kxi²sā²na¹ka³tu³ ā³si³tē³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

22Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² ā³si³tē³kxi²sē¹li¹. A²nū²a² i²li³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹txa³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ya³lu²te²a² yā¹nxe²na³li¹. Nxe³te²na² sa²kxai³lu² wxa²ka³lxa¹te²su² te²a² ya³lu²kxai²nān²tu³ sa²nī¹-kxi²txai²li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ye³na² ā³wxe³lhu²si¹jau³su²

23Nxe²e³ta³lun²nū²la² ā³waix³si¹jau³su² ka³no¹a²ka³lo²a² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹-la². Nxe³sxā³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ā³si³tē³la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 24Nxain¹nū²la² i³ye³nai²na² yo²ha³ti²lhi³tāu³a² it³ta² ūn³txi³ sa²xit³ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-sxā³ ūn³txi³ sa²xit³tha²kxai³ i³yau³xai²na² sa²ne³kxi²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² hxi²tha³ha²kxai³ sxa³sxā³ āu³xi²ta¹hxai²hē¹la². 25Nxe³-tū³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² wxa²yū³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txu¹lxi¹si¹lxi¹. Ā³non²ta³kxi²sa¹si¹lxi¹. Ā³nxū¹-tē³te³lhxā³ sīn¹na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² txu¹lxi²nū²la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yān³ti³ta³ yuh³lxah³lxin¹ji¹wi¹? Txa²wā¹sū³na² kāin²yo²-i²yah²lxan³tai¹. Nxe²e³nū²la² i³sa²yxau³nū²la² it³ta¹na² i³ye³nai²na² nxe³sxā³yo²xūn³txi³ i³kwai²kxi²ha²kxai³ ha³lo²a² ā³nhāu²no³je²ta¹hxai²hē¹la². 27Nxe³ju³-tan¹te²kxa³yān³tu³ in³txi³nāu³xai²na² i³yo²o²lha² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹jah¹lo²tan³te²la¹xā³? Jah¹lai²na² wān³txa² it³ta² ūn³ju³ta² ā³wxe³si¹-jau³su² i³ye³na² sa²hāu²not³si¹jau³su² nxe³ten¹tu³wi¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³jau³su²

28Nxa²ha¹te¹ i³ye³nai²na² yo²ha³tih³nāu³a¹ yxau³son³kxi²nū²la² ha³lo²a² Ka³ta³rē²na³ko³xa² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wih¹te³na¹ in³txa² ha¹lin¹jah¹la² ne³kha²sxā³ i³ha¹te²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te² in³txai²na² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³ta¹hxai²hē¹la². Sxi²khai³xa² yū³ya³hxa³ha²kxai³ a²nū²a² ya³lun²te²a² sxa³ko³xa² hoh³ya³ta¹hxai²hē¹la². An³txi³khai¹nxe³-jau³su² nū³kxūn³khai¹nxe³jau³su² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² ko³nxe³ti³ kāi³si¹yha³jau³su² kāi³ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ju³ta² a²nū²a²nāu³xai²na² yuh³lxi³si¹jau³su² tih³nai²na² ā³nxai³ain¹te²sxa³yu²hē³la². 29Jā¹nxe³jut³su² Je³su²jah³la² i²ya³sxā³ in³txai²na² a²yo²wān³txa² i³kaix¹ja³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sān²si¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² Tah²sa²nhi¹lxi¹. Īh¹nxe³sa²sīn¹te³lin¹-ji¹wi¹? Ha³lo²a² ā³nha³ko³nxa³ta³lxa¹ i³khāuh³lxa³ti³sa²sīn¹nhīn¹jau³su²wxān³nhīn¹ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

³⁰A²nxe³tāu³a² ha³lo²a² ul²ye²nxa³kxe³su² kwa³jan³ta² yxa³kxa² ka³lxa²te²-nāu³xa² hoh³sxā³ ūh³yait¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². ³¹Ūh³yait¹tain¹te³na¹ ko³nxe³te²yāu³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² i³wā³txi³ya³te³nah¹lxi¹:

—~Nxū²kwai³li³sa²sīh¹nhīn¹jau³nū³su² kwa³na³sa²sī¹nhīn¹kxai²nān²tū³ yxa³-kxa³nāu³xai²na² nxū²kwai³yxau³sī¹na¹ju³ta² ten³sa²sīn¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

³²Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³waix³jah³hin¹kxai²lē¹. Jau³su² nxū²la² ya²la³tū³ nxū²kwai³li³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ka³tū³ yxa³kxai²na² nxū²kwai³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³ yxa³kxa³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³na² ne³kxu²nxa² wā³la³ka³txa² wxa²kan³-kxi²si¹hain¹jau³su² i³ye³nāu³a² sa²tā³nū²ta³lxi³si¹jau³su² i³lon³ta³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

³³Nxe³te²kxa³yan³tū³ in³txai²na² yxa³kxai²na² wa³kxē³nāu³xa² i²ain¹nū²la² yuh³lxa³txi³ ā³ni³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³ni³sxā³ a²sxi²yhe³na²na² ā³wih¹ka³tū³ a²nū²a² yo²ha³kxa¹ i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². In³txa² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² a³li³si¹hain¹ju³tin³txi² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁴A²nxe³jut³su² sxi²je³na² yxau²xai³tū³ka³txi³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la² ne³kxauh²si¹hain¹jau³su² a³li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ Je³su²jah³la² i²sxā³ ā³tū³nū²la² yuh³lxa¹nha²-kxai³ ha³lo²a² ā³waix³3si¹hain¹jau³su² win¹ta²te²lxi³ i³wā³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

In³txa² kan²ta³kxi²ju³ta² we²nxi²jau³su²

9 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wih¹ka³tū³ i³ye³na²na² yo²ha³ti³lhi³ka³tū³ a²sxi²jen³khai³xa² Ka³far³na³u²thi³na²wi³xi²ta¹hxai²hē¹la². ²Wi³xi²tāu³a² in³txi³nāu³xa² ne³kxauh²nyhain¹ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³te²nāu³xai²na² in³txa² i³ton³jah³la² kan²ta³kxi²ka³txa³la³ i³ton³jah³la²tē³sxā³ wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Hāi¹sxā³ sxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³-su²jah³la² a²kāin²ju³ta² in³txi³nāu³xa² yo²i²ain¹tū³ka³txi³su² ha²kxai³ sān²sxā³ i²nhai¹nha²kxai³ in³txa² kan²ta³kxi²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wē³sāi³. Nxex³txi¹. Nxū²kwai³lxū¹txa²hē³li¹. Wxa²ko³nxe³ti³kāi³in¹ju³ta² sa²wa²su¹txa²ha¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

³Nxe²e³ta³lun²nū²la² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nāu³xa² a²ha³-tih³sa² te²nāu³xa² e³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²li² Txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxot³sxā³ kāi³nīn²tai¹. Yxān¹-ta¹ Txa²wā¹sū³nu²su² nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³thin¹jah¹lo²su² na³li¹. Ain¹jau³su² ki³han³sxā³ e³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² tū¹ka³txai²na² a²ē¹nān¹jau³-xai²na² wi¹ko³nha²kxai³ e³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ko³nxe³jau³su² wxa²ē¹nāu³a²e³kxi²nyhah¹lxin¹ji¹wi¹? ⁵Nxe³ha²kxai³ ĩh¹jau³la³ wān³txa² wa³sut³jau³la³te²la¹-xā³? “Wxa²ko³nxe³ti³ kāi³in¹ju³ta² sa²wa²su¹txa²ha¹wi¹.” Nxe³jau³xai²la³ta³nxa²: “Ī³ton³jah¹lāi³. Ī³sa²yxau³sxā³ ā³nxi³xi¹se¹li¹.” Nxe³jau³xai²la³ta³nxa² nxe²hī³-

ji¹wi¹? 6 Yxān¹ta¹ Txai²na² Sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²kah³lo²su²
na¹ha²kxai³ wxi²ka¹na¹ju³ta² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³ton³jah¹lo²
i³nxai²na² i³ye³kxi¹nxai²ha¹wi¹. I³sa²yxau³txi¹. Wxa²sxa¹ka³lo³ai²na² sa²so¹sxā³
ā³nxī³txu¹li¹. Nxe³nxai²ha¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nxe²e³ta³lun²nū²la² kan²ta³kxi²jah¹la² wā²nxūh¹lxi¹ i³sa²yxau³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ka³tu³ ā³nxī³ta¹hxai²hē¹la². 8 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²na² ā³si³tē³kxi²te²-
nāu³xai²na² ju¹ta¹na² i²ain¹sxā³ ka³lih³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³lih³kxain¹sxā³
Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²i² wxi²kin³ti³to³ni² nxe³yain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² kāin²jah¹lo²su² na³li¹, a²nū²a² nxe² i³hxi²ka¹tha²-
kxai³lu¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ma³te²ah³la² i³kaix1so¹jau³su²

9 Nxe³nū²la² ā³nxai³nū²la² in³txa² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³tū³ka³txa²
ka³na³ka³na³jah¹la² i³ha¹txi²ta¹hxai²hē¹la². Ma³te²ah³lo²su² nha²ta¹hxai²-
hē¹la². A²nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² Ro³ma²no²ko³xan¹ta² hxi²kan¹jah¹la²
te²hi²sen³su² i³sa²si¹hā³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² ā³wxe³sxā³ ū³yho³-
hi²ki³ka² so¹kxi²ju³ta² o²la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxai²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
hi²sen³kxai³lu² ā³wa²to¹tain¹tāu³ i²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³si³tē³kxi²sē¹li¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la²
Ma³te²ah³lu¹ta²kxai³lu² i³sa²yxau³nū²la² ā³si³tē³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 10 Hā²wxān³-
txa³ sxi²ha² ā³wih¹nū²la² i³yain¹te³lhxā³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la²
ā³wxe² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³tū³ka³txa² ka³lxa¹tū³ka³txa² ā³wxe²
a²nū²a²nāu³xa² kō³nxe³ju³ta² kāi³te²su² te²nāu³xa² ka³lxa¹te²nāu³xa² ā³wxe² a²-
sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ā³wxe² ain¹sxā³ i³yai³nain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³ju³ta¹na²
fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xai²na² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². I²ai¹nha²-
kxai³ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~I³tih³nxe³nx2ti³jah¹la² sa²kxai³lu² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³-
tū³ka³txi³su² a²nū²a²nāu³xa² kō³nxe³ju³ta² kāi³te²su² te²nāu³xa² nxe³te²su²
ain¹sxā³ ā³wxe³sxā³ i³yain³ya³hain¹ju³tu¹ta¹na² ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ā³-
wxe³sxā³ i³yain³ya³hain¹sin¹te²sin²ta²ku²? Wi¹kāi³jah¹lo²sin¹ke³la³te²kxai³
nxe² i³yain³ya³hai¹nhī³nx2nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² ain³kxain¹tāu³, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² wi¹lain³kxi²nha² te²hi²sen³su² hi³ne³kxa² wa³kxēn³yah³la² ā³-
ten³te²sxa³yu²hē³li¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² i³ton³te²su² te²a² so¹lxi³ ā³ten³te²ju²hē³li¹.
13 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹: “Wi¹lhin¹-
sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Yxān¹ta¹ yen³kxa²
ū³hū¹sah¹lxin¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²nxa³nhai¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²-
nxe³jau³jau¹xai²na² a²si³yxau³tāu³a² wi¹kō³nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Jā¹nxe³sxā³ txai²li²
hai³txi³ a²nū²ai²na²: “Wi¹lhin¹sa³nha¹. Kō³nxe³ti³ kāi³a¹ju³ta² yū²nxa³nha¹.”
Nxe³te²su² te²na² i³kaix1so¹te³lhxā³ wxān²nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² kō³nxe³-
jah¹la² so¹lxi³ kō³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³na¹la³kxi²nha²te²su²
te²na² so¹lxi³ wxa²wa²su¹tain¹te³lhxā³ wxā³na¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Heh³lxi² yxau³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² wxã³sxã³ i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Nxe³sa²lxi¹. Fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³nãu³xai²na² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²sa²wi³ha³lxi³na² nxe³sĩn¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² i³ka³li³kxi²-te³lhxã³ heh³lxi² yxau³sĩn¹to³ha¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wxa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² hai³txi³ ti³he¹nxai¹nxã³wi¹. Ĩh¹nxe³kxa²yãn³ti³ta³ heh³lxi² yxau³ain¹to³-hxa³ji¹ku¹. Sĩ¹na¹nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Yxau³nuh¹nx2ta¹tãu³a² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³yah³-lxin¹ju³ta² wai³nxã³wi¹. A²nxe³ju³ta² in³txa² txu¹ha² so¹nyhu¹kxai²nãn²tu³ a²yã³la²nãu³xa² i³kaix1so¹yhain¹te²ju²hẽ³li¹. ĩ³kaix1so¹sxã³ ã³yãn³-nũ²kxi²sxã³ kãin² i³yain³ya³hain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² a²wẽ³sãi¹yah³la² yxau³ye²yhai¹nhĩ¹na¹ i³kaix1so¹ain¹tũ³kã³txai²na² i³ãin²-ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wai³nxã³wi¹. Yxãn¹ta¹ yxan¹nãu³a¹ a²wẽ³sãi¹yah³lai²na² so¹kxain¹sxã³ sa²tã³tĩ¹kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²-nãn²tu³ nxe³hĩ¹na¹ a²nũ²a² i³kaix1so¹ain¹tũ³kã³txa² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wain³tu¹wi¹. Jã¹nxe³ju³kxai³lu² fa³ri³se²a² nũ³-kã³txai²na² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² nxain¹sxã³ txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹ta²na² wãn³txa² sa²yxo²wet1si¹hain¹jau³su² heh³-lxi² yxau³ain¹te²ju²hẽ³li¹. Ne³to³ta¹ txa²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² ã³waix3txai¹na¹hi¹na¹ so¹lxi³ heh³lxi² yxau³ain¹tu¹wi¹. ã³waix3txai¹na¹-kxe³su² i³ãin²ta³kxai¹nha²kxai³ heh³lxi² yxau³ain¹tu¹wi¹.

16 Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² wã²la² ũ³whi²kxi²nha²ka³lo³ai²na² tĩ³ka³lo³a² ã³ten²-tĩ³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ tah²ka³lo³a² ũ³nhũ²kxi²sxã³ ũh³yxãi¹ain¹te²sxa³yu²hẽ³li¹. Tah²ka³lo³ai²na² ũ³nhũ²kxi²kĩ³ke³la³te²kxai³ ũ³what3kxai²nãn²tu³ tah²ko³lo³-ain²ti³ i³jot1sa²kxai³ tĩ³ka³lo³a² i³jot1txa³ha²kxai³ nxe³sxã³ ã³ten²ti³hĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹ta²na² wãn³txa² ain³so¹kĩ³sxã³ hã²-wxãn³txã³ te²yã¹nxe² Txa²wãn³txa² ã³kĩ³ka³ti³kxi²kĩ³kxai²nãn²tu³ nxe³ju³kxai³lu² wai³nxã³wi¹. Txa²wãn³txa² so¹lxi³ ain³so¹kxi³ju³ta² wain³na³li¹. 17 Te²yã¹nxe³jau³su² hai³txi³ kã³yxuh³xa² wã²lẽ¹na² tĩ³ka³lo³ẽ¹nãn²ta³ yain³txi³yau³xa² txah²yau³xa² ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ũ³whã³kĩ³te²sxa³yu²hẽ³li¹. ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ũ³whã³kĩ³ke³-la³te²kxai³ a²yain³txi³yau³xai²na² sa²kxai³lu² wã²lẽ¹nai²li² i³txi³hau³kxi²sxã³ i³khot3sxã³ a²yau³xa² ã³nẽ¹na³hxa³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xain²-txi³ ha³li³hxa³ni² a²ẽ¹nãn²ti³ ã³kho³ti² nxe³te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ yain³txi³yau³xa² tah²yau³xan²ta³ wã²lẽ¹na² ta²hẽ¹nãu³a² ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ũ³whã³kĩ³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kĩ³kxai²nãn²tu³ a²ẽ¹nai²na² ã³khot3txa³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xa² ã³nẽ¹a³-na¹xa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wãn³txa² a²ha³tih³xa² sa²yxo²wẽ¹tha²kxai³ txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹ta²na² wãn³txa² a²ha³tih³xa² sa²-yxo²wẽ¹tha²kxai³ nxe³ju³kxai³lu² wai³nxã³wi¹. Txa²wãn³txa² hã¹i¹nxe³jau³xa¹ sa²yxo²wẽ¹ju³ta² so¹lxi³ wain³na³li¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Jai²rah³la² wē³sa² i³ton³sxā³ ya³lu²jau³su²

18 Nxa²ha¹te¹ wān³txai²na² e³ta³lun²nxa³ta³lxa¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³-
nū²kxi²thi³na² a²wa³kxēn³yah¹la² ā³tī³ta¹hxai²hē¹la². Ā³tī³sxā³ Je³su²jah³la²
a²ne³kxai³tāu³a² ā³ka³ti³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Ā³ka³ti³wxe³sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Txa²ka³ne³lxa² kwēn¹ta²kxai³ ya³lu²kxi²sa³na²li¹.
Yxān¹ta¹ ya³lu²kxi²sa³kxan²ti³ ā³wxān¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Wxān¹kxai²-
nān²tu³ txa²wē³sai²li² wxa²wxain¹kxai²nān²tu³ ka³ten³sa²xi²tu¹wi¹.
Nxe³ju³tai²na² ten³sa³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ha²kxai³ i³sa²yxau³sxā³ ā³wxā³ta¹hxai²hē¹la². A²sa³wi³ha³lxi³-
nāu³xa² ā³si³tē³la³kxain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxa²ha¹te¹ ā³wxā³ain¹tī³kxai³lu² txu¹ha³ka³lxa² aun³ta² tī³xain¹ta¹-
hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²na² kāin² i³ton³to³ta¹hxai²hē¹la². Hxi²ka²
hxan³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait¹so¹xi²nūn³txa³ kwē³ko³nhi¹nai³tā² sa²kxai³lu²
i³si³ti³hon³ka³txa² ā³nī³ton³ān³si³wxe³ha²kxai³ nxe³hi¹nān¹te²tu³ i³to³nxi²-
tu³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²na² Je³su²jah³la² yon³nāu³a¹ ā³tī³ha²kxai³
a²wā²la²ka³lo³a² wxa²to³ta¹hxai²hē¹la². 21 Nxe³sxā³ a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wā²la² kwa²hāi¹nxe² wxa²to³ha¹kxai²nān²tu³ we²-
nxi²sa³tū¹xā¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³tāu³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sa²wa³tī³nha²sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:
—~Nxe³sa²nxi¹. Ī³nxi²kwai³lxū¹txi¹nha¹sē¹ni¹. Yxo²i²sa¹nha²kxai³
we²nxi¹nxi¹. Nxe³jau³su² nxe³tāu³ a²kwēn¹ta²na¹ ta¹ka³lxa²na² i³ta³ka³-
txa² we²nxi²ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxe³nū²la² a²wa³kxēn³yah³lai²na² sxi²ha² ā³nxai³sxā³ ā³tī³ain¹ta¹hxai²hē¹-
la². Ā³tī³sxā³ ā³wih¹te³na¹ a²nū²a² ka³lxa²tī³ka³txa² wāi²lhū³ka³txa² kāin² hai³ni²
ā³xa² nū³ka³txa² ā³ka³nxē¹ka³nxē¹ka³nxē² kāi²nxon³yā¹nxe² nxe³yain¹ta¹hxai²-
hē¹la². 24 Nxe² i²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹, Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Ā³wai³3kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Hai³txi³ wē³sa³la³
ya³lu²nxa³wi¹. Hāi¹sxā³ āu³xi²na²li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹
a²nū²a²nāu³xai²na² yxo²i²nyhai¹nxa³jau³su² i³yxo²kwa³lxi³nyhain¹ta¹-
hxai²hē¹la². 25 Nxe³nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txai²na² ā³wai³3si¹hain¹jau³kxai³la¹
sxi²ha² ā³wi²xi²ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi²xi²sxā³ wē³sai²na² a²hxi²kai²na² hxi²-
ki³sxā³ sa²yxo²ka³ta³wxe³ta¹hxai²hē¹la². We²nxi²khai¹nxe³ta¹hxai²hē¹la².
26 Jā¹nxe³jut³su² wē³sa² we²nxi²ju³ta² u²lxi³ ha³ta³nxe³ta¹hxai²hē¹la².

In³txa² ha¹lin¹te²a² ye³han³txi³te²a² ye³we²txi²ya³jau³su²

27 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² āh¹ā³nxai³nū²la² in³txa² ha¹li¹ a²yo³na² ā³si³-
tē³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ya³jah¹la²nāu³xa² ye³han³ya³ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³sxā³ ā³si³tē³kxi²ya³sxā³ i³kaix¹ja³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²kah³-
lo²si¹lxi¹. Nxi¹nha²kxai³ ye³han³sa²sīn¹ju³tai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²
sa²hau³kot³sa²si¹nhe³li¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².

28Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ā³wih¹nū²la² hã²-
wxã³txa³ ye³han³jah¹la³nãu³xai²li² ā³wih¹sxã³ ā³tĩ³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ka³tũ³ Je³su²jah³la² ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³wxi¹. Hxi²kan¹txi³ we²txi²nx2ta¹ju³ta³nũ³a² yxo²i²syatē³-
sin¹ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe² ĩ³wa²lũ³xi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Yxo²i²nxa²si¹na¹nha²wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

29Nxe³ka³tũ³ wxa²ye³wxai³sxã³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³wxi¹. Yxo²i²syahi¹nha²kxai³ wxa²we²txi¹nx2ta¹wi¹.
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30Nxe³tãu³ ye³we²txi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ yxo²sa³te¹txi³
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~We²txi¹nx2ta¹wi¹. Yxã¹ta¹ ju¹tai²na² a²nũ²a² ā³xa² ĩ³yau¹ũ³nha²ya³-
txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

31Nxe² ĩ³ye³kxi²kxan²ti³ Je³su²jah³lai²na² nũ³kxũn³sxã³ o²la³kxi²ju³ta²
a²nũ²a²nãu³xa² a²yxo²ha³kxa¹ ĩ³yau¹ũ³nyha²ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² yxo²ka³tũ³te²a² yxo²we²txi²jau³su²

32Nxa²ha¹te¹ in³txai²na² ye³we²txi²ya³te²na² a³li³xi²tãu³a² a²nũ²a²nãu³xa²
yau³son³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²nãu³xa² in³txa² yxo²ka³tũ³nha²kxai³ kō³nxe³te²
yãu³ka³txa² nxũ²kwã³ixau²ha²kxai³ a²nxe³te² in³txa² ā³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹-
la². 33Nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² jut3si²nũ²la² kō³nxe³te² yãu³ka³txa²
nxũ²kwã³li³si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ ya²la³tũ³ nxũ²kwã³-
li³ha²kxai³ yxo²ka³tũ³ju³ta² yxo²we²txi²ha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jut3su²
ã³si³tẽ³la³kxi²te²nãu³xa² ju³ta² ĩ²nũ²la² ĩ³wã³wã³txi²sxã³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹ha³lo²ai²na² I³sa³e²ko³nãu³a² hai³txi³ ĩ²kĩ³sxa³ju³ta¹la¹wi¹.
Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

34Nxe³yã¹ta¹ fa³ri³se²a² nũ³kã³txai²na² ā³nhai¹tũn³te²nãu³xai²na²
wãn³txa² ki³han³jau³su² ĩ³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²ta³a² hxi²kan¹jah¹lo²su² te²a² a²sa³wi³sxai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ ĩ³-
hxi²ka¹txai¹nha²kxai³ kō³nxe³te² yãu³ka³txa² a³li³si¹jau³su² kwa³na³in²ta¹.
Txa²wã¹sũ³nu²su² ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Fa³ri³se²a² nũ³kã³txai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²nũ²a²nãu³xa² ĩ³ãin²ta³lxi²nha²jau³su²

35Hã²wxã³txa³ sxi²jen³nãu³a² kãin²thĩn³su² ta³nxa² kãin²nxa³thĩn³-
su² ta³nxa² hã¹ĩnxe³thĩ³na¹ ai³lha²thet3ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² Ju³te²a²
nũ³kã³txa² ā³nũ²kxi²thĩ³na² ā³wih¹to³ha²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi²
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tãu³lot3ju³-
ta³nũ³a² nxe³jau³xa² ĩ³yau¹ũ³hi² a²nũ²a² ĩ³ta³ka³txa² whã²na¹ we²txi²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 36Nxe³sxã³ a²nũ²a² ā³si³tẽ³la³kxi²tũ³kã³txi³su² ĩ²sxã³
ĩ³ãin²ta³lxi²nha²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ a²e¹nã¹nã¹jau³kxai³lu¹:

—~Tũ³kã³txai²na² o³ve²a² yã¹xain¹na³na¹. Tih³na² tũ¹kxi²kxai²nã²tũ³ kwa²-
hã¹ĩnxe² ā³nxi³lha²the³ti² kwa² khãu³lxa³thi¹ni² nxe³te²ju²hẽ³li¹, o³ve²a²

a²wa³kxē³nxa² yū²nxa³te²na²su² nxe³kxe³hū³nxe² tū¹kā³txai²na² yā¹xain¹na³na¹.
 Nxe²e³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². 37 Nxe³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa² yain³txa² sxa³ko³xa² wi¹wen¹ko³xa²
 yā¹xain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ wxa²ni²lho¹kxi³tū³kā³txa² kā³lxa²ti³he¹xai¹nxa³-
 wi¹. Nxe³kxa² yā¹nxe³sxa³ a²nū²a² yxo²i²sain¹te²lhxā³ te²nū³su² te²nāū³xa²
 kā³lxa¹na³li¹. Yxān¹ta¹ i³yau¹ū³nyhain¹te²nū³su² te²nāū³xa² kā³lxa¹txi³he¹xai¹-
 nxa³wi¹. 38 Nxe³ha²kxai³ hai³sxa² Wa³kxē³nxa² Si³yxaū³jah¹la² Txa²wā¹sū³na²
 Si³yxaū³jah¹la² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Wxa²so¹tū³kā³txa² ā³xa² ā³nū²kxi²sxā³
 i³kaix¹tain¹si¹ki³jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² i³kaix¹so¹jau³su²

10 1 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa²
 hxi²ka²hxan³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait¹so¹xi²nūn³tū³kā³txa² i³kaix¹ta¹-
 hxai²hē¹la². I³kaix¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~I³sa²si¹hā³nx2ta¹tu¹wi¹. A²nū²a² i²lu³te²a² ko³nxe³te² yāū³kā³txa² nxū²-
 kwai³yxaū³kxai²nān²tū³ hxi²kan¹txi³ nxū²kwai³li³ain¹sih¹nx2ta¹jau³su²
 i³sa²si¹hā³nx2ta¹ha²kxai³ a²nū²a² i²lu³te²a² a²i³ta³kā³txa² i²li³kā³txa² we²-
 txain¹sih¹nx2ta¹jau³su² i³sa²si¹hā³nx2ta¹ha²kxai³ jā¹nxe³te³lhxā³ nx2ta¹tu¹wi¹.
 Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 2 Jā¹nxe³tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² i³lxi²hain¹jau³xa²-
 sa¹. A²wi¹lhi¹nān¹jah¹la² sa²kxai³lu² Si³māu²ah³la² ta³nxa² Pe²jah³la² ta³nxa²
 nxe³jau³xa² yau³ha¹li¹ i³yī¹li²te²ju²hē³la². A²lon³yah³la² Ān³tre²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Ti³a²kah³la² a²lo³nai²li² Jo³āu²ah³la² nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³ya³te²na² a²wi³nu²su² Se³be³te²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 3 Fi³li²pah³lo²-
 su² ha²kxai³ Bar³to³lo³me²ah³lo²su² ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la². To³me²ah³lo²su²
 ha²kxai³ Ma³te²ah³lo²su² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ki³a² so³kxi²nē³jah¹lo²su² ha²kxai³
 ta¹hxai²hē¹la². Ti³a²kah³la² Au³fe²ah³la² a²tah²su² ha²kxai³ Le³be²ah³la² Ta³te²-
 ah³la² nxe³i³lxa² ha¹li¹ i³yī¹li²te²ju²hē³la². Nxe³jah¹lo²su² ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².
 4 Si³māu²ah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³te²a² ā³lxi³sxā³ se³lo²ti³nū³kā³txi³si²ta¹hxai²-
 hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lo²su² yxan¹nāu³u¹ta²kxai³ ko¹ko¹xa²
 hxi²ka²nāu³a¹ Je³su²jah³la² ā³yū³ain¹jah¹lo²nū³su² ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa²si¹hā³si¹hain¹jau³su²

5 A²nxe²te² in³txi³nāu³xai²li² a²sa³wi³ha³lxi³khai³su² ha²kxai³ i³sa²si¹-
 hā³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~I³sa²si¹hā³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹kxai²nān²tū³ hai³txi³ Ju³te²a² nū³-
 kā³txi³sxa³te²nāu³lxa³ ai³yah³lxa³nha²kxai³ Sa³ma³ri³tā²na² sxi²jen³ti³la³
 ai³yah³lxa³nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hē¹li¹. 6 Hāi¹nxe³sxā³ I³sa²e² nū³kā³txa²
 a²sxi²ti³nāu³xai²na² so¹lxi³ ai³jah³lxi³hē¹li¹. Tū¹kā³txai²na² sa²kxai³lu²
 o³ve²a² aun³tih¹sa³tū¹lxi³te²a² a²wa³kxēn³yah³la² i²te²sxa³yu²hē³li¹. Nxe³-
 kxa²yā¹nxe³ju³ta² tū¹kā³txai²li² Txa²wā¹sū³na² i²ai¹nxa³tū³kā³txi³su²
 na³li¹. A²nxe³txa³nū¹kā³txai²na² so¹lxi³ ai³jah³lxi³hē¹li¹. 7 Nxe³sxā³ ai³-
 yah³lxi³n¹kxai²nān²tū³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³txain¹jah³lxi³hē¹li¹.

Nxe³ain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lon³ju³ta³nũ³a² wxã³ti³wa³ki³lxon³na³li¹.” Nxex³tain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
 8 Nxe³yah³lxin¹tãu³a² i³ta³ka³txa² i³ton³te²a² we²txi²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² ya³lu²kxai²nãn²tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹yhah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² khon³-
 ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²te²a² i³we²nx²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² ko³nxe³te²
 yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³te²na² i³nxũ²kwai³li³si¹jau³su² kwa³na³yah³lxi¹-
 nha²kxai³ nxex³jah³lxi³hẽ¹li¹. Wã²nxũ²h¹sxã³ i³hxi²ka¹txa²lxa¹wi¹. Yen³kxa²
 ũ³yho³hi²sah¹lxin¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhai¹. Nxe³nx²ta¹kxa²yã¹nxe³sxã³ wi¹kãi³-
 yah³lxin¹kxa²yo³ha² so¹kxi²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Wã²nxũ²h¹lxi³ a²nũ²a²nãu³xai²na²
 hxi²nũn¹tai¹yah³lxi³hẽ¹li¹. 9 Jã¹nxe³sxã³ ai³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ũ³yho³hi²ki³a²
 ou²ro²ki³su² ta³nxa² pra²ta²ki³su² ta³nxa² ko²bre²ki³su² ta³nxa² sa²so¹sxã³ tẽ³-
 yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. 10 Wã²lẽn¹ta³ tẽ³xãn³nha²kxai³ wã²la²ka³lo³la³ ka³lo³ã³ka³lo³la³
 tẽ³xãn³nha²kxai³ yu³wi²kxi²nãn¹ka³lo³la³ ko³lo³ã³ka³lo³la³ tẽ³xãn³nha²kxai³
 tãu²ka³ta³la³ tẽ³xãn³nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ ã³nxi²nũn¹ta³kxain¹-
 yah³lxin¹te²su² te²na² yen³kxa² wã²nhũ¹nx²ti³tu¹wi¹. Nxe³ju³tai²na² wain³na³li¹.

11 Nxe³ha²kxai³ ai³yah³lxin¹tãu³a¹ sxi²jen³na² ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 thi¹nai²na² yxau²xai²te²a² wi¹lhin¹sxã³ sxi²lho³nx²ti³te²a² ã³ten³jah³lxi³-
 hẽ¹li¹. Nxe³te²he³la³kxah³la² a³txi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe³thi¹nai²na¹
 yau²xai³jah¹lxi³hẽ¹li¹. 12 Jã¹nxe³sxã³ sxi²ha² ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 wi¹li³hen³txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. 13 Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ sxi²ha² yxau²xai³-
 tũ³ka³txa² wi¹lhin¹kxi² sa²wi¹son¹nx²ti³kxai²nãn²tu³ a²wi¹lhin¹yah³lxin¹ju³ta²
 yxau³ya³nx²ti³tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wi¹lhin¹kxi² sa²wi¹son¹nx²ti³xa³kxai²nãn²tu³
 a²wi¹lhin¹yah³lxin¹ju³ta² yxau³ya³nx²ti³xa³lho³li¹. Sa²wa²li¹nx²ti³tu¹wi¹. 14 Te²-
 yã¹nxe³sxã³ sxi²je³na² i²li³jen³su² je³nãn²tu³: “Wxãi²na² ten³nxa²li³si¹nxa³nhai¹.”
 Nxe³nx²tain¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txi³la³ ain³kxi²ti³ten³ti³he¹xai¹nxa³-
 kxai²nãn²tu³ sxi²je³nai²nãn²tu³ wa²li³jah³lxi³hẽ¹li¹. Wa²li³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 kũh³nũ³xa² wxa²yũ³kxa² ti³son¹tũ³xa² ti³yũ³tũn³ta³kxi²nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ain¹-
 yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ko³nxe³ti³ kãi³ain¹ju³ta² i³yau¹ũ³ain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.

15 Ya²la³tũ³ e³kxi¹nx²ta¹wi¹. Kxã³nãu³u¹tai²na² So³to²ma²thi³nu¹tai²na²
 Ko³mo²ra²thi³nu¹tai²na² ha¹lin¹thi³nu¹tai²na² ko³nxe³thin¹khai¹nxe³thĩn³-
 sain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxai¹nha²kxai³ yxan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³nu²su²
 te²hi²sen³su² ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxa² yo³ha² sa³te¹txi³ ũ³yho³hain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹
 sxi²jen³ta³ en²nxa²lxain¹thi³na² ã²la² sa³te¹txi³ ã³wa²tot¹sxã³ ũ³yho³hain¹tu¹wi¹.

Ye³khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

16 Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. O³ve²a² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Tũ¹ka³txai²na² i³sa²si¹hã³-
 nx²ta¹tũ³ka³txai²na² hau³xa² yã¹nxain¹na³li¹. Ko³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³ju³ta²
 so¹lxi³ te³nain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ i²khai¹nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Jã¹nxe³sxã³ txih³-
 xa² ne³kkeh¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² ne³kkeh¹khaix¹nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹.
 Te²yã¹nxũn³sxã³ kwa³sxa³xa² wi¹lhin¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² wi¹lhin¹khai¹-
 nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. 17 Jã¹nxe³jut³su² te²yã¹nxe² a²nũ²a² i²khai¹nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹.
 Nxe³jah¹lai²li² khãuh³lxa³thi¹txa²lxi³ha²ta¹. Wxa²hxi²kan¹txi³nãu³xa² ã³-

sa²so¹nx2ti³ha³tai¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³sa²so¹nx2ti³sxã³
 i³ta³lo³su²nx2ti³ha³tai¹. 18 Yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wxa²ha³-
 lo²a² wxa²wa³kxã³nxa² si³yxau³kxa³ta² Ko³ver³na³to²yah³lo²su² ha²kxai³
 ã³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² a²wa³kxã³nxa² si³yxau³kxa³ta²
 pre³si³tẽn²jah³lo²su² ha²kxai³ ã³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³nx2tai¹nha³tai¹.
 Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ yxo²i²sah³lxin¹ju³ta² i³wã³txi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³-
 nx2tain¹kxai²nãn²tu³ tũ¹ka³txai²na² whã²na¹ Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa²
 whã²na¹ nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²i³hen³txain¹yah³lxin¹-
 tu¹wi¹. 19 Nxe³yãn¹ta¹ nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ hxi²waun³txi³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹.
 Nxe³yah³lxin¹jau³su² nxe³yah²lxan³te³nah¹lxi¹: “Ih¹nxe³ i³wa²lũ³xai¹na¹lhon³ku¹.
 Ih¹nxe³jau³ta³ i³ye³kxai¹na¹lhon³ku¹. Nxa¹nha¹.” Nxe³jau³su², nxe²e³yah³lxi³txa³-
 hẽ¹li¹. Nxe²nxa³ha²kxai³ i³wa²lũ³xi²yah³lxi¹nhĩ¹na¹ wãn³txa² wain³jau³xan²tu³
 wi¹ko³nh²yah³lxin¹tu¹wi¹. 20 Wxa²wãn³txi³khai³sxu² e³yah²lxan³tho³li¹. Yxãn¹ta¹
 Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah³lai²na² wãn³txa² a²yxo²e³jau³su² yũ³yah³lxin¹tu¹wi¹.
 21-22 Nxe³hĩ¹nai²na² yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a² ka³-
 lxa¹txi³ i³ã³ta³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. A²nũ²a² yxo²i²xa³te²na² sa²kxai³lu²
 a²lon³khai³xa² i³su²lhã³si¹jau³su² ã³yũ³so¹ain¹tu¹wi¹. A²wi³na² sa²kxai³-
 lu² a²wẽ³sa² khai³xa² ã³yũ³so¹ai¹nha²kxai³ a²wẽ³ha³lxai²na² sa²kxai³lu²
 a²wi³na² a²hã³ka³na² nxe³sxã³ ã³yũ³so¹ai¹nha²kxai³ nxe³ai¹nha³tai¹. Te²-
 yã¹nxe³jut³su² nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ sa²yxo²ã³syah³lxi³txa³hẽ¹li¹.
 Sa²yxo²ã³syah²lxan³kxai²nãn²tu³ kxã¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹-
 ta² Si³yxau³tãu³lot³ju³ta³nũ³a² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹. 23 Jã¹nxe³jut³su²
 sxi²je³nai²na² i²li³jen³su² khãuh³lxa³ti¹nx2tain¹kxai²nãn²tu³ sxi²je³na² nĩ³nã³-
 sa²nũn³thi³na² aun³txi²xai³jxah³lxi³hẽ¹li¹. Wãn³txi³khai³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹.
 I³sa³e²ko³xan¹ta² sxi²je³na² thi³ka³lxa²khai¹nxe³te²jai¹ti²tu³wi¹. Ka³lxa¹ha²kxai³
 hxi²kan¹txi³ sxi²yhen³ti³nãu³xa² whã²na¹ ai³lha²thet³jah³lxan³tho³li¹. Nxe³-
 yah²lxan³nxa³ta³lxa¹ Txai²li² ne³ka³ta²sxã³ a³ka³nxi²sxã³ ã³wã³li²sã²na¹tu¹wi¹.
 24 Jã¹nxe³jut³su² ha³teh³nxã³nxa² o²la³kxi²ta³lu²nxa³jah¹la² kã²nxa³-
 wi¹. Yxãn¹ta¹ i³tih³nxe³jah¹la² kã²in²ti²lã²na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²sa³wit³su²
 hxi²ka¹nxa³wi¹. Yxãn¹ta¹ a²sũ³nu²yah³lo²khai³xa² hxi²kan¹ti³lã²na³li¹. 25 Jã¹-
 nxe³jut³su² a²nũ²ai²na² ha³teh³nxã³nxa² i³tih³nxe³kxa² yã¹nxe³te²lo³te³lhã³
 yã¹nxe³kxai²nãn²tu³ e³lain¹te³nah¹lxi¹: “I³tih³nxe³jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe³te²ju²-
 hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ hxi²kan¹kxa² yã¹nxe³te²lo³te³lhã³ yã¹nxe³kxai²nãn²tu³
 e³lain¹te³nah¹lxi¹: “Hxi²kan¹jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ wxa²-
 hxi²kan¹txa² si³yxau³jah¹lo²su² te²sa¹kan²ti³ e³lain¹te³nah¹lxi¹: “A²ta³a²
 si³yxau³jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe³ha²kxai³la¹ wxã² i³nxai²na² txa²sa³wi³ha³lxi³su²
 yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² e³lain¹tu¹wi¹. Nxain¹te³nah¹lxi¹: “Ta³nxũ¹ka³-
 txai²na² a²ta³nũ³ka³txi³sain¹na³li¹.” Nxe³jau³su² te²ai²li² nxe³te²ju²hẽ³li¹.

A²nũ²a² i³yuh³lxa³kxi²nẽ³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

26 Jã¹nxe³jut³su² a²nũ²a² yuh³lxa³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ko³nxe³ti³ kã³ũh¹nx2tain¹-
 ju³ta³nũ³su² hã³a² he³son³kxain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² i²kxi²jah¹lai²la¹wi¹.

ĩ²kxi²ha²kxai³ hã²wxã³txa³ yan¹nãu³a¹ sa²hau³ko³tũh¹nx2ti³tu¹wi¹.
 27 Ka³nxah³tai²na² wã³n³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a³la²ni²tãu³a² a²nũ²-
 a² yxo²ha³kxa¹ jau¹xain²txi³ i³hen³txi³tain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. 28 Jã¹nxe³jut3su²
 txa²wã¹nũ²ai²na² i³su²lhã³nẽ³jah¹la² yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³te²su²
 hxi²kan¹txi³ txa²wã¹yãu³ka³txa² i³su²lhã³nẽ³lxa³lho³li¹. Yxã¹ta¹ wxa²yãu³-
 ka³txai²na² wxa²nũ²ai²na² nxe³sxã³ whãi²na¹ tẽ³sxã³ ha³lo²a² ko³nxe³ko³xa²
 ha³nxe²i³sa²tẽ³ko³xa² ã³na¹kxi³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³jah¹lai²na²
 so¹lxi³ yuh³lxi³jah³lxi³hẽ¹li¹. 29 Txa²wã¹sũ³na² wi¹lxa² hau³ko³tũ¹nhẽ³na³li¹.
 Nxe³ju³kxai³lu² ai³ka² wẽ³sa² ha¹lin¹te²su² te²a² hxi²tẽ³nyhah³lxin¹kxai²nãn²-
 tu³ ü³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³nat3sxã³ ü³yho³hi¹nx2ti³hj³nx2na³li¹. A²yo³ha²
 kãi²nxa³wi¹, ai³ka² a³lxi²nxa³ha²kxai³lu¹. Nxe³kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹sũ³na²
 hi²sen³su² ai³kai²na² ki³ka³na³ku² kxan²ti³ yuh³xai²na² a³hi²kxai²nãn²tu³ Sũ³-
 na²kxai³lu² i²kxi³lxi³hxai²na²hẽ³li¹. 30 Jã¹nxe³kxa²yu³su² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu²
 A²hoh³lxi³ Si³yxau³jah¹lo²su² na³li¹. Wi¹lxa² hau³ko³tũ¹nx2ti³ju³ta² ten³na³li¹.
 31 Jã¹nxe³ha²kxai³ hxi²waun³txi²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ai³ka² wẽ³sa² jũ¹nxa² so¹lxi³
 a³lxi²hxai²na²hẽ³li¹. Ki³ka³lxa¹txi³ a²nũ²kxi²ki³kan²ti³ hai³txi³ a²yoh³la³ kãin²-
 ti³he¹nx2nxa³wi¹. Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² a³lxi² wa³to²hi¹nx2ti³hxai²na²hẽ³li¹.
 Nxe³nx2ti³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wi¹wi¹nxe² sa²hau³ko³nx2ti³tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² a²sa³wit3su² ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

32 A²nũ²a² i²li³te² i³nxai²na² a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
 “Je³su²jah³la² a²sa³wit3su²na¹wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²-
 sũ³na² oh³xa² yxau³ta²si³yxau³kxah³la² i³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹:
 “Jah¹lai²li² txa²sa³wi³sai²la¹wi¹.” Nxe³na¹jau³su² nxe³na¹tu¹wi¹. 33 Nxe³yãñ-
 ta¹ a²nũ²a² i²li³te² i³nxai²na² a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
 “Je³su²jah³la² a²sa³wit3su²nxa³wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 Txa²sũ³na² oh³xa² yxau³ta²si³yxau³kxah³la² i³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³-
 nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² txa²sa³wit3su²nxa³wi¹.” Nxe³na¹jau³su² nxe³na¹tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² sa²wi³lhon³kxi³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² jau³su²

34 Jã¹nxa¹ju³kxai³lu² wxã³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a²nãu³xa² hãu²-
 non³sxã³ yxau³xai³nyhu¹ah³lxi³ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹. Nxe³to³ta¹
 he¹kxi²nyhu¹ah³lxi³ju³ta³nũ³a² yũ³tu¹wi¹. 35 Nxe³ju³kxai³lu² wxã³na¹ju³-
 tan¹te²kxa³ya³lhu² a²ki³lha³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wĩ³na² ã³nhe¹kxi²ha²kxai³
 a²ka³ne³lxai²na² sa²kxai³lu² a²hã³ka³na² ã³nhe¹kxi²ha²kxai³, a²sĩ³sai²na²
 sa²kxai³lu² a²hã³na² ã³nhe¹kxi²ha²kxai³ nxe² ã³nhe¹kxi²nyhu¹ain¹tu¹wi¹.
 36 Nxe³sxã³ wxa²yu³ta³khai³xa² a²ha³tih³xa² ã³nhai¹son³kxi²yah³lxin¹tu¹wi¹.
 37 Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² wxa²wĩ³na² wxa²-
 hã³ka³na² nxe³sxã³ a³lxain¹yah³lxi³te²sin¹yu²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ ã³wa²to²hi²
 a³lxi²sa²tẽ³sah¹lxan³kxai²nãn²tu³ nxe³te² i³nxãn²tu³ hxi²kan¹txi³ txa²sa³wi³-
 ha³lxi³lot3sah¹lxan³tho³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² te² i³nxai²na² sa²kxai³lu²
 wxa²ki³lha³lxa² wxa²ka³ne³lxa² nxe³sxã³ a³lxain¹yah³lxi³te²sin¹yu²hẽ³li¹. Yxã¹-

ta¹ ā³wa²to²hi² a³lxi²sa²tē³sah¹lxan³kxai²nān²tu³ nxe³te² i³nxān²tu³ hxi²kan¹txi³
txa²sa³wi³ha³lxi³lot3sah¹lxan³tho³li¹. ³⁸Nxe³ha²kxai³ i³hit1sah²lxin¹kxai²nān²tu³
i³ye³khāuh³lxa³thi¹nx2tain¹ju³ta³nū³a² ta³nxa² i³su²lhā³nx2tain¹ju³ta³nū³a² tã³-
nxa² nxe³nx2tain¹ju³ta³nū³a² yuh³lxah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wān³txa²
sa²yo²ā³syah¹lxin¹kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ Txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxan³tho³li¹.
³⁹Jā¹nxa¹jau³su² wxāi²na² sa²kxai³lu² i³ye³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³: “Yuh³-
xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹la¹tāu³a¹ a³lxi²sa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² sa²yo²ā³a³kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³nyhah¹lxin¹kxai²-
nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³lyah²lxan³tho³li¹. Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na²
ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹la¹tāu³la³ a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² yo²i²a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³su²lhā³sain¹lxan²ti³ yo²i²a¹ju³ta² ā³-
na¹nxa³lho³na¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxin¹tu¹wi¹.
Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³lyah²lxin¹tu¹wi¹.

Wi¹kāi³kxa²yo³su² i³yau¹ū³jau³su²

⁴⁰Jā¹nxe³jut3su² ai³lha²thet3jah³lxin¹tāu³a² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹-
nx2tain¹jau³su² e³kxi²nx2tain¹kxai²nān²tu³ nxe³te²nān²tu³ wa²su¹wa²sun¹sxā³
ā³wih¹si¹sain¹jau³su² e³kxi²sain¹nūn³na³li¹. Nxe³sxā³ wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹-
sain¹kxai²nān²tu³ i³sa²si¹hā³sa²jah¹la² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹nyhain¹jau³su²
e³kxain¹nūn³na³li¹. ⁴¹Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³jah¹la² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹nyhain¹tāu³a² nxe²e²te³nah¹lxi¹:
“Jah¹lai²na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ wa²su¹wa²-
sun¹sxā³ ā³wih¹si¹hai¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³jau³su² nxe³te²nān²tu³ Sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³jah¹la² i³hen³txi³kxa² yo³ha² yā¹nxe³sxā³ ū³yho³hi²nyhain¹nūn³tu¹wi¹.
Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² wi¹lhin¹jah¹la² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹nyhain¹tāu³a²
nxe²e²te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²na² wi¹lhin¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ wa²su¹wa²-
sun¹sxā³ ā³wih¹si¹hai¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³jau³su² nxe³te² i³nxān²tu³ wi¹lhin¹jah¹la²
ū³yho³hi²ka² yo³ha² yā¹nxe² ū³yho³hi²nyhain¹nūn³tu¹wi¹.

⁴²Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² a³lxi²sai¹nha²kxai³ i³yau³xa² sū²-
jau³xa² i³na²jau³su² a²nū²a² ā³jah¹la² ū³hū¹nyhain¹sxā³ e³te³nah¹lxi¹:
“Jah¹lai²li² kāi²nxa³kxan²ti³ Sū³na² sa³wi³sxai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³yau³-
xa² i³na²jau³xa² ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³su² nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu²
ya²la³tu³ wi¹kāi³ain¹kxa²yo²ha² yū³tu¹wi¹. Jā¹nxa¹jau³su² tai²li² nxe³ye¹-
nxa²lxa¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³wā³txi³jau³su²

11 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² a²to²se³ nū³ka³txa²
i³yau¹ū³ta³lun²te²na¹ ā³waix3ta¹hxai²hē¹la². Sxi²jen³nāu³a² ai³lha²thet3sxā³
ai³sxā³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³hi² Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi² Je³-
su²jah³la² a²yo²wān³txa² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ nxēn³txain¹ta¹hxai²hē¹la².

²Nxa²ha¹te¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²txa³lxi³ sxi²ha² kan²txi³ ū³tī¹kxi²sxā³
sxa³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²jau³su²

ha³ta³nxe³nũ²la² a²sa³wi³hxa³lxa² i³kaixl¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 3Nxe³sxã³ i³kaixl¹tũ²la² Je³su²jah³la² i³wã³txi³si¹jau³su² i³sa²si¹hã³ah³lxin¹tain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². I³sa²si¹hã³te³nah¹lx¹:

—~Txa²wã³sũ³na² Si³yxau³tãu³u¹ta²na² ũ³sa²si¹hã³ũh¹sa²sĩn¹jah¹lo²su²nĩn¹ji¹wi¹? Nxe²nxa³kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² ã³xa² wah³nxe³sa²sĩn¹te³lin¹ji¹-wi¹? Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

4Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxex³jah³lx¹wxi¹. Wãn³txa² ain³kxah¹lxin¹jau³su² ha³lo²a² i²yah³lxin¹jut³su²whã¹na¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² wxa²li³sxã³ i³hen³txi³jah³lx¹hẽ¹li¹. 5Ye³han³te²su²te²a² ye³we²txi²ha²kxai³ ha³lxu³ha² ai³te²su² te²a² sa²yũ³we²txi²ha²kxai³ a²-nũ²a² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²te²su² te²a² we²txi²ha²kxai³ a²ne³nxe³na² ne³ka³tũ³te²su² te²a² ne³we²txi²ha²kxai³ a²nũ²a² ya³lu²te²su² te²a² ka³ten³su² i³sa²-yxau³xi²ti¹hi¹tha²kxai³ a²nũ²a² yen³kxi³txa²te²su² te²a² Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³su²txa²wã¹ẽ¹nãu³a² sa²hau³ko³tain¹si¹hain¹jau³su² i³hen³txi³nhyai¹nha²kxai³ nxe³jau³su²jau³xa² ha³kxa¹ i³hen³txi³txain¹yah³lx¹hẽ¹li¹. 6Txa²wãn³txa² hxi²ye¹ta¹lxain¹sxã³en²sai¹nxa³te²su² te²a² wi¹lhin¹khaix¹lxain¹na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

7Nxe²e³ta³lun²nũ²la² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² aun³txi³sxã³ i³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sa²wa²nha²-sxã³ a²nũ²a² ã³si³tẽ³la³kxi² te²nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²tã² ai³sxã³ i²yah³lx¹nhi¹nai³tã² ih¹nxe³te²tã³ i²te³lhxã³ ai³lyah³lxin¹thai¹li¹? Ka³ti³ka²txã³nxa² kwa² sa³xit³sxã³ sa²hai³hain³jut³sũ³nxe²a²nũ²a² i³wã³wã³ta³kxi²sain¹jah¹la² i²te³lhxã³ ai³lyah³lxin¹thai¹li¹? 8Nxe²nxa³-kxai²nãn²tu³ ih¹te²tã³ i²te³lhxã³ ai³lyah³lxin¹thai¹li¹? A²nũ²ai²na² yen³kxi³jah¹la²wã²la² a³lx¹i¹khai¹nxe³ka³lo³a² au³khaix¹lxnxe³ka³lo³a² wi¹khai¹nxe³ka³lo³a²nxe³ka³lo³ai²na² ũ³whi²kxi²nha²jah¹la² i²te³lhxã³ ai³lyah³lxin¹thai¹li¹? Nxẽn²-nxa³wi¹. A²nũ²a² wã²la² wi¹khai¹nxe³ka³lo³a² wih²kxi²nha²te²he³la³kxa² a²nũ²a²sxi²ha² kãin²te²si³yau³jxah¹la² sxi²ha² so¹lx¹i³ yxau²xai³lain¹te²jai¹ti²tu³wi¹.

9Nxe²nxa³kxai²nãn²tu³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ ai³lyah³lxin¹thai¹li¹? Txa²wã¹-sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹la² i²te³lhxã³ ai³lyah³lxin¹thai¹li¹? Jau¹xai²na²wain³jau³xai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ i³hen³txi³tũ³ka³txa² ã³wa²to²hi²sxã³ yxau²sa²tẽ³-jah¹lai²la¹wi¹. 10Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽx¹ta² nxe³ne³te³nah¹lx¹:"Ne³ka²a³sah¹lx¹wxi¹. Txa²sa³wit³su² ne³ka³ta²nxa²sxã³ i³sa²si¹hã³a¹tu¹wi¹.

Nxa¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²nãu³xa² i³tih³nxain¹tu¹wi¹. Txa²wãn³txa² hxi²kan¹txa²Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²sih¹nxa²ha¹jau³su² nxe³jau³xai²na² i³hau³ko³tain¹tu¹wi¹." Nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 11Jã¹nxa¹jau³su² ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nũ³ka³txu¹ta¹nãn¹jau³xai²na² wxi²kan¹jau³xai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ Jo³-ãu² Ba³tis²jah³la² wãn³txa² i³tih³nxe³jau³xai²na² wxi²kan¹sxã³ wa³to²hi²na³li¹. Nxe³kxan²ti³nũ¹ Txa²sa³wi³ha³lxai²na² hxi²kan¹tũ³ka³txi³sai¹nxa³kxan²ti³nũ¹wãn³txa² i³hen³txi³si¹hai¹na¹jau³xai²na² wxi²kan¹sxã³ wa³to²hi²sa²tẽ³na³-li¹. 12Jã¹nxe³sxã³ txa²nũ² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² i³tih³nxe³te²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nũ²a² i²li³te²na² ã³xyo²o²tũ³kxai²nãn²tu³ Sũ³na²hi²sen³kxai³lu² wi¹lhin¹sxã³ i³ũ¹hai¹nhi³nx2na³li¹. Nxe³jau³su² Jo³ãu² Ba³tis²jah³-

la² i³tih³nxe³te²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a² ka³lxa¹te²nãu³xa²
Txa²wãn³txa² ain³so¹ai¹nha²kxai³ ya³lo³txi²sxã³ Sũ³na² wãn³txa² yxo²ain¹na³li¹.
13 A²kxã³nxãn¹jau³xu¹ta¹na² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi²nũ³ka³txai²na² a²yo²-
ha³kxa¹ Moi³se²ah³lu¹ta¹na² Sũ³na² wãn³txa² ũ³wha²li¹jau³xu¹ta¹na² nxe³sxã³
Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³nhẽ³ta¹hxai²ti³ai¹-
ti²tu³wi¹. Nxe³ka³tu³ hã²wxãn³txa² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² i³yau¹ũ³nhẽ³te³nah¹lxi¹:
“Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³ta³li² hi¹na² yũ²na³li¹.” Nxe³-
nẽ³ti³ai¹ti²tu³wi¹. 14 A²nxe³jau³xu¹ta¹na² E³li²ah³lu¹jãx¹lah¹la² wxã³ju³ta³nũ³a²
i³yau¹ũ³nhẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³jah¹la² wxã³jah¹lai²na² Jo³ãu² Ba³-
tis²jah³lo²su² na³li¹. Ya²la³lyau³tu³ ã³ten³nxa²ti³kxai²nãn²tu³ yxo²i¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
15 A²ne³nxẽ³na² yũ¹nx2ti³kxai²nãn²tu³ ain³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹.

16 Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a² a²hi¹nãn¹te²nũ³ka³txi³nãu³xa² ih¹nxe³-
txe²hũ³nhĩ³te²la¹xã³? Wẽ³ha³lxa² yã¹nxain¹na³li¹. Sxi²je³na² kwa²
wa³nĩ³lo³nain¹te²ju²hẽ³li¹. Wa³nĩ³lon³sxã³ i³kaix¹nyhu¹ain¹te³nah¹lxi¹:
17 “Wãn³txa² wi¹lhin¹jau³xa² i³hain³sih¹nx2ti³sĩ¹na¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹
i³ka³li³kxi²ya³sai¹nxãn³ta¹ti²tu³wi¹. Hã²wxãn³txa³nũ² i³ãin²ta³kxi²jau³xa²
i³hain³sih¹nx2ti³sĩ¹na¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ nãn³kxi²ya³sai¹nxãn³-
ta¹ti²tu³wi¹.” Nxe³kxe³hũ³sxã³ a²nũ²a² a²hi¹nãn¹te² nũ³ka³txi³nãu³xa²
kã³nxai³tãn¹tũ³ka³txa² yã¹nxain¹na³li¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³-
hen³txi²tũ³ka³txa² e²nain¹na³li¹. 18 Jã¹nxe³jut3su² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la²
wxã³hi¹nai³tã² yain³txa² kwa²hã¹nxe² ã³na¹ha²kxai³ vãn²yau³xa² i³na²-
xa³ha²kxai³ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³te³na¹ a²nũ²ai²na²
e²nain¹sxã³ wãn³txa² wai³nxa³jau³su² e³lain¹te³nah¹lxi¹: “Jo³ãu² Ba³-
tis²jah³lai²li² ko³nxe³te² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³jah¹lo²sin²ta¹.”
Nxe² e³lain¹na²hẽ³li¹. 19 Jã¹nxẽn³ta¹. Txi²li² wxã³na¹hi¹nai³tã² yain³txa²
i³yai³ni² yain³jau³xa² i³na² nxa¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹ta¹ a²nũ²ai²na² wãn³-
txi³kxai³lu¹, en²kxi²sain¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³lai²na² yain³txa² kãin²
yain³jah¹lai²la¹wi¹. Yain³jau³xa² i³na²sa³wen¹jah¹lai²la¹wi¹. A²nũ²a² ũ³-
yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nẽ³tũ³ka³txi³nãu³xa² ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa² nxe³sxã³
ã³ya³lxi²nyhain¹jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe² e³lain¹na²hẽ³li¹. Nxe³lxain¹kxan²ti³
a²nũ²ai²na² a²hoh³lxi³su² te²a² wain³txi³ kãi³kxai²nãn²tu³ a²wẽ³ha³lxa²
wain³txi³ i²ye²ain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sxi²jen³ti³nãu³xa² sa²yo²we¹ta¹nxa³jau³su²

20 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² sxi²jen³ti³nãu³xa² i³kwãix¹ta¹hxai²hẽ¹la².
A²nxe³thĩ³nãu³xa² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² wã³nxĩn¹sxã³ o²la³kxi²-
nũ¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ nxe³kxan²ti³nũ¹ hai³txi³ a²ko³nxe³ti³
kãi³ain¹ju³ta² ã³na¹ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

21 Jã¹nxe³jut3su² sxi²jen³txi³nãu³xa² i³kwãix¹txain¹te³ãn¹jau³kxai³lu¹
Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ko²ra³si²thĩ³nãn¹tũ³ka³txãi³. Bet3sa³i²ta³thĩ³nãn¹tũ³ka³txãi³. Ko³nxe³-
ton³khai¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Kxã³nhxi¹nai³tãn¹thĩ³na² Ti²ro³thĩ³nãn¹tũ³ka³txai³tã²

Si³tō²thi³nān¹tū³ka³txai³tā² nxe³sxā³ ko³nxe³thin¹khai¹nxai¹nha²kxai³ ya³-
lu²hxa³nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ wā³nxin¹sxā³ kái³ūh¹nx2ta¹ju³ta²
i²ain¹ke³la³te²kxai³ a²ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³tu¹ta¹na² ā³na¹sxā³ ā³yo²o³tū¹-
sai¹nh³nx2na³li¹. Wā²la² sa²ke³nā²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha²sxā³ ha³nxe²a²
sin³so³xa² ā³wxe³sān²sxā³ ā³yo²o³tū¹sai¹nh³nx2na³li¹. 22 Nxe³kxa²ha³ta³-
nxān²ti³ yxan¹nāu³a¹ txa²wā¹o²la³kxi²ki³kxa²yo³ha² Sū³na² ũ³yho³hi²nē³tāu³a¹
Ti²ro³thi³nān¹tū³ka³txai³tā² Si³tō²thi³nān¹tū³ka³txai³tā² nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ kái³-
ain¹kxa²yo³ha² kái²nxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹kxa²yo³ha² ā²la²
kái²non³tu¹wi¹. 23 Nxa³ha¹te¹ Ka³far³na³ū²thi³nān¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu¹:
“Oh³nān¹ko³nāu³a² Sū³na² ha³lo²a²nāu³a² ka³la³sxā³ ā³wi¹ha¹tū¹xā¹.” Nxīn¹jau³su²
yxān¹ta¹ yuh³xan¹ko³nāu³a² ha³nxe² i³ko³nāu³a² sa²yu³lho²txa²tu¹wi¹. Kxā³nhxi¹-
nu¹ta¹na² So³to²ma²thi³na² ko³nxe³thin¹khai¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³
ko³nxe³thin¹sxā³ kái³ain¹kxa²yo³ha² ũ³hū¹nyhain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹
wā³nxin¹sxā³ o²la³kxi²nūh¹nx2ta¹ju³ta² i²ain¹ke³la³te²kxai³ hai³txi³ ya³lu²hxa³nai¹-
nh³nxā³wi¹. 24 Nxe³kxa²ha³ta³nxān²ti³ yxan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² a²nū²a²
yo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³su² tu¹wi¹. Nxe³tāu²a² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu²
So³to²ma²thi³nū¹ta¹nān¹tū³ka³txa² kāin² ye³khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹
wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu² ye³khāuh³lxa³ti³hi¹txa²lxi³ju³ta³nū³a² kāin²
wha²to²hi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² hxi²nū¹nain¹jau³su²

25 Nxe³ka³tu³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: Je³su²jah³la²
i³ye³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wi³nāi³. Oh³xan¹thi³na² whāi²na¹ yuh³xan¹thi³na² whāi²na¹ A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²si¹lxi¹. Nxīn¹sxā³ ha³teh³nxā³nxā² a²hoh³lxi³su²
te²nāu³xa² a³la³kxi²khai¹nxe³te²nāu³xa² nxe³sxā³ wa³ka³la² kái³in¹ju³-
tai²na¹ wān³txa² i³tih³nīn¹jau³xai²na¹ i³yau¹ū³ai¹nxā³nhē³li¹. Yxān¹ta¹
a²hoh³lxi³sxa³te²su² te²nāu³xa¹ wxa²wān³txai²na² i³yau¹ū³ai¹nī¹nhē³li¹.
Nxai¹nī¹nha²kxai³ sa²nēn¹kxi¹nxa²ha¹wi¹. 26 Wā²nxūh¹lxi³sxā³ nxe²kái³i¹-
nhē³li¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³lo²kxai³lu² Sū³na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxe³ha²kxai³lu¹ Je³su²jah³la² āh¹ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Yen³kxai²na² a²yo²ha³kxa¹ Txa²wi³na² ũ³hū¹sa³na²hē³li¹. Txa²wi³na²
so¹lxi³ a²ki³lha³lxa²na¹xai²na² i²sa²jah¹lai¹la¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wi³na²
i²te²la³ yū²nxa³wi¹. Txa²na² a²ki³lha³lxa²na¹xai²na² so¹lxi³ i²jah¹lo²sa¹wi¹.
Te²yā¹nxūn³sxā³: “A²nū²a² ā³xai²na² Txa²wi³na² i³yau¹ū³hai¹na¹tū¹xā¹.” Nxa¹-
kxai²nān²tu³ nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Wī³na² i²jah¹lo²su² nū³nh³nx2na³li¹.

28 Jā¹nxa¹jut3su² wxa²ē¹nāu³ai²na² hxi²tha³ah³lxin¹te² i³nxai²na² yen³kxa²
sa³te²kxa² sa²nah³so¹sxā³ hxi²tha³te²hū³nxe² te² i³nxai²na² nxe³sxā³ ā³wxā³-
jah³lxi³hē¹li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³ai²na² ā³wa²su¹nha²sxā³
yxau²xai³nū¹nxa²lxa¹tu¹wi¹. 29 Txa²wa³ka³li³yu³ta² sa²yu³ta³lot3jah¹lxi³hē¹li¹.
Nxe³sxā³ txa²wān³txa² i³tih³nxe³nx2ta¹jau³xa² wi¹ko³nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Txa²na²
thāi³ti³la²khai¹nxe² yxau²xai³jah¹lo²sa¹wi¹. A²nū²a²nāu³xai²na² yu³hē³nāu³.

ai²na² yxau²xai³jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹kxa²yã¹nxe² yxau³nũ²nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² ã³wa²su¹nha²sã³ yxau²xai³lyah³-lxin¹tu¹wi¹. ³⁰Jã¹nxe³jut³su² txa²wa³ka³li³yu³ta² sa²yu³ta³lot³jah³lxin¹ju³ta² i³wi¹lxon³kxi¹jah³lxin¹kxi³te²ju²hẽ³li¹. Sa²ka³la³hẽn¹kxi²yah³lxin¹kxe³hũ³nxe² wa³lo³lon³te²ju²hẽ³li¹. Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa²ba³to³ nxe³hĩ¹na² a²wa³ka³li³yu³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

12 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² e³ta³lun²nũ²la² sa²ba³to³ nxe³-hĩ¹na² hai³sxa² wi³txa² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la² ã³nxai² a²sa³wi³ha³lxa² ã³nxai³li² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² he³hain¹jau³su² yain³txi³nã³kxa² wxa²ni²lho¹sã³ yai³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³-ri³se²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xai²na² i²ain¹tãu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: —~Je³su²jah³lãĩ³. Nxex³txi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² sa²ba³to³ nxe³tãu³-a² a²wah³ka³lxa² a²yo²ha³kxa¹ ã³na¹xai³ki³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ wxa²sa³wi³ha³lxa² jau³jau¹xai²na² sa²yo²ã³ain¹ti²tu³wi¹, yain³ti³nã³kxa² wxa²ni²lho¹ai¹nha²kxai³lu¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxa² i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Ta³-vi²yah³lu¹ta²na² he³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xu¹ta²na² he³hai¹nha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. ⁴Nxain¹tãu³kxai³lu² Sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹nũ²la² yain³tũ³xai²na² Sũ³na² ũ³yho³hi²tũ³xai²na² wxa²so¹sã³ i³yain³kxain¹ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³tũ³xai²na² Sũ³na² sxi²ha² hau³ko³tũ³ka³txa² wã³nxin¹te²ka³txa² so¹lxi³ yain³tũ³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²ha³tã³nxãn²ti³ yai³nain¹-ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. ⁵Te²yã¹nxũn³jut³su² Sũ³na² sxi²ha² hau³ko³tũ³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ sa²ba³to³ nxe³ti³xai²na² jau³jau¹xai²na² sa²yo²ã³xai³ain¹te²ju²-hẽ³li¹. Nxain¹kxan²ti³ hxi²ki³la³ te²sxa³yu²hẽ³li¹. Ju¹ta²na² i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. ⁶Nxe³yãn¹ta¹ wãn³txi³khai³xa² e³kxi¹nx²ta¹wi¹. Txa²wa¹sũ³na² sxi²ha² wa³to²hi² wxi²kan¹jah¹lo²sa¹wi¹. ⁷Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxa² nxe³te³nah¹lxi¹: “Wi¹lhĩn¹sã³ thãĩ³ti³la² sa²hau³ko³nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Yen³kxa² ũ³hũ¹sa²nĩn¹-ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²nxa³nhai¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³su² ha³kxa¹ jau³jau¹xai²na² wi¹ko³nh²yah³lxin¹ke³la³te²kxai³ a²nũ²a² hxi²ki³la²nxa³te²na² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²yah³lxi³hĩ³nx²nxa³lxi¹. Yxãn¹ta¹ yah²lxa³lxi¹. ⁸Nxe³na¹kxa²yu³-su² Txa²na² Sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na² sa²ba³to³ nxe³ti³xa² a²wa³kxãn³yah³lo²sa¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² hxi²yã³nãn³ta³kxi²jah¹la² hxi²we²txi²jau³su²

⁹Nxe²e³ta³lun²nũ²la² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁰Ã³wih¹te³na¹ in³txa² hxi²yã³nãn³ta³kxi²jah¹la² i²ye²ta¹hxai²hẽ¹la².

Nxe³te³na¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãĩ³. Sa²ba³to³ nxe³ti³xa² a²nũ²a² i³ton³kxai²nãn²tu³ we²-txi²ju³ta³nũ³su² wai³nhĩ³ji¹wi¹? Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nxe³tũ³ka³txai²na² ko³nxe³thin¹ju³ta² a³ti²si¹kxi³jau³nũ³su² i³wã³txain¹-
ta¹hxai²hẽ¹la². 11 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² ka³na³ka³na³jah¹la² te² i³nxai²na² o³ve²a²
ka³na³ka³na³te²a² so¹lxi³ yũ³hĩ³nxai¹lxi¹. Nxe³ka³tũ³ o³ve²ai²na² sa²ba³to³
nxe³hĩ¹na¹ kxĩh³nxẽ¹na² ã³wi¹hĩ³nx2na³li¹. Nxe³ju³tai²na² nxe³kxai²-
nãn²tu³ sa²ba³to³ nxe³ti³xa² nxe³kxan²ti³nũ¹ o³ve²ai²na² kxĩh³nxẽ¹na²
sa²sai²lho¹xi²hĩ³nxãn¹ji¹wi¹? 12 Jã¹nxe³kxe³hũ³sxã³ a²nũ²su² a³lxi²wa³to²-
hi²khaix1nxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³te²kxa³yan³tu³ wi¹kãi³ũh¹ki³ju³ta² sa²ba³to³
nxe³ti³xa² nxe³kxan²ti³nũ¹ wain³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³jau³su² ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² sa²wa³ti³nha²sxã³ hxi²yã³nãn³ta³kxi²jah¹la²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~I³hxi²sin²nha¹sẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ i³hxi²sin²nha²-
hĩ¹na¹ a²hxi²ka² sa²kxai³lu² i³hxi²we²nxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²hxi²kxã¹xa²
yã¹nxe² hxi²wi¹lxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² a³li³ain¹ka³tũ³ i³he³son³kxi²nyhain¹-
sxã³ Je³su²jah³la² i³su²lhã³si¹hain¹jau³su² i³ne³wa³ko³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³ha³lxa² i³yau¹ũ³jau³su²

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² ju¹tai²na² i²nha²nũ²la² ã³waix3ta¹-
hxai²hẽ¹la². ã³waix3te³na¹ a²nũ²a²nãu³xa² ka³lxa²khai¹nxe³te²nãu³xa²
aun³ta² i³hi¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²nũ²a² i³ton³te²a² ka³lxa²sxã³
i³hi¹tain¹yah³lxi³nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hxi²ki³-
kxai³lu² we²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 16 Nxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. We²txi¹nx2ta¹wi¹. Nxe³nx2ta¹kxa²ha³ta³nxãn²-
ti³ a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 17 A²nxe³jut3su² kxã³nxu¹tai²na² I³sa³i²ah³lu¹tai²na²
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lu¹tai²na² a²wãn³txi³su² nxe³ta¹-
hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xau³hxai²tẽx1ta³la³ te³nah¹lxi¹:

18 —~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Jah¹lai²li² Txa²sa³wi³sai²la¹wi¹. I³kaix1so¹na¹-
kxah³lai²la¹wi¹. A³lxi²na¹kxah³lai²la¹wi¹. I³wi¹lxon³kxi²sa²jah¹lai²la¹wi¹.
ã³nũ²nxĩ²sxã³ ai³na¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²nãu³xa² a²-
yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kãi³ain¹ju³ta² ã³wa²su¹kxi²na¹ju³ta³nũ³a²
i³hen³txain¹tu¹wi¹. 19 Hai³txi³ kwa² i³he¹he¹kxi²nyhu¹xa³ha²kxai³ kwa²
i³kaix1nyhu¹xa³ha²kxai³ sxi²jen³nãu³ai²na² kwa² i³kãi²non³si¹nha¹-
jau³su² i³ye³li³xa³ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wi¹. 20 Ka³ti³kxa³ti²nxãn³su²
sa²ka³lũt3sxã³ sxa³nxã³nxa² sa²nãu³lxi²nxa³lho³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³
lã³pi³ãu²te³na² ũ³hũ¹lxi³te³lhxã³ tẽ³na² hai³txi³ ũ³hũ¹lxi²nxa³lho³-
li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² a²nũ²a² yxo²i²sxã³ hxi²tha³kxai²nãn²tu³ hai³txi³
i³ya²lu¹thxa³kxi²nxa³lho³li¹. Nxe²nxa³ha²kxai³ i³nxũ²kwãi³lxũ¹-
txain¹tu¹wi¹. 21 Jã¹nxe³jut3su² Jah¹la² wãn³txai²na² sa²kxai³lu²
a²nũ²a²nãu³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ yxo²i²ain¹tu¹wi¹.

I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Bel³se³bu²ah³la² i³yau¹ü³jau³su²

22Nxa²ha¹te¹ in³txa²ko³nxe³te² yäu³ka³txa² nxü²kwai³yxau³jah¹la² ä³sa³so¹ain¹-
ta¹hxi²hē¹la². A²nxe³jah¹la² ye³han³ye²ha²kxai³ yxo²kan²ye²ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su²
ta¹hxi²hē¹la². A²nxe³te²kxai³lu² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² in³txa²i³kxi²nü²-
la²ko³nxe³te² yäu³ka³txa² nxü²kwai³li³si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxi²hē¹la². Nxe³täu³
yxo²we²txi²xi²ha²kxai³ ye³we²txi²xi²ha²kxai³ nxe³ta¹hxi²hē¹la². 23A²nxe³ju¹ta¹na²
a²nü²a² i³hi¹tain¹te²näu³xa² i²kxain¹nxa²ha¹te¹ o²lai¹nha²kxai³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²li² wä³nxin¹khai¹jah¹lo²sin²tai¹. Txa²wä¹sü³na² A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lot3jah¹lo²su² yxau³sxä³ wah³nxe³kxi²ki³jah¹lo²su²
nxe³jah¹lain²txi³ te²sin²tai¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxi²hē¹la².

24Nxe³yän¹ta¹ fa³ri³se²a² nü³ka³txai²na² ä³nhai¹tün³te²näu³xai²na²
e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Bel³se³bu²ah³la² a²ta³näu³xa² a²hxi²-
kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² a²sa³wit3sin²tai¹. Nxe³te²si¹nha²kxai³
hxi²kan¹txi³ ko³nxe³te² yäu³ka³txa² nxü²kwai³li³si¹jau³su² i³ye³kxi²te²sin¹-
yu²hē³li¹. Fa³ri³se²a²näu³xa² nxe³nyhain¹ta¹hxi²hē¹la².

25Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² fa³ri³se²a² ē¹nän¹jau³su² wi¹-
ko³nha²ha²kxai³ i³wa²lü³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa¹lxi¹. A²nü²a²näu³xai²na² sa²kxai³lu² wä²nxüh¹lxi³ ä³nhe¹-
kxi²nyhain¹kxai²nän²tü³ ya¹lu²hxi²nyhain¹te²ju²hē³li¹. Te²yä¹nxe³sxä³ sxi²je³na²
tä³na² kwa² sxi²ha² tä³na² a²nü²a² yxau²xai³te²näu³xa² ä³nhai¹ta¹lxi³sxä³
yxau³ain¹kxai²nän²tü³ kan²txi³ yxau²sa²tē³ai¹nxa³lho³li¹. 26Te²yä¹nxün³sxä³
Sa³ta³na²jah¹la²kxai³lu² wä²nxüh¹sxä³ nxü²kwai³li³si¹nha²jau³su² i³ye³kxi²-
nha²kxai²nän²tü³ hai³txi³ a²ha³lo²ai²na² nü³kxün³txi³ yxau²sa²tē³xa³lho³li¹.

27Nxe³ha²kxai³ wxa²wän³txa² e³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³lai²li² Bel³se³-
bu²ah³la² a²sa³wi³sai²la¹wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² yxän¹ta¹ fa³ri³se²a² nü³ka³txe²
i³nxai²na² wxa²wē³ha³lxa² käi³a¹kxa² yä¹nxe² käi³ain¹nün³na³li¹. Nxe³ai¹nha²-
kxai³ wxa²nü³ka³txai²na² ih¹te²ta³ sa³wi³ha³lxi³la³ te²la¹xä³? 28Nxe³yän¹ta¹
Txa²wä¹sü³na² Yäu³ka³txa² Te²hi²sen³su² i³hxi²kat1sa²ha²kxai³ hxi²kan¹txi³
ko³nxe³te² yäu³ka³txa² nxü²kwai³li³si¹jau³su² i³ye³kxi²na¹wi¹. Nxe³na¹kxe³su²
ya²la³txi³ Txa²wä¹sü³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lot3jah¹lo²su² ye²te²sa¹wi¹.

29Te²yä¹nxe³jau³su² sxi²ha² wa³kxën³yah³la² nü³kxün³jah¹lo²su² ye²kxai²nän²tü³
hxi²kan¹tü³ sxi²hai²na² ä³wih¹ka³tü³ a²yen³kxa² käi³kxi²ti³hex1nxe³h¹nx2na³wi¹.
Yxän¹ta¹ nü³kxün³jah¹lai²na² i³sxä³ sa²tai³kxain¹ke³la³te²kxai³ sxi²hai²na² ä³wih¹-
ka³tü³ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹tü³ käi³kxi²sxä³ wxa²so²hxa³h¹nx2na³li¹.
Nxe³na¹ha²kxai³ a²ta³näu³xa² a²hxi²kan¹jah¹la² Bel³se³bu²ah³lan²tü³ nxe² käi³-
kxi²na¹hē³li¹. Hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
a²ta³ai²na² a²nü²ē¹na² nxü²kwai³yxau³te²su² te²a² nxü²kwai³li³si¹hai¹na¹wi¹.

30Nxe³ain¹jut3su² a²nü²ai²na² ä³ya³lxi²sai¹nxa³te²su² te²a² txa²ko¹ko¹sain¹-
na³li¹. Te²yä¹nxe³sxä³ o³ve²a² yä¹nxe² ä³nü²kxi²sai¹nxa³te²su² te²a² ha³ten¹txi²
aun³txi³si¹hain¹tu¹wi¹. 31-32Jä¹nxe³ha²kxai³ a²nü²a² i³li³te²su² te²an²tü³ ko³nxe³-

ti³ kái³kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³yo²o²tū¹kxai²nān²tu³ ā³wa²su¹tain¹ju³ta² yū²na³li¹. Txai²na² Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3jah¹-lo²su² te²sa¹jah¹lo²na¹xai²na² ko³nxe³te²lot3sain¹kxan²ti³ ā³wa²su¹tain¹ju³ta²nū³a² yū³tu¹wi¹. Nxe³to³ta¹ wxāi²na² wai³nxa³jau³xa² e³lah³lxin¹jau³kxai³lu¹: “A²ta³a² hxi²kan¹ta² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i³hxi²ka¹tin²ta¹.” Yah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹-ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ko³nxe³te²lo³jah³lxil¹lxl¹. A²nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ko³nxe³te²lo³jau³xai²na² sa²kxai³lu² hai²txi³ ā³wa²sut¹ju³ta² yū²nxa³wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ yan¹nāu³a¹ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹-kxa² yo³ha² a³ya³ti²ju³ta²nū³a² yū³hi¹na¹ ā³wa²su¹ju³ta²nū³a² yū²nxa³lho³li¹. Hxi²ki³te²la³ yxau²sa²tē³ju³ta²nū³a² so¹lxl³ yū³tu¹wi¹.

Hi³sa³ka³txa² a²nxā³kxa² i³yau¹ū³jau³su²

33 Jā¹nxe³kxe³hū³jau³su² hi³sa³ka³txai²na² wi¹kxai²nān²tu³ a²nxā³kxa² wi¹-te²jai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ hi³sa³ka³txai²na² ko³nxe³kxai²nān²tu³ a²nxā³kxa² ko³nxe³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sxā³ hi³a²nxā³kxi³khai³sxu² i²k³sa²kxai³ hi³a² wi¹tā³nxa² ko³nxe³tā³nxa² i²k³te²jai¹ti²tu³wi¹. 34 Nxe³ha²kxai³ wxāi²nāu³ i³-nxai²na² fa³ri³se²a² nū³kā³txi³ i³nxai²na² txih³xa² wē³ha³lxa³ yā¹yxah³lxil¹lxl¹. Ko³nxe³thin¹khai¹yxah³lxil¹lxl¹. Yxān¹ta¹ wān³txa² wi¹jau³xa² i³yo²e³yah³lxil¹-lxl¹. Ju¹ta¹na² wai³nxa³wi¹. Ya²la³txi³ txa²wā¹e¹nāu³ai²na² nūh¹ e³kxi²nha²kxa² yā¹nxe² txa²wā¹yo²e³jau³su² nxe³te²ju²hē³li¹. 35 Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² wi¹lhin¹te²a² a²e¹nāu³ai²na² wi¹lhi¹nha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²te²ju²hē³li¹. Nxe³ain¹ta¹ a²nū²a² ko³-nxe³thin¹te²a² a²e¹na² whāi²na¹ ko³nxe³thi¹nha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²te²sxa³yu²hē³li¹. 36 Jā¹nxe³ju³kxai³lu¹ ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Wān³txa² toh³lxl³jau³-xai²na² whāi²na¹ e³yah³lxin¹te²tu³ yan¹nāu³a¹ kái³yah³lxin¹kxa² yo³ha² a³ya³ti²kxe³su² nxe³ti³xa¹ ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³tu¹wi¹. 37 Nxe³sxā³ wxa²wān³txai²na² wi¹jau³xa² sa²yo²sai¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹te²lo³nx2ti³-tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ wxa²wān³txa² ko³nxe³jau³xa² sa²yo²sai¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³thin¹te²lo³nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

Fa³ri³se²a² nū³kā³txa² ko³nxe³thin¹sxā³ kái³ain¹jau³su²

38 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxl³su² te²su² te²a² fa³ri³se²a² nū³kā³txi³su² te²su² te²a² nxe³sxā³ ka³na³ku² ā³tī³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxl¹: —~Je³su²jah³la² tih³nxe³nha¹jah¹lāi³. Wā³nxin¹sxā³ kái³in¹ju³ta² wā²-nā³ū¹sa²si¹nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la².

39 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxl¹:

—~Ko³nxe³thin¹khai¹yxah³lxil¹lxl¹. Sū³na² i³sa²si¹hā³sa²jau³su² jau³xa² ten³-ti³he¹yxah³lxa³lxl¹. Yah²lxa³nha²kxai³ Sū³na² i³sa²si¹hā³sa²kxe³su² wā³nxin¹sxā³ kái³a¹ju³ta³la³ i³ye³kxi²sah¹lxil¹nhē²li¹. Nxe³yān¹ta¹ hi¹na¹ wā³nxin¹na¹ju³ta³la³ wā²nā³ū¹nx2ti³nxa³lho³li¹. Wān³txa² wā²nā³ū¹nx2ta¹jau³xa² tī³yau³xu¹ta¹na² so¹lxl³ Jo²na³jah³lu¹ta¹na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lu¹ta¹na² wān³-txa² so¹lxl³ i³yū¹jah³lxin¹tu¹wi¹. 40 Nxe³jau³xu¹ta¹na²sa¹. Jo²na³jah³lu¹ta¹na² sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²tāu³a² ai³na² a²e¹nai²na² ka³ten³su²

sxa³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Hã²wxã³txa³ a³li³sa²sai¹xi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²-jah¹lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²tãu³a¹ kxih³nxẽ¹na² ya³lu²sxã³ sxa³na¹tu¹wi¹. Hã²wxã³txa³ ka³ten³su² i³sa²yxau³na¹tu¹wi¹. Nxe³ju³tai²-na¹ Sũ³na² sa²si¹hã³sa²ju³ta² e³lxah¹ i²yah³lxin¹tu¹wi¹. 41 Jã¹nxe³jut3su² yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ kã³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³txi²kxe³-su² nxe³ti³xa¹ Ni³ni³ve²thi³nãn¹ta² nũ³ka³txu¹tai³na² nxe³te²hi²sen³su² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx2tain¹tu¹wi¹. A²nxe³te²nãu³xu¹tai²na² sa²kxai³lu² Jo²na³jah³lu¹tai²na² wãn³txa² ain³kxai¹nha²kxai³ ko³nxe³thi¹nain¹ju³tu¹tai²na² ã³na¹ain¹ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wi¹. Jo²na³jah³la² hxi²kan¹jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ kãin² wa³to²hi²jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³sa³kxan²ti³nũ¹ Txa²wãn³txa² sa²yxowet1sah¹lxa³lxi¹. 42 Te²yã¹nxe³jut3su² kxã³nxi¹nu¹tai²na² Se²ba³thi³na² a²wa³kxẽn³na¹ka³lxu¹-tai²na² sa²kxai³lu² Sa³lo³mãu²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² a²hoh³lxi³khai¹sa²jau³xa² ain³kxi²te³lhxã³ u²lxan¹thi³na² a³li³sxã³ wxã³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³ta¹-ka³lxai²na² sa²kxai³lu² yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² kã³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³ti²kxe³su² nxe³ti³xa¹ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx2ti²tu¹wi¹. Kxã³nxi¹nu¹tai²-na² Sa³lo³mãu²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² wi¹lain³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ Txai²na² sa²kxai³lu² Sa³lo³mãu²ah³la² i³kãin² wa³to²hi²na¹jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³sa³-kxan²ti³nũ¹ Txa²wãn³txa² ain³kxi²ti³ten³yah³lxa³lxi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.

Ko³nxe³te²a² yãu³ka³txe²su² i³yau¹ũ³jau³su²

43 Nxe³ha²kxai³la¹ ko³nxe³te² yãu³ka³txa² a²nũ²a² nxũ²kwai³li³kxai²-nãn²tu³ ha³lo²ai²na² i³yau³xa² yũ²nxa³ko³xa² a²hã¹nxe³ti³xa¹ ã³wxe³sxã³ i³ye¹nxi²si¹jau³su² ã³ten³sxã³ ai³lha²thet3tin²tai¹. Yxã¹ta¹ i³ye¹nxi²je³na² i²xa³nũ²nha¹. 44 Nxe³yã¹nta¹ i²xa³kxe³su² e³nha²te³nah¹lxi¹: “Txa²sxi²ha² a³li³a¹thi³nai³tã² a³wa³li²na¹ti¹xã¹.” Ain¹jau³su² ã³wa³li²tãu³ a²nũ²e¹nai³-ta³lxi² a²nũ²yũ²nxa³ha²kxai³ wi¹we²txi³ha²kxai³ wi¹lhau³ko³nha²kxai³ nxe³ye²kxe³su² ha³lo²a² ai³lxin²tai¹. 45 Ai³ka³tũ³ ko³nxe³te² yãu³ka³txi³-nãu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³te²nãu³xa² ko³nxe³ti³khai³l wa³to³hain¹te²nãu³xa² i³ha¹txai¹nĩn²tai¹. Nxe³te²nãu³xa² sa²so¹sxã³ ã³-wa³li²xi²sa²tẽ³in²tai¹. Nxe³ju³tai²kxai³lu² in³txa² e¹nãu³a² ko³nxe³ti³ ã³wa²to²hin²tai¹. Te²yã¹nxe³jut3su² hĩ¹na² yxau³yah³lxin¹te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³thin¹khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²hã³ka³nai²na² a²lon³ti³tãu³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

46 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³li²ta³lu²nai¹nxa³tã³lxa¹ a²hã³ka³nai²na² ã³wxã² a²lon³ti³tãu³xa² ã³wxã² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²a² yxau³-sxã³ i³ye³kxi²nyhu¹si¹nyhain¹jau³su² ã³te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 47 Nxe³sxã³ i³hen³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Nxe³txi¹. Wxa²hã³ka³nai¹tã² wxa²lon³txi³tãu³xa² ha³lo²-a² yxau³ain¹na³li¹. I³ye³kxi¹nxa²te³lhxã³ wxã³ain¹na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

48 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hã³ka³nai¹ta³ txa²lon³ti³tãu³ãn²ta³ ih¹te²la³ta³nain¹te²la¹xã³?
 Nxe² e³nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² wã²nã³ũ¹hain¹te³nah¹lxi¹:

49—~Tũ¹ka³txai²na² txa²hã³ka³nũ²su² ha²kxai³ txa²lon³ti³tãu³su²
 ha²kxai³ nxe³kxi²sain¹na³li¹. 50Nxe³sxã³ a²nũ²a² i²li³te²na² sa²kxai³lu²
 Txa²wi³na² Oh³nãn¹jah¹a² Si³yxau³jah¹lai²na² a²ten³jau³su² sa²yxo²-
 wet¹sxã³ kãi³kxai²nãn²tu³ nxe³te²nãn²tu³ txa²hã³ka³nũ²su² ha²kxai³
 txa²lon³ti³tãu³su² ha²kxai³ ne³te²sain¹na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³ta³ki³a² wi¹ki³a² ũ³whi¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

13 ¹Nxa²ha¹te¹ sxi²hai²na² a³li³xi²nũ²la² i³ye³na² ne³kxun²nãu³a²
 ai³sxã³ ã³wxẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². ²Ã³wxẽ³ka³tu³ a²nũ²a²nãu³xa² ka³-
 lxa²khai¹nxe³sxã³ ã³wxã³wxã³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la²
 te²kxai²lu² ka³no¹a²ka³lo³a² ã³wih¹wxẽ³ha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa² te²kxai³lu²
 ha³lo²ai²na² i³ye³nai²na² ne³kxun²nãu³a² yxau³ai¹nha²kxai³ nxẽn²txain¹ta¹-
 hxai²hẽ¹la². ³A²nxe³tãu³a² Je³su²jah³la² hi²sen³su² wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa²
 yau³ka³lxa¹txi³ i³tih²nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². i³tih³nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. A²nũ²ai²na² hai³sxa³nãu³a² ai²nũ²nhai¹. Yain³ta³ki³-
 a² wi¹ki³a² ũ³whi¹te³lhxã³ wxa²sa²tãu³wa³ya²txũ³lhain¹sxã³ ũ³whi¹nũ²nhai¹.

(Mateus 13.3)

4 Ûh³wî¹tâu³a² yain³ta³ki³ai²na² ki³jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² tîh³na²
 yxo²ki³sa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. ã³yun¹na³tâu³ ai³ka³nãu³xa² wa³su³txi³ wxã³sxã³
 yai³nhxa³kxain¹nũ²nhai¹. 5 Æh³ki³jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² txah³lxa³kxa²
 si³yu³hẽ³nãu³a² nxe³kxîh³nxü³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. A²nxe³ kxîh³nxai²na²
 au³la³ka²txi³nh²nxa³ha²kxai³ wa³su³txi³ ka³lũ³nũ²nhai¹. 6 Ka³lũ³te³na¹ u³je³na³-
 kai²li² wxa²ki³ka³la³ka³tu³ i³wãn³ya²lun¹ti³nũ²nhai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³
 yain³ta³ki³ne³ka² au³txi³ sxa²nxa³ha²kxai³ ya²lun¹txi³nũ²nhai¹. 7 Æh¹ki³-
 a² jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² ha³lo²a² û³yen³ko³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹.
 A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² ka³lũ³xi²nũ²nhai¹. Nxe³ta¹ û³yen³ko³su² ha²kxai³
 hi³a² kha¹ka³txa² ka³lxa¹txi³ ka³lũ³ye²nũ³nha²kxai³ nxe³te²kxai³lu² yain³ta³-
 nxe²kxa² wãn³ne³sa³te³kxi²sxã³ ya²lun¹txi²ye²nũ²nhai¹. 8 Nxe³yãn¹ta¹ Æh¹ki³a²
 jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² kxîh³nũ³xa² tũ³tin³tũ³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹.
 A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² wi¹ka³lũ³ha²kxai³ wi¹we¹nha²kxai³ yain³txa³ki³a²
 kãin² ki³kan²kxi²ha²kxai³ kãin² an³nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² a²-
 hãih¹nxe³ki³sa² ki³an²tu³ wa³lî³kha³lhon¹txi² ã³ki³i¹nhe¹ha²kxai³ a²hãih¹nxe³ki³sa²
 ki³an²tu³ ka³lxa¹txi³ ã³ki³i¹nhe¹ha²kxai³ a²hãih¹nxe³ki³sa² ki³an²tu³ kü³we²ki²la²
 ka³lxa²nxa³txi³ ã³ki³i¹nhe¹ha²kxai³ nxü²nhai¹.

9 Jã¹nxa¹jau³su² wi¹ko³nyah¹lxi³ti³ten³nxa²lxin¹kxai²nãn²tu³ wi¹lain³-
 kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³tih³nxe³jau³su²

10 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² ã³tũ³sxã³ i³ye³-
 kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Je³su²jah³lã¹i³. Ìh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ a²nũ²a²nãu³xa² i³yau¹ũ³jau³xa²
 so¹lxi³ e³kxai¹nĩ¹ji¹wi¹? Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lx¹:

—~Wxa²yu³tai²na² so¹lxi³ wãn³txai²na² tah²yau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²-
 sen³kxai³lu² a²nũ²a² e¹nãu³a² sa²hau³kot³jau³nũ³su² nxe³jau³jau³xai²na² txa²nũ²
 ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ tũ¹ka³txai²na² hi¹na² ã³ne³wxe³ti³he¹xai¹nxa³-
 lho³li¹. 12 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ in³txi³su² yen³kxih³kxai²nãn²tu³ ã²la² kãin²sxã³
 û³yhen³kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ yen³kxi³khai¹nxe³hî³nx2na³li¹.
 Te²yã¹nxe³sxã³ in³txi³su² yen³kxi³txa²te²su² te²a² jü¹nxe² so¹lxi³ yen³kxih³kxi³su²
 sa²so¹kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³sxã³ yen³kxi³ txa²khaix¹nxe³hî³nx2na³li¹. Nxe³te²ju²-
 hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Sũ³na² wãn³txa² jü¹nxe² ã³ne³wxe³yah³lxin¹nha²kxai³
 kãin²non³sxã³ ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Tũ¹ka³txai²na² ã³ne³wxe³ai¹nxa³ha²kxai³
 i³yau¹ũ³jau³xa² so¹lxi³ ain³kxain¹tu¹wi¹. 13 Jã¹nxa¹jau³su² wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa²
 so¹lxi³ e³kxai¹na¹wi¹. Nxa¹na¹kxan²ti³ i²ain¹kxan²ti³ ã³ye³wxe³ai¹nxa³lho³li¹. Ain³-
 kxain¹kxan²ti³ ã³ne³wxe³ai¹nxa³lho³li¹. 14 A²nxe³sxã³ I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wãn³txa²
 Sũ³na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽx¹ta² nxe³te³nah¹lx¹:

“Wxã¹na² sa²kxai³lu² ne³kat¹sa²te³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ ã³ne³wxe³yah²-
 lxa³tho³li¹. I²sa²te³kah¹lxin¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wi¹li²sa²te³yah²lxa³tho³li¹.

15 A²nxe³tũ³ka³txai²na² a²ẽ¹nãu³ai²na² kan²na³li¹. A²yen³na² whã²na¹ wxa²ye³ti¹nha² a²ne³nxẽ³na² whã²na¹ wxa²ne³ti¹nha² nxe³kxa²yã¹-nxain¹na³li¹. Nxe³sxã³ ã³ne³wxe³ai¹nx3tho³li¹. Nxa¹nxa³ke³la³te²kxai³ a²yen³na² ã³ye³wxe³ai¹nha²kxai³ a²ne³nxẽ³na² ain³kxai¹nha²kxai³ nxe³sxã³ a²ẽ¹nãu³ai²na² Txa²wã³txa² ã³ne³wxe³ain¹kxai²nã²tu³ yxo²i²sain¹sxã³ sa²hau³ko³tai¹hĩ³na¹wi¹. Yxã¹ta¹ nxa¹nxa³wi¹.” I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wã³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 16 Yxã¹ta¹ wxã²kxai³ txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxin¹te² i³nxai²kxai³ te²yã¹yxah³lxa³lxi¹. Wxa²ye³-na² wi¹li²yah³lxi¹nha²kxai³ wxa²ne³nxẽ³na² wi¹lain³kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹lhin¹sxã³ i²nx2ta¹wi¹. 17 Kxã³nhxĩ¹nai³tã² Sũ³na² wã³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na² a²nũ²a² wi¹lhi¹nain¹te²nãu³-xu¹tai²na² nxe³sxã³ yen³kxa² i²yah³lxi¹ju³tain²txi³ i²ti³te³nai¹nha²kxai³ wã³txa² ain³kxah¹lxin¹jau³xain²txi³ ain³kxi²ti³te³nai¹nha²kxai³ nxe³ain¹-ta¹ hxi²ka¹nain¹te²sxa³jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.

Yain³txa³ki³a² ũ³whĩ¹jau³su² a²si³yxau³jau³su²

18 Jã¹nxa¹jau³su² yain³txa³ki³su² ã³yun¹na³jau³xin³ti³ a²si³yxau³tãu³a² i³-yau¹ũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹li¹. 19 A²nũ²ai²na² sa²kxai³lu² wã³txa² tah²yau³xai²na² Txa²wã³sũ³na² hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² e¹nãu³a² sa²hau³-kot3jau³nũ³su² nxe³jau³jau³xai²na² ain³kxi²sxã³ ã³ne³wxe³nxa³kxai²nã²tu³ Sa²ta³na²jah¹la² a²ta³a² hxi²kan¹jah¹la² wxã³sxã³ ne³wã³na³ti³hi¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³-kxa²yã¹nxe² yain³txa³ki³a² tũh³na² ne³ku²nxa² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nxe²te²ju²hẽ³li¹. 20 A²nũ²ai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² wã³txa² wi¹jau³xa² ain³kxi²kxai²nã²tu³ wi¹-lxon³kxi²sxã³ ain³kxi²te²ju²hẽ³li¹. 21 Nxe³yã¹ta¹ au³txi³ yxo²i²xa³kxe³su² ha³lo²a² ko³nxe³to³nha²kxai³ Sũ³na² wã³txa² ain³kxi²ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² i³khãuh³-lxa³thi¹nai¹nha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² wã³txai²na² wa³su³txi³ sa²yxo²ã³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² yain³ta³ki³ai²na² kxih³nxa² txah³lxi³ju³tai²na² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nx2na³li¹. 22 A²nũ²a² ã³xai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² wã³txa² ain³kxi²nũ³te²ju²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ ha³lo²a² hxi²waut3ta³lxi³nha²-khaix1nxe³ha²kxai³ a²yen³kxa² ta³nxa² a²ha³teh³nxã³nxa² ũ³yho³hi²ki³txã³nxa² ta³nxa² kãin² yxo²kwai³nai¹nha²kxai³ wã³txa² wi¹jau³xa² ã³na¹ain¹sxã³ hai³-txi³ Sũ³na² sa²yxo²we¹ti³hex1te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² yain³ta³ki³ai²na² ha³lo²a² ũ³yen³ko³nãu³a² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nx2na³li¹. 23 A²nũ²a² ã³xai²na² sa²-kxai³lu² Sũ³na² wã³txa² ain³kxi²hi¹na¹ wa³su³txi³ ã³ne³wxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² Txa²wã³sũ³na² wã³txa² ain³kxa²so¹sxã³ kan²txi³ i³ka³tũ³wi¹-lhin¹khai¹nxe³sxã³ sa²yxo²we¹tai¹nha²kxai³ ãh¹ ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² ãh¹ i²li³te²a² wi¹lhin¹sxã³ sa²yxo²we¹tai¹nha²kxai³ ãh¹ ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² ãh¹ i²li³te²a² jũ¹nxe² wi¹lhin¹sxã³ sa²yxo²we¹tai¹nha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² yain³ta³-ki³ai²na² kxih³nxa² tũ³tũ³ka³txa² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nx2na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³ki³a² ũ³whĩ¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

24 ãh¹lxi³sxã³ wã³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² yan¹nāu³a¹ a²nū²a² kāi³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³ti²ti³wa³kxa² i³yau¹-
 ũ³nx²2ta¹tu¹wi¹. A²nū²ai²na² yain³ta³ki³a² wi¹ki³a² ũ³whi¹kxi²jah¹lai²yā¹nx²na³li¹.
 25 Nxe³jah¹lo²su² nū²nhai¹. Nxe³yān¹ta¹ ka³nxah³ti³na² āu³xi²ti³kxai³lu² a²nū²a²
 a²ko¹ko¹su² jah¹la² hāi³a² wxā³nū²nhai¹. Wxā³te³na¹ a²ki³a² ko³nxe³ki³a² hāi³a² ũ³-
 whi¹kxi²nū²nhai¹. Nxe³ka³tu³ ih³xi²nū²nhai¹. 26 Hā²wxān³txa³nū² yain³txa³ki³ai²na²
 ka³lū³ha²kxai³ wi¹we¹nha²kxai³ ai³la² an³ye²nū²nhai¹. A²nxe³tāu³a² ko³nxe³ki³ai²-
 li² te²yā¹nxe³sxā³ ka³lū³hi² wi¹we¹ni² a³ni² nxe³ye²nū²nhai¹. 27 Nxa²ha¹te¹ hai³sxa²
 wa³kxēn³yah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa² ā³ti³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹li¹: “Āu³la³na³-
 xāi³. Nxe³si¹li¹. Yain³txa³ka² wi¹ki³ai²na² so¹li³ ũ³whi¹nhin¹ta¹lu¹wi¹. Yxān¹ta¹
 ih¹te²a³ hxi²ki³ta³ ko³nxe³ki³ai²li² wen¹sin¹te²la¹xā³?” Ain¹nū²nhai¹.

28 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹li¹: “Ko¹ko¹su² jah¹la² hxi²ka² kāi³ti³nhē³lin¹ta¹l.”
 Nxe³nū²nhai¹. Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Nxe³kxai²nān²tu³
 ko³nxe³tē³kxa² wxa²ha³txut¹sxā³ wxa²nū²kxi²sin¹te²la¹ji¹wi¹?” Ain¹nū²nhai¹.

29 Nxa²ha¹te¹ wa³kxēn³yah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹: “Nxe²nxa³wi¹.
 Hī¹na² wxa²nū²kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ yain³txa³ne³kxa² wi¹tē³kxa² wxa²-
 ha²txut¹lah¹lxin¹kxa²yān³txi³su² nxa¹nhai¹. 30 Hāi¹nxā¹jah¹lxi³sā²nhē³li¹.
 A²yut³su² we¹nain¹txai²li¹. Hā²wxān³txa³ an³ta³lun²kxai²nān²tu³ yain³-
 txa³ka² wxa²ni²lho¹tū³ka³txa² i³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹te³nah¹li¹:
 ‘Ko³nxe³tē³kxa² wxa²nū²kxi² sa²so¹jah³lxi³sā²nhē³li¹. Yah³lxi³sā²nīn¹ka³-
 tū³ ũ³thū²hxa³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹ka³tu³ yain³txa³ne³kxa² wi¹kxa²
 wxa²kxi²so¹jah³lxi³nū²nhē¹li¹, ũ³wha¹a¹thi³na²su¹.’ Nxe³ai¹na¹tu¹wi¹.” A²wa³-
 kxēn³yah³la² nxe³nū²nhai¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Mos³tar²ta²ki³a² wi¹lwen¹ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

31 Āh¹lxi³sxā³ wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Txa²wān³txa² i³yau¹ū³nx²2ta¹jau³xai²yā¹nx²na³li¹. Te³nah¹li¹: Hai³sxa²
 yxau³tē³kxa² a²wa³kxēn³yah³la² yain³txa³ki³a² mos³tar²ta²ki³a² ũ³whi¹-
 nū²nhai¹. 32 A²nxe³ki³ki¹ai²na² ki³jū¹lxi³khai¹nxe³ki³su² kxan²ti³ ta³ki¹ai²na²
 ka³lū³xi²nū²la² wi¹lwen¹nū²la² hai³sxa² yxau³tē³kxa² wa³to²hi²ton¹nū²nhai¹.
 Hi³khai³xa² wen¹nū²nhai¹. Nxe³sxā³ ai³ka² ā³wxā³ha²kxai³ yeh³nx³nū²nhai¹.
 Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ Txa²wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹la²
 i³xā³lx³ti³hi¹txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ a²wi¹lh¹na² jū¹nxa² so¹li³ yxo²i²sah¹-
 lxin¹kxan²ti³ ye³jen¹na² ā³kāi²non³sxā³ yxo²i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Yain³tū³xa² i³wa¹kxi³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

33 Āh¹lxi³sxā³ wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Txa²wān³txa² i³yau¹ū³nx²2ta¹jau³xai²yā¹nx²na³li¹. Nxe³jau³xa²sa¹, txu¹-
 ha³ka³lxai²na² te²hi²sen³su² yain³txa² i³wa¹ki³nū³a² tē³ha²kxai³ tri²ka²nū³xa²
 nē³nha¹li¹ ka³na³ki¹ ne³ki³lhi³tē³na² ũ³sa²wi¹sxā³ ũ³kxē³ni³nū²nhai¹. Nxe³-
 kxai²nān²tu³ tri²ka²nū³xa² whāi²na¹ i³wa¹je²nū²nhai¹. Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³
 a²wi¹lh¹na² a²nū²a² ka³lxa¹nxa³te² i³nxai²na² yxo²i²sah³lx¹li¹. Yxān¹ta¹
 yan¹nāu³a¹ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ yxo²i²sain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

ĩ³yau¹ũ³jau³xa² a²si³yxau³jau³xan¹jau³su²

34 Jã¹nxe³jut³su² wãn³txa² jau³jau¹xai²na² so¹lxi³ ĩ³yau¹ũ³jau³xai²na² so¹lxi³ e³ta¹hxai²hẽ¹la². E³laxh²lxi³jau³la³ ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

35 Nxe³sxã³ wãn³txa² Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lu¹ta¹na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽx¹ta² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txai²na² sa²kxai³lu² wãn³txa² hã³a² txa²wã¹ha³lo²a² ãn³si³wxe³-hĩ¹nu¹ta¹nãn¹te²tũ³ hã³a² yxau³jau³xan²tũ³ ĩ³yau¹ũ³a¹tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³xu¹ta¹na² hĩ¹na¹ we¹ta³lun²ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³ki³a² ũ³whĩ¹jau³xa² ĩ³tih³nxe³jau³su²

36 Hã²wxãn³txa³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² a²nũ²a²nãu³xai²na² ã³ain¹nũ²la²sxi²-ha² ã³wi²xi²ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi²xi²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³a² ã³tũ³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Wãn³txa² ko³nxe³ki³a² ũ³whĩ¹jau³su² ĩ³yau¹ũ³sah¹lxi³-hẽ¹li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²sa¹-wi¹. Yain³txa³kxa² wi¹kxa² ũ³whĩ¹jah¹lai²yãx¹jah¹lo²sa¹wi¹. 38 Txa²wã¹ha³lo²ai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa²yã¹nx²na³li¹. A²nũ²ai²na² Txa²wãn³txa² yxo²r²sah¹lxin¹te² ĩ³nxai²na² yain³txa³ki³a² wi¹ki³ai²yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Sa³ta³na²jah¹la² ĩ³hi²-txain¹te²nãu³xa² ko³nxe³ki³ai²yã¹nxain¹na³li¹. 39 A²ta³a² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² Sa³ta³na²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² a²ko¹ko¹su² jah¹lai²yã¹nx²na³li¹. Txa²-wã¹ha³lo²a² ne³ki³son³ti³wa³kxa² nxe³tãu³su² tãu³ai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa² wxa²ni²lho¹kxi²ti³xai²yã¹nx²na³li¹. Oh³xan¹jah¹lo²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² yain³txa² wxa²ni²lho¹n¹tũ³ka³txai²yã¹nxain¹na³li¹. 40 Nxe³sxã³ txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki³son³ti³wa³kxa² tãu³su² tãu³a² sa²kxai³lu² ko³nxe³tẽ³kxa² wxa²nũ²kxi²so¹sxã³ ũ³thũ²hxa³txain¹kxa² yã¹nx²na³li¹. 41 Jã¹nxe³tãu³a² Txai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹te²nãu³xa² ĩ³sa²si¹hã³-a¹tu¹wi¹. ĩ³sa²si¹hã³a¹te³na¹ a²nũ²a² ko³nxe³ti³ kã³si¹nyhain¹te²nãu³xa² whã²na¹ Sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²ã³te²na² whã²na¹ nxe³sxã³ wã²nxa³kxi² so¹na¹tu¹wi¹. 42 Wã²nxa³kxi² so¹na¹kxai²nãn²tũ³ ha³nxe²a² ĩ³sa²tẽ³ju³ta² ã³na¹sxã³ wxe³ain¹-tu¹wi¹. Nxe³tãu³a² tũ³ka³txain²txi³ ye³khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kãin² nã³ni² kãin² wxi²ka³ta³ta²ti² nxe³sa²tẽ³yah³lxi³tu¹wi¹. 43 Nxe³te²kxa³kxa¹ a²nũ²a² wi¹lhin¹te²lo²te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wĩ³na² ha³lo²a²nãu³a² ã³-wih¹si¹nyhai¹nha²kxai³ u³je³na³ka² ha²te¹kxa² yã¹nxe² wxi²kin³ti²to³nai¹nha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx²ta¹wi¹. Jã¹nxai¹jau³su² wi¹ko³nyhah¹lxi³ti³ten³nxã²-lxin¹kxai²nãn²tũ³ ain³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Yen³kxa² a³lxi²kxa² hai³sxa²nãu³a² hã³a² sxa³jau³su²

44 ãh¹lxi³sxã³ wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³jau³xa² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sa³wi³ha³lxi³lon³ju³ta² a³lxi²khai¹nxe³ju³ta¹la¹wi¹. Nxe³sxã³ yen³kxa² a³lxi²khai¹nxe³kxa² hai³sxa²nãu³a² hã³a² sxa³kxa²yã¹nx²na³li¹. A²-

nũ²ai²na² kwa² ai³sxã³ a³txi²kxai²nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ sa²no¹xi²nũ²nhai¹.
Nxe³ka³tu³ ka³lih³kxi²nha²sxã³ a²yen³kxi³khai³xai²na² ã³nũ²kxi²nũ²la² hai³sxa²
a²wa³kxãn³yah³la² yen³kxa² whã²na¹ ã³yho³hi²nũ²nhai¹. Nxe³nũ²la² ta²ko¹-
xai²na² yen³kxa² hã³a² sxa³ko³xai²na² so¹kxi²nũ²nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²ro³la³ki³a² i³yau¹ũ³jau³su²

45 ã³h¹lxi³sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²sa³wi³ha³lxi³lon³ju³ta² a³lxi²khai¹nxe³ju³ta¹la¹wi¹. Nxe³sxã³ a²-
nũ²ai²na² txah³lxa³ki³a² a³lxi²ki³a² pe²ro³la³ki³a² ã³ten³jah¹la² yã¹nx2na³li¹.
46 A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txah³lxa³ki³a² a³lxi²ki³a² so¹kxi²nyhu¹kxi³te²
nũ³ka³txa² ai³lha²thet3sxã³ ã³ten³nũ²nhai¹. Nxe³tãu³a² a³lxi²ki³a² i²kxai²-
nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ a²yen³kxi³khai³xa² whã²na¹ ã³nũ²kxi²nũ²la² tẽ³sxã³
ũ³yho³hi²ha²kxai³ ta³ki¹ai²na² so¹kxi²nũ²nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ãi³na² ta³lã²na³ki²ka³lo³a² i³yau¹ũ³jau³su²

47 ã³h¹lxi³sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~A²nũ²a²nãu³xa² kãi³ain¹kxa² yo³ha² i³yí¹li²hain¹ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³-
nx2ta¹tu¹wi¹. ãi³na² ta³lã²na³ki²ka³lo³a² yã¹nxe³na³li¹. A²nxe³ka³lo³ai²na² ai³na²
i²li³te² he³la³kxa² i³ne³kxi²li² ta³lã²na³ki²nũ²nhai¹. 48 ã³ne³kxi²nũ²la² ka³lo¹-
ai²na² sa²sai²lho¹nũ²nhai¹. Sa²sai²lho¹nũ²la² ã³wxe³ka³tu³ ai³na² wi¹te²a² ã³ha¹i²
ai³na² ko³te²a² ã³na¹i² nxe² wxa²nxa³ki²so¹nũ²nhai¹. 49 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe²
txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki²so¹nhxan³nhí¹na¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² oh³-
xan¹te²nãu³xa² ã³sa²si¹hã³tu¹wi¹. A²nũ²a² ko³nxe³thin¹te²nãu³xa² a²yxo²ha³kxa¹
wã²nxa³ki²so¹si¹hain¹jau³su² ã³sa²si¹hã³tu¹wi¹. 50 Nxe³ka³tu³ ko³nxe³thin¹te²-
nãu³xan²ta³ ha³lo²ai²na² ha³nxe²a² i³xai³ju³ta¹na² ã³na¹sxã³ wxe³ain¹tu¹wi¹.
Nxe³tãu³a² tũ¹ka³txain²txi³ ye³khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kãin²
nã³ni² kãin² wxi²ka³ta³ta³ti² nxe³sa²tẽ³yah³lxi³tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.

Wãn³txa² ya²la³lyau³su²

51 Jã¹nxai¹jau³su² wãn³txa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³su² a²yxo²ha³kxa¹ ã³ne³wxe²sa²sai¹-
yah³lxin¹ta¹ji¹wi¹? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wã²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:
—~Kwa²nxi¹lxi¹. ã³ne³wxe²sa²sai¹sí¹na¹wi¹. Nxin¹ta¹hxai²hẽ¹la².
52 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:
—~Wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xin³ti² ã³ne³wxe²sa²sai¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²
yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Sũ³na² wãn³txa² i³tih³nxe³jah¹la² a²hoh³lxi³su² jah¹la² yã¹yxah³-
lxi¹lxi¹. Txa²wãn³txa² tah²yau³xa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³xai²na² ã³ne³wxe³yah³lxi¹lxi¹.
Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sũ³na² wãn³txu¹ta¹na² i³yau¹ũ³hi² Txa²-
wãn³txa² Tah²yau³xai²na² i³yau¹ũ³hi² nxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³yah¹lxi¹nha²kxai³
sxi²ha² wi¹thi³na² a²wa³kxãn³yah³la² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Nxe³sxã³ a²ya³lxi³te²-
su²te²a² wxã³kxai²nãn²tu³ yen³kxa² a³lxi²ki³u¹ta¹na² tã³nxa² tah²yu³tu¹ta¹la³
tã³nxa² wã²na³ũ¹nyhain¹na³li¹. Txa²wãn³txa² i³yau¹ũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
te²yã¹nxe² ai³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Na³sa³re²thi³nān¹tū³ka³txa² sa²yo²ā³jau³su²

53 Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lu²nhxa³tū²la² ā³waix3ta¹hxai²hē¹la². 54 Ā³waix3tū²-la² ā³nxai³sxā³ a²sxi²jen³khai³xa² Na³sa³re²thi³na² ā³wih²xi²ta¹hxai²hē¹la². Wih²xi²ka³tū³ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² ā³wih²sxā³ Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txi³ta³lun²tāu³a² ain³kxi²tū³ka³-txai²na² sa²kxai³lu² i³wā³txi³sxā³ e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² a²hoh³lxi³khai¹sa²sxā³ i³ye³ha²kxai³ wā³nxīn¹khai¹nxē³sxā³ o²la³kxi²ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wi¹. Yxān¹ta¹ ih¹nxet3sxā³ hxi²ka¹nai¹nhī³te²-la¹ku² ki³nhai¹. 55 Sxi²ha² txon³jah¹lo²su² jah¹la² ta²hai²la¹wi¹. A²hā³ka³nai²na² Ma³ri²a³ka³lxai²la¹wi¹. A²lon³ti³tāu³xa² Ti³a²kah³lo²su² ha²kxai³ Jo³se²ah³lo²su² ha²kxai³ Si³māu²ah³lo²su² ha²kxai³ Ju³ta²sah³lo²su² ha²kxai³ nxe³ain¹na³li¹. 56 A²ha³līn³ti³tāu³xa² txa²wā¹yu³ta² yxau²xai³lain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ih¹-nxet3sxā³ ā³nut1sxā³ kāi³hī³te²la¹ku² ki³nhai¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

57 Nxe³ha²kxai³ hxi²ye¹ta³lxain¹sxā³ e²nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ Je³-su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²sxi²jen³khai³-xan¹ta² nū³ka³txai²na² so¹lxi³ a²sxi²khai³xan¹ta² nū³ka³txai²na² so¹lxi³ sa²nēn¹kxi²kxi³la³ yū³te²sxa³yu²hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

58 Jā¹nxē³ha²kxai³ yo²a¹nxā³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²ta¹hxai²nxā³hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² su²lhā³jau³su²

14 1 Nxa²ha¹te¹ nxe³ti³kxai³lu² E³ro²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xai²na² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² o²la³kxi²kxe³su² ha³ta³nxē³ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³te³na¹ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹, E³ro²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jah¹lai²li² Jo³āu² Ba³tis²jah¹lo²sin²tai¹. Ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²-te²sin²tai¹. Nxe³kxe³su² hxi²kan¹khai¹nxē³sxā³ wā³nxīn¹ti³ o²la³kxin²tai¹. E³ro²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

3 A²kxā³nxā² E³ro²jah³la² te²hi²sen³su² Jo³āu² Ba³tis²jah³lo²su² te²kxai³ hxi²ki³nū²la² sa²hxi²tai³kxi²nū²la² sxi²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²wxe³-si¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxē³jut3su² a²lon³yah³la² Fi³li²pah³lo²su² jah¹la² a²sxe³xa³ka³lxa² E³ro²ti²a³ka³lxu³su² hxai²na²hē³la². A²nxē³ta¹ka³lxai²-na² hxi²ki³la³sxā³ ū³txi¹kxi²wxe³si¹ta¹hxai²hē¹la². 4 Jā¹nxē³sxā³ kxān³kxai³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~E³ro²jah¹lāi³. Kāi³in¹ju³ta² wai³nxā³wi¹. Wxa²lon³na² sxe³xa³ka³lxa² so¹kxin¹kxai²nān²tū³ wai³nxā³wi¹. Jo³āu² Ba³tis²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lai²na² ē¹nān¹jau³kxai³lu²:

—~Jo³āu² Ba³tis²jah³la² su²lhā³si¹ha¹tū¹xā¹. Jau³su² nxe³ta¹ a²nū²a²-nāu³xa² kwa²hāi¹nxē² ā³si³tē³la³kxi²te²nāu³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jo³au² Ba³tis²jah³lai²li² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lai²la¹wi¹. Ain¹jau³su² ha²kxai³ yuh³lxi³jau³su² E³ro²jah³lo²su² te²kxai³lu² Jo³au² Ba³tis²jah³la² hã¹sxã³ ũ³tĩ¹kxi²wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 6Nxa²ha¹te¹ a²ha² yan¹nãu³kxai³lu¹ E³ro²jah³lai²-na² a²hi²sen³kxai³lu¹ a²hã¹ka³na² ẽ¹na² a³li³la¹hain¹ju³tai³tã² ain³kxi¹xi²te³lhxã³ kã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kã³ain¹ju³ta²sa¹, E³ro²ti²a³ka³lxai²na² a²ka³ne³lxai²na² wxã³sxã³ nũh¹ ã³nha³te³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ E³ro²jah³la² i³ka³lxi³-kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ju³tai²li² E³ro²jah³la² ya³lxi³te²nãu³xa² yxau³sxã³ i²lxain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². 7Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~ĩ³ka³lxi³kxi³san¹nhi¹. Nxe³sa¹nha²kxai³ yen³kxa² i²li³ju³ta² i³wã³-txi³san¹kxai²nãn²tũ³ ũ³hũ¹nxa²ha¹tũ¹xĩ¹. Txa²wã¹sũ³na² i²nẽ³lha²kxai³ ya²la³tũ³ nxe²kã³ũ¹nxa²ha¹tũ¹xĩ¹. E³ro²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

8Nxa²ha¹te¹ wãn²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ai³sxã² a²hã¹ka³nai²na² i³ye³-kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ³ye³kxi²ka³tũ³ a²hã¹ka³nũ³nu¹ta²kxai³lu² i³wa²lũ³xi²jau³su² i³yau¹ũ³sãn²nũ²la² wãn²ta¹ka³lxa² te²kxai³ E³ro²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³au² Ba³tis²jah³la² a²ne³ka² so¹lxi³ ten³sa³nhai¹. Pra²ta²ka³lo³a² ũ³-yhe³hẽ²ti³sxã³ ũ³hũ¹sẽ¹li¹. Kwẽn¹tai²na¹ ten³sa³nhai¹. Wãn²ta¹ka³lxai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

9Nxe³ju³tha²kxai³ E³ro²jah³lai²na² i³ãin²txi³ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ ha³-la³je¹nin³kxai³ a²wãn³txai²na² a²yen³kxa² wãn²ta¹ka³lxai²na² ũ³hũ¹te³lhxã³ nxe³jau³xai²na² yxo²an³ta³ti³ e³jau³xai²na² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²i² ain³-kxi² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ai¹nha²kxai³ E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wãn³txai²na² i³wa²li²ju³ta³la³ ten³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 10Nxe³ha²kxai³ kwẽn¹-ta²kxai³ a²sa³wi³sa² kwa³na³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Sxi²ha² kan²thi³na² ai³sxã³ Jo³au² Ba³tis²jah³la² ũ³nhe³ki²lho¹si¹jau³su² i³sa²si¹hã³ta¹hxai²hẽ¹la². 11Nxe³-ka³tũ³ Jo³au² Ba³tis²jah³la² ũ³nhe³ki²lho¹nũ²la² a²ne³ka²na² pra²ta²ka³lo³a² ũ³yhe³hẽ²ti³sxã³ wãn²ta¹ka³lxai²na² ũ³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ũ³hũ¹ain¹-ka³tũ³ ta¹ka³lxai²na² a²hi²sen³kxai³lu² a²hã¹ka³na² ũ³hũ¹ta¹hxai²hẽ¹la². 12Nxe³ju³tai²na² Jo³au² Ba³tis²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa² ain³kxain¹ka³tũ³ ya³lu²te²a² a²ne³ki³txa²ti³hit¹sxã³ so¹sxã³ sa²nĩ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²nĩ³-kxain¹nũ²la² Je³su²jah³la² i³hen³txi³si¹jau³su² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² yai³nain¹jau³su²

13Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² E³ro²jah³lai²na² wãn³txa² ain³kxi¹nxa²ha¹te¹ ka³no¹a²ka³lo³a² ã³wih¹sxã³ ã³waix³ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²ai²na² a²nũ²a² yũ³ai¹nxa³je³na² nũh¹xai³sxã³ ã³yit¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a²nãu³xa² ã³si³te³la³kxi²tũ³ka³txai³tã² ã³waix³jau³su² ain³kxi²tãu³a² sxi²jen³nãu³a² a³li³ain¹sxã³ a²yu³kxa² i³hi²txai³lain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². Nxe²xai³lain¹nxa²ha¹te¹ i³ne³kxauh²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 14Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ka³no¹a²ka³lo³a² a³li³xi²tãu³a² tũ¹ka³-txai²na² ka³lxa¹khai¹nxe³tũ³ka³txa² i²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ²kxain¹te³na¹ i³ãin²ta³kxi²khai¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ i³ton³te²na² i²li³te²-na² Je³su²jah³la² hxi²ki³kxai³lu² we²txa³lxi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxe³nū²la² ka³nxah³ta³lon³tāu³a² a²sa³wi³ha³lxa² ā³tī³ain¹sxā³
ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Ti¹ai²na² sxi²jen³ti³la³ yū²nxa³ti²tu³wi¹. Ha³lo²a²
yain³kxi²ki³ju³ta² ha³nāu³hi²nē³te¹ni²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xa²
ī³hit2txain¹tū³ka³txa² he³hain¹jau³su² sxi²jen³txi³nāu³a² ī³sa²si¹hā³txai¹-
nhē³li¹, yain³txa² so¹kxi²nyhain¹te³la³ku¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu²:

—~Ā³waix3si¹nhē³lain¹jau³su² wi¹lxa³wi¹. Wxāi²na¹ yain³txa² ū³hū¹-
txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxa²ha¹te¹:

—~Yxān¹ta¹ yain³txa² yū³ki³kxa² kāi²nxa³wi¹. Yain³tū³xa² tū³ha¹li¹ tū³ha¹li¹
ka³na³ki¹ so¹lxi³ ai³na² ha¹li¹ so¹lxi³ nxe³te²na² so¹lxi³ yū³nē³na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxa²ha¹te¹:

—~Yain³txai²na² ai³nai²na² wxa²nū³ū¹sah¹lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

19 Jā¹nxe³ha²kxai³lu¹:

—~Si³sa³yu³ta² ā³wxe³si¹hain¹yah³lxin¹jau³su² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ī³-
ye³kxi¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³lai²na² e³jau³su² ha²kxai³ yain³tū³xa²
ai³na² nxe³sxā³ hxi²tē³nha²nū²la² ten³sa²tā³ka³la³yxo²nū²la² Sū³na² ī³-
wi¹lxon³kxi²ki³jau³su² ī³ye³ta¹hxai²hē¹la². Nxe²e³ta³lun²ka³tū³ yain³tū³xa²
wā²nāu²lxi³sxā³ a²sa³wi³ha³lxa² ū³hū²xai³ka³tū³ a²nū²a²nāu³xai²na² sa²nū²-

(Mateus 14.19)

xai³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 20Nxe³sxā³ a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ yai³nai¹nha²kxai³ ū³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³ yain³txa² wā²nāu³lxi³kxi³su² wā³kon³kxe³su² wxa²yo³so¹ka³tū³ ha³ti²a² hxi¹ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²-so¹xi²nūn³tē³na² i³ne³kxi¹lhain¹ta¹hxai²hē¹la². 21A²nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² in³txi³nāu³xa² wa³li³kha³lhon¹tū³ka³txa² ka³lxa²khai¹nxe³sxā³ 5.000 nxe² wa³li³kha³lhon³txi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² a²txu¹txi³nāu³xai²na² a²-wē³ha³lxi³nāu³xai³na² nxe³sxā³ i³yain³sxā³ ū³kxain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³ye³na² ne³ka³na²ha² wxā³jau³su²

22Nxa²ha¹te¹ kwēn¹ta²kxai³ yain³kxi³su² ta³lun²ka³tū³ Je³su²jah³la² hi²sen³su² a²sa³wi³ha³lxi³na² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wih¹sxā³ i³ye³nai²na² yo²ha³ti³lhi³-si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tāu³a² a²nū²a²nāu³xin³txi² i³xi²si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 23I³sa²si¹hā³ka³tū³ nūh¹xai³sxā³ wā³la³ka³txa² ka³la³nū²la² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ ka³nxa³-hi²hi¹nān¹te²tū³ nūh¹lxi² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 24Jā¹nxe³ti³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³ka³no¹ai²na² i³ye³na² nxū²kwai³ye³la³nāu³a¹ ne³hēn³kxi² hāu¹tāu³a² it3ta² kain²te²-a²sa²it3ta²kxai³ i³yau³xa² ūn³jau³xa² ne³khou²xi¹ha²kxai³ nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 25Nxa²ha¹te¹ ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxi²ti³xa² Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³yau³xa² a²-ne³ka³na²ha² ti³ne³wxe³ yxau²xai³sxā³ wxā³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 26Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ka³no¹a² yxau³ain¹te²nāu³xa² u¹lxi³ ten³sa²tā³ain¹tāu³ Je³-su²jah³la² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². I²ain¹sxā³ o²lha²kxai³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²yāu³ka³txi³sa²lxa²na³na¹. Nxain¹jau³su² i³wxa¹nain¹ta¹hxai²hē¹la².

27Nxain¹nxa²ha¹te¹ a²kwēn¹ta²na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Nxū²kwai³ixlū¹jah¹lxi³hē¹le¹. Txain¹ta³ta¹we¹. Yuh³lxah³lxi³txa³-lxe¹. Ta¹hxai²hē¹la². 28Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ya³la³tū³ nxin¹kxai²nān²tū³ i³ye³na² a²ne³-ka³na²ha² ti³ne³wxe³ yxau²xai³sxā³ ā³nxai³sxā³ ā³tī³si¹nxa²ha¹jau³su² i³ye³kxi¹sē¹li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

29Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³ti³kxai³lu¹:

—~Ā³wxā³txu¹li¹. Jau³su² nxe³ha²kxai³ Pe²jah³lo²su² te²kxai³lu² ka²no¹a²ka³lo³a² a³li³xi²nū²la² i³yau³xa² a²ne³ka³na²ha² ā³nxai³sxā³ Je³su²jah³lo²kxai³ ā³nhe²kxi²-ta¹hxai²hē¹la². 30Nxe³nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²kxai³lu² it3tai²na² nū³kxūn³sa²ik3kxi³su² i²tāu³ yuh³lxi³jau³su² ā³nxū¹txān³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³kaix¹te³nah¹lxi¹:
—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ā³non²ta³kxi¹sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

31Nxe³nū²la² a²kwēn¹ta²na² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a²hxi²ka² i³-sa³nxūn³sxā³ hxi²ki³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Te³nah¹lxi¹:

—~Yxo²i²san¹ju³ta²na² kāi²nxān³ta¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ i³wā³wā³-txi³san¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

32Nxe²e³ta³lun²nū²la² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wi²xi²ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-tāu³ kwēn¹ta²kxai³ it3tai²na² ā³wxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². 33Nxe³ju³ta²na² ka³no¹a² yxau³ain¹te²na² i²ai¹nha²kxai³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Ya²la³tū³ Txa²wā¹sū³na² Tah²si¹lxi¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

(Mateus 14.31)

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ton³te² nū³ka³txa² we²txa³ixi³jau³su²

³⁴Nxa²ha¹te¹ i³ye³nai²na² yxo²ha³ti³lhi³ka³tu³ ha³lo²a²

Je³ne³sa³re²ko³xa² wa²li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁵Nxe³ka³tu³ ha³lo²a² yxau²-
xai³lain¹te²nāu³xa² Je³su²jah³la² i²kxi²xain¹tāu³a¹ a²nū²a² i³ton³te²a²
sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ti²ta³lo³an¹ko³xai²na² i³sa²si¹hā³sxā³ i³ta³ka³txa²
yū³te²na² sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁶Sa²so¹ain¹te²na² a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—Je³su²jah³lai²na² a²wā²la² yxo²ka³teh³tih³nāu³a² so¹ixi³ wxa²to³ha¹-
kxai²nān²ty³ a²kwēn¹tai²na¹ we²nxi²ta³lu²sa³tū¹xā¹. Nyhain¹jau³su² nxe³sxā³
wxa²to³nyhain¹te²na¹ i²li³te²na¹ a²kwēn¹tai²na¹ we²nxi²ta³lu²nain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ju³te²a² si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² i³tih³nxe³jau³su²

15 1Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³kā³txa² ā³l³nhai¹tū³tū³kā³txa² i³sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³ru³sa³-lē²thi³na² a³l³ain¹sxā³ Je³su²jah³la² ā³tū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

2—Txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²nān¹jau³xa² i³tih³nxe³nē³lain¹ta¹hxai²-ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³nē³lain¹te³nah¹lxi¹: “Yain³te³lhxā³ yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ hxi²khai²lxi²jah³lxi³sā²nhē³li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²ē¹nāu³ai²-na² Sū³na² yen³nāu³a² wi¹lhin¹ye²tu¹wi¹.” Txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ wxa²sa³wi³hā³lxai²na² sa²kxai³lu² te²yā¹nxe² kāi³yai¹nxān³tai¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wān³txu¹tai²nān¹jau³-xai²na² sa²yo²ā³ain¹ji¹wi¹? Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

3Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: —Kwa²nxi¹lxi¹. Wxa²si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yo²we¹-jah³lxi³hxain¹nhē³li¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³ye³kxi²nē³jau³xu¹tai²na² sa²yo²ā³yah³lxi³hxai¹nhē³li¹. 4Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txai²na² nxe³te³nah¹-lxi¹: “Wxa²wi³na² wxa²hā³ka³nai²na² wi¹kāi³ūh¹xai³jah³lxi³hē¹li¹.” Ta¹hxai²hē¹li¹. A²nxe³jau³xa² yā¹nxe³te³nah¹lxi¹: “Wxa²wi³na² tā³nxa² wxa²hā³ka³na² tā³nxa² kō³nxe³jau³su² nxe² kāi³ain¹kxai²nān²tū³ nxe³te²su² te²a² i³su¹lhā³jah¹lxi³hē¹li¹.” Txa²wā¹sū³na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 5Nxe³yān¹ta¹ wxa²wān³txa² e³kxah³lxin¹jau³su² nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² i²li³te²su² te²a² a²wi³na² tā³nxa² a²hā³ka³na² tā³nxa² yen³kxa² wā³kon³kxain¹kxe³su² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: ‘Wi³na² nxe³txi¹. Txa²yen³kxa² ū³hū¹na¹tū¹xā¹. Nxa¹hē¹li¹. Yxān¹ta¹ sa²yat¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹, txa²yen³kxai²na²su¹. Nxe³jau³su². 6Nxe³-kxai²nān²tū³ yen³kxa² ū³hū¹ai¹nxa³ju³ta² wain³na³li¹.” Nxe³yah³lxi³to³hi¹nhē³li¹. Nxe³yān¹ta¹. Nxe² kāi³yah³lxin¹kxe³su² ha²kxai³ Sū³na² wān³txa² i³hxi²ka¹nxa³-si¹yah³lxin¹jau³su² nxe³te²lo³jah³lxi¹nha²kxai³ wxa²si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² wān³txa² sa²wa²lho¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. 7Wi¹lhin¹ki³-lxo³tū³kā³txi³su² yah³lxi¹lxi¹. I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wān³txa² nxe³jah³lu¹tai²na² wān³txai²na² i³yau¹ū³nhē³jah¹lo²yāx¹ljah¹lo²nāu³syah³lxi¹lxi¹. Nxe³te³nah¹lxi¹:

8 Txa²nū³kā³txai²na² a²yo²wān³txa² so¹lxi³ sa²nēn¹kxi²ti³hit¹lsain¹na³li¹. Yxān¹-ta¹ a²ē¹nān¹jau³xai²na² Sū³na² Na¹xai²na² ten³sain¹jau³xa² yū³ai¹nxa³wi¹.

9 Yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² sa²nēn¹kxi²sa²ki³lxot³sai¹nhxai²na²hē³li¹. A²-wān³txai²na² i³tih³nxe³nyhain¹jau³xai²na² a²nū²a² wān³txa² sa²so¹sxā³ Sū³na² wān³txi³su²ki³lxo³jau³su² i³tih³nxe³nyhain¹to³hxai²na²hē³li¹.

Nxe³jau³su² I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Je³su²jah³lai²na² a²yo²wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

Yen³kxa² kō³nxe³ti³hi¹tē³jau³su²

10Nxe²e³ta³lun²nū²la² a²nū²a²nāu³xa² i³hit²tain¹tū³kā³txa² i³kaix¹Itain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Ain³kxi²sa²sxã³ a³la³kxi¹jxah³lxi³hê¹li¹. 11 Txa²wã¹yo²a²ũh³yo²wi¹nhê³kxe³su² hai³txi³ kō³nxe³ti³hit1tê³lxa³wi¹. Yxã¹ta¹ txa²wã¹yo²a²sa²yo²sai¹nê³kxe³su² kō³nxe³ti³hit1tê³na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hê¹la².

12 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Wãn³txa² kwên¹ta² e³kxin¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xai²na² i³ã³n³txi¹si¹hai¹ni¹nhê²li¹. Nxain¹ta¹hxai²hê¹la².

13 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hai³sxa³nãu³ai²na² hĩ³ne³kxa² Txa²wĩ³na² Oh³xan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu²ũh³wĩ¹xa³tê³kxa² hãĩ¹nxe³ti³xa¹ ha³tut1si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹tu¹wi¹. Nxe³kxe³hũ³sxã³ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² hi³ne³kxa² Txa²wĩ³na² ũ³whĩ¹xa³tê³kxa² yã¹xain¹na³li¹. 14 Nxaĩ¹nha²kxai³ hãĩ¹nxã¹txain¹yah³lxi³hê¹li¹. A²nũ³a²ye³han³jah¹la² yã¹nxain¹na³li¹. Nxe³sxã³ ye³han³tũ³ka³txa² ne³ka²ta¹sxã³ ã³sa²so¹nyhain¹na³li¹. Nxe²kãĩ³ain¹ke³la³te²kxai³ kxĩh³nxê¹na² ne³ka²ta¹jah¹la² ã³nãu²i²yo³nãĩ¹tũ³ka³txa² ã³nãu²ai¹ni² nxe³yain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hê¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Jau³jau¹xai²na² i³yau¹ũ³txa²si¹nhê³li¹. Ta¹hxai²hê¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Tũ¹ka³txai²na² yã¹nxe² ain³kxi²sah¹lxan³ta²lu¹wi¹. 17 Yain³txa² i²li³te²la³txa²wã¹yo²ai²na² ũh³yo²wih¹nha²sxã³ i³yo¹kĩ³kxai²nãĩ²tu³ txa²wã¹ẽ¹nãu³lon³sxã³ tan²sa²tã³kĩ³te²jai¹ti²tu³wi¹. 18 Yxã¹ta¹ txa²wã¹yo²ai²na² sa²yo²sai¹kxai²na² sa²kxai³lu² txa²wã¹ẽ¹nãu³ãn¹jau³xa² so¹lxi³ sa²yo²sai¹nha²kxi²te²jai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³ju³taĩ²na² so¹lxi³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² i³kō³nxe³ti³hin¹nê³te²ju²hê³li¹. 19 Jã¹nxe³sxã³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² wã²nxũ¹hain³nha²jau³xai²na² sa²ne³sai¹nha²ju³ta²sa¹: Kō³nxe³ti³ ain³nha²jau³su² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ a²nũ³a² su²lhã³nyhu¹kxi³ju³ta³nũ³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ a²nũ³a² ã³xa² a²txu¹ha²ũ³whĩn¹ta³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta³nũ³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ kō³nxe³thin¹sxã³ o²la³kxi²kxi³ju³ta³nũ³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ yen³kxa² kãĩ³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta³nũ³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ ki³han³sxã³ kō³nxe³ti³ kãĩ³ti³hit1jau³su² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ ki³han³jau³su² ã³ye³yo²nũ¹nyhu¹kxi³jau³su² i³ne³kxe³kxi²nha²kĩ³sa²kxai³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² te²jai¹ti²tu³wi¹. 20 Ju¹taĩ²na² so¹lxi³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² i³kō³nxe³ti³ ti³hi²te²ju²hê³li¹. Yxã¹ta¹ kwa²hãĩ¹nxe² i³yain³te³lhxã³ nxe³kĩ³ti³wa³kxa¹ hxi²khai¹lxi²kĩ³sxa³ke³la³te²kxai³ hai³txi³nũ² Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² i³kō³nxe³ti³ ti³hi²te²lhĩ³nx2nxã³wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hê¹la².

Txu¹ha³ka³lxa² yo²i²jau³su²

21 Hã²wxã³txa³ Je³su²jah³la² a³li³xi²nũ²la² Ti²ro³thĩ³nãĩ¹ta³kō³nãu³a² Si³tō²thĩ³nãĩ¹ta³kō³nãu³a² ã³nxai³ta¹hxai²hê¹la². A²sa³wi³ha³lxa² ã³si³tê³kxain¹ta¹hxai²hê¹la².

22 Nxe³tãu³a² txu¹ha² Ka³na³a²kō³xan¹ta¹ka³lxa² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³ta¹ka³lxa² a²sxi²khai³xa² a³li³kxi²nũ²la² Je³su²jah³la² ã³tũ³sxã³ i³kaix1te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lãĩ³. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-tãu³lot3txa²jah¹lo²su² jah¹lo²si¹lxi¹. Txa²wãĩ³lxi³na² we²txi²ju³ta²

hxi²ka¹nīn¹ju³ta² yū²na³li¹. Jā¹nxe³sxā³ kō³nxe³te² yāu³ka³txai²na² hxi²ka²txa²wāi³lxi³na² nxū²kwai³yaun³tai¹. Khāuh³lxa³thi²kxi²sain¹na²hē³li¹.

Nxe³ju³tai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tū³ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³te³na¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Ta¹ka³lxi²na² ā³ni³si¹nhē³jau³su² i³sa²si¹hā³txa²hē³li¹. Txa²wā¹yo³na² i³kaix¹lxi²nē³to³nha³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha²te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²ai²na² I³sa³e² nū³ka³txi³su² te²a² o³ve²a² tī¹kxi²xai³kxa² yā¹nxe³te²nān²tū³ nxe³te²a² so¹lxi³ sa²hau³kot3si¹hai¹na¹jau³su² wxā³na¹hē³li¹. A²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²su² te²na² sa²hau³ko³tai¹na¹ju³ta² ti³wa³ki¹lo³nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxe³tāu³ān²tū³ta¹ ta¹ka³lxi²na² sa²kxai³lu² yxau³son³kxi²nū²la² ā³ka³ti³wxe³ka³tū³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Hxi²nūn¹sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxa²ha²te¹:

—~Nxe³sa²nxi¹. Wē³ha³lxi²na² yain³txū³xa² sa²so¹sxā³ wai³a³lxa² ū³hū³sxā³ ū³yhai¹kxi²kxi³ju³ta² wai³nhī³nx2nxa³xi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut3su² Ju³te²a² nū³ka³txi³su² te²an²tū³ wē³ha³lxi³su¹ nxe² i³yī¹li²ha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²su² te²an²tū³ wai³a³lxi³su¹ nxe² i³yī¹li²ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

27 Jā¹nxe³nxa²ha²te¹ ta¹ka³lxi²na² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² i³yain³ka³lo³a² yu³hē³.nāu³a² wai³a³lxa² hi²sen³su² wah³nxain¹sxā³ yain³tū³xa² kwa² ā³na¹kxe³su² i³yai³nxai³lain¹te²ju²hē³li¹. Wxa²nū³ka³txi³su² te²sxa³kxan²ti³ txa²wāi³lxi³na² we²txi¹si¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxa²ha²te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nxi¹. Yxo²i²sa²sxā³ te³nīn¹jau³su² ha²kxai³ ain³kxi¹nxa²ha¹xī¹. Wxa²wē³sai²na² kwēn¹tai²na¹ we²txi²na¹xi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²nū²a²nāu³xa² we²txa³lxi³ain¹jau³su²

29 Hā²wxān³txa³ ko¹xai²na² a³li³xi²nū²la² i³ye³na² Ka³li³le²a²ye³na² yxo²ka³te³tūh³na² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Ā³nxai³tāu³a² wā³la³ka³txa² ka³la³sxā³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². 30 Nxe³tāu³a¹ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹sxā³ wxā³sxā³ nū²nain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ a²nū²a² i³ton³te²na² te³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ a²nū²a² yū³kan²ta³kxi²te²su² te²a² ye³han³te²su² te²a² yxo²kan²te²su² te²a² nū³ya³nān³ta³kxi²te²su² te²a² nxe³sxā³ i²li³ka³txa² i³ton³kxi²te²su² te²a² te³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Te³ain¹nū²la² Je³su²jah³la² yu³hē³nāu³a¹ ūh³wxe³ain¹ka³tū³ a²nū²a² a²yxō²ha³kxa¹ Je³su²jah³la² hxi²ka² we²txa³lxi³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 31 Nxe³ka³tū³ta¹ te³ain¹tū³ka³txa² i²ain¹te³nah¹lxi¹ a²nū²a² yxo²kan²te²su² te²a² wi¹le³ha²kxai³ nū³ya³nān³ta³kxi²te²su² te²a² nū³wi¹lha²kxai³ yu³kan²ta³kxi²te²su² te²a² wi¹lā³nxai³ha²kxai³ ye³han³te²su² te²a² wi¹li²ha²kxai³ nxe³ju³tai²na¹ i²tāu³ o²lain¹sxā³ I³sa³e² A²hxi²kan¹ta² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² i³sa²nēn¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ka³lxa¹khai¹nxe³te²nāu³xa² yai³nain¹jau³su²

32Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² i³kaix¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Tū¹ka³txai²na² i³āin²ta³kxi²na¹nhai¹. Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²-tāu³a² ā³si³tē³la³kxa² ho³ha³sain¹na²hē³li¹. Nxe³hī¹nān¹te²tu³ yain³txi³la³ yū³ai¹nxa³ha²kxai³ ā³nxai³si¹hai¹na¹jau³su² ten³sa²nxa³nhai¹, heh³ti³sxā³ hxi²tha² ā³ya³hain¹kxa²yān³ti³su² nxa¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

33Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ti¹ai²li² a²nū²a² yū²nxa³ko³sin²ta¹. Nxe³ha²kxai³ yain³txi³nū³la³ ū³-kxain¹tū³nū³la³ ih¹nū¹la³ta³ so¹kxi²si¹nhī³ki³te²la¹xā³? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

34Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Yā¹te² yain³txi³nū³txa³ yū³nx2ti³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹:
—~Yain³txi³nū³xa² nū³ha¹li¹ nū³ha¹li¹ nū³ha¹li¹ ka³na³ki¹ yū³sīn¹na³li¹.
Ai³na² jūx¹lte²xa² jū¹nxe² yū³nūn³sīn¹na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

35Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xa² ā³wxe³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹-la². 36Nxe³ka³tū³ yain³txi³nū³xa² hxi²tē³nha² ai³na² hxi²tē³nha² nxe³sxā³ Sū³na² i³wi¹lxon³kxi²kū³jau³xa² i³ye³ta¹hxai²hē¹la². I³ye³ta³lun²nū²la² yain³txi³nū³-xai²li² wxa²nāu²lxī³sxā³ a²sa³wi³ha³lxa² ū³hū²xai³ka³tū³ a²nū²a²nāu³xai²na² wxa²nhū²xai³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 37Nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ yai³nai¹nha²kxai³ ū³kxin²tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² yain³txa² wxa²nāu²lxī³-kxe³su² wā³kon³kxe³su² wxa²na³so¹sxā³ ha³ti²a² nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ ka³na³ki¹ ne³ki²lhain¹ta¹hxai²hē¹la². 38A²nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² in³txi³nāu³xa² wā³lī³kha³lhon¹tū³ka³txa² ka³lxa¹khai¹nxe³sxā³ 4.000 nxe² wā³lī³kha³lhon¹tū³ka³-txi³la³ ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² a²txu¹txi³nāu³xai²na² a²wē³ha³lxi³nāu³xai²na² nxe³sxā³ i³yain³sxā³ i³xū³kxi²nyhain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². 39Jā¹nxe³nū²la² hā²-wxān³txa³ a²nū²a²nāu³xai²na² yai³nain¹tū³ka³txa² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² i³xi²si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Hā²wxān³txa³ ka³no²a²ka³lo³a² ā³wih¹ka³tū³ i³ye³na² yxo²ha³ti³lhi³xi²nū²la² Ma³ka³ta²ko³xa³ wa²li³ta¹hxai²hē¹la².

Fa³ri³se²a² nū³ka³txa² yen³kxa² wā³nxīn¹te²a² i³wā³txain¹jau³su²

16 1Nxa²ha¹te¹ Ma³ka³ta²ko³xa² wa²li³sxā³ ā³wih¹tāu³a² fa³ri³se²a² nū³ka³-txi³su² te²a² sa³tu³se²a² nū³ka³txi³su² te²a² nxe³sxā³ ā³nhai¹tū³tū³ka³txa² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ko³nxe²ti³hit¹si¹hain¹jau³su² ā³tū³sxā³ i³wā³txain¹-ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² oh³nāu³a² wā³nxīn¹sxā³ kāi³ju³ta² i³yau¹ū³ju³ta² i³wā³txain¹ta¹hxai²hē¹la². 2Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ka³nxa³hi²nē³te³lhxa³ tāu³a² i³ye³kxi²yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. Nxe³yah³-lxin¹te³nah¹lxi¹: “Oh³sī³nai²na² he³hen³yen²tai¹. Nxe³ha²kxai³ ha³lo²a² wi¹ko¹kon¹tu¹wi¹.” Nxe³yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. 3Te²yā¹nxe³sxā³ ā¹ka³nxa³ha²ta³a² nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Oh³sī³nai²na² he³he³nha²kxai³ tū³tū³nha²kxai³ yen²tai¹. Nxe³ha²kxai³ kāin² wē³hā¹nē³tu¹wi¹.” Nxe³yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. Nxe³yah³lxi¹-nha²kxai³ oh³sī³nai²na² ā³ye³wxe³yah³lxi¹nhē³li¹. Nxe³yān¹ta¹ wā³nxīn¹sxā³

o²la³kxi²na¹ju³ta² i²yah³lxin¹kxan²ti³ a³ye³wxe³sah¹lxa³lxi¹. 4Wã³nxĩ¹sxã³ĩ³-
yau¹ũ³nx2ta¹ju³ta³nũ³a² ten³yah³lxi¹nhẽ³li¹. Kõ³nxe³thin¹khai¹yah³lxi¹nha²kxai³
a²kõ³nxe³ti³su² o²la³kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ yah³lxi³te²si¹lxi¹. Yxã¹ta¹ wã³nxĩ¹-
sxã³ĩ³yau¹ũ³nx2ta¹ju³ta³nũ³a² yũ³nx2ti³xah³lho³li¹. Jo²na³jah³lu¹ta²na² ai³na²
ẽ¹nãu³ai²na² ka³ten³su² sxã³jah¹lu¹ta²na² i³yau¹ũ³jau³xa² so¹lxi³ yũ³nx2ti³na³li¹.
Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² a³waix3tai¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³txa² i³wat1tũ³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

5Hã²wxã³txa³ i³ye³na² a³yo²ha³ti³lhi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A³yo²ha³-
ti³lhi³ain¹tãu³a² a²sa³wi³ha³lxi²na² sa²kxai³lu² a²kxã³nxa² yain³tũ³xa²
nxe³wã²na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 6Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² sa³tu³se²a² nũ³ka³txa² nxe³sxã³ a²yain³txa² i³wat1tũ³-
xa² i²jah¹lxi³hẽ¹li¹. I³kõ³nxe³ton³kxi¹nx2tai¹nha²ta²wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
7Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na²
wã³txa² ain³kxi²nũ²la² e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
—~Yain³tũ³xa² yain³kxi²ki³tũ³nũ³a² ne³wã²na³ki³sa²kxai³ Je³su²jah³lai²-
na² wã³txa² nxe² e³kxi²nẽ³na²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
8Nxe³yã¹ta¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² e³kxi²nyhain¹jau³xa² i²nha²nũ²la²
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Yxo²2²sah¹lxin¹ju³ta³la³ kã²nxa³wi¹. I^h1nxe³kxa²yã³ti³ta³
yain³tũ³xa² yũ³yah²lxan³kxe³su² i³ye³ye³yah³lxin¹ji¹wi¹? Yain³tũ³xa² ne³wã²na³-
yah³lxin¹ju³ta² hxi²ye¹ta³lxi³sa²nxa³nhai¹. 9Kxã³nxi³tã² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³nãu³xa²
wã³li³kha³lhon¹tũ³ka³txa² 5.000 nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yain³tũ³xa²
tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹lxi³ yu³kxan²ti³ a²nũ²a²nãu³xa² yain³sxã³ i³xũ³-
kxi²sã²nũ²la² yain³txa² wã³kon³kxa² ha³ti²a² ne³ka³lxa¹txi³ ne³ki²lhain¹te³na²
ne³wã²na³yah³lin²ta²lu¹wi¹. 10Te²yã¹nxe³sxã³ kxã³nxa² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³nãu³-
xa² wã³li³kha³lhon¹tũ³ka³txa² 4.000 nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yain³tũ³xa²
tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹lxi³ yũ³kxan²ti³ a²nũ²a²nãu³xa² yain³sxã³ i³-
xũ³kxi²sã²nũ²la² yain³txa² wã³kon³kxa² ha³ti²a² ne³ka³lxa¹txi³ ne³ki²lhain¹te³na²
nxe³kxe³su² ne³wã²na³yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. 11I^h1nxe³kxa²yã³ti³ta³ a³ne³toh³yah¹-
lxan³ji¹wi¹? Hai³txi³ yain³txa³khai³xa² e³kxi¹nx2ti³nxa³hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ fa³ri³se²a²
nũ³ka³txa² sa³tu³se²a² nũ³ka³txa² nxe³sxã³ yain³txa² i³wat1tũ³xa² e³a¹li¹.

12Nxe²e³tãu³a¹ a³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Hai³txi³ yain³txi³khai³xa²
i³wat1tũ³xa² e³kxi²nxa³ha²kxai³ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² sa³tu³se²a² nũ³-
ka³txa² nxe³sxã³ kõ³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³xa² e³kxi²ha²kxai³
nxe³jau³su² a³ne³wxe³ a³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lon³ye²kxe³jau³su²

13Nxa²ha¹te¹ Se²sa³re²a² Fi³li³po²thi³nã¹ko³xai²na² a³nxi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ain¹tãu³a² Je³su²jah³la² a²yo²wã³txa² a²sa³wi³ha³lxa² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² ã³xa³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² i³yī¹li²sain¹jau³xa² e³kxi²-nyhain¹kxai²nãn²tũ³ ih¹nxe³jau³tã³ i³yī¹li²sain¹jau³su² i³ye³lain¹te²la¹xã³? i³yau¹ũ³nha¹jah³lxi³hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

14 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. A²nũ²a²nãu³xai²na² a²ha³tih³xa³ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²su² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sxã³ wa³lxi³jah¹la² i³yī¹li²nxai¹nha²kxai³ ã³xa² ha³tih³-xai²na² sa²kxai³lu² E³li²ah³lo²su² i³yī¹li²nxai¹nha²kxai³ ã³xa² ha³tih³xai²na² sa²kxai³lu² Je³re³mi²ah³lo²su² i³yī¹li²nxai¹nha²kxai³ ã³xa² ha³tih³xai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su² i³yī¹li²nxai¹nha²kxai³ nxe³-nyhain¹si¹nhxai²na²hē³li¹. A²sa³wi³ha³lxa² nxe³ta¹hxai²hē³la².

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² i³wã³txain¹ti³an¹jau³kxai³lu²:

—~Nxe³yãn¹ta¹ wxã²nãn²ta³ ih¹nxe³jau³tã³ i³yī¹li²syah¹lxin¹jau³su² e³-yah³lxin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē³la².

16 Nxa²ha¹te¹ Si³mãu² Pe²jah³lai²na² te²kxai³lu² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxã²nãn²ta³ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³txa²jah¹lo²si¹lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² ka³te³na² Si³yxau³jah¹lai²na² Tah²si¹lxi¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

17 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu²:

—~Wai³ni¹lxi¹. Wi¹lhin¹te²si¹lxi¹. Si³mãu²ah³la² Jo²nah³la² tah²si¹lxi¹. Yxãn¹ta¹ kwa² a²nũ²khai³xa² i³yau¹ũ³nxai²jau³sxa³wi¹. Txa²wi³nu²khai³xa² Oh³nãn¹jah¹la² te²hi²sen³su² i³yau¹ũ³nxai²jau³xai²la¹wi¹. 18 Te²yã¹nxe³sxã³ e³kxi²nxai²nũn³na¹wi¹. Pe²jah³lo²si¹lxi¹. Wxa²i³lxi²na² a²si³yxau³tãu³a²su¹ txah³lxa³kxa² wãn³su² nxe³te²-ju²hē³li¹. Jã¹nxe³sxã³ sxi²ha² txon³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² txah³lxa³kxa² te³sxã³ kxi³h³nxai² si³tah³nãu³a² ũh³wxe³ain¹te²ju²hē³li¹. Hã²wxãn³txa³ a²sxi²khai³xa² ũ³txo³nain¹te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ txah³lxa³kxa² si³tah³nãu³a² ũh³wxe³-kxa²yã¹nxai¹lxi¹. Txa²wãn³txa² yxo²i²sain¹te² nũ³ka³txa² a²sxi²ha² yã¹xain¹na³li¹. Jã¹nxe³jut³su² Txa²wãn³txa² i³tih³nxai¹nĩn¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a² ka³lxa¹-txi³ yxo²i²sain¹tu¹wi¹. A²nxe³jut³su² nxe³kxe³su² ya³lu²nẽ³ju³ta³nũ³a² hxi²kan¹txi³ ã³nhe¹kxi²sxã³ ã³nhai³sa³ko³txa³lho³li¹. 19 Jã¹nxe³jut³su² yan¹nãu³a² yxo²i²-sain¹te²nãu³xa² a²wa³kxãn³yah³lo²su² ti³hi¹txa²ha¹tu¹wi¹. Nxa²ha¹kxai²nãn²tũ³ oh³nãn¹ko³nãu³ai²na² sa²kxai³lu² i²li³ju³ta² sa²tai²kxa¹kxai²nãn²tũ³ wxã²nãn²tũ³ yuh³nãn¹ko³nãu³a² sa²tai³kxai¹nĩn¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ oh³nãn¹ko³nãu³ai²na² ã³wa²-su¹kxa¹kxai²nãn²tũ³ yuh³nãn¹ko³nãu³a² ã³wa²su¹txai¹nũ³nĩn¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la². 20 Jã¹nxe³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²-jah¹lo²sa¹wi¹. Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² ã³xai²na² i³hen³txain¹yah³lxi³txa³hē³li¹. Ye¹nx²ta¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

Je³su²jah³la² su²lhã³ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

21 Nxe³ha²kxai³lu¹ nxe³hi¹nãn¹te²tũ³ a²sa³wi³ha³lxa² i³yau¹ũ³to³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹-lo²na¹xai²na² Je³ru³sa³iẽ²thi³na² ai³na¹ju³ta³nũ³a² yũ²na³li¹. Nxa¹kxai²nãn²tũ³ i³sa³e² hxi²kan¹txi³su² te²a² Sũ³na² sxi²ha² wã³nxĩn¹te² si³yxau³tũ³ka³txi³su²

te²a² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² te²a² nxe³sxã³ te²nãu³xa² i³an³ta³kxi²-
sai¹nha²kxai³ khãuh³lxa³txi³sai¹nha²kxai³ i³su²lhã³si¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³nũ²la²
hã²wxã³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²sxã³ ka³ten³su² i³sa²yxa³xi²na¹tu¹wi¹.

22 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² jũ¹nxe²ã³-
waix3kxi²ya³sxã³ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Ju¹ta²na² nxe²kãi³-
nxain¹ju³ta³nu³a² wai³nxa³wi¹. Txa²wã¹sũ³na² wi¹li²nxa²tu¹wi¹. Nxe²
kãi³ũh¹ti³he¹nxain¹nxa³lho³li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa²wa³tĩ³nha²sxã³ Pe²jah³la² ne³nxẽ³na²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sa³ta³na²jah¹lãi³. Txa²si³yo³na²ã³waix3txu¹li¹. Hxi²kau³kaut3san¹-
nhai¹. Txa²wã¹sũ³nai²na² a²ten³jau³su² ten³nxa²nxa³i¹. A²nũ²ai²na²
a²ten³jau³xai²na² so¹lxi³ te³ni¹lxi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²ãh¹e³kxi²te³nah¹lxi¹: A²sa³wi³ha³lxa²
ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. A²nũ²a²i³li³te²nã²tu³ã³si³tẽ³kxi²ti³ten³sain¹kxai²-
nã²tu³ a²e¹nãu³a¹ au³txi³ ten³khai¹nxe³ju³tan²tu³ã³na¹txai²lxi¹. Te²yã¹nxe³sxã³
yxo²i²sain¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ ya²lu¹ju³ta³nũ²a² yuh³lxin²nxa³sxã³ã³si³tẽ³-
kxi²sain¹txai²li¹. 25 Jã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² i³li³te²na² i³ye³kxi²nha²kxai²nã²tu³.
“Yuh³xai²na² ti¹ai²na² yxa³na¹tãu³a² txa²wi¹la¹tãu³a¹ a³lxi²sa¹nha¹. Je³su²jah³lai²na²
wã³txa² sa²yxo²ã³a¹kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³nha²kxai²nã²-
tu³ Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²a² yxa²xai³lxa³lho³li¹. Yxã¹ta¹: “Yuh³xai²na² ti¹ai²na²
yxa³na¹tãu³a² txa²wi¹la¹tãu³la³ a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²na² wã³txa²
yxo²i²a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³su²lhã³sain¹kxan²ti³ yxo²i²a¹ju³ta²ã³na¹nxa³lho³na¹.”
Nxe³nha²kxai²nã²tu³ Txa²sa³wit3su² sain¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su² Txa²wã¹sũ³na²
ha³lo²a² yxa²xai³tu¹wi¹. 26 Te²yã¹nxũ³sxã³ yuh³nãu³an¹te² yen³kxa² a²hãi¹-
nxe³ti³xa¹ so¹kxi²hxa³kxai²nã²tu³ yxã¹ta¹ a²e¹nãu³ai²na² a²ka³ten³su²ju³ta²
tĩ¹kxi²kxai²nã²tu³ nxe³te²su² te²na²ju³ju¹ta²na² a²yxo²ha³kxa¹ tĩ¹kxi²hĩ³nx2na³li¹.
Hxi²kan¹txi³ã³wa²li²sxã³ yen³ka³lxa¹kxan²ti³ so¹kxi²xi²hĩ³nx2nxa³wi¹. 27 Yan¹-
nãu³a¹ Txai²na² Sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxa³tãu³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu²
Txa²wi³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i³wxi²kin³ti³ton³sa²sã²ka³tu³ oh³nã¹ta² sa²si¹-
hã³tũ³ka³txa²ã³si³te³kxa² wa²kan³sxã³ wa³li²na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nã²tu³ a²nũ²a²
a²yxo²ha³kxa¹ kãi³xai³ain¹kxa²yo³su² wi¹lhin¹ta³nxa² ko³nxe³thin¹ta³nxa² i³-
yho³hi²xai³ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nxa²lxa¹wi¹. 28 Ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ti¹ai²na²
sa²nxũ³sxã³ ain³kxi²sah¹lxin¹te² i³nxai²na² a²ha³tih³ i³nxai²nã²tu³ ya³lu²ju³ta³-
nũ³a² wa³su³txi³ yũ³yah²lxan³tho³li¹. Wã³li²na¹ju³ta³nũ³a² i³sah²lxin¹tu¹wi¹. Sũ³na²
Hxi²kan¹ta² Si³yxa³tãu³lot3sa²kxe³nũ³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹tãu³-
lot3sa²ju³ta³nũ³a² i³sah²lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² i³ã³lxi³to³nha²jau³su²

17 1 Nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²ni²tãu³kxai³lu² Je³su²jah³-
la² sa²kxai³lu² Pe²jah³la² i³kaix1tha²kxai³ Ti³a²kah³la² i³kaix1tha²kxai³

a²lon³yah³la² Jo³ãu²ah³la² i³kai¹ltha²kxai³ nxe³tũ³ka³txã²tu³ tẽ³sxã³ wã³la² ki³ka³txa² nũ³lxi³sxã³ ka³la³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2Ka³la³ain¹ka³tu³ a²ne³ka³nah²-nãu³a² he¹ain¹tãu³a² Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³ã³lxi³to³nha²ta¹hxai²hẽ¹la². A²yen³nãu³ai²na² sa²kxai³lu² u³je³na³ka² yã¹nxe² i³kã³nha²ha²kxai³ a²wã³la² ũ³whi²kxi²nha²ka³lo³ai²na² ha²te¹ju³ta² yã¹nxe² i³han³kxi²txi³nha²ha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². 3Nxe³tãu³ Moi³se²ah³lu¹ta²na² E³li²ah³lu¹ta²na² nxe³ya³sxã³ kwẽ¹ta²kxai³ ã³wxã³ye²yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ e³kxi²nyhain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². 4Nxain¹tãu³a² Pe²jah³lai²na² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Ti¹ai²li² ha³lo²a² wi¹khaix¹sĩn¹-nhai¹. Nxe³sĩ¹nha²kxai³ sxi²ha² thi³nha¹li¹ ka³na³ki¹ txon³sĩ¹na¹tu¹wi¹. Wxa²sxi²ha² txo³ni² Moi³se²ah³la² sxi²ha² txo³ni² E³li²ah³la² sxi²ha² txo³ni² nxe³sĩn¹nxa²lxa²tu¹wi¹, ten³nxa²ke³la³te²kxai³lu¹.

5Nxe²e³ta³lu²nxa³tã³lxa¹ oh³sĩ³nai²na² ha²te¹khai¹nxe³sĩ³na² ne³ka³ka³-khai¹nxe³ha²kxai³ ã³tĩ¹kxai¹nha²kxai³ ã³ye³ãu²la²to³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³ã²n²tu³ oh³sĩ³nã¹ta² wã³txa² ain³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah³lai²na² Txa²ki³lha³lxa² a³lxi²khaix¹na¹jah¹lai²la¹wi¹. Wi¹lxo³-kxi²khaix¹sa²jah³lai²la¹wi¹. Wi¹lain³kxi¹txai¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

6Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² sa²kxai³lu² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²-tãu³ ã³kxu²thu²kxa² ã³ya³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la², kãin² o²lai¹nha²kxai³la².

7Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³su² te²kxai³ ã³tĩ³sxã³ wxa²wã³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. I³sa²yxau³jah³lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

8Nxe³sxã³ i³sa²yxau³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la² so¹lxi³ i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²a² ã³jah³la² i²ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

9Hã²wxã³txa³ a³ka³nxain¹tãu³a² Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Hxi²sxã³nho³jut³sũ³ju³ta² a²nũ²a² ã³xa² i³hen³-txi³yah³lxi³sã²txa³hẽ¹li¹. Hã²wxã³txa³ ya³lu²sxa³sã²na¹ka³tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sã²na¹ka³tu³ hã²wxã³txa³ a²nũ²a² i³hen³txain¹yah³lxi¹-ju³ta³nũ³a² wain³na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 10Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~“E³li²ah³lu¹ta²na² txa²nũ² wxã³tu¹wi¹.” Ha³teh³nxã³nxa² a²-hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² i³hen³txi³nẽ³lain¹to³hxai²na²hẽ³li¹. Ìh¹nxe³sxã³ nxe²e³kxain¹tax¹lji¹wi¹? A²sa³wi³ha³lxa² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ya²la³tu³ E³li²ah³la² wxã³tu¹wi¹. Txa²ne³hẽ³txa² wxã³sxã³ yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ sa²hau³ko³tũ¹sa²tu¹wi¹. 12Yxã¹tah¹lxa¹ wã³txi³khai³su² e³kxi¹nx²ta¹wi¹. E³li²ah³la² ã²la² wxã³na²hẽ³li¹. Nxe³txai¹tã² ã³ye³wxe³-kxain¹nxa³hẽ³li¹. Kõ³nxe³ti³ kã³ju³ta² so¹lxi³ te³nai¹nha²kxai³ kõ³nxe³ti³ kã³ũ¹hain¹na²hẽ³li¹. Jã¹nxa¹jut³su² nxe³kxa²yã¹nxe² kõ³nxe³ti³ kã³ũ¹-sain¹nũ³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

13Nxe²e³ta³lun²ka³tu³ e³lẽ³na¹ wã³txai²na² ã³ye³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹-la². Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² i³yau¹ũ³ye²ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ kan³sxā³ wā³lain¹nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²li² i³hit2tain¹tū³ka³-txi³nāu³xai²li² i³ha¹txain¹ta¹hxai²hē¹la². I³ha¹txain¹nū²la² hā²wxān³txa³ in³txa²ka³na³ka³nat3sxā³ ā³nhe²kxi²ha²kxai³ ā³ka³ti³wxe³nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

15 —~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹li¹, txa²ki³-lha³lxai²na²su¹. Ā³tau³tē³kat3sū³ka³txa² kāin² i³ton³na³li¹. Ha³nxe²a² ā³ya³hi²ka³wā³lxai²na² ā³ya³hi² to³hxai²na²hē³li¹. 16 Wxa²sa³wi³ha³lxa² we²txain¹si¹jau³-su² sa²so¹sxā³ ū³hū¹ai¹na¹li¹. Nxe³ta¹ hxi²ka¹nai¹nxa³hē²li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³ne³tot3syah¹lxa³lxi¹. Yxo²i²nxā²nxa³sxā³ wain³txain³kxah²lxa³lxi¹, kan²txi³ yxau³kxi¹nx2ta¹kxan²ti³nu¹. Ēn²nx2ta¹ha³ta²wi¹. Wē³sai²li² tē³-sxā³ wxā³jah¹lxi³hē¹li¹.

18 Nxe² e³nxa²ha¹te¹ wē³sa² tē³sxā³ wxā³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na²sa²kxai³lu² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² i³kwai²kxi²nū²la² wē³sa² nxū²kwai³li³-ta¹hxai²hē¹la². A²kwēn¹tai²na¹ we²txi²ta³lun²ta¹hxai²hē¹la².

19 Hā²wxān³txa³ a²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² nūh¹lxi³sxā³ ā³tī³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹sa²nhin¹jau³su² i¹h¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ hxi²kan¹si¹nxān³thi²li¹?

20 Je³su²jah³lai²na² i³wa²lū³xi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Jū¹nxe² so¹lxi³ yxo²i²sah¹lxi¹nhē³li¹, wān³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Mos³-ta²ta²ki³a² yā¹nxe² a²kāin²ju³ta² yxo²i²yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wā³la³ka³txai²na² hxi²kan¹txi³ e³yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. Nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Wā³la³ka³txāi³. Ti¹-ai²na² a³li³txu¹li¹. Nū¹ka³na¹ ā³yit1sxā³ yxau³txu¹li¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² ya²la³tū³a³li³hī³nx2na³li¹. “Hxi²kan¹sa²nxa³nha¹.” Yxah³lxin¹jau³su² yū³yah²lxan³tho³li¹.

21 Yxān¹ta¹ ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹kxe³su² kan²na³li¹. Yain³txa² i³-yain³ki³ju³ta² ā³na¹sān²nū²la² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²sān²nū²la² nxe³hī¹na² so¹lxi³ ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³hī³nx2na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ain¹ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³to³jau³su²

22 Nxa²ha¹te¹ Ka³li³le²a²ko³xa² ā³nū²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³-ān²tū³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ko¹ko¹xa² hxi²ka² ā³yū³so¹sain¹tu¹wi¹. 23 Nxe³sain¹kxai²nān²-tū³ i³su²lhā³sain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ su²lhā³sain¹kxan²ti³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹a³la²ni²tāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe² e³ta³-lun²ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxa² i³āin²txi³khai¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².

Yen³kxa² ū³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²jau³su²

24 Hā²wxān³txa³ Ka³far²na³ū³thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹-tāu³a² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²nyhain¹jah¹la² Pe²jah³la² ā³tī³te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lāi³. Wxa²hxi²kan¹jah¹lai²na² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ũ³yho²-hi²ki³kxe³su² ũ³hū¹sai¹nhxai²nxān³thai¹li¹? Nyha¹ta¹hxai²hē³la².

25Nxe³ha²kxai³ Pe²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txa²hxi²kan¹jah¹lai²na² ũ³yho³hi²hxai²na²hē³li¹. Ta¹-hxai²hē³la². Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³ sxi²ha² ā³wih¹nū²la² Je³su²jah³la² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lāi³. ĩ³ye³kxi¹sē¹li¹. Txa²wā¹ha³lo²a² yuh³xan¹ko³nāu³xa² a²wa³kxēn³nāu³a² te²hi²sen³kxai³lu² ũ³yho³hi²ki³ki³ai²na² ih¹te²la³ta³ so¹-kxi²hī³te²la¹xā³? A²sa³wi³ha³lxi³nāu³su² ta³nxa² kwa² ā³wxā³tū³ka³txai²la² ta³nxa² nxe³hī³te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē³la². Nxa²ha¹te¹:

26—~Kwa²wxā³tū³ka³txa² ũ³yho³hi²ki³a² sa²so¹kxi²te²ju²hē³li¹. Pe²-jah³la² ta¹hxai²hē³la². Nxe³sxā³ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³kxai²nān²tū³ a²sa³wi³ha³lxi³khai³xa² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ain¹-te²sin²ta²wi¹. 27Yxān¹ta¹ kwa² i³yxaih¹nē³lain¹kxa²yān³txi³su² ĩ³ye³nai²na² ai³txu¹li¹. Ain¹kxai²nān²tū³ ta³nu³la² ai³na² sai¹ta³wxi²a² ā³na¹txa²hē³-li¹. Nxēn¹ka³tū³ ai³na² sain¹te²a² a²wi¹lh¹nān¹te²a² sa²yo²hai¹txa²hē³li¹. Nxe³te²na² yxo²e¹nāu³a¹ ũ³yho³hi²ki³a² wxi²sxa³ye¹nx²tu¹wi¹. Nxe³ki³ai²-na² wxa²ya³la³xo¹sai¹kxit¹sxā³ ũ³yho³hi²ki³tū³ka³txa² ũ³hū¹txai¹nhē³li¹. Nai¹nīn¹kxai²nān²tū³ wxāi²na² Txa¹na² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ki³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

A²nū²a² hxi²kan¹te²a² i³yau¹ū³jau³su²

18

¹Hā²wxān³txa³nū² a²sa³wi³ha³lxa² ā³tī³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³-lo³txa²hī¹na² ih¹jah¹lo²ta³ hxi²kan¹txi³yxau³jah¹lo²su² hī³te²la¹xā³? Ain¹ta¹hxai²hē³la².

2Nxa²ha¹te¹ wēn³su² sa²so¹sxā³ nxū²kwai³ye³ye³lot³sxā³ ũh³wxe³ta¹hxai²-hē³la². 3Ūh³wxe³ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wān³txi³su² ĩ³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. Wē³ha³lxa² yā¹nxe² ā³yo²o³tū¹sxā³ yxo²ī²sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³sah¹lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tāu³lot³sa²ju³ta³nū³su² tāu³su² tāu³a² txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxin¹tu¹wi¹. 4Wxa²e¹nāu³ai²nān²tū³ wē³sai²na² yā¹nxe² ĩ³kāi²not³txa³kxe³su² yū³nyhah¹-lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²ju³ta³nū³su² tāu³su² tāu³a² ĩ³kāi²not³3ti³hit¹txa²ti³tu¹wi¹. 5Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² ĩ²li³te²na² a³lxi²sa³ha²kxai³ wē³sai²na² te²yā¹nxe² te²he³la³ku³la³ sa²hau³-kot³txi³nyhain¹kxai²nān²tū³ txai²na² hxi²nū¹sain¹kxa² yā¹nxe³hī³nx²na³li¹.

Ko³nxe³ti³ kāi³si¹nyhain¹jau³su²

⁶A²nū²ai²na² yxo²ī² ā³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wān³txa² sa²yo²-ā³si¹jau³su² ĩ³tih³nxe³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe² ĩ³tih³nxain¹kxa²yo³ha² kāin²khāuh³lxa³thin¹tu¹wi¹. A²nū²a² tah³lxa³kxa² sa³txē²khai¹nxe³ka³txa² te³sxā³ ĩ³yxē²ta³kū¹nha²te²su² jah¹lan²tū³ ĩ³yau³xa² u¹jau³xa² so¹sxā³ ān³sa³.

nũ¹ke³la³te²kxai³ nxe³jah¹la² khãuh³lxa³ti³nha²ju³ta² kã²nhĩ³nx2na³li¹. Nxe³kxa²ha³tih³xan²tũ³ a²nũ²ai²na² kwẽn¹ta² yxo²ĩ² ã³si³wxe³te²na² sa²-kxai³lu² Txa²wãn³txa² sa²yxo²ã³sa²si¹hain¹jau³su² ĩ³tih³nxe³te²su² jah¹lan²tũ³ ko³nxe³thin¹khaix¹jah¹lo²su² hĩ³nx2na³li¹. A²nxe³jah¹la²kxai³la¹ khãuh³lxa³-thi¹ wa³to²hi²hai¹nhĩ³nx2na³li¹. 7 Txa²wã¹yuh³xan¹ko³nãu³ai²na² hin¹ki³tãu³a¹ ko³nxe³ti³ kã²si¹nhẽ³ju³ta² yũ³hxai²ti³ai¹ti²tũ³wi¹. Nxe³ha²kxai³ kon³ton³tu¹-wi¹. Yxãn¹ta¹ ko³nxe³ti³kã²si¹nhĩ³nx2ti³jah¹la² ko³ton³khai¹nxe³tu¹wi¹.

8 Jã¹nxe³ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kã²si¹yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² wi¹li²nha¹jah¹-lxi³hẽ¹li¹. Nxe³yãn¹ta¹ wxa²hxi²ka² tã³nxa² wxa²yũ³kxa² tã³nxa² ko³nxe³ti³ kã²si¹nhĩ³nx2ti³jau³su² kxai²nãn²tũ³ ĩ³hxi²yo³la³kã¹nha² tã³nxa² ĩ³yũ³yo³la³kã¹nha² tã³nxa² nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ha²kxai³ hxi²ka³na³ka³nat3sxã³ o³nha²tã³nxa² yũ³ka³na³ka³nat3sxã³ o³nha²tã³nxa² nyha¹lxin¹kxan²ti³ yan¹nãu³a¹ ka³te³na² ne³ki³so³nxa³ju³ta² ã³wi¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lhin¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Nxe³yãn¹ta¹ hxi²kha¹li¹ o³nha²tã³nxa² yũ³kha¹li¹ o³nha²tã³nxa² nha¹jah³lxi³sxã³ ha³nxe²a² a²lan²ju³ta² ĩ³yũ¹li¹nxa³ju³ta² ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ ye³khãuh³-lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. 9 Te²yã¹nxe³sxã³ wxa²ye³nai²na² ko³nxe³ti³ kã²si¹nhĩ³nx2ti³jau³su² kxai²nãn²tũ³ ĩ³yhe³ki³sa²tã³nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ ye³ki³ka³na³ka³nat3sxã³ ye³o³nyhah¹lxin¹kxan²ti³ yan¹nãu³a¹ ka³te³na² ne³ki³-so³nxa³ju³ta² ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lhin¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Yxãn¹ta¹ ye³ki³ha¹li¹ ye³o³nyhah¹lxin¹sxã³ ha³nxe²a² ĩ³sa²tẽ³ju³ta² ĩ³yũ¹li¹nxa³ju³ta² ã³-wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ ye³khãuh³lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.

O³ve²a² wẽ³sa² ih³sxã³ tĩ¹ju³ta² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

10 Jã¹nxa¹jau³su² wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nũ²a² yxo²ĩ² ã³si³wxe³-te²na² ne³wã²na³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²oh³xan¹jah¹lo²khai³xai²na² a²nũ²a² yxo²ĩ² ã³si³wxe³te²na² ĩ³hau³ko³tũ³-ka³txai²li² he¹ho³si¹hxai¹na¹hẽ³li¹.

11 Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² ko³nxe³thin¹sxã³ kã²te²na² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³-te³lhxã³ wxã³na¹wi¹.

12 Nxex3jah³lxi³sa²lxi¹. A²nũ²ai²na² o³ve²a² ka³lxa¹txi³ 100 nxe³ tũ³ka³txa² a²wa³kxẽn³yah³lo²sa²nũ²nhai¹. A²nxe³jah¹la² wi¹lhau³ko³tain¹tãu³a² o³ve²a² ka³na³ka³nat3sxã³ wã³la³ka³txa²nãu³a² ã³nxai³sa³tĩ¹kxi²nũ²nhai¹. Nxe³ai¹-nha²kxai³ a²wa³kxẽn³yah³lo²su² te²hi²sen³kxai³lu² o³ve²a² a²ka³lxa¹tãu³xa² ã³nũ²la² ã³nxai³sa³tĩ¹te²li² ã³ten³te³lhxã³ ai³lha²thet3tũ²nhai¹. 13 Hã²wxãn³txa³ o³ve²a² ã³nxai³sa³tĩ¹te²nãn²tũ³ ĩ³ha¹txi²kxai²nãn²tũ³ kãin² ka³lxi³lhain¹-nũ²nhai¹. A²ka³lxa¹tũ³ka³txa² ka³li³lhai¹nha²kxai³ ã³nxai³sa³tĩ¹te²li² kãin² ka³li³lha²kxai³ nxain¹nũ²nhai¹. 14 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wã¹sũ³na² Oh³xan¹jah¹lo²kxai³lu² a²nũ²a² yxo²ĩ² ã³si³wxe³te²na² ka³na³ka³na³kxan²ti³ ya³lu²ha²kxai³ Sũ³na² yen³nãu³a² ã³tĩ¹kxi²ju³ta²nũ³su² te³nxa³wi¹.

Ko³nxe³ti³ kái³û¹nhê³te²a² i³tih³nxe³jau³su²

15 Jā¹nxe³jut3su² wxa²wā³tā³xai²na² ko³nxe³ti³ kái³û¹nx2ti³kxai²-nān²tu³ i³yau¹û³txain¹yah³lxi³sā²nhê³li¹. Nxe³yah³lxi³sā²nīn¹ka³tu³ wi¹lain³kxi¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ ā³nhāu²no³jah³lxi³hī³nxa¹li¹. 16 Yxān¹ta¹ ain³kxi¹nx2ti³xa³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ha¹li¹ ta³nxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ ta³nxa² ā³sa²so¹sxā³ i³ye³kxi¹xi¹txai¹nhê³li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ ā³ye³yxo²nū¹-nxai¹nhī³nx2na³li¹, wxa²yxo²wān³txa² ko³nxe³ti³ kái³û¹nx2ti³ju³tai³tā² i³ye³kxai¹nīn¹jau³xa²su¹. 17 Jā¹nxe³sxā³ ain³kxi¹nx2ti³xa³kxai²nān²tu³ Txa²-wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³hē³li¹. Nxe³sxā³ yxo²i²tū³ka³txa² ain³kxai¹nxa³kxai²nān²tu³ Ju²te²a² nū³ka³txi³sxa³te²su² i³yī¹li²ha²kxai³ a²nū²a² ū³yho²hi²ki³a² so¹kxi²nē³jah¹la² yā¹nxe² he³la³kxah³la² i³yī¹li²ha²kxai³ a²nū²a² i³lxa³thi¹nxa³te²a² i³yī¹li²ha²kxai³ nxe³jah³lxi³hē³li¹.

Yu³ka³na³ka³na³ju³ta² ten³kxi²nē³jau³su²

18 Wān³txi³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ha³lo²ai²na² i²li³ju³ta² wxi²kan¹sxā³ i³hau³kot3jah³lxin¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ jau¹xain²txi³ a²kxā³nxa² ā²la² i³hau³ko³tain¹te²sin²ta²wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ ha³lo²ai²na² i²li³ju³ta² wxi²kan¹sxā³ ā³wa²su¹jah¹lxin¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ ju¹tain²txi³ a²kxā³nxa² ā²la² ā³wa²su¹tain¹te²sin²ta²wi¹.

19 Jā¹nxe³jut3su² txa²wā¹ha³lo²a² yuh³xan¹ko³nāu³xai²na² a²nū²a² ha¹lin¹te² i³nxai²na² ha³lo²a² ka³na³ka³na³ju³ta² ten³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² oh³xa²yxau³jah¹la² nxe²i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ya²la³tū³ i³we¹txa²ti³-tu¹wi¹. 20 Jā¹nxe³ha²kxai³ a²nū²a² ha¹li¹ ta³nxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ ta³nxa² nxe³te² i³nxai²na² yxo²i²syah¹lxin¹te² i³nxān²tu³ ā³nū²kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²-nū²ki³ye³lot3sxā³ yxau²xai³la¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

A²nū²a²nāu³xa² ko³nxe³ti³ kái³nē³lain¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

21 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² ā³tī³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txa²wā³tā³xai²na² ko³nxe³ti³ kái³û¹hain¹-to³kxai²nān²tu³ ih¹nxe² ā³nhxai²na¹te²ta²hē³li¹? Ye³ka³lxa¹txi³txa³ ne³wā²na³hain¹to³ha¹ju³ta² ne³ki³son³sxā³ ā³na¹a¹hī³ji¹wi¹? Ye³ha¹li¹ ye³-ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ā³nhī³na¹te²lā¹xā³? Pe²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

22 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxī¹:

—~Kwa²nxi¹lxī¹. Ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ā³tū¹hai¹nīn¹kxai²nān²tu³ a²ne³kit3sxa³wi¹. Yxān¹ta¹ se²te³ ve²ses³ se³tēn²ta³ nxe² ye³ka³lxa¹khai¹nxe³-to³hain¹sā²nīn¹ka³tū³ a²ne³kit3su² tu¹wi¹. 23 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i³āin²ta³kxi²nē³lhxā³ ko³nxe³ti³ kái³kī³ju³ta² ne³wā²na³jau³su² i³yau¹û³-nx2ta¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² a²wa³kxēn³yah³la² yā¹nx2na³li¹. A²nxe³jah¹lo²kxai³lu² yen³kxi³khai¹nū²nhai¹. In³txa² ū³yho³hi²txā³nxa² kwa²sa²so¹xi²te²nāu³xa² a²nū²a² ka³lxa¹ain¹nū²nhai¹. Nxe³te²nāu³xa² ū³yho³hi²xi²si¹jau³su² ā³yā³nū²kain¹-nū²nhai¹. 24 Nxe³tāu³ān²tu³ a²nū²a² ka³na³ka³na³jah¹la² ū³yho³hi²txā³nxa² 10.000

nxe³txã³nxa² nã³ka³lxa¹txi³ kxã³nxai³tã² kwa²sa²so¹xi²ha²kxai³ nxe³txã³nxai²na² ã³yho³hi¹xi²si¹jau³su² kwa³na³kxi²nũ²nhai¹. 25 Nxe³yã¹ta¹ ã³yho³hi²txã³nxa² yũ²-nxa³ha²kxai³ a²yen³kxi³khai³xa² a²nũ²xã³xai²na² so¹kxi²si¹jau³nũ²su² te³nha²kxai³ a²nũ²khai³xa² yo³ha² te³nha²kxai³ a²sxe³xa² a²yo³ha² te³nha²kxai³ a²wẽ³ha³lxa² yo³ha² te³nha²kxai³ a²wa³kxẽ³yah³lo³su² nũ²nhai¹. Nxe³sxã³ ã³yho³hi²hain¹kxai²-nã²tu³ kwa² wa³ka³li³lo³tain¹nũ²nhai¹. Nxe³kxai²nã²tu³ ã³yho³hi²txã³nxai³tã² a²kxã³nxa² kwa² sa²so¹kxi²kxa² yo³ha² ã³yho³hi¹xi²hi³nũ²nhai¹. 26 Nxa²ha¹te¹ in³-jah³lai²na² sa²kxai³lu² ã³ka³ti³wxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lai³. Ha³lo³kxi² yxaut3sã²nhẽ³li¹. Ye³jen¹tãu³su² ã³yho³hi²txã³nxai³tã² whã²na¹ ã³yho³-hi¹hxa³txa²ha¹tu¹wi¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

27 Nxe³te²kxa³yã³tu³ a²wa³kxẽ³yah³lai²na² sa²kxai³lu² i³yã³ta³-kxi²nha²sxã³ ã³yho³hi²txã³nxai³tã² a²yxo²ha³kxa¹ ne³wã²na³nũ²nhai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² in³txai²na² ã³wa²sut1sxã³ i³xi²nũ²nhai¹. 28 Nxa²ha¹te¹ in³jah³lai²li² ã³wa²sut1sxã³ i³xi²tãu³a² in³txa² ã³xai²na² i³ne³khau²hain¹nũ²-nhai¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² in³txa² ã³xai²na² sa²kxai³lu² nxe³te²hxi²ka² ã³yho³hi²txã³nxa² jũ¹txã³nxa² so¹lxi³ txã³nxai²na² a²kxã³nxa² kwa²sa²so¹kxi²-nũ²nhai¹. Jã¹nxe³tãu³a² in³txa² a²wi¹lhi¹nã¹nã¹jah¹lai²na² i³xã³txi³sxã³ in³txa² ã³xai²na² wxa²yxe²ta³ta³ki³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Ã³yho³hi²txã³nxa² kwa²-sa²so¹kxi²san¹txã³nxai³tã² hi¹na² ã³hũ¹sẽ¹li¹.” Nxe³nyha¹nũ²nhai¹.

29 Nxe³ha²kxai³lu¹ in³txa² ã³xai²na² wã³txi³kxai³lu¹ ã³ka³ti³wxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Ha³lo³kxit1sã²nhẽ³li¹. Ye³jen¹na² ã³yho³hi²txã³nxa² a²yxo²ha³kxa¹ ã³yho³hi¹xi²nxa²ha¹tu¹wi¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

30 Nxe³yã¹ta¹ in³txa² a²wi¹lhi¹nã¹nã¹jah¹la² a²yen³kxi³khai³xa² ten³-khai¹nxe³ha²kxai³ in³txa² ã³jah¹la² hxi²ki³nũ²la² sxi²ha² kan²thi³na² ã³na¹sã³wxe³si¹nũ²nhai¹, ã³yho³hi²txã³nxa² ã³hũ¹xi²si¹sã²nã²jau³su¹. 31 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² ju¹tai²na² i²kxain¹nũ²la² i³yã³ta³kxai¹nha²kxai³ ha³lo²a² wa³kxẽ³yah³la² i³hen³txain¹nũ²nhai¹. 32 Nxa²ha¹te¹ a²wa³kxẽ³yah³-lai²na² sa²kxai³lu² in³txa² a²wi¹lhi¹nã¹nã¹jah¹la² i³kaix1sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Wxã²li² kwa²wa³ka³li³yut3ta³lot3san¹jah¹lo²si¹lxi¹. Nxe³yã¹ta¹ kq³nxe³-thin¹khai¹nxi¹lxi¹. Wi¹lhin¹sxã³ i³ye³kxi²san¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sa¹nha²kxai³ i³ã²in²ta³kxi²nha²khai¹nxe³nxa²ha¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sxã³ yen³kxa² ã³yho³hi¹xi²san¹ju³ta³nũ³a² ne³wã²na³ũ¹nxa²ha¹tai¹ti²tu³wi¹, wi¹lhin¹sxã³ i³ye³-kxi²sa¹nha²kxai³lu¹. 33 Nxe³nxa²ha¹ha²kxai³ in³txa² ã³jah¹la²kxai³ wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³tai¹nĩ¹ju³ta² wai³nhĩ³ta²lu¹wi¹. Yxã¹ta¹ wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³txã²ha¹ha²kxai³ jã¹nxe² nxẽ²nxã³tai¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

34 Nxe²e³ta³lun²ka³tu³ a²wa³kxẽ³yah³lai²na² sa²kxai³lu² i³ã³nta³-kxi²nha²sxã³ ã³yho³hi²txã³nxai³ta³lxi³ kwa²sa²so¹kxi²txã³nxai³tã² ã³yho³hi¹xi²si¹jau³su² kwa³na³kxi²nũ²nhai¹. Nxe³kxa²yo³su² nxe³ti³kxai³la² ye³khãuh³lxa³ti³si¹sa²jau³su² a²sa³wi³sa² kwa³na³nũ²nhai¹.

35 Jã¹nxe³kxa²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² wxa²wã³tã³xai²na² kq³nxe³ti³ kã³ũ¹nx2ti³kxai²nã²tu³ wxa²e¹nãu³ai²na² au³txẽ¹nãu³ai²na² ne³-wã²na¹ain¹yah¹lxan³kxai²nã²tu³ Txa²wĩ³na² oh³na² yxau³jah¹lai²na²

sa²kxai³lu² nxe²kãi³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ wxa²wã³tã³xai²na² ko³-
 nxe³ti³ kã³ũh¹nx2ti³kxai²nãn²tu³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² au³txe¹nãu³ai²na²
 ne³wã²na³ain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wi³na² oh³na² yxau³jah¹lai²na²
 sa²kxai³lu² nxe²kãi³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Txu¹ha² kwa² ã³na¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

19 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² i³yau¹ũ³ta³lun²ka³tu³
 Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³xi²nũ²la² Jor³tãu²yau³xa² yxo²ha³txih³nãu³-
 a² Ju³te²a²ko³nãu³a² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa²
 ã³si³tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Nxe³tãu³ãn²tu³ a²nũ²a²nãu³xa² ka³lxa²txi³
 i³hi¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ a²nũ²a² i³ton³te³su² te²a² i²kxain¹-
 kxai²nãn²tu³ we²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Nxe³ka³tu³ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² a²ha³tih³xa² ã³tĩ³kxain¹ta¹hxai²-
 hẽ¹la². Wãn³txa² i³ki³ha¹kxi²si¹hain¹jau³su² i³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 İ³wã³txain¹te³nah¹lxı¹:

—~Je³su²jah³lai³. In³txai²na² sa²kxai³lu² i²li³tãu³a² a²txu¹ha³ka³lxa² ã³-
 na¹kxai²nãn²tu³ wain³ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxı¹:

—~Sũ³na² wãn³txu¹txai²na² ne³wã²na³yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Nxe³jau³xu¹-
 tai²na² nxe³te³nah¹lxı¹: “A²wi¹lhı¹nu¹tai²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su²
 in³txi³su² txu¹su² wet¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.” ⁵Te²yã¹nxũn¹te³nah¹lxı¹:

“Nxe³ju³kxai³lu² in³txai²na² sa²kxai³lu² a²wi³na² a²hã³ka³nai²na² nxe³sxã³
 ã³waix3tũ²la² a²sxe³xa³ka³lxa² so¹lxı³ tẽ³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ in³txa² txu¹ha²
 a²nũ²ka³na³ka³na³ton³tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. ⁶Jã¹nxe³ha²kxai³
 a²nũ²a² ha¹lo³nxa³wi¹. A²nũ²ka³na³ka³na³jah³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹-
 sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ã³nũ²kxi²ya³te²sya¹hin²ta²wi¹. Nxe³kxe³su² a²nũ²ai²na²
 sa²kxai³lu² ã³nhai²ta³lxı³si¹hain¹kxai²nãn²tu³ nxe²kã³yah³lxı³txa³hẽ¹li¹.

⁷Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² te²nãu³xai²na² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² i³tih³nxe³nẽ³lain¹te³nah¹lxı¹: “A²-
 txu¹ha² ã³na¹ti³ten³kxai²nãn²tu³ ha³teh³nxã³nxa² ã³na¹hxa³txã³nxa²
 ũ³wha²li¹lhxã³ ũ³hũ¹txai¹li¹.” Nxe³jau³xu¹tai²na² Moi³se²ah³lu¹tai²na² nxe³-
 nẽ³lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³
 txu¹ha² ã³na¹hxa³txã³nxa² i³tih³nxe³nẽ³lain¹nũ²lhai¹li¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁸Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxı¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹ti³ten³nxa²lxa³nha²kxai³ Moi³se²-
 ah³lu¹tai²na² wãn³txa² ũ³wha²li¹ta¹hxai²hẽ¹li¹, wxa²sxe³xa³ka³lxu³khai³xa²su¹.
 Yxã¹ta¹ a²wi¹lhı¹nãu³u¹tai²nãn¹te²tu³ Txa²wã¹sũ³na² ten³jau³sxa³wi¹. ⁹Jã¹-
 nxa¹jau³su² in³txa² a²ten³te²su² te²an²tu³ a²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹ka³tu³ txu¹ha²
 ã³lxı³te²a² so¹ain¹ke³la³te²kxai³ txu¹ha² ã³xa² ũ³whın¹ta³kxi²kxa² yã¹nxe²
 hxi²ki³lot3hı³nx2na³li¹. Ko³nxe³ti³ kã³hı³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ txu¹ha² ã³-
 na¹ta¹ka³lxa² in³txa² ã³jah¹la² so¹ke³la³te²kxai³ in³txa² ã³xa² ũ³whın¹ta³kxi²kxa²
 yã¹nxe² hxi²ki³lot3hı³nx2na³li¹. Ko³nxe³ti³ kã³hı³nx2na³li¹. A²nxe³ta¹ka³lxa²

a²sxe³xa³ka³lxa² a²wi¹lhi¹na² so¹nyhai¹nxa³ta³lxa¹ in³txa²ã³xai²li²ũ³whĩn¹ta³-
kxi²o²la³kxi²nyhu¹ke³la³te²kxai³txu¹ha²ã³na¹ju³ta²wai³nhi³nx2na³li¹.

10 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² wãn³txa² i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~In³txai²na²txu¹hai²na²nxe²kãi³nyhu¹ain¹ke³la³te²kxai³so¹nyhu¹kxi³ju³-
ta²a²wi¹lhi¹na²wi¹lxa³hẽ³li¹. Nxũh¹lxa³txi³su²yxau²xai³ju³ta²wi¹lhi³nx2na³li¹.

11 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Jau¹xu¹tai²na²sa²kxai³lu²a²nũ²a²ã³ne³to³hxa³te²na²yũ³te²ju²hẽ³li¹.

Yxãn¹ta¹Txa²wã¹sũ³na²i³hau³kot3sa²kxai³nxe³te²su²te²a²wi¹ko³nha²a³la³-
kxain¹te²ju²hẽ³li¹. 12 A²nũ²ai²na²so¹nyhu¹kxi³ju³ta²hxi²ka¹nyhai¹nxa³te²na²
yũ³hxi²na²hẽ³li¹. A²ha³tih³xai²na²wẽ³sa²txo¹nai¹nhi¹nãn¹te²tu³a²nũ²khai³xa²
wi¹lxa³ha²kxai³hxi²kan¹txi³so¹nyhu¹kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Āh¹a²ha³tih³xai²na²
a²hxi²kan¹jah¹la²so¹nyhu¹sih¹xa³jau³su²in³txa²ya³la³ki³a²ya³la³ki²sa²tã³ha²kxai³
hxi²kan¹txi³so¹nyhu¹kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Āh¹a²ha³tih³xai²na²Txa²wã¹sũ³na²
wa³ka³la²so¹lxi³te³nain¹jau³su²so¹nyhu¹kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. A²nxe³jau³su²wã²-
nxũ¹hi²sxã³hxi²kan¹kxi³kxe³su²ã³kãi³jah¹lxi³hẽ³li¹. Je³su²jah³la²ta¹hxai²hẽ³la².

Je³su²jah³la²wẽ³ha³lxa²a²yo²ha³kxa¹a³lxi²jau³su²

13 Hã²wxãn³txa³a²nũ²a²a²wẽ³ha³lxa²tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². Je³su²jah³-
la²Sũ³na²wi¹lxo³kxi²nẽ³txi³si¹hain¹jau³su²wxa²ne³wai³te²si¹hain¹jau³su²
tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². A²nxe³ju³ta²na²a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²i³kwai²kxain¹-
ta¹hxai²hẽ³la². 14 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na²jut3si²nũ²la²e³te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²sah¹lxi³sa²lxi¹. Wẽ³ha³lxa²tẽ³sxã³wxã³ain¹ju³ta²na²i³hxi²-
ko²lain¹yah³lxi³txa³hẽ³li¹. Wẽ³sai²li²a²wi³na²wãn³txa²yo²i²te²ju²hẽ³li¹.
Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Txa²wã¹sũ³na²wãn³txa²yo²i²jah³-
lxi³hẽ³li¹. Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Txa²wã¹sũ³na²ha³lo²a²
yxau³yah³lxin¹ju³ta³nũ³a²yũ³nx2ti³tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

15 Nxe²e³nũ²la²wẽ³ha³lxai²na²Sũ³na²wi¹lhin¹sxã³i²ti³hi¹te³lhi¹hain¹-
jau³su²wxa²ne³wai³tũ²la²ha³lo²ai²na²ã³waix3ta¹hxai²hẽ³la².

In³txa²yen³kxi³khaix1jah¹la²i³yau¹ũ³jau³su²

16 Nxa²ha¹te¹in³txa²sa³nxe³la³kxah³la²ã³tĩ³sxã³i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Tih³nxe³sa²jah¹lãi³. Īh¹ju¹ta³wi¹ju³ta³la³kãi³a¹ke³la³te²kxai³ka³te³-
na²wi¹tãu³a²so¹kxi²hĩ³na¹te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ³la².

17 Nxa²ha¹te¹Je³su²jah³lai²na²i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³yen³kxi³la³wi¹ju³ta³la³i³wã³txi³san¹ji¹wi¹?
Txa²wã¹sũ³na²so¹lxi³wi¹lhin¹khaix1jah¹lai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ka³te³na²
wi¹tãu³nũ³a²ã³wih¹ti³ten³nxa²kxai²nãn²tu³Sũ³na²wãn³txu¹tai²na²sa²-
yo²we¹thxa³txa²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

18 Nxa²ha¹te¹:

—~Īh¹jau¹la³hi³te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³Je³su²jah³la²
i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—A²nū²a² su²lhā³nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. Txu¹ha² ā³xa¹ka³lxa² ũ³whĩ¹ta³kxi²-nyhah¹lxi³txa³hē¹li¹. A²nū²a² ā³xai²na² yen³kxa² kái³kxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. A²nū²a² ā³xai²na² i³ki³ha¹lxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. 19 Wxa²hā³ka³nai²na² wxa²wi³-na² nxe³sxā³ sa²nēn¹kxain¹yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ kái³ūh¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. A²nū²a² a²wa³kxa² yxau³nū¹nxa²te²a² a³lxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxa²ha¹te¹ sa²nxe³la³kxah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

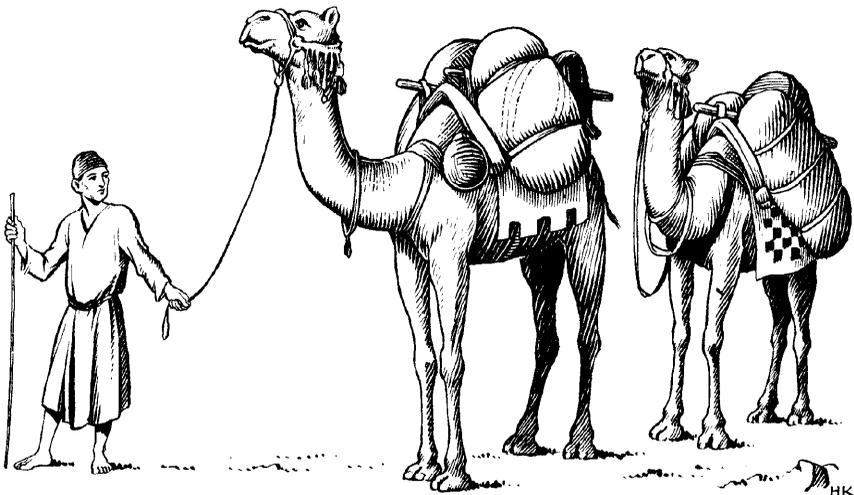
—Jau¹xai²na² a²yo²ha³kxa¹ sa²yo²we¹jah¹lo²sa¹wi¹. Ĩh³jau¹ta³ on³te²-la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—Sa²yo²we¹thxa³ti³ten³nxa²kxai²nān²tū³ nxe³sē¹li¹. Wxa²yen³kxa² sa²so¹sxā³ a²nū²a² ā³xa² so¹kxi²si¹hin¹jau³su² kái³txa²hē³li¹. Nxĩn¹kxai²-nān²tū³ so¹kxi²nxain¹kxa² yo³ha² tē³sxā³ a²nū²a² yen³kxi³txa²te²na² wā²nhūh²xai³txai¹nhē³li¹. Nxĩn¹kxai²nān²tū³ oh³nāū³nū¹ka³na¹ yen³kxa² wi¹ju³ta³nū³a² yū³nxa²tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³ nxe² kái³ta³lu²nĩn¹kxai²nān²tū³ ā³wxā³sxā³ ā³si³tē³kxi¹sē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² sa³nxe³la³kxah³lai²na² sa²kxai³lu² ain³-kxi²te³na¹ ĩ³ain²txi³sxā³ ĩ³ta¹hxai²hē¹la². Yen³kxi³khaix¹nxe³ha²kxai³ yen³kxa² a³lxi²ha²kxai³ hāi¹sxā³ ĩ³ta¹hxai²hē¹la². 23 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³-lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāū³xa² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—Nxe³jah³lxi³wxi¹. Wān³txi³su² ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nū²a² kái² yen³kxi³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau²xai¹ju³ta² wa³-lxe³te²ju²hē³li¹. 24 Jā¹nxa¹jau³su² ka³me²la² ka³yxuh³xa² kái²n¹khaix¹te²su² te²a² hai³txi³ a²ku¹wxi²si³xē¹na² ā³wih¹sxā³ ā³wa²to¹ti³he¹nxe³lhĩ³nx2nxa³wi¹. Yxān¹ta¹

(Mateus 19.24)

a²nū²a² kāin² yen³kxi³khai¹nxe³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau³xai³ju³ta² wa³to²hi² wa³lxe³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²tāu³ i³wā³wā³-ta³kxi²nha²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxai¹:

—~Txa²wā¹ha³lo²nāu³a² a²nū²ai²li² yen³kxi³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³nu²-su² wi¹lhin¹sxā³ i²jah¹lo²su² ye²te²ju²hē³li¹. Nxe³jut3su² ha²kxai³ a²nū²a² yen³kxi³te²su² te²na² kxāu³nxa³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau³xai³kxai²nān²tu³ a²nū²a²nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³-txa² ain³kxi²sxā³ yxau³xai³ki³sxa³lho³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³nū²la² Je³su²jah³la² i²sa²sai¹ain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxai¹:

—~A²nū²a² hxi²kan¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² hxi²kan¹te²lo³jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxai¹:

—~Nxex3sān²si¹lxai¹. Txa²wā¹yen³kxi³khai³xa² ā³na¹sān²si¹na¹ka³tu³ wxāi²na² so¹lxai³ ā³si³tē³la³kxi²si¹na¹wi¹. Nxe³si¹na¹ha²kxai³ ih¹nxe² ũ³-yho³hi²sa²sin¹te³ji¹wi¹? Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxai¹:

—~Nxe³jah³lxai³sa²lxai¹. Wān³txi³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Yan¹nāu³a¹ Txa²-wā¹ha³lo²a² tah²lxai³wet1si¹na¹ wxi²kin³ti³ton³sxā³ ha³lo²a² a²yo²ha³kxai¹ a²wa³kxēn³si¹ta¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nān²tu³ wxāi²na² sa²kxai³lu² ā³si³tē³-kxi²sah¹lxai¹nha²kxai³ Txa²yā¹nxe³sxā³ I³sa³e² nū³ka³txi³nāu³xa² ha³txi²ha² hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wa²sa²so¹xi²nūn³ka³tu³ nxe³te²nū³ka³txi³nāu³xa² a²wa³kxēn³su² yah³lxai³nū³nīn¹tu¹wi¹. 29 Nxe³tāu³a² a²nū²a² i²li³te²na² Txa²-na² a²lxai²sai¹nha²kxai³ sxi²ha² ā³na¹i² a²lon³nāu³xa² ā³na¹i² a²ha³li³ti³nāu³xa² ā³na¹i² a²wi³na² ā³na¹i² a²hā³ka³na² ā³na¹i² a²wē³ha³lxai³khai³xa² ā³na¹i² hai³-sxa² ā³na¹i² nxe³ain¹kxai²nān²tu³ ā³si³tē³la³kxi²sain¹te²na² sa²kxai³lu² kāin² wa³to²hi²sxā³ ũ³yho³ha¹nu¹ju³ta² yū³tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹kxa²yu³su² ka³te³na² wi¹tāu³la³ ũ³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³nūn³sxā³ kāi³ūh³nx2ti³nū³na¹tu¹-wi¹. 30 Nxe³kxan²ti³nū¹ sa²nēn¹kxi²nha²yah³lxai³txa³hē¹li¹. Te²yā¹nxe³jut3su² a²nū²a² ka³lxa²te²nū³ka³txa² i³sa²nēn¹kxain¹ju³ta² yū³kxan²ti³ yan¹nāu³a¹ i³-sa²nēn¹kxai¹nxa³ju³ta² yū³tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ka³lxa²te²nū³ka³txa² i³sa²nēn¹kxai¹nxa³ju³ta² yū³kan²ti³ yan¹nāu³a¹ i³sa²nēn¹kxain¹ju³ta² yū³tu¹wi¹.

Hai³sxa² wa³ko³nain¹tū³ka³txa² i³yau¹ū³jau³su²

20 1 Jā¹nxe³jut3su² yan¹nāu³a¹ a²nū²ai²na² kāi³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³-ti³na¹tāu³a² a²nū²a² hai³sxa² wa³kxēn³yah³lo²su² yā¹nxū³na¹tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa³nāu³a² i³wa³kon³kxi²tū³ka³txa² i³kaix1te³lhxā³ i³yū¹li²nxa³ta³lxa¹ ai³nū²nhai¹. 2 I³kaix1te³na¹ i³kaix1so¹-tū³ka³txa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² wain³txi³ yo³hi²ye²kxe³su² ũ³hū¹si¹hain¹jau³su² i³hau³ko³tūh¹nyhain¹nū²nhai¹. Nxū²la² hai³sxa³nāu³a² ũ³sa²si¹hā³ain¹nū²nhai¹. 3 Hā²wxān³txa³ ki³ka³la³xi²tāu³a² sxi²je³na² ai³tāu³-a² in³txi³nāu³xa² wa³ko³nai¹nxa³te²a² i³ha¹txain¹nū²nhai¹. 4 Nxe³te²nāu³a²

ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²hai³sxa³nāu³a² ai³sxā³ wa³kon³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ ka³nxa³ta³lon³tāu³a² wain³ju³ta² ũ³yho³hi¹nx2ta¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³su² ha²kxai³ in³txi³nāu³xa² ai³sxā³ hai³sxa² wa³kon³kxain¹nū²nhai¹.

5Te²yā¹nxe³sxā³ ne³ka³ka³tāu³a² ai³sxā³ āh¹ĩ³kaix1so¹xi² i³sa²si¹ta³-xi²tāu³a² ai³sxā³ āh¹ĩ³kaix1so¹xi² nxe³to³nhū²nhai¹. 6Te²yā¹nxe³sxā³ ka³nxa³hi²nxa³ta³lxa² ai³lxi²sxā³ in³txa² āh¹ĩ³ha¹txain¹nū²nhai¹. Nxe³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: “Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ a³lan²ta² hāi¹nxe³ti³xa² ũ³-txi³ wa³kon³yah²lxan³tai¹?” Nxū²nhai¹.

7Nxe³ha²kxai³lu¹: “A²nū²a² i³kaix1sain¹si¹nxa³kxi³su¹.” Nxū²nhai¹. Nxe³sxā³ i³wa²lū³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹: “Txa²hai³sxa² ai³sxā³ wa³kon³kxi²-sah¹lxi³to³hē¹li¹.” Nxū²nhai¹.

8Nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hi²tāu³a² hai³sxa² wa³kxēn³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³sa² hxi²kan¹jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “A²nū²a²nāu³xa² wa³-kon³kxi²nē³lain¹te²nāu³xa² i³kaix1txa²hē³li¹. ĩ³kaix1tai¹nĩ¹kxai²nān²tu³ wa³kon³kxi²nē³lain¹kxa² yo³ha² ũ³hū²xai³txai¹nhē³li¹. Ā³ne³ki³sot3sxā³ wxā³ain¹te²na² ũ³yho³hi² ān³si³wxe³sā²nĩn¹ka³tu³ hā²wxān³txa³ a²wi¹lhĩ¹-nān¹ta² wxā³te²nāu³xa² ā³ne³ki³so³ti¹nha²kxai³ nxe³sē¹li¹.” Nxū²nhai¹.

9Nxa²ha¹te¹ in³txi³nāu³xin³txi² ka³nxa³hi²nxa³ta³lxa¹ ā³si³wxe³sxā³ wa³kon³-kxain¹tū³ka³txa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² ũ³hū²xai³ain¹nū²nhai¹. Nxe²hu³xai³sxā³ wa³kon³kxain¹tū³ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ ũ³yho³hi²ki³-a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² ũ³hū²xai³ain¹nū²nhai¹. 10Te²yā¹nxe² ai³sxā³ a²wi¹lhĩ¹na² ā³si³wxe³sxā³ wa³kon³kxain¹tū³ka³txai²na² a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹: “Ki³ka³lxa¹-txi³ ũ³yho³hi²sa²te³lxa²na³na¹.” Yhain¹jau³su² yxān¹ta¹ ki³ka³na³ka³na³ki³ain²txi³ so¹kxain¹nūn³nū²nhai¹. 11Nxe³te³kxa²yan³tu³ti¹ hai³sxa² wa³kxēn³yah³la² i³kwai²-kxi²te³lhxā³ ā³tū³ain¹nū²nhai¹. Nxain¹te³nah¹lxi¹: 12“Tū¹ka³txai²na² a²ne³ki³sot3sxā³ wxā³tū³ka³txa² jū¹nxa² so¹lxi³ wa³ko³nain¹te¹ni²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ txa²nū³ka³txa² a²lan²ta² hāi¹nxe² wa³kon³kxi²nxa²si¹na¹te¹ni²tu³wi¹. Sa³txe¹txi³ wa³kon³kxi²si¹-nha²kxai³ wān³ya³lu²sa²si¹nha²kxai³ nxe³si¹na¹te¹ni²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ tū¹ka³txai²na² ki³ka³na³ka³na³kain²txi³ ũ³yho³hai¹nĩ¹nha²kxai³ txa²nū³ka³txi³nāu¹xai²na² ki³ka³-na³ka³na³kain²txi³ ũ³yho³hi²sa²si¹nĩ¹nha²kxai³ nxi¹nhē²li¹.” Nxū²nhai¹.

13Nxa²ha¹te¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² wān³txi³kxai³lu² a²nū²a² ka³na³ka³na³jah¹-la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Nxe³txi¹. Txa²ya³lxi¹lxi¹. Ko³nxe³tu³ kã²ũ¹nxa²hxā³nhē²li¹. ũ³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² i³hau³ko³ki³ten¹tu³wi¹. 14Nxe³ki³sa³kxai³ so¹-kxi²san¹ta³ki³ai²na² te³sxā³ ĩx3txu¹li¹. Na¹ta¹ ā³ne³ki³sot3sxā³ wxā³jah¹la² ki¹ain²txi³ ũ³hū¹ti³ten³sa³nhai¹. 15Txa²yen³kxai²na² a²ten³nha¹jau³su² o²la³kxi²na¹tu¹wi¹. ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ txa²yen³kxa² a³lxi²nxa³kxe³su² a²nū²a² ā³xa² hxi²nū¹nai¹na¹-ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ ha²ya³kxa² yo²kwain³txa²hē³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

16Jã¹nxa¹jau³su² ā³ne³ki³so³te²na² sa²kxai³lu² ne³ka³ta²xai³ha²kxai³ ne³ka³ta² ā³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² ā³ne³ki³sot3si¹ha²kxai³ nxain¹tu¹wi¹. Jã¹nxe³jut3su² a²nū²a² i³kaix1tai¹na¹te²nāu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³ha²kxai³ i²sxā³ so¹kxi²na¹te²nāu³xa² ka³lxa²ai¹nxa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³li¹. Jã¹-nxa¹jau³su² nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ain¹ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³to³jau³su²

17 Hā²wxān³txa³ Je³ru³sa³lē²thī³na² ka³la³xi²te³lhxā³ ain¹tāu³a² Je³-su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² a²to²se³te²nāu³xa² nūh¹lxi³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

18 —~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Je³ru³sa³lē²thī³na² ā³nxi³ki³tu¹wi¹. Nxe³ki³kxai²-nān²tu³ Txai²na² so¹sain¹sxā³ a²nū²a² wā³nxīn¹te² si³yxau³tū³ka³txi³nāu³xa² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txi³nāu³xa² nxe³te²nāu²xai²na² a²hxi²ka²sa²so¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹kxai²nān²tu³ ya³lu¹sain¹jau³su² i³yi¹li²sain¹-tu¹wi¹. 19 Nxe³ka³tu³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² sa²nū¹sain¹tu¹wi¹. Sa²nū¹sain¹sxā³ kō³nxe³ i³ka³lxi¹lū¹sai¹nha²kxai³ i³ta³lo³wait¹lsai¹nha²kxai³ nxe³te²kxa³kxa¹ hi³sa³ka³txa² ū³hxi²ki¹la³kxi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ ya³-lut¹lsai¹nha²kxai³ sa²nī³kxi²sain¹tu¹wi¹. Hā²wxān³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹, Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot³3sa²jah¹lo²na¹ha²kxai³lu¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

A²ha³ka³na² i³wā³txi³jau³su²

20 Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² Se³be³te²ah³la² a²sxe³xa³ka³lxi²na² sa²kxai³-lu² a²ki³lha³lxa²nāu³xa² Jo³āu²ah³lo²su² ha²kxai³ Ti³a²kah³lo²su² ha²kxai³ nxe³te²an²tu³ sa²so¹sxā³ Je³su²jah³la² ā³tī³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³tī³sxā³ Je³-su²jah³la² yen³nāu³a² ā³ka³ti³wxe³sxā³ i³ye³kxi²te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³tin¹ji¹xi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Wxāi²na² wxa²ha³lo²a² a²wa³kxēn³sin¹kxai²nān²tu³ txa²ki³lha³nāu³-xai²na² wxa²wi¹tāu³a² sa²we¹txi² wxa²wā³tāu³a² sa²we¹txi² nxe³si¹hain¹jau³su² i³hau³ko³tūh¹txai¹nhe³li¹. Ta¹ka³lxi²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²ki³lha³nāu³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yen³kxa² ten³ya³hin¹ju³ta² ā³ne³wxe³ya³hxa³lxi¹. A²nū²a² kō³nxe³-thin¹te²nāu³xa² khāuh³lxa³ti³sain¹tu¹wi¹. Te²ya¹nxe²nx²ti³ju³tai²nān²tu³ hxi²kan¹nx²ti³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²kan¹si¹na¹wi¹. Ya³ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxa²ha¹te¹ i³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Khāuh³lxa³txi³sain¹kxa²ya¹nxe² khāuh³lxa³txi¹nx²tain¹nūn³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹txa²wi¹tāu³a¹ sa²we¹txi²jut³3sa²ha²kxai³ txa²wā³tāu³a¹ sa²we¹txi²jut³3sa²ha²kxai³ nxe³kxi³nū³su² hxi²kan¹sa²nxa³nhai¹. Txa²wi³na² ha³lo²ai¹la¹wi¹. Nxe³sxā³ Txa²-wi³na² ā³ten³te²su² te²na² so¹lxi³ sa²we¹tain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² wā³kon³te²nāu³xa² hxi²ka²hxa³-sxā³ wā³kon³te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² a²lon³ti³tāu³su² te²a² i³ān³ta³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 25 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³su² a²sa³wi³ha³lxa² ā³yā³nū²kxi²si¹hain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³xa² wi¹lhin¹ wa³to²hi²nha¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²na² a²wa³kxēn³txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³-

nãu³xa² i³kãin²txi³nha²sxã³ nũ³kxũn³txi³ i³wa³kxẽn³txain¹to³te²jai¹ti²tu³wi¹.
 26 Nxe³yãn¹ta¹ te²yã¹nxe² kãi³ũ¹nyha¹lxi³txa³hẽ¹li¹. Wxa²yu³tai²na²
 i²li³te² i³nxai²nãn²tu³: “Hxi²kan¹te²sa¹i¹.” Nxe³jau³tu³ ten³yah³lxin¹kxai²-
 nãn²tu³ wxa²yu³ta² a²hãi¹nxe³ti³xa² ã³non²ta³kxi²txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
 27 Te²yã¹nxũn³sxã³: “Txai²na² a²si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxe³jau³tu³ ten³yah³-
 lxin¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a²wa³ka³li³lo³txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
 28 Jã¹nxa¹jau³su² Txai²na² sa²kxai³lu² wa³ka³li³lo³sa²si¹hain¹jau³nũ³su² wxã²-
 nxa³wi¹. Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³non²ta³kxi²te³lhã³ wxã³na¹wi¹.
 A²nũ²a²nãu³xai²na² a²kõ³nxe³ti³ kãi³sxã³ te²hxi²ki³lxain¹kxe³su² ã³wa²su¹te³-
 lhã³ ya³lu²na¹tu¹wi¹. Nxe³te³lhã³ wxã³na¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² ye³han³te²a² ha¹lin¹te²a² ye³we²txi²jau³su²

29 Nxa²ha¹te¹ ãh¹ã³nxai³ain¹tãu³a² Je³ri³ko²thi³na² a²li³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A³li³-
 ain¹tãu³a² a²nũ²a²nãu³xa² ka³lxa¹te²nãu³xa² i³hi²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 30 Nxe³tãu³a²
 in³txa² ye³han³te²a² ha¹li¹ tĩh³na² ne³kxun²nãu³a² ã³wxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-
 te³na¹ Je³su²jah³la² ã³wa²to²hi²jau³xa² ain³kxain¹te³na¹ i³kaix¹tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lãi³. Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³txa²-
 jah¹lo²si¹lxi¹. Wi¹lhin¹sxã³ thãi³ti³la² sa²hau³kot³sa²si¹nhẽ³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

31 Nxe³te²kxa³yan³tu³ti¹ a²nũ²a² ã³si³tẽ³la³kxain¹tũ³kã³txai²na² ã³ka²-
 nahx²si¹jau³su² i³kwa¹i²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³yãn¹ta¹ in³txi³nãu³xa²
 i³ka³na²ya³to³hxa³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lãi³. Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³-
 lot³txa²jah¹lo²si¹lxi¹. Wi¹lhin¹sxã³ thãi³ti³la² sa²hau³kot³sa²si¹nhẽ³li¹.
 Ain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².

32 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³kaix¹tain¹jau³xa² ain³kxi¹nxa²ha¹te¹ ã³-
 yit¹tũ²la² i³kaix¹iso¹ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³ju³ta³ kãi³ũh¹nx²ta¹ju³ta³la³ ten³nxa²lxin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

33 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lãi³. Ye³we²txi²sa³nhĩn¹ju³ta² ten³khaix¹sa²si¹-
 nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

34 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ãin²ta³kxi²sxã³ wxa²ye³waix³ta¹hxai²-
 hẽ¹la². Nxe³tãu³ wa³su³txi³ ye³we²txi²ta³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹
 ã³si³tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³lai²li² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³wih¹jau³su²

21 1 Nxa²ha¹te¹ ãh¹ã³nxai³lxi³tãu³a² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² yau³so³nain¹ta¹-
 hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ Bet³fa³je²thi³na² ã³yit¹txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³thi³nai²na² wã³la² o³li³ve²ra³ka³txa² u²lxa³ko³su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²-
 nxe³thi³na² ã³yika³tu³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² in³txa² ha¹li¹
 i³sa²si¹hã³ta¹hxai²hẽ¹la². 2 I³sa²si¹hã³te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²je³na² kãi²nxa³je³na² ã³wih¹ja¹hu¹li¹. Yxah³hin¹kxai²nãn²tu³
 a²kwẽn¹tai²na¹ ju³mẽn²ta² ka²va¹lhũ³te²a² a²hã³ka³na² sa²tai²kxã¹sxã³

ĩ²ya³hi¹nha²kxai³ a²wẽ³sa² ĩ²ya³hi¹nha²kxai³ yxa³hin¹tu¹wi¹. A²nxe³te²-na² sa²ta²la³kxi²sxã³ tẽ³sxã³ wã³li¹ja³hẽ¹li¹. ³Nxe³ya³hin¹tãu³a² a²nũ²a² ĩ²nx2ti³sxã³ ĩ³wã³txi¹nx2ti³kxai²nãn²tũ³ ĩ³ye³kxi²ja¹hẽ¹li¹. Nxe³ya³hin¹-te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² ten³na³li¹.” Yxa³hin¹jau³su² ha²kxai³ ju³mẽn²ta² ha¹lin¹te²a² ũ³sa²si¹hã³nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lu¹-tai²na² jau³xau³hxai²tẽx1ta² nxe²e³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe²e³te³nah¹lxi¹:

5 —~Si³ãu²thĩ³na² yxau³tũ³kã³txa² ĩ³hen³txi³txain¹yah³lxi³hẽ¹-li¹. Wxa²hxi²kan¹jah¹la² wxã³tu¹wi¹. Yxo²thãĩ³ti³la² wxã³ha²kxai³ ju³mẽn²ta² ã³ka³tih³yau³kxi²ha²kxai³ wxã³tu¹wi¹. Yen³kxa² ã³ka³-tih³wxe³nha²te² ka³yuh³xa² tẽ³sxã³ ã³ka³tih³yau³sxã³ wxã³tu¹wi¹. Sũ³na² wãn³txu¹txai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

6 Jã¹nxe³jut3su² a²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹te²na² ã³nxai³yah³nũ²la² Je³su²jah³la² e³-kxi²jau³xa² yã¹nxe³sxã³ ha³lo²a² ĩ³ha¹txi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁷Nxe³ha²kxai³ ju³mẽn²ta² a²hã³ka³na² a²wẽn³sa² nxe³sxã³ sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²wã¹la³ka³-lo³a² ã³ka³ti³hẽ¹tha²kxai³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³ a³ka³tih³wxe³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². ⁸Nxa²ha¹te¹ ne³ka³ta² ai³tũ³kã³txa² ka³lxa¹tũ³kã³txa² a²wã²la³ka³lo³khai³xa² tũ³na² Je³su²jah³la² ã³nxai³tũ³na² ũ³ha¹sxã³ ai³ai¹nha²kxai³, a²nũ²a² ã³xa² ka³-lxa¹tũ³kã³txa² he³la³nxã³nxa² sa²nãu²so¹sxã³ tũ³na² ũ³ha¹sxã³ ai³ai¹nha²kxai³, nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁹Nxa²ha¹te¹ a²ka³lxa¹tũ³kã³txa² a²ne³ka³ta²a² ai³ai¹nha²kxai³ a²ka³lxa¹tũ³kã³txa² a²si³yo³na² ai³ai¹nha²kxai³ nxe³ain¹sxã³ ĩ³kaix1tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩ³sa²nẽn¹kxi¹nxa²si¹na¹tu¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxa³-tãu³lo³txa²jah¹lo²si¹lxi¹. Ta³vi²yah³lu¹ta²na² txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lu¹ta²na² a²ne³tah²su² te²si¹lxi¹. A²nxe³jah¹lu¹ta² yã¹nxe² sa²hau³ko³tẽ³tu¹wi¹. Wxi²-kin³ti³ton³khaix1jah¹lai²la¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁰Nxa²ha¹te¹ nxe²xai³ain¹sxã³ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ã³wih¹hain¹tãu³a² thĩn¹nãn¹ta²nũ³kã³txa² on²ta³kxi²nyhain¹sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹jah¹lo²tan³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹¹Nxa²ha¹te¹ ã³si³tẽ³kxi²tũ³kã³txai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Jah¹lai²li² Je³su²jah³lai²la¹wi¹. Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²sa¹wi¹. Na³-sa³re²thĩ³na² Ka³li³le²a²ko³xan¹thĩ³na² yxau³xai³jah¹lo²su² na³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹hain¹jau³su²

¹²Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹hain¹nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³-kã³txa² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹sxã³ o²la³kxi² ũ³yho³hi²kĩ³ki³a² so¹kxi²nyhu¹sxã³ o²la³kxi² kwa³sxa³xa² ũ³yho³hi²sxã³ ũ³hũ¹te²a² o²la³kxi² nxe³ye²yah³lxi²ta¹hxai²-hẽ¹la². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³la² hi²sen³su² yen³kxa² ũ³yho³hi²nyhain¹te²na² ha³lo²a² sa²tã³kxai¹nha²kxai³ ũ³yho³hi²kĩ³ki³ai²na² a²me²sa²ka³lo³a² ũ³sa²tã³ha²-kxai³ kwa³sxa³xa² ũ³yho³hi²sxã³ ũ³hũ¹te²na² ã³wxe³ka³lo³ai²na² ũ³sa²tã³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ¹³Nxe³sxã³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wha²li¹txã³nxa² jau³xau³hxai²tẽx1ta² nxe³te³-nah¹lxi¹: “Txa²sxi²hai²na² sa²kxai³lu² ĩ³ye³kxi²sah¹lxin¹thĩ³nai²la¹wi¹.”

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ i³ã³lxi³to³nha²sxã³ yen³kxa² kã³kxi²-nyhu¹kxi³thĩn³su² i³ã³lxi³ton³yah³lxi¹nhẽ³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Hã²wxã³txa³ sxi²hẽ¹nãu³a² a²nũ²a² ye³han³te²su² te²a² a²ha³lxu²kxa² ai³te²su² te²a² ã³wih¹sxã³ ã³tĩ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ tũ¹ka³-txai²na² a²yo²ha³kxa¹ wi¹we²txi²ta³lun²ta¹hxai²hẽ¹la². 15 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² wã³nxĩn¹ta² si³yxau³kxa²te²nãu³xa² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nãu³xa² nxe³sxã³ nũ³kxũn³sxã³ kã³ũ¹hain¹ju³ta² i²kxai¹nha²kxai³ wẽ³-ha³lxai²na² ka³lxi¹sxã³ i³ye³lain¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Ta³vi²yah³lu¹tai²na² Ta²ha² Wxi²kin³ti³ton³khaix¹ljah¹lo²si¹lxi¹. Nxe³-jah¹lai²li² i³sa²nẽn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ain¹jau³su² ain³kxai¹nha²kxai³ kãin² yxai¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Yxaih¹ha²kxai³ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wẽ³ha³lxai²na² wãn³txa² toh³lxi³jau³su² ain³kxain¹nxã³ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jau³jau¹xai²na² ain³kxai¹na¹nhai¹. Nxe³na¹ha²kxai³ wãn³txa² ũ³-wha²li²txã³nxu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹: “A²nũ²a² wxi²ka¹nai¹nxa³te²na² a²yo²wãn³txa² wẽ³sa² a²su³su³yau³xa² i³te²na² a²yo²wãn³txa² nxe³sxã³ i³sa²nẽn¹kxi²nxain¹na³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

17 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² a³li³ain¹ka³tu³ Be³tãn²ya³thĩ³-na² ã³wih¹sxã³ sxa³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Fi²ko²ka³txa² nxã³kxi¹hxa³kxe³su² ya³lu²jau³su²

18 Nxa²ha¹te¹ a²ka³nxa³ha²ta³a² Be³tãn²ya³thĩ³na² a³li³ain¹nũ²la² Je³-ru³sa³lẽ²thĩ³na² wã³li²tãu³a² Je³su²jah³lo²kxai³ heh³ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Nxe³ka³tu³ ai³tãu³ãn²tu³ hi³sa³ka³txa² fi²ko³nxẽ³kxa² kax³ka³na³-ka³nat³sxã³ i²ta¹hxai²hẽ¹la². Yxau³son³tãu³ a²nxã³kxa² yũ²nxa³ki³su¹ a²-nxã³nxa² so¹lxi³ yũ³kxi³sã¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Fi²ko²nxã³ki³nũ³a² yũ¹ti³he¹nxa³lho³li¹. Nxe²e³te³na¹ a²kwẽn¹tai²na¹ a²nxe²kxai²na² i³ya³nat³Sã³ya³lu²ta¹hxai²hẽ¹la². 20 A²nxe³ju³kxai³lu² a²-sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i³wã³wã³txi³sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxet³sa²kxai³ fi²ko²nxẽ³kxa² a²kwẽn¹tai²na¹ i³ya³nat³Sxã³ ya²-lun¹jã¹nxẽn³ta²? Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Yxo²i²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ hai³txi³ i³wã³wã³nha²txi³ ti³hex¹lyah³lxan³kxai²nãn²tu³ fi²ko²nxẽ³kxa² kã³ũ¹-ha¹kxa² yã¹nxe² he³la³ko³la³ kã³yah³lxi³nũ³nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su² wã³la³ka³txa² i³ye³kxah³lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe³te³nah¹lxi¹: “Ã³ha²txu²-kxa² sai¹nha¹sẽ¹li¹. I³ye³na² kãin²je³na² ã³sa³nũ¹xi¹sẽ¹li¹.” Yxah³lxin¹jau³su² nxe³kxai²nãn²tu³ sa²yo²we¹nx2ti³tu¹wi¹. 22 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² i²li³ju³ta² i³wã³txi³sah¹lxin¹jau³su² yxo²i²sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³ ju³tain²txi³ sa²nũ¹-nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²hxi²kan¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a²nāu³-xa² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². I³yau¹ū³ain¹tj³kxai³lu² a²wā³nxīn¹te² si³yxa³tū³ka³txa² a²nū²a²nāu³xa² a²hxi²kan¹ta³nāu³xa² nxe³sxā³ i³tj³yain¹sxā³ i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹jah¹lo²ta³ i³sa²si¹hā³nxain¹thai¹li¹? Īh¹nxe² i³hxi²ka¹txa²hī³te²la¹-xā³? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Yau³ka³na³ka³nat3sxā³ yau³ā³lxi³jau³xa² i³wā³txi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wain³txi³ i³-wa²lū³xi²sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ i³hxi²kat1sa²jah¹la² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. 25 Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² tē³sxā³ i³ye³na² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹kxe³su² ih¹ti³xa² i³sa²si¹hā³jah¹lo²ta³te²la³hī³te²la¹xā³? Txa²wā¹sū³nu²khai³xai²la³ ta³nxa² a²nū²khai³xai²la³ ta³nxa² nxe² i³yau¹ū³jah¹lxi³sā²nhē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹-la². Nxa²ha¹te¹ wā²nxū¹e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~“Oh³nāu³a¹ i³sa²si¹hā³kxai²la¹wi¹.” Nxe²e³kxi²ki³kxai²nān²tu³ i³wa²lū³xi²nē³-lai¹nhī³te³nah¹lxi¹. “Nxe³kxi³sa²kxai³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²yah²lxan³thai¹li¹?” Nxe³nē³lain¹tu¹wi¹. 26 Yxān¹ta¹: “A²nū²khai³xa² i³sa²si¹hā³kxai²la¹wi¹.” Nxe³ki³kxai²nān²tu³ yuh³lxi³nē³na³li¹. A²nū²a²nāu³xai²na²: “Jo³āu² Ba³tis²jah³la² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su¹.” Nxain¹jau³su² ha²kxai³ su²lhā³kxi²nē³lain¹kxa²yan³txi³su² ki³nhai¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Kō³nxe³si¹nxa³nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³kxai²nān²tu³ i³sa²si¹hā³sa²jah¹la² i³yau¹ū³nx2ti³xa³lho³li¹.

28 Nxe³yān¹ta¹ i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. In³txai²na² a²ki³lha³-lxa² ha¹li¹ yū³nū²nhai¹. Nxe³ka³tu³ta¹ ye³kan¹jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Wē³sāi³. Hī¹na²su² txa²hai³sxa² wa³kon³txa²hē³li¹.” Nxū²nhai¹.

29 Nxe³ha²kxai³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: “Ha³yo¹. Ai³sxā³ wa³ko³na¹tu¹-wi¹.” Nxe³jau³su² nxe³ta¹ wa³ko³nxa³nū²nhai¹.

30 Ā³ta³lo³hē¹tāu³a² wē³sai²na² kái²nxa³jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Hai³sxa² ai³sxā³ wa³kon³txa²hē³li¹.” Jau³su² nxe³ta¹ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³-kxai³lu¹: “Ten³sa²nxa³nhai¹. Wa³kon³nxa³lho³li¹.” Nxū²nhai¹. Nxe³yān¹ta¹ ye³jen¹na² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ i³yā¹tha²kxai³ ai³sxā³ wa³kon³nū²nhai¹.

31 Jā¹nxe³ju³ta² ĩh¹jah¹lo²ta³ wī³na² wān³txa² a²ten³jau³su² sa²yxo²we¹jah¹lo²-su² hī³te²la¹xā³? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kāi²nxa³jah¹lo²su¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah¹lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wān³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nū²a² ū³yho³hi²ki³a² so¹kxi²nē³tū³ka³-txai²na² txu¹ha² kō³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²ta¹ka¹lxai²na² nxe³sxā³ kō³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³lain¹ju³ta² ā³na¹ha²kxai³ ā³nhxi²wxe³nu¹sain¹ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³wi¹hain¹ju³ta³nū³a² yū³tu¹wi¹. Nxe³to³ta¹

wxãi²nãu³ i³nxai²na² a²nũ²a²nãu³xai²na² a²hxi²kan¹te²nãu³ i³nxai²na² yxo²-
i²sah²lxan³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ã³wi¹yah³lxin¹ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹.
32Kxã³nxai³tã² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai¹tã² wxã³sxã³ wãn³txa² wain³tĩh³na² i³tih³-
nxe³nx2ti³tai¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ yxo²i²yah²lxan³nhẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ ko³nxe³ti³
kãi³sxã³ yxau²xai³ye²tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²wãn³txa² yxo²i²ain¹na²hẽ³li¹.
Hã²wxãn³txa³ ju¹tai²na² i²yah³lxin¹kxan²ti³ ko³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³yah³-
lxin¹ju³ta² i³ãin²ta³kxi²nyhah¹lxa³nha²kxai³ yxo²i²yah²lxan³nhẽ³li¹.

Hai³sxa² kwa²hau³ko³tũ³ka³txa² i³yau¹ũ³jau³su²

33Nxa²ha¹te¹ wãn³txa² yau³ã³xa² i³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. Hai³sxa² a²wa³kxẽn³-
yah³lo²su² nũ²nhai¹. A²hai³sxai²na² u²va²tẽ³kxa² i³whi¹i² a²yxo²ka³teh³nãu³xa²
txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ yxo²wxaih²na³kxa² ai³sxã³ txon³nũ²nhai¹. Nxe³nũ²la² yain³-
txa² ùh³wx¹so¹ka³txa² hau³kot3sxã³ we¹tũ²nhai¹. Sxi²ha² ki³khai¹nxe³thi³na²
ũ³txo²te²ka³kxa² a²nũ²a² ã³xa² wi¹wa³kon³kxi²si¹hain¹jau³su² ù³hũ¹hain¹nũ²nhai¹.
Hã²wxãn³txa³ ha³lo²a² u²lxan¹ko³xa² ã³nxai³nũ²nhai¹. 34Nxe³nũ²la² hã²wxãn³txa³
hai³sxai²na² wi¹wen¹nũ²la² wi¹nã³kxi²ti³wa³kxa² a²wa³kxẽn³yah³lai²na² sa²-
kxai³lu² hai³sxa² a²yo³ha² so¹kxi²si¹jau³su² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa²si¹hã³ain¹nũ²nhai¹.
35I³sa²si¹hã³te³na¹ wa³kon³kxain¹tũ³ka³txa² ko³nxe³thin³sxã³ kãi³ain¹nũ²nhai¹.
Sa²si¹hã³tũ³ka³txa² nũ³kxun³txi³ sa²so¹ka³tũ³ ka³na³ku² i³wai¹tha²kxai³ ka³na³-

(Mateus 21.33)

ku² i³su²lhã³ha²kxai³ ka³na³ku² txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ ã³na¹sã³ya²lu¹tha²kxai³
 nxain¹nũ²nhai¹. 36 ã³ta³lo³hẽ²tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa² ã³xa² nũ³ka³txa²ka³-
 lxa²ton³tũ³ka³txa² i³sa²si¹hã³nũ²nhai¹. Nxain¹ta¹ a²wi¹lhĩ¹nã¹tũ³ka³txan²tũ³
 te²ya¹nxe² khãu³lxa³txain¹nũ²nhai¹. 37 Hã²wxã³txa³ a²wa³kxẽ³yah³lai²na²
 ẽ¹nã¹jau³kxai³lu¹: “Txa²wẽ³sai²na² sa²nẽ¹nxain¹te³lxa²na³na¹.” Nxe³jau³su²
 wẽ³sai²li² i³sa²si¹hã³nũ²nhai¹. 38 Nxe³ta¹ hai³sxa² wa³kon³kxi²tũ³ka³txai²-
 na² sa²kxai³lu² wẽ³sai²na² wxã³ju³ta² i²ain¹nũ²la² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
 “Txa²wã¹wa³kxẽ³yah³la² ki³lha³lxa² wxã³na²wi¹. I³su²lhã³a³sah³lxi³wxi¹. Nxe³-
 ki³kxai²nã²tũ³ hai³sxa² so¹kxi²ki³tu¹wi¹.” Nxe³nyhain¹nũ²nhai¹.

39 Nxain¹ka³tũ³ wẽ³sai²li² sa²so¹nũ²la² hai³sxa² sa²li¹ha³lo²sa²tã³ka³tũ³
 i³su²lhã³ain¹nũ²nhai¹.

40 Jã¹nxe³jut³su² hai³sxa² wa³kxẽ³yah³lai²na² sa²kxai³lu² i³xi²tãu³a²
 ih¹nxe³kãi³ũ¹hĩ³te³ji¹wi¹? Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

41 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ko³nxe³thin¹khai¹xain¹te³sin²ta¹. Nxe³sxã³ ko³nxe³thin¹nain¹kxa²
 yo³ha² i³su²lhã³ain¹tu¹wi¹. Hã²wxã³txa³ a²nũ²a² ã³xa³nãu³xa² hai³sxa²
 wa³kon³kxi²si¹hain¹jau³su² i³kaix¹so¹ain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nã²tũ³ hai³sxa²
 yain³txa² wain³txi³ wxa²nhũ¹ain¹tu¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

42 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
 Nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txah³lxa³kxa³txa² a²nũ²a² sxi²ha² ton³te²nũ³ka³txai²na² o³nxã³jau³su²
 i³ye³kxain¹sxã³ so¹sxã³ ã³sxã³ ã³na¹ain¹ka³txa² kwẽ¹ta²na² ã³si³ka³la¹-
 tã³khai³xain¹ka³txa² hxi²kan¹khai¹nxe³ta³ka³txa²lxã²na³li¹. Nxe³ju³ta²na²
 Txa²wã¹sũ³na² kãi³ain¹na²hẽ³li¹. Nũ³kxũ³khai¹nxe³ju³txai²la¹wi¹.”
 Ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³xai²li² i²-
 yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. 43 Jã¹nxã¹jau³su² i³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txa² sa²yo²wet¹lsxã³ yxau²xai³kxe³su² en²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²-
 a² ã³xa² nũ³ka³txa² i³yau¹ũ³hain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sũ³na²
 wãn³txain²txi³ sa²yo²wet¹lsxã³ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. 44 Jã¹nxe³jut³su²
 txah³lxa³kxa³txai²li² kwa²sa²tã³yũ³to³kxai²nã²tũ³ kãin² ã³nĩ¹ton³tah³lxi³-
 hĩ³nx²na³li¹. Yxã¹ta¹ txah³lxa³kxa³txai²li² ã³hi³sã³nhe¹ta²lxi³kxai²nã²tũ³
 sa³txe¹ha²kxai³ ã³ya²lu¹txa²lxi³hĩ³nx²na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

45 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² wã³nxĩ¹ta² si³yxau³te²su² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na²
 fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³su² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na²
 wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xai²na² ain³kxain¹ka³tũ³ wi¹ko³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹-
 la². Sũ³na² wãn³txa² e²nain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³kwai²kxi²si¹hain¹jau³su²
 wi¹ko³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 46 A²nxe³jau³xan²tũ³ i³ã³na³ta³kxain¹sxã³:

—~Je³su²jah³la² hxi²ki³ki³tũ¹xã¹. Nyhain¹ta¹ a²nũ²a² ã³si³te³la³kxain¹-
 tũ³ka³txai²na² yuh³lxa³kxi²nyhain¹jau³su² ã³sxã³ wah³nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Je³su²jah³lo²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lai²la¹wi¹. Tũ¹-
 ka³txai²na² wãn³txa² nxe³ha²kxai³ yuh³lxi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² txu¹ha² so¹ha²kxai³ ka³li³ha² yai³nain¹jau³su²

22 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² āh¹ e³kxi²sxā³ i³yau¹ū³jau³xa²
i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

²i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² ha³lo²a² a²wa³kxēn³yah³la² yā¹nxe³hī³nx2na³li¹.
Ha³lo²a² yuh³xan³ko³xa² a²wa³kxēn³yah³lai²na² sa³kxai³lu² a²ki³lha³lxa² txu¹-
ha² so¹te³lhxā³ nxū²nhai¹. Nxe³ha²kxai³ yain³txa² kāin² yain³kxi²ki³ju³ta³nū³a²
i³hau³ko³tū²nhai¹. ³Nxe³te³na¹ a²nū²a² i³kaix1so¹si¹jau³su² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa²-
si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹ta¹ wxā³ju³ta² te³na¹nxa³jau³su² nxain¹nū²nhai¹.
⁴Āh¹lxi³sxā³ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: “Yain³te³lhxā³ i³kaix1so¹ai¹-
na¹tū³ka³txa² i³ye³kxi²txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: ‘Ka³yuh³xa²
sī³na² āu¹la³kxi²hxa³ta¹l¹. Po¹nai²na² ha³ne³txi²na¹te³na² i³su²lhxā³ yo³li³na¹li¹.
Yain³txa² a²yxo²ha³kxa¹ te³kxi²ta³lu²na¹li¹. Nxe³na¹ha²kxai³ ā³wxā³jah³lxi³hē¹li¹.”

⁵Nxe³ta¹ wet1txai¹nxa³nū²nhai¹. Hāi¹nxe³sxā³ a²wa³ka³li³yu³khai³xa² o²-
la³kxi²yah³lxi³nū²nhai¹. Ka³na³ku² hai³sxa² ai³lha²kxai³ ka³na³ku² yen³kxa²
so¹kxi²nyhain¹te³lhxā³ ai³lha²kxai³ nxe³yah³lxi³nū²nhai¹. ⁶Ka³na³kon¹te²-
na² sa³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa²na² hxi²ki³ha²kxai³ khāuh³lxa³ta¹nha²kxai³
su²lhā³ain¹nū²nhai¹. ⁷Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² wa³kxēn³yah³lai²na² sa³kxai³lu² i³an³-
ta³kxi²khai¹nxe³sxā³ a²ya³lxi³nāu³xa² nū³kxūn³txe²nāu³xa² i³sa²si¹hā³ain¹nū²nhai¹.
i³sa²si¹hā³ain¹nha²kxai³ a²nū²a² we¹ta¹nxa³te²nāu³xa² i³su²lhā³ain¹sān²nū²la² sxi²-
ta³ta² hi¹la³kxain¹nū²nhai¹. ⁸Hā²wxān³txa³ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:
“Txa²wē³sai²na² txu¹ha² so¹te³lhxā³ nx2na³li¹. Nxa¹ta¹ a²nū²a² i³kaix1so¹ai¹na¹tū³-
ka³txa² i³li³thin¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ en²txai¹na¹li¹. ⁹Nxai¹na¹ha²kxai³
tūh³na² kāin²tūh³na² ai³yah³lxin¹sxā³ a²nū²a² i²li³te²na² i³ha¹jah³lxin¹kxai²nān²tū³
wxā³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxi²txain¹yah³lxi³hē¹li¹.” A²wa³kxēn³yah³la² nxe³nū²nhai¹.

¹⁰Nxe³te²kxa³yan³tū³ a²sa³wi³ha³lxan²tū³ a³li³sxā³ ā³nxai³ain¹nū²la² a²nū²a²
wi¹lhin¹te²na² i³ha¹txi² kō³nxe³thin¹te²na² i³ha¹txi² nxai¹nha²kxai³ a²yxo²ha³kxa¹
ā³sa²so¹ain¹nū²nhai¹. Nxe³te²kxa³kxa¹ sxi²ha² i³ne³kxi³hain¹nū²nhai¹. ¹¹Nxa²-
ha¹te¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² wxā³ain¹tū³ka³txa² ten³sa²tā³nū²la²
in³txai²na² wā²la² wi¹ka³lo³a² so¹nyhain¹kxa² wā²la² en²kxe³su² i²nū²nhai¹.
¹²Nxe³ha²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Nxe³3sa²lxi¹. Īh¹nxe³3sxā³ wā²la² so¹-
nyhain¹kxa²ka³lo³a² ū³whih²kxi²nha²nxa³sxā³ ā³wi¹hin¹thi²li¹?” Nxū²nhai¹.
Nxe³ha²kxai³ in³txai²na² hxi²kan¹txi³ e³kxi²nxa³nū²nhai¹. ¹³Nxa²ha¹te¹ a²wa³-
kxēn³yah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxa²na² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
“Jah¹lai²na² so¹sxā³ sa²hxi²ta¹kxi² sa²yu³ta¹kxi² nxe³txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Yxah³-
lxin¹kxai²nān²tū³ ha³lo²a² ka³nxah³khai¹nxe³ju³ta² ha³lo²sa²tā³jah¹lxi³hē¹li¹.
Nxe³tāu³a² ye³khāuh³lxa³thin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kāin² nā³ni² kāin² wxi²ka³-
ta³ta³ti² nxe³ain¹tu¹wi¹.” A²wa³kxēn³yah³la² nxe³nū²nhai¹.

¹⁴Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² ka³lxa¹-
khai¹nxe² i³kaix1tain¹na³li¹. Nxe³kxan²ti³ ka³lxa²nxa³tū³ka³txa² so¹lxi³
i²so¹ain¹na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ũ³yho³hi³ki³ki³ai²na² ũ³hū¹ain¹ki³jau³su²

15 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³waix3tain¹nū²la²
he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la²:

—~KQ³nxe³te³si¹jau³su² Je³su²jah³la² wah³nxe² yxau²xai³ki³tu¹wi¹.
Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Nxe³ha²kxai³ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² a²sa³wi³-
ha³lxa² i³sa²si¹hā³i² E³ro³ti³ā²na² nū³ka³txa² i³sa²si¹hā³i² nxe³nyhain¹sā³
ā³tī³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² i³tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Wān³txa² ya²la³lyau³xa² e³jah¹-
lo²si¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wain³txi³ i³yau¹ū³hai¹nhxai¹nhē³li¹.
A²nū²a² i²li³te²a² ye³an³txa³nih¹kxan²ti³ hxi²kan¹khai¹nxe³kxan²ti³
wxāi²na² yuh³lxi³jah¹lo²sxā³lxi¹. 17 Nxi¹nha²kxai³ wān³txa² wain³jau³-
xan²tu³ i³yau¹ū³sah¹lxi³si¹nhē³li¹. Ro³ma²no² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹jah¹la²
Se²sa³jah¹lo²su² a²nū²a² ũ³yho³hi³ki³ki³ai²na² ũ³hū¹ain¹ki³ta³nxa² hāi¹-
nxā¹ta³nxa² ih¹nxe² wain³txi³ kāi³sin¹te³la¹ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² wān³txai²na² ta²ko¹ta²kon¹-
jau³xai²na² wi¹ko³nh²sxā³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wān³txa² ko³nxe³jau³xa² sa²yxō²sai¹sa²te³lhxā³
ten³nx2ti³ji¹wi¹? Wi¹lhin¹ki³lxo³tū³ka³txi³syah¹lxi¹lxi¹. 19 Ū³yho³hi³ki³ai²-
na² te³sxā³ ũ³hū¹sah¹lxi³hē¹li¹. Ī²ti³ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³
ū³yho³hi³ki³ai²na² ũ³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 20 Jā¹nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ye³na² ũ³wha²li¹lho¹ain¹kxe³su² te²a² ih¹nxe³te²a² a²ye³-
nhū³ji¹wi¹? Īh¹te²a² a²i³lxi³su² ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹:

—~Se²sa³jah¹la² a²yen³su² ha²kxai³ a²i³lxi³su² ha²kxai³ te²la¹wi¹. Ain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Se²sa³jah¹la² a²yen³kxi³khai³xa² ũ³hū¹yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹-
sū³na² a²yen³kxi³khai³xa² ũ³hū¹yah³lxi¹nha²kxai³ nxe²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.
Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

22 Jā¹nxe³jut3su² jau¹xai²na² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ i³o²nha²sxā³ ā³-
waix3txain¹sxā³ i³xain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ya³lu²te²su² te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³su²

23 Jā¹nxe³hī¹nai³kxai³lu² sa³tu³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xai²na²
ā³wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² ya³lu²-
kxai²nān²tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³a² yxo²i²ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
A²nxe²te²nāu³xa² ā³nhai¹tū³ka³txa² ā³tī³sxā³ i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

24 —~Je³su²jah³la² i³tih³nxe³ne³jah¹lāi³. Ī³yau¹ū³sa²si¹nhē³li¹. Moi³se²ah³lu¹-
tai²na² wān³txa² jau³xau³hxai²tēx1ta² Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³nhē³te³nah¹lxi¹:
“In³txi³su² ya³lu²kxi²kxai²nān²tu³ a²wē³ha³lxi³khai³xa² yū²nxa³kxe³su² ha²kxai³
a²lon³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²txu¹ha² so¹nyha¹ta¹ka³lxi³tā² so¹nyha¹txai²li¹,
a²lo³na² ya³lu²ā³jah¹la² ta²ha² wet1si¹jau³su¹.” Moi³se²ah³lu¹tai²na² ta¹hxai²-

ti³ai¹ti²tu³wi¹. 25 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹ha³tih³nāu³ai²na² a²lon³ti³tāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ yxau²xai¹lain¹na²hē³li¹. Nxe³te³na¹ ye³kan¹jah¹la² txu¹ha² so¹nha²hē¹li¹. Hā²wxān³txa³ ya³lu²na²hē³li¹. Ya³lu²ha²kxai³ a²lon³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²txu¹hai²na² so¹nh²na²hē³li¹. 26 Ye³jen¹nāu³a² ya³lu²nū³nha²kxai³ a²lo³na² ā³xa² txu¹ha² so¹nha²kxai³ ya³lu²kxi² a²lo³na² ā³xa² txu¹ha² so¹nha²kxai³ ya³lu²kxi² te²ka³kxa¹ a²lon³ti³tāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ ya²lun¹txi²hxan³kxain¹na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ hxi²kan¹txi³ wē³sa² we¹txi²nyhai¹nxa³hē³li¹. 27 Hā²wxān³txa³ txu¹hai²li² ya³lu²nūn³na²hē³la². 28 Jā¹nxe³ha²kxai³ yan¹nāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tāu³a¹ ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ih¹te²la³ta³ in³txa² a²wē³sāi¹lxo³-khai³lxa³te³ji¹wi¹, a²yo²ha³kxa¹ so¹xai³ai¹nha²kxai³lu²? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²yxah³lxi¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³to³yah²lxa³nha²-kxai³ Sū³na² wā³nxīn¹ju³ta³la³ ā³ne³to³yah²lxa³nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxi¹. 30 Yan¹nāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tāu³a¹ txu¹ha² so¹nhyu¹ki³ju³ta³-nū³a² yū²nxa³lho³li¹. Oh³xan¹ta² nū³ka³txa² yāx1ki³tu¹wi¹. 31 Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxū¹txai²na² sa²kxai³lu² ka³ten³su² i³-sa²yxau³xi²ki³kxe³nū³su² i³yau¹ū¹nx2ti³ta²lu¹wi¹. 32 Nxe³tāu³u¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹, “Txa²na² A³bra³āu²ah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²-kxai³ I³sa²kah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ Ja³ko²ah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ hī¹na¹ nxe³te²sa¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ ha¹li¹ ka³na³ki¹ jah¹lo²nāu³xai²na² ka³ten³su² yxau³-ain¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³su² na³li¹. Kxā³nāu³u¹ta²kxai³ ya³lu²ain¹kxa²ha³ta³nxān²tu³ hī¹na² ka³ten³-sain¹na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

33 Nxa²ha¹te¹ jau³jau¹xai²na² a²nū²a²nāu³xai²na² ain³kxain¹tāu³a² o²lain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹tai²na² wa³to²hi² wxi²kan¹jau³su²

34 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² sa³tu³se²a² nū³ka³txa² i³wā³txain¹ju³ta² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ ā³nū¹nain¹ta¹hxai²hē¹la². 35 Ā³-nū¹nain¹sxā³ ka³na³ka³na³te²na² ha³teh³nxā³nxā² a³la³kxi²khai¹jah¹la² i³ye³ta³lai³na³kxi²si¹jau³su² i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

36 —~Ī³tih³nxe³nē³jah¹lāi³. Ha³teh³nxā³nxā² Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹-tai²na² ih¹jau¹la³ta³ ā³wa²to²hi² wxi²kan¹jau³la²hī³te²la¹xā³?

37 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~“Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² a³lxi²txai¹nhe³li¹. Wxa²ē¹nāu³ai²na² whāi²na¹ a³lxi²txai¹nhe³li¹. Txa²wā¹sū³-na² wān³txa² yxo²kwai³nha²kxai³ wi¹lain³kxi¹nha²kxai³ nxe³txai¹nhe³li¹.” 38 Nxe³jau³jau¹xu¹tai²na² ā³wa²to²hi² wxi²kan¹jau³la²te²la¹wi¹. 39 Ā³ta³lo³-hē¹jau³xai²na²sa¹: “Wxa²wā³kxa²yau³nūh¹nxa²te²a² a³lxi²nha²kxa² yā¹nxe² a³lxi¹tai¹nhe³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 40 A²nxe³jau³xu¹txai²na² Txa²wā¹-sū³na² wān³txu¹tai²na² si³tah³lxi³yxau³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹-
la² A²wi³nu¹ta¹na² i³yau¹ū³nhē³jau³su²

41 Jā¹nxe³tāu³ai²kxai³lu² fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³ain¹-
tāu³a² Je³su²jah³lai²na² a²yo²wān³txa² nxe³te³nah¹li¹:

42—~Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3jah¹lo²su² ih¹te²la³
tah²su²hī³te²la¹xā³? Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹li¹:

—~Ta³vi²yah³la² a²ne³ta²sin²ta¹. Ta¹hxai²hē¹la².

43 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kxā³nhxi¹nu¹ta¹na² Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² sa²kxai³lu² Sū³na²
Yāu³ka³jxah¹la² ā³si²tē³kxi²ha²kxai³ a²hxi²kan¹ti³lho³kxe³su² i³ye³ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³te³nah¹li¹:

44 “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² a²yo²wān³txi³kxai³lu² Txa²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

‘Txa²wi¹nē³tāu³a¹ ā³wxe³txu¹li¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ wxa²ko¹ko¹xa²
a²yo²ha³kxai¹ wxa²yū³hē³nāu³a² wa³ka³ti³lot3sxā³ ah³si¹hai¹na¹-
tu¹wi¹.’ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ta¹hxai²hē¹li¹.”

Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² ta¹hxai²hē¹li¹. 45 Jā¹nxe³jau³su² Ta³vi²yah³lu¹ta¹na²
a²yo²wān³txa² a²hxi²kan¹jah¹lo²si¹ke³la³te²kxai³ ih¹nxe³sxā³ a²ta²-
lhot3hī³te²la¹xā³? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

46 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²na² hxi²kan¹ti³ i³wa²lū³xain¹ta¹hxai²nxa³-
hē¹la². Nxe³sxā³ nxe³hī¹nān¹te²tu³ āh¹i³wā³tain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

A²nū²a² ū³wha²li¹txā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txai²-
na² fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² i³yau¹ū³nhē³jau³su²

23 1 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² āh¹e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² nū³-
ka³txa² ain³kxi² a²sa³wi³ha³lxa² ain³kxi² nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

2 Nxain¹te³nah¹li¹:

—~A²nū²a² ū³wha²li¹txā³nxu¹txai²na² a²hoh³lxi³su² nū³ka³txai²na² fa³ri³se²a²
nū³ka³txai²na² nxe³sxā³ Mo³se²ah³lu¹ta¹na² wān³txa² hxi²kan¹sxā³ i³yau¹ū³-
ti³hit1tain¹te²ju²hē³li¹. 3 Nxa¹nha²kxai³ i³ye³kxi¹nx2tain¹jau³xai²na² whā²na¹
sa²yo²we¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ kái³ain¹kxa²yā¹nxe² kái³yah³lxi³txa³hē¹li¹.
A²nxe³tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² yau³xā³lxi² i³ye³i² yau³ā³lxi² kái³i² nxain¹te²-
ju²hē³li¹. 4 Te²yā¹nxe³sxā³ wān³txa² sa²te²jau³xa² sa²yo²wet1sxā³ kái³si¹jau³su²
a²nū²a² ā³xa² kwa³na³ain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ jau¹xain²txi³ sa²yo²we¹nhai¹nxa³wi¹.
Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² sa²te²kxa² a³ta³lo³hē¹so¹si¹hain¹-
na³li¹. Yxān¹ta¹ yen³kxain²txi³ a²hxi²ka³ wē³sa³ka³kxan²ti³ ū³hxi²nū¹nai¹nxa³wi¹.

5 Nxe²nxa³kxa²yū³su² a²nū²a² e³la² i²kxain¹kxi³nū³su² o²la³kxain¹te²ju²hē³li¹.
Sū³na² ha³teh³nxā³nxa² tē³sxā³ a²yen³nāu³a² ū³ye³hē¹nha² a²nxū²ka² ā³nxū²-
ki³hē¹nha² nxain¹te²ju²hē³li¹. Sū³na² a³lxi²ye²ain¹kxe³su² Sū³na² i³ye³kxi²te³lhxā³
tāu³a¹ a²wā²la³ka³lo³khai³xai²na² tūh³na² a³lu²tūh³nu² ū³kū²txi² ai³ain¹te²ju²hē³li¹.
A²nxe³tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² tūh¹na² a²lu²txi³ wa³to²hi²ye²te²ju²hē³li¹. 6 A²nū²a²

ã³nũ²kxi²sxã³ yain³kxi²nyhai¹nhxai²na²hẽ³ nxe³tãu³a² ã³wxe³ju³ta² sa²nẽn¹-
kxi²khaix¹lxnxe³te²a² ã³wxe³ka³lo³a² yxo²kwai³nai¹nha²kxai³ Ju³te²a² nũ³ka³txa²
ã³nũ²kxi²thi³na² te²yã¹nxe³sxã³ ã³wxe³ka³lo³a² sa²nẽn³nha²khaix¹lxnxe³te²a²
ã³wxe³ka³lo³a² yxo²kwai³nain¹te²ju²hẽ³li¹. 7 Sxi²je³na² ã³nxai³ain¹kxai²nãn²-
tũ³ sa²nẽn¹kxi²sxã³ i³kaix¹tain¹te²ju²hẽ³li¹. A²nũ²a² ã³xai²na² i³kaix¹te³nah¹lxl¹:
“Wxãi²li² txa²hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxl¹.” Nxe³jau³su² yxo²kwai³no³tain¹te²ju²hẽ³li¹.
8 Nxe³yãn¹ta¹ wxãi²nãn²ta³: “Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³.” Nxe²i³ye³kxi¹nx2tain¹jau³su²
yxo²kwain³yah³lxl³txa³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² so¹lxl³ A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³jah¹lai²-
la¹wi¹. Wxãi²nãn²ta³ a²lon³ti³tãu³su² nyhah¹lxl¹lxl¹. 9 Te²yã¹nxe³sxã³ wxãi²nãn²ta³:
“Txa²wi³na² Si³yxau³jah¹lãi³.” A²nũ²a² yuh³xan¹te²na² nxe² i³lxl²yah³lxl³txa³hẽ¹li¹.
Wxa²wi³na² Si³yxau³kah³la² ka³na³ka³na³tã³li¹, Oh³nãn¹jah¹lo²su¹. 10 Te²yã¹nxũn³-
sxã³ wxãi²nãn²ta³: “Txa²wa³kxên³ta³ si³yxau³kxah¹lãi³.” Nxe²e³ah³lxl³txa³hẽ¹li¹.
Txa²na² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²na²xai²na² so¹lxl³
Wxa²wa³kxên³ta² Si³yxau³kah³lo²sa¹wi¹. 11 Nxe³yãn¹ta¹: “Txa²nũ³ka³txa² ã³wa²to²-
hi² hxi²kan¹to³na¹kxi³nũ³su² ten³sa³nha¹.” Yxah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ wxa²yu³txai²na²
yu³hên³nãu³a² hxi²nũ¹txain¹yah³lxl³hẽ¹li¹. 12 Wxãi²nãn²ta³ i²li²te² i³nxãn²ta³ wi¹le³-
kxi¹nx2tain¹ju³ta³nũ³a² ten³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ yu³hên³yxau³nha¹jah³lxl³hẽ¹li¹.
Te²yã¹nxe³sxã³ yu³hên³yxau³nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³ hxi²kan¹txi³lo²txa²lxl³tu¹wi¹.

A²nũ²a² wi¹lhin¹ki³lxo³ju³ta² i³yau¹ũ³nhẽ³jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹ i³wha²li¹tãxã³nxũ¹ta²na² a²hoh³lxl³su² tũ³ka³txi³su² te² i³nxa²
fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³su² te²i³nxa² wi¹lhin¹ki³lxo³yah³lxl³lxl¹. Yxãn¹ta¹ kō³-
nxe³ton³khai¹yah³lxin¹tu¹wi¹. A²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² nũ³ka³txi³lxon³ju³ta²
te³nain¹kxai²nãn²tũ³ ã³na¹ain¹yah³lxl³nhẽ³li¹. Nxe³sxã³ Txa²wãn³txa² en²-
yah³lxl¹nha²kxai³ a²nũ²ai¹na² Txa²wãn³txa² sa²yxo²we¹te³lhxã³ te²su² te²na²
ã³na¹yah³lxl¹nha²kxai³ nxe³yah³lxl³nhẽ³li¹. 14 Wi¹lhin¹ki³lxo³yah³lxl³lxl¹. Yxãn¹-
ta¹ kō³nxe³ton³khaix¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Txu¹ta³ka³lxa² wha³te³son³ta¹ka³lxai²na²
sxi²ha² kãi³so¹ah³lxl³nhẽ³li¹. Hã²wxãn³txa³ i³yan³txa³kxi²ki³lxot3si¹yhah³-
lxin¹jau³su² wãn³txa² ka³lxa²khai¹nxe³jau³xa² Sũ³na² i³ye³kxi²yah³lxin¹tu¹wi¹.
Nxe³yah³lxl¹nha²kxai³ a²hxi²ki³la³ yah³lxin¹ju³ta² ã²la² kãi²non³tu¹wi¹.

15 Wi¹lhin¹ki³lxo³yah³lxl³lxl¹. Yxãn¹ta¹ kō³nxe³ton³khaix¹yah³lxin¹tu¹-
wi¹. Yuh³xan¹ta² ha³lo²a² ai³lha²thet3jah³lxl³lxl¹, a²nũ²a² ka³na³ka³nat3sxã³
ã³si³te³kxi¹nx2ti³si¹jau³su¹. ã³si³te³kxi¹nx2ti³kxai²nãn²tũ³ kō³nxe³ti³ kãi³-
yah³lxin¹kxa² kãi³ wa³to²hi²si¹hain¹yah³lxl³nhẽ³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
wxãi²yãx¹lxnxe³sxã³ ha³nxe²a² i³je³na² ã³na¹sa²tẽ³ain¹ju³ta³nũ³a² yũ³tu¹wi¹.

16 A²nũ²a² ye³han³te²nãu³xa² ne³ka³ta²te²na² so¹te²na² yã¹yah³lxl³lxl¹. Yxãn¹ta¹
wxa²e¹nãu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yã¹yah³-
lxl³nũ³ni¹lxl¹. Nxe³sxã³ ki³han³jau³su² i³ye³yah³lxin¹te³nah¹lxl¹: “Wãn³txi³su²
e³a¹wi¹. Sũ³na² sxi²ha² ã³ye³yxo²nũ¹sa²na³li¹’ Nxe³jau³xai²na² a²nũ²a² nxe²e³-
kxai²nãn²tũ³ we¹ta³lun²nxa³kxan²ti³ kō³nxe³ju³ta² yũ³hĩ³nx2nxa³wi¹. Yxãn¹ta¹:
‘Wãn³txi³su² e³a¹wi¹. Sũ³na² sxi²ha² ou²ro²ka³lo³a² a³lxl²khai¹nxe³ka³lo³a²
ã³ye³yxo²nũ¹sa²na³li¹’ Nxe³jau³xai²na² e³kxai²nãn²tũ³ a²wãn³txi³khai³xa² kãi³-

ũh¹kxe³su² o²la³kxi¹sẽ¹li¹.” A²nxe³jau³xai²na² e³yah³lxi¹lxi¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³ ko³nxe³ton³khai¹yah³lxi¹lxi¹. 17 Ā³ne³to³ti³he¹yxah³lxa³lxi¹. Wxa²ẽ¹nãu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Ou²ro²ka³lo³a² a³lxi²na³li¹. Yxã¹ta¹ sxi²hai²na² ũ³ha³la³hẽ¹nha²thi³na² a²la² a³lxi²khai¹te²ju²-hẽ³li¹. Jã¹nxe³sxã³ sxi²hai²na² sa²kxai³lu² ou²ro²ka³lo³a² a³nha³la³hẽ¹nha²kxa² i³wxi²kin³ti³ton³si¹te²ju²hẽ³li¹. 18 Te²yã¹nxe³sxã³ ah¹jau³xa² yã¹jau³xa² e³yah³lxin¹-te³nah¹lxi¹: “Wã³txi³su² e³a¹wi¹. Txah³lxa³kxai²na² Sũ³na² ũ³yhen³kxi²ye²ka³txa² a³ye³yo²nũ¹sa²na³li¹. Sũ³na² i³ki³ha³kxi²ye²nxa³kxi³sã¹. Nxe³jau³xai²na² a²nũ²a² nxe² e³kxai²nãn²tu³ we¹ta¹lun²nxa³kxan²ti³ ko³nxe³ju³ta² yũ³hĩ³nx2nxa³-wi¹. Yxã¹ta¹ yen³kxa² txah³lxa³kxa² ũ³nhe³wxe³jah¹lai²na² wã³txi³kxai³lu¹: ‘Sũ³na² ũ³hũ¹kxi³nũ³su² a³ye³yo²nũ¹sa²na³li¹, Sũ³na² i³ki³ha³kxi²ye²nxa³-kxi³sã¹. Nxe³jau³su² nxe² e³kxai²nãn²tu³ wã³txi³khai³xa² kãi³ũh¹kxe³su² o²la³kxi²txai²lxi¹.” Nxe³jau³xai²na² e³yah³lxi¹lxi¹. 19 Wxa²ẽ¹nãu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Ĩ¹ju³ta³la³ wxi²kin³ti³ton³-sa³wa³to²hi²hĩ³te¹la¹xã³? Txah³lxa³kxi³su² Sũ³na² ũ³yho²hi²si¹ka³txai²la³ ta³nxa² yen³kxi³khai³xa² ũ³hũ¹ke³kxi³nũ³ai²la³ ta³nxa², Ĩ¹ta²yen³kxa² kãn²wa³to²hi²te²-la¹xã³? 20 Ā³ye³yo²nũ¹ki³kxai²nãn²tu³ txah³lxa³kxa² a³ye³yo²nũ¹ki³i² yen³kxa² ũh¹wxe³kxi²ki³kxa² a³ye³yo²nũ¹ki³i² te²a² whã¹nah¹lxi³hĩ³ki³tã³li¹. 21 Te²yã¹-nxe³sxã³ Sũ³na² sxi²ha² a³ye³yo²nũ¹si¹ki³jau³su² e³kxi²ki³kxai²nãn²tu³ Sũ³na² sxi²ha² a³ye³yo²nũ¹ki³sa²kxai³ thi¹na² yxau²xai³jah¹la² a³ye³yo²nũ¹ki³sa²kxai³ nxe³hĩ³ki³tã³li¹. 22 Te²yã¹nxũn³sxã³ oh³nãn¹ko³xa² a³ye³yo²nũ¹si¹ki³jau³su² e³-kxi²ki³kxai²nãn²tu³ Sũ³na² a³wxe³ka³lo³a² a³ye³yo²nũ¹ki³sa²kxai³ a³wxe³ka³lo³a² wa³kxẽn³yah³la² a³ye³yo²nũ¹ki³sa²kxai³ nxe³hĩ³ki³tã³li¹.

23 Ū³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txi³su² te²i³nxai²na² fa³ri³-se²a² nũ³ka³txi³su² te² i³nxai²na² nxe³sxã³ wi¹lhin¹ki³lxo³yhah¹lxi¹lxi¹. Yxã¹ta¹ ko³nxe³ton³khai¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Yen³kxa² jũ¹nxe³te²su² te²a² yain³kxi²ki³ki³a² or³ta³lã²ki³su² ta³nxa² ẽ²n²tro³ki³su² ta³nxa² ko³mĩn²yo³ki³su² ta³nxa² yũ³yah³-lxin¹kxa² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ yũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ki³ka³na³ka³nat3sxã³ Sũ³na² ũ³hũ¹yah³lxi³hĩ³nxalxi¹. Yxã¹ta¹ ha³te³nxã³-nxu¹ta¹na² i³yau¹ũ³nhẽ³jau³su² ya²la³lo³khai¹su² wain³txi³ kãi³ũh¹kxe³su² ta³nxa² a²nũ²a² a³xai²na² wi¹lhin¹sxã³ thãi³ti³la² sa²hau³ko³tũh¹kxe³su² ta³nxa² e³la² kãi³ũh¹kxe³su² ta³nxa² nxe³ju³ta¹na² yxo²ha³kxa¹ sa²yo²a³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ju³ta¹na² a²wi¹lhi¹nãn¹te²a² yxo²ha³kxa¹ kãi³yah³lxin¹ju³ta² wain³na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ ne³ki³san¹te²a² sa²yo²a³yah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. 24 Wxa²-ẽ¹nãu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Khũn³sa¹txa² i³yo¹lah³lxin¹kxai²nãn²tu³ i³yxte²ta²yxãi²nxa²lxi³hĩ³nx2na³li¹. Yxã¹ta¹ Ka³me²lai²na² ka³yxuh³xa² kãn²te²na² wa³nũt1sxã³ i³yo¹lhxat3jah³lxi³-hĩ³nxalxi¹. Nxe³ju³ta² yã¹nxe² ki³han³sxã³ e³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Kãi³ki³ju³ta² jũ¹nxe² so¹lxi³ ko³nxe³thin¹kxai²nãn²tu³ wi¹na³li¹. Yxã¹ta¹ ko³nxe³thin¹khai¹-nxe³kxai²nãn²tu³ wi¹ti³he¹nxa³wi¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² wai³nxa³wi¹.

25 Jã¹nxe³jut3su² wi¹lhin¹ki³lxo³yhah¹lxi¹lxi¹. Yxã¹ta¹ ko³nxe³ton³-khai¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Ka³ne²kxẽn³su² ta³nxa² pra²ta²ka³lo³su² ta³nxa²

a²tai²na¹ wxa²hi³lxi³sxã³ wxa²hxan³kxa²jah³lxi³hî³nxa¹lxi¹. Yxã¹ta¹ Wxa²ê¹-nãu³ai²na² a²nũ²a² yen³kxa² kãî³kxi²nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² yũ³ha²kxai³ yen³kxa² kãin²ka³tã³yah³lxin¹ju³ta² yũ³ha²kxai³ yen³kxa² kãin² yxo²kwain³yah³lxin¹-ju³ta² yũ³ha²kxai³ nxe³kxa²yã¹xah³lxi¹lxi¹. 26 Fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³su² te² i³nxai²na² wxa²ê¹nãu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. A²wi¹lhi¹na² txa²nũ² ka³ne²kẽ³nai²na² pra²ta²ka³lo³ai²na² a²ê¹-nãu³ai²na² wxa²hi³lxi³sã²nĩn¹ka³tũ³ a²txai²na¹ a³nhxan³ka²ti³nũ³nhĩ³nx2na³li¹.

27 Jã¹nxe³jut3su² ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txi³su² te² i³nxai²na² fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³su² te² i³nxai²na² nxe³sxã³ wxa²ê¹nãu³ai²-na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Yxã¹ta¹ kō³nxe³ton³khaix1yah³lxi¹lxi¹. A²nũ²a² ya³lu²te²na² sa²nĩ³kxi²ki³tẽ³na² yãx1yah³-lxi¹lxi¹. Nxe³sxã³ a²txai²na¹ tĩn²ta²yau³xa² hãn³jau³xa² tẽ³sxã³ ũ³to¹la³kxi²sxã³ i³hãn³ne³ki³te²ju³hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ a²ê¹nãu³ai²na² ya³lu²te²a² a²su³ai²na² so¹lxi³ ka³lun³ju³tai²na² so¹lxi³ yũ³te²ju³hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³yah³lxi¹lxi¹. 28 A²nũ²a² ã³xai²nãn²tũ³ i²nx2tain¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lhin¹ye²yah³lxi¹lxi¹. Yxã¹ta¹ wxa²ê¹-nãu³ai²na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹ki³lxo³ju³ta² so¹lxi³ yũ³nyhah¹lxi¹nha²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² sa²yo²ã³yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ yũ³nyhah¹lxi¹nha²kxai³ nxe³te²ju³hẽ³li¹.

A²nũ²a² wi¹lhin¹ki³lxo³tũ³ka³txa² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

29 Jã¹nxe³jut3su² ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txi³su² te² i³nxai²na² fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³su² te² i³nxai²na² nxe³sxã³ wi¹lhin¹ki³-lxo³yah³lxi¹lxi¹. Yxã¹ta¹ kō³nxe³ton³khaix1yah³lxi¹lxi¹. Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na² kwã³kxẽ¹na² ũ³txon³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³sxã³ a²nũ²a² wi¹lhin¹te²u¹tai²na² a²kwã³kxẽ¹na² ũh³yo²tĩ¹kxi²ka³txa² wi¹-wha²li¹la³kxi²yah³lxi¹lxi¹. Nxe³sxã³ i³ye³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

30 “Txa²wĩ³na²nãu³xu¹tai²na² yxau²xai³lai¹nhĩ¹naĩ³tã² hin¹sĩ¹na¹ke³la³te²kxai³ hai³txi³ Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³te²nãu³xu¹tai²na² a²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxan³-sxã³ i³ya²lu¹tain¹sĩ¹nxa³wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² nxe³yah³lxi¹lxi¹. 31 Nxe³ha²kxai³ wxa²wãn³txi³khai³xa² hxi²ki³la³nx2ti³na³li¹. Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nũ³-ka³txu¹tai²na² i³su¹lhã³te³nu¹tai²na² wẽ³ha³lxi³yah³lxi³te²si¹lxi¹. Te²yã¹nxe² kãî³yah³lxi³nũ³ni¹lxi¹. 32 Nxain¹kxa²yã¹nxe² kãî³yah³lxin¹ju³ta² ta³lun²yah³-lxin¹ju³ta² hxi²ki³lon³yah³lxin¹ju³tai²lẽ¹. 33 Txih³xa² ha³nxe³lxi³te²ju³hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ wxãî²na² ha³nxe³lxi³yah³lxi³nũ³ni¹lxi¹. Nxe³yah³lxi¹-nha²kxai³ ha³nxe²a² i³sa²tẽ³ju³ta³nũ³a² hxi²kan¹txi³ ih³saun³yah³lxan³tho³li¹. 34 Nxe³ha²kxai³lũ¹ Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txa² i³sa²si¹hã³i² a²nũ²a² a³la³kxi²khaix1te²na² i³sa²si¹hã³i² ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² a²hoh³lxi³su² te²na² i³sa²si¹hã³i² nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nãn²tũ³ a²ha³tih³xa² i³su²lhã³i² a²ha³tih³-xa² hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki³la³kxi² a²ha³tih³xa² Ju³te²a² nũ³ka³txa² a³nũ²kxi²thĩ³na² ã³wih¹so¹sãn²sxã³ i³wai¹txi² a²ha³tih³xa² khãuh³lxa³txi³sa²thet3ti² nxain¹yah³-lxin¹tu¹wi¹. 35 Nxe³ta³lun²yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ hxi²ki³la³khaix1yah³lxin¹tu¹wi¹. A²nũ²a² wi¹lhin¹te²nãu³xa² sun²tã¹ain¹te²nãu³xa² whãî²na¹ A³be²lah³lu¹tai²na² wi¹lhin¹khaix1jah¹lu¹tai²na² su²lhã³ai¹nhĩ¹nãn¹te²tu³ Sa³ka³ri²ah³lu¹tai²na² Ba³-

ra³ki²ah³lu²tai²na² tah²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² sxi²hē¹na² su²lhā³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Jā¹nxe³te²nāu³xu¹tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ hxi²-ki³la³yah³lxin¹tu¹wi¹. 36Wān³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Hī¹na² hin¹yah³lxin¹te² i³nxai²na² kō³nxe³ti³ kǎi³ain¹kxa² yo³ha² khāuh³lxa³ti³nx2ti³nūn³tu¹wi¹.

Je³su²jah³lo²kxai³ Je³ru³sa³lē²thi³na² a³lxi²jau³su²

37Nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lē²thi³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxai²na² Sũ³-na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txa² su²lhā³ain¹yah³lxi³to³hi¹nha²kxai³ wxā³nū¹nx2tain¹tū³ka³txai²na² wha³tin³kxain¹yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³sxā³ kō³nxe³-ton³khaix¹yah³lxi¹lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ ka³la³ka³la² a²hā³ka³nai²na² wē³ha³lxa² a²nxe³ki³yu³hē³nāu³a² wā²nut¹te²ju²hē³li¹. Jāx¹te²hū³nxai¹tū¹xā¹. Wxa²wē³ha³-lxa² nxe³nx2ti³to³ha¹tai²ti²tu³wi¹. Ye³ka³lxa¹txi³nx2ti³to³ha¹tai²ti²tu³wi¹. Yxā¹ta¹ten³yah²lxan³tai²ti²tu³wi¹. 38Nxe³ha²kxai³ nxe³hī¹nān¹te²tū³ wxa²sxi²ha² a²nū²a²yū³ai¹nx2tho³li¹. 39Ya²la³tū³ wān³txan²tū³ i³ye³a¹wi¹. Hī¹nān¹te²tū³ i²sah²lxan³-tho³li¹. Kxān³nāu³a² wxa²wān³txi³nū³su² i³ye³kxah²lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²ai²na² Txa²wā¹sũ³na² sa²si¹hā³hē³jah¹la² wi¹lhin¹jah¹lo²su²na³li¹.” Yah³lxin¹jau³nū³su² yxah³lxi³sa²nūn¹ka³tū³ hā²wxān³txa³ i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Sũ³na² sxi²ha² wxa²nai¹ain¹ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

24 1Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² e³ta³lun²nū²la² Txa²wā¹sũ³na² sxi²-ha² a³li³ta¹hxai²hē¹la². A³li³tāu³a² a²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² wi¹txo³nain¹ju³tai³tā² wā²nā³ū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 2Nxe³nxa²ha¹-te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²hai²na² txah³lxa³kxa² wi¹lhau³kot3je¹nxain¹nūn²tai¹. Yxā¹ta¹kxān³nāu³a² txah³lxa³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ wxa²nai¹ain¹tu¹wi¹. Ya²la³tū³hai³txi³ ka³tha¹li¹ ā³ne³hē²kxi²ka³txa² yū²nx3tho³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Ha³lo²a² kō³nxe³ton³ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³nhē³jau³su²

3Hā²wxān³txa³ o³li³ve²ra³ka³txa² ka³la³sxā³ ā³wxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxa² ā³tī³sxā³ wā²nxū¹ i³wā³tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sān²si¹lxi¹. Īh¹nxe³hī¹na² wxa²nai¹ain¹te³ji¹wi¹? Īh¹nxe³ti³wā³-kxa² wā³lin¹ju³ta³nū³a² i²kī³te³ji¹wi¹? Īh¹nxe³ti³wā³kxa² txa²wā¹ha³lo²a² ne³ki³son³ju³ta³nū³a² i²sxā³ a³la³kxi²hī³kī³te³ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

4Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹li²nha²khai¹nxe³jah¹lxi³hē¹li¹. Ī³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³tai¹. 5A²nū²-a² ka³lxa¹te²a² wxā³yah³lxi³ha³tai¹. Txai²la³ki³lxo³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ wxā³sxā³ ki³han³jau³su² e³yah³lxi³te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tāu³lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹. Wxa²kan³sxā³ wā³li¹na¹hē³li¹.” Nxe³jau³su² e³yah³lxi³to³ha³tai¹. Nxe³yah³lxi³to³ha²kxai³ wxa²nū³ka³txa² ka³lxa¹txi³ ā³nhai¹-tū¹sxā³ i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³tai¹. 6Jā¹nxa¹jau³su² ti¹na² yxau³tū³ka³txi³nāu³xai²na² kāin² ā³nhe¹kxi²nyhu¹sxā³ su²lhā³nhyain¹kxai²nān²tū³ nū³ka³na¹ u²tāu³ai³tā² yxau³tū³ka³txi³nāu³xai³tā² kāin² ā³nhe¹kxi²nyhu¹sxā³ su²lhā³nyhain¹kxai²nān²tū³

nxe³jau³xa² ain³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ i³yu³lyhah³lxi³txa³hē¹li¹. Wān³txi³-
su² kxan²ti³ hai³txi³ hi¹nān²tu³ ha³lo²ai²nān²tu³ ne³ki³so³nx3tho³li¹. 7 A²nū²a²
nū³ka³txa² a²nū²a² nū³ka³txi³ ā³xa² a²lhun³tu² ā³nhe¹kxi²nyhai¹nha²kxai³
a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tāu³a¹ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tāu³ ā³xa² a²lhun³tu² ā³nhe¹-
kxi²nyhu¹ha²kxai³ a²nū²a² sxi²je³na² ka³lxa¹je³na² yain³txi³ txa²khaix1nxe³sxā³
he³ja²lun¹ti³ha²kxai³ ha³lo²a² kxih³nxa² sa²wi¹win¹nūh¹lxi²ha²kxai³ nxe³ain¹-
tu¹wi¹. 8 Txu¹ha² wēh³ni³khaix1ta¹ka³lxa² ih³ju³ta² wxā³kxai²nān²tu³ wē³sa²
a³li³lah¹kxi²ju³ta² hāi¹nxe³sxā³ ā³si³wxe³te²ju³hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ ju¹ta¹na²
wxā³nū¹nx2ti³kxai²nān²tu³ khāuh³yxah³lxin¹ju³ta² ā³si³wxe³tu¹wi¹.

9 Hā²wxān³txa³ i³nx2tain¹sxā³ a²nū²a² khāuh³lxa³thin¹kxi²ju³ta² ā³yū³nx2tai¹-
nha²kxai³ i³su²lhā³nx2tai¹nha²kxai³ nxe³nx2tain¹tu¹wi¹. Txa²wān³txa² kan²txi³
ā³hxi²wxe³nū¹sah¹lxi¹nha²kxai³ a²nū²a² nū³ka³txi³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ i³xan³-
ta³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. 10 Nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹tāu³a²
txa²wān³txa² sa²yo²ā³sxā³ ā³waix3sain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ a²nū²ai²na² sa²kxai³lu²
a²nū²a² ā³xa² ko³nxe³ti³ kāi³tū³kā³txa² ā³yā³nūt1sa²kxai³ i³xan³ta³kxi²nyhai¹nha²-
kxai³ nyhai¹tu¹wi¹. 11 Nxe³kxa²yu³su² a²nū²ai²na² sa²kxai³lu² Sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³tū³kā³txa² si¹ki³lxo³tha²kxai³ i³ki³ha¹kxi¹nx2tai¹nha³tai¹. 12 A²nū²a² ko³-
nxe³ti³ kāi³ju³ta² kāi³no³nha²kxai³ a²nū²a² a³lxi²nyhu¹kxi³ju³ta² kāi³nxa³ton³tu¹wi¹.
13 Jā¹nxe³jut3su² a²nū²ai²na² Txa²wān³txa² yo²ā³sxā³ yxau²xai³kxai²nān²tu³
nxe³te²su² te²na² a²ē¹nāu³ai²na² ā³wa²sut1sxā³ yxau³tu¹wi¹. 14 Jā¹nxe³sxā³ txa²wā¹-
ha¹lo²ai²na² yuh³xan¹ko³nāu³xan¹ta² nū³ka³txa² hāi¹nxe³ti³xa¹ i³hen³txain¹tu¹wi¹.
A²nū²a² i²li³te²na² ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³kxai²nān²tu³ yo²-
i²sain¹kxai²nān²tu³ nxe³te²su² te²na² a²ē¹na² sa²hau³ko³tai¹na¹ju³ta² yū³jau³nū³su²
i³hen³txain¹tu¹wi¹. Nxe² i³hen³txi³ ta³lun²sān²te²ka³kxa¹ wā³li²na¹ju³ta² yū³tu¹wi¹.

Khāuh³lxa³thin¹khai¹nxe³ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³nhē³jau³su²

15 Nxe³yān¹ta¹ i³lxi³thin¹ti³he¹nxa³jah¹la² a²yen³kxa² yo²ha³-
kxa¹ wxa²khot3thun¹jah¹la² wxā³sxā³ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹sxā³
sa²nxū³sxā³ yxau³ain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² wain³ti³hex1te²sxa³yu²hē³li¹. A²-
nxe³ju³ta¹na² Ta³ni³e²lah³lu¹ta¹na² wān³txa² ū³wha²li¹lhxā³ wxā³ju³ta²nū³a²
i³yau¹ū³nē³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wi¹. Ha³te³nxa³nxai²na² kāi³yain¹ju³ta² yū³hi¹na¹
ā³ye³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. 16 A²nxe³jah¹lai²na² wxā³sxā³ yxau³ju³ta² i²yah³-
lxin¹kxai²nān²tu³ ā³naun³ti² ā³nih³jah¹lxi³hē¹li¹. Ju³te²a²ko³xa² yxau³te²su²
te² i³nxa² wā³la² ki³ka³txa² ā³nih³jah¹lxi³hē¹li¹. 17 A²nxe³ju³ta² a²nū²a² sxi²-
ha² ne³ka³nah²nāu³a¹ he¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²yen³kxa² sxi²hē¹nāu³ai²na²
wi²sxa³kxai²nān²tu³ ā³wi²xi²sxā³ so¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³ u²lā³ni¹-
jah³lxi³hē¹li¹. 18 Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² hai³sxa³nāu³a¹ he¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³
ā³wa²li²sxā³ wā²la² ha³la³sa³nān¹ka³lo³a² wxa²so¹xi²te³lhxā³ sxi²ha² ā³wi¹hxi²sxā³
wxa²so¹xah¹lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³ u²lā³ni¹jah³lxi³sā²nhē³li¹. 19 Ko³nxe³jah¹lai²-
na² wxā³ju³ta¹nān²tu³ txu¹ha² wē³nhain¹te²su² te²na² kāin² khāuh³nxain¹tu¹wi¹.
Txu¹ha² a²wē³sa² ū³hi³lain¹te²su² te²na² kāin² khāuh³nxain¹nūn³tu¹wi¹, hxi²kan¹-
txi³ yān¹txi³ ā³ni³hai¹nxa³ha²kxai³lu¹. 20 Nxe³yān¹ta¹ wā³txi²tāu³a¹ tā³nxa² sa²ba³to³

nxe³tāu³a¹ tã³nxa² nxe³sxã³ ã³nih³yah³lxin¹ke³la³te²kxai³ kãin² khãuh³yxah³-
 lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Nxe³yah³lxin¹kxa²yã³ti³su² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 21 Nxe³hi¹nãu³ã²tu³ ha³lo²a² kō³nxe³khai¹nxe³ju³ta² i³lxa³thin¹ti³hex¹nxa³ju³ta²
 yũ³tu¹wi¹. Txa²wã¹si³kxã³nãu³hi¹nũ¹tai²nã²te²tu³ Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²ai²na²
 we¹thi¹nã²te²tu³ a²kō³nxe³ju³ta² yũ³ju³ta³nũ³a² kũ³we²ki²la² kō³nxe³thi¹nxa³ha²-
 kxai³ yxan¹nãu³a¹ ha³lo²a² nxe²xai³tãu³a¹ kō³nxe³ju³ta² yũ³ju³ta³nũ³a² kũ³we²ki²la²
 kō³nxe³thi¹nxa³ha²kxai³ nxe³te²ju³hẽ¹li¹. Nxe³yã¹ta¹ a²kō³nxe³ju³ta²nã²te²tu³ i³ye³-
 kxi¹nx2ta¹ju³ta²nã²te²tu³ so¹lxi³ ã²la² kō³nxe³thin¹khai¹nxe³ju³ta² yũ³hi³nx2na³li¹.
 Nxe³ju³ta² a²nũ²a² ã²la² kxa²kãin² khãuh³lxa³ti³hĩ³nx2na³li¹. 22 Nxe³ha²kxai³
 Txa²wã¹hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³a¹ ha³lo²ai²nã²te²tu³ kō³nxe³khai¹nxe³ju³ta²nã²te²tu³
 ã²yã³ni²lã³ain¹sã²tu¹wi¹, a²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka² ã²yũ³so¹xi²kxe³su² te²a²
 a²lxi²khaix¹lai¹nha²kxai¹lu¹. ã²yã³ni²lã³ai¹nxa³ke³la³te²kxai³ hai³txi³ a²nũ²a² ka³-
 na³ka³na³ta² he³la³ku³ ka³ten³su² yxau²xai³hi³nx2nxa³wi¹.

23 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³ i³ki³han³jau³su² i³ye³kxi¹-
 nx2ti³kxai²nã²te²tu³. “Ti¹na² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3jah¹la²
 he¹na³li¹.” Tã³nxa², “Nũ¹ka³na¹ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3jah¹la²
 he¹na³li¹.” Tã³nxa² nxe³nx2tain¹kxai²nã²te²tu³ yxo²i²ain¹sxã³ yxau²xai³lyah³lxi³txa³-
 hẽ¹li¹. 24 A²nũ²a² ã²wxã³ain¹sxã³ i³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² ka³na³ku²
 te²a². “Txi²li² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹.” Ka³na³ku²
 nũ¹te²a². “Txi²li² Sũ³na² wã¹txa² i³hen³txi³jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxe³nx2tain¹tu¹wi¹.
 Nain¹kxai²nã²te²tu³ Txa²wã¹sũ³na² nũ³kxũ³ki³lxot3sxã³ kã³ain¹tu¹wi¹. Ain¹-
 sxã³ a²nũ²a² Sũ³na² ã²yũ³so¹te² i³nxai²na² i³ki³ha¹kxi¹nx2tai¹nha³ta²wi¹. On³sxã³
 yxo²i²ain¹yah³lxin¹kxa²yã³ti³su² ye¹nx2ta¹wi¹. 25 Yan¹nãu³a² ha³lo²ai²nã²te²tu³
 nxe²xai³tu¹wi¹. Nxe³yã¹ta¹ Txi²li² kwẽ¹ta²na² i³hen³txi³nx2ta¹wi¹.

26 Jã¹nxe³jut3su² i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³jau³su² nxe²e³kxi¹nx2tain¹te³nah¹lxi¹: “Ha³lo²-
 a²sxi²ha² yũ²nxa³kō³nãu³a² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3jah¹la² he¹na³li¹.”
 Tã³nxa², “A²sxi²hẽ¹na² he¹na³li¹.” Tã³nxa². Nxe³nx2tain¹kxai²nã²te²tu³ sa²yxo²-
 we¹jah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ki³ha¹kxi¹nx2tain¹jau³xai²la¹wi¹. 27 U³je³na² a³li³xi²tãu³a²
 ha³lai³ni³kxai²nã²te²tu³ wa³su³txi³ u³je³na² kan³tãu³a² i³kox¹ko¹tũ³na³li¹. Nxe³kxe³-
 hũ³nxe² wa³su³txi³ wxã³kxa²yã¹nxe³sxã³ wxã³na¹ju³ta³nũ³a² e³la² i²yah³lxin¹tu¹wi¹.

28 Jã¹nxe³jut3su² ka³yxuh³xa² ya³lu²sxa³ti³xa² wa³lu³hxa² ã³nũ²n²kxi²-
 te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.

Jẽ³su²jah³la² wxã³ju³ta²nũ³a² i³yau¹ũ³nhẽ³jau³su²

29 Yxan¹nãu³a¹ a²kō³nxe³ju³ta²nã²te²tu³ ne³ki³son³kxai²nã²te²tu³ a³lan²tan¹ta³-
 ki³ain²ti³ i³ka²nxa¹hi²ha²kxai³ ka³nxah³txan¹ta³ki³ain²txi³ i³ka²nxa¹hi²ha²kxai³
 i³la³kxa² we³ha³lxa² whã²na¹ oh³sĩ³nãu³a¹ ã³nhait¹lsa²kxai³ oh³nãu³a¹ yxau³-
 te²su² te²a² hxi²kau³kau³ti³ ã³nxai³lai¹nha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³sxã³
 o³sĩ³na² whã²na¹ i³ã³lxi³ton³tu¹wi¹. 30 Nxe³tãu³a¹ i³na¹je³nãu³wa³ki³khai³xa²
 i²ain¹tu¹wi¹. Nxe³te²kxa²yã³ti³ a²nũ²a² nũ³ka³txi³nãu³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹
 kō³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² i³ã²in²ta³kxi²nyhain¹sxã³ nã³nain¹tu¹wi¹. Jã¹nxe³-
 sxã³ Txi²na² oh³sĩ³nã¹ka³lo³a² hã³ta³ka³lo³a² whã²na¹ a³ka³nxĩ²na¹ka³tu³

wxã³na¹tu¹wi¹. Nũ³kxũn³txi³ i³kix3khai¹nxe³ha²kxai³ wxã³na¹tu¹wi¹. Wxã³na¹-ju³tai²nã²tu³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²sain¹tu¹wi¹. 31 Nxa¹kxai²nã²tu³ oh³xan¹ta² hxi²kan¹jah¹la² wã¹lhũ³ka³txa² wxa²no²la³kxi²si¹hai¹na¹jau³su² i³sa²si¹hã³-ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³sxã³ wxa²no²la³kxi²hi¹na¹ oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² ka³lxa²te²nũ³ka³txa² i³sa²si¹hã³ai¹nũ³na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹kxai²nã²tu³ a²nũ²a²nũ³xa² Txa²wã¹sũ³na² ã³yũ³so¹kxe³so¹lxi³kxe³nãu³xa² nxe³te²nãu³xa² yuh³xan¹ko³-nãu³xa² u²lxi³ yxau³yah³lxi³kxan²ti³ ã³sa²so¹sxã³ ã³sa²ki³nũ²kxai¹na¹tu¹wi¹.

Hi³yãu³sa³kxa² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

32 Jã¹nxa¹jau³su² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “Ta³-kon³ta³ki³yãu³su² hau³ta³lun²sxã³ ã³n³ki³i²nha³na¹ nxe³kxai²nã²tu³ kwẽ³kon³ju³ta² yau³son³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³ta² kwẽ³kon³ju³ta² hau³kon³na³na¹ nxe³je³nãu³wa³-kxa² a²ĩ³lxa² ta³kon³ta³ka³ta² i³yau¹ũ³nhẽ³lain¹te²jai¹ti²ti¹.” 33 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² ha³lo²ai²na² ã³wxã³na¹je³nãu³wa³kxa² nxe³kxa²yã¹nxe² yũ³nũ³na³li¹. Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹ta¹na² e³kxi¹nx2ta¹ju³tin³ti² ko³nxe³khaix1ju³tin³ti² i²yah³-lxin¹kxai²nã²tu³ ã³wxã³na¹ju³ta³nũ³a² a²kwẽ¹ta¹na¹ yũ³tu¹wi¹. Wxa²sxi²yxo²a² ã³yau³son³kxi²nx2ta¹kxa²yã¹nxe³hĩ³nx2na³li¹. Na¹jau³su² wã²nxũh¹ a³la³kxi¹-jxah³lxi³hẽ¹li¹. 34 Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹ta¹na² i²yah³lxin¹kxai²nã²tu³ hi¹na² ka³ten³su² yxau³xai³tũ³ka³txa² ya³lu²ai¹nxa³ta¹lxa¹ jau¹xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ kã³ta³lun²tu¹wi¹. 35 Oh³nãu³nũ¹ai²na² hxa³ni² ha³lo²a² yuh³xai²na² hxa³ni² nxe³-ain¹tu¹wi¹. Nxe³yã¹ta¹ Txa²wãn³txa² so¹lxi³ ya¹la³ti³ yxau³sa²tẽ³tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² wã³li²je³nãu³wa³kxa² ko³nha²ki³sxa³jau³su²

36 Nxe³yã¹ta¹ nxe³ju³ta²nũ³ai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹ju³ta²nũ³a² ũ³hũ¹nhẽ³lain¹-je³nãu³wa³kxa² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ko³nha¹nxa³ha²kxai³ oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² ko³nain¹nũ³nxa³ha²kxai³ Txai²na¹xai²na² ko³nhũ³nxa³ha²kxai³ ya³sain¹tu¹wi¹. Nxe³je³nãu³wa³kxa² Txa²wĩ³na² so¹lxi³ wi¹ko³nha²te²la¹wi¹. 37 Txai²na² a³kan³sxã³ wxã³na¹ju³ta³nu³a² No³e²ah³lu¹ta² he¹tãu³su² tãu³a² yã¹nxe³tu¹wi¹. Kxã³nhxi¹-nu¹ta¹na² No³e²ah³lu¹ta²na² txa²wã¹ha³lo²a² yxau³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 38 Nxe³tãu³u¹ta¹na² i³yau³xa² ũ³hũx3ti³wa³kxa² a²ka³lxa¹ti³nãu³xu¹ta¹na² kwa²ĩ³-yain³kxi²nyhu¹i² kwa²ĩ³na²kxi²nyhu¹i² txu¹ha² so¹kxi²nyhu¹i² txu¹ha² ũ³hũ¹nyhu¹i² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²nyhai¹nxa³i² ain¹sxã³ No³e²ah³lu¹ta²na² sa²kxai³-lu² na³vi²o²tẽ³na² ar²ka³tẽ³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 39 Yxã¹ta¹ No³e²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² a³la³kxi²yain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹. I³yau³xa² we³hã³sxã³ ã³so¹ai¹nhĩ¹na¹ a³la³kxi²yain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txai²na² a³kan³sxã³ wxã³-na¹ju³ta³nu³a² a³la³kxi²yain¹nx2tho³li¹. 40 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² in³txa² ha¹li¹ hai³sxa² tau³ya³tãu³a² ka³na³ki² sa²so¹ha²kxai³ ka³na³ki² ot3sa²kxai³ nxe³ya³tu¹wi¹. 41 Ai¹nha²kxai³ txu¹ha² ha¹li¹ nxũ³sa² o²la³kxi²ya³tãu³a² ka³na³ki² sa²so¹ha²kxai³ ka³na³ki² ot3sa²kxai³ nxe³ya³tu¹wi¹. 42 Nxe³ha²kxai³ ha³lo²a² nũ¹hi²jah¹lxi³hẽ¹li¹, wã³li²na¹je³nãu³wa³kxa² ko³yah³lxa³nha²kxai³lu¹. 43 Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu² ka³-nxah³ti³na² so¹lxi³ yen³kxa² kã³jah¹la² hã³a² wxã³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxi³sa²kxai³ sxi²ha² wa³kxẽ³yah³lai²na² sa²kxai³lu² yen³kxa² kã³jah¹la² wxã³je³nãu³wa³-

kxa² a³la³kxi²ke³la³te²kxai³ ye³ten³nha²sxã³ wah³nxe³hi³nx2na³li¹. Sxih²yo²a²yo²in¹lxke³su² yen³kxa² ti¹kxi¹nxa²hi³nx2nxa³wi¹. 44Jã¹nxe³jut3su² ye³ten³nha²kxi³hi³nxe² wahx3nxe³jah³lx³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ wxa²ẽ¹nã¹nã¹jau³kxai³: “Hi¹na²wxã²nxa³lho³na¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² nxe³ti³wa³kxa² wxã³na¹ha³ta²wi¹.

Sũ³na² sa³wi³ha³lxa² wi¹lhin¹te²a² wi¹lhi¹nxa³te²a² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

45Te²yã¹nxe³jut3su² sxi²ha² wa³kxẽ³yah³la² a²sa³wi³sa² wi¹lhin¹te²na² so¹lx³ã³ne³wxe³khaix1te²na² so¹lx³ a²sxi²khai³xa² hau³kot3si¹jau³su² ã³wxe³te²ju²hẽ³li¹. A²nxe³jah³lai²na² sa²kxai³lu² wi¹lhi¹nha²kxai³ yain³txi³su² ã³hũ²xai³ain¹te²ju²hẽ³li¹. 46Wi¹kã³kxai²nã²tu³ a²wa³kxẽ³yah³la² wxã³tã³a²wi¹lxon³kxi²kxai²nã²tu³ kã³ti³hit1tain¹tu¹wi¹. 47Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹ hau³ko³te³lhxã³ ã³wxe³tu¹wi¹. 48Nxe³yã¹ta¹ a²sa³wi³sa² a²ẽ¹na² e³ke³la³te²kxai³ nxe³te³nah¹lx¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹la² kxã³sa²sxã³wxã²nxa³lho³na¹.” Yha²jau³su², 49Nxe³ka³tu³ a²wa³kxẽ³yah³lai²na² sa³wi³ha³lxa²ã³xai²na² i³wai¹tã³si³wxe³ha²kxai³ kã³in² yai³nha²kxai³ kã³in² i³na²sa³we¹nha²kxai³, 50Nxe³tã³ã²nã²tu³ta¹ ko³nha²nxa³ku¹ha² a²wa³kxẽ³yah³la² i³xi²tu¹wi¹. 51Nxe³sxã³ a²sa³wi³sai²li² kã³in² i³wai¹tsi¹ha²kxai³ ha³lo²a² wi¹lhin¹ki³lxo³te²nã³xa² ã³wxe³si¹je³na² ã³ti¹kxa² wxe³kxain¹tu¹wi¹. Nxe³tã³a² ye³khã³lxã³thin¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² kã³in² nã³ni² kã³in² wxi²ka³ta³ta³ti² nxe³sa²tẽ³tu¹wi¹.

Txu¹ti³nã³xa² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

25 1Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³te²nũ³a² i³yau¹ũ³hi² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³txa³te²nũ³a² i³yau¹ũ³hi² nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. A²nxe³te²na²wã²in²te²nã³xa² yã¹nxe³ti³hi³nx2na³li¹. A²nxe³te²nã³xai²na² in³txa² kwẽ¹ta²na² txu¹ha² so¹te³lhxã³ jah¹la² wahx3nxain¹nũ²nhai¹. Wi¹lxon³kxi²jau³nũ³a² i³ye³kxi²te³lhxã³ wahx3nxain¹nũ²nhai¹. Nxe³sxã³ ka³nxa³hi²ha²kxai³ la³pi³ã²te³na² tẽ³sxã³ a³li³ain¹ka³tu³ wahx3nxain¹nũ²nhai¹. 2A²nxe²te²wã²in²te²nã³xa² a²wã³kxi³kxai³ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la³kxi²yai¹nha²kxai³ a²wã³kxi³kxai³ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la³kxi²ye²yhai¹nxa³ha²kxai³ nxe³te²wã²in²te²nã³su² nũ²nhai¹. 3A²nxe³sxã³ a³la³kxi²ye²yhai¹nxa³te² wã²in²te²nã³xa² o²lyau³xa² taut3ton³jau³xa² sa²so¹ai¹nxa³ha²kxai³ lã³pi³ã²te³na² so¹lx³ sa²so¹ha²kxai³ nxain¹nũ²nhai¹. 4Nxe³yã¹ta¹ a³la³kxi²ye²yhai¹nã²te² wã²in²te²nã³xa² lã³pi³ã²te³na² sa²so¹ha²kxai³ o²lyau³xẽ¹na² ã¹ha¹ sa²so¹ai¹nha²kxai³ nxain¹nũ²nhai¹. 5Jã¹nxe³jut3su² in³txai²na² txu¹ha² so¹nh³jah¹la² wa³su³txi³ wa³li²nxa³ha²kxai³ wã²in²te²nã³xai²na² wah³nxa² hxi²tha³nhai¹nha²kxai³ ã³xi² ã³si³wxe³ain¹nũ²nhai¹.

6Nxa²ha¹te¹ ka³nxah³ta² wi³ta³lon³sxã³ i³kã³ix1tain¹jau³su² ain³kxain¹nũ²nhai¹. Ain³kxain¹te³nah¹lx¹: “In³txa² wẽ³sã¹ah³lai²na² wxã²na³ni¹. ã³ne³khauh²kxi¹jah³lx³hẽ¹ni¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

7Nxe² ain³kxi²nyhu¹te³na¹ wã²in²te²nã³xa² a²yo²ha³kxa¹ i³sa²yxau³nũ²la² a²lã³pi³ã²khai³xai²tã² wxa²hau³kot3sxã³ tẽ³sxã³ ai³ain¹nũ²nhai¹. 8Nxe³tã³a² a³la³kxi²ye²yhai¹nxa³te² wã²in²te²nã³xai²na² a²yo²wãn³txi³kxai³lu¹: a³la³kxi²ye²yhai¹nã²te² wã²in²te²nã³xai²na² i³ye³kxi²nyhai¹te³nah¹lx¹:

“Nxe³jah³lxi³si³nxi¹. Wxa²ol²yau³xa² wã²nhũh¹syah¹lxi³sĩ¹ni¹. Lã³pi³ãu²tẽ³na² tẽ³si¹na¹kxa² i³yũ¹la³kxi²sa²sĩ¹na²ni¹.” Nxe³nyhain¹nũ²nhai¹.

9 Nxa²ha¹te¹ a³la³kxi²ye²yhain¹te² wãin²te²nãu³xa² sa²kxai³lu² i³wa²lũ³. xi²nyhain¹te³nah¹lxi¹: “Kwa²nhi¹nxi¹. Hxi²kan¹sa²sĩ¹nxa³nhi¹. O²lyau³xa² whãi²na¹ hxa³nẽ³kxa²yã³txi³su² nũh¹xai³yah³lxin¹sã³ o²lyau³xa² so¹-kxi²nyhu¹kxi³thi³na² ai³sã³ tah²yau³xa² so¹kxi¹jah³lxi³hẽ¹ni¹.”

10 Nxe³nũ²la² a³la³kxi²ye²yhai¹nxa³te² wãin²te²nãu³xai²na² o²lyau³-xa² ãh¹so¹kxi²te³lhxã³ a³li³ain¹tãu³a² in³txai²li² wã³li²nũ²nhai¹. Wã³li²sã³wah³nxe³te²wãin²te²nãu³xa² i³yain³kxi²te³lhxã³ ã³wi¹hya³hain¹nũ²nhai¹. ã³wih¹nũ²la² hã²wxã³txa³ wi²wxã³je³nãu³wa³kxa² ha³nãu³hi²ha²kxai³sxi²yo²a² ãh³yo²i¹nũ²la² yain³kxi²nyhain¹nũ²nhai¹.

11 Hã²wxã³txa³ a³la³kxi²ye²yhai¹nxa³te² wãin²te²nãu³xa² ã³wã³lain¹nũ²la² i³yo²to¹to¹tain¹te³nah¹lxi¹: “Sa²yo²than²kxi²sa²sĩ¹nhẽ³li¹.” Nxain¹nũ²nhai¹.

12 Nxa²ha¹te¹ in³txai²li² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹: “Nxe³sa²nxi¹. Ya²la³tu³ ã³ye³wxe³nxa²lxi³nxa³nhi¹. Hxi²kan¹sa²nxa³nhi¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

13 Jã¹nxa¹jau³su² ye³ten³nha²sã³ wahx³nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Ha³lo²a² wã³-li²na¹ti³wa³kxa² kō³yhah¹lxa³lxi¹.

A²sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ ka³na³ko¹ta³lxin³te²nãu³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

14 Te²yã¹nxũ³jau³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wi¹kãi³kxi²sain¹te²su² te²na² a²yo³ha² wi¹lũ³yho³hai¹na¹kxi³nũ³su² i³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yã¹nxe²hĩ³-nx2na³li¹. Nxe³te³nah¹lxi¹, in³txi³su² yen³kxi³nh²jah¹la² ha³lo²a² u²la²nã¹ko³xa² ai³te³lhxã³ nxũ²nhai¹. Nxe³sã³ a²sa³wi³ha³lxa² i³kai³lxã³ a²yen³kxi³khai³xa² wã²nhũh¹xai³ain¹nũ²nhai¹. 15 A²wi¹lhi¹nã¹ta² sa³wi³sa² ã³yho³hi²ki³ki³a² ki³ha¹-li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe² ka³lxa²ki³a² wã²nhũh¹nũ²nhai¹. ã³ta³lo³hẽ¹te² sa³wi³sa² ki³ha¹li¹ wã²nhũ¹ha²kxai³ ne³ki³son³te² sa³wi³sa² ki³ka³na³ki² wã²nhũ¹ha²kxai³ nxain¹sã³ ã³yho³hi²nyhu¹ki³a² hxi²ka¹nain¹kxa² yã¹nxe² a²yen³kxi³khai³xa² wã²-nhũ²xai³ain¹nũ²nhai¹. Nxe³ka³tu³ u²lxai³nũ²nhai¹. 16 Nxe²ai³tãu³a² a²wi¹lhi¹nã¹ta² a²sa³wi³sa² yen³kxa² ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ki³ai²na² tẽ³sã³ wain³txi³ wa³kon³kxi²ha²kxai³ ki³lã³xa² ãh¹ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ãh¹so¹kxi²nũ²nhai¹. 17 Te²yã¹nxe³jut3su² ã³ta³lo³hẽ¹te² sa³wi³sa² ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ki³ai²na² tẽ³sã³ wain³-txi³ wa³kon³kxi²ha²kxai³ ki³lã³xa² ãh¹ki³ha¹li¹ ãh¹so¹kxi²nũ²nhai¹. 18 Nxe³yã¹ta¹ ne³ki³son³te²a² ã³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³nat3sxã³ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ta³ki¹ai²na² tẽ³sã³ a³li³nũ²nhai¹. Ha³lo²a² ai³nũ²la² kxĩ³nxa² wxa²xu³sã³ ã³-yho³hi²ki³ai²na² wã²nhũ¹hain¹ki³ain²ti³ ã³whĩ¹kxi²nũ²nhai¹.

19 Hã²wxã³txa³ ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ton³tãu³a² yen³kxa² a²wa³kxẽ³yah³-la² i³xi²nũ²nhai¹. I³xi²ka³tu³ a²yen³kxa² i³hau³kot3si¹jau³su² a²sa³wi³ha³lxa² i³kai³l1tu²nhai¹. 20 Nxe³te³na¹ a²wi¹lhi¹nã¹ta² sa³wi³sa² ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹-li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ki³lã³xa² so¹kxi²ki³ain²ti³ hxi²te³nha²sã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²sũ³nãĩ³. ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹

ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ũ³hū¹san¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ ki³lā³xa² āh¹lxi³sxā³ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ āh¹so¹kxi²na¹hē³li¹. ĩ²txa²hē³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

21 Nxa²ha¹te¹ a²wa³cxēn³yah³la² ĩ³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: “Wī¹na³li¹. Yen³-kxa² jū¹nxe² ũ³hū¹nxa²ha¹kxai³tā² wi¹wi¹nxe² wa³kon³kxi²sa²te²sin¹ta¹l. Nxe³ha²kxai³ yen³kxa² kâi²li³sxā³ ũ³hū¹sa³wxe³nxa²ha¹tu¹wi¹, sa²hau³-kot3si¹nxa²ha¹jau³su¹. Wi¹lo²la³kxi²xai³ki³tu¹wi¹.” Nxe³nū²nhai¹.

22 Te²yā¹nxe³sxā³ ā³ta³lo³hē²te² sa³wi³sa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ so¹kxi²jah¹-lai²na² sa²kxai³lu² ki³lā³xa² so¹kxi²ki³ain²ti³ hxi²tē³nha²sxā³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²sū³nāi³. Ū³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ũ³hū¹san¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹ta¹ ki³lā³xa² āh¹lxi³sxā³ ki³ha¹li¹ āh¹so¹kxi²na¹hē³li¹. ĩ²txa²hē³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

23 Nxa²ha¹te¹ a²wa³cxēn³yah³la² ĩ³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: “Wī¹na³li¹. Yen³-kxa² jū¹nxe² ũ³hū¹nxa²ha¹kxai³tā² wi¹wi¹nxe² wa³kon³kxi²sa²te²sin¹ta¹l. Nxe³sa¹nha²kxai³ yen³kxa² kâin² ũh³hū¹sa³wxe³nxa²ha¹tu¹wi¹, sa²hau³-kot3sih¹nxa²ha¹jau³su¹. Wi¹lo²la³kxi²xai³ki³tu¹wi¹.” Nxe³nū²nhai¹.

24 Te²yā¹nxe³sxā³ ne³ki³san³te² sa³wi³sa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³-nat3sxā³ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wai³nxa³jau³su² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²sū³nāi³. Hxi²kxāu³jah¹lo²si¹lxi¹. Yain³txa² wa³kon³nxā³kxan²ti³ hāi¹sxā³ wa³kon³kxi²nxain¹kxa² yen³kxa² sa²so¹nha²kxai³ yain³txa²ki³a² ũh³wī¹-xan³kxan²ti³ yain³txa² ũ³whī¹kxi²nxain¹kxa² yain³txa² sa²so¹nha²kxai³ nxe³te²si¹lxi¹. Wxa²yen³kxa² kâi²non³nha²kxai³ wxa²sa³wi³ha³lxi¹na² yen³-kxa² kâi²no³txa³ha²kxai³ nxe³te²si¹lxi¹. 25 Nxi¹nha²kxai³ yuh³lxi³nxa²ha¹hē³li¹. Nxa²ha¹ha²kxai³ a³li³a¹nū²la² kxih³nxē¹na² wxa²yen³kxa² ũ³whī¹kxi²na¹hē³li¹. Nxe³sxā³ wxa²yen³kxai²na² ti¹na² yū³ye¹nx2na³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

26 Nxa²ha¹te¹ a²wa³cxēn³yah³la²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Kō³nxe³thin¹khai¹-nxi¹lxi¹. ĩ³lxa³thin¹ti³he¹nx2na³li¹. Yain³txa² wa³kon³nxa³kxan²ti³ hāi¹sxā³ sa²so¹na¹ha²kxai³ yain³txa²ki³a² ũh³wī¹nxa³kxan²ti³ yain³txa² sa²so¹na¹ha²kxai³ nxe³na¹jut3su² ĩ²san¹ji¹wi¹? 27 Nxi¹nha²kxai³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ txa²yen³kxa² tē³sxā³ a²nū²a² ũ³yho³hi²ki³a² o²la³kxain¹tū³ka³txa² kwa² ũ³hū¹ai¹nxā³thai¹li¹? Nxīn¹ke³la³te²kxai³ hā²wxān³txa³ ĩ³xi²na¹tāu³a² txa²yen³kxai²na² ka³lxa¹ton³-kxi³nū³su² ũ³hū¹xi²sa²hī³nxa¹lxi¹. 28 Jā¹nxa¹jau³su² nxa²ha¹te¹ txa²sa²wi³ha³lxi³ ā³lxah³lxin¹te² ĩ³nxai²na² nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Ki³ka³na³ka³nat3sxā³ tē³ain¹kxa² sa²so¹kxi²txai¹nhe³li¹. Sa²so¹kxi²sxā³ jah¹la² ki³a² hxi²ka² hxi³sxā³ ki³ai²na² hxi²tē³nha²jah¹la² ũ³hū¹txai¹nhe³li¹. 29 Nxe³sxā³ a²nū²a² yen³kxi³nh²te²na² āh¹ kâi²non³sxā³ yen³kxa² ũ³hū¹nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ yen³kxi³khai¹nxe³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² yen³kxi³txa²jah¹la² yen³kxa² jū¹nxe² yū³kxan²ti³ sa²so¹xi²hxa³-txain¹tu¹wi¹. 30 Jā¹nxe³sxā³ jah¹lai²na² ĩ³la³thi¹nxa³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² tē³sxā³ ha³lo²a² ka³nxah³ha²lu²on³ju³ta² ũ³sa²tā³ū¹tain¹yah³lxi³hē¹li¹. A²nxe³tāu³a² ye³khāuh³lxa³thin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kâin² ĩ³nā³nha²kxai³ kâin² wxi²ka³ta³-ta³tha²kxai³ nxe³tu¹wi¹.” A²wa³cxēn³yah³la² nxe³nū²nhai¹.

A²nū²a²nāu³xa² kái³ain¹kxa²yo³ha² i³yī¹li²jau³su²

31 Nxa²ha¹te¹ yan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²tu¹-wi¹. Nxe³sa²hī¹na¹ a³ka³nxī²sxā³ wā³li²na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nān²tu³ oh³xan¹ta²nū³ka³txa² tē³li³xi²na¹tu¹wi¹. 32 Jā¹nxe³tāu³a¹ a²nū²a² nū³ka³txi³nāu³xai²na²a²yo²ha³kxa¹ ā³yā³ki³nūn²kxi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³te³na¹ ha³na³ka³lxi³ sa³wxe²ha³na³ka³lxi³ sa³wxe² ai¹na¹tu¹wi¹. 33 Nxe³te³na¹ a²nū²a²nāu³xai²na² yo²i²-sain¹te²nāu³xa² wā²nxa³kxa² so¹sxā³ txa²wi¹lha²tāu³a² ūh³wxe³ai¹na¹ha²kxai³a²wā³kon³tū³ka³txa² txa²wā³tāu³a² ūh³wxe³ai¹na¹ha²kxai³ nxe³ai¹na¹tu¹wi¹. 34 Nxa¹kxai²nān²tu³ txa²wi¹lha²tāu³a² sa³wxe²te²nāu³xa² i³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “Wxā³jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wī³na² i³wi¹lxon³kxi¹nx2ti³tu¹-wi¹. A²wi¹lhi¹nu¹tai²kxai³ ha³lo²a² tah²ko³xa² i³ye³hau³ko³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Hī¹na² ko³xain²txi³ ū³hū¹nx2ti³tu¹wi¹. 35 Nxe³sxā³ kxā³nxai³tā² heh³sa³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ yain³txa² ū³hū¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Yā³lxu²sa³ha²kxai³ i³na²kxi³jau³xa² ū³hū¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Txa²yan³ta³ yū³sa²nxa³ha²kxai³ sxi²ha² ū³hū¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. 36 Wā²la² txa²sa³ha²kxai³ wā²la² ū³hū¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. I³ton³sa³ha²kxai³ wxā³si²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Sxi²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²sai¹-nha²kxai³ wxā³si²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹.” Nxe³na¹jau³su². Nxe²e³kxai¹na¹tu¹wi¹.

37 Nxa²ha¹te¹ wi¹lhin¹te²nāu³xa² i³wa²lū³xi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹-te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³kah³lāi³. Īh¹nxe³hī¹nai³tā² nxe²i²na²si¹na¹lhai¹li¹? Heh³nxa²ha²kxai³ yain³txa² ū³hū¹nxa²si¹na¹lhai¹li¹? Yā³lxu²nxa²ha²kxai³ i³na²kxi³jau³xa² ū³hū¹nxa²si¹na¹lhai¹li¹? 38 Wxa²yā³la²yū²nxā²nxa³ha²kxai³ sxi²ha² ū³hū¹nxa²si¹na¹lhai¹li¹? Wā²la² txa²nxa²ha²kxai³wā²la² ū³hū¹nxa²si¹na¹lhai¹li¹? 39 I³ton³nxa²ha²kxai³ wxā³si²nxa²si¹na¹lhai¹li¹? Sxi²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi¹nxain¹si¹nha²kxai³ wxā³si²nxa²si¹na¹lhai¹li¹? Īh¹nxe³hī¹nai³tā² nxe²kāi³ūh¹nxa²si¹na¹lhai¹li¹?” Nxe³sain¹tu¹wi¹.

40 Nxa²ha¹te¹ i³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Wān³txi³su²i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Txa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² kái²nxa³kxan²ti³ wi¹kāi³ū¹-yhah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹kāi³ūh¹sah³lxi³nū³nhī³nxa¹lxi¹.”

41 Nxe³nū²la² a²wā³tāu³a² sa²wxe³si¹hai¹na¹te²nāu³xa² yo²i²sai¹nxa³te²nāu³xa²i³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. I³ye³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Ā³waix3sah¹lxi³hē¹li¹. Ko³nxe³thin¹-yah³lxi¹lxi¹. Ha³lo²ai¹li² ha³nxe²a² i³ju³ta² ā²la² āu¹la³kxi³ko³xai²na² a²ta³a²nāu³xa² ū³sa²tā³kxi²si¹ju³ta²nū³a² ū³sa²tā³nx2tain¹tu¹wi¹. 42 Kxān³nxai³tā² heh³sa³ha²kxai³hai³txi³ yain³txi³lā³ ū³hū¹sah¹lxan³nxān³tai¹ti²tu³wi¹. Yā³lxu²sa³ha²kxai³ i³na²-kxi²jau³xa² ū³hū¹sah¹lxan³nxān³tai¹ti²tu³wi¹. 43 Txa²yan³ta³ yū³sa²nxa³kxe³su²wxa²sxi²ha² ū³hū¹sah¹lxan³tai¹ti²tu³wi¹. Wā²la² txa²sa³ha²kxai³ wā²la² ū³hū¹-sah¹lxan³tai¹ti²tu³wi¹. I³ton³tā³nxa² sxi²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²sain¹tā³nxa²nxe³ha²kxai³ wxā³si²sah¹lxan³tai¹ti²tu³wi¹.” Nxai¹na¹jau³su² nxe²e³kxai¹na¹tu¹wi¹.

44 Nxa²ha¹te¹ a²wā³tāu³a² sa²wxe³ai¹na¹tū³ka³txa² i³wa²lū³xi²sain¹-tu¹wi¹. Nxe³sain¹te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Īh¹nxe³hī¹nai³tā² heh³nxa²ha²kxai³ yā³lxu¹nxa²ha²kxai³ a²yan³ta² yū³nxā²nxa³ha²-kxai³ wā²la² txa²nxa²ha²kxai³ i³ton³nxa²ha²kxai³ sxi²ha² kan²thi³na²

ũ³tĩ¹kxi²nxai¹nha²kxai³ nxe³nxa²ju³tai²na² i²nxa²si¹na¹kxan²ti³ wi¹kãi³-
ũh¹nxa²si¹nxa³lhai¹li¹?” Nxain¹jau³su² nxe² e³kxi²sain¹tu¹wi¹.

45 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Wãn³txi³su² i³-
ye³kxi¹nx2tai¹wi¹. Txa²sa³wi³ha³lxi³nãu³a² wi¹kãi³ũh¹nx2tai¹nxa³kxai²nãn²tu³
wi¹kãi³ũh¹sah²lxan³tai¹ti²tu³wi¹.” Nxai¹na¹jau³su² nxe² e³kxai¹na¹tu¹wi¹.

46 A²nxe³te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² ha³nxe² i³sa²tẽ³ju³-
ta² khãuh³lxa³ti³sa²tẽ³nhain¹tu¹wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ wi¹lhin¹te²nãu³xai²na²
sa²kxai³lu² ka³tẽ³na² wi¹tãu³a¹ wi¹lhin¹sxã³ yxau²sa²tẽ³ain¹tu¹wi¹. Je³su²-
jah³lai²na² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hãi³a² i³so¹si¹hain¹jau³su²

26 1 Nxa²ha¹te¹ wãn³txai²na² e³hxa³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³-
nãu³xa² ah¹e³kxi²te³nah¹lxi¹:

2—Ye³ha¹li¹ a³la²ni²tãu³a² Pas²kwa²nxe³je³nãu³wa³kxa² yau³son³ye²-
tu¹wi¹. Nxe³tãu³a² hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ i³ya²lut¹sain¹ju³ta³nũ³a²
ã³yũ³sain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³je³nãu³wa³kxa² Ju³te²a²
nũ³ka³txa² ã³ya²ki³nũ³kxi¹xi²sxã³ kxã³nhxi¹nu¹ta²kxai³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹
nũ³kxũn³txi³ sa²hau³ko³tain¹ti³u³tu¹ta²kxai³ sa²wa²lho¹xi²sxã³ ain³kxi¹xi²te³lhxã³
o²la³kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².

3 Nxe³ain¹tũ³kxai³lu² wã³nxĩn¹ta² si³yxau³te²nãu³xai²na² a²nũ²a²nãu³xa² a²-
hxi²kan¹te²nãu³xai²na² nxe³sxã³ ã³ya³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kai³fa³sah³la²
sxi²han²tu³ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³te²nãu³xa² a²hxi²kan¹khaix¹lah¹la² sxi²ha²
ã³ya³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Je³su²jah³la² hãi³a² i³so¹si¹hain¹jau³su² i³su²lhã³si¹-
hain¹jau³su² ã³ya³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 5 Nxe³tãu³a² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pas²kwa²nxe³je³nãu³wa³kxa² o²la³kxi²ki³tãu³a² hãi¹nxã¹a³sah¹lxi³sã¹lxi¹, a²-
nũ²a²nãu³xa² ã³nhe¹kxi²nẽ³lain¹kxa²yãn³txi³su¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ũ³nhe³kẽn¹kxi²jau³su²

6 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Be³tãn²ya³thĩ³na² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la².
A²sa³wi³ha³lxa² ã³si³tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³nxai³sxã³ Si³mãu²ah³la² sxi²ha² sxi²-
lhot3ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² Si³mãu²ah³lai²li² kxã³nhxi¹nai³tã² i³ta³ka³txa²
ka³lãũn³sxã³ khon³ta³kxi²nẽ³ka³txa² i³ton³ta³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lai²-
na² sxi²ha² sxi²lhot3ta¹hxai²hẽ¹la². 7 A²nxe³tãu³a² ã³wxe³sxã³ i³yai³nain¹tãu³a²
txu¹ha³ka³lxa² wi¹lũ³jau³xẽ¹na² a³la³bas²tro³ẽ¹na² a³lxi²khaix¹lte³na² jũ¹lxi³tẽ³na²
hxi²tẽ³nha²sxã³ ã³wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ wi¹lũ³jau³xẽ¹na² wxa²nãu²lxi²-
sxã³ a²yau³xa² ũ³whi¹sai¹sxã³ ũ³nhe³kẽn¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 8 Nxe³ain¹ka³tu³
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i²ai¹nha²kxai³ i³yxai¹hain¹sxã³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³kxa²yãn³ti³tã³ wi¹lũ³jau³xa² kwa² hxa³kxi²nha²lxã²nãn³khi³
nxa¹nhai¹. 9 A²nxe³jau³xai²na² tẽ³sxã³ a²yo³ha²khai³xa² so¹kxi²ki³ke³-
la³te²kxai³ a²yo³khai³xa² kãin²kxe³su² a²nũ²a² yen³kxi³txa²tũ³ka³txa²
ã³yxu¹nũ³ai¹nhĩ³ki³tã³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

10 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² e³kxi²nyhain¹jau³xa² a³la³-kxi²ha²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ta¹ka³lxa² i³xan³ta³kxah¹lxi³txa³lxi¹. Wi¹kāi³ūh¹sain¹na²li¹. 11 A²nū²-a² yen³kxi²txa²tū³ka³txa² yxau²sa²tē³kxi¹nx2tain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ Txai²na² yxau²sa²tē³ūh¹nx2ti³nxa³lho³li¹. 12 Nxe³sxā³ jau³xai²na² wi¹lū³yau³xa² txa²ne³ka² ū³nhe³kēn²kxi²sai¹nhī¹na¹ txa²nū²a² ya³lu²na¹ju³tū³su² āu¹la³-kxi²sain¹na²li¹. 13 Wān³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² u²lxi³ ha³ta³nxe³tu¹wi¹. Yuh³xan¹ko³nāu³a² a²yxō²ha³kxa¹ ha³ta³nxe³-tu¹wi¹. Nxe³tāu³a² txu¹hai²li² wi¹kāi³ūh¹sain¹ju³ta² te²yā¹nxe² u²lxi³ ha³ta³nxe³tu¹wi¹, sa²nēn¹kxi²si¹jau³su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ā³yū¹ain¹si¹jau³nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² ā³nhai¹tū¹nūn³te²na² Ju³tas² Is³-ka³ri³o²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wā³nxīn¹ta² si³yxau³kxa³te²nāu³xa² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². 15 Nxe³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² ā³yū¹nx2ta¹kxai²nān²tū³ ih¹nxe² ū³yho³hi²sah¹lxi³hī³nxān¹-ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxū²la² pra²ta²ki³a² ū³yho³hi²ki³a² hxi²ka²hxan³sxā³ ha¹li¹ ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi²sxā³ nxe³ki³nāu³xa² 30 nxe³ki³a² ū³yho³-hi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Nxe³hī¹nān¹te²tū³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² ā³yū³ain¹si¹jau³nū³su² o²la³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

Pas²kwa²tū³xa² wa³lo¹lo¹nxa³tū³xa² yain³kxi²nyhain¹jau³su²

17 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³ka³txai²na² yain³txa² wa³lo¹lo¹nxa³tū³xai²na² i³-yai³nain¹to³ju³ta² ā³si³wxe³tāu³a¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² ā³tū³sxā³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yain³txa² wa³lo¹lo¹nxa³tū³xai²na² yain³kxi²kxi³ju³ta² ih¹nu¹ān¹thīn³-tā³ yain³kxi²thi³nū³a² sa²hau³kot3sīn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxe³ha²kxai³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²je³na² ā³nxai³jah¹lxi³hē¹li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ in³txa² i³ha¹-jah¹lxin¹tu¹wi¹. Ī³ha¹jah³lxin¹kxai²nān²tū³ i³ye³kxi²txain¹te³an¹jau³kxai³lu¹: “Txa²wā¹yah³la² wān³txi³kxai³lu¹: ‘Ha³lo²a² ne³ka³ka³tā³li¹. Pas²kwa²nxe³je³-nāu³wa³kxai²na² Txai²na² Txa²sa³wi³ha³lxa² nxe³sxā³ wxa²sxi²ha² ā³wxā³sxā³ yain³kxi²si¹na¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹na²li¹.” Nxe³tai¹nhē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³nū²la² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² sa²yxō²we¹thxa³tain¹ta¹hxai²-hē¹la². Pas²kwa²nxe³je³nāu³wa³kxa² āu¹la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

20 Hā²wxān³txa³ ka³nxa³hi²tāu³a² ā³wxe³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxa² a²-to²se³nxe³tū³ka³txa² ā³wxe²xai³ai¹nha²kxai³ yain³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

21 Yain³yah³lxi³tāu³ān²tū³ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wān³txi³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Wxāi²nāu³ i³nxa² ā³nhai¹tū³te² i³-nxi²na² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nāu³a¹ ā³yū³sai¹nīn¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxa²ha¹te¹ au³txi³ a²e¹nāu³ai²na² kāin² āin²tai¹nha²kxai³ i³wā³wā³txi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sū³yah³lāi³. Txai²la³hī³na¹ji¹wi¹? Nxe²xai³lain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

23Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yain³txi³nũ³xa² sa²so¹sxã³ yain³txi³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sai¹ya³sa²jah¹la² ka³na³ka³na³te² i³nxai²na² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nãu³a¹ ã³yũ³sain¹jah¹lo²su² na³-li¹. 24Ya²la³tu³ su²lhã³sain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na² nxe² i³yau¹ũ¹nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹ ã³yũ³sain¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ton³khaix¹jah¹lo²su² na³li¹. Hai³txi³ a³li³lah¹xa³sxã³ txo¹nxa³ke³la³-te²kxai³ ã²la² wi¹lhĩ³nx2na³li¹, jah¹lo²su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

25Nxa²ha¹te¹ Ju³ta²sah³lai²na² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nãu³a¹ ã³yũ³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lai³. Txai²la³hĩ³nxã¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²-kxai³ Je³su²jah³lai²na² a²wã³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²wã³txa² e³in¹jau³xai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³jau³xa² a²si³yxau³tãu³khai³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

26Nxa²ha¹te¹ yai³nain¹tãu³a² Je³su²jah³la² hi²sen³su² yain³tũ³-xa² hxi²tẽ³sã²nũ²la² Sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³xa² i³ye³kxi²sã²sxã³ wxa²nãu²lxi³sxã³ a²sa³wi³ha³lxa² ũ³hũ²xai³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ũ³hũ²xai³-lain¹sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yain³tũ³xai²li² Txa²nũ²ai²yã¹nx2na³li¹. So¹kxi²sa²sxã³ yain³jah¹lxi³-hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

27Nxe³nũ²la² i³na²tẽ³na² hxi²tẽ³nha²nũ²la² Sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³-xa² i³ye³kxi²sxã³ ũ³hũ²xai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~I³na²xai³jxah³lxi³hẽ¹li¹. 28A²nxe³jau³jau¹xai²na² Txa²ti³ha²yau³-xai²yã¹nx2na³li¹. Wã³txa² tah²yau³xa² i³ye³kxi²nx2ta¹jau³xai³jã¹nxe² kãi³ũ¹nx2ta¹jau³nũ²ai²la¹wi¹. A²nũ²a² ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² sa²wa²sut¹si¹ha¹jau³-nũ³su² Txa²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxan³sa³tu¹wi¹. 29Nxe³yã¹ta¹ nxe³kxa²yã¹nxai¹ju³ta³ i³na²kxi³jau³xa² wa³su³txi³ i³na²xi²nxa³lho³li¹. Txa²wĩ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-tãu³lot3sa²hĩ¹na¹ i³na²xi²ki³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

30Nxe³nxa²ha¹te¹ i³yain³ta³lu²nain¹ni² i³na²ta³lu²nain¹ni² nxain¹ka³tu³ ka³li³nhẽ³jau³xa² i³hai³nain¹sã²ka³tu³ wã³la³ka³txa² o³li³ve²ra³kat3su¹ nxe³hxai²na²hẽ³ nxe³ka³ka¹txai²na² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²jah³lai²na² Je³su²jah³la² sa²yxox²ã³jau³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

31Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã³sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na² wã³txa² nxe³te³nah¹lxi¹. “O³ve²a² nũ³ka³txa² a²wa³kxẽ³yah³la² i³su²lhã³a¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³ o³ve²a² nũ³ka³txai²-na² sa²kxai³lu² ã³ni³sxã³ i³ha³te¹ha³ten¹tain¹tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³xai²yã¹nxe³kxi³hũ³nxe² hi¹na¹ ka³nxah³nxe³hi¹na¹ wxa²nũ³ka³txai²na² hãi¹nxe³ti³xa¹ i³yãu¹lxi¹nx2ti²tu¹wi¹, Txai²na²su¹. Nxe³sxã³ ã³waix3sxã³ ã³sxã³ ã³-nih³sah¹lxin¹tu¹wi¹. 32Nxe³yã¹ta¹ hã²wxã³txa³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹ka³tu³ Ka³li³le²a²ko³xa²nãu³a¹ ã³ne³ka²ta¹nx2ta¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

33Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² a²wã³txi³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Āu²li²sxã³ ã³nih²nxã²nxa³lho³li¹. A²nũ²a² ã³xa² ãu²li² hxa³nain¹kxan²ti³ txai²li² ti³he¹nxẽ²nxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

34Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ka³nxah³ta¹nãn²tũ³ ka³la³ka³la²a² i³yxa¹lxoh³lxi²nxa³tã³lxa¹ wxã²na² Pe²jah³lo² i³nxai²na² sa²kxai³lu² ten³-si¹sa²nxãn³jau³su² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ i³ye³kxi²xin¹tu¹wi¹. “Je³su²jah³la² i²te²txã³wi¹.” Nxẽn¹jau³su² e³ye³kxi²xi¹nĩn¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

35Nxe³yãn¹ta¹ Pe²jah³la² yxo²xũn³txi³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ko¹ko¹su² i³su²lhã³sain¹kxa²ha³tã³nxãn²ti³ hai³txi³ ten³si¹sa²nxãn³-jau³su² i³ye³ti³he¹nxẽ²nxa³lho³li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ a²sa³wi³ha³lxa² whã²na¹ te²yã¹nxe² e³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Sũ³na² i³ye³kxi²jau³su²

36Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² nxe³sxã³ ha³lo²a² Jet3se³ma³ni²-ko³xa² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ti¹na² ã³wxe³sxã³ wah³nxe³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Nũ¹a² ai³sxã³ Sũ³na² i³ye³-kxi²te³la¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37Nxe²e³nũ²la² sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ Pe²jah³lo¹na² Se³be³te²ah³la² a²ki³lha³nãu³xa² ã³sa²so¹ka³tũ³ jũ¹nxe² yan¹nãu³a¹ ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² ha³lo²a² kō³nxe³khaix1ju³ta³nũ³a² sa²te²txi³ i³ãin²txi³ha²kxai³ hxi²-waun³ta³txi² i³ãin²txi³ha²kxai³ Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². 38Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Āin²ti³ya³lu²te²hũ³sa³nhai¹. Ti¹na² ã³wxe³sxã³ wahx3nxe³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Jũ¹-nxe² yan¹nãu³a¹ ai¹na¹ka³tũ³ Sũ³na² i³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

39Nxe² e³kxi²nũ²la² jũ¹nxe² yan¹nãu³a² ã³nxai³sxã³ ã³kxu²thu²kxa² wxe³sxã³ Sũ³na² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wi³nãi³. A²yen³kxa² hã¹nxe³ti³xa¹ hxi²kan¹te²si¹lxi¹.

Nxe³ha²kxai³ a²kō³nxe³ju³ta¹na² khãuh³lxa³ti³sa²ju³ta¹na² sa²wa²-tot1so¹kxi²sẽ¹li¹. Yxãn¹ta¹ ten³nxa²nxa³kxai²nãn²tũ³ wxa²wãn³txa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹txa²ti³ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

40Nxe² e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² ã³wa³li²ka³tũ³ a²yxo²ha³kxa¹ ãu²xi²-yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lãi³. Jũ¹nxe³ju³ta² he³la³ku³ hxi²kan¹txi³ i³ye³ten³nha²sxã³ yxau³yah²lxan³ji¹wi¹? 41Ye³ten³nha²sxã³ yxau³jah¹lxi³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹, kō³nxe³ju³ta³la³ ã³wih²kxi¹nxa²ti³kxa²yan³ti³su¹. Wxa²e¹nãu³a² a²wi¹ju³ta³la³ ten³khaix1yah³lxi¹lxi¹. Yxãn¹ta¹ wxa²sĩ³na²-na² sĩ³wi¹nx2ti³ju³ta³la³ hau³kon³yah³lxa³lxi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

42Nxe³ka³tũ³ jũ¹nxe² ã³waix3ti¹xi²nũ²la² Sũ³na² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wi³na² nxe³txi¹. Khãuh³lxa³ti³sa²ju³ta² hxi²kan¹txi³ sa²wa²tot1so¹-kxi²sa²nxa³kxai²nãn²tũ³ a²yen³kxa² ten³nxa²ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nhai¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

43 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² ã³wa³li²xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ ãu³-
xain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la², hxi²kan¹sxã³ ye³ten³nha²sxã³ yxau³ai¹nxa³ha²kxai³la².
44 Jã¹nxe³sxã³ ã³waix3ti¹xi²nũ²la² Sũ³na² wãn³txain²txi³ i³ye³kxi²xi²ta¹hxai²hẽ¹la².
45 Hã²wxã³txa³ wa³li²xi²ka³tũ³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Ãu³xi²sxã³ i³ye¹nxi²sa²tẽ³ye²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Hãi¹nxo¹nha¹-
jah³lxi³sã²nhẽ³li¹. Ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Hi¹nai²na² ko³nxe³thin¹te²
hxi²ka²nãu³a² ã³yũ³sain¹tu¹wi¹. 46 I³sa²yxau³sxã³ ã³nxai³ya³sah¹lxi³wxi¹.
Ã³yã³yũ³sa²jah¹lo²su² te²a² yau³son³nẽ³na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² so¹ain¹jau³su²

47 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nxa³tã³lxa¹ a²sa³wi³ha³lxa² ã³nhai¹tũ³jah¹la²ka³-
na³ka³na³te²a² Ju³ta²sah³lo²kxai³lu² ã³tũ³ta¹hxai²hẽ¹la². ã³tũ³te³na¹ wã³nxĩ¹te²
si³yxau³tũ³ka³txa² a²nũ²a² hxi²kan¹te²nãu³xa² nxe³sxã³ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² i³-
sa²si¹hã³ai¹nha²kxai³ Ju³ta²sah³la² ã³si³tẽ³la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yu³la² kãin²te²su²
te²na² tẽ³lxi² hi³ki²a³li³su² te²na² tẽ³lxi² nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 48 Jã¹nxe³ju³kxai³-
lu² a²kxã³nxai³tã² ã³yũ³so¹jah¹la² i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nyhain¹te³nah¹lxi¹:
—~In³txa² i³yo²sai¹la³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te²a² kan²txi³ i³sxã³ sa²so¹jah¹lxi³-
hẽ¹li¹. Ju³ta²sah³la² a²kxã³nxai³tã² nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 49 Jã¹nxe³ju³kxai³lu²
Ju³ta²sah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ã³tũ³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Nxe³nũ²la² i³yo²sai¹la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².
50 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²yã³lãi³. A²ten³nxa²ju³ta² kãi³sẽ¹li¹. Nxe² e³ta³lun²nũ²la² ko¹ko¹xa²
nũ³ka³txi³nãu³xai²na² ã³tũ³sxã³ i³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 51 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
sa³wi³ha³lxa² ka³na³ka³na³te²nã²tu³ yu³la² kãin²ta³wxi²a² hxi²tẽ³nha¹nxa²ha¹te¹
wã³nxĩ¹te² si³yxau³kah³lai²na² sa³wi³sa² i³su²ta¹hxai²hẽ¹la². I³su²te³na¹ a²ne³-
nxe³na² tũ³nhe³i²lã³ta¹hxai²hẽ¹la². 52 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yu³lai²li² tũ³whi²xi¹sẽ¹li¹. Nxe³jut3su² a²nũ²a² i²li³te²a² yu³la² tẽ³-
sxã³ i³su²lhã³kxai²nã²tu³ nxe³jah¹lain²txi³ yu³la² i³su²lhã³ain¹nũ³tu¹wi¹.

53 Jã¹nxa¹jut3su² ten³sa³kxai²nã²tu³ Txa²wi³na² ã³non²ta³kxi²sa²-
hi³nx2na³li¹. Oh³nã¹ta³ nũ³ka³txa² wa³li³kha³lhon¹tũ³ka³txa² hxi²ka²
hxan³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi² nxe³tũ³ka³txi³kxi³nãu¹xa² i³sa²si¹hã³sxã³
ã³non²ta³kxi²sai¹nhĩ³nx2na³li¹. 54 Yxã¹ta¹ Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na²
a²wãn³txa² yã¹nxe² kãi³ye²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

55 Jã¹nxe³tãu³a² tũ¹ka³txi³nãu³xa² ãh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hi³sa³ka³txa² hi³ki²a³la² tẽ³sxã³ wxã³yah³lxin¹ti²ti¹. A²nũ²ai²na²
yen³kxa² kãi³kxi²jah¹la² i³sxã³ sa²so¹kxa²yã¹nxe² i³sxã³ sa²so¹sah¹lxin¹ta²-
lu¹wi¹. A³lan²ta² hãi¹nxe² Sũ³na² sxi²ha² ã³wxe³sxã³ wãn³txa² wi¹jau³xa²
i³yau¹ũ¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹tãu³ai³tã² i³sxã³ sa²so¹sah¹lxan³tai¹-
ti²ti¹. 56 Yxã¹ta¹ Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² we¹ta³lun²si¹jau³su²
kãi³ũ¹sah³lxi¹lxi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² Je³su²jah³la²
sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ ã³waix3sxã³ ih³sau³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Wá³nxîn¹te² hxi²kan¹te²nâu³xa² Je³su²jah³la² en²tain¹jau³su²

57 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nâu³xai²na² Je³su²jah³la² i³sxã³ sa²so¹nũ³kã³txa² wã³-nxîn¹te² si³yau³kah³la² Kai³fa²sah³la² sxi²ha² ã³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thi³na² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txi³su² te²na² a²nũ²a² hxi²kan¹-txi³nãu³su² te²na² nxe³sxã³ a²kxã³nxa² ã³nũ¹nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 58 Nxe³yãn¹ta¹ Pe²jah³la² hi²sen³kxai³lu² u²lxi³ i³hit¹lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². Ai³lhã³ Kai³fa²sah³la² sxi²ha² wai²ha² yxo²tã³lxa² ã³wih¹ka³tu³ so³ta²to²nãu³xa² ã³wxe³ye²ta¹hxai²-hẽ¹la². Je³su²jah³la² kã³ũ¹nyhain¹kxi³nũ³su² ã³wxe³sa³wah³nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 59 Nxe³tũ³kxai³lu² wã³nxîn¹ta² hxi²kan¹te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² hxi²kan¹ta² a²nũ²kxi²tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² ain³nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³lai²-na² i³su²lhã³ain¹si¹hain¹jau³su² ain³nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 60 Yxãn¹ta¹ hxi²kan¹ti³ ain³nha²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². A²nũ²a² ka³lxa¹txi³ wãn³txa² ki³han³jau³-xa² Je³su²jah³la² i³ye³ki³ha¹kxain¹kxan²ti³ ain³nha²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe³nũ²la² in³txa² ha¹li¹ wxã³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 61 Wxã³sxã³ i³ye³ya³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² ain³kxi²si¹na¹hẽ³li¹. Nxe³sxã³ ain³kxi²si¹-na¹te³nah¹lxi¹: “Hxi²kan¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² sa²nai¹a¹kxai²nãn²tũ³hã²wxãn³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tãu³a² ũ³txo³nxi²na¹tu¹wi¹.” Nxe³-jau³xai²li² ain³kxi²si¹na¹hẽ³li¹. In³txai²li² nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

62 Nxa²ha¹te¹ wã³nxîn¹te²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² i³sa²-yxau³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Jau³jau¹xai²na² i³wa²lũ³xi²nxãn³ji¹wi¹? Ìh¹nxe³jau³ta³kõ³te³kxi²nxain¹thi²li¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

63 Nxe³yãn¹ta¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² ka³nahx2nxe³sxã³ yxau³ta¹hxai²hẽ¹-la². Nxe³te³na¹ wã³nxîn¹te²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~E³lxah¹ i³yau¹ũ³sa²si¹nhẽ³li¹. Sũ³na² Si³yxau³jah¹la² i²nẽ³lha²kxai³ya²la³tu³ i³yau¹ũ³sa²si¹nhẽ³li¹. Sũ³na² Ta²nhĩn¹ji¹wi¹? Txa²wã¹sũ³na² A²-hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3txa²jah¹lo²sin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

64 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wain³na³li¹. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹-lo²sa¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ye³jen¹na² yan¹nãu³a¹ i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³kah³lai²na² a²wi¹tãu³a² wxi²-kin³ti³ton³ti³hit¹lsain¹sxã³ ã³wxe³na¹ha²kxai³ oh³sĩ³nãu³a² wxa²kan³sxã³wã³li²na¹ha²kxai³ nxe³na¹ju³ta² i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

65 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² wã³nxîn¹te²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹la² ain³kxi²te³-na¹ a²ha³la³se³nãn¹ka³lo³khai³xa² sa²ten²txi³ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²ten²txi³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² kõ³nxe³te²lo³tain¹na³li¹. Hã¹nxã¹a³sah¹lxi³wxi¹. Wxãn³-txai²li² Sũ³na² kõ³nxe³te²lo³jau³xai²na² ain³kxi²kĩ³ti²tu³wi¹. 66 Nxe³kĩ³sa²kxai³ ìh¹nxe³kĩ³te³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Su²lhã³ain¹ju³ta² so¹lxi³ wain³na³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

67Nxain¹ka³tū³ a²nū²a² i²li³te² hi²sen³kxai³lu² i³ye³ka³su³-
hēn¹kxi²ha²kxai³ a²hxi²kai²na² i³su²lai¹nha²kxai³ i³wai¹tha²kxai³
nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 68Nxe³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² Txa²wa¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3txa²jah¹lo²sin¹-
ke³la³te²kxai³ i³su²nxa²jah¹la² i³yau¹ū³sa²si¹nhē³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² a²yo²wān³txa² Je³su²jah³la² sa²yo²ā³jau³su²

69Nxe³ain¹ti³kxai³lu² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² wai²ha²
yo²tā³lxa² ā³wih¹sxā³ ā³yo²wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³ān²tū³ti¹ wā³-
nxīn¹jah¹lai²na² sa³wi³sa³ka³lxi³na² ā³tī³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² Je³su²jah³la² ka³li³le²a²ko³xan¹jah¹la² ā³si³tē³kxai¹nū³nīn¹-
tai¹tū³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

70Nxe³nxa²ha¹te¹ i³ki³ha¹kxi²jau³su² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹. Pe²jah³lai²-
na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jau¹xai²na² ko³nha²nxa²nhī¹. Ī²te²txā³xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

71Hā²wxān³txa³ sxi²ha² wai²ha² yo²tā³lxa² a³li³xi²te³na¹ a²sa³wi³-
sa³ka³lxa² ā³xa³ka³lxa² i²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī²kxain¹sxā³ a²nū²a² kwa²
yxau²xai³ain¹te²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² Na³sa³re²thī³nān¹jah¹la² ā³si³-
tē³kxi²na²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

72Jā¹nxa²ha¹te¹ i³ki³ha¹kxi²jau³su² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² i²a¹jah¹lo²su² te²txā³xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

73Jū¹nxe² ye³je¹na¹ kwa² yxau²xai³te²nāu³xa² ā³tī³ain¹sxā³
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² a²sa³wit3su² ta²lu¹wi¹. Jah¹la² yo²wān³txa² e³kxa²yā¹-
nxe² e³i¹lxi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

74Nxe²e³tāu³a² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² yo²an³ta³ti³
i³ki³ha¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹la² i³ye³kxah²lxin¹kxah³lai²na² i²ti³hex1te²txā³wi¹. Txa²-
wān³txai²na² e³a¹jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² wi¹lain³kxi²sain¹na³li¹.
Ki³ha¹kxi¹nx2ta¹ke³la³te²kxai³ an³txi³ju³ta² ū³hū¹sai¹nhī³nx2na³li¹.

Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la². Nxe²e³ta³lun²tāu³ ka³la³ka³la²a² i³yxai²-
lxoh³lxi²xi²ta¹hxai²hē¹la². 75Nxe³ka³tū³ Je³su²jah³lai²na² wān³txin³txi²
ain³kxi²xi²ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxi²xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxoh³lxi²xi²nxa³tā³lxa¹ wxāi²na² Pe²jah³lo³ i³nxai²-
na² sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ten³si¹sa²nxān³jau³nū³su² i³ye³kxi²xin¹tu¹wi¹.
Ha³la³je¹nai³tā² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² Pe²-
jah³lai²na² ain³kxi²xi²ka³tū³ ha³lo²a² a³li³sxā³ kāin² i³nān³ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² hxi²ka² ā³yū³ain¹jau³su²

27 1Nxa²ha¹te¹ a²ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹ wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³ta²nāu³xa²
a²nū²a² a²hxi²kan¹te²nāu³xa² nxe³sxā³ ā³sa²ki³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹-

la². Je³su²jah³la² i³su²lhã³si¹hain¹jau³su² ain³nha²sxã³ nxain¹ta¹hxai²hê¹la².
 2Ain³nha²ta¹lun²nũ²la² sa²hxi²ta¹kxi²sxã³ tẽ³sxã³ ãn³sa²so¹sxã³ ha³lo²a² wa³-
 kxẽn³yah³la² Pi³la²jah³lo²su² ha²kxai³ a²hxi²ka² ã³yũ³ain¹ta¹hxai²hê¹la².

Ju³ta²sah³la² sa²ya²lu¹nha²jau³su²

3Nxa²ha¹te¹ Ju³ta²sah³lai²na² ko¹ko¹xa²hxi²ka³nãu³a² ã³yũ³ain¹-
 jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² yxau³sxã³ ten³sa²tã³ta¹hxai²hê¹la².
 Je³su²jah³la² ya³lu²si¹hain¹jau³su² i²ha²kxai³ i³ãin²ta³kxi²ta¹hxai²hê¹la².
 I³ãin²ta³kxi²ha²kxai³ ũ³yho³hain¹ki³ai³tã² hxi²tẽ³nha²nũ²la² wã³nxĩn¹ta²
 si³yxau³ka³ta²nãu³xa² a²nũ²a² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² nxe³sxã³ tũ¹ka³txai²-
 na² ũ³hũ¹xi²ta¹hxai²hê¹la². 4Ũ³hũ¹xi²te³ãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Kõ³nxe³ti³ kã³a¹hẽ³li¹. A²nũ²a² hxi²ki³la³nxa³te²na² i³ki³ha¹kxi²sxã³
 ã³yũ³nx2tai¹na¹hẽ³li¹. Ta¹hxai²hê¹la². Nxe³yãn¹ta¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²ha³lo²sxa³wi¹. Nũ¹hi²txa²hẽ³li¹. Ain¹ta¹hxai²hê¹la².

5Nxe³ka³tũ³ ũ³yho³hi²ki³ai²na² tẽ³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²hẽ¹na² ã³na¹-
 ka³tũ³ a³li³ta¹hxai²hê¹la². A³li³nũ²la² ne³kxe³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Ya²lu²na¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³tũ³ tih³na² a³lo³xih³na² tẽ³nha²sxã³ sa²yxẽ²ta³-
 tai²kxi²nha²sxã³ ha³lo²a² ki³ju³ta² a³li²sin³sxã³ sa²ya²lu¹nha²ta¹hxai²hê¹la².

6Nxa²ha¹te¹ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ta²nãu³xa² ũ³yho³hi²ki³ai²na²
 tẽ³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ih¹nxe³ki³thon³ku² ki³nhai¹. Ũ³yho³hi²ki³ai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na²
 sxi²ha² ũ³ha¹sxã³ wxẽ³kxi²ki³kxe³su² wai³nhĩ³nx2nxa³wi¹. A²nũ²a² su²-
 lhã³kxa² ũ³yho³hi²ki³ai²la¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hê¹la².

7Nxe² e³kxi²ta³lun²nyhain¹nũ²la² ha³lo²a² kwa³ta³la² we¹jah¹la² ha³lo²ai²na²
 so¹kxain¹ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³ko³nãu³a¹ a²nũ²a² wa³nũt3jah³la² wxã³kxai²-
 nãn²tũ³ kwa²hã¹nxe² ya³lu²kxai²nãn²tũ³ a²nxe³ko¹xai²na² sa²nĩ³kxi²ko³su²
 te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hê¹la². 8Jã¹nxe³jut3su² ko¹xai²na² sa²kxai³lu² tih³yau³-
 xan¹ko³su¹ nxe² i³lxi¹kxi²nyhain¹ta¹hxai²hê¹la². 9A²nxe³ju³ta¹na² sa²kxai³lu²
 kxã³nhxi¹nu¹tai²nãn¹jau³xa² we¹ta³lun²ta¹hxai²hê¹la². Nxe³sxã³ Sũ³na² wãn³txa²
 i³hen³txi³jah¹lu¹tai²na² Je³re³mi²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² ũ³wha²li²te³nah¹lxi¹:

—~Ũ³yho³hi²ki³ki³a² hxi²ka² hxi³sxã³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ wxa²-
 sa²wa²la³kxi²sxã³ nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² 30 nxe³ki³ai²na²
 sa²kxai³lu² a²nũ²a² ũ³yho³hi²kxe³su² na³li¹. A²nxe³sxã³ I³sa³e² sa³-
 wi³ha³lxa² nxe²hau³ko³tain¹na²hẽ³li¹.

10Nxe³kxai²nãn²tũ³ kwa³ta³la² we¹jah¹lai²na² ha³lo²a² so¹kxain¹na²hẽ³-
 li¹. Nxe³ju³ta¹na² Sũ³na²kxai³lu² nxe³ i³yau¹ũ³sa³na²hẽ³li¹.
 Je³re³mi²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² ta¹hxai²hê¹la².

Pi³la²jah³la² i³wã³txi³jau³su²

11Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² yen³nãu³a² Je³su²jah³la² ã³yũ³ain¹ta¹hxai²hê¹-
 la². Nxe³sxã³ Pi³la²jah³la² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nũ³ka³txa² Si³yxau³jah¹lo²sin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-ha²kxai³ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wãn³txai²na² wain³na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹²Nxe³ka³tu³ wã³nxin¹ta² si³yxau³ka³ta²nãu³xa² a²nũ²a² a²hxi²kan¹ti³nãu³xa² nxe³sxã³ kō³nxe³ti³hit¹l¹si¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹kxan²ti³ ka³-nah¹lxã³ yxau³ta¹hxai²hẽ¹la². ¹³Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wãn³txa² ka³lxa¹txi³ kō³nxe³ti³hit¹lxain¹jau³su² e³kxain¹na²li¹.

Ain³kxi²nhãn²nxãn³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁴Nxe³yãn¹ta¹ wãn³txi³la³ yau³ka³na³ka³na³kxan²ti³ hai³txi³ i³wa²lũ³xi²ta¹hxai²-nxa³hẽ¹la². Nxe³ju³ta²li² Pi³la²jah³lu¹ta²kxai³lu² i²nũ²la² i³wã³wã³txi³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pi³la²jah³la² Je³su²jah³la² ya³lu²si¹jau³su² kwa³na³jau³su²

¹⁵Nxa²ha¹te¹ Pas²kwa²nxe³je³nãu³wa³kxa² nxe³xai³ti³wa³kxa² ha³lo²a² wa³-kxẽ³yah³la² te²hi²sen³su² nxe² kã³ũ¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²ai²na² sxi²ha² kan²thi³na² ũ³tĩ¹kxi²wxe³te²na² i³lxi²te²na² ka³na³ka³na³jah¹lan²tu³ than²kxi²-sa²tã³ũ¹nyhain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² te³nain¹kxah³lo²su² jah¹la² than²kxi²sa²tã³ũ¹nyhain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². ¹⁶Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² in³txa² kō³nxe³thin¹khaix¹jah¹la² Ba³ra³ba²sah³la²kxai³lu² tĩ¹kxi²wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a²nãu³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ i²ain¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². ¹⁷Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nũ³ka³txi³nãu³xa² ã³yã³sa²kxi³nũ²-kxain¹tãu³ãn²tu³ Pi³la²jah³lai²na² a²yxo²wãn³txa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~In³txa² ka³na³ka³na³te²a² than²kxi²sa²tã³ũ¹hain¹to³hxai²na¹hẽ³li¹.

Jã¹nxa¹tu¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³ in³txa² ha¹li¹ tĩ¹kxa²wxe³yain¹na³li¹. Nxe³-na¹jut³su² ih¹jah¹lo²tã³ than²kxi²sa²tã³ũ¹te³la¹ji¹wi¹? Ba³ra³ba²sah³lo²su² tã³nxa² Je³su²jah³la² txa²wã¹ha³lo²a² si³yxau³jah¹lo²ye²kxi³jah¹la² tã³nxa² i³yau¹ũ³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Pi³la²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁸Nxe³sxã³ Pi³la²jah³la² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³la² wã³nxin¹sxã³ o²la³kxi²ha²kxai³ ka³tã³khai¹xain¹nha²kxai³ ã³yũ³-nyhain¹na²na¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². ¹⁹Jã¹nxe³tĩ³kxai³lu² a²hxi²kan¹jah³la² ã³wxe³ka³lo³a² ã³wxe³tãu³ãn²tu³ Pi³la²jah³lai²na² sxe³xa³ka³lxa² i³sa²si¹hã³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Je³su²jah³lai²li² wi¹lhin¹khaix¹jah¹lo²sin²ta¹. Ka³-nxah³ti³na² nxe²hxi²sxã³nhot³sa³hẽ²li¹. Nxe³sa³ha²kxai³ kō³nxe³ i³yĩ¹lain¹ju³ta³nũ³a² kã³txa³hẽ¹li¹. Kō³nxe³ti³ i³yĩ¹lai¹nĩn¹kxa²yãn³txi³su² hxi²waun³txi³khaix¹sa³hẽ²li¹. A²sxe³xa³ka³lxa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁰Nxe³to³ta¹ wã³nxin¹ta² si³yxau³ka³ta²nãu³xa² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³-nãu³xa² nxe³sxã³ a²nũ²a² nũ³ka³txa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ba³ra³ba²sah³la² so¹lxi³ than²kxi²sa²tã³ũ¹nhe³lhi¹hain¹jau³su² i³wã³txi³sain³txain¹yah¹lxi³si¹nhẽ³li¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² i³-su²lhã³si¹hain¹jau³su² e³kxi¹txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

²¹Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Pi³la²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~In³txa² ha¹lin¹te²a² ih¹jah¹lo²tã³ than²kxi²sa²tã³ũ¹te³la¹ji¹wi¹? Ta¹-hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³lu¹:

—~Ba³ra³ba²sah³la² so¹lxi³ than²kxi²sa²tã³ũ¹txai¹nhẽ³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 22Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²wã³txi³kxai³lu²:
 —~Nxe³na¹kxai²nã²tu³ Je³su²jah³la² Txa²wã³sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-
 yxau³tã³lot³jah¹la² ye²yah³lxin¹kxe³su² nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ih¹nxe²
 kã³ũ¹ha¹ju³ta³nũ³a² ten³yah³lxin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³:
 —~Hi³sa³ka³txa² ũ³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ su²lhã³txai¹nhẽ³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 23Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:
 —~Îh¹nxe² ko³nxe³thin¹sxã³ kã³lhai¹li¹? Nxe³jau³su² ha²kxai³ã²la²
 yxo²xũn³txi³ i³kaix¹txain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Kwa²nxi¹lxi¹. Hi³sa³ka³txa² ũ³hxi²ki¹la³kxi²txai¹nhẽ³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 24Nxe³ka³tu³ hxi²kan¹txi³ wã³txa² i³wa²li²si¹hai¹nxa³kxe³su² a³la³kxi²ha²kxai³
 hã¹sxã³ kwa²he¹kxi²si¹nyhain¹jau³nũ³su² a³la³kxi²ha²kxai³ Pi³la²jah³lo²nu¹-
 ta²kxai³lu² hã¹nxã¹ta¹hxai²hẽ¹la². Î³yau³xẽ¹na² tẽ³nũ²la² a²nũ²a² nũ³ka³txa²
 a²yen³nãu³a² hxi²khai²lxi²ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Hxi²khai²lxi²ye²te³nah¹lxi¹:
 —~Jah¹lai²na² ko³nxe³thin¹jah¹lo²sxa³wi¹. Su²lhã³kxe³ju³ta² hxi²ki³la³-
 te²la²nxa³wi¹. Nũh¹i²txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Pi³la²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².
 25Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² nũ³ka³txai²na² a²wã³txi³kxai³lu²:
 —~Txa²nũ³ka³txi³na¹xai²na² so¹lxi³ txa²wẽ³ha³lxi³na¹xai²na² so¹lxi³
 jah¹lai²na² su²lhã³kxa² hxi²ki³te²la³sĩ¹na¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 26Nxe³te³na¹ Ba³ra³ba²sah³la² than²kxi²sa²tã³ũ¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹-
 nxe³sxã³ so³ta²to² hxi²ka²nãu³a² Je³su²jah³la² i³ta³lo³wait¹lsĩ¹sãn²nũ²la² hi³sa³ka³txa²
 ũ³hxi²ki¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² ã³yũ³nyhai¹nha²kxai³ Pi³la²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

So³ta²to²nãu³xa² ko³nxe³ti³ ka³lxi¹lhain¹jau³su²

27Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²so³ta²to² nũ³ka³txa² hi²sen³su² Prai³a³to²-
 ri³a²thĩ³na² Je³su²jah³la² sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ so³ta²to² nũ³ka³txa²
 a²yxõ²ha³kxa¹ ã³tĩ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³tĩ³ain¹sxã³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Je³su²jah³lai²li² i³ka³lxi¹lha¹sah¹lxi³wxi¹. Ko³nxe³ti³ kã³ũ¹sxã³ wã²la²
 sau¹saun¹ka³lo³a² ũ³whi²kxi² wai³la² wxa²xu³kxi²sxã³ ũ³nhe³hẽ¹ntxi² nxe³-
 ya³sah¹lxi³wxi¹. So³ta²to² nũ³ka³txa² nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 28Nxe³te³na¹
 Je³su²jah³la² a²wã²la³ka³lo³a² sa²sai¹kxi²sãn²nũ²la² wã²la²ka³lo³a² sau¹-
 saun¹ka³lo³a² tẽ³sxã³ Je³su²jah³lan²tu³ ũ³whi²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 29Wai³la²
 wxa²xu³kxain¹sxã³ ũ³nhe³hẽ¹ntai¹nha²kxai³ hi³sa³ka³txa² wẽ³sa² wxi²kan¹-
 kat³sũ³ka³txa² hxi²ka² wi¹tãu³a² ũ³hxi²wxe³kxi²nha²ha²kxai³ a²ne³kxai³tãu³a²
 ã³ka³ti³wxe³kxain¹nha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Wi¹lhin¹te²si¹lxi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²-
 si¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹jau³su² nxe² i³wai³ka³si³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 30Nxe³nũ²la² i³ye³ka³su³hẽ¹nkxai¹nha²kxai³ hi³sa³ka³txa² wẽ³sa² sa²-
 so¹xi²sxã³ ka¹txain²txi³ i³ne³su²lai¹nha²kxai³ nxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².
 31Nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ i³wai³ka³si³xain¹nũ²la² wã²la² sau¹saun¹ka³lo³ai²na²
 sa²sai¹ka³ain¹nũ²la² a²wã²la³ka³lo³khai³xa² ũ³whi²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³ka³tu³ i³hxi²ki¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² ã³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Hi³sa³ka³txa² ũ³hxi²kí¹la³kxain¹jau³su²

³²Nxa²ha¹te¹ sxi²ha² a³li³ain¹tāu³a² Si³māu²ah³la² Si³re²na²ko³xan¹jah¹la² ne³khai²hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ hi³sa³ka³txa² Je³su²jah³la² i³hxi²kí¹la³kxi²-ka³txa³nū³a² sa²tā³ka³la³kxi²hētIso¹nha²si¹jau³su² Si³māu²ah³lan²tu³ yxo²xūn³txi³ i³kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³³Nxe³ka³tu³ ā³nxai³ain¹ka³tu³ wā³la³ka³txa² ko³-ko²ta²kat3su² nxe³jau³xa² a²si³yxau³tāu³a² sa²kxai³lu² txa²wā¹ne³ka³lo³su² nxe³hxai²na²hē³ ka³txa²nāu³a² tē³sxā³ ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁴Nxe³hí¹na¹ vīn²yo³-jau³xa² hī³ne³kxa² fel²yau³xa² i³nē³ju³ta² ā³wxe³nē³jau³xa² nxe² ũ³ke³ni²jau³xa² ũ³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ i³nxūn³sain³nū²la² i³na²ta¹hxai²nxa³hē¹la². ³⁵Nxe³nū²la² hi³sa³ka³txa² i³hxi²kí¹la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ Je³-su²jah³la² wā²la²ka³lo³a² sa²so¹te²txai³ain¹sxā³ tah³lxā³we³sa² o²la³kxain¹sxā³ a²wa³kxēn³yah³la² nū¹hain³nyhain¹ka³tu³ wā²la²ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu² wxa²-nū³te²txai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁶Nxe³ka³tu³ ha³lo²a² ā³wxe³ain¹sxā³ yxau²xai³sxā³ ten³sa²tā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁷Jā¹nxe³tāu³a² hi³a²ka³lo³a² wān³txa² ũ³wha²li¹lhān²-sxā³ a²ne³ta³lxo³ka³nāu³a¹ ũ³kū¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Ũ³wha²li¹lain¹jau³xa²sa¹:

—~Je³su²jah³lai²na² Ju³te²a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³-jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². ³⁸Jā¹nxe³tāu³a¹ in³txa² ha¹li¹ o³nxā³ti³ kái³ya³ta¹hxai²hē³la². A²nū²a² yen³kxa² nū³kxūn³txi³ kái³kxain¹ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ya³te²na² tē³sxā³ i³hxi²kí¹la³kxi²yain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² a²wi¹tāu³a² ka³na³ku² i³hxi²kí¹la³kxa²wxe² a²wā³tāu³a¹ ka³-na³ku² i³hxi²kí¹la³kxa²wxe² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁹Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² kwa² wa³to²hi²te²nāu³xa² i³ne³wa³nxīn³wa³nxin³-nha²sxā³ i³wai³ka³si³xi²jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

(Mateus 27.37)

40Nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~“Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² sa²nai¹hxa³sān²sxā³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³-la²ni²sxā³ ā¹sa²to³nx²na¹tu¹wi¹.” Nxīn¹jau³su² e³in¹tai¹ti²tu³wi¹. Ya²la³tū³Sū³na² Tah²sin¹kxai²nān²tū³ ī³hxi²ta²la³kxi²nha²sxā³ a²hi³sa³ka³txa² ka²-nxi¹nhu¹li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

41Te²yā¹nxe³sxā³ wā³nxīn¹ta² si³yxau³ka³ta²nāu³xa² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nāu³xa² a²nū²a² hxi²kan¹txi³su² te²nāu³xa² nxain¹sxā³ yxo²i²yhai¹nxa³jau³su² ī³wai³ka³si³xi²jau³su² ī³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

42Nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³xa² sa²hau³ko³tain¹to³tai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ wā²nxūh¹ hxi²kan¹-txi³ sa²hau³ko³nhān²nxān³tho³li¹. I³sa³e² a²wa³kxēn³yah³lai¹la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ hi³sa³ka³txa² kan³ke³la³te²kxai³ yxo²i²si¹nhj³na¹wi¹. 43Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ain¹-te²sin²tai¹. Nxe³ha²kxai³ Sū³nai²na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ ī²kxain¹kxai²nān²tū³ ā³wa²su¹txai¹lxi¹. A²yxowān³txa² ain³kxi²kj³jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹: “Sū³na² Tah²su² te²sa¹wi¹.” Nxe³jau³xai²na² e³ha²kxai³lu¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

44Te²yā¹nxe³sxā³ in³txa² o³nxa²ti³ kāi³ya³te²na² ī³hxi²ki¹la³kxi²yain¹te²na² te²yā¹nxe³jau³su² yxo²i²nyhai¹nxa³jau³xa² ī³wai³ka³si³xain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² ī³yau¹ū³jau³su²

45Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² whāi²na¹ ka³nxa³hi²khai¹nxe³ta¹hxai²hē¹la². A³lan²ta² ne³ka³ka³thi¹nān¹tū³ ā³ka³nxa³hi²ta¹hxai²hē¹la². Ā³sa²ti¹tā³-xi²tāu³a² so¹lxi³ ha²te¹ti³ye²ta¹hxai²hē¹la². 46Nxe³te³na¹ ki³kan³te³na¹ Je³su²jah³la² kāin² ī³wxan¹sxā³ ī³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~E³li¹ e³li¹ la³ma³ sa³ba³ka²ta³ni¹. Ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sū³nu²khai³xah³lāi³. Txa²sū³nu²khai³xah³lāi³. Īh¹nxe³kxa²yān³-ti³tā³ ā³na¹san¹thi²li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

47Nxe³jau³xai²na² a²nū²a² kwa² yxau³sxā³ ī²tū³ka³txa² wai³nxa³txi³ ain³kxai¹nxa³nū²la² ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~E³li²ah³lu¹tai²na² ī³kaix¹tain¹nīn²tai¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

48Nxe³te³na¹ a²kwēn¹tai²na¹ in³txa² kwa² yxau³tū³ka³txa² ka³na³ka³na³jah¹la² ā³nih³sxā³ ī³yi²lho¹tū³xa² so¹sxā³ yain³txa³yau³xa² kah³jau³xa² ū³hū¹sxā³ ū³-whi¹sai¹te³na¹ hi³sa³ka³txa² ū³ki³wi²kxi²sxā³ Je³su²jah³la² ī³on³na²si¹hain¹jau³su² ūh³yo²te³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 49Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a²nāu³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ha³lo³kxit¹sā²nhē³li¹. E³li²ah³la² sa²hau³kot³te³lhxā³ wxā³si¹jau³-nū³su² ī²wah³nxe³jah³lxi³sā²nhē³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

50Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² kāin² ī³kwāix¹xi²ka³tū³ a²wi¹tāu³a² a³li³sxā³ ya³lu²ye²ta¹hxai²hē¹la².

51Nxe³hī¹na¹ wā²la² au³khaix¹ka³lo³a² Txa²wā¹sū³na² a²sxi²ha² nxū²kwai³ye³-la³nāu³a² au³txi³yxau³thi³na¹ yxo²tū¹ka³lo³a² ān³ten³ti³ta¹hxai²hē¹la². Oh³nāu³a¹ ā³ten³txi² wxa²kan³ka³tū³ yu³hxai²na² sa²kxai³lu² ā³ten³txi³sxā³ ā³yo²hai²-ta³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sū³na² yxau³je³na² e³lxah²lxi³

ĩ²ye²ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³te³na¹ kxih³nxa² kãin² sa²wi¹wi¹ni² txah³lxa³kxa² kãin²ka³txa² kwa² a²yo²xo²hai²ta¹lxi² nxe³ta¹hxai²hē¹la². 52 Jā¹nxe³te³na¹ kwã³-kxē³na² a²nũ²a² sa²nĩ³kxi²tē¹na² yo²xo²hai²ta¹lxi²sxã³ a²nũ²a² ya³lu²te²nãu³xa² wi¹lhin¹te²na² ka³lxa¹sxã³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xain¹ta¹hxai²hē¹la². 53 Nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²nãn²tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²hi¹nã¹nũ³a² Je³ru³sa³lē²thi³na² ã³-wi¹hai¹nha²kxai³ a²nũ²a² ka³ten³ti³ yxau³te²nãu³xa² wã²nã³ũ¹yhe²ta¹hxai²hē¹la².

54 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa¹na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² i²yxau³sxã³ wah³nxai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² i²ai¹nha²kxai³ kxih³nxa² sa²wi¹win¹ju³ta² i²ai¹nha²kxai³ yen³-kxa² a²yo²ha³kxa¹ i²ai¹nha²kxai³ kã¹no²lain¹sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ya²la³tu³ Sũ³na² Tah²yah³lo²sin²tai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

55 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² txu¹ti³nãu³xa² ka³lxa¹txi³nãu³xa² a²kxã³nxai³tã² ka³li³-le²a²ko³xa² yxau³xai³lhĩ¹nãn¹te²tu³ Je³su²jah³la² ã³si³te³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²nãu³xa² hi²sen³su² wi¹lã³non²ta³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²-nãu³xa² i²yxau³ain¹nũn³ta¹hxai²hē¹la². 56 A²nxe³sxã³ a²ha³tih³nãu³a² Ma³ri²a³ Ma³ta³lē²na³ka³lxa¹na² Ti³a²kah³la² hxi²ka¹nxa³jah¹lan²tu³ Jo³se²ah³la² nxe³-sxã³ te²na² a²hã³ka³na² Ma³ri²a³ka³lxu³su² nũn³ta¹ka³lxa¹na² Se³be³te²ah³la² wē³ha³lxa¹na² hã³ka³nu²su² te²na² ain¹sxã³ i²yxau³yain¹nũn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² txah³lxa³kxē¹na² sa²nĩ³kxain¹jau³su²

57 Nxa²ha¹te¹ sũ²ni²tãu³a² in³jah³la² A³ri³ma³te²a²thi³nãn¹jah¹la² yen³-kxih³khaix¹jah¹la² Jo³se²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² Je³su²jah³la² sa³wit³Su²nũn³nha²kxai³ ya³lu²ju³ta² i²nũn³ta¹hxai²hē¹la². 58 A²nxe³jah¹la²na² sa²kxai³lu² Pi³la²jah³la² ã³n³tĩ³ta¹hxai²hē¹la². ã³tĩ³sxã³ Je³su²jah³la²nũ²a² i³-wã³txi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Pi³la²jah³la² hi²sen³su² Je³su²jah³la²nũ²a² ũ³hũ¹nha²si¹hain¹jau³su² sa²si¹hã³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 59 Nxe³ka³tu³ Jo³se²ah³lo²-kxai³lu² Je³su²jah³la² a²nũ²a² hi³sa³ka³txa² sa²sai¹kxã¹nũ²la² sa²so¹nũ²la² wã²la² wi¹ka³lo³a² tah²ka³lo³an²tu³ tē³sxã³ wxa²wa³lãu²kxi²ta¹hxai²hē¹la². 60 Nxe³nũ²la² Jo³se²ah³la² a²tah³lxa³kxē¹khai³xa² tah²hēn³su² ha²kxai³ ũ³whi²wxe³ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³tē¹nai²na² sa²kxai³lu² tah³lxa³ka³txa² wxa²xu³sxã³ wē³si¹nyhain¹jau³su² Jo³se²ah³la² a²kxã³nxai³tã² sa²si¹hã³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut³Su² ya³lu²te²nũ²-a² ũ³whi²wxe³ta¹lun²nũ²la² tah³lxa³ka³txa² kãin²ka³txa² ũ³wa³ti³kxi² sa²tã³sxã³ ũh³yo²tĩ¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². Ūh³yo²tĩ¹kxi²nũ²la² i³xi²ta¹hxai²hē¹la². 61 Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² sa²nĩ³kxi³ju³ta² ã³wxe³sxã³ i²yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la², txu¹ti³nãu³-xa² Ma³ri²a² Ma³ta³lē²na³ka³lxa² nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a² ã³xa¹ka³lxa² nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹ta¹ka³lxa² ã³wxe³sxã³ i²yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txah³lxa³kxē¹na² wi¹lhau³ko³tain¹jau³su²

62 Nxa²ha¹te¹ a²lan²nũ³tãu³a¹ pas²kwa² yain³txa² hau³ko³-ta³lun²ti³xa² ha³nau³hĩ²na³na¹ ãh¹a³la²ni²tãu³a¹ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ta²nãu³xa² fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ain¹sxã³ Pi³la²jah³la² sxi²ha²

(Mateus 27.66)

ã³yã³sa²kxi³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²ba³to³ nxe³kxan²ti³nũ¹ wxã³sxã³
ã³yã³sa²kxi³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 63Nxe³sxã³ ã³ye³ain¹te³nah¹lxì¹:

—~Nxex³sa²lxì¹. Jah¹lai²na² ya³lu²jah¹la² ã³ki³ha¹kxi²nẽ³jah¹lai²na² wãn³txa²
ain³kxi²xi²sì¹na¹wi¹. Nxe³jau³xai²na²sa¹: “Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a¹lan²tãu³a¹ ka³ten³-
su² ã³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai³tã² ain³kxi²xi²sì¹na¹wi¹. 64Nxe³ha²kxai³
txah³lxa³kxẽ¹na² a²nũ²a² kan²txi³ ã³yxau³si¹hain¹jau³su² ã³sa²si¹hã³txai¹nhẽ³li¹.
Ya³lu²jah¹lai²na² a²sa³wi³ha³lxa² hãì³a² wxã³sxã³ a²nũ²a² son²sih³kxain¹kxa²-
yan³txi³su² kì³nhai¹. Nxe³ain¹ke³la³te²kxai³ a²nũ²a² ã³hen³txai¹nhĩ³te³nah¹lxì¹:
“Ya²la³tũ³ ka³ten³su² ã³sa²yxau³xi²ti²tu³wi¹.” Ain¹jau³nũ³su² nxe³ke³la³te²kxai³ a²-
ne³ki³son³sxã³ ã³ke³tũ¹ain¹ju³ta² ko³nxe³ti³nũ¹sain¹sìn¹tu¹wi¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

65Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²wãn³ti³kxai³lu¹:

—~So³ta²to² nũ³ka³txa² yũ³yah³lxì¹lxì¹. Txah³lxa³kxẽ¹na² wi¹lhau³ko³-
jah¹lxì³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

66Nxe³ka³tũ³ a³li³ain¹nũ²la² txah³lxa³kxẽ¹na² kan²txi³ wi¹lhau³ko³tha²-
kxai³ a²nũ²a² ã³yxau³sa²tẽ³te²nãu³xa² sa²si¹hã³ai¹nha²kxai³ txah³lxa³kxa²
ũh³yxo²tũ¹kxi²wxe³ka³txa² ã³txã¹tha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nxe³ka³txai²na² ã³txã¹tain¹ju³tai²na²sa¹. Kũ³ni³nho²su² ã³txã¹tain¹ju³-
tan¹te²kxa³ya³lhu² hxi²kan¹txi³ sa²yxo²tha²nain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ka³ten³su² ã³sa²yxau³xi²jau³su²

28 1Nxa²ha¹te¹ sa²ba³to³ nxe³ti³xa² ha³nãu³hi²na³na¹ ã³yũ¹li²nxa³ta³lxa¹
to³mìn²ko³ nxe³ton³tãu³a¹ txu¹ti³nãu³xai³tã² Ma³ri²a² Ma³ta³lẽ²na³-
ka³lxai³tã² Ma³ri²a² ã³xa¹ka³lxai³tã² ain¹sxã³ txah³lxa³kxẽ¹na² ã³xi²te³lhxã³
ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2Nxa²ha¹te¹ a²kxã³nxa² a²kwẽ¹tai²na¹ kxih³nxa²
kãin² sa²wi¹win¹ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ oh³xan¹jah¹la² wxa²kan³sxã³

wxã³nũ²la² txah³lxa³kxai²li² sa²yo²than²kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ txah³lxa³kan²tũ³ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ³A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ha³-lai³yu³hũ³nha²kxai³ a²wã²la³ka³lo³khai³xa² hãn³khai¹nxe³sxã³ ne²ve²nũ³xa² ya¹nxe³hũ³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nũ³ka³txa² i²yxau³sxã³ wah³-nxe³kxain¹te²nãu³xa² kãin² o²lai¹nha²kxai³ i³ka³ta³ta³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²a² ya³lu²te²hũ³sxã³ sxa³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁵Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lai²-na² wãn³txi³kxai³lu¹. Txu¹txa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹ni¹. Je³su²jah³la² i³hxi²ki¹la³kxain¹sxã³ ya³lu²jah¹lai¹tã²ã³ten³yah³lxin¹ju³ta³nũ³a²i²te²sa¹xĩ¹. ⁶Yxãn¹ta¹ ti¹ai²na² yũ²nxa³xĩ¹. Ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²ni¹. E³kxi¹nx2ti³ka²yã¹nxe² i³sa²yxau³xi²na²ni¹. Yxãn¹ta¹ sa²-ni³kxi²tẽ¹na² ya³lu²sxa³je³naĩ³tã²ã³wih¹sxã³ i²ja¹hẽ¹ni¹. ⁷Ya³hin¹kxai²nãn²tũ³ i²ta³lun²yah³hin¹kxai²nãn²tũ³ a²sa³wi³ha³lxa² ai³sxã³ i³hen³txi³tain¹yah³hẽ¹ni¹. Ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jau³su² i³hen³txi³tain¹yah³hẽ¹ni¹. Ya³lu²sxã³ sxa³nxa³xĩ¹. Nxa²ha¹te¹ Ka³li³le²a²ko³nãu³a² i³ne³ka²tah¹na²ni¹. Nũ¹ai²na² ne³khou²hxi²yah³-hin¹tu¹xĩ¹. Nxe³yah³nx2ta¹xĩ¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁸Nxe³ka³tũ³ ka³lih¹lxi²sxã³ o²lai¹nha²kxai³ txah³lxẽ¹na² a³li³ain¹nũ²-la² yãn¹txi³ã³nxai³sxã³ a²sa³wi³ha³lxa² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁹Nxe² a³li³sxã³ã³nxai³ain¹tãu³a² Je³su²jah³la² hi²sen³su² ne³khou²xain¹-ta¹hxai²hẽ¹la². Ne³khou²xi²sxã³ wi¹le³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ã³tĩ²ain¹nũ²la²ã³ka³ti³wxe³nũ²la² a²yu³ki³sxã³ i³sa²nẽn¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁰Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹ni¹. Hãĩ¹nxe³sxã³ txa²wã³tã³nãu³xa² i³hen³txi³-txain¹ya³hẽ¹ni¹. “Ka³li³le²a²ko³nãu³a²ã³nxai³sxã³ ne³khou²xai¹na¹tu¹wĩ¹.” Nxe³na¹jau³su² i³hen³txi³txain¹yah³hẽ¹ni¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³su² ain³kxi²nũ²la² a³li³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

So³ta²to² i²yxau³ain¹te²nãu³xa² ki³han³jau³xa² i³yau¹ũ³hain¹jau³su²

¹¹Nxa²ha¹te¹ a³li³ya³tĩ³kxai³lu² so³ta²to² te²nãu³xa² txah³lxẽ¹na² i²yxau³-sxã³ wah³x3nxain¹te²nãu³xa² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi¹hain¹sxã³ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ta³nãu³xã² i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹-la². ¹²Nxa²ha¹te¹ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ta³nãu³xa² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³su²te²nãu³xa²ã³nũ¹tain¹sxã³ ain³nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ so³ta²to²nũ³ka³txa²ũ³yho³hi²ki³a² kãin²ũ³yho³hi²hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹³Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² i³wã³txa¹nyhain¹kxai²nãn²tũ³ nxe² i³wa²lũ³xi¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³-yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Ka³nxah³ti³na²ãu³xi²si¹na¹tãu³a² ya³lu²jah¹la² sa³wi³ha³lxa²hãĩ³a²wxã³sxã³ a²nũ²a² so²a²sih³kxi²nyhain¹nũ²nhai¹.” Ki³han³jau³xa² nxe²e³-kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹. ¹⁴Nxa²ha¹te¹ wãn³txai²na²ãu³xah³lxin¹jau³xai²na² sa²kxai³lu²Pi³la²jah³la² wxa²hxi²kan¹jah¹lai²na² a²ne³nxẽ³na²ã³wih¹kxai²nãn²tũ³wi¹le³kxi²-si¹na¹tu¹wĩ¹. Nxe³kxe³su² kon³ton³kxi¹nx2ti³xah³lho³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁵Nxe² e³kxi²ta³lun²nũ²la² so³ta²to² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²ũ³yho³hi²ki³a² so¹sxã³ wãn³txin³txi² ki³han³jau³xin³ti² sa²yo²we¹tain¹-

ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jau³su² nxe³hī¹nān¹te²tu³ wān³txin³txi² u²lxi³
 ha³ta³nxe³jau³su² Ju³te²a² nū³ka³txa² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² Je³su²jah³la² i²ain¹jau³su²

16 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² hxi²ka² hxa³nsxā³ ka³na³ka³-
 nat3sxā³ wxa²hait1so¹xi²nūn³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Ka³li³le²a²ko³xa²
 ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Wā³la² wā²nā³ū¹ka³txai²tā² ka³la³ain¹ta¹hxai²-
 hē¹la². 17 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i²ain¹te³na¹ i³sa²nēn¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³yān¹ta¹ a²sa³wi³ha³lxa² ka³na³ku² i³wā³wā³jain¹ta¹hxai²hē¹la². 18 Nxe³-
 ka³tu³ ā³tī³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Oh³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ yuh³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ a²hāi¹nxe³ti³xa¹ A²hxi²kan¹-
 ta² Si³yxa³kat3su² tāu³sa¹wi¹. 19 Nxe³te²sa¹ha²kxai³ ha³lo²a² yuh³xan¹ko³nāu³xa²
 a²yxo²ha³kxa¹ ai³jah³lxi³sxā³ a²nū²a²nāu³xai²na² txa²sa³wi³ha³lxi³lon³jah¹lxi³-
 hē¹li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyha¹ju³ah³lxi³hē¹li¹.
 Yxah³lxin¹tāu³a² Txa²wi³na² i³lxa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyhah¹lxi¹nha²kxai³ A²tah²-
 na¹xai²na² i³lxa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyhah¹lxi¹nha²kxai³ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³lxa²
 ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyhah¹lxi¹nha²kxai³ nxe³sxā³ ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyha¹ju³ah³lxi³hē¹li¹.
 Txa²sa³wi³ha³lxi³syē¹nxain¹ju³ta² e³lxah²lxi³tu¹wi¹. 20 Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³
 Txa²wān³txa² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²wet1si¹hain¹jau³-
 su² i³yau¹ū³txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ya¹nx2ta¹wi¹. Ā³si³tē³kxi²sa²tē³nx2ta¹tu¹wi¹.
 Yuh³xan¹ko³nāu³a² ne³ki³so³nxa³tāu³a¹ ā³si³tē³kxi²sa²tē³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ya³-
 nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Markos

Jo³äu² Ba³tis²jah³la² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jau³su²

1 1Wãn³txa² wi¹jau³xa² Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² Ta²ha² yxau²xai³-ju³ta² i³yau¹ũ³nẽ³jau³xa², hĩ¹na² ân³si³wxe²na³la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su² ta¹-hxai²hẽ¹la². 2-3Nxe³jau³xai²na²sa¹, kxã³nhxi¹nu¹ta²na² I³sa³i²ah³lu¹ta²na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² ã³jah¹la² wxã³tu¹wi¹. Ha³lo²ai²na² a²nũ²a² yxau³ai¹-nxa³ko³nãu³a² ai³sxã³ i³ye³tu¹wi¹. I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “A²nũ²a² hxi²kan¹jah¹lo²su² wxã³ju³ta²nũ³a² yũ³kxai²nãn²tu³ ã³wxã³tĩh³na²nũ³a² wxa²hau³ko³tain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxã³ju³ta²nũ³a² wxa²ẽ¹nãu³ai²na² wxa²hau³ko³nha¹-jah³lxi³hẽ¹li¹. Ya²la³tu³ wxã³ti³wa³ki³lxon³na³li¹.” Nxe³tu¹wi¹.

I³sa³i²ah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

4Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³äu² Ba³tis²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, wxã³sxã³ ha³lo²-ai²na² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³nãu³a¹ he¹ta¹hxai²hẽ¹la². He¹te³na¹ a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ ã³yã³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³yã³nũ²kxain¹nũ²la² Jo³äu² Ba³-tis²jah³la²kxai³la¹ i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹-

ju³ta² yũ³khaix¹yah³lxi¹lxi¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³

i³ãin²ta³kxi¹nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹kxa² wah³xa² ã³wa²su¹txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ta¹ i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹si¹ha¹-jau³su² ã³tĩ³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Jo³äu² Ba³tis²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

5Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² Ju³te²a²ko³xa² yxau³ain¹te²su² te²a² hãi¹nxe³ti³xa¹ a³li³i² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² yxau³ain¹te²su² te²a² hãi¹nxe³ti³xa¹ a³li³i² nũ²la² ha³lo²a² a²nũ²-a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² a²ko³nxe³ti³ kãi³ain¹ju³ta² Sũ³na² i³hen³txain¹sãn²nũ²la² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²-sa²sai¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³kã³txai²na² sa²kxai³la¹ ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxa² yo³ha² Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² ã³wa²su¹jau³su² yxo²i²yah³lxi³ta¹hxai²-hẽ¹la². Yxo²i²yah³lxi³ha²kxai³ i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².

6Jo³äu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³xa² ka³me²la² a²wã²la²ka³lo³a²

ũ³whi²kxi²nha²ha²kxai³ po¹na² a²wā²la² sa²sī³t¹nha²ha²kxai³ ka³ya³txa² i³yai³ni², txu³ha²yau³xa² i³na² nxe³ha²kxai³ nain¹to³ta¹hxai²hē¹la². 7 A²nxe³jah¹lo²su² jah¹la² a²wān³txi³kxai³lu¹ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²si³yo³na² a²nū²a² hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa²jah¹la² wxā³tu¹wi¹. Wxā³te³na¹ hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa²ha²kxai³ a²yu³kxa² yu³wi²kxi²nha²-ka³lo³a² sa²yu³ta²la³kxi²nū¹ha¹kxe³su² hxi²ka¹nhi²nxa³nha²wi¹. 8 Txa²i²na² i³yau³xa² so¹lxi³ ũ³hū¹kxi²sa²sai¹ya³nx2ta¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹ jah¹lai²na² hi²sen³su² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² Wi¹lhin¹jah¹la² ũ³hū¹nxa²lxi³ha²kxai³ wxa²ē¹-nāu³ai²na² ā³nhxan³ka²ti³nxa²lxi³ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su² na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹jau³su²

9-10 Nxe³hi¹nu¹tai²na², Je³su²jah³la² Na³sa³re²thi³na² Ka³li³le²a²ko³xan¹thi³-na² yxau³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³na² a³li³nū²la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² hxi²ka² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹si¹jau³su² Jor²tāu²yau³xa² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² a²hi²sen³kxai³lu² so¹sxā³, ũ³hū¹kxi²sa²sai¹ta¹hxai²hē¹-la². Nxe³te³nah¹lxi¹, i³yau³xa² a³li³ain¹te³nah¹lxi¹, oh³sī³nāu³a¹ sa²yxō²hai¹sxā³, kwa³sxa³hū³nxe² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² oh³nāu³a¹ a³ka³nxixi²ye²ka³-tū³ Je³su²jah³lai²na² ān³ka³la³kxi³wxe³kain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³tāu³ān²tū³ti¹ oh³nāu³an¹te²a² wān³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² Txa²ki³lha³lxa²khaix¹si¹lxi¹. A³lxi¹nxa²ha¹kxah³lo²si¹lxi¹. Wi¹lxo³kxi²khaix¹san¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Ko³nxe³ti³ kái³sain³si¹jau³su²

12-13 Nxe³nxa²ha¹te¹ kwēn¹ta²kxai³lu¹ Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³nāu³a¹ ā³sa²so¹si¹ta¹-hxai²hē¹la². Nū¹a¹ ka³yxuh³xa² ũn³txa² he¹tāu³a¹ ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ta¹hxai²hē¹la². Ye³hxi²ka² hxan³sxā³ wxa²sa²wa²la³kxi²sxā³ wxa²sa²wa²la³kxi²nūn³sxā³ te²ya¹nxe² wxa²sa²wa²la³kxi²nūn³sxā³ a³lan²ta¹hxai²hē¹la². 40 nxe² a³la²ni²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hi¹na¹, Sa³ta³na²jah¹la² a²hi²sen³su² o²la³kxi²sxā³ Je³su²jah³la² Txa²wā¹sū³-na² a²ten³jau³su² jau³xa² ā³na¹si¹jau³su² i³wa³ka³nxe³sain³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ hai³txi³ hxi²ka¹nha²txi³ti³hex¹lta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³nū²la² oh³xan¹te² nū³ka³txa² wxa²kan³sxā³ wxā³nū²la² Je³su²jah³la² sa²hau³ko³txain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ka³li³le²a²ko³xa² wa³ka³la² kái³ ā³si³wxe³jau³su²

14 Nxe³nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² sxi²ha² kan²thi³na² ũ³tī¹kxi²wxe³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² Ka³li³le²a²ko³nāu³a¹ ā³nxai³sxā³, Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³ye³-kxi²ta¹hxai²hē¹la². 15 I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²-kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³a² wxā³ti³wa³ki³lxon³na³li¹. Nxe³ha²kxai³lu¹ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta² ā³sa²wa²nha²sxā³ ā³na¹jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹-ka³tū³ Txa²wān³txa² wi¹jau³xa² so¹lxi³ yxo²i²sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²lon³ti³tãu³xa² Si³mãu²ah³la² ãn³tre²ah³la² ain¹sxã³ ai³na² hoh³lxi³su² ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³ i³ye³na² Ka³li³le²ye³-na² ta³lã²la²ka³lo³a² ã³na¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ i³ye³nai²na² a²yo²ka³te³nhãu³ã¹ ã³nxai³te³nah¹lxi¹ a²lon³ti³tãu³-xai²na² i³ha¹txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 17-18 i³ha¹txain¹sxã³, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³ja³sa²lxi¹. ãn³si³tẽ³syahẽ¹li¹. Ai³na² ã³na¹yah³to³hxain¹tai¹ti¹ti¹. Yxãn¹ta¹ã³si³tẽ³syahin¹kxai²nã²tu³ a²nũ²a² i³kaix¹lso¹ya³hin¹ju³ta² i³yau¹ũ³nx²ta¹tu¹wi¹, ã³si³tẽ³kxi²syah¹si¹hai¹na¹jau³su¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ ta³lã²la²ka³lo³nãu³xai²na² ã³ya³sxã³, kwẽn¹ta²kxai³ Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Nxe³ka³tu³ta¹ jũ¹nxe² yxan¹nãu³a¹ Ti³a²kah³la², Se³be³te²ah³la² ta²ha²yxau² a²lo³na² Jo³ãu²ah³la² yxau² ka²no¹a² yxau³ya³sxã³ ta³lã²la²ka³lo³a² ã³sa²ka³tũ¹sxã³ ãn³sa²hau³ko³ja³ta¹hxai²hẽ¹la². 20 Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³la² yau³son³kxain¹sxã³ i³kaix¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². i³kaix¹te³na¹ Jo³ãu²ah³la² Ti³a²kah³la² nxe³ya³sxã³ a²wĩ³na² ka²no¹a²nãu³a¹ ã³na¹i² a²sa³wi³ha³lxi³-nãu³xã² ka²no¹a²nãu³a¹ ã³na¹i² nxe³sxã³ ãn³si³tẽ³nhyah¹ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³wih¹sxã³ yxau³jah³lo²su²

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ka³far³na³ũ²thi³na² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³sa²ba³to³ nxe³ju³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³wi¹hain¹ka³tu³ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³nhyain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². 22 Nxe²wxã³jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a²nãu³xa² ain³kxain¹ka³tu³ i³wã³wã³ta³kxi²nha²sxã³ ã³no²non²ta³kxi²nhyain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la²wxi²kan¹khai¹nxe³sxã³ i³ye³ha²kxai³ hai³txi³ ha³teh³nxã³nxã² a²hoh³lxi³su²tũ³ka³txa² i³ye³kxu¹ja¹nxe²nxa³ha²kxai³ a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xã¹ i³wã³wã³-ta³kxi²nha²sxã³ ã³no²non²ta³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 23 Nxe³nxa²ha¹te¹ ã³nũ²kxi²thi³nãu³ai²na² a²nũ²a² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³-jah¹la² he¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² i³wxan¹te³nah¹lxi¹:

24 —~Je³su²jah³lã³. Na³sa³re²thi³nã¹jah¹lo²si¹lxi¹. Ih¹nxet³sa¹nñh¹ji¹wi¹? Sun²tã²hxat³sa²sĩ¹te³lhxã³ wxã³nñh¹ji¹wi¹? Wxã²na² i²nxa²te²sa¹wi¹. Txa²-wã¹sũ³na² Tah²si¹lxi¹. Ko³nxe³ju³ta² yũ³ti³hex¹jah¹lo²si¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² wxi²kan¹sxã³ kwa³na³te³nah¹lxi¹:

—~In³txai²li² ka³nahx²nxe³sxã³ nxũ²kwai³li³txa²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe³ka³tu³ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txai²na² sa²kxai³lu² kãin²wxan¹khaix¹nxe³ka³tu³, in³txai²na² ã³nhẽ¹nhe¹nhyain¹te³na¹, nxũ²kwai³-li³ta¹hxai²hẽ¹la². 27 Nxe³jut³su² ha²kxai³ a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xã¹ kãin²o²lain¹sxã³ i³wã³txi³nhyu¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju¹ta¹i²na² ih¹nxe³ju³khai³sa²hĩn³te²la¹ku². Jah¹lai²na² wãn³txa²tah²yau³khai³sa²te²la¹ku². Kĩ³nhai¹. Je³su²jah³lai²na² wxi²kan¹txi³ kwa³-na³te²la¹i¹. Kwa³na³kxai²nã²tu³ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² ha³ta³nxã²txi³sa²yo²wet¹sxã³ a³li³ain¹na²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

28Nxe³ju³ta² sa²kxai³ Je³su²jah³la² wxi²kan¹txi³ kã³ye²jau³su² a²nũ²a² yxo²-
ha³kxa¹ Ka³li³le²a²ko³nãu³a¹ yxau³te²a² yxo²ha³kxa¹ ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Si³mãu²ah³la² hã³na² i³ton³kxi²jau³su²

29Nxe³nxa²ha¹te¹, ã³ki³nũ²kxi²thi³nai²na² a³li³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
Ti³a²kah³la² Jo³ãu²ah³la² whã²na¹ sxi²ha² thi³nã³xã¹ ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
A²nxe³thi³nai²na² a²wa³kxẽ³nũ³ka³txa² Si³mãu²ah³la² ã³n³tre²ah³la² nxe³ya³-
ta¹hxai²hẽ¹la². 30-31 A²nxe³thi³nãu³ai²na² Si³mãu²ah³lai²na² a²hã³na¹ka³lxa²
i³hi¹la³kxi²sxã³ i³to³nha²kxai³ sxã³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta²na² Je³su²jah³-
la² i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² wxã³sxã³
txu¹hai²na² hxi²ki³sxã³ sa²yxoka²la¹te²te³na¹, wa³su³txi³ i³hi¹la³kxi²ka³txai²na²
ã³wa²su¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³kxai³lu¹ txu¹ha³ka³lxa²na² a²hi²sen³kxai³lu¹ Je³-
su²jah³lai²na² nũ³ka³txa² yain³txa² sa²hau³kot³sxã³ ã³hãu¹la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ton³kxi²nũ³ka³txa² we²txi²jau³su²

32Nxe³nũ²la² ki³kan³nũ²la² a²nũ²a² wi¹lain³nha²te² hi²sen³kxai³lu¹ a²nũ²a²
ã³xã² i³ton³te²su² te²a² a²hã¹nxe³ti³xã¹ tẽ³i² a²nũ²a² ko³nxe³te²a² yãu³ka³-
txa² nxũ²kwã¹yxau³te²su² te²a² a²hã¹nxe³ti³xã¹ tẽ³i² ain¹sxã³ Je³su²jah³la²
ã³tĩ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 33Nxe³sxã³ sxi²ye³nai²na² Ka³far³na³ũ²thi³nã¹tũ³-
ka³txa² a²hã¹nxe³ti³xã¹, tĩ³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Tĩ³nyhain¹sxã³, Je³su²jah³la²
yxau³thi³na² yxo²ti²ta³lo³kxa² ã³nũ²lxsã³ yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³ta³ka³txa²
i³li³te²su² i³ton³te²a² ka³lxa¹tũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hẽ¹la². 34 A²nxe³tũ³ka³txai²-
na² Je³su²jah³la² sa²we²ti² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² ka³lxa¹txi³ Je³su²jah³la²
wxa²sa²tã³kxi² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² ko³nxe³te²a² yãu³ka³-
txi³nãu³xã² kan²txi³ ã³n³ka³na²si¹jau³su² i³kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la²
Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²tain¹kxe³su² a³la³kxai¹nha²-
kxai³ ka³nahx²nxe³sxã³ yxau³si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² wã³txa² wi¹jau³su² i³hen³txi³jau³su²

35Nxe³nxa²ha¹te¹, ka³nxa³ha²ta³kxai³lu² i³yũ¹li²ti³he¹nxa³tãu³kxai³lu²
Je³su²jah³lai²na² i³sa²yxau³nũ²la² ha³lo²a² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³xã², ã³-
nxi³nũ²la², Txa²wã¹sũ³na² nũh¹ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 36 A²nxe³tĩ³kxai³lu²
Si³mãu²ah³la² nũ³ka³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³hi¹txai³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
37 Ain¹te³na¹ Je³su²jah³la² i³ha¹txi²te³na¹:

—~A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³ten³nxain¹na²li¹. Si³mãu²ah³la² nũ³ka³txa²
nxe² e³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

38Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yxan¹nãu³a¹ sxi²ye³na¹ ã³xã¹ ã³nxai³yah³sah¹lxi³hẽ¹li¹, Txa²-
wã¹sũ³na² wã³txa² i³ye³kxain¹si¹ha¹jau³su¹. Nxe³ai¹na¹ju³ta³nũ³su²
Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³sain¹na²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

39Nũ²la² Ka³li³le²a²ko³xai²na² yxo²ha³kxa¹ ai³lha²thet³ta¹hxai²hẽ¹-
la². Nxe³sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³nãu³xã² ã³wih¹to³ka³tu³

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
i³sa²si¹hā³i² nxe² ai³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² khon³ta³kxi²sxā³ ka³lāun³ta³kxi²jah¹la² we²nxi²jau³su²

40Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² khon³ta³kxi²sxā³ ka³lāun³ta³kxi²jah¹la² ai³sxā³ Je³-
su²jah³la² wxā³sxi²ta¹hxai²hē¹la². Wxā³sxā³ ān³ka³ti³we³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txa²i³ta³ka³txa² ten³nxa²kxai¹nān²tu³ sa²hau³-
kot3sa²hī³nxa¹lxi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

41-42Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³nū³sin²nha²sxā³ wxa²wxai³sxā³
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³txi¹. Ten³sa³nhai¹. Wxa²i³ta³ka³txa² we²txi¹nxa²ha¹wi¹. Ta¹-
hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ wa³su³txi³ a²i³ta³ka³txai²li² we²nxi²ta¹hxai²hē¹la².

43-44Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ yxo²sa³te¹txi³
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~We²txi¹nxa²ha¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wā³nxin¹te²a² si³yxau³jah¹la² sxi²ha²
ai³sē¹li¹. Ain¹tāu³a² we²txi¹nxa²ha¹ju³ta² a²nū²a² ā³xa² i³hen³txi³txa³hē¹li¹. Hāi¹-
nxe³sxā³ wā³nxin¹te²a² si³yxau³jah¹lan²tu³ ai³sxā³ i³yau¹ū¹nhat1je¹txai¹nhē³li¹.
Nai¹nin¹kxai¹nān²tu³ hā²wxān³txa³ ka³yxuh³xa² Moi³se²ah³lu¹ta²na² i³yau¹ū¹-
nxain¹kxe³su² ū³hū¹txai¹nhē³li¹. Nxi¹nin¹kxai¹nān²tu³ wā³nxin¹te²a² sa²kxai³lu²
ka³yxuh³xa²na², Sū³na² ū³hū¹yhain¹tu¹wi¹. Nxi¹nin¹kxai¹nān²tu³ a²nū²a² yxo²-
ha³kxa¹ we²txi¹nxa²ha¹ju³ta² e¹lxah²lxi³je¹nxain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². 45Yxān¹ta¹
jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ā³nxi³ain¹ka³tu³, i³ta³ka³txai²na² we²nxi²jau³xa² a²nū²a²
yxo²ha³kxa¹ kāin² i³ye³kxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² hi²sen³-
kxai³lu² sxi²yhen³nāu³xān²ta³ ā³wih¹ta¹hxai²nxa³hē¹la², a²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txa²
ā³ki³ka³ti³kxain¹sxā³ ā³nxi²kau³kau³txain¹kxa²yan³ti³sa². Ai²nha²kxai³,
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² so¹lxi³ yxau³-
ta¹hxai²hē¹la². Yxau³kxan²ta¹ a²nū²a² sxi²yhen³nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa² a³li³sxā³
Je³su²jah³la² i²te²lhxā³ tū³nhāun¹nain¹ta¹hxai²hē¹la².

In³txa² kan²ta³kxi²ju³ta² we²nxi²jau³su²

2 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³ka³lxa¹txi³ a³la²ni²nxa³ha²kxai³ Je³su²jah³la² Ka³far³-
na³ū²thi³na² ā³wā³li²ta¹hxai²hē¹la². Nū²la² a²sxi²lho³thi³na² ha³ta³nxa²
a²nū²a² ā³xa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². ²Ain³kxain¹te³na¹ a²nū²a² ka³lxa¹-
khaix1tū³ka³txa². Je³su²jah³lai²na² yxau³thi³na² tū³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³
ka³lxa¹khaix1nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹ti³ sxih²yxo² ti²ta³lo³kxa³nāu³a¹ ā³nū²kxi²sxā³
he¹ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³tāu³ān²ta³ Je³su²jah³la²kxai³lu² Sū³na² a²wān³-
txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². ³Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txi³nāu³xa² ha¹li¹
ha¹lin¹tū³ka³txa², wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². In³txa² i³ton³jah¹la² kan²ta³kxi²sxā³
i³ton³jah¹la² hāi¹sxā³ sxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² so¹sxā³ ka²ma²ka³lo³a²
whāi²na¹ ā³ki³wxen³ta³kxi²sxā³ sa²so¹sxā³ wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁴Nxe³ain¹-
tah¹lxa¹ sxi²hē¹nāu³a² a²nū²a² nū³ka³txa² ā³ka³tū³je²nyhai¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³
ā³wi¹hain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe²nxa³ha²kxai³ sxi²ha² ne³ka³nah²nāu³a² i³ka³-

la³nū²la² te²la²ka³lo³a² sa²sain¹ta³kxi²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² i³ton³jah¹la² ka²ma³ka³lo³a² whāi²na¹ Je³su²jah³la² a²ne³kxai³tāu³a² a²nū²a² a²nxū²kwai³wi³-tan²ta² ū³yhu³lxhot¹xsā³ ū³ha¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Je³su²jah³la² hxi²ka² kan²ta³kxi²nē³ka³txa² we²txi²ju³ta² yū³tū¹xā¹. Ain¹jau³su² ū³wha¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 5Nxe³ju³ta²na² Je³su²jah³la² wi¹kō³-nh²nxa²ha¹te¹ kan²ta³kxi²jah¹lai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sa³nxe³la³kxah³lāi³. Wxa²kō³nxe³ti³ kāi³in¹ju³ta² ā³wa²su¹ti¹nxa²ha¹-wi¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

6Nxe³ju³ta²kxai³ ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txa² ka³na³ku² te²su²te²a² thī¹nāu³ai²na² ā³wxe³sxā³ i²yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txai²na² a²ē¹nāu³a² i³wā³wā³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 7Nxe³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wān³txai²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² so¹lxi³, hxi²kan¹ti³ i³ye³jau³xai²la¹wi¹. A²nū²a² kō³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta²nān²tū³ Txa²wā¹-sū³na² Si³yxau³jah¹la² so¹lxi³ hxi²kan¹ti³ wxa²wa²su¹te³te²jai¹ti²ti¹. Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² a²nū²a²khai³so¹lxi³jah¹lai²na² a²wān³txai²na² Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³te²lo³jau³su² na³li¹. Nxe³jau³su² ki³han³sxā³ e³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

8-9Nxain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ he³son³kxi²nyhain¹jau³xa² wi¹-kō³nha²nū²la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~He³son³yah³lxin¹jau³xa² ha²ya³kxa² e³li³jah³lxi³hē¹li¹. Ne³kxa²a³sah¹lxi³-wxi¹. Ih¹jau¹la³tā³ wān³txa² wa³su³jau³la³te²la¹xā³? “Wxa²kō³nxe³ti³ kāi³in¹ju³ta² ā³wa²su¹txa²ha¹wi¹.” Nxe³jau³xai²la³tā³nxa²: “I³ton³jah¹lāi³. I³sa²yxau³sxā³ ā³-nxi³xi¹sē¹li¹.” Nxe³jau³xai²la³tā³nxa² nxe³hī³ji¹wi¹? 10Yxān¹ta¹ Txai²na² Sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²kah³lo³su² Na¹ha²kxai³ wxi²ka¹na¹ju³ta² i³yau¹-ū³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³ton³jah¹lo² i³nxai²na² i³ye³kxi¹nxa²ha¹wi¹.

11I³sa²yxau³sxā³ wxa²sxan¹ka³lo³ai²na² whāi²na¹ sa²so¹sxā³ ā³nxi³txu¹-li¹. Nxe³nxa²ha¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

12Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tū³ in³txai²na² sa²kxai³lu², wa³su³txi³ sxā³sxā³ i³sa²yxau³sxā³ a²sxa³ka³lo³ai²na² sa²so¹sxā³ a³li³xi²ye²yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³wā³wā³ta³kxain¹sxā³ ā³no²non²ta³-kxain¹sxā³ i³ye³kxi²lā³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² nū³kxūn³khai¹nxe³sxā³ wi¹lhin¹khai¹nxe³te²la¹wi¹. Ha³lo²ai²na² Sū³na² kāi³ju³ta² hī¹na² so¹lxi³ i²kī³tā³li¹. Kxā³nxai³ta³li² te²-u¹jā¹nxe³ju³ta³la³ i²ti³hex¹kī³sxa³ta¹ti²ti¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Le³vi²ah³la² i³kaix¹so¹jau³su²

13Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² i³ye³na² yxo²ki³sa³nāu³a¹ ā³nxai³to³ta¹hxai²hē¹-la². Nxe³sxā³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ān³ki³ka³ti³kxain¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²wi¹jau³xa² i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². 14Hā²wxān³txa³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² a³li³xi²nū²la² a²nū²a² ū³yho³ha³ki²ka² so¹kxi²nē³jah¹lai²na² Le³vi²ah³lo²su²ta¹-hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ū³yho³ha³ki²ka² ū³wha¹thi³na² ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ Je³su²jah³la²kxai³lu² i²sxā³ i³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Ã³si³tẽ³kxi¹sẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³ai¹nha²kxai³ Le³vi²ah³la²kxai³lu² Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³kxi²ta¹hxi¹hẽ¹la². 15Hã²wxã³txa³ Je³su²jah³lo²su² te²-kxai³lu² Le³vi²ah³lai²na² sxi²ha² ã³wih¹sxã³ ã³wxẽ³sxã³, i³yain³ta¹hxi²hẽ¹la². Je³su²jah³la² ã³wxẽ² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ã³wxẽ², a²nũ²a²nãu³xa² ko³nxe³ju³ta² kãi³to³te²su² te²nãu³xa² ka³lxa¹te²nãu³xa² ã³wxẽ², a²nũ²a² ù³yho³ha³ki²ka² so¹kxi²nẽ³tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² ã³wxẽ² ain¹sxã³ i³yai³nain¹ta¹hxi²hẽ¹la², a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³kxi¹nha²kxai³la². 16Nxe³ju³tai²na² fa³ri³se²a² nũ³ka³txa², ã³nhai¹tũ³te²nãu³a² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² ã³nhai¹tũ³te²nãu³a² ain¹sxã³ i²ain¹ta¹hxi²hẽ¹la². I²ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²hxi²kan¹jah¹la² a²hi²sen³su² a²nũ²a² ù³yho³ha³ki²ka² so¹kxi²nẽ³-tũ³ka³txi³su² a²nũ²a²nãu³xa² ko³nxe³ju³ta² kãi³te²su² te²nãu³xa² nxe³te²su² ain¹sxã³ ã³wxẽ³sxã³ i³yain³ya³hain¹ju³tu¹tai²na², ih¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ wãi³na² ã³wxẽ³sxã³ i³yain³ya³hain¹sĩn¹te²sin²tã³? Wi¹kãi³jah¹lo²sin¹ke³la³-te²kxai³ nxe² i³yain³ya³hai¹nhĩ³nx²nxa³wi¹. Ta¹hxi²hẽ¹la².

17Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² ain³kxain¹tãu³ i³wã²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² wi¹lain³nha² te²hi²sen³su², hai³txi³ hi³ne³kxa² wa³kxẽn³yah³la² ã³ten³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² i³ton³te²su² te²a² so¹lxi³, hi³ne³kxa² wa³kxẽn³yah³la² ã³ten³te²ju²hẽ³li¹. Jã¹nxe³ha²kxai³ Txai²li¹ hai³txi³ a²nũ²ai²na²: “Wi¹lhin¹sa³nha¹. Ko³nxe³ti³ kãi³a¹ju³ta² yũ²nxa³nha¹.” Nxe³te²su² te²na² i³kaix¹so¹te³lhxã³ wxãn²nxa³wi¹. Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² ko³nxe³jah¹la² so¹lxi³ ko³-nxe³ti³ kãi³ju³ta² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ ã³na¹la³kxi²nha²te²su² te²na² so¹lxi³ wxa²wa²su¹tain¹te³lhxã³ wxã³na¹wi¹. Ta¹hxi²hẽ¹la².

Heh³lxi² yxau³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

18Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² sa³wi³ha³lxi³ nũ³ka³txa² nxe³ha²-kxai³ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹tũ³ka³txa², Txa²wã¹sũ³na² i³ka³li³kxi²te³lhxã³, kwa²hã¹nxe² he³lxi² yxau³ain¹to³ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² a²nũ²a² wxã³sxã³ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nũ³ka³txa² kwa²hã¹nxe² heh³lxi² yxau² fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² a²sa³wi³ha³lxi³nũ³ka³txa² kwa²hã¹nxe² heh³lxi² yxau², ain¹to³nha³li¹. Yxãn¹ta¹, wxa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² nxe³ain¹to³-hxa³wi¹. Ih¹nxe³kxa²yan³ti³tã³, wxa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² kwa²hã¹nxe² heh³lxi² yxau³ain¹to³hxa³ji¹ku¹, si¹na¹nha¹. Nxe³ain¹ta¹hxi²hẽ¹la².

19Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Yxau³nuh¹nx²ta¹tãu³a² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³yah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. A²nxe³ju³ta² in³txa² txu¹ha² so¹nyhu¹kxai²nãn²tu³, a²ya³la²nãu³xã² i³kaix¹so¹yhain¹te²ju²hẽ³li¹. I³kaix¹so¹sxã³ ã³yã³nũ²kxi²sxã³ kãin² i³yain³-ya³hain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² a²wẽ³sã¹ai²na² yxau³ye²yhai¹nh¹na¹ i³kaix¹so¹ain¹tũ³ka³txai²na² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. 20Yxãn¹ta¹ yxan¹nãu³a¹ a²wẽ³sã¹ai²na² so¹kxain¹sxã³ sa²tã³tũ¹-kxi²yhain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ nxe³h¹na¹ a²nũ²a² i³kaix¹so¹ain¹tũ³ka³txa²

ĩ³ain²ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wain³tu¹wi¹. Jã¹nxe³ju³kxai³lu² fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² sa²yxo²wet¹si¹hain¹jau³su² he³lxi² yxau³ain¹te²ju²hẽ³li¹. Ne³to³ta¹ txa²sa³wi³-ha³lxai²na² sa²kxai³lu² ã³waix³tai¹na¹hĩ¹na¹ so¹lxi³ he³lxi² yxau³ain¹tu¹wi¹.

21 Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² wã²la² ü³whi²kxi²nha²ka³lo³ai²na² ti³ka³lo³a² ã³ten²ti³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ tah²ka³lo³a² ü³nhũ²kxi²sxã³ üh³yxãi¹ain¹te²sxa³-yu²hẽ³li¹. Tah²ka³lo³ai²na² üh³nhũ²kxi²ki³ke³la³te²kxai³ ü³what³kxai²nãn²tu³ tah²ka³lo³ain²ti³ i³jot¹sa²kxai³ ti³ka³lo³a² i³jot¹txa³ha²kxai³ nxe³sxã³ ã³ten²-ti³hĩ³nx²na³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² ain³so¹ki³kxai²nãn²tu³ hã²wxã³txa³ Txa²wãn³txa² ü³nhũ²kxi²ki³kxai²nãn²tu³ nxe³ju³kxai³lu² wai³nxa³wi¹. Txa²wãn³txa² so¹lxi³ ain³so¹kxi³ju³ta² wain³na³li¹. 22 Jã¹nxe³sxã³, hai³txi³ ka³yxuh³xa² wã²lẽn¹ta³ ti³ka³lo³ẽn¹ta³ yain³txi³yau³-xa² txah²yau³xa² ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ü³whã¹ki³te²sxa³yu²hẽ³li¹. ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ü³whã¹ki³ke³la³te²kxai³ a²yain³txi³yau³xai²na² sa²kxai³lu² wã²lẽ¹nai²li² i³-txi³hau³kxi²sxã³ i³khot³sxã³ a²yau³xa² i³yẽ¹na³hxa³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xain²txi³ ã³ñ¹ti² a²ẽ¹nain²ti³ ã³ti²li² nxe³te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ yain³txi³yau³xa² tah²yau³xa² wã²lẽ¹na² tah²ka³lo³ẽ¹nãu³a², ã³nẽ¹na³wi¹-sxã³ ü³whã¹ki³te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wãn³txa² a²ha³tih³xa² sa²yxo²we¹tha²kxai³ txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² a²ha³tih³xa² sa²-yxo²we¹tha²kxai³ nxe³jau³kxai³lu² wai³nxa³wi¹. Txa²wãn³txa² hãi¹nxe³jau³xa¹ sa²yxo²we¹ju³ta² so¹lxi³ wain³na³li¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa²ba³to³ nxe³hi¹na² a²wa³ka³li³yu³ta² i³yau¹ü³jau³su²

23 Nxe³nxa²ha¹te¹, sa²ba³to³ nxe³jut³su², Ju³te²a² nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i³yẽ¹nxi²to³jut³su² ain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ sa²ba³to³ nxe³ju³-tai²na² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² whãi³na¹, yain³txa² wen¹ko³xa² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³nxai³ain¹te³na¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² yain³txa²nã³kxa² wxa²ni²lho² ã³si³wx³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tü³te²nãu³xai²na² wãn³txi³-kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³yẽ³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~ĩ²txa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² sa²ba³to³ nxe³tãu³-a² a²wa³ka³la² a²yxo²ha³kxa¹ ã³na²xai³ki³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ wxa²sa³wi³ha³lxa² jau³jau¹xai²na² sa²yxo²ã³ain¹ti²tu³wi¹, yain³ti³nã³kxa² wa²ni²lho¹ai¹nha²kxai³lu¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Sũ³na² wha²li¹txã³nxa² i²yah³lxi³n¹ta²lu¹wi¹. Ta³vi²-yah³lu¹tai²na² he³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xu¹tai²na² he³hai¹nha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 26 Nxe³tãu³u¹tai²na², A³bi³a³ta²rah³lu¹tai²na² wã³-nxĩn¹te² si³yxau³ka³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³nxa²ha¹te¹ Ta³vi²yah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹nü²la² yain³ti³nũ³xai²na² Sũ³na² ü³yho³-

hi²tū³xai²na² wxa²so¹sxã³ i³yain³kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³tū³xai²na² Sū³na² sxi²ha² hau³ko³tū³kã³txa² so¹lxi³ yain³ti³nū³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

27 Jã¹nxa¹jau³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Txa²wã¹sū³na² a²hi²sen³su² a²nū²-a² wet¹sã²ka³tū³ hã²wxã³txa³nū² a²nū²a² hxi²nū¹nẽ³te³lhxã³ sa²ba³to³ nxe³ju³ta² i³ye¹nxi²ki³ju³ta²nū³su² hau³ko³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Hã¹nxe³-sxã³ a²nū²a² sa²yo²wet¹si¹ja³kxa³nū³su² hai³txi³ Txa²wã¹sū³na² sa²ba³to³ nxe³ju³ta² we¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹. 28 Nxe³na¹kxa²yu³su² Txai²na² Sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²kah³lo²na¹xai²na² sa²ba³to³ nxe³ti³xa² a²-wa³kxẽ³yah³lo²sa¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² hxi²yã³nã³ta³kxi²jah¹la² hxi²we²txi²jau³su²

3 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ sxi²ha² Ju³te²a² nū³kã³txa² a²nū²kxi²thi³na² Je³su²jah³-la² a²wi²xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ā³wi²xi²te³na¹ in³txa² hxi²yã³nã³ta³kxi²jah¹la² i²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu¹ a²nū²a² a²nū²kxain¹tū³kã³txa² a²hi²sen³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² hxi²we²txi²ju³ta² i²te³lhxã³ wahx3nxain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ kō³nxe³thin¹sxã³ he³son³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Sa²ba³to³ nxe³ki³tãu³a² hxi²we²txi²kxai²nã²tu³ Txa²wã¹sū³na² ũ³-wha²li¹txã³nxa² sa²yo²a²kxi³ju³ta² i²ki³txai²li¹. Nxe² kō³nxe³thin¹sxã³ he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 3 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wã³txi³-kxai³lu¹ a²nū²a² hxi²yã³nã³ta³kxi²jah¹lai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³wxã³txu¹li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

4 Nxe³ha²kxai³lu¹ a²nū²a² nū³kã³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ne³kxa²sah¹lxi³sa²lxi¹. Sa²ba³to³ nxe³ti³xa² wi¹lo²la³kxi² ta³nxa² kō³-txo²la³kxi² ta³nxa² ih¹ju³ta² wai³nhĩn³te²la¹xã³? Te²yã¹nxe³sxã³ a²nū²a² i³ya²lu¹ta³nxa² we²txi² ta³nxa² ih¹ju³ta² wai³nhĩn³te²la¹xã³? Je³su²jah³-la² ta¹hxai²hẽ¹la². 5 Nxe³nū²la² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ i³xã³txi³sxã³ a²nū²a² yo²ha³kxa¹ sa²wa³ti³nha²sxã³ i²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ju³te²a² nū³kã³txai²na² a²ya³la³tū³jau³xa² yo²kwĩn¹kxain¹kxe³su² Je³su²jah³la² i³ãin²txi³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tū³ Je³su²jah³la² a²wã³txi³kxai³lu¹ in³-txai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ī³hxi²sin²nhat1sã²nhẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tū³ in³txai²na² sa²kxai³lu¹ sa²hxi²sin²nha²sã²ka³tū³, a²hxi²ka² sa²kxai³lu² i³we²nxi²-ta¹hxai²hẽ¹la². 6 Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nū³kã³txai²na² wa²li³ain¹sxã³, E³ro²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² whã³na¹ a²nū²kxain¹ka³tū³, Je³su²-jah³la² i³su²lhã³ain¹si¹hain¹ja³kxa³nū³su² he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nū²a² i³ton³te²a² we²txi²jau³su²

7-8 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi²na² whã²na¹, a³li³ain¹sxã³ i³ye³-na² kãin²je³na² a²nxa³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³ a²nū²a² ka³lxa¹tū³kã³txa² Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³i² ka³lxa¹nũn³tū³kã³txi³ a²xa² Ju³te²a²ko³xa² a³li³i² ka³-lxa¹nũn³tū³kã³txi³ a²xa² Je³ru³sa³le²thi³na² a³li³i² ka³lxa¹nũn³tū³kã³txi³ a²xa² I³tu³me²a²ko³xa² a³li³i² nũ¹ã¹ Jor³tãu²yau³xa² a²yo²ha³ti³nhãu³ã¹ a²nū²a² ka³lxa¹-

nūn³tū³kā³txi³ ā³xa² a³li³i² Ti²ro³thi³na² a²ti²ta³lo³kxa³nāu³a¹ a³li³i² Si³tō²thi³na²
a²ti²ta³lo³kxa³nāu³a¹ a³li³i² ain³ka³tu³ Je³su²jah³la² ān³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² kāi³ūh¹ju³tan¹jau³xa² ain³kxain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Ain³sxā³ tū³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 9-10 Ain³ka³tu³ Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu² a²nū²a² i³ton³te²su² te²a² ka³lxa¹txi³nāu³xa² i³we²nxain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² i³ton³te² nū³kā³txi³ ā³xa² ka³lxa¹nūn³tū³kā³txa² tū³nyhain¹-
sxā³ Je³su²jah³la² wxa²wxai³te³lhxā³ ā³yān³ja³lxu²sa²tā³nyhu¹i², sa²wxa²li²nyhu¹i²
i³nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹
a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ka²no¹a² so¹sxā³ sa²hau³ko³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹, a²nū²a² ka³lxa¹tū³kā³txai²-
na² ā³nū²kxi²sa²sxā³ ān³kho³kxi²sain¹kxa²yan³ti³su¹. Nxa¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².
11 Nxe³ju³ta²na² ko³nxe³te² a²yāu³ka³txi³nāu³xa² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i²-
ain¹to³ha²kxai³ ā³yo²thu²kā³kxain¹ka³tu³ i³wxan¹to³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² Tah²si¹lxi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
12 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ yo²xūn³txi³
i³kwa³na³ain¹to³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Tah²sa¹ju³ta² a²nū²a²nāu³xai²na² i³yau¹ū³yah³lxi³-
txa³hē¹li¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² i³kaixlso¹jau³su²

13 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ wā³la³ka³ta³nāu³a¹
ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ a²nū²a² te³nain¹kxa² so¹lxi³ i³kaixlso¹-
ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³sxā³ i³kaixlso¹ain¹tū³kā³txai²na² ā³tū³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
14 In³txi³nāu³xa² hxi²ka²hxan³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³kā³txa² i³nxā³-
kxi² i³kaixlso¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². I³kaixlso¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kan²txi³ ā³si³tē³sah¹lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ i³sa²si¹hā³-
nx2ta¹tu¹wi¹. A²nū²a² yo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa²,
i³yau¹ū³hain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. 15 Kō³nxe³te² a²yāu³ka³txa² a²nū²ai²na² nxū²-
kwai³yxau³te²su² te²a² i³ha¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ nxū²kwai³li³ain¹si¹ha¹jau³su²
i³sa²si¹hā³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 16 A²nxe³sxā³ i³kaixlso¹tū³kā³-
txa²sa¹. Si³māu²ah³la² a²i³lxa² ā³xa² Pe²jah³lo²su² nxe³ha²kxai³ 17 Ti³a²kah³la²
Se³be³te²ah³la² a²ta²ha² nxe³ha²kxai³ Jo³āu²ah³la² Ti³a²kah³lai²na² a²lo³na²
nxe³ha²kxai³ a²ha¹lin¹jah¹la²nāu³xai²na² Je³su²jah³la² āh¹i³yī¹li²ta¹hxai²hē¹la².

—~Wxāi²na² ta²li¹ti³hū³ya³hi¹lxi¹. Ya³hin¹ha²kxai³ Bo³a³ner²jah³la² i³yī¹li²-
nx2ta¹i¹. Je³su²jah³la² nxe² i³yī¹li²jau³su² ta¹hxai²hē¹la². 18-19 Nxe³nxa²ha¹te¹
jā¹nxe³sxā³ i³kaixlso¹tū³kā³txa²sa¹: Ān³tre²ah³la² nxe³ha²kxai³ Fi³li²pah³-
la² nxe³ha²kxai³ Bar³to³lo³me²ah³la² nxe³ha²kxai³ Ma³te²ah³la² nxe³ha²kxai³
To³me²ah³la² nxe³ha²kxai³ Ti³a²kah³la² Au³fe²ah³la² a²ta²ha² nxe³ha²kxai³
Ta³te²ah³la² nxe³ha²kxai³ Si³māu²ah³la² nxe³ha²kxai³ a²nxe³te²a² ā³lxi³sxā³
se³lo²ti³nū³kā³txi³si²ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³la² yxan¹-
nāu³u¹ta²kxai³ ko¹ko¹xa² hxi²ka²nāu³a¹ Je³su²jah³la² ā³yū³ain¹jah¹lo²nū³su²

nxe³ha²kxai³, nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². In³txi³nāu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ Je³su²-jah³la² a²hi²sen³kxai³lu² i³kaix¹lso¹ta³lun²ka³tu³ sxi²ha² i³xi²ta¹hxai²hē¹la².

Bel³se³bu²ah³la² i³yau¹ū³jau³su²

20 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txa² ān³sa²ki³nū²kxain¹to³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ain¹sxā³, hxi²kan¹ti³ i³yai³nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 21 Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² a²-ya³la²nāu³xā² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ i³sxā³ sa²so¹te³lhxā³ wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Wi¹lain³nha²te²la¹ku². Wen¹te²la¹ku². Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 22 Nxe³-nxa²ha¹te¹ ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txa² Je³ru³sa³lē²thi³na² a³li³sxā³ wxā³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Bel³se³bu²ah³la² a²ta³nāu³xa² a²hxi²-kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² a²sa³wit3sin²tai¹. Nxe³te²si¹ha²kxai³ ā³si³tē³kxi²ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ kō³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹-jau³su² i³ye³kxi²te²sin¹yu²hē³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

23 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ i³kaix¹lta¹in¹sxā³ wān³txai²na² i³-yau¹ū³jau³xai²na² i³yau¹ū³hain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²ai²na² nxe³te²nū³nhū³na³li¹. A²ta³a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹te² si³yxau³-tāu³a¹ Sa³ta³na²jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³, hai³txi³ Sa³ta³na²jah¹lo²la³ a²ta³a² nū³ka³txi³khai³xa² ān³sa²tā³hxa³ta¹nx3tho³li¹. 24 Jā¹nxa¹jau³su², a²nū²a² nū³ka³txa² wā²nxū¹lxi³ ā³nhe¹kxi²yhu¹ain¹kxai²nān²tū³ ya³lu²hxan³kxi²nyhain¹nhī³nx2na³li¹.

25 Jā¹nxe³sxā³ a²wā³tā³xa²nāu³xā² a²nū²su² te²an²tū³ ā³nhai²ta³lxi²sxā³ yxau²xai³-lain¹kxai²nān²tū³ hxa³ta¹nhī³nx2na³li¹. 26 Jā¹nxe³ke³la³te²kxai³, Sa³ta³na²jah¹la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³yo²kwīn¹kxi²nyhu¹sxā³ ā³nhe¹kxi²nyhu¹ke³la³te²kxai³ kan²txi³ yxau³ai¹nhī³nx2na³wi¹. Nain¹kxai²nān²tū³, hxan³khaix¹lai¹nhī³nx2na³li¹.

27 Jā¹nxa¹jau³su² sxi²ha² wa³kxēn³yah³la² nū³kxūn³jah¹lo²su² ye²kxai²nān²tū³ hxi²kan¹ti³ sxi²hai²na² ā³wih¹sxā³ a²yen³kxa² kāi³-kxi²ti³hex¹nxai¹nhī³nx2na³wi¹. Yxān¹ta¹ nū³kxūn³jah¹lai²na² i³sxā³ sa²ta³ta³lxi³kxain¹ke³la³te²kxai³ nxe³sān²nū²la² sxi²hai²na² ā³wih¹sxā³ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹ti³ kāi³wxa²so²hxa³thī³nx2na³li¹.

28 A²ya³la³tū³ i³ye³kxi²nx2ta¹wi¹. A²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tū³ a²kō³nxe³ju³-ta² i²li³ju³tan²tū³ kāi³ain¹kxai²nān²tū³ wān³txa² kō³nxe³jau³xa² Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³te²lo³jau³xa² i³ye³kxain¹kxai²nān²tū³, hā²wxān³txa³ i³āin²ta³kxi²-nha²sxā³ ā³yo²o³tū²ain¹kxai²nān²tū³ ā³wa²su¹tain¹ju³ta³nū³a² yū³ain¹tu¹wi¹. 29 Nxe³to³ta¹ wān³txa² wai³nxa³jau³xa² e³kxain¹jau³kxai³lu¹: “A²ta³a² hxi²kan¹ta² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i³hxi²ka¹tin²tai¹.” Nxain¹jau³su² ain¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² kō³nxe³te²lo³tain¹na³li¹. A²nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Sū³-na² Yāu³ka³jxah¹la² kō³nxe³te²lo³jau³xai²na² sa²kxai³lu² hai³txi³ ā³wa²su¹ju³ta² yū²nxā³wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ yan¹nāu³a¹ kō³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³-tain¹ju³ta³nū³a² yū³hi¹na¹ ā³wa²su¹ju³ta²nū³a² yū³ai¹nxa³lho³li¹. Hxi²ki³te²la³ yxau²sa²tē³ju³ta³nū³a² so¹lxi³ yū³ain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

³⁰Nxe³ju³ta² ha³la³je¹nīn³kxai³ ha³teh³nxā³nxa² hoh³lxi³su² tū³ka³txa² a²wān³txa²su¹:

—~Je³su²jah³la² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau²na³li¹. Nxe³ain¹ta¹-hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² i³wa²lū³xain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²hā³ka³nū¹na² a²lon³ti³tāu³xa² i³yau¹ū³jau³su²

³¹Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² a²hā³ka³na² hi²sen³su² Je³su²jah³la² a²-lon³ti³tāu³xa² hi²sen³su² wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tū³ ha³lo²a² sxi²ha² ti²ta³lo³ka³nāu³a¹ yxau³ain¹ka³tū³ Je³su²jah³la² wa²li³si¹hain¹jau³su² i³-kaix¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². ³²Nxe³ju³ta² a²nū²a² kāin² tū³ka³txa² Je³su²jah³la² ān³ki³ka³tih³kxa²wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxet³Si¹lxi¹. Wxa²hā³ka³na² wxa²lon³txi³tāu³xa² ha³lo²a² he¹ain¹-sīn¹na³li¹. Ī³ye³kxi¹nxa²ti³te³nain¹sīn¹na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

³³⁻³⁴Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²nū²a² ā³xa², txa²hā³ka³na² hū³te²su² yū², txa²lon³ti³tāu³xa² hū³te²su² yū² nxe³ain¹na³li¹. Nxe³sxā³ ān³sa²wa³ti³nha²sxā³ a²nū²a² ā³ki³ka³tih³kxain¹sxā³ ā³wxe³yain¹tū³ka³txa² sa²kxai³lu² i²sa²so¹ai¹nha²kxai³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² txa²hā³ka³na² txa²lon³ti³tāu³xā² hū³yah³lxi¹lxi¹. ³⁵A²nū²a² a²ten³te² ten³jau³su² te²an²tū³ Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³su² sa²yo²wet¹sxā³ kāi³-kxai²nān²tū³ a²nxe³te²su² te²he³la³ku³ txa²lon³su² nxe³ha²kxai³ txa²ha³li³ti³su² nxe³ha²kxai³ txa²hā³ka³nu²su² nxe³ha²kxai³ nxe³te²sain¹na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Yain³ta³ki³a² wi¹ki³a² ū³whī¹ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

4 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³ye³na² a²yo²ka³teh³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²-kxai³ a²nū²a² kāi²li³khaix¹tū³ka³txa² ā³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu², ka²no¹a² i³ye³na² sxa³ka³lo³a² ā³wih¹ta¹hxai²-hē¹la². Ai¹nha²kxai³ kāi²li³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²yo²ha³kxa¹, i³ye³na² a²yo²ka³teh³nāu³ai²na² yxau³yain¹ta¹hxai²hē¹la². ²A²nxe³tāu³a² Je³su²jah³la² hi²sen³su² wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² yau³ka³lxa¹txi³ i³tih³nxain¹ta¹hxai²hē¹la². ³Ī³tih³nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. A²nū²a² hai³sxa² wa³kxēn³yah³la² yain³txa³ki³-a² wi¹ki³a² wxa²sa²tāu³wa³ya²txū³lhain¹sxā³ ū³whī¹nū²nhai¹. ⁴Ū³whī¹tāu³a² ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² tih³na² yxo²ki³sa² ā³yun¹na³nū²nhai¹. Ā³yun¹na³tāu³ ai³ka² wxā³sxā³ yai³nhxa³je²nū²nhai¹. ⁵Āh¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² kxih³-nū³xa² au³txi³ tah³lxa² yū³ko³xa² ā³yun¹na³nū²nhai¹. A²nxe³ kxih³nxai²na² kxih³nxa² au³lxa³ha²kxai³ wa³su²txi³ ka³lū³ye²nū²nhai¹. ⁶Ka³lū³ye²te³na¹ u³je³na³kai²li² wxa²ki³ka³la³ka³tū³ i³wa³ne²nū²sxā³ wān³txi³ye²nū²nhai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tū³ yain³ta³ki³a² a²nxe²kxa² au³txi³ sxa²nxa³ha²kxai³ ya²lun¹txi³ye²nū²nhai¹. ⁷Āh¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² ha³lo²a² ū³yen³ko³xa² ā³yun¹na³nū²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² ka³lū³xi²ye²nū²nhai¹. Nxe³-ta¹ ū³yen³ko³su² ha²kxai³ hi³a² kha¹ka³txa² ka³lxa¹txi³ ka³lū³ye²nū³nha²kxai³

nxe³te²kxai³lu² yain³ta³nxe²kxa² wa³ne³sa³te³kxi²sxã³ ya²lun¹txi²ye²ha²kxai³ hai³txi³ wi³ki³la³ ã³ki³i²ye²nxa³nũ²nhai¹. 8Nxe³yã³ta¹ ah¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² kxih³nũ³xa² tĩ³tĩ³tũ³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² wi³ka³lũ³ha²kxai³ wi³we¹nha²kxai³ yain³txa² kãin² ki³kan²kxi²ha²kxai³ kãin² sxã³ye²nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² ã³nhai¹tũ³ta³ki³sa² ki³an²tu³ kũ³-we²ki²la² ka³lxa²nxa²txi³ ã³nki³i²ye²ha²kxai³, ah¹ã³nhai¹tũ³ta³ki³sa² ki³an²tu³ ka³lxa²txi³ ã³ki³i²ye²ha²kxai³, hã²wxã³txa³ ah¹ ã³nhai¹tũ³ta³ki³sa² ki³an²tu³ wa³lĩ³kha³lhon¹txi³ ã³nki³i²ye²ha²kxai³ nxe³ye²nũ²nhai¹.

9Jã¹nxa¹jau³su² wi³ko³nyah¹lxi³ti³ten³nxa²lxin¹kxai²nãn²tu³, wi³lain³-kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³txa³ki³a² ũ³whĩ¹jau³su² a²si³yxau³tãu³jau³su²

10Ain¹ka³tu³, hã²wxã³txa³ ye³jen¹nãu³kxai³ kãĩ²li³tũ³ka³txai²na² a³-li³yai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² nũ¹yxau³hĩn¹kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² on³sxã³ he¹yain¹tũ³ka³txa² nxe³ha²kxai³ whãĩ²na¹ Je³su²jah³lai²na² i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wãn³txa², i³yau¹ũ³jau³xai²na² i³ye³kxi²sa²nhĩn¹jau³xai²na² a²si³-yxau³tãu³a² i³tih³nxe³sa³sĩ¹nhẽ³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11Nxe³nxa²ha²te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²yu³tai²na² so¹lxi³ wãn³txai²na² tah²yau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² e¹nãu²a² sa²hau³ko³jau³nũ³su² nxe³jau³jau³xai²na² txa²nũ² ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ tũ¹ka³txai²na² hi¹na² ti³he¹-xai¹nxa³wi¹. 12Nain¹kxai²nãn²tu³,

Wi¹li²ain¹kxa²ha³ta³nxãn²ti³ wi¹ne³ka¹nain¹kxa²ha³ta³nxãn²ti³ ã³ne³wxe³ai¹nhĩ³nx2nxa³wi¹.

Ã³ne³wxe³ain¹ke³la²te²kxai³, a²ko³nxe³ti³ kãĩ³ain¹ju³ta² sa²ne³wa³ti³-nhai¹nha²kxai³ sa²wa²su¹tai¹nhĩ³nx2na³li¹.

Jã¹nxaĩn¹kxa²yã³ti³su², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xai²na² so¹lxi³, i³ye³kxain¹na³li¹, a²nũ²a² ã³xa²su¹.

Ta¹hxai²hẽ¹la².

13Jã¹nxe³jau³su² Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² ka³lxa²na³li¹. Nxe³jau³jau³xai²na² i³-ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² ã³ne³wxe³yah²lxa³li¹. Yxã¹ta¹ jau³xai²na² ha³ta³nxãn²txi³ ã³ne³wxe³yah²lxan³kxai²nãn²tu³, ih¹nxet3sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² yxo²ha³kxa¹ ã³ne³wxe³yah³lxi³hĩ³nxãn¹te²la¹xã³?

14Jã¹nxa¹jau³su² wãn³txai²na² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a²si³yxau³tãu³a¹ i³-yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. A²nũ²a² yain³txa³ki³a² wxa²sa²tãu³wa³ya²tũ³lhain¹sxã³ ũ³whĩ¹jah¹lo²su² te²an²tu³ a²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³ye³jah¹lo²su² kxa²yã¹nx2na³li¹. 15A²ki³ai²nãn²tu³ tĩh³na² yxo²ka³teh³nãu³a² ã³yun¹na³sxã³ sxã³ye²ki³ai²nãn²tu³, a²nũ²a² ã³xa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²kxa²yã¹-nxe³te²ju²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹, ain³kxain¹tãu³a¹, kwẽn¹ta²kxai³, Sa³ta³na²jah¹la² a²ta³a²

hxi²kan¹jah¹lan²tu³wxã³sxã³a²wãn³txa²wi¹jau³xai²na²ã³wa²lho¹kxain¹te²ju²hẽ³li¹.
 16 Jã¹nxe³sxã³a²ki³ai²nãn²tu³tah³lxi³ju³tai²na²ã³yun¹na³ki³kxa²yã¹nxe³ju³tan²tu³,
 a²nũ²a²Txa²wã¹sũ³na²wãn³txa²ain³kxi²kxa²yã¹nx2na³li¹. Te²nãn²tu³a²wãn³-
 txai²na²ain³kxain¹ka³tu³i³ka³li³hai¹nha²kxai³wãn³txai²na²te³nain¹te²ju²hẽ³li¹.
 17 Yxãn¹ta¹te²na²yain³txa³ka³ta²a²nxe²ka²yũ²nxa³kxe³ya¹nxe²yxau²xai³jah¹lo²-
 yã¹nx2na³li¹. Nxe³ha²kxai³au³txi³yxõ²i²xa³kxe³su²ha³lo²a²ko³nxe³to³nha²kxai³
 Sũ³na²wãn³txa²ain³kxi²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²i³khãuh³lxa³thi¹nai¹nha²kxai³
 nxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²wãn³txai²na²wa³su³txi³sa²yxõ²ã³te²-
 ju²hẽ³li¹. 18 A²ki³ai²na²ha³lo²a²ũ³yen³ko³nãu³a²ã³yun¹na³ki³kxa²yã¹nxe³ju³tan²tu³
 a²nũ²a²Txa²wã¹sũ³na²wãn³txa²ain³kxi²kxa²yã¹nx2na³li¹. 19 Yxãn¹ta¹ha³lo²a²
 hxi²waut³ta³lxi³nha²khaix¹nxe³ha²kxai³a²yen³kxa²ta³nxã², a²ha³teh³nxã³nxã²
 yo³hi²ki³txã³nxã²ta³nxã²kãin²yxõ²kwai³nai¹nha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na²wãn³-
 txa²wi¹jau³xa²ã³na¹ain¹sxã³kwa²wa³nĩ³lon³sxã³yxau²xai³lai¹nha²kxai³nxe³kxa²
 yã¹nxain¹na³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Sũ³na²wãn³txa²sa²yxõ²wet¹tain¹-
 ta¹hxai²nxã³hẽ³la². 20 ãh¹ki³ai²nãn²tu³, kxĩh¹nũ³xa²tĩ³tĩn³tũ³xa²ã³yun¹na³sxã³
 sxã³ye²ki³ai²nãn²tu³wa³li³kha³lhon¹sxã³ãn³ki³i¹ye²nũ²nhai¹. Nxe³kxa²yãx¹lju³-
 tai²nãn²tu³, a²nũ²a²Txa²wã¹sũ³na²wãn³txa²ain³kxa²so¹sxã³kan²txi³i³te²ju²hẽ³li¹.
 Nxe³te²a²ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa²i²li³te²a²jũ¹nxe²wi¹lhin¹sxã³sa²yxõ²wet¹lsai¹nha²-
 kxai³ãh¹ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa²ãh¹i²li³te²a²wi¹lhin¹sxã³sa²yxõ²wet¹lsai¹nha²kxai³
 ãh¹li³nũn³sxã³ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa²ãh¹i²li³nũn³te²a²wi¹lhin¹khai¹nxe³sxã³sa²yxõ²-
 wet¹lsai¹nha²kxai³, nxe³kxa²yã¹nx2na³li¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

Sxi²hẽ³na²sa²kxi³kxi³ju³ta²i³yau¹ũ³jau³su²

21 Nxe³nxã²ha¹te¹Je³su²jah³la²i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~ ãh¹nxe³te³lhxã³sa²kix³ki³tẽ³na²ũ³thũ²sxã³sxi²hẽ¹nãu³a¹tẽ³sxã³ã³-
 wih¹ki³te²la¹xã³? Hai³txi³kwa³ta³lẽ³na²ũ³tĩ¹kxi²wxe³ki³sxa³ha²kxai³hai³txi³
 ka²ma²ka³lo³a²sxa³sxã³ãu³xi²ki³ka³lo³a²a²yu³hẽ³nãu³a¹ũh³wxe³ki³sxa³-
 ha²kxai³nxe³ki³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹kĩn³txi³ũh³wxe³ki³kxai²nãn²tu³
 sxi²hẽ¹nãu³a¹whã²na¹wxa²ko²ko²ta²nẽ¹te²jai¹ti²ti¹. 22 Jã¹nxã¹jut³su²
 kxãn³nãu³ãn²tu³Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu²oh³na²yxau³jah¹la²kxai³lu²yen³kxa²
 hã³te²a²whã²na¹wã²nã³ũ¹nx2ti³tu¹wi¹. Jã¹nxe³sxã³Txa²wã¹sũ³na²yen³kxa²
 ũ³ho¹ain¹kxa²whã²na¹i³yau¹ũ¹nx2ti³tu¹wi¹. 23 Jã¹nxã¹jau³su²wi¹ko³nyhah¹-
 lxi³ti³ten³nxã²lxin¹kxai²nãn²tu³Txa²wãn³txai²na²wi¹lain³kxi¹sah¹lxi³hẽ³li¹.

24 Wxa²kã³nyhu¹ah³lxin¹kxa²yã¹nxe²Txa²wã¹sũ³na²kã³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹. ã³wa²-
 to²hi²kã³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹. 25 A²nũ²a²yen³kxi³nh²te²na²ãh¹kã²non³sxã³yen³kxa²
 ũ³hũ¹nyhain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹a²nũ²a²yen³kxi³txa²jah¹la²yen³kxa²jũ¹nxe²yũ³kxan²-
 ti³sa²sai¹xi²hxa³tain¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la²ta¹hxai²hẽ³la².

Yain³txa³ki³a²a²wen¹ju³ta²i³yau¹ũ³jau³su²

26-27 Nxe³ha²kxai³la¹, ãh¹i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ Txa²wãn³txa²i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³xa²yã¹nx2na³li¹. Nxe³te³nah¹lxi¹. A²nũ²a²
 hai³sxa²nãu³a¹yain³txa³ki³a²wxa²sa²tãu³wa³ya²txũ³lhain¹sxã³ũ³whĩ¹nũ²-

nhai¹. Nxe³ka³tu³, ka³nxah³ti³na² ãu³xi² a³lan²tin³na² i³sa²yxau² jã¹nxe² jã¹nxe² nxe³kxai²nã²tu³ a²ki³ai²nã²tu³ wi¹ka³lũ³xi² wi¹we¹ni² ye²nũ²nhai¹. Yxã¹-ta¹ a²nxe³ki³ai²na² ih¹nxet3sxã³ wi¹ka³lũ³sxã³ wi¹wen¹te²sin²ta²ku². Ki³nhai¹. Ko³nxe²ki³sxa³nhai¹. Nũ²nhai¹. Nxe³kxa² yã¹nx2na³li¹. 28-29 Kxih³nũ³nãu³a¹ yxau²te²ki³a² kwa²hã¹nxe² ãn³ki³i¹yhe²nũ²nhai¹. A²wi¹lhĩ¹ju³ta² kãun³sxã³ ka³lũ³ka³tu³ a²nã³nxa² ka³lũ³ka³la²na³na¹. Nxe³ka³tu³, a²wxi²a² ã³wxi²i²sxã³ ã³wxi²kan²kxi²na³na¹. Nxe³ka³tu³ hai³sxa² wa³kxẽ³yah³la² wãn³txi³kxai³lu¹: “Ka³yã³txa² kan¹na²hẽ³ni¹. Wxa²nãu²so¹jah³lxi³hẽ¹ni¹.” Nxe³nũ²nhai¹. Txa²wãn³-txa² yã¹nx2na³li¹. Wxa²ẽ¹nãu³ai²na² a³la³kxi² kã²non³tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Mos³tar²ta²ki³a² wi¹lwen¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

30 ãh¹lxi³sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wãn³txa² i³yau¹ũ³nx2ta¹jau³xa² yã¹nx2na³li¹. 31 Nxe³te³nah¹lxi¹. Yain³txa³ki³a², Mos³tar²ta²ki³a² yã¹nx2na³li¹. Nxe³ki³ai²na² kxih³nũ³xa² ũ³whĩ¹ki³tãu³a¹ hi³ne³ka³ki³a² yxo²ha³kxa¹ ki³jũ¹lxi²sa²sai¹ki³ai²la¹-wi¹. 32 A²nxe³ki³ki¹ai²na² ki³jũ¹lxi³khai¹nxe³ki³su² kxan²ti³ ta³ki¹ai²na² ka³lũ³nũ²la² wi¹wen¹nũ²la² hai³sxan¹tẽ³kxa² ã³wa²tot1sa²sai¹nũ²nhai¹. Hi³-a²khai³xa² wen¹nũ²nhai¹. Nxe³sxã³ ai³ka² ã³wxã³ha²kxai³ yeh²nxi³nũ²nhai¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ Txa²wãn³txa² sa²yo²wel¹jah³lxin¹kxai²nã²tu³ wi¹la² i³ã³lxa³ti³hi¹txã²ti³tu¹wi¹. Nxe³sxã³ a²wi¹lhĩ¹na² ju¹nxa² so¹lxi³ yxo²i²sah¹-lxin¹kxan²ti³ ye³jen¹na² i³kã²non³sxã³ yxo²2sah¹lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 33 Jã¹nxe³sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² ka³lxa¹jau³xa² te²u¹jã¹nxe³jau³-xa² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²a² hxi²kan¹ti³ wi¹ko³nyhain¹kxa² yã¹nxe³sxã³ i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 34 Wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ a²si³yxau³tãu³khai³xai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² so¹lxi³ wã²nxũh¹ i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

I³ye³na² ã³wxe³lhu²si¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

35 Nxe³nxa²ha¹te¹ sũ²ni²khai¹nxũ²la² Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ a²-sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~I³ye³na² Ka³li³le²a² ye³na² yxo²ha³ti³lhi³a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 36 Nxe³te³na¹, a²nũ²a² nũ³kã³txa² ka³lxa¹txi³ wxã³sxã³ ãn³sa²ki³nũ²kxain¹-tũ³ka³txa² i³sa²si¹hã³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³khai³nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² whã²na¹ ka²no¹a²ka³-lo³ai²na² ũh³nxũ³sa²tã³nũ¹xi²sxã³ ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² ka²no¹a² ã³ka³lo³a² kũ³we²ki²la² ka³lxa²nxa³ka³lo³nãu³xa² ai³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 37 Nxain¹tãu³a² kãin² sa²xit3jain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²xit3sxã³ i³yau³xa² sa²so¹-sxã³ sa²ta³kãu³sxã³ sa²ka²la¹so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ka²no¹ai²na² i³ni³sa²wi¹sxã³ ã³nũ¹te³lhxã³ yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 38 Nxe³hi¹kxai³lu² Je³su²jah³lo²su² te²-kxai³lu² ka²no¹a² si³ka³la³nãũ³ã¹ sxa³sxã³ ãu³xi²nũ²la² wã²la²ka³lo³a² ãn³ne³ka²la¹nha²sxã³ sxa³sxã³ ãu³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³-ha³lxi³nãu³xai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³tu¹lxi²si¹hain¹jau³xa²sa¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Nxet³si¹lxi¹. Ī³lo³nx²i²nē³te³lhxā³ sīn¹na³li¹. Hxi²-
waun³ta²kxi¹nha²sīn¹nxān³ji¹wi¹? Yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ ĩ³sa²yxau³sxā³ i³txai²na²
ĩ³kwai²kwai²kxi²ha²kxai³, ĩ³yau³xai²na² ĩ³ye³kxi²ha²kxai³:

—~Ā³yit¹sxā³ ā³nhāu²no³txa²sā²nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³
i³txai²na² ā³wxe², ĩ³ye³nai²na² ā³nhāu²no³ti² nxe³ta¹hxai²hē¹la². ⁴⁰Nxe³-
ha²kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ī³nxe³kxa²yān³ti³ta³ yuh³li³nx²ti³ji¹wi¹? Hāi¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³-
na² so¹lxi³ yxo²i²jah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁴¹Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu¹ ĩ³yona²ta³kxi²-
nha²sxā³ ĩ³ye³kxi²nyhu¹te³nah¹lxi¹:

—~Ī³nxe³jah³lo²tan³te²la¹xā³? Jah¹lai²na² wān³txa² it³ta² ũn³ju³ta² ā³wxe³si¹-
jau³su² ĩ³ye³na² sa²hāu²not³si¹jau³su² nxe³ten¹tu³wi¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³jau³su²

5 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ ĩ³ye³nai²na² ā³yxo²ha³ti³sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³
ha³lo²a² Je³ra²sa² nū³ka³txa² yxau³ta³ko³xa² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². ²Ā³wi¹-
hain¹tāu³a¹ Je³su²jah³lai²na² ka³no²a² a³li³tāu³a¹ a²nū²a² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
nxū²kwai³yxau³jah³lo²su² te²kxai³lu¹ ne³khau²hain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁻⁴A²nxe³jah¹-
la² ya³lu²te²a² sa²nī³kxi²ko³nāu³a¹ yxau³jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Hai³txi³ a²nū²a²
ā³xa² hxi²kan¹ti³ ũh³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ye³ka³lxa¹txi³ kwa³thi³lih³na²
sa²hxi²ki¹i² sa²yux³ki¹i² nain¹to³kxan²ti³ ya³lot³sxā³ ĩ³hxau³kxi²nyhain¹to³ta¹hxai²-
hē¹la². Hxi²kan¹ti³ ĩ³hau³kot³tain¹to³ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁵A²nxe³jah¹la² ya³lu²te²a²
sa²nī³kxi²ko³nāu³a¹ nūh¹yxau² wā³la³ka³txa²nāu³a¹ nūh¹yxau² ka³nxah³ti³na²
wxan¹to³hi² tah³lxa³ka³ta² to¹ka³ta² ũ³yho³li³nha²to³hi² a³lan²ti³nha² jā¹nxe³to³-
hi² nxe³yain¹to³ta¹hxai²hē¹la². ⁶Nxe³nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
u²ten³sa²tā³sxi²tāu³ yān³txi³ ĩ³ha²no¹nha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² ĩ³sa²nē¹kxain¹ta¹-
hxai²hē¹la². ⁷⁻⁸Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²ta³a² ko³nxe³jah¹lāi³. Wa²li³txu¹li¹. Jah¹lai²na² wxa²nxū²kwai³li³txu¹-
li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ in³jah¹lai²na² sa²kxai³lu¹ wxan¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Tah²si¹lxi¹. Ī³n¹-
nxe³sa²te³lin¹ji¹wi¹? Ī³khāu³lhxa³ti³sa²txa³hē¹li¹. Txa²wān³txai²na²
ĩ³wā³txi³sain³nxa²ha¹jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² oh³nāu³a¹
yxau³jah¹la² hi²sen³su² ain³kxi²sa²jau³xai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ī³nxet³sxā³ ĩ³yī¹li²nhān¹ji¹wi¹, wxa²i³lxa²su¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-
nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na² ĩ³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²i³lxa² Yxo²ka³lxa¹jah¹lo²sa¹wi¹, ka³lxa¹khaix¹te²sa²sī¹nha²kxai³lu¹.

¹⁰Jā¹nxa¹jau³su² ta²ko¹xai²na² a³li³si¹sa²nhīn¹jau³su² ĩ³sa²si¹hā³sa²sīn¹-
txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². ¹¹Nxe³hī¹nāu³a² wā³la³ti²ka³nāu³a¹ ka³yxuh³xa²
kwa³jan³ta² yxa³kxa² ũ³yhait¹ho³hain¹ta¹hxai²hē¹la². ¹²Nxe³ain¹ye²ha²kxai³
a²ta³a² nū³ka³txa² a²wān³ti³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³wā³txi³sain³te³nah¹lxi¹:

—~Yxa³kxa³nāu³xai²na² i³sa²si¹hā³sa²sī¹nhē³li¹. Ka³yxuh³xai²na² ā³-
nxū²kwai³wi¹ti³ten³sa²sī¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³ti³kxai³lu¹:

—~Jā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³sxā³, a²ta³a² nū³kā³txai²na² sa²kxai³lu²
in³txai²na² wxa²nxū²kwai³li³ain¹sxā³, yxa³kxi³nāu³xai²na² ā³nxū²kwai³-
wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kā³tū³ yxa³kxa² kā³lxa¹tū³kā³txa² sa²kxai³lu²
yxo²ha³kxa¹ a²wā³la³ti²kā³nāu³ai²na² ā³ni³hi²kan³sxā³ i³yen³nāu³ai²na²
ā³yu¹nū³sxā³ i³lo³nxi² ya²lun¹ti²hxan³ta¹hxai²hē¹la².

14 Nxe³ha²kxai³lu¹ yxa³kxa² nū³kā³txai²na² a²wa³kxēn³ti³nāu³xa² sa²kxai³lu²
yuh¹lxa³txi³ ā³ni³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Sxi²yhe³nai²na² ā³ni³hi² Je³ra²sa² nū³kā³txa²
a²ko³xai²na² yxo²ha³kxa¹ ā³ni³hi² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹kā³tū³ ha³lo²ai²-
na² i³ye³kxa²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ aun³ti²
wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la², ha³lo²ai²na² i²te³lhxā³ka². 15 Aun³ti² wxā³ain¹kā³tū³
Je³su²jah³lai²na² i³ha¹txai¹nha²kxai³ in³txai²na² a²ta³a² nxū²kwai³li³nyhain¹jah¹-
lai²na² i²ai¹nha²kxai³, nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². In³txai²na² wā²la² wi¹wi²kxi²nha²sxā³
yxau³ha²kxai³ wi¹lxon³kxi² yxau³ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² a²nū²a²nāu³-
xai²na² i²ain¹tāu³, yuh³lā³khaix¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 16-18 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu¹
a²nū²a² ha³la³je¹nai³kxai³ ha³lo²a² i²ain¹tū³kā³txa² sa²kxai³lu¹ i³ye³sxā³ aun³ti²
wxā³ain¹tū³kā³txai²na² i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txain¹te³nah¹lxi¹, a²-
nū²a² ko³nxe³te² a²yāu³kā³txi²nāu³xai²na² nxū²kwai³yxau³jah¹la² we²nxi²ju³ta²
ha³ta³nxain²txi³ i³yau¹ū³ai¹nha²kxai³ yxa³kxa² nū³kā³txa² i³ya²lun¹ti³ju³ta² i³yau¹-
ū³ai¹nha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ a²nū²a² aun³ti² wxā³ain¹tū³kā³txai²na²
ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²ha³lo²a² ko¹xai²na² wxa²li³txa²si¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³hī¹kxai³lu¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ wa²li¹te³lhxā³ nxe³ha²kxai³ ka²no¹a²
ā³wih¹kā³tū³ a²nū²a² a²ta³a² nxū²kwai³li³yain¹jah¹la² wxā³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³si³tē³nxa²ha¹ju³ta² ten³khaix¹lsa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

19 Yxā¹ta¹ hai³txi³ Je³su²jah³lo³la³ hāi¹nxe² wxā²nā¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
Nxe³ju³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² a²wān³ti³kxai³lu¹:

—~Wxa²sxi²yhe³na² wxa²yā³lxi³nāu³xa² sxi²ha² i³txu¹li¹. Nīn¹kā³tū³
Txa²wā¹sū²na² kāi³kxi¹nxa²ju³ta², i³hen³txi³txai¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxe³nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na² sa²kxai³lu² i³sxā³, a²sxi²yhen³nāu³xai²na²
hxi²ka² hxan³jen³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³-
su²jah³lai²na² kāi³kxi²ju³ta² i³hen³txi³sxā³ i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³sxā³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ kāin² i³wā³wā³txi³kxi²nhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Jai²rah³la² Je³su²jah³la² i³ye³kxi²jau³su²

21 Nxe³nxa²ha¹te¹, i³ye³na² a²yxō²ha³tih³nāu³a¹ Je³su²jah³lai²na² ka²no¹-
a² ā³yxō²ha³ti³sa²sai¹kā³tū³ a³li³hī¹na¹ a²nū²a² kā³lxa¹tū³kā³txa² sa²kxai³lu²
ā³nū²kxain¹sxā³ yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 22-23 Nxe³ju³ta² in³txa² a²i³lxa²
Jai²rah³la² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² Ju³te²a² nū³kā³txa² ā³nū²kxi²thi³na²

a²hxi²kan¹jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Jai²rah³lo²su² te²kxai³lu¹
wxã³sxã³ Je³su²jah³la² i²ain¹ka³tũ³, ân³ka³tũ³wxe³sxã³, i³wã³txain¹te³nah¹lxl¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Txa²ka³ne³lxa² ya³lu²kxi²sa²tē³na³li¹. Wxã³sxã³ txa²ka³ne³-
lxai²na² wxa²wxai³kxi¹sē¹li¹. Nĩn¹kxai²nãn²tũ³ we²nxi²xi²tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

24Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu², Jai²rah³la² ã³si³tē³kxa²
ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² ã³ki³ka³ti³-
kxain¹sxã³ ân³kax3tũ³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txu¹ha² i³ton³kxi²ta¹ka³lxa² i³yau¹ũ³jau³su²

25-26Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² nxe³tau³ta² ka³na³ka³na³-
ta¹ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxai²na² kãin² i³ton³to³ta¹hxai²hē¹la².
Hxi²ka²hxan³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũn³sxã³ kwē³ko³nhi¹nai³ta² sa²kxai³lu²,
i³si³ti³hon³ka³txa² ã³nĩ³ton³ ân³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ hi³ne³-
kxa² hoh³lxĩ³sa²jah³la² i³ta³ka³txai²na² o²la³kxi²te³lhxã³ a²ha³teh³nxã³nxa²
ũ³yho³hi²txã³nxa² hãĩ¹nxe³tũ³xa² ũ³hũ¹hxa³tain¹kxan²ti³nũ¹ hai³txi³ we²-
nxi²ti³hex1ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hãĩ¹nxe³sxã³ khãuh³lxĩ³ton³nha²ha²kxai³
hãĩ¹nxe³sxã³ ã²la² kãin² i³ton³to³ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la². 27Nxe³nxa²ha¹te¹
ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² a²nũ²a² i³ton³te²su² te²a² we²txi²jau³-
su² ain³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ wxã³sxã³ Je³su²jah³la² i³hit1sxã³
ã³yau³son³kxi²ka³tũ³ a²wã²la²ka³lo³a² wxa²to³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 28Nxe³ju³ta²
ta¹ka³lxai²na² a²ẽ¹nãn¹jau³la³ i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxl¹:

—~Je³su²jah³la² a²wã²la³ka³lo³a² he³la³ku³ wxa²to³kxi²na¹kxai²nãn²tũ³
we²nxi²sa³tũ¹xã¹. Nxe³nha²sxã³ wxa²to³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 29Wxa²to³kxi²-
ka³tũ³ wa³su³txi³ i³ta³ka³txai²li² we²nxi²ta¹hxai²hē¹la².

—~Txa²nũ²ai²na² wa²su¹wa²sun¹khaix1sa³nã¹. Nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la².
30Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²sĩ³na² wi¹la¹tãu³a² so¹kxi²sain¹na²na¹. Nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² nũ³ka³txai²na², a²nxũ²kwai³ye³la³nãu³a¹ ã³sa²wa³-
ti³nha²sxã³ i³ye³te³nah¹lxl¹:

—~Ĩh¹te²la³tã³ txa²wã²la³ka³lo³ai²na² wxa²to³syah¹lxin¹si²lxl¹?
Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

31-32Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxĩ³nãu³xa² a²wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³li³te³nah¹lxl¹:

—~A²nũ²a² kãĩ²li¹tũ³ka³txai²na² ã³ki³ka³ti³kxi²wxe³sxã³ ân³to³nxain¹sĩn¹-
na³li¹. Nxe³nxai¹nha²kxai³ ih¹nxe³kxa²yãn³ti³tã³. “Ĩh¹te²tã³ wxa²to³sain¹ji¹wi¹?”
Nxe³nĩn¹jau³xai²na² i³ye³nĩn¹ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² a²nũ²a²
wxa²to³te²a² i²te³lhxã³ Je³su²jah³la² sa²wa³tũ³nha²ta¹hxai²hē¹la².

33Yxã¹ta¹ tu¹ha³ka³lxai²na² sa²kxai³lu², ju¹taĩ²na² sa²kxai³lu² ã³ne³wxe³khai¹-
xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³, kãin² yuh³lxĩ³ha²kxai³ i³ka³ta³txa³sa²ha²kxai³
wxã³sxã³ Je³su²jah³la² ã³ka³ti³wxe³ka³tũ³ ha³lo²a² hãĩ¹nxe³ti³xa¹ i³yau¹ũ³ta¹hxai²-
hē¹la². 34Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxl¹:

—~Nxet3sã¹nxi¹. Yxo²i²sa¹nha²kxai³ we²txi¹nxa²ha¹xĩ¹. Wa²su¹wa²su¹
yxau²xai³txa²hē³ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Jai²rah³la² wē³sa² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹jau³su²

35 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² i³ye³kxi²nyhain¹ti³kxai³lu² a²nū²a² ka³-
na³ku² Jai²rah³lai²na² sxi²ha² wxā³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jai²rah³lai³. Nxet³si¹lxi¹. Wxa²ka³ne³lxin³txi² ya³lu²kxi¹nx²na²li¹.
Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² i³hxi²kau³kau³sin¹txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

36 Nxe³kxan²ta¹ jau¹xai²na² i³ye³kxain¹kxan²ta¹ Je³su²jah³la² a²wān³-
txi³kxai³lu¹ a²hxi²kan¹jah¹lai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹sxā³ yxo²i²sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

37-38 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu¹, a²nū²a²nāu³xai²na²
ā³si³tē³kxain¹te²nāu³xa² ha³lo²a² yxau³sxā³ wahx³nxe³si¹hain¹ta¹hxai²hē¹-
la². Yxān¹ta¹ Pe²jah³la² so¹lxi³, Ti³a²kah³la² so¹lxi³, Jo³āu²ah³la² Ti³a²kah³la²
a²lo³na² so¹lxi³, Je³su²jah³la² ā³si³tē³la³kxah¹lxi³sxā³ a²sxi²ha² yau³son³yah³-
lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹ thi¹nai²li² a²nū²a²nāu³xā² yxau³te²nāu³xa²,
kāi²nxon³sxā³, kāin²nān³ti³sxā³ hxi²kau³kau³nha²sxā³ he¹li³ye²yhain¹ta¹hxai²-
hē¹la². 39 Nxe³ju³ta²kxai³, Je³su²jah³la² ā³wih¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ hxi²waun³txi³nha²sxā³ kāin²nān³khaix¹lyah³-
lxin¹ji¹? Hai³txi³ wē³sa³la³ ya³lu²nxa³wi¹. Hāi¹nxe³sxā³ kāin² āu³xi²na³li¹?
Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

40 Yxān¹ta¹ a²nū²a²nāu³xai²na² yxo²i²ai¹nxa³jau³su² i³yxo²kwa³lxi³nyhain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ a²nū²a² a²yxo²ha³kxa¹
aun³ta²li³si¹nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ a²wi³na² so¹lxi³, a²hā³ka³na²
so¹lxi³, Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² so¹lxi³ sxā³ Je³su²jah³la² tē³-
li³yhu¹sxā³ a²wē³sa² sxa³thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 41 Ā³wi¹hain¹ka³tū³
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² wē³sa² a²hxi²ka² hxi²ki³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wē³sāi³. Ī³sa²yxau³nxi¹. Nxe³nxa²ha¹xi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

42 Nxe³hi¹na¹ wa³su³txi³ wē³sa²kxai³ i³sa²yxau³ka³tū³, ā³nxai³ta¹hxai²-
hē¹la², wāi²ta² wē³sa²kxai³la². Nxe³ju³ta² ān³si³tē³kxi²tū³ka³txai²na² kāin²
wā³txi³lo³tain¹ta¹hxai²hē¹la². 43 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹,
yxo²xūn³txi³ i³kwa³na³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju¹ta²na² a²nū²a² ā³xa² i³hen³txain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³
wē³sai²na² yain³txa² ū³hū¹jah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Na³sa³re²thi³nān¹tū³ka³txa² sa²yxo²ā³jau³su²

6 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ nū¹ā¹ wa²li³ain¹ka³tū³
a³li³lah¹sxā³ ton¹ta³ko³xai²na² ā³nxai³xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ a²sa³-
wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³nxa²ha¹te¹,
Sa²ba³to³ nxe³ju³kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txa² i³ye¹nxain¹to³ju³kxai³lu² Ju³te²a²
nū³ka³txa² ā³nū¹kxi²thi³na² ā³wih¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹-
ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Wān³txa² jau¹xai²na² a²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txa² sa²kxai³lu²
ain³kxain¹ka³tū³ i³wā³wā³txain¹sxā³ yxo²o²lain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² ih¹nxe³ju³khai³xa² i³hxi²ka¹txai¹nh³te²la¹ku¹? Ih¹te²ta³ wxi²-kan¹jau³xa² i³tih³nxe³h³te²la¹ku¹? Ih¹nxe³sxa³ wā³nxin¹sxā³ kâi³h³te²la¹ku¹? Kî³nhai¹. Kō³nū¹hxain¹kî³sxa³nhai¹. 3 Jah¹lai²na² hâi¹nxe³sxā³ sxi²ha² ton³ju³ta² a²hoh³lxi³su² jah¹lai²la¹wi¹. Jah¹la² Ma³ri²a³ka³lxai²na² a²ki³lha³lxa² nxe³ha²kxai³ Ti³a²kah³lai²na² Jo³se²ah³lai²na² Ju³ta²sah³lai²na² Si³māu²ah³lai²na² ain¹sxā³ a²kan³ti³nāu³xa² nxe³ha²kxai³ nxe³jah¹la¹wi¹. A²ha³li³ti³nāu³xa² yxau³ye²nē³lain¹-na³li¹. Hxi²kan¹jah¹lo²sxa³wi¹. Nxe³sxā³ hxi²ye¹ta³lxain¹sxā³ e²nain¹ta¹hxai²hē¹la². 4 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² a²wān³txa² hen³txi³jah¹lo²su² te²kxai³lu¹ a²nū²-a² yxo²ha³kxa¹ yxo²i²ain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ a²wā³tā³xa²nāu³xa² hi²sen³ta³ so¹lxi³ yxo²i²ai¹nxa³ha²kxai³, sxi²yhen³khai³xa² yxau³yain¹tū³kā³txa² hi²sen³ta³ so¹lxi³ yxo²i²ai¹nxa³ha²kxai³, a²nū³kā³txi³khai³xa² hi²sen³ta³ so¹lxi³ yxo²i²ai¹nxa³ha²kxai³ ain¹na³li¹. Jā¹nxe³sah²lxin¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

5 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² hxi²kan¹ti³ nū³kxūn³ju³ta² kâi³ta¹hxai²-nxa³hē¹la². Hâi¹nxe³sxā³ a²nū²a² i³ton³te²su² ka³lxa²nxa³te²su² te²a² so¹lxi³, wxa²hxi²to³hain¹sxā³ i³we²nxain¹ta¹hxai²hē¹la². 6 A²nū²a² yxo²i²ai¹nxa³ju³ta² Je³su²jah³la² i³wā³wā³nxe³khaix¹lain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ sxi²yhen³nāu³xa² ai³lha²thet³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa³si¹hā³si¹hain¹jau³su²

7-9 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² hxi²ka² hxn³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³kā³txai²na² i³kaix¹so¹sxā³, ha¹li¹ wxa²hau³kot³sxā³ i³sa³si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². I³sa³si¹hā³ain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹tain¹yah³lxi³hē¹li¹. Txa²-hxi²ka¹na¹ju³ta² ū³hū¹nx²ta¹wi¹. Yxān¹ta¹ ai³yah³lxin¹ju³ta² a²yen³kxa² tē³sxā³ ai³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Tāu²nxa² so¹lxi³, tē³sxā³ ā³nxai³jah¹lxi³hē¹li¹. Hai³txi³ yain³txi³nū³la³ tē³xa³i² wā²lēn¹ta³ tē³xa³i² ha³te³hxā³nxa² ū³-yho²hi²ki³txā³nxa² wā²lēn¹ta³ wi¹so¹sxā³ tē³xa³i² nxe³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Yu³wi²kxi²nyhah¹lxin¹ka³lo³a² so¹lxi³ yu³wi²ki²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ wā²la²ka³lo³la³ tē³yah³lxi³txa³hē¹li¹. 10 Jā¹nxain¹jau³su² i³ye³kxain¹jau³xa²sa¹:

—~Sxi²yhe³na² i³li³jen³su² je³nān²tū³ ā³nxai³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ sxi²ha² ā³wih¹te³lhxā³ a²wa³kxēn³yah³la² ka²la¹txa²lxain¹kxai²nān²tū³ a²nxe³jah¹lo²su² jah¹la² sxi²ha² so¹lxi³ āu³xi², yai³ni², nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Sxi²yhe³nai²na² he¹yah³-lxi¹nhi¹nān¹te²tū³ sxi²ha² ā³xa² ā³ya¹ya¹jah³lxi³txa³hē¹li¹. 11 Yxān¹ta¹ sxi²yhe³na² i³li³jen³su² je³nān²tū³: “Wxāi²na² ten³nxa²lxi³si¹nx³nhai¹.” Ne³nx²tain¹kxai²nān²tū³, Txa²wā¹sū³na² wān³txi³la³ ain³kxi²ti³ten³ti³he¹xai¹nxa³kxai²nān²tū³ sxi²yhe³nai²-nān²tū³ wa²li³jah³lxi³hē¹li¹. Wa²li³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ kîh³nū³xa² wxa²yu³kxa² ti³so¹yah³lxin¹tū³xa² ti³yu³tun³ta³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ a²kō³nxe³ti³ kâi³ain¹ju³ta² i³yau¹ū³ain¹yah³lxi³h³nxa¹lxi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

12-13 Nxe³ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ā³nxai³ain¹ka³tū³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹kō³nxe³ti³

kāi³ki³ju³ta² ā³na¹sxā³ ā³ta³lo³ta³wxe³ki³si¹jau³su² i³hen³txi² ko³nxe³te²a² yāu³ka³-
txa² ka³lxa¹txi³ nxū²kwai¹li³si¹hai¹ni² a²nū²a² i³ton³te²su² te²a² ka³lxa¹txi³ o²lyau³xa²
a³se³to²na²yau³xa² tē³sxā³ wxa²ne³to¹la³kxi²sxā³ i³we²txi² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² su²lhā³jau³su²

14 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² kāi³ju³ta² sa²kxai³lu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹
i³ye³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹jau³xa² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah³la² E³ro²jah³lo²-
su² te²kxai³lu² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³ a²nū²a² i²li³te²a² e³te³nah¹lxī¹:

—~Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nē³jah³lo²su² ya³lu²-
ka³tu³ hā²wxā³txa³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ha²kxai³ hī¹na² a²yen³kxa²
hxi²kan¹ti³ kāi³ain¹na³li¹.

15 Ain¹ka³tu³ a²nū²a² ā³xa² i²li³te²a² e³te³nah¹lxī¹:

—~E³li²ah³lo²su² te²la¹i¹. Nxe³ain¹ka³tu³ a²nū²a² ā³xa² i³lxī³nūn³te²a²
e³te³nah¹lxī¹:

—~Jah³lai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah³lai²la¹i¹. Kxā³-
nhxī¹nai³tā² i³sa²si¹hā³nē³kxu¹jā¹nxe³jah³lai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16 Yxān¹ta¹ jau¹xai²na² E³ro²jah³lai²na² ain³kxi²ka³tu³ i³ye³te³nah¹lxī¹:

—~Ha³la³je¹nai³tā² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² ū³nhe³ki²lho¹si¹hai¹na¹jau³su²
kwa³na³ai¹na¹hē³li¹. A²nxe³jah³la² hī¹na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na³li¹.
Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

17-18 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu¹, ha³la³je¹nhī¹nai³kxai³lu¹ E³ro²jah³-
lai²na² a²lon³na² a²i³lxa² Fi³li²pah³la² i³yī¹li²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³
Fi³li²pah³lai²na² a²sxe³xa³ka³lxa² a²i³lxa² E³ro³ti²a³ka³lxa² i³yī¹li²ta¹hxai²-
hē¹la². E³ro³ti²a³ka³lxa²na² sa²kxai³lu² E³ro²jah³lai²na² a²hi²sen³kxai³lu²
ha³la³je¹nhī¹nai³kxai³lu² hait¹so¹kxi²yha¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ Jo³-
āu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ E³ro²jah³lai²na² i³tih³nxe³jau³xa²sa¹:

—~E³ro²jah³lai². Nxe³3si¹lxī¹. Wxa²lon³na² Fi³li²pah³la² a¹he¹na³li¹.

Nxe³kxa²yu³su² a²sxe³xa³ka³lxa²na² hait¹so¹kxi²yha¹hin¹ju³ta² wai³nxa³-
wi¹. Kāi³in¹ju³ta² Txa²wā¹sū³na² te³nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ha²kxai³ E³ro³ti²a³ka³lxa²na² a²hi²sen³kxai³lu² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³-
xan³ta³kxi²khai¹xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²we³sai¹yah³lai²na²
sa²kxai³lu² Jo³āu² Ba³tis²jah³la²kxai³ i³ain¹sān²sxā³ sa²ta¹kxain¹sxā³ sxi²ha² kan²-
thi³na² ū³ti¹lxain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³kxa²yu³su² E³ro³ti²a³ka³lxa²na² sa²kxai³lu²
Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² i³su²lhā³ti³ten³khaix¹lain¹ta¹ hxi²kan¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

20 Hxi²ka¹nai¹nxa³ju³ta²sa¹: E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² wi¹lhīn¹khai¹nxe³sxā³ wain¹khaix¹jah³lai²-

la¹xā¹. A²ko³nxe³ju³ta²la³ yū³ti³hex¹jah³lo²sxa³xā¹. Yūh³lxai¹na¹nhā¹, Jo³āu²
Ba³tis²jah³lai²na²su¹. Ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ a²sxe³xa³ka³lxa²
an³txi³ju³ta²kxai³ i³su²lhā³ain¹kxa²yan³ti³su² E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² ā³non²ta³kxi²to³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ Jo³āu² Ba³-
tis²jah³lai²na² wān³txa² E³ro²jah³lai²na² ain³kxi²sxā³ kāin² yūh³li³to³nha²sxā³
i³wā³wā³ta³kxi²nha²kxan²ti³nū¹ ka³lih³kxi²nha²sxā³ ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe³to³ta¹ a²ha² yan³nāu³kxai³lu¹ E³ro²jah³lai²na² a²hi²sen³kxai³lu¹ a²hā³-ka³na² ē¹na² a³li³la¹hain¹ju³tai³tā² ain³kxi¹xi²nha²te³lhxā³ kāi³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Kāi³ain¹ju³ta²sa¹, a²sa³wi³ha³lxī³nāu³xa² ka³lxai¹txi² so³ta²to² nū³ka³txa² a²hxi²-kan¹ti³nāu³xā² hāi¹nxe³tū³xa² ka³lxai¹txi² Ka³li³le²a²ko³xa² a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ka³lxai¹txi², nxe³ain¹ka³tū³ ā³yā³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ a²yain³txa² ka³lxai¹txi³ kāin²i³yai³ni², yain³txi³yau³xa² ūn³jau³xa² kāin²i³na², nxe³ain¹ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ka³tū³ta¹ E³ro³ti²a³ka³lxai² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹ e³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹na² txa²ha³lo²a² hau³kon³na³na¹. Hī¹na² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² su²lhā³ai¹na¹ju³ta³nū³a² ain³nha¹nā¹. Ta¹hxai²hē¹la². 22 Nxe³ju³ta²kxai³ E³ro³-ti²a³ka³lxai² a²ka³ne³lxai² ya³sxā³ a²nū²a² ā³yā³nū²kxain¹thi³nāu³a¹ ā³wih¹sxā³nū¹ ā³hā³te³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² E³ro²jah³la² kāin²i³ka³li³kxi², E³ro²jah³la² i³ka³la¹tū³ka³txa² kāin²i³ka³li³kxi² nxe³yhain¹te³nah¹lxi¹ E³ro²-jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹ wāin²ta¹ka³lxai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yā¹te² yen³kxa² ten³nxa²ji¹xi¹? A²yen³kxa² a²te³nīn¹kxa² i³wā³txi³-san¹kxai²nān²tū³ ū³hū¹nxa²ha¹tū¹xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

23 Jā¹nxe³sxā³ E³ro²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²yen³kxa² yxo²ha³kxa² ha³ta³nxān²txi³ i³hā³la³tāu²so¹sxā³ ū³hū¹nxa²-ha¹tū¹xī¹, i³wā³txi³san¹kxe³la³ti¹. Ki³han³nxa³xi¹. Nxe³ju³ta² txa²wān³txai²na² i³wa²li²na¹ke³la³te²kxai³, Txa²wā³sū³na² a²kō³nxe³ju³ta² ū³hū¹sa²hī³nx2na³ni¹. Jā¹nxe³sa²kxa²yān³ti³su² na¹nhi¹. Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxe³nxa²ha¹te¹ wāin²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² wa²li³sxā³ a²hā³ka³na² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Hā³kāi³. Nxe³nxi¹. Yā¹te²a² yen³kxa² i³wā³tain¹hī³na¹te²la¹ku²? Na¹-nhi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹:

—~“Jo³āu² Ba³tis²jah³la², i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nē³jah¹la² a²ne³ka²so¹lxi³ ten³sa³nha²wi¹.” Nxe³txai¹nhē³ni¹. A²hā³ka³na¹na² wān³txa² i³wā²-lū³xi²jau³xa² ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²wāin²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ā³ni³hi² i³whi¹xi²-ka³tū³ a²hxi²kan¹te²a² sa²kxai³lu² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³āu² Ba³tis²jah³la², i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nē³jah¹la² a²ne³ka²so¹lxi³ pra²ta²ka³lo³a² ū³yhe³hē²ti³sxā³ ū³hū²xa¹sē¹li¹. Kwēn¹ta¹na² ten³-sa³nhai¹. Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³ju³ta²kxai³ a²hxi²kan¹ta² si³yau³jah¹lai²na² i³āin²txi³khaix¹ta¹hxai²-hē¹la². Yxān¹ta¹ hā³la³je¹nīn³kxai³ a²wān³txai²na² a²yen³kxa² wāin²ta¹ka³lxai²na² ū³hū¹te³lhxā³ nxe³jau³xai²na² yxo²an³ta³ti³ e³ain¹jau³xai²na² a²nū²a² yxo²hā³kxa¹i² ain³kxi² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³-lu² wān³txai²na² i³wa²li²ju³ta³la³ ten³ta¹hxai²nxa³hē¹la². A²nū²a² yxo²hā³kxa¹a²ē¹nāu³a¹ o³nxa³jau³su² i³ye³kxain¹kxa²yān³ti³su² Sū³na² kō³nxe³ju³ta³la³ ū³hū¹-ain¹kxa²yān³ti³su² ta¹hxai²hē¹la². 27-28 Nxe³hā²kxai³ kwēn¹ta²kxai³ so³ta²to²jah¹la² i³kwa³na³ta¹hxai²hē¹la². Jo³āu² Ba³tis²jah³la² ū³nhe³ki²lho¹sxā³ tē³sxā³ wxā³si¹-hain¹jau³su² i³kwa³na³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tū³, so³ta²to²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a³li³sxā³ sxi²ha² kan²thi³na² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² yu³la² kāin²ta³wxi²-

a² tē³sxā³, Jo³āu² Ba³tis²jah³la² a²ne³ka² ũ³nhe³ki²lho¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ a²ne³kai²na² pra²ta²ka³lo³a² ũ³yhe³hē²ti³so¹sxā³ a²wāin²ta¹ka³lxai²na² ũ³hū¹ka³tu³ ta¹ka³lxai²na² a²hi²sen²kxai³lu² a²hā³ka³na² ũ³hū¹ta¹hxai²hē¹la². 29Nxe³ju³ta²na² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxai² ain³kxain¹ka³tu³ ya³lu²ta²na² a²ne³ki³la³ yū²nxa³sxā³ a²nū²a²nāu³ai²na² so¹lxi³ so¹sxā³ sa²nī³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ka³lxai²nāu³xa² yai³nain¹jau³su²

30Nxe³nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Je³su²jah³la² i³sa²si¹hā³ta³nū³ka³txai²na² sa²-kxai³lu², ā³wā³lain¹ka³tu³ a²yen³kxa² kāi³ain¹ju³ta² a²yen³kxa² a²nū²a² ā³xa² i³yau¹ū³yhain¹jau³xa² a²hāi¹nxe³ti³xa² Je³su²jah³la² i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la².

31Nxe³hi¹na² a²nū²a² ka³lxai²tū³ka³txa² Je³su²jah³la² i³te³lhxā³ ā³tū³i² wxā³li² jā¹nxe²nxe³ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxai²nāu³xai²na² whāi²na¹, hxi²kan¹ti³ yain³txa²ha³ta³nxān²ti³ i³yai³nain¹to³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ai¹-nha²kxai³, Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² nūh¹ ā³nxai³ya³sah¹lxi³hē¹li¹. Nū¹ā¹ jū¹nxe² i³ye¹nxi²ya³sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

32Ai¹nha²kxai³ ka²no¹a² nūh¹ ā³wi¹hain¹ka³tu³ ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹-nxa³ko³xa² ā³nxai³te³lhxā³ wa²li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 33Yxān¹ta¹ wa²li³ain¹ju³ta² a²nū²a²nāu³xai²na² i³ai¹nha²kxai³ ain³kxi²xain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³ sxi²yhen³-nāu³xa² hāi¹nxe³tū³xa¹ wa²li³sxā³ a²yu³kxa² ā³ni³hain¹ka³tu³ a²ko¹xai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa²na² sa²kxai³lu² a²ne³hē³txa¹ ā³wi¹hū³yhain¹ta¹hxai²-hē¹la². 34Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² ān³yo²ha³ti³lhi³nū²la² ka²no¹a² a³li³ka³tu³, a²nū²a²nāu³xai²na² ka³lxai²tū³ka³txai²na² i²ain¹tāu³ Je³su²jah³lai²na² āin²ta³lxi³nha²ta¹hxai²hē¹la². Āin²ta³lxi³nha²te³nah¹lxi¹:

—~Tū¹ka³txai²na² o³ve²a³ nū³ka³txi³hū³na³na¹. O³ve²a² nū³ka³txa² a²wa³kxēn³yah¹la² yū²nxa³kxe³hū³nxe² hxi²kāu³kāu³nha²sxā³ yxau²-xai³tū³ka³txi³hū³na³na¹. Nxe³ha²kxai³ ā³nāin²ta³lxi³sa³nhā¹. Je³su²jah³la² a²e¹nāu³a¹ nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² ka³lxai²jau³xa² i³yau¹ū³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

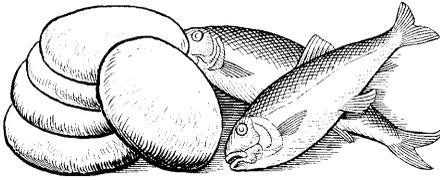
35Nū²la² sū²ni²khai³nxe³nū²la² a²sa³wi³ha³lxai²nāu³xai²na² a²wān³txi³-kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ti¹ai²na² sxi²jen³ti³la³ yū²nxa³ti²tu³wi¹. Hī¹na² ka³nxa³hi²tē³na³-li¹. 36Nxe³ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xai²nān²tu³ i³sa²si¹hā³txain¹si¹nhē³li¹. Ha³lo²ai²na² tā³nxa², sxi²yhen³nāu³xa² tā³nxa² a²yain³txa² so¹kxain¹si¹-hain¹jau³su² i³sa²si¹hā³txain¹si¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

37Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² ũ³hū¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹, a²yain³txa²sa². Nxe³ta¹hxai²hē¹-la². Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²nāu³xa² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Hxi²kan¹sa²si¹nxa³nha²wi¹. A²nū²a² nū³ka³txai²na² yain³txa³tū³xa² te³nain¹-tū³xa² kāin²khaix¹na³li¹. Nxe³tū³xai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² ka³na³ka³na³jah¹la² kwē³kxa² hāi¹nxe³tū³xa² wa³ko³ni² yxau²xai³kxai²nān²tu³ hxi²kan¹ti³ ũ³yho³hi²-

(Markos 6.38)

nxá³lho³li¹. Nxe³ha²kxai³ hxi²-
kan¹ti³hex¹sa²si¹nx³nhai¹.
Īh¹nxe³thi³nha¹ji¹ku¹? Nha¹nhai¹.
Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

38 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la²
a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Yain³tū³xa² yū³ah³lxin¹tū³xa²
ai³sxā³ wxa²hau³ko³jah¹lxi¹sā²nhē³li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ wxa²hau³ko³ta³lu²nain¹ka³tū³ i³hen³tain¹jau³xa²sa¹:

—~Yain³tū³xa² tū³ha¹li¹ tū³ha¹li¹ ka³na³ki¹ tū³xa² yū² ai³na² ha¹li¹ yū²
nxe³sīn¹nīn²su²li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

39 Nxe³ain¹ka³tū³ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Si³sa³yu³ta² au³ju³ta² ā³nhai²wxe²xai³jah¹lxi¹hē¹li¹. Ha³na³ka³lxi²
ā³nū²kxi²sxā³ jū¹nxe² so¹lxi² ā³wxe², jū¹nxe² so¹lxi² ā³wxe² jā¹nxe² nxe²xai³-
jah³lxi¹hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 40 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²na² hxi²ka²
hxan³sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi¹xi²nū³ka³txa² a²nū³ka³txi³su²
ha³na³ka³lxi² ā³wxe² jā¹nxe² jā¹nxe² ā²la² kai²lxi³tū³ka³txa² ā³wxe² nxe²-
xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 41 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ yain³tū³xai²na²
tū³ha¹li¹ tū³ha¹li¹ ka³na³ki¹ tū³xa² wxa²sa²so¹xi² ai³nai²na² ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²
nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ ten³sa²tā³ka³la³yo²nū²la² a²yain³txa² Txa²wā³sū³-
na² i³wi¹lxon³kxi²jau³xa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² a²yain³tū³xai²na²
so¹sxā³ wxa²nāu²lxi³sxā³ nxe³tū³xai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²-
na² sa²kxai³lu² ū³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Hā²wxān³txa³ a²nū²a² yo²ha³kxa¹
ū³hū²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ ai³nai²na² wxa²nāu²lxi³sxā³ a²nū²-
a² yo²ha³kxa¹ ū³hū²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 42-43 Nxe³ka³tū³, a²nū²a²nāu³xa²
hāi¹nxe³tū³xa¹ i³yain³tain¹ka³tū³ ū³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Yain³txa³tū³xa² ai³na²
wxa²nāu²lxi³kxe³su² ū³kxain¹nxa²ha¹te¹ a²wā³kxi³kxai³ wā²nxa³kxa² so¹sxā³
ha³ti²a² hxi²ka² hxan³sxā³ nē³nha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³tē³na², ne³ki¹lhain¹-
ta¹hxai²hē¹la². 44 Nxe³ju³ta²na² sa²kxai³lu², in³txa² nū³ka³txa² hāi¹nxe³tū³xa¹
ka³lxa¹khai¹nxe³tū³ka³txa² 5.000 nxe² yain³tū³xai²na² i³yain³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³ye³na² ne³ka³na²ha² wxā³jau³su²

45 Nxe³nxa²ha¹te¹, kwēn¹ta²kxai³ yain³ta³lun²ka³tū³ Je³su²jah³la² hi²sen³su²
a²sa³wi³ha³lxi²na² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wih¹sxā³ i³ye³nai²na² Bet³sa³i²ta³-
thi³na² yo²ha³ti³lhi³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tāu³a²
a²nū²a²nāu³xin³txi² i³xi²si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹haun¹ta²ain¹ta¹hxai²hē¹la².

46 I³sa²si¹haun¹ta²ain¹ka³tū³ nūh¹xai³sxā³ wā³la³ka³txa² wxa²ka³la³nū²la² Txa²-
wā¹sū³na² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 47 Nū²la² ka³nxa³hi²nū²la², ka²no¹a²ka³lo³ai²na²
i³ye³na² nxū²kwāi³ye³la³nāu³a² ne³hēn³kxa² hāu¹ha²kxai³ Je³su²jah³la² so¹lxi³,
ha³lo²a² nū¹he¹ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². 48 Nxe³tāu³a¹ i³txa² nū³kxūn³txi³
ka²no¹a²ka³lo³ai²na² sa²ne³khou²kxain¹ju³ta²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³-
xa² hxi²kan¹ti³ ū³kwa³lxi¹nha²sxā³ ai³ai¹nxa³ju³ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³ju³tai²na² a²yo²ha³kxa¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i²ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³te³nah¹lxi¹ ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxi²ti³xa² Je³su²jah³la² i³yau³xa² a²ne³ka³-
 na²ha² wxã³yain¹ta¹hxai²hē¹la². A²yu³kxa² wxã³ta¹hxai²hē¹la².

—~Ã³wa²to¹tai¹na¹tū¹xã¹. Ta¹hxai²hē¹la².

49 Yxã¹ta¹ a²sa²wi³ha³lxi³nãu³xai²na² a²hi²sen³kxai³lu² i²ain¹ta¹hxai²hē¹-
 la². Je³su²jah³la² i³yau³xa² a²ne³ka³na²ha² ã³wxã³ju³ta² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Ya³lu²te² yãu³ka³txi³sa²lxã²nx3nha²khi³. Nain¹jau³su², i³wxan¹sxã³ yuh³-
 lxi³khai¹nxën³tain¹ta¹hxai²hē¹la². 50 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai¹ta³li³na¹we¹. Yuh³lxah³lxi³txa³hē¹le¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

51 Nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ka²no¹a²ka³lo³a² wi³kxain¹ta¹-
 hxai²hē¹la². Ain¹sxã³ i³txai²na² wxa²nhãu²no³jain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxã¹ta¹
 a²sa²wi³ha³lxi³nãu³xai²na² kãin² yuh³lxai¹nha²kxai³ kãin² wã³ta¹nha²kxai³
 ain¹ta¹hxai²hē¹la². 52 Nxe³ain¹ju³ta² yain³txi³nũ³xa² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
 i³yã³lã³tain¹ju³tai³tã² a²si³yxau³tãu³khai³xa² ã³ne³to³hain¹ta¹hxai²nxa³hē¹-
 la². Ai¹nha²kxai³ yuh³lxai¹nha²kxai³ wã³ta¹nha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ton³te² nũ³kã³txa² we²txa³lxi³jau³su²

53 Nxe³nxa²ha¹te¹ ã³yo²ha³ti³lhi³ain¹ka³tũ³ ha³lo²a² Je³ne³sa³re²ko³xa²
 wa²li³hain¹ka³tũ³ ka²no¹a² sa²ha³lo²sa²tã³ain¹te³na¹ hi³sa³ka³txa² kan²ka³ta²
 sa²nĩ¹sa²tai³ka¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². 54 Nxe³ain¹ka³tũ³ kwën¹ta²kxai³ a²nũ²-
 a²nãu³xa² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i²kxi²xain¹ta¹hxai²hē¹la². 55 Ai¹nha²kxai³,
 sxi²nhãu³xai²na² yo²ha³kxa¹ ã³ni³sxã³ ã³wi¹hain¹ka³tũ³ a²nũ²a² i³ton³te²su²
 te²a² sxa³ain¹ka³lo³a² whã¹na¹ sa²ye³hën²ti³so¹nyhain¹ka³tũ³ Je³su²jah³la²
 a²he¹tãu³a² sa²kxai³lu² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 56 Ain¹ka³tũ³ Je³su²jah³la²
 he¹tãu³a¹ i²li³tãu³a¹ sxi²yhen³nãu³a¹ tã³nxa², sxi²ha² ka³lxa¹thi³nãu³a¹ tã³nxa²,
 ha³lo²a² tã³nxa² a²nũ²a² wi¹lain³kxi²nha²te² hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² i³ton³te²a²
 tã³sxã³ sxi²yhe³na² nxũ²kwã¹ye³li³nãu³a¹ a²yuh³xa² ũh³wxe³yhain¹ka³tũ³ wi¹-
 lain³kxi²nha²tũ³ka³txa² a²wãn³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wã²la² yo²ka³teh³nãu³a¹ ha³tã³nxãn²txi³ a²nũ²a² i³ton³te²su²
 te²a² wxa²to³hũxl¹ti³ten³nxain¹na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³-
 tũ³ a²nũ²a² i³ton³te²su² te²an²tũ³ Je³su²jah³la² wã²la² yo²ka³teh³nãu³a¹
 wxa²to³hain¹te²nãu³xa² ha³kxa¹, we²nhxa³sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ju³te²a² si³yah³la²nãu³xu¹tai²na² i³tih³nxe³jau³su²

7 1-4 Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³kã³txa², Ju³te²a² nũ³kã³txi³nãu³xa²
 ã³nhai¹tũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ kxã³nxai³tã² txa²-
 wã¹si³yah³la²nãu³xu¹tai²na² a²wãn³txa² i³wẽ³not3so¹ain¹jau³xa², fa³ri³se²a²
 nũ³kã³txain²txi³ sa²wai³wait3sxã³ sa²yo²we¹ti² Ju³te²a² nũ³kã³txi³nãu³xain²ti³
 yo²ha³kxa¹ sa²wai³wait3sxã³ sa²yo²we¹ti² nxe³ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹-
 kxa²yu³su² kãin² wxa²hxi²han³ta³kxi²ti³nha²sãn²sxã³ i³yai³nain¹to³ta¹hxai²hē¹la².
 —~Kãin² wxa²hxi²han³ta³kxi²ti³nha²sãn²kĩ³sxa³kxai²nãn²tũ³ i³yain³kĩ³-
 sxa³lho³li¹. Nxe³ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Jã¹nxai¹nha²kxai³, ha³lo²a² a²yen³kxa²

so¹kxi²nyhu¹ain¹tāu³a¹ ā³sxā³ sxi²ha² ā³wi¹hai¹nha²kxai³ txa²wā¹nū²a² hāi¹-
 nxe³ti³xa¹ wxa²ho³xi²han³kxi²ti³nha²sān²sxā³ i³yai³nain¹to³ta¹hxai²hē¹la².
 Wxa²ho³xi²han³kxi²ti³nhai¹nxa³kxai²nān²tū³ hai³txi³ i³yain³ti³hex¹lnai¹-
 nhi³nx²to³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Jā¹nxain¹nū³nha²kxai³, ka³lxa¹txi³ yau³xā³xa²
 txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² wē³not³so¹ain¹jau³xa² fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na²
 sa²yxo²we¹tain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xa²sa¹: Kwa³ta³lē³na² i³na²ki³tē³na²
 wxa²hi³hi³la³kxi², kwa³ta³lē³na² te³tū³kxi²ki³tē³na² wxa²hi³hi³la³kxi², kwa³-
 thi³lē³na² i²li³tē³na² wxa²ye³hi³hi³li² nain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
 ha³teh³nxā³nxa² ho³lxi³su² tū³ka³txa² kwa² ā³nhai¹tū³ka³txa² Je³ru³sa³lē²thi³-
 na² a³li³ka³tū³ wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Wxā³ain¹tū³ka³txa² sa²kxai¹lu², fa³ri³se²a²
 nū³ka³txa² sa²kxai¹lu² whāi³na¹, ā³sa²nū²kxi²sxā³ Je³su²jah³la² i³ha¹txi²sxā³ he¹ye²-
 yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³, nxe³hi¹na² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xā²
 i³yai³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹hxi²nā³txa² whāi³na¹ wxa²hxi²han³ta³-
 kxi²nhai¹nxa³kxe³tū³ i³yai³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tai²na² hxi²nā³ti³sxā³
 i³yai³nain¹ju³tai²na² fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² ā³nhai¹tū³te²nāu³xai²na² hi²sen³su²
 i²i² ha³teh³nxā³nxa² hoh³lxi³su² tū³ka³txai²na² ā³nhai¹tū³te²nāu³xai²na² hi²sen³su²
 i²i² nxe³ain¹ka³tū³ Je³su²jah³la² i²ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

5 I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na², hai³txi³ txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na²
 ā³wē³not³3sxā³ ū³hū¹nē³jau³xa² sa²yxo²we¹tai¹nxa³te¹ni²ti¹. Yxān¹ta¹ hxi²nā³-
 ti³ i³yai³nain¹te¹ni²ti¹. Īn¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na²
 ū³hū¹nē³jau³xa² sa²yxo²we¹tai¹nxa³te¹la¹xā³? Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

6 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² wi¹lhin¹ki³lxot³sxā³ yxau²xai³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. Yxau²xai³-
 yah³lxin¹ju³ta² kxā³nxi¹nai¹tā² I³sa³i²ah³lu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 i³ye³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. A²nxe³jah¹lu¹tai²na² ū³wha²li¹lain¹jau³xa²sa¹:

“Txa²nū³ka³txai²na² a²yxo²wān³txa² so¹lxi³ sa²nēn¹kxi²ti³-

hit¹lsain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ a²ē¹nān¹jau³xai²na². Sū³na² na¹xai²na²
 ten³sain¹jau³xa² yū³ai¹nxa³wi¹.

7 Yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² sa²nēn¹kxi²sa²ki³lxot³sai¹nhxai²na²hē¹li¹. A²-
 wān³txai²na² i²tih³nxe³nyhain¹jau³xai²na² a²nū²a² wān³txa² sa²so¹sxā³
 Sū³na² wān³txi³su² ki³lxo³jau³su² i²tih³nxe³nyhain¹to³hxai²na²hē³li¹.”

Nxe³jau³su² I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

8 Wxāi²na², te²yā¹nxe³sxā³ kái³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. Yah¹lxi¹nha²kxai³
 Txa²wā¹sū³na² i²kwa³na³nē³jau³xa² sa²yxo²ā³yah³lxi¹nha²kxai³ a²nū²a²
 wān³txa² so¹lxi³ a²nū²a² i³wē³no³tūh¹nē³jau³xa² so¹lxi³ sa²wai³wait³sxā³
 sa²yxo²we¹jah³lxi³to³hi¹lxi¹.

9 Wxāi²na², sa²nēn¹nha² ko³nxe³ti³ kái³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. Yah³lxin¹ju³ta²: “Txa²-
 wā¹sū³na² wān³txi³la³ i²kwa³na³nē³jau³la³ o³nxa³wi¹.” Nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹.

Yah³lxi¹nha²kxai³, txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² wxa²wē³not³so¹yah³lxin¹jau³-
 xa² so¹lxi³, a²nū²a² wān³txa² so¹lxi³ sa²wai³wait³sxā³ sa²yxo²we¹jah³lxi³to³hi¹lxi¹.

10 Jā¹nxa¹jau³su² Mo¹se²ah³lu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wxa²wi³na² wxa²hā³ka³-

nu¹na² wi¹kāi³ūh¹xai³jah¹lxi³hē¹li¹.” Ta¹hxai²hē¹li¹. A²nxe³jau³xa² yā¹nxe³te³nah¹lxi¹: “Wxa²wi³na² ta³nxa² wxa²hā³ka³na² ta³nxa² ko³nxe³jau³su² nxe³ti³hi¹txain¹-kxai²nān²tu³ nxe³te²su² te²a² i³su²lhā³jah¹lxi³hē¹li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
 11 Nxe³yān¹ta¹ wxa²wān³txa² e³kxah²lxin¹jau³su² nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² i²li³te²su² te²a² a²wi³na² ta³nxa² a²hā³ka³na² ta³nxa² yen³kxa² tau³to³nain¹kxe³-su² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Wi³na², nxe³txi¹. Txa²yen³kxa² ū³hū³na¹tū¹xā¹. Nxa²hē¹li¹. Yxān¹ta¹ sa²yat¹lsxā³ Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹, txa²yen³kxai²na²su¹.” Nxe³ain¹jau³su². 12 Nxe³ain¹kxai²nān²tu³ wxa²nū³ka³txai²na² a²wān³txi³kxai³-lu¹ a²nū²ai²na² i³ye³kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Wxa²yen³kxai²na² wxa²wi³na² wxa²hā³ka³na² ū³hū¹ai¹nxa³ju³ta² wain³na³li¹. Sū³na² yen³kxai²la¹wi¹, hi¹na²su¹.” Nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. 13 Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³. Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³xa² i²hxi²ka¹nxa³si¹yah³lxin¹jau³su² nxe³te²lo³jah³lxi¹nha²kxai³ wxa²si³yah³la²-nāu³xu¹ta¹na² wān³txa² sa²wā¹lho¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. A²yen³kxa² ā³xa² te²u¹jā¹nxe³te²a² ka³lxa¹te²a² kāi³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Yen³kxa² ko³nxe³ti³hi¹tē³jau³su²

14-15 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a²nū²a²nāu³xa² yxo²ha³-kxa¹ i³kaix¹lxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ nex³ka²kxi²sah¹lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹ko³nha³jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹yxō²a² ū³h³yo²wih¹nē³kxe³su² hai³txi³ ko³nxe³ti³-hit¹tē³lxa³wi¹. Yxān¹ta¹ txa²wā¹yxō²a² sa²yxō²sa¹nē³kxe³su² ko³nxe³ti³hit¹tē³na³li¹. 16 A²ne³nxē³na² yū¹nx²ti³kxai²nān²tu³ ain³kxi¹sah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²na² ā³ain¹sxā³ sxi²ha² ā³wi¹hain¹ta¹-hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹sxā³ wān³txai²na² i³yau¹ū³jau³xai²na² i³wā³-txain¹ta¹hxai²hē¹la². 18 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² ā³ne³to³nxa²lxi³nūn³ta²lu¹wi¹. Jā¹nxa¹jau³su² i³ye³-kxi¹nx²ta¹wi¹. Ko³nxe³ti³ kāi³kj³ju³ta²nān²tu³ yain³txi³la³ i²li³te²la³ i³yain³kj³kxa² ha³ta³nxān²txi³, hai³txi³ ko³nxe³ti³ kāi³kj³te²sxa³yu²hē³-li¹. Jau¹xai²na² ā³ne³wxe³nx²ti³xa³ji¹wi¹? 19 A²yain³txai²na² i³yain³sxā³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² ā³wih¹sxā³ tan³sa²tā³kj³te²jai¹ti²ti¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a¹ yain³txa² yxo²ha³kxa¹ wi¹te²ju²hē³la².

20 Jā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³la² wān³txa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²hāi¹nxe² txa²wā¹ē¹nāu³a¹ tē³kj³jau³xa² ko³nxe³jau³xai²la¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² ne³kxe³kxi²nha²kj³sa²kxai³ hā²wxān³txa³ txa²wā¹hxi²ka² ko³nxe³ti³ kāi³kj³te²ju²hē³li¹. 21-22 Txa²wā¹ē¹nāu³a¹ tē³kj³jau³xa²sa¹. Wān³txa² ko³nxe³ti³ ain³nha²kj³jau³xa² tē³i², ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²yhu¹kj³jau³xa² tē³i² a²nū²a² ā³xa² a²yen³kxa² kāi³kxi²yhu¹kj³jau³xa² tē³i², su²lhā³yhu¹kj³-jau³xa² tē³i² ā³xa² sxe³xa³ka³lxa¹ ū³whīn¹ti³kxi²yhu¹kj³jau³xa² tē³i² ā³xa² wē³sāi¹ah³la² ū³whīn¹ti³kxi²yhu¹kj³jau³xa² tē³i² a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² yxo²-kwai³no³nyhu¹kj³ju³ta² tē³i² a²yen³kxa² ko³nxe³ju³ta² kāi³kj³jau³xa² tē³i² ki³han³sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³ti³hi¹kj³jau³xa² tē³i² kwa²yo²kau³ka³ti³ e³kj³jau³-

xa² tē³i² a²nū²a² ā³xa² i³ka³tā³yhu¹ki³jau³xa² tē³i² a²nū²a² ā³xa² o³nxa³sxā³
 i³ye³kxi²yhu¹ki³jau³xa² tē³i² yxo²sa³te³txi³ i³ye³kxi²yhu¹ki³jau³xa² tē³i² wān³-
 txa² wain³jau³xa² sa²yxo²ā³ki³jau³xa² tē³i², nxe³jau³xa²nāu³xai²na² whāi²na¹
 txa²wā¹ē¹nāu³a¹ tē³ki³te²ju²hē³li¹. ²³Tē³ki³kxai²nān²tū³ a²nū²a² ne³kxe³kxi²-
 nha²ki³kxai²nān²tū³ kō³nxe³ju³ta² kāi³ki³te²ju²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Txu¹ha³ka³lxa² yxo²i²jau³su²

²⁴Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo³su² te²kxai³lu² i³sa²yxau³sxā³ nū¹ā¹
 a³li³ain¹ka³tū³ Ti²ro³thi³nān¹ko³nāu³a³ Si³tō²thi³nān¹ko³nāu³a² ā³nxa³ta¹-
 hxai²hē¹la². Ā³nxa³ka³tū³ sxi²ha² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Thi¹nāu³ai²li² nūh¹yxau³ti³ten³sa³nhā¹. Yxau³na¹ju³ta² a²nū²a² ā³xa²
 i²kxi²sain¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhā¹. Je³su²jah³la² nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la².
 Yxān¹ta¹ a²nū²a² ka³na³ku² te²a² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². ²⁵⁻²⁶Ain¹ka³tū³ txu¹-
 ha² yau³ā³lxi³ti³ e³ta¹ka³lxu³su² te²a² Si²ri³a³ko³xa² ton¹ta¹ka³lxu³su² te²a²,
 Kre²ka²yau³xa² so¹lxi³ e³ta¹ka³lxu³su² te²a² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³-
 lxi²na² a²ka³ne³lxa² i³ton³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
 nxū²kwai³yxau³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu²
 Je³su²jah³la² yxau³ju³ta² ain³kxi²ka³tū³ wxā³sxā³ Je³su²jah³la² a²yu³kxa²
 ān³yxo²thu²kxi² ā³yu³ka³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² txa²wē³sa² nxū²kwai³yxau³na³li¹. Te²su² i³sa²si¹-
 hā³kxi²txai¹nhē³li¹. Txu¹ha³ka³lxai²na² a²wān³txa² nxe³ta¹hxai²hē¹la². ²⁷Yxān¹ta¹
 Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹ txu¹ha³ka³lxai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo³kxit¹sā²nhē³ni¹. Ju³te²a² nū³ka³txai²na² txa²yā³lxa³khai³-
 xai²na² sa²hau³kot³sā²na¹tū¹xī¹. Na¹kxai²nān²tū³ hā²wxān³txa³ a²nū²a²
 ā³lxi³te²su² sa²hau³ko³tū³na¹tū¹xī¹. Nxe³jut³sū³ju³ta²sa¹. A²wi¹lhīn¹-
 khai¹xa² a²wē³ha³lxi³khai³xa² i³yai³nain¹sān²ka³tū³ hā²wxān³txa³nū²
 ān³ta³lo³hē²ti²nū²la² wai³a³lxi³nāu³xa² sa²kxai³lu² ū³yhai¹tain¹te²ju²hē³ni¹.
 Ju¹ta² wain³na³ni¹. Nxe³ha²kxai³ ha³lo³kxit¹sā²nhē³ni¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

²⁸Yxān¹ta¹ txu¹ha³ka³lxai²na² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Wxa²wān³txa² wain³khai¹nx²na³li¹. Yxān¹ta¹
 wē³ha³lxi³nāu³xa² i³yai³nain¹kxai²nān²tū³ a²yain³txa²nū³xa² a²yu³hxai²-
 na² a³hi²te²su² ā³yā³nū³nū¹ta³tū³xa², a²wai³a³lxi³nāu³xa² sa²kxai³lu²
 ū³yhai¹tain¹te²jai¹ti²tū³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

²⁹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wān³txai²na² wain³nūn³na³ni¹. Na¹ha²kxai³ a²yen³kxa² te³-
 nīn¹kxa², kāi³sxā³ ū³hū¹nxa²ha¹tū¹xī¹. Kō³nxe³te² a²yāu³ka³txai²na²,
 wxa²ka³ne³lxa² nxū²kwai³li³na²ni¹. Wa²su¹wa²su¹xai³txu¹ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².

³⁰Nxe³ka³tū³ txu¹ha³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² i³xi²ka³tū³ a²wē³sai²na²
 sa²kxai³lu² a²sxa³ka³lo³a² wi¹lain³kxi²nha²sxā³ sxa³ta¹hxai²hē¹la². Kō³-
 nxe³te² a²yāu³ka³txai²na² yū³ti³he¹yxē²ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Yxo²kan²jah¹la² yxo²we²txi²jau³su²

31 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Ti²ro³thi³nān¹ko³nāu³xa² wa²li³xi²-
sxā³ Si³tō²thi³na² ā³wa²to¹ti², sxi²yhen³nāu³xā² hxi²ka² hxa³n³jen³nāu³xā²
ā³wa²to¹ti² nxe³sxā³ i³ye³na² Ka³li³le²a²ye³na² ā³nxa¹ta¹hxai²hē¹la².

32 Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txa² hxi²kan¹ti³ha²kxai³ ne³ka³tū³ha²kxai³ nxe³jah¹-
lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² a²nū²a²nāu³xa² hi²sen³kxai³lu² tē³sxā³
ai³ain¹ka³tū³ Je³su²jah³la² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³, jah³la² wxa²wxait³si¹nhē³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

33-34 Nxe³te³na¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ in³txai²na² i³yū³so¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³nū²la² a²hxi²ka² wē³ha³lxa² a²nū²a²i³ton³jah¹lai²na² a²ne³nxē³na² wxa²ne³tū¹-
la³kxain¹ka³tū³ i³ka³su³hā¹sān²sxā³ wxa²yu²hē³to³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³
oh³sīn³nāu³a¹ ten³sa²ka²la¹sxi²ka³tū³ i³yat¹lai¹kxi²nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~We²txi¹jxa³hxi¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

35 Nxe³sxā³ in³txai²na² sa²kxai³lu² e³xa³ju³ta² yxo²we²nxi²sxā³ wi¹li³-
ye³i² ne³ka³tū³ju³ta² we²nxi²sxā³ wi¹ne³kat¹sa²tā³i² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

36 Nxe³te³na¹, Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ a²nū²a²nāu³xai²na² hāi¹-
nxe³ti³xa¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju¹ta²na² i²yah³lixin¹ju³ta² a²nū²a² ā³xa² i³hen³txi³yah³lxi³txa³hē¹li¹.
Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, kāin² i³ye³kxain¹to³kxa² ha³tā³nxān²txi³nū¹ kāin²
i³ye³kxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². 37 Ain¹sxā³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³wā³wā³txi³-
sxā³ i³ye³kxi²yhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² a²yen³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ wi¹khai¹nxe³sxā³ kāi³-
na³li¹. Kāi³ha²kxai³, a²nū²a² ne³ka³tū³jah¹la² ha³tā³nxān²txi³ hī¹na²
wi¹ne³kat¹sa²tā³i², a²nū²a² hai³txi³ i³ye³xa³jah¹la² ha³tā³nxān²txi³ hī¹na²
i³ye³i² nxain¹na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ka³lxa¹khaix¹te²nāu³xa² yai³nain¹jau³su²

8 1 Hā²wxān³txa³ a²nū²a² ka³lxa¹khaix¹lū³ka³txa² ān³yān³ki³nū²kxain¹ta¹-
hxai²hē¹la². Ain¹nū²la² yain³txi³ txa²khaix¹lai¹nha²kxai³ Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³kaix¹sxā³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

2 I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Tū¹ka³txai²na² i³āin²ta³kxi²na¹nhai¹. Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tāu³a² ā³si³te³-
la³kxi² yxau³kxi²sain¹na²hē³li¹. Nxe³hī¹nān¹te²tū³ yain³txi³la³ yū³ai¹nxa³ta¹tu³wi¹.
3 Yū³ai¹nxa³ha²kxai³ heh³ti³ ya²lun¹tain¹kxa²yan³ti³su² hai³txi³ i³sa²si¹hā³ai¹na¹ju³-
ta² ten³sa²nxa³nhai¹, u¹lxi³ wxā³ai¹nha²kxai³lu¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

4 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹
i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²ai²na² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³su² ye²ha²kxai³ i³h¹nxi²sxā³
ka³lxa¹ain¹tū³ka³txai²na² i³yā³lā³ja³hain¹sīn¹ki³te³ji¹wi¹? Hxi²ka¹nha²sīn¹-
nx³nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yā¹te² yain³txi³nū³txa³ yū³nx2ti³ji¹wi¹? Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹-nha²kxai³, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² a²wān³txi³kxai³lu²:

—~Nū³ha¹li¹ nū³ha¹li¹ nū³ha¹li¹ ka³na³ki¹ yū³sīn¹na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

6Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu¹ a²nū²a²nāu³xa² ā³wxe³si¹hain¹-jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹ka³tu³ yain³tū³xai²na², hxi²tē³nha²nū²la² Txa²wā¹sū³na² i³wi¹lxon³kxi²ki³jau³xa² i³ye³kxi²ka³tu³ wxa²nāu²nāu²lxi³-

sxā³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khaix3ai²na² sa²kxai³lu² ū³hū²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³sxā³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khaix3ai²na² sa²kxai³lu², a²nū²a² ā³xa² ka³lxa¹tū³-

ka³txai²na² sa²kxai³lu² wxa²nū²xai³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 7Jā¹nxai¹nha²kxai³,

ai³na² wē³ha³lxi³su² kwa²ha³ya³kxa² ka³lxa²nxa³te²a² yū³ain¹nūn³ta¹hxai²hē¹-

la². Te²su² hxi²tē³nha²nū²la² i³wi¹lxon³kxi²ki³jau³xai²na² i³ye³kxi²sān³ka³tu³,

a²sa³wi³ha³lxi³khai³xa² ū³hū²xai³ka³tu³ a²nū²a²nāu³xai²na² sa²nū²xai³nyhain¹-

nūn³ta¹hxai²hē¹la². 8Nxe³sxā³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ū³kxin²tain¹ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³nū²la² yain³txa² wxa²nāu²lxi³kxe³su² a²wā³kon³kxe³su² wxa²sa²wi¹sxā³

ha³ti²a² nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ ka³na³ki¹ ne³ki¹l¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 9A²-

nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² wā³li³kha³lhon¹tū³ka³txa² ka³lxa¹khai¹nxe³sxā³ 4.000

nxe² wā³li³kha³lhon¹tū³ka³txi³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na² Je³su²jah³-

la² hi²sen³kxai³lu² i³xi³si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹hā²ain¹ta¹hxai²hē¹la². 10Nxe³te³na¹

kwēn¹ta²kxai³ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xai²na² whāi²na¹ ka²no¹a²

ā³wi¹hain¹ka³tu³ ha³lo²a² Tal³ma³nū²ta³ko³xa² ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Fa³ri³se²a² nū³ka³txa² yen³kxa² wā³nxīn¹te²a² i³wā³txain¹jau³su²

11Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tū³te²nāu³xai²na² a²-hi²sen³kxai³lu² tī³yhain¹sxā³ Je³su²jah³la² i³wā³wā³txi³sxā³ i³ye³ye³kxa² i³sa²nū¹xi²yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Oh³nāu³a² wā³nxīn¹sxā³ kāi³ju³ta² wā²na³ū¹sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³-

ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² ko³nxe³ti³hi¹tain¹jau³su²

i³ye³kxi²sai³nain¹ta¹hxai²hē¹la², fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na²sa². 12Nxe³sxā³

Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ kāin² āin²ti³sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² yxau²xai³yah³lxin¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² wā³nxīn¹ti³

i³yau¹ū¹nx2ta¹ju³ta² ten³yah³lxin¹nhai¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ten³-

yah³lxin¹ji¹wi¹? A²ya³la³tū³ i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Hai³txi³ wā³nxīn¹ti³

i³yau¹ū¹nx2ta¹ju³ta³la³ wā²nā³ūh¹nx2ti³nxa³lho³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

13Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ā³ain¹sxā³ ka²no¹a²ka³lo³-

a² ā³wi¹hain¹ka³tu³, i³ye³na² yxo²ha³ti³nhāu³ā¹ ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la².

Yain³txa² i³wā¹txi³nū³xa² i³yau¹ū³jau³su²

14i³ye³nai²na² yxo²ha³ti³lhi³ain¹tāu³a² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khaix3ai²na²

yain³tū³xa² ne³wā²na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³na³ka³na³tū³xa² so¹lxi³ ka²no¹a²-

nāu³a² yū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 15Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Fa³ri³se²a² nū³ka³txa² E³ro²jah³la² nxe³sxā³ a²yain³txa² i³wā¹tū³xa²

i²jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³toh³nx2ti³ha³tai¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

16Nxe³jau³xai²na² yain³txi³nũ³yau³xai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
nũh¹i³ye³kxi²nhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yain³tũ³xa² yũ³nẽ³lxa³i¹. Nxe³ha²kxai³ nẽ³lain¹na²li¹.

Nxe³nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

17Nyhain¹jau³su², Je³su²jah³lai²na² ain³kxain¹ka³tũ³ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ yain³tũ³xa² yũ³nẽ³lxa³jau³su² e³ah¹lxin¹ji¹wi¹?
Ha³lo²a² ĩ³yah³lxan³ji¹wi¹? Ā³ne³wxe³nx2ti³xa³ji¹wi¹? ĩ³ne³wã³nũn³kxi¹-
nx2ti³ji¹wi¹? Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

18—~Wxa²ye³na² whã²na¹ yũ³nx2ti³kxan²ti³, ĩ²yah³lxan³ji¹?

Wxa²ne³nxẽ³na² whã²na¹ yũ³nx2ti³kxan²ti³, ain³kxi²nyhah¹lxan³ji¹? Nxe³wã²-
yah³lxin¹ji¹wi¹? 19Ha³la³je¹nhĩ¹nai³tã², yain³tũ³xa² nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹
wxa²nãu²lxa¹sxã³, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txi³su² 5.000 nxe³tũ³ka³txai²na² sa²-
kxai³lu² ũ³hũ²xai³ai¹na¹hi¹nai³tã² a²yain³tũ³xa² a²wã³kon³te²tũ³xa² ĩh¹nxe²
ha³ti²a² ne³ki¹sxã³ so¹ah³lxin¹thai¹li¹? Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Ha³ti²a² hxi²ka² hxan³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũn³tẽ³na¹, ne³ki¹sxã³
so¹a³sain¹tai¹ti²ti¹. A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

20Jã¹nxe³sxã³ Je³su²jah³la² e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³la³je¹nũn³tãu³ai³tã² nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ wxa²-
nãu²lxa¹sxã³, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txi³su² 4.000 nxe³tũ³ka³txai²na²
sa²kxai³lu² ũ³hũ²xai³ai¹na¹hi¹nai³tã² a²wã³kon³te²tũ³xa² ĩh¹nxe² ha³ti²a²
ne³ki¹sxã³ so¹ah³lxin¹thai¹li¹?

Nxe³nxa²ha¹te¹:

—~Ha³ti²a² nẽ³nha¹li¹ nẽ³nha¹li¹ nẽ³nha¹li¹ ka³na³ki¹ ne³ki¹sxã³ so¹a³-
sain¹tai¹ti²ti¹. A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

21Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² a²wã³txi³kxai³lu¹:

—~Wã³txai²na² a²si³yxau³tãu³khai³xa² ã³nẽ³wxe³nx2ti³lã²nxã³khi³.
Nxe³nx2ta¹nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Ye³han³jah¹la² we²txi²jau³su²

22Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² nũ³ka³txa² Bet3sa³i²ta³thĩn³su² ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³thĩ³na² ã³wi¹hain¹ka³tũ³, a²nũ²a² nũ³ka³txi³ ã³xa² sa²kxai³lu² ye³han³jah¹la²
tẽ³nũ²la² Je³su²jah³la² ĩ³ha¹txi²te³lhxã³ tũ³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²to³txain¹si¹nhẽ³li¹. A²nũ²a²nãu³xai²na² ĩ³wã³txi³sxã³ ĩ³ye³-
ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 23Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹
ye³han³jah¹lai²na² a²hxi²ki³kxai³lu¹ hxi²ki³sxã³, tẽ³sxã³ ha³lo²a² sxi²-
yhe³na² yxo²tu³ka³nãu³a¹ ã³nxai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ a²ye³na²
ye³han³jah¹lai²na² a²ye³na² txa²wã¹yxo²ka²si¹yhau³xa² wxa²ye³wã³lã³-
kxain¹ka³tũ³ a²hxi²ka² wxa²wxi³ain¹ka³tũ³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³ju³ta² ĩ²in¹ji¹wi¹? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

24Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³han³jah¹lai²na² a²wã³txi³kxai³lu¹:

—~A²nũ²a² ĩ²a¹wi¹. Yxã¹ta¹ hi³sa³kat3sũ³tain¹na³li¹. Te²su² ã³nxai³ain¹-
na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² jā¹nxe³sxā³ wxa²ye³wxai³ai¹nha²kxai³,
wi¹ten³sa²tā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ wi¹li²ain¹ta¹hxai²hē¹la².
26 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Sa²wai³wait3sxā³ wxa²sxi²yhen³khai³xai³tā² i³xi²txu¹li¹. Yxān¹ta¹
sxi²ye³hē³nai²na² ti¹nān²ta³, ā³wih¹txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²ye²kxe³jau³su²

27 Nxe³nxa²ha¹te¹, Se²sa³re²a² Fi³li³po²thi³nān¹ko³xai²na² ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹-
la². Ain¹tāu³a² Je³su²jah³la² a²yxō²wān³txa² a²sa³wi³ha³lxa² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:
—~A²nū²a² ā³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² i³yī¹li²sain¹jau³xa² e³kxi²-
nyhain¹kxai²nān²tu³ ih¹nxe³jau³ta³ i³yī¹li²sain¹jau³su² e³lain¹te²la¹xā³?
i³yau¹ū³nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹ Je³-
su²jah³la² i³wā²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a²nāu³xai²na² a²ha³tih³xa² Jo³āu² Ba³tis²jah³lo²su² ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²sxā³ wā³li²jah¹la² i³yī¹li²nxai¹nha²kxai³ ā³xa² ha³tih³xai²-
na² sa²kxai³lu² E³li²ah³lo²su² i³yī¹li¹nxai¹nha²kxai³ ā³xa² ha³tih³xai²na²
sa²kxai³lu² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su² i³yī¹li²nxai¹nha²kxai³
nxe³nyhain¹si¹nhxai²na²hē³li¹. A²sa³wi³ha³lxa² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:
—~Yxān¹ta¹ wxāi²nān²ta³ ih¹nxe³jau³ta³ i³yī¹li²syah¹lxin¹jau³su² e³yah³lxin¹ji¹-
wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² te²kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²jah¹lo²si¹-
lxi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

30 Nxe³ha²kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³jau³jau¹xai²na² a²nū²a² ā³xa² i³hen³txain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹.
Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

31 Jā¹nxain¹jau³su² Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³yau¹ū³hain¹jau³xa²sa¹:
—~Txa²na² Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na²
Je³ru³sa³lē²thi³na² ai³na¹ju³ta³nū³a² yū²na³li¹. Nxa¹kxai²nān²tu³ I³sa³e²
a²hxi²kan¹txi³su² te²a² Sū³na² sxi²ha² wā³nxin¹te² si³yxau³tū³ka³txi³su²
te²a² ha³te³nxā³nxā² a²hoh³lxi³su² te²a² nxe³sxā³ te²nāu³xa² i³an³ta³kxi²-
sai¹nha²kxai³ khāuh³lxa³txi³sai¹nha²kxai³ i³su²lhā³sa²si¹nyhain¹jau³su²
i³kwa³na³nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³-
la²ni²sxā³ ka³ten³su¹ i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

32 Nxe³jau³xai²na² yxo²wain³ti³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³ Pe²jah³-
la² a²hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³yū³so¹sxā³ i³kwai²kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jā¹nxe³txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la², Pe²jah³la² wān³txa²sa².

33 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ sa²wa³ti³nha²sxā³ a²sa³wi³ha³-
lxi³nāu³xai²na² i²sa²sai¹ain¹ka³tu³ Pe²jah³lai²na² i³kwai²ta³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~Sa³ta³na²jah¹lai³. Txa²si³yo³na²ã³waix3txu¹li¹. Txa²wā¹sū³na²a²-
ten³jau³su²ten³nxa²nxa³i¹. A²nū²ai²na²a²ten³jau³xai²na²so¹lxi³te³ni¹lxi¹.
Je³su²jah³la²ta¹hxai²hē¹la².

34 Jā¹nxe³jau³su²a²nū²a²nāu³xai²na²ã³si³tē³kxain¹te²nāu³xa²a²sa³wi³-
ha³lxa²ain¹sxā³ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. A²nū²a²ĩ²li³te²nān²tu³ã³si³tē³kxi²ti³ten³sain¹-
kxai²nān²tu³a²e¹nāu³a¹au³txi³ten³khai¹nxe³ju³tan²tu³ã³na¹txai²lxi¹.
Te²yā¹nxe³sxā³yo²ĩ²sain¹ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ĩ³ya²lut¹ju³ta³nū³a²yuh³.
lxi²nxa³sxā³ã³si³tē³kxi²sain¹txai²li¹. 35 Jā¹nxa¹jau³su²wxai²na²sa²kxai¹lu²
ĩ³ye³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³: “Yuh³xai²na²ti¹ai²na²yxau³na¹tāu³a²txa²wi¹-
la¹tāu³a¹a³lxi²sa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²wān³txa²sa²yo²ã³a¹kxan²ti³ya³lu²ju³ta²
ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³Txa²wā¹sū³na²ha³lo²a²yxau²xai³-
lyah²lxan³tho³li¹. Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na²ti¹ai²na²yxau³na¹tāu³a²txa²wi¹la¹tāu³la³
a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²wān³txa²yo²ĩ²a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Je³-
su²jah³lai²na²wān³txa²ĩ³hen³txai¹na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²ĩ³su²lhā³sain¹kxan²ti³
yo²ĩ²a¹ju³ta²ã³na¹nxa³lho³na¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³Txa²sa³wi³ha³lxi³-
syah¹lxin¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su²Txa²wā¹sū³na²ha³lo²a²yxau²xai³lyah³lxin¹tu¹wi¹.

36 Te²yā¹nxūn³sxā³yuh³nāu³ān¹ta²yen³kxa²a²hāi¹nxe³ti³xa¹so¹kxi²hxa³kxai²-
nān²tu³yxān¹ta¹a²e¹nāu³ai²na²a²ka³ten³yu³ta²tī¹kxi²kxai²nān²tu³nxe³te²su²
te²na²ju³ju¹ta²na²a²yo²hā³kxa¹tī¹kxi²hī³nx2na³li¹. 37 Ya³lu²kī³kxai²nān²tu³
a²ka³ten³sa²kī³ju³khai¹xa²hxi²kan¹ti³ũ³yo³hxi²sxā³so¹xi²kī³si³nx2na³.
wi¹. 38 A²nū²a²nāu³xai²na²yxau²xai³lain¹tū³ka³txai²na²kō³nxe³ti³kāi³ain¹to³hi²
Txa²wā¹sū³na²ã³na¹sxā³ã³xa²sū³na²te³nain¹to³hi²nxe³ain¹to³nha³li¹. A²nxe³-
tū³ka³txai²na²a²nū²a²ĩ²li³te²an²tu³Txai²li²ĩ³yāu²lxi²txa²wān³txa²wi¹jau³xa²
ĩ³yāu²lxi²nxe³sain¹kxai²nān²tu³Txai²li²Sū³na²Hxi²kan¹ta²Si³yxau³tāu³lot3sa²-
jah¹lo²na¹xai²na²yan¹nāu³a¹wxā³na¹tu¹wi¹. Txa²wi³na²wxi²kin³ti³ton³ju³ta²
wxā³na¹tu¹wi¹. Sū³na²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa²wi¹lhin¹te²nāu³xa²oh³nāu³a¹yxau³te²-
nāu³xā¹,ã³si³tē³kxi²sa²sxā³wxā³na¹tu¹wi¹. Wxā³na¹kxai²nān²tu³āu²li²sa²jah¹lai²na²
sa²kxai³lu²,Txai²li²āu¹lxain¹nū³na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²ta¹hxai²hē¹la².

9 1 Nxe³nxa²ha¹te¹Je³su²jah³la²a²wān³txi³kxai³lu¹ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Jā¹nxa¹ju³kxai³lu²a²ya³la³tu³ĩ³ye³kxi²nx2ta¹wi¹. Txa²wā¹sū³na²
wān³txa²wi¹jau³xa²A²hxi²kan¹ta²Si³yxau³tāu³lo³sa³ju³ta³nū³su²nxe³jau³xai²na²
yxau³son³na³li¹. Wxa²nū³ka³txe²ĩ³nxai²na²ka³na³ki²nū²ya³lu²yah³lxi³xa³ta³lxa¹
ju¹ta²na²ĩ²yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la²nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la²ĩ³ã³lxi³jau³su²

2 Nxe³nxa²ha¹te¹,ye³ha¹li¹ye³ha¹li¹ye³ha¹li¹a³lan²ni²tāu³kxai³lu²,Je³su²-
jah³lo²su²te²kxai³lu²wā³la³ka³txa²kīn³khaix1ka³ta²ka³la³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³te³na¹Pe²jah³la²Ti³a²kah³la²Jo³āu²ah³la²whāi²na¹,Je³su²jah³la²ān³sa²-
so¹sxā³ka³la³ya³hain¹ta¹hxai²hē¹la².Ka³la³ya³hain¹ka³tu³a²ne³ka³nah²nāu³a²
he¹ain¹tāu³a²Je³su²jah³la²nū²a²sa²yā¹nha²ha²kxai³ã³lxa³txi³ĩ³we¹lyhe²ta¹hxai²-
hē¹la².3A²wā²la³ka³lo³a²ũ³whih²kxi²nha²ka³lo³a²wā²la²yān³txi³hā³ka³lo³a²

ĩ³ya¹nha²ha²kxai³ kãin² hã³ni² nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ti¹ ye³ha²te¹ta³lxi³ta¹-
hxai²hẽ¹la². 4Nxe³tãu³ Moi³se²ah³lu¹ta¹na² E³li²ah³lu¹ta¹na² ain¹sxã³ a³ka³nxa²
wxã³yai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 5Nxe³tãu³a¹
Pe²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² Txa²hxi²kan¹jah¹lai³. Ti¹ai²li² ha³lo²a² wi¹yxau³khaix¹si¹-
na¹nhai¹. Nxe³si¹nha²kxai³ sxi²ha² thĩ³nha¹li¹ ka³na³ki¹ txon³si¹na¹tu¹wi¹.
Wxa²sxi²ha² txo³ni² Moi³se²ah³la² sxi²ha² txo³ni² E³li²ah³la² sxi²ha² txo³ni²
nxe³si¹na¹tu¹wi¹, ten³nxa²sĩn¹ke³la³te²kxai³lu¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

6Nxe³ju³ta² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² kãin² yuh³lai¹nha²kxai³ ĩ³wã³wã³ta³-
kxi²nha²sxã³ ĩ³ye³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 7Nxe³nxa²ha²te¹ oh³sĩ³na² hã³thĩ³na²
a³hxi²sxã³ ãn³ti¹kxai¹nha²kxai³ oh³sĩ³nãn¹ta² wãn³txa² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² Txa²ki³lha³lxa² a³lxi²khaix¹na¹jah¹lai²la¹wi¹. Wi¹-
lain³kxi¹txai¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

8Ain¹ka³tu³ a²ha² kwẽn¹ta²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu²
sa²ne³wa³ti³nha²sxã³ ĩ²sa²sai¹ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la² so¹lxi³ ĩ²ain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². A²nũ²a² ã³te²su² yũ³ye²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

9-10Nxe³nxa²ha²te¹ wã³la³ka³txai²na² wxa²ka³nain¹nxa²ha²te¹ Je³su²-
jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³na² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ju¹ta¹na² ĩ²syah¹lxin¹ju¹ta¹na² a²nũ²a² ã³xa² ĩ³hen³txi³ti³hex¹yah³-
lxi³sãn²txã³hẽ¹li¹. Hã²wxãn³txã³ Txai²na¹xai²na² ya³lu²na¹ka³tu³ ka³ten³ti³
ĩ³sa²yxau³xi²na¹tãu³a² hã²wxãn³txã³ a²nũ²a² ĩ³hen³txain¹yah³lxin¹ju¹ta¹nũ³a²
wain³na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ a²sa³wi³ha³lxi³na² kon³ton³ti³khaix¹ain¹-
ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ nxe³ju³ta¹na² sa²kxai³lu² ĩ³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ya³lu²sãn²sxã³ ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²ju³ta² a²si³yxau³tãu³khai³xa²
ĩh¹nxe³khaix³te²la¹ku¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 11Nxe³te³nah¹lxi¹ a²sa³wi³ha³-
lxi³nãu³xa² a²wãn³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² e³jau³xa²sa¹: “E³li²ah³lu¹-
tai²na² txa²nũ² wxã³tu¹wi¹.” Ain¹na³li¹. Nxe³ju³ta² ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³
wãn³txa² jau³xai²na² ĩ³ye³ain¹te²la¹xã³? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

12Nxe³nxa²ha²te¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ya²la³tũ³ E³li²ah³la² wxã³tu¹wi¹. Txa²ne³hẽ³txa² wxã³sxã³ yen³kxa²
yxo²ha³kxa¹ sa²hau³kot³tu¹sa³tu¹wi¹. Nxe³to³ta¹ a²nũ²a²nãu³xa² en²sain¹sxã³
ko³nxe³ti³ kãĩ³ũ¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²nũ³a² ha³teh³nxã³nxa² ũ³wha²li¹ta¹hxai²-
ti³ai¹ti²tu³wi¹. 13Yxãn¹tah¹lxa¹ wãn³txi³khai³su² e³kxi¹nx²ta¹wi¹. E³li²ah³la² ã²la²
wxã³na²hẽ³li¹. Nxe³txai³tã² a²hxi¹kan¹ti³nãu³a² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta²
so¹lxi³ te³nai¹nha²kxai³ ko³nxe³ti³ kãĩ³ũ¹hain¹na²hẽ³li¹. Nxe³ju³ta² ha³teh³nxã³-
nxa² ũ³wha²li¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Wẽ³sa² we²txi²jau³su²

14Nxe³nxa²ha²te¹, Je³su²jah³la² nũ³ka³txa² a²hi²sen³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³-
nãu³khai³xa² wã³kon³tũ³ka³txa² yau³so³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² a²nũ²a²
ka³lxa¹tũ³ka³txi³ ã³xa² hi²sen³kxai³lu² a²wã³kon³tũ³ka³txai²na² ã³ki³ka³ti³kxi²-

yhai¹nha²kxai³, a²ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² a²hi²sen³kxai³lu²
a²wã³kon³tũ³ka³txai²na² i³wã³wã³txi³sxã³ i³ye³kxi²yhai¹nha²kxai³, ta¹hxai²hẽ¹-
la². Nxe³ju³ta¹na² Je³su²jah³la² nũ³ka³txa² yãu³son³sxã³ i²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² hi²sen³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i²-
ain¹tãu³ i³wã³wã³ta³kxai¹nha²kxai³ ã³ni³sxã³ wi¹la³ i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Ain¹te³na¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³jau³ta³ i³ye³kxain¹yah³lxin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

17 Yxãn¹ta¹ ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² tau³ta² a²nũ²a² ka³na³ka³na³te²su² te²a²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lãi³. Txa²wẽ³sai²na² tẽ³sxã³ tũ³nxa²ha¹wi¹. Kõ³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau²na³li¹. Nxe³ha²kxai³ txa²wẽ³sai²na² hxi²kan¹txi³
i³ye³xa³wi¹. 18 A²nxũ²kwai³yxau²na³na¹ nain¹ka³tũ³ kĩh³nũ³xa² ti³sa²tã³ yxo²-
ka²tũ¹yhai¹nha²kxai³ kãin² yxo²ka³si³ha²kxai³ kãin² wxi²ka³ta³ta³tha²kxai³
a²nũ²ai²na² i³kan²ta³kxi²ti³ha²kxai³ ain¹na³li¹. Ju¹ta² wxa²sa³wi³ha³lxi³nãu³-
xai²na² i³ye³kxai¹na¹li¹, kõ³nxe³te²a² yãu³ka³txa² i³nxũ²kwai³li³si¹hain¹jau³su¹.
Yxãn¹ta¹, hxi²kan¹ti³hex¹lnai¹nxa³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ã³ne³tot³syah¹lxa³lxi¹. Yxo²i²nxa³sxã³ wain³txi³ ain³kxah²lxa³lxi¹, kan²txi³
yxau³kxi¹nx²ta¹kxan²ti³nu¹. Wẽ³sa² tẽ³sxã³ wxã³jah¹lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Ain¹ka³tũ³ wẽ³sai²na² sa²kxai³lu² tẽ³sxã³ wxã³ain¹ka³tũ³ kõ³nxe³te²
yãu³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² i²tãu³ a²wẽ³sai²na² tẽ³sxã³ i³-
ka³ta³ta³kxai¹nha²ha²kxai³ kĩh³nũ³xa² ã³ya³hain¹sxã³ ã³nhe¹nhe¹ain¹sxã³
ãn³wa³ti³wa³ti³txa¹ain¹sxã³ i³yxo²wxãun¹nha²khaix¹sxã³ nxe³ta¹hxai²-
hẽ¹la². 21-22 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu² a²wẽ³sa²
wĩ³na² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³hĩ¹nai³tã² ã³nxũ²kwai³wi¹lhai¹li¹? Nxe³sxã³
i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~A²wẽ³son³ti³hĩ¹nai³tã² i³to³nain¹na²hẽ³li¹. Ye³ka³lxa¹txi³ ha³nxe²-
a²nãu³a¹ ã³ya³hi²sxã³ ã³nhi³li² ye³ka³lxa¹txi³ i³yau³xa²nãu³a¹ ã³ya³hi²sxi³
ã³nũ¹li² nxe³hxai²na²hẽ³li¹, i³ya³lu²si¹jau³su¹. Yxãn¹ta¹ hxi²kan¹nxa²ke³-
la³te²kxai³ wxa²hau³kot³sa²si¹nhẽ³li¹. Txa²khãuh³lxa³ti³hit¹sa²sĩn¹ju³ta²
i³ãin²ta³kxi²sa²si¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~“Hxi²kan¹nhĩ³nxãn¹ji¹?” Nxe³sa²txa³hẽ¹li¹. Yxo²i²san¹kxai²nãn²tũ³ a²yen³kxa²
a²te³nĩn¹kxa² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² wxa²hau³ko³txa²tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxe³nxa²ha¹te¹:

—~Yxo²i²nxa²ha¹wi¹. Sa²wai³wait³sxã³ yxo²i²nxa²ha¹ju³ta² sa²wet¹sẽ¹-
li¹. A²wĩ³na² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Nxe³ka³tũ³ a²nũ²a²nãu³xa² ã³ni³sxã³ ã³yã³nũ²ki² ã³si³wxe³ain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² i²ka³tũ³ wxi²kan¹sxã³ kõ³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² i³kwai²kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txāi³, ne³ka³tū³si¹te² yāu³ka³txāi³, yxo²ka³tū³si¹te² yāu³ka³txāi³. ĩ³kwa³na³nxa²ha¹wi¹. Wē³sai²na² wxa²nxū²-kwai³li³txu¹li¹. Ā³wi²xi²ti³hex¹txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³nxa²ha¹te¹ kō³nxe³te²a² a²yāu³ka³txai²na² kāin² wxan¹ka³tu³ wē³sai²na² kāin² ā³nhe¹nhe¹khaix¹lain¹ka³tū³, a²nxū²kwai³li³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ a²wē³sai²na² sa²kxai³lu² ya³lu²te²hū³nxe² sxa³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² a²nū²a² ka³lxa¹te²a² ĩ³ye³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ya³lu²na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 27 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² hxi²ki³sxā³ sa²yxo²ka³ta³wxe³ain¹ka³tū³ wē³sai²na² ĩ³sa²yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 28 Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nāu³a¹ Je³su²jah³la²kxai³ sxi²nhāu³ā¹ ā³wih¹ka³-tū³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xa² nūh¹ ĩ³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yān³ti³tā³ kō³nxe³te² yāu³ka³txai²na² hxi²kan¹ti³ nxū²-kwai³li³si¹si¹nxa³thi²li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ ĩ³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yāu³ka³txai²na² te²u¹jā¹nxe³ka² he³la³ku³la³ wa³su³txi³ nxū²-kwai³li³si¹te²sxa³yu²hē³li¹. Hāi¹nxe³sxā³ sa²wai³wait³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ĩ³ye³kxi²ki³sa²kxai³, ĩ³sa²si¹hā³ki³te²ju²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ju³ta³nū³a² ĩ³yau¹ū³to³jau³su²

30 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² nū³ka³txai²na² wa²li³ain¹ka³tū³ Ka³-li³le²a²ko³xa² wxa²ha³nāu³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ he¹ain¹ju³ta² ha³tā³nxa² a²nū²a² ā³xa² ain³kxain¹ju³ta² Je³su²jah³la² te³nain¹ta¹-hxai²nxa³hē¹la². 31 Hāi¹nxe³sxā³ nūh¹yxau³sxā³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² wān³txi³khai³xa² ĩ³yau¹ū³ti³ten³ta¹hxai²hē¹la². ĩ³yau¹ū³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² kō¹kō¹xa² hxi²ka² ā³yū³nhi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹kxai²nān²tū³ ĩ³su²lhā³sain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ su²lhā³sain¹kxan²ti³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²-ni²tāu³a¹ ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

32 Yxān¹ta¹ nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ā³-ne³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ain¹kxan²ti³ yuh³lain¹jau³su² wān³txai²na² a²si³yxau³tāu³khai³xa² ĩ³wā³txain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

A²nū²a² kāin²ti³yxau³te²la³ ĩ³yau¹ū³jau³su²

33 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ka³far³na³ū²thi³na² ā³wi¹hain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ sxi²ha² ā³wih¹sxā³ yxau³ka³tū³ a²sa³wi³ha³-lxi³nāu³xai²na² ĩ³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Tīh³na² ā³nxai³yah³lxin¹tāu³a² ĩh¹nxe³jau³tā³ ĩ³ye³kxi²nyhah¹lxin¹-yu²lhi²li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

34 Yxān¹ta¹ kōn³ton³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Txa²wā¹wa³kxē³na¹xai²na¹, ĩh¹te²la³tā³ hxi²kan¹ti³la³ ki³te³ji¹wi¹? Nxe³jau³xai²na² tīh³na² ĩ³ye³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ kōn³ton³-tain¹ta¹hxai²hē¹la². 35 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ ā³wxe³sxā³,

a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² hxi²ka²hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait¹so¹xi²nūn³-
te²su² te²a² i³kaix¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—ĩ³ne³ka²sah¹lxi³sā²lxi¹. A²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tu³:

“Hxi²kan¹txi³su² ti³ten³sa³nhā¹.” Nīn¹kxai²nān²tu³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹
a²wa³ka³li³lo³je²txai¹nhu¹li¹. Ta¹hxi²hē¹la².

36 Nxe³te³na¹, wēn³su² sa²so¹sxā³ nxū²kwai³ye³ye³lot³sxā³ ūh³-
wxe³ka³tu³ wxa²sa²ha³lxi³so¹ka³tu³, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
i³ye³kxi²ta¹hxi²hē¹la². 37 ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—A²nū²a² i²li³te²i³nxa² a³lxi²sa¹nha²kxai³ wē³sai²na² te²yā¹nxe³ te²he³la³ku³-
la³ sa²hau³ko³ta¹nīn¹kxai²nān²tu³ Txai²na² hxi²nū¹san¹kxa² yā¹nxe³hī³nx²na³li¹.
Hxi²nū¹san¹kxai²nān²tu³ Sū³na² i³sa²si¹hā³sa²jah¹lo²su² te²a² hxi²nū¹nain¹kxa² yā¹-
nxe³hī³nx²na³li¹. Hai³txi³ Txai²na² so¹lxi³ hxi²nū¹sa²hī³nx²na³lxi¹. Ta¹hxi²hē¹la².

Wxa²ya³lxah³lo²su² i³yau¹ū³jau³su²

38 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³āu²ah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—ĩ³tih³nxe³sa²jah¹lāi³. In³txa² i²si¹na¹hē³li¹. A²nxe³jah¹la² wxi²ka¹nīn¹ju³ta²
i²so¹nxain¹sxā³ ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² a³li³si¹jau³su² i³kwa³na³ain¹na²hē³-
li¹. Yxān¹ta¹ i³hit²txi²nxai¹nxa³ha²kxai³. “Hāi¹nxā¹txai¹nhē³li¹.” Nxe³si¹jau³su²
kwa³na³ain¹si¹na¹hē³li¹, i³hi²txi²nē³lxa³ha²kxai³lu¹. Nxe³ta¹hxi²hē¹la².

39 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—ĩ³hxi²ko²lain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³ju³ta¹na² i³yau¹ū³nx²ta¹wi¹.
A²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tu³, Wxi²ka¹na¹ju³ta² i²so¹sa²sxā³ wā³nxīn¹sxā³
kāi³ain¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ kwēn¹ta²kxai³ wān³txa² ko³nxe³jau³xa² i³-
ye³kxi²sai¹nxa³lho³li¹. Nxe³ha²kxai³ ya³nx²ta¹wi¹.

40 A²nū²a² i³ko³x¹ko¹son²kxi²nē³lai¹nxa³te²su² te²an²tu³ txa²wā¹yan³-
tain¹te²lxā²na³li¹. Nxe³ha²kxai³ i³hxi²ko²lain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹.

41 A²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. Wxāi²na² txa²sa³wi³ha³lxi³nāu³sah¹-
lxi¹lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³, a²nū²a² i²li³te²a² a³lxi²sai¹nha²kxai³ i³yau³xa²
ka³te³ha² ne³ki¹sxā³ i³na²te³lhxā³ ū³hū¹nxa²lxain¹kxai²nān²tu³ te²kxai³
a²yo³ha² yū³ain¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² a²ya³la³tu³ ū³yo³hain¹tu¹wi¹.

Ko³nxe³ti³ kāi³si¹nyhain¹jau³su²

42 A²nū²ai²na² yxo²i² ā³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wān³txa² sa²yxo²ā³si¹jau³su²
i³tih³nxe³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³ i³tih³nxain¹kxa²yo³ha² kāin² khāuh³lxa³thin¹tu¹-
wi¹. A²nū²a² tah³lxa³kxa² sa³txe²khai¹nxe³ka³txa² tē³sxā³ i³ye²ta¹kū¹nha²te²su²
jah¹lan²tu³ i³yau³xa² u¹jau³xa² so¹sxā³ ān³sa³nū¹ke³la³te²kxai³ nxe³jah¹la²
khāuh³lxa³ti³nha²ju³ta² kāi²nhī³nx²na³li¹. Nxe³kxa² ha³tih³xan²tu³ a²nū²ai²na²
kwēn¹ta² yxo²i² ā³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wān³txa² sa²yxo²ā³sa²si¹hain¹-
jau³su² i³tih³nxe³te²su² jah¹lan²tu³ ko³nxe³thin¹khaix¹lah¹lo²su² hī³nx²na³li¹.
A²nxe³jah¹la²kxai³la¹ khāuh³lxa³ti³ wa³to²hi²hai¹nhī³nx²na³li¹. 43 Ko³nxe³-
ti³ kāi³yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² wi¹li²nha¹jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³yān¹ta¹ wxa²hxi²ka²
ko³nxe³ti³ kāi³si¹nh²ti³te³lhxā³ kxai²nān²tu³ i³hxi²yo³la³kā¹nha¹jah³lxi³hē¹li¹.

Nxe³ha²kxai³ hxi²ka³na³ka³na³ta² so¹lxi³ yū³ah³lxin¹kxan²ti³ yan¹nāu³a¹ ka³te³-na² ne³ki³so³txa³ju³ta² ā³wi¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹yah³lxī³hī³nxa¹lxi¹. Nxe³yān¹ta¹ hxi²kha¹li¹ yū³ah³lxin¹sxā³ ha³nxe²a² i³sa²tē³ju³ta² i³yū¹li²nxa³ju³ta² ā³wih¹ah³lxin¹kxai²nān²tu³ khāuh³lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxī³hī³nxa¹lxi¹. 44 Nxe³-tāu³a² a²nū²a² ya³lu²ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ ha³nxe²a² i³sa²tē³ju³ta² yū³ha²kxai³ nxe³sa²tē³tu¹wi¹. 45 Te²yā¹nxe³sxā³ wxa²yu³kxa² ko³nxe³ti³ kai³sih¹nx2ti³te³lhxā³ kxai²nān²tu³ i³yū³yo³la³kā¹nha¹jah³lxī³hē¹li¹. Nxe³ha²kxai³ yu³ka³na³ka³na³ta² so¹lxi³ yū³ah³lxin¹kxan²ti³ yan¹nāu³a¹ ka³te³na² ne³ki³so³txa³ju³ta² ā³wi¹yah³-lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹yah³lxī³hī³nxa¹lxi¹. Nxe³yān¹ta¹ yū³kha¹li¹ yū²ah³lxin¹sxā³ ha³nxe²a² i³sa²tē³ju³ta² i³yū¹li²nxa³ju³ta² ā³wih¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ khāuh³lxa³-txi³nha²khai¹yxah³lxī³hī³nxa¹lxi¹. 46 Nxe³tāu³a² a²nū²a² ya³lu²ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ ha³nxe²a² i³sa²tē³ju³ta² yū³ha²kxai³ nxe³sa²tē³tu¹wi¹. 47 Te²yā¹nxe³sxā³ wxa²ye³nai²-na² ko³nxe³ti³ kai³sih¹nx2ti³te³lhxā³ kxai²nān²tu³ ū³yhe³ki³sa²tā³nha¹jah³lxī³hē¹li¹. Nxe³sxā³ ye³ki³ka³na³ka³nat3sxā³ ye³yū³ah³lxin¹kxan²ti³ yan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa³hī¹na¹ yxau³yah³nx2ti³kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹-yah³lxī³hī³nxa¹lxi¹. Yxān¹ta¹ ye³ki³ha¹li¹ ye³yū³ah³lxin¹sxā³ ha³nxe²a² i³sa²tē³ju³ta² i³yū¹li²nxa³ju³ta² ā³wih¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ khāuh³lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxī³hī³-nxa¹lxi¹. 48 Nxe³tāu³a² a²nū²a² ya³lu²ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ ha³nxe²a² i³sa²tē³ju³ta² yū³ha²kxai³ nxe³sa²tē³tu¹wi¹.

49 Jā¹nxa¹jau³su² kxā³nxi¹nu¹ta²na² ka³yxuh³xa² ū³hī³lhxā³ Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹ain¹ki³kxai²nān²tu³, sah²ne³kxa² ū³kah¹sān³sxā³ wxa²sī³nāu³ta³lxī³-sān²sxā³ ū³hī³lhxā³ ū³hū¹ain¹to³ki³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Jā¹nxe³to³ki³tā³li¹. Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² sa²yxowet1sah²lxin¹kxai²nān²tu³ ā³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, wxa²ē¹nāu³nū¹ai²na² whāi²na¹ wi¹le³nx2ti³tu¹wi¹. 50 Sah²ne³ki³su² tē³ki³kxai²nān²tu³ yain³txa² ū³sa²wi²kxi²ki³kxai²nān²tu³ wi¹-yain³ki³te²ju²hē³li¹. Yxān¹ta¹ a²kah³ju³ta² yū²nxa³sxā³ sū¹kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ kah³xi²te²sxa³yu²hē³li¹. Te²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ hāu²no³nyhu¹sxā³ yxau²xai³yah³-lxin¹kxai²nān²tu³ sah²ne³kxa² yā¹nxe² a²nū²a² wi¹kāi³ū¹hain¹yah³lxī³hī³nxa¹lxi¹.

Txu¹ha² kwa² ā³na¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

10 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³sa²yxau³sxā³ a³li³ka³tu³ Ju³te²a²ko³nāu³a¹ Jor³tāu²yau³xa² a²yxowet³hā³tih³nāu³a¹ ā³wi¹-hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta²na² a²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txa² tī³nhāun¹sxā³ Je³su²jah³la² i²ain¹te³lhxā³ tī³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³-la² wān³txa² i³yau¹ū³hain¹to³kaix3 jā¹xain¹ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²an¹te²a² ka³na³ku² wxā³ain¹sxā³ Je³su²jah³la² i³ki³ha¹kxi²si¹hain¹-jau³su² i³wā³txain¹ta¹hxai²hē¹la². I³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. In³txai²na² sa²kxai³lu² i²li³tāu³a² a²txu¹ha³ka³lxa² ā³-na¹kxai²nān²tu³ wain³ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

3 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³jau³tā³ Mo³i³se²ah³lu¹ta²na² i³ye³kxi¹nx2tain¹ta¹hxai²hē²-lhai¹li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

4 Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:
 —~Moi³se²ah³lu¹ta²na² hã¹nxa² ã³ni³lain¹ju³ta²ta²su¹: “In³jah³lo²su²
 te²i³nxa²: ‘Txa²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹a¹tũ¹xã¹.’ Nën¹kxai²nãn²tu³ wxa²sxe³-
 xa³ka³lxa² ã³na¹te³lhxã³ nën¹jau³su² ha³teh³nxã³nxa² tẽ³sxã³ a²ten³jau³su²
 ũ³wha²li¹txa²hẽ³li¹. Nën¹kxai²nãn²tu³ a²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹in¹ju³ta² yũ²na³-
 li¹.” Nxe³ju³ta² Moi³se²ah³lu¹ta²na² hã¹nxa² ã³ni³lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

5 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu²:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹ti³ten³nxa²lxa³nha²kxai³,
 Moi³se²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² txu¹ha² ã³na¹te³lhxã³ nxe³jau³xai²na² ũ³-
 wha²li¹lhxã³ ũ³hũ¹nx2tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

6 Yxã¹ta¹ a²wi¹lhĩ¹nu¹ta²nãn¹te²tu³, Txa²wã¹sũ³na² a²hi²sen³kxai³lu¹
 in³txa² we¹ti² txu¹ha² we¹ti² nxe³to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 7 Jã¹nxe³ju³kxai³-
 lu² in³txai²na² sa²kxai³lu² a²wi³na² a²hã³ka³nũ¹na² nxe³sxã³ ã³waix3tũ²la²
 a²sxe³xa³ka³lxa² so¹lxi³ te³tu¹wi¹. 8 Nxe³sa³ha²kxai³ in³txa² txu¹ha² a²nũ²ka³-
 na³ka³nat3ton³tu¹wi¹. A²nũ²a² ha¹li¹o³nxa³wi¹. A²nũ²ka³na³ka³nat3jah³na³li¹.
 9 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ã³nũ²kxi²ya³te²sin²ta²wi¹.
 Nxe³kxe³su² a²nũ²ai²na² sa²kxai³lu² ã³nhai²ta³lxi³si¹hain¹kxai²nãn²tu³ nxe²
 kã³yah³lxi³txa³hẽ³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ³la².

10 Nxe³ju³ta²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ã³wi¹hain¹ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxi²na²
 jã¹nxe³ju³ta² i³wã³txi³sain³nyhain¹ta¹hxai²hẽ³la². 11 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²-
 jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~In³txa² a²ten³te²su² te²an²tu³ a²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹ka³tu³ txu¹ha² ã³lxi³te²a²
 so¹ain¹ke³la³te²kxai³ txu¹ha² ã³xa² ũ³whĩ¹ta³kxi²nyhain¹kxa² ya¹nxe² hxi²ki³-
 lot3hĩ³nx2na³li¹. Kõ³nxe³ju³ta² kã³kxi²hĩ³nx2na³li¹, in³jah³la²sa³. 12 Jã¹nxe³jau³su²
 txu¹ha² a²ten³te²su² te²an²tu³ a²we³sã¹ai²na² ã³na¹ka³tu³ in³txa² ã³lxi³te²a²
 so¹ain¹ke³la³te²kxai³, in³txa² ã³lxi³te²a² ũ³whĩ¹ta³kxi²nyha²kxa² ya¹nxe² hxi²ki³-
 lot3ta¹ka³lxu³su² hĩ³nx2na³li¹. Kõ³nxe³ti³ kã³ju³ta²la¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

Je³su²jah³la² wẽ³ha³lxa² a³lxi²jau³su²

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² a²wẽ³ha³lxa² tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². Je³su²jah³la² wxa²-
 wxai³ta²la¹ ain¹jau³su² tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ³la². Yxã¹ta¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xã²
 i³hxi²ko²lain¹jau³su² yo²xũn³txi³ i³kwai²kxain¹ta¹hxai²hẽ³la². 14 Nxe³ju³ta² sa²-
 kxai³lu¹ Je³su²jah³lai²na² i²ka³tu³ i³xan³txi³sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²sah¹lxi³sa²lxi¹. Wẽ³ha³lxa² tẽ³sxã³ wxã³ain¹ju³ta²na² i³hxi²-
 ko²lain¹yah³lxi³txa³hẽ³li¹. Wẽ³sai²li² a²wi³na² wãn³txa² yo²te²ju²hẽ³li¹.
 Nxe³kxa²ya¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yo²i²jah³lxi³hẽ³li¹. Nxe³-
 yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²a² yxau³yah³lxin¹ju³ta²nũ³a²
 yũ³nx2ti³tu¹wi¹. 15 A²ya³la³tu³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tãu³lo³ju³ta²nũ³su² nxe³jau³xa² ten³nxa²lxi³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txa² sa²yo²we¹jah³lxi³hẽ³li¹. Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wã¹sũ³-
 na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ju³ta²nũ³ai²li² i²yah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

16 Nxe³sxã³ a²wẽ³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²ha³lxo¹so¹ain¹sxã³ wxa²wxai³-
ain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wi¹ju³ta² ũ³hũ¹nx2ti³tũ¹xã². Ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² yen³kxi³khai¹jah¹la² i³yau¹ũ³jau³su²

17 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² ã³nxai³xi²te³lhã³ nxa²ha¹te¹ in³txa²sa²-
kxai³lu² ã³ni³ha²non¹sxã³ i³ha¹txi²sxã³ ãn³kax3ti³wxe³sxã³ i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lã³. Wi¹lhin¹jah¹lo²si¹lxi¹. Nxe³3sã²lxi¹. Yã¹te²ã³ wi¹ju³ta³la³
kã³a¹ke³la³te²kxai³ka³te³na² wi¹tãu³la² so¹kxi¹nxa²hũ³na¹te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ¹la².

18 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wã³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹nxe³kxa²yã³ti³tã³ wi¹lhin¹jah¹lo²su² san¹ji¹wi¹? Txa²wã¹sũ³na²
so¹lxi³ wi¹lhin¹te²ju²hẽ³li¹. ã³xã² hai³txi³ wi¹lhin¹te²sxa³yu²hẽ³li¹.

19 Txa²wã¹sũ³na² wã³txu¹ta²na² ain³kxi²to³hxain¹ta¹ti²tu³wi¹: “Su²lhã³i²,
ã³xã²sxe³xa³ka³lxa² so¹sxã³ ũ³whĩn¹ta³kxi², ã³xã²yen³kxa²kã³kxi²a²nũ²a²
ã³xã²ki³ha¹kxi²sxã³ko³nxe³ti³kã³ti³hi¹jau³su²i³ye³kxi²nyhu¹i²ki³han³-
jau³xã²ã³ye³yo²nũ¹ni²nxe³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Wxa²wi³na²wxa²hã³ka³na²
wi¹kã³i³ũh¹xai³jah³lxi³hẽ¹li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txai²na² sa²kxai³lu¹ i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lã³. Sa³nxe³la³kxa²wet1sa²hi¹nãn¹te²tu³nxe³jau³-
xai²na²sa²yo²wet1sa²sai¹hxai²na¹hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

21 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³lo²su²te²kxai³lu²i²ain¹sxã³a³lxi¹sxã³i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yu³ka³na³ka³na³ton³na³li¹. Wxa²yen³kxa²sa²so¹sxã³a²nũ²a²ã³xã²so¹-
kxi²nxa²si¹jau³su²kã³txa²hẽ³li¹. Nxĩn¹kxai²nãn²tu³so¹kxi²nxain¹kxa²yo³ha²
tẽ³sxã³a²nũ²a²yen³kxi³txa²te²na²wã²nhũh²xai³txai¹nhẽ³li¹. Nxĩn¹kxai²nãn²tu³
oh³nãu³nũ¹ka³na¹yen³kxa²wi¹ju³ta³nũ³a²yũ³nxa²tu¹wi¹. Jã¹nxe³sxã³nxe²kã³-
ta³lu²nĩn¹kxai²nãn²tu³ã³wã³sxã³ã³si³tẽ³kxi¹sẽ¹li¹. Je³su²jah³la²ta¹hxai²hẽ¹la².

22 Nxe³jau³xai²na²sa²kxai³lu², in³txai²na²sa²kxai³lu²ain³kxi²-

te³na¹i³ye³han³ti³nha²sxã³i³ãin²txi³sxã³i³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la², kãin²

yen³kxi²nha²kxai³la². 23 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu¹a²sa³wi³ha³-
lxi³nãu³xã²sa²kxai³lu¹i²sa²sai¹ain¹sxã³i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a²kãin²yen³kxi²te²su²te²a², Txa²wã¹sũ³na²wã³txa²ain³kxi²-
sxã³yxa²u²xai³ju³ta²wa³lxe³te²ju²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

24-25 Nxe³jau³xai²na²sa²kxai³lu², a²sa³wi³ha³lxi³nãu³khai³xã²i³wã³wã³-
tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³to³ta¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ãh¹i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wẽ³ha³lxi³. Txa²wã¹sũ³na²wã³txa²ain³kxi²sxã³yxa²u²xai³ju³ta²wa³-
lxe³te²ju²hẽ³li¹. Jã¹nxa¹jau³su²ka³me²la²ka³yxuh³xã²kãin²khai¹te²su²te²na²
hai³txi³a²ku¹wxi²si³xẽ¹na²ã³wih¹sxã³ã³wa²to¹ti³he¹nxe³lhũ³nx2nxa³wi¹. Yxã¹ta¹
a²nũ²a²kãin²yen³kxi³khai¹nxe³te²su²te²a²Txa²wã¹sũ³na²wã³txa²ain³kxi²sxã³
yxa²u²xai³ju³ta²wa³to²hi²te²ju²hẽ³li¹wa³lxe³ju³ta²su¹. Je³su²jah³la²ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe³sxã³a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xã²kãin²i³wã³wã³txi³yxa²u²ain¹sxã³
i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹ha³lo²a²nāu³a²a²nū²ai²li² yen³kxi³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹-
sū³nu²su² wi¹lhin¹sxā³ i²jah¹lo²su² ye²te²ju²hē³li¹. Nxe³jut³su² ha²kxai³
a²nū²a² yen³kxih³te²su² te²na² kxāu³nxa³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
ain³kxi²sxā³ yxau²xai³kxai²nān²tu³ a²nū²a²nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ Sū³na²
wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau²xai³ki³sxa³lho³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

27 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² i²sa²sai¹ain¹sxā³ i³ye³kxain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³ju³ta²na² a²nū²a² hxi²kan¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹-
sū³na² hi²sen³su² hxi²kat¹te²lo³jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²kxai³lu¹ i³ye³ān³si³wxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Txa²yen³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ ā³na¹sxā³ ān³si³tē³kxi¹-
nxa²sī¹na¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

29-30 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tu³ Txai²na² a³lxi²sai¹nha²kxai³ txa²wān³txa²
wi¹jau³xa² a³lxi¹nha²kxai³, sxi²ha² ā³na¹i² a²lon³ti³tāu³xa² ā³na¹i² a²ha³li³ti³-
nāu³xa² ā³na¹i² a²hā³ka³na² ā³na¹i² a²wi³na² ā³na¹i² a²wē³ha³lxi³nāu³xa² ā³na¹i²
a²ha³lo²a²ko³xa² ā³na¹i² nxe³ain¹kxai²nān²tu³, a²ha² kwēn¹ta²na² ye²ka³lxa¹-
txi³ sxi²ha² yū² ka³lxa¹txi³ a²lon³nāu³xa² yū², ka³lxa¹txi³ a²ha³li³ti³nāu³xā² yū²
ka³lxa¹txi³ a²hā³ka³na² yū² ka³lxa¹txi³ a²wi³na² yū² ka³lxa¹txi³ a²wē³ha³lxa²
yū² ka³lxa¹txi³ a²ha³lo²a²ko³xa² yū² nxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹, hau³hau³.
kon³sxā³ a²nū²a² ā³xa² ko³nxe³ju³ta² ye³khāuh³lxa³thin¹sxā³ kāi³ain¹tu¹wi¹.
Nxe³kxa²yu³su² yxan¹nāu³a¹ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹.

31 Nxe³kxan²ti³nū¹ sa²nēn¹kxi²nha²yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³sxā³ a²-
nū²a² ka³lxa²te²nū³ka³txa² a²hīn¹txi³ i³sa²nēn¹kxain¹ju³ta² yū³kxan²ti³
yan¹nāu³a¹ i³sa²nēn¹kxai¹nxa³ju³ta² yū³tu¹wi¹. Te²ya¹nxe³sxā³ a²nū²a²
ka³lxa²te²nū³ka³txa² a²hīn¹txi³ i³sa²nēn¹kxai¹nxa³ju³ta² yū³kxan²ti³ yan¹-
nāu³a¹ i³sa²nē¹kxain¹ju³ta² yū³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³to³jau³su²

32 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lē²thi³na² wa²li³nhē¹tih³na² ā³nxi³ain¹nxa²ha¹-
te¹ Je³su²jah³la² ān³ne³ka³ta¹nyhain¹sxā³ ai³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai³yain¹te³na¹
a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ān³si³tē³tū³ka³txa² sa²kxai³lu² i³wā³txain¹to³ha²kxai³
yu¹lhain¹to³ha²kxai³ ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta²na² sa²kxai³lu² Je³su²-
jah³la² a²hi²sen³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xa² hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹
wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³ka³txa² i³yū³so¹ka³tu³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

33 I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³nxi³ki³tu¹wi¹.

Nxe³ki³kxai²nān²tu³ Txai²na² so¹sain¹sxā³ a²nū²a² wā³nxīn¹te² si³yxau³tū³ka³-
txi³nāu³xa² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txi³nāu³xa² nxe³te²nāu³xai²na²
a²hxi²ka³nāu³a² ā³na¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹kxai²nān²tu³ ya³lu²si¹sain¹jau³su² i³-
yī¹li²sain¹tu¹wi¹. Nxe³ka³tu³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² sa²nū¹sain¹tu¹wi¹.

34 Sa²nū¹sain¹sxā³ ko³nxe³ i³ka³lxi¹lū¹sain¹ka³tu³ i³ye³ka³su³hēn¹kxi²sain¹ka³tu³
ūn³txi³ i³ta³lo³wait¹sain¹ka³tu³ i³su²lhā³sain¹tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹

a³lan²tāu³kxai³lu², ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹, Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²jah¹lo²su² na¹ha²kxai³lu¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Ti³a²kah³la² Jo³āu²ah³la² i³wā³txain¹jau³su²

35 Nxe³nxa²ha¹te¹ Se³be³te²ah³la² a²tah²nāu³su² Ti³a²kah³la² Jo³-
āu²ah³la² nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te² tah²nāu³xai²na² sa²kxai³lu²
Je³su²jah³la² wxā³sxā³ i³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~I³tih³nxe³sa²jah¹lāi³. A²yen³kxa² i³wā³txi³nxa²ya³ha¹kxai²nān²tu³
ū³hū¹sa²sīn¹te³lin¹ji¹wi¹?

36 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Yā¹te²a² wxa²hau³ko³kxi¹nx2ta¹ju³ta³nū³su² ten³nx2ti³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ i³wā²lū³xi²ya³te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Wxāi²na² wxa²ha³lo²a² a²wa³kxē³sin¹kxai²nān²tu³ ka³na³ki³ wxa²-
wi¹tāu³a¹ ā³wxe², ka³na³ki² wxa²wā³tāu³a¹ ā³wxe² nxe³ya³ha¹ju³ta²
ten³ya³sa³nhai¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².

38 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²yen³kxa² ten³ya³hin¹ju³ta² ā³ne³wxe³ya³hxa³lxi¹. A²nū²a² ko³-
nxe³thin¹te²nāu³xa² khāuh³lxa³ti³sain¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³nx2tain¹ju³ta³nū³a²
hxi²kan¹ti³ en³ya²te³lin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

39 Nxe³nxa²ha¹te¹ ha¹lin¹tū³ka³txa² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Hxi²kan¹ya³ha¹wi¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²li² khāuh³lxa³ti³sain¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³ wxāi²na² jā¹nxe³sxā³
khāuh³lxa³ti³nx2tain¹nūn³tu¹wi¹.

40 Nxe³yān¹ta¹ txa²wi¹nē³tāu³a¹ ā³wxe² txa²wā³tāu³a¹ ā³wxe² nxe³ya³-
hin¹ju³ta² hxi²kan¹ti³ ū³hū¹nx2ti³nxa³lho³li¹. Ju¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na²
a²ha³lo²ai²la¹wi¹. Txa²ha³lo²sxa³wi¹. Txa²wā¹sū³na² a²ten³te²su² te²na²
so¹lxi³ sa²we¹tain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

41 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² wā³kon³te²nāu³xa² hxi²-
ka² hxa³n³tū³ka³txa² ain³kxain¹sxā³ kāin² i³xan³txin³tain¹ta¹hxai²hē¹la².
Jo³āu²ah³lai²na² i³xan³ta³kxi² Ti³a²kah³lai²na² i³xan³ta³kxi² ain¹ta¹-
hxai²hē¹la². 42 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxa²
hāi¹nxe³ti³xa¹ i³kaix1tain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txa² nxe²xai³te²jai¹ti²tu³wi¹.
A²hxi²kan¹te² hi²sen³su² a²sa³wi³ha³lxa² yxo²ha³nxe¹lhxa³txi³ hxi²kan¹-
txi³lo³tain¹te²jai¹ti²tu³wi¹. 43 Yxān¹ta¹, wxāi²na² jā¹nxe³yah³lxi³txa³hē¹li¹.

Wxa²yu³ta², i²li³te² i³nxān²tu³. “Hxi²kan¹te²sa¹i¹.” Nxe³jau³tu³ ten³nxa²-
kxai²nān²tu³, wxa²yu³ta² a²hāi¹nxe³ti³xa¹ i³wa³ka³lxi³lo³txai¹nhē³li¹.

44-45 Jā¹nxa¹jau³su², “Txai²na² a²si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxa¹jau³su² ten³nxa²-
kxai²nān²tu³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ā³wa³ka³lxi³lo³txai¹nhē³li¹. Jā¹nxa¹jau³su²
Txai²na² sa²kxai³lu² wa³ka³li³lo³sa²si¹hai¹na¹jau³nū³su² wxā²nxa³wi¹.

Yxān¹ta¹ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ā³non²ta³kxi²te³lhxā³ wxā³na¹wi¹. A²nū²a²-

nãu³xai²na² a²kō³nxe³ti³ kãi³sxã³ wã²nxũh¹lain¹ju³tai²na² ã³wa²su¹te³lhã³
ya³lu²kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxain¹te³lhã³ wxã³na¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² ye³han³te²a² ye³we²nxi²jau³su²

46 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² nxe³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
nxe³ha²kxai³, ã³lxi³tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² nxe³ha²kxai³ whãi²na¹,
tẽ³li³nyhu¹sxã³ Je³ri³ko²thi³na² ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thi³na² wa²li³-
ain¹tãu³a¹ a²nũ²a² ye³han³jah³la² Bar³ti³me²ah³la² tĩh³na² kxa³lxu³sa³kxu²nxa²
ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah³la² Ti³me²ah³la² a²ki³lhan³ta³ ta¹hxai²hẽ¹-
la². Nxe³ju³ta² a²yen³kxa² i³yai³nxũ³yhain¹te³lhã³ o²la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

47 Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² Na³sa³re²thi³na² ton¹jah³la², yau³son³ju³ta² ain³-
kxain¹te³na¹ i³kaix¹jain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kãin² i³kaix¹jain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:
—~Je³su²jah³lãi³. Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³txa²kah³lo²si¹lxi¹.
Ye³han³sa³ju³tai²na² wi¹lhin¹sxã³ thãi³ti³la² sa²hau³kot³sẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

48 Nxe³ju³ta³la³ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹ yxo²-
xũ³txi³ i³kwa¹ixkain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ã³ka³nah²nxe³si¹nhẽ³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nain¹kxa²ha³ta³nxãn²ti³
ã²la² kãin² i³kaix¹jain¹jau³xa²sa¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³txa²kah³lo²si¹lxi¹. Wi¹-
lhin¹sxã³ thãi³ti³la² sa²hau³kot³sẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

49 Nxe³tãu³a¹ Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu² ã³yit¹sxã³ i³kaix¹so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹-
la². Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² i³kaix¹lta¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ya³lo³txi²si¹nhẽ³li¹. Je³su²jah³la² i³kaix¹ltxa²sĩn¹nhai¹. I³sa²yxau³sxã³
ait³si¹nu¹li¹. Yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

50 Nxe³te³na¹ a²nũ²a² ye³han³jah³lai²na² wã²la²ka³lo³a² ha³la³sãn¹ka³lo³-
a² sa²sai²ã³sxã³ i³sa²yxau³sxã³ Je³su²jah³la² ã³tĩ³ta¹hxai²hẽ¹la².

51 Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ĩh¹nxe³ju³ta² kãi³ũh¹nxa²ha¹ju³ta² ten³nxa²ji¹wi¹? Nxe³ha²kxai³lu¹
ye³han³jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Ye³we²txi²san¹ju³ta² ten³khaix¹lsa³nhai¹.
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

52 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ã³nxai³txu¹li¹. Hĩ¹na¹ yxo²i²sa¹nha²kxai³ ye³we²txi¹nxa²ha¹wi¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ wa³su³txi³ ye³we²nxi²sxã³, Je³su²jah³la² ãn³si³-
tẽ³kxa² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³yat¹lã³wih¹jau³su²

11 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² Je³ru³sa³lẽ²-
thi³nãn¹tĩh³na² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³nxai³ain¹te³na¹ wã³la²
o³li³ve²ra³ka³txa² yau³son³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ti³wa³kxa² sxi²jen³txa²
thi³nha¹li¹ wã³la³ka³txa² yxo²yxau³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³thĩn³txa² Bet³fa³je²thĩn³su²
ha²kxai³ Be³tãn²ya³thĩn³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thi³na² ã³yĩ¹ka³tũ³

Je³su²jah³lo²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ i³sa²si¹hã³ta¹hxai²hê¹la². 2Nxe³ju³-
kxai³lu¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³sa²si¹hã³yhain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Sxi²je³na² ha³ti³hi³nãu³a¹ ai³jah³hê¹li¹. Ya³hin¹kxai²nãn²tu³ a²-
kwên¹ta²na¹ ju³mên²ta² ka²va¹lhũ³te²a² wê³sa² nxe³te²a² sa³ta³kxa²
wxe³sain¹te²a² i²yah³hin¹tu¹wi¹. A²nxe³te²a² a²ka³tih³yau³ai¹nhxai²nxa³-
hê³li¹. Nxe³te²a² sa²ta²la³kxi²so¹jah³hê¹li¹.

3Ya³hin¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² i²li³te²an²tu³ i³wã³txi³nx2tain¹kxai²nãn²tu³:
“Îh¹nxe³kxa²yãn³ti³ta³ sa²ta²la³kxi²ya³hin¹ji¹wi¹?” Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³
i³ye³kxi¹txain¹ya³hê¹li¹. “Txa²hxi²kan¹jah¹la² a²ten³jau³su² ha²kxai³ sa²si¹hã³-
sain¹sĩn¹na²li¹.” Nxe³txain¹ya³hê¹li¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hê¹la².

4Nxe³nxa²ha¹te¹ ã³nxai³ya³te³na¹ ya²la³la¹ ju³mên²ta² wê³sa² sa²-
tai³kxi²kxa² sxih²yxo²a² a²ti²ta³lo³kxa² yxo²wxe³ain¹kxe³su² te²a²
i²ya³ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³te²a² sa²ta²la³kxi²ya³ta¹hxai²hê¹la². 5Nxe³ju³ta²
sa²kxai³lu² a²nũ²a² ha³lo²a² he¹ain¹te²a² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹nxe³kxa²yãn³ti³ta³ ju³mên²ta² wê³sai²na² sa²ta²la³kxi²ya³hin¹ji¹-
wi¹? Nxain¹ya³ta¹hxai²hê¹la².

6Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ya³ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹la² a²ten³jau³su² ha²kxai³ sa²si¹hã³sain¹na²li¹.

Nxe³ya³ta¹hxai²hê¹la². 7Nyhai¹nha²kxai³, ju³mên²ta² wê³sai²na² tẽ³sxã³ Je³-
su²jah³la² ũ³hũ¹yhain¹ka³tu³ wã²la²ka³lo³a² so¹sxã³ ũ³ka³ti³hêt¹ta¹hxai²hê¹la².
Hã²wxãn³txa³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ã³ka³ti³yau³ye²ha²kxai³ ã³nxai³-
ain¹ta¹hxai²hê¹la². 8Nxa²ha¹te¹ ne³ka³ta²a² ai³ain¹tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
a²wã²la³ka³lo³khai³xa² tih³na² Je³su²jah³la² ã³nxai³tih³na² ũ³ha¹xai³ain¹ha²-
kxai³ a²nũ²a² ã³xa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² he³la³nxã³nxa² sa²nãu²so¹sxã³, tih³na²
ũ³ha¹ai³ain¹nũ³nha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ain¹ju³ta² tih³na² Je³su²-
jah³la² wi¹wxa²hau³ko³kxai¹si¹hain¹jau³su² ain¹ta¹hxai²hê¹la². 9Nxe³ha²kxai³lu¹
ã³ne³ka²ta¹sxã³ ho³hain¹tũ³ka³txain²ti³ i³kaix¹lti² a²si³yo³na² ho³hain¹tũ³ka³-
txain²ti³ i³kaix¹lti² nxe³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Î³kaix¹ltain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³la² i³sa²nên¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Txa²wã¹sũ³na²

A²hxi²kan¹ta² Si³yxa³tãu³lo³jah¹lai²la¹wi¹. 10Kxã³nhxi¹nu¹ta²na² Ta³-
vi²yah³lu¹ta²na² sa²kxai³lu² i³wa³kxên³to³tẽ³lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
Te²u¹jã¹nxe³te²su² te²a² hi¹na² ã¹h¹ ũ³hũ¹nẽ³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³, Wxi²kin³-
txi³ton³ta² Si³yxa³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe² e³lain¹ta¹hxai²hê¹la².

11Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² Je³su²jah³la²kxai³ ã³wi¹hain¹ka³-
tu³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ka³tu³ a²yen³kxa²
yxo²ha³kxa¹ i²ain¹ta¹hxai²hê¹la². Nũ²la² ki³kan³nũ²la² a³li³ain¹ta¹hxai²hê¹la².
A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² hxi²ka² hxan³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũn³te²nãu³-
xa², ã³si³tẽ³kxain¹ka³tu³, Be³tãn²ya³thĩ³na² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hê¹la².

Fi²ko²ka³txa² nxã³kxi²nxa³kxe³su² ya³lu²jau³su²

12Ain¹te³na¹ ka³nxa³ha²ta³kxai³lu² Be³tãn²ya³thĩ³nai²na² a³li³sxã³
ã³nxai³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la² heh³ta¹hxai²hê¹la². 13Nxe³ka³tu³, yain³-

txi³ka³ta² fi²ko²ne³kxa² ã²hã¹ u²la¹ ten³sa²tã³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ka³ta² ã³yau³son³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Yain³txa³nã³kxa² so¹sxã³ i³yain³te³lhxã³ yau³son³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ a²ka³tai²na² a²nxã³kxa² yũ²nxa³-kxe³su² a²nxã³nxa² so¹lxi³ i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²la³ yain³txa³nã³kxa² ka³to³je³na³kxa² ã³si³wxe²nxa³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 14Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² wã³txi³kxai³lu¹ a²yain³txa²ka³tai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³hi¹nã¹te²tũ³ wen¹nxã²nxa³lho³li¹. Nĩn¹ka³tũ³ wxa²nxã³kxa³la³ a²nũ²la³ i³yain³kxi¹ti³he¹nxẽ²nxai¹nx3tho³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-jau³xai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nã³xa² ain³kxi²khaix1ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹jau³su²

15Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² wxã³ain¹nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi¹hain¹ka³tũ³, a²nũ²a² ka³lxa²tũ³ka³txa² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹sxã³ o²la³kxi² ü³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²nyhu¹sxã³ o²la³-kxi² kwa³sxa³xa² ü³yho³hi²sxã³ ü³hũ¹te²a² o²la³kxi² nxe³nyhu¹ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³la² hi²sen³su² yen³kxa² ü³yho³hi²nyhu¹ain¹te²na² ha³lo²a² sa²tã³kxai²nha²kxai³ ü³yho³hi²ki³ki³a² a²me²sa²ka³lo³a² ü³sa²tã³ha²-kxai³ kwa³sxa³xa² ü³yho³hi²sxã³ ü³hũ¹te²na² ã³wxe³ka³lo³ai²na² ü³sa²tã³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 16Ain¹sxã³ a²nũ²a² a²yen³kxa² tẽ³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²hẽ¹-na² ã³wa²to²ka² ai³si¹ja³kxa³nũ³su² i³hxi²ko²lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 17Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wã³txi³kxai³lu¹ i³yau¹ü³te³lhxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wha²li¹txã³nxa² jau³xau³hxai²tẽx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txa²sxi²hai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² nũ³ka³txi³nã³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ i³ye³-kxi²sain¹thi³nai²la¹wi¹.” Ta¹hxai²ti³ai²ti²tũ³wi¹. Yxã¹ta¹ i³ya¹nxa²sxã³ yen³kxa² kãi³kxi²nyhu¹kxi³thĩn³su² i³ya¹ton³yah³lxi¹nhe³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

18Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu², wã³nxĩn¹te² si³yxau³tũ³ka³txa² ain³kxai¹-nha²kxai³, ha³tẽh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² ain³kxai¹nha²kxai³ ain¹sxã³ Je³su²jah³la² i³su²lhã³te³lhxã³ o²la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-ju³ta² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la² wã³txa² i³wã³wã³txi³sxã³ he¹lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹tũ³ka³txai²na² yu³lhain¹jau³su² Je³su²jah³la² i³su²lhã³si¹jau³nũ³su² te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

19Nxe³nxa²ha¹te¹ sũ²ni²khaix1nxe³sxã³ Je³su²jah³la² nũ³ka³txa² Je³ru³-sa³lẽ²thĩ³na² wa²li³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Fi²ko²ka³txa² i³yau¹ü³jau³su²

20Ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹ ã³nxai³ain¹ka³tũ³ yain³txa³ka³tai²na² sa²-kxai³lu² ã³wa²tot1sxĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ka³ta² i³ya³nat3sxã³ ya³lu²ju³tu¹tai²na² i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 21Nxe³hi¹na² Pe²jah³la² hi²-sen³kxai³lu² ain³kxi¹xi²nũ²la² Je³su²jah³la² wã³txa² a²sũ²ta³ti³kxai³ i³ye³jau³kxai³ ain³kxi¹xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Yain³txa³ka³tai²na² ko³nxe³te²lo³tin¹ka³tai²na² i³ya³na²kxi²sxã³ ya³lun²su²li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

22-23 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:
 —~Txa²wā¹sū³na² yxo²i²jah³lxi³hē¹li¹. A²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nū²a²
 a²ten³te²su² te²an²tu³ wā³la³ka³txai²na² i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³, “Wxa²-
 ha²txut¹Isai¹sxā³ i³ye³na² kāin²je³na² ā³na¹txa²hē³li¹.” Yah³lxin¹kxai²nān²tu³
 hau³hau³kon³sxā³ wxa²ē¹nāu³a¹ hai³txi³ i³wā³wā³ta³kxi²nyhah¹lxi²txa³hē¹li¹.
 Hāi¹nxe³sxā³ sa²wai³wait3sxā³ Txa²wā¹sū³na² yxo²i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²-
 yen³kxa² ten³yah³lxin¹kxa² yū³khaix¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

24 —~Jā¹nxa¹jau³su² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ i³wā³wā³-
 ta³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ i³wā³wā³ta³kxi²nyhah¹lxi²txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³:
 “A²yen³kxa² te³na¹kxe³su² te²a² yū³khaix¹Isa³tu¹wi¹.” Nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Kan²txi³
 yxo²i²sah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ yū³khaix¹yah³lxin¹tu¹wi¹. 25 Jā¹nxa¹-
 jau³su² e³a¹wi¹. Ī³sa²yxa³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³
 a²nū²a² i²li³te²hū³te²su² te²a² ko³nxe³ti³ kāi³ūh¹nx2ti³kxai²nān²tu³, nxe³ju³ta¹na²
 wi¹lhin¹sxā³ ne³wā²na³txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Wxa²wi³-
 na² oh³na² yxa³jah¹la² ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ne³wā²na³nx2ti³nūn³tu¹wi¹.
 26 Yxān¹ta¹ wxa²ē¹nān¹jau³su² nxe³ke³la³te²kxai³ te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² ko³nxe³-
 ti³ kāi³ū¹sain¹na²hē³na¹. Ne³wā²na³ū¹hain¹nxa³lho³na¹.” Yah³lxin¹ke³la³te²kxai³
 Wxa²wi³na² oh³na² yxa³jah¹la² ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ne³wā²na³ū¹-
 nx2ti³hī²nxa³wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²hxi²kan¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

27 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lē²thi³na² Je³su²jah³la² nū³ka³txa² ā³-
 wxa³lain¹ka³tu³ Txa²wā¹sū³na² sxi²nhāu³ā¹ ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Ā³nxai³ain¹ka³tu³, wā³nxin¹te² si³yxa³tū³ka³txa², ha³teh³nxā³nxa² a²-
 hoh³lxi³su² tū³ka³txa², a²nū²a²nāu³xa² a²hxi²kan¹te² nū³ka³txa² whāi²na¹
 ā³tī³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 28 Ā³tī³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Īh¹nxe² i³hxi²ka¹txa²hī³te²la¹xā³? Īh¹jah¹lo²ta³ i³sa²si¹-
 hā³nxain¹thai¹li¹? Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Wān³txa² yau³ka³na³ka³na³jau³xa² yau³ā³lxi³jau³xa²
 i³wā³txi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹jau³xai²na² i³wa²lū³xi²sah¹lxi³sā²nhē³li¹.
 Sah²lxin¹kxai²nān²tu³, i³hxi²kat¹Isa²jah¹la² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. Yxān¹-
 ta¹ sa²lxan³kxai²nān²tu³ nxe³nx2ti³nxa³lho³li¹. 30 Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā²
 sa²kxai³lu² a²nū²a² tē³sxā³ i³ye³na² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹kxe³su² Īh¹jah¹lo²ta³
 i³sa²si¹hā³ain¹thai¹li¹? Txa²wā¹sū³nu²khai³xai²la³ tā³nxa² a²nū²khai³xai²la³
 tā³nxa² Īh¹nxe³hī³te²la¹xā³? Nxe³na¹jau³xai²na² i³wa²lū³xi²sah¹lxi³sā²nhē³li¹.

31 Nxe³nxa²ha¹te¹, wā²nxūh¹ e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~“Txa²wā¹sū³na² i³sa²si¹hā³kxah³lai²la¹wi¹.” Nxe²e³kxi²ki³kxai²nān²tu³
 i³wa²lū³xi²ne³lai¹nhī²te³nah¹lxi¹: “Nxe³kxi³sa²ha²kxai³ Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³
 Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²yah²lxan³thai¹li¹?” Nxe³ne³lain¹tu¹wi¹l.

32 Yxān¹ta¹: “A²nū²khai³xa² i³sa²si¹hā³kxah³lai²la¹wi¹.” Nxe³ki³kxai²-
 nān²tu³ yuh³lxi³ne³na³li¹. A²nū²nāu³xai²na²: “Jo³āu² Ba³tis²jah³la² Sū³na²

wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²khai³su¹. Nxain¹jau³su² ha²kxai³ ya³lu²kxi²nē³-lain¹kxa²yan³txi³su² ki³nhai¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

³³Nxe³ha²kxai³ i³wa²lū³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Kō³nha²sīn¹nxa³nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²-jah³la² wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hā³xā¹. Kō³nyhah¹lxan³kxai²nān²tū³, i³sa²si¹hā³sa³jah¹la² i³yau¹ū³-nx2ti³nxa³lho³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Hai³sxa² kwa²hau³ko³tū³ka³txa² i³yau¹ū³jau³su²

12 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txa² yau³xā³xa² i³yau¹ū³ta¹-hxai²hē¹la². I³yau¹ū³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Hai³sxa² a²wa³kxēn³yah³lo²su² nū²nhai¹. A²hai³sxai²-na² u²va²nē³kxa² ū³whi¹nū²nhai¹. Ū³whi¹i² a²yxo²ka³teh³nāu³xa² txah³lxa³kxa²tē³sxā³ ū³h³yxo²wxaih²na³kxa²xai³sxā³ txon³nū²nhai¹. Sxi²ha² ki³khai¹nxe³thi³na² ū³txo²te²ka³kxa¹ a²nū²a² ā³xa² wi¹wa³kon³kxi²si¹hain¹jau³su² ū³hū¹ain¹nū²nhai¹. Hā²wxān³txa³ ha³lo²a² u²lxan¹ko³xa² ā³nxai³nū²nhai¹. ²Hā²wxān³txa³ ā³ki³ji²tāu³-a² sa²kxai³lu² yain³txa³kxa² wā²nhu¹nyhu¹si¹jau³su² a²sa³wi³sa² sa²si¹hā³nū²nhai¹. ³Yxān¹ta¹ hai³sxa² kwa²hau³ko³tū³ka³txa²kxai³lu² kāi³ye²ha²kxai³ wā²nhū¹-nyhai¹nxa³ke³tū³ hāi¹sxā³ su²la³kxa² sa²wa²ye²nyhain¹nū²nhai¹. ⁴Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³sa² ā³xa² yain³ta³ka² wā²nhu¹nyhu¹si¹jau³su² i³sa²si¹hā³nū²nū²nhai¹. Yxān¹ta¹ kwa²hau³ko³tū³ka³txa²kxai³lu² i³ne³ku³lai¹nha²kxai³ kō³nxe³ti³ āu²-li²ton³nha²kxai³ nxe³nyhain¹nū²nhai¹. ⁵Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³sa² ā³xa² ān³ta³lo³hē²ti²to³kxa² i³sa²si¹hā³kxah³la² kwa²hau³ko³tū³ka³txai²na² i³su²lhā³ain¹-nū²nhai¹. Jā¹nxe³sxā³ ye³ka³lxa³txi³ hai³sxa² wa³kxēn³yah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa²si¹hā³ain¹ta¹ kwa²hau³ko³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² ka³na³ku²te²a² i³wai¹txi², ka³na³ku²te²a² su²lhā³i² ain¹to³nhū²nhai¹. ⁶Nxe³ju³ta² sa²kxai³-lu², a²wa³kxēn³yah³la² a²ki³lha³lxa² hāi¹nxe² wē³nha³kxa² a³lxi²khai¹nxe³kxa² hāi¹nxe² on³kxi²nū²nhai¹. Nxe³te³na¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³-lu¹: “Txa²wē³sxai²na² i³sa²si¹hā³a¹tū¹xā¹. A²nxe³te²a² kwa²hau³ko³tū³ka³txai²na² sa²nēn¹kxain¹kxi³sā¹.” Nxe³jau³tū³ i³sa²si¹hā³nū²nhai¹. ⁷Yxān¹ta¹ a²ki³lha³-lxi²na² hai³sxa² yau³son³ye²h¹na¹ tū¹ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹ wxa²nxūh¹ i³ye³ain¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹wa³kxēn³yah³la² ki³lha³lxa² wxān³na²wi¹. I³su²lhā³-a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³ hai³sxa² so¹kxi²ki³tu¹wi¹.” Nxe³ain¹jau³su².

⁸I³sxā³ su²lhā³ i³ya²lu²tain¹ka³tū³ A²ki³lha³lxi²li² ū³ha³lo²sa²tā³nā¹ain¹nū²nhai¹.

⁹Nxe³jau³su² nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tū³ a²wa³kxēn³yah³lai²na² ih¹nxe³-ta³ kāi³te³ji¹wi¹? Nxe³ju³ju¹ta¹na² e³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² i³xi²ka³tū³ i³lxi³thi¹nxa³tū³ka³txai²na² sun²tā²hxa³tain¹tu¹wi¹. Nain¹ka³tū³ a²nū³ka³txi³ ā³xa² hai³sxai²na² sa²si¹wē³no³tū¹hain¹tu¹wi¹.

¹⁰Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹ta¹na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txah³lxa³kxa³txa², a²nū²a² sxi²ha² ton³te²nū³ka³txai²na² o³nxa³jau³su² i³ye³kxain¹sxā³ so¹sxā³ ā³sxā³ ā³na¹ain¹ka³txa², kwēn¹ta¹na² si³ka³-

lah³xan¹ka³khai³xa² hxi²kan¹khai¹nxe³ka³txi³la²na³li¹. ¹¹Nxe³ju³ta²na²
Txa²wā¹sū³na² kāi³ain¹na²hē³li¹. Nū³kxūn³khai¹nxe³ju³txai²la¹wi¹. Ū³wha²-
li¹txā³nxū¹ta²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³jau³xai²li² i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹.
Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

¹²Nxe³sxā³ wān³txa² hāi³jau³xai²na² Je³su²jah³la² hi²sen³su² i³ye³-
kxain¹sxā³ wā³nxin¹te² si³yxa³ka³nū³ka³txai²na² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta²
i³kwa¹ixkū¹nhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² tū¹ka³txai²na² sa²kxai³-
lu² wi¹ko³ni²ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² i³sxā³
ū³tī¹kxi²ti³ten³khai¹lain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ yuh³lxain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~A²nū²a² kāi²li³nū³ka³txai²na² i³xan³ta³kxi²nē³lain¹kxa²yan³ti³su²
ki³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³, wā³nxin¹te² nū³ka³txai²na² sa²-
kxai³lu² hāi¹nxe³sxā³ Je³su²jah³la² ā³ain¹sxā³ i³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ū³yo³ha³kxi²ki³ai²na² ū³hū¹ain¹ki³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su¹

¹³Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² kwa² ā³nhai¹tū³ka³txi³la³ha²kxai³ E³ro²jah³la²
a²sa³wi³ha³lxa² kwa² ā³nhai¹tū³ka³txi³la³ha²kxai³ ā³nū²kxain¹sxā³ Je³su²jah³-
la² ān³tū³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ān³tū³xain¹ka³tū³
ko³nxe³ti³ e³jau³su² ain³kxain¹te³lhxā³ Je³su²jah³la² wah³nxe² yxa²txai³ain¹-
ta¹hxai²hē¹la². ¹⁴Ai¹nha²kxai³ ā³tū³xain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹.

—~Ī³tih³nxe³nē³jah¹lāi³. Wān³txa² ya²la³lyau³xa² e³jah¹lo²sa² nhi¹lxi¹.
A²nū²a² i²li³te²a² ye³an³txa³nih¹kxan²ti³ hxi²kan¹khai¹lxan²ti³ wxāi²na²
yuh³lxi³jah¹lo²su² si¹nxa³lxi¹. Yxān¹ta¹, sa²wai³wait³sxā³ Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² wain³txi³ i³yau¹ū³ai¹nhxai²nī¹nhē³li¹. Nxī¹nha²kxai³ wān³txa²
wain³jau³xan²tū³ i³yau¹ū³sa²si¹nhē³li¹. Ro³ma²no² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹-
jah¹la² Se²sa³jah¹lo²su² a²nū²a² ū³yo³ha³kxi²ki³ai²na² ū³hū¹ain¹ki³ta³nxa²
hāi¹nxā¹ta³nxa² ih¹nxe² wain³txi³ kāi³sīn¹te³la¹ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

¹⁵Yxān¹ta¹ tū¹ka³txai²na² wi¹lhin¹ki³lxo³nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² wi¹ko³-
nha²ta¹hxai²hē¹la². Wi¹ko³nha²kxe³su² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wān³txa² ko³nxe³jau³xa² sa²yxo²sai¹sa²te³lhxā³
ten³nx2ti³ji¹wi¹? Ū³yo³ha³kxi²ki³ai²na² tē³sxā³ ū³hū¹sah¹lxi³hē¹li¹. Ī²ti³-
ten³sa³nhai¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

¹⁶Nxe³nxa²ha¹te¹ te³sxā³ ū³hū¹ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ta³ki¹ai²na² a²ta³lo³nāu³ai²na² wān³txa² jau¹xai²na² ū³wha²li¹lain¹-
jau³xa² ih¹te²a² a²i³lxi³su²ji¹wi¹? A²nū²a² ye³na² ū³wha²li¹lain¹kxe³su² te²a²
ih¹nxe³te²a² a²ye³nhū³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~A²i³lxai²na² Se²sa³jah¹la² a²i³lxi³su² ha²kxai³ a²ye³nai²na² Se²sa³-
jah¹la² a²ye³nhū³nha²kxai³ sīn¹te²jai¹ti²ti¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

¹⁷Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Se²sa³jah¹la² a²yen³kxi³khai³xa², ū³hū¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹-
sū³na² a²yen³kxi³khai³xa², ū³hū¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe²xai³jah³lxi³hē¹li¹.
Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² i³wā³wā³ta³kxi²nyhain¹-
sxā³ ā³kon³ton³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ya³lu²te²su² te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³su²

18Nxe³nxa²ha¹te¹, Sa³tu³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tū³te²nāu³xai²na² a²-wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³ain¹to³jau³xa²sa¹:

—~A²nū²a² ya³lu²kxai²nān²tū³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³a²yū²nxa³lho³li¹. Nain¹to³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na² kwa² ā³nhai¹-tū³ka³txa² wxā³sxā³ Je³su²jah³la² i³wā³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

19Ī³wā³txi³nyhain¹te³nah¹lxī¹:

—~Je³su²jah³la² i³tih³nxe³nē³jah¹lāi³. Ī³yau¹ū³sa²sī¹nhē³li¹.

Moi³se²ah³lu¹ta²na² wān³txa² e³jau³xau³hxai²tēx¹ta² Sū³na² wān³txa² i³-yau¹ū³nē³te³nah¹lxī¹: “In³txi³su² ya³lu²kxi²kxai²nūn³tū³ a²wē³ha³lxi³khai³xa²yū²nxa³kxe³su² ha²kxai³ a²lon³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²txu¹ha² so¹nyha¹ta¹-ka³lxai³tā² so¹nyha¹txai²li¹, a²lo³na² ya³lu²kxi²jah¹la² ta²ha² wet¹si¹jau³sa¹.” Moi³se²ah³lu¹ta²na² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 20Nxe³nxa²ha¹te¹ a²lon³ti³tāu³-xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ yxau³ain¹nū²nhai¹. A²hxi²kan¹te²a² txu¹ha² so¹ka³tū³ hā²wxān³txa³ ye³jen¹nāu³a² ya³lu²nū²nhai¹. Hai³txi³ wē³sa³la³ yū³ti³he¹nxa³nū²nhai¹. 21Nxe³ha²kxai³ wē³sa² yū²nxa³ha²kxai³ a²lon³yah³la² so¹nū²nhai¹. Nxe³nū²la² in³txa² ya³lu²nūn³nū²nhai¹. Hā²wxān³txa³ a²lo³na² ā³xah³la² so¹nyhu¹i² ya³lu² nxe³nū²nhai¹. Hai³txi³ wē³sa³la³ we¹ti³hex¹to³-hxa³nū²nhai¹. 22Nxe²xai³sxā³ a²lon³ti³tāu³xa² ya²lun¹txa²hxan³nū²nhai¹. Yxān¹ta¹ hxi²kan¹txi³ wē³sa² we¹txa³nū²nhai¹. Hā²wxān³txa³ txu¹hai²na² so¹sxā³ ā³ain¹ta¹ka³lxu³su² ha²kxai³lu¹ ya³lu²nūn³nū²nhai¹. 23Jā¹nxe³-ha²kxai³lu¹ yan¹nāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tāu³a¹ ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ĩ¹te²la²ta³ in³txa² wē³sāi³ah³lo²khai³su² hī³te³ji¹wi¹, a²yo²ha³-kxa¹ so¹nha²xai³ain¹na²ha²kxai³lu¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

24Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Kwa²yxah³lxi¹lxī¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³to³yah³lxa³nha²kxai³ Sū³na² wā³nxin¹ju³ta³la³ ā³ne³to³yah³lxa³nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxī¹. 25Yan¹-nāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tāu³a¹ txu¹ha² so¹ki³ju³ta³nu³a² yū²nxa³lho³li¹. Oh³xan¹ta² nū³ka³txa² yā¹nxa²ki³tu¹wi¹. 26Kxā³nxu¹ta²na² Moi³se²ah³lu¹ta²na² wān³txa² i³yau¹ū¹nhē³jau³xa² wi¹ko³nyhah¹lxin¹ta²lu¹wi¹. A²nū²a² ya³lu²-te²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹kxe³su² i³yau¹ū¹nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Wān³txu¹ta²na² hi³a² nxā³nxa² ka³ten³nxā³nxa² i³sa²tē³kxan²ti³ wā²nhxa³nxa³-kxe³su² nxe³jau³xu¹ta²nān¹jau³xa² nxe³te³nah¹lxī¹: “Txai²na² A³bra³āu²ah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ I³sa²kah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²-kxai³ Ja³ko²ah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ hī¹na¹ nxe³te²sa¹wi¹.” Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 27Nxe³ha²kxai³ ha¹li¹ ka³na³ki¹ jah¹-lo²nāu³xai²na² ka³ten³su² yxau³ain¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa²yo²ha³kxa¹ ka³ten³sa²na³li¹. Kxā³nāu³u¹ta²kxai³ ya³lu²ain¹kxa²ha³ta³nxān²tū³hī¹na² ka³ten³sain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ wxa²nū³ka³txai²na² Txa²wā¹sū³na² a²-ya³la³tū³jau³xa² ā³ne³wxe³yah²lxa³lxī¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹tai²na² wa³to²hi² wxi²kan¹jau³su²

28Nxe³nxa²ha¹te¹, ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su¹ tū³kq³txa² ka³na³ka³-
na³jah¹la² yau³son³ta¹hxai²hē¹la². Yau³son³nū²la² Je³su²jah³la² a²wān³txa²
sa³tu³se²a² nū³kq³txai²na² i³ye³kxi²yhain¹jau³xai²na² wain³txi³ i³wa²lū³.
xain¹jau³xai²na² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxain¹ka³tu³ ha³teh³nxā³nxa²
a²hoh³lxi³su² jah¹lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹tai²na² ih¹jau¹la³ta³ wa³to²hi² wxi²kan¹jau³-
la³ te²la¹xā³?

29Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:
—~Wa³to²hi² wxi²kan¹jau³xa²sa¹: “I³sa³e² nū³kq³txāi³. ĩ¹ne³ka²sah¹lxi³-
wxi¹. Sū³na² Si³yxau³tāu³ai²na² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³ai²na² hāi¹nxe²
ka³na³ka³na³jah¹lo²su² na³li¹. 30Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³kah³la² Txa²-
wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³kah³lai²na² a³lxi²txai¹nhē³li¹. Wxa²ē¹nāu³ai²na² whāi²na¹
a³lxi²txai¹nhē³li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²kwai³nha²kxai³ wi¹lain³kxi¹-
nha²kxai³ nū³kxūn³txi³ sa²yxo²we¹tha²kxai³ nxe³txai¹nhē³li¹.” 31Nxe³nxa²ha¹te¹
ā³ta³lo³hē¹jau³xa²sa¹: “Wxa²wā³kxa² yxau³nūh¹nxa²te²su² te²a² a³lxi²nha²kxo²
yā¹nxe² a³lxi²txai¹nhē³li¹.” Ha¹lin¹jau³xai²nān²tu³ wa³to²hi² wxi²kan¹khaix¹jau³-
xai²la¹wi¹. Hai³txi³ ā²la² wxi²kan¹jau³la³ yū²nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

32Nxe³nxa²ha¹te¹ ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:
—~ĩ¹tūh³nxe³sa²jah¹lāi³. Wxa²wān³txa² wain³khai¹nx2na³li¹. Txa²wā¹sū³na²
hāi¹nxe² ka³na³ka³na³tā³li¹. Hai³txi³ Sū³na² ā³la³ yū³ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Nxe³nīn¹-
jau³xai²na² a²ya³la³jau³khaix³ai²la¹wi¹. 33Txa²wā¹sū³na², txa²wā¹ē¹nāu³a¹ whāi²na¹
a³lxi²ki³sa²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹lain³kxi²nē³lha²kxai³ nū³kxūn³txi³
sa²yxo²we¹ki³sa²kxai³ txa²wā¹wā³kxa² yxau³nū¹nhē³te²su² te²a² a³lxi²nē³nha²kxa²
yā¹nxe² a³lxi²ki³sa²kxai³ nxe³ju³tai²na² whāi²na¹ wa³to²hi² wxi²kan¹ju³tai²la¹wi¹.
Hai³txi³ ka³yxuh³xa² su²lha³sxā³ ũ³hi³lhxā³ Txa²wā¹sū³na² ũ³hū¹ain¹ki³ke³la³te²-
kxai³, nxe³ju³ta² wa³to²hi² wxi²ka¹nhī³nx2nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

34Nxe³jau³xai²na² sa²nēn¹nha²jau³xai²na² i³wa²lū³xi²kxe³su² Je³su²jah³-
la² a²hi²sen³kxai³lu² ain³kxain¹ka³tu³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²wet¹sxā³ yxau²xai³ju³ta² jū¹nxa²
ā³ne³wxe³ton³ni¹lxi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hi¹nān¹te²tu³ a²nū²a² yxo²-
ha³kxa¹ yu³lhxai¹nha²kxai³, hai³txi³ Je³su²jah³la² i³wā³txi³sain³ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² i³yau¹ū³nē³jau³su²

35Nxe³nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² sxi²hē¹nāu³a¹ Je³su²jah³la² i³ye³ta¹-
hxai²hē¹la². Wān³txa² i³yau¹ū³te³lhxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³kq³txa² a²wān³txi³kxai³lu¹: “Sū³na²
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²su² jah¹la² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² a²ne³-
tah²nāu³ai²la¹wi¹.” Nxe³ain¹na³li¹. Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³khai³xa²
i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. 36Nxe³nx2ta¹te³nah¹lxi¹: Kxā³nhxi¹nu¹tai²na² Ta³vi²-

yah³lu¹ta²na² i³ye³ta¹hxai²hē¹li¹. Wān³txa² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² a²hi²sen³su² i³ye³sxā³ ũ³hū¹ain¹jau³su² i³ye³ta¹hxai²hē¹li¹. i³ye³te³nah¹lxī¹:

“Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² a²yo²wān³txi³kxai³lu² Txa²wā¹-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
‘Txa²wi¹nē³tāu³a¹ ā³wxe³txu¹li¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ wxa²ko¹ko¹xa²
a²yo²ha³kxa¹ wxa²yu³hē³nāu³a² wa³ka³ti³lot3sxā³ a³hi²si¹hai¹na¹-
tu¹wi¹.’ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ta¹hxai²hē¹li¹.”

Ta³vi²yah³lu¹ta²na² ta¹hxai²hē¹li¹.

37 Jā¹nxe³jau³su² Ta³vi²yah³lu¹ta²na² a²yo²wān³txa² a²hxi²kan¹-
jah¹lo²si¹ke³la³te²kxai³ i¹h¹nxe³sxā³ a²ta²lhot3hī³te²la¹xā³? Je³su²jah³la²
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² a²nū²a² kái²li³tū³kā³txa² ain³kxain¹ka³tū³
kāin² ka³li³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxī³su² tū³kā³txi³su² i³yau¹ū³jau³su²

38 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu¹ a²nū²a²nāu³xa²
i³yau¹ū³hain¹te³nah¹lxī¹:

—~Ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxī³su² tū³kā³txa² wi¹li²jah¹lxī³hē¹li¹. Nxe³-
tū³kā³txa² hi²sen³su² wā²la² a³lu²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha²nū²la² a²nū²a²
hxi²kan¹te²yā¹nha²kxe³su² yo²kwai³no³tai¹nhxai²na²hē³li¹. Tīh³na² sxi²je³na²
nxū²kwai³ye³lo³tīh³na² ā³nxai³tāu³a² wi¹le³kxi²nyhai¹ju³ta² yo²kwai³-
no³tain¹nū³nhxai²na²hē³li¹. 39 Ju³te²a² nū³kā³txa² ā³nū²kxi²thi³nai²na²
ā³wxe³ka³lo³a² sa²nēn³nha²khaix¹nxe³te²a² ā³wxe³ka³lo³a² yo²kwai³no³-
tai¹nha²kxai³ a²nū²a² ā³nū²kxi²sxā³ yain³kxi²nyhai¹nhxai²na²hē³ nxe³tāu³a²
te²yā¹nxe³sxā³ ā³wxe³ju³ta² sa²nēn¹kxi²khaix¹nxe³ta² ā³wxe³ka³lo³a² yo²-
kwai³no³tai¹nha²kxai³ nxe³nyhai¹nhxai²na²hē³li¹. 40 Nxe³kxa²yu³su² txu¹ha²
wha³te³son³ta¹ka³lxa² yen³kxa² kái³so¹kxi²te³lhxā³ nxe³ai¹nhxai²na²hē³li¹.
Nxe³ain¹tāu³a² Txa²wā¹sū³na² yau³ka³lxa¹txi³ wi¹le³kxi²ki³lxo³xai¹nhxai²na²-
hē³li¹. Ain¹ta¹ ain³kxi²nyhai¹nxa³lho³li¹. Kxān³nāu³a¹ kō³nxe³khai¹nxe³sxā³
i³yī¹li²nu¹hain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ nxe²kāi³ai¹nxa³tū³kā³txa² kō³nxe³ti³ i³yī¹li²nu¹-
hain¹ju³ta² kū³we²ki²la² kái²nxa³lho³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Txu¹ha² yen³kxi³txa²ta¹ka³lxa² i³yau¹ū³jau³su²

41 Nxe³nxa²ha¹te¹, kwa³ta³la² kāin²tē³na² Sū³na² sxi²nhāu³ā¹ sxa³tē³na²,
ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tē³na², a²nū²a² ka³lxa²te²nāu³xa² wxā³sxā³ a²yen³-
kxa² ũ³yho³ha³kxi²ki³a² ũ³whi¹sxā³ ũ³whā¹ain¹ta¹hxai²hē¹la², Txa²wā¹sū³na²
ũ³hū¹te³lha³ka². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ā³wxā³sxā³ kwa³ta¹lē³nai²na²
un²ta³kxi²nxa³je³na² ā³wxe³ain¹ka³tū³ a²nū²a² i²te³lhxā³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³tāu³a¹ a²nū²a² a²yen³kxi²khaix¹sa² te²a² ka³lxa¹tū³kā³txa² wxā³sxā³ a²-
yen³kxa² ũ³yho³ha³kxi²ki³a² sa²kxai³lu² ki³ka³lxa¹txi³ ũ³whā¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².
42 Nxe³ju³ta² txu¹ha² wha³te³son³ta¹ka³lxa² yen³kxi³txa²ta¹ka³lxa², ā³wxā³sxā³
ki³jū¹lxī³ki³a² ki³ha¹li¹ ũ³whā¹ye²ta¹hxai²hē¹la². 43 Ain³te³na¹, Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxī³nāu³xa² i³kaix¹so¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~A²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Wha³te³son³ta¹ka³lxai²na² yen³ki³txa²ta¹ka³lxai²na², a²yen³kxa² ũ³wha¹ki³a² kã²nxa³kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²yo³ha² kãin²ye²na³li¹. Yxã¹ta¹ a²nũ²a² a²wã³kon³tũ³ka³txa² yxo²-ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²yo³ha² kãin²ye²ai¹nxa³wi¹. 44Nxe³ju³ta² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a²yen³kxi³ki³ki³a² a²wã³kon³kxain¹kxa² so¹lxi³ ũ³hũ¹ain¹-te¹ni²ti¹. Yxã¹ta¹ ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lo³ yen³kxi³txa²kxa²ha³ta³nxã²ti³nũ¹ a²yen³kxa² yũ³kxe³su² yxo²ha³kxa¹ ũ³hũ²hxa³te¹ni²ti¹. A²yain³txi³khai³xa² ũ³yho³ha³kxi²ki³a² yxo²ha³kxa¹ ũ³hũ¹te¹ni²ti¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² sxi²ha² wxa²nai¹ain¹ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

13 1Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha², Je³su²jah³la² a³li³ta¹hxai²hẽ¹la². A³-li³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa² ka³na³ka³na³te² hi²sen³su² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~ĩ³tih³nxe³sa²jah¹lã³i. ĩ²txa²hẽ³li¹. Thi¹nai²na² yxo²ha³kxa¹ kãin²-khai¹ni² wi¹khai¹ni² nx2na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

2Nxe³yã¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu²: —~Sxi²hai²na² txah³lxa³kxa² wi¹txo³nain¹ju³ta² ĩ²in¹ji¹wi¹? Nxe³to³ta¹kxã³nãu³a² txah³lxa³kxa² a²yo²ha³kxa¹ wxa²nai¹ain¹tu¹wi¹. Ya²la³tu³hai³txi³ ka³tha¹li¹ ã³ne³hẽ²si²ka³txa² yũ²nx3tho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Ha³lo²a² kq³ton³ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³nẽ³jau³su²

3Nxe³nxa²ha¹te¹ wã³la³ka³txa² O³li³ve²ra³ka³txa² Txa²wã¹sũ³na² sxih²yo²a² ten³na¹ain¹je³na²na² Je³su²jah³la² a²nũ³ka³txa² ã³wxe³ain¹-ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wxe³ain¹te³na¹, Pe²jah³la², Ti³a²kah³la², Jo³ãu²ah³la² ã³ntre²ah³la² whã²na¹, wxa²nxũh¹ i³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

4ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sã²si¹lxi¹. Ĩh¹nxe³hĩ¹na² wxa²nai¹ain¹sĩ¹te³ji¹wi¹? Ĩh¹nxe³-ti³wã³kxa² yau³son³sxã³ txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki³son³ju³ta²nũ³a² ĩ²sxã³wi¹ko³nha²hĩ³ki³te³ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

5Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹li²nha²khai¹nxe³jah¹lxi³hẽ¹li¹. ĩ³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³ta¹. 6A²nũ²-a² ka³lxa¹te²a² wxã³yah³lxi³ha³ta¹. Txa²yã¹nxe³ki³lxon³tu¹wi¹. Nxe³sxã³wxã³sxã³ ki³han³jau³su² e³yah³lxi³te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹. Wxa²kan³sxã³ wã³li²na¹hẽ³li¹.” Nxe³jau³su² e³yah³lxi³to³ha³ta¹. Nxe³yah³lxi³to³ha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² ka³lxa¹ ã³nhai¹tũ¹-sxã³ ĩ³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³ta¹. 7Jã¹nxa¹jau³su², ti¹na² yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai²na² kãin² ã³nhe¹kxi²nyhu¹sxã³ su²lhã³nyhain¹kxai²nãn²tũ³ nũ¹ka³na¹ u²tãu³ai³tã² yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai²tã² kãin² ã³nhe¹kxi²nyhu¹sxã³ su²lhã³nyhain¹kxai²nãn²-tũ³ nxe³jau³xai²nãn²tũ³ ain³kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ i³yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ya²la³lyau³su² kxan²ti³ hai³txi³ hĩ¹nãn²tũ³ ha³lo²ai²nãn²tũ³ ne³ki³so³nx3tho³li¹. 8A²nũ²a² nũ³ka³txa² a²nũ²a² nũ³ka³txi³ ã³xa² a²lhun³tu², ã³nhe¹kxi²nyhai¹nha²-kxai³ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³a¹ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³ ã³xa² a²lhun³tu², ã³nhe¹kxi²nyhu¹ha²kxai³ ha³lo²a² ka³lxa¹ko³xa² kxih³nxa² sa²wi¹wi¹nha²kxai³

a²nū²a² yain³txi³ txa²khai¹nxe³ha²kxai³ he³ja²lun¹ti³ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹.
Nain¹kxai²nān²tu³ txu¹ha² wēh³ni³khaix1ta¹ka³lxa² ih³ju³ta² wxā³kxai²nān²tu³
wē³sa² a³li³lah¹kxi²ju³ta² hāi¹nxe³sxā³ ā³si³we³te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ ju¹-
tai²na² wxā³nū¹nx2ti³kxai²nān²tu³ khāuh³yxah³lxin¹ju³ta² ā³si³wxe³tu¹wi¹.

9Nxe³yān¹ta¹ ha³lo²ai²na² sa²wai³wait3sxā³ nū¹hi²jah¹lxi³hē¹li¹. Ju³-
te²a² nū³ka³txa² hxi²kan¹ta³ nū³ka³txa² ā³yā³nū²kxai¹nha²kxai³ nxe³sxā³
i³nx2ti³sxā³ ān³yū³nx2tai¹nha²kxai³, Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³nāu³a²
i³ta³lo³su²nx2ti³ha²kxai³, nxe³nx2ti³ha²tai¹. Txa²wān³txa² yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹-
te²kxa³yā³lhu² wxa²ha³lo²a² wa³kxē³nxa² si³yxau³ka³txa² ko³vei³na³to²yah³lo²su²
ha²kxai³ ā³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ wxa²nū³ka³txa² wa³kxē³na² si³yxau³kxa³-
ta² Pre³si³tēn²jah³lo²su² ha²kxai³ ā³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³nx2tai¹nha²tai¹.
Nxe³nx2tain¹kxai²nān²tu³ yxo²i²sah³lxin¹ju³ta² i³wā³txi¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³-
nx2tain¹kxai²nān²tu³ txū¹ka³txai²na² whāi²na¹ Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa²
i³hen³txain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. 10Yah³lxin¹nha²kxai³ ha³lo²a² hāi¹nxe³ti³xa² a²nū²a²
yxo²ha³kxa¹ wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³ain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. A²nū²a² i³li³te²na²
ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³kxai²nān²tu³ yxo²i²sain¹kxai²nān²tu³
nxe³te²su² te²na² a²ē¹na² sa²hau³ko³tai¹na¹ju³ta² yū³jau³nū³su² i³yau¹ū³ain¹yah³-
lxin¹tu¹wi¹. I³yau¹ū³ta³lu²nain¹yah³lxan³tāu³a² ha³lo²ai²na² ne³ki³so³nxa³lho³li¹.
11Nxe³nx2tain¹kxai²nān²tu³ i³nx2tain¹sxā³ a²nū²a² ān³yān³nū²kxi²ju³ta² ā³.
yū³nx2tain¹kxai²nān²tu³ hxi²waun³ta³kxi²nhyah¹lxix³ta³hē¹li¹. “Ih¹nxet3sxā³
i³ye³kxai¹na¹lhon³ku².” Nxe³yah¹lxix³ta³hē¹li¹. Nxe³nx2tain¹kxai²nān²tu³ wān³-
txa² wi¹jau³xa² Txa²wā¹sū³na² a²hi²sen³su² ū³hū¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na²
so¹lxix³ i³ye³kxi²txain¹yah³lxix³hē¹li¹. Wxāi²na² i³ye³kxain¹yah³lxin¹jau³xa² hai³txix³
wxa²wān³txix³khai³sxa³lho³li¹. Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² Wi¹lhin¹-
jah¹la², nxū²kwai³yxau³nx2ti³jah¹la² i³ye³kxi²nx2ti³si¹tu¹wi¹. 12-13Nxe³hi¹na¹
yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² a²nū²a² a²yxo²ha³kxa¹ i³ān³ta³kxi¹nx2tain¹-
tu¹wi¹. A²nū²a² yxo²i²xa³te²na² sa²kxai³lu² a²lon³khai³xa² i³ya²lut1si¹jau³su²
ā³yū³so¹nha¹tu¹wi¹. A²wi³na² sa²kxai³lu² a²wē³sa² khai³xa² ā³yū³so¹ha²kxai³ a²-
wē³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wi³na² a²hā³ka³na² nxe³sxā³ ā³yū³so¹nyhai¹nha²kxai³
nxe³nyhai¹nha³tai¹. Te²yā¹nxe³jut3su² nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³ sa²yxo²ā³syah¹-
lxix³ta³hē¹li¹. Sa²yxo²ā³syah¹lxan³kxai²nān²tu³ kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³a² yxau³xai³yah³lxin¹tu¹wi¹.

Khāuh³lxa³thin¹khai¹nxe³ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³nē³jau³su²

14Nxe³yān¹ta¹, i³lxix³thin¹ti³he¹nxa³jah¹la² a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ wxa²-
khot3thun¹jah¹la², wxā³sxā³, Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹sxā³ sa²nxū³sxā³
yxau³ain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² wain³ti³hex1te²sxa³yu²hē³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² wxā³-
sxā³ yxau³ain¹na³na¹ nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ā³naun³ti² ā³nih³jah¹lxix³hē¹li¹.
Ju³te²a²ko³xa² yxau³te²su² te² i³nxa² wā³la² ki³ka³txa² ā³nih³jah¹lxix³hē¹li¹. Ū³wha²-
li¹txā³nxi¹txai²na² i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ā³ye³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. 15Nxe³ju³ta²
a²nū²a² sxi²ha² ne³ka³nah²nāu³ā¹ he¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²yen³kxa² sxi²hē¹-
nāu³ai²na² wi²sxa³kxai²nān²tu³ ā³wi²hxi²sxā³ so¹yah³lxix³ta³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³

u²lā³ni¹jah³lxi³hē¹li¹. 16 Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² hai³sxa³nāu³a¹ he¹yah³lxin¹kxai²-nān²tū³ ā³wa²li²sxā³ wā²la² ha³la³sa³nān¹ka³lo³a² wxa²so¹xi²te³lhxā³ sxi²ha² ā³wi²hxi²sxā³ wxa²so¹xah¹lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³ u²lā³ni¹jah³lxi³sā²nhē³li¹. 17 Kō³nxe³jah¹lai²na² wxā³ju³tai²nān²tū³ txu¹ha² wē³nhain¹te²su² te²na² kāin² khāuh³nxain¹-nūn³tu¹wi¹, hxi²kan¹txi³ ā³ni³hai¹nxa³ha²kxai³lu¹. 18 Nxe³yān¹ta¹ wā³txi²tāu³a¹ ā³nih³yah³lxin¹ke³la³te²kxai³ kāin² khāuh³yxah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. Nxe³yah³lxin¹-kxa²yan³ti³su² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. 19 Nxe³hī¹nāu³ān²tū³ ha³lo²a² kō³nxe³khai¹nxe³ju³ta² i³lxi³thin¹ti³he¹nxa³ju³ta² yū³tu¹wi¹. Txa²wā¹si³kxā³nāu³-hī¹nū¹tai²nān¹te²tū³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²ai²na² we¹thi¹nān¹te²tū³ a²kō³nxe³ju³ta² yū³ju³ta² kū³we²ki²la² kō³nxe³thi¹nxa³ha²kxai³ yxan¹nāu³a¹ ha³lo²a² nxe²xai³tāu³a¹ kō³nxe³ju³ta² yū³ju³ta²nū³a² kū³we²ki²la² kō³nxe³thi¹nxa³ha²kxai³ nxe³te²sxa³-yu²hē³li¹. Nxe³yān¹ta¹ a²kō³nxe³ju³tai²nān²tū³ i³ye³kxi¹nx2ta¹ju³tai²nān²ta² so¹lxi³ ā²la² kō³nxe³thin¹khai¹nxe³ju³ta² yū³hī³nx2na³li¹. Nxe³ju³ta² a²nū²a² ā²la² kxa²kāin² khāuh³lxa³ti³hī³nx2na³li¹. 20 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² si³yxau³-tāu³a¹ ha³lo²ai²nān²tū³ kō³nxe³khai¹nxe³ju³tai²nān²tū³ ā³yā³ni²lā³ain¹sān²tu¹wi¹, a²nū²a² Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² ā³yū³so¹xi²kxe³su² te²a² a³lxi²khai¹lai¹nha²kxai³lu¹. Ā³yā³ni²lā³ai¹nxa³ke³la³te²kxai³ hai³txi³ a²nū²a² ka³na³ka³na³ta² he³la³ku³ yxau²-xai³lhī³nx2nxa³wi¹. A²yo²ha³kxa¹ hxa³khai¹lhī³nx2na³li¹.

21 Nxe³nxa²ha²te¹ a²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tū³ i³ki³han³jau³su² i³ye³kxi¹-nx2ti³kxai²nān²tū³: “Ti¹na² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² he¹na³li¹. Ī³jah¹lxi³hē¹li¹.” Tā³nxa², “Nū¹ka³na¹, Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tāu³lo³jah¹la² he¹na³li¹.” Tā³nxa² nxe³nx2tain¹kxai²nān²tū³ yxo²ain¹sxā³ yxau²xai³lyah³lxi³txa³hē¹li¹. 22 A²nū²a² ā³wxā³ain¹sxā³ i³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² ka³na³ku² te²a²: “Txi²li² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³-lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹.” Ka³na³ku² nūn³te²a²: “Txi²li² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxe³nx2tain¹tu¹wi¹. Nain¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² a²nū³kxūn³ju³ta² ki³lxot3sxā³ kái³ain¹tu¹wi¹. Ain¹sxā³ a²nū²a² Sū³na² ā³yū³so¹te² i³nxai²na² i³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. On²sxā³ yxo²ain¹yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² ye¹nx2ta¹wi¹. 23 Yxa¹nā¹nhī¹na² ha³lo²ai²nān²tū³ nxe²xai³tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹ Txi²li² kwēn¹tai²na² i³hen³txi³nx2ta¹wi¹. Jā¹nxe³nx2tain¹kxa²yan³ti³su² nū¹hi²jah¹lxi³hē¹li¹.

Je³su²jah³la² wxā³ju³ta²nū³a² i³yau¹ū³nē³jau³su²

24 Yxan¹nāu³a¹ a²kō³nxe³ju³tai²nān²tū³ ne³ki³son³kxai²nān²tū³ a³lan²tan¹ki³ain²-ti³ i³ka³nxa³hi²ha²kxai³, ka³nxah³tan¹ki³ain²ti³ i³ka³nxa³hi²ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. 25 Jā¹nxe³sxā³ i³la³kxa² wē³ha³lxa² whāi²na¹ oh³sīn³nāu³a¹ a³hai¹nha²kxai³ oh³-nāu³a¹ yxau²te²su² te²a² hxi²kāu³kāun³ti³ ā³nxai³lai¹nha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ o³sī³na² whāi²na¹ i³ā³lxi³ti³si¹tu¹wi¹. 26 Nxe³tāu³a¹ Txi²li²na² oh³sīn³nān¹-ka³lo³a² hān³ta³ka³lo³a² whāi²na¹ a³ka³nxī²na¹ka³tū³ wxā³na¹tu¹wi¹. Nū³kxūn³txi³ i³kīx3khai¹nxe³ha²kxai³ wxā³na¹tu¹wi¹. Wxā³na¹ju³tai²nān²tū³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i²sain¹tu¹wi¹. 27 Nxe³na¹kxai²nān²tū³ oh³xan¹ta² nū³ka³txa² ka³lxa¹te² nū³ka³txa² i³sa²si¹hā³ai¹na¹tu¹wi¹. I³sa²si¹hā³ai¹na¹kxai²nān²tū³ a²nū²a² Txa²wā¹sū³na² ā³-

yũ³so¹kxe³so¹lxin³te²kxai³ so¹sxã³ wxa²sa²nũ²ti²ai¹na¹tu¹wi¹. Nũ¹ã¹ u³je³na³kxa² a³li³xi²tãu³a² sxa³ain¹te²ain²ti³ãn³sa²so¹xi²nũ¹ã¹ u³je³na³kxa² kan³tãu³a¹sxa³-ain¹te²ain²ti³ã³sa²so¹xi²nũ¹ã¹ u³je³na³kxa² a²ta³nã³nẽ³nãu³a¹sxa³ain¹te²ain²ti³ã³sa²so¹xi²nxe²wxa²sa²nũ²ti²ai¹na¹tu¹wi¹. Ha³lo²a²yo²ha³kxa¹sxa³ain¹te²su²te²a²Sũ³na²ã³yũ³so¹kxe³so¹lxin³kxe³su²te²a²ãn³sa²so¹sxã³ã³sa²ki³nũ²kxai¹na¹tu¹wi¹.

Hi³yãu³sa³kxa² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

²⁸Jã¹nxa¹jau³su², i³yau¹ũ³jau³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “Ta³-kon³ta³ki³yãu³su² hau³ta³lun²sxã³ãn³ki³i²nha³na¹ nxe³kxai²nãn²tu³kwẽ³kon³ju³ta²yau³son³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³ta²kwẽ³kon³ju³ta² hau³kon³na³na¹ nxe³je³na³kxa²ta³kon³ta³ka³ta² i³yau¹ũ³nẽ³lain¹te²jai¹ti²tu³wi¹.” ²⁹Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe²ha³lo²ai²-na²ã³wxã³na¹je³na³kxa² nxe²kxa²yã¹nxe²yũ³nũ³na³li¹. Ya²la³tu³e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹ta²na¹e³kxi¹nx2ta¹ju³tin³ti²ko³nxe³khai¹nxe³ju³tin³ti²i²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ã³wxã³na¹ju³ta³nũ³a²a²kwẽ³n¹ta²na¹yũ³tu¹wi¹. Wxa²sxi²yo²a²ã³yau³son³kxi²-nx2ta¹kxa²yã¹nxe³hũ³nx2na³li¹. Na¹jau³su²wã²nxũ¹wi¹ko³nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. ³⁰A²ya³la³tu³i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹ta²na²i²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³hi¹na²ka³-tẽ³su²yxau²xai³tũ³ka³txa²ya³lu²ai¹nxa³ta³lxa¹jau¹xai²na²a²yo²ha³kxa¹kã³ta³lun²tu¹wi¹. ³¹Oh³nãu³nũ¹ai²na²hxa³ni²ha³lo²a²yuh³xai²na²hxa³ni²nxe³-ain¹tu¹wi¹. Nxe³yãn¹ta¹Txa²wãn³txa²so¹lxi³ya²la³ti³yxau¹sa²tẽ³tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² wã³li²je³nãu³wa³kxa² ko³nha²ki³sxa³jau³su²

³²Nxe³yãn¹ta¹, nxe³ju³ta²nũ³ai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹ju³ta²nũ³a²ũ³-hũ¹nẽ³lain¹je³nãu³wa³kxa², a²nũ²a²yo²ha³kxa¹ko³nha¹nxa³ha²kxai³oh³xan¹ta²nũ³ka³txa²ko³nhain¹nũ³nxa³ha²kxai³, Txa²na¹xai²na²ko³nha²-nũ³nxa³ha²kxai³, ya³sai¹nx3tho³li¹. Nxe³je³nãu³wa³kxa²Txa²wĩ³na²so¹lxi³wi¹ko³nha²te²la¹wi¹. ³³Nxe³ha²kxai³, ha³lo²a²nũ¹hi²jah³lxi³hẽ¹la², wã³li²na¹-je³nãu³wa³kxa²ko³yah³lxa³nha²kxai³lu¹. ³⁴Ha³lo²ai²na²nxe³te²nũ³nhũ³na³li¹. In³txa²sxi²ha²a³li³sxã³i³ain¹nũ²nhai¹. I³ai¹nxa³hi¹na¹, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²yo²ha³kxa¹ka³na³ka³nat3sxã³ha³na³ka³lxi³kaix¹so¹sxã³a²wa³ka³li³yũ³-khai³xa²wxa²nũt3sxã³i³yau¹ũ³ai¹nha²kxai³a²nũ²a²sxi²yo²a²yo²we¹jah¹la²wi¹li²te²lhxã³i³ye³kxai¹nha²kxai³nxe³sxã³i³ain¹nũ²nhai¹. Ha³lo²ai²na²nxe³te²hũ³na³li¹. ³⁵Jã¹nxe³te²nũ³nhũ³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³wi¹li²jah¹lxi³-hẽ¹li¹. Sxi²hai²na²a²wa³kxẽ³yah³lai¹ta³lxi²: “Ih¹nxe³hi¹na¹ i³xain¹te²ji¹ku¹. Ko³nhain¹ki³sxa³nhai¹.” Nxe³te²nũ³nhũ³yah³lxi¹lxi¹. “Sũ²ni²khaix¹tãu³a¹tã³nxa², ka³nxa³ti²wi³te²lon³ta³nxa², ka³la³ka³la²a²i³yai²lxi²tãu³a¹tã³nxa², a³lan²tin³ti²ten³sa²tã³xi²tãu³a¹tã³nxa² i³xain¹te²ji¹ku¹. Ain¹ki³nhai¹.” Nxe³te²-nũ³nhũ³yah³lxin¹nha²wi¹. ³⁶Wxã³na¹je³nãu³wa³kxa²ko³nhyah³lxan³nha²wi¹. Nxe³ha²kxai³wi¹li²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Kan²txi³ãu³xi²yah³lxin¹kxa²yũ³hxa², sxi²ha²wa³kxẽ³yah³lai¹ta²yãn¹ti³i³xi²ye²nx2tain¹kxa²yãn³ti³su², nxe³ye¹nxa²lxa¹wi¹. ³⁷Nxe³jau³xai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a²nũ²a²yo²ha³kxa¹i³ye³kxai¹-na¹wi¹. “Wi¹li²jah¹lxi³hẽ¹li¹.” Nxe³ai¹na¹wi¹. Je³su²jah³la²nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hã³a² wxa²i³so¹si¹hain¹jau³su²

14 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ kxã³nhx¹nai³kxai³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² khãuh³lxa³-ti³hin¹sxã³ yxau²xai³lai¹nh¹nu¹tai²na² Txa²wã³sũ³na² nũ³kxũn³txi³ ã³wa²su¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³h¹nãn¹te²tu³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² ha³lo²ai²na² ain³kxi²xi¹nha³si¹hain¹jau³su² ãn³yã³nũ²kxain¹sxã³ yain³txi³nũ³xa² wa²lo¹lo¹-nxa³tũ³xa² i³wa¹kxi³la³ sa³wi¹hxa³tũ³xai²na² so¹lx¹ i³yai³nain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Yãn³tai²na² ã³yã³nũ²kxain¹je³nãu³wa³kxa² ya³son³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ye³ha¹li¹ a³la²ni¹xi²sxã³ ha³lo²a² hau³ko³nxa³tũ³xa³lxa¹ sa²kxai³lu², wã³nxĩn¹te² si³yxau³ka³-txa² nũ³ka³txa² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lx¹su² tũ³ka³txa² whã³na¹ a²hi²sen³su², i³ne³wa³kon³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la² hã³i³sxã³ ã³tũ³kxi²sxã³ su²lhã³te³-lhxã³ i³ne³wa³kon³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Nxe³ju³ta² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lx¹: —~Wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xa² i³yain³ki³si¹na¹ hau³hau³kot³sxã³ Je³su²jah³la² i³ya³sah¹lx¹txa³hẽ¹li¹. A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³nhe¹kxi²nẽ³lain¹kxa²yan³ti³-su² ki³nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ã³nhe³kẽn¹kxi²jau³su²

³Nxe³nxa²ha¹te¹, in³txa² Si³mãu²ah³la² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²jah¹la² sxi²yhe³na² Be³tãn²ya³thi³na² yxau³ain¹to³jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³-jah¹lai²na² a²sxi²nhãu³ã¹ Je³su²jah³la² ã³wxe³sxã³ i³yain³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tãu³a² ã³wxe³sxã³ i³yai³nain¹tãu³a² txu¹ha³ka³lxa² ã³wxã³sxã³ tah³lxẽ¹na² wẽ³sa² a²i³lxa² A³la³bas²tro³ẽ¹na², tẽ³sxã³ ã³wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tẽ³nai²na² hi³ne³kxa² ha³nẽ³jau³xa² wi¹lũ³khai¹nxe³jau³xa² a³lx¹khai¹nxe³jau³xa² a²i³lxa² Nar²tu³yau³xa² wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lx¹, txu¹ha³ka³lxai²na² sa²kxai³-lu² tah³lxẽ¹nai²na² wxa²nãu²lx¹sxã³, wi¹lũ³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ã³nhe³kẽn¹kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴Nxe³ain¹ka³tu³ a²nũ²a² kwa² i³yain³yain¹nũn³te²-su² te²a² i³xãn³ta³kxi²sxã³ a²ẽ¹nãu³a¹ i³ye³kxi²nha²te³nah¹lx¹:

—~A²nxe³jau³xai²na² a³lx¹khai¹jau³xai²la¹wi¹. Txu¹ha³ka³lxai²na² ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ kwa² hxa³kxi²nha²tã²nxãn³khi³. Nha¹nhai¹. ⁵Nxe³-jau³xai²na² ã³yho³hi²ki³ke³la³te²kxai³ ã³yho³hi²ki³txã³nxa² sa²kxai³lu², a²nũ²a² yen³kxi³txa²te²su² te²a² ã³hũ¹ai¹nh¹kĩ³ta³na¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³ i³kwai²ta³lx¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁶Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wãn³-txi³kxai³lu¹ a²nũ²a²nãu³xai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Ta¹ka³lxai²na² hãix¹nã¹jah³lx¹hẽ¹li¹. I³kwai²kxah¹lx¹txa³hẽ¹li¹. Kã³-ũ¹sain¹ju³tai²na² wi¹khai¹na³li¹. ⁷A²nũ²a² a²yen³kxi³txa²te²su² te²a² yxau²sa²tẽ³kxi²nyhah¹lxain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ i²li³tãu³a² wi¹kã³ũ¹hain¹yah³-lxin¹ju³ta³nũ³a² yũ²na³li¹. Yxãn¹ta¹ Txai²na² yxau²sa²tẽ³nũ¹nx²ti³nxa³lho³li¹. ⁸Ta¹ka³lxai²na² a²yen³kxa² yũ³ain¹kxa² yxo²ha³kxa¹ wxa²hau³kot³sain¹-ten¹tu³wi¹. Nxe³ju³ta² txa²nũ²ai²na² ka³ten³sa²na¹kxa² ha³tã³nxãn³txi³ hi³ne³ki³yau³xai²na² wi¹lũ³te²yau³xa² tẽ³sxã³ txa²nũ²ãin²txi³ ã³nhe³kẽn¹ya³sai¹-nhi¹na¹ ya³lu²na¹ju³ta³nũ³su² ãu¹la³kxi²sain¹na²li¹.

9A²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² u²lxi³ ha³ta³nxe³tu¹wi¹. Yuh³xan¹ko³nāu³a² a²yo²ha³kxa¹ ha³ta³nxe³tu¹wi¹. Nxe³tāu³a² txu¹hai²li² wi¹kāi³ūh¹sain¹ju³ta² te²yā¹nxe² u²lxi³ ha³ta³nxe³-nun³tu¹wi¹, sa²nēn¹kxi²si¹jau³su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ā³yū¹ain¹si¹jau³nū³su² i³yau¹ū³jau³su²

10Nxe³nxa²ha¹te¹, yān³ta²na² a²sa³wi³ha³lxa² ā³nhai¹tā³nū³te²na² Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wā³nxīn¹te² si³yxau³kxa³te²nāu³xa² ā³nxai³ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³te²na² hxi²ka² ā³yā³yū¹ain¹si¹hain¹jau³su² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

11Nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹ka³tu³ wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³txa² nū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² i³ka³li³kxi²khaix¹nyhai¹nha²kxai³ ū³yho³hi²txā³nxā² ū³hū¹kxi³nū³su² e³hau³ko³nye²nyhai¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hi¹nān¹te²tu³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lai²-na² hi²sen¹kxai³lu² Je³su²jah³la² ā³yū¹ain¹si¹jau³nū³su² o²la³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

Yain³txa² wa²lo¹lo¹nxa³tū³xa² yain³kxi²nyhain¹jau³su²

12Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³kā³txai²na² ā³yā³nū²kxain¹sxā³ yain³-txa² wa²lo¹lo¹nxa³tū³xai²na² i³yai³nain¹nxa³je³na³ka² ye²ain¹ti³xa² o³ve²a² wē³sa² su²lain¹ti³wa³kwe³nxa² ā³nsi³wxe³tāu³a¹ hau³ko³ni² Txa²wā¹sū³na², kxā³nxi¹nu¹ta²na² ā³wa²su¹tain¹ju³tu¹ta²na² ain³kxi²xain¹si¹hain¹jau³su² o³ve²a² wē³sa² i³su¹lhā³to³tāu³a¹ hau³kon³nū³ni² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yain³txa² wa²lo¹lo¹nxa³tū³xa² i³wa¹ki³la³ sa²wi¹hxa³tū³xai²na² yain³ni² o³ve²a² wē³sa² i³so¹jī² nxe³kī³kxi³ju³ta² i¹nhū¹ān¹thīn³ta³ yain³-kxi²thī³nū³a² sa²hau³kot3sīn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

13Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxa² a²ha¹-lin¹ya³ti³xa² i³sa²si¹hā³ain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Sxi²je³na² ā³nxai³ja¹hē¹li¹. Ā³nxai³ya³hin¹kxai²nān²tu³ in³txa² i³ha¹txi¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³jah¹la² i³yau³xē¹na² ū³whi¹so¹tē³na² sa²ka³la³ki²wxe³-kxi²so¹nyhe¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³jah¹la² i³hi²txi¹jxa³hē¹li¹. 14Ya³hin¹kxai²nān²tu³ sxi²ha² a²wa³kxēn³yah³la² i³ye³kxi²txain¹ya³hē¹li¹: “Txa²wā¹yah³la² i³ye³-kxi¹nxa²si¹sa²sīn¹jau³su² sa²si¹hā³sa²sīn¹na²li¹. Īh¹thīn¹ta³ Txai²nāu¹xai²na² yain³txa² wa²lo¹lo¹nxa³tū³xa² yai³na¹thi³nu³la³ sīn¹te²la¹xā³? Nxe³sa²sīn¹hē²li¹.” Nxe³ja³hē¹li¹. 15Ya³hin¹kxai²nān²tu³ oh³xan¹thi³na², kāin²thi³na² wi¹thi³na² wā²na³ūh¹nx2ti³tu¹wi¹. A²nxe³thi³nāu³ai²na² a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ wi¹lhau³-kot3sxā³ sxa³tu¹wi¹. A²nxe³thi³nai²na² yain³txa² we¹ja¹hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16Nxe³ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxa² a²ha¹lin¹ya³ti³xa² sxi²je³na² ā³wi¹hain¹ka³-tū³, ha³lo²a² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹kxu¹jā¹nxe³ju³ta² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ju³ta² thī¹nai²na² yain³txa² wet¹lja³ta¹hxai²hē¹la².

17Nxe³nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hi²tāu³a¹, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³-ha³lxi³nāu³xa² hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³ka³txa² whāi²na¹, ā³sa²so¹nū²la² thī¹nai²na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 18Nxe³ain¹ka³tū³ ā³wxe³-sxā³ i³yai³nain¹ka³tū³ Je³su²jah³lo²su² te²kxi³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. I³yain³kxi²sah¹lxin¹tū³ka³txi³ i³nxai²-na² ka³na³ka³na³te²su² te² i³nxā² ko¹ko¹xa² hxi²ka² ā³yū³sa²yai¹nīn¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

19Nxe³ju³ta² a²sa³wi³ha³lxī³nāu³xai²na² kāin² i³āin²txi³khaix¹lain¹ka³tu³ ā³si³wi¹wi¹sxā³ Je³su²jah³la² i³wā³tain¹te³nah¹lxī¹:

—~Txai²la³ te³la¹ji¹? Txai²li² nxe²nx3tho³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

20Nxe³nxā²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Wxāi²na² a²yain³txi³nū³xai²na² so¹sxā³ a²yau³xai²na² ū³hū¹kxa² yain³kxi²sah²lxin¹ti²tu³wi¹. Wxa²yu³ta² hxi²ka²hxan³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²-so¹xi²nūn³tū³ka³txe² i³nxā² ka³na³ka³na³te²su² te² i³nxā², ko¹ko¹xa² hxi²ka² ā³yū³sa²yai¹nīn¹tu¹wi¹. 21Ya²la³tu³ su²lhā³sain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³xai²na² ū³wha²-li¹txā³nxu¹tai²na² nxe²i³yau¹ū³nē³ta¹hxai²hē¹li¹. Yxān¹ta¹ ā³yū³sain¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² kō³nxe³ti³hin¹khaix¹jah¹lo²su² na³li¹. Hai³txi³ a³li³lah¹xa³sxā³ txo¹-nxa³ke³la³te²kxai³ ā²la² wi¹lh³nx2na³li¹, jah¹lo²su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Yain³tū³xa² a²si³yxau³tāu³khai³xa² i³yau¹ū³jau³su²

22Nxe³nxā²ha¹te¹ i³yai³nain¹tāu³a² Je³su²jah³la² yain³txa³nū³xai²na² wxa²sa²so¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³xa² i³ye³kxi²sān²sxā³ wxa²nāu²lxī³sxā³ a²sa³wi³ha³lxā² ū³hū²xai³ain¹ka³tu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Yain³tū³xai²li² Txa²nū²ai² yā¹nx2na³li¹. So¹kxi²sa²sxā³ yain³jah¹lxī³-hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

23Nxe³nū²la² i³na²ki³tē³na² hxi²tē³nha²nū²la² Txa²wā¹sū³na² wi¹lxo³-kxi²jau³nū³a², i³ye³kxi²sān²sxā³ ū³hū¹xai³ain¹ka³tu³ a²nū³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ i³na²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 24Nxe³ju³tai²na² sa²kxai³lu¹ Je³-su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Jau¹xai²na² Txa²ti³ha²yxau³xa² yā¹nx2na³li¹. Wān³txa² tah²yau³xa² i³-ye³kxi²nx2ta¹jau³xai³ jā¹nxe² kāi³ūh¹nx2ta¹jau³nū³ai²la¹wi¹. A²nū²a² kō³nxe³ti³ kāi³ju³ta² ā³wa²sut¹si¹ha¹jau³nū³su² Txa²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxan³sa³tu¹wi¹.

25Nxe³yān¹ta¹ nxe³kxa² yā¹nxa¹ju³ta² i³na²kxi²jau³xa² wa³su²txi³ i³na²xi²nxa³-lho³li¹. Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²hī¹na¹ i³na²xi²ki³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la². 26Nxe³nxā²ha¹te¹ i³yain³ta³lu²nain¹ni² i³na²ta³-lu²nain¹ni² nxain¹ka³tu³ ka³li³nhē³jau³xa² i³hai³nain¹sān²ka³tu³, wā³la³ka³txa² O³li³ve²ra³kat3su¹ nxe³hxai²na²hē³ nxe³ka³ka¹txai²na² ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³lai²na² Je³su²jah³la² sa²yxo²ā³jau³nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

27Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² wān³txa² nxe³te³nah¹lxī¹:

“O³ve²a² nū³ka³txa² a²wa³kxēn³yah³la² i³su²lhā³a¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³ o³ve²a² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ā³ni³sxā³ i³hax3te¹hax3ten¹tain¹tu¹wi¹.” Nxe³ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³kxa² yā¹nxe³kxe³hū³nxe² wxa²nū³ka³txai²na² hāi¹nxe³ti³xa² i³yāu²lxī²syah¹lxin¹tu¹wi¹, Txai²na²su¹. Nxe³sxā³ ā³waix3sxā³ ā³-

nih³yah³lxin¹tu¹wi¹. 28 Yxān¹ta¹ hā²wxān³txa³ ka³ten³su² ī³sa²yxau³xi²na¹ka³tu³,
Ka³li³le²a²ko³xa²nāu³a¹ ā³ne³ka²ta¹nx2ta¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la³ ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Kwa²nxi¹lxi¹. Āu²li¹nxa²sxā³ ā³nih²nxā²nxa³lho³li¹. A²nū²a² ā³xa² āu²-
li¹hxan³txain¹kxan²ti³nū¹ txai²li² ti³he¹nxē²nxa²hxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

30 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ī³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:
—~A²ya³la³tu³ ī³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ka³nxa³ta²i²nān²tu³ ka³la³ka³la²su²
ye³ha¹li¹ ī³yai²lxix²nxa³ta³lxa¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² Pe²jah³lo² ī³nxai²na²
sa²kxai³lu² ten³si¹sa²nxān³jau³nū³su² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ī³ye³kxi²xin¹tu¹-
wi¹. “Je³su²jah³lai²na² i²te²txā³wi¹.” Nxēn¹jau³xai²na², ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹
ī³ye³kxi²xin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

31 Yxān¹ta¹ Pe²jah³lai²na² yxo²xūn³txi³ ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Kox1ko¹su² ī³su²lhā³sain¹kxa² ha³ta³nxān²txi³ hai³txi³ ten³nxa²-
hxa³jau³nū³su² ī³ye³ti³he¹nxē²nxa³lho³li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².
Te²yā¹nxe³sxā³ a²sa³wi³ha³lxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ ī³ye³kxu¹jā¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² Sū³na² ī³ye³kxi²jau³su²

32 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² whāi²na¹, ha³lo²a² Jet3se³ma³-
ni²ko³xa² ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ti¹na² ha³lo³kxa² ā³wxe³jah³lxi³sā²nhē³li¹. Txai²na² Txa²wā¹sū³na²
ī³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

33 Nxe³sxā³ Pe²jah³la², Ti³a²kah³la², Jo³āu²ah³la² ā³sa²so¹sxā³
ā³nxai³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³lai²na² kāin² hxi²waun³ta³kxi²nha²sxā³ āin²-
ta³kxi²nha²khaix1ta¹hxai²hē¹la². 34 Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Āin²ti³ya³lu²te²hū³sa³nhai¹. Ti¹na² ā³wxe²yxau³sxā³ wah³nxe³sah¹-
lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

35 Nxe² e³kxi²nū²la² jū¹nxe² yan¹nāu³a² ā³nxai³sxā³ kīh³nū³xa² ān³-
yxo²thu²kxa¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² ī³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Ha³lo²a²
a²ko³nxe³ju³ta² ā³nxē³txi³nha²te³lhxā³ nxe³ju³ta² ā³wxe³sa²si¹ha¹jau³su²
ī³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 36 Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wī³nāi³. A²yen³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ hxi²kan¹te²si¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³-
lu¹ a²ko³nxe³ju³ta²na² khāuh³lxa³ti³sa²ju³ta²na² sa²wa³to²kxi²sa²hē³li¹. Yxān¹ta¹
ten³nxa²nxa³kxai²nān²tu³ wxa²wān³txa² so¹lxi³ we¹ti³ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

37 Nxe²e³ta³lun²nū²la² ā³wa³li²ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² āu³xi²yain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Si³māu²ah³lāi³. Āu³xi¹lxi¹. Jū¹nxe²ju³ta² he³la³ku³ hxi²kan¹ti³ ī³ye³ten³-
nha²sxā³ yxau²xai³lxan³ji¹wi¹? 38 Ye³ten³sxā³ yxau³jah¹lxi³sxā³ Txa²wā¹sū³na²
ī³ye³kxi²jah³lxi³hē¹li¹, ko³nxe³ju³ta³la³ ā³wih²kxi¹nxa²ti³kxa²yan³ti³su¹.

Wxa²e¹nāu³a² a²wi¹ju³ta³la³ ten³khaix1yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ wxa²sxi³nai²na²
sī³wi¹lhini¹ju³ta² hau³ko³nxa²lxa³lxi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

39 Ī³ye³kxā¹ain¹ka³tu³ ā³nxai³ka³tu³ Txa²wā¹sū³na² ī³ye³kxi²jau³xai³jau¹-
xain²txi³ āh¹ ī³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 40 Nxe² e³ta³lun²nū²la² a²sa³wi³ha³lxa²

ã³wa³li²xi²ta¹hxi²hê¹la². Yxã¹ta¹ ãu³xain¹to³ta¹hxi²hê¹la², hxi²kan¹sxã³
ye³ten³sxã³ yxau³ai¹nxa³ha²kxai³la². Nxe³ha²kxai³la¹ i³ye³wã³nã³wã³nã³-
tai¹nha²kxai³ hxi²kan¹ti³ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xin²tain¹ta¹hxi²nxa³hê¹la².

41 Nxe³sxã³ Je³su²jah³la² ãh¹ ã³nxi³ka³tu³ ã³wa³li² ãh¹ ã³ta³lo³hê²ti²to³-
ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Äu³xi²sxã³ i³ye¹nxí²sa²tê³ye²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Hã¹nxo¹nha¹jah³lxi³-
sã²nhê³li¹. Ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Hí¹nai²na² ko³nxe³thin¹te² hxi²ka²nãu³a²
ã³yü³sain¹tu¹wi¹. 42 I³sa²yxau³sxã³ ã³nxi³ya³sah¹lxi³wxí¹. A²nũ²a² ã³yã³yü³-
sa²jah¹lo²su² te²a² yau³son³nê³na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxi²hê¹la².

Ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² so¹ain¹jau³su²

43 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lu²nxa³ta³lxa¹ a²sa³wi³ha³lxa² a²hã¹nxü³jah¹la²
ka³na³ka³na³te²a² Ju³ta²sah³lo²kxai³lu² ã³tũ³ta¹hxi²hê¹la². A²nũ²a² ka³lxa¹tũ³-
ka³txa² yu³la² kãin²te²a² tê³i², hi³ki²a³la² tê³i² nxain¹tũ³ka³txa² ãn³si³tê³kxa²
ã³tũ³ain¹ta¹hxi²hê¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu², wã³nxin¹te² si³yxau³-
ka³ta¹nãu³xa², ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³sa²nãu³xã² a²nũ²a² hxi²kan¹te²nãu³xa²
i³sa²si¹hã³ain¹tũ³ka³txi³la³ ta¹hxi²hê¹la². 44 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² a²kxã³nxi³tã²
ã³yü³so¹jah¹la² i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxi²hê¹la². Nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³hê¹li¹. In³txa² i³yxo²sai¹la³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹kxe³su²
nê²na³na¹, kan²txi³ i³sxã³ sa²so¹sxã³ tê³jah¹lxi³hê¹li¹. Ju³ta²sah³la² a²kxã³-
nxi³tã² nxên³tain¹ta¹hxi²hê¹la².

45 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³ta²sah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ã³tũ³sxã³
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Nxe³ta¹hxi²hê¹la². Nxe³nũ²la² i³yxo²sai¹la³-
kxi²ta¹hxi²hê¹la². 46 Nxe² e³ta³lun²nũ²la² a²nũ²a² ko¹ko¹xa²nũ³ka³txai²na²
ã³tũ³sxã³ i³ain¹ta¹hxi²hê¹la². 47 Yxã¹ta¹ a²nũ²a² kwa² yxau³nün³te²su² te²a²
yu³la² kãin²te²a² hxi²so¹nha²sxã³, wã³nxin¹te² si³yxau³ka³txa² a²sa³wi³sa²
i³su²lhxã³ i³ne³nxê³ni²lã³kxain¹ta¹hxi²hê¹la². 48 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³-
la² a²wã³n³txi³kxai³lu¹ a²nũ²a² kãi²lxi³tũ³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hi³sa³ka³txa² hi³ki²a³la² tê³sxã³ wxã³yah³lxin¹ti²ti¹. A²nũ²ai²na²
yen³kxa² kãi³jah¹la² i³sxã³ sa²so¹kxa² yã¹nxe² i³sxã³ sa²so¹sah¹lxin¹ta²lu¹-
wi¹. 49 A³lan²ta² hã¹nxe² Sũ³na² sxi²ha² ã³wxenã¹sxã³ wã³ntxa² wi¹jau³xa²
i³yau¹ü¹nx2ti³ta¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹tãu³ai³tã² i³sxã³ sa²so¹sah¹lxan³-
nxa³tai¹ti²ti¹. Yxã¹ta¹ Sũ³na² ü³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² we¹ta³lun²si¹jau³su²
kãi³ü¹sah³lxi¹lxi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxi²hê¹la².

50 Ain¹ka³tũ³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² a²hã¹nxe³ti³xa² ã³waix³sxã³
ih³sau³nain¹ta¹hxi²hê¹la².

51 Yxã¹ta¹ sa³nxe³la³kxa² ka³na³ka³na³te²su² te²a² wã²la²ka³lo³a² yxã¹-
nã²nxa³ka³lo³a² ã³wi²kxi²nha²te²su² te²a² ã³si³tê³kxain¹ta¹hxi²hê¹la².

Ain¹ka³tũ³ ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² i³ye²nyhain¹ta¹hxi²hê¹la².

52 I³ye²nyhain¹ka³tũ³ta¹ sa³nxe³la³kxah³lai²na² sa²kxai³lu² wã²la²ka³lo³ai²-
na² ã³na¹sxã³ a²nũ²so¹lxi³ ã³nih³ta¹hxi²hê¹la².

Wā³nxĩn¹te² hxi²kan¹te²nāu³xa² Je³su²jah³la² en²tain¹jau³su²

53Nxe³nxa²ha¹te¹, wā³nxĩn¹te² si³yxau³ka³ta³nāu³xa² a²nū²a² a²-hxi²kan¹te²nāu³xa² ha³te³h³nxā³nxa² a²hoh³lxi³si²nāu³xa² whā²na¹, ān³yā³sa²ki³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹ka³tu³ Ju³ta²sah³lai²na² nū³ka³txai²na² a²hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² tē³sxā³ wā³nxĩn¹te² si³-yxau³khaix³ka² hxi²ka² ā³yū³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

54Nxe³yān¹ta¹ Pe²jah³la² a²ha¹ u²la¹ i³hit¹lxai³ta¹hxai²hē¹la². Ai³lhxā³ wā³nxĩn¹te² si³yxau³ka³txa² a²sxi²ha² wai²ha² yxo²tā³lxa² ā³wih¹ka³tu³ so³ta²to² nū³ka³txa²kxai³ ā³wxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ ha³nxe²a² ā³yo²wxe³kxi²sxā³ hxi²kē³lain¹-ta¹hxai²hē¹la². 55Nxe³tū³kxai³lu² wā³nxĩn¹ta¹ hxi²kan¹te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² hxi²kan¹ta² ā³nū²kxi²tū³ka³txa² sa²kxai³lu² ain³nha²ti³te³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³-su²jah³lai²na² i³su²lhā³ain¹si¹hain¹jau³su² ain³nha²ti³te³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, hxi²kan¹ti³ ain³nha²ti³hē¹nxain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 56Nxe³ju³ta² a²nū²a² ka³lxa¹-te²hi²sen³su² wān³txa² ki³han³jau³xa² Je³su²jah³la² i³ye³ki³ha¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ hai³txi³ wān³txa² i³ye³ain¹jau³xai²na² i³we¹nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

57Jā¹nxe³ju³tai²na² a²nū²a² ka³na³ku² te²a² i³sa²yxau³ain¹ka³tu³ i³ye³ki³ha¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

58I³ye³ki³ha¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² a²wān³txa² ain³kxi²sī¹na¹hē³li¹. Nxe³jau³xa²sa¹:

“Txa²wā¹sū³na² sxi²hai²na², a²nū²a² hxi²ka² to³nain³thi³nai²na² sa²-nai¹a¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tu³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²sxā³ sxi²ha² ā³lxi³thi³na² txa²hi³na² sa²ton³ta³lu²na¹tu¹wi¹. A²nū²a² hxi²ka² sa²to³nai¹-nxa³thi³na², Txi²li² sa²to³na¹tu¹wi¹.” Nxe³na²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

59Nain¹ta¹ hai³txi³ we¹nyhain¹jau³la³ yū³ti³hex¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

60Nxe³nxa²ha¹te¹ wā³nxĩn¹te²nāu³xa² a²hxi²kan¹jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²nū²-a² nū³ka³txai²na² nxū²kwai³ye³ye³lo³tāu³a¹ i³sa²yxau³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Jau³jau¹xai²na² i³wa²lū³xi¹nxān³ji¹wi¹? Īh¹nxe³jau³ta³ko³te³kxi²nxain¹thi²li²? Ta¹hxai²hē¹la².

61Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ka³nahx²nxe³sxā³ yxau³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ wā³nxĩn¹te²nāu³xa² a²hxi²kan¹jah³lo²kxai³lu¹ āh¹ i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² Tah²sin¹ji¹wi¹? Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²jah³lo²sin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

62Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³te³sa¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²-jah³lo²sa¹wi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³kah³lai²na² a²wi¹nē³tāu³a²wxi²kin³ti³ton³ti³hit¹lsain¹sxā³ ā³wxe³na¹ha²kxai³ oh³sī³nāu³a² wxa²kan³sxā³wā³li²na¹ha²kxai³ nxe³na¹ju³ta² i²sah²lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

63Nxe³nxa²ha¹te¹ wā³nxĩn¹te²nāu³xa² a²hxi²kan¹jah³lo²kxai³lu¹ ain³kxi²te³na¹a²ha³la³se³nān¹ka³lo³khai³xa² wxa²ten²txi³ta¹hxai²hē¹la². Wxa²ten²txi³te³nah¹lxi¹:

—~Hāi¹nxā¹a³sah¹lxi³wxi¹. 64Wān³txai²li² Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³te²-lo³jau³xai²na² ain³kxi²kī³ti²tu³wi¹. Nxe³kī³sa²kxai³ ĩh¹nxe³kī³te³ji¹wi¹?

Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ā³ki³nū²kxi²tū³ka³txai²-
na² a²hāi¹nxe³ti³xa¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lx¹:

—~Su²lhā³ain¹ju³ta² so¹lx¹³ wain³na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

65 Ain¹ka³tu³ a²nū²a² i²li³te²a² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i³ye³ka³-
su³hēn¹kxi²ha²kxai³ a²nū²a² āh¹ i²li³nūn³te² hi²sen³su² Je³su²jah³la²
ū³yhe³tī¹sān²sxā³ i³wait¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Īh¹nxe³te²ta³ i³wai¹txain¹sīn¹ji¹wi¹? Ī³ye³kxi²sa²sī¹nhē³li¹. Nxe³ain¹ta¹-
hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² so³ta²to² nū³ka³txa² wxa²wai¹tain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² a²yxo²wān³txa² Je³su²jah³la² sa²yxo²ā³jau³su²

66 Nxe³ain¹ti³kxai³lu² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ sxi²ha² wai²ha² yxo²tā³-
lxa² ā³wih¹sxā³ ā³yxo²wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³ān²tu³ta¹ wā³nxīn¹jah¹la²
a²sa³wi³sxa² wāin²ta¹ka³lxu³na² wxā³ka³tu³ Pe²jah³lai²na² hxi²kē³li³ju³ta²
i²ka³tu³ i³ye³kxi²te³nah¹lx¹: 67 —~Wxāi²na² Je³su²jah³la² Na³sa³re²thi³na²
yxau³jah¹la² ān³si³tē³kxain¹nūn³to³hin¹tai¹ti²ti¹. Ta¹hxai²hē¹la².

68 Yxān¹ta¹ Pe²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ki³ha¹kxi²jau³su²
i³wa²lū³xi²te³nah¹lx¹:

—~Jah¹lai²li² i²te²txā³xī¹. Wxa²wān³txai²na² ān³ne³wxe³ti³hex¹lsa²-
nxān³nh¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, sxih²yxo²a² a³li³xi²ta¹hxai²hē¹la².

A³li³xi²hi¹na¹ ka³la³ka³la²a² i³yxai²lx¹ta¹hxai²hē¹la². 69 Nxe³ka³tu³
wāin²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² Pe²jah³lai²na² i²xi²tāu³ a²nū²a² kwa²
yxau³xai³lain¹te²a² i³ye³kxa² ā³si³wxe³te³nah¹lx¹:

—~Jah¹lai²na² Je³su²jah³la² a²sa³wi³sxa²la¹wi¹. Wāin²ta¹ka³lxai²na² a²-
wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

70 Jā¹nxa²ha¹te¹ i³ki³ha¹kxi²jau³su² i³wa²lū³xi²te³nah¹lx¹:

—~Ti³he¹nx²nxa³xī¹. Pe²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ai¹nha²kxai³
a²ha¹ kwēn¹tai²na² a²nū²a² kwa² yxau²xai³te²a² a²wān³txi³kxai³lu¹ Pe²-
jah³lai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~Ka³li³le²a²ko³nāu³a¹ yxau³sxā³ tōn¹khaix³nīn¹ko³lxā²na³li¹. Nī¹nha²-
kxai³ Je³su²jah³la² nū³ka³txa² ka³na³ka³na³te²si¹lx¹. Ta¹hxai²hē¹la².

71 Yxān¹ta¹ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² yxo²an³ta³ti³
i³ye³kxi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Jah¹la² i³ye³kxah²lxin¹kxah³lai²na² i²ti³hex¹te²txā³i¹. Txa²wān³txai²na²
e³a¹jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² wi¹lain³kxi²sain¹na³li¹. Ki³ha¹kxi¹nx²ta¹ke³la³-
te²kxai³ an³txi³ju³ta² ū³hū¹sai¹nhī³nx²na³li¹. Pe²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².

72 Nxe³ain¹tāu³ kwēn¹ta²kxai³ ka³la³ka³lan¹ti² ye³ān³ta³lo³hē²ti²sxā³ i³-
yxai²lx¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
wān³txa² ain³kxi²xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na²:

—~Ka³la³ka³la²a² ye³ān³ta³lo³hē²ti² i³yxai²lx¹ta³lu²nxa³ta³lx¹ wxāi²na²
sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ten³si¹sa²nxān³jau³nū³su² i³ye³ta³lu²nīn¹tu¹wi¹.
Ha³la³je¹nai³tā² Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² Pe²jah³-
lai²na² ain³kxi²xi²ka³tu³ kāin² i³āin²ta¹kxi²sxā³ i³nān³khaix¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² hxi²ka² ā³yū³ain¹jau³su²

15 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ a²ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹ ā¹ka³nxa³ha²ta³a¹, wā³nxīn¹-
ta² si³yxau³kā³ta²nāu³xa² i³kaix¹ti², a²nū²a² a²hxi²kan¹ta² nū³kā³txa²
i³kaix¹ti² ha²teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³kā³txa² i³kaix¹ti², a²nū²a²nāu³-
xa² a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² i³kaix¹ti² ain¹sxā³ ā³sa²kl³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³tū³kā³txa² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² i³su²lhā³si¹hain¹jau³su² ain³-
nha²te³lhā³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³nha²ta³lu²nain¹ka³tū³ Je³su²jah³la²
sa²tai³kxi²sxā³ sa²so¹sxā³ ha³lo²a² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la² Pi³la²jah³la²
a²hxi²ka²nāu³a² ā³yū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ²Nxe³nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²-
wān³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² Ju³te²a² nū³kā³txai²na² a²si³yxau³jah¹lo²sin¹ji¹wi¹? Nxe³-
ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹:

—~Wxa²wān³txai²na² wain³na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

³Nxe³ka³tū³ wā³nxīn¹ta² si³yxau³ka³te²nāu³xa² Je³su²jah³la² ko³-
nxe³ti³hit¹lsi¹jau³su² kāin² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁴Nxe³nxa²ha¹te¹
Pi³la²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ ā³ka³nah²nxe³sxā³ yxau³ain¹ji¹wi¹? Tū¹ka³-
txai²na² ko³nxe³ti³hi¹txa²si¹hain¹ju³ta³la³ i³tih³nxe³sa²ye²nxain¹jau³xa²
ain³kxi²nhān¹ta¹nxe³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

⁵Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² ā³ka³nah²nxe³sxā³ yxau³yain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ju³kxai³lu² Pi³la²jah³lo²kxai³lu² kāin² i³wā³ta³kxi²nha¹ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² Je³su²jah³la² ya³lu²si¹jau³su² kwa³na³jau³su²

⁶Nxa²ha¹te¹ yain³tū³xa² wa²lo¹lo¹nxa³tū³xa² yai³nain¹je³na³kxa²
nxe³xai³ti³wa³kxa² ha³lo²a² wa³kxēn³yah³la² te²hi²sen³su² nxe² kāi³ū¹hain¹-
ta¹hxai²hē¹la². A²nū²ai²na² sxī²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²sxa³te²na² i²li³te²na²
ka³na³ka³na³kan²tū³ than²kxi²sa²tā³sxā³ sa²nū¹xi²nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la².
Ju³te²a² nū³kā³txai²na² te³nain¹kxah³lo²su² jah¹la² than²kxa² sa²nū¹xi²-
nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la². ⁷Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² in³jah³la² ko³nxe³thin¹jah¹la²
Ba³ra³ba²sah³la² tū³kxi²sxa³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² nū³kā³txa² a²hi²sen³-
kxai³lu² ha³la³je¹nhīn¹kxai³lu² a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ā³nhe¹kxi²nyhain¹sxā³
a²nū²a² su²lhā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² tū¹kxi²sxa³ain¹ta¹-
hxai²hē¹la². ⁸⁻¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³kā³txai²na² ka³lxa¹tū³kā³txai²na²
yau³so³nain¹ka³tū³ yxo²xūn³txi³ Pi³la²jah³la² i³wā³txi³sain³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ka³na³ka³na³te²su² than²kxa² sa²nū¹xi²sa²to³nhīn¹ta¹ti²ti¹.
Kwēn¹ta²na² jā¹nxe³sa²si¹nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Yxān¹ta¹ Pi³la²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wā³nxīn¹ta² si³yxau³kā³ta³nāu³xa²
a²ē¹nān¹jau³la³ a³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Kāin² i³ka³tā³nai¹nha²kxai³ Je³-
su²jah³la² ān³yū³ain¹ju³ta²kxai³ a³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³ha²kxai³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²si³yxau³jah¹la² than²kxa² sa²nũ¹xi¹-
nx2ta¹tu¹wi¹. Ju¹tai²na² ten³nxa²li³xa³ji¹wi¹? Pi³la²jah³la² a²wãn³txa²
nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ¹¹Yxãn¹ta¹ wãn³xĩn¹ta² si³yxau³ka³ta³nũ³xai²na²
a²hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² kãn²ti³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ba³ra³ba²sah³la² so¹lxi³ than²kxi²sa²tã³sxã³ ũ³hũ¹xi²nẽ³lhi¹hain¹jau³su²
i³wã³txi³sain³txain¹yah³lxi³si¹nhe³li¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² ten³ki³-
sxa³jau³su² i³ye³kxi¹txain¹yah³lxi³si¹nhe³li¹. Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³
Ba³ra³ba²sah³la² so¹lxi³ te³nain¹si¹hain¹jau³su² a²nũ²a² kã³li³ti³ka³txai²na² i³-
ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ¹²Nxe³nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ba³ra³ba²sah³la² ten³yah³lxi¹lxi¹. Yxãn¹ta¹ jah¹lai²na² Ju³te²-
a² nũ³ka³txa² a²si³yxau³jah¹la² i³yĩ¹li²yah³lxi³to³hin¹jah¹la² ĩh¹nxet³sxã³
kã³kxi²te³la¹ji¹wi¹? Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹³Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² kã³li³ti³ka³txai²na² kãn² i³wxa¹nain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hi³sa³ka³txa² i³hxi²kĩ¹la³kxi²sxã³ i³ya²lu¹tain¹si¹nhe³li¹.
Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁴Nxe³nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxet² ko³nxe³thin¹sxã³ kã³hi³thai¹li¹? Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹
a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ kãn² i³kaix¹tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hi³sa³ka³txa² i³hxi²kĩ¹la³kxi²sxã³ i³ya²lu¹tain¹si¹nhe³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁵Nxe³ha²kxai³ Pi³la²jah³lai²na² a²hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² kã²li³-
ti³ka³txai²na² i³wi¹lxon³kxain¹si¹hain¹jau³su² Ba³ra³ba²sah³lai²na²
than²kxi²sa²tã³si¹sxã³ ũ³hũ¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ Je³su²-
jah³lai²na² sa²kxai³lu² ũn³txi³ i³ta³lo³wait¹si¹hain¹ka³tu³ hi³sa³ka³txa²
ũ³hxi²kĩ¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² ã³yũ³yhai¹nha²kxai³ Pi³la²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

So³ta²to²nũ³xã² ko³nxe³ti³ yxo²ka³lxi³lain¹jau³su²

¹⁶Nxe³nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nũ³ka³txa² hi²sen³su² Je³su²jah³la² so¹ka³tu³
a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la² sxi²ha² kãn²thi³na² Prai³a³to³ri³ã²thi³-
nãn²tu³ ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³ so³ta²to² nũ³ka³txai²na²
yxo²ha³kxa¹ ã³nũ²kxi²si¹hain¹jau³su² i³kaix¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ¹⁷Nxe³te³-
na¹ so³ta²to² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹ wã²la²ka³lo³a² sau³saun³ka³lo³a²
tẽ³sxã³ Je³su²jah³lai²na² ũ³whi²kxai¹nha²kxai³ wã³la² wxa²xu³kxain¹sxã³
ũ³nhe³hẽ¹ntai¹nha²kxai³ nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ¹⁸Ain¹ka³tu³ i³sa²-
nẽn¹kxi²ki³lxot³sxã³ i³ki³wã³ka³si³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹lhin¹te²si¹lxi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²-
si¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁹⁻²⁰Ain¹sxã³, hi³sa³ka³txa² wẽ³sa² hxi²so¹xi²sxã³ Je³su²jah³la² i³ne³-
su²lai¹nha²kxai³ i³ye³ka³su³hẽn¹kxai¹nha²kxai³ ã³ka³ti³wxe³kxain¹sxã³
wi¹lhin¹ki³lxo³jau³xã² i³ye³ki³ha¹kxain¹sxã³ ko³nxe³ti³ i³yxo²kwa³lxi³nyhain¹-
ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹te²ka³ka¹ wã²la² sau³saun³ka³lo³ai²na² sa²sai¹kxain¹sxã³,
Je³su²jah³la² a²wã²la³ka³lo³khai³xã² ũ³whi²kxi²xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Hã²-
wxãn³txa³ i³hxi²kĩ¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Hi³sa³ka³txa² ũ³hxi²kí¹la³kxain¹jau³su²

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ Si³māu²ah³la² Si³rē²ne²ko³xa² ton³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³le³syān²trah³la² Ru²fu²jah³la² a²wi³nu²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²su² te²-kxai³lu² a²kxā³nxa¹ ha³lo²a² wa²li³sxā³ wxa³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ so³ta²to²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² hi³sa³ka³txa² Je³su²jah³la² i³hxi²kí¹la³kxi²ka³txa³nū³a²sa²tā³ka³la³kxi²hēt¹so²nha²si¹jau³su² Si³māu²ah³lan²tu³ yxo²xūn³txi³ i³kwa³na³-ain¹ta¹hxai²hē¹la². 22 Nxe³ka³tu³ ā³nxai³ain¹ka³tu³ wā³la³ka³txa² Ko³ko³ta³kat³Su²nxe³jau³xa² a²si³yxau³tāu³a² sa²kxai³lu² txa²wā¹ne³ka³lo³su² nxe³hxai²na²hē³ka³txa²nāu³a² sa²so²ain¹ta¹hxai²hē¹la². 23 Nxe³hī¹na¹ vīn²yo³jau³xa² hī³ne³kxa²mi²ra³jau³xa² ih³nē³ju³ta² ā³wxe³lu¹nhē³jau³xa² nxe² ũ³ke³ni²jau³xa² ũ³hū¹ain¹-ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² i³nxūn³sain³nū¹la² i³na²ta¹hxai²nxa³hē¹la². 24 Nxe³nū¹la² hi³sa³ka³txa² i³hxi²kí¹la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ Je³su²-jah³la² wā²la²ka³lo³a² wxa²sa²so²te²txai³ain¹sxā³ tah³lxa² wē³sa² o²la³kxain¹sxā³a²wa³kxēn³ton³yah³la² nū¹hain³nyhain¹ka³tu³ wā²la²ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu²wxa²nū³te²txai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

25 U³je³na³ka² wxa²ki³ka³la³nū²la² i³hxi²kí¹la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³ju³ta² hi³a²ka³lo³a² wān³txa² ũ³wha²li¹lhān²sxā³ a²ne³ta³lxo³ka³-nāu³a¹ ũ³kū¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Ũ³wha²li¹lain¹jau³xa²sa¹:

—~Je³su²jah³la² Ju³te²a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxe³ju³ta² a²nū²a² kāi³su²lhā³to³jah¹la² ha¹lin¹jah¹la² i³hxi²kí¹la³kxain¹-nūn³ta¹hxai²hē¹la². A²wi¹ne³tāu³a¹ ka³na³ka³na³jah¹la² i³hxi²kí¹wxe² a²wā³tāu³a¹ka³na³ka³na³jah¹la² i³hxi²kí¹wxe² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 28 A²nxe³jut³Su² kxā³-nhxi¹nū¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ũ³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:
—~Jah¹lai²li² kō³nxe³ti³ kāi³tū³ka³txi³su² ti³hi¹tain¹na²hē³li¹. Nxe³txā³-nxu¹tai²na² ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² kwa² wa³to²hi²te²nāu³xa² i³ne³wa³nxīn¹wa³nxīn¹-nha²sxā³ i³wai³ka³si³xi²jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³we¹. “Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² sa²nai¹hxat³sān²sxā³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki²a³la²ni²sxā³ āh¹sa²to³nxi²na¹tu¹wi¹.” Nxīn¹jau³su² e³in¹tai¹ti¹ti¹. 30 Hī¹na² wā²nxūh¹i³hxi²ta²la³kxi²nha²sxā³ hi³sa³ka³txa² ka³nxi¹nhu¹li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

31 Jā¹nxe³jau³xa² wā³nxīn¹ta² si³yxau³ka³ta²nāu³xa² ha³te³h³nxā³nxa²a²hoh³lxi³si²nāu³xa² whāi²na¹, yxo²i²nyhai¹nxa³jau³su² i³wai³ka³si³xi²sxā³i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² a²nū²a² ā³xa² sa²hau³ko³tain¹to³tai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹wā²nxūh¹lxi³ hxi²kan¹ti³ sa²hau³ko³nha²nxa³lho³li¹. 32 I³sa³e² a²wa³kxēn³yah³-lo²su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²su² ha²kxai³nxe³ke³la³te²kxai³ hi³sa³ka³txa² i³hxi²ta²la³kxi²nha²sxā³ i³ka³nxi²kxai²nān²tu³yxo²i²si¹nhi³na¹wi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³ in³txa² kō³nxe³ti³kāi³ya³te²na² hi³sa³ka³txa² ā³xa³ka³txa² i³hxi²kí¹la³kxi²yain¹te²na² te²yā¹-nxe³jau³su² yxo²i²nyhai¹nxa³jau³su² i³wai³ka³si³xain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

³³Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² whãi²na¹ ka³nxa³hi²khaix1nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A³-lan²ta² ne³ka³ka³nhĩ¹nãn¹te²tu³ ã³ka³nxa³hi²ta¹hxai²hẽ¹la². ã³ki³kan³tãu³a³so¹lxi³ i³ha²te¹txi²ye²ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁴Ki³kan³nũ²la² Je³su²jah³la² kãin²i³wxan¹sxã³ i³kaix1te³nah¹lxi¹:

—~E³li¹ e³li¹ la³ma³ sa³ba³ka²ta³ni¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³xai²na²a²si³yxau³tãu³a² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sũ³nu²khai³jah¹lãi³. Txa²sũ³nu²khai³jah¹lãi³. Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³-tã³ ã³na¹san¹thi²li¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

³⁵Nxe³jau³xai²na² a²nũ²a² kwa²yxau³sxã³ i²tũ³ka³txa² wai³nxa³txi³ain¹kxain¹nũ²la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ne³kat1jah³sah¹lxi³sĩ¹nhẽ³li¹. E³li²ah³lu¹tai²na² i³kaix1tain¹nĩn²tai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³⁶Nxe³te³na¹ a²kwẽn¹tai²na¹ kwa²yxau³sxã³ i²tũ³ka³txa² ka³na³ka³na³-jah¹la² ã³nih³sxã³ i³yi²lho¹tũ³xa² so¹sxã³ yain³txa² yau³xa² kah³jau³xa²ũ³hũ¹sxã³ ũ³whi¹sai¹te³na¹ hi³sa³ka³txa² ũ³ki³wi²kxi²sxã³ Je³su²jah³la² i³-xon³so¹si¹hain¹jau³su² ũh³yo²tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹te³nah¹lxi¹:

(Markos 15.38)

—~Ha³lo³kxa² yxau³a³sah¹lx³hē¹li¹. E³li²ah³lu¹tai²na² wxã³sxã³ sa²hxi²ta¹la³-kxi²te³lhxã³ wxã³si¹jau³nũ³su² i²wahx3nxe³yah³sah¹lx³hē¹li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

37Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³la² kãin² i³kwaix1sxã³ ya³lu²ta¹hxai²hē¹la².

38Nxe³hĩ¹na¹ wã²la² au³khaix1ka³lo³a² Txa²wã¹sũ³na² a²sxi²ha² nxũ²kwaĩ³-ye³la³nãu³a¹ au³ti³yxau³thĩ³na¹ yxo²tĩ¹ka³lo³a² ã³ten²ti³ta¹hxai²hē¹la². Oh³nãu³a¹ ã³ten²txi² wxa²kan³ka³tu³ yu³hxai²na² sa²kxai³lu² ã³n²ten²ti³sxã³ ã³yo²hai²-ta³lx³ta¹hxai²hē¹la². 39Nxe³ju³ta² so³ta²to² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² yxo²i²tãu³a¹ sa²nxũ²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² Je³su²jah³la² ya³-lu²ju³ta² i²ain¹tãu³ i³ye³te³nah¹lx¹!

—~Jah¹lai²na² ya²la³tu³ Sũ³na² Tah²yah³lo²sin²tai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

40-41Nxe³nxa²ha¹te¹ ha³la³je¹nhi¹nai³kxai³ Je³su²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xa² he¹ai¹nhi¹kxai³ txu¹ti³nãu³xa² hi²sen³su² Je³su²jah³la² ã³si³tē³kxi² a²yen³kxa² wi¹lã³non²ta³kxi² yhain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Ka³lxã¹tũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³tũ³ka³txa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ ta¹ka³lxã¹nãu³xa² a²i³lxã¹sa¹! Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxã² nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a³ka³lxã² Ti³a²kah³la² kau³kaun³-jah¹la² a²hã³ka³na² Jo³se²ah³la² a²hã³ka³na² nxe³ha²kxai³ Sa³lo¹ma³ka³lxã² nxe³ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tũ³ka³txa² hi¹na² u²yxau³sxã³ Je³su²jah³la² hxi²ki¹la³kxain¹ju³ta² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² ha³la³je¹nhi¹nai³kxai³ txu¹-ti³nãu³xã³xa² ka³lxã¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² ã³si³tē³kxa²sxã³ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na² u²lyxau³yain¹nũn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² txah³lxã³kxã¹na² sa²nĩ³kxain¹jau³su²

42-43Nxe³hĩ¹na² sa²ba³to³ nxe³ju³ta² ye³ka³na³ka³nat3sxã³ a³la²ni²hi¹-nai³kxai³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²yain³txa² wet1sxã³ âu¹la³kxain¹to³tãu³a¹ ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tãu³a¹ sũ²ni²khai¹nxe³tãu³a¹ Jo³se²ah³la² A³ri³ma³te²a³-thĩ³nãn¹jah¹la² Ju³te²a² nũ³ka³txa² hxi²kan¹jah¹la²nãu³xa² ka³na³ka³na³jah¹la² wi¹lhin¹khaix1jah¹la² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²-kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ju³ta² wahx3nxe³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jah¹lai²na² sa²kxai³lo³ ya³lo³txi²sxã³ Pi³la²jah³lai²na² ã³nxai³sxi²ka³tu³ Je³su²jah³la²-nũ²a² i³wã³txi³ta¹hxai²hē¹la². 44Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Pi³la²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ain³kxi²tãu³ i³wã³wã³txi³nha²ta¹hxai²hē¹la².

—~Hĩ¹na² Je³su²jah³la² ya³lu²te²tãn²ku². Nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²-kxai³ so³ta²to² nũ³ka³txa² hxi²kan³jah¹la² i³kaix1so¹sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lx¹!

—~Je³su²jah³lai²na² ya³lu²ta¹nx3thi²li¹? Nxe³yhu¹ta¹hxai²hē¹la².

45Nxe³nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lx¹!

—~Ya³lu²na²li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Pi³la²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹!

—~Ya³lu²jah¹la²nũ²a² so¹txu¹li¹, ten³nxa²kxai²nãn²tu³txa¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹-la². 46Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³se²ah³lai²na² sa²kxai³lu² wã²la² hã³ta³ka³lo³a² tẽ³ka³tu³ a²nũ²su² sa²ta¹la³kxi²nyhu¹sxã³ ã³n³ka³nxi²ka³tu³ wã²la²ka³lo³ai²na² sa²kxai³-lu² wxa²wã³lãu²kxi²nyhu¹sxã³ tah³lxã³ka³tẽ¹nãu³a¹ ũ³whi²wxe³ta¹hxai²hē¹la². A²ẽ¹nãu³a¹ wã³la³ka³txa² tah³lxã³ka³ta² wxa²xu³sxã³ wxa²we¹tẽ³nãu³a¹ ũ³whi²-wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ a²ẽ¹nai²na² tah³lxã³kxa² kãin²ka³ta² ũ³wa³ti³kxi²

sa²tã³sxã³ ũh³yxo²tĩ¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². 47 Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² sa²nĩ¹kxi²-
ju³ta² txu¹ti³nãu³xa² Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa² nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a³ka³lxa²
Jo³se²ah³la² a²hã³ka³na² nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹ta¹ka³lxa² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ka³tẽn³su² i³sa²yxau³xi²jau³su²

16 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ sa²ba³to³ nxe³ti³xa² ha³nãu³hi²na³na¹ nxe³-
ka³tu³ ka³nxah³ti³wi³ta³lon³tãu³a¹ txu¹ti³nãu³xa² Ma³ri²a³
Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa² nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a³ka³lxa² Ti³a²kah³la² a²hã³-
ka³na² nxe³ha²kxai³ Sa³lo²ma³ka³lxa² nxe³ha²kxai³ ain¹sxã³ hi³ne³kxa²
wi¹lũ³tẽ³kxa² ũ³yho³hi²sxã³ so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la² Je³su²jah³la²nũ²a² wxa²-
to¹la³kxi²te³lha³ka². 2 Ain¹ka³tu³ hã²wxã³txa³ To³mĩn²ko³ nxe³ju³ta²kxai³
u³je³na³kai²na² a³li³xi²hĩn¹kxai³ txu¹ti³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² aun³ta²
ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nũ¹ka³na¹ sa²nĩ¹kxain¹ju³ta² aun³ta² ã³nxai³-
ain¹ta¹hxai²hē¹la². 3 Aun³tain¹tãu³a² i³ye³kxi²nyhu¹te³nah¹lxĩ¹:

—~Tah¹lxa³ka³lo³ai²na² yxo²tĩ¹nha²ka³lo³ai²na² ih¹nxe³te²ta³ sa²yxo²than²kxi²-
nē³lain¹te³ji¹xĩ¹, kãin²khaix¹ka³lo³sa²ha²kxai³lu¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 4 Yxãn¹ta¹
ten³sa²tã³ain¹te³na¹ kãin²khaix¹nxe³ka³lo³ai²li² ũh³yxo²than²nha²ju³ta³nu¹tai²na²
i²lain¹ta¹hxai²hē¹la². 5 Nxe³ain¹ka³tu³ tah¹lxa³kẽ¹nãu³ai²na² ã³wi¹hain¹ka³tu³ in³txa²
sa³nxe³la³kxa² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Sa³nxe³la³kxa² wã²la² hãn³ka³lo³a² ũ³whi²kxi²-
nha²jah¹la² yxau³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² txu¹ti³nãu³xa² a²wi¹nē³tãu³ai²nãn²tu³
ã³wxe³ta¹hxai²hē¹la². O²khaix¹xain¹sxã³ yuh³lxĩ¹khaix¹lain¹ta¹hxai²hē¹la². 6 Yxãn¹-
ta¹ jah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~O²lhxã³ i³wã³jah³lxĩ¹txa³hē¹ni¹. Je³su²jah³la² Na³sa³re²thĩ³na² ton¹jah¹-
la² Ju³te²a² nũ¹ka³txa² hi³sa³ka³txa² i³hxi²kĩ¹la³kxi²sxã³ i³ya²lu¹kxe³su² jah¹la²
ãn³ten³yah³lxĩ¹nxi¹. Yxãn¹ta¹ jah¹lai²na² ka³tẽn³su² i³sa²yxau³xi²na²ni¹. Hai³txi³
ti¹nãn²ta³ hē¹ti³hē¹xai¹nxa³xi¹. Te¹nai²li² hãĩ¹kxain¹te³nai¹ti²tu³ni¹. I²jah¹lxĩ¹hē¹ni¹.
7 Jã¹nxa¹jau³su² hi¹na² sa²kxai³lu² i³sxã³ Pe²jah³la² i³hen³txi² a²sa³wi³ha³lxĩ¹nãu³-
xã³xa² i³hen³txi², whãĩ²na¹ nxe³jah³lxĩ¹hē¹ni¹. I³hen³txain¹yah³lxĩ¹jau³kxai³lu¹:

“Je³su²jah³la² ne³ka³ta²nx2ti³sxã³ Ka³li³le²a²ko³xa² ã³nxai³tu¹wi¹. Nũ¹ã¹
i²syah¹lxĩ¹tu¹wi¹.” Jau¹xai²na² ha³la³je¹nai³tã² Je³su²jah³la² i³ye³kxi¹nx2ti³-
tai¹ti²tu³ni¹. Jã¹nxe³jau³su² nxe³txain¹yah³lxĩ¹hē¹ni¹. Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

8 Nxe³nxa²ha¹te¹ txu¹ti³nãu³xai²na² tah³lxẽ¹na² a³li³ain¹sxã³ ã³ni³hain¹ta¹-
hxai²hē¹la². Kãĩ²no²nha²ha²kxai³ i³ka³tã³tã³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³
hai³txi³ wãn³txi³la³ a²nũ²a² ã³xa² i³ye³kxain¹ti³hex¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Ma³ri²a² Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa² Je³su²jah³la² i²jau³su²

9 Nxe³nxa²ha¹te¹ To³mĩn²ko³ nxe³ju³ta² i³yũ¹li²nxa³ta³lxa² Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu² ka³tẽn³su² i³sa²yxau³xi²te³na¹ Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa² i³ha¹-
txi²ta¹hxai²hē¹la². A²kxã³nxai³kxai³ ta¹ka³lxa² a²nxũ²kwai³nãu³a¹, ko³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² ka³lxa¹te²nãu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ tũ¹ka³txa² nxũ²-
kwai³yxau³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ a²ta³a² nũ¹ka³txai²na² Je³su²jah³la²
a²ka³tẽ³na² yxau³xai³lhĩ¹nai³tã² nxũ²kwai³li³si¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 10 Nxe³-

nxa²ha¹te¹ ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ā³nxai³ka³tu³ Je³su²jah³la² a²ya³la²nāu³xa²
 i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²ya³la²nāu³xai²na² kāin² āin²tai¹nha²kxai³ kāin²
 i³nā³nai¹nha²kxai³ Ma³ri²a³ Ma³ta³lē²na³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ā³wxā³-
 yain¹sxā³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Yxā¹ta¹ Je³su²jah³la² ka³ten³su²
 i³sa²yxau³xi²jau³xa² ta¹ka³lxai²na² Je³su²jah³la² i²ain¹jau³xa² i³ya¹ū¹hain¹to³-
 ta¹ a²ya³la²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² yxo²i²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

A²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹ya³te²a² Je³su²jah³la² i²ya³jau³su²

12 Nxe³ka³tu³ hā²wxā³txa³ a²ya³la²nāu³xai²na² ha¹lin¹te²su² te²a² ha³-
 lo²a² ā³nxai³ya³tāu³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ā³lxi³ sa²ya¹nha²sxā³
 ā³lxi³te²hū³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 13 Ha¹lin¹te²na² sa²kxai³lu² āh¹ ā³wa²li²ya³-
 sxā³ a²ya³la²nāu³xai²na² wā³kon³tū³ka³txa² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Je³su²jah³lai²na² i³ā³lxi³te²hū³yain¹jau³xa² i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Yxā¹ta¹ a²wā³kon³tū³ka³txai²na² hai³txi³ i³we¹nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² Je³su²jah³la² i²ain¹jau³su²

14 Hā²wxā³txa³ ye³jen¹nāu³a¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xa² hxi²ka²
 hxa³sxā³ ka³na³ka³nat³sxā³ wxa²sa²so¹xi²nū²tū³ka³txa² ā³wxe³sxā³
 i³yai³nain¹tāu³a² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² wxā³yain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Wxā³yain¹sxā³ sa²yxo²we¹nyhai¹nxa³ju³ta² i³kwai²kxai¹ni² ā³ne³.
 to³hai¹nxa³ju³ta² i³kwai²kxai¹ni² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³ten³su²
 i³sa²yxau³xi²ju³tai²na² a²nū²a² i²ain¹te²na² a²wān³txa² a²sa³wi³ha³lxi³-
 nāu³xai²na² yxo²i²ai¹nxa³ha²kxai³lu¹ nxe³ta¹hxai²hē¹la². 15 Nxe³nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ ā³nxai³jah³lxi³hē¹li¹. Ā³nxai³yah³lxin¹kxai²nān²-
 tū³ a²nū²a² hāi¹nxe³ti³xa¹ i³ya¹ū¹tain¹yah³lxi³hē¹li¹. Ain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
 Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² ko³nxe³ti³
 kāi³sxā³ yxau²xai³ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ Je³su²jah³la² yxo²i²ain¹kxai²-
 nān²tū³ ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yo³ha² wa²su¹ti³hi¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na²
 a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³ya¹ū¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. 16 Nxain¹yah³lxin¹kxai²-
 nān²tū³ a²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tū³ yxo²i²sain¹kxai²nān²tū³ i³ya³xa²
 ū³hū¹kxi²sa²sai¹nē³jau³xa² sa²yxo²wet¹sain¹kxai²nān²tū³ te²su² a²ko³nxe³ti³
 kāi³ain¹ju³ta² wa²su¹tain¹tu¹wi¹. Yxā¹ta¹ a²nū²a² sa²yxo²ā³sain¹te²su² te²an²-
 tū³ a²ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² yxau²sa²tē³ai¹nha²kxai³ yxan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³xa²
 ko³nxe³te²lo³jau³su² yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. 17 A²nū²a² yxo²i²sain¹kxai²nān²tū³
 a²yen³kxa² wā³nxin¹ju³ta² kāi³ain¹tu¹wi¹. Kāi³ain¹ju³ta²sa¹: Txa²i³lxa² i³yī¹-
 li²sa²sxā³ ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹hi² wān³txa² yau³xā³xa²
 tah²ya³xa² i³ye³i² nxe³ain¹tu¹wi¹. 18 Jā¹nxain¹kxai²nān²tū³ txih³xa² yxo²ko³-
 nxe³te²a² wxa²sa²so¹ain¹kxai²nān²tū³ kho³nai¹nxa³ha²kxai³ tih³na³lā³ya³xa²
 i³na²ain¹kxai²nān²tū³ kho³nai¹nxa³ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. Jā¹nxain¹kxai²-
 nān²tū³ a²nū²a² i³ton³te²su² te²a² wxa²wxai³ain¹kxai²nān²tū³ we²nxain¹tu¹wi¹.
 Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

(Markos 16.20)

Je³su²jah³la² oh³nāu³a² wxa²ka³la³ye²jau³su²

19Nxe³nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Je³su²jah³la² i³ye³-
 ta³lu²nain¹nxa²ha¹te¹ oh³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² A²hi²sen³kxai³lu² so¹sxā³
 ka³la³ka³tū³ Sū³na² wi¹nē³tāu³a¹ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². 20Nxe³jut³su² ha²kxai³
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ā³nxai³ain¹ka³tū³ ha³lo²a² i²li³je³na² ā³nxai³-
 ain¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³ai¹nha²kxai³
 hau³hau³kon³nū²la² Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³-
 xai²na² hxi²nū¹te³lhxā³ a²yen³kxa² nū³kxūn³te²su² o²la³kxai¹nha²kxai³
 nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ wān³txai²na² a²sa³wi³ha³lxi³na² i³ye³ain¹-
 jau³xai²na² Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu² sa²hxi²ka¹tain¹ta¹hxai²hē¹la².

Lukas

Lu²ka³lai²na² wān³txa² i³ye³ān³si³wxe³jau³su²

1 1Te³o²fah³lāi³. Wi¹lhin¹ti³ hxi²kan¹khaix¹jah¹lo²si¹lxa². Wān³txa² i³ye³kxi¹-
nxa²ha¹tu¹wa². A²nū²a² ka³lxa¹txi³ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹jah¹la² wxā³sxā³
yxau³ya³sain¹jau³xa² ũ³wha²li¹lhai³nain¹na²hē³la². Nxe³jau³jau¹xai²na² ain³kxi²nē³-
lain¹tai¹ti²tu³wa². 2Jā¹nxe³ju³ta² sa²kxai³la¹ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹jah¹la²kxai³lu²
wxā³sxā³ yxau³ya³sai¹nhi¹nān¹te²tū³ i²ain¹tū³ka³txi³su² yai¹nha²kxai³ a²sa³wi³-
ha³lxi³su² yai¹nha²kxai³ nxe³tū³ka³txi³su² na²hē³la². Nxe³te²kxai³la¹ wān³txai³tā²
ũ³wha²li¹lho¹sxā³ i³hen³txi³nē³lain¹tai¹ti²tu³wa². 3A²nxe³ju³kxai³lu² tū¹ka³txa²
yā¹nxe³sxā³ a²wi¹lhi¹nān¹te²tū³ i²sxā³ ā³si³tē³kxi²na¹kxah³lo²su² nūn³te²sa¹wa².
Nxe³jah¹lo²sa¹ha²kxai³ nxe³jau³jau¹xai²na² wi¹wi¹nxe² wain³txi³ hau³kot³sxā³
ai³jau³xai³tā² i³hen³txi³nxa²ha¹tu¹wa². 4Ū³wha²li¹lye¹nxa²ha¹tu¹wa². Nxe³nxa²ha¹-
ha²kxai³ wi¹ko³sxā³ a³la³kxin¹tu¹wa². Lu²ka³lo²na¹xai²na² nxe³nxa²ha¹wa².

Jo³āu²ah³la² a³li³lah¹hī¹nū¹tai²nān¹jau³su²

5Nxe³te²nah¹lxi¹ kxān³nxi³tā² E³ro²jah³lai²na² Ju³te²a² nū³ka³txa² a²wa³-
kxēn³yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³hi¹nai³tā² Sa³ka³ri²ah³la² Txa²wā¹sū³na²
sxi²ha² hau³ko³ta¹hxai²hē¹la². A³bi²a³ nū³ka³txi³su² a²nū²la³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³-
jah¹la² a²sxe³xa² i³sa³be²la³ka³lxi²su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ka³lxa² A³bi³a²sah³la²
a²nū³ka³txi³su² nūn³ta¹hxai²hē¹la². 6A²nxe³te²syā¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² yen³-
nāu³a² wi¹lhin¹yain¹ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ya³ha²kxai³ a²nū²a² i²li³te²a² hxi²ka²
hxi²kan¹txi³ ko³nxe³ti³hi¹tain¹ya³ta¹hxai²nxa³hē¹la². 7Nxe³ain¹yah³xa³ha²kxai³la¹
ta¹ka³lxa²kxai³lu² hxi²kan¹txi³ wēh³ni²nxa³ha²kxai³ a²wē³sa³la³ yū³ya³ta¹hxai²-
nxa³hē¹la². Nxe³ya³kxa²yu³su² yah³lo¹ni² a³ka³lxi¹ni² ya³ta¹hxai²hē¹la².

8Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² wxa²sa³ha³la³ti²lho¹xi²sxā³ tē³sxā³ wa³-
ko³nai¹nhxai²na²hē³la². Jā¹nxin¹ta¹hxai²hē¹la², in³txi³nāu³xa²sa³. 9Ai¹nha²kxai³
wxa²wē³not³sa²kxai³ ha³nxe²a² wha³lxin¹txa² wi¹lū³ju³ta² ũ³thū²hain¹ju³ta²
tē³nū²la² thi¹na² ā³wi¹hain¹to³hxai²na²hē³la². Jā¹nxin¹to³ta¹hxai²hē¹la², Sū³na²
i³sa²nēn¹kxi²si¹jau³sa³. 10Ā³wih¹tāu³ān²tū³ti¹ sxi²ti²ta³lo³kxai²li² a²nū²a² ka³lxa¹txi³
wah³nxain¹tāu³ān²tū³ti¹ Txa²wā¹sū³nai²li² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 11Nxa²ha¹te¹
Sa³ka³ri²ah³la²kxai³lu² txah³lxa² ne³ka³nah²nāu³a² yax³txain¹tho³xa² a²wi¹-
nē³tāu³a² yxau³sxā³ wa³kon³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²an¹jah¹la² a³ka³nxi²sxā³

wxã³ta¹hxai²hē¹la². 12Nxa²ha¹te¹ Sa³ka³ri²ah³la² i²ai¹nha²kxai³ hxi²waun³txi³sxã³
o²ta¹hxai²hē¹la². 13Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Sa³ka³ri²ah³lai³. O²lha²txa³hē¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²to³hin¹jau³-
xai³tã² ain³kxi¹nxain¹na²hē³li¹. Ain³kxi¹nxai¹nha²kxai³ wxa²sxe³xa³ka³lxa²
I³sa³be²la³ka³lxa² wē³nhi³tu¹wi¹. Wē³nhi³ka³tu³ wxa²wē³sa² we¹tin¹kxi³nũ³a²
a³li³lah¹kxi²tu¹wi¹. Nxēn¹kxai²nãn²tu³ wēh³sai²li² i³lxin¹jau³xa²sa¹: “Jo³-
ãu²ah³lo²su¹.” Nxe³sē¹li¹. 14Nxe³ya³hi¹nha²kxai³ kãin² ka³lih³nx2ti³tu¹wi¹.
Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ka³lxa¹te²nãu³xa² i³ka³li³hain¹nũn³tu¹wi¹. 15A²nxe³-
jah¹lai²li² Txa²wã¹sũ³na² kãin²ye²tu¹wi¹. Hai³txi³ vïn²yau³sa² ta³nxa² ün³jau³sa²
ta³nxa² i³na²ti³he¹xai¹nxa³lho³li¹. Hã¹nxe³sxã³ a³li³lah¹xa³hi¹nãn¹te²tu³
Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³txa² ã³nxũ²kwai³wih¹sa²te³tu¹wi¹. 16Ai¹nha²kxai³
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai²na² wãn³txa² i³yau¹t³hain¹ju³tan¹te²kxa³ya³-
lhu² I³sa³e² nũ³ka³txa² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ sa²yxo²wet¹ ã³si³wx³e³ain¹tu¹wi¹.
17E³li²ah³lu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³ũ¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
A²nxe³jah¹lu¹ta²kxai³lu¹ Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ã³si³te³kxi²ha²kxai³ i³nũ³-
kxũn³si²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ Jo³ãu²ah³lo²su² nũn³tu¹wi¹.
Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lain²txi³ ã³si³te³kxi²nũn³tu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
a²wi³na²nãu³xa² ã²wē³ha³lxi³khai³xa² a³lxa³kxin²tai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³-
na² wãn³txa² sa²yxo²ã³tũ³ka³txa² i³wa²la³kxin²tai¹nha²kxai³ nxēn³txain¹tu¹wi¹.
Nxe³sxã³ I³sa³e² nũ³ka³txa² hi²sen³su² Txa²wã¹sũ³na² hxi²kan¹jah¹lai²na² wxã³-
ju³ta²nũ³a² sa²hau³ko³ta³lu²nain¹tu¹wi¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

18Nxa²ha¹te¹ Sa³ka³ri²ah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxex3txi¹. Txa²sxe³xa³ka³lxa² a³ka³lxo¹ni² txai²na² yah³lo¹ni² ãh¹-
sa²sïn¹na³li¹. Ih¹nxe³t3sxã³ wēh³ni³hĩ³na¹ji¹? Ta¹hxai²hē¹la².

19Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²li² Ka³bri³e¹lah³lo²sa¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² a²yen³nãu³a² yxau³na¹ha²kxai³
wãn³txa² wi¹jau³xa² i³tih³nxe³nxa²si¹sain¹jau³su² sa²si¹hã³sain¹na²li¹. 20Sai¹nha²-
kxai³ yxo²i²nhxã³su³li¹. Nxēn²nxã³kxan²ti³ ye³jen¹na² ya²la³tũ³jex1tu¹wi¹.
Yxãn¹ta¹ yxo²i²sa²nxã³nha²kxai³ i³ye³xan³tho³li¹. Yxo²kan²ta³kxi²nxa²tu¹wi¹.
Kxãn³nãu³a² txa²wãn³txa² kã³ta³lu²nhĩ¹na¹ wi¹li³ye³xin¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21Nxe³ain¹tãu³ãn²tu³ti¹ ha³lo²a² yxau³tũ³ka³txa² kãin² wah³nxe³sxã³
e³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Thi¹na² kxãn³sa² yxau³ain¹na²li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 22Nyhain¹-
nxa²ha¹te¹ Sa³ka³ri²ah³la² a³li³xi²te³na¹ hxi²kan¹txi³ i³ye³xa³ha²kxai³ hã¹sxã³
wxa²ye³wxã³wxã³sa²ta³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wã³-
lain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹tãu³a² i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²sxã³nhon³jut3sũ³ju³ta² i²in²tai¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

23Nxa²ha¹te¹ kxãn³nãu³a² Sa³ka³ri²ah³lo²nu¹ta²kxai³lu² in³jah³la² ã³xa²
ã³si³wē³not3ha²kxai³ i³xi²ye²ta¹hxai²hē¹la². 24Hã²wxãn³txa³ a²sxe³xa³ka³lxa²
wēh³ni³ha²kxai³ i³la³kxa² ki³ka³lxa¹tãu³kxai³la¹ a²sxi²ha² yxau³ta¹hxai²hē¹la².

25Nxa²ha¹te¹ ta¹ka³lxa²na² a²wãn³txi³kxai³la¹:

—~Kxã³nhxĩ¹nai³tã² wẽ³sa³ txa²sa³ha²kxai³ ãu²li²sxai²hẽ¹li¹. Yxã¹na¹ta¹ hi¹na² wẽh³nha¹ha²kxai³ ãu²li²sa²hxai²nxa³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² wi¹lxo³-kxi²sa³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a³li³lah¹ju³ta³nũ³su² i³hen³txi³jau³su²

26Nxe³nxa²ha¹te¹ ta¹ka³lxa²kxai³la¹ wẽh³ni² ã³si³wxẽ³hi¹nã¹te²tu³ i³la³ka² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ sa²tã²tí¹ka³tu³ hã²wxã³ntxa³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³-kxai³lu² Ka³bri³e²lah³lai¹tã² oh³xan¹jah¹lai¹tã² ãh¹ sa²si¹hã³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Sxi²yhe³na² ne³nã³xan¹thi³na² Na³sa³re²thi³na² sa²si¹hã³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thi³na² Ka³li³le²a²ko³xan¹thĩn³su² ta¹hxai²hẽ¹la². 27A²nxe³thi³na² Ma³ri²a³ka³lxa² yxau²xai³ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³ta¹ka³lxa² Ta³vi²yah³lo²nu¹txai²na² I³sa³e² nũ³ka³txa² wa³kxẽ³yah³lo²nu¹txai²na² a²ne³tah²nãu³su³ ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ta¹ka³lxain²txi³ Jo³se²ah³la² hi²sen³su² so¹nyhu¹kxi³ju³ta³nũ³a² e³-hau³ko³ta³lun²ta¹hxai²hẽ¹la². 28Jã¹nxe³ta¹ka³lxu²su² kxan²ta² Ka³bri³e²lah³la² hi²sen³kxai³lu² Ma³ri²a³ka³lxa² sa²kxai³lu² tĩ³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxí¹:

—~Ma³ri²a³ka³lxãi³. Wi¹lhĩ¹nĩ¹nxi¹. Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ i²nxa²-ha²kxai³ wi¹lxo³kxi¹nxa²tũ¹xí¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

29Nxa²ha¹te¹ Ma³ri²a³ka³lxu³nu¹ta²kxai³lu² ã³ne³wxẽ²nxa³jau³su² e³kxi²nha²te³nah¹lxí¹:

—~Ih¹nxe³hi³te²la¹ku². Nxa¹nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 30Oh³xan¹jah¹-lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Wã³wã³ta³kxi²nha²txa³hẽ¹ni¹. Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ i²nxa²na²hẽ³ni¹.

31Nxĩ¹nha²kxai³ ye³jen¹na² wẽ³nhĩn¹tũ¹xí¹. Wẽ³nhĩn¹ka³tu³ wẽ³sa² a³li³lah¹-kxi²nxa²tũ¹xí¹. Nxe³ka³tu³ wẽ³nyhe³nxã¹kxa², “Je³su²jah³lo²su¹.” Nxe³sẽ¹ni¹.

32-33Txa²wã¹sũ³na² kãin² i³sa²nẽn¹kxi²sxã³ a²ki³lha³lxa²khai³xa² ye²kxe³su² i³yau¹-ũ³nyhain¹tũ¹xí¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² wxa²ka³lxa¹ti³nãu³xa² I³se²e² nũ³ka³txan²tu³ wa³kxẽ³ti³hit¹tũ¹xí¹. A²nxe³jah¹lai²li² wxa²ki³lha³lxain²txi³ Ta³vi²yah³lu¹tai²na² wxa²wa³kxẽ³yah³lu¹tai²na² a²ne³tah²nãu³su² jah¹lai²la¹xi¹. Kxã³nhxĩ¹nai³tã² wxã³sxã³ i³wa³kxẽ³sain¹sa²tẽ³ju³ta³nũ³su² i³ye³kxũ¹ta¹hxai²hẽ¹-ni¹. Wxa²wẽ³sai²na² jah¹lain²txi²na³ni¹. Nxe³ye¹nxa²ha¹xí¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

34Nxa²ha¹te¹ Ma³ri²a³ka³lxai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Txa¹li² in³txi³ txa²sa³ha²kxai³ nũh¹yxau²xai³la¹ha²kxai³ ih¹nxe³sĩ³-nxa¹te²la¹ku². Nxa¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

35Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai²na² Yãu³ka³jxah¹la² hi²sen³su² wĩn¹-txi¹nxã²nxa³kxan²ti³ wẽ³sa² ã³whẽh³ni³nxa²tũ¹xí¹. Nxĩn¹te³na¹ wxa²wẽ³sa² Txa²wã¹sũ³na² ki³lha³lxhu²tũ¹xí¹. Wi¹lhin¹khaix¹jah¹lo²si²tũ¹xí¹. Nxe³-kxi¹nxain¹tũ¹xí¹. 36Nxa²ha¹te¹ wxa²wã³tã³ta² I³sa³be²la³ka³lxai³tã² wẽh³ni³nũn³na³ni¹. Nxe³ta¹ka³lxa² hxi²kan¹txi³ wẽh³ni³hxai²nxa³tai¹tu³ni¹. Yxã¹tah¹lxa¹ ta¹ka³lxai²li² i³la³kxa² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ sa²tã³tũ¹ka³tu³ wẽh³ni³na²hẽ³ni¹, a³ka³lxon¹kxan²ti³nu¹. 37A²nxe³jut³su² Txa²wã¹sũ³na² hxi²-ki³kxai³lu² i²li³ju³ta² hxi²ka¹nhĩ³nx2na³ni¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

38 Nxa²ha¹te¹ Ma³ri²a³ka³lxu³nu¹ta²kxai³ i³wa²lũ³xi²ti³ã¹jau³kxai³lu¹:
— ~Txa²wã¹sũ³na² a²wa³kxẽn³no³sa²ka³lxu³sa¹wi¹. Sa³ha²kxai³ Txa²wã¹-
sũ³na² e³kxi²nha²jau³xa² so¹lxi³ ten³sa³nhai¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹nha¹wi¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe² e³ta³lun²nũ²la² oh³xan¹jah¹la² a³li³xi²ta¹hxai²hẽ¹la².

Ma³ri²a³ka³lxai²na² I³sa³be²la³ka³lxa² ai³sxi²jau³su²

39 Nxa²ha¹te¹ hã²wxãn³txa³ Ma³ri²a³ka³lxa²kxai³lu² a³li³nũ²la² wã³la³-
ka³txa² yũ³ko³xa² Ju³te²a² ko³xan¹thĩ³na² wa³su³txi³ ai³ta¹hxai²hẽ¹la².

40 Ai³nũ²la² Sa³ka³ri²ah³la² sxi²ha² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wih¹nũ²la² I³-
sa³be²la³ka³lxa² i³ye³kxi²nyha¹te³nah¹lxi¹:

— ~Nxe³nxi¹. Wi¹lhi¹ni¹nxi¹. Nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la². 41 Nyha¹nxa²ha¹-
te¹ jau³jau³xai²na² I³sa³be²la³ka³lxa² ain³kxi²hĩ¹na¹ a²wẽ³sa² yxau³nit¹te²a²
hxa³lxĩ²ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² nxũ²kwaĩ³-
wih¹nũ²la² a²yo²wãn³txa² i³ye³kxi²si¹ta¹hxai²hẽ¹la². 42 I³ye³kxi²si¹te³nah¹lxi¹:

— ~Tu¹txi³nãu³xa² yo²ha³kxa¹ i³ye³kxi²nxain¹tũ¹xĩ¹. Nxain¹te³nah¹lxi¹: “Wxãĩ²-
na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹khaix¹lĩ¹ni¹nxi¹.” Nxe³nxain¹jau³su² i³ye³kxi²nxain¹tũ¹xĩ¹.
Kxãn³nãu³a¹ wxa²wẽ³sa² a³li³lah¹tũ¹xĩ¹. Nxe³te²a² wi¹lhin¹nũn³tũ¹xĩ¹. 43 Txa²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a²hã³ka³na² wxã³sxi²sain¹na³na¹. Kãin¹ju³tai²la³xã¹.
Yxãn¹ta¹ txai²li² kãin²sa²nxa³xã¹. 44 Wxa²wãn³txa² ain³kxi²sa¹nhi¹na¹ wẽ³sa²
yxau³ni¹sa²te²a² ka³lih³sxã³ hxa³lxĩ²nhi¹. 45 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
yo²ĩ²ni¹nha²kxai³ wi¹lhin¹khaix¹lĩ¹nxi¹. I³sa³be²la³ka³lxa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ma³ri²a³ka³lxa² i³hain³jau³su²

46 Nxa²ha¹te¹ Ma³ri²a³ka³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

— ~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² sa²nẽn¹kxi²na¹nhi¹. Nxe³jau³xai²na²
txa²ẽ¹nãn¹jau³la³ e³kxi²nha¹nhi¹.

47 Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai²na² txa²ẽ¹nãu³ai²na² ko³nxe³ti³ kãĩ³a¹-
kxa² wah³xa² sa²sai¹kxi²sain¹jah¹lai²na² i³ka³lih³sa³nhi¹.

48 Txai²na² sa²kxai³lu² kwa²hãĩ¹nxe² Txa²wã¹sũ³na² a²wa³kxẽ³-
no³sa²ka³lxu³sa¹xĩ¹. Nxe³sa³kxan²ti³ ne³wãn²sai¹nxa³hẽ³ni¹.

Nxe³hĩ¹nãn¹te²tu³ a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³
ĩ²sa²si¹hain¹jau³su² i³ye³kxi²sain¹tũ¹xĩ¹.

49 Txa²wã¹sũ³na² Nũ³kxũn³ta² Si³yxau³jah¹lai²la¹xĩ¹. Wi¹kãĩ³ũh¹sain¹-
na³ni¹. Wi¹lhin¹khaix¹lah¹lai²la¹xĩ¹.

50 Sa²yo²we¹txain¹tũ³ka³txa² wi¹lhin¹sxã³ thãĩ³ti³la² sa²hau³ko³tain¹-
to³tũ¹xĩ¹. Ha²ya³kxa²ti³ti³he¹xai¹nxa³lho³ni¹.

51 A²nũ²a² kãin²te²lo³nhain¹tũ³ka³txa² yo²ha³kxa¹ nũ³kxũn³txi³
ĩ³hxi²kau³kau³nain¹na³ni¹.

52 Nxai¹nha²kxai³ a²nũ²a² a²si³yxau³te²su² te²a² sa²hxi²ka¹txa³ha²kxai³
a²nũ²a² kãĩ²nxa³te²lo³nh³te²su² te²a² hxi²kan¹ti³hi¹txai¹nha²kxai³
ai¹nhaix²na²hẽ³ni¹.

- 53 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² heh³khaix¹te²a² yain³txa² ũ³hū¹ai¹nha²kxai³
yxān¹ta¹ yen³kxih³te²a² hāi¹sxā³ yen³kxi³txa²sxā³ a³li³si¹jau³su²
kwa³na³ha²kxai³ nxe³ai¹nhxai²na²hē³ni¹.
- 54-55 Nxe³jut³su² wān³txu¹ta¹na² txa²ka³lxa¹txi³nāu³xu¹txai²na² i³-
ye³kxain¹jau³xa² yxo²ha³kxa¹ we¹ta³lu²nū¹hain¹na²hē³ni¹.
Nxe³te²kxai³la¹ A³bra³āu²ah³lu¹ta¹na² a²ne³tah²nāu³u¹ta¹na²nān²tu³
ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tain¹-
ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³ni¹. Jā¹nxe³sa²tē³yain¹na³ni¹. I³sa³e² nū³ka³txa²
txa²nū³ka³txi³khai³xan²tu³ ā³non²ta³kxi²nē³na³ni¹.
Nxe³jau³su² Ma³ri²a³ka³lxa² nxe³ta¹hxai²hē¹la².
- 56 Nxa²ha¹te¹ i³la³ka² ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ sa²tā³tī¹ka³tu³ I³sa³be²la³ka³-
lxai²na² sxi²ha² yxau³kxi²ka³tu³ a³li³sxā³ wa³li²xi²ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu²ah³la² a³li³lah¹jau³su²

57 Nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nāu³a² I³sa³be²la³ka³lxa² tī²kāin²nha²ta¹hxai²hē¹la². A²-
wē³sa² a³li³lah¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². 58 A³li³lah¹kxi²tāu³ān²tu³ti¹ a²nū³ka³txi³nāu³xā²
a²yā³li³nāu³xā² a²ka³lxa¹txi³nāu³xā² ain¹sxā² Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³ i²ye²-
si¹jau³su² ain³kxain¹nū²la² ka³lih³sxā³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tin²ta¹.

Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

59 Nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²ni²sxā³ a²wē³sa²
ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²te³lhxā³ wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tāu³a² nxe²
e³lain¹te³nah¹lxī¹:

—~“Sa³ka³ri²ah³lo²su².” I³li²kī³tū¹xī¹, a²wī³na² nxe² i³lixh²nha²-
ha²kxai³lu¹. Ain¹tah¹lxā¹ a²hā³ka³na² ten³yain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

60 Nxa²ha¹te¹ a²hā³ka³na² i³wa²li²yain¹te³nah¹lxī¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Yxān¹ta¹: “Jo³āu²ah³lo²su¹.” Kī³tu¹wi¹. A²hā³ka³na²
yain¹ta¹hxai²hē¹la².

61 Nxa²ha¹te¹ āh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~A²nū²a² te²yā¹nxe² i³li²nha²te²la³ yū³sī¹kī³sxa³xi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

62 Ai¹nha²kxai³ i³li²hain¹jau³nū³a² a²wī³na² wxa²ye³wxāix³so¹ain¹sxā³
i³wā³txain¹ta¹hxai²hē¹la². 63 Nxa²ha¹te¹ Sa³ka³ri²ah³la² hi²sen³su² ũ³wha²-
li¹lho¹ain¹txā³nxa² wxa²so¹nū²la² ũ³yhe³ka¹te³nah¹lxī¹:

—~“Jo³āu²ah³lo²su¹.” Nxe² i³li²sī¹na¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². 64 Nxe³ju³tan¹te²tu³-
ti¹ Sa³ka³ri²ah³la²kxai³lu² āh¹i³sai¹sxā³ i³ye³xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹khai¹nx²na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 65 A²-

nxe³ju³ta¹li² i²ai¹nha²kxai³ kāin² on²tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la²
Ju³te²a²ko³nāu³a² wā³la³ka³txān¹ko³nāu³a² u²la³ ha³ta³nxe³yhain¹ta¹hxai²-
hē¹la². 66 Jā¹nxe³kxan²ta² Txa²wā¹sū³na²nāu³xa² hxi²ka² yxau³ye²kxe³su²
i²ai¹nha²kxai³ wā²nxū¹hain³nha²sān²sxā³ i³ye³lain¹te³nah¹lxī¹:

—~Wē³sai²li² ih¹nxe³ton¹sxā³ kái³hī³te³ji¹ku¹. Kī³nhai¹.

Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Sa³ka³ri²ah³la² wān³txa² ha³lo²a² wxā³jau³nū³jau³su²

- 67 Ain¹nxa²ha¹te¹ Sa³ka³ri²ah³la² hi²sen³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³-
jxah¹la² nxū²kwai³wi¹ha²kxai³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 68 i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹khai¹nx2na³li¹. I³sa³e² nū³ka³txa² A²si³yxau³-
jah¹lai²la¹wi¹, txa²nū³ka³txai²na²su¹. I²nē³te³lhxā³ wxā³na²hē³li¹.
Wxā³nū²la² txa²wā¹ko³nxe³ti³ kai³ki³ju³ta² sa²hau³ko³tē³na²hē³li¹.
- 69 Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹jah¹la² sa²si¹hā³sain¹jah¹la² kain²-
khaix¹nx2na³li¹. Nxe³jah¹la² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² Sū³na² wān³txa²
sa²yo²wel¹jah¹lo²su² ha²kxai³ a²ne³tah²nāu³su² na³li¹.
- 70 Nxe³jau³xai²na² kxā³nhxī¹nu¹tai²na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³-
tū³ka³txu¹tai²na² wi¹lhin¹tū³ka³txai²na² i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la².
- 71 i³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:
—~“Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ko¹ko¹nū³ka³txa² an³ta³kxi²nē³lain¹tū³ka³-
txa² a²yan³txi³su² ā³non²ta³kxi²nē³lain¹na²hē³li¹.” Ain¹ta¹hxai²hē¹li¹.
- 72 Nxe³jut3su² txa²wā¹ka³lxa¹txi³nū³ka³txu¹tai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²
sa²hau³ko³tin²tain¹jau³su² ko³nxe³ti³ kai³ain¹kxa² wah³xa² ū³yoh³-
xai¹nxa³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³ye³kxū¹jau³xu¹tai²na²
wi¹lhin¹khaix¹jau³xan²tū³ kai³ta³lu²nha²kxai³ nxe³nū¹hain¹na²hē³li¹.
- 73-74 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² te²yā¹nxe² i³ye³kxū¹nūn³-
te³nah¹lxi¹: “Wxa²ko¹ko¹nū³ka³txa² ā³non²ta³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹.
Yuh³lxi³nx3txi³xa³lho³li¹.” Nxe³nx2ti³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kan²txi³
sa²yo²wet¹sah¹lxin¹tu¹wi¹.
- 75 Nxe³ha²kxai³ ka³ten³su² yxau³yah³lxin¹tāu³a² a³lan²ta² yo²-
ha³kxah¹lxi³sxā³ wi¹lhin¹sxā³ kai³sa²tē³yah³lxi¹nha²kxai³
wain³te²lo³nha²sxā³ sa²yo²wet¹sah¹lxi¹nha²kxai³ nxe³sah²lxin¹-
tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹.
- 76 Jā¹nxe² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wē³sāi³. Wxāi²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²-
li² a²wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²sin¹tu¹wi¹. Nxī¹nha²kxai³ ne³ka³ta²a²
wxā³sxā³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a³ka³nxi²sxā³ wxā³-
ju³ta²nū³a² a²nū²a² ē¹nāu³ai²na² wxa²hau³ko³tū²xai³si¹hain¹tu¹wi¹.
- 77 Nxī¹ka³tū³ a²nū³ka³txa² i³yau¹ū¹hai¹nīn¹te³nah¹lxi¹: “Wxa²ko³nxe³-
ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta² ā³na¹yah³lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na²
wi¹lhin¹sxā³ i²nx2ti³sān²sxā³ ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta² nxe³-
wā²na³kxi¹nx2ti³tu¹wi¹, i³āin²ta³lxī²sai¹nha²kxai³la¹.”
- 78-79 Te²yā¹nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu²
wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tē³lha²kxai³ a³lan²ju³ta² i³-
ha²te¹kxi²nē³jut3sū³nxe² txa²wā¹ē¹nāu³a² sa²hau³ko³tē³tu¹wi¹.
Nxe³nē³kxai²nān²tū³ ko³nxe³ti³ kai³ki³ju³ta² ā³wa²su¹kxi²nē³li²
hāu²nxe³sxā³ yxau²xai³nha²si¹nhē³li² nxe³nē³tu¹wi¹.
- Sa³ka³ri²ah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁸⁰Nxa²ha¹te¹ a²wē³sa²kxai³lu² Jo³āu²ah³la²kxai³lu² wi¹txon¹nha²-
kxai³ a²ē¹nāu³ai²na² wxi²kan¹to³nha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². I³sa³e²
nū³ka³txai²na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi²nxa³ta³lxa¹ ha³lo²a² a²nū²a²
yū²nxa³ko³xu¹ta¹na² yxau²xai³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a³li³lah¹jau³su²

2 ¹⁻³Nxe³nxa²ha¹te¹ nxe³ain¹tāu³a² Au³kus²jah³la² Ro³ma²no²ko³xa²
kāin²ko³xa² a²wa³li³kha³lah³lo²sa²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² a²ha³lo²a² a²-
hāi¹nxe³ti³xa¹ i³kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²sxi²jen³khai³xa² txon¹nhin¹thi³nai³tā²
a²nū²a² wxa²hau³kot3so¹si¹hain¹jau³su² ū³wha²li¹lho¹si¹hain¹jau³su² i³kwa³na³-
ain¹ta¹hxai²hē¹la², jah¹la²sa². Nxe³ain¹tāu³a² a²wi¹lhi¹na² ū³wha²li¹lho¹hi¹nai³tā²
Ki³ri²ah³la² Si²ri³a³ko³xa² sa²hau³ko³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³hi¹nai³tān²tu³:

—~Wxa²txon¹nhin¹thi³nai³tā² i³x3sīn¹sxā³ a²nū²a² nū³ka³txa²
ū³wha²li¹lho² ha³lo²a² ū³ha²li¹lho² nxex3si¹nhē³li¹. Nxe² i³kwa³na³ain¹-
ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ju³kxai³lu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a²sxi²yhen³khai³xa²
a²txo¹nain¹thi³na² i³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁴Nxe³xai¹nha²kxai³ Jo³se²ah³la²kxai³lu² Na³sa³re²thi³na² Ka³li³le²a²ko³-
xan¹thi³na² a³li³nū²la² a²sxi²yhe³na² a²txon¹jen³khai³xai³tā² Be³lē²thi³na²
Ju³te²a²ko³xan¹thi³nān²tu³ ā³nxī²te³lhxā³ ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³thi³na²
Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² a²sxi²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² Ta³vi²yah³lu¹ta¹-
na² a²ne³ta²nāu³su² ha²kxai³ Be³lē²thi³na² i³xi²ta¹hxai²hē¹la². ⁵A²nxe³jah¹la²
a²sxe³xa² so¹te³lhxā³ nha¹ta¹ka³lxa² tē³sxā³ i³nha¹ta¹hxai²hē¹la². ⁶Nxe³ha²kxai³
ū³wha²li¹lhu³ko³te³lhxā³ i³ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³sa²yxau³ain¹tāu³-
a² ta¹ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxa² wēh³ni³ta¹hxai²hē¹la². ⁷Nxe³nū²la² Be³lē²thi³na²
i³ai¹nhī¹na² a²ki³lha³lxa² a²hxi²kan¹te²su² te²a² a³li³lah¹ta¹hxai²hē¹la². Po¹na²
sxi²hē¹na² a³li³lah¹ta¹hxai²hē¹la², a²nū²a² sxi²ha² ne³ki³ha²kxai³la². Nxe³sxā³
wā²la² tē³sxā³ wxa²wā³lāu²kxi²so¹sxā³ ko²syē¹na² ā³na¹sxā³ ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la².

O³ve²a² hau³ko³tū³ka³txa² i²ain¹jau³su²

⁸Ain¹nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² a²wā³kan¹ko³xa² o³ve²a² sa²hau³ko³tū³ka³txa²
he¹lain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³nxah³ta¹na² wah³nxa³ki²lain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁹Nxe³-
ain¹tāu³a² nxe³hi¹na¹ oh³xan¹jah¹la² wxa²kan³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ wxā³hi¹na¹
ha³lo²a² sa²ko¹ko¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²ko¹ko¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kāin² on²tain¹-
ta¹hxai²hē¹la². ¹⁰Ain¹nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~On²txi³sah¹lxi³txa³hē¹li¹. Wān³txa² wi¹jau³xa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ain³-
kxi²sah²lxin¹jau³nū³a² i³hen³txi³nx2ti³te³lhxā³ wxā³na¹wi¹. A²nū²a² yxo²ha³kxa¹
i³ka³li³nx2ti³tu¹wi¹. ¹¹Hī¹na¹ Ta³vi²yah³la² sxi²yhe³na² wē³sa² wi¹khaix1te²a²
a³li³lah¹na²li¹. A²nxe³jah¹la² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta²
ā³wa²su¹jah¹lo²nū³su² tu¹wi¹. Txa²wā³sū³na² Hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lo³jah¹-
lo²su² na³li¹. ¹²A²nxe³te²a² po¹na² sxi²ha² wxa²wā³lāu²kxi²nhā²sxā³ ko²syē¹na²
ā³na¹sxā³ ā³wi¹ha²kxai³ sxa²na³li¹. Nxe³ju³ta² i²ah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

¹³Nxa²ha¹te¹ wa³su¹txi³ oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² wxa²ka³nxi² wxã³yain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². Wxã³yain¹nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² i³sa²nẽn¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁴Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² oh³xa² yxaut3jah¹la² kãi²te²a² Si³yxau³jah¹lai²-
la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³wxi²kin³ti³ton³ti³hit1txai¹yah³lxi³hẽ¹li¹.

Yxah³lxin¹sxã³ a²nũ²a² yuh³xan¹ko³xan¹ta³ nũ³ka³txa² wi¹lhin¹sxã³
yxau³ain¹tu¹wi¹, Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ i²ai¹nha²kxai³lu¹.

Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁵i³ye³ta³lu²nain¹nũ²la² oh³xa² wxa²ka³la³xi²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹nxa²-
ha¹te¹ o³ve²a² sa²hau³ko³tũ³ka³txi³nu¹ta²kxai³lu² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nũ¹ka³na¹ Be³lẽ²thĩ³na² ai³si²a³sah¹lxi³wxi¹. Txa²wã¹sũ³na² kwẽn¹ta² i³-
ye³kxi²nẽ³lain¹jau³xa² ain³kxi² i²i² a³sah¹lxi³wxi¹. Nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁶Nxe³ain¹nũ²la² wa³su¹txi³ ai³ain¹nũ²la² po³na² sxii²ha² a³li³kxi²-
nyhain¹nũ²la² Ma³ri²a³ka³lxa² Jo³se²ah³la² i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³

(Lukas 2.15)

a²wē³sa² whāi²na¹ i² nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 17 Hā²wxān³txa³ i²ta³lun²-
nū²la² i³xain¹tāu³a² wān³txai³tā² oh³xan¹jah¹lai²na² wān³txai³tā² a²nū²a²
yxo²ha³kxa¹ i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². 18 Nxe³ai¹nha²kxai³ o³ve²a² sa²hau³-
ko³tū³ka³txai²na² wān³txa² ain³kxain¹te²na² i³yon²txi³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ih¹nxe³te²la¹ku². Wān³txa² ya²la³tū³te²nha²ku². Kī³nhai¹.

Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la². 19 Nxa²ha¹te¹ Ma³ri²a³ka³lxa²kxai³ ju¹ta²li² i²sxā³ ne³wa³-
kon³sa²tē³nha²ta¹hxai²hē¹la². 20 Nxa²ha¹te¹ o³ve²a² sa²hau³ko³tū³ka³txa² ā³naun³ta²
i³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Kāin²ta² Si³yxa³jah¹lai²la¹wi¹. Oh³xan¹jah¹la²
sa²si¹hā³ū¹nhē³jah¹lai²na² wān³txin³txi² ya²la³tū³ i²ki³ten¹tū³wi¹. Nxe³ki³-
sa²kxai³ Sū³na² sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³lxa² i³lxi²jau³su²

21 Ain¹nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²ni²nū²la² nxe³-
hī¹na¹ wē³sa² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²te³lhxā³ a²nū²kxi²xain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Je³su²jah³lo²su¹. Nxe² i³lxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te²i³lxa²
a²wi¹lhī¹na² Ma³ri²a³ka³lxa² wēh³ni²nxa³hī¹nai³tā² oh³xan¹jah¹la² wxa²-
kan³sxā³ i³lxi²hain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Je³su²jah³lo²su¹. Nxe² i³lxi²hain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ai³ain¹jau³su²

22-24 Ain¹nxa²ha¹te¹ a²wi¹lhī¹nu¹ta²na² Moi³se²ah³lu¹ta²na² hi²sen³su²
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ū³wha²li¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txu¹ha² kwēn¹ta² wē³sa² a³li³la¹kxi²ta¹ka³lxu² i³nxai²na² wē³sa²
tū³kxi²tāu³a¹ wa³ka³li³yu³ta² hāi¹nxā¹txa²sā²nhi¹. Moi³se²ah³lu¹ta²na²
nxe³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹jau³su² ha²kxai³ Ma³ri²a³ka³lxa²kxai³ ain³kxi²nha²-
sxā³ ā³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² a²wē³sa² tū³kxi¹nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na²
sxi²ha² Je³ru³sa³lē²thi³nān¹ta² sxi²ha² wē³sai²li² tē³sxā³ ā³wih¹ka³tū³
wā²nā³ū¹hi² yen³kxa² hxi²tē³nha²sxā³ ū³hū² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-
ju³kxai³lu¹ kxā³nhxi¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² kwa³na³te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²ki³lha³lxa² a²hxi²kan¹te²nāu³xa² ten³sa³nhai¹. Nxe³te²nāu³xa²
txa²sa³wi³ha³lxi³nāu³si²tu¹wi¹. Āh¹lxi³sxā³ kwa³sxa³xa² ki³ha¹li¹ kwa³jan³-
ta² kwa³sxa³xai²la³ tã³nxā² sa³wxe³nān¹te²la³ tã³nxā² nxex³sxā³ tē³sxā³
Txa²wā¹sū³na² sxi²nhāu³ai²na² ū³hū¹sē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxa²ha¹te¹ nxe³ain¹tāu³a² a²nū²a² Si³me³āu²ah³la² Je³ru³sa³lē²thi³-
na² yxa³xai³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²li² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
wi¹lhīn¹sxā³ wet¹ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³ I³sa³e² nū³ka³txa²
A²hxi²kan¹jah¹la² Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² wxā³jah¹la² kāin² wah³-
nxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²li² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa²
ā³si³tē³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 26 Ā³si³tē³kxi²sxā³ nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Si³me³āu²ah³lāi³. Hī¹na² wa³su³txi³ ya³lu¹nxā²nxa³lho³li¹. Txa²wā¹sū³na²
A²hxi²kan¹ta² Si³yxa³tāu³lo³jah¹la² i²sā²nīn¹tu¹wi¹. Yan¹nāu³a¹ sa²kxai³-

lu¹ ya²lun¹ju³ta² yū³tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² i³hen³txi³nyha¹ta¹hxai²hē¹la².
 27 Ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² ā³si³tē³kxi²sxa³ Si³me³āu²ah³la²
 ai³ya³sxa³ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³ān²tu³-
 ti¹ a²wē³sāi¹ah³la² a²hā³ka³nai²na² nxe³sxa³ Je³su²jah³la² sa²ha³lxo¹so¹sxa³
 wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² we¹te³lhxā³
 ya³ta¹hxai²hē¹la². 28 Nxa²ha¹te¹ Si³me³āu²ah³la² sa²kxai³lu² wē³sa² sa²ha³lxo¹-
 so¹kxi²nū²la² Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxi²ta¹hxai²hē¹la².

29-32 Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² nxe³txi¹. Wān³txa² i³ye³kxi²san¹jau³xai³tā² hī¹na² ta³lun²ye¹-
 tu¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³ta² wxa²hxi²kan¹jah¹la² txa²yen³nāu³a² i²a¹wi¹.
 Nxe³jah¹la² kxā³nxa² ū³ye³kxū¹sa²nhin¹jah¹la² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹
 i²ain¹tu¹wi¹. A²nxe³jah¹la² I³sa³e² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² a²yxo²-
 ha³kxa¹ wxa²wān³txa² i³hen³txi³nyhai¹nha²kxai³ I³sa³e² nū³ka³txa²
 Txa²wā¹sū³na² kāin²si¹hain¹jau³su² i²hen³txai¹nha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹.
 Ai¹nha²kxai³ ya³lu²na¹ju³ta² hī¹na² wi¹na³li¹. Ka³lih³khaix¹lsa³nha²wi¹.

Ta¹hxai²hē¹la².

33 I³ye³ta³lun²nxa²ha¹te¹ a²wī³na² a²hā³ka³na² whāi²na¹ wān³txai²na²
 ain³kxai¹nha²kxai³ o²lya³ta¹hxai²hē¹la². O²lya³te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³te²la¹ku². Kī³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 34-35 Nxa²ha¹te¹ Si³-
 me³āu²ah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³wxi¹. Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹ti³hi¹txa²ti³na³li¹. Nxe³jau³su²
 e³sān²ka³tu³ Ma³ri²a³ka³lxa² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ma³ri²a³ka³lxi¹. Wxa²wēh³sai²li² kxān³nāu³a² a²nū²a² I³sa³e² nū³.
 ka³txa² ka³na³ka³nat³te²a² ā³kāi²non³si¹ha²kxai³ a²ka³na³ka³nat³te²a²
 a²kāi²nxa³tot³si¹ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹xī¹. Nxain¹kxai²nān²tu³ a²nū²a²
 ka³lxa¹te²a² sa²yxo²a³ain¹tū¹xī¹. Nxain¹kxai²nān²tu³ti² au³txi³ āin²-
 ti³khai¹nxe³nxa²tu¹xī¹. A²nxe³jah¹lo²kxai³lu² a²nū²a² a²ē¹nān¹jau³la³
 i³sai¹ai¹nxa³jau³la² wi¹kō³nha²hxat³tain¹tu¹xī¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

36-37 Nxa²ha¹te¹ nxe³ain¹tāu³ān²tu³ti¹ txu¹ha² A²na³ka³lxa² yxau³nūn³ta¹-
 hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ka³lxa²na² sa²kxai³lu² a²wī³na² Fa³nu³e²lah³lo²su² ha²kxai³
 a²ka³lxa¹ti³nāu³xa² A³se²ra³ nū³ka³txi³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²-
 nxe³ta¹ka³lxa²kxai³lu² kwē³kxa² ko³ha¹li¹ ko³ha¹li¹ ko³ha¹li¹ ka³na³ki²tāu³a²
 in³txa² so¹nyhain¹sxa³ yxau³ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² jah¹la² ya³lu²kxi²ta¹-
 hxai²hē¹la². Ya³lu²kxi¹nxa²ha¹te¹ kwē³kxa² ka³lxa¹txi³ 84 nxe² kwē³kon³tāu³a²
 nūh¹yxau³ha²kxai³ a¹ka³lxon³khaix¹nxe³sxa³ kxān³su² yxau²xai³ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³ta¹ka³lxa²kxai³lu¹ Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹ju³ta² i³hen³txi³to³ta¹hxai²hē¹-
 la². Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² wi³xi²ta¹hxai²hē¹la². Wi³xi²sxa³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Kāin²khaix¹nxi¹lxi¹. Nxe² i³ye³sxa³ ā³ti³hex¹ta¹ka³lxu²su²
 nxa³ha²kxai³ yain³txa² ā³na¹ha²kxai³ hāi¹sxa³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²ta¹-
 hxai²hē¹la². 38 Jā¹nxe³kxan²ta² Si³me³āu²ah³lo²kxai³lu² i³ye³ta³lun²kxan²ta²
 ta¹ka³lxa²kxai³lu² A²na³ka³lxa²kxai³lu² wi³xi²ta¹hxai²hē¹la². Wi¹xi²nū²-
 la² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu²

Je³ru³sa³lê²thi³nân¹tũ³ka³txa² Sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² wxã³-ju³ta²nũ³a² wah³nxin¹te²nũ³xa² a²yxo²ha³kxa¹ ain³kxain¹ta¹hxai²hê¹la².

Na³sa³re²thi³na² i³ain¹jau³su²

39 Ain¹nxa²ha¹te¹ Moi³se²ah³la² kwa³na³jau³xu¹ta²na² sa²yxo²we¹ta³-lu²nain¹nxa²ha¹te¹ Ka³li³lê²a²ko³xa² i³ain¹ta¹hxai²hê¹la³, Je³su²jah³la² a²wi³na² a²hã³ka³nũ¹ta²sa³. A²sxi²yhen³khai³xa² Na³sa³re²thi³na² i³xi²-sxã³ yxau³ain¹ta¹hxai²hê¹la². 40 Nxe³tãu³a² a²wê³sa²kxai³lu² wi¹txo¹ni² nũ³kxũn³txo¹ni² wxi²kan¹sxã³ txo¹ni² nxe³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³kxa²yu³su² Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ i²ain¹ta¹hxai²hê¹la².

Txa²wã¹sũ³na² sxi²nhãu³a² e³kxi²nyhu¹jau³su²

41-42 Kxã³nhxi¹nu¹ta²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² I³sa²e² nũ³ka³txa² ã³non²ta³kxi²ta¹hxai²hê¹la². E³ji²ta²ko³xa² a³li³si¹hain¹jau³su² ã³non²ta³kxi²ta¹-hxai²hê¹la². Nxe³hi¹nu¹ta²nân¹te²tu³ kwê³kxa² hã¹nxe³ti³xa¹ ye³ka³na³ka³nat³sxã³ Sũ³na² kã³ũ¹hain¹ju³tu¹ta²na² i³sa²wa²lho¹xain¹ta¹hxai²hê¹la². Je³ru³sa³lê²thi³na² ã³nũn²ta³kxain¹sxã³ i³sa²wa²lho¹xain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ti³xai²na² sa²kxai³-lu² pas²kwa²ti³xa²su¹. Nxe³ta¹hxai²hê¹la². Jã¹nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² a²wi³na² a²hã³ka³nai²na² nxe³ya³sxã³ jã¹nxe³ya³to³ta¹hxai²hê¹la². Hã²wxã³txa³nũ² Je³-su²jah³la²kxai³lu² kwê³kxa² hxi¹ka² hxi³sxã³ ah¹ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũn³ka³tu³ kwê³kon³sxã³ txo¹nhĩ¹na¹ a²wi³na² a²hã³ka³nai²na² nxe³ya³te²kxai³lu² wê³sai²na² ã³sa²so¹sxã³ ai³yain¹to³ta¹hxai²hê¹la². 43-44 Nxa²ha¹te¹ ã³sa²wa²lho¹xi²ta¹lun²-nyhain¹nxa²ha¹te¹ a²wi³na² a²hã³ka³na² i³xi²te³lhã³ a³li³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Je³su²jah³la² ã³si³tê³kxain¹te³ji¹xã¹. Ain¹tah¹lxa¹ hai³txi³ ain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la². Hã¹isxã³ Je³ru³sa³lê²thi³na² yxau³ye²ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³ a²wi³na² a²-hã³ka³na² ju¹ta²na² ko³nhe²ya³nxa³ha²kxai³ ye³ka³na³ka³nat³sxã³ a³lan²ni²sxã³ a³li³sxã³ ã³nxi³ya³ta¹hxai²hê¹la². 45 Hã²wxã³txa³ i²xi²ya³hxa³ha²kxai³ hxi²waun³-ta³kxi²ya³ta¹hxai²hê¹la². Nxa²ha¹te¹ a²nũ³ka³txa² ã³si³tê³kxain¹te²nãu³xa² whã¹na¹ i²ai¹nxa³ha²kxai³ Je³ru³sa³lê²thi³na² ã³te³nxi²te³lhã³ wã³lain¹ta¹hxai²hê¹la². 46 Wã³lain¹nũ²la² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹ka³tu³ i²kxain¹ta¹hxai²hê¹la². A²kxã³nxa² wã³li²si²ai¹nxa³tã³lxa¹ jah¹la²kxai³lu² a²hoh³-lxa³nũ³ka³txa² ã³ti³xi²nũ²la² nxũ²kwai³ye³lot³sxã³ ã³wxe³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³nũ²la² ain³kxi²nyhu¹ha²kxai³ wãn³txa² i³wã³txi³nyhu¹ai¹nha²kxai³ nxe³nyhu¹ta¹hxai²-hê¹la². 47 Nxe³nyhu¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wê³sai²na² wãn³txa² ain³kxain¹te²a² on²tain¹ta¹hxai²hê¹la², Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² wxi²kan¹jau³su² ha²kxai³la². 48 Jã¹nxe³kxan²ta² a²wi³na² a²hã³ka³na² nxe³ya³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²nhãu³ai²na² ã³wih¹sxã³ i²ai¹nha²kxai³ kãin² o²lai¹nha²kxai³ ta¹ka³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Wê³sã³. Ĩh¹nxe³nhĩn¹thai¹li¹? Kãin² ã³ten³nxa²nha¹hê³li¹. Hxi²-waun³txi³khaix¹lsa²si¹nhê¹li¹. Ta¹hxai²hê¹la².

49 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ ten³sya¹hin¹thai¹ni¹? Txa²wi³na² sxi²ha² ã³-wih¹sxã³ ã³wxe³na¹ha²kxai³ i²sya¹hxi³thai¹ni¹? Ta¹hxai²hê¹la².

50 Nxa²ha¹te¹ jau¹xai²na² a³la³kxi²ti³hex¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

51 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² ā³si³tē³kxi²sxā³ Na³sa³re²thi³na² i³xi²sxā³ yxau³ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². A²wi³na² a²hā³ka³na² wān³txa² yxo²ha³kxa¹ we¹ta¹-hxai²hē¹la². A²nxe³ju³tai²li² a²hā³ka³na² a²e¹nāu³ai²na² ain³so¹tu³ta¹hxai²hē¹la².

52 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² wi¹txo¹ni² wxi²kan¹to³ni² nxe³ye²-ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³ i²ai¹nha²kxai³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ka³li³lhi³sxā³ i²ai¹nha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jau³su²

3 1-3 Ju¹ta³la³ nxe³ha²kxai³ Ti³be³ri²ah³lai¹tā² Ro³ma²no²ko³xa² kāin²ko³xa² ā³wē³non³sxā³ ā³wa³li³khan³tot³ta¹hxai²hē¹la². Kwē³kxa² ka³lxa¹ton³-nū²la² 15 nxe² kwē³kon³nū²la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la²kxai³lu² ha³lo²ai²li² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² ho³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jah¹la² Sa³ka³ri²ah³la² ki³lha³lhxu² ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³hī¹nai³tā² Ju³te²-a²ko³xa² Pōn³si³o³ Pi³la²jah³la² a²wa³li³kha³lah³lo²lo³tha²kxai³ Ka³li³e²a²ko³xa² E³ro²jah³la² a²wa³li³kha³lah³lo²lo³tha²kxai³ I³te³ri²a²ko³xa² Tra³ko³ni²ta³ko³-xa² ko³ha¹lin¹ko³xa² Fi³li²pah³la² a²wa³li³kha³lah³lo²lo³tha²kxai³ nxe³jah¹la² E³ro²jah³la² a²lon³syhe²nyha¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ A³bi³le²nā²ko³xa² Li³sa³ni²ah³la² a²wa³li³kha³lah³lo²lo³tha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hī¹na² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² Kai³fa²sah³lai¹tā² A³na²sah³lai¹tā² nxe³sxā³ sa³hau³-ko³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³tāu³ān²tu³ti¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³lo²kxai³lu² Jor³tāu²yau³xan¹ko³nāu³a² ai³lha²thet³ta¹hxai²hē¹la². Yuh³xan¹ta² ha³lo²a² whāi²na¹ ai³lha²thet³te³na¹ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ ā³yā³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³yā³nū²kxain¹nū²la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la²kxai³la¹ i³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² yū³khaix¹yah³-lxi¹lxi¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³ i³ain²ta³kxi¹nyha¹jah¹lxi³hē¹li¹.

Nxe³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹kxa² wah³xa² sa²wa²su¹txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³nyhah¹lxin¹-ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ta¹ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹si¹ha¹jau³su² ā³tī³kxi¹sah¹lxi³hē¹li¹. Jo³āu² Ba³tis²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

4 Nxe³jut³su² I³sa³i²ah³lu¹tai²na² kxā³nxa² ū³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² nxe²e³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³jah¹la² wxā³tu¹wi¹. Ha³lo²ai²na² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³nāu³-a² ai³sxā³ i³ye³kxi²tu¹wi¹. I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² hxi²kan¹jah¹lo²su² wxā³ju³ta²nū³a² yū³kxai²nān²tu³ ā³wxā³tīh³nū³a² wxa²hau³ko³-tain¹te²ju²hē³li¹. 5 Wain³tīh³na² a³li³ha²kxai³ tīh³na² kīn³sxi²ju³ta² i³wau³waut³sxi²ha²kxai³ tīh³na² ka²yāu¹ka²yāu¹ju³ta² i³ha³la³tu³la³-kxi²ha²kxai³ tīh³na² yax³lū¹yax³lū¹si¹ju³ta² sa²ne³ka³tū²si²ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³li¹. A²nxe³jut³su² tīh³na²nū³a² wa³su³hī³te²ju²hē³li¹. Nxe³-kxa²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxā³ju³ta²nū³a² wxa²e¹nāu³ai²na² wxa²hau³ko³nha¹jah³lxi³hē¹li¹. 6 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³-lhu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² hxi²ka¹nain¹ju³ta² i²ain¹tu¹wi¹.

Nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² i³ain²ta³kxi²nha²sxã³ Sũ³na² wãn³txa²
 yxo²i²ain¹kxai²nãn²tũ³ a²ẽ¹na² sa²hau³ko³tũ¹hain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² i²-
 ain¹tu¹wi¹. Ya²la³tũ³ wxã³ti³wa³ki³lxon³na³li¹.” Nxe³jau³su² i³ye³kxi²tu¹wi¹.
 I³sa³i²ah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

7 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ju³ta² a²ten³te²nãu³xa² ka³lxa¹-
 txi³ wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² i²ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txa²wã¹sũ³nai²li² an³txi¹nx2ti³na³li¹. Nxe³sxã³ wxa²ẽ¹-
 nãn¹jau³su² nxe³nyha¹lxin¹te³nah¹lxi¹. “I³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹sain¹kxai²nãn²tũ³
 wi¹lhin¹yex¹sain¹tũ¹xã¹, a²nũ²a² yxo²ha³kxa³su¹.” Nxe³nyha¹lxin¹kxan²ti³ ti³-
 he¹nxe³nx2ti³xa³wi¹. Nxe³sxã³ wi¹lhin¹ki³lxo³jah³lxin¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³nai²li²
 i²ki³ha³kxi²yah³lxan³tho³li¹. 8-9 Nxe³ha³kxai³ wxa²ko³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹ju³ta²
 ya²la³tũ³ ã³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lhin¹yah³lxin¹ju³ta² wã²na³ũ¹sah¹lxi³hẽ¹-
 li¹. Jã¹nxe³ju³kxai³lu² hi³a³ ne³ka² i²li³hxa³te²la³ wi¹nã³kxi²nxa³kxai²nãn²tũ³
 a²nũ²a² hxi²ka² i³tau³ka²tã³sãn²nũ²la² ha³nxe²a² yat3sxã³ hxa³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³-
 kxa²yã¹nxe³sxã³ wi¹kã³yah³lxan³kxai²nãn²tũ³ ko³nxe³ti³ i³yi¹li¹nx2ti³tu¹wi¹.
 A²nxe³ju³kxai³lu²: “A³bra³ãu²ah³lu¹ta²na² a²ne³tah²nãu³su² sãn¹te²sa¹wi¹.” Yah³-
 lxin¹jau³xa² e³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. E³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su²
 txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ A³bra³ãu²ah³lu¹ta²na² a²ne³tah²nãu³su² wet1ti³hit1ju³ta²
 hxi²kan¹na³li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

10 Nxa²ha¹te¹ tũ¹ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³kxai²nãn²tũ³ ih¹nxet3sxã³ o²la³kxi²sãn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~A²nũ²ai²li² a²ha³la³san¹ka³lo³a² ka³lo³ha¹li¹ yũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³
 ka³lo³ka³na³ka³nat3sxã³ tẽ³sxã³ a²nũ²a² a²ha³la³san¹ka³lo³la³ yũ²nxa³te²a²
 wã²nhũ¹txai¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ yain³txa² wã²nhũ¹txai¹yah³lxi³-
 nũ³nhẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

12 Nxa²ha¹te¹ in³txa² ũ³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nẽ³tũ³ka³txa² i³yau³-
 xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ju³ta² te³nai¹nha²kxai³ yxau³so³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³tũ³ka³txa² hi²sen³su² ro³ma²no² ũ³yho³hi²txã³nxa² sa²so¹xai³-
 lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³sa³e² nũ³ka³txa² sa²so¹xai³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³tũ³ka³txai²li² yau³so³nain¹nũ²la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²kan¹jah¹lã³. Txai²nãu¹xai²na² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹sa²-
 nhĩn¹te³lhxã³ ih¹nxe² o²la³kxi²sãn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nxa²ha¹te¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²yo³ha² wain³txã³nxa² so¹lxi¹ so¹kxi²txai¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Wain³ta²
 a²yo³ha² ã³sen³sai¹te²la³ so¹kxai¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nũ³ka³txa² i³wã³txi³ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²nũ³ka³txi³nãu³xa²sa¹. Ĩh¹nxe³sxã³ o²la³kxi²sãn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹-
 ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Nũ³kxũn³txi³ yen³kxa² sa²so¹kxai¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Yah³lxi¹nha²-
 kxai³ a²nũ²a² ko³nxe³te²lo³jah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ yen³kxa²
 ũ³yho³hi²nxa²lxain¹txã³nxa² hã¹sxã³ i³ka³li³jah³lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ya³lo³txi²sxã³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo¹la³te²la¹ku².
Ki³nhai¹. Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 16 Nxa²ha¹te¹ a²nũ³ka³txa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²si³yo³na² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa²jah¹la² wxã³tu¹wi¹.
Wxã³te³na¹ hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa³ha²kxai³ a²yu³kxa² yu³wi²kxi²nha²ka³-
lo³a² sa²ta²la³kxi²nũ¹ha¹kxe³su² hxi²ka¹nhĩ²nxa³nha²wi¹. Nxe²nxa³ha²kxai³
ĩ³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nx2ta¹ju³ta² hxi²ka¹nhĩ³na¹wi¹. Txa²si³yo³na²
wxã³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ũ³hũ¹nx2ti³ha²-
kxai³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² ã³nhxan³ka²ti³nx2ti³ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su² na³li¹.
17 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² hai³sxa² wa³kxẽn³yah³lai²na² hai³sxa² wi¹we¹nha²kxai³
ki³kan²tãu³a² yain³ta³ki³a² wxa²so¹te²ju²hẽ³li¹. Wxa²so¹kxai²nãn²tu³ wã³-
na³la³ka³lo³a² hxi²tẽ³nha²sxã³ yain³txa³ki³a² i³ya³lan³kxi²xai²te²ju²hẽ³li¹.
Ĩ³ya³lan³kxi²nũ²la² yain³ta³ki³a² a²wi¹ki³a² so¹sxã³ ũ³wha¹ha²kxai³ a²ka³lo³a²
ã³na¹sxã³ sa²yat3sa²ha²kxai³ nxe³ki³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ a²-
nũ²a² wi¹lhin¹te²nãu³xa² oh³nãu³nũ¹ka¹nãn¹ko³xa² ũh³wxe³ũh¹hai¹nha²kxai³
a²nũ²a² i³lxa³thi¹nxa³te²a² yuh³nãn¹ta³ko³xa² ha³lo²a² i³sa²tẽ³ko³xa² ã³na¹-
kxai¹nha²kxai³ nxẽn³tain¹tu¹wi¹. Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

18 A²nxe³jau³xa² wi¹jau³xa² yau³ka³lxa¹txi³ Sũ³na² wãn³txa²
ĩ³hen³txi³sxã³ e³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 19 Nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³-
lo²nu¹ta²kxai³lu² E³ro²jah³la² i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~E³ro²jah¹lãĩ³. Wxãĩ²na² ko³nxe³thin¹khaix1n1¹lxi¹. E³ro³ti²a³ka³lxa²
so¹kxi²nyha¹hin¹ju³ta² ko³nxe³ti³ kãĩ³ju³tai²la¹wi¹. Wxa²lon³yah³la² a²-
sxe³xai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ wxãĩ²na² so¹kxi²nyha¹hin¹ju³ta² ko³nxe³ti³
kãĩ³ju³tai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹kxan²ti³nũ¹ sa²yo²we¹tai¹nxa³ha²-
kxai³la¹ ko³nxe³ti³ o²la³kxi² kãĩ²non³ta¹hxai²hẽ¹la². 20 Jã¹nxe³kxa²yu³kxai³la¹
kxã³ta³lon³tãu³a² E³ro²jah³la² hi²sen³kxai³lu² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²kxai³ sa²-
so¹sxã³ sxi²ha² kxan²thĩ³na² ũ³tĩ¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ĩ³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹kxi²jau³su²

21 Nxa²ha¹te¹ ũ³tĩ¹kxai¹nxa³ta³lxa¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la²kxai³ a²nũ²a² ĩ³yau³xa²
ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ta³lun²nũ²la² Je³su²jah³la² ĩ³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nũn³ta¹hxai²-
hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ Txa²wã¹sũ³na²
i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a¹ oh³sĩn³na² sa²yo²hai¹ta¹hxai²hẽ¹la². 22 Sa²-
yo²hai¹ka³tu³ kwa³sxa³xa² hũ³nxe² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² oh³nãu³a²
a³ka³nxi²xi²ye²ka³tu³ Je³su²jah³lai²na² a²ka³la³ki²wxe²kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹tãu³-
ãn²tu³ti¹ oh³nãu³an¹te²a² wãn³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Wxãĩ²li² txa²ki³lha³lxa²khai³si¹lxi¹. A³lxi¹nxa²ha¹kxah³lo²si¹lxi¹. Wi¹-
lxo³kxi²khaix1san¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² si³kxã³nãu³an¹ta² wĩ³na²nãu³xan¹jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a²wah³ka³li³yu³ta² ã³si³wxe³ta¹hxai²-
hẽ¹la². A²nxe³jah¹lai²li² Jo³se²ah³la²ki³lha³lxin²tai¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³sxã³

Je³su²jah³la² sa²kxai³lu² kwē³kon³sxa³ 30 nxe² ye³ka³lxa¹txi³ kwē³kon³sxa³ wa³ka³-
 li³yu³ta² ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxa³ Jo³se²ah³la² wi³nu²tu³ E³li²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². 24 E³li²ah³la² wi³nu²tu³ Ma³ta²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³ta²jah³la²
 wi³nu²tu³ Le³vi²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Le³vi²ah³la² wi³nu²tu³ Me³ki²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Me³ki²ah³la² wi³nu²tu³ Ja³nai²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ja³nai²ah³la²
 wi³nu²tu³ Jo³se²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 25 Jo³se²ah³la² wi³nu²tu³ Ma³ta²ti²ah³-
 lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³ta²ti²ah³la² wi³nu²tu³ A³mo²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
 A³mo²sah³la² wi³nu²tu³ Na³ū²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Na³ū²ah³la² wi³nu²tu³ Es³-
 li²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Es³li²ah³la² wi³nu²tu³ Na³ka³i²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
 26 Na³ka³i²ah³la² wi³nu²tu³ Ma³a²te²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³a²te²ah³la² wi³nu²-
 tu³ Ma³ta²ti²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³ta²ti²ah³la² wi³nu²tu³ Se³me³i²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Se³me³i²ah³la² wi³nu²tu³ Jo³se²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jo³se²ah³la²
 wi³nu²tu³ Jo³ta²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 27 Jo³ta²ah³la² wi³nu²tu³ Jo³ā³nā²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Jo³ā³nā²ah³la² wi³nu²tu³ Re³sa²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Re³sa²ah³-
 la² wi³nu²tu³ So³ro³ba³be²lah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². So³ro³ba³be²lah³la² wi³nu²tu³
 Sa³la³ti³e²lah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Sa³la³ti³e²lah³la² wi³nu²tu³ Ne³ri²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². 28 Ne³ri²ah³la² wi³nu²tu³ Me³ki²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Me³ki²ah³-
 la² wi³nu²tu³ A³ti²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³ti²ah³la² wi³nu²tu³ Ko³sā²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Ko³sā²ah³la² wi³nu²tu³ E³ma³tā²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². E³ma³tā²-
 ah³la² wi³nu²tu³ E²rah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 29 E²rah³la² wi³nu²tu³ Jo³su³e²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Jo³su³e²ah³la² wi³nu²tu³ E³li³e²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². E³li³e²sah³-
 la² wi³nu²tu³ Jo³ri²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jo³rī²ah³la² wi³nu²tu³ Ma³ta²jah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Ma³ta²jah³la² wi³nu²tu³ Le³vi²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 30 Le³vi²ah³la²
 wi³nu²tu³ Si³me³āu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Si³me³āu²ah³la² wi³nu²tu³ Ju³ta²-
 ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ju³ta²ah³la² wi³nu²tu³ Jo³se²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
 Jo³se²ah³la² wi³nu²tu³ Jo³nā²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jo³nā²ah³la² wi³nu²tu³ E³-
 lya³kī²mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 31 E³lya³kī²mah³la² wi³nu²tu³ Me³le³a²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Me³le³a²ah³la² wi³nu²tu³ Me³na²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Me³-
 na²ah³la² wi³nu²tu³ Ma³ta²ta²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³ta²ta²ah³la² wi³nu²tu³
 Na³tā²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Na³tā²ah³la² wi³nu²tu³ Ta³vi²yah³lo²su² ta¹hxai²-
 hē¹la². 32 Ta³vi²yah³la² wi³nu²tu³ Je²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Je²sah³la² wi³nu²tu³
 O³be²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². O³be²jah³la² wi³nu²tu³ Bo³a²sah³lo²su² ta¹hxai²-
 hē¹la². Bo³a²sah³la² wi³nu²tu³ Sa²lah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Sa²lah³la² wi³nu²tu³
 Na³sō²mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 33 Na³sō²mah³la² wi³nu²tu³ A³mi³na³ta²bah³lo²-
 su² ta¹hxai²hē¹la². A³mi³na³ta²bah³la² wi³nu²tu³ A³ta³mi²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
 A³ta³mi²ah³la² wi³nu²tu³ A³nhi²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³nhi²ah³la² wi³nu²tu³ Es³-
 rāu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Es³rāu²ah³la² wi³nu²tu³ Pe³re²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
 Pe³re²sah³la² wi³nu²tu³ Ju³ta²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ju³ta²ah³la² wi³nu²tu³ Ja³-
 ko²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 34 Ja³ko²ah³la² wi³nu²tu³ I³sa²kah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
 I³sa²kah³la² wi³nu²tu³ A³bra³āu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³bra³āu²ah³la² wi³nu²tu³
 Te³ra²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Te³ra²ah³la² wi³nu²tu³ Na³ko²rah³lo²su² ta¹hxai²-
 hē¹la². 35 Na³ko²rah³la² wi³nu²tu³ Se³ru²kah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Se³ru²kah³la²

wĩ³nu²tũ³ Ra³ka³u²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Ra³ka³u²ah³la² wĩ³nu²tũ³ Fa³le²-
kah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Fa³le²kah³la² wĩ³nu²tũ³ E³pe²rah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la².
E³pe²rah³la² wĩ³nu²tũ³ Sa³lah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁶Sa³lah³la² wĩ³nu²tũ³ Kai³nã²-
ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Kai³nã²ah³la² wĩ³nu²tũ³ A³fa³sat2jah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la².
A³fa³sat2jah³la² wĩ³nu²tũ³ Se²mah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Se²mah³la² wĩ³nu²tũ³ No³-
e²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². No³e²ah³la² wĩ³nu²tũ³ La³ma²kah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la².
³⁷La³ma²kah³la² wĩ³nu²tũ³ Me³tu³sa³lẽ²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Me³tu³sa³lẽ²ah³la²
wĩ³nu²tũ³ E³no²kah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². E³no²kah³la² wĩ³nu²tũ³ Ja³re²jah³lo²su²
ta¹hxai²hẽ¹la². Ja³re²jah³la² wĩ³nu²tũ³ Ma³la³le²lah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Ma³la³-
le²lah³la² wĩ³nu²tũ³ Kai³nã²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁸Kai³nã²ah³la² wĩ³nu²tũ³
E³no²sah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². E³no²sah³la² wĩ³nu²tũ³ Se²tah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹-
la². Se²tah³la² wĩ³nu²tũ³ A³tãu²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jah³la² Txa²wã¹sũ³na²
hi²sen³su² wã²nxũ¹wet1ta¹hxai²hẽ¹la³, a²hã³ka³na² a²wĩ³na² yũ²nxã³ha²kxai³la².
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa³ta³na²jah³la² hxi²ka² kō³nxe³ti³ kã³sain³si¹hain¹jau³su²

4 ¹Jã¹nxe³kxan²ta² Je³su²jah³la²kxai³lu² Jor³tãu²yau³xa² a³li³nũ²la² ha³lo²-
a² a²nũ²a² yxau³ai¹nxã³ko³xa² ai³lha²thet3ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na²
Yãu³ka³txa² hi²sen³su² nxũ²kwa³ixau³sa²tẽ³ha²kxai³ ã³si³tẽ³kxi²ta¹hxai²-
hẽ¹la². Nxe³sã³ i³tih³nxe³sã³ ã³so¹xai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². ²Nxe³nyhai¹nhĩ¹na²
Sa³ta³na²jah³la² wxã³nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² a²ten³jau³su² sa²yo²ã³ i³wa³ka³-
nxe³sain³si¹ta¹hxai²hẽ¹la². A³lan²ta² ye³ka³lxa¹txi³sã³ ⁴⁰nxe² ye³ka³lxa¹txi³
a³la²ni²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu²a² yain³txa² kwa² ã³na¹ha²kxai³ he³ha² yxau³-
ta¹hxai²hẽ¹la². ³Nxa²ha¹te¹ Sa³ta³na²jah³la²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Txa²wã¹sũ³na² Tah²su² nxi¹na²kxai³ txah³lxa³kxa²
tẽ³sã³ yain³txa³nũ³xa² wxa²ya¹ta²sã³ wxa²wet1txa²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² wã³txu¹ta¹na² jau³xau³hxai²-
tẽ³x1 jau³xu¹ta¹na² nxe³te³nah¹lxi¹: “Yain³txi³khai³xa² so¹lxi³ yain³sã³
yxau²xai³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² hã¹nxe³ti³jau³xa¹
wet1yxau²xai³jah¹lxi³hẽ¹li¹.” Ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵⁻⁷Nxa²ha¹te¹ Sa³ta³na²jah³la² hi²sen³su² Je³su²jah³la² sa²so¹sã³ wã³la² kĩ³-
khai¹nxe³ka³txa² ã³wxe³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu²a² ha³lo²ai²li² yxo²ha³kxa¹
yuh³xan¹ta² nũ³kã³txi³nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ a²kwẽ¹ta¹na¹ wã²na³ũ¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Ko¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ txa²ha³lo²su² tai¹tu³wi¹.
Txi²na¹xai²na² ha³lo²a² a²wa³kxẽ³su²na¹ta¹tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ha³-
lo²ai²na² a²nũ²a² ã³xa² ã³wxe³ai¹na¹ju³ta² hxi²ka¹na¹wi¹. Ai¹na¹ha²kxai³
txa²yu³hẽ³na² sa²yo²we¹je²san¹kxe³su² ã³ka³tih³wxe¹sẽ¹li¹. Nxĩ¹ka³tu³
sa²nẽ¹kxi²sa²hẽ³li¹. Nxe³san¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ ju¹ta¹li² ã³hũ²na²-
ha¹tu¹wi¹. A²wa³kxẽ³su²hit1txã²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁸Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx¹jau³xu¹-
tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³kah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹la² so¹lxi³ ā³ka³ti³wxe³sxā³ sa²nēn¹kxi¹txa²hē¹li¹. Nxe³jah¹la² so¹-
lxi³ sa²yo²wet¹sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.” Ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁹Nxa²ha¹te¹ Sa³ta³na²jah¹la² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² sa²so¹ā³nū²la²
Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³wih¹nū²la² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² a²ne³ka³nah²nāu³a²
ūh³wxe³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³ye³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² Tah²su² nxi¹nha²kxai³ a³-
li²sin³sxā³ ā³ya³hi¹sē¹li¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la²
a²hxi²ki³kxai³lu² wi¹lhau³ko³txa²tu¹wi¹. ¹⁰Nxīn¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹-
sū³na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx¹jau³xu¹ta²na² yau³xā³xai²na²
nxe³te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² oh³xan¹ta² nū³ka³txa² wi¹-
lhau³ko³txa²si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹na²hē¹li¹.” ¹¹Āh¹jau³xa²sa¹:
“Wi¹lhau³ko³txain¹kxai²nān²tu³ a²hxi²ki³khai³xa² ā³sa²so¹nxain¹tu¹wi¹. Txah³-
lxa³kxa² sa²tā³yū³kxih³to³txa²kxa²yān³txi³su² nxe³nxa²ha¹wi¹.” Ta¹hxai²hē¹la².

¹²Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx¹ jau³-
xu¹ta²na² yau³xā³xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la²
Wxa²hxi²kan¹txa² Si³yxau³jah¹la² wi¹la² ā³si³tē³kxi²ju³ta² ye²si¹jau³su²
wā³nxīn¹ju³ta² o²la³kxi²sain³txa³hē¹li¹.” Ta¹hxai²hē¹la².

¹³Nxa²ha¹te¹ Sa³ta³na²jah¹la²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³-
su² sa²yo²ā³ i³wa³ka³nxe³sain³si¹jau³xa² e³hxa³tū²la² hāi¹nxa¹sxā³
ā³waix³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ka³li³le²a²ko³nāu³a² o²la³kxi² ā³si³wxe³jau³su²

¹⁴Nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nāu³a² Ka³li³le²a²ko³xa² ā³wa³li²ta¹hxai²hē¹la², Je³-
su²jah³la²sa³. Nxe³te³na¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nū³kxūn³txi³
ā³si³tē³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jut³su² u²lxi³ ha³ta³nxe³ta¹hxai²hē¹la². ¹⁵Jā¹nxe³-
nū²la² Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³nāu³xa² ā³wi¹lha²the³to³ta¹hxai²hē¹la².
Ā³wih¹nū²la² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² ain³-
kxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ sa²nēn¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Na³sa³re²thi³na² i³xi²to³jau³su²

¹⁶Nxa²ha¹te¹ Na³sa³re²thi³na² txo¹nain¹thi³na² i³xi²nū²la² sa²ba³to³ nxe³hī¹na²
Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² wi²xi²to³hxai²kxai³ jā¹nxe³to³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³nū²la² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txān³nxa² i³yau¹ūh¹si¹jau³su² i³sa²yxau³-
ta¹hxai²hē¹la². ¹⁷I³sa²yxau³nū²la² I³sa³i²ah³lu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³jah¹lu¹ta²la³ha²kxai³ kxā³nhxīn¹nū²ta²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
ū³wha²li¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³txā³nxa² ū³wha²li¹txān³nxi²li² ū³hū¹ain¹nū²la² sa²-
hai¹nū²la² wān³txai²li² a²txi²sxā³ i³ye³ta¹hxai²hē¹la². ¹⁸I³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ā³si³tē³kxi²sa²na³li¹. Txa²wā¹sū³-
na² wān³txa² wi¹jau³xa² a²nū²a² ko³nxe³te²a² i³hen³txi³te³lhā³

sa²si¹hã³sain¹na³li¹. Sai¹nha²kxai³ a²nũ²a² ũ³tĩ¹kxi²yxau³te²a² wa³-
su³txi³ a³li³xi²si¹jau³nũ³su² i³hen³txi³ha²kxai³ a²nũ²a² ye³han³te²a²
wi¹li²sxã³ wet¹lsi¹jau³nũ³su² i³hen³txi³ha²kxai³ a²wah³ka³te²a²ã³-
wa²sut¹lsi¹jau³nũ³su² i³hen³txi³ha²kxai³ nxe³ai¹na¹tu¹wi¹.

19 Jã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ko³nxe³ti³ kã³kxa² wah³xa²
ã³wa²su¹tũ¹hain¹ti³wa³kxa² yau³son³si¹jau³su² i³hen³txai¹na¹tu¹wi¹.
Nxe³jau³xa² Je³su²jah³lo²kxai³ i²sxã³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Nxe² i³ye³ta³lun²nũ²la² ta²nxã¹nxai²na² sa²wa³lã^uu²kxi²sxã³ ũ³hũ¹-
xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxũ²la² ã³wxe³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². ã³nũ²kxi²tũ³ka³txa²
ain³kxi² yxau²xai³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 21 Nxe³ha²kxai³la¹ Je³su²jah³lai²na²
wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Jau¹xai²na² e³ain¹jau³xu¹tai²li² hi¹na² ã³si³wxe²na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

22 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ain³kxain¹tũ³ka³txa² wi¹le³ha²kxai³ kwa²on²tain¹-
ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³kxa²yã²ti³tã³ nxe²e³kxi²ji¹? Jah¹lai²li² hã¹sxã³ Jo³se²ah³la²
ta²hai²la¹wi¹. Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Wãn³txai²na² e³kxi²sah¹lxin¹ta²lu¹wi¹. Nxe³-
jau³xa²sa¹, wxã²na² hi³ne³kxa² wa³kxãn³si¹lxi¹. Nxĩ¹nha²kxai³
wã²nxũ¹we¹txi²nhi¹lxi¹. Nxe³jau³xai²na² e³kxi²sah¹lxin¹ta²lu¹wi¹. Āh¹lxi³-
jau³xa²sa¹: Ka³far³na³ũ²thĩ³nai²na² wi¹lo²la³kxin¹ju³ta² ain³kxi²si¹na¹hẽ³li¹.
Wxa²txo¹nĩn¹thĩ³na² te²yã¹nxe³ we¹txa²hẽ³li¹.

24 Yãn¹tah¹lxi¹ a²nũ²ai²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² hen³txi³te²nãn²tu³
a²sxi²yhen³khai³xan¹ta³ nũ³ka³txa² en²tain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³te²yã¹nxe³-
sxã³ en²txi³sain¹nũn³na³li¹. 25 Ne³ka²sah¹lxi³wxi¹. Kxã³nhxĩ¹nu¹tai²kxai³lu²
E³li²ah³lu¹tai²na² yxau³hĩ¹nũ¹tai²kxai³lu² Ju³te²a² tu¹ha² a²wha³te³son³ta¹ka³-
lxu³nãu³xa² ya²la³tu³ ka³lxa¹txi³ yũ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ain¹ta¹ ye³ha¹li¹ ka³na³kĩ¹
ye³kwẽ³kon³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 26 Ha³lo²a² whã²na¹ wẽh³ha²yau³xa² ã³na¹xa³tãu³-
a² hai³txi³ Ju³te²a² tu¹ha³ka³lxa² ka³lxa¹kxan²ti³ hai³txi³ ã³non²ta³kxi²te³lhxã³
sa²si¹hã³ũ¹hxa³ha²kxai³ yxãn¹ta¹ Si³tõ²ko³xa² Sa³rep²ta³thĩ³nãn¹ta¹ka³lxa² a²-
wha³te³son³ta¹ka³lxi²na² so¹lxi¹ ã³non²ta³kxi²te³lhxã³ sa²si¹hã³ũ¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.

27 Te²yã¹nxe³sxã³ E³li³se²ah³la² yxau³hĩ¹nu¹ta²kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txi³nãu³a²
a²nũ²a² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²sxã³ kãin² i³ton³tain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.
Yxãn¹ta¹ hai³txi³ we²txain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹. Yxãn¹ta¹ Na³mãu²ah³la² so¹lxi³ Si²-
ri³a³ nũ³ka³txi³su² jah¹lai²na² so¹lxi³ we²txain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxa²ha¹te¹ wãn³txai²li² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ ã³nũ²kxain¹tũ³ka³txa² kãin²
ã³ta³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 29 Nxain¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² i³sa²yxau³ain¹nũ²la²
Je³su²jah³la² hxi²ki³sa²wa²yat¹sa²tã³ha³lo²sai¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²-
kxai³ wã³la² ne³ka³nah³nãn¹je³na² sxi²yhe³na² txo³nain¹jen³ka³si²ha²kxai³
ka³la³ain¹nũ²la² Je³su²jah³la² ã³na¹sxã³ a³ka³ti²sxã³ ã³ya²lu¹tũ¹xã¹. Ain¹jau³su²
ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 30 Ain¹ta¹ hxi²ka¹nain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²-
jah³lo²kxai³lu² a²hãix¹tĩh³na² i³ka³nxi²sxã³ ã³waix³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³te²a² yâu³ka³txa² nxû²kwai³wih¹sxã³ yxau³jah¹lo²su²

31ĩ³ka³nxĩ²nũ²la² Ka³far³na³ũ²thĩ³na² Ka³li³le²a²ko³xan¹thĩ³nai²na² ã³-wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wih¹nũ²la² sa²ba³to³ nxa²hi¹na¹ a²nũ²a² ã³nũ²kxi²te²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²ĩ³hen³txi³ta¹hxai²hẽ¹la². 32Ai¹nha²kxai³ ain³kxain¹-tũ³ka³txa²ĩ³yo²o²lhain¹ta¹hxai²hẽ¹la³, wxi²kan¹txi³ĩ³ye³kxai¹nha²kxai²la². 33Nxe³ain¹tâu³a² ã³nũ²kxi²thĩ³nã³ai²na² in³txa² ko³nxe³te²a² yâu³ka³txa² kxã³-nxa² nxû²kwai³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jah¹la²ĩ³wxan¹sxã³ kaix¹ta¹hxai²hẽ¹la².

34Kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Na³sa³re²thĩ³nãn¹jah¹lo²si¹lxi¹. ĩh¹nxet³sa²nhĩ¹ji¹wi¹? Sun²tã¹hxat³sa²sin¹te³lhxã³ wxã³nhĩ¹ji¹wi¹? ĩ²nxa²te²sa¹wi¹. Txa²wã¹sũ³-na² Tah²si¹lxi¹. Ko³nxe³ju³ta² yũ³ti³hex¹jah¹lo²si¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

35Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai³na² sa²kxai³lu² ko³nxe³te²a² yâu³ka³txa² wxi²kan¹txi³ kwa³na³te³nah¹lxi¹:

—In³txai²li² ka³nah²2nxe³sxã³ nxû²kwai³li³txa²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹-la². Nxa²ha¹te¹ ko³nxe³te²a² yâu³ka³txa² ã³nhẽ¹nhẽ¹yain¹te³na¹ ã³na¹nũ²la² nxû²kwai³li³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² in³txai²li² wi¹lain³kxi²xi²ye²-ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jut³su² we¹txain¹ju³ta² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 36Nxa²ha¹te¹ a²nũ³ka³txa² kãin² o²lain¹sxã³ ĩ²ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—Ĩh¹nxe³ju³khai³nxe³hĩn³te²lã³xã³? Jah¹lai²li² ko³nxe³te²a² a²yâu³ka³txa² wxi²-kan¹txi³ kwa³na³ha²kxai³ nxũ²kwai³li³ain¹txã²na³li². Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

37Nxe³jut³ta²li² ha³lo²a² u²lxi³ ha³ta³nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² a²nũ²a² ĩ³ton³te²nã³xa² we²txain¹jau³su²

38Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thĩ³na² a³li³xi²-nxa²ha¹te¹ Si³mã²ah³la² sxi²ha² ã³nxai³sxã³ ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹tâu³a² a²hã¹na¹ka³lxa² kãin² ĩ³hĩ¹la³kxi²ha²kxai³ Je³su²jah³la² ĩ³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 39Nxe³ha²kxai³ a²sxan³ka³lo³a² ã³nxai³sxã³ ã³yau³son³kxi²nũ²la² ĩ³ta³ka³txai²na² we²nxĩ²si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² a²kwẽn¹tai²na¹ we²txi²nũ²la² ĩ³sa²yxau³sxã³ yain³txa² hau³kot³sxã³ ũ³hã¹la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

40Nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hi²te³lhxã³ tâu³a² a²nũ²a² ĩ³ta³ka³txa² ĩ³ton³te²a² yxo²ha³-kxa¹ sa²so¹nũ²la² Je³su²jah³la² ã³tũ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² wxa²wai³te²a² a²hã¹nxe³ti³xa¹ we²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 41Nxa²ha¹te¹ ko³nxe³te²a² a²yâu³ka³txa² kãin² a³li³nũ²la² ĩ³wxan¹sxã³ kaix¹jain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kaix¹jain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxã²na² Txa²wã¹sũ³na² Tah²si¹lxi¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tâu³lot³jah¹lo²sin¹kxe³su² a³-la³kxai¹nha²kxai³ ka³nah²sxã³ yxau³si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³hen³txi³jau³su²

42Nxe³ai¹nha²kxai³ ĩ³yũ¹li²nxa³tã³lxa¹ sxi²ye³na² a³li³xi²nũ²la² ha³lo²a² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² nũh¹xai³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Ka³far³-na³ũ²thĩ³nãn¹tũ³ka³txa² ã³nĩ²xi²te³lhxã³ a³li³ain¹ka³tũ³ hã²wxãn³txa³

ĩ³ha¹txi²nũ²la² a³li³sxã³ ä³waix3si¹hai¹nxa³jau³su² ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 43Nxa²ha¹te¹ ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxí¹:

—~Sxi²yhe³na² yxo²ha³kxa¹ ai³lha²thet3sã²na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nãn²tu³Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³su² nxe³jau³xa² ĩ³hen³txai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹ju³ta²nũ³su²Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³sain¹na²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

44Nxe³ain¹jut3su² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ä³nũ²kxi²thĩ³nãu³xa² Ju³te²a²ko³xan¹thĩ³nãu³xa² whãí²na¹ ai³lha²thet3tũ²la² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²wi¹jau³xa² ĩ³hen³txa² ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² ĩ³kaix1so¹ ä³si³wxe³jau³su²

5 1Hã²wxãn³txa³ ĩ³ye³na² Je³ne³sa³re²ye³na² yxo²ka³teh³nãu³a² ai³sxã³ ä³yit1ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²ain³kxi²te³lhxã³ wxã³sxã³ ä³nũ²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2Nxe³ai¹nha²kxai³a²ne³kun²nãu³a² ka³no¹a² ka³lo³ha¹li¹ ĩ²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²a² ai³na²sai¹te³lhxã³ ain¹ka³lo³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ ai³na² sai¹tũ³ka³txa² a³li³nũ²la² ta³lã²la²ka³lo³a² wxa²hi³la³kxi²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 3Nxe³ain¹kxan²ta²Je³su²jah³la²kxai³lu² ka²no¹a² ä³wih¹nũ²la² a²wa³kxën³yah³la² Si³mãu²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³sxã³ ä³wih¹nũ²la² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxí¹:

—~Ha³lo²a² ju¹nxe² ä³nhai¹a³sa³wi¹. Nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² ä³wxe³ka³tũ³ ä³nũ²kxi²tũ³ka³txai²li² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

4Hã²wxãn³txa³ ĩ³yau¹ũ³ta³lu²nain¹nũ²la² ĩ³ye³kxi²nyha¹te³nah¹lxí¹:

—~Si³mãu²ah³lãi³. ĩ³ye³na² ut1tãu³a² ta³lã²na²ka³lo³a² te³sxã³ ä³na¹sxã³ä³nũ¹jah¹lxí¹hẽ¹li¹. Ai³na² sai¹a³sah¹lxí³wxi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

5Nxa²ha¹te¹ Si³mãu²ah³lai²na² ĩ³wa²lũ³xi²nyha¹ti³ãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³la² txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. O²la³kxi²sxã³ ä³a³lan²sin¹na¹hẽ¹li¹. Nxe³nha¹kxan²ti³ hai³txi³ ain³ta³ sai¹ti³hex1sĩ¹nxa³hẽ¹li¹. Yxãn¹ta¹ ĩ³ye³kxi²sa²nhi¹nha²kxai³ ta³lã²na²ka³lo³a² ä³na¹sxã³ ä³nũ¹ta¹tu¹wi¹. Nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la².

6Nxa²ha¹te¹ ä³na¹sxã³ ä³nũ¹tain¹nũ²la² ai³na² ka³lxa¹txi³ sa²sai¹ai¹nha²kxai³ ta³lã²na²ka³lo³ai²na² sa²ten²ta³kxi²te³lhxã³ ta¹hxai²hẽ¹la², ai³na²ka³lxa¹sxã³ sax2txe¹yai¹nha²kxai³la². 7Nxe³ai¹nha²kxai³ a²ya³la²nãu³xa²ka³no¹a² ka³lo³ã³sa²nũ³ka³lo³a² wxa²ye³wxãix3so¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ ä³wxã³ain¹nũ²la² ka³no¹a² ka³lo³ha¹lin¹ti³xa² ai³na² ne³ki¹sxã³sa²sai¹ai¹nha²kxai³ ä³nxüt1te³lhxã³ ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 8Ain¹jut3su² Si³mãu²Pe²jah³la²kxai³lu² Je³su²jah³la² hxi²kan¹khai¹nxe³jut3su² ĩ²nxa²ha¹te¹ a²ne³kxai³tãu³a² ä³ka³ti³lhu³ta³kxa² wxe³sxã³ ĩ³ye³kxi²nyha¹te³nah¹lxí¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Kõ³nxe³ti³ kãí³jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³ ä³nix3txu¹li¹. Nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la².

9Jã¹xain¹jut3su² Pe²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu²ain¹sxã³ ai³na² ka³lxa¹txi³ sai¹nha²kxai³ on²tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 10Te²ya¹nxe³jut3su² Si³mãu²ah³la² ya³li²nyhain¹tũ³ka³txa² Se³be³te²ah³la²ki³lha³nãu³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²na² ĩ³lxa² Ti³a²kah³lo²su² ha²kxai³

Jo³au²ah³lo²su² ha²kxai³ ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ya³te²a² on²txain¹ta¹hxai²-
hē¹la². Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³la²kxai³lu² i³wa²lū³xi²nyha¹te³nah¹lxī¹:

—~Pe²jah³lāi³. O²txa³hē¹li¹. Ai³na² ā³na¹to³hxain¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxā¹ta¹
a¹hī¹nān¹te²tu³ ā³si³tē³san¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² i³kaix¹so¹nīn¹ju³ta² i³-
yau¹ū³nxa²ha¹tu¹wi¹, ā³si³tē³kxi²sa²si¹hain¹jau³su¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

11 Ain¹nxa²ha¹te¹ ka²no¹a² sa²ne³ha³lo²sa²tā³nū²la² Je³su²jah³la²kxai³
i³hit²txain¹ta¹hxai²hē¹la².

Khon³ta³kxi²sxā³ ka³lāun³ta³kxi²jah¹la² we²txi²jau³su²

12 Nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nāu³kxai³lu² sxi²yhe³na² Je³su²jah³la²kxai³
ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² a²nū²a² khon³ta³kxi²sxā³ ka³lāun³ta³kxi²-
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jah¹la² yau³son³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Yau³son³kxi²nū²la²
jah¹la²kxai³lu² Je³su²jah³la²kxai³ i²nū²la² a²ne³kxaix³tāu³a² ā³ka³ti³wxe³-
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ win¹ta²te²lxī³ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. “Wxa²i³ta³ka³txa² hxi²kan¹txi³ we²txi¹nxa²ha¹-
tū¹xā¹.” Sa¹ki³la³te²ki³lha³ti¹. Nyha¹ta¹hxai²hē¹la².

13 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ sa²nū³sin²sxā³ wxa²wxai³nyha¹sxā³
i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Ten³sa³nhai¹. Wxa²i³ta³ka³txa² ā³wa²su¹tūh¹nxa²ha¹wi¹. Nxe³-
nyha¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nyha¹hī¹na¹ a²nū²a² kwēn¹ta¹na² i³to³nain¹te²a²
a²kwēn¹ta¹na¹ we²txi²ta¹hxai²hē¹la². 14 A²nxe³jut³su² Je³su²jah³la²kxai³la¹
i³ye³kxain¹ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³nxa²ha¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wā³nxīn¹ta² si³yxau³jah¹la² ai³-
sē¹li¹. Ain¹tāu³a² we²txi²nxa²ha¹ju³ta² a²nū²a² ā³xa² i³hen³txi³txa³hē¹li¹.
Hāi¹nxe³sxā³ wā³nxīn¹ta² si³yxau³jah¹lan²tu³ ka³yxuh³xa² Mo¹se²ah³lu¹-
tai²na² i³yau¹ūh¹nxain¹kxe³su² ū³hū¹txai¹nhē³li¹. Nxa¹nīn¹kxai²nān²tu³
hā²wxān³txa³ wā³nxīn¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³xai²na² tē³sxā³ Sū³na²
ū³hū¹yhain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nān²tu³ti² a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na²
we²txi²nxa²ju³ta² i³yau¹ū³yhe²ai¹nīn¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

15 Nxe³yān¹tah¹lxā¹ nxe² i³ye³kxi²kxan²ti³nū¹ ju¹ta¹na² u²lxī³ ha³tā³-
nxe² i³ye³e²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a²nāu³xa²
kāin² ā³nū²kxi²nū²la² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ain³kxi² i³to³nain¹te²-
a² we²txi² nxe³te³lhā³ ā³nū²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Nxe³nyhain¹to³ta¹
Je³su²jah³la²kxai³lu² ā³waix³tū²la² ha³lo²ai²li² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² ā³-
nxai³to³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²te³lhā³ ā³nxai³to³ta¹hxai²hē¹la².

In³txa² kan²ta³kxi²jah¹la² we²txi²jau³su²

17 Ain¹nxa²ha¹te¹ kxā³non³tāu³a² a²nū²a² āh¹lxī³sxā³ kāin² ā³nū²kxi²nyhain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Sxi²yhe³na² Ka³li³le²a²ko³xan¹thi³nāu³a² a³li³i² sxi²yhe³na²
Ju³te²a²ko³xan¹thi³nāu³xa² a³li³i² Je³ru³sa³iē²thi³na² a³li³i² nxe³ain¹ta¹hxai²-
hē¹la². Jā¹nxe³tū³ka³txa² fa³ri³se²a² nū³ka³txi³su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na²
wān³txai²na² i³yau¹ū³tū³ka³txi³su² ha²kxai³ nxe³yain¹sxā³ sxi²yhe³na² a³li³-

sxã³ ã³nũ²kxi²nyhain¹nũ²la² ã³tũ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² kãin² ã³nhi²ka¹tha²kxai³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ nũ³kxũn³sxã³ i³we²txa³lxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 18Nxe³tãu³ãn²tu³ti¹ in³txi³nãu³xa² wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³kã³txai²li² in³txa² kan²ta³kxi²ha²kxai³ hãi¹sxã³ ka²ma²ka³lo³a² sxa³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²a² ka²ma²ka³lo³a² whãi²na¹ ã³ki³-wxex³ta³kxi²sxã³ sa²so¹sxã³ ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹nũ²la²:

—~Ã³wih¹sĩn¹ki³tũ¹xã¹. Kan²ta³kxi²jah¹la² tẽ³sxã³ Je³su²jah³la² a²ne³kxai³-tãu³a² ü³ha¹ã³sĩn¹ki³tũ¹xã¹. In³txi³nãu³xa² ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 19Nxe³ain¹tah¹lxa¹ sxi²hẽ¹nãu³a² a²nũ²a² nũ³kã³txa² ã³kã³tũ³je²nyhai¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ã³wih¹hain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe²nxa³ha²kxai³ sxi²ha² ne³ka³nah²nãu³-a² i³ka³la³nũ²la² te²la²ka³lo³a² sa²sain¹ta³kxi²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² i³ton³jah¹la² ka²ma²ka³lo³a² whãi²na¹ Je³su²jah³la² a²ne³kxai³tãu³a² a²nũ²a² a²nxũ²kwai³wit³ta² ü³yhu³lxot¹sxã³ ü³ha¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

20—~Je³su²jah³la² hxi²ka² kan²ta³kxi²nẽ³ka³txa² we²txi²ju³ta² yũ³tũ¹-xã¹. Ain¹jau³su² ü³ha¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tai²na² Je³su²jah³la²kxai³ wi¹kõ³nh²nxa²ha¹te¹ ã³yxo²o³tũ¹nũ²la² i³ton³jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~Wxa²kõ³nxe³ti³ kãi³in¹ju³ta² ã³wa²su¹txa²ha¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

21Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³kã³txa² ha³teh³nã³nxa² a²hoh³lx¹isu² tũ³kã³-txa² nxain¹sxã³ he³son³kxi²nyhain¹sxã³ ki³han³jau³su² e³lain¹te³nah¹lx¹:

—~A²nũ²a² kõ³nxe³ti³ kãi³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² so¹lx¹ hxi²kan¹txi³ ne³wã²na³ain¹te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³lai²li² a²nũ²khai³xai²la¹wi¹. Hxi²kan¹nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ Sũ³na² kõ³nxe³te²lo³jah¹lo²su² na³li¹. Nxe³-jau³su² ki³han³sxã³ e³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

22-23Ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ he³son³kxi²nyhain¹jau³su² wi¹-kõ³nh²nũ²la² i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~He³son³jah³lxin¹jau³xa² ha³ya³kxa² e³li³jah³lx¹hẽ¹li¹. Nxe³ka²a³sah¹-lxi³wxi¹. Ih¹jaut³ta³ wãn³txa² wa³sut³jau³la³te²la¹xã³? “Wxa²kõ³nxe³ti³ kãi³in¹ju³ta² ã³wa²su¹txa²ha¹wi¹.” Nxe³jau³xai²la³ta³nxa²: “I³ton³jah¹-lãi³. I³sa²yxau³sxã³ ã³nxi³xi¹sẽ¹li¹.” Nxe³jau³xai²la³ta³nxa² nxe²hĩ³ji¹wi¹?

24Yxãn¹ta¹ Txai²na² Sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²kah³lo²su² na¹-ha²kxai³ wxi²ka¹na¹ju³ta² i³yau¹ü³nx²ta¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³ton³jah¹lo² i³nxai²na² i³ye³kxi¹nxa²ha¹wi¹. I³sa²yxau³txi¹. Wxa²sxa¹ka³lo³ai²na² sa²-so¹sxã³ ã³nxi³txu¹li¹. Nxe³nxa²ha¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

25Nxe³ju³tan¹te²kxa³yãn³tũ³ i³ton³jah¹la² wa³su³txi³ i³sa²yxau³nũ²la² a²-sxa³ka³lo³a² sa²so¹sxã³ ã³nxi³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi² kãi²non³jau³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxi²lã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 26Nxe³ai¹-nha²kxai³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³wã³wã³txi³sxã³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lx¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² nũ³kxũn³khaix¹nxe³sxã³ wi¹lhin¹khai¹nx²na³li¹.

Kwẽn¹tai²na¹ i²ki³tã³li¹. Yxãn¹ta¹ kxã³nxai³kxai³lu² te²xi²yã¹nxe³ju³ta² i²-ki³sxai²nxa³tai¹tu³wi¹. Tah¹ hi¹na¹ i²ki³tã³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Le³vi²ah³la² i³kaix1so¹jau³su²

27Hã²wxã³txa³ Je³su²jah³la²kxai³lu² a³li³xi²nũ²la² a²nũ²-
a²ũ³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nẽ³jah¹lai²na² Le³vi²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la².
A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ũ³yho³hi²ki³ka² ũ³ha¹thĩ³na² ã³-
wxẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²na² Pu³pli³ka²no² nũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ka³tu³ta¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i²sxã³ i³kaix1te³nah¹lxi¹:
—~Ã³si³tẽ³kxi²sẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

28Nxe³ai¹nha²kxai³ Le³vi²ah³la²kxai³lu² a²yen³kxa² whã²na¹ wxa²wxe²a³nũ²la²
ã³si³tẽ³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 29Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hã²wxã³txa³ Le³vi²ah³la²
a²sxi²nhã³a² yain³txa² kãin² we¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ Je³su²jah³la²kxai³
wxã³sxã³ i³yain³si¹jau³su² kaix1tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹tãu³a² ũ³yho³hi²-
ki³ka² so¹kxi²nẽ³tũ³ka³txa² ka³lxa¹txi³ ã³wxã³ha²kxai³ a²nũ²a² ã³xa² ka³lxa¹txi³
nũ¹nain¹sxã³ yai³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 30Nxe³ain¹nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³-
nãu³a² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² nxain¹sxã³ ju³ta² i²ain¹sxã³ kãin²
i³hi³ta³lxi³sxã³ Je³su²jah³la² a²sa³wih³ha³lxa² i³kwai²kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh³nxe³kxa²yan³ti³ta³ a²nũ²a² ũ³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nẽ³tũ³ka³txi³-
su² kô³nxe³ju³ta² kãi³te²su² te²nãu³xa² nxe³te²su² ain¹sxã³ ã³nũ²kxi²sxã³
yain³ni² i³na² nxe³kxah³lxin¹si²li¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

31Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²nyhain¹ti³ã³n¹jau³kxai³lu¹:
—~Ne³ka²sa²sa²lxi¹. A²nũ²a² wi¹lain³kxi²nha²te² hi²sen³su² hi³ne³kxa²
wa³kxên³yah³la² ã³ten³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ a²nũ²a² i³ton³te²su² te²a²
so¹lxi³ ã³ten³te²ju²hẽ³li¹. 32Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²ai²na²: “Wi¹lhin¹sa³nha¹.
Kô³nxe³ti³ kãi³a¹ju³ta² yũ²nxa³nha¹.” Nxe³te²su² te²na² i³kaix1so¹ai¹na¹-
ju³ta² yũ²nxa³wi¹. Yxã¹tah¹lxa¹ hãi¹sxã³ kô³nxe³jah¹la² so¹lxi³ a²kô³nxe³ti³
kãi³ju³ta² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ ã³na¹la³kxi²nha²te²su² te²na² so¹lxi³ wxa²-
wa²su¹tain¹te³lhã³ i³kaix1so¹ai¹na¹ju³ta² yũ²na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

He³lhxii² yxau³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

33Nyhain¹nxa²ha¹te¹ i³ye³kxi²nyhain¹te³ã³n¹jau³kxai³lu¹:
—~Je³su²jah³lãi³. Îh³nxe³kxa²yan³ti³ta³ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² sa³wi³ha³-
lxai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² i³ka³li³kxi²te³lhã³ he³lhxii² yxau³to³hain¹sxã³
Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxain¹to³lhai¹li¹? Ai¹nha²kxai³ fa³ri³se²a² a²sa³wi³-
ha³lxa² te²yã¹yxain¹nũ³nhxai²na²hẽ³li¹. Ain¹ta¹ wxa²sa³wi³ha³lxa² hai³txi³
ti³hexlyu³nxã²nxa³wi¹. Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

34Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³ã³n¹jau³kxai³lu¹:
—~Yxau³nuh¹nx2ta¹tãu³a² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ he³lhxii² yxau³yah³-
lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. A²nxe³ju³ta² in³txa² txu¹ha² so¹nyhu¹kxai²nã²tu³
a²ya³la²nãu³xa² i³kaix1so¹yhain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² a²wẽ³sãi¹-
yah³la² yxau³ye²yhai¹hi¹na¹ i³kaix1so¹ain¹tũ³ka³txai²na² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³
he³lhxii² yxau³ain¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. 35Yxã¹ta¹ yxan¹nãu³a¹ a²wẽ³sãi¹yah³-
lai²na² so¹kxain¹sxã³ sa²tã³tũ³kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nã²tu³ nxe³hi¹na¹

a²nũ²a² i³kaix1so¹ain¹tũ³ka³txa² i³ain²ta³kxi²nha²sxã³ he³lhxi² yxau³ain¹ju³ta² wain³tu¹wi¹. Jã¹nxe³ju³kxai³lu² fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² Jo³au² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² nxain¹sxã³ txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² sa²yo²wet1si¹hain¹jau³su² he³lhxi² yxau³ain¹te²ju²hẽ³li¹. Ne³to³ta¹ txa²sa³wi³ha³lxi²na² sa²kxai³lu² ã³waix3txai¹na¹hĩ¹na¹ so¹lxi³ he³lhxi² yxau³ain¹tu¹wi¹. ã³waix3txai¹na¹kxe³su² i³ain²ta³kxi²nha²sxã³ he³lhxi² yxau³ain¹tu¹wi¹.

³⁶Nxe³ha²kxai³la¹ i³yau¹ũ³jau³xa² ãh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² wã²la² kwẽn¹ta² yxãi¹ka³lo³a² wi¹ka³lo³a² tẽ³sxã³ ko³nxe³ka³lo³a² ã³ten²ti³ka³lo³a² ã³nhũ²kxi²sxã³ ã³h³yxãi¹yain¹te²sxa³yu²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ ã³h³yxãi¹yain¹ke³la³te²kxai³ wã²la² wi¹ka³lo³a² ã³kho³te²ju²hẽ³li¹. Jã¹nxe³kxa²yu³su² wã²la² ti³ka³lo³a² ã³sai¹hĩ³nx2nxa³wi¹. ³⁷Jã¹nxe³jau³su² yain³txi³yau³xa²txah²yau³xa² hai³txi³ka³yxuh³xa² wã²lẽ¹na² ti³ka³lo³e¹nã²ta³ ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ã³wha¹kĩ³te²sxa³yu²hẽ³li¹. ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ã³wha¹kĩ³ke³la³te²kxai³ a²yain³txi³yau³xai²na² sa²kxai³lu² wã²lẽ¹nai²li² i³txi³hãu³kxi²sxã³ i³khot3sxã³ a²yau³xa² ã³nẽ¹na³hxa³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xain²txi³ ha³li³hxa³ni² wã²lẽ¹nain²ti³ ã³kho³ti² nxe³te²ju²hẽ³li¹. ³⁸Yxãn¹ta¹ yain³txi³yau³xa² tah²yau³xan²ta³ wã²lẽ¹na² ta²hẽ¹nãu³a² ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ã³wha¹kĩ³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kĩ³kxai²nãn²tũ³ wã²lẽ¹nai²na² ã³kho³txa³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xa² ã³nẽ¹a³na¹xa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹. ³⁹A²nxe³sxã³ a²nũ²a² vĩn²yau³xa² tĩn³yau³xa² tẽ³sxã³ i³na²ain¹kxai²nãn²tũ³ tah²jau³xa² ãh¹ ã³te³nain¹te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³lu¹: “Tĩ³yau³xa² ã²la² wi¹na³li¹.” Nxain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa²ba³to³ nxe³hĩ¹na² a²wa³ka³li³yu³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

6 ¹Nxa²ha¹te¹ kxã³nãu³a² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² whãi²na¹ hai³sxa²ha³nãu³ha² ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa² yain³txa²nã³kxa² wxa²ni²lho¹nũ²la² wxa²ti³kxi²sxã³ wxa²ki³ka³tuk1kxa² sai¹sxã³yai³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Ain¹nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² i²ain¹te³nah¹lxi¹: —~Yain³txa²nã³kxa² wxa²ni²lho¹yah³lxi¹lxi¹. Nxe³to³ta¹ Ju³te²a²nũ³ka³txa² sa²ba³to³ nxe³tãu³a² a²wa³ka³la² a²yo²ha³kxa¹ ã³na¹xai³ki³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yah³lxin¹ta¹ jau³jau¹xai²na² sa²yo²ã³yah³lxin¹ten¹tu³wi¹, yain³ti³nã³kxa² wxa²ni²lho¹yah³lxi¹nha²kxai³lu¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³⁻⁴Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Sũ³na² ã³wha²li¹txã³nxa² i²nx2ti³ta²lu¹wi¹. Ta³vi²yah³lu¹tai²na² he³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xu¹tai²na² he³hai¹nha²kxai³nxain¹ta¹hxai²ti²ai¹ti²tu³wi¹. Nxain¹tãu³kxai³lu² Sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹nũ²la²yain³tũ³xai²na² Sũ³na² ã³yho³hi²tũ³xai²na² wxa²so¹sxã³ i³yain³kxain¹ta¹hxai²ti²ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³tũ³xai²na² Sũ³na² sxi²ha² hau³ko³tũ³ka³txai²na² so¹lxi³yain³tũ³su²ta¹hxai²ti²ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²ha²ta³nxãn²ti³yai³nain¹ta¹hxai²ti²ai¹ti²tu³wi¹.

⁵Nxe³na¹kxa²yu³su² Txai²na² Sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³la³sa²kah³lo²na¹xai²na² sa²ba³to³ nxe³ti³xa² a²wa³kxẽn³yah³lo²sa¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² hxi²yã³nã³ta³kxi²ha²kxai³ we²txi²jau³su²

6Hã²wxã³txa³ ãh¹ sa²ba³to³ nxe³ti³xa² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³-na² ã³wih²xi²nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² wã³ntxa² ï³hen³txi³to³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² in³txa² a²hxi²wi¹nẽ³tãu³a² hxi²yã³nã³ta³kxi²sxã³ ã³wih¹sxã³ ã³wxẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 7Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² wxã³sxã³ ã³wih¹hi² ha³teh³-nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² wxã³sxã³ ã³wih¹hi² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² hxi²we²txi²ju³ta² ï²te³lhxã³ wahx³nxain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ ko³nxe³thin¹sxã³ he³son³kxi²nhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Sa²ba³to³ nxe³ki³tãu³a² hxi²we²txi²kxai²nã²tu³ Txa²wã¹sũ³-na² ã³wha²li¹txã³nxa² sa²yxo²ã³kxi³ju³ta² ï²ki³txai²li¹. Nxe² ko³nxe³ti³ he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 8Nxa²ha¹te¹ he³son³kxi²nyhain¹jau³xa² Je³-su²jah³la²kxai³lu² a³la³kxi²ha²kxai³ hxi²yã³nã³ta³kxi²jah¹la² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ï³sa²yxau³sxã³ ã³wxã³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². 9Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³ntxi³kxai³la¹:

—~Ne³kxa²sah¹lxi³sa²lxi¹. Sa²ba³to³ nxe³ti³xa² wi¹lo²la³kxi²ta³nxa² ko³to²la³ki²ta³nxa² ïh¹ju³ta² wai³nhĩ³te²la¹xã³? Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² su²lhã³ta³nxa² we²txi²ta³nxa² ïh¹ju³ta² wai³nhĩ³te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ¹la².

10Ai¹nha²kxai³la¹ ï²sa²sai¹ain¹ka³tu³ in³txai²li² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ï³hxi²sin²nha²si¹hain¹jau³kxai³lu¹. Nxe³ha²kxai³ ï³hxi²sin²nha²sxã³ we²txi²ta¹hxai²hẽ¹la². 11Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² he³son³kxi²nyhain¹tũ³ka³txin³-ti² kãin² ï³ã³n³ta³kxi²sxã³ ï³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ïh¹nxe²t³sxã³ Je³su²jah³la² su²lhã³hĩ³ki³te³ji¹ku¹. Tũ¹ka³txai²li² nxe² e³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² ï³kaix¹lo¹jau³su²

12Hã²wxã³txa³ Je³su²jah³la²kxai³lu² wã³la³ka³txa² ka³la³ta¹hxai²hẽ¹la², Sũ³na² ï³ye³kxi²te³lha³ka². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² e³kxa³lan²ta¹hxai²-hẽ¹la². 13Nxe³nũ²la² a³lan²ni²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² ï³kaix¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txi³nãu³xa² a²sa³wi³ha³lxa² hxi²ka² hxa³n³sxã³ ha¹li¹ wxa²-hait¹so¹xi²nũ³n³tũ³ka³txa² ï²sxã³ sa²so¹te³nah¹lxi¹:

—~Sa²si¹hã³nx²ta¹tũ³ka³txi³syah¹lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 14Nxe³ha²kxai³-la¹ tũ¹ka³txai²li² ï³yi¹li²jau³xa²sa¹ Si³mãu²ah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹la² ï³lxa² ã³xai²na² Pe²jah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lo²kxai³lu² a²lon³yah³la² ã³-tre²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Já¹nxe³sxã³ Ti³a²kah³lo²su² ha²kxai³ Jo³ãu²ah³lo²su² ha²kxai³ Fi³li²pah³lo²su² ha²kxai³ Bar³to³lo³me²ah³lo²su² ha²kxai³. 15Ma³te²ah³-lo²su² ha²kxai³ To³me²ah³lo²su² ha²kxai³ Ti³a²kah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹lai²li² au³fe²ah³la² ki³lha³lhxu² ta¹hxai²hẽ¹la². Já¹nxe³sxã³ Si³mãu²ah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³te²a² ã³lxi³sxã³ Se³lo²ti³ nũ³ka³txi³si²ta¹hxai²hẽ¹la². 16Jã¹nxe³sxã³ Ju³ta²-sah³lai²na² ha¹lo³ta³lxi³sxã³ ka³na³ki² te²a² Ti³a²kah³la² ki³lha³lhxu² ha²kxai³ ã³xai²na²su² Is³ka³ri³o²jah³lo²su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²nã²tũ³kxã³nãu³a¹ Je³su²jah³la²kxai³ ï³ki³ha¹kxi²jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Ï³ki³ha¹kxi²sxã³

a²nū²a² kō³nxe³thin¹tū³ka³txa² ā³yā³yū¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na²
a²yo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i²sxā³ sa²so¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³tih³nxe³jau³su²

17-18 Nxe³nū²la² i³kaix¹so¹ta³lun²nū²la² a³ka³nxain¹tāu³a² wā³la² yxe²-
ta²wau³waun³ju³ta² ā³yit¹tāu³a² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ nū²kxi²ta¹hxai²hē¹la².
Ju³te²a²ko³xan¹te²a² wxā² Je³ru³sa³lē²thi³nān¹te²a² wxā² i³ye³na²-
na² yo²ka³teh³xan¹ko³xa² a²sxi²je³na²na²sa¹ Ti²ro³thi³nān¹te²a² wxā²
Si³tō²thi³nān¹te²a² wxā² nxe³ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³-
kxi²te³lhxā³ nū²kxi²ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³lu¹ i³ta³ka³txa² i³ton³te²a²
we²txi²ju³ta³nū³a² wah³nxa³kxi² a²kō³nxe³te²a² a²yāu³ka³txa² nxū²kwai³-
wi¹sxa³te²a² nxū²kwai³li³si¹jau³nū³su² wah³nxa³kxi² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
19 Nxe³ai¹nha²kxai³ wxa²wxai³sai³nain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²hāi¹nxe³ti³-
xa¹ we²txain¹ta¹hxai²hē¹la², Je³su²jah³la² wa³nxī¹nha²kxai³la².

A²nū²a² ka³lih³kxi²jau³nū³su²

20 Ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² i²sxā³
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex³jah³lxi³wxi¹. Yen³kxi³txa¹nxa²lxi³ji¹wi¹? Nxe³nx²ti³kxai²nān²-
tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³a² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹.

21 Āh¹jau³xa²sa¹ hī¹na² he³ja³lu¹nxa²lxi³ji¹wi¹? Nxe¹nx²ti³kxai²nān²tu³ ka³-
lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ kxān³nāu³a² ū³kxi¹nx²ti³tu¹wi¹.

Hī¹na² kāin² nān³yah³lxin¹ji¹wi¹? Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³-
hē¹li¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ kxān³ton³sxā³ kāin² ka³lxi¹yah³lxin¹tu¹wi¹.

22 Sa²yo²wet¹sah¹lxin¹te² i³nxai²na² ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxi¹nha²kxai³
kxān³ton³sxā³ i³ān³ta³kxi¹nx²txai¹nha²kxai³ ā³ten³nxa²lxi¹nxa³ha²kxai³
kō³nxe³ti³hi¹txa²txi³si¹hain¹jau³su² ha²kxai³ ha³ya³kxa³ti³lo³txa²tai¹nha²kxai³
nxe³nx²tain¹tu¹wi¹. 23 Nxe³nx²tain¹kxan²ti³nū¹ kāin² ka³lih³jah¹lxi³hē¹-
li¹. Nxe³nx²tain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ yān³ta²na¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³nū³ka³txu¹ta²na² nxe³nyhain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Jā¹nxe³-
nx²tain¹ju³kxai³lu² ka³lxi¹sxā³ a³li²sin³jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³nx²tain¹sxā³
khāuh³lxa³txi³yah¹lxin¹kxa² yo³ha² wi¹ju³ta² kāin² yū³nx²ti³tu¹wi¹.

24 Yxān¹ta¹ yen³kxi³te² i³nxai²na² hī¹na² so¹lxi³ ka³lih³khaix¹yah³lxi¹-
lxi¹. Yxān¹ta¹ kxā³ton³sxā³ i³āin²ta³kxi¹nx²ti³tu¹wi¹.

25 Te²yā¹nxe³sxā³ yain³txa² kāin² yūh³te² i³nxai²na² hī¹na²kxai³ ka³lih³-
yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ kxā³nāu³a² he³ja²lun¹ti³nx²ti³tu¹wi¹. Nxe³nx²ti³ha²kxai³
ye³khāuh³lxa³thi¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ hī¹na²kxai³ kāin² ka³lih¹te² i³-
nxai²na² ka³li³yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ kxā³nāu³a² āin²ti³sxā³ nān³yah³lxin¹tu¹wi¹.

26 Te²yā¹nxe³sxā³ hī¹na²kxai³ a²nū²a² yo²ha³kxa¹ wi¹le³nx²ti³na³li¹.

Nxe³nx²ti³kxa² yā¹nxe³ju³ta² kxā³nhi¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³-
hen³txi³ki³lxo³tū³ka³txu¹ta²na² te²yā¹nxe² kāi³ū¹nyhain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

A²nū²a² a²kō¹ko¹nāu³xa² a³lxain¹ki³jau³su²

27 Nxa²ha¹te¹ ne³ka²kxi²syah¹lxin¹te² i³nxai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wxa²ko¹ko¹nū³ka³txa² a³lxai¹tai¹yah³lxihē¹li¹. I³an³ta³kxi¹nx2tain¹te²su² te²-a² i³wa²lū³xi²sxā³ i³an³ta³kxi²nxān²nxa³sxā³ wi¹la³ kái³ūh¹txain¹yah³lxihē¹li¹. 28 A²nū²a² ko³nxe³te²lo³txa²tain¹kxan²ti³ wi¹la³te²lo³txain¹yah³lxihē¹li¹. Te²-yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ko³nxe³ti³ kái³ūh¹nx2tain¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² nxe² i³ye³kxi²txain¹yah³lxihē¹li¹. Nxe²e³kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxai¹: “Txa²wā¹sū³-na² nex3txi¹. Tū¹ka³txai²li² ko³nxe³ti³ kái³ū¹sain¹na²hē³li¹. Nxe³sain¹kxan²ti³ wi¹li²txai¹nhē³li¹.” Txa²wā¹sū³na² nxe³txain¹yah³lxihē¹li¹. 29 Te²yā¹nxe³sxā³ wxa²ne³su²nx2tain¹kxai²nān²tu³ wxa²ne³ha³tih³nāu³a² a²na³wa³ti³tū¹txain¹yah³-lxihē¹li¹. Wxa²wā¹la³ka³lo³a² wi¹kxi²nhān¹ka³lo³a² kái³kxi¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ wxa²ha³la³sē³nān¹ka³lo³a² a³lxai²yah³lxihē¹li¹. 30 Te²yā¹nxe³sxā³ wxa²yen³kxa² yxo²kwain¹kxi¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ ū³hū¹txain¹yah³lxihē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²-tu³ ū³hū¹xi¹nx2ti³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹yah³lxihē¹li¹. 31 A²nxe³ju³ta² a²nū²a² wi¹lo²la³kxi¹nx2tain¹ju³ta² ten³nxa²lxikxa² yā¹nxe³sxā³ kái³ūh¹txain¹yah³lxihē¹li¹. 32-35 A²nū²a² a³lxai¹nx2tain¹te²na² so¹lxai³ i³wa²lū³xi²sxā³ a³lxain¹-yah³lxin¹ji¹wi¹? A²nū²a² wi¹kái³ūh¹nx2tain¹te²na² so¹lxai³ i³wa²lū³xi²sxā³ wi¹kái³ū¹hain¹yah³lxin¹ji¹wi¹? A²nū²a² kái³ain¹yah³lxihē¹li¹. A²nū²a² ko³nxe³thin¹te²a² a²ju³tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ te²yā¹nxe² kái³ai¹nhxai²na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² wxa²ko¹kon¹nū³ka³txa² a³lxai²nhai¹jah³lxihē¹li¹. Wi¹kái³ūh¹txain¹yah³lxihē¹-li¹. Yen³kxa² wā²nxūh¹ ū³hū¹nha¹jah³lxihē¹li¹. Ū³yho³hxi¹nx2tain¹ju³ta²nū³a² ne³wa³kon³nyhah¹lxihē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ wi¹kái³yah³lxin¹kxa² yo³ha² kái³ain¹ yū³nx2ti³tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³-ti² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²na² a²ki³lha³nāu³su² ti³hi¹txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ te²yā¹nxe³ju³tai²li² Txa²wā¹sū³na² kái³jah¹lo²su² hxai²na²hē³li¹. 36 Jā¹nxe³ju³ta² Txa²wā¹wi³na² Si³yxau³jah¹la² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²-hau³ko³te³lhxā³ wi¹ju³ta²lo³tē³na³li¹. Nxe³nē³kxa² yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³jah³lxin¹sxā³ wi¹ju³ta²lo³txain¹yah³lxihē¹li¹.

Kō³nxe³ti³ i³y¹li² waun¹nyhu¹kxi³jau³su²

37 A²nū²a² ā³xai²na² ko³nxe³ti³ ju³ta² a³ya³txi²yah³lxihē¹li¹. Nxe³yah²-lxan³kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ ju³ta² a³ya³txi¹nx2tai¹nxa³lho³li¹. Jā¹nxe³ju³kxai³la¹ a²nū²a² ā³xai²na² kái³ain¹ju³ta² ko³nxe³ti³ i³y¹lai¹yah³lxihē¹li¹. Nxe³yah²-lxan³kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ i³y¹li¹nx2tai¹nxa³lho³li¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ ko³nxe³ti³ kái³ūh¹nx2tain¹ju³ta² ne³wā²na³jah¹lxihē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta² ne³wā²na³nx2tain¹nūn³tu¹wi¹. 38 A²nū²a² yen³-kxi³txa²te²su² te²a² wxa²yen³kxa² wā²nhū¹ah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² yen³kxa² wā²nhū¹nx2ti³nūn³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ yen³kxa² ka³lxa¹txi³ tē³sxā³ wxa²hxi²ka² ū³hxi²kū²xai³nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ hxi²kan¹txi³ hxi²tē³-nyhah¹lxan³so³li¹, yen³kxa² ka³lxa¹txi³ hū¹nx2ti³ha²kxai³la². Nxe³ju³kxai³lu²

hxi²kxãu³ti²la³nxa³nha²sxã³ o²la³kxi²nyhu¹ah³lxin¹kxa² yã¹nxe² Txa²wã¹sũ³na²
hxi²kxãu³ti²la³nxa³sxã³ kã³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹. ã³wa²to²hi² kã³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹.

39 ã³H¹lxĩ³sxã³ i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~A²nũ²a² ye³han³jah¹la² yã¹nx2na³li¹. Nxe³sxã³ a²nũ²a² nũ³ka³-
txa² ye³han³tũ³ka³txa² ne³ka³ta² i³hau³ko³kxain¹sxã³ ai³kxai²nãn²tu³
kxĩh³nxẽ¹na² ne³ka³ta² ai³jah¹lai²li² a³hi² i³hi²tain¹tũ³ka³txa² a³hai¹-
ni² nxe³yain¹tu¹wi¹. 40 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² a²nũ²a² a²hoh³lxĩ³su² te²a²
hxi²kan¹na³li¹. Yxã¹ta¹ a²hoh³lxĩ³su²nxa³te²a² hxi²ka¹nxa³wi¹. Yxã¹ta¹
tih³xain¹nũ³nhĩ¹na¹ a²hoh³lxĩ³su²nũ³tu¹wi¹. Nxe³sxã³ hxi²kan¹nũ³tu¹wi¹.

41 Wxa²wã³tã³xa² ko³nxe³ti³ kã³jut3su² ju³ta² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹yah³lxĩ³txa³-
hẽ¹li¹. Kõ³nxe³ti³ kã³yah³lxĩ¹ju³ta² kã³in² wa³to²hi²na³li¹. Nxe³yah³lxĩ¹ju³ta²
wai¹nxa³wi¹. A²nxe³ju³ta¹na² yã¹nx2na³li¹. Wxa²wã³tã³xai²li² hi³a² sũ³na² ye³we²-
kxe³su² yũ³hĩ³nx2na³li¹. Nxe³yã¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ã³ye³wau¹kxi²nha²hĩ³nxa¹lxĩ¹.
Nxe³kxe³su² wxa²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu²: “Txa²wã³tã³xai²li² hi³a² sũ³na² sa²ye³sai¹kxi²-
na¹tũ¹xã¹.” Nxe³yah³lxĩ¹jau³su² yxã¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ã³ye³wau¹kxi²nha²kxe³su²
ĩ²nyhah¹lxan³kxe³su² wai³nhĩ³nx2nxa³wi¹. 42 Nxe³sxã³ wxa²wã³tã³xai²li² e³-
kxain¹yah³lxĩ¹te³nah¹lxĩ¹: “Hi³a² sũ³na² sa²ye³sai¹kxi²sĩ¹nxa²ha¹tu¹wi¹.”
Nxe³yah³lxĩ¹jau³su² yxã¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ã³ye³wau¹kxi²nha²kxe³su² yũ³-
yah³lxĩ³hĩ³nxa¹lxĩ¹. Nxe³yah³lxĩ¹ju³kxai³lu² wxã²li² wi¹lhin¹ki³lxo³jah¹lo²su²
yah³lxĩ¹lxĩ¹. Hi³sa³ka³txa² sa²ye³sai¹nhat¹jah³lxĩ³sã²nhẽ³li¹. Nxe³sãn²nũ²la² wi¹li²-
nha²sxã³ wxa²wã³tã³xai²li² hi³a² sũ³na² sa²ye³sai¹kxi²nyhah¹lxĩ¹tu¹wi¹.

Hi³a² ne³ka² a²nxã³kxa² i³yau¹ũ³jau³su²

43 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² hi³sa³ka³txa² wi¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² hai³txi³ kõ³ta³-
nxã³kxa² ã³nxã³ki²te²sxa³yu²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ hi³sa³ka³txa² kõ³ka³txai²na²
sa²kxai³lu² wi¹ta³nxã³kxa² ã³nxã³ki²te²sxa³yu²hẽ³li¹. 44 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² hi³-
sa³ka³khai³xa² yxo²ha³kxa¹ ã³nxã³kxi³khai³xa² so¹lxĩ³ nxã³kxi³te²ju²hẽ³li¹.
Fi²ko²nxã³kxa² kwa²hi³sa³kax3khai³xa² ã³nxã³kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³-
ju³kxai³lu¹ u²va²ki³a² kwa²hu³kxẽ¹ha² kũh²sxa³te²sxa³yu²hẽ³li¹. U²va²kxẽ¹ha²
so¹lxĩ³ kũh²sxa³te²ju²hẽ³li¹. 45 Jã¹nxe³ju³kxai³la¹ a²nũ²a² wi¹lhin¹te²a² a²ẽ¹nãũ³ai²-
na² wi¹lhi¹nha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ain¹ta¹ a²nũ²a² kõ³nxe³thin¹te²a²
a²ẽ¹na² whã²na¹ kõ³nxe³thi¹nha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²nha²te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³ju³-
kxai³lu² a²ẽ¹nãn¹jau³khai³xai²na² so¹lxĩ³ a²yxo²khai³xa² i³ye³kxi²te²ju²hẽ³li¹.

Sxi²ha² si³tah³nãũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

46 Nxe³ain¹nxa²ha¹te¹ e³kxi²sah¹lxĩ¹jau³kxai³lu¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxĩ¹.”
Sah¹lxĩ¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ ã³nxe³kxa²yan³ti³ta³ txa²wãn³txa² sa²yxo²-
wet¹sah²lxan³ji¹wi¹? 47-49 Ne¹ka²sah¹lxĩ³wxi¹. Hi¹na² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³xa²
i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. A²nũ²a² sxi²ha² txon³te³lhxã³ ain¹nũ²nhai¹. Ain¹ka³tu³ta¹
ka³wã³lxa³ nxe³ku²nxa² au³txi³ wxa²xu³sxã³ ã³h³ya³lãux3sxã³ kan²txi³ ã³h³wxe³ain¹-
nũ²nhai¹. Hã²wxã³txa³ ka³wã³lxa² hũx¹kxan²ti³ a³hi²yai¹nxa³nu²nhai¹. Jut¹lai²li²
a²nũ²a² yã¹lnhĩ³nx2na³li¹. Txa²wãn³txai²na² ain³kxi²sxã³ sa²yxo²we¹kxai²nãn²tu³

nxe³jah¹lai²li² a²nū²a² yā¹nxai¹nhī³nx2na³li¹. Hai³txi³ yxo²i²sxā³ hxi²tha²on³te²-sxā³yu²hē³li¹. Yxā¹ta¹ Txa²wān³txa² ain³kxi²sxā³ sa²yxo²ā³ain³kxai²nān²tū³ a²nū²a² ā³xā² yā¹nxai¹nhī³nx2na³li¹. Nxe³te²na²sa¹, a²nū²ai²li² sxi²ha² txon³nūn³nū²nhai¹. Yxā¹ta¹ jah¹lai²li² hai³txi³ au³txi³ ū³si³wxe²nxā³nū²nhai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hā²wxān³txa³nū² ka³wā³lxa² hūx1thi¹na² a³hi²sxā³khox3je²nū²nhai¹. Nxe³ju³ta¹li² a²nū²a² yāx1hī³nx2na³li¹. Txa²wān³txa² sa²yxo²ā³te²su² te²a² te²yāx1hī³nx2na³li¹. Yxo²i²sxā³ hxi²tha²on³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

So³ta²to²jah¹la² sa³wi³sa² i³ton³te²a² we²txi²jau³su²

7 ¹Nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txai²na² e³kxi²ta³lun²ka³tū³ Ka³far³na³ū²thi³-na² ai³ta¹hxai²hē¹la². ²Ain¹tāu³a² Ro³ma²no² nū³ka³txa² so³ta²to² a²wa³kxēn³yah³la² yxau³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te²a² sxi²hē¹nai²na² a²sa³-wi³sa² i³ton³sxā³ ya³lu²kxi²te³lhxā³ sxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². ³Ai¹nha²kxai³ a²sa³wi³sa² a³lxi²ha²kxai³ Je³su²jah³la² yau³son³jau³xa² ain³kxain¹ka³tū³ Ju³te²a² yah³la²nāu³xa² sa²si¹hā³ain¹te³nah¹li¹:

—~Je³su²jah³la² wxā³te³lhxā³ nxū²nhai¹. Jau³xa³ ain³kxi²na¹wi¹. Tāu³a² ai³jah³lxi³sxā³ ne³kxauh²jah³lxi³hē¹li¹. Ne³kxauh²hah³lxin¹kxai²nān²-tū³ i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Ī³ye³kxah¹lxin¹te³nah¹li¹: “Jah¹la² sa³wi³sxa² i³ton³kxi²sīn¹na³li¹. Nxe³kxe³su² hxi²waun³ta³kxi²nha²sīn¹na²li¹. Nxe³-sīn¹sxā³ wxā³sxā³ we²txi²si¹nxain¹sīn¹jau³su² i³ye³kxi²sain¹sīn¹na²li¹.” Nxe³na¹jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁴⁻⁵Nxa²ha¹te¹ yah³la²nāu³xa²kxai³lu² a³li³ain¹nū²la² Je³su²jah³la² ne³-kxauh²hain¹nū²la² win¹ta²jau³lxi³ i³ye³kxah²lxi³te³nah¹li¹:

—~Nnex3si¹li¹. Je³su²jah³lāi³. Jah¹lai²li² wi¹lhin¹khaix1sīn¹nhxai²na²-hē³li¹. Txa²nū³ka³txa² a³lxi²sa²sīn¹nhxai²na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ sxi²ha² a²nū²kxi²nha¹thi³na² txon³kxi²sain¹sīn¹na²hē³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³-lhu² jah¹la² wi¹lhin¹sxā³ ain³kxi¹txai¹nhē³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁶Ai¹nha²kxai³ ne³kxauh²sxā³ ā³sa²so¹sxā³ tē³xi³xain¹nxa²ha¹te¹ jah¹la² sxi²ha² yau³son³nū²la² so³ta²to² wa³kxēn³yah³la² sa³wi³sa² ā³xā² i³hen³-txain¹te³lhxā³ sa²si¹hā³ta¹hxai²hē¹la². Sa²si¹hā³te³nah¹li¹:

—~Nnex3sa²li¹. Txa²sxi²ha² wxā³txa³hē¹li¹. Txai²li² wxa²ye³na² kāin²sa²nxa³-wi¹. Txa²sxi²h²nāu³a² wxā³sxā³ ā³wi¹hin¹ju³ta³nū³a² āu²li²sa³nhai¹. ⁷Nxe³sa³ha²kxai³ wxā³sxā³ ā³tū³nxa²sxā³ i³ye³kxi¹nxa²ha¹ju³ta² āu²li²sa³nhai¹. Nxe³sa³ha²kxai³la¹ hāi¹nxe³sxā³ wān³txa² u²lxi³ i³ye³a³na¹in¹kxai²nān²tū³ txa²sa³wi³sai²na² we²txi²tū¹-wi¹. ⁸Jā¹nxe³na¹jut3su² te²yā¹nxūn³na¹wi¹. Hxi²kan¹jah¹lo²su² yū³sa²nū³nha²kxai³ sa²yxo²wet1sain¹tū³ka³txa² yū³nū³na¹ha²kxai³ te²sa¹wi¹. Nxe³sxā³ txa²sa³wi³sai²na² ai³si¹ha¹jau³su² i³ye³kxi²na¹kxai²nān²tū³ ai³hī³nx2na³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ txa²sa³wi³-sa² ā³xai²li² wxā³si¹jau³su² i³kaix1so¹na¹kxai²nān²tū³ ya²la³tū³ ā³wxā³hī³nx2na³li¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ txa²wa³ka³lxah³la² wa³kon³si¹ha¹jau³su² i³ye³kxi²na¹kxai²nān²tū³ ya²la³tū³ wa³kon³kxi²sai¹nhī³nx2na³li¹. Te²yā¹nxūn³te²sa¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁹Nxa²ha¹te¹ jau¹xai²na² ain³kxi²nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ā³yxo²o³tū¹nū²-la² tū¹ka³txa² ā³nhi²tain¹tū³ka³txa² i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Ju¹ta²na² sa²kxai³lu² jah¹la²nū¹ta²li² i²sain¹te²sai¹nxa³nū²nhai¹. Nxe³ta¹ yxo²i²sain¹nū²nhai¹. Yxān¹ta¹ I³sa³e² nū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ hxi²ka¹na¹ju³ta² ye³ka³lxa¹txi³ i²sai¹nhxai²na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ kū³we²ki²la² yxo²i²sai¹nhxai²nxa³hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² sa²kxai³lu² so³ta²to² wa³kxēn³yah³-lai²na² sxi²ha² wa³lxa¹nhi¹na² i³ton³jah¹la²kxai³ we²txi²ye²ta¹hxai²hē¹la².

Wē³sa² ka³tēn³su² i³sa²yxa³xi²jau³su²

¹¹A³lan²nūn³tāu³a² Na³i²thi³na² Je³su²jah³la²kxai³lu² ai³ta¹hxai²hē¹la². Ai³tāu³ān²tū³ a²sa³wi³ha³lxa² ā³si³tē³kxi² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ ā³nhit¹txi² nxe³ta¹-hxai²hē¹la². ¹²Yān³txai²na¹ sxi²je³nān¹ta¹ka³lxu³su² a²wē³sa² ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ a³li³lah¹ta¹hxai²hē¹la². Hā²wxān³txa³ tu¹hai²na² a²wē³sāi¹yah³la² ya³lu²-ta¹hxai²hē¹la². Hā²wxān³txa³nū² in³txa² wē³sa²kxai³ sa³nxe³la³kxi³lo³nhi¹na² ya³lu²nūn³ta¹hxai²hē¹la². Ya³lu²kxan²ta¹ in³txai²na² kwēn¹ta²kxai³ ya³lu²jah¹-lai²li² ki³li³la³kxi² sa²so¹sxā³ a³li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ai¹nha²kxai³ sxi²je³na² yxa³tū³ka³txa² ka³lxa¹txi³ ā³nhi¹nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³nhi¹nyhain¹sxā³ sxi²je³na² ā³yau³so³nhi¹na¹ a³li³tū³ka³txin³ti² i³ha¹txain¹ta¹hxai²hē¹la². ¹³Ī³ha¹-txain¹nū²la² Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³yan³ta³kxi²nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Ī³nān³tā³nxi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

¹⁴Nxe² e³kxi²ta³lun²nū²la² hi³a² ka³lo³ē¹na² kwā³kxē¹na² yau³son³kxi²nū²la² wxa²wxai³sain³nū²la² ki³li³la³kxi² sa²so¹tū³ka³txa² ā³yit¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² ya³lu²jah¹la²kxai³ i³ye³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu²:

—~Nxex3txi¹. Ī³sa²yxa³txi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

¹⁵Nxa²ha¹te¹ ya³lu²jah¹la²kxai³ kwēn¹ta²na¹ i³sa²yxa³nū²la² i³ye³ā³si³-wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² in³txai²li² kwēn¹ta² ka³tēn³si²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wi¹lxo³kxi²nha²sxā³ a²hā³ka³na² sxi²ha² ā³wā³li²ta¹hxai²hē¹la². Ū³hū¹xi²ta¹hxai²hē¹la². ¹⁶Jā¹-nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tū³ti¹ tū¹ka³txai²na² kāin² on²tain¹te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wā¹sū³na² kāin²khaix1nx2na³li¹. Wi¹li²nē³lain¹na³li¹. Nxe³-nē³lai¹nha²kxai³ Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹la² wxi²kan¹khaix1te²a² i³sa²si¹hā³nē³lain¹na³li¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

¹⁷Jā¹nxe³ain¹jut3su² jau¹xai²na² u²lxī³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ju³te²a²ko³xa² yxo²ha³kxa¹ a²wa³kā¹ko³xa² yxo²ha³kxa¹ nxe³jau³jau¹xa² ha³tā³nxe³ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² wān³txa² i³wā³txi³jau³su²

¹⁸Nxa²ha¹te¹ ju¹ta²na² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī²ain¹nū²la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². ¹⁹Ain¹nxa²ha¹te¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³la²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ i³kaix1so¹nū²la² sa²si¹hā³ain¹te³nah¹lxī¹:

—~Je³su²jah³lai²tā³ nxe² i³wā³txi³txai¹ya³hē¹li¹. “Je³su²jah³lai². Txa²-wā¹sū³na² Si³yxa³tāu³u¹ta²na² i³sa²si¹hā³ū¹sa³nxa²sīn¹jah¹la² nhīn¹ji¹wi¹?”

Nxe²nxã³kxai²nã²tu³ a²nũ²a² ã³xa² wah³nxe³sa²si¹sĩn¹te³lin¹ji¹wi¹?” Nxe³-txai¹ya³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Nxa²ha¹te¹ a³li³ya³nhũ²la² Je³su²jah³la² ya³so³nain¹nũ²la² i³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³txi¹. Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² i³wã³txi¹nxa²si¹sain¹sĩn¹jau³su² e³kxi²sain¹sĩn¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³u¹ta²na² i³sa²si¹-hã³ũ¹sa³nxa²sĩn¹jah¹la² nhĩn¹ji¹wi¹? Nxe²nxã³kxai²nã²tu³ a²nũ²a² ã³xa² wah³nxe³sa²si¹sĩn¹te³lin¹ji¹wi¹? Nxe³ta¹ya³hẽ¹li¹.” Nxe³sain¹sĩn¹na²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

21 Nxe³ain¹tĩ³kxai²lu² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² i³ta³ka³txa² a²-yxo²ha³kxa¹ã²la² we²txi²ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹jau³su²ã²la² kwa³na³i² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 22 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³wxi¹. Ju¹ta²li² kwẽn¹ta² i²yah³hin¹ju³ta² wãn³txai²li² kwẽn¹ta² ain³kxa¹hin¹jau³xa² i³hen³txi³ja¹hẽ¹li¹. Nxe³ju³ta²sa¹: Ye³han³te²-su²te²a² ye³we²txi²ha²kxai³ ha³lxu³ha² ai³te²su²te²a² a²yu³wi¹lha²kxai³ a²nũ²a² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²te²su²te²a² we²txi²ha²kxai³ a²ne³nxe³na² ne³ka³tũ³te²su²te²a² nxe³we²txi²ha²kxai³ a²nũ²a² ya³lu²te²-su²te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ha²kxai³ a²nũ²a² yen³kxi³txa²te²su²te²a² Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ko³nxe³ti³ kã¹ain¹ju³ta² wa³hxa²ã³wa²su¹ti³-hit¹tain¹ju³ta³nũ³a² nxe³jau³xan²tu³ i³hen³txi³nyhai¹nha²kxai³ nxe³jau³su² ha³kxa¹ i³hen³txi³ja¹hẽ¹li¹. 23 Txa²wãn³txa² i³wã³wã³txi³sxã³ sa²yxo²ã³sai¹-nxa³te²su²te²a² wi¹lhĩn¹khai¹xain¹na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ ain³kxi²yah³nũ²la² i³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³-su²jah³lai²na² sa²kxai³lu²ã³sa²wa³tĩ³nxa²xi²sxã³ a²nũ²a²ã³si³tẽ³la³kxi²te²nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai¹tã² a¹sxã³ i²yah³lxi¹nhĩ¹nai³tã² ih¹nxe³te²he³la³kah³la³ i²te³lhxã³ ai³lyah³lxĩn¹thai¹li¹? Ka³tĩ³ka³tĩ²nxa³nxa² kwa² sa³xit³sxã³ sa²hai³hain³-jut³sũ³nxe² a²nũ²a² i³wã³wã³ta³kxi²sain¹jah¹la² i³te³lhxã³ ai³lyah³lxĩn¹thai¹li¹?

25 Nxe²nxa³kxai²nã²tu³ ih¹te²he³la³kah³la² i²te³lhxã³ ai³lyah³lxĩn¹thai¹li¹? A²nũ²ai²na² yen³kxi³jah¹la² wã²la² a³lxi²khai¹nxe³ka³lo³a² au³khai¹nxe³ka³lo³a² wi¹khai¹nxe³ka³lo³a² i²te³lhxã³ ai³lyah³lxĩn¹thai¹li¹? Nxẽn²nxa³wi¹. A²nũ²a² wã²la² wi¹khai¹ka³lo³a² wi¹h²kxi²nha²te²he³la³kxa² a²nũ²a² sxi²ha² kãin² te²si³yxau³-kxah³la² sxi²ha² so¹lxi³ yxau²xai³lain¹te²jai¹ti²tu³wi¹. 26 Nxe²nxa³kxai²nã²tu³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ai³lyah³lxĩn¹thai¹li¹? Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³-jah¹la² i²te³lhxã³ ai³lyah³lxĩn¹thai¹li¹? Jau¹xai²na² wain³jau³xai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ i³hen³txi³tũ³ka³txa²ã³wa²to²hi²sxã³ yxau²sa²te³jah¹lai²la¹wi¹. 27 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽx¹ jau³xu¹ta²na² nxe³nẽ³te³nah¹lxi¹: “Ne³ka²a³sah¹-lxi³wxi¹. Txa²sa³wit³su² ne³ka³ta²nxa²sxã³ i³sa²si¹hã³a¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nã²tu³ a²nũ²a²nãu³xa² i³tih³nxin¹tu¹wi¹. Txa²wãn³txa² Hxi²kan¹txa² Si³yxau³tãu³lo³jah¹-lo²sih¹nxa²ha¹jau³su² nxe³jau³xai²na² i³hau³ko³tain¹tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹.

28 Jã¹nxa¹jau³su² ya²la³tu³ e³kxi¹nx²ta¹wi¹. Sũ³na² wãn³txa² i³hen³-txi³tũ³ka³txu¹ta²nã¹jau³xai²na² wxi²kan¹jau³xai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ Jo³ãu²

Ba³tis²jah³la² wān³txa² ī³tih³nxe³jau³xai²na² wxi²kan¹sxā³ wa³to²hi²na³li¹. Nxe³kxan²ti³nū¹ Txa²sa³wi³ha³lxai²na² hxi²kan¹tū³ka³txi³sai¹nxa³-kxan²ti³nū¹ wān³txa² ī³hen³txi³si¹hai¹na¹jau³xai²na² wxi²kan¹sxā³ wa³to²hi²sa²tē³na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

²⁹Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ wān³txai²li² ain³kxain¹nū²la² Txa²wā¹sū³na² wain³txi³ kái³ū¹hain¹jau³su² Sū³nu²kxai³lu² sa²nēn¹kxain¹-ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²li² kxā³nxi³tā² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² hi²sen³su² ī³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³tū³ka³txa² te²yā¹nxain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². ³⁰Ain¹ta¹ fa³ri³se²a² nū³ka³txi³su² te²a² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txi²su² te²a² nxe³te²su² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³ain¹ta¹-hxai²hē¹la². Kxā³nxi¹nai³tā² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² hi²sen³kxai³lu² hai³txi³ ī³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

³¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² āh¹lxi³ ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a² a²hī¹nān¹te²nū³ka³txi³nāu³xa² ih¹nxe³kxe³hū³nhī³te²-la¹xā³? ³²Wē³ha³lxa² yā¹nxain¹na³li¹. Sxi²je³na² kwa² wa³ni³lo³nain¹te²ju²hē³li¹. Wa³ni³lon³sxā³ kaix¹nyhu¹ain¹te³nah¹lxi¹: “Wān³txa² wi¹lhin¹jau³xa² ī³hain³-kxi²sīn¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ ī³ka³li³kxi²ya³sai¹nxān³ta¹ti²tu³wi¹. Hā²wxān³txa³nū² ī³ain²ta³kxi²jau³xa² ī³hain³kxi²sīn¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ nān¹kxi²ya³sai¹nxān³ta¹ti²tu³wi¹.” Nxe³kxe³hū³sxā³ a²nū²a² a²hī¹nān¹te² nū³-ka³txi³nāu³xa² kā³nxi³tān¹tū³ka³txa² yā¹nxain¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ī³hen³txi³tū³ka³txa² en²tain¹na³li¹. ³³Jā¹nxe³jut3su² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² wxā³-hī¹nai³tā² yain³txa² kwa²hāi¹nxe² ā³na¹ha²kxai³ vīn²yau³xa² ī³na²xa³ha²kxai³ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³te³na¹ a²nū²ai²na² en²txain¹sxā³ wān³-txa² wai³nxa³jau³su² e³lain¹te³nah¹lxi¹: “Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²li² kō³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³jah¹lo²sin²ta¹.” Nxe² e³lain¹na²hē³li¹. ³⁴Jā¹nxēn³ta¹ Txai²li² wxā³na¹hī¹nai³tā² yain³txa² ī³yai³ni² yain³jau³xa² ī³na² nxa¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹ta¹ a²nū²ai²nān²ta² wān³txi³kxai³lu¹, en²kxi²sain¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³-lai²na² yain³txa² kāin²yain³jah¹lai²la¹wi¹. Yain³jau³xa² ī³na²sa³wen¹jah¹lai²la¹wi¹. A²nū²a² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³tū³ka³txi³nāu³xa² kō³nxe³thin¹tū³ka³txa² nxe³sxā³ ā³yā³lxi²nyhain¹jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe²e³lain¹na²hē³li¹. ³⁵Nxe³lain¹kxan²ti³ a²nū²ai²na² a²hoh³lxi³su² te²a² wain³txi³ kái³kxai²nān²tu³ a²wē³ha³lxa² wain³txi³ kái³ain¹nūn³tu³wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Txu¹ha³ka³lxa² Je³su²jah³la² wxa²yu³hīn³ta³kxi²jau³su²

³⁶Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² fa³ri³se²ah³la² ī³kaix¹lo¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Ā³wxā³se¹li¹. Txa²sxi²ha² yain³ya³sa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² ī³sa²yxau³sxā³ wxā³nū²la² sxi²hē¹nāu³a² ā³wih¹sxā³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². ³⁷⁻³⁸Ain¹nxa²ha¹te¹ txu¹ha² sxi²je³na² yxau²xai³ta¹ka³lxa² kō³nxe³thin¹ta¹ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ka³lxa² hi²sen³su² fa³ri³se²ah³-la² sxi²ha² ī³yai³nain¹jau³xa² ain³kxi¹nxa²ha¹te¹ wi¹lū³jau³xē¹na² ne³kih¹tē³na² tē³sxā³ tū³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² a²yon³nāu³a² wxā³sxā³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹-

la². Ā³wxē³ka³tu³ kãin² nãn³kxe³su² a²ye³yãu³sxa² ā³yu³kxē¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nũ²la² ta¹ka³lxai²na² a²ne³kĩ³sai²na² Je³su²jah³la² a²yu³kxa² sa²yu³hon³-ta³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Ī³yu³jut¹sã³ ĩ³yu³sai¹la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ wi¹lũ³jau³xai²na² ân³yu³kēn³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 39Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²ah³la²-kxai³lu² ju¹tai²na² ʳain¹nũ²la² a²e¹na² ĩ³ye³kxi²nha²jau³kxai³lu¹:

—~Jah¹lai²li² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²su² ke³la³te²kxai³ ta¹ka³lxai²na² ko³nxe³thin¹te²sin¹ju³ta² wi¹ko³nha²hĩ³nx2na³na¹. Yxãn¹ta¹ ti³he¹yxe²nxãn³tã¹. Nxe³nha¹ta¹hxai²hē¹la².

40Nha¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ e³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Si³mãu²ah³lãī³. Ī³yau¹ũ³jau³xa² ĩ³ye³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹-la². Nxa²ha¹te¹:

—~Ī³ye³kxi²sē¹li¹. Ain³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Fa³ri³se²ah³lai²na² ta¹hxai²hē¹la².

41Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~In³txa² ha¹lin¹te²su² te²a² yen³kxi³txa²ya³nhu²nhai¹. Ya³ha²kxai³ a²-wa³kxēn³yah³la² kwa² ũ³hũ¹si²yha³jau³su² ĩ³ye³kxi²ya³nhũ²nhai¹. Ya³ka³tu³ kwa² ũ³hũ¹nũ²nhai¹. Ka³na³ka³nat3te²a² ha³teh³nxã³nxa² 50 txã³nxa² kãin²txã³nxa² ũ³hũ¹ha²kxai³ ā³xah³la² ha³teh³nxã³nxa² 50 txã³nxa² kãī²-nxa³txã³nxa² ũ³hũ¹ha²kxai³ nxe³nũ²nhai¹. 42Hã²wxãn³txa³ ha³teh³nxã³nxa² ũ³hũ¹xi²je³na² ti³wa³ki³lon³ta¹ ha³teh³nxã³nxa² yũ³ya³hxa³ha²kxai³la¹ hxi²-kan¹ya³hxa³nũ²nhai¹. Yah²hxa³ha²kxai³ a²wa³kxēn³yah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² ĩ³yan³ta³kxi²nyha¹ha²kxai³ ũ³yho³hxi²txã³nxa² ũ³hũ¹xi²ya³ju³ta² ā³wa²su¹kxi²-nũ²nhai¹. A²nxe³ju³kxai³lu² nxe³ain¹kxai²nãn²tũ³ ĩh¹te²la³tã³ ha³teh³nxã³nxa² a²wa³kxēn³yah³la² a³lxī² wa³to²hi²te²la³hĩn³te²la¹xã³? Ta¹hxai²hē¹la².

43Nxa²ha¹te¹ Si³mãu²ah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ha³teh³nxã³nxa² kãin²txã³nxa² ā³wa²su¹kxi²te²la³hĩ³nx2na³li¹. Ta¹-hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ĩ³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Wain³txi³ ĩ³yi¹li¹lxī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

44Nxe³ha²kxai³la¹ txu¹hai²li² wxa²lak¹kxi²nũ²la² āh¹ ĩ³ye³te³nah¹lxī¹:

—~Si³mãu²ah³lãī³. Ne³ka²sa²sa²lxī¹. Wxa²sxi²ha² ā³wi¹ha¹ten¹tu³wi¹. Na¹-ta¹ wxãī²li² wxa²yu³hĩn³ta³kxi²sã²nxãn³ten¹tu³wi¹. Nxe²nxãn³ta¹ ta¹ka³lxai²li² a²ye³yãu³sxa² wxa²yu³hĩn³ta³kxi²sain¹nũ²la² a²ne³kxi³sxa² sa²yu³hon³-ta³kxi²sain¹ten¹tu³wi¹. 45Wxãī²li² ĩ³yxo²jut¹sã²nxãn³ten¹tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ ta¹ka³lxai²li² ĩ³yu³yu³jut¹sa²sxã³ sa²ju³ti³na² hai³txi³ ā³na¹xa³wi¹. 46Wxãī²na² wxa²ne³to¹lyxau³sa²nxãn³ten¹tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ ta¹ka³lxa² wi¹lũ³jau³xa² tē³sxã³ ũ³yhu³to¹la³kxi²sain¹ten¹tu³wi¹. 47Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ta¹ka³lxai²na² kuh³-lxa³sin¹khaix¹ta¹ka³lxu³su² te²jai¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ kuh³lxa³sin¹ta² kãī³kxai³tã² ā³na¹ha²kxai³ kãī³ju³tai³tã² wah³yu³ta² ne³wã²na³kxi²sa²tē³a¹hē³li¹. Nxe³ju³-tan¹te²kxa³yan³tu³ti¹ kãin² a³lxī²sain¹na³li¹. Nxe³kxa²ha³tih³xan²tũ³ a²nũ²a² ĩ²li³te²su² te²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³ kãī³kxa² a²wah³yu³ta² kãī²nxa³ke³la³te²-kxai³ ne³wã²na³kxi²sa²tē³a¹ju³ta² kãī²nhĩ³nx2nxa³wi¹. A²nxe³te²he³la³kxai²na² jũ¹nxa² so¹lxī¹ a³lxī²sai¹nhĩ³nx2na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

48Nxa²ha¹te¹ txu¹ha² e³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Wxa²ko³nxe³ti³ kãi³in¹ju³ta² ne³wã²na³kxi²sa²tẽ³kxi¹nxa²ha¹hẽ³ni¹.
Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

49 Nxa²ha¹te¹ yai³nain¹tũ³ka³txa²kxai³lu² i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹te²la³ta³ ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta² ya²la³tũ³ ne³wã²na³kxi²nẽ³te²la³-
hĩ³ji¹wi¹? Nxe³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

50 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa²kxai³lu² txu¹ha³ka³lxa²kxai³lu² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã²txa² yxo²i²sa¹nha²kxai³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² wi¹lhin¹ti³hi¹txa²-
ha¹hẽ³ni¹. Nxe³nxa²ha¹ha²kxai³ wi¹lhin¹sxã³ i³sẽ¹ni¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Txu¹ti³nãu³xa² Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³la³kxain¹jau³su²

8 1 Hã²wxã³txa³ sxi²jen³nãu³a² kãin²thĩn³su² ta³nxa² kãin²xa³thĩn³su² ta³-
nxa² hãi¹nxe³thĩ³na¹ ai³lha²thet3ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² Txa²wã²sũ³na²
wã³txa² wi¹jau³xa² a²hxi²kan¹txa² si³yxa²tãu³lot3ju³ta³nũ³a² nxe³jau³xa² i³-
yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² hxi²ka² hxa³sxã³ ãh¹ ha¹li¹
wxa²sa²so¹kxi²sxã³ nxe³tũ³ka³txa² ã³si³tẽ³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2-3 Nxe³-
ain¹ka³tũ³ta¹ txu¹ti³nãu³xa² ka³lxa¹txi³ ã³si³tẽ³kxi²nyhain¹nũ³ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³tũ³ka³txa² kã³nxa² Je³su²jah³la² hxi²ki³kxai³lu² we²txi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Î³ta³ka³khai³xa² we²txi² a²nũ²a² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxa²ut3te²a²
nxũ²kwai³li³si¹hain¹jau³su² kwa³na³i² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txa²-
sa¹: Ma³ri²a² Ma³ta³lẽ²na³ka³lxu³su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa² ko³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² hi²sen³su² ã³nxũ²kwai³yxa²ut3ta¹hxai²hẽ¹la². Yãu³ka³txa² ha¹li¹ ha¹li¹
ha¹li¹ ka³na³ki¹ ã³nxũ²kwai³wih¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ta¹ka³lxai²na² Je³su²-
jah³lo²kxai³lu² nxũ²kwai³li³xi²si¹hain¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³
Jo³ã²na³ka³lxai²na²su² in³txa² so¹ha²kxai³ Ku²sah³lo²su¹ ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la²
E³ro³jah³la² a²sa³wi³sa³la³ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³ Su³sã²na³ka³lxa² ã³si³tẽ³kxi²
txu¹ti³nãu³xa² ka³lxa¹txi³. Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² we²txi²nũ¹hain¹ju³tan¹-
te²kxa³ya³lhu² ã³si³tẽ³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹jut3su² Je³su²jah³la²
nũ³ka³txa² yen³kxi³la³ yũ²nxa³ha²kxai³ wã²nhũ¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Hai³sxa² ã³whi¹ki³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

4 Nxe³ain¹nũ²la² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ nũ¹nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la²
Je³su²jah³la²kxai³lu² wã³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

5 Î³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²ai²na² hai³sxa³nãu³a² ai³nũ²nhai¹. Yain³ta³ki³a² wi¹ki³a² ã³whĩ¹-
te³lhã³ wxa²sa²tãu³wa³ya²txũ³lhain¹sxã³ ã³whĩ¹nũ²nhai¹. Û³whĩ¹tãu³a²
yain³ta³ki³ai²na² ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² tũh³na² yxo²ki³sa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹.
Ã³yun¹na³tãu³ a²nũ²a² ai³sxã³ tũ³ti³ha²kxai³ ai³ka³nãu³xa² wxã³sxã³ yai³nhxa³-
kxi²ha²kxai³ nxe³nũ²nhai¹. 6 Âh¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² kxĩh³nũ³xa² au³txi³
si³tah³lxi³ kxĩh³nũ³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. Nxe³nũ²la² ka³lũ³nũ²la² i³yau³xa²
yũ²nxa³kxe³su² i³wa³ne²ni² wxã³nũ²nhai¹. 7 Âh¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² ha³lo²a²
ũ³yen³ko³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² ka³lũ³xi²nũ²nhai¹.
Nxe³ta¹ ã³yen³ko³su² ha²kxai³ hi³a² kha¹ka³txa² ka³lxa¹txi³ ka³lũ³ye²nũ³nha²kxai³

nxe³te²kxai³lu² yain³ta³nxe²kxa² wã²ne³sa³te³kxi²sxã³ ya²lun¹txi²ye²nũ²nhai¹.
 8Nxe³yã¹ta¹ ãh¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² kxih³nũ³xa² tĩ³tin³kxih³nxa² ã³yun¹-
 na³nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² wi¹ka³lũ³ha²kxai³ wi¹we¹nha²kxai³
 yain³txa² kãin² ki³kan²kxi²ha²kxai³ kãin² sxa³nũ²nhai¹. Jã¹nxa¹jau³su² wi¹kõ³-
 nyhah¹lxĩ³tĩ³ten³nxa²lxin¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lain³kxi¹sah¹lxĩ³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la²
 nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Hai³sxa² ũ³whĩ¹kxi³ju³ta² a²si³yxau³jau³su²

9Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxĩ³nũ³ka³txa² ĩ³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxĩ¹:

—~Je³su²jah³lãĩ³. Jau¹xai²na² a²si³yxau³tãũ³khai³xa² ih¹te²tan³te²la¹-
 xã³? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 10Nxa²ha¹te¹ ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxĩ¹:

—~Wxa²yu³tai²na² so¹lxĩ³ wãn³txai²na² tah²yau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na²
 hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² ě¹nãũ³a² sa²hau³ko³jau³nũ³su² nxe³jau³jau¹xai²-
 na² txa²nũ² ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ tũ¹ka³txai²na² hĩn¹ti²
 ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³jau³xa² so¹lxĩ³ e³kxai¹na¹wi¹. Nxa¹-
 na¹kxan²ti³ ĩ²ain¹kxan²ti³ ã³ye³wxe³ai¹nxa³lho³li¹. Ain³kxain¹kxan²ti³
 ã³ne³wxe³ai¹nxa³lho³li¹. Yxã¹ta¹ wxãĩ²na² wi¹li²yah³lxin¹tu¹wi¹.

11-12Jã¹nxe³ha²kxai³la¹ wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³jau³xa² a²si³yxau³tãũ³khai³xa²sa¹.
 Yain³txa³ki³ai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² te²yã¹nx2na³li¹. Ki³-
 ka³na³ki² tĩh³na² ne³kun²nãũ³a² a³hi²yain¹ki³ai²na² a²nũ²a² ain³kxain¹te²la³
 te²yã¹nx2na³li¹. Nxe³te³na¹ Sa³ta³na²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wxã³nũ²la² a²ẽ-
 nãũ³ai²na² a²jau¹xa² sa²kxai³lu² sa²sai¹lho¹kxi²nyhain¹na³li¹. Sũ³na² wãn³txa²
 yxo²ĩ²ain¹kxai²nãn²tũ³ kõ³nxe³ti³ kãĩ³ain¹kxa² yo³ha² ã³wa²su¹tũ¹hain¹kxa²-
 yan³txi³su² sa²sai¹lho¹kxi²nyhain¹na³li¹. 13Ki³lã³xa² kxih³nũ³xa² a²si³tah³nãũ³a²
 tah³lxa³kxa² hãĩ¹kxi²ju³ta² a³hi²yain¹ki³ai²na² ne³ki³ai²nãn²tũ³ kxih³nũ³xa²nãũ³-
 a² a²nxe²ka² au³txi³ yxau²nxa³kxe³su² wi¹we¹nxa³wi¹. A²nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³
 a²nũ²a² yã¹nx2na³li¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²ĩ²ai¹nha²kxai³ ka³li³hain¹-
 na³li¹. Yxã¹ta¹ hã²wxã³txa³ ha³lo²a² kõ³ton³tãũ³a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 ã³na¹la³kxi²na³li¹. 14Te²yã¹nxũ³sxã³ ki³lã³xa² ũ³yen³ko³xa² a³hi²yain¹ki³ai²na²
 nxe³ki³ai²nãn²tũ³ hxi²kan¹txi³ wi¹we¹nxa³wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² ki³-
 kan²kxi²te²a² wxa²ni¹lho¹kxi²nyhain¹nxa³wi¹. Nxe³ki³ai²na² a²nũ²a² yã¹nx2na³li¹.
 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxain¹na³li¹. Ain³kxain¹te³na¹ ha³lo²a² hxi²waut3ta³-
 lxain¹to³ha²kxai³ a²yen³kxa² kãin² yxo²kwãĩ³nai¹nha²kxai³ kwa² wa³nĩ³lon³sxã³
 yxau²xai³lai¹nha²kxai³ nxain¹na³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² yxo²ĩ²sxã³
 yxau³ai¹nxa³wi¹. 15Te²yã¹nxũ³sxã³ ki³lã³xa² kxih³nũ³xa² tĩ³tĩ³nũ²tũ³xa² a³hi²-
 yain¹ki³ai²na² a²nũ²a² yã¹nx2na³li¹. A²nxe³te²nãn²tũ³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 ain³kxi²sxã³ wi¹kõ³nha²so¹ain¹na³li¹. A²nxe³te²a² a²ẽ¹nãũ³ai²na² wi¹lhin¹sxã³
 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ kan²txi³ sa²yxo²we¹tain¹na³li¹. Je³-
 su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sxi²hē¹na² sa²kxi³kxi³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

16 Āh¹lxi³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Te²yā¹nxe³jut³su²: “Lā³pi³āu²tē³na² tē³sxā³ sa²kix³ta¹tū¹xā¹.”

Nxe³ki³kxai²nān²tū³ ih¹nū¹la³ta³ ūh³wxe³hī³ki³te³la¹xā³? Hai³txi³ kwa³-
ta³lē³tā³ ū³tī¹kxi²ki³sxa³ha²kxai³ hai³txi³ ka²ma²ka³lo³la³ yuh³hē³nāu³a²
ūh³wxe³ki³sxa³ha²kxai³. Nxe³ki³sxa³kxan²ti³ oh³xa² ū³kūh¹sī³ki³tā³li¹.

Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² sxi²ha² whāi²na¹ wxa²ko²ko²txi³hī³nx²na³li¹. Nxe³-
ki³kxai²nān²tū³ thī¹nai²na² a²nū²a² ā³wih¹kxai²nān²tū³ wi¹lī²ki³te²ju²hē³li¹.

17 Jā¹nxa¹jut³su² kxān³nāu³ān²tū³ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² Oh³na² yxau³jah¹-
la²kxai³lu² yen³kxa² hāi³te²a² whāi²na¹ wā²nā³ū¹nx²2ti³tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³
Txa²wā¹sū³na² yen³kxa² ū³ho¹ain¹kxa² whāi²na¹ i³yau¹ū¹nx²2ti³tu¹wi¹.

18 Jā¹nxe³jut³su² wān³txa² ain³kxah²lxin¹jau³xai²na² wi¹lain³kxi¹jah³lxi³-
hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wān³txa² kāin² yxo²i²yah³lxin¹kxai²nān²tū³
kāin² yen³kxi¹nxa²lxain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ yxo²i²ti³he¹xah³lxan³kxai²nān²tū³:
“Yen³kxa² yū³sa²sīn¹tū¹xā¹.” Nxe³yah³lxin¹kxan²ti³ sa²so¹hxa³kxi¹nx²tain¹tu¹-
wi¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²hā³ka³na² a²lon³ti³tāu³xa² wxā³ain¹jau³su²

19 Ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²hā³ka³na² a²lon³ti³tāu³xa² ā³wxā³ain¹ta¹hxai²-
hē¹la². Yxān¹ta¹ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ ā³ka²lxa¹ti³nha²sxā³ yxau³e²nyhai¹nha²kxai³
hxi²kan¹txi³ ā³nhe²kxi²nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 20 Ain¹nxa²ha¹te¹ a²nū²a² sa²-
kxai³lu² Je³su²jah³la²kxai³ i³hen³txi³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex³txi¹. Wxa²hā³ka³na² wxa²lon³ti³tāu³xa² i²nxa²te³lhxā³ wxā³-
ain¹na³li¹. Ha³lo²a² yxau³ain¹na³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe³ha²kxai³ i³wa²lū³xi²nyhain¹ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²we¹nyhain¹te²a² txa²hā³ka³na² txa²-
lon³ti³tāu³xa² te²yā¹xain¹na³li¹. Nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ī³ye³na² i³txa² ā³wxe³lu²si¹jau³su²

22 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² whāi²na¹ tē³nū²la²
ka³no¹a² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ī³ye³na² Ka³li³le²a²ye³na² yxo²ha³ti³li³ya³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³-
jau³kxai³lu² e³kxi²nū²la² ūh³nxū³sa²tā³nū¹xi²sxā³ ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

23 Ai³ain¹tāu³a² Je³su²jah³la² āu³xi²te³lhxā³ sxa³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

Āu³xi²yain¹kxa²si³yo³na² it³ta² ūn³te²a² sa²xit³jain¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²-
xit³jain¹te³na¹ ka³no¹ai²li² Ī³yau³xa² sa²ni³sa²wih¹yain¹ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ā³nxū¹te³lhxā³ yain¹ta¹hxai²hē¹la². 24 Nxe³-

nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu²
wxa²yūn³kxi²sxā³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Nxex³si¹lxi¹. Ā³nxū¹txe³lhin¹te³na³li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² txu¹lxi²ka³tu³ it³tai²na² Ī³-

ye³na² ũn³je³nai²na² yxo²xũn³txi³ i³kwai²kxi²ta¹hxai²hẽ¹la², it3ta² ã³wxe³si¹jau³sa². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² sa²hãu²not3sxã³ ã³yit1je²ta¹hxai²hẽ¹la². ²⁵Nxe³nxa²ha¹te¹ sa²hãu²not3sxã³ ã³yit1txã²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hxi²ka¹na¹ju³ta² yxo²i²sah²lxin¹ta²nxa³wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ on²txai¹nha²kxai³la¹:

—~Îh¹te¹la³khai³nxe³ji¹ku¹. Kĩ³nhai¹. It3ta² ũn³te²a² ã³wxe³si¹jau³su² i³ye³na² sa²hãu²not3si¹jau³su² ain¹ten¹tu³wi¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³te² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹jau³su²

²⁶Nyhain¹nxa²ha¹te¹ i³ye³na² yxo²ha³ti³li³nxa²ha¹te¹ Je³ra²sa²ko³xa² ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²⁷⁻²⁹Ai³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa²kxai³lu² ka³no¹a² a³li³nũ²la² in³txa² i³ha¹txi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²a² ko³nxe³te²a² a²yãu³ka³txa² ã³nxũ²kwai³wi¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ye³ka³lxa¹txi³ ã³wih¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah³la²kxai³hai³txi³ wã²la²ka³lo³la³ ũ³whi²kxih²nh²nxa³ha²kxai³ hai³txi³ a²sxi²lha³ sxa²nxa³ha²kxai³ nxe²nxa³ha²kxai³la¹ hãi¹sã³ ha³lo²a² a²nũ²a² ya³lu²te²a² sxa³ko³xa² so¹li³ ho³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² Je³ra²sa² nũ³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² kwa³thi³li³na² hxi²tẽ³nha²sã³ sa²hxi²tai³kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹kxan²ti³nũ¹jah¹la²nũ¹ta²kxai³lu² sa²hxi²hxau³kxi²nha²sã³ sa²hxi²tai³kxain¹tih³na² sa²yo³li³yain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³kxai³lu² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² a²nxũ²kwai³wi¹jah¹la² kwa³na³ain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²a² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³xai²na² kwa³na³sã³ ai³si¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ jah¹la² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² i²ain¹tãu³a² hxi²kan¹sã³ ã³sen³sai¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jut3su² a³la³kxi²nũ²la² a²ne³kxai³ta³ũ³a² ã³ka³ti³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² a²ne³nxẽ³na² kwa³na³te³nah¹li¹:

—~In³txai²na² a³li³xi¹jah³li³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Nxe³te³na¹ in³txa² i³wxan¹sã³ i³kaix1ta¹hxai²hẽ¹la². Î³kaix1te³nah¹li¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² Tah²si¹li¹. Îh¹nxe³sa²te³lin¹ji¹wi¹? Î³khãuh³lxa³ti³sa²txa³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

³⁰Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²nyha¹te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Îh¹nxet3sxã³ i³yĩ¹li²nhã¹ji¹wi¹ wxa²i³lxa²su¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²nyhu¹ti³ãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²i³lxa² Yxo²ka³lxa¹jah¹lo²sa¹wi¹, ka³lxa¹khaix1te²sa²si¹nha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

³¹Nxe³ha²kxai³la¹ ãh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹li¹:

—~Ha³lo²a² i³khãuh³lxa³ti³sa²si¹nhĩ¹jen³nũ³a² sa²si¹hã³sa²sĩ¹txa³hẽ¹li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³²Nxe³nyhain¹nxa²ha¹te¹ wã³la³ti²ka³nãu³a² ka³yxuh³xa² yxa³kxa² ka³lxa¹txi³ ũ³nyhai¹tain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹ye²ha²kxai³ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²kxai³ i³wã³txain¹ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Yxa³kxa³nãu³xa² i³sa²si¹hã³sa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ka³yxuh³xai²na² a²nxũ²kwai³wi¹kxain¹ti³ten³sa²si¹nhai¹. Ain¹jau³kxai³lu² nxa²ha¹te¹:

—~Jā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la². ³³Ain¹nxa²ha¹te¹ kō³nxe³te²a² yāu³ka³txai²na² sa²kxai³lu² in³txi³su² te²kxai³lu² nxū²kwai³-li³xi²nū²la² yxa³kxa³nū¹ta²kxai³lu² a²nxū²kwai³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³tū³ti¹ yxa³kxa³nū¹ta²kxai³lu² a²wā³la³ti²ka³nāu³ai²na² ā³ni³hi²kan³sxā³ i³ye³na² ā³yu¹nū³sxā³ i³lo³nxi² ya²lun¹ti²hxan³ta¹hxai²hē¹la².

³⁴Nxe³te²kxa³yan³tū³ in³txai²na² yxa³kxai²na² wa³kxē³nāu³xa² i²ain¹nū²la² yuh³lxa³txi³ ā³ni³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Sxi²yhe³na² ā³ni³hi² Je³ra²sa²ko³xa² ā³ni³-hi² ain¹sxā³ ha³lo²ai²na² i³ye³kxa³sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁵Nyhain¹nxa²ha¹te¹ tū³ka³txai²li² wxā³sxā³ i²ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Wxā³sxā³ i²ye²nyhain¹te³na¹ Je³su²jah³lo²kxai³ ya³so³nain¹te³na¹ kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³jah³la² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² a²ne³kxai³tāu³-a² ā³wxe³sxā³ yxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ye²hī¹nān¹te²tū³ wā²la² ū³whi¹kxi²nha²

wain³txi³ wā²nxū¹hain³nha² nxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³kxai³lu² tū³ka³txai²li² wxā³ain¹tū³ka³txa² i²ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² on²txain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁶Ain¹nxa²-ha¹te¹ i²ta²lu²nain¹nū²la² i³xain¹ta¹hxai²hē¹la². I³xain¹tāu³a² in³txa² we²nxi²ju³ti³na² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁷Nxe³nyhain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū³ka³txa² Je³ra²sa² nū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ on²ta¹nha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² yuh³lxi³sxā³ a³li³xi²jau³su² kāin² i²ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jut³su² ha²kxai³ ka³no¹a² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁸Nxa²ha¹te¹ in³txai²na² kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² a³li³-xain¹jah³la² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³ win¹ta²te²lxi³ i³ye³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Ā³si³tē³kxi¹nxa²ha¹la²wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

³⁹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²nyha¹ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~I³xi¹sē¹li¹. Wxa²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² i³yau¹ū¹txai¹nhē³li¹. Txa²wā³sū³na² we²txi²nxa²ju³ta² i³yau¹ū¹txai¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² in³txai²na² sa²kxai³lu² sxi²hē¹nāu³a² ā³nxi³sxā³ ha³ta³nxe³ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹-la². Je³su²jah³la² we²txi²ju³ta² ha³ta³nxe³ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Jai²rah³la² ka³ne³lxa² we²txi²jau³su²

⁴⁰Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² yxo²ha³ti³lhi³xi²sxā³ wā³li²nū²la² a²nū²a² a²yxo²ha³-kxa¹ ka³li³sxā³ wah³xain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁴¹Ain¹nxa²ha¹te¹ a²nū²a² Jai²rah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah³la² Ju³te²a² nū³ka³txa² a²nū²kxi²thi³na² hau³ko³-ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah³lai²li² wxā³nū²la² Je³su²jah³lai²na² a²ne³kxai³tāu³a² ā³ka³ti³wxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² win¹ta²te²lxi³ e³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lai². Txa²sxi²ha² wxā³sē¹li¹. Txa²ka³ne³lxa² i³ton³sxā³ ya³lu²kxi²-te³lhxā³ sa³na²li¹. Ta¹hxai²hē¹la². ⁴²A²nxe³ta¹ka³lxa² kwē³kxa² hxi²ka² hxa³sxā³ āh¹ ko³ha¹li¹ kwē³kon³sxā³ yxa³ta¹hxai²hē¹la². Te²a² so¹lxi³ a²we³sa³lo³ta¹hxai²-hē¹la². Jā¹nxe³kxan²ta² i³ye³kxi²nyhah¹nū²la² ā³si³tē³kxa² ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tāu³a² a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹txi³ ā³nū²kxi²sxā³ a³ki³ka³tih³kxain¹ta¹-hxai²hē¹la². ⁴³Nxa²ha¹te¹ txu¹ha² ā³si³tē³kxi²ta¹ka³lxu³su² te²na² kāin² ti³ho³na¹sxā³ i³to³ta¹hxai²hē¹la². Kxā³nxi³tā² kwē³kxa² hxi²ka² hxa³sxā³ āh¹ ko³ha¹li¹ kwē³ko³-nh¹nai³tā² txu¹ha² i³ta³ka³txai²na² ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ a²nū²a² hi³ne³kxa² wa³kēn³yah³la² wā³nxīn¹ti³ o²la³kxain¹kxan²ti³ hxi²kan¹txi³ we²txi²-

ta¹hxi²nxa³hē¹la². 44A²nxe²ta¹ka³lxa²kxai³la¹ a²yo³na² ya³son³sxā³ Je³su²jah³la² wā²la²ka³o³a² wxa²wxai³nū¹ta¹hxi²hē¹la². Nxe² wxa²wxai³nū¹thi¹na¹ wa³su³txi³ we²txi³ta¹hxi²hē¹la². 45Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai¹na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹te²la³ta³ wxa²wxai³syah²lxin¹si²lxi¹. Nxa²ha¹te¹:

—~Txai²lan²nxa³li¹. A²yo²ha³kxa¹ nxe²ī³ye³kxain¹ta¹hxi²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² ī³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. A²nū²a² ka³lxa¹txi³ ā³to³to³la³kxi²nxain¹ten¹-tu³wi¹. Nxe³ta¹hxi²hē¹la².

46Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ ī³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²kan¹sxā³ we²txain¹te²sa¹wi¹. Jā¹nxa¹jau³su² ī²te²sa¹wi¹. Jā¹nxa¹li¹. Nxe³ha²kxai³ a²nū²ain²txi³ wxa²wxai³nūt¹sain¹te²nū³sē²li¹. Ta¹hxi²hē¹la².

47Nxa²ha¹te¹ tu¹hai²li² hxi²kan¹txi³ ī³hāi³ai¹nxa³kxe³su² Je³su²jah³la² o²ta¹hxi²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ wxā³nū²la² Je³su²jah³la² a²ne³kxai³tāu³-a² ā³ka³ti³wxe³ta¹hxi²hē¹la². Ā³ka³ti³wxe³nū²la² we²nxi²si¹ja³kxa³nū³su² wxa²wxai³sain³kxe³su² wa³su³txi³ we²txi²ju³ta² ī³yau¹ū³ta¹hxi²hē¹-la². Nxe³jau³su² a²nū²a²nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ ain³kxain¹ta¹hxi²hē¹la².

48Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ ī³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³thā²nxi¹. Yo²ī²sa¹nha²kxai³ we²txi¹nxa²ha¹xī¹. Wa²su¹wa²su¹ ai³txu¹ni¹. Ta¹hxi²hē¹la².

49Nxa²ha¹te¹ ī³ye³kxi²nyhain¹tī³kxai³lu² in³txai²na² Jai²rah³lai²na² a²-sa³wi³sa² wxā³sxā³ ī³ye³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Jai²rah³lāi³. Ī³tih³nxe³nē³jah¹lāi³. Wxa²wē³sin³txi² ya³lu²kxi²nē³na²-li¹. Ī³hxi²kau³kau³nha²sīn¹txa³hē¹li¹. Ta¹hxi²hē¹la².

50Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³ jau³jau¹xai²na² ain³kxi²nū²la² ī³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³lxah³lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹sxā³ yo²ī²syah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹ka³lxa² we²nxi²tu¹wi¹. Ta¹hxi²hē¹la².

51Nxe³nxa²ha¹te¹ Jai²rah³la² sxi²ha² ya³so³nain¹ka³tu³ ā³wi¹hain¹ta¹hxi²hē¹la². Je³su²jah³la² so¹lxi³ a²sa³wi³ha³lxa² so¹lxi³ nxe³te²su² Pe²jah³lo¹na² Jo³āu²ah³lo¹na² Ti³a²kah³lo¹na² nxain¹ta¹hxi²hē¹la². A²nxe³te²a² so¹lxi³ wē³sa² a²wi³na² whāi²na¹ a²hā³ka³na² whāi²na¹ nxe³te²a² so¹lxi³ ā³wi¹hain¹ta¹hxi²hē¹la². Ā³xa² nū³ka³txa² ha³lo²a² yxau³sxā³ wah³nxe³si¹hain¹jau³su² ī³ye³kxain¹ta¹hxi²hē¹la².

52Hā²wxān³txa³nu² ā³wi¹hain¹tāu³a² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ yū³ye²ta¹-hxi²hē¹la². A²nxe³te²a² kāin² ī³nān³ti² kāin² wxa¹ni³ ain¹ta¹hxi²hē¹la². Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la²kxai³ ī³ye³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Nān³jah³lxi³ta³lxi¹. Ta¹ka³lxa² ya³lu²nxa³wi¹. Hāi¹sxā³ āu³xi²na³li¹. Je³su²jah³lo²kxai³ nxe³ta¹hxi²hē¹la².

53Nxa²ha¹te¹ wē³sai²na² ya³lu²sxa³ye²ain¹kxe³su² a³la³kxain¹nxa²ha¹te¹ yo²ka³lxi³nyhain¹ta¹hxi²hē¹la². 54Ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²-kxai³lu² a²wē³sa² hxi²ki³nū²la² ī³ye³kxi²ta¹hxi²hē¹la². Ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nxi¹. Ī³sa²yxau³nxi¹. Ta¹hxi²hē¹la².

55 Nxa²ha¹te¹ wē³sa² sa²kxai³lu² a²yāu³ka³txi³khai³xa² nxū²kwāi³wih¹-
xi²sxā³ wa³su³txi³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Yain³txa² ū³hū¹jah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 56 Nxe³ain¹jut³su² wē³sa²
a²wi³na² whāi²na¹ a²hā³ka³na² whāi²na¹ ka³lih³khai¹te³nah¹lxi¹:

—~Ta¹ka³lxa² we²txi²na³li¹. Te²yā¹nxe³ju³ta² hai³txi³ i²kī³sxa³wi¹. Nxe³ju³-
tan¹te²kxa³ya³lhu² kāin²khai¹jah¹lo²sin²ta²wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~A²nū²a² ā³lxi³te²a² wē³sa² we²txi²ju³tin³txi³ i³ye³kxain¹yah³lxi³txa³-
hē¹li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ū³sa²si¹hā³jau³su²

9 ¹Ain¹nxa²ha¹te¹ a³lan²ton³tāu³a² Je³su²jah³la²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa²
hxi²ka² hxa³sxā³ āh¹ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³sxā³ nxe³tū³ka³txa² i³-
kaix¹so¹ta¹hxai²hē¹la². Ī³kaix¹so¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² i³ta³ka³txa² a²hāi¹nxe³ti³xa¹ we¹txa²lxi¹yah³lxi¹ju³ta² hi¹-
na² hxi²kan¹ti³hi¹ta²lxa¹ha²kxai³ a²nū²a² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² yū³te²a²
nxū²kwāi³i³si¹jau³su² kwa³na³yah³lxi¹ju³ta² hxi²kan¹ti³hi¹ta²lxa¹ha²kxai³
nxe³nxa²lxa¹wi¹. Nxe³nxa²lxa¹kxe³su² a²hxi²kan¹jah¹lo²la²yāx¹yah³lxi¹tu¹-
wi¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². ²Nxe² e³ta³lun²nū²la²
sa²si¹haun³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²si¹haun³tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²je³na² yxo²ha³kxa¹ a³naun³ti¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxi¹tāu³a² Txa²-
wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³su²
nxe³jau³xa² i³yau¹ū³txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Yah³lxi¹kxai²nān²tū³ a²nū²a² i³ta³ka³txa²
yū³te²a² hāi¹nxe³ti³xa¹ we²txi²txai¹yah³lxi³hē¹li¹. ³Nxe³yah³lxi¹kxai²nān²tū³ti²
yen³kxa² tē³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³sxā³ khauh²sa²ka³txa³la² tē³yah³lxa³-
nha²kxai³ wā²lēn¹ta³ tē³yah³lxa³nha²kxai³ yain³txi³la³ tē³yah³lxa³nha²kxai³
ha³teh³nxa³nxa² ū³yho³hxi²kī³txā³nxān²ta³ tē³yah³lxa³nha²kxai³ wā²la²ka³lo³la³
ū³whē³no³tā³wi²kxi²nyha¹lxi¹ka³lo³la³ tē³yah³lxa³nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hē¹li¹.
Yxān¹ta¹ a²nū²so¹lxi³ aun³txi¹jah³lxi³hē¹li¹. ⁴Yah³lxi¹kxai²nān²tū³ sxi²ha² wi¹lā³-
wi¹yah³lxi¹kxai²nān²tū³ kan²txi³ yxau³jah¹lxi³hē¹li¹. Hen³txi³ta³lun²sān²na³na¹
yah³lxi¹ka³tū³ a³li³xi¹jah³lxi³hē¹li¹. ⁵Yxān¹ta¹ wi¹lā³wi¹yah²lxi¹ka³txai²nān²tū³ti²
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²ti³ten³ti³he¹xai¹nxa³kxai²nān²tū³ sxi²je³nai²-
nān²tū³ wa²li³jah³lxi³hē¹li¹. Wa²li³yah³lxi¹kxai²nān²tū³ kxi³h³nū³xa² wxa²yu³kxa²
ti³son¹tū³xa² ti³yū³tun³ta³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ain¹yah³lxi¹kxai²nān²tū³
ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² i³yau¹ū³ain¹yah³lxi³hū³nxa¹lxi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁶Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nū³ka³txai²na² a³li³ain¹sxā³
ai³lha²thet³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² wi¹jau³xa² i³hen³txi³-
ha²kxai³ i³ta³ka³txa² yū³te²a² we²txa³lxi¹nha²kxai³ ain¹ta¹hxai²hē¹la².

E³ro²jah³la² wā³wā³txi³nha²jau³su²

⁷Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xai²na² a²hxi²kan¹jah¹lo²su² ta¹-
hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ta¹ a²sa³wi³ha³lxi³na² sa²kxai³lu² wān³txai²na²

jau³jau¹xai²na² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³la² ne³nxe³na² i³hen³txi³-yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txi³yah³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~Jo³āu² Ba³tis²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²te²sin²ta¹. Jau³jau¹xai²-na² ka³na³ku² te²na² i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la².

8 Ā³jah¹lai²na² sa²kxai³lu²:

—~E³li²ah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²te²sin²ta¹. Jau³jau¹xai²na² i³hen³txi³ha²kxai³:

—~Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ nū³kā³txai³tā² ka³na³ka³na³te²a² ka³-ten³su² i³sa²yxau³xi²te²sin²ta¹. Nxe³jau³xai²na² ka³lxa¹txi³ E³ro²jah³la² i³hen³txi³ha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 9 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² E³-ro²jah³la²kxai³lu² ain³nha²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² ũ³nhe³ki²lho¹si¹hai¹na¹jau³su² kwa³-na³ai¹na¹hē³li¹. Yxān¹ta¹ jah¹lai²li² ih¹jah¹lo²tan³te²la¹ku². Nxa¹nhai¹. I²ti³ten³khaix¹sa³nhai¹. E³ro²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Yain³txa² wā²nhū¹yhain¹jau³su²

10 Jā¹nxe³kxan²ta² nxe³nū²la² a²sa³wi³ha³lxi³nū³kā³txai³li² ā³wā³lain¹ta¹hxai²-hē¹la². Ā³wā³lain¹nū²la² ā³nū¹nain¹nū²la² ai³lha²thet³tain¹ju³ta³tā² nxe³kxe³su² i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Bet³sa³i²ta³thi³na² kái²nxa³-thi³na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² nū¹hī³ye³kxi²te³lhxā³ ā³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

11 Nxe³tah¹lxa¹ a²nū²a² ka³lxa¹te²a² i²ain¹tū³kxai³lu² aun³txi² hit¹lai³lain¹-ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³su² nxe³jau³xa² ka³lih³sxā³ i³yau¹ū³ha²kxai³ a²nū²a² i³ton³txi³nū³kā³txa² wxā³kxai²nān²tū³ we²txi³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxa²ha¹te¹ a¹sū²ni²tāu³a² a²sa³wi³ha³lxi³nū³kā³txa² ā³tū³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. I²sa²sa²lxi¹. Hī¹na² sū²nē³lhīn¹na³li¹. Heh³sa²sīn¹-nhai¹. Txa²nū³kā³txi³nāu³xai²li² heh³sa²sī¹nha²kxai³ wxā³ain¹tū³kā³txa² he³hai¹nha²kxai³ nxe³ain¹sīn¹na³li¹. Yxān¹ta¹ ti¹ai²li² yain³txi³la³ yū²nxa³-ha²kxai³ sxa³kī³thīn³ta³ yū²nxa³ha²kxai³ nxe³sīn¹na³li¹. Nxe³sī¹nha²kxai³ sxi²jen³nāu³a² yain³txa² sa²so² sxa³sxāu³xain¹thi³na² āu¹la³kxi²nha² nxe³-si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹hā³txai¹nhē³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

13 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxāi²nāu³ i³nxai²na¹ yain³txa² ũ³hū¹txai¹yah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹-la². Nxe³nxa²ha¹te¹:

—~Yxān¹ta¹ yain³txa² yū³kī³kxa² kái²nxa³wi¹. Yain³tū³xa² nū³ha¹li¹ nū³-ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹lxi³ ai³na² ha¹li¹ so¹lxi³ nxe³te²na² so¹lxi³ yū³nē³na³li¹. Nxe³nha¹ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² yain³txa² so¹kxi²nha¹ju³ta² i³sa²si¹hā³sa²sīn¹-te³lin¹ji¹, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³yain¹si¹sa²nhīn¹jau³su¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

14 A²nxe³tū³kā³txai²na² ka³lxa¹khaix¹ta¹hxai²hē¹la². In³txa² 5.000 nxe² ka³lxa¹khaix¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²nũ²a² ã³nũ²kxi²sxã³ ã³wxe³si¹hain¹yah³lxin¹jau³su² i³ye³kxi¹txai¹-yah³lxĩ³hẽ¹li¹. Nxe³ain¹yah³lxin¹ju³kxai³la¹, a²nũ²a²nãũ³xai²na² hxi²ka²hxan³sxã³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi¹xi²tũ³ka³txa² 50 nxe²a²nũ³ka³txi³su² ha³na³ka³lxĩ³ ã³wxe² jã¹nxe² jã¹nxe² nxe²xai³si¹hain¹yah³lxin¹jau³su² i³ye³kxi¹txai¹yah³lxĩ³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

15Nxe³nũ²la² wãn³txai²na² sa²yo²we¹thxa³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 16Nxa²ha¹-te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² yain³tũ³xai²li² ai³nai²li² nxe³sxã³ hxi²tẽ³nha²nũ²la²ten³sa²tã³ka³la³yo²nũ²la² Sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²ki³jau³su² i³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe²e³ta³lun²ka³tũ³ yain³tũ³xa² ai³na² nxe³sxã³ wã²nãũ²lxĩ³sxã³ a²sa³wi³-ha³lxa² ũ³hũ²xai³ka³tũ³ a²nũ²a²nãũ³xai²na² sa²nũ²xai³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 17Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ yai³nai¹nha²kxai³ ũ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² hã²wxã³txa³ yain³txa² wxa²nãũ²lxĩ³kxe³su² wã³kon³kxe³su² wxa²-nxa³ki²so¹ka³tũ³ ha³ti²a² hxi²ka² hxan³sxã³ nxẽ³nha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũn³tẽ³na² i³ne³kxi²lhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yain³txa² kãin² wã³kon³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²ye²kxe³jau³su²

18Ain¹nxa²ha¹te¹ ha³la³jen¹nãũ³su² Je³su²jah³la²kxai³ a³li³nũ²la² Txa²-wã¹sũ³na² nũh¹e³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ a²sa³wi³ha³lxa² ã³wxã³sxã³ i³wã³tain¹te³nah¹lxĩ¹:

—~A²nũ²a²nãũ³xai²li² ih¹nxe³jau³tã³ i³yĩ¹li²sain¹jau³su² e³lain¹te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ¹la².

19Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³nxa³wi¹. A²nũ²a²nãũ³xai²na² a²ha³tih³xa² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²-su² i³yĩ¹li¹nxai¹nha²kxai³ ã³xa² ha³tih³xa²na² sa²kxai³lu² E³li²ah³lu¹ta¹na² i³yĩ¹li¹nxai¹nha²kxai³ ã³xa² ha³tih³xa²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹txai²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ha²kxai³ wã³li² te²su² te²a² i³yĩ¹li¹nxai¹nha²kxai³ nxe³nyhain¹si¹nhxai²na²hẽ³li¹. A²-sa³wi³ha³lxa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

20Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³yãn¹ta¹ wxã²nãn²ta³ ih¹nxe³jau³tã³ i³yĩ¹li²syah¹lxin¹jau³su² e³-yah³lxin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxã²nãn²ta³ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³txa²jah¹lo²si¹-lxĩ¹. Txa²wã¹sũ³na² Ka³ten³ta² Si³yxau³jah¹lai²na² Tah²si¹lxĩ¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³hain¹jau³su²

21Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~Jau¹xai²na² a²nũ²a² i³hen³txain¹yah³lxĩ³txa³hẽ¹li¹. Hãĩ¹sxã³ kwa² ain³kxa²so¹kxi¹txai¹yah³lxĩ³hẽ¹li¹. 22Yxãn¹ta¹ kxãn³ton³tãu³a¹ Txai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na² khãuh³lxa³txi³sa²ju³ta³nũ³a² yũ³tu¹wi¹. A²-nũ²a² i³sa²e² hxi²kan¹txi³su² te²a² Sũ³na² sxi²ha² wã³nxĩn¹te² si³yxau³tũ³ka³txi³su² te²a² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxĩ³su² te²a² nxe³sxã³ te²nãũ³xa² i³yen²ta³kxi²sai¹-

na²h³ai³ i³su²lh³ā³si¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³-
lan²ka³tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

23 Hā²wxān³txa³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²sah¹lxi³wxi¹. A²nū²a² i²li³te²nān²tu³ ā³si³tē³kxi²ti³ten³sain¹-
kxai²nān²tu³ a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ ten³khaix¹nxe³ju³tān²tu³ ā³na¹txai¹lxi¹.
Te²yā¹nxe³sxā³ yxo²i²sain¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ i³ya²lut¹ju³ta³nū³-
a²yuh³lxin²nxa³sxā³ ā³si³tē³kxi²sain¹txai²li¹. 24 Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu²
a²nū²a² te³nah¹lxi¹: “Yuh³xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²ē¹na² wi¹-
la¹tāu³a² a³lxi²sah³na¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa² sa²yo²ā³a¹kxan²ti³
ya³lu²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²-
a²yxau²xai³ju³ta³nū³a² yū²nxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na² ti¹ai²na²
yxau³na¹tāu³a² txa²ē¹na² wi¹la¹tāu³la³ a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² yxo²i²a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² su²lhā³sain¹kxan²ti³ yxo²i²a¹-
ju³ta² ā³na¹nxa³lho³na¹.” Nxe³kxai²nān²tu³ Txa²sa³wi³ha³lxi³sain¹tu¹wi¹.
Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³ju³ta³nū³a² yū³tu¹wi¹.
25 Nxe³ha²kxai³ yuh³xan¹ko³xa² yxo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³syah³lxin¹kxan²-
ti³ wxa²ē¹nāu³ai²na² wxa²ka³ten³su² yah³lxin¹ju³ta²kxai³ ā³ti¹kxi² kāin²
khāuh³lxa³txi³nyhah¹lxi¹ni² nxe³kxai²nān²tu³ wi¹lyah³lxi³hī³nxān¹ji¹wi¹?
Hai³txi³ wi¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹. 26 Nxe³ju³kxai³la¹ hī¹na² Txa²li² i³yāu²lxi²
Txa²wān³txa² wi¹jau³xa² i³yāu²lxi² nxe³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ kxān³-
nāu³a¹ wxā³na¹hī¹na² kāin² wxi²kin³ti³ton³na¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³nu²kxai³
a²wxi²kin³ti³ton³ju³tain²txi³ oh³xan¹tū³ka³txai²na² a²wxi²kin³ti³ton³ju³-
tain²txi³ Txa²wxi²kin³ti³to³na¹ju³tain²txi³ nxe³nx²na³li¹. Jā¹nxe³hi¹na²
āu²li²to³txa²lxa¹tu¹wi¹. 27 Jā¹nxa¹ju³kxai³lu² a²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹.
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³-
ta³nū³su² nxe³jau³xai²na² yxau³son³na³li¹. Wxa²nū³ka³txe² i³nxai²na²
ka³na³ki²nū² ya³lu²yah³lxi³xa³ta³lxa¹ ju¹tai²na² i²yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹-
nx²ta¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³ā³lxi³jau³su²

28 I³ye³ta³lun²nū²la² hā²wxān³txa³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹-
li¹ a³la²ni²sxā³ Je³su²jah³la²kxai³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²xi²nyha¹te³lhxā³
a³li³nū²la² wā³la³ka³txa² ka³la³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ a²sa³wi³ha³-
lxai²na² Pe²jah³lo²su² ha²kxai³ Jo³āu²ah³lo²su² ha²kxai³ Ti³a²kah³lo²su²
ha²kxai³ nxe³sxā³ ā³sa²so¹sxā³ ai³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 29 Ā³sa²so¹sxā³
ai³nyhain¹ka³tu³ta¹ Txa²wā¹sū³na² e³kxain¹tāu³a² a²yen³nāu³a² ye³ā³lxi³hi²
a²wā²la²ka³lo³a² whāi²na¹ kāin² hān³ni² nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ti¹ kāin²
ye³ha²te¹ta³lxi³ta¹hxai²hē¹la². 30 A²nxe³tū³kxai³lu² in³txa² ha¹li¹ kwēn¹ta²kxai³
a²ta³lye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³ye³kxin²txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³te²a² Moi³se²ah³lo²su² ha²kxai³ E³li²ah³lo²su² ha²kxai³ nxe² i³yī¹li²-
nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 31 Jā¹nxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ha³tet¹ju³ta²
i³ki³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ i³ye³kxi²nyhain¹ka³tu³ta¹ Je³su²-

jah³la²kxai³lu² Je³ru³sa³le²thi³na² ā³wih¹tāu³a¹ an³txi³tū³ka³txa² hi³ka² su²lhā³si¹hain¹ju³ta³nū³su² i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² kxā³nxi¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². ³²A²nxe³yān³-txai²na¹ Pe²jah³la² sa²kxai³lu² a²ya³lxi³nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² nxe³sxā³ hxi²tha³ai¹nha²kxai³ kāin² āu³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹nū²la² i³tu¹lxi²nū²la² Je³su²jah³lai²na² in³txai²na² i³ye³kxi²nyhain¹ju³ta² i²i² sa²ha²tet¹ju³ta² i²i² nxe³ta¹hxai²hē¹la². ³³Nxa²ha¹te¹ in³txai²li² a³li³te³lhxā³ nx²na³na¹ ai¹nhī¹na¹ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ti¹ai²li² ha³lo²a² wi¹khaix¹si¹-na¹nhai¹. Nxe³si¹nha²kxai³ sxi²ha² nēn³nha¹li¹ ka³na³ki² txo³na¹tu¹wi¹. Wxa²sxi²ha² txo³ni² Moi³se²ah³la² sxi²ha² txo³ni² E³li²ah³la² sxi²ha² txo³ni² nxe³nxa²lxa¹tu¹wi¹. Nxe³jau³su² Pe²jah³lai²na² a²yxo²e³jau³su² kxan²ti³ a²-si³yxau³tāu³khai³xa² ā³ne³to³ta¹hxai²nxa³hē¹la².

³⁴Nxa²ha¹te¹ e³kxi²tāu³a² o³sī³na² ā³tī¹kxain¹nū²la² a²sa³wi³ha³-lxi³nāu³xa² on²txain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁵Nxe³ain¹tāu³a² o³sī³nān¹jau³xa² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Txa²ki³lha³lxi²la¹wi¹. Ī²sxā³ sa²so¹ai¹na¹hē³li¹. Ain³kxi¹-txai¹yah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

³⁶Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nū²la² Je³su²jah³la² so¹lxi³ ĩ²kxain¹ta¹hxai²-hē¹la². Hā²wxān³txa³ a³la²ni²xi²tāu³a² a²ka³nxa¹in¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ju¹tai²na² a²nū²a² ā³lxi²nūn³tū³ka³txa² i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Wē³sa² we²txi²jau³su²

³⁷Nxa²ha¹te¹ a²ka³nxi²nū²la² a²nū²a² ka³lxa¹nū³ka³txa² ne³kxauh²-xi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁸Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²na² in³txa² ka³na³ka³nat³sxā³ i³kaix¹lte³nah¹lxi¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Txa²wē³sa² sa²hau³ko³kxi²sa²sā²nhē³li¹. Nū¹-ta² we³ta¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³sxā³ a³lxi²khaix¹sa³nhai¹. ³⁹Nxe³te²na² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² an³txi³ ā³wih¹nū²la² kāin² wxan¹si¹hi² nū³kxūn³-txā³nhe¹kxi²hi² nxe³to³hxai²na²hē³li¹. Jā¹nxe³na²li¹. Nxe³hī¹na² kāin² yxo²ka³sih¹xi²ha²kxai³ wa³su³txi³ a³li³ti³he¹xai¹nxa³hē³li¹. ⁴⁰Nxa²ha¹-te¹ a³li³si¹hain¹jau³su² wxa²sa³wi³ha³lxa² win¹ta²te²lxi³ i³ye³kxai¹na¹li¹. Yxān¹ta¹ hxi²ka¹nai¹nxān³su²li¹. Nxi¹nxa³ha²kxai³ sa²hau³ko³kxi²sa²sā²-nhē³li¹. Nxe³ye¹nxa²ha¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁴¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ā³ne³tot³syah¹lxa³lxi¹. Yxo²i²nxa³sxā³ wain³txain³kxah²lxa³lxi¹, kan²txi³ yxau³kxi¹nx²ta¹kxan²ti³nu¹. Wē³sai²li² tē³sxā³ wxā³jah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁴²Nxa²ha¹te¹ so¹sxā³ wxā³tāu³a² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² kāin² ā³nhe¹-kxi²sxā³ wēn³sa² sa²tā³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² i³kwai²kxi¹nxa²ha¹te¹ wē³sai²li² we²txi²ta¹hxai²hē¹la². We²txi²nū²la² a²wi³na² ũ³hū¹xi²ta¹hxai²hē¹la². ⁴³Nxe³-

jut3su² a²nũ²a²nãu³xa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² nũ³kxũn³sxã³ o²la³kxain¹ju³ta² i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² on²tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Ya³lu²kxi²ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³to³jau³su²

Ain¹nxa²ha¹te¹ nxe³ain¹tj³kxai³lu² Je³su²jah³la² ã³yx²o³tũ¹nũ²la² a²sa³-wi³ha³lxa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

44 ã³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ain³kxi²khai¹nxe³sah¹lxi³hẽ¹li¹. A²nũ²a²nãu³xai²na² ko¹-ko¹xa²nãu³xai²na² hxi²ka² ã³yũ³so¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² ne³wã²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

45 Nxe³to³ta¹ nxe³jau³jau¹xai²na² a²si³yxau³tãu³khai³xa² tũ²kxi²ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ a³la³kxain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Ain¹kxan²ti³ yuh³lxain¹jau³su² jau³jau¹xai²na² i³wã²txain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

A²nũ²a² kãin²txi³yxau³te²la³ i³yau¹ũ³jau³su²

46 Nxe³nũ²la² ha²wxã³txa³ i³ye³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³ye³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹kj³nãu¹xai²na² ih¹jah¹lo²ta³ kãin²txi³yxau³jah¹lo²su²hĩ³te²la⁻xã³? Ta¹hxai²hẽ¹la². 47 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa²na² ě¹nãn¹jau³xai²li² a³la³kxi¹nxa²ha¹te¹ wẽn³su² tẽ³sxã³ ã³ka³lu³sa³wxe³kxi⁻ta¹hxai²hẽ¹la². 48 Nxe³nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²ka²sah¹lxi³wxi¹. A²nũ²a² i²li³te² i³nxa² a³lxi³sa¹nha²kxai³ wẽ³sai⁻na² sa²hau³ko³ta¹nĩn¹kxai²nãn²tũ³ Txai²na² hxi²nũ¹san¹kxa² yã¹nxe³hĩ³nx2na³li¹. Hxi²nũ¹san¹kxai²nãn²tũ³ Sũ³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lo²su² te²a² hxi²nũ¹nain¹kxa² yã¹nxe³hĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ wxa²ě¹nãn¹jau³xan²tũ³ e³kxi²nha²jau³xan²tũ³: “Txa²nũ³ka³txa² i³kãin²txi³nha²sxã³ wa³to²hi²sain¹kxan²ti³ wi¹na³na¹.” Nxe³kxah⁻lxin¹te² i³nxãn²tũ³ kãin²txi³ yxau³jah¹lo²su² hĩ³nxa¹lxi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Wxa²ya³lxah³lo²su² i³yau¹ũ³jau³su²

49 Nxa²ha¹te¹ Jo³ãu²ah³la²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Txa²si³yxau³jah¹lo²si¹lxi¹. A³lan²tai³tã² in³txa² i²-si¹na¹hẽ³li¹. Nxe³jah¹la² wxi²ka¹nĩn¹ju³ta² i³so¹nxain¹sxã³ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² a³li³si¹jau³su² i³kwa³na³ai¹nhẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ i³hi²txi⁻nxai¹nxa³ha²kxai³: “Hãi¹nxã¹txai¹nhẽ³li¹.” Nxe³si¹hain¹nha¹jau³su² kwa³na³ain¹si¹na¹hẽ³li¹, wxa²sa³wi³ha³lxi³sxa³ha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

50 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~ĩ³hxi²ko²lain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. A²nũ²ai²li² wxa²ko¹-ko¹sai¹nxa³kxai²nãn²tũ³ wxa²ya³lxhain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ i³hxi²ko²lain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa³ma³ri³ta²na²thi³nãn¹te²su² te²a² Je³su²jah³la² e²nain¹jau³su²

51 Kxãn³ta³lon³tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²a² i³ka³la³si¹ja³kxa³nũ³su² yau³so³nhĩ¹na² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³nxai³ti³wã³kxa² yau³son³nha²kxai³nũ⁻1.

kan¹sxã³ ai³ain¹ta¹hxai²hê¹la². 52 Nxe³ha²kxai³ Sa³ma²ri²a²thi³na² a²sxi²ha²
 ãu³xi²thi³nũ³a² sa²hau³kot3si¹jau³su² sa²si¹hã³ta¹hxai²hê¹la². 53 Sa²si¹-
 hã³nxa²ha¹te¹ ai³nũ²la² ã³wi¹hain¹nũ²la² thi¹na² sa²hau³ko³kj³te²sa¹ji¹xã¹.

Ain¹ta¹h¹lxai¹ yxau²xai³tũ³ka³txa² yxaih¹ha²kxai³ ãn³txi³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ã³nxi³jah¹hê¹li¹. Je³su²jah³lai²na² wxã²li² nxe³yah³lxi³ i³nxi²na²
 Je³ru³sa³lê²thi³nã¹tũ³na² ai³yah³lxi¹nha²kxai³ ten³nxa²lxi³nxa³nhai¹.

Ain¹ya³ha²kxai³ aun³ta² wa³la² i³xi²ya³ta¹hxai²hê¹la². 54 Ain¹nxa²ha¹te¹ Jo³-
 ãu²ah³la²kxai³ Ti³a²kah³la²kxai³ nxe³sxã³ i²ain¹tãu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. E³li²ah³lu¹tai²na² yã¹nxe³sxã³ oh³xa² ha³nxe²a² sa²si¹-
 hã³si¹na¹kxai²nã²tu³ Sa³ma³ri³tã²na² nũ³ka³txa² ã³thũ²kxain¹nha¹ju³ta²
 ten³nxa²sĩ¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hê¹la².

55 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² ã³yxo²ko³tũ¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³wxi¹. Ten³sa²nxa³nhai¹. Txa²wã³nxi¹na¹ju³ta² wi¹ko³nh³.
 yah³hxa³lxi¹. Ya³hxa³nha²kxai³ Txai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² su²lhã³te³lhã³
 wxã²nxa³ha²kxai³ yxã¹ta¹ we²txi²si¹ja³kxa³nũ³a² so¹lxi³ wxã³na¹ha²kxai³ nxa¹hê³-
 li¹. Ta¹hxai²hê¹la². 56 Nxe³ain¹jut3su² ã³nxi³sxã³ si³nã³xa² sxa³ain¹ta¹hxai²hê¹la².

Je³su²jah³la² ã³si³tê³kxi²ju³ta² te³nain¹jau³su²

57 ã³nxi³ain¹tãu³a² in³txa² wxã³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Ha³lo²a² i²li³je³na² ã³nxi³lin¹tãu³a² ã³si³tê³kxi¹nxa²-
 ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hê¹la².

58 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Wai³a³lxa²si³ta³lã²tê¹nai²na² a²sxi²lho³tê³na² yũ³te²ju²hê³li¹. Te²-
 yã¹nxe³sxã³ ai³kai²na² a²ye³sa² wet1sxã³ a²sxi²lho³ju³ta² yũ³te²ju²hê³li¹.
 Nxe³ain¹ta¹ a²nũ²a² oh³xa² wxã³jah¹lo²na¹xai²na² hai³txi³ ha³lo²a² kwa²
 sxa³na¹ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hê¹la².

59 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ã³sa²nũ³te²a² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ã³si³tê³kxi¹sê¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hê¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²tũ³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wĩ³na² ka³ten³su² hin¹tãu³a² yxau³kxi²nũ³na¹tu¹wi¹. Hã²wxã³txa³ ya³-
 lu²kxi²sã²nũ²la² sa²nĩ³kxi²sã²na¹ka³tu³ ã³si³tê³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hê¹la².

60 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Nxet3sã²lxi¹. A²nũ²a² i²li³te²su² te²a² Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² sa²yxo²-
 we¹txa³kxai²nã²tu³ a²nũ²a² ya³lu²te²a² yã¹nxe²na³li¹. Nxe³te²na² sa²kxai³lu²
 wxa²ka³lxa¹te²su² te²a² ya³lu²kxai²nã²tu³ sa²nĩ¹kxi²txai²li¹. Nxi¹nha²kxai³
 wxã¹na² sa²kxai³lu² hã¹nxe³sxã³ ã³si³tê³kxi¹sê¹li¹. Ta¹hxai²hê¹la².

61 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ã³sa²nũ³te²a² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. ã³si³tê³kxi²ti³ten³khaix1sa³nhai¹. Yxã¹ta¹ i³xi²sã²na¹-
 ka³tu³ txa²ka³lxa¹ti³nãu³xa² i³yxo²sai¹la³kxi²sã²na¹tu¹wi¹. Hã²wxã³txa³
 ã³si³tê³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hê¹la².

62 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~A²nũ²ai²nã²tu³ a²wa³ka³li³yu³khai³xa² ã³si³wxe³kxai²nã²tu³
 hã²wxã³txa³ ã³na¹sxã³ ã³waix3kxai²nã²tu³ nxe³te²a² he³la³ko³la³ hai³.

ya³khin¹te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² i³hit¹sah²lxin¹kxai²nān²tu³
 nxe³yah³lxin¹ta¹ ā³na¹sxā³ ā³waix³sah²lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³su² nxe³jau³-
 xai²na² hxi²kan¹txi³ a³la³kxah²lxan³tho³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

70 nxe³tū³ka³txa² ū³sa²si¹hā³jau³su²

10 ¹⁻³Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³-
 yxau³jah¹la²kxai³lu² a²nū²a² ā³lxixi³nūn³tū³ka³txa² 70 nxe²
 i³kaix¹lso¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxixi¹:

—~Ye³jen¹na² sxi²yhen³na² ka³lxa¹txi³ ā³nxai³lha²the³ta¹tu¹wi¹. Nxe³-
 na¹ju³ta³nū³su² ha²kxai³ i³sa²ne³ka³ta¹hā³nha²sxā³ ū³sa²si¹hā³nx2ta¹tu¹wi¹.
 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³si¹ja³kxa³nū³su² ū³sa²si¹-
 hā³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹ha²kxai³la¹ nū¹a² ha¹li¹ sa²si¹hā³i² nū¹a² ha¹li¹
 sa²si¹hā³i² nū¹a² ha¹li¹ sa²si¹hā³i² nū¹a² ha¹li¹ sa²si¹hā³i² nxe³nx2ta¹tu¹-
 wi¹. Nxe³nx2ta¹ka³tu³ta¹ o³ve²a² wēn³sa² yā¹yah³lxixi¹lxixi¹. Nxe³te²na²
 sa²kxai³lu² ha³lo²a² he¹lain¹tāu³a² hau³xa² ka³lxa¹txi³ ho³hai¹nha²kxai³
 i³so¹jī²te³lhā³ ai¹nhī³nx2na³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² ha³lo²-
 a² ha³nxe³lxixi³ju³ta² i³ha¹txi¹nx2ti³to³ha³ta²wi¹. Te²yā¹nxe³ju³ta² hai³sxa²
 yain³txa² sxā³ko³xa² wa²ni²lho¹kxi³tū³ka³txa² yā¹xah³lxixi¹lxixi¹. A²nxe³-
 ko³xai²na² wi¹we¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wa²ni²lho²hxa³tai¹nxa³lho³li¹.
 Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² sxi²jen³nāu³xa² ka³lxan¹ti³ha²kxai³ hxi²-
 kan¹ti³ ai³lha²thet³thxa³jah²lxan³tho³li¹. Yah²lxa³nha²kxai³ a²wa³kxēn³ta²
 Si³yxau³jah¹la² wi¹lī³ye³kxi²txain¹yah³lxixi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxixi¹te³nah¹-
 lxi¹: “A²nū²a² ā³xa² hxi²nūn¹ta³kxi²si¹sain¹sīn¹ja³kxa³nū³su² ā³nū²kxi²sxā³
 i³so¹ta²si¹nhē³li¹.” Win¹ta²te²lxixi³ nxe² i³ye³kxi²txain¹yah³lxixi³hē¹li¹.
 Nxe³yah³lxixi¹te³na¹ ain³ta³kxi¹jxah³lxixi³hē¹li¹. 4Yxah³lxixi¹kxai²nān²tu³
 wā²lēn¹ta³ tē³yah³lxa³nha²kxai³ ha³teh³nxān³nxēn¹ta³ tē³yah³lxa³nha²kxai³
 yu³wi²kxi²nha²ka³lo³la³ wē³no³kxa² tē³yah³lxa³nha²kxai³ nxe³jah³lxixi³-
 hē¹li¹. Tih³na² ai³yah³lxixi¹tāu³a² a²nū²a² ne³kxauh²hah³lxixi¹kxāi²nān²tu³
 i³ye³kxah¹lxixi³txa³hē¹li¹. Hāi¹sxā³ ā³yit¹txa³sxā³ ā³wa²to¹jah¹lxixi³hē¹li¹.
 5Yah³lxixi¹kxai²nān²tu³ sxi²ha² ā³wih¹yah³lxixi¹ti³wa³kxa¹ i³ye³kxah¹-
 lxi³sā²nīn¹te³nah¹lxixi¹: “Sū³na² hāun²ju³ta² ā³wxe³nūh¹nxa²lxixi³ju³ta²
 ten³sa³nhai¹.” 6Yah³lxixi¹ka³tu³ sxi²ha² wa³kxēn³yah³la² wi¹lhin¹ye¹-
 nx2ti³kxai²nān²tu³ Sū³na² hāun²ju³ta² wi¹lā³wxe³nūh¹hain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹
 sxi²ha² wa³kxēn³yah³la² wi¹lhi¹nxa³kxai²nān²tu³ Sū³na² hāun²ju³ta²
 i³sa²si¹wha²nx2ti³tu¹wi¹. 7Wi¹lhin¹sxā³ ā³wih¹yah³lxixi¹kxai²nān²tu³ hāi¹-
 sxā³ yxau³jah¹lxixi³hē¹li¹. Sīn³ka³lxa¹ti³ yxau²sa²thet³jah³lxixi³txa³hē¹li¹.
 Kwa²yain³txa² yū³ain¹kxa² yai³ni² i³na² nxe³jah³lxixi³hē¹li¹. Wa³kon³kxi²-
 sah¹lxixi¹nha²kxai³ yain³txa² kwa² ū³hū¹nx2tain¹tu¹wi¹.

8Jā¹nxe³sxā³ sxi²ye³na² ā³wih¹yah³lxixi¹tāu³a² wi¹lī³hen³txi¹nx2tain¹-
 kxai²nān²tu³ kwa²yain³txixi³su² yain³jah³lxixi³hē¹li¹. 9I³ta³ka³txa² yū³te²su² te²a²
 i²ain¹yah³lxixi¹kxai²nān²tu³ we²txain¹yah³lxixi³hē¹li¹. Nxe³ain¹yah³lxixi¹ka³tu³

ĩ³ye³kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹-
ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³su² nxe³jau³xa² ye³jen¹na² yū³nūh¹nx2ti³tu¹wi¹.”
Nxe³jah³lxi³hē¹li¹. 10 Yxān¹ta¹ sxi²je³nai³nān¹ta² wān³txi³kxai³lu¹: “Wxāi²-
na² ten³nxa²lxi³sī¹nxa³nhai¹.” Nxe³nx2tain¹kxai²nān²tū³ wa²li³jah³lxi³hē¹li¹.
Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ ĩ³ye³kxi²txai¹yah³lxi³hē¹li¹. 11 Ain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
“Kxīh³nū³xa² sxi²je³nān¹ta² kxīh³nū³xa² txa²yu³ti³son¹tū³xa² ti³yu³hen²ta³-
kxi²ye²sī¹nx2ta¹wi¹. Nxe³ye²sī¹nx2ta¹kxe³su² kō³nxe³ti³ kái³syah¹lxin¹ju³ta²
yū³khai¹je¹nx2ti³na³li¹. Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³su² nxe³jau³xa² yau³son³na³li¹. Nxe³jau³su²
wi¹kō³nha¹jah³lxi³hē¹li¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³nū³a² ĩ³ye³kxi²txai¹yah³lxi³hē¹li¹.
12 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² kxān³ton³tāu³a² Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² a²nū²a²
yxo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³su²tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³-
lu² So³to²ma²thi³nu¹tai²nān¹tū³kā³txa² kāin² ye³khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹tu¹wi¹.
Yxān¹ta¹ nyhain¹je³na² wi¹lhin¹sxā³ ā³wih¹yah²lxan³je³nai³nān¹tū³kā³txa²
ye³khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹ju³ta³nū³a² wa³to²ha² he¹tain¹tu¹wi¹.

Sxi²jen³nāu³a² en²tain¹jau³su² ĩ³yau¹ū³jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹ Kō²ra³sī²thi³na² Bet³sa³i²ta³thi³na² nxe³tū³kā³txi³ ĩ³nxai²na²
kō³nxe³ton³khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Kxā³nhxi¹nai¹tān¹thi³na² Ti²ro³thi³nān¹tū³-
kā³txai³tā² Si³tō²thi³nān¹tū³kā³txai³tā² nxe³sxā³ kō³nxe³thin¹khai¹nxai¹nha²kxai³
ya³lu²hxa³nain¹ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ wā³nxīn¹sxā³ kái³ūh¹nx2ta¹ju³ta²
ĩ²ain¹ke³la³te²kxai³ a²kō³nxe³ti³ kái³ain¹ju³tu¹tai²na² ā³na¹sxā³ ā³yxo²o³tū¹-
sai¹nhī³nx2na³li¹. Wā²la² sa²kē³nā²ka³lo³a² ũ³whi¹kxi²nha²sxā³ ha³nxe²a²
wā²nhxan³tū³xa² ā³wxe³sān²sxā³ ā³yxo²o³tū¹sai¹nhī³nx2na³li¹. 14 Nxe³kxa²ha³-
tā³nxān²ti³ yan¹nāu³a¹ txa²wā¹o²la³kxi²kī³kxa² yo³ha² Sū³na² ũ³yho³hi²nē³tāu³a¹
Ti²ro³thi³nān¹tū³kā³txai³tā² Si³tō²thi³nān¹tū³kā³txai³tā² nxe³sxā³ kō³nxe³ti³
kái³ain¹kxa² yo³ha² kái²nxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹ kō³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹kxa² yo³ha²
ā²la² kái²non³tu¹wi¹. 15 Nxa²ha¹te¹ Ka³far³na³ū²thi³nān¹tū³kā³txe² ĩ³nxai²na²
sa²kxai³lu¹: “Oh³nān¹kō³nāu³a² Sū³na² ha³lo²a²nāu³a² ka³la³sxā³ ā³wi¹ha¹tū¹xā¹.”
Nxīn¹jau³su² yxān¹ta¹ yuh³xan¹kō³nāu³a² ha³nxe² ĩ³kō³nāu³a² sa²yu³lhot¹tin¹tu¹-
wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ 70 nxe³tū³kā³txa² āh¹ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ai³lah³lxin¹tāu³a² wxa²wān³txa² ain³kxi¹nx2tain¹kxai²nān²tū³
Txa²wān³txa² ain³kxi²sain¹nūn³na³li¹. Yxān¹ta¹ wxa²wān³txa² sa²-
yxo²ā³nx2tain¹kxai²nān²tū³ Txa²wān³txa² sa²yxo²ā³sain¹nūn³na³li¹.
Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wān³txa² sa²yxo²ā³sain¹kxai²nān²tū³ sa²si¹hā³sain¹-
jah¹la² sa²yxo²ā³ain¹nūn³na³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

70 nxe³tū³kā³txai²li² a²wā³lxain¹jau³su²

17 Nxa²ha¹te¹ kxān³nāu³a² aun³txa² wā³lxain¹tāu³a²
kāin²ka³lih³lhe¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² a³li³ain¹si¹nha¹jau³su² kwa³na³ain¹si¹na¹hē³li¹. Sa²hi²kat¹sah²nhi¹nha²kxai³ yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²-wet¹sain¹si¹na²hē³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ha³lai³xa² wa³su³txi³ i³wa³tu³ki³kxa² yā¹nxe³sxā³ Sa³ta³na²jah¹-la² sa²hi²kat¹txa³kxe³su² oh³nāu³a² wa³su³txi³ a³hi²sxā³ wa²ka³nxe² wxā²na³li¹. 19 Nxe³yān¹ta¹ ne³ka²a³sah¹lxi³sā²lxi¹. Wā³nxīn¹na¹ju³ta² ũ³-hū¹nx²ta¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³nx²ta¹ha²kxai³ txih³xa² i³nx²lxi³kxan²ti³ sxe³sxe³kxa² ũh³nx²lxi³kxan²ti³ ũh³h¹to³txa²lxi³xa³lho³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ Sa³ta³na²jah¹la² nū³kxūn³kxan²ti³ hxi²kan¹txi³ wa³ka³to³txa²lxi³xa³lho³-li¹. 20 Nxe³ju³ta²li² wi¹na³li¹. Yxān¹ta¹ wxa²ṛ³lxi²li² oh³nāu³a² nū¹ka³na¹ Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² ũ³wha²li¹la³kxi²sa²tē³ju³ta² ā²la² wi¹lh³-nx²na³li¹. Nxe³jut³su² ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² wi¹lxo³kxi²jau³su²

21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³la¹ Sū³na² Yāu³ka³txa² ka³lih³si¹ha²kxai³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² ne³nxe³na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wi³nāi³. Oh³xan¹thi³na² whāi²na¹ yuh³xan¹thi³na² whāi²na¹ A²-hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²si¹lxi¹. Nxīn¹sxā³ ha³te^hnxā³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nāu³xa² a³la³kxi²khai¹nxe³te²nāu³xa² nxe³sxā³ wa³ka³la² kāi³in¹ju³-tai²na¹ wān³txa² i³tih³nxīn¹jau³xai²na¹ i³yau¹ū³hain¹nxā³nhē³li¹. Yxān¹ta¹ a²hoh³lxi³sxa³te²nāu³xa¹ wxa²wān³txai²na² i³yau¹ū³hai¹nī¹nhē³li¹. Nxai¹-nī¹nha²kxai³ sa²nēn¹kxi¹nxa²ha¹wi¹. Wā²nxūh¹lxi³sxā³ nxe²kāi³i¹nhē³li¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³lo²kxai³lu² Sū³na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³ha²kxai³lu¹ Je³su²jah³la² āh¹ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Yen³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wi³na² ũ³hū¹sa³na²hē³li¹. Txa²wi³-na² so¹lxi³ a²ki³lha³lxa²na¹xai²na² i²sa²jah¹lai²la¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wi³na² i²te²la³ yū²nxa³wi¹. Txai²na² a²ki³lha³lxa²na¹xai²na² so¹lxi³ i²jah¹lo²sa¹wi¹. Te²yā¹nxūn³sxā³: “A²nū²a² ā³xai²na² Txa²wi³na² i³yau¹-ū³hai¹na¹tū¹xā¹.” Nxa¹kxai²nān²tu³ nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Wī³na² i²jah¹lo²su² nū³nhī³nx²na³li¹. Je³su²jah³lo²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ a²sa³wi³ha³lxa² hxi²ka² hxa³sxā³ āh¹ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³sxā³ nxe³tū³ka³txa² nū¹hi³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex³jah³lxi³sa²lxi¹. Ju¹ta²li² i²ah³lxi¹nha²kxai³ wi¹lhin¹yah³lxi¹lxi¹.

24 Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ tū³ka³txu¹-tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ I³sa³e² nū³ka³txa² a²wa³kxēn³nai³tā² a²yxo²ha³kxa¹ ju¹ta² i²ti³te³nain¹ta¹hxai²hē¹li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ wān³txa² ain³kxah²lxin¹-jau³xa² ain³kxi²ti³te³nain¹ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ain¹te²ji¹xā¹. Ain¹tah¹lxa¹ nxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹li¹. Nxe³ha²kxai³ i²yah³lxi¹nha²kxai³ wi¹lhin¹yah³-lxi¹lxi¹. Nxe³ye¹nx²ta¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

A²wā³kxa² yxau³nū¹su²te²na² i³yau¹ū³jau³su²

25 Nxa²ha¹te¹ ha³te^hnxā³nxa² a²hoh³lxi³su² jah¹la² ā³tī³nū²la² i³ye³ta³-
lxi¹kxi²ye³si¹jau³su² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Ā¹te²ta³ wi¹ju³ta³la³ kāi³a¹ke³la³te²kxai³ ka³te³-
na² wi¹tāu³la³ so¹kxi²hī³na¹te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹ta¹na² ih¹nxe³te²la¹xā³? Īh¹-
nxet3sxā³ i³yau¹ū³nxa²te³la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txān³sxu² te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² Si³-
yxau³kah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³kah³lai²na² a³lxi¹ta¹nhē³li¹.
Wxa²ē¹nāu³ai²na² whāi²na¹ a³lxi¹ta¹nhē³li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²-
kwai³nha²kxai³ nū³kxūn³txi³ sa²yxo²we¹tha²kxai³ wi¹lain³kxi²nha²ha²kxai³
nxe³txai¹nhē³li¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² a²wā³kxa² yxau³nū¹nx2ti³te²na²
a³lxi²nha²kxa² yā¹nxe² a³lxi²txai¹nūn³nhē¹li¹.” Jau³jau¹xai²na² Txa²wā¹sū³na²
wha²li¹txā³nxu¹ta¹na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Jah¹la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wain³txi³ ē³i¹lxi¹. Jau³jau¹xai²na² hāi¹nxe³ti³xa¹ sa²yxo²wet1hxa³-
tin¹kxai²nān²tū³ ka³te³na² wi¹tāu³la³ yū¹nxa²tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ jah¹la²kxai³ wi¹lhin¹ye²nha²kxe³su² wā²nā³ū¹sain¹sxā³
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³ha²kxai³ ih¹te²la³ta³ a²wā³kxa² yxau³nū¹sa²te²la³hī³te²la¹xā³?
Ta¹hxai²hē¹la².

30 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²sa²sa²lxi¹. A²nū²a² ai³nū²nhai¹. Je³ru³sa³lē²thī³na² a³li³nū²la² Je³-
ri³ko²thī³nān¹tū³na² si³ka³la³hi²nū²nhai¹. Nxe³sxā³ a³li³sxā³ si³ka³la³hi²tāu³a²
kuh³lxa³thin¹tū³ka³txa² ne³kxauh²hain¹nū²la² i³su²lhxā³ i³yī¹lto³ta¹nha²kxai³
a²wā²la² kāi³kxai¹nha²kxai³ ain¹ka³tū³ ā³ain¹nū²nhai¹. Ī³ya²lu¹te³lhxā³ ai¹nha²-
kxai³ ā³ain¹nū²nhai¹. 31 Nxa²ha¹te¹ ye³jen¹na² a²nū²ai²na² Sū³na² yen³nāu³a²
ā³ye³yxo²nū¹nyhain¹jah¹la² ā³si³hē²kxi²nū²nhai¹. Ā³si³hē²kxi²tāu³a² sun²ta³-
kxi²sā³ain¹jah¹lai²l² i²nū²nhai¹. Ī²ka³tū³ta¹ tū³na² ya¹nān²tū³na² ā³ni²lhxā³
si³ka³la³hi²nū²nhai¹. 32 Nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nūn³tāu³a² Le³vi²a² nū³ka³txi³sa²jah¹-
la² a²jā¹nxe² ā³si³hē²kxi²nyhain¹nū²nhai¹. Ai¹nha²kxai³ i²ain¹sān²sxā³ tū³na²
ne³ha³ti³hi¹nān¹tū³na² ā³ni²lhxā³ si³ka³la³hi²nū²nhai¹. 33 Nxa²ha¹te¹ Sa³ma²-
ri²a²ko³xan¹jah¹la² a²jā¹nxe² ā³si³hē²kxi²nyhain¹nū²nhai¹. Nxe³te²a²kxai³lu²
i²ain¹te³na¹ i³yan³ta³kxain¹nū²nhai¹. 34 Ā³tī³ain¹nū²nhai¹. Nxe³nū²la² o²lyau³xa²
yū³ha²kxai³ vīn²yau³xa² yū³ha²kxai³ nxe³sxā³ i²su²lain¹je³na² wxa²to¹lain¹-
nū²nhai¹. Nxe³sān²nū²la² sa²ta¹kxain¹nū²la² hā²wxān³txa³ a²ka³fa¹la³ khai³xa²
tē³nū²la² so¹sxā³ ū³ka³ti³wxe³kxi²nū²la² ā³sa²so¹xi²nū²nhai¹. Ā³sa²so¹xi²nū²la²
sxa³sxāu³xi²thi³na² ai³sxā³ ū³hā¹nū²nhai¹. Nxe³thi³nān¹ta² wa³kxe³na² wi¹la³ i²-
nū²nhai¹. 35 Ā¹ka³nxa³ha²ta³a² thī¹nai²na² a²wā³kxēn³yah³la² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

(Lukas 10.38)

“Wi¹la³ hau³ko³txai¹nhē³li¹. Ā³wā³li²na¹tāu³a² ū³yho³hi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Hī¹na² ki³ha¹li¹ ū³yho³hi¹nxa²ha¹ka³tū³ kxān³nāu³a² wā³kon³kxai²nān²tū³ jā¹nxe² ū³yho³hi¹nxa²ha¹tu¹wi¹.” Ain¹nū²nhai¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

36 Jā¹nxe³jau³kxai³la¹:

—~Nxe³jau³xai²li² in³txa² ha¹li¹ ka³na³ki² te²a² ih¹te²la³ta³ i³ton³jah¹la² a²wā³kxa² yxau³nū¹sa²te²la³ hī³te²la¹xā³? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ jah¹lai²li² i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Ī³yan³ta³kxain¹jah¹la² a²wā³kxa² yxau³nū¹sa²te²hū³jah¹lai²lxā²na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxū²la² Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³kxai²nān²tū³ jah¹la² kāi³kxi²nū¹ jā¹nxe² a²nū²a² ā³xa² kāi³ūh¹-txai¹nhē³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Mar²ta³ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxa² ai³sxā³ i²jau³su²

38 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² nxe³ain¹sxā³ aun³tain¹nū²-la² sxi²je³na² wxa²li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Wxa²li³ain¹nxa²ha¹te¹ Mar²ta³ka³lxa² sxi²je³nān¹ta¹ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²sxi²ha² ā³wi²kxi²sxā³ i³yain³ya³sah¹lxi³si¹nhē³li¹. Nxe³nyhain¹nxa²-ha¹te¹ ā³wi²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 39-40 A²nxe³ta¹ka³lxa² a²ha³līn³ta³ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ā³wih¹kxan²ta² Ma³ri²a³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² a²ne³kxai³tāu³a² ā³wxe³nū²la² a²wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² ain³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Mar²ta³ka³lxai²-na² sa²kxai³lu² a²wa³ka³li³yu³ta² hxi²ye¹ta³lxi³nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²ha³lī³ta² wa³ka³li³yu³ta² a³nū²la² hāi¹sxā³ ā³wxe²-na³li¹. Ā³nhi²nū¹sa²si¹hai¹nīn¹jau³su² i³ye³kxi²tai¹lxī¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

41 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:
 —~Mar²ta³ka³lãi³. Ĩ²sã³ni¹. Wxa²wa³ka³lxĩ³yu³ta² kãin² hxi²waun³ta³-
 txi²nha²khaix¹ni¹nxi¹. 42 Nxe³ai¹nĩn¹ta¹ yu³ka³na³ka³na³ju³ta² on³na³ni¹.
 Nxe³ju³ta² Ma³ri²a³ka³lxa² ĩ²sxã³ sa²so¹na²ni¹. Txa²wã³txa² ain³kxi²sa³na²-
 ni¹. Ju¹ta¹na² ã²la² wi¹na³ni¹. Sa²sai¹kxin²nxa³lho³ni¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² ĩ³ye³kxi²kĩ³jau³xa² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

11 1 Nxa²ha¹te¹ ha³la³jen¹nãu³a² Je³su²jah³la²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na²
 ĩ³ye³kxi²te³lhxã³ a³li³ta¹hxai²hẽ¹la². Hã²wxã³txa³ ĩ³ye³kxi²ta³-
 lun²nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³sa² ĩ³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Je³su²jah³lai³. Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai¹tã² a²yo²wã³txa² a²sa³-
 wi³ha³lxĩ³khai³xa² ĩ³ye³kxain¹sĩn¹ta¹hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³nai²li² wain³txi³
 ĩ³ye³kxi²jau³xa² ĩ³yau¹ũ³nyhain¹sĩn¹ta¹hẽ¹li¹. Nxe³jãx¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³sa²-
 nhĩn¹ju³ta² ten³sa²nũ³sĩn¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

2 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Ne³ka²sah¹lxĩ³wxi¹. “Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²ti³ten³sa³nha¹.” Yxah³-
 lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe² e³kxi¹jah³lxĩ³hẽ¹li¹:

“Txa²wã¹wĩ³nãĩ³. Wi¹lhin¹sã³ sa²nẽn¹kxi² kãin²no³txa²ju³ta² ten³sah²sĩn¹nhai¹.
 Wa³su³txi³ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³txa²ju³ta²nũ³su² ten³sa²sĩn¹nhai¹.
 3 Yain³txa² hãĩ¹nxe² ũ³hũ¹sa²nhĩn¹tu¹xai³sa²sĩ¹nhẽ³li¹.
 4 A²nũ²a² ã³xai²na² ko³nxe³ti³ kãĩ³ũ¹sain¹sĩn¹kxai²nãn²tu³ ne³wã²-
 na³ũ¹hain¹sĩ¹na¹wi¹. Nxe³ain¹sĩ¹na¹kxa² yã¹nxe³sã³ ko³nxe³ti³
 kãĩ³ũ¹nxa²sĩ¹na¹ju³ta² ne³wã²na³ũ¹sa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ha³lo²a² ko³nxe³-
 ti³ kãĩ³sĩ¹na¹ju³ta²nũ³a² ã³sa²so¹sa²sĩn¹txa³hẽ¹li¹.”

Nxe³jau³xa² he³la³kxa² Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²txai¹yah³lxĩ³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
 5-6 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² ĩ³ye³kxi²xi²te³nah¹li¹:

—~Ne³ka²sah¹lxĩ³wxi¹. Ĩ³yau¹ũ³nx²ta¹jau³xa² ĩ³ye³kxi¹nx²ta¹tu¹wi¹. A²nũ²-
 a² sxi²lho³jah¹lo²su² nũ²nhai¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² kã³nxah³ta³wi³ta²
 sxi²ha² a³li³nũ²la² a²yã³lxa² sxi²ha² ai³sã³ ã³tĩ³nũ²la² ĩ³kaix¹so¹sã³ ĩ³ye³-
 kxi²te³nah¹li¹: “Nxex³sa²lxĩ¹. Yain³ta³nũ³xa² so¹kxi¹nx²te³lhxã³ wxã³na¹wi¹.
 Txa²wã¹tã³ah³la² sxi²ha² u²lxĩ³thĩ³na² ĩ²sa²te³lhxã³ wxã³na²li¹. Yxã¹ta¹
 yain³ti³la³ yũ³sa²nxa³ha²kxai³ ãu²li²sa³hẽ²li¹. Nxe³sa²ju³tan¹te²kxa³yã³lhu²
 yain³txi³nũ³xa² nũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ũ³hũ¹sẽ¹li¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

7 Nxa²ha¹te¹ sxi²ha² wa³kxẽn³yah³la² ĩ³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
 “U³lha³nhai¹. Txa²wẽ³ha³lxa² ãu³xa³kxi²sa³nhai¹. Nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹-
 sa²nxa³nhai¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

8 Nxe³jut³su² ne³ke³la²te²kxai³ ĩh¹nxe³tai¹nhĩn³te³ji¹wi¹? Ĩ³yau¹ũ³-
 nx²ta¹tu¹wi¹. Ain³kxi²nha¹jxah³lxĩ³hẽ¹li¹. Yã³li³nyha¹ha²kxai³ u³kxan²ti³nũ¹
 ĩ³ye³ye³kxi²nyha¹ha²kxai³ yain³txa² te³nain¹tũ³xai²li² ũ³hũ¹ai¹nhĩ³nx²na³li¹.
 9 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³sã³ Txa²wã¹sũ³na² ĩ³wã³jah³lxĩn¹kxai²nãn²tu³ yen³-
 kxa² wi¹kxa² ũ³hũ¹nx²ti³tu¹wi¹. Te²yã¹nxe³sã³ yen³kxa² ã³ten³yah³lxĩn¹ju³ta²
 ã³yã³jah³lxĩn¹tu¹wi¹. Te²yã¹nxũ³sã³ sxi²ha² a²yo²a² ĩ³yo²to¹tot¹ljah³lxĩn¹-

kxai²nān²tu³ sa²yo²than²yexl¹tain¹tu¹wi¹. ¹⁰Te²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ Sū³na²
 i³wā³jah³lxin¹kxai²nān²tu³ nxe³yah³lx³te² i³nxān²tu³ a²wi¹ju³ta² ũ³hū¹-
 nx2ti³tu¹wi¹. Yen³kxa² ā³ten³yah³lx³te² i³nxān²tu³ a³ya³ti²yah³lxin¹tu¹wi¹.
 Sxi²ha² i³yo²to¹to¹jah³lxin¹te² i³nxān²tu³ sa²yo²than²ye¹nx2ti³tu¹wi¹. ¹¹Te²-
 yā¹nxe³ju³kxai³la¹ wxa²wē³sai²li² yain³tū³xa² i³wā³txi³nx2ti³kxai²nān²tu³
 tah³lxā³kxa² ũ³hū¹yah³lx³hī³nhān¹te²la¹xā²? Te²yā¹nxe³sxā³ ai³na² i³wā³txi³-
 nx2ti³kxai²nān²tu³ txi³hxa² ũ³hū¹yah³lx³hī³nhān¹te²la¹xā²? ¹²Te²yā¹nxūn³sxā³
 ai³ka³nāu³xa² i³wā³txi³nx2ti³kxai²nān²tu³ sxē³sxe³kxa² ũ³hū¹yah³lx³hī³-
 nhān¹te²la¹xā²? ¹³Ti³he¹nxa³wi¹. Ko³nxe³ti³hin¹yah³lxin¹kxan²ti³ yen³kxa²
 wi¹te²a² so¹lx³ wxa²wē³ha³lxā² ũ³hū¹ain¹yah³lx³hī³nxa³lx¹. Te²yā¹nxe³ha²kxai³
 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Oh³nān¹jah¹la² sa²kxai³lu² i³wā³txi³yah³lxin¹-
 kxai²nān²tu³ Sū³na² Yāu³ka³txi³khai³xa² ũ³sa²si¹hā³nx2ti³tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Bel³se³bu²ah³la² i³yau¹ū³jau³su²

¹⁴Hā²wxān³txa³ a²nū²ai²na² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³te²a²
 i³ha¹txain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²li² hxi²kan¹txi³ e³ta¹hxai²nxa³-
 hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a²ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
 nū³kwai³wi²sxa³te²a² yo²xūn³txi³ a³li³si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² wa³su³txi³ a³li³ha²kxai³ we²txi³ha²kxai³ wi¹le³xi²ye²-
 ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jut³su² a²nū²a²nāu³xa² on²txain¹sxā³ i³ye³lain¹te³nah¹lx¹:
 —~Txa²wā¹sū³na² kāin²khai¹nx2na³li¹. Ka³lih³khai¹l¹sa²si¹nhai¹. Nxe³ta¹hxai²-
 hē¹la². ¹⁵Nxe³to³ta¹ a²nū²a² yo²i³ai¹nxa³tū³ka³txa² e³ki³ha¹kxain¹te³nah¹lx¹:
 —~Jah¹lai²li² Bel³se³bu²ah³la² a²ta³a² hxi²kan¹txi³su² te²a² a²sa³wi³sai²la¹wi¹.
 Nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹ti³hi¹txai¹nha²kxai³ ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² a³li³si¹jau³-
 su² kwa³na³in²ta¹. Txa²wā¹sū³nu²su² ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².
¹⁶Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ā³xai²na² ā³wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ko³nxe³ti³hi¹nain¹-
 jau³su² i³ye³kxi²sai³nain¹ta¹hxai²hē¹la². I³ye³kxi²sxā³ i³wā³txain¹te³nah¹lx¹:
 —~Txa²wā¹sū³na² ya²la³tu³ i³hxi²ka¹txain¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³a² wā³-
 nxin¹sxā³ kāi³ju³ta² wā²na³ū¹sa²si¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². ¹⁷Ain¹nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³la² te²kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³xa² wi¹ko³nha²ha²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:
 —~Ne³ka²sah¹lx¹sa²lx¹. A²nū²a²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² wā²nxū¹lx³-
 sxā³ ā³nhe¹kxi²nyhu¹ain¹kxai²nān²tu³ ya³lu²kxa²hxa³kxi²nyhain¹te²ju²hē³li¹.
 Te²yā¹nxe³sxā³ sxi²ha² a²yu³ta¹na² ā³nhai²ta¹lx²sxā³ yxau³ain¹kxai²nān²-
 tū³ kan²txi³ yxau²sa²tē³ai¹nxa³lho³li¹. ¹⁸Te²yā¹nxe³sxā³ Sa³ta³na²jah¹la²
 nū³ka³txa² he¹kxi²nyhu¹ain¹kxai²nān²tu³ ā³nhai²ta¹lx³hain¹tu¹wi¹. Nxe³-
 ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² nū³kxūn³yai¹nxa³ha²kxai³ wa³su³txi³ hxa³nain¹tu¹wi¹.
 Jā¹nxe³yah³lxin¹jau³kxai³lu²: “Jah¹la² Bel³se³bu²ah³la² a²sa³wit³su² ha²kxai³
 i³wā³nxin¹txi³nū²ta¹. Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² a³li³si¹jau³-
 su² wxi²kan¹sxā³ kwa³na³in²ta¹.” Nxe³ i³ye³lah³lx¹nhē²li¹. ¹⁹Nxe³ha²kxai³
 wxa²wān³txa² e³yah³lxin¹te³nah¹lx¹: “Je³su²jah³lai²li² Bel³se³bu²ah³la² sa³wi³-
 sai²la¹wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² yxān¹ta¹ wxa²nū³ka³txe² i³nxai²na² wxa²wē³ha³lxā²
 kāi³yah³lxin¹kxa² yā¹nxe² kāin²ain¹nū³na³li¹. Nxe³ai¹nha²kxai³ wxa²nū³ka³txai²-

na² ih¹te²la³ta³ sa³wi³ha³lxin³ta³ hī³te²la¹xā³? 20 Yxān¹tah¹lxa¹ Txa²wā¹sū³na²
Yāu³ka³txa² Te²hi²sen³su² i³hxi²kat¹sa³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ kō³nxe³te²
yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹jau³su² i³ye³kxi²na¹wi¹. Nxe³na¹kxe³su² ya²la³txi³
Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot³sa²jah¹lo²su² ye²te²sa¹wi¹.

21 Te²yā¹nxe³jut³su² a²nū²a² nū³kxūn³te²a² sxi²ha² wi¹lhau³kō³kxai²-
nān²tu³ a²yen³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ wi¹yxau³te²ju²hē³li¹. 22 Yxān¹ta¹ a²nū²a²
ā²la² nū³kxūn³te²a² wxā³sxā³ he¹li³nū²la² i³sun²txi³nyhain¹kxai²nān²tu³
hu³kxi³su² he¹kxi²nyhain¹ta³ka³tai²na² yxo²i²nyhain¹ka³txan²tu³ i³sxā³
sa²ni²lho¹kxi² a²yen³kxa² sa²so¹kxi²nxain¹ka³tu³ tē³sxā³ i³xain¹tu¹wi¹.

23 Jā¹nxe³jut³su² a²nū²a² ā³ya³li²sai¹nxa³kxai²nān²tu³ txa²-
kō¹kō¹sain¹na³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ o³ve²a² yā¹nxe² ā³nū²kxi²sxā³
yxau³ya³sai¹nxa³kxai²nān²tu³ ha³tēn¹txain¹tu¹wi¹.

Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² wā³li²jau³su²

24 Te²yā¹nxe³ju³kxai²lu² kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² a²nū²a² nxū²kwai³li³kxai²-
nān²tu³ ha³lo²ai²na² i³yau³la³ yū²nxa³kō³xai²na² sa²kxai³lu² i³ye¹nxi²te³lhxā³
ai³lha²thet³tin²tai¹. Nxe³to³ta¹ hxi²kan¹txi³ i³ye¹nxi²xa³kxai²nān²tu³ i³ye³kxi²-
nha²te³nah¹lxī¹. “Txa²sxi²ha² a³li³a¹thi³nai³tā² ā³wā³li²na¹tū¹xā¹.” Ain¹jau³su²
ha²kxai³ ā³wā³lin²tai¹. 25 Ā³wā³li²tāu³a² a²nū²ē¹nai³ta³lxī³ a²nū²yū²nxa³ha²kxai³
wi¹we¹txi³ha²kxai³ wi¹lhau³kō³nha²kxai³ nxe³ye²tin²tai¹. 26 Nxe³ye²kxe³su² ha³-
lo²a² ai³li²nīn²tai¹. Ai³li²ka³tu³ kō³nxe³te² yāu³ka³txi³nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹
ka³na³ki¹ nxe³te²nāu³xa² kō³nxe³ti³khaix¹ wa³to³hain¹te²nāu³xa² i³ha¹txin²txai¹-
nīn²tai¹. Nxe³te²nāu³xa² sa²so¹sxā³ ā³wā³li²xi²sa²tē³in²tai¹. Nxe³ju³tai²kxai³lu²
in³txa² ē¹nāu³a² kō³nxe³ti³ ā³wa²to²hin²tai¹. Nxe³ye²nx²ta¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Wi¹lhin¹sa²tē³nē³jau³su²

27 Nxe³ta³lun²nū²la² txu¹ha² i³kaix¹te³nah¹lxī¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Wxa²hā³ka³na² wēh³ni³nxa²sxā³ kūh¹txa²sxā³ we¹-
txa²ta¹ka³lxa² ka³lih³khaix¹ta¹ka³lxī³su² na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wain³na³ni¹. Yxān¹ta¹ a²nū²ai²li² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³
sa²yxo²we¹kxai²nān²tu³ nxe³te²a² ā²la² kāin² ka³lih³hain¹na³ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² wā³nxīn¹ju³ta² i²ti³te³nain¹jau³su²

29 Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nū²la² a²nū²a² ā³wxā³wxā³ai¹nha²kxai³ ka³-
lxa¹txi³ ā³nū¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Kō³nxe³thin¹khai¹yxah³lxī¹lxī¹. Sū³na² i³sa²si¹hā³sa²jau³su² jau³xa² ten³-
ti³he¹yxah³lxa³lxī¹. Yah²lxa³nha²kxai³ Sū³na² i³sa²si¹hā³sa²kxe³su² wā³nxīn¹sxā³
kāi³a¹ju³ta³la³ i³ye³kxi²sah¹lxī¹nhē³li¹. Nxe³yān¹ta¹ hi¹na¹ wā³nxī¹na¹ju³ta³la³
wā²nā³ū¹nx²ti³nxa³lho³li¹. Wān³txa² wā²nā³ū¹nx²ta¹jau³xa² tī³yau³xu¹tai²na² so¹-
lxī³ i³yū¹yah³lxin¹tu¹wi¹. 30 Nxe³jau³xu¹tai²na²sa¹. Jo²na³jah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu²
ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²tāu³a² ai³na² a²ē¹nai²na² ka³ten³su² sxa³ta¹hxai²ti³ai¹ti²-

tu³wi¹. Hã²wxã³txa³ a³li³sa²sai¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe²
 Txai²na² Sũ³na² A¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tã³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu²
 ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²tã³a¹ kxi³h³nxe¹na² ya³lu²sxã³ sxa³na¹tu¹wi¹. Hã²wxã³-
 txa³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²na¹ Sũ³na² sa²si¹hã³sa²ju³ta²
 e³lxah²lxĩ³ i²yah³lxin¹tu¹wi¹. ³¹Jã¹nxe³jut3su² kxã³nxi¹nu¹ta²na² Se²ba³thĩ³-
 na² a²wa³kxën³na¹ka³lxu¹ta²na² sa²kxai³lu² Sa³lo³mã²ah³lu¹ta²na² wãn³txa²
 a²hoh³lxĩ³khaix1nxe³jau³xa² ain³kxi²te³lhxã³ u²lan¹thĩ³na² a³li³sxã³ wxã³ta¹-
 hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² yan¹nã³a¹ Txa²wã³sũ³na²
 sa²kxai³lu² a²nũ²a² kã³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³ti³kxe³su² nxe³ti³xa¹ ko³nxe³ti³
 i³yĩ¹li¹nx2ti³tu¹wi¹. Kxã³nxi¹nu¹ta²na² Sa³lo³mã²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² wi¹-
 lain³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ Txai²na² sa²kxai³lu² Sa³lo³mã²ah³la²
 i³kã²in²wa³to²hi²na¹jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³sa³kxan²ti³nũ¹ Txa²wãn³txa² ain³kxi²ti³-
 ten³nxa²lxã³lxĩ¹. ³²Te²yã¹nxe³jut3su² yan¹nã³a¹ Txa²wã³sũ³na² sa²kxai³lu² a²nũ²a²
 yxo²ha³kxa¹ kã³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³txi²kxe³su² nxe³ti³xa¹ Nĩ³ni³ve²thĩ³nã¹-
 ta² nũ³ka³txu¹ta²na² nxe³te²hi²sen³kxai³lu² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx2tain¹tu¹wi¹.
 A²nxe³te²nã³xu¹ta²na² sa²kxai³lu² Jo²na³jah³lu¹ta²na² wãn³txa² ain³kxai³nha²-
 kxai³ ko³nxe³thi¹nain¹ju³tu¹ta²na² ã³na¹ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Jo²na³jah¹la²
 hxi²kan¹jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ kã²in²wa³to²hi²jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³-
 sa³kxan²ti³nũ¹ Txa²wãn³txa² sa²yxo²wet1sah¹lxa³lxĩ¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹nũ²a² sa²kxi³kxi²nẽ³jau³su²

³³Nxe³ha²kxai³lu¹ yau³xã³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~A²nũ²ai²li² lã³pi³ã²te³na² tẽ³sxã³ ã³thũ²kxi²sa²no¹ki³sxa³ha²kxai³
 kwa³ta³lẽ³na² ã³ti¹kxi²wxe³ki³sxa³ha²kxai³ nxe³kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Yxã¹-
 ta¹ kĩ³txi³ ã³kũt1tũ²la² sxi²hẽ¹na² yxo²ha³kxa¹ wi¹sa²kĩx3te²ju²hẽ³li¹. A²nũ²a²
 ye³khe¹txi³ ã³wi¹hai¹nhi³nx2na³li¹. ³⁴⁻³⁶Txa²wã¹ye³nai²li² ye³wi¹kxai²nãn²tũ³
 txa²wã¹nũ²a² whã²na¹ wi¹lo²la³kxi²nha²ki³te²ju²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ ye³wi¹lxa³-
 kxai²nãn²tũ³ txa²wã¹nũ²a² whã²na¹ hai³txi³ wi¹lo²la³kxi²nha²te²sxa³yu²hẽ³li¹.
 Nxe³kxa²yã¹nxe³jut3su² txa²wã¹ẽ¹nã³ai²na² wi¹lxa³kxai²nãn²tũ³ wi¹kã³sxã³
 yxau²xai³ki³sxa³wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² ã³whã²li¹txã³nxi¹ta²na² fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² i³yau¹ũ³nẽ³jau³su²

³⁷I³ye³ta³lun²nũ²la² fa³ri³se²a² in³jah³la² ã³tĩ³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~Txa²sxi²ha² ã³wih¹sxã³ i³yain³kxi²sẽ¹li¹. Nxi¹nha²kxai³
 ã³wi¹hain¹nũ²la² ã³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² hxi²khai²-
 lxi²sã²nxa³sxã³ ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁸Ã³wxe³ka³tũ³ta¹ fa³ri³se²ah³la²kxai³
 ju¹ta² i²nũ²la² o²nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³ Txa²-
 wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~Ne³ka²sa²sa²lxĩ¹. Wi¹lhin¹ki³lxot3jah³lxĩ¹lxĩ¹. Yxã¹ta¹ ko³nxe³ton³-
 khaix1yah³lxin¹tu¹wi¹. Ka³ne²kxën³su² tã³nxa² pra²ta²ka³lo³su² tã³nxa² a²ta²na¹
 wxa²hi³la³kxi²sxã³ wxa²hxn³kxa³txi³yah³lxĩ³nxa¹lxĩ¹. Yxã¹ta¹ wxa²ẽ¹nã³ai²-
 na² a²nũ²a² yen³kxa² kã³kxi²nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² yũ³ha²kxai³ ko³nxe³ti³hin¹ju³ta²

kāin² yū³ha²kxai³ nxe³kxa² yā¹yxah³lxi¹lxi¹. 40A²hoh³lxi³sa²yah³lxa³lxi¹. A²wi¹-lhi¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ we¹jah¹lo²su² ta¹hxa²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nū²khai³su² we¹txi² a²ē¹nāu³ai²na² we¹txi² nxe³ta¹hxa²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 41Nxe³ha²kxai³ ko²pē³na² pra²to²ka³lo³ai²na² yen³kxa² wxi²sxa³te²a² te³nū¹la² a²nū²a² yen³kxi³txa²sxā³ sxa³te²a² wā²nhū¹txai¹yah³lxi¹hē¹li¹. Nxe³yah³-lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³a² i³ha³ne³nx2ti³jut3sū³nxe² wi¹lhin¹nxa²lxi³tu¹wi¹.

42Yxān¹ta¹ wxa²nū³ka³txai²na² fa³ri³se²a² nū³ka³txi³su² te² i³nxai²na² wi¹lhin¹-ki³lxo³jah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ton³khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Yah¹lxi¹nha²kxai³ yen³kxa² jū¹nxe³te²su² te²a² yain³kxi²ki³ki³a² or³ta³lā²ki³su² ta³nxa² a²ru²ta³ki³su² ta³nxa² hi³ne³ki³nxā³nxa² yū³yah³lxin¹kxa² nxā³nha¹li¹ nxā³nha¹li¹ nxā³nha¹-li¹ nxā³nha¹li¹ nxā³nha¹li¹ yū³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ nxān³ka³na³ka³nat3sxa³ Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹yah³lxi¹hxain¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ ha³teh³nxā³nxu¹tai²-na² i³yau¹tū³nē³jau³su² ā²la² wxi²kan¹kxe³su² wain³txi³su² kāi³ūh¹kxe³su² ta³nxa² Txa²wā¹sū³na² a³lxi¹yah³lxin¹kxe³su² ta³nxa² nxe³ju³tai²na² ha³kxa¹ sa²yxo²-ā³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ju³tai²na² a²wi¹lhi¹nān¹te²a² yxo²ha³kxa¹ kāi³yah³lxin¹ju³ta² wain³na³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ ne³ki³san¹te²a² sa²yxo²ā³yah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹.

43Te²yā¹nxe³sxā³ fa³ri³se²a² nū³ka³txi³ i³nxai²na² ko³nxe³-ton³khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² wxi²kan¹ti³ton³te²na² ā³wxe³ju³ta² yxo²kwain³yah³lxi¹nha²kxai³ sxi²je³-na² ā³nxai³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ sa²nēn¹kxi³sxā³ i³kaix1nx2ti³te²ju²hē³li¹. A²nū²a² ā³xai²na² i³kaix1te³nah¹lxi¹: “Wxāi²li² txa²hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxi¹.” Nxe³jau³su² yxo²kwain³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi³hxi¹nhē³li¹.

44Yxah³lxi³nha²kxai³ ko³nxe³ton³khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Wxa²nū³ka³txai²-na² kxih³nxa² kwā³kxē¹na² yāx1yah³lxi¹lxi¹. Nxe³je³nai²li² a²nū²a²nāu³xai²na² sxa³ye²je³nai³tā² ko³nhxi¹nxa³ha²kxai³ sa²ka³nex3tai¹nha²kxai³ ko³to³nain¹te²ju²hē¹li¹. Nxe³kxa² yāx1yah³lxin¹sxā³ wxa²ē¹nāu³ai²na² ko³nxe³-khai¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² i²li³te²a² i³tih³nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³te²lo³tūn³tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Ta¹hxi²hē¹la².

45Nxa²ha¹te¹ ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³sa²jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Nxe³jau³xai²li² yxo²xūn³txi³ i³kwai²kxi²sa²-nhīn¹nhai¹. Ta¹hxi²hē¹la².

46Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxāi²na² wxa²nū³ka³txai²na² ko³nxe³ton³khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³-lxi¹nha²kxai³ wān³txa² sa²te¹jau³xa² sa²yxo²wet1sxā³ kāi³si¹jau³su² a²nū²a² ā³xa² kwa³na³yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ jau¹xain²txi³ sa²yxo²we¹jah²lxa³lxi¹. Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² sa²te¹kxa² ā³ta³lo³hē¹so¹si¹yah³-lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ yen³kxain²txi³ a²hxi²ka² wē³sa²kxan²ti³ ū³hxi²nū¹yah³lxa³lxi¹. 47Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³ton³khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²-wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹tai²na² wxa²ka³lxa¹ti³nāu³xu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² sun²tā¹ain¹te³nai¹ti²tu³wi¹. 48Nxe³ain¹ju³tu¹tai²na² e³kxah²lxin¹-te³nah¹lxi¹: “i³sun²tā¹nyhain¹ju³tu¹tai²na² wi¹lhi¹tain¹na²hē³li¹.” Yah³lxin¹jau³su² nxe³ha²kxai³ wxa²ka³lxa¹ti³nāu³xu¹tai²na² ya²la³tu³ sun²tā¹nyhain¹ti³ai¹-

ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ wxa²nū³ka³txi³nāu³xai²na² wxa²hxi²nū¹nain¹tū³ka³txa² yā¹yah³lxi¹lxi¹. 49 Nxe³yah³lxin¹kxe³su² Txa²wā¹sū³na² wān³txi³kxai³lu¹: “Txa²wān³txa² i³hen³txi³ta¹tū³ka³txai²na² i³kaix¹so¹ai¹na¹tū³ka³txi³sa²te²a² nxe³sxā³ sa²si¹hā³a¹tu¹wi¹. Ai¹na¹ta¹ sun²tā¹2 kāin² i³yī¹to³ti² nxe³nyhai¹-nha³ta²wi¹.” Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. 50-51 Nxe³ha²kxai³la¹ wxāi²na² wxa²nū³ka³txi³khai³xa² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³tu¹wi¹. Kxā³nhxi¹nu¹ta²kxai³ txa²nū³ka³txa² sun²tā¹sain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hi¹-nai²na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³tu¹wi¹. A²wi¹lhi¹nu¹ta²kxai³ A³be²lah³lu¹ta²na² su²lhā³ju³tu¹ta²na² Sa³ka³ri²ah³lai¹tā² sun²tā¹ju³ta²i²ta² nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³-na² sxi²hē¹nāu³a² sun²tā¹ain¹te²nai¹ti²tu³wi¹. Jā¹nxe³ju³kxai³la¹ wxa²nū³ka³txa² sun²tā¹ain¹yah³lxin¹ju³ta² yxo²hā³kxa¹ ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³tu¹wi¹.

52 Jā¹nxe³yah³lxin¹ju³kxai³la¹ wi¹lhin¹ki³lxo³jah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ton³khai¹yah³lxin¹tu¹wi¹. A²nū²a² Txa²wā¹sū³na² nū³ka³txi³-lxon³ju³ta² te³nain¹kxai²nān²tū³ ā³na¹ain¹yah³lxi¹nhē³li¹. Nxe³sxā³ Txa²wān³txa² en²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nū²ai²na² Txa²wān³txa² sa²yxo²-we¹te³lhxā³ te²su² te²na² ā³na¹yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹nhē³li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

53-54 Nxe²e³ta³lun²nū²la² a³li³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ jau¹xai²li² i³ān³ta³kxain¹nū²la² ta³nxū¹kā³txa²kxai³lu² ko³nxe³te²lo³tai¹nha²kxai³ ki³-hā¹kxi²so¹te³lhxā³ i³wā³txi³sai³nain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Ū³tī¹kxi²na¹tū¹xā¹. Ain¹jau³su² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² i³ki³hā¹ki²nē³jah¹la² i³yau¹ū³jau³su²

12 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ka³lxa¹khaix¹nxe³sxā³ ā³wā³wā³sxā³ ā³ka³-tūx3tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tāu³a² a²sa³wi³hā³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Ne³ka²sah¹lxi³sa²lxi¹. Fa³ri³se²a² nū³ka³txa² wi¹li²jah¹lxi³hē¹li¹. I³ki³hā¹-kxi²nx3ti³hā³tai¹. Wi¹lhin¹ki³lxo³tain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ a²e¹nāu³ai²na² ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³lain¹na³li¹. Nxe³ju³ta²li² ā³ke³tū³nx2ti³hā³ta²wi¹. Yain³txa² i³wā¹txi³nū³xa² tē³ki³kxai²nān²tū³ yain³txa³nū³xa² ā³kwa³lxi¹sān²sxā³ yain³tū³-xa² whāi²na¹ i³wā¹te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² wān³txa² jū¹nxa² ain³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tū³ tū¹ka³txai²na² yā¹nxe² kāi³yah³-lxi¹nha³ta²wi¹. Ju¹ta²na² wi¹ko³nha¹jah³lxi³hē¹li¹. 2 Nxe³ha²kxai³la¹ hāi³a² kāi³sxā³ yxau²xai³lain¹ju³ta²na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² e³lxah²lxi³si¹hain¹tu¹wi¹. 3 Nxe³jut3su² ha²kxai³ ka³nxah³ta²na² wān³txa² e³kxah¹lxin¹jau³xai²na² a³-lan²tāu³a² a²nū²a² yxo²hā³kxa¹ jau¹xain²txi³ ain³kxain¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ sxi²hē¹nāu³a² wān³txa² he³son³kxah²lxin¹jau³xai²na² jau¹xain²txi³ yxo²kāi²lxi³ e³kxi²jau³xan²ta³ a²nū²a² yxo²hā³kxa¹ ain³kxain¹tu¹wi¹.

Yuh³lxi³ki³jah¹lo²su² i³yau¹ū¹nhē³lain¹jau³su²

4 Nxa²ha¹te¹ txa²ya³lxah²lxin¹te² i³nxai²na² ne³ka²a³sah¹lxi³wxi¹. Txa²wā¹-nū²ai²na² i³ya²lu¹tē³jah¹la² yuh³lxah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³te²su² hxi²kan¹txi³ txa²wā¹yāu³ka³txa² i³ya²lu¹tē³lxa³lho³li¹. 5 Yxān¹ta¹ wxa²yāu³ka³txai²na² wxa²-

nũ²ai²na² nxe³sxã³ whã¹na¹ tẽ³sxã³ ha³lo²a² ko³nxe³ko³xa² ha³nxe² i³sa²tẽ³ko³xa²
ã³na¹kxi²jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³jah¹lai²na² so¹lxi³ yuh¹lxi³jah¹lxi³hẽ¹li¹.

⁶Jã¹nxe³ju³kxai³lu² ai³ka² wẽ³sa² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³te²a²
hxi²tẽ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ü³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ki³su² nxe³ki³a² ü³yho³-
hi¹nx2ti³hi³nx2na³li¹. A²yo³ha² kã¹nxa³wi¹, ai³ka² a³lxi²nxa³ha²kxai³lu¹.
Nxe³kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² ne³wã²na³ju³ta² yü³jah¹lo²sxa³wi¹. ⁷Jã¹-
nxe³ju³kxai³la¹ Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² A²hoh³lxi³ Si³yxau³jah¹lo²su² na³li¹. Nxe³sxã³
txa²wã¹ne³ki³sxa² yxo²ha³kxa¹ i³hau³kot3tai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³ju³kxai³-
lu² ai³ka² wẽ³sa² ki³kã¹nxa³kxan²ti³ a³lxi²te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³
wxã¹nãn²tu³ a³lxi² wa³to²hi²nũ¹nx2ti³te²ju²hẽ³li¹, Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a²su¹.
Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yuh¹lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³ye²nx2ta¹wi¹.

Je³su²jah³la² wi¹le³kxi²ki³jau³su²

⁸Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² i²li³te² i³nxai²na² a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³yah³lxin¹te³nah¹-
lxi¹: “Txa¹li² Je³su²jah³la² a²sa³wi³sa¹wi¹.” Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ oh³xan¹tũ³ka³txa²
i³hen³txi³na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² txa²sa³wi³sai²la¹wi¹.” Nxe³-
na¹jau³su² nxe³ai¹na¹tu¹wi¹. ⁹Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² i²li³te² i³nxai²na² a²nũ²a² ã³xa²
i³hen³txi³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Txa¹li² Je³su²jah³lai²na² a²sa³wit3sin²nxa³wi¹.
Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ oh³xan¹tũ³ka³txa² i³hen³txi³na¹tu¹wi¹.” Nxe³na¹te³nah¹lxi¹:
“Jah¹lai²li² txa²sa³wit3su²nxa³wi¹.” Nxe³na¹jau³su² nxe³ai¹na¹tu¹wi¹.

¹⁰Jã¹nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² i²li³te²su² te²an²tu³ ko³nxe³ti³ kã¹kxai²nãn²tu³
hã²wxãñ³txa³ i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ ã³yxo²o³tũ¹kxai²nãn²tu³ ã³wa²su¹tain¹-
ju³ta² yü²na³li¹. Txa¹na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²su²
te²sa¹jah¹lo²na¹xai²na² ko³nxe³te²lot3sain¹kxan²ti³ ã³wa²su¹tain¹ju³ta³nũ³-
a² yü³tu¹wi¹. Nxe³to³ta¹ wxã¹na² wai³nxa³jau³xa² e³lah³lxin¹jau³kxai³lu¹:
“A²ta³a² hxi²kan¹ta² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i³hxi²kat1tin²tai¹.” Yah³lxin¹-
jau³su² yah³lxin¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ko³nxe³te²lo³jah³lxi¹lxi¹.
A²nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ko³nxe³te²lo³jau³xai²-
na² sa²kxai³lu² hai³txi³ ã³wa²su¹ju³ta² yü²nxa³wi¹.

¹¹Nxe³ha²kxai³lu¹ a²nũ²a² an³txi³te²a² sa²kxai³lu² sa²so¹nxa²lxi³kxai²nãn²tu³
Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³nãu³a² sa²so¹ta³nxa² ha³lo²an¹ta² a²si³yxau³ka³txa²
sa²so¹ta³nxa² nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ i³wa³lxĩn³yah³lxin¹jau³nũ³a² hxi²waun³-
jah³lxi³txa³hẽ¹li¹. ¹²Sa²so¹nx2ti³hi¹na¹ Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³txa² hi²sen³kxai³lu²
wãn³txa² i³wa²lũ³xain¹yah³lxin¹jau³nũ²a² i³yau¹ü¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³-
ya³lhu² yuh¹lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³ye²nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Yen³kxi³khaix1jah¹la² i³yau¹ü³jau³su²

¹³Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³ye³ta³lun²nũ²la² aun³txa² wxã³ain¹-
tũ³ka³txa² a²nũ²a² ka³na³ka³na³te²a² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~I³tih³nxe³nẽ³jah¹lã¹³. Txa²wĩ³na² ya³lu²sa²si¹nha²kxai³ yen³kxa²
ü³hũ¹sain¹sĩn¹na²hẽ³li¹. Sain¹si¹nha²kxai³ txa²lon³na² wã²nũt3ja³sa²si¹hai¹-
na¹jau³su² nxa¹nhai¹. Na¹jau³xai²li² i³ye³kxi¹txai¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³kwai²kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Nxe³sa²lxi¹. Wxa²yen³kxa² wain³txi³ wxa²hau³kot3sã²sxã³
 wã²nhũ¹nx2ta¹ju³ta² yũ²nxa³wi¹. Hai³txi³ txa²wa³ka³li³yut3sxa³wi¹. Je³-
 su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxe³ha²kxai³la¹ tũ¹ka³txai²li² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Yen³kxa² hã¹nxe² yo²kwain³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Kãin² yen³kxi³-
 yah³lxin¹kxan²ti³ kãn³su² hin¹yah²lxan³so³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Nxe³ha²kxai³lu¹ i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~A²nũ²a² yen³kxi³khaix1te²a² hai³sxa² wi¹ko³xa² a³nũ²nhai¹. 17 Nxe³nũ²-
 la² yain³txa² kãin²sa²so¹ha²kxai³ a²ẽ¹na² e³kxi²nh²te²nah¹lxi¹: “Txa²hai³sxa²
 wi¹wen¹khaix1nẽ³ta²kũ². Yxãn¹ta¹ yain³txa² sa²ta³a¹thi³nũ³a² si³kãi²nxa³kũ².
 Nxe³ha²kxai³ i³h¹nxe³ta¹lhon³ku² nxa¹nha²kũ². 18 Yxãn¹ta¹ nxe² kãi³a¹tũ¹xã¹.
 Yain³txa² sa²ta³a¹thi³nũ³a² sa²hai¹sa²so¹na¹tũ¹xã¹. Nxa¹kxai²nãn²tu³ yain³txa²
 kãin² sa²ta³a¹ha²kxai³ txa²yen³kxa² yo²ha³kxa¹ ũ³ha¹a¹ha²kxai³ nxa¹tũ¹-
 xã¹. 19 Nxa¹kxai²nãn²tu³ i³ye³kxi²nha¹tũ¹xã¹. Nxe³nha¹te³nah¹lxi¹: “Txi²li²
 wi¹lhin¹khaix1na¹xã¹. Txa²yen³kxa² ka³lxa³sa³xã¹. Nxe³sã³ kwẽ³kon³ju³ta²
 ko³ka³lxa³txi³ kwẽ³kon³sa³kxan²ti³ hxa³n³kxi²sa²nxa³lho³na¹. Nxe³sa²nxa³-
 ha²kxai³ kãin² i³yai³ni² kãin² i³na² wi¹lxo³kxi²nha¹khaix1nxe² na¹tũ¹xã¹.”
 Nxe³ain¹nũ²nhai¹. 20 Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹: “Wxã²-
 na² ã³ne³wxe²nxa³lxi¹. Ka³nxah³tai²na² ya²lu¹nxa²tu¹wi¹. Nxãn¹kxai²nãn²tu³
 i³h¹te²ta³ wxa²yen³kxa² so¹kxi¹nxain¹te³ji¹wi¹?” Txa²wã¹sũ³na² nxe³nũ²nhai¹.
 21 Te²yã¹nxe³jut3su² a²nũ²ai²li² yen³kxa² wã²nxũ¹ ũ³ha¹te²su² te²na²
 sa²kxai³lu² yxãn¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² yen³kxi³txa²jut3sa²kxai³
 nxe³jah¹la² yã¹nx2na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Hxi²waun³ta³kxi²nha²kj³sxa³jau³su²

22 Nxe³ha²kxai³la¹ a²sa³wi³ha³lxa² ãh¹ i³ye³kxi²ti³ãn¹jau³kxai³lu¹:
 —~Jã¹nxa¹jau³su² yain³txi³su² yain³yah³lxin¹kxe³nũ³a² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹-
 lxi³txa³hẽ¹li¹. Te²yã¹nxe³sã³ wã²la²ka³lo³ai²li² ũ³whih²kxi²nhãn¹ka³lo³nũ³ai²li²
 hxi²waun³ta³kxin²nha²sã³ yxau²xai³ah³lxi³txa³hẽ¹li¹. 23 A²nxe³ju³kxai³lu² ka³-
 tẽ³na² yxau²xai³ki³ju³ta² sa²kxai³lu² yain³txi³su² a³lxi² wa³to²hi²te²ju²hẽ³li¹.
 Te²yã¹nxũ³sã³ txa²wã¹nũ²ai²na² sa²kxai³lu² wã²la²ka³lo³su² a³lxi² wa³to²-
 hi²te²ju²hẽ³li¹. 24 Ai³ka² i²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Yain³txa² ũh³wi¹xa³ha²kxai³ yain³txa²
 sa²so²nxa³ha²kxai³ yain³txa² sa²ta³thi³nũ³a² yũ²nxa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹.
 Nxe³kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² ai³ka² a³lxi²na³li¹. Yxãn¹ta¹ wxã²li² a³lxi²
 wa³to²hi² nxe³nx2ti³na³li¹. 25 Nxe³ha²kxai³lu¹ ka³tẽ³na² yxau²xai³lyah³lxin¹ju³-
 ta³nũ³a² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹lxin¹kxan²ti³ hai³txi³ a²la² a³lu²on³sã³ ka³tẽ³na²
 yxau²xai³lyah³lxi³hi²nxa³lxi¹. 26 Yxah³lxin¹ju³ta² ha³lo²a² yu³jũx1ju³ta² hxi²kan¹txi³
 kãi³yah²lxan³kxai²nãn²tu³ ha³lo²a² yu³tã³lxi³ju³ta² hxi²waun³jah³lxi³txa³hẽ¹-
 li¹. 27 Te²yã¹nxe³sã³ si³sa² yãu³sa² ha³lo²a² wen¹kxa² i²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Hai³txi³
 hai³sxa³la³ wa³ko³nai¹nxa³ha²kxai³ wãn²ta³ wet1tai¹nxa³ha²kxai³ ain¹te²sxa³yu²-
 hẽ³li¹. Sa³lo³mãu²ah³lu¹tai²na² l³sa³e² nũ³ka³txa² a²wa³kxẽn³ta² kãin²jah¹lo²su²

ta¹hxa²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yen³kxi³khai¹nxe³ha²kxai³ wā²la² wi¹khai¹ka³lo³a²
 ũ³whi²kxi²nha²ta¹hxa²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxan²ti³nū¹ si³sa² yāu³sa³kxai²na² wi¹-
 wa³to²hi²te²ju²hē³li¹. 28 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² si³sa² yāu³sa² wi¹la³
 we¹te²ju²hē³li¹. Nxe³te²a² hi¹na² wi¹la³ we¹nha²kxai³ ka³nxa³ha²ta³a² i³hxa³nha²-
 kxai³ nxe³te²ju²hē³li¹. A²nxe³te²a² wi¹la³ we¹nhi¹na² wi¹lhi¹txu¹xai²te²ju²hē³li¹.
 A²nxe³ju³tai²li² yxo²i²yah¹lxan³ta²lu¹wi¹. 29 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² yain³txa² yain³yah³-
 lxin¹ju³ta³nū³la³ i³na²kxi²yah³lxin¹jau³nū³la³ nxe² hxi²waun³txi³yah³lxi³txa³hē³li¹.
 30 Nxe³ju³tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ Sū²na² wān³txa² yxo²i²ai¹nxa³tū³kā³txi³nāu³xai²na²
 yen³kxa² yxo²kwa³in³sxā³ ān³te³nain¹te²ju²hē³li¹. Nxe³yān¹ta¹ wxāi²kxai³ ha³lo²a²
 ā³taut³to³jah³lxin¹kxe³su² Wxa²wī³na² Si³yxau³tāu³a¹ hi²sen³kxai³lu² taut³to³-
 jah³lxin¹kxa² whāi²na¹ i²jah¹lo²su² na²li¹. 31 Nxe³yah³lxin¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² sa²yxo²wet¹lha³jah³lxi³sā²nhē³li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ yen³kxai²na²
 ā³taut³to³txai³yah³lxin¹kxai²li² ũ³tet¹sū³nx²ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxa¹hē³la².

Oh³nāu³ nū¹ka³nāu³ān¹ta² yen³kxi³su²

32 Nxe³ha²kxai³la¹:

—~Txa²sa³wi³ha³lxi³sah¹lxi¹lxi¹. Yuh³lxah³lxi³txa³hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² hi²sen³-
 su² oh³xa² a²ha³lo²a² si³yxau³tāu³su² ti³hi¹txa²lxi³ju³ta² ten³na³li¹. 33 Nxe³ha²kxai³
 wxa²yen³kxa² sa²kxai³lu² a²nū²a² yen³kxi³txa²te²a² wā²nū¹txai¹yah³lxi³hē³li¹.
 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³a² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² so¹lxi³ wxa²yan³-
 txi³nū³a² a³lxi²kxi³nū³a² so¹lxi³ ũ³ha¹jah¹lxi³hē³li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³
 hai³txi³ kāi³kxi¹nx²tai¹nxa³ha²kxai³ hai³txi³ kho³nxa³ha²kxai³ hai³txi³ hxa³nxa³-
 ha²kxai³ nxe³ye¹nx²ti³tu¹wi¹. 34 Nxe³jut³su² wxa²yan³txi³nū³a² ũ³ha¹ah³lxin¹ti³xa²
 so¹lxi³ wxa²ē¹nāu³a² nxū¹hain³nyhah¹lxin¹tu¹wi¹.

Ye³ten³nha²sxā³ wah³nxe³kxi²jau³su²

35-38 Nxe³ha²kxai³lu¹ i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi¹nx²ta¹tu¹wi¹. Sxi²ha² wa³kxēn³-
 yah³la² sa²kxai³lu² txu¹ha² so¹ju³tan¹te² yain³txa²nū³a² yain³te³lhxā³ a³li³nū²nhai¹.
 Nxe³nū²la² a²sa³wi³ha³lxa² whāi²na¹ wā³li²ju³ta² wah³nxa³kxi²nū²nhai¹. Hā²-
 wxān³txa³ wā³li²tāu³a² i³yxo²to¹tot¹si¹na² wa³su³txi² sa²yxo²than²kxi²nū²nhai¹.
 Nxe³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxai²na² ye³ten³kxe³su² wi¹lhin¹ye²nū²nhai¹. Ka³nxa³-
 ta² wi³ta³lon³tāu³a² ta³nxa² a³lan²ti³li³lxi² ta³nxa² wā³li²kxai²nān²tu³ ye³ten³su²
 wi¹lhin¹ye²nū²nhai¹. Nxain¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹sxā³ wah³nxain¹ju³tan¹te²-
 kxa³yā³lhu² a²wa³kxēn³yah³la² sa²kxai³lu² yain³txa² tē³sxā³ kwa²ū³hū¹nū²nhai¹.
 Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wxā³ju³ta² ye³ten³sxā³ wah³nxe³jah³lxi³hē³li¹.
 Yen³kxa² hau³kot³sxā³ wxē³ti² wā²la²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha² lā³pi³āu²te³-
 na² sa²kix³sxā³ ũ³thū¹ka²sa²wxe² nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ hau³kot³sxā³
 wah³nxe³jah³lxi³hē³li¹. 39 Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² ka³nxa³ti³na² so¹lxi³ yen³kxa²
 kāi³jah¹la² hāi³a² wxā³te²ju²hē³li¹. Nxe³kxi³sa²kxai³ sxi²ha² wa³kxēn³yah³lai²na²
 sa²kxai³lu² yen³kxa² kāi³jah¹la² wxā³je³nāu³wa³kxa² wi¹ko³nha²ke³la³te²kxai³
 ye³ten³sxā³ wah³nxe³hī³nx²na³li¹. A²sxi²h²yxo²a² ũ³kāu³txi²nā³kxe³su² yen³-
 kxa² ti¹kxi²nxa³kxe³su² nxe³hī²nxa³lxi¹. 40 Jā¹nxe³jut³su² ye³ten³nha²kxi³hū³nxe²

wah³nxe³jah³lxi³hē³li¹. Nxe³sxã³ wxa²ē¹nān¹jau³kxai³. “Hī¹na² wxã²nxa³lho³na¹.”
Nxin¹jau³su² nxe³ti³wa³kxa² wxã³na¹ha³ta²wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

Wi¹la³ wa³kon³te²su² te²a² wi¹lū³yho³hi²jau³su²

41 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:
—~Txa²hxi²kan¹jah³lāi³. Jau¹xai²li² txa²nū³ka³txi³nāu³xa² so¹lxi³ i³ye³kxi²-
ta³nxa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxi²ta³nxa² nxē¹si²lxi¹? Ta¹hxai²hē³la².
42 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Sxi²ha² wa³kxē³yah³la² a²sa³wi³sa² wi¹lhin¹te²na² so¹lxi³ ne³kheh¹te²na²
so¹lxi³ a²sxi²khai³xa² i³hau³kot3si¹jau³su² ūh³wxe³te²ju²hē³li¹. A²nxe³jah¹-
lai²na² sa²kxai³lu² wi¹lhi¹nha²kxai³ yain³txi³su² ū³hū³xai³lain¹te²ju²hē³li¹.
43 Wi¹kāi³kxai²nān²tū³ a²wa³kxē³yah³la² wxã³tāu³a² i³wi¹lxon³kxi²kxai²nān²-
tū³ wi¹lhin¹ti³hi¹tain¹tu¹wi¹. 44 Ya²la³tū³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
hau³kot3si¹jau³su² ūh³wxe³kxi²tu¹wi¹. 45 Yxān¹ta¹ nxe²nxa³kxai²nān²tū³
wã²nxū¹ e³kxi²te³nah¹lxi¹. “Txa²si³yxau³ka³txa³ wa³sut3si¹nxa³lho³na¹.”
Nxe³jau³su² ha²kxai³ a²si³yxau³ka³txai²na² sa³wi³ha³lxa² in³txi³su² ta³nxa²
txu¹su² ta³nxa² i³wait1ān³si³wxe³hī³nx2na³li¹. Nxe³te³na¹ kāin² i³yai³ni² i³na²-
sxã³ we¹ni² nxe³hī³nx2na³li¹. 46 Nxe³tāu³a² kō³nha²nxa³ku¹ha² a²si³yxau³jah¹la²
i³xi²tu¹wi¹. Nxe³kxai²nān²tū³ jah¹lai²li² ūn³txi³ i³wait1sān²ka³tū³ kō³nxe³thin¹-
tū³kxa³txa² ha³lo²a² ū³tū³kxa² wxe³kxai¹nhī³nx2na³li¹.
47 Te²yā¹nxe³sxã³ a²sa³wi³sai²li² kwa³na³kxain¹jau³xa² ā³ne³wxe³kxai²nān²tū³
yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² wet1txa³kxai²nān²tū³ nxe³te²na² sa²kxai³lu² kāin² i³wai¹-
txai¹nhī³nx2na³li¹. 48 Yxān¹ta¹ a²sa³wi³sai²li² kwa³na³kxain¹jau³xa² kū³we²ki²la²
ā³ne³wxe²nxa³kxai²nān²tū³ kāin² i³wai¹txai¹nxa³lho³li¹. Jā¹nxe³jut3su² yen³kxa²
kāin² ū³hū¹ain¹kxai²nān²tū³ nxe³jah¹lo²kxai³lu² wã²nhū¹si¹ja³kxa³nū³su² kāin²
i³ye³kxi²tain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē³la².

Je³su²jah³la² yxo²i²ki³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³hait2ta³lxi³nē³jau³su²

49 —~Nxa²ha²kxai³ ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ heh³ni³kxi³kxa²yāx1 wxã³na¹hē³li¹.
Wa³su³txi³ ā³si³wxe³na¹txai²lā¹. 50 Te²yā¹nxe³sxã³ i³yau³xa² ū³hū¹lxi²sa²sai¹kxi³-
jut3sū³nxe² ya³lu²na¹ju³ta² yū³tu¹wi¹. Nxe³na¹ju³kxai³lu² ta³lun²kxi³sxa³ta³lxa¹
hxi²kau³kau³nha²te³lxa¹nhai¹. 51 Jā¹nxa¹ju³kxai³lu² wxã³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
a²nū²a²nāu³xa² hāu²non³sxã³ yxau²xai³nyhu¹ah³lxi³ju³ta³nū³a² yū²nxa³lho³li¹.
Nxe³to³ta¹ he¹kxi²nyhu¹ah³lxi³ju³ta³nū³a² yū³tu¹wi¹. 52 A²hīn¹tāu³a² a²nū²a² ha¹li¹
ha¹li¹ ka³na³ki¹ sxi¹ha² sī³ka³na³ka³na³thi³na² a²yut3su² nyhu¹ain¹te²nān²tū³
a²nū²a² ha¹lin¹te²na² a²nū²a² ā³xa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³tū³ka³txa² he¹kxi²nyhu¹-
ah³lxi³tu¹wi¹. 53 A²wi³na² a²ki³lha³lxa² ā³nhe¹kxi²nyhu¹ha²kxai³ a²hã³ka³na²
a²ka³ne³lxa² ā³nhe¹kxi²nyhu¹ha²kxai³ a²hã³na² a²sa³nxe³lxa² he¹kxi²nyhu¹ha²-
kxai³ nxe³nyhu¹ain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

Ha³lo²a² i³yau¹ū¹nhē³jau³su²

54 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ a²nū²a²nāu³xa² āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~U³je³na² kan³tāu³a² o³sī³na² yū³kxai²nān²tu³ nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxī¹: “Wē³-ha²yau³xa² wxān³tu¹wī¹.” Yxah³lxin¹jau³su² ha²kxai³ ya²la³tu³ wxā³ye¹nx2ti³tu¹wī¹.
55 Te²yā¹nxe³sxā³ u³je³na² ta³nān³nāu³a² kāin² ik3kxai²nān²tu³ nxe³yah³lxin¹-te³nah¹lxī¹: “A³lan²khaix1tu¹nhē³tu¹wī¹.” Yxah³lxin¹jau³su² ha²kxai³ ya²la³tu³ wxā³ye¹nx2ti³tu¹wī¹.
56 Nxe³yah³lxin¹ju³kxai³lu² wī¹lhin¹ki³lxo³jah³lxī¹lxī¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³thin¹khai¹yxah³lxī¹lxī¹. Ha³lo²ai²la³ ta³nxa² o³sī³nai²la³ ta³nxa² ye³khe¹-yah³lxī¹lxī¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³yah²lxa³lxī¹.

Txa²wā¹kō¹kō¹sa²jah¹la² hāu²no³nha²ki³jau³su²

57 Wain³txi³ o²la³kxah³lxin¹ju³ta³nū³a² hxi²kan¹txi³ ā³ya³jah¹lxan³kxai²lē¹.
58 A²nū²a² i³xan³ta³kxi¹nx2ti³kxai²nān²tu³ hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la² ā³sa²so¹-nx2ti³ha³ta²wī¹. Nxe³nx2ti³kxa²yān³txi³su² wa³su³txi³ i³hāu²no³nyhu¹jah¹lxī³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ nxe³yah²lxan³kxai²nān²tu³ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la²kxai³lu² sxi²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²nx2ti³si¹hain¹jau³su² kwa³na³ai¹nha³ta²wī¹.
59 Nxe³-nx2tain¹kxai²nān²tu³ wa³su³txi³ ā³wa²su¹kxi¹nx2ti³xa³lho³li¹. Yen³kxa² ū³yho³hi²ta³lun²yah³lxī³sa²nīn¹ka³tu³ hā²wxān³txa³ ā³wa²su¹kxi¹nx2ti³ju³ta³nū³a² yū³hī³nx2na³li¹. Nxe³ye¹nxa²lxa¹wī¹. Je³su²jah³la²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Kō³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²jau³su²

13 ¹Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nū²la² a²nū²a² ā³tī³sxā³ i³hen³txi³te³nah¹lxī¹: —~Je³su²jah³lai³. Pi³la²jah³la² sa²kxai³lu² hxi²ki³te²la³ka³tu³ Ka³li³le²a² nū³ka³txa² sun²tā¹nyhain¹nū²hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² kwēn¹-tai²na¹: “Yen³kxa² ū³hū¹na¹tū¹xā¹.” Ai¹nhī¹na¹ ā³wih¹nū²la² ā³si³hē²kxi²te²a² hi²sen³su² sun²tā¹nyhain¹nū²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³thin¹khai¹nxēn³tai¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².
²Ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: —~Ka³li³le²a² nū³ka³txai²li² ko³nxe³thin¹ wa³to²hain¹tū³ka³txi³-su² ha²kxai³ sun²tā¹ain¹thai¹li¹?
³Ti³he¹nxa³wī¹. Yxān¹ta¹ wxāi² i³nxai²na² sa²kxai³lu² i³āin²ta³kxi²nha²sān²sxā³ wxa²ko³nxe³thin¹yah³lxin¹ju³ta² ā³-na¹la³kxi²nyhah¹lxan³kxai²nān²tu³ ya²lu²nxa²lxī³ju³ta² yū³nx2ti³tu¹wī¹.
⁴Jā¹nxe³ju³kxai³lu² kxā³nhxi¹nu¹tai²na² sxi²ha² ki³thi³na² Si³lo²e²thi³na² nxe³thi³-nu¹tai²na² ā³ya³hi²ta³hxai²ti³ai¹ti²tu³wī¹. Ā³ya³hi²hi¹nu¹tai²na² a²nū²a²nāu³xa² 18 nxe³te²nāu³xu¹tai²na² ā³ya²lu²ta²lxī²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wī¹. A²nxe³tū¹ka³txu¹tai²na² ko³nxe³thin¹ wa³to²hain¹tū³ka³txi³su² ha²kxai³ ā³ya²lu²ta²lxī²ta¹hxai²yu¹lhai¹li¹? Te²yā¹nxe³sxā³ Je³ru³sa³le²thi³nān¹tū³ka³txa² wī¹lhin¹ wa³to²hain¹tū³ka³txi³su² ta¹hxai²yu¹lhai¹li¹?
⁵Ti³he¹xai¹nxa³wī¹. Yxān¹ta¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² i³āin²ta³kxi²-nha²sān²sxā³ wxa²ko³nxe³thin¹yah³lxin¹ju³ta² ā³na¹la³kxi²nyhah¹lxan³kxai²nān²tu³ ā³ya²lu²txa²lxī³ju³ta² yū³nx2ti³tu¹wī¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Fi³ke²ra²ka³txa² nxā³kxi¹hxa³ka³txa² i³yau¹ū³jau³su²

⁶Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹: —~Hai³sxa³nāu³a² fi²ko²nē³ka² wī¹wen¹nū²nhai¹. Wī¹wen¹ka³tu³ta¹ a²-wa³kxēn³yah³la² a²nā³ka² wxa²so¹te³lhxā³ wxā³nū²nhai¹. Yxān¹ta¹ hai³txi³

yũ³ye²nxa³nũ²nhai¹. 7 Yũ³ye³nxa³nũ²la² a²sa³wi³sa² i³kaix¹lso¹te³nah¹lxi¹:
 “Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ kwẽ³kon³tãu³a² fi²ko²nã³ka² wxa²so¹te³lhxã³ wxã³na¹ta¹
 hai³txi³ i²tuh³nxa³hẽ¹li¹. Nxe²nxa³ha²kxai³ tau³kxi²lũ³ã¹txa²hẽ³li¹. Hai³sxa²
 a³lxi²sa³nhai¹. Ki³lã³lxi²ki³a² ùh³wĩ¹a¹tu¹wi¹.” Nxe³nũ²nhai¹. 8 Nxa²ha¹te¹
 a²sa³wi³sa² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: “Hã¹nxe²wxe³sã²nhẽ³li¹. Ye³ka³na³-
 ka³nat3sxã³ kwẽ³kxa² wahx3nxe³sxã³ i²ya³sa²sã²nhẽ³li¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³
 kĩh³nxa² ù³kxẽ³ni²sxã³ wxa²si³sa²ta³kxi²na¹tu¹wi¹. 9 Hã²wxã³txa³ nã³-
 kxi²kxai²nãn²tũ³ wi¹tu¹wi¹. Ta¹ nã³kxi²hxa³kxai²nãn²tũ³ nxe³hi¹na²sa²
 tau³kxi²lũ³ã¹a¹tu¹wi¹.” Ain¹nũ²nhai¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Txu¹ha² i³ton³ta³kxi²ta¹ka³lxa² we²txi²jau³su²

10 Nxe³nũ²la² hã²wxã³txa³ sa²ba³to³ nxe³tãu³a² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³-
 nũ²kxi²thi³na² ã³wih¹nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹la².
 11 I³yau¹ũ³tãu³a² txu¹ha² i³ton³ta¹ka³lxu³su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²li²
 ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i³sin²kxi²nha²-
 sxã³ ai³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Hã¹sxã³ ku²thu²kxa² ai³ta¹hxai²hẽ¹la². Kwẽ³kxa²
 ye³ka³lxa¹txi³ kwẽ³kon³sxã³ 18 nxe² kwẽ³kon³tãu³a² sxa²xai³ye²ta¹hxai²hẽ¹la².
 12 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ i²kxi²nũ²la² i³kaix¹lso¹te³nah¹lxi¹:

—~I²sã³ni¹. Hi¹na² wxa²xĩ³ta³ka³txa² ã³wa²su¹txa²ha¹xĩ¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² txu¹hai²na² wxa²ta³lo³wxai³nũ²la² we²txi²ta¹hxai²-
 hẽ¹la². We²txi¹nxa²ha¹te¹ wa³su³txi³ i³sin²kxi²nha²sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹khai¹nx2na³li¹. Nũ³kxũ³khaix1nx2na³li¹.

Wi¹lxo³kxi²sa³nhai¹. Txu¹ha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². 14 Nxe³ju³ta¹na² thi¹na²
 wa³kxẽ³yah³la² i²ta¹hxai²hẽ¹la². I²nxa²ha¹te¹ kãin² hit3te³nah¹lxi¹:

—~Ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²tãu³a² so¹lxi³ wa³ka³li³yu³ta² o²-
 la³kxi²ki³te²jai¹ti³tu³wi¹. Nxe³kxi³sa²kxai³ sa²ba³to³ nxe³tãu³a² Ju³te²a²
 nũ³ka³txa² wa³kon³ki³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Ki³sxa³ha²kxai³ sa²ba³to³ nxe³hi¹-
 na² we²txi²sih¹nxa²lxi³jau³su² wxã³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wi¹lhin¹ki³lxo³jah³lxi¹lxi¹. Yxã¹ta¹ ko³nxe³thin¹yah³lxi¹lxi¹.

Wxa²pon¹su² tã³nxa² wxa²ka³va¹lhu² tã³nxa² yũ³yah³lxin¹kxa² sa²ta²la³-
 kxi²so¹sxã³ ka³wã³lxa² tẽ³sxã³ ã³nxai³ka³tu³ ù³tih¹yah³lxi³hxai¹nhẽ³li¹,
 sa²ba³to³ nxe³kxan²ti³nũ¹. 16 Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu² ta¹ka³lxa² A³bra³ãu²-
 ah³lo²nu¹tai²na² a²sa³wi³sa³ka³lxu³su² na³li¹. Nxe³yãn¹ta¹ Sa³ta³na²jah¹la²
 hi²sen³su² kwẽ³kxa² ko³ka³lxa¹txi³ 18 nxe² kwẽ³kon³tãu³a² kan²ta³kxin²-
 tai¹. Nxe³ha²kxai³ we²txai¹na¹ju³ta² wain³na³li¹, sa²ba³to³ nxe³kxan²ti³nũ¹.
 Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la².

17 Nxa²ha¹te¹ jau¹xai²na² ain³kxi²nũ²la² hit3txain¹tũ³ka³txai²na²
 ãu²lxa²to³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ tũ¹ka³txai²na² i³hi²txain¹nũ³-
 ka³txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² o²la³kxi²ju³ta² i²ai¹nha²kxai³
 i³ka³lih³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Mos³tar²ta²ki³a² i³yau¹ũ¹nhē³jau³su²

18 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²wān³txa² i³yau¹ũ³nx2ta¹jau³xa² yā¹te²ta³ yāx1hĩ³te²la¹xā³? Nxe³jau³-
 jau¹xai²na² i³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. 19 Mos³tar²ta²ki³a² yā¹nx2na³li¹. Nxe³ki³ai²na²
 tē³sxā³ ūh³wi¹nũ²la² wi¹wen¹te²ju²hē³li¹. Hā²wxān³txa³ hi³a² kīn³ka³txa² we¹-
 nha²kxai³ ai³ka² a²ye³sa² ā³nhē¹ti³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Yain³tũ³xa² ū³wha¹kxi³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

20 —~Nxe³ha²kxai³la¹ Txa²wān³txa² i³yau¹ũ³nx2ta¹jau³xa² yā¹te²ta³ yāx1hĩ³-
 te²la¹xā³? Nxe³jau³jau¹xai²na² i³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹.
 21 Yain³txa² ū³wha¹tũ³xa² yā¹nx2na³li¹. Nxe³tũ³xa² txu¹hai²li² tē²sxā³ tri²ka²nũ³xa²
 ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ū³hau³kot3sxā³ ū³kwa³lxi¹te²ju²hē³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³-
 lhu² tũ¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ kāin² i³wa¹je²te²ju²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Sũ³na² wān³txa² i³hit2tain¹tũ³ka³txi³su²

22 Ī³ye³kxi²ta³lun²nũ²la² Je³ru³sa³lē²thi³nān¹tih³na² ai³ta¹hxai²hē¹la².
 Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² i³yau¹ũ³si¹ja³kxa³nxũ³su² sxi²je³na² yxo²ha³kxa¹ ā³nxai³-
 lha²the³ta¹hxai²hē¹la². 23 Nxe²xai³ain¹tāu³a² in³txa² ā³tĩ³sxā³ i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² i³hi²txain¹tũ³ka³txi³-
 nũ³a² ka³lxa²ai¹nxa³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sũ³na² ha³lo²a² ā³wih¹kĩ³ju³ta³nũ³a² kan²na³li¹. Ī²li³ju³ta² kái³sxā³
 ā³wih¹kĩ³te²sxa³yu²hē³li¹. A²nũ²a² ka³lxa¹khaix1nx³te²nāu³xa² ā³wih¹ti³-
 te³nain¹ta¹ wain³txi³ ā³te³nai¹nxa³ha²kxai³ ā³wi¹hai¹nxa³lho³li¹. Sxih²yo²a²
 kái²nxa³te²yo²hũ³nxe² Sũ³na² wān³txa² yxo²i²te²na² so¹lxi³ ā³wih¹te²ju²hē³li¹.
 Nxe³kxe³su² ha²kxai³ nxũ²kwai³lxũ¹sxā³ sxih²yo²a² kái²nxa³te²yo²a² ā³wih¹-
 kxe³hũ³nxe² Sũ³na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.

25 Te²yā¹nxe³sxā³ sxi²ha² wa³kxēn³yah³la² i³sa²yxau³sxā³ sxih²yo²a²
 ūh³yo²wi¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nān²tũ³ ti²ta³lo³kan¹tũ³ka³txa² i³kaix1sxā³ i³ye³-
 kxain¹te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Sa²yo²than²txa²si¹nhē³le¹.” Nxe³nũ²la²
 sxi²hē¹nān¹jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Ī¹nhu¹nān¹te²tan³yah³lxin¹ji¹wi¹?”
 26 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹ti³an¹jau³kxai³lu¹: “Txa²sxi²je³nai²na² i³tih³nxe³nĩn¹-
 tai¹tu³we¹. Ī³yai³ni² i³na² nxe³ki³tai¹tu³we¹.” Nxe³ain¹tu¹wi¹. 27 Nxe³ha²kxai³lu¹:
 “Wxāi²nāu³ i³nxai²na² i²nx2ti³te²txā³wi¹. Ā³sxā³ ā³waix3jah¹lxi³hē¹li¹. Ko³nxe³-
 thin¹sxā³ kái³sxā³ yxau²xai³lyah³lxi¹lxi¹.” Nxa¹tu¹wi¹. 28 A³bra³āu²ah³lu¹tai²na²
 i³sa²kah³lu¹tai²na² Ja³ko²ah³lu¹tai²na² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² i³hen³txi³tũ³-
 ka³txu¹tai²na² a²yo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sũ³na² ha³lo²a² oh³xan¹ko³nāu³an²ta³
 yxau²xai³ti³hi²je²tain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² sa²tā³-
 nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³nx2ti³kxe³su² ye³khāuh³lxa³thi¹nx2ti³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 kāin²nā³ni² kāin²wxi²ka³ta³ti² nxe³sa²tē³yah³lxin¹tu¹wi¹. 29 Nxe³kxa²-
 yon³kxai³lu² u³je³na² a³li³xi²tāu³su² tāu³a² u³je³na² kan³tāu³su² tāu³a² u³je³na²

ta³nān³nāu³su² tâu³a² a²nū²a² ka³la¹txi³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² oh³xan¹ko³-
nāu³an²ta³ ā³nūt¹tain¹tu¹wi¹. Nxe³hī¹na² ā³wxe³sxā³ yain³kxih²nyhain¹tu¹wi¹.
30 Jā¹nxe³hī¹na¹ a²nū²a² ā³ne³ki³so³te²na² sa²kxai³lu² ka³na³ki²nū² ne³ka²-
ta¹xai³si¹ha²kxai³ a²nū²a² ne³ka³ta² ān³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² ka³na³ki²nū²
ā³ne³ki³sot³si¹ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Je³ru³sa³lē²thī³nān¹tū³kā³txa² a³lxin²tain¹jau³su²

31 Fa³ri³se²a² nū³kā³txa² a²hāi¹nxe³hī¹na² ā³wxā³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~A³li³txu¹li¹. E³ro²jah³la² su²lhā³nxa²te³lhxā³ nxe³ain¹na³li¹. Ain¹ta¹-
hxai²hē¹la². 32 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² wai³a³lxa²ta³lā²tē¹nhū³na³li¹. Wain³txi³ i³ye³ai¹nxa³wi¹.
Nxe²nxa³ha²kxai³ i³wa²lū³xi²tain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
“Hī¹na² ko³nxe³te²a² yāū³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹hai¹na¹ha²kxai³ i³ta³ka³-
txa² we²txai¹na¹ha²kxai³ nxa¹tu¹wi¹. Hī¹na² o²la³kxi² ka³nxa³ha²ta² o²la³kxi²
nxe³sxā³ ka³nxa³ha²ta³nū³tāu³a² ta³lun²na¹tu¹wi¹.” E³ro²jah³la² nxe³txain¹-
yah³lxi³hē¹li¹. 33 A²nxe³na¹kxan²ta² hī¹na² ā³nxa³li² ka³nxa³ha²ta² ā³nxa³li²
te²yā¹nxū³tāu³a² ā³nxa³li² nxe³na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te²kxai³lu² Je³ru³sa³lē²-
thī³na² so¹lxi³ Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³kā³txa² su²lhā³ain¹tai¹ti²tu³wi¹.

34 Nxe³ha²kxai³la¹ Je³ru³sa³lē²thī³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxa²-
na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³kā³txa² su²lhā³ain¹yah³lxi³to³hi¹nha²kxai³
wxa²nū¹nx2tain¹tū³kā³txai²na² wha³tin³kxain¹yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³sxā³
ko³nxe³ton³khaix¹yah²lxi¹lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ ka³la³ka³la²a² a²hā³ka³nai²-
na² wē³ha³lxa² a²nxe³ki³yū³hē³nāu³a² wā²nut¹te³ju²hē³li¹. Jāx¹te²hū³na¹tū¹xā¹.
Wxa²wē³ha³lxa² nxe³nx2ti³to³ha¹tai¹ti²tu³wi¹. Ye³ka³lxa¹txi³nx2ti³to³ha¹tai¹-
ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ ten³yah²lxan³tai¹ti²tu³wi¹. 35 Nxe³ha²kxai³ nxe³hī¹nān¹te²tū³
wxa²sxi²ha² a²nū²a² yū²ai¹nx3tho³li¹. Ya²la³tū³ wān³txan²tū³ i³ye³a³wi¹.
Hī¹nān¹te²tū³ i²xi²sah²lxan³tho³li¹. Kxān³nāu³a² wxa²wān³txi³nū³su² i³-
ye³kxah²lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²ai²na² Txa²wā¹sū³na² sa²si¹hā³nē³jah¹la²
wi¹lhīn¹jah¹lo²su² na³li¹.” Yah³lxin¹jau³nū³su² yah³lxi³sā²nīn¹ka³tū³ hā²wxān³-
txa³ i²xi²sah²lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

In³txa² i³ton³te²a² we²txi²jau³su²

14 1 Hā²wxān³txa³ sa²ba³to³ nxe³hī¹na² fa³ri³se²a² kāin²jah¹lai²na² sa²-
kxai³lu² a²sxi²ha² yain³ya³si¹jau³su² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la²
sxi²ha² ā³wi¹yha³ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹yha³te³na¹ an³txi³tū³kā³txa² hāi³a² i²-
yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³ka³tū³ta¹ i³ton³jah¹la² ā³tū³xain¹ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nū²nāu³a² whāi²na¹ wan¹sxā³ i³ton³ta¹hxai²hē¹-
la². 3 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ i²kxi²nū²la² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su²
tū³kā³txi³su² te²a² fa³ri³se²a² nū³kā³txi³su² te²a² i³wā³txi²te³nah¹lxi¹:

—~Sa²ba³to³ nxe³ti³xa² a²nū²a² i³ton³te²su² te²a² we²txi²kxai²nān²tū³
wain³te²lā¹xā³? Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txu¹txai²na² ih¹nxe³te²tū²lhai¹na²?
Nxe³jau³jau¹xai²na² wi¹ko³nyhah¹lxin¹ta²lu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

4 Yxān¹ta¹ ī³wa²lū³xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² ī³ton³jah³la² we²txi²sān²nū²la² ih³xi²si¹jau¹su² sa²si¹hā³xi²-ta¹hxai²hē¹la². 5 Nxe³ha²kxai³la¹ ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²a³sah¹lxi³wxi¹. Wxa²wē³sa² tā³nxa² wxa²po¹na² tā³nxa² nxe³te²a² kxih³nū³xē¹na² ī³yau³xē¹na² ā³nāu²ke³la³te²kxai³ ī²kxai¹nhī¹na¹ wa³su³txi³ sa²-sai¹xi²hī³nxān¹ji¹, sa²ba³to³ nxe³kxan²ti³nū²? Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

6 Nxa²ha¹te¹ hxi²kan¹txi³ ī³wa²lū³xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Yu³hē³nāu³a² yxau³nyhu¹kī³jau³su² ī³yau¹ū¹nhē³jau³su²

7 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xa² yain³te³lhxā³ nū¹nain¹te²nāu³xa² sa²kxai³lu² a²si³yxau³ka³txai²na² ā³wxe³ka³lo³a² so¹lxi³ te³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jut³su² ī²nū²la² Je³su²jah³la²kxai³lu² wān³txa² ī³yau¹ū³jau³xa² ī³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

8 ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~In³txa² sa³nxe³la³kon³te³lhxā³ ā³nū²kxi²sxā³ yain³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²si³yxau³ka³txa³ he³la³kai²na² ā³wxe³ka³lo³a² wxe³ah³lxi³txa³hē¹li¹, a²nū²a² hxi²kan¹sxā³ wa³to²hi²te²a² ī³kaix¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ wxā³kxa²yan³txi³sa³.

9 Wxā³kxai²nān²tu³ sxi²ha² wa³kxēn³yah³la²kxai³lu² wxāi²li² jah¹la² ha¹li¹ ī³-kaix¹lo¹nx²ti³jah¹lo²kxai³lu² ī³ye³kxi¹nx²ti³tu¹wi¹. ī³ye³kxi¹nx²ti³te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²na² yxau³ka³lo³ai²na² ā³wxe¹lxi¹. ī³sa²yxau³txu¹li¹. Jah¹lai²li² kāin² wa³to²hi²na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ju¹xai¹ ā³wxe³txu¹li¹.” Nxe³ain¹jau³su² ha²kxai³ kwa² ā³wxe³ka³lo³a² āu²la²to³nha²ha²kxai³ ā³wxen¹tu¹wi¹. 10 Nxe³yān¹ta¹ ā³wih¹xi¹nhī¹na² kwa² ā³wxe³ka³lo³a² yxau³sē¹li¹. Nīn¹kxai²nān²tu³ kāin²-jah³la² wxā²nxa³kxai²nān²tu³ nxe²ī³ye³kxi²nxain¹te³nah¹lxi¹: Ya²ha³wi¹. Ti¹a² ā³wxe³ka³lo³a² wi¹ka³lo³a² yxaut³txu¹li¹. Nxe³nxa²kxai²nān²tu³ wxā³ain¹tū³-ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ wi¹le³kxi²nxain¹tu¹wi¹. 11 Nxe³ju³kxai³lu² wxāi²nān²ta³ ī²li³te² ī³nxān²ta³ wi¹le³kxi¹nx²2tai¹ju³ta³nū³a² ten³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²yu³hē³nāu³a² yxau³nha¹jah²lxi³hē¹li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²yu³hē³nāu³a² yxau³-nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ ī³kāi²non³si¹nx²ti³tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxe³ha²kxai³lu¹ sxi²ha² wa³kxēn³yah³lai²na² ī³ye³kxi²jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxex³sa²lxi¹. A²nū²a² ī³yain³kxi²te³lhxā³ ī³kaix¹lo¹ai¹nīn¹kxai²nān²-tu³ wxa²ya³lxi²nū³ka³txi³su² tā³nxa² wxa²lon³txi³tāu³su² tā³nxa² a²nū²a² yen³kxih³te²su² tā³nxa² nxe³te²na² so¹lxi³ ī³kaix¹lo¹ain¹txa³hē¹li¹. Tah¹ nīn¹-kxai²nān²tu³ ī³wa²lū³xi²sxā³ ī³kaix¹lo¹nx²ti³nhyu¹tu¹wi¹. Nxain¹kxe³su² ū³yho³hi²nxai¹nhī³nx²na³li¹. 13 Yxān¹ta¹ a²nū²a² yen³kxi³txa²te²a² a²ha³lxu²ha² ai³te²a² yu³kan²ta³kxi²te²a² ye³han³te²a² nxe³te² he³la³kxi³nāu³xa² ī³yain³-te³lhxā³ si¹hin¹jau³su² ī³kaix¹lo¹txain¹nū³nhē¹li¹. Nxain¹kxe³su² nxīn¹tāu³a² hxi²kan¹txi³ ī³wa²lū³xi²sxā³ ū³yho³hi²nxai¹nhī³nx²na³wi¹. 14 Nxīn¹kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ ū³yhoh³xi²nxai¹nxa³ha²kxai³ kxān³ton³tāu³a² a²nū²a² wi¹lhin¹te²a² yo²ha³kxa¹ ya³lu²sān²kī³ka³tu³ hā²wxān³txa³ ka³ten³su² ī³sa²yxau³xi²kī³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² ū³yho³hi¹nx²ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sũ³na² wxā³ju³ta²nũ³a² i³yau¹ũ¹nhē³jau³su²

15 Nxa²ha¹te¹ in³txa² yain³kxi²te²nāu³su² jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wā¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jut³su² tāu³a² wxā³tu¹-
wi¹. Nxe³tāu³a² Txa²wā¹sũ³na² ā³wxe³sxā³ yain³ka³lo³nũ³a² ā³wxe³te²a²
wi¹lhin¹jah¹lo²su² tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:
—~Wain³na³li¹. Ā³wih¹sxā³ ā³wxe³te²la³ ke³la³ti¹. Nxe³ju³tai²li² i³yau¹ũ³jau³-
xa² i³ye³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³te³nah¹lxi¹, ha³lo²a² wa³kxēn³yah³la² yain³txa²
kāin² we¹tũ²nha¹. A²ya³lxi³nũ³ka³txa² i³yain³si¹hain¹jau³su² i³kaix¹so¹ain¹nũ²-
nha¹. 17 Yain³ti²wa²kxa²wxe³hī¹na¹ a²sa³wi³sa²kxai³lu² sa³wi³ha³lxi³nāu³xa²
wxā³si¹hain¹jau³su² ũ³sa²si¹hā³nũ²nha¹. Ũ³sa²si¹hā³te³nah¹lxi¹: “Yā³hit¹jah³-
lhu¹li¹. Yain³txa² we¹ta³lun²na¹li¹.” Ain¹jau³su² ain¹nũ²nha¹.

18 Nxa²ha¹te¹ hxi²kan¹txi³ wxā³ai¹nxa³nha¹. A²yo²ha³kxa¹ i³ki³han³sxā³ e³ain¹-
nũ²nha¹. A²wi¹lhi¹nān¹te²a² nxe³te³nah¹lxi¹: “Hai³sxa² kwēn¹ta² so¹kxai¹na¹ha²kxai³
i²te³lhxā³ nxa¹nha¹. Nxe³na¹ha²kxai³ hxi²kan¹sa²nxa³nha¹.” Ain¹nũ²nha¹.

19 Ā³su² te²a² nxe³te³nah¹lxi¹: “Po¹na² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹
nxe³sxā³ kwēn¹ta² so¹kxai¹na¹hē³li¹. Wi¹la³ tē³sxā³ ā³nxi³nha¹. Nxe³na¹-
tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹sa²nxa³nha¹.” Ain¹nũ²nha¹.

20 Ā³sa²nũn³te²a² nxe³te³nah¹lxi¹: “Kwēn¹tai²na¹ txu¹ha² so¹na¹wi¹. Nxe³-
ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wxā³nxa³nha¹.” Ain¹nũ²nha¹.

21 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³sa²kxai³lu² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²sān²nũ²la²
i³xi²nũ²nha¹. Ī³xi²nũ²la² a²wa³kxēn³yah³la² i³hen³txi³nũ²nha¹. Nxa²ha¹-
te¹ a²wa³kxēn³yah³la²kxai³ i³an³txi³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Sxi²je³na²
ā³wa³li¹sē¹li¹. Nīn¹kxai²nān²tu³ yen³kxi³txa²te²a² sa²so¹nha²kxai³ yu³-
kan²ta³kxi²te²a² sa²so¹nha²kxai³ ye³han³te²a² sa²so¹nha²kxai³ a²ha³lxu²ha²
ai³te²a² sa²so¹nha²kxai³ nxe³sē¹li¹. Wa³su³txi³ ai³txu¹li¹.” Ain¹nũ²nha¹.

22 Ye³jen¹nāu³a² a²sa³wi³sa² i³xi²tāu³a² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹: “Txa²-
hxi²kan¹jah¹lāi³. Wxa²wān³txa² i³ye³kxi²san¹jau³xin³na² a²yo²ha³kxa¹
we¹ta³lu²na¹li¹. Yxān¹ta¹ wxa²sxi²ha² hai³txi³ ne³kxih³xa³wi¹.” Nxe³nũ²nha¹.

23 Nxa²ha¹te¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹. “Ha³lo²a²nāu³a²
ai³txu¹li¹. Ain¹ka³tu³ a²nũ²a² i²li³te²na² i³ye³kxi¹nī¹nha²kxai³ sa²so¹ai¹nī¹-
nha²kxai³ nxe³sē¹li¹. Txa²sxi²ha² ā³ne³kih¹hain¹ju³ta² ten³sa³nha¹. 24 Yxān¹ta¹
a²wi¹lhi¹na² i³kaix¹txai¹na¹tu³ka³txa² wxā³ai¹nxa³lho³li¹. Txa²yain³txi³su² i³-
wah³kā³nxe³kxi²sai²nxa³lho³li¹.” Ain¹nũ²nha¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Sũ³na² sa³wi³ha³lxi³si¹nhē³jau³su² i³yau¹ũ¹nhē³jau³su²

25 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² a³li³sxā³ ā³nxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nũ²la² a²nũ²a²
ka³lxa¹khaix¹nxe³tũ³ka³txa² i³hi¹txai¹nha²kxai³ ā³yi¹ka³tu³ ā³yo²o³tũ¹-
xi²sxā³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

26 Ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. A²nũ²a² ã³si³tẽ³kxi²sa²ti³te³nain¹kxai²nãn²tu³ kwa²ã³-si³tẽ³kxi²sain¹ju³ta² yũ²nxa³lho³li¹. Yxãn¹ta¹ ya²la³tu³tain¹kxai²nãn²tu³ a²wi³na² a²hã³ka³na² a²sxe³xa² a²wẽ³ha³lxa² a²lon³ti³tãu³xa² a²ha³lin³ti³tãu³xa² nxain¹sxã³ a³lxi²nyhai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Nyhain¹kxan²ti³ txai²na² a³lxi² wa³to²hi²sain¹ju³-ta² so¹lxi³ wain³na³li¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ te²na² so¹lxi³ txa²sa³wit³su² tu¹wi¹.
 27 Te²yã¹nxe³sxã³ i³hit¹sah²lxin¹kxai²nãn²tu³ i³ye³khãu³lxa³thi¹txa²lxain¹ju³ta³-nũ³su² tã³nxa² i³ya²lu¹txa²lxain¹ju³ta³nũ³su² tã³nxa² nxe³nxa²lxain¹ju³ta³nũ³su² yuh³lah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wãn³txa² sa²yxo²ã³sah¹lxin¹kxai²-nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ txa²sa³wit³sa²yah²lxan³tho³li¹. 28 Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu² a²nũ²ai²li² sxi²ha² kĩn³thi³na² txon³te³lhxã³ ain¹kxai²nãn²tu³ ã³si³wxe²nxa³-tã³lxa¹ ü³yho³hi²txã³nxa² hau³kot³sã²nhĩ³nx2na³li¹. Hã²wxãn³txa³ sxi²ha² kãin²thĩn³su² tã³nxa² kãin²nxa³thĩn³su² tã³nxa² hxi²ka¹nain¹thĩn³ta³ txo³nhĩ³-nx2na³li¹. 29 Hau³ko³txa³ke³la³te²kxai³ sxi²ha² txon³ã³si³wxe³hi¹na¹ hxi²kan¹txi³ ta³lu²nhĩ³nx2nxa³wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³wã³ka³si³xai¹nhĩ³nx2na³li¹.
 30 Nxe³ain¹te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² sxi²ha² txon³ã³si³wxe³kxan²ta¹. Hxi²kan¹txi³ ta³lun²ye²nxa³wi¹. Hxi²kan¹ye²nxãn³ta²wi¹.” Nxe³ai¹nhĩ³nx2na³li¹.

31 Te²yã¹nxe³jut³su² ha³lo²a² a²si³yxau³kax³jah³la² si³nã³xãn¹jah¹la² su²nyhu¹te³-lhxã³ wxã³hi³nx2na³li¹. Wxã³kxai²nãn²tu³ ha³lo²a² wxa²hau³kot³sã²nhĩ³nx2na³li¹. In³txi³nãu³xa² ka³lxa¹txi³ 10.000 nxe³tũ³kã³txa² tẽ³kxai²nãn²tu³ ã³xa² 20.000 nxe³tũ³kã³txa² hxi²kan¹txi³ ã³wã³lxi³nyhe²nyhain¹kxai²nãn²tu³ a³li³sxã³ ne³kxau²-nyhai¹nhĩ³nx2na³li¹. 32 Yxãn¹ta¹ hxi²kan¹txi³ ã³wã³lxi³nyhe²nyhai¹nxa³kxai²nãn²tu³ a²sa³wi³ha³lxa² hau²not³si¹hain¹jau³su² ü³sa²si¹hã³ü¹nyhai¹nhĩ³nx2na³li¹.

33 Te²yã¹nxe³jut³su² wxa²yen³kxa² a³lxah³lxin¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ sa³wi³ha³lxin³nxa²lxi³nxa³lho³li¹.

Sah²ne³ka² a²kah³ju³ta² ha³li³hxn³kxi²jau³su²

34 Te²yã¹nxe³ju³kxai³la¹ sah²ne³ki³su² tẽ³ki³kxai²nãn²tu³ yain³txa² ü³-sa²wi²si²ki³kxai²nãn²tu³ wi¹yain³kxi²ki³te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ a²kah³ju³ta² sũ¹nxe³kxi²kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ ã³h¹lxi³sxã³ ã³kah³nxe³xi²te²sxa³yu²hẽ³li¹.
 35 A²nxe³ki³ai²na² tẽ³ki³kxai²nãn²tu³ hai³sxa²nãu³a² ã³na¹xai³ki³kxa²ha³ta³-nxãn²txi³ hai³txi³ wi¹la³ wen¹si¹te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³to³ta¹ hai¹nxe³sxã³ ha³lo²a² sa²yxu¹kxã³ki³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³na¹jau³su² ya²la³tu³ wi¹ko³nyhah¹lxi³ti³ten³nxa²-lxin¹kxai²nãn²tu³ wi¹lain³kxi¹sah¹lxi³hẽ³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hẽ³la².

O³ve²a² wẽ³sa² ih³sa³tĩ¹kxi²jau³su²

15 1 Ain¹nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xa² Je³su²jah³lai²na² wãn²txa² ain³kxi²te³-lhxã³ ã³tũ³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². A²nũ²a² ü³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²ne³tũ³kã³txi³su² te²a² ã³tũ³i² ko³nxe³ju³ta² kãin²te²su² te²a² ã³tũ³i² nxe³tũ³kã³txa² ka³lxa¹sxã³ ã³tũ³-xain¹ta¹hxai²hẽ³la². 2 Ain¹nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³kã³txa² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² yxaih¹tẽ³txi³ i³ye³kxi² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txa² ã³nhai¹tũ³te²nãu³-xai²na² yxaih¹tẽ³txi³ i³ye³kxi² nyhain¹ta¹hxai²hẽ³la². I³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² a²nũ²a² ko³nxe³ju³ta² kãi³te²a² i³yain³kxi²te³lhxã³ ã³si³-
tẽ³kxain¹na³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
⁴Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²kxi²sah¹lxi³sã²lxi¹. A²nũ²ai²na² o³ve²a² ka³lxa¹txi³ 100 nxe³tũ³-
ka³txa² a²wa³kxẽn³yah³lo²su² nũ²nhai¹. A²nxe³jah¹la² wi¹lhau³ko³tain¹tãu³a²
o³ve²a² ka³na³ka³nat3sxã³ ha³lo²a² ih³sa³tĩ¹kxain¹nũ²nhai¹. Nxe³ai¹nha²kxai³
o³ve²a² a²ka³lxa¹te²nãu³xa² ha³lo²a² ã³nũ²la² ih³sa³tĩ¹te²a² ã³ten³nũ²nhai¹.
Nxe³sxã³ ã³te³nxi² ã³te³nxi² ain¹ka³tũ³ i²sxã³ at3txi²nũ²la² sa²so¹xi²nũ²nhai¹.
⁵Sa²so¹xi²te³na¹ sa²tã³ka³la³hẽ¹nha²nũ²la² ka³lih³kxi²la²nha² i³xi²nũ²-
nhai¹. I³xi²ka³tũ³ a²ka³lxa¹txa² sa²tã³nũ²kxi²xain¹nũ²nhai¹. ⁶I³xi²ka³tũ³ta¹
a²ya³la²nũ³ka³txa² i³kaix1te³nah¹lxi¹: “Nxe³jah³lxi³wxi¹. O³ve²a² ih³-
sa³tĩ¹kxi²sa²kxai³tã² so¹xi²na¹li¹. Nxe³na¹ha²kxai³ ka³lih³khaix1sa³nhai¹.
Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³ka³li³ha³sah¹lxi³wxi¹.” Nxe³ain¹nũ²nhai¹.

⁷Te²ya¹nxe³kxe³hũ³nxe² a²nũ²a² nũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² 99
nxe³tũ³ka³txa² wi¹lhin¹sxã³ yxau³ain¹nũ²nhai¹. Nxe³te²nãu³ãn²tũ³ Txa²-
wã¹sũ³na² nũ³ka³txa² oh³xan¹tũ³ka³txa² ka³li³hain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ a²nũ²a²
ko³nxe³thin¹te²a² ka³na³ka³nat3sxã³ i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ a²ko³nxe³tĩ³
kãi³ju³ta² ã³na¹kxai²nãn²tũ³ ka³lih³ wa³to²hain¹tu¹wi¹.

Û³yho³hi²ki³a² tĩ¹kxi²jau³su²

⁸Te²ya¹nxe³sxã³ txu¹hai²li² Û³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹
ki³ha¹li¹ 10 nxe³ki³ai²na² tẽ³sxã³ Û³ha¹nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² ki³ka³na³ka³-
nat3sxã³ tĩ¹kxi²kxai²nãn²tũ³ sxi²ha² whãi²na¹ sa²kxĩx3sxã³ ùh³wxe²txi³nũ²la²
kãin² ã³te³nxi²te²kxa³kxa¹ tĩ¹kxi²ki³ai³tã² i³ha¹txi²sxã³ so¹xi²hĩ³nx2na³li¹.
Nxe³jut3su² nxe³ai¹nhxai²na²hẽ³li¹. ⁹A²nxe³jut3su² tĩ¹kxi²ki³ai³tã² so¹xi²-
ka³tũ³ a²ya³li³nũ³ka³txa² txu¹ti³nãu³xã² ka³lxa¹txi³ ã³nũ²kxain¹te³nah¹lxi¹:
“Ka³lih³ha³sah¹lxi³nxi¹. Û³yho³hi²ki³ai²na² tĩ¹kxi²sa²ki³ai³tã² so¹xi²na¹ni¹.
Nxe³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ka³lih³ha³sah¹lxi³nxi¹.” Nxe³ai¹nhxai²na²hẽ³li¹.

¹⁰Te²ya¹nxe³kxe³hũ³nxe² oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³ha³lxa²
kãin² ka³li³hain¹tu¹wi¹. A²nũ²a² ko³nxe³thin¹te²a² a²ko³nxe³tĩ³ kãi³ju³ta² ã³na¹-
kxai²nãn²tũ³ kãin² ka³li³hain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Wẽ³sa² ih³sa³tĩ¹kxi²jau³su²

¹¹Nxe³ha²kxai³lu¹ ãh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² yxau³nũ²nhai¹. A²ki³lha³lxa² ha¹li¹ yxau² a²wĩ³na² yxau² nxain¹nũ²-
nhai¹. ¹²Ain¹nxa²ha¹te¹ ka³kaun³jah¹la² kãi²nxa³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²wĩ³na³
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Wĩ³na² nxex3txi¹. Wxa²yen³kxa² wxa²hau³kot3sxã³ wã²-
nhũ¹sa²sĩ¹nhẽ³li¹.” Nxai¹nha²kxai³ yen³kxa² hau³kot3sxã³ wã²nhũ¹nũ²nhai¹.
¹³Wã²nhũ¹nũ²la² hã²wxã³txa³ ka³kaun³jah¹la² sa²kxai³lu² yen³kxa² wxa²nũ²-
kxa²so¹nũ²la² ha³lo²a² u²lan¹ko³xa² ai³nũ²nhai¹. Nxe³tãu³a² yen³kxa² wa³su³txi³
wxa²sa²ya¹txũ³nũ²nhai¹, ko³nxe³thin¹sxã³ yxau²xai³lha²kxai³lu¹.

14 Nxa²ha¹te¹ ha³lo²ai²li² yain³txa² yai³nhxa³txai¹nha²kxai³ ha³lo²-
 a² yxau²xai³tũ³ka³txa² whāi²na¹ he³hain¹nũ²nhai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 heh³khaix¹nxe³nũ²nhai¹. 15 Nxe³ka³tu³ta¹ ha³lo²a² yxau²tũ³ka³txa² kwa²ā³-
 ya³lxī³nũ²nhai¹. Nxa²ha¹te¹ kwa³jan³ta² yxa³kxa² ũ³yhait¹si¹jau³su² ha³lo²a²
 i³sa²si¹hā³nũ²nhai¹. 16 Nxa²ha¹te¹ ũ³yhai¹tain¹tāu³a² he³ha²kxai³ yxa³kxa² yain³txa²
 yxo²kwain³to³nhũ²nhai¹. I³yain³kxi²te³lhxa³ ain¹tah¹lxa¹ hai³txi³ ũ³hũ¹nyhai¹nxa³-
 nũ²nhai¹. 17 Ain¹jut³su² a²ē¹nāu³ai²na² wxa²nxũ¹hain³nha²te³nah¹lxī¹: “Txa²wi³na²
 a²sa³wi³ha³lxa² yain³txa² kāin² yũ¹hxai²na²hē³na¹. Ain¹kxa²ha³tih³xan²tu³ txai²-
 li² heh³ja³lut²sa³nha¹. 18 Nxe³na¹ha²kxai³ i³sa²yxau³sxā³ i³na¹tũ¹xā¹, txa²wi³na²
 sxa³thi³na²sā¹. Na¹kxai²nān²tu³ i³ye³kxai²na¹te³nah¹lxī¹: ‘Wi³na² nxex³txi¹. Kō³-
 nxe³thin¹te²sa¹wi¹. Oh³xa² nũ¹ka³na¹ Txa²wā¹sũ³na² kō³nxe³ti³ kāi³ũ¹ha¹ha²kxai³
 wxāi²na² kō³nxe³ti³ kāi³ũ¹nxa²ha¹ha²kxai³ nxe³na¹hē³li¹. 19 Nxe³nx²ta¹ju³kxai³lu¹
 hī¹nān¹te²tu³ wxa²ki³lha³lxu¹xi²na¹ju³ta³nũ¹la³ hxi²kan¹sa²nxa³lho³li¹. Hāi¹sxā³
 wxa²sa³wi³su¹xi²na¹tu¹wi¹.’ Nxe³ai¹na¹tũ¹xā¹.” Nxe³nũ²nhai¹. 20 Ain¹jau³su² ha²-
 kxai³ i³sa²yxau³sxā³ i³nũ²nhai¹. Nxe³nxa²ha¹te¹ u¹lxī³xi²ti³kxai³lu² a²wī³na²kxai³lu²
 i²ain¹tāu³a² ye³khāuh³lxa³nha²yai¹nha²kxai³ ā³nih³sxā³ ā³ne³khauh²kxi²ha²kxai³
 wxa²ye²ta³wau¹kxi²ha²kxai³ ka³li³hain¹jau³su² i³yxo²sai¹la³kxi²ha²kxai³ nxe³nũ²-
 nhai¹. 21 Nxa²ha¹te¹ wē³sa²kxai³lu² i³ye³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹. “Wi³na² nxex³txi¹.
 Kō³nxe³thin¹te²sa¹wi¹. Oh³xa² nũ¹ka³na¹ Txa²wā¹sũ³na² kō³nxe³ti³ kāi³ũ¹ha¹ha²kxai³
 wxāi²na² kō³nxe³ti³ kāi³ũ¹nxa²ha¹ha²kxai³ nxe³nxa²ha¹hē³li¹. Nxe³nxa²ha¹ha²kxai³
 wxa²ki³lha³lxu¹xi²na¹ju³ta³nũ¹la³ hxi²kan¹sa²nxa³lho³li¹.” Ain¹nũ²nhai¹.

22 Nxa²ha¹te¹ a²wī³na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:
 “Nxe³jah³lxī³wxi¹. Wā²lai²na² wi¹khaix¹ka³lo³a² sa²so¹sxā³ ũ³whi²kxi² ya³lau³xa²
 ũ³hxi²wxē³kxi² a²yu³kxan¹ka³lo³a² ũ³yhu³wi²kxi² jah¹la² nxe³txain¹si¹nhē³-
 li¹. Sa²toh³xā¹nxe³jah³lxī³hē¹li¹. 23 Yah³lxin¹tāu³a² po¹na² wē³sa² ha³nē³te²a²
 su²lhxa³ hī³jah¹lxī³hē¹li¹. Sa²kwxā³not³sxā³ sa²toh³xā¹nxe³jah³lxī³hē¹li¹. 24 Txa²-
 wā¹wē³sai³ta³lxī² kxā³nxa³tā¹ ya²lu²kxi²sa²te²nũ³tũ²hē³li¹. Yxān¹ta¹ hī¹na²
 ka³ten³su² i³xai¹nīn²tai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kāin² i³yain³sān²ka³tu³
 kāin² ka³lih³ki³tu¹wi¹.” A²wī³nu²kxai³ nxe³nũ²nhai¹. Nxe³ha²kxai³ kāin² i³ka³-
 lxih³ ā³si³wxē³ain¹nũ²nhai¹. Hai³ni² sa²ha³te¹ti² yain¹nũ²nhai¹.

25 Nxe³ain¹tũ³kxai³lu² a²sai³lah³la² hai³sxa² wa³kon³nũ²nhai¹. Hā²wxān³-
 txa³ wa³kon³ta³lun²nũ²la² i³xi²nũ²nhai¹. I³xi²tāu³a² sxi²ha² ya³so³nxi²tāu³a²
 i³wi¹lxo³kxi²nyhain¹jau³xa² ain³kxi² sa²ha³te¹ju³ta² i²i² nxe³yain¹nũ²nhai¹.
 26 Nxe³ha²kxai³la¹ a²sa³wi³sa² i³kaix¹tũ²la² sxi²hai²na² hai³nain¹ju³ta² i³ye³-
 kxi²nũ²nhai¹. I³ye³kxi²te³nah¹lxī¹: “Hain³ye²nxain¹nhai¹. Iñ¹nxe³tain¹si²lxī¹?”
 27 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³sa² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: “Wxa²lon³yah³-
 lai¹tā² i³xi²na²li¹. Wi¹lhin¹sxā³ i³xi²ha²kxai³ wxa²wī³na² sa²kxai³lu² po¹na²
 wē³sa² ha³nē³te²na² su²lhi¹sain¹jau³su² i³ye³kxi²sain¹na²li¹.” Ain¹nũ²nhai¹.

28 Nxa²ha¹te¹ ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ i³an³tain¹ju³ta³la³ te³nain¹te²nu³sxnai³tai¹.
 Nxe³ain¹jut³su² a²wī³na² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²nũ²la² a³li³xi²nũ²la² win¹ta²te²-
 lxī³ i³ye³kxi²nũ²nhai¹. Nxe²i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹: “Wxa²lon³yah³lai¹tā² i³xi²na²li¹.
 I³ka³li¹ha³sē¹li¹.” Ain¹nũ²nhai¹. 29-30 Nxa²ha¹te¹ a²sai³lah³la² i³yxaih¹tē³txi³

ĩ³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: “Kwē³kxa² ko³ka³lxa¹txi³ wa³kon³kxi¹nxa²ha¹-tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³nxa²ha¹tāu³a² i³ye³kxi²san¹jau³xa² wet¹txa²ha¹ju³ta² so¹lxi³yũ³te²sa¹wi¹. Yxān¹ta¹ hĩ¹na² sa²kxai³lu² wxa²wē³sai²li² wxa²yen³kxa² sa²so¹-nũ²la² sa²so¹hxat3tain¹nũ²nhai¹. Txu¹ti³nāu³xa² ko³nxe³thin¹ta³ka³lxi³nāu³xā²wā²nhũ²hxa³nyhain¹nũ²nhai¹. Nxe³ai¹nha²kxai³ i³xi²nũ²la² nxe³ain¹ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² po¹na² wē³sa² ha³nē³te²a² hĩ¹lain¹si¹hin¹jau³su² i³ye³kxai¹nĩn²tai¹. Jā¹nxa¹ju³kxai³lu² ka³pri²ta² wē³sa² jũ¹nxe³kxan²ti³ ũ³sa²nxān³tai¹ti²tu³wi¹, txa²ya³lxi³nũ³ka³txa² i³ka³lxih³nũ³sĩn¹te³la³ku¹.” Ain¹nũ²nhai¹.

³¹Nxe³nxa²ha¹te¹: “Wē³sa² nxex3txi¹. Txa²sxi²ha² kan²txi³ yxau³ya³ha¹-tu¹wi¹. Txa²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ wxa²yen³kxi³su² nũn³na³li¹. ³²Ain¹jut3su²kāin² i³ka³lxih³hin¹ju³ta² wain³na³li¹. Wxa²lo³nai²li² kxā³nxa² ya³lu²kxi²-nē³lha²kxai³ hĩ¹na² ka³ten³ti³ yxau³ha²kxai³ wi¹na³li¹. A²nxe³jah¹lai²li² ko³nxe³thin¹sxā³ ih³sa³tĩ¹jah¹lai¹ta³lxi² i³xi²na²li¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹na³li¹.” Ain¹nũ²nhai¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Yen³kxa² hau³ko³tũ¹jah¹la² ko³nxe³ti³ kãi³jau³su²

16 ¹Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nũ²la² Je³su²jah³la²kxai³lu² a²sa³wi³ha³-lxa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²ha² wa³kxēn³yah³la² kāin² yen³kxi³nhũ²nhai¹. Nxe³ka³tu³ta¹ yen³kxa² i²ũ³hain¹si¹jau³su² a²sa³wi³sa² sa²wxe³ain¹nũ²nhai¹. Yxān¹-ta¹ jah¹lai²li² yen³kxa² wain³txi³ hau³ko³txa³ha²kxai³ ha³teh³nxān³nxa² kãi³hxat3sa²kxai³ nxe³nũ²nhai¹. Nxe³ju³tai²li² a²wa³kxēn³yah³lai²na² ne³-nxēn³kxai³lu² i³yau¹ũ¹hain¹nũ²nhai¹. ²Nxa²ha¹te¹ a²wa³kxēn³yah³la²kxai³la¹ i³kaix¹lso¹te³nah¹lxi¹: “Nxe³3sa²lxi¹. Ko³nxe³kxan²ti³ sa²hau³ko³tin¹jau³xa² ain³kxai¹na¹hē³li¹. Nxe³ju³tai²li² ten³sa²nxa³ha²kxai³ ha³teh³nxān³nxa² wxa²-hau³kot3sā²nĩn¹ka³tu³ wa³kon³kxi²san¹ju³ta³ ne³ki³son³tu¹wi¹.” Ain¹nũ²nhai¹.

³Nxa²ha¹te¹ yen³kxa² hau³ko³jah¹lai²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹: “Wa³kon³-kxai¹na¹ju³ta² ne³ki³son³te³lhxā³ nx2na³na¹. Nxe³kxai²nān²tu³ ih¹nxe³ta³ kãi³a¹lhon³ku² nxa¹nha¹. Nũ³kxũn³txi³ wa³ko³na¹ju³ta² hxi²kan¹sa²nxa³ha²-kxai³ a²yo³ha² so¹lxi³ ai³nxũ³hai¹na¹ju³ta² āu²lxa²to³nha¹ha²kxai³ nxa¹nha¹. ⁴Nxe³na¹jau³su² hĩ¹na¹ i²a¹xā¹ te²yā¹nxe² we¹ta¹tũ¹xā¹. Wa³kon³kxai¹na¹-ju³ta² ne³ki³son³na³na¹. Hā²wxān³txa³ txa²ya³lxa³nāu³xa² ka³lxa¹ha²kxai³ ā³nũ²kxi²sxā³ yxau³ya³sain¹tũ¹xā¹.” Nxe³nha²nũ²nhai¹.

⁵Nxe³nũ²la² a²nũ²a²nāu³xai²li² a²si³yxau³ka³txa² yen³kxa² kwa²ũ³hũ¹tũ³ka³txa² ka³na³ka³nat3sxā³ i³kaix¹lte³nah¹lxi¹: “Nxe³3txi¹. Txa²-wā¹si³yxau³ka³txa² yā¹ta² yen³kxi³tā³ ũ³hũ¹nxain¹thai¹li¹?” Ain¹nũ²nhai¹.

⁶Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: “A³se³to²na²jau³xa² tā³po²rē¹na² nēn³ka³lxa¹txi³ 100 nxe² ũ³sain¹na²hē³li¹.” Nxe³nũ²nhai¹. Nxa²ha¹te¹ i³ye³kxi²-ti³ān¹jau³kxai³lu¹: “Txān¹nxai²li² ũ³hau³ko³txā³nxai²la¹wi¹. Nxe³ta³nxā¹nxai²li² tā³po²rē¹na² 50 nxe² ka³lxa²nxa³te³na² ũ³wha²li¹txa²hē³li¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

⁷Nxe³nũ²la² a²ā³xah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Wxāi²na²sa¹ yā¹te²-yen³kxi³tā³ ũ³hũ¹nxain¹thai¹li¹?” Ain¹nũ²nhai¹. Nxa²ha¹te¹: “Tri²ka²ki³a²

sa²kē³na² nēn³ka³lxa¹txi³ 100 nxe² ũ³hū¹sain¹na²hē³li¹.” Ain¹nū²nhai¹. Nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Nxe³sa²lxi¹. Sa²kē³na² 80 nxe² ka³lxa²nxa³tē³na² ũ³wha²li¹txa²hē³li¹.” Ain¹nū²nhai¹.

8 Nxa²ha¹te¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² sa²kxai³lu² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²-nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² ne³khen¹ta¹. Ki³ha¹kxi²sain¹kxan²ti³ ne³khen¹ta¹. Ko³nxe³thin¹tū³ka³txai²li² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹kxi³tāu³a² ne³khe¹khai¹xain¹te²ju²hē³li¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² i³hit¹tain¹tū³ka³txa²kū³we²ki²la² ne³khe¹ain¹te²sxa³yu²hē³li¹.” Nxe³ain¹nū²nhai¹. 9 Te²yā¹nxe³ju³-kxai³la¹ nxe² o²la³kxah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ya²la³tu³ ā³wi¹hah³lxi³hī³nxān²te¹la¹xā³? 10 Ti³he¹nxa³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ yen³kxa² jū¹lxi³-te²a² wain³txi³ o²la³kxah³lxin¹kxai²nān²tu³ ā³la² kāin²te²su² ju³ta² wain³txi³ o²la³kxah¹lxi³nū³nīn¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ jū¹nxe² ki³han³sxā³ o²la³kxah¹lxin¹-kxai²nān²tu³ ā³la² kāin²te²su² ju³ta² ki³han³sxā³ o²la³kxah¹lxi³nū³nīn¹tu¹wi¹. 11 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² wxa²yen³kxi³khai³xa² wain³txi³ o²la³kxah²lxan³-kxai²nān²tu³ a²ha²jā¹nxe² Txa²wā¹sū³na² yen³kxa² hxi²kan¹txi³ wain³txi³ o²la³kxah²lxan³so³li¹. 12 Wain³txi³ o²la³kxah²lxan³kxai²nān²tu³ti² wi¹la³ wa³-kon³yah³lxin¹kxa² yo³ha² Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² ũ³yho³hi¹nx2ti³xa³lho³li¹.

13 A²nxe³jut3su² a²nū²a² ha¹lin¹te²na² nxe³ya³sxā³ nxe³te²na² wān³txai²na² hxi²kan¹ti³ sa²yo²we¹ka³te²sxa³yu²hē³li¹. Nxe³sxā³ txa²wā¹hxi²kan¹ti³lo³-tē³jah¹la² ka³na³ka³na³te²na² i³hī³ki³sa²kxai³ txa²wā¹hxi²kan¹ti³lo³tē³jah¹la² ā³xai²na² a³lxi²kī³sa²kxai³ nxe³hī³ki³te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ txa²-wā¹hxi²kan¹ti³lo³tē³jah¹la² ka³na³ka³na³te²na² sa²yo²we¹kī³sa²kxai³ txa²wā¹hxi²kan¹ti³lo³tē³jah¹la² ā³xai²na² sa²yo²ā³kī³sa²kxai³ nxe³kī³te²-ju²hē³li¹. Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ sa²yo²we¹ta³nxa² yen³kxa² kwa² ũ³ha¹kxi²kī³ju³ta³nū³a² o²la³kxi²ta³nxa² yu³ka³na³ka³na³ju³ta² so¹lxi³ hxi²kan¹txi³ kāi³kī³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³lo²kxai³ nxe³ta¹hxi²hē³la².

Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³yau¹ū³jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² jau³jau¹xai²na² ain³kxain¹ta¹hxai²hē³la². A²nxe³tū³ka³txai²li² ũ³yho³hi²txā³nxa² a³lxi²khai¹xai¹nha²kxai³ i³wa³ka³si³-xain¹ta¹hxai²hē³la². 15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ko³nxe³ti³ o²la³kxah³lxi¹lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ a²nū²a² wi¹le³kxi¹-nx2tain¹ju³ta² ya³nī³li³yah³lxi¹lxi¹. Nxe² wi¹le³kxi¹nx2tain¹te³nah¹lxi¹: “Wain³txi³ o²la³kxah³lxi¹lxi¹.” Nxe³jau³xa² ya³nī³li³yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ wi¹lhin¹ki³lxo³nyhah³-lxi¹lxi¹. Nxe³ju³tai²li² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²ē¹na² e³yah³lxin¹jau³xa² yo²ha³kxa¹ a³la³kxi¹nxa²lxi³na³li¹. A³la³kxi²ha²kxai³ ten³nxa²lxi³xa³wi¹.

16 A²kxā³nxān¹jau³xu¹ta²na² Sū³na² wān³txa² ũ³wha²li¹jau³xu¹ta²na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹ta²na² nxe³jau³xu¹ta²na² i³yau¹ū³-nyhain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ka³tu³ hā²wxān³txa³ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² wxā³sxā³ i³yau¹ū¹nhē³te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxa³tāu³-lot3ju³tai²li² hi¹na² yū²na³li¹.” Nxe³nē³ti³ai¹ti¹tu³wi¹. Nxe³nē³lhi¹nān¹te²tu³ a²nū²a² i²li³te²na² ā³yo²o²tū¹sxā³ Sū³na² yo²i²kxai²nān²tu³ a²ē¹na² sa²hau³-

ko³ju³ta² yū²na³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² ka³lxa¹te²nāu³xa² Sū³na² wān³txa² ain³so¹ai¹nha²kxai³ ya³lo³txi²sxā³ Sū³na² yxo²ī²ain¹na³li¹.

17 Kxā³nāu³a¹ txa²wā¹ha³lo²ai²na² oh³nān¹ko³nāu³a² yuh³nān¹ko³nāu³-a² nxe³sxā³ tī¹hxa³kxi²nē³ju³ta² yū³tu¹wi¹. Nxe³kxan²ti³nū¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² a³lu²xa³jau³su² jau³kxan²ti³ hai³txi³ tī¹hxa³kxi²nē³lxa³lho³li¹. Wān³txu¹ta²na² e³kxi²jau³xu¹jā¹nxe² we¹thxa³tu¹wi¹.

18 A²nxe³ju³kxai³lu² in³txai²li² txu¹ha² ti³na³ka³lxa² ā³nū²la² txu¹-ha² ta²ha¹ka³lxa² so¹kxai²nān²tu³ txu¹ha² ā³xa² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹kxa² yā¹nxa² hxi²ki³lxo³jah¹lo²su² hī³nx2na³li¹. Kō³nxe³ti³ kái³ju³taí²la¹wi¹. Āh¹lxi³sxā³ in³txa² txu¹ha² so³sxā³ye²nyhu¹in¹kxa² ti¹a² sxā³nūn³te²a² so¹-ye³nyhu¹in¹kxai²nān²tu³ txu¹ha² ā³xa² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹kxa² yā¹nxe² hxi²ki³lxo³jah¹lo²su² hī³nx2na³li¹. Kō³nxe³ti³ kái³ju³taí²la¹wi¹. Ta¹hxi²hē¹la².

La²sa³rah³la² ī³yau¹ū³jau³su²

19 —~Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² yen³kxih³khaix¹lte²a² yxau³nū²nhai¹. A²wā²la³ka³lo³a² a³lxi²ka³lo³a² so¹lxi³ ū³whi²kxi²nha²ha²kxai³ yain³txa² wi¹te²a² so¹lxi³ yai³nha²-kxai³ ain¹nū²nhai¹. 20-21 Nxa²ha¹te¹ in³txa² yen³kxi³txa²te²a² yxau³nūn³nū²nhai¹. A²sxih²yxō²a² a³lan²ta² yxo²ha³kxa¹ yxo²sxa³to³nū²nhai¹. Jah¹la²kxai³la¹ ī³yau¹xa³kxi²sxā³ ká¹lāun³ta³kxi²nū²nhai¹. Nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wa³ko³nxa³-ha²kxai³ hāi¹sxā³ yain³txa² yen³kxih³jah¹la² wā³kon³kxe³su². “Ā³yū³xi²sa²te³ji¹xā¹.” Ain¹tah¹lxa¹ yain³txi³la³ ā³yū³xai¹nxa³nū²nhai¹. Nxe³yān¹ta¹ wai³a³lxa² wxā³nū²la² yau³xa³kxi²je³na² ī³tūn³ta³kxi²nū²nhai¹. A²nxe³jah¹la² La²sa³ro³-jah³lo²su² nū²nhai¹. 22 Hā²wxān³txa³ jah¹la²kxai³lu² ya³lu²nū²nhai¹. Ya³lu²nū²la² oh³xan¹tū³ka³txa² wxā³sxā³ oh³nāu³a¹ A³bra³āu²ah³la² yxaut³ju³ta² sa²so¹-sūh³wxe³ain¹nū²nhai¹. Hā²wxān³txa³nū² yen³kxih³jah¹la² ya³lu²nū³nha²kxai³ sa²nī³kxain¹nū²nhai¹. 23 Sa²nī³kxain¹ka³tu³ ha³lo²a² kō³nxe³khaix¹ju³ta² kāin² ye³khāuh³lxa³ti³nha²khai¹nxū²nhai¹. Nxe³ain¹tāu³a² sa²yxō²ka²la¹nha²nū²la² u²ju³ta² A³bra³āu²ah³la² ī²ha²kxai³ La²sa³ro³jah¹la² ā³ka³lu³sa²wxe³nha²kxe³-su² ī²ha²kxai³ ain¹nū²nhai¹. 24 Nxa²ha¹te¹ ī³kaix¹te³nah¹lxi¹: “A³bra³āu²ah³lī¹. Txa²wī³nī¹. Nxex³txe¹. Wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot³se¹le¹. La²sa³ro³jah¹la² sa²si¹hā³txai¹nhe³le¹. Ī³yau³xa² wxa²hxi²kū³nha²sxā³ txa²yo²he³wax³sa³si¹hai¹-na¹jau³su² nxe³na¹nha²we¹. Txai²li² khāuh³nha²khai¹nxa¹nha²we¹. Ha³nxe²a² a³lan²khaix¹nx3nha²we¹.” Ain¹nū²nhai¹.

25 Nxa²ha¹te¹ A³bra³āu²ah³lu¹ta²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wē³sa² nxex³txe¹. Yuh³xan¹ko³xa² yxau¹nhin¹nai³tā² yen³kxa² wi¹te²a² yū²khaix¹lni¹nha²kxai³ jah¹la² kāin² ye³khāuh³lxa³ti³ha²kxai³ nyha¹hin¹ta¹tu³we¹. Yxān¹ta¹ hī¹na² jah¹lai²li¹ wi¹lhin¹sxā³ yxau³ha²kxai³ wxāi²na² khāuh³nx3nha²khaix¹nx1¹-nha²kxai³ ya³hin¹ti²tu³we¹. 26 Nxe³kxa²yu³su² wxa²ha³lo²a² txa²ha³lo²a² wit³txa² a²ē¹na² ū³tē³na² yū³te²ju²hē³le¹. Nxe³tē³na² a²nū²a² yxo²ha³ti³lhi³-te²nū³a² hxi²kan¹txi³ yxo²ha³ti³lhi³ai¹nxa³lho³le¹.”

27-28 Nxa²ha¹te¹ yen³kxih³jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wī³na² nex³txe¹. Nxēn²nxān³kxai²nān²tu³ txa²sxi²je³nai³tā² sa²si¹hā³txai¹nhe³-

le¹. Txa²wā³tā³nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ yū³hxai²na¹hē³le¹. Wxā³sxā³ khāuh³lxa³txi³nain¹kxa²yan³txi³su² nxa¹nha²we¹. Nxe³ha²kxai³ wxā³-si¹nyhai¹nxa³jau³su² i³hen³txi³nyhu¹si¹nyhai¹na¹jau³su² nxa¹nha²we¹. Nxe³ha²kxai³ La²sa³ro³jah³la² sa²si¹hā³txai¹nhē³le¹.” Ain¹nū²nhai¹.

²⁹Nxa²ha¹te¹ A³bra³āu²ah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wxa²lon³txi³tāu³xa² Sū³na² wān³txa² ū³wha³li¹txā³nxu¹tai²na² yū³ha²kxai³ Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³-txu¹tai²na² wān³txa² yū³ha²kxai³ nxe³jau³xai²na¹ ain³kxain¹txai²lē¹.” Nxe³nū²nhai¹.

³⁰Nxa²ha¹te¹ yen³kxih³jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wī³na² nxex³txe¹. Kwa²nxi¹lxe¹. Ya³lu²tū³ka³txa² ka³ten³su² i³sa²yxa³xi²sxā³ wxā³ke³-la³te²kxai³ nxe³jah¹la² ain³kxi²nū²la² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ a²ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² ā³na¹la³kxi²nhai¹nhī³nx2na³le¹.” Ain¹nū²nhai¹.

³¹Nxa²ha¹te¹ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Nxe²nxa³we¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ū³wha³li¹txā³nxu¹tai²na² Sū³na² wān³txa² i³-hen³txi³tū³ka³txu¹tai²na² wān³txa² ain³kxai¹nxa³kxai²nān²tū³ a²nū²a² ya³lu²te²a² ka³ten³su² i³sa²yxa³xi²sxā³ wxā³kxan²ti³ ain³kxai¹nhī³-nx2nxa³we¹.” Ain¹nū²nhai¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² ne³wā²na³jau³su²

17 ¹Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wā¹yuh³xan¹ko³nāu³ai²na² hin¹ki³tāu³a¹ ko³nxe³ti³ kái³si¹-nhē³ju³ta² yū³hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sxā³ ko³nxe³ton³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ hxi¹ki³su²te²lē¹. Ko³nxe³ton³khaix¹lxe¹tu¹wi¹. ²A²nū²a² tah³lxa³kxa² sa²txe²khai¹nxe³-ka³txa² tē³sxā³ i³ye²ta³kū¹nha²te²su² jah¹lan²tu³ i³yau³xa² u¹jau³xa² so¹sxā³ ān³sa³nū¹ke³la³te²kxai³ nxe³jah¹la² khāuh³lxa³ti³nha²ju³ta² kāin²hī³nx2na³li¹. Nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³ a²nū²ai²na² kwēn¹ta² yxo²i² ā³si³wxe³te²na² sa²-kxai³lu² Txa²wān³txa² sa²yxo²ā³sa²si¹hain¹jau³su² i³tih³nxe³te²su² jah¹lan²tu³ ko³nxe³thin¹khaix¹lah¹lo²su² hī³nx2na³li¹. A²nxe³jah¹la²kxai³la¹ khāuh³lxa³ti³wa³to²hi²hai¹nhī³nx2na³li¹. ³Jā¹nxe³ju³kxai³lu² wi¹li²jah¹lxi¹hē¹li¹. Wxa²-wā³tā³xai²li² ko³nxe³ti³ kái³ye²nxain¹kxai²nān²tu³ i³kwai²kxi¹txai¹nhē³li¹. Nxēn¹kxai²nān²tu³ i³āin²ta³kxi²nha²kxai²nān²tu³ nxe³wā²na³txai¹nhē³li¹. ⁴Nxe³-ha²kxai³la¹ ye³ka³na³ka³nat3sxā³ a³lan²tāu³a² yau³ha¹li¹ yau³ha¹li¹ yau³ha¹li¹ ka³na³ki¹ hī³txain¹kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ i³āin²ta³lxi²nxain¹kxai²nān²tu³ ju¹tai²na² yxo²ha³kxa¹ nxe³wā²na³txa²hē³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² yxo²i²ki³jau³su²

⁵Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Kāin² yxo²i²nxa²nha¹ju³ta² ten³sa²si¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁶Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Yxo²i²sah¹lxin¹jut3tai²na² yain³txa³ki³a² mos³tar²ta²ki³a² ki³-jū¹nxe²ka² yā¹nxi³la²sxā³ jū¹nxe³ yxo²i²sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ hi³a² a³mo³re²ra²nē³ka² nxe²i³ye³kxah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “A³mo³re²ra²nē³-

kāi³. Sa²ha³txu²kxa²sai¹nhat¹sxā³ i³ye³na² kāin²je³na² ūh³wī¹nha¹sē¹li¹.”
Nhān¹kxai²nān²tū³ a³mo³re²ra²nē³kxai²li² i³we²txa²lxi³hī³nx2na³li¹.

A²sa³wi³sa² wi¹kāi³jau³su²

7 Yxān¹ta¹ yxo²kāin²txi³nha²sxā³ ain³nyha¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Wxa²sa³wi³-
sai²na² hai³sxa² wa³kon³tā³nxa² o³ve²a² hau³ko³tā³nxa² nxe³hī³nx2na³li¹.
Nxe³sxā³ i³xi²nū²la² nxe²i³ye³kxai¹nhī³nxān¹te²la¹xā³? “Wxāi²thā²ta³ i³yain³-
txa²sā²nhē³li¹.” Jau¹xai²na² i³ye³kxai¹nhī³nxān¹te²la¹xā³? 8 Ti³he¹nx2nxa³wi¹.
Yxān¹ta¹ nxēn¹te³nah¹lxi¹: “Yain³txa² ū³txe³kxi¹sān²nū²la² ū³hū¹sa²sā²nīn¹ka³-
tū³ yain³ta³lun²na¹kxai²nān²tū³ hā²wxān³txa³ txa²si³yo³na² yain³txa²hē³li¹.”
Nxe³jau³xai²na² i³ye³kxai¹nhī³nxa¹lxi¹, kwa²wa³kon³kxi¹nxa²jah¹lo²su² ha²-
kxai³la². 9 Nxe³jau³kxai³la¹ i³ye³kxain¹yah³lxin¹jau³su² wet¹txain¹kxai²nān²tū³:
“Wi¹lxo³kxi³sa¹lxi¹.” Ain¹jau³su² wxa²sa³wi³sa² i³ye³kxi¹te²sxa³yu²hē³li¹.
10 Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² kwa²wa³kon³kxi¹yah³lxi¹nha²kxai³ i³-
wa²lū³xai¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Txi²li² kāin²sa²nxa³wi¹. Wxa²wa³ka³lxi³nū³a²
so¹lxi³ nxe³te²si²na¹wi¹. i³ye³kxi²san¹ju³ta² yxo²ha³kxa¹ sa²wet¹te²si²na¹wi¹.”
Nxēn¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Kā³lāun³ta³kxi²sxā³ i³to³nain¹te²nāu³xa² we¹txain¹jau³su²

11 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ Je³ru³sa³lē²tīh³na² ai³ta¹hxai²hē¹la².
Ai³te³na¹ Sa³ma²ri²a² ko³xa² Ka³li³le²a² ko³xa² wi³tān¹tīh³na² ai³ta¹hxai²-
hē¹la². 12 Ai³tāu³ān²tū³ sxi²je³na² yxau³son³sxā³ ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³tāu³ān²tū³ta¹ a²nū²a² in³txi³nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹
a²sī³na² kā³lāun³ta³kxi²sxā³ i³to³nain¹te²nāu³xa² i³ha¹txi²nyhain¹ta¹hxai²-
hē¹la². Sxi²je³na² yxo²ka³teh³xa² ai³tāu³a² u²lxi³je³na² ā³yit¹tain¹ka³tū³
Je³su²jah³la² ten³sa²tā³ain¹tāu³a² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². 13 Nxe³ain¹te³nah¹lxi¹:
—~Je³su²jah³lī¹. Wxāi²li² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxe¹. Txa²i³ta³ka³txa²
wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot³sa²si¹nhē³le¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

14 Nxa²ha¹te¹ i²kxain¹nū²la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wā³nxin¹ta² si³yxau³jah³la²nāu³xa² ai³jah¹lxi³sxā³ wā²nā³ū¹nha¹je¹-
tain¹yah³lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² aun³txa²
ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tāu³a¹ wa³su³txi³ we²nxain¹ta¹hxai²hē¹la². 15 Nxe³te³-
na¹ in³txa² ka³na³ka³na³te²su² te²kxai³lu² we²nxī²ye²kxe³su² wā³li²ta¹hxai²hē¹la².

16 Wā³li²nū²la² Je³su²jah³la² a²yen³na² ā³kxu²thu²kxa¹sxā³ i³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wā³nxin¹jah¹lo²si¹lxi¹. Nxī¹nha²kxai³ we²txi²sa¹nha²kxai³
wi¹lxo³kxi³san¹nhai¹. Ain¹jau³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²li² Sa³ma²ri²a²ko³-
xan¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 17 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²nū²a² ka³lxa¹txi³ 10 nxe³sxā³ we²txai¹na¹li¹. Yxān¹ta¹ ka³na³ka³na³te²-
a² so¹lxi³ Sa³ma²ri²a²ko³xan¹jah¹la² so¹lxi³ ā³wā³lin²ju²li¹. 18-19 Jah¹la² so¹lxi³
txa²nū³ka³txi³sxa³kxan²ti³ ā³wā³lin²ju²li¹, Txa²wā¹sū³na² wi¹le³kxi²te³lha³ku¹.
Ain¹jau³su² ha²kxai³ ā³kxu²thu²kxa¹jah¹la²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ĩ³sa²yxau³sxã³ ã³txu¹li¹. Yxo²ĩ²sah¹lxin¹nha²kxai³ we²txi¹nx2ta¹-
ten¹tu³wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

20Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nũ²la² fa³ri³se²a²nãu³xa² ã³nhai¹tũ³te²nãu³-
xai²na² i³wã³txain¹te³nah¹lx¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ju³ta³nũ³su² tãu³su²
tãu³a² ih¹nxe³hĩ¹na² ã³si³wxe³te³ji¹wi¹? Ain¹tah¹hxai²hẽ¹la². Ain¹nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³lai²na² wã³nxti³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²ju³tan¹ti²wa³-
kxa² i²yah³lxan³tho³li¹. 21Txa²wã¹ẽ¹na² so¹lx¹ i²nha²ki³tu¹wi¹. Yxã¹ta¹
wxa²ye³na² i²yah³lxan³tho³li¹. Nxe³jut3su² ha²kxai³: “Ti¹a² wxã²na³li¹.”
Jau³xai²la³ ta³nxa²: “Ju¹xa² wxã³nai¹.” Jau³xai²la³ ta³nxa² nxe³jau³jau¹-
xai²na² e³yah²lxan³tho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

22Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² ãh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~Kxã³nãu³a² nũ³kxũ³sxã³ ã³wa³li²na¹ju³ta² i²nx2ti³lxun¹nxa²ti³tu¹wi¹.
Yxã¹ta¹ i²syah¹lxan³tho³li¹. 23Nxe³hĩ¹na² i²ye³kxi¹nx2tain¹te³nah¹lx¹. “Ti¹kxai²-
lxã²na³li¹.” Ain¹jau³su² ta³nxa²: “Nũ¹ka³nai¹lxã²na³li¹.” Nxe³jau³tai²la³ ta³nxa²
nxain¹kxai²nã²tũ³ ain³kxah²lx¹txa³hẽ¹li¹. 24Ha³lai³xa² ha³lai³ni³kxai²nã²tũ³
ha³lo²a² whã¹na¹ i³ko²ko²kxi²te²ju³hẽ¹li¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ wa³li²na¹ju³ta³-
nũ³a² a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xa¹ ul²yxau³ain¹kxan²ti³ i³kxi²sain¹tu¹wi¹. 25Nxe³yã¹ta¹
wa³lin²nxa³ta³lxa¹ hi¹na² yxau³tũ³ka³txa² a²hxi²ki³kxai³lu² ye³ka³lxa¹txi³sxã³
khãuh³lxa³ti³sain¹to³tu¹wi¹, en²txi³sain¹tũ³ka³txa²su¹. 26Kxã³nhxi¹nu¹tai²na² No³-
e²ah³lu¹tai²na² yxau³hi¹nu¹ta² yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² a²kan³sxã³ wxã³na¹ju³ta³nu³a²
yã¹nxe³tu¹wi¹. 27Jã¹nxe³hĩ¹nu¹tai²na² tũ¹ka³txu¹tai²na² kwa²i³yain³kxi²nyhu¹i²
kwa²i³na²kxi²nyhu¹i² txu¹ha² so¹kxi²nyhu¹i² txu¹ha² ã³hũ²nyhu¹i² nxe³ta¹hxai²-
ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³nyhu¹ain¹te³na¹ No³e²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² na³vi²o²tẽ³na²
ar²ka³tẽ³na² ã³wi¹nhũ²la² wẽ³ha²yau³xa² ã³ãn³si³wxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe²
wẽ³hã¹hũx3sa²kxai³ a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xa¹ ya²lun¹ta² hxa³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² ha³lo²a² wah³nxai¹nxa³ti³wa³kxa² Txai²na² a²kan³sxã³
wxã³na¹tu¹wi¹. 28Jã¹nxe³ju³kxai³lu¹ kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Lo²ah³lu¹tai²na² yxau³-
hi¹nu¹tai²na² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ kwa²i³yain³kxi²nyhu¹i² kwa²i³na²kxi²nyhu¹i²
yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹i² hai³sxa² ã³h³w¹i² sxi²ha² txo³ni² ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
29So³to²ma²thi³nu¹tai²na² Lo²ah³lu¹ta²kxai³lu² a³li³hi¹na¹ oh³xa² wẽh³ha²-
yau³xa² yã¹nxe³la²sxã³ ha³nxe² i³kxa² ah³hi² ên³syo²fre²nũ³xa² i³kxa² ah³hi²
nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ wxã³ya²lun¹ta³lxa² hxa³ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 30Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² a²nũ²a² wah³nxe³sai¹nxa³ti³wa³kxa²
Txai²na² a²kan³sxã³ wxã³na¹tu¹wi¹. 31Nxe³hĩ¹na¹ a²nũ²a² sxi²ha² ne³ka³nah²nãu³a¹
he¹kxai²nã²tũ³ yen³kxa² sxi²hẽ¹nãu³ai²na² wi²sxa³kxai²nã²tũ³ ã³wih²xi²-
sxã³ so¹ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹. Hã¹nxe³sxã³ u²lã³ni³txai²la¹. Te²yã¹nxe³sxã³
a²nũ²a² hai³sxa³nãu³a¹ he¹kxai²nã²tũ³ sxi²ha² ã³wih²xi²ju³ta² yũ²nxa³lho³li¹.
Hã¹nxe³sxã³ u²lã³ni³txai²la¹. 32Nxe³ha²kxai³ Lo²ah³lu¹tai²na² a²sxe³xa² ne³wã²-

yah³lxi³txa³hē¹li¹. ³³Te²yā¹nxe³ju³kxai³la¹ a²nū²a² e³te³nah¹lxi¹: “Yuh³xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹na¹tāu³a¹ a³lxi²sa³nha¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa²sa²yo²ā³a¹kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹-sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³ju³ta³nū³a² yū²nxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹na¹tāu³la³ a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²-na² wān³txa² yo²i²a¹ju³tan²te²kxa³ya³lhu² i³ya²lut¹sain¹kxan²ti³ yo²i²a¹ju³ta² ā³na¹nxa³lho³na¹.” Nxe³kxai²nān²tu³ Txa²sa³wi³ha³lxi³sain¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³-su² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³ju³ta³nū³a² yū³tu¹wi¹. ³⁴Jā¹nxe³ju³kxai³la¹ ka³nxa³ta¹na² in³txa² ha¹li¹ āu³xi²ya³tāu³a² ka³na³ki³ sa²so¹ha²kxai³ ka³na³ki³ ot³sa²kxai³ nxe³ya³tu¹wi¹. ³⁵Nxe³ya³ha²kxai³ txu¹ha² ha¹li¹ nxū³sa² o²la³-kxi²ya³tāu³a² ka³na³ki² sa²so¹ha²kxai³ ka³na³ki² ot³sa²kxai³ nxe³ya³tu¹wi¹. ³⁶Nxe³ya³ha²kxai³ in³txa² ha¹li¹ hai³sxa² tau³ya³tāu³a² ka³na³ki² sa²so¹ha²kxai³ ka³na³ki² ot³sa²kxai³ nxe³ya³tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². ³⁷Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹: —~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Jau¹xai²na² ih¹nxu¹la²tan³te³ji¹-wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ i³yau¹ū³jau³xa² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: —~Ka³yxuh³xa² ya³lu²sxa³je³na² wa³lu³hxa² ā³nū²kxi²te²ju²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Tu¹ha² wā³ha³te³son³ta¹ka³lxu³su²

18 ¹Ain¹nxa²ha¹te¹ āh¹ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la²: —~i³nxū²kwai³lxū¹nha²sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²sa²tē³to³-jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³jau³xa² i³yau¹ū³te³lhxā³ āh¹ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

²Nxe³ha²kxai³lu¹:

—~Sxi²hē¹nāu³ai²na² a²hxi²kan¹jah¹lo²su² nū²nhai¹. ²A²nxe³jah¹la²kxai³la¹ yuh³lxi³ti³hex¹ai¹nxa³nū²nhai¹. ²A²nū²a² yuh³lxai¹nxa³ha²kxai³ Txa²-wā¹sū³na² yuh³lxai¹nxa³ha²kxai³ nxe³nū²nhai¹. ³Nxe³ju³kxai³lu² txu¹ha² wā³ha³te³son³ta¹ka³lxa² sxi²je³nān¹ta¹ka³lxu³su² nū²nhai¹. ⁴A²nxe³ta¹ka³lxa²-kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ain³kxi²sē¹li¹. Kō³nxe³ti³ kāi³sain¹jah¹la² i³wai³kxū¹sē¹li¹.” Nxe³jau³xa² i³ye³ye³kxi²to³nū²nhai¹.

⁴Nxa²ha¹te¹ jah¹la²kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹: “Ta¹ka³lxai²li² ain³kxai¹-na¹ju³ta³la³ ten³sa²nxa³nha¹. Txa²wā¹sū³na² yuh³lxi³sa²nxa³ha²kxai³ a²nū²a² yuh³lxi³sa²nxa³ha²kxai³ nxa¹nha¹. ⁵Nxe³sa²nxa³kxan²ti³nū¹ hxi²that³sain¹-kxa²yan³txi³su² nxa¹nha¹. Kwa²i³wai³kxū¹ai¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³nū²nhai¹.

⁶A²nxe³jut³su² hxi²kan¹jah¹la²kxai³lu² kō³nxe³thin¹kxan²ti³ i³wai³kxū¹ye²-nū²nhai¹. ⁷Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sa²sai¹ye²kxe³su² nxe³te²hi²sen³kxai³lu² a²nū²ai²na² i²sxā³ ā³yū³so¹te²nāu³xa² ya²la³tu³ i³wai³kxū¹ain¹tu¹-wi¹. Ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²tāu³a² i³kaix¹to³hain¹kxan²ti³ i³hxi²nū¹nū¹hain¹tu¹wi¹.

⁸Wa³su³txi³ i³wai³kxū¹ain¹tu¹wi¹. Jā¹nxa¹ju³kxai³la¹ a²kan³sxā³ wā³li²na¹hī¹na¹ ti¹ai²nān¹ko³nāu³a¹ i³nxū²kwai³lxū¹nha²sxā³ Sū³na² i³ye³kxi²sa²tē³to³te²na² ka³-na³ki² te²a² yū³ye²tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

In³txi³nāu³xa² ha¹lin¹ya³te²nāu³xa² Sū³na² i³ye³kxi²ya³jau³su²

9 Nxe³ha²kxai³la¹ yau³ā³xai²na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². In³txa² i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Txai²na² so¹lxi³ hxi²kan¹te²lā³na¹nha¹. Txai²na² so¹lxi³ wi¹lhin¹te²-lā³na¹nha¹. Nxe²e³kxa²ya¹nxe³tū³ka³txa² i³yau¹ū³te³lhxā³ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

10 —~Nxe³nū²nhai¹. In³txa² ha¹lin¹ti³nū²nhai¹. Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wi¹-yha³nū²nhai¹. Ā³ne³ka²ta¹te²a² fa³ri³se²ah³lo³su² nxe³ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹te²a² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³jah³la² nxe³ha²kxai³ nxe³ya³nū²nhai¹. 11 Ain¹-nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²ah³la²kxai³ txa²nū² Txa²wā¹sū³na² yxo²ha³txe³ti³nha²sxā³ nūh¹e³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹: “Sū³na² nex3txi¹. A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³-khai¹xai¹nhxai²na²hē³li¹. Kāi³kxi²nyhu¹i² wain³ju³ta² o²la³kxi²nyhu¹xa³i² tu¹ha² ā³xa² ū³whin¹ta³kxi² nxe³ai¹nhxai²na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ txai²li² ti³hex1te²txā³wi¹. Nxe³na¹kxa²yo³kxai³la¹ jah¹lai²li² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³kxa² so¹kxi²nē³jah³lai²na² ya¹nxēn²nxa³wi¹. Ā³lxi³na¹wi¹. Nxe³jut3su² wi¹lxo³kxi²nha¹nha²wi¹. 12 Yxān¹tah¹lxi¹ txai²na² sa²kxai³lu² ye³ka³na³ka³na³ta³ sa²ba³to³ nxe³hi¹na² i³yai³na¹ju³ta² ye³ha¹li¹ ā³na¹a¹ha²kxai³ yen³kxa² 10 nxe² so¹kxi²na¹ke³la³te²kxi³ ka³na³ka³nat3te²a² ū³-hū¹nxa²ha¹ha²kxai³ nxe³te²sa¹wi¹.” Nxe³jau³xai²li² fa³ri³se²ah²la² i³ye³kxi²nū²nhai¹.

13 Ain¹nxa²ha¹te¹ ā³lxi³jah¹la² u²lxi³yxau³jah¹la² āin²ti³nha²sxā³ ā³-kxu²thu²kxa² ai³nū²nhai¹. Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Sū³na² nxex3txi¹. Ko³nxe³khai¹x1te²sa¹wi¹. Nxe³te²sa¹ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kāi³a¹-ju³ta² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹li¹.” Nxe³jau³su² nxe³nū²nhai¹.

14 Nxe²e³ta³lun²nū²la² jah¹la²kxai³lu² a³li³nū²la² ka³nxixā³ i³xi²tāu³a² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² nxe³wā²na³kxi²nū²nhai¹. Nxe³-ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wi¹lhin¹te²lot3sxā³ i³nū²nhai¹. Nxa²ha¹te¹ ā³lxi³jah¹lai²na² fa³ri³se²ah³lai²na² hai³txi³ nxēn²nxa³nū²nhai¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² a²kāin²jah¹lo²su² kxe³su² yxo²kwai³no³tain¹kxai²nān²tu³ kxān³nāu³-a¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i³kāi²nxa³te²lo³tain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ hi¹nai²na² a²kāi²nxa³jah¹lo²su² kxe³su² yxo²kwai³no³tain¹kxai²nān²tu³ kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹-sū³na² hi²sen³kxai³lu² i³kāin²te²lo³tain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Sū³na² ha³lo²a² yxau²sa²tē³ju³ta³nū³su² i³yau¹ū³jau³su²

15 Ain¹nxa²ha¹te¹ a²nū²a² a²wē³ha³lxa² tē³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² wxa²-ne³wxai³3te³lhxā³ tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i²ain¹nxa²ha¹te¹ i³hxi²ko²lain¹si¹jau³su² yxo²xūn³txi³ i³kwai²kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

16 Ain¹jut3su² Je³su²jah³la² jut3si²nū²la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²sah¹lxi³sa²lxi¹. Wēh³ha³lxa² tē³sxā³ wxā³ain¹ju³ta²na² i³hxi²-ko³lain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Wē³sai²li² a²wi³na² wān³txa² yxo²i²te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³-yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau³yah³lxin¹ju³ta³nū³a² yū³nx2ti³tu¹wi¹. 17 Ya²la³tu³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta²

Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³su² nxe³jau³xa² ten³nxa²lxi³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² sa²yo²we¹jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹-
sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³ai²li² i²yah³lxin¹tu¹wi¹.

Yen³kxih³khaix¹jah¹lo²su² i³yau¹ū³jau³su²

18Hā²wxān³txa³ a²nū²a² hxi²kan¹te²su² te²a² yau³son³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³sxā³ i³wā³txi³ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lai³. Wi¹lhin¹jah¹lo²si¹lxi¹. ĩh¹nxe² o²la³kxi²nha²sxā³
ka³te³na² wi¹tāu³la³ so¹kxi²hī³na¹te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la².

19Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ wi¹lhin¹te²su² san¹ji¹wi¹? Txa²wā¹sū³-
na² so¹lxi³ wi¹lhin¹jah¹lo²lxā²na³li¹. 20Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹txai²na²
ain³kxi²to³hxain¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³xa²sa¹: “Txu¹ha² ā³xa¹ka³lxa² ū³-
whīn¹ta³kxi²nyhu¹txa³hē¹li¹. A²nū²a² i³su²lhā³nyhu¹txa³hē¹li¹. Yen³kxa²
kāi³kxi²nyhu¹txa³hē¹li¹. A²nū²a² ko³nxe³te²lo³nyhu¹txa³hē¹li¹. Wxa²wi³na²
wxa²hā³ka³nu¹na² sa²nēn¹kxai¹nīn¹ju³ta² so¹lxi³ kāi³ūh¹txai¹nhē³li¹.” Nxe³-
jau³jau¹xu¹tai²na² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹txa²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

21Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Sa³nxe³la³kon³sa³hī¹nān¹te²tu³ sa²yxo²wet¹lsa²sai¹hxai²na¹hē³li¹.
Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

22Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Yu³ka³na³ka³na³ton³na³li¹. Wxa²yen³kxa² sa²so¹sxā³ a²nū²a² ā³xa² so¹-
kxi²nxa²si¹jau³su² kāi³txa²hē³li¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ so¹kxi²nxain¹kxa² yo³ha²
tē³sxā³ a²nū²a² yen³kxi³txa²te²na² wā²nhūh²xai¹txai¹nhē³li¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³
oh³nāu³nū¹ka³na¹ yen³kxa² wi¹ju³ta³nū³a² yū³nxa²tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³ nxe² kāi³ta³-
lu²nīn¹kxai²nān²tu³ ā³wxa³sxā³ ā³si³tē³kxi¹sē¹li¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

23Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² in³txai²na² sa²kxai³lu² ain³kxi²te³na¹
āin²ta³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la³, kāin² yen³kxih³ha²kxai³la². 24Nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³la²kxai³ i²kxi²nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² kāin² yen³kxih³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³-
kxi²sxā³ yxau²xai³ju³ta² wa³lxe³te²ju²hē³li¹. 25Jā¹nxa¹jau³su² ka³me²la²
ka³yxuh³xa² kāin²khaix¹te²su² te²na² hai³txi³ a²ku¹wxi²si³xē¹na² ā³-
wih¹sxā³ ā³wa²to¹ti³he¹nxe³lhī³nx2nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² kāin²
yen³kxih³khai¹nxe³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³
yxau²xai³ju³ta² wa³to²hi² wa³lxe³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

26Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ain³kxi²tū³ka³txan¹te²a² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹ha³lo²a²nāu³a² a²nū²ai²li² yen³kxih³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹-
sū³na²su² wi¹lhin¹sxā³ i²jah¹lo²su² ye²te²ju²hē³li¹. Nxe³jut³su² ha²kxai³
a²nū²a² yen³kxih³te²su² te²na² kxāu³nxa³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
ain³kxi²sxā³ yxau²xai³kxai²nān²tu³ a²nū²a²nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ Txa²-
wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau²xai³ki³sxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

27Nxe³nū²la² Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² hxi²kan¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² hxi²kan¹te²lo³jah³lai²la¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

28Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Nxex3txi¹. Txa²wã¹yen³kxi³khai³xa² ã³na¹sãn²sĩ¹na¹ka³tũ³ wxã²na² so¹lxi³ ã³si³tẽ³la³kxi¹sĩ¹na¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

29-30Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ya²la³tũ³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nũ²a² i²li³te²na² Txai²na² a³lxi²sai¹-nha²kxai³ sxi²ha² ã³na¹i² a²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹i² a²lon³ti³nãu³xa² ã³na¹ai¹ni² a²wi³na² ã³na¹i² a²hã³ka³na² ã³na¹i² a²wẽ³ha³lxi³khai³xa² ã³na¹ai¹ni² nxe³-ain¹kxai²nãn²tũ³ ã³si³tẽ³la³kxi²sain¹te²na² sa²kxai³lu² kãin² wa³to²hi²sxã³ũ³yho³hai¹na¹ju³ta² yũ³tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹kxa²yu³su² a²kan³sxã³ wã³li²-na¹hĩ¹na¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹tai¹na¹tu¹wi¹. Te²yã¹nxe³nũn³sxã³kãi³ũh¹nx2ti³nũ³na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² su²lhã³ain¹ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³to³jau³su²

31Hã²wxã³txa³ a²sa³wi³ha³lxa² hxi²ka² hxnã³sxã³ ãh¹ ha¹li¹ wxa²sa²so¹kxi²-nũn³sxã³ nxe³te²nãu³xa² nũh¹lxi³sxã³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³lxi³wxi¹. Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ã³nxai³ki³tu¹wi¹.

Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³ Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi²te²nãu³xu¹tai²na² e³kxi²-syẽ¹nyhain¹jau³xu¹jã¹nxe² kãi³hxa³je²sain¹tu¹wi¹. 32Nxe³ju³kxai³la¹ Ju³te²a²nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² a²hxi²ki³kxai³lu² ã³yãu³hũ¹nha²sain¹tu¹wi¹.

Nxe³sain¹nũ²la² khãuh³lxa³ti³sain¹ni² i³wa³ka³si³sain¹ni² ye³ka³su³hẽ¹kxi²nxe³sain¹tu¹wi¹. 33Hã²wxã³txa³ i³ta³lo³wait¹sain¹sãn²nũ²la² i³su²lhã³sain¹-tu¹wi¹. Nxe³ka³tũ³ hã²wxã³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²ni²sxã³ ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

34Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² jau³jau¹xai²na² a²si³yxau³tãu³khai³xa² ã³ne³to³ti³hex¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

Ye³han³nha²jah¹la² ye³we²txi²jau³su²

35i³ye³ta³lu²nain¹nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³nãn¹tĩh³na² ã³nxai³ain¹-to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² Je³ri³ko²thĩ³na² yau³son³tãu³a¹ a²nũ²a² i³hat¹ltxi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² yen³kxa² ai³nxũ³nyhu¹te³-lhxã³ ã³wxe³e²nyhu¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ye³ha³nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ yen³kxa²i²sxã³ o²la³kxi²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Hãi¹nxe³sxã³ tĩh³na² ne³ku²nxa² ã³yi¹-ka³tũ³ a²yen³kxa² ai³nxũ³sa²tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 36Nxe³ha²kxai³la¹ a²nũ²a²ka³lxa¹tũ³ka³txa² wxã³yain¹ju³ta² ain³kxai¹nha²kxai³ i³wã³txain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹: Ĩh¹te²tan³yah³lxi¹nhã¹. Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

37Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³la² Na³sa³re²thĩ³na² yxau²xai³jah¹lai²li² ã³wa²to²ka² wxã³-tu¹wi¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

38Nyhain¹nxa²ha¹te¹ kãin² i³kaix¹ti³ãn²jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³li¹. Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²kah³lo²si¹-
lxe¹. Nxi¹nha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹le¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

³⁹Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xa² ne³ka³ta²a² wxā³ain¹te²nāu³xa²
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ka³nahx2nxe³sē¹li¹. I³kaix1txa³hē¹li¹. Ain¹jau³su² nxe² ain³kxi²-
kxan²ti³ kāin² i³kai¹xi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³li¹. Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²kah³lo²si¹-
lxe¹. Nxi¹nha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹le¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁴⁰Nyhain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² jau³jau³xai²na² ain³kxi²tāu³a² ā³yit1ta²
ai³ain³sxā³ jah³la² ā³sa²so¹sxā³ wxā³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-
ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ā³sa²so¹sxā³ wxā³ain¹nū²la² i³wā³txi³ta¹hxai²hē¹la².

⁴¹Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~I³h¹nxe³ju³ta³ kāi³ūh¹nxa²ha¹ju³ta³la³ ten³nxa²ji¹wi¹? Nxe³ha²kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ye³we²txi³san¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁴²Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ye³we²txi¹nxa²ha¹wi¹. Yxo²i²sa¹nha²kxai³ hi¹na² ye³we²txi¹nxa²ha¹-
wi¹. Nyha¹ta¹hxai²hē¹la².

⁴³Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kwēn¹tai²na¹ ye³we²nxi²ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³hi¹nān¹te²tu³ Je³su²jah³la² ā³si³tē³kxi² Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxi²
nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³kxai³lu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ye³-
we²txi²ju³ta² i²ain¹tū³kā³txa² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Sa³ke²ah³lo²su² i³yau¹ū³jau³su²

19 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³ri³ko²thi³na² wxa²li³ta¹hxai²hē¹la². ²Nxe³ka³tu³ta¹ Sa³ke²-
ah³la² yen³kxih³khaix1jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² ū³yho³hi²ki³kxa²
so¹kxi²ne³tū³kā³txa² a²hxi²kan¹jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². ³A²nxe³jah¹la² hi²sen³su²
Je³su²jah³la² i²ti³ten³khai¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³yān¹ta¹ ki³txi³ sa²nxū²nxa³ha²kxai³
i³hit2tain¹tū³kā³txa² ka³lxa¹ai¹nha²kxai³ ā³ye²ta³sin²thin²te³lha³ta¹ ā³nhi²-
ka¹tain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁴Ai¹nha²kxai³lu¹ Sa³ke²ah³la²kxai³lu² ne³ka³ta²sxā³
ā³nih³nū²la² Je³su²jah³la² ā³wa²to¹tūh³na²nū³a² ā³yit1ta¹hxai²hē¹la². Ā³yit1tū²la²
si³ko³mo²ra²nē³ka² i³ka³la³sxā³ yau³kxi²sxā³ wah³nxe³ta¹hxai²hē¹la². ⁵Nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³la² ā³wa²to¹kxa² wxā³nū²la² sa²yxo²ka²la¹nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sa³ke²ah³lāi³. Wa³su³txi³ i³ka³nxi¹sē¹li¹. Wxa²sxi²ha² ā³wih¹ti³ten³-
khaix1sa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁶Nxa²ha¹te¹ Sa³ke²ah³la²kxai³ wa³su³txi³ i³ka³nxi²nū²la² i³ka³lih³nū²la²
sxi²ha² tē³sxā³ ā³wih²xi²ta¹hxai²hē¹la². ⁷Ā³wih²xi²nū²la² kwa²ain¹tū³kā³-
txa² a²yxo²wān³txi³su² nxe³te³nah¹lxi¹, hi³the³sot3tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²li² a²nū²a² ko³nxe³thin¹te²a² sxi²ha² yxau³kxain¹nīn²-
tai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁸Nxa²ha¹te¹ Sa³ke²ah³la²kxai³ i³sa²yxau³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txa²yen³kxa² a²nū²a² yen³kxi³txa²te²a² wā²-
nhū¹ai¹na¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² yen³kxa² ka³na³ka³nat3sxā³

ĩ³ki³ha¹kxi²sxã³ kãĩ³kxi² so¹kxain¹na¹te²su² te²nãn²tu³ yen³kxa² ha¹li¹ ha¹li¹ nxe³ti³xa¹ ã³hũ¹xai¹na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

9 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu²:

—~Hĩ¹na²su² sxi²ha² thi¹nai²nãn¹tũ³kã³txa² ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³lain¹ju³ta² ã³wa²su¹tai¹na¹ju³ta² yũ²na³li¹, A³bra³ãu²ah¹lu¹tai²na² a²ne³tah²nãu³su² ha²kxai³lu¹. 10 Jã¹nxe³jut³su² a²nũ²a² ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³te²su² te²nãn²tu³ a²ẽ¹na² sa²hau³ko³tũh¹te³lhxã³ wxã³na¹hẽ³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Û³yho³hi²ki³a² ã³hũ²xai³jau³su²

11 Nxa²ha¹te¹ ain³kxain¹tũ³kã³txai²na²:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-tãu³lot³ju³ta³nũ³su² nxe³jau³xa² wa³su³txi³ yau³son³te²ji¹xã¹.

Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tũ³ta¹ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ai³ain¹tãu³ãn²tu³ta¹ ĩ³yau¹ũ³jau³xa² ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 12 ĩ³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~A²nũ²a² ha³lo²a² yxau³nũ²nhai¹. A²nxe³jah¹la²kxai³lu² ĩ³ye³nha²-nũ²nhai¹. ĩ³ye³nha²te³nah¹li¹: “Ha³lo²a² u²ko³xa² a²si³yxau³kax³su² te²lo³sa²kxe³nũ³su² ã³nxai³te³lhxã³ nxa¹nha¹. Nxe³sa³kxai²nãn²tu³ hã²wxãñ³-txa³ ĩ³xi²na¹tũ¹xã¹.” Nxe³nũ²nhai¹. 13 Nxe³ka³tũ³ a²sa³wi³ha³lxa² 10 nxe³te²a² ka³lxa¹txi³ ĩ³kaix¹so¹te³nah¹li¹: “Hĩ¹na² ai³na¹tu¹wi¹. Nxa¹ha²kxai³ ã³yho³-hi²ki³a² ki³ka³na³ka³nat³sxã³ ã³hũ²xai³nx²ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx²ta¹kxai²nãn²tu³ ai³na¹tãu³a² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹ah³lxin¹nũ²la² yen³kxa² ãh¹so¹kxi¹jxah³lxĩ³-hẽ¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ĩ³xi²na¹hĩ¹na¹ ĩ³hau³ko³ki³tu¹wi¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

14 Nxe³tah¹lxa¹ ai³ain¹ka²si³yo³na² a²ka³lxa¹ti³khai³xa² sa²kxai³lu² ĩ³ãn³-ta³kxai¹nha²kxai³ u²ko³xai²na² a²si³yxau³ka³txa² sa²si¹hã³ain¹te³nah¹li¹: “Jah¹lai²li² a²si³yxau³kax³su² sain¹sĩn¹ju³ta² ten³sa²sĩn¹nxa³nhai¹.” Ain¹nũ²nhai¹.

15 Nxa²ha¹te¹ kxãn³nãu³a² jah¹la²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah¹la² son¹sxã³ wã³li²nũ²nhai¹. Wã³li³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa² ã³yho³hain¹tũ³kã³txai³tã² ĩ³kaix¹so¹xi²nũ²la² ã³yho³hi²ki³ai³tã² hau³kot³si¹hain¹jau³su² ĩ³wã³txain¹nũ²-nhai¹. 16 Nxa²ha¹te¹ a²wi¹lhi¹nãn¹te²a² ĩ³ye³kxi²te³nah¹li¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lãĩ³. Ki¹ai²na² ã³hũ¹san¹ki³ai³tã² o²la³kxi²na¹ka³tũ³ hĩ¹na² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ 10 nxe³ki³a² so¹kxai¹na¹hẽ³li¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

17 Nxa²ha¹te¹ a²hxi²kan¹jah¹lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹: “Wi¹na³li¹. Yen³kxa² kãĩ²nxa³te²a² ã³hũ¹nxa²ha¹tai¹tu²tu³wi¹. Nxe³ju³tai²li² wi¹wa³kon³kxi²san¹ju³tan¹-te²kxa³yã³lhu² hĩ¹na² sxi²je³na² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ 10 nxe³je³na² a²sxi²jen³na² ka³lxa¹je³na² a²wa³kxẽñ³yah³lo²sin¹tu¹wi¹.” Ain¹nũ²nhai¹.

18 Nxa²ha¹te¹ ã³ta³lo³hẽ²ti²jah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹: “Txa²hxi²kan¹-jah¹lãĩ³. Ki¹ai²na² ã³hũ¹san¹ki³ai³tã² o²la³kxi²na¹ka³tũ³ hĩ¹na² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹kxai¹na¹hẽ³li¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

19 Nxa²ha¹te¹ a²hxi²kan¹jah¹lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹: “Wi¹wa³kon³-kxi²san¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² hĩ¹na² sxi²je³na² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki² sxi²jen³na² ka³lxa¹je³na² a²wa³kxẽñ³yah³lo²sin¹tu¹wi¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

20 A²sa²wi³sa² ā³xa² tū³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹. “Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ki¹ai²na² ū³hū¹san¹ki³ai³tā² wā²la²ka³lo³a² wxa²wā³lāu²kxi²sā²na¹ka³tū³ kan²txi³ ū³ha¹a¹hē³li¹. Ki¹ai³ta³lxi²na³li¹. 21 Nxa¹ka³tū³ta¹ wxāi²na² ha²ya³kxa² yen³kxa² a³lxi²jah¹lo²sxa³lxi¹. Wa³ko³nxā³kxan²ti³ a²nū²a² yen³kxa² kwa² sa²so¹nha²kxai³ hai³sxa² ū³whi¹nxā³kxan²ti³ yain³txa² kwa² sa²so¹nha²kxai³ nxīn¹ta¹ti²tū³wi¹. Nxī¹nha²kxai³ yuh³lxi³nxa²ha¹hē¹li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

22 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: “Wxāi²na² ko³nxe³thin¹khai¹nxī¹-lxi¹.” Nxe² e²kxi³san¹jau³xi³na²sa¹: “Wxāi²na² sa²kxai³lu² ha²ya³kxa² yen³kxa² a³lxi²jah¹lo²sxa³lxi¹. Wa³ko³nxā³kxan²ti³ yen³kxa² kwa² sa²so¹nha²kxai³ hai³sxa² ū³whi¹nxā³kxan²ti³ yain³txa² kwa² sa²so¹nha²kxai³ nxe³te²si¹lxi¹.” Nxīn¹jau³su² san¹ten¹tū³wi¹. 23 Nxe³na¹ju³kxai³lu²: “Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ ki³ki¹ai²li² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³a² o²la³kxain¹tū³ka³txa² ū³hū¹ai¹nxā³thai¹li²? Nxīn¹ke³la³te²kxai³ i³na¹tāu³a² ki³ka³lxa¹ti³lo³nhī³nx2na³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

24 Nxa²ha¹te¹ kwa²wxā³ain¹tū³ka³txa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Ki³ka³na³ka³-nat3sxā³ tē³ain¹kxa² sa²so¹kxi²txai¹nhē³li¹. Sa²so¹kxi²sxā³ jah¹la² ki³a² hxi²ka² hxa³sxā³ ki³ai²na² hxi²te³nha²jah¹la² ū³hū¹txai¹nhē³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

25 Nxe³nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Jah¹lai²li² ki³ka³lxa¹txi³ 10 nxe² yū³ten¹tū³wi¹.” Ain¹nū²nhai¹.

26 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: “A²nū²a² yen³kxi³te²na² āh¹ kāi²-non³sxā³ yen³kxa² ū³hū¹nyhain¹tū³wi¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² yen³kxi³txa²jah¹la² yen³kxa² jū¹nxe² yū³kxan²ti³ sa²so¹xi²hxa³txain¹tū³wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. 27 Jā¹-nxa¹ju³kxai³lu² i³an³ta³kxi²sain¹tū³ka³txai³tā³ a²hxi²kan¹jah¹lo²su² ai¹na¹ju³ta³nū³a² ā³ten³sai¹nxa³tū³ka³txai³tā² tē³sxā³ wxā³jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ ti¹ai²-na² sun²tā¹jah¹lxi³hē¹li¹.” Nxe³nū²nhai¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³yat1lā³wih¹jau³su²

28 Ī³ye³ta³lun²nū²la² Je³ru³sa³lē²thi³nān¹tīh³na² wā³lxa² ka³la³xi²ta¹-hxai²hē¹la². 29 Nxe³nū²la² wā³la² o³li³ve²ra³kat3su² yau³son³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ti³wa³kxa² sxi²jen³txa² thi³nha¹li¹ wā³la³ka³txa² yxo²yxau³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³thīn³txa² Bet3fa³je²thīn³su² ha²kxai³ Be³tān²ya³thīn³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². 30 A²nxe³tāu³a² a²sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ sa²si¹hā³te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²je³na² ha³ti³hi³nāu³a¹ ai³jah³hē¹li¹. Ya³hin¹kxai²nān²tū³ ju³mēn²ta² ka²va¹lhū³nān²ta² wē³sa² nxe³te²a² sa²ta¹kxa²wxe³sain¹te²a² ĩ²yah³hin¹tū³wi¹.

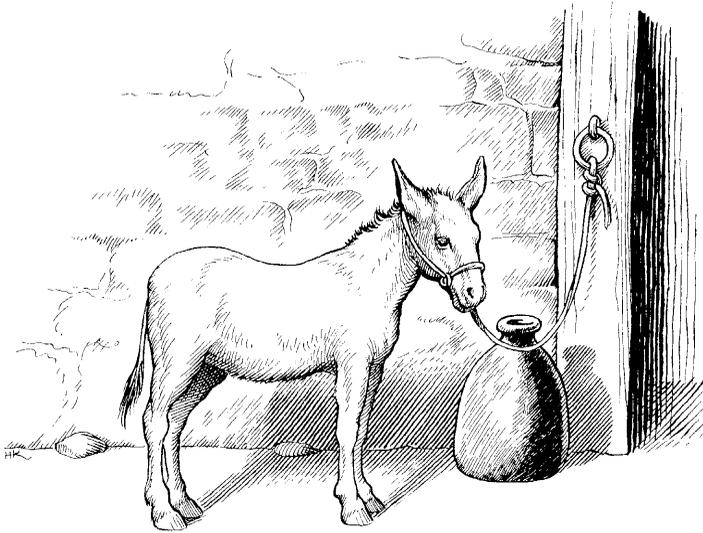
A²nxe³te²a² ā³ka³ti³yau³ai¹nhxai²nxa³hē³li¹. Nxe³te²a² sa²ta¹la³kxi²so¹-

jah³hē¹li¹. 31 Nxe³ya³hin¹te³na¹ a²nū²a² nxe² ĩ³wā³txi³nx2ti³kxai²nān²tū³:

“Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ sa²ta¹la³kxah³hin¹ji¹wi¹?” Nxe³nx2tain¹kxai²nān²tū³ ĩ³-wa²lū³xain¹ya³hin¹ti³ān¹jau³kxai³lu¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹la² a²ten³jau³su² ha²kxai³ sa²si¹hā³sain¹sīn¹na²li¹.” Nxe³txain¹ya³hē¹li¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

32 Nxa²ha¹te¹ ā³nxai³yah³nū²la² ya²la³la¹ Je³su²jah³la² e³kxi²ya³jau³xa² yā¹nxa²sxā³ ha³lo²a² ĩ³ha¹txi²ya³ta¹hxai²hē¹la². 33 Nxe³ha²kxai³ sa²ta¹la³-kxi²ya³tāu³a² ju³mēn²ta² wē³sa² a²wa³kxē³nxa² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ sa²ta¹la³kxi²ya³hin¹ji¹wi¹? Nxain¹ya³ta¹hxai²hē¹la².

(Lukas 19.31)

34 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹la² a²ten³jau³su² ha²kxai³ sa²si¹hã³sain¹sĩn¹na²li¹.
Nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

35 Nxe²i³ye³hau³ko³tũ²la² ju³mẽn²ta² wẽ³sa² sa²so¹sxã³ a³nxi³xi²ya³ta¹-
hxai²hẽ¹la². I³xi²ya³tãu³a² wã²la²ka³lo³a² so¹sxã³ ũ³ka³ti³hêt¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Hã²wxãn³txa³ Je³su²jah³la²kxai³ a³ka³ti³yau³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². 36 Nxe³nũ²la²
ju³mẽn²ta² a³ka³ti³yau³sxã³ ai³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²kxai³lu² a²wã²la³-
ka³lo³khai³xa² tẽ³nũ²la² tih³na² ũ³ha¹sxa²xai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 37 Nxe³nũ²la²
Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² yau³son³nũ²la² o³li³ve²ra³ka³txa² a³ka³nxe³te³lhxã³ tãu³a¹
a²sa³wi³ha³lxa² ka³lxa¹khaix¹nxe³tũ³ka³txa² a³nhe²kxi²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Txa²wã¹sũ³na² wã³nxĩn¹sxã³ o²la³kxi²ju³ta² i²ai¹nha²kxai³ ka³li³hain¹jau³su²
Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 38 Nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² i³sa²nẽn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-
yxau³tãu³lot³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ oh³nãu³nũ²ka³nãn¹tũ³ka³txa² wi¹lhin¹sxã³
yxau³ain¹tu¹wi¹, Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ i²ai¹nha²kxai³lu¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²-
wã¹sũ³na² i³sa²nẽ¹kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹. A²sa³wi³ha³lxi²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² i³kwai²kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Wxa²sa³wi³ha³lxa² ka³nahx²si¹hai¹nĩn¹jau³su² i³kwa³-
na³txai¹nhẽ³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

40 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~I³ka³nahx²ain¹ke³la³te²kxai³ txah³lxa³kxa³txa² sa²kxai³lu²
i³kaix¹txai¹nhĩ³nx²na³li¹. Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹jau³su² i³sa²nẽ¹kxai¹-
nhĩ³nx²na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³ru³sa³lê²thi³na² î²sxã³ nãn³jau³su²

41 Nxa²ha¹te¹ hã²wxãn³txa³ Je³ru³sa³lê²thi³na² ten³sa²tã³te³na¹ kãin² î³-
ãin²ta³kxi²nha²ha²kxai³ î³nãn³ta¹hxai²hê¹la². 42 Î³nãn³te³nah¹lxi¹:

—~Je³ru³sa³lê²tũ³kã³txi³ î³nxãi³. Kõ³nxe³ton³khai²yxah³lxi¹lxi¹. Wxa²ẽ¹-
nãu³ai²na² sa²hãu²no³nx2ta¹ju³ta² yũ³nx2ti³hĩ³nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹ hxi²kan¹txi³
î²yah³lxi³hĩ²nxa³lxi¹. 43 Yah²lxa³nha²kxai³ ye³jen¹na² ko¹kon¹nũ³kã³txa² wxã³sxã³
ã³ki³wa³nũ³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ a³li³si³-
kxah¹lxan³tho³li¹. 44 Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ti² wxa²nũ³kã³txa² a²yo²ha³kxa¹
sun²tã¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³ha² txah³lxa³kxa² ũ³hê²ta²kã³la³yah³lxin¹ki²a²
yo²ha³kxa¹ sa²nai¹ã³ain¹tu¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² kwẽ¹ta² wxã³nũ¹nx2ti³ju³ta²
ã³ne³wxe³yah²lxa³nha²kxai³ nxe³nx2tain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hê¹la².

Sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹sxã³ o²la³kxi²jau³su²

45 Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹nũ²la² a²nũ²a² yen³kxa³ so¹kxi²-
nyhu¹tũ³kã³txa² î²ain¹ta¹hxai²hê¹la². Î²kã³tũ³ta¹ a³li³si¹jau³su² yo²xũ³txi³
kwa³na³ain¹ta¹hxai²hê¹la². 46 Kwa³na³ain¹te³nah¹lxi¹ Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³-
nxa² nxe³te³nah¹lxi¹: “Txa²sxi²ha² î³ye³kxi²sah³lxin¹thi³nai²la¹wi¹.” Nxe³jau³su²
tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ yen³kxa² kãi³kxi²tũ³kã³txai²na² a²sxi²sin²ta²wi¹. Nxe³-
thin³su² sa²ne³yax¹jah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hê¹la².

47 Hã²wxãn³txa³ a³lan²ta² yo²ha³kxa¹ thi¹nai²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
î³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³yãn¹ta¹ wã³nxin¹ta² si³yxau³kã³te²nãu³xa² ha³-
te³hnxã³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nãu³xa² a²nũ²a² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² nxe³sxã³
su²lhã³te³lhã³ o²la³kxain¹ta¹hxai²hê¹la². 48 Ain¹tah¹lxa¹ ã³si³tẽ³kxi²tũ³kã³txai²-
li² kãin² ain³kxain¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² î³hxi²ka¹nyhain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la².

Je³su²jah³la² hxi²kan¹jah¹lo²lo³jau³su²

20 1 Nxa²ha¹te¹ ha³la³jen¹su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²
î³yau¹ũ³tãu³a² tũ¹kã³txai²na² an³txi³tũ³kã³txai³ta³lxi² ã³nũ²-
kxi²nũ²la² aun³txa² tĩ³yain¹ta¹hxai²hê¹la², Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha²sa³.
2 Tĩ³ain¹nũ²la² î³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹jah¹lo²tã³ î³sa²si¹hã³nxa²lhai¹li¹? Îh¹nxe² î³hxi²ka¹txa²hĩ³te²la¹-
xã³? Ain¹ta¹hxai²hê¹la².

3 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Yau³xã³lxi³jau³xa² î³wã³txi¹nx2ti³nũ³na¹tu¹wi¹. 4 Jo³ãu²
Ba³tis²jah³lai¹tã² sa²kxai³lu² a²nũ²a² tẽ³sxã³ î³ye³na² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ain¹kxe³su²
îh¹jah¹lo²tã³ î³sa²si¹hã³ain¹thai¹li¹? Txa²wã¹sũ³nu³khai³xai²la³ tã³nxa² a²nũ²khai³-
xai²la³ tã³nxa² nxe² î³yau¹ũ³jah¹lxi³txa²sã²nhẽ³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hê¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ hit3the³so³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹jau¹la³tã³ î³wa²lũ³xi²ki²te³ji¹? Kĩ³sa²kxai³: “Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³ain¹-
nĩn²tai¹.” Nxe³ki³jau³su² nxe³ki³kxai²nãn²tu³ î³wa²lũ³xi²ne³te³nah¹lxi¹: “Wain³na³li¹.
Yxo²tã¹yalah³lxi³hê¹li¹.” Nãn³jau³su². 6 Nxe³yãn¹ta¹: “A²nũ²a² hi²sen³su² sa²si¹hã³-

ain¹nūn²ta¹.” Nxe³ki³jau³su² nxe³ki³kxai²nān²tū³ ā³si³tē³kxain¹tū³ka³txa² hi²sen³su² txah³lxa³kxa² hxi²tē³nha³sxā³ wha³tin³kxi²nē³lain¹tu¹wi¹, Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su² ye²yhai¹nha²kxai³lu¹.

7 Nxe³ye²yhai¹jau³su² ha²kxai³ an³txi³tū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:
—~Īh¹jah¹lo²tā³ i³sa²si¹hā³ain¹te²la¹ku² si¹na¹nhai¹. Ko³nxe³si¹nxa³nhai¹.
Ta¹hxai²hē¹la².

8 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
—~Nxe³kxai²nān²tū³ i³sa²si¹hā³sa³jah¹la² i³yau¹ū³nx2ti³nxa³lho³li¹.
Ta¹hxai²hē¹la².

Hai³sxa² kwa²hau³ko³tū³ka³txa² i³yau¹ū³jau³su²

9 Nxe²e³ta³lun²nū²la² i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:
—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Hai³sxa² a²wa³kxēn³yah³lo²su² nū²nhai¹. A²hai³-
sxa²na² u²va²tē³kxa² ū³whi¹nū²nhai¹. Ū³whi¹ta³lun²nū²la² a²nū²a² ā³xa²
wi¹wa³kon³si¹hain¹jau³su² ū³hū¹ain¹nū²nhai¹. Ain¹ka³tū³ hā²wxān³txa³ ha³-
lo²a² u²lxa¹ko³xa² ā³nxai³nū²nhai¹. 10 Hā²wxān³txa³ ā³ki³i²tāu³a² sa²kxai³lu²
yain³txa³kxa² wā²nhu¹nyhu¹si¹jau³su² a²sa³wi³sa² sa²si¹hā³nū²nhai¹. Yxān¹ta¹
sa²hau³ko³tū³ka³txa²kxai³lu² kāi³ye²ha²kxai³ wā²nhū¹nyhai¹nxa³ke³tū³ hāi¹-
su²la³kxa² sa²wa²nyhai¹nū²nhai¹. 11 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³sa² ā³xa² yain³ta³ka²
wā²nhū¹nyhu¹si¹jau³su² sa²si¹hā³xi²nū²nhai¹. Yxān¹ta¹ sa²hau³ko³tū³ka³txa²-
kxai³lu² i³wait¹lxi²ha²kxai³ ko³nxe³ti³ i³āu²lxi²to³tha²kxai² nxe³nyhai¹nū²nhai¹.
Nxe³ka³tū³ wā²nhū¹nyhai¹nxa³ke³tū³ sa²wa²nyhai¹nū²nhai¹. 12 Nxa²ha¹te¹
a²sa³wi³sa² ā³xa² sa²si¹hā³xain¹ta¹ hai³txi³ wet¹lxi¹nxa³ha²kxai³ i³su²lain¹sxā³
kāin² i³yix¹lotot3sxā³ so¹sxā³ ā³na¹ai¹nha²kxai³ ain¹nū²nhai¹. 13 Ain¹nxa²ha¹te¹
a²wa³kxēn³yah³la²kxai³lu² wā²nxū^hhain³nha²te³nah¹lxi¹: “Īh¹nxe³ta¹lhon³kū².
Nxa¹nhai¹. Āh¹ hī¹na² nū²ta²wē³sa³khai³xa² i³sa²si¹hā³a¹tū¹xā¹. Jah¹lai²na² so¹lxi³
yū³na¹kxa² a³lxi²na¹kxa² sa²nēn¹kxain¹kxi³sā¹.” Nxe³nū²nhai¹.

14 Yxān¹tah¹lxa¹ sa²hau³ko³tū³ka³txa²kxai³ wxā³yai¹nh¹na¹ i³ye³lain¹te³nah¹-
lxi¹: “Txa²wā¹wa³kxēn³yah³la² ki³lha³lxa² wxān³na²wi¹. I³su²lhā³a³sah¹lxi³wxi¹.
Nxe³ki³kxai²nān²tū³ hai³sxa² so¹kxi²ki³tu¹wi¹.” Nxe³lain¹jau³su².

15 I³su²li³ya²lut¹sxa³ sa²tā³nyhai¹nū²nhai¹. Nxe³ain¹jut³su² ha²kxai³ a²-
wa³kxēn³yah³la² i³xi²tāu³a² Īh¹nxe³ta³ kāi³te³ji¹wi¹? 16 Ne³ka²sah¹lxi³wxi¹.
A²wa³kxēn³yah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² i³xi²kxai²nān²tū³ tū¹ka³txai²li² sun²-
tā¹sān²ka³tū³ nū³ka³txi³ ā³xa² sa²si³wē³no³tain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³
ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ ain³kxain¹tū³ka³txai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:
—~Nxe³sīn¹txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:
—~Txa²wā¹sū³na² wha²li¹txā³nxu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
Nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txah³lxa³kxa³txa² a²nū²a² sxi²ha² ton³te²nū³ka³txai²na² o³nxa³jau³-
su² i³ye³kxain¹sxā³ so¹sxā³ ā³sxā³ ā³na¹ain¹ka³txa² kwēn¹tai²na²
si³ka³lah³ā³ka³khai³xa² hxi²kan¹khai¹nxe³ka³txa³lā²na³li¹.”

Ū³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³xai²li²
 i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. ¹⁸Nxe³ha²kxai³la¹ txah³lxa³kxa³txai²li² kwa²-
 sa²tā³yū³to³kxai²nān²tū³ kāin² ā³nī¹to³ta³lxi³hī³nx2na³li¹. Yxān¹ta¹
 txah³lxa³kxa³txai²li² ā³hi³sā³nhe¹ta²lxi³kxai²nān²tū³ sa³txe¹ha²kxai³ ā³-
 ya²lu¹txa²lxi³hī³nx2na³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Ha³lo²a² a²wa³kxēn³yah³la² ū³yho³hi²ki³jau³su²

¹⁹Nxa²ha¹te¹ ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³kā³txi²su² te²a² wā³-
 nxīn¹ta² si³yxau³ka³txe²nāu³su² te²a² kō³nxe³ti³ i³yī¹li²hain¹jau³su²
 a³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²:

—~Wā²nū³so¹sxā³ ū³tī¹kxi²ki³te²ji¹xā¹. Ain¹tah¹lxa¹ a²nū²a²nāu³xa²
 yuh³lxain¹jau³su² hi³ka¹na¹nxa³ha²kxai³ hāi³a² wah³nxain¹ta¹hxai²hē¹la².
²⁰Nxe³ha²kxai³la¹ kāin² i³ān³ta³kxai¹nha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxa² kwa³na³-
 ain¹ta¹hxai²hē¹la². Kwa³na³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² wān³txa² hāi³a² ain³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Wi¹lhin¹-
 ki³lxo³nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³sxā³ ki³han³jau³su² e³kxai²nān²tū³
 i³hen³txi³sah¹lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tū³ Ro³ma²no² a²si³yxau³-
 jah¹la² i³ye³kxai¹na¹ka³tū³ ū³tī¹kxain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² ten³sa²sīn¹nhai¹.
 Ain¹ta¹hxai²hē¹la². ²¹Nxa²ha¹te¹ sa²si¹hā³jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxi¹. Wān³txa² ya²la³lyau³xa²
 e³jah¹lo²si¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wain³txi³ i³yau¹ū³ai¹nhxai¹-
 nhē³li¹. A²nū²a² i²li³te²a² ye³ān³txa³nih¹kxan²ti³ hxi²kan¹khai¹lxan²ti³
 wxāi²na² yuh³lxi³jah¹lo²sxā³lxi¹. ²²Nxī¹nha²kxai³ wān³txa² wain³jau³-
 xan²tū³ i³yau¹ū³sah¹lxi³sī¹nhē³li¹. Ro³ma²no² nū³kā³txa² a²hxi²kan¹jah¹la²
 Se²sa³jah¹lo²su² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ai²na² ū³hū¹ain¹ki³ta³nxa² hāi¹nxā¹-
 tā³nxa² ih¹nxe² wain³txi³ kāi³sīn¹te³la¹ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

²³Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³xa² a³la³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

²⁴i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ū³yho³hi²ki³a² wā²nā³ū¹sya¹hē¹li¹. A²nū²a² ye³na² ū³wha²li¹lain¹-
 kxe³su² te²a² ih¹nxe³te²a² a²ye³nhū³ji¹wi¹? Ĩh¹te²a² a²i³lxi³su² ji¹wi¹?
 Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Se²sa³jah¹la² a²yen³su² ha²kxai³ a²i³lxi³su² ha²kxai³ te²la¹wi¹. Ain¹-
 ta¹hxai²hē¹la². ²⁵Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Se²sa³jah¹la² a²yen³kxi³khai³xa² ū³hū¹yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹-
 sū³na² a²yen³kxi³khai³xa² ū³hū¹yah³lxi¹nha²kxai³ nxe²xai³jah³lxi³hē¹li¹.
 Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

²⁶Nxe³ju³kxai³lu² wain³txi³ i³wa²lū³xi²ha²kxai³ a²nū²a² ka³lxa¹txi³
 yxau³yai¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i³ki³han³si¹hai¹nxa³ha²kxai³ hāi¹sxā³ ka³-
 nahx2sxā³ yxau²xai³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ya³lu²te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

27 Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nū²la² sa³tu³se²a² nū³ka³txa² ā³wxā³ain¹ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³tū³ka³txai²na² sa³kxai³lu² a²nū²a² ya³lu²kxai²nān²tū³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³a² yxo²i²ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². A²nxe³te²nāū³xa² ā³-nhait¹tū³ka³txa² ā³tū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 28 Ā³tū³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² i³tih³nxe³nē³jah¹lāi³. I³yau¹ū³sa²si¹nhē³li¹. Moi³se²ah³lu¹-tai²na² wān³txa² jau³xau³hxai²tē¹lta² Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³nē³te³nah¹lxi¹: “In³txi³su² ya³lu²kxi²kxai²nān²tū³ a²wē³ha³lxi³khai³xa² yū²nxa³kxe³su² ha²kxai³ a²lon³yah³lai²na² sa³kxai³lu² a²txu¹ha² so¹nyha¹ta¹ka³lxai³tā² so¹-nyha¹txai²li¹, a²lon³ya³lu²jxah¹la² ta²ha² wet¹l¹si¹jau³sa¹.” Moi³se²ah³lu¹tai²na² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 29 Nxa²ha¹te¹ a²lon³ti³tāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ yxau³ain¹nū²nhai¹. A²hxi²kan¹te²a² txu¹ha² so¹ka³tū³ hā²wxān³txa³ ye³jen¹na² ya²lu²nū²nhai¹. 30 Nxe³ha²kxai³ wē³sa² yū²nxa³ha²kxai³ a²lon³yah³la² so¹nū²-nhai¹. Nxe³nū²la² in³txa² ya³lu²nūn³nū²nhai¹. 31 Hā²wxān³txa³ a²lon³na² ā³xa² so¹kxi² ya³lu² nxe²xai³sxā³ a²lon³ti³tāu³xa² ya³lu²n²txa²hxan³nū²nhai¹. Yxān¹ta¹ hxi²kan¹txi³ wē³sa² we¹txi²nyhai¹nxa³nū²nhai¹. 32 Hā²wxān³txa³ txu¹hai²na² ya³lu²nūn³nū²nhai¹. 33 Jā¹nxe³ha²kxai³lu¹ yan¹nāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³-xi²kī³tāu³a¹ ta¹ka³lxai²na² sa³kxai³lu² ih¹te²la³tā³ in³txa² wē³sāi¹ah³lo²khai³su² hi³te³ji¹wi¹, a²yo²ha³kxa¹ so¹nha²xai³ain¹na²ha²kxai³lu¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

34 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ne³ka²sah¹lxi³wxi¹. Yuh³xan¹ta³nū³ka³txa² in³txa² txu¹ha² so¹nyhai¹nhxai²-na²hē³li¹. 35 Ai¹nha²kxai³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² a²nū²a² sa²yo²we¹txain¹te²a² ka³ten³su² ti³hi¹ta¹nhī¹na¹ so¹nyhu¹kxi³ju³ta² yū²nxa³lho³-li¹. 36 Nxe³ha²kxai³ oh³xan¹ta² nū³ka³txa² txu¹ha² so¹nyhu¹xa³ha²kxai³ ya³lu²ju³ta² yū²nxa³ha²kxai² nxain¹te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yā¹xain¹tu¹wi¹. Ya³lu²xain¹ju³ta² yū²nxa³ha²kxai² ka³ten³su² i³sa²yxau³xain¹ju³ta² yxau²sa²tē³ai¹nha²kxai² nxain¹-tu¹wi¹, Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³su² ti³hi¹ta¹nha²kxai³lu¹. 37 Kxā³nxu¹tai²na² Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² i³yau¹ū³nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nū²a² ya³-lu²te²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹kxe³su² i³yau¹ū³nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Wān³txu¹tai²na² hi³a² nxa³nxa² ka³ten³nxā³nxa² i³sa²tē³kxan²ti³ i³hxa³txa³kxe³-su² nxe³jau³xu¹tai²nān¹jau³xa² nxe³te³nah¹lxi¹: “Txi²na² A³bra³āu²ah¹la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ I³sa²kah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ Ja³-ko²ah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ hi¹na¹ nxe³te²sa¹wi¹.” Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 38 Nxe³jau³su² ha²kxai³ ha¹li¹ ka³na³ki² jah¹lo²nāu³xai²-na² ka³ten³su² yxau³ain¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³su² na³li¹. Kxā³nāu³u¹ta²kxai³ ya³lu²ain¹kxa²ha³tā³nxān²tū³ hi¹na² ka³ten³-sain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²yo²ha³kxa¹ ka³ten³su² ye²nx²tain¹na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

39 Nxa²ha¹te¹ ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wain³txi³ e³i¹lxi¹. Ain¹jau³su² ta¹hxai²hē¹la².

40 Āu²lxa²to³nha²kxai³ i³wā³txain¹kxe³su² ha²kxai³ hāi¹nxa¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Kris²tu³jah¹la² a²si³yah³lo²nu¹ta²na² nxe³jau³su²

41 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Nxe³ai¹n³hxi²na²hē³li¹. “Kris²tu³jah¹la² Ta³vi²yah³lu¹ta²na²
 a²ne³tah²nāu³ai²la¹wi¹.” Ain¹jau³su² hxi²na²hē³li¹. 42 Ain¹ta¹ Ta³vi²yah³-
 lu¹ta²na² hain³jau³xu¹ta²nān¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:
 “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² a²yo²wān³txi³kxai³lu² Txa²-
 hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
 ‘Txa²wi¹nē³tāu³a² ā³wxe³txu¹li¹.
 43 Nxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ko¹ko¹xa² a²yo²ha³kxa¹ wxa²yu³hē³nāu³a² wa³ka³ti³-
 lot3xā³ ah³si¹hai¹na¹tu¹wi¹.’ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ta¹hxi²hē³li¹.”
 Ta³vi²yah³lu¹ta²na² ta¹hxi²hē³li¹. 44 Jā¹nxe³jau³su² Ta³vi²yah³lu¹ta²na²
 a²yo²wān³txa² a²hxi²kan¹jah¹lo²si¹ke³la³te²kxai³ ih¹nxe³sxā³ a²ta²-
 lhot3hī³te²la¹xā³? Je³su²jah³la² ta¹hxi²hē³li¹.”

Ha³te³h³nxā³nxa² hoh³lxi³su² tū³kā³txi³su² i³yau¹ū³jau³su²

45 Nxe²e³ta³lun²nū²la² a²yo²o³tū¹nū²la² a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²ta¹hxi²hē³li¹.
 46 Nxe³te³nah¹lxi¹:
 —~Ha³te³h³nxā³nxa² hoh³lxi³su² tū³kā³txa² wi¹li²jah¹lxi³hē³li¹. Nxe³-
 tū³kā³txa² hi²sen³su² wā²la² a²lu²ka³lo³a² ūh³wih²kxi²nha²nū²la² a²nū²a²
 hxi²kan¹te²sa²ye²kxe³su² yo²kwai³no³ta¹n³hxi²na²hē³li¹. Tih³na² sxi¹je³na²
 nxū²kwai³ye³lo³tih³na² ā³nxai³tāu³a² wxi²kan¹te²sa²si¹nyhain¹jau³su² yo²-
 kwai³no³tain¹nū³n³hxi²na²hē³li¹. Ju³te²a² nū³kā³txa² ā³nū²kxi²thi³nai²na²
 ā³wxe³ka³lo³a² sa²nēn¹nha²khaix¹nxe³te²a² ā³wxe³ka³lo³a² yo²kwai³no³-
 tai¹nha²kxai² a²nū²a² ā³nū²kxi²sxā³ yain³kxi²nyhai¹n³hxi²na²hē³ nxe³tāu³a²
 te²yā¹nxe³sxā³ ā³wxe³ju³ta² sa²nēn¹kxi²khaix¹nxe³ta² ā³wxe³ka³lo³a² yo²-
 kwai³no³ta¹nha²kxai² nxe³nyhai¹n³hxi²na²hē³li¹. 47 Nxe³kxa²yu³su² txu¹ha²
 wha³te³son³ta¹ka³lxa² yen³kxa³ kāi³so¹kxi²te³lhxā³ nxe³ai¹n³hxi²na²hē³li¹.
 Nxe³ain¹tāu³a² Txa²wā¹sū³na² yau³ka³lxa¹txi³ wi¹le³kxi²ki³lxo³xai¹n³hxi²na²-
 hē³li¹. Ain¹ta¹ ain³kxi²nyhai¹nxa³lho³li¹. Kxān³nāu³a¹ kō³nxe³khai¹nxe³sxā³
 i³yī¹li²nu¹hain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ nxe²kāi³ai¹nxa³tū³kā³txa² kō³nxe³ti³ i³yī¹li²nu¹-
 hain¹ju³ta² kū³we²ki²la² kāi²nxa³lho³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxi²hē³li¹.”

Txu¹ha² yen³kxi³txa²ta¹ka³lxa² i³yau¹ū³jau³su²

21 1³ye³ta³lun²nū²la² a²nū²a² yen³kxi³te²nāu³xa² i²ta¹hxi²hē³li¹.
 Kai²syē¹na² ū³yho³hi¹ki³a² ū³whi¹ye²tū³kā³txa² yxau³sxā³ i²yxau³-
 ta¹hxi²hē³li¹. A²nū²a² yen³kxi³khaix¹te²a² wxā³nū²la² ki³ka³lxa¹txi³
 ū³whi¹ye²ta¹hxi²hē³li¹. 2Nxe³ain¹tāu³a² txu¹ha¹ka³lxa² wha³te³son³-
 ta¹ka³lxa² yen³kxi³txa²ta¹ka³lxa² wxā³nū²la² ki³ju¹lxi³ki³a² ki³ha¹li¹
 ū³whi¹ye²ta¹hxi²hē³li¹. 3-4Nxe³ju³kxai³lu² i²nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Ī²sah¹lxi³sā²lxi¹. Ta¹ka³lxa¹li² ki³kāi²lxi²nxa³kxe³su² kxan²ti² Txa²-
 wā¹sū³na² yen³nāu³a² a²yo³ha² kāin²ye²na³li¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² ā³xa²

a²yo³ha² kãin²ye²nxa³wi¹. Nxe³ju³tai²li² yen³kxih³tũ³ka³txa² a²wã³kon³ki³a²
so¹lxi³ ũ³whih¹ye²ain¹na²li¹. Yxã¹ta¹ ta¹ka³lxa²li² hãi¹ki³li³ ũ³whi¹ye²na²-
li¹. Nxe³ha²kxai³ a²yo³ha² kãin²ye²na³li¹, ta¹ka³lxa²su¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² sxi²ha² a³lun²ta² hxa³kxi²te³lhxã³ jau³su²

5 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã³sũ³na² sxi²-
ha² i²nũ²la² e³lxi³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txah³lxa³kxa² wi¹lũ³hẽ¹ti² wi¹lũ³wha²li¹li² nxai¹nĩn²tai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

6 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ĩ²sah¹lxi³sã²lxi¹. Txah³lxa³kxa² wi¹lhau³kot³thẽx¹je¹nxain¹nĩn²tai¹.
Nxe³kxan²ti³ kxã³nãu³a² txah³lxa³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ sa²nai¹ain¹tu¹wi¹.
Hai³txi³ ka³tha¹li¹ ã³ne³hẽ²kxi²ka³txa² yũ²nx³tho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Ha³lo²a²nũ³a² kq³nxe³ton³kxi²jau³su²

7 Nxa²ha¹te¹ i³wã³tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² i³tih³nxe³sa²jah¹lãi³. ĩ³yau¹ũ³sa²sĩn¹nhẽ³li¹.

Ĩh¹nxe³hĩ¹na² sa²nai¹ain¹te³ji¹wi¹? Ĩh¹nxe³ti³wa³kxa² yau³son³sã³ wi¹kq³-
nha²hĩ³ki³te³ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

8 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wi¹lĩ²nha²khai¹nxe³jah¹lxi³hẽ¹li¹. ĩ³ki³ha¹kxi¹nx²ti³ha³tai¹. Nxe³ha²kxai³
a²nũ²a² ka³lxa²te²a² wxã³sã³ ki³han³jau³su² e³yah³lxi³te³nah¹lxi¹: “Txa²wã³sũ³-
na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxe³jau³su² e³yah³lxi³to³hi²:
“Hĩ¹na² wxã²na³li¹.” Nxe³jau³su² e³yah³lxi³to³hi² nxe³nx²tain¹kxai²nãn²tũ³
wet¹txai¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. 9 Jã¹nxai¹jau³su² ti¹na² yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai²na²
kãin² ã³nhe¹kxi²nyhu¹sã³ su²lhã³nyhain¹kxai²nãn²tũ³ nũ¹ka³na¹ u²tãu³ai³tã²
yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai²tã² kãin² ã³nhe¹kxi²nyhu¹sã³ su²lhã³nyhain¹kxai²-
nãn²tũ³ nxe³jau³xa² ain³kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ i³yũ³lyhah³lxi³txa³hẽ¹li¹.
Ya²la³lyau³su² kxan²ti³ hai³txi³ hĩ¹nãn²tũ³ ha³lo²ai²nãn²tũ³ ne³ki³so³nx³tho³li¹.

10 Nxe³sã³ a²nũ²a² nũ³ka³txa² a²nũ²a² nũ³ka³txi³ ã³xa² a²lhun³tu² ã³nhe¹kxi²-
nyhai¹nha²kxai³ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³a¹ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³ ã³xa²
a²lhun³tu² ã³nhe¹kxi²nyhu¹ha²kxai³ nxe³nyhain¹tu¹wi¹. 11 Ha³lo²a² kxih³nxã² sa²-
wi¹win¹nũh¹lxi²ha²kxai³ i³ta¹ka³txa² kãin² wxã³nũh¹lxi³ha²kxai³ a²nũ²a² sxi²je³na²
ka³lxa¹je³na² yain³txi³ txa²khaix¹nxe³sã³ he³ja²lun¹ti³ha²kxai³ oh³sĩn³nãu³a² i³yo²-
la²ti³ju³ta³nũ³a² yũ³ye²ha²kxai³ nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kãin² yuh¹lxain¹tu¹wi¹.

12 Yxã¹ta¹ wxã²nxa³ta³lxa¹ an³txi³tũ³ka³txa² i³nx²tain¹sã³ ye³khãuh³la³-
thi¹nx²tain¹tu¹wi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³yũ³nx²tain¹nũ²la²
ũ³tũ³kxi¹nx²tain¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² a²wa³kxẽn³ti³nãu³xa² kq³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx²tain¹-
tu¹wi¹. Txa²wãn³txa² kan²txi³ yxo²sah¹lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² nũ³ka³txi³nãu³xa²
i³an³ta³kxi¹nx²tain¹tu¹wi¹. 13 Nxe³nx²tain¹kxai²nãn²tũ³ a²ya³la³tũ³jau³xa²
sa²yxo²wet¹lsah²lxin¹jau³xa² i³yau¹ũ³hain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. 14 Yah³lxi¹nha²-
kxai³: “Ĩh¹nxe³ju³ta³ wa³lxĩ³nha¹lhon³ku².” Nxe³jau³xa² i³ye³kxah²lxi³txa³hẽ¹li¹.
Hxi²waun³jah³lxi³txa³hẽ¹li¹. 15 Yxã¹ta¹ i³wã³txi¹nx²ti³hi¹na¹ txa²wãn³txi³khai³-

xa² ũ³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tu³ wxa²kō¹kon¹nū³ka³txa² wān³txai²na²
 e³yah³lxin¹jau³xai²na² ain³kxain¹kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ en²nhai¹nxa³sxā³
 i³wa²lū³xi²nx2txai¹nxa³lho³li¹. 16Nxe³kxa²yu³su² wxa²nū³ka³txi³khai³xa² an³ta³-
 kxi²nx2tain¹tū³ka³txa² hxi²ki³kxai³ ā³yāu³hū¹nx2tain¹tu¹wi¹. Wxa²wi³na² ta³nxa²
 wxa²lon³txi²tāu³xa² ta³nxa² wxa²wā³tā³xa² ta³nxa² kwa²ya³lxi²tū³ka³txi³su² ta³nxa²
 nxe³sxā³ ā³ke³tū¹nx2tain¹sxā³ sun²tā¹nx2tain¹tu¹wi¹. 17Nxe³hī¹nai²na² yxo²i²-
 sah¹lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³an³ta³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹.
 18Nxe³nx2tain¹kxan²ti³ wxa²ne³kī³sa² ka³na³ka³na³kxan²ti³ tū¹kxi¹nx2ti³xa³lho³li¹.
 19Ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxo²i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ya³lu²yah³lxan³tho³li¹.

Je³ru³sa³lē²thī³na² sa²nai¹ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

20Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² an³txi³tū³ka³txai²na² wxā³hī¹na¹ Je³ru³sa³lē²thī³-
 na² ā³ki³ka³ti³ki²txai¹nhi¹na¹ sxi²je³nān²ta³ sa²nai¹ain¹ju³ta² ya³son³tu¹wi¹.
 21Nxe³kxai²nān²tu³ Ju³te²a²ko³xa² yxau³te²su² te²i³nxa² wā³la² ki³ka³txa²
 ā³nih³jah¹lxi³hē¹li¹. Sxi²je³na² yxau³te²su² te²i³nxa² ā³naun³tih¹jah³lxi³hē¹li¹. Te²-
 ya¹nxe³sxā³ ha³lo²a² ā³nxai³te²su² te²i³nxa² a²sxi²khai³xa² wā³li¹yah³lxi³txa³hē¹li¹.
 22A²nxe³hī¹na² ko³nxe³ti³ kái³te²nāu³xa² ta³lan²txai²na² ye³khāuh³lxa³thi¹-
 nyhain¹kxi³ai²la¹wi¹. Nxe³ju³ta²nū³a² Txa²wā³sū³na² ũ³wha³li¹txān³nxu¹ta¹na²
 kxān³nxān¹txā³nxu¹ta¹na² i³ye³kxū¹nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 23Nxe³ha²kxai³
 txu¹ha² wēh³nhain¹te²su² te²na² kāin² khāuh³nxain¹tu¹wi¹. Txu¹ha² a²wē³sa²
 ũ³hi³lain¹te²su² te²na² kāin² khāuh³nxain¹nūn³tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su² Txa²-
 wā³sū³na² hi²sen³su² i³sa³e² nū³ka³txa² ko³nxe³ti³ kái³ain¹kxa²yo³ha² ko³nxe³ti³
 i³yī¹lai¹nha²kxai³ ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ ko³ton³tu¹wi¹. 24Jā¹nxe³ju³ta² ā³nhe¹kxi²-
 sxā³ sun²tā¹sxā³ ya³lu²ai¹nha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² hi²sen³su²
 a²nū²a² sa²so¹sxā³ ha³lo²a² u²lxan¹ko³xa³nāu³xa² kan²txi³ ũh³wxe³ha²kxai³
 nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³nū²la² tū¹ka³txai²li² Je³ru³sa³lē²thī³na² ā³wih¹nū²la²
 yxau²sa²tē³ain¹tu¹wi¹. Hā²wxān³txa³ wa³ka³to³nain¹ju³ta² ne³ki³so³nain¹tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² wxā³ju³ta²nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

25Jā¹nxe³ju³kxai³lu² u³je³na³ki³su² te²a² i³la³kxi³su² te²a² hi³ka²ta³-
 su² te²a² sa²ne³yax¹tain¹tu¹wi¹. I³ye³na² kāin² hxa³lxi²ha²kxai³ a²nū²a²
 hxi²kau³kau³nhain¹tu¹wi¹. 26A²nxe³ju³kxai³lu² a²nū²a²nāu³xai²li² i²-
 ai¹nha²kxai³ yuh³lxi³ya²lun¹tain¹tu¹wi¹, o³si³na² ko¹ko¹sa²ye²kxe³su²
 i³ā³lxi³si¹ha²kxai³la². 27Hā²wxān³txa³ oh³sīn³nān¹ka³lo³a² hān³ta³ka³lo³a²
 whāi²na¹ ān³ka³nxī²na¹ka³tū³ wxā³na¹tu¹wi¹. Nū³kxūn³txi³ i³kīx³khai¹-
 nxe³ha²kxai³ wxā³na¹tu¹wi¹. Wxā³na¹ju³ta²nān²tu³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹
 i²sain¹tu¹wi¹. 28Ju¹ta¹li² ā³si³wxe³hī¹na¹ i³sa²yxau³sxā³ sa²yxō²ka²-
 la¹nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wā³sū³na² sa²yxō²we¹ta¹yah³lxin¹tū¹ka³txe²
 i³nxai²na² ā³wa²su¹jah³lxin¹ju³ta²nū³a² ti³wa³ki³lon³tu¹wi¹. Je³su²jah³la²-
 kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Hi³yāu³sa³kxa² i³yau¹ū³jau³su²

29Nxe³ha²kxai³lu¹ i³yau¹ū³jau³xa² āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Te²yā¹nxe³jut3su² sa³wxe³na² i²jah¹lxi³hē¹li¹. 30Ta³kon³ta³ki³yāu³su² hau³ta³lun²sxā³ ān³ki³i²nha³na¹nxe³hi¹na¹ yxo²kwē³kon³ju³ta² yau³so³-nhi³nx2na³li¹. 31Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² ju¹ta²na² i³yau¹ū¹nx2ta¹ju³tin³ti² i²yah³lxi¹nhi¹na¹ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²ju³-ta³nū³su² yū³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ wa³su³txi³ wxā³na¹tu¹wi¹. Hi³yāu³sa³kxa² hau³ta³lun²sxā³ ān³ki³i²nha³ti³hū³nxe² wa³su³txi³ wxā³na¹tu¹wi¹.

32Ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹ta²na² i²yah³lxi¹nkxai²nān²tu³ hi¹na² ka³ten³su² tū³ka³txa² ya³lu²ai¹nxa³ta³lxa¹ jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ kái³-ta³lun²tu¹wi¹. 33Oh³nāu³nū¹ai²na² hxa³ni² ha³lo²a² yuh³xai²na² hxa³ni² nxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹ txa²wān³txa² so¹lxi³ ya²la³tu³ yxau²sa²tē³tu¹wi¹.

Ye³ten³nha²sxā³ i²yxau³sa²tē³ki³jau³su²

34Nxe³jut3su² wi¹li²jah¹lxi³hē¹li¹. Wxā³na¹ju³ta² o²nx2ta¹kxa²yān³txi³su² nxa¹nhai¹. Kāin² i³yai³ni² kāin² i³na²sxā³ we¹ni² kāin² hxi²waun³txi² nxe³-yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹li²syah²lxan³kxai²nān²tu³ ka³yxuh³xa² ta³lā²la² wi³kxai²nān²tu³ wa³su¹txi³ ū³t¹kxi²te²ju²hē³li¹. Nxe³ju³ta² yā¹-nxe² wxā³na¹ju³ta² wa³su³txi³ yū³tu¹wi¹. 35Nxe³ju³ta²li² a²nū²a² yuh³xa² yxau³tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i²kxi²sah²lxin¹tu¹wi¹. 36Wi¹li²jah¹lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³na² i³nū³kūn³nxe³lhi¹hah³lxin¹jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ju³ta² ā³wa²to¹ta³lun²ka³tu³ hā²wxān³txa³ Txa²wā¹-sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na² wxa²yen³nāu³a² i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

37A²nxe³tāu³a² a³lan²ta² hāi¹nxe³ti³xa¹ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ai³nū²la² a²nū²a² i³yau¹ū³to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³yān¹ta¹ ka³nxah³ta² hāi¹nxe³ti³-xa¹ a³li³nū²la² O³li³ve²ra³ka³txa² ka³la³to³ta¹hxai²hē¹la². 38Ai¹nha²kxai³ i³yū¹li²nxa³ta³lxa¹ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹khaix¹nxe³sxā³ Je³su²-jah³lai²na² wān³txa² ain³kxi²te³lhxā³ ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wi¹hain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ain¹ju³ta³nū³a² he³son³kxain¹jau³su²

22 1Nxa²ha¹te¹ Pas²kwa²nxe³tū³xa² yai³nain¹ju³ta³nū³a² yau³son³ta¹-hxai²hē¹la². A²nxe³ti³xai²na² kxā³nhxi¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² I³sa³e² nū³ka³txu¹ta²na² ā³non²ta³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-hi¹nān¹te²tu³ kwē³kon³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ ye³ka³na³ka³nat3sxā³ Sū³na² kái³ū¹hain¹ju³tu¹ta²na² ā³sa²wa²lho¹xi²yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² yain³txa² wa²lo¹lo¹nxa³tū³xa² i³wa¹kxi³la³ sa³wi¹hxa³tū³xai²na² so¹lxi³ yai³nain¹to³ta¹hxai²hē¹la². 2Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Pas²kwa²nxe³ti³xa² yau³-son³ti³xa² a²nū²a² ko³nxe³thin¹sxā³ kái³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Wā³nxin¹te²a² si³yxau³tāu³a² nxe³te²nāu³xa² ha³teh³nxā³nxa² hoh³lxi³su² te²nāu³xa²

nxe³tũ³ka³txai²na² ko³nxe³thin¹sxã³ he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ain¹tah¹lxa¹ Je³ru³sa³lẽ²thi³nãn¹tũ³ka³txa² i³an³ta³kxi²nyhain¹kxa²-
yan³ti³su² yuh³lxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Ju³ta²sah³la² i³ki³ha³kxi²sxã³ kãi³jau³su²

³Nxa²ha¹te¹ nxe³nyhain¹tĩ³kxai³lu² Ju³ta²sah³la² Is³ka³ri³o²jah³la²
ĩ³yĩ¹lih²nũn³jah¹la² nxe³te²a² Sa³ta³na²jah¹la² hi²sen³su² ã³si³tẽ³kxi²ta¹-
hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³su² hxi²ka² hxa³nsxã³
ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²tũ³ka³txi³su² nxe³tau³ta² ka³na³ka³na³jah¹lo²su²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴A²nxe³sxã³ Sa³ta³na²jah¹lai²na² ã³si³tẽ³kxi²jah¹la²
hi²sen³kxai³lu² ã³nxai³tãu³a² wã³nxĩn¹te²a² si³yxa³u³kxa³te³nãu³xa² te²a²
Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² a²so³ta²to² nũ³ka³txi³su² te²a² nxe³sxã³ ã³yã³nũ²-
kxi²nhyain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nyhain¹sxã³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² ã³yãu³hũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁵Nxa²ha¹te¹
jau³jau¹xai²na² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ ka³li³hai¹nha²kxai³ ã³yho³hi²txã³nxa²
ũ³hũ¹kxi³nũ³su² e³hau³ko³nye²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁶Nxe³jau³xai²na²
Ju³ta²sah³la²kxai³lu² ain³kxi²nũ²la² ka³lih³kxi²la²nha² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹na³li¹. Jah¹lai²li² ã³yãu³hũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ i³he³son³-
kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² Je³su²jah³la² ã³yãu³hũ¹te³lhxã³
yxa¹nha²kxai³ hã³a² wahx3nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Pas²kwa²nxe³tũ³xa² hau³kot3si¹jau³nũ³su² i³ye³kxi²jau³su²

⁷Nxa²ha¹te¹ Pas²kwa²nxe³tũ³xa² wa³lo¹lo¹nxa³tũ³xa² yai³nain¹nxe³-
je³nãu³wa³ka² ye²ain¹ti³xa² o³ve²a² wẽ³sa² su²lain¹ti³wa³kwe³nxa²
yxa³u³son³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁸Nxe³hi¹na¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² Pe²jah³-
lo²su² te²a² Jo³ãu²ah³lo²su² te²a² nxe³sxã³ sa²si¹hã³te³nah¹lxi¹:

—~Pas²kwa²nxe³tũ³xa² yain³kĩ³thĩ³nũ³a² sa²hau³kot3ja¹hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁹Nxa²ha¹te¹:

—~Ĩh¹nũ¹ãn¹thĩn³tã³ yain³kxi³thĩ³nũ³a² sa²hau³kot3sĩn¹te³la¹ji¹wi¹?
Nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁰Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ĩ²sah¹wxi¹. Sxi²je³na² ã³nxai³ja¹hu¹li¹. Nxe³ya³hin¹tãu³a² in³txa²
ĩ³ha¹txi¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³jah¹la² i³yau³xẽ¹na² ã³whi¹so¹tẽ³na² sa²ka³-
la³ki²wxe³kxi²so¹nyhe¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³jah¹la² i³hi²txi¹ja¹hẽ¹li¹. Sxi²ha²
wi³xi²thĩ³na² ã³wih²kxi¹ja³hẽ¹li¹. ¹¹Ya³hin¹kxai²nãn²tũ³ sxi²ha² a²wa³kxẽ³nxa²
i³ye³kxi²ya³hin¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹yah³la² i³ye³kxi²nxa²si¹sa²sĩn¹jau³-
su² sa²si¹hã³sa²sĩn¹na²li¹. ‘Ĩh¹thĩn¹tã³ Txai²nãu¹xai²na² Pas²kwa²nxe³tũ³xa²
yai³na¹thĩ³nũ³la³sĩn¹te²la¹xã³?’ Nxe³sa²si¹nhe²li¹.” Nxex3ja¹hẽ¹li¹. ¹²Ya³hin¹-
kxai²nãn²tũ³ oh³xan¹thĩ³na² kãin²thĩ³na² wi¹thĩ³na² wã²na³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹.
Nxe³thĩ³na² wi¹lhau³kot3ja¹hẽ¹li¹. Je³su²jah³la²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

13ĩ³ye³ta³lun²nũ²la² a³li³xi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ya³ha²kxai³ wãn³txa² e³kxi²jau³xa¹ yxo²ha³kxa¹ i²hxat3ja³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thi³nãu³ai²na² Pas²kwa²nxe³tũ³xa² sa²hau³ko³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Pas²kwa²nxe³tũ³xa² yai³nain¹jau³su²

14Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² ã³nhau³hau³kot3hi¹na¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² hxi²ka² hxa³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũ³tũ³ka³txa² ã³sa²so¹nũ²la² thi¹nai²na² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi¹hain¹nũ²la² me²sa²ka³lo³a² ã³wxe²xai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 15Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Khãuh³lxa³ti³sxã³ su²lhã³sain¹ju³ta² ti³wa³ki³lon³na³li¹. Nxe³sa²ju³kxai³lu² sai¹nxa³ta³lxa¹ Pas²kwa²nxe³tũ³xa² yain³ki³ju³ta² yxo²kwain³khaix¹sa³hẽ²li¹. 16Nxe³tũ³xa² nxe³tũ³xa²yã¹nxe³tũ³xa² ah¹lxi³sxã³ wa³su³txi³ i³yai³nxi²ki³sxa³lho³li¹. Kxãñ³ton³tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ju³ta³nũ³su² ã³si³wxe³hĩ¹na² jä¹nxũ³na¹tu¹wi¹. Nxe³hĩ¹na² Pas²kwa²nxe³ju³ta² yain³kxi²jau³xu¹tai²na² ta³lu²nhxa³tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la².

17Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ i³na²kxẽ¹na² hxi²tẽ³nha²nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³xa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ĩ³na²kxẽ¹na² tẽ³sxã³ i³na²xai³jxah³lxi³hẽ¹li¹. 18Nxe³yãñ¹ta¹ nxe³kxa²yã¹nxa¹ju³ta² i³na²kxi³jau³xa² wa³su³txi³ i³na²xi²nxa³lho³li¹. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²hi¹na¹ i³na²xi²yah³lxi³ki³tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

19Hã²wxãñ³txa³ yain³tũ³xa² hxi²tẽ³sãñ²nũ²la² Sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³xa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sãñ²ka³tũ³ a²sa³wi³ha³lxa² wã²nãu²lxi²sxã³ ũ³hũ²xai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ũ³hũ²xai³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yain³tũ³xai²na² Txa²nũ²a² yã¹nx2na³li¹. Ya³lu²kxi²nũh¹nx2ta¹tu¹wi¹. Yain³tũ³xai²li² ya³lu²kxi²nũh¹nx2ta¹kxa² i²xi²sah¹lxin¹tũ³xai²li² yain³nũh¹sah¹lxi³to³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

20Te²yã¹nxe³sxa³ yain³ta³lun²ka³tũ³ hã²wxãñ³txa³ i³na²kxẽ¹na² ũ³hũ¹ain¹te³nah¹lxi¹:

—~ĩ³na²xai³jxah³lxi³hẽ¹li¹. A²nxe³jau³jau¹xai²na² Txa²ti³ha²yau³xa² yã¹nx2na³li¹. Wãn³txa² tah²yau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai³ jä¹nxe² kãi³ũh¹nx2ta¹jau³nũ³ai²la¹wi¹. A²nũ²a² ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² ã³wa²sut1si¹ha¹jau³nũ³su² Txa²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxa³sa³tu¹wi¹. 21Ne³ka²sah¹lxi³wxi¹. Jah¹lai²li² ã³yãu³hũ¹sa²jah¹la² txa²wã¹me²sa³ka³lo³a² ã³wxe²na³li¹. 22Su²lhã³sain¹sxã³ ya³lu²na¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹tai²na² i³ye³kxũ¹nẽ³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wi¹. Yxãñ¹ta¹ ã³yãu³hũ¹sa²jah¹lo²kxai²lẽ¹. Ko³nxe³ton³khai¹nxe³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

23Nxa²ha¹te¹ jau¹xai²li² ain³kxain¹te³na¹ e³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~ĩh¹jah¹lo²ta³ ko³te³hin¹te²la¹xã³? Nxe² e³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² i³yau¹ũ³jau³su²

24Nxe² e³lain¹nxa²ha¹te¹ jau¹xai²li² ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² e³kxi²nyhu¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txai²li² hxi²kan¹txi³lxã³na¹wi¹. Yxã¹ta¹ wxã²li² kãin²te²sxa³lxi¹.
 ãh¹lxi³sxã³:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txai²na² so¹lxi³ hxi²kan¹te³lxã³na¹wi¹. Wxã²na²
 kãin²te²sxa³lxi¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ³la². ²⁵Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
 i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² a²si³yxau³ka³txa² hi²sen³su² a²sa³wi³ha³-
 lxi³nãu³xa² yxo²xũn³txi³ kwa³na³nyhain¹te²ju²hẽ³li¹. Ai¹nha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxa²
 nxe² e³lain¹te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² wi¹la³ ãnon²ta³kxi²nẽ³jah¹lai²la¹wi¹.” Ain¹jau³-
 su². Te³nai¹nhxai²na²hẽ³li¹. ²⁶Nxain¹kxan²ti³ te²yã¹xah³lxi³txa³hẽ³li¹. Yxã¹ta¹:
 “Hxi²kan¹te²sa¹wi¹.” Nxe³jau³jau³xai²na² e³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ a²nũ²a² hxi²ka¹-
 nxa³te²a² yã¹nxe² i²ũ¹nha¹jah³lxi³hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³: “A²wa³kxãn³su² te²sa¹wi¹.”
 Nxe³jau³jau³xai²na² e³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ kwa² sa³wi³sa²yã¹nxa² ãnon²ta³-
 kxi²nũ¹nha¹jah³lxi³hẽ³li¹. ²⁷Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu² ih¹jah¹lo²tã³ hxi²kan¹ wa³to²hi²
 jah¹lo²la²te²la¹xã³? Yain³txi³su² ãu¹la³kxi²sxã³ ũ³hũ²jah¹lo²su² te²la³ tã³nxa², hãil-
 nxe³sxã³ ã³wxe³sxã³ yain³jah¹lo²su² te²la³ tã³nxa², ih¹jah¹lo²tã³ hxi²kan¹ wa³to²hi²
 jah¹lo²su² hi³te²la¹xã³? Nxe²nxa³wi¹. Hãi¹sxã³ ã³wxe³sxã³ yain³jah¹lo²su² te²na²
 hxi²kan¹ wa³to²hi² jah¹lo²su² te²la¹wi¹. Nxe³to³ta¹ Txai²na² sa²kxai³lu² yain³txa²
 ãu¹la³kxi²jah¹lo²kxa² yã¹nxe³sxã³ a²wa³ka³li³lo³jah¹la²yã¹nxa¹wi¹.

²⁸Nxe³na¹ha²kxai³ ã³si³tẽ³kxi²sah²lxin¹tai¹tu³wi¹. Ha³lo²a² ko³ton³kxi²-
 sa²kxan²ti³ kan²txi³ ã³si³tẽ³kxi²sah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. ²⁹Sah¹lxi¹nha²kxai³
 Txa²wi³na² hxi²ki³kxai³lu² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²tu¹wi¹.
 Nxe³sa³kxai²nãn²tũ³ ha³lo²a² a²yo²ha³kxa¹ a²wa³kxãn³si¹ta¹tu¹wi¹. ³⁰Nxa¹-
 kxai²nãn²tũ³ Txai²yã¹nxe³sxã³ I³sa³e² nũ³ka³txi³nãu³xa² ha³tih³xa² hxi²ka²
 hxan³sxã³ ha¹li¹ wa²sa²so¹xi²nũn³ka³tũ³ nxe³te²nũ³ka³txi³nãu³xa² a²wa³-
 kxãn³si¹yah³lxin¹nũ³nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹kxa²yu³su² txa²yai³na¹ka³lo³a²
 ã³wxe³sxã³ yain³kxi²syah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ³la².

Pe²jah³lai²na² Je³su²jah³la² sa²yo²ã³jau³nũ³su²

³¹Nxe³ha²kxai³la¹:

—~Si³mãu²ah³lãi³. Ne³ka²sa²sa²lxi¹. Sa³ta³na²jah¹la² e³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹:
 “Je³su²jah³li¹. Wxa²nũ³ka³txai²li² ũ³hũ¹sẽ¹li¹. Sa²yo²ã³nxain¹ju³ta² i³ye³kxi²-
 sai³nai¹na¹tu¹wi¹.” Sa³ta³na²jah¹la² nxe³sain¹na²hẽ³li¹. ³²Ain¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na²
 i³ye³kxai¹na¹hẽ³li¹, kan²txi³ yxo²i²sah¹lxi³si¹hin¹jau³su¹. Nxe³ha²kxai³ ã³-
 yxo²o³tũ¹xi²san¹kxai²nãn²tũ³ txa²sa³wi³ha³lxa² yxo²i²sain¹nũn³si¹hin¹jau³su²
 ã³nxũ²kwã¹lxũ¹txi³txai¹nhẽ³li¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hẽ³la².

³³Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Kan²txi³ ã³si³tẽ³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ũ³tũ¹kxi²-
 sain¹kxan²ti³ su²lhã³sain¹kxan²ti³ ya²la³tũ³ sa²yo²ã³nxa²sa²sĩ¹nxa³lho³li¹.
 Ta¹hxai²hẽ³la².

³⁴Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lãi³. Ne³ka²sa²sa²lxi¹. Ka³nxah³tai²na² ka³la³ka³la²-
 a² i³yxai²lxi²nxa³tã³lxa¹ jau³nũ³a² nxe²e³in¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³la²

ĩ²ti³hexl¹te²txã³wi¹.” Nxe²i³ki³ha¹kxi²san¹jau³xa² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ĩ³ye³-
kxi²xin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Yen³kxa² ãu¹la³kxi²jau³su²

35 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³la¹ e³kxi²te³nah¹lxí¹:

—~Kxã³nhxí¹nai³tã² sa²si¹hã³nx2ta¹hí¹nai³tã² ha³teh³nxã³nxẽ¹-
ta³ yü²nxa³ha²kxai³ wã²lẽ¹ta³ yü²nxa³ha²kxai³ yu³wi²kxi²nha²ka³lo³a²
wẽ³no³kxi³la³ yü²nxa³ha²kxai³ nxe³kxan²ti³ yã¹te²ta³ wã³kon³kxi¹nx2ti³-
lhai¹li¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Wã³kon³sĩn¹nxa³tai¹tu³wi¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

36 Nxa²ha¹te¹:

—~Hí¹kxai³ ha³teh³nxã³nxẽ¹na² ta³nxa² wã²lẽ¹na² ta³nxa² yü³ke³la³te²kxai³
so¹xi¹jah³lxí³hẽ¹li¹. Yah³lxí¹nha²kxai³ yu³la² kãin² ta³wxi²a² yü²nxa³kxai²nãn²-
tu³ so¹kxi²txai¹yah³lxí³hẽ¹li¹, wxa²wã²la²ka³lo³a² ü³hü¹ai¹yah³lxin¹kxan²ti³nũ¹.

37 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² ha³teh³nxã³nxu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxí¹:
“A²nũ²a²nãu³xa² te²hi²sen³su² Txa²wã¹sũ³na² hxi²kan¹jah¹la² ĩ³ye³ki³ha¹-
kxain¹te³nah¹lxí¹: ‘Jah¹lai²li² ko³nxe³thin¹jah¹la² he³la³kxi³sye¹txi³na³li¹.’
Nxe²e³ain¹tu¹wi¹.” Ü³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Hí¹na² nxe³-
kxa²yã¹nxe³jut3su² kãi³ta³lun²sain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la².

38 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ĩ²sa²si¹lxí¹. Ti¹ai²li² yu³la² kãin²ta³wxi²a² wxi²ha¹li¹ yü³sĩn¹na³li¹.
Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Ãn²na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Sũ³na² ĩ³ye³kxi²jau³su²

39 Nxa²ha¹te¹ e³ta³lun²nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³lu² a³li³nũ²la² wã³la³ka³txa²
O³li³ve²ra³ka³txa² ka³la³hxai²na²hẽ³ já¹nxe³to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² ã³si³tẽ³-
kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 40 Já¹nxe³sxã³ ka³la³to³nhũ²la² ã³yi¹ka³tu³ e³kxi²te³nah¹lxí¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi¹jah³lxí³hẽ¹li¹. Ko³nxe³ju³ta³la³ ã³wih¹kxi¹-
nx2ti³kxa²yan³txi³su² nxe³nx2ta¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

41 Nxe³nũ²la² jũ¹nxe² ã³ya¹not3ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² ã³ka³ti³lhu³ta³-
kxa² wxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 42 E³kxi²te³nah¹lxí¹:

—~Wi³na² nxex3txi¹. Ten³nxa²ke³la³te²kxai³ a²ko³nxe³ju³tai²na²
khãu³lxa³ti³sa²ju³tai²na² sa²wa²tot1so¹kxi²sẽ¹li¹. Yxã¹ta¹ ten³nxa²nxa³-
kxai²nãn²tu³ wxa²wãn³txa² so¹lxí¹ we¹txa²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

43 Nxe²e³tj³kxai³lu² oh³xan¹jah¹la² a³ka³nxi²nũ²la² ãn³sĩ³nxũn³nxe³-
ta¹hxai²hẽ¹la². 44 Nxe³ha²kxai³ já¹nxe³sxã³ ã³ka³ti³lhu³ta³kxa² wxe³sxã³
Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe²e³kxi²tãu³a² ãin²ti³sa²txe¹-
khaix1nxe³ha²kxai³ ĩ³kax3lãux3ka³lãu¹nha²jau³xa² a²tih³yau³khai³xa²
ha³li³at1ta¹hxai²hẽ¹la². 45 Hã²wxã³txa³ e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³-
lxa² ã³wã³li²sxi²nũ²la² ãin²ti³khaix1nxe³ha²kxai³ ãu³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

46 ãu³xain¹ka³tu³ta¹ Je³su²jah³la² e³kxi²te³nah¹lxí¹:

—Ĩh¹nxe³ha²kxai³ ău³xah³lxin¹ji¹wi¹? Txa²wă¹sũ³na² ĩ³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹.
Kō³nxe³ju³ta³la³ ă³wih¹kxi¹nx2ti³kxa²yān³txi³su² nxe³nx2nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Kō³nxe³thin¹tũ³kă³txa² Je³su²jah³la² so¹ain¹jau³su²

47Nxa²ha¹te¹ ĩ³ye³kxi²ta³lun²nxa³ta³lxa¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
yau³so³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹sxă³ a²sa³wi³ha³lxa² ă³nhai¹tũ³jah¹la²
ka³na³ka³na³te²a² Ju³ta²sah³lo²kxai³lu² ne³ka³ta²a² wxă³ye²ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³kxan²ta² yau³son³kxi²nũ²la² Je³su²jah³la² ĩ³yxo²sai¹la³kxi²ta¹hxai²-
hē¹la². 48Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wăn³txi³kxai³lu¹:

—~Ju³ta²sah³lăi³. ĩ³yxo²sai¹la³kxi²san¹jau³xa² ă³yău³hũ¹kxi²san¹ji¹wi¹?
Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

49Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² hi²sen³kxai³lu² wxă³ain¹tũ³kă³txa² ĩ²ain¹-
tău³a² ĩ³ye³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lăi³. Yu³la² kăin²ta³wxi²a² hxi²tē³nha²sxă³ sun²tă¹-
sĭn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

50Nxe²e³ain¹tũ³kai³lu² Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa²na² ka³na³ka³nat3sxă³
wă³nxĭn¹ta² si³yxau³kah³lai²na² a²sa³wi³sa² yau³son³kxi²nũ²la² yũ³la² kăin²-
ta³wxi²a² hxi²tē³nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ a²ne³nxē³na² a²nē³wi¹tău³a²
ũh³nxe³i²lă³ta¹hxai²hē¹la². 51Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wăn³txi³kxai³lu¹:

—~Hăi¹nxă¹jah¹lxi³să²nhē³li¹. Nxe³jau³su² nũ²la² in³txa² ne³nxē³na² txa²wă¹ne³-
wi¹nē³tău³a² wxa²ne³wxi¹săin³sxă³ wxa²ne³we²txi³ta¹hxai²hē¹la². 52Nxa²ha¹te¹
wă³nxĭn¹ta² Si³yxau³kah³lo²su² te²a² a²so³ta²to² nũ³kă³txi³su² te²a² Ju³te²a² a²hxi²-
kan¹tũ³kă³txi³su² te²a² nxe³te²su² Je³su²jah³lai²na² wăn³txi³kxai³lu¹:

—~Yu³la² kăin²ta³wxi²a² tē³i² hi³sa³ka³txa² tē³i² yah³lxin¹sxă³ wxă³yah³lxin¹ti²ti¹.
A²nũ²a² yen³kxa² kăi³kxi²jah¹la² i³sxă³ sa²so¹kxa² yă¹nxe³ i³sxă³ sa²so¹sah¹lxin¹-
ta²lu¹wi¹. 53Txa²wă¹sũ³na² sxi²ha² ye³ka³lxa¹txi³ ă³yũh¹sxai²na¹ta¹ti²tu³wi¹.
Na¹tău³ai³tă² so¹sah¹lxi³hxai²nxă³ta¹ti²tu³wi¹. Yxăn¹ta¹ hĭ¹na² ka³nxă³hi²ha²kxai³
Sa³ta³na²jah¹la² nũ³kxĭn³sxă³ o²la³kxi²te²ju²hē³li¹. Te²yă¹nxe³ha²kxai³ wxa²nũ³kă³-
txai²na² kō³nxe³ti³ o²la³kxah³lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³lo²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² a²yxo²wăn³txa² Je³su²jah³la² sa²yxo²ă³jau³su²

54Ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³ i³sxă³ sa²so¹ai¹nha²kxai³
wă³nxĭn¹ta² si³yxau³kah³la² hxi²kan¹jah¹la² a²sxi²ha² tĩ¹kxain¹sxă³ ă³-
wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹tău³a² Pe²jah³la²kxai³ a²si³yo³na² sxi²ha²
wai²ha² yxo²tă³lxa² ă³wih¹ta¹hxai²hē¹la². 55A²nxe³thi³na² ti²ta³lo³ka²
ha³nxe²a² sa²ya³tain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tho³xai²na² Pe²jah³lo²kxai³lu²
tĩ³nũ²la² a²yxo²we³ka²nũ¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 56Nxe³tău³a² wă³nxĭn¹ta²
si³yxau³kah³la² hxi²kan¹jah¹la² a²sa³wi³sa¹ka³lxa² e³te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Je³su²jah³la² a²si³tē³kye¹nxain¹na²li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

57Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² ki³ha¹kxain¹sxă³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3sa²nxĭ¹. Jah¹lai²li² hai³txi³ ĩ²te²txă³xi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

58Ye³jen¹nău³a² in³txa² ĩ²ain¹nũ²la² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² Je³su²jah³la² a²sa³wit³sin¹tai¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² i³ki³ha¹kxi²sxā³ a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxex³sa²lxi¹. Txai²li² ti³he¹nxē²nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

59 Ye³jen¹nūn³tāu³a² in³txa² ā³xa² i²ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² ā³si³tē³kxain¹te²nu³tā³li¹. Ka³li³le²a² a²nū³ka³txi³su² ye²-ha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hē¹la².

60 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² i³ki³ha¹kxi²sxā³ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxex³sa²lxi¹. Jau¹xai²li² kō³nha²ti³hex¹te²txā³wi¹. Ta¹hxai²hē¹-la². Nxa²ha¹te¹ e³ta³lun²hi¹na¹ ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxi²ta¹hxai²hē¹la².

61 Nxe³tāu³a² Je³su²jah³la² sa²ne³wa³tj³nha²sxā³ Pe²jah³la² ten³sa²tā³ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³hi¹na¹ Pe²jah³la² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² a²wān³txai²li² i³ne³sai¹xi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xa²sa¹:

—~Ka³nxah³ta² ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxi²nxa³tā³lxa¹ wxāi²na² Pe²jah³lo² i³nxai²na² sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ten³si¹sa²nxān³jau³nū³su² i³ye³kxi²-xin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². 62 Nxe³jau³xai²na² Pe²jah³lai²na² ain³kxi²xi²ka³tu³ ha³lo²a² a³li³xi²nū²la² ain²ta³kxi²nha²sxā³ kāin²nān³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³su²lain¹jau³su²

63 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nū³ka³txa² Je³su²jah³la² tū³kxain¹tū³ka³txai²na² i³wai³-ka³si³jau³su² i³ye³kxai¹ni² i³su²lai¹ni² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 64 Nxe³ain¹kxa²yu³su² wā²la²ka³lo³a² tē³sxā³ ū³yhe³t¹kxain¹nū²la² i³su²lain¹ka³tu³ i³wā³txi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹te²ta³ i³su²nxain¹thi²li¹? Ī³yau¹ū³sē¹li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

65 Te²yā¹nxe³ju³ta² kō³nxe³te²lo³jau³xa² yau³ka³lxa¹txi³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ju³te²a² a²hxi²kan¹ta² nū³ka³txa² i³wā³txain¹jau³su²

66 A³lan²ton³tāu³a² Ju³te²a² a²hxi²kan¹ta² nū³ka³txi³su² te²a² wā³nxīn¹-ta² si³yxau³tū³ka³txi³su² te²a² ha³te³h³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txi³su² te²a² ain¹sxā³ ā³nū²kxi²nū²la² Je³su²jah³la² sa²so¹ain¹ka³tu³ e³kxain¹ta¹-hxai²hē¹la². 67 E³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²jah¹lo²sin¹ji¹wi¹? Ī³yau¹-ū³nha²sē¹li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ī³yau¹ū³nx2ta¹kxai²nān²tu³ yxo²i²sah²lxan³tho³li¹. 68 Yxān¹ta¹ i³wā³-txi³nx2ta¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ i³wa²lū³xi¹sah²lxan³tho³li¹. 69 Yxān¹tah¹lxa¹ ye³jen¹na² yan¹nāu³a¹ Txai²na² Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³-lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na² i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² a²wi¹nē³tāu³a² ā³wxe³na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³lo²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

70 Nxa²ha¹te¹ a²yxo²ha³kxa¹ i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² Ta²su² nīn¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²-ha¹te¹ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Wain³txi³ e³yah³lxi¹lxi¹. Txai²la³na¹wi¹. Je³su²jah³lo²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

71 Nxa²ha¹te¹ e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hi¹na² i²ki³ti²tu³wi¹. Je³su²jah³la² a²yo²wān³txa² Sū³na² ko³nxe³te²-
lo³jau³xa² ain³kxi²ki³ti²tu³wi¹. Hāi¹nxā¹a³syah¹lxi³sa²lxi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² i³wā³txi³jau³su²

23 ¹Nxa²ha¹te¹ e³kxi²nyhain¹nū²la² ā³nū²kxi²tū³ka³txai²na² hi²sen³-
kxai³lu² Je³su²jah³la²kxai³ ā³nū²kxa² so¹sxā³ ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
Pi³la²jah³la² sxi²ha² ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ²Nxe³nū²la² ā³nū²kxa² so¹-
ain¹tū³ka³txa² i³ki³ha¹kxi²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²li² txa²wā¹nū³ka³txa² ā³ke³tū¹ain¹na²hē³li¹. Nxe³te³nah¹lxi¹:
“Ro³ma²no² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹jah¹la² Se²sa³jah¹lo²su² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ki³a²
ū³yho³hi²yah³lxi³txa³hē¹li¹.” Nxe³jau³su² ha²kxai³: “Txai²li² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²-
kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²jah¹lo²sa¹wi¹. Wxa²si³yxau³kax³sa¹wi¹.” Nxe³jau³xa²
yo²ha³kxa¹ nxe² ain³kxi²si¹na²hē³li¹. I³ki³ha³nain¹jau³xa² ain¹ta¹hxai²hē¹la².

³Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxāi²na² Ju³te²a² nū³ka³txai²na² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹lo²sin¹ji¹-
wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²wān³txai²na² wain³na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² hi²sen³kxai³lu² e³kxi²te³nah¹lxi¹. Wā³nxin¹ta² si³-
yxau³tū³ka³txi³su² te²a² a²nū²a²nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² hai³txi³ i²a¹jah¹lo²sxa³wi¹. Wi¹lhin¹-
jah¹lo²syē¹nx²ti³na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁵Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Jah¹lai²na² wān³txa² he¹li²nha²si¹nyhain¹jau³su²
i³yau¹ū³hxai²na²hē³li¹. Jā¹nxe³na³li¹. Nū¹ka³na¹ Ka³li³le²a²ko³xa² ā³si³-
wxē³nū²la² Ju³te²a²ko³xa² ā³wa²to²hi²ka³tū³ hī¹na² wxā²na³li¹. Ain¹jau³su²
kāin² ki³han³jau³su² e³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

E³ro²jah³la² i³wā³txi³jau³su²

⁶Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Ka³li³le²a² ko³xan¹jah¹lo²su² te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la².

⁷⁻⁸Nxa²ha¹te¹:

—~Wain³sīn¹na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ Pi³la²jah³la² hi²sen³kxai³lu²
i³sa²si¹hā³nyhai¹nha²kxai³ E³ro²jah³la² sxi²ha² ā³wih¹si¹nyhain¹ta¹hxai²hē¹-
la². A²nxe³jah¹la²kxai³ Ka³li³le²ko³xa² a²wa³kxēn³yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
Jā¹nxe³tāu³a² Je³ru³sa³lē²thi³na² yxau²xai³ta¹hxai²hē¹la². Kxān³su² Je³su²jah³-
la²kxai³ i²ain¹ju³ta² ten³kxe³su² ka³lih³kxi²la²ta¹hxai²hē¹la². Kxā³nxi¹nai³tā²
Je³su²jah³la² hxi²ka¹nain¹jau³xa² ain³kxai¹nha²kxai³ hī¹na² sa²kxai³lu²
a²ya³la³lhu²si¹nhe³tū¹xā¹. Ain³jau³su² nxe³ta¹hxai²hē¹la². ⁹Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³-
la²kxai³ kāin² i³wā³txi¹nyha¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ Je³su²jah³la²kxai³ hai³txi³
i³we¹nyha¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². ¹⁰Nxe³ain¹kxa²yu³su² wā³nxin¹ta² si³yxau³tū³-
ka³txi³su² te²a² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nāu³xa² ain¹sxā³ ki³ha¹kxi²sxā³
ko³nxe³ti³hī¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². ¹¹Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lo²su²

te²a² a²so³ta²to² nū³ka³txi³su² te²a² nxe³te²a² sa²kxai³lu² i³wa³ka³si³ai¹-
ni² i³ha³nū³nxe² nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ wā²la² wi¹khaix¹ka³lo³a²
tē³sxā³ Je³su²jah³la²kxai³ ũ³whi²kxain¹nū²la² Pi³la²jah³la² sxi²ha² i³wha¹-
li²si¹ta¹hxai²hē¹la². 12Nxa²ha¹te¹ kxā³nhxī¹nai³tā³ E³ro²jah³la² Pi³la²jah³la²
hi³nyha¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ hi¹nān¹te²tu³ ya³li³xi¹nyha¹ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² Je³su²jah³la² ya³lu²si¹jau³su² kwa³na³jau³su²

13Nxa²ha¹te¹ wā³nxīn¹ta² si³yxau³tū³ka³txi³su² te²nāu³xa² Ju²te²a² nū³ka³-
txa² hxi²kan¹txi³nū³ka³txi³su² te²nāu³xa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ Pi³la²jah³la²
hi²sen³kxai³lu² i³kaix¹so¹ta¹hxai²hē¹la². 14Nxe³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹ Je³-
su²jah³lai²li² hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² nū³ka³txa² he¹li²nha²si¹nyhain¹jau³su²
tē³sxā³ e³kxi²sah¹lxin¹ten¹tu³wi¹. Yxān¹ta¹ wān³txa² ka³lxa¹txi² wā³txai¹na¹-
ten¹tu³wi¹. I³wā³txai¹na¹kxan²ti³ kō³nxe³ti³ kái³ju³ta² hai³txi³ a³ya³txi²nxa³wi¹.
15Na¹kxa²yu³su² E³ro²jah³la² te²yāx¹ta¹hē¹li¹. Nxe³ha²kxai³ sa²si¹hā³xi²sain¹tai¹-
tu³wi¹. Ain¹jut³su² jah¹lai²li² kō³nxe³ti³ kái³ha²kxai³ i³ya²lut¹lsi¹ha¹jau³nū³su²
hxi²ki³ye²nx²ti³xa³wi¹. 16Nxe²nxa³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hāi¹sxā³ i³wai¹-
tain¹si¹sā²na¹ka³tū³ wxa²wa²sut¹sxā³ ũ³hū¹xi¹nx²ta¹tu¹wi¹. Pi³la²jah³la²kxai³
nxe³ta¹hxai²hē¹la². 17Nxa²ha¹te¹ kxā³nhxī¹nai³tā³ Pas²kwa²nxe³tū³xa²
yai³nai¹nh¹nai³tā³ a²nū²a² ũ³tū¹kxi²tū³ka³txa² a²nū²a² ka³na³ka³na²te²a²
wxa²wa²sut¹sxā³ sa²tā³xi²to³ta²hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ ye³ka³lxa¹txi³ Pas²kwa²-
nxe³tū³xa² yai³nain¹ju³ta² Pi³la²jah³la² hxi²ka² ja¹xain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

18Nxain¹kxan²ta² te²yā¹nxe³ju³ta² te³nai¹nha²kxai³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹
kāin² i³kaix¹tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² su²lhā³txa²si¹nhē³li¹. Ba³ra³ba²sah³la² so¹lxi³ wxa²-
wa²sut¹sxā³ sa²tā³xit¹lsi¹nhē³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². 19Nxa²ha¹te¹
Ba³ra³ba²sah³la² sa²kxai³lu² a²kxā³nxai³tā³ a²nū²a² su²lhā³ha²kxai³
Je³ru³sa³lē²thi³na² a²wa³kxēn³nū³ka³txa² he¹li²nha²si¹nyhain¹jau³su² o²-
la³kxi²ha²kxai³ ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ũ³tū¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

20Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² wxa²wa²sut¹sxā³
sa²tā³xi²ju³ta² ten³jau³su² āh¹ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 21Ain¹tah¹lxa¹
yxo²xūn³txi³ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hi³sa³ka³txa² ũ³hēt¹sxā³ i³hxi²ki¹la²kxi²sxā³ i³ya²lu¹tai¹nhē³li¹. Ũ³-
hxi²ki¹hēt¹txai¹nhē³li¹. Nxe³nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

22Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³ta³ kō³nxe³ti³ kái³ te²la¹xā³? Kō³nxe³ti³ kái³ha²kxai³
i³ya²lut¹lsi¹ha¹jau³nū³su² hxi²ki³ye²nx²ti³xa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³wai¹txi²-
sā²na¹ka³tū³ wxa²wa²sut¹sxā³ sa²tā³xi²si¹hai¹na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

23Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³hxi²ki¹la²kxi²si¹hain¹jau³xa² yxo²xūn³txi³ e³-
jau³xai²na² i³ye³sxā³ ā³na¹ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ai³na¹ Pi³la²jah³la²
ye³ye³non¹ta¹hxai²hē¹la². 24Ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah³la²kxai³ su²lhā³-
si¹hain¹jau³su² Pi³la²jah³lai²na² a²yxo²wān³txa² kwa³na³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

25Nxe³ain¹kxa²yu³su² Ba³ra³ba²sah³la² a²nū²a² nū³ka³txa² he¹li²nha²si¹nyhain¹-

jau³su² a²nũ²a² su²lhã³ha²kxai³ nxe³jah¹la² ũ³tĩ³kxain¹jah¹lai¹tã² wxa²wa²sut¹sxã³ sa²tã³xi²si¹nyhain¹jau³xa² te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la² su²lhã³si¹nyhain¹jau³su² te³nai¹nha²kxai³ Pi³la²jah³la² hi²sen³kxai³lu² sa²yo²we¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Hi³sa³ka³txa² i³hxi²kĩ¹la³kxain¹jau³su²

26 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² tẽ³sxã³ a³li³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹tãu³a² Si³mãu²ah³la² Si³re²ne²ko³xan¹jah¹la² ne³kxau²hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jah¹la² a²ha³lo²khai³xa² a³li³nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ã³wih¹te³lhã³ ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la²kxai³ tũ³ka³txai²na² hi²sen³kxai³lu² i³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Hi³sa³ka³txa² sa²tã³ka³la³kxi²hẽ¹lso¹nha²si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² yo³na² i³hit¹lai³ta¹hxai²hẽ¹la².

27 Nxa²ha¹te¹ tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa³ i³hi¹txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²a² txu¹ti³nãu³xa² i³hi¹txain¹te²a² ãin²tai¹nha²kxai³ kãin² nãñ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i²ain¹nũ²la² sa²wa³ti³nha²sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³nxi¹. Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² a²wa³kxẽ³na³ka³lxi²nãu³yah¹lxi¹-nxi¹. Txai²li² i³nãñ³kxi²sah¹lxi³txa³hẽ¹ni¹. Yxãñ¹ta¹ wxãñ²na² wxa²wẽ³ha³lxa² wxa²nxũh¹ i³nãñ³kxi²nha¹jah³lxi³hẽ¹ni¹. 29 Ye³jen¹nãu³a² wxa²ha³lo²a² ko³-ton³kxi²khai¹nxe³nx2ti²tũ¹xĩ¹. Nxe³tãu³a² e³kxain¹tu¹xĩ¹. Nxe³te³nah¹lxi¹: “Txuh²hai²li² wẽ³sa³ txa²te²a² ka³li³hi² txu¹hai²li² wẽh³ni²nxa³te²a² ka³li³-hi² txu¹hai²li² wẽ³sa² i³lxa³te²a² ka³li³hi² nxe³nx2tain¹tũ¹xĩ¹.” 30 Nxe³hi¹na¹ wã³la³ka³txa³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹: “Ũ³ti¹kxi²sẽ¹li¹. A³hi²sxã³ i³ya²lut¹sẽ¹li¹.” Nxe³ain¹tu¹xĩ¹. 31 Ai¹nha²kxai³ ko³nxe³ti³ kãĩ³ũ¹sain¹na³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³-kxa²ha³tih³xan²tu³ ko³nxe³ti³ kãĩ³wa³to²hi²nũ¹nx2tain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

32 Nxa²ha¹te¹ in³txa² ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³jah¹la² ũ³tĩ³kxi²te²a² ha¹lin¹sxã³ su²lhã³si¹hain¹jau³su² ãñ³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 33 Nxe³ai¹nha²kxai³ wã³la³ka³txa² txa²wã²ne³ka³lo²kat³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³txa² ka³la³ain¹nũ²la² Je³su²jah³-la² tẽ³sxã³ hi³sa³ka³txa² i³hxi²kĩ¹wxe³ai¹nha²kxai³ in³txa² ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³jah¹la² ha¹lin¹te²a² hi³sa³ka³txa² i³hxi²kĩ¹wxe³ain¹ya³ha²kxai³ nxe³ain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². A²nxe³sxã³ wi³txã¹ka³txa² Je³su²jah³la² i³hxi²kĩ¹wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

34 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wi³na² nxe³txi¹. Ko³nxe³ti³ kãĩ³sain¹jut³su² wi¹ko³nhai¹nxa³wi¹. Nxe³ha²-kxai³ ne³wã²na³txai¹nhe³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nũ³ka³txa² txah³lxa³ki³a² wxa²sa²tã³ain¹sãn²sxã³ Je³su²jah³la² wã²la²ka³lo³a² so¹kxi²sxã³ wxa²nũt³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 35 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xa² i²yxau²xai³ain¹tãu³a² Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²si³yxau³ka³txa² i³wai³ka³si³xi²jau³su² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² ã³xa² sa²hau³ko³tain¹to³tai¹ti²tu³wi¹. Yxãñ¹ta¹ wã²nxũh¹-sxã³ hxi²kan¹txi³ sa²hau³ko³nha²nxa³lho³li¹. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³jah¹lo²su² ke³la³te²kxai³ wã²nxũh¹sxã³ sa²hau³ko³nha²-txai²li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

36 Te²yã¹nxe³sxã³ so³ta²to² nũ³ka³txa² yau³son³nũ²la² i³wai³ka³si³xi²-sxã³ yain³txa³yau³xa² kxah³yau³xa² i³na²si¹jau³su² ũ³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxe³sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txa² si³yxau³kax3sin¹ke³la³te²kxai³ sa²hau³ko³nha¹sẽ¹li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

38 Ai¹nha²kxai³ hi³a²ka³lo³a² wãn³txa² ũ³wha²li¹lhãn²sxã³ a²ne³ta³lxo³-ka³nãu³a¹ ũ³kũ¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ũ³wha²li¹lain¹jau³xa²sa¹:

—~Je³su²jah³lai²li² Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹lai²la¹-wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Nxa²ha¹te¹ in³txa² ko³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³jah¹la² ka³na³ka³na³-te²a² i³wai³ka³si³nũn³te³nah¹lxi¹:

—~Wxãi²li² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³txa²jah¹lo²su² nxĩn¹ke³la³te²kxai³ sa²hau³ko³nha²sẽ¹li¹. Nhãn¹kxai²nãn²tũ³ jãx1sa¹nhũn³-sĩ¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

40 Nxa²ha¹te¹ in³txa² ko³nxe³thin¹te²a² ã³xa² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² o²nxã²nxa³ji¹wi¹? Jah¹la² yã¹nxe² ya³lu²nũn³nĩn¹tu¹-wi¹. 41 Nxe³sxã³ su²lhã³nẽ³lain¹ju³ta² wain³na³li¹. Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³lai²li² hai³txi³ ko³nxe³thin¹sxã³ yxau²xai³jah¹lo²sxa³wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

42 Nxe³sxã³ ãh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. I³ye³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Kxã³ton³sxã³ a²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3txa²tãu³a¹ wxãi²na² nxe³-wã²sa²txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

43 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Hĩ¹na² Txa²wã¹sũ³na² yxau³ju³ta² i³na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nãn²tũ³ã³-sa²so¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

44 Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² whãi²na¹ ka³nxa³hi²khai¹nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A³lan²ta² ne³ka³ka³nhĩ¹nãn¹te²tũ³ã³ka³nxa³hi²ta¹hxai²hẽ¹la². A³ki³kan³tãu³a¹ so¹lxi³i³ha²te¹-txi²ye²ta¹hxai²hẽ¹la². 45 Nxe³hĩ¹na¹ wã²la²ka³lo³a² au³ka³lo³a² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² au³tan¹thĩ³na¹ yxo²tĩ¹ka³lo³a²ã³ten²ti²sxã³ã³yo²hai²ta³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². A³ka³lo³-ha¹lo³ta³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². 46 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² kãin² i³kaixl²te³nah¹lxi¹:

—~Wĩ³na² nxex3txi¹. Txa²yãu³ka³txa² ũ³hũ¹nxa²ha¹wi¹. Ain¹jau³su² nxe³sxã³ ya³lu²ta¹hxai²hẽ¹la². 47 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to²jah¹la² a²hxi²kan¹jah¹-la² ju¹taĩ²na² i²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² ya²la³tũ³ wi¹lhĩn¹jah¹lo²su²te²nũ³tã³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

48 Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa² kwa² ten³sa²tã³ain¹te²nãu³xa² ya³lu²-yain¹nxa²ha¹te¹ ãin²ti³sxã³ aun³txa² wã³li²xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 49 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa²kxai³lu² u²lxi³ yxau³sxã³ ten³sa²tã³ain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³ txu¹ti³nãu³xa² Ka³li³le²a² ko³xa² yxau²xai³lhi¹nãn¹te²tũ³ã³si³tẽ³la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²nãu³xa² ten³sa²tã³ain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² txah³lxa³kxẽ¹na² sa²nĩ³kxain¹jau³su²

50-51 Nxa²ha¹te¹ Jo³se²ah³la² A³ri³ma³te²a²thĩ³na² Ju³te²a²ko³xa² sxa³-thĩn³su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thĩ¹nãn¹jah¹la² yxau³sxã³ i²nũn³ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nxe³jah¹la² wi¹lhin¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³su² wah³nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la²kxai³lu² Je³-su²jah³la² su²lhā³ain¹ju³ta² ten³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ju³te²a² a²hxi²kan¹jah³lo²su² kxan²ti³ ten³ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁵²A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Pi³la²jah³la² ā³tī³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la²nū²a² ya³lu²ta²nū²a² sa²nī³kxi²si¹jau³su² i³wā³-txi³ta¹hxai²hē¹la². ⁵³Nxa²ha¹te¹ wi¹li³wa³lū³xi²nxa²ha¹te¹ Jo³se²ah³la²kxai³lu² hi³sa³ka³txin³ti³ sa²sai¹kxā¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² wā²la²ka³lo³a² līn²yo²ka³lo³a² wi¹ka³lo³a² sa²wā³lāu²kxi²nū²la² txah³lxa³kxē¹na² sa²so¹-sxā³ ū³whi¹sxā³ ū³tī³kxa²wih¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tē³na² kwā³kxa² tah²hēn³su² ta¹hxai²hē¹la². ⁵⁴⁻⁵⁶Nxa²ha¹te¹ txu¹ti³nāu³xa² Ka³li³le²an¹ta¹ka³lxu³nāu³xa² a²sa²wi³hā³lxī³su² ha²kxai³ Jo³se²ah³la²kxai³ ā³si³tē³kxi²nū²la² txah³lxa³kxē¹-na² i²ha²kxai³ Je³su²jah³la² ū³whih¹wxe³je³na² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī²ain¹nū²la² ā³ya³wa²lain¹ta¹hxai²hē¹la². Hā²wxān³txa³ a²nū²a² ya³lu²te²a² wxa²to¹la³kxi²jau³-nū³a² hau³ko³tain¹ta¹hxai²hē¹la³, txu¹ti³nāu³xa²sa³. Nxi¹nha²kxai³ ka³nxa³ha²ta² Ju³te²a² nū³ka³txa² a²sa²ba³to³ nxe³nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa² wet¹lsi¹nyhain¹jau³su² hāi¹sxā³ i³ye¹nxi²sxā³ yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³si¹jau³su²

24 ¹Nxa²ha¹te¹ to³mīn²ko³ nxe³hī¹na² i³yū¹li²nxa³ta¹lxa¹ txu¹ti³nāu³-xa² sa²kxai³la¹ a²jā¹nxe² wā³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī³yau³xa² a²nū²a² ya³lu²te²a² wxa²to¹la³kxi²jau³xa² tē³sxā³ wā³lain¹ta¹hxai²hē¹la². ²Nxa²ha¹te¹ kwā³kxē¹na²kxai³lu² txah³lxa³ka³lo³a² kāin²ka³lo³a² tē³sxā³ ū³h³yo²tī¹-ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxan²ta² txu¹ti³nāu³xa²kxai³lu² wā³lain¹tāu³a¹ kwā³kxē¹na²kxai³lu² a²ne³hē³txa¹ sa²yo²than²nha²sxā³ yxau³ye²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tē³na² ān³tī³tāu³a² i²te³na¹ sa²yo²than²nha²sxā³ yxau³ye²ta¹hxai²hē¹la². ³Nxe³ain¹nū²la² yxo²than²nha²sxā³ yxau³ye²ha²kxai³ ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ a²nū²la³ Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah³lai²na² a²nū²la³ yū³ne¹-yhe²yhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁴Nxa²ha¹te¹ i²ai¹nxa³ha²kxai³ e³lain¹te³nah¹lxī¹: —~Īh¹nxe³te²sin²ta²ku². Kī³nhī¹. Ain¹tāu³a² in³txa² ha¹li¹ i³ha¹txi²-nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²a² a²wā²la³ka³lo³a² ha³te¹tha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i²nxūn³kxi²nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁵Txu¹ti³nāu³xa² ju¹ta² i²sxā³ o²nha²sxā³ i³ye³āu²la²to³tha²kxai³ i²sxā³ sa²kxu²thu¹nha²-ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tī³kxai³lu² in³txi³nāu³xa² a²wān³txi³kxai³lu¹: —~Īh¹nxe³kxa²yan³tī³ta³ txah³lxē¹na² a²nū²a² ya³lu²te²a² sa²nī³kxain¹-tē³na² nū²kxah¹lxin¹thi²ni¹? ⁶Hī¹nai²li² a²nū²a² yū²nxa³xi¹. Ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²ni¹. A³li³xi²na²ni¹. Nxe³ju³kxai³lu² kxā³nxi³tā² Ka³li³le²-a²ko³xa² yxau³hī¹nai³tā¹jau³xa² nxe³hī¹nai³tā² ne³ka²kxah¹lxan³sai¹ni¹? Nxe³wā²nxa²lxin¹ji¹? ⁷Nxe³jau³xa²sa¹: “Ko³nxe³thin¹tū³ka³txa² hi²-sen³kxai³lu² sa²so¹sain¹nū²la² hi³sa³ka³txa² i³hxi²kī¹la³kxi²sain¹sxā³ i³ya²lut¹lsain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹kxa²ha³ta³nxān²tū³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²ni²sxā³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai³tā² ain³kxi²-yah³lxin¹tai¹ti²tu¹ni¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

8-9 Ain¹nxa²ha¹te¹ txu¹ti³nāu³xā² wān³txa² ti³yau³xai³tā² sa²wa²lho¹xain¹-
 ta¹hxai²hē¹la². Sa²wa²lho¹xain¹sxā³ i³xain¹ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxa² hxi¹ka²
 hxa³sxā³ ka³na³ka³nat3sxā³ wa²sa²so¹xi²nūn³ka³tu³ nxe³tū³ka³txa² a²sa³wi³-
 ha³lxa² hāi¹nxe³ti³xai¹ nxe³jau³xai²na² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la².
 10 A²nxe³txu¹txi³nāu³xā² i³lxi²nyhain¹tū³ka³txa²sa¹: Ma³ri²a² Ma³ta³lē²na³ka³-
 lxa² nxe³ha²kxai³ Jo³ā²na³ka³lxa² nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a³ka³lxa² nxe³ha²kxai³
 a²nxe³ta¹ka³lxi²na³ Ti³a²kah³la² a²hā³ka³nū²la³ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³
 txu¹ti³nāu³xā² ka³lxa¹txi³ a³li³ain¹nū²la² a²sa³wi³ha³lxi³nū³ka³txa² i³ha¹txi²sxā³
 nxe³jau³xai²na² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³nyhain¹tah¹lxa¹ a²sa³-
 wi³ha³lxi³nū³ka³txa² jau³jau¹xai²na² hai³txi³ yxo²i²nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la³:
 —~Toh³li³ta² wān³txai¹la¹wi¹. Nxe²e³lain¹ta¹hxai²hē¹la². 12 Nxa²ha¹te¹ jau³jau¹-
 xai²na² ain³kxi²nū²la² Pe²jah³la² i³sa²yxau²ā³ka³tu³ Je³su²jah³la² kwā³kxē³na²
 txah³lxē²nān²ta³ ā³nih³nū²la² ā³ku²thu²kxa¹sxā³ ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wih¹nū²-
 la² wā²la²ka³lo³a² Je³su²jah³la² ē³kxain¹ka³lo³a² so¹lxi³ sxa³ne²ye²ta¹hxai²hē¹la².
 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² yū³ne¹ye²ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³sxā³ a³li³sxā³ i³xi²tāu²a²:
 —~Īh¹nxe³te²sin²sun²kū¹. Nxe² e³nha²ta¹hxai²hē¹la².

E³ma³u²thi³nān¹tih³na² ai³ya³tih³nān¹jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹ sūn²ta³txai²na² a²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹te²a² Je³ru³sa³lē²-
 thi³na² a³li³nū²la² E³ma³u²thi³na² ai³ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³thi³na² 10
 ki³lo²me³tro³ nxe² u²lxi³ye²ta¹hxai²nxa³hē¹la². 14 Nxe³ya³ti³kxai³lu² Je³-
 su²jah³la² ya³lu²ju³ta² e³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². 15 Nxe³yah³nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³la² i³hi¹ta¹i³lhā³ a²tih³na² ai³le²tih³na² i³ha¹txi²ya³ta¹hxai²hē¹la².
 Ī³ha¹txi²sxā³ ā³sa²so¹ā³ya³ka³tu³ ai³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². 16 Yxān¹ta¹ ko³-
 nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 17 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Ai³ya³hin¹tāu³a² ĩh¹nxe³jau³tā³ wā³wā³nx2ti³jau³tā³ e³la³hin¹thi²li¹?
 Ta¹hxai²hē¹la². 18 Nxa²ha¹te¹ ā³yitltxā²ha¹te¹ Kle³o²pah³la² āin²ta³kxi²-
 nha²sxā³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³ru³sa³lē²thi³na² ha³la³ka³lxa³lo³nīn¹kxan²ti³ jau¹xai²na² ā³ne³-
 wxe³nxa²nxa³ta³lu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxe³jaut3tan³te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹
 i³wa²lū³xi²ya³ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³la² Na³sa³re²thi³nān¹jah¹lo²su¹. Nxe³jah¹lai²li² Txa²wā¹sū³-
 na² wān³txa² hen³txi³jah¹lo²su¹. Ain¹ta¹hē¹li¹. Ai¹nha²kxai³ hxi²kan¹ne³lxa³ju³ta²
 kāin² o²la³kxi²sain¹sin¹na²hē³li¹. Nxe³ju³ta¹na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wain³txi³
 sa²yxo²we¹jah¹lo²su² ye²ta¹hē¹li¹. 20 Nxe³to³ta¹ wā³nxīn¹ta² si³yxau²tū³ka³txi³su²
 te²nāu³xā² txa²wā¹hxi²kan¹ti³su² te²nāu³xā² ain¹sxā³ i³ya²lut1si¹jau³su² i³yi¹li²-
 hain¹ta¹hē¹li¹. Nxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hxi²ki¹la³kxain¹ta¹hē¹li¹. 21 Nxe³kxan²ti³
 Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹jah¹lai²li² I³sa³e² nū³ka³txa² wxa²wa²su¹tū¹nhē³jah¹lo²su²
 te²ji¹xā¹. Nha¹jau³su² nxe³sa²nha¹kxa²yu³su² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²te²jai¹tu³wi¹.
 22 Jā¹nxe³kxa²yu³su² i³yū¹li²nxa³ta³lxa¹ txu¹ti³nāu³xā² kwā³kxē¹na² ai³ain¹tāu³-

(Lukas 24.7)

a² i³ wā³ wā³ ta³ kxi² sa² si¹ nhē² li¹. 23 Je³ su² jah³ lo² la³ hai³ txi³ i² ain¹ ta¹ hxa³ hē² li¹. Hā² wxān³ txa³ i³ xain¹ nū² la² e³ kxi² sain¹ te³ nah¹ lxi¹. “Hxi² sxā³ nho³ jut³ sū³ ju³ ta² i² si¹ na¹ hē³ li¹. Nxe³ ju³ tai² na² oh³ xan¹ jah¹ la² nāu³ xa² i³ hen³ txi³ sain¹ sin¹ te³ nah¹ lxi¹: ‘Je³ su² jah³ la² ka³ ten³ su² yxau² na³ ni¹.’ Nxe³ sain¹ sin¹ na² hē³ li¹.” Nyhain¹ ta¹ hē¹ li¹. Nxe³ jau³ xai² na² on² txi³ khaix¹ lsa² si¹ nhē² li¹. 24 Jā¹ nxe³ ha² kxai³ la¹ txa² wā¹ nū³ ka³ txa² ka³ na³ ki² sa² nū³ kxi² te³ na² ā³ nxi³ nū² la² i³ hen³ txi³ sain¹ si¹ kxa² yā¹ nxe³ jut³ su² i² ain¹ ta¹ hē² li¹. Nxe³ ta¹ Je³ su² jah³ lo² la³ hai³ txi³ i² ain¹ ta¹ hxa³ hē² li¹. Nyhain¹ ta¹ hxai² hē¹ la².

25 Nxa² ha¹ te¹ Je³ su² jah³ lai² na² wān³ txi³ kxai³ lu¹:

—~Wxāi² na² ā³ ne³ to³ ti³ he¹ nxe³ nx² ti³ xa³ wi¹. Txa² wā¹ sū³ na² wān³ txa² i³ hen³ txi³ nū³ ka³ txa² e³ ain¹ jau³ xai³ tā² wa³ su¹ txi³ ā³ ne³ wxe³ yah² lxa³ lxi¹. 26 Nxe³ jau³ xai³ tā² i³ ye³ kxū¹ ain¹ te³ nah¹ lxi¹: “Txa² wā¹ sū³ na² A² hxi² kan¹ ta² Si³ yxau³ tū³ lo³ jah¹ la²

ju¹ta²na² ha³kxa¹ ye³khãuh³lxa³ti³sain¹tu¹wi¹. Nxe³sã³ĩ³su²lhã³ain¹sãn²ka³tu³
hã²wxã³txa³ ka³tẽ³su²ĩ³sa²yxa³xi²tu¹wi¹. Nxe³te²kxa³kxa¹ kãin² wxi²kin²ti³.
ton³tu¹wi¹.” Nxe³jau³su²ĩ³ye³kxũ¹nẽ³lain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

27 Nxe³nũ²la² ũ³wha²li¹txã³nxa² tẽ³nũ²la² Moi³se²ah³lu¹ta¹na²
ũ³wha²li¹jau³xa² a²yo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³nũ²ka³.
txu¹ta¹na² wãn³txa² ũ³wha²li¹jau³xa² a²yo²ha³kxa¹ nxe³jau³su² tẽ³nũ²la²
Je³su²jah³la² su²lhã³ain¹ju³ta² ĩ³yau¹ũ¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxa²ha¹te¹ E³ma³u²thĩ³na² yau³son³nxa²ha¹te¹ ã³wa²to¹te³lhã³ ta¹.
hxai²hẽ¹la². 29 Yxã¹ta¹ ã³yit¹tũ²la² e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sxi²ha² sxa³sxã³ ã³xi²sẽ¹li¹. Ka³nxah³hi²nẽ³te³na³li¹. Ain¹ta¹.
hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³su² ha²kxai³ sxi²ha² ã³wi¹yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².

30 Nxa²ha¹te¹ ã³wi¹nhũ²la² ĩ³yain³te³lhã³ ã³wxe³ain¹nũ²la² yain³tũ³xa² hxi².
tẽ³nha²nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² ĩ³wi¹lxon³kxi²kĩ³jau³su² ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².
Hã²wxã³txa³ yain³tũ³xa² ha³la³tã²lxũ¹ta¹hxai²hẽ¹la². 31 Nxe³ju³ta¹na²
ĩ²ai¹nhĩ¹na¹ ã³ye³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ta¹ ã³ye³wxe³ai¹nhĩ¹na¹ wã³sã²
yxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 32 Nxa²ha¹te¹ e³kxi²nyha¹te³nah¹lxi¹:

—~Wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³nẽ³lhi¹na¹ ĩ³xi²kĩ³tã²a² txa²wã¹ẽ¹nã³ai²na² ka³.
lih³khaix¹nẽ³lhẽ²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

33 Nxa²ha¹te¹ wa³su¹txi³ ĩ³sa²yxa³nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² wã³lain¹ta¹.
hxai²hẽ¹la². Nxe³tã²a² a²sa³wi³ha³lxa² hxi²ka² hxa³sxã³ ka³na³ka³nat³sxã³
wa²sa²so¹xi²nũ³ka³tu³ nxe³nũ³ka³txi³su² te²a² a²sa³wi³ha³lxa² ka³lxa¹txi³
nũ¹nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 34 Nxain¹sxã³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ya²la³tu³ Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² ka³te³nai²la¹wi¹, Si³mã²ah³la² ĩ².
ye²ha²kxai³lu¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

35 Nxa²ha¹te¹ ĩ³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Ĩ³xi²nha¹tã²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yo²ha³kxa¹ ĩ³hau³ko³.
tũh¹sa²sĩ¹na²li¹. Nxe³ha²kxai³ sxi²ha² wi³xi²sĩ¹na¹ka³tu³ hã²wxã³txa³
yain³tũ³xa² wxa²nxũ²xai³sa²sĩ¹nhĩ¹na¹ ã³ye³wxe³sa²sĩ¹nhẽ²li¹. Si¹na¹jut³su²
Je³su²jah³la² ka³tẽ³ti³ yxa²na³li¹. Ye¹nx²ta¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² ã³yũ¹txi²jau³su²

36 Nxa²ha¹te¹ ĩ³hen³txain¹ti³kxai³lu² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a².
sa³wi³ha³lxa² a²nxũ²kwã³wi³tã²a² wxã³sxã³ ã³yũ²txi²ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³sxã³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yũh³lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Wi¹lxo³kxix¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Yxã¹ta¹ on²ta¹nha²kxai³ nxe²e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²yã³ka³txi³su² ji¹xã¹. Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 38 Nxa²ha¹te¹ Je³su².
jah³la² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³ka²yan³ti³ta³ ĩ³wã³wã³ta³kxi²nha²sxã³ on²txi³nx²ta¹ji¹wi¹? 39 Txa².
hxi²ka² ĩ² txa²yũ³kxa² ĩ² nxe³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Wxa²wxai³sain³sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³
yo²ĩ²syah¹lxin¹tu¹wi¹. Txa²li² a²yã³ka³txi³sin²nxa³wi¹. Yxã¹ta¹ a²nũ²khai³.

sa¹wi¹. Nxe³ju³tai²na² a²yāu³ka³txa² hai³txi³ a²šūn³ta³ yū²nxa³ha²kxai³ hai³txi³ a²su³la³ yū²nxa³ha²kxai³ nxe³te²jai¹tu³wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

40 Nxe³nū²la² a²hxi²ka² wā²nā³ū¹hi² a²yu³kxa² wā²nā³ū¹hi² nxe³sxā³ wā²nā³ū¹ta³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². 41 Nxe³ta¹ ka³lih³khaix¹lain¹kxan²ti³ hai³txi³ yxo²i²ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxa²ha¹te¹ āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Yain³txa² ū³hū¹sah¹lxix³hē¹li¹. i³yain³te³la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

42 Nxe³nū²la² ai³na² hi³nha²te²a² ū³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 43 Ai¹nha²kxai³ wxa²nhi²yain¹ta¹hxai²hē¹la². 44 Nxa²ha¹te¹ āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³na¹ju³tai²li² i³yau¹ū³nx2ta¹tai¹tu³wi¹. Txa²wā¹sū³na² ha³teh³-nxā³nxa² yxo²ha³kxa¹ ya²la³tu³tai¹tu³wi¹. Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² ya²la³tu³ti² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹tai²na² wān³txa² ya²la³tu³ti² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² wān³txa² ya²la³tu³ti² nxe³tai¹tu³wi¹. Sa²-yxo²we¹nha²sxā³ kái³ta³lun²na¹hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

45 Nxe³te³na¹ Txa²wā¹sū³na² ha³teh³nxā³nxai³tā² i³la³kxi²ti³hi¹tain¹ta¹hxai²hē¹la².

46 —~Jā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ha³teh³nxā³nxa² i³yau¹ū³sa²jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² kái²n ye³-khāuh³lxa³ti³sān²nū²la² ya³lu²tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²ni²sxā³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²tu¹wi¹.” Txa²wā¹sū³na² ha³teh³nxā³nxa² nxe³ta¹hxai²-hē¹li¹. 47 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ Je³su²jah³la² yxo²i³ain¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kái³ain¹-kxa² yo³ha² ā³wa²su¹ti³hi¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² Je³ru³sa³lē²thi³na² i³hen³txi² ā³si³wxe³ka³tu³ hu³ a²nū²a² nū³ka³txa² ka³lxa¹txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ i³-hen³txi³txain¹yah³lxix³hē¹li¹. 48 Nxe³jau³jau³xai²na² wān³txa² ti³yau³xu¹tai²na² i³ye³kxū¹jau³xu¹tai²nān²tu³ Txai²na² sa²kxai³lu² sa²yxo²we¹nha²sxā³ kái³ta³-lu²na¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³tai²na² ā³ye³yxo²nū¹kxa² nū³ka³txi³su² yah³lxix³li¹. 49 Nxe³yah³lxix³nha²kxai³ ye³jen¹na² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³sa²si¹-hā³ūh¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² Txa²wā¹wi³na² i³ye³kxū¹nx2ti³tai¹ti²tu³wi¹. Jā¹nxe³ha²kxai³ Je³ru³sa³lē²thi³na² wah³nxe² yxau³jah¹lxix³sā²nhē³li¹. Sū³na² Yāu³ka³txa² a³ka³nxa² wxā³sxā³ ā³si³tē³kxi¹nx2ti³hi¹na¹ i³hxi²ka¹ti³hi¹txa²ti³-tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³lo²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² oh³nāu³a² wxa²ka³la³ye²jau³su²

50 i³ye³ta³lun²nū²la² a²sa³wi³ha³lxa² ā³sa²so¹nū²la² Je³ru³sa³lē²thi³na² a³li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A³li³nū²la² Be³tān²ya³thi³na² ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³ ā³yit¹lū²la² a²hxi²ka³la¹nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ wān³txa² wi¹lhin¹ti³hit¹jau³su² a²sa³wi³ha³lxa² ne³nxē³na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹-la². 51 Nxe² i³ye³kxi²tāu³a² ā³waix³sxā³ oh³xā² ka³la³xi²ye²ta¹hxai²hē¹la². 52 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxix³nāu³xu¹ta²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² sa²-nēn¹kxi²jau³su² e³kxain¹nū²la² Je³ru³sa³lē²thi³na² ka³lih³kxi²sxā³ ā³wā³lain¹ta¹hxai²hē¹la². 53 Nxain¹ka³tu³ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹to³-hain¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²to³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

João

A²wān³txi³khai³su² jah¹la², ka³te³na² si³yxau³tāu³su² nxe³jau³su²

1 1Txa²wā¹si³kxā³nāu³u¹tai²na² A²wān³txi³khai³su² jah¹la² yxau³ta¹hxai²hē¹-
la². A²yen³kxa² yū²nxa³ha²kxai³ a²nū²a² yū²nxa³ha²kxai³ nxe³tāu³u¹tai²na²
jah¹la² so¹lxi³ yxau³ta¹hxai²hē¹la². A²wān³txi³khai³su² Jah¹la² sa²kxai³lu² Txa²-
wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³la³ yxau³ya³ta¹hxai²hē¹la². 2Nxe³sxā³ A²wān³txi³khai³su²
Jah¹la² sa²kxai³lu² yxau², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³la³ yxau², txa²wā¹si³-
kxā³nāu³u¹tai²na² nxe³ya³yhu¹ta¹hxai²hē¹la². A²wān³txi³khai³su² Jah¹lain²txi³,
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³ain²txi³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². 3A²nxe³jah¹la² hxi²ka²
a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ wet¹sa²sai¹ta¹hxai²hē¹la². A²yen³kxa² we¹txa³kxe³-
su² wā¹ko³kxe³su² ta¹hxai²nxa³hē¹la². 4A²wān³txi³khai³su² Jah¹la² sa²kxai³lu²
ka³te³na² si³yxau³tāu³su² tāu³a² sa²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la²
sa²kxai³lu¹ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ũ³hū¹nhē³lha²kxai³, tih³na² wain³tih³na² so¹-
lxi³ wi¹tih³na² so¹lxi³ i³yau¹ū³nē³lha²kxai³, nxe³sxā³ sa²ha²te¹kxi²nē³jut³sū³nxe²
a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ nxe³te²ki³na¹xai²na¹ sa²hau³ko³te³ta¹hxai²hē¹la². 5Nxe³sxā³
sa²ha²te¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ka³nxa³ju³ta² sa²ha²tet¹sa²te³na³la². Nxe³kxan²-
ta² hxi²kan¹txi³ a²ta³a² hxi²ka², ka³nxa³ta² a²wa³kxē³yah³la² hxi²ka², ko³nxe³ti³
kai³si¹nhē³jah¹la² hxi²ka², wxa²nū¹li²nxa³wa². Ha³lo²a² nxe³jut³sū³na³la².

6Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txa² Jo³āu² Ba³tis²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³-
jah¹la² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³sa²si¹hā³kxe³su² jah¹la² ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ha²kxai³ txa²wā¹ha³lo²ai²na² wxā³ta¹hxai²hē¹la². 7Wxā³nū²la² sa²ha²te¹-
kxi²nē³jah¹lai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² ũ³yhe³ka¹tē³te³lhxā³
wxā³ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² hāi¹nxe³ti³xa¹ Sū³na² sa²yxo²wet¹si¹nhē³jau³nū³-
su² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² wxā³ta¹hxai²hē¹la². 8Hai³txi³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lo²la³
sa²ha²te¹kxi²nē³jah¹lo²su² ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³ sa²ha²te¹kxi²nē³-
jah¹la² ũ³yhe³ka¹tē³te³lhxā³ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² wxā³ta¹hxai²hē¹la². 9Yxā¹ta¹
kwē¹ta²na² sa²ha²te¹kxi²nē³jah¹lo²khai³xa², a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ sa²ha²te¹-
kxi²nē³jah¹lo²su² jah¹la², txa²wā¹ha³lo²ai²na² ā³wxā³te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la².

10-11 A²nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² ha³lo²ai²na² yuh³xan¹ko³xai²na² yān³-
tai²na² wet¹sa²sai¹ta¹hxai²hē¹la². Yxā¹ta¹ kwē¹ta²na² ha³lo²ai²na²
wxā³ye²yhain¹kxan²ti³ hxi²kan¹kxan²ti³ ha³lo²an¹tū³ka³txi³la³ hāi¹nxe³sxā³
wā³txi³nū¹yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³kxan²ti³ a²ka³lxa¹ta² sxi²ha² ā³-

wxã³ye²yhain¹kxan²ti³ a²ka³lxa¹ti³su² te²la³ Ju³te²a² nũ³ka³txi³la³ha²kxai³
ã³yo²o³tũ²ain¹to³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 12 Ain¹nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³na³ki²
on³tãu³su² tãu³a¹ ã³yo²o³tũ²yah³lxi³ka³tũ³ sa²we¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~A²nxe³tãu³su² tãu³a¹ yo²ha³kxa¹ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wẽ³ha³-
lxi²la¹i¹. Je³su²jah³la² wãn³txa² hxi²kan¹txi³ i³wẽ³ha³lxi³lo³tain¹jau³su²
yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 13 Sũ³na² wẽ³ha³lxa² wẽ³ha³lxi³lo³tẽ³ju³ta²sa¹:
Hãi¹nxe³sxã³ Sũ³na² wẽ³ha³lxi³lo³kxe³su² te²nãu³xa² so¹lxi³ Sũ³na² wẽ³-
ha³lxin³te²ju²hẽ³la². Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² hxi²kan¹khai¹nxe³kxan²ti³ a²wẽ³sa²
we¹kxa² yuh³xai²nãn¹te² wẽ³sa² so¹lxi³ wet¹lsa²kxai³, a²nũ²a² a²ẽ¹nãu³a¹
wẽ³nhi²nha²kxan²ti³ yuh³xai²nãn¹te² wẽ³sa² so¹lxi³ wet¹lsa²kxai³, in³txa²
txu¹ha² ten³nha²yu³kxan²ti³ yuh³xai²nãn¹te² wẽ³sa² so¹lxi³ wet¹lsa²kxai³
te²ju²hẽ³la². Jã¹nxe³sxã³ Sũ³na² wẽ³ha³lxi³lo³kxe³su² te²a² a²nũ²a² Je³su²-
jah³la² sa²we¹tain¹te²su² te²nãu³xa² so¹lxi³ wẽ³ha³lxi³lo³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Nxe³nxa²ha¹te¹ A²wãn³txi³khai³su² jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²-
jah³lo²su² te²kxai³lu¹ ha³lo²ai²na² wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹nũ²ain²ti³
wen¹nũ²la² a²nũ²khai³su² wen¹nũ²la² ha³lo²a² yuh³xan¹ko³xai²na² wxã³-
ta¹hxai²hẽ¹la². Jũ¹nxe² kxãn³su² yxau³ya³nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta²
a²yã³li³nãu³xa² a²ye³na² i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I²ain¹ju³ta²su¹: A²wãn³-
txi³khai³su² jah¹lai²na² wxi²kin³ti³ton³ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹wi³na²
si³yxau³jah¹lo²khai³xa² a²ki³lha³lxa² hã¹nxe³te²a², hã¹nxe² we¹kxe³su²
te²a² sa²kxai³lu² wxi²kin³ti³ton³khaix¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lo²su² te²-
kxai³lu¹ kãin² hãun²ya¹ta² wi¹lhin¹jah¹lo²su² nxe³ha²kxai³ a²ya³la³lyau³tũ³
a²si³yxau³tãu³su² nxe³ha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² i³kaix¹sxã³, Je³su²jah³la² hxi²-
kan¹khaix¹ju³ta² i³yau¹ũ³nhẽ³te³lhxã³ i³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² txa²si³yo³na¹ wxã³jah¹lai²la¹i¹. Yxãn¹ta¹ sa²sen³sai¹sa²sxã³
hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹i¹, yãn³ta² yũ³sa²nxa³hĩ¹nu¹ta²na² yxau²xai³jah¹-
lo²su² ha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Jah¹lai²na² kãin² hãun²ya¹ta² wi¹lhin¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-
ha²kxai³ kãin² hãun²ya¹ta² wi¹lhin¹sxã³ a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ kĩ³na¹xai²na²
whãi²na¹, sa²hau³ko³tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 17 Jã¹nxe³ju³ta²sa¹ Moi³se²ah³-
lu¹ta²na² Sũ³na² wã²nxa³kxa² so¹jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
A²nxe³jah¹lu¹ta²na² Sũ³na² wãn³txa² i³kwa³na³nẽ³jau³xu¹ta²na² tẽ³nũ²-
la² txa²wã¹si³yah³la²nãu³u¹ta²na² i³yau¹ũ³nyhain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su²
te²la¹wa². A²nxe³jah¹la²kxai³lu² Sũ³na² a³lxi²nẽ³kxe³su² i³yau¹ũ³nhẽ³-
lha²kxai³ Sũ³na² yen³nãu³a¹ ã³wa²sut¹sxã³ yxau²xai³la³kxi²nẽ³jau³nũ³su²
ya²la³lyau³xan²tũ³ i³yau¹ũ³nhẽ³lha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa². 18 Jã¹nxe³jau³-
su² Sũ³na² Si³yxau³tãu³la³ hxi²kan¹txi³ yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³kĩ³na¹xai²na²
i²kĩ³jah¹lo²sxa³wa². Yxãn¹ta¹, A²ta²ha² hã¹nxe³te²a² so¹lxi³, Txa²wã¹wi³na²
A²ta²ha² so¹lxi³ a³lxi²khaix¹nxe³kxe³su² te²a² so¹lxi³ yxau²xai³ya³nhẽ³-
lain¹sxã³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wxa²ye³ka¹tũ¹nhẽ³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²wân³txi³su² i³yau¹ũ³jau³su²

19Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²su² te²kxai³la¹ Be³tãn²ya³thi³na² he¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ a²nũ²a² nũ³ka³txa² wã³nxin¹te² nũ³ka³-txi³su² ã³nhai¹tũn³tũ³ka³txa², Le³vi²ta³ nũ³ka³txi³su² ã³nhai¹tũn³tũ³ka³txa² ã³wxã³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² Je³-ru³sa³lê²thi³nãn¹te²nãu³xa² hi²sen³kxai³lu² i³sa²si¹hã³kxain¹ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³te² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³-ha¹txain¹ta¹hxai²hê¹la². I³ha¹txain¹sxã³ i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxãi²na² Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su² ta³nxa² a²nũ²a² ã³su² ta³nxa² nhĩn¹te²la¹xã³? Ta¹hxai²hê¹la². 20Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ wai³wain³ki²txi³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ti³he¹nxê²nxa³wi¹. Hai³txi³ Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su² te²txã³wi¹, txai²li¹. Ta¹hxai²hê¹la². 21Nxe³nxa²ha¹te¹ tũ¹ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxãi²na² E³li²ah³la² nhĩn¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hê¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³-ãu² Ba³tis²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ti³hex¹te²txã³wi¹. Ta¹hxai²hê¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ tũ¹ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su² nhĩn¹ji¹wi¹? Ju¹ta² Moi³se²ah³lu¹ta²na² kxã³nhxi¹nu¹ta²na² e³ain¹jau³xa² a²nũ²a² wxã³nũ¹nhê³jah¹lo²nu³su² e³kxi²ta¹-hxai²ti²ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³jah¹lo²su² nhĩn¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hê¹la². Yxãn¹ta¹:

—~Ti³hex¹te²txã³wi¹. Ta¹hxai²hê¹la².

22Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² nũ³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~I³h¹nxê³ju³tan¹nũ²su²khai³nhĩn¹ji¹wi¹? I³wa²lũ³xi²sa²si¹nhê³li¹. Sa¹nhĩn¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² i³sa²si¹hã³sain¹sĩn¹tũ³ka³txa² i³wa²lũ³xain¹-nha¹txai²li¹. I³h¹nxê³kãi³jah¹lo²sa²nhĩn¹te²la¹xã³? Ta¹hxai²hê¹la².

23Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txai²li¹ ha³lo²ai²na² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³nãu³a² ai³sxã³ i³ye³kxi²-jah¹lo²sa¹wi¹. I³ye³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

“A²nũ²a² hxi²kan¹jah¹lo²su² wxã³ju³ta²nũ³a² yũ³kxai²nãn²tu³ ã³wxã³-tĩh³na²nũ³a² wxa²hau³ko³tain¹te²ju²hê³li¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³

Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxã³ju³ta²nũ³a² wxa²ẽ¹nãu³ai²-na² wxa²hau³ko³nha¹jah³lxi³hê¹li¹.”

Nxe³jau³xai²na² kxã³nhxi¹nãu³u¹ta²na² I³sa³i²ah³lu¹ta²na² Sũ³na² wãn³-txa² i³hen³txi³jah¹lu¹ta²na² jau³xau³hxai²têx¹ta² nxe³ta¹hxai²hê¹li¹. Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² ta¹hxai²hê¹la².

24-25Nxe³nxa²ha¹te¹ wxã³yain¹tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹ fa³ri³se²a² ye²te²-nũ³ka³txa² i³sa²si¹hã³kxe³nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxet³si¹lxi¹. “Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²su² te²txã³wi¹.” Nhĩ¹nha²kxai³: “E³li²ah³lo²su² te²txã³wi¹.” Nhĩ¹nha²kxai³: “Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su² te²txã³wi¹.” Nhĩ¹nha²kxai³, nhĩ¹lxi¹.

Nhĩn¹kxai²nã²tu³, ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ a²nũ²a² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²-sai¹yhu¹ju³ta² kã³nhĩn¹ji¹wi[?] Ta¹hxai²hẽ¹la².

26-27 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² i³wa²lũ³xain¹jau³xa²sa¹:

—~Txai²li²i³yau³xa² so¹lxi³ a²nũ²a² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹yhu¹to³ha¹wi¹. Yxã¹-ta¹ jah¹la² wxa²nũ³kã³txi³nã³a¹ yxau²xai³ya³nx2ti³jah¹la², txã²si³yo³na¹ wxã³ya³nx2ti³tu¹wi¹. Jah¹la² i²ain¹yah³lxi³te²sxã³lxi¹. A²nxe³jah¹la² sa²sen³-sai¹sa²sxã³ hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³te²sa²jau³su² jah¹lai²na² wã²la² yu³hẽ²ta³lxi³nha²ka³lo³a² hai³txi³ txai²li² hxi²kan¹txi³ sa²yo²thu¹nha²sxã³ sa²yu³-ta²la³kxi²te²nũ³nhũ³te²txã³wi¹, hxi²kan¹jah¹lo²sin²nxa³ha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu², Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² nũ³kã³txã² ã³tĩ³xain¹tũ³kã³txã² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³hi¹-na¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² sxi²je³na² Be³tãn²ya³thĩ³na² Jor³tãu²yau³xa² a²yan¹yo²ha³ti³nhãn¹je³na² yxau³sxã³ a²nũ²a² ã³xa² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²-sai¹yhu¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a¹ wãn³txai²na² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹lo²su² i³yau¹ũ³jau³su²

29 Nxe³nxa²ha¹te¹ ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ã³n³tĩ³yhain¹nxa²-ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ e³te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² wi¹li²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²si¹hã³-ũ¹nhẽ³kxah¹lo²su² na³li¹. Ye³jen¹na² ya³lu²kxi²nẽ³tu¹wi¹. Txa²wã¹ko³nxe³ti³kã³ki³ju³ta² ã³wa²su¹te³txai²li¹. Ka³yxuh³xa² hũ³sxã³ O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹lai²la¹l¹. O³ve²a² Wẽn³sa² i³ya²lu¹ki³te²jai¹ti²tu³wi¹. Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² ye³jen¹na² a²nũ²-a² ã³xa² i³ya²lu¹tain¹tu¹wi¹, jah¹lai²na²su¹. 30 A²nxe³jah¹lai²na², ha³la³je³nai³tã² i³ye³kxi¹nx2ta¹ta¹ti²ti¹. Na¹te³nah¹lxi¹: “Txa²si³yo³na¹ wxã³jah¹lo²nũ³su² sa²sen³-sai¹sa²sxã³ hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹wi¹, yãn³ta² txai²na² a³li³la¹nhxa³hi¹nu¹ta¹na² yxau²xai³jah¹lo²su² ha²kxai³lu¹.” Nxe³nx2ta¹ta¹ti²tu³wi¹. 31-34 “Je³su²jah³lai²na² hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹xã¹.” Na¹ta¹ kxãn³su² a³la³kxi²sa²hxai²nxa³hẽ¹li¹. Yxã¹-ta¹ kwẽn¹ta¹na² a³la³kxi³na¹nhai¹. Ha³la³je¹nai³tã² Je³su²jah¹la² a²hxi²kan¹ju³ta² ye³kan¹sxã³ a³la³kxi²na¹hẽ³li¹. Nxe³na¹ju³ta²sa¹: Kxã³nxi³tã² Txa²wã¹sũ³-na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²si¹hã³sa²sxã³, a²nũ²a² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹te³lhxã³ i³sa²si¹hã³sa²hẽ³li¹. I³sa²si¹hã³sa²sxã³ i³ye³kxi²sa²te²an¹jau³kxai³la¹: “A²hxi²-kan¹khaix¹jah¹lo²nũ³a² ye³kan¹txã²hẽ³li¹. Ye³ka¹nĩn¹ju³ta²nũ³a²sa¹: Ye³jen¹nãu³a¹ Txa²yãu³ka³jxah³la² Wi¹hlin¹jah¹la² a³ka³nxi²xi²sxã³ kwa³sxa³hũ³sxã³ a³ka³nxi²-xi²ka³tũ³ a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ ã³ka³la³ki³wẽ³kxi²tu¹wi¹. Nxe³kxe³su² jah¹la² sa²kxai³lu² kwa³sxa³hũ³sxã³ ã³ka³la³ki³wẽ³kxi²kah¹lo²su² jah¹la² sa²-kxai³lu² hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹wi¹. Te²a² ye³kan¹txã²hẽ³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³ wxa²nũ³kã³txi³ i³nxai²na² sa²hau³ko³nx2ti³sxã³ Txa²yãu³ka³jxah³la² ã³nxũ²kwai³wi¹ti³hi¹txã²lxi³tu¹wi¹.” Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wãn³txã² i³sa²si¹hã³-sa²te²an¹jau³su², sain¹na²hẽ³li¹. Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² wãn³txã² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ta¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² wãn³txi³kxai³la¹, ã³h¹ i³ye³te²an¹jau³kxai³la¹:

—~Sain¹na²hẽ³li¹. Sain¹ka³tũ³ta¹ ha³lo²a² nxe²xai³nũ²la², hã²wxãn³-txã³ ten³sa²ka²la¹sxã³ i²a¹hẽ³li¹. I²a¹tãu³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah³la²

kwa³sxa³hũ³sxã³ a³ka³nxi²xi²ka³tũ³, Je³su²jah³lai²na² a²ka³la³ki³nãu³ai²-
na² sa²kxai³lu² ã³ka³la³ki³wẽ³kxain¹na²hẽ³li¹. Ju¹ta² i²a¹hẽ³li¹. Ĩ²a¹ka³tũ³:
“Hã³xã¹, Je³su²jah³lai²na² hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹xã¹.” Nxe³jau³xai²na²
a³la³kxi²na¹hẽ³li¹. Na¹ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² a²hxi²kan¹khaix¹nxe³ju³ta²
ye³ka¹na¹hẽ³li¹. Na¹ha²kxai³ i³ye³kxi¹nx2ta¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³lai²na²
hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹i¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²ta²hai²la¹i¹.
Ya³nx2ta¹i¹.” Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² wãn³txa² a²sa³wi³ha³lxa² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²wi¹lhi¹na² a²sa³wi³ha³lxi³lo³jau³su²

35-36 Nxe³nxa²ha¹te¹ ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na²
yxau², a²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹te²a² yxau³yai¹ni², nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu¹ ai³sxã³ wxa²ha³nãu³hain¹na³na¹. Nxe³te²i³, Jo³ãu² Ba³tis²jah³-
lai²na² sa²kxai³lu² ten³sa²yo²ka²la¹nha²tãu³ ĩ²ju³tan¹jau³kxai³lu¹:

—~Jah¹la² wi¹li²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ĩ³sa²si¹hã³ũ¹-
nhẽ³kxah¹lo²su² na³li¹. O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹lai²la¹i¹. Jo³ãu² Ba³tis²jah³la²
wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². 37-38 Ain¹nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹te²a²
wãn³txai²na², ain³kxi²te³na¹ ã³na¹yah³sxã³, Je³su²jah³la² aun³ti² ĩ³hi¹-
txai³li²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ya³te³na¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
ã³yo²o²tã³xi²sxã³ ten³sa²wa²nha²tãu³, ĩ³hi¹txai²ya³jah¹lo²nãu³xai²na² ĩ²-
tãu³, ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yã¹te² ã³ten³sxã³ ĩ³hi¹txai³lxi²sa¹hin¹ji¹? Je³su²jah³la² wãn³txa² ta¹-
hxai²hẽ¹la². Te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Ĩ¹ti¹la³ta³ yxau³nhĩn¹ji¹? Ha¹lin¹jah¹lo²nãu³xa²
wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². 39 Te³nah¹lxi¹:

—~Wxã³sxi²sa²hẽ³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³hĩ¹na² ã³yãn³-
wa²su¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ya³ka³tũ³ ai³sxã³ Je³su²jah³la² sxi²ha² yxau³thĩ³na²
ĩ²ya³sxã³, ã³yã³sũ²na³kxi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 40 Nxe³ju³ta²na² ha¹lin¹jah¹lo²-
nãu³xai²nãn¹jah¹la², a²ĩ³lxa² Ān³tre²ah³la², Si³mãu² Pe²jah³la² a²lon³yah³lo²su²
ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la², Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² wãn³txa² ain³kxain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². Ain³kxain¹nũ²la² Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
41 Nxe³nxa²ha¹te¹ kwẽn¹ta²kxai³lu¹ Ān³tre²ah³lai²na² sa²kxai³lu² ã³sxã³, a²-
lon³yah³la² Si³mãu²ah³lan²tũ³ ãn³ten³sxã³, ã³ya³nã³ti³xi²yhu¹te²ka³ka¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹-
lo²nũ³su² jah¹la² ĩ³ha¹txi²sĩ¹na¹li¹. Ān³tre²ah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

42 Ain¹ka³tũ³ a²lon³yah³lai²na² tẽ³sxã³ Je³su²jah³la² a³ya³txi¹xi²ya³ta¹-
hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Si³mãu²ah³lai²na²
wi¹wi¹nxe² ĩ²ain¹sxã³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxãi²na², Si³mãu²ah³lo²si¹lxi¹. Jo³ãu²ah³la² tah²si¹lxi¹. Yxãn¹-
ta¹ Se²fah³lo²su² ĩ³yĩ¹li²nhãn¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²ĩ³lxi²na²,
Se²fah³lo²su² nxe³te²ĩ³lxain²txi³, Pe²jah³lo²su² nxe³te²ĩ³lxain²txi³,
ka³na³ka³na³te²si³yxau³tãu³a¹ so¹lxi³ te²ju²hẽ³la². ĩ³yĩ¹li²nha²jau³xa² a²si³-
yxau³tãu³a¹, Tah³lxi³hũ³jah¹lo²su², nxe³te²ju²hẽ³la².

Je³su²jah³la²kxai³ Fi³li²pah³la² Na³ta³na³e²lah³la² i³kaix1so¹ain¹jau³su²

43-44 Nxe³nxa²ha¹te¹ ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² sa²kxai³lu¹:

—~Ka³li³le²a²ko³xa² ā³nxai³la¹tū¹xā¹. Nxe²xai³te²ⁱ³ Fi³li²pah³lai²na² ne³kxau²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² Fi³li²pah³lain²txi³ Bet3sa³ⁱ²ta³thi³na² yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³, Ān³tre²ah³lain²txi³ Bet3sa³ⁱ²ta³thi³na² yxau³-jah¹lo²su² ha²kxai³, Pe²jah³lain²txi³ Bet3sa³ⁱ²ta³thi³na² yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³, ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ Fi³li²pah³lai²na² a³ya³ti²te²an¹jau³kxai³lu²:

—~Ā³si³tē³la³kxi²sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 45 Nxe³te³na² Fi³li²pah³lai²na² sa²-kxai³lu² ai³sxā³ Na³ta³na³e²lah³la² sa²kxai³lu² i³ha¹txi²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lx1¹:

—~A²nū²a² a³ti²si¹na¹li¹. Je³su²jah³lo²su² na³li¹. Na³sa³re²thi³na² yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³, Jo³se²ah³la² tah²yah³lo²su² ha²kxai³ nx2na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²-kxai³lu² kxā³nhxī¹nu¹ta¹na² Moi³se²ah³lu¹tain²txi³ ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lx1¹: “A²nū²a² wxā³nū¹nhē³jah¹lo²nū³su² na³li¹.” Nxe³ha²kxai³, ha³na³ka³lxī³ Txa²wā¹sū³-na² wān³txa² i³hen³txi³nū³kā³txu¹tain²txi³ ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lx1¹: “A²nū²a² wxā³nū¹nhē³jah¹lo²nū³su² na³li¹.” Nxe³ha²kxai³ ta¹hxai²ti³ai²ti¹ti¹. Ū³wha²li¹la³kxi²-nē³kxah¹lo²su² Je³su²jah³lo²su² na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 46 Ta¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lx1¹:

—~Ko³nxe²nx3nhai¹. Na³sa³re²thi³na² ton¹tū³kā³txa², a²nū²a² wi¹-lhin¹te²la³ yū³te²la¹ku², nxa¹nhai¹. Na³ta³na³e²lah³lai²na² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tē³na¹ Fi³li²pah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ā³wxā³sxi²txa²sa³ku¹. Ta¹hxai²hē¹la². 47 Nxe³nxa²ha¹te¹ Na³ta³-na³e²lah³lai²na² ā³wxā³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹, ten³sa²ka²la¹sxi²sxā³ i³ye³te³nah¹lx1¹:

—~Wi¹lhin¹khaix1jah¹lo²su² wxā²na³li¹. Ta²ko¹ta²kon¹txi³ i³ye³kxi²-nīn¹nha²jah¹lo²sxa³i¹. I³sa³e² nū³kā³txi³khai³yah³lai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

48 Nxe³te³na¹ Na³ta³na³e²lah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxe³ju³ta² i²sa²te²sin¹ji¹ku¹, nxa²ha¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹:

—~Fi³li²pah³lai²na² i³kaix1txa²nxa³hī¹na¹, ha³lu³ha³lu²ka³ta² yū³hē³na¹ yxaun¹nhī¹na¹, i²nxa²ha¹li¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². 49 Nxe³-nxa²ha¹te¹ Na³ta³na³e²lah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ A²ta²-si¹lx1¹. I³sa³e² nū³kā³txai²na² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³kat³si¹lx1¹. Ta¹hxai²hē¹la². 50 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xi²te³nah¹lx1¹:

—~“Ha³lu³ha³lu²ka³ta² yū³hē³na² yxaun¹nhī¹na¹ i²nxa²ha¹li¹.” Nxe³nxa²ha¹li¹. Nxe³nxa²ha¹jau³xai²na² so¹lx1¹ ain³kxi²san¹ka³tu³ yxo²i²sa¹lx1¹. Yxo²i²sa¹-nha²kxai³ a²yen³kxa² ā²la² nū³kxūn³khai¹nxe³ju³ta² i²in¹tu¹wi¹. 51 A²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ e³kxi¹nx2ta¹i¹. Yxan¹nāu³a¹ oh³si³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ ā³nxū²kwai³-hā¹sxā³, oh³xan¹ta² nū³kā³txai²na² sa²kxai³lu¹ ka³nxi²xi²sxā³ Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na² yxau³na¹tāu³a¹ ka³nxi²xi²sxā³ a³ya³ti², wā³li² ka³la³xi², jā¹nxe³to³hi², nxe³kxi²sain¹to³tu¹wi¹. Nxe³kxi²sain¹-ju³ta² wxāi²na² i²yah³lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

Ka²na³thi³na², in³txa² txu¹ha² wa²ko³li²nyha¹jau³su²

2 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²ka³tu³, nū¹ā¹thi³na² a²i³lxa² Ka²na³thi³na², Ka³li³le²a²ko³xa² nxū¹kwai³ye³lan¹thi³na² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³nāu³a¹ a²nū²a² txu¹ha² wa²ko³li²ta¹hxai²hē¹la². Wa²ko³li²ju³tan¹te²ka³-ya³tu³txi¹ a²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txa² yain³txa² i³yai³ni², yain³txa³yau³xa² i³na², nxe³te³lhxā³ ka²la¹tain¹sxā³ i³kaix¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² a²-hā³ka³nū²la³ he¹yain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². 2Ain¹ka³tu³, a²wa³kxēn³yah³la² sa²kxai³lu² i³yain³te³lhxā³, Je³su²jah³lain²txi³ i³ka²la¹ti², Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³-xain²txi³ whāi²na¹, i³ka²la¹ti² yhain¹ta¹hxai²hē¹la². 3Nxe³te³na¹ i³yai³nain¹te³na¹ a²yain³txi³yau³xa² hxa³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Hxa³kxain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³-lai²na² a²hā³ka³nū²su² te²kxai³lu¹ a²ki³lha³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yain³txi³yau³la³ hxa³kxain¹na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Ta¹: 4

—~Hā³ka³nāi³. Nxe³sa¹nxi¹. I³kwa³na³sa²sān²txa³hē¹ni¹. Txa²ha²lo²a² hau³ko³-nxa³xi¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². 5Nxe³nxa²ha¹te¹, a²hā³ka³nai²na² wān³txi³kxai³lu¹, sxi²ha² wa³kxēn³yah³la² a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wān³txa² a²ten³jau³jau¹xai²na² i³ye³kxi¹nx²ti³kxai²nān²tu³ sa²yxo²we¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 6Nxe³ju³ta², kwa³ta¹la² tah³lxēn³su², nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ ye²ta¹hxai²hē¹la². Kāin¹khai¹nxe³tēn³su² tam³bo²-rē³tēn³yā¹nxe³tēn³su², i³yau³xa² Ju³te²a² nū³ka³txa² wxa²hī³la³kxi¹nha²jau³nū³su² wxē³tēn³su² ta¹hxai²hē¹la². 7Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, sxi²ha² a²wa³kxēn³yah³la² a²sa³wi³ha³lxi²na² i³kwa³na³te³nah¹lxi¹:

—~I³yau³xa² ū³whi¹sai¹sxā³, tē¹nai²na² yxo²ha³kxa¹ ā³nē¹ne³ki¹jah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ ā³nē¹ne³ki¹ki¹khai¹lain¹ta¹hxai²hē¹la². 8Ain¹ka³tu³ta¹:

—~Tē¹nai²nān¹jau³xa² ū³whi¹sai¹jah¹lxi³sxā³, i³yai³nain¹tū³ka³txai²na² wxa²hau³ko³jah¹la², tē³sxā³ ū³hū¹jah¹lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹-hxai²hē¹la². Nain¹ka³tu³ sxi²hai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu², jā¹nxain¹ta¹hxai²hē¹la². 9Ain¹ka³tu³, i³yai³nain¹tū³ka³txai²na² wa²hau³ko³-jah¹lai²na² a²yau³xai²na² i³na²sain³tāu³:

—~Yain³txi³yau³xa² wi¹jau³xai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, i³-yau³xa² so¹lxi³ Je³su²jah³la² sa²yat¹sxā³ sa²we¹jau³su², ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, ju¹tai²na² a³la³kxain¹nxa³kxe³su² wxa²hau³ko³jah¹lai²na² i³-na²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta², a²sxi²ha² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² so¹lxi³ a³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 10Nxe³nxa²ha¹te¹, wxa²hau³ko³jah¹lo²su² te²-kxai³lu¹, i³ye³sxā³ a²wē³sai¹yah³la² i³kaix¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxet³sā¹lxi¹. A²yain³txi³yau³xa² wi¹khai¹nxe³jau³xai²la¹i¹. A²nū²a² ā³-xa² o²la³kxain¹jut³su² nxe³te³nah¹lxi¹: A²wi¹lhīn¹khai¹xa² a²yain³txi³yau³xa² wi¹khai¹nxe³jau³xa² ū³hū¹nē³sān²ka³tu³, hā²wxān³txa³, kāin² i³na²nū²la², ā³ta³lo³hē²ti²jau³xan²tu³, kū³we²ki²la² o³nxa³jau³xan²tu³, i³na²te³lhxā³ ū³hū¹nē³te²ju²hē³li¹. Yxān¹ta¹ wxāi²li² nxe²nxā³lxi¹. A²yain³txi³yau³xa² wi¹-khai¹nxe³jau³xa² ūh³wxē³sā²nīn¹ka³tu³, hā²wxān³txa³ kwēn¹tai²na² so¹lxi³ wi¹khai¹nxe³jau³xai²na² ū³hū¹sa¹nhīn¹te¹ni²ti¹. Ta¹hxai²hē¹la².

11 Nxe³ju³ta², Je³su²jah³la² Ka²na³thi³na² Ka³li³le²a²ko³xa² nxū²kwai³ye³lan¹-thi³na² yxau³sxā³ nū³kxūn³txi³ kāi³ju³ta²na², nū³kxūn³ ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Kāi³ain¹te³na¹, Je³su²jah³la² a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i²i², a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² yxo²i²i² nain¹ta¹hxai²hē¹la².

12 Nū²la², ye³jen³nāu³a¹ Je³su²jah³la² a²hā³ka³na² a²lon³ti³tāu³xa² a²sa³wi³ha³-lxi³nāu³xa² ain¹sxā³ Ka³far³na³ū²thi³na² tē³li³yhu¹sxā³ aun³ti² si³ka³la³hxi²sxā³ ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ ye³ka³lxa¹txi³ a³la²nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Je³su²jah³la² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹sxā³ o²la³kxi²jau³su²

13 Nū²la² Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³yān³ki³nū²kxi²xi²sxā³ i³yain³yah³lxi³ju³ta² ha³lo²a² yau³son³ye²ta¹hxai²hē¹la². Yān³ta²na², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ā³-wa²to²hi²sxā³ nū³kxūn³txi³ sa²hau³ko³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tu¹ta²kxai³lu² sa²wa²lha²so¹xi²sxā³ ain³kxi¹xi²te³lhxā³ i³yain³yah³lxi³to³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³je³-na³kxa² a²i³lxa² Pas²kwa²nxe³je³na³kxa², ha³lo²a² yain³te³lhxā³ ah³lxi³je³na³kxa³, yau³son³ye²yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, Je³ru³sa³lē²thi³na² wa²li³nhē¹ka³tu³, Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la².

14 Ain¹ka³tu³ ka³yxuh³xa² ū³yho²hain¹tū³ka³txa² yxau³sxā³, po¹na² ū³yho³hi², o³ve²-a² ū³yho³hi², kwa³sxa³xa² ū³yho³hi², nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² i²ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa² ū³yho³hi²kī³ta³ka³lo³nū³a² sa²yat¹sxā³ o²la³kxi², nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² i²ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la². 15 I²ain¹tāu³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ hu³kxē¹ha² wē³sa² so¹sxā³, ka³yxuh³xa² i³si³wxai¹kī³tī³nha²nū³a² sa²xu³kxi²sxā³ we¹ta¹hxai²hē¹la². Wet¹sān²-nū²la² a²nū²a² nū³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ i³yo²la²tā³ha³lo²sai¹xain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³yxuh³xa² yxo²ha³kxa¹ i³yo²la²tā³ha³lo²sai¹xi², ū³yho³hi²kī³ta³ka³lo³a² sa²ya¹tū³-ka³txa² yxau³ain¹ta³ka³lo³a² nū³kxūn³txi³ wxa²wa²yat¹sa²tā³si³ka³la²kā¹kxai¹ni², ū³yho³hi²ta³ka³lo³ai²na² wxa²sa²tā³yxu¹kā³kxai¹ni², yain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Nxe³ka³-tū³ka³sxa³xa² ū³yho³hi²tū³ka³txa² yxo²xūn³txi³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— I²sah¹lxi³sā²lxi¹. A²yen³kxai²na² yxo²ha³kxa¹ sa²so¹sxā³ ha³lo²-a² wa²li³jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wī³na² sxi²ha² ā³yat¹jah³lxi¹lxi¹. Thi³nā³xa² ū³yho³hi²yah³lxin¹thi³na² i³ya¹kxah¹lxi¹lxi¹. Hxai²kxi²ai¹jā¹nxe³yah³lxi³-txa³hē¹li¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa² nxe²e³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxe³ju³ta², a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² i²ain¹ka³tu³, Txa²wā¹-sū³na² a²ha³te³nxā³nxān¹jau³xa² sa²wa²lho²xi²sxā³ ain³kxi¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².

— ~Txa²wī³na² sxi²ha² a³lxi²khaix¹sa³nhai¹, i³ya²lut¹l¹sain¹kxa²-ha³ta³nxān²ti³nū¹. Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³jau³xau³hxai²tēx¹l²a² sa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ain³kxi¹xi²te³nah¹lxi¹:

— ~Nxe²na³na¹. Je³su²jah³lai²na² nxe³jau³xau³hxai²tēx¹l² jā¹nxe³sxā³ a²-wī³na² sxi²ha² a³lxi²khaix¹jah¹lo²su² na³na¹. Nxe²e³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xa² wān³txi³-kxai³lu¹, Je³su²jah³la² ū³sa²nū¹xain¹jau³xa²sa¹:

— ~Īh¹te²ta³ hxi²kan¹txi³lo³txa²ha²kxai³ kāi³in¹thi²li¹? Wā³nxin¹sxā³ kāi³ju³ta² kāi³sxā³ ū³hū¹sa²si¹nhē³li¹, wxa²hxi²ka¹nhūn¹ju³ta² ū³yhe³-

kat1sa²sĩn¹sax3ku¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 19Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
wãn³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² sxi²hai²na² sa²nai¹hxat3jah³lxin¹kxai²nãn²tu³, ye³ha¹li¹
ka³na³ki¹ a³la²ni²ka³tu³, sxi²ha² ta²hĩ³na² sa²ton³ta³lu²na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

20Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nũ³kã³txa² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xa²
wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Kwa²nhi¹lxi¹. Ye³ko³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²hai²na² kãin²yãx1sĩn¹na³-
lai². Nxe³thĩ³na² ton³ki³ju³ta²sa¹: In³txa² wẽ³sa² a³li³la¹hi¹na¹ sxi²hai²na²
ton³ãn³si³wxe³ki³kxai²nãn²tu³, hau³hau³kon³sxã³ wẽ³sain²txi³ to¹ni²,
sxi²hain²txi³ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² to³ni², nxe²xai³ki³kxai²nãn²tu³ta¹
hu³, hã²wxãn³txa³ wẽ³sai²na² a³li³la¹jah¹lain²txi³ yah³lo¹ni², sxi²hain²txi³
ta³lu²ni² nxe³hĩ³nx2na³li¹. Jã¹nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ha²kxai³, Je³su²-
jah³la² i³nxai²na², ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²sxã³ wa³ko³nĩn¹kxai²nãn²tu³,
ton³ta³lun²ti³he¹nxe³sĩ¹nxãn³tho³li¹. Ki³han³nhĩ¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

21 Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txa² hãi³jau³xa² i³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-
jau³xai²na² a²si³yxau³tãu³khai³xa²sa¹:

—~Txa²nũ²ai²na² Txa²wã¹sũ³na² sxi²hũ³na³li¹. Na¹kxai²nãn²tu³
ya³lu²na¹kxai²nãn²tu³, ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²ka³tu³, ka³tẽn³su² i³-
sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹, a²si³yxau³tãu³a²su¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³xa²
hãi³jau³xai²na², a²nũ²a² ain³kxi²te²su² te²nũ³kã³txa² ã³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²-
nxa³hẽ¹la². 22 Yxãn¹ta¹ kxã³nxũn³tãu³a¹ Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² ka³tẽn³su²
i³sa²yxau³xi²ta³lun²tãu³a¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² wãn³txai²na²
sa²wa²lho¹xi²sxã³ ain³kxi¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³ ha³tẽh³nxã³nxãn¹-
jau³xai²na² yxo²i²i², Je³su²jah³la² wãn³txai²na² yxo²i²i² ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la², a²nũ²a² a²ẽ¹nãn¹jau³xa² a³la³kxi²jau³su²

23Nxe³nxa²ha¹te¹ Pas²kwa²nxe³je³na³kxa², Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² Je³su²jah³-
la² yxau³hĩ¹na², yxau³sxã³ wã³nxĩn¹sxã³ kãi³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² a²nũ²a²
ka³lxa¹tũ³ka³txa² i²ain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² wãn³txa² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

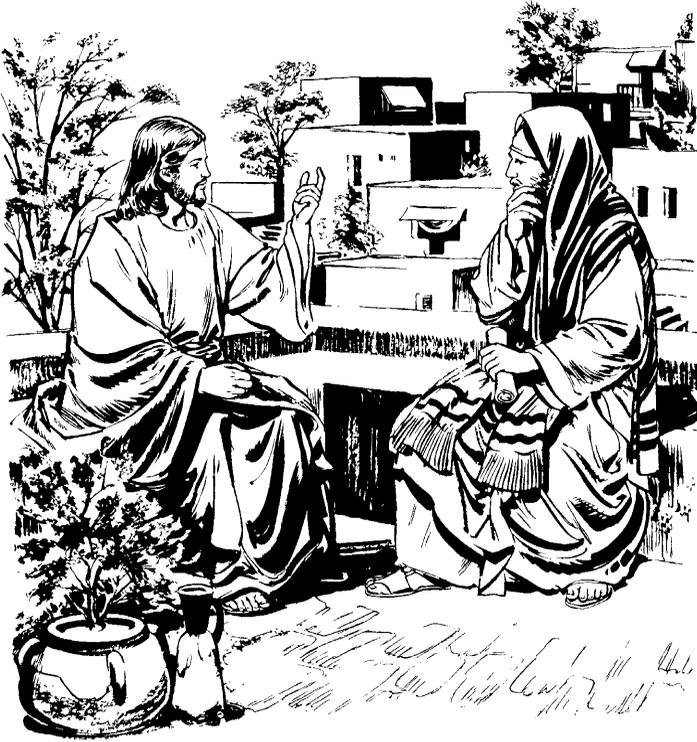
24-25 Ain¹ta¹ Je³su²jah³la² a²ẽ¹nãu³a¹ wi¹ko³nha²sxã³ a³la³kxi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Tũ¹ka³txai²na² yxo²i²ũ¹hain¹nxa³lho³na¹. Na¹ju³ta² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
ãu³txi³ a²ẽ¹nãn¹jau³su² jau³xa² wã²nxũh¹ a³la³kxi²ta³lu²na¹nhã¹. Na¹ha²kxai³
na¹xã¹. Nxe³na¹jut3su², hai³txi³ a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³sa²ju³ta³la³ yũ³sa²-
nxa³kxan²ti³ a³la³kxi²khai¹nxe³hĩ³na¹nhã¹, txai²lã¹. Nxe³nha²ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Ni³ko³tẽ²yah³la² i³ye³kxi²nyhu¹jau³su²

3 1Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txa² a²i³lxa² Ni³ko³tẽ²yah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Fa³-
ri³se²a² nũ³kã³txi³sain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah³la² Ju³te²a² nũ³kã³txa²
a²hxi²kan¹txi³su² ta¹hxai²hẽ¹la². 2Nxe³nxa²ha¹te¹ Ni³ko³tẽ²yah³lo²su² te²-
kxai³lu¹, ka³nxah³ti³na² wxã³sxã³, Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxet3sã²lxi¹. Hxi²kan¹txi³si¹lxi¹. Wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹-
ũ³sa²nhĩn¹jah¹lo²si¹lxi¹. Nxe³te³lhxã³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹

(João 3.2)

ĩ³sa²si¹hã³nxa²kxah³lo²sin¹tai¹. Nxe³te²sin¹jau³su², wxã²na² yxau³ye²-
sa²sin¹sxã³, wã³nxĩn¹sxã³ kã³ie²sa²si¹nhxai¹nhẽ³li¹. Nhĩn¹ju³ta² Sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ yxau³ya³nxa²kxe³su² wã³nxĩn¹sxã³ kã³ie²si¹nhxai¹nhẽ³li¹. Yxãn¹ta¹
Sũ³na² yxau³ya³nxa²nxa³kxai²nãn²tũ³ hxi²kan¹nxa²hĩ³nx2nxa³i¹. Wã³nxĩn¹-
sxã³ kã³ie²in¹kxu¹jã¹nxe³te²la³, hxi²kan¹txi³ kã³ie²hĩ³nx2nxa³li¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

3Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—Ĩ³ne³ka²sai¹. Wãn³txi³khai³xa² i³ye³kxi²nxa²ha¹l¹. “Sũ³na² wẽn³su² na¹tũ¹xã¹”
Nĩn¹kxai²nãn²tũ³ ãh¹ a³li³la¹sxã³ ton¹txa²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ ãh¹ a³li³la¹sxã³ to¹nxãn³-
kxai²nãn²tũ³ hai³txi³ Sũ³na² wẽn³su² ti³he¹nxe²nxãn³tho³li¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

4Nxe³to³ta¹ Ni³ko³tẽ²yah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Kõ³nxe²nxãn³nhai¹. Ĩh¹nxe³te²sin²ta²ku², nxa²ha¹nhai¹. Yah³-
lon¹sa³nhai¹, txai²li¹. Na¹ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ãn³ta³lo³hẽ²ti²sxã³ ãh¹
a³li³lah¹xin²nxa³lho³li¹. Kõ³nxe² txa²hã³ka³na² e¹nãu³a¹ ã³wa²lih²xi²sxã³
ãn³ta³lo³hẽ²ti²sxã³ ãh¹ a³li³lah¹xin²nxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

5Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—Ĩ³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nxa²ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² wi¹-
lhin¹jah¹la² ã³nxũ¹kwai³wih¹nxa²ha²kxai³, nĩn¹kxai²nãn²tũ³, ãh¹ a³li³la¹nhĩn¹ju³ta²

yū³hī³nx2na³li¹. Nīn¹kxai²nān²tu³, Sū³na²wēn³su²hī³nxal¹xi¹. Ta¹, nxe²nxān³kxai²-nān²tu³, Sū³na²wēn³su²ti³hex1h3³nx2nxa³lxi¹. 6-7 “Āh¹ ton¹txa²hē³li¹.” Ye¹nxa²ha¹li¹. Nxe³na¹jau³xai²na²i³wā³txa³kxi²nha²txa³hē¹li¹. Jā¹nxa¹jau³su²txa²wā³sū³na²so¹lxi³a³li³la¹nhē³kxai²nān²tu³, yuh³xai²nān²te²a²so¹lxi³yxau²xai³lhj³ki³tā³li¹. Yxān¹ta¹Txa²wā³sū³na²Yāu³ka³jxah¹la²wi¹lhin¹jah¹la²we¹tē³kxai²nān²tu³, a²nū²a²tah²-lxi³wi¹we¹tē³lhj³nx2na³li¹. 8 Jā¹nxa¹jau³su²it3ti³su²a²ten³tāu³a¹sa²xit3te²jai¹ti²ti¹. Nxe³ka³tu³it3ta²nxon³jau³xa²ain³kxi²te²si¹lxi¹. Yxān¹ta¹a²si³yxau²tāu³la³ko³-nxe³te²sxā¹lxi¹. “Īh¹nū¹la³ta³ai³te²la¹ku². Īh¹nū¹la³ta³wxā³te²la¹ku².” Nxe³te²si¹lxi¹. Jā¹nxe³jut3sū³nxe²Txa²wā³sū³na²Yāu³ka³jxah¹la²wxa²we¹tē³ju³ta²te²yā¹nxe³te²-hū³te²lxi³wxa²we¹tē³te²ju³hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ko³nxe³te²sxa³lxi¹. Ta¹hxai²hē³la².

9 Nxe³nxa²ha¹te¹Ni³ko³tē²yah³lai²na²wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²yen³kxai²na²i³ye³kxin¹kxai²na², ĩh¹nxet3sxā³yū³hī³te²sin²ta²ku², nxa²ha¹nhai¹. 10 Nxe³nxa²ha¹te¹Je³su²jah³la²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxāi²na²I³sa³e²a²nū³ka³txa²a²hxi²kan¹te²si¹lxi¹. Yxān¹ta¹hxi²kan¹-te²xa³lhū³nxe²a²yen³kxai²na²ā³ne³wxe³te²sxā³lxi¹. 11 A²ya³la³tu³wān³txi³tu³e³kxi¹nxa²ha¹i¹. Ha³lo²a²e³kxi¹nxa²ha¹kxai²na²a³la³kxi²khaix1sī¹na¹ha²kxai³, ĩ²ta³lun²sī¹na¹ha²kxai³nxe³sī¹nhxai²na¹hē³li¹. Nxe³na¹kxe³a²so¹lxi³e³kxi¹-nx2ti³sī¹na¹i¹. Nxe³nx2ti³sī¹na¹ta¹ten³ti³he¹yxah³lxi³sī¹nxā³lxi¹. 12 A²yen³kxa²yuh³xai²nān²te²yen³kxa²so¹lxi³i³ye³kxi²ya³nx2ta¹i¹. Na¹ta¹ain³kxi²yxau²xai³-ti³he¹nxe³syah¹lxa³lxi¹. Jā¹nxa¹kxai²nān²tu³ha³na³ka³lxi³oh³nāu³u¹taī²nān²te²yen³kxai²lē¹. ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹kxai²nān²tu³ain³kxi²yah³lxi³hī³nxān¹ji¹ku¹. Nxe³nx2ta¹nhai¹. 13 Jā¹nxa¹jau³su²hai³txi³a²nū²la³oh³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ĩ³-ka³la³sxā³ĩ²ki³te²sxa³yu²hē³li¹. Yxān¹ta¹Txai²na², Txa²wā³sū³na²Hxi²kan¹txa²Si³yxau²tāu³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na²so¹lxi³, ĩ²to³hxai²na¹hē³li¹. Na¹ha²kxai³kwēn¹taī²na²ĩ³ka³nxī²xi²sxā³yuh³xai²nān¹ko³xai²na²wxā³ye¹nx2ta¹i¹.

14 Kxā³nhxi¹nu¹taī²na²I³sa³e²nū³ka³txa²ha³lo²a²a²nū²a²yxau²xai³lai¹nxa³-ko³xa²ho²xai³lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³hī¹nu¹taī²na²Moi³se²ah³lu¹taī²na², txih³xa²yāu³ka³txa², kwa³thi³la²we¹kxa², tē³sxā³hi³sa³ka³txa²kī³txi³ū³-kū¹tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. A²nū²a²wīx3txa²ĩ³te²a²ten³sa²tā³kxai²nān²tu³ĩ³we²nxī²si¹hain¹jau³su², ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Ju¹tau³hxai²tēx1jā¹nxe³sxā³, Txai²na²Txa²wā³sū³na²Hxi²kan¹txa²Si³yxau²tāu³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na²hi³sa³ka³-txa²ū³kūt1sain¹tu¹wi¹. Hi³sa³ka³txa²ĩ³hxi²kī¹la³kxi²sa²sxā³ū³kūt1sain¹tu¹wi¹. 15 Sain¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³a²nū²a²a²ten³te²su²te²an²tu³, yxo²ĩ²sain¹kxai²-nān²tu³, te²nān²tu³Txa²wā³sū³na²ĩ³xan³txi³ju³ta²yxau²sa²tē³ai¹nxa³kxe³su²ka³tē³na²wi¹tāu³su²tāu³a¹yxau²sa²tē³ain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³lai²na²wān³txa²nxe³ta¹hxai²hē³la². 16 Jā¹nxe³ju³kxai³lu²Txa²wā³sū³na²Hi²sen³kxai³lu²a³lxi²nē³-na³la². A²nū²a²yuh³xai²nān¹tu³ka³txi³ki³nāu³xai²na²whāi²na¹, Txa²wā³sū³na²Hi²sen³kxai³lu²a³lxi²nē³na³la². A³lxi²nē³jau³su², A²ta²hai²na²hāi¹nxe²wet1sa²-te²na²ĩ³sa²si¹hā³ū¹nhē³na²hē³la². Nxe³ha²kxai³a²nū²a²a²ten³te²su²te²ĩ³nxān²tu³, yxo²ĩ²in¹kxai²nān²tu³, Txa²wā³sū³na²ĩ³xan³txi³ju³ta²yxau²sa²tē³nxān³tho³la². Nxe³te²ĩ³nxa²kxai³, Txa²wā³sū³na²ĩ³xan³txi³ju³ta²yxau²sa²tē³nxān³kxe³su², ka³tē³na²wi¹tāu³a¹hāi¹nxe²yxau²sa²tē³in¹tu¹wa². 17 Jā¹nxe³te²lhxā³, Txa²wā³sū³-

na² Si³yxau³tāu³a¹, ha³lo²a² yuh³xai²nān¹ko³xai²na² A²ta²hai²li² Je³su²jah³lan²tu³
i³sa²si¹hā³na²hē³la². Nxe³ju³ta²sa¹, hai³txi³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ nxe³te² i³nxa²na²,
ko³nxe³te²la³ i³yi¹li²si¹nx2ti³jau³la³, wxā³hī³nxā²nxa³wa². Yxān¹ta¹ wxa²ko³nxe³ti³
kai³yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²su¹kxi¹nx2ti³te³lhxā³ wxā³na²hē³la².

18 Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² Je³su²jah³la² yxo²i²te²su² te²an²tu³, hai³txi³ Sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³te²la³ i³yi¹li²kxah³lo²su² hī³nx2nxa³wa². “Ko³nxe³-
thin¹te²si¹lxī¹.” Sū³na² wān³txi³la³, ai¹nhī³nx2nxa³wa². Yxān¹ta¹, a²nū²a²
Je³su²jah³la² yxo²i²xa³kxai²nān²tu³, te²lē¹ Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³te²la³
i³yi¹li²kxe³su² yxau²xai³lhī³nx2na³la², kwēn¹tai²nah¹lxī¹ Sū³na² Ta²hai²na²
hāi¹nxe³te²na² sa²yxo²ā³ha²kxai³la². 19 A²ko³nxe³te²la³ i³yi¹lain¹ju³ta²sa¹:
Je³su²jah³la² A²ha²te¹jah¹lai²na² ha³lo²a² ko³xai²na² wxā³sxā³ yxau³yain¹to³-
kxan²ti³, A²ha²te¹jah¹lai²na² te³nai¹nxa³kxe³tu³, hāi¹nxe³sxā³ a²ka³nxah³ju³ta²
so¹lxī³ te³nain¹na³la². Ko³nxe³ti³ kai³ain¹to³ha²kxai³, ain¹na³la². 20 A²nū²a²
i³lxī³thī¹nxa³te²su² te²an²tu³, ha³lo²a² a²ha²te¹ju³ta² yxo²kwīn¹kxain¹jau³su²
hāi³a² yxau³yain¹na³la². A²ko³nxe³ti³ kai³ain¹ju³ta², a²nū²a² ā³xa² i²ain¹kxa²-
yan³ti³su², ain¹na³la². 21 Yxān¹ta¹ a²nū²a² wain³txi³ kai³to³te²su² te²an²tu³,
a²ha²te¹ju³ta² wxā³sxā³ yxau³sxī²yxau²xai³lain¹na³la². Ain¹sxā³ Txa²wā¹sū³-
na² sa²yxo²wet¹sxā³ wain³txi³ kai³ain¹ju³ta² wxa²ye³ka¹tē³lain¹na³la².

Je³su²jah³la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² nxe³nyha¹jau³su²

22 Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nāu³kxai³lu¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a²sa³wi³-
ha³lxī³nāu³xa² tē³ain¹sxā³ whāi¹na¹ Ju³te²a²ko³xa² ā³wi¹hain¹ka³tu³, kan²txi³
yxau³ain¹ka³tu³, a²nū²a² i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhain¹ta¹hxai²hē¹la². 23-24 Hau³-
hau³kon³sxā³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² ha³lo²a² yu³tā³lxī³ yxau³sxā³ a²nū²a²
ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². Nū¹ā¹, E³nāu²je³na² Sa³li²thī³na² un²ta³-
kxi²nxa³je³na², i³yau³xa² kāin² yū³jen³su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ nū¹ā¹ Jo³āu²
Ba³tis²jah³lai²na² yxau³sxā³ o²la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ a²nū²a² ka³lxā¹tū³ka³-
txa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Yān³tai²na² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na²
sxī²ha² kan²thī³na² ū³tū¹kxain¹sā²nxa³hī¹na¹ ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxā² ā³nhai¹tū³tū³ka³txa²
sa²kxai³lu² Ju³te²a² in³txa² sa²kxai³lu² i³yi²lho¹kxi²yhu¹sxā³ i³ye³kxi²yhain¹ta¹-
hxai²hē¹la². I³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ju³ta² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
a²yen³nāu³a¹ i³wi¹lhin¹nē³nha²si¹hain¹ju³ta² i³ye³ i³yi²lho¹kxi²yhu¹sxā³ i³ye³-
kxi²yhain¹ta¹hxai²hē¹la². 26 Nxe³ain¹te³na¹ a²sa³wi³ha³lxī³nāu³xai²na² sa²kxai³lu¹
wxā³sxā³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ha³la³je¹nai³tā² Jor³tāu²yau³xa² a²yxo²-
ha³tih³nāu³a¹ yxaun¹nhīn¹nai³tā² in³txa² he¹ye¹nxa²sīn¹tai¹ti²ti¹.
A²nxe³jah¹lai²na², a²i³lxā² Je³su²jah³la², i³ye³kxi²sa²nhīn¹tai¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹
a²hī¹nai²na² Je³su²jah³lai²na² a²nū²a² i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹-
sīn¹na³li¹. Ai¹nha²kxai³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ān³si³te³la³kxain¹sīn¹na³li¹.
Yxān¹ta¹ wxāi²na² ā³si³te³la³kxi¹nxain¹sī¹nxa³i¹, hī¹na²su¹. Ta¹hxai²hē¹la².

27Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹,
i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hã³xã¹, Je³su²jah³lai²na² hxi²kan¹khai¹nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹ txa²wã¹ki³na¹-
xai²na² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³ki³na¹xai²na¹: “Hxi²ka¹na¹xã¹.” Nxe³ki³kxai²nãn²tu³
hã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³u¹tai²na² hxi²kan¹txi³lox3tẽ³ju³ta² so¹lxi³
hxi²ka¹nhĩ³ki³tã³li¹. Yxãn¹ta¹ hxi²kan¹txi³lox3tẽ³lxa³kxai²nãn²tu³, hai³txi³ hxi²-
kan¹txi³he¹nxe³hĩ³ki³sxa³i¹. 28Na¹ha²kxai², txai²li¹ hai³txi³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²kah³lo²txã³i¹. Yxãn¹ta¹, Sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tãu³lo²kxah³lo²khai³jah¹la² a²ne³hẽ³txa² yxau³si¹sain¹jau³su² i³sa²si¹hã³-
sa³na²hẽ³li¹. Sa³ha²kxai² wxã³ain¹ju³ta²nũ³a² a²ha³tã³nxa² ain³sxã³ e³ya³nx2ta¹i¹.
Jã¹nxe³te³lhã³ i³sa²si¹hã³sa³na²hẽ³li¹. Ya³nx2ti³to³hxi²na¹tai²ti²ti¹. 29Na¹ha²kxai²
txa²yxau³xai²la¹jut3sũ³ju³ta² e³ya³nx2ta¹i¹. Na¹kxai²nãn²tu³: a²wẽ³sã¹yah³la²,
a²sxe³xa³ka³lxa² wa²kõ³li²yhu¹kxai²nãn²tu³, a²wẽ³sã¹ah³lai²na² so¹lxi³, txu¹-
hai²na² a²wa²kxẽ³yah³lo²la³ hĩ³nx2na³li¹. Jah¹la² kãin² i³ka³li³hĩ³nx2na³li¹.
Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² ã³su² te²an²tu³, a²wẽ³sã¹ah³lai²na² a²ya³lxa²khai³su² te²an²tu³,
hai³txi³ a²wa²kxẽ³yah³lo²su² hĩ³nx2na³li¹. Hã¹nxe³sxã³ a²ya³lxa² hĩ³nx2na³li¹.
“Hã¹nxe³sxã³ a²wẽ³sã¹ah³lai²na² ã³nhxi²nũ¹te³lhã³ nxa¹nhã¹.” Nxe³jah¹lo²su² hĩ³-
nx2na³li¹. A²nxe³jah¹lo²su² te²an²tu³ a²wẽ³sã¹yah³la² wãn²txa² kãin² ka³lih³jau³xa²
ain³kxain¹kxai²nãn²tu³, te²ya¹nxe³sxã³ i³ka³li³khai¹nxe³hĩ³nx2na³li¹. “A²wẽ³sã¹-
ah³lai²na² txu¹ha² wa²kõ³li²yhu¹sxã³ kãin² i³ka³li³nhã³na¹. Nxe³ha²kxai² txai²li²
te²ya¹nxe³sxã³ ka³li³sa²nũ³nhã¹.” A²ya³lxa² a²e¹nãn¹jau³su² nxe³hĩ³nx2na³li¹.
Jã¹nxe³jut3sũ³nxẽ². Je³su²jah³la² so¹lxi³ a²wẽ³sã¹ah³lo²hũ³jah¹lo²su² hĩ³nx2na³-
li¹. Hxi²kan¹khai¹jah¹lai²la¹i¹. Yxãn¹ta¹ txai²na² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²na¹xai²na²
hã¹nxe³sxã³ a²ya³lxa²hũ³jah¹lo²sa¹i¹. Hxi²kan¹jah¹lo²txã³i¹, txai²li¹. Na¹ha²kxai²
Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² wi¹jau³xa², txai²na¹xai²na² ain³kxai¹na¹kxai²nãn²tu³
ã³ka³li³khai¹nxe³sa³nhai¹. A²ya³lxa²hũ³lo²su² i³ka³li³khai¹lya³kxa²ya¹nxe² nxe³na¹-
nhai¹. 30Nxe³ju³ta². Je³su²jah³la² so¹lxi³ hxi²kan¹kã²non³sxã³ yxau³xai³sa²tẽ³tu¹wi¹.
Yxãn¹ta¹ txai²na¹xai²na² hau³hau³kon³sxã³ hxi²kan¹kã²nxa³ton³sxã³ yxau³xai³sa²-
tẽ³a¹tu¹wi¹. Ju¹ta² wain³na³li¹. Nxe³ha²kxai² ka³li³sa³nhai¹.

Oh³nãu³a¹ ka³nxixi²sxã³ wxã³nũ¹nhẽ³jah¹lo²su² nxe³jau³su²

31Nxe³ha²kxai² jah¹lai²na² oh³nãu³u¹tai²na² ka³nxixi² wxã³nũ¹nhẽ³-
jah¹lai²na² so¹lxi³ hxi²kan¹ta²si³yxau³khai³jah¹lai²la¹i¹. Yxãn¹ta¹ a²nũ²a²
ã³xa² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹ki³sxa³i¹. A²nũ²a² yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²na²
yxau³sxã³ ton¹tũ³ka³txi³ki³na¹xai²na² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³su² ki³tã³li¹.
Ki³sa²kxai² yuh³xai²nãn¹jau³xa² so¹lxi³ e³tũ³ka³txi³su² ki³tã³li¹.

32Yxãn¹ta¹ oh³nãu³u¹tai²na² ka³nxixi² wxã³nũ¹nhẽ³te²su² te²an²tu³, oh³nãu³-
a¹ ha³lo²a² i²ta³lu²ni², ain³kxi²ta³lu²ni² nxe³jah¹lo²sain¹na³li¹. Nxe³jau³xa² so¹lxi³
i³hen³txi³nẽ³lain¹na³li¹. Nxe³nẽ³lain¹jau³xai²na² hai³txi³ a²nũ²a² ã³xa² ain³kxi²te²la³
ka³lxa²ai¹nxa³wi¹. 33Yxãn¹ta¹ i³hen³txi³nẽ³lain¹jau³xai²na² a²nũ²a² i²te²hũ³te²su²
te²an²tu³, sa²yxowẽ¹kxai²nãn²tu³, a²nxe³te²su² kxai²nãn²tu³, “Txa²wã¹sũ³-
na² Si³yxau³tãu³a¹ wi¹le³jah¹lai²la¹xã¹. A²ya³la³tu³ jau³tu³ wi¹le³jah¹lai²la¹xã¹.”

Nxe³jau³xai²na² sa²ye³ka¹tē³lhi³nx2na³li¹. 34-35Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³-
a¹ a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹. “Txa²ki³lha³lxa², a²i³lxa² Je³su²jah³la² i²sa²si³hā³a¹tū¹xā¹.
A³lxi²khai¹lna¹nha¹. Na¹ha²kxai³ Txa²yāu³ka³jxah³la² yxo²ha³kxa¹, kāin² ū³hū¹-
khai¹lai¹na¹xā¹. Kwa² i²ta²ta²nax3kxain¹nxa³lho³nā¹. A²nxe³jah¹la² txa²wān³txa²
so¹lxi³ e³tū¹xā¹. A²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ kāin² hxi²kan¹txi³lox3tai¹na¹xā¹.” Sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ nxe³nha²ta¹hxai²hē¹li¹. 36Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² i²li³te²su² te²an²-
tū³: “Txa²wā¹sū³na² A²ta²ha² yxo²i²a¹xā¹.” Nxe²yxau²xai³jah¹lo²su² kxai²nān²tū³
ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹: “Txa²wā¹sū³na² A²ta²ha² sa²yxo²-
ā³a¹xā¹.” Nxe²yxau²xai³jah¹lo²su² kxai²lē¹. Hai³txi³ ka³ten³nāu³la³ i²ai¹nxa³lho³li¹.
“A²nxe³jah¹la² an³ta³kxai¹na¹nha¹. An³ta³kxai¹na¹ju³ta² so¹lxi³ yxau²sa²tē³ain¹tū¹xā¹.”
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ē¹nān¹jau³su² nxe³hi³nx2na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² Sa³ma³ri³tā²nān¹ta¹ka³lxa² e³kxi²nyhu¹jau³su²

4 1Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² a²ne³nxē³na² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Je³su²jah³la² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ a²sa³wi³ha³lxi³lo³ti², ka³lxa¹txi³
i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhu¹i², ain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ hai³txi³ Jo³āu² Ba³tis²-
jah³lo²la³ a²nū²a² a²sa³wi³ha³lxi³lot3sxā³ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhu¹kxe³la³
ka³lxa²nxa³wi¹. Nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 2Nxe³yān¹ta¹, a²ya³-
la³tū³ Je³su²jah³la² a²kxā³nxa¹ a²sa³wi³ha³lxi³nū³ka³txi³su² te²a² so¹lxi³, a²nū²a²
ā³xa² hxi²ka² ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Hai³txi³ Je³su²jah³lo² hxi²ki³-
la³, a²nū²a² ū³hū¹kxi²sa²sai¹yhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 3Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a²
nū³ka³txa² a²ne³nxē³na² ain³kxain¹jau³xai²na², Je³su²jah³la² ain³kxi²sxā³ a³la³-
kxi²ka³tū³, Ju³te²a²ko³nāu³a¹ ā³na¹sxā³ wa²li³ta¹hxai²hē¹la². Wa²li³ka³tū³, nū³ā¹
Ka³li³le²a²ko³xa² a³wā³li²te³lhxā³ ai³ta¹hxai²hē¹la². 4Nxe³ka³tū³, ka³nxū³nxān¹-
ko³xa² Sa³ma³ri²a²ko³xa² ā³ha³tih³sa²sai¹sān²te³lhxā³ ai³ta¹hxai²hē¹la².

5A²nxe³ko³xa² ā³nxai³ka³tū³, Si³ka³thi³na², Sa³ma³ri²a²ko³xai²na² nxū²kwai³-
ye³lan¹thi³na² yau³so³nxī²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³nai²na² kxā³nxi¹nu¹ta²kxai³
Ja³ko²ah³lu¹ta²kxai³ yxau³ta³ko³u¹ta²kxai³ un²ta³kxi²nxa³thi³su² ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³ko³u¹ta²kxai³ Ja³ko²ah³lu¹ta²kxai³ yxau³sxā³, a²ki³lha³lxa² Jo³se²ah³la²
ū³si³wxē³no³tū¹hain¹ko³su² ta¹hxai²hē¹la². 6Nxe³thi³nai²na² Si³ka³thi³nai²na²,
kxā³nxu¹ta²kxai³ i³yau³xē¹na² po²su²tē³na² u¹khai¹nxe³tē³na², Ja³ko²ah³lu¹-
tai²na² ū³sxā³ we¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹,
u²lxā³nxai³nxa²ha¹te¹, ai³hxi²tha³nha²ka³tū³ i³yau³xē¹nai²na² a²yxō²ka³teh³xa²
ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³kat3sxā³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la².

7Ā³wxe³tē³na¹, txu¹ha² Sa³ma³ri²a²ko³xan¹ta¹ka³lxu³su² te²kxai³lu¹ tī³-
xi²ta¹hxai²hē¹la². Ū³whi¹sai¹te³lhxā³ tī³xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ txu¹ha³ka³lxai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~i³yau³xa² ū³hū¹sē¹ni¹. i³na²te³lhxā³ nxa¹nhi¹. Nain¹ta¹hxai²hē¹la². 8Nxe³-
hī¹na², Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² he¹yain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
Yain³txa² yo³hi²sxā³ so¹kxi²te³lhxā³, sxi²jen³nāu³a² aun³ta² hxa³nain¹ta¹hxai²-
hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² so¹lxi³ nū¹ yxau³ta¹hxai²hē¹la².

⁹Nxe³nxa²ha¹te¹, Sa³ma²ri²a²thi³nã¹ta¹ka³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹
Je³su²jah³lai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxãi²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³yah³lo²si¹lxi¹. Txai²lê¹. Nxên²nxa³i¹. Sa³ma²-
ri²a²thi³nã¹ta¹ka³lxu³sa¹i¹. Nxe³ki³sa²kxai³, ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ i³yau³xa³
i³na²kxi²sa²te³lhã³, nĩn¹ji¹wi¹? Hai³txi³, Ju³te²a² nũ³ka³txi³ i³nxa² Sa³ma²ri²a²
nũ³ka³txi³na¹xai²na² wi¹li³we¹yhu¹ki³ju³ta³la³ yũ²nxa³i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxet³sã¹nxi¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² a²yen³kxa² wi¹te²a² ũ³hũ¹-
nxa²ti³ten³na³ni¹. Ta¹, ã³ne³wxe²nxã³nxi¹. Hai³txi³ wxãi²li² i²sa²te²sã³nxi¹.
i²sa²te²sin¹kxai²nãn²tũ³, i³yau³xa² i³na²kxi¹nxa²te³lhã³ nxe³na¹te³na¹-
xai²na², i²sa²te²sin¹kxai²nãn²tũ³, Sũ³na² yen³kxa² a³la³kxin¹kxai²nãn²tũ³
i³ye³kxi²sa²hĩ³nxã¹nxi¹. “i³na²te³lhã³ ũ³hũ¹sê¹li¹.” Nxe³sa²hĩ³nxa¹nxi¹. San¹-
kxai²nãn²tũ³, Sũ³na² i³yau³khai³xa² ũ³hũ¹nxa²hĩ³na¹xĩ¹. A²nxe³jau³xai²na²
i³nãn¹kxai²nãn²tũ³, ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³lhĩ³nxã¹nxi¹. Ta¹hxai²hê¹la².

¹¹Nxe³nxa²ha¹te¹, txu¹ha³ka³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²kan¹jah¹lãi³. i³yau³xa² u¹khai¹nxe³sã³ si³hê³ta³ni¹khai¹nxe³ha²kxai³,
wxãi²na² kwa²ta³lên³ta³ ũ³whi¹sai¹ki³tên³ta³ yũ³nxãn²nxa³ha²kxai³, nxe²-
na³li¹. Nxe³kxa²yu²su², ih¹nũ¹la³ta³ Sũ³na² i³yau³khai³xai²na² ũ³whi¹sai¹sã³
ũ³hũ¹sa²hĩ³nxãn¹ji¹ku¹, nxa²ha¹nhai¹. ¹²Kxã³nxi¹nu¹ta²na² Ja³ko²ah³lu¹ta²-
na², txa²sũ³nu²su² sin¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. A²nxe³jah³lo²nu¹ta²na² wxa²xu³sã³
i³yau³xê¹na²na² wet¹sã³ ũ³hũ¹sain¹sin¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. A²nxe³jau³xai²na²
jah¹lu¹tain²txi³ i³na²ha²kxai³, a²wê³ha³lxĩ³nãu³xu¹tain²txi³ i³na²kxai¹nha²kxai³,
a²ka³yxuh³nãu³xu¹ta²na² a²wãi²lo³tain¹kxe³nãu³xu¹tain²txi³ i³na²kxai¹nha²-
kxai³ ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Ja³ko²ah³lu¹ta²na² hxi²kan¹khai¹lta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹.
Nxe³kxan²ti³ a²wi¹lhĩ¹na², “i³yau³xa² ũ³whi¹sai¹na¹tũ¹xã¹.” Nain¹kxai²nãn²tũ³,
hã¹sã³ i³yau³xê¹na² wxa²xu³sãn²sã³ ũ³whi¹sai¹ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Yxãn¹ta¹,
wxãi²na² ã²la² hxi²kan¹khai³nhĩ³nxãn¹te²la¹ku², nxa²ha¹nhai¹. Ta¹hxai²hê¹la².

¹³Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~i³yau³xai²na² ũ³whi¹sain¹jau³xai²na² i³nãn¹kxai²nãn²tũ³, hã²wxãn³txa³
ya³lxu¹xi¹nxa²tũ¹xĩ¹. ¹⁴Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² i²li³te²su² te²an²tũ³, Sũ³na² i³yau³-
khai³xa² ũ³hũ¹ai¹na¹jau³nũ³a² i³na²kxi²sain¹kxai²nãn²tũ³, a²ê¹nãu³nũ¹na²
i³na²wxe³nha³kxi²sain¹kxai²nãn²tũ³, i³nũ³sa³la³la³kxi³hũ³jau³la³ hã¹nxe²
kon³jau³hũ³nxe² yen³kxi³hai¹nhĩ³nx2na³ni¹. A²ê¹nãu³a¹ yen³kxi³hai¹nhĩ³-
nx2na³ni¹. A²nxe³jah³lo²su² kxai²nãn²tũ³, ya³lxu²xi²ti³he¹nxa³ha²kxai³,
ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³lai¹nha²kxai³ ai¹nhĩ³nx2na³ni¹. Ta¹hxai²hê¹la².

¹⁵Nxe³nxa²ha¹te¹ txu¹ha³ka³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hxi²kan¹jah¹lãi³. Nxe³jau³xai²na² ũ³hũ¹sê¹li¹. San¹kxai²nãn²tũ³, ya³-
lxu¹xi²sa²nxa³kxe³su² ũ³whi¹sai¹xi²te³lhã³ ã³wxã³ti³hex¹ltoh³nxa³lho³li¹.
Nxe³te³lhã³ nxa¹i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

¹⁶Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~i³txu¹ni¹. Nĩn¹ka³tũ³, wxa²wê³sã¹ah³la² i³kaix¹son¹ka³tũ³, te²a²
wxãi²na² wã³li¹ja³hê¹ni¹. Ta¹hxai²hê¹la².

17Nxe³to³ta¹:

—~Txa²in³txi³la³ yũ³te²txã³i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 18Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²-jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, txu¹ha³ka³lxai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wãn³txai²na² a²wẽ³sã¹yah³la² yũ³nxa²nxa³jau³xai²na² wãn³txi³khai¹-xai²la¹xĩ¹. A²wẽ³sã¹a² ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³kin¹jah³la², tẽ³sxã³ yxau²xai³li¹nhe³ni¹. Tẽ³sxã³ yxau²xai³lhxã³ ã³to³hi¹nhe³ni¹. Nĩn¹ka³tũ³, a²ha² kwẽ¹ta¹na² tẽ³in¹jah¹lai²-na², hai³txi³ wxa²wẽ³sã¹sxa³xĩ¹. Nxe³ha²kxai³ wãn³txi³tũ³ i³ye³i¹nxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

19Nxe³nxa²ha¹te¹, txu¹ha³ka³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hxi²kan¹jah¹lai³. Hĩ¹na² i²a¹i¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² a²wãn³txa²i³hen³txi³jah¹lo²su² ye¹lxi¹. 20Jã¹nxa¹jau³su², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³wi¹-lxon³kxi²si¹ki³ju³ta² i³yau¹ũ³sẽ¹li¹. Ĩh¹ti¹la³ta³ o²la³kxi²hĩ³ki³te²la¹ku², nha¹nhai¹. Nxe³ju³ta²su¹, kxã³nxi¹nu¹ta¹na² txa²sũ³nũ³nã¹xu¹ta¹na² wã³la³ka³txai²na² so¹lxi³ o²la³kxain¹to³sĩn¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Yxãn¹ta¹, wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³ i³nxai²na² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² so¹lxi³ i³ye³kxi²yah³lxi³-to³hin¹ta¹ti²ti¹, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³wi¹lxon³kxi²si¹ki³ju³ta²su¹. Yah³lxi¹nha²kxai³: “ĩ³wi¹lxon³kxi²si¹ki³ju³ta² o²la³kxi²na¹tũ¹xã¹.” Nha¹kxai²-nãn²tũ³, ĩh¹ti¹la³ta³ wain³txi³ o²la³kxi²hĩ³nha¹te²la¹ku², nha¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

21Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxet3sã¹nxi¹. Txa²wãn³txai²na² yxo²i²sẽ¹ni¹. Ha³lo²a² hau³kon³tẽ³na³-ni¹. Nxe³tãu³a¹: “Txa²wã¹wĩ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹ki³ju³ta² o²la³kxi²na¹tũ¹xã¹.” Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, hai³txi³ wã³la³ka³ta²nãu³ai²na² so¹lxi³ o²la³kxah¹lxa³nha²-kxai³, hai³txi³ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² so¹lxi³ o²la³kxah¹lxa³nha²kxai³, yah³lxin¹tũ¹xĩ¹. Yxãn¹ta¹, ha³lo²a² i²li³jut3sũ³ju³ta² he¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, nxe³yah³lxin¹tãu³a¹ sa²wai³wait3sxã³ Txa²wã¹wĩ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹yah³lxin¹jau³la³ o²la³kxah¹-lxin¹tũ¹xĩ¹. 22Yxãn¹ta¹, kwẽ¹ta¹na² Sa³ma³ri³tã²na² nũ³ka³txi³ i³nxai²na²: “Txa²wã¹wĩ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹ki³ju³ta² o²la³kxi²si¹na¹xã¹.” Yah³lxin¹kxan²ti³, hai³txi³ Txa²wã¹wĩ³na² wi¹li²tũ³ka³txi³sah²lxa³nxi¹. Yxãn¹ta¹, txa²nũ³ka³txi³-na¹xai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³na¹xai²na² Txa²wã¹wĩ³na² wi¹li²tũ³ka³txi³su² si¹na¹xĩ¹. Nxe³si¹na¹ju³ta²sa¹: Txa²wã¹wĩ³na² a²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹-lo²su² jah¹la² Ju³te²a² nũ³ka³txi³jah¹lo²su² na³ni¹. A²nxe³jah¹la² wxa²ko³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹ju³ta² ha³lo²an¹tũ³ka³txi³ i³nxai²na² a²ko³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹-ju³ta² wxa²wa²su¹txa²lxi³tu¹xĩ¹. Nxe³ha²kxai³, Ju³te²a² nũ³ka³txi³na¹xai²na² Txa²wã¹wĩ³na² wi¹li²tũ³ka³txi³si¹na¹xĩ¹. 23Yxãn¹ta¹ ha³lo²a² hau³kon³tũ¹xĩ¹. A²ha¹kwẽ¹ta¹na¹ hau³kon³na³ni¹. Nxe³kxai²nãn²tũ³: “Txa²wã¹wĩ³na² wain³txi³ wi¹lxo³kxi²ti³hi¹ta¹tũ¹xã¹.” Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³, txa²wã¹ẽ¹nãu³a¹ wi¹lain³nha²sxã³ wi¹lxo³kxi², wãn³txi³tũ³ wi¹lxo³kxi² nxe³ki³kxai²nãn²tũ³, wain³txi³ wi¹lxo³-kxi²ti³hit1hĩ³ki³tã³ni¹. Jã¹nxe³sxã³, wain³txi³ o²la³kxi²ti³hi¹ki³kxai²nãn²tũ³ Txa²wã¹wĩ³na² ten³nẽ³kxe³su² hĩ³nx2na³ni¹. 24Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu¹, Txa²-wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ txa²wã¹ye³na² i²ki³kxah³lo²su² nxa³xĩ¹, txa²wã¹sĩ³na² yũ³nxa³jah¹lo²su² ha²kxai³lu¹. Nxe³kxan²ti³, ka³tẽ³na² a²si³yxau³tãu³su² ha²kxai³, txa²wã¹ẽ¹nãu³a¹ au³txi³ i²ta¹lu²nẽ³jah¹lo²su² ha²kxai³, nx2na³na¹. Nxe³ha²-kxai³: “Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wi¹lxon³kxi²txai²lã¹.” Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³,

txa²wã¹ē¹nāu³a¹ whāi²na¹ wi¹lain³nha²sxã³ wi¹lxo³kxi², wãn³txi³tu³ wi¹lxo³kxi²
nxe³si¹ki³jau³su² o²la³kxi²ya³sa³ni¹. Ju¹ta² so¹lxí³ wain³na³ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².

25Nxe³nxa²ha¹te¹, txu¹ha³ka³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²su² te²a², a²i³lxa²
Me³si²ah³la², wxã³nū¹nhē³tu¹wi¹. Jau¹xai²na² so¹lxí³ ā³ne³wxē³sa³nhai¹. Wxã³-
nū¹nhē³kxai²nān²tu³ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹tū³nhē³tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹.

—~Txai²na², i³ye³kxi¹nxa²ha¹te³na¹xai²na² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tāu³lot³sa²jah¹lo²sa¹xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

27Nxe³hī¹na¹, i³ye³ta³lu²nxa³hī¹na¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ā³wa³li² tū³xi²sxã³
Je³su²jah³lai²na² txu¹ha³ka³lxai²na² i³ye³kxi²yhu¹ju³ta² i²ain¹ka³tu³, a²sa³wi³ha³-
lxi³nāu³xa² sa²kxai³lu² i³wã³txain¹kxan²ti³ kōn³ton³ti² yxau³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Yā¹te²ta³ ten³nxa²ji¹wi¹? Nxe³jau³xa² i³ye³kxai¹nxa³ha²kxai³:

—~Ī¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ txu¹ha³ka³lxai²na² i³ye³kxai¹nīn¹ji¹ku¹, nxe³-
nxa²nha¹nhai¹. Nxe³jau³xa² i³ye³kxai¹nxa³ha²kxai³, ta¹hxai²hē¹la².

28Nxe³te³na¹, txu¹ha³ka³lxai²na² a²kwa³ta³lē³na² ā³sxã³ sxi²yhe³na² i³xi²-
ka³tu³, a²nū²a² sxi²yhe³nai²na² yxau³ain¹tū³ka³txa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxí¹:

29—~Ne³ka²ki²sah¹lxí³sa¹lxí¹. Nū¹ā¹ in³txa² yxau²na³li¹. A²nxe³jah¹la², txa²si³-
to¹na¹tāu³su² tāu³a¹ kái³to¹ha¹ju³ta² yxo²ha³kxa¹ i³tih³nxe³sain¹na²li¹. Wxã³sxã³
i²jah¹lxí³hē¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tāu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹-
lo²sin²ta²i¹, jah¹lai²na²su¹. Ta¹hxai²hē¹la². 30Nxe³te³na¹, tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu²
sxi²yhe³na² aun³ti² wa²li³ain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² a³ya³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

31Nxe³nxa²ha¹te¹ a³ya³tain¹nxa³ta³lxa¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sa²-
kxai³lu¹, Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹te³nah¹lxí¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ī³yain³txa²si¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

32Yxān¹ta¹:

—~Txa²yain³txi³la³ i³yai³na¹tū³la³ yū²na³li¹. Yxān¹ta¹, ā³ne³wxē³yah²-
lxa³lxí¹. Je³su²jah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hē¹la².

33Nxe³nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² e³lain¹ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~A²nū²a² ā³xa² yain³txa² tē³sxã³ ũ³hū¹ain¹te²tān²ku², ki³nhai¹.
Nēn³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

34Yxān¹ta¹, Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxí¹:

—~“Ī³yain³sxã³ ũ³kxi²sa³nhā¹.” Na¹kxai²nān²tu³, ka³li³sa²hī³nx2na³-
li¹. Ju¹ta² yā¹nxe³sxã³ Txa²wi³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹la² a²ē¹nāu³a¹ au³txi³
te³nain¹jau³su² sa²yxo²we¹tai¹na¹kxai²nān²tu³ Txa²wi³na² wa³ka³li³yu³ta²
ta³lu²na¹kxai²nān²tu³, ka³li³sa²hī³nx2na³li¹. “Ī³yain³sxã³ ũ³kxi²sa³nhā¹.”
Na¹ke³la³te²kxai³, ju¹ta² yā¹nxe² ai³sxã³ ka³li³sa²hī³nx2na³li¹.

35Jā¹nxa¹jau³su², wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³yah³lxin¹-
te³nah¹lxí¹: “Ī³la³kxa² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ sa²tã³tū¹tāu³a¹ so¹lxí³, ka³ya³txa² kan¹tāu³a¹
wxa²nāu²so¹jah³lxi³hē¹li¹.” Nxe³yah³lxí¹lxí¹. Yxān¹ta¹, txa²wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³-
kxi¹nx2ta¹jau³xa² sa²kxai³lu¹: “Ta¹wi¹. Ha³na³ka³lxí³ ten³sa²ka²la¹sxã³ ha³lo²ai²na²
i²sa²sai¹jah³lxi³hē¹li¹. A²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txa² wxã³ain¹na³li¹. Txa²wãn³txa²

te³nain¹jau³su²wxã³ain¹na³li¹. Wãn³txi³khaix³tu³ĩ³yau¹ũ³hain¹ki³kxai²-
nãn²tu³, tũ¹kã³txai²na² ye³jen¹na² sa²yo²wet¹sain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹, ha³lo²a²
kãu³ki³jut³sxan³tai¹. Hau³kon³khai¹nx²na³li¹. Ka³ya³txa² kan¹ta³lun²sxã³ĩ³si³-
sa³te³kxi²na³na¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³, tũ¹kã³txai²na² sa²yo²wet¹lsa²te³lhxã³,
nxe³sain¹ju³ta³nũ³a² hau³kon³na³li¹.” 36 Jã¹nxa¹jau³su², yain³txa² wxa²nãu²so¹te²su²
te²an²tu³, a²yo³ha² yũ³tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ ka³lih³tu¹wi¹. Jã¹nxe³jut³sũ³nxe²,
a²nũ²a² sa²yo²wet¹lsi¹hain¹yah³lxin¹jau³nũ³su² o²la³kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³,
a²nxe³tũ³kã³txa² sa²yo²wet¹sain¹tũ³kã³txi³nũ³a², ka³te³na² wi¹tãu³a² yxau²-
xai³lain¹tu¹wi¹. Nain¹kxai²nãn²tu³, wxã²na² sa²kxai³lu² ka³lih³yah³lxin¹tu¹wi¹.
Yain³txa² wxa²nãu²so¹te²su² te²a² ka³li³hain¹kxa² yã¹nxe² yah³lxin¹tu¹wi¹.

37 Txa²wã¹ki³na¹xai²na² Txa²wĩ³na² wa³ka³li³yu³ta² wa³kon³ki³jut³sũ³na³-
li¹. A²wi¹lhĩ¹nãn²tu³ txa²sa³wi³ha³lxĩ³su² te²an²tu³, txa²wãn³txa² wi¹jau³xa²
ĩ³ye³sxã³ a²nũ²a² ĩ³yau¹ũ³hain¹sãn²kxai²nãn²tu³, hã²wxãn³txa³ a²si³yo³nãn²-
tã³ txa²sa³wi³ha³lxĩ³ ã³su² te²kxai³lu¹, te²yã¹nxe³sxã³ txa²wãn³txa² wi¹jau³xa²
ãh¹ ĩ³ye³sxã³ ĩ³yau¹ũ³hain¹to³kxai²nãn²tu³, ha³lo²a² hau³kon³na³na¹, nxe³-
kxai²nãn²tu³, ain³kxain¹tũ³kã³txai²na² sa²yo²wet¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²
jut³sũ³nxe² txa²sa³wi³ha³lxã² a²wi¹lhĩ¹na² txa²wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³ye³sxã³
a²nũ²a² ĩ³yau¹ũ³hain¹sãn²tũ³kã³txa² yain³txa³ki³a² ũ³whĩ¹tũ³kã³txi³hũ³tũ³-
kã³txi³sai¹nha²kxai³, hã²wxãn³txa³, ha³na³ka³lxĩ³ txa²sa³wi³ha³lxĩ³ ã³su²
te²a² sa²kxai³lu¹, ãn³ta³lo³hêt¹sxã³ txa²wãn³txa² wi¹jau³xa² a²nũ²a² ãh¹ ĩ³-
yau¹ũ³hain¹ka³tu³, ain³kxain¹tũ³kã³txa² sa²yo²wet¹sain¹tu¹wi¹. A²nxe³te²a²
sa²wi³ha³lxĩ³ ã³xa² ã³ta³lo³hêt¹sxã³ wãn³txa² wi¹jau³xa² e²te²su² te²nũ³kã³txa²
ka³ya³txa² kan¹ta³lun²te²ki³a² wxa²nãu²so¹tũ³kã³txi³hũ³tũ³kã³txi³sai¹nha²kxai³
nxai¹nhĩ³nx²na³li¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, txa²sa³wi³ha³lxã² yain³txa³ki³a² ũ³whĩ¹-
te²hũ³te²ain²txi³ ĩ³ka³li³hi², ha³na³ka³lxĩ³, txa²sa³wi³ha³lxĩ³ ã³xa² ka³ya³txa²
kan¹ta³lun²te²ki³a² wxa²nãu²so¹te²hũ³te²ain²txi³ ĩ³ka³li³hi², nxe³hĩ³nx²na³li¹.
Ha³lo²a², nxe³jut³sũ³na³li¹. Nxe³ju³ta²na², Sũ³na² wãn³txa², kxã³nxãn¹jau³xa²
ã³si³wxẽ³no³tẽ³jau³xu¹tai²na², nxe³te³nah¹lxĩ¹: “A²nũ²a² yain³txa³ki³a² ũ³whĩ¹i²,
a²nũ²a² ã³su² te²an²tu³, yain³txa² wxa²nãu²so², ain¹tu¹wi¹.” Ta¹hxai²tĩ³ai¹ti²ti¹.
Nxe³jau³xai²na², a²ya²la¹lyau³tu³ jau³xai²la¹i¹. 38 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², Sa³ma³-
ri³tã²na² nũ³kã³txai²na² txa²wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³txain¹yah³lxĩ³hẽ³li¹.
Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, sa²yo²wet¹sain¹tu¹wi¹. A²nxe³tũ³kã³txai²na², kxãn³su²
a²nũ²a² ã³lxĩ³tũ³kã³txa² wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³hai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Yxãn¹-
ta¹, kwên¹tai²na² so¹lxĩ³ ha³lo²a² hau³kon³yain¹na³li¹. Ain¹ka³tu³, wxa²wãn³txa²
ain³kxi¹nx²tain¹ka³tu³, sa²yo²wet¹sain¹tu¹wi¹. Sain¹kxai²nãn²tu³, wxa²nũ³-
kã³txai²nãn²tu³, a²wi¹lhĩ¹na² o²la³kxah¹lxan³kxan²ti³, ha³lo²a² wi¹ju³ta² a²nũ²a²
nũ³kã³txai²na² sa²yo²wet¹sain¹ju³ta³nũ³a² a³ya³ti²yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹-
ju³ta² jut³sũ³nxe², a²nũ²a² ka³ya³txa² wxa²nãu²so¹te²hũ³nxe² a²yain³txa²ki³a²
ũ³whĩ¹xa³kxan²ti³ wxa²nãu²so¹te²hũ³nxe², yah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

39 Nxe³nxa²ha¹te¹, ye³jen¹nãu³kxai³lu¹, a²nũ²a² ka³lxã¹tũ³kã³txa² Si³ka³thĩ³-
nai²na² yxau³ain¹tũ³kã³txa² ãn³yã³nhai¹tũn³tũ³kã³txi³su² te²kxai³lu¹, Je³su²jah³la²

sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na² ha³la³je¹na² txu¹ha³ka³lxai²-
na² wān³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxain¹jau³xa² sa²kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lai²na², txa²ha³lo²a² txa²wē³son³ti³na¹hi¹nān²tu³ kāi³-
xi²yxau²xai³la¹ju³ta² hu³, yo²ha³kxa² nūn²ta¹ i³ye³kxi²tū¹li³ū³sa³na²li¹.
Txu¹ha³ka³lxai²na² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na², a²nū²a² nū³-
ka³txai²na² ain³kxain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²hē¹la².

40 Ain¹ka³tu³, Sa³ma³ri³tā²na² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la²
i³ha¹txain¹ka³tu³, i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Kan²txi³, txa²sxi²ha² yxau³ya³sa²sān²si¹nhē³li¹. Yhain¹ka³tu³, Je³su²-
jah³lo²su² te²kxai³lu¹ ye³ha¹li¹ a³lan²yain¹ta¹hxai²hē¹la².

41 Yain¹ka³tu³, ha³na³ka³lx¹ Si³ka²thi³nai²na² wā³kon³tū³ka³txa² ān³-
yā³nhai¹txe³nūn³tū³ka³txa² ka³lxa¹nūn³tū³ka³txa² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la²
wān³txa² ain³kxain¹ka³tu³, sa²yo²we¹tain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

42 Nxe³te³nah¹lx¹, tū¹ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹, txu¹ha³ka³lxai²na²
i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Nxe³3sān²si¹nxi¹. Hi¹na² sa²yo²we¹tain¹nha¹x¹. Je³su²jah³la² a²yo²wān³-
txi³khai³xa² ain³kxain¹nha¹ka³tu³ sa²yo²we¹tain¹nha¹x¹. Kxān³su², wxa²wān³txa²
so¹lx¹ ain³kxi¹nxa²to³nha¹ta¹ti²tu¹ni¹. Yxān¹ta¹, hi¹na² wxa²wān³txain²txi³ ain³kxi²,
Je³su²jah³lai²na² wān³txain²txi³ ain³kxi², nxe³sa²sin¹jau³su² wi¹wi¹nxe² sa²yo²-
we¹tain¹nha¹x¹. Nha¹ka³tu³, Je³su²jah³lai²na² Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²su² na³na¹. Yuh³xai²nān¹tū³ka³txi³ki³na¹xai²na² ko³nxe³thin¹-
ki³ju³ta² sa²wa²su²te³jah¹lo²su² na³na¹. Jau¹xa² a³la³kxi²nha¹x¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²hxi²kan¹jah¹la² ki³lha³lxa² i³we²txi²jau³su²

43 Nxe³nxa²ha¹te¹, ye³ha¹li¹ a³lan²ti³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² wa²li³ka³tu³
ha³lo²a² Ka³li³le²a²ko³xa² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la².

44-45 Nxe³te³nah¹lx¹:

—~Txa²wa¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lai²na², a²ha³lo²khai³xa² ā³-
wih¹sxā³ i³xi²kxai²nān²tu³, a²ka³lxa¹ti³khai³xa² i³wet¹lsi¹nyhain¹jau³la³
yū³ai¹nxa³i¹. Jāx¹lsain¹nūn³na³li¹. Je³su²jah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².
Ain¹sxā³, Ka³li³le²a²ko³xa² ā³wih¹ka³tu³, Ka³li³le²a²ko³xan¹tū³ka³txa² sa²-
kxai³lu² i³sa²nēn¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la². I³sa²nēn¹kxain¹ju³ta²na²sa¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wi¹kāi³jah¹lo²su² na³na¹. Ha³la³je¹nhi¹nai³tā², a²-
nū²a² yo²ha³kxa¹ Je³ru³sa³lē²thi³na² ān³yān³ki³nū²kxi¹xain¹sxā³ i³yai³ni²,
Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³ka²li¹te³lhxā³ o²la³kxi², ain¹ta¹ti²tu³na¹. Nxe³hi¹-
nai³tā² Je³su²jah³lai²na² yxau³ya³nhē³lain¹sxā³, ha³lo²a² nū³kxūn³ju³ta²
so¹lx¹ kāi³ya³nhē³lain¹ta¹tu³na¹. I²ta³lun²ki³ta¹tu³na¹. Wi¹kāi³jah¹lo²su²
na³na¹. Ka³li³le²a²ko³xan¹tū³ka³txai²na² wān³txa², nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la².
Ain¹sxā³, Je³su²jah³lai²na² i³sa²nēn¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

46 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, sxi²yhe³na² Ka²na³thi³na² ā³-
wih¹xi²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³nāu³ai²na², ha³la³je¹nhi¹nai³kxai³ Je³su²jah³la²
i³yau³khai³xa² ā³sa²yāt¹sxā³ yain³txi³yau³ wi¹khaix¹jau³xa² sa²wet¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nxe³thi³nāu³a¹, hī¹na² ā³wih¹xi²ka³tū³, a²nū²a² a²hxi²kan¹jah³lo²su² ta¹hxai²-hē¹la². Ka³far³na³ū²thi³na², Ka²na³thi³nai²na² kū³we²ki²la² un²ta³kxi²nxa³thi³na² yxau³jah¹lo²su², ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² a²ki³lha³lxa² i³ton³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

47 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²wi³nai²na² sa²kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹na² wān³txa² wi¹jau³xa² ain³kxi²na¹nhā¹. Je³su²jah³la² he¹-na³na¹. Ju³te²a²ko³xa² a³li³ka³tū³ Ka³li³le²a²ko³xai²na² he¹na³na¹. Ī²sxā³ i³ye³kxai¹na¹tū¹xā¹. Ain¹ka³tū³ a²wi³nai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² i³-ha¹txi²sxā³ kāin² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wē³sa² ya³lu²saun³kxi²sa²na³li¹. Kan³si²sxā³ i²sxā³ we²txi²sxū³-xi²sē¹li¹. A²wi³na² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

48 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu², i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yen³kxa² nū³kxūn³te²a² i²yah³lxan³kxai²nān²tū³ yxo²i²sah¹lxin¹-ju³ta² ten³ti³hex¹yah³lxa³lxi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

49 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²hxi²kan¹jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Hī¹na² kan³sxā³ wxā³sē¹li¹. Kāu³kxi²txa³hē¹li¹. Txa²wē³sa² ya³lu²kxi²sa²ju³ta²yān³txi³su², na¹nhai¹.

50 Yxān¹ta¹:

—~Ā³nxi³xi²txu¹li¹. Wāi³lxa² wi¹we²nxi²sxā³ wi¹yxau³ye³nx²na³li¹, hī¹na²su¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na², a²wi³nai²na² sa²kxai³-lu¹ ain³kxi²ka³tū³ ā³nxi³xi²te³lhxā³ nxe²xai³ta¹hxai²hē¹la². 51 Ai³ka³tū³, tih³na² kan³si²ka³tū³, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² sa²kxai³lu¹, a²hxi²kan¹jah³lai²na² sxi²ha² yxau³sxā³ a³li³ain¹te²nāu³xa² sa²kxai³lu¹, i³ha¹txi²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wē³sa² wi¹we²nxi²sxā³ ka³ten³ti³ yxau³na²li¹.

Nain¹ta¹hxai²hē¹la².

52 Ain¹ka³tū³, a²hxi²kan¹jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹, i³wā³txi³sxi³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³hī¹nai³tā¹ we²nxi²lhai¹li¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, i³wa²lū³xain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Sūn²ta³tai³tā² u³je³na³ka² ā³ni²lā³ni²hī¹nai³tā² wē³sa² i³sū²kxi²sxā³ i³-we²nxi²khaix¹sīn¹na²hē³li¹. A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

53 Nxe³ju³ta², a²wi³nai²na² ain³kxi¹xi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Hā³xā¹. Sūn²ta³tai³tā² te²yā¹nxe³hī¹khai³xai³tā², ti¹kxai²na² son³txi³-ai³tā², Je³su²jah³lai²na² i³ye³kxi²sain¹na²hē³na¹. “Ā³nxi³txu¹li¹. Wxa²wē³sa² we²nxi²sxā³, ka³ten³ti³ yxau²na³li¹.” Sain¹na²hē³na¹. Wain³na³na¹. Je³su²-jah³la² yxo²i²a²xā¹. A²wi³na² a²ē¹nān¹jau³la³ i³ye³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ a²wi³nāin²txi³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ yxo²i², a²sxi²ha² ya³lxi³hain¹tū³ka³txain²txi³ yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² Si³-yxau³tāu³a¹ yxo²i², ain¹ta¹hxai²hē¹la².

54 Nxe³ju³tai²na² Je³su²jah³la² nū³kxūn³txi³ kái³ain¹ju³ta², Ju³te²a²-ko³xa² wa²li³sxā³ Ka³li³le²a²ko³xa² ā³wih¹sxā³ yxau³hī¹na¹ kái³ain¹ju³ta¹, ā³ta³lo³hē²ti²sxā³ nū³kxūn³txi³ kái³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

ĩ³ye³na² a²yxo²ka³teh³nāu³a¹ yxau³jah³la² i³we²txi²jau³su²

5 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ kwēn¹ta²kxai³lu¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³yā³nū¹tain¹sxā³ i³yai³ni², Sū³na² i³wā³nxin²kxi², nxe³ain¹je³nāu³wa³kxa² hau³kon³ye²-ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³te³lhxā³, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, Je³ru³sa³lē²thi³na² wā²ka³la³sxā³ a³li³nhē¹ta¹hxai²hē¹la². ²A²nxe³thi³nāu³a², sxih²yxo²a² o³ve²a³ nū³ka³txa² ā³wi²xi²ta³yxo²a² yū³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta³yxo²a² a²yxo²ka³teh³-nāu³a², i³ye³na² a²i³lxa² Be³te³sa²ta²yau³xa² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³je³nai²na² a²yxo²ka³teh³nāu³a², sxi²ha² ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ thi³na² yū³ta¹hxai²hē¹-la². ³A²nxe³thi³nāu³a¹, a²nū²a²nāu³xa² i³ton³tū³ka³txa² ye³han³tū³ka³txa², su³kan²ta³kxi²tū³ka³txa², txa²wā¹nū²ai²na² whāi²na¹ kan²ta³kxi²tū³ka³txa² sxa²ho³hain¹to³ta¹hxai²hē¹la². ⁴Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Sxa³sxā³ wah³nxe² sxa³na¹nhā¹. Na¹kxai²nān²tū³, ha³lo²a² Sū³na² Si³yxau³-tāu³a¹ wā²nxūh¹ i³yī¹li²nū¹nhē³ju³ta² hau³kon³na³na¹. Nxe³kxai²nān²tū³, Sū³na² a²sa³wi³sa² oh³xan¹jah³la² a³ka³nxī²xi²sxā³ wxā³nū²la² i³yau³xai²na² sa²ta³kāu³-ta³kāu³nxe²na³na¹. Nxe³kxai²nān²tū³, a²nū²a² i³ton³te²su² i²li³te²su² te²an²tū³ ā³nxai³lhxā³, a²nū²a² ā³xa² yxo²ha³kxa¹ ā³ne³ka²ta¹sai³sxā³ ā³nxai³kxai²nān²tū³, i³yau³xa² ā³nū¹nha²na³na¹. A²nxe³jah³lo²su² kxai²nān²tū³, we²nxī²ta³lu²nai¹nhī³-nx2na³na¹. Kxān³su² te²yā¹nxe³to³hxai²na²hē³na¹. Jā¹nxe³nē³tū¹xā¹. Nxe³tāu³a¹, i³yau³xa² ā³nū¹sa²sxā³ we²nxī²sa²ju³ta², txai²li² ten³sa³nhā¹. A²nū²a² i³ton³tū³-ka³txa² wān³txa², a²e¹nāu³a¹ i³ye³kxi²nha²sxā³, nxēn³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ sxa²ho³hain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁵A²nxe³tū³ka³txai²na², in³jah³la² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ hxi²ka² hxa³sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ wxa²sa²wa²li³ki³sxā³ nxe³ko³xa², kan²ta³kxi² sxa²xai³kwē³kon³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah³la² a²nū²a²nāu³xai²na² nxū²kwai³ye³-ye³lo³tāu³a¹ sxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². ⁶Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ yau³son³ye²ka³tū³, sxa³yain¹jah³la² i²i², a³lu²txi³ i³ton³ju³ta² ā³ne³wxe², ai¹nha²-kxai³ i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~We²nxī²ti³ten³khai¹nxe³nxa²ji¹wi¹? Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

⁷Nxe³nxa²ha¹te¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah³lai³. Nxe²3sā¹lxi¹. We²nxī²txi³ ten³khai¹3sa³nhai¹. Na¹-ha²kxai³ yxau³sxā³ i³yau³xai²na² ān³ta³kāu³ta³kāu³ju³ta²nū³a² wah³nxe³to³ha¹li¹. We²nxī²sa²txai²li¹. Na¹ta¹ a²nū²a² i²sa³te²la³ yū²nxa³i¹. Sa²nxa³kxe³su², i³yau³xai²-na² ā³ta³kāu³ta³kāu³kxai²nān²tū³, hai³txi³ a²nū²a² sa²ha³lxo¹so¹sa²sxā³ i³ye³na² ū³nhū¹sa²te²la³ yū³sa²nxa³kxe³su², ā³nxai³lhxā³ ā³nū¹a¹tū¹xā¹. Nxe³na²te²i³, a²-nū²a² ā³xa² so¹lxi³ ā³ne³ka²ta¹sain¹sxā³ i³yau³xa² ā³nū¹ain¹ka³tū³, we²nxain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ txai²na² ā³nū¹sa²sxā³ we²nxī²sa³ju³ta³la³ yū³sa²nxa³i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁸Yxān¹ta¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~I³sa²yxau³sxā³ wxa²sxa¹ka³lo³ai²na² sa²sot¹sxā³ ā³nxai³txu¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁹Ai¹nha²kxai³, in³jah³lai²na² sa²kxai³lu² kwēn¹ta²kxai³ we²-nxī²ta³lu²ni²ka³tū³, a²sxa³ka³lo³a² wā²nxūh¹ sa²so¹sxā³, a²yu³kxa² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hī¹na¹, Sa²ba³to³ nxe³ju³ta², Ju³te²a² nū³ka³-txa² i³ye¹nxī²yhain¹to³ju³ta² ti³wa³ki³lon³ta¹hxai²hē¹la². ¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹,

Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² ã³nhai¹tũn³tũ³ka³txa² wãn³txi³-
kxai³lu¹, in³txa² we²nxi²jah¹lai²na² i²sxã³ i³ye³kxain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Hi¹na² sa²ba³to³ nxe³ki³tã³li¹. Ki³sa²kxai³, ha³ya³kxa² wxa²sxa¹ka³-
lo³ai²na² tẽ³sxã³ ã³nxai³sĩn¹txa²hẽ¹li¹. On³sxã³ kãi³xa³lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Yxã¹ta¹, i³wa²lũ³xain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~A²nũ²a² i³we²txi²sa³jah¹la² i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹: “Wxa²sxa¹ka³lo³ai²na²
sa²so¹sxã³ ã³nxai³txu¹li¹.” Sain¹na²li¹. In³jah³lai²na² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

12 Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ih¹te²ta³ i³ye³kxi¹nxain¹thi²li¹? “Wxa²sxa¹ka³lo³ai²na² sa²so¹sxã³ ã³nxai³sẽ¹-
li¹.” Nxe³nxain¹te³nũ¹ta¹li² ih¹te²khaix³ta³ i³ye³kxi¹nxain¹thi²li¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Yxã¹ta¹, we²nxi²jah¹lai²na², Je³su²jah³la² a²i³lxa² a³la³kxi²ta¹hxai²-
nxa³hẽ¹la². Nxe³ju³ta²sa¹: Ha³la³je¹nĩn³kxai³, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
ã³yã³ki³nũ²kxai¹nha²kxai³, Je³su²jah³la² hãi³a² i³ha²li²si³ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ha²kxai³, Je³su²jah³la² he¹yai¹nxa³ha²kxai³, we²nxi²jah¹lai²na² sa²-
kxai³lu² ko³nxe² i³yi¹li²hain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

14 Nxe³nxa²ha¹te¹, ye³jen¹nãu³kxai³lu¹, Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ Txa²wã¹-
sũ³na² sxi²ha²nãu³a¹ he¹ain¹tãu³kxai³lu¹, in³jah³lai²na² i³ha¹txain¹ka³tũ³,
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hi¹nai²li² wi¹lain³kxi²nhãn¹nhai¹. Nĩ¹nha²kxai³, a²wẽn³txa³ ko³nxe³-
ju³ta³la³ kãi³xi²sxã³ yxau²xai³txa³hẽ¹li¹. Kãi³in¹kxai²nãn²tũ³, ha³lo²a² ã²la²
khãuh³lxa³thin¹khai¹nxe³ju³ta² a³ya³tin¹kxa²yã³ti³su² ya³nxa²ha¹i¹. Je³-
su²jah³lai²na² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxe³ka³tũ³, in³jah³lai²na² sa²kxai³lu² a³li³sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²-
hãi¹tũn³te²nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~I³we²txi²sa³jah¹la² a²i³lxa², Je³su²jah³lai²na² i³we²txi²sa³hẽ²li¹.

Ta¹hxai²hẽ¹la². 16 Nxe³ju³kxai³lu¹, Je³su²jah³lai²na² sa²ba³to³ nxe³ju³ta²
i³we²txi²ju³kxai³lu¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hãi¹tũn³te²nãu³xa² sa²kxai³-
lu¹ kãin² i³xã³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³xã³ta¹nha²kxai³, Je³su²jah³la²
khãuh³lxa³tain¹ju³ta² te³ni², Je³su²jah³la² i³su²lhã³te³lhã³ o²la³kxi², ain¹-
ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³si¹hain¹jau³su², Je³su²jah³la² a³ya³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

17 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wĩ³na² wa³kon³na²wi¹. Ha³ya³kxa² wa³kon³ti³he¹xai¹nxa³wi¹.

Ai¹nha²kxai³, Txai²na² sa²kxai³lu² wa³kon³nũ³na¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

18 Ain¹nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nhãi¹tũn³te²nãu³xai²na² sa²kxai³-
lu² Je³su²jah³la² i³su²lhã³ti³ten³khaix¹lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹jau³xa²sa¹:

—~Je³su²jah³lai²na² sa²ba³to³ nxe³ju³ta² sa²yxõ²ã³sxã³ wa³kon³nãn³khi³.

Nain¹jau³su²: “Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ Txa²wĩ³nai²la¹i¹.” Ain¹na³li¹. Ain¹-
sxã³ te²yã¹nxe³te²lox³nha²sxã³ ã²la² ko³nxe³khai¹nxe³ju³ta² kãi³nãn³khi³.
Nain¹jau³su², i³su²lhã³te³lhã³ ã²la² ten³khaix¹lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hxi²kan¹khai¹nxe³jau³su²

¹⁹Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹,
i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—A²ya³la³tu³ wān³txan²tu³ i³ye³ya³nx2ta¹l. Hai³txi³ A²tah²na¹xai²na² a²-
yen³kxa² nūh¹ kái³a¹ju³ta² yū²nxa³i. Hxi²kan¹txi³ nūh¹ kái³sa²hxi²nxa³hē¹li¹.
Na¹ha²kxai³, hāi³sxā³ Txa²wi³na² yen³kxa² kái³ju³ta² so¹lxi³, A²tah²na¹xai²na²
i²sxā³ kái³a¹l. Txa²wi³na² kái³ju³ta² ha³kxa¹ kái³hxi²so¹ya³nx2ta¹l. ²⁰Jā¹nxe³jau³-
su², Txa²wi³na² a²ē¹nān¹jau³xa²sa¹: “Txa²ki³lha³lxa² a³lxi²na¹nhā¹. Na¹ha²kxai³,
a²yen³kxa² kái³a¹ju³ta² ha³kxa¹ i³yau¹ū³ai¹nhxai²na¹hē³na¹.” Sa²na³li¹. Nxe³sa²-
ju³ta², hī¹na² i³ton³jah¹la² we²txi²ye¹nx2ta¹te¹ni²ti¹. Ye¹nx2ta¹ha²kxai³, a²yen³kxa²
nū³kxūn³te²a² kái³ya³nx2ta¹te¹ni²ti¹. Yxān¹ta¹, ye³jen¹na² a²yen³kxa² ā²la² nū³-
kxūn³khai¹nxe³te²a² ka³lxa¹te²a², Txa²wi³na² i³yau¹ū³sa²tu¹wi¹. Sa³kxai²nān²tu³,
kái³ya³nx2ta¹tu¹wi¹. Na¹ju³tai²nān²tu³, wxa²nū³ka³txai²nān²tu³, i²yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³: “Nū³kxūn³khai¹nx2nxān³ko¹. Jā¹nxūn³nxa³ko¹.” Wxāi²kxai³
yah³lxin¹tu¹wi¹. ²¹Jāx1nha¹ju³tai²nān²tu³ta¹, txa²nū³kxūn³nha¹ju³tai²nān²tu³ta¹:
Txa²wi³na² hxi²ka², a²nū²a² ya³lu²kxan²ti³, hxi²kan¹txi³ i³we²ti¹xi²sxā³ ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²ye²ha²kxai³, ka³ten³su² we²txi²jah¹lai²la¹l. Jā¹nxe³sxā³ A²tah²na¹-
xai²na² a²nū²a² a²te³na¹kxa² so¹lxi³, ya³lu²ju³ta² ka³ten³txi³ we²txi²jah¹lo²sa¹l.
²²Jā¹nxa¹jau³xai²nān²tu³ta¹, txa²hxi²kan¹txi³ ha³lo²a² wā²nxū¹hain³nha¹ju³tai²-
nān²tu³ta¹: A²nū²a² ha³lo²ai²na² yxau³ai¹nh¹na² kái³yxau²xai³lain¹ju³tai²nān²tu³,
Txi²na² A²tah²na¹xai²na², yxan¹nāu³a¹ ha³lo²a² wā²nxū¹hl²sxā³ wā²nxū¹hain³-
nha¹tu¹wi¹. Na¹ka³tu³, kái³ain¹kxa² yā¹nxe³sxā³, wi¹lhin¹te²nū³ka³txa² wi¹lhin¹sxā³
i³y¹li²na¹ha²kxai³, ha³na³ka³lxi³ i³lxi³thi¹nxa³tū³ka³txa² i³lxi³sxā³ i³y¹li²nxa³-
ha²kxai³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ nxe²xai³lai¹na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tu³, Txa²wi³na²
hxi²kan¹txi³lot3sa²sxā³ ha³lo²a² wā²nxū¹hain³nha¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²su¹, Txa²wi³-
na² a²ē¹nān¹jau³su² te³nah¹lxi¹: “Txi²li² hai³txi³ a²nū²a² kái³yxau²xai³lain¹ju³ta²
i³y¹lain¹nxa³lho³na¹. Yxān¹ta¹, Txa²tah²hai²na² so¹lxi³ i³y¹lain¹tū¹xā¹.” Sain¹na³-
li¹. Sai¹nha²kxai³, ha³lo²a² hxi²kan¹txi³ wā²nxū¹hain³nha¹tu¹wi¹. ²³Na¹ha²kxai³
a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³sa²nēn¹kxi²sain¹tu¹wi¹. Txa²wi³na² i³sa²nēn¹kxain¹kxa²
yā¹nxe³sain¹tu¹wi¹. Ju¹ta² Txa²wi³na² ten³na³li¹. Yxān¹ta¹, a²nū²a² i³li³te²nān²tu³,
A²tah²na¹xai²na² i³sa²nēn¹kxi²sai¹nxa³kxai²nān²tu³, te²yā¹nxe² Txa²wi³nāin²txi³
i³sa²si¹hā³sa²jah¹lain²txi³ i³sa²nēn¹kxai¹nh¹nx2nxa³i¹.

²⁴A²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ e³kxi¹nx2ta¹l. A²nū²a² a²ten³te²su² te²an²-
tu³, txa²wān³txa² ain³kxi², Txa²wi³na² i³sa²si¹hā³sa²jah¹lu¹ta¹na² yxo²i²i²,
nxe³sain¹sīn¹kxai²nān²tu³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ a²lhun³tu² yxau²xai³lain¹na³-
li¹, kwēn¹tai²nah¹lxi¹. A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nān²tu³, wi¹wi¹nxe² kwēn¹tai²na²
ya³lu²tāu³a¹ a³li³ā³ya¹ka³tu³, ka³ten³nāu³a² sa²kxai³lu² ā³sa²ha³ti³sa²sai¹sxā³
yxau³ain¹na³li¹. A²nxe³jah¹la², yxan¹nāu³a¹ hāi¹nxe³sxā³ wi¹lhin¹sxā³ i³y¹lain¹nha¹-
tu¹wi¹. A²hī¹na², kái³ yxau²xai³lain¹ju³ta², ain¹nha¹tu¹wi¹. ²⁵A²ya³la³tu³ wān³txi³tu³
i³ye³kxi¹nx2ta¹l. A²nū²a² ko³nxe³ti³ kái³ain¹te²su² te²an²tu³, ya³lu²te²hū³sxā³
Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ yxau²xai³lain¹tū³ka³txi³sain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ ha³lo²a² hau³-

kon³tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹ a²nū²a² ya³lu²te² yā¹nxe³tū³ka³txai²nān²tu³, Txa²wān³txa² Sū³na² Tah²na¹xai²na² wān³txa² ain³kxi²sain³kxai²nān²tu³, a²ha¹ ain³kxi²sain³te²a² whāi²na¹ tah²lxi³ka³ten³su² yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. Kwēn¹tai²na² ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. 26 Nxe³ju³ta² Txa²wī³na² ka³te³na² six3ka³ti³yah³lo²khai³xai²la¹i¹. Nxe³te²sa²kxan²ta¹ ai¹nha²kxai³, A²tah²na¹xai²na² ka³te³na² si³ka³ti³na²kxa² ya¹nxe³te²su² te²yā¹nxe³sxā³ ti³hit¹lsa³na²hē³li¹. 27 Jā¹nxa¹jut3su² Txa²wī³na² i³ye³kxi²sa²te²nah¹lxi¹. “Wxāi²na² a²nū²a² Tah²si¹lxi¹. Nxa²ha¹i¹. Nxa²ha¹ha²kxai³ hxi²kan¹txi³lo³txa²ha¹i¹.” Txa²wī³na² sa³na²hē³li¹. Sa³ha²kxai³ Txai²na² hxi²kan¹txi³ a²nū²yxō²ha³kxa¹ kái³yxau²xai³lain¹ju³ta² wā²nxū¹hain³nha²sxā³ i³yī¹lai¹na¹tu¹wi¹. Txai²na² a²nū²a² Tah²sa¹i¹. Txa²wī³na² Tah²nūm³sa¹i¹. Na¹ha²kxai³ ai¹na¹tu¹wi¹.

28 Txa²wān³txai²na² i³ye³kxi²nx2ta¹jau³xai²na², i³wā³wā³txi³yah¹lxi³txa³hē¹li¹. “Īh¹nxe³jau³ta³ e³ji¹ku¹.” Sah¹lxi³txa³hē¹li¹. Ha³lo²a² nxe²xai³tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹ a²nū²a² e³la² ya³lu²hāin¹kxi²te²su² te²a² txa²wān³txa² ain³kxi²sain¹tu¹wi¹. Sain¹kxai²nān²tu³ ka³ten³su² a³li³ain¹tu¹wi¹. 29 A³li³ain¹kxai²nān²tu³, a²nū²a² wi¹lhin¹sxā³ kái³ain¹te²nū³ka³txa² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sxā³ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹, a²nū²a² i³lxi³thi¹nxa³txi³ kái³ain¹te²nū³ka³txa² ha³na³ka³lxi³ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sxā³, Sū³na² i³hi³txain¹ju³ta² ā³yul¹kā³ain¹tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² a²hxi²kan¹ju³ta² wxa²ye³ka¹tē³jau³su²

30 Txai²li² hxi²kan¹txi³ a²yen³kxa² nxū¹hī²sxā³ kái³te²txā³xi¹. Yxān¹ta¹, Txa²wī³na² wān³txa² ain³kxi²so¹sxā³ wā²nxū¹hain³nha²sxā³ i³yī¹lai¹na¹i¹. Na¹ha²kxai³ wain³txi³ wā²nxū¹hain³nha¹i¹. Na¹ha²kxai³ hai³txi³ txa²ē¹nāu³a¹ au³txi³ te³na¹jau³la³ o²la³kxi²te²txā³i¹. Yxān¹ta¹ Txa²wī³na² i³sa²si¹hā³sa²jah¹lo²nu¹tai²na² te³nain¹jau³xa² so¹lxi³ o²la³kxi²te²sa¹i¹.

31 Txa²yen³kxa² i³yau¹ū³nx2ti³te³lhxā³ na¹i¹. Wān³txa² so¹lxi³ e³kxi¹nx2ta¹i¹. Yxān¹ta¹: “Wxa²wān³txa² wān³txi³sxa³i¹.” Nxe³sah²lxin¹nhai¹. Nxe³na¹jau³xai²na² nūh¹ txai²na² so¹lxi³ i³ye³kxi¹nx2ta¹kxai²nān²tu³, a²nū²a² ā³xa² i³ye³yxō²nū¹sai¹nxa³kxe³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹kxai²nān²tu³ i³wā³ti³sah¹lxi³hī³nxa¹lxi¹. 32 Yxān¹ta¹, a²nū²a² ā³jah¹la² txa²yen³kxa² i³hen³txi³nxa²lxi³si¹sain¹jau³su² e³na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² wān³txa² i³ye³kxi¹nx2ti³ye²sain¹jau³xa² wān³txi³khai³xai²la¹i¹. 33 Jā¹nxa¹jau³su², Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² i³ye³sxā³, txa²yen³kxa² i³yau¹ū³nx2ti³na²hē³li¹. Nxe³jut3su², ha³la³je¹nai³tā² wxa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³sa²si¹hā³ain¹yah³lxin¹tai¹ti²ti¹. A²nxe³tū³ka³txa² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² wān³txa² ain³kxain¹tai¹ti²ti¹. 34 Yxān¹ta¹ a²nū²a² i³ye³yxō²nū¹si¹sain¹jau³su² yū³sa²nxa³kxan²ti³ wain³txi³ e³a¹wi¹. Na¹ta¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³ye³sxā³ txa²yen³kxa² i³yau¹ū³nx2ti³na²hē³li¹. Ya³nx2ta¹i¹. Nxe³na¹jau³xai²na² ain³kxi¹xi²si¹nx2ta¹jau³su² wxa²ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta² sa²wa²sut¹si¹nx2ta¹jau³su² e³kxi¹nx2ta¹i¹.

35 Jā¹nxa¹jau³su², Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² wi¹sa²ko²ko²kxi²ne³te²hū³nxe² yxau²xai³la³kxi¹nx2tain¹to³tai¹ti²ti¹. Nxe³nx2txai¹nha²kxai³, jū¹nxe² kxān³su² wxa²sa²ki³kxi¹nx2tain¹ju³tai²na² wi¹lxon³kxi² yxau²xai³la³kxain¹yah³lxi³to³hin¹tai¹ti²ti¹.

36 A²nxe³jah¹la², txa²yen³kxa² i³yau¹t³nx2ti³ta¹ti²ti¹. Na¹ka³t³ Jo³au² Ba³tis²jah³-
 lai²na² wān³txa² hxi²kan¹ju³ta² yū²na³li¹. Nxe³ju³ta²sa¹: Txa²na¹xai²na² ha³lo²a²
 kái³ya³nx2ti³to³ha¹l¹. Txa²wi³na² wa³ka³li³yu³ta² kái³ta³lun²si²sa²jau³su² i³sa²si¹hā³-
 sa³na²hē³li¹. Nxe³si¹sa²jau³su² kái³ya³nx2ti³to³ha¹l¹. Ya³nx2ta¹ha²kxai³ Txa²wi³na²
 i³sa²si¹hā³sa²jau³xa² wxa²ye³ka¹txa²lxa¹l¹. Jo³au² Ba³tis²jah³lai²na² wān³txa²
 txa²yen³kxa² i³yau¹t³nx2ti³kxa² yā¹nxe², txa²kái³a¹ju³ta² ā²la² hxi²kan¹khai¹nxe²
 wxa²ye³ka¹txa²lxa¹l¹. 37 Jā¹nxe³jut3su², Txa²wi³na² i³sa²si¹hā³sa²jah¹lo²nu¹ta¹na²
 i³ye³sxā³ sa²wxi²kat1sa³na²hē³li¹. Txa²wi³na² sa²wxi²kat1si¹sa²jau³xai²na² i³ye³-
 kxi¹nx2ti³si¹sain¹to³nha³hē³li¹. Yxān¹ta¹, wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² Txa²wi³na²
 wān³txa² ain³kxah¹lxa³nha²kxai³, Txa²wi³na² i²yah³lxa³nha²kxai³ yah³lxi¹hxai¹-
 nhē³li¹. Yah³lxin¹kxan²ti³ i³ye³kxi¹nx2ti³jah¹lai²la¹l¹. 38 Wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na²,
 hai³txi³ Txa²wi³na² wān³txi³la³ wxa²e¹nāu³a¹ au³txi³ ā³wih¹ti³he¹nxe³nx2ti³xa³l¹,
 Txa²wi³na² i³sa²si¹hā³sa²kxah¹lo²su² na¹xai²na² sa²yo²wet1sah¹lxa³nha²kxai³lu¹.
 39-40 Jā¹nxa¹jau³su², wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na², Sū³na² ha³teh³nxā³nxā² kxā³-
 nxai³tā² tū²wha²li¹la³kxi¹nx2ti³jau³xu¹ta¹na², kāin² o²la³kxah¹lxi³to³hin¹ta¹ti²ti¹.
 “Txā¹lxi³xai²na² a³la³kxi²ki³kxai²nān²tū³ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ a³ya³ti²ki³tū¹xā¹.”
 Nxe³yah³lxi³to³hin¹ta¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, nxe³ta³nxā³nxai²nān¹jau³xa² nxe³te³nah¹lxi¹:
 “Ka³te³na² wi¹tāu³a¹ a³ya³ti²na¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, Sū³na² A²hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tāu¹lo³jah¹lo²su² te²a², wxā³sxā³ i³ye³kxi¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹.” Ta¹hxai²hē¹li¹.
 Nxe³ha²kxai³, wxa²yu³ta², wxā³sah¹lxin¹ke³la³te³kxai³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ū³yen³.
 kxi¹nx2ti³hī³na¹l¹. Yxān¹ta¹ wxā³ti³he¹yah²lxan³ta¹ti²ti¹. Nxe³ha²kxai³ ka³te³na²
 wi¹tāu³a¹ ū³yhen³kxi¹nx2ta¹ju³ta² yū²nxā³l¹.

41 Txa²li² a²nū²a² wi¹lhin¹si¹sa²jau³la³ yxo²kwain³sa²nxa³nhai¹. 42 Na¹ta¹,
 wxa²e¹nān¹jau³la³ i²ta³lun²nx2ta¹l¹, Txa²li². Wxa²e¹nāu³a¹ au³txi³, hai³txi³ Txa²-
 wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a¹lxi²ti³hex1yah³lxi³to³hxa³lxi¹. 43 Yah³lxi¹nha²kxai³,
 Txa²wi³na² i³kwa³na³sa³ha²kxai³ wxā³sxā³ yxau³ya³nx2ta¹l¹. Ya³nx2ta¹kxa²ha³-
 tā³nxān²txi³ en²syah¹lxin¹ta¹ti²ti¹. Nxe³yān¹ta¹, a²nū²a² ā³lxi³te²su² te²an²tū³, nūh¹
 hxi²kan¹txi³lo³nha²jah¹lan²tū³ wxā³ya³nx2ti³kxai²nān²tū³, te²su² ten³yah³lxi³-
 hī³nxā¹lxi¹. 44 Wi¹lhin¹si¹nhyah¹lxin¹jau³xa² so¹lxi³ ten³kxi²nhyah¹lxi³to³hi¹lxi¹.
 Yah³lxin¹kxe³su², wi¹lhin¹si¹ye²yhu¹jau³su² wxa²yo²a² so¹lxi³ e³yah³lxi¹lxi¹. Yah³-
 lxin¹ta¹, Sū³na² Si³yxau³ka³txa² ka³na³ka³nat3so¹lxin³jah¹la² wi¹lhin¹si¹nx2ti³jau³la³
 ten³kxah¹lxi³to³hxa³lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³, kō³nxe² Sū³na² Si³yxau³ka³jah¹la²
 sa²yo²we¹jah¹lxan³tho³li¹. 45 Txa²li² wxa²e¹nān¹jau³su² yuh³lxa³kxi²nhyah¹-
 lxin¹jau³su² a³la³kxi²na¹nhai¹. Nxe³yah³lxin¹jau³su² te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah¹lai²na²
 i³ye³sxā³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²yen³nāu³a¹ kō³nxe³thin¹si¹nhe³jau³la³
 i³ye³kxain¹tū¹xā¹. Jā¹nxe³te³lhxā³ txā²nān³khi³ ki³nha¹.” Wxa²e¹nāu³a¹ sah¹lxi³-
 hxai¹nhe³li¹. Jā¹nxe³sah¹lxi³txa³hē¹li¹. Hai³txi³, txa²li² kō³nxe³thin¹si¹nx2ta¹jau³la³,
 Txa²wi³na² i³ye³kxain¹nxa³lho³li¹. Yān¹ta¹, a²nū²a² ā³xa² Mo³ise²ah³lo²nu¹ta¹na²
 on³si¹nx2txai¹nxa³jau³su² e³na³li¹. Nxe³ju³ta², wxa²e¹nān¹jau³su² te³nah¹lxi¹:
 “Wi¹lhin¹sxā³ yxau³xai²ki³tū¹xā¹. Mo³ise²ah³lo²nu¹ta¹na² a²wān³txa² o²la³kxi²,
 a³la³kxi², to³ki³tā³na¹. Ki³sa²kxai³, ki³tā¹xā¹.” Yah³lxi³to³hi¹lxi¹. Jā¹nxe³yah³lxi³-
 txa³hē¹li¹. Mo³ise²ah³lu¹ta¹na² on³si¹nx2txai¹nxa³jau³xa² e³na³li¹. Wxa²nū³ka³txi³

ĩ³nxai²na² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wãn³txa² sa²yo²ã³yah³lxi¹nha²kxai³
 nx2na³li¹. 46Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu¹, kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na²
 sa²kxai³lu² ha³teh³nxã³nxa² ũ³wha²li¹lain¹jau³xa², Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²-
 hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²ju³ta² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai²ti²ti¹.
 Yxãn¹ta¹ sa²yo²ã³yah³lxi³hxai¹nhẽ³li¹. A²nxe³jau³xa² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na²
 wãn³txai²na² sa²yo²wel¹tain¹yah³lxin¹ke³la³te²kxai³ txa²wãn³txain²txi³ sa²-
 yo²wet1sah²lxi³nũ³nhĩ³nxa¹lxi¹. 47Yxãn¹ta¹ Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wãn³txa²
 sa²yo²ã³yah³lxi³hxai¹nhẽ³li¹. Ain¹yah³lxin¹kxai²lẽ¹, hai³txi³ txa²wãn³txi³la³ sa²-
 yo²wet1sah²lxin¹ju³ta² yũ²nxa³i¹. Je³su²jah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³kã³txa² ũ³yhai²ta³lxain¹jau³su²

6 1Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nãu³kxai³lu¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, ĩ³ye³na²
 Ka³li³le²a²ye³na² a²ĩ³lxi³ã³xa² Ti³be³ri²a³ti²ye³na² ã³yo²ha³ti³sai¹ta¹hxai²-
 hẽ¹la². 2Ain¹ka³tũ³, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³kã³txa² ã³si³tẽ³la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Je³su²jah³la² nũ³kxũn³txi³, a²nũ²a² ĩ³ton³te²su² te²a² ĩ³we²txi²na³na¹.

Nxe³ju³ta² ĩ²ti²ten³sa³nhã¹. Ain¹sxã³ Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

3Ain¹nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ wã³la³ka³txa² txi²ta³lo³kxa² wa²-
 li³nhẽ¹ta³nũ²ti²sxã³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² whã²na¹ ã³wxe³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

4Nxe³hi¹na², Pas²kwa²tũ³xa² ĩ³yai³nain¹ju³ta³nũ³a² yau³son³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nxe³je³na³kxa² Ju³te²a² nũ³kã³txa² ã³yãn³ki³nũ²kxi¹xi²sxã³, kxã³nhxi¹nu¹-
 ta²kxai³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ nũ³kxũn³txi³ sa²hau³ko³tain¹ju³tu¹ta²kxai³

sa²wa²lho¹xi²sxã³ ain¹kxi¹xi²te³lhxã³ o²la³kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³je³-
 na³kxa² hi¹na² yau³son³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 5Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su²

te²kxai³lu¹ ten³sa²ka²la¹sxã³, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³kã³txai²na² wxã³yain¹tũ³kã³-
 txai²na² ĩ²ain¹ka³tũ³, ĩ³ye³sxã³ Fi³li²pah³la² ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩ¹ti¹la³tã³ yain³txi³nũ³xa² ũ³yho³hi²sxã³ so¹kxi²ki³te³ji¹wi¹? A²nũ²a²

kã²li³tũ³kã³txai²na² ũ³yhai¹tain¹ki³txai²li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa² ta¹-
 hxai²hẽ¹la². 6Yxãn¹ta¹, Je³su²jah³lai²na² a²ẽ¹nãn¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² a³la³kxi²na¹nhã¹. Txa²kã³a¹ju³ta³nũ³a² a³la³kxi²na¹nhã¹.

Yxãn¹ta¹, Fi³li²pah³lai²na² ĩ³wã³txai¹na¹tũ¹xã¹. Jah¹lai²na² ye³kan¹txi³

yo²ĩ²sa²tã³nxa², sa²nxa³tã³nxa², nxe³sa²ju³ta² ĩ³wa³ka³nxe³sxã³ ĩ²a¹tũ¹xã¹.

Nxe³sxã³ Je³su²jah³la² ĩ³ye³sxã³ Fi³li²pah³lai²na² ĩ³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

7Nxe³nxa²ha¹te¹, Fi³li²pah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yain³txi³nũ³xa² hxi²kan¹txi³ ũ³yho³hxi²sxã³ so¹kxi²ki³sxa³lho³li¹.

Nxe³ju³ta², a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹lo²na¹xai²na², kwẽ³kxa² hã¹nxe³ti³xa²

wa³ko³ni² yxau²xai³lhxã³ wa³kon³sa²tẽ³na¹kxai²nãn²tũ³, hxi²kan¹txi³ ũ³-
 yho³hin²nxa³lho³li¹. A²nũ²a² ka³lxa¹tũ³kã³txai²na² yain³txa² jũ¹nxe³tũ³xa²

he³la³ko³ ũ³hũ²xai³ki³txai²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

8Nxe³ain¹tãu³, a²sa³wi³sxa² a²ĩ³lxa² ã³tre²ah³la², Si³mãu² Pe²jah³la²

a²lon³yah³la² te²wãn³txi³kxai³lu¹:

9—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã³. In³txa² wẽn³su² na³li¹. A²nxe³jah¹la² yain³-
 txi³nũ³xa² nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ yũ², ai³na² ha¹li¹ yũ², nx2na³li¹.

Yxã¹ta¹, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²la¹i. Wi¹lhith¹sxã³ yain³txai²na² ũ³hũ²-xai³ki³kxe³su² te²la¹ku¹, na¹nhai¹.

10 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² wã³txa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³i¹. Ā³wxe³si¹hain¹yah³lxin¹jau³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³-ye³kxi¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ko³xa², ha³lo²a² si³sa² au³nũ¹lhi²ko³xa² kãin²ko³xa² ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ in³txi³nũ³ka³txa² wã³lĩ³kha³lhon¹tũ³ka³txa² 5.000 nxe² wã³lĩ³kha³lhon¹tũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na² ā³wxe²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Ā³wxe²xai³ain¹ka³tũ³Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu², a²yain³txi³nũ³xai²na² sa²so¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³wi¹lxo³kxi³ki³jau³xa² i³ye³ta³lun²ka³tũ³, a²nũ²a² ā³wxe³yain¹-tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ũ³hũ²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Jã¹nxe³te²hũ³nxe² ai³na² ũ³hũ²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 12 Nxe³sxã³, a²nũ²a² wã³lĩ³kha³lhon¹tũ³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ ũ³ki¹lã³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ũ³ki²ta³lu²nain¹te²ka³ka¹:

—~A²yain³txa² a²wã³kon³kxa²kxai³, wxa²sa²wxe³jah³lxi³hē¹li¹. Kwa²-ã³n³tĩ¹kxi²nē³lha³ta¹. Je³su²jah³lai²na² wã³txa² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

13 Jã¹nxain¹te²ka³ka¹, yain³txi³nũ³xai²na² ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³-tũ³xai²na² wxa²sa²so¹xi²nũ³sxã³ ha³ti²a² hxi²ka² hxa³n³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũ³tē³na², ne³ki²lhain¹ta¹hxai²hē¹la².

14 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a² nũ³ka³txai²na² wã³txi³kxai³lu¹, ha³lo²a² nũ³-kxũ³ju³ta¹na² i²ain¹ka³tũ³, i³ye³kxi² nxe² ka³li³yhain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²ya³la³tũ³, Je³su²jah³lai²na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³u¹ta¹na² wã³txa² i³hen³txi³nē³jah¹la² Sũ³na² hxi²ka² i³sa²si¹hã³ũ¹nhē³kxah³lai²la¹i. Ta¹hxai²hē¹la².

15 Ain¹ka³tũ³:

—~Je³su²jah³la² i³a¹tũ¹xã¹. Hxi²kan¹txi³lot³si¹kxi³jau³su² i³a¹tũ¹xã¹. A²nũ²a² ka³-lxa¹tũ³ka³txai²na² a²e¹nãu³a¹ ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² wã²nxũ¹ a³la³kxi²kxe³su², wã²nxũ¹ wa²li³sxã³ wã³la² kĩ³ka³ta² wa²li¹nhē³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³ye³na² a²ne³ka³na²ha² wxã³jau³su²

16-17 Nxe³nxa²ha¹te¹, i³yo²ka²nxah¹ti³kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² i³ye³na² ka³nain¹ka³tũ³, ka²no¹a² hãu¹ta³ka³lo³a² kan³sxã³ ā³wi¹-hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tũ³, Ka³far³na³ũ²thi³na² ã³yo²ha³ti³sai¹te³lhxã³ ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³nxah¹hain¹kxan²ta², Je³su²jah³la² he¹yai¹nxa³-kxan²txa¹, ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 18 Nũ²la², kãin² sa²it³ti², i³ye³na² kãin² sa²ta³kãu³hi², yain¹ta¹hxai²hē¹la². 19 Nũ²la², u²lxũ³kwa³lxĩ¹nha² ai³nũ²la², a²sa³wi³ha³lxi³nũ³ka³txi³su² te²kxai³lu¹, ten³sa²tã³ain¹tãu³, Je³su²jah³la² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². I³ye³na² ne³ka³nah²nãu³a¹ ti³ne³wxe³yxau³xai³sxã³, ka²no¹ai²na² ã³tũ³xi²yain¹ta¹hxai²hē¹la². O²khaix¹nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Ī³nxe³khai³hĩ³te²la¹ku², ki³nhai¹. A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ta¹hxai²hē¹la².

20 Yxã¹ta¹:

—~Txain²txi³na¹we¹. Ha³ya³kxa² yuh³lxi³jah³lxi³hē¹le¹. Je³su²jah³la² i³-kaix¹tain¹jau³xa² ta¹hxai²hē¹la².

21 Ai¹nha²kxai³, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu¹ i³ye³sxã³ Je³su²jah³-
la² ka²no¹ai²na² ã³wi¹hũ³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ka³tũ³, Je³su²jah³lai²na²
sa²kxai³lu² ã³wi¹hũ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tũ³, a²ha² kwẽ¹ta²na² ha³lo²-
a² ã³yo²ha³ti³sai¹sxã³ a³ya³tain¹ko³nũ³a² a³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² ã³te³nain¹jau³su²

22-24 Nxe³nxa²ha¹te¹, ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹, a²si³yo³nã¹tũ³ka³txa² sa²-
kxai³lu² i³ye³nai²na² a²yo²ha³tih³nãu³a¹ hã¹nxe³sxã³ yxau³tũ³ka³txa²
sa²kxai³lu¹ kã²li³tũ³ka³txa² sa²kxai³lu¹, Je³su²jah³la² ã³te³nain¹ta¹hxai²-
hẽ¹la². Nxe³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² ã³h¹ i²ti³ten³sa³nhã¹. Ti¹ai²na² sũ²ta³tai³tã² Je³su²jah³lai²tã²
yxau³ye²nẽ³lhã³ yain³txi³nũ³xa² ũ³hũ¹nhẽ³ta¹tu³na¹. A²nxe³tũ³xa², Txa²wã¹-
sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³wi¹lxo³kxi²sã²sxã³ ũ³hũ¹nhẽ³tũ³xai²na², i³yain³sxã³
ũ³ki²ki³ta¹tu³na¹, ti¹ai²na²sã¹. Yxã¹ta¹, hĩ¹na² Je³su²jah³lain²txi³ he¹ai¹nxa³-
ha²kxai³, a²sa³wi³ha³lxi³ain²txi³ he¹ai¹nxa³ha²kxai³, ain¹na²na¹. Ĩ¹nũ¹ai²la³tã³
he¹ai¹nhĩ³te²la¹ku², ai¹na¹nhã¹. Sũ²ta³tai³tã², ka²no¹a² ka³lo³ka³na³ka³nat³sxã³
so¹lxi³ a³li³sxã³ ã³yo²ha³ti³sai¹ain¹na²hẽ³na¹. A²nxe³ka³lo³ai²na² a²sa³wi³-
ha³lxi³nãu³xa² so¹lxi³ a³li³ain¹na²hẽ³na¹. Hai³txi³ Je³su²jah³lo²la³, ka²lo¹ai²na²
ã³nxai³ai¹nxa³hẽ³na¹. Ĩ¹nũ¹ai²la³tã³ yxau³ain¹te²la¹ku², ã³yo²ha³tih³nã¹thĩ³-
na² Ka³far³na³ũ²thĩ³na² yxau³ain¹te²la¹ku², ai¹na¹nhã¹. Yxã¹ta¹, kwẽ¹ta²na²
ka²no¹a² kã²in²ka³lo³a² ka³lo³ha¹li¹ yũ³nẽ³na³na¹. Nũ¹ã¹, Ti³be³ri²a³ti²thĩ³na² a³-
li³sxã³ ti¹ai²na² ã³wi¹hũ³nẽ³lain¹ka³lo³a² nin²ju²na¹. A²nxe³ka³lo³ai²na² kan³sxã³
ã³wih¹sxã³ ã³yo²ha³ti³sai¹na¹tũ¹xã¹. Nũ¹ka³nãu³a¹, Ka³far³na³ũ²thĩ³na² ã³nxai³-
sxã³, Je³su²jah³la² ã³te³nxĩ²na¹tũ¹xã¹. Kã²li³tũ³ka³txai²na² ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ain¹ka³tũ³, te²yã¹nxe³sxã³ ka²no¹ai²na² kã²in²ka³lo³ai²na² kan³sxã³ ã³yxu¹kxã³-
wi¹hain¹ka³tũ³, ã³yo²ha³ti³sai¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² yain³txi³nũ³hũ³nxe² yxau³ya³nhẽ³jah¹lo²su² jau³su²

25 Ain¹ka³tũ³, yxan¹yo²ha³tih³nãu³a¹ Je³su²jah³la² i³ha¹txain¹ka³tũ³
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã³i³. Ĩ¹nxe³hĩ¹nai³tã² wxã¹thai¹li¹? Kã²li³tũ³ka³-
txai²na² wã³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wã³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩ¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ ã³ten³sah¹lxin¹ji¹? A²ya³la³tũ³ wã³txi³tũ³ e³kxi¹-
nx2ta¹i¹. Sũ²ta³tai³tã² Txa²wã¹sũ³na² wã³nxĩ¹ju³ta² kã³ya³nx2ta¹ta¹ti²ti¹.
Ju¹ta² i²yah³lxin¹ta¹ti²ti¹. Yah³lxin¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² wã³nxĩ¹ju³ta²
ye³kan¹yah³lxa³nha²kxai³. “Je³su²jah³lai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-
tãu³lo³jah¹lo²su²na³na¹.” Sah²lxa³nha²kxai³, hã¹nxe³sxã³ kwa² yain³txi³nũ³xa²
so¹lxi³ ũ³ki¹khai¹yxah³lxin¹kxa² yã¹nxe³te³lhã³ ã³ten³sah¹lxi¹lxi¹. 27 Ne³ka²-
sah¹lxi³sa¹lxi¹. A²yain³txi³nũ³xa² ã³ten³yah³lxin¹tũ³xa² wa³su³txi³ ã³n³khot³sxã³
hxn³tũ³xai²la¹i¹. A²nxe³tũ³xai²na² so¹lxi³ wa³kon³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹,
yain³txi³nũ³xã³xa² a²yain³txi³nũ³khai³xa² hxn³ti³he¹nx2nxa³tũ³xa², kxã¹nxa²

ha³ta³nxã²txi³ yxau²sa²tẽ³tũ³xa², yũ³nũn³na³li¹. A²nxe³tũ³xai²na² i³yain³yah³-lxin¹kxai²nã²tũ³ a²ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²sa²tẽ³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³a²yain³txi³nũ³khai³xai²na² wa³kon³jah³lxix³hẽ¹li¹. Nxe³tũ³xai²na², txai²na² Sũ³na²A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²kah³lo²na¹xai²na² ũ³hũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³-si¹nx2ta¹jau³su² Txa²wi³nu²khai³xa² hxi²kan¹txi³lot3sa³na²hẽ³li¹. Sa³ha²kxai³txa²hxi²ka¹na¹ju³ta² wxa²ye³ka¹nx2ti³ai¹ti²ti¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a² kã²li³tũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wa³ka³li³yu³ta² wa³kon³ti³ten³sa²sĩn¹-nha¹. Nha¹kxai²nã²tu³, ih¹nxet3sxã³ kã³sĩn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~“Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²wa³ka³li³yu³ta² wa³kon³ti³ten³sa³nhã¹.” Yah³lxin¹kxai²nã²tu³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²si¹hã³sa²kxah³lo²na¹xai²na² sa²yo²wet1sah¹lxix³hẽ¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nã²tu³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²wa³ka³li³yu³ta² kã³yah³lxix³hĩ³nxax¹lxix¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

30 Nxe³nxa²ha¹te¹, kã²li³tũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~A²yen³kxa² wã³nxĩn¹ju³ta² kã³ũ¹sa²sĩnhẽ³li¹. Ju¹ta² i²nha¹kxai²nã²tu³ sa²yo²wet1txa²nha¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta², yã¹te² wa³ka³li³yu³ta² kã³jah³lo²sa²nhi¹-ji¹wi¹? 31 Jãx1nha¹jau³su², kxã³nhi¹nu¹ta²na² txa²sũ³na²nãu³xu¹ta²na² ha³lo²a² a²nũ²a² yxau²xai³lxa³ko³xa² yxau²xai³lain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³hi¹nu¹ta²na², yain³txi³nũ³xa² ma²na³tũ³xa², Moi³se²ah³lo²nu¹ta²na² ũ³hũ¹ain¹to³ta¹hxai²ti³-ai¹ti²ti¹. A²nxe³tũ³xu¹ta²na², i³yai³nain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³ju³tu¹ta²na², Sũ³na² ha³teh³nxã³nxã² ũ³wha²li¹jau³xa²sa¹: “Yain³txa² oh³nãu³u¹ta²nã²tũ³xa², i³yain³si¹hain¹jau³su² ũ³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³jau³-xau³hxai²tẽx1 jã¹nxe³sxã³ kã³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

32 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ta¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² hi²sen³su² so¹lxix³ a²yain³txi³nũ³xa², ma²na³tũ³xa², ũ³hũ¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Hai³txix³ Moi³se²ah³lo²nu¹ta²-nã²ta³ ma²na³tũ³lxa³ ũ³hũ¹nx2ti³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²ti¹. A²nxe³tũ³xu¹ta²na² wxa²sũ³na²nãu³xu¹ta²na² Ju³te²a² nũ³ka³txix³ i³nxu¹ta²na² i³yain³yah³lxix³-to³hxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Yxã¹ta¹, hai³txix³ oh³nãu³u¹ta²nã²tũ³khai³su² ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹. Hã¹nxe³sxã³ khon³sxã³ hxa³n³tũ³su² ta¹hxai²hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹, kwẽ¹n¹ta²na² Txa²wi³nu¹ta²na² ũ³hũ¹nx2ti³tũ³xa², ã²la² wi¹khai¹nxe³tũ³xa², a²yain³txi³nũ³khai³xa² oh³nãu³u¹ta²nã²te² yain³txix³khai³su², ũ³hũ¹nx2ti³na³-li¹. 33 A²nxe³tũ³xa² a²yain³txi³nũ³khai³xa² Txa²wi³nu¹ta²na² ũ³hũ¹nx2ti³tũ³xa², oh³nãu³a¹ i³sa²si¹ka³ti²nũ¹nx2ti³ha²kxai³, ka³nxix¹nũ¹nx2ti³na³li¹. Nxe³ha²kxai³, nxe³tũ³xai²na² ha³lo²an¹tũ³ka³txix³ i³nxai²na² i³yain³yah³lxin¹kxai²nã²tu³, ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

34 Nxe³nxa²ha¹te¹, kã²li³tũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã³. A²yain³txi³nũ³khai³xai²na² wa³su³txix³ãn³si³wi¹-wi¹sxã³ ũ³hũ¹sa²tẽ³kxi²sa²to³sĩnhẽ³li¹. Ten³khaix1sa²sĩn¹nha¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

35 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxix¹:

—~Txai²na² yain³txi³nũ³khaix3hũ³nxe², ã²la² wi¹khai¹nxe³tũ³hũ³nxe²
 yxau³ya³nx2ta¹i¹. Nxe³ya³nx2ta¹jut3sũ³ju³ta¹, “Heh³sa³nhã¹.” Yah³lxin¹kxai²-
 nã²tu³, yain³txi³nũ³xa² i³yain³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Yah³lxin¹kxai²nã²tu³,
 ũ³ki²sxã³ i³ka³li³hi², ka³ten³su² yxau²xai³li², yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Jã¹-
 nxe³jut3sũ³nxe², wxã²na² wxã³sxã³ sa²yo²wet1sah¹lxin¹kxai²nã²tu³,
 ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³sa²te³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nã²tu³,
 wxa²yxau²xai³lyah³lxin¹jut3sũ³ju³ta¹ heh³nxa²lxi³xa³ha²kxai³, ya³lxu¹-
 nxa²lxi³xa³ha²kxai³, yah³lxin¹jut3sũ³nxe², wa²su¹wa²sun¹khai¹nxe²,
 ka³lih³khai¹nxe², ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.

³⁶Yxã¹ta¹, wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² wã³nxĩ¹ti³ kã³ya³nx2ta¹ju³ta² ha³ta³-
 nxã²txi³ wxa²ye³na² i²sah¹lxin¹kxa²ha³ta³nxã²txi³ sa²yo²wet1sah¹lxa³lxi¹.
 Ya³nx2ta¹i¹. ³⁷A²nũ²a², Txa²wĩ³na² wxa²sa²hait1sa²so¹sxã³ ũ³hũ¹sain¹kxe³su²te²a²
 yxo²ha³kxa¹ ã³si³tẽ³la³kxi² wxã³sain¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³, a²nũ²a² i²te²hũ³te²a²
 ã³si³tẽ³la³kxi² wxã³sain¹kxai²nã²tu³ i³sa²si¹wha²lxain¹nxa³lho³li¹. ³⁸Nxe³ju³ta²
 Txai²na² oh³nãu³a¹ ka³nxĩ³xi²sxã³ wxã³ya³nx2ta¹i¹. Na¹te³na¹xai²na¹, txa²e¹-
 nãu³a¹ yxo²kwai³na¹jau³su² e³kxi²nha¹jau³su² kã³ite²txã³i¹. Yxã¹ta¹, Txa²wĩ³na²
 i³sa²si¹hã³sa²jah¹lo²nu¹ta¹na² te³nain¹tãu³lai¹nhĩ³nx2na³li¹. Nxe³jau³xa² sa²wai³-
 wait3sxã³ kã³ite²sa¹wi¹. ³⁹Txa²wĩ³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹ta¹na² ten³ju³ta²sa¹:
 A²nũ²a² ũ³hũ¹sa²te²nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ yxan¹nãu³a¹ yuh³xai²nã¹ta³ko³xai²-
 na² hxnã³tãu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti¹hi¹tain¹si¹sa²jau³nũ³su² te³ni², hai³txi³
 ka³na³ka³na³te² he³la³ko³ tau³ton³sxã³ ã³ti¹kxi²sa²si¹hxa³jau³nũ³su² te³ni²
 Txa²wĩ³na² nx2na³li¹. ⁴⁰A²nũ²a² nũ³ka³txa², Sũ³na² Tah²na¹xai²na² yxo²sa²sxã³
 sa²yo²wet1sain¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹, ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³lain¹ju³ta²,
 Txa²wĩ³na² te³ni², yxan¹nãu³a¹ yuh³xai²nã¹ta³ko³xai²na² hxnã³tãu³a¹ ka³ten³su²
 i³sa²yxau³xi²si¹hai¹na¹ju³ta³nũ³a² Txa²wĩ³na² te³ni², nx2na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴¹Ain¹ka³tu³, Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² sa²-
 kxai³lu² i³we¹ta¹nxa³jau³su² i³he³son³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Txai²li², yain³txi³nũ³khaix3hũ³nxe² oh³nãu³a¹ kã³nxa² wxã³-
 ya³nx2ti³jah¹lo²sa¹i¹. Nxe³jau³xai²na². Je³su²jah³la² wã³txai²na²,
 i³we¹tain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². ⁴²I³we¹ta¹nxa³te³nã¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² a²nũ²so¹lxin³na³li¹. Jo³se²ah³la² a²ki³lha³lxai²la¹i¹.
 A²wĩ³na² i²i², a²hã³ka³na² i²i², nxe³te²sa²ki³tã³li¹. Ain¹ki³sa²kxai³, ih¹nxe³-
 jau³xa²yan³ti³ta³ wã³txai²na² oh³nãu³a¹ kã³nxa² wxã³ya³nhẽ³jau³xai²na²
 e³kxi²nẽ³te²sin²tã³? Ju³te²a² nũ³ka³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴³Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wã³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nã¹lxi¹:

—~Ha²ya³kxa² i³wet1sah¹lxan³jau³xa² i³he³son³kxi²sah¹lxi³hẽ¹li¹. ⁴⁴A²nũ²a²
 kwa²to³to³lxi³ ã³si³tẽ³la³kxi²sa²jah¹la² yũ²nxa³i¹. Nxe³ju³ta² i³sa²si¹hã³sa²jah¹-
 la² Txa²wĩ³nai²la¹i¹. Nxe³ha²kxai³ txa²wĩ³nai²na² i³kaix1tain¹kxe³su²te²a²so¹lxi³
 ã³si³tẽ³la³kxi²sain¹tu¹wi¹. ã³si³tẽ³la³kxi²sain¹kxai²nã²tu³ yan¹nãu³a¹ ha³lo²ai²na²
 ne³ki³son³tãu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti¹hi¹ta¹na¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ Txa²wĩ³na²
 hi²se³na² te³nai¹nxa³kxe³su²te²la³ ã³si³tẽ³la³kxi²sai¹nxa³lho³li¹. ⁴⁵Jã¹nxa¹jau³-
 su²e³a¹i¹. Ha³teh³nxã³nxã¹jau³xu¹ta²kxai³lu¹, kxã³nhxi¹nu¹ta¹na²a²nũ²a²Sũ³na²

wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹ta²kxai³lu¹, ũ³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lx¹: “Txa²wā¹-sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a²ya³la³lyau³tu³ i³yau¹tū³hain¹tu¹wi¹.” Kxā³nxu¹tai²nān¹jau³la³ ta¹hxi²ti³ai¹ti²ti¹. A²nxe³jau³xau³hxi²tēx¹ jā¹nxe³sxā³ kwēn¹tai²nān²tu³, Txa²wī³nai²nān²tu³ a²ya³la³lyau³tu³ i³yau¹tū³nx2ti³na³li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Txa²wī³na² wān³txai²na² ain³kxi², ā³ne³wxē², nxe³yah³lxin¹te²su² te² i³nxa² so¹lx¹ ā³si³tē³la³kxi²sah¹lxin¹tu¹wi¹. 46A²nū²a² yuh³xai²nān¹te²la³ hai³txi³ Txa²wī³na² i²te²sxa³yu²hē³li¹. Yxān¹ta¹, Txai²na¹xai²na² Txa²wī³na² a²yen³nāu³a¹ i²yxau³na¹ju³ta² wxā³na¹hē³li¹. Na¹ha²kxai³, Txai²na² so¹lx¹ Txa²wī³na² i²te²sa¹li¹.

47Jā¹nxa¹jau³su², a²ya³la³tū³ wān³txi³tū³ e³ya³nx2ta¹i¹. A²nū²a² sa²yxo²wet¹sain¹te²su² te²an²tū³ a²ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau³xai³lain¹tu¹wi¹. 48Nxe³na¹ju³ta², txai²na² yain³txi³nū³khaix3hū³nxe² yxau³ya³nx2ta¹i¹. Sa²yxo²wet¹sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, heh³nx2ti³xa³jut3sū³nxe², wi¹wi¹nxe² yxau³xai³yah¹lxin¹tu¹wi¹. 49Jā¹nxa¹jau³su², wxa²sū³na²nāu³xu¹tai²na² ha³lo²ai²na² a²nū²a² yxau³xai³lai¹nxa³ko³nāu³u¹tai²na² yxau³xai³lain¹tāu³u¹tai²na², yain³txi³nū³xa² ma²na³tū³xa² i³yai³nain¹to³kxa²-ha³tā³nxān²txi³, hāi¹nxe³sxā³ ya²lun¹txi³hxa³nain¹ta¹hxi²ti³ai¹ti²ti¹. 50Yxān¹ta¹ oh³nāu³u¹tai²na² ka³nxi²nū¹nx2ti³tū³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. A²nxe³tū³xai²na², a²nū²a² i²li³te²la³ i³yain³kxai²nān²tu³ ya³lu²nx3tho³li¹. 51Txai²na² yain³txi³nū³hū³nxe² oh³nāu³u¹tai²na² ka³nxi³xi²sxā³ a³ti¹nx2ta¹i¹. Nxe³tū³xai²na², a²nū²a² i²te²hū³te²su² te² i³nxa² i³yain³kxi²sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, a²ka³ten³yu³ta² so¹lx¹ yxau³xai³lha²-tē³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³tū³xa² ũ³hū¹nx2ta¹tū³xai²na² txa²sī³nai²la¹i¹. Txa²sī³nai²na² yuh³xai²nān¹tū³ka³txi³ i³nxa²na² whāi²na¹ ũ³hū¹nx2ta¹i¹. A²ka³ten³yu³ta² yxau³-xai³lyah³lx¹sih¹nx2ta¹jau³su² ya³nx2ta¹i¹. Ta¹hxi²hē¹la².

52Nxe³jau³xai²na² Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xai²na² sa²-kxai³lu² ain³kxi²yah³lx¹ka³tū³ i³xan³ta³kxah¹lx¹ta¹hxi²hē¹la². Ain¹ka³tū³ ā³kwa³lx¹wi²kxi² i³wā³txa³kxi²nhah¹lx¹te³nah¹lx¹:

—~Ko³txi³hi¹ki³sxa³nhai¹. Īh¹nxe²3sxā³, Je³su²jah³lai²na² a²sī³na², i³-yain³si¹nhē³jau³su² ũ³hū¹nē³lain¹te²la¹ku¹, ki³nhai¹. Yah³lx¹ta¹hxi²hē¹la².

53-54Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~A²ya³la³tū³ wān³txi³tū³ i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Txai²na², Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tāu³lot3sa²jah¹lo²sa¹i¹. Na¹te³na¹xai²na¹, a²nū²a² a²ten³te²su² te² i³nxa²nān²tū³, txa²sī³nai²na² i³yai³ni², txa²ti³ha²yau³xai²na² i³na², nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tū³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ hi¹na² yū³nx2ti³ha²kxai³, yxan¹nāu³a¹ ha³lo²ai²na² hxn³tāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹nx2ta¹ha²kxai³, nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹, txa²sī³nai²na² i³yain³yah³lxan³kxai²nān²tū³, txa²ti³ha²yau³xai²na² i³na²yah³lxan³kxai²nān²-tū³, hai³txi³ ka³te³na² wi¹tāu³la³ yū³nx2ti³xa³lho³li¹. 55Wxāi²na² yain³txi³nū³xa² wi¹tū³xa² i³yai³ni², i³yau³xa² wi¹jau³xa² i³na², yah³lxin¹kxai²nān²tū³, ũ³ki²sxā³ ka³lih³yah³lx¹hī³nxa¹lx¹. Yxān¹ta¹, ha³lo²a² ā²la² wi¹te²a² yū²na³li¹. Nxe³ju³ta²sa¹: Txa²sī³nai²na² yain³txi³khai³su² ha²kxai³, txa²ti³ha²yau³xai²na² i³na²ki³jau³khai³su² ha²kxai³, nxe²na³li¹. A²nxe³te²a² i³yai³ni², i³na², nxe³kxi²sah¹lxin¹kxai²nān²-tū³, te²yā¹nxe³sxā³ ān³sen³sai¹khai¹nxe³sxā³ kāin² i³ka³lih³yah³lx¹hī³nxa¹lx¹. 56A²nū²a², txa²sī³nai²na² i³yai³ni², txa²ti³ha²yau³xai²na² i³na², nxe³sain¹te²su² te²an²tū³, ā³nū²ti²sa²sxā³ nxū²kwai³yxau³sai¹nha²kxai³, nxū²kwai³yxau³ai¹-

na¹ha²kxai³, ya³sai¹nhĩ³nx2na³li¹. 57 Jā¹nxai¹jau³su², Txa²wi³nu¹ta²na² ka³te³na² si³ka³ti³lyah³lai²la¹i. A²nxe³jah³la², i³sa²si¹hā³sa³na²hē³li¹. Sa³ha²kxai³, Txa²wi³na² a²ka³ten³yu³ta² ũ³hū¹sa²kxa² so¹lxi³ yxau²xai³to³ha¹i. Nha¹ha²kxai³, te²ya¹nxe³sxā³, a²nū²a² txa²sĩ³na² i³yain³kxi²sain¹kxai²nān²tu³, txa²ka³te³na¹ju³ta² ũ³hū¹ai¹na¹kxa² so¹lxi³ ka³ten³su² yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. 58 Kxā³nhxi¹nu¹ta²na², wxa²sũ³nū²nāu³xu¹ta²na² ma²na²tũ³xu¹ta²na² so¹lxi³ i³yai³nain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Ain¹to³kxan²ti³, hāi¹nxe³sxā³ ya²lun¹ti²hxa³nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, txa²sĩ³nai²na² oh³nāu³u¹ta²na² ka³nxi³xi²nū¹nx2ti³tũ³xai²la¹i. Hai³txi³ ma²na²tũ³xa² yā¹nxe³tũ³sxa³i¹. Yxān¹ta¹, ā²la² wi¹khai¹nxe³tũ³xai²la¹i. A²nxe³tũ³xai²na², a²nū²a² i³yain³kxi²sain¹kxai²nān²tu³, hxa³nxa³kxe³su² ka³ten³su² so¹lxi³ yxau²xai³sa²te³ain¹tu¹wi¹.

59 Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la², sxi²ha² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ā³nū²-kxain¹thĩ³na² yxau³sxā³ i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³far³na³ũ²thĩ³na² nxũ²kwai³ye³lan¹thĩ³na² yxau³yain¹sxā³ i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Je³su²jah³la² wān³txa² ka³ten³yau³la²na³li¹. Nxe³jau³su²

60 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la² ā³si³tē³la³kxain¹tũ³ka³txa² ā³nhai¹tūn³tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² ka³lxa¹tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² wān³txai²-na² ain³kxain¹ka³tũ³, i³xan³ta³kxain¹sxā³ i³ye³kxi²yhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wān³txa² an³txi³si¹nhē³jau³xai²la¹i. On³jau³sxa³i¹. Ain³kxa¹sah¹lxi³txa³hē¹li¹.

61 Ain¹jau³xai²na², Je³su²jah³la² a²ē¹nāu³a¹ wā²nxūh¹ a³la³kxi²nū²la², ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² an³ta³kxain¹jau³xa² i³hē³son³kxi²yhain¹jau³xa² wā²nxūh¹ a³la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tũ³, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wān³txai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² i³xan³ta³kxi²sah¹lxin¹tā²-na³li²? 62 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ye³jen¹na² i³sa²yxau³sxā³ i³na¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² kxān³su² yxau³na¹tāu³u¹ta²na² ka³la³xi²sxā³ i³na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tu³ i³na¹ju³ta³nū³a² i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ih¹nxet3sxā³ kāi³yah³lxi³te³lin¹-ji¹? 63 Jā¹nxai¹jau³su² e³a¹i. Txa²wā¹sũ³na² Yāu³ka³jxah¹la² so¹lxi³ a²ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ũ³hū¹nx2ti³jah¹lai²la¹i. Yxān¹ta¹, txa²wā¹sĩ³na² so¹lxi³ a²ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yū²nxa³i¹. Ya³nx2ta¹i. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, txa²wān³txa² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² yxo²i²sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sũ³na² Yāu³-ka³jxah¹la² yxau³ya³nx2ti³ha²kxai³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau³yah³lxin¹tu¹wi¹.

64 Yxān¹ta¹, wxa²yu³ta² ā³yā³nhai¹jah³lxin¹tũ³ka³txa² yxo²i²sah²lxa³-lxi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² a²wi¹lhi¹nān¹ju³ta²na² ta²nū² a³la³kxi²ta³lun²ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² yxo²i²ai¹nxa³te²su² te²a² a³la³kxi², ye³-jen¹nāu³a¹ ko¹ko¹xa² hxi²ka²nāu³a¹ ā³yū³jah¹lo²nū³a² a³la³kxi², ta¹hxai²hē¹la².

65 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wi³nai²na² i³kaix1tai¹kxe³su² te²a² so¹lxi³, wxā³sxā³ ā³si³tē³la³kxi²-sain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ i³kaix1tai¹nxa³ke³la³te²kxai³, te²la³ wxā³ti³hex1sai¹nxa³lho³li¹. Ye¹nx2ta¹ten¹ti¹. Kwēn¹ta²na² yxo²i²sah¹lxan³ju³ta²na², ha³la³je¹nhi¹ni³na² a³la³-kxi²ye¹nx2ta¹li¹, txai²li¹. Na¹ha²kxai³ ye¹nx2ta¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

66 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ nxe³hi¹nān¹te²tu³ ān³si³tē³la³kxain¹tū³ka³-txa² ā³nhai¹tūn³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ka³lxa¹tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la² ā³na¹sxā³ ha³ya³kxa² ā³si³tē³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 67 Nxa²-ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, a²sa²wi³ha³lxi³khai³xai²na² hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³ka³txa² i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²nū³ka³txe² i³nxai²na² ā³na¹sah¹lxi³nūn³te³lin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

68-69 Nxe³nxa²ha¹te¹, Si³māu² Pe²jah³la² i³wā²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. A²nū²a² ā³lxi³te²la³ ān³si³tē³la³kxi²sīn¹nxa³lho³li¹. Wxa²wān³txai²na² so¹lxi³ ka³ten³yau³la³ sīn¹na³li¹. Nha¹ha²kxai³ yxo²i²-nxa²nha¹nhai¹. Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ Wi¹lhin¹ta² Si³yxau³tāu³lo³kxah³lo²su² nhi¹lxi¹. Jau¹xai²na² yxo²i², a³la³kxi² si¹na¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

70 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³wā²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²yu³ta² hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³ka³txa² i³nxai²na² i²sxā³ sa²so¹nxa²lxa¹ta¹ti²ti¹. Na¹kxa²ha³tā³nxān²ti³, wxa²nū³-ka³txi³nāu³ai²na² ka³na³ka³na³tin¹te²a², a²ta³hū³te²si¹lxi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

71 Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a²su¹: Ju³ta²sah³la², Si³māu²ah³la² Ki³lo²ko³xa² yxau³nū¹jah¹la² a²ki³lha³lxa², i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². A²-nxe³jah¹lai²na² Ju³ta²sah³lai²na² ye³jen¹su² ko¹ko¹xa² hxi²ka² Je³su²jah³la² ā³yū³hū¹te³lhā³ ta¹hxai²hē¹la²:

—~A²sa²wi³ha³lxi³su² na¹xā¹. Hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²sa²tū³-ka³txi³su² na¹xā¹. Ain¹kxa²ha³tā³nxān²txi³, i³ko¹son²kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²wā³tā³nāu³xa² e³kxi²nyhain¹jau³su²

7 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xa² so¹lxi³ yxau²xai³to³-ta¹hxai²hē¹la². Hai³txi³ Ju³te²a²ko³nāu³a¹ yxau²xai³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³ju³ta², Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xai²na² i³su²lhā³ti³ten³-ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³kxa²yan³ti³su² ta¹hxai²hē¹la². 2-3 Nxe³hi¹na², Ju³te²a² nū³ka³txa² sxi²ha² wē³sa² sa²ton³sxā³ yxau³sxā³ i³yain³yah³lxi³te³lhā³ nxe³je³na³kxa² yau³son³ye²yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²-jah³la² a²wā³tā³nāu³xa² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ai³nhxu¹lxi¹. Ju³te²a²ko³nāu³ai³tā² ai³nhxu¹lxi¹. Nhīn¹kxai²nān²tu³, wā³nxīn¹ti³ kāi³in¹ju³ta² wxa²sa²wi³ha³lxi³nāu³xa² i³yau¹ū³txain¹si¹nhē³-li¹. 4 “A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ sa²yxowet¹sa³txai²lā¹.” Nhīn¹kxai²nān²tu³, hāi³a² yxau³sxā³ kāi³sīn¹txa³hē¹li¹. E³lē³na² yxau²xai³sxā³ kāi³je¹-txain¹si¹nhē³li¹. 5 Nxe³jau³xai²na², a²wā³tā³nāu³xa² yxo²i²ai¹nxa³jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

6-7 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Txa²hxi²ki³li³la³ hau³ko³nxa³i¹. Yxān¹ta¹ wxa²nū³ka³txa² hxi²ki³la² hau³kon³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ yuh³xan¹tū³ka³txai²na² yxo²-kwīn¹kxi¹nx2txai¹nxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹ Txai²li² yxo²kwīn¹kxi²sain¹na³li¹, a²ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² i³tih³nxai¹na¹ha²kxai³lu¹. 8-9 Wxāi²na² ai³jah³-

lxi³sxã³ ã³yãn³kxi²nũ²kxi¹xi²sxã³ i³yain³ja¹hain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³yãn¹ta¹, Txai²li² ain²nxa³lho³li¹, txa²hxi²ki³li³la³ hau³ko³nxa³ha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Yhain¹ka³tũ³, Je³su²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xa² kan²txi³ yxau³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sxi²ha² wẽ³sa² sa²ton³sxã³ yxau³yah³lxi³jau³su²

10 Yxau³ta¹, a²lon³ti³tãu³xa² ai³kxa² si³yo³nãn²tũ³, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² hãi³txen³su² ai³sxã³ ã³yãn³ki³nũ²kxi²yhain¹tũ³ka³txa² ã³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 11 Nxe³hi¹na², Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xa² hi²sen³su² Je³su²jah³la² ã³n³te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³te³nain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ĩh¹ti¹la³ta³ he¹ain¹ji¹, Je³su²jah³la²su¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

12 Ain¹sxã³, a²nũ²a² kãi²li³tũ³ka³txai²na² kãin² i³he³son³kxain¹jau³kxai³lu¹:
—~Wi¹lhin¹jah¹lai²la¹i¹. A²nũ²a² kwa² ha²ya³kxa² ka³lxa²nxa³tũ³ka³txa² wãn³txa² nxe³ha²kxai³:

—~Nxe²nxa³i¹. Jah¹la² wãn³txa² a²nũ²a² ã³xa² tih³na² wi¹tih³na² ã³na¹sxã³ ko¹tih³na² so¹lxi³ ã³kex³te³lhã³ e³sĩn¹na³li¹. Ĩ³we¹ki³jau³sa²si¹nxa³i¹. Kwa² ha²ya³kxa² ka³lxa²nũ³nxa³tũ³ka³txa² wãn³txa² nxe³ha²kxai³, ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nain¹ta¹, hai³txi³ a²nũ²a² e³lẽ³na² i³ye³kxain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Ju³te²a² nũ³ka³txa² yuh³lxi³yhu¹jau³su² ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² nũ³ka³txa² i³yai³-nxai³lain¹ju³ta² i³yai³nã³wi³ti³lox³ta¹nhi¹na¹, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ sxi²ha² ã³wih¹ka³tũ³, wãn³txa² wi¹jau³xa² hxi²kan¹jau³xa² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 15 Nain¹jau³xai²na² sa²kxai³lu², Ju³te²a² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² i³wã³txi³sxã³ i³hxi²ka¹ta¹nxa³ha²kxai³, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na², hai³txi³ ha³teh³nxã³yu³ta³la³ o²la³kxi²ki³kxa² yã¹nxain¹hxai²nxa³te³nai¹ti²ti¹. Nxe³kxan²ti³, wã²nxũh¹ a³la³kxi²na³li¹. Ĩh¹-nxe³khai³nxe³sxã³ a³la³kxi²khai³nxe³sxã³ i³ye³ain¹te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Wãn³txai²na² i³yau¹ũ³nx²ta¹jau³xai²na², hai³txi³ txa²wãn³txi³khai³-sxa³i¹. Nxe³jau³xai²na² Txa²wi³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹la² wãn³txai²la¹i¹.

17 Jã¹nxa¹jau³su², wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²nãn²tũ³, “Txa²wã¹wi³na² a²e¹-nãu³a¹ au³ti³ te³nain¹jau³su² jau³xa² so¹lxi³, sa²yo²we¹ti³ten³sa³nhã¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, a²hxi²ki³lxa² a³la³kxi²yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, txa²wãn³txai²nãn²tũ³ i³yau¹ũ³nx²ta¹jau³xai²-nãn²tũ³ Txa²wi³na² Si³yxau³tãu³a² wãn³txi³khai³xa², nxe³kxai²nãn²tũ³ ha³na³ka³lxi³ ain³nha²sxã³ a³la³kxi², kwa² txa²e¹nãn¹jau³khai³xa² so¹lxi³ nxe³kxai²nãn²tũ³ ha³na³ka³lxi³ ain³nha²sxã³ a³la³kxi² yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.

18 Nxe³ju³ta², wã²nxũh¹ Txai²li² hxi²kan¹txi³lo³nha²sxã³ i³ye³kxi¹nx²ta¹ke³-la³te²kxai³, wi¹lhin¹si¹sah¹lxin¹jau³nũ³su² ten³hĩ³na¹i¹. Yxãn¹ta¹, Txai²li² hai³txi³te²txã³xi¹. Txa²wi³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹ta¹na² wi¹lhin¹si¹sain¹jau³xa² so¹lxi³ ten³sa³nhai¹. Na¹ha²kxai³, wi¹lhin¹ki³lxo³nha²sxã³ e³jah¹lo²txã³i¹. Wãn³txi³-khai³xa² so¹lxi³ i³ye³kxi¹nx²ti³to³ha¹i¹. 19 Jã¹nxa¹jau³su² kxã³nhxi¹nu¹ta¹na² Moi³se²ah³lu¹ta¹na² i³kwa³na³nx²tain¹jau³xa² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx²tain¹ta¹-

hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³kxa²ha³tã³nxã²ti³ wxa²nũ³ka³txi³ i³nxã² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²ã³yah³lxi³hxain¹tai¹ti²ti¹. Hã¹nxe³sxã³ i³hã³nũx³sah¹lxi¹lxi¹. Ìh¹nxe³-kxa²yã³ti³tã³ su²lhã³sah²lxun¹yah³lxin¹ji¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁰Nxe³nxã²ha¹te¹, ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kõ³nxe³te²yã³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³nxã²jah¹lo²sa²nhi¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³e³wen¹nhi¹lxi¹. A²nũ²a² i³su²lhã³nxã²ti³ten³te²la³ yũ³si¹nxã³i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

²¹Nxe³nxã²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxã³i¹. Ì³wã³txa³kxi²nhyah¹lxi¹lxi¹. Txa²wã³nxi¹na¹ju³ta² ye³-ka³na³ka³na³ta² so¹lxi³ sa²ba³to³ nxe³ju³ta² hã¹nxe² i³ye¹nxi¹to³ki³ju³ta² kã³ya³nx2ta¹tai¹ti²ti¹. Kã³ya³nx2ta¹ha²kxai³ i³wã³txi³sxã³ i³xã³ta³kxi²sah¹lxi¹lxi¹. ²²⁻²³Txa²wãn³txa² wi¹li¹jah¹lxi³hẽ¹li¹. Kxã³nxi¹nu¹tai²na², Moi³se²ah³lu³tai²na² i³kwa³na³nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. In³txa² wẽ³sa² ù³sa³si³tũ³ko¹kxã¹si¹nx2ti³jau³su² i³kwa³na³nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³te³nah¹lxi¹: “In³txa² wẽ³sa² a³li³lah¹kxai²-nãn²tũ³, ye³ha¹li¹, ye³ha¹li¹, ye³ha¹li¹, ye³ha¹li¹ a³la²ni²ka³tũ³ ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Nxe³tã³a¹, wẽ³sai²na² ù³sa³si³tũ³ko¹kxã¹jah¹lxi³hẽ¹li¹.” Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Yxã¹ta¹, ù³sa³si³tũ³ko¹kxã¹yah³lxin¹ju³ta² hai³txi³ Moi³se²ah³lu³tai²nãn²tã³ ã³si³wxe³ain¹-ta¹hxai²nxã³hẽ¹li¹. A²nxe³jah¹lu³tai²na² hã¹nxe³sxã³ ain³kxi¹xi²yah³lxin¹te³lhã³ i³kwa³na³nx2ti³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹, kxã³nxi¹nu¹tai²na² Moi³se²ah³la² yũ³ti³-hẽ¹nxa³hi¹nũ¹tai²na² wxa²sũ³nũ²nã³xu¹tai²na² kã³ã³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Yah³lxi³nha²kxai³, “A²hxi²ki³li³yu³ta² ã³nha³ko³tã³na¹. Hi¹na² wẽ³sa² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³la²ni²na³na¹.” Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, kwẽ¹ta²kxai³, ù³sa³si³tũ³ko¹kxã¹yah³lxi³hxain¹tai¹ti²ti¹. Yah³lxi³nha²kxai³, “A²hxi²ki³lxa² hau³-kon³na³na¹.” Nxe³kxai²nãn²tũ³, “Sa²ba³to³ nxe³ju³ta² i³ye¹nxi¹to³ki³ju³ta²la²na³na¹.” Yah³lxin¹kxa²ha³tã³nxã²txi³, in³txa² wẽ³sa² ù³sa³si³tũ³ko¹kxã¹yah³lxi³hxain¹tai¹-ti²ti¹. ã³n³kã³ũ³kã³ũ³la³kxah¹lxi³hxai²nxã³tai¹ti²ti¹. Moi³se²ah³lu³tai²na² a²wãn³txa² ù³sa³si³tũ³ko¹kxã¹si¹nx2ti³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²ã³yah³lxin¹kxa²yã³txi³su² yah³lxi³hxain¹tai¹ti²ti¹. Ju¹ta², wi¹kã³yah³lxi³hxain¹tai¹ti²ti¹. Yxã¹ta¹, txai²na¹-xai²na² sa²ba³to³ nxe³ju³tai²na² a²nũ²a² i³ton³jah¹la² sa²we²txi²sxã³, txa²wã¹nũ²na² whã¹na¹ sa²we²txi² ta³lu²na¹na¹tai¹ti²ti¹. Nxe² kã³a¹ju³ta², ã²la² wi¹ju³ta², ã²la² wã³nxĩ¹ju³ta² kã³ya³nx2ta¹tai¹ti²ti¹. Nxe³ya³nx2ta¹ha²kxai³, ìh¹nxe³kxa²yã³-ti³tã³, i³xã³ta³kxi²sah¹lxin¹ji¹wi¹? ²⁴Jã¹nxã¹jau³su², wxa²nũ³ka³txi³ i³nxã²na² txa²hxi²ki³li³la³ txa²kã³a¹ju³ta² a³la³kxi²yah³lxa³lxi¹. Yah²lxan³kxan²ti³, kõ³nxe³-thin¹te²la³ i³yĩ¹li²sah¹lxi¹lxi¹. Jã¹nxe³sah¹lxi³txa³hẽ¹li¹. Ju¹ta² wai³nxã³i¹. A²nũ²a² ã³xa², a²hxi²ki³lxa² kã³ain¹ju³ta² a³la³kxi²ta³lun²yah³lxan³kxai²nãn²tũ³, kwa²to³-toh³lxi³, kõ³nxe³thin¹te²la³ i³yĩ¹lain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ju¹ta², wai³nxã³i¹. Yxã¹ta¹: “A²nũ²a² ã³xa², a²hxi²ki³lxa² kã³ain¹ju³ta², wain³txi³ i³yĩ¹lai¹na¹tũ¹xã¹.” Yah³lxin¹-kxai²nãn²tũ³: “Ye³ka¹ka¹nha² i²sxã³ a³la³kxi²ta³lu²nain¹sxã³ i³yĩ¹lai¹na¹tũ¹xã¹.” Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, wain³txi³ i³yĩ¹lain¹yah³lxi³hĩ³nxã¹lxi¹. Jã¹nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lo³jah¹lo²sain¹ji¹?

25Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³ru³sa³lê²thi³nãñ¹tũ³ka³txa² ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² ka³lxa²nxa³tũ³ka³txa² wã²nxũh¹ i³ye³li³yah³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na², fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² i³su²lhã³lhu¹nain¹kxah³lo²nũ³su² ta²lu¹li¹. 26Ain¹kxa²ha³ta³nxãñ²txi³, e³lê³na² e³ti²tu³wi¹. Ta¹, fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² kon³to³nxe² yxau²xain³tain¹na³li¹. Nxe³ain¹ka³tũ³: “Je³su²jah³lai²na² Sũ³na² Si³yxau³täu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lo³jah¹lo²su² na³na¹.” Nxe³jau³xai²na² fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² hxi²kan¹txi³nũ³ka³txa² a³la³kxi²sxã³ kon³ton³tain¹ji¹ku¹, ki³nhai¹. 27Yxãñ¹ta¹, ti³hex1te²sxa³yu²hê³li¹. Je³su²jah³lai²na² yxau³sxã³ to¹nain¹ko³xa² i²ta³lun²ki³tã³li¹. Yxãñ¹ta¹, Sũ³na² Si³yxau³täu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lo³jah¹lo²nũ³su² jah¹la² wxã³ya³nhê³kxai²nãñ²tũ³, yxau³sxã³ to¹nain¹ko³nũ³a² i²ti³he¹nxe³hĩ³ki³sxa³i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

28Nxe³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² yuh³xai²nãñ¹thi³na² yxau³sxã³ kãin²kait¹sxã³ i³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² i²sah¹lxi³te²jah³lin¹ji¹wi¹? Na¹ju³ta², hai³txi³ kwa² hxi²kan³ti³lo³nha²sxã³, Txai²li² wxã³hĩ³nã²nxa³i¹. Yxãñ¹ta¹, a²ya³la³tũ³ a²si³ka³ti³yah³lu¹tai²na² i³sa²si¹hã³sa³ha²kxai³, wxã³na¹hê³li¹. A²nxe³jah¹lu¹tai²na² i²ain¹te²jah³lxa³lxi¹. 29Yxãñ¹ta¹, Txai²li² i²ain¹te²sa¹i¹. Jah¹la² txa²si³yxau³na¹täu³u¹tai²la²na³li¹. I³sa²si¹hã³sa²jah¹lo²sain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³, i²ain¹te²sa¹i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

30Nxe³sxã³ i³sxã³ sa²so¹ti³te³nain¹ta¹, hxi²ka¹nxa³to³tain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la², Je³su²jah³la² a²hxi²ki³lxi³la³ A²wi³na² i³yi¹li²nũ¹ju³ta² hau³kon³ye²nxa³ha²kxai³la². 31Ain¹ka³tũ³, ãñ³yãñ³ni²la³kxã¹ain¹nũñ³tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² sa²yxo²we¹tain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wã³nxĩñ¹ju³ta² ka³lxa¹ju³ta² kãi³sĩñ¹na³li¹. Sũ³na² Si³yxau³täu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lo³jah¹lo²su² sĩñ¹na³li¹. A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lo³txa³ke³la³te²kxai³, a²nũ²a² ã³xa² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³täu³lo³ke³la³te²kxai³, wxã³ya³nhê³ke³la³te²kxai³, te²su² hxi²kan¹txi³ a²hxi²ki³la² ã²la² wã³nxĩñ¹ju³ta³la³ ã²la² ka³lxa¹ju³ta³la³ kãi³ya³nhê³lhĩ³nx2nxa³i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² Je³su²jah³la² i³sa²so¹te³lhxã³ i³kwa³na³jau³su²

32Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a² nũ³ka³txa² wãñ³txai²na², Je³su²jah³la² a²hxi²ki³lxa² kãi³ju³ta² i³he³son³ti³sxã³ i³ye³lain¹jau³xai²na² sa²kxai³lu¹, fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ain³kxi²yhain¹ta¹hxai²hê¹la². Yhain¹ka³tũ³, fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² wã³nxĩñ¹te² si³yxau³tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² whãi²na¹ nũ²la², po³li²sa² nũ³ka³txa² i³kaix¹sxã³ i³sa²si¹hã³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² i³sa²so¹sxã³ ã³wa²la¹sah¹lxi³sĩñ¹hê³li¹. Ta¹hxai²hê¹la².

33Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Jũ¹nxe² kxãñ³su² yxau³ya³nx2ta¹ka³tũ³, hã²wxãñ³txa³ ã³nxĩ³na¹tu¹wi¹. I³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹tai²na² yxau³täu³a¹ ã³nxĩ³na¹tu¹wi¹. 34Na¹kxai²nãñ²tũ³,

ã³ten³sah¹lxin¹kxa²ha³ta³nxã²txi³ a³ti¹xi²sah¹lxan³tho³li¹. Hxi²kan¹txi³ i³-
hi²txi²sa²sxã³ ai³la³kxi²sah¹lxan³tho³li¹. Ta¹hxai²hê¹la².

35-36 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² e³kxi²yhu¹ah³lxi³te³nah¹lxí¹:

—~Îh¹nũ¹la³ta³ ã³nxi³te³lhxã³ nain¹ji¹? Îh¹nũ¹la³ta³ ã³nxi³ai¹nha²kxai³,
hxi²kan¹txi³ i³hi²txi²sxã³ i³ha¹txi²xain¹kí³sxa³jau³la³ e³ain¹ji¹? Nũ¹ã¹ ha³lo²-
a² wa³ka³li³ko³u¹tai²na² Kre²ka² nũ³ka³txa² yxau³ain¹ta³ko³xu¹tai²la²na³li¹.
A²nxe³ko³xu¹tai²na² txa²wã¹nũ³ka³txi³su² te²kí³na¹xai²na² ã³nha¹tain¹nũ³tũ³-
ka³txa² ã³yã³kwa³li²wi²kxi²sxã³ yxau³ya³yhai¹nha¹. Nũ¹ka³nã¹ta³ko³nãũ³a¹
ã³nxi³si¹jau³nũ³su² e³ji¹ku¹, ã³yã³kwa³li²wi²kxain¹tũ³ka³txu¹tai²na² ta³nxa²
ã³nxi³sxã³ i³hen³txain¹te³lhxã³ e³ji¹ku¹, Kre²ka² nũ³ka³txi³khai³xu¹tai²na²
ta³nxa² i³hen³txain¹te³lhxã³ e³ji¹ku¹, kí³nha¹. Jah¹la² wã³txa², “Ãn³ten³sah¹-
lxin¹kxa²ha³ta³nxã²txi³, i³ha¹txi²sah¹lxan³tho³li¹. Hxi²kan¹txi³ i³hi²txi²sa²sxã³
ai³la³kxi²sah¹lxan³tho³li¹.” Nxe³ain¹jau³xai²na² ih¹nxe² a²si³yxau³tãũ³khai³su²
ji¹ku¹, kí³nha¹. A²nũ²a² nũ³ka³txai²na² wã³txa², ta¹hxai²hê¹la².

ĩ³yau³xa² wi¹jau³xa² ka³wã³lxa² wxa²ê¹nãũ³a¹ ha³li³-
kan³nih¹nx2ti³ti³hũ³ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

37 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a² ã³yã³ki³nũ²kxi²yhain¹sxã³ i³yain³ye²-
yhain¹ju³ta², i³yain³ ne³ki³so³te³lhxã³ hxi²kan¹khai¹nxe³te² a³la²ni²tãũ³a¹,
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ i³sa²yxau³sxã³ kãin² i³kaix1te³nah¹lxí¹:

—~A²nũ²a² i²te²hũ³te²su² te²i³nxã²tũ³: “Yã³lxu²sa³nhã¹.” Yah³lxin¹kxai²nã²-
tũ³, wxã³sxã³ i³na²kxi²sah¹lxí³hê¹li¹. 38 Sa²yxo²wet1sah¹lxin¹kxai²nã²tũ³, i³yau³xa²
wi¹jau³xa² i³na²wx³nhyah¹lxin¹kxai²nã²tũ³, nxe³jau³xai²nã²tũ³, hxa³ya³-
nx2ti³xa³lho³li¹. Yah³lxin¹kxai²nã²tũ³ wxã¹na² ya³lxu²yah³lxa³nha²kxai³, a²nũ²a²
ã³xa² ya³lxu²te²su² te²a² i³na²kxi¹nx2txai¹nha²kxai³, yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹-
kxai²nã²tũ³, nxe³jau³xai²na², hxa³nxa³jau³xai²na², wi¹jau³xai²na² ka³wã³lxa²
ka³lxa¹jau³xa², wxa²ê¹nãũ³a¹ ha³li³kan³nih¹nx2ti³ti³hũ³nxe² nxe³ye¹nx2ti³tu¹wi¹.
A²nũ²a² ã³xa² ya³lxu²te²su² te²a² i³na²kxi¹nx2ti³si¹hai¹na¹jau³su² ya³nx2ta¹-
i¹. Wã³txai²na² Sũ³na² ha³teh³nxã³nxã¹jau³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Nxe³ha²kxai³
wã³txi³khai³xai²la¹i¹. Sa²yxo²wet1sah¹lxin¹kxai²nã²tũ³, wxã³sxã³ yxau³xai³-
lyah³lxin¹ju³ta², nxe³jau³xau³hxai²têx1 ja¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hê¹la².

39 A²nxe³ jau³jau¹xai²na², Je³su²jah³lai²na² e³jau³xai²na², Txa²wã¹sũ³na²
A²yãũ³ka³jxah¹la² ã³nxũ²kwai³yxau³kxi²nê³ju³ta³nũ³a² e³ta¹hxai²hê¹la². Je³su²-
jah³lai²na² wã³txa² yxo²i²sxã³ yxau³xai³kí³te²su² te²na² whã¹na¹ Txa²wã¹sũ³na²
A²yãũ³ka³jxah¹la² ã³nxũ²kwai³yxau³kxi²nê³ju³ta³nũ³su² ta¹hxai²hê¹la². Nxe³hí¹na¹,
Txa²wã¹sũ³na² A²yãũ³ka³jxah¹la² ã³hũ¹nê³lxa³hí¹na¹, Je³su²jah³la² wã³txai²na²
e³ta¹hxai²hê¹la². Yxã¹ta¹, ye³jen¹nãũ³a¹, Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²-
sxã³ oh³nãũ³a¹ ka³la³xi²tãũ³a¹ wxi²kin³ti³to³tain¹ta¹hxai²hê¹la². Ain¹ka³tũ³, Jũ¹nxe²
ye³jen¹nũ³tãũ³a¹, Txa²wã¹sũ³na² Yãũ³ka³jxah¹la² ã³hũ¹nê³ta¹hxai²hê¹la². Yxã¹-
ta¹, yã³tai²na² ã³hũ¹nê³lxa³hí¹na¹, wã³txai²na² Je³su²jah³la² e³ta¹hxai²hê¹la².

A²nũ²a² nũ³kã³txa² i³yo²nũ¹yhai¹nxa³jau³su²

40 E³ka³tu³ta¹, a²nũ²a² ã³yã³nũ²kxain¹tũ³kã³txai²na² ã³nhai¹tũ³tũ³kã³-txa² nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹ka³tu³, e³te³nah¹lx¹!

—~Jah¹lai²na², Sũ³na² i³sa²si¹hã³ũ¹nhẽ³jah¹lo²khai³sin²tai¹. Ai¹nha²kxai³.

41-42 A²nũ²a² ã³lx¹i³tũ³kã³txa² i³ye³te³nah¹lx¹!

—~Jah¹lai²na², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³txa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-tãu³lo³jah¹lo²sin²tai¹. Ain¹ta¹, a²nũ²a² ã³lx¹i³te²nãu³xa² e³te³nah¹lx¹!

—~Nxe²nxa³i¹. Je³su²jah³lai²na² Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³la¹sxã³ ton¹jah¹-lai²la¹i¹. Yxã¹ta¹ Sũ³na² ha³teh³nxã³nxã¹jau³su² te³nah¹lx¹! “Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su² jah¹la², Ta³vi²yah³lu¹tai²na² a²sa³wit³su² ha²kxai³, te²su² Be³lẽ²thi³na² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² ton¹kxu¹-jã¹nxe³thi³na² ton¹jah¹lo²su² ha²kxai³, nxe³tu¹wi¹.” Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹.

Hai³txi³, Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²la³ Ka³li³le²a²-ko³xa² a³li³la¹te²sxa³jai¹ti²ti¹. Yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

43 Yhain¹ka³tu³ yxo²nũ¹yhai¹ju³ta³la² yũ³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 44 Nxe³sxã³ Je³su²jah³la² i³te³lhxã³ ain¹ta¹, hai³txi³ hxi²ki³ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

Ju³te²a² nũ³kã³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² yxo²ai¹nxa³jau³su²

45 Nxe³hĩ¹na¹, so³ta²to² nũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² i³sxã³ so¹ai¹nxa³kxe³su², aun³ta² wã³lain¹ka³tu³ wã³nxĩ¹te² si³yxau³kã³-ta³nãu³xa² i³xi²ye²yhu¹ha²kxai³ fa³ri³se²a² nũ³kã³txa² i³xi²ye²yhu¹ha²kxai³ nxe³ye²yhai¹nũ²la²:

—~Ĩh¹nxe³ju³ta²yã³ti³tã³ i³sxã³ so¹sxã³ tẽ³ain¹yah²lxan³kxe³su², hãĩ¹-nxe³sxã³ aun³ta² wã³lxa²xĩ³xi²yah³lxĩ¹thi²li¹? Fa³ri³se²a² nũ³kã³txai²na² wãn³txa², wã³nxĩ¹te² si³yxau³kã³ta³nãu³xa² wãn³txa², ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

46 Nxe³ta¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lx¹!

—~Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² ain³kxain¹nha¹jau³xan²tu³, hxi²kan¹txi³ a²nũ²a² so¹lxĩ³ke³la³te²kxai³ e³hĩ³si¹nxa³i¹. So³ta²to² nũ³kã³txa² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

47-49 Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nũ³kã³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lx¹!

—~Jah¹la² ki³han³jau³xa² yxo²yah³lxĩ³nũ³nhĩ¹tan²tai²? ĩ²sah¹lxĩ³si¹nhẽ³li¹. Fa³ri³se²a² nũ³kã³txi³na¹xain²txi³ yxo²ĩ²nha¹te²la³ yũ³ti³hex¹sĩ¹nxa³ha²-kxai³, a²hxi²kan¹txi³nãu³xain²txi³ yxo²ĩ²ain¹te²la³ yũ³ti³hex¹sĩ¹nxa³ha²kxai³, nha¹nhai¹. Nxe³ta¹, a²nũ²a² nũ³kã³txai²na² ha³nxe¹khĩ¹tũ³kã³txai²na² ha³teh³-nxã³nxa² ã³ne³wxe³ti³he¹nxe²nxa³tũ³kã³txai²na² so¹lxĩ³ yxo²ĩ²ain¹na³li¹. Te²su² khãuh³lxa³thĩ¹tũ³kã³txai²la¹i¹. Yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

50-51 Ain¹ka³tu³, Ni³ko³tẽ²yah³lo²su² te²kxai³lu¹, fa³ri³se²a² nũ³kã³txain²txi³ nxe³te²su² te²kxai³lu¹, ha³la³je¹nhĩ¹nai³kxai³ ka³nxah³ta² Je³su²jah³la² ĩ²te³lhxã³wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lo²su² te²kxai³lu¹, kwẽ¹ta²kxai³ i³ye³te³nah¹lx¹!

—~Je³su²jah³la² ko³nxe³te²la³ kwa²lox³ki³ten¹tu³wi¹. Hai³txi³ wãn³txa² e³ain¹jau³xa² ain³kxi²ki³sxa³ha²kxai³, ha³lo²a² kãĩ³ain¹ju³ta² ĩ²ki³sxa³ha²-

kxai³, nxe³ki³kxe³su² i³lxi³thin¹si¹ki³sxa³jau³su² kwa² ox3ki³ten¹tu¹wi¹.
Nxe³ki³ju³ta² wi¹te²sĩ³lxi²nxa³i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

52 Yxã¹ta¹, fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²nhi¹lxi¹. Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³, Je³su²jah³lai²na² ten³nxa²sĩ¹ji¹?
Je³su²jah³lai²na², Ka³li³le²a²ko³xa² ton¹jah¹lo²su² na³li¹. Nxe³ha²kxai³, hxi²-
kan¹txi³hex1jah¹lo²sxa³i¹. Wxã²na² Ka³li³le²a²ko³xa² ton¹jah¹lo²nũ³sĩ¹ji¹?
ĩ²sa²si¹nhẽ³li¹. Ka³li³le²a²ko³xa² ton¹jah¹lo²nũ³ka³txa², hai³txi³ Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ a²wãn³txa² i³hen³txi³hẽ³jah¹la² yũ²nxa³i¹. Hai³txi³ ka³na³ka³-
na³te² he³la³ko³ yũ²nxa³i¹. Sũ³na² ha³teh³nxã³nxa², wi¹wi¹nxe² i²txa²si¹nhẽ³li¹.
Nhĩ¹kxai²nãn²tu³, nxe³nha¹jau³xai²na² wxa²ye³ka¹nhat¹si¹nhẽ³li¹. Fa³ri³se²a²
nũ³ka³txa² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². 53 Ain¹ka³tu³, i³ye³ã³na¹ain¹ka³tu³, ha³-
na³ka³lxi³ sxi²lho³ta² ai³thi³na² aun³ti² i²yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txu¹ha² ko³nxe³ti³ kãi³ta¹ka³lxa² i³so¹ain¹jau³su²

8 1 Yxã¹ta¹, Je³su²jah³la² wã³la³ka³txa² O³li³ve²ra³ka³txa² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la².
2 Nxe³nxa²ha¹te¹, ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹, Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² yuh³xai²nãn¹-
thi³na² ã³wi²xi²ka³tu³, a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ ã³wã³nxẽ²kxain¹ka³tu³, Je³su²jah³lai²na²
ã³wxe³yain¹sxã³ Sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 3-4 Nxe³nxa²ha¹te¹,
ha³teh³nxã³nxa² hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³tũ³ka³txa², fa³ri³se²a² nũ³ka³txa²
ã³nhai¹tũn³tũ³ka³txa² nũ²la², txu¹ha² so¹sxã³ nxe²te²a² whãi²na¹ ã³wi²kxain¹ka³tu³,
a²nũ²a² nũ³ka³txai²na² a²nxũ²kwai³ye³la³nãu³a¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³
txu¹ha³ka³lxa¹na² ũh³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ũh³wxe³ain¹te²an¹jau³kxai³lu¹, fa³ri³-
se²a² nũ³ka³txa² wãn³txa² Je³su²jah³lai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Nxe²3sã¹lxi¹. Txu¹ha³ka³lxa¹na² ha³la³je¹nhĩ¹nĩ³na²
in³txa² wa³ka³lxa² kwa² sxa³te²su² te²a² ũ³whĩ¹ti³sĩ¹na²li¹. A²nxe³ta¹ka³-
lxa¹na² ko³nxe³ti³ kãi³ju³tan¹te²kxa²ya³lhu² i³so¹sxã³ te³sxã³ wxã³si¹na¹li¹.
Ko³nxe³thin¹ta¹ka³lxu³su² sĩ¹na³li¹. Ĩh¹nxe³ kãi³nha¹lhon³ku² nha¹hẽ²li¹.

5 Nxe³ju³ta², Moi³se²ah³lu¹ta¹na² ũ³wha²li¹la³kxi²ne³jau³xa²sa¹:

“Tah³lxa³ka³ta² so¹sxã³ ã³nan³sxã³ txu¹ha² ko³nxe³thin¹ta¹ka³lxa¹na² ã³-
ya²lu¹jah¹lxi³hẽ¹li¹.” Moi³se²ah³la² wãn³txa² sĩ¹na¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Yxã¹ta¹,
wxã²na² Je³su²jah³la² i³nxai²na² ĩh¹nxe² kãi³si¹na¹ju³ta² i³ye³kxi²sa²sĩ¹-
te³lin¹ji¹? Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². 6 Nxe³jau³xai²na²,
ta²ko¹ta²kon¹jau³xai²na², fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² i³ye³ain¹sxã³:

—~Je³su²jah³la² ko³nxe³ti³ e³txai²lã¹. Nxain¹jau³su², i³wa³ka³nxe³sai³-
nain¹te³lhxã³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³yã¹ta¹, Je³su²jah³lai²na²
sa²kxai³lu² ã³si³ka³tã³wxe³sxã³, kĩh³nxa² wxa²wha²li¹lhẽ¹jain¹ta¹hxai²-
hẽ¹la². Ain¹ka³tu³, fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² ãh¹ i³ye³ye³lin³tain¹to³tãu³:

—~Ĩh¹nxe³ju³ta³ kãi³kxi²ki³te³ji¹? I³yau¹ũ³sa²si¹nhẽ³li¹. Nxe³ain¹to³tãu³,

7-8 Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³sa²yxau³yain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Wxa²nũ³ka³txi³nãu³xai²na² kuh³lxa³txi³ kãi³ti³he¹nxe²nxã³jah¹lo²su² te²
i³nxa², tah³lxa³ka³ta² a²wi¹lhi¹nãn¹ka³ta² sa²so¹sxã³, txu¹ha³ka³lxa¹na² ã³nan³-
jah¹lxi³sã²nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³ ãh¹ ãn³si³ka³tã³wxe³sxã³ kĩh³nxa² ãh¹

wxa²wha²li¹lhēn¹jain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁹Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³lai²na² wān³txai²na² ain³kxain¹ka³tu³, a²hxi²kan¹ta² a²wi¹-lhī¹na² ta²nū², tah³lxa³ka³ta² ā³na³nxa³kxe³su² hāi¹nxe³sxā³ wa²li³yhu¹sān²nū²la² hā²wxān³txa³ a²wā³kon³tū³ka³txai²li² ha³na³ka³lxi³ ka³na³ka³nat3sxā³ ai³lxa² wa²li³i², ā³la³te²la³ ha³na³ka³lxi³ ka³na³ka³nat3sxā³ ai³lxa² ā³to³hi², jā¹nxe², jā¹-nxe² nxe³ka³tu³, wax3ta³, ai³lxa² ā³sxā³ in²hxan³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Kuh³lxa³txi³ kâi³jah¹lo²sa¹xā¹. Nxain¹jau³su², Je³su²jah³la² wān³txa² ain³kxi¹xain¹jau³su², hāi¹nxe³sxā³ ai³lxa² ā³sxā³, in²hxan³kxain¹ta¹hxai²-hē¹la². Ain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² so¹lxi³ yxau², txu¹ha³ka³lxai²na² so¹lxi³ sax3nūn³sxā³ yxau², nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². ¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³-lai²na² sa²kxai³lu¹, āh¹ i³sa²yxau³sxā³, i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nxī¹. A²nū²a² in²hxan³kxi¹nxai¹nīn²ju²ni¹. I³ya²lu¹txa²te³lhxā³ nxe³nxain¹tū³ka³txa² in²hxan³kxi¹nxai¹nīn²ju²ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².

¹¹Yxān¹ta¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. I³ya²lut1sain¹te³lhxā³ nxe³tū³ka³txa² yū²nxa³i¹. Txu¹ha³ka³lxai²na² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²-na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Hai³txi³ Txai²li² i³ya²lu¹txa²lxa¹ju³ta³nū³la³ ten³sa²nxa³nhi¹. I³txu¹ni¹. Nīn¹kxai²nān²tu³, āh¹ kō³nxe³ti³ kâi³sxā³ yxau²xai³txa³hē¹ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².

“Txai²na² ha²te¹te²hū³jah¹lo²sa¹i¹.” Nxe³jau³su²

¹²Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, a²nū²a² nū³ka³txa² āh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txai²na² Sū³na² yen³kxa² i³ya²u¹ū³nx2ti³jah¹lo²sa¹i¹. Na¹ha²kxai³, sa²-yxō²wet1sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, a²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ a³la³kxi², ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³li² yah³lxin¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³ ha²te¹te²hū³jah¹lo²sa¹i¹. Na¹te³na¹xai²na², ān³si³tē³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, hai³txi³ a²ta³a² ha³lo²la³ ka³nxah³jut3sū³ju³ta³la³ yxau²xai³yah²lxa³nha²kxai³, hai³txi³ kō³nxe³ti³ kâi³sxā³ yxau²xai³yah²lxa³nha²kxai³, yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²-tu³, hāi¹nxe³sxā³ ha²te¹jut3sū³ju³ta² so¹lxi³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ so¹lxi³, yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

¹³Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³tū³ka³txa² wān³txi³-kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹jau³xa²sa¹:

—~Wā²nxūh¹ wxāi²na² so¹lxi³ e³nhi¹lxi¹. A²nū²a² ā³xa² i³ye³yxō²nū¹nxa²nxa³-kxe³su² e³nhi¹lxi¹. Nhī¹nha²kxai³, wān³txi³khai³xa² e³sīn¹nxā³lxi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

¹⁴Yxān¹ta¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe²nxa³i¹. Txai²na², a²nū²a² ā³xa² i³ye³yxō²nū¹sa²nxa³kxe³su² e³a¹kxan²-ti³, wān³txi³khai³xa² e³a¹i¹. Na¹ha²kxai³, txa²si³yxau³na¹tāu³a¹ i²nha², yxan¹nāu³a¹ i³te³lhxā³ na¹tāu³a¹ i²nha², te²sa¹i¹. Nxe³te³sa¹jau³su², wi¹la³la³kxi²te³sa¹jau³su², wān³txi³tu³ e³a¹i¹. Yxān¹ta¹, wxāi²na² txa²si³yxau³na¹tāu³a¹ i²sah¹lxa³nha²kxai³, yxan¹nāu³a¹ i³te³lhxā³ na¹tāu³a¹ i²sah¹lxa³nha²kxai³, nxe³sah²lxin¹tū³ka³txi³-su² syah¹lxi¹lxi¹. ¹⁵Wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na², txa²e¹nāu³a¹ au³txi³ e³a¹jau³la³

a³la³kxi²sah¹lxi³hxai²nxã³nhẽ³li¹. Sah²lxan³kxan²ti³wã²nxũh¹wxãin²txi³on³-
 si¹sah¹lxan³jau³su²ain³sxã³e³kxi²sah¹lxi¹lxi¹. Yxã¹ta¹, txain²txi³, a²nũ²a²ã³xa²
 i³lxi³thi¹nxa³te²la³ox3tain¹te²txã³i¹. 16Na¹kxan²ti³, i³lxi³thi¹nxa³te²la³ox3tai¹-
 na¹ke³la³te²kxai³: “i³lxi³thin¹te²sxã³lxi¹.” Nai¹na¹ke³la³te²kxai³, wã³txi³su²
 so¹lxi³e³kxai¹nhĩ³na¹i¹. Hai³txi³ki³ha³nhĩ³nxã²nxa³i¹. Na¹ha²kxai³, txa²wĩ³na²,
 i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹tai²na²whai²na¹ain³nha²ya³sa²na³li¹. Ya³sa²ha²kxai³, wain³-
 txi³ox3ja³sain¹na³li¹. Hai³txi³Txai²na²so¹lxi³nũ¹hain³nha¹ju³ta³la³yũ²nxa³i¹.
 17Nxe³ju³tai²na², Moi³se²ah³lu¹tai²na²ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³jau³xau³hxai²tẽx1tã²
 wxa²nũ³ka³txi³i³nxai²na²a¹la³kxi²yah³lxin¹jau³xa², nxe³te³nah¹lxi¹: “Ha³lo²a²
 yxau²xai³ju³ta², a²nũ²a²ha¹li¹i²sxã³i³we²txi²yhain¹jau³xa²i³ye³kxi²nẽ³kxai²-
 nãn²tu³, nxe³jau³xai²na²so¹lxi³wã³txi³khai³xai²la¹i¹. Yxo²ĩ²yhu¹ki³jau³sin²tai¹.
 Yxã¹ta¹, a²nũ²a²ka³na³ka³na³jah¹la²so¹lxi³, ha³lo²a²i²sxã³i³ye³kxi²nẽ³-
 kxai²nãn²tu³, nxe³jau³xai²na²so¹lxi³yo²ĩ²yhu¹ki³jau³nũ³su²te²sin²ta²ku²
 nxe³hĩ³ki³tã³li¹.” Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. 18Ju¹ta²yã¹nxe³sxã³, Txai²na¹xain²txi³
 txa²yen³kxa²i³yau¹ũ³nx2ta¹ha²kxai³, Txa²wĩ³na²i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹tain²-
 txi³i³yau¹ũ³nx2ti³nũ³nha²kxai³, nxe³ya³nx2ti³to³nha¹nhai¹. Nha¹ha²kxai³,
 ha¹lin¹te³na¹xai²na²i³we¹txi²yhu¹nha¹jau³xai²na²wã³txi³khai³su²sin¹na³li¹.
 Yxo²ĩ²yhu¹ki³jau³su²sin¹na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

19Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a²nũ³ka³txai²na²wã³txi³kxai³lu¹, i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Ĩh¹nũ¹la³tã³wxa²wĩ³na²yxau³sĩn¹te²la¹xã³? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Yxã¹ta¹, Je³su²jah³la²wã³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²nũ³ka³txi³i³nxai²na²Txain²txi³i²sah¹lxi³te²sxa³nha²kxai³,
 Txa²wĩ³nãin²txi³i²yah³lxi³te²sxa³nha²kxai³, nxe³yah³lxi³hxai¹nhẽ³li¹. Ĩ²-
 sah¹lxin¹ke³la³te²kxai³, Txa²wĩ³na²i²yah³lxi³nũ³nhĩ³te²si¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

20Nxe³jau³xai²na², Je³su²jah³la²i³ye³sxã³, Txa²wã¹sũ³na²Si³yxau³tãu³a¹
 sxi²ha²yuh³xai²nãn¹thĩ³nãu³a²yxau³sxã³, kwa³ta³lẽ³na²kãin²tẽ³na², Ju³te²a²
 nũ³ka³txa²ũ³yo²hi²ki³ki³nũ³a²ũ³hã¹ain¹tẽ³na²u²lxi³yxau²nxa³sxã³i³ye³-
 jau³xai²na², a²nũ²a²yo²ha³kxa¹i³yau¹ũ³te³lhã³i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³jau³xai²na²Ju³te²a²nũ³ka³txa²a²hxi²kan¹txi³nãu³xa²i³xan³tain¹-
 ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹, i³sxã³sa²so¹ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². A²hxi²ki³lxa²
 A²wĩ³na²i³yi¹li²nũ¹je³na²hau³kon³ye²nxa³ha²kxai³ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Ã³nxi³na¹tãu³a¹ã³si³tẽ³la³kxi²sah²lxan³tho³li¹. Nxe³jau³su²

21Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la²wã³txi³kxai³lu¹, ãh¹i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Ye³jen¹na²i³na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nãn²tu³, ãn³te³nxi²sah¹lxin¹kxa²ha³tã³-
 nxãn²txi³a³ti²sah¹lxan³tho³li¹. Yah³lxin¹ka³tu³, wxa²ko³nxe³ti³kãi³yah³lxin¹ju³ta²
 sa²wa²su¹nyhah¹lxan³kxe³tu³, hãi¹nxe³sxã³ya²lun¹jah³lxin¹tu¹wi¹. Ã³nxi³na¹tãu³a¹
 wxa²yu³ta²hxi²kan¹txi³ãn³si³tẽ³la³kxi²sah¹lxan³tho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

22Yxã¹ta¹, Ju³te²a²nũ³ka³txa²wã³txi³kxai³lu¹:

—~Jah¹la²e³jau³xa², “i³na¹tãu³a¹hxi²kan¹txi³ã³si³tẽ³la³kxi²-
 sah²lxan³tho³li¹.” Sĩn¹ten¹tu³wi¹. Nxe³jau³xai²na²a²si³yxau³tãu³a¹
 ko³nũ¹ki³sxa³nhai¹. Ĩ³ya²lu¹nha²te³lhã³e³ji¹ku¹ki³nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

23Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la²wã³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²si³yxau³yah³lxin¹tāu³a¹ ha³lo²ai²na² yuh³xan¹ko³xai²la²na³li¹. Yxān¹ta¹txa²si³yxau³na²tāu³a¹ oh³nān¹ko³xu¹tai²la²na³li¹. Wxāi²na², ha³lo²ai²na² yuh³xan¹tū³kā³txi³sah¹lxī¹lxī¹. Yxān¹ta¹ Txai²li² ha³lo²ai²na² yuh³xai²nān¹te²sin²nxa³i¹.
 24 Na¹ha²kxai³, oh³nān¹jah¹lo²na¹xai²na² hxi²ka¹na¹jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹ten¹ti¹.
 “Wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹kxa² yo³ha² sa²wa²su¹nhyah¹lxan³kxe³su². Ya²lun¹jah³lxin¹tu¹wi¹. Ya³nx2ta¹ten¹ti¹.” Yxān¹ta¹, “Txa²ko³nxe³ti³ kāi³a¹kxa² yo³ha² sa²wa²su¹nha²ti³ten³sa³nhā¹.” Yah³lxin¹kxai²nān²tu³: “Je³su²jah³lai²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ txa²ko³nxe³ti³ kāi³a¹kxa² yo³ha² sa²wa²su¹nha²sa²kxah³lo²su²na³na¹.” Nxe³sah¹lxī³hē¹li¹. Sah²lxan³kxai²lē¹. Hāi¹nxe³sxā³ wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹kxa² yo³ha² sa²wa²su¹nhyah¹lxan³kxe³su² ya²lun¹jah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².
 25 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³kā³txa² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹ju³tan¹nū²su² nhīn¹te²sin²tā³? Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxī¹:

—~Nxe²nxa³i¹. Txa²si³yxau³na²tāu³a² kxā³nxai³tā² i³ye³kxi¹nx2ta¹tai²ti²ti¹. Na¹ka³tū³, a²wi¹lhīn¹nān¹jau³xai²na² ye³ka³lxa¹txi³ i³ye³ya³nx2ti³to³hxai²na¹tai²ti²ti¹.
 26 Jā¹nxa¹jau³su² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² i³tih³nxe³nx2ta¹jau³nū³a² kāin² wā³kon³na³li¹. Nxe³jau³xai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹kxai²nān²tu³ wān³txa² so¹lxī³ i³ye³kxi¹nx2ti³hī³na¹i¹. Yxān¹ta¹ i³sa²si¹hā³sa²jah¹lu¹tai²na² a²ya³la³lyau³tū³ jau³tū³e³jah¹lai²la¹i¹. Nxe³jau³xai²na² ain³kxi²so¹kxi²na¹ka³tū³, a²nū²a² ha³lo²an¹tū³kā³txai²na² āh¹ i³hen³txain¹to³ha¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

27 Yxān¹ta¹ hai³txi³ Ju³te²a² nū³kā³txi³la³ ā³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Je³su²jah³la² i³sa²si¹hā³jah¹la² a²i³lxa², Ju³te²a² nū³kā³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² ā³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

—~Txa²wi³na² i³sa²si¹hā³sa³na²hē³li¹. Je³su²jah³la² wān³txa², yhain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na², kwēn¹tai²na² ha³tā³nxān²txi³, hai³txi³ Ju³te²a² nū³kā³txa² a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ā³ne³to³hain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
 28 Ai¹nha²kxai³, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Nxe³jah³lxī³sa²lxī¹. Txa²hxi²kī³la² kwēn¹tai²na² ā³ne³wxe³nx2ti³xa³i¹. Yxān¹ta¹ ye³jen¹nāu³a¹ sa²ka²la¹hēt¹lso¹sa²sxā³ i³hxi²kī¹la³kxi²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹ ā³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹jau³nū³a²sa¹: “Je³su²jah³lai²na², Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²su² na³li¹. Hai³txi³ wā²nxūh¹ hxi²kan¹txi³lo³nha²sxā³ wā²nxūh¹ o²la³kxi²jah¹lo²sxa³i¹. A²wi³na² wān³txa² i³yau¹tū³hain¹jau³xa² so¹lxī³ sa²wai³wait³sxā³ e³jah¹lo²su² na³li¹.” Sah¹lxin¹tu¹wi¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ txa²ha³lo²a² ā³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. 29 Na¹ha²kxai³ i³sa²si¹hā³sa²jah¹lu¹tai²na² whāi²na¹ yxau³ya³to³ha¹i¹. Nūh¹ yxau³ye²na¹ju³ta²yan³ti³su², Txa²wi³na² ā³na¹sa²ju³ta² yū²nxa³i¹, a²yen³kxa² i³ka³li³si¹hai¹na¹jau³su² sa²wai³wait³sxā³ kāi³to³ha¹ha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hē¹la². 30 Nxe³nxa²ha¹te¹, Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹nxa²ha¹te¹, a²nū²a² ka³lxa¹tū³kā³txa² hi²sen³kxai³lu¹ yxo²i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² nū³kā³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² ā³nhait¹lso¹tū³kā³txa² wān³txi³kxai³lu¹, i³ye³lain¹te³nah¹lxī¹:

—~Je³su²jah³lai²na², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³sa²si¹hā³kxah³lo²sin²tai¹. Wān³txa² so¹lxī³ e³jah¹lo²sin²tai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Wa²su¹wa²sun¹khai³nxe² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³jau³su²

31 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, Ju³te²a² nū³ka³txa² a²-hxi²kan¹txi³nāu³xa² ā³nhait¹so¹tū³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Txa²wān³txa² jau³xai²na² a²lhun³tu² sa²wai³wait³sxā³ sa²yxo²wet¹sa²-te³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, txa²sa³wi³ha³lxī³nāu³khai³sah¹lxī³hī³nxa¹lx¹.

32 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, a²ya³la³tu³khai³nxe² ā³ne³wxex³yah³lxin¹tu¹wi¹.

Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, wa²su¹wa²su¹ yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

33 Nxe³nxa²ha¹te¹, i³wa²lū³xain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²yu³tai²na², Ju³te²a² nū³ka³txi³na¹xai²na² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²ne³-tah²nāu³su² nha¹i¹. Hxi²kan¹nha¹i¹. Nha¹ha²kxai³, hai³txi³ a²nū²a² i²li³te²su² te²a² i³kwa³na³sain¹sin¹ju³ta² wa³ka³li³lot³sxā³ yxau²xai³ti³hex¹si¹nhxain²nxa³hē³li¹.

Wa²su¹wa²su¹ yxau²xai³tū³ka³txi³su² si¹nhxai²na¹hē³li¹. Nha¹ha²kxai³, ih¹nxe³-kxa²yan³ti³ta³: “Wa²su¹wa²sun¹yah³lxin¹tu¹wi¹.” Sa²nhñ¹thi²li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

34 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ i³ye³kxi¹nx²ta¹i¹. A²nū²a² a²te³nñ¹kxa² ko³-nxe³ti³ kai³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, wxa²ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta³lot³sxā³ yxau²xai³yah³lxī³hī³nxa¹lx¹. Hxi²kan¹txi³ ā³na¹yah³lxī³hī³nx²nxa³lx¹.

A²nū²a² yxo²ha³nxe¹lxī³txi³su² te²a² i³kwa³na³nx²ti³ju³ta³lot³sxā³ yxau²-xai³yah³lxin¹jut³sū³nxe² yxau²xai³yah³lxī³hī³nxa¹lx¹. Hai³txi³ wa²su¹wa²su¹ yxau²xai³ti³hex¹yah³lxī³nx²nxa³lx¹, ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ti¹.

35 Jā¹nxa¹jau³su², sxi²ha² a²nū²a² yxau³ju³ta²sa¹: a²wa³kxēn³yah³la² a²ta²ha² so¹lxī³, kan²txi³ a²wa³kxēn³yah³la² sxi²ha² yxau³ya³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹, a²nū²a² ā³xa², a²wa³-kxēn³yah³lai²na² kwa² wa³ka³li³yu³ta³lo³kxe³su² te²a², kan²txi³ yxau²nxa³lho³li¹, hxi²ka¹nxa³ha²kxai³lu¹.

36 Jā¹nxa¹jau³su², wxāi²na² sa²kxai³lu² wxa²ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta³lot³sxā³ yxau²xai³yah³lxī³to³hi¹lx¹. Yxān¹ta¹, A²tah²na¹xai²na² hxi²kan¹txi³na¹xai²na² wxa²wa²su¹txa²lxa¹kxai²nān²tu³ wa²su¹wa²sun¹khai¹-nxe³sxā³ yxau³yah³lxin¹tu¹wi¹.

Hai³txi³ wxa²ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta³lot³sxā³ yxau²xai³yah²lxan³tho³li¹. 37 Wxa²nū³ka³txa², A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²ne³tah²-nāu³sah¹lxin¹ti²ti¹. Yah³lxin¹kxa²ha³ta³nxān²txi³, i³su²lhā³sa²ti³ten³yah³lxī³lx¹.

Txa²wān³txa² yxo²i²sah²lxan³kxe³su² yah³lxī³lx¹. 38 Nxe³ju³ta², txa²wān³txa² i³ye³-kxi¹nx²ta¹jau³xa², a²yen³kxa² Txa²wi³na² i³yau¹ū³sa²kxa² so¹lxī³ i³ye³kxi¹nx²ta¹i¹. Te²yā¹nxe³sxā³, wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² kai³yah³lxin¹ju³ta², wxa²sū³na² i³yau¹-ū³nx²ti³ju³ta² so¹lxī³ kai³yah³lxī³to³hi¹lx¹. Ta¹hxai²hē¹la².

39-40 Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nū³ka³txa² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lx¹:

—~Nxe²nxa³i¹. A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² txa²sū³nu²su² sñ¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²-ti¹. Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²ne³tah²nāu³sah¹lxī³lx¹. Yah³lxin¹kxan²ti³, sa²-yxo²we¹tain¹yah³lxī³hxai²nxa³nhē³li¹. Sa²yxo²we¹tain¹yah³lxin¹ke³la³te²kxai³ wi¹kai³yah³lxī³hī³nxa¹lx¹. Wxa²kai³yah³lxin¹ju³ta² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² kai³-ain¹ju³ta² yā¹nxe³sxā³ wi¹kai³yah³lxī³hī³nxa¹lx¹. Yxān¹ta¹, yah³lxī³to³hxa³lx¹.

Ā³lxi³yah³lxi³lxi³. Ī³su²lhā³sa²ti³ten³yah³lxi³lxi³. Txai²na², a²ya³la³tu³ wān³txi³tu³:
 “Txa²wā³sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ain³kxi²so¹na¹jau³xa² so¹lxi³ i³ye³kxā³nxe³nx2ta¹xā¹.”
 Na¹ta¹ i³su²lhā³sa²ti³ten³yah³lxi³lxi³. Ju¹ta² yā¹nxe³ju³tan²ta³, hai³txi³ A³bra³āu²-
 ah³lu¹ta²nān²ta³ ten³ta¹hxai²nxa³hē³li¹. Yxān¹ta¹, wxa²nū³ka³txai²na² wxa²sū³na²
 ā³yah³la² kái³jut3sū³nxe² yxau³xai³yah³lxi³lxi³. 41 Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nū³ka³-
 txai²na² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² wān³txi³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Ti³he¹nxe²nxa³i¹. Txa²nū³ka³txai²na², hai³txi³ a²nū²a² wa³ka³lxa² a²-
 wē³ha³lxi³su² ti³hex1sīn¹nxa³i¹. Txa²wī³na² ka³na³ka³na³jah¹lo²su² sīn¹na³li¹.
 Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ oh³nāu³u¹ta²nān¹jah¹la² txa²wī³nu²su² sīn¹na³li¹.

42-43 Yxān¹ta¹, Je³su²jah³la² wān³txa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā³sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wxa²wī³nu²su² ke³la³te²kxai³, a³lxi²sah¹-
 lxi³hī³nxa³lxi¹. Yxān¹ta¹, sah¹lxi³to³hxa³lxi¹. Txa²si³yxau³na¹tāu³su² tāu³a¹,
 Txa²wā³sū³na² Si³yxau³tāu³la²na³li¹. Nū¹ā¹, yxau³na¹ka³tu³, a³i³sxā³ ko¹xai²na²
 wxā³na¹hē³li¹. Txa²wī³na² i³sa²si¹hā³sa²na²hē³li¹. Hai³txi³, txa²ē¹nāu³a¹ wā²nxūh¹
 i³ye³kxi²nha²sxā³: “Wxā³na¹tū¹xā¹.” Nxe³sxā³ wxān²nxa³hē³li¹. Yxān¹ta¹, wxāi²na²
 hai³txi³ txa²wān³txi³la³ ā³ne³to³nx2ti³to³hxa³i¹, ain³kxi²ti³ten³sah¹lxa³nha²kxai³lu¹.
 44 Wxa²sū³nu²khai³xa², Sa³ta³na²jah¹lo²la³ sū³nu²lo³jah³lxi¹lxi¹. Yah³lxin¹jau³-
 su², wxa²sū³nai²na² a²ē¹nāu³a¹ kō³nxe³ti³ kái³ti³ten³na³li¹. Jā¹xah³lxin¹jau³su²,
 kái³yah³lxi¹lxi¹. A³nxe³jah¹la² Sa³ta³na²jah¹la², txa²wā³si³kxā³nāu³u¹ta²nān²tu³
 ha²ya³kxa² a²nū²a² i³su²lhā³ai¹nxa²hē³li¹. Hai³txi³ a²ya³la³tu³ wān³txa² e³-
 ti³he¹xai¹nxa²hē³li¹, a²wān³txa² wi¹le³jau³la³ a²ē¹nāu³a² yū²nxa³ha²kxai³lu¹.
 Ī³ye³ki³ha¹kxi²ne³kxai²nān²tu³, a²ē¹nāu³a² a²kō³nxe³ti³ e³jau³su² sa²sai¹nha²sxā³
 e³kxi²ne³na³li¹, ki³han³ta² a²si³yxau³tāu³khai³jah¹lo²su² ha²kxai³lu¹. 45 Yxān¹ta¹
 Txai²na² a²ya³la³lyau³tu³ jau³tu³ so¹lxi³ e³to³ha¹i¹. Na¹ha²kxai³ wxāi²na² sa²-
 kxai³lu² yxo²ta²sah¹lxi³to³hxa³lxi¹. 46 Txai²li² wi¹lhin¹jah¹lo²sa¹i¹. Na¹ha²kxai³,
 wxa²nū³ka³txa² hxi²kan¹txi³ txa²kō³nxe³ti³ kái³a¹ju³ta³la³ a³ya³ti²kxi²sah¹-
 lxa³tho³li¹, yū³sa²nxa³ha²kxai³lu¹. “A³ya³ti²na¹xā¹.” Yah³lxin¹ke³la³te²kxai³,
 ū³yhe³kat1sah¹lxi³hē³li¹. Yxān¹ta¹, kō³nxe³ju³ta² yū³sa²nxa³kxai²nān²tu³, wān³txa²
 so¹lxi³ e³a¹kxai²nān²tu³, ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ yxo²ta²sah¹lxi³to³hxa³nji¹? 47 Nxe³-
 ju³ta², wxa²yu³ta²na²: “Txa²wā³sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²wē³ha³lxi³su² nha¹xā¹.”
 Yah³lxin¹ke³la³te²kxai³, Sū³na² wān³txa² ain³kxain¹yah³lxi³hī³nxa³lxi¹. Yxān¹ta¹,
 wxāi²na² Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²wē³ha³lxi³sah¹lxa³lxi¹. Yah³lxin¹jau³su² Sū³na²
 wān³txa² ain³kxain¹yah³lxi³hxai²nxā³nhē³li¹. Ta¹hxai²hē³la².

Je³su²jah³la² A³bra³āu²ah³la², nxe³jau³su²

48 Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² wān³txi³kxai³lu¹:
 —~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³: “Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²wē³ha³lxi³-
 sah¹lxa³lxi¹.” Sa²nhi¹ji¹? Wxāi²na² kō³nxe³thin¹tū³ka³txi³sa²nhi¹lxi¹.
 Sa³ma³ri³ta²na² nū³ka³txi³sa²nhi¹lxi¹. Kō³nxe³te²na² yāu³ka³txa² nxū²-
 kwai³wxe³nha²jah¹lo²sa²nhi¹lxi¹. Wān³txi³su² e³sīn¹nxa³ji¹? Ta¹hxai²hē³la².
 49 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹.

—~Txa²nxũ²kwai³nãu³a¹, hai³txi³ ko³nxe³te² yãu³ka³txi³la³ yũ³sa²nxa³i¹. Na¹ha²kxai³ Txa²wĩ³na² wi¹lhin¹si¹ha¹jau³xa²e³a¹i¹. Yxã¹ta¹ wxã¹li² on³si¹-sah¹lxan³jau³su² i³ye³kxi²sah¹lxi³to³hi¹lxi¹. ⁵⁰Na¹ta¹, wi¹lhin¹si¹sah¹lxin¹jau³su² yũ³sa²nxa³kxan²ti³ Txai²li¹ wi¹na³li¹. Txa²wĩ³na² ka³na³ka³na³jah¹la² wi¹lhin¹-si¹sa²jau³xa²e³na³li¹. Jã¹nxe³ha²kxai³, jah¹la² e³kxi¹nx2ti³te³nah¹lxi¹: “Ju³te²a²nũ³ka³txi³ i³nxai²na², Je³su²jah³la² wi¹lhin¹si¹yhah³lxin¹jau³su² e³jah¹lxi³hẽ¹-li¹.” Txa²wĩ³na² nxe³nx2ti³na³li¹. Nxe³nx2ti³ha²kxai³, nxe³si¹sah¹lxin¹jau³su² i³ye³kxi²sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³na² wi¹lhin¹te²la³ i³yĩ¹li²nx2ti³hĩ³-nx2na³li¹. Yxã¹ta¹, sah¹lxan³kxai²lẽ¹. I³lxi³sxã³ i³yĩ¹li²nx2ti³hĩ³nx2nxa³i¹. ⁵¹A²ya³la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹i¹. A²nũ²a² txa²wãn³txai²na² sa²yxo²wet¹sain¹kxai²-nãn²tu³, hai³txi³ ya³lu²ain¹ju³ta³la³ a³ya³ti²xai¹nxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵²Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hã³xã¹. A²ta³a² nxũ²kwai³yxau³nxa²sĩ¹na³li¹. Nxe³nxa²sĩ¹nha²kxai³, e³-nhĩ¹lxi¹. “A²nũ²a², Txa²wãn³txa² sa²yxo²wet¹sain¹kxai²nãn²tu³ ya³lu²ain¹ju³ta³la³ a³ya³ta¹nxa³lho³li¹.” Nhĩ¹lxi¹. Nhĩ¹n¹jau³xai²na² a²ta³a² wãn³txai²la¹i¹. Ne³kxa¹sa²sĩ¹-nhẽ¹li¹. A³bra³ãu²ah³lu¹ta¹na² ya³lu²ju³ta² a³ya³ti²ha²kxai³, a²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nẽ³tũ³ka³txain²txi³ ya³lu²ju³ta² a³ya³ti²sxã³ ya²lun¹ti³hxa³-nai¹nha²kxai³, nxe³sĩ¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Ki³ha³nhĩ¹lxi¹. ⁵³A³bra³ãu²ah³lu¹ta¹na², txa²sũ³nũ¹ta¹na² ya³lu²jah¹lu¹ta¹na² kãin²khai¹xain¹sĩ¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Wxã¹na² a³sen³sai¹nhĩ¹ji¹? Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nẽ³tũ³ka³txa² ya²lun¹ti³hxa³nain¹nũ³sĩ¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Ih¹nxe³ju³tan¹jah¹lo²su² nhĩ¹ji¹? “A³bra³ãu²ah³lu¹ta¹na² a³sen³sai¹na¹ha²kxai³, Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wãn³txa² i³-hen³txi³nẽ³tũ³ka³txa² a³sen³sai¹na¹ha²kxai³, na¹xã¹.” Nhĩ¹ji¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵⁴Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txai²li², kwa² wxi²kin³ti³to³nha¹ju³ta³la³ yũ²nxa³i¹. Kwa² wxi²kin³-ti³to³nha¹kxai²nãn²tu³, txa²wãn³txi³la³ i³wã³txi³sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³, wain³txi³ i³wã³txi³sah¹lxi³hĩ³nxa³lxi¹. Yxã¹ta¹, Txa²wĩ³nu¹ta¹na² wxi²kin³-ti³tot³sa²jah¹lu¹ta¹na³li¹. A²nxe³jah¹lu¹ta¹na² wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² i³ye³kxi²yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³nu²su² sĩ¹na³li¹.” Yah³lxi³hxa¹nhẽ³li¹. ⁵⁵Yah³lxin¹kxa²ha³ta³nxã²txi³, i²ain¹yah³lxi³te²sxã³lxi¹. Yxã¹ta¹, Txai²li² Txa²-wĩ³nu¹ta¹na² i²ain¹te²sa¹i¹. Na¹kxai²nãn²tu³: “I²te²txã³i¹.” Nxe³na¹kxai²nãn²tu³ ki³ha³nhĩ³na¹i¹. Ki³han³yah³lxin¹kxa² yã¹nxe³jah¹lo²su² hĩ³na¹i¹. Yxã¹ta¹, Txai²li² Txa²wĩ³na² i²i², Txa²wĩ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹ti² nxe³jah¹lo²sa¹i¹. A²ya³la³tu³ wãn³txi³tu³ e³a¹i¹. ⁵⁶Jã¹nxa¹jau³su², wxa²sũ³nũ¹ta¹na² A³bra³ãu²ah³-lu¹ta¹na², txa²hxi²kĩ³la² i²i² txa²wxã³na¹ju³ta¹na² i²i², kxã³nhxi¹nãu³ta¹na² i²sa³na²hẽ³li¹. Nxe³sa³ha²kxai³ ka³lih³kxi²khaix¹na²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵⁷Nxe³ta¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²nhĩ¹lxi¹. Yah³lon¹te²sxã³lxi¹. Wxa²yxaun¹ju³ta² A³bra³ãu²ah³lu¹-ta¹na² i²lxa²nxa³hẽ³nhĩ³ki³, nxa²nha¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵⁸Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~A²ya³la³tu³ wãn³txi³tu³ e³a¹i¹. Kxã³n³xu¹ta²na² A³bra³ã³u²ah³lu¹ta²na² ton¹ti³he¹nxa³hi¹nũ¹ta²na² yxau³to³ha¹i¹, Txai²li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa², Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² ta¹hxai²hẽ¹la².

5⁹Yxãn¹ta¹, Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² a²hxi²kan¹txi³nãu³xai²na² sa²kxai³-lu¹ tah³lxa³ka³ta² so¹sxã³:

—~Je³su²jah³la² ã³na³na¹tũ¹xũ³. Kxe³sxa³n³thai¹le¹. Je³su²jah³-la² hã³a² i³ha²li¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²nhãu³a¹ wa²li³ã¹sxã³ ha³lo²a² ã³waix³txi²ta¹hxai²hẽ¹la².

Ye³han³sxã³ wen¹jah¹la² Je³su²jah³la² ye³we²txi²jau³su²

9 ¹Nxe³nxa³ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² whã¹na¹, ã³nxi³ain¹te³na¹, in³jah³la² ye³han³jah¹la², a³li³la¹hi¹-nũ¹ta²na² ye³han³sxã³ wen¹jah¹la², i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Nxe³ka³tu³ta¹, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wã³txain¹te²an¹jau³kxai³la¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã³i³. Jah¹la² ih¹nxe³ju³ta² ye³han³sxã³ a³li³la¹sĩn¹-te²sin²ta¹? Jah¹la² ta³nxa², a²wi³nu²su² ta³nxa² a²hã³ka³nũ²su² ta³nxa², a²ko³nxe³ju³ta² kã³ai¹nha²kxai³, jah¹la² ye³han³sxã³ a³li³la¹sĩn¹te²sin²ta¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Yxãn¹ta¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe²nxa³i¹. A²wi³na²i³la³ ta³nxa², a²hã³ka³na²i³la³ ta³nxa², a²wẽ³sa²i³la³ ta³nxa², hai³txi³ ko³nxe³tu³ kã³ai¹nha²kxai³ ye³han³si¹hain¹ju³ta³la³ yũ²nxa³i¹. Yxãn¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ nũ³kxũn³khaix¹ju³ta² ye³we²txi²tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, Sũ³na² nũ³kxũn³ju³ta²nãn²tu³, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²ain¹-tu¹wi¹. Jã¹nxe³te³lhã³, kxã³nãu³ai³tã² jah¹la² ye³han³sxã³ a³li³la¹nha²hẽ³li¹. 4-5 Na¹ha²kxai³, hi¹na² wa³ko³na¹tu¹wi¹. Txai²na¹xai²na² yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²-na² yxau³na¹tãu³a² sa²ha²te¹jah¹lo²hũ³nxe² yxau³yai¹na¹i¹. Na¹ha²kxai³, hi¹na² ha²te¹jut³sũ³nhĩ¹na¹ wa³ko³na¹tu¹wi¹. Txa²wi³nu¹ta²na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹ta²-na² a²wa³ka³li³yu³ta² wa³ko³na¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹, jũ¹nxe² ye³jen¹nãu³a¹, Txa²wi³na² yxau³tãu³a¹ ã³nxi³na¹tu¹wi¹. Txai²na² ha²te¹jah¹lo²na¹xai²na² ã³nxi³na¹tu¹wi¹. Na¹kxa²si³yo³na¹, yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²na² ka³nxa³jut³sũ³ju³ta² yxau³ain¹-tu¹wi¹. Nxe³tãu³a¹, hxi²kan¹txi³ wa³kon³kĩ³sxa³lho³li¹. Jã¹nxe³kxa²yan³ti³su², a²hi¹na²na², ha³lo²a² ha²te¹jut³sũ³nhĩ¹na²na² wa³ko³na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

6-7 Nxe³ka³tu³, wãn³txai²na² i³ye³ta³lun²ka³tu³, yuh³xa² i³ka³su³hã¹ka³-tu³, a²nũ³xa² wxa²we¹ka³tu³, ye³han³jah¹la² a²ye³na² wxa²sa²ye³to¹ka³tu³, i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~I³txu¹li¹. ĩn¹ka³tu³, i³ye³na² a²i³lxa² Si³lo³e²ye³na² wxa²ye³hi³-lxi³nhã¹nhu¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te² i³lxa² a²si³yxau³tãu³khai³xa², i³sa²si¹hã³kxe³su² nxe³te²ju²hẽ³la². Nxe³nxa²ha¹te¹, in³txai²na² sa²kxai³lu² i³te³na¹, wxa²ye³hi³nha²ka³tu³, wi¹ i³ye³ten³nha²sxã³ ten³sa²tã³ta¹-hxai²hẽ¹la². 8-9 Nxe³nxa²ha¹te¹, in³txai²na² we²nxi²nxa²ha¹te¹, a²nũ²a² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² in³txai²na² i²sxã³ i³ye³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³, a²nũ²a² kxãn³su² i²ain¹to³tũ³ka³txai²na² kwẽn¹ta²na² i²sxã³ i³ye³i², ã³nũ³-

ka³txa² in³txai²na² a²sxi²ye³na² kxã³su² yxau³kxi²yhain¹tũ³ka³txan²ta³
kwẽ¹ntai²na² i²sxã³ i³ye³i², nxe² i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² sa²kxai³lu², kxã³su² ye³han³jah¹lo²sin²tai¹? Kxã³su² a²yen³-
kxa² so¹te³lhxã³ hã¹nxe³sxã³ i³yai³nxũ³hain¹to³jah¹lo²sin²tai¹? Nxe³nxa²ha¹te¹,
ha³na³ka³lxi³, a²nũ²a² ã³nũ³tũ³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹, i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hã³xã¹. Jah¹la²khai³xai²la¹i¹. Nxe³nxa²ha¹te¹, ha³na³ka³lxi³, ã³nũ³-
tũ³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹, i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:
—~Nxe²nxa³i¹. Yxã¹ta¹ nxe³jah¹lo²hũ³na³li¹. Nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹-
ta¹, ye³han³jah¹lo²nũ¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²la³na¹i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a²nãu³xai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, ye³han³sxã³
we²nxi²jah¹la² i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹nxet3sxã³ wxa²ye³na² i³ye³we²txi²nhãn¹thi²li¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹¹Nxe³nxa²ha¹te¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~In³txai²na², a²i³lxa² Je³su²jah³la², wxã³sxã³ a²nũ³xa² wet1sxã³
wxa²ye³to¹lhain¹na²li¹. Sain¹ka³tũ³, i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹. “Î³txu¹li¹. Î¹-
kxai²nãn²tũ³, Si³lo³e²ye³na² wxa²ye³hi³nha¹sẽ¹li¹.” Sain¹na²li¹. Sain¹ka³tũ³,
txai²na² sa²kxai³lu² i³na¹ka³tũ³ wxa²ye³hi³lxi³nha¹li¹. Na¹ka³tũ³, txa²wã¹ye³-
nai²na² whã²na¹ i³ye³ten³nha¹li¹. Ye³han³jah¹la² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

¹²Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a²nãu³xai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ye³we²txi¹nxa²jah¹lai²na², ih¹ti¹la³ta³ yxau³ain¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².
Yxã¹ta¹:

—~Ko³xain¹nxa³nhai¹. In³txai²na² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² kãin² i³wã³txain¹jau³su²

¹³⁻¹⁴Nxe³ju³ta², Je³su²jah³la² a²nũ³xai²na² wet1sxã³ in³txai²na²
i³ye³we²txain¹ju³ta², Sa²ba³to³ nxe³ju³ta², Ju³te²a² nũ³ka³txa² wa³kon³ti³-
he¹nxain¹to³hxa³je³na³kxa² i³ye³we²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹,
a²nũ²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu², in³txa² ye³han³sxã³ a³li³lah¹jah¹lai²na²
tẽ³sxã³, fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² a²yen³nãu³a¹ ã³yo²-
o³tũ¹yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ¹⁵Nxe³te³nah¹lxi¹, ãh¹ i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹nxet3sxã³ i³ye³ten³nhãn¹yu²lhai¹li¹? Fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na²
wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, in³jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~A²nũ²a² hi²sen³su² a³lũ³nũ³xai²na² wxa²ye³to¹lhain¹na²hẽ³li¹. Sai¹-
nha²kxai³, wxa²ye³hi³nha¹ka³tũ³, i³ye³ten³nha¹hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁶Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² i²li³te²a² e³te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na², hai³txi³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²si¹hã³-
kxah³lo²sxa³i¹, Sa²ba³to³ nxe³ju³ta² hã¹nxe³sxã³ i³ye¹nxi²to³ki³ju³ta²
sa²yo²ã³jah¹lo²su² ha²kxai³lu¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹, fa³ri³se²a² nũ³-
ka³txa² i²li³tũ³ka³txa² ã³lxi³tũ³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe²nxa³i¹. Jah¹lai²na² wi¹lhini¹jah¹lai²la¹i¹. Î³lxi³thi¹nxa³kxai²-
nãn²tũ³, hxi²kan¹txi³ wã³nxĩ¹khai¹nxe³ju³ta²na² kã³ai¹nhĩ³nx2nxa³i¹.

Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹sxā³, hai³txi³ i³wi¹lhi²nxain¹ju³ta³la³ yū³ti³hex¹lain¹-
ta¹hxai²nxa³hē¹la². 17 Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu²,
in³txai²na² ye³han³sxā³ we²nxi²jah¹lai²na² āh¹ i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~“Je³su²jah³lai²na² i³ye³we²txi²sa³hē¹li¹.” Nhi¹lxi¹. Nhi¹nha²kxai³,
jah¹lai²na² ih¹nxe³ju³tan¹nū²su² hī³nhi¹te²la¹xā³? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³nxa²ha¹te¹, in³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nxa³i¹. Je³su²jah³lai²na², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wān³txa²
i³hen³txi³nē³jah¹lai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

18-19 Yxān¹ta¹, Ju³te²a² nū³ka³txai²na² ā³ne³to³hain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
In³txai²na² kxān³su² ye³han³sxā³ yxau²xai³ju³ta², ā³ne³to³hai¹nxa³ha²-
kxai³, ha³la³je¹nīn³kxai³ i³ye³we²txi²ju³ta² ā³ne³to³hai¹nxa³ha²kxai³,
Ju³te²a² nū³ka³txa² ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nxa³kxe³su², a²wī³na² i³kaix¹so²,
a²hā³ka³na² i³kaix¹so², ain¹ka³tū³, i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na², wxa²ki³lha³lxa²sīn¹te²la¹xā³? “Ye³han³sxā³ a³li³la¹jah¹-
lai²la¹i¹.” Ya³nhi¹lxi¹. Ya³hxin¹jau³su², ih¹nxe³3sxā³ wi¹ten³sa²tā³sīn¹ji¹wi¹,
hī¹na²su¹? Ta¹hxai²hē¹la².

20-21 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²wī³na² a²hā³ka³na² wān³txi³kxai³lu¹,
i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na², txa²wēt³su² sīn¹na³li¹. Ye³han³sxā³ a³li³la¹sīn¹na²hē³li¹.
Jau¹xai²na² so¹lxi³ ā³ne³wxe³nha¹nhai¹. Yxān¹ta¹, ih¹nxe³3sxā³, kwēn¹tai²na²
wi¹ten³sa²tā³te²sin²ta²ku², ih¹nxe³te²tā³ ye³we²txain¹te²sin²ta²ku², si¹na¹nhai¹.
Nxe³jau³xa² kō³txi³hex¹sīn¹nxa³nhai¹. Jah¹lai²na² in³txai²la¹i¹. Wēn³sxa³i¹.
Nxe³te²na² i³ye³kxi²sxā³ i³hau³ko³txa²lxain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³jau³xai²na², a²wī³na² a²hā³ka³na² wān³txai²na², fa³ri³se²a²
nū³ka³txai²na² yuh³lxi³khaix¹nēn³tain¹jau³su² i³ye³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²-
wī³nai²na², a²hā³ka³nai²na² a²ē¹nāu³a² yuh³lxain¹jau³xa²sa¹:

—~I³hen³txain¹kī³sxa³lho³na¹. “Je³su²jah³lai²na², Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²su² na³li¹.” Nxe³kī³kxai²nān²tū³, fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na²
sa²kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²kī³thi³na² ū³nhū³sa²tā³ha³lo²sai¹nē³lhī³-
nx²na³na¹. Nxe³ju³tai²na², fa³ri³se² nū³ka³txa² wā²nxū¹hain³nhai¹te³nai¹ti²tu³na¹.
Jā¹nxēn³kxa²yan³ti³su² i³hen³txain¹kī³sxa³lho³na¹. A²wī³na² a²hā³ka³na² a²ē¹-
nān¹jau³su², ta¹hxai²hē¹la². 23 Nain¹jau³su², i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kō³sīn¹nxa³nhai¹. Jah¹lai²na² wēn³sxa³i¹. I³ye³kxi¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹.
A²wī³na² a²hā³ka³na² wān³txa² fa³ri³se²a² nū³ka³txa² yhai¹ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tū³ti¹, fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹
ān³ta³lo³hēt¹sxā³ in³txa² ye³han³jah¹lai²na² i³kaix¹tain¹sxā³ ū³h³yo¹tu³-
nha²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ye³we²txi²nxa²ju³ta², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ so¹lxi³ sa²nēn¹-
kxi¹txain¹si¹nhē³li¹. Yxān¹ta¹, Je³su²jah³lai²na² i³lxi³thin¹jah¹lo²sxa³i¹.
Sa²nēn¹kxi²sīn¹txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

25 Yxān¹ta¹, in³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wi¹lhin¹jah¹lo²su² ta³nxa², i³lxi³thi¹nxa³jah¹lo²su² ta³nxa², nxe³yah³lxin¹jau³su², ko³nxe²nx2ti³nxa³nhai¹. Yxān¹ta¹, kxān³su² ye³han³sxā³ yxau³hxai²na¹hē³li¹. Hi¹na² wi¹ten³sa²tā³a¹nhai¹. Jau¹xai²na² so¹lxi³ ā³ne³wxe³na¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxe³ju³ta² kāi³kxi¹nxain¹sīn¹thai¹li¹? Īh¹nxe³sxā³ ā³ye³wex2nhīn¹-thai¹li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

27 Yxān¹ta¹, in³jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jau¹xai²na² i³hen³txi³nx2ta¹te¹ni²ti¹. Yxān¹ta¹ ain³kxi²sah¹lxan³-te¹ni²ti¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ āh¹ ān³ta³lo³hē¹ti² ne³ka¹te³lhxā³ ten³yah³lxin¹ji¹wi¹? “Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi³su² sī¹na¹tū¹xā¹.” Yah³lxi³nū³nīn¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

28-29 Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹, yxo²an³ta³ti³ on³sih¹xa³jau³su² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² so¹lxi³, Je³su²jah³la² a²sa³wit3su² nhī¹lxi¹. Txa²nū³ka³txai²na² Moi³se²ah³lu¹ta¹na² a²sa³wi³ha³lxi³su² sī¹na¹i¹. Kxā³nhxī¹nu¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ Moi³se²ah³lu¹ta¹na² i³ye³kxi²sīn¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, Je³su²-jah³lai²na² ĩh¹nxe³ju³tu¹ta¹nān¹te²nū²su² te²sin²ta²ku², nha¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

30-31 Nxe³nxa²ha¹te¹, in³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe²nxa³i¹. Jah¹lai²na² txa²ye³na² ye³we²txi²sain¹na²hē³li¹. Nxe³kxan²ti³: “Īh¹nxe³ju³tu¹ta¹nān¹te²nū²su² te²sin²ta²ku².” Yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹: “Īh¹nxe³-ju³ta²yan³ti³ta³ i³wā³txa³kxi²yah³lxin¹ji¹ku¹.” Ye¹nx2ta¹i¹. Ī³ne³ka²sah¹lxi³hē¹li¹. A²nū²a² wi¹lhin¹jah¹lo²su² kxai²nān²tū³, “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ sa²-nēn¹kxi²na¹xā¹. Sa²yxo²hau³ko³ta¹xā¹.” Nxe³kxai²nān²tū³, a²nxe³jah¹la² wān³txa² so¹lxi³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ain³kxai¹nhī³nx2na³li¹. Yxān¹-ta¹ ko³nxe³thin¹jah¹lo²su² wān³txi³la³, hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³la³ ain³kxi²txi³hex¹jau³sxa³i¹. 32-33 Jā¹nxa¹jau³su², Je³su²jah³lai²na² txa²ye³nai²na² whāi²na¹ ye³we²txi²sa³na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³, wi¹lhin¹jah¹lai²la¹i¹. Jah¹lai²na² wān³txa², Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ain³kxi²na³li¹. Nxe³ha²kxai³, ye³we²txi²sa³na²-hē³li¹. Je³su²jah³lai²na² ān³si³wxe³tāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³sin²ta¹i¹. Nxe²nxa³ke³la³te²kxai³, hxi²kan¹txi³he¹xai¹nhī³nx2nxa³i¹. Hxi²kan¹txi³ sa²-hau³kot3sai¹nhī³nx2nxa³i¹. Jā¹nxa¹jau³su², txa²wā¹ha³lo²a² ko¹xai²na², ān³si³wxe³hī¹nu¹ta¹nān²tū³ta¹, kxān³su² nxe²xai³ka³tū³ta¹, hai³txi³ a²nū²a² ye³han³sxā³ a³li³la¹jah¹lo²su² ye³we²txi²ju³ta³la³, yū³ti³hex¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹-ti²ti¹. Yxān¹ta¹, kwēn¹ta¹na² so¹lxi³, Je³su²jah³lai²na² ye³we²txi²sa³na²hē³li¹. Jah¹lai²na², wi¹lhin¹jah¹lai²la¹i¹. Ya³nx2ti³to³ha¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

34 Nxe³nxa²ha¹te¹, fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ko³nxe³thin¹jah¹lo²su² nhī¹lxi¹. Yān³ta¹na², wxa²hā³ka²ē¹nāu³a¹ a³li³la¹xan³-ta³lxa² ko³nxe³ti³ kāi³nhīn¹nū²hē³li¹. Nhī¹nha²kxai³, ye³han³sxā³ a³li³la¹jah¹lo²su² nhī¹lxi¹. Ko³nxe³thin¹jah¹lo²su² nhī¹lxi¹. Wān³txai²na² i³tih³nxe³sa²nhīn²te²ji¹khi³. Nxe³nxa²ha¹nhai¹. Nxe³ain¹ka³tū³, Ju³te²a² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a² nū³-ka³txa² ā³nū²kxain¹thī³na² ũ³nhū³sa²tā³ha³lo²sai¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nũ²a² ye³han³te²hũ³nxe² yxau²xai³tũ³kã³txi³su² i³yau¹ũ³jau³su²

35 Nxe³ju³ta², ũ³nhũ³sa²tã³ha³lo²sai¹xain¹ju³tai²na² a²ha³tã³nxa², Je³su²-jah³lai²na² ain³kxi²te³na¹, i³ha¹txi²ka³tũ³ i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la² yxo²i²in¹ji¹wi¹? Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

36 Nxe³nxa²ha¹te¹, in³jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hxi²kan¹jah¹lãi³. Ĩh¹jah¹lo²tan³te²la¹xã³? Yxo²i²ti³ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Ai¹nha²kxai³, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²na² i²sa¹lxi¹. Nxe³te²na¹xai²na² i³ye³kxi¹nxa²ha¹jah¹lo²na¹xai²na², Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²sa¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

38 Nxe³nxa²ha¹te¹, in³jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Yxo²i²nxa²ha¹nhai¹. Ain¹sxã³: “Je³su²jah³-lai²na² hxi²kan¹khai¹nx²na³nã¹. Ye³ka¹na¹nhã¹, hĩ¹na²sã¹.” Ain¹ka³tũ³, ã³ka³tih³wxe³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²na¹xai²na² wxa²ha³lo²ai²na² wxã³na¹hẽ³li¹. Na¹ka³tũ³, txa²wãn³txa²wi¹-jau³xai²na² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxain¹to³ha¹i¹. Ai¹na¹ka³tũ³, txa²wãn³txai²na² sa²yxo²wet¹sain¹tũ³kã³txa² yũ², ha³na³ka³lxi³ sa²yxo²wet¹sai¹nxa²tũ³kã³txa² yũ², nxe³tu¹wi¹. Nxe³ju³ta², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ wã²nxũ¹hain¹nha¹ain¹tu¹wi¹. Nain¹ju³ta²sa¹: A²nũ²a² nxe³te²hũ³te²la³: “Ye³han³te²hũ³nxe² yxau²xai³la¹xã¹. Wãn³txi³khai¹lxa³ a³la³kxi²sa²nxã³nhã¹. Yxãn¹ta¹, ten³khai¹lsa³nhã¹.” Nxe³te²-su² te²an²tũ³, sa²yxo²wet¹sain¹kxai²nãn²tũ³, wãn³txi³khai¹lxa³ a³la³kxain¹tu¹wi¹. Sain¹kxai²nãn²tũ³, wi¹ten³sa²tã³te²hũ³nxe² yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² ã³su² te²hũ³te²la³: “Wãn³txi³khai¹lxa³ wi¹la³la³kxi²na¹nhã¹. Wi¹ten³sa²tã³te²-hũ³na¹xã¹.” Nxe³te²su² kxai²lẽ¹. Sa²yxo²ã³sain¹tũ³kã³txi³su² hĩ³nx²na³li¹. Te²lẽ¹. Wãn³txi³khai¹lxa³ a³la³kxi²nxa³kxe³su², hã¹nxe³sxã³ ye³han³te²hũ³nxe² yxau²xai³-tũ³kã³txi³su² hĩ³nx²na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

40 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu², fa³ri³se²a² nũ³kã³txa², kwa² yxau³yain¹tũ³kã³-txa² ka³lxa²nxa³tũ³kã³txa² sa²kxai³lu² ain³kxi²te³na¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²nũ³kã³txai²na² ha³tã³nxãn²txi³ ye³han³te²hũ³nxe² yxau²xai³tũ³-kã³txi³sa²nũn³sĩn¹te³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

41 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe²nxa³i¹. “Wi¹ten³sa²tã³te²hũ³na¹xã¹.” Yah³lxi¹hxai¹nhẽ³li¹. Nxe³ju³ta²su¹: “Ye³han³te²hũ³na¹xã¹. Wãn³txi³khai¹lxa³ a³la³kxi²nhã²nx³nhã¹.” Yah³lxin¹ke³-la³te²kxai³, kō³nxe³te²la³ i³yi¹li¹nx²ta¹ju³ta³la² yũ¹nx²ti³hĩ³nx²na³li¹. Yxãn¹ta¹, wxa²yu³ta² yah³lxi³hxai²nxã³nhẽ³li¹. “Wi¹ten³sa²tã³te²hũ³nha¹nhai¹.” Yah³lxi³-hxai¹nhẽ³li¹. Yah³lxin¹kxai²lẽ¹. Wãn³txi³khai¹lxa³ a³la³kxi²yah³lxan³kxe³su², wxa²kō³nxe³ju³ta² so¹lxi³ yxau²xai³yah³lxi³to³hi¹nha²kxai³, Txai²li² kō³nxe³te²la³ i³yi¹li¹nx²ta¹ha²kxai³, nx²na³li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

O³ve²a² nũ³ka³txi³hũ³tũ³ka³txi³su² i³yau¹ũ³jau³su²

10 ¹⁻²Nxe³nx²ha¹te¹ nxe³hĩ¹na² Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu², wã³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². I³ye³sxã³ ha³lo²a² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² yxau²xai³ye²yhu¹ju³ta³la³ i³yau¹ũ³nẽ³te³lhxã³ i³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xa²sa¹:

—~Txa²sa³wi³ha³lxi³nã³xa² ka³yxuh³xa² o³ve²a² nũ³ka³txi³hũ³tũ³ka³txi³su² ha²kxai³, Txai²na¹xai²na² o³ve²a² a²wa³kxẽ³yah³lo²hũ³jah³lo²sa¹ha²kxai³, nx2na³li¹. Nxe³jau³xai²na² i³ye³sxã³ i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. O³ve²a² a²wa³kxẽ³yah³lo²su² nxe³kxai²nãn²tũ³: “O³ve²a² sxi²ha² ã³wi¹ha¹tũ¹xã¹.” Nxe³kxai²nãn²tũ³, wain³txi³ sxih²yxõ²a² so¹lxi³ ã³wi¹hĩ³. nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² ko³nxe³thin¹te²su² te²a² o³ve²a² kã³sa²no¹jah³lo²su² te²a², hã¹nxe³sxã³ hã¹a² yu³tã³lxi³ i³ka³la³sxã³ sxi²ha² ã³wi¹hai¹nhĩ³nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹, a²wa³kxẽ³yah³lo²su² te²kxai³lu¹, sxih²yxõ²a² so¹lxi³ ã³wi¹hai¹nhĩ³. nx2na³li¹. 3 “Ã³wi¹ha¹tũ¹xã¹.” Nain¹kxai²nãn²tũ³, a²nũ²a² ã³xa² sxih²yxõ²a² yxõ²i²jah³la² sa²yxõ²than²kxai¹nhĩ³nx2na³li¹. Ain¹nũ²la², a²wa³kxẽ³yah³lai²na² a²o³ve²a² i³kaix1tain¹kxai²nãn²tũ³, a²wa³kxẽ³na² a²yxõ²wã³txa² a²o³ve²ai²na² ain³kxai¹nhĩ³nx2na³li¹. Nxe³ha²kxai³, a²wa³kxẽ³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²o³ve²a² nũ³ka³txai²na² ka³na³ka³nat3sxã³ yau³ã³lxi³ i³yĩ¹li²xai³ain¹sxã³, i³kaix1tai¹nha²kxai³, ã³ne³ka²ta¹sxã³ ã³ne³tẽ³ain¹sxã³ wa²li³ai¹nhĩ³nx2na³li¹. 4 Tũ¹ka³txai²na² yxõ²ha³kxa¹ wa²li³ta³lu²nain¹ka³tũ³, a²wa³kxẽ³yah³lai²nãn²tũ³ ã³ne³ka²ta¹sxã³ ai³lai¹nha²kxai³, a²o³ve²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²yõn³nãn²tã³ ã³naun³ti² hi¹tai¹nha²kxai³, nxe³ai¹nhĩ³nx2na³li¹. A²wa³kxẽ³yah³la² a²yxõ²wã³txa² a²ne³nxẽ³kxai³ ain³kxain¹sxã³ ã³naun³ti² hi¹tai¹nhĩ³nx2na³li¹. 5 Yxãn¹ta¹, hai³txi³ a²nũ²a² toh³lxa³ti³su² te²la³ o³ve²a² nũ³ka³txa² ã³naun³ti² hi¹tai¹nhĩ³nx2nxa³i¹. Hã¹nxe³sxã³ ã³naun³ti¹kxai¹nhĩ³nx2na³li¹. A²nũ²a² toh³lxa³ti³su² te²yxõ²wã³txa² ne³nxẽ³kxai³ ain³kxi¹xai¹nxa³kxe³su² ã³naun³ti¹kxai¹nhĩ³nx2na³li¹.

⁶Nxe³jau³xai²na² i³yau¹ũ³jau³xai²na², Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, a²si³yxau³tãu³a¹ a²nũ²a² nũ³ka³txa² ã³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

(João 10.5)

—~Txai²na² wi¹lhin¹te² wa³kxën³yah³lo²hũ³te²sa¹i¹. Nxe³jau³su²
 7 Ā³ne³wxe³ai¹nxa³ha²kxai³, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, āh¹
 i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²ya³la³tũ³ i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Txai²li² o³ve²a² yxau³thi³na² sxih²yo²hũ³te²-
 sa¹i¹. 8 Na¹ha²kxai³, a²nũ²a² ā³xa² ā³ne³ka²ta¹sain¹sxā³ wxā³ye¹nx2tain¹ta¹ti²ti¹.
 Wxā³ye¹nx2tain¹sxā³ i³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹ta¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, txa²nũ³ka³txai²na²
 ain³kxai¹nxa³ta¹ti²ti¹. I³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹tũ³ka³txa², ko¹ko¹xa² a²o³ve²a² kai³sa²-
 no¹jah¹lo²su² kai³jut3sũ³nxe² i³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹ta¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, txa²nũ³ka³txa²
 ain³kxai¹nxa³sxā³ a²o³ve²a² a²nũ²a² toh³lxa³ti³su² te²yo²wān³txa² ain³kxai¹nxa³-
 jut3sũ³nxe², a²ki³han³jau³xai²na² txa²nũ³ka³txa² ain³kxai¹nxa³ta¹ti²ti¹. 9 Yxān¹ta¹,
 Txai²li² sxih²yo²hũ³te²sa¹i¹. Na¹kxai²nān²tũ³, o³ve²a² sxih²yo²a² ā³wi¹hain¹-
 kxai²nān²tũ³, wa²su¹wa²su¹ yxau²xai³lai¹nhĩ³nx2na³li¹. Wi¹lha²hau³ko³kxe³su²
 te²a² wa²su¹wa²su¹ wa²li³i², ā³yā³wi²hi², jā¹nxe², si³sa² wi¹ju³ta² yain³te¹lhxā³ a³ti²,
 ai¹nhĩ³nx2na³li¹. Te²yā¹nxe³te²hũ³nxe², a²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tũ³, Txai²na²
 yxo²i³sain¹kxai²nān²tũ³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ wa²su¹wa²su¹ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹.
 10 Jā¹nxa¹jau³su², a²nũ²a² kai³sa²no¹jah¹lo²su² kxai²nān²tũ³, sxi²ha² ā³wxā³-
 kxai²nān²tũ³, hāi¹nxe³sxā³ a²o³ve²a² kai³i², i³su²lhā³i² wxa²kho³ti², nxe³te¹lhxā³
 wxā³hĩ³nx2na³li¹. Yxān¹ta¹, Txai²na¹xai²na² ha³lo²ai²na² wxā³na¹ju³ta¹na², txa²-
 ka³te³na² wi¹la¹tāu³a¹, a²nũ²a² ũ³hũ¹te³lhxā³, kāin² ũ³hũ¹te³lhxā³ wxā³na¹hē³li¹.
 Na¹ha²kxai³, wa²su¹wa²sun¹khai¹nxe² ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹.

11 Txai²li² wi¹lhin¹te² wa³kxën³yah³lo²hũ³te²sa¹i¹. A²wi¹lhin¹te² wa³kxën³yah³la²
 a²o³ve²a² a³lxi²khai¹nxe³te²su² na³li¹. Ain¹sxā³, ya³lu²kai¹nhĩ³nx2na³li¹. Te²yā¹-
 nxe³te²hũ³nxe², Txai²na¹xai²na² txa²nũ³ka³txa² a³lxi²khai¹nxe³te²su² te³na¹xai²na²,
 ya³lu²kxain¹te²su² na¹i¹. Txa²ka³te³na¹yu³ta² ā³na¹tũ³hain¹jah¹lo²su² na¹i¹. 12 Yxān¹ta¹,
 a²nũ²a² o³ve²a² wa³kxën³sxa³te²su² te²an²tũ³, kwa² a²yo³ha² so¹lxi³ yxo²kwain³jau³-
 su² wa³kon³te²su² te²an²tũ³, hai³txi³ a²o³ve²a² ya³lu²kxain¹jah¹lo²su² ti³he¹nx2nxa³i¹.
 A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nān²tũ³: “Hau³xa² ya³son³na³na¹.” Nxe³kxai²nān²tũ³,
 o³ve²ai²na² ā³na¹sxā³ yuh³lxa³txi³ ā³ni³hai¹nhĩ³nx2na³li¹. Nxe³kxai²nān²tũ³, a²si³-
 yo³nān²ta³ hau³xai²na² sa²kxai³lu² ā³wxā³kxai²nān²tũ³, o³ve²a² a³li²sin³sxā³ i³sxā³
 sa²so², sa²tā³ ān³ka³txe²ta³lxai¹ni², nxe³ai¹nhĩ³nx2na³li¹. 13 Jah¹lai²na², kwa² yo³ha²
 so¹lxi³ yxo²kwain³jau³su² wa³kon³jah¹lai²na² yuh³lxa³txi³ ā³ni³hain¹ju³ta², a²yo³ha²
 so¹lxi³ yxo²kwain³jau³su², hai³txi³ o³ve²a² a³lxi²nxa³jau³su², ā³na¹sxā³ yuh³lxa³-
 txi³ ā³ni³hai¹nhĩ³nx2na³li¹. 14 Yxān¹ta¹, a²wi¹lhin¹te² wa³kxën³yah³lo²su² te²ain²txi³
 a²o³ve²a² ye³ka¹nai¹nha²kxai³, a²o³ve²ain²txi³ a²wa³kxën³yah³la² ye³ka¹nai¹-
 nha²kxai³ yu³hain¹na³li¹. Jā¹nxe³kxe³hũ³nxe², Txai²na¹xain²txi³ txa²nũ³ka³txa²
 ye³ka¹nai¹na¹ha²kxai³, txa²nũ³ka³txain²txi³ ye³kan¹sai¹nha²kxai³ yu³sain¹na³li¹.
 15 Txai²na² Txa²wĩ³na² ye³ka¹na²waun¹nyhu¹a³sa²na³li¹. Sa³kxa² yā¹nxe², txa²nũ³-
 ka³txa² ye³ka¹na²waun¹nyhu¹a³sa²na³li¹. Na¹ka³tũ³, txa²nũ³ka³txa² a³lxi²na¹kxe³su²
 na¹ha²kxai³, txa²ka³te³na¹ju³ta² ā³na¹ũ³hain¹sxā³ ya³lu²kxai¹na¹jah¹lo²su² na¹-
 i¹. 16 Na¹ha²kxai³, a²o³ve²a² wa³kxën³yah³la² ka³na³ka³na³jah¹lo²su² nxe³kxan²ti³,
 hai³txi³ o³ve²a² ka³na³ka³na³tũ³ka³txa² so¹lxi³ wāi²lo³tain¹te²sxa³yu²hē³li¹. Yxān¹ta¹,
 ā³lxi²tũ³ka³txi³nāu³xa² ha³lo²a² yu³tā³lxi³ yu³ta² ka³lxa¹ju³ta² yxau³tũ³ka³txi³-

nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ wāi²lo³tain¹te²ju²hē³li¹. Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², txa²nū³ka³txa² yu³tā³lxi³ yu³ta² ka³lxa¹ju³ta² yxau³tū³ka³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹, Txi²na¹xai²na² a³lxi²nū³na¹tū³ka³txi³nāu³xai²la¹i. A²nxe³tū³ka³txi³nāu³xai²na² sa²so¹ti³ten³sa³-nha¹. Te²su², txa²wān³txa² ain³kxi²sain¹nūn³tu¹wi¹. Sain¹kxai²nān²tū³, Txi²na² a³lxi²sai¹nha²kxai³, a³lxi²wau¹nyhai¹nha²kxai³ ya³sain¹tu¹wi¹. Ya³sain¹kxai²nān²tū³, ha³lo²a² yu³tā³lxi³ yu³ta² ka³lxa¹ju³ta² yxau³ain¹tū³ka³txi³su² kxa³ha³ta³nxān²ti³, a²jut¹lso¹lxi³ yxau³jut³sū³nxe² nxe³tū³ka³txi³nū³ai²la¹i. Nxe³sxā³, a³hxi²kan¹jah³-lo²na¹xai²na² ka³na³ka³na³jah¹lo²na¹xai²na² so¹lxi³ na¹ha²kxai³, txa²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² txa²ka³lxa¹ti³hū³tū³ka³txi³su² nxe³ha²kxai³, ai¹nhi³na¹i.

17 Txi²li², txa²ka³te³na¹yu³ta² hxi²kan¹txi³ ā³na¹a¹kxai²nān²tū³, hā²wxān³txa³ sa²so¹xi²na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tū³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ so¹lxi³ yxau³sa²te³a¹-tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³, ā³na¹a¹kxai²nān²tū³, sa²so¹xi²te³lhxā³ ā³na¹sā²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³, Txa²wi³na² a³lxi²sain¹na³li¹. 18 Hai³txi³ a²nū²a² ā³xa² hxi²kan¹txi³ txa²ka³ten³yu³ta²la³ sa²so¹kxi²sa²nxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹. Txi²na¹-xai²na² txa²ē¹nāu³a¹ te³na¹jau³xa² so¹lxi³ hxi²ka¹ka¹nhe²la² txa²ka³ten³yu³ta² ā³na¹a¹ka³tū³, ya³lu²na¹tu¹wi¹. Hxi²kan¹txi³ txa²ka³ten³yu³ta² ā³na¹ū³-sxā³ ya³lu²na¹ha²kxai³, hā²wxān³txa³, hxi²kan¹txi³ sa²so¹xi²sxā³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹ha²kxai³, na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹jau³xai²na², Txa²wi³na² a³lxi²sa³-ha²kxai³, i³kwa³na³sa²jau³xai²la¹i. Je³su²jah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².

19 Wān³txai²nān²tū³, Ju³te²a² nū³ka³txai²na² ain³kxain¹ka³tū³, wi¹ i³-we¹yhu¹xa³kxe³sxu², a²ē¹nāu³a¹ e³kxi²nī¹nha²sxā³ ā³nhai¹tā³yhain¹sxā³ yxau³ye²yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxe³te³nah¹lxi¹, ā³nhait¹lso¹tū³ka³txa² ka³lxa¹tū³ka³txa² e³te³nah¹lxi¹: —~Hā³xā¹. Kō³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³jah¹lai²la¹i. Wen¹sxā³ e³jah¹lo²txā³li¹. Ain³kxain¹ya³sah¹lxi³txa³hē¹li¹.

21 Yxān¹ta¹, ā³nhait¹lso¹tū³ka³txa² ā³xa² e³te³nah¹lxi¹: “Nxe²nxa³i¹. Jah¹-lai²na² wi¹lhin¹jah¹lai²la¹i.” E³ain¹jau³xa², hai³txi³ kō³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³jah¹la² wān³txi³sxa³i¹. Jā¹nxe³kxa¹, kō³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³jah¹lo²su²kxa¹, hxi²kan¹txi³ ye³han³jah¹lo²su² a²ye³na² ye³we²ti²ti³hex¹hī³nx²nxa³i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Ju³te²a² nū³ka³txa² hi²sen³su² Je³su²jah³la² e²nain¹jau³su²

22 Nxe³nxa²ha¹te¹, wa³txi²tāu³a¹, ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hī¹na¹, Ju³te²a² nū³ka³-txa² Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³yān³ki³nū²kxain¹sxā³ i³yain¹tai¹ni², i³ka³li³hai¹ni², Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³ka³li³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxi², ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yān³tai²na², Sū³na² sxi²ha² yuh³xai²nān¹thi³nū¹tai²na², ko¹ko¹xa² nū³ka³txa² sa²kho³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, Ju³te²a² nū³ka³txu¹tai²na² ā³h¹ sa²hau³-ko³txi¹xi²ta¹hxai²hē¹la². A²kxā³nxu¹tai²na² sa²hau³ko³txi¹xi²ju³tu¹tai²na², kwēn¹tai²na² a²nū²a² nū³ka³txai²na² ain³kxi¹xi²te³lhxā³ ā³yān³ki³nū²kxi², i³ka³li³hi², i³yain³ti² ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³, sa²hau³ko³txi¹xi²ju³tu¹tai²na² ain³kxi¹xi²te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la². 23 Nxe³tāu³a¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² a²ti²ta³lo³kxan¹thi³na², Sa³lo³māu²yah³lu¹tai²na² ton³-

thi³na² ã³nxai³lha²the³ta¹hxai²hê¹la². 24Nxe³te³nah¹lxi¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xa² ã³ñki³ka³ti³kxain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxet3si¹lxi¹. Kxã³su² i³wã³wã³ta³kxi²sa²si¹nhxai¹nhê³li¹. Jã¹nxe³sa²sĩn¹-txa²hê¹li¹. Si³ka³ka³kxi² i³ye³kxi²sa²si¹nhê³li¹. Nhĩn¹kxai²nãn²tũ³: “Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su² na¹xã¹.” Nhĩn¹kxai²-nãn²tũ³, i³wa²su¹wa²sut1sxã³ i³yau¹ũ³sa²si¹nhê³li¹. “Nxe³sa²kxah³lo²sa¹l.” Nxe³-sa²si¹nhê³li¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi²nãu³xa², ta¹hxai²hê¹la².

25Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²lau³ya³nx2ti³to³ha¹tai¹ti²ti¹. Na¹ta¹, yxo²i²sah²lxan³tai¹. Jã¹nxa¹jau³su², txa²wa³ka³li³yu³tai²na² kã³ya³nx2ta¹ju³tai²na², Txa²wĩ³nu¹tai²na² hxi²kan¹txi³-lot3sa³ha²kxai³ kã³ya³nx2ti³to³ha¹tai¹ti²ti¹. Na¹ha²kxai³, txa²hxi²ka¹na¹ju³ta² ã³ye³yxõ²nũ¹sa²sxã³ i³yau¹ũ³nx2ti³to³ha¹tai¹ti²ti¹. 26Nxe³ya³nx2ta¹kxa²ha³ta³-nxãn²txi³, yxo²i²sah²lxan³tai¹. Wxã²na² txa²nũ³ka³txi³sah¹lxa³lxi¹. Nxe³ha²kxai³, yxo²i²sah²lxan³tai¹. 27Yxãn¹ta¹, txa²nũ³ka³txa² ha²na³ka³lxin³na³li¹. Txa²wãn³-txa² ain³kxi²sain¹tũ³ka³txi³su² na³li¹. Sain¹ju³ta², ka³yxuh³xa² õ³ve²a² nũ³ka³txa² ain³kxi²sxã³, a²wa³kxẽn³yah³la² a²yxõ²wãn³txa² so¹lxi³ ain³kxain¹kxe³hũ²-nxe², txa²nũ³ka³txa² ain³kxi²sain¹na³li¹. ĩ²lxa²ta³lu²na¹na¹tũ³ka³txi³su² na³li¹. Nai¹nha²kxai³, ã³si³tẽ³la³kxi²sa²tũ³ka³txi³su² na³li¹. 28Ka³te³na² wi¹tãu³a¹ ũ²-hũ¹ai¹na¹l. Na¹ha²kxai³ i³xãn³ta³kxai¹nĩn¹ju³ta² yxau²sa²tẽ³ti³he¹nxa¹nx3thõ³li¹. Txai²li², txa²nũ³ka³txa² nũ³kxũn³txi³ sa²hau³ko³jah¹lo²sa¹l. Na¹ha²kxai³, a²nũ²a² ko³nxe³thin¹jah¹lo²su² kxai²nãn²tũ³: “Je³su²jah³la² a²sa³wĩ³sxa² sa²so¹kxi²na¹-tũ¹xã¹.” Nxe³kxan²ti³, txa²hxi²ka³nãu³a¹ sa²so¹kxi²sa²nyhain¹ju³ta³la³ yũ²nxa³l. 29Jã¹nxa¹jau³su², txa²nũ³ka³txai²na² Txa²wĩ³na² ũ³hũ¹sa²tũ³ka³txai²la¹l. Txa²wĩ³na² hxi²ka²nãu³a¹ yxau³tũ³ka³txi³su² na³li¹. Nxe³ha²kxai³, a²nũ²a² ko³-nxe³thin¹jah¹lo²su² kxai²nãn²tũ³: “Je³su²jah³la² a²sa³wĩ³sxa² sa²so¹kxi²na¹tũ¹xã¹.” Nxe³kxan²ti³ Txa²wĩ³na² hxi²ka²nãu³a¹ sa²so¹kxi²nyhain¹ju³ta³la³ yũ²nxa³l. Txa²wĩ³na² kãin² nũ³kxũn³khaix1jah¹lai²la¹l. Ā²la² kãin² nũ³kxũn³te²la³ yũ²-nxa³l. Nxe³ha²kxai³, Txa²wĩ³na² nyhai¹nxa³lho³li¹. 30Txai²na² A²tah²na¹xai²na², Txa²wĩ³nãin²txi³te²sa¹l. Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hê¹la².

31Nxe³te³na¹ Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu¹, tah³lxa³ka³ta² sa²so¹sxã³ tẽ³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Je³su²jah³la² ã³nan³sxã³ ã³-ya²lu¹te³lhã³ ain¹ta¹hxai²hê¹la². 32Ain¹ta¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wĩ³na² wa³ka³li³yu³ta² wi¹ju³ta² ka³lxa¹txi³ kã³sxã³ i³-yau¹ũ³nx2ti³to³ha¹tai¹ti²ti¹. Ĩh¹nxe² kã³a¹ju³ta² i³xãn³ta³kxi²sa²sxã³ su²lhã³sa²te³lhã³ yah³lxin¹ji¹? Ta¹hxai²hê¹la².

33Nxe³te³na¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hai³yo¹. Wi¹kã³nhi¹lxi¹. Wi¹kã³nhĩn¹ju³ta²kxai³, su²lhã³nxa²hĩ³sĩn¹-nxa³l. Yxãn¹ta¹, wxa²yxõ²a² ko³nxe³ti³ e³nhi¹lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ko³nxe³te²lo³jau³su² e³kxi²nhi¹lxi¹. Wxã²na² a²nũ² so¹lxin³nhi¹lxi¹. Nhĩn¹kxan²ti³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ hi¹nha²nhi¹lxi¹. “Txai²na² txa²-

wi³nāin²txi³te²sa¹i¹.” Nhi¹lxi¹. Nhi¹nha²kxai³, su²lhā³nxa²sī¹na¹ju³ta³nū³a²
wain³na³li¹. Ju³te²a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² ta¹hxai²hē¹la².

³⁴Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, Ju³te²a² nū³ka³txa² a²-
hxi²kan¹txi³nāu³xai²na² i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Txa²wā²sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ha³teh³nxā³nxa² wi¹-
ko³nha²sxā³ a³la³kxah¹lxi¹lxi¹. Nxe³jau³xai²na²sa¹: “Txi²na¹xai²na² Sū³na²
Si³yxau³te³na¹xai²na² e³kxi¹nx2ta¹te³nah¹lxi¹: ‘Wxa²nū³ka³txi³i³nxai²na², txa²nū³-
ka³txa² a²hxi²kan¹txi³sah¹lxi¹lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³, sū³nāin²jah³lxi¹lxi¹. Ya³nx2ta¹!’
” Txa²wā²sū³na² Si³yxau³tāu³a² wān³txa² ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. ³⁵Wān³txi³khai³-
xai²la¹i¹. Hai³txi³ sa²yo²ā³ki³jau³sxan³ta¹. Nxe³ju³ta² Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹,
nxe³te³nah¹lxi¹: “Wxa²nū³ka³txi³i³nxai²na², txa²wān³txai²na² ū³hū¹nx2ta¹ta¹ti²ti¹.
Yah³lxi¹nha²kxai³ sū³nāin²jah³lxi¹lxi¹.” Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. “Sū³nāin²tain³na³na¹.
Txi²yā¹nxain³na³na¹.” Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹, a²e¹nān¹jau³su², yhain¹ta¹hxai²hē¹-
li¹. ³⁶Jā¹nxa¹jau³su², Txi²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² Txa²wi³na² Si³yxau³tāu³a¹
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²kah³lo²sa¹i¹. Nxe³sa²sxā³ yuh³xai²nān¹ko³xai²na²
i³sa²si¹hā³sa³na²hē³li¹. Na¹ha²kxai³, Txa²wi³na² a²wa²ka³li³yu³ta² kái³te³lhxā³ wxā³-
na¹hē³li¹. Jā¹nxe³sa²ju³tan¹te²ka³ya³tu³: “Txa²wā²sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ A²tah²sa¹i¹.”
Ya³nx2ta¹i¹. Na¹ha²kxai³, hai³txi³ Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³te²lo³jau³su² e³nxai³i¹.
Īh¹nxe³kxa²yan³ti²tā³: “Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³te²lo³jau³su² e³nhi¹lxi¹.” Sah¹-
lxin¹ji¹wi¹? ³⁷⁻³⁸Txa²kāi³a¹ju³ta², Txa²wi³na² kái³kxa²yā¹nxe³sxā³ kái³ya³nx2ta¹i¹.
Na¹kxai²nān²tu³, txa²kāi³a¹ju³ta²na² i²sah¹lxi³sxā³ wxa²e¹nāu³a¹ au³txi³ yo²i²sah¹-
lxi²hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³: “Je³su²jah³la² yo²wān³txa² yo²i²nxa³lho³na¹.”
Yah³lxin¹kxan²ti³, txa²kāi³a¹ju³ta² so¹lxi³ i²sah¹lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²-
tu³: “Txa²wā²sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ kái³kxa² yā¹xain³na³na¹, Je³su²jah³lo²su¹.”
Nxe³sah¹lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, ha³lo²a² a³la³kxi²yah³lxin¹tu¹wi¹. “Sū³-
nāin²txi³na¹xā¹. Txa²wā²sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ nxū²kwai³yxau³na¹ha²kxai³,
nxū²kwai³yxau³sa³ha²kxai³ ya³ha¹xā¹.” Nxe³na¹jau³su² a³la³kxi²yah³lxin¹tu¹wi¹.
Yxān¹ta¹, txa²kāi³a¹ju³ta², Txa²wi³na² kái³kxa² yā¹nxēn²nxa³ke³la³te²kxai³, ki³-
ha³nhi³na¹i¹. Na¹ke³la³te²kxai³, txa²yo²wān³txai²na² sa²yo²ā³sah¹lxin¹ju³ta²
wai³nhi³nx2na³li¹. Yxān¹ta¹, nxe²nxa³i¹. Ki³han³jah³lo²txā³i¹. Txa²wi³na² kái³kxa²
yāx¹jah³lo²sa¹i¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

³⁹Nxe³ka³tu³, Ju³te²a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xai²na² i³xan³-
ta³kxain¹sxā³ i³sa²so¹te³lhxā³ āh¹ o²la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ta¹
Je³su²jah³lai²na² au³nain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁴⁰Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, ā³ain¹sxā³ Jor³tāu²-
yau³xa² ān³yo²ha³ti³sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, nū¹ā¹ ha³lo²a²
a²wi¹lhī¹nhī¹nai³tā² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² a²nū²a² i³yau³xa² ū³hū¹-
kxi²sa²sai¹yhu¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a¹, kwēn¹ta²na² Je³su²jah³la²
ā³wi¹hain¹sxā³ yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁴¹Ain¹te³na¹, a²nū²a² ka³lxa¹tū³-
ka³txa² ā³ti³yhain¹sxā³ a³ya³txain¹sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wā³nxin¹khai¹jah³lai²la¹i¹. Jah¹lai²na²
a²nū³kxūn³ju³ta², kxā³nhi¹nai³tā² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² i³yau¹ū³-

ta³lun²nê³te³nai¹ti²ti¹. Hai³txi³ Jo³âu² Ba³tis²jah³lai¹tân³tã³, ha³lo²a²
wã³nxin¹ju³ta³la³ kã³ya³nhê³lhi¹nxa³tai¹ti²ti¹. Nxe³kxan²ti³, wãn³txi³khai³xa²
so¹lxi³ i³ye³kxi²nê³lhxã³ Je³su²jah³lai²na² wã³nxin¹sã³ kã³ju³ta² i³yau³ü³-
nhê³lhin¹te³nai¹ti²ti¹. A²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² wãn³txa² ta¹hxai²hê¹la².

42 Ain¹kxe³tũ³ a²nũ²a² kã³li³tũ³ka³txa² Je³su²jah³la²
sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²hê¹la².

La²sa³ro³jah³la² ya³lu²jau³su²

11 1-2 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² a²i³lxa² La²sa³ro³jah³la² ta¹hxai²hê¹la². Sxi²je³na²
Be³tãn²ya³thi³na² yxau³jah³lo²su² ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³te²a² a²ha³li³-
ta³ka³lxa² Mar²ta³ka³lxa² yxau², a²ha³li³ta³ka³lxa² ã³xa² Ma³ri²a³ka³lxa² yxau²
nxe³yain¹ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxa²na² sa²kxai³lu², ye³je¹-
nhĩ¹kxai³lu², i³ka³li³sã³ hi³ne³kxa² wi¹lü³tê³kxa² sa²so¹sã³, Je³su²jah³la² a²yu³kxa²
whã¹na¹ ü³yhu³to¹la³kxi²ka³tũ³, a²ne³kĩ³sa³nã³a¹ ne³kĩ³sa³lu²kxi²kxe³su² wxa²-
so¹sã³ Je³su²jah³lai²na² a²yu³kxa² ü³yhu³ho³la³kxi², ta¹ka³lu³nũ³su² ta¹hxai²hê¹la².
Yxãn¹ta¹, a²hi¹nai²na¹ ü³yhu³to¹la³kxi²nxa³hi¹na¹, Ma³ri²a³ka³lxa²na² a²lon³yah³la²
La²sa³ro³jah³la², kã³in² i³ton³yain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³hi¹na², Je³su²jah³la² u²-
yxau³yain¹ta¹hxai²hê¹la². 3 Kã³in² i³ton³ju³tan¹te²ka³ya³tũ³ti¹, a²ha³li³ti³nã³xai²na²
wãn³txi³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² u²lxi³ i³ye³kxi²ti³hi¹nyha¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã³. Txa²wã³tã³xai²na² a²lxin¹kxah³lo²su² te²a²
i³ton³kxi²sa³sa²na³li¹. Ta¹hxai²hê¹la². 4 Nxe³jau³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² sa²-
kxai³lu¹, ain³kxi²sã³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~I³ton³ta¹hê²li¹. Nxe³yãn¹ta¹, hai³txi³ ya³lu²ju³ta² wa³ka³li³yu³-
ta³lot3sã³ yxau²nx3tho³li¹. Nxe³ju³ta², Sũ³na² Si³yxau³jah¹lu¹tain²txi³
wxi²kin³ti³ton³te²la³ ti³hi¹nha²ha²kxai³, txain²txi³ Sũ³na² Tah²na¹xain²txi³
wxi²kin³ti³ton³te²la³ hi¹sa³ha²kxai³, nha¹tu¹wi¹. Nxe³nha¹ju³ta² a²nũ²a²
yo²ha³kxa¹ i²sain¹sĩ¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hê¹la².

5 Nxe³ju³ta², Je³su²jah³la² Mar²ta³ka³lxain²txi³ a³li², Mar²ta³ka³lxa²na²
a²ha³lĩ³ta³ka³lxain²txi³ a³li², La²sa³ro³jah³lain²txi³ a³li², ain¹to³ta¹hxai²hê¹-
la². 6-7 Ai¹nha²kxai³, wãn³txai²na² La²sa³ro³jah³lai²na² i³ton³ju³ta² a²ha³tã³nxa²
ain³kxi²nha²ka³tũ³, hã¹nxe³sã³ yxau³ta¹hxai²hê¹la². Ye³ha¹li¹ a³lan²ta¹-
hxai²hê¹la². Nxe³nũ²la² ye³ha¹li¹ a³lan²nũ²la² yxau²ta³lun²te²ka³kxah¹lxi¹,
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxi³nã³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a²ko³nã³a¹ ã³nxai³ki³kai³ jã¹lyah³sah¹lxi³hê¹li¹. La²sa³ro³-
jah³la² i²ki³txai²li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hê¹la².

8 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³ha³lxi³nã³xa²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã³. Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũ³te²nã³xa²na²
ha³la³je¹nai³tã² su²lhã³nxain¹te³lhxã³, tah³lxa³ka³ta² ã³nan³nxain¹ju³ta² ten³-
khai¹ain¹to³tai²ti²ti¹. Jã¹nxe³nxain¹kxa²yan³ti³su², nũ¹ã¹ Ju³te²a²ko³nã³a¹
ã³nxai³lin¹ju³ta³nũ³a² wi¹khai¹nxe³hi³te²la¹ku², nha¹nhai¹. Ta¹hxai²hê¹la².

9-10 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹,
i³wa²lü³xain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ne³ka²ki²sah¹lxi³hē¹li¹. Txai²li² yuh³lxi³sa²nxā³nhai¹. Txa²ha³lo²a² yut3sū³-ju³ta² i³yau¹ū³nx2ta¹i¹. U³je³na³kai²li², a³li³xi¹nxa²ha¹te¹, i³ha²te¹te²jai¹ti²li¹. A²ha²te¹ju³ta², ā³nxai³ki³kxai²nān²tu³, hxi²ka¹ka¹nhe² ai³lhi²ki³tā³li¹. Hai³txi³ā³sa²tā³yo²thu²kā¹hī³ki³sxa³i¹, txa²wā¹ha³lo²a² ha²te¹ju³ta² wi¹li²ki³sa²kxai³lu¹. Nxe³yān¹ta¹, ka³nxa³hi²nē³na³na¹. Ha²te¹ju³ta² ne³ki³son³na³na¹. Nxe³ki³kxai²-nān²tu³, ka³nxah³ju³ta² ā³nxai³ki³kxai²nān²tu³, ā³sa²tā³yo²thu²kā¹hī³ki³tā³li¹. Ha²te¹ju³ta³la³ yū²nxa³ha²kxai³ ye³ka³nxa³nhē³ha²kxai³, nxe³hī³ki³tā³li¹. Jā¹nxe³jut3sū³nxe² kwē¹ta¹na² Twa²wī³na² a²hxi²ki³lxa² i³yī¹li²nū¹sa²ju³ta² hau³ko³nxa³i¹. Hau³ko³nxa³tā³lxa¹ Txai²na¹xai²na² ha²te¹jut3sū³ju³ta² ā³nxai³-lhi³na¹i¹. Na¹ha²kxai³, hxi²ka¹ka¹nhe² Ju³te²a²ko³nāu³a¹ ā³nxai³la¹tu¹wi¹. Ju³te²a²nū³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² su²lhā³sa²ti³te³nain¹na³li¹. Sain¹kxan²ti³yuh³lxi³sa²nxā³nhai¹. Txa²wī³na² i³yī¹li²nū¹sa²ju³ta² hau³ko³nxa³tā³lxa², hai³txi³Ju³te²a² nū³ka³txi³la³ hxi²kan¹txi³ su²lhā³sai¹nxa³lho³li¹.

11 Na¹ha²kxai³, txa²wā¹yā³la² La²sa³ro³jah³la², ā³xi²na³li¹. Ju¹ta¹ wxa²yūn³-kxi²te³lhxā³ ā³nxai³la³kxi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

12-13 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lai³. Jah¹lai¹tā² ā³xi²ke³la³te²kxai³ we²nx²tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ ā³ne³to³hain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Je³su²jah³lai²na²e³jau³xai²na², La²sa³ro³jah³la² ya³lu²jau³su² i³ye³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, a²sa³-wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ā³ne³to³hain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². La²sa³ro³jah³la² ā³xi²sxā³i³ye³nx¹sxā³ nxe³te²an¹jau³xa² so¹lxi³, ain³kxi²nhain¹ta¹hxai²hē¹la². 14-15 Nxe³-nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹ sa²wai³wait3sxā³ i³ye³kxain¹jau³xa²sa¹:

—~La²sa³ro³jah³la² ya³lu²na³li¹. He¹sxi²nxa³kxa²yu³hxa² ya³lu²na³li¹. Nxe³ju³ta² Txai²na² wi¹na³li¹. Ha³lo²a² wā³nxīn¹ju³ta² i²yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ yo²i²yah³lxin¹tu¹-wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lxon³kxi¹nx2ti³tu¹wi¹. Ju¹ta² ka³li³sa³nhai¹. Yxān¹ta¹ ā³nxai³la³kxa¹sah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16 Ai¹nha²kxai³, To³me²ah³la² ha¹lin¹tī³xa¹ ton²txi³ya³ta¹hxai²hē¹la². A²-nxe³jah¹la² wān³txi³kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ā³nxai³ya³sah²lxi³nū³nhē¹li¹. Txa²wā¹hxi²kan¹ta² ya³lu²kxai²nān²tu³, ya³lu²kxa¹sah¹lxi³nū³nhē¹li¹. Yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ya³lu²ju³ta² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹khai³jah¹lo²su²

17 Nxe³nxa²ha¹te¹, nū¹ā¹ko³xa² Je³su²jah³la² ya³son³nxa²ha¹te¹, wān³txa²La²sa³ro³jah³lai²na² ya³lu²sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²nxe³hī¹nai³kxai³ sa²-nū³kxain¹jau³su², ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 18 Nxe³thi³na² Be³tān²ya³thi³na², a²ha³līn³tī³tāu³xa² ha¹lin¹te²nāu³xa² Mar²ta³ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxa² nxe³-ta¹ka³lxu³nāu³xa² yxau³ain¹thīn³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³na² hai³txi³Je³ru³sa³lē²thi³na² kū³we²ki²la² un²ta³kxi²nxa³thīn³su² ta¹hxai²hē¹la². 19 Nxe³-ha²kxai³, Ju³te²a² nū³ka³txa² ka³lxa¹tū³ka³txa² Je³ru³sa³lē²thi³nai²na² a³li³ka³tu³, a²ha³līn³tī³tāu³xa² ai³la³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². A²lon³yah³la² ya³lu²kxain¹ju³ta²sa²ye³kwē²kxi¹xi²yhain¹te³lhxā³, tū³yhain¹ta¹hxai²hē¹la². 20 Nxe³ju³ta², Mar²-

ta³ka³lxai²na², a²wān³txa² Je³su²jah³la² tū³yhai¹jau³su² ain³kxi²te³na¹, sxi²ha² a³li³ka³tu³, ā³ne³kxauh²sxā³ i³ha¹txi²ka³tu³, hau³hau³kon³sxā³ Ma³ri²a³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² kan²txi³ yxau³ha²kxai³, ain¹ta¹hxai²hē¹la². 21-22 Ai¹nha²kxai³, Mar²ta³ka³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹, i³ha¹txi²sxā³ i³ye³kxi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Wxāi²na² he¹in¹ke³la³te²kxai³ txa²wā³tā³xa² ya³lu²hī³nx²nxa³i¹. Yxān¹ta¹, ya³lu²kxa²ha³ta³nxān²txi³, hī¹na² a²yen³kxa² a²te³nīn¹kxa² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³wā³txai¹nīn¹kxai²nān²tū³, te²su² ū³hū¹nxain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxe³ka³tu³, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²wā³tā³xai²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²tū¹xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

24 Yxān¹ta¹, Mar²ta³ka³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Yxan¹nāu³a¹ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ ne³ki³son³tāu³a¹, a²nū²a² yxo²-ha³kxa¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xain¹tu¹wi¹. Nxe³ki³tāu³a¹, txa²wā³tā³xai²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²nūn³tu¹wi¹. Jau¹xai²na² wi¹ko³nha¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txai²na², ya³lu²ju³ta² Ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹khaix³jah¹lo²sa¹-ha²kxai³, txa²wā¹ka³ten³nāu³a¹ a²si³yxau³jah¹lo²sa¹ha²kxai³ sa¹xi¹. Txai²na² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ū³hū¹ai¹na¹jah¹lo²sa¹xi¹. Na¹ha²-kxai³, a²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tū³ yxo²i²sa³kxai²nān²tū³, ya³lu²kxan²ti³ ka³ten³sa²tū¹xī¹. 26 Jā¹nxe³jut³su², a²nū²a² a²ten³te²su² te²an²tū³, yxo²i²-sa³sxā³ yxau²xai³kxai²nān²tū³, te²su² ya³lu²nxa³lho³ni¹. Txa²wān³txai²na² ain³kxi²sa²sxā³ yxo²i²san¹ji¹xi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxe³nxa²ha¹te¹, ta¹ka³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Nxe³nxa²ha¹nhai¹. Wxāi²na² Txa²-wā¹sū³na² Tah²si¹lxi¹. Txa²wā¹sū³nu²khai³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²kah³lo²si¹lxi¹. Txa²ha³lo²ai²na² yuh³xai²nān¹ko³xai²na² ā³wxā³kxi²sa²jah¹lo²sa²nhi¹lxi¹. Jau¹xai²na² yxo²i²nxa²ha¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³nān³jau³su²

28 Nxe³nxa²ha¹te¹, i³ye³kxi²ta³lun²nxa²ha¹te¹, ta¹ka³lxai²na² ai³nū²la², a²ha³līn³ta³ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxa² i³kaix¹ka³tu³, ha³na³ka³lxi³ so¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² he¹na³ni¹. Ī³kaix¹txa²na³ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².

29 Ai¹nha²kxai³, nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Ma³ri²a³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ain³kxi²te³na¹ i³sa²yxau²ā³sxā³ Je³su²jah³la² i³ha¹txi²te³lhxā³ ā³nxai³ta¹hxai²-hē¹la². 30-31 Nxe³hī¹na¹, Ju³te²a² nū³ka³txa² sxi²nhāu³a² yxau³yain¹tū³ka³txa², Ma³ri²a³ka³lxai²na² āin²ti³ju³ta² wxa²ye³kwxēn²ki¹xain¹te³lhxā³ yxau³-yain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Ma³ri²a³ka³lxai²na² i³sa²yxau²ā³sxā³ a³li³ju³ta² i²ain¹ka³tu³, aun³ta² i³hi¹txain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Kwā³kxa² i³nān³te³lhxā³ a³li³sxā³ ai²na³li¹. Ain¹sxā³, i³hi¹txain¹ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a¹ Je³su²jah³la² sxi²yhen³nāu³ai²nān²tā³ a³li³xa³kxe³su², hāi¹nxe³sxā³ ha³lo²a² Mar²ta³ka³lxai²na² i³ha¹txain¹tāu³a¹ he¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

32-33 Nxe³nxa²ha¹te¹, Ma³ri²a³ka³lxai²na² sa²kxai³lu¹ ã³nxai³ka³-
tu³ Je³su²jah³la² i³ha¹txi²ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ti¹, Je³su²jah³la² yu³kxa²
ã³yu³nẽ³ka³la³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. A²kxã³nxai³tã² wxa²he¹ũ³xi²san¹ke³la³te²kxai³,
txa²wã³tã³xai³tã² ya³lu²kxi²sa²hĩ³nx2nxa³nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³,
ta¹ka³lxain²txi³ i³nã³nha²kxai³, Ju³te²a² nũ³ka³txa² ta¹ka³lxai²na² ã³sa²si³hẽ¹-
yhu¹tũ³ka³txain²txi³ i³nã³nai¹nha²kxai³, nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹ju³ta²
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ i²sa²tẽ³kxi²nha²sxã³ i³yat1sai¹kxi²nha²sxã³, au³txi³
a²ẽ¹nãu³a² ain²ti³khaix1ta¹hxai²hẽ¹la². 34 Nxe³te³nah¹lxi¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹ti¹la³tã³ sa²nĩ³kxah¹lin¹thai¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹,
i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Wxã³sxi²txa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

35 Ain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² i³nã³nta¹hxai²hẽ¹la².

36 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ti¹, Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Kãin² a³lxĩ²khaix1nai¹nhxai²na²hẽ³li¹. ĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² kũ³we²ki²la² ka³lxa²nxa³tũ³ka³txa² e³te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² a²nũ²a² ye³han³tũ³ka³txa² ye³we²txain¹jah¹lo²su² te³nai¹-
ti²ti¹. Yxãn¹ta¹, La²sa³ro³jah³lai²na² ya³lu²te³lhxã³ nxe³ju³ta² hxi²kan¹txi³
sa²hau³ko³tain¹hĩ³te²la¹ku², hxi²ka¹nxa³te²la¹ku², ki³nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

La²sa³ro³jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jau³su²

38 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ a²ẽ¹nãu³a¹ au³txi³ kãin²
ain²ti³ha²kxai³, sa²nĩ³kxain¹ti³xa² tũ³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Tah³lxẽ³na² tah³-
lxa³ka³txa² a²ne³tã³lxa² ũ³nhe³tũ¹kxi²wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Tĩ³xain¹ka³tu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Tah³lxa³ka³txai²na², sa²ne³than²kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Yxãn¹ta¹, Mar²ta³-
ka³lxai²na² ya³lu²jah¹lai²na² a²ha³lĩn³ta³ka³lxai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Hĩ¹na² ka³lu²sxã³ ũn³nhai¹. Ye³ha¹li¹, ye³ha¹li¹
a³lan²hĩ¹nai³tã² ya³lu²na²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

40 Yxãn¹ta¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hãi¹nxe³sxã³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ yxo²i²txain¹yah³lxi³hẽ¹-
li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, Sũ³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i²yah³lxin¹tu¹wi¹.
Ya³nx2ta¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

41-42 Ain¹sxã³, a²nũ²a² nũ³ka³txai²na² tah³lxa³ka³tai²na² sa²ne³than²-
kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹,
sa²yxo²ka²la¹nha²sxã³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Wi³na² nxe³txi¹. Txa²wãn³txai²na² ain³kxi²san¹te¹ni²ti¹. San¹ju³ta² ka³-
lih³khaix1sa³nhai¹. Txa²wãn³txa² yxo²ha³kxa¹ wxãi²na² ain³kxi²sa²jah¹lo²si¹lxi¹.
Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² nũ³ka³txai²na² ã³nũ²kxi²sxã³ he¹ya³sain¹tũ³ka³txai²na² a²yxo²-
ha³kxa¹, ain³kxi²sa²si¹hai¹na¹jau³su², Wi³na² i³nxai²na² i³si²si¹hã³san¹ju³ta² a²nũ²a²
yxo²ha³kxa¹ yxo²i²sa²si¹hai¹na¹jau³su², wãn³txai²na² e³a¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

43 Ain¹te³na¹ kãin² i³kaix1te³nah¹lxi¹:

(João 11.44)

—~La²sa³ro³jah³lāi³. Yā²ha³we¹. Wa²li³txu¹le¹. Kxe³sxa³thai¹le¹.

44 A²nū²a² ya³lu²te³nū¹ta²kxai³lu² wa²li³ka³tū³, wā²la²ka³lo³a² sa²hxi²tai³-
kxi²nha²ha²kxai³, sa²yū³tai³kxi²nha²ha²kxai³, a²yen³nāu³a¹ wā²la²ka³lo³a²
sa²ye³wa²lāu¹kxi²nha²ha²kxai³, nxe³sxā³ wa²li³ta¹hxai²hē¹la². A³li³ka³tū³:

—~Sa²ta²lhon¹ta³kxi²sxā³ a²nū² so¹lxi³ ā³na¹jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³nxi³txai²-
li¹. Je³su²jah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hāi³a² wxa²i³so¹si¹hain¹jau³su²

45 Nxe³ju³ta², Je³su²jah³lai²na² a²nū²a² ya³lu²te²a² sa²yo²ka³ta³wxe³xi²-
ju³ta², Ju³te²a² nū³ka³txa² Ma³ri²a³ka³lxai²na² ha³la³ka³lxa³lon³kxi²tū³ka³txa²
ā³nhait¹so¹tū³ka³txa² sa²kxai³lu² ka³lxa¹tū³ka³txa² sa²kxai³lu² i²ain¹ta¹hxai²-
hē¹la². I²ain¹tē³na¹, Je³su²jah³la² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². 46 Yxān¹ta¹, kwa²
ha²ya³kxa² ha¹lin¹te²a² ā³sxā³ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³tū³ka³txa²
i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³lai²na² kāi³ju³tai²na² i³hen³txain¹-

ta¹hxai²hē¹la². 47-48 Ain¹ka³tu³ta¹, wā³nxin¹te² si³yxau³ka³khai³nāu³xa² sa²kxai³lu², fa³ri³se²a² nū³ka³txa² sa²kxai³lu² whāi²na¹ nū²la², a²hxi²kan¹ti³-nāu³xa² so¹lxi³ ān³yān³ki³nū²kxi¹xi²ti³hi¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxet3sxā³ kāi³ki³te³ji¹? Je³su²jah³lai²na² wā³nxin¹sxā³ kāi³ju³ta² ha²ya³-kxa² kāi³ti³he¹te³sxa³i¹. Nxe³ha²kxai³, hāi¹nxe² ā³ain¹ki³ju³ta² wi¹lxa³i¹. Hāi¹nxe² ā³ain¹ki³kxai²nān²tu³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ yxo²tain¹tu¹wi¹. “Je³su²jah³la² so¹lxi³ sa²yo²we¹jah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹, ko¹ko¹xa² nū³ka³txa² i³kwa³na³nē³tū³ka³txa² Ro³ma²no³ nū³ka³txa² sa²yo²ā³ya³sah¹lxi³hē¹li¹.” A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ nain¹tu¹-wi¹. Jā¹nxain¹kxa²yan³ti³su², ki³nhai¹. Jā¹nxain¹kxai²lē¹. Ro³ma²no³ nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu², i³xan³ta³kxi²nē³kxai²nān²tu³: “Ju³te²a² nū³ka³txai²na² sa²yo²ā³-sain¹nān³khi³.” Nē³lain¹kxai²nān²tu³, nū³kxūn³txi³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ sxi²hxain²txi³ wi¹khai¹nxe³thi³nāin²txi³, sun²tā¹hxa³ti², txa²wā¹nū³ka³txain²txi³ sun²tā¹hxa³ti², nxe³nē³lain¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³nē³lain¹kxa²yan³ti³su², ha³lo²a² kō³nxe³-khai¹nxe³ju³ta²nū³ai²na² tū³hū¹nē³kxa²yan³ti³su² ki³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

49-52 Yxān¹ta¹ a²nxe³te²a² kwē³kon³tāu³a¹ wā³nxin¹te² si³yxau³ka³khai³xjah¹-la², ka³na³ka³na³jah¹la², Kai³fa²sah³la², a²wān³txi³kxai³lu¹, i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Ta¹wi¹. Kō³nha²sxā³ e³yah²lxa³lxi¹. Wā³nxin¹jau³su² sa²nēn¹nha²-sxā³ e³yah³lxi¹lxi¹. Ha³lo²a² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²su¹, a²nū²a² ka³na³ka³na³te²a² so¹lxi³ ya³lu²kxi²nē³kxai²nān²tu³ txa²wā¹ki³na¹xai²-na² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³su² yxau²xai³lhī³ki³tā³li¹. Ju¹ta² wi¹lhī³nx2na³li¹. Yxān¹ta¹, jah¹la² ya³lu²kxi²nē³lxa³kxai²lē¹. Txa²wā¹ki³na¹xai²na² Ju³te²a² nū³-ka³txi³ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ ko¹ko¹xa² nū³ka³txa² sun²tā¹hxa³tē³tu¹wi¹. Ju¹ta² wi¹lxa³i¹. Jā¹nxe³ka²yan³ti³su², ya³nx2ta¹i¹. Ā³ne³wxe³yah²lxan³ji¹? Kai³fa²sah³la² a²yo²wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na², Kai³fa²sah³-lai²na² yxo²a² e³kxan²ti³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²wān³txi³khai³xa², ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ē¹nān¹jau³su²:

—~Txa²wān³txa², wā³nxin¹te² si³yxau³ka³khai³xa² Kai³fa²sah³la² a²nxū²-kwai³nāu³a¹, ā³nxū²kwai³wxe³nū¹hai¹na¹tū¹xā¹. Ai¹na¹ka³tu³, Kai³fa²sah³lai²na² sa²kxai³lu² a³la³kxi²nxa³kxe³tu³, a²yo²a² so¹lxi³, wān³txai²na² e³tū¹xā¹. Txa²wā¹-sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³khai³xa²sa¹:

—~Ye³jen¹na² Je³su²jah³lai²na² ya³lu²tū¹xā¹. Ya³lu²kxai²nān²tu³, Ju³te²a² nū³ka³txain²txi³ sa²hau³ko³ti², te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² a²wē³ha³lxa² yxo²ha³kxa¹ ha³lo²a² i²li³ko³nāu³a¹ ān³kax3te²kax3te²nūh¹lxi²kxi²tū³-ka³txain²txi³ ā³yān³sa²ki³nū²kxi² ain¹tū¹xā¹. Jā¹nxe³te³lhxā³ Je³su²jah³la² ya³lu²tū¹xā¹. Kai³fa²sah³lai²na² a²wān³txa² a²si³yxau³tāu³a² ta¹hxai²hē¹la².

53 Nxe³ka³tu³, Kai³fa²sah³lai²na² i³ye³ta³lun²ka³tu³, ain³kxain¹tū³ka³txa² wān³txi³kxai³lu¹, wi¹li³we¹yhu¹sxā³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hai³yo¹. Je³su²jah³lai²na² ya³lu²ju³ta³nū³a² wain³na³li¹.

Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hī¹nān¹te²tu³, su²lhā³si¹jau³nū³su² i³ne³wa³kon³-nhain¹ta¹hxai²hē¹la². 54 Nxe³ha²kxai³, hai³txi³ Ju³te²a²ko³xa² e³lē³na² Je³su²jah³lo²la³ āh¹ yxau²xai³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Yxān¹ta¹, ko¹xai²na² ā³ka³tu³ ā³nxai³ka³tu³, ha³lo²ai²na² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xai²na², yxo²-

ka³teh³xan¹thĩn³su² thĩ³na² ã³nxai³ka³tu³, sxi²yhe³na² E³fra³i²thĩ³na²
ã³wih¹sxã³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² whã²na¹, yxau³nũ¹hah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².

55 Nũ²la², Pas²kwa²nxe³je³na³kxa² yau³son³nũ²la² a²nũ²a² ha³lo²a²
yxau³ain¹tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² aun³ta² ã³-
tũ³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²an¹je³na³kxa² ã³ni¹li²nxa³hi¹na¹ aun³txa²
ã³tũ³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxã³ta² a²ko³nxe³thi¹nain¹ju³ta² wxa²han³kxi²-
ti³nha²te³lhã³ nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 56 A²nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²,
Je³su²jah³la² ã³te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹, Txa²wã¹sũ³na² sxi²-
ha² yuh³xai²nã¹thĩ³na² yxau³sxã³ i³wã³txi³sxã³ i³ye³li³yah³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~Ã³yã³ki³nũ²kxi¹xi²sxã³ i³yain³te³lhã³ nxe³ki³tãu³nũ³ã¹, Je³su²-
jah³lai²na² wxã³ai¹nhĩ³te²la¹ku² ain¹ki³nhai¹. Ĩh¹nxe³tin¹jau³la³ e³in¹ji¹ku¹,
nxa²ha¹nhai¹. Nxe³yhu¹ah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².

57 Nxe³ju³tai²na², ha³na³ka³lxi³ wã³nxĩn¹te² si³yxau³tũ³ka³txa² fa³ri³se²-
a² nũ³ka³txa² ain¹sxã³, i³kwa³na³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² kwa² i²te²hũ³te²su² te² i³nxã²tu³, Je³su²jah³la² he¹tãu³la³
wi¹ko³nha²te²la³ na¹nhã¹. Yah³lxin¹kxai²nã²tu³, i³hen³txi³sah¹lxi³si¹nhẽ³-
li¹. Je³su²jah³lai²na² i³sxã³ sa²so¹si¹hai¹nhai¹jau³nũ³su² nha¹i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Be³tã²ya³thĩ³na² yxau³jau³su²

12 1 Nxe²xai³nũ²la² Pas²kwa²je³na³kxa² yau³son³nxe³hi¹na¹, ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹
ye³ha¹li¹ a³la²ni²sxã³ ã³ntē²ti²xai²nxa³hi¹na¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³-
lu¹ Be³tã²ya³thĩ³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thĩ³na² La²sa³ro³jah³lo²su²
te²a², ha³la³je¹nai³kxai³ ya³lu²ju³ta² Je³su²jah³la² a²hxi²ka² sa²yo²ka²ta³-
wxē³xi²kxah³lo²su² te²a² a²yxau³thĩn³su², ta¹hxai²hẽ¹la². 2 Nxe³nxa²ha¹te¹,
a²nxe³thĩ³nã¹tũ³ka³txa² yain³txa² wxa²we¹tain¹sxã³ Je³su²jah³la² i³yain³-
yain¹te³lhã³ i³ka²la¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³ka³li³kxi²sxã³ i³sa²nēn¹kxain¹te³lhã³
i³ka²la¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² La²sa³ro³jah³lai²na² i³yain³yain¹nũ³nha²-
kxai³, Mar²ta³ka³lxai²na² a²yain³txa² wet¹sxã³ ũ³ai¹nha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la².
3 I³yai³nai¹nhĩ¹na¹ Ma³ri²a³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² hi³ne³kxa² ha³nē³yau³xa²
wi¹lũ³khai¹nxe³jau³xa² a³lxi²khai¹nxe³jau³xa² Nar²tu³khai³nxe³jau³xa², tē³-
sxã³ Je³su²jah³la² a²yu³kxa² whã²na¹ ã³yu³ke¹kxi², ta¹ka³lxai²na² a²nē³ki³sa³na¹
Je³su²jah³la² a²yu³kxa² i³yu³ya³na³ta³kxi², nxe³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a¹
sxi²nãu³ai²na² whã²na¹ wi¹lũ³ne³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Yxã¹ta¹, Ju³ta²sah³lo²-
su² Ki³lo²thĩ³na² ton¹jah¹lo²su², Je³su²jah³lai²na² a²sa³wit³su² ye³jen¹na² ko¹ko¹xa²
hxi²ka² ã³yũ³hũ¹ain¹jah¹lo²nũ³su² jah¹la²kxai³lu² e³ta¹hxai²hẽ¹la².

5 E³te³nah¹lxi¹:

—~Hĩ³ne³ka³yau³xai²na² a³lxi²khai¹nxe³jau³xai²la¹i¹. A²nxe³jau³xai²na²
ũ³yho³hi²ki³kxai²nã²tu³, ũ³yho³hi²ki³txã³nxa² kãin²khai¹nxe³txã³nxa²
300 nxe³txã³nxa² so¹kxi²hĩ³ki³tã³li¹. Nxe³ki³kxai²nã²tu³ a²nũ²a² yen³ki³-
txa²khai¹nxe³tũ³ka³txa² ã³yxu¹nũ³ai¹nhĩ³ki³tã³li¹. Yxã¹ta¹ nxe³ki³sxa³wi¹.
Ĩh¹nxe³kxa²yã³ti³tã³ ã³yxu¹nũ³ain¹ki³sxa³ji¹? Na¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

6 Yxã¹ta¹, ki³han³ta¹hxai²hê¹la². Hai³txi³ a²nũ²a² yen³ki³txa²tũ³ka³txa² a³lxi²-
yhu¹si¹jau³su², Ju³ta²sah³la² a²ẽ¹nãũ³a¹ au³txi³ i³ye³kxi²nha²ta¹hxai²nxa³hê¹la².

Yxã¹ta¹, Ju³ta²sah³lai²na² kã³ũ³o¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ju³ta²sa¹:

—~Txa²wã¹ũ³yho³hi²ki³txã³nxũ³a² wi¹wi¹nxe² ũ³hã¹kxi²sa²si¹nhê³li¹.

Ye³jen¹na² a²yen³kxa² ũ³yho³hi²ki³txai²li¹. Je³su²jah³la² wã³txa² i³ye³sxã³
Ju³ta²sah³lai²na² i³ye³kxain¹kxan²ti³, hã¹nxe³sxã³ ũ³hã¹te³lhã³ ũ³hũ¹-
yhain¹txã³nxũ³a², Ju³ta²sah³la² kã³ũ³o¹kxain¹to³ta¹hxai²hê¹la².

7 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wã³txi³kxi³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hã¹nxã¹txain¹yah³lxi³hê¹li¹, Ma³ri²a³ka³lxai²na²su¹. Ye³jen¹nãũ³a¹
ya³lu²na¹tu¹wi¹. Na¹ka³tũ³ a²nũ²a² sa²nĩ³kxi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³sa²ju³ta²nũ³-
su², a²ha² ka³ten³su² yxau²xai³la¹hi¹nai²na², ta¹ka³lxai²na² txa²nũ²ai²na²
ya³lu²na¹jut³sũ³nxe², hĩ³ne³kxa² wi¹khai¹nxe³jau³xa² ũ³hên¹ta³kxi²sa²sxã³
sa²hau¹kot³Sye²nx²ti³te¹ni²ti¹. Hã¹nxã¹txain¹yah³lxi³hê¹li¹. 8 Jã¹nxã¹jau³su²,
a²nũ²a² yen³ki³txa²tũ³ka³txa² kan²txi³ yxau³ya³nx²tain¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹, Txi²li²
hai³txi³ kan²txi³ yxau³ya³nx²ti³nxa³lho³li¹. Nxe³ha²kxi³ yxau³ya³nx²ta¹hi¹-
nai²na² ta¹ka³lxai²na² sa²hau¹kot³sain¹ju³tai²na² wain³na³li¹. Ta¹hxai²hê¹la².

La²sa³ro³jah³la² su²lhã³te³lhã³ jau³su²

9 Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² sa²kxi³lu²
Je³su²jah³la² a²yxau³ju³ta² a²ha³ta³nxa² ain³kxi¹nha²kxi³, wxã³sxi²ain¹-
ta¹hxai²hê¹la². Je³su²jah³lain²txi³ wxã³sxi²i², La²sa³ro³jah³la² Je³su²jah³la²
hxi²ka² ya³lu²ju³ta² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹kxah³lo²su² jah¹lain²txi³
wxã³sxi²i², nxe³ain¹ta¹hxai²hê¹la². 10-11 Ain¹ka³tũ³, ya³lu²ju³ta² ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²si¹kxah³lai²na² i²ai¹nha²kxi³, ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² sa²kxi³lu²
ka³lxa¹nũ³tũ³ka³txa² sa²kxi³lu², Je³su²jah³la² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³-
ju³tan¹te²kxa³ya³kxi³lu¹, wã³nxĩ¹te² si³yxau³ka³txa² nũ³ka³txa² sa²kxi³lu¹
La²sa³ro³jah³lai²na² i³su²lhã³te³lhã³ i³ne³wa³kon³nhain¹ta¹hxai²hê¹la².

—~Je³su²jah³lain²txi³ i³su²lhã³i², La²sa³ro³jah³lain²txi³ i³su²lhã³i², ju¹ta² wi¹-
na³li¹. A²nũ²a² yxo²ha³kxi¹ sa²yxo²we¹tain¹kxa²yan³ti³su² kĩ³nhai¹. Ta¹hxai²hê¹la².

Je³su²jah³la² Je³ru³sa³lê²thi³na² ã³wih¹jau³su²

12-19 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²ka³nxa³ha²ta³kxi³lu¹, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²,
Pas²kwa²nxe³je³na³kxa² i³yain³si¹jau³nũ³su² ã³yã³ki³nũ²kxain¹tũ³ka³-
txi³su², ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxi³lu², Je³su²jah³la²
Je³ru³sa³lê²thi³na² yau³son³ju³ta² a²ha³ta³nxa² ain³kxain¹ka³tũ³, he³la³-
nxã³nxa² sa²nãũ²so¹sxã³ i³ne³khau²hain¹ka³tũ³, i³kaix¹tain¹te³nah¹lxi¹:

—~I³sa²nên¹kxi²si¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxi³, wxã³i²na² Je³su²jah³lo² i³nxai²-
na², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãũ³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãũ³lo³txa²kah³lo²su² te²
i³nxai²na², wxã³nhi¹lxi¹. Txa²nũ³ka³txi³na¹xai²na² I³sa²e² nũ³ka³txi³na¹xai²na²,
Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãũ³su² nhi¹lxi¹. Ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ka³tũ³, Je³su²jah³la²
ju³mên²ta² we³sa² a³ti²sxã³ ka³tih³yau³kxi²sxã³ wxã³yain¹ta¹hxai²hê¹la². Wxã³-
yain¹ju³tai²na², Sũ³na² ha³teh³nxã³nxã³jau³xau³hxai²têx¹Itã² e³te³nah¹lxi¹:

—Si³âu²thi³na² yxau³tũ³ka³txa² nxe³txi¹. Ha²ya³kxa² yuh³lxi³sê¹li¹.
Wxa²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tâu³a¹ wxã³tu¹wi¹. Ju³mên²ta² wên³su²
ka³tĩh³yau³kxi²sxã³ wxã³tu¹wi¹. Ī²txa²hê³li¹.

Kxã³nxã¹jau³xa² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jau³xau³hxai²têx¹
jã¹nxe³sxã³ hĩ¹na² Je³su²jah³la² wxã³yain¹ta¹hxai²hê¹la². Wxã³yain¹nxa²-
ha¹te¹ a²nũ²a² kãĩ²li³tũ³ka³txai²na² Je³su²jah³la² ĩ³sa²nên¹kxain¹ju³ta²
a²ha³tã³nxa², fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² ain³-
kxain¹nũ²la² kãĩn² ĩ³xan³txi³sxã³ ĩ³ye³kxi²nyhu¹ah³lxi³te³nah¹lxi¹:

—Ī²sah¹lxi³hê¹li¹. Je³su²jah³la² hxi²kan¹ti³hex¹nê³lxa³nhai¹. A²nũ²a²
yxo²ha³kxa¹ ã³si³tê³la³kxain¹na³li¹. Ā³na¹nê³lain¹sxã³ Je³su²jah³lai²-
na² so¹lxi³ sa²yxo²we¹tain¹te³ji¹khi³. Na¹nhai¹. Ta¹hxai²hê¹la². Yxã¹ta¹,
Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nã³xai²na² ha³lo²ai²na² ã³ne³wxe³ain¹ta¹-
hxai²nxa³hê¹la². Ā³ne³wxe³ai¹nxa³ju³ta²sa¹:

—Ī²h¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ kãĩ²li³tũ³ka³txai²na² Je³su²jah³lai²na² kãĩn²
ĩ³sa²nên¹kxain¹te²la¹ku², ĩ²h¹nxe³ju³khai³tã³ kãĩ³ain¹ji¹ku², na¹nhã¹.
A²sa³wi³ha³lxi³nã³xa² a²ê¹nã¹jau³su² ta¹hxai²hê¹la². Kwên¹taĩ²na² ta¹-
hxai²hê¹la². Yxã¹ta¹, yxan¹nã³a¹ Je³su²jah³la² ya³lu²sxã³ ka³tên³su²
ĩ³sa²yxau³xi²sxã³ wxi²kin³ti³ton³te²la³ ne³ti³hi¹nha²tã³a¹ ha³lo²ai²na² ã³-
sa²wa²la³kxi¹xain¹sxã³ ã³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hai³yo¹. Hĩ¹na² ã³ne³wxe³sa³nhã¹. Je³su²jah³la² Sũ³na² A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tâu³lo³kxah³lo²su² na³na¹. Nxe³ha²kxai³, Sũ³na²
ha³têh³nxã³nxã¹jau³xa², “Wxa²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tâu³a¹ wxã³tu¹wi¹.”
Nxe³jau³xai²na² wain³txi³ ĩ³ye³i², ha³na³ka³lxi³ kxã³nxai³tã² a²nũ²a² kãĩ²-
li³tũ³ka³txai²tã² Je³su²jah³la² kãĩn² ĩ³sa²nên¹kxain¹ju³taĩ³tã² wain³txi³
ĩ³sa²nên¹kxi² ain¹na²hê³na¹. A²sa³wi³ha³lxi³nã³xa² nha²ta¹hxai²hê¹la².

Kre²ka² nũ³ka³txa² Je³su²jah³la² ã³te³nain¹jau³su²

20Nxe³nxa²ha¹te¹, nxe³hĩ¹na² a²nũ²a² ka³lxa¹khai¹nxe³tũ³ka³txa² Je³-
ru³sa³lê²thi³na² ã³yã³ki³nũ²kxi¹xi²sxã³ ĩ³yain³yah³lxi³te³lhxã³ Sũ³na²
Si³yxau³tâu³a¹ ĩ³ka³li³si¹jau³xa² ĩ³ye³yah³lxi³te³lhxã³ wxã³yah³lxi³ta¹hxai²-
hê¹la². Yah³lxi³ha²kxai³, Kre²ka² nũ³ka³txa² yau³xã³li³ e³ain¹tũ³ka³txa²
kwa² ha²ya³kxa² ka³la²nxa³tũ³ka³txa² sa²kxai³lu², a²nũ²a² ka³lxa¹khai¹-
nxe³tũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²yhu¹sxã³ ã³ya³lxi²yhu¹sxã³ tĩ³nhaun¹nain¹nũn³sxã³
wxã³ain¹nũn³ta¹hxai²hê¹la². 21A²nxe³tũ³ka³txai²na² Kre²ka² nũ³ka³txai²-
na² sa²kxai³lu² Fi³li²pah³lai²na² a³ya³ti²sxã³ ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hê¹la².
A²nxe³jah¹lai²na², Fi³li²pah³lai²na², Bet3sa³i²ta³thi³na² Ka³li³lê²a²ko³xa²
wi³wi³to³thi³na² yxau³sxã³ tøn¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hê¹la². Ī³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Nxet3si¹lxi¹. Je³su²jah³la² ĩ²ti³ten³sa²sĩ¹nhai¹. Kre²ka² nũ³ka³txa²
wãn³txa² ta¹hxai²hê¹la².

22Nxe³te³na¹, Fi³li²pah³lai²na² sa²kxai³lu² ain³kxain¹sxã³ wxe²ã³ain¹nũ²-
la², Ā³n³tre²ah³la² a³ya³ti¹xi²yha¹nũ²la² ĩ³ye³kxi²yha¹nũ²la², ha¹lin¹jah¹lai²na²

sa²kxai³lu² ā³tī³xi²ya³nhū²la², Je³su²jah³la² ī³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

23 Ain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, ī³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwēn¹ta²na² wxi²kin³ti³to³ti³hit¹lsa³tu¹wi¹. Hī¹na² ye³jen¹na² ya³lu²na¹ju³ta² yū³tu¹wi¹. Hā²wxān³txa³ ka³ten³su² ī³sa²yxau³xi²sxā³ oh³xan¹ko³xa² wa³li²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹hī¹na¹ wxi²kin³ti³to³ti³hit¹lsa²ju³ta³nū³a² yū³tu¹wi¹, Txai²na² Txa²wā³sū³na² A¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²kah³lo²su² te²sa¹ha²kxai³lu¹. 24 Jā¹nxa¹ju³ta² sa²kxai³lu¹ a²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ ī³ye³kxi¹nx²ta¹lī. Ha³lo²a², nxe³jut³sū³ju³ta²sa¹: Ka³yā³ki³a² kīh³nū³xa² ū³whī¹kī²kxai²nān²tu³, hau³hau³kon³sxā³ a²ki³ai²na² wa³lu³lon³sxā³ hxan³ka³tu³, a²nā³nxa² tah²nxā³nxa² ā³kwa³lxī²xi²sxā³ wi¹ka³lū³sxā³ ki³ka³lxā¹txi³ ā³ki³i²te²jai¹ti²ti¹. Nxe³yān¹ta¹, nxe³ki³ai²na² hxa³nxa³kxai²lē. Tah²nxā³ta³ ū³sai¹nxa³kxe³su² hāi¹nxe³sxā³ nūh¹ yxau³te²jai¹ti²ti¹. Jā¹nxe³jut³sū³nxe², Txai²na¹xai²na² ya³lu²na¹kxai²nān²tu³, a²nū²a² ka³lxā¹tu³ka³txa² ka³te³na² wi¹tāu³a¹ tah²lxī³ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹. 25 Jā¹nxa¹jau³su², wxāi²na² sa²kxai³lu² ī³ye³kxi²nhyah¹lxin¹kxai²nān²tu³. “Yuh³xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹hī¹na² txa²wi¹la¹tāu³a¹ so¹lxī² a³lxī²sa³nhā¹.” Je³su²jah³lai²na² wān³txa² sa²yo²ā³a¹kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹. Nxe³nhyah¹lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā³sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³lyah²lxan³tho³li¹. Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na² yxau³na¹hī¹na² txa²wi¹la¹tāu³la³ a³lxī²sa²nxa³nhā¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²ā³a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² su²lhā³sain¹kxan²ti³ yo²ā³a¹ju³ta² ā³na¹nxa³lho³na¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ka³te³na² a²wi¹lxon³kxi²tāu³a¹ kan²txi³ yxau²xai³lyah³lxin¹tu¹wi¹. 26 Jā¹nxa¹jau³su², a²nū²a² ī²li³te²su² te² ī³nxān²tu³: “Je³su²jah³la² a²sa³wit³so¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, sa²wai³wait³sxā³ ā³si³te³la³kxi²sah¹lxī³hē¹li¹. Sah²lxin¹kxai²nān²tu³, ha³lo²a² ī²li³jut³sū³ju³ta² he¹a¹kxai²nān²tu³, txa²sa³wi³ha³lxī³ ī³nxai²na² whāi²na¹ ā³nho³yha³sah¹lxin¹tu¹wi¹. A³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, sa²yo²wet¹lsa²lxin¹kxai²nān²tu³, Txa²wi³na² wi¹lhin¹si¹nx²ti³jau³la³ ī³ye³kxi¹nx²ti³tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta³nū³a², ī³yau¹ū³jau³su²

27 Na¹ha²kxai³, txa²ē¹nāu³a¹ au³txi³ hxi²waun³ta³kxi²nhā²ha²kxai³, āin²ta³kxi²nhā²ha²kxai³ nha¹nhai¹. Nha¹ha²kxai³, ih¹nxe² Txa²wi³na² e³kxi²te³la¹ji¹wi¹? “Wī³na² nxe³txi¹. Ha³lo²a² khāuh³lxa³ti³hit¹lsa²ju³ta³nū³a² nxe³sa²ju³ta²yān³ti³su² sa²so¹xi²sē¹li¹.” Nxe³te³la¹ji¹? Yxān¹ta¹, hxi²kan¹txi³jau¹xai²na² ī³ye³kxin²nxa³lho³li¹. Txai²li² khāuh³lxa³ti³hit¹lsa²ju³ta³nū³a² ai²na² ā³ne³khauh²kxi²si¹sa²jau³su² wxā³na¹hē³li¹. Nxe³sa²ju³ta³nū³a² ā³na¹ti³ten³sa²nxān³nhai¹. Je³su²jah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la². 28 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, e³lē³na² A²wi³na² e³te³nah¹lxi¹:

—~Wī³na², nxe³txi¹. Wxi²kin³ti³to³nhat¹sxā³ ī³yī¹li²nhat¹je¹txai¹nhu¹li¹. Je³su²jah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹, oh³nāu³a¹ yxau³jah¹la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxi²kin³ti³to³nha²sxā³ ī³yī¹li²nha²yai²na¹li¹. Jā¹yxi¹na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxe³jau³xai²na², a²nū²a² ān³yān³nū²kxain¹tū³ka³txa² a²ne³nxē³na² ain³kxain¹ka³tu³, ha³lo²a² a³la³kxai¹nxa³kxe³su² e³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ta²li¹na²li¹. Nxe³nxa²ha¹te¹, ā³lxī³te² nū³ka³txa² e³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Oh³xan¹jah¹la² e³kxi²te²sin²ju²li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 30 Yxān¹ta¹, Je³su²-jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, a²nū²a² nū³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Txa²wā³na² wān³txi³na² i³ye³kxi²nē³jau³xi³na² ain³kxi²si¹nx2ti³jau³su² e³na³li¹. Hai³txi³, Txi²na² so¹lx³ ain³kxi²si¹sa²jau³su² e³xa³wi¹. 31 Kwēn¹tai²na² yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² a²yo³ha² ain³nha²ta³lu²nain¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ain³nha¹ka³tu³ ko³nxe³te²lo³tain¹tu¹wi¹. Kwēn¹tai²na² ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Nxe³ha²kxai³, kwēn¹tai²na² yuh³xai²nān¹-ko³xa² a²wa³kxēn³yah³la² Sa³ta³na²jah¹la² ū³nū³sa²tā³ain¹tu¹wi¹. 32 Ai¹nha²kxai³, Txi²na² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²kah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² sa²so¹sa²sxā³ sa²ka²la¹hēt1sain¹sxā³ su²lhā³sain¹kxai²nān²tū³, a²-nū²a² yxo²ha³kxai¹ i³kaix1sa²so¹ai¹na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². 33 Wān³txai²na² Je³su²jah³lai²na² i³ye³ka³tū³, ye³jen¹na² su²lhā³ain¹ju³ta²nū²a², hi³sa³ka³txa² ū³-hxi²ki¹la³kxi²sxā³ ya²lu¹kxi²nē³lain¹ju³ta²nū²a² i³yau¹ū³nha²yain¹ta¹hxai²hē¹la².

34 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nū²a² ā³yān³ki³nū²kxi²xain¹tū³ka³txai²na² wān³-txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lx¹:

—~Txa²wā¹ha³teh³nxā³nxān¹jau³xa² kxā³nxu¹tai²na² ū³wha²li¹la³kxi²nē³jau³xu¹-tai²na²sa¹: “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah³lo²su² jah¹la² kxā¹nāu³a¹ ha¹tā³nxān²txi³, ka³te³na² so¹lx³ yxau²wa³to²hi²sa²tē³tu¹wi¹.” Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. Jau¹xai²na² wain³jau³xai²la¹li¹. Yxān¹ta¹, wxa²wān³txi³kxai³lu¹: “Txi²na² Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²kah³lo²na¹xai²na² sa²ka²la¹-hēt1sain¹sxā³ su²lhā³sain¹tu¹wi¹.” Nxe³nh¹lx¹. Nhīn¹kxai²nān²tū³, ka³ten³su² yxau²wa³to²hi²sa²tē³hī³nx2nxā³lx¹, Wxāi²li¹. Nhī¹nha²kxai³, Wxāi²na² Txa²wā¹-sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²kah³lo²su² nhīn¹ji¹ku¹, ih¹nxe³ju³tan¹nū³su² nhīn¹ji¹ku¹ nxa²nha¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

35 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jū¹nxe² hī¹na²kxai³, ha²te¹jah¹lo²na¹xai²na², Sū³na² yen³kxa²i³yau¹ū³-nx2ti³jah¹lo²na¹xai²na² yxau²xai³lyau³nx2ta¹tu¹wi¹. Na¹ka³tū³, yxau³ya³nx2ta¹hī¹na¹txa²wān³txa² ain³kxi²sah¹lx³hē¹li¹. A²ya³la³tū³ wān³txan²tū³ a³la³kxah¹lxin¹-txai²lā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, a²ha²te¹ju³ta² ā³nxai³ti³hū³nxe², a²ya³la³lyau³tū³wi¹la³la³kxah¹lxin¹tu¹wi¹. Jā¹nxai³ju³su², ka³nxah³ju³ta² ā³nxai³ki³kxai²nān²tū³: “Īh¹nū¹la³tā³ ā³nxai³lah¹lon³ku².” Nxe³hī³ki³tā³li¹. Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², Txi²-na¹xai²na², ha²te¹jah¹lo²na¹xai²na² ā³nxī³sxā³ he¹ya³nx2ti³nxa³kxai²nān²tū³, na¹kxa²si³yo³na¹, ka³nxah³ju³ta² ai³yah³lxin¹jut3sū³nxe². “Īh¹nū¹la³tā³ ai³na¹lhon³-ku².” Nxe³yah³lxin¹jut3sū³nxe², yxau²xai³yah³lxī³nxa¹lx¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, hxi²kan¹txi³ txa²wān³txa² ain³kxi²sah²lxan³tho³li¹. Sah²lxan³kxe³su², a²ya³la³-lyau³tū³, a³la³kxi²yah³lxī³nx2nxā³lx¹. 36 Nxe³ha²kxai³, he¹ya³nx2ta¹hī¹na¹txa²wān³txai²na² ain³kxi², sa²yxo²we¹ti², nxe³sah¹lxī³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tū³ Txi²ai²yā¹xah¹lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, a²nū²a² ā³xa² a²ya³la³lyau³xan²-tū³ i³yau¹ū³hain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ sa²ha²te¹tain¹te²hū³nxe² yxau²xai³yain¹yah³lxī³nxa¹lx¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² e³ta³lum²te²ka³ka¹Je³su²jah³la² ā³na¹ain¹sxā³ ā³no¹wxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ju³te²a² nũ³ka³txa² Je³su²jah³la² sa²yo²ã³ain¹jau³su²

³⁷Nxe³ju³ta², Je³su²jah³la² ha³lo²ai²na² yxau²xai³lh¹na², wã³nxin¹sxã³kã³ju³ta² ka³lxa¹ju³ta² kã³yain¹ta¹hxai²hê¹la². Yain¹kxan²ti³, Ju³te²a² nũ³-ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la². ³⁸Ha³lo²a² sa²yo²we¹tai¹nxa³ju³tai²na², yã³tai²na² I³sa³i²ah³lu¹tai²na², Txa²wã¹sũ³-na² Si³yxau³tãu³a¹ wãn³txa² i³hen³txi³nê³jah¹lu¹tai²na² e³te³nah¹lx¹l¹:

—~Sũ³nã³. Txa²wã¹wãn³txain²txi³ i³hen³txain¹ki³jau³xain²txi³ sa²yo²we¹tê³lai¹nxa³ha²kxai³, Sũ³nu² i³nxai²na² nũ³kxũ³-nĩ¹ju³txain²txi³ ye³kan¹ti³he¹nxai¹nxa³ha²kxai³, nxe²na³li¹. Kxã³nxã¹jau³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹.

A²nxe³jau³xu¹ta²kxai³ nxe³je³na³kxa² ti¹ai²na² so¹lx¹i³, a²ya³la³tu³ nxe³-jau³xau³hxai²tê¹x1 jã¹nxe³sxã³, Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² Je³su²jah³la² sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la². ³⁹Jã¹nxain¹jut³su² Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹ hxi²kan¹txi³ Je³su²jah³la² sa²yo²we¹tai¹nxa³ju³-ta² I³sa³i²ah³lu¹ta²kxai³ wãn³txa² yau³ã³lx¹i³ yã³tai²na² e³te²an¹jau³kxai³lu¹:

⁴⁰—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² i³ye³sxã³ a²nũ²a² i³lx¹i³thin¹ti³he¹nxa³-tũ³ka³txa² i³ye³te³nah¹lx¹i¹. “I³lx¹i³thin¹ti³hex¹lyah³lx¹hxai²nxã³tai¹ti²ti¹. Yah³lx¹nha²kxai³, ye³han³te²hũ³nxe² yxau², nex³kax³tũ³te²hũ³nxe² yxau², yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²lê¹. Txa²nũ³kxũ³na¹ju³ta¹la³ ye³-kan¹txi³ i²ti³hex¹sah¹lxa³nha²kxai³, Txa²wãn³txa² wi¹jau³xa² nex³kan¹txi³ã³ne³to³yah²lxa³nha²kxai³, yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²lê¹. Wxã³sxã³wxa²kõ³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²su¹txa²txi³si¹sah¹lxin¹-jau³la³ wxã³yah²lxan³tho³li¹. Jã¹yxah³lxin¹kxa²yan³ti³su² ya³nx²ta¹i¹. Wxã³sah¹lxin¹ju³ta² ten³ti³hex¹lsa²nxã³nhai¹, kãin² i³lx¹i³thin¹ti³-hex¹lyah³lxa³nha²kxai³lu¹.” Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wãn³txa² na²hê³li¹.

I³sa³i²ah³lu¹tai²na² ta¹hxai²hê¹la².

⁴¹Nxe³jau³xau³hxai²tê¹x1tã², I³sa³i²ah³lu¹ta²kxai³lu² kxã³nhx¹nu¹ta²-kxai³, Je³su²jah³la² i²ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ain¹te³nah¹lx¹i¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wxi²kin³ti³ton³khaix¹ljah¹lo²su² na³na¹. I³sa³i²ah³-lu¹tai²na² a²ê¹nãn¹jau³la³, ta¹hxai²hê¹la². Ain¹sxã³:

—~Je³su²jah³la², ha³lo²ai²na² wxã³ju³ta²nũ³a² i³ye³a¹tũ¹xã¹. Ain¹sxã³, wãn³txai²na², Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa², Je³su²jah³la² sa²-yo²we¹tai¹nxa³jau³nũ³u¹tai²na² i³ye³kxũ¹nê³ta¹hxai²hê¹la².

⁴²⁻⁴³Nxe³kxa²ha³tã³nxã²ti³, Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² a²hxi²kan¹txi³nũ³ka³txa² ha³tã³nxã²txi³ wxa²hait¹so¹yhain¹tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³-ka³txa² Je³su²jah³la² sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²hê¹la². Yxã¹ta¹, hai³txi³ sa²yo²wet¹lsi¹hain¹jau³la³ txa²wã¹ê¹nãu³a² i³sai¹sxã³ e³lê³na² i³ye³ain¹ta¹-hxai²nxa³hê¹la², fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² yuh³li³yhu¹jau³su² ha²kxai³la².

—~Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²ki³thi³na² ũh³nũ³sa²tã³ha³lo²sai¹nê³-lain¹kxa²yan³ti³su², ki³nhai¹. Ki³sa²kxai³ kon³to³ni² yxau³ki³tũ¹xã¹. Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² i³wi¹lh¹si¹nhê³jau³xa² so¹lx¹i³ kãin² yxo²kwain³ki³ta³nã¹, a²ê¹-

nãu³a²su¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹kxai²lē¹. A²nũ²a² wi¹lhini¹si¹hain¹jau³su² so¹lxi³, kãin² yxo²kwai³nain¹kxai²lē¹. Hai³txi³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wi¹lhini¹si¹hain¹jau³la³ yxo²kwai³nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ain¹jau³su², hai³txi³ Je³su²jah³la² sa²yxowet¹lsi¹hain¹jau³la³ e³lẽ³na² i³ye³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Je³su²jah³la² wãn³txa², kq³nxe³te²la² i³yĩ¹lain¹jau³su²

44 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, kãin² i³kaix¹te³nah¹lxi¹: —~A²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³, sa²yxowet¹sain¹kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹ta¹na² sa²yxowet¹tain¹nũ³nhĩ³nx²na³li¹. Hai³txi³ Txai²na² so¹lxi³ sa²yxowet¹sai¹nhĩ³nx²na³li¹. 45 Jã¹nxa¹jau³su², Txain²txi³ a²nũ²a² yxo²i²sain¹kxai²nãn²tu³ Txa²wĩ³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lain²txi³ yxo²i²ain¹nũ³nhĩ³nx²na³li¹. 46 Txai²li² yuh³xai²nãn¹ko³xai²na² wxã³na¹ju³ta², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ sa²ha²te¹te²hũ³nxe² wxã³na¹hē³li¹. Na¹kxai²nãn²tu³, a²nũ²a² sa²yxowet¹sain¹kxai²nãn²tu³, hai³txi³ kq³nxe³ti³ kãi³kxa² wah³yu³ta³la³ ka³nxa³jut³sũ³ju³ta³la³ yxau²xai³lai¹nx³tho³li¹. 47 Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² i²li³te²la³ txa²wãn³txai²na² a²ne³nxe³na² so¹lxi³ ain³kxi²sain¹kxan²ti³, a²e²nãu³a¹ au³txi³ sa²yxowet¹sai¹nxa³kxai²nãn²tu³, hai³txi³ kq³nxe³te²la³ ox³tain¹nxa³lho³li¹, Txai²li¹. Na¹jut³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ wxa²wa²sut¹lsi¹hai¹na¹jau³su², ha³lo²ai²na² wxã³na¹hē³li¹. Hai³txi³ a²nũ²a² kq³nxe³te²la³ ox³tain¹te³lhxã³ nxe³jah¹lo²txã³li¹, Txai²li¹. 48 Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² en²sa³ha²kxai³, txa²wãn³txa² sa²yxowet¹ã³sa³ha²kxai³, a²nxe³jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³, kq³nxe³te²la³ i³yĩ¹lain¹ju³ta³nũ³a² yũ³tu¹wi¹. Nxe³ju³ta³sa¹, txa²wãn³txai²nãn²tu³, hi¹na² i³ye³kxai¹na¹jau³xai²nãn²tu³, yxau²sa²te³xai³ka³tu³ hu³, yxan¹nãu³a¹ ha³lo²ai²na² hxa³tãu³a¹, a²nxe³jah¹la² txa²wãn³txai²na² wi¹jau³xai²na² ain³kxi¹xain¹tu¹wi¹. Ain¹kxai²nãn²tu³, “Je³su²jah³la² wãn³txa² wi¹jau³xa² kxã³nxa² sa²yxowet¹ã³a¹hē³li¹. Hi¹na² Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³lxi³sxã³ i³yĩ¹li²sa²nxa³lho³li¹.” Ain¹tu¹wi¹.

49 Txa²wãn³txa² e³a¹jau³xai²na², kwa² hxi²kan¹txi¹lo³nha²sxã³ e³nxa³ji¹. Nxe³yãn¹ta¹, Txa²wĩ³nu¹ta¹na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹ta¹na² i³kwa³na³sa³na²hē³li¹. Nxe³sa²jau³xa² i³wet¹lsa²so¹sxã³ e³a¹li¹. 50 Txa²wĩ³na² wãn³txa², i³kwa³na³nẽ³jau³xa², ka³te³na² wi¹tãu³a¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ yxau²xai³te³lhxã³ i³kwa³na³nẽ³na³li¹. Nxe³ju³ta³, a³la³kxi²na¹nhai¹. Na¹ha²kxai³, Txa²wĩ³na² wãn³txa² i³wet¹lsa²so¹na¹jau³xa² so¹lxi³ e³ya³nx²ta¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² wxa²yu³hĩn³ta³kxã¹jau³su²

13 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pas²kwa²nxe³je³na³kxa², Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² a³yãn³ki³nũ²kxain¹sxã³ kãin² i³yain³ta¹ni² Txa²wa¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³ka³li³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxai¹ni², nxe³je³na³kxa² yau³son³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hi¹na², Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² whã¹na¹ sxi²ha² thi³nãu³xã¹ yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxau³ain¹nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²e²nãn¹jau³kxai³lu¹: —~Txa²hxi²ki³la², Txa²wĩ³na² i³yĩ¹li²nũ¹sa²ju³ta² hau³kon³na³na¹. Yuh³xai²nãn¹ko³xai²na² wa²li³sxã³ Txa²wĩ³na² yxau³tãu³a¹ i³na¹ju³ta³nũ³a² yau³son³kxi²na³na¹. Na¹ha²kxai³, txa²sa³wi³ha³lxa²na² yuh³xai²nãn¹ko³xa² a²sa³wi³ha³lxi³ye²te²nũ³ka³txai²na² kxãn³su² a³lxi²hxai²na¹hē³nã¹. Ka¹txi³

a³lxi²sa²tē³hxai²na¹hē³na¹. Na¹ha²kxai³, kāin² a³lxai¹na¹ju³ta² txa²sa³wi³-
ha³lxai²na² i³yau¹ū³hai¹na¹tū¹xā¹. Ta¹hxai²hē¹la².

2Yxān¹ta¹, Ju³ta²sah³la² Je³su²jah³la² a²sa³wi³sxa² ha³la³je¹nai³kxai³tā²
Sa³ta³na²jah¹la² wān³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Ju³ta²sah³lāi³. Je³su²jah³la² i³koxlko¹son²kxi¹sē¹li¹. Sa³ta³na²jah¹la²
yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹:

—~Hā³xā¹, na¹tu¹wi¹. Ju³ta²sah³la² yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na²
i³koxlko¹son²kxi²si¹jau³nū³su², Ju³ta²sah³lai²na² ain³kxi²so¹sxā³ a²e¹nāu³a¹
wxa²sa²no¹kxin¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxe³su², Ju³ta²sah³lai²na² a²sa³wi³ha³-
lxi³nāu³xai²na² wā³kon³te²nāu³xai²na² whāi²na¹, yxau³yain¹ta¹hxai²hē¹la².
3Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tū³ti¹, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³-
xai²na² sa²kxai³lu¹ whāi²na¹ ā³yān³ki³nū²kxi¹xi²sxā³ i³yai³nain¹ta¹hxai²hē¹la².
Yxān¹ta¹, ha³lo²a² Je³su²jah³la² nūh¹ a³la³kxi²ta³lun²ta¹hxai²hē¹la².

—~Txa²wi³na² hxi²kan¹txi³lot3sa³na²hē³nā¹. Na¹ha²kxai³ ha³lo²a² yxo²-
ha³kxa¹ hxi²ka¹na¹nhā¹. Kxā³nxa², Txa²wi³na² ye³na¹ a³li³sxā³ wxā³na¹hē³na¹.
A¹hī¹na¹, Txa²wi³na² yxau³tāu³a¹ i³na¹tū¹xā¹. Yxān¹ta¹, txa²sa³wi³ha³lxai²na²
kāin² a³lxi²na¹nhā¹. Na¹ha²kxai³, hī¹na² in²nxa³tā³lxai¹ txa²a³lxi²khaix1na¹ju³ta²
i³yau¹ū³hai¹na¹tū¹xā¹. Nxe²e³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². 4-5Nxe³ju³tan¹te²kxa³-
ya³tū³ti¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ i³yain³ta³lun³sā²nxa³kxe³tū³, nūh¹
i³sa²yxau³sxā³ a²wā²la² wi²kxi²nha²ka³lo³a² sa²sai¹kxi²nha²sxā³ ū³ha¹nū²la²,
to³a²ya³ka³lo³a² wā²la²ka³lo³a² ū³yhu³ya³na³kxi²nha²kī³ka³lo³nū³a² so¹sxā³
sa²si³wā³lāu²kxi²nha²ka³tū³, i³yau³xa² kwa³ta³lē³nāu³a¹ ā³nē¹so¹nū²la², a²sa³wi³-
ha³lxi³nāu³xai²na² a²yu³kxa² sa²kxai³lu¹ wxa²yu³hīn³ta³kxi², wā²la²ka³lo³ai²na²
sa²si³wā³lāu²kxi²nha²ka³lo³ai²na² ū³yhu³ya³na³ta³lxi³kxi² ū³yhu³ya³na³ta³kxi²
nxe²xai³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 6Nxe²xai³yain¹nū²la², Pe²jah³la² ā³wxā³nū²la²:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wxa²yu³hīn³ta³kxi²sa²-
te³lin¹ji¹? Pe²jah³lai²na² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².

7Nxe³ta¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kāi³kxi¹nxa²ha¹ju³ta² kwēn¹tai²na² ā³ne³wxe²nxā³lxi¹. Yxān¹ta¹, a²-
yan¹nāu³a¹ wi¹lā³ne³wxe³nx2tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

8Nxe³nxa²ha¹te¹, Pe²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxāi²na² ā³sen³sai¹sa²sxā³ hxi²kan¹khaix1te²si¹lxi¹. Nī¹nha²kxai³
wxa²yu³hīn³ta³kxi²sa²txa³hē¹li¹. A²nū²a² hxi²kan¹te²su² te²a² a²sa³wi³-
ha³lxa² yu³kxa² wxa²yu³hīn³ta³kxi²kī³ju³ta² wai³nxa³i¹. Nxe³ha²kxai³
yu³kex3nū³nxa²hxa³lho³li¹. Pe²jah³lai²na² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹,
Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²yu³hī³la³kxi¹nxa²hxa³kxai²nān²tū³, txa²sa³wit3sa²hī³nx2nxa³-
lxi¹. Ā³nhē¹txa²hī³nxān²nxa³i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

9Nxe³nxa²ha¹te¹, Pe²jah³lai²na² wān³txa² te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txa²hxi²ka³na² whāi²na¹ wxa²hxi²hī³la³kxi², txa²yu³-
ka³na² whāi²na¹ wxa²yu³hīn³ta³kxi², txa²ne³ka³nai²na² whāi²na¹ wxa²ne³hī³la³kxi²,

nxe³se¹li¹. Txa²yu³kxa² so¹lxi³ wxa²yu³hin³ta³kxi²sa²txa³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²-
tū³, wxa²sa³wi³sxa³khai³sa³tu¹wi¹. Ju¹ta² ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

10 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹nū²a² whāi²na¹ ho³xi²han³kxi²te³nha², nxe³ki³kxai²nān²tu³,
hā²wxān³txa³, txa²wā¹yu³kxa² so¹lxi³ nā³ti³nē³lhī³nx2na³li¹. Nxe³kxai²-
nān²tu³, wxa²yu³hin³ta³kxi²nha²ki³kxai²nān²tu³, txa²wā¹nū²a² whāi²na¹
han³kxi²ta³lun²nē³lhī³nx2na³li¹. Jā¹nxa¹jau³xai²na², wxa²nū³ka³txi³
i³nxai²na² han³ta³lun²nx2ti³kxe³hū³nxe² wxa²ko³nxe³yah³lxin¹ju³ta²
wxa²wa²su¹txa²lxa¹tai¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, wxa²yu³ta² ka³na³ka³na³jah¹la²
so¹lxi³ on³yah³lxī¹lxī¹. A²nxe³jah¹la², ko³nxe³ju³ta² yxau²xai³lain¹na³li¹.
Txa²wā¹nā³ta² han³kxi²nxa³te²hū³nxe² a²ko³nxe³ju³ta² yxau²xai³lain¹na³-
li¹. 11 Nxe³jau³xai²na², Je³su²jah³la² ha³lo²a² a³la³kxi²kxe³su²:

—~Ju³ta²sah³lai²na² ye³jen¹na² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nāu³a¹ ā³yū³sain¹tū¹xā¹.
Nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na², a³la³kxi²ta³lun²kxe³su², i³ye³sxā³:

—~Wxa²yu³ta² ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ on³yah³lxī¹lxī¹. A²nxe³jah¹la²
ko³nxe³ju³ta² yxau²xai³lain¹na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxe³nxa²ha¹te¹, wxa²yu³hin³ta³kxain¹ta³lun²nxa²ha¹te¹, wā²la²
ū³whi²kxi¹xi²nhā²nū²la², ā³wxe³xi²nū²la², Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a²-
sa³wi³hā³lxī³nāu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹:

—~Wxa²yu³hin³ta³kxi¹nx2ta¹ju³txai²na² a³si³yxau³tāu³a¹ i³yau¹ū¹nx2ta¹tu¹-
wi¹. Ā³ne³wxe³nx2ti³xa³ta²lu¹li¹. 13 Nxe³tāu³a² sa²kxai³lu¹: “Txa²sū³nu²yah³lāi³,
Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³.” Nxe³sah¹lxī³to³hi¹lxī¹. Jau¹xai²na², wain³txi³ e³-
yah³lxī³to³hi¹lxī¹, wxa²sū³nū²sa¹ha²kxai³, wxa²hxi²kan¹txi³sa¹ha²kxai³,
nxe³na¹i¹. 14 Yxān¹ta¹, wxa²yu³hin³ta³kxi²nē³ju³ta² a²sa³wi³sxa² so¹lxi³
a²wa³ka³li³yu³ta¹la¹i¹. Hai³txi³ a²hxi²kan¹jah³la² a²sa³wi³hā³lxā² yu³kxa² wxa²-
yu³hin³ta³kxi²ju³ta³la² yū²nxa³i¹. Nxe³kxan²ti³, Txi²na¹xai²na² wxa²sū³nu²su²
na¹kxan²ti³, wxa²hxi²kan¹txi³su² na¹kxan²ti³, wxa²yu³hin³ta³kxi¹nx2ta¹-
te¹ni²ti¹. Jā¹nxe³nhat¹jah³lxī³hē¹li¹. 15 Kāi³kxi¹nx2ta¹ju³ta² i³ye³ū¹nx2ta¹i¹.
Nxe³nx2ta¹ju³txai²na² kāi³kxi¹nx2ta¹kxa²yāx¹nhat¹jah³lxī³hē¹li¹. 16 Jā¹nxa¹jau³-
su², a²sa³wi³sxa² hxi²ka¹nxa³i¹. Yxān¹ta¹ a²sū³na²yah³la² hxi²kan¹te²lā²na³li¹.
Jā¹nxe³sxā³, i³kwa³na³nx2ta¹te²su² te³na¹xai²na² hxi²kan¹te²sa¹i¹. Yxān¹-
ta¹ i³kwa³na³nx2ta¹kxe³su² te² i³nxai²na² hxi²kan¹nx2ti³hī³nx2nxa³i¹.

17 Nxe³na¹jau³xai²na², ā³ne³wxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, sa²yo²wet¹sa²sxā³
kāi³jah¹lxī³hē¹li¹. Yah¹lxin¹kxai²nān²tu³, wi¹lxon³kxi²yah³lxin¹tu¹wi¹.

18 Yxān¹ta¹, txa²wān³txai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na², wxa²yu³ta¹na²
i²sxā³ ā³yū³so¹nx2ta¹kxe³su² te² i³nxai²na² so¹lxi³ i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Nxe³nx2ta¹-
kxe³su² te² i³nxai²na² ye³kan¹txi³ i²nx2ta¹jah¹lo²sa¹i¹. Yxān¹ta¹, wxa²yu³ta¹na²
sa²yo²ā³san¹jah¹lo²nū³su² te² i³nxa² yū³ah³lxī¹lxī¹. A²nxe³jah¹lo²su², Sū³na²
hā³teh³nxā³nxān¹jau³xa² kxā³nhxi¹nu¹ta¹na² e³te³nah¹lxī¹: “A²nū²a² yain³txi³nū³-
xa² i³yain³ya³sain¹jah¹lo²su² te²a² hā³ta³nxān²txi³ i³kox¹ko¹son²kxi²sain¹tu¹wi¹.”
Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹. A²nxe³jau³xau³hxai²tēx¹ jā¹nxe³sxā³ ye³jen¹na² a²nū²a²
kāi³kxi²sain¹tu¹wi¹. Sain¹kxai²nān²tu³, hā³teh³nxā³nxān¹jau³xa² a²ya³la³tu³ ta³-

lun²tu¹wi¹. 19Yxã¹ta¹, Txai²na¹xai²na² ha³lo²a² ü³hũ¹nx2ti³xa³ta³lxa² wãn³txai²na² i³tih³nxe³nx2ta¹i¹. Nxe³nx2ta¹ka³tu³, hã²wxã³txa³ ã³nha³ko³khai¹nxe³tãu³a¹ ha³lo²a² i²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, txa²wãn³txai²na² yxo²i²sah³lxin¹tu¹wi¹. “Hai³yo¹. Je³su²jah³la² wãn³txi³khai³xa² so¹lxi³ i³ye³kxi²nẽ³ta¹i²ti¹. Sü³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³kxah³lo²su² na³li¹.” Sah³lxin¹tu¹wi¹. 20A²ya³la³tu³ wãn³txi³tu³ e³kxi¹nx2ta¹i¹. A²nũ²a² i²li³te²su² kxai²nãn²tu³, txa²sa³wi³sa² i³sa²si¹-hã³a¹kxe³su² te²a² sa²yxo²we¹tũ³sain¹kxai²nãn²tu³, a²nxe³jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³, Txai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² sa²yo²wet¹sain¹nũ³nhĩ³nx2na³li¹. Sain¹kxai²nãn²-tu³, Txa²wi³nu¹ta¹na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹ta¹na² sa²yxo²we¹tain¹nũ³nhĩ³nx2na³li¹.

—~Ko¹ko¹xa² hxi²ka²nãu³a¹ ã³yũ³sai¹nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³jau³su²

21Nxe³nxa²ha¹te¹, i³ye³ta³lun²nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² a²ẽ¹nãu³a¹ au³txi³kãin² i³ãin²ta³kxi²nha²ha²kxai³, i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~A²ya³la³tu³ wãn³txi³tu³ e³kxi¹nx2ta¹i¹. Wxa²yu³ta² ka³na³ka³na³tin¹-te² i³nxa² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nãu³a¹ ã³yũ³sai¹nĩn¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

22Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu², a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² sa²kxai³lu² i³wã³-wã³ta³kxi²nha²sxã³ ã³nĩ²la³kxi² ta³lun²nhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩ¹nxe³te²la³ta³ i³yxaih²kxi²ki³te²la³ji¹? A²ẽ¹nãu³a¹ nhain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². 23A²nxe³tãu³a² a²sa³wi³sxa² Je³su²jah³la² a³lxi²khai¹nxe³kxah³lo²su² te²a² Je³su²jah³la² a²wi³lẽ³nãu³a¹ sa²nẽn¹kxi²khaix¹nxe³je³nãu³a² ã³-wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 24Nxe³nxa²ha¹te¹, Pe²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, a²sa³wi³sxai²na² hã³a² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ya²ha³we¹. Je³su²jah³la² i³ye³kxi¹txai¹nhẽ³li¹. “Ĩ¹te²ta³ i³ye³kxin¹-te²la¹xã¹?” Nxe³txai¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

25Nxe³nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³sxai²na² Je³su²jah³la² sa²nẽn¹kxi²khaix¹nxe³-je³na² ã³wxe³jah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã¹i³. Ĩ¹te²ta³te²la¹xã³? Yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

26Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yain³txi³nũ³xa² sa²so¹sxã³ yain³txi³yau³xa² ü³hũ¹kxi²sa²sai¹sã²na¹ka³-tu³, i³ko¹lko¹son²kxi²sa²jah¹lo²nũ³ai²na² ü³hũ¹ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³jah¹lo²su² na³li¹.

Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² yain³txi³nũ³xa² sa²so¹sxã³ a²yau³xa² ü³hũ¹kxi²sa²sai¹sxã³ Ju³ta²sah³la² sa²kxai³lu², Ki³lo²ko³xa² ton¹jah¹-la² sa²kxai³lu², Si³mãu²ah³la² a²tah²yah³la² sa²kxai³lu², ü³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

27Nxe³tũ³xai²na², Ju³ta²sah³lai²na² sa²so¹sxã³ i³yai³nain¹tãu³ Sa³ta³na²jah¹la² sa²-kxai³lu² Ju³ta²sah³lai²na² a²nxũ²kwai³nãu³a¹ ã³nxũ²kwai³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, Ju³ta²sah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² kã³te³lhxã³ nĩn¹ju³ta² hxi²wa³su³sẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

28Yxã¹ta¹, wãn³txai²na² hã³jau³xai²na² a²si³yxau³tãu³la³ hai³txi³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² ã³wxe³yain¹tũ³ka³txai²na² a³la³kxain¹ta¹-hxai²nxa³hẽ¹la². 29A³la³kxai¹nxa³ju³ta²sa¹, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² a²ẽ¹nãn¹jau³xa² i³ye³kxi²nha²jau³xa²sa¹:

—~Ju³ta²sah³lai²na², txa²wã¹yo³hi²ki³txã³nxũ³a² ü³hã¹kxi²nẽ³jah¹lo²su² na³na¹. Nxe³ha²kxai³, Je³su²jah³lai²na² wãn³txai²na² Ju³ta²sah³la² i³ye³kxain¹-

jau³xai²na²sa¹: “Yain³txi³nũ³xa² Pas²kwa²nxe³je³na³kxa² i³yain³ki³tũ³nxũ³a² ũ³yho³hi²so¹kxi²si¹hain¹jau³su² ta³nxa², a²nũ²a² a²yen³kxi³hxa³te²su² te²a² txa²wā¹yo³hi²ki³txã³nxũ³a² ũ³hũ¹si¹hain¹jau³su² ta³nxa², nxe³hĩ³nx2na³na¹ Je³-su²jah³la² wān³txa²su¹.” A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² a²ē¹nān¹jau³su² ta¹hxai²hē¹la².

³⁰Nxe³ka³tu³, Ju³ta²sah³lai²na² a²yain³txi³nũ³xai²na² sa²so¹kxi²sxã³ i³-yain³ta³lun²ka³tu³, wa²li³ka³tu³ ka³nxah³ju³ta² wa²li³ta¹hxai²hē¹la².

Wān³txa² tah²yau³xa² i³kwa³na³jau³su²

³¹Nxe³nxa²ha¹te¹, wa²li³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹ a²sa³-wi³ha³lxa² wā³kon³te²nāu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwēn¹tai²na² ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Na¹ha²kxai³, Txai²na² wxi²-kin³ti³to³ti³hit1sa³tu¹wi¹. Nxe³sa³ju³ta², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²sain¹tu¹wi¹. Sain¹kxai²nān²tu³, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ txa²kāi³a¹ju³ta² i²sain¹kxai²nān²tu³: “Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³tāu³a¹ wxi²kin³ti³ton³khai¹nx2na³li¹.” A²nũ²a² yxo²ha³-kxa¹, sain¹tu¹wi¹. ³²Sain¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²hxi²ka² wxi²kin³ti³to³ti³hit1sa³tu¹wi¹, kwēn¹tai²nah¹lxi¹. Sa³kxai²nān²tu³, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²sain¹kxai²nān²tu³: “Hai³yo¹. Je³su²jah³lai²na² wi²kin³ti³ton³-khai¹nx2na³li¹. Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³tāu³a¹ wxi²kin³ti³ton³kxa² yā¹nx2na³li¹.” Sain¹tu¹wi¹. ³³Txa²wē³ha³lxāi³. Jũ¹nxe² kxān³su² yxau³ya³nx2ta¹ka³tu³ ā³-nxĩ³na¹tu¹wi¹. Na¹tāu³a¹, ā³ten³sah¹lxin¹tu¹wi¹. Sah¹lxin¹ta¹, i³te³lhxã³ na¹tāu³a¹ hxi²kan¹txi³ ān³si³tē³sah¹lxan¹tho³li¹. Nxe³na¹jau³xai²na², Ju³te²a² nũ³ka³txai³-tã² i³ye³kxai¹na¹ta¹ti²ti¹. Hĩ¹nai²na² jau³jau³xai²na² yā¹nxe³jau³xa² ya³nx2ta¹i¹. ³⁴Na¹ha²kxai³, wān³txa² tah²yau³xa² i³kwa³na³nx2ta¹i¹. Nxe³jau³xa²sa¹, a³lxi²-waun¹nhat1jah³lxi³hē¹li¹. A³lxi¹nx2ta¹kxa² yā¹nxe³nhat1jah³lxi³hē¹li¹.

³⁵Nxe³nhyah¹lxin¹kxai²nān²tu³, txa²sa³wi³ha³lxi³lo³txa²lxa¹jau³xa² a²-nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²nx2tain¹tu¹wi¹. “Tũ¹ka³txai²na² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³khai³nũ³ka³txai²la¹i¹.” Nxe³nyhain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³lai²na² Je³su²jah³la² sa²yo²a³jau³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

³⁶Nxe³nxa²ha¹te¹, Si³māu² Pe²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ĩh¹nũ¹la³ta³ i³te³lin¹ji¹? Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹: —~Ĩ³te³lhxã³ na¹tāu³a¹ hxi²kan¹txi³ ān³si³tē³kxi²sa²nxān³tho³li¹, hĩ¹-nai²na²su¹. Yxān¹ta¹, yxan¹nāu³a¹ ān³si³tē³kxi²san¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².

³⁷Nxe³ta¹, Pe²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Hĩ¹na² ā³si³tē³nxa²ha¹ju³ta² ten³khaix1sa³nhai¹. Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ hĩ¹na² ā³si³tē³nxa²ha¹ju³ta³la³ yũ²nxa³te²la¹xã³? A³lxi²khai¹-nxa²ha¹nhai¹. Na¹ha²kxai³, su²lhã³sain¹kxan²ti³ ā³nā¹nxa²hxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

³⁸Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~“A³lxi¹nxa²ha¹jau³su² su²lhã³sain¹kxan²ti³ ā³nā¹nxa²hxa³lho³-li¹.” Sah¹lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹, ko³nhxa²sxã³ e³xã³lxi¹. A²ya³la³tu³, wān³txi³tu³ e³kxi¹nxa²ha¹i¹. Ka³la³ka³la²a² i³yai²li²nxa³ta³lxa¹, wxã²na² ten³si¹sa²-

nxã³jau³nũ³su² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe² i³ye³xi²to³hin¹tu¹wi¹: “Je³su²jah³la² i²ti³hex¹l²te³txã³i¹.” Nxe³kxi²san¹tu¹wi¹. Jau³su² ya³nxa²ha¹i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹wĩ³na² i³la³kxi²si¹nhẽ³jau³su² i³yau¹ũ³jau³su²

14 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxi³-nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²waun³ta³kxi²yhah¹lxi³txa³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ yxo²i²jah³lxi³hẽ¹li¹. Jã¹nxe³sxã³ yxo²i²sah¹lxi³hẽ¹li¹. ²Txa²wĩ³na² sxi²nhãu³a¹ ka³lxa¹khai¹nxe³thĩ³na² yũ²na³li¹. Na¹ha²kxai³, nũ¹ka³nãu³a¹ wxa²ha³lo²su² ko³su² nũn³tãu³a¹ nũ¹ka³nãu³a¹ sa²hau³ko³kxi¹nx2ti³te³lhã³ã³nxi³na¹tu¹wi¹. Wxa²ha³lo²su² ko³su² nũ³ã¹ yũ²nxa³ke³la³te²kxai³ i³hen³txi³nx2ti³hĩ³na¹-i¹. “Yũ²nxa³i¹.” Nxe³nx2ti³hĩ³na¹i¹. Yxã¹ta¹, yũ²na³li¹. ³Na¹kxai²nãn²tu³, i³na¹kxai²nãn²tu³, wxa²ha³lo²a² sa²hau³ko³ta³lun²kxi¹nx2ta¹kxai²nãn²-tu³, ã³wã³li¹xi²na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nãn²tu³, ã³sa²so¹nx2ta¹tu¹wi¹. Kan²txi³yxau³ya³sa²si¹nx2ta¹jau³su² nx2ta¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nãn²tu³, ha³lo²a² i²-li³jut³Sũ³ju³ta² he¹a¹tãu³a¹ yxau³ya³sah¹lxin¹tu¹wi¹. ⁴Nxe³ju³ta², tĩh³na²ã³nxi³na¹tĩh³na²nũ³a² wi¹la³la³kxah¹lxi¹nha²kxai³, ha³lo²a²ã³nxi³te³lhã³na¹tãu³a¹ wi¹la³la³kxah¹lxi¹nha²kxai³, yah³lxi¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵Nxe³nxa²ha¹te¹, To³me²ah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Nxe²nxa³i¹. Ha³lo²a², ã³nxi³nhĩn¹ko³nũ³a² ko³-nũ¹ti³he¹nxe³nxa³sĩn¹nxãn³nhai¹. Sĩn¹nxa³ha²kxai³, ih¹nxet³sxã³ tĩh³na²ã³nxi³nhĩn¹ti³nha²nũ³a² sa²kxai³lu² wi¹la³la³kxi²nha²hĩ³nha¹ji¹ku¹, nha¹nhai¹.

⁶Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²li² tĩ³nhũ²sa¹ha²kxai³, Txai²li² a²ya³la³tu³ te²sa¹ha²kxai³, Txai²-li² ka³te³na² Si³yxau³tãu³sa¹ha²kxai³, te²sa¹i¹. A²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³, ã³si³te³sa³kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³na² a³ya³ti²tu¹wi¹. Yxã¹ta¹, ã³si³te³sa²nxa³-kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³na² a³ya³ti²sxi²ai¹nx3tho³li¹. ⁷Wxa²yu³ta¹na², kxã³su²Txa²wĩ³na² i²ain¹yah³lxi³hxai²nxã³nhẽ³li¹, Txai²li² ye³kan¹txi³ i²sah¹lxi³-nhxai²nxã³nha²kxai³lu¹. Wi¹li²sah¹lxin¹ke³la³te²kxai³, Txa²wĩ³na² ye³kan¹txi³ i²yah³lxi³nũ³nhĩ³nxa¹lxi¹. Yxã¹ta¹, nxe³hĩ¹nãn¹te²tu³ wi¹li²sah¹lxi¹lxi¹. Sah¹-lxi¹nha²kxai³ Txa²wĩ³nãn²txi³ ye³kan¹txi³ wi¹li²yah³lxi³nũ³nxa¹lxi¹.

⁸Yxã¹ta¹, Fi³li²pah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Wxa²wĩ³na² i³yau¹ũ³sa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ju¹ta¹na²so¹lxi³ ten³sa²sĩn¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁹Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Fi³li²pah³lãi³. Kxã³su² yxau³ya³nx2ti³to³ha¹i¹. Ya³nx2ta¹kxan²ti³, txa²-hxi²ka¹na¹ju³ta² ye³kan¹txi³ i²sah¹lxan³ji¹wi¹? A²nũ²a² i²sa²te²su² te²an²tu³, Txa²wĩ³na² i²nũn³te²su² hĩ³nx2na³li¹. Nxe³ha²kxai³, ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³: “Wxa²wĩ³na² i³yau¹ũ³sa²sĩ¹nhẽ³li¹.” Nĩn¹ji¹wi¹? ¹⁰Ne³ka²kxi²sah¹lxi³hẽ¹li¹. Txain²-txi³, Txa²wĩ³na² nxũ²kwai³nãu³a¹ nxũ²kwai³yxau³na¹ha²kxai³, Txa²wĩ³nãn²txi³ nxũ²kwai³yxau³sa³ha²kxai³, nha¹i¹. Nxe³na¹jau³xai²na² ã³ne³to³nxa²lxi³ta²lu¹i¹. Na²ha²kxai³, wãn³txai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³jau¹xai²na², hai³txi³ txa²ẽ¹-

nãu³nũ¹ai²na² wãn³txa² ã³si³wxe³jau³su² jau³sxa³wi¹. Yxã¹ta¹, Txa²wĩ³na² nxũ²kwai³yxau³sa³jah¹lai²na² i³wet¹sa²so¹sã³, wãn³txa² wi¹jau³xain²txi³ i³ye³-i², ha³lo²a² nũ³kxũ³ju³txain²txi³ wxa²kã³i², ya³nx2ta¹i¹. 11 Txa²wãn³txai²na² yxo²i²sah¹lxi³hẽ¹li¹. Txain²txi³, Txa²wĩ³na² nxũ²kwai³nãu³a¹ nxũ²kwai³yxau³-na¹jau³xain²txi³ yxo²i², Txa²wĩ³nãin²txi³ nxũ²kwai³yxau³sa³jau³xain²txi³ yxo²i² nxe³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹, jau³xai²na² hxi²kan¹txi³ yxo²i²sah¹lxan³-kxai²nãn²tu³, ha³lo²a² nũ³kxũ³txi³ kã³a¹ju³ta²i²sah¹lxi³sã³, yxo²i²sah¹lxi³hẽ¹li¹. 12 A²ya³la³tu³ wãn³txi³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Na¹ha²kxai³, Txa²wĩ³na² yxau³tãu³-a¹ ã³nxĩ³na¹tu¹wi¹. Na¹kxa²si³yo³na¹, a²nũ²a² sa²yxo²wet¹sain¹te²su² te²an²tu³, hxi²kan¹txi³lox3tai¹na¹tu¹wi¹. Ai¹na¹kxai²nãn²tu³, ha³lo²a² nũ³kxũ³txi³ kã³i²a¹-kxa² yã¹nxe³sã³ kã³ain¹tu¹wi¹. ã³la² nũ³kxũ³khai¹nxe³te²su² sa²kã³ain¹tu¹wi¹. 13 Jã¹nxa¹jau³su², a²yen³kxa² i²li³te²la³, Txa²wĩ³na² i³wã³jah³lxin¹kxai²nãn²tu³, txa²i³lxa² i³yil¹li¹sa²sã³ i³wã³jah³lxin¹kxai²nãn²tu³, a²nxe³te² yen³kxa² yxo²ha³-kxa¹ kã³i²kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nãn²tu³, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ txa²kã³a¹ju³ta² i²sain¹kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i²ain¹tu¹wi¹: “Txa²wã¹wĩ³na² wxi²kin³ti³ton³khai¹nx2na³li¹.” A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹, nxe³ain¹tu¹wi¹. Jã¹nxe³te³-lhxã³ kã³i²a¹tu¹wi¹. 14 Jã¹nxa¹jau³su², a²yen³kxa² i²li³te²lxi³, txa²i³lxa² i³yil¹li¹sa²sã³, Txa²wĩ³na² i³wã³jah³lxin¹kxai²nãn²tu³, a²nxe³te² yen³kxa² kã³i²kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹.

Sũ³na² A²yãu³ka³jxah¹la² kan²txi³ yxau³ya³nhẽ³jau³nũ³su²

15 Ne³ka²sah¹lxi³hẽ¹li¹. “Txa²hxi²kan¹jah¹la² a³lxi²na¹nhã¹.” Nxe³sah¹lxin¹-kxai²nãn²tu³, Txa²wãn³txa² i³kwa³na³nx2ta¹jau³xa² sa²yxo²wet¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. 16 Sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³na² i³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. I³ye³kxai¹na¹-kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³nai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² ã³xa² Txa²yã¹nxe³jah¹la² i³sa²si¹hã³ũ¹nx2ti³tu¹wi¹. A²nxe³jah¹la² ã³nhxi²nũ¹nx2ti³jah¹lo²nũ³su² na³li¹. Nxe³sã³ kan²txi³ yxau³sa²te³ya³nx2ti³tu¹wi¹. ã³na¹nx2ti³xa³lho³li¹. 17 A²nxe³jah¹-la² Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³jxah¹lai²la¹i¹. A²ya³la³tu³khai³jah¹lai²la¹i¹. Jah¹lai²na², hai³txi³ ko³nxe³thin¹ko³xai²nãn¹tu³kã³txi³la³ i²ain¹tu³kã³txi³sai¹nxa³ha²kxai³, ã³ye³wxe³ain¹tũ³kã³txi³sai¹nxa³ha²kxai³, nain¹na³li¹. Nai¹nha²kxai³, hai³txi³ ã³nxũ²kwai³wi¹hain¹ju³ta³la³ hxi²kan¹txi³hex¹l¹tũ³kã³txi³sai¹nxa³i¹. Yxã¹ta¹, wxã¹na² i²yah³lxi³te²si¹lxi¹. Nxe³yah³lxi³te²sin¹jau³su², Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lai²-na² ka³lu³sa³wxe³nha¹nx2ti³sã³ yxau³ya³nx2ti³nha²kxai³, wxa²nxũ²kwai³nãu³a¹ nxũ²kwai³yxau³nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³sã³ i²ki²la²khai³yah³lxi³te²si¹lxi¹.

18 Txa²li² hai³txi³ kwa²hã¹nxe² ã³na¹nx2ti³nxa³lho³li¹. Sai¹ki³hũ³sã³ yxau³yah²lxan³tho³li¹. Txa²ya¹nxe³jah¹la² wxa³ya³nx2ti³sã³ yxau³ya³nx2ti³-tu¹wi¹. 19 Jũ¹nxe² ye³jen¹nũ³tãu³a¹ yuh³xai²nãn¹tũ³kã³txai²na² i²sai¹nx3tho³li¹. Yxã¹ta¹, wxã¹na² so¹lxi³ i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³, Txa²na² ka³te³na² a²si³yxau³tãu³lo³khai³nxe³jah¹lo²sa¹i¹. Nxe³na¹ju³ta², wxã¹na² sa²-kxai³lu² txa²ka³ten³sa³ju³ta² yxau²xai³lya³sah¹lxin¹tu¹wi¹. 20 Yxã¹nãu³a¹, Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² yxau³ya³nx2ti³tãu³a¹, ha³lo²a² a³la³kxah¹lxin¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹ju³ta²sa¹: Txain²txi³, Txa²wĩ³na² nxũ²kwai³nãu³a¹ nxũ²kwai³yxau³-

na¹ha²kxai³, wxâin²txi³ txa²nxũ²kwai³nãu³a¹ nxũ²kwai³yxau³sah¹lxi¹nha²kxai³, txain²txi³ nxũ²kwai³yxau³nx2ta¹ha²kxai³, nxe³ki³ju³ta² a³la³kxah¹lxin¹tu¹wi¹.

21 A²nũ²a², txa²wãn³txa² i³kwa³na³a¹jau³xa² ã³ne³wi¹sxã³ sa²yo²wet1sa²jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³, a³lxi²sa²jah¹lo²su² hĩ³nx2na³li¹. A³-lxi²sa²ju³ta² nxe² ã³wxe²xai³nx2ha¹te¹, Txa²wĩ³na² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹: “A²nũ²a², Txa²ki³lha³lxa² a³lxi²nyhu¹sa³nha¹. Nxe³ha²kxai³, Txai²na² a³lxi²-yuh³na¹tũ¹xã¹.” Nxe³hĩ³nx2na³li¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, Txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² a³lxi²sa²jah¹lai²na² a³lxi²nũ³na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nãn²tu³, i³yau¹ũ³nha²ye²na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

22 Nxe³na²ha¹te¹, Ju³ta²sah³la² ã³xa², Ki³lo²ko³xa² to¹nxa³jah¹la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Ĩh¹nxe³ju³ta²yan³ti³ta³, txa²nũ³ka³txai²na² so¹-lxi³ i³yau¹ũ³nha²sa²sĩn¹te³lin¹ji¹wi¹? A²nũ²a² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³nha²yain¹sĩn¹te³lxan³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

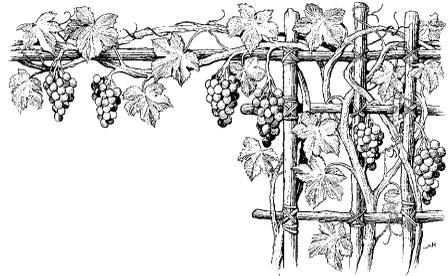
23 Nxe³na²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² i²li³te²hũ³te²an²tu³ a³lxi²sa²sxã³ yxau²xai³lain¹kxai²nãn²tu³, txa²wãn³txa² sa²yo²wet1sain¹tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³ Txa²-wĩ³na² hi²sen³kxai³lu² a³lxain¹tu¹wi¹. Ai¹nha¹kxai²nãn²tu³ ã³n³tũ³xain¹sxã³ yxau³yain¹nha¹tu¹wi¹. 24 Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² a³lxi²sa²nxa³sxã³ yxau²xai³jah¹-lo²su² kxai²nãn²tu³, txa²wãn³txa² sa²yo²wet1sai¹nx3tho³li¹. Jã¹nxa¹jau³su² wãn³txai²na² ne³ka²ki²sah¹lxin¹jau³xai²na² hai³txi³ txa²wãn³txi³khai³sxa³-wi¹. Nxe³jau³xai²na² Txa²wĩ³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹la² a²wãn³txai²la¹i¹.

25 Nxe³na¹jau³xai²na² yxo²ha³kxa¹ yxau³kxi¹nx2ta¹kxa²yu¹su² i³hen³txi³nx2ta¹-i¹. 26 Yxãn¹ta¹ ye³jen¹na² i³na¹tu¹wi¹. Na¹kxa²si³yo³na¹ ã³nhxi²nũ¹nx2ti³jah¹lo²nũ³a² A²yãu³ka³txa² wi¹lhin¹jah¹la² wxã³nx2ti³sxã³, kan²txi³ yxau³ya³nx2ti³tu¹wi¹. A²nxe³jah¹la², Txa²wĩ³na² Si³yxau³tãu³su² tãu³a¹ sa²wet1sa²sxã³ i³sa²si¹hã³-ũh¹nx2ti³kxah³lai²la¹i¹. A²nxe³jah¹lo²su² te²kxai³lu¹ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³nx2ti³ha²kxai³, txa²wãn³txai²na² i³ye³kxi¹nx2ti³jau³xai²na² yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²ta²hot3si¹nx2ti³jau³su² i³ye³kxi¹nx2ti³ha²kxai³, Nxe³nx2ti³tu¹wi¹.

27 Txa²hãu²na¹ju³ta² ã³nhãu²no³txa²lxa¹i¹. Hĩ¹na² in²nxa³ti³xa³ta³lxa¹ ã³-nxũ²kwai³lxũ¹nx2ta¹i¹. Nxe³nx2ta¹ha²kxai³ wi¹lhin¹sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hẽ¹li¹. Yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txai²na² hãu²non³sxã³ yxau²xai³tũ³ka³txi³sxa³i¹. “Hãu²no³ta¹-xã¹.” Nain¹kxan²ti³, hãĩ¹nxe², hxi²waut3ta³lxain¹sxã³ yxau²xai³yai¹nhĩ³nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹, Txai²na¹xai²na² txa²hãu²na¹ju³ta² txa²wi¹lhin¹khai¹na¹ju³ta² ã³nxũ²-kwai³lxũ¹nxa²lxa¹i¹. Nxe³nx2ta¹ha²kxai³, hãu²non³sxã³ yxau²xai³la¹kxa²yã¹nxe² yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, hxi²waut3ta³lxĩ³nhyah¹lxa³nha²-kxai³, yuh³lxa³kxi²yah³lxa³nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. 28 Txa²wãn³txai²na²: “i³na¹tu¹wi¹. Na¹ka³tu³, ã³wa³la² i³xi²sxã³ yxau³ya³nx2ta¹tu¹wi¹.” Nxe³na¹jau³-xai²na² ain³kxi²sah¹lxi¹lxi¹. Nxe³na¹ju³ta³nũ³a², a³lxi²sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³ i³ka³li³kxi²sah¹lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Txa²wĩ³na² yxau³tãu³a¹ i³na¹ju³ta³nũ³a² i³ka³li³-kxi²sah¹lxi³hĩ³nxã¹lxi¹, Txa²wĩ³na² ã³sen³sai¹sa²sxã³ hxi²kan¹khai¹jah¹lo²su² ha²kxai³lu¹. 29 Ha³lo²a² yan¹nãu³a¹ ai³ju³ta² i³yau¹ũ³nx2ta¹i¹. Hĩ¹na², ha³lo²a²

ũ³hũ¹nx2ti³xa³ta³lxa² i³yau¹ũ³nx2ta¹i¹.
 Nxe³nx2ta¹kxai²nãn²tu³, hã²wxãn³txa³,
 ha³lo²ai²na² ũ³hũ¹nx2ti³kxai²nãn²tu³,
 txa²wãn³txai²na² ain³kxi¹xi²sah¹-
 lxin¹tu¹wi¹. Sah¹lxin¹ka³tu³: “Hai³yo¹.
 Je³su²jah³la² wãn³txi³khai³xa² so¹lxi³
 e³kxi²nẽ³te³nai¹ti²ti¹.” Yan¹nãu³a¹ nxe³-
 sah¹lxin¹tu¹wi¹. ³⁰Jũ¹nxe² ye³jen¹nãu³a¹
 so¹lxi³ ãh¹ i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ha³-
 lo²a² ko³nxe³thin¹ko³xai²nãn¹tũ³ka³txa²
 a²wa³kxãn³yah³la² Sa³ta³na²jah¹la²
 yau³son³na³li¹. ã³sen³sai¹sa²te³lhxã³ yau³son³kxi²sa²na³li¹. Yxãn¹ta¹, jah¹la² kũ³-
 we²ki²la² hxi²ka¹nxa³i¹. Txai²na² so¹lxi³ hxi²kan¹khai¹jah¹lo²sa¹i¹. ³¹Na¹kxan²ti³,
 Txa²wĩ³na² i³kwa³na³sa²jau³xa² so¹lxi³ sa²wai³wait3sxã³ kãi³a¹i¹. “Ya³lu²na¹tũ¹-
 xã¹.” Na¹kxan²ti³nũ¹. Na¹ha²kxai³, Txa²wĩ³na² a³lxi²na¹ju³ta², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 wxa²ye³ka¹tai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³, i³sa²yxau³sxã³ ã³nxai³yah³sah¹lxi³hẽ¹li¹.
 Je³su²jah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

(João 15.2)

Je³su²jah³la² yain³tẽ¹ha² wi¹khai¹nxe³tẽ¹ha² te²hũ³ye²jau³su²

15 ¹—Txai²li² yain³tẽ¹ha² u²vẽ¹nhu²khai³xa² wi¹khai¹nxe³tẽ¹ha²
 te²hũ³te²sa¹i¹. Txa²wĩ³nai²na² sa²kxai³lu², hai³sxa² wa³kxãn³-
 yah³lo²hũ³te²la¹i¹. Wxãi²na² sa²kxai³lu², u²va²nxũ³ki³hũ³te²syah¹lxi¹lxi¹.
²Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ³kxan²tu³ yain³txa³ki³a² ãn³ki³i²nxa³tũ³ka³txi³su²
 a²yxo²ha³kxan²tu³, Txa²wĩ³nai²na² i³nũ³kxi²lho¹sxã³ ã³sxã³ ã³na¹te²ju²-
 hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹, a²nũ³kxa² yxo²ha³kxa¹ yain³txa³ki³a² ãn³ki³i²tũ³kxan²tu³,
 hãi¹nxe³sxã³ ũ³nhũ³we²kxi²te²ju²hẽ³li¹, ã²la² ka³lxa¹txi³ ã³ki³i²si¹jau³su².
³Jã¹nxa¹jau³su², wãn³txa² i³ye³kxi¹nx2ti³to³ha¹tai¹ti²ti¹. Nxe³nx2ta¹-
 jau³su², wxa²ko³nxe³yah³lxin¹ju³ta² ã³wa²su¹txa²lxi³sxã³, hĩ¹na²
 wi¹lhin¹nxa²lxi³na³li¹. ⁴Yah³lxi¹nha²kxai³, nxũ²kwai³yxau³sah¹lxi³hẽ¹li¹.
 Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, Txai²na² sa²kxai³lu² nxũ²kwai³yxau³nx2ta¹tu¹wi¹.
 Yain³txa³nũ³kxa², wã²nxũ¹ ha³na³ka³lxi³ yxau³kxai²nãn²tu³, hxi²kan¹txi³
 ã³ki³i²te²sxa³yu²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹, a²nũ³kxa² au³txi³ nũ³yxau³kxai²nãn²-
 tu³, wi¹ki³i²te²ju²hẽ³li¹. Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², wxa²nũ³ka³txai²nãn²tu³,
 nxũ²kwai³yxau³sah¹lxan³kxai²nãn²tu³, hxi²kan¹txi³ a²yen³kxa² wi¹te²la³
 kãi³yah²lxan³tho³li¹.

⁵Txai²na² yain³tẽ¹ha² hũ³te²sa¹ha²kxai³, wxãi²na² a²nũ³kxa³nãu³hũ³te²jah³-
 lxi¹nha²kxai³, ki³te²ju²hẽ³li¹. A²nũ²a² nxũ²kwai³yxau³sa³kxai²nãn²tu³, Txai²na²
 nxũ²kwai³yxau³na¹kxai²nãn²tu³, a²nxe³te²nãn²tu³, ha³lo²a² wi¹ju³ta² kãi³-
 hĩ³nx2na³li¹. Yain³txa³nũ³kxa², wi¹ki³i²te²nũ³kxe³hũ³nxe², ha³lo²a² wi¹ju³ta²
 kãi³hĩ³nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹, ã³na¹sa²sxã³ ha³na³ka³lxi³ yxau³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³,
 hxi²kan¹txi³he¹yah³lxan³tho³li¹. ⁶A²nũ²a² nxũ²kwai³yxau³sai¹nxa³kxai²nãn²tu³,
 Txa²wĩ³na² hi²sen³kxai³lu² on³si¹hai¹nxa³jau³su² i³ye³kxai¹nhĩ³nx2na³li¹. Wa³lu³-

la³nxū³kxa² o³nxa³tū³kxa² wxa²sa²ki³nū²ki²sxā³ ha³nxe²a² sa²ya³ki³te²ju²hē³li¹.
 Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², Txa²wī³na² on³si¹hai¹nxa³jau³su² i³ye³kxai¹nhū³nx2na³li¹.
 7 Yxān¹ta¹, txa²nxū²kwai³nāu³a¹ nxū²kwai³yxau³sah¹lxi¹nha²kxai³, txa²wān³-
 txa² au³txi³ wxa²e¹nāu³a¹ yxau³ya³nx2ti³ha²kxai³, nxe³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³,
 a²yen³kxa² a²ten³yah³lxin¹kxa² yxo²ha³kxa¹ i³wā³txi³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³,
 a²nxe³te²su² yen³kxi³ta³lun²yah³lxin¹tu¹wi¹. 8 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ha³lo²a² wi¹-
 ju³ta² so¹lxi³ kāi³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yain³tē¹ha² ki³ka³lxa¹txi³, ā³ki³i²tū³kxe³hū³nxe²
 wi¹kāi³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ wxa²wi¹-
 kāi³yah³lxin¹ju³ta² i²nx2tain¹kxai²nān²tu³, Txa²wī³na² i³sa²nēn¹kxain¹tu¹wi¹.
 “Txa²wā¹wi³na² wxi²kin³ti³ton³khai¹nx2na³li¹.” A²nū²a² yxo²ha³kxa¹, ain¹tu¹-
 wi¹. Ain¹kxai²nān²tu³, wxāi²nān²ta³, txa²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³syah¹lxin¹tu¹wi¹.
 9 A³lxi¹nx2ta¹i¹. Txa²wī³na² a³lxi²sa³kxa² yā¹nxe³sxā³ a³lxi¹nx2ta¹i¹. Nxe³nx2ta¹-
 ha²kxai³, a³lxi¹nx2ta¹jau³xai²na² ain³kxi¹xi²sah¹lxi³sxā³ yxau²sa²tē³jah¹lxi³hē¹li¹.
 10 Txa²wān³txa², i³kwa³na³nx2ta¹jau³xai²na² sa²yo²wet¹lsah²lxin¹kxai²nān²tu³,
 txa²a³lxi²nx2ta¹jau³xai²na² yxau³xai³yah³lxi³nhū³nxa¹lxi¹. Txai²na² Txa²wī³na²
 wān³txa² i³kwa³na³sa³jau³xa² sa²yo²wet¹to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Na¹ha²kxai³, Txa²-
 wī³na² a³lxi²sa²jau³xai²na² yxau³sa²tē³to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Jā¹nxe³sah¹lxi³hē¹li¹.
 11 Txa²wān³txai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. I³ka³li³si¹nx2ta¹jau³su²,
 nxe³nx2ta¹i¹. Txai²na² kāin²ka³lih³sxā³ yxau²xai³khai¹nxe³na¹kxa² yā¹nxe³-
 si¹nx2ta¹jau³su², nxe³nx2ta¹i¹. 12 Txa²wān³txa² i³kwa³na³nx2ta¹jau³xa²sa¹:
 “A³lxi²waun¹nhat¹jah³lxi³hē¹li¹. Txai²li² a³lxi¹nx2ta¹i¹. Nxe³nx2ta¹kxa²
 yā¹nxe³nhat¹ju³yah³lxi³hē¹li¹.” 13 A³lxi²khaix³yhu¹ju³ta²sa¹, txa²ka³te³-
 na² wi¹la¹tāu³a¹ ā³sxā³ txa²ya³lxa³nāu³ i³nxai²na² ya³lu²kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹.
 Ju¹ta²na², a³lxi²khaix³yhu¹ju³ta³la³ te²ju²hē³li¹. A³lxi²yhu¹ju³ta³la³, ā²la²
 wi¹ju³ta³la³ yū³te²sxa³yu²hē³li¹. 14 Jā¹nxa¹jau³su², i³kwa³na³nx2ta¹jau³xa²
 a²ha³kxa¹ sa²yo²wet¹lsah¹lxin¹kxai²nān²tu³, txa²ya³lxah¹lxi³hū³nxa¹lxi¹.
 15 Hi¹na²: “Txa²ya³lxi³nāu³xa².” Nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. Kxān³su²: “Kwa²wa³ka³-
 li³lo³kxi²sah²lxin¹te²nāu³xa².” Nxe³nx2ti³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, hī¹na²
 nxe³nx2ti³nxa³lho³li¹. Kwa²wa³ka³li³lo³kxi²kxai²nān²tu³, a²sū³na² ha³-
 lo²la³ a³la³kxi²nū¹ti³he¹xai¹nhū³nx2nxa³i¹. Yxān¹ta¹, wxāi²na² txa²ha³lo²a²
 a³la³kxah¹lxi¹lxi¹. 16 Hai³txi³ wxa²yu³tai²li² ka³na³ki² i²sxā³ ā³yū³so¹sah¹-
 lxn³ta¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, Txai²na¹xai²na² i²sxā³ ā³yū³so¹nxa²ta¹ta¹ti²ti¹.
 I²sxā³ ā³yū³so¹nxa²ta¹ka³tu³, ha³lo²a² wi¹ju³ta² kāi³sa²tē³si¹nx2ta¹jau³su²
 i³ka²lat¹lso¹nx2ta¹ta¹ti²ti¹. Nxe³nx2ta¹ha²kxai³, a²yain³txa²ki³a² wi¹ki³i²txi³-
 hū³nxe² wi¹kāi³yah³lxin¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³ a²yain³txa²ki³a² wi¹te²ta³ki³a²
 ā³kho³txa³kxe³su² wi¹lxi³yxau³ki³ai²la¹wi¹. Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², wxa²wi¹-
 kāi³yah³lxin¹ju³ta³nū³a² wi¹kāi³sa²tē³yah³lxin¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³si¹nx2ta¹jau³su²
 i³ka²lat¹lso¹nx2ta¹ka³tu³ hxi²kan¹txi³lo³txa²lxa¹ta¹ti²tu³wi¹. Yah³lxin¹kxai²-
 nān²tu³, a²yen³kxa² Txa²wī³na² i³wā³txain¹yah³lxin¹kxa² a²yo²ha¹kxa¹,
 txa²i³lxa² i³yī¹li²sa²sxā³ i³wā³txain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ū³hū¹nx2tain¹tu¹-
 wi¹. Jā¹nxe³si¹nx2ta¹jau³su² i³ka²lat¹lso¹nxa²lxa¹ta¹ti²ti¹. 17 Jā¹nxa¹jau³su²,
 a³lxi²waun¹nhat¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³na¹jau³xai²na² i³kwa³na³nx2ta¹i¹.

“Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² yxo²kwĩn¹-
kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³su²

18Ne³ka²ki²sah¹lxi³hẽli¹. Yuh³xan¹ta³ko³tan¹tũ³ka³txa² ko³nxe³thin¹ko³xai²nãn¹-
tũ³ka³txa² yxo²kwĩn¹kxi¹nx2tain¹na³li¹. Nxe³ju³ta² hxi²waut3ta³kxah³lxi³txa³hẽli¹.
A²nxe³tũ³ka³txa² kxãn³su² yxo²kwĩn¹kxi²sain¹to³hxai²tai¹ti²ti¹. Sai¹nha²kxai³,
jã¹nxe³nx2tain¹na³li¹. Yãn³tai²na², yxo²kwĩn¹kxi¹nx2txai¹nxa³ta³lxa² yxo²kwĩn¹-
kxi²sain¹to³hxai²tai¹ti²ti¹. 19Wxa²yu³ta²li²: “Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txi³sa¹xã¹.”
Yah³lxin¹ke³la³te²kxai³, a³lxi¹nx2tai¹nhĩ³nx2na³li¹. “Hã³xa¹, txa²wã¹nũ³ka³-
txi³sain¹na³li¹. A³lxi²ki³tu¹wi¹.” Nxe³nx2txai¹nhĩ³nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹, wxã²na²
yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txi³sah¹lxa³lxi¹. Txai²na² yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³-
txa²ã³sa²hait1so¹nx2ta¹ha²kxai³ txa²nũ³ka³txi³sah¹lxi¹lxi¹. Nxe³nx2ta¹tai¹ti²ti¹.
Nxe³ha²kxai³, yxo²kwĩn¹kxi¹nx2tain¹na³li¹. 20Txa²wãn³txa², i³ye³kxi¹nx2ta¹-
jau³xai²na² ain³kxi²sah¹lxi³hẽli¹. Nxe³na¹jau³xa²sa¹: Kwa²wa³ka³li³lo³ah³lxin¹te²
i³nxai²na² kũ³we²ki²la² hxi²kan¹yah³lxa³lxi¹. Sũ³nu²na¹xai²na² so¹lxi³ã²la²
hxi²ka¹na¹wi¹. Yxãn¹ta¹, yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² Sũ³nu²na¹xai²na²
ha³ta²nxãn²txi³ ko³nxe³ju³ta² so¹lxi³kã³kxi²sain¹to³tai¹ti²ti¹. Ai¹nha²kxai³ kwa²-
wa³ka³li³lo³ah³lxin¹te² i³nxãn²txi³ jã¹nxe³nx2tain¹tu¹wi¹. Jã¹nxain¹kxai²nãn²tu³,
txa²wãn³txa² sa²yxo²ã³sain¹to³tai¹ti²ti¹. Te²yã¹nxe³sxã³ wxa²wãn³txain²txi³
sa²yxo²ã³nx2tain¹tu¹wi¹. 21Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu², Txa²-
wĩ³na² i³sa²si¹hã³sa²jah¹lu¹ta²na² i²ain¹tũ³ka³txi³sxai¹nxa³wi¹. I²ai¹nxa³jau³su²
yxo²kwĩn¹kxi²sain¹na³li¹. Sai¹nha²kxai³, jã¹nxe³sxã³, Txai²li² sa²hẽ¹ta²lxa¹kxe³su²
yxo²kwĩn¹kxi¹nx2tain¹nũn³tu¹wi¹, txa²sa³wi³ha³lxi³sah¹lxi¹nha²kxai³lu¹. 22A²-
nxe³tũ³ka³txai²na², wãn³txa² wi¹jau³xa² i³ye³kxai¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Na¹kxan²ti³
sa²yxo²ã³sa²sxã³ ko³nxe³ti³ kã³ai¹nhxai²tai¹ti²tu³wi¹. Ain¹ka³tu³, Txa²wĩ³na²
ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹: “Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² ã²la² kãin² ko³nxe³ti³
kã³ain¹tũ³ka³txai²la¹xã¹.” Ain¹na³li¹. A²nxe³tũ³ka³txai²na² wxã³sxã³ Txa²wãn³-
txa²i³ye³kxain¹nxa³ke³la³te²kxai³, sa²yxo²ã³sain¹ju³ta³la³ yũ³ai¹nhĩ³nx2nxa³i¹.
Ain¹ke³la³te²kxai³, hai³txi³ Txa²wĩ³nu²la³ ko³nxe³thin¹tũ³ka³txi³la³ i³yĩ¹lai¹nhĩ³-
nx2nxa³i¹. 23A²nũ²a² yxo²kwĩn¹kxi²sain¹jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³, Txa²wĩ³nãn²txi³
yxo²kwĩn¹kxain¹nũn³jah¹lo²su² hi³nx2na³li¹. 24A²nxe³tũ³ka³txai²na², Txai²na²
yxau³yain¹sxã³ ha³lo²a² nũ³kxũn³ju³ta² kã³yain¹to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Ha³lo²a²
a²nũ²a² ã³xa² hxi²kan¹txi³ kã³ti³he¹nxa³kxa², Txai²na¹xai²na² kã³yain¹to³-
hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Yai¹na¹ha²kxai³, yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² Txain²txi³
i²sai¹nha²kxai³, Txa²wĩ³nãn²txi³ i²yhai¹nha²kxai³ ya³sai¹nhxai²tai¹ti²ti¹. Ya³sain¹-
kxan²ti³, ã³ne³to³ti³he¹xai¹nhxai²nxa³tai¹ti²ti¹. ã³ne³to³hxai¹nxa³kxe³su², hã¹sxã³
Txain²txi³ yxo²kwĩn¹kxi²sai¹nha²kxai³, Txa²wĩ³nãn²txi³ yxo²kwĩn¹kxi²yhai¹-
nha²kxai³, yuh³xan¹ko³xan¹tũ³ka³txai²na² ya³sai¹nhxai²tai¹ti²ti¹. Ai¹nha²kxai³,
Txa²wĩ³nu²la³ ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa² i³yĩ¹lain¹tu¹wi¹. “Ko³nxe³thin¹tũ³ka³txi³-
khaix1syah¹lxi¹lxi¹.” Ain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹, Txa²wĩ³na² wi¹lhin¹khaix1jah¹lai²la¹li¹.
Ain¹jut3su², yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² wxã³sxã³, ha³lo²a² nũ³kxũn³ju³ta²
kã³yain¹nxa³ke³la³te²kxai³, txa²nũ³kxũ³na¹ju³ta² i³yau¹tũ³hain¹nxa³ke³la³te²kxai³,

tū¹ka³txai²na² i²sai¹nhi³nx2nxa³i¹. Sai¹nxa³ke³la³te²kxai³, sa²yo²ā³sain¹ju³ta³la³yū³hī³nx2nxa³i¹. Ai¹nha²kxai³, hai³txi³Txa²wī³nu²la³ko³nxe³thin¹khai¹nxe³tū³ka³txi³la³i³yi¹lai¹nhi³nx2nxa³i¹. “Tū¹ka³txai²na², hai³txi³txa²nu²kxū³na¹ju³ta³la³i³yau¹ū³hain¹nxa³hē³na¹. Nxe³ha²kxai³sa²yo²ā³sain¹ju³ta³la³yū²nxa³xā¹.” Txa²wī³na² ai¹nhi³nx2nxa³li¹. Yxān¹ta¹, nxe²nxa³i¹. Tū¹ka³txai²na² i²sain¹kxan²ti³yo²kwīn¹kxi²sain¹na³li¹. ²⁵Yxo²kwīn¹kxi²sain¹sīn¹ju³ta²na², kxā³nhi¹nu¹ta²na²yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txai²na²a²ha³teh³nxā³nxān¹jau³xau³hxi²tēx1tā²e³te³nah¹lxī¹: “Txai²na¹xai²na², hāi¹nxe²wain³txi³kāi³yai¹nxi²na¹hē³li¹. Na¹kxan²ti³, kwa²hāi¹nxe²yo²kwīn¹kxi²sai¹nxi²na¹hē³li¹.” Kxā³nxān¹jau³su²ta¹hxi²ti³ai¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, kwēn¹ta²na²nxe³jau³xau³hxi²tēx1jā¹nxe³sxā³, yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txai²na²yo²kwīn¹kxi²sain¹to³hxi²ta¹ti²ti¹, kwēn¹ta²na², kxā³nxān¹jau³xā¹a²ya³la³tū³ta³lu²nain¹na³li¹.

²⁶Yxān¹ta¹, i²ū¹nx2ti³jah¹la², A²ya³la³tū³jah¹la², A²yāu³ka³jxah¹la²i³sa²si¹hā³ūh¹nx2ta¹tu¹wi¹. A²nxe³jah¹la²a²si³yxau³kax3khai³xa², Txa²wī³nai²la¹i¹. Txa²wī³na²a²yen³nāu³a¹a³li³sxā³ai³sxā³tū³nx2tain¹tu¹wi¹. Ain¹ka³tū³, A²ya³la³tū³jah¹lai²na²sa²kxai³lu², Txai²na²a²nū²a²yo²ha³kxa¹i³yau¹ū³hain¹ya³sa³tu¹wi¹. ²⁷Ai¹nha²kxai³, wxāi²na²sa²kxai³lu²te²yā¹nxe³sxā³Txai²na², a²nū²a²yo²ha³kxa¹i³yau¹ū³hain¹ya³sah¹lxin¹tu¹wi¹, a²wi¹lhī¹na²kxān³su²ān³si³tē³kxi²sah¹lxī³to³hi¹nha²kxai³lu¹. Ta¹hxi²hē¹la².

16 1 — ~Ne³ka²ki²sah¹lxī³hē¹li¹. Ye³jen¹nāu³a¹, yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txai²na²ye³khāuh³lxa³ti³nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹, i³yxaih²kxi²sah¹lxī³sxā³yo²i²sah¹lxin¹ju³ta²na²ā³na¹sah¹lxin¹kxa²yan³ti³su²i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Kwēn¹ta²na², ha³lo²a²ū³hū¹nx2ti³xa³tā³lxa¹wān³txai²na²i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. ²Na¹ka³tū³, Ju³te²a²nū³ka³txa²ā³nū²kxain¹thī³na²ā³wih¹yah³lxin¹ju³ta²Ju³te²a²nū³ka³txa²ū³nhū³sa²tā³ha³lo²sai¹xi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹, ha³na³ka³lxī³yxan¹nāu³a¹ha³lo²a²ā²la²ko³nxe³ju³ta²yū³tu¹wi¹. Nxe³hī¹nāu³u¹ta²na²a²nū²a²i³su²lhā³nx2tain¹kxai²nān²tū³, a²ē¹nāu³a¹i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxī¹: “Jah¹lai²na²ko³nxe³thin¹jah¹lai²la¹xā¹. Na¹ha²kxai³i³su²lhā³ai¹na¹kxai²nān²tū³, Txa²wā¹sū³na²Si³yxau³tāu³a¹a²wa³ka³li³yu³ta²kāi³si¹sa²jau³su²i³su²lhā³ai¹na¹xā¹, a²nū²ai²na²sā¹.” Nxe³nhain¹tu¹wi¹. ³Ko³nxe³ti³kāi³kxi¹nx2ti³ju³ta³nū³a², Txa²wī³nāin²txi³i²ai¹nxa³kxe³su², Txain¹txi³i²sai¹nxa³kxe³su², ko³nxe³ti³kāi³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. ⁴Yxān¹ta¹, hī¹na²ha³lo²a²ū³hū¹nx2ti³xa³tā³lxa¹wān³txai²na²i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, ha³lo²a²hau³kon³na³na¹nxe³ye¹nx2ti³kxai²nān²tū³, txa²wān³txai²na²ain³kxi¹xi²sah¹lxin¹tu¹wi¹. “Ha³lo²ai²na²kxā³nxa²Je³su²jah³la²i³hen³txi³nē³na²hē³na¹.” Sah¹lxin¹tu¹wi¹. Wān³txai²na²a²wi¹lhī¹nhī¹nai³tā²i³ye³kxi¹nx2ti³nxa³ta¹ti²ti¹, yxau³ya³nx2ta¹ha²kxai³lu¹.

Txa²wā¹sū³na²Yāu³ka³jxah¹la²a²wa³ka³li³yu³ta²i³yau¹ū³jau³su²

⁵Yxān¹ta¹hī¹na²i³te³la¹i¹. I³sa²si¹hā³sa²jah¹lu¹ta²na²yxau³tāu³a¹i³te³la¹i¹. Na¹jau³xai²na²: “Ih¹nū¹la³i³te³lin¹ji¹?” Nxe³sah¹lxa³lxī¹. ⁶Yxān¹ta¹wān³txai²-

na² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² wxa²e¹nāu³a¹ kāin² i³ain²txi³nx2ti³na³li¹.
 7Nxe³kxan²ti³, a²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Txa²xī³na¹ju³ta³nū³a² wi¹lxon³kxi¹-
 nx2ti³si¹ha¹jau³su² i³te³la¹i¹. In²nxa³kxai²nān²tu³, hai³txi³ Hxi²nū¹nx2ti³jah¹lo²la³
 wxā³ye¹nx2ti³xa³lho³li¹. Yxān¹ta¹ i³na¹kxai²nān²tu³ i³sa³si¹hā³ūh¹nx2ta¹tu¹-
 wi¹. Nxe³nx2ta¹kxai²nān²tu³ ka³lih³nx2ti³tu¹wi¹. 8Nxe³nx2ta¹kxai²nān²tu³,
 wxā³ye¹nx2ti³kxai²nān²tu³, Hxi²nū¹nx2ti³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wān³txa²
 yau³ha¹li¹ ka³na³ki¹ yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txai²na² i³yū²kxain¹tu¹wi¹. Ha³-
 na³ka³lxi³ a²ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³tain²txi³ i³yū²kxai¹nha²kxai³, ha³na³ka³lxi³
 txa²wai³na¹ju³ta² i³yū²kxai¹nha²kxai³, ha³na³ka³lxi³ a²nū²a²: “Sū³na² Si³yxau³-
 tāu³a¹ yxo²kwīn¹kxi²na¹nhā¹.” Nxe²yxau²xai³te²su² kxai²nān²tu³, yxan¹nāu³a¹
 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³ti³ i³yī¹lain¹sxā³ i³wai¹tain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³-
 ta²nū³ain²txi³ i³yū²kxai¹nha²kxai³ ain¹tu¹wi¹. 9Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txai²na²
 yxo²i³ti³hex¹sa²tū³ka³txi³sai¹nxa³i¹. Yxo²i³sai¹nxa³ju³tain²txi³sxā³ ko³nxe³ti³
 kāi³ain¹ju³ta²la²na³li¹. Nxe³jau³xai²na² Hxi²nū¹nx2ti³jah¹lai²na² i³yū²kxain¹tu¹wi¹.
 10Jā¹nxe³sxā³ ha³lo²ai²na² yxau³na¹hi¹na¹ txa²wai³na¹ju³ta² a²nū²a² yxo²ha³-
 kxa¹ i³yau¹ū³hai¹nhxai²na¹he²li¹. Yxān¹ta¹, ye³jen¹na² Txa²wī³na² yxau³tāu³a¹
 ā³nxī²na¹tu¹wi¹. Na¹ka³tu³, wxāi²na² sa²kxai³lu¹ i²sah¹lxan³tho³li¹. Yxān¹ta¹, i³-
 na¹kxa²si³yo³na¹ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹lai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²ai²na² ā³wxā³sxā³
 wain³txi³ kāi³tu¹wi¹. Wain³txi³ kāi³a¹kxa² yā¹nxe³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³, yuh³-
 xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txai²na² txa²wai³na¹ju³ta² i³yū²kxain¹tu¹wi¹. 11Jā¹nxe³sxā³,
 yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txai²na² ko³nxe³thin¹ko³xai²nān¹tū³ka³txai²na² a²wa³-
 kxēn³yah³la² sa²kxai³lu² Sa³ta³na²jah¹la² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
 yxo²kwīn¹kxi²khaix¹jah¹lai²la¹i¹. Nxe³ha²kxai³, yxan¹nāu³a¹ ha³lo²ai²na² ne³ki³-
 son³tāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³ti³ i³yī¹lain¹sxā³ i³wai¹tain¹tu¹wi¹,
 Sa³ta³na²jah¹lai²na²su². Jā¹nxe³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ā³xa²i²li³te²su² te²an²tu³:
 “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ yxo²kwīn¹kxi²na¹nhā¹.” Nxe²yxau²xai³jah¹lo²su²
 kxai²lē¹. Yxan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³ti³ i³yī¹lain¹sxā³ i³wai¹-
 tain¹nūn³tu¹wi¹. Jā¹nxe³ju³ta³nū³a² Hxi²nū¹nx2ti³jah¹lai²na² i³yū²kxain¹tu¹wi¹.

12Wān³txa² ka³lxa¹jau³xa² wā³kon³na³li¹. Yxān¹ta¹, hi¹na²
 i³ye³kxi¹nx2ti³nxa³lho³li¹. I³ye³kxi¹nx2ta¹ke³la³te²kxai³, wxāi²na² e³nxū¹-
 sah¹lxi³hī³nx2nxā³lxi¹. 13Yxān¹ta¹, A²yāu³ka³jxah¹la² A²ya³la³tu³jah¹la²
 wxā³ye¹nx2ti³kxai²nān²tu³, a²ya³la³tu³jau³xa² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³ta³lu²ni¹-
 nx2ti³tu¹wi¹. A²nxe³jah¹la² e³jau³xa² hai³txi³ a²e¹nāu³a¹ ān³si³wxe³jau³sxa³i¹.
 A²wān³txa² Txa²wī³na² ain³kxi²sa²so¹kxi²jau³xa² so¹lxi³ A²yāu³ka³jxah¹lai²na²
 sa²kxai³lu² i³ye³ya³nx2ti³tu¹wi¹. Ya³nx2ti³kxai²nān²tu³, ha³lo²a² yxan¹nāu³a¹
 ai³ju³ta² i³yau¹ū³nx2ti³tu¹wi¹. 14-15A²nxe³jah¹la²na², txa²wxi²kin³ti³to³na¹ju³ta²
 a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³hain¹tu¹wi¹. Nxe³te³lhxā³, txa²e¹nān¹jau³xa² txa²-
 wi¹lhi¹na¹jau³xa² ain³kxi²sa²so¹sxā³ wxa²yu³ta² i³yau¹ū³nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²,
 Txa²wī³na² a²e¹nān¹jau³xa² yxo²ha³kxa¹ txa²e¹nān¹jau³xai²la¹i¹. Nxe³ha²kxai³,
 txa²e¹nān¹jau³xai²na² ain³kxi²sa²so¹sxā³ i³yau¹ū³nx2ti³tu¹wi¹. Ya³nx2ta¹i¹.

“Āin²ti³nx2ti³kxan²ti³ ā³yat1sxā³ ka³lih³nx2ti³tu¹wi¹.” Nxe³jau³su²

16 Jū¹nxe² ye³jen¹nāu³a¹ i²sah¹lxan³tho³li¹. Sah²lxan³kxai²nān²tu³, hā²-wxān³txa³ ye³jen¹nūn³tāu³a¹ i²xi²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxe³nx²ha¹te¹, i²li³te²a² a²sa³wi³ha³lxi³lo³kxa² wān³txi³kxai³lu¹, ha³-na³ka³lxi³ i³ye³kxi²lā³yhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³jau³ta³ i³ye³te²sin²ta²ku²: “Jū¹nxe² ye³jen¹nāu³a¹ i²sah¹lxan³tho³li¹. Sah²lxan³kxai²nān²tu³. Hā²wxān³txa³ ye³jen¹nū³tāu³a¹ i²-xi²sah¹lxin¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³khai³xa² ko³ki³sxa³ha²kxai³, wān³txa² yau³xā³xa²: “Txa²wi³na² yxau³tāu³a¹ i³na¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³ na¹i¹.” Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³khai³xa² ko³nūn³ki³sxa³ha²kxai³, ki²nhai¹.

18 Jā¹nxe³sxā³, jah¹lai²na² wān³txa²: “Jū¹nxe³ ye³jen¹nāu³a¹.” Nxe³nē³lain¹-ten¹ti¹. Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a¹ ih¹nxe³jau³tan³te²sin²ta²ku² ki²nhai¹. Je³su²jah³la² i³wā³txi³sain³ti³ten³ki³tā³li¹. Nxe² ha³na³ka³lxi³ yxau³sxā³ nxe² i³ye³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹kxan²ti³, hāi¹nxe³sxā³ kon³ton³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

19 Yxān¹ta¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³ye³lain¹jau³xai²na²sa¹:

—~Wān³txa² ko³ki³sxa³nhai¹. I³wā³txi³sain³ti³ten³ki³nhai¹. Nxe³jau³-xai²na², Je³su²jah³la² a³la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³la¹ Je³su²jah³la² wān³txa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa¹lxi¹. Txa²wān³txai²na² a²si³yxau³tāu³a² i³wā³txa³kxi²-nhyah¹lxin¹ta¹. Txa²wān³txai²na²: “Jū¹nxe² ye³jen¹nāu³a¹ i²sah¹lxan³tho³li¹. Sah²lxan³kxai²nān²tu³, hā²wxān³txa³ ye³jen¹nūn³tāu³a¹ i²xi²sah¹lxin¹tu¹wi¹.” Nxe³nx2ta¹ten¹ti¹. Nxe³na¹jau³xai²na² i³wā³wā³ta³kxi²nhyah¹lxin¹ta¹. 20 A²-ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Txi²li² ā³nx¹na¹tu¹wi¹. Na¹kxa²si³yo³na¹, wxāi²na² hxi²yen³txi² nān³yah³lxin¹tu¹wi¹. Au³ti³ āin²ti³nx2ti³tu¹wi¹. Yah³lxin¹ta¹, yuh³-xan¹ta³ko³xan¹ti³ka³txa² i³ka³li³hain¹tu¹wi¹. Nain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³, nān³yah³lxin¹kxan²ti³, āin²ti³nx2ti³ju³ta² ha³na³ka³lxi³ ān³yāt1sxā³ i³ka³li³-yhad³lxin¹tu¹wi¹. 21 Wxa²ha³lo²a² nxe³jut3sū³ju³ta²sa¹: Txu¹ha² wē³nhi³sxā³ a³li³lah¹te³lhxā³ nx2na³na¹. Nxe³kxai²nān²tu³, ih³khaix1yain¹te²jai¹ti²ti¹. Kxān³su² na³na¹, ha³lo²a² hau³kon³na³na¹, wē³sa² a³li³la¹ju³ta³nū³a²su¹, te²jai¹-ti²ti¹. Yxān¹ta¹ wē³sa² a³li³lah¹ta³lun²kxai²nān²tu³, ū³hū¹nē³kxai²nān²tu³, kāin²ka³lih³khaix1nxe³te²sē¹li¹. Nxe³ha²kxai³, āin²ti³ju³ta²kxai³ ne³wā²ne³te²sē¹li¹. Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² yxau²xai³lah³lxin¹tu¹wi¹. 22 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, hi¹na²sa²kxai³ au³txi³ wxa²e¹nāu³a¹ āin²ti³khaix1yah³lxi¹lxi¹, txa²xī³na¹ju³ta³nū³a²su¹. Yxān¹ta¹, ā³wā³li² i³xi²sxā³ a³ti²xi²nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹ka³tu³, i²yhu¹ki³tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹, i³ka³lih³khaix1yah³lxin¹tu¹wi¹. Ka³lih³sa²te³yah³lxin¹tu¹wi¹. Wxa²-ka³lih³yah³lxin¹ju³ta³nū³a² hxi²kan¹txi³ a²nū²a² ā³xa² so¹kxi¹nx2ti³xa³lho³li¹.

23 Nxe³tāu³a¹, Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ū³hū¹nx2ti³tāu³-nū³a¹ hai³txi³ wān³txi³la³ i³wā³txi³sah¹lxan³tho³li¹. “Wān³txai²na² ih¹nxe² a²si³yxau³tāu³su² ji¹ku¹.” Sah²lxan³tho³li¹. A²ya³la³tu³ i³ye³-kxi¹nx2ta¹i¹. A²yen³kxa² i²li³te²la³ Txa²i³lxa² i³yī¹li²sa²sxā³ Txa²wi³na² i³wā³txain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ū³yhen³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. 24 A²si³-

ta³lo³nãu³hī¹nān²tu³, Txa²wī³na² i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³, hai³txi³
Txa²i³lxa² i³yī¹li²sa²sxā³ a²yen³kxa² i³wā³txi³yah³lxī³to³hxai²nxā³nhē³li¹.
Yxān¹ta¹, hī¹na² Txa²i³lxa² i³yī¹li²sa²sxā³, Txa²wī³na² i³wā³txi³sxā³ i³ye³-
kxi¹txain¹yah³lxī³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ū³yhen³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹.
Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, kāin² ka³lih³khai¹lyah³lxin¹tu¹wi¹.

Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³kā³txai²na² ā³sen³sai¹ain¹sxā³ hxi²kan¹jah¹lo²su²

25 A²wi¹lhī¹nān²tu³, kxān³su² wān³txa² hāi³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³kxi¹nx2ti³-
to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹, ha³lo²a² hau³kon³tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹, e³lē³na¹
i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tu³, wān³txa² si³ka³kan³jau³xa² so¹lxi³
i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Txa²wī³na² wān³txa² si³ka³kan³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³-
kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Txa²wī³na² i³yau¹ū³nx2ti³te³lhxā³ i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹.
26 A²nxe³tāu³ai²nān²tu³, wxāi²nān²ta³ Txa²i³lxa² i³yī¹li²sa²sxā³ wi²ka¹ka¹nhe²
Txa²wī³na² i³wā³txain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Txa²wī³na²
hi²se³na² a³lxi¹nx2tain¹na³li¹. Nxe³nx2tain¹kxe³su² ain³kxi¹nx2tain¹ka³tu³,
sa²hau³ko³nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³, Txi²li² sa²hau³ko³kxi¹nx2ti³si¹hai¹na¹-
jau³la³ Txa²wī³na² i³ye³kxain¹nxa³kxan²ti³, sa²hau³ko³kxi¹nx2txai¹nhī³nx2na³li¹.
27 Jā¹nxa¹jau³su², wxāi²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lo²na¹xain²txi³ a³lxi², Txa²-
wān³txa²: “Txa²wī³na² yxau³tāu³a¹ a³li³sxā³ ha³lo²ai²na² wxā³na¹hē³li¹.”
Nxe³na¹jau³xai²na² yxo²i²i² nxe³sah¹lxi³hxai¹nhē³li¹. Sah¹lxi¹nha²kxai³ Txa²-
wī³na² a³lxi¹nx2tain¹na³li¹. 28 Jā¹nxa¹jau³su² a²ya³la³tu³ Txi²li², Txa²wī³na²
yxau³tāu³a¹ a³li³sxā³ ha³lo²ai²na² wxā³na¹hē³li¹. Na¹ha²kxai³, hī¹na² ha³lo²ai²na²
a³li³sxā³ Txa²wī³na² yxau³tāu³a¹ i³na¹tu¹wi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Hā³xā¹. Kwēn¹tai²na² si³ka³ka³ni³ e³nhi¹lxi¹. Hai³txi³ hāi³jau³la²
e³sīn¹nxā³lxi¹. 30 Kwēn¹tai²na² ain³kxi¹nx2nha¹nhai¹. A²yen³kxa² yxo²ha³-
kxa¹ a³la³kxi², a²nū²a² ē¹nān¹jau³xa² ha³ta³nxān²txi³ a³la³kxi²ta³lu²ni²,
nxe³jah¹lo²su² nhi¹lxi¹, a²nū²a² ā³xa² i³ye³kxi¹nxa²hxa³kxan²ti³nū¹. Nha¹-
ha²kxai³, Wxa²si³yxau³te²khai³xa² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³ai²la¹xā¹.
Nxe³nhīn¹ju³ta² hī¹na² yxo²i²nx2nha¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

31 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹

i³wa²lū³xain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~“Hī¹na² yxo²i²nx2nha¹nhai¹.” Nxe³sah¹lxi¹lxi¹. 32 Yxān¹ta¹, txa²wān³txai²na²
ain³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹. Ha³lo²a² nxe²xai³tu¹wi¹. Hī¹na² ai²na³li¹. Wxa²nū³kā³txai²na²
ā³nih³sxā³ i³hax3te¹hax3ten¹jah³lxin¹tu¹wi¹. Sxi²khai³xa² ān³kē³nā¹la³kxi²yah³-
lxin¹tu¹wi¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, Txi²li²na² so¹lxi³ nūh¹ yxau³na¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹,
nūh¹ yxaun²nxa³lho³li¹. Txa²wī³na² whāi²na¹ yxau³kxi²sa³tu¹wi¹. 33 Txa²wān³-
txai²na² hāi¹nxe³ti³xa² i³yau¹ū³nx2ta¹l. Yxo²i²sa²sxā³, wxa²ē¹nāu³a¹ au³txi³
ā³nhāu²no³si¹nx2ta¹jau³su² e³kxi¹nx2ta¹l. Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³kā³txai²na²
yxo²kwīn¹kxi²sain¹tū³kā³txi³sain¹na³li¹. Sai¹nha²kxai³, ha³lo²ai²na² yxau³yah³lxī¹-
nhī¹na¹ ye³khāuh³lxa³ti³nx2tain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹, Txi²li²na² ān³sen³sai¹ain¹sxā³ ā³la²

hxi²kan¹khai¹nxa¹i¹. Na¹ha²kxai³, wxāi²na² hxi²ka¹ka¹nhe² yxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.
Je³su²jah³la² wān³txa², a²sa³wi¹ha³lxi³nāu³xa² i³ye³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² A²wī³na² i³ye³kxi²jau³su²

17 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ wān³txai²na² i³ye³ta³lun²nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²-
su² te²kxai³lu¹ o³sī³nāu³a¹ sa²yo²ka²la¹nha²sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

— Wi³na², nxe³txi¹. Ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Nxe³ha²kxai³, wxa²wē³sa³na¹-
xai²na² wxi²kin³ti³to³ti³hit1sē¹li¹. Wxi²kin³ti³to³nīn¹kxa² yā¹nxe³ kái³ti³hit1sē¹li¹.
San¹kxai²nān²tu³, wxi²kin³ti³to³nīn¹kxa² yā¹nxe² kái³a¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²-
tu³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ Wī³na² i³nxa²na² sa²nēn¹kxi¹nxain¹tu¹wi¹. 2 A²nū²a²
yxo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³ta³ ti³hit1san¹ta¹ti²ti¹. Sa¹nha²kxai³, a²nū²a² Wī³nu² i³-
nxa²na² ū³hū¹san¹kxa² yxo²ha³kxa² so¹lxi³ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹.
Si¹san¹jau³su², ti³hit1san¹ta¹ti²ti¹. 3 A²nxe³ju³ta²su¹: A²nū²a² wi¹li²nē³lhxā³ sa²-
yxo²we¹tē²te²su² kxai²nān²tu³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³te²su² hī³nx2na³li¹.
Nxe³kxai²nān²tu³, wxāin²txi³ Sū³na² Si³yxau³kat3su² te² i³nxāin²txi³ hāi¹nxe²te²
i³nxāin²txi³ wi¹li²nxa²sxā³ sa²yo²we¹txai¹ni², Txai²na¹xain²txi³ Je³su²jah³lo²na¹-
xain²txi³ Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²sxā³ i³sa²si¹hā³san¹kxah³lo²na¹xain²txi³
wi¹li²sa²sxā³ sa²yo²wet1sai¹ni², nē³lain¹kxai²nān²tu³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²-
xai³lai¹nhī³nx2na³li¹. 4 Txai²na¹xai²na², wxa²wa³ka³li³yu³ta² ū³hū¹san¹ju³ta²
kāi³ta³lu²na¹te¹ni²ti¹. Na¹ha²kxai³ wxi²kin³ti³to³nīn¹ju³txai²na² a²nū²a² a²yo²-
ha³kxa¹ i³yau¹ū³hain¹to³hxai²na¹ta¹ti²ti¹. 5 Wī³na², nxe³ti¹. Jū¹nxe³ ye³jen¹nāu³a¹
wxa²yxau¹tāu³a¹ i³xi²na¹tu¹wi¹. Na¹ka³tu³, wxa²yen³nāu³a¹ yxau³na¹tu¹wi¹.
Na¹ka³tu³ ne³hī¹na¹ wxi²kin³ti³to³ti³hit1sē¹li¹. Yuh³xai²nān¹ko³xai²na² yū³ti³he¹-
nxe²nxa³hī¹nāu³u¹ta¹na² wxi²kin³ti³ton³kī³kaix1 jā¹ya³sē¹li¹.

6 Txa²nū³ka³txi³su² ū³hū¹san¹ta¹ti²ti¹. A²nū²a² yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³-
ka³txai²na² ā³yā³nhai¹tā³nū¹san¹ta¹ti²ti¹. A²nxe³tū³ka³txa² a²wi¹lhī¹na²
wxa²nū³ka³txi³sin¹ta¹ti²ti¹. Hā²wxān³txa³ ū³hū¹san¹ta¹ti²ti¹. Nxe³ha²-
kxai³, hī¹na² txa²nū³ka³txi³su² na³li¹. Wxa²yo²wān³txa² ain³kxi²so¹sxā³
sa²yo²we¹txain¹tū³ka³txi³su² ai¹nhxai²ta¹ti²ti¹. A²nxe³tū³ka³txa² so¹lxi³,
hxi²kan¹khai¹nxīn¹ju³ta² i³yau¹ū³hai¹na¹ta¹ti²ti¹. 7 Wī³na², nxe³txi¹. A²-
yen³kxa² ū³yhen³kxi²san¹kxa² yxo²ha³kxa¹ wxa²yen³kxi³su² hxai²ta¹ti²ti¹.
Nxe³jau³xai²na² txa²nū³ka³txai²na² hī¹na² a³la³kxain¹na³li¹. 8 Wxa²wān³-
txa² ū³hū¹san¹jau³xa² i³yau¹ū³hain¹to³hxai²na¹ta¹ti²ti¹. Ai¹na¹ha²kxai³,
a³la³kxain¹na³li¹. A²nxe³na¹jau³xai²na² ain³kxi²so¹kxi²sa²sxā³ a²ē¹nāu³a¹
sa²wi¹nhain¹to³ta¹ti²ti¹. Sai¹nha²kxai³, Wxāi²na² txa²si³yxau³kat3sin¹-
jau³su² ain³kxi²nha², Wxāi²na² i³sa²si¹hā³san¹jau³su² ain³kxi²nha²,
txa²nū³ka³txai²na², sain¹to³hxai²ta¹ti²ti¹.

9 Txa²nū³ka³txai²na² so¹lxi³ sa²hau³ko³tain¹sih¹nxa²ha¹jau³su² i³ye³kxi¹nxa²-
ha¹i¹. Hai³txi³ yuh³xan¹ta³ko³xan¹tū³ka³txi³la³ yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxi¹nxa²hxa³i¹.
Yxān¹ta¹ txa²nū³ka³txai²na² so¹lxi³ ū³hū¹san¹tū³ka³txai²na² so¹lxi³ i³ye³kxi¹-
nxa²ha¹i¹. Wxa²nū³ka³txi³su² nū³nha²kxai³ ya³nxa²ha¹i¹. 10 Txa²nū³ka³txa²
wxa²nū³ka³txi³sah¹lxi¹nha²kxai³, wxa²nū³ka³txa² sa²kxai³lu² txa²nū³ka³txi³su²

nha¹ha²kxai³, nxe³ki³te²jai¹ti²ti¹. A²nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu², e³lẽ³na² yxau³-
 sxã³ wi¹kãi³yxau²xai¹lain¹na³li¹. Wi¹kãi³yxau²xai³la³kxa² yã¹xain¹na³li¹. Ain¹sxã³,
 txa²wxi²kin³ti³to³na¹ju³ta² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³hain¹na³li¹. ¹¹Na¹ha²kxai³,
 Txai²na² i³xi²na¹tu¹wi¹. Na¹ka³tũ³, yxau³ya³nxa²ha¹tu¹wi¹. Ha³lo²ai²na² yxaun²-
 nxa³lho³li¹. Na¹kxa²si³yo³na¹ txa²nũ³ka³txai²na² ha³lo²ai²na² nũh¹ yxau³ain¹tu¹wi¹.
 Wi³nãi³, hãi¹nxe² wi¹lhin¹khaix¹jah¹lãi³. Nxe³txi¹. Wxãi²li² nũ³kxũn³khaix¹lte²-
 sin¹jai¹ti²ti¹. Nxe³te²sin¹jau³su², a²nũ²a² ũ³hũ¹san¹kxa² ha³lo²ai²na² nũh¹
 yxau³ain¹tũ³ka³txi³nũ³a², nũ³kxũn³txi³ ã³non²ta³kxi¹tai¹nhẽ³li¹. ¹²Yxau³yai¹na¹hi¹-
 na², a²nũ²a² ũ³hũ¹san¹tũ³ka³txai²na² ã³non²ta³kxain¹to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Wxãi²li²
 nũ³kxũn³khai¹nxi¹lxi¹. Nxi¹nhã²kxai³, nũ³kxũn³ti³hit¹lsan¹kxe³su² ã³non²ta³kxain¹-
 to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Hai³txi³ a²ta³a² hxi²ka² sa²so¹kxi²nẽ³lhã³ tũ¹kxi²nẽ³te²la³
 yũ²nxa³i¹. Yxãn¹ta¹, ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ tũ¹kxi²nẽ³na³li¹. A²nxe³jah¹la²,
 kxã²nxa³tã² Wi³na² i³nxa²na² ha³teh³nxã³nxa² ũ³wha²li¹ti³hi¹tin¹te²nah¹-
 lxi¹: “Jah¹la² i³xãn³ta³kxai¹nĩn¹ju³ta² yxau²sa²tẽ³ain¹tu¹wi¹.” Ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹.
 A²nxe³jau³xau³hxai²tẽ³lta² jã¹nxe³sxã³, ye³jen¹na² ka³na³ka³na³jah¹lai²na² so¹-
 lxi³ i³xãn³ta³kxai¹nĩn¹ju³ta² yxau²sa²tẽ³ain¹tu¹wi¹. ¹³Ye³jen¹na² yxaun¹tãu³a¹
 i³xi²na¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹, hi¹na¹, yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²na² yxau³na¹hi¹na¹, txa²-
 nũ³ka³txai²na² a²yen³nãu³a¹ yxau³sxã³ txa²wãn³txai²na² i³ye³kxi¹nxa²ha¹i¹.
 Na¹kxai²nãn²tũ³, a²nxe³tũ³ka³txai²na² ain³kxi²sain¹sxã³, wi¹lxon³kxi¹ta³lun²sa²kxa²
 yã¹nxe³si¹hai¹na¹jau³su² e³a¹i¹. ¹⁴Txa²nũ³ka³txai²na², Wi³na² i³nxa²na² wãn³txa²
 i³yau¹ũ³hain¹to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Ai¹na¹ha²kxai³, yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na²
 hi²sen³su² yxo²kwĩn¹kxain¹na³li¹. Yxo²kwĩn¹kxi²sain¹kxa² yã¹nxain¹na³li¹. Nxe³ju³-
 ta², Txain²txi³ yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txi³sin²nxa³ha²kxai³, txa²nũ³ka³txain²txi³
 yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txi³sai¹nxa³ha²kxai³, ya³sain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³,
 yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² yxo²kwĩn¹kxi²sain¹sin¹na³li¹. ¹⁵Ha³lo²ai²na²,
 txa²nũ³ka³txai²na² sa²so¹sxã³ ũ³ho¹ain¹si¹nxa²ha¹jau³su² i³ye³kxi¹nxa²hxa³lho³li¹.
 Yxãn¹ta¹, i³lxi³thi¹nxa³jah¹la² a²si³yxau³ka³txa², Sa²ta³na³jah¹lai²na² txa²nũ³ka³-
 txai²na² ã³non²ta³kxi¹txai¹nhẽ³li¹. Ye¹nxa²ha¹i¹. ¹⁶Jã¹nxa¹jau³su², txa²nũ³ka³txai²na²
 yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txi³sai¹nxa³i¹. Txai²li² yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³-
 txi³sin²nxa³kxa² yã¹nxe², ain¹nũn³na³li¹. ¹⁷Ai¹nhã²kxai³, txa²nũ³ka³txai²na²
 sa²hait¹lso¹txain¹sxã³ a²e¹nãu³a¹, wxa²wãn³txa² a²ya³la³tũ³khaix¹jau³xa²
 ũ³whi¹tai¹nhẽ³li¹. Wxãi²yã¹nxe³sxã³ wi¹lhin¹ti³hit¹ltxai¹lxi¹. Wxa²wãn³txa² a²ya³la³-
 tũ³khaix¹jau³xai²la¹i¹. ¹⁸⁻¹⁹Wxãi²na² yuh³xan¹ta³ko³xai²na² i³sa²si¹hã³san¹tai¹ti²ti¹.
 Jã¹xai¹na¹i¹. Txa²nũ³ka³txai²na²su¹ na¹i¹. Na¹ha²kxai³, Txai²na² wi¹lhi¹na¹i¹. Wxa²-
 wa³ka³li³yu³ta² wi¹kãi³te³lhã³ wi¹lhi¹na¹i¹. Na¹ha²kxai³, txa²nũ³ka³txai²na²
 wi¹lhin¹si¹hai¹na¹jau³su² na¹i¹. Wxa²wa³ka³li³yu³ta² wi¹kãi³ain¹txai²li¹.

²⁰Ain¹kxai²nãn²tũ³, txa²nũ³ka³txai²na² ti¹ai²nãn¹tũ³ka³txai²na² wxa²wãn³txa²
 wi¹jau³xa² tah²yau³xa² i³ye³ain¹tu¹wi¹. Nxe³ain¹jau³nũ³a², a²nũ²a² ã³xa² ain³-
 kxain¹kxai²nãn²tũ³, sa²yxo²wet¹lsain¹nũn³tu¹wi¹. Sain¹kxai²nãn²tũ³ nxe³tãu³a¹
 Txai²li² sa²yxo²wet¹lsain¹tũ³ka³txi³nũ³ai²na² yxo²ha³kxa¹, hi¹na² i³ye³kxi¹nxa²ha¹i¹.
 Sa²hau³ko³tain¹sih¹nxa²ha¹jau³su², nxa²ha¹i¹. Hai³txi³ txa²nũ³ka³txai²na² ti¹ai²-
 nãn¹tũ³ka³txai²na² so¹lxi³ sa²hau³ko³tain¹sih¹nxa²ha¹jau³la³ i³ye³kxi¹nxa²hxa³i¹.

21 I³ye³kxi¹nxa²ha¹jau³xa²sa¹: Sa²yo²wet¹lsain¹tũ³ka³txi³nũ³ai²na² yxo²ha³kxa¹ wi¹li³we¹yhu¹khai¹nxe³sxã³ yxau²xai³lain¹te³lhxã³ i³ye³kxi¹nxa²ha¹i. Ju¹ta² ten³-khaix¹lsa³nhai¹. Wĩ³nu² i³nxãin²txi³ nxũ²kwai³yxau³sa²sxã³ wi¹li³we¹sa¹nha²kxai³, nxe²yxau²xai³ki³tã¹li. Nxe³ki³sa²kxai³ nxe³ki³kxa² yã¹nxe³sxã³ sa²yo²wet¹lsain¹-tũ³ka³txi³nũ³ai²na² nxũ²kwai³yxau³nẽ³lain¹sxã³ wi¹li³we¹te³lai¹nha²kxai³ wi¹li³we¹yhai¹nha²kxai³, nxe²yxau²xai³la³nhẽ³lain¹ju³ta²nũ³a² ten³sa³nhai¹. Nxe³nẽ³lain¹ju³ta²nũ³ai²na² yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txi³ tũ¹ka³txai²na² sa²kxai³-lu² i²nẽ³lain¹sxã³ i³ye³ain¹te²an¹jau³kxai³lu¹: “Hã³xã¹. Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²si¹hã³kxah³lo²khai³xai²la¹i.” Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²-na² wãn³txa², nẽ³lain¹tu¹wi¹. 22 Wxi²kin³ti³to³ti³hi¹san¹tai¹ti²ti¹. Nxe³san¹kxa² yã¹nxe³sxã³ txa²nũ³ka³txai²na² wxi²kin³ti³to³ti³hi¹tai¹na¹tai¹ti²ti¹. Nai¹na¹ha²-kxai³, wi¹li³we¹yhu¹sxã³ yxau²xai³ki³kxa² yã¹xain¹tu¹wi¹. 23 Na¹kxai²nãn²tu³, sa²yo²wet¹lsain¹tũ³ka³txain²txi³, wi¹li³we¹tain¹sxã³ yxau³kxai¹na¹ha²kxai³, Wxãin²txi³ wi¹li³we¹san¹sxã³ yxau³kxi¹sa¹nha²kxai³, nxe³nẽ³lain¹tu¹wi¹. Nxe³nẽ³-lain¹kxai²nãn²tu³, yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i²nẽ³lhxã³ i³ye³kxi¹nha²te³nah¹lxĩ¹: “Hai³yo¹. Je³su²jah³lai²na² Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²-si¹hã³kxah³lai²la¹xã¹. A²ya³la³tu³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ Je³su²jah³lain²txi³, a³lxĩ², te²ya¹nxe³sxã³ a²sa³wi³ha³lxain²txi³ a³lxĩ², ain¹na³na¹.” Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³-txa² a²ẽ¹nãn¹jau³su², sain¹tu¹wi¹. Ju¹ta² ten³sa³nhai¹.

24 Wĩ³na², nxe³txi¹. Ū³hũ¹san¹tũ³ka³txai²na² kan²txi³ãn³si³tẽ³la³kxi²sain¹ju³-ta² ten³sa²nũn³nhai¹. Txai²nãn²tu³ wxa²ha³lo²a² oh³xan¹ko³nãu³a² ha³lo²lot³sxã³ he¹a¹kxai²nãn²tu³,ãn³si³tẽ³la³kxi²sain¹ju³ta²nũ³a² ten³sa³nhai¹. Sain¹kxai²nãn²-tu³, txa²wxi²kin³ti³to³na¹ju³ta² ũ³hũ¹san¹kxa² i²ain¹tu¹wi¹. Nxe³ti³ten³sa³nhai¹. Ha³lo²ai²na² yuh³xai²nãn¹ko³xai²na²ã³si³wxe³ti³he¹nxa³hi¹nũ¹tai²nãn²-tu³ a³lxĩ²sa²to³hxain¹tai¹ti²ti¹. San¹jau³su² wxi²kin³ti³to³ti³hit¹san¹tai¹ti²ti¹. Nxe³na¹ju³ta², txa²nũ³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ i²ain¹kxai²nãn²tu³, ka³lih³-khaix¹lsa³tu¹wi¹. Ju¹ta² ten³sa³nhai¹. 25 Wĩ³nãĩ³. Wain³te²si³yxau³ka³txãĩ³. Yuh³xan¹ta³ko³xan¹tũ³ka³txai²na², hai³txi³ i²nxa²tũ³ka³txi³sai¹nxa³ĩ¹. Nxain¹kxan²ti³, Txai²na² wi¹li²nxa²te²sa¹ĩ¹. Na¹ha²kxai³, txa²nũ³ka³txai²na² ũ³hũ¹san¹tũ³ka³txai²na² yxo²i²sain¹na³li¹. Sai¹nha²kxai³: “Je³su²jah³lai²na², Sũ³-na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²si¹hã³kxah³lo²su² na³na¹.” Sain¹na³li¹. Nxe³jau³xai²na², txa²nũ³ka³txai²na² a³la³kxain¹na³li¹. 26 Txa²nũ³ka³txai²na², hxi²kan¹khaix¹te²-sin¹ju³ta² i³yau¹ũ³hain¹to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹. Jã¹xai¹na¹tu¹wi¹. Ai¹na¹kxai²nãn²tu³, ha³lo²a² a³la³kxain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ a³lxĩ²san¹kxa² yã¹nxe² a³lxai¹nĩn¹ju³ta² yũ²na³li¹. Nxai¹nĩ¹nha²kxai³ Txai²na² Wxa²tah²na¹xai²na² nxũ²kwai³yxau³ai¹na¹ju³ta² yũ³nũn³na³li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² i³sa²so¹ain¹jau³su²

18 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² wãn³txai²na² i³ye³ta³lun²ka³tu³, a²sa³wi³ha³lxĩ³nãu³xa² whãĩ²na¹ãn³sa²si³wa³lu³lu²ne³kxi² aĩ³sxã³tẽ³-li³yhu¹sxã³, i³nũ³kxa² Se³trõ²yau³xa²ã³yo²ha³ti³sa²sai¹ain¹ka³tu³, sa³wxe³na²ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2 A²nxe³ko³xai²na², Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxĩ³-

nãu³xai²na² a²kxã³nxa², ye³ka³lxa¹txi³ ã³nho³hain¹to³ta¹hxai²hê¹la². Nxain¹sxã³, wil²ain¹to³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³, a²sa³wi³sxa² Ju³ta²sah³la², sa³wxe³-nai²na² wil²nũ³to³ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³jah¹lai²na², ye³jen¹na², Je³su²jah³la² a²ko¹ko¹xa² hxi²ka² ã³yã³yũ²kxi²jah¹lo²nũ³su², ta¹hxai²hê¹la². ³Nxe³ju³tan¹te²-kxa³ya³tu³ti¹, Ju³ta²sah³lo²su² te²kxai³lu¹, fa³ri³se²a² nũ³ka³txain²txi³ i³wã³txi², wã³nxĩn¹te² si³yxau³tũ³ka³txain²txi³ i³wã³txi², ain¹te³nah¹lxi¹, so³ta²to² nũ³ka³-txa² ã³nũ³so¹ain¹nũ²la² tẽ³sxã³ whã²na¹ ai³nũ²la², sa³wxe³nai²na² Je³su²jah³la² kwẽn¹tai²na² yxau³ko³xai²na², ã³yau³son³kxi² ai³lain¹ta¹hxai²hê¹la², yu³lxa² kã²te²a² ã³tẽ³i², lã³pi³ãu²tẽ³na² tũh³na² sa²kĩ³kxi²nẽ³tẽ³nũ³a² ã³tẽ³i², ya³wi³ta² ã³tẽ³i² nxe²xai³nũ²la², aun³ti² ã³yau³son³kxi² ai³lain¹ta¹hxai²hê¹la². ⁴Ain¹ka³tu³, Je³su²jah³lai²na² a²ẽ³nãu³a¹, ha³lo²a² yxan¹nãu³a¹ ü³hũ¹ain¹ju³ta³nũ³a², a³la³-kxi²ta³lu²nain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³kxe³su² a³ya³tain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Îh¹te²la³ta³ ten³yah³lxin¹ji¹? Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hê¹la².

⁵Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³ta²sah³la² nũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la², Na³sa³re²thĩ³na² ton¹jah¹la², ten³yah³lxa¹nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³hi¹na², Ju³ta²sah³la² hi²sen³su², Je³su²jah³la² kox¹ko¹xa² hxi²ka² ã³yũ³ain¹jah¹lo²nũ³su² jah¹la², he¹yain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txai²la³na¹i¹. Ta¹hxai²hê¹la². ⁶Ain¹tãu³, nxe³jau³xai²na², Ju³ta²sah³-lai²na² nũ³ka³txai²na² ain³kxain¹tãu³, ã³si³tu³kxa² ai³sxã³, a²yu³hẽ³nãu³a¹ a³hain¹ta¹hxai²hê¹la². ⁷Ain¹ka³tu³, ãh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹nxe³te³ta³ ten³yah³lxin¹ji¹? Ya³nx2ta¹i¹. Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hê¹la². Ain¹ka³tu³:

—~Je³su²jah³la², Na³sa³re²thĩ³na² ton¹jah¹la² ã³ten³si¹na¹nhai¹. Ta¹hxai²hê¹la².

⁸Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²li² Je³su²jah³lo²sa¹i¹. Ya³nx2ta¹ten¹ti¹. Txai²na² so¹lxi³ ten³sah¹-lxin¹kxai²nãn²tu³, tũ³ka³txai²na² ã³si³tẽ³kxi²sain¹tũ³ka³txai²na², hã¹i¹nxe² ã³txain¹yah³lxi³sã²nhẽ³li¹. ã³wa²to¹tain¹txai²li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hê¹la². ⁹Nxe³ju³ta², ha³la³je¹nai³kxai³ Je³su²jah³lai²na² i³ye³sxã³ A²wi³na² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³jau³xa²sa¹:

—~Wi³nã³. Txa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² ü³hũ¹san¹tũ³ka³txai²na² tũ¹-kxi²sa³kxa², yũ²nxa³lho³li¹. Hai³txi³ ka³na³ka³na³te²a² ha³ta³nxãn²txi³ tũ¹kxi²sa²nxa³lho³li¹. A²yo²ha³kxa¹ he¹lain¹na³li¹. Ta¹hxai²hê¹la². Nxe³jau³xait³ jã¹nxe³sxã³, a²ya³la³tu³ hi¹na², Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² wa²su¹-wa²su¹ yxau³xai³lain¹ta¹hxai²hê¹la². Hai³txi³ a²sa³wi³sxa² ka³na³ka³na³te²a² ha³ta³nxãn²txi³, so³ta²to² nũ³ka³txa² i³sa²so¹ain¹ju³ta³la³, yũ³ta¹hxai²nxa³hê¹la².

¹⁰Yxãn¹ta¹, Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²i³lxi³ ã³xa² Si³mãu²ah³lo²su² te²kxai³lu¹, yu³la² kã²n²ta³wxi²a² sa²si³sai¹nha²sxã³, wã³nxĩn¹te² si³yxau³-ka³khai³su² jah¹la² a²sa³wi³sxa², a²i³lxa² Mau²kah³lo²su² nxe³jah¹la², txa²wã¹wi¹nẽ³tãu³a¹ a²ne³nxẽ³nãu³a¹ i³ne³i²lã³kxain¹ta¹hxai²hê¹la². ¹¹Nxe³-nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, Pe²jah³lai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²yu³lai²na², ũ³si³wi²xi²nhat¹sa²nhē³li¹. Ā³nhe¹kxain¹txa³hē¹li¹. Txa²wi³-na² i³kwa³na³sain¹jau³xa², ye³khāuh³lxa³ti³sa²ju³ta³nū³a² i³kwa³na³sain¹na²hē³li¹. Nxe³sain¹jau³xai²na¹ sa²yo²ā³ti³ten³sa²nxān³nhai¹. Nxe³ha²kxai³, so³ta²to² nū³-ka³txai²na² i³sa²so¹sain¹ju³ta³nū³a², hāi¹nxe² ā³txai¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

A³na²sah³la² i³wā³txi³jau³su²

12-14 Ain¹ka³tu³, Ro³ma²no² nū³ka³txai²na² a²hxi²kan¹jah³la² i³kwa³na³-ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, a²so³ta²to² nū³ka³txai²na² nxe³ha²kxai³, Ju³te²a² nū³ka³txa² a²so³ta²to² nū³ka³txa² nxe³ha²kxai³, ain¹sxā³, Je³su²jah³lai²-na² sa²kxai³ i³sa²so¹sxā³ sa²tai³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, sxi²ha² kāin²thi³na² tē³sxā³ ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³, wā³nxīn¹te² si³-yxau³ka³khai³su² jah¹la² a²i³lxa² Kai³fa²sah³la² a²kūx³ka³nai²na² a²i³lxa² A³na²sah³la² a²sxi²ha² sa²kxai³lu², tē³sxā³ ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹-sax³kūx¹, ha³la³je¹nhī¹nai³kxai³lūx¹, wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³su² jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²i³lxa² Kai³fa²sah³lai²na² sa²kxai³lu¹, e³te³nah¹lxi¹:
—~A²nū²a² ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³, Je³su²jah³lai²na² so¹lxi³ ya³lu²-kxi²nē³ju³ta² wi¹na³li¹. Kai³fa²sah³lai²na² wān³txa² Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xa², ye²yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² a²yo²wān³txa² Je³su²jah³la² sa²yo²ā³jau³su²

15 Nxe³nxa²ha¹te¹, so³ta²to² nū³ka³txai²na² Je³su²jah³la² tē³sxā³ ā³nxai³nxa²-ha¹te¹, Pe²jah³lain²txi³ Je³su²jah³la² a²si³ti³nha² u²lxi³ ān³si³tē³kxi², a²sa³wi³sxa² ā³xain²txi³ Je³su²jah³la² a²si³ti³nha² ā³si³tē³kxi², ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²a² sa³wi³sxa² ā³xai²na², wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³xa² wi¹l²ain¹kxah³lo²su² to³ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³ain¹kxe³su², a²sa³wi³sxa² ā³xai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³lai²na² ān³si³tē³la³kxi², wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³xa² sxi²ha² wai²ha² yo²tā³lxa² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Yxān¹ta¹, Pe²jah³lai²na² ha³lo²a² sxih²yo²a² ā³yo²-wa³ti³kxi²sxā³ yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³, a²sa³wi³sxa² ā³xai²na² sa²kxai³lu² wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³xa² wi¹l²kxah³lo²su² te²kxai³lu¹, sxi²-ha² a³li³ka³tu³, a²wāi²ta¹ka³lxa² sxih²yo²a² wxa²hau³ko³ta¹ka³lxa², a³ya³ti²sxā³ i³ye³kxain¹te³na¹, Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sa²so¹sxā³ tē³sxā³ whāi²na¹, sxi²-ha² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 17 Ā³wi¹hain¹ka³tu³, wāi²ta¹ka³lxa²na² sxih²yo²a² wxa²hau³ko³ta¹ka³lxa²na² wān³txi³kxai³lu¹, Pe²jah³lai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Wxāi²na², Je³su²jah³lai²na² a²sa³wit³sxan³ji¹wi²? Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, ki³han³jau³su² i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:
—~Nxe²nxa³xi¹. Je³su²jah³la² a²sa³wit³sin²nxa³xi¹, txai²li¹. Pe²jah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxe³hī¹na², ha³lo²a² a³lxi³khaix¹yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³, wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³txa² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² nxe³ha²kxai³, so³ta²to² nū³-ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² nxe³ha²kxai³, ain¹sxā³, ha³nxe²a² sa²ya³tain¹tāu³a² i³wa³nēn³kxi²te³lhxā³ ā³nū²kxa² yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tho³xa², Pe²-jah³lai²na² sxa³yain¹sxā³ i³wa³nēn³kxi²te³lhxā³ sxa³yain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³xa² Je³su²jah³la² i³wā³txain¹jau³su²

19Nxe³nxa²ha¹te¹, wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³xa² wān³txi³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ī²sa³wi¹. Wxa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ha³lo²a² o²la³-

kxain¹ju³tain²txi³ i³yau¹ū³hi², wxa²wān³txa², a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxain¹to³hin¹jau³xain²txi³ i³yau¹ū³hi² nxe³sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

20Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² yxo²ha³kxa¹, e³lē³na² yxau³sxā³ i³ye³kxain¹to³hxai²na¹tai¹-

ti²ti¹. Nxe³na¹ju³ta²sa¹, Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxain¹thi³nāu³xain²txi³, kxān³su² yxau³sxā³ i³ye³kxai¹ni², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ sxi²khai³xa² yuh³xai²nān¹thīn³khai³xain²txi³ Ju³te²a² nū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ā³nū²kxa² he¹ain¹tāu³ain²txi³, kxān³su² yxau³sxā³ i³ye³kxai¹ni², ain³to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹.

Hai³txi³ hāi³a² yxau³sxā³ i³ye³kxain¹to³hxain²nxa³tai¹ti²ti¹. 21Īh¹nxe³kxa²yan³-

ti³ta³, Txai²na² i³wā³txi³san¹ji¹? A²nū²a² Txa²wān³txa² ain³kxi²sain¹tū³ka³txa² ka³lxa¹khai³lxne³tū³ka³txai²la¹i¹. Ī³wā³txi³txai¹nhē³li¹. Tū¹ka³txai²na² ā³ne³-

wxe³ain¹te²la¹i¹, Txa²wān³txa² i³ye³kxai¹na¹jau³xai²na²su¹. Ta¹hxai²hē¹la².

22Nxe³ka³tū³ta¹, so³ta²to² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xai²na² ka³-

na³ka³na³jah¹la² hi²sen³su², Je³su²jah³la² wxa²ne³su²lain¹ta¹hxai²hē¹la². Wxa²ne³su²lain¹sxā³ i³ye³kxain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³xa² hxi²kan¹khai³lxai¹lai²la¹i¹. Yxān¹ta¹,

wxāi²lē¹. Ī³lxa³thi¹nxa³jau³xa² i³ye³kxai¹ni¹lxi¹. Jā¹nxe³txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

23Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~On³sxā³ i³ye³nxa³ke³la³te²kxai³ i³yau¹ū³se¹li¹. Yxān¹ta¹, wi¹lī³ye³a¹-

kxai²nān²tū³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wxa²ne³su²lhan¹ji¹? Ta¹hxai²hē¹la².

24Nxe³ka³tū³, A³na²sah³lai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la² sa²tai³ki²-

ti³hi¹tain¹sxā³ i³sa²si¹hā³sxā³, Kai³fa²sah³lai²na² sa²kxai³lu² wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³sa²nūn³jah¹la² sa²kxai³lu², i³sa²si¹hā³ū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² ā³ta³lo³hēt¹sxā³ Je³su²jah³la² sa²yxō²ā³jau³su²

25Nxe³nxa²ha¹te¹, hau³hau³kon³sxā³ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu², sax³nūn³sxā³ wā³nēn³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta², a²nū²a²nāu³xa², ha³nxe²a² yxo²ki³sa³-

nāu³a² kwa² yxau³ain¹te²nāu³xa², wān³txi³kxai³lu¹, i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na², Je³su²jah³la² sa³wit³su² nū³nhīn¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

Yxān¹ta¹, Pe²jah³lai²na² wān³txa² ki³ha¹ki²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Ti³hex¹te²txā³i¹. Hai³txi³ Je³su²jah³la² a²sa³wit³su² te²txa³i¹, txai²li¹.

Ta¹hxai²hē¹la².

26Ain¹ka³tū³, wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³khai³xai²na² a²sa³wi³sxa² wān³-

txi³kxai³lu¹, Pe²jah³lai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sa³wxe³nai²na² he¹yai¹nīn¹te³nai¹ti²ti¹. Nxe³tāu³a¹, wxāin²txi³ i²i²,

Je³su²jah³lain²txi³ i²i², nxe³nx²ta¹tai¹ti²ti¹. Ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³-

xai²na² e³jah¹la² a²wã³tã³su² te²a², ha³la³je¹nhi¹nai³kxai³ Pe²jah³lai²na²
 i³ne³i²lã³kxi²kxah³lo²su² ta¹hxai²hê¹la².

27Nxe³nxa²ha¹te¹, Pe²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, âh¹ i³ki³ha¹kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Hai³txi³ txai²li² Je³su²jah³la² a²sa³wit3sin²nxa³i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

Nxe³ka³tu³ kwên¹ta²kxai³, ka³la³ka³la²a² i³yai²lxi²ta¹hxai²hê¹la².

Pi³la²jah³la² i³wã³txi³jau³su²

28Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² tẽ³sxã³,
 whã²na¹ Kai³fa²sah³la² a²sxi²ha² a³li³ain¹ka³tu³, a²nũ²a² Ro³ma²no² nũ³ka³-
 txa² hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³a¹ sxi²ha² sa²kxai³lu² ã³ti³xain¹ta¹hxai²hê¹la²,
 i³yũ¹li²nxa³ta³lxa¹ ta¹hxai²hê¹la². Yxãn¹ta¹, hã¹l¹nxe³sxã³ sxih²yo²a² ã³yo²-
 wxe³ain¹ta¹hxai²hê¹la². ã³wi¹hain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la². ã³wi¹hai¹nxa³ju³ta²sa¹:

—~A²nũ²a² Ro³ma²no² nũ³ka³txa² sxi²ha² ã³wih¹ki³sxa³lho³na¹. ã³wih¹sxã³,
 Ro³ma²no² nũ³ka³txai²na² ân³ka³li²wi²kxi²sxã³ he¹yain¹ki³kxai²nãn²tu³ ko³-
 nxe³ti³hi¹te³kxa²yãn²ti³su², Pas²kwa²nxe³je³na³kxa² a²yain³txa² hxi²kan¹txi³
 i³yain³ki³sxa³kxa²yãn²ti³su², ki³nha¹. Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² ta¹hxai²hê¹la². 29ã³-
 wi¹hai¹nxa³kxe³tu³, Ro³ma²no² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹te² si³yxau³ka³txa² sa²kxai³lu²
 a²i³lxa² Pi³la²jah³la² sa²kxai³lu², wa²li³sxã³ i³ha¹txain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Îh¹nxe³ju³ta² on³sxã³ kã³ai¹nxa³lhai¹li¹, Je³su²jah³lai²na²su¹? Ta¹hxai²hê¹la².

30Nxe³nxa²ha¹te¹, i³wa²lũ³xain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Jah¹lai²na² ko³nxe³thin¹jah¹lai²la¹i¹. Ko³nxe³thin¹sxã³ kã³ito³hxa³-
 ke³la³te²kxai³ ã³yũ³nxa²si¹nhi³nxa²nxa³i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

31Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ne³ka²sah¹lxi³sa²lxi¹. Je³su²jah³lai²na², sa²so¹jah³lxi³sxã³
 a³li³jah¹lxi³hê¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, Moi³se²ah³lu¹ta²na² ã³wha²-
 li¹la³kxi¹nx²ti³jau³xu¹ta²na² i³we¹jah³lxi³sxã³ wã²nxũ¹hã³nha²sxã³,
 jah¹lai²na² kã³kxi¹txain¹yah³lxi³hê¹li¹. Ta¹hxai²hê¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹,
 Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² i³ya²lu¹nha¹ju³ta² wain³si¹nhi³nx²na³li¹. Yxãn¹ta¹
 hxi²kan¹sa²si¹nxa³nhai¹. Wxa²nũ³ka³txai²na² i³kwa³na³sah¹lxi³nhi¹n¹jau³-
 xai²na² a²nũ²a² su²lhã³nha¹ju³ta², hã¹l¹nxe² ã³sah¹lxi³to³sĩ¹nxãn³ta¹ti²ti¹.
 Wxa²nũ³ka³txai²na² so¹lxi³, a²nũ²a² kuh³lxa³thin¹te²a² hxi²kan¹txi³ su²-
 lhã³ain¹si¹nhi³nxa¹lxi¹. Ta¹hxai²hê¹la². Ain¹ka³tu³, ye³jen¹nãu³a¹ Ro³ma²no²
 nũ³ka³txai²na² so¹lxi³ Je³su²jah³la² i³hxi²ki¹la³kxi²te³lhã³ ain¹ta¹hxai²hê¹la².

32Yxãn¹ta¹, Je³su²jah³la², a²kxã³nxa² ha³lo²a² a³la³kxi²ta³lun²kxe³tu³,
 i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²sain¹sxã³ su²lhã³sain¹tu¹wi¹. Je³su²-
 jah³la² wãn³txa² a²kxã³nxa², ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³jau³xai³ jã¹nxe³sxã³
 kwên¹ta²na² Ro³ma²no² nũ³ka³txai²na² Je³su²jah³lai²na² i³hxi²ki¹la³kxi²-
 sxã³ su²lhã³ain¹te³lhã³, ta¹hxai²hê¹la².

33Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sxi²hai²na² ã³wi²xi²-
 ka³tu³, Je³su²jah³lai²na² i³kaix¹tain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxâi²na² Ju³te²a² nũ³kã³txai²na² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³khaix³jah¹-lo²sin¹ji¹wi¹? Pi³la²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hê¹la².

³⁴Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu², i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxet³sã²lxi¹. I³ye³kxi²san¹jau³xai²na², wxa²wãn³txi³khai³su² ta³nxa², wa³ka³li³yau³su² ta³nxa², nxe³hĩ³te²la¹xã³? Ta¹hxai²hê¹la².

³⁵Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~I³sa³wi¹. Txai²li², hai³txi³ Ju³te²an¹jah¹lo²sin²nxa³i¹. Nxe³ha²kxai³, ih¹nxet³sxã³ wxa²nũ³kã³txa² kã³yah³lxin¹ju³ta² ã³ne³wxex³hĩ³na¹te²la¹ku², nxa²ha¹-nhai¹. Yxãn¹ta¹, wxa²nũ³kã³txain²txi³, wxa²wã³nxin¹te² si³yxau³ka³ta²nãu³xain²txi³ ain¹sxã³, txa²hxi²kai²na² ã³yũ³sya¹nxain¹tai¹ti²ti¹. Nxe³ha²kxai³, ih¹nxe³ju³ta³ on³-sxã³ kã³xãn³thai¹li¹? Nxa²ha¹nhai¹? Pi³la²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hê¹la².

³⁶Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³i¹. Txa²ha³lo²a² i³yau¹ũ³nx²ta¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ yuh³xai²-nãn¹ta³ko³xai²na² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹lo²sxa³i¹. Nxe³na¹ke³la³te²kxai³ txa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² ã³nhe¹kxain¹ti³hit¹sĩ³na¹i¹. Ju³te²a² nũ³-kã³txa² hxi²ka² ã³yũ³sain¹kxa²yã³n³ti³su² nxe³hĩ³na¹i¹. Yxãn¹ta¹, Txai²li¹ yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²na² hxi²kan¹te²lot³sai¹nxa³i¹. Ta¹hxai²hê¹la².

³⁷Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxâi²na², hxi²kan¹txa² si³yxau³kã³khaix³sin¹tai¹? Ta¹hxai²hê¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~“Hxi²kan¹txa² si³yxau³kã³khai³sin¹tai¹?” Sa¹lxi¹. Yxãn¹ta¹, Txai²na¹-xai²na², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a²ya³la³jau³tu³ i³yau¹ũ³hain¹si¹ha¹jau³su², yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²na² wxã³na¹hê³li¹. Já¹nxe³te³lhxã³, txa²hã³ka³na²

(João 18.40)

ẽ¹nãu³a¹ a³li³la¹ha¹hẽ³li¹. Na¹ha²kxai³. “A²ya³la³jau³tu³ ten³sa³nha¹.” A²nũ²a² i²-
 li³te²su² nxe³kxai²nã²ntu³, Txa²wãn³txai²na² ain³kxi²sain¹na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
 38-39Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:
 —~A²ya³la³jau³tu³ a²si³yxau³jau³tu³, ih¹nxe³te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ¹la².

Pi³la²jah³la² Je³su²jah³la² su²lhã³si¹hain¹jau³su² kwa³na³jau³su²

Nxe³jau³xai²na² i³ye³kxi²ta³lun²ka³tu³, Pi³la²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wa²-
 li³sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Je³su²jah³lai²na² ko³nxe³ti³ kã³ha²kxai³ su²lhã³si¹ha¹jau³nũ³su² hxi²-
 ki³ye²nx2ti³xa³wi¹. Yxãn¹ta¹, wxa² Pas²kwa²nxe³je³na³kxa² yau³son³na³li¹.
 Nxe³ha²kxai³, a²nũ²a² sxi²ha² kan²thi³na² ü³tũ¹kxai¹na¹tũ³ka³txa² yũ²na³li¹.
 A²nxe³tũ³ka³txa² sa²kxai³lu², txai²na² sa²kxai³lu² Pas²kwa²nxe³je³na³kxai²na²
 ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lx¹, than²kxi²sa²tä³sxã³ sa²nũ¹xi¹nx2ti³to³hxai²na¹tai¹ti²ti¹.
 Hi¹na² jä¹nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. Yã¹jah¹lo²ta³ than²kxi²sa²tä³sxã³ sa²nũ¹xi¹nx2ti³-
 te³la¹ji¹? Je³su²jah³lai²na², Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² a²si³yxau³ka³khai³xai²na²
 than²kxi²sa²tä³sxã³ sa²nũ¹xi¹nx2ta¹ju³ta³nũ³a² ten³nxa²lx¹xa³ji¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

40Yxãn¹ta¹, Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, kã²n i³wxan¹te³nah¹lx¹:

—~Je³su²jah³lai²na² ten³ti³hex¹sa²sĩn¹nxãn³nhai¹. Yxãn¹ta¹, Ba³ra³ba²-
 sah³la² so¹lx¹ ten³sa²sĩn¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, Ba³ra³ba²sah³la²
 kã³su²lhã³jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la².

19 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³kwa³na³ka³tu³, Je³-
 su²jah³la² sa²so¹sxã³ i³ta³lo³wai¹ti³hi¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Ain¹ka³tu³,
 so³ta²to² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² wai³lxa² so¹sxã³, wxa²xu³kxain¹sxã³,
 Je³su²jah³lai²na² a²ne³ka² ü³nhe³hẽn¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³, wã²la²
 sau¹saun¹ka³lo³a² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³ka³txa² ü³whi²kxi²nha²ka³lo³hũ³-
 ka³lo³a² ü³whi²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ³Ain¹ka³tu³, ã³yau³son³kxain¹ka³tu³,
 i³sa²nẽn¹kxi²ki¹xot³sxã³ i³wai³ka³si³xain¹te³nah¹lx¹:

—~Wi¹lhin¹te²si¹lx¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹te² si³yxau³ka³t³si¹lx¹.
 Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³, ye³ka³lxa¹txi³ wxa²ne³su²lain¹to³ta¹hxai²hẽ¹-
 la². 4Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai²lu¹, a³li³xi²sxã³ Ju³te²a²
 nũ³ka³txai²na² ãh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~I³ne³ka²sah¹lx¹xi¹. Je³su²jah³lai²na² wxa²yen³nãu³a¹ wã²na³-
 üh¹xi¹nx2ta¹i¹. Jah¹lai²li² ko³nxe³ti³ kã³ju³ta² hai³txi³ i²a¹jah¹lo²sxa³i¹.
 Wi¹lhin¹jah¹lo²sye¹nx2ti³na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

5Ain¹ka³tu³, Je³su²jah³lai²na² a³li³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Wai³lxa³ka³lo³ai²na²
 ne³hẽ¹nha²sxã³, wã²la² sau¹saun¹ka³lo³a² wi²kxi²nha²sxã³, a³li³ye²ta¹-
 hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lx¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, Ju³te²a²
 nũ³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Nxe³jah³lx¹hẽ¹li¹. Jah¹lai²na² wi¹li²jah¹lx¹hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

6Yxãn¹ta¹, wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ti³nãu³xain²txi³, a²sa³wi³ha³lx¹nãu³-
 xain²txi³, Je³su²jah³lai²na² i²ain¹tãu³ kã²n i³wxan¹te³nah¹lx¹:

—~Hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ su²lhã³txa²si¹nhẽ³li¹. Hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ su²lhã³txa²si¹nhẽ³li¹. Ain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹-te¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxãi²na² so¹jah³lxi³sxã³ hi³sa³ka³txa² su²lhã³jah¹lxi³hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹, jah¹lai²li² ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² hai³txi³ i²a¹jah¹lo²sxa³i¹. Wi¹lhini¹jah¹lo²syel-nx2ti³na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

7Nxe³nxa²ha¹te¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xai²na² wãn³txi³-kxai³lu¹, i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² e³jau³xa² on³txi³hexl³jau³sxa³i¹. “Txai²na², Txa²wã¹-sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²tah²sa¹i¹.” Ain¹si¹nhxai²na²hẽ³li¹. Nxe³jau³xai²na², on³jau³sa²si¹nxa³i¹. Nxe³ha²kxai³, su²lhã³tain¹si¹na¹ju³ta² wain³sĩn¹na³li¹. Su²lhã³tain¹si¹na¹ju³ta²nũ³a², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²ha³teh³nxã³nxa² i³-kwa³na³sa²sĩn¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³te³nah¹lxi¹: “A²nũ³a² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ te²yã¹nxe³te²lox3nha²sxã³ i³ye³jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³, su²lhã³tain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.” Sa²sĩn¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Jãx1nha¹ju³ta² ten³sa²sĩn¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

8Nxe³nxa²ha¹te¹, nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Pi³la²jah³lai²na² ain³-kxain¹ka³tu³, ã²la² kãin² yuh³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². 9Ain¹ka³tu³, sxi²hai²na² ã³wi²xi²ka³tu³, i³ye³sxã³, Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ìh¹nũ¹la³ta³ yxau³jah¹lo²sin¹ji¹? Ain¹ta¹, Je³su²jah³lo²kxai³ wãn³txi³la³ yau³ka³na³ka³na³kxan²ti³ hai³txi³ i³wa²lũ³xi²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 10Nxe³nxa²-ha¹te¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ìh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ i³wa²lũ³xi²sa²nxãn³te²la¹xã³? Txai²na² hxi²kan¹-te²sa¹i¹. Na¹ha²kxai³, i³kwa³na³ai¹na¹kxai²nãn²tu³, su²lhã³nxa²si¹hai¹na¹jau³su² e³a¹kxai²nãn²tu³, su²lhã³nxain¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹, sa²than²kxi²sa²tã³si¹-hai¹na¹jau³su² e³a¹kxai²nãn²tu³, sa²than²kxi²sa²tã³nxain¹tu¹wi¹. Txai²na² hxi²kan¹khai¹te²sa¹i¹. Nxe³na¹ju³ta²na² ã³ne³wxen¹ji¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

11Yxã¹ta¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxet3sã¹lxi¹. Wxa²hxi²ka¹nĩn¹ju³ta²na², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³-tãu³u¹ta²na² oh³nãu³a¹ yxau³jah¹lu¹ta²na² ã³hũ¹nxain¹ju³ta²na²na³li¹. Nxe²nxãn³ke³la³te²kxai³, hxi²ka¹nhĩ³nx2nxã³lxi¹. Nxe³ha²kxai³, wi¹-kãi³txa²hẽ³li¹. Nxe²nxãn³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³xan³ta³kxi¹nxa²kxa²yan³ti³su², nxe³nxa²hã¹nhai¹. Yxã¹ta¹, Kai³fa²sah³-lai²na² wã³nxĩn¹te² si³yxau³kax3khai³su² jah¹lai²na², wxa²hxi²ka³nãu³a¹ ã³yũ³syã¹nxain¹te¹ni²ti¹. A²nxe³jah¹la², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ sa²yo²ã³sxã³ kãi³sxã³ ã³yũ³syã¹nxain¹te³nai¹ti²ti¹. Ain¹jau³su², ã²la² ko³-nxe³khai¹nxe³txi³ kãi³ain¹na³li¹. Jã¹nxain¹jau³su², ain¹na³li¹.

12Nxe³jau³xai²na², Pi³la²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² ain³kxain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² sa²than²kxi²sa²tã³ti³ten³khai¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹, Ju³-te²a² nũ³ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ yxo²sa²te¹txi³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹la² sa²than²kxi²sa²tã³sĩn¹txa³hẽ¹la². Sa²than²kxi²sa²tã³in¹kxai²-nãn²tu³, hai³txi³ txa²wã¹hxi²kan¹ta² si³yxau³ka³khai³xa² Se²sa³jah¹la², a²ya³lhxa³lxi¹. A²nũ²a² i²lu³te²a² i³ye³kxai²nãn²tu³: “Txai²na² hxi²kan¹txa²

si³yxau³ka³khai³sa¹li.” A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nān²tu³, Se²sa³jah¹la² i³koxlko¹-son²kxi²jah¹lo²su² hī³nx2na³li¹. Jā¹nxe³jah¹lo²su² na³li¹, Je³su²jah³lo²su¹. Nxe³ha²kxai³, sa²than²kxi²sa²tā³sīn¹txa³hē¹li¹. Ya³nxa²sī¹na¹i¹. Se²sa³jah¹la² i³xan³ta³kxi¹nxa²kxa²yan³ti³su², nxa²sī¹na¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

13 A²nxe³jau³xai²na², Pi³la²jah³lai²na² ain³kxain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² tē³-sxā³, ha³lo²a² a³li³ka³tu³, tah³lxa³ka³txa² Ju³te²a² nū³ka³txa² wān³txa² a²i³lxa² Ka³ba³ta²ka³txa², ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ka³txai²na², kxān³su² Pi³la²jah³-lai²na² ā³wxe³to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, a²nū²a² i³lxa³thi¹nxa³te²a², i²li³te²su² te²a², so³ta²to² nū³ka³txa² ā³yū³ain¹kxe³nū³su² te²a², a²ha³lo²a² Pi³la²jah³lai²na² wā²nxū¹hain³nha²sxā³ i³kwa³na³ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². “Jah¹lai²na², su²lhā³-txain¹yah³lxi³hē¹li.” Ta³nxa², “Sa²than²kxi²sa²tā³txain¹yah³lxi³hē¹li.” Ta³nxa², nxe³sxā³ Pi³la²jah³lai²na² wā²nxū¹hain³nha²sxā³ i³kwa³na³ain¹to³ta¹hxai²-hē¹la². Hī¹na², jā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³la² ha³lo²a² wā²nxū¹hain³nha²te³lhxā³ Pi³la²jah³lai²na² ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². 14 Nxe³hī¹na², Pas²kwa²nxe³je³na³kxa² a³lan²ti³hī¹nai³tā² i³yū¹li²nxa³ta³lxa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³-lai²na² wān³txi³kxai³lu¹, Ju³te²a² nū³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²hxi²kan¹txa² si³yxau³ka³txa² i²jah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

15 Yxān¹ta¹, Ju³te²a² nū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jah¹la² ū³nhū³ha³lo²sa²tā³sxā³, hi³sa³ka³txa² i³hxi²kī¹la³kxi²sxā³ su²lhā³txa²sī¹nhē³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²hxi²kan¹txa² si³yxau³ka³txa² hi³sa³ka³txa² i³hxi²kī¹la³kxi²sxā³ su²lhā³a¹ju³ta³nū³a² wain³te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, wā³nxīn¹ta² si³yxau³ka³ti³nāu³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²nhi¹lxi¹. Txa²nū³ka³txa² hxi²kan¹ta² si³yxau³ka³txa² Se²sa³jah¹-lo²so¹lxin³sīn¹na³li¹. Ā³xa² yū³sī¹nxa³i¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

16 Ain¹ka³tu³, Pi³la²jah³la² hi²sen³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² sa²so¹ti³-hit¹sxā³ Ju³te²a² nū³ka³txai²na² hxi²ka²nāu³a¹ ā³yū³yhain¹ta¹hxai²hē¹la². Hi³sa³ka³txa² i³hxi²kī¹la³kxi²sxā³ su²lhā³ain¹ju³ta³nū³a² ā³yū³yhain¹-ta¹hxai²hē¹la². Nain¹ka³tu³, Ju³te²a² nū³ka³txai²na² hi²sen³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² sa²so¹sxā³ tē³sxā³ a³li³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Hi³sa³ka³txa² i³hxi²kī¹la³kxain¹jau³su²

17 Te³nah¹lxi¹, Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ hi³sa³ka³txa² sa²ka³la³ki³hēt¹so¹nha²sxā³ ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Ha³lo²a²ko³xa² a²i³lxa² Txa²wā¹ne³ka³lo³a²je³na² Ju³te²-a² nū³ka³txa² i³yī¹li²jau³xa² Ko²ko³ta³jen³su² nxe³je³na² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la².

18 Nū¹ā¹, hi³sa³ka³txa² i³hxi²kī¹la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, a²wi¹ne³-tāu³a¹ a²nū²a² ā³xa² ka³na³ka³nat³Ssxā³ i³hxi²kī¹i², a²wā³tāu³a¹ a²nū²a² ā³xa² ka³na³ka³nat³Ssxā³ i³hxi²kī¹i², nain¹ka³tu³, wi³wi³tot³Ssxā³ Je³su²jah³la² i³hxi²-ki¹i², nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 19 Nxe³ju³ta², Pi³la²jah³la² i³kwa³na³sxā³ wān³txa² i³yī¹li²jau³xa² hi³a³ka³lo³a² ū³wha²li¹lhxā³ hi³sa³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²ne³-ka³lo³ka³nāu³a¹ i³yī¹ne³hē¹ta¹hxai²hē¹la². Ū³wha²li¹lain¹jau³xai²na²sa¹:

—~Je³su²jah³lai²na² Na³sa³re²thi³na² ton¹jah¹lai²la¹i. Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² hxi²kan¹ta² si³yxau³ka³khai³xai²la¹i. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 20Nxe³jau³xai²na², Ju³te²-a² nũ³ka³txa² wãn³txain²txi³ ũ³wha²li¹li², wãn³txa² yau³xã³xa² la³tũ²yau³xain²txi³ ũ³wha²li¹li², ã³xa² wãn³txa² yau³xã³xa² Kre²ka² nũ³ka³txa² wãn³txain²txi³ ũ³wha²-li¹li², ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³je³na² ha³lo²a² Je³su²jah³la² i³hxi²ki¹la³kxain¹je³na² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² sxi³ha² kãin³khai¹nxe³thi³na² un²ta³kxi²nxa³jen³su² ta¹hxai²-hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, ũ³wha²li¹lain¹jau³xai²na² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² te²nũ³ka³txa² i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 21I²ain¹ka³tu³, wã²nxin¹ta² si³-yxau³ka³txa³nãu³xa² wãn³txi³kxai³lu¹, Pi³la²jah³lai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹i:

—~Wãn³txa² ũ³wha²li¹lin¹jau³xai²na² ũ³sa²ya¹txa²si¹nhẽ³li¹. Ũ³sa²ya¹-tin¹kxai²nãn²tu³, wãn³txa² tah²yau³xa² ũ³wha²li¹txa²si¹nhẽ³li¹. “Txai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txa² hxi²kan¹ta² si³yxau³ka³khai³sa¹i.’ Jau³xai²na² Je³-su²jah³lai²na² e³ain¹sin¹na²hẽ³li¹.” Nxe³jau³xai²na² so¹lx³i, ũ³wha²li¹lhã³i³y¹li²nẽ³hêt¹ja³sain¹si¹nhẽ³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

22Yxãn¹ta¹, Pi³la²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wã²lũ³xain¹te³nah¹lx¹i:

—~Wãn³txa² ũ³wha²li¹la¹jau³xai²na², hã¹nxe² yxau³tu¹wi¹. Ũ³sa²ya¹-txã³lho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

23Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² i³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ ũh³wxe³ta³lu²nain¹-ka³tu³, so³ta²to² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² ha¹li¹ ha¹li¹ jah¹la²nãu³xa² sa²kxai³lu², Je³su²jah³lai²na² a²wã²la²ka³lo³a² wi²kxi²nha²ka³lo³a² wxa²sa²so¹te²tu³ ai³ain¹-ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, a²ha³la³se³nãn¹ta³ka³lo³a² wã³kon³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ka³lo³ai³na² hã¹nxe³sxã³ wxa²xu³ka³lo³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Ũh³yxã¹ka³lo³-su² ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 24Ain¹ka³tu³, so³ta²to² nũ³ka³txai²na² i³ye³lain¹te³nah¹lx¹i:

—~Ta³ka²lo¹ai²na² wã²la² wi¹khai¹nx²na³li¹. Sa²ten²txi³te²txai³-ya³sah¹lx³txa³hẽ¹li¹. Hã¹nxe³sxã³ tah³lxa² wẽ³sa² o²la³kxi²sxã³ wã²nxũ¹hain³nha²ki³tu¹wi¹. Ain³nha²ki³jah¹lo²nũ³a² ka³na³ka³na³jah¹lo²-nũ³a² a²wa³kxãn³yah³lo²nũ³su² tu¹wi¹. Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yhain¹sxã³, jã¹nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³, Sũ³na² ha³teh³nxã³nxa² kxã³nhxi¹nu¹ta²-kxai³ ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³nah¹lx¹i:

—~Txa²wã²la³ka³lo³a² wxa²sa²so¹te²tu³ ai³li², txa²ha³la³sẽ³nãn¹ta³-ka³lo³a² sa²kxai³lu² tah³lxa² wẽ³sa² o²la³kxi²sxã³ a²wa³kxãn³yah³la² nũ¹hain³nha², sain¹tu¹wi¹.

Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xau³hxai²tẽx¹ jã¹nxe³sxã³ hĩ¹na² so³ta²to² nũ³ka³txai²na² kã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

25Yxãn¹ta¹, hi³sa³ka³txa² a²si³ka³lah³yu³ta² Je³su²jah³la² a²hã³ka³na² sax3nũ², a²hã³ka³na² ha³lĩn³ta³ka³lxa² sax3nũ², Ma³ri²a³ka³lxa² Klo²pah³la² sxe³xa³ka³lxa² sax3nũ², Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa² sax3nũ² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 26Nxe³ka³-tu³, Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ i²sxã³ a²hã³ka³na² i²ai¹nha²kxai³, a²sa³wi³sxa² a³lx²i²khai¹nxe³kxah³lo²su² jah¹la² i²ai¹nha²kxai³, ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lx¹i:

—~Hã³ka² nxe³nxi¹, jah¹lai²na² wxa²wẽt³sũ³na³li¹. I²txu¹ni¹. Je³su²jah³-la² wãn³txa², a²hã³ka³na², nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

27Nxe³nũ²la² ha³na³ka³lx³i³ i³ye³te³nah¹lx¹i:

—~Nxe³txi¹. Ta¹ka³lxai²na² wxa²hã³ka³nu²hũ³na³li¹. Ĩ²txa²hẽ³li¹. Je³-su²jah³lai²na² wãn³txa², a²sa³wi³sxai²na², nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nain¹sxã³kwẽ¹ta²kxai³ a²sa³wi³sxai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la² a²hã³ka³nai²na²ã³tẽ³sxã³ sxi²ha²ã³wih¹sxã³ yxau³sxã³ sa²hau³kot3sa²tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

²⁸Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Hĩ¹na², txa²wa³ka³li³yu³ta² ta³lu²na¹xã¹. Nxe³ha²kxai³ a²yo²a² e³te³nah¹lxi¹:

—~Ya³lxu²sa²na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta², kxã³nhxĩ¹nu¹ta²na²Txa²wã¹sũ³na² ha³tẽ³hxã³nxa² ũ³wha²li¹jau³xau³hxai²tẽ¹l jã¹nxe³sxã³, Je³su²jah³la² e³ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁹Nxe³ka³tũ³ta¹, yain³txa² yau³xa², u²va²yau³xa² khon³sxã³ ka³yha²jau³-xa² kwa³ta³lẽ³na² yxau³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹, a²nũ²a² kwa²yxau³te²su² te²a² ĩ³yi¹lho¹tũ³xa² sa²so¹sxã³ ka³yha²jau³xai²na² ũ³hũ¹-kxa²sai¹sxã³, hi³sa³ka³txa² wa²tã¹tã¹ka³txa² ũ³ki³wi²kxa²so¹sxã³ tẽ³sxã³Je³su²jah³la² a²yo²a² ũ³h³yo²tẽ³ũ¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁰Ain¹ka³tũ³, Je³-su²jah³lai²na² sa²kxai³lu², ĩ³yi²la³kxi² ĩ³na²ta³lun²yain¹te²ka³ka¹:

—~Txa²wi³na² wa³ka³li³yu³ta² ta³lu²na¹i¹. Nxe³ka³tũ³, ĩ³ku³thu²nha²-sxã³, a²wi¹tãu³a¹ a³li³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ũ³txi²ta³nã³tau¹tain¹jau³su²

³¹Nxe³hĩ¹na², sa²ba³to³ nxe³ju³ta²ã²la² hxi²kan¹khai¹nxe³te² sa²ba³to³ nxe³ju³ta²a²sũ²ta³tĩ³kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³-nãu³xa² hxi²waun³ta³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Hxi²waun³ta³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ka³nxa³ha²txai²na² Sa²ba³to³ nxe³kĩ³ju³tũ³a² a²hxi²kan¹khai¹nxe³kĩ³ju³-ta³nũ³a²ã³yon³kĩ³tu¹wi¹. Kĩ³sa²kxai³, ya³lu²te²nãu³xa² nũ²a² hxi²kĩ¹la³kxi²sxã³hi³sa³ka³txa² sa²ka²la¹hẽ¹lxsã³, Sa²ba³to³ nxe³ju³ta²na² e³lẽ³na² wxẽ³-kxi²nẽ³te³jĩ¹khi³. Ha³lo²a² yo²ha³kxai²na²ã³kho³kxi²nẽ³kxa²yan³ti³su²nxe³nxa²ha¹nha²khi³. Kĩ³nhai¹. Ain¹jau³su², hxi²waun³ta³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxain¹kxa²yan³ti³su²,ã³wxã³sxã³, Pi³la²jah³la² ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² ĩ³hxi²kĩ¹la³kã¹in¹kxah³lo²nãu³xa², txa²wã¹su³ya³ta³la³ka³txai²-na² whã¹na¹ ĩ³su³ãu²la³kxã¹sxã³ su²lhã³ti³hi¹txa²sxã³ ya²lu²te²nãu³xa²nũ²a²sa²so¹ti³hi¹txa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² wãn³-txa², ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tũ³, Pi³la²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Hai³yo¹. Jã¹nxa¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². ³²Nxa²ha¹te¹, Pi³la²jah³la² ĩ³kwa³-na³nxa²ha¹te¹, so³ta²to² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu¹ hi³sa³ka³txa²ã³tĩ³xain¹tãu³, a²nũ²a²ã³xa² ha¹lin¹te²nãu³xa² Je³su²jah³la² ĩ³hxi²kĩ¹la³kxi²yain¹kxah³lo²nãu³-xa² yxau³tãu³a¹ãn³tĩ³xain¹tãu³, a²wi¹lhi¹nãn¹jah¹lain²txi³ ĩ³su³ãu²la³kxã¹sxã³ ĩ³ya²lu¹ti²,ãn³ta³lo³hẽ²ti²jah¹lain²txi³ ĩ³su³ãu²la³kxã¹sxã³ ĩ³ya²lu¹ti², ain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². ³³Ain¹ta¹, Je³su²jah³la² yxau³tãu³a¹ã³tĩ³xain¹tãu³:

—~Ya³lun²ta¹. Ain¹sxã³ ĩ³su³ãu²la³kxã¹ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². ³⁴Yxãn¹ta¹, so³ta²to² nũ³ka³txai²na² ka³na³ka³na³jah¹la² yu³la² a³lu²ta³wxi²a² tẽ³sxã³ Je³-

su²jah³lai²na² a²ti²ta³nã³yu³tai²na² ũ³txi²ta³nã³ja³lxu³kxi²sxã³ ũ³tau¹tain¹ka³tu³,
kwēn¹ta²kxai³ a²ti³ha²yau³xa² ha³li³ka³ni², i³yau³xa² ha³li³ka³ni² ye²ta¹hxai²hē¹la².

35 Ha³lo²ai²na² a²nũ²a² i²sxã³ i³hen³txi³sa²sĩn¹na²hē³la².

Nxe³sa²sĩn¹jau³su², i³ye³kxi²ti³hi¹txa²lxi³sĩn¹na²hē³la². Wãn³txi³tu³ yxo²-
i²si¹nx2ti³jau³nũ³su² i³ye³kxi²ti³hi¹txa²lxi³sĩn¹na²hē³la². A²nxe³jah¹lai²na²,
i³ye³kxi²sa²sĩn¹jah¹lai²na². Wãn³txi³khai³xa² so¹lxi³ e³jah¹lo²su² sĩn¹na³la².

—~Ha³lo²a² wi¹li²sxã³ wãn³txi³tu³ i³ye³kxi²nx2ta¹l¹. Nxe³sa²sĩn¹-
na²hē³la². 36 Kxã³nHXi¹nu¹ta²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãũ³a¹
ha³teh³nxã³nxãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Jah¹la², hai³txi³ txa²wã¹su³a²nãũ³xa² su³ka³na³ka³na³te²su³a²
ha³ta³nxãn²txi³ i³su³ãũ²la³kxai¹nxa³lho³li¹. Nxe³jau³xain²txi³ ha³teh³nxã³-
nxãn¹jau³su² ha²kxai³, ha³na³ka³lxi³:

37 —~Ũ³tau¹tain¹kxah³la² i²ain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xain²txi³ ha³teh³nxã³-
nxãn¹jau³su² ha²kxai³, ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xau³hxai²tēx1
jä¹nxe³sxã³, kwēn¹tai²na² a²ya³la³tu³ kãi³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Je³su²jah³la² tah³lxa³kē¹na² sa²nĩ³kxain¹jau³su²

38 Nxe³nxa²ha¹te¹, Jo³se²ah³la² A³ri³ma³te²a³thi³na² ton¹jah¹lo²su² ta¹hxai²-
hē¹la². Je³su²jah³la² a²sa³wit3sxu² ta¹hxai²hē¹la². Yxãn¹ta¹, Ju³te²a² nũ³ka³txa²
ã³nhai¹tũn³te²nãũ³xa² yuh³lxi³yhu¹jau³su² hãi¹sũ³ni²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³-
jah¹lai²na² sa²kxai³lu², Pi³la²jah³lai²na² wxã³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la²nũ²a² sa²ka³na³kxi²sah²lxun¹nhai¹. Hãi¹nxũ¹sē¹li¹. Jo³-
se²ah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³lu¹:

—~Hãi¹nxũ¹nxa²ha¹l¹. Jã¹nxe³sē¹li¹. Pi³la²jah³lai²na² wãn³txa², ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³sxã³ Jo³se²ah³lai²na² sa²kxai³lu², hi³sa³ka³txa² ã³tĩ³sxã³, Je³su²jah³la² nũ²a²
sa²ta²la³kxi²sxã³ sa²ka³na³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 39-40 Nxe³ju³ta², Ni³ko³tē²yah³-
lo²su², kxã³nxai³kxai³ Je³su²jah³la² ka³nxah³ta² ha³la³ka³lxa³lon³kxi²jah¹lo²su²
ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²su² te²kxai³lu¹, kwēn¹tai²na² ã³wxã³sxã³, hi³ne³-
kxa² wi¹lũ³khai¹nxe³tē³kxa² ha³ti²a² kãin²tē³na² wxa²ne³ki¹sxã³ ah³sxã³ tē³sxã³,
Jo³se²ah³la² ã³tĩ³xi²yha¹te²lon³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, ha¹lin¹jah¹lo²nãũ³-
xai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la² nũ²a² sa²so², hi³ne³kxai²na² wi¹lũ³tē³kxain³txi³
sa²so² ya³sxã³, whãi¹na¹ wã²la² a³lu²khaix1ka³lo³a² sa²wã³lãũ²kxi²ta³lun²ya³ta¹-
hxai²hē¹la². Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²nũ²a² ya³lu²te²a² sa²nĩ³kxi²kxa² ya¹nxe³te³lhxã³
kãi³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 41 Nxe³ha²kxai³, ha³lo²a² i³hxi¹ki¹la³kxain¹ko³xa² ya³nũ³-
ta³ko³xa² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ko³nãũ³a¹, tah³lxē¹na² ta²hē³na² wa³nũn³tēn³su²
tē³na² a²nũ²a² ã³xa² nũ²a² sa²wi¹sxã³ sa²nĩ³kxai¹nxa³tē³na² ta¹hxai²hē¹la². A²-
nxe³tē³na², Je³su²jah³la²kxai³ sa²nĩ³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

42 —~Ka³nxa³ha²txai²na², Pas²kwa²nxe³je³na³kxa² wa³kxē³nõn³kĩ³-
tu¹wi¹. Tē¹nai²na² u²lxa³tē³na² sa²wi¹yha³sē¹li¹. Ain¹sxã³, Je³su²jah³la²
sa²nĩ³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la².

Kwã³kxa² sxa³sxã³ yũ³nĩ¹yhe²nxa³jau³su²

20 1Nxe³nxa²ha¹te¹ to³mĩn²ko³ nxe³hi¹na² i³yũ¹li²nxa³ta³lxa¹, Ma³ri²-a³ Ma³ta³lê²na³ka³lxa² kwã³kxai²na² i²te²lhxã³ wxã³ta¹hxai²hê¹la². Wxã³ka³tu³ tah³lxa² ha³la³je¹nãu³a³kxai²tä² ä³yxo²tĩ¹a²ne³ti¹xa² yũ³ye²ta¹hxai²-nxa³hê¹la². 2Nxe³ha²kxai³lu¹, Ma³ri²a³ Ma³ta³lê²na³ka³lxu³kxai³lu¹ i²ã³nũ²la² ä³ni³hi² ä³wa²lhxã³ Si³mãu³ Pe²jah³la² i³ha¹txi², a²sa³wi³sxa² ä³xa² Je³su²jah³la² a³lxi²kxah³lo²su² jah¹la² i³ha¹txi², nxe³yhain¹ka³tu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹. —~Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai¹tä² o²kxi²sa²tä³kxi²nê³lain¹te²nũn³-sin²ju²li¹. I³h¹nũ¹la³tä³ sa²tä³kxi²nê³lain¹te²sin²ta²ku², na¹hê²li¹. Ta¹hxai²hê¹la². 3-4Nũ²la², Pe²jah¹lai²na² sa²kxai³lu², a²sa³wi³sxa² ä³xai²na² sa²kxai³lu² ain¹sxã³ aun³ti² ä³ni³hi² kwã³kxa² yxau³täu³a¹ tĩ³xain¹ta¹hxai²hê¹la². Ä³ni³-hain¹nũ²la², a²sa³wi³sxa² ä³xa² sa²kxai³lu² ä³ne³ka²ta¹kxain¹ka³tu³, kwã³kxa² tĩ³xain¹nũ²la², 5Tah³lxê¹nãu³a¹, a²yxo²we³sxã³ ä³ni³si³ka³tä³wx³ain¹sxã³ ä³ye³ka³tit³sxã³ i²ain¹täu³, wã²la² wxa²ki³wã³lãu²kxi²nha²ka³lo³a² so¹lxi³ sxa³nih¹ta¹hxai²hê¹la². Yxãn¹ta¹, a²ê¹nãu³a¹ ä³wi¹hain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la². 6-7Nũ²la², Si³mãu² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³hi²ti² tĩ³yhain¹ka³tu³ ä³wi¹-sxi²khaix¹nũ²la², wã²la² wxa²ki³wã³lãu²kxi²nha²ka³lo³ai²na² ha³na³ka³lxi³ a²yuh³nãu³a¹ sxa², ya³lu²te²a² ne³ka² wxa²ne³wã³lãu²kxi²nha²ta³ka³lo³ai²-na² ha³na³ka³lxi³ a²yuh³nãu³a¹ sxa², nxe³ye²ta¹hxai²hê¹la². 8Nxe³nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³sxa² ä³xa² sa²kxai³lu² ä³ne³ka²ta¹sxã³ kwã³kxai²na² tĩ³jah¹lai²na² sa²kxai³lu², tah³lxê¹nãu³a¹ ä³wih¹nũn³ka³tu³, ha³lo²a² kwën¹tai²na² i²ha²-kxai³, Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jau³xa² yxo²i²ta¹hxai²hê¹la². —~Hai³yo¹. Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xin²ju²na¹. Nxe²e³-kxi²nha²ta¹hxai²hê¹la². 9Ain¹ka³tu³ ha¹lin¹jah¹la²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² ain¹kxain¹ta¹hxai²hê¹la². Ain¹kxain¹sxã³, i³ye³kxi²nhain¹te²an¹jau³kxai³lu¹: —~Hi¹na² so¹lxi³ Sũ³na² ha³teh³nxã³nxãn¹jau³xau³hxai²têxl¹tä² ä³ne³-wxe³na¹nhã¹. “Je³su²jah³la² ya³lu²kxan²ti³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²hê¹na¹. Nxe³jau³xau³hxai²têxl¹tä², kxãn³su² ä³ne³wxe³-hxain²nxa³hê³na¹. Kwën¹tai²na² so¹lxi³ ä³ne³wxe³na¹nhã¹. A²ya³la³tu³ Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xin²ju²na¹. Pe²jah³lain²txi³, a²sa³wi³sxa² ä³xain²txi³ a²ê¹nãn¹jau³la³ ta¹hxai²hê¹la². 10Ain¹ka³tu³, a²sa³wi³ha³lxi³-nãu³xai²na² sxi²ha² ä³wã³la² wi³xain¹ta¹hxai²hê¹la².

Je³su²jah³la² Ma³ri²a³ Ma³ta³lê²na³ka³lxa² i²jau³su²

11Yxãn¹ta¹, Ma³ri²a³ Ma³ta³lê²na³ka³lxi²na² sa²kxai³lu² nũh¹ tah³lxê¹na² yxo²ka³teh³xa² yxau³sxã³ i³nãñ³ta¹hxai²hê¹la². I³nãñ³ka³tu³, tah³lxa³ka³txa² ê¹nãu³a¹ ä³ye³ka³tit³sxã³ i²täu³, a²nũ²a² oh³xan¹jah¹la²nãu³xa² ha¹lin¹jah¹la²-nãu³xa² sa²kxai³lu², wã²la² hãñ³ta³ka³lo³a² wi²kxi²lã³nha²ya³jah¹la²nãu³xa² sa²kxai³lu² yxau³ye²ta¹hxai²hê¹la². Nxe³te²nãu³xa² i²ta¹hxai²hê¹la². Hai³txi³ Je³su²jah³la² nũ²a² yxau³ye²ta¹hxai²nxa³hê¹la². 12Yxãn¹ta¹, ka³na³ye²kxa² si³yo³na¹ yãñ³tai²na² a²ne³ka³nãu³a¹ a²wa³yã³ka² ka³na³ka³na³jah¹la² ä³wxe²,

ha³na³ka³lxi³ a²yu³kxa³nāu³a¹ a²wa³yā³ka² ka³na³ka³na³jah¹la² ā³xa² ā³wxe²
nxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². 13 A²nxe³jah¹lo²nāu³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yān³ti³tā³ ĩ³nā³nhĩ¹ji¹xī¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹-
te¹, ta¹ka³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹, ĩ³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³ai³tā² o²kxi²sa²no¹kxi²sain¹te²nūn³sin²ju²li¹. Īh¹-
nū¹la³tā³ sa²no¹kxi²sain¹te²sin²ta²ku², ai¹na¹nhai¹. Kō³nxe²nx3nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

14 Yxān¹ta¹, hī¹na¹ Je³su²jah³la² sax3nūn³sxā³ yxau³yain¹ta¹hxai²hē¹-
la². Nū²la², ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ĩ³ye³ta³lun²nū²la², sa²wa³ti³nha²tāu³
Je³su²jah³la² ĩ²ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, ā³ye³wxe³xi²ta¹hxai²nxa³hē¹la².

15 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txu¹hāi³. Nxe³Sā¹nxi¹. Īh¹nxe³kxa²yān³ti³tā³ nā³kxĩ¹ji¹xī¹? Īh¹te²ta³
ten³sxā³ nā³kĩ¹ji¹xī¹? Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ ta¹ka³lxai²na², hai³txi³ Je³-
su²jah³la² ān³ye³wxe³xi²nxa³kxe³su²:

—~Hai³sxa³ wē³sa³ko³xai²na² wa³kxēn³yah³lo²sin²tā¹. A²ē¹nāu³a¹ nxe²-
e³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxe³su², e³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³Sā¹lxi¹. O²kxi²sa²no¹kxi²san¹kxai²nān²tū³, a²hxi²kĩ³lxa²
ĩ³yau¹ū³sē¹li¹, sa²no¹in¹ju³ta²su¹. San¹kxai²nān²tū³, ya³lu²te²nū²a² sa²so¹-
xi²te³lhxā³ nxa¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lai²na² e³te³nah¹lxi¹:

—~Ma³ri²a³ka³lxāi³. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³, ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³-
lu² sa²wa³ti³nha¹xi²tāu³, e³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ī³sa²txa³hē¹ni¹. A¹hī¹na² Txa²wĩ³na² yxau³tāu³u¹ta¹na² ka³la³xi²sxā³ ā³wxe³-
ta³lun²nxa³xi¹. Na¹ha²kxai³, ĩ³sa²txa³hē¹ni¹. Ye¹nxa²ha¹xī¹. Na¹ha²kxai³, Ī³txu¹ni¹.
Nĩn¹kxai²nān²tū³, txa²wā³tā³nāu³xa² a³ya³txi²sxā³ ĩ³ye³kxi¹txai¹nhē³ni¹. Ī³ye³kxai¹-
nĩn¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³la² wān³txa², nxe³te³nah¹lxi¹: Je³su²jah³lo²na¹xai²na²
ka³la³xi²sxā³, Txa²wĩ³na² yxau³tāu³a¹ ā³nxĩ³na¹tū¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³, Txa²wĩ³-
nu²su² ha²kxai³, Wxa²wĩ³nu²su² ha²kxai³, Txa²sū³na² Si³yxau³tāu³su² ha²kxai³,
Wxa²sū³na² Si³yxau³tāu³su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹la² yxau³tāu³a¹ ĩ³na¹tū¹wi¹. ” Nxe³-
na¹jau³xai²na² txa²wā³tā³nāu³xa² ĩ³ye³kxi¹txai¹nhē³ni¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxe³nxa²ha¹te¹, Ma³ri²a² Ma³ta³lē²na³ka³lxai²na² sa²kxai³lu², ā³nxĩ³-
nxa²ha¹te¹, a²sa³wĩ³ha³lxi³nāu³xā² ĩ³ha¹txi²sxā³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ĩ²a¹li¹. Ī³ye³kxi²sain¹-
na²li¹. Sain¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³lo²na¹xai²na² ka³la³xi²sxā³ Txa²wĩ³na²
yxau³tāu³a¹ ā³nxĩ³na¹tū¹xī¹. Nxe³na¹ha²kxai³, Txa²wĩ³nu²su² ha²kxai³,
Wxa²wĩ³nu²su² ha²kxai³, Txa²sū³na² Si³yxau³tāu³su² ha²kxai³ Wxa²sū³na²
Si³yxau³tāu³su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² yxau³tāu³a¹ ĩ³na¹tū¹xī¹.’ Nxe³na¹jau³-
xai²na², txa²wā³tā³xai³tā² ĩ³ye³kxi¹txai¹nhē³ni¹.’ Je³su²jah³la² sain¹na²li¹.
Ma³ri²a² Ma³ta³lē²na³ka³lxai²na² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².

A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² Je³su²jah³la² i²ain¹jau³su²

¹⁹Nxe³hī¹na¹, to³mīn²ko³ nxe³ju³ton³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³xai³kxa² ka³-
nxah³ti³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sxi²ha² ā³wi¹hain¹ka³tū³,
Ju³te²a² nū³ka³txa² yuh³lxi³yhu¹jau³su² sxih²yo²ai²na² yo²wi¹la³kxi²nha²-
ka³tū³, ā³yān³nū²ti²sxā³ yxau³ain¹nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹,
sxih²yo²a² yo²wi¹la³kxi²nha²kxan²ti³ ā³wi¹hū³ain¹ka³tū³, kax3nū³-
kax3nū³no³tē³na¹ sax3nūn³sxā³ ā³wxe³yain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ā³nhāu²no³jah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

²⁰Yain¹ka³tū³, a²hxi²kain²txi³ whāi²na¹ i³yau¹ū³nha², a²ta³nā³tī³nhāin²txi³
i³yau¹ū³nha², nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Yain¹te³na¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
sa²kxai³lu² A²hxi²kan¹jah³la² i²ain¹te³na¹ wi¹lxon³kxi²khai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².
²¹Nxe³te³nah¹lxi¹, Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹, āh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ā³nhāu²no³jah¹lxi³hē¹li¹. Ī³sa²si¹hā³nx2ta¹i¹. Txa²wī³na² i³sa²si¹hā³-
sa²kxa² yā¹nxe³nx2ta¹i¹. Yain¹ta¹hxai²hē¹la².

²²Ain¹ka³tū³, i³ye³i³tī³hā¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² ā³nxū²kwai³wi¹nx2ti³si¹hain¹jau³su² i³-
ka²la¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, ā³nxū²kwai³wi¹nx2tain¹tu¹wi¹.
Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, a²nxū²kwai³wxe³nx2ti³jah³lo²nū³ā² i³wet1sa²so¹-
txain¹yah³lxi³hē¹li¹. ²³Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, a²nū²a² i²li³te²su² te²an²tū³,
i³ye³kxain¹yah³lxin¹kxai²nān²tū³. “Hā³xā¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
wxa²ko³nxe³ti³ kái³in¹ju¹ta² wxa²wa²su¹txa²na³li¹.” Nxe³ain¹yah³lxin¹kxai²-
nān²tū³, a²nxe³jah³lo²su² kxai²nān²tū³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²la²
wxa²wa²su¹tain¹na²hē³li¹. Yxān¹ta¹, a²nū²a² i²li³te²su² te²ā³xān²tū³, i³ye³kxain¹-
yah³lxin¹kxai²nān²tū³: “Hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wxa²ko³nxe³ti³
kái³in¹ju¹ta³la³ wxa²wa²su¹txa²nxa³i¹.” Nxe³ain¹yah³lxin¹kxai²nān²tū³, a²ko³-
nxe³ju³ta² so¹lxi³ yxau²xai³lai¹nhī³nx2na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² To³me²ah³la² nxe³nyha¹jau³su²

²⁴Yxān¹ta¹, nxe³hī¹na¹ Je³su²jah³la² ā³yān³te²tain¹sxā³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
ā³yān³te²tai¹nhī¹na¹, a²sa³wi³sxa² ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ he¹yain¹ta¹hxai²-
nxa³hē¹la². A²nxe³jah³la², a²tī³lxa² To³me²ah³lo²su² a²tī³lxi³ ā³xa² hau³hau³kon³sxā³
ton²txi³jah¹lo²su² nxe³ha²kxai³, Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³khai³su² tū³ka³txi³su²
jah¹lo²su² ha²kxai³, hxi²ka² hxn³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³ka³txi³su² jah¹lo²-
su² ha²kxai³, nxe³te²a² so¹lxi³ he¹yai¹nxa³sxā³ Je³su²jah³la² i²ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
²⁵Nxe³kxan¹ta¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² wā³kon³tū³ka³txa² wān³txi³kxai³lu², To³-
me²ah³lai²na² a³ya³ti²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² i²sī¹na¹hē³li¹. Ain¹ta¹:
—~Yxo²i²nx2ti³nxa³lho³li¹. A²hxi²ka² whāi²na¹ ū³hxi²kī¹la³kxain¹jē³na¹ i²i²,
txa²hxi²ka³wē³ha³lxa² wxa²hxi²ko³li², a²ta³nā³tī³nha² ū³txi²tau¹tain¹je³na² wxa²-
txi²xo¹i² nxe²nxa³tā³lxa¹ yxo²i²nxa³lho³li¹. To³me²ah³la² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³ha²kxai³lu¹, ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi²sxã³ a³lan²nũn³-
tãu³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha²nãu³ai²na² ah¹
he¹ye²yhai¹nha²kxai³, To³me²ah³lai²na² sa²kxai³lu² he¹yain¹nũ³nha²kxai³,
ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² sxih²yo²ai²na² yo²wi¹la³kxi²nha²kxan²ti³ Je³su²-
jah³la² ã³yã³te²txi²xain¹ka³tu³ yxau³yai¹nha²kxai³, i³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ã³nãu²no³jah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

27 Nxe³ain¹ka³tu³, Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³ye³sxã³ To³me²ah³la²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~To³me²ah³lãi³, wxa²hxi²ka³wẽ³ha³lxi²na² wxa²hxi²ko¹sain³sa¹nha²kxai³,
txa²hxi²kai²na² whai²na¹ i²sa¹nha²kxai³, ã³nxũ³sin²sxã³ wxa²hxi²ka²txa²ta³-
nã³ti³nhain²txi³ wxa²txi²xo¹sain³sa¹nha²kxai³, nxe³sẽ¹li¹. San¹kxai²nãn²tu³,
wã³txi³sa²txa³hẽ¹li¹. Hãi¹nxe³sã³yo²i²sẽ¹li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Ain¹ka³tu³, To³me²ah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Txa²sũ³na² Si³yxau³ka³tãi³. Ta¹hxai²hẽ¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, To³me²ah³lai²na²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxãi²na², To³me²ah³la² i³nxa²kwẽ¹ta¹na² so¹lxi³sa²yo²wet¹lsã¹lxi¹.
Kwẽ¹ta¹na² wxa²ye³na² i²sa¹lxi¹. Nxe³san¹jau³su², sa²yo²wet¹lsa¹lxi¹. Sa¹nha²kxai³
ka³li³hi¹lxi¹. Yxãn¹ta¹, yãn³txai²na² a²nũ²a² ã³lxi³te²su² te²a² i²la³kxi²txa²ye³na² ye³-
i²lxi² sai¹nxa³kxan²ti³ sa²yo²wet¹sain¹tu¹wi¹. Sain¹kxai²nãn²tu³, a²nxe³te²su² te²a²
ã³la² wi¹lxon³kxi²sxã³ ka³lih³khai¹xain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa²yo²we¹jah³lxin¹si¹nx2ta¹jau³su² ã³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹jau³su²

30 Hĩ¹na² txa²wãn³txa² ta³lu²na¹wa². Ha³lo²a² Je³su²jah³la² kãi³ain¹ju³-
ta² ã³wha²li¹ta³lu²na¹wa². Yxãn¹ta¹, a²yen³kxi³ ã³xa² nũ³kxũn³te² ã³xa²
ka³lxa¹te²a² kãi³ain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²su² te²a² txã¹nxai²na² ã³-
wha²li¹nxa³hẽ³la². 31 Yxãn¹ta¹, jau¹xai²na² so¹lxi³ ã³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹hẽ³la².
A²ya³la³tu³ wãn³txi³tu³ sa²yo²we¹jah³lxin¹si¹nx2ta¹jau³su² ã³wha²li¹la³kxi¹-
nx2ta¹hẽ³la². Nxe³nx2ta¹ha²kxai³, Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³kxah³lo²su² na³na¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹
A²tah²hah³lo²su² na³na¹. Nxe³jau³xai²na², sa²yo²we¹tain¹yah³lxin¹si¹nx2ta¹-
jau³su² nxe³ya³nx2ta¹hẽ³la². Sa²yo²we¹tain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, ka³te³na²
wi¹tãu³a¹ yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wa². Jã¹nxe³te³lhã³ ya³nx2ta¹wa².

A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² Je³su²jah³la² ã³yã³te²ti²jau³su²

21 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nãu³kxai³lu¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a³ya³txi²-
xain¹sã³ ah¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² ã³yã³te²txi²xain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
i³ye³na² Ti³be³ri²a³je³na² a²yo²ka³teh³nãu³a¹ ah¹ ã³yã³te²txi²xain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

2 Nxe³te³nah¹lxi¹, Si³mãu² Pe²jah³la² nxe³ha²kxai³, To³me²ah³la² hau³-
hau³kon³sxã³ ton¹jah¹la² nxe³ha²kxai³, Na³ta³na³e²lah³la² Ka²na³thĩ³na²
Ka³li³le²a²ko³xa² nxũ²kwã³ye³lan¹thĩ³na² ton¹jah¹la² nxe³ha²kxai³,
Se³be³te²ah³la² a²tah²nãu³xa² ha¹lin¹ya³te²nãu³xa² nxe³ha²kxai³,

a²sa³wi³ha³lxi³ ā³su² nūn³te²a² ha¹lin¹yah³nūn³te²a² nxe³ha²kxai³, ain¹ta¹-hxai²hē¹la². 3Nxe³sxā³ Si³māu² Pe²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ai³na² ā³na¹a¹tu¹wi¹. Nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³ha³lxa² wā³kon³tū³kā³-txai²na² sa²kxai³lu² e³te³nah¹lxi¹:

—~Ten³sa²nūn³sīn¹nhai¹. Ān³si³tē³la³kxi¹nxa²nha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, ka³nain¹ka³tu³, ka²no¹a² kāin²ta³ka³lo³a² kan³sxā³ ā³wi¹-hain¹ka³tu³, ai³na² o²la³kxa¹ a³la²nain¹ta¹, hai³txi³ ka³na³ki² te²he³la³ko³sai¹ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 4Nxe³nxa²ha¹te¹, āh¹ ka³nxa³ha²ta³-kxai³lu¹ u³je³na³kxa² jū¹nxe² ū³nhe³sai¹xi²nh²ti³kxai³lu¹, Je³su²jah³lo²su²te²kxai³lu¹ i³ye³nai²na² a²yxō²ka³teh³nāu³a¹ yxau³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ā³ye³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 5Nxe³ka³tu³, Je³su²jah³la² i³kaix¹sa²tā³yain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²ya³lxa³nāu³xāi³. Ai³na² sai¹yah¹lxin¹ta¹nxe³lhe¹? Je³su²jah³la²wān³txa², ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹:

—~Sa²to³kxi²txi³he¹nxe³sin¹nxa³nha²we¹. A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² wān³-txa², ta¹hxai²hē¹la².

6Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²wi¹nx2ti³tāu³a¹ sa³we³la³ka³lo³ta²i²i² ā³na¹jxah¹-lxu¹le¹? Ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²a²wi¹tāu³a¹ ā³na¹ai¹nha²kxai³, ai³na² ka³lxa¹khaix¹sxā³ ā³ne³kih¹sxā³ā³wi¹hū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Sa³txe¹khai¹nxe³yai¹nha²kxai³, hxi²kan¹txi³sa³we³la³ka³lo³ai²na² sa²sai¹sxā³ ka²no¹a²ka³lo³a² a²ye³e¹nāu³a¹ so¹sxā³ ū³. whi¹so¹ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 7Nxe³nxa²ha¹te¹, a²sa³wi³sxa² Je³su²jah³la²a³lxi²kxah³lo²su² jah¹la² wān³txi³kxai³lu¹ Pe²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³txai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³, Si³māu² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²nū² so¹lxi³ nha²kxai³, wā²la² ha³la³sēn³nān¹ta³ka³lo³a² so¹lxi³ ū³ha³la³wi²kxi²nha²ka³tu³, ka²-no¹a² a³li²sin³sxā³ wa²li³sxā³, i³yau³xa² ā³sa²yu³kū³ain¹ka³tu³, Je³su²jah³la²yxau³tāu³a² sa²kxai³lu² ā³ti³xain¹ta¹hxai²hē¹la². i³ye³na² u²lxa³ha²kxai³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, a²wā³kon³tū³kā³txa² sa²kxai³lu² ka²no¹a² yxau³-sxā³ ha³lo²a² ai³yau³son³ta¹hxai²hē¹la². 8Ai¹nha²kxai³, sa³we³la³ka³lo³a²ai³na² ne³ki¹ta³ka³lo³a², ka²no¹a² sa²si³tai³kū¹nha²sxā³ sa²sī³nxe² tē³sxā³ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ha³lo²a² yxo²hā³na³to³nha²kxai³, ta¹hxai²hē¹la².

9Nain¹ka³tu³, ha³lo²a² a³tain¹ka³tu³, ha³nxe²a² i³tho³xa² i²ain¹ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³tho³xa² a²ne³ka³nah²nāu³a¹ ai³na² yxau², yain³txi³nū³xa² yxau², nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 10Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² e³te³nah¹lxi¹:

—~Ai³na² sa²sai¹yah³lxin¹kxe³su² te²a² kwa² ha³ya³kxa² ha¹li¹ so¹sxā³ū³hū¹sah¹lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

11Ain¹ka³tu³, Si³māu² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ka²no¹ai²na²wxa²kan³si²sxā³ ā³wih¹sxā³ sa³we³la³ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu² sa²ha³-lo²sa²tā³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ka³lo³ai²na² ne³ki³khaix¹ne³ka³lo³a²nxe³kxa²ha³tā³nxān²ti³, ai³na² ka³lxa¹khai¹nxe³tū³kā³txa² 153 nxe³tū³-

ka³txa² nxe³kxa²ha³tã³nxã²ti³, hai³txi³ a²ka³lo³ai²na² sa²ten²txi³sxã³
ã³kho³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 12Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹,
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxã³sxã³ ĩ³yain³jah¹lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹, a²sa³wi³-
ha³lxi³nãu³xai²na² hã¹nxe³sxã³ kōn³to³nxe² yxau³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ha²kxai³:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³txai²la¹xã¹. Nxe³jau³xai²na², a²ẽ¹nãu³a¹
ĩ³ye³kxi²nhai¹ta¹hxai²hẽ¹la². Wxi²kan¹txi³ e³lẽ³na² ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Wxã²na², yã¹jah¹lo²tã³nhĩ¹te²sin²tã³? Nxe³ain¹jau³nũ³xai²na², a²-
sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na², Je³su²jah³lai²na² ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².
13Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ã³tĩ³xain¹sxã³, a²yain³-
txi³nũ³xai²na² sa²so¹sxã³ ũ³hũ¹ai¹ni², aĩ³nai²na² sa²so¹sxã³ ũ³hũ¹ai¹ni²,
ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

14Nain¹ju³ta², Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
ã³yã³te²txi²xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nain¹sxã³, Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta²
ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²hi¹nãn¹te²tũ³, ãn³yã³ta³lo³hẽ²ti¹xi²nũn³sxã³, a²-
sa³wi³ha³lxa² ãn³yã³te²txi¹xi²ju³ta², ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Pe²jah³la² nxe³nha²jau³su²

15Ĩ³yain³ta³lun²nũ²la², Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, Si³mãu² Pe²jah³la²
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Si³mãu²ah³lãĩ³. Jo³ãu²ah³la² ta²hãĩ³. Nxe³3sã¹lxi¹. A²ya³la³tũ³ a³-
lxi²khaix¹san¹ta¹nxe³ji¹wi¹? Txa²sa³wi³ha³lxa² wã³kōn³tũ³ka³txai²na²
a³lxi²sain¹ju³ta² ãn³sen³sai¹khai¹xain¹sxã³ a³lxi²khaix¹sa²tu³nxã¹ji¹? Ta¹-
hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãĩ³. Ā³ya³lxi¹nxa²ha¹nhai¹. Ā³ya³lxi¹nxa²ha¹ju³ta²
a³la³kxi²sxã³ wi¹kō³nhã¹lxi¹. Pe²jah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²-
ha¹te¹, Je³su²jah³la² wãn³txa² te³nah¹lxi¹:

—~Hã³xã¹. Txa²nũ³ka³txa² wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³txai¹nhẽ³li¹. Wi¹-
lhin¹te² wa³kxẽ³yah³la² a²ka³yxuh³xa² wẽ³ha³lxa² ũ³yhai¹tain¹jut³sũ³nxe²
txa²nũ³ka³txa² wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³txai¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

16Nxe³ka³tũ³ta¹. Ā³ta³lo³hẽ¹lxsã³ Je³su²jah³la² ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Si³mãu²ah³lãĩ³, Jo³ãu²ah³la² ta²hãĩ³. A³lxi²san¹ta¹nxe³ji¹wi¹? Ta¹-
hxai²hẽ¹la². Ta¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãĩ³. Ā³ya³lxi¹nxa²ha¹nhai¹. Ā³ya³lxi¹nxa²ha¹ju³ta²
wi¹kō³nhã¹lxi¹. Pe²jah³la² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². Te³nah¹lxi¹, Je³su²jah³-
la² wãn³txa² te³nah¹lxi¹:

—~Txa²nũ³ka³txa² wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³txai¹nhẽ³li¹. Wi¹lhin¹-
te² wa³kxẽ³yah³la² a²o³ve²a² wi¹lũ³yhai¹tain¹jut³sũ³nxe², txa²nũ³ka³txa²
wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³txai¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

17Nxe³ka³tũ³ta¹, ĩ³ye³ã³ta³lo³hẽ²ti²nũn³jau³xa² Je³su²jah³la² ĩ³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Si³mãu²ah³lâi³. Jo³ãu²ah³la² ta²hâi³. Ā³ya³lxi²san¹ta¹nxe³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta², Pe²jah³lai²na² a²ē¹nãu³a² au³txi³ i³ain²txi³ta¹-hxai²hē¹la². Ī³ain²txi³te³nah¹lxi¹:

—~“A²ya³la³tu³ ā³ya³lxi²san¹ji¹wi¹?” Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² e³kxi²sa³na²na¹. Na¹ha²kxai³, ain²ti³sa³nhā¹. Pe²jah³la² nxe²e³kxi²nha²ta¹-hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ e³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lâi³. A²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ a³la³kxi²te²si¹lxi¹. Jā¹nxe³te²sin¹jau³su², ā³ya³lxi¹nxa²ha¹ju³ta² wi¹ko³nha² a³la³kxi¹lxi¹. Pe²jah³-lai²na² wān³txa², ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²nũ³ka³txa² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³txai¹nhē³li¹. Wi¹-lhin¹te² wa³kxēn³yah³la² a²o³ve²a² wi¹lũ³yhai¹tain¹jut³Sũ³nxe², txa²nũ³ka³txa² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³txai¹nhē³li¹. 18 Jā¹nxa¹jau³-su², a²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ e³kxi¹nxa²ha¹i¹. Sa³nxe³la³ku³nī¹nhīn¹nai³tā² sa²si³i¹nha²ta³ka³lo³a² ũ³si³wi²kxi²nha²sxā³ ha³lo²a² a²te³nīn¹ko³xa² ā³nxi³to³hxi¹nhē³li¹. Yxān¹ta¹, yxan¹nāu³a¹: “Yah³lon¹sa³nhā¹.” Nīn¹tāu³-ān¹tu³ i³nũ³hai¹la³kxi²nhā¹nha²kxai³ a²nũ²a² ā³su² te²su² te²a² kan²txi³ sa²tai³ta³lxi³kxi¹nxa²ka³tu³, ha³lo²a² ai³ti³ten³ti³he¹nxe²nxān³tāu³nũ³ā¹ ā³te³nxa²sxā³ ā³nxi³nxain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

19 A²nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a¹ nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²yan¹nāu³a¹ Pe²jah³la² i³nxi²na² a²ya²lun¹ju³ta³nũ³a², hī¹na² ka³ten³su² yxau¹nhī¹na² i³yau¹ũ³nxa²ha¹i¹. A²nũ²a² ā³su² te²su² te²a² i³nũ³hai¹la³kxi²nhā¹nha²kxai³ i³hxi²kī¹la³kxi¹nxa²ka³tu³, su²lhā³nxain¹-tu¹wi¹. Su²lhā³nxain¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sũ³na² a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³hai¹nīn¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² wān³txai²na² a²si³yxau³tāu³a¹, ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³, āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³si³tē³la³kxi¹sē¹li¹. Je³su²jah³la² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³sxa² ā³xa² nxe³nha²jau³su²

20 Ain¹ka³tu³, Je³su²jah³lain²txi³ ā³nxi³li², Pe²jah³lain²txi³ ān³si³tē³la³kxi², ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹te³nah¹lxi¹, Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sa²wa³ti³nhā²-sxā³ i²tāu³, a²sa³wi³sxa² ā³xa² Je³su²jah³la² a³lxi²khaix¹kxah³lo²su² jah¹la³, ā³si³tē³la³kxain¹ju³ta² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²a² sa³wi³sxa² ā³xai²na² sa²kxai³lu², kxā³nhxi¹nai³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ sa²-nēn¹kxi²khaix¹nxe³je³na² ā³wxe³sxā³ i³yai³nain¹ti³wā³kxai²kxai³, Je³su²jah³la² a²wi³lē³nāu³a¹ sa²nēn¹kxi²khaix¹nxe³je³na² ā³wxe³sxā³ i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lâi³. Īh¹nxe³te²khai³xan²tu³ i³kox¹ko¹son²kxi¹-nxain¹te³ji¹wi¹? Kxā³nhxi¹nai³kxai³, ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te² a²sa³wi³sxa² kwēn¹ta²na² ā³si³tē³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 21 Ain¹te³na¹, Pe²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu², Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lâi³. Jah¹lai²na² yxan¹nāu³a¹ ha³lo²a² yxau²xai³tāu³-a¹ ĩh¹nxe² sa²ko¹ta¹nhī³te²la¹ku¹, ka³ten³su² yxau²sa²tē³ai¹nhī³te²la¹ku², ai¹na¹nhai¹. Ī³ye³kxi¹sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

22Nxe³ta¹, Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹, i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxet3sã¹lxi¹. Jah¹lai²na² i³kwa³na³ai¹na¹kxai²nãn²tu³: “Yxan¹nãu³a¹yuh³xai²nãn¹ko³xai²na² i³xi²na¹tãu³nũ³ã¹wxã²na²ka³tẽn³su²yxau³sxã³wah³nxe³san¹tu¹wi¹.” Nxe³ai¹na¹jau³su², Je³su²jah³lo²na¹xai²na²jah¹lai²na²i³kwa³na³ai¹na¹kxai²nãn²tu³, nxe²a²hxi²kĩ³lxi³su²kxai²nãn²tu³, jah¹lai²na²a²hxi²kĩ³lxi³khai³su²hĩ³nx2na³li¹. Hai³txi³Pe²jah³lo²i³nxai²na²wxa²hxi²kĩ³lxi³syu¹nx2nxa³i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

23A²nxe³jau³xai²na², a²nũ²a²Je³su²jah³la²ãn³si³tẽ³la³kxi²tũ³ka³txai²na²yxõ²ha³kxa¹i³ye³kxi²sa²nẽ³sai¹yhu¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹, a²sa³wi³sxai²na²ya³lu²ai¹nx3thõ³li¹. Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, tũ¹kã³txai²na²ha³lo²a²a³la³kxi²nxa³kxe³tu³, wain³txi³i³ye³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Yãn³ta²na², Je³su²jah³la²e³jau³xa²:

—~Jah¹lai²na²ya³lu²ai¹nx3thõ³li¹. Nxe³jau³xa²hai³txi³Je³su²jah³la²e³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe³ju³ta², Je³su²jah³la²e³jau³xa²sa¹:

—~Jah¹lai²na²i³kwa³na³ai¹na¹kxai²nãn²tu³: “Txa²i³xi²na¹tãu³nũ³ã¹, wxã²na²ka³tẽn³su²yxau³sxã³wah³nxe³san¹tu¹wi¹.” Nxe³ai¹na¹kxai²nãn²tu³, nxe²a²hxi²kĩ³lxi³su²kxai²nãn²tu³, jah¹la²a²hxi²kĩ³lxi³khai³su²hĩ³nx2na³li¹. Jau¹xai²na²so¹lxi³Je³su²jah³la²e³ta¹hxai²hẽ¹la².

24A²nxe³te²a²a²sa³wi³sxai²na², Je³su²jah³la²a³lxi²khai¹kxah³lo²su²jah¹lai²na², a²hxi²kĩ³lxa²i³yau¹ũ³hi², wãn³txai²na²yxõ²ha³kxa¹ũ³ha²li¹la³kxi²sa²sĩn¹na²hẽ³la². Wãn³txi³tu³e³jah¹lo²su²sĩn¹na³la².

A²ne³ki³san¹jau³su²

25Jã¹nxa¹jau³su², ha³lo²a²yũ³tã³lxi³, Je³su²jah³la²ka³lxa¹txi³kã³sa²sai¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ju³ta²yxõ²ha³kxa¹hxi²kan¹txi³ũ³wha²li¹ũ³hau³ko³ta³lun²sa²so¹hĩ³kĩ³sxa³wa².

—~Û³wha²li¹ta³lu²na¹tũ¹xã¹. Nxe³kĩ³kxai²nãn²tu³, a²ha³tẽh³nxã³nxa²yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²nãn¹txã³nxa²na²yxõ²ha³kxa¹ũ³wha²li¹ãn³xyõ²ka³tũ³kxi²sa²so²wxa²nã¹la³kxi²nũ²nxe³kĩ³kxai²nãn²tu³, ha³tẽh³nxã³nxa²na²yxõ²ha³kxa¹hxan³khai¹nxe³tãu³a¹ha³ta³nxãn²txi³, hxi²kan¹txi³Je³su²jah³la²kã³ju³ta²ka³lxa¹ju³ta²ha³kxa¹ũ³hau³ko³ta³lun²sa²so¹hĩ³kĩ³sxa³wa². Tã³lu²na¹wa².

Atos

1 1²Te³o²fah³lāi³. Wān³txa² tah²yau³xa² ũ³wha²li¹lū³nxa²ha¹tu¹wa². Kxā³nxai³tā¹jau³la³ Je³su²jah³lai²na² wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²ju³ta² i³ye³kxi² i³-yau¹ũ³sain¹jau³xai³tā² i³ye³kxi² nxe³nxā²ha¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu² txon¹sxā³ wi¹lo²la³kxi² ā³si³wxe³ka³tu³ oh³xa² wxa²ka³la³xi²nxe³hī¹nai³tā¹-jau³la³ ũ³wha²li¹lū³nxa²ha¹tai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³sxā³ wxa²ka³la³xi²nxa³tā¹lxa¹tū¹kā³txai²na² i³sa²si¹hā³ũ¹hain¹tū³kā³txai³tā² wā²nxa³kxa² so¹ain¹tū³kā³txa² i³yau¹ũ³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² i³hxi²ka¹tain¹kxe³su² i³yau¹-ũ³yhain¹ta¹hxai²hē¹la². 3 Jā¹nxe³kxan²ta² khāuh³lxa³ti³nha²sxā³ ya³lu²kxi²nē³ka³tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²nū²la² a³lan²ta² ye³ka³lxa¹txi³ 40 nxe² a³lan²tāu³ai³tā² wā²nā³ũ¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹ju³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³tai³-tā² a²ya³la³tu³jai¹nha²kxai³lu¹ Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² kō³nxe³ti³kāi³sxā³ yxau²xai³ki³ju³ta² sa²hau³ko³tū¹nhē³jau³su² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hē¹la². 4 Nxain¹-kxa²yu³su² ā³nū²kxi²nyhain¹nū²la² kwa³na³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³ru³sa³lē²thi³na² a³li³yah³lxi³sān²txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³ ha³lo³kxi² yxaut³jah³lxi³sā²nhē³li¹. Txa²wī³na² wān³txai³tā² i³ye³kxū¹nx2ti³jau³-xai³tā² wah³nxe³jah³lxi³sā²nhē³li¹. Nxe³ju³ta² i³yau¹ũ³nx2ta¹tai¹ti²tu³wi¹. 5 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai¹tā² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²-sa²sai¹nx2ti³tai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ ye³jen¹na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² A²yāu³ka³jxah¹la² i³hxi²ka¹ta²sai¹nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² oh³xa²nāu³a² a²wā³li²jau³su²

6 Nxa²ha¹te¹ ā³nū²kxi²nyhain¹tāu³u¹tai²nān²tu³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹: —~Je³su²jah³la² txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Hī¹nai²nān²tu³ a²nū²a² nū³kā³-txi³ ā³xa² nū³kā³txi³nāu³xa² ā³wa²sut¹sxā³ yxau²xai³ki³ju³ta²nū³su² I³sa³e² nū³kā³txa² i³nū³kxū³non³nē³lhīn¹ju³ta³nū³su² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²ju³ta² sa²so¹kxi²sīn¹te³lin¹ji¹wi¹? Nxe³ain¹ta¹hxai²hē³la².

7 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: —~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txa²wī³na² e³kxi²nha²jau³nū³su² kō³nyhah¹lxa³lxi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wī³na² so¹lxi³ e³kxi²nha²jau³su² na³li¹. 8 Nxe³yān¹ta¹ Txa²-wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² wxa²ka³nxī²sxā³ a²nxū²kwai³wih¹nx2ti³tu¹wi¹. A²nxe³nx2ti³hī¹nai²na² i³hxi²ka¹txa²lxi³tu¹wi¹. Nxe³nx2ti³ha²kxai³ ha³lo²a² a³la³kxi²yah³lxin¹ju³ta² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxi²nyhu¹sih¹nx2ta¹jau³-

nũ³su² i³sa²si¹hã³nx2ta¹tu¹wi¹. Je³ru³sa³lẽ²thi³na² sa²si¹hã³i² Ju³te²a²ko³xa² sa²si¹hã³i² Sa³ma²ri²a²ko³xa² sa²si¹hã³i² ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ u²lxan¹ko³su² kxan²ti³ sa²si¹hã³i² nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

9 Nxe² i³ye³ta³lun²nũ²la² i²sa²tẽ³kxain¹tãu³a² wxa²ka³la³xi²ye²yah³lxi³-ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ oh³sĩ³na² ã³tĩ¹kxi²sa²so¹ye²yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².
10 Ain¹tĩ³xa² sa²kxai³lu² in³txa² ha¹li¹ u²lã³na³ki²la² so¹sxã³ ùh³wxe³ãxltxa² ai³lyain¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²a² wã²la² hã³ka³lo³a² so¹lxi³ wih²kxi²-nha² yain¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 11 Nxe³jah¹lo²nãu³xa² a²wã³ti³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³si¹lxi¹. Ka³li³le²a² in³txi³nãu³syah¹lxi³nhĩ¹lxi¹. Ìh¹nxe³-kxa²yan³ti³ta³ o³sĩ³na² ten³sa²tã³ah³lxin¹ji¹wi¹? Je³su²jah³la² kwẽ¹ntai²na¹ ka³la³xi²jah¹lain²txi³ wxa²ka³nxĩ³xi²tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lain²txi³ ka³la³xi²-kxa² yã¹nxe² ka³nxĩ³xi²tu¹wi¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ma³ti²ah³la² i²sxã³ i³so¹ain¹jau³su²

12 Nxa²ha¹te¹ a³pos²to³lo² nũ³ka³txu¹ta²kxai³lu² wã³la³ka³txa² O³li³ve²ra³ka³txa² wxa²ka³nxĩ²nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³wi²kxi²-nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tĩh³na² ù²ki³lõ²me³tro³ nxe² kũ³we²ki²la² yan¹yain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 13 Nxe³ha²kxai³ sxi²ha² oh³xan¹ko³xan¹-thĩ³nũ³a² ã³wi²xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txai²na² i³lih¹jau³xa²sa¹, Pe²jah¹lo²su² ha²kxai³ Jo³ãu²ah³lo²su² ha²kxai³ Ti³a²kah¹lo²su² ha²-kxai³ ã³n²tre²ah¹lo²su² ha²kxai³ Fi³li²pah³lo²su² ha²kxai³ To³me²ah³lo²su² ha²kxai³ Bar³to³lo³me²ah³lo²su² ha²kxai³ Ma³te²ah³lo²su² ha²kxai³ Ti³a²-kah¹lo²su² ha²kxai³ a²nxe³te²a² Au³fe²ah³la² ki³lha³lhxu² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ Si³mãu²ah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹la² se³lo²ti³nũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lai²na² a²ha³lo²ko³khai³xa² a³lxi²khai¹ljah¹lo²-su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ Ju³ta²sah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹lai²li² Ti³a²kah³la² ki³lha³lhxu² ta¹hxai²hẽ¹la². Tũ¹ka³txai²li² nxe³ta¹hxai²-hẽ¹la². 14 A²nxe³te²nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ ã³yã³nũ²kxain¹nũ²la² a²nũ²a² ã³sa²nũ³te²a² wxã³ain¹nũ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a³ka³-lxa² Je³su²jah³la² a²hã³ka³nũ²su² wxã² Je³su²jah³la² a²lon³ti³tãu³su² wxã² txu¹ti³nãu³xa² ka³lxa¹txi³ wxã² nxain¹sxã³ ã³nũ²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txa² yxo²ain¹tũ³ka³txai²na² ka³lxa¹te²a² 120 nxe² ka³lxa¹tũ³ka³txa² ã³nũ²kxain¹ti³kxai³lu² Pe²jah¹lo²-nu¹ta²kxai³lu² i³sa²yxau³sxã³ i³ye³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16-19 I³ye³yain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã³tã³nãu³xã³. Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lai²tã² txa²wã¹nũ³ka³txi³su² tai¹-ti²tu³wi¹. Je³su²jah³la² i³kaix¹so¹nũ³jah¹lai²li² kuh³lxa³thin¹tũ³ka³txa² ne³ka³ta² wxã³nũ²la² Je³su²jah¹lai²na² sa²so¹sxã³ tũ¹kxi²te³lhã³ wã²na³ũ¹nyhain¹ta¹ti²tu³-wi¹. Nxe³ha²kxai³ ù³yho³hi²ki³ai²na² ù³yho³hi²nyhain¹ki³ai²na² tẽ³sxã³ ha³lo²a² so¹kxi²ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ kuh³lxa³thin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ha³lo²a² so¹kxain¹ko³xai²na² ã³yã³hi²sxã³ ã³tũ¹ha³la³kxi²sxã³ ã³ya³lu¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³-

tan¹jau³su² Je³ru³sa³le²thi³na² yxau²xai³tũ³ka³txa² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²nũ²la² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹: “Ko¹xai²na² A³keu²ta³ma²su¹. Nx2na³li¹. A²i³lxa²su¹. Nxe³jau³xai²li² a²si³yxau³tãu³khai³xa² a²ti³ha²yau³xa² so¹kxi²ko³xai²la¹wi¹. Ain³tai¹-ti²tu³wi¹.” Nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Jã¹nxe³ju³kxai³lu² kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³txa² hi²sen³su² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² a²nxũ²kwai³wih¹sxã³ i³-ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹li¹. Ju³ta²sah³la² ya³lu²ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹li¹.

20 I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹ sau²mo³jau³xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Sxi²hai²li² a²nũ²la³ ye³yũ²nxa³wi¹. Yxau³ti³he¹xai¹nxa³lho³li¹.”

Ta¹hxai²hẽ¹li¹. Te²yã¹nxe³sxã³:

“A²wa³ka³li³yu³ta² sa²wẽ³not3txai¹nhẽ³li¹.”

Ta¹hxai²hẽ¹li¹.

21-22 Jã¹nxe³ju³kxai³la¹ a²nũ²a² ã³sa²nũn³te²a² ã³ten³sxã³ sa²so¹a³sah¹lxi³wxi¹. Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta² wãn³txai²li² i³hen³ja³nhẽ³lain¹te²nũ³a² so¹lxi³ ã³si³te³nẽ³lain¹tu¹wi¹. Nxe³jah¹lai²na²su² kxã³nxã¹si³te³kxi²nẽ³jah¹lo²nũ³su² te²a² so¹lxi³ ã³ten³nẽ³nhai¹. A²nxe³jah¹la² a²wi¹lhi¹nai³tã² Jo³ãu² Ba³tis³jah³lai¹tã² a²nũ²a² ã³hũ¹kxi²sa²sai¹ti³yu¹tai²na² i²ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² ka³ten³su² i³sa²-yxau³xi²ju³tai³tã² i²ha²kxai³ i³ka³la³xi²ju³ta² i²ha²kxai³ nxe³hxai²jah¹lai¹tã² so¹lxi³ ã³ten³sxã³ sa²so¹a³sah¹lxi³wxi¹. Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txa² ha¹li¹ i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Jo³se² Bar³sa³ba²sah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹la² Jus²tu³jah¹lo²su¹ ta¹hxai²-hẽ¹la². Jã¹nxe³sxã³ Ma³ti²ah³lo²su² ha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

24-25 Ain¹nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Sũ³na² nxe³txi¹. Wxã²na² so¹lxi³ a²nũ²a² a²e¹nãu¹ai²nãn¹jau³xa² a²hoh³lxi³si¹lxi¹. Nxe³te²si¹nha²kxai³ Ju³ta²sah³lai¹tã² sa²wẽ³not3jah¹lo²nu³su² i³-yau¹ũ³sa²si¹nhẽ³li¹. Ju³ta²sah³lai¹tã² ha³lo²a² ko³ko³ta²ko³xa² sa²we³xain¹na²hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²wẽ³not3jah¹la²nũ³a² in³txa² ha¹lin¹jah¹la² i²sxã³ wxa²hait1son¹-jau³nũ³a² i³yau¹ũ³sa²si¹nhẽ³li¹. A²sa³wi³ha³lxa² nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe²e³kxi²ta³lu²nain¹nũ²la² txah³lxa³ki³a² ã³na¹sxã³ a²i³lxa² sa²so¹xai¹nha²kxai³ Ma³ti²ah³la² a²i³lxa² i³hait1so¹ha²kxai³ ã³wẽ³-non³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxai¹nha²kxai³ i³kaix1so¹te² nũ³ka³txa² nxe² i³yĩ¹li²nyhai¹nha²kxai³ nxe³tũ³ka³txai²na² ã³yã³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² wxã³jau³su²

2 1 Nxa²ha¹te¹ yain³txa² ã³yã³nũ²kxain¹sxã³ yai³nai¹nhĩ¹nu¹tai²na² Pẽn³ta³kos²ta²ti³xa² nxe³hĩ¹nu¹tai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² sa²yo²we¹tũ³ka³txu¹ta²kxai³lu² sxi²hẽ¹na² ã³nũn¹txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2 ã³nũn¹txai¹nhĩ¹nu¹tai²na² o³sĩ³na² it3ti³hũ³nxe² kãin² nxon³yain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². 3 Nxe³ka³tu³ ha³nxe²a² tho³hũ³nxe² wxa²kan³yain¹nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ ã³wxe²xai³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Yain¹tãu³ã³n²tu³ti¹ Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³txa² ã³nxũ²kwai³wi¹ha²kxai³ wãn³txai²li² a²nũ²a² ã³sa²nũn³te²a² wãn³txa² yãu³ã³lxi³txi³ i³ye³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la², Txa²wã¹sũ³-na² A²yãu³ka³txa² ã³nhĩ²ka¹jah³lxi³ha²kxai³la².

(Atos 2.4)

5Nxain¹ti³kxai³lu² Je³ru³sa³lē²thi³nu¹tai²na² Ju³te²a² nū³kā³txa² sa²-
kxai³lu² ha³lo²a² u²lxi³ yxau³ain¹nūn³tū³kā³txa² nxe³sxā³ wxā³ai¹nha²kxai³
ain³kxi²yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³kā³txai²li² Txa²wā¹sū³na² ha³-
te^hnxā³nxa² sa²kxai³ sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². 6Jā¹nxe³ju³kxai³lu²
jau¹xai²li² ain³kxi²xai³nyhai¹nha²kxai³ a²nū²a² ā³no²lai¹nha²kxai³ ā³yā³-
ki³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 7Ain¹sxā³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—Ĩh¹nxe³te²la¹ku¹. Ju¹tai²li² hai³txi³ i²ki³sxa³tai¹ti²tu³wi¹. Tū¹kā³txai²li² Ka³-
li³le²a² nū³kā³txi³su² yex¹lxain¹nān²tai¹. 8Nxain¹kxan²ti³ txa²wān³txi³khai³xa²
ha³na³ka³lxi³ e³xi²xai³yex¹lxai¹nān²tai¹. 9Hī¹nān²tū³ txa²wā¹nū³kā³txa² ka³lxa¹-
khai¹nxe³sī¹na¹wi¹. Par²ti³a² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Me²ta² nū³kā³txi³su² ha²kxai³
E³la² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Me³so³po³tā²mi²a² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Ju³te²a²
nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Ka³pa³to²si² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Pōn²to² nū³kā³txi³su²
ha²kxai³ A²si³a³ nū³kā³txi³su² ha²kxai³ 10Fri²ji²a² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Pān³fi²-
li²a² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ E³ji²ta² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Li²bi³a³ nū³kā³txi³su²
ha²kxai³ Si³re²na² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Ro²ma²thi³nai²nān¹te² Ju³te²a² nū³-
kā³txi³su² ha²kxai³ a²nū²a² ā³lxi²nūn³te²a² yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² Txa²wā¹sū³na²
ū³wha²li¹txā³nxai³txa² sa²yo²we¹te²su² ha²kxai³ 11nxain¹kxa²yu³su² Kre²ta²
nū³kā³txi³su² ha²kxai³ A³ra²bi²a² nū³kā³txi³su² ha²kxai³ nxe³tū³kā³txi³nāu³xa²
a²yo²ha³kxa¹ wān³txa² ha³na³ka³lxi³ e³xi²xai³ki³kxan²ti³ txa²wā¹wān³txi³-

khai³xa² ain³kxi²nha²xai³ki³tã³li¹. Txa²wã¹sũ³na² kãin²khaix¹nxe³jau³su² nũ³-
kxũn³khaix¹nxe³jau³su² ain³kxi²nha²xai³ki³tã³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹²Nxe³ha²kxai³ ãh¹ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ïh¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ nxain¹te²la¹ku², nxain¹ki³nhai¹.

Nyhain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².

¹³Ã³sa²nũn³te²a² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Tũ¹kã³txi²li² vãn²yau³xa² i³na²sxã³ we¹nai¹nãn²ta¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²jah³lai²na² wãn³txa² i³wa²lũ³xi²jau³su²

¹⁴Ain¹nxa²ha¹te¹ a³pos²to³lo² nũ³kã³txi²li² i³sa²yxa³ain¹nũ²la² Pe²-
jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² yxo²kãin²i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxe¹. Ï³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹we¹. Txa²ka³lxa¹txi³sah¹lxi¹lxe¹.

Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹le¹. ¹⁵In³txi³nãu³xai²li² hai³txi³ vãn²yau³xa² i³na²sxã³
we¹nain¹sĩ¹nxa³we¹. Wã²ki³ka³la³hi¹na² we¹nain¹te²sxa³yu²hẽ³le¹. ¹⁶Yxãn¹-
ta¹ Jo³e²lah³lu¹ta²na² i³ye³kxain¹jau³xu¹ta²na² te²yã¹nx2na³le¹.

¹⁷Nxe³jau³xa²sa¹:

“Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹: ‘Ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ ne³ki³so³-
nxa³tã³lxa¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²yãu³ka³txa² ã³hũ²xai³ai¹na¹tu¹wi¹.
Wxa²wẽ³ha³lxa² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txain¹-
tu¹wi¹. In³txa² sa³nxe³la³kxi³nãu³xai²na² hxi²sxã³nho³jut3sũ³ju³ta²
ĩ²ain¹tu¹wi¹. Wxa²yah¹la³nãu³xain²txi³ kãin² hxi²sxã³nho³tain¹tu¹wi¹.”

¹⁸Nxai¹nhĩ¹na¹ txa²sa³wi³ha³lxa² in³txi³su² tã³nxa² txu¹su² tã³nxa²
nxain¹sxã³ a²yxo²ha³kxa¹ Txa²yãu³ka³txa² a²nxũ²kwã³wi¹hai¹-
nha²kxai³ txa²wãn³txa² i³hen³txi³nyhain¹tu¹wi¹.

¹⁹Nxe³na¹ha²kxai³ oh³sĩ³nãu³a² wã³nxĩn¹sxã³ o²la³kxi² yuh³nãu³a²
wã³nxĩn¹sxã³ kãĩ³i² nxe³na¹tu¹wi¹. A²ti³ha²yau³xa² yũ³ha²kxai³ ha³-
nxe²a² yũ³ha²kxai³ ha³nxe²a² wha³lxin¹txa² yũ³ha²kxai³ nxe³tu¹wi¹.”

²⁰Jã¹nxe³tãu³a² u³je³na³kai²li² ka³nxah¹ha²kxai³ i³lxi²li² ki³he³hen³ka²to³nha²-
kxai³ nxe³tu¹wi¹. Nxe³sãn²kxa²yu³su² hã²wxãn³txa³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxa³ka³jah³la² wxã³tu¹wi¹. Wxi²kin³ti³ton³sxã³ wxi²kan¹sxã³ a²nũ²a²-
nãu³xa² kãĩ³sxã³ yxau²xai³lain¹kxa² yã¹nxe² ã³yho³hxain¹tu¹wi¹.

²¹A²nxe³hĩ¹na² a²nũ²ai²na² i²li³te²lxi³ ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³lain¹-
ju³ta²li² Txa²wã¹sũ³na² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ i³hen³txain¹kxai²nãn²tu³
nxe³te²na² a²hãĩ¹nxe³ti³xa¹ ko³nxe³ti³ kãĩ³ain¹kxa² yo³ha² ne³wã²-
na³ain¹sxã³ wi¹lhin¹ti³hi¹tain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na²
nxe³sain¹na²hẽ³li¹.” Jo³e²lah³lu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹.

²²Nxe³ain¹jau³su² ne³kxa²kxi¹jah³lxi³hẽ¹le¹. I³sa³e² nũ³kã³txi³syah¹lxi¹-
lxe¹. Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² Je³su²jah³lai²na² Na³sa³re²thi³na² yxaut3jah¹la²
sa²kxai³lu² nũ³kxũn³khaix¹nxe³sxã³ sa²si¹hã³na²hẽ³le¹. Nxe³ju³ta²li² i²kĩ³-
tai¹ti²tu³wi¹. Kãin² i³wã³nxĩn¹ju³ta² i³yau¹ũ³nhẽ³lha²kxai³ on²tain¹kxe³su²
i³yau¹ũ³nhẽ³lha²kxai³ nxe³nẽ³lain¹tai¹ti²tu³we¹, Txa²wã¹sũ³na²su¹. ²³Jã¹nxe³-
ju³kxai³lu² Je³su²jah³lain²txi³ i³sa²so¹si¹yah³lxin¹ka³tu³ ko³nxe³thin¹tũ³kã³txa²

hxi²ki³kxai³lu² hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ ya²lu¹tain¹jau³nũ³su² kwa³-
na³ain¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³we¹. Nxe³ju³tai²na² whã²na¹ a²wi¹lhĩ¹nu¹tai²kxai³
kã³yah³lxin¹ju³tai³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² e³hau³ko³nha²ta¹hxai²-
hẽ¹le¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³kxai³lu² wxa²nũ³ka³txa² su²lhã³ain¹jau³nũ³su²
kwa³na³yah³lxin¹tai¹ti²tu³we¹. 24 Yxã¹ta¹ ya³lu²sa³ti¹ju³ta³la³ nũ³kxũ³txi³
ã³sen³sai¹ha²kxai³ hxi²kan¹ti³ ya³lu²sa³ti¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹le¹. Txa²wã¹sũ³na²
hxi²ki³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxa³xi²ta¹hxai²hẽ¹le¹. 25 Nxe³ju³kxai³lu² kxã³-
nhxi¹nu¹tai²na² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹le¹. I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

“Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹la² i²ai¹nhxai²na¹hẽ³li¹. Txa²wi¹lha²-
tãu³a² yxa³hxai²na²hẽ³li¹.” Nxe³sxã³ hxi²waun³ta³kxi²nha²sxã³
yuh³lxi³sa²hxai²nxa³hẽ³li¹.

26 Nxe³sa²ju³kxai³lu² txa²ẽ¹nãu³ai²na² ka³lih³kxi²la²nha²sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
sa²nẽ¹kxi²hxai²na¹hẽ³li¹. Ya³nã³ta³ki²la²sxã³ yxa³hxai²na¹hẽ³li¹.

27 Nxe³na¹ha²kxai³la¹: “Txa²yãu³ka³txa² a²nũ²a² ko³nxe³thin¹te²na² ya³-
lu²sxa³je³na² ã³na¹sa²nxã³tho³li¹. Wxa²ki³lha³lxa² wi¹lhin¹te²na²
ya³lu²sxã³ khon³ju³ta² yũ²nxa³lho³li¹.

28 Yxã¹ta¹ tĩh³na² ka³ten³tĩh³na² i³yau¹ũ³san¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sa¹-
nha²kxai³ ã³si²tẽ³kxi²sa¹nha²kxai³ ka³li³ha² yxa³xi²la¹nhai¹.”
Nxe³jau³xai²li² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹le¹. Pe²jah³la²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

29 Nxe³ha²kxai³ Pe²jah³lai²li² ãh¹ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹tã³nãu³xã³. Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lu¹tai²na² Ta³vi²yah³lu¹tai²na²
wain³txi³ i³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹we¹. Nxe³jah¹lu¹tai²na² ya³lu²ha²kxai³ sa²nĩ³kxain¹-
ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³we¹. A²kwã³kxa³yu³tai²li² yũ³te²jai¹ti²tu³we¹. 30 A²nxe³jah¹lai²li²
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su² te²la³kxe³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³we¹.
Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

“Ta³vi²yah³lã³. Wxã²na² I³sa³e² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹ta² si³yxa³-
jah¹lo²si¹lxi¹. Nxe³sxã³ ã³yã³wẽ³not3si¹nxa²jau³su² wxa²ne³tah²nãu³su²
ũh³wxe³na¹tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²li² Kris²tu³jah¹lo²sin¹tu¹wi¹. Nxe³-
ye¹nxa²ha¹wi¹.” Ta¹hxai²hẽ¹le¹. Nxe³jau³xai²li² Ta³vi²yah³lu¹ta²kxai³
a³la³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³we¹. 31 Nxe³ha²kxai³ ju¹tai²na² a³la³kxi²ha²kxai³
Kris²tu³jah¹lai²ta² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxa³tãu³lo³jah¹lai²tã²
ka³ten³su² i³sa²yxa³xi²ju³ta³nũ³a² nxe²e³kxi²nũ³te³nah¹lxi¹:

“Kris²tu³jah¹lai²li² ya³lu²kxan²ti³ kxã¹su² tĩ¹xa³lho³li¹. A²nũ²ai²na²
ka³lu²sxã³ tĩ¹xa³lho³li¹.”

Ta³vi²yah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹le¹. 32 Jã¹nxe³ju³kxai³lu¹ ya²la³tu³
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³lai¹tã² sa²kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²-
yxa³xi²na²hẽ³le¹. Nxe³ju³tai²na² i²si¹na¹hẽ³le¹. 33 Nxe³ha²kxai³ ka³ten³su²
i³sa²yxa³xi²ka³tu³ Txa²wã¹sũ³na² yxa³ju³ta² ka³la³xi²nũ²la² a²wi¹tãu³a²
ã³wxe³na²hẽ³le¹, Jah¹la² Hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹lo²su² ha²kxai³lu¹. Nxe³-
ka³tu³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² i³ye³kxi²nẽ³jah¹la² a³ka³nxe³na²hẽ³le¹.
A²nxe³ju³tai²li² a²kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² nxe² i³yau¹-

ũ³ũ¹nhē³ta¹hxai²hē¹le¹. Nxe³ju³ju¹ta²na² ā³ne³wxe³ki³tā³le¹. 34Nxe³ha²kxai³lu¹ Je³su²jah³la² yā¹nxe³kxe³hũ³nxe² Ta³vi²yah³lu¹ta²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹ko³-nāu³a² hai³txi³ i³ka³la³si²ta¹hxai²nxa³hē³le¹. Hāi¹nxe³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

“Txa²wā¹sū³na² wān³txi³kxai³lu¹: ‘Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txa²wi¹lha²-tāu³a² ā³wxe³sē¹li¹.”

35 Ye³jen¹nāu³a² wxa²ko¹ko¹nū³ka³txa² a²wa³ka³ti³lo³txa²lain¹ju³ta² yan³txi³su² i³hxi²ka¹txa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³nxa²tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹.”

Nxe³jau³jau¹xai²na² Ta³vi²yah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹le¹. 36 Jā¹nxe³-jut3su² Je³su²jah³lai¹tā² i³hxi²ki¹la³kxah¹lxin¹jah¹lai¹tā² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³jah³la² ne³te²lo³tha²kxai³ Kris²tu³jah¹lo²su² ne³te²lo³tha²kxai³ nxe³ye¹nx2tain¹na²hē³le¹. Nxe³jau³su² I³sa³e² nū³kā³txa² yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²jau³nū³ai²la¹we¹. Na¹jau³su² nxe³-ye¹nx2ta¹we¹. Pe²jah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ tū¹kā³txai²li² jau³jau¹xai²na² ain³kxain¹nū²la² a²ē¹nāu³ai²-na² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ Pe²jah³lu¹ta²kxai³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³si¹lxi¹. Txa²wā³tā³sa²nhī¹lxi¹. Īh¹nxe³ju³ta² o²la³kxi²sīn¹te³la¹ji¹wi¹, ko³nxe³ti³ kāi³sī¹na¹ju³ta² ū³hū¹sa²nhīn¹kxa²yan³txi³su¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

38 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lu¹ta²na² sa²kxai³lu² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Wxāi²na² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² i³āin²ta³kxi²-nha²sān²sxā³ ā³na¹jah¹lxi³hē¹le¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ko³nxe³ti³ju³ta² ā³wa²su¹kxi¹nx2ti³tu¹we¹. Nxe³yah³lxin¹ka³tu³ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹-nx2tain¹ju³ta³nū³a² i³ye³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹le¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²sa³wi³ha³lxi³nūn³syah¹lxin¹tu¹we¹. Nxe³sxā³ Txa²-wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³nx3ti²tu³we¹. 39 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² ū³hū¹nx2ti³kxe³nū³syeh³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² ten³na³le¹. Wxāi²la³ tā³nxa² wxa²wē³ha¹lxi²la³ tā³nxa² ul²yxau³tū³kā³txai²la³ tā³nxa² Txa²wā¹sū³na² i³kaix¹lo¹nx2ti³kxai²-nān²tu³ nxe³te² i³nxān²tu³ yxo²ha³kxa¹ ain³kxah¹lxin¹jau³su² na³le¹. Nxe³jau³xai²na² a²kxā³nhxī¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² wi¹yo²ain³nha²sxā³ i³ye³kxū¹ta¹hxai²hē¹le¹. Pe²jah³lu¹ta²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

40 Nxe³jau³xai²li² yāu³ka³lxa¹txi³ win¹ta²te²lxi³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ti¹ai²li² a²nū²a² yxau³te²a² ko³nxe³thin¹khai¹nxa² kāi³ain¹na³li¹. Nxain¹kxa² yo³ha² kāin² khāuh³lxa³thi¹nain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ ko³nxe³-ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ā³na¹ye²ah¹lxan³kxai²nān²tu³ jā¹nxe³nx2ti³ha³ta¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

41 Nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹nū²la² a²nū²a² ka³lxa¹te²a² yxo²i²ain¹sxā³ i³-yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² ka³lxa¹txi³ 3.000, nxe² yxo²i² ā³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 42 Nxe³tū³kā³txai²li² i³kaix¹lo¹tū³kā³txu¹-ta²kxai³ ā³si³tē³kxi² wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² ain³kxi² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³ye³kxi²nyhu¹i² yain³txi³su² wā²nhū² nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Wi¹lhin¹sxā³ yxau³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²yah³lxi³to³ta¹hxai²hē¹la².

Yxo²i²tũ³ka³txa² yxau²xai³lain¹jau³su²

43 Nxa²ha¹te¹ i³kaix¹lso¹tũ³ka³txu¹ta²kxai³ wã³nxin¹khaix¹Inxe³ju³ta² o²-
la³kxain¹to³ha²kxai³ a²nũ²a² kwa²i²ain¹tũ³ka³txa² on²txain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².
44-45 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wã³txa² yxo²i²ain¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ye³-
ka³lxa¹txi² ã³nũ²kxi²to³hi² yen³kxa² wã²nhũh¹nyhu¹i² nxe³nyhain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².
46 Nxa¹nha²kxai³ a³lan²ta² yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹hain³to³hi² a²-
sxi²khai³xa² ã³nũ²kxi²sxã³ i³yai³ni² ain¹to³ha²kxai³ ka³lih³kxi²la²nha² wi¹lhin¹sxã³
yxau³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 47 Txa²wã¹sũ³na² kãin²khaix¹lsi¹jau³su² sa²nẽn¹-
kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
—~Je³su²jah³lai²na² wã³txa² sa²yxowe¹tain¹kxe³su² wi¹na³li¹.
Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A³lan²ta² hã¹nxe³ti³xa¹ a²nũ²a² ã³nũ²kxain¹to³sxã³ Je³-
su²jah³lai²na² wã³txa² yxo²i² ã³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² kan²ta³kxi²sxã³ sxa³jah¹la² i³yau¹ũ³jau³su²

3 1-2 Ha³la³jen¹nãu³a² ã³sa²ti¹ta³xi²tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²te³lhã³
ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai³ain¹ka³tũ³ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ Jo³ãu²ah³lo²nu¹ta²-
kxai³ ain¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sxih²yo²a² Fo³mo²sa² yxo²ai²na² ã³wih²kxain¹sxã³
in³txa² sa²nah³so¹nyhu¹sxã³ ne³khou²nyhu¹ye²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lai²-
li² kq³nxe² i³hxa³la³kxi²nha²ye²ya³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². A³li³lah¹nxe³hi¹nu¹ta²na²
ã³nxai³jah¹lo²su² ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². A³lan²ta² hã¹nxe³ti³xa¹ sxih²yo²a² sa²we¹ta³
yo²wxe²xai³lain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²nũ²a² ã³wih²te³lhã³ wxã³kxi²-
nã²tu³ win¹ta²te²lxi³ a²yen³kxa² ai³nxũ³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
3 Nxe³ha²kxai³la¹ Pe²jah³lu¹ta²kxai³ Jo³ãu²ah³lu¹ta²kxai³ ain¹sxã³ i³kxain¹nũ²la²
yo³hi²ki³ai²na² ai³nxũ³si¹jau³su² i³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Nxe³nxa²ha¹te¹ i²kxain¹nũ²-
la² Pe²jah³lu¹ta²na² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~I²txa²sãn²sĩ¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

5 Nxe³nũ²la² i²kxain¹ka³tũ³:

—~Wã²nhũh¹sain¹te²ji¹xã¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 6 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lu¹-
tai²na² wã³txi³kxai³lu¹:

—~Yen³kxi³la³ yũ³sa²sĩn¹nxa³wi¹. Nxẽn²nxa³kxan²ti³ i³hxi²nũ¹nxa²-
sĩ¹na¹tu¹wi¹. Je³su² Kris²tu³jah¹la² Na³sa³re²thĩ³na² yxau²xai³jah¹lai¹tã²
i³sa²yxau³sxã³ ã³nxai³si¹hin¹jau³su² i³ye³kxi¹nxa²sĩn¹na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

7 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² txa²wã¹hxi²ka² wi¹nẽ³tãu³a² hxi²ki³nũ²la²
sa²yo²kax³ta³wxe³ka³tũ³ wa³su³txi³ we²txi²ta¹hxai²hẽ¹la². 8 Nxe³ju³-
tan¹te²kxa³ya³lhu² ka³lih³nũ²la² a³li²si³ni² ã³nxai³li² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la²,
yu³we²ti²ha²kxai³la². Nxe³ka³tũ³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²hu¹ta²li² ã³wih¹nũ²-
la² ã³nxai³li² a³li²si³ni² Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹ye²jau³su² i³ye³sa²nẽn¹kxi²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 9-10 A²nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² tũ³ka³txa² i²yxau³-
nyhu¹nũn³tũ³ka³txa² on²txai¹nha²kxai³ i³ye³kxi²nyhu¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lain²txi³ si³kan²ta³kxi²hxai²jah¹lai¹ta³lxi³ yhe¹nx2ti³ha³tai².
Sxih²yo²a² Fo³mo²sa² yxo²a² yxo²yxau²xai³lhxai²jah¹lai¹ta³lxi³ yhe¹-
nx2ti³ha³tai². Ĩh¹nxe³te²la¹ku². Kĩ³nhai¹. Nyhu¹yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² sxi²nhāu³a² Pe²jah³la² i³ye³jau³su²

¹¹Ain¹nū²la² jah¹lu¹tain²txi³ we²txi²jah¹lain²txi³ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³
Jo³āu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ a²xai³lya³tih³na² ā³sxā³ ti³he¹yxā³ta¹hxai²nxa³hē¹-
la². Txa²wā¹sū³na² sxi²nhu¹ta²na¹ a²ta³nā³nē³thi³na² Sa³lo³māu²thīn³su¹
nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³nu¹ta²kxai³ a²nū²a²nāu³xa² ā³ki³nū²kxi²-
ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ¹²Pe²jah³lu¹ta²na² sa²kxai³lu² jut3si²nū²la²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. I³sa³e² nū³kā³txi³syah¹lxi¹lxi¹. Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³
on²jah³lxin¹te²sin²tā²? Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ i²yxau²xai³syah¹lxin¹te²sin²tā²?
Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² txa²wā¹nxī¹na¹ju³khai³xa² ta³nxa² txa²wi¹lhi¹na¹-
ju³khai³xa² ta³nxa² wetltxai¹na¹te²sin²tā²? Ti³he¹nx2nxa³wi¹. ¹³Txa²wā¹sū³na²
Si³yxau³jah³la² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah³lai²la¹wi¹. Txa²wā¹si³yah³la²-
nāu³xu¹ta²na² a²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah³lai²la¹wi¹. A³bra³āu²ah³lu¹ta²na²
I³sa²kah³lu¹ta²na² Ja³ko²ah³lu¹ta²na² ain¹sxā³ A³hxi²kan¹txa² Si³yxau³jah³lai²la¹-
wi¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah³lain²txi³ Je³su²jah³lai¹tā² A²ta²han²tu³ wā³nxīn¹ti³
wxi²kin³ti³ton³si¹ta¹hxai²hē¹li¹. A²nxe³jah³lain²txi³ sa²so¹yah³lxin¹ka¹tu³ Pi³la²-
jah³la² hxi²ka² sa²nū¹yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³yah³lxin¹ju³ta² Je³su²jah³lai¹tā²
en²sxā³ ā³yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. Pi³la²jah³lai²na² ne³kxe³kxi²nha²jau³kxai³lu¹:
“Ā³wa²sut1sxā³ ā³ai¹na¹ti¹xā¹.” Nxe³jau³su² kxan²ti³ en²sxā³ ā³yah³lxin¹ta¹-
ti²tu³wi¹. ¹⁴A²nxe³jah³lai¹tā² wi¹lhin¹khaix1kxan²ti³ wān³txi³su² e³kxan²ti³
sa²yo²ā³yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ Ba³ra³ba²sah³lai¹tā² a²nū²a² su²lhā³-
jah¹lo²si²ta¹ti²tu³wi¹. Su²lhā³jah¹lo²su² kxan²ti³ ā³wa²sut1si¹jau³su² Pi³la²jah³la²
kwa³na³yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. ¹⁵Nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³ a²nū²a² ya³lu²te²a²
we²txi²jah¹lai²li² su²lhā³si¹hah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹, Je³su²jah¹la²su¹.
Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²hē³li¹. Nxe³hī¹-
nān²tu³ ka³ten³su² yxau³nhai¹. I²si¹na¹hē³li¹. ¹⁶Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³lai²na²
a²wā³nxīn¹ju³ta² ā³nhxi²ka¹txai¹nha²kxai³ yu³we²nxī²ten¹tu³wi¹. Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² yo²i²ha²kxai³ yu³we²nxī²ten¹tu³wi¹. Yxo²i²xa³ke¹la²te²kxai³ yu³we²-
nxī²hī³nx2nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ yo²i²ha²kxai³ yu³we²nxī²ten¹tu³wi¹.

¹⁷Jā¹nxe³ju³kxai³lu² txa²wā³tā³sah¹lxi¹lxi¹. I³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wxāi²li²
wxa²hxi²kan¹txa² nū³kā³txai²li² yah³lxin¹sxā³ ju¹ta²li² ko³nyhah¹lxa³nha²kxai³
nxe²kāi³yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. ¹⁸Kxā³nhxi¹nu¹ta²na² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹sū³-
na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lu¹tan²tu³ ye³khāuh³lxa³thi¹nain¹ju³ta³nū³a²
nxe³ju³ta²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³kā³txu¹ta²na² ā²la² i³-
hen³txain¹ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ain¹ju³ta² kwēn¹ta¹ we¹ta³lun²yain¹ta¹ti²tu³wi¹.
¹⁹Jā¹nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ wxāi²na² sa²kxai³lu² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹-
ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³na¹la¹kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³
Txa²wā¹sū³na² ā³yo²o³tū¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²e¹nāu³ai²na² sa²wa²su¹-

txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³nx2ti³nūn³sxã³ ã¹ja¹nxe² ã³nxū²kwai³lxū¹nū³nx2ti³tu¹wi¹.
 20 Kxã³ton³tãu³a² Je³su²jah³la² a³ka³nxi²si¹jau³su² sa²si¹hã³ain¹tu¹wi¹. Nxe³jah¹-
 lai²li² Kris²tu³jah¹lo²su² na³li¹. A²nxe³jah¹lai²kxai³lu² a²wi¹lhi¹nu¹tai²na² Sũ³na²
 hxi²kai²na² wã²nxa³kxa² so¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ kxã³nãu³a¹
 txa²wã¹ko³nxe³ti³ kã¹ki³kxa² yo³ha² sa²wa²su¹tũ¹nhẽ³si¹jau³nũ³su² ya³lu²kxi²-
 nẽ³tu¹wi¹. Nxe³si¹ju³ta³nũ³su² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² Kris²tu³jah¹lo²nu¹ta²kxai³
 wã²nxa³kxa² so¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. A²nxe³jah¹lo²lxĩ²na³li¹. 21 Oh³xan¹ko³xa² yxau²-
 na³li¹. Yxã¹ta¹ kxã³nãu³a² a³ka³nxi²tãu³a² ha³lo²a² wi¹lhxi²kxai³ jã¹nxe³sxã³
 wi¹lhau³ko³txi²tu¹wi¹. Nxe³ju³ta¹na² Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² i³hen³txi³-
 tũ¹ka³txu¹tai²na² wi¹lhin¹tũ³ka³txan²tu³ e³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 22 Nxe³sxã³
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² wã³txi³kxai³lu¹: “Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² A²wã³txi³-
 khai³xa² i³hen³txi³jah¹la² sa²si¹hã³nx2ti³tu¹wi¹. Wxa²nũ³ka³txi³khai³xai²na²
 wã²nxa³kxa² so¹sxã³ sa²si¹hã³nx2ti³tu¹wi¹. Txi²yãx1ye¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³-
 te²na² wã³ntxa² i³ye³kxi¹nx2ti³jau³xa² wi¹lain³kxi¹jah¹lxĩ³hẽ¹li¹. 23 Yxã¹ta¹
 wi¹lain³kxah²lxan³kxai²nã²tu² nxe³te² i³nxã²tu³ i³hait¹so¹nx2ti³sã²nũ²la²
 sũ²lhã³nx2ti³tu¹wi¹.” A²nxe³jau³su² Moi³se²ah³lu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹.
 24 Te²yã¹nxe³sxã³ Sa³mu³e²lah³lu¹tai²na² yxau³hi¹nã²te²tu³ Sũ³na² wã³ntxa²
 i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na² nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lu¹ta²kxai³lu² a³ka³nxi²-
 sxã³ wxã³jau³nũ³su² nxe² i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 25 Txa²wã¹sũ³na² wã³ntxa²
 i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na² a²ne³tah²nãu³syah¹lxĩ¹lxĩ¹. Sũ³na² wã³ntxa² wi¹-
 lãin³nha²sxã³ e³kxain¹tũ³ka³txu¹tai²na² wxa²ne³tah²nãu³syah¹lxĩ¹lxĩ¹. Nxe³sxã³
 A³bra³ãu²ah³lu¹ta²kxai³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹li¹. I³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹: “Wxa²ne³-
 tah²nũ³a² yũ¹kxe³nũ³a² a²nũ²a²nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ wi¹lhin¹si¹hain¹ju³ta³nũ³a²
 yũ³yah³lxin¹tu¹wi¹.” Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² wi¹lain³nha²sxã³ e³ta¹hxai²hẽ¹li¹.
 26 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ Sũ³nu²kxai³lu² A²tah²khai³xa² i³sa²si¹hã³-
 nx2ti³na²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kã¹si³sxã³ yxau²xai³yah³lxin¹ju³ta²
 ã³na¹ah³lxĩ³sã²nĩn¹kxai²nã²tu³ wi¹lhin¹sxã³ i²nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³ya³-
 nx2ta¹wi¹. Pe²jah³lu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²jah³la² Jo³ãu²ah³la² sxã³ so²ã³ain¹jau³su²

4 1 Nxe² i³ye³kxi²tũ³kxai³lu² a²nũ²a² ka³lxã¹txi³ ã³tũ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Wã³nxĩ¹te² si³yxau³te²nãu³xa² ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² ã³wxã² Txa²wã¹sũ³-
 na² sxi²ha² hau³ko³jah¹la² ã³wxã² sa³tu³se²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa²
 ã³wxã² nxe³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2 Ai¹nha²kxai³ Pe²jah³lo²nu¹tai²na² Jo³ãu²ah³-
 lo²nu¹tai²na² nxe³sxã³ a²nũ²a² i³ye³kxi²ya³ti³ã¹n¹jau³kxai³lu¹:
 —~Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²hẽ³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³-
 ya³tu³ yo²i²ah³lxin¹kxai²nã²tu³ te²yãx1ya³nx2ti³tu¹wi¹. Ain¹jau³su²
 tũ¹ka³txai²li² kwẽ¹ntai²na² ã³tũ³ain¹tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² jau¹xai²na² ain³-
 kxain¹ka³tu³ i³yxai¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 3 I³yxaih¹nũ²la² Pe²jah³lo²nu¹tai²na²
 Jo³ãu²ah³lo²nu¹tai²na² i³yxaih¹sxã³ sa²so¹nũ²la² ũ³tũ¹kxi²nyhain¹nũ²la² wxẽ²a³-
 la²nain¹ta¹hxai²hẽ¹la², sũ²ntã³ta² tũ¹kxai¹nha²kxai³la². 4 Ain¹nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²
 ka³lxã¹txe²nãu³xai²na² ain³kxi²nyhai¹nha²kxai³ yo²i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³-

sxã³ in³txi³nãu³xa² yxo²i²ain¹tũ³kã³txa² ã³yã³nu¹ta¹nha²kxai³ ka³lxa¹khaix¹nxex²
 5.000, nxe² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 5 Ain¹nxa²ha¹te¹ a³lan²tãu³a² Ju³te²a²
 nũ³kã³txa² a²hxi²kan¹ti³su² te²a² a²nũ²a² yah³lon¹te²nãu³xa² ha³teh³nxã³nxã²
 a²hoh³lxi³nũ³kã³txa² nxain¹sxã³ Je³ru³sa³lẽ²thi³nu¹ta²kxai³ ã³nũ³kxain¹ta¹-
 hxai²hẽ¹la². 6 ã³nũ³kxain¹nũ²la² A³na²sah³lai¹tã² wã³nxin¹te² si³yxau³tãu³a²
 a²hxi²kan¹jah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³sxã³ Kai³fa²sah³lai¹tã² Jo³ãu²ah³lai¹-
 tã² A³le³syã²trah³lai¹tã² yxo²ha³kxa¹ A³na²sah³la² a²sa³wi³ha³lxa² ka³lxa¹txi³
 wxã³sxã³ ã³nũ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 7 Jã¹nxain¹ju³kxai³lu² Pe²jah³lu¹ta²na² Jo³ãu²-
 ah³lu¹ta²na² ã³sa²so¹si¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹nũ²la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~ Ìh¹te²tã³ i³hxi²ka¹txa²lxi³sxã³ we¹txai¹ya³hin¹thai¹li¹? Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

8 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa²
 i³hxi²kat¹lsa²kxai³ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~ Nxe³jah³lxi³wxi¹. Ju³te²a² nũ³kã³txa² a²hi³kan¹txa² si³yxau³tũ³kã³txi³su²
 a²nũ²a² hxi²kan¹te²nãu³su² nxe³yah³lxi¹lxi¹. I³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. 9 “Jah³lai²na²
 kwẽ¹ta² we²nxijah³la² ìh¹te²tã³ i³hxi²ka¹txa²lxi³sxã³ we¹txai¹ya³hin¹thai¹li¹?”
 Nxe³i³wã³txi³sah¹lxi³nhi¹na²li¹. 10 Nxe³jau³su² i³yau¹ũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. I³sa²e² nũ³-
 kã³txa² yxo²ha³kxa¹ nxe³te² i³nxai²na² i³yau¹ũ¹nx2ti³nha¹tu¹wi¹. Nxa¹jau³kxai³lai¹
 Je³su² Kris²tu³jah³lai¹tã² Na³sa³re²thi³na² yxau²xai³jah³lai¹tã² i³hxi²ki¹la³kxah¹-
 lxin¹jah³lai¹tã² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²hẽ³li¹.
 A²nxe³jah³lai¹tã² hi²sen³kxai³lu² we²txi²nyhain¹na²hẽ³li¹, kãin² wã³nx¹nha²kxai³lu¹.
 11 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² ù³wha¹li¹txã³nxai³tã¹n¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txah³lxa³kxa² sxi²ha² txo³nain¹tũ³kã³txa² ã³na¹ain¹ki³ai²na² kwẽ¹ta²
 sxi²ha² ù³nhẽ³hẽ¹txain¹ki³a² ùh³wxe³ain¹na²hẽ³li¹.”

Nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. A²nxe³ka³ka¹txai²li² Je³su²jah³la² yã¹nx2na³li¹. En²sxã³
 ã³yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. 12 Nxe³to³ta¹ Je³su²jah³lai²na² so¹lxi³ txa²wã¹-
 ko³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² sa²wa²su¹tẽ³lain¹ju³ta² hxi²kan¹na³li¹. Ha³lo²a²
 yxo²ha³kxa¹ i²yah³lxin¹kxan²ti³ a²nũ²a² te²yã¹nxa² wã³nxin¹sxã³ sa²-
 wa²su¹tẽ³lain¹te²na² i²yah³lxan³tho³li¹. Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu²
 Je³su²jah³la² a²i³lxa² so¹lxi³ ù³hũ¹nẽ³lain¹na²hẽ³li¹. Nxe³te²a² so¹lxi³ wã³-
 nxin¹sxã³ sa²wa²su¹tẽ³lain¹tu¹wi¹. Pe²jah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nxa²ha¹te¹ a²hxi²kan¹txa² he³la³kxa² nũ³kã³txa² sa²kxai³lu² Pe²jah³-
 lo²nu¹ta²na² Jo³ãu²ah³lo²nu¹ta²na² ya³lo³txi²ye²kxe³su² i²ai¹nha²kxai³
 i³wã³txi³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~ Je³su²jah³lai¹tã² ã³si³tẽ³kxi²nyhain¹tũ³kã³txi³sin²ta¹. Yxã¹ta¹ ha³-
 teh³nxã³yu³ta² hai³txi³ o²la³kxi²tũ³kã³txi³sxa³ha²kxai³ a²hxi²kan¹txa²
 he³la³kxi³si²ya³hxa³ha²kxai³ yah³na³li¹. Nyhain¹ta³hxai²hẽ¹la². 14 Nxe³-
 nyhain¹kxa²yo³su² jah³lai²li² we²txi²jah³la² ka³lu³sa³yxau³ye²ya³ha²kxai³
 hxi²kan¹txi³ i³hi³txain¹ya³ta¹hxai²nxã³hẽ¹la². 15 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 a³li³ain¹si¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sã²nũ²la² nũh¹i³ye³-
 kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 16 Nxe³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~ Ìh¹nxe³te³ji¹ku²? Kĩ³nhai¹. Je³ru³sa³lẽ²thi³nã¹nũ³kã³txa² yxo²ha³kxa¹
 we²txain¹ju³ta² i²ye²nyhain¹nĩ²ta¹. Nxe³ha²kxai³ kãin² wã³nx¹nain¹ju³-

ta² hxi²kan¹txi³ i³ki³han³sxã³ ũ³ho¹ki³sxa³lho³li¹. 17 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² i³wã³nxin¹ju³ta² ka³nah²nxe³sxã³ yxau³ain¹si¹ki³jau³su² yxo²xũ³txi³ i³kwa³na³-ya³sain¹yah³lxi³wxi¹, u²lxi³ ha³ta³nxe³kxa²yan³txi³su¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

18 Nxe²e³ta³lu²nain¹nũ²la² i³kaix¹tain¹nũ²la² yxo²xũ³txi³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² a²i³lxa² jã¹nxi³ye³kxi²ja³txa³hẽ¹li¹. A²nũ²a² ã³-nũ²kxain¹kxan²ti³ jã¹nxe³ i³hen³txain¹ya³txa³hẽ¹li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² sa²yxo²we¹ta³nxa² wxa²wã³txa² sa²yxo²we¹ta³nxa² nũ¹hi²jah¹lxi³hẽ¹li¹. 20 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³kxi²si¹-na¹hi¹nã¹te²tũ³ i²nha¹ju³ta¹tã² so¹lxi³ ain³kxai¹nha¹jau³xai³tã² so¹lxi³ nxe³ju³ta² so¹lxi³ i³ye³kxi²nha¹tu¹wi¹. ã³sxã³ i³ye³sin¹nxa³lho³li¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ wain³txi³ i³ye³ya³ha²kxai³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ sa²nẽ¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² kãin²khaix¹nx²na³li¹. A²nũ²a² we²txi²ha²kxai³ wi¹lhin¹khai¹nx²na³li¹. Ain¹jau³su² ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i³wa²lũ³xi²nyhain¹ta¹-hxai²nxa³hẽ¹la³, a²hxi²kan¹ta² nũ³ka³txa²sa³. Nxe³ha²kxai³ hã¹sxã³ yxo²xũ³txi³ i³kwa²tain¹sã²n³ka³tũ³ sa²wa²su¹kxain¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 22 A²nxe³jah¹lai²li² we²-nxi²jah¹la² kwẽ³kxa² ye³ka³lxa¹txi³ 40 nxe² kwẽ³kon³sxã³ yah³lon¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Yxo²i²tũ³ka³txai²na² a²yxo²wã³txa² Sũ³na² i³ye³kxain¹jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ ã³wa²su¹kxain¹yah³nũ²la² a²nũ³ka³txi³khai³xa² i³xi²yah³-nũ²la² wã³txi³na² Ju³te²a² nũ³ka³txa² hxi²kan¹te²nãu³xai²na² wã³nxin¹te²si³yxau³te²nãu³xai²na² nxain¹sxã³ i³kwa²kxi²nyhain¹jau³xi³na² i³hen³-txi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 24 I³hen³txi³ta³lu²nain¹yah³nũ²la² tũ¹ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽ¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² nxe³txi¹. Wxã²na² kãin²khai¹nxi¹lxi¹. Ha³lo²a² yxo²-ha³kxa¹ we¹txi² oh³sĩ³na² we¹txi² i³ye³na² we¹txi² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ we¹txi² nxe¹lxi¹. 25 Nxe³ha²kxai³ kxã³nxi¹nu¹ta¹na² Wxa²yãu³ka³txa² hi²-sen³su² Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² ũ³wha²li¹si¹jau³su² kwa³na³te³nah¹lxi¹:

“Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xai²na² ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ i³xã³ta³kxain¹nũ²lhai¹li¹? Te²yã¹nxe³sxã³ kwa²hã¹nxe² su²lhã³-ain¹si¹jau³su² hã¹a² i³ye³kxi²nyhain¹nũ²lhai¹li¹?”

26 Ha³lo²a² a²wa³li³kha³la³nãu³xa² he¹li³te³lhxã³ i³hau³ko³nha²sxã³ ã³ya³nũ¹txain¹na²hẽ³li¹. Txa²wã¹sũ³na² he¹kxi² Txa²wã¹sũ³na² A²-hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la² he¹kxi² nxe³te³lhxã³ ain¹na²hẽ³li¹.” Ta³vi²yah³la² ũ³wha²li¹txã³nxu¹txai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 27 Jã¹nxe³ju³kxai³-lu² kxã³kxai³ E³ro²jah³lai¹tã² Põn³si³o³ Pi³la²jah³lai¹tã² nxe³ya³sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² whã²na¹ ã³nũ²kxi² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² ã³nũ²kxi²nyhain¹na²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² wxa²ki³lha³lhxu² te²a² wi¹lhin¹-khaix¹jah¹la² sun²tã¹te³lhxã³ ain¹na²hẽ³li¹. A²nxe³jah¹lai²li² Wxa²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su² nĩ¹nhẽ³li¹. 28 Jã¹nxe³sxã³ tũ¹ka³txai²li² ko³nxe³thin¹-

sxã³ o²la³kxi²te³lhã³ nxain¹na²hẽ³li¹. Nxe³to³ta¹ a²wi¹lhĩ¹nu¹ta²na² wxã²na² sa²kxai³lu² ju¹ta²na² yxo²ha³kxa¹ a³la³kxi²nha²sxã³ i³hau³ko³ta¹hi¹nhẽ³li¹. Nxe³jau³xu¹ta²na² a²kwẽn¹ta²na¹ we¹ta³lu²nain¹na²hẽ³li¹. ²⁹Nxe³jut3su² i³-ha³nũ³sain¹sĩn¹jau³su² ain³kxi¹sẽ¹li¹. Txai²nãu¹xai²na² wxa²sa³wi³ha³lxi³su² sĩ¹na¹wi¹. Nxe³sĩ¹na¹ha²kxai³ ã³nhi²kat1sa²so²sĩ¹nhẽ³li¹. Nxe³sa²nhĩn¹-kxai²nãn²tu³ wxa²wãn³txa² wxi²ka¹ka¹nha²sxã³ i³hen³txi³nxa²sĩ¹na¹tu¹wi¹. ³⁰Nxe³ha²kxai³ wã³nxĩn¹khaix1nhĩn¹ju³ta² i³hxi²kan¹txa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ya³sa²-nhĩn¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² i³ton³te²a² we²txi² kãin² wã³nxĩn¹sxã³ o²la³kxi² nxe³sĩ¹na¹tu¹wi¹. Sĩ¹na¹ha²kxai³ wxa²ki³lha³lxa² Je³su²jah³lai²na² wi¹lhĩn¹khai¹-nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² nxe³kãĩ³ũ¹nhẽ³na³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ³la². ³¹Nxa²ha¹te¹ ta³lu³ti²nyhain¹nũ²la² sxi²ha² ã³nũ²kxain¹thi³nu¹ta²kxai³ kãin²ka³ta³ta³tha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² i³hxi²ka¹ti³nhain¹ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wxi²kan¹txi³ i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ³la².

Yen³kxa² wã²nhũ¹nyhain¹jau³su²

³²Jã¹nxe³ju³kxai³lu² yxo²i²ain¹tũ³ka³txu¹ta²kxai³ wi¹lhĩn¹sxã³ yxau³ha²kxai³ wãn³txa² yãu³ka³na³ka³nat3sxã³ ne³kxe³kxi²nhai¹nha²ha²kxai³ nxain¹-ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³ai¹nha²kxai³ yen³kxa² wã²nhũ¹yu¹lhu¹nai¹nxa³jau³la² i³ye²lai¹nxa³ha²kxai³ hãĩ¹sxã³ wã²nhũ¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ³la². ³³Jã¹nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lu¹ta²kxai³ ka³ten³su² i³sa²-yxau³sĩ¹jau³su² wxi²kan¹txi³ i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhĩn¹sxã³ i²ta¹hxai²hẽ³la². ³⁴⁻³⁵Nxe³ain¹ju³kxai³la¹ a²nũ²a² yen³-kxi³txa²te²a² yũ³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². Ain¹sxã³ yen³kxi³su² tã³nxa² ha³lo²su² tã³nxa² yũ³kxai²nãn²tu³ yen³kxa² yxo²kwain³te²a² so¹kxain¹nxa²ha¹te¹ i³yho³hi²txã³nxa² a³pos²to³lo² nũ³ka³txa² hxi²ka² i³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ so¹kxain¹-sxã³ a²nũ²a² yen³kxi³txa²te²a² wã²nhũ¹xai³nyhain¹ta¹hxai²hẽ³la².

³⁶⁻³⁷Nxe³ain¹jut3su² Jo³se²ah³la² hai³sxa² yũ³ta¹hxai²hẽ³la². Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² yxo²kwain³te²a² so¹kxain¹nxa²ha¹te¹ ã³yo³hi²txã³nxa² Jo³se²ah³la² hxi²ka² i³hũ¹ain¹nũ²la² a³pos²to³lo² nũ³ka³txa² hxi²kan²tu³ i³hũ¹ain¹ta¹hxai²-hẽ³la². A²nxe³jah³lai²li² Le³vi²ta² nũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hẽ³la². Kxã³nxu¹ta²kxai³ Syi²pri²ko³xa² yxau²xai³lha²kxai³ nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² a³pos²to³lo² nũ³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² Bar³na³be²ah³lo²su¹ nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³-jau³xai²na² a²si³yxau³tãu³a² i³nũ³kxũn³ti³hi¹tẽ³jah¹lo²su² nxe³ta¹hxai²hẽ³la².

A³na³ni²ah³la² Sa³fi²ra³ka³lxa² nxe³ya³sxã³ i³ya²lun¹ti³ya³jau³su²

5 ¹Nxa²ha¹te¹ A³na³ni²ah³la² a²sxe³xa³ka³lxa² Sa³fi²ra³ka³lxa² ya³-jah¹la²nãu³xa² hai³sxa² yũ³ya³ta¹hxai²hẽ³la². A²nxe³ko³xa² ha³lo²a² yxo²kwain³te²a² i³hũ¹ain¹nũ²la² a²yo³kxai³lu² A³na³ni²ah³la² hxi²ki³kxai³lu² sa²so¹kxi²ta¹hxai²hẽ³la². ²Nxe³nũ²la² i³ye³li³ya³sãn²nũ²la² ha³te³h³nxã³-nxa² hai³sxa² a²yoh³nxã³nxa² wa²hait1so¹xi²ya³ta¹hxai²hẽ³la². Yah³nũ²la² A³na³ni²ah³lo²nu¹ta²kxai³lu² wã³kon³kxi³kxai³lu² a³pos²to³lo² nũ³ka³txa² i³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ³la². ³⁻⁴Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~A³na³ni²ah³lāi³. Sa³ta³na²jah¹la² hi²sen³su² ā³nxū²kwai³wih¹-
nxa²ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² i³ki³ha¹ki¹lxi¹. Hai³sxa²
a²yoh³nxā³nxā² jū¹nxē² ū³ho¹a³ya³sxā³ i³ki³ha¹ki¹lxi¹. A²wi¹lhi¹na² hai³-
sxa²li² wxa²hait3su² tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ a²yoh³nxā³nxai²li²
wxa²yen³kxi³syu¹nx2na²hē³li¹. Nxe²nxā³kxa³lhū³nxē² ū³hū¹ain¹sxā³ a²nū²a²
i³ki³ha¹kxi² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² i³ki³ha¹kxi² nxi¹nhē³li¹. Īh¹-
nxē³kxa²yan³ti³ta³ nxīn¹thi²li¹? Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ A³na³ni²ah³lo²nu¹ta²kxai³ jau¹xai²na² ain³kxi²nha²nū²la²
yxo²ka³nxā² yxau³ju³ta¹ ya³lu²a³hi²ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³-
ya³lhu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ain³kxai¹nha²kxai³ o²lain¹ta¹hxai²hē¹la².

6 Yain¹ju³kxai³lu² in³txa² sa³nxē³la³kxa² wxā³nū²la² wā²la² sa²wa³lāu²kxi²-
so¹sxā³ sa²nī³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

7 Ye³jen¹nāu³a² a²sxe³xa³ka³lxu¹ta²kxai³ ā³wih¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².
Yxān¹ta¹ a²wē³sāi¹ah³la² ya³lu²kxi²jau³xa² ain³kxi²nha²ta¹hxai²nxa³hē¹la².

8 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ī²sā³ni¹. Hai³sxa² so¹kxi¹nx2tain¹kxa² yo³ha² a²yxo²ha³kxah¹lxi³te²-
la¹xā³? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Nxa²ha¹te¹ a²sxe³xa³ka³lxu¹ta²na² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Wain³na³li¹. A²yo³ha² a²yxo²ha³kxah¹lxi²na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

9 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lu¹ta²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²wē³sāi¹ah³la² wxāi²na² sxā³ Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa²
i³ki³ha¹kxai¹ya³hin¹ta¹tu³ni¹. Nxe³ya³hin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² sa³-
nxē³la³kxi³nāu³xai²na² wxa²wē³sāi¹ah³la² sa²nī³kxain¹sxā³ sxi²ha²
yau³so³nain¹na³ni¹. Ya³lun¹tāu³a² sa²so¹nxain¹nūn³tū¹xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

10 Nxe³ha²kxai³ Pe²jah³la² i³ye³kxi²sxā³ ā³na¹hī¹na¹ ta¹ka³lxu³nu¹-
ta²kxai³ wa³su¹txi³ ya³lu²ah³xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ye²tuh³nxa²ha¹te¹
sa³nxē³la³kxah³lo²nu¹ta²kxai³ wxā³toh³nū²la² ya³lu²ye²to³nxa²ha¹te¹
sa²so¹toh³nū²la² a²wē³sāi¹yah³la² sa²nī³kxain¹kxe³nu¹jā¹nxē² sa²nī³kxi²-
to³ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³ye²tuh³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ o²lah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Te²-
yā¹nxē³sxā³ a²nū²a² ā³sa²nūn³te²nu¹ta²na² wān³txai²na² ha³ta³nxē³jau³xa²
o²lah³lxi³nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Wā³nxīn¹sxā³ we²nxain¹jau³su²

12-16 Nxe³ju³kxai³la¹ a³pos²to³lo² nū³ka³txa² kāin² wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxai¹-
nha²kxai³ a²nū²a² ih³ton³te²a² tē³sxā³ wxā³nū²la² tūh³na² ne³ha³tūh³hē³nāu³a²
a²sxa³ka³lo³a² ū³ha¹sxā³ sxa³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Pe²jah³lai²na² a²yāu³ka³txa² ā³-
tū¹kxa² wxa²ha³nāu³hi²sa³ta²lā¹. Ain¹jau³su² sxa³sxā³ wah³nxain¹ta¹hxai²hē¹la².
Ha³lo²a² wā³kan¹ko³xa² sxi²je³na² a³li³nū²la² a²nū²a² ih³ton³te²a² ka³lxa¹txi³
tē³sxā³ wxā³ha²kxai³ ko³nxē³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³wih¹te²su²nūn³te²-
a² tē³sxā³ wxā³ha²kxai³ ā³yo²ha³kxa¹ we²txain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹
yxo²i²tū³ka³txa² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² nā³hēx3th³na² Sa³lo³māu²thi³nāu³a²

ã³nũ²kxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ wi¹le³ye²-
nyhai¹nha²kxai³ a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ yxo²i² ã³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxã¹ta¹
yxo²i²xa³te²a² hai³txi³ wxã³sxã³ ã³nũ²kxi²nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

A³pos²to³lo² nũ³kã³txa² khãuh³lxa³ti³nhain¹jau³su²

17Nxe³ain¹nxa²ha¹te¹ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³jxah³lu¹ta²kxai³
a²sa³wi³ha³lxi³su² te²u¹ta²kxai³ a²yxo²ha³kxa¹ sa³tu³se²a² nũ³kã³txi³sai¹-
nha²kxai³ kãin² i³an³ta³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 18Ai¹nha²kxai³ wã²nxũh¹
ne³kxe³kxi²nyha¹lxi³ka³tu³ a³pos²to³lo² nũ³kã³txu¹ta²kxai³ sa²so¹sxã³ ũ³t̄¹kxi²-
nyhu¹ah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². 19Nxe³nyhu¹nxa²ha¹te¹ ka³nxah³ta² wi³ton³tãu³a²
Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²an¹jah¹la² wxa²kan³nũ²la² t̄¹kxa² wxe³ain¹thi³na² sa²-
yxo²than²kxi²nũ²la² a³pos²to³lo² nũ³kã³txa² sa²sai¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².

20Nxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
wãn³txa² wi¹jau³xa² Je³su²jah³la² txa²wã¹ē¹nãu²a² we¹te³jau³nũ³su² nxe³-
jau³nũ³a² i³yau¹ũ³txai¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21Nxa²ha¹te¹ i³yũ¹li¹nxa³ta³lxa¹ a³pos²to³lo² nũ³kã³txu¹ta²kxai³ Sũ³na²
sxi²hai²na² ã³wih¹ain¹nũ²la² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³ ã³si³wxe³ain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹t̄¹kxai³lu² wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³jxah³lu¹ta²kxai³
ã³wxã² a²sa³wi³ha³lxi³yu¹ta²kxai³ ã³wxã² nxain¹sxã³ a²nũ²a² hxi²kan¹te²su²
te²nãu³xu¹tai²na² kaixl¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxã³ Ju²te²a² hxi²kan¹-
txi³nãu³xu¹tai²na² i³kaixl¹tha²kxai³ Ju³te²a² wa³kxē³nãu³xu¹tai²na²
i³kaixl¹tha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹nũ²la² i³ye³kxi²nyhain¹ta¹-
hxai²hē¹la². I³ye³kxi²nyhain¹sãn²nũ²la² t̄¹kxa² wxe³thi³nai³tã² a³pos²to³lo²
nũ³kã³txu¹ta² sa²so¹xi²si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 22Nxa²ha¹ta¹
a³pos²to³lo² nũ³kã³txu¹ta²kxai³ i³ha¹txain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxi¹nxa³ha²-
kxai³ wã³li²sxã³ i³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². 23I³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~T̄¹kxa² wxe³thi³nai³tã² ai³si²nha¹tãu³a² kan²txi³ yxo²w̄¹nha² so³ta²-
to² nũ³kã³txa² a²sxih²yxo²a² kan²txi³ wah³nxa² yxo²yxau² nxain¹kxan²ti³
sa²yxo²tha²nain¹tãu³a² a²nũ²la³ yũ³ni³si¹nxa³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

24Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² o²la³kxi²jah¹la² a²hxi²kan¹jah¹lo²su²
te²a² wã³nxĩn¹te² si³yxau³te²nãu³xa² ain¹sxã³ jau¹xai²li² ain¹kxain¹nũ²la²
nxe²e³yah³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³te²tũ³nha²ku². K̄i³nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². 25Nxe³ain¹t̄i³-
kxai³lu² a²nũ²a² ã³xa² wxã³sxã³ i³hen³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. T̄ũ¹kã³txai²li² ũ³t̄¹kxai¹yah³lxin¹t̄ũ³kã³tai¹tã² Txa²wã¹-
sũ³na² sxi²ha² i²kxain¹si¹na¹li¹. A²nũ²a² i³yau¹ũ³nyhain¹na²li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26Nxa²ha¹te¹ Sũ³na² sxi²ha² o²la³kxi²jah¹la² a²hxi²kan¹jah³lu¹ta²kxai³lu²
a²sa³wi³ha³lxi³nu¹tai²na² tē³sxã³ a³li³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nũ²la² ain³kxain¹-
t̄ũ³kã³txa² hxi²ka² wa³thin³kxã²ya²lu¹tain¹kxa²yan³txi³su² yuh³lxi¹nha²kxai³
win¹ta²te²lxi³ a³pos²to³lo² nũ³kã³txu¹ta²kxai³ sa²so¹sxã³ wã³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxa²ha¹te¹ wā³lain¹nxa²ha¹te¹ a³pos²to³lo² nū³kā³txu¹ta²kxai³ ā³wih¹si¹hain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ kāin²jah¹la² a²yen³nāu³a² ūh³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxe³ain¹nū²la² wā³nxin¹ta² si³yxau³ka³jxah³lu¹ta²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Jah¹lai²na² a²i³lxa² i³ye³kxah¹lxan³jau³nū³su²
i³ye³kxi¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ hai³txi³ ā³ka³nah²yxah³lxa³-
nhē³li¹. Hāi¹sxā³ Je³ru³sa³lē²thi³na² yxau²xai³tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹
i³yau¹ū³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Wā³nxin¹-
te² si³yxau³te²nāu³xa² hi²sen³su² Je³su²jah³lai¹tā² su²lhā³ain¹na²hē³li¹.
Wā²nxūh¹lxain¹na³li¹.” Nxe³jau³xa² e³kxah²lxi³ta¹hi¹nhē¹li¹. Nxe³ah³lxin¹-
ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³an³txi³sa²sīn¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²na² a³pos²to³lo² nū³kā³txu¹ta²na²
a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yxox²we¹kxi²ju³ta² wain³na³li¹.
A²nū²a² wān³txa² kāi²nxa³wi¹. 30 Wxa²nū³kā³txa² hi²sen³su² Je³su²jah³la²
hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²sxā³ su²lhā³yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹
Txa²wā¹sū³nain²txi³ txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹ta²na² Sū³nāin²ti³ nxe³-
te²na² hxi²ki³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹tā²hē³li¹. 31 Nxe³ka³tū³
Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³ a²wi¹tāu³-
a² ū³whxe³na²hē³li¹. Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ti³hi¹tha²kxai³
txa²wā¹kō³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² sa²wa²su¹ti³hi¹tē³lha²kxai³ nxe³jah¹lo²su²
na²hē³li¹. Hi¹na²kxai³lu² a²nū²a² a²kō³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i³āin²ta³kxi²-
nha²sān²sxā³ ā³na¹la³kxi²nha²kxai²nān²tū³ sa²wa²su¹tu¹wi¹. 32 Nxe³jut3su²
i²si¹na¹hē³li¹. Txa¹nāu¹xai²na² i²sīn¹sxā³ i³hen³txi³si¹na¹ha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² i²sxā³ i³hen³txi³ha²kxai³ si¹na¹hē³li¹. A²nxe³-
ju³kxai³lu² Sū³na² wān³txa² yxo²i²ki³kxai²nān²tū³ Sū³na² Yāu³ka³txai²li²
ā³nxū²kwai³wih¹sa²tē³ne³tu¹wi¹. Pe²jah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

33 Nxa²ha¹te¹ jau¹xai²na² ain³kxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³an³jah³-
lxi³ha²kxai³ i³su²lhā³si¹jau³su² i³ye³lain¹ta¹hxai²hē¹la². 34 Nxe³ain¹ta¹
Ka³ma³li³e²lah³lu¹ta²na² i³ye³kxi²te³lhxā³ i³sa²yxau³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³jah¹lai²li² fa³ri³se²a³ nū³kā³txi³su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² ha³-
te³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Yain¹jah¹lo²su²
ha²kxai³ sa²yxox²hau³ko³tain¹to³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²li²
i³sa²yxau³nū²la² a²pos²to³lo² nū³kā³txu¹ta²kxai³ a³li³sān²si¹hain¹jau³su²
kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 35 A³li³ain¹kxa² si³yo³na² i³ye³yain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. In³txi³nāu³xai²li² kāi³ain¹yah³lxin¹ju³ta³nū³a² wi¹lain³-
nha¹jah³lxi³sā²nhē³li¹. 36 Nxe³ha²kxai³lu¹ kxā³nhxi¹nai³tā² Te³u³ta²sah³lai¹ta²
txa²wā¹ha³lo²a² ā³wih¹sxā³ wxā³ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³nū²la² in³txa² ka³la¹txi³ 400
nxe² ān³si³te³kxain¹ta¹ti²tu³wi¹. “Txa¹li² wxa²hxi²kan¹jah¹lo²su² te²sa¹-
wi¹.” Ain¹tah¹lxa¹ ye³jen¹na² su²lhā³ain¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxa²
ha³ten¹tain¹ta¹ti²tu³wi¹. 37 Ā³ta³lo³hē¹tū²la² a²nū²a²nāu³xa² a²yxox²ha³kxa¹ ū³-
wha²li¹lhu³ko³te³nh¹nai³tā² Ju³ta²sah³lai¹tā² Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³nū²la²
nū³kxūn³txi³ o¹la³kxi²nū²la² a²nū²a² ā³sa²so² ā³si³wxe³ain¹ta¹ti²tu³wi¹. Yxān¹-

ta¹ ye³jen¹nūn³tāu³a² su²lhā³nū²la² a²sa³wi³ha³lxa² ha³ten¹tain¹nūn³tai¹ti²tu³wi¹.
 38Nxe³jut³su² in³txi³nāu³xai²li² wxa²wxai³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Ju¹tai²li² wā²nxūh¹
 o²la³kxain¹kxai²nān²tu³ ye³jen¹na² ne³ki³son³tu¹wi¹. 39Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na²
 sa²yo²we¹tain¹tū³kā³txi³su² kxai²nān²tu³ hxi²kan¹nē³lxa³lho³li¹. Txa²wā¹sū³na²
 he¹kxi²nē³lain¹ju³ta³nū³a² ten³ti³hex¹lki³sxa³lho³li¹. Nxe³na¹jut³su² tai²li² nxe³-
 ye¹nx2ta¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 40Nxa²ha¹te¹ wā³nxin¹te² si³yxau³te²nāu³xa²
 whāi²na¹ jau¹xai²na² ain³kxain¹nū²la² sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ a³-
 pos²to³lo² nū³kā³txa² i³kaix¹lo³xain¹nū²la² i³ta³lo³wai¹txain¹ka³tu³ Je³su²jah³lai²na²
 a²i³lxa² i³ye³kxi²si¹hai¹nxa³jau³nū³su² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹nū²la² sa²ta³-
 xain¹ta¹hxai²hē¹la². 41Nxa²ha¹te¹ a³pos²to³lo² nū³kā³txu¹ta²kxai³lu² a²hxi²kan¹ta²
 he³la³kxi³nū³kā³txa² ā³nū²kxain¹thi³na² wxa²li³ain¹nū²la² i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² kāin²khai¹nx2na³li¹. Wi¹lxo³kxi²nē³lain¹na³li¹. Je³su²-
 jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi³sa²ki³sa²kxai³lu² ye³khāuh³lxa³ti³nha²ki³nhai¹.
 Nxe³kxan²ti³ ka³lih³khai¹nē³nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². 42A³lan²ta²
 hāix¹lnxe³ti³xa¹ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ta³nxaxa² a²sxi²h²khai³sa² ta³nxaxa²
 Txa²wā¹sū³na² wān³txaxa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³hain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-
 tāu³lo³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ā³non²ta³kxi²nū³kā³txa² wā²nxa³kxa² so¹ain¹jau³su²

6 1Nxe³xain¹tāu³u¹tai²nān²tu³ yxo²i²tū³kā³txa² wxā³sxā³ ā³nū²kxi² jā¹nxe²
 jā¹nxe² to³ta¹hxai²hē¹la². Kāin²ka³lxa¹txi³ ā³nū¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-
 tāu³u¹tai²nān²tu³ta¹ yxo²xūn³txi³ i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Kre²ka²ko³xa²
 e³tū³kā³txa² ha³na³ka³lxi² i³ye³kxi² Ju³te²a²ko³xa² e³tū³kā³txa² ha³na³ka³lxi² i³ye³-
 kxi² nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ Kre²ka² nū³kā³txu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹txu¹txi³nāu³xai²na² wha³te³sa³ka³lxi³nāu³xai²na² ne³wā²-
 na³yah³lxin¹nū²hē³li¹. Yen³kxa² wā²nhū¹ain¹yah²lxan³nū²hē³li¹. Nxe³ju³ta²
 wai³nxaxa³wi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². 2Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a³pos²to³lo²
 nū³kā³txu¹tai²na² wān³txu¹tai²na² ain³kxain¹nū²la² yxo²i²tū³kā³txa² yxo²-
 ha³kxa¹ i³kaix¹tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txai²nāu³xai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txaxa² i³yau¹ū³si¹na¹ju³ta² so¹lxi³
 o²la³kxi²si¹na¹wi¹. Yxān¹ta¹ yen³kxa² wā²nhū¹nyhain¹si¹hxa³jau³su² i³ye³-
 kxain¹nū²hē³li¹. Ain¹tah¹ wa³ka³li³yu³ta² kāi²nha²kxai³ hxi²kan¹sa²si¹nxa³nhai¹.
 3Nxe³sa²si¹nxa³ha²kxai³ wxāi² i³nxai²na² txa²wā³tā³sah¹lxi¹nha²kxai³
 ain³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹. In³txaxa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ wā²nxa³kxa² so¹jah³-
 lxi³hē¹li¹. Nxe³te²a² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwaj³yxau³te²a² so¹lxi³
 a²hoh³lxi³su² te²a² so¹lxi³ wā²nxa³kxa² so¹jah³lxi³hē¹li¹. Ah³lxin¹kxai²nān²tu³
 yen³kxa² wā²nhū¹nyhain¹te²nū³su² ūh³wxe³ki³tu¹wi¹. 4Nxe³ki³kxai²nān²tu³
 txai²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi² A²wān³txaxa² i³yau¹ū³hi²
 nxe³si¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²na² ten³sa²si¹nha²wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

5A²nxe³ju³kxai³lu² jau¹xai²na² i³ka³li³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxi¹nha²kxai³ in³-
 txi³nāu³xu¹ta²kxai³ wā²nxa³kxa² so¹ain¹te³nah¹lxi¹, Es³te³vāu²ah³lo²nu¹tai²na²

wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² kāin² yxo²i²i² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² kāin² nxū²kwai³yxa²u² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ Fi³li²pah³lo²nu¹tai²na² wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ Pro³ko³ro²ah³lo²nu¹tai²na² wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ Ni³ka³no²rah³lo²nu¹tai²na² wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ Ti³māu²ah³lo²nu¹tai²na² wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ Par³me³na²sah³lo²nu¹tai²na² wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ Ni³ko³lau²ah³lo²nu¹tai²na² wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ a²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² yxa²u²xai³lha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³kxan²ti³ Ju³te²a² wān³txa² ain³kxi²nūn³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³kxan²ti³ yxo²i²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txu¹tai²na² wā²nxa³kxa² so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 6^aA²nxe³te²nāu³xu¹ta²kxai³la¹ wā²nxa³kxa² so¹ain¹nū²la² a³pos²to³lo² nū³ka³txu¹tai²na² yen³nāu³a² ūh³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹nū²la² a³hxi²ka² wxa²ne³hē²ta¹lā¹ain¹nū²la² Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³ i²kxain¹si¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 7^aA²nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² u²lxi³ ha³ta³nxe³jau³xu¹tai²li²i²sa²ne³sin²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ yxo²i²ain¹tū³ka³txa² kāin² ka³lxa¹txi³ ā³nū¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nū³ni² wā³nxin¹te² nū³ka³txa² ka³lxa¹txi³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²ain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Es³te³vāu²ah³lo²nu¹tai²na² ū³tī¹kxain¹jau³su²

8^aNxa²ha¹te¹ Es³te³vāu²ah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² wi¹lhin¹sxā³ i²ha²kxai³ kāin² i³hxi²ka¹ti³hi¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³kxai³la¹ kāin² wā³nxin¹sxā³ o²la¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². 9^aNxe³tah¹lxa¹ yxo²i²xa³tū³ka³txai²na² hi²sen³tū³ti¹ ko³nxe³thi¹nha²kxai³ Es³te³vāu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ wān³txa² yxo²xūn³txi³ i³wa²lū³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txu¹tai²na² Li³ber²to² nū³ka³txi³su² ha²kxai³ Si³re²ne² nū³ka³txi³su² ha²kxai³ A³le³syān³tri³a² nū³ka³txi³su² ha²kxai³ Si³li²si²a² nū³ka³txi³su² ha²kxai³ A²si³a³ nū³ka³txi³su² ha²kxai³ ain¹sxā³ ā³nū²kxain¹nū²la² Es³te³vāu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ wān³txa² yxo²xūn³txi³ i³wa²lū³xain¹ta¹hxai²hē¹la². 10^aNxa²ha¹te¹ Es³te³vāu²ah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² a²hoh¹lxi³si¹ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i³wa²lū³xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la², ko³nxe³thin¹tū³ka³txa²sa³. 11^aNxa²ha¹te¹ tū¹ka³txu¹ta² hi²sen³kxai³lu² in³txa² hāi³a² ū³yho³hi²sān²ka³tū³ i³ki³ha¹ni³ye³si¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Es³te³vāu²ah³lai²li² ko³nxe³te²lo³jau³su² e³na²hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³te²lo³ti² Moi³se²ah³lu¹tai²na² ko³nxe³te²lo³ti² nxe³na²hē³li¹. Txa²ne³nxē³na² ain³kxi²si¹na¹hē³li¹. Nxe² i³ki³ha³ni³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

12^aI³ki³ha³ni³ye³kxain¹nū²la² a²nū²a² hxi²kan¹txa³ he³la³kxi³su² te²a² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh¹lxi³su² te²a² nxain¹sxā³ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ ain³nhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa¹nha²kxai³ Es³te³vāu²ah³la² tū³nū²la² nū³kxūn³txi³ i³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ju³te²a² a²hxi²kan¹ta³ yen³nāu³a² ā³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 13^aNxa²ha¹te¹ in³txai²li² ko³nxe³thin¹te²a² i³kaix¹so¹nū²la² i³ki³ha³ni³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Es³te³vāu²ah³lai²li² ko³nxe³jau³xa² so¹lxi³ e³kxi²to³h³na²hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ko³txe³i² Sū³na² wān³txu¹txai²na² ko³txe³i² nxe³to³h³na²hē³li¹. 14^aNxe³sxā³ jah¹lai²na² wān³txa² ain³kxi²nha¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³la²

Na³sa³re²thi³na² yxau²xai³jah¹lai¹tã² hi²sen³su² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² sa²nai¹ain¹-
tu¹wi¹. Moi³se²ah³lu¹tai²nãn¹jau³xa² i³yax¹txain¹to³tu¹wi¹.” A²nxe³jau³jau³xai²li²
ain³kxi²si¹na¹hẽ³li¹. Nxe³sain¹sĩn¹na²hẽ³li¹. Nxe²i³ye³ki³ha³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁵Nxe²e³ta³lun²nũ²la² a²hxi²kan¹txa² nũ³ka³txu¹tai²na² sa²kxai³lu² Es³-
te³vãu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ ten³sa²tã³sxã³ i²lxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹tãu³a²
Es³te³vãu²ah³la² a²yen³na² oh³xan¹jah¹la² ye³nhũ³ye²ta¹hxai²hẽ¹la².

Es³te³vãu²ah³lai²na² wãn³txa² i³wa³lxĩn³nha²jau³su²

7 ¹Nxa²ha¹te¹ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³jxah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:
—~Es³te³vãu²ah³lãi³. Jau¹xai²li² i³ye³kxain¹jau³xai²na² ya²la³tu³ji¹-
wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

²Nxa²ha¹te¹ Es³te³vãu²ah³lo²nu¹ta² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
—~Nxe³jah³lxĩ³wxi¹. Txa²lon³ti³nãu³xa² txa²wĩ³na²nãu³su² nxe³syah¹lxĩ¹-
lxĩ¹. Ain³kxi²sah¹lxĩ³hẽ¹li¹. Kxã³nhxi¹nu¹tai²na² A³bra³ãu²ah³lo²nu¹tai²na²
txa²wã¹wĩ³nu²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³jah¹lo²nu¹ta²kxai³ Me³so³-
po³tã²mi²a²ko³xu¹tai²na² yxau³hi¹nu¹tai²kxai³lu² A³rã²thĩ³nãu³xu¹tai²na²
ai²nxa³thĩ¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² Wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe³jah¹lai²na² hi²sen³-
su² tĩ³sxã³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹li¹. ³Tĩ³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹: “A³bra³ãu²ah³lãi³.
Wxa²ka³lxa¹ti³nãu³xa² ã³sxã³ a³li³txa²hẽ³li¹. Ha³lo²a² u²lan¹ko³xa² i²xan³ko³xa²
wã²nã³ũ¹nxa²ha¹tu¹wi¹.” Ta¹hxai²hẽ¹li¹. ⁴Nxa²ha¹te¹ Kau³te²a² nũ³ka³txu¹tai²na²
ã³wxe²ã²nyhain¹nũ²la² A³rã²thĩ³nãu³xu¹tai²na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ti³-
kxai³lu² a²wĩ³nu¹tai²na² ya³lu²kxi²ta¹hxai²hẽ¹li¹. Hã²wxãn³txa³ ko¹xu¹tai²na²
a³li³xi²nũ²la² txa²wã¹ha³lo²khai³xai²na² yxau³kĩ³ko³xai²na² ã³wih¹ta¹hxai²-
hẽ¹li¹. Nxe³ju³tu¹ta²kxai³lu² kxãn³su² Txa²wã¹sũ³na² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.
⁵⁻⁶Nxa²ha¹te¹ A³bra³ãu²ah³lo²nu¹ta²kxai³lu² wẽ³sa² yũ²nxa³hi¹nu¹tai²kxai³lu²
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹: “Hi¹nai²na² ta²ko¹xai²na²
jũx¹te²he³la³ko³ ã³hũ¹nxa²hxa³lho³li¹. Yxãn¹ta¹ kxã³non³tãu³a² ta²ko¹xai²na¹
yxo²ha³kxa¹ wxa²ne³tah²nãu³lo³tin¹tãu³a² ã³hũ¹ai¹na¹tu¹wi¹. Nxi¹na¹tãu³a²
kan²txi³ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹hĩ¹na¹ ha³lo²a² ã³sa²nũn³ko³xa² ã³we¹-
ta³wxe³ain¹tu¹wi¹. Ain¹kxai²nãn²tu³ ta²ko¹xai²na² yxau²xai³tũ³ka³txi³khai³xa²
a²hxi²kĩ³kxai³ kwa²wa³ka³li³nũ³lo³nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³sxã³ kwẽ³kxa² ko³ka³lxa¹-
txi³ 400 nxe² kwẽ³kon³tãu³a² khãuh³lxa³ti³nyhain¹tu¹wi¹.

⁷Nxe³nyhain¹ka³tũ³ wa³ka³ti³lo³te²nãu³xa² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hai¹na¹tu¹wi¹.
Hã²wxãn³txa³ a³li³sxã³ ã³wa²lã³wih²xain¹tu¹wi¹. ã³wih²xain¹kxai²nãn²tu³ sa²-
yxo²wet¹lsain¹sxã³ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹.” Txa²wã¹sũ³na² nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.
⁸Hã²wxãn³txa³ ã³sa³si³tũ³ko¹kxã¹kxi³ju³ta² i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹: “Txa²wãn³txa²
ya²la³tu³tã³li¹. Nxe³sxã³ wxa²ki³lha³lxa³nãu³xa² ã³sa³si³tũ³ko¹kxã¹ain¹yah³lxĩn¹-
kxai²nãn²tu³ txa²wãn³txa² ne³wãn²yah³lxĩ³txa³hẽ¹li¹.” Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Jã¹nxe³nũ²la² A³bra³ãu²ah³lo²nu¹ta²kxai³lu² a²ki³lha³lxu¹ta²-
kxai³ i³sa²kah³lo²nu¹tai²na² a³li³lah¹hĩ¹na² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹
a³lan²ni²sxã³ ã³sa³si³tũ³ko¹kxã¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Hã²wxãn³txa³ i³sa²kah³lo²nu¹ta²
a²ki³lha³lxu¹tai²na² a³li³lah¹nũ²la² Ja³ko²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹li¹. ã³ta³lo³hẽ¹tũ²la²

Ja³ko²ah³lo²nu¹ta² a²ki³lha³lxa²nãu³xu¹ta²na² hxi²ka² hxa³nsã³ ha¹li¹ wxa²sa²-so¹xi²nũn³te²nãu³xu¹ta²na² a³li³lah¹ah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹li¹.

9Hã²wxã³txa³ Ja³ko²ah³la² a²ki³lha³lxi³nãu³xu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Jo³-se²ah³lo²nu¹ta²na² ka³tã³ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹. Nxa¹nxa³ha²kxai³ E³ji²ta²nũ³ka³txu¹ta²na² a²hxi²ka² ã³yu²ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Ain¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² ã³si³-tẽ³kxi²ha²kxai³ ã³non²ta³kxi²ha²kxai³ ye³khãuh³lxa³thin¹ju³ta² ã³na¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 10Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² ã³nhi²ka¹ta¹nha²kxai³ a²hoh³lxi³su² ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² E³ji²ta²ko³xu¹ta²na² a²hxi²kan¹jah³lu¹ta²na² Fa³-ra³o²ah³lo²su¹ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³te²u¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² Jo³se²ah³lu¹ta²kxai³ i³kaix¹lo¹nũ²la² ha³lo²u¹ta²na² whã²na¹ a²hxi²kan¹te²-lon³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³sã³ Fa³ra³o²ah³la² a²sa³wi³ha³lxu¹ta²na² yxo²ha³kxa¹a²sxi²yhu³ta² whã²na¹ a²wa³kxẽ³no³tain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 11Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² kãin²kwẽ³kon³ta¹hxai²hẽ¹li¹. E³ji²ta²ko³xu¹ta²na² whã²na¹ Ka³na³ã²ko³xa² whã²na¹wẽ³ha²yau³xa² ã³xa³ha²kxai³ yain³txa² wi¹we¹nxa³ha²kxai³ he³ja¹lun¹tain¹ta¹-hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wã¹wi³na²nãu³xu¹ta²kxai³ hxi²kan¹txi³yain³txi³la³ wet¹lxsã³ yai³nain¹ki³la³ so¹kxain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹. 12Nxa²ha¹te¹: “E³ji²ta²ko³xu¹ta²na² yain³txa² sxa³nũ²nha¹.” Nxe³jau³xa² Ja³ko²ah³lo²nu¹ta²-na² ain³kxi²nha²nũ²la² txa²wã¹wi³na²nãu³xu¹ta²kxai³ i³sa³si¹hã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 13Ã³ta³lo³hẽ¹tãu³u¹ta²na² Jo³se²ah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² a²lon³ti³tãu³xu¹ta²kxai³wã²nã³ũ¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³nyhain¹nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³nu¹ta² whã²na¹tẽ³lxi²nũ²la² Fa³ra³o²ah³lo²nu¹ta²kxai³ wã²nã³ũ¹hain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 14Nxe³-ka³tũ³ Jo³se²ah³lo²nu¹ta²na² a²hi²sen³kxai³lu² a²wi³nu²su² te²a² a²ka³lxa¹txa²whã²na¹ 75 nxe³tũ³ka³txa² wxã³sã³ yxau³si¹hain¹jau³su² sa²si¹hã³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 15Nxa²ha¹te¹ sa²si¹hã³nxa²ha¹te¹ wxã³sã³ yxau²xai¹lyain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxain¹-ko³xu¹ta²na² Ja³ko²ah³lo²nu¹ta²kxai³ ya³lu²ha²kxai³ txa²wã¹wi³na²nãu³xu¹ta²na²yxo²ha³kxa¹ yah³lon¹sxã³ ya²lun¹ti³ha²kxai³ ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 16Nxe³ai¹nha²kxai³Si³kẽ²ko³nãu³u¹ta²na² a²nũ²a² tẽ³sxã³ ai³nũ²la² i³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ko³xu¹-tai²na¹ A³bra³ãu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ so¹kxi²ta¹hxai²hẽ¹li¹. E³mo²ra² nũ³ka³txu¹ta²na²Si³kẽ²ko³xan¹ta² wa³kxẽ³nu¹ta²na² ũ³yho³hi²sã²nũ²la² so¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. A²-nxe³ko³xu¹tain²txi³ yah³lon¹sxã³ ya³lun¹ti³ te²nãu³xa² sa²nĩ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 17-19Nxa²ha¹te¹ kwẽ³kxa² ye³ka³lxa¹txi³ kwẽ³kon³tãu³u¹ta²na² txa²wã¹-nũ³ka³txi³nu¹ta²na² ka³lxa¹txi³ ã³nũ¹ta¹nhi¹nu¹ta²na² E³ji²ta²ko³xan¹ta²a²hxi²kan¹jah³lo²nu¹ta²na² wẽ³non³tain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³jah³lo²nu¹ta²-kxai³ Jo³se²ah³lo²nu¹ta² i³jah¹lo²sxa³ha²kxai³ txa²wã¹nũ³ka³txi³nu¹ta²na²a³lxai¹nxa³ha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ha²kxai³ E³ji²ta²ko³xan¹ta²a²-hxi²kan¹jah³lo²nu¹ta²kxai³la¹ ki³ha¹kxi²nhai¹ni² nũ³kxũn³txi³ o²la³kxi²si¹hai¹ni²wẽ³ha³lxa² kwẽ³n¹ta¹ a³li³lah¹te²u¹ta²na² ha³lo²a² ã³na¹sã³ya²lut¹l¹si¹hain¹jau³-su² kwa³na³ai¹ni² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³hi¹nu¹ta²kxai³lu¹ Txa²wã¹sũ³na²wãn³txi³nu¹ta²na² A³bra³ãu²ah³lo²nu¹ta²na² i³ye³kxi²jau³xu¹ta²na² we¹ta³-lun²te³lhxã³ ta¹hxai²hẽ¹li¹. 20Nxe³hi¹nu¹ta²kxai³la¹ Moi³se²ah³lo²nu¹ta²na²a³li³lah¹sxã³ txon¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. A²nxe³sã³ wẽ³sa² wi¹lye¹nxa²ha¹te¹ i³la³ka²ki³ha¹li¹ ka³na³kin¹tãu³u¹ta²na²nã²tu³ a²wi³nu¹ta²na² a²sxi²khai³xa² hã²-

ã³sxã³ txo¹ta¹hxai²hê¹li¹. 21 Yan¹nãu³a¹ wê³sa² kã¹non³tãu³a¹ hxi²kan¹txi³
ũ³ho¹ya³hxa³kxa²yan³txi³su² a²hã³ka³nũ³nu¹tai²na² hi²sen³su² ha³lo²a² ã³-
na¹ta¹hxai²hê¹li¹. ã³na¹nũ²la² E³ji²ta²ko³xan¹ta² a²hxi²kan¹jah³lo²nu¹tai²na²
a²ka³ne³lxa²nu¹tai²na² wxã³ a³ya³txi²nũ²la² i³ãin²ta³kxi²sxã³ wên³sa³nu¹ta²-
kxai³ so¹sxã³ i³nũ²la² a²ki³lha³lhũ³nxe³sxã³ txot¹ta¹hxai²hê¹li¹. 22 Nxe³ha²kxai³
E³ji²ta² wãn³txa² wi¹jau³xa² a²hoh³lxi³su² jau³xa² i³yau¹ũ³ha²kxai³ Moi³se²ah³-
lu¹tai²na² wain³txi³ e³i² wi¹lo²la³kxi² nxe³sxã³ wxi²kan¹txi³lon¹ta¹hxai²hê¹li¹.

23 Nxa²ha¹te¹ kwê³kon³ka³lxa¹ton³nũ²la² 40 nxe³sxã³: “Txa²ka³lxa¹txa² I³sa²e²
nũ³ka³txa² ai³si²a¹tũ¹xã¹.” Moi³se²ah³lu¹ta²kxai³ ta¹hxai²hê¹li¹. 24-25 Nxe³sxã³
ai³tãu³ Fa³ra³o²ah³lo²nu¹tai²na² sa³wi³sa² hi²sen³su² I³sa²e² in³txi³nu¹tai²na²
i³su²lye²ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³jut³su² i²nũ²la² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² a²ê¹-
nãn¹jau³kxai³lu¹: “Wa³lxi³a¹tũ¹xã¹ ã³non³ta³kxi²na¹tũ¹xã¹. Fa³ra³o²ah³la²
sa³wi³sa² su²lhã³a¹tũ¹xã¹.” Nxe³jau³kxai³la¹ su²lhã³ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³nũ²-
la² a²ê¹nãn¹jau³kxai³lu¹: “Kã¹³a¹ju³tai²na² txa²nũ³ka³txa² ain³kxi²nhain¹sxã³
ã³wxã³sxã³non³ta³kxai³na¹ju³ta² wi¹la³la³kxain¹tũ¹xã¹. Txa²wã¹sũ³nai²li²
I³sa²e² nũ³ka³txa² khãuh³lxa³txi³nha²sxã³ wa³kon³kxain¹si¹hain¹ju³ta² a³-
la³kxain¹tũ¹xã¹. Nxe³ha²kxai³ nũ³kxũn³sxã³ ã³sa²so¹nũ¹hain¹ju³ta²nũ³su²
a³la³kxain¹tũ¹xã¹.” Ain¹jau³su² nxe³kxan²ti³ a²ka³lxa¹txi³nãu³xu¹ta²kxai³ hai³txi³
a³la³kxi²ye²nyhu¹ain¹ta¹hxai²nxa³hê¹li¹. 26 Ha³la³jen¹nãu³u¹tai²nãn²tu³ I³sa²e²
a²in³txi³nu¹tai²na² ha¹lin¹te²nãu³xa² he¹li²ye²yhain¹ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³jut³su²
i²ai¹nha²kxai³ ã³nhãu²no³si¹nyhu¹jau³su² i³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹: “Nxe³ja³sa²lxi¹.
Wxa²lon³sa²nyhu¹a³hi¹nha²kxai³ he¹li²nyha¹txa³hê¹li¹.” Nyhain¹ta¹hxai²hê¹li¹.

27 Nxa²ha¹te¹ hxi²ki³te²nu¹ta²kxai³lu² i³ãn³ta³kxi²nũ²la² nũ³kxũn³txi³
ũh³nxũn³sa²tã³ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³te³na¹ yxo²xũn³txi³ i³ye³kxi²te³nah¹-
lxi¹: “Wxã¹²na² txa²hxi²kan¹jah¹lo²sxã³lxi¹. Sa²hãu²not³sa²jah¹lo²sxã³lxi¹.
28 Sũn²ta³tai³tã² Fa³ra³o²ah³lai²na² sa³wi³sa² su²lhã³¹nhê³li¹. Nxe³kxai³ jãx¹sa²-
te³lin¹ji¹wi¹?” Ta¹hxai²hê¹li¹. 29 Nxe³jau³xan¹te²kxa³ya³lhu² u²lxi³ ih³saun³sxã³
i³hã¹³ta¹hxai²hê¹li¹. Mi³ti³ã²ko³xu¹tai²na² ã³wih¹sxã³ yxau³nũ²la² yxau³hi¹nu¹-
tai²kxai³lu² a²ki³lha³lxa² ha¹li¹ a³li³lah¹kxi²sxã³ txon²ti³ya³ta¹hxai²hê¹li¹.

30-31 Nxe³nũ²la² ye³ka³lxa¹txi³ kwê³kon³sxã³ 40 nxe² kwê³kon³sxã³
yxau³tãu³u¹tai²nãn²tu³ ha³lo²a² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³xu¹tai²na² ho³hain¹-
ti³kxai³lu² wã³la³ka³txu¹tai²na² Si³na³i²ka³txu¹tai²na² ã³ti³ta¹hxai²hê¹li¹.
ã³ti³nũ²la² hi³a² i³xi²yxau³ka³txu¹tai²na² ten³sa²tã³si²ta¹hxai²hê¹li¹. Ten³sa²tã³-
si²nũ²la² ã³ti³ta¹hxai²hê¹li¹. 32-34 Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
“Moi³se²ah³lã¹³. Wxa²wi³na²nãu³xu¹tai²na² A³bra³ãu²ah³lo²nu¹tai²na² I³sa²-
kah³lo²nu¹tai²na² Ja³ko²ah³lo²nu¹tai²na² wxa²nũ³ka³txu¹tai²na² yxo²ha³kxa¹,
“Wxa²sũ³nu²sa¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²hê¹li¹. Nxa²ha¹te¹ Moi³se²ah³lo²nu¹ta²-
kxai³ yuh³lxi³khai¹nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i²nxũn³kxi²ta¹hxai²nxa³hê¹li¹.
Nxa²ha¹te¹ ãh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Wã³nxĩ¹khaix¹nxe³ju³tai²la¹wi¹.
Nxe³ha²kxai³ yu³wi²kxi²nhãn¹ka³lo³a² sa²yu³sai¹kxi²nha¹lxi¹. Txa²ha³lo²-
a² ti³i¹lxi¹. Txa²sa³wi³ha³lxi²na² E³ji²ta²ko³xa² yxaut³te²a² a²nũ³ka³txa²
ye³khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³ta² i²ai¹na¹hê³li¹. Kãin² i³nãn³kxi³sai¹nha²kxai³

ã³non²ta³kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxai¹na¹kxai²nãn²tu³ E³ji²ta²ko³xa² sa²si¹hã³nxa²ha¹tu¹wi¹. Wa³su³txi³ ã³sa²wa²lxí¹sê¹li¹.” Txa²wã¹sũ³na² nxe³ta¹hxai²hê¹li¹.

35Nxe³jut3su² Moi³se²ah³lo²nu¹tain²txi³ I³sa³e² nũ³kã³txu¹tai²na² sa²kxai³lu² sa²yxo²ã³ain¹te³nah¹lxí¹. “Moi³se²ah³lãi³. Wxãi²na² txa²wã¹hxi²kan¹jah³lo²sxã³lxí¹. Kãi³sĩ¹na¹ju³ta² i³hau³kot3sa²sĩn¹te²sĩ¹nxã³lxí¹.” Kxãn³kxai³ ain¹ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³ka³tu³ Moi³se²ah³lo²nu¹tain²txi³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² E³ji²ta²ko³xu¹ta²kxai³ I³sa²si¹hã³u¹hain¹ka³tu³ I³sa³e² nũ³kã³txu¹tai²na² a²hxi²kan¹jah³lo²su² ti³hi¹tha²kxai³ wa²su¹wa²su¹ a³li³kxain¹ti³hi¹jah³lo²su² ti³hi¹tha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hê¹li¹. Oh³xan¹jah¹la² hi³a² i³ka³txa² i³ye³kxi²jah¹lu¹tai²na² wxã³sxã³ã³non²ta³kxi²ta¹hxai²hê¹li¹. 36Hã²wxãn³txa³ Moi³se²ah³lo²nu¹tain²txi³ I³sa³e² nũ³kã³txu¹ta²kxai³ ã³sa²so¹nũ¹la² E³ji²ta²ko³xu¹ta²kxai³ aun³ta² a³li³xain¹ta¹hxai²hê¹li¹. I³ye³na² kãin²je³na², he³hen³jau³su¹, ta¹hxai²hê¹li¹. A²nxe³je³nu¹ta²kxai³ a²yxo²ha³ti¹hĩ³ain¹ka³tu³ ha³lo²ai²li² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³xu¹tai²na² ho³hain¹ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³tãu³u¹tai²nãn²tu³ Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wã³nxĩ¹sxã³kãi³u¹hain¹to³ta¹hxai²hê¹li¹. Ye³ka³lxa¹txi³ kwẽ³ko³nha²kxai³ 40 nxe² kwẽ³kon³sxã³ nxe² kãi³u¹hain¹to³ta¹hxai²hê¹li¹. 37Nxe³sxã³ Moi³se²ah³lo²nu¹tain²txi³ i³ye³kxi²te³nah¹lxí¹: “Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹la² sa²si¹hã³nx2ti³tu¹wi¹. Txa¹yã¹yxe¹nx2ti³tu¹wi¹. Txa²wã¹nũ³kã³txi³yah³lo²sa²tu¹wi¹.” Moi³se²ah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hê¹li¹. 38Te²yã¹nxe³sxã³ I³sa³e² nũ³kã³txu¹ta²kxai³ ha³lo²ai²li² ho³hain¹tãu³u¹tai²na² jah¹lain²txi³ ãn³si³tê³kxi²ta¹hxai²hê¹li¹. Wã³la³ka³txa² Si³na³i²ka³txa² ã³nũ²kxi²sxã³ yxau²xai³lain¹tãu³a² oh³xan¹jah¹la² e³kxi²hi¹na² ã³si³tê³kxi²ta¹hxai²hê¹li¹. A²nxe³tãu³u¹tai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²nũ¹la² txah³lxa³ka³lo³a² ã³wha²li¹lho¹ain¹ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³jau³xu¹tai²na² ain³kxi²kĩ³jau³nũ³a² ã³hũ¹nê³ta¹hxai²hê¹li¹.

39Ain¹nxa²ha¹te¹ txa²wã¹wĩ³na³nãu³xu¹tai²na² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wãn³txa² te³nai¹nxa³ha²kxai³ en²sxã³ a³ain¹ta¹hxai²hê¹li¹. E³ji²ta²ko³xu¹tai²na² a²yen³kxu¹tai²na² yxo²kwain³nu¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hê¹li¹. 40Nxe³tũ³kã³txu¹ta² wãn³txi³kxai³lu¹: “A³rãu²ah³lãi³. Moi³se²ah³lai¹tã² E³ji²ta²ko³xa² ãn³sa²so¹nê³jah¹lai¹tã² ti¹kxi²nê³nhai¹. Nxe³nê³lha²kxai³ txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ Txa²wã¹sũ³nu²lo³kxi³kxa² we¹txa²sĩ¹nhê³li¹. Nxẽn¹kxai²nãn²tu³ ne³ka³ta²nê³tu¹wi¹. Nxe³nê³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wi¹lhin¹sxã³ yxau³kĩ³tu¹wi¹.” Ain¹ta¹hxai²hê¹li¹. 41Nxe³nũ¹la² A³rãu²ah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ a²wã³nxĩn¹ju³tu³ta² po¹na² wẽn³sũ³ju³ta² we¹tũ²la² a²yo³ha² ã³hũ¹ain¹ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³ka³tu³ a²nũ²nãu³xu¹ta²kxai³ kãin² yai³ni² i³na² nxain¹te³nah¹lxí¹: “Wã³nxĩn¹ju³ta² txa²wã¹hxi²ki³khai³xa² we¹kĩ³ti²tu³wi¹. Ka³lih³khaix1nê³nhai¹.” Ain¹ta¹hxai²hê¹li¹. 42Nxe³ain¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² oh³sĩ³nai²na² hi³ka²ta³a² so¹lxí³ sa²yxo²we¹tain¹sĩ¹jau³su² ã³na¹la³kxi²ta¹hxai²hê¹li¹. Nxe³ju³tai²li² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³kã³txu¹tai²na² ã³wha²li¹lain¹ta¹hxai²hê¹li¹. ã³wha²li¹lain¹te³nah¹lxí¹:

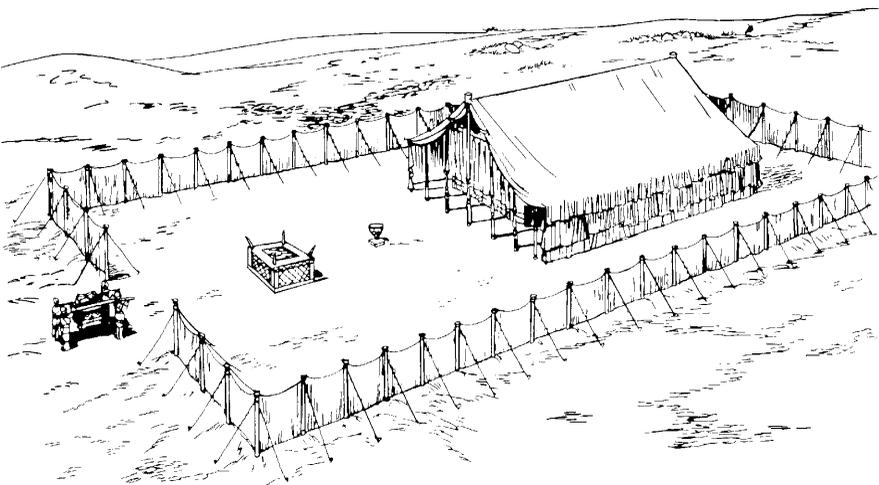
“Txa²wã¹sũ³na² wãn³txi³kxai³lu¹: I³sa³e² nũ³kã³txãi³. Ha³lo²ai²li² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² yxau³yah³lxi³nhĩ¹nhĩ¹nai³tã² 40 nxe²

kwê³kon³sxã³ yxau³yah³lxi¹nhi¹nhi¹nai³tã³ ka³yxuh³xa² su²lhxã³
ũ³hũ¹sah²lxan³tai¹ti²tu³wi¹.

43 Yxã¹ta¹ a²wã³nxĩ¹ju³ta² wxa²hxi²kai²na² we¹jah³lxin¹te²a² sa²-
yxo²we¹txai¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³te²a² Mo³lo²kah³la²
sxi²ha² wã²lẽ³nã¹thi³na² sa²ka³la³hêt¹lo¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹.
Ah³lxi¹nha²kxai³ Rên³fã²ah³la² hi³ka²ta³a² a²yãu³ka³txa² sũ³-
nu²sa²ki³lxo³te²a² wet¹jah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³te²a² so¹lxi³
sa²yxo²we¹jah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² nũ¹ka³na¹ ha³lo²a² u²lan¹-
ko³xa² Ba³bi³lo²na²ko³xa² ya¹nã¹ta³ko³xai²li² sa²si¹hã³nx²ta¹tu¹wi¹,
sa²yxo²ã³sah³lxi¹nha²kxai³lu¹. Txa²wã¹sũ³na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹.”

Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na² nxe²
ũ³wha²li¹lain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.

44 Nxe³ha²kxai³la¹ txa²wã¹wi³na²nãu³xu¹tai²na² ha³lo²a² a²nũ²a² yxau³ai¹-
nxa³ko³xu¹tai²na² ho³hain¹tãu³a² wã²lẽ¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
ũ³wha²li¹ka³lo³a² ũ³ha¹ain¹thi³nu¹tai²na² sa²so¹sxã³ tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.
Nxe³thi³nu¹tai²na² Moi³se²ah³lu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
ĩ³yau¹ũ³jau³xu¹tai²na² ain³kxi²sãn²nũ²la² wain³txi³ we¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³thi³nu¹-
ta²kxai³la¹ wã³la³ka³txa² Si³na³i²ka³txu¹tai²na² ka³la³hi¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na²
a²yxo²wãn³txa² i³hau¹ko³tũ¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 45 Nxe³sxã³ tũ³ka³txu¹tai²na² a²-
ne³tah²nãu³u¹tai²na² Jo³su³e²ah³lu¹tai²na² nxe³sxã³ thi¹nãin²txi³ sa²so¹sxã³
tẽ³ain¹nũ²la² ha³lo²a² tah²ko³xu¹tai²na² ã³wih¹sxã³ yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.
A²wi¹lhi¹nu¹tai²na² yxau²xai³lain¹ta³ nũ³ka³txu¹tai²na² a³li³si¹jau³su² kwa³na³-
ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ txa²wã¹wi³na²nãu³xu¹tai²na² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.
Nxe³hi¹nãn¹te²tũ³ thi¹nãin²txi³ kan²txi³ yxau²xai³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Yxau²xai³ka³-
tũ³ hu³ Ta³vi²yah³lo²nu¹tai²na² a²txon¹sxã³ yxau³hi¹na² yxau²xai³ta¹hxai²hẽ¹li¹.

(Atos 7.44)

46 Nxe³sxã³ Ta³vi²yah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² kãin²thi³na² txon³te³lhã³ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹: “Sũ³na² nxe³txi¹. Ja³ko²ah³lo²nu¹ta²na² wxa²-wãn³txa² sa²yo²we¹txa²ta¹hxai²hẽ¹li¹. Te²yã¹nxũ³te²sa¹wi¹. Nxe³te²sa¹ha²kxai³wi¹wi¹nxe³san¹kxai²nãn²tu³ sxi²ha² kãin²thi³na² txon³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹.” Ta³-vi²yah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 47 Ain¹ta¹ Sa³lo³mãu²ah³lo²nu¹ta²na² hi²sen³su² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² txon³jah¹lo²la³ ta¹hxai²hẽ¹li¹.

48 Nxe³yãn¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² sa²kxai³lu² sxi²ha² a²-nũ²a² hxi²ka² we¹tain¹thi³nai²li² hxi²kan¹txi³ yxau³jah¹lo²su² te²sxa³wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²nu¹ta²na² nxe² ũ³-wha²li¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 49 Ū³wha²li²te³nah¹lxi¹:

“Txa²wã¹sũ³na² wãn³txi³kxai³lu¹: ‘Oh³xan¹ko³xai²na² ã³wxe³na¹ka³-lo³a² yã¹nxe³ha²kxai³ yuh³xan¹ko³xai²na² ti³yu³wxe³nha¹ka³lo³a² yã¹nxe³ha²kxai³ nxe²na³li¹. Nxe³ha²kxai³ sxi²ha² yxau³na¹thi³na² hxi²kan¹txi³ txon³yah³lxi³hĩ²nxa³lxi¹. Txon³yah³lxin¹kxan²ti³ hxi²-kan¹txi³ yxau³hĩ³nxã²nxa³wi¹.”

50 Yen³kxa² yo²ha³kxa¹ we¹jah¹lo²sa¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹.” Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²nu¹ta²kxai³ nxe² ũ³wha²li¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.

51 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² wxã² ĩ³nxai²na² ko³nxe³thin¹khai¹yxah³-lxi¹lxi¹. Ê³ton³yah³lxi¹lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹jah²lxa³lxi¹. Wxa²si³yxau³yah³lxin¹tãu³ta²na² yã¹xah³lxi¹lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³txa² wãn³txa² sa²yo²ã³ah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. 52 Wxa²si³yxau³yah³-lxin¹tãu³ta² hi²sen³kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³ tũ³kã³txu¹ta²na² yo²ha³kxa¹ ye³khãuh³lxa²ti³nyhain¹ta¹ti²tu³wi¹. Txa²wã¹sũ³na² Wi¹lhin¹te² Si³yxau³jah¹la² wxã³na²hẽ³li¹. Yãn³txai²na¹ wxã³ju³ta²nũ³su² jau³su² ĩ³hen³-txi³tũ³kã³txu¹ta²na² su²lhã³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Ai¹nha²kxai³ hĩ¹na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² Wi¹lhin¹te² Si³yxau³jah¹lai²li² wxã³hĩ¹na² ĩ³kĩ³ha¹-ka²so¹yah³lxin¹nũ²la² su²lhã³yah³lxin¹ta¹ti²tu³wi¹. 53 Wxã²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹jah¹la² hi²sen³su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³nx2tain¹ta¹-ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ sa²yo²we¹jah²lxan³ta¹ti¹tu³wi¹. Jã¹nxa¹jau³su² tai²li² nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Es³te³vãu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Es³te³vãu²ah³la² su²lhã³ain¹jau³su²

54 Nxa²ha¹te¹ hxi²kan¹txa³ nũ³kã³txu¹ta²kxai³ jau³jau¹xai²na² ain³kxi²nũ²-la² kãin² ĩ³yxaih¹sã³ ĩ³ãn³ta³kxi²khaix¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 55 Nxe³na²ha¹te¹ Es³te³vãu²ah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³txa² nxũ²-kwã¹yxau³ha²kxai³ sa²ye³ka²la¹nha²sxã³ oh³xa² ten³sa²tã³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³ãn²tu³ti¹ Txa²wã¹sũ³na² a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² ĩ² Je³su²jah³-lo²nu¹ta²na² Txa²wã¹sũ³na² a²wi¹tãu³a² hxi²kan¹khai¹nxe³je³nãn²tu³ã³sa³nxũ³ju³ta² ĩ² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 56 Nxe³jah¹lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— ĩ²sah¹lxi³wxi¹. Oh³sĩ³na² ã³ye³hã¹na³li¹. Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹te² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² a²wi¹tãu³a² ã³sa³nxũ²-na³li¹. Es³te³vãu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

57 Nxa²ha¹te¹ kâin² i³wxan¹yah³lxi³nũ²la² wxa²ne³tũ¹la³kxi²nhain¹ka³tũ³ wa³-
su³txi³ ã³tũ³yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². 58 Yah³lxi³ka³tũ³ yxo²xũn³txi³ sxi²jen³nu¹ta¹na²
a³li³si¹hain¹jau³su² nxẽ³ta¹nha²kxai³ txah³lxa³kxa² wxa²so¹sxã³ wha³tin³kxi²ya²-
lu¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹tũ¹kxai³lu² a²ha³la³san¹ka³lo³a² sa²sai¹kxi²nha²sxã³
Sau²lah³la² a²ne³kxai³taũ³a² ã³sxã³ ã³na¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 59 Ya³lu²nxa³ta³lxa¹
Es³te³vãu²ah³lo²nu¹ta¹kxai³lu² i³kaix¹sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Txa²yãu³ka³txa² sa²so¹sẽ¹li¹. 60 Nxe² e³nũ²la² ã³ka³ti³-
wxe³sxã³ ãh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Ju¹ta¹li² ko³nxe³ti³ kã³sain¹ju³ta¹na² ko³nxe³ti³ i³-
yĩ¹lain¹txa³hẽ¹li¹. Nxe² e³ta³lun¹ka³tũ³ ya³lu²ta¹hxai²hẽ¹la².

Sau²lah³la² yxo²i²tũ³ka³txa² ye³khãuh³lxa³tain¹jau³su²

8 1-3 Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txa² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²te²-
a² ka³na³ku² te²nãu³xa² wxã³ain¹nũ²la² Es³te³vãu²ah³lo²nu¹ta¹na²
wha³tin³kxi²ya²lu¹tain¹jah¹lo²nũ¹tã² sa²so¹sxã³ sa²nĩ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxain¹ka³tũ³ i³ãin²ta³kxi²sxã³ kãin²nãn³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹te³na¹
Sau²lah³lo²nu¹ta¹kxai³lu² yxau³sxã³ i²nũ²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Es³te³vãu²ah³la² su²lhã³ain¹ju³ta² wi¹na³li¹. Te²yã¹nxa¹tu¹wi¹. Ta¹-
hxai²hẽ¹la². Nxe³ai¹nhĩ¹na² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
yxo²i²sxã³ yxau²xai¹lain¹tũ³ka³txu¹ta¹na² khãuh³lxa³txi³khaix¹nyhain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Sau²lah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³la¹ yxo²i²ain¹tũ³ka³txa²
su²lhã³xat³si¹jau³su² o²la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ sxi²ha² yxo²ha³kxa¹
ã³ten³sa²the³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³ha¹txi²hi¹na¹ sa²so¹sxã³ i³tũ¹kxain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². In³txi³su² ta³nxa² txu¹su² ta³nxa² yxo²i²te³a² a³tain¹kxai²nãn²tũ³
sa²so¹sxã³ i³tũ¹kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nyhain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²-
jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²ain¹tũ³ka³txai²na² a²yxo²ha³kxa¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²
a³li³nũ²la² ha³ten¹jah³lxi³nũ²la² Ju³te²a² ko³nãu³u¹ta¹na² ã³wi¹hi² Sa³ma²ri²a²
ko³nãu³u¹ta¹na² ã³wi¹hi² yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹nxa²ha¹te¹ a³pos²to³lo²
nũ³ka³txu¹ta² so¹lxi³ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² yxau³ye²yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa³ma²ri²a²ko³xa² Sũ³na² wãn³txa² ain³kxain¹jau³su²

4 Ai¹nha²kxai³ a³li³sxã³ ha³ten¹txi³ tũ³ka³txi³nu¹ta² hi²sen³kxai³la¹ ha³lo²a²
yxo²ha³kxa¹ ã³nxai³nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³-
yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². 5-7 Ai¹nha²kxai³ Fi³li²pah³lo²nu¹ta¹na² a³li³nũ²la²
Sa³ma²ri²a²ko³xan¹je³na² ã³wih¹ka³tũ³ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-
tãu³lo³jah¹la² wxã³ju³tu¹ta¹na² i³yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxai¹nhĩ¹na¹ a²ta³a²
ko³nxe³te²a² a²yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwã³yxau³te²a² i³wxan¹sxã³ wxa²li³ye²-
ha²kxai³ a²nũ²a² ã³xa² i³to³nain¹kxai²nãn²tũ³ ka³lãun³ta³kxi²ta³nxa² ha³lũ²ha²
ai³ta³nxa² jah¹lo²su² ye²kxan²ti³nu¹ we²txi³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
Yain¹jut³su² yxau²xai³tũ³ka³txu¹ta¹na² wã³nxĩ¹sxã³ o²la³kxi²yain¹ju³ta² i²
wãn³txa² wi¹jau³xa² e³jau³xa² ain³kxi²yah³lxi³ka³tũ³ ju¹ta¹na² whã²na¹ ain³-
so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 8 Kãin² ka³li³yhah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².

9-11 Nxe³ha²kxai³ Si³māu²ah³lo²nu¹ta²na² sxi²yhe³na²je³nu¹tain²txi³
yxau²xai³jah³lo²nu²tain²txi³ kxā³nxa² wā³nxin¹ju³ta² o²la³kxi²ha²kxai³
kain²ki³lxo³nha²te³nah¹lxi¹:

—~Txai²li² a²hxi²kan¹jah³lo²sa¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² i³wā³nxin¹ju³ta² yū³-
na¹wi¹. Nxe² i³yau¹ū³ha²kxai³ yxau²xai³tū³ka³txu¹ta²kxai³lu² yxo²ha³kxa¹
kai²nxa³kxan²ti³ ain³kxah¹lxi³nū²la² i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² a²wā³nxin¹khai³ju³ta² hxi²kan¹ta²nut³tā³li¹. Yah³-
lxi³jau³su² nxe³to³ta¹hxai²hē¹la². 12 Kwēn¹ta²na¹ Fi³li²pah³lo²nu¹ta²na²
wān³txa² wi¹jau³xu¹ta² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³-
nū³su² nxe³jau³xai²na² ye³jen¹na² yū³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ Je³su² Kris²tu³jah³lai²li²
Txa²wā¹sū³na² tah²su² ha²kxai³ nxe³jah³lai²li² wā³nxin¹khai¹jah³lai²li²
yxo²i²jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² yxo²i²yah³lxi³nū²la²
in³txi³nāu³xa² ka³lxa¹ha²kxai³ tu¹txi³nāu³xa² ka³lxa¹ha²kxai³ ain¹sxā³ i³yau³xa²
ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 13 Yain¹nxa²ha¹te¹ Si³māu²ah³lo²nu¹tain²txi³
yxo²i²nū³nha²kxai³ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹sān²nū²la² Fi³li²pah³lu¹ta²na²
ā³ne³hit¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³ne³hit¹tāu³ān²tā³ Fi³li²pah³lu¹ta²na² kain² i³wā³-
nxin¹ye²ju³ta² i²ha²kxai³ o²lha²kxai¹xain¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah³la² kain²na³li¹, kain² wā³nxin¹nha²kxai³lu¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

14 Nxa²ha¹te¹ a³pos²to³lo² nū³ka³txu¹ta²kxai³lu² Je³ru³sa³iē²thi³na²
yxau²xai³lain¹nū³ka³txu¹ta²kxai³lu² wān³txa² u²lxi³ ha³tā³nxe³jau³xu¹-
tain²txi³ ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Sa³ma²ri²a² nū³ka³txai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ain¹jau³su²
nxe² ain³kxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Pe²jah³lo²nu¹ta²na² Jo³āu²ah³lo²nu¹-
tai²na² nxe³sxā³ sa²si¹hā³ū¹nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 15-17 A²kxā³nxu¹ta²na²
Fi³li²pah³lai²na² hxi²ka² a²nū²a² i²li³te²a² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²-
i²kxai²nān²tu³ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la²:

—~Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²a¹wi¹. Nxe³jah³lo²su² kxai²-
nān²tu³ e³kxi²sān²nū²la² Fi³li²pah³lo²nu¹ta² hxi²ki³kxai³lu² i³yau³xa²
ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la²
ā³nxū²kwai³wih¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Jā¹nxe³ha²kxai³ Pe²jah³la² Jo³āu²ah³la²
nxe³ya³jah³lo²nu¹ta²kxai³lu¹ ā³wxā³ya³tāu³a² a²nū²a² yxo²i²te²nāu³xu¹ta²kxai³
tē³lxi²ya³sxā³ a²hxi²ka² wxa²ne³hē²ta³lxi³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² nxe³txi¹. Wxa²yāu³ka³txa² ā³nxū²kwai³wi¹hai¹nin¹ju³ta² ten³-
sa²sīn¹nhai¹. Nxe³ya³jau³xan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa²
nxū²kwai³wih¹yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

18-19 Nxa²ha¹te¹ Si³māu²ah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² jut³sī²nū²la² Pe²-
jah³lo²nu¹ta²na² Jo³āu²ah³lo²nu¹ta²na² nxe³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³wxi¹. Wā³nxin¹khai¹yah³hi¹lxi¹. A²nū²a² wxa²hxi²ka²
wxa²ne³hē²ta³lxi³ya³hin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² nxū²-
kwai³wih¹ye¹nx²ti³hī³nx²na³li¹. Ya³hin¹kxa² yā¹nxa¹ju³ta² ten³sa³nhai¹.
Sa¹hin¹kxai²nān²tu³ ū³yho³hi¹nx²ta¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

20-23 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² wxi²kan¹txi³ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:
 —~Nxex³sa²lxi¹. Wxãi²na² ko³nxe³thi¹ni¹lxi¹. KQ³nxe³thin¹sxã³ o²la³kxi¹-
 lxi¹. Wxãi²na² yãx1te²a² ha³lo²a² ko³nxe³khaix1ju³ta² sa³tã³kxi²te²ju²hẽ³li¹.
 Jã¹nxe³nxa²ha³ta²wi¹. Ha²yã³kxa² yxo²kwain³txa²hẽ³li¹. Ū3yho³hi²san¹ju³-
 ta² ten³sa²nxa³nhai¹. KQ³nxe³thi¹nĩn¹ju³ta² ã³na¹la³kxi²nha²nxã³nha²kxai³
 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹ki³lxo³ni¹lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa²
 ũ³yho³hi²sxã³ so¹kxi²kĩ³ju³ta² yũ²nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³thi¹nĩn¹ju³-
 ta² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ ã³na¹la³kxi²nha¹sẽ¹li¹. Nxẽn¹kxai²nãn²tũ³ ko³nxe³tĩ³
 kãĩ³in¹ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² nxe³wã²na³nxa²jau³nũ³su² win¹ta²jau³lxi³ i³ye³-
 kxi¹txai¹nhẽ³li¹. Nxe³ya³nxa²ha¹wi¹. Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ Si³mãu²ah³lo²nu¹ta²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxãi²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²txai¹ya³hẽ¹li¹. Ju³ta² ko³-
 nxe³ju³ta³la² khãuh³lxa³txi³nha¹kxa²yan³txi³su² nxa¹nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Nxa²ha¹te¹ a³la²ni²nũ²la² Je³su²jah³lai¹tã² o²la³kxi²ju³ta² i²ya³kxe³-
 su² i³hen³txi² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³hi² nxe³ta³lun²ya³sãn²ka³tũ³
 Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² i³xi²te³lhxã³ ai³lha²thet3ja³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ya³ka³tũ³
 Sa³ma²ri²a² ko³xan¹thĩn³ta² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³sa²the³tain¹ya³-
 ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³lu¹taĩ²na² hi²sen³su² a²nũ²a² ko³nxe³tĩ³ kãĩ³ain¹kxa²
 yo³ha² sa²wa²su¹ju³ta³ yũ³jau³nũ³su² i³yau¹ũ³sa²the³tain¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

Fi³li²pah³la² E³tĩ³o³pi²ah³la² e³kxi²nyhu¹kxi³jau³su²

26 Nxe³ain¹nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lo²nu¹ta² hi²sen³su² Fi³li²pah³lo²nu¹-
 ta²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Fi³li²pah³lãĩ³. I³sa²yxau³sxã³ a³li³txu¹li¹. Tĩh³nai²na² Je³ru³sa³-
 lẽ²thĩ³na² Ka²sa³thĩ³na² nxe² ne³ki³son³ta³kxi²tĩh³na² nxe³tĩh³nãn²tũ³
 u³je³na² ta³nãn³nãu³a² ain¹tãu³a² tĩh³na² ã³nhe¹tin¹tu¹wi¹. Nxe³tĩh³na²
 sxi²ha² yũ²nxa³tĩh³na² ai³sẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

27-28 Nxa²ha¹te¹ ã³nxai³nũ²la² tĩh³na² ai³sxã³ ã³nhẽ¹lãũ³a² a²nũ²-
 a² E³tĩ³o³pi²ah³lai²na² ne³kxauh²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² a²tĩ¹na² i³lxa²
 Kãn³ta²sa³ka³lxi³su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹taĩ²na² hi²sen³kxai³lu²
 ta¹ka³lxa² a²sa³wit3su² ha²kxai³ ũ³yho³hi²txã³nxa² hau³ko³jah¹lo²su² ha²kxai³
 nxe³jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Kxã³nxa² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²te³lhxã³ Je³-
 ru³sa³lẽ²thĩ³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ta³lun²nũ²la² kwẽn¹ta²kxai³ a³li³sxã³
 tĩh³na² ai³lhi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ka²va¹la² ũ³si³kũh¹nha²ka³lo³a² ã³wxe³ha²-
 kxai³ I³sa³i²ah³lo²nu¹taĩ²na² ha³tẽh³nxã³nxu¹taĩ²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 i³hen³txi³jah¹la² ha³tẽh³nxã³nxu¹taĩ²na² i²tũ³kxi³lu² Fi³li²pah³lo²nu¹taĩ²na² ne³-
 khauh²ta¹hxai²hẽ¹la². 29 Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Fi³li²pah³lãĩ³. Hi³ye³ka³lo³a² ka²va¹la² ũ³si³kũh¹nha²ka³lo³a² ã³tĩ³-
 txa²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30-33 Nxe³nũ²la² Fi³li²pah³lo²nu¹ta²kxai³ ã³nih³sxã³ ã³tũ³nũ²la² I³sa³i²ah³lu¹taĩ²na²
 wãn³txa² ain³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ I³sa³i²ah³lo²nu¹taĩ²na² wãn³txai²na²sa¹:

—~O³ve²a² su²ju³ta² yū³kxai²nān²tu³ ā³nhē¹te²sxa³yu²hē³li¹. Jā¹nxe³sxā³a²wxe³txa² ū³yho³kxi²son¹kxan²ti³ hai³txi³ i³wai¹te²sxa³yu²hē³li¹. Te²-yā¹nxe³jut³su² a²nū²a² ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxain¹na²hē³li¹. Yxān¹ta¹wi¹lhin¹jah¹lo²su² ha²kxai³ ka³nahx²sxā³ yxau³na²hē³li¹. Wain³txi³o²la³kxi²nyhai¹nxa³hē³li¹. Nxe³ain¹kxa²yu³su² su²lhā³ai¹nha²kxai³ a²-sa³wi³ha³lxa² yū²nxa³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i³yau¹ū³nyhain¹nx³tho³li¹. Nxe³jau³xai²li² I³sa³i²ah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Fi³li²-pah³lo²nu¹ta²kxai³la¹ i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~E³ti³o³pi²ah¹lāi³. Wān³txa² i³yī¹lin¹jau³xai²li² ā³ne³wxe³nxa²ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Fi³li²pah³lāi³. A²nū²a² i²li³te²a² i³yau¹ū³sai¹nxa³ha²kxai³ ā³ne³wxe³-sa²nxa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Fi³li²pah³lo²nu¹ta²kxai³ ka³la³sxā³ ā³wxe³si¹jau³su² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

34 Jā¹nxe³jau³kxai³la¹:

—~I³sa³i²ah³lo²nu¹ta²na² i³yau¹ū³nē³jah¹lo²su² tã³nxa² a²nū²a² ā³xa² i³yau¹ū³nē³jau³su² tã³nxa² nxe³te²sin²ta²ku² nxa¹nhai¹. Nxe³jau³xai²li² i³-yau¹ū³sē¹li¹. E³ti³o³pi²ah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

35 Nxa²ha¹te¹ Fi³li²pah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ha³-tēh³nxā³nxa² wha²li¹txā³nxu¹ta²na² tē³nū²la² nxe³jau³xu¹tain²txi³ ā³si³wxe³ya³ka³tu³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³nū²la² yxo²i²ta¹hxai²hē¹la².

36 Nxa²ha¹te¹ ā³nxai³ya³tī³kxai³lu² ka³wā³lxa² ā³nhe²kxi²ya³ka³tu³ E³ti³-o³pi²ah³lu¹jah¹la² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ī²sa³wi¹. Ju¹xa² i³yau³sin²na²wi¹. Ū³hū¹kxi²sa²sai¹san¹ju³ta² wi¹ji¹-wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ Fi³li²pah³lo²nu¹ta²na² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³la² wān³txa² yxo²i²in¹kxai²nān²tu³ wi¹lhī³nx²na³li¹. Ta¹-hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Yxo²i²a¹wi¹. Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² Tah²su² na³li¹. E³-ti³o³pi²ah³lu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

38 Nxe³ha²kxai³ ka²va¹la² ā³yix¹lsi¹jau³su² i³ye³kxi²nū²la² Fi³li²-pah³lo²nu¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² E³ti³o³pi²ah³lo²nu¹ta²na² nxe³sxā³wxa²ka³nxi²yah³nū²la² i³yau³xa² ā³nū¹ya³ka³tu³ Fi³li²pah³lo²nu¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyha¹ta¹hxai²hē¹la².

39 Nxe³nū²la² i³yau³xa² a³li³xi²yah³nū²la² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³kxai³lu² Fi³li²pah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² ā³sa²so¹sxā³ nū¹ka³na¹ A³so²to²thī³na² ā³wih¹si¹jau³kxai³lu² ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ E³ti³o³-pi²ah³lo²nu¹ta²kxai³ a²wē³ta³te²la³ i²xi²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹sxā³ ka³lih³kxi²la²nha² i³xi²ta¹hxai²hē¹la². 40 Nxa²ha¹te¹ Fi³li²pah³-lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² Se²sa³re²a²thī³nu¹ta²na² ā³nxai³tāu³a² sxi²je³na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³lha²the³ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ Se²sa³re²a²thī³nu¹ta²na² a³li³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Sau²lah³la² yxo²i² ā³si³wxe³jau³su²

9 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Sau²lah³lo²nu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² i³su²lhā³si¹hain¹jau³su² yxo²ha³nxe³lha³txi³ i³ye³yain¹-ta¹hxai²hē¹la². ²Nxe³sxā³ wā³nxin¹ta² si³yxau³ka³jxah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Nxex3sa²lxi¹. Ta³mas²ko²thi³na² ai³te³la¹wi¹. Nxa¹kxai²nān²tū³ a²nū²a² in³txi³su² ta³nxa² txu¹su² ta³nxa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ā³si³tē³kxi²te²-an²tū³ i²ai¹na¹kxai²nān²tū³ sa²hxi²ta¹kxi² so¹na¹nū²la² Je³ru³sa³lē²thi³na² wā³li²na¹tu¹wi¹. Nxe³jut3su² ten³sa³nhai¹. Nxe³na¹ha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxain¹thi³nāu³a² yxo²ha³kxa¹ sa²si¹hā³sē¹li¹. San¹ka³tū³ ā³-nxai³na¹ju³txān¹nxān³su² ū³wha²li¹lhxā³ ū³hū¹sa²hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². ³Nxe³nū²la² ā³nxai³ka³tū³ Ta³mas²ko²thi³na² yau³so³nain¹tū³kxai³lu² wa³su³txi³ oh³sī³na² i³ha²te¹tha²kxai³ hxi²kan¹txi³ i²nxūn³nha²ta¹hxai²-nxa³hē¹la². ⁴Ā³yah³xi²sxā³ ā³si³ka³ta³wxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² a²nū²a² wān³txa² ain³kxi²jau³kxai³lu¹: —~Sau²lah³lāi³. Sau²lah³lāi³. Īh¹nxe³kxa²yān³ti³tā³ khāuh³lxa³txi³san¹-ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁵Nxa²ha¹te¹:

—~Īh¹jah¹lo²tā³nīn¹ji¹wi¹? Sau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹: —~Txa²li² Je³su²jah³lo²lxi³na¹wi¹. Ye³khāuh³lxa³ti³san¹jah¹lo²sa¹wi¹. ⁶I³sa²yxau³txu¹li¹. Nxēn¹ka³tū³ sxi²je³na² ā³wih¹txu¹li¹. Nxēn¹tāu³a² o²la³-kxin¹ju³ta³nū³a² i³hen³txi³nxain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁷A²nxe³tū³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nu¹ta²kxai³lu² ka³nah²sxā³ ā³yit¹tain¹-ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ a²nū²a² i²ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹sxā³ a²e³jau³xa² so¹lxi³ ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁸Jā¹nxe³nū²la² Sau²lah³lo²nu¹tai²na² ye³han³ta³kxi²kxe³su³ i³sa²yxau³ta¹ i²nha²ta¹hxai²nxa³hē¹la². A²sa³wi³ha³-lxi³nu¹tai²na² hi²sen³su² hxi²ki³ain¹sxā³ tē³sxā³ Ta³mas²ko²thi³na² tē³sxā³ ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁹Nxe³nū²la² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tāu³a² hai³txi³ i³yai³nxa³ha²kxai³ i³na²nxa³ha²kxai³ hāi¹sxā³ sxa³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

¹⁰Nxa²ha¹te¹ nxe³thi³nu¹tai²na¹ yxau³jah¹lo²su² A³na³ni²ah³lo²su² ta¹hxai²-hē¹la². Je³su²jah³lai²na² a²sa³wit3su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² hxi²sxā³nho³jut3sū³ju³ta² ain³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A³na³ni²ah³lāi³. Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ A³na³ni²ah³lo²nu¹ta²kxai³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lāi³. Īh¹nxe³tin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

¹¹Hxi²kan¹txa² Si³yxau³jah¹lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxex3sa²lxi¹. I³sa²yxau³sxā³ a³li³txu¹li¹. Ti³nai²na² Wain³si²tīh³-no²su¹ nxe³hxai²na²hē³li¹. Nxe³tīh³na² ā³nxain¹ka³tū³ Ju³ta²sah³lai²na² sxi²ha² ā³wih¹txa²hē³li¹. Nxīn¹kxai²nān²tū³ Sau²lah³lai²na² Tar²so²thi³-na² yxau²xai³jah¹lai¹tā² i³wā³txi³sain³txai¹nhē³li¹. ¹²Nxe³jah¹lai²li² hī¹na² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²to³nha³li¹. Hxi²sxā³nho³jut3sū³ju³ta² i²nū²nhai¹.

ĩ²ju³ta²sa¹, in³txa² i³lxa² A³na³ni²ah³la² wxã³sxã³ wxa²ye³wxaih³nũ²la²
wxa²ye³we²txi²nũ²nhai¹. Nxe³ju³tai²li² i²nũ²nhai¹. Nxe³ta¹hxa²hẽ¹la².

13Nxa²ha¹te¹ A³na³ni²ah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai³. Nxe³sa²lxi¹. Jah¹lai²li² ko³nxe³-
thin¹khaix¹ta¹hẽ¹li¹. Je³ru³sa³lẽ²thi³na² yxau³hi¹nai¹tã³ Je³su²jah³lai²na²
wãn³txa² yxo²i²ain¹tũ³ka³txa² ye³khãuh³lxa³ti³nyhain¹to³ta¹hẽ¹li¹. 14Jã¹-
nxain¹sxã³ kwẽn¹tai²na¹ wã³nxĩn¹te² si³yxau³jah¹lo²nãu³xa² hi²sen³kxai³lu²
Ta³mas²ko²thi³nãu³a² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²ain¹te²a² sa²so¹-
sxã³ ü³tĩ¹kxi²si¹hain¹jau³su² sa²si¹hã³yhain¹txã³nxa² ü³hũ¹nyhain¹ta¹hẽ¹li¹.
Kwẽn¹tai²na¹ wxã³ain¹ta¹hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxa²hẽ¹la².

15Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ĩ³kaix¹so¹ai¹na¹jah¹lai²la¹wi¹. Hã¹sxã³ ai³sẽ¹li¹. Ye³jen¹na² txa²wãn³-
txa² u²lxi³ tẽ³sxã³ ai³sxã³ i³hen³txi³tu¹wi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²su²
te²a² a²si³yxau³ka³txa² he³la³kxi³su² te²a² nxe³sxã³ i³hen³txai¹nha²-
kxai³ I³sa³e² nũ³ka³txa² i³hen³txai¹nha²kxai³ nxe³tu¹wi¹. 16Nxe³ha²kxai³
Txai²na² sa²kxai³lu² txa²wãn³txa² yxo²i²sai¹nha²kxai³ kãin² khãuh³lxa³-
txi³nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³tai²na² i³yau¹ũ³ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxa²hẽ¹la².

17Nxe³nxa²ha¹te¹ A³na³ni²ah³lo²nu¹ta²kxai³ a³li³nũ²la² Ju³ta²sah³la² sxi²ha²
ã³wih¹ta¹hxa²hẽ¹la². ã³wih¹nũ²la² Sau²lah³la² ye³na² wxa²ye³wxẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Sau²lah³lai³. Txa²wã³tã³si¹lxi¹. Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²-
na² Je³su²jah³la² hi²sen³su² sa²si¹hã³sain¹na²li¹. A²nxe³jah¹lain²txi³ tĩh³na²
wxã¹nhĩ¹nai³tã² i²in¹nũ²hẽ³li¹. A²nxe³jah¹la² ye³we²txi³sih¹nxa²ha¹jau³su²
sa²si¹hã³sain¹na²li¹. Nxe³sxã³ ye³we²txi¹nxa²ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³-
ka³jxah¹la² ã³nxũ²kwai³wih¹nxa²ha²kxai³ nxẽn¹tu¹wi¹. Ta¹hxa²hẽ¹la².

18Nxe³te³na¹ ai³na²ka³lo³hũ³nxe² ye³hẽ³ja¹nxe³kxe³hũ³te²su² ã³ye³-
hai¹tã³nxa²ha¹te¹ i³ye³ten³nha²ta¹hxa²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² i³sa²yxau³nũ²la²
ĩ³yau³xa² ü³hũ¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxa²hẽ¹la². 19Nxe³hi¹na¹ i³yai³nxi²ha²-
kxai³ a²nũ²nãu³la³ i³si³nxũn³to³nxe²ha²kxai³ nxe³ye²yha¹ta¹hxa²hẽ¹la².

Ta³mas²ko²thi³na² yxau²xai³jau³su².

Nxe³sxã³ Ta³mas²ko²thi³na² yxo²i²tũ³ka³txa² ã²la² kxãn³su² yxau³-
a³nyhain¹ta¹hxa²hẽ¹la². 20Yxau³a³nyhain¹tãu³a² Ju³te²a² nũ³ka³txa²
ã³nũ²kxi²thi³nãu³xa² ã³wih¹sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai¹tã² Txa²wã¹sũ³na² Tah²hai²la¹wi¹. Nxe³jau³xa² wxi²-
kan¹txi³ i³hen³txi³ta¹hxa²hẽ¹la².

21Nxe³jut³su² a²nũ²a² ain³kxain¹tũ³ka³txu¹ta²kxai³ nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² i²ki³jah¹lo²su² te²la¹kü², kxã³nxa² Je³ru³sa³lẽ²thi³na²
yxau³ain¹na²hẽ³kü², nxe³hi¹nai³tã² Je³su²jah³la² wãn³txa² yxo²i²ain¹-
tũ³ka³txa² su²lhã³te³lhxã³ ain¹na²hẽ³kü², nxe³kxa²yã¹nxe² kãi³te³lhxã³
wxã³ain¹te²la¹kü², wã³nxĩn¹te² si³yxau³te²nãu³xa² hxi²ki³kxai³lu² a²nũ²a²
ü³tĩ¹kxi²si¹jau³su² sa²si¹hã³ai¹nhĩn³te²la¹kü², ki³nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxa²hẽ¹la².

22Nxain¹kxan²ti³ Sau²lah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² e³te³nah¹lxi¹:

(Atos 9.24)

sa²ha³lo²sa²tã³ain¹ta¹hxai²hê¹la².

Je³ru³sa³lê²thi³na² ai³jau³su²

²⁶Nxa²ha¹te¹ Sau²lah³lo²nu¹ta²kxai³la¹ a³li³nũ²la² Je³ru³sa³lê²thi³na² ai³ta¹hxai²hê¹la². Ai³tãu³a²:

—~Je³su²jah³lai¹ta³ sa³wi³ha³lxa² ã³nũ²kxai¹na¹tũ¹xã¹. Jau³su² nxe³tah¹-lxa¹ a²kxã³nxa² yxau³tũ³ka³txai²na² i³wã³wã³ta³kxi²yah³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~A²ya³la³tũ³ Sau²lah³lai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²te²sin²-ta²ku² ki³nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hê¹la². ²⁷Nxa²ha¹te¹ Bar³na³be²ah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Sau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ a³ya³ti²sxã³ ã³yã³sa²so¹sxã³ a³pos²-to³lo² nũ³ka³txu¹ta²na² ai³sxã³ i²ya³ta¹hxai²hê¹la². I³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³si¹lxi¹. Sau²lah³lai²li² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² i²-sxã³ i³ye³kxi²nũ²nhai¹. Nxe³nũ²la² Ta³mas²ko²thi³nãu³ai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² wxi²kan¹txi³ i³hen³txi³nũ²nhai¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hê¹la². ²⁸Nxe³nũ²la² Sau²lah³lo²nu¹ta²kxai³la¹ Je³ru³sa³lê²thi³nãu³ai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²

—~Je³su²jah³lai¹ta³

Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-tãu³lot³jah³lai¹la¹wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² a²ya³la³tũ³khai³nx²na³li¹. Nxe³jau³su² wxi²kan¹txi³ i³hen³txi³ha²kxai³ hxi²kan¹-txi³ i³wa²lũ³xi²nyhain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la².

²³Nyhain¹ka³tũ³ ye³ka³lxa¹txi³ a³lan¹tãu³a² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³-nhai¹tũ³te²nãu³a² ã³yã³nũ²kxi²nũ²la² Sau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ su²lhã³si¹jau³su² hãi³tên³su² i³ye³yah³lxi³ta¹hxai²hê¹la².

²⁴Nxe³sxã³ sxi²thi³na² ki³tã¹kxi²-nha²thi³na² yxo²a² yxo²ha³kxa¹ hãi³a² wah³xah³lxi³ta¹hxai²hê¹la². A³lan²-ta² whãi²na¹ ka³nxah³ta² whãi²na¹ su²lhã³te³lhxã³ ye³ten³kxa² wah³-xah³lxi³ta¹hxai²hê¹la². Ain¹tah¹lxa¹ Sau²lah³la² a²sa³wi³sa³nu¹ta²na² nxain¹jau³nu¹tã² ain³kxi²nha²nũ²la² i³hen³jah³lxi³ta¹hxai²hê¹la². ²⁵Nxe³-ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² ka³nxa³hi²tãu³a² a²sa³wi³ha³lxi³nu¹ta² hi²sen³kxai³. lu² Sau²lah³lo²nu¹ta²na² sa²so¹nũ²la² sxi²ha² ki³tã¹kxi²nha²thi³na² a²ne³-kan¹ta³yo²a² sa²yo²than²sxã³ ha³ti²a² ũ³ki³kũ¹tain¹nũ²la² Sau²lah³lo²nu¹ta²-kxai³ sa²wi¹hain¹ka³tũ³ win¹ta²te²lxi³

wxi²kan¹txi³ i³ye³sa²the³jain¹ta²hxai²hē¹la². 29 Ju³te²a² nū³ka³txa² Kre²ka² wān³txa² e³tū³ka³txu¹ta²na² i³hen³txain¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ain³kxi²ti³ten³ti³-hex¹lxai¹nxa³jau³su² su²lhā³ain¹jau³nū³su² i³ye³lain¹ta²hxai²hē¹la². 30 Nxa²ha¹te¹ yxo²i²ain¹te² nū³ka³txai²na² hi²sen³kxai³lu² Sau²lah³la² su²lhā³te³lhxā³ nxain¹-jau³xa² ain³kxi²nha²nū²la² Sau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ Se²sa³re²a²thi³na² tē³sxā³ ā³nxai³ain¹ta²hxai²hē¹la². Ya¹nān¹thi³na² Tar²so²thi³na² sa²si¹hā³ain¹ta²hxai²hē¹la².

31 Nxe³ju³kxai³la¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²tū³ka³txi³-nāu³xu¹ta²na² yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a²ko³xai²na² Ka³li³le²a²ko³xai²na² Sa³ma²ri²a²ko³xai²na² nxe³sxā³ tū¹ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ ka³lih³kxi²la²-nha² yxau²ho³hah³lxia³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² yxo²i²tū³ka³txu¹ta²kxai³la¹ kāin² ā³yā³tet¹sa²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² ā³non²ta³kxi²ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxū³sxā³ a²nū²a² ain³kxi²khai¹nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² i³nxū²kwai³lxū¹txain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² Jo³pe²thi³na² yxau²xai³jau³su²

32 Nxe³ain¹tāu³a² Pe²jah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² u²lxia³ ā³nxai³lha²the³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³tāu³a² Li²ta²thi³na² ā³wih¹ka³tū³ Je³su²jah³la² yxo²i²tū³ka³txu¹ta²kxai³ ai³si²ta¹hxai²hē¹la². 33 Nxe² ai³tāu³a² E³ne³i²ah³la² i³hat¹ltxi³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³-jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu² si³kan²ta³kxi²ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ai³lxa³ha²kxai³ hāi¹sxā³ sxa²xai³ta¹hxai²hē¹la². Kwē³kxa² ka³lxa¹txi³ 8 nxe² kwē³kon²tāu³a² sxa²xai³ta¹-hxai²hē¹la². 34 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~E³ne³i²ah³lāi³. Hi¹na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² we²txi²nxa²tu¹wi¹. Ī³sa²-yxau³txu¹li¹. Sxan¹ka³lo³a² sa²hau³kot³sxā³ ā³nxai³txu¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe² i³ye³kxi²yha¹hi¹na¹ wa³su¹txi³ Ī³sa²yxau³ta¹hxai²hē¹la². 35 Nxe³ju³tan¹te²-kxa³yā³lhu² Li²ta² nū³ka³txu¹ta²na² yxo²ha³kxa¹ Sa³ro²na² nū³ka³txu¹ta²na² yxo²ha³kxa¹ i²ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² yxo²i² ā³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

36 Nxa²ha¹te¹ Jo³pe²thi³na² jū¹nxa² u²thin³su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³thi³nāu³ai²na² Ta³pi²ta¹ka³lxa² yxau²xai³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ka³lxu¹ta² a²i³lxa² Kre²ka² wān³txa² i³yī¹li²nha²jau³xa² Tor²ka³ka³lxu³su¹ ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ ta¹ka³lxa² yxo²i²ha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²ha²kxai³ a²nū²a² yen³kxi²txa²te²a² a²hi²nū¹nha²kxai³ nxe³to³ta¹-hxai²hē¹la². 37 Nxa²ha¹te¹ ta¹ka³lxu³nu¹ta²kxai³lu² i³ton³nū²la² ya³lu²ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ a²nū²nāu³a² wxa²hi³la³kxain¹sān²ka³tū³ sxi²ha² jū¹nxa² kīn³thi³na² ūh³-wa¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 38 Nxa²ha¹te¹ Li²ta²thi³nu¹ta²nān²ta² yxo²i²tū³ka³txu¹ta²na² ain³kxi²nyhain¹jau³kxai³lu¹ Pe²jah³lai²li² Jo³pe²thi³na² yxau³nū²nha¹. Ain¹jau³su² ha²kxai³ in³txa² ha¹li¹ sa²si¹hā³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹jau³kxai³la¹:

—~Pe²jah³lāi³. Ī²sa²te³lhxā³ wa³su¹txi³ wxā³sxā³ Ī²sa²si¹nhē³li¹. Nxe²e³kxah¹lxia³ta¹hxai²hē³la².

39 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³jau³kxai³lu² ain³kxi²nha²nū²la² ā³sa²so¹nxa²ha¹te¹ ā³si³tē³kxa² i³xi²ya³ta¹hxai²hē¹la². Ya³ka³tū³ sxi²nhu¹ta² tē³sxā³ ā³wi²xi²ya³ta¹hxai²hē¹la² oh³xan¹thīn³ta²sa³. Nxe³ha²kxai³ txu¹ti³-nāu³xa² wha³tē³se³na³ka³lxu³nāu³xa² ā³tū³xi²ka³tū³ i³nān³yah³lxia³ha²kxai³ wā²la²ka³lo³a² ya³lu²ta¹ka³lxai²na² wā²nhū¹ ū³hū¹ain¹ka³lo³nāu³xa² wā²nā³-

ũ¹yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Ka³lo³ka³lxa¹txi³ wet¹sxã³ ũ³hū¹ain¹ka³lo³nāu³xa²
wā²nā³ũ¹yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². ⁴⁰Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹tai²na² hi²sen³-
kxai³lu² a²yo²ha³kxa¹ a³li³si³jau³su² i³ye³kxah¹lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la²
ã³ka³tih³wxe³nū²la² Txa²wā²sū³na² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe² i³ye³kxi²sxã³
ã³na¹nxa²ha¹te¹ ã³yo²o³tū¹sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ta³pi²ta¹ka³lxiã³. I³sa²yxau³txu¹ni¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe² i³ye³kxi²hī¹-
na¹ ya³lu²ta¹ka³lxu³nu¹ta²kxai³ i³ye³ten³nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxã³ i²tāu³
Pe²jah³lo²nu¹tai²na² i²ta¹hxai²hē¹la². ⁴¹Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu²
hxi²ki³nū²la² sa²yo²ka³ta³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² yo²i²tū³ka³txi²su² te²a² txu¹ha² wha³te³sa²te²su² te²a² nxe³sxã³
i³kaix¹sa²nū²kxi²xi²sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ta¹ka³lxiã³na² hī¹na² ka³ten³su²xi²na³ni¹. Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³
nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁴²Nxe³jut³su² Jo³pe²nū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ ain³kxai¹nha²kxai³ a²nū²a²
ka³lxa¹txi³ yo²i² ã³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁴³Nxe³nū²la² Pe²jah³lo²nu¹ta² hi²-
sen³kxai³lu² Si³māu²ah³la² sxi²ha² ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ni²sxã³ yxau³ta¹hxai²hē¹la²,
Jo³pe²thi³na²sa³. A²nxe³jah¹la² po¹na³ wā²la² o²la³kxi²jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² Ko³ne²lah³la² nxe³ya³jau³su²

10 ¹Nxa²ha¹te¹ Se²sa³re²a²thi³nu¹tai²na² Ko³ne²lah³la² yxau³ta¹hxai²-
hē¹la². Yxau³ka³tū³ I³ta³li³ã²na² nū³ka³txa² so³ta²to² nū³ka³txan²tū³
a²hxi²kan¹jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lu¹tai²na² Ro³ma²no²ko³-
xa² a²wa³kxē³nxa² hxi²ki³kxai³lu² i³hxi²kat¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
²A²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² Ju³te²an¹te²su² te²a² yen³kxi³txa²-
kxai²nān²tū³ wā²nhū¹nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² jah¹lain²txi³
a²sxe³xa³ka³lxa² a²wē³ha³lxa² whāi²na¹ Txa²wā²sū³na² i³ye³kxain¹to³ta¹-
hxai²hē¹la². Nxe³sxã³ Sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxi³to³ta¹hxai²hē¹la².
³A²nxe³jah¹lu¹ta²kxai³lā¹ ã³sa²ti¹ta³xi²tāu³a² i³hxi²sxã³nhot³jut³sū³ju³ta²
i²ta¹hxai²hē¹la². Oh³xan¹jah¹la² wxa²kan³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ko³ne²lah³lāi³. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ Ko³ne²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² ten³sa²tã³sxã³ yuh³lxi³tēn³txi³
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ih¹nxe³tin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹
oh³xan¹jah¹lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā²sū³na² hi²sen³kxai³lu² wxa²wān³txa² i³ye³kxai¹nīn¹jau³xa²
ain³kxi²ha²kxai³ wi¹lo²la³kxin¹ju³ta² i²ha²kxai³ nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
wi¹kāi³ūh¹nx²ti³tu¹wi¹. ⁵Nxe³ūh¹nx²ti³ha²kxai³ Jo³pe²thi³na² wxa²sa³wi³-
ha³lxa² sa²si¹hã³txai¹nhē³li¹. Nxe³thi³tāu³ai²na² Si³māu² Pe²jah³la² yxau²na³li¹.
⁶A²nxe³jah¹la² Si³māu²ah³lai²na² po¹na² wā²la² o²la³kxi²jah¹lai²na² sxi²ha²
ha³la³ka³lxa³lon³na³li¹. Nxe³thi³na² i³ye³na² yo²ka³teh³xan¹thīn³su² na³li¹.
A²nxe³jah¹la² wxa²si¹jau³su² sa²si¹hã³txai¹nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lu¹ta²na² a³li³kxa²si³yo³na² Ko³ne²lah³lu¹ta² hi²sen³-
kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² i³kaix¹lta¹hxai²hē¹la². A²sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ a²so³ta²to²
ka³na³ka³na³tha²kxai³ a²nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²nūn³jah¹lo²su²
ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²na² i³kaix¹lta¹hxai²hē¹la². 8 i³kaix¹ltū²la² hxi²sxā³nho³-
tēx³jut³sū³ju³ta² i³yau¹ū³ain¹sān²nū²la² Jo³pe²thi³na² sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

9 Nxa²ha¹te¹ a³lan²nūn³tāu³a² tih³na² ā³nxi³ain¹tj³kxai³lu² Jo³pe²thi³na²
yau³so³nain¹tj³kxai³lu² Pe²jah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² sxi²ha² ki³txan¹thi³-
na² ka³la²ta¹hxai²hē¹la². Ne³ka³ka³ton³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²te³lhxā³
ta¹hxai²hē¹la². 10 Nxe³tāu³a² he³ha²kxai³ yain³txa² te³ki²ta³lun²sān²ta¹lā¹
nxe³jau³su² wah³nxe³tāu³a² hxi²sxā³nho³jut³sū³ju³ta² i²ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³-
ye²te³nah¹lxi¹ oh³sīn³na² ā³nhai²ta³lxi³ye²ha²kxai³ wā²la²ka³lo³hū³ka³lo³a²
kāin²ka³lo³a² sa³yū³ka³txū²la³kxi²kxe³jut³sū³nxe² ā³yū³lho²je²ta¹hxai²hē¹la².
12 Ā³yū³lho²je²nū²la² a²wā²lē¹nāu³a² ka³yxuh³xa² ka³lxa¹txi³ wi²sxa³ye²ta¹-
hxai²hē¹la². Ha³lo²a² ai³te²a² wi²sxa² sa³wxe³na² ai³te²a² wi²sxa² txih³nāu³xa²
he³la³kxa² wi²sxa² ai³ka³nāu³xa² he³la³kxa² wi²sxa² ka³yxuh³xa² wi¹te²su²
kxan²ti³ kō³nxe³te²su² kxan²ti³ wi²xai³ye²ta¹hxai²hē¹la². 13 Nxa²ha¹te¹ Pe²-
jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² wān³txa² oh³xan¹jah¹la² e³jau³xa² ain³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lāi³. Ī³sa²yxau³txu¹li¹. Ā³nan³ta²sxā³ ū³hī³lī¹txu¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

14 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Sū³na² kāin²jah¹lāi³. Nxēn²nxa³wi¹. Ju³te²a² nū³ka³txa² ka³yxuh³xa²
wi¹te²a² so¹lxi³ wxa²nhīn²te²ju²hē³lī¹. Jāx¹lte²sa¹wi¹. Ka³yxuh³xa² kōx³te²la³
hai³txi³ wxa²nhī²te²txā³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ten³sa²nxa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² wān³txa² ain³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Ka³yxuh³xai²li² Txa²wā¹sū³na² wi¹te²lo³kxe³su² kō³te²-
lo³txa³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

16 Te²yā¹nxe³jut³su² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ āh¹ e³kxi²xi²ka³tu³
sa²ka³la¹so¹xet²ta¹hxai²hē¹la².

17 Ai¹nha²kxai³ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ i³wā³wā³ta³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tj³-
kxai³lu² Ko³ne²lah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nu¹ta²kxai³lu² Si³māu²ah³la² sxa³thi³na²
i³wā³txain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³ i³yau¹ū³hain¹nū²la² sxi²ha² a²yo²a²
yau³son³sxā³ ā³yit¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². 18 Ā³yit¹sxā³ i³kaix¹lta¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³txe¹. Thi¹nāu³ai²na² Si³māu² Pe²jah³la² yxau³ji¹we²? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ju³tan¹tj³kxai³lu² Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² hxi²sxā³nho³jut³sū³-
ju³tu¹ta² ne³kxe³kxi²nha²yxau³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² Txa²wā¹sū³na²
A²yāu³ka³txa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex³sa²lxi¹. In³txa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ i²nxa²te³lhxā³ wxā³ain¹na²li¹.

20 Nxe³ha²kxai³ i³sa²yxau³sxā³ a³ka³nxi¹txu¹li¹. Hxi²waun³txi²nhxān³-
kxe³su² ā³si³tē³kxi¹txai¹nhē³lī¹. Txai²li² sa²si¹hā³ū¹nxi¹na¹hē³lī¹. Sū³na²
Yāu³ka³txa² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ wxa²ka³nxi²nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. A²nū²a² ā³ten³yah³lxi¹jah¹lu¹txain²txi³na¹wi¹.
Īh¹nxe³ka²yān³ti³tā³ wxā³yah³lxi¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

22Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹la² Ko³ne²lah³la² sa²si¹hã³sa²sĩn¹na²hẽ³-li¹. A²nxe³jah¹la² wi¹lhin¹jah¹lo²su² sĩn¹na³li¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²wet¹lĩs¹nhxai²na²hẽ³li¹. Nxe³ka³tu³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² yo²-ha³kxa¹ ã³nũ¹ti³te²syu¹hain¹sĩn¹na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹jah¹lai²na² wãn³txa² ain³kxi²te³nah¹lxi¹: “Si³mãu² Pe²jah³la² i³kaix¹lso¹si¹jau³su² sa²si¹hã³txa²hẽ³li¹. Nĩn¹kxai²nãn²tu³ i³ye³kxi¹nxain¹-jau³xa² wi¹lain³kxi¹txai¹yah³lxi³hẽ¹li¹.” Nxe³na²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

23Nxe² e³ta³lun²nũ²la² Pe²jah³lo²nu¹ta²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ã³wih²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Txa²sxi²ha² yxau³sxã³ ãu³xil¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³ ka³nxa³ha²ta³a²i³sa²yxau³sxã³ ã³si¹te³kxain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². Jo³pe²thi³nãn¹ta² in³txa² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²i²te²an²tu³ ka³na³ki²nũ² ã³si¹te³kxi²nyhain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². 24Ka³nxa³ha²ta³nũn³-tãu³a² Se²sa³re²a²thĩ³na² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² Ko³ne²lah³lo²su² te²a² a²sa³wi³ha³lxi³su² te²a² a²wã³tã³txi³nãu³su² te²a² yo²ha³kxa¹ wah³-nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²kã³nxa² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ i³kaix¹lta¹nha²kxai³ ã³yã³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 25Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² yau³so³nai¹nhĩ¹na² Ko³ne²lah³lo²nu¹ta²kxai³ ne³kxau²hain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². Ne³kxau²hain¹ka³tu³ Pe²jah³la² a²ne³kxai³tãu³a² i³sa²nẽn¹kxi²te³lhxã³ ã³ka³tih³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 26Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² hxi²ki³nũ²la² sa²yo²ka³ta³wxe³yha¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~I³sa²yxau³sẽ¹li¹. Txi²na² a²nũ²khai³su² nũn³te²sa¹wi¹. Wxa²hxi²-kan¹txa² Si³yxau³jah¹lo²su² te²txã³wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

27Nxe³ha²kxai³ i³ye³kxi²sxã³ ã³wi¹hain¹nũ²la² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ nũn¹-sxã³ wah³nxe³yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². 28Nxe³ha²kxai³la¹ Pe²jah³lu¹ta²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txi²li² Ju³te²ah³lo²su² nxa¹ha²kxai³ wxã²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³-syah¹lxa³nha²kxai³ nxe³ki³sxai²ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ha³na³ka³lxi³ yxau²xai³ki³sxai²ta¹ti²tu³wi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² ũ³wha²li¹txã³nxi¹ta²na² nxe³te³nai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ kwẽn¹ta²na¹ Txa²wã¹sũ³na² i³yau¹-ũ³sain¹na²hẽ³li¹. I³yau¹ũ³sain¹ka³tu³ a²nũ²a² nũ³ka³txa² ã³sa³nũn³te²a² ha³na³ka³lxi² yxau³kxan²ti³ ko³nxe³ju³ta² kã³ain¹jau³su² i³yĩ¹li²hai¹-na¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. 29Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² sa²si¹hã³sai¹nhĩ¹na² wa³su³txi³ wxã³ye¹nx2ta¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³ ih¹nxe³kxa²yan³ti²ta³ i³-kaix¹lso¹sah¹lxin¹sai¹li¹? Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30Nxa²ha¹te¹ Ko³ne²lah³lo²nu¹ta²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ye³ha¹li¹ ka³na³ki² a³la²nhĩn¹nai³tã² ã³sa²ti¹tã³xi²hi¹nai³tã² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²na¹hẽ³li¹. Nxe³na¹tãu³a² a²nũ²a² wa³su³txi³ wxã³na²hẽ³li¹. A²wã²la²-ka³lo³a² kãin² ha³te¹tha²kxai³ txa²ne³kxai³tãu³a² wxã³sxã³ i³ye³kxi²sa³na²hẽ³li¹. 31Nxe³sa³te³nah¹lxi¹: “Ko³ne²lah³lã³. Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² wãn³txai²li² i³ye³kxi²nĩn¹jau³xa² ain³kxi²nxa²ha²kxai³ wi¹lo²la³kxin¹ju³ta² i²nxa²ha²kxai³ nxe³na²hẽ³li¹. 32Nxe³ju³ta² nxe³sẽ¹li¹. Jo³pe²thi³na² wxã³sa³wi³ha³lxa² tẽ³-

sxã³ ũ³sa²si¹hã³txai¹nhẽ³li¹. Si³mãu² Pe²jah³la² i³kaix¹so¹sẽ¹li¹. A²nxe³jah¹lai²li² Si³mãu²ah³lai²na² po¹na² wã²la² o²la³kxi²jah¹la² sxi²ha² ha³la³ka³lxa³lon³na³li¹. ĩ³ye³na² yxo²ka³teh³xan³thi³na² yxau²na³li¹.” Sain¹na²hẽ³li¹. ³³Sai¹nha²kxai³ wa³su³txi³ ũ³sa²si¹hã³ai¹na¹hẽ³li¹. Nxe³ai¹na¹ha²kxai³ wa³su³txi³ wxã¹ten¹tu³wi¹. Jã¹nxe³na¹ju³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² yxau³ki³sa²kxai³ wã³txa² i³ye³kxi²nxin¹jau³xa² ain³kxi¹nxa²sĩ¹te³la¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²jah³lo²nu¹tai²na² wã³txa² i³yau¹ũ³jau³su²

³⁴Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² Ju³te²a² nũ³ka³txa² so¹lxi³ yũ³te²sxa³yu²hẽ³li¹. A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ten³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³tai²li² a²kwẽ¹ta²na¹ e³kxi²nha¹wi¹. ³⁵Nxa¹ha²kxai³ a²nũ²a² nũ³ka³txi³nãu³xai²na² a²nũ²a² i²li³te²su² te²na² Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² yxo²i²sxã³ sa²yxo²we¹te²su² te²an²tu³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² wi¹lhin¹sxã³ i²tu¹wi¹. ³⁶Nxe³jut³su² ha²kxai³ Ju³te²a²ko³xa² whã¹na¹ Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² wi¹jau³xa² ha³tã³nxe³tai²ti²tu³wi¹. Ha³tã³nxe³te³nah¹lxi¹: “Je³su² Kris²-tu³jah¹lai²na² so¹lxi³ a²nũ²a² e¹nãu³a² ã³sa²hãu²no³tain¹te³lhã³ wxã²tai²ti²tu³wi¹. A²nxe³jah¹lai²li² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³jah¹lo²su² tai²ti²tu³wi¹.” ³⁷⁻³⁸A²nxe³jah¹lai²na² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² ã³nxũ²kwã¹wi¹hain¹sxã³ i³nxũ³kũ³ti³lxon³tai²ti²tu³wi¹. Je³su²jah³lain²txi³ Na³sa³re²thi³na² ton¹ta³lun²ka¹tu³ Jo³ãu² Ba¹us²jah³lai²tã² a²hxi¹ki³kxai³lu² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²-sa²sai¹ain¹tai²ti²tu³wi¹. Nxe³ka³tu³ Ka³li³le²a²ko³xa² yxo²ha³kxa¹ a²wa³kan¹ko³xa² yxo²ha³kxa¹ nxe³sxã³ wã³nxĩ¹sxã³ o²la³kxi²tai²ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ Sa³ta³-na²jah¹lai²tã² sa²kxai³lu² a²nũ²a² wa³ka³tu³lo³txain¹kxai²nã²tu³ Je³su²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² sa²wa²su¹txai¹nhxai²tai²ti²tu³wi¹, Txa²wã¹sũ³na² ã³si³tẽ³kxi²-ha²kxai³lu¹. ³⁹Nxe³ju³tai²na² yxo²ha³kxa¹ i²sĩ¹na¹hẽ³li¹. Ju³te²a²ko³xa² yxau³sxã³ wi¹kã¹i³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² yxau³sxã³ wi¹kã¹i³ nxe³ju³tai²tã² whã¹na¹ i²sĩ¹na¹hẽ³li¹. Nxe³ka³tu³ hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxain¹nũ²la² i³ya²lu¹tain¹na²hẽ³li¹.

⁴⁰Nxe³yã¹ta¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²nxe³tãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²hẽ³li¹. Nxe³nũ²la² a²nũ²a² a²yen³khai³xa² i²ain¹na²hẽ³-li¹. ⁴¹Yxã¹ta¹ kwa²nũ³ka³txa² hai³txi³ i²ai¹nxa³hẽ³li¹. Hã¹l nxe³sxã³ a³pos²to³lo² nũ³ka³txa² i³kaix¹so¹tũ³ka³txai²tã² so¹lxi³ i²ain¹sĩ¹na¹hẽ³li¹. ĩ³yai¹ni² i³na² nxe³ya³-sĩ¹na¹hẽ³li¹. ⁴²Nxe³ha²kxai³ kwa³na³sain¹sĩ¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jau³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txi³txai¹yah³lxi¹hẽ¹li¹. A²nũ²a² ka³-ten³su² tã³nxa² ya³lu²te²su² tã³nxa² nxe³te²su² te²yo²ha³kxa¹ Je³su²jah³lain²txi³ a²nũ²a² wi¹lhin¹tã³nxa² ko³nxe³thin¹tã³nxa² kã¹ain¹kxa² yã¹nxe³jau³su² i³yĩ¹li²-hain¹tu¹wi¹. ĩ³hxi²ka¹ti³hi¹tai¹na¹hẽ³li¹, Txa²wã¹sũ³na² i³hxi²ka¹tai¹nha²kxai³lu¹.” Nxe³sain¹sĩ¹na²hẽ³li¹. ⁴³Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu² Sũ³na² wã³txa² i³hen³txi³-tũ³ka³txa² ũ³whã²li¹txã³nxai³tã¹jau³su² e³ain¹te³nah¹lxi¹: “A²nũ²a² i²li³te²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wã³txa² yxo²i²kxai²nã²tu³ a²ko³nxe³ti³ kã¹ju³ta² ã³na¹la³kxi²nha²kxai²nã²tu³ ko³nxe³ti³ kã¹ain¹kxa² yo³ha² sa²wa²su¹tain¹tu¹wi¹, Je³su²jah³lai²na² i³lxa² wxi²ka¹nha²kxai³lu¹.” Sũ³na² ũ³whã²li¹txã³nxai³tã² nxe³ta¹-hxai²hẽ¹li¹. Pe²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² nxũ²kwai³yxau³jau³su²

44ĩ³ye³ta³lu²nxa³ta³lxa¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² hi²sen³kxai³lu²
a²nũ²a² ain³kxi²nyhain¹te²a² ã³nxũ²kwai³wi¹yhah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹-
la². 45-46Nxe³tãu³a² wãn³txa² a²nũ²a² ã³sa²nũn³te²a² e³jau³xa² i³ye³kxi²
Txa²wã¹sũ³na² i³sa²nẽn¹kxi² nxe³yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹jut³Su²
Pe²jah³lai²na² ã³si³tẽ³kxi²tũ³ka³txu¹tai²na² o²lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² hi²sen³su² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²su²
te²a² ã³nxũ²kwai³wi¹hain¹nũn³nĩn²tai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

47Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³txa² ã³nxũ²kwai³wi¹hain¹nũn³na³li¹.
Txa²wã¹kxi³nãu¹xai² yã¹yxex¹nxain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ i³yau³xa² ũ³hũ¹-
kxi²sa²sai¹ain¹ju³ta² wain³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

48Nxe³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²wãn³txa² yxo²i²ai¹nha²kxai³
i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ta³lun²nũ²la² Ko³ne²lah³-
lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²sxã³ yxau³syah¹lxi³hẽ¹li¹. Nhyai¹nha²kxai²
a²ya³la³tũ³ yxau³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²jah³la² wãn³txa² yxo²i²sxã³ hxi²kan¹te²nãu³xa² i³hen³txi³jau³su²

11 1Jã¹nxe³jau³su² u²lxi³ ha³ta³nxe³ha²kxai³ yxo²i²tũ³ka³txa² Ju³-
te²a²ko³xa² yxau³xai³tũ³ka³txan²tũ³ nxe³jau³jau¹xai²na² ain³kxi²
a³pos²to³lo² nũ³ka³txa² ain³kxi² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³
sa²yxox²we¹tain¹nũ²nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2-3Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na²
sa²kxai³lu² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wih¹nxa²ha¹te¹ Ju³-
te²a² nũ³ka³txa² yxo²i²te²an²tũ³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lãi³. Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²na² sxi²ha² ã³wih¹ta¹hi¹nhẽ¹li¹.
Nxe³kxa²yu³su² i³yain³ya¹hain¹ta¹hi¹nhẽ¹li¹. Nxe³ju³ta²li² txa²wã¹nũ³ka³-
txi³sxa³ha²kxai³ wai³nxa³wi¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

4Nxai¹nha²kxai³ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ wãn³txai²na² yxo²ha³kxa¹ nxe²
i³yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹la².

5ĩ³yau¹ũ³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Ju¹ta²na² i³yau¹ũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. ã³wi¹lhi¹na² Jo³pe²thi³na²
ha³la³ka³lxa³lo³na¹hi¹nai³tã² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²na¹tãu³a² hxi²sxã³nhot³sa²-
jut³Sũ³ju³ta² i²a¹hẽ³li¹. I²a¹ka³tũ³ta¹ wã²la²ka³lo³hũ³ka³lo³a² kãin²ka³lo³a² oh³si³na²
a³ka³nxĩ³sxã³ ã³yu³lho¹je²na²hẽ³li¹. 6ã³yu³lho¹je²nũ²la² wã²lẽ¹nãu³ai²na² ka³yxuh³-
xa²ka³lxa¹txi³wi²sxa³ye²na²hẽ³li¹. Ka³yxuh³xa²wi¹te²su²wi²sxa²ka³yxuh³xa²
ko³te³su²wi²sxa²txih³xa²wi²sxa²ai³ka²wi²sxa²nxa²hẽ³li¹. 7A²nxe³hi¹na²oh³-
xan¹ta²e³jau³xai²na²ain³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Pe²jah³lãi³. I³sa²yxau³txu¹li¹.
ã³nan³txa²sxã³nũ¹hi¹lhi¹txu¹li¹.” Sain¹na²hẽ³li¹. 8Nxe³sain¹nxa²ha¹te¹: “Ti³hex¹sa²-
nxa³nhai¹. Ka³yxuh³xa²wi¹lxa³te²a²hai³txi³hi³lhi²te²txã³wi¹.” Nxe³ai¹na²hẽ³li¹.

9Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jau³xa² ah¹ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹: “Ka³yxuh³xai²li² Txa²-wā¹sū³na² wi¹te²lo³jau³su² nxe³nxain¹kxai²nān²tū³ i³so¹j²se¹li¹. Ka³yxuh³xai²li² ko³nxe³te²lo³jau³su² i³ye³txa³hē¹li¹.” Nxe³sain¹na²hē³li¹. 10Te²ya¹nxe³jut³su² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ i³ye³kxi²xi²sain¹ka³tū³ sa²ka³la³so¹xi²na²hē³li¹. 11Nxe³na¹-tāu³a²in³txa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³sxā³ Se²sa³re²a²thi³na² a³li³ain¹ka³tū³ sxi²ha² yxau³na¹thi³nai³tā² ā³si³tē³kxi²si¹hai¹na¹jau³su² i³ye³kxi²sain¹na²hē³li¹. Nxe³sxā³ ye³jen¹nāu³a² ā³si³tē³kxi²na¹hē³li¹. 12Nxe³tū³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³-txa² i³ye³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹: “Ā³si³tē³kxi²nīn¹ju³ta³nū³a² hxi²waun³txi³txa³hē¹li¹. Hāi¹sxā³ ā³si³tē³kxi²tain¹yah¹lxi³hē¹li¹.” Nxe³sain¹na²hē³li¹. Nxe³sain¹ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² Se²sa³re²a²thi³na² ai³si¹na¹hē³li¹. In³txa² yxo²i²te²a² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ txai²na² nxe³sxā³ ā³si³tē³kxain¹si¹na¹hē³li¹. Nxe³te³na¹ Ko³ne²lah³lai²na² sxi²ha² ā³tū³sxā³ ā³wih¹si¹na¹hē³li¹. 13Ā³wih¹si¹na¹nxa²ha¹te¹ Ko³ne²lah³la² i³ye³kxi²sain¹-sīn¹te³nah¹lxi¹: “A²wi¹lhi¹na² oh³xan¹jah¹lai²na² wxā³sxā³ txa²sxi²ha² ā³wih¹sxā³ i³ye³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹: ‘Nxex³sa²lxi¹. Jo³pe²thi³na² sa²si¹hā³txai¹nhē³li¹. A²nū²a² Si³māu² Pe²jah³la² ā³wxā³si¹hai¹nīn¹jau³su² i³ye³kxi²txai¹nhē³li¹. 14Nxe³jah¹lai²li² i³ye³kxi²nx²tain¹tu¹wi¹. Wān³txa² wi¹jau³xa² ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³-lyah³lxin¹kxa² yo³su² sa²wa²su¹kxi²nx²ti³jau³nū³xa² i³yau¹ū¹nx²tain¹tu¹wi¹. A²nxe³jau³xai²na² wxa²sxi²ha² yxau²xai³te²a² yxo²ha²kxa¹ ain³kxah¹lxin¹-jau³nū³ai²la¹wi¹. Nxe³sain¹na²hē³li¹.” Ko³ne²lah³la²kxai³lu² nxe³sa³na²hē³li¹. 15Nxa²ha¹te¹ ā³wxā³na¹nū²la² i³yau¹ū³ai¹na¹tāu³a² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² ā³nxū²kwāi³wi¹hain¹na²hē³li¹. Ā³wih¹nē³lain¹ju³taix³ jā¹xain¹na²hē³li¹. 16Nxe³kxe³-su² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ne³wān³sa²jau³xai³tā² hī¹na² ain³kxi²xi²nha¹hē³li¹. Nxe³jau³xa²sa¹: “Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²tā² i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ ye³jen¹na² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² i³hxi²kat¹lsa²sai¹nx²ti³tu¹wi¹.” Nxe³nē³lain¹tai¹ti²tu³wi¹. 17Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² A²yāu³ka³txa² ū³hū¹nē³kaix³ jā¹xain¹na³li¹, Txa²wā¹-hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²ai¹nha²kxai³lu¹. Ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sa²yo²ā³ai¹jau³su² ten³sa²nxa³hē¹li¹. Nxe³na¹jau³su² tai²li² nxe³ye¹-nx²ta¹wi¹. Pe²jah³lo²nu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

18Nxa²ha¹te¹ a³pos²to³lo² nū³ka³txa² nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹nū²-la² hāi¹nxa¹sxā³ i³kwāi²kxain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³ Sū³na² sa²nēn¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹khai¹nx²na³li¹. Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²-nāu³xa² ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³lain¹ju³ta² ā³na¹la³kxi²nh²sān²nū²la² Je³su²jah³la² yxo²i²ain¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ko³-nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³lain¹kxa² yo³ha² sa²wa²su¹kxain¹ju³ta³nū³a² yū³tu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ka³te³na² wi¹tāu³a² kan²txi³ yxau³-ain¹ju³ta³nū³a² yū³ye¹nxain¹na³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ā³ni³o³ki²a²thi³na² yxo²i²tū³ka³txi³su² i³yau¹ū³jau³su²

19Nxe³jut³su² Es³te³vāu²ah³la² su²lhā³ai¹nhī¹nān¹te²tū³ yxo²i²tū³ka³txa² kāin² ye³khāuh³lxa³thi¹nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³kxai³lu² u²lxi³ ha³-

ten¹txa³nū¹lhain¹ta¹hxai²hē¹la². Fe³ni²si²a²ko³xa² aun³txi² Syi²pri²ko³xa² aun³txi² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² aun³txi² nxain³kxan²ti³nū¹ Ju²te²a² nū³ka³txa² so¹lxi¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ²⁰Ain¹-tah¹lxa¹ Syi²pri² nū³ka³txa² Si³re²na² nū³ka³txa² nxe³sxā³ yxo²i²tū³ka³txan²tu³ aun³txain¹nū²la² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² ā³tū³ain¹nū²la² Ju²te²a² nū³ka³txi³sxa³te²-nāu³xa² i³hen³txi³nyhain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³lai¹tā² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai¹tā² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ²¹Ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² i³hxi²ka¹ta²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² yxau²xai³te²-a² i³hen³txi³nyhain¹nū²la² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ yxo²i² ā³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

²²⁻²⁴Nxe³jut³su² Je³ru³sa³lē² nū³ka³txa² nxe³jau³jau¹xai²na² ain³-kxain¹ka³tū³ Bar³na³be²ah³la² sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² wi¹lhain¹khai¹nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² ā²nxū²kwai³wi¹ha²kxai³ kāin² yxo²i²ta¹hxai²hē¹la². Sa²si¹hā³ain¹ka³tū³ Ān³ti³o³ki²a²thi³na² ā³wih¹tāu³-a² yxo²i²tū³ka³txa² i³ha¹txi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī³ha¹txi²nyhain¹te³nah¹lxi¹: —~Txa²wā¹sū³na² wi¹lhain¹sxā³ i²nx²ti³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ka³lih³khai¹sa³nhai¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxō²ā³ah³-lxi³txa³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ nxū²kwai³lxū¹sxā³ sa²yxō²we¹jah¹lxi³hē¹li¹. Ain¹jau³xa² yxo²ha³kxa¹ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ yxo²i² ān³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

²⁵Nxe³ain¹nū²la² Bar³na³be²ah³lo²nu¹ta¹na² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² a³li³-nū²la² Tar²so²thi³na² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la², Sau²lah³lai²na² i³ha¹txi²si¹jau³sa³. ²⁶Ī³ha¹txi²nū²la² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² ān³sa²so²xai³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ kwē³kxa² ka³na³ka³nat³sxā³ yxau³tāu³a² yxo²i²tū³ka³txa² ā³nū²kxain¹to³tāu³-a² Sū³na² wān³txa² i³tih³nxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ i³tih³nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² a²nū²a² ā³sa²nūn³te²a² wān³txi³kxai³lu¹: —~Tū¹ka³txai²li² Kris²tu³ tū³ka³txi³sin²ta²wi¹. Ain¹jau³su² nxe³sxā³ Ān³-ti³o³ki²a²thi³na² nxe² i³yī¹lih² ā³si³wxe³eh²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

²⁷Nxe³ain¹tāu³a² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² Je³ru³sa³lē²thi³na² a³li³ain¹nū²la² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² ā³wxā³ain¹ta¹hxai²-hē¹la². ²⁸A²nxe³tāu³ai²na² a²nū²a² A³ka²bah³la² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² i³yau¹ū³hain¹jau³su² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Ye³jen¹na² wē³ha²yau³xa² wē³hā¹xa³lho³li¹. Nxe²-nxa³ha²kxai³ ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ kāin² kwē³kon³na²ha³tai¹. Nxe³ha²kxai³ yain³txa² hxa³n³kxi¹nx²ti³ha³tai¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tai²li² ya²la³-lxa¹ Klau²jah³lo²nu¹ta¹na² Ro³ma²no² a²wa³kxēn³su² hi¹nai³tā² kāin² kwē³kon³ta¹hxai²hē¹la².

²⁹⁻³⁰A²nxe³tāu³a² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² yxo²i²tū³ka³txa² hi²sen³kxai³-lu² ū³yho³hi²txā³nxa² sa²nū²kxi²sān²nū²la² hā²wxān³txa³ Ju³te²a²ko³xa² yxo²i²tū³ka³txa² ū³hū¹te³lhxā³ ta³nxā¹nxu¹ta²kxai³lu² sa²si¹hā³ū¹nyhain¹-ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ Bar³na³be²ah³lo²nu¹tā² Sau²lah³lo²nu¹tā² nxe³sxā³ ai³ya³tāu³a² ū³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³yah³nū²la² Je³ru³sa³-lē²thi³na² yxo²i²tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ū³hū¹nyhain¹ta¹hxai²hē¹la³, yxo²i²te²a² a²hxi²kan¹ta² he³la³kxa²sa³.

E³ro²jah³la² hxi²ka² ye³khāuh³lxa³thi¹nyhain¹jau³su²

12 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³la² Ju³te²a²ko³xai²na² a²wa³kxēn³yah³-lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² hi²sen³su² yxo²i²tū³ka³txa² kāin² ye³khāuh³lxa³thin¹si¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². ²Nxe³ka³tu³ta¹ Ti³a²kah³la² sa²so¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu² Jo³āu²ah³la² a²lon³yah³lo²-su² nyha¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ Ti³a²kah³lo²nu¹ta²kxai³lu² sa²so¹sxā³ ū³tī¹kxi²nū²la² hi³ki²a³la² tē³sxā³ su²lhā³ta¹hxai²hē¹la². ³Su²lhā³ain¹nxa²-ha¹te¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² i²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Su²lhā³ain¹ju³ta² wi¹na³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ E³ro²-jah³lo²nu¹ta²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Ka²li¹hai¹na¹hē³na¹. Jā¹nxa¹tū¹xā¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² yain³txa³-nū³xa² wa²tāi¹tāi¹tū³xa² yain³hī¹na¹ E³ro²jah³la² hi²sen³kxai³lu² Pe²jah³lo²nu¹ta²na² sa²so¹sxā³ ū³tī¹kxa² wxē³ta¹hxai²hē¹la². ⁴⁻⁵Ū³tī¹kxa² wxē³ka³tu³ so³ta²to² nū³-ka³txa² in³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ wah³nxe³sxā³ i²yxa³ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹tū³ka³txa² te²yā¹nxe³sxā³ yxau³sxi²yxau³to³hi² jā¹nxe² jā¹nxe² to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹ju³-tan¹te¹kxa³ya³lhu² Pe²jah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² ū³tī¹kxi² yxau³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ yxo²i²tū³ka³txai²na² hi²sen³kxai³lu² Txa²wa³sū²na² i³ye³kxain¹to³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ain¹ka³tū³ E³ro²jah³lo²nu¹ta²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Yain³txa² wa²tāi¹tāi¹tū³xa² i³yai³nain¹na³na¹ sxā³ hā²wxān³txa³ Pe²jah³lai²li² sa²sai¹xi²sā²na¹ka³tū³ Ju³te²a² nū³ka³txa² kō³nxe³ti³ i³hen³txi³-si¹hai¹na¹jau³nū³su² wā²nā³ū¹hai¹na¹tū¹xā¹. Ain¹jau³su². Nxe¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² sa²than²kxi²jau³su²

⁶Nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hi²tāu³a² kō³nxe³ti³ i³yī¹li²ju³ta² yxau³so¹nhī¹na¹ Pe²-jah³lu¹ta²na² sa²kxai³lu² so³ta²to² ha¹li¹ nxū²kwa³ye³la³nāu³a² sxā³sxā³ āu³xi²ha²kxai³ kwa³thi³lih³na² tih³nu²ha¹li¹ sa²hxi²ta³kxai¹nha²kxai³ nxe³ain¹-tū³ka³tū³ sxi²ha² tī¹kxi²thi³nu¹ta²yo²a² so³ta²to² ha¹li¹ āh¹ yxo²yxau³ha²kxai³ sa²ye³te²nxa² yxau³a³la²nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxan²ti³nū¹ Pe²jah³la² wi¹lāu³-xi²ta¹hxai²hē¹la². ⁷Nxe³ain¹tū³kxai³lu² oh³xan¹jah¹la² wa³su³txi³ wxa²ka³nha²kxai³ tī¹kxain¹thi³na²ē¹nāu³a² kāin² sa²ha²te¹ā³ni²ye²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lu¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ ka³la³ki³sxā³ wxa²yū³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lāi³. Pe²jah³lāi³. Txu¹lxi¹txi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² txu¹lxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³la¹:

—~Wa³su¹txi³ i³sa²yxau³sē¹li¹. Nxe³ha²kxai³ kwa³thi³lih³na² hxi²ka³li³lah¹kxi²ta¹hxai²hē¹la².

⁸Nxe³nū²la² i³ye³kxi²xi²ti³ān¹jau³kxai³la¹:

—~Sīn²ta²ka³lo³a² sa²si³i¹nhā¹nha²kxai³ wxa²yu³kxa³ka³lo³a² ū³yhu³-wi²kxi²nhā¹nha²kxai³ wxa²ha³la³sē³nān¹ka³lo³a² ū³whi²kxi²nhā¹nha²kxai³ nxe³sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁹Nxe³ta³lun²nū²la² āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ĩ³hit2txi²sē¹li¹. Nxa²ha¹te¹ i³hit2ti²ta¹hxai²hē¹la². ¹⁰Nxe³nū²la² thi¹-nai²na² a³li³xi²ya³sān²ka³tū³ si³nā³xa² a³li³xi²nūn³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³sxi²yo²a² kwa³thi³la² wet1tain¹ka³lo³a² sxi²je³na² ā³wih¹ta³yo²a² yo²-tī¹nha²ka³lo³syē²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ti³xa² yāu³son³ya³ta¹hxai²hē¹la². Yāu³son³ya³nxa²ha¹te¹ sxi²yo²a² wā²nxū¹ yo²than²ye²ya³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³nū²la² sxi²ha² a³li³xi²ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³tīh³na²ka³na³ka³nat3sxā³ ā³nxai³ya³tāu³a² oh³xan¹jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu² a³li³sih³-sa³tī¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²wi¹lhī¹na²:

—~Hxi²sxā³nhot3sa²jut3sū³ju³ta² i²a¹xā¹. Nxe³jau³su² nxe³ka³tū³tīh³na²nūh¹xai³tāu³a² wain³txi³ ne³kxe³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². ¹¹Ne³kxe³kxi²-nha¹ka³tū³ nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Hi¹na² ya²la³tū³i²a¹xā¹. Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² oh³xan¹jah¹la² sa²si¹-hā³ū¹sa³ha²kxai³ ū³tī¹kxi²sai¹nha²kxai³ thi³na² sa²sai¹xi²sa³na²nā¹. E³ro²jah³la²nū³kxūn³txi³ khāuh³lxa³ti² Ju³te²a² nū³ka³txa² ko³ti³kāi³i² nxe³na¹tū¹xā¹. Sain¹-na³na¹. Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² ā³non²ta³kxi²sa³na²na¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

¹²⁻¹⁴Nxa²ha¹te¹ ā³nxai³xi²nū²la² Ma³ri²a³ka³lxa² sxi²ha² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³ta¹ka³lxa² a²ki³lha³lxa² Jo³āu² Mar²ko³jah³lo²su¹ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² sxi²ha² yāu³son³nū²la² i³yo²to¹tot1sxā³ i³kaix1tū²la² sxi²ha²wā³kxē³na² ta¹ka³lxi³su² a²sa³wi³sa³ka³lxu²su² Ro²ta³ka³lxi³su¹ nxe³ta¹hxai²-hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxi³nu¹ta²kxai³lu² Pe²jah³lai²na² wān³txa² ain³kxi²nū²la²wxā³sxi²ta¹hxai²hē¹la². Wxā³sxi²nū²la² ka³lih³jau³su² sxih²yo²a² sa²yo²tha²-nxa³ka³tū³ ne³wā²na³ka³tū³ i³xi²sxā³ i³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lai²txa³lxi² ā³wxā²na³li¹. Wah³nxe³ne³na²li¹. Ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³nai²na² kān¹su² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ ā³nū²kxi²nū²la² Txa²wā¹sū³-na² i³ye³kxi²te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la². ¹⁵Nxe³tū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wen¹si¹ni¹nxi¹. Ki³han³si¹ni¹nxi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Ain¹tah¹lxa¹ Ro²ta³-ka³lxa² i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ya²la³tū³tā³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ tū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Pe²jah³la² a²yāu³ka³txi³su²na²xī¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

¹⁶Nxe³nyhain¹tī³kxai³lu² Pe²jah³lai²li² sxi²ha² yo²a² yo²to¹to¹-ta² ai³lye²ai¹nha²kxai³ sa²yo²than²yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². On²tain¹ta¹hxai²hē¹la². ¹⁷Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³-lo²nu¹ta²kxai³lu² ā³ka³nahx2ye²si¹jau³su² wxa²ye³wxāi³tū²la² sxi²ha²ū³tī¹kxi²thi³nai²na² Txa²wā¹sū³na² ā³non²ta³kxi²sxā³ a³li³xi²si¹hain¹jau³xa²i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txi³ta³lun²nū²la² āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jau¹xai²na² Ti³a²kah³la² i³hen³txi² yo²i²tū³ka³txa² yo²ha³-kxa¹ i³hen³txi² nxe³txai¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³jau³su² nxe²e³ta³lun²nū²la²a³li³sih³xi²sa³tī¹ta¹hxai²hē¹la².

¹⁸Nxa²ha¹te¹ a³la²ni²nū²la² so³ta²to² nū³ka³txa² hxi²kau³kau³nha²ha²kxai³ kāin²yuh³lxi³ha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la², Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ ih³sau³nai¹nha²kxai³-la². ¹⁹Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lo²nu¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² ā³te³nxī³si¹jau³su² so³ta²to²nū³ka³txa² kwa³na³ain¹ta¹ hai³txi³ i³ha¹txain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹

ĩ³ha¹txai¹nxa³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²sxi²ha²ũ³tĩ¹kxi²thĩ³na²a²nũ²a²wah³nxe³-
sxã³ĩ²yxa³tũ³kã³txai³ta²sa²so¹ka³tũ³ko³nxe³kã³ki³lxo³yhain¹sã³a²nũ²a²ã³xa²
ĩ³kwa³na³nyhai¹nha²kxai³su²lhã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹tũ³kxai³lu²Pe²jah³lo²-
nu¹ta²kxai³lu²Ju³te²a²ko³xa²a¹li³xi²nũ²la²Se²sa³re²a²thĩ³na²yxa³ta¹hxai²hẽ¹la².

E³ro²jah³la²ya³lu²jau³su²

20Nxa²ha¹te¹kxã³nxai³tã²Ti²ro³tũ³kã³txi³su²te²a²Si³tõ²tũ³kã³txi³su²te²a²
nxe³sxã³E³ro²jah³la²hxi²ki³kxai³lu²ĩ³an³ta³kxai¹nha²kxai³yuh³lxain¹ta¹hxai²-
hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹a²sa³wi³ha³lxa²ã³nhã²no³si¹jau³su²sa²si¹hã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Kxã³su²a²yain³txi³khai³xa²E³ro²jah³lu¹taĩ²na²hxi²ki³kxai³lu²wã²-
nhũ¹nyhain¹tah¹lxa¹ĩ³an³ta³kxi²nyhai¹nha²kxai³hãĩ¹nxã¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²sa²si¹hã³ain¹tũ³kã³txu¹taĩ²na²Blas²to³jah³la²wĩ¹ta²-
te²lxĩ³ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la²,E²ro²jah³la²sa³wit³sa³ha²kxai³la².Hã²wxã³txã³
Blas²to³jah³la²hi²sen³kxai³lu²E³ro²jah³lu¹ta²kxai³hãũ²non³si¹nyhain¹jau³-
su²ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².21Nxe³jut³su²a³lan²tãũ³a²E³ro²jah³lu¹ta²kxai³lu²
wã²la²ka³lo³a²wi¹khai¹nxe³ka³lo³a²ũ³whi²kxi²nha²sã²nũ²la²a²hxi²kan¹ta³
ã³wxe³ka³lo³a²ã³wxe³ka³tũ³a²nũ²a²kãĩ²ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².22Nxa²ha¹te¹
ĩ³ye³kxi²ta³lu²nũ²la²ain³kxi²yxa³tũ³kã³txu¹taĩ²na²kãĩ²ĩ³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:
—~Jah¹lai²li²hai³txi³a²nũ²sxa³wi¹.Yxã¹ta¹Txa²wã¹sũ³na²Oh³nãĩ¹-
jah¹lai²la¹wi¹.Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23Nxa²ha¹te¹jau¹xai²na²E³ro²jah³lo²nu¹ta²kxai³ĩ³wi¹lxo³kxai¹nha²kxai³
nxe²ĩ³ye³xa³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na²so¹lxi³kãĩ²khax¹lx2na³li¹.Yxã¹ta¹te²yãx¹te²txã³wi¹.
Kãĩ²nxa³wi¹.Txa²wã¹sũ³nu²sxa³wi¹.A²nũ²sa¹wi¹.Nxe³jau³xai²na²ĩ³ye³xa³ha²kxai³
nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Txa²wã¹sũ³na²ha³lo²an¹jah¹la²wa³su³txi³wxa²kan³-
nũ²la²ĩ³ta³ka³txa²a²ẽ¹nãũ³a²ã³wih¹si¹jau³su²kwa³na³ta¹hxai²hẽ¹la².Nxe³ha²kxai³
yũ³yũ³kxa²hi²sen³su²a²ẽ¹nãũ³ai²na²ã³wih¹sxã³ĩ³ya²lu¹ta¹hxai²hẽ¹la².

24Nxa²ha¹te¹a²nũ²a²ka³lxa¹txi³Txa²wã¹sũ³na²wãĩ³txa²yo²ĩ²ain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la².Nxe³ju³tan¹jau³xa²u²lxi³ha³ta³nxe³ye²ta¹hxai²hẽ¹la².

25Nxa²ha¹te¹Bar³na³be²ah³lu¹taĩ²na²Sau²lah³lu¹taĩ²na²nxe³sxã³
ũ³yho³hi²txã³nxa²ũ³hũ¹ain¹yah³nxa²ha¹te¹Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²a³li³-
yah³nũ²la²ĩ³xi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la².Nxe³ya³tãũ³a²Jo³ãũ²Mar²ko³jah³la²
ã³sa²so¹sxã³ĩ³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

Bar³na³be²ah³la²Sau²lah³la²nxe³sxã³ĩ²sxã³so¹jau³su²

13 1Nxa²ha¹te¹Ã³ni³o³ki²a²thĩ³na²Je³su²jah³lai²na²wãĩ³txa²yo²ĩ²ain¹-
te²nãũ³xai²na²sa²kxai³lu²Sũ³na²wãĩ³txa²ĩ³hen³txi³te²na²yũ³ha²kxai³
Txa²wã¹sũ³na²wãĩ³txa²ĩ³yau¹ũ³tũ³kã³txa²yũ³ha²kxai³nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
A²nxe³tũ³kã³txa²sa¹Bar³na³be²ah³lo²su²Si³me³ãũ²ah³lo²su²jah¹la²a²tun³jah³-
lo²su¹ta¹hxai²hẽ¹la².A²nxe³sxã³Lu³si³u²ah³lo²su²nxe³jah¹la²Si³re²na²ko³xa²
yxa²xai³ta¹hxai²hẽ¹la².Ã¹hĩ¹jã¹nxe²Ma³na³ẽ²ah³lo²su²jah¹la²E³ro²jah³la²
Ka³li³le²a²ko³xai²na²a²wa³kxẽ³yah¹lo²su²te²a²a²wã³tã³xi²nhyu¹ta¹hxai²hẽ¹-

la². Āh¹ jā¹nxe² Sau²lah³lo²su² nxe³ta¹hxai²hē¹la². ²Jā¹nxe³tū¹ka³txu¹ta²kxai³lu² yain³txa² ā³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxi³ o²la³kxi²ha²kxai³ nxe³ain¹-tāu³a² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Bar³na³be²ah³la² Sau²lah³la² nxe³sxā³ i²sxā³ so¹-txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Wa³ka³li³yu³ta² i³ye³kxai¹na¹ju³ta² o²la³kxain¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

³Nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txu¹ta²kxai³la¹ yain³txa² ā³na¹to³sān²nū²la² a²hxi²ka² wxa²ne³hē¹tain¹ka³tu³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Hā²-wxān³txa³ sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Syi²pri²ko³xa² ai³ya³jau³su²

⁴Nxa²ha¹te¹ Bar³na³be²ah³lo²nu¹tā² Sau²lah³lo²nu¹tā² nxe³ya³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Sū³na² Yāu³ka³txai²na² hxi²ka² i³sa²si¹hā³nxa²ha¹te¹ aun³ja³ta¹hxai²-hē¹la², Ān³ti³o³ki²a²thi³na²sa³. Nxe³sxā³ aun³ja³te³na¹ Jo³āu² Mar²ko³jah³la² ā³non²ta³kxi²si¹jau³su² ā³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ aun³tain¹nū²la² Se³lu²si²a²thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹nū²la² Syi²pri²ko³xa² ā³nxai³te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ko³xai²na² i³ye³na² kāin²je³na² wi³wi³ta³-lot³sxā³ sxa³je³na² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wih¹sxā³ yxo²ha³ti³lhi³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁵Nxe³nū²la² Sa³la³mi²na²thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹ka³tu³ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹-te³na¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁶Nxe³nū²la² Syi²pri²ko³xa² whāi²na¹ ai³lha²thet³tū²la² Pa²fo³thi³na² ā³wi¹hain¹-ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹ka³tu³ Bar³je³su²jah³la² Ju³te²a² in³txi³su² ha²kxai³ i³hat¹ltxi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² E³li²mah³lo²su¹ Kre²ka² wān³-txa² nxe²i³lxi²hain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹ta²kxai³la¹ Sū³na² wān³txa² i³hen²txi²ki³lxo³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ta¹ kāin²ki³han³ta¹hxai²hē¹la².

⁷Nxe³kxa²yu³su² ko¹xai²na² a²wa³kxēn³yah³la² ā³ya³lxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹-te¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² sa²kxai³lu² Ser³ji³o³ Pau²lah³lo²su² nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²hoh³lxi³sa²ta¹hxai²hē¹la². Bar³na³be²ah³la² nū³ka³txa² i³khaix¹so¹te³nah¹lxi¹:

—~Bar³na³be²ah³lāi³. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²ti³ten³sa³nhai¹. ĩ³yau¹ū³se¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Bar³na³be²ah³lo²nu¹ta²kxai³-lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁸Nxe³ha²kxai³ i³yau¹ū³hain¹tāu³a² E³li²mah³lo²nu¹ta²kxai³lu² i³ki³ha¹kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ain³kxain¹txa³hē¹li¹. Wān³txa² wi¹lxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². ⁹Nxa²-ha¹te¹ Sau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Pau²lah³lo²su² i³lxi²nha²nūn³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² ā³si³tē³-kxi²sxā³ ten³sa²ta³sxā³ i²nū²la² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². ¹⁰Ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~E³li²mah³lāi³. Sa³ta³na²jah¹la² tah²si¹lxi¹. A²nū²a² i³ki³ha¹kxi²so¹ain¹-te³lhxā³ o²la³kxi¹lxi¹. Ko³nxe³thin¹ju³ta² so¹lxi³ kāi³i¹lxi¹. Wi¹lhin¹jut³su² ten³ti³he¹nxē²nxā³lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³kho³kxi¹lxi¹. ¹¹Nxē¹nha²-kxai³ Txa²wā¹sū³na² nū³kxūn³txi³ i³wai¹txa²tu¹wi¹. Ye³ha¹la² a³lan²tāu³a² ye³han³nxa²tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wa³-

su³txi³ ye³han³ta¹hxai²hē¹la². Ye³han³khai¹nxe³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa²
 hxi²ki³sxā³ tē³xai³lain¹ju³ta² ten³ta¹hxai²hē¹la². 12Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a²
 a²wa³kxē³yah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² ju³ta³nu¹ta²na² i²nū²la² yxo²i² ā³-
 si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³ka³lih³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ān³ti³o³ki²a²thi³na² ai³ya³jau³su²

13Ain¹nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nū²la² Pau²lah³la² nū³ka³txa² a³-
 li³xain¹nū²la² Pā³fi²li²a²ko³xa² ā³nxai³ya³te³lhxā³ na³vi²o²tē³na²
 ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Jo³āu² Mar²ko³jah³la² ā³si³tē³kxai¹-
 nxa³sxā³ Je³ru³sa³lē²thi³na² i³ta¹hxai²hē¹la². Āh¹ jā¹nūxū³tū³ka³txai²li²
 Per²je²thi³na³ ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 14Ā³nxai³ain¹nū²la² hā²wxān³txa³
 a³li³xain¹nū²la² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² Pi³si²ti²a²ko³xan¹thi³nān²tu³ ā³wi¹-
 hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² sa²ba³to³ nxe³hi¹na² Ju³te²a² nū³ka³txa²
 ā³nū²kxi²thi³na² ā³wi¹hain¹sxā³ ā³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 15Hā²wxān³-
 txa³ thi³na² a²hxi²kan¹jah³lai²na² sa²kxai³lu² hā²teh³nxā³nxa² tē³sxā³
 Moi³se²ah³lo²nu¹ta²na² wān³txa² i³ye³kxi² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 i³hen³txain¹tū³ka³txi³nu¹ta²na² ū³wha²li¹jau³xa² i³ye³kxi² nxe³ta¹hxai²-
 hē¹la². Nxe³nū²la² Pau²lah³la² nū³ka³txa² i³wā³txi²te³nah¹li¹:

—~Wān³txa² i³nxū²kwāi³lxū¹sa²nhūn¹jau³nū³su² yū³yah³lxin¹kxai²nān²-
 tū³ i³ye³kxi²sah¹li³sī¹nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

16Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² i³sa²yxau³nū²la² ka³nahx2si¹-
 jau³su² wxa²sa²tā³yi¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Nxe³jah³lxī³wxi¹. Ju³te²a² nū³ka³txi³su² tā³nxa² ā³xa² nū³ka³txi³su² tā³nxa²
 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ ain³kxi²sah¹li³hē¹li¹.

17Kxā³nhxi¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² txa²wā¹si³yah³la²nāu³hi¹nu¹ta²-
 na² wā³nxa³kxa² so¹ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Hā²wxān³txa³ E³ji²ta²ko³xu¹ta²na²
 yxau³ain¹tāu³ta²na² kāin² ā³tet¹sxā³ ka³lxa¹ti³lon³tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

Ka³lxa¹txi³lon³nū²la² hā²wxān³txa³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² kāin² wā³nxī¹-
 nha²kxai³ ta²ko¹xai²na² sa²sai¹xain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 18Sa²sai¹xain¹nū²la²

hā³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² ho³hain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Kwē³kxa³ ye³-
 ka³lxa¹txi³ kwē³ko³nha²kxai³ 40 nxe² kwē³kon³tāu³a² ho³hain¹tāu³a² Txa²wā¹sū³na²
 hi²sen³kxai³lu² ā³sa²ya³nān³ta³kxi²nū²la² sa²hau¹ko³tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

19Nxe³nū²la² Ka³na³ā²ko³xa² ā³sa²so¹sxā³ ā³wi¹hain¹nū²la² yxau³xai³tū³ka³txi³-
 nu¹ta²na² ka³lxa¹txi³ ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³tū³ka³txi³nāu³sxu² hā²kxai³
 kāin² ko³nxe³thi¹nha²kxai³ sun²tā¹nū²la² ta²ko³xu¹tain²txi³ ū³hū¹ain¹ta¹hxai²-
 ti³ai¹ti²tu³wi¹. 20Ū³hū¹ain¹ka³tū³ kwē³kxa² ka³lxa¹txi³ kwē³kon³sxā³ 450 nxe²

kwē³kon³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Hā²wxān³txa³ a²hxi²kan¹txa² nū³ka³txa² Txa²wā¹-
 sū³na² wān³txai²na² a²hoh³lxī³su² te²a² sa²si¹hā³ain¹tot3sān²ka³tū³ hā²wxān³txi³nū²
 Sa³mu³e²lah³lo²nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lan²tu³ ā³-
 wxā³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 21Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³: “A²si³yxau³kax3khai³xa²

ten³sah²sīn¹nhai¹.” Ain¹jau³su² hā²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Sau²lah³lo²-
 nu¹ta²na² Ki²jah³la² ki³lha³lxan²tu³ Bēn³ja³mi² nū³ka³txi³su² hā²kxai³ nxe³jah¹la²

ũh³wxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³jah¹la² kwẽ³kxa² ka³lxa¹txi³ 40 nxe² kwẽ³-kon³sxã³ I³sa³e² nũ³ka³txa² sa²hau³kot3ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 22Sa²hau³ko³tũ²la² hã²wxã³txa³ ya³lu²nũ²la² Txa²wã³sũ³na² hi²sen³su² Ta³vi²yah³lo²nu¹tai²na² ũh³wxe³te³nah¹lxí¹: “Ta³vi²yah³lai²li² Je²sah³la³ki³lha³lxa² ten³sa³nhai¹. Txa²wã³n³-txa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²wet¹sa²jah¹lo²su² tu¹wi¹. Wi¹lxo³kxi²sain¹ju³ta³nu³a² so¹lxí¹ ten³tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 23Hã²wxã³txa³ Txa²wã³sũ³na² hi²sen³-kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² Ta³vi²yah³la² a²ne³tah²nãu³su² ha²kxai³ txa²wã¹e¹na² sa²hau³ko³te³jah¹lo²nũ³su² ũh³wxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sxã³ I³sa³e² nũ³ka³-txa² yxo²ha³kxa¹ a²e¹na² sa²hau³ko³txa²lxain¹jah¹lo²su² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jut3su² kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Txa²wã³sũ³na² nxe² i³yau¹ũ¹hain¹ta¹hxai²ti³ai¹-ti²tu³wi¹. 24Yxã³ta¹ Je³su²jah³lo²nu¹ta²kxai³ wxã²nxa³ta³lxa¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² wxã³nũ²la² I³sa³e² nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ nxe² i³hen³txi²te³nah¹lxí¹: “Wxa²ko³-nxe³ti³ju³ta² i³ain²ta³kxi²nha²sã³n³sxã³ ã³na¹la³kxi²nha¹jah³lxí¹hẽ¹li¹. Hã²wxã³txa³ i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nx2ti³ju³ta² kã³jah³lxí¹hẽ¹li¹.” Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²nu¹-tai²na² nxe³na²hẽ¹li¹. 25Nxe³ka³tu³ta¹ a²wa³ka³li³yu³ta² ne³ki³son³si¹jau³nũ³su² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxí¹: “Txa²li² kã³n²te²txã³wi¹. Txa²wã³sũ³na² Hxi²kan¹jah¹lo²sin²-nxa³wi¹. Yxã³ta¹ txa²si³yo³na² wxã³tu¹wi¹. Nxe³jah¹la² Txa²wã³sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² tu¹wi¹. Nxe³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²yu³kxa² yu³wi²kxi²nha²ka³lo³a² sa²yu³sai¹kxai¹na¹ju³ta² ãu²la²to³nha¹nhai¹, kã³n¹khaix¹lxa¹nha²kxai³lu¹.” Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹.

26Nxe³na¹jut3su² txa²wã³tã³syah¹lxí¹lxí¹. A³bra³ãu²ah³lo²nu¹tai²na² a²ne³tah²-nãu³su² ki³tã³li¹. Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²su² yah³lxin¹te² i³nxa² Txa²wã³sũ³na² wã³txa² sa²yxo²we¹jah³lxin¹kxai²nã³n²tu³ wxa²e¹nãu³ai²na² sa²hau³ko³txa²-lxain¹ju³ta² yũ³tu¹wi¹. Nxe³jau³su² tai²li² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. 27Nxe³yã³tah¹lxa¹ Je³ru³sa³lẽ² tũ³ka³txi³su² te²a² a²hxi²kan¹txa³ he³la³kxi³su² te²a² jau³jau³xai²na² ã³-ne³wxe³ai¹nxa³hẽ¹li¹. Nxain¹kxa²yu³su² Sũ³na² wã³txa² i³hen³txain¹tũ³ka³txai²na² ũ³wha²li¹jau³xai³ta² ã³ne³wxe³ain¹nũ³nxa³hẽ¹li¹. Sa²ba³to³ nxe³ti³xa² yxo²ha³kxa¹ i²ain¹kan²ti³ ã³ne³wxe³ai¹nxa³jau³kxai³la¹ Je³su²jah³la² tẽ³sxã³ su²lhã³ain¹na²hẽ³-li¹. Nxe³ha²kxai³ wã²nxũh¹lxí¹ain¹na³li¹. Nxe³jau³xai²na² a²kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Sũ³na² wã³txa² i³hen³txi³hẽ³tũ³ka³txa² e³xain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 28Nxe³-ain¹kxa²yu³su² ko³nxe³ti³ kã³ai¹nxa³kxan²ti³ su²lhã³si¹hain¹jau³su² Pi³la²jah³la² i³ye³kxain¹na²hẽ³li¹. 29Nxain¹ju³kxai³lu² ko³nxe³ti³ o²la³kxi²ta³lu²nain¹nũ²-la² ya³lu²nũ²la² hi³sa³ka³txa² sa²sai²ã³nũ²la² kwã³kxẽ¹na² sa²nĩ³kxain¹ta¹hẽ¹li¹. 30Nxe³yã³ta¹ Txa²wã³sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹ta¹hxai²-hẽ¹li¹. 31Hã²wxã³txa³ a²sa³wi³ha³lxa² i²yxau³nyhain¹ta¹hẽ¹li¹. Ka³li³le²a²ko³xa² ã³si³tẽ³kxi²hi¹nã³n²te²tũ³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³si³tẽ³kxain¹nũ³ta¹hẽ¹li¹. Ye³-ka³lxa¹txi³ a³lan²ni²sxã³ i²yxau³nyhain¹to³ta¹hẽ¹li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i²ain¹ju³tai³tã² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txi³nyhain¹ta¹hẽ¹li¹.

32-33 Jã¹nxa¹jut3su² jau³xai²na² i³hen³txi¹nx2ti³te³lhxã³ ã³wxã³ye¹nx2ti³-nha¹wi¹. Txa²wã³sũ³na² hi²sen³kxai³lu² txa²wã³si³yah³la²nãu³u¹tai²na² i³ye³kxain¹jau³xu¹tai²na² kwẽ¹ta¹ we¹ta³lun²na²hẽ¹li¹, Je³su²jah³la² ka³-

ten³su² i³sa²yxau³xi²ha²kxai³lu¹. Nxe³ju³tai²li² kxã³nxi¹nu¹tai²kxai³lu²
Ta³vi²yah³lo²nu¹tai²na² Sa²mo³ 2 nxe³jau³xu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Wxã²kxai³ txa²wẽ³si¹lxi¹. Hi¹na² wxa²wi³nu²sa¹wi¹.”

Ta³vi²yah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

34 Nxe³ha²kxai³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³tai²nã¹jau³xa² a²nũ²a² ka³-
lu²nxa³ju³tai²nã¹jau³xa² i³ye³kxi²nũ³te³nah¹lxi¹:

“Ta³vi²yah³lo²nu¹tai²na² i³ye³kxai¹na¹ju³tai²na² wi¹ju³ta² so¹lxi³
ũ³hũ¹ai¹na¹tu¹wi¹.”

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 35 Te²yã¹nxũ³jau³xa²na²sa¹: “Wxa²sa³wi³sa²
Wi¹lhin¹ta² Si³yxau³te²a² a²nũ²nã³ai²na² ka³lu²ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹.”
Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

36 Nxe³ha²kxai³la¹ Ta³vi²yah³lo²nu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³-
na² wãn³txa² sa²yo²we¹ta³lun²ka³tũ³ ya³lu²nũ²la² a²si³yah³la²nã³xu¹tai²na²
yã¹nxe³sã³ ya³lu²nũ²la² a²nũ²khai³xa² ka³lu²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 37 Yxã¹ta¹
Jah¹lai²li² Txa²wã¹sũ³na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² hai³txi³
ya³lu²sã³ ka³lu²ti³he¹nxa³hẽ³li¹. 38-39 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² so¹lxi³
wxa²ko³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹ju³ta² ne³wã²na³kxe³su² hxi²kan¹na³li¹. Jah¹la² so¹-
lxi³ ka³ten³su² i³sa²yxau³jah¹la² so¹lxi³ a²nũ²a² yo²i²kxai²nã²tu³ a²ẽ¹nã³ai²na²
wi¹lhin¹sã³ sa²hau³ko³thi³nx2na³li¹. Yxã¹ta¹ Mo¹se²ah³lo²nu¹tai²na² wãn³txa²
hxi²kan¹txi³ a²ẽ¹na² sa²hau³ko³te³lhĩ³nx2nxa³wi¹. Je³su²jah³la² so¹lxi³ hxi²kan¹-
na³li¹. Nxe³na¹jau³su² nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. 40 Nxe³jau³xa²na² ain³kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
Yxã¹ta¹ ain³kxah¹lxan³kxai²nã²tu³ Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na²
ũ³wha²li¹jau³xu¹tai²na² wãn³txa² ũ³jau³xa² a³txi¹nx2ti³ha³tai¹. 41 Nxe³jau³xa²sa¹:

“Yo²i²xa³tũ³ka³txã³. Ĩ²sah¹lxi³sã²lxi¹. O²lhxã³ ya³lu¹ta²lxi³ha³tai¹.

Txa²wa³ka³lxa² o²la³kxi²na¹ju³ta³nũ³a² yo²i²sah²lxan³tho³li¹.

Wain³txi³ i³yau¹ũ³nx2ti³kxan²ti³ yo²i²ah²lxan³tho³li¹.”

Nxe³jau³xa²na² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txi³nu¹txai²na² ũ³-
wha²li¹jau³xu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ wxã²na²
yo²i²ah²lxan³kxai²nã²tu³ te²jã¹nxe³nx2ti³ha³tai¹. Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² yo²-
i²si¹nx2ta¹jau³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

42 Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta² Bar³na³be²ah³lo²nu¹ta² nxe³sã³ i³ye³ta³-
lun²nũ²la² a³li³xi²tã³a² ya¹nã¹ta² sa²ba³to³ nxe³ti³xa² ã³wa³li²si¹hain¹jau³su²
i³ye³kxi¹lã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 43 Nxe³ain¹nũ²la² a²nũ²a² ka³lxa¹te²nã³xa²
Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² te²a² ã³jah¹la² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³kxan²ti³ Ju³te²a²
wãn³txa² ain³kxi²te²su² te²a² yo²i²ain¹te²nã³xa² ã³si²te³kxain¹ta¹hxai²-
hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Pau²lah³lo²nu¹tã² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tã²
nxe³sã³ Sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wi¹li²nx2ti³jau³nũ³su² yo²i²sã³ yxau²xai³jah¹lxi³-
hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

44 Nxa²ha¹te¹ sa²ba³to³ nxe³tã³a² sxi²je³nã¹tũ³ka³txa² ka³lxa¹-
khai¹nxe³sã³ ã³yã³nũ²kxain¹nũ²la² Sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²te³lhxã³

nxain¹ta¹hxai²hē¹la². 45 Nxe³ain¹ta¹ Ju³te²a² in³txi³nāu³xa² ā³nhai¹tū³te²-nāu³xa² i²kxain¹nū²la² i³an³txi³jau³su² i³kwai²kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²na² wān³txa² ain³kxah¹lxi³txa³lxi¹. I³ki³ha¹kxi¹nx2ti³-na³li¹. Nxe³jau³su² a²hxi²kan¹jah¹lo²sa²ki³lxo³nha²sxā³ ki³han³jau³xa² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 46 Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tā² Bar³na³be²ah³-lo²nu¹tā² nxe³ya³sxā³ yxo²xūn³txi³ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² tē³sxā³ wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² i³yau¹-ū³nx2ti³sān²nha¹ten¹tu³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ ten³yah³lxi³si¹nxān³ten¹tu³wi¹. Ka³ten³su² i³sa²yxa³yah³lxin¹ju³ta³nū³a² ten³yah³lxi³sā²nxān³ta²lu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² ā³na¹nx2ta¹ka³tu³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² i³yau¹ū³hain¹si¹na¹tu¹wi¹. 47 A²nxe³ju³-tai²li² Txa²wā¹sū³na² kwa³na³sa²sin¹te³nah¹lxi¹:

“Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xai²na² ko¹kon¹tīh³na² wā²nā³ū¹tain¹-yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² i²li³te²na² u²lxi³yxau³kxan²ti³ yxo²i²sain¹sxā³ ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³lain¹ju³-ta² ā³wa²su¹tain¹ju³ta³nū³a² yū³ain¹tu¹wi¹.”

Nxe³sa²sin¹na²hē¹li¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

48-52 Nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² jau³jau¹xai²na² ain³-kxain¹nū²la² ka³li³hain¹jau³su² e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ka³lih³sa²sin¹nhai¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yxo²wet¹lsi¹-na¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² ā³si³tē³kxi²sain¹nūn³sin¹na³li¹. Hī¹na² yxo²i²si¹na¹nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² i²li³te²hū³te²a² Txa²wā¹sū³na² a²yxo²wān³txa² i³kaix¹jau³su² ain³kxi²kxai²nān²tu³ nxe³te²-su² te²a² yxo²i²ain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut³su² ha³lo²ai²na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² u²lxi³ ha³ta³nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³yān¹ta¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tū³te² nū³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² sxi²je³na² hxi²kan¹te²-su² te²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²a² txu¹ta¹ka³lxi³nāu³xa² kāin²te²su² te²a² nxe³tū³ka³txa² i³ki³ha¹kxi²sxā³ i³ye³kxai¹nha²kxai³ i³an³ta³kxi²si¹hain¹ta¹hxai²-hē¹la². I³an³ta³kxi²si¹hain¹ka³tū³ta¹ Pau²lah³lo²nu¹tā² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tā² nxe³sxā³ khāuh³lxa³ti³nyhain¹sān²ka³tū³ ha³lo²a² sa²tā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Pau²lah³lo²nu¹tā² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tā² nxe³sxā³ kīh³nū³xa² sa²yu³sai¹kxi²nha²sān²sxā³ sa²yxu¹ka³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² i³xan³ta³kxi¹nx2ti³na³li¹. Ain¹jau³su² ka³tū³ thī³na² a³li³xi²nū²la² I³ko²ni²a²thi³na² ā³wi¹lyha³ta¹hxai²hē¹la².

I³ko²ni²a²thi³na² ai³ya³jau³su²

14 I³ko²ni²a²thi³nu¹ta²kxai³ ā³wih¹yah³nū²la² Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² ai³ya³ka³tū³ wxi²kan¹txi³ i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Ju³te²a² nū³ka³txa² yxo²i²ha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nū³ka³txa² yxo²i²ha²kxai³ nxe³sxā³ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ yxo²i² ā³-si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³yān¹ta¹ yxo²i²xa³tū³ka³txa² Ju³te²a² nū³ka³txan²tū³ i³xan³ta³kxi²nū²la² yxo²i²tū³ka³txa² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³txan²tū³ sa²yxo²ā³si¹-

hain¹jau³su² kãin²ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²ain²txi³ĩ³an³ta³kxain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². ³Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²-nu¹tã² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tã² nxe³sxã³ ye³ka³lxa¹txi³ yxau²a³lan²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² wi¹li²sa²tẽ³kain¹kxe³su² wxi²kan¹txi³ĩ³hen³txi³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ya³ha²kxai³ wãn³txai²na² ya²la³tu³je²ha²kxai³ Sũ³na² hxi²ki³kxai³la¹ĩ³nũ³-kxũ³si¹yha³jau³nũ³su² kãin² wã³nxi²kxi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴Nxe³ain¹ju³kxai³la¹ sxi²je³nã¹tũ³ka³txai²na² wãn³txa²ĩ³ye³ĩ³yi²lho¹kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³la² nũ³ka³txa² wain³txi³ e³ain¹na³li¹. A²wã³kxi³kxai³ nxe² e³ai¹nha²kxai³:

—~Kwa²yah³lxi¹lxi¹. Wain³ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² wain³txi³ e³ain¹na³li¹. A²wã³kxi³kxai³ nxe² e³ai¹nha²kxai³ nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵Ai¹nha²kxai³ tũ¹ka³txa² ã³nũ²kxi²nũ²la² a²hxi²kan¹ti³nã³xa² ã³nũ²-kxain¹nũ³nha²kxai³ yxo²xũ³txi³ an³ta³txi³ e³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³la² nũ³ka³txa² khãuh³xa³sain¹yah³lxi³wxi¹. Txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ wha³tin³kxi²sã³ya²lu¹jah³lxi³wxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². ⁶Ain¹nxa²ha¹te¹ jau³jau¹xai²na² ain²kxi²nha²ya³ha²kxai³ ã³nih³sxaun³yah³nũ²la² Li³kau³ni²-a²ko³xa² Lis²tra²thi³na² Ter²be²thi³na² nxe³ko³nãu³a¹ ai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

Lis²tra²thi³na² Ter²be²thi³na² nxe³ya³thi³na² ai³ya³jau³su²

⁷Nxe³ya³ha²kxai³ Lis²tra²thi³na² ã³wih¹yah³nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²ĩ³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁸Ã³wih¹ya³te³na¹ in³txa² yu³kan²ta³kxi²te²a² ã³wxe³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jah¹la² a³li³la¹hĩ¹nu¹tai²-na¹ hai³txi³ ã³nxa¹ti³hex¹jah¹lo²sxa³ha²kxai³ hã¹sxã³ sxa³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². ⁹A²nxe³jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³ yu³we²txi²xi²si¹jau³nũ³su² yxo²ĩ²ye²ta¹hxai²hẽ¹la². ¹⁰Nxe³ju³kxai³lu¹ Pau²-lah³lo²nu¹ta²kxai³lu¹ ĩ²kxi²nũ²la² yxo²kãin²ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³txi¹. ĩ³sa²yxau³txi¹. Txa²wã¹sũ³na² hxi²kan¹txi³ we²txi²xi¹-nxa²si¹hin¹jau³su² yxo²ĩ²nha²kxai³ we²nxi¹lxi¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ wa³su³txi³ a³li²sin³sxã³ ã³nxa³ta¹hxai²hẽ¹la². ¹¹Nxe³ju³kxai³lu² ĩ³hi¹-tain¹tũ³ka³txa² ĩ²ain¹nũ²la² Li³kau³ni²a²ko³xa² a²wãn³txa² e³ain¹jau³xa² yxo²kãin²ĩ³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² nũ³ka³txa² a³ka³nxi²sxã³ ã³wxã³ain¹nĩn²tai¹. A²nũ²-hũ³kxan²ti³ hai³txi³ a²nũ²sai¹nxa³wi¹.

¹²Nxe³ha²kxai³ jah¹lai²na²su² a²hxi²kan¹txi³sin²tai¹. Ju³pi²jah³lo²sin²tai¹. Nxe³jah¹lan²tu³ Bar³na³be²ah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³sxã³ jah¹lai²na²su² wi¹le³ha²kxai³ Mer³ku²ri²ah³lo²sin²tai¹. Nxe³jah¹lan²tu³ Pau²lah³lo²su² ta¹hxai²-hẽ¹la². Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ¹³Nxain¹kxa²yu³su² Ju³pi²jah³lai²na² sxi²ha² hau³ko³jah¹la² ã³tũ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³thi³na² sxi²je³na² a³li³kxai²nã²tu³ tũh³-na² un²ta³kxi²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² po¹na² tẽ³i² hi³yãu³sa³kxa² tẽ³i² nxe³nũ²la² sxi²je³na² yxo²ka³teh³nãu³a² tẽ³sxã³ wah³nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

—~In³txai²li² Txa²wã¹sũ³na² nũ³ka³txi³la³ha²kxai³ po¹na² su²lhã³ka³tu³ ũ³hũ¹ai¹na¹tũ¹xã¹. Ain¹ta¹, ¹⁴Bar³na³be²ah³lo²nu¹tã² Pau²lah³lo²nu¹tã² nxe³te²

hi²sen³kxai³lu² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²yah³nũ²la² ka³lih³ti³hex¹ya³ta¹hxai²-
nxa³hẽ¹la². Nxe³yah³xa³ha²kxai³ a²wã²la² sa²te²lã³yah³nũ²la² tũ¹ka³txa²
nxũ²kwai³ye³la³nãu³a² ã³tĩ³ya³sxã³ yxo²kãin² i³ye³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxe³ya³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ nxe² kãi³yah³lxin¹ji¹wi¹? Txai²na²
a²nũ²su²nũn³nha¹wi¹. Wxãi²yãx¹te²sa²nha¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³-
xa² i³hen³txi³nx²ti³te³lhxã³ wxã³sĩ¹na¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² ka³ten³su² yxau²na³li¹.
Yxãn¹ta¹ Ju³pi³jah³lai²na² nũ²ka³txa² hai³txi³ ka³ten³su²nxa³wi¹. Tah³lxa³kxa²
so¹lxi³ we¹tain¹te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² yen³kxa²
yxo²ha³kxa¹ we¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Oh³xan¹ko³xa² we¹tha²kxai³ yuh³xan¹ko³xa² we¹-
tha²kxai³ i³ye³na² we¹tha²kxai³ yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ we¹te²ju²hẽ³li¹. 16 Kxãn³su²
a²nũ²toh³la³ta² yxo²i²ain¹ju³ta² yũ²na²hẽ³li¹. Nxe³kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹sũ³-
na² yxo²xũn³txi³ i³ye³kxin²nxa³hẽ³li¹. 17 Yxãn¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² a²kãin²ju³ta²
a²nũ²a² wã²nã³ũ¹nha²hxai²na²hẽ³li¹. Ya²la²tũ³ wẽ³ha²yau³xa² sa²si¹hã³i² hai³-
sxa² wi¹wen¹ju³ta² kãi³ũ¹hai¹ni² yain³txa² sa²si¹hã³i² nxe²na³li¹. Nxe³ha²kxai³
i³ka³lih³yah³lxi³hxain¹tai¹ti²tũ³wi¹. Nxe³jut³su² Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³ kãin²-
khaix¹lnx²na³li¹. Nxe³jau³su² tai²li² i³ye³ye¹nx²ta¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

18 Nxe³sxã³ wãn³txa² ka³lxa¹txi³ i³ye³kxain¹ya³sãn³ka³tũ³ hã²wxãn³txa³ ain³-
kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³nu²su² ti³hit¹lsxã³ o²la³kxain¹ju³ta²
hãi¹nxã¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 19 Nxa²ha²te¹ ye³jen¹nãu³a² ko³nxe²thin¹tũ³ka³txi³nu¹-
tai²na² wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Ān³ti³o³ki²a²thi³na² Pi³si²ti²a²ko³xa² sxa³jen³na²na²
a³li³ha²kxai³ i³ko²ni²a²thi³na² a³li³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txa²
i³ki³ha²kxain¹nũ²la² Pau²lah³la² wãn³txa² sa²yxo²a³si¹ha²kxai³ su²lhã³te³lhxã³
ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ txah³lxa³kxa² hxi²tẽ³nha²sxã³ wha³tin³kxain¹nũ²la²:

—~Ya³lun²tai¹. Nxẽn³txain¹sxã³ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ hxi²ki³la³kxi²nũ²la²
sxi²je³na² sa²si³nxe² a³li³sxã³ ã³na¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 20 Yxãn¹ta¹ yxo²i²-
ain¹tũ³ka³txa² ã³nũ²kxain¹sxã³ i²yxau³ain¹tãu³a² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu²
a²nxũ²kwai³ye³la³nãu³a² ya³lu²te²hũ³sxã³ sxa³ta¹hxai²hẽ¹la². Sxa³nxa²ha²te¹ i³sa²-
yxau³xi²nũ²la² nxe³thi³nu¹tain²txi³ ih³wi¹xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Hã²wxãn³txa³nũ² ãh¹
a³lan²nũn³tãu³a² je³na² a³li³xi²ya³ka³tũ³ Ter²be²thi³na² ã³nxai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ān³ti³o³ki²a²thi³na² wã³li²xi²ya³jau³su²

21 Ān³nxai³ya³ka³tũ³ta¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²
i³hen³txi³nyhai¹nha²kxai³ a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ yxo²i²sxã³ yxau²xai³lain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². Hã²wxãn³txa³ i³xi²te³lhxã³ a³li³xi²yah³nũ²la² Lis²tra²thi³na²
ã³wih¹sxã³li³xi² i³ko²ni²a²thi³na² ã³wih¹sxã³li³xi² nxe³nũ²la² Ān³ti³-
o³ki²a²thi³na² Pi³si²ti²a²ko³xan¹thi³na²na² ã³wih¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la².
22-23 Nxe³sxã³ ã³nxai³ain¹tĩ³kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²sxã³
yxau²xai³tũ³ka³txi³nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ sa²hau³kot³sxã³ a²hxi²kan¹ti³nũ³-
su² te²a² ũh³wxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ya³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³-
ju³ta³nũ³su² nxe³jau³xa² yxo²i²ki³kxai²nãn²tũ³ ye³khãuh³lxa³ti³nẽ³lha³tai¹.

Nxe³nē³lha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ya³lo³txi¹jah³lxi³hē¹li¹. Wān³txai²-li² sa²yo²ā³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² yain³txa² ā³sān²ka³tū³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² nxe³txi¹. Tū¹ka³txai²li² yo²i²nxain¹na³li¹. Nxe³te²na² wi¹li²-txai¹nhē³li¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².

24Nxa²ha¹te¹ Pi³si²ti²a²ko³xa² a³li³xi²yah³nū²la² Pā³fi²li²a²ko³xa² ā³wih¹ya³ta¹-hxai²hē¹la². 25Ā³wih¹yah³nū²la² Per²je²thi³na² ā³yit¹Itū²la² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² A³ta²li²a²thi³na² ā³nxai³ya³ta¹hxai²hē¹la².

26Hā²wxān³txa³nū² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² Si²ri³a³ko³xa² sxa³thi³nai²na² i³ya³ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³thi³na² ā³wi¹lhi¹nai³tā² a³li³ya³hi¹nai³tā² yo²i²ain¹tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wi¹li²si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

27Nxe³ha²kxai³ a²wa³ka³li³yu³ta² ta³lu²nha²kxai³ i³xi²nū²la² yo²i²tū³-ka³txa² i³kaix¹sa²kxi³nū²kxi²nū²la² i³hen³txain¹ya³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹na³li¹. Kāin²khaix¹nx²na³li¹. Ju³te²a² nū³ka³-txi³sxa³te²nāu³xa² yo²i²ain¹ju³ta² i³yau¹ū³hain¹na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² yo²ha³kxa¹ yo²i²ti³te³nain¹kxai²nān²tū³ hxi²ka¹nain¹tu¹wi¹.

Nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². 28Jā¹nxe³ha²kxai³ a²nū²ai²na² yo²i²te²na² sxi²ha² ha³la³ka³lxa³lon³sxā³ kxān³su² a³la²nain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³ru³sa³lē²thi³na² i³xi²sxā³ e³kxi²nyhu¹kxi³jau³su²

15 1Nxa²ha¹te¹ in³txi³nāu³xa² Ju³te²a²ko³xu¹tai²na² a³li³xain¹nū²-la² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹nū²la² yo²i²tū³ka³txa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kxā³nhxi¹nu¹tai²na² Moi³se²ah³lu¹tai²na² e³ta¹hxai²hē¹li¹. E³te³-nah¹lxi¹: “Wxa²ki³lha³lxa² tē³sxā³ a²ki³wā²la² ū³sa³si³tū³ko³kxā¹ju³ta² i³yau¹ū³nx²ta¹ju³ta² wet¹sah¹lxi³hē¹li¹.” Nxe³jau³xai²li² Moi³se²ah³lu¹tai²na² ū³wha²li¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²su² te²syah¹lxan³kxan²ti³ te²yā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ yah²lxan³kxai²-nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² hxi²kan¹txi³ ne³wā²na³nx²ti³xah³lho³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

2Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tā² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tā² nxe³sxā³ yo²-xūn³txi³ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²xah³lxi¹lxi¹. Jau³jau¹xai²na² wain³ti³he¹nxa³wi¹. Ain¹ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³ain¹jut³su² Je³ru³sa³lē²thi³na² a²pos²to³lo² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹ta³ he³la³kxa² i³wā³txi³sain³te³lhxā³ sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Pau²lah³lo²nu¹tā² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tā² a²sa³wi³ha³lxi³-nu¹tai²na² nxe³sxā³ sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

3Nxe³jut³su² yo²i²tū³ka³txa² sa²si¹hā³ain¹ka³tū³ a³li³ain¹nū²la² Fe³ni²si²a²ko³-xa² ā³wa²to¹tha²kxai³ Sa³ma²ri²a²ko³xa² ā³wa²to¹tha²kxai³ nxe³ain¹tāu³a² a²nū²a² yxau²xai³tū³ka³txa² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī³hen³txi³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³-xa² yo²i²ain¹nūn³na³li¹. Ain¹jau³su² ha²kxai³ kāin² ka³li³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

4Nxe³nũ²la² a³li³xain¹nũ²la² Je³ru³sa³le²thi³na² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 ã³wi¹hain¹ka³tu³ yxo²ĩ²tũ³ka³txi³su² te²a² a³pos²to³lo² nũ³ka³txi³su² te²a² a²hxi²-
 kan¹txa³ he³la³kxi³su² te²a² ã³yã³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³yã³nũ²kxain¹ka³tu³
 Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² yxo²ĩ²ain¹ju³ta² i³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 5Ain¹nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² in³txi³nãu³xu¹ta¹na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
 yxo²ĩ²ain¹te²an²tũ³ i³sa²yxa³sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wain³ti³he¹nxa³wi¹. Moi³se²ah³lu¹ta¹na² wãn³txa² sa²yxo²wet¹lsi¹-
 hain¹jau³su² kwa³na³txai¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³kxa²yu³su² a²ki³lha³lxi³na²
 a²ki³wã²la² ã³sa³si³tũ³ko¹kxã¹si¹hain¹jau³su² kwa³na³txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Ju¹-
 tai²na² so¹lxi³ wain³na³li¹. Fa³ri³se²a² in³txi³nãu³xu¹ta¹na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

6Ai¹nha²kxai³ a³pos²to³lo² nũ³ka³txi³su² te²a² a²hxi²kan¹ta² he³la³kxi³su²
 te²a² ã³yã³nũ²kxain¹sxã³ i³ye³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 7Kxãn³su² i³ye³lain¹nũ²la²
 Pe²jah³lo²nu¹ta² hi²sen³su² i³sa²yxa³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. I³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Txa²wã³tã³sah¹lxi¹lxi¹. Kxã³nxi¹-
 nai³tã² Txa²wã¹sũ³na² i³kaix1so¹sa³na²hẽ³li¹. I³kaix1so¹sa³te³nah¹lxi¹: “Ju³te²a²
 nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² a²yxa³tãu³a² sa²si¹hã³nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxa²ha¹kxai²-
 nãn²tũ³ Txa²wãn³txa² i³yau¹ũ³hai¹nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ yxo²ĩ²sain¹tu¹wi¹.”
 Txa²wã¹sũ³na² nxe³sa³na²hẽ³li¹. 8Nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² a²ẽ¹-
 nãu¹ai²na² hxi²kan¹txi³ i³jah¹lo²su² ha²kxai³ wi¹lhin¹te²lo³txa²lain¹na²hẽ³li¹.
 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² ã³nxũ²kwã³wih¹hain¹-
 na²hẽ³li¹. Txa²yã¹xain¹nũn³na²hẽ³li¹. 9Hai³txi³ ha³na³ka³lxi³ i²sa²si¹nxa³hẽ³li¹.
 Tũ¹ka³txai²na² a²ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² sa²wa²su¹kxain¹nũn³na²hẽ³li¹, yxo²ĩ²-
 ai¹nha²kxai³lu¹. 10Nxe³ain¹jut3su² ih¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ nxe²e³yah³lxin¹ji¹wi¹?
 Txa²wã¹si³yah³la²nãu³u¹ta¹na² Moi³se²ah³lu¹ta¹na² wãn³txa² hxi²kan¹txi³
 sa²yxo²we¹txain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹tu³wi¹. Ai¹nxi²hxi²kxai³ jã¹nxe³sxã³ hxi²kan¹-
 nẽ³lxa³wi¹. Nxe²nẽ³lxa³ha²kxai³ tũ¹ka³txai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³ha²kxai³
 hxi²ka¹nain¹nũ³nxa³lho³li¹. 11Nxe³yãn¹ta¹ Je³su²jah³la² yxo²ĩ²ki³sa²kxai³
 ko³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² sa²wa²su¹kxi²nẽ³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² nũ³ka³txi³-
 sxa³te²nãu³xa² te²yã¹nxain¹nũn³tu¹wi¹. Pe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

12Nxe³ha²kxai³ ain³kxain¹tũ³ka³txa² ka³nahx2sxã³ yxa³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³nũ²la² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tã² Pau²lah³lo²nu¹tã² nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
 hi²sen³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² wã³nxĩn¹sxã³ o¹la³kxain¹ju³tu¹-
 tai²nãn¹jau³xa² a²yxo²ha³kxai³ i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 13Nxe³nxa²ha¹te¹
 i³hen³txi³nyhain¹nũ²la² Ti³a²kah³lo²nu¹ta¹na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹li¹. Txa²wã³tã³nãu³sah¹lxi¹lxi¹.
 14Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² a²wi¹lhi¹na² yxo²ĩ² ã³si³wxe³ju³ta²
 Si³mãu²ah³la² i³yau¹ũ³nẽ³lain¹ten¹tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na²
 hi²sen³su² yxo²ĩ²ain¹tũ³ka³txa² i²sxã³ so¹ain¹na²hẽ³li¹. 15Nxe³ju³kxai³lu²
 Txa²wã¹sũ³na² ã³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na² 16Nxe³te³nah¹lxi¹:

“Hã²wxãn³txa³ ã³wã³li²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹tãu³a² Ta³vi²yah³la² a²ne³-
 tah²nãu³a² ã³yã³nũ²kain¹sxã³ i³kãin²te²lo³tai¹na¹tu¹wi¹.”

17 Nxe³na¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxō²we¹tain¹kxi³nū³su² te³nain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ i³kai¹lta¹na¹-te²a² yxo²i²sain¹tu¹wi¹’.

18 Nxe³jau³xai²na² kxā³nxi¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹.” Ū3wha²li¹txā³nxu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹.

19 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² tū¹ka³txai²na² kwēn¹ta²na¹ yxo²i²ā³si³wxe³te²a² wān³txa² sa³txe¹jau³xa² i³ye³kxai¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. 20 Nxe³yān¹ta¹ nxe² ū³wha²li¹kain¹-ki³te³nah¹lxi¹: “Ju¹ta²na² so¹lxi³ sa²yxō²we¹jah¹lxi³hē¹li¹. Yain³txa² kō³nxe³te²a² a²yāu³ka³txa² sa²nū¹txain¹kxai²nān²tu² nxe³tū³xai²na² i³yain³yah³lxi³txa³hē¹li¹. A²nū²a² ā³xa² in³txi³su² ta³nxa² a²nū²a² ā³xa² sxē³xa³ka³lxi³su² ta³nxa² yxo²-kwain³nha²sxā³ ū³whin¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. Ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² i³na²yah³lxi³txa³hē¹li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²ti³ho³nxa³te²a² wā²nhi²yah³lxi³txa³hē¹li¹.” 21 Nxe³jut³su² sxi²je³na² yxo²ha³kxa¹ sa²ba³to³ nxe³hīn¹su² kxai²nān²tu³ Moi³se²-ah³lu¹ta²na² wān³txa² i³ye³hxai²na²hē³li¹. Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³nāu³xa² nxēn³ta¹nxi²na²hē³li¹. Ti³a²kah³lo²nu¹ta² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² i³yau¹ū³hain¹jau³su²

22 Nxe²e³ta³lun²nū²la² a³pos²to³lo² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹txa² he³la³kxai²na² nxe³sxā³ yxo²i²tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxi²nyhain¹ta¹-hxai²hē¹la². I³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³la² Bar³na³be²ah³la² sxā³ Ān³ti³o³ki²a²thi³na² i³te³lhxā³ ain¹na³-li¹. Ai¹nha²kxai³ in³txa² ha¹li¹ i²sxā³ so¹ki³kxai²nān²tu³ ā³si³tē³kxain¹si¹jau³su² kwa³na³ain¹ki³kxai²nān²tu³ wi¹lhī³nx2na³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹-nha²kxai³ Ju³ta²sah³la² ā³si³tē³kxi²ha²kxai³ nxe³jah¹la² Bar³sa³ba²sah³lo²su² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ Si²lah³la² ā³si³tē³kxi²ha²kxai³ nxe³ya³te²a² wi¹-lhin¹ya³ha²kxai³ a²hxi²kan¹ti³la³ha²kxai³ nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². 23 Nxe³ha²kxai³ ha³teh³nxā³nxa² ū³wha²li¹lhū³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. A³pos²to³lo² nū³ka³txi³su² te²a² a²hxi²kan¹txi³su² te²a² nxe³te²a² txa²wā³tā³xi²nyhain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² nū³-ka³txi³sxa³te²nāu³xa² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² yxau³ta³nxa² Si²ri³a³ko³xa² yxau³ta³nxa² Si³li²si²a²ko³xa² yxau³ta³nxa² nxe³yah³lxin¹te² i³nxai²na² txa²wā¹wā³tā³sah¹lxi¹lxi¹.

24 Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ txa²nū³ka³txa² wxā³sxā³ i³ye³kxi¹nx2tain¹ta¹hē¹li¹. Nxe³jau³xa² hxi²waun³txi³sxā³ i³yxaih¹yah³lxi³ta¹hī¹nhē¹li¹. Yxān¹ta¹ jau³xai²-na² hai³txi³ sa²si¹hā³nx2ti³sīn¹nxa³hē³li¹. 25-27 Nxe³na¹ju³kxai³lu² a²nū²a² i²sxā³ so¹si¹na¹tu¹wi¹. Si¹na¹kxai²nān²tu³ Bar³na³be²ah³la² Pau²lah³la² ya³li³khai¹-xai¹yah³lxin¹kxe³su² ā³si³tē³kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Ju³ta²sah³lai²na² Si²lah³lai²na² nxe³sxā³ sa²si¹hā³ain¹si¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ain¹si¹na¹ha²kxai³ Bar³na³be²ah³lai²na² Pau²lah³lai²na² nxe³sxā³ ā³si³tē³kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³te²a² Je³su² Kris²tu³-jah¹lai²na² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² wi¹lo²la³kxain¹ju³ta² kāin² i³hen³txi³nyhain¹na²hē³li¹. Su²lhā³te³lhxā³ nyhain¹kxan²ti³nū¹ ya³lo³txi²sxā³ Sū³na² wān³txa² ha²ya³kxa³ i³hen³txi³nyhain¹toh³na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ a³lxai¹nha¹nhai¹.

A²nxe³tũ³ka³txa² wxã³ain¹kxai²nã²tu³ wãn³txai²li² ũ³wha²li¹lũ³nx2ta¹jau³xain²-txi³ i³ye³nha¹jau³xain²txi³ i³yau¹ũ¹nx2tain¹tu¹wi¹. Ki³ha¹kxi¹nx2ta¹ka²yan³txi³su² nxa¹nhai¹. 28 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txi³su² te²na² wãn³txa² txa²-nũ³ka³txi³su² te²na² wãn³txa² nxe³sxã³ ã³nha³ko³tã³li¹. Nxe³ha²kxai³ jau³xai²na² so¹lxi³ sa²yo²wet1si¹nx2ta¹jau³su² kwa³na³nx2ti³si¹na¹wi¹. 29 Nxe³jau³xa²sa¹ yain³-txi³su² ko³nxe³te²a² a²yãu³ka³txa² sa²nũ¹tain¹kxai²nã²tu³ i³yain³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. A²ti³ha²yau³xa² i³na²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. A²ti³ho³nxa³te²a² wã²nhi²yah³lxi³txa³-hẽ¹li¹. A²nũ²a²ã³xa² in³txi³su² ta³nxa² a²nũ²a²ã³xa² sxe³xa³ka³lxi³su² ta³nxa² yxo²kwain³sxã³ ũ³whĩn¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³jau³xai²na² sa²yo²-we¹jah³lxi³n¹kxai²nã²tu³ wai³nhi³nx2na³li¹. Na¹jau³su² tai²li² nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Ta³lun²na¹wi¹. Ti³a²kah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30 Nxa²ha¹te¹ tũ³ka³txai²li² sa²si¹hã³kxe³su² a¹li³ain¹nũ²la² ã³ti³o³ki²a²thi¹na² ã³wi¹hain¹ka³tu² yxo²tũ³ka³txa² i³kaix1sxã³ ã³nxũ¹tũ²la² ha³te³h³nxã³nxai²-li² ũ³hũ¹nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 31 Ai¹nha²kxai³ ta²nxã¹nxai²li² so¹kxi²sxã³ i²hxa³tain¹nũ²la² ka³lih³kxi²la²nha² nxũ²kwai³lxũ¹txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 32 Ain¹-nxa²ha¹te¹ Ju³ta²sah³lo²nu¹tã² Si¹lah³lo²nu¹tã² nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txain¹ya³ha²kxai³ ye³ka³lxa²txi³ i³yau¹ũ³ain¹ya³ha²kxai³ i²nxũ²kwai³lxũ¹-txain¹ya³ha²kxai³ nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 33 Nxe³ha²kxai³ ye³jen¹nãu³kxai³lu²:

—~Wi¹lhin¹sxã³ i³xai¹jah³lxu¹li¹. Ain¹jau³su² ai¹nha²kxai³ Ju³ta²sah³la² nũ³ka³txi³nu¹ta²kxai³ wi¹lhin¹sxã³ i³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 34 Yxã¹ta¹ Si²-lah³lo²nu¹tai²na² so¹lxi³ a²yo³not1sxã³ yxau³ta¹hxai²hẽ¹la².

35 Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tã² Bar³na³be²ah³lo²nu¹tã² nxũ²la² kan²txi³ yxau³-ya³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ a²hxi²kan¹ta³ he¹la³kxa³ wãn³txai²na² jau³xain²txi³ i³yau¹ũ³hain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pau²lah³la² Bar³na³be²ah³la² ã³nhait1ja³jau³su²

36 Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Bar³na³be²ah³lãi³. Sxi²jen³ti³nãu³xa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³sa²-the³ki³thi¹tax3tai³tã² ãh¹lxi³ ai³sxi²xa²sai¹. Wi¹lhin¹tin²tã¹ ki³txai²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ Bar³na³be²ah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wi¹na³li¹. Ai³ya³sa³wi¹. Nxe³ki³kxai²nã²tu³ Jo³ãu² Mar²ko³jah³la² ka²lat1sxã³tẽ³ya³sẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 38 Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Jau³xai²na² wi¹lxa³wi¹. Pã³fi²li²a²ko³xa² ã³nxai³ki³si¹nai²tã² jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ã³nẽ³lhxã³ ih³xi²ti³ai¹ti²tu³wi¹, ya³lo³txi²nxa³ha²kxai³lu¹. Nxe³-ha²kxai³ tẽ³ki³ju³ta² wi¹lxa³wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 39 Nxe³ha²kxai³ yxo²xũn³txi³ i³ye³li³ya³ha²kxai³ ã³nhai²ta³lxi³sxã³ ai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ Bar³na³be²ah³lo²nu¹ta²kxai³ Mar²ko³jah³lo²nu¹ta² ã³sa²so¹sxã³ na³vi²o²tẽ³na² Syi²pri²ko³xa² ã³nxai³ka³lo³su² ã³wih¹sxã³ ã³nxai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 40-41 Nxe³-ai¹nha²kxai³ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² Si²lah³lo²nu¹tã² ã³sa²so¹ha²kxai³ Si²ri³a³ko³xa² Si³li²si²a²ko³xa² nxe³ko³nãu³a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²-i²tũ³ka³txi³nãu³xa² ã³nxũ²kwai³lxũ¹te³lhxã³ ã³nxai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe²nxa³ta³lxa¹ yxo²i²sxã³ yxau²xai³tũ³ka³txi³nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wi¹li²nx²ti³tu¹wi¹. Wi¹lhin¹sxā³ ā³nxai³jah³hē¹li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹ya³ha²kxai³ ā³nxai³ya³ta¹hxai²hē¹la².

Ti³mo²jah³la² ā³nū²kxi²sxā³ ai³yah³lxi³jau³su²

16 ¹Nxa²ha¹te¹ Ter²be²thi³na² ā³nxai³ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² a³li³nū²la² Lis²tra²thi³na² ā³nxai³ya³ka³tu³ Ti³mo²jah³la² i³ha¹txi²ya³-ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ha²kxai³ a²hā³ka³na² Ju³te² ta¹ka³lxan²tu³ yxo²i²ha²kxai³ a²wi³na² Kre²kah³lo²su² te²an²tu³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². ²A²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² Lis²tra²nū³-ka³txa² yxo²ha³kxa¹ I³ko²ni²a² nū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ yxo²i²tū³ka³txan²tu³ Ti³mo²jah³lo²nu¹ta²kxai³ wi¹lhin¹ye¹nxa²ha¹te¹ e³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². ³Nxa²-ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Ti³mo²jah³la² ā³sa²so¹na¹tū¹xā¹. Nxe³yān¹ta¹ Ti³mo²jah³la² wī³nai¹tā² Kre²ka² nū³ka³txi³si²na²hē³na¹. Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² a²nū³ka³txi³sxa³-xā¹. Nxe²nxa³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Ju³te²a² nū³ka³txa² i³ha¹txi²kxai²nān²tu³ kū³we²ki²la² wi¹lxa³xā¹. Nxe³ha²kxai³ sa²yxo²ā³xa³khih³. Nxe³jau³su² nxe³ju³-tan¹te²kxa³ya³lhu² ā³sa²so¹nū²la² a²ki³wā²la² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹ta¹hxai²hē¹la². ⁴Nxe³thi³nāu³xai²li² ai¹lha²thet3tāu³a² ha³teh³nxa³nxai²li² Je³ru³sa³lē²thi³na² tē³sxā³ wxā³txā³nxai²li² i³yau¹ū³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Wān³txai²li² sa²yxo²-we¹nyhain¹si¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta³nxā³nxu¹ta²kxai³la¹ a²kxā³nxai³tā² a³pos²to³lo² nū³ka³txa² Je³ru³sa³lē²thi³na² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² sxā³ ū³wha²li¹lhā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁵Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ain¹tū³ka³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ ā³nxū²kwāi³lxū¹nyhain¹ta¹-hxai²hē¹la². ⁶Nxu²kwāi³lxū¹sxā³ yxo²i²ain¹tū³ka³txa² ā³te¹txain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pau²lah³lai²na² hxi²sxā³nho³jut3sū³ju³ta²

⁶Nxe³nū²la² Fri²ji²a²ko³xa² Ka³la²si²a²ko³xa² sxā³ ā³nxai³ain¹ta¹hxai²-hē¹la². ⁷Ā³nxai³ain¹tj³kxai³lu²:

—~A²si³a³ko³xa² ā³wi¹ha¹tū¹xā¹. Ain¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² hi²-sen³su² ai³si¹hai¹nxa³jau³su² i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁷Hā²wxān³txa³ Mi²si²a²ko³xa² yau³son³nū²la²:

—~Pi³ti²ni²a²ko³xa² ai³na¹tū¹xā¹. Ain¹tah¹lxa¹ Je³su²jah³la² Yāu³ka³txa² ai³si¹hai¹nxa³jau³su² i³yau¹ū³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ai³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁸Nxe³ha²kxai³ Mi²si²a²ko³xa² wain³txi³ ā³wa²to²ka² ai³nū²la² Tro³a²te²thi³-na² kan³sxā³ ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². ⁹Nxe³tāu³a² ka³nxa³hi²ta¹hxai²hē¹la². Ka³nxa³hi²nū²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² hxi²sxā³nho³jut3sū³ju³ta² i²ta¹hxai²hē¹la². I²ka³tu³ta¹ in³txa² Ma³se³to²na²ko³xan¹jah¹la² ā³wxā³ye²-ta¹hxai²hē¹la². Ā³wxā³ye²nū²la² win¹ta²te²lxi³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ma³se³to²na²ko³xa² ā³wxā³sē¹li¹. Ā³non²ta³kxi²sa²si¹nhē³li¹. Nxe³-ye²ta¹hxai²hē¹la². ¹⁰Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yen³kxa² wxa²hau³ko³tū²la² Ma³se³to²na²ko³xa² wa³su³txi³ ā³nxai³ya³sain¹na²hē³la². Txai²li² Lu²-kah³lo²na¹xai²na² ū³wha²li¹jah¹lo²sa¹wa². Ā³si³tē³kxai¹na¹hē³la². Nxe³sxā³

Ma³se³to²na²ko³xan¹tũ³ka³txa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³hen³-
txi³te³lhxã³ ai³ya³sain¹na²hẽ³la², Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³sain¹si¹nha²kxai³la².

Li²ta³ka³lxa² yxo²i² ã³si³wxe³jau³su²

¹¹Nxe³ha²kxai³ na³vi²o²tẽ³na² ã³wih¹ya³sain¹nũ²la² Tro³a²te²thi³na² a³li³-
ya³sain¹nũ²la² i³ye³na² kãin²je³na² hãu¹sxã³ ai²ya³sain¹na²hẽ³la². Nxe³nũ²la²
Sa³mo³tra²si²a²ko³xa² kwa² u²te³na¹nha¹ka³tũ³ a³lan²tãu³a² Ne³a²po³lis²thi³na²
ã³nxai³sxã³ a³li³kxi²ya³sain¹na²hẽ³la². ¹²Te²yã¹nxũn³tãu³a² i³ye³na²kxai³-
lu² ã³sxã³ Fi³li³pos²thi³na² a²yu³kxa² ã³nxai³ya³sain¹na²hẽ³la². A²nxe³thi³na²
Ma³se³to²na²ko³xan¹thĩn³su² ha²kxai³ sxi²yhe³na² kãin²thĩn³su² ha²kxai³
nxe³hxai²na²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ Ro³ma²no² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹ta² yxau³-
thĩn³su² hxai²na²hẽ³la². A²nxe³thi³na² ye³ha¹li¹ yxau²a³lan²ya³sain¹na²hẽ³la².

¹³Nxe³ya³sai¹nha²kxai³ sa²ba³to³nxe³ti³xa² thi¹nai²na² a³li³ya³sain¹ka³tũ³:

—~Ka³wã¹lxa² yxo²ka³teh³nãu³a² Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²te³lhxã³ ã³wxã³sxã³ ã³nũ²kxai¹nhxai²na²hẽ³na¹. Jã¹nxain¹-
tũ¹xã¹. Nha¹jau³su² ai³sxi²ya³sain¹na²hẽ³la². Ya³sai¹nha²kxai³ ã³wxe³nha¹nũ²la²
txu¹ti³nãu²xa² i³yau¹ũ²ain¹si¹na²hẽ³la². ¹⁴Nxe³tãu³a² Li²ta³ka³lxa² Ti³a³ti²ra²-
thi³nãn¹ta¹ka³lxa² wxã³nũn³nũ²hẽ³la². A²nxe³sxã³ ta¹ka³lxa²na² sa²kxai³lu²
wã²la²ka³lo³a² wi³win³ka³lo³a² au³ka³lo³an²tũ³ o²la³kxi²hxai²na²hẽ³la². A²nxe³sxã³:
—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²na¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³su² Pau²-
lah³lai²na² wãn³txa² wi¹lain³kxi²na²hẽ³la². Nxe³tãu³a² wãn³txai²na²
wi¹la³la³kxi²si¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² i³hxi²ka¹tã²hẽ³la².
Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yxo²i² ã³si³wxe³na²hẽ³la². ¹⁵Nxa²ha¹te¹ ta¹ka³-
lxa²na² sxi²ha² yxau³kxi²tũ³ka³txa² whã²na¹ yxo²i²ai¹nha²kxai³ i³yau³xa²
ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ain¹na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² i³ye³kxi²sain¹si¹te³nah¹lxi¹:
—~Hi¹na² yxo²i²nũ³na¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³ txa²sxi²ha² yxaut³jah³lxi³-
hẽ¹li¹. Nxe³sain¹to³si¹nha²kxai³ ã³wih¹sxã³ yxau³ya³sain¹na²hẽ³la².

Sxi²ha² kan²thi³na² ũ³ti¹kxain¹ya³jau³su²

¹⁶Ka³nxa³ha²ta³nũn³tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²je³na² ai³lxi²ya³sain¹tãu³-
a² wã³lxa² i³ha¹txi²si¹na¹hẽ³la². A²nxe³ta¹ka³lxa²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² a²nxũ²kwa³wi¹ha²kxai³ wãn³txa² ye³jen¹na² wxã³ju³ta²nũ³a²
i³yau¹ũ³hxai²na²hẽ³la². Nxe³kxai³ a²wa³kxẽn³yah³la² kãin² ũ³yho³hi²nyhai¹-
nhxai²na²hẽ³la². ¹⁷A²nxe³ta¹ka³lxa² i³hit¹lsain¹sĩn¹sxã³ i³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~In³txi³nãu³xai²li² Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
a²sa³wi²ha³lxa²la¹wi¹. Wãn³txa² wi¹jau³xa² wain³txi³ e³ain¹na³li¹. Txa²-
wã¹ko³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² ã³na¹la³kxi²nha²sãn²sxã³ ne³wã²na³ju³ta³nũ³a²
i³yau¹ũ³hai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Nxe³na²hẽ³la².

¹⁸Nxe³jau³xai²na² ye³ka³lxa¹txi³ e³a³lan²ni²toh³na²hẽ³la². Ai³la² Pau²-
lah³lo²nu¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² hxi²ye¹ta³lxi³ha²kxai³ ã³yxoxo³tũ¹nũ²la²
a²yãu³ka³txa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² a²sa³wit3sa¹wi¹. Nxa¹ha²kxai³ nxũ²kwai³-li³si¹hin¹jau³su² Je³su²jah³la² kwa³na³nxã²na³li¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ a²yãu³ka³txa² wa³su³txi³ nxũ²kwai³li³na²hẽ³la². 19Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² a²wa³kxẽ³yah³la² a²yo³ha² so¹hxai²na¹kai³ jãx1si¹sa²nxa³khih³. Nxe³jau³su² kãin² hit3txain¹na²hẽ³la². Nxe³ka³tu³ Pau²lah³lo²nu¹tã² Si²lah³lo²nu¹tã² nxe³sxã³ nũ³kxũ³sxã³ sa²so¹ain¹ya³sxã³ sxi²je³na² nxũ²kwai³ye³lan¹je³na² a²hxi²kan¹ta³ nũ³ka³txa² hxi²ka²nãu³a² sa²nũ¹ain¹na²hẽ³la². 20-21 Ai¹nha²-kxai³ Ro³ma²no² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹ta³ sa²nũ¹ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹la²nãu³xai²li² Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² na³li¹. Yxã¹ta¹ txa²wã¹ki³nãu¹-xai²li² Ro³ma²no² nũ³ka³txi³su² ki³tã³li¹. Nxe³ki³sa²kxai³ Ju³te²a² wãn³txa² sa²yo²wet1si¹hain¹jau³su² i³hen³txi³nyhain¹na³li¹. Yxã¹ta¹ txa²wã¹ki³nãu¹-xai²li² Ro³ma²no² nũ³ka³txi³su² ki³sa²kxai³ hxi²kan¹txi³ i³we¹tain¹ki³sxa³nhai¹. Nxe³jau³su² sxi²jen³na² yo²ha³kxa¹ i³wã³txi³nyhain¹na³li¹. Nxe³na²hẽ³la².

22Nxe³ain¹ka³tu³ tũ¹ka³txa² kwa² ten³sa²tã³si²ain¹tũ³ka³txa² te²ya¹nxe³jau³su² e³kxain¹na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² a²hxi²kan¹jah³lo²nu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹tã² Si²lah³lo²nu¹tã² nxe³te²a² wã¹la²ka³lo³a² sa²sai¹kxain¹-sãn²nũ²la² hi³sa³ka³txa² i³wait1si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹na²hẽ³la². 23Kãin² i³wai¹txain¹nũ²la² kan²txi³ ũ³tũ¹kxain¹na²hẽ³la². Ye³ka³na³ka³nat3sxã³ ka³nxa³-hi²sxã³ tũ¹kxi²si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹na²hẽ³la². 24Nxe³nũ²la² tũ¹kxi²thi³na² hau³ko³jah¹lai²na² hi²sen³su² sa²so¹yain¹nũ²la² nxũ²kwai³ye³lan¹thi³na² ũ³tũ¹kxa² wxẽ³ain¹na²hẽ³la². Nxe³ka³tu³ hi³sa³ka³txa² kãin²ka³txa² tẽ³sxã³ sa²-yu³ki¹la³kxain¹na²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ yu³ke³nxa² yxau³ain¹na²hẽ³la².

25Nxa²ha¹te¹ ka³nxah³ta² wi³ta³lon³tãu³a² Pau²lah³lo²nu¹tã² Si²lah³lo²nu¹-tã² nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² hai³ni² nxe³ain¹na²hẽ³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ ũ³tũ³kxain¹ya³tũ³ka³txi³nu¹ta² a²yo²ha³kxa¹ ain³kxain¹na²hẽ³la². 26Nxa²ha¹te¹ wa³su³txi³ kxi³nũ³xa² kãin² i³ka³ta³tãt3sa²-kxai³ sxi²nhu¹tain²txi³ tũ¹kxain¹ya³thi³nu¹tain²txi³ kãin² i³ka³ta³tãt3sa²kxai³ sxi²ha² yo²ha³kxa¹ ha³nxe³lxa³ti³ hxa³lxi²ha²kxai³. Sxih²yo²a² sa²yo²than²-nha²kxai³ kwa³thi³lih³na² hxi²ki¹la³kxain¹ya³tũ³na² hxi²ka³li³lah¹kxi²ha²kxai³ nxe³na²hẽ³la². 27Nxa²ha¹te¹ sxi²ha² hau³ko³jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu² txu¹lxi²nũ²la² sxih²yo²a² sa²yo²than²kxe³su² i²nũ²la² i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Tũ¹ka³txai²li² ũ³tũ¹kxai¹na¹tũ³ka³txa² aun³ta³li³si³lxa²hi². Nxe³jau³su² hi³ki²a³la² tẽ³sxã³ wã²nxũ¹ su²lhã³nha²te³lhã³ nxa²hẽ³la². 28Ain¹ta¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ yo²kãin²txi³ i³kaix1te³nah¹lxi¹:

—~Wã²nxũ¹ su²lhã³nha²txa³hẽ¹le¹. A²yo²ha³kxa¹ yxau³si¹na¹we¹. Nxe³ain¹na²hẽ³la².

29Nxa²ha¹te¹ sxi²ha² tũ¹kxi²thi³na² hau³ko³jah¹lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² ya³wit3ta³ i³ka³txa² sxi²hẽ¹nãu³a² wxa²ko²ko²ta³ni²ye²si¹jau³su² sa²si¹hã³sãn²-nũ²la² ã³wih¹nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹tã² i² Si²lah³lo²nu¹tã² i² nxe² ten³na¹na²hẽ³la². Ten³na¹nũ²la² kãin¹ka³ta³tãt3sa²ha²kxai³ Pau²lah³la² a²yen³nãu³a² ã³ka³tih³-wxẽ³na²hẽ³la². 30Nxe³nũ²la² sa²sai¹xi²yhain¹na²hẽ³la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Nxe³jah³wxi¹. Ĩh¹nxe³ju³ta² txa²ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³nha¹ju³ta³ o²la³kxi²te³la¹ji¹wi¹? Nxe³na²hē³la².

³¹Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³ye³kxi²nyha¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³txa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²-i²in¹kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³ai²na³ sa²hau³ko³txa²tu¹wi¹. Wxa²sxi²ha² yxau³ain¹tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ te²yā¹nxain¹nūn³tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la².

³²Nxe³ha²kxai³ tū¹ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ ain³kxain¹sxā³ Txa²wā¹sū³-na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txain¹na²hē³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yxo²i²ain¹na²hē³la². ³³Nxe³hī¹nu¹tai²na² tū¹kxi²thi³nu¹tai²na² hau³ko³jah¹lo²-nu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² wai¹nyhain¹ju³ta² wxa²hi³lxi³kxi²nyhain¹na²hē³la². Nxe³ain¹sān²ka³tu³ hā²wxān³txa³ sxi²ha² yxau³kxain¹tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹na²hē³la². ³⁴Nxain¹nū²la² a²sxi²nhāu³a² tē³sxā³ ā³wih¹nū¹la² yain³txa² ũ³hū¹ain¹na²hē³la². A²nxe³jah¹lo²nu¹ta²kxai³la¹ ka³lih³-khaix¹na²hē³la², Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ai¹nha²kxai³la².

³⁵Nxa²ha¹te¹ a³la²ni²tāu³a² Ro³ma²no² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹ta² nū³ka³-txa² sa²kxai³lu² po³li²sa² nū³ka³txi³su² te²kxai³ kwa³na³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~In³txai²li² sa²ta²la³kxa²tā³txain¹ya³hē¹li¹. Nxe³na²hē³la². ³⁶Nxe³ha²-kxai³ tū¹kxi²thi³nu¹tai²na² hau³ko³jah¹lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Pau²lah³lāi³. A²hxi²kan¹ta² nū³ka³txa² hā³lo²a² sa²than²kxi² sa²tā³nx2ti³si¹sain¹jau³su² kwa³na³sain¹na²li¹. Nxe³ha²kxai³ ka³lih³kxi²la²-nha²sxā³ a³li³ja¹hē¹li¹. Nxe³nyhain¹na²hē³la².

³⁷Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~A²wi¹lhi¹na² Ro³ma²no² wān³txa² sa²yxō²ā³si¹nxa³tai¹ti²tu³wi¹. Ro³ma²no² nū³ka³txi³sa²si¹na¹kxan²ti³ sxi²jen³nāu³ai²na² tē³sxā³ i³-wait¹sain¹sīn¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sain¹sīn¹ju³ta² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i²sain¹sīn¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sain¹sīn¹ka³tu³ ũ³tū¹kxi²sain¹sīn¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³: “Hī¹na² hāi³a² a³li³ja¹hē¹li¹.” Sain¹jau³su² sa²yxō²we¹tain¹-sīn¹nxa³lho³li¹. Nxe³yān¹ta¹ a²hxi²kan¹jah¹la² wxā³ka³tu³: “A³li³ja¹hē¹li¹.” Sa²sīn¹kxai²nān²tu³ a³li³nha¹tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la². ³⁸Nxe³ai¹nha²kxai³ po³li²sa² nū³ka³txi³nu¹ta²kxai³lu² jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ Ro³ma²no² hxi²kan¹jah¹lo²nu¹tai²na² i³hen³txi³nyhain¹na²hē³la². Nxe³yān¹ta¹:

—~Ro³ma²no² nū³ka³txi³sain¹na³li¹. Ain¹jau³su² Ro³ma²no² hxi²kan¹jah¹lo²-nu¹ta²kxai³ ain³kxain¹ka³tu³ yuh³lxain¹na²hē³la². ³⁹Nxe³nū²la² ũ³tū¹kxi²thi³na² ā³wi¹hain¹nū²la² i³āin²ta³kxi²nyhain¹ka³tu³ sa²tā³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sxi²je³na² wa³su³txi³ a³li³xi²jah¹hē¹li¹. Nxe³ain¹na²hē³-la². ⁴⁰Nxe³ain¹ya³nxa²ha¹te¹ a³li³xi²yah³nū²la² Li²ta³ka³lxa² sxi²ha² ā³nxai³sxā³ ā³wih¹yah³na²hē³la². Ā³wih¹yah³nū²la² wān³txa² wi¹-jau³xa² i³nxū²kwai³lxū¹txain¹jau³xa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²tū³ka³txa² i³hen³txi³nyhain¹na²hē³la². Nxe³nū²la² a³li³xi²sxā³ ā³-waix³txi²yah³na²hē³la², Pau²lah³lo²nu¹tā² Si²lah³lo²nu¹tā² nxe³ya³sxā³ ā³-waix³txi²yah³na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ txai²li² Lu²kah³lo²na¹xai²li² Fi³li³-pos²thi³na² yo³na² yxau³na¹hē³la².

Te³sa³lo²ni³ka²thi³na² ai³ain¹jau³su²

17 ¹A³li³xi²yah³nũ²la² Ā³fi²po³li²thi³na² ā³ya¹tā³wih¹ya³ta¹hxai²-hē¹la². Ā³ya¹tā³wih¹yah³nũ²la² a³li³xi²sxā³ A³po³lo²ni³a²thi³na² ā³ya¹tā³wih¹ya³tu³ta¹hxai²hē¹la². Ā³ya¹tā³wih¹yah³nũ²la² a³li³xi²sxā³ Te³sa³lo²ni³ka²thi³na² ā³ya¹tā³wih¹ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³thi¹nāu³ai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ā³nũ²kxi²thi³na² yũ³ta¹hxai²hē¹la². ²Nxe³thi³na² Pau²-lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² ā³wih¹hxai²kxai³ jā¹nxe³tu³ta¹hxai²hē¹la². Ye³ha¹li¹ka³na³ki¹ sa²ba³to³ nxe³sxā³ ā³wih¹nũ²la² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wxi²-kan¹txi³ i³yau¹ũ³nyhain¹tu³ta¹hxai²hē¹la². ³I³yau¹ũ³nyhain¹tu³te³nah¹lxi¹: —~Kxā³nhxī¹nu¹ta¹na² Txa²wā¹sũ³na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹ta¹nān¹jau³xa²e³te³nah¹lxi¹: “Yan¹ye³jen¹nāu³ai²na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ta¹jah¹la²a³ka³nxa² wxā³tu¹wi¹. Wxā³kxai²nān²tũ³kāin² khāuh³lxa³txi³nha²sxā³ya³lu²-kxi¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai²na²Txa²wā¹sũ³na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹ta¹nān¹jau³xa²nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³jah¹-lain²txi³Je³su²jah³la²i³yau¹ũ¹nx2ta¹jah¹lain²txi³Txa²wā¹sũ³na²Hxi²kan¹ta²Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²lxina³li¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁴Nxe³e³ta³lun²yain¹nxa²ha¹te¹Ju³te²a²nũ³ka³txai²na²i²li³jah¹lo²nāu³xa²so¹lxixyo²i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³Kre²ka²nũ³ka³txa²ka³lxa¹txi³Txa²wā¹sũ³na²wān³txa²yo²i²ain¹nũn³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta³nũ³ka³txu¹-tai²na²sa²kxai³lu²Pau²lah³lo²nu¹ta²na²wān³txa²i³yau¹ũ³nyhain¹jau³xa²hi¹na²so¹lxixain³kxi²nyhai¹nha²kxai³Je³su²jah³la²wān³txa²yo²i²ain¹ta¹-hxai²hē¹la². Te²yā¹nxe³nũn³sxā³txu¹ti³nāu³xa²a²hxi²kan¹ta³ka³lxu³nāu³xa²yo²i²ain¹nũn³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta³nxũ³ka³txi³nu¹ta²yo²ha³kxa¹Pau²-lah³la²Si³lah³la²nxe³sxā³ān³sa²si³tē³kxi²yah³lxixi³ta¹hxai²hē¹la².

⁵Nxe³yā¹nũn³tah¹lxa¹te³nxa³tũ³ka³txi³sa²tũ³ka³txa²ka³txā³nain¹jau³su²Pau²-lah³lo²nu¹ta²na²wān³txa²te³nai¹nxa³jau³su²a²nũ²a²ko³nxe³ti³kāi³tũ³ka³txa²i³kaix1ki³nũ²kxi²nyhu¹sxā³i³ki³han³sxā³Pau²lah³la²ko³nxe³ti³i³hen³txain¹ta¹-hxai²hē¹la². Nxain¹ka³tu³i³xan³txin²tain¹ka³tu³Pau²lah³la²Si³lah³la²nxe³sxā³sa²so¹ain¹te³lhxā³sxi²ta²yo²ha³kxa¹ā³ten³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹i³ha¹-txain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³ai¹nha²kxai³Ja³sāu²ah³la²sxi²ha²ũn¹txi³sxih²yo²a²ũ³khot3sxā³ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹to³ta¹Pau²lah³lo²la³Si³lah³lo²la³i²ain¹tu³ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁶Nxe³ai¹nxa³ha²kxai³Ja³sāu²ah³la²sa²so¹in³txi³nāu³xa²i²li³tũ³ka³txa²yo²i²tũ³ka³txa²sa²so¹ain¹sxā³a²nũ²a²hxi²kan¹ta²o²la³kxain¹thi³na²tē³sxā³ā³nxai³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹ka³tu³yo²kāin²i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹: —~Tũ¹ka³txai²li²ko³nxe³ti³kāi³ai¹nhxai²na²hē³li¹. Sxi²je³na²yo²ha³kxa¹ju¹ta²yā¹nxe²kāi³ain¹nĩn²ta¹. Jā¹nxain¹te³lhxā³txa²wā¹sxi²je³na²wxā³ain¹-nĩn²ta¹. ⁷Jā¹nxain¹sxā³Ja³sāu²ah³la²sxi²ha²ha³la³ka³lxa³lon³kxain¹nĩn²ta¹. Nxain¹ka³tu³txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la²Ro³ma²no²ko³xan¹ta²a²wa³li³kha³lah³-lai²na²wān³txa²sa²yo²a³yain¹sxā³Je³su²jah³la²txa²wā¹si³yxau³kax3su²ti³hi¹jai¹nha²kxai³nxe³yain¹nĩn²ta¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

8 A²nxe³jau³kxai³lu² ko³nxe³ti³ kã³tũ³ka³txain²txi² ain³kxai¹ni² a²hxi²kan¹te²-nã³xain²ti² ain³kxai¹ni² ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yuh³lxi² hxi²waun³ta³kxi²nha²nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 9 Ain¹jau³su² Ja³sãu²ah³la² nũ³ka³txi³nu¹ta²kxai³ũ³yho³hi²txã³nxã² ũ³yho³hi²si¹hain¹jau³su² yxo²xũ³txi³ i³yai³nxũ³hain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². Nxe³ain¹ka³tu³ ũ³yho³hain¹nxã²ha¹te¹ hã²wxã³txã³ ã³na¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Be³re²a²thi³na² ai³ain¹jau³su²

10 Nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hi²tãu³a² Pau²lah³lo²nu¹tã² Si²lah³lo²nu¹tã² nxe³sã³kwa³na³ain¹ya³sã³ Be³re²a²thi³na² sa²si¹hã³ain¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹-te¹ Be³re²a²thi³na² ã³ya²tã³wih¹ya³ka³tu³ Ju³te²a² nũ³ka³txã² ã³nũ³kxi²thi³na² ã³wih¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 11 ã³wih¹yah³nũ³la² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txã² i³yau¹ũ³-hain¹ya³tu³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³xa² Be³re²a² nũ³ka³txã² wi¹lain³kxi²ha²kxai³a³lan²ta² hã¹nxe³ti³xa¹ Txa²wã¹sũ³na² ũ³whã²li¹txã³nxu¹ta¹na² win¹ta² i³yĩ¹li²-sxã³ i²ha²kxai³ nxe³ain¹tu³ta¹hxai²hẽ¹la². Wãn³txã² ki³han³jau³su² txa²nãn³khi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³sã³ Te³sa³lo²ni³ka² nũ³ka³txã² ko³nxe³ti³ kã³ain¹kxu¹-jã¹nxe² Be³re²a² nũ³ka³txã² kã³ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxã³hẽ¹la². 12 Jã¹nxain¹jau³su²tũ¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² ka³lxa¹txi³ yxo²ĩ²ai¹nha²kxai³ Kre²ka² hxi²kan¹ta¹ka³-lxi³nãu³xa² yxo²ai¹nha²kxai³ Kre²ka² in²txi³jah³lo²nãu³xa² yxo²ai¹nha²kxai³nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 13 Ain¹tah¹lxa¹ Ju³te²a² nũ³ka³txã² Te³sa³lo²ni³ka²thi³nãn¹-tũ³ka³txã² ha³tan³sai¹ain¹sã³ i³hi¹ta¹lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³hi¹ta¹lain¹ka³tu³ta¹wãn³txã² ki³han³jau³xa² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹jau³xan¹te²kxa³ya³-lhu² Be³re²a²thi³nãn¹tũ³ka³txã² jau¹xai²na² ain³kxi²nyhain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Pau²lah³la² nũ³ka³txai²li² i³xã³ta³kxain¹ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 14 Nxa²ha¹te¹yxo²ĩ²tũ³ka³txu¹ta² hi³sen³kxai³lu² Pau²lah³lu¹ta¹na² sxi²yhe³na² a²ĩ³lxa² A³-te²nas²thi³na² tẽ³sã³ ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ Si²lah³lo²nu¹ta¹na² so¹lxi³Ti³mo²jah³lo²nu¹ta¹na² so¹lxi³ on³sã³ yxau³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 15 Nxa²ha¹te¹ Pau²-lah³lo²nu¹ta¹na² wãn³txi³kxai³lu¹ tẽ³sã³ ai³ain¹tũ³ka³txã² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: —~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Wa³lxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ah³lxin¹ka³tu³ Si²lah³la²Ti³mo²jah³la² wa³su¹txi³ ã³ne³hit¹sa³si¹hain¹yah³lxin¹jau³su² i³ye³kxi¹-txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

A³te²nas²thi³na² ai³ain¹jau³su²

16 Nxe³nũ²la² wah³nxai¹nhĩ¹na¹ A³te²nas²thi³na² ai³lha²thet³tãu³a² i²-ta¹hxai²hẽ¹la². I²tãu³ãn²tu³ txa²wã¹sũ³nu² sa²ki³lho³xain¹jah¹la² ka³lxa¹txi³yũ³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³kxai³lu² hxi²ye¹txã³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². 17 Nxe³nũ²la²Ju³te²a² nũ³ka³txã² ã³nũ³kxi²thi³na² ã³wih¹ka³tu³ Ju³te²an¹tũ³ka³txã² wxi²kan¹-txi³ i³yau¹ũ³ha²kxai³ Ju³te²an¹tũ³ka³txi³sã³kxa²ha³tã³nxã²ti³ Sũ³na² wãn³txã²sa²yxo²we¹te²su² kxai²nãn²tu³ wxi²kan¹txi³ i³yau¹ũ³ha²kxai³ Pau²lah³la²nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Sxi²je³na² e³lho¹lxin³ko³nãu³a² a³lan²ta² hã¹nxe³ti³xa¹wxi²kan¹txi³ i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 18 Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³-xi²jau³xa² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ E³pi³ku³le²o² nũ³ka³txã²ã³wxã² e³sto³i²ko² nũ³ka³txã² ã³wxã² nxe³yain¹sã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²hoh³lxi³su² ki³tã³li¹. Yxã¹ta¹ jah¹la² ih¹nxe³jau³ta³ i³ye³kxi²nẽ³-te³ji¹wi¹? Nxe³ain¹jau³su² nxai¹nha²kxai³ ã³nũ³ka³txai²na² i³ye³te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³na² ã³xa² i²kĩ³sxa³jah¹la² wãn³txa² i³ye³kxi²te³na³li¹.” Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

19-21 A³te²nas²thĩ³nãn¹tũ³ka³txu¹tai²na² kwa²ha³la³ka³lxa³lon³tũ³-ka³txu¹tai²na² nxain¹sxã³ a³lan²ta² hã¹nxe³ti³xa¹ wãn³txa² tah²yau³xa² ain³kxi²nyhain¹te³lhxã³ e³kxi²nyhain¹tu³ta²hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³-nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² ã³sa²so¹ã³nũ²la² A³re³o²pa³ko²thĩ³na³ tẽ³sxã³ ã³wih¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lãi³. Wãn³txa² tah²yau³xa² e³nhi¹lxi¹. Nxe³jau³xai²li² ã³-ne³wxe³sa²sĩ¹nxã³nha²wi¹. Nxe³ha²kxai³ wain³txi³ i³yau¹ũ¹sa²sĩ¹nhe³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 22 Nxa²ha¹te¹ thĩ¹nai²na² nxũ²kwai³ye³la³nãu³a² a²nũ²-nãu³xa² nxũ²kwai³ye³la³nãu³a² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² i³sa²yxau³sxã³ i³ye³yain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. A³te²nas²thĩ³na² yxaut³tũ³ka³txi³sah¹lxi¹lxi¹. Txa²-wã¹sũ³na²nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ i³ka³tã³nxe²nxã³sxã³ a²yo²ha³kxa¹ i³sa²nẽn¹kxah³lxi¹lxi¹. 23 Jã¹nxe³yah³lxin¹jau³su² sxĩ²je³na² ã³ye³xai³lxi³ha¹tãu³-a²txah³lxa³kxa² txa²wã¹sũ³na² sa²ki³lxo³yah³lxin¹ka³txa² ka³ka³lxa¹txi³ i²a¹hẽ³li¹. I²a¹tãu³a²txah³lxa³kxai²li² ũ³wha²li¹nha²ju³ta²: “Txa²wã¹sũ³na² i²kĩ³sxa³kxah³lo²-su¹.” Nxe³jau³xa² i²a¹hẽ³li¹. A³nxe³jah¹la² i²yah³lxan²kxah³lo²sa²ki³lxo³yah³lxi¹lxi¹. Yah³lxin¹kxan²ti³ wi¹lhin¹ki³lxo³yah³lxi¹lxi¹. A²nxe³jah¹lain²txi³ wain³txi³ i³yau¹ũ¹-nx2ta¹tu¹wi¹. 24 Nxẽ¹ka³tũ³ta¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ha³lo²a² a²yo²ha³kxa¹ we¹tha²kxai³ yen³kxa² yo²ha³kxa¹ we¹tha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² A²si³yxau³tãu³ai¹la¹wi¹. Oh³xan¹ko³xa² a²wa³kxẽn³su² ha²kxai³ yuh³xan¹ko³xa² a²wa³kxẽn³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹ sxĩ²ha² a²nũ²a² txo³nain¹thĩn³su² kxa²ha³tã³nxãn²ti³ yxau³kxi²nẽ³tu³ta¹hxai²nxã³hẽ¹li¹. 25 Jã¹-nxe³ju³kxai³lu² a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ we¹taĩ¹ni² a²nũ²a² yen³kxa² yo²kwai³nxã³i² nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² hxi²kan¹txi³ ã³non²ta³kxain¹kĩ³sxa³lho³li¹. Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a² ka³ten³su² ki³ju³ta² ũ³hũ¹nẽ³lai¹nha²kxai³ i³yax¹ki³ju³ta² ũ³hũ¹nẽ³-lai¹nha²kxai³ yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹ ũ³hũ¹nẽ³lha²kxai³ nxẽn³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 26 Jã¹nxe³ju³kxai³la¹ a²wi¹lhi¹nu¹tai²kxai³lu² a²nũ²a² ka³na³ka³nat³sxã³ wet¹lsãn²-ka³tũ³ hã²wxãn³txã³ a²nũ²nãu³xa² yo²ha³kxa¹ txon¹sxã³ yxau³xai³ki³ta¹hxai²hẽ¹li¹. A²nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² a²wi¹lhi¹nu¹ta²kxai³lu² ã²la² ha³lo²a² wet¹lsxã³ ũ³hũ²xai³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ yãn³ta² yĩ³nẽ³lxa³hi¹na¹ ha³lo²a² sa²hau³ko³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 27 ã²te³nxĩ²si¹ki³jau³nũ³-su² we¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Jã¹nxe³jut³su² ã³te³nxĩ²ki³kxai²nãn²tũ³ i³ha¹txi²hĩ³ki³tã³li¹. Hai³txi³ u²lxĩ³ he¹xa³nhai¹. 28 Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ka³ten³sa²ti³hi²te³-na³li¹. Nxe³nhẽ³nha²kxai³ wi¹lhxa³lxi²ki³tã³li¹. Txa²wã¹nũ²ai²na² wi¹lhe¹ki³tã³li¹. Nxe³jau³xa² yã¹nxe³sxã³ wxa²nũ³ka³txi³su² te²a² e³lain¹te³nai¹ti²tu³wi¹. Nxe² e³lain¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³na² a²ne³tah²nãu³su² ki³tã³li¹.” Nxe³nx2tain¹te³nai¹-ti²tu³wi¹. 29 Jã¹nxe³te²su² a²ne³tah²nãu³su² ki³sa²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² ka³ten³su² nũn³na³li¹. Hai³txi³txah³lxa³kxi³sxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² hi²sen³su²txah³-

lxa³kxa² tē³sxā³ hxi²kan¹txi³ Txa²wā¹sū³na² we¹ki³jah¹lo²sxa³wi¹, Txa²wā¹sū³na² ka³ten³su² ha²kxai³lu¹. ³⁰Nxe³ju³tu¹ta²nān¹te²kxa³ya³lhu² a²kxā³nHXi¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³ki³sxa³ta²wi¹. Nxe³ju³tu¹ta²na² Txa²wā¹sū³nu²-kxai³lu² ne³wā²na³kxi²nē³lin²ta¹. Yxān¹ta¹ hi¹na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² hāi¹nxe³ti³xa¹ ā³na¹la³kxi²nha²si¹nhē³jau³su² kwa³na³nē³na¹li¹. ³¹Nxe³sxā³ Txa²-wā¹sū³na² a²ten³jau³su² i³yau¹ū¹nhē³ta¹hxai²hē³li¹. Nxe³te³nah¹li¹: “Yan¹nāu³a¹ a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ txa²yen³nāu³a¹ wxa²ki³nū²kxai³na¹tu¹wi¹. Ai¹na¹kxai²nān²tu³ Je³su²jah³la² i²sxā³ so¹ai¹na¹jah¹lo²su² na¹li¹. A²nxe³jah¹lo²kxai³lu² wān³txa² ya²-la³yau³xa² so¹lxi³ e³jah¹lai²la¹wi¹. Kxā³nxa² jah¹lain²txi³ ya³lu²na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹ha¹jau³su² nxe³na²hē³li¹. Nxe³jah¹lain²txi³ i²sxā³ sa²so¹-ai¹na¹hē³li¹. I²sxā³ sa²so¹ai¹na¹jah¹la²kxai³lu² Je³su²jah³lo²su² Jah¹lu¹ta²kxai³ nxe³te²hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ wxa²ki³nū²kxai³na¹tū³ka³txain²txi³ wā²-nxa³kxa² so¹ha²kxai³ ko³nxe³thin¹tū³ka³txa² ha³na³ka³lxi² wā²nxa³kxa² so¹ha²kxai³ nxe³tain¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² i³yi¹li²na¹jen³nāu³wa³kxa² nxe³tain¹tu¹wi¹. Nxe³jut³su² ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xain²txi³ ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³lain¹ju³ta² i³ain²ta³kxi²-nha²sxā³ ā³na¹la³kxi²nha²si¹nhē³lha²kxai³ Je³su²jah³la² yo²i²yah³lxi³kxai²nān²tu³wi¹lhin²te²lo³jah³lxi³tu¹wi¹.” Txa²wā¹sū³na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²hē³li¹. Pau²lah³-lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē³la².

³²Nxa²ha¹te¹ A³te²nas²thi³nān¹tū³ka³txu¹ta²kxai³lu¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jau³-xai²na² ain³kxain¹tāu³ kāin²ka³lxi¹lain¹ta¹hxai²hē³la². Ā³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Hā²wxān³txa³ jah¹lai²na² wān³txa² āh¹ain³kxi²nxa²sah²lxun¹sin¹-nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la².

³³Nxe³nū²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ a³li³xi²ta¹hxai²hē³la². ³⁴A³li³kxain¹nū²-la² a²nū²a² yo²i² ā³si³wxe³ai¹nha²kxai³ ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē³la². Nxe³sxā³ Ti³o³ni²sah³la² ā³si³tē³kxi²ha²kxai³ a²nxe³jah¹la² A³re³o²pa³ko²thi³nān¹jah¹-lo²su² ta¹hxai²hē³la². Ja¹nxe³sxā³ Ta³ma²ri³sa³ka³lxa² ā³si³tē³kxi²ha²kxai³ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ yo²i²sxā³ ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē³la².

Ko³rīn²to²thi³na² ai³ain¹jau³su²

18 ¹Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² A³te²nas²thi³na² a³li³ā¹ta¹-hxai²hē³la². A³li³ā¹nū²la² Ko³rīn²to²thi³na² ā³wih¹ta¹hxai²hē³la². ²Ā³wih¹ka³tu³ a²nū²a² i³hat¹txi²ta¹hxai²hē³la². Nxe³jah¹la² A³kwi²lah³lo²su² ta¹hxai²hē³la². Ju³te²a² nū³ka³txi³su² ain¹ta¹ Pōn²to²ko³xa² txon¹ta¹hxai²hē³la². Kxā³nHXi¹nai³lu² Klau²jah³lai²li² Ro³ma²no²ko³xa² a²wa³kxēn³yah³lo²su² ta¹-hxai²hē³la². A²nxe³jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txa² i³ye³kxi²te³nah¹li¹: —~Ro²ma²thi³na² a³li³hxa³n³jah¹lxi³hē³li¹. Nxe³ai¹nha²kxai³ a³li³hxa³-nain¹ta¹hxai²hē³la², Ju³te²a² nū³ka³txa²sa³. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² A³kwi²lah³lo²nu¹ta²kxai³la¹ a²txu¹ha² Pri³si²la³ka³lxi³nu¹ta²na² tē³sxā³ I³tal²-ya²ko³xa² a³li³ā¹ya³sxā³ Ko³rīn²to²thi³na² ā³wih¹sxā³ yxau³ya³ta¹hxai²hē³la². ³Nxe³ya³tāu³a² po¹na² wā²la² o²la³kxi²sxā³ po¹na² wā²la² sxi²ha² we¹ja³ta¹hxai²-hē³la². A²nxe³te²a² sxi²ha² wā²li³na² yo²kwain³te²a² so¹kxain¹ya³nxa²ha¹te¹ū³yho³hain¹ya³txā³nxa² A³kwi²lah³la² hxi²ka² so¹kxain¹ya³to³ta¹hxai²hē³la².

Te²ya¹nxe³jut3su² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ wa³kon³jut3su² ha²kxai³ i³ha¹-
txi²nyha¹ka³tu³ yxau³kxi²nyha¹nū²la² wa³kon³ hxi²nūn¹nyha¹ta¹hxai²hē¹la².
4Yxau³ya³ka³tu³ sa²ba³to³ nxe³ti³xa² yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²-
kxain¹thi³na² ā³wi¹yha³nhū²la² i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹
Ju³te²an¹te²su² ta³nxa² Kre³kan¹te²su² ta³nxa² nxe³sā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
yxo²i²si¹hain¹jau³su² wxi²kan¹txi³ i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la².

5Nxe³ti³xa² sa²kxai³lu² Si²lah³lo²nu¹tā² Ti³mo²jah³lo²nu¹tā² nxe³ya³-
sxā³ Ma³se³to²na²ko³xa² a³li³sxā³ wxā³yah³nxa²ha¹te¹ Pau²lah³la² sxi²ha²
wā²la² wa³kon³ju³ta² ā³na¹nū²la² a³lan²ta² whāi²na¹ Ju³te²a² nū³ka³txa²
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txain¹tu³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³lain²txi³
Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²lxi³si¹jau³su² i³hen³-
txain¹tu³ta¹hxai²hē¹la². 6Nxe³nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txu¹ta¹na² jau³jau¹xai²na²
sa²yxo²ā³ha²kxai³ kō³te³ā³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³-
ya³lhu² Pau²lah³lo²nu¹ta²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ta¹ti²tu³wi¹.
Yxān¹ta¹ ten³yah²lxa³lxi¹. Nxe³yah²lxa³nha²kxai³ wān³txa² sa²yxo²ā³yah³-
lxin¹ju³ta² wā²nxū¹lxah³lxin¹te²tu³wi¹. Nxe³jut3su² twa²wā²la³ka³lo³a²
i³tū³kxi²yhe¹nx2ta¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³ txa²wān³txa² sa²yxo²ā³-
sah¹lxin¹ju³ta² e³lxah²lxi³ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ hī¹nān²tu³ Ju³te²a²
nū³ka³txi³sxa³te²nū³ka³txa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³ai¹na¹tu¹wi¹.
Nxe³nx2ta¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

7Nxe³ka³tu³ ā³ain¹nū²la² sxi²ha² nēn³nxā³xa² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²-
nān¹thi³na² ā³wih¹sxā³ yxau³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³na² Ti²si³o³ Jus²jah³la²
a²wa³kxēn³yah³la² ha²kxai³ yxo²i²nūn³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³na² Ju³te²a² nū³-
ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² a²wā³kan¹thi³su² ta¹hxai²hē¹la². 8Nxe³yān¹ta¹ Ju³te²a²
nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² a²wa³kxēn³yah³la² Kris³po²ah³lo²su² nxe³ta¹hxai²hē¹-
la². Nxe³jau³xai²na² ain³kxi²nū²la² yxo²i²ha²kxai³ a²wē³ha³lxi³yu³ta² yxo²ha³kxa¹
yxo²i²ha²kxai³ Ko³rīn²to²thi³nān¹tū³ka³txa² ka³lxa¹txi³ yxo²i² ān³si³wxe³ain¹ta¹-
hxai²hē¹la². Nxe³ai¹nha²kxai³la¹ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

9Nxa²ha¹te¹ ka³nxah³ti³nāu³a² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Pau²-
lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Hxi²sxā³nho³tēx3jut3sū³nxe²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lāi³. Txa²wān³txa² i³hen³txai¹nīn¹ju³ta² kon³to³txa³hē¹li¹.
Yuh³lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxet3sxā³ i³hen³txi³sa²tē³tain¹to³hē¹li¹. Txa²na²
sa²kxai³lu² ā³si³tē³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. 10A²nū²a² hxi²ki³kxai³lu² i³su²-
nxai¹nxa³lho³li¹. Thi³nai²li² a²nū²a² yxo²i²sain¹te²nū³a² ka³lxa¹txi³
yū³ye¹nxa²tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² a²wān³txi³su² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

11Nxe³ha²kxai³ kwē³kxa² ko³ha¹li¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³
yxau²xai³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

12Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Kre²sa²ko³xan¹ta² wa³kxēn³yah³la² ā³wē³-
no³tain¹ta¹hxai²hē¹la³, Ro³ma²no² nū³ka³txa² a²si³yxau³ka³txa² hxi²ka²sa³.
Nxe³ha²kxai³ Ka²li³o³jah¹la² wxa²sa²ha³la³ti²lho¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³tāu³a² Ju³te²a² hxi²kan¹jah¹la² hi²sen³su² i³yxaih¹sxā³ i³xan³txi³-
sxā³ a²nū²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tū³te² nū³ka³txa² ā³ki³nū²kxi²nū²la²
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ ā³sa²so¹nū²la² Ka²li³o³jah¹la² sxi²ha² tē³sxā³ ai³-
ain¹ta¹hxai²hē¹la². 13Nxe³sxā³ ki³han³yain¹jau³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3si¹lxi¹. Pau²lah³lai²na² wxa²wān³txa² sa²yo²ā³nxa²sīn¹na³li¹. Txa²-
wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²wet¹lsi¹hain¹jau³su²i³hen³txai¹nha²kxai³ wain³txi³
e³ai¹nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ tai²li² tē³sxā³ wxā³si¹na¹wi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

14Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³wa²lū³xi²te³lhxā³ nxain¹ta¹ Ka²li³-
o³jah¹lo²nu¹ta² so¹lxi³ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wān³txa² sa²yo²ā³sa²ta³nxa² ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²ta³nxa²
nxe³ke³la³te²kxai³ sa²yo²wet¹txa²lxi³hi³na¹wi¹. 15Yxān¹ta¹ hai³txi³ nxe²-
nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ kwa²wān³txa² so¹lxi³ a²nū²a² i³lih¹ju³ta² so¹lxi³ wān³txa²
i³kwa³na³yah³lxin¹jau³xa² so¹lxi³ i³ye³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ju³tai²li² nūh¹i²-
jah¹lxi³hē¹li¹. Ain³kxi¹nx2ta¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhai¹.

16Nxe³ha²kxai³ sxi²ha² aun³ta² a³li³xi²si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹-
hxai²hē¹la². 17Nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² i³yxaih¹nū²la² Sos³te³ne²sah³la²
ā³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³sa²so¹nū²la² Ka²li³o³jah¹la² a²ye³na² nū³kxūn³txi³
i³wai¹txain¹ta¹hxai²hē¹la². A³nxe³jah¹la² Sos³te³ne²sah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Ju³te²a²
nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² a²wa³kxēn³yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
Ka²li³o³jah¹lo²nu¹ta²kxai³lu² jut3su² i³kxan²ti³ hai³txi³ we¹txain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Ān³ti³o³ki²a²thi³na² wā³lain¹jau³su²

18Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² ye³ka³lxa¹txi³ yxau³a³lan²to³ta¹hxai²-
hē¹la². Hā²wxān³txa³ Ko³rīn²to²thi³nu¹ta²kxai³lu² ā³a¹sxā³ a³li³xi²ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ha²kxai³ Pri³si²la³ka³lxi³nu¹ta² A³kwi²lah³lo²nu¹ta² nxe³sxā³ ā³si³te³kxi²ya³-
ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Se³kre²a²thi³na² ā³wih¹nū²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²na²
hi²sen³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²ha²kxai³ ū³nhe³ko¹la³kxi²ta¹hxai²hē¹la².
19-20Nxe³nū²la² na³vi²o²tē³na² ā³wi¹hain¹ka³tū² E²fe³so³thi³na² ā³wi¹hain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹nū²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txa²
ā³nū²kxi²thi³na² ā³wih¹ka³tū² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ta³lun²nū²la² ain³kxi²tū³ka³txa² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Pau²lah³lāi³. Ti¹ai²na² kan²txi³ yxaut3si¹nhē³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹-
la². 21Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Hī¹na² hxi²kan¹sa²nxa³nhai¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³
i³sa³kxai²nān²tū² ā³wā³li¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Pri³si²la³-
ka³lxi³nu¹ta²na² A³kwi²lah³lo²nu¹ta²na² sxā³ ā³a¹sān²nū²la² Pau²lah³la² so¹lxi³
a³li³xi²ta¹hxai²hē¹la². 22A³li³xi²nū²la² Se²sa³re²a²thi³na² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la².
Hā²wxān³txa³ ā³a¹sxā³ a³li³xi²nū²la² Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³nxai³sxā³ ā³wih¹ta¹-
hxai²hē¹la². Ā³wih¹nū²la² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ain¹tū³ka³txa² i²sxā³
wi¹li³ka³lih³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². I²sxā³ wi¹li³ka³lih³kxi²nyhain¹nū²-
la² a³li³xi²nū²la² Ān³ti³o³ki²a²thi³na² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². 23Nxe³nxa²ha¹te¹
ye³ka³lxa¹txi³ a³la²ni²nxa³tāu³a² a³li³xi²ta¹hxai²hē¹la². A³li³xi²nū²la² Ka³-

la²si²a²ko³xa² Fri²ji²a²ko³xa² nxe³tāu³a² ai³lha²thet3ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ yxo²i²ain¹tū³ka³txi³nāu³xa² i³nxū²kwai³lxū¹nain¹ta¹hxai²hē¹la².

A³po²lah³la² i³yau¹ū³jau³su²

24-25 Nxa²ha¹ta¹ a²si³yon³nāu³a² E²fe³so³thi³nu¹tai²nān²tu³ Pri³si²la³ka³-lx³nu¹tai²na² A²kwi²lah³lo²nu¹tai²na² nxe³sxā³ yxau³ya³tāu³a² A³po²lah³la² i³hat¹ltxi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jah¹la² A³le³syān³tri³a²thi³na² txon¹-jah¹lo²su² ha²kxai³ Ju³te²a² a²nū³ka³txi³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ũ³wha²li¹jau³xu¹tai²na² wxi²kan¹txi³ i³-hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³hen³txain¹jau³xa² so¹lx³ wain³txi³ i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²-sai¹ju³ta² so¹lx³ ā³ne³wxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta² ā³ne³wxe³nxa³ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 26 Nxe³sxā³ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² ā³wih¹tāu³a² wxi²kan¹txi³ i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ i³hen³txi³tāu³a² Pri³si²la³ka³lx³nu¹tā² A²kwi²lah³lo²nu¹tā² nxe³-sxā³ i³ha¹txi²ya³ta¹hxai²hē¹la². I³ha¹txi²yah³nū²la² sxi²ha² yxau³ya³thi³na² sa²so¹yah³nū²la² Je³su²jah³la² wān³txa² wain³txi³ i³yau¹ū³ya³ta¹hxai²hē¹la². 27-28 I³yau¹ū³ya³nxa²ha¹ta¹ A³po²lah³lo²nu¹ta²kxai³ a³li³sxā³:

—~Kre²sa²ko³xa² a³li³sxā³ ā³nxai³na¹tū¹xā¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ E²-fe³so³thi³na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai¹lain¹tū³ka³txa² ha³teh³nxā³nxa² ũ³wha²li¹lhxā³ Kre²sa²ko³xan¹ta² yxo²i²te²nū³ka³txa² sa²-si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²si¹hā³ain¹te³nah¹lx¹:

—~Nxe³jah³lx³wxi¹. A³po²lah³lai²li² wi¹lhin¹na³li¹. Sū³na² wān³txa² yxo²i²jah¹lo²su² na³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Kre²sa²ko³xa² ā³-wih¹tāu³a² Ju³te²a² nū³ka³txa² wxi²kan¹txi³ i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~Je³su²jah³lai²na² Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹jau³-xu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Wain³jau³xai²la¹wi¹. Wxa²wān³txai²li² hai³txi³wai³nxa³wi¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ yxo²i²tū³ka³txa² i³nxū²kwai³lxū¹txain¹-ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txa² a²wi¹lh¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu²wi¹lhin¹sxā³ i²ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yxo²i² ā³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pau²lah³lai²na² E²fe³so³thi³na² yxau³jau³su²

19 1 Nxa²ha¹te¹ Ko³rīn²to²thi³na² Kre³sa²ko³xan¹thi³nai²li² ā³wih¹sxā³ yxau³-ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tū³kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ A²si³a³ko³xa² ā³nxai³lha²the³ta¹hxai²hē¹la². Ā³nxai³lha²the³tū²la² E²fe³so³thi³na² ā³wih¹ta¹hxai²-hē¹la². Ā³wih¹nū²la² in³txi³nāu³xai²li² yxo²i²te²nū³ka³txa² i³ha¹txi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txa² kū³we²ki²la² ka³lxai²ye²ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³tū³ka³txa² 12 ye²-ta¹hxai²hē¹la². 2 A²nxe³tū³ka³txa² i³ha¹txi²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~Nxe³jah³lx³wxi¹. Yxo²i²yah³lx³nh¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² Yāu³-ka³txa² ā³nxū²kwai³wih¹nx2ti³lhai¹li¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹tū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu²:

—~Kõ³sĩn¹nxa³nhai¹. Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² ain³kxi²sĩn¹te²txã³wi¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Nxa²ha¹te¹ nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ i³yau³xa² ã³hũ¹kxi²sa²-sai¹yah³lxin¹nhĩ¹nu¹tai²na² ã³h¹nxe³ju³ta² a²si³yxau³jut³su² lhai¹li¹? Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai¹tã² wãn³txa² i³hen³txi³sa²sĩn¹jau³xai³tã² a²si³yxau³ju³ta³la² sãn¹na³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 4Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²-nu¹ta²kxai³ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Jau¹xai²na² wain³na³li¹. A²nũ²a² a²ko³nxe³ju³ta² i³ãin²ta³kxi²nha²-sãn²sxã³ ã³na¹la³kxi²nha²ha²kxai³ i³yau³xa² ã³hũ¹kxi²sa²sai¹ain¹na²hẽ³li¹. Nxe³ai¹nha²kxai³: “Txa²si³yo³na² wxã³jah³lai²na² so¹lxĩ³ Je³su²jah³lai²na² so¹lxĩ³ yxo²i²jah³lxĩ³hẽ¹li¹.” Nxe³jau³xai²na² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai¹tã² i³hen³-txi¹nx²tain¹ta¹hẽ¹li¹. Nxe³jau³su² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

5I³hen³txain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txa² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxai³:

—~Je³su²jah³la² wãn³txa² yxo²i²nha¹nhai¹. Ain¹jau³su² ai¹nha²kxai³ i³yau³xa² ã³hũ¹kxi²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 6-7Hã²wxã³txa³ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² wxa²ne³wxai³nu²la² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² nxũ²kwai³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ wãn³txa² yau³ã³lxĩ³jau³xa² i³ye³kxai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³-txa² wi¹jau³xa² i³hen³txai¹nha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

8Kxã³su² i³la³kxa² ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ sa²tãn³ti¹sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thĩ³na² ã³wih¹to³nhũ²la² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wxi²kan¹txi³ wain³txi³ i³yau¹ũ³to³ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah³lo²su² Je³su²jah³lai²la¹wi¹. Txa²wã¹e¹nãu³ai²na² sa²hau³ko³tẽ³jah³lai²la¹wi¹. Nxe³jau³su² i³hen³txi³ta¹hxai²-hẽ¹la². 9Hã²wxã³txa³ yxo²i²xa³te²a² sa²kai³lu³ i³ye³ain¹te³nah¹lxĩ¹:

—~Jau¹xai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² ã³si³tẽ³kxi²ju³ta² wain³ti³hex¹nxa³wi¹. We¹jah³lxĩ³txa³hẽ¹li¹. Ai¹nha²kxai³ Pau²lah³lo²nu¹ta² hi²-sen³kxai³lu² yxo²i²ain¹tũ³ka³txa³ tẽ³sxã³ a³li³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ti³ra²no³jah³la² sxi²ha² ha³teh³nxã³nxa² i³hen³txi³thĩ³nãn²tu³ ã³wih¹sxã³ i³hen³txain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². 10Kwẽ³kxa² ko³ha¹li¹ kwẽ³kon³tãu³a² a³lan²ta² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txi³sxã³ ã³ti³hex¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ A²si³a³ nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² te²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nũ³ka³txi³su² te²a² a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Se²vah³lai²na² a²ki³lha³lxa²nãu³xa² o²la³kxain¹jau³su²

11Nxe³ain¹tãu³a² Txa²wã¹sũ³nu²su² Jah³lo²kxai³lu² Pau²lah³lo²su² te²kxai³ kãin² i³hxi²ka¹tai¹nha²kxai³ kãin² wã³nxĩ¹ti³hi¹ta¹hxai²hẽ¹la². 12Nxe³-ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Pau²lah³lai²na² wã²la²ka³lo³a² sa²so¹ka³tũ³ a²nũ²a² i³ton³te²a² ã³tũ¹kxi²kxai²nãn²tu³ we²txain¹tu³ta¹hxai¹hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² ã³nxũ²kwai³wih¹te²a² jã¹nxe³ kãĩ³sxã³ wã²lain²txi³ tẽ³sxã³ ã³ti¹kxi²kxai²nãn²tu² nxũ²kwai³li³ta¹hxai²hẽ¹la².

13-14 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xa² ã³sa²nũn³te²nãu³xa² nxe³ain¹te³nah¹lxi¹:
 —~KQ³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹jau³su² Pau²lah³la² hxi¹ki³-
 kxai³lu² kwa³na³ain¹na²na¹. Pau²lah³la² yã¹nxe² kã³si¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³su²
 i³ye³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txa² Ju³te²a² sxi²jen³nãu³a² ai³lha²-
 thet3sxã³ o²la³kxi²sain³nyhah¹lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³sxã³ Se²vah³la²
 tah²nãu³xa² ju¹ta²nũ¹jã¹nxe² o²la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah³la²nãu³xa²
 a²wi³nai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² sxi²ha² wã³nxĩn¹te² si³yxau³jah³lo²su² kxan²-
 ti³ nxe²na³na¹ nxe²nxa³ka³tũ³ a²ki³lha³nãu³xa² nxe² o²la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³tũ³ka³txi³nu¹tai²li² kQ³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxe²i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Nxũ²kwai³li³si¹hai¹nhĩn¹jau³su² Je³su²jah³la² kwa³na³nxa²sĩn¹na³li¹.
 Nxe³jah³lai²li² Pau²lah³la² i³hen³txi³jah³lai²la¹wi¹. Nxe³jau³xai²li² kQ³nxe³-
 te²a² yãu³ka³txa² kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 15 Nxa²ha¹te¹ kQ³nxe³te²a²
 yãu³ka³txu¹tai²na² wã³txi³kxai³lu¹:
 —~Je³su²jah³la² i²a¹ha²kxai³ Pau²lah³la² o²la³kxi²ju³ta² ain³kxi²na¹ha²-
 kxai³ te²sa¹wi¹. Yxã¹ta¹ wxã²na² ih¹jah¹lo²ta³yah³lxin¹ji¹wi¹?
 16 Ain¹sxã³ in³txai²li² kQ³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³jah³la²
 hi²sen³kxai³lu² nũ³kxũn³txi³ ã²nhe¹kai¹nha²kxai³ a²wã²la³ka³lo³a² sa²ten²-
 ta³kxi²lã³ai¹nha²kxai³ kãin² i³yĩx¹to³ta³lxai¹nha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³sxã³ hxi²ye¹ta¹lxin³tai¹nha²kxai³ aun²tih¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 17 Nxe³-
 ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² E²fe³so³thi³nãn¹ta² nũ³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a²
 nũ³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nũ³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹
 i²ai¹nha²kxai³ on²tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Je³su²jah³lai²li² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah³lai²la¹wi¹. Sa²nẽn¹-
 kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 18 Nxain¹ka³tũ³ a²nũ²a² ka³lxa¹txi³
 kQ³nxe³ju³ta² ã³na¹la³kxi²nha²si¹hain¹jau³su² i³hen³txain¹sãn²sxã³ yxo²i²ain¹ta¹-
 hxai²hẽ¹la². 19 Nxe³ka³tũ³ tũ¹ka³txa² sa²kxai³lu² ha³teh³nxã³nxa² kQ³nxe³jau³xa²
 wã³nxĩn¹ju³ta² i³yau¹ũ³txã³nxa² yũ³kxai²nãn²tũ³ wxa²sa²ta³sxã³ ũ³thũ²kxi²sa³hẽ¹-
 txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³txã³nxa² a³lxi²khaix¹txã³sa²ye²kxan²ti³ 50.000 nxe²
 a³lxi²kxan²ti³ hã¹sxã³ ũ³thũ²kxi²sa³hẽ¹txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tai²li² a²nũ²a²
 yxo²ha³kxa¹ i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 20 Nxe³jut3su² Je³su²jah³lai²na² wã³txa² wã³-
 nxĩ¹nxe² wxi²kan¹yai¹ni² nxe³jau³xa² a²ha²te¹lhxã³ u²lon³ta³kxi²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

E²fe³so³thi³nãn¹tũ³ka³txa² he¹kxi²nyhain¹jau³su²

21 Nxe³nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹tã² a²wã³txi³kxai³lu¹:
 —~Hĩ¹na² ai³na¹tu¹wi¹. Ma³se³to²na²ko³xa² ai³sa²na¹ka³tũ³ hã²wxã³txa³
 Kre³sa²ko³xa² ai³nũ³na¹tu¹wi¹. Jã¹nxa¹ka³tũ³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³wi¹ha¹tu¹wi¹.
 Nũn³to³ha¹ka³tũ³ Ro²ma²thi³na² ã³ya²sa³we¹ti¹ha¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
 22 Nxe³ha²kxai³ Ti³mo²jah³lo²nu¹tã² E³ras²to³jah³lo²nu¹tã² nxe³sxã³ a²sa³wi³-
 ha³lxa² Ma³se³to²na²ko³xa² ã³nxai³si¹jau³su² sa²si¹hã³ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tũ³
 Pau²lah³lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² A²si³a³ko³xu¹tai²na² yo³na² yxau³tu³ta¹hxai²hẽ¹la².
 23 Yo³na² yxau³tũ³xa² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wã³txa² ã³si²te³kxain¹te²
 nũ³ka³txa² E²fe³so³thi³nãn¹te²a² ye³khãuh³lxa³ti³nyhain¹ju³ta² ã³si³wxe³-

ain¹ta¹hxai²hē¹la², Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²xa³tū³ka³txa² hxi²ka²sa³.
 24 Ā³si³wxe³te³nah¹lxi¹ a²nū²a² E²fe³so³thi³nān¹jah¹la² Te³me²tri³o³jah¹lo²su¹
 nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² pra²ta²ki³a² ya³te³ya³ten³ki³a² o²la³kxi²ha²-
 kxai³ Ti³a²na³ka³lxa² sū³na² sa²ki³lxo³ta¹ka³lxa² txah³lxa³kxa² we¹tain¹ta¹ka³lxa²
 a²sxi²ha² wē³ha³lxa² jū¹lxi³thi³na² wet¹lta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²li² hai³txi³
 ka³ten³sxa³ha²kxai³ txah³lxa³kxa² we¹tain¹ta¹ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³-
 ta¹ka³lxa² a²sxi²ha² wē³ha³lxa² yxo²kwain³te²a² so¹kxain¹kxai²nān²tū³ a²yo³ha²
 Te³mi²tri³o³jah¹la² hxi²ka² ū³yho³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 a²sa³wi³ha³lxa² kāin² yen³kxi³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³yain¹nxa²ha¹te¹ E²fe³so³
 nū³ka³txu¹txa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i² ā³si³wxe³ha²kxai³ a²nxe³hī¹na¹
 Ti³a²na³ka³lxa² txah³lxa³kxa² we¹tain¹ta¹ka³lxa² yxo²kwai³nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
 25 Jā¹nxain¹ju³kxai³lu² Te³me²tri³o³jah¹lu¹ta² hi²sen³kxai³lu² pra²ta²ki³a² ya³te³ya³-
 ten³ki³a² o²la³kxain¹tū³ka³txa² i³kaix¹so¹sxā³ i³ye³kxi²nyhain¹te²nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Pra²ta²ki³a² tē³sxā³ Ti³a²na³ka³lxa² txah³lxa³kxa²
 we¹tain¹ta¹ka³lxa² a²sxi²ha² wē³ha³lxa² jū¹lxi³thi³na² we¹ki³sa²kxai³ yen³-
 kxi³ki³sxai²tai¹ti²tū³wi¹. 26 Nxe³yān¹ta¹ jah¹lai²li² Pau²lah³lai²na² wān³txa²
 ko³te³kxi²nē³tai¹ti²tū³wi¹. Nxe³jau³xa²sa¹: “Txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxo³kxa² a²nū²-
 a² hxi²ka² we¹txain¹kxa² hai³txi³ wā³nxī¹nxa³wi¹. Hai³txi³ ka³ten³su² nxa³wi¹.”
 Nxe³jau³su² A²si³a³ko³xai²na² yxau³tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ E²fe³so³thi³na²
 yxau³tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²
 ā³si³wxe³xain¹na³li¹. 27 Ai¹nha²kxai³ txa²wā¹wa³ka³li³yu¹ta² ā³te³nai¹nxa³kxa²-
 yan³txi³su² nxa¹nhai¹. Te²yā¹nxe³sxā³ Ti³a²na³ka³lxa² ā³te³nai¹nxa³kxa²yan³txi³su²
 nxe³na¹nhai¹. Ta¹ka³lxa² kāin²khaix¹kxan²ti³ ne³wā²na³ain¹kxa²yan³txi³su²
 nxa¹nhai¹. A²si³a³ nū³ka³txi³su² te²a² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ta¹ka³lxa² sa²nēn¹-
 kxain¹te²jai¹ti²tū³wi¹. Yxān¹ta¹ hī¹na² ne³wā²na³ain¹kxa²yan³txi³su² nxa¹nhai¹.
 Na¹jau³su² tai²li² e³ye¹nx2ta¹wi¹. Te³me²tri³o³jah¹la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxe³nxa²ha¹te¹ wān³txa² e³yain¹jau³xa² ain³kxain¹nū²la² a²sa³wi³ha³-
 lxa² i³xān³txi³sxā³ yxo²kāin²txi³ i³ye³kxain¹te²nah¹lxi¹:

—~Ti³a²na³ka³lxa² E²fe³so³thi³nān¹ta¹ka³lxa² kāin²khaix¹lśin¹na³li¹.
 Nxe³nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxai¹nha²kxai³ sxi²je³nai²na² whāi²na¹ nxe² i³kaix¹tain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ha²kxai³ Kai²ah³lai²na² A³ris³tar²ko³jah³lai²na² nxe³sxā³ hxi²kxūn³-
 txi³ hxi²ki³ain¹yah³nū²la² ā³nū¹nain¹thi³na² ā³sa²so¹ain¹ya³ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³jah¹lo²nāu³xa² Ma³se³to²nān¹jah¹lo²nāu³su² ya³ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ya³jah¹lo²nāu³xa² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² kxān³su² ā³si³tē³kxi²ya³ta¹-
 hxai²hē¹la². 30 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu¹:

—~Ā³wih¹nūn³na¹tū³xā¹. Nxe³tah¹lxi³na¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
 yxo²i²tū³ka³txa² ā³na¹ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 31 Nxe³kxa²yu³su² ha³lo²a²
 hxi²kan¹te²a² kxān³su² ya³li³ha²kxai³ sa²si¹hā³te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lāi³. Nū¹nain¹thi³nai²na² ā³wih¹txa³hē¹li¹. Su²lhā³nxain¹nha³-
 tai¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 32 Nxe³ye²nyhai¹nha²kxai³ ā³ki³nū¹kxi²tū³ka³txa²
 a²wā³kxi³kxai³ wān³txa² yau³ā³xa² i³kaix¹txi² a²wā³kxi³kxai³ wān³txa² yau³-

ã³xa² i³kaix¹txi² nxe³yah³lxi³ha²kxai³ i³khu³khu³nxe² i³kaix¹ljah³lxi³ha²kxai³
 hxi²kan¹txi³ ain³kxi²nyhain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 33Nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³-
 ka³txa² sa²kxai³lu² A³le³syān²trah³la² sa²so¹sxā³ tē³sxā³ a²nū²a² yen³nāu³a²
 ūh³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ ka³nahx²nxe³si¹hain¹jau³su² wxa²sa²-
 tā³yi¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹ka³tu³ i³ye³kxi² ān³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la².
 34Yxān¹ta¹ Ju³te²a² nū³ka³txi³su² ha²kxai³ Ju³te²a² wān³txa² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ju³tai²li² i²ain¹tāu³a² āh¹lxi³sxā³ yxo²kāin²txi³ i³kaix¹ta³lxain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Ti³a²na³ka³lxai²na² E²fe³so³thi³nān¹ta¹ka³lxai²na² kāin²khaix¹lxn²na³li¹.
 Nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Wa³su³txi³ kaix¹tā³ti³he¹nxēn³tain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
 35A²nxe³thi³nu¹tai²na² a²hxi²kan¹jah¹lai²li² a²yen³nāu³a² i³sa²-
 yxau³nū²la² ā³ka³nahx²nxe³yain¹si¹hain¹jau³su² wah³nxain¹nū²la²
 ā³ka³nahx²yxain¹nxa²ha¹te¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxe¹. E²fe³so³thi³na² kāin²khaix¹lxn²na³le¹. Nxe³ha²kxai³ txa²-
 wā¹nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Ti³a²na³ka³lxa² sxi²ha² sa²hau³ko³txi² txah³lxa³kxa²
 wā³nxin¹ki³ai²na² oh³xa² a³hi²ki³a² sa²hau³ko³txi² nxe³ki³tā³le¹. Te²jai¹ti²tu³we¹.
 36Nxe³jau³xai²li² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a³la³kxi²ki³jau³xai²la¹we¹. Nxe³ha²kxai³
 hāi¹nxa¹jah¹lxi³sā²nhē³le¹. Ā³to³toh³lxi²kāi³ah³lxi³txa²hē¹le¹. 37Nxe³ha²kxai³
 in³txi³nāu³xai²li² tē³sxā³ wxā³yah³lxin¹te²a² kō³nxe³ti³ o²la³kxai¹nxān³ta²we¹. A²-
 wā³nxin¹thin³ta³ yen³kxa² hai³txi³ kāi³ai¹nxa³ha²kxai³ Ti³a²na³ka³lxa² kō³nxe³ti³
 e³kxai¹nxa³ha²kxai³ nxe³ai¹nxa³tai¹ti²tu³we¹. 38Nxe³ai¹nha²kxai³ Te³me²tri³o²-
 jah¹la² a²sa³wi³ha³lxa² nxe³sxā³ wān³txa² i³kwai²kxi²jau³xa² yū³ain¹kxai¹nān²tu³
 ha³lo²ko³xai²na² hxi²kan¹txi³nāu³xa² ā³nū²kxai¹nh¹na¹ i³hen³txi³nyhain¹txai²le¹.
 39Yxān¹ta¹ wān³txa² an³txi³khaix¹lxn²jau³xa² yū³kxai¹nān²tu³ yxau²xai²tū³ka³-
 txa² i³kaix¹sxā³ sa²nū²kxi²nyhain¹ka³tu³ i³hau³ko³nyhain¹tu¹we¹. 40Nxe³ha²kxai³
 hī¹na² kwa²hāi¹nxe² ā³ki³nū²kxah¹lxi¹lxe¹. Wā²nxū^hlxi³ki³tā³le¹. Nxe³ha²kxai³
 Ro³ma²no² a²hxi²kan¹jah¹la² jau³jau³xai²na² ain³kxi²nē³lain¹kxai²nān²tu³ i³ye³-
 kxi²nē³lain¹te³nah¹lxi¹: “Wxa²nū³ka³txa² he¹kxi²sa²te³lhxā³ ā³ki³nū²kah³lxi¹lxi¹.
 Nxe³ha²kxai³ wā²nxū^hlxah¹lxi¹lxi¹.” Nxe³nē³lain¹ke³la³te²kxai³ hxi²kan¹txi³
 wān³txa² wain³jau³la² i³wa²lū³xai¹nh¹ki³sxa³we¹. Nxe³ha²kxai³ khāuhx³nē³lai¹-
 nha³ta²we¹. A²hxi²kan¹jah¹la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

41Nxe³ha²kxai³ aun³txa² i³si¹hain¹jau³su³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-
 ha²kxai³ aun³txa² i³yain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pau²lah³lai²li² Ma³se³to²na²ko³xa² Kre²sa²ko³xa² ai³jau³su²

20 1Aun³ta² i³yain¹sxā³ ā³nū²no³jain¹nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²
 hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²te²nū³ka³txa² i³-
 kaix¹so¹sxā³ ā³nū²kxi²nū²la² wān³txa² wi¹jau³xa² i³nxū²kwai³lxū¹nain¹jau³xa²
 i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² ā³waix³txi²ta¹hxai²hē¹la². Ā³waix³txi²-
 nū²la² Ma³se³to²na²ko³xa² ā³nxai³lha²the³ta¹hxai²hē¹la². 2Ai³lha²thet³tāu³a²
 a²nū²a² yxo²te²a² wān³txa² wi¹jau³xa² i³nxū²kwai³lxū¹nain¹jau³xa² i³hen³-
 txain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ yxo²i² kāi²no³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la²
 a³li³sxā³ Kre²sa²ko³xa² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². 3Nxe³xai³tū³kxai³lu² i³la³ka²

ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ sa²tā³tī¹sxā³ ta³ko¹xu¹ta²na² yxau³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Si²ri³a³ko³xa² ā³nxai³te³lhxā³ nxe³tah¹lxa¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tū³ tū³-ka³txa² su²lhā³te³lhxā³ ain¹jau³su² ain³kxi²nha²nū²la² ā³wa²li²sxā³:

—~Ma³se³to²na²ko³xa² wa³li²te³la¹wi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 4-5 Ai¹nha²-kxai³ a²ne³hē³ta² a²sa³wi³ha³lxa² wa³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Tro³a²te²thi³na² wah³nxe³sain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txa²sa¹, So²pa³trah³lo²su² ha²kxai³ A³ris³tar²kah³lo²su² ha²kxai³ Se³kūn²jah³lo²su² ha²kxai³ Kai²ah³lo²su² ha²kxai³ Ti³mo²jah³lo²su² ha²kxai³ Ti²ki³kah³lo²su² ha²kxai³ Tro³fi²mah³lo²su² ha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³tū³ka³txu¹ta²kxai³la¹ So²pa³trah³lai²na²su² Pi²-rah³la² tah²su² ha²kxai³ Be³re²a²thi³nān¹jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ A³ris³tar²kah³la² Se³kūn²jah³la² nxe³sxā³ Te³sa³lo²ni³ka²thi³nān¹jah³lo²nāu³-sxu² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Kai²ah³lai²na²su² Ter²be²thi³nān¹jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ Ti²ki³kah³la² Tro³fi²mah³la² nxe³sxā³ A²si³a³ko³xan¹-jah³la²nāu³sxu² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txai²li² wah³nxe³sain¹ta¹hxai²hē¹la². Txai²li² Lu²kah³lo²na¹xai²na² Fi³li³pos²thi³na² yxau³na¹hē³la². 6 Nxa²ha¹te¹ yain³txa² wa³lo¹lo¹nxa³tū³xa² yai³nain¹ju³ta² yain³ta³lun²ya³sain¹nū²la² hā²-wxā³txa³ Fi³li³pos²thi³na² a³li³xa³sain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²sxā³ Tro³a²te²thi³na² ā³wi¹ha³sain¹na²hē³la². Ā³wi¹ha³sain¹nū²la² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²sxā³ yxau³a³sain¹na²hē³la².

Tro³a²te²thi³na² ai³ya³sain¹jau³su²

7-8 Jā¹nxe³ha²kxai³ sa²ba³to³ nxe³hī¹na² i³tut3sa²kxai³ ā³nū²kxi²-sxā³ yain³ya³sain¹na²hē³la². Nxe³ya³sai¹nha²kxai³ sxi²ha² oh³xan¹thi³na² ka³la³sxā³ ā³wih¹ya³sain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ ka³nxah³hi²ha²kxai³ lā³-pi³āu²tē³na² ka³lxa¹tēn³ti³nāu³xa² ū³thū²kxi²sa²kū²ta³ain¹na²hē³la². Nxe³nū²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu²:

—~Ka³nxa³ha²ta²na² a³li³sxā³ ā³waix3txi³ki³tu¹wi¹. Sain¹sī¹nha²kxai³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi² ān³si³wxe³sain¹sīn¹na²hē³la². 9 I³hen³jah³-lxi³sain¹ka³tū³ i³ye³sxā³ ā³na¹ti³he¹xai¹nxa³ha²kxai³ wēn³sa² Eu³ti²kah³la² sa²kxai³lu² sxi²ha² kīn³txi³ yxo²u³nha²ta³yxō²a² ā³wxe³ha²kxai³ kxān³-su² ain³kxi²yxau³ha²kxai³ kāin²hxi²tha³o³nha²kxai³ i³āu³xi²na²hē³la². I³āu³xi²tāu³ kīn³txi³ yxau³ha²kxai³ i³āu³xa¹nha²ju³ta² ā³ya²lu¹tā²hē³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² wxa³sa³non²ta³kxi²na¹tū¹xū³ ain¹nxa²ha¹te¹:

—~Ā³ya²lu¹tā³li¹. Nyhain¹na²hē³la². 10 Nyhain¹nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³-lu² a³ka³nxi²sxā³ ā³tū³xain¹na²hē³la². Ā³tū³xain¹nū²la² ā³ka³ti³lhu³ta³kxa²wxe³sxā³ wxa²ha³la³wau¹kxi²na²hē³la². Nxe³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Āin²jxah³lxi³txa³hē¹li¹. A²wi¹tāu³a² āh¹ nxū²kwai³yxau³ntai¹. Pau²-lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³na²hē³la².

11 Nxe³nū²la² sxi²hē¹na² ka³la³xi²na²hē³la². Ka³la³xi²nū²la² yain³-tū³xa² te³sxā³ wā²nāu²lxa¹nū²la² yain³ya³sa²sīn¹na²hē³la². Nxe³nū²la² āh¹i³hen³txi³sa²sīn¹na²hē³la². Nxe³sa²sīn¹te³na¹ i³yū¹li²nxa³tā³lxa¹ ta³-lun²sīn¹na²hē³la². Nxe³ka³tū³ ā³sxā³ ā³waix3ja³sa²sīn¹na²hē³la². 12 Ā³sxā³

ã³waix3ja³sa²sîn¹nũ²la² wẽ³sa² Eu³ti²kah³lo²nu¹tai²na² sa²so¹ain¹sxã³ ã³-
xain¹na²hẽ³la². Ka³tẽn³su² tẽ³sxã³ ã³xi²ha²kxai³ wi¹lxo³kxain¹na²hẽ³la².

Mi³le²to²thi³na² ai³jau³su²

13Nxa²ha¹te¹ A³sos²thi³na² ã³nxai³si¹na¹hẽ³la². Nxe³jut3su²
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³la¹ ã³sxã³ ã³waix3sa²si¹nxa³ta³lxa¹ nxe² ã³ye³kxi²-
sa²sîn¹na²hẽ³la². ã³ye³kxi²sa²sîn¹te³nah¹lx¹:

—~A³sos²thi³na² ã³nxai³jah³lxi³hẽ¹li¹. Tãu³a² ã³ha¹txi²xi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³-
ha²kxai³ na³vi²o²tẽ³na² ã³wih¹sxã³ ã³nxai³jah³lxi³hẽ¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
txai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² tih³nãn²ta³ ã³nxai³na¹tu¹wi¹. Nxe³sa²si¹na¹hẽ³la².
Nxe³ha²kxai³ na³vi²o²tẽ³na² ã³wih¹sxã³ ã³nxai³si¹na¹hẽ³la². 14Nxe³nha¹nũ¹la²
A³sos²thi³na² a³li³kxain¹si¹na¹hi¹na¹ ã³ha¹txi²xi²sa²sîn¹na²hẽ³la². ã³ha¹txi²xi²sa²-
sîn¹nũ¹la² ã³nũ²ti²sã²nha¹ka³tu³ na³vi²o²tẽ³na² ã³wih¹nha¹ka³tu³ A³sos²thi³na²
a³li³xi²nha¹hẽ³la². A³li³xi²nha¹nũ¹la² Mi³ti³le²na²thi³na² ã³ya²sã³wih¹nha¹hẽ³la².
15ã³ya²sã³wi¹sã²nha¹ka³tu³ hã²wxãn³txa³ a³li³xi²nha¹hẽ³la². A³lan²ni²nũ³tãu³a²
Ki²os²ko³xa² yau³son³sxã³ ka³nxa³hi²nha¹hẽ³la². Nha¹ka³tu³ ka³nxa³ha²ta²nũ³-
tãu³a² Sa²mos²ko³xa² ã³ya²sã³wih¹nha¹hẽ³la². Nxe³nha¹nũ¹la² a³li³xi²nha¹nũ¹la²
a³lan²nũ³tãu³a² Mi³le²to²thi³na² yau³son³sxã³ ã³ya²sã³wih¹kxi²xai³nha¹hẽ³la².
16Kxã³nxa²kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu²:

—~Je³ru³sa³lẽ²thi³na² wa³su³txi³ ã³nxai³na¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Pẽn³te³-
kos²ta² nxe³ti³xa² ah³xi²nxa³tã³lxa¹ ã³wi¹ha¹tũ¹xã¹. Nxa¹nhai¹. Nxe³na¹ju³ta²
A²si³a³ko³xa² ã³nhxi²kat1sai¹nxa³kxa²yan³txi³su² nxa¹nhai¹. Nxa¹ha²kxai³
E²fe³so³thi³na² wain³txi³ ã³wa²to¹ja³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³sa²si¹na²hẽ³la².

Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txa² ã³hen³txi³jau³su²

17Nxe³jut3su² E²fe³so³thi³na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²ã²ain¹-
te² nũ³ka³txai³tã² a²hxi²kan¹ta² wxã³si¹hain¹jau³su² ã³kaix1so¹na²hẽ³la².
18Nxe³sxã³ Mi³le²to²thi³na² wxã³sxã³ ã³wi¹hain¹nũ¹la² Pau²lah³lo²nu¹ta²
hi²sen³kxai³lu² ã³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lx¹. ã³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Kxã³nhxi¹nai³tã² E²fe³so³thi³na²
yxau³hxai²na¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxau³xai³la¹ju³ta² ha³kxa¹ ã³yah³lxi³hxain¹tai¹ti²tu³-
wi¹. 19Nxe³na¹ju³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² ye³ka³lxa¹txi³
khãuh³lxa³txi³sain¹to³tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sain¹ju³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² a²sa³wit3su²
na¹ha²kxai³ win¹ta²txe²lx¹ wet1tai¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. A²nũ²ai²na² khãuh³lxa³txi³-
sain¹to³ha²kxai³ ã³ain²txi³sxã³ nãn³to³ha¹tai¹ti²tu³wi¹. 20Nxe³yãn¹ta¹ wãn³txa²
wi¹jau³xa² wi¹lyxau³yah³lin¹ju³ta² so¹lx¹ ã³yau¹ũ¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wi¹. Wxa²sxi²ha²
tã³nxa² nũ¹yah³lxin¹thi³na² tã³nxa² ã³yau¹ũ¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wi¹. Jau¹xai²na² o¹-
hxain²nxa³tai¹ti²tu³wi¹. 21Te²yã¹nxe³sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a²
nũ³ka³txi³sxa³te²nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ko³ti³hi¹nain¹ju³ta² ã³na¹la³kxi²nha²sxã³
Je³su²jah³lai²na² Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la² yxo²ã²si¹hai¹na¹-
jau³su² ã³yau¹ũ³ai¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³ta² yxo²ha³kxa¹ ã³yah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹.
22Nxe³na¹ha²kxai³ hi¹na² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² hi²sen³su² Je³ru³sa³lẽ²thi³na²

ã³nxai³si¹sa³jau³su² kwa³na³sa³ha²kxai³ we¹ta¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nã²tu³ ai³na¹tãu³-
a² ih¹nxet3sxã³ kã³sa³h³te²la¹ku². Nxa¹nhai¹. 23-24 Nxa¹na¹ha²kxai³ sxi²je³na²
yxo²ha³kxa¹ ai³lha²thet3to³ha²tãu³ai³tã² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² i³yau¹ũ³sa²to³-
te³nah¹lxi¹. “A²nũ²a² i³xã³ta³kxi²nxai¹nha³tai¹. Khãuh³lxa³ti³nxai¹nha³tai¹. Kan²txi³
ũ³tũ³kxi²nxai¹nha³tai¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wain³txi³ sa²yxo²we¹txin¹ju³tan¹-
te²su² nxe³nxai¹nha³tai¹.” Nxe³sa³toh³na²hẽ³li¹. Nxe³sa³kxan²ti³ su²lhã³sain¹kxan²ti³
sa²yxo²we¹ta¹tu¹wi¹. Je³su²jah³lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³txa² kwa³-
na³sa³ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi²na¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²
i³yau¹ũ³hxain¹to³ha¹wi¹. Nxe³jau³xa²sa¹ wxa²ko³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹ju³tai²li²
ã³na¹la³kxi²nhyah¹lxin¹sãn²nũ²la² Je³su²jah³la² yxo²i²ah³lxin¹kxai²nãn²tu³ wi¹lhin¹-
te²lo³txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³jau³xa² so¹lxi³ i³yau¹ũ³hxain¹to³ha¹wi¹.

25 Nxe³jau³xai²na² so¹lxi³ i³yau¹ũ³nx2ti³hxai²na¹tai²ti²tu³wi¹. Nxe³na¹-
jut3su² ã³waix3kxi²na¹hi¹na¹ ah¹i²kxi²xi²sah¹lxan³tho³li¹. 26 Nxe³na¹jut3su²
hi¹na² e³lai²na¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²ã³sã³ ã³na¹ah³lxin¹kxai²nãn²-
tu³ wã²nxũh¹lxah³lxin¹tu¹wi¹. Txai²lan²nxa³lho³li¹. 27 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
a²ten³jau³xa² a²yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³nx2ti³hxai²na¹tai²ti²tu³wi¹. O¹hxain²-
nxa³tai²ti²tu³wi¹. 28 A²nxe³ju³kxai³lu² wxã²na² sa²kxai³lu² wxa²e¹nãu³la³
wi¹li²nha¹jah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²sã³ yxau²xai³te²
nũ³ka³txa² wi¹li³hau³ko³nha¹jah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³sih¹nx2ti³jau³su² Txa²wã¹sũ³na²
Yãu³ka³txa² ùh³wxe³nx2ti³na²hẽ³li¹. Nxe³ju³kxai³la¹ tũ¹ka³txai²li² Txa²wã¹sũ³na²
Ta²ha² ya³lu²hi¹nai²tã¹ju³ta³la² yxo²i²te²a² Txa²wã¹sũ³na² nũ³ka³txi³sah²lxin¹tu¹-
wi¹. Nxe³tũ³ka³txai²li² Txa²wã¹sũ³na² a²sa³wi³ha³lxai³la¹wi¹. 29 Nxe³na¹ha²kxai³
ã³waix3txi²na¹kxa²si³yo³na² a²nũ²a² ko³nxe³thin¹te²a² wxã³ye¹nx2tain¹tu¹wi¹.
Wxã³kxai²nãn²tu³ khãuh³lxa³thi¹ta²lxain¹sã³ he¹kxa³ha³te²ta³lxi³nx2tai¹nha³tai¹.
30 Nxain¹kxa²yu³su² wxa²nũ³ka³txai²na² i²li³te² i³nxai²na² Sũ³na² wãn³txa² ain³-
kxi²nxa³te²a² yũ³ah³lxi¹lxi¹. I³ki³ha¹kxi¹nx2tai¹nha³tai¹. Nxe³sã³ Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² sa²yxo²ã³sa²si¹nx2tain¹jau³su² i³yau¹ũ³nx2tain¹sã³ sa²so¹nx2tai¹-
nha³tai¹. 31 Nxe³ju³ta²nũ³a² wi¹li²khai¹nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Kwe³kxa² ko³ha¹li¹
ka³na³ku²tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² hai³txi³ i³hen³txi³sã³ ã³na¹ain¹to³-
nxa³tai²ti²tu³wi¹. Ka³nxah³ti²sa²kxa²ha³tã³nxãn²ti³ a³lan²ti²sa²kxa²ha³tã³nxãn²ti³
khãuh³lxa³txi³nha²sã³ i³nãn³ti³hit1sain¹kxa²ha³tã³nxãn²ti³ i³ã²in²ta³kxi²nã²-
nxa³sã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³nx2tai¹tai²ti²tu³wi¹.

32 Nxe³na¹jut3su² hi¹nãn²te²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka²nãu³a² ù³hũ¹nx2tai¹-
wi¹. Nxe³te²na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ wi¹li²nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³sã³
ã³nxũ²kwã¹lxũ¹nxa²lxi³tu¹wi¹. I³ya³lo³ti¹nx2ti³tu¹wi¹, yxo²i²yah³lxin¹ju³ta² ã³-
na¹yah³lxin¹kxa²yan³txi³su¹. Jã¹nxe³sã³ wi¹lhau³ko³txa²lxi³tu¹wi¹. Hã²wxãn³txa³
Txa²wã¹sũ³na² wã³li²hi¹na¹ yxo²i²tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ wxa²nũ¹txa²lxain¹nũ²la²
ha³lo²a² wi¹ko³xa² sa²wxe³nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³tãu³a² a²ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta³-
la³ yũ²nxa³lho³li¹. Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³ yxo²i²tũ³ka³txa² so¹lxi³ yxau³ki³tu¹wi¹.
33 Jã¹nxa¹jut3su² wxa²yen³kxai²li² wã²la²ka³lo³su² tã³nxa² ha³teh³nxãn³su² tã³nxa²
so¹kxi¹nx2ti³hxain²nxa³tai²ti²tu³wi¹. 34 Nxe³yãn¹ta¹ txa²hxi²ka² so¹lxi³ nũ³kxũ³-
sxã³ wa³ko³nhxai²na¹tai²ti²tu³wi¹. Jã¹nxe³sã³ txa²nũ³ka³txa² nũ¹ nũ³kxũ³sã³

sa²hau³ko³tai¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. 35Nxe³na¹ha²kxai³ a²nũ²ai²na² hxi²ka¹nxa³te²a²ã³non²ta³kxi¹nx2ta¹ha²kxai³ te²u¹jã¹nxe² kã¹te²nũ³su² i³yau¹ũ³nx2ta¹tai¹ti²tu³wi¹. Te²yã¹nxe³jut3su² Je³su²jah³lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² sa²kxai³lu² i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹. “Yen³kxa² so¹kxain¹ki³ju³ta² wi¹na³li¹. Nxe³yã¹ta¹ yen³kxa² wã²nũ¹ain¹ki³ju³ta² wi¹khaix1h³nx2na³li¹.” Nxe³sain¹na²hẽ³li¹. Nxe³na¹jau³su² tai²li² nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³na²hẽ³la².

36Nxe²e³ta³lun²nũ²la² ã³ka³ti³wxe³ya³sain¹nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² i³-ye³kxi²na²hẽ³la². 37Nxa²ha¹te¹ i³sa²yxau³xi²nũ²la² Pau²lah³la² kã¹n²i³nã³kxin²tain¹na²hẽ³la². Nxe³sxã³ ha³la³ti³ain¹nũ²la² i³yxoxo²sai¹la³kxin²tain¹-na²hẽ³la². Ai¹nha²kxai³ wi¹lhin¹sxã³ a³li³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹na²hẽ³la². 38Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wã³txa² ã³wã³li²nxa³jau³su² i³hen³txi³-ha²kxai³ i³ã¹in²ta³kxin²tain¹na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² na³vi²o²tẽ³na² sxã³je³na² ã³si³tẽ³kxi²sain¹sĩn¹nũ²la² i²sã³sain¹sĩn¹nxa²ha¹te¹ ai³ya³sain¹na²hẽ³la².

Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ai³jau³su²

21 1Ai³ya³sain¹nũ²la² i³ye³na² yxo²ha³ti³lhi³ya³sain¹ka³tu³ Kos²-thĩ³na² ã³yat1tã³wi¹ha³sain¹na²hẽ³la². ã³yat1tã³wi¹ha³sain¹nũ²la² ka³nxa³ha²ta³nũn³tãu³a² a³li³ya³sain¹nũ²la² Ro²tes³thĩ³na² ã³yat1tã³wi¹ha³-sain¹na²hẽ³la². ã³yat1tã³wi¹ha³sain¹nũ²la² hã²wxã²txa³ Pa²ta³ra³thĩ³na² ã³yat1tã³wi¹ha³sain¹na²hẽ³la². 2Nxe³ya³sain¹tãu³a² na³vi²o²tẽ³na² Fe³ni²-si²a²ko³xa² ai³tẽ³na² i³ha¹ja³sai¹nha²kxai³ ã³we¹ti¹sxã³ ai³ya³sain¹na²hẽ³la². 3Ai³ya³sain¹nũ²la² Syi²pri²ko³xa² ten³sa²tã³sxã³ i²nha¹yu²hẽ³la². Nha¹tãu³a² a²wi¹tãu³a² yxo²wa³ti³kxi²sxã³ ai³ya³sain¹na²hẽ³la². Ti²ro³thĩ³na² Si²ri³a³ko³-xan¹thĩ³na² ã³we¹ti¹yha³sain¹na²hẽ³la². ã³we¹ti¹yha³sain¹ka³tu³ a²yen³kxa² wxa²sa²nũ¹nyha¹sain¹ti³kxi³lu² te¹nai²li² ã³sxã³ a³li³ya³sain¹na²hẽ³la². 4Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³lai²na² wã³txa² yxo²i²tũ³ka³txa² i³ha¹txi²nyha¹sai¹-nha²kxai³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ yxau³a³lan²ya³sain¹na²hẽ³la². Nxe³ya³sain¹tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² hi²sen³kxi³lu² i³yau¹ũ³tin³-tain¹nũ²hẽ³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Pau²lah³la² i³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ai³nhi¹kxai²nã²tu³ khãuh³lxa³ti³nxain¹sĩ¹-nha³tai¹. Ain¹jau³su² yxo²i²tũ³ka³txa² sa²kxi³lu² hxi²waun³ta³kxain¹sxã³ ai³si¹hai¹nxa³jau³su² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxi³ i³ye³kxain¹na²hẽ³la². 5Nxain¹-kxan²ti³ ye³jen¹nũn³tãu³a² a³li³ya³sai¹nha²kxai³ tũ¹ka³txai²na² whã²ina¹ in³txa² txu¹ha² we³ha³lxa² yxo²ha³kxa¹ ã³si³tẽ³kxi²sain¹sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³sxã³ i³ye³na² yxo²ka³teh³nãu³a² ã³yit1ta²xai³sxã³ ã³ka³ti³lhu³ta³kxa² ã³wxe²xai³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxa³sain¹na²hẽ³la². 6I³ye³li²ta³lun²-nũ²la² na³vi²o²tẽ³na² ã³wi¹ha³sain¹na²hẽ³la². Nxe³ya³sain¹nxa²ha¹te¹ tũ¹ka³txai²li² i³ha¹txi¹yha¹sain¹tũ³ka³txai²li² wã³lain¹na²hẽ³la².

7Wã³lxain¹nxa²ha¹te¹ Ti²ro³thĩ³na² ã³sxã³ a³li³ya³sain¹na²hẽ³la². ã³sxã³ a³li³ya³sain¹nũ²la² To³le³mai²ta³thĩ³na² ã³yat1ti¹yha³sain¹na²hẽ³la². ã³ya¹ti¹-yha³sain¹nũ²la² ye³ka³na³ka³nat3sxã³ a³lan²ni²sxã³ Je³su²jah³lai²na² wã³txa² yxo²i²tũ³ka³txa² i³ha¹txi¹ya³sain¹sxã³ i³ye³li³ya³sain¹na²hẽ³la². 8Nxe³nũ²la²

a³lan²ni²tāu³a² ā³sxā³ a³li³xi²nyha¹sain¹na²hē³la². Nxe³nyha¹sain¹nū²la² Se²sa³-re²a²thi³na² ā³we¹ti¹yha³sain¹na²hē³la². Ā³we¹ti¹yha³sain¹nū²la² Fi³li²pah³lai²na²sxi²ha² yxau³ya³sain¹na²hē³la². A²nxe³jah¹lai²li² kxā³nhxi¹nai³tā² Je³ru³sa³-lē²thi³na² yxau³hi¹nai³tā² a³pos²to³lo² nū³ka³txa² i²sxā³ sa²so¹ain¹jah³lo²su²tai¹ti²tu³wa². Nxe³jah¹lo²su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³na²hē³la². 9 A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ha¹li¹ ha¹li¹ a²ka³ne³nāu³xa² yū³ta¹ in³txa² yū²-nxa³ta¹ka³lxu²nāu³su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txain¹na²hē³la². 10 Nxain¹nxa²ha¹te¹ ha³la³jen¹nāu³a² A²ka³bo³jah³la² Ju³te²a²ko³xan¹jah¹la² wxā³-na²hē³la². A²nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txain¹na²hē³la². 11 Jā¹nxe³sxā³ Pau²lah³lo²nu¹ta²-kxai³lu² i³ha¹txi²nhya¹nha²hē³la². I³ha¹txi²nyha¹nhū²la² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² sa²si³i¹nha²ka³lo³a² sa²so¹kxi²nyha¹sxā³ sa²hxi²tai³ta³kxi²nyha¹ha²kxai³ sa²yu³-tai³ta³kxi²nyha¹ha²kxai³ nxe³nyha¹nha²hē³la². Nxe³sxā³ i³ye³kxi²nyha¹te³nah¹lx¹: —~Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² i³ye³kxi²sa²te³nah¹lx¹: “Ju³te²a²nāu³xa² Je³ru³-sa³lē²thi³na² yxau³xai³te²a² hi²sen³su² sa²si³i¹nha²ka³lo³ai²na² a²wa³kxēn³sin¹te² i³nxai²na² sa²so¹nxain¹sxā³ sa²tai³kxi²nxain¹tu¹wi¹. Nxain¹kxai²nān²tu³ Ju³te²a²nū³ka³txi³sxa³te² nū³ka³txi³su² a²hxi²ka² ū³hū¹nxain¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³xa² i³ye³-kxi²sa³na²li¹. A²ka³bo³jah³la² nxe³nyha¹nha²hē³la².

12 Nxa²ha¹te¹ jau³xai²na² sa²kxai³lu² Se²sa³re²a²thi³na² yxau³xai³tū³ka³-txa² ain³kxi² txa²wā¹ki³na¹xai²na² ain³kxi² nxe³sīn¹sxā³ Pau²lah³lo²nu¹ta² i³ye³kxi²sī¹na¹te³nah¹lx¹:

—~Je³ru³sa³lē²thi³na² ai³sīn¹txa³hē¹li¹. Nxe³sī¹na¹hē³la². 13 Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~I³nān³yah³lx¹txa³hē¹li¹. I³āin²ta³lx¹sah¹lx¹nha³tai¹. Yuh³lx¹ti³-hex¹sa²nxa³nhai¹. Je³su²jah³lai²na² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a²sa²wit³sa¹ha²kxai³ su²lhā³sain¹kxan²ti³ yuh³lx¹ain¹nxa³nhai¹. Nxe³ha²-kxai³ hāi¹nxa¹sah¹lx¹hē¹li¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³sīn¹na²hē³la².

14 Nxe³ju³kxai³lu² hxi²kan¹txi³ i³wa²lū³xi²sī¹nxa³ha²kxai³ hāi¹nxa³sī¹na¹-hē³la². Nxe³sxā³ i³ye³kxi²sī¹na¹te³nah¹lx¹:

—~Wi¹lhīn¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³su² sa²yo²wet¹l¹sīn¹ki³tu¹wi¹. Nxe³sī¹na¹hē³la².

15 Nxe³nū²la² yen³kxa² tē³sxā³ ai³nha¹kxa² wxa²hau³kot³so¹xi²nha¹ka³tu³ ā³sxā³ a³li³ya³sain¹na²hē³la². 16 Ā³sxā³ a³li³ya³sain¹tāu³a² txa²wā¹tā³nāu³xa² Se²sa³re²a²thi³nān¹tū³ka³txa² ā³si³tē³kxi²yah³lx¹sain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³wi¹ha³sain¹na²hē³la². Ā³wi¹ha³sain¹nū²la² Me³na³sō²-ah³la² sxi²ha² Se²sa³re²a²thi³na² yxau³xai³lhxi²na²hē³la². A²nxe³jah¹la² sxi²ha² ā³wi¹yha³sain¹na²hē³la². A²nxe³sxā³ Me³na³sō²ah³lai²li² kxā³nhxi¹-nai³tā² Si²pri²ko³xa² yxau³xai³lhī¹nai³tā² a²wi¹lhī¹na² yxo²i²ta¹hē³la².

Pau²lah³lai²na² Ti³a²kah³lai²na² e³kxi²nyhu¹jau³su²

17 Jā¹nxe²ya³sain¹ju³kxai³lu² txa²wā¹wā³tā³nāu³xa² Je³ru³sa³lē²thi³-na² ai³la³ya³ti²nyhu¹sxā³ i³ka³lih³ya³sa²sīn¹na²hē³la². 18 Nxe³ya³sa²sīn¹nū²la²

hã²wxã³ntxa³ ka³nxa³ha²ta³kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Ti³a²kah³la²
 i³ye³kxi²te³lhã³ ai³ya³sa³sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³ya³sa³sĩn¹tãu³a² a²hxi²kan¹ta² Je³-
 su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²jah¹la²nãu³xa² ã³ya³sa³kxi³nũ²kxain¹na²hẽ³la².
 19Nxain¹nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² i³hxi²ka¹-
 txai¹nha²kxai³ Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³te² nũ³kã³txa² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
 yxo²i² ã³si³wxe³ai¹nhĩ¹nu¹tai²nãn¹jau³xa² i³hen³txi³nyhain¹na²hẽ³la². 20Nxa²-
 ha¹te¹ nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹nũ²la² ka³lih³kxi²la²nha² Txa²wã¹sũ³na²
 sa²nẽn¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹ka³tu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxì¹:

—~Pau²lah³lã¹. Ain³kxi²sa²sĩnhẽ³li¹. Nxe³ju³tai²li² i²txa²sĩnhẽ³li¹. Ti¹ai²-
 li² Ju³te²a²nãu³xa² ka³lxa¹txi³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²ain¹na³li¹. Yxã¹ta¹
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² sa²yxo²we¹tain¹na³li¹. 21Nxai¹nha²kxai³ ki³han³jau³-
 xa² ain³kxain¹te³nah¹lxì¹: “Pau²lah³lai²na² hi²sen³su² Ju³te²a² nũ³kã³txa² sa²kxai³lu²
 Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³te²a² yxau³ain¹ko³xa² yxau³kxi²nyhain¹tũ³kã³txa² Pau²lah³la²
 kwa³na³ain¹nu²hẽ³li¹. Moi³se²ah³lu¹tai²na² ã³wha²li¹txã³nxai³tã² sa²yxo²ã³si¹hain¹-
 jau³su² kwa³na³ain¹nu²hẽ³li¹. A²wẽ³ha³lxa² a²ki³wã²la² ã³sa³si³tũ³ko¹kxã¹ain¹ju³ta²
 hã¹nxa¹si¹hain¹jau³su² kwa³na³ai¹nha²kxai³ Ju³te²a² nũ³kã³txa² o²la³kxi²hxai²ju³-
 tai³tã² a²yxo²ha³kxa¹ hã¹nxa¹si¹hain¹jau³su² kwa³na³ai¹nha²kxai³ nxain¹nũ²hẽ³li¹.”
 Nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹na²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ ki³ha³nain¹nũ²hẽ³li¹. 22Jã¹nxa¹-
 nha²kxai³ wxã¹jau³xa² ain³kxi¹nxain¹tu¹wi¹. 23Nxain¹kxai²nãn²tu³ nxe³sẽ¹li¹.
 In³txi³nãu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ nxe³sxã³ kxã³nhxi¹nai³tã² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxain¹-
 na²hẽ³li¹, we¹tain¹ju³ta³nũ³a²su¹. Hi¹na² e³kxain¹jau³xai³tã² we¹ta³lu²nain¹tu¹wi¹.
 24Nxai¹nha²kxai³ ã³si³tẽ³kxi²txai¹nhẽ³li¹. Nĩn¹kxai²nãn²tu³ Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na²
 wãn³txa² sa²yxo²we¹txa²sã²nhẽ³li¹. Nxĩn¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³-
 a² ã³nhan³ka²ti³ye²yah³lxin¹tu¹wi¹. Sa²yxo²we¹ta³lun²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 a²yen³kxa² i²li³te²a² wã³kon³kxai²nãn²tu³ so¹sxã³ ã³yho³hi¹txai¹nhẽ³li¹. Nxe² ta³-
 lu²nĩn¹kxai²nãn²tu³ ã³nhe³ko¹la³kxin²tain¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹te²ka³kxa¹ a²nũ²a²
 yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ o²la³kxin¹ju³tai³tã² i³ki³ha³kxain¹jau³xa² a³la³kxain¹tu¹wi¹.
 Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² ã³wha²li¹txã³nxai³tã² sa²yxo²we¹tin¹ju³ta² i²ain¹tu¹wi¹.
 Nxe³jau³su² tai²li² i³ye³a¹wi¹. 25Nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³te²nũ³kã³txa²
 yxo²i²te²a² ã³wha²li¹lhĩ¹na²hẽ³li¹. Nxe³sĩ¹na²te³nah¹lxì¹: “Jau³xai²na² so¹lxì¹ sa²-
 yxo²we¹jah³lxì³hẽ¹li¹. Yain³txa² ko³nxe³te²a² a²yãu³ka³txa² sa²nũ¹tain¹kxai²nãn²tu³
 i³yain³yah³lxì³txa³hẽ¹li¹. Ka³yxuh³xa² a²tũ³ha²yau³xa² i³na²yah³lxì³txa³hẽ¹li¹. A²ti³-
 ho³nxa²te²a² wã²nhĩ²yah³lxì³txa³hẽ¹li¹. A²nũ²a² ã³xa² in³txi³su² ta³nxa² a²nũ²a² ã³xa²
 sxe³xa³ka³lxì³su² ta³nxa² yxo²kwãin³nha²sxã³ ã³whĩn¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxì³txa³hẽ¹li¹.
 Nxe³jau³xai²na² sa²yxo²we¹jah³lxì³hẽ¹li¹.” Nxe³ain¹sĩ¹na²hẽ³li¹. Ti³a²kah³lo²nu¹ta²-
 kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

26Nxa²ha¹te¹ in³txi³nãu³xai²li² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² ã³si³-
 tẽ³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² ka³nxa³ha²ta³a² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na²
 wãn³txa² sa²yxo²we¹ta³lun²ju³ta³nũ³su² ã³nhan³ka²ti³nha²yain¹ta¹hxai²hẽ¹-
 la². Nxe³ta³lun²sãn²nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹nũ²la² Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txa² sa²yxo²we¹te³lhã³ i³hen³txi³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³hĩ¹na¹ Txa²wã¹-

sũ³na² yen³nãu³a² ã³nhan³ka²ti³nha²yain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ta³lun²ka³tu³ka³yxuh³xa² ũ³hũ¹ain¹kxe³nũ³a² sa²yo²we¹txain¹ta¹hxai²hê¹la².

Pau²lah³la² i³sxã³ ũ³tĩ¹kxain¹jau³su²

27 Nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tãu³-a² Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² sa²yo²we¹ta³lun²te³lhxã³ nxe³hi¹na¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹sxã³ yxau³ain¹tĩ³kxai³lu² Ju³te²a²nãu³xai³tã² A²si³a³ko³xa² wxã³ain¹tũ³ka³txai³tã² hi²sen³su² Pau²lah³la² i²ain¹ka³tu³ i³-ain¹ta¹hxai²hê¹la². 28 Ĩ²sxã³ i³sxã³ i³kaix¹tain¹te³nah¹lxi¹:

—~I³sa³e² nũ³ka³txai³. Ain³kxi¹sah¹lxi³hê¹le¹. Ā³non²ta³kxi²sah¹lxi³-hê¹le¹. Jah¹lai²li² wãn³txa² ko³nxe³jau³xa² i³tih³nxai¹nĩn²ta²we¹. I³sa³e² nũ³ka³txa² ko³te³kxi²ha²kxai³ Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wãn³txa² ko³te³-kxi²ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ko³te³kxi²ha²kxai³ nxain¹kxa²yu³su² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² in³txa² sa²so¹ka³tu³ thi¹nai²na² tẽ³sxã³ ã³wi¹-ha²kxai³ ã³kho³txain¹nĩn²ta²we¹. Nxain¹ta¹hxai²hê¹la².

29 Ain¹ta¹ wãn³txai²li² wain³ta¹hxai²nxa³hê¹la². A³lan²tai²tã² Pau²lah³lo²nu¹-ta²kxai³lu² Tro³fi²mah³lai²na² E²fe³so³thi³nãn¹jah¹la² nxe³sxã³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ai³ya³ju³ta² i²ai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹yah³lxa²na³na¹. Nxain¹-jau³su² nxain¹ta¹ hai³txi³ ã³wi¹yah³in¹ya³ta¹hxai²nxa³hê¹la². Pau²lah³lo²nu¹tai²na² so¹lxi³ ã³wih¹ta¹hxai²hê¹la². 30 Nxain¹ju³kxai³lu² a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ jau³jau³xai²na² ain³kxi²nũ²la² kũ³we²ki¹la² ã³ne³wxe³ai¹nxa³ha²kxai³ ã³ya³nũ³kxain¹ta¹hxai²hê¹la². Ā³ya³nũ²kxain¹nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹ta² hxi²kxũn³txi³ sa²so¹ka³tu³ Txa²wã¹sũ³-na² sxi²ha² sa²sai²ã³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Sa²sai²ã³hi¹na¹ sa²yo²tũ¹ain¹ta¹hxai²hê¹la².

31 Nxain¹ju³kxai³la¹ su²lhã³te³lhxã³ nxe²xai³ai¹nha²kxai³ so³ta²to² nũ³ka³txi³su²te²-a² hxi²kan¹jah¹lu¹tai²na² i³hen³txain¹ta¹hxai²hê¹la². Ĩ³hen³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³ru³sa³lẽ² tũ³ka³txa² yo²ha³kxa¹ he¹li²nyhain¹nĩn²tai¹. Nxain¹ta¹hxai²hê¹la². 32 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nũ³ka³txa² a²hxi²kan¹ju¹tu¹tai²na² a²sa³wi³ha³lxa² wa³su³txi³tẽ³sxã³ tũ³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ai¹nha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa² i²ain¹ka³tu³ Pau²lah³lo²-nu¹tai²li² su²lhã³te³lhxã³ ain¹ta¹ wxã³ye²nyhai¹nha²kxai³ hã¹inxa¹ain¹ta¹hxai²hê¹la². 33 Nxain¹nxa²ha¹te¹ so³ta²to² hxi²kan¹jah¹lo²nu¹ta² hi²sen³su² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ tũ³tĩ¹kxi²si¹jau³su² sa²no¹te³lhxã³ ã³sa²so¹ta¹hxai²hê¹la². Ā³sa²so¹nũ²la² kwa³thi³lih³-na² tĩh³no²ha¹li¹ sa²tai³kxi²ta¹hxai²hê¹la². Sa²tai³kxi²nũ²la² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² ĩh¹jah¹lo²tã³te²la¹xã³? Ĩh¹nxe³ka²yan³ti³tã³ he¹kxain¹si²-lxi¹. Nxe³ta¹hxai²hê¹la².

34 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xa² i³ye³ye³li³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ain³kxi²ta¹-hxai²nxa³hê¹la². Nxe³ha²kxai³ Pau²lah³lo²nu¹ta² ã³wih¹si¹jau³su² ta¹hxai²hê¹la².

35 Nxa²ha¹te¹ es³ka²ta²ka³txa² ka³la³te³lhxã³ ain¹ta¹ a²nũ²a² nũ³ka³txa² ã³nsa²-tã³ti³hex¹ye²yai¹nxa³ha²kxai³ hã¹isxã³ su²lhã³ti³ten³khaix¹ye²yhai¹nha²kxai³ ã³nhxi²ka¹nyhain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la². Nxe³ha²kxai³ sa²ye²ta³wxe³kxi²so¹-nyhain¹ta¹hxai²hê¹la². 36 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xa² i³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Su²lhã³txa²sĩ¹nhẽ³le¹. Su²lhã³txa²sĩ¹nhẽ³le¹.

Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hê¹la².

Pau²lah³la² a²yo²wān³txa² i³wa³lxin³nha²jau³su²

37Nxa²ha¹te¹ sxih²yo²a² ā³wih¹te³lhxā³ tâu³a² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹, so³ta²to² hxi²kan¹ta² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—¹ī³ye³kxi¹nxa²ha³la²wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² hxi²kan¹-ta² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kre²ka² wān³txa² wxāin²txi³ e³in¹te²la¹xā³? 38E³ji²jah³lo²sxa³ji¹-wi¹? Ha³la³je¹nhī¹nai³tā² E³ji²jah³lai¹tā² a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹te²a² 4.000 nxe³tū³ka³txa² ā³sa²so¹sxā³ kāin² ko³nxe³ti³ kái³ai¹nha²kxai³ sxi²je³na² yo²ha³kxa¹ ā³nhe¹kxi²nyhain¹nū²la² ha³lo²a² sxi²ha² yū²nxa³ko³xa² ā³sa²-so¹sxā³ ai³nyhain¹nū²hē³li¹. A²nxe³jah¹lo²sxa³te²la¹xā³? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

39Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²na² sa²kxai³lu² Ju³te²ah³lo²sa¹wi¹. Tar²so³thī³na² Si³li²si²a²ko³-xan¹thī³na² txon¹jah¹lo²sa¹wi¹. A²nxe³thī³na² nēn³kāin²khaix¹te²ju²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xai²li² i³ye³kxi²ti³ten³sa³nhai¹. Pau²lah³lo²nu¹-ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

40Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² hxi²kan¹jah¹lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—¹ī³ye³kxi²txai¹nu¹li¹. Nxe³ai¹nha²kxai³ es³ka²ta²ka³txa² i³sa²yxau³nū²la² i³ka³nahx²si¹jau³su² wxa²ye³wxāix³sa²kxai³ i³ka³nah²xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² E³bre²ah³la² wān³txa² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

22 ¹ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxix³wxi¹. Txa²wā³tā³nāu³sxu² txa²wi³na²nāu³su² yah³lxix¹-lxix¹. Nxa¹ju³tai²li² i³yau¹ū³nx²ta¹tu¹wi¹. Ain³kxi²sah¹lxix³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

2Nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txai²li² E³bre²ah³la² wān³txa² ain³kxain¹nū²la² ka³nah²xain¹ta¹hxai³hē¹la².

3Nxe³nū²la² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²li² Ju³te²a² nū³ka³txi³sa¹wi¹. Tar²so³thī³na² Si²ri³a³ko³xan¹thī³na² txon¹jah¹lo²sa¹wi¹. Txo¹na¹nū²la² Je³ru³sa³lē²thī³na² ai³na¹nū²la² Ka³ma³li³e²lah³-lo²nu¹tai²na² hi²sen³su² txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² wān³txa² yo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³sain¹na²hē³li¹. Nxe³sai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ya³lo³jah³-lxin¹ka³tū³ sa²yo²we¹jah³lxin¹kxa² yāx¹jah¹lo²sa¹wi¹. 4Nxa¹ha²kxai³ a²nū²ai²li² Je³su²jah³lai¹tā² wān³txa² ān³si³te³kxi²te²a² i³hat¹lxai¹na¹hē³li¹. A²nxe³tū³ka³-txa² in³txi³su² tā³nxa² txu¹su² tā³nxa² nxe³kxan²ti³ khāuh³lxa³txain¹tu³ha¹hē³li¹. Nū³kxūn³txi³ sa²so¹ain¹sā²na¹ka³tū³ hā²wxān³txa³ ū³tū¹kxi²tā³nxa² su²lhā³tā³-nxa² nxai¹na¹hē³li¹. 5Nxe³na¹ju³ta² Sū³na² sxi²ha² wā³nxin¹ta² si³yxau³jah¹la² i²sai¹nha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² i²sai¹nha²kxai³ nxe³sain¹na²hē³li¹. Kāi³a¹jau³su² i³wā³txi³txai¹nhē³li¹. Ki³han³txa²nān³khix³ nxe³nx²ta¹nhai¹. Jā¹nxain¹ju³kxai³lu² ha³teh³nxā³nxa² ū³wha²li¹lain¹te³nah¹lxix¹: “Ta³mas²ko²thī³na² ā³nxain¹kxai²nān²tū³ wxa²nū³ka³txa² Je³su²jah³lai²na² wān³-txa² yo²i²ain¹te²na² i³ha¹txin¹kxai²nān²tū³ sa²so¹ai¹nīn¹ka³tū³ Je³ru³sa³lē²thī³na² ū³tū¹kxi²txai¹nhē³li¹. Nxēn¹ka³tū³ khāuh³lxa³ti³txai¹nhē³li¹.” Nxe³jau³su² wha²li¹-txā³nxai²li² ū³hū¹sai¹nha²kxai³ ai³na¹hē³li¹.

Pau²lah³la² yxo²i² ā³si³wxe³jau³xai³tā² i³hen³txain¹jau³su²

6 Ai³na¹tū³kxai³lu² Ta³mas²ko²thi³na² yau³so³na¹hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ ne³ka³-ka³tāu³a² oh³xa² wa³su³txi³ ha³tet¹lsa²kxai³ hxi²kan¹txi³ i³sa²nxi³nxa³hē³li¹.
 7 Nxa¹tāu³a² ā³ya³hi²na¹tāu³a² wān³txai²li² ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹: “Sau²lah³lāi³. Sau²lah³lāi³. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ khāuh³lxa²txi³san¹thi²lxi¹?” Nxe³sain¹na²hē³li¹.
 8 Nxa²ha¹te¹ i³ye³kxi²na¹te³nah¹lxi¹: “Īh¹jah¹lo²ta³nñh¹ji¹wi¹?” Nxe³ai¹na¹hē³li¹. Nxa²ha¹te¹: “Je³su²jah³la² Na³sa³re²thi³na² yxau³kxi²na¹-jah¹lai¹ta²lxi³na¹wi¹. Ye³khāuh³lxa²ti³san¹kxah³lo²sa¹wi¹.” Nxe³sain¹na²hē³li¹.
 9 Nxe³jau³xai²na² txai²na² so¹lxi³ ain³kxai¹na¹hē³li¹. Txa²sa³wi³ha³lxi²-na² ha³lo²a² ha³tet¹lju³ta² so¹lxi³ i²ain¹na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ wān³txi³khai³la³ ain³kxai¹nxa³hē³li¹. 10 Nxe³sxā³ i³wa²lū³xi²na¹te³nah¹lxi¹: “Īh¹nxe³ju³-ta² kāi³te³la¹ji¹wi¹?” Nxe³na¹hē³li¹. Nxe³ha²kxai³: “Ī³sa²yxau³txu¹li¹. Ta³mas²ko²thi³na² ā³wih¹txu¹li¹. Nxēn¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² kwa³-na³nxa²ju³ta² i³hen³txi³nxa²tu¹wi¹.” Nxe³sain¹na²hē³li¹.
 11 Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² kāin² ha³te¹tha²kxai³ ye³ka³tū³ta³kxi²sa³hē³li¹. Nxe³-ha²kxai³ txa²sa³wi³ha³lxa² hxi²ki³sa³nū²la² sxi²je³na² tē³sxā³ ā³nxa³sa³na²hē³li¹.
 12 Nxe³nxa²ha¹te¹ sxi²je³na² A³na³ni²ah³la² yxau³hxai²na²hē³li¹. A²nxe³jah¹la² Ju³-te²a² wān³txu¹txai²na² yxo²ha³kxa¹ sa²yxowet¹lxai²na²hē³li¹. Nxe³ka³tū³ Ju³te²a² nū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ wi¹le³kxi²nyhain¹na²hē³li¹. 13 A²nxe³jah¹la²kxai³la¹ ā³-wih¹xa² wxā³sxā³ i³ye³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹: “Sau²lah³lāi³. Txa²wā³tā³si¹lxi¹. Hī¹na² wi¹li²nñh¹tu¹wi¹.” Nxe³sai¹nñi¹na¹ ye³we²nxi²sa³hē³li¹. 14 Nxa²ha¹te¹ i³ye³kxi²sain¹-te³nah¹lxi¹: “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lo²nu¹ta²na² txa²si³yah¹la²nāu³xu¹ta²na² sa²yxowet¹tain¹kxah³la² Si³yxau³jah¹lo²nu¹ta²na² te²hi²sen³su² i²sxā³ sa²so¹nxain¹-na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²wān³txai²li² a²ten³jau³xai²na² a³la³kxi²ti³hi¹txa²tu¹wi¹. A³la³kxi²ti³hi¹txa²sān²kxa²yu³su² Je³su²jah³la² Wi¹lhin¹ta² Si³yxau³jah¹la² i²in¹ju³-tain²txi³ a²wān³txa² ain³kxin¹ju³tain²txi³ nxēn¹tu¹wi¹. 15 Nxe¹nha²kxai³ ju¹ta²li² i²in¹ju³ta²na¹ e³kxi²nxa²jau³xai²na¹ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³kxi²txai¹nñi¹tu¹wi¹. 16 Nxēn¹jut³su² ha²ya³kxa² wah³nxe³sē¹li¹. Ī³sa²yxau³sē¹li¹. Ī³yau³xa² ū³hū¹kxi²-sa²sai¹nxa²sih¹nxa²jau³su² i³ye³kxi²txai¹nñhē³li¹. Nxēn¹kxai²nān²tū³ Je³su²jah³la² wān³txa² yxo²i²in¹kxai²nān²tū³ wxa²ko³nxe³nxa²ju³ta² Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² nxe³wā²na³kxi²nxa²tu¹wi¹.” A³na³ni²ah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³sain¹na²hē³li¹.

Pau²lah³la² e³kxi²ju³tan¹te²kxa³ya³la²yau³su²

17 Nxa¹nū²la² hā²wxān³txa³ Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³wa³li²na¹hē³li¹. Ā³-wā³li²na¹tāu³a² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹sxā³ i³ye³kxi²na¹tāu³a² hxi²sxā³nho³tēx³jut³sū³ju³ta² i²a¹hē³li¹. 18 Ī²a¹ju³ta²sa¹ Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹: “Je³ru³sa³lē²thi³nān¹ta² nū³ka³txa² wxa²wān³txa² i³ye³kxai¹nñi¹jau³xa² sa²yxowet¹ā³nxain¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ wa³su³txi³ a³li³xi¹sē¹li¹.” Nxe³sain¹na²hē³li¹.
 19 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. A²nū²-a² yxo²ha³kxa¹ o¹la³kxi²na¹ju³ta²i³tā² e³lxah¹ i²sai¹nñhxi²na²hē³li¹. Ju³te²a²

nũ³kã³txa² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³wih¹sa²the³tũ²la² wxa²sa³wi³ha³lxa² yxo²-
ĩ²nxain¹te²a² sa²so¹sxã³ ũ³tĩ¹kxi²ta³nxa² i³wai¹ta³nxa² nxe³nhxai²na¹hẽ³li¹.
Ju¹ta² yxo²ha³kxa¹ e³lxah¹ i²sai¹nhxai²na²hẽ³li¹. 20Nxe³ain¹kxa²yu³su²
Es³te³vãu²ah³la² wxa²sa³wi³sai³tã² su²lhã³ai¹nhi¹nai³tã² i²nũn³na¹hẽ³li¹. ‘Wi¹-
na³li¹. Ai¹na¹jau³su² ai¹na¹hẽ³li¹. Nxa¹ha²kxai³ su²lhã³ain¹ta³nũ³kã³txai²na²
hxi²ki³te²na² sa²kxai³ a²wã²la² sa²hau³ko³kxain¹to³ha¹hẽ³li¹.’ Nxe³na¹hẽ³li¹.

21Nxa²ha¹te¹ Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:
“Ai³txa²sã²nũ¹li¹. Nxe¹kxai²nãn²tũ³ ha³lo²a² u²ko³xai²na² Ju³te²a² nũ³kã³-
txi³sxa³te²nãn¹ta³ko³xai²na² i³sa²si¹hã³nxa²ha¹tu¹wi¹.” Nxe³sain¹na²hẽ³li¹.
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

22Nxa²ha¹te¹ a²wi¹lhĩ¹na² wi¹lain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ Ju³te²a²
nũ³kã³txi³sxa³te²nãn¹ta³ko³xã² i³sa²si¹hã³si¹jau³su² jau³jau¹xai²na² ain³-
kxain¹tãu³ hit³txain¹sxã³ i³kai¹xtain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²li² su²lhã³txa²si¹nhẽ³le¹. I³la³thi¹ti³hex¹lĩ¹nxa³we¹. Ka³-
ten³su² yxau²xai³ju³ta² ten³ti³hex¹lsa²si¹nxa³nha²we¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23Nxe³ha²kxai³ i³ãn³ta³kxi²khaix¹lai¹nha²kxai³ kãin² i³wxan¹tai¹nha²-
kxai³ wã²la²ka³lo³a² hxi²tẽ³nha²sxã³ i³txu³kxin²tai¹nha²kxai³ kĩh³nũ³xã²
wxa²xuh³sa²ka²la¹lhĩn³tai¹nha²kxai³ yxain¹ta¹hxai²hẽ¹la², kãin² i³ãn³ta³-
kxin²tain¹sa³ka². 24Ain¹nxa²ha¹te¹ so³ta²to² a²hxi²kan¹jah³lu¹ta²kxai³lu²
ju¹tai²na² i²ain¹nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²li² sa²wi¹jah¹lxi³hẽ¹li¹, sxi²hẽ¹nai²na²su¹. Yah³lxi¹kxai²nãn²tũ³
tũ¹kã³txai²na² i³ãn³ta³kxain¹ju³ta² si³yxau³tãu³a² a³ya³ti²ki³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³
ye³ka³lxa¹txi³ nũ³kxũn³txi³ i³ta³lo³wai¹txai¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

25Nxa²ha¹te¹ sa²tai³kxain¹tãu³a² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txai²li² Ro³ma²no² nũ³kã³jxah¹lo²sa¹wi¹. Nxa¹ha²kxai³ i³ta³lo³-
wait¹lah²lxi¹ju³ta² wain³ji¹wi¹? Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lai²na² yen³nãu³a²
ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²sai¹nxa³tai¹tu³wi¹. Nxe³sai¹nxa³ha²kxai³ txa²wãn³txa²
ya²lan³tũ³ta³nxa² ki³han³tũ³ta³nxa² ã³ne³wxe³yah²lxan³tai¹ti²tu³wi¹.
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

26Nxa²ha¹te¹ sa²tai³kxi²tũ³kã³txa² ain³kxi²nũ²la² a²hxi²kan¹jah¹lo²nu¹-
tai²na² i³hen³txain¹nxa²ha¹te¹:

—~Jah¹lai²li² Ro³ma²no² nũ³kã³jxah¹lo²su² na³li¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹li²-
jah³lxi³sã²nhẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

27Nxa²ha¹te¹ a²hxi²kan¹jah¹lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹ta²-
kxai³ i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Ro³ma²no² nũ³kã³txi³sin¹jau³xai²li² ya²la³tũ³tin¹te²la¹xã³? Nxe³ta¹-
hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ya²la³lyau³xai²la¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

28Nxa²ha¹te¹ a²hxi²kan¹jah¹lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²li² a²kxã³nxa¹ ũ³yho³hi²txã³nxa² kãin² ũ³yho³hi²hain¹sã²na¹ka³-
tũ³ Ro³ma²no² nũ³kã³txi³su² we¹na¹hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹
Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²li² Ro³ma²no² nũ³ka³txi³su² sxã³ txon¹te²sa¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁹Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²hxi²-
kan¹jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ yuh³lxi³ha²kxai³
ũ³tĩ¹kxi²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la², Ro³ma²no² nũ³ka³txi³su² ha²kxai³la².

Hxi²kan¹ta² ã³nũ²kxi²tũ³ka³txa² i³wã³tain¹jau³su²

³⁰Nxa²ha¹te¹:

—~Ju¹tai²li² wain³txi³ ã³ne³wxe³ti³ten³sa³nha²khih³. Nxe³jau³su² ka³tu³
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ sa²ta²la³kxi²sãn²nũ²la² hã²wxãn³txa³ wã³nxĩn¹ta²
si³yxau³te²nãu³xa² i³kaix¹ltha²kxai³ Ju³te²a² hxi²kan¹ta² ã³nũ²kxi²te²nãu³-
xa² i³kaix¹ltha²kxai³ nxe³tũ¹ka³txai²na² a²yen³nãu³a² Pau²lah³lo²nu¹tai²na²
sa²so¹sxã³ ũh³wxe³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23 ¹Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu² Ju³te²a² hxi²kan¹txa²
ã³nũ²kxi²te²nãu³xa² ten³sa²tã³la³kxi²nha²sã³i²sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txa²wã³tã³nãu³syah¹lxi¹lxi¹. Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹li¹.
Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² yxau²xai³la¹ju³ta² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²nha²ti³he¹-
nxẽn²nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²Nxa²ha¹te¹ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³jah¹la² A³na³ni²ah³lo²su² jah¹lan²tu³
a²sa³wi³ha³lxa² ka³lu³sa³ yxau³ain¹te²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²li² wxa²yxo²su²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ³Nxa²-
ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxã¹na² wi¹lhin¹ki³lxo³nxĩ¹lxi¹. Yxãn¹ta¹ ko³nxe³thi¹ni¹lxi¹. I³yĩ¹li²san¹ju³ta²
wai³nxa³wi¹. Txa²wã¹yah³la²nãu³xai³tã² wãn³txa² wet¹ltxa³lxi¹. Wxa²yxo²su²-
lha²si¹hai¹nĩn¹jau³su² kwa³na³ai¹ni¹lxi¹. Jau¹xai²na² wai³nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² wxa²yxo²su²nxa²tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ jau³jau¹xai²na² ain³kxain¹nũ²la² in³txi³nãu³xa² ten³sa²tã³a²
yxau³ain¹te²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wã³nxĩn¹ta² si³yxau³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² wã²nxa³kxa² so¹jah¹lo²su² te²jai¹-
ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ko³ti³hen³tai¹nĩn¹jau³xa² wai³nxa³wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wã³tã³nãu³xãi³. Ju¹tai²na² wã³nxĩn¹ta² si³yxau³jah¹lo²su² ju¹ta³la³
ko³nha²nxa³hẽ²li¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹tai²na² sa²yxo²we¹te²sa¹wi¹. A²-
nxe³jau³xu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹: “Wxa²hxi²kan¹jah¹la² ko³te³kxi²txa³hẽ¹li¹.”
Nxe³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²ã³a¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

⁶⁻⁸Nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² a²hxi²kan¹ta² nũ³ka³txi³nãu³xa² a²wã³kxi³kxai³lu² sa³-
tu³se²a² nũ³ka³txi³su² ha²kxai³ a²wã³kxi³kxai³lu² fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³su² ha²kxai³
nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² sa³tu³se²a² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
a²nũ²a² ya³lu²khaix¹lta²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nũ³a² yxo²i²xa³ha²-
kxai³ a²nũ²a² yãu³ka³txa² yũ³ju³ta² yxo²i²xa³ha²kxai³ oh³xan¹jah¹la² yũ³ju³ta²
yxo²i²ai¹nxa³ha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹ta¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na²
sa²kxai³lu² ju¹ta² yxo²ha³kxa¹ yxo²i²ta³lu²nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³ju³kxai³lu²
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² ju¹tai²na² a³la³kxi²nũ²la² i³kaix¹lta³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Txa²wa³tã³nãu³syah¹lxi¹lxi¹. Txai²na² sa²kxai³lu² fa³ri³se²ah³lo²sa¹wi¹. Txa²wi³na² fa³ri³se²a²lo²su² te²ju²hẽ³li¹. Nxe³na¹-jut³su² a²nũ²a² ya³lu²khaix¹kxai²nãn²tu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta² yxo²i²a¹ha²kxai³ ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ wah³nxe³na¹ha²kxai³ nxe³na¹ju³ta² ko³nxe³ti³ i³yi¹li²sah¹lxi¹lxi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha²te¹ jau¹xai²na² ain³kxain¹nũ²la² ã³nhai²ta³lxi³ka³tu³ fa³ri³se²a² nũ³ka³txu¹ta²na² sa³tu³-se²a² nũ³ka³txu¹ta²na² yxo²xũn³txi³ i³ye³i³yi²lho¹kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².⁹ Nyhai¹nha²kxai³ fa³ri³se²a² jah³la²nãu³xu¹ta²na² a²nũ²a² wha²li²txã³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nãu³xa² yxo²xũn³txi³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah³lai²li² ko³nxe³ti³ kã³ju³ta³la³ yũ²yai¹nxa³nũ²nhai¹. Nxe³ha²kxai³ a²yã³ka³txa² ta³nxa² oh³xan¹jah¹lai²la³ ta³nxa² i³ye³kxi²hĩ³te²la¹ku² nxe³-nũ¹hain¹ki³nhai¹. Nxe³ha²kxai³ hã¹nxa¹jah¹lxi³sã²lxi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁰ Ain¹tah¹lxa¹ ha²ya³kxa² i³kwã²ta³lxi³ti³he¹xai¹nxa³ha²kxai³ so³ta²to² hxi²kan¹jah¹lo²nu¹ta²na² a²e¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Pau²lah³lai²li² nũ³ki³la³kxi² sa²sin³so¹ain¹kxai²nãn²-tu³ sa²ya²lu¹tain¹te³lin¹ji²? Nxe³jau³su² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ sa²so¹xi²si¹nyhain¹jau³su² so³ta²to² a²sa³wi³ha³lxi³nu¹ta²na² sa²si¹hã³ain¹-ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa¹nha²kxai³ tĩ¹kxi²thĩ³nai²li² sa²wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹¹ Nxe³ha²kxai³ ka³nxah³ton³tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² ã³tĩ³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lã³. Yuh³lxi³txa³hẽ¹li¹. I³ya³lo³ti²khaix¹nxe³sẽ¹li¹. Je³ru³sa³lẽ²-thĩ³nãu³ai²na² txa²wãn³txa² wain³txi³ i³hen³txai¹nĩn¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxẽ¹kaix³ jã¹nxe³sxã³ Ro²ma²thĩ³na² i³hen³txain¹nũ³nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pau²lah³la² hã³a² he³son³kxi²sxã³ su²lhã³te³lhxã³ nxain¹jau³su²

¹² Nxa²ha²te¹ ka³nxa³ha²ta³a² Ju³te²a² in³txi³nãu³xa² ã³ki³nũ²kxain¹sxã³ hã³a² i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²li² su²lhã³a³sah¹lxi³wxi¹. Yain³txa² ten³ni³lxa³ha²kxai³ i³na²kxi³jau³xa² ten³ni³lxa³ha²kxai³ nxe³ki³nhai¹. Su²lhã³sãn²ki³kxai²nãn²-tu³ yain³ni² i³na² nxe³ki³tu¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².¹³ A²nxe³tũ³ka³txai²li² in³txa² ka³lxa¹txi³ 40 ta³nxa² 50 ta³nxa² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².¹⁴ Nxain¹-nũ²la² hã³a² i³ye³li³ta² nũ³ka³txai³tã² a²wãn³txi³kxai³lu¹, Txa²wã¹sũ³na² sxĩ²ha² wã³nxĩn¹te² a²hxi²kan¹ti³nãu³xai²na² Ju³te²a² a²hxi²kan¹ti³nãu³-xai²na² nxẽn³tain¹sxã³ nxe²ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sãn²si¹lxi¹. Pau²lah³lai²na² su²lhã³nha¹ju³ta² so¹lxi³ ten³-sa²si¹nhai¹. Nxe³te³lhxã³ yain³txa² ã³na¹nha¹hẽ³li¹. Su²lhã³sã²nha¹ka³tu³ yai³nxĩ²si¹na¹tu¹wi¹.¹⁵ Nxe³nha¹ha²kxai³ wxã²nãu³ i³nxai²na² Ju³te²a² hxi²kan¹ta³nãu³xai²na² nxe³yah³lxin¹sxã³ so³ta²to² a²hxi²kan¹ta² i³hen³-txi³tain¹yah³lxi³si¹nhẽ³li¹. Pau²lah³lai²li² tẽ³sxã³ wxã³ain¹si¹nha¹jau³su² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³si¹nhẽ³li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ãh¹i³wã³txi³-sain³ki³lxo³xain¹nha¹tu¹wi¹. Nxe³nha¹ka³tu³ a²ha²tĩh³na¹ su²lhã³te³lhxã³ ã³wah³nxe³nha¹tu¹wi¹. Hã³a² i³ye³li³ta²nũ³ka³txa² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pau²lah³la² a²ha³lĩn³ta³ka³lxa² a²ki³lha³lxa² nxe³jah¹-
la² sa²kxai³lu² jau³jau³xai²na² ain³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Pau²lah³lai²li²
su²lhā³te³lhā³ nxain¹jau³su² ain³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³
ũ³tĩ¹kxa² ā³wxe³ain¹thĩ³na² ā³wih¹nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³hen³-
txi³ta¹hxai²hē¹la². 17 I³hen³txi³nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu²
so³ta²to² hxi²kan¹jah¹lo²nu¹ta² i³kaix¹so¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wē³sai²li² tē³in¹ka³tu³ wxa²hxi²kan¹jah¹la² hxi²ka² ũh³wxe³sē¹li¹.
Wān³txi³khai¹su² yũ²ain¹nha²wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxai¹nha²kxai³ ũh³wxe³nũ²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Pau²lah³la² ũ³tĩ¹kin¹jah¹lai²li² i³kaix¹sain¹sxā³ wē³sai²li² wxa²hxi²-
ka² ũh³wxe³kxi¹nxa²si¹sain¹jau³su² kwa³na³sain¹na²li¹. Wān³txi³khai¹xa²
i³ye³kxi¹nx²ti³ten³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ha²kxai³ wē³sa² hxi²ki³sxā³ tē³nũ²la² nũh¹ i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:
—~Īh¹nxe³jau³ta³ i³ye³kxi²sa²ti³ten³nxa²ji¹wi¹? A²hxi²kan¹jah¹lo²nu¹-
tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
—~Ju³te²a² nũ³ka³txa² e³kxi²nyhain¹na²hē³li¹. E³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
“Ka³nxa³ha²tai²na² Pau²lah³lai²li² āh¹ i³wā³txi³te³lhā³ tē³sxā³ wxā³si¹hain¹-
jau³su² sa²si¹hā³kĩ³tu¹wi¹. Wxā³kxai²nān²tu³ wain³txi³ ā³ne³wxe³ki³lxo³te³lhā³ā³
i³wā³txi³si¹na¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai²na² e³kxi²nyhain¹sxā³ i³wā³txi³nx²tain¹-
tu¹wi¹. 21 Nxain¹ta¹ we¹txain¹txa³hē¹li¹. Nxe³sxā³ in³txi³nāu³xa² ka³lxa¹txi³ 40
tā³nxa² 50 tā³nxa² hāi³a² wah³nxe³kxain¹tu¹wi¹. Nxe³tũ³ka³txai²li² yain³-
txa² ā³i² i³na²kxi²jau³xa² ā³i² nxain¹na²hē³li¹. Nxai¹nha²kxai³ Pau²lah³lai²li²
su²lhā³ain¹sān²ka³tu³ i³yai³nxain¹tu¹wi¹. Nxe³ain¹jut³su² wxa²wān³txa² we¹-
tai¹nĩn¹jau³nũ³a² wah³nxe³kxi¹nxain¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² hxi²kan¹jah¹lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:
—~Jau³jau³xai²na² i³ye³kxi²san¹jau³xa² a²nũ²a² i³hen³txain¹txa³hē¹li¹.
Nxe³nũ²la² wē³sai²li² a²ha³lo²nāu³a² i³si¹jau³su² i³sa²si¹hā³xi²ta¹hxai²hē¹la².

Fe²lis³jah³la² hxi²ka² ā³yā³yũ¹nyhain¹jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa²na² in³txa² ha¹li¹ i³kaix¹sxā³ i³sa²si¹hā³te³nah¹lxi¹:
—~Nxe³jah³wxi¹. So³ta²to² nũ³ka³txa² ka³lxa¹txi³ 200 nxe² wxa²hau³ko³ti²
ka²va¹la² yau³kxi²tũ³ka³txai²li² ka³lxa¹txi³ 70 nxe² wxa²hau³ko³ti² a²nũ²a² ā³xa²
nũ³ka³txa² hi³ki²a³la² nũ³khe¹txi³ o²la³kxain¹tũ³ka³txa² ka³lxa¹txi³ 200 nxe² wxa²-
hau³ko³ti² nxe³jah³hē¹li¹. Nxe³ya³hin¹kxai²nān²tu³ ka³nxah³ta² sa²ka²nĩ¹nĩ¹tāu³a²
Se²sa³re²a²thĩ³na² ā³nxai³jah³lxi³hē¹li¹. 24 Pau²lah³lai²li² ka²va¹lai²na² sa²ka³ti³wxe³-
kxi²so¹sxā³ ā³nxai³jah³lxi³hē¹li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ Fe²lis³jah³la² Ju³te²a²ko³xa²
a²wa³kxēn³yah³la² win¹ta² ũ³hũ¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxe³nũ²la² ha³te³h³nxā³nxa² ũ³wha²li¹lhũ³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

26 Ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ko³ver³na³to² Fe²lis³jah³lāi³. Ju³te²a²ko³xa² wa³kxēn³yah³lo²si¹lxi¹. Txai²li² Klau²ti³o³ Li²si³ah³lo²sā¹wi¹. Wa²su¹wa²su¹nā¹ta¹ji¹wi¹? Txai²li² wa²su¹wa²su¹na¹wi¹.

27Hi¹na² a²nū²a² i³sa²si¹hā³ūh¹nxa²ha¹wi¹. Nxa¹ha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txa² ko³nxe³thin¹tū³ka³txai²na² hxi²ka² sa²so¹na¹hē³li¹. Su²lhā³te³lhxā³ nxe³te²nū³-su² nū³kxūn³sxā³ ā³nū²kxain¹nū²hē³li¹. Nxi¹nha²kxai³ jah¹lai²li² Ro³ma²no² jah¹lo²su² ha²kxai³ txa²sa³wi³ha³lxa² sa²si¹hā³a¹ha²kxai³ ā³non²ta³kxai¹na¹hē³li¹. 28Ko³nxe³ti³hin¹ye¹nx2ti³ta²nū²nhai¹. Na¹jau³su² na¹ka³tu³ i³yau¹ū³nhi²-yain¹kxai²nān²tu³ wain³txi³ i³yi¹lain¹tai²lā¹na¹jau³su² Ju³te²a² hxi²kan¹txi³ nū³ka³txa² hxi²ka² i³sa²si¹hā³ai¹na¹hē³li¹. 29Nxe³nū²la² ko³to²la³kxain¹ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ su²lhā³ain¹ta³nxa² ū³tū¹kxain¹ta³nxa² ye²nxain¹-nxa³lho³li¹. Nxe³yān¹ta¹ Ju³te²a² wān³txu¹ta²na² so¹lxi³ sa²yxō²ā³ye¹nx2tin²ta¹. 30Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² in³txi³nāu³xa² su²lhā³ti³te³nain¹jau³su² hai³a² wah³-nxain¹jau³su² ain³kxi²nha¹ka³tu³ i³sa²si¹hā³ūh¹nxa²ha¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ tū¹ka³txai²li² ā³wxā³sxā³ i³hen³txi³nxa²si¹hai¹na¹jau³su² kwa³na³ai¹na¹hē³li¹. Nxe³na¹jau³su² nxa¹wi¹. Ta³lun²na¹wi¹. Klau²ti³o³ Li²si³ah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

31Nxe³nū²la² so³ta²to² nū³ka³txa² wān³txa² whāi²na¹ sa²yxō²we¹tain¹ta¹-hxai²hē¹la². Ka³nxa³hi²tāu³a² Ān³ti³pa²tri³te³thi³na² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ tē³sxā³ ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 32Ka³nxa³ha²ta³a² a²yu³kxa² ā³nxai³ain¹-ta³ nū³ka³txa² ā³wā³la² i³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹tū³kxai³lu² ka²va¹la² ā³nxai³ain¹ta³ nū³ka³txa² ā³nxai³li²sxā³ āh¹ yan¹nāu³a² Se²sa³re²a²thi³na² ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 33Tē³sxā³ ā³wi¹hain¹nū²la² ha³teh³nxā³nxa² Fe²-lis³jah³lo²nu¹ta²na² hxi²ka² sa²nū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxūn³sxā³ Pau²lah³lai²li² Fe²lis³jah³la² hxi²ka² ū³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 34Ain¹nxa²ha¹-te¹ Fe²lis³jah³lai²li² ha³teh³nxā³nxa² i²sān²nū²la² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lāi³. Īh¹nxe³ta³ko³xa² yxau³te²sin¹ji¹wi¹? Nxe³nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²na² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Se³li²si²a²ko³xa² yxau³te²sa¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 35Nxa²ha¹te¹ Fe²lis³jah³lo²nu¹ta²kxai³ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Tū¹ka³txai²li² ko³te³kxi²nxain¹tū³ka³txai²li² ā³wxā³ai¹nhī¹na¹ wxa²wān³txa² ain³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxain¹ka³tu³ E³ro²jah³la² sxi²ha² kāin²thi³na² ū³tū¹kxi²si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²hē¹la².

Pau²lah³la² ko³nxe³ti³ kāi³jau³su² i³ki³ha¹kxain¹jau³su²

24 1Nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tāu³a² A³na³ni²ah³la² Sū³na² sxi²ha² wā³nxin¹ta² si³yxau³jah¹la² wxā³ta¹hxai²hē¹la². Wxā³-ka³tu³ta¹ a²nū²a²nāu³xa² i³hi²txa² wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ju³te²a² a²hxi²kan¹txa² nū³ka³txa² ā³wxā³ha²kxai³ Ter²tu³lo³jah³lai²na² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³sa²-khaix¹nxe³jah¹la² kxeh³kon³kxi²nxa³jah¹la² ā³wxā³ha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹ka³tu³ta¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ ko³to²la³kxi²ki³lot3xain¹sxā³ i³ki³-han³jau³su² e³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 2Nxe³ha²kxai³la¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³kaix¹so¹sān²nū²la² Ter²tu³lo³jah³la² ko³te³kxi² ā³si³wxe³te³nah¹lxi¹:

—~Fe²lis³jah³lai³. Txa²wā¹ha³lo²a² sa²hāu²not3ja³sa²si¹n³hxai¹nhē³-li¹. A²hoh³lxi³si¹nha²kxai³ wi¹lhau³kot3ja³sa²nhin¹ta¹ti²tu³wi¹. ³Nxe³ha²kxai³ wi¹lxo³kxi²sa²nhin¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ sa²nēn¹kxi¹nx2nha¹wi¹. ⁴Nxe³-nha¹jut3su² wān³txa² ain³kxi²sa¹nha²kxai³ hxi²tha³txa²ha¹kxa²yan³txi³su² nxe³nxa²ha¹nha¹. Nxe³nxa²ha¹ha²kxai³ a³lu²te³nxa³lho³li¹. Jū¹nxā² so¹lxi³ ain³kxi²sē¹li¹. ⁵Jah³lai²li² ha³nxe³h³lxa³ti³ kai³ū¹nhē³lhxai²na²hē³li¹. Ju³te²a² nū³ka³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ ul²yxau³kxan²ti³ he¹li³si¹jau³su² kwa³na³-hxai²na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ Na³sa³rē²na² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹jah³lai²la¹wi¹. ⁶Nxe³sān²kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³khot3te³lhxā³ ā³wih¹na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ ū³tū¹kxi²na²hē³li¹. Txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta¹na² wān³txa² sa²yo²-wet1si¹ja³kxa³jau³su²: “Kō³nxe³thin¹ta³nxa² wi¹lhini¹ta³nxa² a³ya³txi²si¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³nha¹hē³li¹. ⁷Nxe³ta¹ Li²si³o³ah³la² so³ta²to² hxi²kan¹jah³lan²tū³ ā³wxā³nū²la² nū³kxūn³txi³ sa²so¹kxi²sain¹sin¹na²hē³li¹. ⁸Nxe³sain¹sin¹nū²la² i³yau¹ū³nxa²si¹-sain¹jau³su² kwa³na³sain¹na²hē³li¹. Nxe³jut3su² wān³txa² i³wā³txain¹sā²nin¹ka³tū³ i³yau¹ū³nxain¹kxi²nān²tū³ wain³txi³ a³la³kxin¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la². ⁹Nxe²e³nū²la² Ju³te²a² nū³ka³txu¹ta¹na² i³ye³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹: —~Wain³sīn¹na³li¹. Wān³txi³khai³xai²la¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hē³la². Nxain¹ta¹ kāin² ki³ha³nain¹ta¹hxai²hē³la².

Pau²lah³la² a²yo²wān³txa² i³wa³lxi³nha²jau³su²

¹⁰Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²si¹jau³su² Fe²lis³jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² wxa²ye³-wxāi³ta¹hxai²hē³la². Nxe³ha²kxai³ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Fe²lis³jah³lai³. A²hoh³lxi³si¹lxi¹. A²nū²a² wain³txi³ sa²hau³kot3sxi¹nhē³li¹. Nxe³na¹jut3su² ka³lih³kxi²la²nha² wain³txi³ i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. ¹¹Jā¹nxa¹jut3su² a³lan²ti³h¹nai³tā² ye³ ¹²nxe² a³lan²ti³h¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²si¹jau³nū³-su² Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³wi¹ha¹hē³li¹. Nxe³na¹ju³ta² ya²la³tū³tū²na³na¹. Nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² i³wā³txi³txai¹nhē³li¹. ¹²Jā¹nxe³na¹tāu³ai³tā² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wi¹ha¹tāu³a² yxo²xūn³txi³ i³ye³nxa³ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xa² he¹li³si¹hain¹jau³su² kwa³na³nxa³ha²kxai³ nxe²nxa³hē³li¹. Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² t³nxa² Je³ru³sa³lē²thi³na² whāi²na¹ nxe²nxa³hē³li¹. ¹³Nxe³kxa²yu³su² kō³nxe³ti³ ti³-hit1sain¹jau³su² hxi²kan¹txi³ i³ye³yo²nūn¹nyhai¹nxa³lho³si¹. ¹⁴⁻¹⁶Nxe³na¹ju³kxai³lu² tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² kō³te³kxi²sain¹tū³ka³txai²nān²tū³ Moi³se²ah³lo²nu¹-tai²na² ū³wha²li¹txā³nxa² ain³kxi² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹ta¹na² ū³wha²li¹txā³nxa² ain³kxi² nxe³ai¹nhxai²ta¹ti²tu³wi¹. Nxain¹sxā³ a²nū²a² kō³nxe³-thin¹te²sa² t³nxa² wi¹lhini¹te²sa² t³nxa² nxe³te²a² yxo²ha³kxa¹ ya³lu²kxai²nān²tū³ ka³ten³su² i³sa²yxau³si¹jau³nū³su² yxo²i²ain¹te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxain¹ka³tū³ wah³-nxe³kxain¹te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxain¹kxa² yā¹nxūn³te²sa¹wi¹. Jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ yxo²i²nū³na¹wi¹. Nxa¹ha²kxai³ txa²e¹nāu³ai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i²sa²t³-nxa² a²nū²a² i²sa²t³nxa² nxe³sain¹sxā³ txa²e¹nāu³ai²na² wi¹lxi³ yxau²xai³nha¹ju³ta² ten³sa³nha¹. Nxe³na¹kxa²yu³su² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ā³si³tē³kxi²jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³txai²na² txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta¹na² sa²yo²we¹tain¹jah¹lain²txi³ sa²yo²we¹tū³na¹wi¹. Nxe³na¹ta¹ tū¹ka³txai²na² kō³-

te³kxi²sain¹tũ³ka³txan²tu³ nxe³te²na² wãn³txi³kxai³lu¹: “Wãn³txa² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²kxi³ju³ta² wai³nxa³wi¹.” Jau¹xai²na² nxe³ain¹na³li¹. Ain¹kxan²ti³nũ¹txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²te³sa¹wi¹.

17Nxe³na¹jut3su² kwẽ³kxa² ko³ha¹li¹ ko³ha¹li¹ kwẽ³kon³sxa³ ul²xai³na¹hẽ³li¹. Hã²wxãn³txa³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² a³wa³li² i³xi²na¹hẽ³li¹. Nxe³na¹tãu³a²txa²nũ³ka³txa²ũ³yho³hi²txa³nxa² wã²nũ¹nxe² Txa²wã¹sũ³na² kwa²ũ³hũ¹nxe² nxe³na¹hẽ³li¹. 18Nxe³sxa³ã³ta³lu²na¹ti³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² i³ha¹txi²sain¹na¹hẽ³li¹. Nxe³sain¹to³ta¹ hai³txi³ ko³nxe³tũ³ka³txa²ã³si³tẽ³kxi²sai¹nxa³ha²kxai³ã³nhe¹li³na¹ju³ta³la³yũ²nxa³ha²kxai³nxe³na¹hẽ³li¹. 19Nxe³na¹ka³tu³Ju³te²a²nũ³ka³txai²li²nũ³ka³na¹A²si³a³ko³xa²wxã³ain¹te²nũ³ka³txai²li²thi¹nai²na²i³ha¹txi²sain¹na¹hẽ³li¹. Nxe³sain¹jut3su²ko³to²la³kxi²na¹ke³la³te²kxai³i³hen³txi²nxai¹nhĩ²nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹wxã³ye¹nxai¹nxãn³ta¹. 20Ye¹nxai¹nxa³kxai²nãn²tu³ti¹ai²li²wxã³ain¹tũ³ka³txai²na²sa²kxai³lu²Je³ru³sa³lẽ²thi³na²i³wã³txi³sain¹jau³xai³tã²i²sain¹na¹hẽ³li¹. Ko³to²la³kxi²na¹ju³ta²yũ³yai¹na¹ke³la³te²kxai³i³yau¹ũ³sa²si¹hai¹na¹jau³su²kwa³na³txai¹nhẽ³li¹. 21Jã¹nxa¹jut3su²yau³ka³na³ka³nat3sxã³ã³te³nai¹nxa³hẽ³li¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “A²nũ²a²ya³lu²te²a²ka³ten³ti³i³sa²yxa³xi²ju³ta³nũ³su²yxo²i²a¹nhai¹.” Nxa¹jau³xai³tã²i³ye³a¹ha²kxai³hit3sain¹na¹hẽ³li¹. Nxe³na¹jau³su²i³ye³ye¹nx2ta¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

22Nxa²ha¹te¹Fe²lis³jah³lo²su²hi²sen³kxai³lu²Je³su²jah³lai²tã²wãn³txa²ã³si³tẽ³kxi²kxe³su²ã³ne³wxe³ha²kxai³hã¹nxa¹si¹jau³su²kwa³na³te³nah¹lxi¹: —~Klau²ti³o³Li²si³o³ah³la²wxã³hi¹na¹ã¹hi¹i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

23Nxa²ha¹te¹a²sa³wi³sai²li²i³kwa³na³te³nah¹lxi¹: —~Pau²lah³lai²li²ũ³tĩ¹kxi¹xĩ¹sẽ¹li¹. Yxãn¹ta¹a²sa³wit3su²wxã³kxai²nãn²tu³hã¹nxa¹txa²hẽ³li¹. Yain³txi³su²ta³nxa²yen³kxi³su²ta³nxa²tẽ³sxã³wxã³kxe³su²ũ³hũ¹txai²li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa¹nha²kxai³Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ũ³tĩ¹kxi²xi²ta¹hxai²hẽ¹la².

Fe²lis³jah³la²Tru³si²la³ka³lxa²so¹sxã³ã³kxi³jau³su²

24Nxa²ha¹te¹ye³ha¹la²a³lan²tãu³a²Fe²lis³jah³lo²nu¹ta²kxai³lu²wã³li²ta¹hxai²hẽ¹la². A²sxe³xa²Tru³si²la³ka³lxi³su²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²Ju³te²a²nũ³ka³txa¹ka³lxi³su²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ya³te²na²ã³wxã³ya³ha²kxai³Pau²lah³lo²nu¹ta²na²i³kaix1te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²Kris²tu³jah³lai²na²wãn³txa²yxo²i²kxi³ju³ta²ain³kxi²ti³ten³sa³nhai¹. Nxa¹nha²kxai³jau¹xai²na²Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³la¹i³yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹la². 25I³yau¹ũ³jau³kxai³la¹:

—~Txa²wã¹sũ³na²wãn³txa²wain³txi³sa²yxo²we¹txa²hẽ³li¹. “Ko³nxe³ti³kãi³ti³ten³sa³nhai¹.” Nxin¹jau³la³e³kxi²nha²txa³hẽ¹li¹. Kxãn³nãu³a²Txa²wã¹sũ³na²yen³nãu³a¹kãi³kĩ³kxa²yo³ha²ũ³yho³hi²nẽ³tu¹wi¹. Wi¹lhin¹sxã³kãi³ta³nxa²ko³nxe³ti³kãi³ta³nxa²Txa²wã¹sũ³na²hxi²ki³kxai³lu²wain³txi³ũ³yho³hi²xai³nẽ³tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹Fe²lis³jah³lo²nu¹ta²kxai³lu²jau¹xai²na²ain³kxi²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²yuh³lxi³khai¹nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Hi¹na² a³li³xi¹txu¹li¹. Hãi¹nxo³ki³tu¹wi¹. Kxã³ton³sxã³: “Jã¹nxa¹tũ¹-xã¹.” Na¹kxai²nãn²tu³ i³kaix¹txa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

26Nxe³ha²kxai³la¹:

—~Pau²lah³lai²li² ũ³yho³hi²sain¹kxai²nãn²tu³ wi¹wi¹nxa² sa²tã³a¹tũ¹xã¹. A²e¹nãn¹jau³su² ye³ka³lxa¹txi³ i³kaix¹lso¹sxã³ i³ye³kxi²nyhu¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².

27Nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ kwẽ³kon³tãu³a² Por³si³o³ Fes²jah³la² ã³-wẽ³non³jah¹lo²nũ³su² wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Fe²lis³jah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² ũ³yhe³wãx³te³-lhxã³ ha²kxai³ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ ũ³tĩ¹kxi²wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Ro³ma²no² a²hxi²kan¹jah¹la² i³hau³ko³tũh¹si¹jau³nũ³su² i³ye³kxi²jau³su²

25 1Nxa²ha¹te¹ Fes²jah³lo²nu¹ta²kxai³ ã³wẽ³not³te³na¹ ye³ha¹li¹ ka³-na³ki² a³lan²tãu³a² Se²sa³re²a²thi³na² yxau³sãn²nũ²la² hã²wxã³txa³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ai³ta¹hxai²hẽ¹la². 2Ai³tãu³a² Sũ³na² sxi²ha² wã³nxin¹-ta² si²yxau³te²nãu³xa² Ju³te²a² nũ³ka³txa² hxi²kan¹txi³nãu³xa² nxe³sxã³ ã³wã³nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ ko³nxe³te²lo³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

3Ko³nxe³te²lo³tain¹ka³tu³ Pau²lah³lo²nu¹ta²li² ã³sa²so¹sxã³ wxã³si¹jau³su² i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ nũh³he³son³tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³la² wxã³tãu³a² hãi³a² wah³nxe³sxã³ su²lhã³ki³tu¹wi¹. Ain¹-ta¹hxai²hẽ¹la². 4Nxa²ha¹te¹ Fes²jah³lo²nu¹ta²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Se²sa³re²a²thi³na² kan²txi³ ũ³tĩ¹kxai¹na¹hẽ³li¹. Nxe³na¹ta¹ ye³jen¹-na² i³na¹tu¹wi¹. 5Nxe³na¹kxai²nãn²tu³ wxa²hxi²kan¹txi³nãu³ i³nxai²na² ã³nhi¹ti³ten³sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³ ã³nhi¹syah¹lxin¹tu¹wi¹. Jã¹nxe³-yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ti² ko³to²la³kxi²ju³ta² yũ³ke³la³te²kxai³ wain³txi³ i³yau¹ũ³sah²lxin¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

6Nxe³nũ²la² a³lan²ta² ye³ 8 tã³nxa² ye³ 10 tã³nxa² nxe³tãu³su² tãu³-a² yxaun³txain¹nũ²la² Se²sa³re²a²thi³na² i³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³xain¹ka³tu³ a³lan²nũn³tãu³a² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³wih¹sãn²nũ²la² a²hxi²kan¹ta² ã³wxe³ka³-lo³a² ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wxe³nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²na² wxã³si¹jau³su² sa²si¹hã³ta¹hxai²hẽ¹la². 7Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²na² wxã³ye¹nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² wxã³tũ³ka³txi³su² te² hi²sen³kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹ta²na² tẽ³nũ²la² ki³han³sxã³ ko³nxe³te²lo³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ ya²lan³tu³jain¹ta¹-hxai²nxa³hẽ¹la². 8Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²na² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txi²li² ko³to²la³kxi²na¹ju³ta² yũ²nxa³wi¹. Hai³txi³ txa²wã¹si³yah³-la²nãu³xu¹ta²na² wãn³txa² sa²yo²ã³nxa³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ko³te³nxa³ha²kxai³ Ro³ma²no² si³yxau³tũ³ka³txai²na² wãn³txa² sa²yo²ã³-nxa³ha²kxai³ nxa¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

9Nxa²ha¹te¹ Fes²jah³lo²nu¹ta²na² hi²sen³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ũ³yhe³wãx³te³lhxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lãi³. Ko³nxe³te²lo³txain¹na³li¹. Nxe³ju³ta²li² Je³ru³sa³lẽ²thi³-na² ai³lhxã³ i³hau³ko³tũh¹nxa²ha¹ju³ta² ten³nxa²ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

10-11 Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxãi²na² Ro³ma²no² hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxi¹. Txai²na² sa²kxai³lu² Ro³ma²no² nũ³ka³jxah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹ju³ta² ti¹a² i³hau³ko³tũh¹san¹-ju³ta² wain³na³li¹. Yxã¹ta¹ Ju³te²a² hxi²kan¹ta² i³hau³ko³tũh¹sain¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. Su²lhã³sain¹ju³ta² so¹lxi³ te³nain¹na³li¹. Yxã¹ta¹ ko³-to²la³kxai¹na¹ju³ta² yũ³hxain²nxa³tai¹ti²tu³wi¹. Yũ³ke³la³te²kxai³ su²lhã³sain¹ju³ta² yuh³lxi³hĩ³nxã²nxa³wi¹. Nxe³yã¹ta¹ i³ki³han³sxã³ i³yau¹ũ³nxain¹na³li¹. Nxe³na¹jut3su² Se²sa³jah¹la² Ro³ma²no² si³-yxau³ka³txai²na² so¹lxi³ i³hau³ko³tũh¹sa²ju³ta² ten³sa³nhai¹. Ju³te²a² i³hau³kot3tũ¹sain¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

12 Nxa²ha¹te¹ Fes²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² a²hxi²kan¹txi³ te²nũ³ka³txa² i³-ye³kxi²nyhain¹sã²nũ²la² i³yo²o³tũ¹nũ²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lãi³. “Se²sa³jah¹lai²na² so¹lxi³ i³hau³ko³tũh¹sa²ju³ta² ten³-sa³nhai¹.” Nxĩ¹jau³su² nxĩ¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Se²sa³jah¹la² sxi²ha² sa²si¹hã³nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

A³kri²pah³la² Be³re³ni²sa³ka³lxa² so¹sxã³ ã³yã³jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹ hã²wxã³txa³ A³kri²pah³lai²na² Ju³te²a²ko³xa² a²si³yxau³-ka³txai²na² wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Fes²jah³lo²nu¹ta² i³hen³txi³nyhu¹te³lhã³ Se²sa³re²a²thi³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ a²ha³lĩn³ta³ka³lxa² Be³-re³ni²sa³ka³lxa²na² ã³sa²so¹nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la². 14 Nxe³nũ²la² ye³ha¹la² a³lan²tãu³a² Fes²jah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹ta²na² ũ³tĩ¹-kxi²jut3su² i³yau¹ũ³te³nah¹lxi¹:

—~Kxã³nhxi¹nai³tã² Fe²lis³jah³lai¹tã² ti¹a² yxau³hi¹nai³tã² a²nũ²a² ũ³tĩ¹kxa² a³ain¹ta¹hẽ¹li¹. 15 Nxe³nũ²la² ã³si³wẽ³no³tai¹na¹nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ai³na¹-hẽ³li¹. Nxe³na¹tãu³a² Sũ³na² sxi²ha² wã³nxĩ¹te² hxi²kan¹txi³nũ³ka³txa² Ju³te²a² hxi²kan¹txi³nũ³ka³txa² nxe³sxã³ tĩ³sxã³ i³yau¹ũ³sain¹na²hẽ³li¹. Tĩ³sxã³ i³yau¹ũ³-sain¹te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² ko³nxe³thin¹khaix¹lĩn¹na³li¹. Su²lhã³si¹hai¹nĩn¹ju³su² i³yĩ¹lit¹lĩs¹nhẽ³li¹.” Nxe³sain¹na²hẽ³li¹. 16 Nxe³sai¹nha²kxai³ i³ye³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “A²nũ²a² kwa²su²lhã³kxi³ju³ta² Ro³ma²no² nũ³ka³txa² yũ³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³-yã¹ta¹ wã³txa² i³wa³lĩn³nha²ju³xa² i³wa²lũ³xi²nẽ³sã²nũ²la² hã²wxã³txa³ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹hain¹kxai²nã²tu³ nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ti¹ ũ³tĩ¹kxi²ta³nxa² su²lhã³ta³nxa² nxe³si¹jau³nũ³su² i³yau¹ũ³nyhai¹nhĩ³nx2na³li¹.” Nxe³ai¹na¹-hẽ³li¹. 17-18 Nxe³na¹jut3su² a³lan²tãu³a² ã³wxã³sxã³ ã³nũ²kxi²nyhain¹nũ²la² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³wih¹ha¹ka³tu³ a²hxi²kan¹ta² ã³wxe³ka³lo³a² ã³wxe³na¹hẽ³-li¹. ã³wxe³na¹nũ²la² Pau²lah³lai²li² i³kaix¹lso¹nũ²la² ko³nxe³te²lo³tain¹na²hẽ³li¹. Nxain¹tah¹lxa¹ Pau²lah³la² hxi²kai²na² ko³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta³la³ a³ya³tin²nxa³hẽ³li¹. 19 Ju³te²a² yah³la³nãu³xu¹tai²na² wã³txa² sa²yo²we¹ju³ta² so¹lxi³ i³yau¹ũ³sain¹-na²hẽ³li¹. Nxe³te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³la² ya³lu²na²hẽ³li¹.” Sain¹na²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ Pau²lah³lai²na² wã³txi³kxai³lu¹: “Je³su²jah³la² hai³txi³ ya³lu²sa³ti¹xa³wi¹. Ka³ten³-su² yxau²na³li¹.” Nxe³sain¹na²hẽ³li¹. 20 Nxe³nyhain¹ju³kxai³lu² ih¹nxe³ta¹lhon³ku² na¹hẽ³li¹. Nxe³sxã³ i³ye³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Pau²lah³lãi³. Ko³nxe³te²lo³txain¹ju³ta² i³yau¹ũ³sain¹na²hẽ³li¹. Nxe³sai¹nha²kxai³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ai³ti³ten³nxa²kxai²-

nān²tū³ i³hau³ko³tūh¹nxa²ha¹tu¹wi¹.” Nxe³ai¹na¹hē³li¹. 21 Nxe³yān¹ta¹ Se²sa³jah¹la² so¹lxi³ i³hau³ko³tūh¹si¹jau³su² te³nha²kxai³ ũ³t¹lxi²wxe³si¹hai¹na¹jau³su² i³wā³-txi³sain³sain¹na²hē³li¹. Nxe³sain³sain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Se²sa³jah¹la² sxi²ha² sa²si¹hā³si¹jau³nū³su² ũ³t¹lxi²wxe³ai¹na¹hē³li¹. Nxe³na¹jau³su² tai²li² nxe³ye¹nxa²-ha¹wi¹. Fe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē³la².

22 Nxa²ha¹te¹ A³kri²pah³lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Fe²jah³lāi³. Jah¹lai²li² ain³kxi²sa²nūn³sxun¹nhai¹. Ta¹hxai²hē³la². Nxa²ha¹te¹:

—~Ha³yo². Wi¹na³li¹. Ka³nxa³ha²ta² ain³kxi²ki³tu¹wi¹. Fe²jah³lo²nu¹ta²-kxai³ nxe³ta¹hxai²hē³la².

23 Nxe³ha²kxai³ a³lan²tāū³a² A³kri²pah³lo²nu¹tai²na² Be³re³ni²sa³ka³lxi³nu¹tai²na² nxe³sxā³ wā²la²ka³lo³a² a³lxi²khai¹ka³lo³a² ũh³wih²kxi²nha²nū²la² a²sa³wi³ha³-lxa² i³sa²nēn¹kxi²tū³hi¹txi² ā³sa²so¹ka³tu³ ā³nū²kxi²thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē³la².

Ā³wi¹hain¹tāū³a² so²ta²to² a²hxi²kan¹ta² nū³ka³txai²na² sxi²je³na² a²hxi²kan¹-ta² nū³ka³txai²na² nxe³sxā³ ā³wxā³sxā³ ā³wi¹hain¹nūn³ta¹hxai²hē³la². Nxe³nū²la² Pau²lah³la² ā³sa²so¹si¹hain¹jau³su² Fe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ kwa³na³ta¹hxai²hē³la².

24 Nxa²ha¹te¹ ā³nū²kxain¹nxa²ha²te¹ Fe²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² i³ye³kxi²te²nah¹lxi¹:

—~A³kri²pah³lāi³. Wxāi²li² a²nū²a²nāu³xa² ā³nū¹jah³lxin¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ain³kxi²sah¹lxi³hē³li¹. Jah¹lai²li² kwēn¹-ta² ā³wih¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³te²lo³tain¹jah¹lai²ta³lxa²na³li¹. Ju³te²a² nū³ka³txa² Je³ru³sa³lē²thi³na² yxau²xai³te²a² i³ye³kxi² Ju³te²a² nū³ka³txa² Se²-sa³re²a²thi³na² yxau²xai³te²a² i³ye³kxi² yxo²kāin² i³ye³kxi²sai¹n¹hxai²na²hē³li¹.

Nxe³sain¹te³nah¹lxi¹: “Ko³nxe³thin¹khaix¹na³li¹. Su²lhā³si¹hai¹nīn¹jau³su² i³yī¹-li²txai¹nhē³li¹.” Nxe³sai¹n¹hxai²na²hē³li¹. 25 Nxe³sain¹ta¹ ko³nxe³thi¹nain¹ju³ta³la² hai³txi³ i²nxa³ha²kxai³ we¹txai¹n¹hxain²nxa³hē³li¹. Hai³txi³ su²lhā³hxain²nxa³-hē³li¹. Nxe³sān²kxa²yu³su² jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Se²sa³jah¹la² hxi²ka² so¹lxi³ i³hau³ko³tūh¹sain¹ju³ta² ten³sa³nhai¹.” Nxai¹nha²kxai³ Se²sa³jah¹la² sxi²ha² i³sa²si¹hā³ai¹na¹tu¹wi¹.

26 Nxe³yān¹ta¹ ko³nxe³thin¹ju³ta² i²nxa³ha²kxai³ hxi²-kan¹txi³ wain³txi³ ũ³wha²li¹lhū³ai¹nxa³nhai¹. Wi¹lhin¹yā¹nx2nān³ku¹. Nxa¹nhai¹. Nxe³na¹jut³su² ain³kxi²si¹hin¹jau³su² ā³sa²so¹na¹li¹. Nxe³ha²kxai³ Se²sa³jah¹la² sxi²ha² wain³jau³xa² ũ³wha²li¹lhū³a¹tu¹wi¹.

27 Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² ũ³t¹lxi²te²-nān²tū³ a²ko³nxe³ju³ta² wain³txi³ ũ³wha²li¹lhā³ i³yau¹ū³ai¹nxa³kxai²nān²tū³ Se²sa³jah¹la² i³sa²si¹hā³a¹ju³ta² wain³ye¹nx2nxa³wi¹. Nxe³na¹jau³su² tai²li² nxe³-ye¹nxa²ha¹wi¹. Fe²jah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē³la².

A³kri²pah³la² Pau²lah³lo²nu¹tai²na² i³wa³lxin³nha²jau³su²

26 1 Nxa²ha¹te¹ A³kri²pah³lo²nu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:
—~Pau²lah³lāi³. O²la³kxin¹ju³ta³tā² wi¹wi¹nxe²

wa³lxi³nha²jau³su² i³yau¹ū³sē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la². Nxa²ha¹te¹ i³hxi²ka²-lah¹nha²nū²la² e³kxi²ta¹hxai²hē³la².

2 E³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A³kri²pah³lāi³. Ju³te²a²ko³xa² a²si³yxau³kat³si¹lxi¹. Ju³te²a² nū³-ka³txai²na² ko³nxe³te²lot³sain¹na²hē³li¹. Nxe³sain¹kxe³su² txa²wān³txa²

ĩ³ye³ ĩ³wa³lxĩn³nha¹jau³su² ĩ³ye³kxi¹nxa²ha¹ha²kxai³ ka³lih³sa³nhai¹.
 3Ju³te²a² a²si³yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² a²yo²ha³kxa¹ a²hoh³lxi³-
 si¹nha²kxai³ wãn³txa² ĩ³ye³ ĩ³yi²lhon¹ta³kxi²nha¹jau³xai²na² yo²ha³kxa¹
 a²hoh³lxi³si¹nha²kxai³ nxi¹lxi¹. Nxe³na¹ju³kxai³lu² wãn³txi³khai³su² ĩ³ye³-
 kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ ain³kxi²sẽ¹li¹.

4Nxe³na¹ju³kxai³la¹ kxãn³su² txo¹na¹hi¹nãn¹te²tu³ Ju³te²a²nãu³xa² ĩ²sai¹-
 nhxai²na²hẽ³li¹. Nxe³sai¹nha²kxai³ yxau²xai³la¹ju³tai²na² txa²ha³lo²khai³xa²
 yxau²xai³la¹ju³ta² ĩ²sai¹nha²kxai³ Je³ru³sa³lẽ²thi³na² yxau²xai³la¹ju³ta² ĩ²-
 sai¹nha²kxai³ nxe³sai¹nhxai²na²hẽ³li¹. 5Fa³ri³se²ah³lo²su² te²sa¹wi¹. Fa³ri³se²a²
 nũ³ka³txai²na² wãn³txa² a²yo²ha³kxa¹ sa²yo²we¹jah¹lo²su² te²sa¹wi¹. Ju³-
 te²a² in³txa² ĩ²li³te²su² te²na² txaxa²wã¹si³yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa²
 sa²yo²we¹tai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Ain¹ta¹ fa³ri³se²a² in³txa² wa³to²hi² sa²yo²we¹-
 tai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Te²yã¹nxũn³te²sa¹wi¹. Nxe³na¹ju³kxai³lu² Ju³te²a²nãu³xa²
 ĩ²sai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Hxi²kan¹txi³ ĩ³ye³yo²nũ¹sai¹nhĩ³nx2na³li¹, te³nain¹ke³-
 la³te²kxai³lu¹. 6-7Kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² a²yo²wãn³txa² ĩ³ye³sã³
 txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² ĩ³yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Txa²wã¹ẽ¹nãu³a² ã³wa²-
 su¹tũ¹nhẽ³ju³ta³nũ³a² ĩ³yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³sã³ nxe³hi¹nãn¹te²tu³ Ju³te²a²
 nũ³ka³txi³nãu³xa² 12 nxe³tũ³ka³txi³nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ Sũ³na² wãn³txa²
 sa²yo²we¹tain¹sã³ wah³nxain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Jã¹nxa¹ju³kxai³lu² te²yã¹nxũn³te²-
 sa¹wi¹. Yo²ĩ²nũ³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ko³nxe³te²lot3sain¹na²hẽ³li¹. 8A²nũ²a²
 ya³lu²kxai²nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² ka³ten³su² ĩ³sa²-
 yxau³xi²si¹jau³su² nxe³jau³jau¹xai²na² toh³lxi³jau³su² ye¹nxa²hi³te²la¹xã³?

9Jã¹nxa¹ju³kxai³la¹ Je³su²jah³lai²na² Na³sa³re²thi³na² yxau²xai³jah¹lai¹tã²
 a²wãn³txai²na² yo²ĩ²ain¹tũ³ka³txai²li² khãuh³lxa³tai¹na¹kxe³su² wain³na³-
 na¹ nxe³na¹hẽ³li¹. 10Nxe³na¹ju³tan¹te²kxa³yan³kxai³lu² Je³ru³sa³lẽ²thi³na²
 ai³na¹tãu³a² khãuh³lxa³txai¹na¹hẽ³li¹. Nxa¹ha²kxai³ Sũ³na² sxi²ha² wã³nxĩn¹-
 te² hxi²kan¹te²nãu³xa² nxe³te²na² hxi²ki³kxai³lu² ĩ³hxi²kat1sain¹te³nah¹lxi¹:
 “Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²ĩ²te²na² ĩ³ha¹txin¹kxai²nãn²tu³ sxi²ha²
 kan²thi³na² ũ³tĩ¹kxi²txai¹nhẽ³li¹.” Nxe³sain¹jau³su² nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 yo²ĩ²te²nãu³xa² ka³lxa¹txi³ ũ³tĩ¹kxai¹na¹hẽ³li¹. Hã²wxãn³txa³ ã³sa²so¹-
 ain¹nũ²la² su²lhã³ain¹na²hẽ³li¹. Nxe³na¹jau³su² ĩ³ye³yo²nũ¹nai¹na¹hẽ³li¹.
 11Nxe³na¹kxa²yu³su² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³nãu³xa² ai³lha²-
 thet3ta¹tãu³a² yo²ĩ²te²na² ĩ³ha¹txai¹na¹kxai²nãn²tu³ Je³su²jah³lai²na²
 ko³nxe³te²lot3si¹hai¹na¹jau³su² kwa³na³ai¹na¹ha²kxai³ kãin² khãuh³lxa³-
 txai¹na¹ha²kxai³ nxe³ai¹na¹hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³ ĩ³xãn³txi³khai¹sa³ha²kxai³
 ai³lhxã³ sxi²je³na² u²kxan²ti³ ã³nxai³na¹nũ²la² khãuh³lxa³tai¹na¹hẽ³li¹.

Pau²lah³la² yo²ĩ² ã³si³wxe³jau³xai³tã² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

12Hã²wxãn³txa³ Sũ³na² sxi²ha² wã³nxĩn¹te² hxi²kan¹txi³nãu³xa² a²hxi²-
 ki³kxai³lu² ha³teh³nxã³nxã² khãuh³lxa³tai¹na¹si¹jau³su² ũ³hũ¹sai¹nha²kxai³:
 “Ta³mas²ko²thi³na² te²yã¹nxa¹tũ¹xã¹.” Na¹jau³su² ai³na¹hẽ³li¹. 13Ai¹na¹tãu³a²
 ne³ka³ka³ton³tãu³a² ha³lo²a² sa²ha²te¹tã²hẽ³li¹. U3je³na³ka² hai³txi³ kãin² sa²ko¹-

ko¹txa³wi¹. Yxān¹ta¹ i²a¹tāu³a² sa²ko¹ko¹kxi²la² wa³to²hi²na²hē³li¹. Nxe³kxe³su² txai²nāu¹xai²na² txa²sa³wi³ha³lxa² yxo²ha³kxa¹ a²ye³na¹ sa²ko¹ko¹je²na²hē³li¹.
 14Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³sa²ta³na¹xē²xai³sa²sīn¹na²hē³li¹. Nxe³sa²sīn¹nxa²ha¹-
 te¹wān³txai²li² E³bre²a² wān³txa² ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹: “Sau²lah³lāi³. Sau²lah³lāi³.
 Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ khāuh³lxa³txi¹san¹ji¹wi¹? Ā³wa³lxi³nhān¹kxai²nān²tu³
 ā³nī¹to³nhā¹nha³ta¹. Te²yā¹nxe³ju³ta² ka²va¹la² tū³yi¹to³ta¹nhxai²na²hē³li¹. Ka²-
 va¹lai²li² wxa²wān³txa² sa²yxo²ā³ti³ten³kxai²nān²tu³ tū³ka²ya¹nhxe³kxai²nān²tu³
 a²wa³kxēn³yah³lai²li² hi³sa³ka³txa² tē³ain¹ka³txa² tū³yi¹to³ta¹nhxai²na²hē³li¹. Te²-
 yā¹nxe³sxā³ ā³wa³lxi³nhān¹kxai²nān²tu³ ā³nī¹to³nhā¹nha³ta¹.” Nxe³sain¹na²hē³li¹.

15Nxe³sxā³ i³wa²lū³xai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Īh¹jah¹lo²ta³nhīn¹ji¹wi¹?” Nxe³ai¹na¹hē³li¹.
 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²sain¹te³nah¹lxi¹: “Txai²li² Je³su²jah³lo²sa¹wi¹. Ye³khāuh³-
 lxa³ti³san¹jah¹lo²sa¹wi¹. 16Ī³sa²yxau³txu¹li¹. Txa²sa³wi³sa³nū³su² we¹txa²ha¹tu¹wi¹.
 Kwēn¹ta² i²in¹ju³ta²na² ye³jen¹nāu³a² i²in¹ju³ta²nū³su² nxe³sxā³ a²nū²a² yxo²ha³-
 kxa¹ i³yau¹ū³txai¹nhē³li¹. 17Nxē¹nha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te² nū³ka³txi³su²
 sa²si¹hā³nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxa²ha¹kxai²nān²tu³ Ju³te²a² nū³ka³txi³su² ta³nxa² Ju³te²a²
 nū³ka³txi³sxa³te² nū³ka³txi³su² ta³nxa² khāuh³lxa³ti³nxain¹kxai²nān²tu³ wxā³sxā³
 ā³non²ta³kxi²nxa²ha¹tu¹wi¹. 18Jā¹nxe³sxā³ sa²si¹hā³nxa²ha¹tāu³a² a²e¹nāu³ai²na²
 sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³si¹hai¹nīn¹jau³nū³su² i³yau¹ū³ai¹-
 nīn¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ Sa³ta³na²jah¹lai²na² hxi²ka²nāu³a² a³li³yain¹si¹hain¹ka³tu³
 Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²nāu³a² yxau²xai³lain¹ju³ta²nū³su² yū³ain¹tu¹wi¹. Nxa¹nha²-
 kxai³ yxo²sa¹nha²kxai³ a²ko³nxe³ju³ta² a²wēn³ta²te²la³ i³ye³kxi¹nxa²hxa³lho³li¹.
 Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i²sxā³ sa²so¹ai¹nha²kxai³ sa³wi³ha³lxi³su² te²lo³ta¹na¹tu¹-
 wi¹. Hā²wxān³txa³ Txa²wā¹sū³na² yxau³ju³ta² ā³wi¹hain¹tu¹wi¹.” Nxe³sain¹na²hē³li¹.

Pau²lah³lo²nu¹ta²na² a²wa³ka³li³yu³ta² i³yau¹ū³jau³su²

19Nxe³na¹ju³kxai³lu² hxi²sxā³nho³tēx³ju³ta²ta² wān³txa² oh³xan¹-
 jau³xai³ta² sa²yxo²we¹ta¹hē³li¹. 20Ta³mas²ko²thi³na² Je³ru³sa²lē²thi³na² nxe³sxā³
 ān³si³wxe³sa²na¹ka³tu³ hā²wxān³txa³ Ju³te²a² nū³ka³txi³su² te²a² ha³lo²ko³-
 xa² yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te² nū³ka³txi³su² te²a² ha³lo²ko³xa²
 yxo²ha³kxa¹ ā³wih¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txai²na² i³hen³txai¹na¹hē³li¹. Ī³-
 hen³txai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sān²sxā³
 ā³na¹la³kxi²nha¹jah³lxi³hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah³lxi³hē³li¹.”
 Nxe³jau³xai²na² i³hen³txai¹na¹hē³li¹. 21Jā¹nxa¹jut³su² nxe² i³yau¹ū³ai¹na¹ju³-
 tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wi¹ha¹tāu³ai²tā² Ju³te²a² nū³ka³txa²
 ā³nhai¹tū³te² nū³ka³txa² i²sain¹na²hē³li¹. Ī²sain¹nū¹la² i³sain¹sxā³ su²lhā³sain¹te³lhxā³
 i³sain¹na²hē³li¹. 22Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ā³non²ta³kxi²sa²hxai²-
 na²hē³li¹. Jā¹nxe³sa³hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ ka³ten³su² yxau²xai³la¹ha²kxai³ a²nū²a²
 yxo²ha³kxa¹ kāin²te²su² ta³nxa² kāi²nxa³te²su² ta³nxa² i³hen³txai¹na¹wi¹. E³kxai¹-
 na¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹ta²na²
 Moi³se²ah³lo²nu¹ta²na² nxe³te²na² wān³txain²txi³ txa²wān³txa² i³hen³txai¹na¹-
 jau³xain²txi²na³li¹. 23Nxe³jau³xa²sa¹: “Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² khāuh³lxa³txi³sān²nū¹la² hā²wxān³txa³ su²lhā³ain¹tu¹wi¹.

Hã²wxã³n³txa³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹tu¹wi¹. Jã¹nxe³sxã³ i³sa²yxau³sã²nha²-
kxai³ a²wẽ³ta³te²lxi³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² ta³nxa² Ju³te²a²
nũ³ka³txi³sxa³te² nũ³ka³txi³nã³sxu² ta³nxa² nxe³sxã³ ya³lu²ka³tu³ ka³ten³su² i³sa²-
yxau³xi²te²nũ³su² ya²la³tu³ yũ³ain¹tu¹wi¹.” Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³na¹jut3su²
te²ya¹nxe³jau³xa² i³hen³txai¹na¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

24Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe²e³jau³xa² Fes²jah³la²
i³kaix1te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lãi³. Wen¹nxã²na³li¹. Ha³teh³nxã³nxa² kãin² o²la³kxi¹nha²-
kxai³ wen¹nxã²na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

25Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹tai²na² wã³n³txi³kxai³lu¹:

—~Fes²jah³lãi³. Nxẽ²nxa³wi¹. Wen¹nxa³wi¹. Wã³n³txi³khai³su² i³ye³a¹-
wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 26Nxe³ha²kxai³la¹ ãh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A³kri²pah³lãi³. Txa²hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxi¹. Jau¹xai²na² yxo²ha³-
kxa¹ a²hoh³lxi³si¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³ i³ya³lo³ti²sxã³ i³ye³kxi¹nxa²ha¹wi¹.
Nxe³ha²kxai³ hãi³a² i³ye³kxain¹jau³sxa³wi¹. A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³-
ne³wxe³ai¹nhxai²na²hẽ³li¹. 27Nxe³sxã³ A³kri²pah³lãi³. Sũ³na² wã³n³txa²
i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na² wã³n³txa² yxo²i²in¹ji¹wi¹? Yxo²i²in¹ju³ta² i²-
nxa²te²sa¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

28Nxa²ha¹te¹ A³kri²pah³lai²na² wã³n³txi³kxai³lu¹:

—~Pau²lah³lãi³. Wa³su³txi³ yxo²i²nha¹si¹jau³nũ³su² i³yau¹ũ³san¹ji¹wi¹?
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

29Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Wa³su³txi³ ta³nxa² win¹ta²te²lxi³ ta³nxa² yxo²i²in¹ju³ta² wxa²nũ³ka³-
txa² yxo²ha³kxa¹ txai²yã¹nxe² yxo²i²a¹kxa² yã¹nxe³yah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nhai¹.
Nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² i³wã³txai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ sa²hxi²tai³kxi²-
sain¹kxa² ya¹nxe³yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²nxa³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30Nxa²ha¹te¹ e³ta³lun²nũ²la² A³kri²pah³lo²nu¹tã² Fes²jah³lo²nu¹tã²
Be³re³ni²sa³ka³lxu³nu¹tã² a²sa³wi³ha³lxi³nu¹tã² nxe³sxã³ i³sa²yxau³ain¹-
nũ²la² jũ¹nxa² a³li³sxã³ ã³waix3tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 31Ã³waix3tain¹nũ²la²
nũh¹e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² ko³nxe³thin¹ju³ta² yũ³yai¹nxã³tai¹. Û3tũ¹kxi²ta³nxa² su²lhã³ta³-
nxa² nxe³ki³jau³su² kwa³na³ain¹ki³ju³ta² wai³nxa³wi¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

32Nxa²ha¹te¹ A³kri²pah³lo²nu¹ta² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Fes²jah³lãi³. Jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Se²sa³jah¹la² hxi²ki³la² i³hau³ko³-
tũh¹te³lhã³ sa²si¹hã³si¹ha¹jau³su² e³kxin²nxa³ke³la³te²kxai³ sa²ta²la³kxi²sxã³
ã³wa²su¹tai¹nhĩ³na¹wi¹. Yxã¹ta¹ ã²la² i³ye³kxi²sai¹nha²kxai³ hxi²kan¹sa²-
nxa³nhai¹. Nxe³ha²kxai³ sa²si¹hã³ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ro²ma²thi³na² so²ã³sxã³ ai³sxã³ ã³ya³ain¹jau³su²

27 1Nxe³nxa²ha¹te¹:

—~I³ta²lya²ko³xa² sa²si¹hã³ya³sain¹yah³lxi³wxi¹. Nxai¹nha²kxai³

Pau²lah³lo²nu¹tai²na² ã³tũ¹kxi²jah¹lo²nu¹tai²na² ã³sa²so¹ain¹nũ²la² Ju²lah³la²

so³ta²to² a²hxi²kan¹jah¹lan²tu³ sa²nū¹nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²li² Au³kus²jah³la² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ a²-nū²a² ū³tī¹kxi²tū³ka³txa² ka³lxa¹txi³ sa²nū¹ain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³txai²li² Lu²kah³lo²sa²ha²kxai³ Pau²lah³lai²li² ā³yā³lxi²yai¹na¹ha²kxai³ ā³si³tē³-kxi²ya³sain¹na²hē³la². 2. Jā¹nxe³ka³tu³ta¹ na³vi²o²tē³na² A³tra³mi²ti²o²thi³na² ai³ta³ka³lo³a² ā³wxā³ta³ka³lo³a² ā³wih¹ya³sain¹na²hē³la². Nxe³ya³sai¹nha²-kxai³ A³ris³tar²kah³lai²li² Te³sa³lo²ni³ka²thi³na² Ma³se³to²na²ko³xan¹thi³na² yxau²xai³jah¹la² ā³si³tē³kxi²sain¹nūn³sin¹na²hē³la². Nxa²ha¹te¹ A²si³a³ko³xa²sxi²jen³txi³nāu³xai²li² ai³lha²thet³te³lhxā³ a³li³ya³sain¹na²hē³la². 3. Nxe³ya³-sain¹nū²la² a³lan²tāu³a² Si³tō²thi³na² ā³ya¹tā³wih¹ya³sain¹na²hē³la². Nxe³tāu³a²Ju²lah³lo²nu¹ta² wi¹lhi¹nha²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai³. Wxa²yā³li³nū³ka³txa² i²ti³ten³nxa²kxai²nān²tu³ na³vi²o²tē³na²wxa²li³txa²sxā³ tī³sxi²txu¹li¹. Nxin¹kxai²nān²tu³ yen³kxi³su² tā³nxa² yain³txi³su²tā³nxa² yū²nx2nxa³kxai²nān²tu³ sa²hau³kot³sxā³ ū³hū¹nxain¹tu¹wi¹. Nxi¹nha²-kxai³ wxa²li³sxā³ ā³nxai³ya³sain¹na²hē³la². I²ta³lun²yha¹sain¹nū²la² na³vi²o²tē³na²ā³wā³la² ā³wih²xi²ya³sain¹na²hē³la². 4. Ā³wā³la² ā³wih²xi²ya³sain¹nū²la² hā²-wxān³txa³ na³vi²o²tē³na² ā³nxai³ya³sain¹to³nha²hē³la². Nxe³ya³sain¹nū²la²txa²yen³nāu³a² it3ta² ūn³te²a² ne³khauh²sa²sin¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ Syi²-pri²ko³xai²li² i³ye³na² nxū¹kwai³ye³lan¹ta³ko³su² te²ju²hē³la². Nxe³ko³xai²na²nāu³wa³ti³na² ai³lya³sain¹na²hē³la², it3ta² yū²nxa³ju³ta² i³ha¹txi²te³lha³-ka². 5. Si³li²si²a²ko³xa² Pā³fi²li²a²ko³xa² nxe³sxā³ wha³to²hi²ya³sain¹na²hē³la². Wha³to²hi²ya³sain¹nū²la² Mi²ra³thi³na² Li²si³a³ko³xan¹thi³nai²li² ā³ya²sxā³-wih¹ya³sain¹na²hē³la². 6. Nxe³ya³sain¹tī³kxai³lu² na³vi²o²tē³na² ka³lo³ā³xa² A³le³syān²tre²thi³nai²na² wxā³ka³lo³a² i³ha¹txi²si¹na¹hē³la². A²nxe³ta³ka³lo³ai²na²ā³ya²sxā³wi¹si¹sain¹sin¹jau³su² kwa³na³sain¹si¹nha²kxai³ ā³ya²sxā³wih¹ya³sain¹na²hē³la². Nxe³ka³lo³ai²li² I³ta²lya²ko³xa² ā³nxai³te³lhxā³ ka³lo³su² ta¹hxai²hē¹la².

7. Nxe³nū²la² ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ton³tāu³a² win¹ta²te²lxi³ ā³nxai³ya³sai¹nha²kxai³Kni²to²thi³na² yau³son³tāu³a² it3ta² sa²ne³it3tha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ā³nxai³si¹nxa³-ha²kxai³la¹ hāi³sxā³ Kre²ta²ko³xa² i³ye³na² sa²ki³wa³le³ka³ko³xa² ā³ki³hain³kxi²ai³lya³sain¹na²hē³la², it3ta² ā³wxe³tāu³a² i³ha¹txi²te³lha³ka². Ai³ya³sain¹nū²-la² Sal³mo²na²ko³xa² wha²to²hi²ya³sain¹nū²la² 8. Kre²ta²ko³xa² hxi²kau³kau³ti³ai³lha²sin¹kxan²ti³nū¹ ā³ki³wa³ti³kxi² ai³ya³sain¹nū²la² La³se²a²thi³na² yau³son³ya³-sain¹na²hē³la². Yau³son³ya³sain¹nū²la² Bōns³ Por²to²thi³na² ā³wih¹ya³sain¹na²hē³la².

9. Nxe³tāu³a² ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ni²sxā³ yxau³ya³sain¹na²hē³la². Nxe³-ya³sain¹nū²la² Ju³te²a² nū³ka³txai²na² yain³txa² yain³ju³ta² ā³na¹ain¹je³na²yai³nai¹nxa³ju³ta² yū³hīn¹su² yū³te²ju²hē³la². A²nxe³hī¹na² ā³wa²to¹-kxai²nān²tu³ ti³ha³lun³je³na² ā³si³wxe³ha²kxai³ na³vi²o²tē³na² ai³ju³ta²wi¹te²sxa³yu²hē³la². A²nxe³ju³ta²li² Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ i³ye³sīn¹na²hē³la².

10. I³ye³sīn¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Hī¹na² ha³lo²a² wi¹ju³ta² wa³to²hi²nē³na³li¹. Nxe³-ha²kxai³ ti³ha³lun³nē³na³li¹. Na³vi²o²tē³na² sa²tā³kho³kxi²nē³li² yen³kxa²

ã³kho³ta³lxi³kxi²nē³li² a²nũ²ki³na¹xain²ti³ i³lon³ti³nē³li² nxe³nē³lha³tai¹.
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³sĩn¹na²hē³la².

11-12 Nxe³nxa²ha¹te¹ na³vi²o²tē³na² a²wa³kxēn³yah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxil¹. Ti¹ai²li² na³vi²o²tē³na² ã³ki³ju³ta² wi¹lxa³wi¹. Ti³ha³-
lun³kxai²nãn²tu³ ka²lo¹ai²li² it3sa²tã³kho³kxa²yan³txi³su² nxa¹wi¹. Nxe³ha²kxai³
Fe³ni²se²thi³na² Kre²ta²ko³xan¹thi³nai²li² ã²la² wi¹lh³nx2na³li¹. It3ta² ti³ha³-
luh³xa² hai³txi³ yũ³te²sxa³yu²hē³li¹. Nxe³thi³na² ai³sxã³ yxau³a³sah¹lxi³wxil¹.
Nxe³sĩn¹na²hē³la². A²sa³wi³ha³lxa² te²yã¹nxe² e³ain¹sĩn¹na²hē³la². Nxe³yãn¹ta¹
so³ta²to² hxi²kan¹te²na² hi²sen³kxai³lu² na³vi²o²tē³na² a²wa³kxēn³yah³lai²-
na² wãn³txa² ain³kxi² a²sa³wi³ha³lxa²na² wãn³txa² ain³kxi² nxe³sĩn¹na²hē³la².
Yxãn¹ta¹ Pau²lah³lai²na² wãn³txa² sa²yxo²ã³ain¹sĩn¹na²hē³la².

ĩ³ye³na² kãin² sa²xit3jau³su²

13 Nxe³nũ²la² a³lan²tãu³a² it3ta² win¹ta²te²lxi³ sa²xit3sa²kxai³:

—~Ha³lo²ai²li² wi¹lxa²na³li¹. Ain¹jau³su² na³vi²o²tē³nai²na² kwa³thi³la³ka³txa²
ĩ¹nha²sxã³ sxa³ka³txa² sa²sai¹xi²nũ²la² a³li³ya³sain¹na²hē³la². ĩ³ye³na² ne³kwix3tē³-
tũh³na² ai³ya³sain¹na²hē³la². 14 Nxe³yãn¹ta¹ it3ta² ũ³khai³lxe²a² sa²ta³lo³xit3sa²kxai³
yu³tã³lxi³ kwa² ã³nxai³ya³sain¹na²hē³la². 15 A²nxe³tãu³a¹ ã³nhi³kat1sa²sĩ¹nxa³ha²-
kxai³ hai¹sxã³ ã³ne³ko³ta³wxe³ya³sain¹na²hē³la². 16 Nxe³ya³sain¹nũ²la² Kau³ta³ko³xa²
ĩ³ye³na² sa²ki³wa³le³ka¹ko³xa² yau³son³ya³sain¹tãu³a² ã³ki³hain³kxi² ai³lyã³sain¹-
na²hē³la², it3ta² ã³wxe³lhu²ju³ta² i³ha¹txi²te³lha³ka². Nxe³nũ²la² it3ta² jũ¹nxe²
ã³wxe³lhu²tãu³a² ã³yit1tũ²la² na³vi²o²tē³na² ka³no¹a²ka³lo³khai³xa² sa²hau³ko³te³-
lhxã³ sa²ya¹ta³wi¹yha³sain¹na²hē³la². 17 Sa²ya¹ta³wi¹yha³sain¹ka³tũ³ hã²wxãn³txa³
kwa³thi³lih³na² tē³nũ²la² na³vi²o²tē³khai³xa²kxai³lu² sa²ha³la³tai³kxain¹sĩn¹na²hē³-
la². Nxe² ta³lu²nain¹nũ²la² ĩ³ye³kxi²nyhain¹sĩn¹te³nah¹lxi¹:

—~Ã³ne³ko³ta³wxe³xi²sxã³ ai³ki³kxai²nãn²tu³ nũ¹ka³na¹ Li²bi³a³ko³xai²li² yau³-
son³ki³kxai²nãn²tu³ ka³wã³lxē³na² ka³yã³la³nũ³xa² khãu³khãun³na³li¹. Tãu³a² kãin²
yũ³te²ju²hē³li¹. Ã³nxũt1sxã³ na³vi²o²tē³na² ã³kho³kxi²nē³lha³tai¹. Nxe³ain¹jau³su²
wã²la² kãin²khai³lka³lo³a² na³vi²o²tē³na² kũt1so¹xai³lain¹ka³lo³ai²li² sa²so¹sxã³ ũ³-
yhe³wih¹so¹ain¹nũ²la² kwa²ã³nxai³sĩn¹na²hē³la², it3ta² ũ³nha²kxai³la². 18 Nxa²ha¹te¹:

—~Ha²ya³kxã¹nxe³sxã³ ha³ya³kxa² sa²xit3sxã³ ã³te²ji¹xa¹. Ain¹ta¹ hai³-
txi³ yain¹nxa³ha²kxai³ yen³kxa² wi¹so²xai³lain¹kxa² ĩ³ye³na² wxa²nũ³ũ¹
ã³si³wxe³ain¹sĩn¹na²hē³la². 19 A³lan²ni²nũn³tãu³a² na³vi²o²tē³na² yen³kxa²
hau³ko³kxa² a²hxi²ka² hxi²tē³nha²sxã³ ĩ³ye³na² wxa²nũ³ũ¹ain¹sĩn¹na²hē³la².
20 Nxe³yãn¹ta¹ it3ti³la² ha³ya²ti³nha²txi³he¹nx2nxa³ha²kxai³ u³je³na²ka²
hi³ka²ta² nxe³sxã³ kxãn³su² i²ti³hex1sĩ¹nxa³ha²kxai³ ai³la² ĩ³ya³lo³ti²nxa³-
ti³lon³sa²sĩ¹nhē³li¹. Nxain¹sĩn¹na²hē³la².

21 Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa² ye³ka³lxa¹txi³ a³la²ni²sxã³ yain³sxã³ ã³-
nhai¹nxa³ha²kxai³ he³ja²lun¹txain¹sĩn¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ Pau²lah³la²
hi²sen³kxai³lu² i³sa²yxau³sxã³ ĩ³ye³kxi²sĩn¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxil¹. Kre²ta²ko³xa² yxau³ki³sĩ¹nai³tã² txa²wãn³txai³-
tã² sa²yxo²wet1sah¹lxin¹ke³la³te²kxai³ ju¹tai²li² i²yah³lxi³hĩ³nx2nxa³lxi¹.

22 Nxe³yān¹ta¹ hī¹na²kxai³ ya³lo³txi¹jah³lxi³hē¹li¹. Hai³txi³ ya³lu²nē³lxa³lho³li¹. Na³vi²o²tē³na² so¹lxi³ tī¹kxi²nē³tu¹wi¹. 23 Jā¹nxa¹ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² a²-sa³wit3sa¹wi¹. Sa²yo²we¹tai¹na¹wi¹. Ka³nxah³tai³tā² oh³xan¹jah¹la² wxā³sxa³ i³ye³kxi²sain¹na²hē³li¹. 24 Nxe³sain¹te³nah¹lxi¹: “Pau²lah³lāi³. Yuh³lxi³txa³hē¹li¹. Ai³tū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ ka³ten³ti³ yxau²xai¹lyah³lxin¹tu¹wi¹. In³txa² ka³-na³ka³na³te² he³la³ku³ ya³lu²nxa³lho³li¹. Kxā³nāu³a² Se²sa³jah¹la² Ro³ma²no² si³yxau³kax3su² ha²kxai³ nxe³te²na² sxi²ha² ā³wi¹hin¹tu¹wi¹.” Nxe³sain¹na²-hē³li¹. 25 Ne³sain¹ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yo²i²a¹wi¹. Wān³txin³txi² e³kxi²sain¹jau³xin³txi² wain³txi³ sa²hau³ko³tū¹nhē³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³ya³lo³ti¹jah³lxi³hē¹li¹. Ya³lu²nē³lxa³lho³li¹. 26 Hāi¹sxā³ ha³lo²ai²na² i³ye³na² sa²-ki³wa³le³ka¹ko³xa² it3sa²tā³nē³tu¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³sīn¹na²hē³la². 27 Nxe³nū²la² ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ni²nū²la² ye² 14 nxe² ka³nxah³ti³lon³nū²la² i³-ye³na² A³tri³a²ti³ka²ye³na² it3sa²tā³sa²sīn¹tī³kxai³lu² ka³nxah³ta² wi³ta³lon³tāu³a²: —~Ha³lo²a² yau²son³ki³ta²nū²nhai¹. Ain¹jau³su² 28 A³lo³xih³na² a³lu²tih³-na² tē³sxā³ kwa³thi³la³ki³a² ū³ki³kūh¹tū²la² i³ye³na² u¹ju³ta² ū³hau³ko³te³lhxā³ ā³na¹sxā³ ā³nū¹ain¹sīn¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ 36 me²tro³ ā³nhau³ko³jain¹sīn¹-na²hē³la². Nxe³nū²la² 27 me²tro³ ā³nhau³ko³jain¹sīn¹na²hē³la². 29 Nxa¹nha²kxai³ tah³lxa³kxai²li² it3sa²tā³sxā³ ā³kho³kxa²yān³txi³su² na³vi²o²tē³na² ā³yit¹lsi¹-hain¹jau³su² kwa³thi³la³ka³txa² kax3tha¹li¹ kax3tha¹li¹ tē³ain¹nū²la² a³lo³xih³na² au¹lha³kāin²tūh³na² ū³si³kūh²ta³lxain¹nū²la² na³vi²o²tē³na² a²ki³ki³nāu³a² u¹txi³ ā³na¹ain¹na²hē³la². Nxe³nū²la² a³lan²ni²si¹hain¹jau³su² wah³nxe² yxaun³tain¹-na²hē³la². 30 Nxa²ha¹te¹ in³txi³nāu³xa² na³vi²o²tē³na² hau³ko³tū³ka³txa² hāi³a² ih³xi²ti³te³nain¹na²hē³la². Ai¹nha²kxai³ kwa³thi³la³ka³txa² na³vi²o²tē³na² a²-ne³ka³nāu³a² ā³na¹ki³lxo³xain¹sxā³ ka³no¹a²ka³lo³a² win¹ta²te²lxi³ i³ye³nai²li² sa²nū³ain¹na²hē³la². 31 Yain¹nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² so³ta²to² hxi²kan¹jah¹la² a²so³ta²to² nū³ka³txa² ain¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Na³vi²o²tē³na² hau³ko³tū³ka³txai²li² ih³xain¹kxai²nān²tū³ hxi²kan¹txi³ ka³ten³su² a³li³xi²ki³sxa³lho³li¹. Pau²-lah³lo²nu¹ta²kxai³ nxe³sīn¹na²hē³la². 32 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² so³ta²to² nū³ka³txa² ka²no¹a²ka³lo³a² ū³si³-kūh¹je²yhain¹ka³lo³a² tē³sxā³ ū³whi²lho¹sxā³ ā³na¹ain¹sīn¹na²hē³la². 33 Nxa²ha¹te¹ i³yū¹li²nxa³tā³lxa¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² āh¹ i³ye³kxi²sīn¹te³nah¹lxi¹: —~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Ye³ka³lxa¹txi³ kho³ka³lon³kxi² ai³ki³-tā²hē³li¹. A³lan²ta² ye³ka³lxa¹txi³ ye² 14 nxe² a³lan²tāu³a² hai³txi³ i³yain³yah³lxa³nhē³li¹. Hāi¹sxā³ wah³nxa² yxau²ho³hah³lxi¹nhē³li¹. 34 Yah³-lxi¹nha²kxai³ hī¹na² yain³jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³si³nūn³ta³i¹nx2ti³ta²li¹. Hai³txi³ ā³nān¹to³txa²lxi³xa³lho³li¹. Wxa²ne³ki³sa² ka³na³ka³na³te² he³la³ku³ ā³ni²-lā³kxi¹nx3ti³xa³lho³li¹. Nxe³ha²kxai³ i³yain³jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³sīn¹na²hē³la². 35 I³ye³ta³lun²nū²la² yain³tū³xa² hxi²tē³nha²sān²nū²la² āh¹ i³ye³sīn¹te³nah¹lxi¹: —~Txa²sū³nāi³. Yain³txa² ū³san¹tū³xa² wi¹lxo³kxi²san¹nhai¹. Nxe²e³nū²la² tū¹xai²li² wxa²nāu²lxi³sxā³ i³yain³sīn¹na²hē³la². 36-37 Nxe³nxa²ha¹te¹ yain³-

yain¹ju³ta² i²kxain¹nxa²ha¹te¹ i³ya³lo³tain¹nũ²la² in³txi³nãu³xai²na² 276
tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ yain³ya³sain¹na²hẽ³la². 38 Yain¹sxã³ ũ³kxi²ya³sain¹ka³tu³
hã²wxãn³txa³ tri²ka³ki³a² wi¹so²xai³la³sain¹ki³a² tẽ³sxã³ i³ye³na² wxa²nu³ũ¹-
xain¹na²hẽ³la², na³vi²o²tẽ³na² ã³sa³te¹ti³sxã³ ã³ne³ka³tu¹ka²yan³txi³sa².

Û3yau³xai²li² sa²sai²hxa³tain¹jau³su²

39 Nxa²ha¹te¹ a³lan²ni²ha²kxai³ ha³lo²a² u²ten³sa²tã³sxã³ i²ain¹kxan²-
ti³nu¹ ha³lo²a² i³lxi³la³ ko³nxai¹nxa³hẽ³la². Nxai¹nxa³ha²kxai³ i³ye³na²
ne³kun²tũh³na¹ tah³lxa³kxa² yũ²nxa³tĩh³na¹ i²ai¹nha²kxai³:

—~Ju¹xai¹ ũ³nhe³ha³lo²sa²tã³ya³sah¹lxi³wxi¹. Nxain¹sĩn¹na²hẽ³la².

40 Kwa³thi³la³ka³txai²li² sa²ni²lã³nũ²la² hi³sa³ka³txai²li² na³vi²o²tẽ³na²
i³hau³ko³ta³ka³txai²na² sa²ta²la³kxi²ka³tu³ hã²wxãn³txa³ wã²la²ka³lo³a²
kãin²ka³lo³a² ũ³kũ²txi²ha²kxai³ it3ta² it3sa²ha³lo²sa²sai¹sa²sĩ¹nha²kxai³ a³-
li³ya³sain¹sĩn¹na²hẽ³la². 41 Nxe³ya³sain¹tãu³a² na³vi²o²tẽ³na² hi²sen³kxai³lu²
i³ye³nãu³ai²li² ka³yã³la² au³txi³sxa²nxa³ha²kxai³ it3sa²ta³sa²sĩ¹nha²kxai³
hxi²kan¹txi³ ã³nxai³ya³sai¹nxa³ha²kxai³ it3ta² ũ³nha²kxai³ na³vi²o²tẽ³na²
a²ki³ki³nãu³a² ã³yo²ãu²so¹sxã³ ã³kho³thxa³kxi²sa²sĩn¹na²hẽ³la².

42 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nũ³ka³txa² hi²sen³kxai³lu²:

—~Tĩ¹kxain¹tũ³ka³txai²nã² sun²tã¹a³sah¹lxi³wxi¹. Wxa²ho²hi² aun³-
tih¹saun³kxa²yan³txi³su². Nxa¹nhai¹. Nxe³nyhain¹na²hẽ³la². 43 Nxe³ain¹ta¹
a²hxi²kan¹jah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu² Pau²lah³lo²nu¹ta² ã³non²ta³kxi²si¹-
jau³nũ³su² i³ye³kxi²sĩn¹te³nah¹lxi¹:

—~Sun²tã¹yxah³lxi³txa³hẽ³li¹. Nxe³sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³sxã³
i³ye³kxi²xi²sĩn¹ti³ãn¹jau³kxai³la¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Hxi²kan¹txi³ wxa²ho²tũ³ka³txi³ i³nxai²na² wxa²ho²hi²
nxa²lxi³jah¹lxi³hẽ³li¹. 44 Hã²wxãn³txa³ hxi²ka¹nxa³tũ³ka³txi³ i³nxai²nãn²tu³
hi³sa³ka³txa² sa²so¹sxã³ ã³tẽ³sxã³ ã³nho²jah¹lxi³hẽ³li¹. Nxe³nyhai¹nha²kxai³
in³txi³ nũ³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ ã³nho²xi² ai³sxã³ wxa²li³ya³sain¹na²hẽ³la².

Mal²ta²ko³xa² ai³ain¹jau³su²

28 1 Wxa²li³hxa³ya³sain¹nũ²la² ha³lo²a² i³lxa² i³yau¹ũ³sain¹sĩn¹te³nah¹lxi¹:
—~Mal²ta²ko³su¹. Nxe³sain¹sĩn¹na²hẽ³la². 2 Nxe³nxa²ha¹te¹

wxa²li³ya³sain¹nũ²la² ko¹xai²nãn¹tũ³ka³txa² ne³kxauh²sxã³ ã³nũ²kxi²sain¹-
sĩn¹na²hẽ³la². We³ha²yau³xa² a³li³txa³sa²sĩ¹nha²kxai³ ha³nxe²a² yax3sxã³
wã³nẽn³kxi²sĩn¹na²hẽ³la². 3 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² ha³nxe²-
a² so¹nũ²la² ã³na¹sxã³ ã³nhĩ³na²hẽ³la². Txih³xa² ha³nxe¹h¹lxi³te²a² ha³nxe²a²
i³sxã³ wã²nha²kxai³ i³ha²li¹nũ²la² Pau²lah³la² hxi²ka² hxi²kxi³sĩn¹na²hẽ³la².

4 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² yxau²xai³tũ³ka³txa² i²ain¹ka³tu³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² ko³nxe³thin¹jah¹lo²su² te²nu³tã³li¹. Nxe³ha²kxai³ i³ye³na²
i³lo³nxĩ²ya³lu²yã¹nx2nxa³hẽ³li¹. Nxe³kxa²ha³ta³nxãn²ti³ txih³xa² i³na³li¹.
Nxe³ha²kxai³ hi¹na² wan¹sxã³ ã³ya³hi²sxã³ ya²lu¹tu¹wi¹. Nxain¹na²hẽ³la².

5Nxe³ain¹ta¹ Pau²lah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² i³hxi²wa³tã³nha²sxã³ txih³-
xa² i³yi²lã³sĩn¹na²hẽ³la². 6Nxe³ha²kxai³ ã³yah³sxã³ ya³lu²ju³ta² i²te³lhxã³
wah³nxa³kxain¹sĩn¹na²hẽ³la². Yxã¹ta¹ wi¹lain³nha²sĩn¹na²hẽ³la². Hai³txi³ ya³-
lu²si¹nxa³hẽ³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³wa²li²sxã³ e³lain¹sĩn¹te³nah¹lxi¹:
—~Jah¹lai²li² Txa²wã¹sũ³nu²su² te²nu³tã³li¹. Nxain¹sĩn¹na²hẽ³la². Yxã¹-
ta¹ wi¹la³la³kxi²sxã³ e³lai¹nxa³hẽ³la².

7Nxain¹nxa²ha¹te¹ Pu²bli³o³jah³la² ha³lo²a² wa³kxẽn³yah³lo²su²
hxai²na²hẽ³la². A²nxe³jah¹lai²na² a²sxi²ta² u²lxa³ha²kxai³ wxã³sxã³ ã³-
wih¹yain¹si¹nha¹jau³su² i³ye³kxi²sain¹sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³
ã³wi¹nhã¹nũ²la² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ yxau²a³lan²si¹na¹hẽ³la². 8Nxe²yxau³-
nha¹tĩ³kxai³lu² Pu²bli³o³jah³lai²na² wi³na² kãin² i³ton³na²hẽ³la². Kãin²
si³yuh²hi²ha²kxai³ kãin² i³hi¹la³kxi²nha²to³ha²kxai³ nxe³sĩn¹na²hẽ³la².
Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² ã³tĩ³sxã³ i²sĩn¹na²hẽ³la². I²te³na¹
Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²sãn²nũ²la² wxa²wxai³kxi²na²hẽ³la². Nxe³ju³tan¹-
te²kxa³ya³lhu² we²txi²sĩn¹na²hẽ³la². 9Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tũ³ta¹ a²nũ²a²
i³ton³te²na² i²li³te²a² yxo²ha³kxa¹ wxã³yain¹nũ²la² Pau²lah³lo²nu¹ta²
hxi²ki³kxai³lu² wxa²we²tain¹sĩn¹na²hẽ³la². 10-11 Nxe³ain¹jut³su² i³ka³li³-
hai¹nha²ha²kxai³ yen³kxa² ka³lxa¹txi³ ũ³hũ¹sain¹sĩn¹na²hẽ³la².

Ro²ma²thĩ³na² ai³ain¹tãu³su² jau³su²

Nxa²ha¹te¹ i³la³kxa² ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ sa²tã³ũn¹nũ²la² ti³ha³la² ne³ki³so³nha²-
kxai³ na³vi²o²tẽ³na² A³le³syã²tre²thĩ³na² wxã³ka³lo³a² ti³ha³la² yxau³sxã³ka³lo³a²
a³li³te³lhxã³ nxe³sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³ka³lo³a² Ti³o³sku²ru²ka³lo³su¹. Ai¹nhxai²na²-
hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ a³li³xi²ya³sain¹ti³wa³kxa² ya³li³sain¹sĩn¹tũ³ka³txa² a²yen³kxa²
tẽ³sxã³ ã³nxai³nha¹kxi³nũ³a² ãu¹la³kxi²sain¹sĩn¹kxe³su² ũ³hũ¹sain¹sĩn¹na²hẽ³la².
12Nxe³ya³sain¹ka³tũ³ a³li³xi²sxã³ ai³nhã¹nũ²la² Si³ra³ku²sa²thĩ³na² ã³ya²sxã³
ã³wi¹ha³sain¹na²hẽ³la². ã³ya²sxã³ ã³wi¹ha³sain¹nũ²la² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ yxau³a³-
lan²nhã¹nũ²la² a³li³xi²ya³sain¹na²hẽ³la². 13A³li³xi²ya³sain¹nũ²la² Re²ji³o³thĩ³na²
ã³ya²sxã³ ã³wih¹ya³sain¹na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² a³lan²tãu³a² txa²si³yo³na² it3ta²
wxã³ha²kxai³ a³li³xi²ka³tũ³ ye³ha¹li¹ ai³la³la²ni²tãu³a² Po³su³o²li²thĩ³na² ã³ya²sxã³
ã³wi¹ha³sain¹na²hẽ³la². 14-15Nxe³ya³sain¹tãu³a² a²nũ²a² Je³su²jah³lai²na² wã³txa²
yxo²i²te²a² i³ha¹ja³sain¹sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³sxã³ i³ye³kxi²sain¹sĩn¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sxi²ha² ã³wih¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹
yxau²a³lan²ni¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³sain¹si¹nha²kxai³ ã³wih¹sxã³ yxau³si¹na¹hẽ³la².
Yxau³a³lan²ya³sain¹tĩ³kxai³lu² nũ¹ka³na¹ Ro²ma²thĩ³na² yxau³son³si¹na¹jau³-
su² ha³tã³nxe³yain¹si¹na¹nũ²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ a³li³ain¹nũ²la² Pra³sa³ ti³
A²pi²o²thĩ³na² Tres² Vẽn²tas²thĩ³na² nxe³sxã³ wahx3sain¹sĩn¹nũ²hẽ³la². Nxe³-
ain¹tĩ³kxai³lu² Po³su³o²li²thĩ³na² a³li³xi²nha¹nũ²la² Pra³sa³ ti³ A²pi²o²thĩ³na²
Tres² Vẽn²tas²thĩ³na² sxã³ ã³wih¹sxã³ i³ha¹txi²sain¹sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³jut3su²
Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³ ka³lih³kxi²la²nha² i³ya³lo³ti²sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
wi¹lxo³kxi²si¹jau³su² i³ye³kxi²sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³ya³sain¹nũ²la² ã³sa²so¹sain¹-
sĩn¹sxã³ ã³wa²li²sxã³ Ro²ma²thĩ³na² ã³ya²sxã³ ã³wi²xi²a³sain¹sĩn¹na²hẽ³la².

Ro²ma²thi³na² yxau²xai³jau³su²

16 Ā³ya²sxā³ ā³wi¹ha³sain¹nū²la² Ju²lah³lo²nu¹ta² hi²sen³kxai³lu² Pau²-lah³lo²nu¹ta²kxai³ ũ³tī¹kxi²nxa³hē³la². Hāi¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²sxi²khai³xa² yxau³sē¹li¹. Ū³tī¹kxi²nxa²hxa³lho³li¹. Nxe³ha²kxai³ txa²sa³-wi³sai²na² so³ta²to² ka³na³ka³na³jah¹lai²na² yxau³ya³nx2tu¹wi¹. Nxe³sīn¹na²hē³la².

17 Nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²ni²sxā³ Pau²lah³lo²nu¹ta² hi²sen³-kxai³lu² Ju³te²a² hxi²kan¹ta²nāu³xa² i³kaix1so¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³wxā³sxā³ ā³nū²kxain¹nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Txa²wā³tā³sah¹lxi¹lxi¹. Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹.

Ī³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Kxā²nxa³tā² Je³ru³sa³lē²thi³na² yxau³na²hi¹nai³tā² ũ³tī¹-kxi²sain¹na²hē³li¹. Txa²si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² wān³txa² sa²yo²ā³nxa³ha²kxai³ txa²wā¹nū³ka³txa² ko³to²la³kxain¹nxa³ha²kxai³ nxe²nxa³kxan²ti³ ũ³tī¹kxi²sain¹-nū²la² Ro³ma²no² nū³ka³txa² sa²nūh¹sa²nyhain¹na²hē³li¹.

18 Nxe³sa²nyhai¹nha²kxai³kāin² i³wā³wā³txi³sain¹sān²ka³tu³ hā²wxān³txa² i³ye³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹:

“Ko³to²la³kxin¹ju³ta² i²nxa²sīn¹nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ā³wa²sut¹l¹sī¹nīn¹ju³ta² wain³-sīn¹na³li¹.” 19 Nxe³sain¹ta¹ Ju³te²a² nū³ka³txai²na² ā³nhai¹tū³te² nū³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Kwa²xah³lxi¹lxi¹. Su²lhā³jah¹lxi³hē¹li¹.” Nxain¹na²hē³li¹. Nxi¹-nha²kxai³ Se²sa³jah¹la² i³hau³ko³tūh¹sain¹ju³ta² i³kaix1ta²lxan¹ta²wi¹. Yxān¹ta¹ Se²sa³jah¹la² i²a¹kxai²nān²tu³ txa²nū³ka³txa² ko³nxe²te²lo³ta¹na¹ju³ta²nū³a² yū²nxa³lho³li¹.

20 Nxa¹jut3su² i³ye³kxi²si¹nx2ta¹jau³su² i³kaix1txa²lxa¹wi¹. Txa²wā¹-sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² yxo²ā²a¹wi¹. Nxe³na¹kxa²yā¹nxe² I³sa³e² nū³ka³txa² yxo²ā²yah³lxi³nū³ni¹lxi¹. Jā¹nxe³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kwa³thi³lih³-na² tūh³nai²li² sa²hxi²tai³kxi²sain¹na²hē³li¹. Nxe³jau³su² tai²li² i³ye³ye¹nx2ta¹wi¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a²nāu³xu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jau¹xai²na² hai³txi³ ain³kxi²nha²sī¹nxa³hē³li¹. Ha³teh³nxā³-

nxa² wxā²nxa³hē³li¹. Txa²wā³tā³nāu³xa² ko³nxe³te²lo³nxain¹jau³xa² ain³kxi²nha²sī¹nxa³hē³li¹. 22 Nxe³yān¹ta¹ tū¹ka³txai²na² wxāi²yā¹nxa² yxo²ā²ain¹te²nāu³a² ko³nxe³te²lo³ta¹n¹hxai²na²hē³li¹, ti¹ai²nān¹tū³ka³txa²-su¹. A²nxe³ju³tai²li² i³yau¹ū³sa²nhīn¹jau³su² ten³sa²sīn¹nhai¹.

23 Nxe³sa²sī¹nha²kxai³ ka³nxa³ha²ta² ā³wā³li²sī¹na¹tu¹wi¹. Nxe³hī¹na¹ i³-yau¹ū³sa²sī¹nhē³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² ka³nxa³ha²ta³kxai³lu² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ wā³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²-kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3ju³ta² nxe³jau³xa² i³hen³txi³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ha²kxai³ e³sū²ni²ta¹hxai²hē¹la². Ī³yau¹ū³hain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² Je³su²jah³la² sa²si¹hā³ū¹nhē³na²hē³li¹. Nxe³jah¹-

lai²li² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wān³txa² i³yau¹ū³nē³lha²kxai³ Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹tai²na² wān³txa² i³yau¹ū³nē³lha²kxai³ nxe³jah¹lo²su² na²hē³li¹. Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la². 24 Nxe³ju³tan¹te²kxa³-yā³lhu² a²wā³kxi³kxai³ yxo²ā²ai¹nha²kxai³ a²wā³kxi³kxai³ yxo²ā²ai¹nxa³ha²kxai³

nxain¹ta¹hxai²hē¹la². ²⁵Nxai¹nha²kxai³hã²wxã³txa³a³li³ain¹tãu³a²i³ye³ye³lain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu²i³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

—~Kxã³nhx¹nu¹ta²na² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² I³-
sa³i²ah³lo²nu¹ta²na² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹li¹. ²⁶⁻²⁷I³ye³kxi²te³nah¹lx¹:

“Wxa²nũ³ka³txa² ko³nxe³thi¹nain¹na³li¹. Txa²wã³txa² te³nai¹nxa³wi¹.

Yxo²i²sai¹nxa³wi¹. Nxai¹nha²kxai³ a²yen³na² whã²na¹ wxa²ye³-

tĩ¹i² a²ne³nxẽ³na² whã²na¹ wxa²ne³tĩ¹i² nxe³kxa²yã¹nxain¹na³li¹.

Nxe³ha²kxai³ a²ẽ¹nãu³ai²na² ka²nha²kxai² ã³ne³wxe³ai¹nxa³lho³li¹.

Nxe³yã¹ta¹ nxai¹nxa³ke³la³te²kxai³ a²yen³na² ã³ye³wxe³ai¹nha²-

kxai³ a²ne³nxẽ³na² ain³kxai¹nha²kxai³ nxe³sxã³ a²ẽ¹nãu³ai²na²

txa²wã³txa² ã³ne³wxe³ain¹kxai²nã²tu³ yxo²i²sai¹nhĩ³nx2na³li¹.

Nxe³kxai²nã²tu³ a²ẽ¹nãu³ai²na² sa²hau³ko³tai¹nhĩ³na¹wi¹. Yxã¹-

ta¹ te³nai¹nxa³wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wã³txai²li²

ã³ne³wxe³ai¹nxa³wi¹. Jã¹nxai¹nha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² ai³sxã³

i³hen³txai¹nhẽ³li¹. I³hen³txai¹nĩn¹te³nah¹lx¹: ‘Hi¹na² wã³txa²

ain³kxah¹lxin¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ ã³ne³wxe³yah²lxan³tho³li¹. Te²yã¹-

nxe³sxã³ i²ah³lxin¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ ã³ye³wxe³ah³lxan³tho³li¹.’”

Nxe³jau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² I³sa³i²ah³lo²-
nu¹ta²na² nxe² i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹li¹.

²⁸Jã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² wxa²ẽ¹na² sa²hau³ko³-

nx2ti³jau³xai²na² ten³yah²lxan³ti²tu³wi¹. Yah²lxa³nha²kxai³ Ju³te²a²

nũ³ka³txi³sxa³te² nũ³ka³txa² i³hen³txai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³tũ³ka³txa² ain³kxi²sain¹-

tu¹wi¹. Nxe³na¹jau³xai²li² wã³txi³khai³xai²la¹wi¹. Wi¹lain³kxi¹jah³lxĩ³hē¹li¹.

Pau²lah³lo²nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la². ²⁹Nxe²e³ta³lun²yain¹nxa²ha¹te¹

Ju¹te²a²nãu³xu¹ta²na² kãin² i³ye³ye³li³sxã³ a³li³xain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁰Nxa²ha¹te¹ Pau²lah³lo²nu¹ta²na² ye³ha¹li¹ kwẽ³kon³tĩ³kxai³-

lu² a²sxi²khai³xa² yxau³sxã³ wa³kon³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tãu³a² a²nũ²a²

ha³la³ka³lxa³lon³kxain¹sxã³ wxã³kxai²nã²tu³ wi¹lhin¹sxã³ ã³wih¹kxain¹ta¹-

hxai²hē¹la². ³¹Ã³wih¹kxain¹kxai²nã²tu³ Pau²lah³lo²nu¹ta²na² sa²kxai³lu²

Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ju³ta³nũ³su²

nxe³jau³xa² i³hen³txi³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² i³hen³txi³ha²kxai³

Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lo²su² ti³hi¹jau³xa² i³hen³txi³ha²-

kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xa² hã¹nxa¹si¹jau³su² i³ye³ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² e³lai²na¹ i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la².

Romanos

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹lhxã³, wxã²na² Ro²ma²thi³na² yxau³yah³lxin¹tũ³ka³txi³ i³nxai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². Txai²-na¹xai²na², Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²sa³wit3sa¹ha²kxai³, Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² a²wa³ka³li³lot3sxã³ yxau²xai³jah¹lo²su² na¹ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³-na² Si³yxau³tãu³a¹ i³hait1so¹sa²kxe³su² na¹ha²kxai³:

—~Sũ³na² Si³yxau³tãu³na¹xai²na², Txa²wãn³txa² wi¹jau³xa² i³ye³sxã³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³txai¹nhẽ³li¹. Nxe³sih¹nx2ta¹jau³su² i³hait1so¹-nx2ta¹i¹. Nxe³sa²kxah³lo²su² na¹ha²kxai³, na¹wa².

²A²nxe³te² wãn³txa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³yau¹ũ³nẽ³jau³xa² wi¹jau³xai²-na², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² kxã³nãu³u¹ta²na² i³ye³ka³tũ³ wã²nxũh¹sa²yxo²we¹nha²sxã³ sa²yxo²ã³nha²nxa³sxã³ i³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². I³ye³jau³-xai²na² sa²kxai³lu², a²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹ta² i³sa²si¹hã³ũ¹nhẽ³kxah³lo²nãu³xu¹ta² sa²kxai³lu² ain³kxi²so¹sxã³ ha³teh³-nxã³nxãu³a¹ ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³to³ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁻⁴Nxe³nẽ³jau³xai²na², Txa²wã¹sũ³na² A²ta²ha², Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a²i³lxa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³yau¹ũ³nhẽ³jau³su² hi³nx2na³la². A²nxe³jah¹lo²su² te²kxai³lu¹, txa²wã¹ha³lo²ai²na² ã³wxã³nũ¹nhẽ³lhxã³, a²nũ²su² wen¹sxã³ Ta³vi²yah³-lu¹ta²na² a²sa³wi³sa² wen¹sxã³ a³li³lah¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² wi¹lhin¹jah¹la² hi²sen³su², nũ³kxũn³txi³ Je³-su²jah³lai²na² ya³lu²ju³ta² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³:

—~Je³su²jah³la² a²ya³la³tũ³ Txa²tah²khaix¹lai²la¹i¹. Na¹ha²kxai³, ka³-ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹ha¹i¹. Sũ³na² Si³yxau³tãu³na¹xai²na² ya³nx2ta¹i¹. Nxe³jau³su², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ nxe³te²ki³na¹xai²na² nũ³kxũn³txi³wxa²ye³ka¹tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁵Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² hi²sen³su² Je³su²jah³lai²na² wxa²hait1so¹sa²te³lhxã³ i³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹, A²si³yxau³tãu³a² wãn³txai²na² sa²kxai³lu¹, Je³su²jah³lai²-na² sa²kxai³lu¹ ain³kxi²so¹sxã³ wxa²hait1so¹sa²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³3sã¹lxì¹. Wxã²na² Pau²lah³lo² i³nxai²na² wxa²hait1so¹-khai¹nxe³nxa²ha¹kxe³nũ³ka³txi³si¹lxì¹. Nxe³nxa²ha¹ka³tũ³, a²nũ²a² yuh³xai²nãn¹te²nũ³ka³txi³nãu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ i³ye³sxã³, yxo²i²sa²si¹-hai¹nĩn¹jau³nũ³su² i³ye³kxi², sa²yxo²wet1sa²si¹hai¹nĩn¹jau³nũ³su² i³ye³kxi², tĩh³na² wi¹tĩh³na² ã³nxai³ain¹si¹hai¹nĩn¹jau³nũ³su² i³ye³kxi², nxe³txai¹nhẽ³li¹.

Ai¹nīn¹kxai²nān²tū³, ā³yā³nhai¹tain¹tū³kā³txa² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² sa²-
yxo²wet¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² a³lxi²khai¹nxe³sa²kxe³su²
sain¹na²hē³la². 6Te²yā¹nxe³sxā³, wxāi²na² sa²kxai³lu² Ro²ma²thi³nān¹tū³kā³-
txi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu², Je³su²jah³la² ā³wxe³nū¹yhah³lxin¹te² i³nxai²na²
sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³kaix¹lso¹nxa²lxi³kxe³nū³kā³txi³yah³-
lxi³nū³ni¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³, Je³su²jah³la² a²wē³ha³lxi³syah¹lxi³nū³ni¹lxa².

7Yah³lxin¹jut³su², txai²na² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ū³wha²li¹la³kxi¹-
nx²ta¹wa². Wxāi²na² Ro²ma²thi³nān¹tū³kā³txi³ i³nxai²na² Txa²wā¹sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ a³lxi¹nx²ti³sxā³ wxa²hait¹lso¹nx²ti³na³la². Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² yxo²i²yah³lxin¹te² i³nxai²na²:

—~Sū³na² Si³yxau³tāu³na¹xai²na² Txa²nū³kā³txi³lo³txa²lxa¹i¹. Nxe³-
nx²ti³na³la². Nxe³tū³kā³txi³ i³nxai²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
Txa²wā¹wi³nu²su² na³la². A²nxe³te²a² A²ki³lha³lxa² a²i³lxa² Je³su² Kris²tu³-
jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lxā²na³la². Ha¹lin¹ya³te²nāu³xai²na²
kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹nx²ti³si¹jau³nū³su² te³ni², wxa²nxū²kwai³nāu³a² ā³-
nhāu²no³txa²lxi³si¹jau³nū³su² te³ni², nxe³ti³ten³nxa²lxa¹nha²wa².

Pau²lah³lai²li² Sū³na² i³ye³kxi²jau³su²

8Nxe³nx²ta¹ka³tū³, nxe²e³kxi¹nx²ta¹wa². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
wi¹wi¹nxe² sa²yxo²wel¹jah³lxi³to³ta¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³lxin¹ju³ta² a²ha³-
tā³nxa², a²nū²a² yuh³xai²nān¹tū³kā³txa² yxo²ha³kxa¹ ain³kxain¹na³la². Ju¹ta²
ka³lih³khaix¹lsa³nha²wa². Na¹ha²kxai³, Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³ye³kxi²to³ha¹wa².

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wi¹lhin¹jah¹lai²la¹i¹. Nxe³to³ha¹wa². 9Na¹ha²-
kxai³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²wa³ka³li³yu³ta³lot³sxā³ kāi³jah¹lo²sa¹wa².
Na¹ha²kxai³, wān³txa² wi¹jau³xa² e³sxā³ Txa²wā¹sū³na² A²ta²ha² a²i³lxa² Je³-
su²jah³la² a²yxau²xai³la³nhe³ju³ta² e³jah¹lo²sa¹wa². Na¹ha²kxai³, txai²na² Sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ i³ye³kxi²na¹kxai²nān²tū³, sa²hau³ko³txa²lxi³si¹ha¹jau³nū³su²
yxo²ha³tin³ti³ i³ye³kxi²to³ha¹wa². Nxe³na¹ju³ta², wān³txi³khai³xa² e³a¹wa².
Txa²wā¹sū³na² ain³kxi²sa²na³la². Nxe³ha²kxai³, txa²wān³txai²na² i³yxo²nū¹nū³-
sa²jah¹la²nū³a² yū²na³la². 10Na¹ha²kxai³, Sū³na² i³ye³kxai¹na¹kxai²nān²tū³:

—~Ro²ma²thi³nān¹tū³kā³txa² ā³nxai³si²ti³ten³khaix¹lsa³nha²wi¹. Ha³lo²a²
hxi²kat¹sé¹li¹. “Wi¹na³na¹.” Sū³na² i³nxai²na² nīn¹kxai²nān²tū³ti¹. Nxe³to³-
hxai²na¹hē³la². 11Ā³nxai³si²nx²ta¹ju³ta³nū³a², ten³khaix¹lsa²to³nha²wa².
Na¹kxai²nān²tū³, i²nx²ta¹kxai²nān²tū³, Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ha³lo²a² wi¹-
ju³ta² i³yau¹ū³sain¹kxe³su² ju³ta² wā²nhū¹nx²ta¹ka³tū³ i³yau¹ū³nx²ta¹tu¹wa².
Ī³nxū²kwai³lxū¹nx²ti³txai²la². Nxe³nx²ta¹kxai²nān²tū³, hxi²ka¹ka¹nhe²la²
wxa²e¹nāu³a¹ au³txi³ e³kxi²nha²sxā³ yxau²xai³lyah³lxin¹tu¹wa². 12Nxe³ha²kxai³,
ā³nhxi²nū¹yhu¹ki³tu¹wa². Nxe³ki³kxai²nān²tū³, wxāin²txi³ Sū³na² sa²yxo²wel¹-
ta¹ju³ta² i²sah¹lxin¹kxai²nān²tū³, wxa²e¹nāu³a¹ Ī³nxū²kwai³lxū¹nx²ti³tu¹wa².
Te²yā¹nxe³sxā³, txain²txi³ Sū³na² sa²yxo²wel¹jah³lxin¹ju³ta² i²nx²ta¹kxai²nān²-
tū³, txa²e¹nāu³a¹ Ī³nxū²kwai³lxū¹sa³tu¹wa². Nxe³sxā³, ā³nhxi²nū¹yhu¹ki³tu¹wa².

13Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wān³txai²na² wi¹ko³nha¹jah³lxi³hē¹la². Txai²-na² ye³ka³lxa¹txi³ txa²ē¹nāu³a¹ e³kxi²nha²to³ha¹te³nah¹lxi¹:

—~Ro²ma²thi³nān¹tū³ka³txa² ā³nxi³si²a¹tū¹xā¹. Nxe³to³ha¹hē¹la². Na¹-kxan²ti³, ha³lo²a² i²li³ju³ta² ā³nxi²kat¹sa²hxi²nxa³hē¹la². Jāx¹sa³nha²wa². Sa³ha²kxai³, nxe³nx²ti³toh³nxa³hē¹la². Na¹ha²kxai³, ha³teh³nā³nxi²na² so¹lxi³ ū³wha²li¹la³kxi¹nx²ta¹wa². Yxān¹ta¹, yxan¹nāu³a¹ wxā³si²nx²ta¹kxai²-nān²tu³, Sū³na² ā³ne³wxe³nū¹sih¹nx²ta¹jau³su² yxo²nū¹nūh¹nx²ta¹tu¹wa². A²nū²a² nū³ka³txi³ ā³xa² yxo²nū¹nūh¹na¹kaix³ jā¹nxe² ya³nx²ti³ti³ten³-sa³nha²wa². 14Je³su²jah³la² wxa²hait¹so¹sa²sxā³ wān³txa² wi¹jau³xa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³hxt³nx²ti³si¹ha¹jau³nū³su² i³sa²si¹hā³sa³na²hē³la². Na¹ka³tū³, i³sa²si¹hā³sa²jau³xai²na² sa²yxo²we¹ta³lu²na¹ju³ta³nū³a² wain³-hī³nx²na³la². Na¹ha²kxai³, a²nū²a² Kre²ku²yau³xa² i³ye³ain¹tū³ka³txain²txi³ Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³hai¹na¹ha²kxai³, a²nū²a² ā³xa² Kre²ku²yau³xa² i³ye³ai¹nxa³tū³ka³txain²txi³ jā¹nxe², a²nū²a² ha³teh³nxā³nxa² ā³ne³wxe³-khaix¹tū³ka³txain²txi³ jā¹nxe², a²nū²a² ā³ne³wxe²nxa³tū³ka³txain²txi³ jā¹nxe², nxe²xai³na¹ju²ta³nū³a² ten³sa³nha²wa². 15Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² wxa²nū³ka³txai²na² Ro²ma²thi³nān¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³nhūn³nx²ta¹ju³ta³nū³a² ten³khaix¹sa³nha²wa².

Sū³na² wān³txa² wā³nxīn¹jau³su²

16Txai²na¹xai²na² Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yxo²kāin²ti²la²nha²sxā³ e³kxi²na¹wa². Hai³txi³ āu²li²ti³hex¹na¹jau³sxa³wa². Nxe³ha²kxai³, na¹wa². Nxe³jau³xai²na², a²nū²a² i²li³te²a² yxo²ha³kxa¹:

—~Sū³na² wān³txa² yxo²i²a¹xā¹. Nxe³te²su² kxai²nān²tu³, Je³su² Kris²-tū³jah¹la² hxi²ki³kxai³lu² a²ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² ā³wa²sut¹sxā³ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³te²su² hī³nx²na³la². Txa²wā¹sū³na² nū³kxūn³khai¹-nxe³ha²kxai³ a²wān³txa² wi¹jau³xa² wxi²kan¹jau³su² na³la². Nxe³ha²kxai³, nū³kxūn³txi³, ā³wxe³nū¹te²su² te²a² yxo²ha³kxa¹ sa²wa²su¹tai¹nhī³nx²na³-la². Ā³wxe³nū¹hain¹tū³ka³txa² sa²kxai³lu², Ju³te²a² ye²tū³ka³txa² Sū³na² nū³kxūn³txi³ sa²wa²su¹tain¹sān²ka³tū³, hā²wxān³txa³ a²wā³kon³tū³ka³-txa² sa²kxai³lu², Ju³te²a² nū³ka³txi³su² ye²nxa³te²a² sa²kxai³lu², Sū³na² nū³kxūn³txi³ sa²wa²su¹tain¹nū³nha²kxai³, nxe³hī³nx²na³la². 17A²nxe³te² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³nhē³ju³ta², Txa²wā¹sū³na² wain³te²lo³tē³ju³ta², a²nū²a² Je³su²jah³la² yxo²i²te²su² te²a² so¹lxi³ wain³te²lo³tē³ju³ta² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² yxo²i²sa²te²su² te²a² a²yxo²ha³kxa² so¹lxi³ wain³te²lo³-ta¹tū¹xā¹. Nxe³na¹kxe³su² te²a², ka³te³na² wi¹khai¹nxe³tāu³a¹ so¹lxi³ yxau²xai³lain¹tū¹xā¹, yxo²i²sa³ha²kxai³lā¹. Sū³na² a²ē¹nān¹jau³su² nxe³hī³nx²na³la².

A²nū²a² i³lxa³thi¹nxa³jau³su²

18Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ oh³nāu³nū¹ka³nāu³an¹jah¹la² hi²sen³su² i³xan³txi³sxā³ ko³nxe³ti³ i³yī¹li²hain¹na³la². A²nū²a² i³lxi³thin¹kāi³xa³ha²-

kxai³, a²ẽ¹nãu³a¹ i³lxi³thi¹ne³ki²nh²nxa³ha²kxai³ nxe³te²nãu³xa² an³txi³sxã³ kō³nxe³ti³ i³y¹li²hain¹na³la². A²nxe³te² i³lxi³thi¹nxa³tũ³ka³txa² i³lxi³thin¹-sxã³ kã³ai¹nxa³ha²kxai³, Sũ³na² wãn³txi³tu³ a²ya³la³jau³tu³ a³tũ³lka¹in¹na³la².

—~Sũ³na² wãn³txi³tu³ a²nũ²a² ã³xa² ain³kxi²sxã³ yxo²i²ain¹kxa²yan³ti³-sã¹. Ain¹jau³su² ain¹na³la². 19-20Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxa³tãu³a¹ a²ẽ¹nãn¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~Txi²na¹xai²na² hã¹nxe² ka³na³ka³nat3sxã³ Sũ³na² Si³yxa³tãu³su² na¹ha²kxai³, yxa²sa²tẽ³ ai³wa³to²hi²na¹ha²kxai³, nũ³kxũ³txi³ ha³nãu³hi² ai³na¹ha²kxai³, nxe³jah¹lo²su² na¹xã¹. Na¹ha²kxai³, ha³lo²a² yuh³xai²nãn¹-ta³kō³xai²na² nũ³kxũ³txi³ wi¹we¹ta¹hẽ³na¹. We¹ta³lu²na¹hi¹nãn¹ju³tu³, a²nũ²a² i²li³te²su² te²an²tu³: “Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka² kã³kxa² i²a¹tũ³xã¹.” Nxe³kxi²sa³kxai²nãn²tu³, ha³lo²ai²na² wi¹we¹ta¹kō³xai²na² ye³kan¹txi³ i²hĩ³nx2na³na¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, txa²nũ³kxũ³na¹ju³ta² a³la³kxi², Txi²-na¹xai²na² hã¹nxe³te² Sũ³nu²na¹xai²na² a³la³kxi², nxe³sa²hĩ³nx2na³na¹. Nxe³ha²kxai³, Sũ³na² Si³yxa³tãu³na¹xai²na² a²nũ²a² ye³na² i²sain¹ju³ta² yũ²nxa³kxan²ti³, a³la³kxi²sain¹ju³ta³la³ yũ³hĩ³nx2na³na¹, te³nain¹ke³-la³te²kxai³lã¹. Yxãn¹ta¹, kwa² i³lxi³thi¹nai¹nxa³kxe³su² ten³sai¹nxa³xã¹. Na¹ha²kxai³ wã²nxũ¹ hxi²ki³te²la³ nxai¹nha²kxai³ ye³khãu³lxa³ti³hi¹-ta³lxi¹na¹xã¹. Sũ³na² Si³yxa³tãu³a¹ a²ẽ¹nãn¹jau³su², nxe³hĩ³nx2na³la². 21 Jã¹nxe³jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² nũ³ka³txi²na² Sũ³nu²na¹xai²na² wi¹kã³a¹ju³ta² i²-sain¹kxan²ti³ i³sa²nãn¹kxi²sain¹to³hxi²nxa³hẽ³na¹: “Wxã²na² Sũ³na² Si³yxa³tãu³khaix1si¹lxi¹. Ha³lo²a² wi¹kã³in¹ju³ta² ka³li³sa³nhai¹.” Ti³-hex1sai¹nhxi²nxa³hẽ³na¹. Nain¹kxan²ta², on³txi³he¹nxa³jau³xa² so¹lxi³, hxi²kau³kaun³jau³xa² so¹lxi³, a²ẽ¹nãu³a¹ i³ye³kxi²nha², i³ne³wa³nũn³ta³ki², ain¹sxã³, ka³nxah³ti³hũ³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³kxi²nha² ain¹tũ³ka³txi²la¹xã¹. 22 “A³la³ki²nha¹wi¹.” Nxe³tũ³ka³txi²la¹xã¹. Ain¹kxan²ti³, a³la³kxi²txi³-he¹xain¹tũ³ka³txi³sxa³xã¹. Hxi²kau³kaun³tũ³ka³txi²la¹xã¹. 23 Sũ³na² Si³yxa³tãu³na¹xai²na² ya³lu²ti³he¹nxen¹nxa³te³na¹xai²na² i³sa²nãn¹-kxi²sain¹ju³ta² wai³nhĩ³nx2na³na¹. Yxãn¹ta¹ sai¹nxa³xã¹. Hã¹nxe³sxã³ ã³sa²sxã³, a²yen³kxa² a²nũ²a² hxi²kã³nha²kxa² so¹lxi³ a²nũ²hũn³ka³txa² sa²nãn¹kain¹na³na¹. Nxe³sxã³, a²yãu³ka³txa² a²nũ²hũ³te² a²yãu³ka³txa² so¹-lxi³, ai³ki³hũ³te² a²yãu³ka³txa² so¹lxi³, ka³yuh³hũ³te² a²yãu³ka³txa² so¹lxi³ txi³hũ³te² a²yãu³ka³txa² so¹lxi³ hxi²ka² we¹tain¹ka³tu³, sa²yxo²wet1sxã³ i³sa²nãn¹kxain¹na³na¹.

24 I³lxi³thin¹ti³he¹xai¹nxa³xã¹. Nxe³ha²kxai³, hã¹nxe² ã³ai¹na¹xã¹. A²ẽ¹nãu³a¹ au³txi³ yxo²kwai³nain¹jau³su², kō³nxe³thi¹ne³ki²nhain¹jau³-su² kã³ain¹txi²lã¹. Ai¹nha²kxai³, kō³nxe³ti³ kã³khaix1nhyain¹na³na¹. ã³u²la²to³nha²si¹jau³su² nyhain¹na³na¹. 25 A²nxe³tũ³ka³txi²na², Sũ³nu²-na¹xai²na² wãn³txa², ã³na¹ki²sain¹sxã³ sa²ya¹tain¹ka³tu³, ki³han³jau³xa² so¹lxi³ sa²so¹sxã³ sa²yxo²we¹tain¹tũ³ka³txi²la¹xã¹. Nain¹kxe³su², a²yen³-kxa² hxi²kã³nha²sa²sai¹na¹kxa² hxi²ka¹nxa³xã¹. Nxe³kxan¹ti³, te²a² so¹lxi³

sa²yo²wet1sxã³ i³sa²nên¹kxain¹na³na¹. Ta¹, Txai²na¹xai²na², a²yen³kxa²yo²ha³kxa¹ hxi²kan¹txi³ wet1sa²sai¹jah¹lo²khaix3na¹xai²na² sa²yo²ã³sain¹na³na¹. Nxe³sain¹tũ³ka³txai²la¹xã¹. Yxã¹ta¹, Txai²na² so¹lxi³, a²nũ²a²yo²ha³kxa¹ sa²nên¹ki²sa²tẽ³sa²ju³ta² wain³na³na¹. Wain³khai¹nx2na³na¹. 26 Nxe³ha²kxai³, ten³sai¹nxa³kxe³tũ³, ã³na¹ai¹na¹hẽ³na¹. Ha³lo²a² wã²nxũh¹i²lain¹sã³, ko³nxe³ti³yo²kwai³nain¹ju³ta² yã¹nxe³sxã³ kã³ain¹txai²la¹. Nain¹ka³tũ³, txu¹ha² sa²kxai³lu² in³txa² wa²ko³li²yhu¹jau³su² sa²yo²ã³sxã³, txu¹ta¹lhun³tu² in³txi³lot3sxã³, o²la³kxi²yhu¹na³na¹. Hai³txi³ wain³-txi³ o²la³kxi²ti³he¹nx2nxa³xã¹. 27 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², in³txa² sa²kxai³lu², txu¹ha² wain³txi³ wa²ko³li²yhu¹jau³su² sa²yo²ã³sxã³, in³txa¹lhun³tu²yo²kwai³yhu¹khai¹nxe² ã³whĩn¹ti³yhu¹na³na¹. Ain¹ju³ta², Txai²li²ã³li²-khai¹nxe³sa³nhã¹. Yxã¹ta¹, tũ¹ka³txai²na² ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² yo³su²yxau²xai³lhã³ sĩ³ko³nxe³ti³ yxau²xai³te²lo³tai¹na¹xã¹.

28 “Sũ³na² wãn³txi³tũ³ ain³kxi¹xi²ti³ten³sa²nxa³nha¹. Sa²yo²we¹ti³ten³-sa²nxa³nha¹.” Sai¹nhxai²na²hẽ³na¹. Sai¹nha²kxai³, hã¹nxe²ã³ai¹na¹xã¹. Wain³jau³xa²ãh¹ i³tih³nxain¹nxa³lho³na¹. Ai¹na¹ha²kxai³, a²ko³nxe³ti³e³kxi²nha²jau³xa² so¹lxi³ yxau²xai³lain¹na³na¹. Hai³txi³ wain³txi³ yxau²-xai³ti³he¹xai¹nxa³xã¹. 29 A²nxe³tũ³ka³txa² wain³ti³he¹nxa³ju³ta² so¹lxi³kã³to³hi², a²in³txi³sxa³te²a² ta³nxa² a²sxe³xa³ka³lxi³sxa³te²a² ta³nxa²ũ³-whĩn¹txi³nyhu¹sã³ yxau²xai³li², ko³nxe³ti³ kã³to³hi², a²nũ²a²ã³xa² yen³kxa²kã³in²yo²kwai³ni², ko³nxe³ti³ kã³ki²nyhu¹i², i³ka³txã³yhu¹i², su²lhã³-yhu¹i², kwa² wãn³txa² i³ye³sxã³ i³yi²yi²lhon¹ta³ki²nyhu¹i² ki³ha³ki²yhu¹i², kã³in² i³an³ta³kxi²yhu¹i², a²nũ²a²ã³xa² ko³nxe³ti³ hã³a² i³he³son³ki²yhu¹-i², nxe³ain¹tũ³ka³txai²la¹xã¹. 30 Jã¹nxe³sxã³ a²nũ²a²ã³xa² o³nxa³ti³lot3sxã³ i³ye³kxi²yhu¹i², Sũ³na² Si³yxau³tãu³na¹xai²na² yo²kwĩn¹kxi², kwa²yo²-kau³ka³nxe³txi³ i³ye³i², kã³in²ki³lxo³nxe³nha²sxã³ i³ye³i², yo²ha³txe³txi³ i³ye³kxi²nha², ko³nxe³ti³ kã³te³lhã³ i³ne³wa³kon³nha², a²wi³na²sa²-yo²ã³i², a²hã³ka³na² sa²yo²ã³i² nxe³ain¹tũ³ka³txai²la¹xã¹. 31 Jã¹nxe³sxã³ hxi²kau³kaun³ti³ i³ye³kxi²nha², sa²yo²ã³nha²sxã³ i³ye³i², ã³xa² i³yan³ta³-ki²yhu¹xa³i², a²nũ²a²ã³xa² ko³nxe³ti³ kã³kain¹ju³ta² ne³wã²nã³ai¹nxa³i², hã¹nxe³sxã³ i³wa³lxi³nha²te³lhã³ kã³i², nxe³ain¹tũ³ka³txai²la¹xã¹. 32 Tũ¹ka³txai²na², Txa²wãn³txa² i³tih³nxai¹na¹jau³xa² ã³ne³wxe³ain¹tũ³-ka³txai²la¹xã¹. “A²nũ²a² te²yã¹nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kã³iyxau²xai³te²su² te²a²ya³lu²tu¹wi¹. Ju¹ta² wain³na³li¹.” Nxe³ai¹na¹jau³xai²na² ã³ne³wxe³ta³lu²-nain¹na³na¹. Nain¹kxa²ha³ta³nxã²ti³, ã³na¹ai¹nxa³kxe³su², hã¹nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kã³sa²tẽ³i², a²nũ²a²ã³xa² ko³nxe³ti³ kã³nũn³tũ³ka³txa² i³sa²-nên¹kxi² ain¹na³na¹. Txa²wã¹sũ³na² a²ẽ¹nãn¹jau³su² hĩ³nx2na³la².

Sũ³na² ko³nxe³te²lo³sxã³ i³yi¹li²jau³su²

2 1 Nxe³ha²kxai³ txa²ya³lxa³nãu³ i³nxai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². A²nũ²-a²ã³xa² ko³nxe³te²la³ i³yi¹li²yah³lxi³txa³hẽ¹la². ã³xa² ko³nxe³te²la³ i³yi¹li²yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, ã³xai²na² i³yi¹li²yah³lxin¹kxa² yã¹nxe³sxã³

wā²nxūh¹ kâi³yah³lxi¹lxa². Nxe³sxā³ a²ya³la³tū³ wā²nxūh¹ te²yā¹nxe³sxā³ kō³nxe³te²la³ i³yī¹li²nhyah¹lxi³hī³nxa¹lxa². 2 Yxān¹ta¹, a²nū²a² kō³nxe³ti³ kâi³ain¹ju³ta² i³tih³nxe³nx2ta¹te¹ni²tu³wa². Nxe³ha³kxai³, te²yā¹nxe³sxā³ kâi³ain¹tū³kā³txa² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² wā²nxūh¹ ain³nha²sxā³ kâi³-ain¹kxa² yā¹nxe³jau³nū³su² i³yī¹li²xai³ain¹tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² wain³txi³ ain³nha²jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha³kxai³ jah¹lai²na² kō³nxe³te²la³ i³yī¹lain¹-kxan²ti³ wain³txi³ i³yī¹lai¹nhī³nx2na³la². Ju³ta² wain³na³la². Nxe³ju³tai²li² a³la³kxi²ki³tā³la². 3 Yxān¹ta¹, wxāi²na² a²nū²a² ā³xa² kō³nxe³ti³ i³yī¹lain¹-yah³lxin¹kxa² yā¹nxe³sxā³ kâi³yah³lxi³hxai¹nhē³la². Yah³lxi¹nha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³te²lo³sxā³ i³yī¹li²nx2ti³kxa²yan³ti³su², hxi²kan¹txi³ aun³yah³lxan³kxa²yan³ti³su² ye¹nx2ta¹wa². 4 Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹-khai¹nxe², thāi³ti³la² wi¹lhi¹ni², kō³nxe³ti³ kâi³yah³lxin¹ju³ta² wxāi¹ta² i³xan³ta³kxi¹nx2ti³xa³i² nxe³ya³nx2ti³jah¹lai²la¹wa². Nxe³nx2ti³ju³ta² sa²hā³nxē¹kot3jah³lxi³txa³hē¹la²:

—~A²nū²a² kō³nxe³ti³ kâi³ain¹ju³ta² ān³ta³lo³ta³wxe³sxā³ ā³na¹ain¹sxā³ ā³yo²o³tū¹sain¹txai²lā¹. Nxe³jau³su², Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹ya³nx2ti³na³-la². Jau¹xai²na² a³la³kxi²nhyah¹lxin¹ta²lu¹wa². 5 Yxān¹ta¹, ā³ne³wi¹xa³sxā³ ā³ne³to³h³ya³sxā³ ah³lxi³to³h³xa³lxa². Yah²lxan³kxe³su², yxan¹nāu³-a¹, Txa²wā¹sū³na² wain³txi³ wā²nxūh¹ ain³nha²sxā³, txa²wā¹kō³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta² i³xan³ta³kxi², wā²nxūh¹ kâi³ki³kxa² yā¹nxe³sxā³ i³yī¹li²xai², nxe³nē³tu¹wa². Nxe³nē³lha²kxai³, hī¹na² ā³ne³to³yah²lxan³kxai²nān²tu³, yah³lxin¹kxa² yā¹nxe² yxan¹nāu³ai²na² Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³te²lo³sxā³ i³yī¹li²nx2ti³tu¹wa². 6 Txa²wā¹sū³na² ū³yho³hi²nē³ju³ta³nū³a², a²nū²a² wā²-nxūh¹ kâi³ki³kxa² yā¹nxe³sxā³ ū³yho³hi²xai³nē³tu¹wa². 7 Nxe³ju³ta², a²nū²a² ha³lo²a² wi¹ju³ta² so¹lxi³ wi¹kâi³sxā³ yxau²xai³kxai²nān²tu³:

—~Sū³na² ka³te³na² wi¹ti³hit1sa³txai²lā¹. Sū³na² sa²nēn¹ki²sa³txai²lā¹. Nxe³jau³su², yxau²xai³jah¹lo²su² kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³-tāu³a¹ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ū³yhen³kxi²kah³lo²su² hī³nx2na³la². 8 Yxān¹ta¹, a²nū²a² ā³su² kxai²nān²tu³:

—~Te³na¹jau³xa² so¹lxi³ kâi³a¹tū¹xā¹. Sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹txā³-lho³na¹. Hāi¹nxe³sxā³ kō³nxe³ti³ kâi³a¹tū¹xā¹. Nxe³jah¹lo²su² kxai²nān²tu³, kō³nxe³ti³ kâi³ain¹ju³tan¹te²kxa²yan³tu³ Txa²wā¹sū³na² i³xan³ta³kxi²sxā³ khāuh³lxa³txi³sxā³ i³wai¹tain¹kah³lo²su² hī³nx2na³la². 9 Jā¹nxa¹jau³su², a²nū²a² kō³nxe³ti³ kâi³ain¹tū³kā³txa² yo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² Hi²-sen³su² khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹tu¹wa². Nxe³ju³ta²sa¹, Ju³te²a² nū³kā³txa² ā³nhait1sxā³ kō³nxe³ti³ kâi³te²a² kâin² khāuh³lxa³ti³hi¹tai¹nha²kxai³, te²u¹jā¹nxe² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³tū³kā³txa² ā³nhait1sxā³ kō³nxe³ti³ kâi³te²a² yo²ha³kxa¹ khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹nū³nha²kxai³, nain¹tu¹-wa². 10 Yxān¹ta¹, a²nū²a² wi¹kâi³tū³kā³txa² yo²ha³kxa¹, Txa²wā¹sū³na² i³ka³li³hain¹sxā³ Ju³te²a² nū³kā³txa² ā³nhait1sxā³ wi¹kâi³te²a² kâin² wxi²-kin³ti³to³ti³hi¹ti², kâin² i³sa²nēn¹kxi², kâin² wxa²hāu²no³ti², ain¹tu¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³tū³kā³txa² ā³nhait1sxā³ wi¹kâi³te²a²

a²yo²ha³kxa² sa²kxai³lu² wxi²kin³ti³to³ti³hi¹tū³ni², i³sa²nēn¹kxi²nū³ni², wxa²hāu²no³tū³ni², ain¹tu¹wa². 11 Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sū³na² a²ē¹nān¹jau³-su² te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² wā²nxūh¹ ain³nha¹tū¹xā¹. Na¹kxai²nān²tu³, kō³nxe³ti³ kāi³-te²a² khāuh³lxa³ti³hi¹ti², wi¹kāi³te²a² wxi²kin³ti³to³ti³hi¹ti², ha³na³ka³lxi³ jau¹xai² yā¹nxe³jau³xa² so¹lxi³ i³yī¹li²xai³lai¹na¹tū¹xā¹. Hai³txi³ jau¹xai²na² sa²yat¹sxā³ i³yī¹li²ha¹ju³ta³la³ yū³jah¹lo²txā³xā¹. Nxe³te²ju²hē³la².

12 Nxe³ju³ta², Ju³te²a² nū³ka³txa² Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³tih³nxain¹ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³tū³ka³txa², kō³nxe³ti³ kāi³ain¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹tu¹wa².

—~Moi³se²ah³la² wān³txa² ā³ne³to³hai¹nxa³xā¹. Nxe³ha²kxai³, wān³-txai² yā¹nxe³sxā³ khāuh³lxa³ti³hi¹ta¹tū¹xā¹. Sū³na² nxe³hī³nx2na³la². Yxān¹ta¹, Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txa², hai³txi³ Moi³se²ah³lu¹tai²-na² i³tih³nxē³tū³ka³txi³su² ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³ha²kxai³, kō³nxe³ti³ kāi³ain¹kxai²nān²tu³:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² ā³ne³to³yhah³lxi³to³hxai²nxā³nhē³-li¹. Nxe³jau³la³ Txa²wā¹sū³na² i³tih³nxain¹te²sxa³yu²hē³la². Nain¹kxan²ti³ kwa² kō³nxe³ti³ kāi³ain¹kxe³su² ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hxa³na¹nhī³-nx2na³la². 13 Nxe³ha²kxai³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³tih³nxē³nē³jau³xa² sa²yo²we¹kī³sxa³kxe³su², kwa² txa²wā¹ne³nxē³na² so¹lxi³ ne³ka²ki²-kī³kxai²nān²tu³, hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² wain³te²lo³tē³lhī³nx2nxa³wa². Yxān¹ta¹, wān³txai² yā¹nxe³sxā³ kāi³kī³kxai²nān²tu³, Sū³na² wain³te²-lo³tē³ju³ta³nū³a² yū³nē³lhī³nx2na³la². 14 Jā¹nxa¹jau³su², a²nū²a² ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txa² Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² yū²nxa³ha²-kxai³, a³la³kxi²nha²tū³ka³txi³sxa³wa². Nain¹kxan²ti³, a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ ain³nha²sxā³:

—~Wain³na³na¹. Nxe³jau³su², Moi³se²ah³la² wān³txa² yā¹nxe³-sxā³ kāi³ain¹kxai²nān²tu³, a²nxe³te² wān³txa² a³la³kxi²nha²te²hū³nxe² sa²yo²wet¹sxā³ yxau²xai³lai¹nhī³nx2na³la². 15 Ain¹ju³ta² kō³nxe³ti³ kāi³-ain¹kxai²nān²tu³, a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ kō³nxe³ti³ i³tih³nxē³nha²:

—~Wai³nxa³xā¹. Nxe² wi¹kāi³ain¹kxai²nān²tu³, a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ wi¹lxo³ki²nha²:

—~Wi¹na³na¹. Nxe² ai³ai¹nhī³nx2na³la². Ai¹nha²kxai³, Moi³-se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ yū³kxa² yā¹nxe² kāi³yxau²xai³lain¹tū³ka³txai²la¹wa². 16 Txai²na¹xai²na² Pau²lah³lo²na¹-xai²na² a²hī¹nai²na² wān³txa² wi¹jau³xa² tah²yau³xa² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ i³tih³nxai¹nhxai²na¹hē³la². Nxe³ai¹na¹jau³xai² yā¹nxe³sxā³, yxan¹nāu³a¹ sa²kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³wet¹sa²so¹sxā³, a²nū²a² yo²ha³kxa¹ i³yī¹li²xai³nē³tu¹wa². Nē³lha²kxai³, txa²wā¹kī³na¹xai²na² a²hī¹nai²na² a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ hāi³a² i³ye³kxi²nha²-kī³jau³xa² ha³ta³nxān²txi³, Je³su²jah³la² wain³txi³ wā²nxūh¹ ain³nha²sxā³ i³yī¹li²xai³nē³tu¹wa².

Ju³te²a² nũ³kã³txa² Moi³se²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² ĩ²ain¹jau³su²

17-18 Nxe³nxa²ha¹te¹, wxã²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a² nũ³kã³txi³ ĩ³nxai²na² sa²kxai³lu² ne³ka²ki²sah¹lxi³hẽ³la².

—~Txa²na² Ju³te²a² nũ³kã³txi³sa¹i¹. Yah³lxi³hxai¹nhẽ³la².
Yah³lxin¹ka³tu³:

—~Moi³se²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² a³la³kxi²nha¹xã¹. Na¹ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹ti³hit¹lsa³tũ¹xã¹. Txa²nũ³kã³txai²na² so¹lxi³ Txa²wã¹sũ³na² Sũ³ni¹khaix¹tũ³ka³txi³sa¹xã¹. Sa³ha²kxai³, Moi³se²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² ĩ²ta³lu²na¹xã¹. Na¹ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²ẽ¹nãu³a¹ au³txi³ te³nain¹jau³su² wi¹la³la³kxi², ha³lo²a² wain³khai¹nxe³-ju³ta² so¹lxi³ hxi²kan¹txi³ ĩ³hau³kot³so², na¹xã¹. Yah³lxi³hxai¹nhẽ³la².

19 Yah³lxin¹ka³tu³:

—~Ju³te²an¹jah¹lo²sa¹xã¹. Nxe³na¹ha²kxai³ a²nũ²a² ha³lo²a² wi¹ju³ta² a³la³kxi²nxa³te²su² te²a², ye³han³te²hũ³sxã³ yxau³te²su² te²a², ha³lo²-a² wi¹ju³ta² ĩ³yau¹ũ³te²hũ³jah¹lo²sa¹xã¹. Te²yã¹nxe³sxã³, a²nũ²a² Sũ³na² tĩh³na² ĩ²xa²te²su² te²a², ka³nxah³tãu³a¹ ai³te²hũ³te²su² te²a², sa²ha²-te¹kxe³hũ³sxã³ sa²hau³ko³te²hũ³jah¹lo²sa¹xã¹. 20 Na¹ha²kxai³, a²nũ²a² nxũ²kwai³wa³sã³sãn³te²su² te²a², ĩ³wai³ki²so¹te³lhã³ ĩ³tih³nxe², te²-yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² Sũ³na² tĩh³na² wẽn³sũ³sxã³ hxi²kau³kaun³te²su² te²a² ĩ³tih³nxe², nxe³jah¹lo²su² na¹xã¹. Na¹ka³tu³, Moi³se²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² a³la³kxi²nha²ta³lu²na¹xã¹. Na¹ha²kxai³, ha³lo²a² ĩ²li³ju³ta² a³-la³kxi²ta³lu²ni², Sũ³na² wãn³txi³tu³ a³la³kxi²ta³lu²ni², nxe³jah¹lo²su² na¹xã¹. Yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². 21 Yah³lxin¹ta¹, kwa² a³la³kxi²ki³lxo³-nhyah¹lxi¹lxa². A²nũ²a² ã³xa² ĩ³tih³nxe³yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Yah³lxin¹ta¹, te²yã¹nxe³sxã³ ĩ³tih³nxe³nhyah¹lxi³hxai²nxã³nhẽ³la². Ya³nx2ta¹wa². Jã¹nxe³yah³lxin¹kxe³hũ³nxe²:

—~Kãi³sa²no¹ki²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. A²nũ²a² ã³xa², yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Yah³lxin¹kxan²ti³, a²nũ²a² ã³xa² yen³kxa² kãi³sa²no¹ki²yah³lxi³hxai¹nhẽ³-la². Ya³nx2ta¹wa². 22 Jã¹nxe³yah³lxin¹kxe³hũ³nxe²:

—~Ã³xa² sxe³xa³ka³lxa² ĩ³wa³ni³lon³kxah¹lxi³txa³hẽ¹li¹. A²nũ²a² ã³xa² yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Yah³lxin¹kxan²ti³, ã³xa² sxe³xa³ka³lxa² ĩ³wa³ni³lon³-kxah¹lxi³hxai¹nhẽ³la². Ya³nx2ta¹wa². Jã¹nxe³yah³lxin¹kxe³hũ³nxe²:

—~Sũ³nu²su² ki³lxo³te²a², a²nũ²a² hxi²ka² we¹kxe³su² te²a² yxo²kwĩn¹-kxi²sa³nhai¹. Yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Yah³lxin¹ta¹, a²yen³kxa² Sũ³nu²su² ki³lxo³te²a² sxa³thĩ³nãn¹te² yen³kxa² kãi³sa²no¹yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Nxe³-ju³ta² wai³nxa³wa². Sũ³nu²su² ki³lxo³te²ain²txi³ ko³nxe³thi¹ni², a²yen³kxa² sxa³yain¹te² yen³kxain²txi³ sa²hêt¹lsa²kxai³ ko³nxe³thi¹ni², te²ju²hẽ³la². Ya³nx2ta¹wa². 23 Hãi¹nxe³kxe³hũ³sxã³:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² a²wa³kxẽ³nũ³ka³txi³su² na¹xã¹. Yah³-lxin¹jau³su², kãin²ki³lxo³nha²sxã³ e³yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Yah³lxin¹ta¹, sa²yo²ã³yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Yah³lxi¹nha²kxai³, a²nũ²a² ã³xa² sa²-

kxai³lu², wxa²ko³nxe³ti³, kâi³yain¹yah³lxin¹ju³ta² i²nx2tain¹ka³tu³,
 wxâi²nân²ta³, ko³nxe³te²lo³txa²lxai¹nha²kxai³, Txa²wâ¹sû³nain²txi³ ko³-
 nxe³te²lo³tai¹nha²kxai³, nai¹nhî³nx2na³la². 24 Nxe³ju³ta², Txa²wâ¹sû³na²
 ha³teh³nxâ³nxân¹jau³xau³hxai²têx1ta³la³ te³nah¹lxi¹:

—~Txa²li² Sû³nu¹na¹xai²na² e³a¹wi¹. A²nû²a² Ju³te²a² nû³ka³txi³sxa³-
 tû³ka³txa² ko³nxe³te²lot3sa²sxâ³ i³ye³kxi²sa²na³li¹, wxâi²na² Ju³te²a²
 nû³ka³txi³ i³nxai²na² ko³nxe³ti³ kâi³yain¹yah³lxi¹nha²kxai³lu¹. Txa²wâ¹-
 sû³na² ta¹hxai²hê¹la².

25 Wxa²yu³ta² Ju³te²a² nû³ka³txi³syah¹lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³:

—~Û³sa³si³tû³ko¹kxâ¹sa²kah³lo²sa¹xâ¹. Sa³ha²kxai³ Txa²wâ¹sû³na²
 Si³yxau³tâu³a¹ a²nû³ka³txi³khai³su² i³yi¹li²nha¹xâ¹. Yah³lxi³ta¹hxain¹-
 ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³lxin¹kxe³su², Moi³se²ah³lu¹tai²na² wân³txa²
 sa²yo²we¹jah³lxin¹kxai²nân²tu³, a²ya³la³tu³ Txa²wâ¹sû³na² Si³yxau³tâu³-
 a¹ a²nû³ka³txi³khai³su² hî³nxâ¹lxa². Yxân¹ta¹, sa²yo²â³yah³lxin¹kxai²lê¹.
 Û³sa³si³tû³ko¹kxâ¹nx2ti³xa³ka³lhû³nxex², Sû³na² a²nû³ka³txi³khai³xa² i³yi¹-
 li²nhyah¹lxan³ka³lhû³nxex² yxau²xai³yah³lxi³hî³nxâ¹lxa². 26 Jâ¹nxe³jut3su²,
 Ju³te²a² nû³ka³txi³sxa³tû³ka³txi³su² te²a² Û³sa³si³tû³ko¹kxâ¹nha²kah³lo²su²
 te²sxa³jai¹ti²tu³wa². Nain¹kxan²ti³, a²nxe³jah¹lai²nân²tu³, Moi³se²-
 ah³lu¹tai²na² wân³txa² sa²yo²we¹tain¹kxai²nân²tu³, Txa²wâ¹sû³na²
 Si³yxau³tâu³a¹ wi¹li²ai¹nhî³nx2na³la². Ain¹sxâ³:

—~Jah¹lai²na² Û³sa³si³tû³ko¹kxâ¹nha²kxe³hxûn¹jah³lo²su² na³na¹,
 txai²lâ¹. Txa²wâ¹sû³na² ai¹nhî³nx2na³la². 27 Nxe³sxâ³, Ju³te²a² nû³ka³txi³
 i³nxai²na², Moi³se²ah³lu¹tai²na² wân³txa² Û³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³jau³xa²
 yû², Û³sa³si³tû³ko¹kxâ¹nha², yah³lxin¹kxa²ha³ta³nxân²txi³, wân³txai²na²
 sa²yo²â³yah³lxi³hxai¹nhe³la². Yxân¹ta¹, Ju³te²a² nû³ka³txi³sxa³tu³ka³-
 txi³nâu³xai²lê¹. Û³sa³si³tû³ko¹kxâ¹nha¹nxa³kxan²ti³, Moi³se²ah³lu¹tai²na²
 wân³txa² sa²yo²we¹tain¹tû³ka³txi³sain¹na³la². Nxe³ain¹jau³su², wxa²-
 ko³nxe³ti³ kâi³yah³lxin¹ju³ta², Ju³te²a² nû³ka³txi³sxa³tû³ka³txai²na²
 wxa²ye³ka¹txa²lxai¹nhî³nx2na³la². 28 Jâ¹nxa¹jau³su², Ju³te²a² nû³ka³txi³-
 khai³su² jah¹lo²su² kxai²nân²tu³, sa²wai³wait3sxâ³ Txa²wâ¹sû³na² wân³txa²
 sa²yo²wet1sxâ³ yxau²xai³jah¹lo²su² hî³nx2na³la². Nxe³ha²kxai³, a²nû²a²
 kwa² txa²wâ¹ye³na² i²yhu¹sxâ³:

—~Ju³te²a² nû³ka³txi³hû³na³na¹. A²nxe³ki³kah³lo²su² nxe³nha²ye²-
 kxan²ti³, Ju³te²a² nû³ka³txi³khai³su² jah¹lo²su² ta³nxâ², â³lxi³jah¹lo²su²
 ta³nxâ², nxe³hî³nx2na³la². Jâ¹nxe³sxâ³, kwa² txa²wâ¹wâ²lai²na² so¹lxi³
 Û³sa³si³tû³ko¹kxâ¹nha²sxâ³, Txa²wâ¹sû³na² i³lxa² i³yi¹li²nha²jah¹lo²-
 su² kxai²nân²tu³, a²e¹nâu³a¹ au³txi³ sa²yo²we¹txa³kxai²nân²tu³, hai³txi³
 Ju³te²a² nû³ka³txi³khai³su² jah¹lo²la³ ti³hex1hî³nx2nxa³wa². 29 Yxân¹ta¹,
 Ju³te²a² nû³ka³txi³khai³su² jah¹lo²su² kxai²nân²tu³, Txa²wâ¹sû³na² wân³-
 txa² sa²yo²wet1sxâ³ yxau²xai³jah¹lo²su² hî³nx2na³la². A²nxe³jah¹la²
 Txa²wâ¹sû³na² Yâu³ka³jxah¹la² sa²yo²we¹ti³hi¹kah³lo²su² hî³nx2na³la².
 Hxi²kan¹txi³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² wân³txa² Û³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³jau³xu¹-

tai²na² sa²yo²we¹ti³hi¹tē³lhī³nx2nxa³wa², nxe³ha²kxai³la². Jā¹nxe³sxā³, Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²wet¹sxā³ yxau³xai³jah¹lo²su² kxai²nān²-tu³, Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxi²kah³lo²su² hī³nx2na³la². Hai³txi³ a²nū²a² yuh³xai²nān¹te²a² i³sa²nēn¹kxi²kah³lo²su² hī³nx2nxa³wa².

3 ¹Yxān¹ta¹, wxāi²na² i³wā³ti³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Īh¹nxet³sxā³ Ju³te²a² nū³ka³txai²li² a²nū²a² nū³ka³txi³ ā³xa² ān³sen³sai¹yhain¹sxā³, ā²la² ha³lo²a² wi¹ju³ta² yū³tū³ka³txi³sain¹sīn¹ji¹? Ju³te²a² nū³ka³txa² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nhain¹ju³ta², ĩh¹nxe³ju³ta² ha³lo²a² wi¹ju³ta³lo³te³lhxā³ nain¹sīn¹ji¹? ²Nxe³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³, txai²na¹xai²-na² sa²kxai³lu² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wa². Ti³he¹nxe²nxa³wa². Sū³na² wān³txa² yū³ai¹nha²kxai³ kāin² ā³sen³sai¹yhain¹sxā³ wi¹ju³ta³lo³te³lhxā³ nain¹na³la². Wi¹ju³ta² a²hxi²kan¹khai¹nxe³ju³ta² nxe³te³nah¹lxī¹. A²wi¹lhī¹na² Txa²-wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ a²wān³txi³khai³xa² Ju³te²a² nū³ka³txa² ūh³wxe³nū¹yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Txa²wān³txi³khai³xa² i²ū³sah¹lxī³sā²nhē³li¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹-la². ³Yxān¹ta¹, Ju³te²a² nū³ka³txa² ka³na³ki² te²a², Sū³na² wān³txai²na² sa²yo²ā³sxā³ kāi³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nain¹kxa²ha³tā³nxān²ti³, hai³-txi³ Txa²wā¹sū³na² sa²yo²ā³nha²ti³hex¹jah¹lo²sxa³wa². ⁴Txa²wā¹sū³na² wān³txi³tu³ jau³xa² so¹lxī³ e³jah¹lai²la¹wa². Ki³han³jah¹lo²sxa³wa². Nxe³-ha²kxai³, yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ ki³han³kxa² ha³tā³nxān²txi³, Txa²wā¹sū³na² ki³han³ti³hex¹nxe³hī³nx2nxa³wa². Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sū³-na² ha³teh³nxā³nxān¹jau³su² te³nah¹lxī¹:

—~Sū³nu² Ī³nxai²na² i³ye³in¹kxai²nān²tu³, wain³jau³xa² so¹lxī³ i³ye³-te²si¹lxī¹. Ni¹nha²kxai³, wxa²wai³nīn¹ju³ta², a²nū²a² yo²ha³kxa¹ e³lxah²lxī³tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³, Sū³na² wān³txai²na² wain³txi³ e³xa³ki³lxo³nxe³nxain¹kxan²ti³ wxa²wān³txa² e³in¹jau³xan²tu³ e³-lē³na¹ wain³txi³ e³in¹tu¹wi¹.

Ta¹hxai²hē¹la².

⁵Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², a²nū²a² yuh³xai²nān¹te²a² ko³nha²nxa³jau³su² i³ye³te³nah¹lxī¹:

—~Ko³nxe³ti³ kāi³ki³kxai²nān²tu³, wi¹lhī³nx2na³li¹. Hāi¹nxe³sxā³, Txa²wā¹sū³na² wain³ju³ta² wā²nxū¹ ā³sai¹txi³, a²nū²a² yo²ha³kxa¹ wi¹ wxa²ye³ka¹tai¹nhī³ki³tā³li¹. Kī³sa²kxai³, Txa²wā¹sū³na² ā³nhxi²-nū¹nū³hī³ki³tā³li¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³, ko³nxe³ti³ kāi³ki³kxa² yo³lha³ i³wai¹tē³kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² wain³txi³ kāi³ū¹nhe³lhī³-nx2nxa³wi¹. Nxe³hī³nx2na³la². ⁶Yxān¹ta¹, txa²wān³txi³kxai³lu¹, i³wa²lū³xai¹na¹jau³xa²sa¹:

—~Ta¹wi¹. Wain³txi³ kāi³jah¹lo²su² na³li¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹, wain³txi³ kāi³jah¹lo²su² ha²kxai³, txa²wā¹ki³na¹xai²na² kāi³ki³ju³ta² wain³txi³ wā²nxū¹ ain³nha²sxā³ kāi³ki³kxa² yā¹nxe³sxā³ i³yī¹li²xai³nē³-lha²kxai³, nxe³jah¹lo²su² na³li¹. Nxe³ai¹nhī³na¹wa².

⁷Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nū²a² ā³xa² ko³nha²nū³nxa³jah¹la² e³te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wā¹ki³na¹xai²na² kâi³ki³ju³ta² sa²yo²ã³nha²sxã³ ko³nxe³ti³ kâi³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wā¹sũ³na² wi¹kâi³ju³ta² sa²yo²we¹nha²-sxã³ wi¹ kâi³ju³ta² wã²nxũ¹ ã³sai¹txi³, a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ wi¹ wxa²ye³ka¹tai¹nhĩ³ki³tã³li¹. Ki³sa²kxai³, Txa²wā¹sũ³na² kâin² wxi²kin³-ti³to³ti³hit¹sĩ³ki³tã³li¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, sa²yo²ã³nha²sxã³ ko³nxe³ti³ kâi³ki³kxai²nãn²tu³, ih¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ a²yoh³la³ Txa²wā¹sũ³na² ko³-nxe³te²lo³sxã³ i³yĩ¹li²nẽ³lhĩ³te²la¹xã¹? A²nũ²a² ã³xa² ko³nha²nxa³jah¹la² ai¹nhĩ³nx2na³la². 8Jã¹nxe³jau³su²:

—~Ko³nxe³ti³ kâi³a³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wā¹sũ³na² wxi²kin³ti³to³ti³hit¹sĩ³ki³tã³li¹. Ju¹ta² wi¹lhĩ³nx2na³li¹. Jã¹nxe³jau³xai²na² Pau²lah³lai²na² i³tih³nxe³nẽ³jau³xai²la¹li¹. A²nũ²a² ka³na³ki² ko³nha²nxa³-te²a² i³ki³ha¹kxi²sai¹nhxai²na²hẽ³la². Yxã¹ta¹, i³wa²lũ³xai¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~Ã³ne³wxe³ti³he¹yxah³lxa³lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ e³yah³lxi¹lxi¹. A²-ya³la³tu³, Txa²wā¹sũ³na² ko³nxe³te²lo³sxã³ i³yĩ¹li¹nx2ti³tu¹wi¹. Ju¹ta² wain³na³li¹. Nxe³ai¹nhĩ³na¹wa².

A²nũ²a² wi¹lhĩ³n¹khaix¹te²la³ yũ²nxa³jau³su²

9Hãi¹nxe³kxe³hũ³nxe², a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kâi³ki³-ju³ta²lot3sxã³ yxau²xai³ki³tã³la². Txa²nũ³ka³txi³na¹xai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³na¹xai²na², hai³txi³ a²nũ²a² ã³xa² ã³sen³sai¹ain¹sxã³ wi¹-lhĩ³sĩ¹nxa³wa². Nxe³sxã³, Ju³te²a² nũ³ka³txain²txi³ ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta²lot3sxã³ yxau²xai³li², Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txain²txi³ ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta²lot3sxã³ yxau²xai³li², nxe³ki³tã³la². 10-11 Nxe³ju³ta², Sũ³na² ha³te³h³nxã³nxa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² wain³txi³ kâi³te²la³ yũ²nxa³wi¹. A²nũ²la³ Txa²wā¹sũ³na² a³la³kxi²te²la³ yũ²nxa³wi¹. “Txa²wā¹sũ³na² ã³nũ²nxi²sxã³ yxau³ti³-ten³sa³nhã¹.” Nxe³te²la³ yũ²nxa³wi¹. Nx2na³li¹.

12 A²nũ²a² yo²ha³kxa¹ Sũ³na² ã³na¹ain¹sxã³ ã³ta³lo³ta³wxe³ain¹na³li¹. A²yo²ha³kxa¹ o³nai¹nxa³wi¹. Wi¹kâi³te²la³ ka³na³ka³na³te² he³la³-ko³ yũ²nxa³wi¹.

13 A²nxe³tũ³ka³txa² yo²ko³nxe³ti³ i³ye³sxã³, a²nũ²a² ã³xa² ya³lu²ti³hi¹-jau³xa² so¹lxi³ e³ain¹na³li¹. Ain¹sxã³, ha³tin³ti³ ko³nxe³ti³ i³ye³sxã³ i³ki³ha¹ki², txih³xa² ko³nxe³te²a² a²wxi²yau³xa² i³ya²lu¹tẽ³kxa² yã¹nxe³sxã³ tũ¹ka³txai²na² e³jau³xa² i³ya²lut¹si¹nhẽ³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³i², nxe³tũ³ka³txi³sain¹na³li¹.

14 A²nũ²a² ã³xa² kâin² yo²kwĩ¹kxi²ti³hi¹khai¹nxe³sxã³ khãuh³lxa³ti³-hi¹jau³xa² so¹lxi³ ko³nxe³te²lo³jau³xa² so¹lxi³ e³tũ³ka³txi³sain¹na³li¹.

15 Hãi¹sxã³, a²nũ²a² ã³xa² khãuh³lxa³ti³hi¹ti², i³su²lhã³i², nxe³yhu¹si¹-hain¹jau³su² so¹lxi³ yxau²xai³lain¹na³li¹.

16 Nxe³ha²kxai³, a²nũ²a² ã³xa² i³sun²tã¹hxa³ti², i³khãuh³lxa³txi², nxe³-yhu¹si¹hain¹jau³su², yxau²xai³tũ³ka³txi³sain¹na³li¹.

17 Nxe³ha²kxai³, hai³txi³ i³hãu²no³ti³hi¹tẽ³ju³ta³la³ yũ²nxa³ha²kxai³,

18 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ yxo²o²lxa³sxā³ yuh³lxi²nxa³ha²kxai³,
nxe³tū³ka³txi³sain¹na³li¹.

Sū³na² ha³teh³nxā³nxa² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² wān³txai²na² i²so¹sxā³, i³ye³kxi¹-
nx2ta¹jau³xai²na², a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ha³lo²a² i²ye³kxi¹nx2ta¹wa².
Nxe³ha²kxai³, Ju³te²a² nū³ka³txain²txi³ ko³nxe³ti³ kái³yxau²xai³li², Ju³-
te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txi³nāu³xain²txi³ ko³nxe³ti³ kái³yxau²xai³li²
nxe³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³, nxe³jau³xai²na² ũ³wha²li¹la³kxi²-
nē³lhxā³ i³tih³nxe³nē³kxe³su² yuh³xai²nān¹tū³ka³txi³ki³na¹xai²na²
hxi²kan¹txi³ Txa²wā¹sū³na² i³yon²ta³kxi²nha²hī³ki³sxa³wa². Hāi¹nxe²
te²ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹, Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²xai³nē³-
ju³ta³nū³lot3sxā³ yxau³hī³ki³tā³la². Jā¹nxe³nē³si¹jau³su², wān³txai²na²
Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹la³kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². 20 Yxān¹ta¹:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² yā¹nxe² kái³a¹tū¹xā¹. Txa²wā¹sū³na²
wain³te²la³ i³yī¹li²sa³txai²lā¹. Nxe³ki³kxa² ha³ta³nxān²txi³, hai³txi³ nxe³-
ki³jau³xai² yā¹nxe³jau³la³ Txa²wā¹sū³na² wain³te²la³ i³yī¹li²nē³ju³ta³la³
yū³hī³nx2nxa³wa². Ka³na³ka³na³te² ki³na¹xai²na² te²he³la³ko³ nxe³nē³-
ju³ta³la³ yū³hī³nx2nxa³wa². Yuh³xai²nān¹te² ki³na¹xai²na² hxi²kan¹txi³
Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² yā¹nxe³sxā³ kái³ki³sxa³wa². Hāi¹nxe³sxā³,
txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² i³yau¹ū³nha²si¹nhē³jau³nū³su², Moi³se²ah³-
lu¹tai²na² ũ³wha²li¹la³kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la².

Wain³te²lo³tē³jau³su²

21-22 Yxān¹ta¹, a²hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² wain³te²lot3sxā³ i³yī¹li²nē³-
ju³ta² i³yau¹ū³nhē³na³la². Nxe³ju³ta²sa¹. A²nū²a²:

—~Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²a¹xā¹. A²nxe³jah¹lo²su² kxai²-
nān²tū³, Sū³na² wain³te²lo³kah³lo²su² hī³nx2na³la². Jā¹nxe³jau³su²,
Je³su²jah¹la² yxo²i²ain¹tū³ka³txa² hāi¹nxe³tū³ka³txa² whāi²na¹, Sū³na²
wain³te²lo³tū³ka³txi³su² hī³nx2na³la². A²nxe³ju³ta², a²hī¹nai²na² wain³-
te²lo³tē³ju³ta³nū³ai²na², Moi³se²ah³lu¹tain²txi³ a²kxā³nxa² i³ye³yo²nū¹ni²,
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² a²wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txain²txi³
a²kxā³nxa² i³ye³yo²nū¹ni² ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, kxā³nāu³u¹-
tai²nān¹jau³xa² Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nē³jau³xau³hxai²tēx1tā²
hxi²kan¹txi³ sa²yo²we¹ki³jau³sxa³wa². Nxe³ki³kxa² ha³ta³nxān²txi³, Je³su²-
jah¹la² yxo²i²te²su² te²a², Sū³na² wain³te²lo³tai¹nhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹:

—~Je³su²jah¹la² yxo²i²nxa³xā¹. Nxe³te²su² kxai²le¹. Wain³te²lo³-
kah³lo²su² ti³he¹nxe³hī³nx2nxa³wa². Sū³na² i³wai³ki²sa²so¹nē³tih³na²
hāi¹nxe² ka³na³ka³na³tih³no²su² hī³nx2na³la². 23 Txa²wā¹ki³na¹xai²na²
yo²ha³kxa¹ i³lxi³thin¹ki³sxa³wa². Nxe³ha²kxai³, Ju³te²an¹jah¹lain²txi³
Ju³te²an¹te²sxa³jah¹lain²txi³ a²wā³kon³ye²ki³te²ki³na¹lxa³ yū³ki³sxa³wa².
Ki³sxa³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹ju³khai³xa² yā¹nxe² ā³nha³kon³-
ki³te²la³ yū³ki³sxa³wa². A²yo²ha³kxa¹ kāin²tau³ton³ki³tā³la². 24 Yxān¹ta¹,

Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ thāi³ti³la² wi¹lhin¹jah¹lo²su² tāu³a¹,
kwa²hāi¹nxe² a³lxi²khai¹nxe³nē³jau³su² wain³te²lo³tē³na³la². Je³su² Kris²-
tu³jah¹la² txa²wā¹kō³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² sa²wa²su¹tē³lha²kxai³, Sū³na²
Si³yxau³tāu³a² sa²kxai³lu² wain³te²lo³tē³na³la². Hai³txi³ txa²wā¹kī³na¹xai²-
na² wi¹kāi³ki³ju³ta³la³ yū³ki³sxa³wa². Nxe³ha²kxai³:

—~Wi¹kāi³tū³ka³txi³sain¹na³na¹. Nxe³ha²kxai³ ū³yho³hai¹na¹jau³-
su² wain³te²lo³tai¹na¹xā¹. Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ nē³lai¹nhī³nx2nxa³wa².
Yxā¹ta¹, kwa²hāi¹nxe² a³lxi²nē³jau³xa² so¹lxi³ wain³te²lo³tē³na³la².

²⁵Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a² Je³su²jah³la² i³sa²si¹hā³ū¹-
nhē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nē³lha²kxai³, ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tū³, yxo²i²te²su² te²ki³na¹xai²na² so¹lxi³ sa²-
wa²sut1sxā³, txa²wā¹i³lxi³thin¹ki³sxa³ju³ta² sa²wa²su¹tē³na³la².

Jā¹nxe³si¹nhē³jau³nū³su², a²wain³ju³khai³xa² wxa²ye³kat1si¹nhē³jau³nū³-
su², Je³su²jah³la² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sū³na²
Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ txa²wā¹si³kxā³nāu³u¹tai²na² yxau²xai³sa²tē³jah¹lo²-
su² tāu³a¹ nxe³nha²te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² kxān³su² kō³nxe³ti³ kāi³ai¹nhxai²na²hē³na¹. Nain¹kxe³-
su² kwa² sa²wa²su¹tai¹na¹ju³ta² yū²nxa³lho³na¹. Yan¹nāu²a¹ Je³su²jah³la²
ya³lu²kxi²hī¹na¹ i³lxa³thi¹na¹nxa³ju³ta² sa²wa²su¹tū¹hain¹ju³ta³nū³a²
yū³tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²nū³a² wah³nxe³sā²na¹tū¹xā¹. Ya³nān³ta³ki²la² jah¹lo²-
sa¹xā¹. Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ē¹nān¹jau³su², ta¹hxai²hē¹la². ²⁶Yxā¹ta¹,
a²hī¹nai²na² txa²wā¹kō³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² sa²hau³kō³tē³na³la².

Nxe³ha²kxai³:

—~Sū³nu²na¹xai²na² wain³jah¹lo²sa¹xā¹. Nxe³jau³xain²txi³
wxa²ye³ka¹tē³lha²kxai³:

—~“A²nū²a² Je³su²jah³la² yxo²i²sa²na³na¹.” A²nxe³te²su² kxai²nān²tū³,
Sū³nu²na¹xai²na² wain³te²lo³ta¹xā¹. Nxe³jau³xain²txi³ wxa²ye³ka¹-
tē³lha²kxai³ nxe³nē³na³la². A²nxe³ju³tai²na² Sū³na² a²wain³ju³ta²
wxa²ye³kat1si¹nhē³jau³su² Je³su²jah³la² wxā³ta¹hxai²hē¹la².

²⁷⁻²⁸Nxe³ha²kxai³, yuh³xai²nān¹tū³ka³txi³ki³na¹xai²na² hxi²kan¹txi³lo³-
nha²sxa³ i³wi¹lhin¹si¹nhē³jau³nū³su² e³hī³ki³sxa³wa².

—~Wā²nxū^h1 o²la³kxi²sxā³ wi¹kāi³jah¹lo²sa¹i¹. Nxe³ki³jau³nū³su² yū³-
hī³ki³sxa³wa². Txa²wā¹ki³na¹xai²na² hxi²kan¹txi³ sa²wai³wait3sxā³
wi¹kāi³hī³ki³sxa³wa². Hxi²kan¹txi³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nē³jau³-
xu¹tai² yā¹nxe³sxā³ wi¹kāi³hī³ki³sxa³wa². Nxe³ki³kxe³su²:

—~Sū³na² wain³te²lot3sa²ju³ta² ten³sa³nhā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³,
hāi¹nxe³sxā³, Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³ju³ta² yxo²i²ki³jau³su² wain³-
te²lo³tē³lhī³nx2na³la². Kī³sa²kxai³, hxi²kan¹txi³ i³kāin²ti³nha²sxā³
e³hī³ki³sxa³wa². ²⁹Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ka³na³ka³na³jah¹lai²-
la¹wa². Ju³te²a² nū³ka³txain²txi³ Sū³nu²lo³jah¹lo²su² ha²kxai³, a²nū²a²
yuh³xai²nān¹te²a² a²wā³kon³tū³ka³txi³nāu³xai²na² a²yxo²ha³kxain²txi³
Sū³nu²lo³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa². ³⁰Txa²wā¹sū³na²na²

ka³na³ka³na³jah¹lai²na² wain³te²lo³tē³ju³ta², Ju³te²a² nū³ka³txain²-
txi³ Je³su²jah³la² yxo²i²jau³nū³a² so¹lxi³ wain³te²lot3sa²kxai³, Ju³te²a²
nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txi³nāu³xai²na² a²yxo²ha³kxain²txi³ Je³su²jah³-
la² yxo²i²jau³nū³a² so¹lxi³ wain³te²lot3sa²kxai³, nxe³nē³lhī³nx2na³la².
31 Nxe³ki³kxai²nān²tū³:

—~Je³su²jah³la² yxo²i²a¹xā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³, hai³txi³ Moi³se²-
ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nē³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²wa²yat1sī³ki³sxa³wa².
A²ya³la³tū³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² wain³txi³ e³kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³jau³xu¹tai² yā¹nxe³sxā³ wi¹wi¹nxe² kái³hī³ki³tā³la², Je³su²jah³la²
yxo²i²ki³kxai²nān²tū³ta².

A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² yxo²i²jau³su²

4 1 Nxe³ju³ta² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² Ju³te²a² nū³ka³txi³nāu³xai²na²
kwa²txa²wā¹sū³nū²su² jah¹lu¹tai²na² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tū³wa². A²-
nxe³jah¹lu¹tai²na² kái³yxau²xai³lain¹ju³tu¹tai²na² a²ha³tā³nxu¹tai²na²,
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ha³tē³nxā³nxa² ū³wha²li¹la³kxi²nē³ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tū³wa². 2-3 Nxe³nē³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²yxo²wān³txa² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na²
yxo²i²ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² Sa²kxai³lu² wain³te²-
lo³tain¹ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, A³bra³āu²ah³lu¹tai²na²
hxi²kan¹txi³ wi¹kāi³sa²tē³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³ha²kxai³:

—~A³bra³āu²ah³lai²na² wi¹kāi³na³na¹. Nxe³kxa² yo³su² ū³yho³hi²sxā³
wain³te²lo³ta¹tū³xā¹. Txa²wā¹sū³na² ti³hex1ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹yxān¹-
ta¹, Txa²wā¹sū³na² yxo²i²kxe³su² nxe³ju³ta² so¹lxi³, A³bra³āu²ah³lu¹tai²na²
wain³te²lo³ta¹hxai²hē¹la². Wi¹kāi³ain¹kxa² yo³lha³ ū³yho³hi²sxā³
wain³te²lo³tain¹kxai²nān²tū³, A³bra³āu²ah³lu¹ta²kxai³ wxi²kan¹txi³ i³-
kāin²ti³nha²sxā³ i³ye³hī³nx2na³la².

—~Txi²na² wi¹kāi³jah¹lo²sa¹i¹. Nxe³sa²jau³su² Txa²wā¹sū³na² wain³te²-
lot3sa²na³li¹. Nxe² e³kxai²nān²tū³, wain³txi³ wxi²kan¹txi³ e³hī³nx2na³la².
Yxān¹ta¹, ti³hex1te²sxa³yu²hē³la². Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ wi¹kāi³jah¹lo²su²
te²ju²hē³la². Hai³txi³ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² wi¹kāi³ta¹hxai²nxa³hē¹la².
Nxe³ha²kxai³, wxi²kan¹txi³ i³kāin²ti³nha²ta¹hxai²nxa³hē¹la². 4 Nxe³ju³ta²
jut3sū³ju³ta²sa¹: A²nū²a² ā³xa² wa³kon³kxi²ki³kxai²nān²tū³, wai³wain³ki²-
txi³ a²yo³ha² so¹kxi²hī³ki³tā³la². A²nxe³te² yo³hai²na² so¹kxi²ki³kxai²na²,
hai³txi³ a²wa³kxēn³yah³lai²na² kwa²hāi¹nxe² ū³hū¹nhe³kxa² yen³kxi³-
sxa³wa². Hāi¹yxān¹ta¹, wa³kon³kxi²ki³kxai²na² a²yo³khai³xai²la¹wa².
5 Jā¹nxe³jut3sū³nxe², wi¹kāi³sa²tē³ki³ke³la³te²kxai³, nxe³ki³kxa² yo³lha³
Txa²wā¹sū³na² wain³te²lo³tē³lhī³nx2na³la². A²nū²a² wi¹wa³kon³kxi²kxa²
yo³ha² ū³yho³hi²kxa² yā¹nxe² nxe³nē³lhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹, yuh³xai²-
nān¹tū³ka³txe² ki³na¹xai²na², hxi²kan¹txi³ wi¹kāi³sa²tē³hī³ki³sxa³wa².
Nxe³ki³sxa³kxa² ha³ta³nxān²txi³, Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ki³kxai²nān²-

tu³, a²ya³la³tu³ wain³te²lo³tē³tu¹wa². Nxe³nē³ju³ta², Txa²wā¹sū³na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~A²nū²a² i³lxi³thi¹nxa³te²su² kxa²ha³ta³nxān²ti³, yxo²i²sa²-kxai²nān²tu³ wain³te²lo³tai¹na¹tū¹xā¹. Na¹ju³ta², Sū³nu²na¹xai²na², a²nū²a² yxo²i²sa²ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nhā¹. Txa²wā¹sū³na² ta¹hxai²-hē¹la². 6-8 Jā¹nxe³jau³su², Ta³vi²yah³lu¹tai²na² a²ha³teh³nxā³nx²ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²su² kxai²nān²tu³, a²ko³nxe³ti³ kái³ju³ta² Txa²wā¹sū³na² wxa²wa²sutl¹sā³ wxa²hxan³kxi²ti³kxai²nān²tu³, a²nxe³kah¹lo²su² jah¹la² ka³lih³khaix¹lah¹lo²su² hī³nx²na³li¹. Jā¹nxe³sxā³, a²nū²su² kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² a²ē¹nān¹jau³xa² i³ye³kxi²nha²kxai²-nān²tu³: “Jah¹lai²na² ko³nxe³ti³ kái³jah¹lo²sain¹na³na¹. Na¹ta¹, ko³nxe³te²lo³tain¹nxa³lho³na¹.” A²nxe³kah¹lo²su² kxai²nān²tu³, ka³lih³khaix¹lah¹lo²su² hī³nx²na³li¹.

Ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² ha¹lin¹jau³xai²na² i³ye³kxi²nē³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a²sa¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wi¹kāi³ūh¹ki³sxa³kxa² ha³ta³nxān²txi³: “Wain³te²lot³sa²na³na¹.” Nxe³ki³kxai²nān²tu³, ka³lih³khaix¹hī³ki³tā³li¹. Nxe³te²ju²hē³la².

9 A²nxe³jau³xu¹tai²na² i³ka³li³jau³xu¹tai²na² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² i³-yau¹ū³nhē³jau³xu¹tai²na²sa¹: Txa²wā¹sū³na² yxo²i²te² ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ i³ka³li³nhē³lhī³nx²na³la². Hai³txi³ ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²-jah¹lo²nāu³xa² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³ka³li³hī³nx²na³wa². Yxān¹ta¹, a²nū²a² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²jah¹lo²su² tā³nx²a², ū³sa³si³tū³ko¹-kxā¹nha²nx²ah¹lo²su² tā³nx²a², nxe³kxa² ha³ta³nxān²txi³, a²yo²ha³kxa¹, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³ka³li³nhē³lhī³nx²na³la². Nxe³ju³ta², Txa²-wā¹sū³na² ha³teh³nxā³nxān¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³-jau³su², wain³te²lo³ta¹hxai²hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 10 A²nxe³ju³tu¹tai²na²sa¹, Txa²wā¹sū³na² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² wain³te²lo³ju³tu¹tai²na²sa¹, yān³-tai²na² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²sān²nx²ta³lxa¹, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wain³te²lo³ta¹hxai²hē¹la². 11 Nain¹sxā³, yān³tai²na² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²nx²kxe³tū³, hāi¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³-na² wān³txa² yxo²i²ain¹jau³su² wain³te²lo³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, hā²wxān³txa³ wain³te²lo³ju³ta² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ wxa²ye³ka¹nha²-yhu¹te³lhxā³ ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²sxā³ i³y¹li²nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³, a²wi¹lhīn¹khai¹xa² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ A³-bra³āu²ah³lu¹tai²na² txa²nū² yxo²i²jau³su² wain³te²lo³ta¹hxai²hē¹la². Hā²wxān³txa³, te²yā¹nxe³te²hū³te²lxi³ txa²wā¹ki³na¹xain²txi³ yxo²i²ki³-jau³su² wain³te²lo³tē³na³la². Ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²ki³sxa³kxan²ti³nū² nxe³nē³lhī³nx²na³la². Nxe³ha²kxai³, A³bra³āu²ah³lo²su² jah¹lu¹tai²na² Txa²wā¹wi³nu²hū³ya³nhē³lhī³nx²na³la². A²wi¹lhī¹na² txa²nū² jah¹lu¹tai²na²

txa²nũ² Sũ³na² wãn³txa² yxo²ĩ²sãn²jah¹lo²su² ha²kxai³, txa²wã¹ki³na¹xai²-
na² Sũ³na² yxo²ĩ²te² ki³na¹xai²na² txa²wã¹wĩ³nu²hũ³ya³nhẽ³lhĩ³nx2na³la².
12 Jã¹nxe³sxã³, ã³sa³si³tũ³ko¹kxã¹nha²tũ³ka³txain²txi³ A³bra³ãu²ah³lo²-
su² jah¹lu¹tai²na² a²wĩ³nu²hũ³yai¹nhĩ³nx2na³la². A²nxe³tũ³ka³txai²na²,
Txa²wã¹sũ³na² yxo²ĩ²ain¹te²a² so¹lxi³ wain³te²lo³ta¹hxai²hẽ¹la². A³-
bra³ãu²ah³lu¹tai²na² yãn³tai²na² ã³sa³si³tũ³ko¹kxã¹nha²sã²nxa³hĩ¹na²,
Txa²wã¹sũ³na² yxo²ĩ²jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³kxu¹jã¹nxe³tũ³ka³txi³-
su² ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Sũ³na² wain³te²lot3sa²ju³ta² ten³sa³nha¹. Nxain¹kxai²nãn²tũ³ ã³sa³-
si³tũ³ko¹kxã¹ain¹kxan²ti³ Sũ³na² yxo²ĩ²ain¹sãn²nũ²la² nxe³hĩ¹na² so¹lxi³
Sũ³na² wain³te²lo³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Tĩ³yau³xu¹tai²na² yxo²ĩ²jau³su²

13 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa², A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na²
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxet3sã¹lxi¹. Ha³lo²ai²na² yuh³xai²nãn¹ta³ko³xai²na², wxãin²txi³
a²wa³kxãn³to³ti² wxa²nẽ³kan²nxa²tãu³sin¹tãu³ain²ti³ nxe³nx2ta¹tu¹wi¹.
Sa²yo²we¹nha¹i¹. Na¹ha²kxai³, wxãi²na² yxo²ĩ²sa¹lxi¹. Nxe³te²sin¹-
jau³su², wain³te²lo³txa²ha¹i¹. Na¹ha²kxai³, ha³lo²ai²na² ã³hũ¹nxa²ha¹i¹.
Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txu¹jã¹nxe³sxã³ wi¹kãi³xan³kxan²ti³, wain³te²-
lo³txa²ha¹ha²kxai³, ha³lo²ai²na² ã³hũ¹nxa²ha¹i¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

14 —~Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txu¹tai² yã¹nxe³sxã³ kãi³tũ³ka³txa² so¹lxi³
ten³sa³nã¹. Ta³nxũ¹ka³txai²na² so¹lxi³ ha³lo²a² wi¹ju³ta² ã³hũ¹na¹tũ¹xã¹.
Txa²wã¹sũ³na² nxe³nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa². Jã¹nxe³nẽ³ke³la³te²kxai³, hai³txi³:

—~Yxo²ĩ²a¹xã¹. Nxe³ki³ju³ta³la³ Txa²wã¹sũ³na² ten³ki²nũ¹nhẽ³lhĩ³-
nx2nxa³wa². Jã¹nxe³nẽ³ke³la³te²kxai³la¹ Txa²wã¹sũ³na² yxo²ĩ²ki³ju³ta³la³
yũ³nẽ³lxa³ha²kxai³, hau³hau³kon³sxã³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³-
txu¹jã¹nxe³sxã³ hxi²kan¹txi³ kãi³ki³sxa³ha²kxai³, nxe³hĩ³ki³tã³la².

15 Txa²wã¹sũ³na² i³kwa³na³nẽ³jau³xa² sa²yo²ã³ki³kxai²nãn²tũ³, i³xan³ta³-
kxi²nẽ³lhã³ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²nẽ³lhĩ³nx2na³la². Yxãn¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na²
tĩh³na² wi¹tĩh³na² i³kwa³na³nẽ³jau³la³ yũ³nẽ³lxa³kxai²nãn²tũ³, hxi²kan¹-
txi³ wain³txi³ ai³lhĩ³ki³sxa³wa². Nxe³ki³kxe³su²:

—~Ko³nxe³ti³ kãi³a¹xã¹. Nxe³ki³kxan²ti³, ko³nxe³te²lo³tẽ³ju³ta³la³
yũ³nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa².

16 Kxã³nhxĩ¹nu¹tai²na² A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
yxo²ĩ²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³ãu²ah³lãi³. Txa²wãn³txai²na² yxo²ĩ²sã¹lxi¹. Nxe³sa²te²-
sin¹jau³su², ha³lo²a² wi¹ju³ta² ã³hũ¹nxa²lxa¹tu¹wi¹. Nxa²lxa¹ha²kxai³,
wxãin²txi³ ã³hũ², wxa²nẽ³kan²nxa²tãu³sin¹tãu³ain²txi³ yxo²ha³kxa¹
ã³hũ², nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³te²sa¹jau³su², sa²yo²we¹nhũ¹nx2ta¹i¹.
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa², ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, a²nũ²a² Moi³se²-
ah³lu¹tai²na² wãn³txa² sa²yo²we¹tain¹tũ³ka³txain²txi³, ha³lo²a² wi¹ju³ta²

ũ³hũ², Txa²wā¹sũ³na² yxo²ĩ²te²ki³na¹xain²txi³ ha³lo²a² wi¹ju³ta² ũ³hũ², nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² txa²wā¹wĩ³nu²-hũ³ya³nhē³ta¹hxai²hē¹la², jah¹lu¹tai²na² txa²nũ², Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² yxo²ĩ²sān²te²su² ha²kxai³la². 17Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sũ³na² ha³tē³h³nxā³nxa² ũ³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³āu²ah³lāi³. A²nũ²a² nũ³ka³txi³nāu³xai²na² ka³lxa¹khai¹nxe³-tũ³ka³txi³nāu³xai²na² ĩ³hen²ki¹nxain¹te³nah¹lxi¹: “A³bra³āu²ah³lāi³na² txa²wā¹wĩ³nu²hũ³ya³nhē³na³li¹.” Nxain¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sũ³na² sa²yxo²we¹-nha²sxā³, A³bra³āu²ah³la² wē³sa² yũ²nxa³hĩ¹nu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sũ³na², a²nũ²a² ya³lu²te²a² ka³ten³ti³hi¹ti², Txa²wā¹sũ³na² ĩ³kwa³na³kxai²nān²tu³, a²yen³kxa² a²kxā³nxa² yũ³ti³he¹nxe²nxa³te²sa²-tē³te² yen³kxa² kwēn¹ta¹kxai³ ĩ³yũ¹hi², nxe³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² yxo²ĩ²ta¹hxai²hē¹la². 18Nxe³ain¹jau³xa²sa¹, A³bra³-āu²ah³lu¹tai²na² a²ē¹nān¹jau³xa²sa¹:

—~Wē³sa² we¹ta¹kxa² yũ³ti³hex¹lsa²nxa³xā¹. Na¹kxa²ha³ta³nxān²ti³, Txa²wā¹sũ³na² kan²txi³ yxo²ĩ²sa²tē³a¹xā¹. A²ya³la³tu³, ha³lo²a² ĩ³ye³-kxi²sa²ju³ta² ũ³hũ¹sa³tũ¹xā¹. A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ju³txan¹te²ka³ya³tu³, a²nũ²a² nũ³ka³txi³nāu³xa² ka³lxa¹tũ³ka³txi³nāu³-xa² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²wĩ³nu²hũ³te²lo³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sũ³na² a²ha³tē³h³nxā³nxa² ũ³wha²li¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²ne³kan²nxa²tāu³sin¹tāu³su² ka³lxa¹khaix¹ltũ³ka³txi³nāu³su² ya³nxa²tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai² yā¹nxe³jau³lxi³, A³bra³āu²-ah³lu¹tai²na² yain¹ta¹hxai²hē¹la². 19Jā¹nxe³jau³su², A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²na² yah³lon¹sa³nhā¹. Txa²nũ²ai²na² ya³lu²te²nũ³hũ³sa²na³na¹. Hxi²kan¹txi³ wē³sa³la³ we¹ti³hex¹lsa²nxa³nhā¹. Jā¹nxe³sxā³, txa²sxe³xa³ka³-lxai²na² Sa²ra³ka³lxai²na² a³ka²lon¹khai¹nx²na³na¹. Hxi²kan¹ti³ wē³sa³la³ wē³nhē³txi³he¹xai¹nxa³xā¹. 20-21 Nxe³na¹kxa²ha³ta³nxān²ti³, hāi¹nxe³sxā³, Txa²wā¹sũ³na² wān³txai²na² kāin² yxo²ĩ²a¹tũ¹xā¹. ĩ³wā³txa³nũ¹ha¹ju³ta³la³ yũ²nxa³xā¹. Ha³lo²ai²na², Txa²wā¹sũ³na² sa²yxo²we¹nha²sxā³ ĩ³ye³kxi²-sa²ju³txai²na², a²ya³la³tu³ kāi³ũ¹sa³tũ¹xā¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, hāi¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sũ³na² yxo²ĩ²kāi²no³ni², kāin² ĩ³sa²nēn¹kxi², A³bra³-āu²ah³lu¹tai²na² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 22Nxe³ain¹kxe³su², Txa²wā¹sũ³na² ĩ³yĩ¹lain¹te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³āu²ah³lāi³. Yxo²ĩ²sa¹lxi¹. Sa¹nha²kxai³ wain³te²lo³txa²ha¹l¹. Ta¹hxai²hē¹la². 23-24 A²nxe³jau³xu¹tai²na²:

—~Wain¹te²lo³txa²ha¹l¹. Nxe³jau³xu¹tai²na², Txa²wā¹sũ³na² ĩ³ye³sxā³, A³bra³āu²ah³lu¹tain²txi³ ĩ³ye³kxi², txa²wā¹ki³na¹xain²txi³ ĩ³ye³kxi²nē³li², nxe³jau³su² ta¹hxai²hē¹la². Hai³txi³ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² so¹lxi³ ĩ³ye³-kxi²jau³su² ta¹hxai²nxa³hē¹la². Txa²wā¹ki³na¹xai²na²:

—~Txa²wā¹sũ³na² yxo²ĩ²a¹xā¹. A²nxe³jah¹la² nũ³kxũn³txi³ Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ya³lu²tāu³a¹ ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²-

ta¹hxai²hē¹na¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³, a²nxe³te²ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² wain³te²lo³tē³lhī³nx2na³la². 25 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ Je³su²jah³la² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nē³ka³tu³, txa²wā¹ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² a²wah³yu³ta² ũ³yho³hi²ki²nē³si¹jau³nū³su² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³, hā²wxān³txa³tai²li²nū¹ wain³te²lo³tē³si¹jau³nū³su² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ta¹hxai²hē¹la².

Sū³na² hxi²ka² wain³te²lo³tē³jau³su²

5 1 Nxe³ha²kxai³ hī¹na² Je³su²jah³la² yxo²i²ki³kxai²nān²tu³, wain³te²lo³tē³lhī³nx2na³la². Nē³lha²kxai³, Je³su²jah³la² wxa²hāu²no³tē³lhī³nx2na³la². Kī³sa²kxai³:

—~Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²yen³nāu³a¹ hāu²non³sxā³ yxau³na¹xā¹. Txa²wā¹ē¹nāu³a¹ au³txi³ nxe³hī³ki³tā³la². 2 Yxo²i²ki³sa²kxai³, Je³su²jah³la² sa²hau³ko³tē³lha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²yen³nāu³a¹ sa²wxe³nē³lha²kxai³, thāi³ti³la² a³lxi²nē³jah¹la² a²yen³nāu³a¹ kan²txi³ yxau²xai³sa²tē³hī³ki³tā³la². Kī³sa²kxai³ ka³li³hī³ki³tā³la². Jā¹nxa¹jau³su²:

—~A²ya³la³tu³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ kāin² wxi²kin³-ti³ton³khaix1jah¹lo²su² na³na¹. A²nxe³ju³ta² wā²nhū¹nē³lha²kxai³, te²yā¹nxe³ki³tū¹xā¹, yxan¹nāu³a²sā¹. Sū³na² sa²yxo²we¹nha²jah¹lo²su² na³na¹. Nxe³ha²kxai³, nē³tū¹xā¹. Nxe³nha²ki³jau³su² ka³li³hī³ki³tā³la². 3 Jā¹nxe³sxā³:

—~Khāuh³lxa³thin¹ki³ju³ta² ha³lo²a² ũ³hū¹sxan³tā¹. Nxe³ki³kxai²nān²-tu³, ka³li³hī³ki³tā³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ ya³nān³ta³ki²la²sxā³ Txa²wā¹sū³nai²li² yxo²i² kāi²non³ki³tā³la². 4 Nxe² ya³nān³ta³ki²la²sxā³ Txa²wā¹sū³nai²li² yxo²i² kāi²non³ki³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ Txa²wā¹sū³na² ā³waix3kxa² wxe³nū¹hī³ki³tā³la². Kī³sa²kxai³:

—~A²ya³la³tu³, Txa²wā¹sū³na² wi¹te² yen³kxa² so¹lxi³ ũ³hū¹nhē³tū¹xā¹. A²ya³la³tu³ e³jah¹lo²su² na³na¹. Kī³sa²kxai³, Sū³na² i³āu²lxi²ki³ju³ta³la³ yū²nxa³xā¹, ha³lo²a² ko³nxe³kxan²ti³nū¹. Nxe³hī³ki³tā³la². 5 Kī³sa²kxai³, Txa²wā¹sū³na² a³lxi²nē³jau³su²:

—~Sū³na² a³lxi²nx2na³na¹. Nxe³nē³jau³su², Txa²wā¹sū³-na² Yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³su², Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ũ³hū¹nē³lhxā³ nxū²kwai³yxau³nē³kah³lo²su² jah¹la² hi²sen³su² i³ye³kxi²nē³lhxā³, sa²yxo²so¹nha²nxa³sxā³ i³ye³kxi²sa²tē³nē³na³la². Nxe³ki³sa²kxai³, txa²wā¹ē¹nāu³a¹ au³txi³, Sū³na² a³lxi²nē³jau³su² wi¹lāin³nha²sxā³ yxau²-xai³lhī³ki³tā³la². Nxe³ju³tai²na² ha³kxa¹ a³la³kxi²nha²ki³tā³la².

6 Jā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² a³lxi²nē³jau³xa²sa¹. Yān³tai²na² txa²-wā¹ki³na¹xai²na² ko³nxe³ti³ kāi³ki³kxa² yo³ha² ko³nxe³te²lo³tē³sxā³ yxau³ki³si¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² sa²hau³ko³tē³ju³ta³nū³a² i³yī¹li²nū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe²xai³ti³kxai³lu², ha³lo²a² hau³kon³na³-na¹, nxe³je³nax3ki³kxai³lu², Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². I³lxi³thin¹ki³sxa³tū³ka³txi³ki³na¹xai²na² sa²hau³ko³tē³te³lhxā³ nxe³-

kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². ⁷Txa²wā¹ki³na¹xai²na² ya³lu²nē³ju³ta³la³
ten³ti³hex1ki³te²sxa³jai¹ti²tu³wa². Ki³sa²kxai³, a²nū²a² ā³xa² wain³-
khaix1jah¹lo²su² kxa³ha³ta³nxān²txi³:

—~Ya³lu²te³lhxā³ nx2na³na¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³, hai³txi³:

—~Ya³lu²kai¹na¹tū¹xā¹. Jah¹la² ka³ten³txi³ yxau²xai³txai²lā¹. Nxe³hī³-
ki³sxa³wa². Hai³txi³ ā³yat1sxā³ ya³lu²so¹ki³te²sxa³jai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹,
a²nū²a² wi¹lhin¹khaix1jah¹lo²su² kxai²nān²tu³:

—~Ya³lu²te³lhxā³ nx2na³na¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³, ā³yat1so¹sxā³
ya³lu²kain¹ki³ju³ta³nū³a² yū³nū³nhī³nx2nxa³wa². Yxān¹ta¹, a²nū²a² ka³-
na³ka³na³te² he³la³ko³ ya³lu²kain¹ju³ta² yū³ta³nxa² nxe³hī³te²la¹ku²
ki³nha²wa². ⁸Nxe³kxa²ha³ta³nxān²ti³, txa²wā¹ki³na¹xai²na² i³lxi³thin¹-
ti³hex1ki³sxa³hī¹na², Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³,
Txa²wā¹sū³na² a³lxi²nē³ju³ta² kāin² wxa²ye³ka¹tē³ta¹hxai²hē¹la².

⁹Ko³nxe³te²lo³tē³sxā³ yxau²xai³ki³sī¹nai³ta² Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²-
nē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nē³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
wain³te²lo³tē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nē³lha²kxai³, a²ya³la³tu³ ā³sen³sai¹-
khai¹nxe³sxā³, yxan¹nāu³a¹ ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³ki³kxa²yo³su²
Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²nē³lhxā³ i³khāuh³lxa³-
ti³nē³ju³ta³nū³a² yū²nxa³lho³la², Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³la².

¹⁰Kxān³su², Sū³na² i³ko¹x1ko¹son²ki²to³ki³sxai²tai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹,
Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³, Sū³na² wi¹lī³we¹yhu¹ti³hi¹te³lhxā³
wi¹lā³ya³lxi³xi²ti³hi¹tē³ta¹hxai²hē¹la². Nē³lha²kxai³, hī¹na² Je³su²jah³la²
ka³ten³su² nxū²kwai³yxau³nē³na³la². Nxe³nē³lha²kxai³, ā²la² ā³sen³sai¹sxā³
hxi²kāin²txi³ sa²hau³ko³tē³lhī³nx2na³la². Nxe³kxa²yo³su² yan¹nāu³a¹ Txa²-
wā¹sū³na² yxau³ya³sain¹ni² A²ki³lha³lxa² Je³su²jah³la² yxau³ya³sain¹ni²
nxe³sa²tē³ya³sain¹tu¹wa². ¹¹Jā¹nxe³nūn³jau³hū³nxe², Sū³na² i³ka³li³hī³ki³-
tā³la². Nxe³sa³ku¹:

—~Txa²wā¹sū³na² ka³lih³ti³hit1sa³nhā¹. Sa²jut3su², hī¹nai²na² Sū³-
na² ā³ya³lxi²xi²yhu¹sxā³ yxau³sxā³, ka³li³sa³nhā¹. Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la²
Je³su²jah³la² ā³ya³lxi²xi²ti³hi¹tē³lha²kxai³la¹. Nxe³ki³jau³su², ka³li³hi²
yxau²xai³lhī³ki³tā³la².

A³tāu²ah³lu¹tai²na² Je³su²jah³lai²na² i³yau¹ū³nē³jau³su²

¹²Txa²wā¹si³kxā³ka³nāu³u¹tai²na², a²nū²a² ka³na³ka³na³jah¹la² a²i³lxa²
A³tāu²ah³la² txa²nū² ko³nxe³ti³ kāi³ān³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹jau³su²,
ya³lu²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³, ko³nxe³ti³ kāi³ti³hi¹tē³-
lha²kxai³, ya³lu²nē³ju³ta³nū³a² yū³ti³hi¹tē³lha²kxai³, nxe³nē³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³sxā³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ nxe³te²ki³na¹xu¹tai²na² ko³nxe³ti³ kāi³sxā³
yxau²xai³ki³ta¹hxai²hē¹la². Ki³sa²kxai³, a²nū²a²nāu³xai²na² a²yxō²-
ha³kxa¹ ya²lu²nē³ju³ta² yū²hxn³nē³ta¹hxai²hē¹la². ¹³Txa²wā¹sū³na²
a²tīh³na² wain³ti³tīh³na², Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³tih³nxain¹ta¹hxai²-

hê¹la². Nxe³jau³xai²na² ne³katlso¹ki²sxã³ î³kwa³na³nê³ta¹hxai²hê¹la².
Nxe²ta³lun²nê³te²ka³ka¹:

—~Nxe³jah³lxi³xi¹. Sũ³na² wãn³txai²na² sa²yo²ã³ah³lxi¹nha³.
tai¹. Nxe³nê³ta¹hxai²hê¹la². Yxãn¹ta¹, yãn³tai¹na² Moi³se²ah³lu¹tai²na²
î³kwa³na³nê³lxa³ta³lhxĩ¹nũ¹tai²na², a²nũ²a² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³ki³na¹-
xu¹tai²na² ko³nxe³ti³ kãi³to³ki³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ki³ta¹, hai³txi³ Sũ³na²
ko³nxe³te²lo³tê³lhxã³ wxe³nê³ta¹hxai²nxa³hê¹la².

—~Yãn³tai²nãn¹tũ³ka³txa² î³kwa³na³ain¹nxa³hê³na¹. Na¹ha²kxai³,
ko³nxe³te²lo³tain¹nxa³lho³na¹. Sũ³na² ê¹nãn¹jau³su² nxe³ta¹hxai²hê¹-
la². ¹⁴Nxe³kxa²ha³ta³nxãn²ti³, a²wi¹lhi¹na² A³tãu²ah³lu¹tai²na² Sũ³na²
yo²wãn³txa² sa²yo²ã³nũ²la² ko³nxe³ti³ kãi³ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³hĩ¹-
nũ¹tai²nãn¹ju³tũ³, A³tãu²ah³la² a²sa³wi³ha³lxa² wĩn¹txi³sxã³ wetl¹sxã³
sa³wi³ha³lxi³lo³txi³ ai³ka³tũ³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² sa³wi³ha³lxi³lo³tain¹-
nũn³ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³tũ³ka³txu¹tai²na² yo²ha³kxa¹ ya²lun¹tain¹ju³ta²
yũ²hxan³tain¹ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³tũ³ka³txu¹tai²na², A³tãu²ah³la²
ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxu¹jã¹nxain¹ta¹hxai²nxa³hê¹la². Ain¹ta¹, ko³nxe³ti³
kãi³ain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³, ya²lun¹ta² hxan³tain¹ta¹hxai²hê¹la².

Jã¹nxe³sxã³ A³tãu²ah³lu¹tai²na² ko³nxe³ti³ kãi³ju³tan¹te²kxa²yan³tũ³
a²nũ²a²nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kãi³si¹hain¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³-
to³ta¹ Je³su² Kris²tu³jah¹lu¹tai²na² ya³lu²kxi²nê³ju³tan¹te²kxa³ya³tũ³ a²nũ²a²
î³li³hxa³te²a² ka³ten³ti³hi¹tê³ju³ta³nũ³a² yũ³nê³na³la². ¹⁵Yxãn¹ta¹, ha³na³ka³-
lxin³khai¹nxe³yhu¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³yhu¹ju³ta²sa¹: A³tãu²ah³la² ko³nxe³ti³
kãi³ta¹hxai²hê¹la². Ai¹nha²kxai³ a²nũ²a² ya²lun¹tain¹ju³ta² yũ²hxan³tain¹-
ta¹hxai²hê¹la². Yxãn¹ta¹, ha³na³ka³lxin³khai¹nxe³sxã³, Txa²wã¹sũ³na² kãin²
thãi³ti³la² a³lxi²nê³lhxã³, A³tãu²ah³la² ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² ân³sen³sai¹-
khai¹nxe³sxã³ a³lxi²nê³na³la². Nê³lha²kxai³, a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la²
Je³su²jah³la² î³sa²si¹hã³ũ¹nhê³lha²kxai³, ya³lu²kxi²nê³ta¹hxai²hê¹la².

Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tũ³ Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² wi¹li²nê³ju³ta² yũ³nê³-
na³la². ¹⁶Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la² A³tãu²ah³la²
ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² ko³nxe³te²lo³tain¹ta¹hxai²-
hê¹la². Nxe²xai³ti³kxai³, a²nũ²a² yo²ha³kxa² te²ki³na¹xai²na² ko³nxe³ti³
kãi³te²lo³tê³xi³ta¹hxai²hê¹la². Nê³lha²kxai³, ko³nxe³ti³ kãi³yxau²xai³-
ki³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ki³kxa²ha³ta³nxãn²ti³, Txa²wã¹sũ³na² thãi³ti³la²
a³lxi²nê³lha²kxai³ wain³te²lo³tê³ta¹hxai²hê¹la². Hai³txi³ kãi³ki³kxa² ya¹-
nxe³ki³ju³ta³lo³tê³ta¹hxai²nxa³hê¹la². Nxe³ta¹, ko³nxe³ti³ kãi³ki³te²sxa³kxa²
yã¹nxe² wi¹lhi¹nũ¹nhê³ta¹hxai²hê¹la². A²nxe³ju³tai²na² Txa²wã¹sũ³na²
ũ³hũ¹nhê³ju³tai²la¹wa². ¹⁷Jã¹nxa¹jau³su², a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la²
ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta²kxai³, a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ ya³lu²ju³ta³lot³sxã³, yxau²-
xai³lha²tê³ki³ta¹hxai²hê¹la². Yxãn¹ta¹, wi¹lhin¹ ân³sen³sai¹khai¹nxe³sxã³
ka³na³ka³na³jah¹la² Je³su²jah³la² sa²hau³ko³tê³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³,
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ kãin² thãi³ti³la² wi¹lhin¹ye²nê³lha²kxai³,
wain³te²lo³tê³ju³ta² ũ³hũ¹nê³ti³ten³na³la². Nxe³kxai²nãn²tũ³:

—~Ten³sa³nhã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³, hxi²kan¹txi³ ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³lhĩ³ki³tã³la², Je³su²jah³la² hxi²kan¹txi³lo³tẽ³lha²kxai³la².

18 A²wi¹lhĩ¹nu¹taĩ²na² A³tãu²ah³lu¹taĩ²na² ko³nxe³ju³ta² ka³na³ka³na³-ju³ta² kãĩ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tu¹taĩ²na², sa²nẽ³hẽ¹tẽ³lhxã³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ te²ki³na¹xai²na² ko³nxe³te²lo³sxã³ wxe²xai³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, te²yã¹nxe³kxe³hũ³sxã³ Je³su²jah³la², ha³lo²a² wain³ju³ta² ka³-na³ka³na³ju³ta² kãĩ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nẽ³ju³tan¹te²kxa³ya³tũ³, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ nxe³te²ki³na¹xai²na² ã³wa²su¹ti², ka³ten³ti³hi¹ti² nxe³nẽ³-ta¹hxai²hẽ¹la². 19 Jã¹nxe³sxã³, a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la² A³tãu²ah³la² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxou²ã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²a², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ka³lxa¹tũ³ka³txi³ki³na¹xai²na² ko³nxe³ti³ kãĩ³ti³hi¹-tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe², a²nũ²a² ã³xa² ka³na³ka³na³jah¹la² Je³su²jah³la², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wãn³txa² sa²yxou²we¹-ta³lu²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tũ³, ka³lxa¹ki³tũ³ka³txi³te²ki³na¹xai²na² Txa²wã¹sũ³na² wain³te²lo³tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³sxã³, Moi³se²ah³lu¹taĩ²na² ĩ³kwa³na³nẽ³lhĩ¹-jau³nũ³su² ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la², txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãĩ³ki³ju³ta² ĩ³tih³nxe³nẽ³te³lha³ka². Yxãn¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² en²ki³lha²-kxai³ ko³nxe³ti³ kãĩ³kãĩ²non³ki³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ki³kxa²ha³ta³nxãn²ti³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ã³sen³sai¹khai¹nxe³nẽ³lhxã³ thãĩ³ti³la² a³lxi²kãĩ²non³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 21 Txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãĩ³ki³ju³ta²lot³sxã³ ya³-lu²ki³ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² thãĩ³ti³la² a³lxi²nẽ³lhxã³, wain³te²lo³tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²su², Je³su² Kris²tu³jah¹-la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ka³te³na² wi¹tãu³a¹ ka³ten³su²wxe³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ka³ten³su² tah²lxi³ yxau²xai³ki³ju³ta²

6 1—~Ko³nxe³ti³ kãĩ³kãĩ²non³ki³kxa²ha³ta³nxãn²txi³, Txa²wã¹sũ³na² a³lxi²kãĩ²non³khai¹nxe³sxã³ ã³ne³sen³sai¹khai¹nxẽ³lhxã³ a³lxi²nẽ³-lhĩ³nx2na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³:

—~Īh¹nxet³sxã³ kãĩ³ki³te³ji¹? Ko³nxe³ti³ kãĩ³sa²tẽ³ki³te³ji¹? Sũ³-na² thãĩ³ti³la² a³lxi²kãĩ²non³nẽ³txai²li¹. Jau¹xai²na² wain³ji¹? Nxe³sah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³:

—~Wain³ti³he¹nx2nxa³wi¹. Ko³nxe³ti³ kãĩ³sa²tẽ³ki³ju³ta² wain³-ti³he¹nx2nxa³wi¹. Nxe³nx2ti³hĩ³na¹wa². 2 Wain³ti³he¹nxa³ju³ta²sa¹. Txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãĩ³ki³ju³ta² ã³na¹ki³taĩ¹ti²tu³wa². Ki³sa²kxai³, a²nũ²a² ya³lu²kxai²nãn²tũ³, a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ ã³na¹sxã³ na¹xã¹. Te²sxa³jai¹-ti²tu³wa². Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe²:

—~Txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãĩ³ki³ju³ta² ã³na¹a¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³, ã³na¹sxã³ na¹xã¹. Nxe³hĩ³ki³sxa³wa². Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³, a²nũ²a² ya³lu²-te²a² ain³nha²nxa³te²hũ³nxe², nxe³hĩ³ki³tã³la². Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³:

—~ĩ³we²nxe²te²hũ³sxã³ äh¹ kō³nxe³ti³ kãi³yai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³-
kxai²nãn²tu³, wain³ti³he¹nx²nxa³wa². ³Je³su²jah³la² ä³nü²nxe²sxã³
yxau³hĩ³ki³tã³la².

—~Ä³nü²nxi²sxã³ yxau³ki³txai²lã¹. Je³su²jah³la² ya³lu²ta¹hxai²-
hẽ¹na¹. Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², kō³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³ki³kxai³tã²
ä³na¹sxã³ yxau²xai³ki³tã³na¹. Nxe³jut³su² ha²kxai³ ä³nü²nxi²sxã³
ya³lu²yai¹na¹jut³su³nxe² yai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³jau³su², i³yau³xa²
ũ³hũ¹ki²sa²sai¹yhu¹ki³te²ju²hẽ³la². ⁴Je³su²jah³la² ya³lu²sxã³ sa²nĩ³kain¹ta¹-
hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe²:

—~Kō³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³ki³kxai³tã² ä³na¹sxã³ yxau²-
xai³ki³tã³na¹. Je³su²jah³la² ä³nü²nxi²sxã³ ya³lu²yain¹sxã³
sa²nĩ³ki²yai¹na¹jut³su³nxe² yai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³jau³su², ũ³hũ¹ki²sa²sai¹-
yhu¹ki³te²ju²hẽ³la². Kĩ³sa²kxai³, Txa²wã¹wĩ³na² wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe²
ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³, ka³ten³su² tah²lxi³
yxau²sa²tẽ³ain¹na³la². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe², txa²wã¹ki³na¹xai²na² ä³-
nü²kxain¹sxã³ ka³ten³su² tah²lxi³ yxau²xai³lhĩ³ki³tã³la². Jã¹nxe³te³lhã³
yhu¹ki³te²ju²hẽ³la².

⁵Je³su²jah³la² ya³lu²ju³tau³hxai²tẽx¹ jã¹nxe³sxã³, txa²wã¹ki³na¹xai²-
na² ä³nü²kain¹ki³kxai²nãn²tu³, kō³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³ki³kxai³tã²
ä³na¹sxã³ yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³ ka³na³ka³na³te²hũ³nxe² ya³lu²yain¹-
ki³jut³su³nxe² yxau²xai³yai¹nhĩ³ki³tã³la². Hã²wxã³txa³, Je³su²jah³la²
ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sxã³ ka³ten³su² yxau²xai³jut³su³nxe², txa²wã¹ki³-
na¹xai²na² tah²lxi³ wet¹tẽ³sxã³ wi¹kãi³sxã³ yxau²xai³ki³kxe³nü³a² kãi³sxã³
yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³ ka³na³ka³nat³sxã³ yxau²xai³yain¹te²hũ³nxe²
ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jut³su³nxe² yxau²xai³yai¹nhĩ³ki³tã³la². ⁶Kxã³-
su² kō³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³ki³tai¹ti²tu³wa². Yxã¹ta¹, Je³su²jah³la²
i³hxi²ki¹la³ki²sxã³ i³ya²lu²tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³au³hxai²tẽx¹tã²,
Txa²wã¹kxã³nxã¹te²ki³na¹xai³tã² kō³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³te²ki³na¹-
xai³tã² ya³lu²kxi²te²hũ³sxã³ Je³su²jah³la² ya³lu²kxa² yã¹nxe³te²hũ³nxe²
ya³lu²ki³te²hũ³ki³ta¹hxai²hẽ¹la². Kō³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta³lo³ki³ju³ta² ä³-
wa²su¹tẽ³te³lhã³ ta¹hxai²hẽ¹la². ⁷A²nü²a² ya³lu²kxai²nãn²tu³, kō³nxe³ti³
kãi³ti³he¹nxe³hĩ³nx²nxa³wa². Hai³txi³ kō³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta³lot³sxã³
yxau²xai³lhĩ³nx²nxa³wa². Yxã¹ta¹, a²kō³nxe³ju³ta² yxo²ha³kxa¹ ä³wa²su¹-
tãu³la³ yxau²xai³lhĩ³nx²na³la². ⁸Jã¹nxe³jau³su²:

—~Kō³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³ki³ju³tai³tã² Je³su²jah³la² ä³nü²-
nxi²sxã³ ya³lu²yai¹na¹jut³su³nxe² yai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³,
te²yã¹nxe³sxã³, Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sxã³, ka³ten³-
su² tah²lxi³ yxau²xai³lain¹kxa² yã¹nxe² yai¹nhĩ³ki³tã³la². Jau¹xai²na²
a³la³kxi²nha²ki³jau³sin²ta²wa². ⁹Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² ka³ten³-
su² i³sa²yxau³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, wã³li² ya²lu¹xi²ju³ta³la³
yũ³ti³he¹nx²nxa³wa². Hai³txi³ a²wẽ³ta³te²la³ ya³lu²ju³ta³lot³sxã³
yxau²xai³ti³he¹nx²nxa³lho³la². ¹⁰Je³su²jah³la² ya³lu²ka³tu³, txa²wã¹kō³-

nxe³ti³ kái³kí³ju³ta³lot3sxã³ ya³lu²ta¹hxai²hê¹la². Ye³ka³na³ka³nat3sxã³ so¹lxi³ ya³lu²ha²kxai³, ã³wa²su¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³, hî¹nai²na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ã³nũ²nxi²khai¹nxe³sxã³ ka³tẽn³ta³ yxau²sa²-tẽ³ain¹na³la². 11 Jã¹nxe³jut3sũ³nxe²:

—~Txa²wã¹ko³nxe³ti³ kái³kí³ju³ta³lo³ki³tãu³a¹ ã³na¹sxã³ ã³wa²su¹-nha²sxã³ a²nũ²a² ya³lu²te²a² ã³wa²su¹tai¹jut3sũ³nxe² wa²su¹wa²su¹yxau²xai³la¹tũ¹xã¹. Na¹ka³tu³, Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxi²sxã³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ sa²yo²we¹te¹lhxã³ yxau²xai³la¹tũ¹xã¹. Nxe³jah³lxi³hê¹la².

12 Wxa²nũ² i³nxai²na², ko³nxe³ti³lxun¹nxa²lxi³jau³su² kái³-nx2ti³nxa²lxi³na³la². Ju¹ta², i³we¹jah³lxi³txa³hê¹la². Jã¹nxe³jau³su², wxa²ẽ¹nãu³ai²na² ko³nxe³ti³ yxo²kwain³yah³lxin¹jau³su², a²yu³ta³lot3sxã³ yxau²xai³yah³lxi³txa³hê¹la². 13 Yxã¹ta¹, wxa²nũ²ai²na² yxo²ha³kxa¹, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ã³hũ¹nha¹jah³lxi³hê¹la². Wi¹ju³ta² so¹lxi³ kái³ti³hi¹txa²lxi³txai²la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, wxa²nũ²ai²na² ka³na³-ka³na³ju³ta² ha³tã³nxãn²txi³, wã³kon³sxã³ ko³nxe³ti³yu³txa³lo³tãu³a¹ ã³hũ¹nyhu¹ah³lxi³txa³hê¹la². Wxã¹na² a²ha² kxã³nxa² ya³lu²te²hũ³sxã³ yxau²xai³yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Yxã¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² ka³tẽn³ti³-hi¹txa²lxi³na²hẽ³la². Nxe³nx2ti³ha²kxai³, wxa²nũ²ai²na² yxo²ha³kxa¹ ã³hũ¹nha¹jah³lxi³hê¹la². Wi¹kã³si¹yah³lxi³txai²la¹. 14 Wxa²yu³ta², Txa²wã¹sũ³na² thã³ti³la² a³lxi²nẽ³jau³su² yxau²xai³yah³lxi³te²sin¹yu²-hẽ³la². Nxe³ha²kxai³, sa²hau³ko³txa²lxi³ju³ta² yũ³nx2ti³hĩ³nx2na³la². Nxe³nx2ti³kxe³su²:

—~Ko³nxe³ti³ kái³a¹tũ¹xã¹. Yah³lxin¹jau³su² a²yu³ta³lot3sxã³ yxau²xai³-yah³lxi³txa³hê¹la². Yah³lxin¹jut3su², kxã³nxu¹tai²na² Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nx2ti³jau³xu¹tai²na² so¹lxi³ yxau²xai³yah³lxin¹ke³la³te²-kxai³, ko³nxe³ti³hin¹sxã³ yah³lxin¹ju³ta³lo³jah³lxin¹tãu³a¹ hxi²kan¹txi³ a³li³yah³lxi³hĩ³nx2nxã³lxa². Yxã¹ta¹, hai³txi³ jau³la³ yxau²xai³-yah³lxi³te²sxan³yu²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³, sa²hau³ko³txa²lxi³ju³ta² yũ³khai¹nx2ti³na³la².

Sũ³na² hxi²ka²nãu³lon³sxã³ yxau²xai³kĩ³jau³su²

15 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³:

—~Ko³nxe³ti³ kái³a¹tũ¹xã¹. Ya³sah¹lxi³txa³hê¹la². Moi³se²ah³lu¹tai²-na² yxo²xũn³txi³ i³kwa³na³nẽ³jau³xu¹tai²na² yaun²nxa³xã¹. Hã¹l¹nxe³sxã³ Sũ³na² thã³ti³la² a³lxi²sa²na³na¹. Nxe³jau³su² yxau²xai³lhĩ³kĩ³tã³la². Nxe³kĩ³kxa²ha³tã³nxãn²ti³:

—~Ko³nxe³ti³ kái³a¹tũ¹xã¹. Nxe³kĩ³jau³su², wain³ti³he¹nx2nxa³wa². 16 Wai³nxa³ju³ta²sa¹:

—~Ko³nxe³ti³ kái³a¹tũ¹xã¹. Nxe² yxau²xai³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, ko³-nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta³lot3sxã³ kan²txi³ yxau²xai³yah³lxi³hĩ³nxa¹la². Hai³txi³ a³li³sxã³ ã³wa²su¹nhyah¹lxin¹ju³ta³la³ yũ³nx2ti³hĩ³nx2nxa³-

wa². Hāi¹nxe³sxā³, ya²lu¹nxa²lxi³hī³nx2na³la². Jā¹nxe³nx2ti³ha³ta²wa². Yxān¹ta¹:

—~Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹nha¹tū¹xā¹. Sa²yxow²we¹ta¹txai²lā¹. Yah³lxin¹-kxai²nān²tu³, Sū³na² hxi²ka²nāu³a¹ a³li³yah³lxan³kxe³su² kan²txi³ yxau², wain³te²lo³txa²lxi², nxe³nx2ti³hī³nx2na³la². 17 Yxān¹ta¹, ti³he¹nx2nxa³-wa². Txa²wā¹sū³na² ka³li³si¹nhē³na³la². Nxe³si¹nhē³jau³xa²sa¹: wxa²yu³ta², kxān³su² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta³lot3sxā³, yxau²xai³yah³lxi³ta¹-hxai¹nhē¹la². Yah³lxin¹ta¹:

—~A²hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² a²ya³la³tu³jau³xa² i³yau¹ū³nx2ti³si¹na¹jau³xa² ain³kxi²so¹sxā³, au³txi³ wxa²ē¹nāu³a¹ whāi²na¹ sa²kxai³lu² ten³khai¹nxe³sa²tun³nhā¹. Nxe³sxā³ sa²yxow²we¹jah³lxi³ta¹-hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². 18 Yah³lxin¹te²ka³ka¹, Txa²wā¹sū³na² Hi²sen³kxai³lu¹, wxa²wa²su¹txa²lxi³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³lxin¹ka³tu³, Sū³na² hxi²ka²-nāu³lon³nū²la² yxau²xai³yah³lxi³ta¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². Wain³txi³ kāi³yah³lxin¹txai²la². 19 Yxān¹ta¹, txai²na¹xai²na² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² yuh³xai²nān¹te² wān³txa² so¹lxi³, wain³txi³ e³kxi¹nx2ta¹wa². Wxāi²na² yuh³xai²nān¹te² i³nxa² wi¹lain³ki²sa²si¹nx2ta¹jau³su² na¹wa². Na¹jau³-xa²sa¹, kxā³nxai³tā² ko³nxe³yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³, wai³nxa³ju³ta² so¹lxi³, kāi³te³lhxā³ wxa²nū²a² whāi²na¹ ū³hū¹nha²nhyah¹lxi³ta¹hxai¹nhē¹la². Ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ a²wa³ka³li³lot3sxā³, yxau²xai³yah³-lxi³ta¹hxai¹nhē¹la². Yxān¹ta¹, a²hī¹nai²na² hāi¹nxe³kxe³hū³sxā³:

—~Wain³txi³ kāi³a¹tū¹xā¹. Nxe³yah³lxin¹jau³su², a²wa³ka³li³lot3sxā³ wxa²nū²a² whāi²na¹ ū³hū¹nha²nha¹jah³lxi³hē¹la²:

—~Je³su²jah³la² nū³ka³txi³khai³su² na¹txai²lā¹. Nxe³jah³lxi³hē¹la².

20 Jā¹nxa¹jau³su², kxā³nxai³tā² hāi¹nxe³sxā³:

—~Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta³lot3sxā³ yxau³na¹xā¹. Yah³lxi³ta¹hxai¹-nhē¹la². Yah³lxin¹tāu³ai³tā², hai³txi³, Txa²wā¹sū³na² i³kwa³na³nē³jau³xa² a²yu³ta³lot3sxā³ yxau²xai³yah³lxi³ta¹hxai²nxa³nhē³la². 21 Yxān¹ta¹:

—~I³wi¹lxon³ki²nhyah¹lxin¹ju³ta³la³ yū³ah³lxin¹ta¹te²sin²tai¹. Ya³-nx2ta¹wa². Yxān¹ta¹, yū³ti³he¹xah³lxi³ta¹hxai²nxa³nhē³la². Hāi¹sxā³, āu²li²to³nha²ki³ju³ta² so¹lxi³, ya³lu²ti³hi¹tē³ju³ta² so¹lxi³ kāi³yah³lxi³-ta¹hxai¹nhē¹li¹. Ya³nx2ta¹wa². 22 Yxān¹ta¹, Txa²wā¹sū³na² Hi²sen³su² sa²wa²su¹txa²lxi³ka³tu³, ko³nxe³ti³hit1sxā³ kāi³yah³lxin¹tāu³a¹ sa²wa²su¹-txa²lxi³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³ha²kxai³, Sū³na² hxi²ka²nāu³lon³sxā³ yxau²xai³lyah³lxi³to³hi¹lxa²:

—~Txa²nū²ai²na² whāi²na¹ Sū³na² ū³hū¹nha²nha¹xā¹. Wi¹kāi³a¹txai²lā¹. Nxe² yxau²xai³yah³lxi³to³ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³nha²kxai³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³lha²tē³yah³lxi³to³hi¹lxa². 23 Ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²-xai³ki³ju³ta² a²yo³su² ya³lu²nē³tu¹wa². Yxān¹ta¹, Txa²wā¹sū³na² a²yen³kxa² wā²nxū¹ ū³hū¹nhē³kxe³su² te²a², a³lxi²nē³jau³xa² so¹lxi³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ū³hū¹nhē³na³la². Nxe³tāu³a¹, Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²-kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau²sa²tē³xai³ki³tu¹wa².

Txu¹ha² in³txa² tē³kxi²nyhu¹jut3sū³jau³su²

7 ¹Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Wān³txai²na² ī³ye³kxi¹nx2ta¹jau³nū³ai²na² wi¹lā³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wa², Moi³se²ah³lu¹tai²na² ī³kwa³na³-nē³jau³xu¹tai²na² wi¹ a³lā³kxah¹lxi¹nha²kxai³la². Na¹jau³xa²sa¹, a²nū²a² ī²li³te²su² kxai²nān²tu³ ka³te³na² yxau²na³na¹. Nxe³tāu³a¹ so¹lxi³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² a²wān³txa² ī³kwa³na³nē³ju³ta³lot3sxā³ yxau²xai³-lhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹, a²nxe³jah¹lai²na² ya³lu²kxai²nān²tu³, hai³txi³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txi³lot3sxā³ yxau²xai³lhī³nx2nxa³wa² 2 Jā¹-nxe³jut3sū³nxe², txu¹ha² in³txa² tē³kxe³ta¹ka³lxu³su² kxai²nān²tu³, a²wē³sāi¹yah³lo²lot3sxā³ yxau³ta¹ka³lxu³su² te²jai¹ti²tu³wa². Ju¹ta², Moi³-se²ah³lu¹tai²na² ī³kwa³na³nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹:

—~Txa²wē³sāi¹ah³la² ya³lu²kxi²sa²na³na¹. Nxe³kxai²nān²tu³, ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wē³sāi¹yah³lai²na² ya³lu²ju³tan¹te²kxa³ya³lu² ā³wa²sut1sī³-nx2na³la². 3 Nxe³ha²kxai³, ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wē³sāi¹yah³la² ā³ha² ka³ten³su² yxau³ye²hī¹nān²tu³, ā³nhai¹tā³yhu¹sxā³ in³txi³ā³xa², wa²ko³-li²yhu¹kxai²nān²tu³, ko³nxe³ti³ kāi³ta¹ka³lxu³su² hī³nx2na³la². Yxān¹ta¹, a²wē³sāi¹yah³lai²na² ya³lu²kxi²kxai²nān²tu³, a²wē³sāi¹ah³lai²na² yu³-ta³lot3sxā³ yxau³ta¹ka³lxu³su² hī³nx2nxa³wa². Ā³wa²sut1sī³nx2na³la². Nxe³kxai²nān²tu³, in³txa² ā³su² te²a² wa²ko³li²yhu¹kxai²nān²tu³, ko³nxe³ti³ kāi³hī³nx2nxa³wa². 4 Te²ya¹nxe³kxe³hū³sxā³, Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²-nē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nē³lha²kxai³, wxāi²na² sa²kxai³lu² txa²wā³tā³ ī³nxai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ā³nū²nxī²sxā³ ya³lu²te²nū³nhū³sxā³ yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Nxe³ha²kxai³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² ī³kwa³-na³nē³jau³xu¹tai²na² ā³wa²su¹te²hū³sxā³ yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³, a²hī¹nai²na² Je³su²jah³la² hxi¹ka²nāu³a¹, Txa²wā¹sū³-na² Si³yxau³tāu³a¹ ka³ten³su² ī³sa²yxau³xi²ti³hi¹kah³lo²su² te²hxi¹ka³nāu³a¹ yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa², Sū³na² sa²yo²wet1sxā³ wi¹kāi³yah³-lxin¹txai²la². 5 A²ha¹ kxā³nxa², txa²wā¹sī³na² ko³nxe³ti³ e³ki²nha²sxā³ yxau²xai³kī³sxai²tai¹ti²tu³wa². Nxe³kī³ju³ta²sa¹, Moi³se²ah³lu¹tai²na² ī³tih³nxe³nē³jau³xu¹tai²na² wi¹jau³xai²la¹wa². Ha³lo²a² ko³nxe³ju³ta² kāi³ye²kī³kxa²yan³ti³su² ī³tih³nxe³nē³jau³xai²la¹wa². Yxān¹ta¹, nxe³nē³jau³-xai²na² txa²wā¹kī³na¹xai²na² ne³kat1so¹kin¹ta¹, sa²yo²we¹kī³sxa³kxe³su², a²ko³nxe³jau³xa² so¹lxi³ ā³ya³la³kxi²so¹sxā³ ī³yo²kwain³sxā³:

—~Ko³nxe³ti³ kāi³a¹tū¹xā¹. Nxe³kī³jau³su², hāi¹nxe³sxā³ ya³lu²kī³te³lhxā³ ko³nxe³ti³ kāi³kī³sxai²tai¹ti²tu³wa². 6 A²ha² kxā³nxa² Moi³se²ah³lu¹tai²-na² ī³kwa³na³nē³ju³ta³lo³nxe³nē³tāu³a¹ yxau²xai³kī³sxai²tai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹, a²hī¹nai²na² nxe³tāu³a¹ ā³wa²sut1sxā³ ain³kī³tā³la². Ya³lu²-te²nū³nhū³sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³kī³ju³tai³tā² ā³wa²sut1sxā³ yxau²xai³lhī³kī³tā³la². Kī³sa²kxai³:

—~Txa²wā¹sū³na² sa²yo²we¹ta¹tū¹xā¹. Nxe³kī³kxai²nān²tu³, tah²lxi³ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² sa²hxi²ka¹tē³lha²kxai³, sa²yo²wet1sī³kī³tā³la².

Moi³se²ah³lu¹ta²na² i³kwa³na³nē³jau³su²

7 Yxān¹ta¹, Moi³se²ah³lu¹ta²na² hai³txi³ kō³nxe³jau³la³ i³kwa³na³ti³-hex¹nē³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Wi¹jau³xa² so¹lxi³ i³kwa³na³nē³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² txa²wā¹ki³na¹xai²na² kō³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² a³la³kxi²-si¹nhē³jau³nū³ai²la¹wa². Jā¹nxe³sxā³ku¹, Moi³se²ah³lu¹ta²na² wān³txa² i³tih³nxe³nē³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³xa² yen³kxa² yxo²kwain³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³-nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xau³hxai²tē³xtā², txai²na¹xai²na² ain³kxi²so¹na¹ka³ty³, i³ye³kxi²nha¹te³nah¹lxi¹:

—~Nx2na³na¹. A²nū²a² ā³xa² yen³kxa² yxo²kwai³na¹ju³ta² kō³nxe³-khai¹nx2na³na¹. Jā¹nxe³hxai²na¹hē³na¹. Nxe³ha²kxai³, a²hī¹nai²na² txa²kō³nxa¹ju³ta² i²nha¹nha¹. Yxān¹ta¹, wān³txai²na² Moi³se²ah³lu¹ta²na² i³tih³nxe³nē³lxa³kxai²nān²ty³, txa²kō³nxa¹ju³ta² i²nha²hī³nā²nxa³xā¹. Na¹-hē¹la². 8 Moi³se²ah³lu¹ta²na² wān³txa²:

—~A²nū²a² ā³xa² yen³kxa² yxo²kwain³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³jau³-xai²na², wi¹jau³xai²la¹wa². Yxān¹ta¹, txa²kō³nxa¹ju³ta² sa²kxai³lu² ā³txi³ yū³sa³ha²kxai³, wi¹jau³xai²na² i³kāi²not3sxā³ i³khot3sxā³ i³ki³-ha¹ki²nha¹ha²kxai³, a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² ka³lxa¹te²a² yen³kxa² kāin² yxo²kwain³ti³hit1sa²hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, Moi³se²ah³lu¹ta²na² wān³-txai²na² yū³nē³lxa³kxai²nān²ty³, hxi²kan¹txi³ txa²kō³nxa¹ju³ta³la³, wān³txa² yū³nē³lxa³jau³la³ i³kāi²not3sxā³ i³khot3sxā³ i³ki³ha¹ki²-sa²hī³nx2nxa³wa². Sa³ha²kxai³, hxi²kan¹txi³ a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² yxo²kwain³ti³hit1sa²hī³nx2nxa³wa². Kō³nxe³ti³ kāi³ye³kxe³su² kō³nha²-hī²ki³sxa³wa². 9 Txai²na¹xai²na² a²wi¹lhī¹na² txa²nū² Moi³se²ah³lu¹ta²na² i³kwa³na³nē³jau³xa² kō³nhān²nxa³kxe³su², kō³nxe³ti³ kāi³a¹ju³ta² kō³nha²-hxain²nxa³hē¹la². Na¹ta¹, hā²wxān³txa³:

—~Moi³se²ah³lu¹ta²na² wān³txa² a³la³kxi²na¹xā¹. Na¹te³na¹, txa²kō³nxa¹ju³ta² sa²kxai³lu² ā³txi³ yū³sa²ju³ta² sa²kxai³lu² kāin² i³-ki³ha¹ki²sa²sxā³, wān³txa² wi¹jau³xai²na² sa²yxo²ā³ti³hit1sa²hxai²hē¹la². Sa²jau³su², hxi²ye¹ta³lxi³sa²hxai²hē¹la²:

—~Ya³lu²te²hū³sxā³ yxau³na¹nha¹. Sū³na² yen³nāu³a¹ yxau²xai³la¹-ju³ta³nū³a² yū²nxa³lho³na¹. Na¹jau³su², hxi²ye¹ta³lxi³sa²hxai²hē¹la². 10 Na¹ha²kxai³:

—~Moi³se²ah³lu¹ta²na² wān³txa² wi¹jau³xai²la¹xā¹. Sa²yxo²-we¹ta¹kxai²nān²ty³, ka³ten³su² ti³hit1sa³tū¹xā¹. Sū³na² yen³nāu³a¹ yxau²xai³la¹ju³ta³nū³a² yū³ti³hit1sa³tū¹xā¹. To³ha¹hē¹la². Na¹kxa²ha³ta³-nxān²ti³, hāi¹nxe³sxā³ sa²yxo²ā³a¹kxe³su², hxi²ye¹ta³lxi³sa²to³hxai²hē¹la². 11 Nxe³ha²kxai³, txa²kō³nxa¹ju³ta² ā³txi³ yū³sa²sxā³ i³ki³ha¹ki²sa²sxā³, wān³txa² wi¹jau³xa² Moi³se²ah³lu¹ta²na² i³kwa³na³nē³jau³xa² i³khot3sa³-ha²kxai³, kō³nxe³ti³ kāi³ti³hit1sa²hxai²hē¹la². Sa³ha²kxai³, ya³lu²te³lhxā³ ti³hit1sa²hxai²hē¹la², kō³nxe³ti³ kāi³a¹ha²kxai³la².

12Nxe³ha²kxai³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nē³jau³xa² Sū³na² wān³txi³su² ha²kxai³, wain³jau³su² ha²kxai³, wi¹lh¹n¹jau³su² ha²kxai³, te²jai¹ti²tu³wa². 13Nxe³ha²kxai³, ya³lu²te³lhxā³ ti³hit¹sa²ju³ta²sa¹, hai³txi³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² wi¹jau³xa² ya³lu²te³lhxā³ ti³hit¹sa²ju³sa³wa². Yxān¹ta¹, txa²ko³nxa¹ju³ta² au³txi³ yū³sa²sxā³ i³ki³ha¹ki²sa²sxā³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³khot³sxā³ i³ki³ha¹ki²sa²sxā³ ko³nxe³ti³ kái³ti³hit¹sa²ha²kxai³, ya³lu²te³lhxā³ ti³hit¹sa²na²hē³la². Sa³ha²kxai³:

—~Kāin² ko³nxe³khaix¹te²ju²hē³na¹, txa²ko³nxa¹ju³ta²sa¹. Nxe³jau³su², i³tih³nxe³nē³lhxā³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txai²na² i³kwa³na³nē³jau³xai²na² ũ³hū¹nē³ta¹hxai²hē³la².

Txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² i³wā³wā³txi²nē³jau³su²

14Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nē³jau³xu¹tai²na², Sū³na² wān³txi³khai³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹, txai²lē¹ yuh³xai²-nān¹jah¹lo²khai³su² na¹ha²kxai³, txa²ko³nxa¹ju³ta³lot³sa²kah³lo²su² na¹ha²kxai³, nxe³jah¹lo²sa¹wa². 15Na¹te³na¹xai²na², txa²yxau²xai³la¹ju³ta² wi¹ko³nha²ti³he¹nxē²nx³na²wa². Nxe³na¹te³nah¹lx¹, ha³lo²a² wi¹ju³ta² te³na¹ju³ta² kái³nxa³ha²kxai³, ha³lo²a² ko³nxe³ju³ta² yxo²kwīn¹kxi²na¹-ju³ta² so¹lx¹ kái³a¹ha²kxai³, nxe³jah¹lo²sa¹wa². 16Na¹ha²kxai³, ko³nxe³ti³ kái³a¹kxan²ti³:

—~Ha³lo²a² ten³nxa³ju³ta² kái³a¹xā¹. Nxe³hī³na¹wa². Na¹kxai²nān²tu³:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txa² wain³jau³xai²la¹xā¹. Yxān¹ta¹ hxi²ka¹nhā²nx³nhā¹. Nxe³hī³na¹wa². Na¹kxai²nān²tu³, Moi³se²ah³lu¹-tai²na² wān³txa² wain³ye²hī³na¹wa². 17Na¹kxe³su², ko³nxe³ti³ kái³a¹wa². Na¹kxan²ti³, hai³txi³ wā²nxū¹ txai²khai³lxa³, Txa²wā¹sū³na² wet¹sa²kxe³-na¹khai³lxa³ ko³nxe³ti³ kái³hī³nā²nxa³wa². Ta¹, txa²ko³nxa¹ju³ta², au³txi³ txa²ē¹nāu³a¹ yū³sa²sxā³, ko³nxe³ti³hit¹sa²sxā³ nxe³sa²jau³su² kái³hī³na¹-wa². 18Txai²lē¹ wi¹kái³ti³hit¹sa²ju³ta³la³ yū³sa²nxa³wa². Txa²sī³nai²na² ko³nxe³ti³hit¹sa²te²sain¹na³la². Na¹ha²kxai³:

—~Wi¹kái³a¹tu¹xā¹. Na¹kxa²ha³ta³nxān²ti³, hxi²kan¹txi³ wi¹kái³hī³nā²-nxa³wa². 19Na¹ha²kxai³, txai²na¹xai²na² a²wi¹ju³ta² ten³khaix¹na¹ju³ta² kái³nxa³ha²kxai³, ta¹, a²ko³nxe³ju³ta² ten³ti³he¹nxē²nxa³ju³ta² kái³a¹ha²-kxai³, nxe³jah¹lo²sa¹wa². 20Nxe³ha²kxai³, ten³ti³he¹nxē²nxa³ju³ta² so¹lx¹ kái³a¹kxai²nān²tu³, hai³txi³ txai²khai³lxa³ Sū³na² tah²lx¹ wet¹sa²kxe³-na¹khai³lxa³ kái³hī³nā²nxa³wa². Ta¹, txa²ko³nxa¹ju³ta² au³txi³ txa²ē¹nāu³a¹ yū³sa²sxā³ ko³nxe³ti³hit¹sa²sxā³ sa²jau³su², kái³hī³na¹wa².

21Hāi¹nxe³kxe³hū³sxā³ ha³lo²lot³sa²ju³ta²sa¹:

—~Txa²ē¹nāu³a¹ au³txi³ wi¹ju³ta² kái³ti³ten³sa³nha¹. Nxe³jah¹lo²sa¹-wa². Na¹kxan²ti³, a²ko³nxe³ti³ kái³a¹ju³ta³nū³a² so¹lx¹ yū³sa²hī³nx²na³la². 22-23Txai²khai³nxa¹xai²na³, Txa²wā¹sū³na² wet¹sa²kxe³na¹xai²na² au³txi³ i³ye³kxi²nha¹te³nah¹lx¹:

—~Sũ³na² wãn³txa² ka³lih³khai¹nxe³sa³nhã¹. Na¹jau³su², na¹ta¹, txa²ko³-
nxe³ti³ e³a¹jau³xa² au³txi³ yũ³sa²sxã³ nũ³kxũ³txi³ ko³nxe³ti³hit1sa²sxã³,
txai²khai³nxa¹xai²na² Sũ³na² tah²lxi³ wet1sa²kxe³na¹xai²na² nũ³kxũ³txi³
sa²ne³khou²ki²sa³ha²kxai³, nxe³sa²jau³su², ko³nxe³na¹ju³ta³lot3sxã³ yxau³-
hĩ³na¹wa². ²⁴Na¹ha²kxai³:

—~Khãuh³lxa³ti³khai¹san¹nhi². Hãi¹nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kãĩ³-
jah¹lo²si¹nxa²ha¹i². Txa²nũ²ai²na² ko³nxe³ti³ kãĩ³jah¹lo²si¹nxa²ha¹i².
Ya³lu²ti³hit1san¹nhi². Yã¹jah¹lo²ta³ wxa²wa²sut1sa²te³lin¹ji². Na¹nha²wa².
²⁵Yxã¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ kãĩn² ka³lih³khai¹sa³nha²wa².
A²nxe³jah¹la² wxa²wa²sut1sa²te³lhxã³ e³kxai²nãn²tũ³, a²ya³la³tũ³ Txa²-
wã¹hxi²kan¹jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Hi²sen³su² sa²wa²sut1sa²ju³ta²
yũ²na³la². Hãĩ¹nxe³kxe³hũ³nxe², txai²khai³nxa¹xai²na², Sũ³na² tah²lxi³
wet1sa²kxe³na¹xai²na² Sũ³na² wãn³txi³lot3sxã³ yxau³na¹ha²kxai³, ha³-
na³ka³lxi³ txa²sĩ³naĩ²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³ kãĩ³a¹ju³ta³nũ³lot3sxã³
yxau³na¹ha²kxai³, nxe³jah¹lo²sa¹wa².

Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² yxau³ya³nhẽ³jau³su²

8 1—~Je³su²jah³la² ã³nũ²nxi²sxã³ yxau²xai³jah¹lo²sa¹xã¹. Nxe³-
na¹kxai²nãn²tũ³, Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ o³nxa³te²lot3sa²ju³ta³la³
yũ²nxa³wa². A²nxe³sxã³ txa²wã¹sĩ³na² ko³nxe³ti³ i³ye³kxi²nha¹jau³xa²
sa²wet1so¹nxa²ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la²na² wãn³txa²
sa²wet1so¹na¹ha²kxai³ nxe³te²sa¹wa². ²Nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³-
jxah¹la² ka³tẽn³su² ti³hi¹tẽ³jah¹lo²su² na³la².

—~Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxi²sxã³ yxau²xai³la¹tũ¹xã¹. Nxe³kĩ³-
kxai²nãn²tũ³, Sũ³na². Yãu³ka³jxah¹la² hxi²kan¹ti³hi¹tẽ³lhĩ³nx2na³la².
Ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³kĩ³kxai²nãn²tũ³ ya³lu²kĩ³tu¹wa². Yxã¹ta¹,
Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² hxi²kan¹txi³ wxa²wa²su¹tẽ³na³la². Nxe³nẽ³lha²kxai³
ko³nxe³ti³ kãĩ³kĩ³ju³ta² ã³wa²su¹ti² ya³lu²nẽ³ju³ta² ã³wa²su¹ti² nẽ³lha²kxai³
ka³tẽn³su² ti³hi¹tẽ³lhĩ³nx2na³la². ³Kxã³nxã¹jau³xu¹taĩ²na² Moi³se²ah³lu¹-
taĩ²na² i³kwa³na³nẽ³jau³xu¹taĩ²na² wain³jau³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹
txa²wã¹kĩ³na¹xai²na² hxi²kan¹txi³ jau³xu¹jã¹nxe³sxã³ yxau²xai³lhĩ³kĩ³sxa³-
wa², txa²wã¹sĩ³na² hxi²kan¹nẽ³lxa³ha²kxai³la². Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ hxi²kan¹na³la². Nxe³sxã³ A²ta²ha² a²t³lxa² Je³su²jah³la²
i³sa²si¹hã³ũ¹nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² wxã³sxã³ txa²wã¹sĩ³nhũ³sĩ³-
na² ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³kĩ³ta³sxĩ³nhũ³sĩ³na² ã³wih¹sxã³ ton¹nũ²la²
wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãĩ³kĩ³ju³ta² hxa³n³kxi²nẽ³lhxã³
ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³ ã³sen³sai¹khai¹nxe³sxã³ hxi²kan¹-
ti³ txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãĩ³kĩ³ju³ta² wxa²hxa³n³kxi²ti³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².
⁴Hxa³n³kxi²nẽ³lha²kxai³, Moi³se²ah³lu¹taĩ²na² i³kwa³na³nẽ³jau³xu¹jã¹nxe³-
sxã³ yxau²xai³kĩ³ju³ta² yũ³nẽ³lhĩ³nx2na³la². Nxe³sxã³ txa²wã¹kĩ³na¹xai²na²
Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ten³jau³xa² so¹lxi³ yxau²xai³li² txa²wã¹sĩ³na²
ko³nxe³ti³ e³kxi²nha²kĩ³jau³xa² sa²yo²we¹kĩ³sxa³ka³tũ³ yxau²xai³li²,

nxe³te²ki³na¹xai²na², Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² yã¹nxe³sxã³ yxau²-
xai³ki³ju³ta² yũ³nẽ³lhĩ³nx2na³la². 5Ki³sa²kxai³, txa²wã¹sĩ³nãu³ai²na²
ko³nxe³ti³ e³kxi²nha²ki³jau³xa² i³wet1so¹sxã³ yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³,
yuh³xai²nãn¹te²yen³kxa² ko³nxe³thin¹te² yen³kxa² so¹lxi³ yen³ki³-
sxã³ ten³ki³jau³su² yxau²xai³lhĩ³ki³tã³la². Jã¹nxe³yah³sah¹lxi³txa³hẽ¹la².
Yxãn¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³ye³kxi²nẽ³jau³xa² i³wet1so¹sxã³
yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²a² ten³ki³jau³xa² so¹lxi³
yxau²xai³lhĩ³ki³tã³la². Jã¹nxe³yah³sah¹lxi³hẽ¹la². 6Jã¹nxa¹jau³su²:

—~Yuh³xai²nãn¹te² yen³kxa² so¹lxi³ ten³sa³nhã¹. Nxe² e³kxi²nha²sxã³
yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² u² ha³na³ka³lxi³ yxau², ya³lu²ju³-
tãn²ta³ a³ti² nxe³hĩ³ki³tã³la². Yxãn¹ta¹, Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³wet1so¹sxã³
yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³, ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²xai³li², hãu²non³sxã³
yxau²xai³li² nxe³hĩ³ki³tã³la². 7Nxe³ha²kxai³, yuh³xai²nãn¹te² yen³kxa²
ko³nxe³thin¹kxa² yxo²kwain³ki³jau³su² yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹-
sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³kox1ko¹son²kxi²hĩ³ki³tã³la². Nxe³ki³kxai²nãn²tu³,
Sũ³na² i³kwa³na³nẽ³jau³xa² sa²yxow²we¹ki³ju³ta² yũ³nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa²,
hxi²kan¹txi³ sa²yxow²we¹ki³sxa³ha²kxai³lu¹. 8Nxe³ki³kxai²nãn²tu³:

—~Yuh³xai²nãn¹te² yen³kxa² ten³sa³nhã¹. Nxe² e³kxi²nha²sxã³
yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³, hxi²kan¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹
i³wi¹lxo³kxi²hĩ³ki³sxa³wa².

9Yxãn¹ta¹, wxãi²nãn²ta³ ha³na³ka³lxin³yah³lxi³hxai¹nhẽ³la². Wxa²sĩ³na²
ko³nxe³ti³ e³ki²nhyah¹lxin¹jau³la³, ain³kxi²nha² yxau²xai³yah³lxi³hxai²-
nxa³hẽ³la². Yah³lxin¹ta¹, hãi¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la²
e³ki¹nx2ti³jau³xa² ain³kxi²nha² yxau²xai³tũ³ka³txi³jah³lxi¹lxa², Sũ³-
na² Yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwai³yxau³nx2ti³ha²kxai³la². Yxãn¹ta¹, a²nũ²a²
i²li³te²su² kxai²nãn²tu³, Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwai³yxau²nxa³kah³-
lo²su² kxai²nãn²tu³, hai³txi³ Je³su²jah³la² a²sa³wit3su² ti³he¹nx2nxa³wa².
10Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² nxũ²kwai³yxau³nẽ³kxai²nãn²tu³:

—~Ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta² yũ³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ txa²wã¹nũ²ai²na²
ya³lu²tũ¹xã¹. Nẽn³kxan²ti³ a²kxã³nxu¹tai²na² Je³su²jah³la² txa²wã¹ko³nxe³-
ki³ju³ta² sa²wa²su¹tẽ³lha²kxai³ wain³te²lo²tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³
ka³ten³su² ti³hi¹tẽ³na³la². 11Jã¹nxa¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³-
a¹ nũ³kxũn³txi³ Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ha²kxai³, Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwai³yxau³nx2ti³kxai²nãn²tu³,
te²yã¹nxe³sxã³ ka³ten³su² ti³hi¹tũ¹nx2ti³tu¹wa². Wxa²nũ²ai²na² ya³lu²-
te³lhxã³ nxe³te²nũ²ai²na² ka³ten³su² ti³hi¹tũ¹nx2ti³tu¹wa². Txa²wã¹sũ³na²
Yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwai³yxau³nx2ti³jah¹la² nxe³nx2ti³tu¹wa².

12Nxe³ju¹tan¹te²kxa³ya³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Txa²wã³tã³nãu³xãi³.
Hãi¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³ye³kxi²nẽ³jau³xa² yã¹-
nxe³sxã³ yxau²xai³lya³sah¹lxi³hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, Txa²wã¹sĩ³na² ko³nxe³ti³
i³ye³kxi²nha²ki³jau³xa² sa²wet1so¹sxã³ yxau²xai³ya³sah¹lxi³txa³hẽ¹la².
Ya³nx2ta¹wa². 13Txa²wã¹sĩ³na² sa²wet1so¹sxã³ yxau²xai³lyah³lxin¹-

kxai²nān²tu³ ya³lu²yah³lxin¹tu¹wa². Jā¹nxe³nx2ti³ha³ta²wa². Yxān¹ta¹, Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² sa²wet1so¹sxā³ wxa²ko³nxe³ti³ kái³yah³-lxin¹ju³ta² ā³nā¹hxa³jah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~ĩ³su²lhā³nha¹jut3sū³nxe², txa²ko³nxe³ti³ kái³a¹ju³ta² ā³-nā¹hxa³ta¹tū¹xā¹. Nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹, yxau²xai³lha²tē³khaix1yah³lxin¹tu¹wa². 14 Jā¹nxe³jut3su², Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² sa²wet1so¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³su² yah³lxi³hī³nxa¹lxa². 15 Jut3su², Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³-jxah¹la² nxū²kwai³yxau³nē³kxai²nān²tu³, Sū³na² wē³ha³lxi³lo³tē³na³la². Wē³ha³lxi³lo³tē³lha²kxai³ yuh³lxi³jau³su² kwa² wa³ka³li³lot3sxā³ yxau²xai³kī³sxa³wa². Nxe³kī³sxa³ha²kxai³ a³lxi²sxā³ yxau²xai³kī³-tā³la². Yxān¹ta¹ wē³ha³lxi³lo³tē³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² Txa²wā¹wī³na² ī³ye³kxi²kī³kxai²nān²tu³:

—~Wī³nāi³. Txa²wī³nu²si¹lxi¹. Nxe³kī³kxai²nān²tu³, Sū³na² Yāu³ka³-jxah¹la² ī³ye³ti³hi¹tē³jau³su² e³hī³kī³tā³la². 16 Nxe³kī³kxai²nān²tu³, au³txi³ txa²wā¹ē¹nāu³āin²txi³ ī³ye³kxi²nha², Sū³na² Yāu³ka³jxah¹lain²txi³ ī³ye³-kxi²nē³li², nxe² ī³ye³yo²nū¹nyhu¹sxā³:

—~Sū³na² wē³ha³lxi³su² kī³tā³li¹. Nxe³jau³su² ī³ye³hī³kī³tā³la². 17 Txa²wā¹kī³na¹xai²na²:

—~Sū³na² wē³ha³lxi³su² na¹xā¹. Nxe³kī³kxai²nān²tu³, Txa²wā¹wī³na², a²yen³kxa² kwēn¹tai²na² ū³hā¹kxi²nē³kxe³su² te² yen³kxa², yxan¹nāu³-a¹ ū³yhen³kxi²nhē³tu¹wa². Ī³ka³li³si¹nhē³jau³su² ū³yhen³kxi²nhē³tu¹wa². Nxe³tāu³a¹, Je³su²jah³lain²txi³ ū³yhen³kxi²u¹jā¹nxe³sxā³ txa²wā¹kī³-na¹xain²txi³ ū³yhen³kxi²ya³nhē³lain¹tu¹wa². Nxe³ju³ta², Je³su²jah³la² khāuh³lxa³thin¹ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³, khāuh³lxa³ti³hi¹tē³-kxai²nān²tu³, yxan¹nāu³a¹ Je³su²jah³la² wxi²kin³ti³ton³ti³hi¹tāu³nū³ā¹ te²-yā¹nxe² wxi²kin³ti³ton³nē³nūn³tu¹wa².

Wxi²kin³ti³ton³ti³hi¹tē³ju³ta³nū³su²

18 Ha³lo²a² wi¹li²sxā³ wi¹ko³nha²sxā³ e³ya³nx2ta¹wa². Hī¹nai²na² ha³-lo²a² khāuh³lxa³thi¹tē³na³la². Nē³kxan²ti³, yxan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau²tāu³a¹ kāin² wxi²kin³ti³to³ti³hi¹tē³tu¹wa². Ha³lo²a² kāin² wi¹-khai¹nxe³ju³ta² ī³yau¹ū³nhē³tu¹wa². Hī¹na¹ kwēn¹tai²nān¹tā³ ha³lo²a² khāuh³lxa³thi¹tē³na³la². Nxe³ta¹, yxa¹nān¹tā³ ha³lo²a² a²wēn³ta³te²la³ kāin² wxi²kin³ti³to³ ā³ne³sen³sai¹khai¹nxe³tu¹wa². 19 Nxe³ju³ta², a²yen³kxa² Txa²wā¹sū³na² wxa²wet1sa²sai¹kxa² a²yo²ha³kxa² sa²kxai³lu² wah³xain¹-na³la². Ain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau²tāu³a¹ a²wē³ha³lxa² e³lē³na² wxa²ye³kat1sa²-sīn¹tū¹xā¹. Nxe³ju³ta²nū³a² ī²ti³ten³khai¹nxe³sa²sīn¹nhā¹. Nain¹jau³su², wah³xain¹na³la². 20 Kxā³nhxi¹nu¹tai²na² a²nū²a² ko³nxe³ti³ kái³ān³si³wxe³-hī¹nāu³u¹tai²na², Txa²wā¹sū³na² wā²nxū^h1 ain³nha²te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² sa²yo²ã³sain¹na³na¹. Sai¹nha²kxai³ ha³lo²a² wet1sa²sai¹-
na¹kxa² yo²ha³kxa¹ ha²ya³kxa³lxi³hi¹ta¹xã¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³ju³ta²
a²lhun³tu², ha³lo²a² nxe²xai³hxai²tai¹ti²tu³wa². Hxi²kan¹txi³ ain³nha²nxa³-
kxa²ha³ta³nxã²txi³, ha²ya³kxa³thin¹sxã³ ai³hxai²tai¹tu³wa². 21 Yxã¹ta¹,
yxan¹nãu³a¹ Sũ³na² wẽ³ha³lxi³su² te²ki³na¹xai²na² e³lẽ³na² wxa²ye³ka¹tẽ³-
tu¹wa². Nxe³nẽ³tẽ³nãu³a¹, wa²su¹wa²su¹yxau²xai³ki³tu¹wa². Nxe³ha²kxai³,
Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²yen³kxa² wet1sa²sai¹kxa² yo²ha³kxa¹ ã³wa²su¹-
tain¹sxã³, hĩ¹na² ha²ya³kxa³thin¹sxã³ ã³kho³jau³su² yxau²xai³lain¹te²na²
yen³kxa² yo²ha³kxa¹ ã³wa²su¹tain¹tu¹wa². Ain¹ka³tu³, ha³lo²a² yo²-
ha³kxa¹ wxi²kin³ti³ton³txi³ wa²su¹wa²su¹yxau²xai³ki³ju³tũ³a² yã¹nxe²
ain¹tu¹wa². 22 Ha³lo²a² nxe³jut3sũ³ju³ta²sa¹. Txu¹ha² wẽ³nhi³sxã³, a³-
li³la¹te³lhã³ nx2na³na¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, kãin² ih³khaixlyain¹sxã³
ĩ³wxai¹hĩ³nx2na³la². Jã¹nxe³te²an¹jau³nũ³su², ha³lo²ai²na² ĩ³wxai¹jau³hũ³-
nxe² yxau²xai³lhĩ³nx2na³la².

—~Kwẽn¹tai²na² ã³wa²sut1sa³tũ¹xã¹. Nxe³hĩ³nx2na³la². 23 Jã¹nxe³ju³ta²
a²wi¹lhĩ¹na², Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ã³nxũ²kwai³wi¹hũ³nhẽ³na³la².

—~A²ha² yxan¹nãu³a¹ wa²su¹wa²sun¹khai¹nxe² ka³lih³khai¹nxe² yxau²-
xai³lyah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³nẽ³jau³su², ã³nxũ²kwai³wi¹hũ³nhẽ³na³la².
Nxe³ki³sa²kxai³, ha³lo²a² wah³nxe³sxã³, txa²wã¹ẽ¹nãu³a¹ au²txi³ ĩ³wxai¹-
ki³jau³hũ³nxe² ĩ³ye³kxi²nha²hĩ³ki³tã³la².

—~Yxan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² wẽ³ha³lxi³lo³tẽ³tũ¹xã¹. Nxe³tãu³nũ³ã¹,
txa²wã¹nũ²ai²na² tah²lxi³ wxen¹sxã³ wa²su¹wa²sun¹khai¹nxe² yxau²-
xai³ki³tũ¹xã¹. A²nxe³je³na³kxa², wai¹tai²na² yau³son³ki²nẽ³lxa³khi³.
Nxe³nha²ki³jau³su² yxau²xai³lhĩ³ki³tã³la². 24-25 Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³-
tãu³a¹, txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta² sa²wa²su¹tẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² e³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Yxan¹nãu³a¹ wxa²nũ²ai²na² tah²lxi³ wet1sxã³ ũ³hũ¹nx2ta¹tu¹wi¹.
Wã²nxũ¹ sa²yo²we¹nha¹i¹. Sũ³na² wãn³txa² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nẽ³jau³su², sa²wa²su¹tẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Yxã¹ta¹, hai³txi³ hĩ¹nai²na² txa²wã¹nũ²ai²na² tah²lxi³ ĩ²hĩ³ki³sxa³wa².
Txa²wã¹ye³na² ĩ²ki³kxai²nãn²tu³:

—~A²yen³kxa² yũ³nẽ³na³na¹. Nxe³hĩ³ki³tã³la². Yxã¹ta¹, ki³sxa³wa².
Nxe³ki³kxai²nãn²tu³:

—~Jã¹nxẽn³tũ¹xã¹. Sũ³na² sa²yo²we¹nha²sxã³ e³na³na¹. Nxe³sxã³
yxau²wah³nxe³hĩ³ki³tã³la². Ya³nãn³ta³ki²li² txa²wã¹ye³na² ĩ²ki³sxa³kxe³tu³,
yxau²wah³nxe³ki² ai³lhĩ³ki³tã³la².

26 Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² sa²hau³ko³tẽ³na³la². Txa²wã¹ki³na¹-
xai²na² hxi²kan¹nẽ³lxa³wa². Nẽ³lxa³ha³kxai³:

—~Txa²wã¹wĩ³na² ĩ³ye³kxi²na¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, hai³txi³
wxi²kan¹txi³ ĩ³hau³kot3sxã³ ĩ³ye³kxi²hĩ³ki³sxa³wa².

—~Īh¹nxe³jau³ta³ wain³txi³ e³kxi²na¹lhon³ku². Nxe³hĩ³ki³tã³la².
Nxe³ki³te²an¹tu³ti¹, Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² hi²sen³kxai³lu¹ ĩ³ye³-

kxi²nũ¹nhẽ³lhĩ³nx2na³la², Txa²wã¹wĩ³na² wain³txi³ ĩ³ye³kxi²kĩ³txai²la². Wãn³txa² wxi²kan¹txi³ ĩ³ye³kxi²kĩ³sxa³jau³xa² ĩ³ye³kxi²nũ¹nhẽ³lhxã³, ĩ³wxai¹kĩ³jau³hũ³nxe² ĩ³ye³kxi²nũ¹nhẽ³lhĩ³nx2na³la². 27 Nxe³ha²kxai³, Txa²wã¹wĩ³nu²kxai³lu², txa²wã¹ẽ¹nãn¹jau³su² ĩ²ta³lun²nẽ³jah¹lo²su² te²kxai³lu², Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² au³txi³ a²ẽ¹na² a²ten³jau³su² a³la³kxi²-nũ³na³la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²yãu³ka³jxah¹la² ĩ³ye³kxi²sa²sxã³, Txa²ẽ¹nãu³ai²nãn¹jau³xa² yã¹-nxe³jau³su², Wĩ³nu²na¹xai²na² te³na¹jau³xa² yã¹nxe³sxã³ ĩ³ye³kxi²sa²na³na¹. A²nũ²a²nãu³xa² yxo²i²sain¹te²nãu³xa² sa²hau³ko³tain¹si¹sa²jau³su² sa²na³-na¹. Txa²wã¹wĩ³na² a³la³kxi²nha²sxã³ nxe³hĩ³nx2na³la². 28 Nxe³ha²kxai³:

—~Ha³lo²la³ ĩ²li³hxa³ju³ta³la³, wi¹ta³nxã², ko³nxe³ta³nxã² nxe³ko³la³, ha³lo²lo³ta¹xã¹. Nxe³kĩ³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ha³-lo²ai²na² o²la³kxi²nũ¹nhẽ³lhĩ³nx2na³la². ĩ³wi¹lxon³ki²nẽ³hi¹jau³nũ³su² nxe³nũ¹nhẽ³lhĩ³nx2na³la². Txa²wã¹kĩ³na¹xai²na²:

—~Sũ³na² a³lxi²na¹nha¹. Kxã³nãu³u¹ta¹na² Sũ³na² wã²nxũh³ ain³-nha²sxã³ ĩ²sxã³ ã³yũ³so¹nẽ³ta¹hxai²hẽ¹na¹. Wẽ³ha³lxi³lo³te³lhxã³ nẽ³ta¹hxai²hẽ¹na¹. Nxe³te²kĩ³na¹xai²na² Sũ³na² o²la³kxi²nũ¹nhẽ³na³la². 29 A²wi¹lhĩ¹nu¹ta¹nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² yxo²ĩ²te²kĩ³na¹-xa²nũ³a² ĩ²sa²te³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²kĩ³na¹xa²nũ³ai²na² sa²kxai³lu² ĩ²sxã³ ã³yũ³so¹nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²ki³lha³lxa² Je³su²jah³la² yã¹xain¹tũ¹xã¹. Nxe³si¹hai¹na¹jau³-su², tũ¹kã³txai²na² ĩ²sxã³ ã³yũ³so¹ai¹na¹hẽ³na¹. Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²ẽ¹nãn¹jau³su² nxe³kxi²nẽ³na³la². Nxe³jau³su², Je³su²jah³la² txa²nũ² txa²wã¹hxi²kan¹ti³su² ha²kxai³, ĩ²sxã³ ã³yũ³so¹nẽ³kxe³nũ³kã³txi³su² te²-kĩ³na¹xai²na² sa²kxai³lu² a²lon³nãu³su² kĩ³sa²kxai³, nxe³hĩ³kĩ³tã³la². 30 Kxã³nãu³u¹ta¹na², Txa²wã¹sũ³na² ĩ²sxã³ ã³yũ³so¹nẽ³si¹jau³nũ³su², wã²-nxũh¹ ain³nha²ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Ĩ²sxã³ ã³yũ³so¹na¹tũ¹xã¹. Wain³te²lo³ta¹txai²lã¹. Nxe³nẽ³jau³su², ĩ¹sxã³ ã³yũ³so¹nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ²sxã³ ã³yũ³so¹nẽ³ka³tu³, wain³te²lo³tẽ³-ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nẽ³lha²kxai³, wxi²kin³ti³to³ti³hi¹ta¹na¹tũ¹xã¹. Sũ³na² nxe³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² Je³su² Kris²tu³jah³la² a³lxi²jau³su²

31 Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ hxi²nũ¹nũ³nhẽ³jah¹lai²la¹wa². Nxe³nẽ³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³, a²nũ²a² ã³xa² ĩ²li³te²hũ³te²la³ ĩ³ko³lko¹son²-kxi²nẽ³kxan²ti³, hxi²kan¹txi³ ãn³sen³sai¹nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa², Txa²wã¹sũ³na² hxi²kãin²khai¹nxe³sxã³ hxi²nũ¹nũ³nhẽ³lha²kxai³la². 32 Txa²wã¹sũ³na² A²-ta²ha² ũ³hũ¹nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Tẽ³a¹ju³ta² tẽ³a¹xã¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² nxe²nxa³kxe³hũ³-nxe², ũ³hũ¹nẽ³lhxã³, ko³nxe³ti³ kãĩ³kĩ³kxa² yo³ha² ya³lu²kxi²nẽ³te³lhxã³ ũ³hũ¹nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxũn³kxe³hũ³sxã³, a²yen³kxa² wi¹la² ã³-sen³sai¹kxe³tu³ ũ³hũ¹nhẽ³nũ³tu¹wa². 33 A²nũ²a² ko³nxe³te²lo³tẽ³jah¹la²

yũnxa³wa², Txa²wã¹sũ³na² ã²la² hxi²kan¹txi³ wain³te²lo³tẽ³lha²kxai³la². Nxe³jut³su² txa²wã¹ki³na¹xai²na², Txa²wã¹sũ³na² ã²sxã³ ã³yũ³so¹nẽ³-kxe³nũ³ka³txi³su² ha²kxai³, wain³te²lo³tẽ³kxe³nũ³ka³txi³su² ha²kxai³, hĩ³ki³tã³la². Ki³sa²kxai³, a²nũ²a² ã³xa² hxi²kan¹txi³ ko³nxe³te²lo³tẽ³lhĩ³-nx²nxa³wa². ³⁴Je³su²jah³la² ya³lu²sxã³, txa²wã¹ko³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² wxa²wa²su¹tẽ³lhi¹jau³su² ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³, wi¹la² ka³ten³su² ã³sa²yxau³sxã³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²yen³nãu³a¹ a²wi¹tãu³a² yxau²xai³lain¹na³la². Ain¹sxã³, sa²wi¹wi¹nxe² e³kxain¹sxã³ a²si³yxau³tãu³a¹ wi¹li²nẽ³lhi¹jau³nũ³su² e³kxain¹na³la². ³⁵Je³su²jah³la² hxi²ka²nãu³a¹ a³-lxi²nẽ³te² hxi²ka²nãu³a¹ yxau²xai³ki³tã³la². Ki³sa²kxai³:

—~Ha³lo²la³ ã²ki³sxa³ko³la³ ha³lo²lo³ta¹xã¹. Khãuh³lxa³ti³hin¹sa³nhã¹. Ta³nxa², a²ẽ¹nãu³a¹ kãin² hxi²waut³ta³lxi³sa³nhã¹. Ta³nxa², Sũ³na² wãn³-txa² yxo²ã²a¹ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kã³isain¹na³na¹. Heh³sa³nhã¹. Ta³nxa², yen³kxa² hxa³n³kxi²khai¹lxa³nhã¹. Ta³nxa², ha³lo²a² ha³nxe³lha²thin¹ki²-sa²na³na¹. Ta³nxa², ã³su²lhã³sa²tẽ³na³na¹. Ta³nxa², nxe² ha³lo²lo³ta¹xã¹. Nxe³ki³kxa²ha³ta³nxã²ti³, Je³su²jah³la² a³lxi²nẽ³te² hxi²ka²nãu³a¹ wi¹wi¹-nxe² yxau³hĩ³ki³tã³la².

—~Ha³lo²a² ko³nxe³khai¹nxe³kxan²ti³, Txa²hxi²ka³nãu³ai²na² sa²so¹ki²-sya¹nx²ti³ju³ta³la³ yũ²nxa³i¹, Txa²wẽ³ha³lxi³ ã³nxai²na²su¹. Je³su²jah³la² nxe³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁶Nxe³nẽ³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² ha³tẽh³nxã³nxã¹-jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sũ³nã³. Nxe³ti³lxi¹. Wxa²wãn³txa² sa²-yxox²we¹txa²te²su² si¹na¹i¹. Nxe³ha²kxai³, a²nũ²a² kuh³lxa³thin¹tũ³ka³txa² khãuh³lxa³ti³hit¹lxa²tẽ³sain¹sĩ¹na³li¹. Nxe³sa²sĩ¹ju³ta²sa¹: “Ha²ya³khin¹tũ³ka³txi³su² na³na¹. ‘Ka³-yxuh³xa² o³ve²a² wã²nhit¹te³lhã³ te²nũ³a² su²lhã³a¹tũ¹xã¹.’ Nxe³na¹tũ³ka³txi³hũ³na³na¹.” Nxe³sa²sĩ¹jau³su² khãuh³-lxa³ti³hit¹lxa²sain¹sĩ¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³: “Su²lhã³sa²ha³tã¹.” Nxe³sĩ¹na¹jau³su², yxau²xai³lhĩ¹nhxai²na¹ta¹ti²ti¹.

Ta³vi²yah³lu¹ta²na² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³jau³xau³hxai²tẽx¹ jã¹-nxe³sxã³ ha³lo²lo³tẽ³na³la².

³⁷Yxã¹ta¹:

—~Ha³lo²la³ ã²li³ko³la³ ha³lo²lo³ta¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, Je³su²jah³-la² a³lxi²nẽ³jah¹la² kãin² hxi²kan¹txi³lo³khai¹nẽ³na³la². Nẽ³lha²kxai³, ha³lo²an²tã³ khãuh³lxa³ti³ti³hi¹tẽ³ju³tan¹ta³ hxi²kan¹ãn³sen³sai¹khai¹-nxe³hĩ³ki³tã³la². ³⁸⁻³⁹A³la³kxi²sxã³ e³a¹wa². Na¹jau³xai²na²sa¹, Je³su²jah³la² a³lxi²nẽ³te² hxi²ka²nãu³a¹ yxau²xai³ki³sa²kxai³, ha³lo²a² ko³nxe³te² ha³-tã³nxã²txi³ sa²hxi²so¹ki²nha²nẽ³ju³ta³la³ yũ²nxa³wa². Ki³sa²kxai³, ka³ten³su² tã³nxa², ya³lu²te²su² tã³nxa² yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³, Je³-su²jah³la² hxi²ka² sa²so¹ki²nha²nẽ³ju³ta³la³ yũ²nxa³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ a²ta³nãu³xa² oh³xai²nãn¹te²su² te²nãu³su² tã³nxa² a²ta³nãu³xa² hxi²kan¹ta² si³yxau³te²su² te²nãu³su² tã³nxa², a²ta³nãu³xa² nũ³kxũ³te²su² te²nãu³su²

ta³nxa², nxe³kxai²nān²tu³, hxi²kan¹txi³ Je³su²jah³la² hxi²ka² sa²so¹-
ki²nha²nē³lh³nx2nxa³wa², Je³su²jah³la² hxi²ka² ā²la² i³khai¹nxe³sxā³
yāu³ki²khai¹nē³lha²kxai³la². Te²yā¹nxe³nūn³kxe³hū³sxā³, kwēn¹ta¹nān¹te²
ha³lo²a²su² ta³nxa², yxa¹nān¹te² ha³lo²a²su² ta³nxa², oh³nāu³u¹ta¹nān¹te²
ha³lo²a²su² ta³nxa², yuh³xu¹ta¹nān¹te² ha³lo²a²su² ta³nxa² nxe³sxā³:

—~Je³su²jah³la² hxi²ka² sa²hxi²so¹ki²na¹tū¹xā¹. Nxe³kxi²nē³kxa²ha³-
ta³nxān²ti³, hai³txi³ Je³su²jah³la² hxi²ka² sa²hxi²so¹ki²nha²nē³ju³ta³la³
yū²nxa³wa². A²hāi¹nxe³te² yā¹nxe³kxe³hū³nxe², txa²wā¹ki²na¹xai²na³ Je³-
su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² sa²hau³ko³tē³te²ki³na¹xai²na³,
Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ te²hxi²ka³nāu³a¹ a³lxi²nē³jah¹lo²su² te²hxi²ka³nāu³
a¹ wxa²sa²yāu³ki²nha²xi²nē³lhxā³ yxau³hī³ki³tā³la². Ki³sa²kxai³, Sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ so¹lxi³ hxi²kan¹na³la². Hai³txi³, a²yen³kxi³la³ wet¹sa²-
sai¹kxe³su² nxe³te² yen³ki³la³ hxi²ka¹nxa³wa². Nxe³ha²kxai³, hxi²kan¹ti³
sa²hxi²so¹ki²nha²nē³lh³nx2nxa³wa².

I³sa³e² nū³kā³txa² i³yau¹ū³nē³jau³su²

9 ¹A²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ e³a¹wa². Ki³han³nxa³wa². Txai²na¹xai²-
na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ i³ye³i², txa²ē¹nāu³a¹ au³txi³
Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² e³ki²nū¹sxā³ i³ye³i², na¹wa². Na¹ha²kxai³,
ki³han³nxa³wa². ²Na¹jau³xa²sa¹. Kāin² āi²ta³lxi³sai¹nha²kxai³, txa²ē¹nāu³-
a¹ au³txi³ hxi²ye¹ta³lxi³n²ti²sai¹nha²kxai³, sain¹nha²wa². Txa²nū³kā³txa²,
a²i³lxa² I³sa³e² nū³kā³txa², txa²nū³ka³ti³sain¹tū³kā³txa² txa²ka³lxa¹ti³-
sain¹tū³kā³txa², Txa²wā¹sū³na² sa²yo²a³tū³kā³txi³sain¹na³la². Ain¹jau³su²,
āi²ta³lxi³khai¹sain¹nha²wa². ³Na¹ha²kxai³, yxo²i²ain¹ju³ta³nū³a² ten³-
khai¹lxa³nha²wa². Nxe³sa²kxe³su²:

—~Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³ti³hit¹lxa³tū¹xā¹. Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³na¹-
sa³tū¹xā¹. Nxe³sa³kxan²ti³, jā¹nxe³sa²kxa² yo³ha², Txa²wā¹sū³na² Hi²sen³su²
I³sa³e² nū³kā³txa² sa²hau³ko³kxi²sain¹na³na¹. Na¹kxai²nān²tu³:

—~Sū³na² ko³nxe³ti³hit¹lxa³ju³ta² wain³na³na¹. Nxe³hī³na¹wa². Yxān¹ta¹,
nxe²nxa³wa². ⁴A²nxe³tū³kā³txai²na² I³sa³e² nū³kā³txai²na², Txa²wā¹sū³-
na² wxa²hait¹so¹ain¹tū³kā³txi³sain¹na³la². Nxe³sxā³, a²wē³ha³lxi³lo³ti²,
wā³nxīn¹khai¹nxe³sxā³ yxau³kxi²ye²nyhain¹ju³ta² i³yau¹ū³hi², nxe³-
tū³kā³txi³sain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³, Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu²
ha³lo²a² wi¹ju³ta² i³ye³kxi²sxā³ i³hau³ko³tū¹hai¹ni², Sū³na² wain³txi³ i³-
wi¹lxo³kxi²ki³jau³nū³su² i³yau¹ū³hai¹ni², wān³txa² wain³jau³xa²:

—~Jau¹xai²yā¹nxe³sxā³ kāi³txai²lā¹. Nxe³jau³xa² i³kwa³na³ai¹ni², Sū³-
na² wain³txi³ i³ka³li³si¹hain¹jau³nū³su² i³yau¹ū³hai¹ni², ta¹hxai²hē¹la².

⁵Jā¹nxe³sxā³:

—~A³bra³āu²ah³lu¹ta¹na² a²nū³kā³txi³nāu³u¹ta¹na² hxi²kan¹khai¹-
nxe³tāu³u¹ta¹na², txa²si³yxau³na¹tū³kā³txi³su² ta¹hxai²hē¹na¹. A²nxe³te²a²
a²ne³kan²tāu³sa¹xā¹. I³sa³e² nū³kā³txai²na² i³ye³kxain¹jau³su² nxe³tū³-
kā³txi³sain¹na³la². Hāi¹nxe³kxe³hū³nxe², Je³su² Kris²tu³jah¹la² Sū³na²

A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² txa²wā¹sī³na² wen¹nū²la², I³sa³e² nū³ka³txi³su² jah¹la² a³li³la¹sxā³ ton¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ju¹ta² wi¹-khai¹nx²na³la². Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³nain²txi³ Kris²tu³jah¹lain²txi³ a²yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹ a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ ā³sen³sai¹te²su² na³la². A²nxe³jah¹la² i³sa²nēn¹kxi²sa²tē³a³sah¹lxi³hē¹la². Ju¹ta² wain³na³li¹.

6 Yxān¹ta¹, I³sa³e² nū³ka³txai²na², Sū³na² wān³txa² sa²yo²ā³ain¹-to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ain¹sxā³, a²hī¹nai²na² ha³lo²a² wi¹ju³ta³la³ yxau²xai³tū³ka³txi³sai¹nxa³wa². Nain¹kxa²ha³ta³nxān²ti³, hai³txi³ Txa²-wā¹sū³na² wān³txi³la³ sa²yo²ā³nha²jau³sxa³wa². Hai³txi³:

—~Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² wi¹ju³ta³lo³tain¹jau³nū³a², I³sa³e² nū³ka³txa² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹na¹. Yxān¹ta¹, wi¹ju³ta³la³ yū³ai¹-nxān³tā¹. Nxe³ki³jau³la³ yū²nxa³wa². Yxān¹ta¹, Txa²wā¹sū³na² a²nū²a² wxa²hait¹so¹tū³ka³txa², hai³txi³ I³sa³e² nū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ sa²tī¹-li³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³ ā³ni²la³kxā¹tū³ka³txa² so¹lxi³ i²sxā³ ā³yū³so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 7 Jā¹nxe³kxe³hū³nxē², A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²ki³lha³nāu³xa² ka³lxa¹txi³ ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ain¹ta¹, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²ki³lha³lxi²na² I³sa²kah³lai²na² a²ne³tah²nāu³a² so¹lxi³ wxa²sa³wi³ha³lxi³khai³su² na³li¹. A²nxe³te²a² so¹lxi³, txa²wē³ha³lxi³-lo³ta¹na¹wi¹. Sū³na² wān³txa², A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³, hai³txi³ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²ne³kan²tū³ka³txa² yo²-ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³su² nxa³wa². 8 Nxe³ha²kxai³, hai³txi³ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²tah²nāu³xa² yo²ha³kxa¹, Txa²wā¹sū³na² a²-wē³ha³lxi³su² ta¹hxai²nxa³hē¹la². Yxān¹ta¹, a²wē³sai²na² Txa²wā¹sū³na² sa²yo²we¹nha²sxā³ i³ye³kxū¹kxa² wē³sai²na² so¹lxi³, Txa²wā¹sū³na² wē³sa³la³ ta¹hxai²hē¹la². 9 Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sū³na² wān³txi³kxai³lu¹, sa²-yo²we¹nha²sxā³ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sa³lxi¹. Yxa¹nān¹ta³ kwē³kxa³nāu³a¹, ha³lo²a² hau³kon³na³na¹. Na¹ka³tū³, ā³wā³li² i³xi²ye¹nx²ta¹tu¹wi¹. Na¹ka³tū³ wxa²sxe³xa³ka³lxi²na² sa²kxai³lu² a²i³lxa² Sa²ra³ka³lxi²na² sa²kxai³lu², in³txa² wēn³su² we¹tin¹-kxa² a³li³la¹kxi¹nxa²tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tū³, nxe³tāu³a¹ wān³txa² yā¹nxe³sxā³ a²ki³lha³lxa² a²i³lxa² I³sa²kah³la² a³li³la¹kxi²ta¹hxai²hē¹la².

10 Nxe³nxa²ha¹te¹, I³sa²kah³lai²na² sa²kxai³lu¹ Ju³te²a² nū³ka³-txa² a²si³yxau³jah¹lo²su² te²kxai³lu¹, kan¹ton³ka³tū³, a²sxe³xa³ka³lxa² Re³be²ka³ka³lxa² so¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³, a²ki³lha³nāu³xa² ha¹li¹ hau³-hau³kot³sxā³ wē³nhi³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹, a²wi³na² ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ ta¹hxai²hē¹la². 11-12 Nxe³tāu³a¹, a³li³la¹xa³hī¹nāu³a¹, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wān³txi³kxai³lu¹ a²hā³ka³nai²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sa³nxī¹. Wxa²ki³lha³lxa² sai³la³lha² jah¹la² a²kau³kaun³jah¹la² a²wa³ka³li³yu³ta³lot³sxā³ yxau³yain¹tū¹xī¹. Nxe³ha²kxai³, a²kau³-kaun³jah¹lai²na² so¹lxi³ hxi²kan¹ ā³sen³sai¹nyhu¹tū¹xī¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na², yān³tai²na² a²ki³lha³nāu³xai²na² a³li³la¹hai¹nxa³ta³-

lxa¹, ha³lo²a² wi¹ju³txain²txi³ kã³ai¹nxa³ta³lxa², ko³nxe³ju³txain²txi³
kã³ai¹nxa³ta³lxa² nxe³sxã³, Txa²wã¹sũ³na² wãn³txai²na² ain³nha²sxã³,
a²hã³ka³nai²na² e³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³-
na² Si³yxau³tãu³a¹, a²nũ²a² wã²nxũ¹lxi³sxã³ wã²nxa³ka² so¹nẽ³ju³ta²
nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Hã¹nxe³sxã³ Sũ³nu²na¹xai²na² wã²nxũ¹ ain³nha¹ka³tu³, kwa² jah¹-
la² ten³sa³nhã¹. Na¹ha²kxai³, wã²nxa³ka² so¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³xa² so¹lxi³,
Txa²wã¹sũ³na² wã²nxa³ka² so¹nẽ³te²ju²hẽ³la². Hai³txi³ txa²wã¹ki³na¹xai²na²
wi¹kã³ki³ju³ta² yo³lha³, Txa²wã¹sũ³na² wã²nxa³ka² so¹nẽ³te²sxa³yu³hẽ³la².
13 Jã¹nxe³ju³ta², Sũ³na² ha³teh³nxã³nxã¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~A²kau³kaun³jah¹la² Ja³ko²ah³la² so¹lxi³ a³lxi²na¹hẽ³li¹. Yxã¹ta¹, a²-
sai³la³lhã²lẽ¹ E³sa³u²ah³lai²lẽ¹. Yxo²kwi¹kxi²na¹hẽ³li¹. Na¹ju³txai²na²,
Sũ³nu²na¹xai²na² wã²nxũ¹ ain³nha¹hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Nxe³kxa²ha³ta³nxã²ti³, Txa²wã¹sũ³na² wain³txi³ kã³jah¹lai²la¹wa².
Nxe³ha²kxai³:

—~Txa²wã¹sũ³na² wain³txi³ kã³ain¹te³lxan³ji². Nxe³ki³jau³la³ yũ²-
nxa³wa². 15 Jã¹nxe³jut³su², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa², Moi³se²ah³lu¹tai²na²
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³nu²na¹xai²na² wã²nxũ¹ ain³nha¹ka³tu³, a²nũ²a² ĩ²sxã³: “Jah¹la²
wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³ta¹nhã¹. Na¹jau³su², wi¹ju³ta³lo³tai¹-
na¹tũ¹xã¹.” Nai¹na¹kxai²nãn²tu³, wi¹ju³ta³lo³tai¹na¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
16 Nxe³ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² wi¹ju³ta³lo³tẽ³ju³ta³la³ nxe³te³nah¹lxi¹,
hai³txi³ yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³ ki³na¹xai²na²:

—~Sũ³na² wi¹ju³ta² ten³sa³nhã¹. Tã³nxa², wi¹kã³a¹xã¹. Tã³nxa², nxe³-
ki³jau³la³, wi¹ju³ta³lo³tẽ³lhĩ³nx²nxa³wa². Nxe³ta¹, Txa²wã¹sũ³na² nxũ¹
ain³nha²sxã³:

—~Jah¹la² wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³ta¹nhã¹. Na¹ha²kxai³, wi¹-
ju³ta³lo³ta¹tũ¹xã¹. Nxe³nẽ³jau³xa² so¹lxi³ wi¹ju³ta³lo³tẽ³lhĩ³nx²na³la².

17 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², kxã³nãu³u¹tai²na² Fa³ra³o²ah³lu¹tai²na² a²hxi²kan¹-
ta² si³yxau³jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lu¹tai²na², Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² ha³teh³nxã³nxa² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³nu²na¹xai²na² Fa³ra³o²ah³lo² ĩ³nxai²na², kãin² hxi²kan¹txi³lo³txa²-
ha¹hẽ³li¹. Nxe³nxa²ha¹ha²kxai³, nũ³kxũn³khai¹nxe³txi³ kã³ya³nx²ta¹tu¹wi¹.
Na¹ha²kxai³, a²nũ²a² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³nãu³xai²na² yxo²ha³kxa²
ĩ²sain¹ka³tu³: “Txa²wã¹sũ³na² hxi²kan¹khaix¹lah¹lai²la¹xã¹.” Sain¹tu¹wi¹.
Jã¹nxe³sa²si¹hai¹na¹jau³nũ³su², hxi²kan¹txi³lo³txa²ha¹hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
18 Nxe³ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² wã²nxũ¹ ain³nha²sxã³:

—~Jah¹la² wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³ta¹jau³su², wi¹ju³ta³-
lo³ta¹tũ¹xã¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, a²ya³la³tu³ wi¹ju³ta³lo³te²ju²hẽ³la².
Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ã³xa² ha³na³ka³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² Txa²wãn³txa² ã³ne³to³hxa³ti³hi¹ta¹tũ¹xã¹. Nxe³kxai²nãn²-
tu³, a²ya³la³tu³ ã³ne³to³hxa³ti³hi¹te²ju²hẽ³la².

(Romanos 9.20-21)

Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³te²la³ i³yī¹li²nē³jau³su²

19 Nxe³kxai²nān²tū³, a²nū²a² i²li³te²la³ i³wā³txi³sain¹kxai²nān²tū³:

—~Nxe³ti¹. Txa²wā¹sū³na² ā³ne³to³hxa³ti³hi¹tē³kxa²-

ha³ta³nxān²txi³, hxi²kan¹txi³ i³yī¹li²nha²hī³ki³sxa³i¹.

Nxe³ki³kxai²nān²tū³, Txa²wā¹sū³na² ā³ne³to³ki³sxa³kxa²ha³ta³nxān²-
txi³, hāi¹nxe³sxā³ ne³ti³hi¹tē³ju³ta² so¹lxi³ kāi³hī³ki³tā³li¹. Ki³sa²kxai³,

txa²wā¹ā³ne³to³ki³sxa³ju³ta²kxai³, Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³te²la³

i³yī¹li²nē³kxai²nān²tū³, wai³nhī³nx2nxa³wi¹, hxi²kan¹txi³ yu³tā³-

la³ kāi³ki³sxa³ha²kxai³lu¹. 20-21 Sain¹kxai²nān²tū³, txai²na¹xai²na²

i³wa²lū³xai¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³i¹. Wxāi²na² yuh³xai²nān¹te² a²nū²a² so¹lxi³ ni¹lxi¹.

Nī¹nha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² i³yī¹li²nhān¹jau³la³ yū²nxa³wi¹. Nxe³ai¹nhī³-
na¹wa². Jā¹nxe³jut3sū³ju³ta²sa¹:

—~Kwa³ta³lē³na² ka³nxū³sē¹na² we¹ta¹tū¹xā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³,
a³lū³nū³xa² tē³sxā³ wxa²hait1so¹sxā³ a²ha³la³ha³ti³hē³nān¹tū³xa², kwa³-

ta³la² wi¹khai¹nxe³tē³na² we¹ti², a²yo²ha³ti³hē³nān¹tū³xa² sa²kxai³lu²,
kwa³ta³la² ha²ya³kxa³lxi³su² tē³ta³ we¹ti², na¹tū¹xā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³,
jā¹nxe³hī³ki³tā³la². Nxe³ki³kxai²nān²tū³, hxi²kan¹txi³ txa²wā¹hxi²ka² we¹-
ki³kxe³su² te²kwa³ta³lē¹nai²na² ī³ye³sxā³ ī³yi¹li²nha²sxā³:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ha²ya³kxa³lxi³su² wet¹san¹nū²lhai¹li¹? Nxe³-
nē³jau³la³ yū³te²sxa³jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², Txa²wā¹sū³na²
kwa³ta³lē³na² we¹jah¹lo²hū³nha²kxai³, a²nū²a² ā³ne³to³hxa³te²a² sa²kxai³-
lu², kwa³ta³lē³na² ha²ya³kxa³lxi³su² tē³nhū³nha²kxai³, nxe³hī³nx2na³la².
Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² wi¹ju³ta³lo³te²a² sa²kxai³lu² kwa³ta³lē³na² wi¹-
khai¹nxe³tē³nhū³nha²kxai³ nxe³hī³nx2na³la².

22 Jā¹nxe³jut3sū³nxe², Txa²wā¹sū³na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Txai²na¹xai²na² hxi²ka¹ni², a²nū²a² ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta²
ī³xan³ta³kxi², nxe³jah¹lo²sa¹xā¹. Nxe³na¹ju³ta² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ ī³yau¹-
ū³hai¹na¹tū¹xā¹. Na¹ha²kxai³, a²nū²a² ī³xan³ta³kxi²na¹tū³ka³txi³nū³ai²na²
kwa³ta³la² ha²ya³kxa³lxi³su² tē³nhū³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yxan¹nāu³a¹
ī³wai¹tai¹na¹ha²kxai³ khāuh³lxa³ti³sa²tē³ain¹tū¹xā¹. Yxān¹ta¹ a²hī¹nai²na²
ya³nān³ta³ki²li² en³txai¹na¹tū¹xā¹. 23 Na¹ha²kxai³, a²nū²a² ā³xa² sa²kxai³lu²
wi¹lhīn¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tai¹nha²sxā³ wi¹ju³ta³lo³ta¹kxe³nū³-
ka³txi³nū³a² kwa³ta³la² wi¹khai¹nxe³tē³nhū³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
wxi²kin³ti³to³ti³hi¹tai¹na¹tū¹xā¹. A²nxe³tū³ka³txi³nū³ai²na² kxā³nāu³u¹tai²na²
wā²nxa³ka² so¹ai¹na¹hē³na¹. Wxi²kin³ti³to³ti³hi¹tai¹na¹txai²lā¹. Na²hē³na¹.
Na¹ha²kxai³, yuh³xai²nān¹tū³ka³txai²na² yo²ha³kxa¹ txa²wxi²kin³ti³to³-
na¹ju³ta² wā²nā³ū¹hai¹na¹tū¹xā¹. Txa²wā¹sū³na² nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxe³ha²kxai³, txa²wā¹ki³na¹xai²na², Txa²wā¹sū³na² wā²nxa³ka² so¹nē³-
tū³ka³txi³su² ki³tā³la². Nxe³ki³sa²kxai³, Ju³te²a² nū³ka³txi³na¹xain²txi³,
Txa²wā¹sū³na² wā²nxa³ka² so¹nē³li², Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txain²-
txi³ Txa²wā¹sū³na² wā²nxa³ka² so¹nē³li² nxe³nē³tū³ka³txi³su² ki³tā³la².

25 Jā¹nxe³jut3su², kxā³nāu³u¹tai²na² O³se²ah³lu¹tai²na² ū³wha²li¹lhxā³, Txa²-
wā¹sū³na² yo²wān³txa² ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~“Txai²na² Sū³nu²na¹xai²na², a²nū²a² a²kxā³nxa² Txa²nū³ka³txi³-
sxa³te²a², hī¹na² Txa²nū³ka³txi³la³ hī¹tai¹na¹tu¹wi¹. Jā¹nxa¹ka³tū³,
a²nū²a² nū³ka³txa² a²ha² kxā³nxa² a³lxi²ti³he¹nxēn²nxa³tū³ka³txa²,
hī¹na² a³lxi²na¹tū³ka³txi³la³ hī¹tai¹na¹tu¹wi¹, Txai²li¹.”

26 Jā¹nxa¹jau³su²: ‘Wxāi²na² Txa²nū³ka³txi³syah¹lxa³lxi¹.’ Ai¹na¹hē³li¹.
Yxān¹ta¹, a²nxe³tū³ka³txai²na² hī¹na² ī³yat¹lsxā³ ī³yi¹lai¹na¹tu¹-
wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: ‘Wxāi²na² Txa²tah²nāu³syah¹lxi¹lxi¹.
Sū³nu²na¹xai²na², ka³ten³ta³ yxau²wa³to²hi²na¹te³na¹xai²na² a²-
tah²nāu³syah¹lxi¹lxi¹.’ Ai¹na¹tu¹wi¹.”

Sū³na² yo²wān³txa² O³se²ah³lu¹tai²na² ain³kxi²so¹sxā³ ū³wha²li¹la³kxi²-
nē³jau³su², ta¹hxai²hē¹la².

27 Jā¹nxe³jau³su², I³sa³i²ah³lu¹tai²na² yo²sa³te¹txi³ ī³ye³sxā³, I³sa³e²
nū³ka³txa² ha³lo²lo³tain¹ju³ta³nū³a² ī³yau¹ū³nhē³te³nah¹lxi¹:

—~I³sa³e² nũ³ka³txa² wa³li³kha³lon¹tũ³ka³txai²la¹i¹. Ka³yã³la³nũ³hũ³nxe² I³sa³e² nũ³ka³txa² nxe³ain¹na³li¹. Nain¹kxan²ti³, ã³si³kwa³lxi²lho¹tũ³ka³txa² so¹lxi³, ko³nxe³ti³ kã³ain¹kxa² yo³ha² Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² wxa²wa²su¹tain¹tu¹wi¹. 28Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹, wa³su¹txi³ yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² ũ³yho³hi²sa²sai¹ain¹tu¹wi¹. I³sa³i²ah³lu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 29Jã¹nxe³ju³ta², I³sa³i²ah³lu¹tai²na² yãn³tai²na² ha³lo²a² ũ³hũ¹nẽ³lxa³ta³lxa² i³ye³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~A²ya³la³tu³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ nũ³kxũn³txi³ wa³to²hi²khai¹nxe³te²si³yxau³tãu³a¹ ã³non²ta³ki²nẽ³tu¹wi¹. Nxe³nẽ³lha²kxai³, ã³si³kwa³lxi²lho¹nẽ³tũ³ka³txa² ka³ten³su² yxau³ya³nhẽ³tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹, nxe³nẽ³lxa³ke³la³te²kxai³ ya²lun¹ti² hxa³nẽ³lhĩ³nx2na³li¹. Jã¹nxe³jut3sũ³nxe², kxã³nãu³u¹tai²na² So³to²ma²thĩ³nu¹tai²na² Ko³mo²ra²thĩ³nu¹tai²na² ain¹sxã³, kuh³lxa³thin¹khai¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² khãuh³lxa³ti³hit1sxã³ ya²lu¹thxa³tain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Jã¹nxe³nẽ³lhĩ³nx2na³li¹, Txa²wã¹sũ³na² ã³non²ta³ki²nẽ³lxa³kxai²nãn²tu³ta². I³sa³i²ah³lu¹tai²na² nxe³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² hxi²kai²na² I³sa³e² nũ³ka³txa² wain³te²lo³jau³su²

30Hã¹nxe³jau³xai²yã¹nxe³sxã³, a²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa²:

—~Sũ³na² wain³te²lo³tẽ³ju³ta² ten³khaix1sa³nhã¹. A²ha² kxã³nxa² nxe³tũ³ka³txi³su² ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nain¹kxa²ha³ta³nxãn²ti³, a²hĩ¹nai²na² Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²ain¹na³la². Ai¹nha²kxai³, wain³te²lo³tain¹na³la². 31Nain¹ta¹, I³sa³e² nũ³ka³txai²lẽ¹. Txa²wã¹sũ³na² sa²hait1so¹tũ³ka³txai²lẽ¹:

—~Sũ³na² wain³te²lot3sa²ju³ta² ten³sa³nhã¹. Nxe³ha²kxai³, Moi³se²ah³lu¹ta² wãn³txu¹tai²yã¹nxe³sxã³ kã³a¹tũ¹xã¹. Ain¹tũ³ka³txai²la¹wa². Ain¹kxan²ti³, a³ti²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 32A³tai¹nxa³kxe³tu³ta¹, hai³txi³ Je³su²jah³la² Tah³lxi³hũ³jah¹la² yxo²i²ai¹nxa³kxe³su²:

—~Wã²nxũh¹ wi¹kã³i¹xã¹. Na¹ha²kxai³, Sũ³na² wain³te²lot3sa³tũ¹xã¹. Nain¹jau³su², hxi²kan¹ti³ Txa²wã¹sũ³na² wain³te²lo³tain¹ju³ta³la³ a³tain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² sa²yxo²ã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, a³tain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 33Sa²yxo²ã³ain¹ju³ta², kxã³nãu³u¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² ha³teh³nxã³nxa² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²ki²sah¹lxi³hẽ¹li¹. Txai²na¹xai²na² Sũ³nu²na¹xai²na² Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ta¹kah³lo²su² jah¹la² i³sa²si¹hã³-ũ¹hain¹sxã³, Si³ãu²thĩ³na² Ju³te²a² nũ³ka³txa² yxau³ain¹thi³na² ũh³wx³nũ¹hai¹na¹i¹. A²nxe³jah¹la² tah³lxa², a²nũ²a² sa²tã³-yxo²thu²ka¹sxã³ a³hi²ki³kat3sũ³jah¹lai²la¹i¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, a²nũ²a² Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ta¹kah³lai²na² sa²yxo²ã³-

kxai²nān²tū³, ko³nxe³ju³ta³lot3sxā³ yxau³tu¹wi¹. Tah³lxa³ka³txa² sa²tā³yo²thu²kā¹sxā³ a³hi²sxā³ hxi²kan¹txi³ i³sa²yxau³xi²nxa³- jut3sū³nxe² ko³nxe³ju³ta³lot3sxā³ yxau³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹, a²nū²a² Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ta¹kah³lai²na² yo²i²kxai²nān²tū³, te²a² so¹lxi³ i³yxaih¹xa³lho³li¹.

Txa²wā¹sū³na² ha³teh³nxā³nxa² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

10 ¹Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Ne³ka²ki²sah¹lxi³hē¹la². Txa²ka³lxa¹ti³nāu³xa² a²i³lxa² I³sa³e² nū³ka³txa² ko³nxe³thin²tain¹na³la². Nai¹na¹ha²kxai³, a²ko³nxe³ju³ta² sa²wa²su¹tain¹ju³ta³nū³a² ten³khaix¹ljah¹lo²sa¹wa². Au³txi³ txa²yo²ka³nāu³ai²na² whāi²na¹ ten³khaix¹ljah¹lo²sa¹wa². Nxe³na¹jau³su², Txa²wā¹sū³na² ha³tin³ti³ i³ye³kxi²hxai²na¹hē³la²:

—~I³sa³e² nū³ka³txa² a²ko³nxe³ju³ta² wxa²wa²su¹txai¹nhē³li¹. Nxe³- hxai²na¹hē³la². ²Jā¹nxa¹jau³su², txa²ka³lxa¹txi³nāu³xa² a²ē¹nān¹jau³xa²sa¹:

—~Sū³na² tih³na² ā³si³tē³a¹tū¹xā¹, txa²yo²ka³nāu³ai²na² whāi²na²sā¹. Nxe³ain¹jau³su² yxau²ho³hain¹na³la². Nain¹kxa²ha³ta³nxān²ti³, a²ya³la²tū³ Sū³na² ē¹nān¹jau³su² a³la³kxi²ti³he¹xai¹nxa³kxe³tū³, yxau²ho³hain¹na³- la². ³Sū³na² wain³te²lo³tē³jau³la³ ta³nxū¹ka³txai²na² a³la³kxai¹nxa³wa². Nxe³kxa²yu³su²:

—~Wā²nxū¹ txai²na² so¹lxi³ sa²hau³ko³nha²sxā³ wain³te²- lot3nha¹tū¹xā¹. Nain¹jau³su², Sū³na² wān³txi³la³ wain³te²lo³tē³jau³la³ sa²yo²we¹ta²nxa³kxe³su² yxau²ho³hain¹tū³kā³txi³sain¹na³la². ⁴Txa²wā¹- sū³na² wain³te²lo³tē³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² Je³su² Kris²tu³jah¹la² hxi²ka² yo²i²a¹xā¹. A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nān²tū³, Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wain³te²lo³kah³lo²su² hī³nx2na³la². Nxe³ha²kxai³, Moi³se²ah³lu¹ta¹na² i³kwa³na³nē³jau³xu¹ta¹na² Je³su²jah³- la² hi²sen³su² sa²ha³ya³khit¹sxā³ sa²sen³sai¹hī³nx2na³la².

A²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la² yo²i²ju³ta² yū³jau³su²

⁵Kxā³nāu³u¹ta¹na² Moi³se²ah³lu¹ta¹na² ū³wha²li¹jau³xu¹ta¹na²sa¹:

—~A²nū²a² i³lxi³te² i³nxān²tū³, txa²wān³txai²na² Moi³se²ah³lo²- na¹xai²na² i³kwa³na³nx2ta¹jau³xai²na² wā³kon³yah²lxan³kxe³tū³, sa²yo²we¹te²tu¹xai³syah¹lxin¹kxai²nān²tū³, Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ ka³ten³su² yxau²ho³yah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². ⁶⁻⁸Yxān¹ta¹:

—~Je³su²jah³la² yo²i²a¹xā¹. Nxe³ki³jau³su², Sū³na² wain³te²lo³tē³ju³- ta³nū³a² ha³na³ka³lxi³ Sū³na² ha³teh³nxā³nxa² ū³wha²li¹la³kxi²nē³na³la². Nxe³nē³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nhyah¹lxi³txa³hē¹li¹. Yah³lxin¹ka³tū³: “Oh³nāu³a¹ Je³su²- jah³la² kīn³txi³ yxau²na³na¹. Nxe³ha²kxai³ wxa²ka³la³sxā³ Je³su²jah³la² sa²hau³ko³tē³ju³ta³nū³a² wxa²ka³la³sxā³ sa²so¹a³sah¹lxi³hē¹li¹. Yxān¹- ta¹, hxi²kan¹txi³ wxa²kan³ki³sxa³nhai¹.” Nxe² e³kxi²nhyah¹lxi³txa³hē¹li¹. Te²yā¹nxe³sxā³: “Yuh³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ a²nū²a² ya³lu²te²a² yxau³tāu³a¹, Je³su²jah³la² yxau²na³na¹. Wxa²kan³sxā³, Je³su²jah³la² sa²hau³ko³tē³-

ju³ta³nũ³a² wxa²kan³sxã³ sa²so¹a³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹, hxi²kan¹txi³
wxa²kan³ki³sxa³nhã¹.” Nxe² e³kxi²nhyah¹lxi³nũ³txa³hẽ¹li¹. Nxe² ũ³-
wha²li¹la³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹tah¹lxa¹ Sũ³na² wãn³txa²
ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³nu²na¹xai²na² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² wãn³txai²nãn²tu³ã²-
la² e³kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² yxo²i²ya³lxi¹nha²kxai³
nxe³yah³lxin¹tai¹ti²tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³jau¹xain²txi³
yxo²i²yah³lxin¹jau³xain²txi³ i³tih³nxe³nx2ta¹wa². 9Wxa²yxo²a² i³sai¹sxã³
i³ye³sxã³:

—~Je³su²jah³la² Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²la¹i¹. Nxe³sxã³ wxa²-
yxo²a² e³lẽ³na² i³ye³i², wxa²ẽ¹nãu³a¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² ka³-
ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹na¹. Nxe³sxã³, au³txi³
i³ye³kxi²nha²sxã³ yxo²i²nha², nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹-
sũ³na² Si³yxau³tãu³a² sa²kxai³lu² wxa²ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹ju³ta²
sa²wa²su¹txa²lxi³tu¹wa².

10Nxe³ju³ta²kxai³, txa²wã¹ẽ¹nãu³a¹ au³txi³:

—~Sũ³na² wãn³txa² yxo²i²a¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, Sũ³na² wain³te²-
lo³tẽ³lha²kxai³, txa²wã¹yxo²a² e³lẽ³na² i³ye³sxã³:

—~Je³su²jah³la² Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²la¹i¹. Nxe³ki³-
kxai²nãn²tu³, Sũ³na² txa²wã¹ko³nxe³ju³ta² sa²wa²su¹tẽ³lha²kxai³,
nxe³nẽ³te²ju²hẽ³la². 11Jã¹nxe³jau³su², Sũ³na² ha³tẽh³nxã³nxãn¹jau³su² Je³-
su²jah³la² i³yau¹ũ³nẽ³jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² i²li³te²la³, Sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ki³kxai²nãn²tu³: “Sũ³na²
i³yxaih²kxi²na¹xã¹.” Ti³hex¹ki³sxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 12Nxe³jau³xau³-
hxai²tẽx¹ta² a²nũ²a² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³ ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹,
ha³lo²a² wi¹ju³ta³lo³tẽ³jau³nũ³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³-
yxau³jah¹la² ka³na³ka³na³jah¹lai²la¹wa². Nxe³sxã³, Ju³te²a² nũ³ka³txain²txi³
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³, Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³-
txain²txi³ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³, nxe³jah¹lai²la¹wa².
Ha³na³ka³lxin¹ju³ta³la³ yũ²nxa³wa². A²nxe³jah¹la² yxo²i²sxã³ i³ye³kxi²-
ki³kxai²nãn²tu³, ha³lo²a² wi¹ju³ta² so¹lxi³ ũ³yhen³kxi²nẽ³lhĩ³nx2na³la².
13Jã¹nxã¹jau³su², Sũ³na² ha³tẽh³nxã³nxãn¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² i²li³hxa³te²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³-
jah¹la² yxo²i²sxã³, sa²wa²sut¹lsi¹hain¹jau³nũ³su² i³ye³kxain¹kxai²nãn²tu³,
a²nxe³te²a² yxo²ha³kxa¹ sa²wa²su¹tain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

14-15Sa²wa²su¹tẽ³ju³ta²sa¹: A²wi¹lhĩ¹na² Txa²wã¹sũ³na² txã², a²nũ²a² i³-
sa²si¹hã³ũ¹nhẽ³lhãn²sxã³ wãn³txa² wi¹jau³xa² i³tih³nxe³nẽ³lhĩ³nx2na³la².
Nxe³nẽ³kxai²nãn²tu³, nxe³jau³xai²na² ne³ka²ki²ki³kxai²nãn²tu³, Je³su²jah³la²
yxo²i²hĩ³ki³tã³la². Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, yxo²i²sxã³ sa²wa²su¹tẽ³lhĩ³ki³jau³-
nũ³su², Je³su²jah³la² i³ye³kxi²ki³kxai²nãn²tu³, sa²wa²su¹tẽ³lhĩ³nx2na³la².
Yxã¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² a²nũ²a² i³sa²si¹hã³ũ¹nhẽ³lxa³kxai²nãn²tu³, wãn³txa²

wi¹jau³la³ i³tih³nxe³nē³lhī³nx2nxa³wa². ĩ³tih³nxe³nē³lxa³kxai²nān²tu³, hxi²-
kan¹ti³ ne³ka²ki²hī³ki³sxa³wa². Ne³ka²ki²ki³sxa³kxai²nān²tu³, hxi²kan¹txi³
Je³su²jah³la² yxo²i²hī³ki³sxa³wa². Yxo²i²ki³sxa³kxai²nān²tu³, Je³su²jah³-
la² sa²wa²su¹tē³si¹ki³jau³nū³su² i³ye³kxi²hī³ki³sxa³wa². Nxe³ha²kxai³,
sa²wa²su¹tē³ju³ta³nū³la³ yū³hī³ki³sxa³wa². Nxe³sxā³, wān³txa² wi¹jau³la³
i³tih³nxe³yhu¹xa³kxai²nān²tu³, hxi²kan¹txi³ ne³ka²ki²nxa³ha²kxai³, hxi²-
kan¹txi³ yxo²i²xa³ha²kxai³, nxe³hī³nx2na³la². Yxān¹ta¹, nxe²nxa³wa².

Jā¹nxe³ju³ta² Sū³na² ha³teh³nxā³nxān¹jau³xa² i³ye³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:
—~A²nū²a² nū³ka³txa² wxā³ain¹na³li¹. Wān³txa² wi¹jau³xa²
i³tih³nxe³nē³lain¹te³lhxā³ ain¹na³li¹. Nxe³ju³ta², wi¹khai¹nxe³sxā³ ka³lih³-
khai¹nxe³ki³tā³li¹. Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

16 Nxe³kxa²ha³ta³nxān²ti³, wān³txa² wi¹jau³xai²na², a²nū²a² kwa² ha²-
ya³kxa² ka³lxa²nxa³tū³ka³txa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹tain¹na³la². Nxe³ju³ta²
kxā³nāu³u¹ta¹na² I³sa³i²ah³lu¹ta¹na² i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Sū³nāi³. Txa²wā¹wān³txai²na² wi¹jau³xai²na² a²nū²-
a² sa²yxo²we²ki²nē³tū³ka³txi³la³ yū²nxa³wi¹. Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Jā¹nxe³jau³xau³hxai²tēx¹ jā¹nxe³sxā³ hī¹nai²na² Ju³te²a² nū³ka³-
txa² sa²yxo²we¹ta¹nxa³wa². 17 Jā¹nxa¹jau³su², wān³txa² wi¹jau³xa²
i³tih³nxe³nē³kxai²nān²tu³, Je³su²jah³la² yxo²i²ki³ju³ta³nū³a² yū³hī³-
nx2na³la². A²nxe³jau³xai²na² wi¹jau³xai²na² a²si³yxau¹tāu¹a¹ Je³su²
Kris²tu³jah¹lai²la¹wa².

18 Yxān¹ta¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yān³ti³tā³ I³sa³e² nū³ka³txa² yxo²i²ai¹nxa³-
ji¹? Wān³txa² wi¹jau³xa² ne³ka²kai¹nxa³kxe³su² yxo²i²ai¹nxa³ji¹?
Nxe³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Nxe²nxa³wi¹. Wān³txa² kāin² ne³ka²ki²khai¹xain¹na³li¹. Ain¹ta¹,
kwa²hāi¹nxe² ā³ne³to³hai¹nxa³wi¹. Nxe³nx2ti³hī³na¹wa². Nxe³ju³ta², Sū³na²
ha³teh³nxā³nxān¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² a²sa³wi³sa² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³na³li¹. A²-
nxe³tū³ka³txai²na² yxo²wān³txa², yuh³xai²nān¹tū³ka³txi³ki³na¹xai²na²
a²ne³nxē³nāu³a¹ ne³ka²ki²ki³tā³li¹. Ha³lo²a² u³je³na² kan³tāu³a¹ tā³nxa²,
a³li³xi²tāu³a¹ tā³nxa² nxe³kxa²ha³tā³nxān²ti³, txa²wā¹ne³nxē³nāu³a¹
ne³ka²ki²ki³jau³lin³ta¹. Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹, wā³kon³sxā³ sa²-
yxo²we¹txa³tū³ka³txi³su² yū³te²jai¹ti²tu³wa².

19 Jā¹nxa¹jau³su², I³sa³e² nū³ka³txa² Sū³na² wān³txa² a³la³kxain¹ta¹hxai²-
ti³ai¹ti²tu³wa². Ain¹ta¹, hai³txi³ yxo²i²ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³,
a²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² so¹lxi³ Sū³na² wān³txa² yxo²-
i²ain¹na³la². Yhain¹ju³ta², Moi³se²ah³lu¹ta¹na² txā², Sū³na² yxo²wān³txa²
ain³kxi²so¹sxā³ ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~Txi²na¹xai²na² Sū³nu²na¹xai²na² a²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³-
txi³sxa³te²nāu³xa² wi¹ju³ta³lo³ta¹na¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³,
wxāi²na² sa²kxai³lu² I³sa³e² nū³ka³txi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu²

yx²kwai³no³txa²lxi³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹kxai²nān²tu³, nyhah¹-lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xai²na² Sū³na² wān³txa² hai³txi³ ā³ne³to³hai¹nxa³xā¹. Ha³yax3ka³li³nū³-ka³txi³sain¹na³na¹. A²nxe³tū³ka³txai²na² i³yo²kwai³no³txa³lxi², i³xan³ta³kxi², na¹xā¹.” Yah³lxin¹tu¹wi¹.

Sū³na² wān³txa² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 20 Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², I³sa³i²ah³lu¹ta²na² Sū³na² yxo²wān³txa² ain³kxi²so¹jau³xa², Ju³te²a² nū³-ka³txi³sxa³te²nāu³xai²na² ha³lo²a² ya³lo³txi²sxā³ i³ye³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~Tū¹ka³txai²na² ā³te³nxi²sai¹nxa³kxa²ha³ta³nxān²txi³, a³ya³-ti²sain¹na²hē³li¹. A²nxe³tū³ka³txa²: “Txa²ko³nxa¹ju³ta², Sū³na² sa²wa²su¹ki²sa²ti³ten³sa³nhā¹.” Nxe³sai¹nxa³kxa²ha³ta³nxān²ti³, i³yau¹ū³nha²yai¹na²hē³li¹.

Sū³na² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 21 Yxān¹ta¹, I³sa³e² nū³ka³txai²na² ha³lo²a² Sū³na² wān³txa² i³ye³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~Kxān³su² wi¹li³we¹yhu¹si¹hai¹na¹jau³nū³su², txai²li² yxau²sa²tē³-yai¹nhxai²na²hē³li¹. Nai¹na¹ta¹, ā³ne³to³lhai¹nxa³ha²kxai³, hāi¹nxe³sxā³sa²yo²ā³sai¹nha²kxai³, sai¹nhxai²na²hē³li¹. Sū³na² ta¹hxai²hē³la².

Sū³nu²kxai³lu² I³sa³e² nū³ka³txa² a³lxin²tain¹jau³su²

11 1 Hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² hi²sen³su² I³sa³e² nū³ka³txa² i³yen²sxā³ ā³na¹ju³ta³la³ yū²nxa³wa². Kxā³nxi¹nu¹ta²na² a²nū³-ka³txi³lo³tain¹ta¹hxai²hē³la². Nxe³ha²kxai³, hi¹na² i³yen²sxā³ ā³na¹ju³ta³la³ yū³ti³he¹nx2nxa³wa². Txa²na² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ha³ta³nxān²txi³ I³sa³e² nū³ka³txu¹ta²la³na¹wa². Na¹ha²kxai³, A³bra³āu²ah³lu¹tain²txi³ a²kan¹ti³-nāu³su² na¹ha²kxai³, Bēn³ja³mī²ah³lu¹tain²txi³ a²kan¹ti³nāu³su² na¹ha²kxai³, na¹wa². Nxe³na¹kxe³su², Txa²wā¹sū³na² i³yen²sxā³ ā³na¹sa²sīn¹ju³ta³la³ yū³-sī¹nxa³wa². 2 Jā¹nxa¹jau³su², Txa²wā¹sū³na² a²wi¹lhīn¹khai¹hī¹nu¹ta²na² a²nū²a² yū²nxa³hī¹nu¹ta²na² I³sa³e² nū³ka³txu¹ta²na² sa²hait¹so¹sxā³:

—~Txa²nū³ka³txi³lo³ta¹i¹. Ta¹hxai²hē³la². A²nxe³tū³ka³txu¹ta²na² a²hi¹-nai²na² i³yen²sxā³ ā³na¹ju³ta³la³ yū³ti³he¹nx2nxa³wa². Jā¹nxe³jut3sū³ju³ta² a²kxā³nxi¹nu¹ta²na² E³li²ah³lu¹ta²na² wān³txa², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³-tāu³a² i³ye³kxi²sxā³ I³sa³e² nū³ka³txu¹ta²na² ko³nxe³te²lo³tain¹ta¹hxai²hē³la². A²nxe³jau³xu¹ta²na² Sū³na² ha³te³nxā³nxa² ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

3 —~Sū³nāi³. I³sa³e² nū³ka³txai²na² kuh³lxa³thin¹tū³ka³txi³sain¹na³-li¹. A²nxe³tū³ka³txa² sa²kxai³lu² wxa²wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txain²txi³ i³sun²tā¹hxa³ti², ha³lo²a² yxau³sxā³ yen³kxa² ū³hū¹nxa²sī¹na¹ju³ta³nū³-ain²txi³ ū³lhun²tā¹hxa³ti², nxe³tū³ka³txai²la¹i¹. Ai¹nha²kxai³, txai²na² so¹lxi³ ka³ten³su² on³sxā³ yxau²xai³na¹te³na¹xai²na², i³su²lhā³te³lhxā³ ten³khai¹lsain¹na³li¹. E³li²ah³lu¹ta²na² ta¹hxai²hē³la². 4 Yxān¹ta¹ Txa²wā¹-sū³na² wān³txi³kxai³lu¹, E³li²ah³lu¹ta²na² i³tih³nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ta¹wi¹. Txa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ka³lxa¹tū³ka³txa² 7.000 te²nū³-ka³txa² on³sxā³ yxau³ya³sain¹na³li¹. A²nxe³tū³ka³txai²na² a³lxin²na¹jau³su²

wxa²sa²no¹a¹tũ³ka³txai²la¹i. Yxã¹ta¹, a²nũ²a²ã³xa² kuh³lxa³thin¹tũ³-ka³txa² kã²li³tũ³ka³txa², Bau²ah³la² kwa² sũ³nu²su² ki³lxo³tain¹sxã³ yxau²ho³hai¹nhxai²tai¹ti²ti¹. Nain¹kxa²ha³tã³nxã²ti³, Txa²sa³wi³ha³-lxĩ³nãu³xai²na² hai³txi³ Bau²ah³lo²la³ yuh³xai²na²ã³ka³tih³wxe³sxã³ i³sa²nẽn¹kxi²ti³hex1tũ³ka³txi³sxa³wi¹. Sũ³na² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la². 5Kxã³nãu³u¹tai²na² Txa²wã¹sũ³nai²kxai³lu² ka³lxa¹tũ³ka³txin³ti² i²sxã³ã³yũ³so¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kwẽn¹tai²na² nxe³kxa²yã¹nxe²na³la². Nxe³ju³ta²-sa¹. Txa²wã¹sũ³na² a³lxĩ²nẽ³jau³su² I³sa³e² nũ³ka³txi³sye²tũ³ka³txa² kwa²ha²yã³kxa² ka³lxa²nxa³tũ³ka³txa² wxa²sa²hait1so¹ain¹sxã³ a²sa³wi³ha³lxĩ³-lo³tain¹na³la². 6Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² a²ẽ¹nãn¹jau³xa²sa¹:

—~Hãi¹nxe³sxã³ thãi³ti³la²sxã³ a³lxai¹na¹jau³xa² so¹lxĩ³ i²sxã³ã³-yũ³so¹ai¹na¹xã¹. Yxã¹ta¹: “Wi¹kãi³tũ³ka³txi³sain¹na³na¹. Sai¹nha²kxai³, a²yoh³la³ i²sxã³ã³yũ³so¹ai¹na¹tũ³xã¹.” Nxe³na¹jau³la³, yũn²nxa³xã¹. Yũ³sa²-ke³la³te²kxai³, hãi¹nxe² a²yo³ha² so¹lxĩ³ kãi³jah¹lo²su² hĩ³na¹xã¹. Hai³txi³ a³lxai¹na¹jau³xa² so¹lxĩ³ kãi³jah¹lo²su² hĩ³nã²nxa³xã¹. Nxe²na³la².

7 ãh¹jau³hũ³nxe², I³sa³e² nũ³ka³txa²:

—~Tĩh³na² wain³txi³ tĩh³na²ã³te³nxi²na¹xã¹. Nain¹kxa²ha³tã³nxã²ti³, a³-ti¹xi²ti³hex1ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Kwa² ha²yã³kxa²ãn³kwa³lxĩ²sai¹sxã³ã³ya³la¹txa³tũ³ka³txa² Txa²wã¹sũ³na² i²sxã³ã³yũ³so¹tũ³ka³txa² so¹lxĩ³ a³ya³ti¹-xi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxã¹ta¹ a²wã³kon³tũ³ka³txi³su² kãi²li³tũ³ka³txi³su²tũ³ka³txa² ne³ka³tũ³te²hũ³nxe², Sũ³na² wãn³txa² a³la³kxi²txi³hex1te²sxa³yu²-hẽ³la². 8Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² ha³te³h³nxã³nxãn¹jau³xa²sa¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² I³sa³e² nũ³ka³txa²ã³ne³to³hxa³ti³hi¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹-li¹. Nxe³kxe³su², ã³yhe³ti¹la³kxi²kxe³hũ³nxe², ã³nhe³tĩ¹la³ki²kxe³hũ³nxe², nain¹kxe³su², a²hĩ¹nai²na² ha³tã³nxã²txi³: “Txa²ye³nai²na² i²a¹tũ³xã¹. Txa²ne³nxẽ³nai²na² ne³ka²ki²na¹tũ³xã¹.” Nain¹kxa²ha³tã³nxã²ti³, hxi²-kan¹txi³ Sũ³na² wãn³txa² a³la³kxi²ti³hex1 yxo²i²ti³hex1 nxe³ai¹nxa³wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

9 Jã¹nxe³jau³hũ³nxe², Ta³vi²yah³lu¹tai²na² i³ye³te³nah¹lxĩ¹:
—~Kãin² kuh³lxa³thin¹khai¹nxe³tũ³ka³txi³sain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³:

“Ka³li³sa²nãn³ka¹. ã³yã³nũ²ki²sxã³ yain³txa² wxa²sa²wa²so³ta¹kxe³-su² te²a² kãin² i³yai³na¹tũ³xũ³.” Nain¹te²i³, a²yoh³la³ kwẽn¹ta²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Hi²sen³kxai³lu² khãuh³lxa³ti³hi¹tain¹tu¹wi¹. Ai¹-nha²kxai³, a³li²sin³sxã³ aun³te²la³ yũ¹tai¹nx3tho³li¹.

10 Ye³han³te²hũ³sxã³ yxau²ho³hain¹tũ³ka³txi³sain¹na³li¹.

Ain¹sxã³, jã¹nxe³jut3sũ³nxe² a²nũ²a² a²yen³kxa² sa³txe¹-khai¹nxe³te²a² ah³xai³te²hũ³nxe², sa²yo²thut1sa²kxai³:

“Khãuh³lxa³ti³khaix1nha¹nhã¹. Sa²wa²su¹nha¹ju³ta³la³ yũn²nxa³-xã¹.” Nxe³te²hũ³nxe², ta³nxũ¹ka³txai²na² a²ko³nxe³ju³ta³lo³tain¹sxã³ yxau²ho³lhain¹tũ³ka³txi³sain¹na³li¹.

Ta³vi²yah³lu¹tai²na² wãn³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Ju³te²a² nũ³ka³txa² Je³su²jah³la² i³ye²nain¹na²hẽ³la². Nain¹sxã³, ko³nxe³ti³ kãi³ain¹na²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³, a²nũ²a² sa²tã³yo²thu²txã¹-

sxã³ a³hi²sxã³ yuh³xai²na² sxa³te²hũ³nain¹na³la². Yxã¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na²
 sa²hau³ko³tain¹tu¹wa². Ain¹kxai²nãn²tu³, a²nũ²a² a³hi²te²a² i³we²-
 nxi²sxã³ i³sa²yxau³xi²te²hũ³nxe², Ju³te²a² nũ³ka³txa² yxau³ain¹tu¹wa².
 Hxa³nai¹nxa³lho³la². Yxã¹ta¹, hī¹nai²na² txã², Ju³te²a² nũ³ka³txai²na²
 txã²nũ², Sũ³na² wãn³txa² i³ye²nain¹jau³xan¹te²ka³ya³tu³, wxã³na¹-
 nũ²la², a²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²,
 Sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³ sa²yxo²we¹tain¹sxã³ ka³te³na² wi¹tãu³a¹
 a³ti¹xai¹nhxai²na²hẽ³la². Ain¹kxa²yu³su², a²hī¹na² Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²-
 yxo²kwai³ti³lo³nain¹na³la². 12Jã¹nxe³sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txa² ko³nxe³ti³
 kã³ain¹ju³tan¹te²kxa²ya³tu³, yuh³xai²nãn¹ko³xan¹tũ³ka³txa² a²yxo²ha³-
 kxa¹, Sũ³na² ha³lo²a² wi¹ju²ta³lo³tẽ³lhī³nx2na³la². Yxã¹ta¹, yxan¹nãu³a¹
 Ju³te²a² nũ³ka³txa² sa²si³wa³tit3so¹xi²sxã³, Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²-
 yxo²we¹ta³lun²tu¹wa². Nxe³tãu³a¹, Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² te²a² Ju³te²a²
 nũ³ka³txi³sxa³te²su² te²a² ain¹sxã³ ha³lo²a² wi¹khai¹nxe³sxã³ ã³sen³sai¹-
 khai¹nxe³sxã³ wi¹ju³ta³lo³tain¹tu¹wa².

Sũ³nu²kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²na² ã³ya³lxi²yhain¹jau³su²

13Jã¹nxa¹jau³su², a²hī¹nai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te² i³nxai²na²
 i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Na¹ka³tu³, Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³sa³lot3sa²sxã³ i³sa²si¹-
 hã³üh¹nxa²sa¹nx2ti³na²hẽ³la². A²wa³ka³li³yu³ta² hxi²kan¹khai¹nxe³ju³ta²
 o²la³kxi¹nx2ti³te³lhxã³ nxe³sa¹nx2ti³na²hẽ³la². Na¹ha²kxai³, txa²wa³ka³-
 li³yu³txai²na² kãin²ju³ta³lot3ja³nx2ta¹wa². 14Na¹ha²kxai³, txa²ka³lxa¹ti³su²
 tũ³ka³txa² a²i³lxa² I³sa³e² nũ³ka³txai²na²:

—~Txa²wa³ka³li³yu³txai²na² i²sain¹sxã³, yxo²kwai³no³tai¹na¹ji¹ku¹.
 Ain¹to³ha¹hẽ¹la².

—~Txa²wã¹sũ³na² sa²yxo²we¹tain¹sxã³ a²ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta²
 ã³na¹ain¹sxã³, ã³wa²su¹te³lhxã³ ain¹ji¹ku¹. Ain¹to³ha¹hẽ¹la². 15A²kxã³-
 nxa² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³su² tãu³a¹, I³sa³e² nũ³ka³txai²na²
 i³ye²nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nain¹kxe³su², Txa²wã¹sũ³na² yuh³xai²-
 nãn¹tũ³ka³txi³ ã³su² yxo²ha³kxa¹ te²nãu³xa² ã³ya³lxi²hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Yxã¹ta¹, yxan¹nãu³a¹ I³sa³e² nũ³ka³txai²na² ã³yã³ya³lxih¹xi¹xain¹tu¹-
 wa². Nxe³tãu³nũ³a¹, ha³lo²a² wi¹khai¹nxe³sxã³ ã³sen³sai¹nxe³hī³ki³tã³la².
 A²nũ²a² ya³lu²te²hũ³nxe² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jut3sũ³nxe², ha³lo²a²
 wi¹khai¹nxe³hī³nx2na³la².

16Jã¹nxe³ti³hũ³nxe²:

—~Hi³a² kãin²ta³ka³txa², Txa²wã¹sũ³na² ã³hũ¹na¹tũ¹xã¹. Yah³lxin¹kxai²-
 nãn²tu³, a²nxe²ka³ti³nãu³a¹ so¹lxi³ ã³hũ¹yah³lxin¹kxai²nãn¹tu³, a²ka³tai²na²
 whã²na¹ a²nũ³ka³txai²na² whã²na¹ ha³ta³nxã²txi³, Txa²wã¹sũ³na²
 wi¹lhin¹te²lo³ta³ka³ta³nũ³ai²la¹wa². Jã¹nxe³jut3sũ³nxe², A³bra³ãu²ah³lu¹-
 tai²na² hi³a² nxe²ka³ti³hũ³jah¹lo²su² ha²kxai³, a²ne³kan²tũ³ka³txai²na²
 sa²kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² kwẽ¹tai²nãn¹tũ³ka³txai²na² sa²kxai³-
 lu² hi³a² nũ³ka³txi³hũ³tũ³ka³txi³su² ha²kxai³, te²ju²hẽ³la². Nxe³jau³su²,

a²wi¹lh¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ A³bra³āu²ah³lu¹-
tai²na² wi¹lh¹in¹te²lo³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ sa²nē³hēt¹lsxā³
Ju³te²a² nū³kā³txai²na² kwēn¹tai²nān¹tū³kā³txai²na² Txa²wā¹sū³na²
wi¹lh¹in¹te²lo³tū³kā³txi³nū³ai²la¹wa². 17 Jā¹nxe³jut³sū³nxe², yain³ta³ka³-
ta² O³li³ve²ra³ka³txa², a²nū²a² wa³kon³ka³ta² a²nxū³ka² nū³ka³na³ki²
ta³nxū³ka² ūh³nxū³ki²lā³sān²ka³tu³, kwa² sa³wxe³na² wen¹ka³ta² O³-
li³ve²ra³ka³txa² a²nxū³ka² sa²kxai³lu² ūh³nhe³ki²lho¹sxā³ a²nxe³tū³ka²
sa²kxai³lu² ūh³nxū³ne³wxen³ti³te²na¹. Hā²wxān³txa³ ka³lū³ā³nxū³kxi¹-
ka³tu³, wi¹wen¹ye²nū²nha²wa². Jā¹nxe³jut³sū³nxe², Ju³te²a² nū³kā³txa²
sa²kxai³lu² hai³sxa² yain³txa³ka³ta², a²nū²a² wa³kon³kat³Sū³nxe²
yxau²xai³lai¹nha²kxai³, wxāi²na² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te² i³nxai²na²
sa²kxai³lu² kwa² sa³wxe³na² kwa² wen¹kat³Sū³nxe² yxau²xai³yah³lxi¹-
nha²kxai³, nxe³yain¹yah³lxi³te²sin¹yu²hē³la². Kxān³su², ha³lo²a² wi¹ju³ta²
un²ta³ki²sxā³ yxau²xai³yah³lxi³hxai¹nhē³la². Yxān¹ta¹, kwēn¹tai²na²
yain³txa³ka³ta² a²nū²a² wa³kon³ka³ta² ūh³nxū³ne³wxen³ti³sxā³ wi¹wen¹
ā³nxū³ki¹jut³sū³nxe², yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ ha³lo²a² wi¹ju³ta³lot³sxā³ yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa².
18 Yxān¹ta¹, Ju³te²a² nū³kā³txa² yxau²xai³lain¹ju³ta², wa³kon³ka³ta² a²-
wi¹lh¹nān¹ta³nxū³ka² ūh³nxū³ki²lā³txū³ki³hū³nxe² yxau²xai³lain¹na³la².
Yain¹yah³lxin¹kxa²ha³ta³nxān²txi³, ha³ya³kxa³lxi³hit¹lsxā³ i³ye³kxain¹-
yah³lxi³txa³hē¹la². i³ya³lo³nhyah¹lxin¹kxai²nān²tu³, hai³txi³ wain³txi³
i³ye³kxi²nhyah¹lxi³hī³nx²nxā³lxa². Nxe³yah³lxin¹jut³sū³ju³ta²sa¹. Yain³-
txa³ka³ta² a²nxe²ka³nāu³a¹ so¹lxi³ a²yā¹ki³tāu³su² te²jai¹ti²tu³wa². Hai³txi³
a²nxū³ki³nāu³la³ a²yā¹ki³tāu³sxa³wa². Wxāi²na² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²
i³nxai²na² a²nxū³ki³hū³sxā³ yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Yah³lxi¹nha²-
kxai³, a²nxe²ka³ti³hū³tū³kā³txa² Ju³te²a² nū³kā³txa² ti³hi¹txa²txi³ha²kxai³,
ka³ten³su² yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Yxān¹ta¹, a²nxe²ka³ti³hū³tū³kā³-
txa², wxāi²na² a²nxū³ki³hū³tū³kā³txi³ i³nxai²na² ti³hi¹jah³lxin¹ju³ta³la³
yū²nxa³wa².

19 Jā¹nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Hai³sxa³nān¹ta³ka³ta² a²wi¹lh¹nān¹te²nxū³ka² txā² ūh³-
nxū³ki²lā³nū²hē³li¹. Txai²na² sa³wxe³nān¹ta³nxū³ka³na¹xai²na²
ūh³nxū³ne³wxen³ti³nha²sa³txai²li¹. Nxe³ha²kxai³ kái²na¹wi¹. Nxe³-
yah³lxin¹kxai²nān²tu³, nxe³yah³lxi³txa³hē¹la². 20-21 Jā¹nxe³jau³su²,
wxāi²na² sa²kxai³lu² yxo²i²yah³lxin¹kxe³su², Sū³na² wē³ha³lxi³lo³txa²-
txi³te²jai¹ti²tu³wa². Yah³lxin¹ka³tu³, hai³sxan¹ka³ta² wa³nūn³ta³nxū³ka²
ūh³nxū³ne³wxen³ti³nha²ti³hū³nxe² yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa².
Yah³lxin¹kxan²ti³, kāin²te²lo³nhyah¹lxi³txa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³ i³yxuh³-
lxi³jah³lxi³hē¹la², sa²yxo²ā³syah¹lxi³sxā³ ā³ni²lā³nx²ti³kxa²yan³txi³sa².
A²ya³la³tu³, Ju³te²a² nū³kā³txa² txā², Sū³na² wān³txa² yxo²i²ai¹nxa³-
kxe³tu³, Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² i³ye²nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Hai³sxa² a²wi¹lh¹nān¹ta³nxū³ka² yain³txi³ka³ta² a²nxū³ka³ti³khai³xa²

ũh³nxũ³ki²lã³ti³hũ³xain¹sxã³ i³yen²sxã³ khãuh³lxa³ti³hi¹tain¹ta¹hxai²ti³-
ai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³nx2ti³kxa²yan³ti³su² sa²yo²ã³syah¹lxi³txa³hẽ¹la².

22 Txa²wã¹sũ³na² kãin² a³lxi²nẽ³na³la². Yxã¹ta¹, khãuh³lxa³ti³hi¹tẽ³ju³-
ta³la³ yũ³nũ³nhĩ³nx2na³la². Sa²yo²ã³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na²
hxi²ki³kxai³lu² khãuh³lxa³ti³hi¹tẽ³ju³ta³la³ yũ³nẽ³lhĩ³nx2na³la².

Jã¹nxe³nx2ti³kxa²yan³ti³su²:

—~Sũ³na² a³lxi²nẽ³jah¹lo²su² na³na¹. Yo²i²a¹xã¹. Nxe³nhyah¹lxin¹jau³su²,
yxau²sa²tẽ³jah¹lxi³hẽ¹la². Khãuh³lxa³ti³hi¹txa²txi³kxa²yan³ti³su², Ju³te²a²
nũ³ka³txa² ũh³nxũ³ki²lã³tũ³ki³hũ³nxe² khãuh³lxa³ti³hin¹sxã³ yxau²xai³-
lain¹kxa² yã¹nxe³nx2ti³kxa²yan³ti³su² ya³nx2ta¹wa². 23 Yxã¹ta¹, Ju³te²a²
nũ³ka³txa² ha³yax3khin¹sxã³ sa²yo²ã³ain¹kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na²
sa²hau³ko³tain¹tu¹wa². A²wi¹lhĩ¹nãn¹txũ³kxa² hai³sxan¹ka³ta² ũh³nxũ³wxe³-
xi²jut3sũ³nxe² sa²hau³ko³tain¹tu¹wa². Nxe³ha²kxai³, a²kxã³nxa² ka³lũ³sxã³
ã³nxũ³yaun³ti³jut3sũ³nxe² yxau³ain¹tu¹wa². 24 Jã¹nxa¹jau³su², wxã²na²
Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te² i³nxai²na² yxau²xai³yah³lxin¹ju³ta², yain³txa³ka³-
ta² wa³nũ³ta³ka³ta² kwa² sa³wxe³nãn¹ka³ta² a²nxũ³ka² ũh³nxũ³ki²lho¹sxã³
yxau²xai³jut3sũ³yah³lxi³hxai¹nhẽ¹la². Nxe³sxã³ hai³sxan¹ka³ta², a²wi¹lhĩ¹na²
ka³lũ³ye²nxa³ka³ta² sa²kxai³lu² ũh³nxũ³ne³wxen³ti³sxã³ ã³nxũ³ki²sa²so¹sxã³
wi¹wen¹jut3sũ³nxe² yxau²xai³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Yxã¹ta¹, ha³na³ka³lxi²
Ju³te²a² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu² yain³txa³ka³tã³xa² a²nũ²a² wa³kon³kxe³su²
te²kat3sũ³nxe² yxau³ain¹tũ³ka³txai²la¹wa². Txa²wã¹sũ³na² i³hait1so¹kxe³-
nũ³ka³txi³khai¹xu¹ta¹lã²na³la². Nxe³ha²kxai³:

—~Ha³lo²a² hau³kon³na³na¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² ũh³nxũ³wxe³xi²-
jut3sũ³nxe² sa²hau³ko³ta¹tũ¹xã¹. Sũ³na² nxe³kxai²nãn²tu³, hxi²kan¹txi³
sa²hau³ko³tain¹tu¹wa².

Sũ³nu²kxai³lu² a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ a³lxi²nẽ³jau³su²

25 Txa²wã¹tã³nãu³xãi³. Wãn³txi³khai³xa² hãi³jau³xa² i³yau¹ũ³nx2ta¹wa².
Nxe³na¹jau³xai²na² a³la³kxi¹jah³lxi³hẽ¹la². Kwa² a³la³kxi²te²lo³nhyah¹-
lxin¹kxa²yan³ti³su² ya³nx2ta¹wa². Nxe³na¹jau³su² te³nah¹lxi¹. I³sa³e²
nũ³ka³txai²na² a²hĩ¹nai²na² Sũ³na² sa²yo²ã³ain¹tũ³ka³txi³sain¹na³la². Yxã¹-
ta¹, sa²ha³ya³khit1sxã³ sa²yo²ã³ain¹tu¹wa². Nxe³ju³ta², a²ha² kwẽn¹ta²na²
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹, a²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txi³nãu³-
xa² yo²i²ain¹si¹jau³su² i³kaix1tain¹na³la². Yxã¹ta¹, yxan¹nãu³a¹:

—~Ta³lu²na¹hẽ³na¹. I³kaix1ta¹tũ³ka³txi³nũ³a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³-
tũ³ka³txi³nãu³su² nxe³ye²sa²ta³nũ³ka³txi³nũ³a² hau³kon³na³na¹. Sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹, ain¹tu¹wa². Nain¹kxai²nãn²tu³, nxe³tãu³nũ³a² I³sa³e² nũ³-
ka³txa² Sũ³na² sa²si³wa³tit3so¹xain¹tu¹wa². 26 Nxe³tãu³a¹, Txa²wã¹sũ³na²
I³sa³e² nũ³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ a²ko³nxain¹ju³ta² sa²wa²su¹tain¹tu¹wa².
A²nxe³ju³ta³nũ³a², Sũ³na² ha³tẽh³nxã³nxa² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Si³ãu²thĩ³nãn¹tũ³ka³txa² a²nũ²a² a³li³la³ki²nẽ³lhã³ ũ³hũ¹nhẽ³-
tu¹wi¹. Wxa²wa²su¹tẽ³jah¹lo²nũ³ai²la¹i¹. A²nxe³jah¹lo²nũ³ai²na²,

Ja³ko²ah³lu¹tai²na² a²ne³kan¹tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ a²ko³nxain¹-
ju³ta², wxa²wa²su¹tain¹tu¹wi¹.

27 Nxe³ha²kxai³, Txai²na¹xai²na² Sū³nu²na¹xai²na² a²ko³nxain¹-
ju³ta² wxa²wa²su¹tai¹na¹kxai²nān²tu³, wān³txa² tah²yau³xa²
wxa²si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² i³ye³kxū¹hai¹na¹jau³xu¹tai²na² sa²-
yxo²we¹nha²sxā³ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹.

Sū³na² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

28 Jā¹nxa¹jau³su², Ju³te²a² nū³ka³txai²na² Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa²
te³nai¹nxa³wa². Nain¹jau³su², Sū³na² i³kox¹ko¹son²kain¹na³la². Jā¹nxa¹n-
sān²kxa²yuh³su², wxāi²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txi³
i³nxai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² wi¹ju³ta³lo³txa²txain¹te²ju²hē³la². Yxān¹ta¹,
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ē¹nān¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nū³ka³txa² a³lxi²na¹nā¹. Kxā³nāu³a¹ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na²
i³sa²kah³lu¹tai²na² Ja³ko²ah³lu¹tai²na² nxe³te²nu¹tai²na² a²ne³kan¹tāu³a¹
sa²yxo²we¹nha²sxā³ i²sxā³ ā³yū³so¹na¹hē³na¹. Nxe³ha²kxai³ na¹xā¹. Nxe³-
hī³nx²na³la². 29 Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sū³na² wā²nxū¹hain³nha²sxā³:

—~Ta³nxū¹ka³txai²na² i²sxā³ ā³yū³so¹na¹tū¹xā¹. Ha³lo²a² wi¹ju³ta² ū³hū¹ai¹-
na¹txai²lā¹. Nxe³kxai²nān²tu³, wān³txai²na² i³wa²la³ki²nha²sxā³ ā³na¹ju³ta³la³
yū³ti³hex¹lte²sxa³yu²hē³la². 30 Jā¹nxa¹jau³su², Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txi³
i³nxai²na² a²ha² kxā³nxa² Txa²wā¹sū³na² sa²yxo²ā³yah³lxi³ta¹hxain¹ti³.
ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹, hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²
sa²hau³ko³nx²ti³na³la². Ju³te²a² nū³ka³txa² sa²yxo²ā³ain¹sān²kxa²yu³tu³ Sū³na²
ā³nxi²nū¹nū³nx²ti³na³la². 31 Jā¹nxe³jut³sū³ju³ta², a²hī¹nai²na² Ju³te²a² nū³ka³-
txai²na² Txa²wā¹sū³na² sa²yxo²ā³ain¹na³la². Nxe³ta¹, Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³
thāi³ti³la² sa²hau³ko³tain¹tu¹wa². Nxe³nx²ti³kxa²yā¹nxe² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²
sa²hau³ko³tain¹tu¹wa². 32 Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²ki²nha²nē³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²ā³sa²te²sain¹na³na¹. Nxe³jut³su², hxi²kan¹-
txi³ wxa²wa²su¹nhai¹nx³tho³na¹. Nxe³nē³lhī³nx²na³la². Nxe³jau³xai²lot³sxā³
yxau²xai³lhī³ki³tā³la². Yxān¹ta¹, a²yxo²ha³kxa¹lhxi³ te²ki³na¹xai²na² wi¹lhin¹sxā³
thāi³ti³la² sa²hau³ko³tē³na³la². Jā¹nxe³nē³lhxā³, sa²yxo²ā³te²lo³tē³ta¹hxai²hē¹la².

Sū³na² i³sa²nēn¹kxi²ki³jau³su²

33 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ thāi³ti³la² a³lxi²khaix¹nē³na³la².
Te²yā¹nxe³nūn³sxā³, wān³txa² wā²nxū¹ a³la³kxi²ta³lu²ni², wā²nxū¹
wi¹ko³nha²ta³lu²ni², nxe³kxa² Si³yxau³jah¹lo²su² na³la². A²nxe³jah¹la² wā²-
nxū¹ a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ ain³nha²jau³la³ ko³nxe² ā³ten³ki²ki³sxa³ha²kxai³,
ha³lo²a² kāi³ain¹ju³ta³la³ a³la³kxi²ki³sxa³ha²kxai³, nxe³nē³lhī³jah¹lo²su²
na³la². 34 Nxe³ju³ta², Sū³na² ha³teh³nxā³nxa² ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² a²ē¹nān¹jau³su², hxi²kan¹txi³, a³la³kxi²ki³sxa³-
ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹txi³ i³tih³nxe³ki³sxa³ha²kxai³,
nxe³ki³tā³li¹.

35 Jā¹nxe³ti³hū³sxā³:

—~Txai²na² txã² a²yen³kxa² wi¹te²a² Txa²wã¹sũ³na² ũ³hũ¹sã²-
na¹hẽ³na¹. Na¹ha²kxai³, a²yo³ha² ũ³yho³hi¹xi²sain¹kxe³nũ³a²
tau³ton³ye²na³na¹. Nxe³ki³kah³lo²nũ³la³ yũ³ti³he¹nx2nxa³wi¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la². ³⁶Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
wet¹sa²sai¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³, a²hĩ¹nai²na² ye³ha³te³txi³ĩ²ha²-
kxai³, a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ ai²na³la². Nxe³ha²kxai³, a²yen³kxa² we¹kxa²
yxo²ha³kxa¹ yxau³sxã³, Txa²wã¹sũ³na² ĩ³sa²nẽn¹kxi²te³lhxã³ yxau²na³la².
Nxe³ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² ĩ³sa²nẽn¹kxi² sa²wa²to¹ja³sah¹lxi³hẽ¹la². Ju¹-
ta² wain³na³la².

Txa²wã¹sũ³na² wa³ka³la² o²la³kxi²kxe³su²

12 ¹Txa²wã³tã³nãu³xãi³. Ne³ka²ki²sah¹lxi³hẽ¹la². Txa²yo²ka³nãu³ai²-
na² whãi²na¹ wi¹lãin³nha²sxã³ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ wi¹lhin¹sxã³ thãĩ³ti³la² sa²hau³ko³tẽ³na³la². Nxe³nẽ³-
lha²kxai³, wxa²nũ²nãu³ai²na² a²wi¹tãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka²nãu³a¹,
ã³wxe³je¹jxah³lxi³hẽ¹la². Wxa²nũ²nãu³ai²na² ka³tẽn³su² tãu³a¹ wi¹lhin¹sxã³
Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ka³li³txai²lã¹. Yah³lxi¹jau³su² wxa²nũ²nãu³a¹ a²wi¹tãu³-
a¹ ã³wxe³je¹jxah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxi¹kxai²nãn²tu³, a³la³kxi²khai¹nxe³sxã³
Txa²wã¹sũ³na² sa²yxox²we¹jah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Jã¹nxe³si¹nx2ta¹jau³nũ³su²
ye¹nx2ta¹wa². ²Yah³lxi¹kxai²nãn²tu³, yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txai²yã¹nxe³sxã³
kãĩ³yxau²xai³yah³lxi³txa³hẽ¹la². Yah³lxi¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² wxa²ẽ¹nãu³a¹
ãu³txi³ tah²lxi³ wxa²we¹txa²lxi³na³la². Nxe³nx2ti³jau³su², tah²lxi³ yxau²-
xai³jah¹lxi³hẽ¹la². Yah³lxi¹kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² a²ẽ¹nãn¹jau³xa²
ha³lo²lo³txa²lxi³si¹jau³nũ³su² wi¹la³la³kxi²yah³lxi¹tu¹wa². Yah³lxi¹kxai²-
nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² a²ẽ¹nãn¹jau³su² jau³xa²:

—~Txa²wẽ³ha³lxa² ũ³hũ¹ai¹na¹ju³ta² wi¹khai¹nxe³ju³ta² so¹lxi³,
ĩ³ka³li³sa²ju³ta³nũ³a² so¹lxi³, ka³na³ku² wã³ko³nxa³kxe³tu³ wain³-
khai¹nxe³ju³ta² so¹lxi³, ũ³hũ¹ai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³nx2ti³jau³su² jau³xa²
a³la³kxi²yah³lxi¹tu¹wa².

³Txa²wã¹sũ³na² thãĩ³ti³la² a³lxi²sa²sxã³ hxi²kan¹txi³lot3sa³na²hẽ³la².
Nxe³sa²kxe³su², wxa²yu³ta² yxo²ha³kxa¹ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Kwa² ha³lo²a²
ã³sen³sai¹sxã³ kwa² kãin²te²lo³nhyah¹lxi³txa³hẽ¹la². Yah³lxi¹ta¹:

—~Wi¹lãin³nha²sxã³ wi¹li²nha¹xã¹. A²ya³la³tu³ Txa²wã¹sũ³na² hxi²kan¹-
txi³lot3sa²jau³xa² yã¹nxe³jau³lxi³ yxau²xai³la¹tũ¹xã¹. Nxe³jah³lxi³hẽ¹la².

⁴Yah³lxi¹kxai²nãn²tu³, txa²wã¹nũ²ai²na² ka³na³ka³na³tã³la². Nxe³kxan²ti³
ka³lxi¹ta³kxi² kĩ³tã³la². Jã¹nxe³sxã³ ka³lxi¹ta³kxi²kxan²ti³ ha³na³-
ka³lxi³ ha³na³ka³lxi³ o²la³kxi²xai³kĩ³te²ju²hẽ³la². ⁵Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe²,
txa²wã¹kĩ³na¹xai²na², Sũ³na² wẽ³ha³lxi³su² te²kĩ³na¹xai²na² ka³lxi¹kĩ³-
te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³kĩ³sa²kxai³ ha³na³ka³lxi³ o²la³kxi²xai³kĩ³kxan²ti³
Je³su²jah³la² ã³nũ²nxĩ²sxã³ yxau²xai³ye²kĩ³te²ju²hẽ³la². Kĩ³sa²kxai³,
wi¹li³we¹yhu¹kĩ³kxe³su², a²hãĩ¹nxe³jau³xa² so¹lxi³ a²nũ²a² ka³na³ka³na³kĩ³-
te²hũ³nxe²nũ² yxau²xai³ye²kĩ³te²ju²hẽ³la². Txa²wã¹nũ²ai²yã¹nxe³te²nãu³su²

wi¹li³we¹yhu¹sxã³ o²la³kxi²xai³ki³te²ju²hẽ³la². Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², Sũ³na² wẽ³ha³lxi³su² te²ki³na¹xai²na² wi¹li³we¹waun¹yhu¹sxã³ yxau²-xai³ki³ju³ta² so¹lxi³ wain³na³la². 6 Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² thã³ti³la² a³lxi²nẽ³kxe³su² i³la³kxi²te²lo³tũ³nẽ³na³la². Nxe³nẽ³jut3su², a²nũ²a² a²hoh³lxi³khaix1nũ³tu³ i³la³kxi²te²lo³tũ³nẽ³li², a²nũ²a² ã³su² te²an²tu³ a²hoh³lxi¹khaix1nũ³ã³nũ³tu³ ha³na³ka³lxi³ i³la³kxi²te²lo³-tũ³ni², jã¹nxe², jã¹nxe², hu³ ũ³hũ²xai³nẽ³na³la². Nxe²xai³nẽ³jau³su², Sũ³na² wãn³txa² a²nũ²a² ã³xa² i³yau¹ũ³si¹nhẽ³jau³nũ³su² i³la³kxi²-te²lo³tũ³nẽ³kxai²nãn²tu³, Sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ki³kxa² yã¹nxe² i³yau¹ũ³ya³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². 7 Jã¹nxe³jut3sũ³nxe², txa²wã¹wã³tã³nãu³xa² ã³nhxi²nũ¹nũ³si¹nhẽ³jau³su², Sũ³na² i³la³kxi²te²lo³tũ³nẽ³kxai²nãn²-tu³, ã³nhxi²nũ¹nũ³ya³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². Jã¹nxe³jut3sũ³nxe², Sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³hain¹si¹nhẽ³jau³su² hxi²kan¹to³nũ¹nhẽ³kxai²nãn²-tu³, i³yau¹ũ³ya³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². 8 Jã¹nxe³jut3sũ³nxe², a²nũ²a² ã³xa² i³nxũ²kwai³lxũ¹si¹nhẽ³jau³su² i³la³kxi²te²lo³tũ³nẽ³kxai²nãn²tu³ jã¹nxe³-ya³sah¹lxi³hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³:

—~A²nũ²a² ã³xa² txa²yen³kxa² wã²nhũ¹ai¹na¹tũ¹xã¹, Sũ³na² i³la³-kxi²te²lo³tũ³sa³ha²kxai³lã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, hxi²kxãu³xa³sxã³ wã²nhũ¹ya³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². Te²yã¹nxe³nũ³sxã³, Sũ³na² hxi²kan¹-txi³lo³tẽ³kxai²nãn²tu³, a²nũ²a² ã³xa² sa²hau³ko³ja³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². Nxe³nẽ³kxe³su², ã³wi¹wi¹nxe² nũ³kxũn³txi³:

—~Txa²yxo²ka³nãu³ai²na² whã²na¹ wi¹lãin³nha¹nha¹. Nxe³ki³jau³su², a²nũ²a² ã³xa² sa²hau³ko³ja³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². Te²yã¹nxe³nũ³sxã³, a²nũ²a² khãu³lxa³tĩ³hin¹sxã³ yxau²xai³lain¹tũ³ka³txa², i³ton³tũ³ka³txi³su² ta³nxa² he³ja²lun¹tũ³ka³txi³su² ta³nxa²:

—~Wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³ta¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, ka³lih³kxi²nha²ki³jau³su² sa²hau³ko³ja³sain¹yah³lxi³hẽ¹la².

9 A²nũ²a² ã³xa² a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la².

—~Txa²wã¹yxo²ka³nãu³ai²na² whã²na¹ wi¹lãin³nha²sxã³, a³lxi²-khaix1na¹nha¹. Nxe³sxã³ a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Hai³txi³ a³lxi²ki³lxo³xah³lxi³txa³hẽ¹la². Jã¹nxe³sxã³, ha³lo²a² ko³nxe³ju³ta² ã³na¹jah³lxi³hẽ¹la².

—~Ko³nxe³ju³ta² yxo²kwĩn¹kxi²na¹nhã¹. Yah³lxin¹jau³su², ã³na¹-jah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹ka³tu³, wi¹ju³ta² so¹lxi³ i³jah³lxi³sxã³ ã³tẽ³sxã³ ã³kãi³jah³lxi³hẽ¹la². 10 A²nũ²a², Je³su²jah³la² yxo²i²ain¹tũ³ka³txa² yxo²-ha³kxa¹, txa²wã¹wã³tã³nãu³hũ³nxe² yxau²xai³ya³nhẽ³lain¹na³la².

Nxe³ha²kxai³, a³lxi²khai¹nxe²waun¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Jã¹nxe³sxã³, a²nũ²a² ã³xa²:

—~Wi¹kãi³i², hxi²ka¹ni², ain¹na³na¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, i³sa²nẽn¹kxi¹-tain¹yah³lxi³hẽ¹la². 11 Txa²wã¹sũ³na² wa³ka³li³yu³ta² u³lyah³lxi³txa³hẽ¹la². Nxe³ta¹, Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwai³yxau³nx2ti³jah¹la² ten³te²lo³-txa²txi³na³la². Nxe³nx2ti³ha²kxai³, wxa²yxo²ka³nãu³ai²na² whã²na¹:

—~Sũ³na² a³lxi²khaix1na¹nha¹. Yah³lxin¹jau³su²,
wa³kon³kxi¹jah³lxi³hē¹la².

12—~A²ya³la³tu³ Sũ³na² yen³nāu³a¹ yxau³na¹tū¹xā¹. Sũ³na² sa²yo²-
we¹nha²jah¹lo²su² na³na¹. Nxe³yah³lxin¹jau³su², i³ka³li³jah¹lxi³hē¹la².
Yah³lxi¹nha²kxai³, ha³lo²a² khāuh³lxa³ti³hi¹txa²txi³kxai²nān²tu³, kan²txi³
i³jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹ka³tu³, ā³na¹yah²lxan³kxe³su², sa²wai³wait3sxā³
Sũ³na² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹la². Sa²hau³ko³txa²txi³txai²la². 13 Sũ³na²
wān³txa² yo²i²te²nāu³xa² yen³kxi³txa²kxai²nān²tu³, wxa²yen³kxa²
wā²nhū¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², Sũ³na² wē³ha³lxa² ha³-
la³ka³lxa³lon³ki¹nx2ti³kxai²nān²tu³, wi¹lhen³txi³jah³lxi³hē¹la².

14 A²nū²a² khāuh³lxa³ti³hi¹txa²txi³kxai²nān²tu³, Sũ³na²
i³ye³kxi²ki¹txain¹yah³lxi³hē¹la².

—~Wi³na². Nxe³ti¹. Ha³lo²a² wi¹ju³ta² so¹lxi³ ũ³hū¹txain¹sī¹nhē³li¹.
Nxe³kxi²ki¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Hai³txi³ ha³lo²a² khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹si¹-
yah³lxin¹jau³nū³la³ Sũ³na² i³ye³kxi²kain¹yah³lxi³txa³hē¹la². Hāi³nxe³sxā³:

—~Wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ yxau³txai²lā¹, kuh³lxa³thin¹tū³ka³txai²na²-
sā¹. Yah³lxin¹jau³su², Sũ³na² i³ye³kxi²ki¹txain¹yah³lxi³hē¹la². 15 A²nū²a²
ā³xa² i³ka³li³hain¹kxai²nān²tu³, wxāi²nān²ta³ i³ka³li³txa²ya³hain¹-
yah³lxi³hē¹la². Te²yā¹nxe³te²hū³te²lxi³, a²nū²a² ā³su² te²a² āin²ti³sxā³
i³nā³nain¹kxai²nān²tu³, wxāi²nān²ta³ i³nān³txa²ya³hain¹yah³lxi³hē¹la².
16 Wi¹li³yo²we¹nha¹jah³lxi³sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹ka³tu³,
kwa² kāin²te²la³ i³yi¹li²nyah¹lxi³txa³hē¹la². Yah³lxin¹ta¹, a²nū²a² hxi²ka¹-
nxa³te²a² ā³hxi²yu³hē³nāu³lo³nha¹jah³lxi³hē¹la². Hai³txi³:

—~Txai²na² so¹lxi³ a³la³kxi²na¹nhā¹. Yah³lxi³txa³hē¹la².

17 A²nū²a² i²li³te²a² ko³nxe³thin¹sxā³ ā³kāi³ū¹nx2ti³kxai²nān²tu³:

—~Nxe³sain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ ā³yo³hi²nha¹tū¹xā¹. Yah³lxi³txa³hē¹la².

Hāi³nxe³sxā³:

—~Wi¹te²tu³ ai²na³na¹. A²nū²a² yo²ha³kxa¹ nxe³nx2tain¹jau³nū³a² so¹-
lxi³ ā³kāi³txa²ya³hain¹yah³lxi³hē¹la². 18 Jā¹nxe³sxā³:

—~A²nū²a² yo²ha³kxa¹ hāu²non³sxā³ yxau²xai³lya³yu¹na¹tū¹xā¹.

Na¹ha²kxai³, ko³nxe³ti³ i³ye³ān³si³wxe³na¹ju³ta² yū²nxa³xā¹. Nxe³si¹-
nx2ti³jau³nū³su² yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². 19 Jā¹nxe³jau³hū³nxe³, a²nū²a²
ko³nxe³thin¹sxā³ kāi³ū¹nx2ti³kxai²nān²tu³, i³wa³lxi³nyah¹lxi³txa³-
hē¹la². Hāi¹nxā¹sxi²jah¹lxi³hē¹la². Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² wain³txi³
i³wa³lxi³nē³lhī³nx2na³la². Nxe³jau³su² kxā³nāu³u¹tai²na² Txa²wā¹sū³na²
ū³wha²li¹la³kxi²nē³jau³xau³hxai²tēx1tā² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~“Sũ³nu²na¹xai²na² wxa²wā³lxi³nx2txi¹jah¹lo²sa¹i¹. Txai²na² ũ³-
yho³hai¹na¹tu¹wi¹.” Sũ³na² wān³txa² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Sũ³na²
ū³wha²li¹txā³nxa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ ya³nx2ta¹wa².
20 Yxān¹ta¹, Sũ³na² kxā³nāu³u¹tai²na² ũ³wha²li¹la³kxi²nē³jau³xau³hxai²tēx1
jā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³jau³xa²su¹ a²nū²a² ko¹ko¹son³ki¹nx2ti³jah¹lo²su²
kxai²nān²tu³:

—~He³hai¹nĩn²tā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ũ³yhai¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹.
Te²yā¹nxe³sxā³:

—~Ya³lxu²ai¹nĩn²tā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, i³na²tai²lā¹. Ain¹-yah³lxin¹jau³su² ũ³hũ¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³,
āu²li³to³tain¹yah³lxin¹tu¹wa². 2¹A²nũ²a² ko³nxe³ti³hin¹sxā³ kái³-
ũ¹nx²ti³kxai²nān²tu³, hai³txi³ ko³nxe³ti³hi¹txa²txi³ju³txai²na²
ā³wa³ka³li³yu³txa³lot³sxā³ i³wa³lxĩ³nhyah¹lxi³txa³hē¹la². Yah³lxin¹ta¹, hāi¹-
nxe³sxā³ wi¹kāi³ũ³sxā³ ũ³yho³hi¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³,
a²ko³nxe³ju³txai²na² sa²tā³si³yo³not³sxā³ ā³sen³sai¹ain¹yah³lxin¹tu¹wa².

Txa²wā¹hxi²kan¹ti³nũ³kā³txa² sa²yxo²we¹tain¹ki³jau³su²

13 ¹Yuh³xai²nān²te² hxi²kan¹txi³ nũ³kā³txa² Koverno nũ³kā³txa²
sa²yxo²we¹jah¹lxi³hē¹la², a²nũ²a² yxo²ha³kxah¹la². Ī³kwa³na³-
nx²ti³tũ³kā³txai²na², Txa²wā¹sũ³na² Hi²sen³su² hxi²kan¹txi³lon³ka³tu³,
ũh³wxe³nũh¹nx²ti³tũ³kā³txi³su² te²ju²hē³la². A²nxe³tũ³kā³txai²na² Txa²-
wā¹sũ³na² Hi²sen³su² hāi¹nxe² ā³na¹ũ³nx²ti³tũ³kā³txi³su² te²ju²hē³la².
Hāi¹nxe² ā³na¹ũ³nx²ti³xa³ke³la³te²kxai³ yũ³hĩ³nx²nxa³wa². 2¹Nxe³ha²kxai³,
a²nũ²a² ĩ²li³te²la³:

—~Koverno nũ³kā³txa² sa²yxo²ā³a¹xā¹. A²nxe³te²su² kxai²nān²tu³,
Txa²wā¹sũ³na² ũh³wxe³nũ¹nhe³tũ³kā³txa² sa²yxo²ā³te²su² hĩ³nx²na³la².
Nxe³ha²kxai³, a²yoh³la³ khāuh³lxa³ti³hi¹nha²hĩ³nx²na³la². 3¹Nxe³ha²kxai³,
wi¹kāi³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Koverno nũ³kā³txai²na² ĩ³kwa³na³nē³tũ³-
kā³txai²na² yuh³lxah³lxin¹ju³ta³la³ yũ³nx²ti³hĩ³nx²nxa³wa². Yxān¹ta¹,
ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Koverno nũ³kā³txai²na² yuh³lxah³-
lxin¹ju³ta³la³ yũ³nx²ti³hĩ³nx²na³la². Jā¹nxe³nx²ti³kxa²yan³ti³su²:

—~Koverno nũ³kā³txai²na² yuh³lxi³na¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhā¹. Yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³, hāi¹nxe³sxā³ wi¹kāi³jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³,
tũ¹kā³txai²na² ĩ³ka³li³ki¹nx²ti³jau³su² ĩ³ye³kxi¹nx²ti³tu¹wa².

—~Wi¹kāi³tũ³kā³txi³syah¹lxi¹lxi¹. Nxe³nx²ti³tu¹wa². 4¹Koverno nũ³-
kā³txi³su² jah¹la² Txa²wā¹sũ³na² ũ³whxe³nũ¹nx²ti³kxe³su² jah¹la²,
ĩ³wi¹lhĩn¹ti³hi¹txa²lxi³si¹jau³nũ³su² o²la³kxi²jah¹lai²la¹wa². Yxān¹-
ta¹, wain³txi³ kái³yah²lxan³kxai²nān²tu³, yuh³lxi³jah³lxi³hē¹la². Jah¹la²
nũ³kxũn³na³la². Nxe³ha²kxai³, wxa²ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta² yo³-
lha³ nũ³kxũn³txi³ wai¹txa²lxain¹kxa²yan³ti³su² ye¹nx²ta¹wa². Jah¹la²,
Txa²wā¹sũ³na² ĩ³kwa³na³ũ¹nx²ti³kah³lai²la¹wa². A²nũ²a² ko³nxe³ti³ kái³-
te²su² te²a² ũ³yho³hi²sxā³, Txa²wā¹sũ³na² an³txi³ju³ta² ũ³yho³hi²te³lhxā³
nxe³nx²ti³jah¹lai²la¹wa². 5¹Nxe³ha²kxai³, Koverno nũ³kā³txa² sa²yxo²we¹-
jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹ta¹, hai³txi³:

—~Txa²wā¹sũ³na² ĩ³xan³ta³kxi²sa²sxā³ ko³nxe³ti³ ĩ³yĩ¹li²sa²-
kxa²yan³ti³sā¹. Yah³lxin¹jau³xa² so¹lxi³, Koverno nũ³kā³txai²na²
sa²yxo²we¹jah³lxi³txa³hē¹la². Nxe³ju³ta², txa²wā¹ē¹nāu³a¹ txa²wā¹yxo²ka³-
nāu³ai²na² whāi²na¹ au³txi³ ain³nha²sxā³:

—~Ju¹ta² wain³na³na¹. Nxe² e³ki²nha²ki³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³-
nha²ki³jau³xai²yā¹nxe³sxā³ i³wet¹sa²so¹sxā³ Koverno nū³ka³txa²
sa²yxo²we¹jah¹lxi³hē¹la².

6 Jā¹nxe³jau³hū³nxe², Koverno nū³ka³txa² i³kwa³na³nx2ti³sxā³:

—~A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ha³teh³nxā³nxa² ū³yho³hi²txā³nxa² ū³hū¹-
sah¹lxi³hē¹li¹. Ha³lo²a² Koverno nū³ka³txi³na¹xai²na² a²wa³ka³li³yu³ta²
ū³yho³hi²txai²li¹. Nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³, ū³hū¹txain¹yah³lxi³hē¹-
la². A²nxe³tū³ka³txai²na² wi¹ wa³ko³nain¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na²
wa³ka³li³yu³ta² kāi³ai¹nh³nx2na³la². Nxe³ha²kxai³, ya³nx2ta¹wa².

7 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ū³yho³hi²txā³nxa² Koverno nū³ka³txa² ū³yho³-
hi²tau³to³tain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ū³yho³hi²hxa³tain¹yah³lxi³hē¹la².
Jā¹nxe³jut3sū³nxe², a²nū²a² kāin²te²nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ i³sa²nēn¹kxi²,
kāin²te²lo³ti² nxe³txain²yah³lxi³hē¹la².

A²nū²a² ā³xa² wi¹kāi³kxi²ki³jau³su²

8 Yxān¹ta¹, a²nū²a² i²li³te²la³ ū³yho³hi²txā³nxa² ū³yho³hi²tau³to³-
tain¹yah³lxin¹jau³su² yxau²xai³yah³lxi³txa³hē¹la². Yxān¹ta¹, ha³lo²a²
yu³ka³na³ka³na³ju³ta² so¹lxi³ tau³ton³ki²nē³na³la². Nxe³nē³ju³ta²sa¹:

—~A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ju³ta²,
a²nū²a² ā³xa² a³lxi²ki³kxai²nān²tu³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³-
nē³jau³xu¹tai²na² ha³kxa¹ sa²yxo²we¹ta³lu²ni²h³ki³tā³la². 9 Nxe³ju³ta²,
Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nē³jau³xu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³xa² sxe³xa³ka³lxa² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹i² a²nū²a² ā³-
xa² su²lhā³i², ā³xa² yen³kxa² kāi³sa²no¹ki², ā³xa² yen³kxa² yxo²kwāi³ni²,
nxe³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jau³xau³hxi²-
tēx¹ta² whāi²na¹, Sū³na² i³kwa³na³nē³jau³xa² yau³xā³xa² ha³kxa² whāi²na¹
ka³lxa²na³la². Yxān¹ta¹, a²si³yxau³jau³xa² hāi¹nxe² ka³na³ka³na³jau³xa²
so¹lxin³na³la². Nxe²:

—~A²nū²a² ā³xa² a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹li¹. A³lxi²nhā¹kxa²yā¹nxe³
a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Jau¹xa² so¹lxin³na³la².

10 —~A²nū²a² ā³xa² a³lxi²na¹nhā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³, hai³txi³ ko³-
nxe³ti³ kāi³kain¹ki³ju³ta³la³ yū³h³nx2nxa³wa². Nxe³ha²kxai³, a²nū²a²
ā³xa² a³lxi²ki³kxai²nān²tu³, Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³kwa³na³nē³jau³xau³-
hxi²tēx¹ta² ha³kxa¹ sa²yxo²we¹ta³lu²ni²h³ki³tā³la².

11-12 Txa²wān³txa² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²yā¹nxe³sxā³, a³lxi²-
waun¹nyhu¹sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Ko³nxe³ti³ kai³ki³kxa²
ā³wa²su¹kxi²nē³jen³nū³a² a²wa³kxa² yau³son³na³la². Nxe³ha²kxai³, ye¹-
nx2ta¹wa². Txa²wā¹ha³lo²a² ha³lo²lo³tē³ju³ta² jut3sū³ju³ta²sa¹:

—~Ka³nxah³ta² i³yū¹li²nxa³tā³lxa² nx2na³na¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³:

—~Ka³nxah³ta² ha³nāu³hi²khai¹nx2na³li¹. Wa³su¹txi³ a³la²ni²xi²ju³ta²
yau³so³nxē²na³li¹. Nxe³ha²kxai³, ha²yā³kxa² āu³xi²ya³sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³sxā³
wxa²yū³ki²yhu¹sxā³ i³tu¹lxi²ki³tu¹wi¹. Nxe³ki³te²jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³-

jut3sũ³nxe², yuh³xai²nãn¹ko³xai²na² yxau³ki³ko³xai²na² ko³nxe³ju³ta²
ka³nxah³jut3sũ³ju³ta² a²yu³ta³lot3sxã³ yxau²na³la². Yxãn¹ta¹, jũ¹nxe² ye³jen¹-
nãu³a¹ Je³su²jah³la² ha²tet1jut3sũ³jah³la² i³xi²tu¹wa². Nxe³ki³kxai²nãn²tu³,
ha²te¹jut3sũ³ju³ta² yxau³nũ¹ki³tu¹wa². Ki³sa²kxai³, kwẽn¹ta²na² nũ³kxũn³txi³
wi¹kã³ya³sah¹lxi³hẽ¹la². Ha²ya³kxa² ãu³xi²ki³jut3sũ³nxe² u³ya³sah¹lxi³hẽ¹-
la². Ki³sa²kxai³, ko³nxe³ju³ta² ka³nxah³jut3sũ³ju³ta² ã³na¹ya³sah¹lxi³hẽ¹la².
Ã³na¹ki³sa²kxai³, Je³su²jah³la² ha²tet1jut3sũ³jah³la² yxo²i²sxã³ ko³nxe³ju³-
ta² ka³nxah³jut3sũ³ju³ta² hxa³te³lhxã³ o²la³kxi²ya³sah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³sxã³,
ã³sen³sai¹khai¹nxe³ki³sa²kxai³, Je³su²jah³la² yxau²xai³kxa² yã¹nxe³sxã³
yxau²xai³ya³sah¹lxi³hẽ¹la². 13Ki³sa²kxai³, wain³txi³ kã³ya³sah¹lxi³hẽ¹la².
E³lẽ³na² ha²te¹ju³ta² yxau²xai³ki³kxe³hũ³nxe² yxau²xai³ya³sah¹lxi³hẽ¹la².
Ki³sa²kxai³, hai³txi³ i³yain³sxã³ ko³nxe³ti³ wa³ni³lon³kxi²yhu¹i² yain³jau³xa²
ũn³jau³xa² i³na²sxã³ we¹ni², txu¹ha² ã³xa² wa³ni³lon³kxi², a²nũ²a² ã³xa² kuh³-
lxa³thin³sxã³ o²la³kxi²ju³ta² so¹lxi³ yxo²kwain³to³hi², kwa² wãn³txa² i³ye³sxã³
i³yi²yi²lhon¹ta³kxi²yhu¹i², i³ka³tã³nxe³yhu¹i² ya³sah¹lxi³txa³hẽ¹la². Ju¹ta²
wai²nxa³wa². 14Yxãn¹ta¹, Je³su²jah³la² ã³nũ²nxi²sxã³ yxau²xai³la³nhẽ³kxa²-
yã¹nxe² yxau²xai³ya³sah¹lxi³hẽ¹la². Ki³sa²kxai³, txa²wã³sĩ³nai²na² ko³nxe³ti³
ain³nha³ki³ju³ta² sa²yxo²wel³ja³sah¹lxi³txa³hẽ¹la².

I³yi²yi²lhon¹ta³kxi²nyhu¹xa³jau³su²

14 1A²nũ²a² Je³su²jah³la² yxo²i²ha²kxai³ yxãn¹ta¹ Sũ³na² wãn³txai²na²
wain³txi³ sa²yxo²we¹kxe³su² ko³nha²nxa³te²su² te²a², wxa²yu³ta²i²-
na² sa²kxai³lu², wi¹lhẽn³txi³yhu¹sxã³ ã³nũ¹jah¹lxi³hẽ¹la². Yxãn¹ta¹, hai³txi³
kwa² wãn³txa² i³ye³sxã³ i³yi²yi²lhon¹ta³kxi²yhu¹te³lhxã³ ã³nũ¹yah³lxi³-
txa³hẽ¹la². 2I³ye³sxã³, i³yi²yi²lhon¹ta³kxi²yhu¹yah³lxa³nju³ta²sa¹, a²nũ²a²
ka³na³ku² te²a² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Yain³txi³la³ i²li³te²la³ ha³kxa¹, nxe³kxa²ti³, i³yai³na¹kxai²nãn²-
tu³, wain³txi³ i³yai³nhĩ³na¹xã¹. Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² ka³na³ku² te²ã³xa²,
Je³su²jah³la² yxo²i²ha²kxai³ yxãn¹ta¹ Sũ³na² wãn³txai²na² wain³txi³ sa²-
yxo²we¹kxe³su² ko³nha²nxa³te²su² te²a² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³la¹:

—~Ta¹xã¹, txai²li² te²tã³xã¹. Ka³yxuh³lxa³ i²te²tã³xã¹. Hã¹sxã³ hi³ka² so¹lxi³
i³yai³na¹ju³ta² wain³na³na¹. Nxe³te²jai¹ti²tu³wa². 3Nxe³ju³ta², Pau²lah³lo²na¹-
xai²na² wxa²yu³ta² whã¹na¹ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Na¹ha²kxai³, wxã²na²:

—~Yain³txa² i²li³te²a² ha³kxa¹ yain³te²sa¹xã¹. Yah³lxin¹te² i³nxa² txã²
i³ye³kxi¹nx2ta¹wa².

—~A²nũ²a² ã³su² te²a² hi³ka² so¹lxi³ yain³te²su² te²a² ha³ya³kxa³lxu³su²
i³yi¹lain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ya³nx2ta¹wa². Na¹ha²kxai³, te²yã¹nxe³te²hũ³-
sxã³, wxã²na²:

—~Hi³ka² so¹lxi³ yain³te²sa¹xã¹. Yah³lxin¹te² i³nxãn²tu³,
i³ye³kxi²nũ³nx2ta¹wa².

—~A²nũ²a² ã³su² te²a² yain³txa² i²li³te² ha³kxa¹ yain³te²su² te²a²,
ko³nxe³te²lo³tain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹, jah¹la², Txa²wã³sũ³na² sa³wi³-

sa³lo³kah³lo²su² ha²kxai³lu¹. Ya³nx2ta¹wa². 4Jah¹la², Txa²wā¹sū³na² sa³wi³sai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³, ko³nxe³te²lo³tain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³, wain³txi³ kâi³yah³lxī³hī³nx2nxa³lxa². Kwa² hxi²kan¹txi³lo³nhyah¹lxī³hī³-nxa¹lxa². Yxān¹ta¹, jah¹la² kâi³ain¹ju³ta² yā¹nxe³sxā³, a²wa³kxēn³yah³la² so¹lxī³, Txa²wā¹sū³na² so¹lxī³ wā²nxū¹hain³nha²sxā³, wi¹kâi³ta³nxa², ko³nxe³ti³ kâi³ta³nxa², nxe³ti³lo³tai¹nhī³nx2na³la². A²ya³la³tu³, Txa²wā¹-sū³na² hxi²kan¹khai¹nx2na³la². Nxe³ha²kxai³, hxi²kan¹txi³ a²sa³wi³sai²na² wi¹kâi³ti³hit1sī³nx2na³la².

5Jā¹nxa¹jau³su², a²nū²a² ka³na³ku² te²a² a²ē¹nān¹jau³su² te³nah¹lxī¹:

—~A³lan²ta² ta³ko¹xai²na² so¹lxī³, hxi²kan¹khai¹nxe³ta³ko³xa² a³lan²ti³su² na³na¹. Yxān¹ta¹, a³lan²ta² ā³su² hxi²ka¹nxa³xā¹. Nxe³hī³-nx2na³la². Hā²wxān³txa³, a²nū²a² ka³na³ku² ā³su² te²a² sa²kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu²:

—~Nxe²nxa³xā¹. A³lan²ta² yxo²ha³kxa¹ ta²ko¹xain²txi³ ai²na³na¹. A³lan²tu¹tai²na² hxi²kan¹txi³ ā³sen³sai¹sxā³ a³lan²ti³la³ yū²nxa³xā¹. Nxe³-hī³nx2na³la². Nxe³yah³lxin¹ju³tai²na² i³wā³wā³ta³kxi²nhyah¹lxī³txa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³, wxa²ē¹nāu³a¹ au³txi³ wā²nxū¹hain³nha²sxā³:

—~Wain³na³na¹. Yah³lxin¹jau³su², nxe² yxau²xai³jah¹lxī³hē¹la².

6—~A³lan²ta² ta²ko¹xai²na² hxi²kan¹khai¹nxe³ta³ko³su² na³na¹. A²nxe³-kah³lo²su² kxai²nan²tu³:

—~Txa²wā¹sū³na² i³yxo²we¹ti³ten³sa³nha¹. Nxe³jau³su², hxi²kan¹ta² a³-lan²ta²ko³su² hit1sī³nx2na³la². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe²:

—~Yain³txa² i²li³te²ha³kxa¹ yain³te²sa¹xā¹. A²nxe³kah³lo²su² kxai²nān²tu³:

—~Txa²wā¹sū³na² i³yxo²we¹ti³ten³sa³nha¹. Nxe³jau³su², i³yai³nhī³-nx2na³la². A²nxe³jah¹lai²na², yān³tai²na² i³yai³nxa³ta³lxa¹ Txa²wā¹sū³na² i³ka³li³ti³hi¹te³lhxā³ i³ye³kxi²sā²nhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹, ha³na³ka³lxī³, a²nū²a² ā³xa²:

—~Ka³yxuh³lxa³ i²te²tā³xā¹. A²nxe³kah³lo²su² kxai²nān²tu³, Txa²-wā¹sū³na² i³yxo²we¹ti³ten³sa³nha¹. Nxe³jau³su², hi³ka² so¹lxī³ i³yai³nhī³nx2na³la². A²nxe³jah¹lain²txi³, yān³tai²na² a²hi³kai²na² i³yai³-nxa³ta³lxa¹, Txa²wā¹sū³na² i³ka³li³ti³hi¹te³lhxā³ i³ye³kxi²sā²nhī³nx2na³la². Nxe³ha²kxai³, a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² i³yxo²we¹ti³ten³tū³ka³txi³-sai¹nhī³nx2na³la². 7-8Ka³ten³su² yxau²xai³kī³kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² sa²yxo²wet1si¹nhe³jau³su², yxau²xai³hī³kī³tā³la². Yxān¹ta¹, ya³lu²kī³-kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²nāu³lon³sxa³ ya³lu²hī³kī³tā³la². Nxe³ha²kxai³, ka³ten³su² yxau²xai³kī³kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² hxi²-ka²nāu³āin²txi³, yxau³kī³sa²kxai³, ya³lu²kī³kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²nāu³āin²txi³, yxau³kī³sa²kxai³, nxe³hī³kī³tā³la². Nxe³kxa²yu³su²:

—~Nxū¹txai²na² te³na¹ju³ta² so¹lxī³ kâi³a¹xā¹. Nxe³kī³jau³su², ka³-ten³su² yxau²xai³ta³nxa², ya³lu²ta³nxa² nxe³kī³te²sxa³yu²hē³la². Nxū¹, txa²wā¹yxo²ka³nāu³a¹ au³txi³ āin³nha²sxā³, ka³ten³su² yxau²xai³kī³ju³-

ta² yũ²nxa³ha²kxai³, ya³lu²ki³ju³ta² yũ²nxa³ha²kxai³, te²ju²hẽ³la². 9 Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²ha² kxã³nxa² ya³lu²ka³tu³, ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²-ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³hi¹nãn¹te²ka³ya³tu³, a²nũ²a² ka³ten³tũ³ka³txain²txi³ Je³su²jah¹la² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³la³ Hi¹kah³lo²su² ha²kxai³, a²nũ²a² ya³lu²tũ³ka³txain²txi³ Je³su²jah¹la² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³la³ Hi¹-kah³lo²su² ha²kxai³, nxe³jah¹lai²la¹wa². 10 Nxe³ha²kxai³, wxa²yu³ta² i²li³te² i³nxa², wxa²wã³tã³xa² ko³nxe³te²lo³jah¹lxin¹kxai²nãn²tu³, wain³txi³ kãi³-yah³lxi³hi³nx2nxa³lxa². Te²yã¹nxe³sxã³, i²li³te² ã³te² i³nxa² wxa²wã³tã³xa² ha³yax3ka³lxu³lo³jah¹lxin¹kxai²nãn²tu³, wain³txi³ kãi³yah³lxi³hi³nx2nxa³-lxa². Kwa² hxi²kan¹ti³lo³nhyah¹lxi³hi³nxa¹lxa². Jã¹nxe³yah³lxi³txa³hẽ³la². Yxan¹nãu³a¹, ha³lo²ai²na² ne³ki³son³tãu³a¹, txa²wã¹ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²yen³nãu³a¹ sa²nxũ³sxã³ yxau³-ye²ki³tu¹wa². Nxe³ha²kxai³, hi¹nai²na² kãi³yxau²xai³ki³kxa² yã¹nxe³sxã³ i³yĩ¹li²xai³nẽ³txai²la². Txa²wã¹sũ³na² wã²nxũ¹hãin³nha²sxã³ i³yĩ¹li²xai³nẽ³-txai²la². 11 Nxe³ju³ta², Sũ³na² wãn³txa² ha³teh³nxã³nxãn¹jau³su² te³nah¹lxi¹: —~Nxe³jah³lxi³sa¹lxi¹. Sũ³nu²na¹xai²na² ka³ten³su² yxau²wa³to²hi²-na¹te³na¹xai²na² e³sxã³, wãn³txi³tu³ e³a¹i¹. A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³kãin²te²lot3syu¹sa²jau³su² yuh³xa² ã³wxe³nũ¹syu¹sa³ha²kxai³. “Wxãi²na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lo²khai¹si¹lxi¹.” Nxe³sa³ha²-kxai³, e³lẽ³na² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ sain¹tu¹wi¹.

Sũ³na² wãn³txa² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

12 Nxe³ha²kxai³, a²ya³la³tu³ a²nũ²a²nãu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ yxan¹nãu³-a¹, Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²ki³sa²kxai³, txa²wã¹yxau²xai³ki³ju³txai²na² wã²nxũ¹ i³yau¹ũ³nha²xai³ki³tu¹wa².

Wxa²wã³tã³xai²na² ko³nxe³ti³ kãi³si¹txa³hẽ³la². Jau³su²

13 Nxe³jut3su² ha²kxai³, ha²ya³kxa² ko³nxe³te²lo³ta³waun¹nhya¹sah¹lxi³-hẽ³la². Jã¹nxa¹jau³su²:

—~Txai²na² ha³lo²ai²na² wi¹na³na¹. Kãi³a¹tũ¹xã¹. Yxãn¹ta¹, txa²wã³-tã³xai²na² i²sa²so¹sa²sxã³ i³yxaih¹sxã³ ko³nxe³ti³ kãi³kxa²yan³ti³sã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³:

—~Kãi³nxa³lho³na¹. Txa²wã³tã³xai²na² a³lxi²na¹nhã¹. Na¹ha²kxai³lã¹. Nxe³ki³jau³su² yxau²xai³ya³sah¹lxi³hẽ³la². 14 Txai²na² Je³su²jah³la² ã³-nũ²nxĩ²sxã³ yxau³jah¹lo²sa¹wa². Na¹te³na¹xai²na², yain³txa² kwa²hãi¹nxe² ko³nxe³te²lo³ki³kxa² yain³txi³la³ yũ²nxa³wa². Nxe³jau³su² a³la³kxi²na¹wa². Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² i²li³te²la³ a²ẽ¹nãu³a¹ i³ye³kxi²nha²kxai²nãn²tu³:

—~Yain³txa² te³xai²na² ko³nxe³thin¹na³na¹, txai²lã¹. A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³, a²nxe³te² yain³txa² i³yain³kxai²nãn²tu³, ko³nxe³ti³ kãi³-hi³nx2na³la². Jã¹nxe³jau³su², a³la³kxi²nũ³na¹nha²wa². 15 Nxe³ha²kxai³, wxa²wã³tã³xa² ka³na³ku² te²a²:

—~Yain³txa² te³xai²na² yain³ki³kxe³sxan³tai¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, i³yen²sxã³ i³ye³kxi²kxai²nãn²tu³, a²nxe³te² a²yain³txai²na² i³yain³yah³lxi³txa³hẽ³-

la². Ī³yain³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, wxa²wā³tā³xai²na² a³lxī¹yah³lxin¹jau³su², ĩ³yain³yah³lxī³hī³nx2nxā³lxa². Wxa²wā³tā³xai²na² ĩ³yxaih¹sxā³, Sū³na² tih³na² ā³na¹sxā³, ha³lo²a² ko³nxe³ju³ta³lot3sxā³ hxa³n³kxi¹nx2ti³kxa²yan³ti³su² ya³nx2ta¹wa². Wxa²wā³tā³xai²na² Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³, ye¹nx2ta¹wa². 16Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Ha³lo²a² wi¹na³na¹. Yah³lxin¹kxan²ti³, a²nū²a² ā³xa² ĩ³yen²kxai²nān²tu³:

—~Ha³lo²a² wi¹lxa³i¹. Nxe³kxai²nān²tu³ a²nxe³te²a² ha³lo²ai²na² kai³yah³lxī³txa³hē¹la². Kāi³yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Ha³lo²ai²na² wi¹na³na¹. Nxe³yah³lxin¹kxe³su², te² ha³lo²ai²na², a²nū²a² ā³xa² ko³nxe³ti³ ĩ³yi¹li²nū¹nx2ti³kxa²yan³ti³su² ya³nx2ta¹wa². 17Hāi¹nxe³kxe³hū³nxe², yain³txa² ĩ²li³te²la³ ĩ³yain³tā³nxa², ĩ³yai³nxa³tā³nxa², yain³txa³yau³xa² ĩ²li³te²la³ ĩ³na²tā³nxa², ĩ³na²nxa³tā³nxa² nxe³txi³ju³ta³la³ ha³yax3ka³lxai²la¹wa². Hxi²ka¹nxa³wa². Hxi²kan¹ju³ta² nxe³te³nah¹lxī¹, Txa²wā¹sū³na² ĩ³kwa³na³nē³ju³ta³lot3sxā³ yxau²xai³kī³tā³la². Kī³sa²kxai³, Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³nē³jah¹la² sa²kxai³lu² wain³txi³ kai³kī³ju³ta² ti³hi¹tē³li², hāu²no³ti³hi¹tē³li², txa²wā¹ē¹nāu³a¹ au³txi³ ĩ³wi¹lxon³ki²ti³hi¹tē³li², nxe³nē³na³la². Nxe³ju³ta², hxi²kan¹khai¹nxe³ju³txai²la¹wa². 18Jā¹nxe³ju³ta² yā¹nxe³sxā³, yxau²xai³kī³kxai²nān²tu³, Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²yxo²wet1sī³kī³tā³la². Nxe³kī³kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ka³lih³kxi²nē³li², a²nū²a² ā³xa² wi¹lhīn¹te²lo³tē³li², nxe³nē³lhī³nx2na³la².

19Nxe³ha²kxai³:

—~Txa²wā¹kī³na¹xai²na² hāu²no³waun¹yhu¹kī³txai²lā¹. Sū³na² yxo²i²kai²no³kī³txai²lā¹. Ju¹ta² ten³sa³nhā¹. Nxe³kī³jau³su², ā³nhxi²nū¹nū³yha¹sah¹lxī³hē¹la². 20Jā¹nxa¹jau³su², yain³txa² yxo²ha³kxa¹ wi¹na³la². Yxān¹ta¹, a²i²li³te² yain³txa² ĩ³yain³yah³lxin¹ju³ta³nū³a² wxa²wā³tā³xai²na² ĩ²so¹sxā³ yxaih¹sxā³, ko³nxe³ti³ kai³ain¹kxai²nān²tu³, ĩ³yain³yah³lxī³txa³hē¹la². Wxa²wā³tā³xai²na² Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² we¹kah³lai²la¹wa². Nxe³nx2ti³kxa²yuh³su²:

—~Yain³txai²na² yxo²kwain³sa³nhā¹. Yah³lxin¹kxan²ti³, ĩ³yain³yah³lxī³txa³hē¹la². Wxa²wā³tā³xai²na² ĩ³yxaih¹sxā³, Sū³na² ko³nxe³ti³ ĩ³yi¹li¹nx2ti³kxa²yan³ti³su², ya³nx2ta¹wa². 21Nxe³ha²kxai³:

—~Ka³yxuh³xa² wi¹na³na¹. Na¹kxan²ti³, wā²nhī²na¹kxai²nān²tu³, txa²wā³tā³xa² hi³ka² so¹lxī³ yain³jah¹la² ĩ²so¹sa²sxā³, ĩ³yxaih¹sxā³ ko³nxe³ti³ kai³kxa²yan³ti³sā¹. Nxe³kī³kxai²nān²tu³, a²nxe³te²a² ka³yxuh³xa² wā²nhī²ya³sah¹lxī³txa³hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³, yain³txi³yau³xa² ün³jau³xa² ĩ³na²ki³ju³ta³nū³a²:

—~Txa²wā³tā³xai²na² ĩ²so¹sa²sxā³, ko³nxe³ti³ kai³kxa²yan³ti³sā¹. Nxe³kī³kxai²nān²tu³, ĩ³na²ya³sah¹lxī³txa³hē¹la². Te²yā¹nxe³nū³te²nū³nhū³sxā³:

—~Ha³lo²a² ĩ²li³ju³ta² kai³a¹tū¹xā¹. Yxān¹ta¹, kai³a¹kxai²nān²tu³, txa²wā³tā³xa² ĩ²so¹sa²sxā³ ĩ³yxaih¹sxā³ ha³lo²a² ko³nxe³ti³ kai³kxa²yan³ti³sā¹. Nxe³kī³kxai²nān²tu³, a²nxe³te² ha³lo²a² kai³ya³sah¹lxī³txa³hē¹la².

22—~Yain³txa² i²li³te²a² yxo²ha³kxa¹ ha³ta³nxã²tu³, yain³te²sa¹xã¹.
Yah³lxin¹kxai²nã²tu³, wã²nxũ¹ Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³ i³ye³sxã³ i³yau¹ũ³.
nha²sxã³ i³hau³ko³nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹kxai²nã²tu³:

—~Ha³lo²ai²na² kãi³a¹tũ¹xã¹. Txa²yxo²ka³nã³a¹ nũ¹hain³nha²sxã³
sa²yxo²ã³nha²nx3nhã¹. Na¹jau³su² kãi³a¹tũ¹xã¹. Yah³lxin¹kxai²nã²tu³,
ka³lih³khai¹nxe³sxã³ yxau²xai³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³kxa²yu³su² Txa²-
wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² wxa²ẽ¹nã¹jau³su² i²jah¹lai²la¹wa². 23Yxã¹ta¹:

—~Yain³txai²na² i³wã³wã³ta³kxi²nha¹nha¹. Wain³txi³ i³yai³na¹kxe³su²
te²ju²lhain¹ku². Na¹nhã¹. Yah³lxin¹kxai²nã²tu³, a²nxe³te²yain³txi³la³ i³-
yain³yah³lxi³txa³hẽ¹la². I³yain³yah³lxin¹kxai²nã²tu³, au³txi³ wxa²ẽ¹nã³a¹
sa²yxo²ã³nha²sxã³ i³yain³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³ha²kxai³, ko³nxe³ti³
kãi³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Jã¹nxa¹jau³su², au³txi³ txa²wã¹ẽ¹nã³a¹ i³ye³kxi²-
nha²kĩ³jau³xa² sa²yxo²ã³nha²sxã³ ha³lo²a² i²li³ju³ta² kãi³kĩ³kxai²nã²tu³,
ko³nxe³ti³ kãi³hĩ³kĩ³tã³la². Jã¹nxe³kxa²yan³ti³su² ya³nx2ta¹wa².

Ã³nxũ²kwai³lxũ¹nũ³nyhu¹kĩ³jau³su²

15 1Txa²wã¹kĩ³na¹xai²nã²tu³, Je³su²jah³la² yxo²i²khai¹nxe³ha²kxai³
Sũ³na² wã³txai²na² wain³txi³ sa²yxo²we¹kxe³su² ko³nha²kĩ³sa²-
kxai³ nxe³te²kĩ³na¹xai²nã²tu³:

—~A²nũ²a² ã³xa² Je³su²jah³la² yxo²i²ha²kxai³ yxã¹ta¹ Sũ³na² wã³txai²na²
wain³txi³ sa²yxo²we¹kxe³su² ko³nhai¹nxa³xã¹. Nxe³kĩ³kxai²nã²tu³, ya³nã³-
ta³ki²la²sxã³ ã³nxũ²kwai³lxũ¹nũ³yha³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². 2Nxe³kĩ³kxe³su²:

—~Txi²na² so¹lxi³ i³ka³li³ha¹tũ¹xã¹. Ya³sah¹lxi³txa³hẽ¹la².

Yxã¹ta¹, txa²wã³tã³xa² i³ka³li³hi², i³wi¹lhini¹ti³hi¹ti², nxe³si¹hain¹kĩ³-
jau³nu³su² ã³nxũ²kwai³lxũ¹nũ³yha³sain¹yah³lxi³hẽ¹la². Je³su²jah³la²
yxo²i²kãi²non³txai²la². 3Jã¹nxe³jut3sũ³nxe², Je³su²jah³la² yxau²xai³la³-
nhẽ³ju³tau³hxai²tẽx1tã², hai³txi³:

—~Txi²na² so¹lxi³ i³ka³li³sa³txai²lã¹. Nxe³jau³su², yxau²xai³la³nhẽ³ta¹-
hxai²nxa³hẽ¹la². Yxã¹ta¹:

—~A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ sa²hau³ko³txai²lã¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la²
khãuh³lxa³ti³hin¹sxã³ yxau²xai³la³nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta², Sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ ha³tẽh³nxã³nxa² yã³ta²na² Je³su²jah³la² yxau³ya³nhẽ³-
lxa³hi¹na² ã³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Wi³nãi³. A²nũ²a² ko³nxe³ti³hin¹sxã³ i³ye³kxi¹nxain¹tai¹ti²ti¹. Jã¹nxain¹-
jau³hũ³nxe², i³yen²sa²sxã³ khãuh³lxa³ti³hit1sain¹tai¹ti²ti¹. Je³su²jah³la²
wã³txa² i³ye³sxã³, a²ha¹ kxã³nxa² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xau³hxai²-
tẽx1 jã¹nxe³sxã³ kwẽ¹ta²kxai³ Je³su²jah³la² yxau²xai³la³nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².
4Kxã³nãu³u¹ta²na², Sũ³na² ã³wha²li¹la³kxi²nẽ³jau³xu¹ta²na², wã³txi³tu³
i³yau¹ũ³nhẽ³te³lhã³ ã³wha²li¹la³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Ha³lo²a² ko³nxe³kxan²ti³, ya³nã³ta³ki²li² ã³n³tẽ³a¹xã¹. Nxe³si¹-
nhẽ³jau³nũ³su², ã³ha²li¹la³kxi², ha³lo²a² wxa²kwẽ²ki²nẽ³si¹jau³nũ³su²
ã³wha²li¹la³kxi², nxe³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nẽ³kxe³su²:

—~Sũ³na² a²ya³la³tu³ yxan¹nãu³a¹ wxi²kin³ti³tot3sa³tũ¹xã¹. Nxe³ki³jau³-
su², yxau²xai³txai¹lã¹. Nxe³nẽ³jau³su², ã³wha²li¹la³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².
5-6 Nxe³ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²to³ha¹wa². Wxã²na² Ro³ma²no³
nũ³kã³txi³ i³nxai²na² wi¹li³we¹yhu¹sxã³, Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxau²xai³-
kxa² yã¹nxe³jut3sũ³nxe² wi¹li³we¹yhu¹yah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².
Jã¹nxe³te³lhxã³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³ye³kxi²to³ha¹wa².

Jã¹nxa¹jau³su²:

—~Ha³lo²a² ko³nxe³jut3su² na³na¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ i³ye³kxi²nha²ki²nẽ³te³nah¹lxì¹:

—~Txa²wẽ³ha³lxa² wxa²kwẽ²ki², ha³lo²a² ya³nãn³ta³ki²li² i³sa²tẽ³ti³hi¹-
ti², ai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³kxi²nẽ³lhĩ³nx2na³la². Na¹kxai²nãn²tu³, wxa²yu³ta²
whã²na¹ wi¹lãin³nha²sxã³ hã¹nxe³jau³hũ³nxe² i³ye³yah³lxin¹ka³tu³,
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹, Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² Je³su² Kris²tu³-
jah¹lo²su² Jah¹la² A²wĩ³nu²su² tãu³a¹ i³sa²nãn¹kxi¹jah³lxĩ³hẽ¹la². Ju¹ta²
ten³sa³nha²wa².

Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³te²na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ain³kxain¹jau³su²

7 Wi¹lhen³txi³waun¹nha¹jah³lxĩ³hẽ¹la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² wi¹lhen³-
txi³nx2ti³kxa² yã¹nxe³nha¹jah³lxĩ³hẽ¹la². Nxe³nhyah¹lxin¹kxai²nãn²tu³,
a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² i³sa²nãn¹kxain¹tu¹wa². Jã¹nxe³te³lhxã³
ya³nx2ta¹wa². 8 Jã¹nxa¹jau³su², Je³su²jah³la² wxã³sxã³, Ju³te²a² nũ³kã³txa²
ã³nhxi²nũ¹nũ³hain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². ã³nhxi²nũ¹nũ³hai¹nha²kxai³:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² sa²yxo²we¹nha²jah¹lo²su² na³na¹.
Nxe³jau³su², a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ wxa²ye³ka¹tẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³sa³ku¹, kxã³nhxi¹nu¹ta¹na², Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² A³bra³ãu²-
ah³lu¹ta¹na² i³ye³kxũ¹te³nah¹lxì¹:

—~Txi²na¹xai²na² sa²yxo²we¹nha¹i¹. Na¹te³na¹xai²na¹, wxa²kan¹sa²tãu³a¹
ha³lo²a² wi¹ju³ta² ã³hũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³jau³xau³-
hxai²tẽx¹ jã¹nxe³sxã³ hi¹na² Je³su²jah³la² wxã³sxã³, Ju³te²a² nũ³kã³txa²
kã³ũ¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, kxã³nxa² i³ye³kxũ¹hain¹jau³xai³-
ta³lxĩ³ sa²yxo²we¹nha²ta³lun²ta¹hxai²hẽ¹la². 9 Jã¹nxe³sxã³, Je³su²jah³la²
wxã³nũ¹nhẽ³ju³ta²sa¹, a²nũ²a² Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³tũ³kã³txa², Txa²wã¹-
sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²nãn¹kxi²si¹hain¹jau³nũ³su²:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² a³lxĩ²nẽ³-
jah¹lai²la¹i¹. Nxe³ha²kxai³, i³sa²nãn¹kxi²ki³tã³li¹.
A²nũ²a² Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³tũ³kã³txa² yxo²a² nxe³si¹hain¹jau³nũ³su²,
Je³su²jah³la² wxã³nũ¹nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta², kxã³nãu³u¹ta¹na²
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ã³wha²li¹la³kxi²nẽ³lhxã³, Je³su²jah³la² a²-
yxo²wãn³txa² i³yau¹ũ³nhẽ³te³nah¹lxì¹:

—~Txi²na¹xai²na², a²nũ²a² Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³tũ³kã³txa²
yxau³yai¹na¹ka³tu³, Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³nxã² i³ka³li³ti³hi¹ti², i³-
hain³sxã³ i³sa²nãn¹kxi², nxe³nxa²ha¹tu¹wi¹.

Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Hi¹nai²na² wã³txai²ya¹nxe³sxã³, Je³su²jah³la² kã³ũ¹nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 10 Jã¹nxa¹jau³su², Sũ³na² ha³teh³nxã³nxã¹jau³su² yau³xã³xa², nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txã³. ĩ³ka³li³jah³lxi³hẽ¹li¹.
Yah³lxi¹nha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹, ĩ³hait¹so¹tũ³ka³-
txi³khai³xa² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²nx²ya³hain¹yah³lxin¹ka³tu³,
a²yo²ha³kxa¹ ĩ³ka³li³ja¹hain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.

Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 11 Jã¹nxe³sxã³, ha³teh³nxã³nxã¹jau³xã³xa²sa¹:

—~A²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txi³nãu³xa²
yo²ha³kxah¹lxi³tũ³ka³txã³. Txa²wã¹sũ³na² ĩ³sa²nẽn¹kxi²jah³-
lxi³hẽ¹li¹. A²nũ²a² yo²ha³kxah¹lxi³tũ³ka³txã³. Txa²wã¹sũ³na²
ĩ³sa²nẽn¹kxi²jah³lxi³hẽ¹li¹.

Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 12 Jã¹nxe³jau³su², kxã³nãu³tu¹tai²na² ĩ³sa³i²ah³lu¹-
tai²na² ĩ³ye³te³nah¹lxi¹:

—~In³txa² wẽ³sa² ton¹ye²nẽ³tu¹wi¹. Txa²wã¹yah³lu¹tai²na² a²ĩ³lxa² Je²-
se³jah³lu¹tai²na² a²kan¹san¹tãu³su² tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² a²ĩ³lxa²
Je³su²jah³la² wxã³nũ¹nhẽ³lhxã³, Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txi³-
nãu³xa² yo²ha³kxa¹ ĩ³kwa³na³ain¹tu¹wi¹. ĩ³kwa³na³ai¹nha²kxai³,
Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txai²na² yo²ha³kxa¹ yo²ĩ²ain¹tu¹wi¹.

Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

13 Hã¹nxe³sxã³ Sũ³na² yo²ĩ²nha²ti³hi¹txa²txi³na³la². Nxe³ha²kxai³,
Sũ³na² kãin² ka³lih³ti³hi¹txa²lxi³ha²kxai³, kãin² hãu²no³ti³hi¹txa²lxi³-
ha²kxai³, nxe³nx2ti³tu¹wa². Yo²ĩ²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³nx2ti³tu¹wa².
Nxe³nx2ti³kxi²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² nũ³kxũn³txi³
sa²hau³ko³txa²txi³kxe³su², ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ Sũ³na² sa²hau³ko³-
ta³lun²nx2ti³ju³ta³nũ³a² yo²ĩ²nha²sxã³ wah³yxah³lxin¹tu¹wa². Ju¹ta²
ten³sa³nha²wa².

Pau²lah³la² e³lẽ³na¹ ĩ³yau¹ũ³jau³su²

14 Txa²wã³tã³nãu³xã³. Wxa²yu³ta² wi¹lhin¹khai¹nxe³ha²kxai³, a³la³-
kxi²khai¹nxe³ha²kxai³, yah³lxin¹tũ³ka³txi³syah¹lxi¹lxa². Yah³lxin¹kxe³su²,
hxi²kan¹txi³ Sũ³na² ha³lo²a² ĩ³yau¹ũ³waun¹yhu¹sxã³ ĩ³hau³ko³nũ¹waun¹-
yhu¹tũ³ka³txi³syah¹lxi¹lxa². Ju¹ta¹, wi¹lãin³nha²sxã³ ĩ³ye³ya³nx2ta¹wa².

15 Na¹kxan²ti³, ya³lot3sxã³ ha³lo²a² ka³na³ku² ju³tai²na² te²yu³tai²na²
tau³to³nũ¹nx2ti³ju³txai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². Nxe³na¹jau³xai²-
na², ha³lo²a² sa²wa²lho¹xi²sxã³, ain³kxi¹nx2ti³te³lhxã³ ya³nx2ta¹wa².

Txa²wã¹sũ³na² a³lxi²sa²sxã³ wa³ka³li³yu³ta³lot3sa³na²hẽ³la². Sa³ha²kxai³,
ya³nx2ta¹wa². 16 A²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txi³nãu³xa² ã³nhxi²-
nũ¹nũ³si¹sain¹jau³su², Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa³wi³sa³lot3sa³na²hẽ³la².

Na¹ha²kxai³, txai²na² Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² wi¹jau³xa² tah²yau³xa² ĩ³-
yau¹ũ³jah¹lo²sa¹wa². Na¹kxai²nãn²tu³, ĩ³yau¹ũ³hai¹na¹kxai²nãn²tu³, Ju³te²a²
nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txi³nãu³xai²nãn²tu³, Sũ³na² wã³txai²na² yo²ĩ²ain¹-

kxai²nān²tu³, yxo²i²te²a² so¹lxi³, Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nū³kxūn³txi³,
i³wi¹lhin¹ti³hi¹tain¹sān²ka³tu³, hā²wxān³txa³, txai²na² sa²kxai³lu² Sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ a²hxi²ka³nāu³a¹ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wa². Na¹kxai²nān²tu³, Sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ i³ka³li³te³nah¹lxi¹:

—~Txa³nū¹ka³txai²na² ka³lih³khaix¹lsa³nhā¹. Ain¹tu¹wa². Jā¹nxe³si¹-
ha¹jau³su², ya³nx2ta¹wa². 17Na¹ha²kxai³, txai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la²
ā³nū²nxi²sxā³ Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wa³ka³li³yu³ta² wa³ko³nū¹jah¹lo²-
sa¹wa². Nxe³na¹jau³su², txa²wa³ka³li³yu³ta¹na² hxi²kan¹ju³ta³la³ hit¹sxā³
e³a¹wa². 18-19Txai²na² ya³lot3nha²sxā³ i³ye³ya³nx2ta¹wa². Na¹kxai²nān²-
tu³, Je³su²jah³la² hxi²ka²kāi³ū¹sain¹ju³ta² so¹lxi³ i³ye³ya³nx2ti³hi³na¹wa².
Nxe³na¹te³nah¹lxi¹, Je³su²jah³la² hxi²kan¹txi³lot3sa³na²hē³la². Ju³te²a²
nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txi³nāu³xa² Sū³na² sa²yxowet¹lsi¹hai¹na¹jau³nū³su²
i³sa²si¹hā³sa³na²hē³la². Na¹ha²kxai³, txai²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³-
txi³sxa³tū³ka³txi³nāu³xa² yxau³yai¹na¹ka³tu³, Sū³na² wān³txa² i³ye³kxai³ni²,
ha³lo²a² kāi³ū¹hai¹ni², nū³kxūn³ju³ta² kāi³ū¹hai¹ni², nxe³yain¹to³ha¹-
hē³la². Na¹ha²kxai³, hau³hau³kon³sxā³, Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la²
hxi²kan¹khai¹nxe³sxā³ o²la³kxi²ya³sain¹to³nha²hē³la². Ya³sai¹nha²kxai³,
Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² Sū³na² sa²-
yxowet¹tain¹to³nha²hē³la². Je³su²jah³la² kāi³ū¹sain¹ju³ta² i²ain¹sxā³
sa²yxowet¹tain¹to³nha²hē³la². Nxe³sxā³, Je³ru³sa³iē²thi³na² a³li³sxā³
ai³la¹ka³tu³, wān³txa² wi¹jau³xa² tah²yau³xa² Je³su²jah³la² i³yau¹ū³hai¹na¹-
jau³nū³a², a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ sxi²ta² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū²xai³lai¹na¹ka³tu³,
nxe²xai³la¹nū²la², hā²wxān³txa³ ne³kxūh¹tān¹ko³xa² a²i³lxa² I³li³ra³kū²ko³-
xa² ā³wi¹ha¹hē³la². 20A²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txa² Je³su²jah³la²
a²i³lxa² ko³nxe³nxi³nxa³tū³ka³txa² kāin² yū²na¹la². A²nxe³tū³ka³txa², Sū³-
na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³ti³ten³khaix¹lsa³nha²wa². Ju¹ta¹na² so¹lxi³
yu³ka³na³ka³nat3sxā³ i³ye³lxu¹na¹jau³su² yxau²xai³lhxai²na¹hē³la². Yxān¹ta¹,
ha³lo²a² i²li³ko³xa² a²nū²a² ā³xa² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi² ān³si³wxe³ain¹-
kxai²nān²tu³, txai²na² ān³si³wē³nxi²sxā³ i³hen³txi³ti³ten³sa²nxa³nha²wa².

21Kxā³nxi¹nu¹ta¹na², Sū³na² wān³txa² ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:
—~A²nū²a², kxā³nxa² wān³txa² wi¹jau³xa² ā³ne³wxe²nxa³i², Je³-
su²jah³la² i³lxa² ko³nxe²nxa³i², nxe³ain¹tū³ka³txa², hi¹na² i²i²,
a³la³kxi², ain¹tu¹wi¹.

Nxe³jau³xau³hxai²tēx¹tā². Nxe³nē³ta¹hxai²hē¹la².

Pau²lah³lo²kxai³lu² Ro²ma²thi³na² ai³si²ju³ta³nū³su²

22Txai²na² ā³wxā³sxā³ i²nx2ti³lxu¹nhxai²na¹hē¹la². Kxān³su²
wxā³te³lhxā³ e³hxai²na¹hē³la². Na¹ta¹, hxi²ka¹nha²hxain²nxa³hē¹-
la². A²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txai²na² Sū³na² wān³txa²
kāin² i³hen³txi³hxai²na¹hē³la². Na¹ha²kxai³, hxi²kan¹txi³ ā³na¹sxā³
ā³nxi³sxi²nx2ti³hxain²nxa³hē¹la². 23-24Yxān¹ta¹, Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³-
tū³ka³txai²na² hi¹na² i³hen³txi³ta³lu²na¹hē³la². Na¹ha²kxai³:

—~Kxã³su² Ro²ma²nũ³ka³txa² Je³su²jah³la² wãn³txa² yxo²i²-
ain¹tũ³ka³txa² ã³nxai³sxi²lhxun¹to³ha¹hẽ³na¹. Na¹jau³su² ye³jen¹su²
ã³wxã³sxi²nx2ti³lxun¹sa³hẽ³la². Na¹ka³tũ³, Es³pã²ya³ko³xa² ã³nxai³la¹tũ¹-
xã¹. To³ha¹hẽ³la². Ya¹nãn¹ta³ko³xa² wa³to²hi²na¹tãu³a² ã³nxai³la¹tãu³nũ³a²
ha³la³ka³nxũ³nãn¹thi³na² wxa²yxa³yah³lxin¹thi³na² ã³nĩ²nx2ta¹tu¹wa².
Ã³nĩ²nx2ta¹kxai²nãn²tũ³ i³ka³li³kxi²sah¹lxin¹tu¹wa². Nxe³sah¹lxin¹kxai²-
nãn²tũ³, hã²wxã³txa³:

—~Ha³lo²a² ã³ne³sen³sai¹ko³xa² ã³nxai³la¹tũ¹xã¹. Na¹jau³su², ã³nhxi²-
nũ¹nũ³sah¹lxĩ³hẽ³la². 25 Yxãn¹ta¹, hĩ¹na² sa²kxai³lu² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²
ã³nxai³sã²na¹tu¹wa². Na¹kxai²nãn²tũ³, Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²ain¹tũ³ka³txa²
Je³ru³sa³lẽ²thĩ³naĩ²nãn¹tũ³ka³txa² nxe³yain¹thi³ka³txa² ã³nhxi²nũ¹-
nũ³hai¹na¹tu¹wa². 26 Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²tũ³ka³txi³nãu³xa²,
Ma³se³to²na²ko³xa² yxa³yai¹ni², Kre²sa²ko³xa² yxa³yai¹ni², nxe² ha¹lin¹-
yain¹tũ³ka³txi³nãu³xa² wã²nxũ¹hain³nhain¹te³nah¹lxĩ¹:

—~Nũ¹ã¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²yain¹tũ³ka³txa²,
a²nũ²a² yen³kxi³ txa²ye²tũ³ka³txa² yũ³ye²na³li¹. Yxãn¹ta¹, Txa²wã¹-
ki³na¹xai²na² yen³kxi³ki³tã³li¹. Ki³sa²kxai³, Txa²wã¹ha²teh³nxã³nxa²
wã²nhũ¹ya³sain¹yah³lxĩ³hẽ³li¹. A²yen³kxi³ txa²tũ³ka³txai²na² ã³nhxi²nũ¹-
nũ³hain¹txai²la². Ka²lih³khai¹nxe³sxã³ ũ³hũ¹ain¹ki³tã³li¹. Ain¹ta¹hẽ³la².
Nain¹sxã³, a²ha³teh³nxã³nxai²na² ũ³hũ¹sain¹na²hẽ³la².

—~Nũ¹ã¹tũ³ka³txa² ũ³hũ¹lĩ¹nhẽ³li¹. Sain¹sxã³ ũ³hũ¹sain¹na²hẽ³la².
27 Ain¹ju³ta², ã³nhxi²nũ¹nũ³hain¹ju³ta² wain³na³la². Nxe³sxã³ Je³-
ru³sa³lẽ²thĩ³nãn¹tũ³ka³txa² Ju³te²a² nũ³ka³txi³lxã²na³la². Yxãn¹ta¹,
Ma³se³to²na²ko³xan¹tũ³ka³txain²txi³, Kre²sa²ko³xan¹tũ³ka³txain²txi³, hai³-
txi³ Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³wa². Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txi³lxã²na³la².
A²ha² kxã³nxa² Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² ã³nxai³sxã³, Ju³te²a² nũ³ka³txi³-
sxa³tũ³ka³txai²na² Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² oh³nãu³u¹taĩ²nãn¹jau³xa²
ĩ³yau¹ũ³hain¹taĩ³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxa²yo³ha² wã³kon³ye²na³la². Nxe³ha²-
kxai³, hĩ¹naĩ²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txai²na² a²ha³teh³nxã³nxa²
ũ³yho³hi²txã³nxa² a²yen³kxa² yuh³xai²nãn¹te² yen³kxa² tẽ³ain¹ka³tũ³ Ju³-
te²a² nũ³ka³txa² ũ³yho³hi¹xain¹te³lhxã³ nxe³taĩ²ti²tu³wa². Ain¹kxai²nãn²tũ³,
hãĩ¹nxe³sxã³ ha³lo²a² wã³kon³ye²ju³ta² so¹lxĩ³ o¹la³kxai¹nhĩ³nx2na³la².

28 Na¹kxai²nãn²tũ³, Je³ru³sa³lẽ²thĩ³nãn¹tũ³ka³txa² ã³nhxi²nũ¹nũ²ta³lu²na¹-
kxai²nãn²tũ³, a²ha³teh³nxã³nxa² wã²nhũ¹yhain¹txã³nxũ³a² wã³ko³nxa³te²tũ³:

—~Ũ³hũ²ta³lu²nai¹na¹hẽ³na¹. Na¹kxai²nãn²tũ³, Es³pã²ya³ko³xu¹taĩ²na²
ã³nxai³la¹tũ¹xã¹. To³ha¹hẽ³la². Na¹kxai²nãn²tũ³, tĩh³na² ya³la³sxan¹thi³na²
txã² ã³nĩ²ain¹sã²na¹tũ¹xã¹. Na¹jau³su², ã³wxã³sxi²nx2ti³sã²na¹tu¹wa². 29 Na¹-
kxai²nãn²tũ³, txai²na² ã³wxã³sxi²nx2ta¹kxai²nãn²tũ³, Je³su² Kris²tu³jah³la²
a²wi¹ju³ta² hxi²kan¹ju³ta² yxo²ha³kxa¹ kãĩn² ã³tẽ³sxã³ wã³kon³ti³he¹nxa³-
kxe³su² ã³wxã³sxi²nx2ta¹tu¹wa². Jau¹xai²na² a³la³kxi²na¹wa².

30-31 Txa²wã³tã³nãu³xãĩ³. Ne³ka²ki²sah¹lxĩ³hẽ³li¹. Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxa³jah³la² Je³su² Kris²tu³jah³la² yxo²i²ki³sa²kxai³, Txa²wã¹sũ³-

na² Yãu³ka³jxah¹la² a³lxi²ti³hi¹tẽ³lha²kxai³ a³lxi²waun¹yhu¹ki³sa²kxai³,
nxe³ki³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³ki³kxe³su², txa²ẽ¹nãu³a¹ au³txi³ ain³nha²sxã³
ten³khaix¹na¹jau³su², i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Nxe³na¹te³nah¹lxi¹:

—~Nũ³kxũ³txi³, ha¹li¹ ã³nhxi²nũ¹sah¹lxi³sxã³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³-
tãu³a¹ ha³tin³ti³ i³ye³kxi²nũ¹nũ³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³:

—~Nũ¹ka³na¹ Ju³te²a² ko³nãu³a¹ ã³nxai³la¹tũ¹xã¹. Na¹ta³ko³nãu³-
a¹, a²nũ²a² Sũ³na² wãn³txa² sa²yo²ã³ain¹tũ³kã³txa² yxau³ain¹na³la².
A²nxe³tũ³kã³txa²:

—~Ìh¹nxet3sai¹nhxĩ³te²la¹ku². Na¹jau³su², Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka²
wxa²sa²naun¹sa²si¹yhah³lxin¹jau³nũ³su², ha³tin³ti³ i³ye³kxi²nũ¹nũ³-
sah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³, nũ¹ã¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²
ã³nxai³lhxã³, Txa²wã¹sũ³na² yo²i²tũ³kã³txa² ã³nhxi²nũ¹nũ³hain¹te³lhxã³
ã³nxai³la¹tu¹wa². Na¹kxai²nãn²tu³, a²nxe³te²a² hxi²nũ¹nũ³hai¹na¹ju³-
ta³nũ³a² ka³lih³kxi²la² sa²so¹sai¹nxã³jau³lhu¹na¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na²
i³ye³kxi²nũ¹nũ³sah¹lxi³nũ³nhẽ¹la². 32Na¹kxai²nãn²tu³, hã²wxãn³txa³
i³ka³li³khai¹nxe³sxã³, i³nxũ²kwai³lxũ¹sxã³ ã³wxã³sxi²nx2ta¹tu¹wa².
Txa²wã¹sũ³na² a²ten³jau³su² kxai²nãn²tu³, ã³wxã³sxi²nx2ta¹tu¹wa². Nxe³-
nx2ta¹kxai²nãn²tu³, i³ye³ya¹yhu¹ki³tu¹wa². Nxe³na¹jau³nũ³su², jau³xa²
a²yo²ha³kxa³nũ³a² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²nũ¹nũ³sah¹lxi³hẽ¹la². 33Na¹-
ha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² wxa²hãu²no³ti³hi¹tẽ³jah¹lo²su²
jah¹la² sa²hau³ko³txa²txi³ju³ta² ten³sa³nha²wa².

A²ha³tã³nxã² ã³sa²si¹hã³jau³su²

16 1Fe²ba³ka³lxa² i³sa²si¹hã³ũh¹nx2ta¹wa². A²nxe³ta¹ka³lxa² txa²wã¹-
wã³tã³ta²su² ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² yo²i²ta¹ka³lxu³su² ha²kxai³,
nx2na³la². Nũ¹ã¹ Sẽ³kre²a²thĩ³nãn¹tũ³kã³txa² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
yo²i²sxã³ yxau²xai³tũ³kã³txa² kãin² ã³nhxi²nũ¹nũ³hain¹ta¹ka³lxai²-
la¹wa². 2Ta¹ka³lxa² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²i²ta¹ka³lxai²la¹wa².
Nxe³ha²kxai³, wi¹lhen³txi³txain¹yah³lxi³hẽ¹la². Ju¹ta² wain³na³la², Je³su²-
jah³lai²na² wãn³txa² yo²i²tũ³kã³txi³syah¹lxi¹nha²kxai³la². Jã¹nxe³sxã³,
ta¹ka³lxai²na² ha³lo²a² i²li³ju³ta² wã³kon³ye²kxai²nãn²tu³, i²ũ¹tain¹-
yah³lxi³hẽ¹la². A²nũ²a² ã³xa² wi¹li²yũ¹hi², txain²txi³ ã³nhxi²nũ¹nũ³sa³i²,
sa³ta¹ka³lxai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ ye¹nx2ta¹wa².

3Na¹ha²kxai³, Pri³si²la³ka³lxa², A³kwi²lah³la² nxe³sxã³, txa²ha³tã³nxã²
i³hen³txi³jah³lxi³hẽ¹la². A²nxe³te²nãu³xa² ã³nũ²ki²ya³sain¹sxã³, Je³su²
Kris²tu³jah¹la² a²wa³ka³li³yu³ta² wã³kon³ya³sain¹na²hẽ³la². 4A²nxe³te²-
nãu³xa², ha³lo²a² ha³nxeh³lxi³khai¹nxe³ju³ta² wxa²sa²naun¹sain¹na²hẽ³la².
Ya³lu²sain¹jau³su² wxa²sa²naun¹sain¹na²hẽ³la². Sai¹nha²kxai³, txain²txi³
kãin² i³ka³li³hi², Ju³te²a² nũ³kã³txi³sxa³tũ³kã³txa² ã³nhai¹tũn³sxã³ Je³su²-
jah³lai²na² wãn³txa² yo²i²sxã³ yxau²xai³ye²yhain¹tũ³kã³txain²txi³ kãin²
i³ka³li³hi² ya³sain¹na²hẽ³la². 5Jã¹nxe³sxã³, Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
yo²i²sxã³ yxau²xai³tũ³kã³txa², A²ki³lha³lxai²na² sxi²ha² ã³yãn³ki³nũ²ki²

tū³ka³txa² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². Jā¹nxe³-sxā³, E³pe³ne²tah³la² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². A²nxe³jah¹la² txa²ya³lxa³khai³su² ha²kxai³, a³lxi²na¹kxah³lo²su² ha²kxai³, nx2na³la². A²kxā³nxa² A²si³a³ko³xa² yxau³tū³ka³txa² jah¹la² txā², Je³su² Kris²tu³jah¹-la² sa²yxowet1sān²na²hē³la². 6 Jā¹nxe³sxā³, Ma³ri²a³ka³lxa² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². Ta¹ka³lxa² kāin² wa³kon³ya³nx2tain¹-te³nai¹ti²tu³wa². 7 Jā¹nxe³sxā³ Ān³tro²na³kah³la² Jū²ni³a³ka³lxa² ain¹sxā³, txai²yā¹nxe³sxā³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sain¹na³la². Txa²ha³ta³nxa² i³hen³-txi³txain¹yah³lxi³hē¹la². A²ha² kxā³nxa², a²nū²a² ā³xai²na² hxi²ka² sxi²ha² kan²thi³na² ūn³tī¹ki²wxe³sain¹na²hē³la². Nxe³na¹hī¹nai³tā², a²nxe³te²-nāu³xai²na² ū³tī¹ki²wxe²ya³sain¹to³nha²hē³la². A²nxe³te²nāu³xai²na², txa²nū³ka³txi³na¹xai²na² wi¹li²si¹nhxai²na¹hē³la². Txa²wā¹sū³na² wān³-txa² yuh³xai²nān¹tū³ka³txai²na² i³tih³nxe³si¹na¹tū³ka³txi³na¹xai²na² wi¹li²si¹nhxai²na¹hē³la². A²nxe³te²nāu³xai²na², a²ha² kxā³nxa² txai²na² Je³su²jah³la² sa²yxowet1txa³ta³lxa² ā²la² sa²yxowet1tain¹ta¹hē¹la².

8 Jā¹nxe³sxā³, Ām3pli³a²jah³la² txa²ya³lxa³nū³ai²la¹wa². A³lxi²na¹kxah³lai²-la¹wa². Txa²wā¹hxi²kan²ta² Si³yxau³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². 9 Jā¹nxe³sxā³, U³bā²nah³la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² wa³ka³li³yu³ta³lot3sxā³ ā³nxi²nū¹nū³-sa²sin¹jah¹lo²su² nxe³ha²kxai³, Es³ta²kah³la² txa²ya³lxa² a³lxi²na¹kxah³lo²su² nū³nha²kxai³, nain¹na³la². A²nxe³jah¹la²nāu³xa² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³-txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². 10 Jā¹nxe³sxā³, A³pe²lah³la² Je³su²jah³la² kan²txi³sa²yxowet1khai¹jah¹lai²la¹wa².

—~Ha³lo²a² ha³nxe³lxi²na³na¹. Nxe³kxan²ti³, hāi¹yxān¹ta¹ sa²yxowet1-jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³hē¹la². Jā¹nxe³sxā³, A³ris³to²bah³la² a²ka³lxa¹ti³su² te²a² txa²ha³ta³nxa² i³hen³-txi³txain¹yah³lxi³hē¹la². 11 Jā¹nxe³sxā³, E³ro³ti³āu²ah³la² txai²yā¹nxe³sxā³, Ju³te²a² nū³ka³txi³sain¹na³la². A²nxe³jah¹la² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi², Na³si²sah³la² a²ka³lxa¹ti³su² tū³ka³txa², ā³nhai¹tū³sxā³ Je³su²jah³la² yxo²-i²ye²yhain¹tū³ka³txa² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi², nxe³txain¹yah³lxi³hē¹la².

12 Jā¹nxe³sxā³, Tri³fe²na³ka³lxa² Tri³fo²sa³ka³lxa² ain¹sxā³, Txa²wā¹-hxi²kan²jah¹la² wa³ka³li³yu³ta³lot3sxā³ wa³kon³ta¹ka³lxi³nāu³xai²la¹wa². Nxe³ta¹ka³lxi³nāu³xa² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². Jā¹nxe³kxe³hū³sxā³, txa²ya³lxa² Pe²si³ta³ka³lxa² a³lxi²ki³ta¹ka³lxa² Txa²wā¹hxi²-kan²jah¹la² kāin² wa³kon³kxi²ta¹ka³lxi²la¹wa². A²nxe³ta¹ka³lxa² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². 13 Jā¹nxe³sxā³, Ru²fah³la² a²nū²a² ā³xa² ā³sen³sai¹sxā³, Txa²wā¹sū³na² kāin² sa²yxowet1jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³nū³nhē¹la². A²nxe³jah¹la² a²hā³ka³na² sa²kxai³lu², txa²hā³ka³na² hū³sxā³ ā³nxi²nū¹nū³sai¹nhxai²na²hē³la². A²-nxe³ta¹ka³lxa² txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³hē¹la². 14 Jā¹nxe³sxā³, A³si²kri³jah³la², Fle³kō²jah³la², Er²me³sah³la² Pa²tro³bah³la², Er²ma³sah³la² ain¹sxā³, txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi², Txa²wā¹sū³na² nū³ka³txi³su² jah¹lo²nāu³-

xa² ā³xa² A³si²kri³jah³lai²na² nū³kā³txai²na² sxi²ha² yxau³yain¹jah¹lo²nāu³xa² txā²ha³tā³nxa² i³hen³txi², nxe³txain¹yah³lxi³nū³nhē³la². 15 Jā¹nxe³sxā³, Fi³-lo³lo²kah³la² Ju²li³a³ka³lxa² ain¹sxā³, txa²ha³tā³nxa² i³hen³txi², Ne³re²ah³la², a²ha³līn³tā³ka³lxa² ain¹sxā³ txa²ha³tā³nxa² i³hen³txi², O³li²pah³la² txa²ha³-tā³nxa² i³hen³txi², Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau³xai³tū³ka³txa² yxau³yain¹tū³ka³txa² txa²ha³tā³nxa² i³hen³txi² nxe³txain¹yah³lxi³hē³la².

16 A³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³sxā³ i³hen³txi³nha¹jah³lxi³hē³la². Yah³lxi¹-nha²kxai³, Je³su²jah³la² sa²yxo²we¹tain¹tū³ka³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ ha³lo²lo³txai³lain¹ju³ta² yxau³xai³lain¹sxā³ i³ka³li³si¹nx2ti³jau³su², i³sa²si¹hā³ūh¹nx2tain¹na³la².

Ī³tih³nxe³jau³xa² a²ne³ki³san¹jau³su²

17 Nxe³jah³lxi³sa²lxa². Txa²wā³tā³yah³lxi³lxa². Na¹ha²kxai³, txa²-yxo²ka³nāu³ai²na² whāi²na¹ au³txi³ ain¹nha²sxā³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Ain³kxi²sah¹lxi³hē³la². A²nū²a² ku³lhxa³thin¹te²a² ya²nx2ti³ha³ta²wa². A²nxe³tū³ka³txa² wi¹li³we¹yhu¹yah³lxin¹ju³ta² kho³te³lhxā³ o²la³kxi², Txa²wā¹sū²na² sa²yxo²we¹jah³lxin¹ju³ta² ā³ke³tā³nā¹sih¹nxa²ti³jau³-nū³su² o²la³kxi², Txa²wā¹sū²na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah³lxin¹jau³xa² sa²yxo²ā³si¹nx2ti³jau³nū³su² i³tih³nxe², nxe³nx2ti³ha³ta²wa². A²nxe³-tū³ka³txai²lē¹. Yxau²nū²kah³lxi³txa³hē³la². Hāi¹nxe³sxā³ ā³nhait¹sxā³ ha³na³ka³lxi³ yxau³je²txain¹yah³lxi³hē³la². 18 A²nxe³tū³ka³txa², hai³txi³ Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²yxo²we¹tū³ka³txi³sxa³wa². Hāi¹nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² so¹lxi³ ko³nxe³ti³ yxo²kwain³-tū³ka³txai²la¹wa². Wān³txa² wi¹ki³lxo³jau³xa² i³ki³ha¹ki¹nx2ti³sxā³ kwa² wi¹lhin¹ki³lxo³ti³hi¹txa²lxi³ha³ta²wa². Te²u¹jā¹nxe³jau³xa², a²nū²a² a³la³kxi²nxa³te²su² te²a² ain¹kxi²kxai²lē¹. Txa²wā¹sū²na² wān³txa² ān³-ke³tā³nā¹hī³nx2na³la². Jā¹nxe³nx2ti³ha³ta²wa². 19 Yxān¹ta¹, wxa²yu³ta² Txa²wā¹sū²na² wān³txa² kan²txi³ sa²yxo²we¹jah³lxi³to³ta¹hi¹nhē³la². Nxe³yah³lxin¹ju³tau³tēx1tā², a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a³la³kxain¹na³la². Nxe³-ha²kxai³, ka³li³sa²si¹yhah³lxin¹nha²wa². Jā¹nxa¹jau³su², ha³lo²a² wi¹ju³ta² so¹lxi³ a³la³kxi², ha³na³ka³lxi³ ko³nxe³ju³ta² sa²yxo²we¹jah²lxan³kxe³su², wi¹lhin¹sxā³ yxau², nxe³jah³lxi³hē³la². Yah³lxin¹ju³ta³nū³a² ten³sa³nha²-wa². 20 Txa²wā¹sū²na² Si³yxau³tāu³a¹ ā³nhāu²no³ti³hi¹tē³jah¹lo²su² na³la². A²nxe³jah¹lo²su² jah¹la² jū¹nxe³ ye³jen¹nāu³a¹ Sa³ta³na²jah¹la² nū³kxūn³-ju³ta² wa³ka³ti³lo³tu¹wa². Nxe³kxai²nān²tū³, Txa²wā¹sū²na² hxi²ki³kxai³lu² wxa²nū³kxūn³yah³lxin¹ju³ta³lot3sxā³ Sa³ta³na²jah¹la² yxau³syē¹-nx2ti³tu¹wa². Hai³txi³, nū³kxūn³txi³ sa²nē³khau²ki¹xi¹nx2ti³xa³lho³la². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, hāu²non³sxā³ yxau³yah³lxin¹tu¹wa². Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Je³su²jah³la² kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹-nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa².

21 Ti³mo²jah³la² txai²yā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³la² wa³ka³li³yu³ta² wa³kon³-kxi²jah¹lo²su² jah¹la² a²ha³tā³nxa² ū³sa²si¹hā³ū¹nx2ti³na³la². Jā¹nxe³sxā³,

Lu²si³ah³la², Ja³sāu²ah³la², So³si³pa²jah³la² ain¹sxā³, txai²yā¹nxe³sxā³
Ju³te²a² nū³ka³txi³sain¹na³la². A²nxe³jah¹lo²nāu³xa² Je³su²jah³la² yxo²i²-
ain¹tū³ka³txi³su² ha²kxai³ a²ha³ta³nxa² ū³sa²si¹hā³ū¹nx2tain¹na³la².

22 Jā¹nxe³sxā³, txai²na¹xai²na² Te²si³o³ah³lo²na¹xai²na² Pau²lah³la²
yxo²wān³txa² ain³kxi²so¹sxā³, ta³nxā¹nxai²na² ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa².
Wxāi²yā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³la² a²sa³wit3sa¹wa². Na¹te³na¹xai²na² txa²ha³-
ta³nxa² i³hen³txi³nx2ta¹wa².

23 Jā¹nxe³sxā³, Kai²ah³la² a²ha³ta³nxa² i³hen³txi³nx2ti³na³la².
A²nxe³jah¹la² sxi²ha², Pau²lah³lo²na¹xai²na² yxau³yai¹na¹ha²kxai³, Je³-
su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txai²na² th¹i¹nāin²txi³
ā³yā³nū²kxi²ya³sain¹to³sin¹na³la². Jā¹nxe³sxā³, E³ras²jah³la² sxi²jen³-
na² kāin²je³na² yxau³na¹je³je¹nai²nān¹tū³ka³txa² ū³yho³hi²txā³nxa²
i³hau³kot3so¹ain¹jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² a²ha³ta³nxa² i³hen³txi³-
nx2ti³na³la². Jā¹nxe³sxā³, Kwa³jah³la² txa²wā³tā³jah¹la² a²ha³ta³nxa²
i³hen³txi³nx2ti³na³la². 24 Jā¹nxai¹jau³su², Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹-
la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa².

Sū³na² i³sa²nēn¹kxi²kī³jau³su²

25 Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxa¹sah¹lxi³hē¹la². A²nxe³jah¹la² so¹lxi³ hxi²-
kan¹txi³lo³txa²lxi³jah¹lo²nū³ai²la¹wa². Yah³lxi¹nkxi²nān²tū³, kan²txi³, Sū³na²
sa²yxo²wet1sa²tē³yah³lxi¹tu¹wa². Jā¹nxe³si¹nx2ti³jau³su², nxe³nx2ti³na³la².
Txai²na¹xai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹ka³tū³, Je³su²jah³la² Txa²wā¹sū³na² A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3jah¹la³ i³yau¹ū³nx2ti³to³hxai²na¹tai¹ti²tu³wa².
Nxe³na¹jau³xai²yā¹nxe³jau³lxi³ Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹txi³lo³txa²lxi³tu¹wa².
Wān³txai²na² tah²yau³xai²na² i³ye³kxi¹nx2ti³sxā³, Je³su²jah³la² i³yau¹ū³-
nx2ti³te³lhxā³ i³ye³kxi¹nx2ti³to³ha¹wa². Nxe³na¹jau³xai²na², kxā³nāu³u¹tai²na²
a²lhun³tu² a³la³kxi²txi³hex1kī³sxa³jau³su² ha²kxai³, wān³txa² hāi³jau³su²
ha²kxai³, ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹, a²jut1so¹lxi³ a²nū²a² ū³wha²li¹lhxā³
ūh³yū²ki²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 26 Nxe³ju³ta², ha³la³je¹nū³wa³kxu¹tai²na²
Txa²wā¹sū³na² nū³ka³txa² i³tih³nxe³tū³ka³txi³su² tū³ka³txi³nū³a² i³sa²si¹-
hā³ū¹nhe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³tū³ka³txai²na², Sū³na² wān³txa²
ain³kxi²so¹ki²sxā³ ū³wha²li¹la³kxi²nē³lhxā³, wān³txi³tū³ tah²yau³tū³ ūh³yū²-
ki²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te²na¹, hī¹nai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na²
Si³yxau³tāu³su² tāu³kxai³lu², ka³ten³su² yxau²wa³to²a³li³tāu³su² tāu³kxai³lu²,
i³kwa³na³te³nah¹lxi¹, a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² sa²yxo²we¹te³na¹,
wān³txai²na² tah²yau³xai²na² i³ye³sxā³, a²nū²a² yuh³xai²nān¹ko³xan¹tū³ka³-
txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ e³lē³na² i³yau¹ū³hain¹na³la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹
Sū³na² wān³txa² yxo²i², sa²yxo²we¹ti², nain¹txai²lā¹. Ain¹na³la².

27 Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ hāi¹nxe²
a³la³kxi²ta³lun²khai¹nxe³tāu³su² tāu³a¹, wxi²kin³ti³ton³sxā³ i³yī¹li²wa³-
to²hi²ya³sah¹lxi³hē¹la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² kāin² sa²hau³ko³tē³lha²kxai³,
nxe³ya³sah¹lxi³hē¹la². Ju¹ta² wain³na³la². Ta³lu²na¹wa².

1 Koríntios

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹la¹txã³nxa² ũ³hũ¹nx2ta¹tu¹wa². A²kxã³nxa² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² i³sa²si¹hã³ũ¹sa¹nx2ti³na²hẽ³-la². I³sa²si¹hã³ũ¹sa¹nx2ti³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txai³tã² i³hen³txi³jah¹lo²sa¹wa². Txa²wã¹sũ³na² a²ten³jau³su² ha²kxai³ hxi²-kan¹txi³lot3sa³na²hẽ³la². Sos³tẽ²yah³lo²su² txa²wã¹lon³yah³lo²su² yxau³ya³sain¹nũn³na³la². ²Ko³rĩn²to²thĩ³na² yxau³yah³lxin¹tũ³ka³-txi³ i³nxa² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²sxã³ yxau²xai³tũ³ka³txi³ i³nxa² ain³kxi²sah¹lxĩ³hẽ¹la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²kxai³lu² txa²-wã¹ẽ¹nãu³ai²na² sa²wa²su¹txa²lxĩ³ha²kxai³ ko³nxe³thin¹yah³lxin¹ju³ta² ã³wa²sut1sxã³ yxau³yah³lxĩ¹lxa². Yxo²i²yah³lxĩ³si¹nx2ti³nũn³jau³su² i³kaix1so¹nx2ti³nũn³na²hẽ³la². Te²yã¹nxe³sxã³ ha³lo²a² i²li³thĩ³na² yxau³-yah³lxin¹tũ³ka³txi³ i³nxaĩ²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ ã³non²ta³kxi¹nx2ti³si¹jau³su² i³ye³kxi²yah³-lxin¹te² i³nxa² ũ³wha²li¹lhxũ¹nx2ta¹wa². Ain³kxi²sah¹lxĩ³hẽ¹la².

³Nxa¹ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² Txa²wã¹wĩ³nu²su² nxe³-te²nãn²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² nxe³te²nãn²tu³ nxe³ya³sxã³ kãin² thãĩ³ti³la² a³lxĩ²nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²-kwai³nãu³a² ã³nhãu²no³txa²lxĩ³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nha²wa².

Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ i²nẽ³jau³su²

⁴Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² kãin² thãĩ³ti³la² a³lxĩ¹nx2ti³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxĩ²sxã³ yxau³yah³lxĩ¹lxa². ⁵Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wain³txi³ a³la³kxah¹lxĩ¹nha²kxai³ wxi²kan¹txi³ i³tih³nxe³nyhu¹ah³-lxĩ¹nha²kxai³ nxe³yah³lxĩ¹ta¹hi¹nhẽ¹la². Jã¹xah³lxin¹ju³taĩ²na² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²to³ha¹wa². ⁶Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tã² Kris²-tu³jah¹la² wi¹lhin¹ti³hi¹txa²ti³jau³xai³tã² ya²la¹la¹ kãĩ³ũh¹nx2ti³taĩ²ti²tu³wa². ⁷Nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a³ka³nxĩ²ju³ta³nũ³a² wahx3yah³lxin¹tãu³a² wxa²ẽ¹nãu³ai²na² yen³kxa² wi¹te²a² wã³ko³txa²lxĩ³xa³hẽ³la². A²yxo²ha³kxa¹ ũ³hũ¹nx2ti³na²hẽ³la². ⁸Nxe³hi¹nãn¹te²tu³ a³ka³nxĩ²nxa³ta³lxã¹ ã³nxũ²kwai³lxũ¹nxa²lxĩ³tu¹wa². ã³nxũ²kwai³lxũ¹nxa²lxĩ³ha²-kxai³ kxãn³ton³tãu³a¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a³ka³nxĩ²tãu³a¹ ko³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹ju³ta² wxãĩ³ti³nx2ti³xa³lho³la²,

Sū³na² wān³txa² kan²txi³ yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³la². 9Txa²wā¹sū³na² wān³txai²li² ya²la³lai²la¹wa². Wān³txa² e³kxai²nān²tu³ ya²la³tu³ i³yūt1se³tu¹wa². A²nxe³jah¹la² hi²sen³su² i³kaix1so¹nx2ti³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³-yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ yxo²i²yah³lxi¹lxa². Wxa²ē¹nāu³ai¹na² ā³nū²kxi¹nx2ti³sxā³ yxau³xai³lah³lxi¹lxa². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Ta²hai²la¹wa².

Yxo²i²tū³kā³txa² ā³nhai²ta³lxi³ yxau²xai³jau³su²

10Txa²wā³tā³nāu³xāi³. ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Wi¹lain³kxi²sah¹lxi³-hē¹la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³te²na² a²wān³txa² ĩ³yau¹ū¹nx2ta¹tu¹wa². ĩ³ye³i³yi²lhon¹-ta³kxi²sxā³ ā³nhai²ta³lxi³yah³lxi³txa³hē¹la². Hāi¹sxā³ wxa²ē¹nān¹jau³xa² yxau³ka³na³ka³nat3sxā³ ain³nha¹jah³lxi³hē¹la². Ā³lxa²txi³ ain³waun¹txi³-nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². Ko³nxe³ti³ ĩ³yi¹li²waun¹nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². 11Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Klo³e²yah³la² a²sa³wi³ha³lxa² ĩ³hen³txi³sain¹na²hē³la². ĩ³ye³i³yi²lhon¹ta³kxi²sxā³ ĩ³hait2ta³lxi³nyhu¹ah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 12Nxe³-yah³lxin¹jau³xa²sa¹, wxa²ha³tih³xan¹tū³kā³txi³ ĩ³nx² a²wān³txi³kxai³lu¹:
 —~Txi²li² Pau²lah³lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah¹lo²sa¹wi¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³:
 —~A³po²lah³lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah¹lo²sa¹wi¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³:
 —~Txi²kxai³ Pe²jah³lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah¹lo²sa¹wi¹.

Yxah³lxi¹nha²kxai³:

—~Yxān¹ta¹ txai²li² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah¹-lo²sa¹wi¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³ yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Yau³xā³lxa³txi³ e³xai³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 13Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ Kris²tu³jah¹la²kxai³lu² ĩ³hait2ta³lxi²xai³hī³te²la¹xa³? Pau²lah³lo¹na² sa²kxai³lu² ĩ³hxi²ki¹la³kxi²-nū¹nx2tain¹te²la¹xā³? Pau²lah³la² ĩ³lxa² yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ ĩ³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nx2tain¹thai¹la²? Hai³txi³ ti³he¹nx2nxa³wa².

14ĩ³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nx2ti³xa³ta¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ Kris³po²-ah³la² so¹lxi³ Kai²ah³la² so¹lxi³ tē³sxā³ ū³hū¹kxi²sa²sai¹ai¹na¹ta¹ti²tu³wa². Nxe³na¹jut3su² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²na¹wa². 15Nxe³ha²kxai³ hxi²-kan¹txi³ e³yah²lxa³lxa². E³yah²lxan³te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²na² a²i³lxa² yxo²i²a¹ha²kxai³ ĩ³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹sa³-na²hē³li¹. Yah³lxin¹jau³su², hxi²kan¹txi³ e³yah²lxan³tho³la². 16Jā¹nxa¹jut3su² Es³te²fa³na²sah³la² nū³kā³txa² tē³sxā³ ĩ³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹nū³na¹ta¹-tu³wa². A²nū²a² ā³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nū³na¹te²ta²hē³ku² nxa¹nha²wa². Yxān¹ta¹ hāix1te²si³lxi³nha³la². Te²na² so¹lxin³na³la². 17A²nū²a² tē³sxā³ ĩ³yau³xa² ū³-hū¹kxi²sa²sai¹si¹sain¹jau³su² ĩ³sa²si¹hā³sai¹nxa³hē³la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ū¹nx2ti³si¹sain¹jau³su² ĩ³sa²si¹hā³sain¹na²hē³la². A²nū²a² a²hoh³lxi³su² jau³khai³xa² e³nxa³hē³la². Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nē³jau³xai³tā² hi³-sa³ka³txa² ĩ³hxi²ki¹la³kxain¹ju³ta² so¹lxi³ e³a¹ta¹ti²tu³wa². Nxe³yān¹ta¹ Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³jau³xai³tā² e³nxa³ke³la³te²kxai³ kwa²toh³lxi³jau³su² hī³nx2na³la².

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wā³nxī¹ni² a²hoh³lxi³si² nxe³jau³su²

18Nxe³yān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nē³ju³ta² hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³-
kxain¹ju³ta² nxe³jau³xai²na² te³nai¹nxa³te²na² yū²na³la². Ā³la² a²e¹nāu³ai²na²
ya³lu²ju³ta²nū³a² ā³la² yū²na³la², Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i²ai⁻
nxa³ha²kxai³la². Nxe³yān¹ta¹ txa²wā¹ki³na¹xai²na² kwa²toh³lxi³jau³sxa³wa².
Nxe³nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i²ki³sa²kxai³ txa²wā¹e¹nāu³-
ai²na² ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ā²la² ū³hū¹nē³na³la². Wān³txa² wā³nxīn¹jau³su²
na³la². 19Kxā³kxai³ Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² a²hoh³lxi³si²ju³khai³xa² ā³na¹a¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²-
nū²a² wain³txi³ wā²nxū¹hain³nhain¹ju³khai³xa² ā³na¹nū³na¹tu¹wi¹.
Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² te³nai⁻
nxa³ha²kxai³ nxe² ū³wha²li¹ta¹hxai²hē¹la².

20Jā¹nxe³ju³kxai³lu² a²nū²a² wān³txa² a²hoh³lxi³su² te²na² kái²nxa³-
ha²kxai³ ha³teh³nxā³nxa² ū³wha²li¹txā³nxai³tā² i³yau¹ū³te²su² te²na²
kái²nxa³ha²kxai³ a²nū²a² a²hoh³lxi³su² ha²kxai³ i³ye³i³yi²lhon¹ta³kxi²-
nyhu¹te²su² te²na² kái²nxa³ha²kxai³ nxe²na³la². Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹:
—~Kwa²toh³lxi³jau³xai²la¹wi¹, yuh³xai²nān¹jau³xa²su¹. Txa²wā¹sū³na²
nxēn³ta²wa².

21Nxe³ha²kxai³ yuh³xai²nān¹te²a² a²hoh³lxi³su² ju³ta² so¹lxi³ yū³kxai²nān²tu³
hxi²kan¹txi³ Txa²wā¹sū³na² i³hī³ki³sxa³wa². Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
yxo²i²te²su² te²a² so¹lxi³ a²e¹na² sa²hau³ko³tain¹na³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
i³yau¹ū³si¹na¹jau³xa² a²nū²a² ā³xa² kwa²toh³lxi³jau³hū³ye²kxan²ti³ a²e¹na² sa²-
hau³ko³tū¹nhē³jau³xai²la¹wa². Nxe³ju³ta² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² ten³te²ju²hē³la².
22Jā¹nxe³sxā³ Ju³te²an¹te²su² te²a² sa²kxai³lu² wā³nxīn¹sxā³ kái³ju³ta² so¹lxi³ te³-
nai¹nha²kxai³ Kre²ka² nū³ka³txe²nān¹te²su² te²a² sa²kxai³lu² a²hoh³lxi³sa²ju³ta²
so¹lxi³ te³nai¹nha²kxai³ nxain¹na³la². 23Nxain¹kxan²ti³ Je³su² Kris²tu³jah¹lo²-
su² te²kxai³lu² hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxain¹sxā³ ya³lu²kxi²nē³tai¹ti²tu³wa².

Nxe³jau³xai²na² so¹lxi³ i³yau¹ū³nx2ti³jah¹lo²sa¹wa². Jā¹nxe³jau³xai²na² Ju³te²an¹-
te²su² te²a² ain³kxi²nha²kxai²nān²tu³ i³xan³tai¹nha²kxai³ Ju³te²an¹te²sxa³te²a²
ain³kxi²nha²kxai²nān²tu³ kwa²toh³lxi³jau³su² yai¹nha²kxai³ nxe³yain¹na³la².

24Nxe³kxan²ti³ a²nū²a² i³li³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² i²sxā³ i³so¹tu¹wa². Ju³-
te²an¹te²su² te²la³ ta³nxa². Ju³te²an¹te²sxa³te²su² te²la³ ta³nxa² Txa²wā¹sū³na²
hi²sen³su² i²sxā³ i³so¹tu¹wa². Nxe³te²nān²tu³ Kris²tu³jah¹lo²su² te²kxai³lu² Txa²-
wā¹sū³na² a²wā³nxīn¹ye²kxe³la³ ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² a²hoh³lxi³ye²kxe³la³
ha²kxai³ nxe²na³la². Kris²tu³jah¹lo²su² na³la². 25Nxe³sxā³ a²nū²a² yuh³xai²nān¹-
te²a² a²hoh³lxi³su² ju³ta² jū¹nxe² a²hoh³lxi³su² na³la². Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² kwa²toh³lxi³jau³su² ki³lxo³yxah³lxin¹jau³xai²na² ā²la² ā³sen³sai¹sxā³
a²hoh³lxi³su² jau³xai²la¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² a²nū³kxūn³ju³ta² jū¹nxa²
yū²na³la². Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² kū³we²ki²la² nū³kxūn³nxa³ki³lxo³xa³lhin¹-
kxan²ti³ ā²la² ā³sen³sai¹sxā³ nū³kxūn³khaix¹nx2na³la².

26 Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Txa²wā¹sū³na² i²sxā³ i³so¹-nx2ti³hī¹nai³tā² i²xi²nha¹jah³lxi³hē¹la². Nxe³hī¹nai³tā² yuh³xai²nān¹te²a² a²hoh³lxi³su² te² i³nxa² ka³lxa¹yah³lxa³nha²kxai³ hxi²kan¹khai¹nxe³te² i³nxa² ka³lxa¹yah³lxa³nha²kxai³ a²nū²a² kāin² sa²nēn¹kxi¹nx2ti³xa³ha²kxai³ nxe³-nx2ti³tai¹ti²tu³wa². 27 Te²yā¹nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te²a² a²hoh³lxi³su² te²a² kāin² yū³yah²lxa³lxa². Nxe³yah²lxan³kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² a²hoh³lxi³su² ju³ta² ne³ti³hī¹txa²lxi³ha²kxai³ ā³sen³sai¹ain¹yah³lxi¹lxa². Te²yā¹nxūn³sxā³ yuh³xai²nān¹te²a² a²nū³kxūn³ju³ta² kāin² yū³yah²lxa³lxa². Nxe³yah²-lxan³kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² a²nū³kxūn³ju³ta² i³nū³kxūn³ti³nx2ti³ha²kxai³ ā³sen³sai¹ain¹yah³lxi¹lxa². Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² āu¹lxa²to³-tain¹yah³lxin¹tu¹wa². 28 A²nū²a² hxi²ka¹nxa³jah¹lo²hū³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² i²sxā³ i³so¹ain¹na²hē³la². Ko³te²hū³te²a² i²sxā³ i³so¹ain¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ yuh³xai²nān¹te²su² te²a² kāin²ki¹lxo³nha²ju³ta² ā³na¹la³kxi²nha²ti³hī¹tu¹wa². 29 Jā¹nxe³jut3su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ hxi²kan¹txi³ yxo²-kāin²txi³ e³te²sxa³yu²hē³la². 30 Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ka³te³na² wi¹tāu³la³ ū³hū¹nx2ti³na³la². Nxe³sxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²wxe³nū¹nx2ti³-na³la². Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txa²wā¹ki³na¹xai²na² a²hoh³lxi³su² nū¹nhē³na³la². Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² yxo²i²ki³sa²kxai³ Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² wain³te²lo³tē³na³la². Nxe³ha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ yxau²xai³ti³hī¹tē³-na³la². Ko³nxe³ti³ kāi³ki³kxa² yo³ha² ā³wa²su¹kxi²nē³sxā³ yxau³ya³nhē³na³la². 31 Nxe³ju³tai²li² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa¹tā² nxe³te³nah¹lxi¹: —~A²nū²a² i²li³te²a² wā²nxūh¹ yxo²kāin²e³kxai²nān²tu³ wai³nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² i³hau³ko³tū¹nhē³ju³ta² so¹lxi³ yxo²kāin²e³kxai²-nān²tu³ wain³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³jau³su²

2 1 Txa²wā³tā³nāu³xāi³. A²wi¹lhi¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³-yau¹ū³nx2ti³te³lhxā³ wxā³na¹hī¹nai³tā² wān³txa² wa³lxe³jau³su² e³kxi¹nx2ti³nxa³ha²kxai³ nxe³nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². 2 Nxe³yān¹ta¹ Je³su² Kris²-tu³jah¹lai²na² wān³txa² so¹lxi³ i³yau¹ū³nx2ta¹ju³ta² ten³sa³hē¹la². Hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxai¹nha²kxai³ ya³lu²kxi²nē³ju³ta² so¹lxi³ i³yau¹ū³nx2ta¹tai¹ti²tu³-wa². Yau³xā³xa² yxo²ha³kxa¹ nxe³wā²na³a¹tai¹ti²tu³wa². 3 Nxe³nx2ta¹hī¹nai³tā² ya³lo³txi³na¹ju³ta² yū³sa²nxa³ha²kxai³ yuh³lxi³sa²sxā³ ka³ta³ta³sa³ha²kxai³ sa³tai¹ti²tu³wa², Sū³na² wān³txai²na² wain³txi³ i³yau¹ū³nx2ti³nxa³-kxa²yan³txi³sa³. 4 Txa²wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³su² wa³lxe³txa³ha²kxai³ yuh³xai²nān¹te²a² a²hoh³lxi³su² jau³xa² e³kxi¹nx2ti³nxa³ha²kxai³ nxe²nx2ta¹-tai¹ti²tu³wa². Hāi¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³hxi²kat¹sa²jau³su² wxi²kan¹txi³ i³yau¹ū³nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ta¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Kris²tu³jah¹la²kxai³ yxo²i²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². 5 Nxe³sxā³ yxo²i²yah³-lxin¹ju³ta² hai³txi³ a²nū²a² a²hoh³lxi³su² khai³xan¹jau³xa² hxi²kan¹txi³ ā³nhxi²wxe³nūh¹ki³sxa³wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wā³nxin¹jau³khai³xai²-la¹wa². Nxe³jau³xai²na² so¹lxi³ ā³nhxi²wxe³nūh¹ki³tā³la².

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² a²hoh³lxi³su² jau³su²

6Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³te²su² te²a² kái²non³te²na² so¹lxi³ wān³txa² a²hoh³lxi³su² jau³xa² i³yau¹ū³ai¹na¹wa². Yuh³xai²nān¹te²-a² a²hoh³lxi³su² jau³xa² e³nxa³ha²kxai³ yuh³xai²nān¹te²a³ hxi²kan¹te²na² wān³txa² a²hoh³lxi³su² jau³xai²li² e³nxa³ha²kxai³ te²sa¹wa². A²nxe³jau³xai²-na² yxo²ha³kxa¹ ye³jen¹na² ā³wa²sut¹sxā³ ne³ki³son³tu¹wa². 7Txa²wā¹sū³na² a²hoh³lxi³su² jau³xa² so¹lxi³ e³a¹wa². A²nū²khai³xa² kō³nhain¹jau³sxa³wa². A²wi¹lhī¹nu¹tai²nān²tu³ txa²wā¹ha³lo²a² yū²nxa³hī¹nū¹tai²nān²tu³ Txa²wā¹-sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³kxai³ e³te³nah¹lxi¹:

—A²nū²ai²na² sa²kxai³lu² Txa²ki³lha³lxa² yxo²te²na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹ti³hi¹-tai¹na¹tū¹xā¹. Txa²ki³lha³lxi²na² sa²kxai³lu² i³hxi²ki¹la³kxi²sxā³ su²lhā³ain¹tū¹xā¹. Nxain¹kxai²nān²tu³ kō³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² sa²wa²su¹kxai¹na¹tū¹xā¹. Txa²we³-sa² yā¹xain¹tū¹xā¹. Txa²wā¹sū³na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe² kái³jau³nū³a² Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² a³la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 8Yuh³xai²nān¹te²a² a²hxi²kan¹ti³nāu³xai²na² Txa²wā¹sū³na² a²hoh³lxi³su² jau³xa² a³la³kxain¹jau³sxa³-wa². A³la³kxain¹ke³la³te²kxai³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² Tah²si²ha²kxai³ tē³sxā³ hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxai¹nhī³nx2nxa³wa². 9Jā¹nxe³-jut3su² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li²txā³nxi³tān¹jau³xa² e³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² a³lxi²ki³te²nāu¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³-kxai³lu² yen³kxa² wi¹te²a² āu¹la³kxi²nē³na²hē³li¹. A²nxe³te²na² txa²wā¹ye³na² i²ki³sxa³ha²kxai³ txa²wā¹ne³nxē³na² ain³kxi²-nha²ki³sxa³ha²kxai³ txa²wā¹ē¹nāu³a² a³la³kxi²ki³sxa³ha²kxai³ ki³sxa³ju³tai²la¹wi¹. Wi¹ju³ta³nū³a² so¹lxi³ yū³nē³tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

10Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wā²nxūh¹ au³txi³ e³kxi²nha²jau³khai³xa² i³yau¹-ū¹nhē³na³la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³su² i³yau¹ū¹nhē³jah¹lai²la¹wa². A²hoh³lxi³su² khai¹jah¹lai²la¹wa². Txa²wā¹sū³na² au³txi³ e³kxi²nha²jau³-khai³xa² i³yau¹ū¹nhē³na³la². 11Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ka³na³ka³na³te²a² wā²nxūh¹ e³kxi²nha²jau³xa² hxi²kan¹txi³ a²nū²a² ā³xa² e³kxi²nha²ye²nyhu¹in¹jau³xa² ain³kxi²nyhu¹ki³te²sxa³yu²hē³la². Wān³txa² wā²nxūh¹ e³kxi²nha²jah¹la² so¹lxi³ a³la³kxi²te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wā²nxūh¹ e³kxi²nha²jau³-xa² a²nū²a² ā³xa² a³la³kxi²hī³ki³sxa³wa². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² e³kxi²nha²jau³xa² a³la³kxi²hī³nx2na³la². 12Nxe³ha²kxai³ Txa²-wā¹sū³na² hi²sen³su² A²yāu³ka³txi³khai³xa² nxū²kwai³yxau³nē³ye²si¹jau³nū³su² ū³hū¹nē³na²hē³la². Hai³txi³ yuh³xan¹te²a² yāu³ka³txi³la³ kō³nxe³te²la³ ū³hū¹-nē³lxa³hē³la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² i³sa²si¹hā³ūh¹nē³kxah¹lai²na² ū³hū¹nē³na²hē³la². Nxe³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³nūh¹ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³ i²ne³jau³nū³su² ā³ne³wxe³nūh¹ki³tā³la².

13Jā¹nxe³jau³su² wān³txai²li² i³yau¹ū³nx2ta¹jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³yau¹ū¹sa²jau³xa² so¹lxi³ i³yau¹ū¹nx2ta¹wa². Hai³txi³ a²nū²a² kwa² a²hoh³lxi³su² ki³lxo³te²a² wān³txi³sxa³wa². Oh³nān¹jau³xa² so¹lxi³ Txa²-

wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxi³ tē³sxā³ i³yau¹ū³nx2ta¹wa². 14Yxān¹ta¹ a²nū²ai²li²
Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau²nxa³jah¹la² sa²kxai³lu² hxi²-
kan¹txi³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³te²sxa³yu²hē³la². Hāi¹nxe³sxā³:

—~Kwa²toh³lxi³jau³syex1nx2na³li¹. Nxe³nyhu¹te²ju²hē³la². Txa²wā¹sū³na²
Yāu³ka³txai²na² nxū²kwai³yxau³jah¹la² so¹lxi³ oh³xai²nān¹jau³xa² a³la³kxi²te²-
ju²hē³la². 15Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³jah¹la²
sa²kxai³lu² i²li³ju³ta² wi¹ta³nxa² wi¹lxa³ta³nxa² a³ya³txi²te²ju²hē³la². Yxān¹-
ta¹ yuh³xai²nān¹jau³xa² so¹lxi³ ain³kxi²jah¹la² sa²kxai³lu² ha³lo²a² wi¹ta³nxa²
wi¹lxa³ta³nxa² hxi²kan¹txi³ a³ya³txi²te²sxa³yu²hē³la². 16Nxe³jau³xai²li² Txa²-
wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa³tān¹jau³xa² e³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wā²nxū^h1 e³kxi²nha²jau³xa² a³la³kxi²nū¹te²la³
yū³ki³te²sxa³yu²hē³li¹. A²nū²a² Txa²wā¹sū³na² i³tih³nxe³ki³ju³ta²
yū³te²sxa³yu²hē³li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³yān¹ta¹ wā²nxū^h1 Kris²tu³jah¹lai²na² ain³nha²-
jau³xa² so¹lxi³ ū³hū¹nē³na³la².

Txa²wā¹sū³na² wa³ka³la² kái³ki³tā³la².

3 1Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Wē³ha³lxa² yā¹yxah³-
lxi¹lxa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa² kwēn¹ta² yxo²i² ā³si³wxe³jah¹la²
yā¹yxah³lxi¹lxa². Yuh³xai²nān¹ta² wān³txa² so¹lxi³ ain³kxi²yah³lxi¹lxa².
Wxa²e³nāu³ai²na² hxi²kan¹yah³lxa³nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wān³txa² hxi²-
kan¹jau³la³ i³yau¹ū¹nx2ti³nxa³hē³la². 2Wē³sai²na² a²su³su³yau³xa² so¹lxi³
i³te²ju²hē³la². Yain³txi³khai³xa² hxi²kan¹txi³ i³yain³te²sxa³yu²hē³la². Jā¹-
nxe³jut3sū³nxe²yah³lxi¹lxa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² kwēn¹tai²na¹ yxo²i²
ā³si³wxe³te²yā¹yxah³lxi¹lxa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wxi²kan¹jau³khai³-
xa² hxi²kan¹txi³ ā³ne³wxe³yah²lxa³lxa². 3Yuh³xai²nān¹jah¹la² yā¹nxe²
yxau³yah³lxi¹lxa². Wxa²nū³ka³txi³ i³nxa²na² i³ka³tā³nxe³nyhu¹ah³lxi¹-
nha²kxai³ kwa² wān³txa² i³ye³sxā³ i³yi²yi²lhon¹ta³kxa¹ah³lxi¹nha²kxai³
nxe³yah³lxi¹ta¹hi¹nhē¹la². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ yuh³xai²nān¹jah¹la²
yā¹yxah³lxi¹lxa². Yuh³xai²nān¹jah¹la² yā¹nxe² kái³yah³lxi¹lxa². 4Wxa²nū³-
ka³txai²na² i²li³te²a² e³lah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe² e³i²,
āh¹ i²li³te²a² e³lah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Txi²li² A³po²lah³lai²na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe² e³i²,
nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ yuh³xai²nān¹jah¹la² yā¹nxe² kái³yah³lxi¹h³nxa¹lxa².

5Nxe³ha²kxai³ A³po²lah³lai²li² hxi²kan¹jah¹lo²sxa³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ txai²li²
Pau²lah³lo²na¹xai²li² hxi²kan¹jah¹lo²su²nū³nxa³wa². Hāi¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² a²-
sa³wi³ha³lxi³su² si¹na¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ti³si¹na¹ha²kxai³
yxo²i² ā³si³wxe³yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³nai²li² i³kwa³na³sa²si¹nha²-
kxai³ ju¹tai²li² i³yau¹ū²xai³nxa²lxi³si¹na¹wa². 6Hai³sxai²na² wa³kon³ki³ju³ta²
yā¹nx2na³la². Hai³sxai²na² ū³wh¹l¹ki³jut3sū³nxe² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³-
tih³nxe³nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Yain³ta³ne³kxa² i³yau³xa² ū³wha³kxi²ki³jut3sū³nxe²

A³po²lah³lai²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ti³ta¹hē¹la². Nxe³nx2ti³-
 ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² yain³ta³ne³kxai²na² i³wi¹we¹kxa² yā¹nxe²
 a²nū² i³nxai²na² yxo²i²si¹nx2ti³na³la². 7Nxe³yān¹ta¹ ki¹ai²na² ũ³whī¹jah¹lai¹li²
 hai³txi³ hxi²kan¹jah¹lo²sxa³ha²kxai³ ka³lū³ju³ta³nū³a² i³yau³xa² ũ³wha³kxi²-
 jah¹lai¹li² hai³txi³ hxi²kan¹jah¹lo²sxa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³la². Nxe³yān¹ta¹
 Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ yain³ta³ki³ai²na² ka³lū³ti³hi¹tha²kxai³ wi¹wen¹ti³-
 hit1tha²kxai³ nxe³te²ju²hē³la². Nxe³jah¹la² so¹lxi³ hxi²kan¹sa²sai¹jah¹lai²la¹wa².
 8Nxe³ha²kxai³ ũ³whī¹kxi²jah¹lo²su² ta³nxa² i³yau³xa² ũ³wha³kxi²jah¹lo²su²
 ta³nxa² ā³sen³sai¹nyhu¹ki³ju³ta³la³ yū³ai¹nxa³wa². A²hxi²kan¹ju³ta² hau³kon³-
 yah³na³la². Wi¹kāi³xa² ai³ya³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² ũ³yho³hxi²te²ju²hē³la².
 9Jā¹nxe³nha¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wa³ka³li³lot3sa²tū³ka³txi³si²nha¹wa².
 Nxe³ha²kxai³ wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² hai³sxa² yā¹xah³lxi¹lxa². Nxe³nx2ta¹-
 ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³nūn³sxā³ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² yā¹yah³lxi³nū³ni¹lxa².
 10Sxi²ha² txah³lxa³kxa² au³txi³ ā³kat1ta³ka³ta³nū³su² ũ³wha³kxi²ju³ta²yā¹nxe²-
 na³la², Kris²tu³jah¹la²sa². Au³txi³ ā³ka³ti³si¹hin¹jau³su² ũ³si³ya³ki³kxai²nān²tu³
 sxi²ha² hai³txi³ ā³ya³hxi²sxā³ ā³kho³te²sxa³yu²hē³la². Jā¹nxe³jut3sū³nxe²
 khāuh³lxa³txon³nyhah¹lxin¹kxa²yān³txi³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²-
 i²ah³lxi³si¹nx2ta¹jau³su² i³yau¹ū¹nx2ti³to³ha¹tai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³na²
 hi²sen³kxai³lu² yxo²i²xa³te²nāu³xa² i³yau¹ū¹si¹hai¹na¹jau³su² i³hxi²kat1sain¹-
 na²hē³la². Jā¹nxe³kxe³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txan²tu³ i³hen³txi³ki³kxe³su²
 sxi²ha² au³txi³nāu³xa² yā¹nx2na³la². Txi²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xa² wi¹li³sxa³-
 kat3sū³na³la². A²nxe³te²na² sxi²ha² txon³tū³ka³txa² yā¹nxain¹na³la². Wain³txi³
 i³tih³nxe³txai¹lxa². 11Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²
 Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³na²hē³la². I³sa²si¹hā³sxā³ i³ye³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²ki³lha³lxa² so¹lxi³ yxo²i²sa²tē³jah¹lxi³hē¹li¹. A²nū²a² ā³xa²na² yxo²i²-
 ah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³nē³lain¹na²hē³la². A²nxe³jah¹la² sxi²ha² txah³lxa³ki³a² au³txi³
 ũ³si³ya³kxi²ki³ka³ta² yā¹nxe² Txa²wā¹sū³na² A²ki³lha³lxa² ũ³whxe³ū¹nhē³na²hē³la².
 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yxo²i²ki³kxai²nān²tu³ en²nē³nxa³lho³la². 12Nxe³tū³-
 ka³txai²na² sxi²ha² ton³tū³ka³txa² yā¹nxain¹na³la². Jā¹nxe³nū²la² a²nū²a² i²li³te²a²
 ou²ro²ki³su² ta³nxa² pra²ta²ki³su² ta³nxa² txah³lxa³kxa² a³lxi²ki³a² i²li³ki³su² ta³-
 nxa² nxe³ki³a² tē³sxā³ sxi²ha² wi¹thi³na² txo³nai¹nhī³nx2na³la². A²nxe³thi³nai²na²
 wān³ju³ta³la³ yū³hī³nx2nxa³wa². Jā¹nxe³jut3sū³nxe² i³tih³nxe³nx2ti³tū³ka³-
 txa²kxai³ wain³jau³su² i³tih³nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³ sxi²ha² wā²nxa³thi³na²
 ton³tū³ka³txa² yā¹nxain¹na³la². Te²yā¹nxūn³jut3su² a²nū²a² ā³xa² hi³sa³kat3su²
 ta³nxa² wai³nhxān³sxu² ta³nxa² si³sa³nxān³su² ta³nxa² nxe³sxā³ tē³nū²la² sxi²-
 ha² txo³nai¹nhī³nx2na³la². A²nxe³thi³nai²na² wān³ju³ta² yū³hī³nx2na³la².
 Jā¹nxe³jut3sū³nxe² i³tih³nxe³nx2ti³tū³ka³txa² wai³nxa³jau³su² i³tih³nxe³-
 nx2ti³kxai²nān²tu³ sxi²ha² wān³thi³na² ton³tū³ka³txa² yā¹nxai¹nhī³nx2na³la².
 13Nxain¹kxai²nān²tu³ kxā³non³tāu³a¹ Kris²tu³jah¹la² a³ka³nxi²sxā³ wxā³tāu³a¹
 txa²wā¹wa³ka³li³yu³ta² i²te³lhxā³ wxā³tāu³a¹ kāi³ki³ju³ta² i²nē³lain¹tu¹wa². Kāi³-
 ki³ju³ta² wi¹ta³nxa² wi¹lxa³ta³nxa² e³lxah¹ i²nē³lain¹tu¹wa². I²nē³lhxā³ a³ya³txi²sxā³
 i³yi¹li²nē³tu¹wa². I³yi¹li²nē³ju³ta² ha³nxe³a² yā¹nxe³hī³nx2na³la². Kāi³ki³ju³ta²

ha³nxe²a² yan³sxã³ wãn²ki³kxa² yã¹nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² i²nẽ³lhãn²sxã³ i³yĩ¹li²nẽ³lain¹tu¹wa². 14A²nxe³jah¹la² sxi²ha² txon³thi³na² wã²na³kxi²ti³hi¹txa³-jah¹lo²su² kxai¹nãn²tu³ wi¹wi¹nxe² ü³yho³hi²nyhain¹tu¹wa². 15Nxe³yãn¹ta¹ sxi²ha² ü³txo³nain¹ju³ta² wã²nhxan³kxai²nãn²tu³ ü³yho³hi²kxe³nũ³a² tĩ¹kxi²hi³nx2na³la². Nxe³ha²kxai³ sxi²ha² ü³ton³jah¹la² sa²kxai³lu² ha³nxe²a² wãn²kxi²kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² so¹lxi³ ih³hĩ³nx2na³la². Nxe³kxa² yã¹nxe² Txa²wã¹sũ³na² wa³ka³li³yu³ta² wi¹kã³xa³te²su² te²a² a²yo³ha² yũ³hĩ³nx2nxa³wa². 16Nxe³yãn¹ta¹ wxa²nũ³kã³txi³ i³nxai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxin¹te² i³nxai²na² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² yã¹xah³lxi¹lxa². Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² nxu²kwai³yxau³nx2ti³na³-la². 17Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² yxo²ha³kxa¹ wi¹lhĩn¹khai¹nx2na³la². Wxa²nũ³kã³txi³ i³nxai²na² Txa²wã¹sũ³na² sxi²su² yã¹xah³lxi¹lxa². Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² sa²nai¹te¹lhã³ a²nũ²a² nxe³ke³la³te²kxai³ a²nxe³te²a² sa²-kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²tu¹wa².

18Nxa²ha¹te¹ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² i³ki³ha¹kxi²nha²yah³lxi³txa³hẽ¹la². Wxa²nũ³kã³txi³ i³nxai²na² wãn³txi³kai³lu¹, e³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Txi²na² a²nũ²a² a²hoh³lxi³sa²ju³ta² yũ³na¹nha¹. Nxa¹ha²kxai³ a²hoh³lxi³sa¹nha¹. Wxa²ẽ¹nãn¹jau³xa² yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ hai³txi³ a²-hoh³lxi³syah¹lxi³hĩ³nx2nxa³lxa². Oh³xai²nãn¹ta² a²hoh³lxi³su² jah¹la² so¹lxi³ a²hoh³lxi³khai³lxa³ hĩ³nx2na³la².

—~Nxe³jau³xai²na² kwa²to³h³lxi³jau³xai²la¹wi¹. Yuh³xai²nãn¹te²su² te²a² nxe³nx2tai¹nha³ta²wa². 19Nxe³sxã³ yuh³xai²nãn¹te²a² a²hoh³lxi³su² jau³-xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² ye³i²tãu³a² kwa²to³h³lxi³jau³su² na³la². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ü³wha²li¹txã³nxai³tãn¹jau³xa² e³te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³xai²nãn¹te²a² a²hoh³lxi³su² te²su² te²a² ku³kuh³nxe² e³te²ju²hẽ³-li¹. Nxe³te²na² Txa²wã¹sũ³nu²su² hi²sen³su² kwa²to³to³h³lxi³jau³xai²la¹wi¹.

Nxe² i³yĩ¹li²jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 20Te²yã¹nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³xai²nãn¹te²a² a²hoh³lxi³su² ju³ta² hai³txi³ wã³nxĩn¹te²sxa³yu²hẽ³li¹.

Kwa²hã¹nxe² to³h³lxi³jut3su² te²ju²hẽ³li¹. Txa²wã¹hxi¹kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²-na² so¹lxi³ ju¹tai²li² wi¹la³la³kxi²te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 21Nxe³ha²kxai³ yuh³xai²nãn¹te²a² a²hoh³lxi³su² jah¹la² ã³si³tẽ³kxi²te² i³nxai²na² yxo²kãin²txi³ ãu²la²ti³ e³yah³lxi³txa³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ ü³hũ¹nẽ³kxai²la¹wa². 22Pau²lah³lo²na¹xai²na², A³po²lah³la², Pe²jah³la², nxe³sĩn¹-sxã³ hxi²nũ¹nxa²lxi³si¹sa²sĩn¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² ü³hũ¹nxa²sah¹lxi³sĩn¹na³la². Wi¹lhĩn¹nxa²lxi³si¹sĩn¹jau³su² Txa²wã¹sũ³nu²su² te²kxai³lu² txa²wã¹ha³lo²a² ü³-hũ¹nxa²lxi³na³la². Ka²tẽ³na² wi¹tãu³a² ü³hũ¹nxa²lxi³na³la². Ya³lu²yah³lxin¹kxan²ti³ wi¹lha²hau³ko³tũh¹nxa²lxi³tu¹wa². Yen³kxa² tau³ton³kxi¹nx2ti³kxa² Txa²wã¹sũ³-nu²su² te²kxai³lu² ü³hũ¹nxa²lxi³tu¹wa². Ha³lo²a² hã¹nxe³ti³xa¹ ü³hũ¹nxa²lxi³tu¹wa². 23Nxe³nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Wxa²hxi¹kan¹txa² Si³yxau³jah¹lai²-la¹wa². Jã¹nxũn³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² Ta²hai²la¹wa².

Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hã³sa²sîn¹jau³su².

4 1A³po²lah³la² txai²na² nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hã³sa²-
sîn¹na²hẽ³la². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹ta¹na² hã³jau³xu¹ta¹na²
i³yau¹ũ³sain¹sîn¹jau³xa² i³hen³txi³jah¹lo²su² sî¹na¹wa². 2Nxe³na¹kxa²yã¹-
nxe³te²he³la³kxi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu²:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² a²yo²ha³kxa¹ sa²wai³wait³sxã³ wi¹kã³xa²xai³-
txai¹lxi¹. Nxe³te²ju²hẽ³la². 3Jã¹nxa¹jut³su² a²nũ²ai²li² i²sa²sxã³ i³yî¹li²sa²ju³ta³nũ³a²
hxi²waun³txin²nxa³lho³la². Wxã¹la³ ta³nxa² a²nũ²a² hxi²kan¹te²la³ ta³nxa² i³yî¹-
li²sa²ju³ta³nũ³a² hxi²waun³txin²nxa³lho³la². Kã³a¹ju³khai³su² kxan²ti³ i²nha²sxã³
i³yî¹li²nha²ye²sa²nxa³lho³la². 4Txa²ẽ¹nã³ai²na² kô³nxe³ti³ kã³a¹ju³ta² txai²-
na² i²nha²nxa³nha²wa². Wã²nxũ¹lxi³txi³ wi¹lhin¹ti³hi¹nha²ju³ta³la³ te²txã³wa².
Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² so¹lxi³ i²sa²sxã³ i³yî¹li²sa²ju³ta³nũ³su²
hxi²ka¹nhĩ³nx2na³la². 5Jã¹nxe³sxã³ a²nũ²ai²li² kô³nxe³ti³ i²yî¹li²hain¹yah³-
lxi³txa³hẽ¹la². Ha³lo²a² ã³nhau³kô³txã³wa². Nxe³ta¹ Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹lai²na² a³ka³nxĩ²ju³ta² wah³nxe³jah³lxi³hẽ¹la². A³ka³nxĩ²hi¹na¹ a²nũ²a²
hã³jau³xa² a²ẽ¹na² au³txi³ hã³jau³xa² yo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³nhẽ³tu¹wa². A²ẽ¹na²
kô³nxe³ti³ kã³so¹nhain¹ju³ta² yo²ha³kxa¹ i³kô³ko²txa²ne¹nhẽ³tu¹wa². Jã¹nxe³sxã³
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² a²nũ²ki³na¹xai²na² sa²nên¹kxi²xai³nẽ³tu¹wa².

6Txa²wã¹tã³nãu³xã³. Wain³txi³ i³yau¹ũ³nx2ta¹jau³su² txai²na² Pau²-
lah³lo²na¹xai²na² A³po²lah³lai²na² kã³a¹ju³hũ³jau³sye¹nx2ti³na³la².
Wxa²hxi²kan¹jah¹lo²nãu³xa² txai²la³ ta³nxa² A³po²lah³lai²la³ ta³nxa² i²li³te²a²
hxi²kan¹te²su² te²la³ ta³nxa² ã³kã³xai³ju³ta¹na² so¹lxi³ sa²nên¹kxi²xai³txai¹-
yah³lxi³hẽ¹la². Nxe³yã¹ta¹ a²nũ²a² ã³xa² ã³kã³nũn³ju³ta¹na² ã³kã³so¹ain¹sxã³
sa²nên¹kxain¹yah³lxi³txa³hẽ¹la². A²nũ²a² ã³xa² ha³ya³kxa³lxi³su² hi¹ain¹jau³su²
i³kãu³kxain¹yah³lxi³txa³hẽ¹la². 7Ih¹te²a² hxi²ka² sa²sen³sai¹sxã³ hxi²kan¹-
te²lo³txa²lxi³te²la¹xã³? Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² yen³kxa² yo²ha³kxa¹
ũ³hũ¹nx2ti³xa³lhai¹la²? Nxe³ha²kxai³ ih¹nxe³kxa²yã³ti³ta³ nũ¹ so¹kxi²-
ki³lxo³nyhah¹lxin¹te²la¹xã³? Yo²kãin² e³yah³lxin¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na²
hxi²ki³kxai³lu² yen³kxa² yo²ha³kxa¹ ũ³hũ¹nx2ti³jah¹lai²la¹wa².

8Nxe³sxã³ wxa²ẽ¹nã¹nã¹jau³kxai³lu¹:

—~Yen³kxa² yo²ha³kxa¹ yũ³sî¹na¹xã¹. Yen³kxi³khai³l1sî¹na¹xã¹. Ha³-
lo²a² wa³kxên³sa²sî¹na¹xã¹. Yxã¹ta¹ wxa²nũ³kã³txai²li² yah³lxi³sî¹nxã³xã¹.
Yah³lxin¹jau³su² ya²la³tũ³ ha³lo²a² wa³kxên³ti³nãu³su² yah³lxin¹ke³la³-
te²kxai³ ha³lo²a² yo²ha³kxa¹ hau³kô³ja³syah¹lxi³si¹hĩ³nx2na³la². Yxã¹ta¹
yxah²lxa³lxa². 9Je³su²jah³la² i³kãix1so¹sain¹sîn¹nha²wa². Nxe³kxan²ti³ ã³si³-
wxẽ³not3sa²sîn¹ta²nũ³nha²wa². A²nũ²a² su²lhã³tũ³kã³txi³ hũ³sa²sîn¹nha²wa².
I²sa²sãn²sîn¹sxã³ kô³nxe³ti³ kã³tũ³kã³txa² yã¹nxa² su²lhã³te³lhã³ sa²sîn¹ta²nũ³-
nha²wa². Oh³xan¹tũ³kã³txa² i²i², yuh³xan¹tũ³kã³txa² i²i², nxe²sain¹sîn¹nha²wa².
10Nxe³ha²kxai³lu¹ Kris²tu³jah¹la² wãn³txa² sa²yo²we¹tha²kxai³ kwa²toh³lxi³-
jau³su² e³e¹nx2ti³sî¹na¹wa². Wxã²na² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²kxi¹nx2ti³ha²kxai³
a²hoh³lxi³su² khai¹lyxe²yah³lxi³nhi¹lxa². Hxi²tha²on³sa²sîn¹kxan²ti³ nũ³-

kxūn³khaix¹ye²yah³lxi³nhī¹lxa². Ko³te³kxi²sain¹sīn¹kxan²ti³ wxāi²na²
 sa²nēn¹kxi¹nx²tain¹sīn¹na³la². 11 Ye³ka³lxa¹txi³ he³ja³lu²sa²to³si¹nha²kxai³ ya³-
 lxu²ja³lu²sa²to³si¹nha²kxai³ sa²sīn¹toh³na³la². Wān²txa²sa²to³si¹nha²kxai³ kāin²
 waix¹sain¹to³si¹nha²kxai³ nxe³sain¹te²sa²si¹na¹wa². Hai³txi³ txa²sxi²khai³-
 lxa³ yū³sa²si¹nxā³wa². 12 Txa²yain³txa² so¹kxi²te³lhxā³ kāin² wa³kon³nha¹wa².
 Yxo²xūn³txi³ i³ye³kxi²sain¹sīn¹kxan²ti³ wi¹lhit¹lsxā³ i³yī¹li²hain¹nha¹wa².
 Nū³kxūn³txi³ khāuh³lxa³txi³sain¹sīn¹kxan²ti³ ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxau²xai³si¹-
 na¹wa². 13 Ko³te³kxi²sain¹sīn¹kxan²ti³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³wa²lū³xain¹nha¹wa².
 A²kuh³lxa³txi³su¹ syex¹tain¹sīn¹na³la². Nxe³hī¹nān¹te²tū³ sxi²ha² a²nxā³ti³ju³ta²
 ha³lo²a² sa²tā³kxi³te²jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³jut³sū³nxe² nxe³sain¹sīn¹na³la².

14 Jā¹nxā¹jau³su² ū³wha²li¹la³kxi¹nx²ti³si¹na¹tāu³a² āu²lxa²to³txa²lxa¹ju³ta²
 ten³sa²nxā³nha²wa². Hāi¹sxā³ txa²wē³ha³lxi³hū³nxe² a³lxi²na¹kxa² yā¹nxe³sxā³
 i³tih³nxe³nx²ti³te³lhxā³ nxe³nx²ti³nha¹wa². 15 I³tih³nxe³nx²ti³jah¹la²nāu³xa²
 ka³lxa¹txi³ yū³yah³lxin¹kxan²ti³ a²wi³nu²khai³xa² ka³na³ka³nat³sxā³ yū³nx²ti³-
 hi³nx²na³la². A²nxe³te²a² wxa²wi³nu²khai³hū³na¹wa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
 wi¹jau³xa² a²wi¹lhi¹na² i³yau¹ū¹nx²ta¹ta¹ti²tu³wa². Nxe³nx²ta¹ha²kxai³ nxe³hī¹-
 nān¹te²tū³ Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau²xai³yah³lxi¹lxa². Jā¹nxe³nx²ta¹ha²kxai³
 wxa²wi³nu²khai³hū³na¹wa². 16 Nxe³na¹ha²kxai³ wi¹kāi²a¹kxa² yā¹nxe² kāi³jah³-
 lxi¹hē¹la². 17 Jā¹nxā¹jut³su² Ti³mo²jah³la² i³sa²si¹hā³ūh¹nx²ta¹tu¹wa². A²kxā³nxā²
 Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² wān³txa² i³tih³nxe³na¹ha²kxai³ yxo²i²
 ā³si³wxe³na²hē³la² Ti³mo²jah³la²sa³. Nxe³ha²kxai³ a³lxi²na¹wa². Txa²wē³sa² yā¹-
 nx²na³la². Sa²wai³wait³sxā³ wi¹kāi³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu²
 Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² wain³txi³ sa²yxō²wet¹sa²te³si¹nx²ti³jau³su²
 i³yau¹ū³nx²ti³tu¹wa². A²nxe³jau³xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ka³te³na² wi¹tāu³su²
 ū³hū¹nx²ti³si¹jau³su² i³yau¹ū³xi¹nx²ti³tu¹wa². Nxe³jau³jau³xai²na² Je³su²jah¹lai²na²
 wān³txa² yxo²i²tū³ka³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³hain¹to³ha¹wa².

18 Yxān¹ta¹:

—~Pau²lah³la² wa³li²nxā³lho³na¹. Wxa²nū³ka³txa² ha³tih³nū³ka³txa² wxa²-
 ē¹nāu³ai²na² e³kāi²non³sxā³ i³ye³yah³lxi³ta¹hī¹nhē¹la². 19 Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³jah¹la² a²ten³jau³su² kxai²nān²tū³ wa³su³txi³ wa³li²na¹tu¹wa². Wā³-
 li²na¹kxai²nān³tū³ yxo²kāin²ne³te² i³nxā² i²nxā²lxa¹tu¹wa². Wxa²wān³txa²
 ain³kxi¹nxā²lxa¹tu¹wa². Jā¹nxe² wā³nxīn¹sxā³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² i²nxā²lxi³-
 nū³na¹tu¹wa². 20 Txa²wā¹sū³na² wā³nxīn¹ta² Si³yxau³jah¹lai²la¹wa². Nxe³sxā³
 Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxī²sxā³ yxau²xai³ki³kxai²nān²tū³:

—~Txa²wā¹sū³nu²su² Txa²hxi²kan¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe² e³kxi²ki³kxai²-
 nān²tū³ ā³ya²la³la¹ Txa²wā¹sū³na² wā³nxīn¹sxā³ ā³si³tē³kxi²nē³na³la².
 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² ā³nū²nxī²sxā³ yxau²xai³ki³sxa³kxai²nān²tū³:

—~Txa²wā¹sū³nu²su² Txa²hxi²kan¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe²e³kxi²ki³kxan²ti³
 kwa² wān³txi³su² hi³nx²na³la². 21 Nxe³ha²kxai³ ju¹ta¹li² nū¹hī²jah¹lxi³hē¹la².
 Wā³li²na¹tāu³a² i³kwāi²kxi²sxā³ i³wai³si¹nx²ta¹jau³su² ta³nxā² txa²ē¹nāu³ai²-
 na² thāi³ti³la² a³lxi²si¹nx²ta¹jau³su² ta³nxā² nū¹hī²jah¹lxi³hē¹la².

Yxo²r²tũ³ka³txi³nãu³xai²na² ko³nxe³thi³nain¹jau³su².

5 ¹Nxa²ha¹te¹ wxa²nũ³ka³txi³ i³nxa² ko³nxe³thin¹khaix¹lte²a² yũ³yah³lxi³-
ta¹hi¹lxa². Ko³nxe³khaix¹lju³tai²la¹wa². Hai³txi³ Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² te²a²
ta³nxa² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²su² te²a² ta³nxa² te²yā¹nxe² kãi³ain¹te²sxa³-
yu²hē³la². Wxa²wi³na² sxe³xa³ka³lxi³khai³xa² tē³sxã³ so¹yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la².
²Nxe³kxan²ti³nũ¹ yxo²kãin²e³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Hai³txi³ i³ain²ta³kxah¹lxi³-
ta¹hxã³nhē¹la². Jah¹lai²li² i³sa²ha³lo²sa²tã³ah³lxi³ta¹hxã³nhē¹la². ³Nxe³yãn¹ta¹
txai²li² nxũ²kwai³ye³lot³sxã³ yxaun²nxa³tai¹ti²tu³wa². Yxãn¹ta¹ txa²ē¹nãu³ai²na²
i²nx²ta¹wa². Nxe³ha²kxai³ wxa²yen³nãu³a² yxau³na¹kxe³hũ³nxe² ko³nxe³ti³i³-
yī¹li²hai¹na¹wa². Ko³nxe³thin¹sxã³ kãi³jah¹la² ā²la² ko³nxe³ti³i³yī¹li²hai¹na¹wa².
Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ i³ye³kxi²sa²jau³xa²
i³ye³kxi¹nx²ta¹wa². ⁴Nxe³ha²kxai³ ā³yã³nũ²kxi¹jxah³lxi³hē¹la². Ā³yã³nũ²kxah³-
lxin¹kxai²nãn²tũ³ txa²ē¹nãu³ai²na² ā³nũ²kxi¹nx²ti³nũ²na¹tu¹wa². Je³su²jah³la²
Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²wã³nxin¹ju³khai³xa² ā³si³tē³-
kxi²nē³tu¹wa². ⁵A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³thin¹sxã³ kãi³jah¹lai²na²
sa²kxai³lu² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹la². I³ye³kxah²lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Ko³nxe³ti³ kãi³i¹nhē³li¹. Sa³ta³na²jah¹la² a²wa³kxēn³sye¹txai¹li¹. Yah³-
lxin¹jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹la². Ko³nxe³ti³ kãi³jah¹lo²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na²
ā³yo²o³ti¹si¹yah³lxin¹jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹la². Nxe³kxai²nãn²tũ³ a²-
nũ²khai³xa² ā³kho³kxan²ti³ Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
a³ka³nx²sxã³ wxã³hi¹na¹ a²wi¹tãu³khai³xa² ā³wa²sut¹sxã³ yxau³tu¹wa².

⁶Jã¹nxe³jut³su² yxo²kãin²txi³ e³lah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wa². Te²yã¹-
nxe³jau³su² txa²wã¹yah³la²nãu³xa² e³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yain³tũ³xa² i³wa¹kxi²ki³a² jũ¹nxa² so¹lxi³ i³sa²wi¹ki³kxai²nãn²tũ³
ye³jen¹na² tũ¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ i³wat¹lte²ju²hē³li¹. Txa²wã¹yah³la²nãu³a²
nē³lai¹nhxai²tai¹ti²tu³wa². ⁷Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kãi³ju³tai²tã² a²wi³na²
sxe³xa² so¹kxi²ju³tai³ jã¹nx²na³la². I³wa¹kxi²ki³a² yã¹nx²na³la². Jã¹nxe³sxã³
ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² i³wa¹kxi²ki³hũ³nxe² ā³na¹jah¹lxi³hē¹la². Yxah³lxin¹-
kxai²nãn²tũ³ wxa²ē¹nãu³ai²na² ā³nhxan³ka²ti³nx²ti³hĩ³nx²na³la². Nxe³sxã³
yain³tũ³xa² tah²nũ³xa² yã¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³kxai²nãn²tũ³ ko³nxe³-
ti³ kãi³ju³ta² i³wa¹kxi²ki³hũ³nxe² yũ³yah³lxi³hĩ³nx²nxa³lxa². A²kxã³nxa²
Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹ju³ta² yũ³yah³lxi¹nha²kxai³ o³ve²a² wē³sa²
tē³sxã³ su²lhã³jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹ju³ta²
nē³wã²na³kxi¹nx²ta¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu² Kris²-
tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² o³ve²a² wē³sa² su²lhã³yah³lxin¹kxa² yã¹nx²na³la². Ā²la²
ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². ⁸Jã¹nxe³hi¹nãn¹te²tũ³ Kris²tu³jah¹la² ya³lu²-
kxi²nē³ju³ta² i²xi²ki³je³na² Pas²kwa² yain³txa² yain³ki³tu¹wa². Yain³ki³tãu³a¹ hai³txi³
i³wa¹kxi²ki³a² yain³ki³sxa³lho³la². Hãi¹sxã³ yain³txa² tah²nũ³xa² i³wa¹kxi²ki³la³ yũ²-
nxa³tũ³xa² so¹lxi³ yai³nhĩ³ki³tã³la². Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³tai²na²
a²nũ²a² ā³xa² ko³nxe³ti³ ain³kxain¹ki³ju³ta² ā³na¹ki³sa²kxai³ ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta²

ã³na¹ki³sa²kxai³ nxe³ki³tu¹wa². Nxe³sxã³ wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ kã³ki³sa²kxai³ ya²la³-lyu³ta² so¹lxi³ kã³ki³sa²kxai³ nxe³ki³tu¹wa². Nxe³ju³ta² so¹lxi³ ten³ya³sah¹lxi³hẽ¹la².

9 Jã¹nxa¹ju³kxai³lu² wãn³txa² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹hĩ¹naĩ³-tã² e³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². A²nũ²a² kō³nxe³thin¹te²a² ã³na¹sxã³ a³li³si¹nxa²lxa¹jau³su² kwa³na³nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². 10 Yxã¹ta¹ ha³lo²a² yuh³-xai²nãn¹ta²ko³xai²na² hin¹yah³lxin¹tãu³a² a²nũ²a² kō³nxe³ti³ kãĩ³te²su² te²a² ha³ten¹jah³lxin¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². A²nũ²ã³xa² yen³kxa² yxo²kwain³-jah¹lo²su² ta³nxa² a²nũ²a² ã³xa² ã³ke³tũ¹sxã³ yen³kxa² so¹kxi²jah¹lo²su² ta³nxa² txah³lxa³kxa² Txa²wã¹sũ³nu²su² ki³lxo³sxã³ ten³ju³ta¹lot3jah¹lo²su² ta³nxa² nxe³ju³ta² kãĩ³sxã³ ha³ten¹jah³lxin¹ju³ta² kwa³na³nxa²lxi³nxa³hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ha³ten¹jah³lxin¹ke³la³te²kxai³ yuh³xai²nãn¹ta³-ko³xa² a³li³yah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa². 11 Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a² nxe²e³kxi²te³nah¹lxi¹: —~Txi²li² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³jau³su² kō³nxe³thin¹sxã³ o²lã³kxi²ta³nxa² a²nũ²xã³xa² yen³kxa² kãin² yxo²-kwain³ta³nxa² txah³lxa³kxai²li² tẽ³sxã³ txa²wã¹sũ³nu²su² ki³lxo³sxã³ sa²yxo²we¹ta³nxa² a²nũ²a² ã³xa² i³wa³ka³si³nyhu¹te²la³ ta³nxa² i³na²jau³xa² ũn³jau³xa² i³na²sxã³ wen¹ta³nxa² a²nũ²a² ã³xa² ã³xa² ã³ke³tũ¹sxã³ yen³kxa² so¹kxi²ta³nxa² nxe³sxã³ nxe³te²he³la³ka² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²te²-a² so¹lxi³ a³li³si¹jah³lxi³hẽ¹la². I³yain³kxi²ti³hex1nyhu¹ah³lxi³txa³hẽ¹la².

12-13 Nxe³na¹jut3su² a²nũ²a² ã³xai²li² yxo²i²xa³te²a² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hai¹na¹ju³ta² hxi²kan¹sa²nxa³nha²wa². Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hain¹tu¹-wa². Yxã¹ta¹ wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²tũ³ka³txi³ i³nxai² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²waun¹nyhu¹ah³lxi³lxa². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²ai²ta³-lxi³ kō³nxe³ti³ kãĩ³jah¹lai¹ta³lxi³ ã³na¹sxã³ wxa²li³ti³hi¹jah¹lxi³hẽ¹la².

Yxo²i²tũ³ka³txa² ã³nhe¹kxi²nyhu¹ain¹jau³su².

6 1 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²tũ³ka³txi³ i³nxai²na² ã³nhe¹kxi²nyhu¹ah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² te³nai¹-nxa³tũ³ka³txa² a²hxi²kan¹jah¹la² i³hen³txain¹yah³lxi³txa³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³ha³lxi³ i³nxai²na² wxa²hxi²kan¹jah¹la² so¹lxi³ i³yau¹ũ¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². 2 Nxe³ha²kxai³ kxãn³ton³tãu³a¹ yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³ha³lxa² Je³su²jah³-lai²na² wãn³txa² yxo²i²tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² yuh³xai²nãn¹ta³ nũ³ka³txi³nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ kãĩ³ain¹ju³tai²li² wi¹ta³nxa² kō³ta³nxa² a³ya³txi³yah³lxin¹tu¹wa². Nxe³-ju³tai²li² a³la³kxi²yah²lxan³ta²lu¹wa². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ ha³lo²a² kãĩ³nxa³ju³ta² hxi²kan¹txi³ a³ya³tain¹yah³lxi³hĩ³nx2nxa³lxa². 3 Kxãn³nãu³a¹ oh³xan¹tũ³ka³txa² kãĩ³ain¹ju³ta³nũ³a² a³ya³txi³nũ¹hain¹nũn³ki³tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ hĩ¹na² yxau²xai³-ki³ju³tai²na² kãĩ³ki³ju³ta² hxi²kan¹txi³ a³ya³txi³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². 4 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²xa³tũ³ka³txai²na² a²hxi²kan¹jah³la² yen³kxa² toh³lxa³ta² wãn³txa² toh³lxa³ta² i³hau³ko³txa²lxi³si¹hah³lxin¹jau³su² i³ye³kxai³yah³lxin¹kxai²-nãn²tũ³ wai³nxa³wa². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²sxã³ yxau²xai³tũ³ka³txi³ i³nxai²na² a²hxi²kan¹te²su² te²a² so¹lxi³ i³hau³ko³txa²lxi³si¹hah³lxin¹jau³su² i³ye³-kxain¹yah³lxi³hẽ¹la². 5 Æu²lxa²tot3sah²lxin¹nha²wa². Wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na²

a²hoh³lxi³su² jah¹lo²su² yū³nx2ti³xa³te²la¹xā³? Yen³kxa² toh³lxa³ta² wān³txa² toh³-
lxi³jau³xa² i³hau³ko³te²la³ yū³nx2ti³xa³te²la¹xā³? 6 Yū³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³lxan²ti³
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ko³nxe²nxa³jah¹la² i³yau¹ū³hain¹yah³lxi¹nha²kxai³
yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²jah¹la² i³yau¹ū³hain¹yah³lxa³nha²kxai³
nxe³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Nxe³ju³ta²li² wai³nxa³wa².

7 Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wih¹nxa²lxi³xa³wa².
Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kái³nxa²lxain¹ju³ta³nū³a² ta³nxa² yen³kxa² kái³kxi²nxa²-
lxain¹ju³ta³nū³a² ta³nxa² nxe³ju³ta² ko³nha²sxā³ en³yah³lxa³lxa², wi¹ju³ta² so¹lxi³
kái³yah³lxin¹kxan²ti³na². Nxe³yān¹ta¹ ā³nhe²kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ wxa²hxi²kan¹-
jah¹la² yen³nāu³a² i³ye³sxā³ i³yi²yi²lhon¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 8 Yxān¹ta¹
ti³hex¹yah³lxa³lxa². Nxe³yah³lxan³kxa²ha³tih³xan²tu³ ko³nxe³ti³ o²la³kxi²nyhu¹i²,
yen³kxa² kái³kxi²nyhu¹i² yxah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Wxa²nū³ka³txi³su² kxan²ti³ nxe²
kái³nyhu¹yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 9-10 Wai³nxa³ju³ta² kái³te²su² te²na² sa²kxai³lu²
Txa²wā¹sū³na² ha³lo²ai²li² hxi²kan¹txi³ ā³wih¹te²sxa³yu²hē³la². Ā³ke³tū¹nyhah¹-
lxi³txa³hē¹la². Kuh³lxa³thin¹sxā³ o²la³kxi²nxe³jah¹lo²su² ta³nxa² txah³lxa³kxa²
Txa²wā¹sū³na² ki³lxot3sxā³ ten³ju³ta³lot3nxe³jah¹lo²su² ta³nxa² txu¹su² in³txa²
ā³xo²la³kxi²ta¹ka³lxu³su² ta³nxa² in³txa² txu¹ha² ā³xū³whi¹ta³kxi²nyhu¹jah¹-
lo²su² ta³nxa² in³txah²lxi³ in³txah²lxi³ yxo²kwain³sxā³ o²la³kxi²nyhu¹te²su²
ta³nxa² txu¹ha²lxi³ txu¹ha²lxi³ yxo²kwain³sxā³ o²la³kxi²nyhu¹te²su² ta³nxa²
yen³kxa² kái³jah¹lo²su² ta³nxa² a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² káin² yxo²kwain³jah¹-
lo²su² ta³nxa² i³na²jau³xa² ūn³jau³xa² i³na²sxā³ wen¹jah¹lo²su² ta³nxa² a²nū²a²
ā³xa² i³wa³ka³si³nxe³nyhu¹jah¹lo²su² ta³nxa² a²nū²a² ā³xa² ā³ke³tū¹sxā³ yen³-
kxa² kái³so¹kxi²nxe³jah¹lo²su² ta³nxa² nxe² kái³in¹tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ hai³txi³
Txa²wā¹sū³na² yxau³ju³ta² ā³wxe³kxi²hī³ki³sxa³wa². 11 Wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na²
i²li²te²su² te² i³nxa² kxān³kxai³ te²yā¹yxah³lxin¹ta¹ti²tu³wa². Nxe³yān¹ta¹ ko³nxe³ti³
kái³yah³lxin¹ju³ta² sa²wa²su¹kxi¹nx2ti³na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ sa²yo²we¹-
tū³ka³txi³sah¹lxi¹lxa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su²
ha²kxai³ ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ wi¹lhin¹te²lo³txa²lxi³na³la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³-
txa² nxū²kwai³yxau³nx2ti³ha²kxai³ wi¹lhin¹te²lo³txa²lxi³na³la².

Txa²wā¹nū²ai²na² wain³txi³ kái³ki³jau³su²

12 Nxa²ha¹te¹ wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² i²li²te²su² te² i³nxa² wān³txi³-
kxai³lu¹, e³kxi²yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~“i²li³ju³ta² kái³ti³ten³sa³nha¹.” Na¹kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ kái³hī³-
na¹wi¹. Nīn¹jau³su² kxai²nān²tu³ wain³na³la². Yxān¹ta¹ yu³ka³na³ka³na³ju³ta²
so¹lxi³ wi¹lhin¹nū¹nhē³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³yah³lxi³nū³nīn¹te³nah¹lxi¹:

—~“i²li³ju³ta² kái³ti³ten³sa³nha¹.” Na¹kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ kái³hī³na¹wi¹.
Na¹jau³su². Wain³na³la². Yxān¹ta¹ ju¹ta²li² a¹thūn³jut3su² ju³ta² a²wa³kxēn³sa¹-
ju³ta² ten³te²txā³wa². 13 i²li³jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yain³txa² so¹lxi³ yain³weh³na²ki³ta³yo²ka³nū³su² te²ju²hē³li¹. Nxe³ha²-
kxai³ txa²wā¹yo²kxai²li² yain³txa² so¹lxi³ yain³weh³na²ki³te²ju²hē³li¹. Yxān¹ta¹
yan¹ye³jen¹nāu³a¹ txa²wā¹yo²kxai²li² ne³ki³son³ti³hit1sa²kxai³ yain³txa² ne³-

ki³son¹ti³hit¹sa²kxai³ nxe³tu¹wa², Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²sa³. A²wi¹lh¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³te²-a² ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²ki³ju³ta³nū³a² sa²yo²wet¹lsi¹ki³jau³nū³a² so¹lxi³ we¹txa³ha²kxai³ hāi¹sxā³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² sa²yo²wet¹lsi¹-ki³jau³nū³a² we¹tha²kxai³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³hi¹nu¹tai²nān¹ju³ta² so¹lxi³ yxau²xai³ki³tā³la². Nxe³ha²kxai³ wain³txi³ sa²yo²wet¹lsi¹ki³jau³nū³a² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² i³hxi²ka¹tūh¹sa²tē³nē³na³la². 14 Jā¹nxe³-jut³su² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹lo²su² jah¹lo²kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²-yxau³xi²si¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³jut³su² kxān¹non³tāu³a¹ wā³nxi¹ni² hxi²ka¹ni² nxe³ha²kxai³ ka³ten³su² i³sa²yxau³ti³hi¹tē³nūn³tu¹wa².

15 Txa²wā¹nū²khai³ki³na¹xai²na² whāi²na¹ Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² a²wa³kxēn³ta²nē³na³la². Nxe³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ txa²wā¹nū²-khai³ki³na¹xai²na² a²i³lxi³te²su² te²a² tē³sxā³ tu¹ha² ko³nxe³thin¹ta¹ka³lxa² o²la³kxi²ki³ke³la³te²kxai³ ko³nxe³ju³ta² a²wa³kxēn³ti³hi¹tē³h³nx²na³la². Ju¹tai²li² wain³ti³he¹nx²nxa³wa². 16 Jā¹nxūn³sxā³ ko³nxe³thin¹ta¹ka³lxa² ū³whīn¹ti³ki³kxai²nān²tu³ nXēn¹ta¹ka³lxu³su² ta¹ka³lxa² ko³nxe³thin¹ta¹-ka³lxa² a²nū²a² ā³nū²kxi²sxā³ yu³ka³na³ka³na³ju³ta³nū³su² kāi³h³ki³tā³la². Jā¹nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa² nxe³te³nah¹lxi¹:

— ū³whīn¹ta³kxi²ki³kxai²nān²tu³ ā³nū²kxi²sxā³ wxa²nū²a²nāu³a² yu³ka³na³ka³na³ju³ta³nū³su² kāi³h³ki³tā³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 17 Te²-yā¹nxe³jut³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ yo²i²sxā³ ā³yā³nū²kxi²ki³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ nū¹ka³na³ka³nat³ja³nhē³na³la².

18 Nxe³ha²kxai³ kuh³lxa³thin¹sxā³ o²la³kxin¹ju³ta² u²lā³na¹sxā³ ā³-waix³jah¹lxi³hē¹la². Ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i²li³ju³ta² kāi³ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹nū²khai³xa² hai³txi³ ā³kāi³ti³hi¹tē³te²su² jut³su² nxa³wa². Yxān¹ta¹ txu¹ha² tā³nxa² in³txa² tā³nxa² ā³xa² ū³whīn¹ta³kxi²ju³ta² o²-la³kxi²ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹nū²khai³xa² kuh³lxa³thin¹sxā³ kāi³ju³ta² ā³kāi³ti³hi¹nha²ki³tā³la². 19 Txa²wā¹nū²khai³xa² sa²kxai³lu² Txa²wā¹-sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³nē³jah¹la² a²yxau³ju³khai³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² sa²si¹hā³ū¹nhe³jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹nū²khai³xa² nxū¹ wa³kxēn³ta³kxi²sxa³wa². 20 Txa²wā¹sū³na² so¹kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²yo³ha² ū³yho³hi²sxā³ so¹kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nē³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² i³kāin²ti³-hit¹jah¹lxi³hē¹la². Wxa²nū²khai³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la².

A²nū²a² so¹nyhu¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

7 1 Ju¹ta³la³ nxe³ha²kxai³ i³wā³txi³sah¹lxin¹ju³xa²sa¹. I³yau¹ū³nx²ta¹tu¹wa². Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Jah¹lai²li² wxa²ha³tih³ i³nxai²nān¹jah¹la² nūh¹yxau³-ju³ta² wi¹na³la². Txu¹ha² so²nxa³kxan²ti³ wi¹na³la². 2 Nxe³yān¹ta¹ kuh³lxa³thin¹sxā³ kāi³ju³ta² yū³khaix¹te²jai¹ti²ti¹. Txu¹ha² so²nxa³ta¹ka³lxu²su² ū³whīn¹ta³kxi²-

nyhu¹kxi³ju³ta² yū³khai¹te²jai¹ti²ti¹. Nxe³ha²kxai³ in³txi³nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ a²txu¹khai³xa² so²xai³ju³ta² wain³na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ tu¹txi³nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ a²in³txi³khai³xa² yū³xai³ju³ta² wain³na³la². ³Nxe³sxā³ a²wē³sāi¹yah³lai³na² sa²kxai³lu² a²sxe³khai³xa² sxe³xi³kxi³ju³ta² wain³na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ a²sxe³xa³ka³lxai³na² sa²kxai³lu² a²in³txi³khai³xa² in³txi³nhĩ³ju³ta² wain³na³la². Nxe³kāi³nyhu¹kxi³ju³ta² wain³na³la². ⁴A²sxe³xai³na² sa²kxai³lu² a²nū²khai³xa² a²wa³kxēn³na³ka³lxu³sxa³wa². Yxān¹ta¹ a²wē³sāi¹yah³lai³na² sa²kxai³lu² a²wa³kxēn³yah³lai³la¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ a²wē³sāi¹yah³lai³na² sa²kxai³lu² a²nū²khai³xa² a²wa³kxēn³yah³lo³sxa³wa². Yxān¹ta¹ a²sxe³xa³ka³lxai³na² sa²kxai³lu² a²wa³kxēn³na³ka³lxai³la¹wa². A²wa³kxēn³su²nyhu¹ki³tā³la². ⁵Wxa²nū²khai³xa³ a³lxĩ²nha¹ja³hē¹la². Hāi¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² nūh¹e³kxi³ti³ten³nxa³kxai²nān²tu³ nxe³hĩ¹na¹ so¹lxĩ³ ā³nha¹ja³hē¹la². Txa²wā¹sū³na² nūh¹e³kxi³ta³lu²nĩn¹nū²la² ā³nū²kxi³xi¹nha¹ja³hē¹la². Jā¹nxe³wĩ¹ti³nyha¹to³hin¹kxai³ jā¹nxe³ja³hē¹la². A²nū²kxi³xi²ya³hxan³kxai²nān²tu³ Sa³ta³na²jah¹lo²su² hi²sen³kxai³lu² txu¹ha² ā³xa² ũ³whĩn¹ti³sih¹nxa³ha³ta²wa², wxa²nū²khai³xa² hxi²kan¹txi³ ā³wa³kxēn³txa³ya³hxa³nha²kxai³la².

⁶Nxe³jau³xai²li² kwa³na³nxa²lxĩ³jau³sxa³wa². Hāi¹sxā³ kwa²i³tih³nxe³nx2ti³jau³xai²la¹wa². ⁷Txa²ē¹nān¹jau³la³:

—~A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ nūh¹yxau³na¹kxa² yā¹nxe³sxā³ yxau³ain¹kxai²-nān²tu³ wi¹na³na¹. Nxe³na¹tah¹lxa¹ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² a²nū²a² ha³tih³xa² so¹nyhu¹ju³ta² i³hxi²ka¹ta¹nha²kxai³ a²nū²a² ā¹jā¹nxe² ā³sa²-nūn³te²a² nūh¹yxau³ju³ta² i³hxi²ka¹tain¹nū³nha²kxai³ nxe³nē³na³la².

⁸Nxa²ha¹te¹ nūh¹yxau³te²su² te²na² wha³te³sa³ka³lxĩ³su² te²na² nxe³sxā³ txai²-yā¹nxe³sxā³ nūh¹yxau³ain¹kxai²nān²tu³ ā²la² wi¹na³la². ⁹Yxān¹ta¹ wxa²nū²khai³xa² hxi²kan¹txi³ ā³wa³kxēn³txi³nxa³kxai²nān²tu³ txu¹ha² a²yxō²kwain³nxa²te²la³:

—~Te²na² ten³khai¹lsa³nha¹. Nxēn¹te²la³ yū²nxā³ka³tu³:

—~Hāi¹sxā³ ta¹ka³lxa² te³ni² ā³ta¹ka³lxa² te³ni² nxe² hu³ nxe²xai³na¹-nhā¹. Nxēn¹kxai²nān²tu³ wa³su¹txi³ wxa²txu¹khai¹xa² so¹sē¹la².

¹⁰Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ā²la² so¹nyhain¹te²su² te²a² wān³txa² e³-kxai¹na¹ju³ta² yū³nūn³na³la². Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² wān³txai²la¹wa². Wān³txi³khai¹xai²la¹wa². Txu¹ha² in³txa² so¹ta¹ka³lxa² sa²kxai³lu² in³txa² ā³ju³ta² wai³nxa³wa². ¹¹Nxe³yān¹ta¹ in³txa² ā³na¹in¹-kxai²nān²tu³ in³txa² ā³xa² so¹txa³hē¹na². Yxān¹ta¹:

—~Āh¹ in³txa² ā³xa² so¹na¹tū¹xā¹. Nxēn¹kxai²nān²tu³ in³txa² a²kxā³nxa² tē³sxā³ ā³na¹in¹kxah¹la² so¹lxĩ³ hāu²not3sxā³ āh¹so¹xi¹sē¹na². Te²yā¹nxūn³-kxe³hū³nxe² in³txi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu² wxa²sxe³khai³xa² ā³na¹txa³hē¹la².

¹²Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ā³xai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² e³kxai¹na¹jau³xa² yū²nxā³wa². Txa²ē¹nān¹jau³xai²na² so¹lxĩ³ wā²nxūh¹ain³nha¹jau³xai²na² so¹lxĩ³ e³-kxi²na¹tu¹wa². A²sxe³xa³ka³lxu³sxu¹nxa²te²a² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²xa³kxan²ti³ a³lxĩ²sa²na³na¹ nxēn¹kxai²nān²tu³ kwa²a³na¹txa³hē¹la². Yxau³-ya³nxa²ju³ta² ten³kxai²nān²tu³ ā³na¹txa³hē¹la², ta¹ka³lxai²na²sa². ¹³Te²yā¹nxe³sxā³ a²wē³sāi¹yah³lo³su¹nxa²te²a² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²xa³kxan²ti³ a³lxĩ²sa²na³na¹ nxēn¹kxai²nān²tu³ yxau³ya³nxa²ju³ta² ten³kxai²nān²tu³ ā³na¹-

txa³hē¹na², jah¹lai²na²sa³. 14 Te²yā¹nxe³sxā³ in³txa² yxo²ī²xa³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²sxe³xa³ka³lxa² yxo²ī² ā³si³wxe³kxai²nān²tu³ a²so¹nyha¹ju³tai³tā² wain³ti³hit¹Ite²-ju²hē³la², Txa²wā¹sū³na²sa³. Te²yā¹nxūn³sxā³ txu¹ha² yxo²ī²xa³ta³ka³lxa²na² sa²kxai³lu² a²wē³sāi¹yah³la² yxo²ī² ā³si³wxe³kxai²nān²tu³ a²so¹nyha¹ju³tai³tā² wain³ti³hit¹Ite²ju²hē³la², Txa²wā¹sū³na²sa³. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²wē³ha³-lxi³khai³xa² a²kuh³lxa³thi¹nai¹nxa³lho³la². 15 Nxe³yān¹ta¹ yxo²ī²xa³te²su² te²na² sa²kxai³lu² yxau³kxi²nyha¹ju³ta² te³nxa³kxai²nān²tu³ a³li³ju³ta² wain³na³la². Nxe³ju³tai¹na² yxo²ī²sxā³ yxau³te²na² sa²kxai³lu² a²wē³sāi¹yah³lo²su² ta³nxa² a²sxe³xa³ka³lxu³su² ta³nxa² txa²wā³tā³su² ha³kxai³ a²ē¹nāu³a² ā³wa³su¹kxi²nha²-sxā³ yxau³hi³nx2na³la². Hāu²non³txi³sxā³ yxau³ki³ju³ta² Txa²wā¹sū³na² ten³na³la². 16 Nxe³sxā³ yxo²ī²xa³te²su² te²ai³ta³lxi³ ain³kxi¹nxa²ha³kxai³ yan¹nāu³a¹ yxo²ī² ā³si³wxe³nūn³ta³nxa² nxe³ki³tu¹wa². Nxe³sxā³ a²sxe³xa² yxo²ī²ta³ka³lxu³ i³nxai²na² wxa²wē³sāi¹ah³la² yxo²ī²xa³jah¹lai²tā² ain³kxi¹nxa²kxai²nān²tu³ yan¹nāu³a¹ yxo²ī² ā³si³wxe³ta³nxa² nxe³ki³tū¹xā². Jā¹nxūn³sxā³ a²wē³sāi¹a² yxo²ī²jah¹lo² i³nxai²na² wxa²sxe³xa³ka³lxi²tā² yxo²ī²xa³ta³ka³lxi²tā² ain³kxi¹nxa²kxai²nān²tu³ yan¹nāu³a¹ yxo²ī² ā³si³wxe³ta³nxa² nxe³ki³tu¹wa².

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxō²wet¹sxā³ yxau²xai³ki³jau³su²

17 Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ i³hxi²-ka¹txa²lxi³ju³ta² ū³hū²xai³nx2ti³na²hē³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² tih³na² ai³si¹nx2ti³jau³su² nxe³nxa²lxi³tih³na² ā³si³tē³xai³jah¹lxi³hē¹la². Nxe³jau³jau¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²ī²tū³ka³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ nxe² i³yau¹tū³-hain¹to³ha¹wa². 18 In³txai²na² Txa²wā¹sū³na² tih³na² ai²ān³si³wxe³hi¹nai¹tā² Ju³te²a² yah³la²nāu³u¹ta²na² wān³txu¹ta²na² sa²yxō²wet¹lxi¹hain¹jau³su² ā²la² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹kxai²nān²tu³ i³ki³we²nx²si¹jau³su² ā³ten³txa³hē¹la². Te²yā¹nxe³-sxā³ Txa²wā¹sū³na² tih³na² ai²ān³si³wxe³hi¹nai¹tā² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹ju³ta² ā²la² kái³xa³kxai²nān²tu³ ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹ju³ta² ā³ten³txa³hē¹la². 19 Nxe³ha²kxai³ ū³sa³-si³tū³ko¹kxā¹ju³ta² Ju³te²a² nū³ka³txa² o²la³kxai¹nhxai²kxai³ jāx¹ju³ta² we¹ta³nxa² we¹txa³ta³nxa² nxēn¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² a²yen³nāu³a² kái²nxa³-wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² kwa³na³nē³jau³xu¹ta²na² sa²yxō²we¹ki³ju³ta² so¹lxi³ kái²na³la². 20 Nxe³yah³lxin¹ju³tai³ta²sa¹ kxā³nxai³tā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxō²we¹jah¹lxa³nh¹nai¹tā² hi¹nho³ah³lxi³hxain¹kxai³ jā¹nxe³jah³lxi³hē¹la². 21 A²kxā³nxai³tā² kwa²wa³ka³li¹lot³sxā³ wa³kon³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ hxi²-waun³jah³lxi³txa³hē¹la². Ā³na¹sxā³ o²la³kxah¹lxi³txa³hē¹la². Yxān¹ta¹ ā³wa²sut¹lxsā³ yxau³ah³lxin¹ju³ta²nū³a² i³hxi²kan¹ya³nx2tain¹kxai²nān²tu³ i³wet¹lsa²so¹jah³lxi³-hē¹la². 22 Nxe³sxā³ kwa²wa³ka³li¹lo³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²ī² ā³si³wxe³kxai²nān²tu³ nxe³hi¹nān¹te²tu³ a²ē¹nāu³ai²na² ā³wa²sut¹lxsā³ yxau³hi³-nx2na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xa² ā³wa²sut¹lxsā³ yxau³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²ī² ā³si³wxe³kxai²nān²tu³ Kris²tu³jah¹la² kwa²-wa³ka³li¹lot³sxā³ o²la³kxi²jah¹la² yā¹nx2na³la². 23 Kxā³nxai³tā² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² a²ki³lha³lxi²li² sa²si¹hā³ū¹nhē³lhxā³ kāin² a³lxi²nē³sxā³ so¹kxi²nē³-tai¹ti²tu¹wa². Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ a²nū²a²

yuh³xai²nān¹jah¹la² kwa² wa³ka³li³lot³ju³ta² ā³ya³wa²lah³lxi³txa³hē¹la². 24 Txa²-wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wā³sū³na² Si³yxau³jah¹la² i²sxā³i³so¹nx2ti³jah¹lai²la¹wa². A²kxā³nxā² i³so¹nx2ti³hi¹nai³tā² hi¹nho³ah³lxi³hxain¹kxai³ jā¹nxē² hi¹nho³jah¹lxi³-hē¹la². Txa²wā³sū³na² yen³nāu³a¹ ā¹hi¹nho³jah¹lxi³hē¹la².

A²nū²a² nūh¹yxau²xai³jau³su²

25 Nxa²ha¹te¹ txu¹ha² nūh¹lxi³ ta¹ka³lxa²na²sa¹. Txa²wā³sū³na² e³kxi²sai¹nxa³wa². Txa²e¹nān¹jau³xa² so¹lxi³ e³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Txa²wā³sū³nai²li² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³-la² sa²hau³kot³sa³ha²kxai³ txa²wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³nū³a² yxo²i²sah¹lxi³hē¹la².

26 Ha³lo²a² yxau³ki³tāu³a¹ kan²khai¹nxē³sxā³ wa³lxe³tā³la². Khāuh³-lxa³ti³nha²khaix¹ki³ju³ta² yū³te²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ in³txa² nūh¹yxau³kxai²nān²tu³ hai³txi³ txu¹ha² so²nxa³kxai²nān²tu³ ā²la² wi¹na³-la². 27 A²sxe³xa² hi¹na² yū³kxai²nān²tu³ ta¹ka³lxa² ā³txa³hē¹la². Yxān¹ta¹ yū²nxā³kxai²nān²tu³ txu¹ha² so¹txa³hē¹la². 28 Nxe³yān¹ta¹:

—~Txu¹txa²sa³nha¹. So¹na¹tū¹xā¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ ko³nxē³ti³ kāi³hī³nx2nxā³lxa². Te²yā¹nxē² nūh¹lxi³ta¹ka³lxa² in³txa² so¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ ko³nxē³ti³ kāi³hī³nx2nxa³wa². Ha³lo²a² kan²ton³kxi²nē³lha²kxai³ a²nū²a² so¹nyhu¹kxi³te²a² khāuh³lxa³ti³nha²ha³ta²wa². Jā¹nxē³nx2ti³kxa²-yan³ti³su² ā³wa²su¹kxi¹nx2ti³si¹ha¹jau³su² ye³nx2ta¹wa².

29 Txa²wā³tā³nāu³xāi³. E³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Ha³lo²a² yuh³xan¹ko³xai²na² yxau³ki³ju³ta² hai³txi³ a³lu²xa³wa². Ye³jen¹na² txa²wā³ha³lo²a² ne³ki³son³tu¹-wa². Nxe³ha²kxai³ nxe³hī¹na² txuh¹xi³jah¹la² txu¹txa²kxa² yā¹nxē³jut³sū³nxē² yxau³ain¹tu¹wa². 30 Te²yā¹nxē³sxā³ i³āin²ta³kxi²nh²te²su² te²a² āin²ta³-kxi²nh²nxa³jah¹la² yā¹txē²hū³nxē² yxau³ha²kxai³ ka³lih³jah¹lo²su² te²a² ka³lih³xa³jah¹la² yā¹txē²hū³nxē² te²yā¹nxūn³sxā³ yxau³ha²kxai³ nxe² yxau³ain¹tu¹wa². Te²yā¹nxē³sxā³ yen³kxa² so¹kxi²te²su² te²a² yen³kxa² yū²-nxa³jah¹la² yā¹txē²hū³nxē² yxau³ain¹tu¹wa². 31 Yuh³xan¹ta¹ yen³kxa² kāin² o²la³kxi²kxan²ti³ hai³txi³ wi¹lxon³kxai¹nxa³lho³la². Nxe³ju³tai²na² yxo²ha³kxa¹ yuh³xai²nān¹ju³ta² so¹lxi³ yxo²i²ki³kxai²nān²tu³ ye³jen¹na² tī¹kxi²nē³tu¹wa². Oh³xai²nān¹ju³ta² so¹lxi³ yxo²i²ki³kxai²nān²tu³ hai³txi³ tī¹kxi²nē³lxa³lho³la².

32 Jā¹nxē³jut³su² ha³lo²a² i²li³ju³ta² o²la³kxah¹lxin¹kxai²nān²tu³ hxi²waun³-txi³yah³lxi³txa³hē¹la². In³txai²li² txu¹txa²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā³sū³na² wān³txa² sa²yxo²wel¹ju³ta² hāi¹nxē² o²la³kxi²hī³nx2na³la². I³ka³li³kxi²si¹jau³xa² so¹lxi³ te³nhī³nx2na³la². 33 Yxān¹ta¹ txu¹hxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yuh³xan¹ta² yen³kxa² o²la³kxi²te²ju²hē³la². A²sxe³xa² ka³li³txi³ju³ta² so¹lxi³ te³nhī³nx2na³-la². 34 Nxe³ha²kxai³ tūh³na² ha¹lon³txi²na³la². Nxa²ha¹te¹ txu¹ti³nāu³xa² yā¹nxē² ai³hī³nx2na³la². In³txi³txa²ta¹ka³lxa² a³ka³lxon¹ta¹ka³lxu³su² tā³nxa² wāi²-ta¹ka³lxu³su² tā³nxa² te²yā¹nxē² ai³nhī³nx2na³la². Txa²wā³sū³na² wān³txa² sa²yxo²wet¹si¹jau³su² te³nain¹na³la². A²nū²a² whāi²na¹ a²e¹nān¹jau³xa² whāi²-na¹ Txa²wā³sū³na² a²yan³txi³nū³a² so¹lxi³ o²la³kxai¹nhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ in³txi³ta¹ka³lxa² a²wē³sāi¹yah³la² ka²li²txi³te³lhxā³ o²la³kxi²te²ju²hē³la².

35 Jã¹nxã¹jau³su² ã³non²ta³kxi¹nxã²lxi³te³lhã³ e³kxi¹nx2ta¹wa². Hai³txi³ i³wã³txã¹lxi³nxã³lho³la². Hã¹sã³ wain³kxa²ti³ o²la³kxi²yah³-lxin¹ju³ta³nũ³a² ten³sa³nha²wa². Wxa²sĩ³nxũ³nxã²lxi³ju³ta² hã¹nxe³ti³xã¹Txa²wã¹sũ³na² i³ka³li³hũ¹hah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

36 Nxe³yã¹ta¹ txu¹txã²jah¹lai²na² a²e¹nã¹jau³kxai³lu¹, e³kxi²nha²te³nah¹lxi¹: —~Txu¹hai²li² so¹na¹tũ¹xã¹. Ta¹ka³lxai²li² kxã³su² nũ¹sxa³ju³ta² wai³nxã³xã¹. Ta¹ka³lxa² yxo²kwain³khaix¹lsa³nha¹. Nxe³kxai²nã²tu³ so¹-ain¹ju³ta² wain³na³la². Ko³nxe³ti³ kã³ai¹nxã³wa². 37 Nxa²ha¹te¹ jah¹lai²li² txu¹ha² so¹ju³ta² te³nxã³jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txu¹hai²li² kãin² yxo²kwain³sa²nxã³nhã¹. Nũ¹yxau³na¹tũ¹xã¹. Nxa¹kxã²ti³ kuh³lxa³thin¹sã³ o²la³kxi²nuh¹nxã³lho³na¹. Ain¹jau³su² kxai²nã²tu³ txu¹ha² so²nxã³ju³ta³nũ³a² wain³nũ³na³la². Nũ¹yxau³ju³-ta² wain³nũ³na³la². 38 Jã¹nxe³nũ³sã³ in³txai²li² txu¹ha² so¹jah¹lai²li² wain³txi³ o²la³kxi²te²ju²hẽ³la². Jã¹nxũ³sã³ txu¹lha³ so²nxã³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ã²la² wain³txi³ o²la³kxi²te²ju²hẽ³la².

39 Txu¹ta³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wẽ³sã¹yah³la² ka³ten³su² hin¹-kxai²nã²tu³ hxi²kan¹txi³ in³txa² ã³xa² so²nxã³lho³la². Ko³nxe³ti³ kã³hĩ³nx2na³la². Yxã¹ta¹ a²wẽ³sã¹yah³la² ya³lu²kxi²kxai²nã²tu³ ã³wa²-sut¹lsã³ yxau³hĩ³nx2na³la². Nxe³hĩ¹na² in³txa² ã³xa² so¹ti³ten³kxai²nã²tu³ hxi²kan¹ta¹ka³lxu³su² hĩ³nx2na³la². Ta¹ka³lxai²li² Txa²wã¹sũ³na² wãn³-txa² yxo²i²ta¹ka³lxu³su² ha²kxai³ in³txi³nũ³a² te²yã¹nxe² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²jah¹la² so¹lxi³ so¹ju³ta²nũ³a² wain³na³la². 40 Yxã¹ta¹ txa²e¹-nã¹jau³la³ ta¹ka³lxai²li² nũ¹yxau³kxai²nã²tu³ ã²la² ka³lih³hĩ³nx2na³la². Nxe³jau³jau¹xi³na² txa²e¹nã¹jau³xai²la¹wa². Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³-ka³jxah¹la² nxũ²kwai³yxau³sa³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txain²txi²na³la².

Txa²wã¹sũ³na² ki³lxo³kxa² yain³txa² ã³yhe³wxe³kxi³jau³su²

8 1 Ju¹ta³la² nxe³ha²kxai³ yain³txa² a¹thũ³te²su² Txa²wã¹sũ³nu²su² ki³lxo³ka³txa² ã³yhe³wxe³te²ju²hẽ³la². Nxe³ju³ta² i³yau¹ũ¹nx2ta¹tu¹-wa². Wãn³txa² ti³yau³u¹tai²li¹. Nxe³hxai²na²hẽ³la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹ki³na¹xai²li² a³la³kxi²ki³tã³li¹. Nxe³hxai²na²hẽ³la². Nxe³ju³ta² a³la³-kxi²ki³ju³tai²li² txa²wã¹e¹nã³ai²na² yxo²kãin²txi³ i³ye³kxi²nha²ki³te²ju²hẽ³la². Nxe³na¹ta¹ a³lxi²waun¹nyhu¹ki³kxai²nã²tu³ i³nxũ²kwai³lxũ¹waun¹nyhu¹hĩ³ki³-tã³la². 2 A²nũ²a² i²li³te²su² te²a² a²e¹nã¹jau³kxai³lu¹ e³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~A²hoh³lxi³sa¹xã¹. Jau³su² kxã²ti³ hai³txi³ a²hoh³lxi³su² ju³ta² kãin²-nxa³wa². A²hoh³lxi³su²kxi³ju³ta² ã²la² kãin² tãu³ton³na³la². 3 Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² a³lxi²ki³kxai²nã²tu³ Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² i²nẽ³te²la¹wa². Nxe³sã³ Txa²wã¹sũ³na² a²e¹nã¹jau³kxai³lu¹ e³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² a³lxi²san³tã¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²yã³lxai²la¹xã¹. Nxe³jau³su² Txa²wã¹sũ³na² nxe³tu¹wa².

4 Jã¹nxe³jut³su² Txa²wã¹sũ³na²su² ki³lxo³nxe³kxah³la² so¹lxi³ hai³txi³ ka³-ten³yah³lo²sxa³wa². Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³kah³lo²khai³xa² ka³ten³yah³la²

(1 Koríntios 8.3)

ka³na³ka³na³tã³la². 5Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² ã³xa² yũ³te²sxa³jai¹ti²tu³-wa². Txa²wã¹sũ³nu²su² ki³lxo³ain¹kxah³lai²na² yũ², txa²wã¹hxi²kan¹ti³su² te²na² yũ² nxe³te²ju²hẽ³la². Oh³nãu³nũ¹ka³na¹ yũ² yuh³xai²na² yũ² nxe³te²ju²hẽ³la². Ka³lxa¹txi³ yũ²te²ju²hẽ³la². 6Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³nu²khai³su² ka³na³ka³na³-tã³la². Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² hi²sen³kxai³lu² txa²wã¹ha³lo²a² whã²na¹ i³yũt¹lxã³ kwa³na³jah³lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹lai²li² sa²-yxo²wet¹si¹ki³jau³su² yxau³nũh¹ki³tã³la². Te²yã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹lo²su² ha²kxai³ ka³na³ka³na³tã³la². Yen³kxa² whã²na¹ wet¹jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹lai²li² ka³te³na² wi¹-tãu³la³ ũ³hũ¹nhẽ³lha²kxai³ ka³ten³su² ti³hi¹tẽ³jah¹lai²la¹wa².

7Nxe³ha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² yxo²i²yah³lxin¹te² i³nxai²na² a²ha³tih³xai²na² jũ¹nxã² so¹lxi³ a³la³kxah³lxi¹lxa². A²kxã³nxai³tã² Sũ³na²ki³lxo³nxe³ka³txa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹jah³lxi³hxai¹nhẽ³la², yuh³lxah³lxi¹nha²kxai³la¹. Nxe³sxã³ yain³txi³su² sũ³na²ki³lxo³nxe³ka³txa² ũ³hũ¹yah³lxin¹te² yain³txa² yuh³lxah³lxin¹jau³su² i³-yain³yah³lxi³ta¹hxã³nhẽ³la². Jã¹yxah³lxi¹lxa². Nxe³sxã³ i³ye³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Yain³txi³su² Sũ³na²ki³lxo³nxe³ka³txa² ũ³hũ¹ain¹kxa² yain³ki³kxai²nã²tu³ wai³nhĩ³nx2nxa³i¹. Yah³lxin¹jau³su² nxe³yah³lxi³ta¹hi¹nhẽ³la². 8Wi¹li²-yũ¹nhẽ³ju³ta³la³ yũ²nxa³wa². Yain³ki³ju³txain²txi³ yain³ki³sxa³ju³tain²txi³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a¹ hau³hau³kon³ye²na³la². Yain³ki³sxa³kxai²nã²tu³

ko³nxe³ju³ta² i²ũ¹nhẽ³lxa³lho³la². Te²yã¹nxe³sxã³ a²yain³kxi²ki³kxai²nãn²tũ³ wi¹li²yũ¹nhẽ³nũ³nxa³lho³la². Ì²li³ju³tai²na¹ hau³hau³kon³na³la².

9 Nxe³ha²kxai³la¹ wi¹la³ a³la³kxi²ki³kxan²ti³nũ¹ txa²wã³tã³nãu³ i³nxa² a²ẽ¹na² a³la³kxi²nxa³te²a² i²jah¹lxi³hẽ¹la². Ya³lo³txi²sxã³ yain³yah³-lxin¹kxai²nãn²tũ³ a²ẽ¹na² a³la³kxi²nxa³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² a³la³kxi²nxa³ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kã³yain¹kxa²yan³txi³su² nxe³-ya³nx2ta¹wa². 10 Te²yã¹nxũ³sxã³ a³la³kxi²te² i³nxai²na² txa²wã¹sũ³na²su² ki³lxo³te² sxi²ha² i³yain³te³lhxã³ ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ a²ẽ¹na² a³la³-kxi²nxa³te²na² sa²kxai³lu² a²wãn³txi³kxai³lu¹ a²ẽ¹na² e³kxi²nha²te³nah¹lxl¹:

—~Jah¹lai²li² txa²wã¹sũ³nu²sa²ki³lxo³te² sxi²ha² ã³wih¹na³na¹. ã³wih¹sxã³ yain³na³na¹. Nxe³ye²ha²kxai³ te²yã¹nxe² kã³i³nũ³na¹tũ¹xã¹, ko³nxe³ti³ kã³i³a¹-kxan²ti³nã¹. Nxe² e³kxi²nha²hĩ²nx2na³la². 11 Nxe³kxai²nãn²tũ³ jah¹lai²li² a²ẽ¹na² a³la³kxi²nxa³jah¹la² sa²kxai³lu² wã³txi³nũ¹hĩ²nx2na³la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² wã³txi³ha²kxai³ jau¹xai²na² yxo²i²xa³lho³la². Nxe³kxai²nãn²tũ³ ã²la² a³la³kxi²te² i²nxai²na² wxã³i²ti³thin²te²lah³lxi³hĩ²nxa¹lxa², Je³su²jah¹la² hi²sen³kxai³lu² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³te²lhxã³ ya³lu²kxa²nu¹hain¹kxan²ti³na². 12 Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ a³la³kxi²nxa³jah¹la² wxa²wã³tã³su² jah¹lan²tũ³ ko³nxe³ti³ kã³i³ti³hi¹tain¹yah³lxi³-hĩ²nxa¹lxa². Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹la² ko³nxe³ti³ kã³i³si¹yah³lxi³nũ³nhĩ²nxa¹lxa². 13 Jã¹nxa¹jut3su² ka³yxuh³xa² sĩ³na² i³so¹jĩ²na¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² kã³in² a³la³kxi²nxa³jah¹la² kã³i³a¹kxe³su² i²sai¹nha²kxai³ wã³txi³sxã³ ko³nxe³ti³ kã³i³si¹-hai¹na¹kxa²yan³txi³su² ka³yxuh³xa² sĩ³na² i³so¹jĩ²xin²nxa³lho³la². Nxe³hĩ²na¹wa².

Txa²wã¹sũ³na² i³kai³lso¹te²su² yxau²xai³kxi³jau³su²

9 1 Nxa²ha¹te¹ ã³wa²sut1sxã³ yxau³na¹wa². Je³su²jah³lai²na² i³kai³lso¹sa²-jah¹lo²su² na¹wa². Je³su²jah³lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ txa²yen³khai¹xai²na² wi¹wi¹nxe² i²jah¹lo²su² te²sa¹wa². Je³su²jah³lai²-na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxin¹ju³ta³nũ³su² kã³in² o²la³kxi²nũh¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². 2 Je³su²jah³lai²na² i³kai³lso¹sa²ju³ta² a²nũ²a² ã³xa² yxo²i²yũ¹sai¹nxa³wa². Nxe³-sain¹kxan²ti³ wxã³i²na² yxo²i²yũ¹sah¹lxi¹lxa². Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Kris²tu³jah¹lo²su² te²a² i³yau¹ũ¹nx2ti³jah¹lo²su² te²sa¹jai¹ti²tu¹wa².

3 Nxe³sxã³ yxo²i²sai¹nxa³te²na² i³wã³txi³sain¹kxai²nãn²tũ³ nxe² i³wa²lũ³xai¹-na¹wa². 4 Jã¹nxe³sxã³ wa³ko³na¹tãu³a² yain³txi³su² tã³nxã² i³na²kxi²jau³su² tã³nxã² ã³hũh¹sain¹kxai²nãn²tũ³ sa²so¹kxai¹na¹ju³ta² wain³na³la². Hxi²ka¹nhĩ³na¹wa². 5 Te²yã¹nxe³sxã³ txu¹ha² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ta¹ka³lxa² so¹na¹tũ¹xã¹. Nxa¹kxai²nãn²tũ³ wain³na³la². U²lxi³ hai³kxa² ai³li² kan²txi³ tẽ³i² nxe³na¹ju³ta² wain³na³la². Txa²wã¹sũ³na² i³kai³lso¹tũ³ka³txa² te²yã¹nxe² kã³i³i² Je³su²jah³lai²-na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² a²lon³ti³nãu³xa² te²yã¹nxe² kã³i³ai¹ni² Pe²jah³lo¹na² te²yã¹nxe² kã³i³i² nxain¹te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxe² kã³i³a¹ju³ta² hxi²-kan¹nũn³na¹wa². 6 Nxe³sxã³ Bar³na³be²ah³la² txai²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² o²la³kxi²nũh¹nx2ti³ya³ha¹tãu³a² ã³yho³hi²si¹sah¹lxi³nhĩn¹jau³nũ³su² kwa³na³-sih¹nxa²lxa¹jau³su² wai³nhĩ³nx2na³la². 7 Te²u¹jã¹nxe³jut3su² so³ta²to² nũ³ka³txa² wa³ko³nain¹kxai²nãn²tũ³ nũh¹wa³kon³sxã³ yain³txa² so¹kxain¹te²sxa³yu²hẽ³la².

Yxã¹ta¹ o²la³kxain¹kxa² yo³ha² ü³yho³hi²hain¹te²jai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ hai³sxa² ü³whi¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²hai³sxa³khai³xa² yain³txa² ka³to³kxa² i³-yain³te²jai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxün³sxã³ po¹na² wa³kxên³yah³la² sa²kxai³lu² po¹na² a²su³su³yau³xa² wxa²wxi¹so¹sxã³ i³na²te²jai¹ti²tu³wa². Te²u¹ja¹nxe³nü³nh³na¹wa².

8 Nxe³nxa²ha¹te¹ ü³wha²li¹txã³nxu¹tai²nã¹jau³xa² te²yã¹nxe² e³kxi²në³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 9 Nxe³sxã³ Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² ü³-wha²li¹txã³nxu¹tai²nã¹jau³xa² e³te³nah¹lxi¹:

—~Po¹nai²na² yü¹te²a² yain³txa³ki³a² ti³ka³la³sxã³ ti³hau³si¹hin¹jau³su² ä³ki³hain³kxi²xai³tãu³a² nxën¹tãu³a² po¹na² yxo²a² sa²yxo²tai³txa³hë¹li¹. I³yain³-ti³ten³kxai²nã²tu³ i³yain³tai¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hë¹la². Nxe³jau³xu¹tai²na² sa²kxai³lu² po¹na² ü³yhai¹ki³ju³ta² so¹lxi³ e³kxi²hi³në³te²la¹xã³? 10 Ti³he¹nx2nxã³wa². Wa³-kon³ki³kxa² yo³ha² i³hau³ko³tü¹nhë³te³lhxã³ nxe² i³tih³nxe³në³lain¹te²jai¹ti²ti¹. Hai³sxa² ü³whi¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yain³txa² ki³kan¹ju³ta³nü²a² wah³nxe³ha²-kxai³ yain³txa² ki³kan¹ki³a² wa²ni²lho¹jah¹la² wah³nxe³ha²kxai³ nxe³te²jai¹ti²ti¹. Wa²ni²lho¹hxa³tãu³a¹ yain³txa² wã²nhü¹nyhu¹si¹nyhain¹jau³nü³su² wah³. nxain¹te²jai¹ti²tu³wa². 11 Jã¹nxa¹jut3su² wxa²ë¹nãu³ai²na² wã³txa² wi¹jau³xa² i³tih³nxe³nx2ti³nha¹ha²kxai³ wxa²yen³kxi³khai³xa² wã²nhüh¹sah¹lxi³nhün¹ju³-ta² wain³na³la². 12 Txa²wã¹sü³na² wã³txa² i³hen³txi³tü³kã³txai²na² sa²kxai³lu² a²yxo²ha³kxa¹ nxe²kãi³ü¹hain¹yah³lxin¹nü²hë¹la². Te²yã¹nxün³si¹na¹wa². Sa²sen³-so¹sain¹si¹nxa³wa². Yen³kxa² wã²nhü¹nyhu¹ah³lxin¹kxa² so¹kxi¹nx2ti³si¹na¹ju³ta² wai³nh³nx2na³la². Yxã¹ta¹ wain³kxan²ti³ hai³txi³ wxa²yen³kxa² ten³sin¹te²txã³-wa². Kris²tu³jah¹lai²na² wã³txa² wi¹jau³xa² i³wã³wã³txi³yah³lxin¹kxa²yan³txi³su² txa²hxi²ka² wa³kon³si¹na¹tai¹ti²tu³wa². 13 Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu¹ a²nü²a² i²li³te²a² ka³yxuh³xa² të³sxã³ wxã³nü²la² Txa²wã¹sü³na² ü³hü¹te³lhxã³ nxain¹kxai²nã²tu³ txah³lxa³kxa² a²ne³ka³na²nhãu³a² a²wã³kxi³kxai³ üh³wxe² a²wã³kxi³kxai³ sa²so² nxe³sxã³ yai³nain¹te²jai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sü³na² sxi²ha² hau³ko³-tü³kã³txa² wa³ko³nain¹tãu³a² yain³kxi³kxai³ yãx1te²a² yai³nain¹te²jai¹ti²tu³wa². 14 Nxe³kxa² ya¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sü³na² wã³txa² i³yau¹ü³tü³kã³txai²na² sa²kxai³-lu² ain³kxi²tü³kã³txa² hxi²ka² ü³yhai¹txain¹te²ju²hë³la².

15 Jã¹nxa¹ju³kxai³lu¹ te²yã¹nxe² hxi²ka¹na¹kxan²ti³nü¹ ten³sa²nxa³hë¹la². Hai³txi³ a²h¹na¹ ten³sa²nxa³lho³la². He³ja³lu²sa²te³lhxã³ sa³kxan²ti³ yain³txa² i³yai³nxü³nxa²lxi³te²txã³wa². Jã¹nxe³sxã³ wxa²yen³kxa² wã²nhüh¹sah¹lxin¹-ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². Txa²wã¹sü³na² hi²sen³su² yen³kxa² ten³sa²kxa² ta³nxa² yain³txa² yai¹na¹kxa² ta³nxa² i³hau³ko³tü¹h¹sain¹na²hë³la². Jãx1sain¹-tu¹wa². Nxe³ju³ta² so¹lxi³ te³na¹jau³su² yxo²kãin²txi³ i³hen³txi³na¹tu¹wa². 16 Txa²wã¹sü³na² wã³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ü³hai¹na¹ju³ta² ten³jau³su² i³sa²-si¹hã³sa³na²hë³la². I³sa²si¹hã³sa³ha²kxai³ nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ju¹tai²li² o²la³kxi²na¹wa². Nxe³na¹ju³ta² o²la³kxi²na¹ha²kxai³ yxo²kãin²txi³ kwait1te²-txã³wa². Yxã¹ta¹ ju¹tai²li² i³hen³txain¹nxa³kxai²nã²tü³ Txa²wã¹sü³na² ko³ton³kxi³sa²kxa²yan³txi³su² nxa¹nha²wa². 17 Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sü³na² wã³txa² wã²nxüh¹lxi³ i³hen³txi³na¹tü¹xã¹. Na¹ke³la³te²-kxai³ i³hen³txi³na¹kxa² yo³ha² yü³sa³h³nx2na³la². Nxe³na¹ta¹ Txa²wã¹sü³na²

kwa³na³sa³na²hē³la². Nxe³sa³ha²kxai³ te³na¹jut3su² ta³nxa² ten³nxa³jut3su² ta³nxa² yū²nxa³wa². Sa²wai³wait3sxā³ sa²yo²we¹ta¹na¹ju³ta² so¹lxi³ yū²-na³la². 18 Nxe³na¹jut3su² yā¹te²ta³ ũ³yho³hi²sa²te³ji¹wa²? Wān³txai²li² i³hen³txi³na¹tāu³a¹ a²yo³ha² ten³nxa³ju³ta² ka³lih³kxi²sa²tu¹wa². Ju¹ta²na² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². Wā²nxūh¹ i³hen³txi³na¹wa². Ũ³yho³hi²sa²si¹yah¹-lxin¹jau³su² hxi²kan¹txi³ kwa³na³nx2ta¹kxan²ti³ wxa²yen³kxa² ten³te²tā³wa².

19 Ā³wa²sut1sxā³ yxau³jah¹lo²sa¹wa². Ũ³yho³hi²sa²jah¹lo²la³ yū³sa²nxa³-ha²kxai³ sa²yo²we¹ta¹ju³ta³la³ yū³sa²nxa³nha²wa². Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a² i²li³te²su² te²a² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² i³yau¹ū³te³lhxā³ nxa¹wa². Nxe³sxā³ wā²nxūh¹ wi¹lhit1sxā³ kwa²wa³ka³li³yu³ta³lo³tū¹ha¹tu¹wa². 20 Jā¹nxa¹ju³-kxai³lu² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yo²we¹ta¹ha²kxai³ ā³wa²sut1sxā³ yxau³na¹wa². Hai³txi³ Ju³te²a² nū³ka³txai²na² yxau²xai³lain¹ju³ta³la³ a²-wa³kxēn³tot3sai¹nxa³ha²kxai³ Moi³se²ah³lu¹ta²na² kwa³na³jau³xu¹ta²na² a²wa³kxēn³tot3sa²nxa³ha²kxai³ nxe³jah¹lo²sa¹wa². Nxe³te²sa¹kxan²ti³ Ju³te²an¹ta² sxi²nhāu³a² yxau²xai³la¹kxai²nān²tu³ Ju³te²an¹tū³ka³txa² yxau²-xai³kxa²yā¹nxe² yxau²xai³la¹wa². Nxa¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i² ā³si³wxe³ain¹tu¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ Moi³se²ah³lo²nu¹ta²na² wān³txa² sa²yo²we¹jah¹lai²na² sxi²nhau³a² yxau²xai³la¹kxai²nān²tu³ nxe³jah¹-lu¹ta² yā¹nxe² yxau²xai³la¹wa², Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²si¹hain¹jau³sa³. 21 Te²yā¹nxe³sxā³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² a²sxi²nhāu³a² yxau²xai³la¹-kxai²nān²tu³ Moi³se²ah³lo²nu¹ta²na² kwa³na³jau³xu¹ta²na² nxe³wā²na³a¹wa², Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yo²wet1si¹hai¹na¹jau³sa³. Jā¹nxa¹jut3su² Txa²wā¹sū³na² kwa³na³jau³xa² sa²yo²ā³nxa³hē³la². Nxe³yān¹ta¹ Kris²tu³-jah¹lai²na² kwa³na³jau³xa² sa²yo²we¹ta¹jau³lo³na¹wa². 22 A²nū²a² a²ē¹nāu³a² a³la³kxi²nxa³te²a² yxau³kxai¹na¹kxai²nān²tu³ ā²la² kāin² a³la³kxi²na¹jau³xai²-na² yxo²kāin²txi³ i³yau¹ū³hai¹na¹ju³ta² yū²nxa³wa². Nxe²nxa³ju³ta²sa¹:

—~Toh³li³jau³su² e³i¹lxi¹. A³la³kxi¹nxa³lxi¹. Nxa¹jau³la³ e³sa²nxa³-nha²wa². Nxe³na¹ju³kxai³lu² a²nū²a² i²li³te²su² te²a² hxi²kan¹txi³ i³yan³ta³kxi²sxā³ yxau³nū¹ha¹kxai²nān²tu³ nxe²kāi³ū¹ha¹wa². Kris²tu³jah¹-lai²na² wān³txa² yxo²i²ain¹jau³nū³a² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa².

23 A²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² ain³kxi²si¹hai¹na¹jau³su² nxe²kāi³a¹wa². Nxe³sxā³ ain³kxain¹kxai²nān²tu³ i¹ka³li³kxi²nū¹sain¹na³la². 24 Nxa²-ha¹te¹ a²nū²a² kwa²wa³ni³lon³sxā³ ā³naun³ti¹hain¹kxai²nān²tu³ ka³na³ka³nat3sxā³ ne³ka³ta²xi²te²an²tu³ a²yo³ha² so¹kxi²te²ju²hē³la², a²yo²ha³kxa¹ ā³naun³ti¹hain¹-kxan²ti³na². Ne³ka³ta²xi²jah¹la² so¹lxi³ yān¹txi³ nū³kxūn³txi³ ā³ni³ha²kxai³ a²yo³ha² so¹kxi²te²ju²hē³la². Ju¹ta² yā¹nxe³jut3sū³nxe² nxū²kwai³lxū¹txi³ Je³su²jah¹lai²na² wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxi³hē¹la². 25 Kwa²wa³ni³lon³kxi²te²su² te²a² a²yo³ha² ũ³-nhe³hē¹nha²ka³lo³a² so¹te³lhxā³ ne³ka³ta²ain¹te²ju²hē³la². Ũ³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² so¹te³lhxā³ ain¹kxai²nān²tu³ a²nū²khai³nāu³ai²na² nū³kxūn³txi³ a³wa³ni³lon³sai³-nhain¹sān²te²ju²hē³la². Ain¹kxai²nān²tu³ ũ³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² so¹hī³nx2na³la². Ā¹nxe³ka³lo³a² wa³su³txi³ khon³kxi²te²ju²hē³la². Yxān¹ta¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³-txa² wain³txi³ sa²yo²wet1sxā³ yxau³kxi²ki³kxai²nān²tu³ kxān¹nāu³a¹ oh³nāu³a¹

yxau³ki³tāu³a¹ ũ³yho³hi²nē³tu¹wa². A²nxe³nē³te²a² khon³kxi²ti³he¹nxe³lxa³lho³la².
 26 Nxe³te²yo³ha² so¹kxi²te³lhxā³ nū³kxūn³txi³ ā³nih³jut3sū³nxe² o²la³kxi²na¹wa².
 Jā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² ha¹li¹ ā³wa³nū³lon³sxā³ ā³nhe¹lain¹te²ju²hē³la². Nxe³ya³kxai²-
 nān²tu³ a²nxe³jah¹lo²su² jah¹la² nū³kxūn³jah¹la² a²hxi²kan¹jah¹lo²su² hū³nx2na³la².
 Yxān¹ta¹ nū³kxūn³yah³xā³kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³syā¹hū³nx2nxa³wa². Jā¹-
 nxe³jut3sū³nxe² Txa²wā¹sū³na² wān³txai²li² i³yau¹ū³a¹jau³xai²li² nū³kxūn³sxā³
 o²la³kxi²na¹wa². 27 Nxe³na¹ju³ta² txa²nū²nāu³khai³xai²na² sa²yo²we¹nha²si¹-
 sa²jau³su² txa²nū²khai³xa² wxa²ka³to³nha² yxau²xai³nha¹wa². Nxe³ha²kxai³
 kxā³nāu³a¹ Je³su²jah³la² yen³nāu³a¹ wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³ta³lu²na¹tāu³a¹
 txa²nū²nāu³khai³xa² wxa²ka³to³nha² yxau²xai³na¹ju³ta²i²ta² wi¹li²sa²nxa³kxa²yan³-
 txi³su² nxe² o²la³kxi²na¹wa².

Sū³na² ki³lxo³ka³txa² sa²yo²we¹jau³su²

10 1 Nxa²ha¹te¹ txa²wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta¹na² i²xi²-
 nha¹jah³lxi³hē¹la². Moi³se²ah³lo²nu¹ta¹na² ā³tē³sxā³ ai³tū³ka³txu¹txai²na²
 i²xi²nha¹jah³lxi³hē¹la². E³ji²ta²ko³xa² a³li³ai¹nhi¹nu¹ta¹na² a³lan²ta² Txa²wā¹sū³-
 na² hi²sen³su² o³si³na² i³sa²si¹hā³ū¹ha²kxai³ ā³tū¹kxa² ai³nu¹hain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ain¹tāu³a² i³ye³na² kah³je³na² yau³son¹kxai¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ yo²-
 ha³ti³lhi³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu²
 wā³nxin¹sxā³ o²la³kxi²sxā³ i³ye³na² nxū²kwai³ye³la²tūh³na¹ jā¹tūh³na¹ a²yu³kxa²
 ai³tūh³na²nū³a² sa²we¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tūh³na² te²tūh³na² we¹tū²la² Moi³-
 se²ah³lo²nu¹ta¹na² a²nū³ka³txai²na² yo²ha³kxa¹ i³ha³la³te²ti³hi¹tūh³na¹ aun³ta²
 yo²ha³ti³lhi³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². 2 Ai¹nha²kxai³ a²yo²ha³kxa¹ Moi³se²ah³-
 lo²nu¹ta¹na² yo²i²ai¹nha²kxai³ a²nū³ka³txi³khai³su² so¹nain¹ta¹hxai²hē¹la².
 A²yo²ha³kxa¹ ā³nū²nxū² o³si³na²na² ā³tū¹kxa² ai³ai¹nha²kxai³ i³ye³na² nxū²-
 kwai³ye³la²tūh³na² yo²ha³ti³lhi³ai¹nha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la². 3 Ai¹nha²kxai³
 a²yo²ha³kxa¹ yain³tū³xa² oh³nāu³a² i³sa²si¹hā³tū³xa² yai³nain¹ta¹hxai²hē¹la².
 4 A²yo²ha³kxa¹ i³yau³xa² wā³nxin¹jau³xa² na²ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²kxā¹nxa¹
 i³yau³xa² yū²nxa³ko³xa² ā³nxai³ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² Moi³se²-
 ah³lo²nu¹ta¹na² i³kwa³na³ha²kxai³ hi³sa³ka³txa² hxi²tē³nha²sxā³ txah³lxa³kxa²
 i³su²ta¹hxai²hē¹la². I³su²lha²kxai³ i³yau³xa² ha³li³ ā³si³wxe³ye²ta¹hxai²hē¹la².
 Ha³li³ye¹nxa²ha¹te¹ Moi³se²ah³la² nū³ka³txi³nu¹ta¹na² a²yo²ha³kxa¹ na²ain¹-
 ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxain¹jut3su² Tah³lxa³kxi³nū¹ta¹li² wā³nxin¹ka³txa³nū¹ta¹li²
 ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta³ka³txa³nu¹ta¹li² Kris²tu³jah¹lo²su² ta¹hxai²-
 hē¹la². 5 Nxe³xai³ain¹kxan²ti³ a²ka³lxa¹txi³su² nūn³tāu³a² hai³txi³ Txa²wā¹sū³na²
 i³wi¹lxo³kxi²sxā³ i³ka³li³kxai¹nxa³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ha³lo²a² i²ai¹nxa³ko³-
 nāu³a² ya³lun¹ti²hxa³nain¹ta¹hxai²hē¹la², a²nū²a² hxi²kan¹ta³nū³ka³txa²sa².
 6 A²nxe³jau³jau¹xai²na² i³yau¹ū³nhē³jau³xai²la¹wa². Ko³nxe³ti³ kái³sxā³
 yo²kwai³nain¹kai³ jā¹nxe³kí³kxa²yan³ti³su² i³yau¹ū³nhē³jau³xai²la¹wa².
 7 Te²yā¹nxe² txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxo³ka³txa² sa²yo²we¹tain¹ku¹jā¹-
 xah³lxi³txa³hē¹la². A²kxā³nxa¹ sa²yo²we¹tain¹ku¹jā¹xah³lxi³txa³hē¹la².
 Nxe³jau³xai²li² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li²txā³nxai³tān¹jau³xa² e³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³wxe³ain¹sān²nū²la² txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxo³ka³txa² yain³txa² yai³ni² i³na²kxi²jau³xa² i³na² ain¹ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³nū²la² i³sa²yxau³nū²-la² kuh³lxa³thin¹sxā³ ko³txi³ wa³ni³lo³nain¹ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 8Te²u¹jā¹nxe² kuh³lxa³thin¹sxā³ ko³txi³ o²la³kxi²yah³lxi³txa³hē¹la². A²kxā³-nhxī¹nu¹tai²na² kuh³lxa³thin¹sxā³ ko³txi³ o²la³kxi²nyhai¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Kuh³lxa³thin¹sxā³ ko³txi³ o²la³kxi²nyhai¹nha²kxai³ ye³ka³na³ka³nat3sxā³ a³la²ni²hī¹na¹ a²hīn¹so¹lxi³ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³kxan²ti³ 23.000 nxe³tū³ka³txa² ya²lun¹txain¹ta¹hxai²hē¹la². 9Txa²wā¹sū³na² hxi²ye¹ta³lxi³yah³-lxi³txa³hē¹la². Nxe³ju³tan¹jau³xa² e³yah³lxi³txa³hē¹la². Te³nah¹lxi¹:

—~Kō³nxe³ti³ kái³a¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³nai²li² hai³txi³ ko³nxe³ti³ kái³a¹kxa² yo³ha² ū³hū¹sa²nxa³lho³na¹. Yah³lxin¹jau³la³ e³yah³lxi³txa³hē¹la². A²kxā³nxu¹-tai²na² nxe²kāi³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe²kāi³ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² txih³xa² wīx1te²a² i³sa²si¹hā³ū¹hai¹nha²kxai³ ka³lxa¹txi³ i³-lxa²ya²lu¹ta³lxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 10Txa²wā¹sū³na² kái³ū¹nhē³ju³ta² yxo²xūn¹txi³ i³kwai²txa³lxi³yah³lxi³txa³hē¹la². A²kxā³nxu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² i³kwai²txa³lxi³yai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² oh³xan¹jah¹la² sa²si¹-hā³ha²kxai³ a³ka³nxi²sxā³ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ i³ya²lu¹ta³lxi³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

11Nxe³ju³tai²na² yxo²ha³kxa¹ ū³yhe³ka¹tē³ju³ta² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hī¹-nān¹te²tū³ jau³jau¹xu¹tai²na² i²kī³kxai²nān²tū³ i³tih³nxe³nē³jau³xai²la¹wa². Txa²wā¹ha³lo²a² yuh³xan¹ko³ko¹xai²na² ne³ki³son³ju³ta³nū³su² yau³son³na³la².

12Jā¹nxe³jut3su² i²li³te²a² a²wān³txi³kxai³lu¹ a²ē¹na² e³kxi²nha²te³nah¹lxi¹: —~A³la³kxi²khaix1na¹xā¹. Hai³txi³ ko³nxe³ti³ kái³nxa³lho³nā¹ txai²lā¹. Nxe³kxai²nān²tū³ wi¹li²nha²khai¹nxe³jah¹lxi³hē¹la². Kō³nxe³ti³ ā³ni²lhxā³ ā³wi¹hā³sxā³ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxi¹nha³ta²wa². 13Kō³nxe³ti³ kái³si¹yah³-lxin¹jau³su² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ kái³sain³te²ju²hē³la². Nxe² ko³nxe³ti³ kái³sain³si¹nxa²lxi³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² ne³wā²na³nx2ti³xa²-lho³la². E³kxi¹nx2ti³jau³xa² sa²yxo²ā³nha²nxa³sxā³ kái³ū¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ i³nxū²kwai³lxū¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³nx2ti³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ko³nxe³ti³ kái³sain³si¹nx2ti³ju³ta³la³ a²ta³a² hxi²ka² hxi²tha³txa¹lxi³xa³-lho³la². Hāi¹sxā³ nū³kxūn³txi³ ā³sen³sai¹ah³lxin¹tu¹wa².

14Jā¹nxe³jut3su² a³lxi¹nx2ta¹wa². Ka³lih³kxi²la²nha² thāi³ti³la²sxā³ e³-kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxo³te²su² sa²nēn¹kxi²yah³lxi³txa³hē¹la². Ā³jxah¹lxi³hē¹la². 15A³la¹kxah¹lxi¹nha²kxai³ e³la¹ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Nxe³sxā³ e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²li² wā²nxūh¹ i²nha¹jah³lxi³hē¹la². 16Je³su² Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nē³lhi¹nai³tān¹jau³xa² i²xi²nha¹jah³lxi³hē¹-la². A²sa³wi³ha³lxa² i³kaix1sxā³ ā³yā³nū²kxi²sān²nū²la² yain³jau³xa² na²sxā³ sa²ni²lhon¹ta³kxi²xai³ain¹na²hē³la². Nxe³kī³jau³xa² ya¹nxe² na²sxā³ sa²ni²lhon¹ta³-kxi²xai³kī³tāu³a² Kris²tu³jah¹la² a²ti³ha²yau³xa² ha³li³ū¹nhē³ju³tai³tā² i²xi²kī³tā³la². Te²yā¹nxūn³sxā³ yain³tū³xa² yain³yah³lxi³na²hē³la². Yain³tū³xa² yā¹nxe² yain³kī³-te³na¹ Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxa²nu¹nhē³ju³ta² i²xi²kī³tā³la². 17Txa²wā¹kī³na¹xai²na² ka³lxa¹kī³kxan²ti³ tū¹xai²na² yain³tū³xa² nū³ka³na³ka³nat3sxā³ yain³kī³tā³la².

Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²ki³tū³kā³txi³ki³na¹xa² ka³na³ka³na³-
ki³tā³la². A²nū²a² ka³na³ka³na³kxa² yā¹nxe² ki³tā³la².

18 Nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² i²xi²nha¹jah³lxi³hē¹la². Yain³txi³nū³su² tū³xa²
Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹ain¹tū³xa² tē³sxā³ yai³nain¹ta¹hxi²ai¹ti²tu³wa². Txa³lxa³-
kxa³txa² ū³nhe³hēt¹lta¹n¹sān²nū²la² hā²wxān³txa³ yai³nain¹ta¹hxi²ai¹ti²tu³wa².
Nxe³ki³sa²kxai³ yai³nain¹te³na¹ a²yxo²ha³kxa¹ ā³nū²nxi²sxā³ Txa²wā¹sū³na² sa²-
nēn¹kxain¹ta¹hxi²ai¹ti²tu³wa². 19 Jā¹nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxo³ka³txa²
yain³txa² ū³hū¹ki³kxai²nān²tu³ wā³nxin¹ki³ju³ta² kāi³hī³ki³te²la¹xā³? 20 Hai³txi³
ti³he¹nx²nxa³wa². Hāi¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ai¹nxa³tū³kā³txi²na² sa²kxai³lu²
Txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxo³ka³txa² yain³txa² ū³hū¹sxā³ sa²nēn¹kxi²kxai²nān²tu³ kō³-
nxe³te²a² yāu³ka³txa² ū³hū¹nyhai¹nhī³nx²na³la². Hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² wi¹tāu³la³
ū³hū¹nyhai¹nhī³nx²nxa³wa². Jā¹nxe³jut³su² ha²kxai³ kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
o²la³kxi²nu¹nyhah³lxin¹ju³ta² ten³ti³hex¹sa²nxa³nha²wa². 21 Txa²wā¹sū³na² na²jau³-
xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³tai³tā²
i²xi²ki³jau³xai²na² sa²kxai³lu² i³na²sxā³ sa²ni²lhon¹ta³kxah³lxin¹kxai²nān²-
tū³ kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² na²jau³xa² i³na²sxā³ sa²ni²lhon¹ta³kxah³lxin¹ju³ta²
wai¹nxa³wa². Yau³ha¹li¹ i³na²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wai¹nxa³wa². Te²yā¹nxe³sxā³
Txa²wā¹sū³na² yain³tū³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³tai³tā² i²xi²ki³jau³xai²na² sa²kxai³lu² yain³yah³lxin¹kxai²-
nān²tu³ kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² yain³tū³xa² yain³yah³lxin¹nū³nin¹kxai²nān²tu³
wai¹nxa³wa². Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² yain³tū³xa² yain³yah³lxin¹ju³ta² wai³-
nxa³wa². Tū³ha¹li¹ yain³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wai¹nxa³wa². 22 Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹la² i³xan³ta³kxi²nē³ju³ta² ten³yah³lxin¹ta¹ji¹wa²? Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹la² nū³kxūn³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³to³ta¹ nū³kxūn³sxā³ ā³sen³sai¹yah³-
lxi³hī³nxān¹ji¹wa²? Hai³txi³ ti³he¹lyah³lxi³hī²nxa³lxa².

A³lxi²waun¹nyhu¹sxā³ kāi³nyhu¹ki³jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ wxa²ha³tih³ i³nxa² nxe²e³kxah¹lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~“i²li³ju³ta² kāi³a¹tū¹xā¹.” Nxa²kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ kāi³hī³na¹wi¹.
Yah³lxin¹jau³xa² wain³na³la². Yxān¹ta¹ wi¹lye²nxa³kxai²nān²tu³ wai³nxa³wa².
Ā³nxū²kwai³lxū¹waun¹nyhu¹xa³kxai²nān²tu³ wai³nxa³wa². 24 Te²yā¹nxe³sxā³
wxa²ten³yah³lxin¹ju³khai³xa² so¹lxi³ ā³no²la³kxi²nyhah¹lxix³txa³hē¹la². Wxa²-
wā³tā³xai²na² a²ten³ju³ta² ā³no²la³kxi²nū¹txain¹yah³lxin¹nū³nhē¹la².

25 Nxe³sxā³ nxe²kāi³jah¹lxi³hē¹la². Ka³yxuh³xa² sī³na² sxi²ha² so¹-
kxi²nyhu¹kxi³thi³na² ai³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³yxuh³xa² i²li³thi³na²
ten³yah³lxin¹kxa² so¹kxi¹txain¹yah³lxix³hē¹la². Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
i³yain³jau³nū³la³ i³wā³txain¹yah³lxix³txa³hē¹la². Ī³wā³txain¹yah³lxan³ka³tū³
e³kxi²nha²yah³lxan³ka³tū³ hāi¹sxā³ wā²nhīt¹jah³lxix³hē¹la². 26 Nxe³ju³tai²li²
Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxai³tā² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ yen³kxai²na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹hxi²-
kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a²wa³kxēn³txa²na³li¹. Nxe³ta¹hxi²hē¹la².

27 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²ī²xa³te²a² ī³yain³te³lhxā³ ka²la¹txa³lxi³kxai²nān²tu³:

—~Ai³sxā³ yain³kxi²ti³ten³sa³nha¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ yain³txa² ū³hū¹nx2ti³kxa² hāi¹sxā³ yain³jah¹lxi³hē¹la². Kāin² a³la³kxi²nxa³jah¹la² yain³txa² ī³wā³txi¹nū¹hain¹yah³lxi³txa³hē¹la². 28 Nxe³yān¹ta¹ kāin² a³la³-kxi²nxa³jah¹lo²su² te²su² te²a² ī³ye³kxi¹nx2ti³te³nah¹lxi¹:

—~Yain³txai²li² sū³nu²su² ki³lxo³jah¹lai²na² yain³txai²la¹wi¹. Nxe³-nx2tain¹kxai²nān²tu³ yain³yah³lxi³txa³hē¹la². E³kxi¹nx2ti³jah¹la² a³la³kxi²nxa³ha²kxai³ kō³nxe³ti³ kāi³si¹hain¹yah³lxin¹kxa²yān³ti³su² yain³-yah³lxi³txa³hē¹la². 29 Wxa²ē¹nāu³ai²na² a³la³kxi²khai¹xah³lxi¹nha²kxai³ yxān¹ta¹ jah¹la² a³la³kxi²nxa³ha²kxai³ hāi¹nx¹jah¹lxi³hē¹la². Nxa²ha¹te¹ wxa²ha³tih³ ī³nxai²na² wān³txi³kxai³lu¹ ī³wa²lū³xi²sah¹lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju¹ta¹li² ten³sa²nxa³nhai¹. A³la³kxi²nxa³jah¹lai²li² o²la³kxi²na¹kxe³-su² ī³kāi²nxa³tot3si¹hai¹na¹kxai²nān²tu³ wi¹lxa³wi¹. Ten³sa²nxa³nhai¹.

30 Yain³txai²li² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²nu¹sān²nū²la² wi¹lhit1sxā³ yai³na¹kxai²nān²tu³ jah¹lai²li² a³la³kxi²nxa³jah¹la² ī³kwa²i²kxi²sain¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. Nxēn¹jau³su² ha²kxai³,

31 Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la². Ī²li³ju³ta² kāi³yah³lxin¹ju³ta² yain³-txa² yain³ta³nxa² ī³na²jau³xa² ī³na²ta³nxa² Ī²li³ju³ta² kāi³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² wxi²kin³ti³ton³ti³hi¹ta¹yah³lxi³hē¹la². 32 A²nū²a² kō³nxe³ti³ kāi³-ti³hi¹tain¹yah³lxi³txa³hē¹la². Ju³te²an¹te²su² ta³nxa² Ju³te²an¹te²sxa³te²su² ta³nxa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²ī²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txi³su² ta³nxa² Ī²li³te²hū³te²a² kō³nxe³ti³ kāi³ti³hi¹tain¹yah³lxi³txa³hē¹la². 33 Txai²yā¹nxe² kāi³jah³lxi³hē¹la². A²nū²a² yxo²ha²kxa¹ a³la³kxain¹kxa² yā¹nxe² kāi³ū¹hai¹na¹wa². Hai³txi³ wā²nxū¹h¹ kāi³nxa³-wa². Kō³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ā³wa²sut1sxā³ yxau²si¹nx2ta¹jau³su² kāi³na¹wa².

11 1 Nxa²ha²kxai³ kāi³a¹kxa² yā¹nxe² kāi³jah¹lxi³hē¹la². Txai²li² Kris²-tu³jah¹la² kāi³kxa² yā¹nxe² kāi³jah¹lo²su² te²sa¹wa².

Txu¹ha² wain³txi³ kāi³jau³su²

2 Ju¹ta³la³ nxa²ha²kxai³ wi¹lxo³kxi²sah¹lxi¹lxa². Wān³txa² ī³yau¹ū¹nx2ta¹jau³xai³-tā² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²wet1sah¹lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Nxe³wa²na³yah³lxi³ta¹hxā³nhē¹la². Nxe³ju³ta¹li² sa²nēn¹kxi¹nx2ta¹wa². 3 Yau³ā³xa² ī³yau¹ū¹nx2ta¹tu¹wa². Ī³-yau¹ū¹nx2ta¹jau³xa²sa¹, a²hxi²kan¹te² in³txi³nāu³xa² Kris²tu³jah¹lai²la²na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ txu¹hai²na² a²hxi²kan¹txan²tu³ a²wē³sāi¹yah³lai²la²na³la². Te²yā¹-nxū³sxā³ Kris²tu³jah¹la² a²hxi²kan¹txan²tu³ Txa²wā¹sū³nai²la²na³la². 4 Nxe³ha²kxai³ in³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ī³ye³kxi²kxai²nān²tu³ ū³nhe³hē¹nha²ka³-lo³a² sa²ne³sai¹nha²sān²sxā³ ī³ye³kxi²hī³nx2na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ī³yau¹ū¹te³lhxā³ jah¹lo²su² kxai²nān²tu³ ū³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² sa²ne³-sai¹nha²sān²sxā³ ī³yau¹ū¹hī³nx2na³la². Nxe³sxā³ sa²ne³sai¹nha²nxa³kxai²nān²tu³

Kris²tu³jah¹la² a²ī³lxa² kō³te²lo³ta¹nhī³nx2na³la². 5 Te²yā¹nxe³ju³ta² txu¹hai²li² Txa²wā¹sū³na² ī³ye³kxi²kxai²nān²tu³ ū³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² yū²nxa³kxai²nān²-tu³ a²wē³sāi¹yah³la² a²ī³lxa² kō³te²lo³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na²

wān³txa² i³yau¹ū¹te³lhxā³ txu¹ha³ka³lxu³su² kxai²nān²tu³ ũ³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² yū²nxa³kxai²nān²tu³ a²wē³sai¹yah³la² a²i³lxa² kō³te²lo³te²ju²hē³la². Nxe³ta³ka³-lxai²na² ũ³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² yū²nxa³ta³ka³lxa² ũ³nhe³ko¹lhxa³nha²ta¹ka³lxa² ya¹nxe³te²ju²hē³la². Ju¹ta²i²li² wai³nxa³wa². 6Nxe³yān¹ta¹:

— ũ³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² ten³sa²nxa³nha¹. Ta¹ka³lxu²su² kxai²nān²tu³ ũ³-nhe³ko¹la³kxi¹txai¹nhē³la². A²wē³sai¹yah³la² a²i³lxa² kō³te²lo³te²ju²hē³la². Yxān¹ta¹ ũ³nhe³ko¹lhxa³kī³nha²ju³ta² ta³nxa² kwa²hāi¹nxe² ũ³nhe³ko¹kxe³su² ta³nxa² te³nai¹nxa³jau³su² ũ³nhe³tī¹kxi²txai¹nhē³la². 7In³txai²na² sa²kxai³lu² hai³txi³ ũ³nhe³hē¹nha²te²sxa³yu²hē³la². A²wi¹lhi¹nu¹ta²i²na² Txa²wā¹sū³na² ya¹-nxe² in³txa² we¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² a²nū²a²nāu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹hxi²kan¹ta²i²la¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ in³txai²na² sa²kxai³lu² txu¹ha² a²hxi²kan¹jah¹lo²su² te²ju²hē³la². Txa²wā¹sū³na² wxi²kin³ti³ton³ju³khai³xa² wā²nā³ū¹jah¹lai²la¹wa². Txu¹ha² sa²kxai³lu² in³txa² wxi²kin³ti³ton³ju³khai³xa² wā²nā³ū¹ta¹ka²lxai²la¹wa². 8A²wi¹lhi¹nu¹ta²i²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³-su² in³txa² we¹ta¹hxai²hē¹la². Wet¹sān²nū²la² in³txa² a²nxi³ta² tē³sxā³ txu¹ha² we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 9In³txi³nū¹ta² nūh¹yxau³kī³nū³a² te³nxa³ha²kxai³ txu¹ha² we¹tūn³ta¹hxai²hē¹la². 10Nxe³ha²kxai³ oh³xan¹tū³ka³txa² i²nē³lai¹nha²-kxai³ txu¹hai²na² sa²kxai³lu² ũ³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² ũh³nhe³tī¹nha²te²ju²hē³la². 11Jā¹nxe³jut³su² Kris²tu³jah¹la² tih³na² ā³nxa³kī³ju³ta² txu¹hai²na² sa²kxai³-lu² in³txai²li² ā³sxā³ nūh¹xai³ju³ta² hxi²kan¹te²sxa³jai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ in³txai²na² sa²kxai³lu² txu¹hai²li² ā³sxā³ nūh¹xai³ju³ta² hxi²kan¹nūn³te²sxa³-jai¹ti²tu³wa². 12A²wi¹lhi¹nu¹ta²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² in³txai²li² wet¹sān²nū²la² in³txai²na² a²nxi³ta² tē³sxā³ a²txu¹ha³ka³lxa² we¹ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wa². Nxe³hī¹nān¹te²tu³ in³txa² wē³sai²na² sa²kxai³lu² txu¹ha² ē¹nāu³a¹ yxau³ni²sxā³ a³li³lah¹sxā³ txon¹te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ yen³kxa² yxo²ha³-kxa¹ Txa²wā¹sū³na² we¹jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

13Jā¹nxe³jut³su² txu¹hai²li² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²tāu³a² ne³hē¹nha²ka³lo²a² yū²nxa³kxai²nān²tu³ wai³nxa³wa². Te²yā¹nxūn³sxā³ ũ³nhe³ko¹la³kxi²nha²sān²-sxā³ Txa²wā¹sū³na² e³kxi²kxai²nān²tu³ wain³nūn³nxa³wa². Ju¹ta²i²li² wā²nxūh¹ ain³nha¹jah³lxī³hē¹la². 14In³txai²li² a²ne³kī³sxa² a³lu²kxai²nān²tu³ āu²li²jut³su² te²ju²hē³la². 15Yxān¹ta¹ txu¹hai²na² sa²kxai³lu² a²ne³kī³sxa² a³lu²kxai²nān²tu³ i³wi¹-lxo³kxi²te²ju²hē³la². A²ne³kī³sxa²li² ũ³nhe³tī¹kxi²nha²ha²kxai³la². 16Jā¹nxe³ju³ta²i²li² i³kwai²kwai²kxi²ta²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ wain³txi³ kái³yah²lxa³lxa². Sxi²ta² hāi¹nxe³ti³xa¹ jau¹xai²na² so¹lxī³ i³yau¹ū¹nxa²lxa¹wa². Txa²wā¹sū³na² yxo²i²-tū³ka³txi³nāu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ nxe² i³yau¹ū¹hai¹nhxai²na¹hē³la².

Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta²i²tā² i²xi²jau³su²

17Nxe³ha²kxai³ yu³tā³xai²li² e³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Nxe³ju³ta²i²li² wi¹kāi³yah²-lxa³lxa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²te²lhxā³ ā³yā³nū²kxah¹lxin¹tāu³a¹ sa²nēn¹kxi¹nx2ta¹ju³ta² hxi²kan¹sa²nxa³nha²wa². Kō³thi¹non³yah³lxī¹lxa². 18Nxe³sxā³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³yah³lxin¹tū³ka³txi³ i³nxa²na² ā³yā³nū²kxah¹lxin¹te²na¹ a²ha³tih³nāu³ i³nxa² i³ye³i³yi²lho¹kxi²nyhu¹-

ah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Kwa²wān³txi³sxa³nū²nha²wa². Wān³txi³khai³su²nū²nha²wa².
 19Ha³na³ka³lxi³ a¹n³nha²ki³ju³ta² yū²xai³ki³te²ju²hē³la². Yū²xai³ki³sa²kxai³ a²-
 nū²a² a²hoh³lxi³su² te²su² te²a² e³la¹ a³la³kxi²nūn³ye²ki³tu¹wa². 20Jā¹nxe³jut3su²
 i³yain³kxi²te³lhxā³ ā³yā³nū²kxah³lxin¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³jah¹la² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta¹tā² i²xi²kxi³jut3sxa³wa². Ha³na³-
 ka³lxin³na³la². 21Nxe³ha²kxai³ yain³te³lhxā³ yah³lxin¹tāu³a² ha³na³ka³lxi³
 yai³nxa²xai³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Wah³nxū¹hah³lxa³lxa². Hāi¹sxā³ a²yain³txi³-
 khai³xa² wa³su³txi³ yai³nxa²xai³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Nxe³yah³lxin¹sxā³ a²ha³tih³
 i³nxa² sa²kxai³lu² heh³hi² yxah³lxi¹nha²kxai³ a²ha³tih³ i³nxa² sa²kxai³lu²
 i³na²jau³xa² i³na²sxā³ wen¹yah¹lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 22Wxa²-
 sxi²khai³xa² yain³txi³su² tã³nxa² i³na²kxi³jau³su² ta³nxa² yū³nxa²lxi³ta¹lu¹wa².
 Nxe³sxā³ nxe² o¹la³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²-
 sxā³ yxau²xai³tū³kã³txa² ko³nxe³ti³ kãi³ū¹hah³lxi¹nhē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a²
 yain³kxi³txa²te²a² wxā³te²su² te²a² yai³nhxa³je²yah³lxi¹nha²kxai³ āu²li²to³tain¹-
 yah³lxi¹lxa². Nxe²kãi³yah³lxi¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wi¹le³kxi¹nx2ti³nxa³lho³la².

23Jā¹nxa¹jut3su² i³yau¹ū³ye¹nx2ta¹jau³xai²tā² Txa²wā¹sū³na² i³tih³-
 nxe³sa²jau³xai²la¹wa². Nxe³te³nah¹lxi¹, Je³su²jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ txa²wā¹ha³lo²a² yxau³hī¹nai³tā² nxe³ta¹hxai²-
 hē¹la². Ju³ta²sah³lai²tā² i³ko¹lxo¹son²kxi²te³lhxā³ ka³nxah³hi²nxa³ta³lxa¹
 Je³su²jah¹la² yain³tū³xa² hxi²tē³nha²sān²nū²la², 24Txa²wā¹sū³na² i³-
 wi¹lxon³kxi²si¹jau³xa² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² yain³tū³xai²li²
 wā²nāu²lxixsā³ ū³hū²xai³te³nah¹lxi¹, a²sa³wi³ha³lxa² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Tū¹xai²li² Txa²nū²a² yā¹nx2na³li¹. Ya³lu²kxi²nūh¹nx2ta¹tu¹wi¹.
 Yain³tū³xai²na² yain³yah³lxi¹nhī¹na¹ ya³lu²kxi¹nx2ta¹ju³ta² i²xi²sa²sxā³
 yain³jah¹lxi³to³hē¹li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 25Te²yā¹nxūn³sxā³ yain³-
 ta³lu²nain¹sān²nū²la² a²ko²pē³na² i³na²tē³nai²li² hxi²tē³nha²te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²ko²pē³na² i³na²na¹jau³xai²li² Txa²ti³ha²yau³xa² yā¹nx2na³li¹. Wān³-
 txa² tah²yau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai³ jā¹nxe² kãi³ūh¹nx2ta¹jau³nū³ai²la¹wi¹.
 A²nū²a² ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² ā³wa²sut1si¹ha¹jau³nū³su² Txa²ti³ha²yau³xa²
 ha³li³hxn³sa³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ jau³jau¹xai²na² i³na²yah³lxi³to³hin¹kxai²-
 nān²tu³ āh¹ i²xi²sa²si¹nx2ti³jau³su² yain³jau³xai²li² ya³lu²kxi²nūh¹nx2ta¹kxa²
 i²xi²sah¹lxin¹jau³xai²li² i³na²ūh¹sah¹lxi³to³hē¹li¹. 26Nxe³sxā³ te²yā¹nxe²
 yain³tū³xai²li² ya³lu²kxi²nūh¹nx2ta¹ju³ta² i²xi²sa²sxā³ yain³tū³xai²li² i³yai³ni²
 i³na²jau³xai²li² ya³lu²kxi²nūh¹nx2ta¹ju³ta² i²xi²sa²sxā³ i³na²jau³xai²li² i³na²
 nxe³yah³lxi³to³hi¹nhī¹na¹ wxa²e¹na² sa²hau³ko³tūh¹nx2ta¹ju³ta² i³hen³txi³-
 yah³lxi³to³hin¹tu¹wi¹. A³ka³nxi²sxā³ wã³li²nxa³ta³lxa¹ jā¹nxe³jah³lxi³to³hē¹li¹.
 Je³su²jah³la² nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

27Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² i²li²te²su² te²a² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na²
 yain³tū³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² i²xi²sa²sxā³ yain³ki³tū³xai²li² yah³son³-
 sxā³ yai³ni² i³na²jau³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² i²xi²sa²sxā³ i³na²ki³jau³xai²li²
 yah³son³sxā³ i²na² nxe³jah¹lo²su² jah¹la² a²hi²ki³te²lxa²na³la². Kris²tu³jah¹la²
 Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²ti³ha²yau³xa² ko³nxe³ti³ kãi³ū-

hi² a²nū²khai³xa² ko³nxe³ti³ kái³ū¹hi² nxe² kái³jah¹lo²su² hī³nx2na³la². Nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² ko³nxe³ti³ e³kxi²jau³su² hī³nx2na³la².
 28Nxe³ha²kxai³ yain³tū³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² i²xi²sa²sxā³ yain³ki³tū³-
 xai²li² i³yain³yah³lxan³tā³lxa¹ i³na²jau³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² i²xi²sa²sxā³
 i³na²ki³jau³xai²li² i³na²yah³lxan³tā³lxa¹ wxa²e²nāu³xai²na² wā²nxū¹l¹ ain³nha¹-
 jah³lxi³hē¹la², kwa²to³toh³lxi³ e³kxi²nyhah¹lxin¹kxa²yan³ti³su². 29Nxe³sxā³ i³yai³ni²
 i³na² yxah³lxin¹tāu³a² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² kái³ū¹nhē³ju³ta² āh¹
 ain³nyhah²lxan³kxai²nān²tū³ a²hi²ki³te²la³ yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Nxe³yah³lxin¹-
 ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³ju³ta²
 yū³tu¹wa². 30Te²yā¹nxe² kái³yah³lxi³to³hi¹nha²kxai³ wxa²ha³tih³ i³nxai²na² i³ton³-
 nxa²lxi³i² hai²la²kxi²nxa²lxi³i² nxe³nx2ti³kxa²yā¹nxū³sxā³ nū³ka³txi³ ā³tū³ka³txi³
 i³nxa² ya²lun¹tā³kxi²nx2tain¹na³la². 31Nxe³ha²kxai³ ain³nyhah¹lxin¹jau³khai³xa²
 i²xai³nha¹jah³lxi³sā²nhē³la². Nxe³sxā³ i²nyhah¹lxi³sā²nīn¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³-
 na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nxa²lxi³ju³ta²nū³lo³nyhah¹lxi³hī³nx2nxa³lxa². 32Nxe³yān¹ta¹
 Txa²wā¹sū³nai²li² hi¹na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nhē³ju³ta²lon³kxai²nān²tū³ i³wai¹te³-
 kxai²nān²tū³ kxān³nāu³a¹ a³ka³nxi²sxā³ wā³li²tāu³a¹ a²nū²a² ko³nxe³thin¹te²su²
 te²a² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹hain¹tu¹wa². Nxi¹nhi¹na¹ te²yā¹nxe³nē³lxa³lho³la².

33Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² yain³ki³tū³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta²
 i²xi²sa²sxā³ yain³ki³tū³xai²li² i³yai³ni² i³na²ki³jau³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³-
 ta² i²xi²sa²sxā³ i³na²ki³jau³xai²li² i³na² nxe³ki³te³lhxā³ ā³nū²kxi²yah³lxi¹nhi¹na¹
 wah³nxe³nha¹jah³lxi³hē¹la². 34Nxe³yān¹ta¹ wxa²ha³tih³ i³nxai²na²:

—~Hēh³khai³lxa³nha¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²sxi²khai³xa² yain³-
 jah¹lxi³sā²nhē³la². Nxe³yah³lxin¹ka³tū³ wxā³sxā³ ā³yā³nū²kxi²yah³lxin¹sxā³
 Txa²wā¹sū³na² yain³tū³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² i²xi²sa²sxā³ yain³-
 ki³tū³xai²li² i³yai³ni² i³na²jau³xai²li² ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³ta² i²xi²sa²sxā³
 i³na²ki³jau³xai²li² i³na² nxe³jah³lxi³hē¹la², Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³ti³ i³yī¹-
 li¹nx2ti³kxa²yan³txi³sa². Nxa²ha¹te¹ wān³txa² yau³ā³xa² yū³nūn³na¹wa².
 Yxān¹ta¹ hāi¹nxa¹a¹tu¹wa². Wxā³na¹tāu³a¹ i³yau¹ū¹nx2ta¹tu¹wa².

Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³hxi²ka¹tū¹nhē³ju³su²

12 1Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³hxi²ka¹tē³-
 ju³ta² ū³hū¹ne³kxa² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wa². A³la³kxi²si¹nx2ta¹jau³su²
 i³tih³nxe³nx2ta¹tu¹wa². 2I³yau¹ū³nx2ta¹jau³xa²sa¹, a²kxā³nxi¹nai³tā²
 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²yah²lxa³nhi¹nai³tā² txah³lxa³kxa² sū³nu²su²
 ki³lxo³jah³la² so¹lxi³ sa²yxo²we¹jah³lxin¹jah¹lo²lo³jah³lxi³to³hin¹tai¹ti²-
 tu³wa², hxi²kan¹txi³ e³kxi¹nx2ti³xa³kxan²ti³na². Tih³na² ko³nxe³ tih³na²
 so¹lxi³ ā³nxai³yah³lxin¹tih³na²lot3txa²lxi³sa²ki³lxo³jah³lxi³to³hin¹tai¹ti²-
 tu³wa². 3Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² i²li³te²su² te²a² i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²li² ko³nxe³ti³hin¹na³li¹. A²ta³ai²la¹wi¹. Nxe³jah¹lo²su²
 kxai²nān²tū³ hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwāi³yxau²nxa³-
 wa². Yxān¹ta¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³la² a²hxi²kan¹ti³su² jah¹lai²la¹wi¹. Nxe²e³jah¹lo²su² kxai²nã²-
tu³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² so¹lxi³ i³tih³nxe³jah¹lo²su² hĩ³nx2na³la².

4 I³tih³nh³nxe³kxai²nã²tu³ i³hxi²ka¹tẽ³ju³ta² i³la³kxi²te²lo³tũ¹nhẽ³ju³-
ta² yxo²ha³kxa¹ yau³ka³lxa²na³la². Yxãn¹ta¹ ka³lxa¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na²
Yãu³ka³jxah¹la² a²ĩ³yau¹ũ³nẽ³jah¹la² ka³na³ka³na³tã³la². 5 Te²yã¹nxe³sã³ txa²-
wã³tã³nãu³xa² ã³nhĩ²nũ¹nũ³si¹kĩ³jau³su² Txa²wã¹sũ³na² i³la³kxi²te²lo³tũ¹nhẽ³kxa²
nxe³ju³ta² ka³lxa²na³la². Yxãn¹ta¹ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ka³na³-
ka³na³jah¹lai²la¹wa². 6 Te²yã¹nxũ³sã³ Txa²wã¹sũ³na² i³hxi²kat¹l¹si¹nhẽ³ju³t3su²
i³la³kxi²te²lo³tũ¹nhẽ³kxa² ka³lxa²na³la². Yxãn¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² i³hxi²kat¹tẽ³jah¹-
la² ka³na³ka³na³tã³la². 7 Nxe³sã³ yxo²i²te²kĩ³na¹xai²na² i³hxi²nũ¹si¹nhẽ³jau³su²
Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² ũ³yhe³ka¹tũ¹h¹xai³nẽ³na³la². I³hxi²ka¹txa²xai³nẽ³-
ju³ta² ũ³yhe³ka¹tũ¹h¹xai³nẽ³na³la². 8 Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² hi²sen³su²
wxã²nũ³ka³txai²na² i²li³te² i³nxã² a²hoh³lxi³su² ju³ta² i³hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³
ãh¹ i²li³te² i³nxã² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lain²txi³ wa¹lxe³jau³nũ³a² a³-
la³kxah¹lxin¹ju³ta² i³hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³, 9 ãh¹ i²li³te² i³nxã² Txa²wã¹sũ³na²
Yãu³ka³jxah¹lain²txi³ yxo²i²yah³lxin¹ju³t3su² i³hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³ ãh¹ i²li³te²
i³nxã² i³ta³ka³txa² wã³nxĩ¹sã³ we²txi²kxi³ju³ta² i³hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³, 10 ãh¹
i²li³te² i³nxã² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lain²txi³ wã³nxĩ¹khai¹nxe³sã³ kãĩ³ju³-
ta² i³hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³ ãh¹ i²li³te² i³nxã² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lain²txi³
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³nxã²lxi³ju³ta² i³hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³
ãh¹ i²li³te² i³nxã² i³hxi²ka¹ta²lxi³ju³ta²su¹ a²nũ²a² i³li³te²na² kãĩ³ju³ta² i³kxai²-
nã²tu³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³hxi²kat¹l¹si¹ju³t3su² tã³nxã² kõ³nxe³te²
yãu³ka³txa² i³hxi²kat¹l¹si¹ju³t3su² tã³nxã² wain³txi³ a³ya³txi³ju³ta²nũ³a² i³hxi²ka¹-
ta²lxi³ha²kxai³ ãh¹ i²li³te² i³nxã² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lain²txi³ wãn³txa²
yau³ã³lxa³ti³ a²nũ²a² i³yau¹ũ³xã³jau³su² e³si¹jau³su² i³hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³ ãh¹
i²li³te² i³nxã² wãn³txa² yau³ã³xa² a²si³yxau³tãu³khai³xa² i³yau¹ũ³ju³ta² i³-
hxi²ka¹ta²lxi³ha²kxai³ nxe²xai³hĩ³nx2na³la². 11 Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la²
ka³na³ka³na³jah¹lo²su² kxan²ti³ nxe² i³hxi²ka¹ta²xai³nẽ³na³la². Nxũh¹ i²sã³ a²-
ten³ju³t3su² ju³ta² ha³na³ka³lxi³ i³hxi²ka¹ta²xai³nẽ³na³la².

Kris²tu³jah¹la² a²nũ²khai³xa² sa²we¹nyhu¹si¹nhẽ³jau³su²

12-13 Jã¹nxe³ju³t3su² txa²wã¹nũ²khai³xa² ka³na³ka³na³tã³la². Ka³na³ka³na³-
kxan²ti³ txa²wã¹kãĩ²ne³kxi²nẽ³tãu³ai²na² ka³lxan¹ta³kxi²nẽ³kxan²ti³ txa²wã¹nũ²khai³-
xa² ka³na³ka³na³tã³la². Te²yã¹nxe³ju³t3su²na³la². Txa²wã¹nũ²ka³txi³ki³nãu¹xa²
Ju³te²a²jah¹la² yũ³ha²kxai² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sã³te²a² yũ³ha²kxai² a²wa³kxẽ³-
yah³lo²lo³nha²sã³ yxau²xai³te²a² yũ³ha²kxai² ã³wa³sut¹lxsã³ yxau²te²a² yũ³ha²kxai²
nxe³kĩ³tã³la². Nxe³sã³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lain²txi³ ũ³hũ¹nhã²nẽ³na³la².
Nxe³ha²kxai² a²nũ²kĩ³na¹xai²na² ka³na³ka³nat3sã³ sa²we¹nyhu¹si¹nha²nẽ³na³la².
Nxe³te²hũ³sã³ Kris²tu³jah¹la² a²nũ²khai³xa² sa²we¹nyhu¹si¹nha²nẽ³na³la². Nxe³sã³
Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwãĩ³yxau²xai³nẽ³na³la², yxo²i²te²kĩ³nãu¹xai²-

na²sa³. Já¹nxe³sxã³ yxo²i²tũ³ka³txi³ki³na¹xai²na² a²nũ²a² ka³lxa¹ki³tã³la². Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² hi²sen³su² a²nũ²a² ka³na³ka³na³ti³hi¹tẽ³na³la².

14Te²yã¹nxe³sxã³ txa²wã¹nũ²nãu³khai³xa² ka³na³ka³na³tẽ³lxa³wa². Ka³lxan¹ta³-kxi²nẽ³na³la². 15Nxa²ha¹te¹ txa²wã¹yu³kxi³su² e³te³an¹jau³kxai³lu¹ e³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²ki³su² te²txã³wi¹. Nxe²nxa³ha²kxai³ hai³.

txi³ txa²wã¹nũ²nãu³khai³xai²na² hai³txi³ te²txã³wi¹. Nxe²e³kxan²ti³ txa²wã¹nũ²nãu³khai³xai²na² ã³nhai²ta³lxã¹kxi²nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa². 16Te²-yã¹nxe³sxã³ txa²wã¹ne³nxẽ³su² e³te³an¹jau³kxai³lu¹ e³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹yen³su² te²txã³wi¹. Nxe²nxa³ha²kxai³ hai³txi³ txa²wã¹nũ²nãu³-

khai³xai²na² hai³txi³ te²txã³wi¹. Nxe²e³kxan²ti³ txa²wã¹nũ²nãu³khai³xa² ã³nhai²ta³lxã¹kxi²nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa². 17Txa²wã¹nũ²ai²na² whã²na¹ txa²-wã¹ye³na² so¹lxi³kxai²nãn²tu³ ih¹nxe²3sxã³ ain³kxi²nha²hĩ³ki³te²la¹xã³?

Te²yã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹nũ²nãu³ai²na² whã²na¹ a²ne³nxẽ³na² so¹lxi³kxai²-nãn²tu³ ih¹nxe²3sxã³ i³nxũn³sain³nha²hĩ³ki³te²la¹xã³?

18Nxe³ha²kxai³la¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² txa²wã¹nũ²nãu³ai²li² i²li³te²nãu³ai²na² ha³na³ka³lxi³ we¹ta²lxi³kxi²nẽ³lha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² a²ten³ju³ta² sa²we¹ta³lxi³kxi²-nẽ³nĩn²ta²wa². 19Txa²wã¹nũ²nãu³ai²li² ka³lxan¹ta³kxi²nẽ³lxa³ke³la³te²kxai³ txa²wã¹nũ²a² yũ³nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa². 20Nxe³yã¹ta¹ txa²wã¹nũ²nãu³ai²na² ka³lxan¹ta³kxi²nẽ³kxan²ti³ txa²wã¹nũ²nãu³a² ka³na³ka³na³tẽ³na³la².

21Nxa²ha¹te¹ txa²wã¹yen³nãu³a² e³te²sxa³yu²hẽ³la². E³sxã³ txa²wã¹hxi²-ka² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txi²na² a²ye³na¹xai²na² hxi²kan¹khai¹nxa¹ha²kxai³ wxã²na² a²-

hxi²kxah³lho³ i³nxai²na² hxi²ka¹nxa³lxi¹. Nxe³ha²kxai³ ten³nxa²hxa³nhai¹. Nxe² e³te²sxa³yu²hẽ³la². Te²yã¹nxe³jut3su² txa²wã¹ne³ki³su² e³te²sxa³yu²-hẽ³la². E³sxã³ txa²wã¹yu³kxa² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txi²na² a²ne³ki³na¹xai²na² hxi²kan¹khai¹nxa¹ha²kxai³ wxã²na² a²yu³-

kxah³lo² i³nxai²na² ten³nxa²hxa³nhai¹. Nxe² e³te²sxa³yu²hẽ³la². 22Nxe³yã¹ta¹ ya²la³tũ³ txa²wã¹nũ²nãu³khai³xai²na² i²li³te²a² sĩ³nxũn³nxa³ju³ta² ũ³whi²lã³-nhã¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹ti³ ã³yat1sxã³ yxau²xai³lhĩ³ki³sxa³wa². 23Nxe³sxã³ txa²wã¹nũ²nãu³khai³xa² i²li³te²a² jũ¹nxe² ã³lxi³kxe³su² kxan²ti³ wã²la²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha²sxã³ ũ³ti¹kxi²nha²ki³te²ju²hẽ³la². I²li³te²nãu³a² wi¹nẽ³lxa³-

kxai²nãn²tu³ ã²la² wi¹li²nha²ki³tã³la². 24Txa²wã¹nũ²nãu³ai²na² i²li³te²a² wi¹nẽ³te²su² ã²la² wi¹lha²kxai³ i²li³ju³ta² wã²nxũ¹ hau³ko³nha²hĩ³nx2na³la². Nxe³ki³ju³ta²li² txa²wã¹nũ²nãu³a² hau³ko³nhã²nxa³ju³ta² so¹lxi³ wi¹wi¹nxe² hau³ko³nha²hĩ³ki³tã³la². Nxe³kxi³ju³ta²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² txa²wã¹-nũ²nãu³khai³xa² nxe² we²ta³lxi³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 25Nxe³nha²ki³sa²kxai³ txa²wã¹nũ²nãu³khai³xa² hai³txi³ ã³nhai²ta³lxã¹nha²hĩ³ki³sxa³wa². Hã¹nxe³sxã³ txa²wã¹nũ²nãu³a² yxo²ha³kxa¹ wi¹lo²la³kxi²waun¹nyhe²hĩ³ki³tã³la². Hai³txi³ ã³nhai²ta³lxi²te²ten³txi³ o²la³kxi²hĩ³ki³sxa³wa². 26Nxe³nxa²ha¹te¹ txa²wã¹-nũ²nãu³a² sĩ³ni³ton³nẽ³nha²kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²nãu³ai²na² a²sĩ³na² whã²na¹ khãuh³lxa³tẽ³nha²hĩ³ki³tã³la². Txa²wã¹nũ²nãu³a² i²li³te²a² i³wi¹lain³kxi²nha²-kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²nãu³ai²na² a²sĩ³na² whã²na¹ i³wi¹lain³kxi²nha²hĩ³ki³tã³la².

27 Jā¹nxe³jut3su² txa²wā¹nū²khai³xa² a²sī³na² yā¹nxe² wxāi² i³nxai²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² a²sī³na² yāx¹lah³lx¹lx². Kris²tu³jah¹la² a²nū²nāu³khai³xa² i³li³te⁻a² yā¹ yxah³lx¹lx². 28 Jā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² yxo²i²ūh¹tū³ka³txa² wain³txi³ i³hau³ko³ta³wxe³na²hē³la². A²wi¹lhi¹nān¹te²a²su² a²hxi²kan¹te²la³je³na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i²sxā³ sa²so¹tū³ka³txa² ūh³wxe³na²hē³la². Ā³ta³lo³-hē¹tū³ka³txa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi²tū³ka³txi³la³ ūh³wxe³na²hē³la². Āh¹ā³ta³lo³hē¹tū³ka³txi³nāu³a² yxo²i²tū³ka³txi³nāu³xa² i³yau¹ū³te²nāu³xa² ūh³wxe³na²hē³la². Āh¹ā³ta³lo³hē¹tū³ka³txi³nāu³a² wā²nxin¹sxā³ o²la³kxi²te²su² te²na² ūh³wxe² āh¹ ā³ta³lo³hē¹tū³ka³txi³nāu³a² i³ta³ka³txa² we²txi²si¹kxi³nū³su² te²a² ūh³wxe², Āh¹ ā³ta³lo³hē¹tū³ka³txi³nāu³a² a²nū²a² ā³non²ta³kxi²te²su² te²a² ūh³wxe², āh¹ ā³ta³lo³hē¹tū³ka³txi³nāu³a² hxi²kan¹txi³ a²nū²a² hau³ko³te²su² te²a² ūh³wxe² a²ne³ki³san¹tū³ka³txan²tū³ hxi²kan¹txi³ a²nū²a² wān³txa² yau³xā³lx³txi³ e³te²su² te²a² ūh³wxe² nxe²xai²na²hē³la². 29 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² i²sxā³ i³sa²so¹nē⁻tū³ka³txi³su² ka³lx¹nē³lx³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi²tū³ka³txi³su² ka³lx¹nē³lx³ha²kxai³ yxo²i²tū³ka³txa² i³yau¹ū³hain¹tū³ka³txi³su² ka³lx¹nē³lx³ha²kxai³, wā²nxin¹sxā³ o²la³kxi²tū³ka³txi³su² ka³lx¹nē³lx³ha²kxai³, 30 Ī³ta³ka³txa² we²txi²si¹tū³ka³txi³su² ka³lx¹nē³lx³ha²kxai³, wān³txa² yau³ā³lx³txi³ e³kxi²tū³-ka³txi³su² ka³lx¹nē³lx³ha²kxai³, yau³ā³lx³txi³ wān³txi³la³ a²si³yxau³tāu³khai³xa³ i³yau¹ū³tū³ka³txi³su² ka³lx¹nē³lx³ha²kxai³ nxe³kī³tā³la². 31 Nxe³kī³sa³kxai³lu¹ ha¹lo²a² wi¹ju³ta²na¹ ā²la² hxi²kan¹kxi²ju³ta²na¹ ā³ten³jah¹lx¹hē¹la². Nxa²ha¹te¹tūh³na² ā²la² wi¹tūh³na² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wa².

Txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² a³lx¹i²nha²kxi³jau³su²

13 1 Ī³yau¹ū³nx2ta¹jau³xa²sa¹, a²nū²a² nū³ka³txi³nāu³xai²na² wān³txa² yxo²ha³kxai¹ hxi²kan¹txi³ i³ye³kxi²na¹ha²kxai³ na¹kxa²yu³su² oh³xan¹te⁻nāu³xai²na² wān³txa² yxo²ha³kxai¹ hxi²kan¹txi³ i³ye³kxi²na¹ha²kxai³ nxe³na¹kxan²ti³ txa²ē¹nāu³ai²na² a³lx¹i²waun¹nyhu¹ju³ta³la³ yū³sa²nxa³ke³la³te²kxai³ txa²wān³-txa² e³a¹jau³xai²na² kwa²wān³txa² toh³lx¹jau³su² hī³nx2na³la². Kwa³thi³la³ka³txa² i³su²kī³sa²kxai³ kwa²nxon³nē³te²jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³hī³na¹wa². 2 Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² hxi²kan¹txi³ i³hen³txi²na¹ha²kxai³, yen³kxa² yxo²ha³kxai¹ a²hoh³lx¹sa¹ha²kxai³, wān³txa² hāi³jau³xa² hxi²kan¹txi³ i²a¹ha²kxai³, nū³kxūn³txi³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²a¹ha²kxai³ wā³la³ka³txa² sa²ya²ta³wxe³si¹ha⁻jau³su² hxi²ka¹na¹ha²kxai³, ju¹ta²na² yxo²ha³kxai¹ hxi²ka¹na¹kxan²ti³ yxān¹ta¹ txa²ē¹nāu³ai²na² a³lx¹i²waun¹nyhu¹kī³ju³ta³la³ yū³sa²nxa³ke³la³te²kxai³ hai¹txi³ a²hxi²kan¹jah¹lo²su² hī³nxān²nxa³wa². 3 Te²yā¹nxūn³sxā³ txa²yen³kxi³khai³xa² wā²nhū²hxa³ta¹na¹ha²kxai³ na¹kxa²yu³su² ai³lhxā³ Je³su²jah³la² i³lx²a² kan²txi³ yxo²i²a¹kxe³su² txa²nū²a²nāu³khai³xa² ha³nxe²khai³ wā²kxi²sai¹nha²kxai³ nxe⁻sain¹kxan²ti³ txa²ē¹nāu³ai²na² a³lx¹i²waun¹nyhu¹kī³ju³ta³la³ yū³sa²nxa³ke³la³te²kxai³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² hai¹txi³ kāin²sa²hī³nx2nxa³wa².

4 A²nū²a² a³lx¹i²waun¹nyhu¹kī³kxai²nān²tū³ ya³nān³ta³ki²la²sxā³ kāi³ū¹nyhu⁻kī³te²ju²hē³la². Thāi³ti³la²sxā³ kāi³ū¹nyhu¹kī³te²ju²hē³la². A²nū²a² yen³kxa² kwa²to³toh³lx¹ yxo²kwain³nū¹nyhu¹kī³te²sxa³yu¹hē³la². Yxo²kāin² e³kxi²kī³te⁻

sxa³yu²hē³la². A²e¹nāu³ai²na² i³kāin²txi³nha²sxā³ i³ye³kxi²ki³te²sxa³yu²hē³la².
 5A²nū²a² a³lxi²waun¹nyhu¹ki³kxai²nān²tu³ wi¹lo²la³kxi²nū¹hain¹tāu³-
 a² ai¹nhi¹na¹ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ā³sen³sai¹sxā³ a²hoh³lxi³sa²sxā³ o²la³kxi²
 nxe³ki³lxo³nha²ki³te²sxa³yu²hē³la². Yā³ni³li³nū¹nhē³ju³ta² so¹lxi³ ten³-
 nha²ki³te²sxa³yu²hē³la². Kwa²hi²ye¹ta³lxi³nha²ki³te²sxa³yu²hē³la². A²nū²a²
 ko³nxe³ti³ o²la³kxi²nū¹nhē³kxan²ti³ hai³txi³ yxai^hh²kxi²nhū¹ki³te²sxa³yu²hē³-
 la². 6A²nū²a² ā³xa² ko³nxe³ti³ kāi³kxai²nān²tu³ i³ka³li³kxi²ki³te²sxa³yu²hē³la².
 Hāi¹sxā³ ya²la³lhi²ju³ta² wi¹kāi³kxai²nān²tu³ i³ka³li³ki³te²ju²hē³la². 7A³lxi²-
 waun¹nyhu¹ki³kxai²nān²tu³ ko³to²la³kxi²nū¹nhē³kxan²ti³ ya³nān³ta³ki²la²sxā³
 yxau³ki³te²ju³hē³la². A²nū²a² a³lxi²waun¹nyhu¹ki³kxai²nān²tu³ wain³txi³
 yxo²i²nyhu¹ki³te²ju²hē³la². Wi¹kāi³ju³ta² wah³nxe³kxi²nū¹hain¹ki³te²ju²hē³la².
 Kon³ton³kxi²nē³kxan²ti³ nxū²kwai³lxū¹txi³ yxau²xai³ki³te²ju²hē³la².

8A³lxi²waun¹nyhu¹ki³ju³ta² ne³ki³so³nxa³lho³la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³-
 na² wān³txa² i³yau¹ū¹ki³ju³ta² ne³ki³son³tu¹wa². Wān³txa² yau³ā³lxa³ti³
 e³kxi²ki³jau³su² i³hxi²ka¹ti³hi¹tē³ju³ta² ye³jen¹na² ne³ki³son³tu¹wa². A²-
 hoh³lxi³su² ki³ju³ta² ye³jen¹na² ne³ki³son³nūn³tu¹wa². 9Nxe³sxā³ hi¹nai²li²
 ū³hū¹nhē³ju³ta² a²hoh³lxi³si¹nhē³ju³ta² tã³nxa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 i³yau¹ū¹hain¹ki³ju³ta² tã³nxa² nxe³ju³ta² jū¹nxa² so¹lxi³ yū³nū¹nhē³na³-
 la². 10Nxe³ta¹ yan¹nāu³a¹ Kris²tu³jah¹la² a³ka³nxi²sxā³ wã³li²tāu³a¹ jū¹nxa²
 so¹lxi³ yū³nū¹ki³ju³ta² ne³ki³son³tu¹wa².

11Txi²na² txa²wē³si¹nai³ta² wē³sa² o²la³kxi²ju³ta² so¹lxi³ kāi³hxi²na¹-
 hē³la². Wē³sa² e³jau³xa² so¹lxi³ e³a¹ha²kxai³ wē³sa² o²la³kxi²ju³ta² so¹lxi³
 o²la³kxi²na¹ha²kxai³ wē³sa² wã²nxū¹hain³nha¹jau³xa² so¹lxi³ e³a¹ha²kxai³
 nxe³nhxi²na¹hē³la². Nxe³yān¹ta¹ in³txi³lo³na¹hi¹nai²na¹ hxi²kan¹to³-
 na¹hi¹nān¹te²tu³ wēn³sxū³na¹ju³ta²la³ ā³na¹a¹hē³la². Nxe³te²sa¹wa².
 12Es³pe²ya²ka³lo³a² i²nha²ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹yāu³ka³txa² ku³kuh³nxe²
 i²hī³ki³tã³la². Yxān¹ta¹ yan¹nāu³a¹ a²nū²khai³xa² i²ki³kxai²nān²tu³ hai³-
 txi³ ku³kuh³nxa² i²ki³sxa³lho³la². Jā¹nxe³ju³ta²sū³nxe² wain³txi³ i²ki³tu¹wa².
 Te²yā¹nxūn³sxā³ hi¹nai²li² jū¹nxe² ā³ye³wxe³ki³tã³la². Yxān¹ta¹ yan¹nāu³a¹
 kāin² ā³ye³wxe³ki³tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² i²nē³kxa² yā¹nxe³sxā³ i²ki³tu¹wa².

13Jā¹nxe³ju³ta²sū³ ha³lo²a² yu³ta² yu³tha¹li¹ ka³na³ki¹ hxi²kan¹te²la³ yū²-
 na³la². Yxo²i²ki³ju³ta² yū³ha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² wã³li²je³na³wa³kxa²
 wahx³nxe³ki³ju³ta² yū³ha²kxai³ a²nū²a² a³lxi²waun¹nyhu¹ki³ju³ta² yū³ha²-
 kxai³ nxe³te²ju²hē³la². Nxe³ju³ta² ha³kxa¹ a³lxi²waun¹nyhu¹ki³ju³ta² ā²la²
 hxi²kan¹sxā³ ā³sen³sai¹ki³ju³ta²la³ te²ju²hē³la².

Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³hxi²ka¹tū¹nhē³jau³su²

14 1A³lxi²waun¹nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² ā³ten³jah¹lxi³hē¹la². Txa²wā¹sū³na²
 Yāu³ka³jxah¹lai²na² hxi²kan¹te²lo³tū¹nhē³ju³ta² yxo²kwain³jah¹lxi³hē¹la².
 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txa³kxain¹yah³lxin¹ju³ta² yxo²kwain³khai¹nxe³jah¹-
 lxi³hē¹la². 2Nxe³sxā³ wān³txa² yau³ā³lxi³ti³ e³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
 ne³nxe³na² so¹lxi³ ain³kxi²sxā³ ā³ne³wxe³hī³nx²na³la². A²nū²a² hai³txi³ ain³-

kxi²nha²h³ki³sxa³wa². Hxi²kan¹txi³ ã³ne³wxe³te²sxa³yu²hê³la². Txa²wá¹sü³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³hxi²kat¹sxa³ ya²la³lyau³xan²tü³ hã³wã²nxin¹jau³xan²tü³ e³kxi²-te²ju²hê³la². 3Yãñ³ta¹ Txa²wá¹sü³na² wãn³txa² i³yau¹ü¹ki³kxai²nãn²tü³ a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xa¹ ain³kxain¹jau³su² hĩ³nx2na³la². ã³non²ta³kxi²jau³su² ha²kxai³, i³nxũ²kwai³lxũ¹jau³su² ha²kxai³, sa²ye³kwê²kxi²jau³su² ha²kxai³ nxe³hĩ³nx2na³la². 4Te²ya¹nxe³sxã³ wãn³txa² yau³ã³lxa³ti³ e³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² nũ¹hxi²kan¹ti³lon³-te²ju²hê³la². Jã¹nxe³sxã³ Txa²wá¹sü³na² wãn³txa² i³yau¹ü¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yxo²i²tü³ka³txa² hã¹nxe³ti³xa¹ a²hxi²kan¹nũ¹nũ³nyhai¹nhĩ³nx2na³la².

5Wxa²nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ wãn³txa² yau³ã³lxa³ti² e³yah³-lxin¹ju³ta³nũ³a² te³nhĩ³na¹wa². Yãñ³ta¹ Txa²wá¹sü³na² wãn³txa² i³yau¹ü¹yhah³lxin¹ju³ta² ten³khaix1sa³nha²wa². Nxe³sxã³ wãn³txa² yau³-ã³lxa³ti² e³yah³lxin¹kxai²nãn²tü³ wi¹lhĩ³nx2na³la². Yãñ³ta¹ Txa²wá¹sü³na² wãn³txa² i³yau¹ü¹yah³lxin¹kxai²nãn²tü³ ã²la² wi¹khaix1jau³la³ hĩ³nx2na³-la². Jã¹nxe³jut3su² yau³ã³lxa³ti² e³kxi²sxã³ ain³kxah³lxin¹kxai²nãn²tü³ wãn³txai²li² a²si³yxau³tãu³khai³xa² i³yau¹ü¹nx2ti³jah¹la² yũ³kxai²nãn²tü³ wi¹na³la². Yãñ³ta¹ yũ²nxã³kxai²nãn²tü³ hxi²kan¹txi³ a³la³kxah¹lxi³hĩ³-nx2nxã²lxa². 6Nxa²ha¹te¹ txa²wã³tã³nãu³xa² yã¹yah³lxi¹lxa². Nxe³sxã³ wxã³si²nx2ta¹tãu³a¹ wãn³txa² yau³ã³lxa³ti² jau³jau¹xai²na² so¹lxi³ e³kxi¹-nx2ta¹kxai²nãn²tü³ hxi²kan¹ti³ ã³non²ta³kxi¹nx2ti³nxã³lho³la². Yãñ³ta¹ Txa²wá¹sü³na² wãn³txa² i³yau¹ü¹nx2ta¹jau³su² tã³nxã² a²hoh³lxi³sa²jau³su² tã³nxã² wãn³txa² wi¹jau³su² i³hen³txi³nx2ta¹jau³su² tã³nxã² nxe³nx2ta¹-kxai²nãn²tü³ i³hxi²ka¹txa²lxi³hĩ³na¹wa².

7Nxa²ha¹te¹ yau³tã³xa²sa¹, yen³kxa² ka³te³nxã³te²na²sa¹, wã²lhu³ka³txa² tã³nxã² ar²pa²kax3su² tã³nxã² hain³kxai²nãn²tü³ wain³txi³ wxã²hai³nxã³kxai²nãn²tü³ a²nũ²a² ã³xa² ain³kxi²nê³jah¹la² hxi²kan¹ti³ a²si³yxau³tãu³khai³xa² ain³kxai²nhĩ³-nx2nxã³wa². 8Te²ya¹nxũ³sxã³ kwa³jan³ta² so³ta²to² nũ³ka³txa² he¹li²te³lhxã³ ai³ain²te²ju²hê³la². Nxe³te³na¹ wã²lhu³ka³txa² trũ³be²ta²kax3su¹ nxe³ka³txa² tẽ³-sxã³ i³hain²te²ju²hê³la². Wi¹lhain³kxai²nãn²tü³ a²si³yxau³tãu³a² ã³ne³wxe³ha²kxai³ he¹lain²te²ju²hê³la². Yãñ³ta¹ wain³txi³ hai³nxã³kxai²nãn²tü³ ko³nhai¹nxã³ha²-kxai³ hã¹sxã³ he¹lai¹nxã³ka³tü³ yxau³ain²te²ju²hê³la². 9Te²ya¹nxe³jut3su² wãn³txa² yau³ã³lxa³ti³ e³yah³lxin¹kxai²nãn²tü³ a²si³yxau³tãu³a² ã³ne³wxe²nxã³kxai²nãn²tü³ hai³txi³ wi³ti³he¹nxê²nxã³wa². Wxa²wãn³txa² ha³lo²a² kwa² he¹sa³ti¹hĩ³nx2na³la². 10Yuh³xan¹ko³xai²na² whã²na¹ a²nũ²a² nũ³ka³txi³nãu³xa² ka³lxa¹khai¹xain¹-na³la². Wãn³txai²li² yau³ã³lxa³ti³ e³xi²xai³ain²te²ju²hê³la². E³xi²xai³ha²kxai³ a²si³yxau³tãu³a² ha³na³ka³lxi³ nxe² ai²te²ju²hê³la². 11Nxe³sxã³ e³jau³xai²na² ã³ne³-wxe³sa²nxã³kxai²nãn²tü³ ã³lxin³tã¹. Ai¹nhĩ³na¹wa². Te²ya¹nxũ³sxã³ txa²wãn³txa² e³a¹jau³xa² ã³ne³wxe³ai¹nxã³kxai²nãn²tü³ ã³lxin³tai¹. Sai¹nhĩ³nx2na³la². Jã¹nxũ³-sxã³ ã³ne³wxe³ai¹nhĩ³nx2nxã³wa². 12Jã¹nxe³jut3su² Txa²wá¹sü³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³hxi²ka¹tẽ³ju³ta² ten³yah³lxi¹nha²kxai³ ã²la² wi¹ju³ta² ã³ten³jah¹lxi³hê¹la². Yxo²i²-tũ³ka³txai²na² ã³nxũ²kwai³lxũ¹sxã³ a²hi²ka¹txa²lxain¹ju³ta² ten³jah¹lxi³hê¹la².

13Nxe³yãñ³ta¹ wãn³txa² yau³ã³xa² hxi²kan¹txi³ e³te² i³nxã² Txa²wá¹sü³-na² i³wã³txi¹jah³lxi³hê¹la². Wãn³txai²li² a²si³yxau³tãu³a² i³wã³txi¹jah³lxi³hê¹la²,

ĩ³yau¹ũ³nxa²lxi³si¹yhah³lxin¹jau³nũ³sa³. 14 Wãn³txa² yau³ã³xa² e³sã³ Txa²wã¹-
 sũ³na² e³kxi²na¹kxai²nãn²tũ³ txa²yãu³ka³txa² so¹lxi³ e³kxi²hĩ³nx2na³la². Hai³txi³
 txai²na² a²hoh³lxi³sa³ju³ta³la³. 15 Nxe³jut3su² ha²kxai³ ih¹nxe² kãĩ³a¹lhon³ku²
 nxa¹nha²wa². Yau³ha¹li¹ e³a¹tu¹wa². Txa²yãu³ka³txai²na² wãn³txa² yau³ã³xa²
 e³i² txa²ẽ¹nãu³ai²na² wãn³txi³khai³xa² e³i² na¹tu¹wa². Te²yã¹nxe³sã³ txa²yãu³-
 ka³txai²na² hain³jau³xa² yau³ã³xa² hai³ni² txa²ẽ¹nãu³ai²na² hain³jau³khai³xa²
 hai³ni² na¹tu¹wa². 16 ĩ³wi¹lxon³kxah¹lxin¹jau³xai²li² Txa²wã¹sũ³na² i²ye³kxah¹-
 lxin¹tãu³a¹ a²yãu³ka³txi³khai³xa² e³kxi²kxai²nãn²tũ³ wãn³txa² yau³ã³xa² so¹lxi³
 e³kxi²kxai²nãn²tũ³ a²nũ²a² a³la³kxi²nxa³te²a² wxã³sã³ ã³yã³nũ²kxi¹nx2ti³kxai²-
 nãn²tũ³ e³kxi²jau³xai²li² hxi²kan¹ti³ ã³ne³wxe³ai¹nhĩ³nx2nxa³wa². Hxi²kan¹txi³
 ã³ye³yxo²nũ¹nxa²lxi³jau³la³ e³ya³nx2ti³xa³lho³la². Hai³txi³ ã³ne³to³ti³he¹nxa¹-
 nhĩ³nx2nxa³wa². 17 ĩ³wi¹lxon³kxah¹lxin¹jau³xai²li² wi¹khai¹lxan²ti³ a²nũ²a²
 a³la³kxi²nxa³te²a² hai³txi³ i²nxũ²kwai³lxũ¹hĩ³nx2nxa³wa², ã³ne³wxe³ai¹nxa³ha²-
 kxai³la². 18 Txai²na² sa²kxai³lu² wãn³txa² yau³ã³lxi³jau³xa² ã²la² yxau³ka³lxa¹txi³
 e³khai¹nxa¹wa². Nxe³na¹ju³ta³li² Txa²wã¹sũ³na² i²wi¹lxo³kxi²na¹wa². 19 Nxe³na¹-
 kxan²ti³ yxo²i²kĩ³tũ³kã³txi³nãu³xai²na² ã³yã³nũ²kxi²kĩ³tãu³a¹ txa²wãn³txi³khai³xa²
 wãn³txa² ã³ne³wxe³ain¹jau³xai²na² yau³ha¹li¹ yau³ha¹li¹ ka³na³ki¹ i³yau¹ũ²-
 na¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lhĩ³nx2na³la². Yxãn¹ta¹ wãn³txa² yau³ã³lxi³ jau³jau³xai²li²
 wãn³txa² ã³ne³wxe³ai¹nxa³jau³xa² yau³ka³lxa¹txi³ i³yau¹ũ³ai¹na¹kxai²nãn²tũ³ wai³-
 nhĩ³nx2nxa³wa². Nxe³ha²kxai³ ã³ne³wxe³ain¹jau³xai²li² ã²la² te³nhĩ³na¹wa².

20 Txa²wã¹tã³nãu³xãĩ³. ĩ³kãĩ²non³nyhah¹lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³.
 lhu² wãn³txa² yau³ã³xa² e³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ we³son³txi³sã³
 hain³nyhah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa². Jã¹nxe³yah³lxi³txa³hẽ¹la². Wxi²kan¹sã³
 hain³nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³ wãn³txa² e³yah³lxin¹jau³nũ²a² ã³ne³wxe³ain¹-
 tu¹wa². 21 Nxe³sã³ Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxa³tã² nxe³te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² e³na²hẽ³li¹. E³te³nah¹lxi¹: “Txa²nũ³ka³txi³khai³xa²
 i³hen³txi³na¹tu¹wi¹. A²nũ²a² ã³xa² wãn³txa² i³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹-
 kxan²ti³ ã³ne³to³sai¹nhĩ³nx2nxa³wi¹.” Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² nxe³na²hẽ³li¹.
 Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxa³tã² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

22 Jã¹nxe³jut3su² wãn³txa² yau³ã³lxa³ti³ e³kxi²kxai²nãn²tũ³ yxo²i²xa³te²a²
 i³yau¹ũ³jau³su² hĩ³nx2na³la². Yxo²i²te²a² i³yau¹ũ³jau³sxa³wa². Yxãn¹ta¹ Txa²-
 wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³kxai²nãn²tũ³ yxo²i²tũ³kã³txa² i³yau¹ũ³jau³su²
 hĩ³nx2na³la². Yxo²i²xa³te²na² i³yau¹ũ³jau³sxa³wa². 23 Nxe³ha²kxai³ i²jah¹-
 lxi³hẽ¹la². Yxo²i²tũ³kã³txi³ i³nxa² ã³yã³nũ²kxi²yah³lxin¹tãu³a² a²nũ²ai²na²
 a³la³kxi²nxa³te²su² tã³nxa² yxo²i²xa³te²su² tã³nxa² wxã³sã³ ã³yã³nũ²kxi¹nx2ti³-
 hĩ³nx2na³la². Nxe³kxai²nãn²tũ³ wãn³txa² yau³ã³lxa³ti³ e³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³
 jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ã³ne³wxe²nxa³jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Tũ³kã³txai²na² wen¹tũ³kã³txi³sin²tã¹. Nxa¹nhĩ³nx2na³la². 24 Yxãn¹ta¹
 hãĩ¹sã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nyhu¹ah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ yxo²i²-
 xa³te²la³ tã³nxa² a³la³kxi²nxa³te²su² tã³nxa² ã³yã³nũ²kxi¹nx2ti³hĩ³nx2na³la².
 Nxe³kxai²nãn²tũ³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi¹nx2tain¹kxai²nãn²tũ³
 a²kõ³nxe³ti³ kãĩ³nha²ju³ta² i²nha²sã³ ã³yxo²o³tũ¹hain¹tu¹wa². Txa²wã¹sũ³-

na² wãn³txa² ain³kxi¹nx2tai¹nha²kxai³ ã³yo²o³tũ¹hain¹tu¹wa². 25 A²ẽ¹na² ain³nha²jau³xa² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² e³lxah²lxi³ye²tu¹wa². Nxe³sxã³ ã³-ka³ti³wxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²tu¹wa². Sa²nẽn¹kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Ya²la³tu³ Txa²wã¹sũ³na² yxau³a³nhẽ³lin²tai¹. Nxe³tu¹wa².

Yxo²i²sxã³ yxau²xai³lain¹tũ³kã³txa² wain³txi³ o²la³kxain¹jau³su²

26 Txa²wã³tã³nãu³xãi³. Ì³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Ì³ye³kxi¹nx2ta¹te³nah¹lxi¹, yxo²i²tũ³kã³txi³ i³nxa² ã³yã³nũ²kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a²nxũ²kwai³-lxũ¹nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi¹jah³lxi³hẽ¹la². Ka³na³ki³ hain³jau³xa² yũ³yah³lxi¹nha²kxai³ ka³na³ki² i³yau¹ũ¹nyhah¹lxin¹jau³xa² yũ³yah³lxi¹nha²-kxai³ ã¹h¹ ka³na³ki² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² tah²yau³xa² yũ³yah³lxi¹nha²kxai³ ka³na³ki² wãn³txa² yau³ã³lxa³ti³ e³te²a² yũ³yah³lxi¹nha²kxai³ ka³na³ki² yau³ã³lxi³jau³xa² a²si³yxau³tãu³a² i³yau¹ũ³ju³ta² hxi²kan¹te²a² yũ³yah³lxi¹-nha²kxai³ nxe³jah³lxi³sxã³ ã³nxũ²kwai³lxũ¹nyhah¹lxin¹ju³ta² kãi³jah³lxi³hẽ¹la². 27 Nxe³sxã³ ka³na³ki² wãn³txa² yau³ã³lxa³ti² e³ti³ten³nxa²lxi³kxai²nãn²tu³ ha¹lin¹tã³nxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ tã³nxa² jau¹xai²na² so¹lxi³ e³xai³jah³lxi³hẽ¹la². Nxe² e³xai³yah³lxin¹ka³tu³ wãn³txa² jau¹xai²na² a²si³yxau³tãu³a² i³yau¹ũ³-txain¹yah³lxi³hẽ¹la². 28 Yxãn¹ta¹ i³yau¹ũ¹nx2ti³jah¹la² yũ²nxa³kxai²nãn²tu³ kãn³ton³jah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³sxã³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² so¹lxi³ Txa²wã¹sũ³na² e³-kxi¹jah³lxi³hẽ¹la². 29 Te²yã¹nxe³sxã³ ha¹li¹ tã³nxa² ha¹li¹ ka³na³ku² te² i³nxa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ¹nx2ti³jau³xa² yũ³kxai²nãn²tu³ a²wã³kxi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu² ka³nahx2sxã³ yxau³sxã³ ain³kxi¹txai¹yah³lxi³hẽ¹la². Ya²la³tu³ jau³su² tã³nxa² ki³han³jau³su² tã³nxa² a³ya³txi²yah³lxin¹tu¹wa². 30 ã³wxe³te²a² i²li³te² i³nxa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² kwẽn¹ta² ain³kxi²-nha²kxai²nãn²tu³ a²wi¹lhi¹na² e³jah¹la² sa²kxai³lu² ã³na¹sxã³ ã³wxe³sẽ¹la². Nxe¹kxai²nãn²tu³ kwẽn¹ta² wxã³jah¹la² i³ye³ ã³si³wxe³txai²la². 31 Wxãi² i³-nxa² yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³nyhu¹sxã³ i³yi²lho¹kxa² ai³jah³lxi³hẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txai²li² ã³ne³-wxe³yah³lxin¹tu¹wa². Yxah³lxi¹nha²kxai³ ã³nxũ²kwai³lxũ¹nyhah¹lxin¹tu¹wa². 32 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ wã²nxũ¹ i²nha¹-yah³lxi³sxã³ wain³txi³ hau³hau³kot3sxã³ i³yau¹ũ¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². 33 Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i²sxã³ i³kaix1so¹nẽ³te²jai¹ti²tu³wa². Ku³kuh³-nxa² kãi³ki³ju³ta² te³nxa³wa², Txa²wã¹sũ³na²sa³. Wain³txi³ hau³ko³ki³ju³ta² ten³na³la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²sxã³ yxau²xai³tũ³kã³txi³-nãu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ¹hai¹nhxai²na¹hẽ³la². 34 Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²te³lhxã³ ã³yã³nũ²kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ txu¹ti³nãu³xai²na² ka³nahx2nxe³sxã³ yxau³sxã³ ain³kxi²si¹hai¹na¹jau³su² kwa³na³ai¹na¹wa². E³xa² yxau³ain¹kxai²nãn²tu³ wai³nxa³wa². Nxe³jau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxai³tã² nxe² i³yau¹ũ³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 35 Nxe³sxã³ wãn³-txa² wã³txi³jau³su² yũ³kxai²nãn²tu³ a²sxi²nhãu³a² a²wẽ³sãi¹yah³lai²li² i³wã³txi³txai¹la². Jã¹nxe³sxã³ yxo²i²yah³lxin¹tũ³kã³txi³ i³nxai²na² ã³yã³nũ²-kxah³lxin¹tãu³a¹ txu¹ha³ i³ye³ye¹nx2ti³ju³ta² wai³nxa³wa².

36 Yxã¹ta¹ wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² so¹lxi³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yũ³nxai²lxi³ji¹wa²? Wxa²nũ³ka³txi³nã³ i³nxai²na² so¹lxi³ i³tih³nxe³nx2ti³-te²la¹xã³? Hai³txi³ ti³he¹nx2nxa³wa². 37 Nxe³ha²kxai³:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lo²sa¹xã¹. Wã³nxĩ¹khai¹nxe³ju³ta² txai²na² so¹lxi³ ũ³hũ¹sa²na³nã¹. Yxah³lxin¹kxai²nã²tu³ txa²wãn³txa² ain³-kxi²khai¹sah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² kwa³na³nẽ³jau³xa² ũ³hũ¹sa²ha²kxai³ ũ³wha²li¹lye¹nx2ta¹wa². 38 Yxã¹ta¹ txa²wãn³txa² ain³kxi²sa²nxa³jah¹lo²su² yũ³kxai²nã²tu³ a²nxe³jah¹lai²na² wãn³txa² ain³kxah¹lxi³txa³hẽ¹la².

39 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ¹ju³ta² ã³ten³-khai¹nxe³jah³lxi³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ wãn³txa² yau³ã³lxa³ti³ e³jah¹la² i³kwai²kxah¹lxi³txa³hẽ¹la², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txi³su² nũ¹kxan²ti³na². 40 Jã¹nxe³ha²kxai³ kã³yah³lxin¹ju³ta² i²li³ju³ta² hau³hau³kot3sxã³ o²la³-kxi¹jah³lxi³hẽ¹la². Ku³kuh³nxe² o²la³kxi²yah³lxi³txa³hẽ¹la².

Kris²tu³jah¹la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jau³su²

15 1 Nxa²ha¹te¹ txa²wã³tã³nã³xã³. Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tã² ain³kxi¹jah³lxi³hẽ¹la². Nxe³jau³-xai³tã² ain³so¹yah³lxin¹jau³xai³ta³lxi³ yxo²tã²ah³lxin¹jau³xai³txa³lxi³na³la².

2 A²nxe³jau³xai³li² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³xai³tã² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³-xai²la¹wa². Nxe³sxã³ ain³kxi²sxã³ yxo²tã²yah³lxin¹ha²kxai³ wxa²ẽ¹nã³ai²na² sa²hau³ko³tũh¹nx2ti³na²hẽ³la². Nxũ²kwai³lxũ¹txi³ yxau³yah³lxin¹kxai²nã²tu³ sa²hau³ko³nha²sxã³ yxau³yah³lxin¹tu¹wa². Yxã¹ta¹ jau³xai²na² yxo²tã²yah²-lxan³kxai²nã²tu³ wxa²ẽ¹nã³ai²na² sa²ha³ko³txa²lxi³ju³ta³la³ yũ²nxa³wa².

3 Nxe³sxã³ wãn³txai³tã² Txa²wã¹sũ³na² ũ³hũ¹sa²jau³xain²ti³ i³hen³txi³nx2ta¹-jau³xain²txi²na³la². Nxe³jau³xai²na² wxi²kan¹jau³xai²la¹wa². Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nẽ³lha²kxai³ txa²wã¹ko³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² sa²wa²su¹tũ¹nhẽ³te³lhxã³ ta¹-hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxai³tã² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

4 Jã¹nxe³sxã³ ya³lu²kxi²nẽ³nũ²la² sa²nĩ³kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Hã²wxã³-txi³nũ² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²ni²ka³tũ³ Txa²wã¹sũ³na² hi³sen³su² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³hi¹nã¹te²tu³ ka³ten³su² yxau²xai³nha²wa². Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxai³tã² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 5 Nxe³ha²kxai³ Pe²jah³-la² ã³yũ²txi²xi² a²to²se³ nũ³ka³txa² ã³yũ²txi²xi² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 6 Nxe³ka³tũ³ yxo²tã²tũ³ka³txa² ka³lxa¹txi³ 500 nxe² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ ã³sã²nũ¹lxsã³ ã³yũ²tain¹-ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³ti³ hi¹nain¹nha²wa². Yxã¹ta¹ i²li²te²su² te²a¹ ya³lu²ain¹nha²wa². 7 Nxe³ha²kxai³ Ti³a²kah³lai¹tã² i²nũ³ta¹hẽ¹la². Āh¹ jã¹nxe² yan¹nã³a¹ i¹kaix¹lso¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i²ain¹nũ³ta¹hẽ¹la².

8 A²ne³ki³sa³nã³a¹ txai²li² i²nũ³na¹hẽ³la². Wẽ³sa² yxau³ni¹te²a² wa³su³-txi³ a³li³lah¹te²sxa³jai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe² a²ne³ki³sa³nã³a¹ Je³su²jah³la² wã²nã³ũ¹sa³jah¹lo²sa¹wa². 9 Ī³kaix¹lso¹sa²nũ³jah¹lo²sa¹wa². Txai²na² kã¹n²sa²nxa³jah¹lo²sa¹wa². Nxe³ha²kxai³ i³kaix¹lso¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ã³sen³sai¹sain¹nha²wa². Kxã³n^hxĩ¹nã³ai³tã² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²tũ³ka³txa² khã^hũ³lxa³txai¹na¹hẽ³la². Nxe³na¹ju³ta²:

—~Wain³txa²na³nā. Txa²ē¹nān¹jau³xa²te²sa¹wa². 10Nxe³yān¹ta¹Txa²wā¹sū³na²sa²kxai³lu²kāin²thāi³ti³la²a³lxi²sa²ha²kxai³txa²ē¹nāu³a²sa²hau³kot3sa³ha²kxai³i³hxi²kat1sa³na²hē³la². I³hxi²kat1sa³ju³ta²kwa²hāi¹nxe²i³hxi²kat1sa²nxa³-hē³la². Nxe³sa²nxa³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²ya³lo³txi²sxā³o²la³kxi²na¹ju³ta²i³kaix1so¹tū³ka³txa²yo²ha³kxa¹txa²wā¹wa³ka³li³yu³ta²ā³sen³sai¹ai¹na¹hē³-la². Nxe³na¹kxan²ti³nxū¹txai²na²txa²nū³kxū³na¹ju³ta³la³o²la³kxi²te²txa³wa². Txa²wā¹sū³na²i³hxi²kat1sa³ju³ta²so¹lxi³o²la³kxi²jah¹lo²sa¹wa². 11Jā¹nxe³jut3su²txai²la³ta³nxa²tū¹ka³txai²la³ta³nxa²i³hen³txi³nx2ti³nha¹jau³xa²kwa²hāi¹nxū¹hī³nx2na³la². I³hen³txi³jah¹la²i²li³te²a¹kwa²hāi¹nxū¹hī³nx2na³la². Nxe³yān¹ta¹i³hen³txi³nx2ti³jau³xai³tā²yo²i²yah³lxin¹jau³xa²nxe³jau³xai²na²so¹lxi³ka³lih³-kxi²na¹jau³xai²la¹wa². Ain³kxah¹lxi¹nha²kxai³yo²i²yah¹lxi³hxai¹nhē³la².

Yxo²i²tū³ka³txi³ki³na¹xai²na²ka³ten³su²i³sa²yxau³si¹nhē³nū³jau³su²

12Nxa²ha¹te¹Txa²wā¹sū³na²hi²sen³kxai³lu²Kris²tu³jah¹la²ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²si¹jau³xa²i³hen³txi³nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ta¹ha²kxai³i^h1-nxe³kxa²yan³ti³tā³i²li³te²i³nxai²na¹e³yah³lxin¹thai¹la²? E³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a²ya³lu²kxai²nān²tū³hai³txi³ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²ju³ta²yū²nxa³-lho³li¹. Nxe³yah³lxi³ta¹hi¹nhē³la². 13Nxe³yān¹ta¹ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²ju³ta²yū²nxa³ke³la³te²kxai³Kris²tu³jah¹la²hai³txi³ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²hī²nxa³wa². 14Yxān¹ta¹Te²yā¹nxe³sxā³Kris²tu³jah¹la²ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²nxa³ke³la³.te²kxai³i³yau¹ū¹nx2ta¹jau³su²yū³hī³nx2nxa³wa². Te²yā¹nxū³sxā³wān³txa²yo²i²yah³lxin¹jau³xa²yū³nū³nhī³nx2nxa³wa². 15Jā¹nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²nxe³ke³la³te²kxai³la¹txa²wā¹wān³txa²i³ye³kxi²ki³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na²ki³han³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³hī³ki³tā³la². Nxe³sxā³Txa²wā¹sū³na²hi²sen³su²Kris²tu³jah¹la²ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²si¹ju³ta³i³hen³txi³si¹na¹ha²kxai³txa²wā¹wān³txa²i³ye³kxi²ki³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na²ki³han³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³hī³ki³tā³la². Jā¹nxū³sxā³a²nū²a²ya²lun¹ti³te²nāu³xai³tā²ya²la³tū³ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²ti³hi¹ta¹nxa³ke³-la³te²kxai³Txa²wā¹sū³na²hi²sen³kxai³lu²Kris²tu³jah¹la²hai³txi³ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²ti³hit1sī³nx2nxa³wa². 16Jā¹nxe³sxā³ya²lun¹ti³te²nāu³xa²ka³ten³su²i³sa²yxau³xain¹si¹hxa³ke³la³te²kxai³Txa²wā¹sū³na²hi²sen³kxai³lu²Kris²tu³-jah¹la²ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²nū³si¹hī³nx2nxa³wa². 17Nxe³sxā³Txa²wā¹sū³na²hi²sen³kxai³lu²Kris²tu³jah¹la²ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²si¹hxa³ke³la³te²kxai³Je³su²jah³lai²na²wān³txa²yo²i²yah³lxin¹jau³xa²kwa²to³toh³lxi³jau³su²hī³-nx2na³la². Kwa²to³toh³lxi³jau³su²ke³la³te²kxai³ko³nxe³ti³kāi³yah³lxin¹ju³ta²kan²txi³i³sxā³yxau²xai³lyah³lxi³hī³nxa¹lxa². Hai³txi³wxa²e¹nai²na²sa²wa²-su¹txa²lxi³hī³nx2nxa³wa². 18Jā¹nxe³ke³la³te²kxai³Kris²tu³jah¹lai²na²wān³txa²yo²i²tū³ka³txa²ā²la²ya³lu²te²nāu³xa²a²ko³nxe³ju³ta²ā¹h¹yū³ai¹nhī³nx2na³la². Hai³txi³wxa²wa²su¹tai¹nhī³nx2nxa³wa². 19Nxe³sxā³ka³te³na²hin¹ki³tā³-a²so¹lxi³Kris²tu³jah¹lai²na²hxi²ka²sa²hau³kot3sa²te³ū¹nhē³ke³la³te²kxai³ya³lu²ki³si¹na¹sa²hau³ko³tū¹nhē³ju³ta²i²li²yū³nē³lhi³nx2nxa³wa². Nxe³ke³la³te²-kxai³la¹i³āin²ta³kxi²nha²khaix1nxe³tū³ka³txi³su²hī³ki³tā³la².

20 Nxe³yān¹ta¹ ya²la³tu³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² ka³ten³-
su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹ta¹hxai³hē¹la². Wān³txi³khai¹xai¹la¹wa². Nxe³sxā³ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²si¹ha²kxai³ ya²lun¹ti²tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²-
si¹hain¹nūn³tu¹wa². 21-22 Nxe³sxā³kxā³nhxi¹nu¹ta¹na² in³txa²ka³na³ka³na³jah¹la²
A³tāu²ah³lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² so¹lxi³ko³nxe³ti³kāi³ha²kxai³ ya³lu²ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³hi¹nān¹te²tu³a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ya³lu²nē³ju³ta³nū³a²
yū³ki³tā³la². Te²yā¹nxe³ju³ta²a²nū²a²ka³na³ka³na³jah¹la² Kris²tu³jah¹lo²su²
ha²kxai³ nxe³jah¹la² so¹lxi³Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu²ka³ten³su²i³sa²yxau³-
xi²si¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³hi¹nān¹te²tu³a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²ti³hi¹tē³ju³ta³nū³a²yū³ki³tā³la². 23 Jā¹nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²ki³tu¹wa². Yxān¹ta¹Kris²tu³jah¹la²txā²ka³ten³su²i³sa²-
yxau³xi²ta¹ti²tu³wa². Nxe³sān²ka³tu³hā²wxān³txa²a³ka³nxi²sxā³wā³li²tāu³a¹
yxo²ti²ka³txi³ki³na¹xai²na²sa²kxai³lu²ā³ta³lo³hēt¹lxsā³ka³ten³su²i³sa²-
yxau³xi²ti³hi¹tē³tu¹wa². 24 Nxe³te²ka³kxa¹ne³ki³son³ju³ta²wxā³tu¹wa². Nxe³sxā³
Kris²tu³jah¹la²hi²sen³su²yuh³xai²nān¹ta²wa³kxēn³ti³nāu³xa²ā³na¹ai¹nha²kxai³
a²hxi²kan¹ti³nāu³xai²na²ā³na¹ai¹nha²kxai³nū³kxūn²txi³o²la³kxi²jah¹la²ā³na¹ai¹-
nha²kxai³nxe³sān²nū²la²Txa²wā¹sū³na²Txa²wā¹wi³na²Si²yxau³jah¹lo²su²ha²kxai³
nxe³jah¹la²hxi²ka²ūh³wxe³ain¹tu¹wa². 25 Jā¹nxe³sxā³Txa²wā¹sū³na²sa²kxai³lu²
a²ko¹ko¹nū³kā³txa²ā³na¹xa³ta³lxa¹Kris²tu³jah¹la²hxi²ka²ūh³wxe³ai¹nxa³ta³lxa¹
Kris²tu³jah¹la²hxi²ki³kxai³lu²i³kwa³na³ain¹tu¹wa². 26 Nxe³sxā³a²ko¹ko¹nū³kā³txa²
a²ne³ki³son³sxā³yū³lu²nē³ju³ta³nū³a²ne³ki³so³tu¹wa², Txa²wā¹sū³na²hxi²ka²sa².
27 Nxe³sxā³Txa²wā¹sū³na²ū³wha²li¹txā³nxi³tā²nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na²hi²sen³su²yen³kxa²yxo²ha³kxa¹ā³na¹sxā³wā³ka³ti³-
lot3sxā³Kris²tu³jah¹la²hxi²ka²ūh³wxe³ain¹na²hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³jau³su²ha²kxai³yen³kxa²yxo²ha³kxa²su¹jau³jau¹xai²na²ūh³-
wxe³ain¹jau³su²hai³txi³Kris²tu³jah¹la²hxi²ki³kxai³lu²Txa²wā¹sū³na²
wā³ka³ti³lo³txa³lho³la². Nxe³ju³ta²sa²kxai³lu²Txa²wā¹sū³na²Kris²tu³jah¹la²
a²hxi²kan¹ti³sa²ye²na³la². 28 Nxe³nū²la²yen³kxa²yxo²ha³kxa¹Kris²tu³jah¹la²
hi²sen³su²a²wā³kxēn³su²hī¹na¹Txa²wā¹sū³na²kwa³na³kxi²ju³ta³nū³a²wā²-
nxūh¹ūh³wxe³nūh¹tu¹wa². Hā²wxān³txa²Txa²wā¹sū³na²hi²sen³su²yen³kxa²
yxo²ha³kxa¹kwa³na³tāu³lon³tu¹wa². A²nxe³jah¹la²sa²kxai³lu²a²kxā³nxa²
yen³kxai²na²yxo²ha³kxa¹Kris²tu³jah¹la²hxi²ka²ūh³wxe³jah¹lai²la¹wa².

29 Nxa²ha¹te¹a²nū²a²sa²kxai³lu²ya³lu²te²a²i³yau³xa²ū³hū¹kxi²sa²sai¹xi²-
nūh¹kxai²nān²tu³ih¹nxet³3si³te²la¹xā³? Ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³nhi¹te²la¹xā³?
Ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²ju³ta²yū²nxa³ke³la³te²kxai³ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ya³-
lu²te²a²i³yau³xa²ū³hū¹kxi²sa²sai¹xi²nūh¹hī³te²la¹xā³? Kwa²hāi¹nxe³hī³nx2na³la².
30 Te²yā¹nxe³sxā³ka³ten³su²i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³a²yū²nxa³ke³la³te²kxai³
ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ye³khāuh³lxi²sin¹to³hī³te²la¹xā³? Kwa²hāi¹nxe³hī³nx2na³-
la². 31 A³lan²ta²hāi¹nxe³ti³xa¹i³ya²lu¹te³lhxā³khāuh³lxa³txi³sai¹nhxai²kxai³
jā¹nxe³sxā³khāuh³lxa³txi³sain¹nha²wa². Ya²la³lyau³xai²la¹wa². Nxe³sxā³Je³su²
Kris²tu³jah¹la²Txa²wā¹hxi²kan¹ta²Si²yxau³jah¹lo²su²ha²kxai²nxe³jah¹lai²na²
wān³txa²yxo²ya³h³lxi¹nha²kxai³ā²la²a³la³kxi²ti³lon³yah³lxi¹nha²kxai³ka³-

lih³khaix¹lsa³nha²wa². Jau¹xai²na² ya²la³tu³jau³su² nūn³na³la². ³²E²fe³so³thi³na²
yxau³na¹tāu³a² kāin² o²la³kxi²na¹wa². Ya²na¹la² ūn³txi³su² te²a² a²nū³kxūn³ju³ta²
yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ya³lo³txi²sxā³ i³hen³txai¹na¹wa². E²fe³-
so³ nū³kā³txai²li² txa²wān³txa² te³nai¹nxa³kxan²ti³ ya³lot³sxā³ o²la³kxi²na¹wa².
Yuh³xai²nān¹txe² yen³kxa² a²yo³ha² hāi¹sxā³ so¹kxi²na¹ju³ta² ten³na¹ke³la³te²-
kxai³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³ju³ta² khāuh³lxa³txi³nha²hī³na¹te²la¹xa³? Ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²ju³ta² ya²la³tu³ yū²nxa³ke³la³te²kxai³ wān³txa² tūn³yau³xai³tā² sa²-
yxo²wet¹sxā³ kāi³hī³ki³tā³la². Nxe³ju³tai³tān¹jau³xa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹na² kāin² yain³ya³sah¹lxi³wxi¹. Kāin² i³na¹a³sah¹lxi³wxi¹. Kwa²
wa³nī³lon³ya³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ha²kxai³ ka³nxa³ha²ta³a² ya³lu²ki³ju³ta³-
nū³a² yū³tu¹wi¹. Nxe³hxai²na²hē³la².

³³Nxe³sxā³ ā³ke³tū¹nyhah¹lxi³txa³hē¹la². Wxa²ya³la³nāu³xa² yxau²xai³lya³-
hai¹nīn¹te²nāu³xa² kuh³lxa³thin¹sxā³ kāi³ain¹kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³ai²na²
ko³nxa³thin¹kāi²no³nxa²lxi³ha³ta²wa². ³⁴Hxi²ka¹ka¹nha²sxā³ a³la³kxi¹jxah³-
lxi³hē¹la². Wain³ju³ta² so¹lxi³ kāi³jah¹lxi³hē¹la². Ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta²
o²la³kxi²yah³lxi³ta³lxa². Āu¹lxa²to³nha²lxi³si¹nx2ta¹jau³su² nxe³ye¹nx2ta¹wa².
Wxa²nū³kā³txi³nāu³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²xa³te²a² yū³yah³lxi¹lxa².

Txa²wā¹nū²nāu³ai²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jut³su²

³⁵Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² i³wā³txi³nx2ti³te³an¹jau³kxai³lu¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹nū²nāu³ai²na² ih¹nxe³sxā³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²te³ji¹wi¹?
Txa²wā¹nū²nāu³ai²na² ih¹nxe³khaix¹nxe³sxā³ txa²wā¹nū²nāu³ai²la³te³ji¹-
wi¹? Nxe² i³wā³txi¹nx2tai¹nhī³nx2na³la². ³⁶Toh³la² e³yah³lxi³txa³hē¹la².
Yain³ta³ki³a² ū³whī¹ki³kxai²nān²tu³ ye³jen¹na² ya³lu²te²jai¹ti²tu³wa². Nxe²
ya³lu²sān²nū²la² ka³lū³xi²te²jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³tu¹wa². ³⁷Nxe³sxā³ ū³whī¹-
ki³ki³ai²li² a²ki³a² so¹lxi³ ū³whī¹ki³te²ju²hē³la². Tri²ka²ki³a² tā³nxa² i²li³ki³a¹
ū³whī¹ki³te²ju²hē³la². A²nxe³ta³ne³kxa² wi¹wen¹ta³nē³ka³nū³a² hai³txi³
ū³whī¹ki³te²sxa³yu²hē³la². Wi¹we¹nxa³ta³ne³ka³nū³a² ū³whī¹ki³te²ju²hē³la².
³⁸Jā¹nxe³sxā³ ki¹ai²li² ū³whī¹ki³ki³ai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³-
su² a²nū²khai³xa² ten³ju³ta³nū³a² sa²wet¹sxā³ ū³hū²xai³te²ju²hē³la². Nxe³sxā³
ki¹ai²na² yxo²ha³kxa¹ ki³ka³na³ka² a²nū²khai³xa² ū³hū²xai³te²ju²hē³la².

³⁹Ka³ten³su² yxo²ha³kxa¹ a²sī³na² ha³na³ka³lxi³nxa² ai³te²ju²hē³la².
In³txa² a²sīn³su² ha³na³ka³lxi³nha²kxai³ ka³yxuh³xa² a²sīn³su² ha³na³-
ka³lxi³nha²kxai³ ai³ka² a²sīn³su² ha³na³ka³lxi³nha²kxai³ ai³na² a²sīn³su²
ha³na³ka³lxi³nha²kxai³ nxe³te²jai¹ti²tu³wa².

⁴⁰Te²yā¹nxe³sxā³ oh³xan¹te²a² a²nū²khai³xa² ha³na³ka³lxi³nha²kxai³
yuh³xan¹te²a² a²nū²khai³xa² ha³na³ka³lxi³nha²kxai³ nxe³te²jai¹ti²tu³-
wa². Nxe³sxā³ oh³xan¹te²a² a²ha²tai²na¹ ha³na³ka³lxi² ye³yan³txi³ha²kxai³
yuh³xan¹te²a² a²ha²tai²na¹ ha³na³ka³lxi³ ye³yan³txi³ha²kxai³ nxe³te²jai¹ti²-
tu³wa². ⁴¹U³je³na³ka² a²ha²te¹ju³ta² ha³na³ka³lxi³nxa² ai³ha²kxai³ i³la³kxa²
a²ha²te¹ju³ta² ha³na³ka³lxi³nxa² ai³ha²kxai³ hi³ka²ta³a² a²ha²te¹ju³ta²

ha³na³ka³lxi³nxa² ai³ha²kxai³ nxe³te²jai¹ti²tu³wa². Hi³ka²ta³nāu³xai²li² te²-
yā¹nxe³sxā³ a²ha²te¹ju³ta² ha³na³ka³lxi³nxa² ai³nūn³te²jai¹ti²tu³wa².

42 Jā¹nxe³sxā³ te²yā¹nxūn³ki³tu¹wa². Ya³lu²te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²tāu³a¹
ā³lxa³txi³ i³sa²yxau³xi²tu¹wa². A²nū²a² sa²nī³kxi²ki³kxai²nān²tu³ khon³hxa³-
te²ju²hē³la². Yxān¹ta¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²tāu³a¹ hai³txi³ khon³hxa³ju³ta³la³
yū²nxa³lho³la². 43 Sa²nī³kxi²ki³tāu³a² a²nū²khai³xa² ko³nxe³ha²kxai³ nū³-
kxū³nxa³ha²kxai³ te²jai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²hi¹na¹
wi¹lha²kxai³ nū³kxū³nha²kxai³ nxe³ki³tu¹wa². 44 Sa²nī³kxi²ki³tāu³a² a²nū²a²
yuh³xan¹te²a² sa²nī³kxi²hi³ki³tā³la². Yxān¹ta¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²hi¹-
na¹ a²nū²a² oh³xan¹te²su² i³sa²yxau³xi²tu¹wa². Nxe³sxā³ yuh³xan¹te²nū²nāu³a²
yū³kxai²nān²tu³ yan¹nāu³a¹ oh³xan¹te²nū²nāu³a² ā³lxi³ton³tu¹wa². 45 Nxe³sxā³
Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa³i³tān¹jau³xa² e³te²nah¹lxi¹:

—A²wi¹lhi¹nān¹jah¹lai¹na² A³tāu²ah³lo²su² ha²kxai³ a²nū²khai³xa² ka³ten³su²
sa²we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ ā³ta³lo³hē³tāu³a¹ ye³jen¹nū³nān¹jah¹la² Kris²-
tu³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²ka³ten³yu¹ta² ā²la² yū³jah¹lai¹la¹wi¹. A²nū²a² i³ka³ten³su²
ti³hi¹jah¹lai¹la¹wi¹. Oh³xan¹te²a² wxā³jah¹lai¹la¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la². 46 Nxe³sxā³
oh³xai²nān¹jah¹la² ne³ka³ta²sxā³ wxā³ta¹hxai²nxa²ti³ai¹ti²tu³wa². Yuh³xai²nān¹-
jah¹lo²nu¹ta¹na² ne³ka³ta²sxā³ wxā³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ā³ta³lo³hē³jah¹la²
oh³xai²nān¹jah¹la² wxā³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 47 A²wi¹lhi¹nān¹jah¹lo²nu¹ta¹na²su²
A³tāu²ah³lo²nu¹ta¹na²su² kīh³nū³khai³xa² Txa²wā¹sū³na² hi¹sen³su² we¹ta¹hxai²-
ti³ai¹ti²tu³wa². Ā³ta³lo³hē³jah¹la² oh³xa² wxā³jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
48 Te²yā¹nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ kīh³nū³xa² sa²we¹jah¹-
lu¹jā¹nxe³ hī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ oh³xai²nān¹tū³ka³txa²na² sa²kxai³lu² oh³xa²
wxā³jah¹lu¹jā¹nxe³ hī³nx2na³la². 49 Jā¹nxe³jut3su² hi¹nai²na² yuh³xai²nān¹jah¹lu¹-
jā¹txe²su² ki³tā³la². Yxān¹ta¹ kxā³nāu³a¹ oh³xai²nān¹jah¹la² yā¹txe²su² ki³tu¹wa².

50 Txa²wā¹tā³nāu³xāi³. Nxe³jau³xai²na² i³yau¹ū¹nx2ti³jau³xai²la¹wa². A²nū²khai³-
xa² txa²wā¹sīn³su² txa²wā¹txi³ha²yau³su² txa²wā¹nū²su² ha²kxai³ nxe² hxi²kan¹txi³
Txa²wā¹sū³na² yxau³ju³khai³xa² ā³wih¹ki³sxa³lho³la². Nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te²a²
sa²kxai³lu² khon³hxa³ju³ta² yū³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ oh³nān¹te²lo³nxa³lho³la².

51 Ain³kxi²khai¹nxe³sah¹lxi³hē³la². Wān³txa² hāi³jau³xai²tā² i³yau¹ū¹nx2ta¹tu¹wa².
Txa²wā¹nū³ka³txi³ki³na¹xai²na² a²wā³kxi³kxai³ ya³lu²ki³ju³ta³nū³a² yū³nē³lha²kxai³
a²wā³kxi³kxai³ ya³lu²ki³ju³ta³nū³la³ yū³ki³sxa³ha²kxai³ nxe³ki³tu¹wa². Nxe³yān¹ta¹
txa²wā¹nū²nāu³ai²na² yxo²ha³kxa¹ ā³lxa³ton³ki³tu¹wa². Ā³lxa³ti³hi¹tē³tu¹wa², Txa²-
wā¹sū³na² hxi²ka²sa³. 52 Wa³su¹txi³ ye³ka³tē³ki³kxa² yā¹nxe³sxā³ ā³lxa³ton³ki³tu¹wa².
Trū³be²ta²ka³txa² wāi²la² hū³ka³txa² ne³ki³san¹ka³txa² wxa²no²la³kxain¹tāu³-
a¹ ā³lxa³ton³ki³tu¹wa². Nxe³tāu³a² ya³lun¹ti³tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²si¹hain¹tu¹wa². Ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹ta¹nha²kxai³ kho³-
nhxa³ju³ta³la³ yū²nxa³lho³la². Nxe³sxā³ yxo²ha³kxa¹ ā³lxa³ton³ya³nhe³lain¹tu¹wa².
53 Jā¹nxe³ha²kxai³ khon³hxa³te²ki³nāu¹xa² yxau³xai²ki³tāu³a² ya³lu²ki³ju³ta³nū³a²
yū³nē³na³la². Yxān¹ta¹ hā²wxān³txa³ khon³hxa³kxi²ne³lxa³ju³ta² ā³lxa³ton³ki³-
tu¹wa². Nxe³kxai²nān²tu³ ya³lu²ki³ju³ta³nū³la³ yū³nē³lxa³lho³la². 54 Jā¹nxe³sxā³
txa²wā¹nū²ki³nāu¹khai³xai²na² khon³hxa³te²ki³nāu¹xai²na² ā³nā³lxi³to³tu¹wa².

Txa²wā¹nū²kī³nāu¹khai³xai²na² khon³hxa³te²sxa³kī³nāu¹xai²na² wen¹kī³tu¹wa².
 Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²kī³nāu¹khai³xai²na² ya³lu²te²kī³nāu¹xa² ā³nā³lxi³to³tu¹wa².
 A²nū²kī³nāu¹khai³xai²na² ya³lu²nxa³te²kī³nāu¹xa² wen¹kī³tu¹wa². Nxe³hī¹na¹ Txa²-
 wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxai³tā² e³lxah²lxi³tu¹wa². Nxe³jau³xai²na²sa¹:
 —~Ya³lu²kī³ju³ta² hxa³sxā³ ne³ki³son³na³li¹. Kō³nxe³kī³ju³ta² ā³wa²-
 sut¹sxā³ yxau³kī³tā³li¹.

Sū³na² ū³wha²li¹txā³nxai³tā² nxe³ta¹hxi²hē¹la². 55Nxe³nē³lha²kxai³ ya³-
 lu²ti³hit¹sa²jah¹lai³. Īh¹nū¹la³ta³ kwā³non³nha¹ju³ta³la³ sīn¹te¹la¹xā³?
 Īh¹nū¹la³ta³ khāuh³lxa³ti³sa²nhīn¹tāu³la³sīn¹te¹la¹xā³?

56Kō³nxe³ti³ kái³kī³ju³tan¹te²kxa²yā³lhu² ya³lu²ju³ta³nū³a² yū³nē³na²-
 hē³la². Nxe³nē³ju³tan¹te²kxa²yā³lhu² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxai³tā²
 kō³nxe³ti³ i³yī¹li²nē³na²hē³la². Nxe³nē³kxan²ti³ ya³lu²kī³ju³tai³kai³ ne³ki³-
 son³na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ kō³nxe³ti³ i³yī¹li²nē³ju³tai³kai³ ne³ki³son³na³la².
 57Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³
 i³hxi²ka¹tū¹nhē³ju³tan¹te²kxa²yā³lhu² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³kī³tā³la². Nxe³-
 ju³tai²li² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²kī³tā³la².

58Jā¹nxe³jut³su² txa²wā³tā³sya³h³lxi¹nha²kxai³ ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Ka³-
 ten³su² i³sa²yxau³xi³si¹nhē³ju³ta³nū³a² ya²la³tu³ yū³nē³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² yxo²ṽjah³lxi³hē¹la². Wxi²kan¹nūn³jah²lxi³hē¹la². Txa²wā¹sū³na²
 i³ye³kxi¹nx²ti³ju³ta² so¹lxi³ ya³lo³txi²sxā³ o²la³kxi¹jah³lxi³hē¹la². Yxah³lxin¹-
 kxai²nān²tu³ wi¹lo²la³kxah¹lxin¹kxai²nān²tu³ kxā³nāu³a¹ wi¹lo²la³kxah¹lxin¹kxa²
 yo³ha² ū³yhoh³xi¹nx²ti³tu¹wa². Ju¹tai²li² ā²la² i²yah³lxin¹tai²ti²tu³wa².

Txa²wā¹yen³kxa² wā²nhū¹nyhu¹kī³jau³su²

16 1 Ju¹ta³la³ nxe³ha²kxai³ yxo²ṽtū³ka³txai²na² Ju³te²a²ko³xa² yxau³te²nū³-
 ka³txa² sa²kxai³lu² yen³kxa² so¹kxi²txā³nxa² wā²nhū¹ain¹yah³lxin¹ju³ta²
 i³yau¹ū¹nx²ta¹tu¹wa². Yxo²ṽtū³ka³txi³nāu³xa² Ka³la²si²a² ko³xan¹te²nāu³xa² yxo²-
 ha³kxa¹ i³yau¹ū¹hai¹nhxai²na¹kxai³, jā¹nxe³nx²ta¹tu¹wa². 2 To³mīn¹ko³ nxe³hīn¹ta²
 yxo²ha³kxa¹ ā³nūn¹yah³lxin¹tau³a¹ yen³kxa² so¹kxi²txā³nxa² wā²nhūh¹yah³-
 lxin¹ta³nxā³nxū³a² wxa²hau³kot³sxā³ ū³wha¹jah¹lxi³hē¹la². Ta³nxā¹nxai²li²
 yū³yah³lxin¹kxa² a²wā³kxi³kxai³ ū³wha¹l² a²wā³kxi³kxai³ sa²so² nxe³jah³lxi³hē¹la².
 Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ ye³jen¹na² wxā³na¹tāu³a¹ ta³nxā¹nxai²li² ū³wha¹ta³lun²-
 yah³lxi³hī³nxā¹lxa². 3 Na¹kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ wxā³na¹ka³tu³ ta³nxā¹nxai²li²
 i³sa²si¹hā¹ū¹ha¹tu¹wa². Ha³teh³nxā³nxa² i³yau¹ū³jau³xa² ū³wha²li¹lā¹ka³tu³
 wxa²nū³ka³txi³ i³nxā² i²li²te²a² i²sxā³ i³sa²so¹ah³lxin¹jah¹la² hxi²ka² i³sa²si¹-
 hā³ū¹ha¹tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ Je³ru³sa³lē²thi³na² yxo²ṽsxā³ yxau³te²kī³nāu¹xa²
 ai³yah³lxin¹ka³tu³ ū³hū¹ain¹yah³lxin¹tu¹wa². 4 Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ hxi²ka¹-
 na¹kxai²nān²tu³ ai³nū³na¹tu¹wa². Nxe³na¹kxai²nān²tu³ ā³si³te³kxi²sain¹tu¹wa².

Pau²lah³la²: “Nxe³na¹tū¹xā¹.” Jau³su²

5 Nxa²ha¹te¹ wxā³sxā³ i²nx²ta¹tu¹wa². Ma³se³to²na²ko³xa² ai³lha²thet³sān²-
 sxā³ hā²wxān³txa³ wxā³na¹tu¹wa². 6 Nxa¹kxai²nān²tu³ jū¹nxa² kan²txi³

yxau³ya³nx2ta¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². Kwê³kon³tâu³a¹ yxau³ya³nx2ta¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². Nxa¹kxai³nân²tû³ â³nxai³na¹ju³ta²nû³a² hxi²kan¹txi³ â³non²-ta³kxi²sah¹lxi³hî³nxal¹xa². 7Kwa²a³nî²â³wa³to¹ta²lxa¹ju³ta² ten³sa²nx³nha²wa².

Txa²wâ¹sû³nai²li² ten³kxai²nân²tû³ kan²txi³ yxau³ya¹nx2ta¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

8Ti¹ai²li² E²fe³so³thî³na² âh¹yxau³na¹tu¹wa². Pên³ta³kos²ta² ti³wa³-ka² ti¹a¹ âh¹yxau³na¹tu¹wa². 9Nxe³sxâ³ txa²wa³ka³la² kâi²non³na³la².

Txa²wân³txa² wi¹lain³kxi²sain¹te²a² yû³khai¹nx2na³la². Yxân¹ta¹ ten³sai¹-nxa³te²a² kâin²yû³nû³na³la².

10Nxa²ha¹te¹ Ti³mo²jah³la² ne³ka³ta² wxâ³kxai²nân²tû³ wi¹lhit¹sxâ³ yxau³ya³nx3ti³ju³ta²nû³a² hau³ko³jah¹lxi³hê¹la². Nxe³sxâ³ jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txai²yâ¹nxe³sxâ³ Txa²wâ¹sû³na² wa³ka³li³yu³ta² o²la³kxi²nûn³-na³la². 11Ko³te³si¹hain¹yah³lxan³jau³su² i²txai¹yah³lxi³hê¹la². Nxe³yân¹ta¹ wâ³li²ju³ta²nû³a² hau³kot³sxâ³ â³non²ta³kxi¹txai¹yah³lxi³hê¹la², wi¹lhin¹-sxâ³ wxâ³si¹yah³lxin¹jau³sa². Nxe³ha²kxai³ jah¹lai²li² a²lon³ti³tâu³xa² tê³lxi²sxâ³ i³xain¹ju³ta² kâin² wahx3nxai¹na¹wa².

12Nxa²ha¹te¹ A³po²lah³la²sa¹. Jah¹lai²na² a²lon³ti³tâu³xa² â³si³tê³lxi³sxâ³ wxâ³si²-nx2ti³si¹hai¹na¹jau³su² e³kxain¹to³ha¹hê³la². Nxe³ta¹ ha³lo²ai²li² wai³nxa³ha²kxai³ hâi¹sxâ³ yxau³nha²wa². Yan¹nâu³a¹ hxi²kan¹kxai²nân²tû³ wxâ³si²nxa²lxi³tu¹wa².

Pau²lah³lai²na² a²wân³txa² a²ne³ki³sot3jau³su²

13Nxa²ha¹te¹ a³la³kxi²sxâ³ i²yxau³jah¹lxi³hê¹la². Nxû²kwai³lxû¹txi³ yxo²-i²sxâ³ yxau³jah¹lxi³hê¹la². Txa²wâ¹sû³na² wân³txa² ya³lo³txi¹jah³lxi³hê¹la². Sa²yxo²a³yah³lxi³txa³hê¹la². 14A³lxi²waun¹nyhu¹sxâ³ kâi³jah³lxi³hê¹la².

15-16Es³te²fa³na²sah³la² a²yu³ta² whâi²na¹ i²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹la² a²wi¹lhî¹na² Kre²si²a²ko³xa² yxau²xai³lain¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³hî¹nai³tâ² Txa²wâ¹sû³na² yxo²i²te²a² yû²nxa³hî¹nai³tâ² jah¹lai²na² a²yu³tai²li² yxo²i² â³si³wxe³ain¹na²hê³la². Nxe³hî¹nân¹te²tû³ Txa²wâ¹sû³-na² a²wa³ka³li³yu³ta² so¹lxi³ o²la³kxai¹nhxai²na²hê³la². Nxe³jah¹lai²na² i³tih³nxe³nx2ti³jau³xai²na² sa²yxo²wet¹sxâ³ yxau³jah¹lxi³hê¹la². A²nû²a² â³non²ta³kxi²waun¹nyhu¹ki³ju³ta² yâ¹nxe³jah³lxi³hê¹la².

17Es³te²fa³na²sah³la² Fo³tu³na²to²jah¹la² A³ka³i²ko²jah¹la² nxe³sxâ³ wxâ³-ya³sai¹nha²kxai³ wi¹lxo³kxi²sai¹nhê¹la². Kâin² â³non²ta³kxi²sain¹na²hê³la². Ul²yxau³yah³lxi³nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ â³hxi²nûn¹sah²lxa³nha²kxai³ â³non²ta³-kxi²sain¹na²hê³la². 18Kâin² â³nxû²kwai³lxû¹sain¹na²hê³la². Nxe³nx2tain¹kxaix3 jâx1sain¹na²hê³la². Nxe³tû³ka³txa² ya¹tû³ka³txa² sa²nên¹kxain¹ki³ju³ta² wain³na³la².

19Nxa²ha¹te¹ A²si³a³ko³an¹tû³ka³txa² yxo²i²te²ki³nâu³xa² sa²kxai³lu² wi¹yxau³si¹nx2tain¹jau³su² i³sa²si¹hâ³ûh¹nx2tain¹na³la². A³kwi²lah³-la² Pri³si²la³ka³lxa² yxo²i²tû³ka³txa² a²sxi²hai²na² â³nû¹nain¹tû³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wâ¹sû³na² wi¹lhin¹sxâ³ i²si¹nx3tain¹jau³su² i³sa²si¹hâ³-ûh¹nx2tain¹na³la². 20Txa²wâ³tâ³nâu³xai²li² ti¹na² yxau³te²a² a²yxo²ha³kxa¹ te²yâ¹nxe³jau³xa² i³sa²si¹hâ³nx2tain¹nûn³na³la². Txa²wâ¹sû³na² wân³txa² yxo²i²yah³lxi³nha²kxai³ i³yxo²sai¹la³kxi²nha¹ju³ah³lxi³hê¹la².

21 Jã¹nxe³na¹jau³su² txa²hxi²ka² ũ³wha²li¹lye¹nx2ta¹wa². Txai²li² Pau²-lah³lo²su² nxa¹wa².

22 Wxa²nũ³kã³txi³ î³nxa² î²li³te²a² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² a³lxi²-nxa³kxai²nãn²tu³ kô³nxe³ti³ î³yî¹li²ũ¹jah¹lai²la¹wa². Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² a³ka³nxi²sxã³ wa³li²ju³ta³nũ³a² yau³son³na³la².

23 Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ kãin² thãi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³si¹jau³nũ³su² ten³sa³nha²wa².

24 Jã¹nxa¹jut3su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²sa³wi³ha³lxi³su² ki³sa²kxai³ a³-lxi¹nx2ta¹wa². Jã¹nxa¹jau³su² txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ta³lu²na¹wa².

2 Koríntios

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹le¹nx2ta¹wa². A²kxã³nxa² Txa²-wã¹sũ³na² hi²sen³su² i³sa²si¹hã³ũ¹sa³na²hẽ³la². Sa³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txai³tã² i³hen³txi³jah¹lo²sa¹wa². Txa²wã¹sũ³na² a²ten³jau³su² ha²kxai³ hxi²kan¹txi³lot3sa³na²hẽ³la². Wxa²nũ³kã³txa² Ko³rĩn²to²thĩ³na² yxau²xai³lyah³lxin¹tũ³kã³txi³ i³nxa² ũ³wha²li¹la³kxi¹-nx2ti³nha¹wa². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxin¹tũ³kã³txi³ i³nxa² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³nha¹wa². Te²yã¹nxe³sxã³ Kre²sa²ko³xan¹tũ³kã³txi³ i³nxa² Sũ³na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxin¹tũ³kã³txi³ i³nxa² ain³kxi²sah¹lxi³-hẽ¹la². Ti³mo²jah³lai²na² txa²wã¹lon³yah³lo²su² yxau³ya³sain¹nũn³na³la².
²Nxa¹ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² Txa²wã¹wĩ³nu²su² Jah¹-lai²nãn²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² Jah¹lai²nãn²tu³ nxe³ya³sxã³ kãin² thãĩ³ti³la² a³lxi²nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²-kwai³nãu³a² ã³nhãu²no³txa²lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nha²wa².

Pau²lah³lai²li² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²jau³su²

³Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² sa²nẽn¹kxi²a³sah¹lxi³wxa². A²nxe³jah¹la² Je³-su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³te²a² A²wĩ³nai²la¹wa². Wi¹lhin¹sxã³ thãĩ³ti³la² sa²hau³kot3si¹nhẽ³jah¹lo²su² ha²kxai³ sa²ye³kwẽ²kxi²nẽ³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa².
⁴Nxe³sxã³ i²li³tãu³a¹ khãuh³lxa³thin¹ki³ju³ta² sa²ye³kwẽ²kxi²nẽ³na³la². Nxe³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³kxai³-la¹ a²nũ²a² ã³xai²na² khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³ta² sa²ye³kwẽ²kxain¹nũn³ki³tu¹wa².
⁵Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²ki³sa²kxai³ khãuh³lxa³txi³nẽ³ju³ta² kãin² yũ³nẽ³na³la². Nxe³kxan²ti³ Kris²tu³jah¹la² sa²ye³kwẽ²kxi²nẽ³ju³ta² kãin² ũ³hũ¹nẽ³nũn³na³la².
⁶⁻⁷Txa²wã¹sũ³na² sa²ye³kwẽ²kxi²nx2ti³jau³xa² i³hen³-txi² ko³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹ju³ta² ã³wa²su¹ti³hi¹txa²lxi³jau³xa² i³hen³txi² nxe³nx2ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ta¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kxã³nxi³tã² khãuh³-lxa³ti³sain¹sĩn¹na²hẽ³la². Yxãn¹ta¹ khãuh³lxa³ti³sain¹sĩn¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² sa²ye³kwẽ²kxi²sa²sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³sa²sĩn¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³-ti¹ ã³non²ta³kxi¹nx2ti³si¹na¹ju³ta³nũ³a² yũ³tu¹wa². Khãuh³lxa³ti³sain¹sĩn¹ju³ta³ti³tã² Txa²wã¹sũ³nai²na² sa²ye³kwẽ²kxi²sa²sĩn¹na²hẽ³la². Jã¹nxe³sxã³ khãuh³lxa³-ti³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² sa²ye³kwẽ²kxi²sa²sĩn¹kxai³ jã¹nxe³sxã³ sa²ye³kwẽ²kxi²nx2ti³nũn³tu¹wa².

8 Jā¹nxa¹jut3su² A²si³a³ko³xa² yxau²xai³la¹hī¹nai³tā¹ju³tai³tā² i³yau¹-ū¹nx2ta¹tu¹wa². Ye³khāuh³lxa³ti³sain¹ju³tai³tā² i³yau¹ū¹nx2ta¹tu¹wa². Ya³lo³txi³ti³hex1sa²nxa³hē¹la². Ya³lu²sa²te³lxa²nān³khīh³ na¹hē¹la². 9 Su²-lhā³sain¹ju³ta³nū³a² ā²la² i³yī¹li²sain¹na²hē³la². Ai³lā²nū²:

—Wā²nxūh¹ ā³nhi²kat1sa²ju³ta³nū³la³ yū³sa²nxa³lho³na¹. Nha¹jau³-su² nxa¹hē¹la². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² so¹lxi³ a²nū²a² ya³lu²te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³ti³hit1jah¹la² so¹lxi³ yxo²i²a¹hē³la². 10 A²nxe³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² ya³lu²sa²ju³ta³nū³a² ā³non²ta³kxi²sxā³ so¹xi²sa³hē¹la². Sa²-ju³taix3 jāx1sa²ju³ta³nū³a² yxo²i²sxā³ wah³nxe³na¹wa². 11 Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²nū¹sah²lxin¹kxai²nān²tu³ ā³non²ta³kxi²nū¹sah¹lxi³nhi¹lxa². Nxe³-sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² ain³kxi²nē³tu¹wa². Nxe² ain³kxi²nē³kxai²nān²tu³ ā³non²ta³kxi²sa²ju³ta² e³lxah²lxi³tu¹wa². E³lxah²-lxi³ha²kxai³ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ Txa²wā¹sū³na² kāin² sa²nēn¹kxain¹tu¹wa².

Pau²lah³lai²li² a²ten³ju³ta³nū³a² i³ā³lxa³tot3jau³su²

12 Jā¹nxa¹jut3su² wxa²ha³tih³xan¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² e³yah³lxin¹jau³kxai³lu¹:
—Pau²lah³lai²li² Sū³na² i²sxā³ i³so¹jah¹lai²kxai³ wain³txi³ kāi³xa³xā¹. Nxe³yah³-lxin¹jau³su² ha²kxai³ kxā³nxa² kāi³a¹ju³tai³tā² i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². E³lxah²lxi³sxā³ o²la³kxi²na¹tai¹ti²tu³wa². A²nū²a²nāu³xa² ā³xa² o²la³kxi²nū¹hai¹na¹ju³tain²ti³ wxa²yen³nāu³a² o²la³kxi²nūh¹nx2ta¹ju³tain²ti³ nxe² kāi³a¹tai¹ti²tu³wa². Ā³la² kāi²-non³sxā³ o²la³kxi²nūh¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Wā²nxūh¹ txa²hoh³lxi³sa²ju³khai¹lxa³ ti³he¹nx2nxa³wa². Txa²wā¹sū³na² thāi³ti³la² a³lxi²sa³ha²kxai³ wain³txi³ kāi³i² txa²-ē¹nāu³ai²na² wi¹le¹kxi²nha²sxā³ kāi³i² nxe³nūh¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³na¹ju³tai²li² i³ka³li³kxi¹nha¹nha²wa². 13-14 Nxe³sxā³ wān³txa² ū³wha²li¹lhā³ti¹nx2ta¹jau³xai³tā² a²yxō²ha³kxa¹ hxi²kan¹txi³ e³lai²na¹ i²yah³lxi¹nha²kxai³ a²si³yxau³tāu³khai³xa² ā³ne³wxe³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxa². Kxā³nxai³tā² ha³lo²a² o²la³kxi²nūh¹-nx2ta¹ju³tai²na² jū¹nxe² ā³ne³wxe³nū¹sah¹lxi¹lxa². Nxe³sah³lxi¹nha²kxai³ kxā³nāu³a¹ Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wā³li²sxā³ a³ka³nx²tāu³a¹ e³-lxah²lxi³ju³ta²khai³xa² kāin² ā³ne³wxe³nū¹sah¹lxin¹tu¹wa². Te²ya¹nxe³sxā³ Sū³na² sa²nēn¹kxi²nū¹yah³lxin¹kxa² ya¹nxe² sa²nēn¹kxi²nū³na¹tu¹wa².

15 Nxe³sxā³:

—Jau¹xai²na² ya²la³lhu²ji¹xā¹. Nxe³nx2ta¹jau³su² a²wi¹lhī¹na² wxā³sxā³ i²nx2ta¹ju³ta² ten³sa³hē¹la². 16 Nxe³na¹ha²kxai³:

—Ma³se³to²na²ko³xa² ai³na¹tāu³a² ā³nī²xai³ai¹na¹tū¹xā¹. Ā³wā³li²na¹tāu³a² ā³yit1sxā³ i²ai¹na¹tū¹xā¹. Nxa¹kxai²nān²tu³ ye³ha¹li¹tāu³su² i³ka³lih³ti³-hi¹tain¹to³ha¹tū¹xā¹. Nxe³na¹kxai²nān²tu³ Ju³te²a²ko³xa² ai³na¹ju³ta³nū³a² ā³non²ta³kxi²sain¹tū¹xā¹. Nxa¹hē¹la². Na¹ta¹ wxā³sī²nx2ti³nxa³tai¹ti²tu³wa². 17 Nxe³to³ta¹ wān³txa² u²lxan¹jau³su² ha³tā³nxe³sa²sxā³ ā³nhi²kat1sa²nxa³-ha²kxai³ wān³txai²li² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tā² i³ya¹tū²la² hāi¹sxā³ yxau³sxā³ wah³nxe³na¹hē³la². Jā¹nxa¹ju³ta² kwa²e³sxā³ ā³a¹jut3su² hī³na¹te²la¹xā³? Yuh³xai²nān¹jah¹la² yā¹nxe² ain³nha²hī³na¹te²la¹xā³? Jā¹nxe³sxā³:

—Nxe²kāi³a¹tū¹xā¹. Na¹jau³su² na¹ta¹ i³ya¹ta¹ka³tu³ ka³nxa³ha²ta³a²sa¹:

—~Nxê²nxa³lho³na¹. Na¹jau³su² nxe²kâi³a¹jah¹lo²su² hi³na¹te²la¹xã³? 18 Hai³-txi³ nxe³te²txã³wa². Txa²wã¹sũ³na² i²sa²ha²kxai³ wãn³txi³khai³xa² so¹lxi³e³a¹wa². Yxo²i²ki³jau³xai¹la¹wa². 19 Jã¹nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹-sũ³na² Tah²su² ha²kxai³ i³yau¹ũ¹nx2ti³nha¹tai¹ti²tu³wa². Txa²i²na² Si²lah³la² Ti³mo²jah³la² nxe³sĩn¹sxã³ i³yau¹ũ¹nx2ti³nha¹tai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²nãn²tu³ i³wã²wã²txi³ki³jah¹lo²sxa³wa². Yxo²i²ki³jah¹lai²la¹-wa². 20 Kxã³nhxi¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³nu¹tai²na² hi²sen³su² Ju³te²a² nũ³ka³txa² i³yau¹ũ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ha³lo²a² wxã³ju³ta²nũ³a² i³yau¹ũ³ta¹hxai²ti³ai¹-ti²tu³wa². Hã²wxã³txa³ jau³jau¹xu¹tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ Je³su²jah¹la² hxi²ka² we¹ta³lun²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ hi¹nai²na² Je³su²jah³la² we¹ju³-tai³tã² a²nũ²a²nãu³xa² i³hen³txi³sĩ¹na¹wa². Nxe³sĩ¹na¹ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²ya³sain¹na³la². 21 Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i³yau¹ũ¹-nhẽ³nha²wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ka³te³na² wi¹tãu³a¹ yxau²sa²tẽ³ti³hi²tẽ³ju³ta² i³yau¹ũ¹nhẽ³nha²wa². Te²yã¹nxũ³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i²sxã³ i³so¹nẽ³jah¹lo²su² na³la². Jã¹nxe³ju³3su² txa²wã¹ẽ³nãu³a² ã³nxũ²kwai³lxũ¹nẽ³nha²-wa². 22 Txa²yen³kxa² yen³kxi³ha¹kxa² tẽ³sxã³ txa²i³lxa² ũ³wha²li¹lhẽ³te²sa¹wa². Nxe³na¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² i²li³te²su² te²na² i²kxai²nãn²tu³ a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Jah¹lai²na² a²yen³kxi³sin²tã¹. A²i³lxa² sa²hẽ¹tin²tã¹. Nxe³hi³nx2na³la².

Te²yã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² A²yãu³ka³txi³khai³xa² i³sa²si¹hã³ũ¹nhẽ³-na²hẽ³la². Nxe³nẽ³lha²kxai³ a²nũ²a² ã³xai²na² i²nẽ³lhã³ a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³ha³lxi³yhen²tã¹. Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² nxũ²-kwai³yxaun³tã¹. Nxe³nẽ³nha²ha²kxai³ yen³kxa² ũ³hũ¹nhẽ³kxi³nũ³a² ya²la³tu³ a³la³kxi²ki³tã³la².

23 Jã¹nxa¹jau³su² wãn³txi³khai³xa² e³a¹wa². Txa²wã¹sũ³na² i²sa²na³la². Txa²ẽ¹na² i²sa²jah¹lai²la¹wa². Wxã³sxã³ i²nx2ta¹ju³ta² ten³khaix1sa³-nha²wa². Nxe³yãn¹ta¹ wxã³na¹kxai²nãn²tu³ ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹ju³ta² i³kwai²kxi¹nx2ti³hi³na¹wa². Nxe³nx2ta¹kxai²nãn²tu³ i³ãin²ta³lxi²nx2ti³-hi³na¹wa². Nxe³ju³tai²na² ten³sa²nxa³hẽ¹la². Jã¹nxe³nx2ta¹kxa²yan³ti³su² Ko³rĩn²to²thĩ³na² ai³na¹ju³ta³nũ³a² ã³na¹la³kxi²nha¹hẽ³la². 24 Yxo²i²yah³-lxin¹ju³ta² kwa³na³nx2ti³nxa³lho³la². Nũ³kxũ³txi³ yxo²i²yah³lxi¹nhẽ³la². Yxah³lxi¹nha²kxai³ i³ka³li³yah³lxin¹ju³ta³nũ³a² kãi³ũ¹nx2ta¹wa².

2 1 Jã¹nxa¹jau³su²:

—~Ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxai³tã² sa²hau³ko³tũ¹hai¹nxa³ha²kxai³ i³kwai²kxai¹na¹hẽ³na¹. Nxa¹na¹kxe³su² i³ãin²ta³lxi¹na¹hẽ³na¹. Jã¹xai¹na¹-ha³tã¹. Nxa¹jau³su² nxa¹hẽ¹la². 2 Nxe³sxã³ i³ãin²ta³lxi²nx2ta¹kxai²nãn²tu³ ka³lih³kxi²sain¹te²a² yũ³ai¹nhĩ²nxa³wa². Wxãi²na² so¹lxi³ i³ãin²ta³-lxi²nx2ta¹tũ³ka³txi³ i³nxai²na² so¹lxi³ i³ka³li³kxi²sah¹lxi³hi³nxa¹lxa². 3 Jã¹nxe³na¹jau³su² ũ³wha²li¹la¹hẽ³la². Wxã³sxã³ i³ka³lih³kxi²sah¹lxa³-nha²kxai³ hãi¹sxã³ i³ãin²ta³lxi²sah¹lxi¹nha²kxai³ sah²lxin¹kxa²yan³txi³su² nxa¹hẽ³la². Nxe³sxã³ ka³li³ha¹kxai²nãn²tu³ ka³lih³yah³lhi³nũ³nhĩ³nxa¹lxa³. Nxe³ju³ju³tai²na² i²te²sa¹wa². 4 Jã¹nxe³na¹ju³kxai³lu² ha³teh³nxã³nxã² ũ³-wha³li¹la³kxi¹nx2ta¹txã³nxai³tã² ãin²ti³sxã³ nãn³ti³ten³khaix1sa³hẽ¹la².

Hxi²waun³ta³kxi²nha²khai¹nxe³nx2ta¹hē¹la². Ī³āin²txi³te³ji¹khi³. Nxe³nx2ta¹-hē¹la². Yxān¹ta¹ a³lxi²nx2ta¹ju³ta² so¹lxi³ ĩ³yau¹ū¹te³lhxā³ nxe³nx2ta¹hē¹la².

Ko³nxe³ti³ kái³ūh¹nx2ti³kxe³su² ne³wā²na³yah³lxin¹jau³su²

5 A²nxe³jah¹lai²kxai³lu² ko³nxe³ti³ kái³jah¹lai²kxai³lu² ĩ³āin²ta³-kxi²khai¹na¹hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ ĩ³āin²ta³kxi²nx2ti³nūn³na²hē³la². Nxe³nx2ti³kxe³su² ũn³txi³ ĩ³kwa¹i²kxi²yah³lxi³txa³hē¹la². Thāi³ti³la²-sxā³ ĩ³ye³kxain¹yah³lxi³hē¹la². 6 Kxā³kxai³ ĩ³wait¹si¹hain¹yah³lxin¹jau³su² ā²na³la². 7 Nxe³ha²kxai³la¹ hī¹nai²kxai³la¹ ko³nxe³ti³ kái³ju³tai³tā² nxe³-wā²na³txain¹yah³lxi³hē¹la². Ī³nxū²kwa¹lxū¹nxe³txain¹yah³lxi³hē¹la², hxi²ye¹ta³lxi³txi³kxa²yan³ti³sa³. 8 Jā¹nxe³jut3su² a³lxain¹yah³lxin¹-jau³su² ĩ³yau¹ū³txain¹yah³lxi³hē¹la². 9 Jā¹nxa¹jut3su² ha²te³h³nxā³nx²ū³wha³li¹la³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Wain³txi³ sa²yo²wet1sah³lxin¹-ju³ta² ĩ²nxa²lxi³te³lhxā³ nxe³ye¹nx2ta¹wa². 10 Ko³nxe³ti³ kái³ju³tai³tā² ne³wa²na³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ te²yā¹nxe² ne³wā²na³nū³na¹tu¹wa². Yxo²ĩ²tū³kā³txi³ ĩ³nxai²na² ĩ³āin²ta²kxi²nha²sxā³ yxau²xai³lah²lxan³jau³su² ne³wā²na³nū³na¹tu¹wa². Kris²tu³jah¹la² ye³na² nxe³ye¹nx2ta¹wa². 11 Sa³-ta³na²jah¹la² ko³nxe³ti³ kái³sāin³si¹nhē³ju³ta³nū³a² ā³ne³wxe³nūh¹kī³tā³la². A²nxe³jah¹la² Sa³ta³na²jah¹lai²li² ĩ³ki³ha¹kxi²ne³kxa²yan³txi³su² ko³nxe³ti³ kái³ju³txai¹tā² ne³wā²na³kxi²nū³na¹wa².

Pau²lah³lai²li² hxi²waun³ta³kxi²jau³su²

12 Nxa²ha¹te¹ Tro³a²te²thi³na² ā³wi¹ha¹hī¹nai³tā² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ū¹te³lhxā³ nxa¹hī¹nai³tā² o²la³kxi²na¹ju³ta³nū³a² ā²la² āu¹la³kxi²sa³na²hē³la².

—~Wi¹lhit1sxā³ o²la³kxi²na¹tū¹xā¹. 13 Na¹ta¹ hxi²waun³txi³sa³hē¹la². Ti²-to³jah¹la² txa²wā¹lon³yah³lo²su² kxah³la² ha²kxai³ ĩ³ha¹txi²sa²nxa³ha²kxai³ hxi²waun³txi³khai¹sa³hē¹la². Nxe³ha²kxai³ ā³waix3sxā³ Ma³se³to²na²ko³-nāu³a² ai³na¹hē³la².

Je³su²jah³la² ĩ³ka³lih³kxi²nē³jau³su²

14 Kxā³nhxi¹nai³tā² Ro³ma²no²ko³nāu³a² yxau²xai³lain¹tū³kā³txi³nāu³xa² he¹lain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ka³tū³ta¹ ā²la² nū³kxūn³te²na² sa²kxai³-lu² a²ko¹ko¹nū³kā³txa² sa²yu³lho¹tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Hā²wxān³txa³ ĩ³xi²tāu³a² sa²yu³lho¹tū³kā³txai²na² tē³nū²la² a²ha³lo²khai³xa² ā³nxai³nū²la² a²nū³kā³txi³khai³xa² wā²nā³ū¹hain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ka³lih³kxi²-nyhain¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxain¹kxa²yā¹nxe³jut3sū³nxe² a²nū²a² sa²yu³lho¹kxa²yā¹si¹na¹wa². Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² nū³kxūn³jah¹la² yā¹nx2na³la². A²kxā³nxai³tā² ko³nxe³ti³ kái³ju³ta² so¹lxi³ yxau²xai³si¹na¹-ju³kxai³lu² sa²yu³lhot1sa²sin¹jut3sū³na³la². Nxe³hī¹nān¹te²tu³ Je³su²jah³la² sa²yo²wet1si¹hai¹na¹jau³nū³su² a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ ĩ³yau¹ū¹hain¹to³hxai²-na¹hē³la². Jā¹nxe³nha¹hī¹nān¹te²tu³ Je³su²jah³la² sa²yo²wet1si¹na¹kxai²nān²tu³

ka³li³sa²to³si¹nha²wa². Nxe³si¹na¹jau³su² Txa²wã³sũ³na² sa²nên¹kxi²to³si¹na¹wa². Te²yã¹nxũ³ju³ta² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² wi¹jau³xa² tẽ³sxã³ sxi²jen³ti³nãu³xa² ã³nxai² i²li³je³na² ã³nxai² nxe³si¹na¹tãu³a² Je³su² Kris²tu³jah³lai²na² wãn³txa² wi¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² i²yau³xa² wi¹lũ³jau³hũ³na³la². To¹nha²kĩ³jau³hũ³na³la². Nxe³kxe³su² a²nũ²a² u²lyxau³kxan²ti³ i²nxũ³so¹ai¹nhĩ³nx2na³la². Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wã³sũ³na² wãn³txa² i²yau³ũ³si¹na¹tãu³a² a²nũ²a² a²yo²ha³kxa¹ jau³jau³xai²na² i²tih³nxain¹si¹nhxai²na¹hẽ³la². 15 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã³sũ³na² a²yen³nãu³a² yã¹nxũ³si¹na¹wa². Ha³nxe²a² wi¹lũ³tho³xa² yã¹nxe³si¹na¹wa². A²nxe³tho³tho³xai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² a²yo²ha³kxa¹ i²nxũ³so¹ain¹te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² a²nũ²a² a²yo²ha³kxa¹ i²sain¹to³sin¹na³la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² sa²yo²wet1si¹na¹ju³ta² i²sain¹sin¹na³la². Kõ³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta² yo³ha² wxa²wa²su¹te²nãu³xa² i²sain¹si¹nha²kxai³ kõ³nxe³ti³ i²yĩ¹li²hũ¹te²nãu³xa² i²sain¹si¹nha²kxai³ nxe³sain¹to³sin¹na³la². 16 Kõ³nxe³ti³ i²yĩ¹li²hũ¹ne³te²su² te²a² kõ³tũ³nũ¹hain¹si¹na¹wa². Yxã¹ta¹ kõ³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta² yo³ha² wxa²wa²su¹te²nãu³su² te²a² wi¹lũ³nũ¹hain¹si¹na¹wa². Nxe³ju³taĩ²na¹ ih¹te²ta³ Txa²wã³sũ³na² wãn³txa² wain³txi³ i²yau³ũ³si¹jau³su² hxi²kan¹te²la³ hĩ³kĩ³te²la¹xã³? 17 Txa²wã³sũ³na² wãn³txa² yau³ã³lxi³ti³ i²hen³txi³te²sa²si¹nxa³wa² yen³kxi³te³la³ka³. Yxã¹ta¹ Txa²wã³sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i²sa²si¹hã³sa²tũ³kã³txi³su² si¹na¹wa². Nxe³si¹na¹ha²kxai³ e³lxah¹ i²hen³txain¹jah¹lo²nãu³su² nha¹wa², Txa²wã³sũ³na² i²nẽ³lha²kxai³la². Kris²tu³jah³la² ã³nũ²kxi²sa²si¹nha²kxai³ yxau³xai³si¹na¹wa².

Txa²wã³sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ũh³ti³hit1tẽ³jau³su²

3 1 Nxe²e³kxi²si¹na¹kxai²nãn²tũ³ kwa² i²sa²nên¹kxi²nha²hĩ³nha¹te²la¹xã³? Sa²nên¹kxi²si¹sain¹sin¹txã³nxa² ũ³hũ¹nx2ti³te³lhã³ nxe³txã³nxũ³a² ten³sa²hĩ³sin¹te²la¹xã³? Sa²nên¹kxi²si¹sain¹sin¹txã³nxa² ũ³hũ¹nx2ti³te³lhã³ nxe³txã³nxũ³a² ten³sa²hĩ³sin¹te²la¹xã³? Nxe²kãĩ³jah¹lo²su² jah³la² i²yah³lxin¹to³hxai¹nhẽ³la². Hai³txi³ jah³la² yãx1si¹nxa³wa². 2-3 A²nũ²a² wãn³txa² ũ³sa²si¹hã³kĩ³jau³xa² yã¹nx2na³la². Kxã³nhxi¹nai³tã² nxe³te²ju²hẽ³la². A²nũ²a² hxi²ka² a²nũ²a² wãn³txa² ũ³wha²li²te²ju²hẽ³la². Nxe³ka³tũ³ a²nũ²a² ã³xa² hxi²ka² ũ³sa²si¹hã³kĩ³te²ju²hẽ³la². A²nxe³jau³xai²na² ũ³sa²si¹hã³kĩ³jau³xan¹txã³nxa² txah³lxa³ka³lo³su² te²ju²hẽ³la². Nxe³ka³lo³ai²na² tẽ³sxã³ tũ²ta²yau³xa² ũ³wha²li²te²ju²hẽ³la². Kxã³nxai³tã² nxe³te²ju²hẽ³la². Nxe³ju³ta² yã¹nxe³kxe³hũ³sã³ wãn³txa² i²wxi²ka³txa²lxi³si¹sah¹lxin¹jau³su² yã¹yxah³lxi¹lxa². A²nũ²a² i²li³te²a² i²jau³xa² yã¹yxah³lxi¹lxa². I²nx2ti³kxai²nãn²tũ³ wain³txi³ yxau²xai³yah³lxin¹ju³ta² i²nx2ti³tu¹wa². I²nx2ti³sã³ i²ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ Pau²lah³lai²li² ya²la³tũ³ Sũ³na² i²sa²si¹hã³jah¹lai²la¹xã¹. Kõ³rĩ²to²thi³nãn¹tũ³ka³txai²na² a²kõ³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta² ã³na¹ha²kxai³ wain³txi³ kãĩ³sã³ yxau³si¹jau³su² i²yau³ũ³ye²sain¹na³na¹. Nxe²e³kxi²hĩ³nx2na³la². Jã¹nxe³sã³ Kris²tu³jah³la² hxi²ka² ũ³wha²li²jau³xai²la¹wa². Nxe³sã³ txai²na¹xai²na² jau³xai²na² ũ³sa²si¹hã³jah¹lo²sa¹wa². Jã¹nxe³jut3sũ³nxe² kãĩ³sã³ txah³lxa³ka³lo³la² hai³txi³ ũ³wha²li²nxa³wa². Yxã¹ta¹ a²nũ²a² e¹nãu³a¹ ũ³wha²li²la³kxi²na¹wa². Te²yã¹nxũ³sã³ tũ²ta²yau³xa² tẽ³sã³ ũ³wha²li²nxa³wa². Yxã¹ta¹ Txa²wã³sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² ka³ten³su² yxau²sa²tẽ³jah³la² hi²sen³su² a²nũ²a² a²e¹nãu³ai²na² i²yau³ũ³nhẽ³jah¹lo²su² na³la².

(2 Koríntios 3.6)

4 Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³
yxau²sa²tē³sī¹na¹ha²kxai³ Txa²wā¹-
sū³na² yxo²i²sī¹na¹wa². Nxe³ha²kxai³
e³kxi¹nx2ta¹wa². 5 Txa²hxi²ka¹na¹-
ju³ta² yū³sa²nxa³wa².

—~Hxi²ka¹na¹xā¹.

Na¹kxai²nān²tu³ ki³ha¹kxi²nha¹-
jau³su² hī³nx2na³la². Txa²wā¹sū³na²
hi²sen³su² i³hxi²kat1ti³hit1sa³-
na²hē³la². 6 A²nxe³jah¹lai²na²
hi²sen³kxai³lu² wān³txa² tah²yau³xa²
i³ye³i³yxo²ka²la¹hū³nyhu¹kxi³-
jau³xa² i³yau¹ū¹nhē³na²hē³la².
Nxe³jau³xai²na² a²nū²a² a²ē¹nāu³ai²-
na² ā³wa²su¹tū¹nhē³jau³xai²la¹wa².
A²nxe³jau³xai²na² a²nū²a² yxo²ha³-
kxa¹ i³yau¹ū³nyhu¹si¹ja³ki³jau³nū³su²
i³hxi²ka¹tē³na²hē³la². Kxā³nxai³-

tān¹jau³xai³tā² wān³txa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹thxa³ki³sxa³kxai²nān²tu³
ya³lu²ju³ta² so¹lxi³ yū³nē³lhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ wān³txa² tah²yau³xai²li²
yxo²i²ki³kxai²nān²tu³ ka³tē³na² wi¹tāu³la³ yū³ki³tā³la².

7 Mo³se²ah³lu¹ta²na² wān³txu¹ta²na² au³jau³xu¹ta²na² hxi²kan¹ti³ sa²-
yxo²we¹thxa³ki³sxa³jau³xai²la¹wa², wi¹jau³su² kxan²ti³na³. Tah³lxi³ka³lo³a²
tē³sxā³ ū³wha²li¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³na¹ Mo³se²ah³lu¹ta²-
na² jau¹xu¹ta²na² so¹hī¹nu¹ta²na² i³ye³ha²te¹ta³lxi³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² a²sa³wi³ha³lxi³su² te²kxai³lu² hxi²kan¹txi³ a²-
ye³na² ten³sa²tā³ain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa², a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta²
kāi²nha²kxai³la². 8 Nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³ tah²yau³xa² i³ye³i³yxo²ka²la¹hū³-
nyhu¹kxi³jau³xa² i³yau¹ū¹nhē³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la²
nxū²kwāi³yxau³nē³na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² Txa²wā¹sū³nu¹ta²na²
a²wi¹ju³ta² ā²la² kāi²non³ye²ha²kxai³ ā³sen³sai²na³la². 9 Mo³se²ah³lu¹ta²na²
wān³txa² au³hxai²hī¹nau³tēx1tān¹jau³xa² kāin² wxi²kin³ti³ton³khaix1ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², hxi²kan¹ti³ sa²yxo²we¹thxa³ki³jau³sxa³kxan²ti³na³.
Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ā²la² kāin² wxi²kin³ti³ton³na³-
la². Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kāi²ki³ju³ta² ā³wa²su¹tē³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² kāin²
wxi²kin³ti³ton³na³la². 10 Jā¹nxe³jut3su² a²wxi²kin³ti³ton³ju³tu¹ta²nān¹ju³ta²
kāin²khai¹nxe³hxai²hī¹nau³tēx1ta² i³kāi²nxa³tot3tā³la². Txa²wā¹sū³na² A²yāu³-
ka³jxah¹la² a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² kāin² ā³sen³sai²na³la². 11 Jā¹nxe³ju³kxai³la¹
Mo³se²ah³lu¹ta²na² wān³txa² ne³ki³son³na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³-
lhu² a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² ā³jū¹nxo¹tā³la². Yxān¹ta¹ te²yā¹nxe³jut3sū³nxe²
Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwāi³yxau³sa²tē³nē³na³la². Nxe³ju³tan¹te²-
kxa³yā³tu³ a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² kāi²non³na³la². Kāin²sa²tē³tu¹wa².

12Nxe³jau³jau¹xai²na² yxo²i²a¹ha²kxai³ wxi²kan¹txi³ e³a¹wa². 13Moi³se²-ah³lu¹tai²na² kãi³hxai²kxau³têx¹ jãx¹l¹s¹nxa³wa². Moi³se²ah³lu¹ta²kxai³lu² l³sa³e² a²nũ³ka³txa² i³ye³kxi²te³lhxã³ ã³tĩ³ain¹kxai²nã²tu³ jah¹lu¹-ta²kxai³lu² wã²la²ka³lo³a² tẽ³sxã³ ũ³yhe³tĩ¹nha²ta¹hxai²ti¹ai²ti²tu³wa². Yxã¹ta¹ ũ³yhe³tĩ¹nhã²nxa³kxai²nã²tu³ i³ye³ha²te¹tẽ³ju³ta² i³jũ¹nxon¹-ju³ta² e³la¹ i²ai¹nhĩ³nx²na³la². 14Nxe³hĩ¹nã¹te²tu³ txa²wã¹ye³na² wã²la² ũ³yhe³tĩ¹kxi²nha²sxã³ yxau²xai³kĩ³jut³sũ³nxe² txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² a³la³kxi²hĩ³kĩ³sxa³wa². Moi³se²ah³lu¹tai²na² wã³txa² so¹lxi³ ain³kxai¹-nha²kxai³ ã³wa²su¹tẽ³lhĩ³nx²na³wa². Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²kxi²sxã³ yxau³hĩ¹na¹ sa²ye³than²kxi²nha²kĩ³jut³sũ³sxã³ a³la³kxi²ta³lu²nhĩ³kĩ³tã³la². 15Jã¹nxain¹ju³ta² Moi³se²ah³lu¹tai²na² wã³txa² i²ain¹ju³tu¹tai²nã¹jau³-xa² i²ai¹nhxai²kxai³ jã¹nxain¹kxai²nã²tu³ a²ye³na² ũ³yhe³tĩ¹kxi²nha²sxã³ yxau²xai³te²hũ³sxã³ a²ẽ¹na² a³la³kxi²ta³lu²nai¹nhĩ³nx²na³wa². 16Te²-yã¹nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kãi³kĩ³ju³ta² ã³na¹hxa³kĩ³kxai²nã²tu³ wã²la² sa²sai¹kxi²nha²kĩ³jut³sũ³nxe² txa²wã¹ẽ¹na² ã³wa²su¹tẽ³tu¹wa². Je³su²-jah³lai²na² wã³txa² yxo²i²kĩ³sa²kxai³ txa²wã¹ẽ¹nãu³a² ã³wa²su¹tẽ³tu¹wa². Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² au³hxai²têx¹tã¹nã¹jau³xai³tã² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ã³yxo²o³tũ¹kxai²nã²tu³ ũ³yhe³tĩ¹kxi²nha²ka³lo³a³ sa²ye³than²kxi²-nha²ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 17A²nxe³sxã³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lain²txi³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lain²txi³ te²ain²txi²na³la². Jã¹nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³nẽ³nha²kxai³ ã³wa²sut¹lsxã³ yxau³kĩ³tã³la². 18Wã²la²ka³lo³a² yen³kxa² i³tĩ¹kxi²ka³lo³a² yã¹nx²na³la². Nxe³ta¹ka³lo³ai²na² sa²than²kxi²kxai²nã²tu³ yen³kxai²-na² e³lxah¹ i²kĩ³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² wã³txa² yxo²i²te²kĩ³na¹xai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² a²wi¹ju³ta² e³lxah¹ ũ³-ka¹nha²ye²kĩ³tã³la². Te²yã¹nxe³sxã³ es³pe²ya²ka³lo³a² i²nha²kĩ³jut³sũ³nxe² Txa²wã¹sũ³na² a²wi¹ju³ta² e³lah²lxi³ ye²kĩ³tã³la². Nxe³kĩ³sa²kxai³ Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lai²li² nxu²kwai³yxau³nũ¹nhẽ³na³la². Nxe³kĩ³ju³tan¹te²kxa³-yan³tu³ti¹ Txa²wã¹sũ³na² yã¹nxe³kĩ³tã³la².

Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² nũ³kxũ³nha²kxai³ txa²wã¹-
nũ²ai²na² nũ³kxũ³nxa³ha²kxai³ nxe³jau³su²

4 1Jãx¹nha¹jut³su² Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³kot³sa²-sĩ¹nha²kxai³ wa³ka³li³yu³tai²li² Sũ³na² wã³txa² i³hen³txain¹sĩ¹na¹ju³tai²li² nxe³ti³hit¹sa²sĩ¹na¹hẽ³la². Nxe³ti³hit¹sa²sĩ¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² nxũ²kwai³-lxũ¹sa²tẽ³nha¹wa². 2Nxe³sa²sĩ¹nha²kxai³ hãĩ³a² ko³nxe³ti³ kãĩ³sĩ¹te²txã³wa². Āu²li²thin¹nha¹ju³ta² kãĩ³sĩ¹te²txã³wa². A²nũ²a² ã³xã² ã³ke³tũ¹sĩ¹te²txã³wa². Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² ko³nxe³ti³ yau³xã³lxi³ i³yat³sĩ¹te²txã³wa². Nxe³ha²kxai³ hãĩ¹nxe³sxã³ ya²la³tu³ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi²sĩ¹te²sa¹wa². Nxe³nha¹jut³su² Txa²-wã¹sũ³na² yen³nãu³a¹ wi¹kãĩ³nha¹ju³ta² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a³la³kxain¹jau³su² i²sain¹sĩ¹na³la². 3-4Kris²tu³jah¹lai²na² a²wxi²kin³ti³ton³ju³tain²txi³ Txa²wã¹sũ³na²

a²wxi²kin³ti³ton³ju³tain²txi³ nxe²na³la². Nxe³ju³tai²na² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² wā³nxīn¹jau³xai²na² i³hen³txi³ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹ē¹na² sa²hau³ko³tū¹nhē³-jau³xa² i³hen³txi³ki³tā³la². Ha³lo²a² i³ha³te¹kxi²nē³jut³sū³nxe² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa²kxai³lu² txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² i³la³kxi²ti³hi¹tē³na³la². Nxe³yān¹ta¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² i³hen³txi³ki³sxa³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²ju³ta³nū³a² yū³te²nū³ka³txai²na² so¹lxi³ wān³txai²na² Kris²tu³jah¹lai²-na² wān³txa² yū³ai¹nxa³lho³la². A²nxe³tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² Sa³ta³na²jah¹la² yuh³xan³ko³xai²na² a²sū³nu²su² ki³lxo³nha³jah¹lai²na² hi²sen³su² wā²la² ā³-ye³ti¹jut³sū³nxe² wān³txai²na² sa²no¹te²ju²hē³la², yxo²i²ain¹kxa²yān³txi³sa³.

5 Jā¹nxa¹jut³su² wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ti³sī¹na¹jau³xai³tā² hai³txi³ txa²wān³txi³-khai³xa² sa²wxi²ka¹txa²lxi³sī¹nxa³tai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai²na² wān³txa² so¹lxi³ sa²wxi²kat¹txa²lxi³sī¹na¹tai¹ti²tu³wa². Hai³txi³ wxa²hxi²kan¹jah¹lo²su² sī¹nxa³wa². Kwa² wa³kon³kxi¹nx2ti³sī¹na¹wa², Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²nū²kxi²sxā³ yxau³nha¹-ha²kxai³la². 6 A²kxā³nxu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txi³kxai³lu¹ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ka³nxah³ju³ta² i³ha³te¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹-lain²txi³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² i³ha³te¹tū¹nhē³jah¹lain²txi²na³la². Txa²wā¹sū³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² a³la³kxi²nū¹nhē³te³lhxā³ txa²wā¹ē¹na² i³ha³te¹tē³na³la². Txa²wā¹sū³na² wxi²kin³ti³ton³ju³tai²na² Kris²tu³jah¹la² wxi²kin³ti³-ton³ju³tain²txi²na³la². Nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lai²na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i²ki³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i²nūn³ki³tā³la².

7 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³sī¹na¹jau³su² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³-lu² i³hxi²kat¹lsa²sīn¹na²hē³la². Nū³kxūn³sa²sīn¹nxa³kxan²ti³ Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³sīn¹to³ha¹wa². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² nū³kxūn³ju³ta² a²nū²a²nāu³xa² i³yau¹ū³sī¹hai¹na¹jau³su² nū³kxū³nxa³ju³ta² yū³sī¹na¹wa². Kwa³ta³lē³na² kxīh³-nxe¹nhū³sī¹na¹wa². Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ nū³kxūn³jah¹lai²la¹wa². Nxe³sxa³ Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³sī¹sī¹na¹jau³su² wxi²kan¹txi³ i³ye³ti³hit¹lsa²sīn¹na³la².

8 A²nū²a² ā³xa² ye³ka³lxa¹txi³ ā³sa²ki³wa³ti³kxi²sxā³ khāuh³lxa³ti³sain¹kxan²-ti³ hai³txi³ ā³nhi²kat¹lsa¹nxa³hē³la². Wā³wā³ta³kxi²nha¹to³ha¹kxan²ti³ hai³txi³ yxo²i²a¹ju³ta² ā³na¹la³kxi²nha²nxa³hē³la². 9 Ko¹ko¹sain¹tū³ka³txa² ka³lxa¹-khai¹xain¹kxan²ti³ hai³txi³ txa²ya³lxa² hxa³kxi²sa²nxa³hē³la². Ī³yīx¹tot³Ssxā³ ā³na¹sain¹to³kxan²ti³ hai³txi³ ya³lu²sa²nxa³hē³la². 10 Je³su²jah³la² ya³lu²-kxi²nē³ju³ta² i³yau¹ū³ai¹na¹ha²kxai³ a³lan²ta² hāi¹nxe³ti³xa¹ su²lhā³te³lhxā³ sain¹to³nha²hē³la². Yxān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² ka³ten³su² i³sa²yxau³si¹jah¹lai²nān²-tū³ i³hxi²kat¹lsa²ju³ta² i²sai¹nha²kxai³ hai³txi³ hxi²kan¹txi³ su²lhā³sai¹nxa³hē³la².

11 Je³su²jah³la² yxo²i²ai¹nxa³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wān³-txa² i³yau¹ū³ai¹na¹ju³ta² te³nai¹nxa³wa². Nxai¹nxa³ha²kxai³ su²lhā³sain¹ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi²sain¹na³la². Nxe³yān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² i³hxi²kat¹lsa²ju³ta² i²sain¹na³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Khāuh³lxa³txi³nxain¹tu¹wi¹. Nxain¹tāu³ān²tu³ta¹ i³nxū²kwai³lxū¹txi³nxa²ha¹-tu¹wi¹. Nxe³nxa²ha¹kxai²nān²tu³ nxe³na¹ju³ta² i²ain¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³nxa²ha¹ju³tai²li² wain³na³li¹. Txa²wā¹sū³na² nxe³sa²to³nha³la². 12 Nxe³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹-

lai²na² wã³txa² i³yau¹ũ³nx2ta¹ha²kxai³ khãuh³lxa³txi³nha²sxã³ ya³lu²na¹ju³ta³nũ³a²
yũ³khai¹nx2na³la². Nxe³nha¹ju³tai²nã¹ta¹kxa²ya³lhu² khãuh³lxa³txi³nha¹ha²kxai³
wxa²e¹nãu³ai²na² ka³te³na² wi¹tãu³la³ yũ³sxã³ yxau³yah³lxi¹lxa².

¹³A²kxã³nxa² Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² ũ³wha³li¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ũ3wha³li¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² yxo²i²a¹wi¹. Nxa¹ha²kxai³ jau³jau¹xai²na² i³yau¹ũ³-
jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Te²u¹jã¹nxũ³na¹ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wã³txa²
yxo²i²a¹ha²kxai³ jau¹xain²txi³ i³yau¹ũ³jah¹lo²su²nũ³na¹wa². ¹⁴Nxe³na¹ha²kxai³
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su²
ha²kxai³ nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² a²kxã³nxa² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ kã³nãu³a¹ Je³su²jah³la² ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²ti³hit1sxi²kxai³ jã¹nxe² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hit1sa²nũ³tu¹wa².
Nxe³sa³kxai²nã²tu³ txai²na² wxa²nũ³ka³txai²na² nxe³sxã³ a³sa²so¹xi²nẽ³lhxã³
a²yxau³ju³khai³xa² ũh³wxe²xai³nẽ³tu¹wa². ¹⁵Jã¹nxa¹jut3su² khãuh³lxa³ti³-
hit1sa²ju³tai³tã² i³yau¹ũ³nx2ti³jau³xai²la¹wa², nũ³kxũ³sxã³ yxo²i²si¹nx3ti³jau³sa³.
Nxe³kxai²nã²tu³ Txa²wã¹sũ³na² thã³ti³la² a³lxi²nẽ³kxe³su² txa²wã¹nũ³ka³txi³-
ki³na¹xai²na² a³ka³lxa¹ton³sxã³ thã³ti³la² a³lxi²nẽ³tu¹wa². Nxe³nẽ³kxai²nã²tu³
Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽ¹n¹kxi²yah³lxin¹ju³tai²li² a³kã²non³khai¹tu¹wa². Nxe³kxai²-
nã²tu³ta¹ Txa²wã¹sũ³na² wxi²kin³ti³ton³ju³tai²li² a³kã²non³nũ³tu¹wa².

Yxo²i²nha¹kxe³su² ka³ten³ti³ yxau³xai³ki³jau³su²

¹⁶Jã¹nxe³jut3su² yxo²i²ki³ju³ta² hxi²tha²on³ki³sxa³lho³la². Txa²wã¹-
sũ³na² ko³nxe³ton³nẽ³kxan²ti³ txa²wã¹wi¹tãu³a² a³lan²ta² hã¹i¹nxe³ti³xa¹
ã³ta²ho³tẽ³na³la². ¹⁷Jã¹nxe³ju³kxai³lu¹ khãuh³lxa³tẽ³nha²ki³ju³ta² kã²-
nxa³wa². Kxã³nãu³a¹ nẽ³ki³son³tu¹wa². Nxe³tãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na²
a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² nxe³ti³hi¹tẽ³ju³tai²li² yxau²sa²tẽ³si¹nhẽ³tu¹wa².
¹⁸Nxe³ki³sa²kxai³ yen³kxa² txa²wã¹yen³na² i²ki³kxa² ten³sa²tã³sxã³ i²sxã³
yxo²kwã³in³ki³sxa³wa². Yxã¹ta¹ hxi²kan¹txi³ i²ki³sxa³kxa² yxo²kwã³in³ki³-
tã³la². Nxe³sxã³ i²ki³ki³ai²na² kxã³su² yxau²xai³te²sxa³yu²hẽ³la². Yxã¹ta¹
hxi²kan¹txi³ i²ki³sxa³kxa² a²la² kã³su² yxau²sa²tẽ³tu¹wa².

5 ¹Txa²wã¹nũ²a²nãu³ai²na² sxi²hũ³na³la². Sxi²hai²li² ti³non³kxai²nã²tu³
sxi²ha² txa²hi³na² wẽ³non³te³lhxã³ txon³ki³te²jai¹ti²tu³wa². Te²ya¹nxe³-
ki³hũ³nxe² txa²wã¹nũ²ai²na² hi¹na² hin¹te²ki³na¹xai²na² yah³lon¹nẽ³tu¹wa².
Yah³lon¹sxã³ ya³lu²ki³kxai²nã²tu³ nũ¹ka³na¹ oh³nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na²
hi²sen³kxai³lu² tah²sĩ³na² sa²ta²lho³tẽ³tu¹wa². Wã²nxũh¹ we¹tẽ³tu¹wa². Nxe³-
nẽ³kxai²nã²tu³ hai³txi³ sĩ³nkhon³ti³nẽ³ju³ta³nũ³la³ yũ²nxa³lho³la². Hã¹i¹sxã³
wi¹yxau³sa²tẽ³ki³tu¹wa², oh³xan¹ko³nãu³a¹sa³. ²Nxe³ha²kxai³ oh³xan¹te²a²
a²sĩ³na² sa²wẽ³not3sa²ju³ta³nũ³a² wah³nxe³khaix1na¹wa². Yxo²kwã³in³sxã³
wah³nxe³na¹wa². ³Nxe³ha²kxai³ oh³xan¹te²a² a²sĩ³khai³nũ³a² sa²wẽ³-
not3sa²ju³ta³nũ³a² yũ³hi¹na² yuh³xan¹ta³sĩ³khai³su² na¹ju³ta² yũ²nxa³lho³la².
A²yãu³ka³txi³khai³xa² so¹lxi³ nũ¹he¹ju³ta³la³ yũ²nxa³lho³la². Oh³xan¹te²a²
a²sĩ³na² txah²sĩ³na² sa²wẽ³not3sa²ju³ta³nũ³a² yũ³tu¹wa². ⁴Jã¹nxa¹ha²kxai³

ti¹a² yxau²xai³la¹tāu³a² yuh³xan¹ta³sī³na² sī³nxe³sxā³ yxau²xai³la¹tāu³a² āin²ta³kxi²nha²sxā³ wahx3na¹wa². Khāuh³lxa³txi³khaix1nha²sxā³ yxau²xai³-la¹ha²kxai³ āin²ta³kxi²nha²sxā³ wahx3na¹wa².

—~Txa²sī³khai³xa² ā³na¹a¹tū¹xā¹. Nxe²nxa³wa². Yxān¹ta¹:

—~Oh³xan¹ta² sī³na² so¹lxi³ ā³wē³no³ta¹tū¹xā¹. Nxa¹nha²wa². Te²-yā¹nxe³sxā³ ka³te³na² wi¹tāu³a² sa²kxai³lu² yuh³xai²nān¹ta³ko³xai²na² sī³nai²na² sa²sai¹kxa²hxat3tē³tu¹wa². 5Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² txah²sī³na² wē³no³tē³sīn³nū³a² āu¹la³kxi²sa³na²hē³la². Jah¹lain²txi³ Txa²-wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ū³hū¹sa³na²hē³la². Txa²wā¹sī³na² tah²sī³na² ū³hū¹sa²ju³ta² ya²la³tu³ a³la³kxi²si¹nhē³jau³nū³ai²la¹wa².

6Nxe³kxan²ti³ ya³lo³txi³khaix1sxā³ yxau²xai³lhxā³ wah³nxe³na¹-wa². Yuh³xai²na² yxau²xai³la¹tāu³a² yuh³xan¹ta³sī³na² sīn³nxe³ha¹ju³ta² yxau²xai³la¹ju³tai²na² Txa²wā¹sū³na² yxau³tāu³a² un²ta³kxi²na³la². Nxe³-kxa²ha³ta³nxān²ti³ ya³lo³txi³khaix1sxā³ yxau²xai³lhxā³ wah³nxa¹wa². 7Nxe³ha²kxai³ yxo²i²nha¹ju³tai²na² so¹lxi³ yxau²xai³la¹wa². Hai³txi³ txa²ye³-na² i²a¹ju³ta² yxau²xai³nxa³wa². 8Nxe³ha²kxai³ ya³lo³txi³khaix1sa³nha²wa². Yuh³xan¹ta³sī³na² sīn³nxe³ha¹ju³ta² ā³na¹sxā³ ā³tū¹kxi²nha²ti³ten³sa³-nha²wa². Na¹kxai²nān²tu³ nxe³hī¹na² Txa²wā¹sū³na² yxau³ju³ta² ai³sxā³ yxau²xai³la¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². 9Yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² i³ka³lih³-sa²ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². Txa²wā¹sū³na² i³ka³lih³kxi²na¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². Ti¹ai²na² yuh³xan¹ta³sī³na² sīn³nxe³sxā³ yxau²xai³ta³nxa² oh³nāu³nū¹ka³na¹ yxau²xai³ta³nxa² i²li³je³na¹ yxau²xai³la¹kxan²ti³ Txa²-wā¹sū³na² i³ka³lih³kxi²na¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². 10Nxe³ha²kxai³ kā³nāu³a¹ Kris²tu³jah¹la² yen³nāu³a¹ ā³ka¹nha²ye²ki³tu¹wa². Ā³ka¹nha²ye²-ki³tāu³a¹ o²la³kxi²ki³ju³ta² i²li³nē³tu¹wa². Nxe³ki³kxai²nān²tu³ wi¹jut3su² ta³nxa² ko³nxe³jut3su² ta³nxa² a³ya³txi²xai³nē³tu¹wa². Yuh³xan¹ko³xai²na² yxau³ki³tāu³a² o²la³kxi²ki³ju³ta² yo³ha² a³ya³ti³nē³tu¹wa².

Txa²wā¹sū³na² a²ya³lhu²ti³hi¹tē³jau³su²

11Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ o²la³kxi²ki³kxa² yo³ha² a³ya³ti³-nē³ju³ta² yū³ki³sa²kxai³ Txa²wā¹sū³na² o²nē³na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²si¹jau³su² a²nū²a² a²yxoh³ka¹ i¹hen³txi²na¹wa². Nxe³na¹-ju³tai²li² wain³txi³ kāi³ye²nha¹kxe³su² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² e³lxah²lxī²na³la². Te²yā¹nxe² wxa²yen³nāu³a² e³lxah²lxī²ye²nūn³te²si³lxī²na³la². 12Nxe³na¹ha²kxai³ txi²na² sa²kxai³lu² wi¹kāi³a¹ju³ta² yxo²kāin²txi³ i³ye³xa³lho³la². Nxe²nxa³ha²kxai³ Sū³na² i³kaix1so¹tū¹ka³txi³su² ki³lxo³te²nāu³xa² i³lxa³thi¹na¹nxa³wa². Wān³txa² wi¹le³kxi²nū¹hain¹jau³xa² so¹lxi³ yxo²kwai³no³tain¹na³la². Yxān¹ta¹ Sū³na² wān³txa² au³txi³ a²ē¹nāu³ai²na² i³sa²hē²txa³lxai¹nxa³wa². A²nxe³tū¹ka³txi²li² wxā³nūh¹-nx2tain¹kxai²nān²tu³ au³txi³ a²ē¹nāu³ai²na² i³sa²hē²txa³lxī³ju³ta² i²ai¹nxa³ha²kxai³ ko³nxe³te²lot3sain¹ta¹hē¹la². Nxain¹kxai²nān²tu³ wain³txi³ kāi³si¹na¹ju³ta² i³ye³sxā³ i³wa²lū³xain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² e³lxah²lxī³ i³yau¹ū³-ain¹yah³lxī³nxa¹lxa². 13A²nxe³tū¹ka³txi²na² a²ha³tū³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Pau²lah³lai²li² wen¹te²hũ³jah¹lai²la¹wi¹. A²hoh³lxi³su² nxa³wi¹. Nxain¹jau³su² ta¹hē¹la². Nxe³to³ta¹ wen¹te²hũ³jah¹lo²sa¹kxan²ti³ Txa²wā¹-sũ³na² a²ten³jau³su² kái³a¹wa². Jā¹nxe³sxā³ tũ¹ka³txai²na² wxa²nũ³ka³txi³ã³xai²na² ā¹ha² ha³tih³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Pau²lah³lai²li² kheh¹khai¹nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² ā³ke³tũ¹ain¹na³li¹. Nxain¹jau³-su² ta¹hē¹la². Nxe³ain¹kxan²ti³ wā²nxũ¹ o²la³kxin²nxa³wa². Hxi²nũ¹nx2ti³te³lhxā³ o²la³kxi²na¹wa². 14Kris²tu³jah¹la² a³lxi²nē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ā³wa³kxēn³ta³sxā³yxau³kĩ³tā³la². Nxe³sxā³ a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ nxe³te²a² hi²sen³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ya³lu²kxi²nũ¹nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³tan¹te²kxa³-ya³lhu² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ya³lu²te²lo³tē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 15Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ya³lu²kxi²nũ¹nhē³lha²kxai³ hai³txi³ wā²nxũ¹lxi³sxā³ o²-la³kxi²nē³ju³ta² so¹lxi³ yũ³hĩ³kĩ³sxa³wa². Yxān¹ta¹ ya³lu²kxi²nũ¹nhē³jah¹la² so¹lxi³ yxau³nxũ¹hĩ³kĩ³tā³la². A²nxe³jah¹lai²li² ya³lu²kxi²nũ¹nē³lhān²ka³tu³ hā²wxān³txa³ Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹ti¹nhē³-ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² wxa²wa²su¹tē³te³lha³ka².

16Nxe³ha²kxai³ nxe³hĩ³nān¹te²tu³ yuh³xai²nān¹jah¹la² yā¹nxe³sxā³ a²nũ²-a² te²li² a³la³kxi²ju³ta² i³yĩ¹lin²nxa³lho³la². A²kxā³nxa² te²yā¹nxe² Kris²tu³jah¹la² i³yĩ¹li²ha¹hē³la². Yxān¹ta¹ hi¹nai²li² nxe²nxa³lho³la². 17Nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹-la² ā³nũ²kxi²sxā³ yxau³xai³kĩ³kxai²nān²tu³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² tah¹lo³tē³na³la². Nxe³hĩ³nān¹te²tu³ kō³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau³xai³kĩ³ju³tai³tā² ā³na¹kĩ³tā³la². Ha³lo²a² tah²lxi³ sa²wē³no³tũ¹nhē³na³la². 18Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² we¹tē³jah¹lai²la¹-wa². We¹tē³te³na¹ Kris²tu³jah¹la² a²hxi²ka² sa²ta²lho³tē³na²hē³la². A²kxā³nxai³tā² a²kō¹kō¹su² kĩ³tai¹ti²tu³wa². Nxe³kĩ³kxan²ti³ sa²ta²lho³tē³lhi¹nai²na¹ a²ya³lhu²-ti³hit¹tē³na³la². Nxe³kxa²yu³su² Sũ³na² ko¹ko¹nũ³ka³txa² i³sa²si¹hā³kxi²nē³na³la². I³sa²si¹hā³kxi²nē³lha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² ya³lxi²hain¹kĩ³ju³ta³nũ³a² i³hen³-txain¹te³lhxā³ kwa³na³nē³na³la². 19I³sa²si¹hā³kxi²nē³ju³xa²sa¹, Kris²tu³jah¹la² ā³nũ²kxi²sxā³ yxau³xai³lain¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na² ya³lxi²ti³hi¹tain¹tu¹wa². Nxain¹kxai²nān²tu³ kō³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² yxo²ha³kxa¹ ne³wā²na³kxi²ti³hi¹tain¹-tu¹wa². Nxa²ha¹te¹ txai²na¹xai²na² nxe³ti³hit¹lsa²te³nah¹lxi¹, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ¹hai¹na¹ju³ta² ten³si¹hain¹jau³su² kwa³na³sa³na²hē³la².

20Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hā³sa³ha²kxai³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Txa²wā¹sũ³-nu²khai³xa² i³ye³kxi¹nx2ti³kxa² yā¹nxe² e³kxi¹nx2ta¹wa². Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ā³ya³lxi¹nx2ti³te³lhxā³ nx2na³la². Sa²yxo²ā³ah¹lxi³txa³hē¹la². 21Nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² kō³nxe³ti³ kái³ti³hex¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxan²ta² Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² kō³nxe³ti³ kái³kĩ³kxa² yo³-ha² so²hxa³kxi²nē³jah¹lo²su² ti³hi¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², Kris²tu³jah¹la²sa³. Nxe³ha²kxai³ txa²wā¹kĩ³na¹xai²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² a²nũ²kxi²sxā³ yxau³nũ¹kĩ³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na² yen³nāu³a¹ wain³te²lo³tē³na³la².

6 1Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sũ³na² ya³lxi²nũ¹sa²sĩ¹na²hē³la². Nxe³-nũ¹sa²sĩ¹nha²kxai³ Sũ³na² a²wa³ka³la² wa³kon³kxi²si¹na¹wa², i³hxi²kat¹lsa²si¹nha²kxai³la². Nxe³sa²si¹nha²kxai³ wxāi²kxai³ Txa²wā¹sũ³na²

kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta² kwa² ā³na¹yah³lxi³txa³hē¹la². 2Nxe³yah³-lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi¹jah³lxi³hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

— Wi¹li²nx2ti³tāu³a² ain³kxi¹nx2ta¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ ā³non²ta³kxi¹nx2ta¹-je³nāu³wa³kxa² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxi¹ju³ta² ā³wa²su¹txa²lxa¹wi¹.

Txa²wā¹sū³na² nxe³tah¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ wi¹lain³kxi²sah¹-lxi³hē¹la². Hī¹na¹ Txa²wā¹sū³na² ā³non²ta³kxi¹nx2ti³ju³ta² yū²na³la².

Wxa²ē¹nāu³ai²na² sa²wa²su¹txa²lxi³ju³ta² hī¹na² yū²na³la².

3Jā¹nxe³jut3su² ha²kxai³ ko³nxe³ti³ o²la³kxi³na¹ju³ta² a³ya³ti³kxa²yan³txi³su²wi¹ju³ta² so¹lxi³ kāi³a¹wa². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³wā³wā³txi²-si¹hai¹na¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². 4Ha³lo²a² i²li³ju³ta² i³ha¹txi²na¹kxai²nān²tū³Sū³na² wān³txai²na² so¹lxi³ wain³txi³ sa²yo²we¹ti³ten³sa³nha²wa². Nxe³na¹-ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sū³na² sa³wit3su² ye²na¹kxe³su² i²kxi¹xi²sah¹lxi¹tu¹wa².

Ha³lo²a² i²li³ju³ta² wi¹tā³nxa² ko³tā³nxa² nxe³ju³ta² nxe³kxauh²sa³kxai²nān²-tū³ ya³lo³txi²sa³nha²wa². A²nū²a² sa²kxai³lu² Sū³na² wān³txa² sa²yo²ā³te²a² nxe³te²a² sa²kxai³lu² kon³ton³kxi²sai¹nha²kxai³, txa²wa³ka³la² sa³te¹ju³ta³-lot3sa³ha²kxai³, ha³lo²a² hxi²kan¹sa²nxa³kxe³su² hxi²kau³kaut3sa³ha²kxai³,

Nxe³sa³kxan²ti³ ya³lo³txi²sa³nha²wa². 5Kāin² i³wai¹tsai¹nha²kxai³ ye³ka³lxa¹txi³sxi²ha² kan²thi³na² ū³ti¹kxi²sai¹nha²kxai³, a²nū²a² ko³nxe³thin¹tū³ka³txa² ā³-nha¹nha³kxi²sai¹nha²kxai³ khāuhx3sai¹nha²kxai³ nxe³sain¹to³hxai²na²hē³la².

Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wa³ka³la² wa³kon³sxā³ hxi²tha³khaix1sa²to³-ha²kxai³ wa³ka³lai²li² kāi³a³lan²to³ha¹ha²kxai³ he³ja³lut2sa²to³ha²kxai³ nxe²yxau²xai³lhxai²na¹hē³la². 6Wi¹lhin¹sxā³ kāi³a¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wa³ka³la²e³la¹ kāi³a¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² wxi²kan¹txi³ i³hen³txi³-na¹wa². Ya³nān³ta³ki²la²sxā³ o²la³kxi²na¹wa². A²nū²a² yo²ha³kxa¹ thāi³ti³la² ā³non²ta³kxai¹na¹wa². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³sa²na³-la². Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yo²i²tū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ a³lxi²nyhu¹a¹wa².

7Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxi³ ya²la³lyau³xa² so¹lxi³ i³hen³txi³na¹wa². Txa²-wā¹sū³na² i³hxi²kat1sa³na²hē³la². I³nu³kxūn³ti³sa³na²hē³la². Nxe³sa³ha²kxai³so³ta²to² te²hū³na¹wa². Nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² ha³nxe³lxi³ju³ta²i³ha¹txain¹kxai²nān²tū³ nū³kxūn³txi³ he¹kxi² wai³nxa³ju³ta² i²ain¹kxai²nān²-tū³ sa²wai³kxi²te³lhxā³ o²la³kxi² nxain¹te²ju²hē³la². Te²a² yā¹nxe³jut3sū³nxe²Txa²wā¹sū³na²i²li² i³hxi²kat1sa³ha²kxai³ ko³nxe³ju³ta² ā³na¹la³kxi²la² nxe²sa²te³-a¹wa². Nxe³ha²kxai³ a²wi¹ju³ta² so¹lxi³ sa²wai³kxi²so¹na¹wa². 8A²nū²a² i²li³te²a²sa²nēn¹kxi²sain¹tā³nxa² sa²yo²ā³tā³nxa² nxe³sa³kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² sa²yo²-ā³nxa³wa². Te²yā¹nxe² ko³nxe³ti³ e³kxi²tā³nxa² wi¹le³kxi²tā³nxa² nxe³sa³kxan²ti³Txa²wā¹sū³na² sa²yo²ā³nxa³wa². Jā¹nxe³sxā³ ya²la³lyau³xa² so¹lxi³ e³a¹kxan²ti³:

— Jah¹lai²li² a²nū²a² ā³ke³tū¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe² ki³ha¹kxi²sain¹sxā³

nxe³sain¹to³na³la². Nxe³sain¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² sa²yo²ā³nxa³wa².

9Tū¹ka³txa² a²ha³tih³xa² i²sai¹nxa³hē³la². Yxān¹ta¹ nū³ka³txi³ ā³xa² i²sain¹-na²hē³la². A²ha³tih³xai²na² ya³lu²ye²na¹ju³ta² i²sain¹na²hē³la². Yxān¹ta¹ka³ten³su² yxau³ye¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Khāuh³lxa³ti³sain¹kxan²ti³ hai³txi³ya³lu²nxa³hē³la². 10I³āin²ta³kxi²sain¹kxan²ti³ au³txi³ ka³li³sa³nha²wa².

Yen³kxi³khai³xa² yū³sa²nxa³kxan²ti³ oh³xai²nān¹ta² yen³kxa² ũ³hū¹-
sa²kxi³sa¹wa², Txa²wā¹sū³na² ũ³yhe³wāx3sa²ju³ta²sa³. Yen³kxi³khai³xa²
yū³sa²nxa³kxan²ti³ nū¹ka³na¹ oh³xai²nān¹ta² yen³kxa² yū³khai¹na¹wa².

11 Ko³rīn²to²thī³na² yxau³yah³lxin¹te² ī³nxa² txa²wā³tā³syah¹lxi¹lxa².
Nxe³jah³lxi³wxa². E³la¹ e³kxi¹nx2ta¹wa². A³lxi²khai¹nxe³nx2ta¹nha²wa².
12 Txa²e¹nāu³ai²na² au³txi³ a³lxi¹nx2ta¹ju³ta² ũh³wxe³nūh¹nx2ta¹-
nha²wa². Jā¹nxe³sa²sxā³ wxāi²na² sa²kxai³lu² a³lxi²syah¹lxin¹ju³ta²
ūh³wxe³nū¹syah¹lxa³lxa². 13 Txa²wē³ha³lxa² yā¹nxe² e³kxi¹nx2ta¹wa². A³-
lxi¹nx2ta¹kxai²yā¹nxe² a³lxi²sah¹lxi³hē¹la².

Yxo²i²xa³te²la³ ā³ya³lxi²kī³jau³su²

14 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²xa³te²a² ā³ya³lxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la².
A²nū²a² wain³txi³ kái³te²na² ko³nxe³ti³ kái³te²na² nxe³sxā³ ya³lxi²nyhu¹sxā³
yxau³te²sxa³yu²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ha²te¹ta² a²wa³kxēn³yah³la²
ka³nxah³ta² a²wa³kxēn³yah³la² nxe³sxā³ hxi²kan¹txi³ ya³lxi²nyhu¹sxā³ ai³te²sxa³-
yu²hē³la². 15 Te²yā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² sa²kxai³lu² Sa³ta³na²jah¹la² sa²kxai³lu²
hxi²kan¹txi³ ya³lxi²nyha¹te²sxa³yu²hē¹la². Kris²tu³jah¹la² wān³txa² yxo²i²jah¹-
lai²na² a²e¹nān¹jau³xa² ha³na³ka³lxi³ni² yxo²i²xa³jah¹lai²na² a²e¹nān¹jau³la³
ha³na³ka³lxi³ni² nxe³te²ju²hē³la². 16 Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wi¹hain¹to³te²a² ha³-
na³ka³lxi³nha²kxai³ Txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxo³nxe³te²a² sxi²ha² ā³wi¹hain¹to³te²a²
ha³na³ka³lxi³nha²kxai³ te²ju²hē³la². Nxe³sxā³ yxo²i²kī³tū³ka³txi³kī³na¹xai²na²
sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ka³ten³su² thī³nhū³kī³tā³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹-
sū³na² sa²kxai³lu² e³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². E³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Tū¹kā³txai²na² ya³lxi²hain¹sxā³ nxū²kwai³yxau³ai¹na¹tu¹wi¹.

Na¹kxai²nān²tu³ A²sū³nu²su² yai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³te²nāu³xa² Txa²-
sa³wi³ha³lxi³su² ti³hi¹tai¹na¹tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 17 Te²yā¹nxe³jau³xa² Ju³te²a² nū³kā³txu¹tai²na²
a²ne³nxē³na² āh¹e³te³nah¹lxi¹:

—~Yxo²i²xa³tū³kā³txai²na² kái³hxai²kxai³ jā¹xah³lxi³tā³lxi¹.

Ko³nxe³ju³ta² wxa²wxai³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Wxa²wxai³yah²lxan³-
kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹sxā³ i²nx2ta¹tu¹wi¹.

18 Wi¹lhin¹sxā³ i²nx2ta¹kxai²nān²tu³ wxa²wi³nu²su² ye¹nx2ta¹tu¹wi¹.

Nxe³sxā³ txa²wē³ha³lxi³lot3txa²lxa¹tu¹wi¹. Txi²na¹xai²na² Sū³na² nū³-
kxūn³khai¹nx3sxā³ A²si³yxau³kah³lo²na¹xai²na² e³kxi¹nx2ta¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

7 1 Txa²ya³lxi³yah³lxi¹lxa². A³lxi¹nx2ta¹wa². Jau¹xai²na² ha³kxa¹ ain³-
kxi²kī³jau³xai²la¹wa². Txa²wā¹nū²a² ko³nxe³ti³ kái³kī³ju³ta² ā³na¹i²,
txa²wā¹e¹nāu³ai²na² ko³nxe³ti³ ain³nha¹jau³xa² ā³na¹i² Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² so¹lxi³ sa²yxowet1sxā³ yxau²xai³li² nxe³a³sah¹lxi³wxa². Nxe³-
kī³kxai²nān²tu³ txa²wā¹nū²a²nāu³a² whāi²na¹ wxa²hxn³kxa²ti³sxā³
wxe²xai³nē³tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² kāin² sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³wxa².

Pau²lah³la² i³ka³li³kxi²jau³su²

2 Jā¹nxe³ju³kxai³lu¹ wxa²e¹nāu³ai²na² wi¹lhit¹sxa³ yxo²i²nha²ya³-
sah¹lx³hē¹la². Ko³nxe³te²lot³sain¹te²na² ain³kxain¹yah³lx³i³txa³hē¹la².
Wxa²nū³ka³txi³ i³nxa² i²li³te²a³ hai³txi³ ko³nxe³ti³ kã³i³ūh¹nx²ti³nxa³ha²-
kxai³ hai³txi³ i³ki³ha¹kxi²sxā³ i³tih³nxe³nx²ta¹ju³ta³la³ yū²nxa³ha²kxai³
hai³txi³ ā³ke³tū¹nx²ti³sxā³ wxa²yen³kxa² kã³so¹kxi¹nx²ta¹ju³ta³la³ yū²-
nxa³ha²kxai³ nxe³nx²ta¹tai¹ti²tu³wa². 3 Nxe³na¹jau³xai²li² ko³nxe³ti³
i³yī¹li¹nx²ta¹ju³ta² ten³te²txā³wa². Ā²la² e³kxi¹nx²ta¹la². A³lx¹nx²ta¹wa².
Ā³nū²kxi²sxā³ yxau³ki³kxa² yā¹nxe³sxā³ ain³sa²tē³kxi¹lx¹nx²ta¹wa², wi¹-
yxau³ta³nxa² ya³lu²ta³nxa² nxe³na¹kxan²ti³na². 4 Yxo²i²nx²ta¹wa². Kã³n²
i³sa²nēn¹kxi¹nx²ta¹nha²wa². Sa²ye³kwē²kxi²sah¹lxin¹nha²wa². Khã³uh³lx³ati³-
khaix¹sain¹kxan²ti³ txa²e¹na² au³txi³ ka³li³ha¹ju³ta² wa³kxi³h³ wxe³nha¹wa².

5 Nxa²ha¹te¹ Ma³se³to²na²ko³xai²na² ā³wih¹sxā³ ai³lha²thet³ta¹hi¹nān¹-
te²tu³ i³ye¹nxi²na¹ju³ta² yū³tu³nxa³hē³la². Yxo²xūn³txi³ i³kwai²kxi²sa²te²a²
yū³ha²kxai³ txa²e¹nāu³ai²na² au³txi³ yuh³lx³i³khaix¹sa³hē¹la². 6 Nxe³na¹ka³tu³
Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² a²nū²a² yuh³lx³i³te²a² ā³non²ta³kxi²jah¹lai²la¹-
wa². Jā¹nxe³sa³hē¹la². Ti²to³jah¹lai¹tā² wxā³hī¹na¹ i³ya³lot³ti²lot³sai¹nhē¹la².
7 Nxe³kxa²yu³su² wxa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³sain¹na²hē³la². Ti²to³jah¹la²
sa²ye³kwē²kxi²sah¹lxin¹ju³ta²nū³a² i³hen³txi³sain¹na²hē³la². Ne³kan²kxi²-
sah¹lx³ta¹hxā³nhē¹la². Ī³ye³i³yon²ta³kxi²sa²te³lhxā³ sah¹lx³ta¹hi¹nhē¹la².
Nxe³sah³lxin¹jut³su² ka³lih³khaix¹sa³hē¹la².

8 Txa²ha³teh³nxā³nxai³tā² ũ³wha²li¹la¹txā³nxai³tā² i³ain²ta³lx³i³nx²ta¹kxan²ti³
ũ³wha²li¹la¹hi¹na¹ hai³txi³ yū³tā³lx³i³ti³ e³kxi²nha²nxa³hē¹la². A²hi¹na¹ i³ain²ta³-
lxai¹na¹tū¹xā¹. Nxa¹hē¹la². A²nxe³txā³nxa² txa²ha³teh³nxā³nxai³tā² yan¹nāu³a¹
ha³la³jen¹nāu³a¹ i³ain²ta³lx³i³nx²ta¹jau³xa² ain³kxi²na¹hi¹na¹ ũ³wha²li¹la¹ju³-
ta³nū³a² yū³tā³lx³i³ti³ e³kxi²nha¹hē¹la². 9 Nxe³na¹ta¹ hi¹na² ka³li³sa³nha²wa².
Txa²ha³teh³nxā³nxai³tā² i³ain²ta³lx³i³nx²ta¹jau³xa² i³ka³li³sa²nxa³hē¹la².
Yxān¹ta¹ i³ain²ta³lx³i³jah¹lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yū³tā³lx³i³ti³ ain³nyha¹lx³i³-
ta¹hi¹nhē¹la². Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² i³ain²ta³lx³i³nx²ti³na²hē³la², ko³nxe³ti³
kã³iyah³lxin¹ju³ta³tā² ā³na¹si¹yhah³lxin¹ju³sa². Nxe³ha²kxai³ ũ³wha²li¹la¹kxi¹-
nx²ta¹jau³xai³tā² wain³na²hē³la². 10 Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² i³ain²ta³kxi²nē³na³la²,
ko³nxe³ti³ kã³i³ki³ju³ta² ā³na¹si¹nhē³jau³sa². Ā³na¹ki¹kxai²nān²tu³ txa²wā¹e¹nāu³-
ai²na² wxa²hau³ko³te³lh³nx²na³la². Nxe³ju³ta²li² ka³lih³kxi²sa²na³la². Yxān¹ta¹
yuh³xai²nān¹jah¹la² hxi²ka² i³ain²ta³kxi²nē³kxai²nān²tu³ hai³txi³ a²ko³nxe³ti³
kã³i³ki³ju³ta² ā³na¹h³i³ki³sxa³wa². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³wih¹ju³ta³nū³a²
yū²nxa³lho³la². 11 Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² i³ain²ta³lx³i³nx²ti³ju³tan¹te²kxa³-
ya³lhu² wxi²kan¹txi³ ain³nyhah¹lx³i³ta¹hi¹nhē¹la². Hā²wxān³txa³ ko³nxe³ti³
kã³iju³ta²li² ā³wa²sut¹sxa³ yxau³yah³lxin¹kxe³su² wā²nā³ūh¹sah¹lx³ta¹hi¹nhē¹-
la². Ī³āu²lxah¹lx³ta¹hi¹nhē¹la². Txa²wā¹sū³na² i³an³ta³kxi¹nx²ti³kxa²yan³txi³su²
hxi²waun³txi³yah³lx³ta¹hi¹nhē¹la². Ne³kan²kxi²sah¹lx³ta¹hxā³nhē¹la². Wā²nxūh¹
hxi²kan¹txi³ wi¹lhu³kot³jah³lx³ta¹hi¹nhē¹la². Ko³nxe³ti³ kã³ijah¹lai¹tā² i³-

wait1s1'yhah³lxin¹jau³su² o²la³kxi²yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Ju¹ta²na² a²yo²ha³kxa¹
Txa²wā¹sū³na² kái³si¹nx2ti³na²hē³la². Ā²la² sa²yo²we¹jah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la².

12Nxe³na¹ha²kxai³ a²kxā³nxa² ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Ko³nxe³ti³
kái³jah¹la² sa²wai³wai³jut3su² tã³nxa² khāuh³lxa³tē³nh²jah¹la² i³tih³nxe³nx2ti³-
jut3su² tã³nxa² ū³wha²li¹lhū³nx2ti³nxa³hē³la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹
txa²wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² sa²wai³wait3sxā³ sa²yo²wet1sah³lxin¹-
ju³ta² e³lxah²lxi³ye¹nx2ti³si¹ha¹jau³su² nxe³nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². 13Nxe³na¹jau³su²
sa²ye³kwē²kxi²sah¹lxin¹nha²wa². Nxe³sah¹lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³kxai³la¹ Ti²-
to³jah¹la² ka³lih³kxi²la²nha² wxā³ha²kxai³ ka³lih³khaix1sa²nūn³nha²wa².
Jah¹lai²na² hxi²waun³ta³kxi²nx2ti³ju³ta¹tā² ā³wxe³nūh¹yah³lxi¹lxa². 14A²-
kxā³nxa² wxa²ha³tã³nxa² wi¹le³kxi²khai¹nxū¹hai¹na¹hē³la². Nxe³na¹kxan²ta²
i³āin²ta³kxi²si¹sah¹lxa³nhē¹la². Wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²tā² ya²la³lyau³xa²
so¹lxi³ e³kxi¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ i³hen³txi³nūh¹nx2tai¹na¹jau³xa²
ya²la³tū³je¹nx2ti³na³la². 15Sa²yo²we¹tain¹yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Sū³na² wān³-
txa² sa²yo²ā³ti³ten³yah³lxi³ta¹hxa³nhē¹la². Nxe³ha²kxai³ a³lxi²nx2ti³ju³ta² ā²la²
kái²non³na³la². 16Jā¹nxe³na¹jut3su² ka³lih³khaix1sa³nha²wa². Ha³lo²a² i²li³ju³ta²
hxi²ka¹ka¹nha²la² txa²yen³nāu³a² yxau³yah³lxi¹lxa².

Txa²wā¹yen³kxa² wā²nhūh¹jau³su²

8 1 Ju¹ta³la³ nxe³ha²kxai³ Ma³se³to²na²ko³nāu³ai²na² yo²i²tū³ka³txi³-
nāu³xai²na² kái³ain¹ju³ta² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² kāin²
thāi³ti³la² a³lxi²ju³ta² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wa². 2 A²e¹nāu³ai²na² khāuh³lxa³tē³-
nha²khaix1nha¹nha²kxai³ ko³ton³khai¹xain¹ta¹hē¹la². Nxe³kxan²ti³ au³txi³
ka³lih³si¹jau³su² hxi²kxāu³sxā³ ū³hū¹ain¹ta¹xa³hē¹la². Yen³kxa² hxi²txa³-
yain¹kxan²ti³ ū³yho³hi²txā³nxa² hxi²kxāu³sxā³ wā²nhū¹nyhain¹ta¹xa³hē¹la².
3 Yen³kxa² yū³ain¹kxa² wā²nhū¹nyhain¹ta¹hē¹la². Nxe³nyhain¹kxa²yu³su²
ya³lo³txi³khai¹nxe³sxā³ ā²la² kāin² ū³hū¹nyhain¹ta¹hē¹la². Ya²la³tū³tā³la². Kwa³-
na³ain¹nxa³kxan²ti³ ya³lo³txi³nyhain¹ta¹hē¹la². 4 Nxe³sxā³ e³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹:
—~Txa²wā¹sū³na² yo²i²ain¹te²a² Ju³te²a²ko³xan¹te²a² ā³non²ta³-
kxi²ti³ten³sa²sin¹nha²wi¹. Nxe³sain¹na²hē³la². Nxe³jau³xa² ye³ka³lxa¹txi³
e³kxi²sain¹to³nha²hē³la². 5 Nxe³ain¹nū²la² ten³si¹hai¹na¹kxa²yu³su² Txa²wā¹-
sū³na²li² sa²yo²wet1sān²nū²la² hā²wxān³txa³ sa²yo²wet1sain¹nūn³na²hē³la²,
Txa²wā¹sū³na² ten³jau³su² ha²kxai³la². 6 Nxa²ha¹te¹ nxai¹nha²kxai³ Ti²to³jah¹la²
sa²kxai³lu² yen³kxa² i³sa²si¹hā³ ā³si³wxe³jah¹lai²na² i³ye³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:
—~Ko³rīn²to²thi³na² ā³nxai³txu¹li¹. Yen³kxa² wā²nhūh¹sxā³ ū³hū¹nyhain¹-
te³na³li¹. Yen³kxi³ txa²te²nāu³xa² a³lxi²nūn²ta³kxi²tū³ka³txi³su² ha²kxai³
ū³hū¹nyhain¹te³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ā³nxai³sxā³ i²txai¹nū¹li¹. Nxe³na¹hē³la².
7 Nxe³ju³ta¹li² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ ā³sen³sai¹ain¹yah³lxi¹lxa². Yo²i²yah³lxin¹-
kxa² kái²nha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² wān³txa² kāin² i³hen³txi³yah³lxi¹nha²kxai³
a²hoh³lxi³su² khai¹yxah³lxi¹nha²kxai³, a²nū²a² ā³xa² ā³non²ta³kxi²ju³ta²
ten³khai¹yxah³lxi¹nha²kxai³, a³lxi²khaix1syah¹lxi¹nha²kxai³, nxe³ju³ta¹na²

yxo²ha³kxa¹ ā³sen³sai¹ain¹yah³lxi¹lxa². Nxe³ha²kxai³ ā²la² kâi²non³sxā³ a²nū²-
a² ā³xa² wxa²yen³kxa² wā²nhū¹ain¹yah³lxi¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

8 Na¹jau³jau¹xai²na² kwa³na³nx2ti³nxa³lho³la². Yxā¹ta¹ yxo²i²tū³ka³txai²li²
ya³lo³txi³khai¹xain¹ju³ta² i³yau¹ū¹nx2ti³te³lhxā³ ye¹nx2ta¹wa². Nxe³nx2ta¹-
kxai²nān²tū³ ya²la³tū³ kâin² a³lxi²ta³nxa² jū¹nxe² so¹lxi³ a³lxi²ta³nxa²
sah¹lxi¹ju³ta² a³ya³ti¹nx2ta¹tu¹wa². 9 Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
Je³su² Kris²tu³jah¹lo²su² te²kxai³lu² kâ³nxai³kxai³ Txa²wā¹sū³na² yxau³ju³ta²
yxau³ya³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tū³wa². Txa²wā¹sū³na² yen³kxa² ha³kxa¹ yū³ya³ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tū³wa². Yxā¹ta¹ kâin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³nha²kxai³ yen³kxai²li²
a³lxi²nxa³ha²kxai³ ha³lo²ai²na² a³lxi²nxa³ha²kxai³, ju¹ta¹na² a²yxō²ha³kxa¹
ā³na¹nū²la² yen³kxi³txa²jah¹la² yā¹nxe³sxā³ a³ka³nxix²sxā³ wxā³nū¹-
nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tū³wa². Yen³kxa² ā³na¹ū¹nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tū³wa².
Nxe³ha²kxai³ yen³kxi³sih¹nx2ti³jau³su² nxe³nx2ti³kxe³su² yen³kxi³yah³lxi¹-
lxa². Nxe³nx2ti³sxā³ yen³kxi³ txa²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tū³wa², Je³su²jah³la²sa³.

10 Jā¹nxa¹ju³ta¹li² kwē³ko³nhī¹nai³tā² yen³kxa² wā²nhū¹sxā³ ū³sa²si¹hā³-
yah³lxi¹ju³ta² ā³si³wxe³yah³lxi¹ta¹ti²tū³wa². Yah³lxi¹nha²kxai³ hī¹na²
ta³lun²yah³lxi¹kxai²nān²tū³ wain³te²sī³lxih³na³la². A²wi¹lhī¹na² wxāi²na²
so¹lxi³ Ju³te²a²ko³xan¹te²a² yxo²i²tū³ka³txa² wxa²yen³kxa² wā²nhū¹sxā³
ū³sa²si¹hā³yah³lxi³ta¹hī¹nhē¹la². Hai³txi³ a²nū²a² ā³xai²na² sa²kxai³lu²
yen³kxa² wā²nhū¹nyhain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tū³wa². 11 Yxah³lxi¹ju³ta²
yen³kxa² wā²nhū¹ain¹yah³lxi¹ju³ta² ā³na¹ah³lxi²txa³hē¹la². A²wi¹lhī¹na²
ya³lo³jah¹lxi¹kxu¹ jā¹nxe³jah³lxi³hē¹la². Ū³yho³hi²txā³nxa² yū³yah³lxi¹-
kxa² yā¹nxe³sxā³ wā²nhū¹txai¹yah³lxi³hē¹la². 12 Jā¹nxe³sxā³:

— Yo³hi²ki³a² yū³na¹kxa² wā²nhū¹ai¹na¹tū¹xā¹. Yxah³lxi¹kxai²nān²tū³ wxa²-
ē¹nāu³ai¹na² ten³yah³lxi¹ju³ta³nū³a² Txa²wā¹sū³na² i²nx2ti³tu¹wa². Wi¹lhit¹sxā³
i²nx2ti³tu¹wa². Yū³nx2ti³xa³kxe³su² Txa²wā¹sū³na² i²āin²txi³si¹nxa²lxi³xa³lho³la².

13-14 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² kâin² wa³ka³li³yu³ta³lo³txa²lxi³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa²
wa³ka³la² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ai¹nha²kxai³ nxe³ju³ju¹ta¹li² wai³nhī³nx2nxa³wa².
Ten³te²txā³wa². Yxā¹ta¹ wxāi²na² yen³kxa² yū³yah³lxi¹nha²kxai³ wā²nhū¹-
ain¹yah³lxi¹ju³ta² hī¹na² wain³na³la². Nxe³yah³lxi¹kxai²nān²tū³ kâ³nāu³a¹
yen³kxi³txa²yah³lxi¹kxai²nān²tū³ yen³kxa² yū³ain¹te²a² te²yā¹nxe² ā³non²ta³kxi²-
xi¹nx2tain¹tu¹wa². Nxe³ki³kxai²nān²tū³ a²yxō²ha³kxa¹ hau³kon³txi³hī³ki³tā³la².

15 Te²yā¹nxe³jau³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ū³wha²li¹jau³xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

— Yain³txa² kâin² wxa²so¹te²su² te²a² hai³txi³ wā³kon³ta¹hxai²nxa³-
hē¹li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ jū¹nxa² so¹lxi³ wxa²so¹te²su² te²a² yain³txa²
taut³ton³ta¹hxai²nxa³hē¹li¹.

Nxe³yain³ta¹hxai²hē¹la².

Ti²to³jah¹la² he¹jau³su²

16 Jā¹nxa¹jut³su² Ti²to³jah¹la² txai²yā¹nxe² kâi³nūn³na³la². Ā³non²ta³kxi¹nx2ta¹-
ju³ta² ten³sa²hxai²kxai³ jāx¹jah¹lo²su² nūn³na³la². Nxe³ju³ta¹li² Txa²wā¹sū³na²
sa²nēn¹kxi²to³ha¹wa². 17 A²nxe³jah¹la²li² ain³kxi²sa³na²hē³la². Nxe³sa³kxa²yu³su²:

—~Tũ¹ka³txai²li² ã³non²ta³kxi²na¹tũ¹xã¹. Nxe³nũh¹nx2ti³jau³su² ha²kxai³wi¹lhi¹nha²kxai³ wxã³si²nx2ti³ju³ta³nũ³a² wã²nxũh¹ ãu¹la³kxi¹nx2ti³na³la², Ti²to³jah¹la²sa³. 18Nxe³nx2ti³kxai²nã²tu³ tĩ³nx2ti³kxai²nã²tu³ txa²ya³lxa²ĩ³sa²si¹hã³nũn³na¹tu¹wa². A²nxe³jah¹lai²li² txa²wã³tã³yah³lai²la¹wa². Txa²wã¹sũ³na² yxo²ĩ²tũ³ka³txi³nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ nxe²e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lai²la¹wi¹. Sa²nãn¹kxain¹ki³-tu¹wi¹. Nxe³ain¹na³la². 19Nxe³kxa²yu³su² yxo²ĩ²tũ³ka³txa² hxi²ka² ĩ²sxã³sa²so¹ain¹na²hẽ³la². Ā³si³tẽ³kxi²sa²sĩn¹si¹jau³su² ĩ²sxã³sa²so¹ain¹na²hẽ³la². Ū³yho³hi²ki³a² tẽ³sxã³wã²nhũ¹ain¹jah¹lo²nũ³su² ã³si³tẽ³kxi²sa²sĩn¹tu¹wa². Nxe³kxai²nã²tu³ Txa²wã¹sũ³na² sa²nãn¹kxi²si¹na¹tu¹wa². Te²yã¹nxe³sxã³a³lxi²sxã³ ã³non²ta³kxi²waun¹nyhu¹ki³ju³ta² ĩ²nẽ³lain¹tu¹wa².

20Nxe² ai³lya³sain¹sĩn¹kxai²nã²tu³ a²nũ²a² ĩ²li³te²a² ko³nxe³te²lot3sain¹-sĩn¹jau³nũ³a² yũ³hĩ³nx2nxa³wa². Yxo²ĩ²sain¹sĩn¹nhĩ³nx2na³la². Ū³yho³hi²ki³a²ki³ka³lxa¹txi³ tẽ³li²nha¹ha²kxai³ ko³nxe³ti³ ĩ³kwai²kxi²sain¹sĩn¹kxa²-yan³txi³su² txa²wã¹lon³nãu³xa² ã³si³tẽ³kxi²sain¹tu¹wa². 21Wain³txi³kãi³ũ¹nha¹ju³ta² ten³sa²si¹nha²wa². Txa²wã¹sũ³na² ye³nãin²txi³ a²nũ²a²nãu³-xa² ye³nãin²txi³ e³la¹ wain³txi³ kãi³ũ¹si¹na¹ju³ta² ten³sa²sĩn¹nha²wa².

22Jã¹nxe³ju³kxai³la¹ wxã³ye¹nx2ti³tãu³a² txa²wã³tã³xa² ã³xai²na² ã³si³tẽ³la³kxain³sxã³sa²si¹hã³nũ³na¹tu¹wa². Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa²sa²-yxo²we¹jah¹lo²su²na³la². Ā³non²ta³kxi¹nx2ti³ju³ta²so¹lxi³ten³jah¹lo²su²na³la². Ju¹ta²li²ĩ²sxã³yxau²xai³la¹ha²kxai³ya²la³tu³tã³la². Jã¹nxe³sxã³wi¹le³kxi¹-nx2ta¹jau³su²yxo²ĩ²ha²kxai³wxã³si²nx2ti³ju³ta³nũ³a²ten³khaix¹nx2na³la², ã³non²ta³kxi¹nx2ti³te³lha³ka³. 23Nxe³nxa²ha¹te¹Ti²to³jah¹la²sa²kxai³lu²ĩ²tũ³-sa²jah¹lai²la¹wa². Wa³kon³kxi²ya³sain¹na²hẽ³la². Nxa²ha¹te¹a²wã³tã³xai²na²ã³si³tẽ³la³kxain¹te²na²sa²kxai³lu²yxo²ĩ²tũ³ka³txi³nãu³xa²ũ³sa²si¹hã³jah¹lo²su²yah³na³la². Kris²tu³jah¹la²sa²nãn¹kxi²yah³na³la². 24Nxe³ju³ta²a³lxi¹tain¹yah³-lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹kxai²nã²tu³yxo²ĩ²tũ³ka³txi³nãu³xai²na²a²yxo²ha³kxa¹a³lxi²sah¹lxin¹ju³ta²e³la¹ĩ²ain¹nũn³tu¹wa². Te²yã¹nxũn³sxã³sa²nãn¹kxi²si¹-nx2ta¹jau³su²ĩ³ye³kxai¹na¹jau³xai³tã²ya²la³tu³je¹nx2ti³tu¹wa².

Yxo²ĩ²tũ³ka³txi³ki³nãu³xa² ĩ²ũ³ũh¹ki³jau³su²

9 1Yxo²ĩ²tũ³ka³txa²Ju³te²an¹ko³xa²yxau³te²nãu³xa²ã³non²ta³kxi²si¹-hain¹yah³lxin¹jau³su²ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³xa³lho³la². Txa²wãn³txa²yũ³sa²nxa³wa². Ā²la²e³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². 2Ā³non²ta³kxain¹yah³lxin¹ju³ta²ten³yah³lxi¹lxa². Ju¹ta²li²ĩ²te²sa¹wa². Nxe³ha²kxai³Ma³se³to²na²ko³xan¹te²nãu³xa²yxo²ĩ²tũ³ka³txa²yxau³te²nãu³xai²na²nxe²e³kxai¹na¹hẽ³la². E³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹lon³ti³nãu³xa²Kre²sa²ko³xan¹te²nãu³xa²yo³hi²ki³a²wã²nhũ¹te³-lhxã³Ju³te²an¹te²a²yxo²ĩ²tũ³ka³txa²nxe³ain¹na²hẽ³li¹, kwe³kxi³hi¹nai³tã²su¹. Nxa¹na¹jau³su²ain³kxi¹nx2tai¹nha²kxai³kãin²ka³li³hain¹na²hẽ³la². Wxãi²yã¹nxe²kãi³ti³te³nain¹nũn³na²hẽ³la². 3Jã¹nxa¹jut3su²txa²wã³tã³nãu³xai³tã²ũ³sa²si¹hã³ũ¹-nx2ta¹tu¹wa². Nxe³na¹ju³tan¹te²kxa²ya³tu³ta¹wãn³txa²wi¹le³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tã²:

—~Ya²la³tu³tā³li¹. Nxe³yah³lxin¹tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ ũ³yho³hi²ki³ki³nū³-
a² wā²nhū¹yah³lxin¹ki³nū³a² āu¹la³kxi²ta³lun²yah³lxin¹tu¹wa². Ju¹ta²li² nxe²-
yxo²i²nx2ta¹wa². 4 Nxe³yān¹tah¹lxin¹ nxe²nxa³ke³la³te²kxai³la¹ Ma³se³to²-
na²ko³xan¹te²a² wxā³jah¹la²nāu³xa² ā³si³tē³la³kxi²sa³kxai²nān²tu³ āu¹la³kxi²
ta³lun²yah²lxan³ke³la³te²kxai³ āu²li²sa²si¹nh³nx2na³la². Nxe³sa²sīn¹kxan²ti³
āu²li²khaix¹yah³lxin³nū³nh³nxal¹xa². Yxo²i²nx2ti³si¹na¹ha²kxai³ āu²li²-
khaix¹yah³lxin³nxal¹xa². 5 Jā¹nxe³na¹jut3su² txa²wā³tā³nāu³xa² i³sa²si¹hā³
ne³ka²ta¹hai¹na¹hē³la². Yen³kxa² wā²nhū¹yah³lxin¹ki³nū³a² hau³ko³te²lhxā³ wxā³-
ain¹tu¹wa². A²kxā³nxai³tā² e³kxain¹yah³lxin¹kxa² hau³ko³je²yah³lxin¹kxai²nān²tu³
ta³lun²ye²yah³lxin¹ha²kxai³ ũ³wha¹yah³lxin¹tu¹wa². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³
wxā³na¹hi¹na² ũ³nhū²ka¹yah³lxin³nxal¹xa². Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wā²-
nxū¹lxix³sxā³ ũ³nhū²kxi²yah³lxin¹ju³ta² hxi²kxāu³sxā³ wā²nhū¹yah²lxan³ju³ta²
e³lxah²lxix³tu¹wa². Kwa³na³nx2ti³nxaj³ta² e³lxah²lxix³tu¹wa².

6 Txa²wā¹e³kxi²nyhu¹kxi³jau³xai³tā³ ain³kxi¹xi²nha¹jxah³lxix³hē¹la².
Ain³kxi¹xi²nhyah¹lxin¹te³nah¹lxix¹:

—~Yain³txa³ki³a² tē³sxā³ hxi²kxāu³txix³ ũ³whi¹ki³kxai²nān²tu³ kxā³nāu³a¹
jū¹nxax² so¹hi³ki³tā³li¹. Yxān¹ta¹ yain³txa³ki³a² hxi²kxāu³ki³sxa³kxe³tu³ ũ³whi¹-
ki³kxai²nān²tu³ kxā³nāu³a¹ yain³txa² kāin² so¹hi³ki³tā³li¹. Nxe³hxai²ta¹tu³wa².
Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ jū¹nxax² so¹lxix³ wā²nhū¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ kxā³nāu³a¹
jū¹nxax² so¹lxix³ so¹yah³lxin¹tu¹wa². 7 Te²yā¹nxe³sxā³ i²li³te²a² a²wān³txix³kxai³lu¹:

—~Txa²yen³kxa² wā²nhū¹nxax²sa²nxa³nha¹. Nxēn¹ke³la³te²kxai³ wxa²-
yen³kxa² wā²nhū¹txa³hē¹la². Te²yā¹nxe³nūn³nū²la² a²nū²ai²li² wxā³sxā³
kwa³na³nxa²kxai²nān²tu³ wet¹txa³hē¹la². Yxān¹ta¹ wxa²ē¹nāu³ai²na²:

—~Wi¹lhin¹sxā³ wā²nhū¹ai¹na¹tū¹xā¹. Nxēn¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
a³lxix²nxax²tu¹wa². Ju¹ta²na² so¹lxix³ Txa²wā¹sū³na² ten³na³la². 8 Txa²wā¹sū³-
na² hi²sen³su² yen³kxa² wi¹kxa² whāi²na¹ hxi²kan¹txix³ ũ³hū¹nx2ti³tu¹wa².
Ten³nxax²lxix³kxa² ũ³hū¹nx2ti³sān²sxā³ āh¹ kāin² ũ³hū¹nx2ti³ju³ta³nū³a²
hxi²ka¹nh³nx2na³la². Nxe³kxai²nān²tu³ wxa²yen³kxa²:

—~Wā²nhū¹ai¹na¹tū¹xā¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ hxi²ka¹nh³nxal¹xa². Nxēn¹-
kxan²ti³ hai³txix³ hxan³kxi¹nx2ti³xa³lho³la². 9 Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na²
wha²li²txā³nxai³tā² nxe³te³nah¹lxix¹:

—~A²nū²a² wi¹lhin¹te²a² a²yen³kxi³khai³xa² tē³sxā³ wi¹lhit¹sxā³
wā²nhū²xai³te²ju²hē³li¹. Yen³kxi³txa²te²a² wā²nhū²xai³te²ju²hē³li¹.

Hai³txix³ ā³na¹sxā³ wā²nhū²ti³hex¹nx2nxa³wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³-
ya³kxai³lu² wain³txix³ kāi³sxā³ yxau²xai³lha²tē³ain¹tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

10 Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² yain³ta³ki³a² ũ³whi¹ki³-
ai²na² ũ³hū² yain³tū³xa² i³yain³kxi²ki³tū³xa² ũ³hū² nxe³nē³jah¹lai²la¹wa².
Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² ũ³whi¹ki³kxa² yā¹nxe³kxe³hū³nxe² yen³kxa² ũ³hū²-
xai³nē³na³la². Nxe³nē³lha²kxai³ yen³kxa² ā²la² ka³lxa¹txix³ wā²nhū¹ a²nū²a²
ka³lxa¹txix³ ā³non²ta³kxi² yah³lxin¹tu¹wa². 11 Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu²
yen³kxi³ti³hit¹txa²lxix³tu¹wa². Nxe³nxax²lxix³ha²kxai³ a²nū²a² ka³lxa¹te²a² ā³non²ta³-

kxain¹yah³lxi³hí³nxa¹lxa². Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ũ³yho³hi²ki³a² txa²hxi²ka²
 ũ³sa²si¹hā³ūh³sah²lxin¹ki³nū³a² i²sxā³ ā³ne³wxe³ain¹na³na¹. Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na²
 sa²kxai³lu² sa²nēn¹kxi²nyhain¹tu¹wa². ¹²Nxe³sxā³ ũ³yho³hi²ki³ai²li² ũ³sa²si¹hā³-
 ũh³ah³lxin¹ki³ai²li² ũ³hū¹ta³lun²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³lih³khai¹xain¹tu¹wa².
 Txa²wā¹sū³na² yxo²i²tū³ka³txa² yen³kxi³txa²tū³ka³txai²li² so¹kxi²nx2tain¹tu¹-
 wa². Nxe³nx2tain¹kxa³yu³su² Txa²wā¹sū³na² kāin² sa²nēn¹kxi²khai¹xain¹tu¹wa².
¹³Nxe² kái³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² wi¹jau³xa² sa²yxo²-
 wet1sxā³ yxau³yah³lxin¹ju³ta² i²nx2tain¹tu¹wa². Wxa²yen³kxi³khai³xa² tē³sxā³
 a²nū²a² a²yxo²ha³kxa¹ Ju³te²an¹te²a² yxo²i²te²la³ ta³nxā² a²nū²a² ā³xa² ta³nxā²
 hxi²kxāu³xa³sxā³ wā²nūh¹yah³lxin¹ju³ta² i²nx2tain¹nūn³tu¹wa². Nxe³nx2tain¹ju³-
 tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxain¹tu¹wa². ¹⁴Jā¹yah³lxin¹ju³kxi³lu²
 a³lxi¹nx2tain¹tu¹wa². A³lxi¹nx2tai¹nha²kxi³ Txa²wā¹sū³na² kāin² thāi³ti³la²
 a³lxi¹nx2tain¹ju³ta² i³hen³txi³nū¹nx2tain¹tu¹wa². Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na²
 sa²kxai³lu² a³lxi¹nx2ti³ha²kxi³ sa²nēn¹kxain¹tu¹wa², Txa²wā¹sū³na²sa². ¹⁵Jā¹-
 nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² a³lxi¹nē³ju³ta² kāin²khai¹l1na³la². A³lxi¹nē³lha²kxi³
 a²ki¹lha³lxa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²si¹nhē³jau³su² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³ta¹-
 hxai²ti²ai²ti²tu²wa². A²nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³khai³xa² kū³we²ki²la² kāin²
 ā³ne³wxe³ki³sxa³lho³la². Jā¹nxe³jut3su² ha²kxi³ sa²nēn¹kxi²khai¹l1nū¹ha¹wa².

Pau²lah³la² i³hxi²ka¹si¹jau³su²

10 ¹Ju¹ta³la³ nxe³ha²kxi³ txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² kō³nxe³te²lot3sah¹-
 lxin¹te² i³nxai²na² thāi³ti³la² e³kxi¹nx2ta¹wa². Kris²tu³jah¹la² thāi³ti³la²
 e³kxi²kxa² yā¹nxe² e³kxi¹nx2ta¹wa². Wā²nxūh¹ e³lyah¹lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²na² wxā³sxā³ e³kxi²nē³tāu³a¹ wi¹lhit1sxā³ e³kxi² thāi³-
 ti³la² e³kxi² nxe³nē³na³li¹. Yxān¹ta¹ u¹nxūh¹yxau³tāu³a¹ yxo²xūn³txi³
 e³kxi²nē³na³li¹. Sah¹lxin¹jau³su² nxe³sah¹lxin¹jah¹lo²sa¹wa². ²Nxe³na¹-
 ha²kxi³ wxā³si²nx2ta¹tāu³a² nūh¹i²jah¹lxi³hē¹la². Yxo²xūn³txi³ i³ye³sxā³
 wxā³na¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². Yxān¹ta¹ wxa²ha³tih³ i³nxai²na² wān³-
 txa² ain³kxi¹nx2ta¹hē³la². Ain³kxi¹nx2ta¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²li² yuh³xai²nān¹te²a² wān³txa² sa²yxo²wel¹jah¹lai²la¹wi¹. Yen³kxa²
 kāin² so¹kxi²si¹jau³su² Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³hain¹na²hē³li¹. Yah³lxin¹jau³xa²
 e³kxi²sah¹lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Jā¹nxe³na¹ha²kxi³ wxā³na¹tāu³a² ya²la³tu³kxi²nān²tu³
 wxi²kan¹txi³ yxo²xūn³txi³ i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². ³Nxe³na¹jut3su² yuh³xai²-
 nān¹ta³ko³xai²na² hi¹na¹ he¹a¹kxan²ti³ hai³txi³ yuh³xai²nān¹jah¹la² yā¹nxe³sxā³
 yxau³xai²te²txā³wa². ⁴Yuh³xai²nān¹te²na² a²wā³nxin¹ju³khai³xa² tē³sxā³ he¹kxi²-
 te²txā³wa². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² a²wā³nxin¹ju³khai³xa² i³hxi²kat1sa³ha²kxi³
 Sa³ta³na²jah¹la² ha³lo²a² wxi²kan¹txi³ e³sxā³ ā³na¹a¹wa². Hxi²kan¹txi³ i³wa²lū³-
 xi²sai¹nxa³wa². ⁵Wān³txa² ki³han³jau³xai²na² sa²kxi³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 yxo²i²xa³jau³xai²na² sa²kxi³lu² i³ye³sxā³te²sa¹wa². I³ye³sxā³a¹kxi²nān²tu³
 ka³nahx2nxe³sxā³ yxau³si¹hain¹tu¹wa². Ka³nahx2nxe³sxā³ yxau³si¹hain¹kxi²nān²-
 tu³ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²wel1sa²tē³ain¹txai²lā¹. Nxe³na¹nha²wa².
⁶Hā²wxān³txa³ sa²yxo²wel1sxā³ yxau³yah³lxi³sā²nūn¹ka³tu³ hā²wxān³txa³

wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² Txa²wā¹sũ³na² sa²yo²ā³ah³lxin¹ju³ta² a³ya³txi²na¹-
kxai²nān²tu³ i³wai¹txa²lxa¹ju³ta² yũ³tu¹wa².

7 Nxe³yān¹ta¹ wxāi² i³nxai²na² sa²kxai³lu² i²sah¹lxin¹sxā³ kãi³ye¹nx2ta¹-
ju³ta² i³yī¹li²sah¹lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Nxe³sah¹lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²li² wxi²kan¹sxā³ nũ³kxũn³jah¹lo²sxa³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ Kris²-
tu³jah¹la² hxi²ka² wxi²kan¹txi³ i³hxi²kat1sa³na²hē³li¹. Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³
wxāi²yā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² hxi²ka² wxi²kan¹txi³ i³hxi²kat1te³lot3sa²-
nũn³na²hē³la². 8 A²kxā³nxa² e³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². E³kxi¹nx2ta¹te³nah¹lxi¹:

—~Kris²tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² i³hxi²kat1sa³na²hē³li¹. Ju¹tai²li²
yo²kāin²txi³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Nxa¹jau³su² e³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Nxe²-
e³kxi¹nx2ta¹kxan²ti³ hai³txi³ āu²li²to³nha¹ju³ta² yũ²nxa³wa². Nxe³yān¹ta¹
Kris²tu³jah¹la² yo²i²yah³lxin¹kxe³su² ā²la² kãi²non³sih¹nx2ti³jau³su²
i³hxi²kat1sa³na²hē³la². Hai³txi³ ā³na¹hxa³nx2ta¹ju³ta²la³ te³nxa³wa². 9 O²-
nx2ti³te³lhxā³ ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³nxa³hē³la². Ju¹tai²li² ten³te²txā³wa².

10 Nxe³sxā³ wxa²ha³tih³ i³nxai²na² wān³txi³kxai³lu¹, e³lxah²lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²na² wān³txa² a²ha³teh³nxā³nxān¹jau³xai²li²
yo²xũn³khaix1nx2na³li¹. Yxān¹ta¹ txa²wā¹yen³nāu³a¹ wxā³sxā³ i³ye³kxi²-
nē³kxai²nān²tu³ hai³txi³ yo²xũ³nxa³wi¹. Wān³txa² e³kxi²nē³jau³xai²li²
kwa²hāi¹nx2na³li¹. Nxe³nyhu¹yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 11 Nxa²ha¹te¹ jah¹lai²-
na² wān³txa² i³wa²lũ³xi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxā³si²nx2ta¹tāu³a² u²lxi³ ũ³wha²li¹lhxā³ ũ³hũ¹nx2ta¹jau³xain²txi³
txa²wān³txain²txi³ e³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Hai³txi³ yau³ā³lxi³ yũ³sa²nxa³wi¹.
Nxe³na¹jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹wa².

12 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² wxa²ha³tih³ i³nxa² wxi²kan¹ki³lxo³nha²yah³lxin¹-
ta²wa². Wā²nxũh¹ i²nha²sxā³:

—~Ī¹li³ju³ta² kãi³a¹ju³ta² wain³txi³ kãi³a¹xā¹. Nxe³yah³lxin¹ta²wa². Kwa²to³lxa³-
ti³su² yah³lxin¹ta²wa². Ā³ne³wxe³yah²lxa³lxa². Wxa²nũ³ka³txa² ha³tih³ i³nxai²na²
kãi³yah³lxin¹ju³ta² ā³nha³ko³txa²lxi³sxā³ kãi³te²txā³wa². 13 Hai³txi³ wā²nxũh¹lxi³-
sxā³ hxi²kan¹kāi²non³ki³lxo³nxa¹ju³ta² yo²kāin²txi³ e³te²txā³wa². Txa²wā¹sũ³na²
a²ten³si¹sa²ju³ta² so¹lxi³ yo²kāin²txi³ e³te²sa¹wa². Nxe³sxā³ ten³si¹sa²ju³ta²nũ³ai²na²
sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² i³hen³txi¹nx2ta¹ju³ta²nũ³a² ten³sa²na³la²,
Txa²wā¹sũ³na²sa³. 14 Nxe³nx2ta¹jau³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² i³hen³txi³-
nx2ta¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na² ten³si¹sa²ju³ta² kãi³a¹tu¹wa². A²kxā³nxa² txai²na²
so¹lxi³ wxā³na¹tai¹ti²tu³wa². Wxā³na¹nũ²la² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² i³hen³-
txi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². 15 Jā¹nxa¹jut3su² hai³txi³ a²nũ²a² ā³xa² wa³ka³la² ā³wih¹sxā³
o²la³kxi²h³nx2nxa³wa². Wa³ka³la² ā³wih¹sxā³ o²la³kxin²nxa³ju³ta² yo²kāin² e³sa²-
nxa³nha²wa². Txa²wā¹sũ³na² kwa³na³si¹sa²nxa³ju³ta² yo²kāin² e³sa²nxa³nha²wa².
Nxe³sa²nxa³ha²kxai³ yo²i²yah³lxin¹ju³ta² ā²la² kãi²non³ju³ta²nũ³su² ten³sa³ha²-
kxai³, Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² i³hen³txi³nx2ta¹ju³ta² ā²la² kãi²non³ju³ta²nũ³su²
ten³sa³ha²kxai³, nxe³sa³nha²wa². Txa²wā¹sũ³na² ten³si¹sa²ju³ta²nũ³a² so¹lxi³ ten³-
sa³nha²wa². 16 Nxe³sa³kxai²nān²tu³ ha³lo²a² yxau³yah³lxin¹ko³xa² ko³xā³xa² ā²la²
ya¹nān¹ta²ko³nāu³a¹ ai³sxā³ Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wī¹jau³xa² i³hen³txain²te³lhxā³

ai³hĩ³na¹wa². Nxe³na¹kxai²nān²tu³ a²nũ²a² ā³xa² wa³ka³la² yxo²kāin²e³hĩ³nxā²nxa³-
wa². O²la³kxi²na¹kxa² so¹lxi³ yxo²kāin²txi³ e³hĩ³na¹wa².

17 Jā¹nxe³jut³su² Txa²wā¹sũ³na² wha²li¹txā³nxai³tā² a²kxā³nxān¹jau³xa²
nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² i²li³te²a² yxo²kāin²txi³ e³ti³ten³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na²
o²la³kxi²ju³ta² so¹lxi³ sa²nēn¹kxi²jau³xa² yxo²kāin²txi³ e³kxi¹txai¹lxi¹. Nxe³-
ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 18 Jā¹nxe³jut³su² nũ¹txai²na² e³kxi²nha¹kxai²nān²tu³:

—~Wi¹kāi³a¹xā¹. Nũ¹ta²wān³txa² wxi²kan¹jau³sxa³wa². Yxān¹ta¹ Txa²-
wā¹sũ³na² wān³txa²:

—~Wi¹lo²la³kxi¹lxi¹. Nxe³sa³kxai²nān²tu³ wxi²kan¹jau³su² hĩ³nx2na³la².

Txa²wā¹sũ³na² i²sxā³ i³so¹ki³lxo³tũ³kā³txa² i³yau¹ũ³jau³su²

11 1 Toh³lxa³ti³hũ³jau³su² e³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Ya³nān³ta³ki²la²sxā³wi¹-
lain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Txa²e¹nān¹jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹kxai²nān²tu³
ya³nān³ta³ki²la²sxā³wi¹lain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². 2 Hxi²waun³txi³nũh¹nx2ta¹nha²wa².
Kris²tu³jah¹la² a³lxi²yah³lxin¹sxā³ yxo²i²yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa².
Txu¹hai²na² kah³ne³ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² in³txa² te²hi²te³lhxā³ jah¹lai²na²
so¹lxi³ a³lxi²nha²ya³te²ju³hē¹la². In³txa² ā³xa² a³lxi²te²sxa³yu²hē³la². Nxe³-
te²yā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ a³lxi²nũh¹yah³lxin¹ju³ta² wain³na³la².
Txa²wā¹sũ³na² a²ten³ju³ta² ju¹tain²txi²na³la². Nxe³jau³jau³xai²na² ā³na¹yah³lxin¹-
kxa²yan³txi³su² hxi²waun³ta³kxi¹nx2ta¹nha²wa². 3 A²kxā³nhxi¹nu¹ta²kxai³lu²
Sa³ta³na²jah¹lu¹ta²na² txih³xu¹ta²kxai³lu² ā³nxũ²kwai³wih¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Ā³nxũ²kwai³wih¹ka³tu³ti¹ E²va³ka³lxu¹ta²kxai³lu² i³ki³ha¹kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²-
tu³wa². Nxe³nũ²la² kō³nxe³ti³ kāi³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jāx¹ju³ta² kō³nxe³ti³
kāi³yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² nxe³nx2ta¹nha²wa². Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ yxo²-
i²yah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². 4 Nxe³yān¹ta¹ te²yā¹yxah³lxa³lxa². A²nũ²a²
i²li³te²a² wxā³sxa³ tah²yau³xa² i³yau¹ũ³nx2ti³ke³la³te²kxai³ Je³su²jah¹la² ā³lxi³-
jah¹la² i³ye³kxi¹nx2ti³nxa³jah¹la²nũ³a² i³yau¹ũ³nx2ti³ke³la³te²kxai³ wi¹lhin¹sxā³
yxo²i²yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sũ³na² Yāu³ka³txa² a²nxũ²kwai³-
yxau³nx2ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ yāu³ka³txa² ā³xa² i³yau¹ũ³nx2ti³ke³la³te²kxai³
sa²so¹nũh¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Te²yā¹nxũn³sxā³ txa²wā¹e¹nāu³ai²na² sa²hau³-
ko³tũ¹nhē³jau³nũ³su² i³yau¹ũ³nx2ta¹ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ wān³txa² yau³ā³xa²
e³kxi¹nx2ti³ke³la³te²kxai³ ā³kāi³so¹yah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa².

5 Nxe²e³kxi¹nx2tain¹tũ³kā³txa² Txa²wā¹sũ³na² wān³txi³su² ki³lxo³tũ³-
kā³txai²li² hai³txi³ ā³sen³so¹sai¹nxa³wa². Hxi²kan¹jah¹lo²su²nũn³na¹wa².

6 Wxa²ne³nxē³na² wi¹lā³ne³wih¹nx2ti³xa³kxan²ti³ wxi²kan¹txi³ e³-
jah¹lo²sa¹wa². Ye³ka³lxa¹txi³ e³kxi¹nx2ti³to³ha¹ta¹ti²tu³wa². Wān³txa²
wain³jau³xa² so¹lxi³ e³a¹ju³ta² a³ya³txa³kxi²nũh¹sah¹lxin¹ta¹ti²tu³wa².

7 Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³nx2ta¹hĩ¹nai³tā² hai³-
txi³ ũ³yho³hi²sah¹lxin¹ju³ta² ten³sa²nxa³ta¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ta¹ju³ta¹tā²
i³ju¹nxot¹sa³ha²kxai³ wxāi²na² so¹lxi³ i³kāi²not³txa²lxa¹ha²kxai³ nxe³nx2ta¹ta¹-
ti²tu³wa². Jā¹nxe³ju³ta² wxa²e¹nān¹jau³la³ kō³nxe³ti³ kāi³nxa²lxi³hĩ³na¹te²la¹xā³?

Hai³txi³ ti³he¹nxe³nx2ti³nxa³tai¹ti²tu³wa². ⁸Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³-txa² i³hen³txi³nx2ta¹hi¹nai³tã² yxo²i²tũ³ka³txi³nãu³xa² ã³xa² a²yen³kxa² wã²nhũh¹sain¹na²hẽ³la². Yxau³ya³sain¹sã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txain¹-nxa³kxan²ti³ a²yen³kxa² wã²nhũh¹sain¹na²hẽ³la². Wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai¹na² a²yen³kxa² wã²nhũh¹sah²lxan³tai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ a²nũ²a²ã³xa² a²yen³kxa² so¹kxai¹na¹ha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nx2ta¹ha²-kxai³ nxe³ye¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². ⁹Te²yã¹nxe³sxã³ yxau³ya³sain¹ti³kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹hi¹nai³tã² yxo²i²tũ³ka³txa² Ma³se³to²na²ko³-xan¹te²nãu³xai²li² yen³kxa² wã²nhũh¹sain¹na²hẽ³la². Yxã¹ta¹ wxa²nũ³ka³txi³ i³nxã² a²yen³kxa² i³yai¹nũ³nxa²lxi³nxa³tai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³sxã³ yan¹nãu³a¹ a²yen³kxa² a²yo³ha² ai³nũ³nxa²lxi³nxa³lho³la². Nxe³ha²kxai³ wã²3txa²-lxa¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². ¹⁰Jã¹nxa¹jut3su² Kre²sa²ko³xa² hã¹nxe³ti³xa¹ kã³tũ³h¹nx2ti³te³lhã³ ai³lha²thet3ta¹tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³nx2ti³te³lhã³ ai³lha²thet3ta¹tãu³a² hai³txi³ wxa²yen³kxa² wã²-nhũh¹sah²lxin¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² ya²la³tu³ jau³xan²tu³ nxũ²kwa¹yxau³sa³ha²kxai³ nxe²e³kxi¹nx2ta¹wa². ¹¹Jã¹nxa¹jut3su² i³h¹nxe³kxa²yan³ti³tã³ nxe²kã³nx2ti³hĩ³na¹te²la¹xã³? A³lxi¹nx2ti³hĩ³nxã²nxa³te²-la¹xã³? Hai³txi³ ti³he¹nxe²nxa³wa². A³lxi²khai¹lxnxe²nx2ta¹nha²wa². Ju¹ta¹na² Txa²wã¹sũ³na² i²nẽ³nha²wa². Nxe³ha²kxai³ ya²la³tu³tã³la².

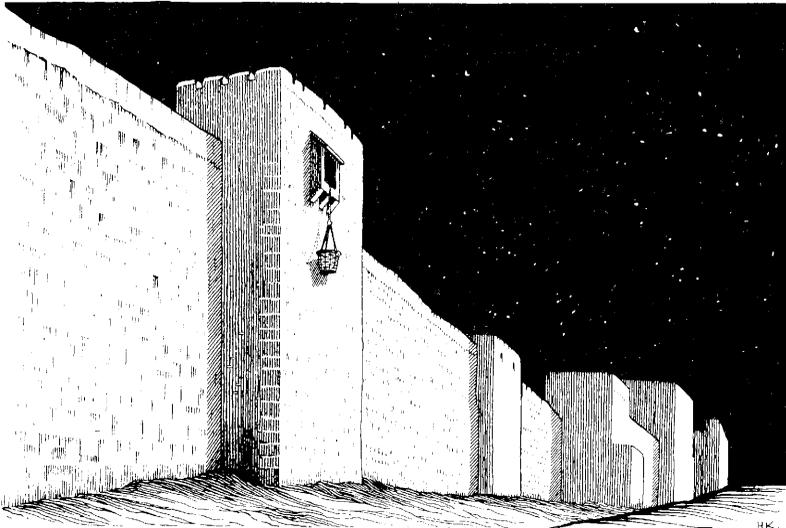
¹²Jã¹nxa¹jut3su² kã³i³hxai²na¹kxai³ jã¹nxa¹tu¹wa². Txa²wã¹sũ³na² i³kã³ixlso¹tũ³ka³txi³su² ki³lxo³tũ³ka³txa² kwa² sa²nẽ¹nxi²nhain¹kxa²yan³-txi³su² na¹ha²kxai³:

—~Pau²lah³lai¹tã² kã³i³hxai²kxai³ jã¹xsĩ¹na¹wi¹. Ain¹jau³nũ³su² kxa²yan³txi³su² nxa¹ha²kxai³ nxe³ye¹nx2ta¹wa². ¹³Jã¹nxe³tũ³ka³-txai²li² ya²la³tu³ki³lxo³tũ³ka³txai²la¹wa². A²wa³ka³li³yu³khai³xa² ã³ke³tũ¹nx2tain¹na³la². I³xã³lxi³ti³lot3sxã³ Kris²tu³jah¹lai²li² i³kã³ixlso¹-tũ³ka³txi³su² ki³lxo³nxain¹na³la². Yxã¹ta¹ ã³ke³tũ¹nxa²lxain¹na³la². Nxe³ju³tai²li² sa²nẽ¹nxi¹nx2ta¹jut3su² ti³he¹nx2nxa³wa². ¹⁴Nxe³yã¹ta¹ Sa³ta³na²jah¹lai²na² hi²sen³su² i³xã³lxi³to³nha²te²ju²hẽ³la². Oh³xan¹jah¹la² a²ha²tet¹jah¹lo²hũ³sã³ i³xã³lxa³ti³lo³nha²te²ju²hẽ³la², Sa³ta³na²jah¹la²sa³. ¹⁵Te²yã¹nxe³sxã³ Sa³ta³na²jah¹la² a²sa³wi³ha³lxa² ya¹nxe³sxã³ i³ã³lxa³ti³-lxo³nha²yain¹nũ³na³la². Wain³txi³ kã³i³tũ³ka³txi³su² ki³lxo³nhain¹na³la². Nxe³kxan²ti³ nxe² o²la³kxi²ki³lxo³nhain¹kxan²ti³ kã³ain¹ju³ta² a³ya³txi²-tu¹wa². Ko³nxe³ti³ kã³ain¹kxa² yo³ha² i³wai¹txain¹ju³ta² yũ³ain¹tu¹wa².

Pau²lah³lai²na² khãuh³lxa³thin¹kxi³jau³su²

¹⁶Jã¹nxa¹jut3su² we¹na¹ki³lxo³syah¹lxi³txa³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ nxe² e³yah³lxin¹-kxai²nã²tu³ toh³lxi² e³kxi¹nx2ta¹ha³ta²wa². Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹la². Yxo²kã²in²txi³ e³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². ¹⁷Toh³lxi² e³a¹jau³xai²na² hai³txi³ Txa²wã¹sũ³na² i³-yau¹ũ³sa²jau³sxa³wa². Ya²la³tu³ kwa²toh³lxi² e³a¹tu¹wa². ¹⁸Yuh³xai²nã¹te²a² yen³kxa² yxo²kã²in²e³ain¹te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxe³sxã³ yxo²kã²in²e³nũ³na¹-tu¹wa². ¹⁹A²hoh³lxi³su² khai¹yah³lxi³ta¹hi¹nhẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxan²ti³

toh³lxa² e³tū³ka³txai²li² wi¹lain³kxi²yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 20Yxo²xūn³txi³ kwa³-
na³nx2tai¹nha²kxai³ i²ū³nx2tai¹nxa³kxan²ti³ ū³yho³hain¹yah³lxi¹nha²kxai³
i³ki³ha¹kxi²nx2tai¹nha²kxai³ i³kāi²nxa³tot3sih¹nxa²lxain¹jau³su² nxe³nx2tai¹nha²-
kxai³ wxa²yxo²su²nxa²lxi¹nha²kxai³ nxe³nx2tai¹ta¹hē¹la². Nxe³nx2tai¹nha²kxai³
hai³txi³ wa³lxī³nha²yain¹yah³lxi³ta¹hxā³nhē¹la². 21Te²yā¹nxe² kāi³ūh¹nx2tai¹ju³ta²
ya³lo³txi³ti³hex1sa²nxa³tai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³jau³xai¹na² e³kxi¹nx2tai¹ha²kxai³
āu²li²to³nha¹nha²wa². Nxe³yān¹ta¹ toh³lxa² e³kxi¹nx2tai¹wa². Yuh³xai²nān¹te²a²
yen³kxa² yxo²kāin²txi³ e³sa²tē³ain¹ke³la³te²kxai³ hxi²kan¹txi³ e³ain¹kxa² yā¹nxūn³-
na¹wa². 22E³bre²a² nū³ka³txi³su² si¹hain¹te¹la¹xā³? Te²yāx1te²su² nūn³na¹wa².
I³sa²e² nū³ka³txi³su² si¹hain¹te¹la¹xā³? Te²yāx1te²su² nūn³na¹wa². A³bra³āu²ah³la²
a²ne³tah²nāu³su² si¹hain¹te¹la¹xā³? Te²yā¹nxe² A³bra³āu²ah³la² a²ne³tah²nāu³su²
na¹wa². 23Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹tain¹te¹la¹xā³? Te²yā¹nxū³-
na¹wa². Yxān¹ta¹ ā²la² kāi²non³sxā³ sa²yxo²wet1sa²sen³sai¹ai¹na¹kxah³lo²sa¹wa²,
toh³lxi³sxā³ e³a¹kan²ti³na². I³kāi²non³sxā³ wa³ko³na¹ha²kxai³, ā²la² ye³ka³lxa¹txi³
sxī²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²sain¹to³ha²kxai³, nxe³sain¹toh³na³la². Ye³ka³lxa¹txi³
i³wait1sai¹nha²kxai³ khāuh³lxa³txa² ya²lut1sa²te³lhxā³ sai¹nha²kxai³ sain¹toh³na³-
la². 24Po¹na² wā²la² we¹tīh³na² tē³sxā³ i³ta³lo³wait1sain¹na²hē³la². Ye³ka³lxa¹txi³
39 nxe² i³ta³lo³wait1sain¹na²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹
nxe² i³ta³lo³wai²ta³kxi²sain¹na²hē³la², Ju³te²a² nū³ka³txa² txa²nū³ka³txi³khai³xa²
a²ha³tih³xa²nāu³xa² ten³sai¹nxa³ha²kxai³la³. 25Jā¹nxe³sxā³ ro³ma²no² nū³ka³txa²
hi³sa³ka³txa² tē³sxā³ i³sun²ta³kxi²sain¹toh³na²hē³la². Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ i³sun²ta³-
kxi²sain¹na²hē³la². Ye³ka³na³ka³nat3sxā³ tah³lxa³kxa² tē³xain¹sxā³ ā³nan³sa²sxā³
ā³ya²lu¹ti³ten³sain¹na²hē³la². I³ye³nai²li² ai³la¹tāu³a² na³vi²o²tē³na² ā³ne³hē²kxi²
ai³na¹tāu³a² ā³ni³sa²wih¹sxā³ ā³nxūt1sa³hē¹la². Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ā³nxūt1sa²-

(2 Korintios 11.28)

to³hē¹la². Nxe³na¹hi¹na² ka³nxah³ta² whāi²na¹ a³lan²ta² whāi²na¹ ne³ho²kxa² ho³ha³sain¹to³ha¹hē³la². 26 Ha³lo²a² ā³nxai³lha²the³ta¹tāu³a² ha³nxeh³lxi³ju³-ta² i³ha¹txi²sa²to³nha²hē³la². Ka³wā³lxa² yxo²ha³ti³lhi³a¹tāu³a² kāi²n^hūh³sxā³ ā³nxūt¹lsa²sxā³ i³lo³nxe³ti³ten³sa³ha²kxai³, a²nū²a² kuh³lxa³thin¹te²nāu³xa² ā³tū³sain¹sxā³ yen³kxa² kāi³kxi²hxat³sai¹nha²kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txa² txa²-nū³ka³txi³khai³sai¹nha²kxai³ ha³lo²a² ha³nxeh³lxi³ju³ta² ai³la¹ha²kxai³, Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² te²yā¹nxe³si¹sai¹nha²kxai³ nxe³sain¹to³nha²hē³la². Ha³lo²a² i³li³je³na² ha³nxeh³lxi³ju³ta² i³ha¹txi²to³ha¹hē³la². Sxi²je³na² i³ha¹txi² kwa²ha³lo²a² i³li³je³na² i³ha¹txi² i³ye³na² ūn³je³na² i³ha¹txi² nxe³sxā³ ha³nxeh³lxi³ju³ta² ka³lxa¹txi³ i³ha¹txi²to³ha¹hē³la². Txa²ya³lhxu²ki³lxo³nha²te²a² ha³nxeh³lxi³ju³ta² ai³lhi¹sain¹-na¹hē³la². 27 Kāin² wa³ko³na¹ha²kxai³ kāi²n^hxi²thah³sa²ha²kxai³ sa²to³nha²hē³la². Ye³te³nxa² a³la²ni²to³ha¹ha²kxai³ he³ja³lu²sa²to³ha²kxai³ ya³lxu²ja³lu²sa²to³ha²kxai³ a³lxi³tan³ya³lu²sa²to³ha²kxai³, yain³txi³txa²sa²to³ha²kxai³ wān²txa³ yū¹sa²to³hxa³-ha²kxai³ nxe³sa²to³nha²hē³la². 28 Nxe³sa³kxa²yu³su² yxo²i²tū³ka²txi³nāu³xa² ha³kxa¹ i³hau³ko³tū¹hai¹na¹ju³ta² hxi²waun³txi³sa²to³nha²wa². 29 Txa²wā¹sū³na² wān²txa² yxo²i²te²a² wain³txi³ kāi³xa³kxai²nān²tū³ jah¹lain²txi³ txai²na¹xain¹txi³ nxe³sxā³ āin²ta³kxi²nha²ya³ha¹nha²wa². Ko³nxe³ti³ kāi³kxai²nān²tū³ jah¹lain²txi³ txai²na¹-xain²txi³ i³āin²ta³kxi²nha²ya³ha¹nha²wa².

30 Jā¹nxa¹jut³su² yxo²kāin²e³a¹ke³la³te²kxai³ txa²hxi²kan¹sa²nxa³ju³ta² so¹lxi³ yxo²kāin²e³hī³na¹wa². 31 Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² i³ki³ha¹-kxi¹nx²ti³nxa³ju³ta² i³sa³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹lai²li² Je³su²jah³la³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹la² A²wi³-na² Si³yxau³jah¹lo²su² na³la². A²nxe³jah¹la² sa²nēn¹kxi²sa²te³to³ha¹wa². 32 Nxa²ha¹te¹ a²kxā³nxai³tā² Ta³mas²ko²thi³na² yxau³na¹hī¹nai³tā² thi¹na² a²wa³kxēn³yah³la² hi²sen³su² sxih²yxoa² a³li³ta³yxoa² whāi³na¹ i²sa²-tē³kxi²si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹ta¹hē¹la². Txa²na² ū³tī¹kxi²sa²te³lhxā³ kwa³na³ain¹ta¹hē¹la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² A³re²jah³la² ha³lo²-a² hxi²kan¹khai¹lah¹lai²na² wān³txa² sa²yxowet¹lsi¹hain¹jau³su² nxe² kāi³ain¹ta¹hē¹la². 33 Jā¹nxa¹jut³su² Txa²ya³lxi³nāu³xa² ā³non²ta³kxi²sain¹-na²hē³la². Ā³non²ta³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹, sxi²jen³nai²na² ki³tā¹kxi²nha²je³na² nxe³sxā³ ki³tan¹ta²yxoa² sa²so¹sain¹nū²la² ha³ti²a² kū³ni³nha² ū³ki³kū²-kxi²sain¹nū²la² ū³whi¹hit³sain¹nū²la² win¹ta²te²lxi³ sxi²ti²ta³lo³kxa² tē³sxā³ ū³ha³lo²sa²tā³kat³sain¹na²hē³la². Nxe³sai¹nha²kxai³ ih³sau³nai¹na¹hē³la².

Pau²lah³lai²na² hxi²sxā³nho³tēx³jut³sū³ju³ta²

12 1 Āh¹lxi³ yxo²kāin²e³a¹tu¹wa², toh³lxi³jau³hū³kxan²ti³na². Yxān¹ta¹ hxi²sxā³nho³tēx³jut³sū³ju³ta² i²a¹ju³ta² i³ye³kxi¹nx²ta¹tu¹wa². Yen³-kxa² i²yau¹ū³sa²ju³ta² i³ye³kxi¹nx²ta¹tu¹wa². 2 I³ye³kxi¹nx²ta¹ka³tū³ti¹ kwē³kxa² ye³ka³lxa¹txi³ hxi²ka² hxa³sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ wxa²sa³wa²la³kxi²xi²nūn³sxā³ nxe² kwē³ko³nhi¹nai³tā² in³txa² Kris²tu³jah¹la² wān³txa² yxo²i²jah¹la² in³txai²li² i²a¹hē³la². I²a¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹ko³xa² ki³khai¹ko³xai²na² Txa²-wā¹sū³na² yxau³ju³khai³xa² ka³la³si²nū²nha²wa². Nxe³ju³ta²i² a²nū²khai³xa²

ka³la³si¹hĩ³te²la¹ku² hã¹sxã³ hxi²sxã³nho³tẽx3jut3sũ³ju³ta² i²te²tũ²nha²ku² nxa¹-
 nha²wa². Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³ a³la³kxi²jah¹lai¹la¹wa². 3 Jã¹nxe³sxã³ jah¹lai²li²
 oh³nã¹ko³xa² Txa²wã¹sũ³na² yxau³ju³khai³xa² ka³la³si²nũ²nha²wa². A²nũ²khai³-
 xa² ka³la³sxã³ i²te²tũ²nha²ku² hxi²sxã³nho³tẽx3jut3sũ³ju³ta² i²hĩ³te²tũ²nha²ku²
 nxa¹nha²wa². Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³ ko³nh²jah¹lai¹la¹wa². 4 A²nxe³jah¹lai²na² sa²-
 kxai³lu² wãn³txa² wa³nũt3jau³su² ain³kxi²nũ²nha²wa². A²nxe³jah¹lxain²ti³na¹wa².
 A²nxe³jau¹xai²na² a²nũ²a² wãn³txa² hxi²kan¹txi³ i³yau¹ũ¹jau³sxa³nũ²nha²wa². A²-
 nũ²a² wãn³txa² hxi²kan¹txi³ e³xa³nũ²nha²wa². 5 Jã¹nxa¹jau³su² ju¹ta²li² yxo²kãin²
 e³kxi²na¹tu¹wa². Yxã¹ta¹ txai²na¹xai²na² o²la³kxi²na¹ju³khai³xa² e³ũh¹nxa³-
 nha²wa². Ha³lo²a² hxi²ka¹nhã²nxa³ju³ta² so¹lxi³ i³yau¹ũ¹te³lhã³ e³kxi²hĩ³na¹wa².
 6 Nxe³yã¹ta¹ yxo²kãin² e³ti³ten³sa³ke³la³te²kxai³ hai³txi³ kwa²toh³lxi³jau³su²
 hĩ³nx2nxa³wa². Ya²la³lyau³su² ha²kxai³ kwa²toh³lxi³jau³su² hĩ³nx2nxa³wa².
 Yxã¹ta¹ yxo²kãin² e³ũh¹nha²sa²nxa³nha²wa². Ha³lo²a² i²a¹ju³ta² so¹lxi³ wãn³txa²
 ain³kxi²na¹jau³xa² so¹lxi³ e³a¹tu¹wa². Na¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² i²sain¹kxai²nãn²tu³
 kã³a¹ju³ta² wain³txi³ a³la³kxi²nũh¹sain¹tu¹wa². Ju¹ta²li² ten³sa³nha²wa².
 7 Nxe³na¹ta¹ yen³kxa² wi¹khai¹nxe³te²a² i²nha¹hẽ³la². Nxe³na¹ha²kxai³
 yxo²kãin²khai¹x1nxe³sxã³ e³a¹kxa²yã³txi³su² txa²sĩ³na² ã³nix3ton³-
 sa²ju³ta² yũ³nha¹nha²wa². Sa³ta³na²jah¹la² hxi²ka² i³tot3sa³na²hẽ³la².
 Yxo²kãin²khai¹x1nxe³sxã³ e³a¹kxa²yã³txi³su² i³ton³sxã³ yxau²xai³la¹wa².
 8 Jã¹nxe³sa²ju³ta²li² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²to³ha¹hẽ³la².
 ĩ³ta³ka³txa² i³ton³sa²ka³txa² ã³kũt3si¹ha¹jau³su² e³kxi²to³ha¹hẽ³la². 9 Nxe³-
 nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²sa³te³nah¹lxi¹ Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²sa³te³nah¹lxi¹:
 —~Kãin² thã³ti³la² a³lxi¹nxa²ha¹ju³ta² ãh¹ kã²non³na³li¹. Yu³tã³xa² yũ²-
 nxa³kxan²ti³ ãn²na³li¹. Nxe³sa²jut3su² ha²kxai³ hxi²kan¹nxa²nxa³kxai²nãn²tu³
 txa²hxi²ka¹na¹ju³ta²li² ãh¹ kã²non³na³li¹. Nxe³sa³na²hẽ³la². Nxe³sa²ju³tan¹-
 te²kxa³yã³lhu² ka³li³sa³nha²wa². Ka³li³sa³ha²kxai³ txa²hxi²kan¹sa²nxa³ju³ta²
 yxo²kãin² e³to³ha¹tu¹wa². Jã¹nxe³sa³kxai²nãn²tu³ Kris²tu³jah¹la² a²hxi²kan¹-
 khai³ju³ta² nxũ²kwã³yxau²xai³lha³tu¹wa². 10 Nxe³na¹jut3su² Kris²tu³jah¹lai²na²
 wãn³txa² i³hen³txi³na¹ha²kxai³ ka³li³sxã³ yxau²xai³la¹wa². Txa²sĩ³na² ã³nhxi²-
 kat1sa²nxa³ju³kxai²lẽ¹. Ko³nxe³ti³ e³kxi²sain¹ju³ta² yũ³sa³ju³kxai²lẽ¹. Yen³kxa²
 yũ³sa²nxa³ju³kxai²lẽ¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²a¹ha²kxai³ khãuh³lxa³-
 te³sain¹ju³kxai²lẽ¹. Ha³lo²a² ko³ton³kxi²sa²ju³kxai²lẽ¹. Nxe³ju³ta² yxo²ha³kxai¹
 ka³li³sxã³ yxau²xai³la¹wa². Nxe³sxã³ txa²sĩ³na²na² ã³nhxi²kat1sa²nxa³kxai²-
 nãn²tu³ Kris²tu³jah¹la² i³hxi²kat1ti³hit1sa²na³la².

Pau²lah³la² hxi²waun³ta³kxi²ju³su²

11 Nxa²ha¹te¹ toh³lxa³ti³yah³la² yã¹nxe² e³a¹wa². Yxã¹ta¹ wxã² i³nxa² wã²-
 nxũh¹lxi³yah³lxi¹lxa². Wi¹le³kxi²nũh¹sah²lxin¹ke³la³te²kxai³ wai³nhĩ³nx2na³la².
 Yxã¹ta¹ sah²lxa³lxa². Tũ¹kã³txain²txi³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txi³su² ki³lxo³tũ³kã³-
 txain²txi³ hai³txi³ ne³ka³ta²sai¹nxa³wa², txai²li² kã²ti³he¹nxẽ²nxa³kxan²ti³na².
 12 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ya²la³lyau³xa² i³yau¹ũ³na¹jah¹lo²su² te²sa¹kxe³su²
 wã²nã³ũ¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ kã³ũh¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wa².

Wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²na¹ju³ta² i²yah³lxi¹nha²kxai³, on²ta³kxi¹nx2ta¹ju³ta² i²-yah³lxi¹nha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² i³hxi²ka¹ti³hit1sa²ju³ta² i²yah³lxi¹nha²kxai³, sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². A²nxe³jut3su² ā³ye³yo²nū¹sa²na³la². 13 Yxo²i²tū³ka³txa² ā³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ wi¹kāi³ū¹hai¹na¹ha²kxai³ wxāi² i³nxai²na² so¹lxi³ ko³-nxe³ti³ kāi³ū¹nx2ta¹ha²kxai³ nxe³nx2ti³hī³na¹te¹la¹xā³? Ti³he¹nxe²nxa³wa². Tū¹ka³txi³nāu³xain²txi³ wxa²nū³ka³txain²txi³ te²yā¹nxe² kāi³ū¹nx2ta¹tai¹-ti²tu³wa². Hāi¹nxe³sxā³ kwa² hxi²tha³txa²lxi³nx2ti³kxa²yan³ti³su² yen³kxa² yū³yah³lxin¹kxa² wā²nhūh¹sah¹lxin¹jau³nū³a² i³ye³kxi¹nx2ti³nxa³tai¹ti²tu³wa². Ju¹tai²na² ne³wā²na³ya³sah¹lxi³hē¹la².

14 Ye³ha¹li¹ wxā³si²nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³te³lhxā³ āu¹la³kxi² ta³lu²-ni¹nx2ta¹wa². Nxa¹kxai²nān²tu³ wxa²yen³kxa² wā²nhūh¹sah¹lxin¹ju³ta³nū³a² e³kxi¹nx2ti³nxa³lho³la². Ū3yho³hi²sah¹lxin¹txā³nxa² ten³sa²nxa³nha²wa². Wxāi² i³nxa² whāi²na¹ ten³nxa²lxa¹nha²wa², Sū³na² wān³txa² yo²i²sxā³ yxau²xai³lyah³lxin¹si¹jau³sa². A²wi³nu²su² tā³nxa² a²hā³ka³nū³su² tā³nxa² nxe³te²kxai³lu² a²wē³ha³lxi³khai³xa² yen³kxa² ūh³kxi³nū³a² hau³kot3sxā³ ū³nyhain¹te²ju²hē³la². Hai³txi³ wē³ha³lxi³su² te²kxai³lu² a²wi³na² tā³nxa² a²hā³ka³na² tā³nxa² sa²hau³kot3sxā³ ū³nyhain¹te²sxa³yu²hē³la². Nxe³te²-sē¹la². Txa²wē³ha³lxa² yā¹yxah³lxi¹lxa². 15 Nxe³kxa²yā¹nxe² txa²yen³kxa² ha³kxa¹ ū³hau³ko²tūh¹nx2ta¹kxan²ti³ i³ka³li³hī³na¹wa², hxi²kxū³na¹ju³ta² hxa³n¹kxi²sa³kxan²ti³na². Nxe³na¹ha²kxai³ a³lxi¹nx2ta¹ju³ta² i³kāi²no³tūh¹-nx2ta¹wa². Nxe³nx2ta¹ta¹ a³lxi²sah¹lxin¹ju³ta² i³kāi²nxa³to³je¹nx2ti³na³la².

16 Nxe³sxā³ yxau³ya³sah¹lxi¹nh¹na³tā³ kwa²hi²tha³txa²lxi³nxa³-tai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³nxa³kxan²ti³ wxa²nū³ka³txa² a²ha³tih³ i³nxa² wān³txi³kxai³lu¹ e³kxah²lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai²li² i³ki³ha¹kxi²nē³na³li¹. Wān³txa² ka²yāu¹ka²yāu¹-jau³xa² e³kxi²nē³lain¹na²hē³li¹. Nxe³sa²yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 17 In³txai²li² i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³sxā³ wxa²yen³kxa² kwa² sa²so¹kxi¹nx2ti³si¹jau³su² ū³sa²si¹-hā³ū¹nx2ta¹lhai¹la²? Hai³txi³ ti³hex1ye¹nx2ti³nxa³hē³la². 18 Kxā³nhxi¹na³tā³ Ti²to³jah¹la² ū³sa²si¹hā³ū¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². In³txa² yo²i²nūn³te²a² ā³si³te³kxi²si¹ha¹jau³su² ū³sa²si¹hā³a¹hē³la². Jā¹nxe³hi¹na³tā³ i³ki³ha¹kxi¹-nx2ti³sxā³ wxa²yen³kxa² kwa²sa²so¹kxi¹nx2ti³ta¹lhai¹la²? Ti³he¹nxe²nxa³wa². Txa²ē¹nān¹jau³xain²txi³ Ti²to³jah¹la² a²ē¹nān¹jau³xain²txi³ yxa³ha¹wa². Yxa³-ha¹ha²kxai³ ya²la³lyau³xa² sa²yo²wet1sxā³ kāi³si¹na¹tai¹ti²tu³wa².

19 —~I³ye³i³wa³lxīn³nē³jau³xa² e³kxi²ti³ten³ji¹xā¹. Yah³lxin¹jau³-su² yxān¹ta¹ ten³sa²si¹nxa³nha²wa². Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² i³yau¹ū³sa²si¹n¹jau³xa² so¹lxi³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² e³kxi¹nx2ta¹wa². A³lxi¹nx2ta¹wa². Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yo²i²kāi²-non³yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²si¹n¹ha²wa². 20 Wxā³si²nx2ta¹kxai²nān²tu³ i³ā³lxa³ti³nha²hī³txa²nān³khil³ nxe³nx2ta¹nha²wa². Nxe³nx2ta¹kxai²nān²tu³ ā³lxi²ye¹nx2ti³nū³nhī³na¹wa². Hxi²waun³txi³sa³nha²wa². Wxā³si²nx2ta¹kxai²-nān²tu³ ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² yū³te³lxā²nān³khil³ nxe³nx2ta¹nha²wa². Kwa² wān³txa² i³ye³sxā³ i³yi²yi²lhon¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxi³hī³nxān¹ji¹ku¹.

A²nũ²a² ă³xa² yen³kxa² ko³nxe³ti³ yxo²kwain³kxi²nyhu¹ah³lxi³hĩ³nxãn¹-
ji¹ku¹. Ī³yxaih²kxi²nyhu¹ah³lxi³hĩ³nxãn¹ji¹ku¹. Kãin²ki³lxo³nha²sxã³
ĩ³hait2ta³lxi³nyhu¹ah³lxi³hĩ³nxãn¹ji¹ku¹. A²nũ²a² o³nxa³ti³lon³sxã³
ĩ³ye³kxi²nyhu¹ah³lxi³hĩ³nxãn¹ji¹ku¹. Ko³nxe³ti³ hãĩ³a² ĩ³he³son³kxi²nyhu¹ah³-
lxi³hĩ³nxãn¹ji¹ku¹. Ī³kãin²ti³nha²ki³lxo³nxe² ĩ³ye³kxi²nha²yah³lxi³hĩ³nxãn¹ji¹ku¹.
Ā³txi³sxã³ ă³nhai²ta³lxi²nyhu¹ah³lxi³hĩ³nxãn¹ji¹ku¹. Nxe³nx2ta¹nha²wa².
21 Hxi²waun³ta³kxi¹nx2ta¹nha²wa². Wã³li²na¹tãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³-
a¹ ĩ³ain²ta³kxi²nũh¹sah¹lxin¹kxa²yã³txi³su² nxe³nx2ta¹nha²wa². A²kxã³nxa²
ko³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Txu¹ha² ă³xa² ta³nxa² in³txa² ă³xa² ta³nxa²
ũ³whĩn¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Ī²li³ju³ta¹ ko³nxe³thin¹txi³khaix¹sxã³
o³la³kxi²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Nxe²kãĩ³yah³lxin¹ta¹ hai³txi³ ĩ³ain²ta³kxi²nha²-
sxã³ ă³na¹yah²lxan³ka²yã³txi³su² hxi²waun³ta³kxi¹nx2ta¹nha²wa².

Pau²lah³lai²na² wãn³txa² a²ne³ki³san¹jau³su²

13 1 Ye³ha¹li¹ wxã³sxã³ ĩ²nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Jã¹nxa¹tu¹wa². Nxe³sxã³
Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxai³tã² nxe³te³nah¹lxi¹:
—A²nũ²a² ĩ²li³te²a² ko³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta² a²ti²te³lhã³ yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
a²nũ²a² ha¹li¹ ta³nxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ ta³nxa² jau¹xain²txi³ ĩ³yau¹ũ¹nx2tain¹-
kxai²nãn²tu³ a²wãn³txai²na² ĩ³ye³yxo²nũ¹nyhain¹kxai²nãn²tu³ nxe³hi¹na²
so¹lxi³ a²nũ²a² ko³nxe³ti³ ĩ³y¹li²tai¹nhẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 2 A²-
kxã³nxa² wxã³na¹hi¹nai³tã² e³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Ko³nxe³ti³ kãĩ³te² ĩ³nxa²
e³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². Yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²sah²lxin¹jau³su² tai¹ti²tu³wa².
Jã¹nxe³nx2ta¹tu¹wa². Nxe³nx2ta¹te³nah¹lxi¹:
—~Wxã³si²xi¹nx2ta¹kxai²nãn²tu³ wxãĩ²nãu¹ ĩ³nxa² a²yxo²ha³kxa¹ ĩ³an³-
ta³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ko³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹te²a² ĩ³wai²txa³lxi³nx2ta¹tu¹wi¹.
Nxe³nx2ta¹nha²wa². 3 Nxe³nx2ta¹kxai²nãn²tu³ Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa²
ĩ³ye³kxi¹nx2ti³ju³ta² ya²la³tu³ ĩ²yah³lxin¹tu¹wa². A²nxe³jah¹lai²li² Kris²tu³-
jah¹lai²li² hxai²yah³lxi³kxi²nxa³wa². Nũ³kxũn³khaix¹nxe³ju³tai²li² wxa²ye³na²
wã²nã³ũ¹nx2ti³tu¹wa². 4 A²kxã³nxai³tã² Kris²tu³jah¹lai²na² yuh³xan¹ko³-
xa² yxau³hi¹nai³tã² a²hxi²kan¹ju³ta² ă³na¹hi¹nai³tã² ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa²
sa²kxai³lu² ĩ³hxi²ki¹la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² hã²wxãn³txa³ Txa²-
wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²ti³hi¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³hi¹nãn¹te²tu³ Txa²wã¹sũ³na² ĩ³nũ³kxũn³ti³ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³
Kris²tu³jah¹la² hxai²ya³lxi³kxi²kxa² yã¹nxe³sxã³ hai²ya³lxi³kxi²nũ³na¹wa².
Yxãn¹ta¹ ĩ³nxũ²kwaj³lxũ¹txi³sa²ju³ta² nxũ²kwaj³yxau³sa²na³la², Txa²wã¹sũ³na²
ĩ³hxi²kat¹sa²ha²kxai³la². Ā³non²ta³kxi¹nx2ti³te³lhã³ nxe³nx2ta¹wa².
5 Wã²nxũh¹ ĩ²xai³nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Kris²tu³jah¹la² yxo²ĩ²ah³lxin¹ju³ta²
wã²nxũh¹ ĩ²sa²tẽ³kxi²xai³nyha¹jah³lxi³hẽ¹la². Kris²tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu²
nxũ²kwaj³yxau³xai³nx2ti³na³la². Kwa² yxo²ĩ²yah³lxin¹ju³ta³la³ nxe³yah²-
lxan³kxai²nãn²tu³ nxũ²kwaj³yxau³sa²tẽ³nx2ti³na³la². Ju¹tai²li² ĩ²yah³lxi¹lxa².
6 Te²yã¹nxũn³sxã³ Kris²tu³jah¹lo²su² nxũ²kwaj³yxau³nx2ti³kxa² yã¹nxe³sxã³
nxũ²kwaj³yxau³sa²nũn³na³la². 7 Te²yã¹nxũn³sxã³ Sũ³na² ĩ³kaix¹so¹jah¹lo²-

su² na¹ha²kxai³ yxo²xūn³sxã³ i³kwai²kxi¹nx2ta¹ju³ta² hxi²ka¹nhĩ³na¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³ nūh¹i²jah¹lxi³hē¹la². Txai²na¹ wxã²nxa³tã³lxa¹ kō³nxe³ti³ kã³jah¹lai¹tã² wain³txi³ i³hau³kō³tūh¹jah¹lxi³sã²nhē³la². Wxã³sxã³ yxo²xūn³-txi³ i³kwai²kxi¹nx2ta¹kxa²yan³txi³su² nxe³ye¹nx2ta¹wa². ⁸Nxe³ha²kxai³:

—~Ya²la³lyau³xa² ã³a¹tū¹xã¹. Na¹kxan²ti³ hxi²kan¹txi³ ã³sa²si¹nxa³nha²-wa². Wain³txi³ ã³non²ta³kxi²sa²sih¹nx2ta¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²si¹nha²wa². ⁹Nxe³na¹ha²kxai³ txai²na¹ hxai²ya³lxi³kxi²ye²sa³ha²kxai³ wxã²na¹ i³-nxai²na² nū³kxūn³ye²yah³lxi¹nha²kxai³ ka³lih³sa³nha²wa². Jã¹nxe³sxã³ Txã²wã¹sũ³na² e³kxi²to³ha¹wa². E³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Kō³rĩn²to² tũ³kã³txai²na² wi¹li²txai¹nhē³li¹. Jũ¹nxa² sa²yxo²we¹txain¹-na³li¹. Yxã¹ta¹ ã²la² nū³kxūn³sxã³ sa²yxo²we¹txain¹ju³ta³nũ³a² ten³sa³nhai¹. Nxe³na¹jau³xa² Txã²wã¹sũ³na² e³kxi²to³ha¹wa². ¹⁰Jã¹nxe³na¹jut3su² ũ³whã²-li¹lye¹nx2ta¹wa². Ne³ka³ta²sxã³ ũ³sa²si¹hã³ũ¹nx2ta¹tu¹wa². Nxa¹kxai²nã²ntũ³ wxã³na¹tã³a² yxo²xūn³txi³ e³kxi¹nx2ta¹ju³ta² ten³sa²hĩ³nx2nxa³wa². Txã²wã¹sũ³na² i³hxi²kat1sa³kxan²ti³ yxo²xūn³txi³ e³kxi¹nx2ta¹ju³ta² ten³sa²-nxa³nha²wa². Yxã¹ta¹ ã²la² nū³kxūn³ kã²non³sxã³ yxo²i²ah³lxin¹kxi³nũ³a² i³hxi²kat1sa³na²hē³la². Hai³txi³ ã³na¹nx2ti³ju³ta³nũ³a² ten³sa²nxa³nha²wa².

¹¹Nxa²ha¹te¹ tã²wã³tã³nã³xã³. ã³wa²su¹ta¹tu¹wa². Ka³lih³sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Txã²wã³txai²li² sa²yxo²wet1sah¹lxi³hē¹la². Sa²ye³kwē²kxi²waun¹nyha¹jah¹lxi³hē¹la². Wi¹yxo²we¹nyhu¹sxã³ yxau²xai³-jah¹lxi³hē¹la². Hã²non³sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Nxe³sxã³ Txã²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² a³lxi²waun¹nyhu¹kĩ³ju³ta² ũ³hũ¹nē³jah¹lo²su² te²kxai³lu² sa²-hã²no³tē³ju³ta² ũ³hũ¹nē³jah¹lo²su² te²kxai³lu² ã³si³tē³kxi¹nx2ti³tu¹wa².

¹²Txã²wã¹sũ³na² wã³txã² yxo²i²ah³lxi¹nha²kxai³ i³yxo²sai¹la²kxi²nyha¹ju³ah³lxi³hē¹la².

¹³Ti¹ai²li² yxo²i²tũ³kã³txã² a²yxo²ha³kxa¹ a²ha³tã³nxa² i³sa²si¹hã³ũh¹-nx2tain¹na³la². ¹⁴Nxe³na¹jut3su² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txã²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ kã²n thã³ti³la² a³lxi¹nx2ti³si¹ha¹jau³su² te³ni² Txã²wã¹sũ³na² a³lxi¹nx2ti³si¹ha¹jau³su² te³ni² Txã²wã¹sũ³na² Yã³ka³jxah¹la² a²nũ²kxi²sxã³ yxau³nũh¹nx2ti³si¹ha¹jau³su² te³ni² sa³nha²wa². Txai²li² Pau²-lah³lo²na¹xai²na² nxe³ye¹nx2ta¹wa². Ta³lu²na¹wa².

Kálatas

Pau²lah³lai²na² wān³txa² wa²su¹wa²sun¹jau³su²

1 1 Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹la¹txā³nxa² ũ³hū¹nx2ta¹tu¹wa². Ka³la²-si²a²ko³xa² yxau³tū³kā³txi³ i³nxa², Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²ĩ²sxā³ yxau²xai³tū³kā³txi³nāu³ i³nxa² ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². A²nū²khai³xa² kwa²ĩ³-sa²si¹hā³sa²ta³nxa² a²nū²a² i³hxi²kat¹sain¹ta³nxa² jah¹lo²sin²nxa³wa². Je³su²Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹wĩ³na² Si³yxau³ka³khai³xa² nxe³ya³sxā³ i³hxi²kat¹lsa²sxā³ i³sa²si¹hā³sa²na²hē³la². Je³su²Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txai³tā² i³hen³txi³si¹hal¹jau³su² i³sa²si¹hā³sa²na²hē³la². Jā¹nxe³sxā³ Je³su²Kris²tu³jah¹la² ka³ten³su² i³sa²yxau³ti³hi¹-ki³yah³lai¹ta¹lxa²na³la², Txa²wā¹sū³na²sa³. 2 Jā¹nxa¹jau³xa² txa²wā³tā³nāu³xai²na² yxau³a³sain¹tū³kā³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ jau¹xain²txi³ e³kxi²nxa²lxain¹na³la².

3 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Txa²wā¹wĩ³nu²su² ha²-kxai³ Je³su²Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³ya³sxā³ kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nx2ti³si¹hi² wxa²nxū²kwai³nāu³a² ā³-nhāu²no³txa²lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹jau³su² ten³sa³nha²wa².

4 Jā¹nxe³jut3su² Je³su²jah³lain²txi³ ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³ki³ju³ta² sa²so¹kxi²nē³lhxā³ ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ a²ta³a² ko³nxe³te²a² hxi²ka² ā³non²ta³kxi²nē³na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³-ya³lhu² ti¹ai²na² yuh³xan¹ko³xai²na² yxau²xai³ki³tāu³a¹ a²nū²a² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yā¹nxe³ju³ta³la³ a³ya³ti²nē³lxa³lho³la². Jā¹nxe³ju³ta²li² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² a²ten³jut3su² na³la². 5 Jā¹nxe³ju³ta² sa²nēn¹-kxi²ki³jah¹lai²la¹wa². Sa²nēn¹kxi²ā³ki³sxa³lho³la². Wān³txi³khai³xai²la¹wa².

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² yxau³ka³na³ka³na³tā³la²

6 Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i²sxā³ i³so¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Je³su²Kris²tu³jah¹la² kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i²sxā³ i³so¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³kxan²-ti³ sa²yxō²ā³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². A²nū²a² ā³xa² hi²sen³kxai³lu² wān³txa² wi¹jau³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txi³sa²ki³lxo³jau³xai²na² i³yau¹ū¹nx2ti³ta¹-hē¹la². ĩ³yau¹ū¹nx2ti³ha²kxai³ wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tā² wa³su³txi³ ā³yah³lxin¹nū²hē³la². Wi¹lhin¹ki³lxo³tū³kā³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Yau³xã³xai²li² i³tih³nxe³nx2ta¹jau³xai²na² so¹lxi³ wi¹jau³xai²la¹wi¹. Nxe² ki³ha¹kxi¹nx2ti³ta¹hē¹la². Nxe³ju³ta² hxi²ye¹ta³lxi³sah¹lxi¹nhē¹la². Nxe³ha²kxai³ ain²ti³sa³sih¹yah³lxi¹nhē¹la². 7 Jã¹nxe³jau³xai²li² yau³xã³xa² wãn³txa² wi¹jau³la³ yũ²nxa³wa². Hã¹nx2na³la². Hã¹sxã³ ã³ke³tũ¹nx2tain¹-ju³ta² so¹lxi³ te³nain¹na²hē³la². Nxe³nx2txai¹nha²kxai³ wãn³txai²li² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³yau¹ũ³jau³xai²li² kō³nxe³ti³ i³ya¹te³lhxã³ ain¹nũ²hē³la². 8 Nxe³to³ta¹ oh³xan¹jah¹lai²la³ ta³nxa² a²nũ²a² i²li³te²la³ ta³nxa² wãn³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tã² i³yat1sxã³ i³yau¹ũ¹nx2ti³ke³la³te²kxai³ Txa²wã¹sũ³-na² hi²sen³su² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹lain¹tu¹wa². Te²yã¹nxe³sxã³ Sũ³na² wãn³txa² i³ya¹ta¹ke³la³te²kxai³ kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²sa²nũ³nhĩ³nx2na³la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Kō³nxe³ti³hin¹khaix1ni¹lxi¹. Txa²ye³nãũ³a² wxã³sxã³ yxau³ya³sah¹lxin¹-ju³ta² yũ²nxa³lho³li¹. Sũ³na² a²wãn³txi³kxai³lu² nxe³sa²hĩ³nx2na³la². 9 Kxã³nxa² e³kxi¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Jã¹nxa¹wa². A²nũ²a² wxã³kxai²nãn²tu³ wãn³txa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ain³kxi²sah¹lxin¹jau³xai³tã² ã³sxã³ i³yat1sxã³ yau³xã³xa² i³yau¹ũ¹-nx2ti³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hain¹tu¹wa². 10 Jã¹nxa¹jut3su² a²nũ²a² so¹lxi³ wi¹le³kxi²sain¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². Hã¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wi¹le³kxi²sa²ju³ta² ten³sa³nha²wa². Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² so¹lxi³ wi¹lxo³kxai¹na¹kxe³su² kã³a¹kxai²nãn²tu³ wai³nhĩ³nx2nxa³wa². Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ wi¹lxo³kxai¹na¹kxe³su² kã³a¹kxai²nãn²tu³ wai³nhĩ³nx2na³la². Nxe³na¹-kxai²nãn²tu³ Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² a²wa³ka³li³lot3sxã³ yxau²xai³lhĩ³na¹wa².

Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka² Pau²lah³la² i²sxã³ i³so¹jau³su²

11 Txa²wã³tã³nãũ³xã³. Ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Wãn³txa² wi¹jau³xa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tã² hai³txi³ a²nũ²a² wãn³txi³sxa³wa². 12 Nxe²nxa³-ha²kxai³ hai³txi³ a²nũ²la³ i³tih³nxe³sa²jau³sxa³ha²kxai³ kwa²wãn³txa² toh³lxi³jau³su² i³yau¹ũ¹nxa²lxi³nxa³ha²kxai³ nxe³na¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² i³yau¹ũ³sa³na²hē³la².

13 Ju³te²a² in³jah³lo²sa¹wa². Nxe³ha²kxai³ wãn³txa² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² Moi³se²ah³lu¹ta²na² kwa³na³ain¹jau³xu¹ta²na² sa²yo²we¹te²jah¹lo²sa¹hē³la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²te²tũ³ka³txa² sa²yo²a³hxa³te³lhxã³ nũ³cxũ³txi³ khãũ³lxa³ta¹na¹hē³la². Kxã³nxai³tã² kã³a¹ju³ta² nxa¹ta¹ti²tu³wa². 14 Txa²-wē³si¹nu¹ta²na¹ ya³lo³txi³khaix1nxe³sxã³ sa²yo²we¹te²sa¹wa². Txa²nũ³ka³txa² txa²ha³tih³xa² ya³lo³txi³sxã³ sa²yo²we¹tain¹na²hē³la². Nxain¹kxan²ti³ txai²li² ã²la² kã²n² ya³lo³txi³sa³hē¹la². Wãn³txu¹ta²na² ã³na¹ti³hex1sa²nxa³hē¹la².

15 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²ha² kxã³nxa¹ txa²hã³ka³na² a²ẽ¹na² yxau³ne³ha¹hĩ¹-nũ¹ta²na² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² i²sa²sxã³ so¹sa³nũ²hē³la². Na¹te²sa¹ha²kxai³ txo¹na¹tãũ³a² kã²n² thã³ti³la² a³lxi²sa²sxã³ Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² u²lxai³lhxã³ i³hen³txi³si¹hai¹na¹jau³su² i³sa²si¹hã³sa³na²hē³la². 16 Te²yã¹nxe³-nũ²la² Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³sa²jau³xai³tã² jãx1jau³xa² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² i³yau¹ũ¹te³lhxã³ i³sa²si¹hã³sa³na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ a²ki³lha³lxa² Je³su²jah³lo²si²ha²kxai³ i³yau¹ũ³sa³na²hē³la². Nxe³na¹ha²kxai³ hai³txi³ a²nũ²a² e³kxain¹sãn²nxa³hē³la². E³kxain¹nxa³ju³ta²sa¹:

—Ĩh¹jau³ta³ i³yau¹ũ³ain¹te³la¹ji¹wi¹? Na¹jau³su² e³kxain¹nxa³hē³la². 17Te²-ya¹nxe³sxā³ Ta³mas²ko²thi³na² yxau³na¹hi¹nai³tā² a²wi¹lhi¹na² Sũ³na² i²sxā³ i³so¹tũ³ka³txa² Je³ru³sa³lē²thi³na² yxau³ain¹te²a² ai³sxā³ i²ain¹nxa³hē³la². Hāi¹-sxā³ A³ra²bi²a²ko²xa² so¹lxi³ ai³la¹hē³la². Ai³la¹ka³tũ³ Ta³mas²ko²thi³na² sa²kxai³ i³xi²sxā³ yxau³xai³la¹hē³la². 18Nxe³na¹nũ²la² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ kwē³kon³sxā³ yxau³sā²na¹nũ²la², Pe²jah³la² i²te³lhxā³ Je³ru³sa³lē²thi³na² ai³sxā³ ka³la³na¹hē³-la². Ai³sxā³ ka³la³na¹nũ²la² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²ni²tāu³a² 15 nxe² a³la²ni²sxā³ yxau³ya³ha¹hē³la². 19Yxau³-ya³ha¹tāu³a² Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²si²ha²kxai³ nxe³jah¹la² a²lo³na² kái²nxa³jah¹la² so¹lxi³ i²a¹hē³la². A²nxe³jah¹lai²li² a²ĩ³lxa² Ti³a²kah³lo²su² na¹hē³la². Txa²wā¹sũ³na² i²sxā³ i³so¹tũ³ka³txu¹tai¹li² ā³xa² i²nxa³hē³la².

20Jā¹nxa¹jut3su² wān³txa² kwēn¹ta² ũ³wha²li¹lũ³hũ¹nx2ta¹txā³nxa²li² ya²la³tũ³tā³la². Wān³txi³khai³xai²la¹wa². Txa²wā¹sũ³na² i²nē³na³la². Nxe³-ha²kxai³ ko³nxa² i³ki³han³jau³xa² i³ye³ya³nx2ti³nxa³lho³la².

21Jā¹nxe³jut3su² nxe³na¹nũ²la² Je³ru³sa³lē²thi³na² a³li³sxā³ ai³na¹hē³la². A³li³sxā³ ai³na¹nũ²la² Si²ri³a³ko³xa² Si³li²si²a²ko²xa² nxe²tāu³a² ko³ha¹li¹ ai³-lha²thet3ta¹hē³la². 22Nxe³na¹tāu³a² Kris²tu³jah¹la² wān³txa² yxo²ĩ²tũ³ka³txa² Ju³te²a²ko³xan¹te²a² hai³txi³ i²sai¹nxa³hē³la². 23Hāi¹sxā³ o²la³kxi²na¹ju³ta² so¹-lxi³ txa²ha³ta³nxa² so¹lxi³ ain³kxi²sain¹ta²nũ²sē¹la². Ain³kxi²sain¹te³nah¹li¹.

—Kħāuh³lxa³ti³nē³jah¹lai¹ta³lxi³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²ĩ²kĩ³ju³ta² te³nxa³jau³su² hxa³kxi²nē³te³lhxā³ jah¹lai¹ta³lxi³ a²kwēn¹tai²na¹ yxo²ĩ² ā³si³-wxe³ta¹hē³li¹. Nxēn³tain³tain¹to³ta¹hē³la². 24Nxe³ha²kxai³ yxo²ĩ²a¹ju³ta² i³ka³lih³ ā³si³wxen³tain¹ta¹hē³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sũ³na² kái²n i³sa²nēn¹kxain¹ta¹hē³la².

Sũ³na² i²sxā³ i³so¹tũ³ka³txi³nāu³xa² i³ha¹txi²jau³su²

2 1Nxe³nũ²la² kwē³kxa² ka³lxa¹txi³ 14 nxe² hxi²ka² hxa³sxā³ āh¹ ha¹-li¹ ha¹li¹ wxa²sa³wa²la³kxi²nũn³ka³tũ³ kwē³kon³tāu³a² Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³wā³li²na¹hē³la². Bar³na³be²ah³lai¹tā² txai²na² nxe³sxā³ Ti²to³jah¹la² tē³sxā³ wā³-li²ya³ha¹hē³la². 2A²kxā³nxa³i³tā¹ Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² wā³li²si¹sa²jau³su² wā²nxũh¹ e³kxi²sa³na²hē³la². Wā³li²nũ²la² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³su² ye²yhain¹te²a² yxo²ĩ²te²si²ha²kxai³ nũh¹e³kxai¹na¹hē³la². Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wi¹jau³xai²-na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² i³hen³txai¹na¹jau³xai³tā² i³yau¹ũ³hai¹na¹hē³la². O²la³kxai¹na¹ju³ta² ten³sai¹nhi³txa²nxa³khih³ nxa¹hē³la². Nxe³sxā³ ā³ne³wxe³sai¹-nxa³ke³la³te²kxai³ a²yan¹nāu³a² o²la³kxi²na¹kxe³nũ³su² ā³na¹sain¹kxa²yan³txi³su² na¹hē³la². 3Nxe³na¹kxan²ti³ Ti²to³jah¹la² ā³si³te³kxi²sa²jah¹la² Ju³te²a² nũ³ka³txi³-sxa³kxan²ti³ wi¹le³kxi²nyhai¹na²hē³la². Ju³te²ah³la² a²ki³lha³nāu³xa² a²ki³wā²la² ũ³sa³si³tũ³ko¹kā¹nyhai¹nhxai²na²hē³la². Jā¹nxe³ju³ta² wet1si¹jau³su² hai³txi³ kwa³-na³ai¹nxa³hē³la². 4Nxe³ju³ta²li² a²kxā³nxa¹ yxo²ĩ²ki³lxo³tũ³ka³txa² hāi³a² wih³sxā³ ā³ya³wi²kxi²xain¹sĩ¹na²hē³la². Nxe³sain¹sĩ¹sxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³-txa² yxo²ĩ²si¹na¹ha²kxai³ ā³wa²sut1sxā³ yxau³si¹na¹ju³ta² te³nain¹si¹nxa³hē³la². Hāi¹sxā³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² āh¹ sa²yxo²wet1si¹na¹ju³ta² so¹lxi³ te³nain¹sĩ¹na²hē³la². Nxe³si¹sain¹sĩ¹jau³su² nxēn³tain¹sĩ¹na²hē³-

la². 5Nxēn³tain¹sīn¹kxan²ti³ Je³su²jah³lai²na² yxo²i²ki³kxe³su² ya²la³lyau³su² ha²kxai³i³ya¹tain¹ju³ta² ten³sa²si¹nxa³hē¹la². Ju³te²a²nū³ka³txi³sxa³te²i³nxa² yah³lxin³kxan²ti³ hxi²kan¹txi³ yxo²i²yah³lxi¹lxa², Ju³te²a²nū³ka³txa² wen¹yah²-lxan³kxan²ti³na². Nxe³ha²kxai³ hai³txi³ ā³ne³to³ti³hex¹yain¹si¹nxa³hē³la².

6Nxe³yān¹ta¹ hxi²kan¹ti³ nū³ka³txa² txah²yau³xa² e³kxi²sai¹nxa³hē³la². Txa²wā¹-sū³na² ye³na² kāin²te²su² ta³nxa² kāi²nxa³te²su² ta³nxa² yū³ye²te²sxa³yu²hē³la². Te²yā¹nxūn³te²sa¹wa². 7Jā¹nxa¹jut³su² txai²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a²nū³ka³-txi³sxa³te²a² i³sa²si¹hā³ū¹sai¹nha²kxai³ Pe²jah³la²kxai³lu² Ju³te²a²nū³ka³txa² i³sa²sa¹hā³ū¹ha²kxai³ nxe³sain¹sīn¹na²hē³la². Je³su²jah³lai²na² wān³txa²i³yau¹-ū³si¹yhe²nha¹ju³su² i³sa²si¹hā³ū¹sain¹sīn¹na²hē³la², Txa²wā¹sū³na²sa³. Ju¹tai²li² a³la³kxain¹na²hē³la². 8Nxe³ha²kxai³la¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i³hxi²kat¹lsxā³ i³sa²si¹hā³ū¹yha³sain¹na²hē³la². Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a²nū³ka³txa² i³hxi²kat¹lsxā³ i³sa²si¹hā³ū¹hi² txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² Ju³te²a²nū³ka³txi³sxa³-te²a² i³hxi²kat¹lsxā³ i³sa²si¹hā³ū¹hi² ya³sain¹na²hē³la². 9Jā¹nxa¹jut³su² Ti³a²kah³la² Pe²jah³la² Jo³ā²ah³la² yah³lxi³sxā³ a²hxi²kxan¹ti³la³ye²ha²kxai³ Txa²wā¹sū³nai²-na² kāin² thāi³ti³la² a³lxi²sa³kxe³su² e³lxah²lxi³ye²ha²kxai³ i³sa²si¹hā³ū¹ha¹ju³ta² wi¹le³kxi²sain¹na²hē³la². Nxe³sai¹nha²kxai³ Bar³na³be²ah³la² txai²na² ya³sxā³i³-nxū²kwai³lxū¹ya³sain¹te³lhxā³ hxi²ki³ya³sain¹na²hē³la². Hxi²ki³ya³sain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³su² hi¹na² kāin² ā³ne³wxe³si¹na¹wi¹. Nxe³si¹na¹ha²kxai³ Bar³na³be²ah³la² wxāi²na² nxe³ja³hin¹sxā³ Ju³te²-a² nū³ka³txi³sxa³te²a² ai³ya³hin¹ju³ta² wai³ni² txai²na¹xai²na² Ju³te²a² nū³ka³txi³su² txa²wā¹nū³ka³txi³khai³xa² ai³la¹ju³ta² wai³ni² nxe²na³li¹. 10Nxe² ai³yah³lxin³kxai²nān²tū³ hāi¹sxā³ txa²wā¹tā³nāu³xa² Je³ru³-sa³lē²thi³nān²te²na² yen³kxi³txa²te²na² nxe³wā²na³ain¹ya³txa³hē¹li¹. Nxe³sain¹sīn¹na²hē³la². Nxe³ju³tai²li² wi¹lhin¹sxā³ kāi³yah³hxai²na¹hē³la².

Pau²lah³lai²na² a²yxo²wān³txa² Pe²jah³la² i³kwai²kxi²jau³su²

11Nxe³yān¹ta¹ Ān³ti³o³ki²a²thi³na² yxau³na¹hi¹nai³tā² Pe²jah³lai²tā² wxā³na²hē³la². Wxā³nū²la² hā²wxān³txa³ wain³txi³ o²la³kxi²nxa³ha²kxai³ i³-kwai²kxi²na¹hē³la². 12A²kxā³nxa² Ti³a²kah³lai²tā² a²sa³wi³ha³lxa² sa²si¹hā³ū¹sxā³ wxā³ain¹na²hē³la². Ain¹ta¹ wxā³ai¹nxa³ta³lxa¹ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²su² kxan²ti³ ā³nū²kxi²sxā³ ā³wxe³sxā³ yain³yah³lxi³na²hē³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Ti³a²kah³lai²na² sa³wi³ha³lxa² wxā³yai¹nhi¹na¹ Pe²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²a² ā³ya²sa³wxe³sxā³ yain³na²hē³la².

—~Ju³te²a² wān³txa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹nha²tū³ka³txa² ko³then³txi³-sa³ha³tā¹. Nxe³jau³su² yuh³lxi³jau³su² ā³ya²sa³wxe³sxā³ yain³na²hē³la². 13Nxe³kxa²yu³su² Ju³te²ah³la² nū³ka³txa² yxo²i²te²a² yuh³lxi³jau³su² ā³ya²-sa³wxe³ ā³si³wxe³yah³hain¹na²hē³la². Ai³lhxā³ Bar³na³be²ah³la² hi²sen³su² te²yā¹nxe² ā³kāi³ ā³si³wxe³nūn³na²hē³la². 14Nxe³ju³tai²li² Je³su²jah³la² wān³txa² wain³txi³ sa²yxo²we¹tai¹nxa³ha²kxai³ Pe²jah³la² i³kwai²kxi²na¹-hē³la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ā³nū¹tain¹tāu³a² hi³ta¹hē³la². Hi³ta¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sa²lxi¹. Wxãi²na² Pe²jah³lo² i³nxa² Ju³te²a² in³txi³si¹lxi¹. Nxe³yã¹ta¹ Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² yã¹nxe² kã³i¹lxi¹. Hai³txi³ Ju³te²a² in³txa² yã¹nxe² kã³i³xa³lxi¹. Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ Ju³te²an¹jah¹la² yã¹nxe² kã³i³si¹-hai¹nĩn¹jau³su² kwa³na³ai¹ni¹lxi¹. Nxe³sxã³ kã³i³xã³kxe³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹txain¹si¹ja³kxa³ni¹lxi¹. Ju¹tai²li² wai³nxa³wi¹. Nxe³ai¹na¹hẽ³la².

A²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹ yxo²i²kxi³jau³nũ³su²

15. Jã¹nxe³jut³su² Ju³te²a² nũ³ka³txi³ nxe³sĩn¹te²sa¹wa². Hai³txi³ a²nũ²a² ã³xa² nũ³ka³txi³su² nũn³sĩn¹nxa³wa². Kõ³nxe³ti³ kã³i³ain¹kxa² yã¹nxũn³sĩn¹te²txã³wa². 16. Nxe³si¹na¹kxan²ti³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xa² sa²yxo²wet¹si¹na¹kxan²-ti³ hai³txi³ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² wain³te²lot³sa²si¹nhĩ²nxa³wa². Hai¹sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² wãn³txa² yxo²i²si¹na¹kxai²nãn²tu³ wain³te²lot³sa²si¹nhĩ³-nx²na³la². Jã¹nxe³jut³su² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²si¹na¹wa². Yxo²i²si¹na¹ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² wain³te²lot³sa²si¹nhĩ³nx²na³la². Yxã¹ta¹ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xa² sa²yxo²wet¹si¹na¹kxan²ti³ nxe³ju³-tai²li² hai³txi³ wain³te²lot³sa²si¹nhĩ³nx²na³wa². Nxe³jau³xu¹tai²na² hxi²kan¹txi³ wain³te²lot³sa²sĩn¹te²sxa³yũ²hẽ³la². 17. Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wain³te²-lot³sa²sĩn¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²si¹nha²kxai³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xa² ã³a¹hẽ³la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² so¹lxi³ yxo²i²si¹na¹hẽ³la². Nxe³si¹na¹ha²kxai³ a²nũ²a² nxe² e³kxi²sain¹sĩn¹na²hẽ³la². Nxe³sain¹sĩn¹te²nah¹lxi¹:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xa² ã³yah³lxi¹nha²kxai³ Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² yã¹nxe² kõ³nxe³ti³ kã³i³yah³lxi¹lxi¹. Nxe²ãn³kxe³tũ¹sain¹-sĩn¹na²hẽ³la². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² nxe³si¹na¹ke³la³te²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² kõ³nxe³ti³ kã³i³ti³hi¹sain¹si¹nhĩ³nx²na³la². Yxã¹ta¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² hai³-txi³ kõ³nxe³ti³ kã³i³ti³hit¹sain¹si¹nxa³wa². 18. Te²yã¹nxe³sxã³:

—~Kõ³nxe³ti³ kã³i³a¹ju³ta² sa²wa²su¹sa²te²ji¹xã¹. Na¹jau³su² Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xai²na² sa²kxai³lu² yxo²i²xi²na¹ke³la³te²kxai³ kõ³nxe³ti³ kã³i³a¹ju³-ta² kãin² yũ³hi³na¹wa². Nxe³na¹ke³la³te²kxai³ kõ³nxe³ti³ kã³i³a¹ju³ta² e³lai²na¹ yũ³sa²hi³nx²na³la². Nxe³ju³tai²li² ten³ti³hex¹sa²nxa³nha²wa². 19. Jã¹nxe³ha²-kxai³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xai²li² a²e¹na² sa²hau³kot³3si¹sa²ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa². Nxe³sa²nxa³kxe³su² Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xai²-li² ã³wa²sut¹sxã³ yxau³na¹wa². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² i³yau¹ũ³sa³na²hẽ³la². I³yau¹ũ³sa²jau³xa²sa¹, txa²e¹nãu³ai²na² kõ³nxe³khaix¹lye²na¹ha²kxai³ wã²nxũ¹sa²hau³ko³sa²ju³ta² hxi²kan¹sa²nxa³ha²kxai³ nxe² i³yau¹ũ³sa³na²hẽ³la². Nxe³-na¹ha²kxai³ nxe³hi¹nãn¹te²tu³ kwa³na³jau³xu¹tai²na² ã³na¹la³kxi¹na¹ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² ka³ten³su² yxau³xai³la¹ha²kxai³ nxe³na¹wa². 20. Jã¹nxe³sxã³ Je³-su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²a¹hi¹nai³tã² kwa³na³jau³xu¹tai²na² ã³wa²sut¹sxã³ yxau³na¹hẽ³la². ã³wa²sut¹sxã³ yxau³na¹ha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² txa²e¹nãu³-ai²na² yxau² ã³si³wxe³ya³sain¹na²hẽ³la². Nxe³ya³sain¹kxe³su² kxã³kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³hxi²ki¹la³kxain¹sxã³ ya³lu²kxi²nẽ²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yã¹-nxe³kxe³hũ³nxe² i³hxi²ki¹la³kxi²ya³sain¹nũn³na²hẽ³la². Ne³ya³sai¹nhĩ¹nãn¹te²tu³ kwa³na³jau³xu¹tai²na² ã³wa²sut¹sxã³ yxau³xai³te²sa¹wa². Nxe³ha²kxai³la¹

txa²sĩ³khai³xa² ka³ten³su²na¹kxan²ti³ Kris²tu³jah¹la² a²ka³ten³sĩ³na² so¹lxi³ nxu²-
kwai³yxau³sa²na³la². Nxe³sa³ha²kxai³ nxe³hi¹nān¹te²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la²
so¹lxi³ nũ³kxũn³txi³ i³hxi²kat¹lsa³jah¹lai²la¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹lai²li² Sũ³na²
Ta²hah³lo²su² ha²kxai³ a³lxi²nē³jah¹lai²la¹wa². A³lxi²nē³lha²kxai³ wā²nxũh¹lxi³
ya³lu²kxi²nē³lain¹jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² yxo²i²sxā³ yxau²xai³la¹wa². 21 Jā¹-
nxa¹jut³su² Txa²wā¹sũ³na² kāin² thāi²ti³la² a³lxi²nē³lha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la²
ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². Nxe²e³kxi²nē³ke³la³te²kxai³ nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ e³-
kxi¹nx2ta¹te³nah¹lxi¹: “Wain³te²lo³ti¹lxi¹. Nxa²lxa¹wi¹.” Nxe³ke³la³te²kxai³ kwa²
ya³lu²kxi²nē³lai¹nhĩ³nx2na³la². Yxān¹ta¹ hai³txi³ ti³hex¹lsa²nxa³wa². Kris²tu³-
jah¹la² so¹lxi³ a²ē¹na² sa²wa³su³kxi²sain¹ju³ta² yxo²i²sxā³ yxau²xai³te²sa¹wa².

Wān³txa² kwa³na³jau³xu¹tai²na² wxa²wa²su¹kxi²nē³te²la¹xā³?

3 ¹Nxe³ha²kxai³ Ka³la²si²a²ko³xan¹te²nāu³ i³nxa² ne³the³the³kxi²yah³lxa³lxa².
Kāin² i³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹nũ²hē³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³hxi²ki¹la³kxain¹-
ju³ta² wain³txi³ i³yau¹ũ¹nx2ta¹tai²ti²tu³wa². Wi¹la³la³kxi²yah³lxin¹tai²ti²tu³wa².

²Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ yau³ka³na³ka³nat3sxā³ i³yau¹ũ¹sah¹lxi³hē¹la². Txa²wā¹-
sũ³na² A²yāu³ka³txa² ih¹nxe² i³nxũ²kwai³wi¹nx2ti³lhai²la²? Moi³se²ah³lu¹tai²na²
kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²we¹jah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ ta³nxa² hāi¹-
sxā³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²ah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ ta³nxa²
ih¹jau³su² hĩ³te³la¹xā³? ³Ne³kan²kxi²khai³lyah³lxi¹lxa². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³-
lai²na² wān³txa² ān³si³tē³kxi²yah³lxi¹nhĩ¹nai³tā² Txa²wā¹sũ³na² A²yāu³ka³txa²
i³hxi²ka¹txa²lxi³tai²ti²tu³wa². Yxah³lxin¹ta¹ hĩ¹nai²li² Sũ³na² Yāu³ka³txa² ā³yah³-
lxin¹ta²lu¹wa². Nxe³yah³lxin¹sxā³ wxa²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²sa²ne¹nha¹ju³khai³xa² so¹lxi³ ān³si³tē³kxi¹na¹nha¹. Yah³lxin¹jau³xai³li²
wain³ti³he¹nx2nxa³wa². ⁴Te²yā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ān³si³tē³-
kxi²yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² khāuh³lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxin¹tai²ti²tu³wa².
Nxe³yah³lxin¹sxā³ Txa²wā¹sũ³na² Yāu³ka³txa² i³hxi²kat¹ljah³lxin¹tai²ti²tu³wa².

Nxe³ju³tai²tā² kwa² ā³na¹sxā³ sa²yxo²ā³ah³lxin¹ta¹thai¹la²? ⁵Te²yā¹nxe³sxā³
Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² A²yāu³ka³txa² ũ³hũ¹nx2ti³ha²kxai³ wā³nxĩn¹sxā³
o²la³kxi¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³nxa²lxi³tai²ti²tu³wa². Hai³txi³ Moi³se²ah³lu¹tai²na²
kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²we¹jah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sũ³na² Yāu³-
ka³txa² ũ³hũ¹nx2ti³xa³tai²ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wi¹jau³xa²
yxo²i²sxā³ yxau³yah³lxi¹nha²kxai³ Sũ³na² Yāu³ka³txa² ũ³hũ¹nx2ti³tai²ti²tu³wa².

⁶Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sũ³na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² e³te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³āu²ah³la² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² yxo²i²ta¹hxai²-
hē¹li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³su² a²ko³nxe³ti³
kai³ju³ta² ne³wā²na³sxā³ wain³te²lo³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁷Nxe³ha²kxai³ te²yā¹nxe² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau³te²na²
so¹lxi³ A³bra³āu²ah³la² a²ne³tah²nāu³la³ti³hit¹ljah¹lai²la¹wa². ⁸Te²yā¹nxe³sxā³
a²kxā³nhxĩ¹nu¹tai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² yxo²i²ju³tan¹te²kxa³-
ya³lhu² Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³su² wain³te²lo³tain¹si¹ja³kxa³nũ³sxu² ā²la²

a³la³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxū¹tai²na²
 nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu²
 Sū³na² wān³txa² wi¹jau³su² i³yau¹ū³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²kxai³ hi¹na² yxo²i²in¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kxā³nāu³a¹ a²nū²a²
 nū³ka³txi³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ ul²yaun³ta³kxi² kxan²ti³ wi¹lhin¹ti³hi¹-
 tai¹na¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 9 Jā¹nxe³ha²kxai³
 A³bra³āu²ah³lu¹ta²kxai³ yxo²i²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² hi²-
 sen³kxai³lu² wi¹lhin¹ti³hi¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a²
 i²li³te²a² yxo²i²kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹ti³hi¹tūn³tu¹wa².

10 Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a² i²li³te²a² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Wain³te²lot³sa²ju³ta² ten³sa³nha¹. Nxe³nha¹ha²kxai³ kwa³na³jau³-
 xu¹tai²na² sa²yxo²wet¹sxā³ kái³a¹tū¹xā¹. Nxe³jau³tu³ nxe³to³ta¹ hai³txi³
 wain³te²lo³ju³ta² yū²nxa³lho³la². Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹-
 tai²na² hxi²kan¹txi³ sa²yxo²we¹thxa³te²sxa³yu²hē³la². Nxe²nxa³sxā³ Sū³na²
 ũ³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² e³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² i²li³te²la³ kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²wet¹sxā³ kái³-
 kxai²nān²tu³ yxān¹ta¹ yau³ka³na³ka³nat³sxā³ sa²yxo²we¹txa³jau³su²
 on³kxai²nān²tu³ a²nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu²
 ko³nxe³te²lo³ju³ta²lon³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 11 Jā¹nxe³ha²kxai³
 Sū³na² wān³txu¹tai²na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² jā¹nxūn³te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³te²na² so¹lxi³ wain³te²lo³jah¹lo²-
 su² na³li¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ kwa³na³jau³xu¹tai²na²
 hāi¹nxe³jau³xa¹ hxi²kan¹txi³ sa²yxo²we¹thxa³te²sxa³yu²hē³la². Nxe²nxa³-
 sxā³. Txa²wā¹sū³na² wi¹lin¹ti³hi¹ju³ta² yū²nxa³wa². Ju¹tai²li² e³lxah²lxai²na³la².
 12 Jā¹nxe³ha²kxai³ kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²kxai³lu² yxo²i²kxe³ju³ta² hai³txi³
 ā³wxe³nūh¹hxa³wa². Hāi¹sxā³ sa²yxo²wet¹sxā³ kái³kxe³ju³ta² so¹lxi³ ā³wxe³-
 nūh¹na³la². Nxe³ju³ta²li² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² e³te³nah¹lxi¹:

—~Kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²wet¹sxā³ kái³te²na² sa²kxai³lu²
 kwa³na³jau³xai²na² so¹lxi³ ā³wxe³nūh¹na³li¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 Nain¹ta¹ yau³ka³na³ka³na³jau³xa² sa²yxo²ā³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
 hi²sen³su² ko³nxe³te²lo³tu¹wa².

13-14 Jā¹nxe³jut³su² kxā³nhi¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na³ ũ³wha²li¹txā³-
 nxu¹tai²na² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Ko³nxe³ti³ kái³jah¹la² i³ya²lu¹tain¹kxai²nān²tu³ i³hxi²ki¹la³kxain¹te³-
 lhxā³ nx2na³na¹ sxā³ a²nū²a² nxe² e³kxi²te³nah¹lxi¹: “Ko³nxe³ti³ kái³i¹nha²kxai³
 hxi²ki³te²si¹lxi¹. Nxi¹nha²kxai³ i³hxi²ki¹la³kxi²sa²sih¹nxa²ha¹jau³su² Txa²-
 wā¹sū³na² kwa³na³sa³na²hē³li¹.” A²nū²a² nxa²hē³li¹. Ū³wha²li¹txā³nxu¹tai²na²
 nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ kái³sīn¹te²sa¹ha²kxai³
 a²hxi²ki³te²la³nūn³si¹na¹wa². Nxe³si¹na¹kxe³su² Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² sa²-
 so¹kxi²sa²sīn¹sxā³ ko³nxe³ti³ kái³kxe³hū³nxe³la²sxā³ ko³nxe³te²lo³nha²sxā³
 ya³lu²kxi²sain¹sīn¹na²hē³la². Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³si¹na¹ju³ta² sa²wa²su¹te³lhxā³
 ya³lu²kxi²sain¹sīn¹na²hē³la². Nxe³sxā³ i³hxi²ki¹la³kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kái³sí¹na¹ju³ta² sa²wa²sut¹lsain¹sín¹sxã³ wain³te²-lot³sain¹sín¹na²hê³la². Te²yā¹nxe³sxã³ kxã³kxai³ A³bra³ãu²ah³lu¹taí²na² hi²sen³su² Sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ha²kxai³ wain³te²lo³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ A³bra³ãu²ah³lu¹ jãxl¹sain¹sín¹na²hê³la². Txa²wā¹sũ³na² yxo²i²si¹na¹ha²-kxai³ Sũ³na² Yãu³ka³txa² ā³nxu²kwai³wi¹sa²sín¹si¹jau³su² ũ³hũ¹sa²sín¹na²hê³la². Te²yā¹nxe³sxã³ Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ yxo²i²sxã³ yxau³ain¹kxai²nãn²tu³ Sũ³na² Yãu³ka³txa² ũ³hũ¹ain¹nũn³tu¹wa². Nxe³jau³xa² wi¹jau³xai²li² i³ye³ũ¹sain¹sín¹na²hê³la².

Txa²wā¹sũ³na² wãn³txa² i³ye³ũ¹nhê³jau³su²

¹⁵Txa²wā¹tã³nãu³xai³. A²nũ²a² kái³kxi²nyhu¹ki³jut³sũn³ju³ta² i³yau¹ũ³-nx²ta¹tu¹wa². A²nũ²a² ha¹li¹ tã³nxa² yen³kxa² e³kxi²sxã³ ten³ya³kxai²nãn²tu³ i³ye³yxō²ka²la¹hũ³nyhu¹sxã³ ũ³wha²li¹lya³te²ju²hê³la². Ne³wā²na³kxa²yã³txi³su² a²i³lxa² ũ³wha²li¹lhê¹ja³te²ju²hê³la². Ya³kxai²nãn²tu³ kxãn¹ton³tãu³a¹ ũ³wha²li¹-lhê¹txã³nxa² sa²yxō²ã³tã³nxa² wãn³txa² yau³xã³lxi³ ũ³wha²li¹lũ³nhê³wxe³tã³nxa² nxe³na¹tũ¹xã¹. Ya³nxa²ha³tã³nxãn²ti³ ya³kxai²nãn²tu³ hxi²ka¹nai¹nhĩ³nx²nxa³wa².

¹⁶Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² a²kxã³nhi¹nai³tã² Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³su² A³bra³ãu²-ah³lu¹taí²na² a²sa³wit³su¹taí²na² i³ye³ũ¹jau³xa² e³kxi²ta¹hxai²hê³la². Hai³txi³:

—~Wxa²sa³wi³ha³lxi³su¹. Nxe²nxa³te²tu³:

—~Wxa²sa³wit³su¹. Ka³na³ka³na³ta² so¹lxi³ nxe²i³ye³kxain¹ta¹hxai²hê³-la². A²nxe³jah¹lai²li² Kris²tu³jah¹lain²txi²na³la². Nxe³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

¹⁷Jã¹nxe³na¹ju³ta² wãn³txa² e³kxi²na¹jau³xa² a²si³yxau³tãu³a²sa¹, a²wi¹lhĩ¹nu¹-tai²na² Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³kah³la² hi²sen³su² A³bra³ãu²ah³lu¹taí²na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³ye³ũ¹tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Hã²wxã³txa³nũ² kwẽ³kxa² ka³lxa¹tãu³u¹ta²kxai³lu² 430 nxe² kwẽ³kon³tãu³a¹ Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³su² kwa³-na³jau³xu¹taí²na² i³yau¹ũ¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jãxl¹jau³su² A³bra³ãu²ah³lu¹taí²na² i³ye³ũ¹jau³xai²na² Txa²wā¹sũ³na² wãn³txain²txi³ ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³jut³su² A³bra³ãu²ah³lu¹taí²na² i³ye³ũ¹jau³xu¹taí²na² u²khaix¹nxe³ha²kxai³ Moí³se²ah³lu¹taí²na² kwa³na³-jau³xu¹taí²na² Txa²wā¹sũ³na² wãn³txain²txi³ ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³jut³su² A³bra³ãu²ah³lu¹taí²na² i³ye³ũ¹jau³xu¹taí²na² a²si³yo³na² wxã³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ Moí³se²ah³lu¹taí²na² kwa³na³jau³xu¹taí²na² a²si³yo³na² wxã³kxan²ti³ hxi²kan¹txi³ wãn³txa² Sũ³na² i³ye³ũ¹jau³xa² ã²la² u²lxan¹jau³xan²tu³ i³yat¹te²-sxa³yu²hê³la². ¹⁸Nxe³te²sxa³ha²kxai³ yen³kxa² wi¹te²a² ũ³hũ¹nê³lain¹kxe³nũ³su² Txa²wā¹sũ³na² kwa³na³jau³xu¹taí²na² ã³wxe³nũ¹ke³la³te²kxai³ i³ye³ũ¹jau³xu¹taí²na² ã³na¹hi³nx²na³la². Wãn³txa² kwa²toh³lxi³jau³la³hi³nx²na³la². Yxãn¹ta¹ ũ³hũ¹nê³-lain¹kxe³nũ³su² hai³txi³ kwa³na³jau³xu¹taí²na² ã³wxe³nũ¹hi³nx²nxa³wa². Yxãn¹ta¹ Txa²wā¹sũ³na² i³ye³ũ¹jau³xu¹taí²na² ã³wxe³nũ¹hi³nx²na³la².

¹⁹Nxe³te²kxai³lu² ih¹nxe³kxa²yã³ti³tã³ kwa³na³jau³xu¹taí²na² wxã³hi³ta¹-hxai²yu²lhai¹la²? Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³kĩ³ju³ta² yũ¹kxe³su² i³ye³ũ¹te²lhã³ wxã³ta¹hxai²hê³la². A³bra³ãu²ah³lu¹taí²na² sa³wi³su² ã²la² e³kxi²nx²ta¹jah¹lai¹tã² wxã³nxa³tãu³a² nxe³hi¹nu¹taí²na² so¹lxi³ kwa³na³jau³xu¹taí²na² yũ¹ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³su² kwa³na³jau³xu¹taí²na²

ĩ³yau¹ũ³te³lhxã³ oh³xan¹tũ³kã³txa² ĩ³sa²si¹hã¹ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ³sa²si¹hã³sãn²nũ²la²
ã³yaun³ta² a³ka³nxain¹sxã³ a²nũ²a² ka³na³ka³na³te²a² ĩ³ye³ũh¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹-
la². Nxe³nũ²la² jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² a²yo²ha³kxa¹ ĩ³yau¹ũ³jah¹lo²su²
ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 20 Jã¹nxe³jut³su² A³bra³ãu²ah³lu¹ta¹na² ĩ³ye³kxi²hi¹nu¹-
tai²na² nũh¹lxi³ e³kxi²nyha¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Hai³txi³ oh³xan¹tũ³kã³txa²
ĩ³sa²si¹hã³xã³ha²kxai³ a²nũ²khai³xa² ĩ³sa²si¹hã³xã³ha²kxai³ hã¹isã³ A³bra³ãu²-
ah³la² so¹lxi³ ĩ³ye³kxi²nyha¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Ĩh¹nxe³ha²kxai³ kwa³na³jau³xu¹tai²na² ĩ³ye³kxi²nẽ³te²la¹xã³?

21 Nxe³kxai²nãn²tu³ wãn³txa² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²kxai³lu² kan²-
txi³ ka³te³na² wi¹tãu³a² hxi²kan¹txi³ ũ³hũ¹nhẽ³nũ³nhĩ³te²la¹xã³? Hai³txi³
ũ³hũ¹ti³hex¹nẽ³lxa³wa². Kwa³na³jau³xu¹tai²na² ĩ²li³jau³xa² kan²txi³ ka³te³-
na² wi¹tãu³a² ũh³hũ¹nẽ³nũ³kxe³su² yũ³ke³la³te²kxai³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na²
sa²wa²su¹kxi²nẽ³ju³ta² yũ³hĩ³nx²na³la². Yxãn¹ta¹ hai³txi³ ti³hex¹hĩ³-
nx²nxa³wa². 22 Nxe³kxa²yu³su² Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na²
sa²kxai³lu² a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ kō³nxe³te²lo³tãu³lo³nha²kxe³su² ĩ³yau¹ũ³-
nhẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa²
yo²ĩ²ki³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³ũh¹nhẽ³ju³ta² ũ³hũ¹nẽ³tu¹wa².

23 Jã¹nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²ĩ²ki³kxe³su² yũ²-
nxa³hi¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² kwa³na³nẽ³jau³xu¹tai²na² ain³kxi²sxã³
yxau²xai³ki³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 24 Nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la²
wxã²nxa³tã³lxa¹ Txa²wã¹sũ³na² kwa³na³nẽ³jau³xu¹tai²na² yxau³sxã³ sa²-
yo²we¹ki³ta¹ti²tu³wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² wxã³sxã³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na²
sa²wa²su¹tẽ³si¹ki³jau³nũ³su² yo²ĩ²sxã³ wah³nxe³ki³ta¹ti²tu³wa². 25 Nxe³-
ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² nxe³hĩ¹nãn¹te²tu³ wah³nxe³ki³ju³ta² ne³ki³son³na³la².

26 Je³su² Kris²tu³jah¹la² yo²ĩ²yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² a²ki³lha³lxa²-
nũ³lot³txa²lxi³na³la². 27 Te²yã¹nxe³sxã³ yo²ĩ²yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
ĩ³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ yo²ĩ²yah³lxin¹ju³ta²
e³lxah²lxi³hĩ³nx²na³la². Kris²tu³jah¹la² yã¹nxe³te²lo³jah³lxi¹lxa². 28 Nxe³sxã³
yo²ĩ²yah³lxin¹te² ĩ³nxa² a²yo²ha³kxa¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa³wi³ha³-
lxi³syah¹lxi¹lxa². Yxah¹lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Ju³te²an¹te²a² tã³nxa²
Ju³te²an¹te²sxa³te²a² tã³nxa² nxe³yah³lxin¹kxan²ti³ a²wa³kxën³yah³lo²lot³sxã³
yxau³te²a² tã³nxa² wxa²wa²sut¹lsxã³ yxau³te²a² tã³nxa² nxe³yah³lxin¹kxan²-
ti³ in³txi³su² tã³nxa² tu¹su² tã³nxa² nxe³yah³lxin¹nũ³nĩn¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na²
yen³nãu³a¹ hxi²kan¹kxi³ju³ta² ã³sen³sai¹nyhu¹kxi³ju³ta²la³ yũ²nxa³wa². A²-
yo²ha³kxa¹ yo²hau³hau³kon³nhĩ³ki³tã³la². 29 Nxe³ki³sa²kxai³ Kris²tu³jah¹la²
a²sa³wi³ha³lxi³lon³ki³kxai²nãn²tu³ A³bra³ãu²ah³la² a²sa³wi³ha³lxi³su² nũ³nhĩ³-
ki³tã³la². Nxe³ki³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³ũh¹nẽ³lain¹ki³nũ³sa²ki³tã³la².

4 1 Jã¹nxe³ju³kxai³la¹ a²ki³lha³lxai²li² yãn³ta² kãin²to³nxa³hi¹na² hxi²kan¹txi³
yen³kxa² wã³nxĩn¹te²a² o²la³kxi²hĩ³nx²nxa³wa². Yen³kxa² yũ³hĩ³nx²nxa³-
wa². Yan¹nãu³a¹ a²yen³kxa² yo²ha³kxa¹ a²hxi²kxe³lon³tu¹wa². Yen³kxa² ka³lxa¹txi³
yũ³tu¹wa². Yxãn¹ta¹ kãin²nxa³hi¹na² a²wa³kxën³yah³lo²lon³sxã³ yxau³kxa²

yā¹nxe³jut3sū³nhī³nx2na³la². Kwa³na³kxai²nān²tu³ sa²yo²wet1hī³nx2na³la².
 2Nxe³tāu³a² a²wēt3sī¹na¹ wē³sa² i³tih³nxe³jah¹la² i³sa²si¹hā³ū¹hi² yen³kxa² yo²-
 ha³kxa¹ hau³ko³jah¹la² i³sa²si¹hā³ū¹hi² a²wī³nu²su² te²kxai³lu² nxe³hī³nx2na³la².
 In³txi³lo³nxa³tāu³a² nxe³hī³nx2na³la². Nxe³te²ju²hē³la². A²wī³na² wān³txi³kxai³lu¹:
 —~Hī¹na² in³txi³si¹lxi¹. Nxe³nxa³tā³lxa¹ nxe³hī³nx2na³la². 3Te²ya¹nxe³ju³kxai³lu²
 wē³sxa² yā¹nxe³ki³si¹nai³tā² a²nū²a² yuh³xan¹te²a² wā³nxīn¹ju³ta² so¹lxi³ ain³kxi²-
 sxā³ sa²yo²we¹ki³tai¹ti²tu³wa². 4Nxe³ki³sa²kxai³ ha³lo²a² hau³hau³kon³na³na¹ sxā³
 Txa²wā³sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²ki³lha³lxa² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 Sū³na² ki³lha³lxa²khai³su² kxan²ti³ i³sa²si¹hā³ū¹nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². I³sa²si¹-
 hā³ū¹nhē³hi¹na² txu¹hē¹na² a²nū²khai³su² a³li³lah¹sxā³ wen¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xa² sa²yo²we¹jah¹lo²lon³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 5Jā¹nxe³ju³kxai³lu² a²nū²ai²li² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²we¹tāu³lo³te²nān²tu³
 i²li³te²hū³te²a¹ ko³nxe³te²lo³tāu³lo³tain¹jau³xa² ā³wa²sut1si¹jau³su² a²nū²su² wen¹-
 ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², Je³su²jah³la²sa³. Nxe³sxā³ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kai³ki³ju³ta²
 ā³wa²su¹tē³te³lhxā³ ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 a²ki³lha³lhxu² khai³txi³hi¹tē³nūn³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

6Nxe³ti³hi¹tē³lha²kxai³ Je³su²jah³la² Yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³nē³-
 lhi¹jau³su² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

—~Wī³nāi³. Txa²wī³nu³sa²nhī¹lxi¹. Yxo²i²nxa²ha¹kxe³su² nhi¹lxi¹.
 Nxe³hī³ki³tā³la². 7Jā¹nxe³ju³kxai³lu² wxāi²kxai³ hi¹na² a²wa³kxēn³yah³-
 lo²lo³te²la³ yah²lxa³lxa². Hī¹na¹ Txa²wā¹sū³na² a²ki³lha³nāu³khai³su²
 yah³lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² yen³kxa² ū³ha¹te²a² yan¹-
 nāu³a¹ ū³yhen³kxi³nhē³tu¹wa².

Pau²lah³lai²na² i³hxi²waun³ta³kxi²jau³su²

8Jā¹nxe³jut3su² kxā³nxi³kxai³lu² Txa²wā¹sū³nu²khai³xa² i²yah³lxa³nhī¹-
 nai³kxai³ a²nū²a² wā³nxīn¹ki³lxo³nha²te²a² txa²wā¹sū³nu²sa²ki³lxo³te²an²tu³
 sa²yo²we¹jah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². 9Yah³lxin¹ta¹ hi¹na² Txa²wā¹sū³na² i²yah³lxi¹lxa².
 Te²ya¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i²nx2ti³na³la². Nxe³nx2ti³kxan²ti³ hi¹na²kxai³lu²
 i³yat1jah³lxin¹sxā³ yen³kxa² wā³nxīn¹nxa³kxa² ha³ya³kxa³lxi³sa²te²a² yuh³-
 xai²nān¹ta²yen³kxan²tu³ nxe³te²na² ān³ten³yah³lxi¹lxa². Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³
 yah³lxin¹ji¹wa²? Yen³kxai²na² a²wa³kxēn³yah³lo²lo³ju³ta² ān³ten³yah³lxin¹ji¹wa²?
 10Nxe³yah³lxi³sxā³ ha³lo²a² i²lu³jut3sū³ju³ta² a³lan²ti³su² tā³nxa² i³la³kxi³su² tā³-
 nxa² kwē³kon³ti³xa² tā³nxa² txi³wa³kxa² wā³nxīn¹ki³lxo³ju³ta² so¹lxi³ yuh³xan¹te²
 wān³txa² so¹lxi³ ten³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 11Yah³lxin¹nha²kxai³ hxi²waun³-
 ta³kxi¹nx2ta¹nha²wa². E³kxi¹nx2ta¹jau³xai³tā² sa²yo²ā³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³
 kwa²o²la³kxi¹nx2ta¹kxa²yan³txi³su² hxi²waun³ta³kxi¹nx2ta¹nha²wa².

12Jā¹nxa¹jut3su² txa²wā³tā³syah¹lxi¹lxa². E³la² e³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². A²kxā³nxi³tā²
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² yo²ā³ju³ta² ā³a¹ha²kxai³ Moi³se²ah³-
 lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² wxa²wa²sut1sxā³ yxau³na¹hē³la². Jā¹nxe³na¹kxa²
 yā¹nxe³sxā³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² wxa²wa²sut1sxā³ yxau³-
 yah³lxi³nū³nīn¹tai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³hi¹nai³tā² ko³nxe³te²lot3sah²lxan³tai¹ti²tu³wa².

13Nxe³sah¹lxa³nha²kxai³ a²wi¹lhi¹na² ih³ton³sxá³ yxau³kxi²ya³sain¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³ya³sain¹táũ³a² Txa²wá¹sũ³na² wán³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³nx2ta¹tai¹ti²tu³wa². 14Nxe³na¹ha²kxai³ ih³ton³sa²kxe³su² kó³nxe³khaix¹lsa³kxan²ti³ sa²yo²á³sah²lxan³-tai¹ti²tu³wa². Oh³xan¹jah¹la² wxá³ta³nxa² Je³su² Kris²tu³jah¹lo²khai³xa² wxá³ta³nxa² nxe³te²na² ain³kxah¹lxin¹kxa² ya¹nxe³sxá³ ain³kxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². 15Wi¹-lhin¹khai¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Yah³lxi¹nha²kxai³ a³lxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². Sah¹lxi¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wxa²ye³nai²li² wxa²ye³sai¹nhah²lxin¹ke³la³te²kxai³ ũ³yhe³wi²xi²sah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³sah¹lxi¹nhĩ³nxân¹kxan²ti³ ih¹nxe³jah³-lxin¹thai¹la²? 16Wán³txa² ya²la³lyau³xan²tu³ e³kxi¹nx2ta¹kxan²ti³ hĩ¹nai²li² i³á³lxa³txi³nha²sxá³ an³ta³kxi²sah¹lxi³hĩ³nxân¹ji¹wa²?

17Já¹nxe³ju³kxai³lu² jah¹la²náũ³xai²li² yxo²ti²ki³lxo³te²náũ³xai²li² kó³nxe³ti³ kái³tũ³ka³txai²la¹wa². Wi¹lhen³txi¹nx2tain¹kxan²ti³ á³sxá³ á³waix3sa²-si¹hain¹yah³lxin¹jau³nũ³a² sah¹lxin¹kxai²nán²tu³ sa²yo²á³sah¹lxi³sán²sxá³ sa²yo²we¹tain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³ju³tai²na² so¹lxi³ te³nain¹na³la². 18Já¹-nxe³jut3su² a²nũ²a² wi¹lhen³txi¹nx2tain¹jut3su² wai³nhĩ³nx2na³la², a²é²na² wi¹lhin¹ke³la³te²kxai³la². U²lxi³ yxau³ta³nxa² u²lxi³ yxaun²nxa³ta³nxa² nxe³kxan²ti³ wi¹lhi³nx2na³la². 19Já¹nxa¹ju³kxai³lu² wxái²kxai³ txa²wé³ha³lxi³hũ³yah³lxi¹lxa². Kris²tu³jah¹la² wán³txa² kũ³we²ki²la² á²ne³wxe³yah²lxa³lxa². Á³ne³wxe³ kái¹non³-yah²lxan³ta³lxa¹ khāuh³lxa³té²nha²sxá³ yxau³si¹sah¹lxin¹nha²wa². Tu¹ha³ka³lxa² wēh³ni²te²a² wé³sa² āh¹yxau³ni²tāũ³a² a³li³lah¹xa³ta³lxa¹ khāuh³lxa³té²nha²te²ju²-hē³la². Já¹nxe²ti³hũ³nxe² á³ne³wxe³kái²non³yah²lxan³ta³lxa¹ khāuh³lxa³té²nha²sxá³ yxau³si¹sah¹lxin¹nha²wa². 20Wxa²ye³na² wxá³sxá³ i³ye³kxi²ti³ten³sa³nha²wa². Yau³á³lxi³ti³ e³kxi¹nx2ti³hĩ³na¹wa². Nxe³ta¹ ti³he¹nxe²nxa³wa². U¹lyxau³na¹ha²kxai³ wán³txa² wain³txi³ e³kxi¹nx2ta¹jau³nũ³a² hxi²kan¹sa²nxa³nha²wa². Wán³txa² sa²-wai³wait3sxá³ i³ye³kxi¹nxa²lxi³te²nũ²hũ³nxa³nha²wa².

A³bra³áũ²ah³lu¹tai²na² wé³ha³lxa² ha¹lin¹kxi³jau³su²

21Já¹nxe³jut3su² yau³ka³na³ka³nat3sxá³ i³yau¹ũ³sah¹lxi³hē¹la². Nxe² e³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xa² sa²yo²we¹ju³ta² ten³sa²sin¹nhai¹. Yah³lxin¹jau³su² kxan²ti³ jau³jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²yah²lxan³ta²lu¹wa². 22Kxá³nxi¹nu¹tai²na² A³bra³áũ²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² wé³sa² ha¹li¹ we¹ta¹hxai²-ti³ai¹ti²tu³wa². A²wi¹lhi¹na² tu¹ha² nũ¹ha² a²wa³kxēn³yah³lo²lot3sxá³ yxau³ta¹ka³lxa² ũ³whĩn¹ti³sxá³ wet1sán²sxá³ a²ki³lha³lxa² a²wi¹lhi¹nān¹te²a² hxi²kan¹te²nān²ta³ a³li³lah¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²yān¹nāũ³a¹ a²sxe³xa³ka³lxu³khai³xa² ũ³whĩn¹ti³-sxá³ sa²we²txi²nũn³sxá³ já¹nxe² a³li³lah¹ye²nũn³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 23Nxe³sxá³ a²ki³lha³lxa² hxi²kan¹txa² a²hā³ka³na² kwa²hāi¹nxe² wa³kon³kxi²sxá³ yxau³ta¹-ka³lxa² kwa²hāi¹nxe² wēh³ni²sxá³ we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ a²ki³lha³lxa² á³sa²nũn³te²na² sa²kxai³lu² a²hā³ka³na² wēh³ni²nxa³hĩ¹nu¹tai²na² wé³sai²na² a³li³lah¹si¹jau³nũ³su² Txa²wá¹sũ³na² a²yo²wán³txa² i³ye³ũh¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²-tu³wa². A²nxe³jau³xai²na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wá¹sũ³na² ũ³wha²li¹txá³nxu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 24-25Já¹nxe³jau³xai²li² i³yau¹ũ³nhe³jau³xai²la¹wa².

Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² a²nū²a²nāu³xa² i³ye³yo²ka²la¹hū³nyhu¹kxi³jau³xa² yau³ha¹lin¹jau³xa² yū²na³la². Yau³ka³na³ka³na³jau³xai²li² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²wet¹l¹si¹hain¹jau³su² ũ³hū¹ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Wā³la³ka³txa² a³ka³-nxi²sxā³ ũ³hū¹ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³ka³txai²na² a²i³lxa² Si³na³i¹kax³su¹ Ju³te²a² ko³xan¹te²a² a²wān³txi³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³ka³txai²na² sa²kxai³lu² A³ra²bi²a²ko³xan¹ta¹kax³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³ka³txai²na² a²wa³ka³li³lot³sxā³ yxau³ta¹ka³lxa² te²yā¹nxe³hī³nx²na³la². Nxe³ha¹kxai³ a²wē³ha³-lxi³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³ yxau³tū¹ka³txi³su² nūn³na³la². Jā¹nxe³sxā³ a²kxā³nxai³tān²tū³ nxe³hī³nān¹te²tū³ Je³ru³sa³lē²thi³na² yuh³xan¹ta² a²hxi¹kan¹thi³nai¹la¹wa². Kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²we¹tū¹ka³txa² a²sxi¹hai²-la¹wa². Hai³txi³ Je³su²jah³la² wān³txa² yo²i²tū³ka³txi³sxa³wa². Nxe³nxa³ha¹kxai³ a²nū²a²i²li³te²a² Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²we¹kxai²-nān²tū³ ta¹ka³lxa²na² a²wē³ha³lxi³hū³nha²kxai³ a²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³ yxau³hī³nx²na³la². 26 Nxe³yān¹ta¹ yau³xā³xa² sa²kxai³lu² i³ye³ūh¹nē³jau³xai³tā² yo²i²ki³sa²kxai³ oh³xan¹thi³nū³a² Je³ru³sa³lē²thi³nū³a² tah²hi³na² txa²wā¹-hā³ka³nu²hū³na³la². A²nxe³ta¹ka³lxa²na² sa²kxai³lu² Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²we¹ta¹ka³lxu³sxa³wa². Txa²wā¹sū³na² i³ye³ūh¹nē³-jau³xa² so¹lxi³ yo²i²ta¹ka³lxa²la¹wa². 27 A²nxe³ju³tai²li² a²kxā³nxān¹jau³xu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² tah²yau³nū³a² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi² i³nxā² wē³sa² yū²nxā³ta¹ka³lxi³ i³nxā² kwa²i³ka³lih³txa²-hē³ni¹. Wē³sa³la³ yū³nxā²nxa³kxan³ti³ ka³lxi¹sxā³ wxan¹txu¹ni¹. Nxe³sxā³ ye³je¹na² wē³sa² ka³lxa¹txi³ wē³nhi¹n¹tū¹xī¹. Ta¹ka³lxa² ā³xa² a²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³ yxau³ta¹ka³lxa² wē³ha³lxa² ka³-lxa¹txi³ wē³ha³lxin³kxan²ti³ wxa²wē³ha³lxa² ā³sen³son¹tū¹xī¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

28 Te²yā¹nxe³sxā³ wxāi²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²a¹kxa² yā¹yxah³-lxi¹lxa². Txa²wā³tā³nāu³syah¹lxi¹lxa². Nxe³sxā³ I³sa²kah³lu¹tai²na² A³bra³āu²ah³la² i³ye³ūh¹ka² ki³lha³lxah³lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²ki³lha³lxa³khai³su² ta¹hxai³-ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² i³ye³ūh¹tū³ka³txa² wē³ha³lxi³si¹yah³lxi¹lxa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ i³ye³ūh¹tū³ka³txa² wē³ha³lxi³su² yah³lxi¹lxa². 29 Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² a²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³ yxau³ta¹ka³-lxa² wē³sa² hi²sen³kxai³lu² A³bra³āu²ah³lu¹tai²na² a²sxe³xa² khai³xai²na² wē³sa² i³ye³ūh¹jah¹lo²su² kxan²ti³ khāuh³lxa³tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³-sxā³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²we¹tū¹ka³txa² hi²sen³su² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²tū³ka³txi³nāu³xa² i³khāuh³lxa³tē³lain¹na³la². Txa²-wā¹sū³na² A²yāu³ka³txa² i³nxū²kwai³yxau³nē³tū³ka³txa² i³khāuh³lxa³tē³lain¹na³la². 30 A²nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³ yxau³ta¹ka³lxa² a²ki³lha³lxa² whāi²na¹ ā³-waix³si¹hain¹jau³su² kwa³na³txai¹nhē³li¹. Nxe³sān²nū²la² A³bra³āu²ah³la² a²sxe³xa² khai³xai²na² a²ki³lha³lxa² so¹lxi³ a¹yxau³te²a² so¹lxi³ ha²yan¹nāu³a² yen³kxa² ũ³wha¹kxi²kxa² yo²ha³kxa¹ yū³ain¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²-tu³wa². 31 Jā¹nxe³jut³su² txa²wā³tā³syah¹lxi¹lxa². A²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³

yxau³ta¹ka³lxa² wê³ha³lxi³sa²nũn³ki³sxa³wa². Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³-
na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²we¹ju³ta³lon³ki³sxa³wa². Nxe³ki³sxa³ha²kxai³
a²sxe³xa³ka³lxi³khai³xa² a²wê³ha³lxi³hũ³ki³tã³la². Yo²i²tũ³ka³txi³su² ki³tã³la².

Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² wxa²wa²su¹jau³su²

5 ¹Jã¹nxe³jut³su² Kris²tu³jah¹la² i³hxi²ka¹tê³tai¹ti²tu³wa². Moi³se²ah³-
lu¹tai²na² kwa³na³jau³xai³tã² sa²yo²we¹ki³ju³ta² ne³ki³so³nha²kxai³
wxa²wa²sut¹sxã³ yxau³ki³tã³la². Nxe³ha²kxai³ hã¹sxã³ wxa²wa²sut¹sxã³
yxau³sa²tê³a³sah¹lxi³hê¹la². Yxah³lxin¹kxai²nãn²tu³ kwa²wa³ka³li³lot³sxã³
yxau³ju³ta² ã³wã³li²yah³lxi³txa³hê¹la².

²Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ wi¹lain³kxi²sah¹lxi³hê¹la². Txai²na¹xai²na² Pau²lah³-
lo²na¹xai²na² wãn³txi³khai³xa² e³kxi¹nx²ta¹wa². Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²ki³lha³lxa²
kã³ai¹nhxai²kxai³ jã¹yxah³lxin¹ju³ta² ã³wxe³nũ¹hah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Kris²-
tu³jah¹la² ã³non²ta³kxi¹nx²ti³xa³lho³la². ³Jã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² i³li³te²su² te²a²
Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²ki³lha³lxa² kã³ai¹nhxai²kxai³ jã¹yxah³lxin¹ju³ta² kã³-
yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² yo²ha³kxa¹
wã³ko³nxa³te²tu³ sa²yo²wet¹sxã³ kã³ju³ta³lot³jah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². ⁴Wã¹kxai³
kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yo²wet¹sxã³ kã³yah³lxin¹ju³ta² ã³wã³li²sxã³ ã³wxe³nũ¹-
hah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Kris²tu³jah¹la² ã³na¹sxã³ a³li³sxã³ ã³waix³jah³lxi³hĩ³nxa¹lxa².
Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² kã²n thã³ti³la² a³lxi¹nx²ti³ju³ta² yũ³ah³lxi³hĩ²nxa³-
lxa². ⁵Nxe³sxã³ txai²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Yã¹ka³txa² i³hxi²kat¹lsa²sĩ¹sxã³ Je³su²
Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nũ¹nhê³ju³tai³tã² yo²i²si¹na¹wa². Kõ³nxe³ti³ kã³ki³kxa²
yo³ha² ã³wa²su¹kxi²sa²sĩ¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nã³a² wain³te²lot³sa²sĩ¹-
kxe³su² ã³wxe³nũ¹si¹na¹wa². ⁶Nxe³ha²kxai³ hã¹nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na²
wãn³txa² yo²i²si¹na¹wa². Si¹na¹ha²kxai³ Ju³te²a² a²ki³lha³lxa² kã³ai¹nhxai²kxai³
jã¹nxe³ki³ju³ta² kã³tã³nxa² hã¹nxã¹tã³nxa² i³lu³ju³ta² kwa²hã¹nxe³hĩ³nx²na³la².
Yxã¹ta¹ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yo²i²sxã³ a³lxi²waun¹nhyu¹ki³kxai²-
nãn²tu³ wain³te²lo³tê³ju³ta² yũ²na³la². Nxe³ju³ta² so¹lxi³ wain³na³la².

⁷A²wi¹lhi¹na² yo²i²yah³lxi¹nhĩ¹nai³tã² wi¹lxai³yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa².
Nxe³sxã³ a²nũ²a² kwa² ã³nih³kxai²nãn²tu³ yãn³txi³ ã³nxai³te²ju²hê³la². Te²-
yã¹nxe³kxe³hũ³yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² wãn³txa² wi¹la²
ã³si³tê³kxi²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Yxah³lxin¹kxan²ti³ wãn³txa² yau³xã³xa² ki³han³-
jau³xan²tu³ ain³kxah¹lxi¹nha²kxai³ ã³ne³hi³jah³lxin¹ta¹lu¹wa². Ì¹h¹te²la³ wãn³txa²
nxe² e³kxi¹nx²ti³te²la³ ain¹sai¹la²? ⁸Txa²wã¹sũ³nai²na² i³kaix¹lso¹nx²ti³jah¹lai²-
la¹wa². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wãn³txa² ã³lxi³jau³xa² yo²i²yah³lxin¹ju³ta²
ten³jah¹lo²sxa³wa². ⁹Yain³txa³nũ³xa² i³wat¹tũ³hũ³hĩ³nx²na³la². Ki³ka³na³ku²
so¹lxi³ hxi²tê³nha²sxã³ yain³txa³nũ³xa² ã³kxã³ni²ki³kxai²nãn²tu³ tũ³xa² whã¹-
na¹ i³wat¹thĩ³nx²na³la². Nxe³te²ju²hê³la². Te²yã¹nxe³sxã³ wãn³txa² yau³xã³xai²li²
a²nũ²a² ka³na³ku² kxan²ti³ yo²i²kxai²nãn²tu³ ye³jen¹na² a²nũ²a² a²yo²ha³kxa¹
yo²i²ain¹tu¹wa². ¹⁰Nxe³yã¹ta¹ wãn³txa² yau³xã³xa² sa²yo²ã³sih¹nxa¹lxa¹jau³su²
ã³wxe³nũ¹nx²ta¹wa², Je³su² Kris²tu³jah¹lai²li² hxi²kan¹ti³hi¹tê³jah¹lo²su² ha²-

kxai³la². Nxe³yān¹ta¹ jah¹la² ki³han³jau³su² i³tih³nxe³nx2ti³jah¹la² i³li³te²su² te²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ i³yi¹li²tu¹wa².

¹¹Yān¹ta¹ txa²wā¹tā³syah¹lxi¹lxa². Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Txai²na² sa²kxai³lu² Ju³te²a² a²ki³lha³lxa² kái³ai¹nhxai³kxai³ jā¹nxa¹ju³ta² nxe³jau³jau¹xai²na² yxo²i²-si¹hain¹jau³su² i³yau¹ū³ai¹na¹kxai²nān²tu³ i¹h¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ Ju³te²a² wān³txa² sa²yxo²we¹tū³ka³txa² khāuh³lxa³ti³sain¹to³lhai¹la²? Ya²la³tu³ nxe² i³yau¹ū³hai¹na¹-ke³la²te²kxai³ wān³txa² i³hen³txi³na¹jau³xa² Kris²tu³jah¹la² i³hxi²ki¹la³kxain¹ju³ta² ya³lu²kxi²nē³ju³ta² kwa²wān³txi³sa²hī³nx2na³la². Yān¹ta¹ ti³he¹xai¹nxa³wa². Jā¹nxe³ke³la²te²kxai³la¹ Ju³te²a² wān³txa² sa²yxo²we¹tū³ka³txa² i³xan³ta³kxi²-sai¹nhī³nx2nxa³wa². Yān¹ta¹ jau¹xai²na² i³yau¹ū³ain¹nxa³hē³la². ¹²A²nxe³te²na² sa²kxai³lu² e³ki³ha¹ki¹nx2tain¹tū³ka³txa² ā³waix3txain¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

¹³Nxe³yān¹ta¹ txa²wā¹tā³syah¹lxi¹lxa². Wxa²wa²sut1sxā³ yxau³yah³lxi¹-lxa². Yxah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wa²su¹khaix1na¹wi¹. Nxa¹ha²kxai³ i²li³ju³ta² wi¹li²ye²na¹ha²kxai³ o²la³kxi²na¹tu¹wi¹. Yah³lxin¹jau³su² yah³lxi³txa³hē¹la². A³lxi²nhyah¹lxi¹-nha²kxai³ ā³non²ta³kxi²nyha¹yu³sxā³ yxau³jah¹lxi³hē¹la². ¹⁴Nxe³ha²kxai³ kwa³na³jau³xu¹tai²na² wān³txa² si²yxau³tāu³a² yau³ka³na³ka³na³tā³la².

—~A³lxi²nhxān¹kxa² yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xa² a³lxi¹tai¹nhē³li¹. Nxe³-ta¹hxai²hē¹la². ¹⁵Nxe³to³ta¹ a³lxi²waun¹nyhu¹ah³lxan³kxai²nān²tu³ ko³nxe³te²lo³nxe³nyhu¹ah³lxin¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ hāu²non³sxā³ yxau²-xai¹lyah²lxa³nha²kxai³ ā³nhai²ta³lxi³sxā³ yxau²xai³lyah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹sxā³ wxa²wa²sut1sxā³ yxau²xai³lyah³lxi³hī³nx2nxa³lxa².

Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³tih³nxe³nx2ti³jau³su²

¹⁶Jā¹nxa¹ha²kxai³ i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹-la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txa² hi²sen³su² i³tih³nxe³nx2ti³jau³xa² ain³kxi²jxah³lxi³hē¹la². Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ yuh³xai²nān¹ta² yxo²-kwain³yah³lxin¹jau³xa² sa²we¹jah³lxi³hī³nx2nxa³lxa². ¹⁷Nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te² ain³nha²ki³ju³ta² ain³kxi²ki³kxai²nān²tu³ yau³xā³lxi³-jau³su² hī³nx2na³la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² a²wān³txi³sxa³wa². Nxe³jau³xai²li² Sū³na² Yāu³ka³txa² te³nxa³jau³xai²la¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ Sū³na² Yāu³ka³txa² a²ten³kxa² sa²kxai³lu² yuh³xai²nān¹te² he³la³kxa² te³-nai¹nxa³jau³xai²la¹wa². Nxe³jut3su² ha²kxai³ wā²nxūh¹lxi³sxā³ wain³txi³ kái³ki³ju³ta³nū³a² hxi²kan¹nē³lxa³wa². ¹⁸Jā¹nxe³ju³kxai³la¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³nx2ti³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Moi³se²ah³lu¹-tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² wxa²wa²sut1sxā³ yxau³yah³lxi¹lxa².

¹⁹Jā¹nxe³jut3su² yuh³xai²nān¹ta² yxo²kwain³kxi²kxa² a³la³kxi²ki³tā³la². Nxe³-sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² yuh³xai²nān¹ta² yxo²kwain³kxi²kxai²na² nxe² kái³te²ju²hē³la². Nxe³te³nah¹lxi¹: kuh³lxa³thin¹sxā³ o²la³kxi²ha²kxai³, ko³nxe³thin¹sxā³ ū³whīn¹ta³-kxi²nyhu¹ha²kxai³, kuh³lxa³thin¹sxā³ o²la³kxi²ju³ta² so¹lxi³ yxo²kwain³to³ha²kxai³, ²⁰Tah³lxa³kxa² tā³nxa² kwa³thi¹la² tā³nxa² i²li³ju³ta² Txa²wā¹sū³na²ki³lxi³ju³ta² ten³ju³ta²lot3sa²kxai³, tih³na³la² ā³nān³nyhu¹ju³ta² so¹lxi³ ten³nha²kxai³, an³ta³kxi²-

waun¹nyhu¹ha²kxai³, kwa²wān³txa²ĩ³ye³sxā³ĩ³yi²yi²lho¹ta³kxi²nyhu¹ha²kxai³,
 1³ka³tā³nxe³yhu¹ha²kxai³, 1³wā³lon³kxi²nyhu¹ha²kxai³, kāin²ki³lxo³nha²sxā³
 1³hait2ta³lxi³nyhu¹ha²kxai³ a²nū³ka³txi³khai³xa² kwa²ā³nhai²ta³lxi³ha²kxai³ĩ³-
 ye³ĩ³yi²lho¹kxi²nyhu¹sxā³ yxau²xai³lyah³lxi³nha²kxai³, 21 A²nū²a²ā³xa²a²yen³kxa²
 kāin² yxo²kwai³ni² yain³jau³xa² ūn³jau³xa² i³na²sxā³ wen¹to³ha²kxai³, 1³yain³sxā³
 ko³nxe³ti³ wa³ni³lon³kxi²nyhu¹ha²kxai³, nxe³kxa²yu³su² yen³kxa²ā¹ja¹nxe³-
 ju³ta²ko³nxe³ti³ kāi³ha²kxai³, nxe³sxā³ju¹ta¹na² yxo²ha³kxa¹ yuh³xai²nān¹te²
 yxo²kwain³kxi²te²a² kāi³ju³ta¹la¹wa². Nxe³sxā³a²nū²a²i²li²te²a²te²yā¹nxe²kāi³-
 kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³ju³ta³nū³a²yū²nxa³lho³la².

22 Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³nhē³kxai²nān²-
 tu³ yen³kxa²wi¹ju³ta² so¹lxi³ā³kāi²non³sxā³o²la³kxi²ki³tā³la². Nxe³ju³ta³sa¹:
 a³lxi²waun¹nyhu¹kxi³sa²kxai³, Txa²wā¹sū³na²wi¹lhin¹sxā³ĩ³yi²li²nē³jau³su²
 1³ka³lih³kxi²nē³lha²kxai³, txa²wā¹ē¹nāu³ai²na²ā³nhāu²no³tē³lha²kxai³, ya³nān³ta³-
 ki²la²sxā³wi¹kāi³ki³sa²kxai³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹wi¹lhin¹sxā³i²ki³sa²kxai³, a²nū²a²
 i²li²te²a²wi¹lhin¹sxā³hxi²nūn¹ki³sa²kxai³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ yxo²nyhu¹ki³sa²-
 kxai³, 23 Wa³su³txi³hxi²ye¹ta³lxi³nē³lxa³ha²kxai³, ko³nxe³ti³kāi³tū¹nhē³lain¹kxan²ti³
 te²yā¹nxe²ĩ³wa²lū³xain¹ki³sxa³ha²kxai³, nxe³sxā³ju¹ta¹na² yxo²ha³kxa¹ Sū³na²
 Yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³nhē³lha²kxai³, nxe²kāi³ki³tā³la². Nxe²kāi³ki³-
 ju³ta¹li²ĩ³hxi²ko²nē³lain¹ju³ta²yū²te²sxa³yu²hē³la². 24 Jā¹nxe³ha²kxai³Je³su²
 Kris²tu³jah¹la²a²sa³wi³ha³lxi³su²ki³tā³la². A²sa³wi³ha³lxi³su²ki³sa²kxai³txa²wā¹-
 ko³nxe³ti³kāi³ki³ju³ta²ko³nxe³ti³ yxo²kwain³ki³ju³ta² nxe³sxā³yuh³xai²nān¹ta²
 yxo²kwain³ki³ju³ta² yxo²ha³kxa¹ā³sxā³ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ki³tā³la². A²kxā³-
 nxa²Je³su²Kris²tu³jah¹la²hi³sa³ka³txa²ĩ³hxi²ki³la³kxai³nh¹nai³jā¹nxe³sxā³
 ko³nxe³ti³kāi³ki³ju³ta²ā³na¹sxā³ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ki³tā³la². 25 Jā¹nxe³jut³su²
 Txa²wā¹sū³na²wān³txa² yxo²i²ā³si³wxe³ki³si¹nai³tā² txa²wā¹ē¹nāu³a²tah¹lxi³-
 te³lo³tē³tai¹ti²tu³wa². Nxe³te²lo³tē³lha²kxai³Sū³na²Yāu³ka³txa²ĩ³hxi²ka³te³ju³ta²
 yxau²xai³la³sah¹lxi³wxa². 26 Kāin²khai¹nxe³ki³lxo³nyha¹sah¹lxi³txa³hē¹la². Kāin²-
 ki³lxo³sxā³he¹kxi²a³sah¹lxi³txa³hē¹la². A²nū²ai²li²ā²la²kāin²yen³kxi³te²a²
 1²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ yxo²kwain³nū¹hain¹yah³lxi³txa³hē¹la².

Ā³non²ta³kxi²waun¹nyhu¹ki³jau³su²

6 1 Txa²wā³tā³syah¹lxi¹lxa². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³wxa²nū³ka³txa²
 wxa²ha³tih³xa²ko³nxe³te²sin¹tāu³a²ĩ³ye³ĩ³so¹kxain¹yah³lxin¹-
 kxai²nān²tu³wxāi²kxai³ Txa²wā¹sū³na²Yāu³ka³jxah¹la²sa²yxowet¹sxā³
 yxau³yah³lxin¹te²ĩ³nxai²na²sa²kxai³lu²ko³nxe³ti³kāi³ju³ta²
 ā³na¹si¹hai¹nān¹jau³su²thāi³ti³la²wi¹lhin¹sxā³ĩ³ye³kxi²txai¹nhē³la². Yxo²-
 kāin²ĩ³ye³kxain¹yah³lxi³txa³hē¹la². Ko³nxe³te³ū¹yah¹lxin¹kxa²yan³txi³su²
 nxe³nx2ta¹wa². 2 Nxe³yān¹ta¹a²nū²a²a²ē¹nāu³ai²na²sa²txē¹ju³ta³lo³te²na²
 1²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ā³nxū²kwai³lxū¹jah¹lxi³hē¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²-
 nān²tu³Kris²tu³jah¹la²a²ten³jau³su²kāi³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². 3 Jā¹nxe³sxā³:
 —~Txa²li²kāin²te²sa¹wi¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³yxān¹ta¹hai³txi³kāin²nxā²nxa³-
 kxe³su²ĩ³ki³ha¹kxi²nha²hī³nxa¹lxa². 4 Nxe³yān¹ta¹o²la³kxah¹lxin¹ju³khai³xa²

so¹lxi³ wi¹li²nha¹jah¹lxi³hē¹la². Nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lo²la³kxah¹lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka²lih¹txi³nyhah¹lxi³hī³nxa¹lxa². ̃³ka³lih¹nyhah¹lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹lo²la³kxi²na¹te²tu³wi¹. Nxa¹ha²kxai³ ka³lih¹kxi²nha¹nhai¹.
Nyhah¹lxi³hī³nxa¹lxa². Ju¹tai²li² wi¹lhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ wi¹lo²la³-
kxah¹lxan³kxai²nān²tu³ nxe²e³kxah¹lxin¹nhīn³te³nah¹lxi¹:

—~O²la³kxi²na¹ju³ta² kū³we²ki²la² wi¹lxa³wi¹. Nxe²nxa³kxan²ti³ a²nū²a² ā³-
xai²na² o²la³kxi²ju³ta² kō³nxe³khai¹nx2na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ā³sen³sai¹ai¹na¹wi¹.
Yah³lxin¹jau³su² wi¹lo²la³kxah²lxan³kxai²nān²tu³ nxe² e³kxah¹lxi³hī³nxa¹-
lxa². A²nxe³ju³tai²li² wai³nxa³wa². Wi¹lo²la³kxah¹lxin¹ju³khai³xa² so¹lxi³
ĩ³ka³lih³kxi²nyha¹jah³lxi³hē¹la². 5Nxe³sxā³ u³lxah³lxin¹jau³su² a²nū²a² ā³xa²
ā³non²ta³kxi¹nx2tain¹ju³ta²nū³a² wahx3yah³lxi³txa³hē¹la². Wxa²wa³ka³li³yu³-
ta³lot3sih¹nxa²lxi³kxe³su² nūh¹wa³kon³kxa² ai³nha¹jah³lxi³hē¹la².

6Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ti³jah¹la² wxa²yen³kxi³khai³xa²
wi¹te²a² wā²nhūh¹jah³lxi³hē¹la². 7-8Wā²nxūh¹ i³ki³ha¹kxi²nha²yah³lxi³-
txa³hē¹la². Nha²yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Kō³nxe³ti³ kái³a¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² wi¹li²sain¹tu¹wi¹. Jau¹xa²ĩ³ye³sxā³
ĩ³ki³ha¹kxi²nyhah¹lxi³txa³hē¹la². A²nū²ai²li² yain³ta³ki³a² tē³sxā³ ũ³whī¹kxai²nān²tu³
ha²yan¹nāu³a¹ a²jā¹nxe² ũ³whī¹xi²ki³nū³a² wxa²so¹hī³nx2na³la². Te²yā¹nxe² si³-
sa³ki³a² kwa²toh³lxa² wen¹te²a² tē³sxā³ ũ³whī¹ke³la³te²kxai³ ha²yan¹nāu³a¹ jā¹nxe²
ũ³whī¹xi²ki³nū³a² wxa²so¹hī³nx2na³la². Hai³txi³ ki³lā³xa² wxa²so¹hī³nx2nxa³wa².
Kl¹ain²txi³ wxa²so¹hī³nx2na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ yuh³xai²nān²ta² yxo²kwāin³nū³-
kxai²nān²tu³ ha²yan¹nāu³a¹ ha³lo²a² hau³kon³tāu³a¹ ya³lu²ju³ta² so¹lxi³ yū³tu¹wa².
Yxān¹ta¹ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² te³nain¹ju³sa²ju³ta² o²la³kxi²kxai²nān²tu³ ha²yan¹-
nāu³a¹ ha³lo²a² hau³kon³tāu³a¹ kan²txi³ ka³ten³su² yxau³ju³ta² so¹lxi³ yū³tu¹wa².
9Nxe³sxā³ yen³kxa² wi¹kxa² kái³ki³kxai²nān²tu³ kwa²hxi²tha³a³sah¹lxi³txa³hē¹la².
Yxa³sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ ha³lo²a² hau³kon³tāu³a¹ yen³kxa² wi¹te²a² ũ³yho³hxi²-
nē³lain¹tu¹wa², ũ³nē³lxa³ke³la³te²kxai³la². 10Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹
wi¹lā³non²ta³kxi²waun¹nyhu¹i² nxe³nha¹jah³lxi³hē¹la². Yxo²ĩ³tu³ka³txa² ya³lo³txi³-
khai¹nxe³sxā³ ā²la² nū³kxūn³sxā³ ā³non²ta³kxi²waun¹nyhu¹i² nxe³jah³lxi³hē¹la².

Pau²lah³lai²na² wān³txa² a²ne³ki³san¹jau³su²

11Jā¹nxa¹jau³xa² ũ³wha²li¹lye¹nx2ta¹wa². Wān³txa² kái²n²jau³xa² ũ³wha²li¹lye¹-
nx2ta¹wa². 12Jā¹nxe³jut3su² jah¹la²nāu³xai²li² i³tih³nxe³nx2ti³ki¹lxo³tū³ka³txa²
wain³txi³ o²la³kxai¹nxa³hē³la². A²nū²a² kwa²ĩ³ye³kxi²nū¹si¹nyhain¹jau³su² te³-
nain¹na²hē³la². Nxe² kwa² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹lhin¹khai¹yah³lxi¹lxi¹. Ju³te²a² nū³ka³txa² a²ki³lha³lxa² kái³ai¹nhxai²-
na²hē³li¹. Jā¹nxe³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ wi¹lhin¹khai¹yah³lxi¹lxi¹.
Nxe² kwa² i³ye³kxi²nū¹si¹nyhain¹jau³su² ten³khai¹xain¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³
nxe² e³kxi²nū¹si¹nyhain¹jau³su² Ju³te²a² nū³ka³txa² a²ki³lha³lxa² kái³ai¹nhxai²-
na²hē³la². Jā¹x1sih¹nxa²lxain¹jau³su² te³nain¹na²hē³la². A²ē¹na² wa³lo³lon³na³la².
A²nū²a² ā³xa² khāuh³lxa³tain¹kxa²yan³txi³su² yuh³lxain¹na²hē³la². Je³su²jah³la²

ya³lu²kxi²nē³jau³su² yxo²ĩ²ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² khāuh³lxa³tain¹kxa²yan³-
txi³su² yuh³lxain¹na²hē³la². Jā¹nxe³ha²kxai³ nxe²e³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju³te²a² nū³kā³txa² a²ki³lha³lxa² kāi³ai¹nhxai²na²hē³li¹. Jā¹nxe³-
jah³lxi³hē³li¹. Ain¹jau³su² khāuh³lxa³txain¹kxa²yan³txi³su² ain¹na²hē³la².

¹³Nxe²e³kxi¹nx2tain¹kxan²ti³ kxā³nxa² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²-
yxo²we¹tai¹nxa³wa². Kwa²hāi¹nxe² Ju³te²a² nū³kā³txa² a²ki³lha³lxa²
kāi³ai¹nhxai²na²hē³la². Jā¹xah³lxin¹ju³ta³nū³a² te³nain¹na²hē³la². Yah³-
lxin¹ke³la³te²kxai³ yxo²kāin²e³ai¹nhĩ³nx2na³la². E³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wān³txa² e³sī¹na¹jau³xa² sa²yxo²wet1sain¹nūn³sin¹na³-
li¹. Nxi¹nhĩ³nx2na³la². ¹⁴Nxain¹kxan²ti³ yxo²kāin²e³ain¹kxan²ti³
txai²li² yxo²kāin²txi³ e³a¹ju³ta² ten³te²txā³wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la²
ya³lu²kxi²nē³jau³xai²na² so¹lxi³ e³kxi²jah¹lo²sa¹wa². Nxe³ha²kxai³ ya³-
lu²kxi²nē³lha²kxai³ yen³kxa² yuh³xai²nān¹te²a² wā³nxīn¹kxi³kxan²ti³
a³lxi²sa²nxa³nha²wa². Hī¹na² e³kxin²nxa³lho³la². E³kxin²nxa³te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³xai²nān¹ju³ta² a²hxi²kan¹ti³lxo³ju³ta² ten³sa³nhai¹. Nxe² e³kxin²-
nxa³lho³la². ¹⁵Nxe³ha²kxai³ Ju³te²a² nū³kā³txa² kāi³ain¹jut3sa²kxe³su²
sa²yxo²ā³ta³nxa² hāi¹nxe² kāi³ta³nxa² ĩ²li³ju³ta² kwa²hāi¹nxe³hĩ³nx2na³la².
Yxān¹ta¹ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²ĩ²kxai²nān²tu³ a²ē¹nāu³ai²na²
sa²hau³ko³tū¹ha²kxai³ ā³lxi³txi³ we¹nha²hĩ³nx2na³la². Nxe³ju³tai²na² so¹lxi³
wi¹na³la². ¹⁶Nxe³ju³tai²li² yxo²ĩ²nhain¹kxai²nān²tu³ a²ē¹nāu³ai²na² Txa²-
wā¹sū³na² ā³nhāu²no³ju³ta² yū³ha²kxai³ thāi³ti³la² wi¹li²ju³ta² yū³ha²kxai³
nxēn³tain¹tu¹wa². Yxo²ĩ²tū³kā³txa² yxo²ha³kxa¹ te²yā¹nxa²xai³ain¹tu¹wa².

¹⁷Jā¹nxa¹jut3su² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ya³lo³txi²sxā³ ĩ³hen³txi³na¹ha²kxai³
khāuhx3sain¹tai¹ti²tu³wa². Txa²nū²nāu³ai²na² sa²kxai³lu² khāuhx3sain¹kxe³-
su² hxi²yxāi¹nxa² yū³ye²sa³ha²kxai³ Je³su²jah¹la² wa³ka³li³lon³kxi²jah¹lo²sa¹wa².
Nxe³sa³ha²kxai³ hī¹nān¹te²tu³ en²sah¹lxin¹jau³xa² e³kxi²sah¹lxi³txa³hē³la².

¹⁸Jā¹nxe³jut3su² txa²wā³tā³syah¹lxi¹lxa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta²
ten³sa³nha²wa². Jā¹nxa¹jau³su² txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ta³lu²na¹wa².

Efesios

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². Txai²na¹xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹lo²su² Jah¹la², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ten³jau³-su² i³wet¹lso¹sxā³ hxi²kan¹txi³lot3sa³na²hē³la². Sa³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txain¹si¹ha¹jau³nū³a² i³sa²si¹-hā³sa²kxah³lo²sa¹wa². Nxe³sa²kxah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². E²fe³so³thi³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹wi¹nxe² yxo²i²yah³lxin¹ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nx²ixā³ yxau³ya³nx2ti³na³la². Nxe³yah³lxin¹te² i³nxai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa².
²Txa²wā¹wi³na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ Je³su² Kris²tu³-jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³a¹ nxe³ya³sxā³ kāin² thāi³ti³la² a³lx¹ix2ti³si¹hi² wxa²nxū²kwai³nāu³a² ā³nhāu²no³txa²lx¹ix2ti³si¹hi² nxe³-nx2ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nha²wa².

Kris²tu³jah¹lai²na² hxi²ka² yen³kxa² wi¹kxa² ũ³hū¹nē³jau³su²

³Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² sa²nēn¹kxi²a³sah¹lx¹wxa². A²nxe³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹lo²-su² Jah¹la² A²wi³nai²la¹wa². Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nx²ixā³ yxau³ya³nhē³lha²kxai³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² yen³kxa² wi¹kxa² ũ³hū¹nē³na²hē³la². Oh³xan¹te²a² yen³kxa² ũ³hū¹nē³na²hē³la².
⁴Kxā³nhxi¹nu¹ta²kxai³ a²wi¹lhi¹nu¹ta²kxai³ txa²wā¹ha³lo²a² yū²nxa³h¹nu¹ta²kxai³lu¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nx²ixā³ yxau³ya³nhē³ja³kxa³nū³su² ā²la² i²sxā³ ā³yū³so¹nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Wi¹lhin¹-sxā³ kái³si¹nhē³lha²kxai³ kō³nxe³ju³ta² yū³ye²ki³sxa³ha²kxai³ nxe³si¹k³jau³nū³su² i²sxā³ ā³yū³so¹nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A³lx¹i²nē³lha²kxai³ nxe² kái³ū¹nhē³ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
⁵A³lx¹i²nē³lha²kxai³ kxā³nāu³u¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na²:
—~Ī²sxā³ ā³yū³so¹na¹tū¹xā¹. Nxe³jau³su² wā²nxū¹hain³nha²ta¹hxai²hē¹la².
—~Ā³yū³so¹ai¹na¹tū¹xā¹. Ai¹na¹kxai²nān²tu³ txa²wē³ha³lx¹lo³ta¹na¹tū¹xā¹. Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²ai¹nha²kxai³ nxe³te²nū³su² nxai¹na¹tū¹xā¹. Ju¹ta¹na² nūh¹lx¹sxā³ a²ten³jau³su² ha²kxai³lā¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
⁶Txa²wā¹sū³na² Ta²hai²na² Kris²tu³jah¹lai²na² a³lx¹i²khai¹nxe³jah¹lai²na² nxe³te²na² wā²-nxū¹h¹lx¹sxā³ a²sa²wi³ha³lx¹su² ti³hi¹tē³na²hē³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² thāi³ti³la² a³lx¹i²nē³jau³su² i²nē³lha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ i²nē³lha²-kxai³ nxe³nē³na²hē³la². Nxe³nē³ju³ta¹li² i³sa²nēn¹kxi²a³sah¹lx¹wxa².

7 Jā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ki³-
tā³la². Txa²wā¹kq³nxe³ti³ kāi³kj³ju³ta² ne³wā²na³ū¹nhē³na³la². Kāin² thāi³ti³la²
a³lxi²nē³ju³ta² kāin²khai¹nxe³ha²kxai³ nxe²kāi³sa²tē³ū¹nhē³na³la². 8 Kwa²hāi¹nxe²
wā²nxū¹lxi³sxā³ kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³lha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ i²sa²tē³nē³-
na³la². Txa²wā¹sū³na² te²nān²tu³ a²hoh³lxi³su² khai¹nxe³ha²kxai³ a²ē¹nāu³ai²na²
ain³nha²sxā³ wain³txi³ a³la³kxi²ha²kxai³, 9 a²ten³khai³ju³ta² kāi³ta¹hxai²hē¹la².
Kxā³nāu³u¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² ē¹nān¹jau³kxai³lu¹, e³te³nah¹lxi¹:

—~Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hā¹a¹tū¹xā¹. Na¹kxai²nān²tu³ ya³lu²kxi²nū¹hain¹tū¹-
xā¹. Ya³lu²kxi²nū¹hain¹kxai²nān²tu³ a²ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³tū¹hai¹na¹tū¹xā¹.
Nxe³jau³su² nūh¹lxi³sxā³ Txa²wā¹sū³na² e³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³su² ha²kxai³
hī¹nai²na¹ jau³xu¹ta²na² kāi³ta³lun²na²hē³la². A²nxe³ju³ta²i²li² kāi³kxe³su² i³-
yau¹ū¹nhē³na³la². 10 A²nxe³ju³tsu² kxā³nāu³a¹ ha³lo²a² hau³hau³kon³na³na¹
nxe³tāu³a¹ yen³kxai²na² a²yxō²ha³kxa¹ a²nū²a²nāu³xai²na² a²yxō²ha³kxa¹ ha³-
lo²ai²na² a²yxō²ha³kxa¹ oh³xan¹te²a² whāi²na¹ yuh³xan¹te²a² whāi²na¹ nxe³sxā³
Kris²tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² nxe³ju³ta²na² whāi²na¹ a²wa³kxēn³ta³tu¹wa².

11 Jā¹nxe³ju³tsu² a²wi¹lhi¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Kxā³nāu³a¹ wē³ha³lxi³lo³ta¹tū³kā³txi³nū³a² yū³sa³tū¹xā¹, i²sxā³ ā³-
yū³so¹ai¹na¹tū³kā³txi³nū³su¹. A²nxe³te²nū³su² te²a² Kris²tu³jah¹lai²na²
wān³txa² yxo²i²ain¹sxā³ ā³nū²nxi²sxā³ yxau³ya³hain¹tū¹xā¹. Nxe³ju³ta²na²
kxā³nāu³a¹ nxe²kāi³a¹tū¹xā¹. Txa²te³na¹jau³sa²na³na¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
12 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hī¹nai²na² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²si¹na¹wa².
Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xā² yxo²i²ain¹nūn³tu¹wa². Jā¹nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹-
sū³na² Si³yxau³jah¹la² wxi²kin³ti³to³nha²kxai³ sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³hē¹la².
Nxe³ju³ta²na² Txa²wā¹sū³na²na² a²ten³jau³su² na³la².

13 Te²yā¹nxūn³sxā³ wxa²nū³kā³txi³ i³nxai²na² yxo²i²yah³lxi³nū³nī¹nhē³la².
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ya²la³lyau³xai²na² wi¹jau³xai²na² yxo²i²yah³lxi¹-
nhī¹na¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² wxa²wa²su¹tū¹nxa²lxi³na²hē³la².
Nxe³yah³lxi¹te³na¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² A²yāu³ka³jxah¹la² ā³nū²nxi²-
sxā³ yxau³ya³nx2ti³jau³su² ū³hū¹nx2ti³na²hē³la². Ū³hū¹nx2ti³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² yxo²i²yah³lxi¹te² i³nxai²na² txa²sa³wi³ha³lxi³khai³su²
we¹ti³hi¹txa²lxa¹tu¹wi¹. Kxā¹nxān¹jau³xu¹txain²txi³ e³kxi²na¹hē³li¹. Hī¹na² kāi³-
ūh¹nx2ti³ta³lu²na¹tu¹wi¹. 14 Yan¹nāu³a¹ yen³kxa² wi¹kxa² ū³hū¹nx2ta¹ju³ta³nū³a²
yū³tu¹wi¹. Nxe³kxe³su² wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xā² ya²la³lyau³su² ye²kxe³su²
Txa²yāu³ka³txa² ū³hū¹nx2ta¹hē³li¹. Nxe³nx2ta¹ha²kxai³ wxa²wa²su¹khai¹nxe³sxā³
yxau³yah³lxi¹ju³ta³nū³su² yū³nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³jau³su² nxe³nx2ti³na²hē³la². A²-
nxe³ju³tsu² Sū³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i³kāi²not³sxā³ i³sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la².

Pau²lah³lai²na² a²yxō²wān³txa² Sū³na² i³ye³kxi²jau³su²

15 Wxa²nū³kā³txi³ i³nxai²na² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
Je³su²jah³la² yxo²i²yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Yxo²i²tū³kā³txi³ i³nxai²na² a²-
yxō²ha³kxa¹ a³lxi²waun¹nyhu¹ah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². 16 Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² e³kxi²na¹tāu³a² e³kxi²na¹wa². E³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—Txa²sū³nu²yah³lāi³. Tū¹kā³txai²na² yxo²i²nxain¹na³li¹. Nxe³kxe³su² i³sa²-
nēn¹kxi²nxa²si¹na¹nhai¹. Nxe³ha²kxai³ tū¹kā³txai²na² ā³nxū²kwai³lxū¹txai¹nhē³li¹.
17 Wxāi²li² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³kah³lo²si¹lxi¹. Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
Je³su² Kris²tu³jah¹la² A²wi³nu²si¹lxi¹. Wxi²kin³ti³ton³te²a² A²si³yxau³jah¹lo²si¹lxi¹.
Nxe³si¹ha²kxai³ a²ē¹nāu³a² a²hoh³lxi³si²nūh¹txai¹nhē³li¹. Wxa²ha³lo²a² i³yau¹tū¹-
txai¹nhē³li¹, Je³su² Kris²tu³jah¹la² a³la³kxi²nū¹si¹hain¹jau³su¹. 18 Te²yā¹nxūn³sxā³
ha³lo²a² i³ha²te¹jut3sū³nxe² a²ē¹nāu³ai²na² wi¹la³la³kxi²ti³hit1txai¹nhē³li¹. Nxi¹-
nīn¹kxai²nān²tu³ i³hi¹txain¹si¹hin¹jau³su² i³kaix1so¹ai¹nīn¹ju³ta¹na² wi¹wi¹nxe²
wah³nxe³nxain¹kxe³nū³su² ā³ne³wxe³ain¹tu¹wi¹. Yxo²i²tū³kā³txa² yen³kxai²na²
ha³lo²ai²na² wi¹ju³ta³nū³a² ū³hū² kāi²no³ta¹nīn¹ju³ta³nū³a² ā³ne³wxe³ain¹ta¹-
li¹. 19 Yxo²i²nxain¹tū³kā³txai²na² nū³kxūn³txi³ hxi²kan¹txi³lo³ta¹nīn¹kxe³su²
ā³ne³wxe³ain¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³ nū³kxū³nīn¹ju³tain²txi³ nū³kxūn³txi³ hxi²-
kan¹ti³hi¹ta¹nīn¹tu¹wi¹. 20 Nū³kxū³nīn¹ju³txai²nān¹te²kxa³yā¹lhu² Kris²tu³jah¹la²
ka³ten³su² i³sa²yxau³si¹hi¹nha²kxai³ nxe³te²la¹wi¹. A²nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la²
ka³ten³su² i³sa²yxau³si¹hin¹ka³tū³ ha³lo²a² oh³xan¹ko³xai²na² wxa²wi¹nxa²tāu²a²
ūh³wxe³si¹hin¹nū²hē³li¹, ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³su² ya³hin¹jau³sa¹. 21 Ūh³-
wxe³si¹hin¹tau²a¹ a²nū²a² a²yxo²ha³kxa¹ ā³sen³sai¹sxā³ ne³ka³ta²si¹hin¹nū²hē³li¹.
Oh³nāu³tu¹ta¹nān¹tū³kā³txa² a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ā³sen³sai¹ha²kxai³ a²ta³-
nāu³xa² a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ā³sen³sai¹ha²kxai³ nū³kxūn³khaix1nxe³te²nāu³xa²
a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ā³sen³sai¹ha²kxai³ sa²ki³la³xi²te²nāu³xa² ā³sen³sai¹ha²kxai³
nxe³si¹hin¹nū²hē³li¹. Jā¹nxe³sxā³ hi¹nān¹tū³kā³txai²na² nū³kxūn³te²nāu³xa² ā³sen³-
sai¹ha²kxai³ yan¹nāu³ān¹tū³kā³txi³nū³a² nū³kxūn³te²nāu³nū³a² ā³sen³sai¹ha²kxai³
nxe² Kris²tu³jah¹lai²na² nxe³si¹hin¹nū²hē³li¹. 22 Te²yā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lai²na²
a²yu³hē³nāu³a² yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ ūh³wxe³yen¹nū²hē³li¹. A²wa³kxēn³ta²-
ti³hi¹tin¹nū²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ yxo²i²tū³kā³txi³nāu³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹
A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³kah³lo²su² ti³hi¹tin¹nū²hē³li¹. 23 Txa²wā¹ne³ka³nāu³-
ai²na² sa²kxai³lu² txa²wā¹nū²ai²na² whāi²na¹ wi¹lhau³ko³te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²
yā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yxo²i²nha¹tū³kā³txi³nāu³xai²na²
wi¹lhau³ko³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³kxe³su² ha²kxai³ Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² yxo²i²-
tū³kā³txai²li² wi¹lhau³ko³tū¹nha³li¹. Nxe³ha²kxai³la¹ Kris²tu³jah¹la² yā¹nxe³sxā³
yxo²i²tū³kā³txi³ki³nāu³xai²na² sxi²je³na² i²li³je³na² yxau²ho³hain¹kxan²ti³ wi²-
lhau³ko³tū¹hain¹nūn³si¹na¹wi¹, Kris²tu³jah¹lo²kxai³ Txa²wā¹hau³ko³jah¹lo²su²
ha²kxai³lu¹. Nxe³jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²na¹tāu²a¹ nxe²e³kxi²to³nha¹wa².

Ya³lu²sxā³ yxau³kī³te²nāu³xa² ka³ten³ti³hi¹tē³jau³su²

2 1 A²kxā³nxai²tā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³yah³lxi¹nha²kxai³
ko³nxe³ju³ta² kāi³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe² yxau²xai³yah³lxi¹hxain¹ti³ai¹ti²-
tu³wa². Txa²wā¹sū³na² ten³yah²lxa³nha²kxai³ ya³lu²te²hū³nxe² Txa²wā¹sū³na²
yxau²xai³ye²yah³lxi¹to³hin¹ta¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². 2 Nxe³yah³lxi¹nhi¹nai³tā²
yuh³xai²nān¹tūh³na² ko³nxe³tūh³nai²na² ā³si³tē³la³kxi²yah³lxi¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³-
wa². Ko³nxe³khai¹nxe³jah¹lai²na² oh³sī³nān¹te²a² hxi²kan¹jah¹lai²na² wān³txa²
sa²yxo²we¹jah³lxi¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². Sa³ta³na²jah¹lo²khai³xai²la¹wa². A²ta³a²

wān³txai²la¹wa². A²nxe³te²kxai³lu² Sū³na² wān³txa² sa²yo²ā³tū³ka³txai²na² wa³-ka³ti³lo³tain¹te²ju²hē³la². ³Nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txai² yā¹nxe² kái³nūn³kí³tai¹ti²tu³wa². Tū¹ka³txai² yā¹nxe³sxā³ txa²wā¹sū³na² a²ten³ju³ta² kō³nxe³ti³ kái³kí³tai¹ti²tu³wa². Kwa² kuh³lxa³thin¹sxā³ ain³nha²kí³jau³xa² we¹kí³tai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ tū¹ka³txai² yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³ti³ í³yí¹li²nē³ju³ta²lot3sxā³ yxau²xai³kí³te²-ju²hē³la². ⁴Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² a³lxi²khaix1nxe³nē³lha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². ⁵Nxe³sxā³ txa²wā¹-kō³nxe³ti³ kái³kí³kxe³su² yxau²xai³kí³tāu³ai³tā² Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³su² a³lxi²nē³lha²kxai³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³tū¹nhe³na²hē³la². Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau²ya³nhē³lha²kxai³ ka³ten³su² ti³hi¹tē³na²hē³la². Txa²wā¹sū³-nān²tu³ kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³lha²kxai³ ka³ten³su² ti³hi¹tē³na²hē³la². ⁶Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau²ya³nhē³lhxā³ yxau²kí³si¹nān¹te²tu³ oh³-nāu³u¹tai²nān¹ko³xai²na² yxau²ya³nhē³lhi¹jau³nū³su² í³hxi²ka¹tē³na²hē³la². ⁷Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² a³lxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nē³ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau²ya³nhē³te²ju²hē³la². Nxe³nē³lha²kxai³ nxe³hi¹nān¹te²tu³ Txa²wā¹sū³na² kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³ju³-ta² kāin²khaix1nxe³ju³tan²tu³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹ti³ í²si¹nhe³tu¹wa². ⁸Txa²wā¹sū³nai²na² wā²nxūh¹ a³lxi¹nx2ti³na³la². A³lxi¹nx2ti³ha²kxai³ Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nūh¹nx2ti³ti³ai¹ti²tu³wa², txa²wā¹kō³nxe³ti³ kái³kí³kxa² wah³xa² ā³wa²-su¹tū¹nhē³si¹jau³sa³. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yxo²í²yah³lxi¹nha²kxai³ wxa²ē¹na² ā³wa²su¹tū¹nhē³si¹nx2ti³ti³ai¹ti²tu³wa². Hxi²kan¹txi³ wā²nxūh¹lxi³ wxa²ē¹na² ā³wa²su¹-jah¹lxi³hí³nx2nxa³lxa². Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ ē¹na² ā³wa²su¹tū¹nhē³jah¹lai²la¹wa². ⁹Jā¹nxe³sxā³ wi¹kāi³yah³lxi¹nxan²ti³ hxi²kan¹txi³ ē¹na² sa²wa²su¹tū¹yah¹lxi³-hí³nx2nxa³lxa², yxo²kāin²e³yah³lxi¹nxan²ya³txi³sa³. ¹⁰Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² tah²lxi³ sa²we¹tē³jah¹lai²la¹wa². Yen³kxa² wi¹kxa² so¹lxi³ kái³si¹nhē³jau³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau²ya³nhē³lhxā³ yxau²sa²tē³kí³tā³la². Nxe³ju³ta² kxā³nxu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² a²ē¹nān¹jau³la³ nxe³e³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau²ya³nhē³jut3su²

¹¹Nxa²ha¹te¹ í³nē³kxe³kxi²sxā³ sa²wa²lho¹xi²nha¹jah³lxi³hē¹la². Ju³te²-a² nū³ka³txi³syah¹lxa³lxa². Yxah²lxa³nha²kxai³ txai²na¹xai²na² Ju³te²a² nū³ka³txi³na¹xai²nān²tu³ a²nū²a² hxi²ki³la³ ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹tū³ka³txi³-su² Txa²wā¹sū³na² í²sxā³ í³so¹kxi²sa²sin¹tu³ka³txi³su² nxe³te²su² si¹na¹wa². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sū³na² sa³wi³ha³lxi³sa²ye²kí³ju³ta² a²nū²a² a²yo²-ha³kxa¹ a³la³kxain¹te²ju²hē³la². Jā¹nxe³kxan²ta¹ wxāi²nāu³ í³nxai²nān²tu³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³ í³nxai²nān²tu³ ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²tū³ka³-txi³sxah¹lxa³lxa². ¹²Nxe³yah²lxa³nhí¹nai³tā² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau²yah³lxi³te²sxan³yu²hē³la². Í³sa³e² nū³ka³txi³su² yah³lxi³te²sxan³yu²-hē³la². Ā³waix3sxā³ yxau²si¹nxa²lxain¹te²ju²hē³la². Kxā³nhxi¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txi³kxai³lu¹, Í³sa³e² nū³ka³txa² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: —~Txa²sa³wi³ha³lxi³nāu³su² yah³lxi¹lxi¹. Wi¹lhau³ko³tū¹nx2ta¹-tu¹wi¹. Nxe³jau³xu¹tai²na² kxā³nxai³tā² yū³yah³lxi³te²sxan³yu²hē³la².

Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² yxau³kxi²yah³lxin¹ju³ta³nū³a² wahx³yah³lxi³te²-
 sxan³yu²hē³la². Yuh³xai²nān¹ko³nāu³a² yxau²xai³yah³lxin¹tāu³a² Txa²wā¹sū³na²
 ā³ten³yah³lxin¹ju³ta² yū³yah³lxi³te²sxan³yu²hē³la². U²lxi³ ā³si³tū³lxi²sxā³ yxau³-
 si¹nxa²lxain¹te²ju²hē³la². Nxe³yah³lxin¹jut³su² nxe²kāi³yah³lxi³ta¹hxai¹nhē³la².
 13Nxe³yān¹ta¹ hī¹na² sa²kxai³lu² wxāi²nāu³ i³nxai²na² ā³waix³sxā³ yxau³yah³-
 lxin¹te²i³nxai²na² hī¹na² jā¹nxe³sxā³ ā³si³tū³lxi²sxā³ yxau³yah²lxa³lxa². Je³su²
 Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² ā³nū²nxī²sxā³ yxau³ya³nx2ti³na³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la²
 ya³lu²kxi²nūh¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²ti³ha²yau³khai³xa² ha³li³hxan³nū¹-
 nx2ti³sxā³ ya³lu²kxi²nūh¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nūh¹nx2ti³ha²kxai³
 wxa²ē¹nāu³ai²na² ā³wa²su¹tū¹nx2ti³na²hē³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ā³tū³sih¹-
 nx2ti³na²hē³la². 14Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²kxai³lu² hāu²no³tū¹nhē³jah¹lo²su²na³la².
 Nxe³sxā³ Ju³te²a² nū³kā³txi³su² sa²so¹ha²kxai³ Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²nāu³xa²
 sa²so¹ha²kxai³ tū¹kā³txai²na² yxo²ha³kxa¹ nū³kā³txi³ ka³na³ka³na³ti³hi¹-
 tē³na²hē³la². Kō¹kon¹su² ki³sxai²ju³tai³tā² ā³na¹ti³hi¹tē³nha²kxai³ nxe³sxā³
 ā³nū²kxi²si¹nhē³na²hē³la². 15Nxe³ha²kxai³lu¹ Ju³te²a² nū³kā³txai²na² ū³wha²li¹-
 txā³nxu¹txai²na² wān³txai²li² ā³na¹ha²kxai³ kwa³na³jau³xu¹tai²na² wān³txai²li²
 ā³na¹ha²kxai³ wān³txai²tā² hxi²kan¹txi³ sa²yxo²we¹jah²lxan³jau³xai²na² ā³na¹ha²-
 kxai³ nxe³jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³hī¹nān¹te²tū³ a²nū²ai²na² Ju³te²a²
 nū³kā³txi³su² te²na² nxe³tā³nxa² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²la³ tā³nxa² i²li³te²na¹
 ā³nū²kxi²si¹hai¹nha²kxai³ a²nū²a² tah²lxi³ we¹tha²kxai³ hāu²no³nhyain¹na²hē³la².
 16Nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² hxi²kī¹la³kxi²sxā³ ya²lu²kxi²nū¹-
 nhē³lha²kxai³ ā³na³tā³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta² ā³na¹hxa³txā²hē³la². Hxi²kī¹la³kxi²sxā³
 ya³lu²kxi²nū¹nhē³lha²kxai³ Ju³te²a² nū³kā³txi³su² te²na² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²-
 su² te²na² ā³nū²kxi²sxā³ nū³kā³txi³ ka³na³ka³na³tū³kā³txi³su² ti³hi¹tain¹na²hē³la².
 Nxe³ti³hi¹tai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ē¹nān¹jau³su² e³te³nah¹lxi¹:
 —~Tū¹kā³txai²na² i³wi¹lhīt¹sa²sxā³ ā³ya³lxi²xi²ti³hi¹tai¹na¹tū¹xā¹. Nxe³ta¹-
 hxai²hē³la². 17Jā¹nxe³jut³su² Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Sū³na² wān³txa²
 hāu²no³tū¹nhē³jau³su² wi¹jau³su² i³hen³txi³te³lhxā³ wxā³ta¹hxai²hē³la².
 Wxāi²nāu³ i³nxai²na² Sū³nai²li² ul²yxau²xai³lyah³lxin¹te²nāu³ i³nxāin²txi³
 i³hen³txi³nx2ti³ha²kxai³ Ju³te²a² nū³kā³txi³su² Sū³nai²li² ul²yxau²xai²nxa³-
 te²nāu³āin²txi³ i³hen³txai¹nha²kxai³ nxe³nx2ti³na²hē³la². 18Jā¹nxe³jut³su²
 Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³kī³tā³la². Nxe³kī³sa²kxai³ Ju³te²a² nū³kā³-
 txain²txi³ Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²ain²txi³ nxe³tū³kā³txi³kī³nāu¹xain²txi³
 Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³hxi²ka¹ti³hi¹tē³na³la². Nxe³ne³ju³tan¹te²-
 kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² hxi²kan¹txi³ i³ye³kxi²hī³kī³tā³la².
 19Nxe³ha²kxai³ nxe³hī¹nān¹te²tū³ wxa²nū³kā³txi³ i³nxai²na² Ju³te²-
 a² nū³kā³txi³sxa³te²su² yah³lxin¹kxan²ti³ ā³lxi²tū³kā³txi³su² yah²lxa³nha²kxai³
 kwa²ha³la³ka³lxa³lon³yah³lxa³nha²kxai³ yah³lxi³hī³nx2nxa³lxa². Yxān¹ta¹ ha³lo²-
 a² yxau²xai³te²nāu³su² nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ Sū³na² sa³wi³ha³lxi³lon³yah³lxi¹lxa²,
 yxo²i²tū³kā³txi³su² yah³lxi¹nha²kxai³la². 20Sxi²ha² kāin²thi³na² txon³jut³su³ju³tai²-
 la¹wa². Sxi²ha² au³txi³ txah³lxa³kxa² sa²tā³te²na² sa²kxai³lu² i³kaix¹so¹tū³kā³txi³su²
 te²na² Sū³na² wān³txa² hen³txi³tū³kā³txi³su² te²na² nxe³te²nāu³xai²na² tah³lxa³-

kxan²tu³ sa²ta³ki³te²hū³nain¹na³la². Te²yā¹nxe³ju³ta² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txah³lxa³kxa² hxi²kan¹khai¹nxe³ka³thū³jah¹lai²la¹wa². 21-22 Nxe³ha²kxai³ Kris²tu³jah¹lo²su² te²hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² yxo²i²tū³ka³txai²na² a²yxo²ha³kxa¹ yxo²i² kai²non³si¹hai¹nha²kxai³ wi¹la³la³kxi² kai²non³si¹hai¹nha²kxai³ nxe²sa²tē³ū¹-hain¹na³la². Te²yā¹nxūn³sxā³ wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ā³nxū²kwai³wih¹nx2ti³sxā³ yxau²sa²tē³nūh¹nx2ti³na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² nū³ka³txi³ ka³na³ka³na³-tāu³lot3si¹nhē³na³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ka³na³ka³na³thi³nhū³ki³tā³la², Sū³na² Yāu³ka³txa² ā³nxū²kwai³yxau³ne³nha²kxai³la².

Pau²lah³la² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² wa³ka³li³yu³ta³lot3jau³su²

3 1 Jā¹nxe³jut3su² txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²li² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹te²sa¹ti²tu³wa². Te²sa¹ha²kxai³ wxāi²nān²ta³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te² i³nxān²tu³ wān³txain²txi³ i³yau¹ū³nx2ti³te³lhxā³ o²la³kxi²-ye¹nx2ta¹wa². Nxe² o²la³kxi²na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² sxi²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²sain¹na²hē³la². 2 Jā¹nxa¹ju³ta² Je³su²jah¹lai²na² wān³txa² Sū³na² kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³jau³xa² wān³txai²na² i³yau¹ū³sih¹nx2ta¹jau³su² a²wa³ka³-li³yu³ta³lot3sa³na²hē³la². A²nxe³jut3su² ne³katljah³lxin¹ta¹lu¹wa². 3-6 Nxe³sxā³ kxā³nāu³u¹ta¹na² Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². E³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²na² i²li³te²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²-ain¹kxai²nān²tu³ Ju³te²a² nū³ka³txa² yā¹nxe³sxā³ Sū³na² yen³kxa² wi¹kxa² ū³hū¹ai¹nha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² sū³na² a²nū²nāu³khai³xa² a²ha³tih³nāu³a² yā¹nxe³te²lon³txai¹nha²kxai³ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹nha²-sxā³ i³ye³kxi²jau³xai²tā² we¹ta³lu²nain¹nū³nha²kxai³ nxe³nū¹hain¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ wān³txa² hāi³jau³xu¹ta¹na² hi¹nai²na¹ so¹lxi³ i³yau¹ū³sa³na²hē³la². A²nxe³jau³xai²na² kxā³nxa² ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹ta¹-ti²tu³wa². Nxe³txā³nxai²tā² ā³nī²xi²sxā³ i³sa²wa²lho¹xi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² ā³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wa². Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² hāi³jau³xu¹ta¹na² wān³txain²txi³ kwēn¹ta² i³yau¹ū³sa²jau³xai²na² wān³-txain²txi³ nxe³jau³xai²na² ā³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wa². Jā¹nxe³ju³ta² wān³txai²na² kxā³nhxi¹nu¹ta¹nān²tu³ ā²la² ā³no¹sa²tē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹yah³la²-nāu³xu¹ta¹na² a²nū²a²nāu³xu¹ta¹na² hai³txi³ ā³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³yān¹ta¹ hi¹nai²na² so¹lxi³ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³su² i³kaix¹so¹tū³ka³-txi³su² wi¹lhin¹te²su² te²nāu³xa² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txi³su² te²nāu³xa² nxe³ya³sxā³ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹lo²kxai³lu² i³yau¹ū³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

7 Te²yā¹nxūn³sxā³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹-sain¹na²hē³la². Nxe³sai¹nha²kxai³ wā³nxīn¹khaix¹nxe³sxā³ wā²nxūh¹lxi³ wi¹lhin¹te²lot3sain¹na²hē³la². Nxe³sain¹te³nah¹lxi¹:

—~ i³hxi²ka¹txa²ha¹tu¹wi¹. A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ u²lxi³ yxau³ain¹-te²nāu³xa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³yau¹ū³si¹hai¹nhīn¹jau³su² i³hxi²ka¹txa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹na²hē³la². 8 Kāin²te²txā³wa². Yxo²i²-

tũ³ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ ã³sen³sai¹sain¹na³la². Nxe³sain¹kxan²ti³
Txa²wã¹sũ³nai²li² ũ³sa²si¹hã³sain¹na²hẽ³la². Ũ³sa²si¹hã³sain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pau²lah³lai³. Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nãu³xa² ũ³sa²si¹hã³nxa²ha¹tu¹-
wi¹. Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² wxa²ẽ¹nãu³ai²na² sa²hau³ko³tũh¹nx2tũ³jau³xa²
wãn³txai²li² hxi²kan¹txi³ a³la³kxi²ta³lu²nhxa³jah³lxan³jau³xai²na² wãn³txai²li²
ũ³hũ¹nxa²sxã³ ũ³sa²si¹hã³nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹kxe³sa¹wa². 9A²nxe³jau³xai²na²
yen³kxu¹tai²na² whã²na¹ Txa²wã¹sũ³na² sa²we¹jah¹la² hi²sen³su² wãn³txu¹tai²na²
ã³sa²hã¹kxi²xai³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³jau³xai²na² ũ³hũ¹sa²sxã³ a²nũ²a² a²-
yo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³si¹hai¹na¹jau³su² i³la³kxi²si¹hai¹na¹jau³su² i³hxi²kat¹lsa²sxã³
ũ³sa²si¹hã³sa²na²hẽ³la². 10Nxe³sa²te³na¹ oh³xan¹te²a² hxi²kan¹ti³ nũ³ka³txi³su²
te²na² oh³xan¹te²a² nũ³kxũn³ta³ nũ³ka³txi³su² te²na² ain¹sxã³ Txa²wã¹sũ³-
na² sa²kxai³lu² txa²wã¹ẽ¹na² sa²hau³ko³tũ¹hain¹ju³ta² ũ³hũ¹hain¹ju³ta³nũ³a²
wã²nã³ũ¹hain¹tu¹wa². Je³su²jah¹lai²na² wãn³txa² yo²i²sxã³ yxau²xai³tũ³ka³-
txai²na² hxi²ka² wã²nã³ũ¹hain¹tu¹wa². 11Kxã³nã³u¹tai²na² txa²wã¹ha³lo²a²
yũ²nxa³hi¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² a²wẽ³ha³lxi³nã³nxũ²a² wã²-
nxũ¹hain³ha²ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹ha³lo²an¹ta² nũ³ka³txi³nũ³a¹ i²li³te²nũ³a¹
Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lan²tu³ yo²ain¹ju³-
ta³nũ³a² ten³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ju³kxai³lu² yo²ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
a²wẽ³ha³lxi³khai³lo³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xa² whã²na¹ Txa²wã¹sũ³na²
a²ẽ¹nã¹nã¹jau³su² ta¹hxai²hẽ¹la². 12Nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxĩ²sxã³
yxau³ya³nhẽ³ju³ta² yxau²kĩ³sa²kxai³ yo²i²kĩ³sa²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² yuh³lxi³-
kĩ³sxa³kxe³su² ã³yo²o³tũ¹kĩ³sa²kxai³ yo²i²sxã³ ã³i³kĩ³sa²kxai³ nxe³kĩ³tã³la².
13Jã¹nxe³na¹jut3su² khãuh³lxa³txi³sa²ju³ta² hxi²waun³jah³lxi³txa³hẽ¹la². Nxũ²-
kwã¹lxũ¹txi³ yxau²xai³jah¹lxi³hẽ¹la². Khãuh³lxa³txi³ye²sa²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² wi¹ko³nh²yah³lxin¹tu¹wa².

Kris²tu³jah¹la² a³lxi²nẽ³jau³su²

14Jã¹nxa¹jut3su² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² A²wĩ³-
nu²su² ha²kxai³ nxe³te²yen³nãu³a² ã³ka³ti³wxe³nũ¹sxã³ sa²nẽn¹kxi²na¹wa².
15A²nxe³jah¹lai²na² sa²nẽn¹kxi²na¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹ko³nãu³a¹
a²yut3sain¹tãu³a¹ a²yo²ha³kxa¹ yuh³xan¹ko³nãu³a¹ a²yut3sain¹tãu³a¹ a²-
yo²ha³kxa¹ i³yĩ¹li³ju³ta³lot3txi² ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 16Jã¹nxe³na¹jut3su²
Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²to³ha¹tãu³a² e³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³na² nxe³txi¹. Wxi²kin³ti³to³nĩn¹ju³ta² kãin²khaix¹nhxi¹lxi¹.
Wã³nxĩ¹khaix¹nhxi¹lxi¹. Nxi¹nha²kxai³ yuh³xan¹tũ³ka³txa² Ju³te²a² nũ³-
ka³txi³sxa³te²nãu³xa² yo²i²nxain¹te²nãu³xa² nũ³kxũn³ti³hi¹txai¹nhẽ³li¹.
Wxa²yãu³ka³jxah³la² sa²kxai³lu² nxũ²kwã¹yxau²xai³si¹hain¹to³hi¹nhẽ³li¹. Nxi¹-
nha²kxai³ ã³nxũ²kwã¹lxũ¹txai¹nhẽ³li¹. 17Nxai¹nĩn¹kxai²nãn²tu³ Kris²tu³jah¹la²
yo²i²ai¹nha²kxai³ hi³sa³ka³txa² nxẽ²kxa² yã¹te²hũ³nxain¹tu¹wi¹. Hi³sa³ka³txa²
a²nxe²kxa² au³txi³ ai³kxai²nãn²tu³ wa³su³txi³ it3sa²nãu²ã³te²sxa³yu²hẽ³-
li¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ wxa²wãn³txa² kan²txi³ yo²i²nxain¹kxai²nãn²tu³
an³ta³kxai¹nĩn¹ju³ta³nũ³a² yũ³ai¹nxa³lho³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ sxi²ha² a²si³-

tah³nāu³a² au³txi³ txah³lxa³kxa² ūh³wxe³ain¹kxai²nān²tu³ sxi²ha²kxai³lu²
wa³su³txi³ a³hi²sxā³ ā³kho³te²sxa³yu²hē³li¹. Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² wxa²-
wān³txa² yxo²i²nxain¹kxai²nān²tu³ sa²yxo²ā³nxai¹nxa³lho³li¹. A²nxe³ju³tai²na²
a³lxi²xai³ti³hit¹l¹si¹ja³kxa³nxai¹n¹nha²kxai³ nxe³ti³hit¹l¹sa²tē³ai¹nīn¹tu¹wi¹.
Nxe³kxai²nān²tu³ Kris²tu³jah¹la² a³lxin²tain¹kxe³su² ā³ne³wxe³ain¹tu¹wi¹.
18Kris²tu³jah¹la² a³lxi²nē³kxa² Si³yxau³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ju³tai²li² ā³ne³wxe³-
si¹txai¹nhē³li¹. 19Kris²tu³jah¹lai²na² a³lxin²tain¹kxe³su² hxi²kan¹txi³ wā²nxūh¹
ā³ne³wxe³sīn¹te²txā³wi¹. Hāi¹sxā³ a²ē¹nāu³a² au³txi³ e³kxi²nha²ti³hi¹txai¹nhē³-
li¹. Nxi¹nīn¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³xai³lhi¹hai¹nīn¹tu¹wi¹.
Nxe³kxa²yu³su² a²ē¹nāu³ai²na² a³la³kxi²sa²sai¹si¹hai¹nīn¹tu¹wi¹. Nxe³na¹jau³su²
Txa²wā¹sū³na² nxe³to³ha¹wa².

20Jā¹nxe³jut³Ssu² Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹wa². Ā³sen³-
sai¹nē³jah¹lai²la¹wa². Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²ki³kxai²nān²tu³ wa³to²hi²sxā³
i³we¹tū¹nhē³tu¹wa². Txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² au³tāu³ai²na² so¹lxi³ e³kxi²nha²sxā³
nxe³ki³kxan²ti³ wa³to²hi²sxā³ ain³kxi²nū¹nhē³tu¹wa². A²nxū²kwai³lxū¹sxā³
hxi²kat¹l¹sa²tē³nū¹nhē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² nxe²kāi³ū¹nhē³tu¹wa². 21Jā¹-
nxe³jut³Ssu² Je³su² Kris²tu³jah¹la²kxai³lu² kō³nxe³ti³ kāi³ki³kxa² wah³xa²
i³hau³ko³tū¹nhē³jah¹lai²la¹wa². Je³su²jah³lai²na² wān³txai²li² yxo²i²sxā³
yxau³xai³tū³ka³txi³ki³nāu¹xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ txa²wā¹ē¹na² i³hau³-
ko³tū¹nhē³jah¹lai²la¹wa². Nxe³nē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah³lai²li²
i³sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³hē¹la². I³sa²nēn¹kxi² i³sa²wa²to¹ja³sah¹lxi³hē¹la².

Je³su²jah³la² yxo²i²tū³ka³txai²na² a²nū²ka³na³ka³na³te²lot³jau³su²

4 1Nxa²ha¹te¹ txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lai²na² wān³-
txa² sa²yxo²wet¹sxā³ yxau³na¹ha²kxai³ ū³t¹kxi²sain¹tai¹ti²tu³wa².
A²nxe³jah¹lo²su² na¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³ txa²wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³-
xai²na² wān³txai²li² ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Yxo²thāi³ti³la² e³kxi¹nx2ta¹wa².
Txa²wā¹sū³nu²su² te²hi²sen³kxai³lu² a²ten³jau³khai³xa² wain³txi³ kāi³sxā³
yxau³xai³si¹nx2ti³jau³su² i³kaix¹so¹nx2ti³tah¹ti³ai¹ti²tu³wa². 2Nxe³ha²kxai³
a²nū²a² ā³xa² i³kāin²te²lon³si¹sxā³ yxau³ya³nyhu¹i² i³kwa³ya²nyhu¹xa³i² ya³-
nān³ta³ki²la²sxā³ yxau³ya³nyhu¹i² nxe³jah³lxi³hē¹la². A²nū²a² ā³xa² kō³nxe³ti³
kāi³ū¹sa²na³na¹ nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxāi¹ta² i³kwai²kxi²nhyu¹ah³-
lxan³kxe³su² hāi¹nxa² a²kit³Ssu² a³lxi²waun¹nyha¹jah³lxi³hē¹la². 3Nxe³sxā³
Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³xai³la³nha¹ju³ah³lxi³hē¹-
la². Ju¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la²kxai³lu² i³hxi²ka¹txa²lxi³ha²kxai³
hāu²non³sxā³ yxau³xai³lah³lxin¹tu¹wa². 4Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² Je³su²jah³la²
yxo²i²tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²nū²nāu³khai³xa² ka³na³ka³na³tā³la². Sū³na²
Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³nē³jah¹la² ka³na³ka³na³jah¹lai²la¹wa². Te²yā¹-
nxe³sxā³ ha³lo²a² yu³ka³na³ka³na³ju³ta² so¹lxi³ wah³nxe³ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na²
i³kaix¹so¹nē³lha²kxai³ yan¹nāu³a¹ Sū³nai²li² ā³ti³nē³lhxā³ yxau³sa²tē³ju³ta³nū³a²
wah³nxe³ki³tu¹wa². 5Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ka³na³ka³na³jah¹lai²-
la¹wa². Yxo²i²ki³jau³xai²na² yau³ka³na³ka³nat³sxā³ yxo²i²ki³tā³la². I³yau³xa²

ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nx²ti³ta¹hxai²hẽ¹la², Je³su²jah³la² ka³na³ka³na³jah¹la² a²sa³wi³-
ha³lxi³su² ti³hi¹tẽ³lha²kxai³la². Nxe³jah¹la² so¹lxi³ yxo²i¹ki³ta³la². 6 Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³tãu³a² Txa²wã¹wĩ³na² Si³yxau³jah¹la² ka³na³ka³na³jah¹lai²la¹wa².
A²nũ²a²nãu³xa² a²yxoh³kxa¹ ne³te²ki³nãu¹xai²na² ã³si³tẽ³kxi²nẽ³jah¹lo²su²
ka³na³ka³na³jah¹lo²su² na³la². Nxũ²kwai³yxau³sa²tẽ³kxi²nẽ³jah¹lai²la¹wa².

7 Txa²wã¹sũ³na² kãin² thãi³ti³la² a³lxi²sa²tẽ³nẽ³na³la². Nxe²-
nẽ³lha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² hxi²kan¹khai³kxe³su²
ĩ³la³kxi²sa²tẽ³nẽ³te²ju²hẽ³la². Ha³na³ka³lxi³nxe² ai³sã³ ten³si¹nhẽ³kxe³su²
ĩ³la³kxi²sa²tẽ³nẽ³te²ju²hẽ³la². 8 Nxe³jut³su² Txa²wã¹sũ³na² wha²li¹-
txã³nxu¹ta²na² wãn³txu¹ta²na² e³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la²
ĩ³yau¹ũ¹nhẽ³jau³su² e³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²ko¹ko¹nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ a²nũ³kxũ³ju³ta² sa²so¹kxa²hxa³-
kain¹sã³ sa²yu³lho¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Ain¹ka³tu³ Jah¹lai²na²
so¹lxi³ nũ³kxũ³txi³ ã³sen³sai¹yain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³te²nãu³xa²
sa²so¹ã³ain¹sã³ ka³la³xi²ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³tãu³a² a²nũ²a²nãu³xa²
ĩ³hxi²ka¹tain¹ju³ta² ĩ³la³kxi²ti³hi¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹.

Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

9 Jã¹nxe³jau³xu¹ta²na¹:

—~Ka³la³xi²ta¹hxai²hẽ¹li¹. Jau³jau¹xu¹ta²na²sa¹, a²si³yxau³tãu³a²sa¹. A²kxã³-
nxa² a²ka³nxĩ²sã²nxa³ke³la²te²kxai³ hxi²kan¹ti³ ka³la³xi²hĩ³nx²nxa³wa². Nxe³sã³
yuh³xan¹ko³nãu³a² yuh³nãu³a² a³ka³nxĩ²sã²ta¹hxai²hẽ¹la². 10 Te²yã¹nxũ³-
sxã³ nxe³jah¹lain²txi³ a³ka³nxĩ²jah¹lain²txi³ ka³la³xi²jah¹lain²txi³ ta¹hxai²hẽ¹la².
Ka³la³xi²ka³tu³ oh³xan¹ko³nãu³a² oh³xan¹ko³xu¹ta²na² ka³la³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³-
la³xi²tãu³a² A²yãu³ka³jxah¹lo²khai³xa² yxau³sã³ sa²si¹hã³ka³tu³ nxe³hi¹nãn¹te²tu³
yuh³xan¹ko³nãu³a² whãi²na¹ a²yãu³ka³jxah¹lan²tu³ yxau²xai³la³kxi²nẽ³na³la².
11 Jã¹nxe³jut³su² ĩ³la³ka³ti³lxo³tẽ³kxe³su² nxe³te³nah¹lxi¹. Txa²wã¹nũ³ka³txai²na²
a²wãn³kxi³nũ³ka³txi³ki³nãu¹xai²na² ĩ³kaix¹so¹tũ³ka³txa² ĩ³la³ka³ti³lxo³tẽ³lha²kxai³
a²wãn³kxi³nũ³ka³txi³ki³nãu¹xai²na² Sũ³na² wãn³txa² ĩ³ye³ũh¹nyhu¹ki³jau³nũ³ai²na²
ĩ³la³ka³ti³lxo³tẽ³lha²kxai³ a²wãn³kxi³nũ³ka³txi³ki³nãu¹xai²na² ha³lo²a² u²lxan¹ko³-
xai²na² ai³sã³ wa³nũn³tũ³ka³txa² ĩ³hen³txi³si¹jau³nũ³su² ĩ³la³ka³ti³lxo³tẽ³lha²kxai³
a²wãn³kxi³nũ³ka³txi³ki³nãu¹xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
yxo²i²tũ³ka³txa² ĩ³hau³ko³ti² ĩ³ye³kxi²sa²tẽ³i² nxe³si¹jau³nũ³su² ĩ³la³ka³ti³lxo³tẽ³-
lha²kxai³ nxe²xai³nẽ³te²ju²hẽ³la². 12 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² yxo²i²te²nãu³xa²
a²yxoh³kxa¹ wain³txi³ yxo²i²kãi²not³si¹hain¹jau³nũ³su² ĩ³hxi²kat¹ltxa²-
lxi³tu¹wa². Nxe³kxi³nũ³su² Kris²tu³jah¹la² a²nũ²hũ³sã³ yxo²i²tũ³ka³txan²tu³
nxũ²kwai³lxũ¹nũ¹hain¹tu¹wa². 13 Nxe³ki³kxai²nãn²tu³ yxo²i²yah³lxin¹jau³xain²txi³
yxo²i²a¹jau³xain²txi³ nxe³tu¹wa². Je³su²jah³lo²su² Txa²wã¹sũ³na² A²ki³lha³lhxu²
jau³jau¹xai²na² wi¹la³la³kxi²ki³tu¹wa². Nxe³kxa²yu³su² hxi²kan¹txi³lon³ki³tu¹wa².
Nxe³te²kxa³kxa¹ Kris²tu³jah¹la² yã¹nxe² kãi²non³ki³tu¹wa². 14 Nxe³hi¹nãn¹te²tu³
wẽ³ha³lxa² yã¹nxe³ki³sxa³lho³la². Te²yã¹nxe² na³vi²o²tẽ³na² yã¹nxe³ki³sxa³lho³-
la². A²nxe³tẽ³na² it³ta² ũn³kxa² sa²ik³kxai²nãn²tũ³ na³vi²o²tẽ³na² kwa²sa²xai³li²
kwa²sa²wa²lho¹xi² jã¹nxe² nxe²xai³te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxe³jut³sũ³nxe² kãi³ki³sxa³-

lho³la². Wān³txa² tah²yau³xai²na² ain³kxi²ki³kxai²nān²tu³ ka²yāu¹ka²yāu¹jau³su² kxai²nān²tu³ ain³kxi²ki³sxa³lho³la². Wān³txa² i³ki³ha¹kxi²nē³te³lhxā³ e³kxi²nē³-lain³kxan²ti³ hai³txi³ ain³kxi²ki³sxa³lho³la². 15 Nxe³yān¹ta¹ a³lxi²waun¹nyhu¹sxā³ wān³txa² ya²la³lyau³xā³ so¹lxi³ e³kxi²ki³tā³la². Kris²tu³jah¹la² txa²wā¹ne³ka³-nāu³ai²na² ne³kih¹nha²ki³kxa² yā¹nxe³ki³tā³la². Nxe³jah¹la² yā¹nxe² kái²non³sxā³ ā³nū²kxi²sxā³ yxau³ki³tu¹wa². 16 Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² txa²wā¹nū²a² yā¹nxe³hī³-nx2na³la². Txa²wā¹ka³ti³tā³nāu³xai²na² yxo²ha³kxa¹ txa²wā¹ne³ka³nāu³ai²na² sa²yxo²wet1sxā³ wi¹lain³ki²sa²sain¹ta³kxi²nha²ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹nū²ai²na² wi¹lain³ta³kxi²nha² wi¹wen²ta³ki² nxe³nē³lhī³nx2na³la². Te²yā¹nxe³kxe³hū³-nxe² Kris²tu³jah¹la² a²nū²nāu³su² ki³tā³la². Kris²tu³jah¹la² txa²wā¹ne³kai²la¹wa². Nxe³sxā³ sa²yxo²we¹ki³kxai²nān²tu³ wi¹lhau³ko³nha²si¹nhē³kxai²nān²tu³ a³lxi²-waun¹nyhu¹i² nxū²kwai³lxū¹waun¹nyhu¹i² wi¹we¹kāi²no³nyhu¹i² nxe³hī³ki³tā³la².

Kris²tu³jah¹la² hxi²ka² tah²lxi³ yxau²xai³ki³jau³su²

17 Kxā³nxai³tā² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xā² yā¹nxe² kái³sxā³ yxau²-hoh³yah³lxi³ta¹hi¹nhē³la². Yxān¹ta¹ te²yā¹nxe² kái³xi²yah³lxi³txa³hē¹la². Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wān³txain²txi³ txa²wān³txain²txi³ nxe³ya³nx2ta¹wa². A²nxe³tū³ka³txai²na² a²e¹nān¹jau³xai²na² ko³nxe²ti³ ai³nhain¹te²ju²hē³la². 18 Au³txi³ wā²nxū¹hai³nhain¹jau³xai²na² ka³nxah³jut3sū³-ju³ta² so¹lxi³ ai³nhain¹te²ju²hē³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³ai²ni² wi¹la³la³kxai¹nxa³i² nxai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² wi¹lhini¹sxā³ yxau³nū¹hain¹ju³ta³ u²sa²tā³ain¹na²hē³la². 19 Nxe³te³na¹ ko³nxe²ti³ kái³ain¹kxe³-su² ha²ya³kxa² i³āu²lxi¹nxa³wa². Kwa² yxo²kau³ka³nxe³txi³ e³kxi²ju³ta² so¹lxi³ kái³sa²tē³ain¹te²ju²hē³la². Ko³nxe³ju³ta² so¹lxi³ yxo²kwai³nain¹te²ju²hē³la².

20 Nxe³nxa²ha¹te¹ wxāi²nān²ta³ Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² te²ya¹-nxe² kái³te²sxa³yu²hē³la². Te²yā¹nxe² i³tih³nxe³nx2ti³xa³ta¹ti²tu³wa². 21 Wān³txa² wi¹jau³xā² i³tih³nxe³nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹-la² a²sa³wi³ha³lxi³su² yah³lxi¹nha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² txa²wā¹ha³lo²a² yxau³hi¹nai³tā¹jau³la³ wān³txi³khai³xai²na² ya²la³lyau³xan²tu³ ain³so¹-yah³lxin¹ta¹ti²tu³wa². 22 Jā¹nxe³sxā³ kxā³nxān¹te² i³nxai³tā² ko³nxe²ti³ kái³yah³lxin¹te² i³nxai³tā² ā³nā¹yah³lxin¹te²sin¹jai¹ti²tu³wa². Yah³lxi¹nha²kxai³ ha³ya³kxa²sin¹sxā³ kái³yah³lxi³txa³hē¹la². I³ki³ha¹kxi²nx2ti³sxā³ ko³nxe³-ti³ kái²non³nxa²lxi³ha³ta²wa². 23 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wxa²e¹nāu³ai²na² tah²lxi³ we¹txa²lxi³te²ju²hē³la². Jā¹nxe³sa²tē³-nxa²lxi³tu¹wa². 24 Nxe³nx2ti³ju³ta² Txa²wā¹sū³na² a²e¹nān¹jau³su² te³nah¹lxi¹: —~Txa²we³ha³lxa² tah²lxi³ wet1sa²tē³ai¹na¹xā¹. Na¹ka³tu³ Txai²yā¹nxe³ sa²tē³ain¹tū¹xā¹. Wain³ju³ta² kái³sa²tē³ain¹tū¹xā¹. Wi¹lhini¹sxā³ i²sain¹tū¹-xā¹. Nxe³nx2ti³jau³su² Txa²wā¹sū³na² sa²wet1sa²tē³nxa²lxi³na³la².

25 Jā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² a²nū²nāu³a² a²nū²ka³na³ka³na³kxa² yā¹nxe³ki³tā³la². Nxe³ha²kxai³ i³ki³ha¹kxi²jau³xā² ā³na¹hxa³jah¹lxi³hē¹la². Wān³txa² ya²la³lyau³xā² so¹lxi³ e³kxi²nyha¹jah³lxi³hē¹la². 26 A²nū²a² ā³xā² i³an¹ta³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ko³nxe²ti³ kái³yah³lxi³txa³hē¹la². Ka³nxa³hi²nxa³tā³lxa¹ ā³nhāu²no³jah¹lxi³hē¹-

la². 27A²ta³a² kâin²te²a² a²nxû²kwai³wih¹nx2ti³ha³ta²wa². 28A²nũ²a² yen³kxa² kâi³kxi²nyhu¹te²i³nxai²na² sa²kxai³lu² ha²ya³kxa² kâi³kxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². Hâi¹sxã³ wxa²hxi²ki³khai³xai²na² wxa²no²la³kxi²sxã³ yen³kxa² wi³kxa² so¹lxi³ kâi³jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nân²tu³ a²nũ²a² ã³xa² yen³kxi³txa²te²na² ã³ne³-khauh²kxi²yah³lxin¹kxai²nân²tu³ hxi²kan¹txi³ hxi²nũ¹nũ³hain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². 29Wân³txa² kō³nxe³jau³xa² wxa²yxo²ai²na² i³ye³sxã³ sa²yxo²sai¹yah¹lxi³txa³hē¹la². Wân³txa² wi¹jau³xa² so¹lxi³ ã³nhxi²nũ¹nũ³yha¹lxin¹jau³xa² so¹lxi³ e³kxi²nha¹ju³ah³lxi³hē¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nân²tu³ wxa²yxo²wân³txa² i³wi¹lhi¹nũ¹nyhu¹ah³lxin¹tu¹wa². 30A²wi¹lhi¹nai²li² Kris²tu³jah¹lai²na² wân³txa² yxo²i²yah³lxi³nh¹na² Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² A²yãu³ka³jxah¹la² wi¹lhin¹khai¹jah¹la² i³sa¹si¹hã³tũ¹nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², txa²wā¹ē¹nãu³a² yxau³kxi²nē³te³lha³ka². Nxe³nē³ju³tan¹te³kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sũ³na² wxa²wa²su¹ta³lun²nũ¹nhē³ju³ta³nũ³a² a³la³kxi²ton³nē³na³la². A³la³kxa²ti³lon³nē³lha³kxai³ Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lo²nu¹ta³kxai³ i³ãin²ta³kxah¹lxi³txa³hē¹la². 31Kō³nxe³ti³ kâi³yah³lxi³txa³lxa². Yah³lxin¹kxai²nân²tu³ wā²nxũh¹ kwa²to³toh³lxi³ i³xan³ta³kxi² i³wã³lon³kxi² a²nũ²a² ã³xa² i³xan³ta³kxi² i³kaix¹sxã³ i³yxo²xũ³ni² a²nũ²a² ã³xa² kō³nxe³ti³ kâi³ũ¹te³lhxã³ i³ye³kxi²nyhu¹i² a²nũ²a² ã³xa² kō³nxe³ti³ i³yi¹li²hi² nxe³yah³lxi³txa³lxa². 32Ã³na¹yah³lxin¹kxai²nân²tu³ wi¹lhin¹ye²nyhu¹i², i³ãin²ta³kxi²nyhu¹sxã³ a³lxi²nyhu¹i², nxe³jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nân²tu³ Txa²wā¹sũ³nai²na² Kris²tu³jah¹la² hxi²kai²na² te²hi²sen³su² kō³nxe³ti³ kâi³yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²su¹txa²lxi³kxa² ya¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ã³xai²na² wxa²wa²su¹jah³lxi³hē¹la².

Txa²wā¹sũ³na² a²wē³ha³lxi³lo³tē³jau³su²

5 1Jã¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sũ³na² wē³ha³lxi³su² yah³lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³ Sũ³na² kâi³kxa² yã¹nxe² kâi³jah³lxi³hē¹la². 2A³lxi²waun¹nyhu¹ah³lxin¹jau³su² yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Kxã³nxai³tã² Kris²tu³jah¹la² a³lxi¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A³lxi¹nx2ti³ha²kxai³ wā²nxũh¹lxi³sxã³ ya³lu²kxi²nũh¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ Txa²wā¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ i³si¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 3Je³su²jah³lai²na² wân³txa² yxo²i²sxã³ yxau²xai³yah³lxi¹nha²kxai³ wi¹lhin¹ti³hi¹txa²lxi³te³jai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³ha²kxai³ a²nũ²a² ã³xa² kuh³lxa³thin¹sxã³ o²la³kxin¹ju³ta² ã³na¹hxa³ti² kuh³lxa³thin¹sxã³ wā²nxũh¹ain³nyhah¹lxin¹ju³ta² ã³na¹hxa³ti² a²nũ²a² ã³xa² yen³kxa² ha²ya³kxa² yxo²kwain³kxi²nha² nxe³jah³lxi³hē¹la². 4Te²yã¹nxe³sxã³ wân³txa² wxa²yxo²a² e³yah³lxin¹jau³xa² wi¹jau³xa² so¹lxi³ e³jah¹lxi³hē¹la². Kuh³lxa³thin¹jau³xa² e³yah²lxa³nha²kxai³ kwa²toh³lxi³jau³xa² kō³nxe³thin¹jau³xa² e³yah²lxa³nha²kxai³ kō³nxe³thin¹sxã³ ha²ya³ka³lxi³sa²jau³xa² e³yah²lxa³nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hē¹la². Hâi¹nxe³sxã³ Sũ³na² wi¹lxo³kxi²jau³xa² so¹lxi³ e³jah¹lxi³hē¹la². 5Jã¹nxe³jut3su² kō³nxe³thin¹kō³xai²nân²tũ³kã³txa² yã¹nxe² kâi³yah³lxin¹kxai²nân²tu³ hxi²kan¹txi³ Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ Kris²tu³jah¹la² nxe³sxã³ te²na² ha³lo²la³ ã³wih¹sxã³ yxau²xai³yah³lxi³hĩ³nx2nxa³lxa². Nxe³sxã³ a²nũ²ai²na² kuh³lxa³thin¹sxã³ a²nũ²a² ã³xa² o²la³kxi²nyhu¹kxi³te²na² ã³wih¹xa³ha²kxai³ kuh³lxa³thin¹sxã³ wā²nxũh¹hain³nha²ju³ta² kâi³kxai²nân²tu³

nxe³te²na² ā³wih¹xa³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² yxo²kwain³kxi²nyhu¹kxi³-
te²na² ā³wih¹xa³ha²kxai³ nxe³hī³nx2na³la². A²nxe³te²na²:

—A²nū²a² ā³xa² yen³kxa² yxo²kwain³na¹nha¹. Nxe³kxai²nān²tu³ a²nxe³te²na²
yen³kxai²na² a²sū³nu³lot3sxā³ sa²yxo²we¹jut3sū³nxe² yxau²xai³hī³nx2na³la².

6A²nxe³te² he³la³kxai²na² Sū³na² i³xan³ta³kxain¹ju³ta³nū³a²yū²na³la². Sū³na²
wān³txa² sa²yxo²we¹txa³kxai²nān²tu³ nxe³te²nāu³xa² i³xan³ta³kxain¹ju³ta³lon³-
tu¹wa². Nxe³kxe³su² wān³txa² kwa²toh³lxi³jau³su² ain³kxah¹lxin¹kxai²nān²tu³
i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³kxa²yan³txi³su² nxe³ye¹nx2ta¹wa². 7Nxe³ha²kxai³ te³xai²yā¹nxe²
kāi³ūh¹ah³lxi³txa³hē¹la². 8Kxā³nxi¹nai³tā² ka³nxah³ti³hū³nxe² yxau²xai³lyah³-
lxi³te³sin¹yu²hē³la². Yxān¹ta¹ hī¹nai²na¹ Kris²tu³jah¹la² yxo²i²yah³lxi¹nha¹kxai³
ha²te¹te²hū³nxe² yxau²xai³lyah³lxi¹lxa². Yxah³lxi¹nha²kxai³ ha²te¹te²a² a²-
wēh³ha³lxa² yā¹nxe² yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². 9Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na²
Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau²kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹ju³ta² kāi³ha²kxai³
wain³ju³ta² so¹lxi³ ten³yah³lxi¹nha²kxai³ a²ya³la³tu³ jau³xa² so¹lxi³ ten³yah³lxi¹-
nha²kxai³ yah³lxi³te³sin¹yu²hē³la². Nxe³yah³lxin¹kxe³su² ha²te¹te²a² wēh³ha³lxa²
yā¹nxe² yxau²xai³lyah³lxi³hī³nxal¹lxa². 10Jā¹nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² a²-
ten³ju³ta² i³wi¹lxi³ki³ki³ju³ta³nū³a² so¹lxi³ kāi³ūh¹jah³lxi³hē¹la². 11Ka³nxah³ta²
kāi³ki³jut3sū³nxe² kāi³yah³lxi³txa³hē¹la². Kō³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta¹la¹wa².
Yxān¹ta¹ wi¹lqain³nha¹jah³lxi³sā³nhē³la². Kō³nxe³kxai²nān²tu³ i³yau¹ū³waun¹-
nha¹jah³lxi³hē¹la². 12A²nxe³te²na² hāi³a² kāi³ain¹ju³ta² kō³nxe³khai¹nxe³ha²kxai³
i³hen³txi¹nx2ta¹kxe³su² āu²li²to³nha²hī³na¹wa². 13Jā¹nxe³jut3su² ha³lo²a²
sa²ha²te¹kxai²nān²tu³ yen³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ e³la³nah¹lxi³te²ju²hē³la². E³la³nah¹-
lxi³kxai²nān²tu³ a²e¹nāu³ai²na² wi¹ta³nxa² kō³nxe³ta³nxa² a³ya³ti³hī³nx2na³la².

14Te²yā¹nxe³jau³su² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li²txā³nxu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—Āu³xi²te²hū³te² i³nxai²na² txu¹lxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Ya³lu²te²hū³te²
i³nxai²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi¹jah³lxi³hē¹li¹. Kris²tu³jah¹lo²su²
te²hi²sen³su² wxa²e¹nāu³ai²na² i³ha²te¹ti³hi¹txa²ti³tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

15Jā¹nxe³ha²kxai³ ha³lo²ai²na² yxau²xai³sa²te³yah³lxin¹kxa²
i²khai¹nxe³jah³lxi³hē¹la². A³la³kxi²nxa³te²yā¹nxe³yah³lxi³txa³hē¹la². Wi¹le³-
kxi²nha²te²a²yāx¹jah³lxi³hē¹la². 16Ha³lo²a² wa³su³txi³ ha³nāu³hi²nē³na³la².
Nxe³nē³lha²kxai³ wain³txi³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Wain³txi³ yxau²xai³-
lyah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² yxo²i²xa³te²nāu³xa² Kris²tu³jah¹lai²na²
wān³txa² i³yau¹ū³yah¹lxi³hī³nxal¹lxa². Ha³lo²a² kō³ton³na³la². Nxe³ha²kxai³
wi¹yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². 17Kwa²toh³lxa³ti³su² yah³lxi³txa³hē¹la². Txa²wā¹-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² ten³sih¹nxa²ti³jau³su² a³la³kxi¹jxah³lxi³hē¹la².

18Vin²yau³xa² ūn³jau³xa² i³na²sxā³ wen¹yah³lxi³txa³hē¹la². Ī³na²sxā³
wen¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ hin¹yah³lxin¹kxe³su² kō³nxe³ti³ kāi²nōn³yah³-
lxi¹nha³ta²wa². Hāi¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² wxa²e¹nāu³ai²na²
ain³sa²te³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹la². 19Jā¹nxe³te³na¹ wān³txa² wi¹jau³xa² Ta³-
vi²yah³lu¹tai²na² wān³txa² i³hai³ni² i²no³jau³xa² hain³sxā³ Txa²wā¹sū³na²
i³sa²nēn¹kxi² wān³txa² wi¹lxon³kxi¹nx2ti³jau³xa² i³hai³ni² nxe²waun¹nyha¹jah³-

lxi³hē¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³ai²na² ka³lih³nxa²lxi³ha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² i³wi¹lxo³kxi²nū¹ah³lxin¹tu¹wa². 20 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
Txa²wā¹wi³na² Si³yxau³jah¹la² i³sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la². Ha³lo²a² i³l¹hxa³ju³-
ta² i³ha¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la². Je³su²
Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² i³lxa²
i³yī¹l¹jah³lxi³sxā³ sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la².

A²wē³sāi¹yah³la² a²sxe³xa³ka³lxa² wain³txi³ yxau²xai³lain¹jau³su²

21 Kris²tu³jah¹la² i³kāin²te²lon³si¹sxā³ yxau³sxā³ sa²nēn¹kxi²ki³tā³la².
Nxe³ki³sa²kxai³ i³kāin²te²lon³si¹sxā³ yxau³yah³lxi³sxā³ sa²yo²we¹ta³-
waun¹nha¹jah³lxi³hē¹la². 22 A²sxe³xa³ka³lxu³nāu³ i³nxai²na² te²yā¹nxe³sxā³:
—~Kris²tu³jah¹la² a²sa³wit³su² na¹xa¹. Sa²yo²we¹te²sa³xa¹. Yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ wxa²wē³sāi¹ah³lai²na² sa²yo²we¹ta³xai³tain¹yah¹lxi³hē¹na².
Nxe³na¹jau³su² nxe³ya³nx²ta¹xa². 23 Jā¹nxe³jut³su² a²wē³sāi¹yah³lai²na²
sa²kxai³lu² a²sxe³xa³ka³lxu³khai³xa² ne³ti³hi¹kxah³lai²la¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³
Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yo²i²tū³ka³txi³ki³nāu¹xai²na² ne³ti³hi¹-
tē³jah³lo²su² na³la². Nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lai²na² a²nū²a²nāu³lo³ki³tā³la².
Jā¹nxe³sxā³ Jah¹la²kxai³lu² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²-
hau³ko³tē³jah¹lai²la¹wa². 24 Te²yā¹nxe³jut³su² yo²i²tū³ka³txi³ki³na¹xai²na²
sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² i³kāin²te²lon³sxā³ yxau²xai³ki³tā³la². Nxe³kxi³-
kxa² yā¹nxe³sxā³ a²sxe³xa³ka³lxu³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² nxe³kxa² yā¹nxe²
a²wē³sāi¹ah³lo²khai³xa² i³kāin²te²lon³sxā³ yxau²xai³lain¹txai²la².

25 Nxa²ha¹te¹ a²wē³sāi¹yah³lo²nāu³ i³nxai²na² wxa²sxe³xa³ka³lxu³-
khai³xa² a²lxi¹jah³lxi³hē¹la². Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² yo²i²tū³ka³txa²
a³lxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A³lxi²nē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wā²-
nxū^hlxi³ ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 26 Ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³
i³wi¹lhin¹ti³hi¹tē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³na¹ i³yau³xa² tē³sxā³
wxa²ho³kxi²sxā³ wxa²han³kxi²ti³nē³kxa² yā¹nxe³sxā³ Sū³na² wān³txi³-
su² te²kxai³lu² tah²lxi³ sa²we¹tē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², Sū³na² wān³txa²
sa²yo²wet¹l¹si¹ki³jau³sa³. Nxe³nē³te²ju²hē³la². 27 Nxe³ka³tū³ kxā³nāu³a¹
yo²i²tū³ka³txi³ki³na¹xai²na² wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lo²-
nu¹txa² hxi²ki³kxai³lu² wā²nxū^h tah²lxi³ sa²we¹tē³ka³tū³ta¹:

—~Wi¹lhin¹khai¹yah³lxi¹lxi¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txi³su² nxe² e³kxi²-
nē³jau³su² nxe³nū¹nhē³tu¹wa², Je³su²jah¹la²kxai³ a²ha³lo²a² a³ti³ki³hi¹na²sa³.
A²nxe³te²ki³na¹xai²na² hai³txi³ ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² yū³nē³lxa³ha²kxai³ kāin²
khon³ti³nē³ju³ta² yū³nē³lxa³ha²kxai³ i³kuh³lxa³ti³nē³ju³ta² yū³nē³lxa³ha²kxai³
nxe²nē³lxa³lho³la². Nxe³yān¹ta¹ wi¹lhin¹khai¹nxe² a²nū²a² ā³xa² hxi²kan¹ti³
ko³nxe³te²lo³tē³lxa³ha²kxai³ nxe² sa²tē³nē³tu¹wa². 28 Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe²
a²wē³sāi¹yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a²nāu³khai³xa² a³lxi²nha²kxa² yā¹nxe³-
sxā³ a²sxe³xa³ka³lxi²na² a³lxi²nū¹txai¹nhē³la². Nxe³sxā³ a²wē³sāi¹yah³lai²na²
i³l¹ti²te²na² a²sxe³xa³ka³lxi³khai³xai²na² a³lxi²kxai²nān²tu³ a²nū²a²nāu³khai³xa²
a³lxi²nū³nhī³nx²na³la². 29 Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² a²sīn³khai³xa² yo²kwīn¹kxi²te²-

na² yū³te²sxa³yu²hē³la². Hāi¹nxe³sxā³ wi¹yai¹yha¹ha²kxai³ wi¹lhau³ko³tha²kxai³ nxe³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yxo²-i²tū³ka³txa² wi¹lhau³ko³tū¹te²ju²hē³la². ³⁰Kris²tu³jah¹la² a²nū²nāu³sa²kxa² ya¹nxe³ki³tā³la². ³¹Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² e³te³nah¹lxi¹:

—In³txai²na² txu¹ha² so¹nyhu¹te³lhxā³ nxe³kxai²nān²tū³ a²wi³na² ā³na¹i² a²hā³ka³nai²na² ā³na¹i² nxe³ka³tū³ a²sxe³xa³ka³lxai²na² so¹nū²la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³ya³tu¹wi¹. Ā³nū²kxi²sxā³ yxau³ya³kxai²nān²tū³ a²nū²ka³na³ka³na²te²-hū³nxe² yxau³ya³te²ju²hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². ³²A²nxe³jau³jau¹xu¹tai²na² i³hāi³kxi²nē³jau³xai²la¹wa². Hxi²kan¹txi³ ā³ne³wxe³ta³lun²nē³jau³sxa³wa². Te²yā¹nxe³jut³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²sxā³ yxau²xai³lain¹tū³ka³txa² kái³ū¹-hain¹ju³ta² wān³txa² hāi³jau³xai²la¹wa². Hxi²kan¹txi³ a³la³kxi²ki³jau³sxa³wa². Nxe³jau¹xa² e³kxi¹nx²ta¹wa². ³³Jā¹nxa¹jau³su² a²wē³sāi¹nāu³ i³nxai²na² wxa²nū²khai³xai²na² a³lxi²nyha¹lxin¹kxa² yā¹nxe³sxā³ wxa²sxe³xa³ka³-lxu³khai³xai²na² a³lxi¹jah³lxi³hē¹la². Te²yā¹nxū³sxā³ a²sxe³xa³ka³lxu³nāu³ i³nxai²na² wxa²wē³sāi¹ah³lo²khai³xa² sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹na².

A²wē³ha³lxa² a²wi³na² a²hā³ka³na² wain³txi³ yxau²xai³lin³tain¹jau³su²

6 ¹Nxa²ha¹te¹ wē³ha³lxi³ i³nxai²na² sa²kxai³lu²: —~Sū³na² wē³ha³lxi³su² na¹xā¹. Yah¹lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²wi³na² sa²yxō²we¹txi² wxa²hā³ka³nai²na² sa²yxō²we¹txi² nxe³jah³lxi³hē¹la². Ju¹tai²-na² wain³na³la². ²⁻³Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² e³te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wi³na² wxa²hā³ka³na² wi¹kāi³ūh¹xai³jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³jau³-jau¹xu¹tai²na² kwa³na³nē³jau³xai²la¹wa². Sa²yxō²we¹ki³kxai²nān²tū³ ka³lih³kxi²la²nha² yxau²xai³ki³tu¹wa².

—~Sa²yxō²we¹jah³lxin¹kxai²nān²tū³ ka³lih³kxi²la²yhah¹-lxi¹nha²kxai³ yuh³xai²nān¹ta³ko³xai²na² kwē³kxa² ka³lxa¹txi³ yxau²xai³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Sū³na² wān³txu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jau³xu¹tai²na² wi¹lhini¹ki³ju³ta³nū³a² i³-yau¹ū¹nhē³jau³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², sa²yxō²we¹ki³kxe³su² ha²kxai³la².

⁴A²wi³na² i³nxai²na²sa¹. Wxa²wē³ha³lxi³nāu³xa² i³xan³txi³ te²lot³jah³-lxi³txa³hē¹la². Hāi¹sxā³ Sū³na² wān³txa² i³tih³nxe² wain³txi³ i³yau¹ū¹hi² nxe³txain¹yah³lxi³hē¹la².

Kwa² wa³ka³li³lon³kxi²jah¹la² a²wa³kxēn³yah³la² yxau²xai³lya³jau³su²

⁵Jā¹nxa¹jau³su² a²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³ yxau³yah³lxin¹te² i³nxai²na² i³-ye³kxi¹nx²ta¹wa². Wxa²wa³kxē³yah³lai²na² txa²wā¹ha³lo²a² yxau²xai³te²na² wa³kxē³yah³lai²na² a²wān³txa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxō²we¹jah³lxi³hē¹la². Wi¹-sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la². Kris²tu³jah¹la² wa³kon³kxi²yah³lxin¹kxa² yā¹nxe³sxā³ wxa²ha³lo²a² a²wa³kxēn³yah³lai²na² wi¹wa³kon³kxi¹jah³lxi³hē¹la². I²nx²ti³hi¹na² so¹lxi³ wi¹wa³kon³yah³lxi³txa³hē¹la². I²nx²ti³xa³kxan²ti³ wi¹wa³kon³jah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² so¹lxi³ i³wi¹lxon³kxi²sih¹nx²ti³jau³nū³su² nxe³yah³lxi³txa³hē¹la². Yxān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² a²wa³kxēn³yah³lo²lot³jah³lxi¹nha²kxai³ wxa²e¹nāu³ai²na²:

—~Wain³txi³ kãi³a¹tũ¹xã¹. Txa²wã¹sũ³na² a²ten³ju³ta³nũ³a² so¹lxi³ kãi³a¹tũ¹xã¹. Nxe³yah³lxin¹jau³su² nxe³jah³lxi³hẽ¹la². 7Nxe³kxa²yu³su² wi¹-kãi³yah³lxin¹kxa²yu³su² ka³lih¹nha²sxã³:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wa³kon³kxi²na¹xã¹. Hai³-txi³ yuh³xan¹te²na² hxi²kan¹jah¹lai²na² so¹lxi³ wa³kon³kxi²nxa³xã¹. Nxe³jah³lxi³hẽ¹la². 8Jã¹nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² i²li³te²na² wi¹wa³kon³kxi²-kxai²nãn²tu³ a²nxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² hi²sen³su² ũ³yho³hi²xi²tu¹wa². Kwa² wa³kon³kxi²jah¹la² ta³nxa² a²nũ²a² ã³xa² wa³kon³kxi²nxa³sxã³ kwa² yxau³jah¹lo²su² ta³nxa² i²li³te²na¹ ũ³yho³hi²xi²-tu¹wa². Nxe³ya³nx2ta¹wa².

9Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² a²wa³kxẽn³yah³lo²lo³tain¹yah³lxin¹-te² i³nxai²na² te²yã¹nxe³sxã³ wi¹kãi³tãu³lot3txa²lxi³kxa² yã¹nxe³sxã³ wi¹kãi³ũh¹txain¹yah³lxi³hẽ¹la². Kõ³nxe³ton³sih¹tain¹yah³lxin¹jau³-su² e³kxain¹yah³lxi³txa³hẽ¹la². Oh³nãu³nũ¹ka³na¹ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ tũ¹ka³txai²na² a²wa³kxẽn³yah³lain²txi³ wxa²wa³kxẽ³-yah³lain²txi³ nxe³jah¹lai²la¹wa². A²nũ²a² ka³na³ki² te²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² ten³kxi²kxa² yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² i³lxi³te²na² yã¹nxe³sxã³ ten³kxi²te²ju²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka¹tẽ³lha²kxai³ wa²ni²li²nha²kĩ³jau³su²

10Jã¹nxe³jut3su² txa²wã³tã³yah¹lxi¹lxa². Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹-hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² nũ³kxũn³te²a² si³yxau³jah¹lai²la¹wa². Nxe³sxã³ Je³su²jah³la² ã³nũ²kxi²sxã³ yxau³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ i³nũ³kxũn³ti³-hit1txa²lxi³tu¹wa². I³hxi²ka¹ta²lxi³ju³ta³nũ³a² ten³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe² kãi³ti³hit1txa²lxi³tu¹wa². 11Kxã³nhxi¹nai³tã² a²nũ²ai²li² a²nũ²a² ã³xai²li²:

—~He¹kxi²nyhu¹a¹tũ¹xã¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ wã²la² kan²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha²te²ju²hẽ³la². Ũ³whi²kxi²nha²te³nũ¹ta²kxai³la¹ sãn²ta³ka³-lo³a² ũ³yha³li³kũ¹nha²te²ju²hẽ³la². A²nxe³ka³lo³ai²na² hi³ki²a³li³khai³xa² ũ³si³wi¹nha²te²ju²hẽ³la². A²ha³la³se³nãn¹ka³lo³a² kan²ka³lo³a² ũ³ha³-la³wih²kxi²nha²te²ju²hẽ³la². A²nxe³ka³lo³ai²na² a²nxũ²kwai³la³tĩh³na² ã³ti¹kxi²nha²te³lhã³ haut3ta³ka² ta³nxa² hi³ki²a³la² ta³nxa² txo¹kxa²yan³-txi³sa². Jã¹nxe³sxã³ a²yu³kxan¹ka³lo³a² ũ³yhu³wih²kxi²nha²te²ju²hẽ³la². Nxe³kxai²nãn²tu³ tĩh³na² ai³tĩh³na² u²lxi³ ai³kxan²ti³ wi¹lã³nxai³hĩ³-nx2na³la². Kwa³thi³la³ka³lo³a² wa³tãu³wa³tãu³ka³lo³ai²na² hxi²tẽ³nha² nxain¹te²ju²hẽ³la². Hxi²tẽ³nha²kxai²nãn²tu³ a²kõ¹kõ¹nãu³xa² haut3txa² ha³-nxeh³lxi³ka³txa² ã³na³nain¹kxan¹ti³ hai³txi³ txo¹hĩ³nx2nxa³wa². Jã¹nxe³sxã³ a²ne³ka³nãu³a² kwa³thi³la³ka³lo³a² ũ³nhe³hẽ¹nha²te²ju²hẽ³la², i³ne³su²lhã³ i³ya²lu¹tain¹kxa²yan³txi³sa³. Jã¹nxe³sxã³ a²hxi²ka³nãu³a² hi³ki²a³la² kãin²-ka³txa² tẽ³te²ju²hẽ³la², a²kõ¹kõ¹xa² so¹lxi³ wa³ka³ti³lo³lha³ka². Nxe³ka³tu³ hã²wxãn³txa³ ã³nhe¹lxi³te³lhã³ ai³ain¹te²ju²hẽ³la². Nxe³kxa² yã¹nxe³-jut3sũ³nxe² a²ta³a² nũ³ka³txa² he¹kxi²nẽ³ju³ta² yũ³te²ju²hẽ³la². Nxe³kxe³su²

wi¹la³non²ta³kxi²nē³ju³ta³nū³su² sa²so¹kxi¹jah³lxi³hē¹la², Txa²wā¹sū³-
na² hxi²ka²sa³. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ a²ta³a² nū³ka³txa² hxi²kan¹txi³
i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³sxā³ wa³ka³ti³lo³txa²lxi³sxā³ we³nxā²lxi³xa³lho³la². 12 Jā¹-
nxe³sxā³ he¹kxi²nē³te²na² hai³txi³ a²nū²khai³su² ti³he¹nx2nxa³wa². Yxā¹ta¹
a²ta³a² a²hxi²kan¹te²nāū³xa² he¹kxi²nē³lha²kxai³ a²ta³a² kwa²nū³kxūn³te²na²
he¹kxi²nē³lha²kxai³ ka³nxah³ti³na² yuh³xai²nān¹te² hxi²kan¹te²nāū³xa² he¹-
kxi²nē³lha²kxai³ oh³nāū³an¹te²a² a²ta³a² nū³ka³txa² ko³nxe³khaixl¹te²nāū³xa²
he¹kxi²nē³lha²kxai³ nxe³nē³te²nāū³xa² a²yo²ha³kxa¹ he¹kxi²nē³te²-
ju²hē³la². 13 Nxe³nē³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² i³hxi²ka¹tē³te²a² whāi²na¹
sa²so¹jah³lxi³hē¹la². Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ ko³nxe³te²nāū³xa² hai³txi³ wa³-
ka³ti³lo³txa²lxi³xa³lho³la². Hāi¹nxe³sxā³ nū³kxūn³sxā³ yxau²xai³jah³lxi³hē¹la².

14 Nū³kxūn³sxā³ yxau²xai³te²na² so³ta²to²khai³su² te²ju²hē³la². A²-
nxe³jah¹lo²kxai³la¹ sīn²ta³ka³lo³ai²na² tē³kxai²nān²tū³ a²wā²la²ka³lo³a²
sa²si³nū³nha²te²ju²hē³la². Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ a²ya³la³tū³jau³xa² wain³txi³
sa²yo²we¹ta²xai³jah³lxi³hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ a²ha³la³san¹ka³lo³a² kwa³thi³la³-
ka³lo³a² ū³whi²kxi²nha²te²ju²hē³la². Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ wain³te²lo³nha²sxā³
yxau²xai³jah³lxi³hē¹la². 15 Jā¹nxe³sxā³ so³ta²to²jah¹la²kxai³lu² a²yu³kan¹ka³lo³a²
wi¹ka³lo³a² ā³yū³wi¹nha²kxai²nān²tū³ wi¹lā³nxai³te²ju²hē³la². Nxe³kxa² yā¹nxe³-
sxā³ wān³txa² hāun³jau³xa² tē³sxā³ yxau²xai³jah³lxi³hē¹la². 16 Nxe³kxa²yu³su²
so³ta²to²jah¹la²kxai³ kwa³thi³la³ka³lo³a² wa³tāu³wa³tāu³ka³lo³a² hxi²tē³nha²sxā³
ai³lain¹te²ju²hē³la². Ai³lain¹te³na¹ a²nū²a² an³txi³te²na² yxau²son³kxi²-
kxai²nān²tū³ ha³nxe²a² i³tho³xa²

ā³na¹kxi²kxai²nān²tū³ kwa³thi³la³ka³-
lo³ai²li² ā³non²ta³kxi²nha²te²ju²hē³la².
Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ nxū²kwai³lxū¹txi³
Kris²tū³jah¹la² yo²ta²jah³lxi³hē¹la². Yah³-
lxin¹kxai²nān²tū³ ko³nxe³te²a² a²ta³a²
ā³ke³tū¹nx2ti³kxai²nān²tū³ hxi²kan¹-
txi³ sa²yo²we¹jah³lxi³hī³nx2nxa³lxa².
17 Jā¹nxe³sxā³ so³ta²to²jah¹la²kxai³
kwa³thi³la³ka³lo³a² ne³hē¹nha²-
te²ju²hē³la². Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³
ā³wa²sut¹sxā³ yxau²yah³lxin¹kxai²-
nān²tū³ a²ta³ai²li² hxi²kan¹txi³ ka³tē³na²
wi¹tāu³la³ sa²sai¹kxi¹nx2ti³hī³nx2nxa³-
wa². Jā¹nxe³sxā³ so³ta²to²jah¹lan²tū³
hi³ki²a³la² kāin²ka³txa² tē³sxā³ he¹-
kxi²nyhu¹te²ju²hē³la². Nxe³kxa²
yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³-
jxah¹la² nxū²kwai³yxau²nx2ti³ha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³tih³nxe³-
nx2ti³hī³nx2na³la². 18 Nxe³kxa²yu³su²

(Efesios 6.17)

ha³lo²a² i²li³ju³ta² ten³yah³lxin¹ju³ta² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ā³nū²nx²sxā³ yxau³ya³nx2ti³sxā³ i³ye³sa²tē³kxi¹-txain¹yah³lxi³hē¹la². Ye³te³nx²e² yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la².

—~Hxi²kan¹sa²nxa³nha¹. Ā³a¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹jau³su² nxe³yah³-lxi³txa³hē¹la². Yxo²i²tū³ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ wxa²ē¹nāu³ai²na² i²li³te²na² wxa²sa²wa²lho¹xi²kxai²nān²tū³ nxū²kwai³lxū¹si¹jau³su² Sū³na² e³kxi²txain¹yah³lxi³to³hē¹la². 19-20 Te²yā¹nxū³sxā³ Txa²wā¹sū³na² e³kxi²-yah³lxin¹tāu³a² kâi³a¹ju³ta² e³kxi²txain¹nūn³yah³lxi³hē¹la². Kâi³a¹ju³ta²sa¹, Txa²wā¹sū³na² wān³txa² kxā³nhxī¹nai³tā² hâi³jau³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²-tū³wa². Yxān¹ta¹ hī¹nai²na² hâi³jau³xai²na² i³yau¹ū³nx2ti³si¹sa²jau³su² i³sa²si¹hā³sain¹ta¹ti²tū³wa². Nxe³ha²kxai³ wān³txai²na² i³yau¹ū³nxa²-lxa¹ju³tan¹te²kxa³ya³tū³ti¹ ū³tī¹kxi²sain¹na²hē³la². Ū³tī¹kxi²sain¹sxā³ kwa³thi³lih³na² tē³sxā³ sa²hxi²tai³kxi²sain¹na²hē³la². Nxe³ta¹ti²tū³wa². Nxe³sain¹kxan²ti³ wān³txa² ha³ya³kxa³lxi³su² jau³xa² i³yau¹ū³hain¹-nxa³lho³la². Nxe³na¹ha²kxai³ Sū³na² e³kxi²yah³lxin¹tāu³a² i³yau¹ū³sxā³ i³hxi²ka¹tūh¹sa²jau³nū³su² i³ye³kxi²txain¹yah³lxi³hē¹la².

Pau²lah³lai²na² a²ne³ki³san¹jau³su²

21 Nxa²ha¹te¹ txa²ha³tā³nxa² ā³ne³wxe³si¹nxa²lxa¹jau³su² Ti³ki²kah³la² i³sa²si¹hā³ūh¹nxa²lxa¹tū¹wa². Txa²wā¹lon³yah³lai²la¹wa². A³lxi²nē³jah¹-lai²la¹wa². Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² wān³txa² wi¹lhit¹sxā³ sa²yo²we¹jah¹lo²su² na³la². Wān³txa² kâi³a¹jau³xa² a²yo²ha³kxa¹ i³yau¹-ū¹nx2ti³tū¹wa². 22 Nxe³jau³nū³ai²na² so¹lxi³ i³sa²si¹hā³ū¹hai¹na¹tū¹wa². Na¹kxai²nān²tū³ txai²na¹xai²na² ha³lo²a² yxau²xai³si¹na¹ju³tai²na² i³yau¹-ū¹nx2ti³tū¹wa². Nxe³nx2ti³kxai²nān²tū³ nxū²kwai³lxū¹nx2ti³nūn³tū¹wa².

23 Nxe³nx2ti³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Txa²wā¹wi³nu²su² ha²kxai³ Je³su² Kris²tū³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³ya³te²na² sa²kxai³lu² a³lxi²nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² yū³ha²kxai³ ā³nhāu²no³nyhu¹ah³lxin¹-ju³ta² yū³ha²kxai³ yo²i²yah³lxin¹ju³ta² yū³ha²kxai³ nxe³sih¹nx2ti³jau³su² ten³sa³nha²wa². 24 Jā¹nxe³jut3su² Je³su² Kris²tū³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ ya²la³tū³ wxa²ē¹nāu³ai²na² au³txi³ a³lxi²sa²tē³yah³-lxi²te²si¹lxa². Nxe³yah³lxin¹te² i³nxai²na² Sū³na² thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Jā¹nxa¹jau³su² jau¹xai²li² nxe³ya³nx2ta¹wa². Ta³lun²na¹wa².

Filipenses

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² Ti³mo²jah³la² nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²-
na² a²sa³wi³ha³lxi³su² si¹na¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxi²sxã³
ai³si¹na¹ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² a²wa³ka³li³lot3si¹na¹wa².
Nxe³si¹na¹ha²kxai³ txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² wãn³txa² ü³wha²li¹lhxã³
ü³hũ²xai³nx2ti³si¹na¹wa². Fi³li³po²thi³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxa², Txa²-
wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹tũ³ka³txi³su² te² i³nxa² Je³su² Kris²tu³jah¹la²
ã³nũ²nxi²sxã³ yxau³yah³lxin¹te² i³nxa² nxe³yah³lxin¹te² i³nxa² ain³kxi¹sah¹-
lxi³hẽ¹la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²i²tũ³ka³txa² a²hxi²kan¹te²nãu³xa²
ain³kxi² yo²i²tũ³ka³txa² i²ü³te²nãu³xa² ain³kxi² nxe³sah¹lxi³hẽ¹la².

²Nxe³nha¹ha²kxai³ Txa²wã¹wĩ³na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai²na²
sa²kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lai²na² nxe³ya³sxã³
kãin² thã¹ti³la² a³lxi¹nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²kwai³nãu³a² ã³nhãu²no³txa²-
lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹jau³su² ten³ya³sa³nha²wa².

Pau²lah³lai²li² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²jau³su²

³Wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² i²xi¹nx2ti³to³ha¹kxai²nãn²tu³ hã¹l¹nxe³to³ta¹
Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²to³ha¹wa². ⁴Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²na¹tãu³a² wxa²-
nũ³ka³txi³ i³nxai²na² hã¹l¹nxe³ti³ i³nxai²na² e³kxi²to³ha¹wa². Txa²wã¹sũ³na²
e³kxi²na¹tãu³a² ka³lih³kxi²la²nha²sxã³ e²kxi²to³ha¹wa². ⁵A²wi¹lhi¹nai³tã² kwẽn¹-
ta² wxã³sxã³ i³hen³txi³nx2ta¹hi¹nai³tã² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²
i³hen³txi³nx2ta¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³hi¹nãn¹te²tu³
te²ya¹nxe³sah¹lxi¹nhe¹la². A²nxe³ju³tai²li² ka²li¹sah¹lxin¹nha²wa². ⁶Jã¹nxe³sxã³
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² wxa²e¹na² sa²hau³ko³tũ¹nhẽ³jah¹lai²la¹wa². Te²ya¹nxe³-
sxã³ ã³non²ta³kxi²xai³sxã³ sa²hau³ko³ta³lun²nxa²lxi³tu¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la²
a³ka³nxi²sxã³ wã³li²tãu³a¹ sa²hau³ko³ta³lun²nxa²lxi³tu¹wa². Ju¹tai²li² ya²la³lai²-
la¹wa². I²te²sa¹wa². ⁷Txa²e¹nãu³ai²na² i²xi¹nx2ti³to³ha¹wa². Kxã³nhxi¹nai³tã³
yãn³ta² ti¹kxi¹sai¹nxa³hi¹nai³tã² wa²su¹wa²su¹yxau³na¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³-
kxi²sah¹lxi¹nha²kxai³, hã²wxã³txa³ sxi²ha² kan²thi³na² ü³ti¹kxi¹sai¹nha²kxai³
yxau²xai³la¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹lxi¹nha²kxai³, sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa².
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ya²la³lyau³xa² wxi²kan¹txi³ i³tih³nxe³ai¹na¹hi¹-
nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² yo²i²ai¹nxa³te²na² Je³su²jah³lai²na²
wãn³txa² yo²i²ain¹si¹ha¹jau³su² i³ye³kxai¹na¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹-

lxi¹nha²kxai³ nxe³sah¹lxi¹nhê³la². Jã¹nxe³sah³lxi¹lxa². Nxe³sah¹lxi¹nha²kxai³
a³lxi²nx2ta¹ju³ta² wain³na³la². 8Je³su² Kris²tu³jah¹la² a³lxi²sa²na³la². Txa²ẽ¹nãu³-
ai²na² whã²na¹ au³txi³ a³lxi²sa²tẽ³sa²na³la². A³lxi²sa²kxa² yã¹nxe² a³lxi¹nx2ta¹wa².
Ya²la³tu³ a³lxi²khaix¹nxe³nx2ta¹wa². Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² e³kxi¹nx2ta¹wa².

9Nxe³sã³ Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²na¹tãu³a² nxe² e³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³na² nxe³txi¹. Fi³li³po²thi³na² yxo²i²nxain¹tũ³ka³txa² a³lxi²nxain¹na³li¹.
Nxe³ju³ta² ã²la² kã²non³sã³ kã³ũh¹txai¹nhê³li¹. Nxe³ai¹nĩn¹ka³tu³ wxa²-
wãn³txa² ã²ne³wxe³nũh¹nxain¹ju³ta² ã²la² kã²no³nha²kxai³ wxa²wãn³txa²
a²si³yxau³jau³xa² wxi²kan¹txi³ a³la³kxi²nũ¹nha²kxai³ nxe³nxa²si¹hai¹na¹jau³su²
e³kxi¹nxa²ha¹wi¹. Nxa¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²to³ha¹wa². 10Jã¹nxe³sã³
Fi³li³po²thi³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxai²na² nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ha³-
lo²a² ã²la² wi¹ju³ta² i²sã³ sa²so¹yah³lxin¹tu¹wa². Hã²wxãn³txa³ Kris²tu³jah¹la²
a³ka³nx²sã³ wã³li²tãu³a¹ kō³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹ju³ta² yũ²nx2ti³xa³ha²kxai³
ha³lo²a² i³ã²ũ¹lxin¹nx2ti³ju³ta² yũ³nx2ti³xa³ha²kxai³ nxe³nx2ti³tu¹wa². 11Nxe³-
nx2ti³kxai²nãn²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² wxa²ẽ¹nãu³ai²na²
sa²kxai³lu² yen³kxa² wi¹te²a² ã²la² kã²non³sã³ ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³nx2ti³-
kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²yah³lxin¹tu¹wa².

Kris²tu³jah¹la² sa²yxo²we¹kĩ³jau³su²

12Txa²wã³tã³nãu³xã³. Wãn³txa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹tu¹wa². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
wi¹jau³xa² ã²la² kã²non³sã³ ha³tã³nxe³na³la². Khãuh³lxa³tot3sain¹kxan²ti³ wãn³-
txai²li² wi¹la³ ha³tã³nxe³nha³la². 13So³ta²to² nũ³ka³txa² i²yxau³nũ¹sain¹tũ³ka³txa²
a³la³kxi²nũh¹sain¹na³la². Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² sa²yxo²we¹ta¹ha²kxai³
kxã³kxai³ ũ³tũ¹kxi²sain¹ju³ta² a³la³kxi²nũh¹sain¹na³la². Nxe³sain¹kxe³su² a²nũ²-
a² a²yxo²ha³kxa¹ i²sain¹na³la². 14Nxe³ha²kxai³ yxo²i²tũ³ka³txa² i²sai¹nha²kxai³
tũ¹kxi²nha²sã³ yxau³na¹ju³ta²kxai³ i²sai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³nu²su² te²kxai³lu²
i³nxũ²kwai³lxũ¹nyhain¹na²hẽ³la². I³nxũ²kwai³lxũ¹sã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
wi¹jau³xa² kã²nã² i³hen³txain¹na²hẽ³la². Hai³txi³ kōn³ton³ta¹nxa³hẽ³la². 15Ha³tih³-
xan¹tũ³ka³txai²na² i²sai¹nha²kxai³ a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³ai¹na¹tũ¹xã¹. Wxi²kan¹khai¹nxe³-
sxã³ Pau²lah³la² ã³sen³sai¹a¹tũ¹xã¹. Ain¹jau³su² nxe³nyhai¹nhxai²na²hẽ³la².
Nxe³kxa²yu³su² i³yẽ³i³yi²lhon¹ta³kxi²nyhai¹nhxai²na²hẽ³la². Nxe³-
nyhain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txain¹na³la². Nxe³yãn¹ta¹
nũ³ka³txi³ ã³xai²na² sa²kxai³lu² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² i³ka³lit3ju³ta² so¹lxi³ kã³a¹tũ¹xã¹. Ain¹jau³su² nxe² Sũ³na²
wãn³txa² wi¹lhin¹sã³ i³hen³txain¹na³la². 16A²nxe³tũ³ka³txai²li² a³lxi²sai¹nha²kxai³
nxe² kã³ũ¹hain¹na³la². Txa²wã¹sũ³na² i³kaix¹so¹sa²ju³ta¹tã² i²sain¹na³la². I²sã³
i³kaix¹so¹sa³ha²kxai³ sxi²ha² kan²thi³na² ũ³tũ¹kxi²sã³ wxẽ³sain¹kxan²ti³ Txa²wã¹-
sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ya²la³lyau³sa²kxe³su² wxi²kan¹txi³ i³tih³nxe³na¹ju³ta²
a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² kwa³na³si¹sa²jau³su² i²sain¹na³la². 17Nũ³ka³txi³
ã³nũ³ka³txin³na² e³kxi¹nx2ta¹tũ³ka³txin³na² hi²sen³su² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
kō³txi³ i³hen³txain¹na³la², ã³sen³sai¹ain¹te³lha³ka². Nxe² kã³ain¹kxe³su¹:

—~Pau²lah³lai²li² ti¹kxa² wxe³ain¹tāu³a² khāuhx3nha²ju³ta² kái²not3ti³hi¹-
ta¹tū¹xā¹. A²nū²a²nāu³xā² txa²wān³txa² so¹lxi³ ain³kxi²sain¹sīn¹kxai²nān²tū³
Pau²lah³la²kxai³ i³ain²ta³kxain¹tū¹xā¹. A²ē¹nān¹jau³la² ain¹na³la².

18Nxe³sain¹kxan²ti³i³ain²ta³kxi²nhā²nxa³wa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ā²la²
kái²non³sxā³ ha³ta³nxe³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Ko³te³ain¹ta³nxa² wain³txi³e³-
ain¹ta³nxa² nxe³kxan²ti³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ha³ta³nxe³na³la². Ju³ta¹li²
ka³li³sa³nha²wa². Ka³li³sxā³ yxau²xai³la¹tu¹wa². 19Jā¹nxe³na¹ju³ta² kan²txi³ tū¹kxi²-
sain¹ju³ta¹li² ye³jen¹na² ā³wa²su¹kxi²sa³tu¹wa². Wxa²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
Txa²wā¹sū³na² kain² i³ye³kxi²yo²nūh¹sah³lxi¹nha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la²
A²yāu³ka³jxah¹la² ā³non²ta³kxi²sa³ha²kxai³ nxe³sa³kxe³su² ā³wa²su¹kxi²sxā³ yxau³-
na¹tu¹wa². Tū¹kxi²sain¹thi³na² a³li³a¹tu¹wa². 20Txa²ē¹na² au³txi³ ten³sa³kxe³su²,
Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³sa²nēn¹kxi²ti³ten³sa³nha²wa². Ka³ten³su² yxau³na¹jut3su²
tā³nxa² ya³lu²na¹jut3su² tā³nxa² nxe³na¹kxan²ti³ txa²nū³nāu³xai²na² whāi²na¹
i³ya³lo³txi³khaix¹lxe³sxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³sa²nēn¹kxi²ti³ten³sa³nha²wa².
I³nxū²kwa¹lxū¹txi³hxai²na¹kxai³ jā¹nxa¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². Hxi²tha²on³sxā³
ā³na¹nxa³lho³la². Ju¹ta² ten³sa³nha²wa². 21Nxe³sxā³ txai²na² sa²kxai³lu² hin¹sxā³
yxau³na¹tāu³a² Kris²tu³jah¹la² sa²yo²we¹ta¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². Yxān¹-
ta¹ ya³lu²na¹kxai²nān²tū³ ā²la² wi¹la³ yxau³hī³na¹wa². 22Nxe³yān¹ta¹ ka³ten³su²
hin¹sxā³ yxau³na¹kxai²nān²tū³ wi¹kāi³a¹ju³ta²nū³a² yū³tu¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³
ih¹nxe³nah¹lxon³ku². Ka³ten³su² yxau³na¹tā³nxa² ya³lu²na¹tā³nxa² nxe³hī³na¹te²la¹-
ku². Nxa¹nha²wa². 23Ju³tha¹li¹ i³sxā³ sa²so¹na¹ju³ta² yū²na³la². Txa²hi¹nxai¹la¹ju³ta²
ā³na¹sxā³ Kris²tu³jah¹la² yxau³ju³ta² ā³wi¹hū³ha¹ju³ta² ten³khaix¹sa³nha²wa².
Wi¹kāi²no³nhī³nx2na³la². 24Nxe³yān¹ta¹ ā³non²ta³kxi²nx2ta¹ju³ta²nū³a² yuh³-
xai²nān¹ko³xai²na² āh¹ hi¹nxai³la¹tu¹wa². 25Nxe³na¹ju³ta² a³la³kxi²na¹jau³su²
āh¹yxau³ya³nx2ta¹tu¹wa². Yxau³ya³nx2ta¹kxe³su² kái²non³ yo²si¹nx2ta¹jau³-
su² ha²kxai³ wxa²ē¹nāu³ai²na² au³txi³ kái²non³ ka³lih³si¹nx2ta¹jau³su² ha²kxai³
yxau³ya³nx2ta¹tu¹wa². 26Nxe³sxā³ wā³li²sxā³ i²xi¹nx2ta¹kxai²nān²tū³ yuh³-
xai²nān¹ko³xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³yah³lxi¹nha²kxai³
kain² ka³lih³yah³lxin¹tu¹wa². Sxi²ha² kan²thi³na² a³li³sxā³ i³xi¹na¹ju³ta²nū³a²
i²sah¹lxi¹nha²kxai³ ka³lih³nxa²lxi³tu¹wa². 27Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³-
txai²na² wain³txi³ sa²yo²wet¹sxā³ kái³jah¹lxi³hē¹la². Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³
wxā³si²nx3ti³tā³nxa² wxā³si²nx2ti³nxa²tā³nxa² nxa¹kxan²ti³ wxa²ha³tā³nxa²
ain³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Ā³ten³nxa²lxi³ju³ta²nū³a² a²nū²a² ka³na³ka³na²te²hū³nxe²
ain³kxi²nha² hin¹yah³lxin¹ju³ta²nū³a² ain³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹-
te²kxa³ya³lhu² wain³txi³ ā³non²ta³kxi²nyhu¹sxā³ o²la¹kxi², Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na²
wān³txa² yo²i²yah³lxin¹jau³xa² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³nyhu¹i² nxe³yah³-
lxin¹ju³ta²nū³a² ain³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². 28Wxa²ko¹ko¹nū³ka³txa² Sū³na² wān³txa²
yo²i²xa³tū³ka³txa² yuh³lxah³lxi³txa³hē¹la². Yuh³lxah²lxan³kxai²nān²tū³ tū¹ka³-
txai²li² Sū³na² wān³txai²na² sa²yo²ā³ain¹kxe³su² ko³nxe³ti³ kái³nha²ju³ta²nū³a²
i³yi¹li²jau³nū³a² so¹lxi³ e³lxah¹ a³la³kxain¹tu¹wa². Te²yā¹nxū³sxā³ wxāi²na²
sa²kxai³lu² ka³te³na² wi¹tāu³la³ yū³yah³lxin¹kxe³su² e³lxah¹ a³la³kxain¹nūn³tu¹wa².
Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² kái³ū¹nx2ti³tu¹wa². 29Je³su² Kris²tu³jah¹la² yo²i²yah³lxin¹-

ju³ta² i³hxi²ka¹txa²lxi³na³la². Yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² te³nai¹nxa³te²nāu³xa² kwī²ti³ti³hi¹txa²lxain¹kxe³su² yū³yah³lxin¹tu¹wa². Ju¹ta¹na² a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² ten³ju³ta² ā³kāi³te²ju²hē³la². ³⁰Jā¹nxe³sxā³ Je³su²-jah³lai²na² wān³txa² te³nai¹nxa³te²nāu³xa²kxai³lu² khāuh³lxa³ti³sain¹ti³ai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³sain¹to³nha³la². Nxe³sain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ khāuh³lxa³ti³nx2tain¹nūn³tu¹wa², Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³yau¹ū¹yhah¹lxi¹nha²kxai³la².

Kris²tu³jah¹la² a²hxi²kan¹khaix¹nxe³nha²ju³ta² ā³na¹jau³su²

2 ¹Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³yah³lxi¹nha²kxai³ ā³non²ta³kxi¹nx2ti³ti³ai¹ti²tu³wa². A³lxi¹nx2ti³ha²kxai³ i³nxū²-kwai³lxū¹nūh¹nx2ti³ti³ai¹ti²tu³wa². Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ain³kxi²nha² hin¹yah³lxin¹ti³ai¹ti²tu³wa². A³lxi²waun¹nyhu¹ah³lxin¹ti³ai¹ti²tu³wa². ²Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ ain³nha² sa²ha³te¹jah³lxi³txa³hē¹la². A³lxi²sa²tē³nyha¹-jah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² ka³na³ka³na³ju³ta² yā¹nxe² ain³kxi²nha² hin¹jah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² ka³na³ka³na³ju³ta² yā¹nxe² o²la³kxi²nha² kāi³jah³lxi³hē¹la². Yah³-lxin¹kxai²nān²tu³ kāin² ka³lih³ti³sah¹lxin¹tu¹wa². ³Wxa²yan³txi³nū³a² so¹lxi³ o²la³kxah¹lxi³txa³hē¹la². Toh³lxa² e³sxā³ kwa² kāin²ki³lxo³xah³lxi³txa³hē¹la². Win¹ta²te²lxi³ thāi³ti³la² i³ye³ū¹nha¹jah³lxi³hē¹la². Wxa²e¹nāu³ai²na²: —~Hxi²kan¹txi³ ā³sen³sai¹ai¹na¹xā¹. Nxe³nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². ⁴Wxa²-yan³txi³nū³a² so¹lxi³ i²sxā³ kāi³yah³lxi³txa³hē¹la². A²nū²a² ā³xa² a²yan³txa² i²sxā³ ā³non²ta³kxi²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹la².

⁵Je³su² Kris²tu³jah¹la² ain³nha²hxi²kxai³ jā¹nxa² ain³nha¹jah³lxi³nū³nhē¹la².

⁶A²nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³nu²khai³su² ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa².

Nxe³kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² a²nū³kxūn³ju³ta² hāix¹lte²ten³ti³ya³ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ya³kxan²ti³ wā²nxūh¹ i³nū³kxūn³te³lhxā³ o²la³kxi²nha²ya³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa².

⁷Nxe²nxa³ka³tu³ta¹ Txa²wā¹sū³nu²khai³su² kxan²ti³ wā²nxūh¹ nū³-kxūn³khai¹nxe³kxe³su² ā³na¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nū²la² a²nū²a² kwa²wa³ka³lxi³lon³te²a² wen¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³-sxā³ a²nū²khai³hū³nxe² yxau³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nū²khai³su² ye²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

⁸A²nū²khai³su² ye²nū²la² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² win¹ta²te²lxi³ thāi³ti³-la² sa²yxo²we¹sa²tē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Sa²yxo²we¹ton³sxā³ kāi³ta¹ ya³lu²ju³ta³nū³a² yū³kxan²ti³ sa²yxo²we¹txa³kxe³tu³ yū³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹-ti²tu³wa². Nxe³sxā³ ū³hxi²kī¹la³kxi²sxā³ su²lhā³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

⁹Txa²wā¹sū³na² wān³txa² win¹ta²te²lxi³ thāi³ti³la² sa²yxo²wet¹sxā³ ya³-lu²kxi²nē³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² tē³sxā³ kāin²ti³hit¹sxā³ a²lxi³la² kāin²khaix¹nxe³jau³xa² i³yī¹li²ta¹hxai²ti³ai¹ti²-tu³wa². Ā²la² kāin²te²a² i³lxa² i³kāi²not³sa²so¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa².

¹⁰Nxe³sxā³ kāin²ti³hi¹tha²kxai³ oh³xan¹tū³kā³txa² ha³kxa¹ yuh³xan¹tū³kā³txa² ha³kxa¹ ya³lun¹txi³tū³kā³txa² ha³kxa¹ ā³ka³ti³-wxe³nūh¹hain¹sxā³ sa²nēn¹kxain¹tu¹wa².

11 Nxe³sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
ĩ³yau¹ũ³hain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su² Kris²tu³jah¹lai²li² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lo²khai³xai²la¹wi¹.
Txa²wã¹sũ³nu³khai³xai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxa³jah¹la²
ĩ³sa²nên¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹.
Nxe³ain¹tu¹wa².

Hi³ka²ta² yã¹nxe³kxe³hũ³nxe²ki³jau³su²

12 Jã¹nxa¹jut³su² ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹la². A³lxi¹nx²ta¹wa². A²kxã³nxa²
yxa³ya³nhẽ³lhi¹nai³tã² txa²wãn³txa² wain³txi³ sa²yxo²wet¹sah³-
lxin¹tai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ u²lyxa³na¹tã³a² kxan²ti³
sa²yxo²wet¹sah¹lxi³hẽ¹la². Ā²la² kã²non³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa²
sa²yxo²we¹jah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² sa²nên¹kxi²yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³
kã³jah¹lxi³hẽ¹la². Kõ³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹kxa²yan³txi³su² wi¹li²jah¹lxi³-
hẽ¹la². 13 Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² a²ten³kxi²nũ³a² kã³yah³lxin¹ju³ta²
ã³nhi²ka¹txa²lxi³jah¹lai²la¹wa². Nxe³nx²ti³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ sa²yxo²-
wet¹jah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ka³li¹jah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa².

14 Wa³ka³lxa² kã³yah³lxin¹kxe³su² i³kwa²i²kxi²sxã³ kã³yah³lxi³txa³hẽ¹la².
Kwa² i³ye³i³yi²lhon¹ta³kxah¹lxi³txa³hẽ¹la². 15 Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ kõ³nxe³-
ti³ kã³yah³lxin¹ju³ta¹la³ yũ³yah²lxa³nha²kxai³ wxa²e¹nãu³ai²na² wi¹ju³ta² so¹lxi³
yũ³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹tu¹wa². A²nũ²a²nãu³xa² Sũ³na² wãn³txa² te³-
nai¹nxa³te²nãu³xa² a²wãn³txai²na² wai³nxa³jau³xa² e³ih² i³ki³ha¹kxi¹nx²ti³te³lhã³
o²la³kxi² nxain¹te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³nx²tain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² wẽ³ha³lxi³-
syah¹lxi¹nha²kxai³ wi¹ju³ta² so¹lxi³ kã³jah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
Hi³ka²ta² sa²kxai³lu² sa²ko¹kot¹lsa²tẽ³te²ju²hẽ³la². Jã¹nxe³kxa² yã¹xah³lxi³hĩ³nxa¹-
lxa². Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² yuh³xai²nãn¹te²a² Sũ³na² wãn³txa² te³nai¹nxa³te²a²
wãn³txa² wain³jau³xa² ka³ten³yau³xa² i³yau¹ũ³yah³lxi¹nha²kxai³ sa²ko²ko²kxain¹-
yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². 16 Nxe³kã³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su²
kõ³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² yũ³ta³nxa² yũ²nxa³ta³nxa² a³ya³txi²tã³a¹ nxe³hi¹na¹
ka³li¹ti³sah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³sah²lxin¹ka³tu³ta¹ kã³ũh¹nx²ta¹ju³tai³tã² wa³kon³-
kxi¹nx²ta¹ju³tai³tã² Kris²tu³jah¹la² i²sxã³ i³ye³kxi²sain¹tu¹wa²:

—~Kwa²hã¹nxe² kwa² hxi²tha³nhxa²nxa³hẽ³li¹. Nxe³sain¹tu³wa².

17 A²nũ²a² Sũ³na² wãn³txa² we¹txa³te²nãu³xa² su²lhã³sai¹nha³ta²wa².
Txa²ti³ha²yau³xa² ha³li³kxa² hxat³sa²sxã³ su²lhã³sai¹nha³ta²wa², Sũ³na²
wãn³txa² i³hen³txi¹nx²ta¹ha²kxai³la². Jã¹nxe³sain¹kxa² ha³ta³nxãn²txi³
ka³li³ha¹tu¹wa². Sũ³na² a²ten³jut³su² we¹ta¹kxe³su² i²sain¹kxai²nãn²tu³
Sũ³nu²kxai³lu² wi¹lxo³kxi²na¹tu¹wa². 18 Te²yã¹nxe³sxã³ i³ka³li³ha³sah¹lxi³-
nũ³nhẽ¹la², su²lhã³sain¹kxan²ti³na².

Ti³mo²jah³la² E³pa³fro³ti²jah³la² sxã³ wxã³nũ³jau³su²

19 Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² i³hxi²kat¹lsa³kxai²nãn²tu³ Ti³mo²jah³-
lai²tã² i²nx²ti³te³lhã³ i³sa²si¹hã³a¹tu¹wa². Nxa¹kxai²nãn²tu³ wxa²ha³ta³nxa²

ain³kxi²nx2ta¹tu¹wa². Ain³kxi²nx2ta¹kxai²nān²tu³ i³ya³lo³ti²sah¹lxin¹tu¹wa².
 20 Nxe³sxā³ txa²sa³wi³ha³lxi³nā³nāu³xa² jah¹la² so¹lxi³ wi¹la³non²ta³kxi¹nx2ti³-
 jah¹lai¹la¹wa². A³lxi¹nx2ta¹kxa² ya¹nxe² a³lxi¹nx2ti³na³la². 21 Txa²sa³wi³ha³lxa²
 ā³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ a²wa³ka³lxa³yan³txa² so¹lxi³ te³nain¹na³la². Yxān¹ta¹ jah¹la²
 ti³he¹nx2nxa³wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²yo²wet¹lsxā³ kái³ju³ta² ten³na³-
 la². 22 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²ā³xa³tai¹ti²tu³wa². Wi¹kāi³ju³ta² so¹lxi³
 o²la³kxi²tai¹ti²tu³wa². A²wi³nu²su² a²ki³lha³lhxu² wi¹wa³kon³ya³te²ju²hē³la².
 Nxe³kxa² ya¹nxe² jah¹lai²na² txai²na² kái³ya³ha¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 wi¹jau³xa² i³hen³txi³ya³ha¹tai¹ti²tu³wa². Ju¹tai²li² i²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². 23 A²-
 nxe³jah¹lai²li² Ti³mo²jah³lai¹tā² i³sa²si¹hā³ūh¹nx2ta¹tu¹wa². Sxi²ha² kan²thi³na²
 ti¹kxi²ta³lun²sain¹ju³ta³nū³a² txa²nū² i²sān²sxā³ i³sa²si¹hā³ūh¹nx2ta¹tu¹wa².
 24 Nxa²ha¹te¹ txai²na² sa²kxai³lu² wxā³si²nx2ta¹ju³ta² ya³son³na³la². Txa²wā¹-
 hxi²kan¹jah¹la² i³hxi²kat¹lsa³kxai²nān²tu³ wa³su³txi³ wxā³na¹tu¹wa².

25 Nxe³na¹ha²kxai³ txa²wā¹lon³yah³lai²na² E³pa³fro³ti²jah³la² i³sa²si¹hā³-
 xi²nū³na¹tu¹wa². So³ta²to²jah¹lai¹la¹wa². Wi¹wa³kon³kxi²ya³sain¹na²hē³la².
 Nū³kxūn³txi³ o²la³kxi²ya³sain¹na²hē³la². A²kxā³nxā² ā³non²ta³kxi²si¹sxā³ i³sa²-
 si¹hā³ūh¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². Hi¹na² ā³na¹ū³xi¹nx2ta¹tu¹wa². 26 A²nxe³jah¹la²
 i²nxa²lxi³ju³ta² ten³khaix¹lnx2na³la². Ī³ton³kxi²ju³tai³tā² ain³kxah¹lxi³ta¹hi¹-
 nhē³la². Nxe³kxah¹lxi¹nha²kxai³ hxi²waun³ta³kxi¹nx2ti³ta¹hē¹la². 27 Ya²la³tu³
 i³ton³khaix¹lna²hē³la². Ya³lu²ti³ten³khaix¹lna²hē³la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na²
 wi¹lhin¹sxā³ thāi¹ti³la² sa²hau³ko³tā²hē³la². Nxe³kxa²yu³su² wi¹lhin¹sxā³ thāi³-
 ti³la² sa²hau³kot³sa²nū³nhē¹la². Nxe³sxā³ ya³lu²si²hain¹ke³la³te²kxai³ ā²la²
 kái²non³sxā³ i³āin²txi³khaix¹lsa²hī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ ti³he¹nxe²nxa³hē³la².
 28 Nxe³na¹jut³su² i³sa²si¹hā³ūh¹xi¹nx2ta¹ju³ta² ten³khaix¹lsa³nha²wa². Nxe³-
 na¹kxai²nān²tu³ i²ain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³lih³kxi¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³sxā³
 i³āin²ta³kxi²sa²ju³ta² ā³wa²sut¹lsa³tu¹wa². 29 Ī³xi²kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹sxā³
 hen³txi³txain¹yah³lxi³hē¹la². Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² yo²nū³nha²kxai³
 txa²wā¹lon³yah³lai²la¹wa². Jah¹la² yā³l²te²he³la³ka² wi¹lhen³txi³txain¹-
 yah³lxi³hē¹la². 30 Jā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² wān³txa² sa²yo²we¹tha²kxai³
 ya³lu²te³lhxā³ nxa²hē³la². Wxāi²na² wxā³sxā³ ā³non²ta³kxi²sah²lxin¹kxe³su²
 hxi²kan¹yah³lxa³nha²kxai³ ā³si³wē³no³txa²lxi³na²hē³la².

Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ yo²i²kj³tā³la²

3 1 Jā¹nxe³jut³su² nxe³nx2ta¹wa². Txa²wā³tā³nāu³xāi³. A³lxi¹nx2ta¹nha²wa².
 Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ā²la² kái²non³sxā³ i³ka³lih³kxi¹nx2ti³ju³ta² ten³-
 nxa²lxa¹nha²wa². Ā²la² ū³wha²li¹lye¹nx2ta¹la². Nxe² i³yau¹ū³xi¹nx2ta¹kxai²nān²tu³
 āu²li²sa²nxa³nha²wa². Wi¹lhin¹sxā³ yxau³si¹nx2ta¹jau³su² ū³wha²li¹lye¹nx2ta¹wa².
 2 Ko³nxe³ti³ kái³tū³ka³txa² wi¹li²khai¹nxe³jah¹lxi³hē¹la². Ī³ki³ha¹kxi¹nx2tai¹-
 nha³ta²wa². Ī³lxa³thin¹ti³he¹xai¹nxa³wa². A²nū²nāu³ai¹na² ū³whi²lho¹nha²sxā³
 ū³kho³nyhain¹na³la². 3 A²kxā³nxi¹nu¹tai²na² Mo¹se²ah³lo²nu¹tai²na² kwa³-
 na³nē³jau³xai²li² ā³si³wxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ in³txa² wāi³lxa²
 wē³sa² tē³sxā³ ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹si¹nhē³jau³su² e³kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Nxe³jau³xu¹tai²na² txa²wā¹kxi³na¹xai²na² so¹lxi³ Ju³te²a² nū³ka³txi³ki³na¹xai²-
na² so¹lxi³ wain³txi³ sa²yo²we¹ki³tā³la². Sa²yo²we¹ki³kxan²ti³ yen³kxa² ā²la²
wi¹khai¹nxe³te²a² yū³ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³hxi¹ka¹tē³lha²-
kxai³ Sū³nu²kxai³lu² sa²nēn¹kxi²ki³tā³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³
yxau³kxi²nē³lha²kxai³ ka³li³sxā³ yxau³ki³tā³la². Yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² hai³-
txi³ yo²ti²ki³sxa³wa². 4Nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² yo²ti²ki³ke³la³te²kxai³
txai²li² ā²la² ā³sen³sai¹sxā³ yo²ti²hī³na¹wa². A²nū²a² yo²ha³kxa¹ ā³sen³sai¹ai¹nhī³-
na¹wa². 5Txa²wē³si¹na² txo¹na¹hī¹nai³tā² kwēn¹ta² a³li³la¹ha¹hī¹nai³tā² a³la²ni²sxā³
ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³la²ni²ju³ta² hau³hau³kon³sxā³ ū³sa³si³tū³ko¹-
kxā¹sa³na²hē³la². 6sa²e²ah¹lo²sa¹wa². Nxe² a³li³lah¹sxā³ txon¹jah¹lo²su² te²sa¹wa².
Bēn³ja³mī² nū³ka³txi³yah³lo²sa¹wa². Txa²wī³na²nāu³xai²na² yo²ha³kxa¹ E³bre²a²
nū³ka³txi³nāu³sain¹na¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wān³txa² sa²-
yo²we¹kxe³su² a²ha³tih³nū³ka³txai²li² fa³ri³se²a² nū³ka³txi³sa¹wa².

6—Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wān³txa² wain³txi³ kāi³a¹tū¹xā¹.
Na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah¹lai²na² wān³txa² yo²ti²sxā³ yxau²xai³-
tū³ka³txa² khāuh³lxa³tin³txai¹na¹hē³la². Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² kwa³na³nē³jau³xai³tā² wā³ko³nxa³te²tu³ sa²yo²we¹thxai²na¹hē³-
la². A²nū²a² i²li³te²la³ hxi²kan¹txi³ kō³te³kxi²sa²nxa³hē¹la². Jā¹nxe³te²su²
hxai²na¹hē³la². 7Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yo²i² ā³si³wxe³-
na¹hī¹na¹ yen³kxai³tā² hāi¹nxe³ti³xa¹ ā³na¹a¹hē³la².

—A²kxā³nxa² a³lxi²ti³ tē³a¹hē³na¹. Na¹jau³su² hī¹na² yo²kwain³te²txā³wa².
8Yen³kxa² yo²ha³kxa¹ ā³na¹sxā³ yen³kxa² ā²la² wi¹te²a² so¹lxi³ ten³te²sa¹wa². Je³su²
Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² i²sa²tē³kxi²na¹ju³ta²
ā²la² ā³sen³sai¹na³la². Nxe³na¹ha²kxai³ yen³kxa² ā³xai²li² kō³nxe³kxe³su² ā³na¹-
a¹ha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² sa³wit³su² na¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². 9Nxe³sxā³
ā³nū²nxi²sxā³ yxau²xai³nha¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². A²wi¹lhīn¹khai¹ju³khai³xa² wi¹-
lhit¹sain¹na²hē³la². Nxe³te³nah¹lxi¹. Hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² kwa³na³jau³xu¹tai²na²
sa²yo²we¹ta²kxe³su² wi¹lhit¹sai¹nxa³hē³la². Yxān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² yo²ti²a¹kxe³su²
wi¹lhit¹sain¹na²hē³la². 10Jā¹nxe³sxā³ yo²i²a¹kxai²nān²tu³ Kris²tu³jah¹la² i²yxau²-
xai³la¹tu¹wa². Kris²tu³jah¹la² a²wā³nxi¹ju³khai³xa² ka³ten³su² i³sa²yxau²xi²sxā³
yau²xai³ju³khai³xa² ā³ne³wxe² yxau²xai³la¹tu¹wa². Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² Sū³na²
wān³txa² sa²yo²we¹tha²kxai³ ye³khāuh³lxa³thin¹khai¹lta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ Sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹ti³ten³sa³nha²wa², khāuh³lxa³-
txi³sain¹kxan²ti³na². Jā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² A²wī³na²khai³xa² wān³txa²
sa²yo²we¹tha²kxai³ ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³
Sū³na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yo²we¹ti³ten³sa³nha²wa², ya³lu²na¹ju³ta²nū³a² yū³ti³-
hit¹sain¹kxan²ti³na². 11Jā¹nxe³na¹kxe³nū³su² ka³ten³su² i³sa²yxau²xi²si¹sa²jau³nū³su²
a²ya³la¹tu³ ū³hū¹sa³tu¹wa². Jā¹nxe³sxā³ Sū³na² ha³lo²ai²na² yxau²sa²tē³si¹sa³tu¹wa².

Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yo²wet¹sa²sai¹na¹ju³ta²

12Jā¹nxe³na¹jau³su² txa²wān³txa² e³nxa³jau³xa²sa¹:

—~Kō³nxe³ti³ kã³a¹ju³ta² yũ³ti³he¹nxa³wi¹. Wi¹ju³ta² so¹lxi³ kã³te²-sa¹wi¹. Nxe³na¹jau³su² hxi²kan¹txi³ e³nxa³wa². Yxã¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² a³lxi²sa²ju³ta² yxau²xai³te²sa¹wa². Nxe³te²sa¹ha²kxai³ wain³txi³ sa²yo²-wet¹sa²sai¹na¹ju³ta² ten³khaix¹sa³nha²wa². ¹³Txa²wã³tã³nãu³xã³.

—~Wi¹kã³sa²sai¹na¹xã¹. Na¹jau³la³ e³ti³he¹nxe²nxa³tai¹ti²tu³wa². Nxe³-na¹ta¹ kō³nxe³ti³ kã³a¹hi¹nai³tã² ha³nãu³ha² hxa³na³la². Yon³nãu³ai³tã² kã³a¹ju³tai³tã² ne³wã²na³a¹ha²kxai³ yan¹nãu³a¹ wi¹kã³a¹ju³ta³nũ³-a² ain³nha¹ha²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² so¹lxi³ sa²yo²we¹ta¹ju³ta³nũ³a² ain³nha¹ha²kxai³ nxe³na¹nha²wa². ¹⁴sa³nxe³la³kxi³nãu³xa² kwa² ã³-ni³hain¹ju³ta² yã¹nx²na³la². ã³nih³sxã³ ã³ne³ka²ta¹ta³lun²kxi³nũ³su² o²la³kxain¹nĩ²ta²wa². ã³ne³ka²ta¹ta³lun²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² hi³yãu³sa³-kxa² tĩh³na² ü³nhe³hẽ¹nha¹te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxũ³te²sa¹wa². Oh³nãu³a¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³kaix¹sa²ju³ta³nũ³a² wah³nxe³na¹wa². Txa²wã¹sũ³na² ten³si¹sa²jau³nũ³a² wah³nxe³na¹wa². Nxe³sa³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² ka³te³na² wi¹tãu³a² ã³wi¹ha¹ju³ta³nũ³a² i³ye³kxi²sain¹tu¹wa².

¹⁵Nxe³sxã³ ye³kan¹sxã³ yo²te²ki³na¹xai³na² ye³kan¹sxã³ hain³nha²ki³ju³ta² so¹lxi³ wain³na³la². Kris²tu³jah¹lai²na² a²ten³jau³su² a³la³kxi²ki³sa²kxai³ nxe³-jau³jau¹xain²txi³ sa²yo²wet¹sxã³ kã³jah³lxi³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ nxe²nxa³kxe³su² te²a² yũ³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² e³lai²na¹ i³yau¹ũ¹nx²2ti³tu¹wa². ¹⁶Jã¹nxe³ki³sa²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² wain³txi³ sa²yo²wet¹sxã³ kã³ki³kxa² yã¹xa³sah¹lxi³wxa². ¹⁷Txa²wã³tã³nãu³xã³. Kã³a¹kxai³ yã¹nxe² kã³yah³lxin¹tai¹-ti²tu³wa². Te²yã¹nxe² wain³txi³kã³jah¹lxi³hẽ¹la². Nxa¹ju³kxai³la¹ txai²yã¹nxa² kã³te²na² a²e³jau³xa² sa²yo²we¹jah³lxi³hẽ¹la². ¹⁸Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yo²i³ki³lxo³te²a² yũ²na³la². Nxe³te²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹lai²na² i³hxi²-ki¹la²kxi²sxã³ i³ya²lut¹lah¹lai¹tã² yo²kwĩn¹kxain¹na³la². Kō¹kō¹so¹nain¹na³la². Nxe³nx²ti³to³ha¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³tai²li² i³ãin²ta³kxi²nha²khaix¹nxe³sxã³ nãn³sxã³ i³hen³txi¹nx²2ta¹wa². ¹⁹A²nxe³tũ³ka³txai²li² ha³lo²a² ha³nxe²a² i³ju³-ta³nũ³a² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hain¹tu¹wa², Txa²wã¹sũ³na²sa³. A²nxe³tũ³ka³txai²li² Txa²wã¹sũ³nu²khai³xa² sa²yo²we¹tai¹nxa³wa². A²e¹nãn¹jau³khai³xa² ten³nyhain¹-kxa² so¹lxi³ sa²yo²wet¹sxã³ kã³ain¹na³la². Kuh³lxa³thin¹sxã³ kã³ain¹kxan²ti³ ãu²li²ju³ta² yũ³ai¹nxa³wa². Nxe³yãn¹ta¹ ju³tai²li² yo²kãin²txi³ e³ain¹na³la². Yuh³xai²nãn¹te² yen³kxa² so¹lxi³ ain³nha¹nhaix²na²hẽ³la². A²nxe³tũ³ka³txai²li² Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hain¹tu¹wa². Nxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ha³lo²a² ha³nxe²a² i³ju³ta³nãu³a² i³hau³hau²na²sa²tẽ³ũ¹hain¹tu¹wa². ²⁰Nxe³-nxa²ha¹te¹ txa²wã¹ki³nãu³xai²na² yo²te²tũ³ka³txi³ki³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² oh³xai²nãn¹kō³xai²li² txa²wã¹ha³lo²khai³su² na³la². Nxe³sxã³ yuh³xan¹kō³xai²li² yxau³sxã³ hin¹sxã³ wah³nxe³ki³tã³la². Txa²wã¹e¹na² sa²hau³kot³jah¹lai²na² Je³-su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² wxã³sxã³ a³ka³nxĩ²sxã³ wã³li²ju³ta³nũ³a² wah³nxe³ki³tã³la². ²¹A²nxe³jah¹la² hi²sen³-kxai³lu² a³wã³li²tãu³a² txa²wã¹nũ²nãu³ai²na² hxi²tha³nhe³kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² yũ³nẽ³kxan²ti³ si³nã³lxi³ tah²lxi³si³ti³hi¹tẽ³tu¹wa². Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹la² a²nũ²nãu³xai²li² wxi²kin³ti³ton³kxa² yã¹nxe² si³nã³lxi³ti³hi¹tẽ³tu¹wa². Nũ³kxũ³-

khaix¹jah¹lai²la¹wa². Ha³lo²ai²na² ha³kxa¹ a²wa³kxën³su² na³la². Nxe³ju³kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² a²nũ³kxũn³ju³txai²li² s¹nã³lxi³ti³hi¹tẽ³tu¹wa².

Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²sxã³ yxau²xai³ki³jau³su²

4 ¹Jã¹nxe³jut³su² kan²txi³ yxo²ĩ²yah³lxi¹nha²kxai³ ĩ³sa²nẽn¹kxi¹-
nx2ta¹wa². Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²sxã³
yxau²xai³lyah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³jah³lxi³hẽ¹la². Txa²wã³tã³nãu³-
sah¹lxi¹lxa². A³lxi¹nx2ta¹wa². Ne³kan²kxi²ti³hex¹nxe³nx2ti³nxa³nha²wa².
Ka²li¹txi²sah¹lxin¹nha²wa². Nxe³ye¹nx2ta¹wa².

²Nxa²ha¹te¹ E³vo³ti²a³ka³lxãi³. Sĩ³ti²ka³kxa³lxãi³, Nxe³jah³nxa². Kris²tu³jah¹-
lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²ya³hi¹nha²kxai³ hãu²non³sxã³ yxau³a³nha¹jah³he¹na².
³Nxa²ha¹te¹ wxãi²na² yxo²ĩ²tũ³ka³txa² ã³non²ta³kxi²khaix¹nxe³jah¹lo³
ĩ³nxa² txu¹ti³nãu³xin³ti² ĩ³wai³txai¹nhẽ³la². Nxe³sxã³ txu¹ti³nãu³xin³ti² Kle³-
mẽ²te²yah³la², txa²ya³lxi³nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ wi¹lo²la³kxain¹na²hẽ³la².
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³hain¹kxa² wi¹wa³ko³nain¹na²hẽ³la². Nxain¹-
ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wã¹sũ³na² ha³teh³nã³nxa² oh³nãu³a² ka³ten³su²
yxau²xai³te²nu³a² ha³teh³nã³nxa² ã²la² ũ³wha²li¹la³kxi²na²hẽ³la².

⁴Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²ĩ²tũ³ka³txi³ ĩ³nxa² kãin² ka³lih³jah¹lxi³-
hẽ¹la². Jã¹nxe² e³kxi¹nx2ti³sxã³ ka³li³sa²tẽ³jah¹lxi³hẽ¹la².

⁵Thãi³ti³la² kãi³ũ¹nhya¹ju³ah³lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² a³ka³nxi²sxã³
wã³li²ju³ta³nũ³a² nxe³je³nãu³wa³kxi³lon³na³la². ⁶Ha³lo²a² he¹yah³lxin¹-
ju³ta³nũ³a² hxi²waun³txi³yah³lxi³txã³lxa². Nxe³yã¹ta¹ yen³kxa² ĩ²li³ju³ta²
a²ten³nxa²lxi³ju³ta² nũ¹hĩ²sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi¹txai¹yah³lxi³hẽ¹la².
Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ain³kxi¹nx2ti³jau³nũ³su² yxo²ĩ²jah³lxi³hẽ¹la².
Nxe³yah³lxi³to³hin¹kxai²nãn²tu³ ĩ³ka³lih³kxi¹nx2ti³jau³nũ³su² ĩ³hen³-
txi³jah¹lxi³hẽ¹la², Txa²wã¹sũ³na²sa³. ⁷Yxah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
Txa²wã¹sũ³na² hãun²ju³ta² ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wa². A²nxe³ju³ta² a²nũ²a² hxi²-
kan¹txi³ ã³ne³wxe³ye²hĩ³ki³sxa³wa². Txa²wã¹sũ³na² hãu²no³nha²ki³ju³ta²
ũ³hũ¹nẽ³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxi²sxã³
yxau³ya³nx2ti³ha²kxai³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² hãu²nũ¹sa²tẽ³nx2ti³tu¹wa².

⁸Jã¹nxe³na¹jut³su² txa²wã³tã³syah¹lxi¹lxa². A¹n³nhyah¹lxin¹kxe³-
su² ĩ²khaix¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Ha³lo²a² wi¹ju³ta³nũ³a² yũ³ta³nxa²
sa²nẽn¹kxi²nẽ³kxe³nũ³a² yũ³ta³nxa² nxe³kxai²nãn²tu³ ain³nha²sxã³ ĩ²-
khaix¹nha¹je²jah³lxi³hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹, ha³lo²a² wain³te²lo³ju³ta² so¹lxi³
ha³lo²a² wi¹lhin¹ki³kxe³nũ³a² so¹lxi³ Txa²wã¹sũ³na² ye³na² tã³nxa² a²nũ²-
a² ye³na² tã³nxa² wain³ye²ki³kxa² so¹lxi³ ha³lo²a² ko³ti³he¹nxa³kxa² so¹lxi³
ha³lo²a² a³lxi²si¹nhẽ³kxe³nũ³a² so¹lxi³ ha³lo²a² wi¹le³kxi²ki³ju³ta³nũ³a² so¹lxi³
nxe³te² he³la³kxa² ain³nha¹je¹jah³lxi³hẽ¹la². ⁹Txa²wãn³txa² e³so¹kxi²sah³-
lxin¹jau³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ sa²yo²wet¹sah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wãn³txain²txi³
kãi³a¹ju³tain²txi³ sa²yo²wet¹sah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²-
wã¹sũ³na² hãu²non³ju³ta² wa³kxi³nxe³sxã³ ã³si³tẽ³la³kxi²xai³nx2ti³tu¹wa².

Pau²lah³lai²na² wi¹lxo³kxi²jau³su²

¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹ hī¹nai²li² ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹ju³ta² ā³si³wxe³xi²yah³-
lxi¹nhē³la². A²kxā³nxai³tā² te²yā¹nxe² ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa².
Nxe³nū²la² hxi²ka¹yah³lxa³nha²kxai³ hāi¹nxa¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa².

—~Wxāi²li² ten³nxa²sīn¹nxa³nhai¹. Nxe³yah²lxa³nhē³la². Yxān¹ta¹:

—~Hxi²kan¹txi³ ā³non²ta³kxi¹nx2ti³nxa³nhai¹. Sah¹lxi¹nhē³la². Yxān¹ta¹
hī¹na² te²yāx¹sah¹lxi¹lxa². Nxe³sah¹lxi¹nha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³
yxau³ya³sa³ha²kxai³ i³ka³lih³khaix¹sa³nha²wa². ¹¹Yxān¹ta¹ yen³kxi³txa²-
sa²kxe³su¹ nxe²nxa³nha²wa². Ha³lo²a² i²li³ju³ta³nū³a² ka³lih³kxi²la²nha²
yxau²xai³nha¹nha²wa². ¹²Yen³kxa² yū³sa²nxa³kxe³su² i²a¹ha²kxai³ yen³-
kxa² tau³ton³kxi²sa²kxe³su² i²a¹ha²kxai³ te²sa¹wa². Nxe³ha²kxai³ ha³lo²a²
i²li³je³na² hi¹na¹kxan²ti³ ha³lo²a² i²li³ju³ta² i³ha¹txi²na¹ha²kxai³ ka³lih³-
kxi²nha¹nha²wa², ū³kxi²sa²jut3su² ta³nxa² he³ja³lu²sa²jut3su² ta³nxa²
yen³kxi³ha¹kxe³su² ta³nxa² yen³kxi³txa²sa²kxe³su² ta³nxa² nxe³kxan²ti³ ka³-
lih³kxi²la²nha¹nha²wa². ¹³Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³ya³sa²kxe³su²
i³hxi²kat¹lsa³ha²kxai³ ha³lo²a² i²li³ju³ta² wxā³nūh¹sa²kxan²ti³ hxi²ka¹na¹wa².

¹⁴Nxe³na¹kxan²ti³ khāuh³nha¹ju³tai³tā² ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹-
ti²tu³wa². Ju¹tai²li² wain³na³la². ¹⁵Kxā³nxai³tā² Ma³se³to²na²ko³xa²
a³li³a¹hī¹nai³tā² a²wi¹lhī¹na² wxā³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³-
xa² i³hen³txi¹nx2ta¹hī¹nai³tā² wxa²nū³ka³txi³nāu³ i³nxa² Fi¹li³po²thi³na²
yxau³yah³lxin¹te² i³nxa² so¹lxi³ ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². ¹⁶A²-
kxā³nxa² Te³sa³lo²ni³ka²thi³na² yxau³na¹hī¹nai³tā² yen³kxi³txa²kxe³sā¹.
Sah¹lxin¹jau³su² wxa²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yen³kxi³khai³xa² wā²-
nhūh¹sxā³ i³sa²si¹hā³xi²sah¹lxi³to³hin¹tai¹ti²tu³wa².

¹⁷—~Kwa²hāi¹te³lhxā³ yen³kxa² yxo²kwain³kxai¹na¹nha¹. Hai³txi³ te²txā³wa².
Wi¹kāi³sa²tot¹jah³lxin¹ju³ta³nū³a² ten³sa³nha²wa². Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³-
lih³khaix¹sah¹lxin¹tu¹wa². ¹⁸Jā¹nxa¹jut3su² ū³yho³hi²ki³a² ū³sa²si¹hā³sah¹lxin¹kxa²
a²yo²ha³kxa¹ so¹kxi¹nx2ta¹hē³la². So¹kxi¹nx2ta¹ha²kxai³ yen³kxa² wā³kon³kxi²-
sa³ju³ta² yū³na¹wa². E³pa³fro³ti²jah³la² wxā³na²hē³la². Wxā³nū²la² wxa²yen³kxa²
ū³hū¹ah³lxin¹kxa² ū³hū¹sa³na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ hī¹nai²li² yen³kxa²
tau³ton³nha²wa². Nxe² kāi³ū¹sah¹lxin¹ju³tai²li² ha³nxe²a² wi¹lū³tho³xa² yā¹nxe³-
hī³nx2na³la². Txa²wā¹sū³na² i³nxū³so¹nūh¹nx2ti³kxa² yā¹nx2na³la². Nxe³tho³xa²
Txa²wā¹sū³na² i³nxū³so¹kxai²nān²tu³ i³ka³li³lhun¹na³la². Te²yā¹nxe³sxā³
wi¹kāi³ū¹sah¹lxin¹ju³tai²li² i³ka³li³lhun¹nū³na³la². I³ka³li³lhun¹nha²kxai³
wi¹lhīt¹sxā³ i²nxa²lxi³na³la². ¹⁹Jā¹nxe³jut3su² tau³ton³kxi¹nx2ti³kxe³su² Txa²-
wā¹sū³na² hi²sen³su² ū³hū¹nx2ti³tu¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³
yxau³ya³nx2ti³ha²kxai³ tau³ton³kxi¹nx2ti³ju³ta² ū³hū¹nx2ti³tu¹wa². Je³su² Kris²-
tu³jah¹la² sa²kxai³lu² oh³nān¹ta³ yen³kxa² kāin² yū³ha²kxai³ nxe² ū³hū¹nx2ti³tu¹wa².
²⁰Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²li² Txa²wā¹wi³nu²su² ha²kxai³
nxe³jah¹lai²li² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² ā²la² kāi²non³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Hai³txi³
ne³ki³so³nxa³ju³ta³nū³su² yū³ti³he¹nxa³lho³la². Nxe³ju³ta² ye¹nx2ta¹wa².

Pau²lah³lai²na² a²ne³ki³san¹jau³su²

21 Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²yah³lxin¹te²nāu³ i³nxa² Txa²wā¹sū³-
na² a²sa³wi³ha³lxī³syah¹lxin¹te²nāu³ i³nxa² nxe³sxā³ txa²ha³ta³nxa²
wi¹lhen³txi¹nx2ta¹wa². Txa²wā¹lon³ti³tāu³xai²na² yxau³ya³sain¹tū³-
ka³txi³nāu³xai²na² a²ha³ta³nxa² wi¹lhen³txi¹nx2ti³nūn³ya³sain¹na³la².
22 Ro²ma²thi³nān¹ko³xa² kāin²ko³xai²na² a²wa³kxēn³yah³lai²na² sxi²ha²
yxau³tū³ka³txi³nāu³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²tū³ka³txai²na² sa²-
kxai³lu² a²ha³ta³nxa² wi¹lhen³txi¹nx2ti³nūn³ya³sain¹na³la². Txa²wā¹sū³na²
yxo²i²tū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ te²yā¹nxe³nūh¹nx2ti³nūn³ya³sain¹na³la².
23 Jā¹nxe³jut³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹-
lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² kāin² thāi³ti³la² a³lxī¹nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa².
Jā¹nxa¹jau³su² txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² nxe³ye¹nx2ta¹wa².

Kolosēnses

1 1 Pau²lah³lo³na¹xai²na², Txa²wā¹wā³tā³jah¹lai²na² Ti³mo²jah¹lai²na² nxe³sīn¹-sxā³ ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³si¹na¹wa². Txai²na¹xai²na², Je³su² Kris²tu³jah¹lo²su² Jah¹la², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ten³jau³su² i³wet¹lso¹sxā³ i³hxi²kan¹-txi³hit¹lsa³na²hē³la². Sa³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txi²tain¹si¹ha¹jau³nū³a² i³sa²si¹hā³sa²kxah³lo²sa¹wa². Nxe³sa²-kxah³lo²na¹xai²na² wxa²nū³kā³txi³ i³nxai²na² Ko³lo²se³thi³na² yxau³ye³yah³lxin¹te² i³nxai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². 2Nxe³ha²kxai³, wxāi²na² Je³su² Kris²tu³jah¹-lai²na² wān³txa² yxo²i²ah³lxin¹ha²kxai³, wi¹wi¹nxe² sa²yxo²we¹jah³lxin¹ha²kxai³, nxe³yah³lxin¹lxa². Txa²wā¹tā³nāu³syah¹lxin¹lxa². Nxe³yah³lxin¹te² i³nxai²na² ain³kxi²-sah¹lxin¹hē³la². Txa²wā¹wi³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³ān²tu³ kāin² thāi³ti³la² a³lxin¹nx2ti³si¹ha¹jau³nū³su² wxa²nxū²kwai³nāu³a² ā³nhāu²no³txa²lxin¹si¹ha¹jau³nū³su² nxe³nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa².

Sū³na² i³wi¹lxon³kxi²jau³xa² Pau²lah³la² i³ye³kxi²jau³su²

3-4 Wxa²nū³kā³txai²na², Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i², Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i²te²nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ a³lxin², yah³lxin¹sin¹ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa³. A²nxe³yah³lxin¹hin¹jau³xa² ha³tā³nxā² ain³kxi¹nx2ti³si¹na¹hē³la². Nxe³nx2ti³si¹na¹-ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ ha³tin³ti³ i³ye³kxi²to³si¹na¹hē³la².

—~Txa²wā¹sū³nāi³. Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² wi³nu²si¹lxin¹. Nxe³nha²kxai³ Ko³lo²se³sa³ nū³kā³txa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² wi¹wi¹nxe² yxo²i²khai¹nxe³nxain¹sin¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ju¹tai²li² sa²nēn¹kxi²sin¹nxā²ha¹nhai¹. Nxe³to³si¹na¹hē³la². Jā¹nxe³si¹na¹wa². 5 A²kxā³nxā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² a²ya³la³lyau³xan²tu³ ain³kxi² ān³si³wxe³yah³-lxin¹ti³ai¹ti²tu³wa². Ā²la² a³la³kxi²yah³lxin¹ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³lxin¹ka³tu³.

—~Oh³nāu³a¹, Txa²wā¹sū³na² sxi²nhāu³a¹ ha³lo²a² wi¹khai¹nxe³sxā³ ka³-lih³khai¹nxe³ju³ta³nū³a² yū³nē³na³na¹. A²hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² ũ³hā¹kxi²nē³na³na¹. Yxan¹nāu³a¹ ũ³yhen³kxi²nē³tū¹xā¹. Nxe³jau³xai²na² yxo²i²sa²tē³yah³lxin¹ka³tu³ Kris²tu³jah¹la² yxo²i² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i²te²nāu³xa² a³lxin² yah³lxin¹ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa². 6 A²nxe³-jau³xai²na² wān³txa² wi¹jau³xai²na² ain³kxi²yah³lxin¹ka³tu³.

—~Txa²wā¹sū³na² kāin² thāi³ti³la²sxā³ a³lxin²nē³jah¹lo²su² na³na¹. A²ya³la³-tu³ jau³xai²la¹xā¹. Hī¹na² a³la³kxi²na¹nhā¹. Nxe³yah³lxin¹ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa².

Nxe³yah³lxi¹nh¹nān¹jau³xau³tēx¹ltān²tu³, wxa²yu³ta² ā³ka³lxa¹ton³sxā³ ain³kxi² sa²yo²we¹ti² ha³lo²a² wi¹ju³ta² kái³i² nxe³yah³lxi¹to³ta¹hin¹ti³ai¹ti²-tu³wa². Nxe³yah³lxi³to³hin¹kxa² yā¹nxe³sxā³, a²nū³a² yuh³xai²nān¹ta³ko³xa² yo²ha³kxa¹ nxe³ta³ko³xai²nān¹te² nū³kā³txa² wān³txa² wi¹jau³xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³yau¹tī³nē³jau³xai²na² ain³kxi² sa²yo²we¹ti² ha³lo²a² wi¹ju³ta² kái³i² nxe³ye²tū³kā³txi³nū³a² ā³ka³lxa¹ton³sa²tē³yain¹ta¹hē³la². 7 Jā¹nxa¹jau³-su² E³pa²frah³lo²su² jah¹la² a³lxi²na¹kxah³lai²la¹wa². Txai²yā¹nxe³sxā³, Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²wa³ka³li³lot³sxā³ yxau²xai³jah¹lai²la¹wa². Na¹ha²kxai³, txai²li² hxi²kan¹txi³ ā³wxā³sxi²nx²ti³nxa³tai¹ti²tu³wa². Nxe³na¹kxa²yu³su² jah¹lai²na² ā³si³wē³not³sa²sxā³ ān³tī¹nx²ti³sxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² i³yau¹tī³-nx²ti³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². 8 Nxe³nx²ti³nū²la² wxa²li²ka³tu³, wxa²ha³ta³nxa² a³lxi²waun¹nha¹yah³lxin¹jau³xa² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² a³lxi²waun¹-nhyah¹lxin¹ti³hi¹txa²lxi³jau³xa² E³pa²frah³lai²na² i³hen³txi³sa²sīn¹na²hē³la².

9 Nxe³sa²sīn¹jau³xa² ain³kxi¹nx²ti³sī¹na¹hī¹nān¹ju³tu³, hu³ wxa²ha³lo²a² sa²hau³ko³tūh¹nx²ti³sī¹nha¹jau³nū³su², Txa²wā¹sū³na² ha³tin³ti³ i³ye³kxi²-to³sī¹na¹hē³la². Nxe³sī¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na², nxe³ti³sī¹lxi¹. Nū¹ān¹tū³kā³txa² Ko³lo³sē²sa³ nū³kā³txa² sa²-hau³ko³tain¹sxā³, Wxa²yāu³ka³jxah¹la² wi¹lhin¹jah¹la² ā³nxū²kwai³wi¹sxā³ yxau³ai¹nhīn¹ka³tu³ kāin² a³la³kxi²ti³hi¹txain¹sī¹nhē³li¹. Ain¹nhīn¹kxai²nān²tu³ Txa²sū³nu² i³nxai²na² wxa²ē¹nān¹jau³xa² au³txi³ ain³nha²nhīn¹jau³xa² a²ten³-nhīn¹jau³xa² ta³nxū¹kā³txai²na² a³la³kxi²ti³hi¹ta³lu²ni² wi¹ko³nha²ti³hi¹ta³lu²ni² nxe³txain¹sī¹nhē³li¹. Nxe³to³sī¹na¹hē³la². 10 Sī¹na¹ha²kxai³ wxā²nān²ta³ Txa²wā¹sū³na² au³txi³ te³nain¹jau³su² so¹lxi³ yxau²xai³li², Txa²wā¹sū³na² i³-ka³li³si¹yah³lxin¹jau³su² so¹lxi³ kái³i², ha³lo²a² wi¹ju³ta² ka³lxa¹txi³ kái³i², Txa²wā¹sū³na² wi¹la² a³la³kxi²sxā³ yxau²xai³li², yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Jā¹nxe³-nx²ti³sī¹nha¹jau³su², Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²to³sī¹na¹hē³la². 11 Txa²wā¹sū³na² wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe³sxā³ hxi²kan¹khai¹jah¹lai²la¹wa². Nxe³sxā³ sa²hē¹-txa²txi³jau³su² hxi²kan¹kāi²non³nxa²lxi³tu¹wa². Nxe³nx²ti³kxai²nān²tu³:

—~Ha³lo²a² ye³khāuh³lxa³thin¹ju³ta³lot³sa²na³na¹. Yah³lxin¹kxa²ha³ta³-nxān²txi³ nxū²kwai³lxū¹ti³ hxi²ka¹ka¹nha²la² yxau²xai³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². 12 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Txa²wā¹wi³nāi³. Ha³lo²a² ye³khāuh³lxa³ti³sa²sīn¹jut³su² kxan²ti³nū¹ ka³li³-sa²sīn¹tu¹wi¹. Wain³te²lot³sa²nhī¹nha²kxai³ hxi²waun³txi³nha¹ju³ta² yū²nxa³wi¹. Nxa¹jau³su². Txa²wā¹wi³na² Si³yxau³jah¹la² i³ye³kxi²ki¹ta³la². Nxe³ha²kxai³ ha³-lo²a² wi¹ju³ta² ha²tet¹lut³sū³ju³ta² Txa²wā¹wi³na² ū³hā¹kxi²nē³na³la². 13 A²ha² kxā³nxa² Sa³ta³na²jah¹la² a²ha³lo²lot³sxā³ ka³nxah³jut³sū³ju³ta²lot³sxā³ yxau²-xai³ki³sxai²tai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² wxa²wa²su¹tē³ta¹hxai²hē³la². Nxe³nē³lha²kxai³ ha³lo²a² wi¹ju³ta² sa²kxai³lu² A²ta²ha² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹wi³na² a³lxi²kah³lo²su² jah¹la² hi²sen³su² sa²hau³-ko³ta³ko³xa² sa²kxai³lu² wi¹wi¹nxe² wxē³nē³ta¹hxai²hē³la². 14 Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² a²wah³yu³ta² ya³lu²ki³ju³ta²nū³ai²la¹wa². Yxān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la²

hi²sen³kxai³lu² ko³nxe³ti³ kai³ki³ju³ta² wah³yu³ta² sa²so¹kxi²ne³lhxã³ ya³lu²kxi²-
ne³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹la² a²ha³lo²lot3sxã³ yxau²xai³ki³tã³la².

Kris²tu³jah¹la² wxã³ju³tu¹ta²na² i³yau¹ũ³jau³su²

15Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³la³ txa²wã¹yen³na² i²ki³kxe³sxa³wa². Yxã¹ta¹
Kris²tu³jah¹lai²na² i²ki³kah³lo²su² jah¹lai²na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³ãin²ti²-
na³la². Txa²wã¹sũ³na² a³la³kxi²si¹nhê³jah¹lai²la¹wa². Jã¹nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na²
hxi²kan¹khai¹nxe³sxã³ a²yen³kxa² wet1sa²sai¹kxa² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹txi³ã³-
sen³sai¹khai¹nxe³jah¹lai²la¹wa². 16A²nxe³jah¹la² hi²sen³su² a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
wet1sa²sai¹ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ju³ta² oh³nãu³u¹ta¹nã¹te² yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
we¹ti², yuh³xai²nã¹te² yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ we¹ti², txa²wã¹yen³na² i²ki³kxe³-
su² te²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ we¹ti², a²yen³kxa² i²ki³sxa³kxe³su² te²yxox²ha³kxa¹
we¹ti², oh³nãu³u¹ta¹nã¹tũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² hxi²kan¹khai¹nxe³te²
nãu³xãin²txi³ we¹ti², ã³sa³ki³la³xi²te² nãu³xãin²txi³ yxo²ha³kxa¹ we¹ti², yuh³nãu³-
ai²nã¹tũ³ka³txa² a²hxi²kan¹txi³nãu³xain²txi³ yxo²ha³kxa¹ we¹ti², ã³sa³ki³la³xi²te²
nãu³xã² a²hxi²kan¹txi³nãu³xain²txi³ we¹ti², nxe² sa²sai¹ta¹hxai²hê¹la². Ain¹sxã³
a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ Kris²tu³jah¹la² wet1sa²sai¹ha³kxai³:

—~Wxi²kin³ti³tot3sa³txai²lã¹. Nxe³jau³su² wet1sa²sai¹ta¹hxai²hê¹la².
17A²wi¹lhĩn¹khai¹xu¹ta¹na² a²yen³kxa² ka³na³ka³na³te² he³la³ko³ yũ²ti³he¹-
nxa²hĩ¹nu¹ta¹na² Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ yxau²xai³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³
a²hĩ¹na¹nã¹te² yen³kxa² yxo²ha³kxa¹, Kris²tu³jah¹la² hxi²ki³kxai³lu² yen³-
kãin²txi³ ã³nhau³ko³tũ³sxã³ ai³ye²na³la². 18Txa²wã¹ne³ka³nãu³ai²na² sa²kxai³lu²
txa²wã¹nũ²na² whã²na¹ sa²hau³ko³tũh¹kxi³te²ju²hê³la². Nxe³kxa² yã¹-
nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹lai²na² wã³txa²
yxo²i²sxã³ yxau²xai³te²ki³nãu¹xai²na² sa²hau³ko³tũ¹nhê³na³la². Ka³ten³su²
ti³hi²tê³jah¹lai²la¹wa². A²kxã³nxa² ya³lu²kxi²nũ¹nhê³lhxã³ ka³ten³su² i³sa²yxau³-
xi²ta¹hxai²hê¹la². Nxe³nũ¹nhê³kxe³su² yxo²i²sxã³ yxau²xai³te²ki³nãu¹xai²na²
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³su² tãu³a¹ Kris²tu³jah¹lai²la¹wa². Nxe³jau³su² ha³lo²a²
i²li³ju³ta² yxo²ha³kxa¹ A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³su² tãu³a¹ Kris²tu³jah¹lai²la¹-
wa². 19Nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²ẽ¹nã¹jau³kxai³lu¹:

—~Kris²tu³jah¹la² Txai²yã¹nxe³jah¹lo²khai³xai²la¹xã¹. Hã¹i¹nxe³te²hũ³-
te²la³si¹na¹xã¹. Nxe³jau³xai²na² nxũ¹hãin³nha²sxã³ i³ka³li³ta¹hxai²hê¹la².
20Nxe³te³na¹ Txa²wã¹sũ³na² ãh¹ i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Kris²tu³jah¹lai²na² a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ i³wi¹lhi²ti²sa²sxã³
ã³yã³lxi²xi²ti³hit1sa³tũ¹xã¹. Jã¹nxe³te³lhxã³ Jah¹la² wã²nxũ¹lxi³sxã³ hi³sa³-
ka³txa² i³hxi²ki¹la³ki²sxã³ a²ti³ha²yau³xa² ha³li³ka² hxnã³sxã³ ya³lu²tũ¹xã¹.
Nxe³kxai²nã²tu³ oh³nãu³u¹ta¹nã¹te² yen³kxa² a²yxox²ha³kxain²txi³,
yuh³xai²nã¹te² yen³kxa² a²yxox²ha³kxain²txi³, nxe³sxã³ hãu²non³ti³sxã³ã³-
yã³lxi²xi²sa³tũ¹xã¹. Ju¹ta² ten³sa³nhã¹. Txa²wã¹sũ³na² ta¹hxai²hê¹la².

21Jã¹nxa¹jau³su² wxa²yu³ta² sa²kxai³lu² a²ha² kxã³nxa¹ Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ i³ko¹lxko¹son²ki²u² ha³na³ka³lxi³ yxau³ye² nxe³ye²yah³lxi³-
to³ta¹hxain³ti³ai²ti²tu³wa². Ko³nxe³ti³ kai³i² ko³nxe³ti³ i³ye³i² yah³lxin¹kxe³su²

yah³lxi³to³ta³hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². ²²Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² A²ta²ha² yuh³xai²-
nān¹te² ha³lo²ai²na² a²nū²khai³su² ye²hī¹nai³tā² ya³lu²kxi¹nx2ti³ta³hxai¹hē¹la².
Nxe³ha²kxai³ a²hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²ē¹nān¹jau³su² te³nah¹lxi¹:
—~Txa²ta²hai²na² Kris²tu³jah¹lai²na² ya³lu²kxain¹na²hē³na¹. Ain¹sxā³
Txa²nū³ka³txai²na² wxa²wa²su¹tain¹na²hē³na¹. Nxe³ha²kxai³ a²hī¹nai²na²
txa²ya³lxa³ nū³ka³txai²la¹xā¹. Nxe³sxā³ ā³nhan³ka²ti³khai¹nxe² wi¹lhīn¹-
khai¹nxe² a²nū²a² ā³xa² hxi²kan¹txi³ ko³nxe³te²lo³txa³kxe³su² nxe² nxe³sxā³
Txa²yen³nāu³a¹ yxau³ya³sain¹na³na¹. Txa²te³na¹jau³su² na³xā¹. Txa²wā¹sū³na²
a²ē¹nān¹jau³su² nxe³ya³nx2ti³na³la². ²³Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² yxo²i²sa²te³jah¹lxi³hē¹la². Jū¹te²he³la³ko³ ā³na¹yah²lxan³kxe³su²
kan²txi³ i³jah¹lxi³hē¹la². Ha³lo²a² ye³khāuh³lxa³thin¹ju³ta³lo³txa²lxi³kxai²-
nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³na¹yah³lxi³txa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³:
—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² ain³kxi²na¹hē³-
na¹. Jā¹nxe³jau³xai²yā¹nxe³sxā³ a²ya³la³tu³ yxan¹nāu³a¹
wxa²wa²su¹ta³lun²khai¹lxnxe³tū¹xā¹. A²ha² hī¹nai²na² ha³lo²a² ye³khāuh³-
lxa³thin²ki²sa²na³na¹. Nxe³ta¹ sxi²ha² kan²thi³na² it3ta² hxi²kan¹txi³
sa²it3sa²we¹txa³wxe³hī³nx2nxa³xā¹. Jā¹nxe³thi³nhū³nxe² kan²txi³ Sū³-
na² wān³txa² i³sxā³ yxau³na¹tū¹xā¹. Ā³na¹nxa³lho³na¹. Nxe³jah³lxi³hē¹la².
A²nxe³te² wān³txa² wi¹jau³xai²na² yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹
i³tih³nxe³si¹sain¹jau³nū³su² Txa²wā¹sū³na² i³sa²si¹hā³sain¹sīn¹na²hē³la².
Nxe³ha²kxai³ i³tih³nxain¹si¹na¹wa². Jā¹nxe³nx2ti³si¹sa²jau³nū³su² txai²na²
Pau²lah³lo²na¹xai²na² wa³ka³li³lo³sa²jah¹lo²sa²wa².

Yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txa² ā³nhxi²nū¹nu¹hain¹jau³su²

²⁴Kxā³nxai³tā² Kris²tu³jah¹la² e³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ye³khāuh³lxa³thi¹na¹kxai³ jā¹nxīn¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹na²hē³la². Hī¹nai²na²
ye³khāuh³lxa³thi¹na¹wa². Nxe³na¹ju³ta² wi¹na³la². Kris²tu³jah¹la² ye³khāuh³-
lxa³thin¹kxa² yā¹nxa¹kxai²nān²tu³ ka³li³sa³nha²wa². Kris²tu³jah¹lai²na²
wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la²nū²a² yā¹-
xain¹na³la². Nxe³ha²kxai³ txa²nū²ai²na² sa²kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la²nū²a²
ye³khāuh³lxa³thin²kxi²nū¹na¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³ ka³li³sa³nha²wa². ²⁵Wxa²-
yu³txai²na² Kris²tu³jah¹la²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³te² i³nxai²na²
ā³nhxi²nū¹nū³nx2ti³te³lhxā³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ti³hit1sa³na²hē³la².
Wān³txa² wi¹jau³xai²na² Sū³na² a³la³kxi²si¹nx2ti³jau³nū³ai²na² yxo²ha³kxa¹
i³tih³nxe³ta³lun²nx2ti³te³lhxā³ ti³hit1sa³na²hē³la². ²⁶A²nxe³te² wān³txai²na²
a²yxo²ha³kxa¹ txa²wā¹si³kxā³nāu³u¹ta¹nān¹ju³tu³ ā³ne³wxe²sa²te³ain¹ta¹hxai²-
nxa³hē¹la². Hai³txi³ wān³txai²na² a²si³yxau³tāu³la³ yuh³xai²nān¹tū³ka³txai²na²
ā³ne³wxe³ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³ a²si³yxau³tāu³a² ā³sa²no¹-
sa²te³kain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ a²hī¹nai²na² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu²
wān³txu¹ta¹na² a²yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³nhē³lhxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na²
Wān³txa² yxo²i²tū³ka³txi³ kī³na¹xai²na² so¹lxi³ i³yau¹ū³nhē³na³la². ²⁷A²nxe³jau³-
xai²na² kwēn¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na² i³yau¹ū³nhē³jau³xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

— Je³su² Kris²tu³jah¹la² nxu²kwai³yxau³nx2ti³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²ya³la³tu³ yxan¹nāu³a¹ wxi²kin³ti³to³ti³hi¹txa²lxi³tu¹wi¹. Nxe³nē³na³la². A²nxe³jau³xai²na² wi¹khai¹nxe³jau³xai²la¹wa². Wxi²kin³ti³ton³sxā³ ā³sen³sai¹khai¹nxe³jau³xai²la³wa². Kxā³nHXi¹nu¹ta¹nān²tu³ ā³ne³wxe³ai¹nxa³jau³su² ta¹hxai²hē³la². Yxā¹ta¹ a²hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² a²nū²nāu³xai²na² yuh³xai²nān²tū³kā³txai²na² yxo²ha³kxa¹ nxe³jau³xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² nxū²kwai³yxau³nx2ti³ju³ta² ten³jau³su² i³yau¹ū³hain¹thxun¹na³la². 28 Na¹ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² wān³txa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³hain¹si¹nHXai²na¹hē³la². Nxe³sxā³ tih³na² wi¹lxa³tih³na² ā³na¹ain¹si¹hain¹jau³su² i³tih³nxe², wān³txa² wi¹jau³xa² i³tih³nxe², a³la³kxi²khai¹nxe³jau³xa² i³tih³nxe², nxe³ain¹si¹nHXai²na¹hē³la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ wa³nūn³ta³ki²la²sxā³ i³wi¹lhin¹txai²lā¹. Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na¹ Si³yxau³tāu³a¹ a²yen³nāu³a¹ yxau³txai²lā¹. Nxe³ain¹si¹hain¹jau³su² si¹nHXai²na¹hē³la². 29 Jā¹nxain¹si¹nha¹jau³su² kāin² o²la³kxi²si¹nHXai²na¹hē³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² nū³kxūn³txi³ hxi²kan¹txi³lot3sa²kxe³su² sa²wai³wait3sxā³ nū³kxūn³txi³ ā³no²la³ki²si¹nHXai²na¹hē³la².

2 1 Wxa²yu³ta¹na² Ko³lo²se³thi³nān¹tū³kā³txi³ i³nxai²na² txa²e¹nāu³a¹ au³txi³ wxa²ha³lo²a² i³hxi²waun³ta³kxi¹nxa²ti², ha³lo²a² wi¹lyah³lxin¹ju³ta³nū³a² so¹lxi³ ān³ten³kxi¹nx2ti² nxe³nx2ti³hxai²na¹hē³la². Na¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sa²hau³kot3si¹nx2txai¹na¹jau³su² kāin² i³ye³kxi²hxai²na¹hē³la². Jā¹nxai¹jau³su² La³o³ti³se²a²thi³nān¹tū³kā³txain²txi³, a²nū²a² ā³xa² i²sai¹nxa³tū³kā³txain²txi³, ain¹sxā³ nxe³nx2ta¹kxa² yā¹nxe³sxā³ ai¹nHXai²na¹hē³la². 2 Na¹ha²kxai³ wxa²e¹nāu³a¹ au³txi³ hxi²ka¹ka¹nha²la² ain³nha², a³lxi²waun¹nyhu¹i², nxe³yah³lxin¹ju³ta³ten³sa³nha²wa². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²e¹nāu³a¹ wi¹lāin³nha²waun¹nha²yu³sxā³ yxau²xai³waun¹ya³nha²yu³yah³lxin¹tu¹wa². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² a³la³kxi²ta³lu²ni², wi¹ko³nha², yah³lxin¹tu¹wa². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³ai¹nxa³jau³xu¹ta¹na² ha³ta³nxān²txi³ a³la³kxi²yah³lxin¹tu¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹lo²khai³xa² wi¹la² a³la³kxah¹lxin¹tu¹wi¹. 3 A²nxe³jau³xu¹ta¹na² sa²kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³yau¹ū³nhē³jau³xai²la¹wa². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ so¹lxi³ a³la³kxi²khai¹nxe² wi¹ko³nha²khai¹nxe² nxe³jah¹lai²la¹wa². Nxe³kxe³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²ki³kxai²nān²tū³ ju³ta² yā¹nxe³sxā³ a³la³kxi²ton³nē³lhī³nx2na³la².

4 Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xai²na² wān³txa² ain³kxain¹yah³lxi³txa³hē¹la². Txa²wān³txa² so¹lxi³ ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² ā³su² te²a² wān³txa² wai³nxa³jau³xa² i³yxo²wi¹wi¹nxe³nha²sxā³ i³ye³kxi¹nx2ti³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³na¹si¹nx2ti³jau³nū³su² i³ye³kxi¹nx2ti³kxa²yan³ti³su² ya³nx2ta¹wa². 5 Txa²ina¹xai²na² Pau²lah³lo²na¹xai²na² u² hā³na³kxa³lxi³ yxau³ya³nx2ti³hxai²na¹ta¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ta¹kxa²ha³tā³nxān²ti³ txa²yxo²ka³nāu³nū¹ai²na² whā²ina¹ ain³nha¹nx2ti³sxā³ ā³nū²ki¹nx2ta¹kxe³hū³nxe² ain³ta³ki¹nx2ti³nha²sa³nha²wa². Na¹ha²kxai³ wxa²yxau³yah³lxin¹ju³ta² a²ha³tā³nxa² ain³kxi¹nx2ta¹ha²kxai³ kāin² ka³li³sa²si¹yha³lxin¹nha²wa². Nxe³sxā³ wxa²yu³txai²na² wi¹li³we¹yhu¹sxā³ yxau²xai³lye²yhu¹i² Kris²tu³jah¹la² hxi²ka² kan²txi³ yxo²i² nxe³yah³lxin¹ju³ta² kāin² ka³li³sa²si¹yha³lxin¹nha².

wa². Na¹ha²kxai³ yxau³ya³nx2ta¹kxe³hū³nxe² wxa²ha³lo²ai²na² wi¹ju³txai²na² txa²yen³nai²na² i²ūh¹nx2ta¹kxe³hū³nxe² kāin² ka³li³sa²si¹yhab³lxin¹nha²wa².

Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³ye²ki³jau³su²

⁶Jā¹nxa¹jau³su² e³a¹wa². A²wi¹lh¹na² txā² Kris²tu³jah¹la² yxo²i² ān³si³-wxe³yah³lxin¹nh¹nai³tā² nxe³sxā³:

—~Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³khai³xai²la¹xā¹. Jah¹lai²na² so¹lxi³ yxo²i²a¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹ta¹hin¹-ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³lxin¹ka³tu³ a²h¹nai²na² jā¹nxe³yah³lxin¹jau³xai³ jā¹nxe³jau³lxi³ Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²yah³lxin¹sxā³ yxau³sa²tē³ye¹txain¹-nū²hē³la². ⁷Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ hi³sa³ka³txa² wi¹lā³nxe²kxi³sxā³ au³txi³ u²lā³nxe²kxi² ai³kxai²nān²tu³, wi¹wi¹nxe² we¹ni² kan²txi³ i³nha²sxā³ yxau² nxe³kxat³su² te²jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³kat³sū³jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹-kxai²nān²tu³ Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ kan²txi³ i³jah¹lxi³sxā³ a²wi¹lh¹nān¹te² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³nx2ti³hxi²jau³nai¹tā² i³wet¹so¹jah³lxi³sxā³, Kris²tu³jah¹la² yxo²i² kāi²nōn³jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²-wā¹sū³na² i³ka³li³ki²khai¹nxe³nx2ti³jau³su² i³ye³kxi²txai¹yah³lxi³hē¹la².

⁸Ha³lo²a² wi¹lī²jah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² i³ki³ha¹ki¹nx2ti³ha³ta²wa². A²nxe³tū³-ka³txai²na² yuh³xai²nān¹jau³xa² so¹lxi³ i³ye³i², wai³nxa³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³i², ha³yax³kxin¹jau³xa² so¹lxi³ i³ye³i², hai³txi³ Je³su²jah³la² wān³txa² e³xa³i² nxe³tū³ka³txi³su² ya²nx2ti³ha³ta²wa². Nxe³sxā³ i³ki³ha¹ki¹nx2ti³sxā³ Txa²wā¹-sū³na² hxi²ka² yxo²i²yah³lxin¹ju³ta² sa²tā³ki¹nx2ti³kxa²yan³ti³su² ye¹nx2ta¹wa². ⁹-¹⁰Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² yā¹nxe³jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²-kxai³ a²si³yxau³jah¹la² ne³te²hxi²kan¹khai¹nxe³sxā³, wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe³ju³ta² a²yxo²ha³kxa² whāi²na¹ wā³ko³txa³kxe³su² Kris²tu³jah¹la² ne³te²nū²ai²na² yxau³te²ju²hē³la². Nxe³ha²kxai³ wxāi²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, a²hxi²kan¹ju³ta² wa³nūn³ta³ki²la²sxā³ yxau³xai³yah³-lxi³hī³nxa¹lxa². Kris²tu³jah¹lai²na² hxi²kan¹txi³ ān³sen³sai¹khai¹ljah¹lai²la¹wa². Yuh³xai²nān¹te² hxi²kan¹te²nāu³xa² ā³sen³sai¹ oh³xai²nān¹te² hxi²kan¹te²nāu³xa² ā³sen³sai¹ nxe³jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ ya³nx2ta¹wa².

¹¹Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³yah³lxin¹lxa². Yah³lxin¹nha²kxai³ wxa²-ē¹nāu³ai²na² ko³nxe³thin¹ju³ta³lo³nx2ti³kxe³su² ā³wa²su¹txa²ti³na²hē³la². Hai³txi³ yuh³xai²nān¹ta² hxi²ki³la³ kāi³ūh¹nx2ti³xa³hē³la². Kris²tu³jah¹la² kāi³ūh¹nx2ti³na²hē³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wxa²wa²sut¹sxā³ yxau²-sa²tē³yah³lxin¹lxa². ¹²Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² a²kxā³nxa² e³kxah¹lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹nān¹te²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ yxo²i²a¹tū¹xā¹. Sa²-yxo²we¹ta¹tū¹xā¹. Nxe³yah³lxin¹jau³tu³ hā²wxān³txa³ i³yau³xa² ū³hū¹ki²sa²sai¹nx2ti³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³tāu³a¹ i³yau³xa² ū³hū¹ki¹nx2ti³tāu³a¹ e³kxi²yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹na² ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau³xai³la¹ju³ta² ā³na¹a¹xā¹. Nxe³yah³lxin¹jau³tu³ Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ kwā³kxa² sa²nī³ki¹nx2ti³jut³sū³nxe² ū³hū¹ki¹nx2ti³-na³la². Nxe³ha²kxai³ hā²wxān³txa³ i³yau³xa² sa²sai¹xi²nx2ti³tāu³a¹ Kris²tu³jah¹la²

ã³nũ²nxi²sxã³, nũ³kxũn³txi³ ya³lu²yah³lxin¹jut3sũ³ju³ta² ka³ten³su² i³sa²yxa³-
 xi¹nx2ti³jut3sũ³nxe² sa²sai¹xi²nx2ti³tai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹la²
 yxo²i²yah³lxin¹nhĩ¹na¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² nũ³kxũn³nha²sxã³ wxa²e¹-
 nãũ³ai²na² tah²lxi³ we¹tũ³nx2ti³na²hẽ³la². 13 Jã¹nxa¹jau³su² kxã³nxa² kō³nxe³ti³
 kãĩ³sxã³ yxau²xai³yah³lxin¹ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Kō³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta³lō³jah³lxin¹kxe³-
 su² wxa²wa²sut1sxã³ yxau²xai³lyah³lxan³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu²
 ten³ti³hex1yxah³lxan³kxe³su² Txa²wã¹sũ³na² ya³lu²kxi²nẽ³jut3sũ³nxe²
 yxau²xai³yah³lxin¹ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ ya³lu²te²nũ³nhũ³nxe² Txa²-
 wã¹sũ³na² yxau²xai³ye²ain¹yah³lxĩ³to³hin¹ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yxã¹ta¹ a²hi¹nai²na²
 Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²sxã³ ã³nũ²nxi²sxã³ yxau²xai³yain¹yah³lxĩ³ta¹-
 hin¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³lxĩ¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau²tãũ³su² tãũ³a¹
 ka³ten³ti³hi¹txa²lxĩ¹ha²kxai³ wxa²kō³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²su¹txa²-
 lxi³ha²kxai³ nxe³nx2ti³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². 14 Nxe³jut3sũ³nxe² kō³nxe³ti³ kãĩ³ki³kxa²
 a²yxo²ha³kxa¹ i³wha²li¹la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³txã³nxai²nã¹jau³su² kō³nxe³-
 ti³ kãĩ³ki³kxa² yo³ha² ya³lu²kxi²nẽ³ju³ta³nũ²a² sa²hẽ¹tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³to³ta¹
 Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ta³nxã¹nxai²na² tẽ³sxã³ i³ka³net3hxa³ta¹hxai²-
 hẽ¹la². Kris²tu³jah¹la² hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²jut3sũ³nxe² i³hẽ¹jut3sũ³nxe²
 hxa³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 15 Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lo²su² te²hi²sen³kxai³lu² a²-
 ta³a² hxi²kan¹txi³nãũ³xa² yxo²ha³kxa¹ a²nũ³kxũn³ju³ta² sa²so¹ki²hxa³kxi²ka³tu³
 sa²yũ³hẽ³nãũ³lō³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³ Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ nũ³kxũn³-
 txi³ ã³n³sen³sai¹yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹kxe³su² e³lẽ³na¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nẽ³li² ka³ten³su² i³sa²yxa³xi² oh³-
 xan¹kō³nãũ³a¹ i³ka³la² nxe³hi¹nai²tã²tu³ e³lẽ³na¹ i²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² a³la³kxi²nxa³tũ³ka³txi³su² te²a² ã³ke³tũ¹-
 nx2tain¹sxã³ i³kwa³na³nx2ti³kxai²nã²tu³:

—~Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nẽ³ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ yu³tã³xa² tau³ton³kxi²-
 nẽ³ju³ta³nũ²a² yũ²na³li¹. Nxe³ju³ta²sa¹: “Te²li² i³yain³yah³lxĩ³tã³hẽ¹li¹. Tã³nxa²:
 ‘Jau³xai²li² i³na²yah³lxĩ³tã³hẽ¹li¹. Tã³nxa²: ‘I³la³kxai²na² ã³ki³wa³tãũ³kxi²tãũ³-
 a² ã³ki³nũ²ki¹xi²sxã³ kãĩn² i³yai³ni², sa²ba³to³nxe³ki³tãũ³a¹ ã³ki³nũ²ki¹xi²sxã³
 kãĩn² i³yai³ni², nxe³jah³lxĩ³hẽ¹li¹. Tã³nxa² nxe³jah³lxĩ³hẽ¹li¹.” Nxe³jau³su²
 kwa³na³nx2tain¹nũn³na³li¹. Nxe³nx2ti³kxai²nã²tu³ i³we¹txain¹yah³lxĩ³tã³hẽ¹-
 la². I³we¹tain¹yah³lxan³kxa²ha²tã³nxã²txi³ wain³txi³ kãĩ³yah³lxĩ³hĩ³nxã¹lxa²,
 i³ye³kxi¹nx2tain¹jau³xa² wai³nxa³ha²kxai³lu¹. 17 A²nxe³jau³xai²na² i³yain³ki³-
 jau³nũ³su² tã³nxa² i³na²ki³jau³nũ³su² tã³nxa² a²yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹jau³sxa³wa².
 Yã³tai²na² Kris²tu³jah¹la² wxã²nxa³hi¹nãũ³u¹tai²na² sa²yxo²we¹ki³jau³su²
 ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³xai²na² a²yen³kxa² a²yãũ³ka³txi³hũ³jau³su² ha²kxai³
 a²yen³kxa² i²ki³sxa³kxa² wã²nã³ũ¹nhẽ³te³lhxã³ nxe³jau³su² ha²kxai³ ta¹hxai²-
 hẽ¹la². Yxã¹ta¹ a²hi¹nai²na¹ hũ³sxã³ Kris²tu³jah¹la² yũ³ki³tã³la². Jah¹la² so¹lxi³
 hxi²kan¹khai¹nx2na³la². Nxe³ha²kxai³ ti³yau³xai²na² a²hxi²ka¹nxa³jau³xai²na²
 ã³na¹jah¹lxĩ³sxã³ Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ sa²yxo²we¹jah¹lxĩ³hẽ¹la². 18-19 Nxe³ha²-
 kxai³ a²nũ²a² wi¹lhin¹ki³lxo³jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ti³kxai²nã²tu³:

—~Txa²li² kāin²txi³he¹jah¹lo²txā³i. Na¹ha²kxai³, wxi²kan¹txi³ Txa²wā¹sū³na² i³hen³txi³jah¹lo²txā³i. Hai¹nxe³sxā³ oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² so¹lxi³ i³hen³txi², i³sa²nēn¹kxi², nxe³jah¹lo²sa¹i. Wān³txa² wi¹jau³xa² hxi²sxā³nho³jut3Sū³jau³xa² a³la³kxi²jah¹lo²sa¹i. Ju¹ta² wain³na³li¹. Jā¹nxe³jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³nx2ti³-kxai²nān²tū³ i³we¹txain¹yah³lxi³txa³hē¹la². I³ki³ha¹ki¹nx2txai¹nh³nx2na³la². I³we¹tain¹yah³lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³xa² ā³na¹sxā³ ha³lo²a² wi¹khai¹nx2ti³ju³ta² ān³tū¹ki¹nx2ti³kxa²yan³ti³su² ye¹nx2ta¹wa². A²nxe³jah¹lai²na² yuh³xai²nān¹jau³xa² so¹lxi³ ha³tin³ti³ i³ye³kxi¹nha²kxe³-su². Kwa² kāin²ki³lxo³nha²jah¹lo²su² h³nx2na³la². Hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³ye³kxi²nha²jah¹lo²su² h³nx2nxa³wa². Hāi¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² ā³na¹jah¹lo²su² h³nx2na³la². Ha³lo²a² nxe³jut3Sū³ju³ta²sa¹: A²nū²ai²na² a²ne³-kxi³khai³xa² ā³na¹sa²tā³jah¹la² yā¹nxe³h³nx2na³la². Nxe³kxa²ha³tih³xan²tū³:

—~Je³su² Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³, txa²wā¹ne³ki³hū³jah¹lo²su² jah¹la² so¹lxi³ sa²yo²we¹ta¹tū¹xā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³ txa²wā¹-ki³na¹xai²na² whāi²na¹ Txa²wā¹sū³na² ten³ki²nē³jau³su² jau¹lxi³ wi¹lain³ta³kxi²sa²sai¹nha²sxā³ a³la³kxi² kāi²no³ni², hxi²kan¹ kāi²no³ni², a³-lxi² kāi²no³waun¹yhu¹i², hxi²nū¹nū³ kāi²no³waun¹yhu¹i², nxe³h³ki³tā³la².

Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxa²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ yxau³ki³jau³su²

20 Jā¹nxa¹jau³su² Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi¹nx2ti³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-hi¹nai³tā²te²tū³ oh³nāu³a¹ yxau³te²sin²ta²wa². Yuh³xai²nān¹jah¹lo²su² jā¹nxe³jah¹lo²sxa³lho³la². Nxe³ha²kxai³ wxāi²na² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nx²sxā³ yxau³yah³lxin¹tū³kā³txi³ i³nxai²na² yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² ya³lu²te²nū³nhū³-yah³lxi³te²sin¹yu²hē¹la². Yah³lxin¹kxe³su² yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² yo²ha³kxa¹ ā³na¹jah¹lxi³sxā³ wxa²wa²su¹nha²sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Sū³na² wi¹la³ i²nx2ti³si¹jau³nū³su² a²nū²a² yuh³xai²nān¹te² wān³txa² i³kwa³na³-nx2ti³kxai²nān²tū³ sa²yo²we¹jah³lxi³txa³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³:

—~Yuh³xai²nān¹tū³kā³txi³su² na¹xā¹. Na¹ha²kxai³ yuh³xai²nān¹te² wān³-txai²na² sa²yo²we¹ta¹tū¹xā¹. Nxe³te²hū³yah³lxi³txa³hē¹la². 21 A²nxe³te² wān³txai²na² wxa²yah³la²nāu³xu¹ta¹na² wān³txai²na²sa¹:

—~Te²li² wxa²wxai³txa³hē¹li¹. Tā³nxa²:

—~Te²li² i³so¹jī²sain³txa³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ Sū³nu²kxai³lu² wi¹la³ i²nx2ti³xa³lho³li¹. Tā³nxa². Nxe³jau³su² i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³sxā³ wā²-nxū¹ e³kxi¹nx2ti³hxai²ta¹ti²tu³wa². 22 A²yen³kxa² i³ye³kxi¹nx2ti³kxai²na²:

—~Wxa²wxai³txa³hē¹li¹. I³so¹jī²sain³txa³hē¹li¹. Nxe³nx2ti³kxa² yen³kxa² yain³txi³su² tā³nxa² i³na²ki³jau³su² tā³nxa² āt1sū³te² yen³ki³su² tā³nxa² nxe³sxā³ ā³nhxi²tē³nha²sxā³ o²la³kxi²ki³kxai²nān²tū³ ko³nxe³ti³ kāi³-ki³kxa² yo³ha² wxa²wa²su¹kxi²nē³lxa³lho³la². 23 Nxe³ha²kxai³ wān³txa² i³ye³kxi¹nx2ti³jau³xai²na² kwa² a³la³kxi²ki³lxo³nha²jau³xai²la¹wa². Oh³-nāu³u¹ta¹nān¹jah¹la²nāu³xa² i³sa²nēn¹kxi² kwa² kāi²nxa³te²lo³nxe³nha² txa²wā¹nū²ai²na² kāin² khāuh³lxa³ti³hi¹nha² nxe³si¹nhē³jau³nu³ai²la¹wa².

—~A³la³kxi²jau³su² te²si³lxi²na³na¹. Nxe³nx2ti³na³la². Nxe³nx2ti³kxa²ha³ta³-
nxān²ti³ a²nxe³jau³xai²na² sa²yo²we¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ txa²wā¹sī³nai³na²
ko³nxe³ti³ a²in³nhyah¹lxin¹ju³ta² hxi²kan¹txi³ sa²hau³ko³nyhah¹lxixi³hī³nx2nxā¹lxa².

3 ¹Jā¹nxa¹jau³su² Kris²tu³jah¹la² ya³lu²nū²la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ta¹-
hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³, a²hi¹nai²na² oh³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
Si³yxau³jah¹la² a²wi¹tāu³a¹ hxi²kan¹khai¹nxe³tāu³a¹ yxau³yain¹na³la². Nxe³kxa²
yā¹nxe³kxe³hū³nxe² wxāi²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ ya³lu²nū²la²
ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sxā³ sa²yo²ka³ta³wxe³yah³lxin¹jut3sū³nxe² wxa²ē¹nāu³ai²-
na² tah²lxi³ wet1si³nx2ti³na³la². Nyhah¹lxin¹kxe³su² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxi³
ain³kxi²sxā³ sa²yo²wet1si¹hah³lxin¹ja³kxa³nū³su² ān³ten³jah¹lxi³hē¹la². ²Wxa²-
yo²ka³nāu³a¹ whāi²na¹ wi¹lāin³nha¹jah³lxi³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxi³
ain³nha¹jah³lxi³sxā³ sa²yo²wet1si¹hah³lxin¹ja³kxa³nū³su² ā³ten³jah¹lxi³hē¹la².
Hai³txi³ yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² a²in³nha¹jah³lxi³sxā³ ya³ni¹li³yah³lxi³txa³hē¹la².
³Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ ya³lu²yah³lxin¹jut3sū³nxe² yuh³xai²nān¹te² yen³-
kxa² ā³na¹yah³lxi³te²sin¹yu²hē³la². Yah³lxin¹ka³tu³ a²hi¹nai²na² Kris²tu³jah¹la²
ā³nū²nxi²sxā³ yxau³nyhah¹lxin¹sxā³ oh³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ ka³ten³-
ti³ yxau³yah³lxi³te²sin¹yu²hē³la². Yah³lxi¹nha²kxai³ wxa²ka³ten³syah¹lxin¹ju³ta²
Kris²tu³jah¹la² hxi²ka²nāu³a¹ wi¹wi¹nxe² ū²whā¹ki¹nx2ti³kxe³su² wa²su¹wa²su¹
yxau²xai³yah³lxi¹lxa². ⁴Yah³lxin¹ka³tu³ yxan¹nāu³a¹ Kris²tu³jah¹lai²na² txa²wā¹ē¹-
nāu³ai²na² ka³ten³ti³hi¹tē³jah¹lai²na² ā³wā³ye²nx2ti³tu¹wa². Nxe³ye²nx2ti³tāu³a¹
wxi²kin³ti³ton³kxa²ya¹nxe² e³lē³na¹ ti³hi¹txa²lxi³tu¹wa². Nxe³nx2ti³ha²kxai³ wai³na²
wxi²kin³ti³ton³sxā³ yxau³yain¹yah³lxin¹tu¹wa².

Sū³na² hxi²ka² tah²lxi³ we¹tē³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

⁵Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ yuh³xai²-
nān¹te² yen³kxa² yo²kwain³yah³lxin¹jau³su² ā³nā¹hxa³jah¹lxi³hē¹la².

—~I³su²lhā³nha²kī³jut3sū³nxe² txa²ko³nxe³ju³ta² yo²kwai³na¹ju³ta² ā³-
nā¹hxa³ta¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹jau³su² nxe³jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³
a²nū²a² ā³xa² sxe³xa³ka³lxu³su² tā³nxa² a²nū²a² ā³xa² in³txi³su² tā³nxa²
wa³ni³lon³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta² ā³na¹i², in³txa² in³txa² ā³xa² ko³nxe³ti³ wa³-
ni³lon³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta² ā³na¹i², ko³nxe³ti³ yo²kwain³yah³lxin¹ju³ta²
ā³na¹i², a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² kāin² yo²kwain³yah³lxin¹ju³ta² ā³na¹i²,
nxe³jah³lxi³hē¹la². Nxe³ju³ta²:

—~Yen³kxa² ā²la² kāi²non³sxā³ yo²kwain³sa³nhā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³
a²nxe³te² yen³kxai²na² wxa²sū³na²lon³sxā³ sa²yo²we¹jah³lxin¹jut3sū³nxe²
yxau²xai³lyah³lxi³hī³nxa¹lxa². Ju¹ta² wai³nxa³wa². ⁶A²nxe³te² ha³lo²ai²-
na² ko³nxe³ju³txai²na² a²nū²a² ka³lxa¹khaix1nxe³te²nāu³xa² Txa²wā¹sū³na²
sa²yo²ā³sxā³ yxau²xai³lain¹tū³ka³txa² kāi³ain¹na³la². Nxe³ain¹ju³ta² a²-
wah³yu³ta² Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²hain¹nūn³tu¹wa². ⁷Nain¹sxā³
wxa²yu³ta²na² nxe³ain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³ju³ta²lot3sxā³ yxau²xai³-
lyah³lxi³ta¹hain¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yah³lxin¹kxe³su² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa²
yā¹nxe² yxau²xai³lyah³lxi³ta¹hain¹ti³ai¹ti²tu³wa².

8 Yxān¹ta¹ wxa²ē¹nāu³ai²na² tah²lxi³ we¹tūh¹nx2ti³ha²kxai³ a²hi¹nai²na² te²u¹ja¹nxe³te² ko³nxe³ju³ta² ā³nā¹hxa³jah¹lxi³hē¹la². Wā²la² ko³nxe³ka³lo³a² sa²sai¹ka²na¹yah³lxin¹jut3sū³nxe² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ā³nā¹hxa³-jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² ā³xā² i³xan³ta³kxi², i³wā³lon³kxi², a²nū²a² ko³nxe³ti³ kāi³ki²nyhu¹i², a²nū²a² ā³xā² o³nxa³te²lot3sxā³ i³ye³kxi²yhu¹-i², yxo²ko³nxe³ti³ i³ye³i², nxe³yah³lxin¹ju³ta² yxo²ha³kxa¹ ā³na¹jah¹lxi³hē¹la². 9 Jā¹nxe³sxā³ kxā³nhxī¹nān¹te² i³nxai³tā² ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹te² i³nxai³tā² ā³na¹yah³lxin¹te²sin¹yu²hē³la². Nxe³ha²kxai³ ha³ya³kxa² i³ki³ha¹ki²nha¹ju³ah³lxin¹-hē¹la². 10 Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wxa²ē¹nāu³ai²na² tah²lxi³ we¹txa²lxi³te²ju²hē³la². Nxe³nx2ti³ju³ta² Sū³na² ē¹nān¹jau³su² te³nah¹lxi¹: —~Txa²wē³ha³lxa² a²ē¹nāu³ai²na² tah²lxi³ wet¹lsa²tē³ai¹na¹xā¹. Na¹ka³tū³ Txa²yā¹nxe² sa²tē³ain¹tū¹xā¹. Ye³kan¹txi³ i²sain¹txai¹lā¹. Nxe³nx2ti³jau³-su² Txa²wā¹sū³na² wxa²ē¹nāu³ai²na² wet¹lsa²tē³nx2ti³na³la². 11 Nxe³ha²kxai³ txa²wā¹ki²na¹xai²na² Sū³na² wē³ha³lxi³su² te²ki³na¹xai²na² a²hāi¹nxe³tū³ka³-txain²txi³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² tah²lxi³ we¹tū¹nhē³na³la². Nxe³sxā³ a²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³su² tā³nxa² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³tū³ka³txi³su² tā³nxa² nxe³ki³kxa²ha³tā³nxān²ti³ hai³txi³ ha³na³ka³lxin³ye²nyhu¹ki³sxa³ha²kxai³, ū³sa³-si³tū³ko¹kxā¹nha²jah¹lo²su² tā³nxa² ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹nha²nxa³jah¹lo²su² tā³nxa² nxe³ki³kxa²ha³tā³nxān²ti³ hai³txi³ ha³na³ka³lxin³ye²nyhu¹ki³sxa³ha²kxai³, kwa³-jan³ti³su² tā³nxa² wa³nūn³khaix1tū³ka³txi³su² tā³nxa² nxe³ki³kxa²ha³tā³nxān²ti³ hai³txi³ ha³na³ka³lxin³ye²nyhu¹ki³sxa³ha²kxai³, a²wa³kxēn³yah³la² wa³ka³li³yu³-ta³lot3sxā³ yxau³jah¹lo²su² tā³nxa² hāi¹nxe³sxā³ wxa²wa²sut1sxā³ yxau³jah¹lo²su² tā³nxa² nxe³ki³kxa²ha³tā³nxān²ti³ ha³na³ka³lxin³ye²nyhu¹ki³sxa³ha²kxai³, nxe³hī³ki³tā³la². Ha³na³ka³lxin³ye²nyhu¹ki³ju³ta² yū²nxa³wa². Yxān¹ta¹ Je³-su² Kris²tu³jah¹lo²su² jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³, txa²wā¹nxū²kwai³nāu³a¹ nxū²kwai³yxau³nē³jah¹lo²su² ha²kxai³, nxe³nē³na³la². Txa²wā¹ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² tah²lxi³ we¹tū¹nhē³na³la². Nxe³jau³xai²na² so¹lxi³ hxi²kan¹khai¹nxe³jau³xai²la¹wa².

12 Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² nū³ka³txi³syah¹lxi¹lxa². A³lxi¹nx2ti³ha²kxai³ wā²nxa³ka² so¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³nx2ti³tū³ka³txi³syah¹lxi¹lxa². Yah³-lxin¹kxe³su² wā²la² wi¹ka³lo³a² ū³whi²kxi²nyhah¹lxin¹jut3sū³nxe² wi¹la³ kāi³ū¹nyha¹jah³lxi³hē¹la². Ī³yan³ta³kxi²nyhu¹i² wi¹kāi³kxi²nyhu¹i² a²nū²a² ā³xā² kāin²te²lo³nyhu¹i² hxi²kwa³ya²nyhu¹xa³i² ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxau² nxe³jah³lxi³hē¹la². 13 Jā¹nxe³sxā³:

—~A²nū²a² ā³xā² wain³txi³ kāi³ū¹sa²nxa³xā¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxāi¹ta² i³kwai²kxi²yah³lxi³txa³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Je³su² Kris²tu³-jah¹la² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²su¹txa²lxi³kxa² yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xai²na² wxa²wa²su¹txain¹yah³lxi³hē¹la². 14 Hāi¹nxe³kxe³hū³nxe² hxi²ka¹na³wha³to²hi²nxe³sxā³ a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²-nān²tu³ wxa²yo²kēn¹tū³nāu³xai²na² whāi²na¹ au³txi³ wi¹lain³nyhu¹sxā³ hāi¹nxe³kxe³hū³nyhu¹ah³lxin¹tu¹wa². 15 Txa²wā¹nū²ai²na² ka³na³ka³na³kxan²ti³ka³-lxa¹kxi²nē³te²jai²ti²tu³wa². Nxe³te²na² wi¹lain³ta³kxi²nyhu¹te²ju²hē³la², ha³na³ka³lxi²

we¹nxai³kxan²ti³na². Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² txa²wā¹ki³na¹xai²na² ka³lxa¹kxan²ti³ wi¹lain³nha¹jah³lxi³hē¹la². Nxe³si¹nyhah³lxin¹jau³su² Kris²tu³jah¹la² wā²nxa³kxa² sa²so¹nx2ti³ta¹hxai¹hē¹la². Nxe³ha²kxai³ wxa²ē¹nāu³ai²nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Wxān³txai²na² e³kxi²na¹jau³nu³a² e³kxi²na¹kxai²nān²tu³ txa²wā¹ki³na¹xai²na² wi¹lain³nha² kái²no³nhī³ki³ji¹wi¹? Kái²no³nhī³kxai²nān²tu³ e³kxi²yah³lxin¹ju³ta³nū³a² wain³tu¹wa². Yxān¹ta¹ kái²nxa³to³nhī³kxai²nān²tu³ e³kxi²yah³lxin¹ju³ta³nū³a² wai³nxa³lho³la². Jā¹nxe³kxa²yo³su² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²yah³lxin¹tāu³a¹ nxe³jah³lxi³hē¹li¹:

—~Txa²wā¹sū³nai³. Wi¹lxo³kxi²sa¹lxi¹. Nxe³jah³lxi³to³hē¹la². ¹⁶Nxe³ha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² wān³txa² yxo²ha³kxa¹ ā³nxū²kwai³wi¹nha¹jah³lxi³sxā³ sa²wai³wait³sxā³ ain³kxi¹jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wān³txai²na² a³la³kxi²te²lon³nx2ti³nū²la² tih³na² wi¹tih³na² hain³sxā³ i³yau¹ū³nyhu¹i² tih³na² ko³nxe³tih³na² ā³na¹si¹ja³ka³nū³su² hain³sxā³ i³tih³nxe³nyhu¹i² nxe²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, wxa²ē¹nāu³ai²na² ka³lih³khai¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³wi¹lxo³kxi²nx2ti³jau³su² hain³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³hain³kxi¹jah³lxi³hē¹la².

¹⁷—~Hāi¹nxe³kxe³hū³nxe² ha³lo²a² i²li³ju³ta² i³ye³kxi²ta³nxa² kái³ta³nxa² na¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Je³su²jah³la² sa²yxo²we¹jah³lxi³sxā³ kái³jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Je³su²jah³la² ā³nū²nx²sxā³ Txa²wā¹wi³na² Si³yxau³tāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³wi¹lxon³ki¹jah³lxi³hē¹la².

Wi¹la³ yxau²xai³la³kxi³nyhu¹ki³jau³su²

¹⁸A²sxe³xa³ka³lxu³nāu³xāi³, ain³kxi²sah¹lxi³hē¹na².

—~Sū³na² wē³su² na¹xā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²wē³sāi¹ah³lai²na² wi¹la³ sa²yxo²we¹jah³lxi³hē¹na². Ju¹ta² wain³na³na¹. Ya³nx2ta¹xa².

¹⁹Jā¹nxe³sxā³ a²wē³sāi¹yah³lo²nāu³xāi³, ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Wxa²sxe³xa³ka³lxai²na² a³lxi¹jah³lxi³hē¹la². I³xan³ta³kxah¹lxi³txa³hē¹la². Thāi³ti³la² wi¹kāi³tūh¹jah³lxi³hē¹la². Ya³nx2ta¹wa².

²⁰Jā¹nxe³sxā³, a²wē³ha³lxi³nāu³xāi³, ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Wxa²wi³nai²na² sa²yxo²we¹ti² wxa²hā³ka³nai²na² sa²yxo²we¹ti² a²hāi¹nxe³ti³xa¹ nxe³jah³lxi³hē¹la².

—~Sū³na² wēn³su² na¹xā¹. Nxe³na¹ha²kxai³ sa²yxo²we¹ta¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² i³ka³li³kxi²yah³lxin¹tu¹wa². Ya³nx2ta¹wa².

²¹A²wi³nu¹nāu³xāi³, nxe³jah³lxi³sā²nhē³la².

—~Sū³na² wēn³su² na¹xā¹. Nxe³na¹ha²kxai³ txa²wē³sai²na² i³wai³ki²so¹na¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~I³kwai²kwai²ki² ān³sen³sai¹sxā³ i³wai³kxū¹yu³nha¹tū¹xā¹. Yah³lxi³txa³hē¹la². I³hxi²ka¹nyhah¹lxa³nha²kxai³:

—~Hxi²kan¹txi³ wain³txi³ kai³a¹nxā³nh²i². Wxa²wē³sai²na² nxe³ye¹nx2ti³kxa²yan³txi³su². Ya³nx2ta¹wa².

²²Jā¹nxa¹jau³su² a²wa³kxēn³yah³lo²lot³sxā³ yxau³yah³lxin¹te² i³nxai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Wxa²wa³kxē³yah³lai²na² yuh³xai²nān¹te² wa³kxēn³yah³lai²na² a²wān³txa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³khaix³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i²sa²tē³-sa³nha¹. Sa³ha²kxai³ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² whāi²na¹ kái³hxa³ta¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹jau³su² yuh³xai²nān¹te²na² wa³kxēn³yah³lai²na² sa²yo²we¹jah¹-lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ kwa² wi¹wa³kon³ki¹lxo³yxah³lxi³txa³hē¹la².

—~Txa²wa³kxēn³yah³lai²na² i²so¹sa³kxai²nān²tu³ wi¹ wa³kon³kxai¹na¹tū¹xā¹. Wi¹lxo³kxai¹na¹txai¹lā¹. Yxān¹ta¹ i²so¹sa²nxa³kxai²nān²tu³ yai¹nhī³nxa²nxa³xā¹. Hāi¹nxe³sxā³ u³lha²hī³nx2na³na¹. Nxe³yah³lxi³txa³hē¹la². ²³Nxe³ha²kxai³:

—~A²wa³ka³li³yu³ta² i²li³ju³ta² kái³a¹tū¹xā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²yo²ka³nāu³ai²na² whāi²na¹ wi¹lāin³nyah¹lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wa³kon³kxi²na¹kxa² yā¹nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² wa³kon³kxai¹na¹tū¹xā¹. Nxe³yah³lxin¹jau³su² kái³jah¹lxi³-hē¹la². ²⁴Yuh³xai²nān¹ta² wa³kxēn³yah³la² wa³kon³kxi²yah³lxin¹kxan¹ti³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Hi²sen³su² wxa²wa³kxe³yah³lo²-khai³xai²la¹wa². Nxe³te²su² ha²kxai³ yan¹nāu²a¹ hā²wxān³txa³ ū³yho³hi¹nx2ti³ju³ta² yū³tu¹wa². A²nxe³jut3su² ha²kxai³ yuh³xai²nān¹te² wa³kxēn³yah³la² wi¹la³ wa³-kon³kxi¹jah¹lxi³hē¹la². Nxe³ya³nx2ta¹wa². ²⁵Yxān¹ta¹ a²nū²a² i²li³te²la³ wain³txi³ kái³xa³kxai²nān²tu³ wain³txi³ kái³ai¹nxa³kxa² yā¹nxe³jau³su² Txa²wā¹sū³na² ū³yho³hi¹hain¹tu¹wa². Hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² jau¹xai²na² sa²yat1sxā³ wain³txi³ kái³xa³jah¹la² wi¹lū³yho³hi¹hain¹ju³ta³la³ yū²nxa³wa². Jā¹nxe³nx2ti³ha³ta²wa².

4 ¹A²nū²a² wa³kxēn³yah³lo²nāu³xāi³, nxe³jah³lxi³sa²lxa². Wxa²sa³wi³ha³lxai²-na² wxa²wa³ka³li³yu³ta³lo³tain¹sxā³ ā³wa³kon³ki¹nx2tain¹tū³ka³txai²na² wain³txi³ ān³kāi³ū¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Txai²na² Kris²tu³jah¹la² a²wa³kxēn³not3sa²kah³lo²sa¹xā¹. Oh³nāu³-u¹tai²nān¹jah¹lai²la¹xā¹. Nxe³sxā³ wa³ka³li³yu³ta³lot3sain¹te²nū³ka³txa² a²wa³kxēn³not3tai¹na¹kah³lo²sa² kxa²yā¹nxe² Kris²tu³jah¹la² wa³ka³li³yu³-ta³lo³ta¹wi¹. Nxe³jah³lxi³hē¹la². Nxe³ya³nx2ta¹wa².

Wān³txa² i³tih³nxe³nē³jau³su²

²Hāi¹nxe³kxe³hū³nxe², Txa²wā¹sū³na² ha³tin³ti³ i³ye³kxi¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Ha³lo²a² i²li³ju³ta² i³ha¹txi¹nx2ti³ju³ta² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi¹txain¹yah³lxi³-hē¹la². Nxe³sxā³ i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ i³ye³jah¹lxi³hē¹la².

—~Txa²sū³nāi³. I³ye³kxi¹nxa²ha¹ju³ta² kái³ū¹sa¹nha²kxai³ wi¹lxo³kxi²-sa¹lxi¹. Nxe³jah³lxi³hē¹la². ³⁻⁴Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Kris²tu³jah¹la² sa²hau³ko³tē³jah¹lai²la¹xā¹. Nxe³jau³xai²na² kxā³-nāu³u¹tai²na² a³la³kxai¹nxa³jau³su² ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ a²nxe³te² wān³txai²na² a²hī¹nai²na² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³jah¹lo²sa¹wa². Na¹kxa² yo³ha² sxi²ha² kan²thi³na² Sū³na² wān³txa² sa²yo²ā³tū³ka³txa² hxi²ki³kxai³lu² ū³tī¹ki²sain¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ nxe³na¹ju³tai²na² ha³-lo²ai²na² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² nxe³t3sī¹lxi¹. Pau²lah³lai²na² wxa²wān³txai²na² a²nū²a² yo²-ha³kxa¹ i³yau¹ū³lhxun¹na³li¹. Nxe³ju³ta² sa²hxi²ka¹tū¹txain¹sī¹nhē³li¹. Nhīn¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txa² wi¹lāin³ki²nha²ti³hi¹tū³-

txain¹si¹nhē³li¹. Nai¹nhĩn¹kxai²nān²tu³ Pau²lah³lai²na² wxa²wān³txa²
wi¹wi¹nxe² a²si³yxau³tāu³a¹ ā³no¹xa³kxe³su² i³ye³kxi²yhain¹tu¹wi¹. A²nū²a²
yxo²ha³kxa¹ ā³ne³wxe³txai²li¹. Nxe³ka²ki²sah¹lxi³hē¹la².

5 Ju¹ta³la³ na¹ha²kxai³, a²nū²a² Sū³na² wān³txa² yxo²i²ai¹nxa³tū³ka³txa²
yxau³yain¹yah³lxi¹lxa². Nxe³ha²kxai³ a³la³kxi²khai¹nxe³sxā³ yxau³je¹-
txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

— Je³su²jah³la² i³yau¹ū³hai¹na¹txai²lā¹, kwēn¹tai²na²sā¹. Yxan¹nāu³-
a¹ sa²hxi²kat¹sa²nxa³kxa²yan³ti³sā¹. Yain¹yah³lxin¹jau³su² Sū³na² wān³txa²
i³yau¹ū³txain¹yah³lxi³hē¹la². 6 Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa² i³ye³kxi²yah³-
lxin¹kxai²nān²tu³ thāi³ti³la² wi¹lhin¹jau³xa² so¹lxi³ a³la³kxi²jau³xa² so¹lxi³
i³ye³kxi²txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² i³-
lxi³te²la³ Sū³na² wān³txa² i³wā³txi¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ wān³txa² wain³txi³
i³tih³nxain¹yah³lxin¹jau³su² a³la³kxi²sxā³ i³wa²lū³xain¹yah³lxi³hī³nx¹lxa².

A²ha³ta³nxa² ū³sa²si¹hā³jau³su²

7-8 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ti³ki²kah³la² txa²wā³tā³jah¹la² a³lxi²na¹kxah³lai²la¹wa².
A²nxe³jah¹la² txai²yā¹nxe³te³hū³sxā³ Txa²wā³hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wa³kon³-
kxi²jah¹lai²la¹wa². Ha³ya³kxa² Sū³na² wa³ka³li³yu³ta² ā³na¹ti³hex¹jah¹lo²sxa³wa².
A²nxe³jah¹la² i³sa²si¹hā³ūh¹nx2ta¹wa². Nxe³nx2ta¹ka³tu³ txa²ha³lo²a² yxau³xai³-
la¹ju³ta² a²ha³ta³nxa² i³ye³kxi² txa²nū³ka³txa² tī¹nān¹ta³nū³ka³txi³ na¹xai²na²
yxo²ha³kxa¹ yxau³xai³lhī¹na¹ju³ta² a²ha³ta³nxa² i³ye³kxi² nxe³nx2tain¹tu¹-
wa². Nxe³nx2tain¹kxai²nān²tu³ i³kwxē²kxi² wi¹lxo³kxi² nxe³nx2tain¹tu¹wa².
Jā¹nxe³si¹nx2ta¹jau³su² i³sa²si¹hā³ūh¹nx2ta¹wa². 9 Nxe³sxā³ O³ne²si³mah³la²
wxa²nū³ka³txi³su² ha²kxai³ ha³ya³kxa² Sū³na² wa³ka³li³yu³ta² ā³na¹ti³hex¹jah¹-
lo²sxa³ha²kxai³ a³lxi²na¹kxah³lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹lai²na²
O³ne²si³mah³lai²na² Ti³ki²kah³lai²na² ain¹sxā³ ān³tī³xi¹nx2tain¹tu¹wa². Nxe³-
nx2ti³sxā³ tī¹nān¹te² ha³lo²a² a²ha³ta³nxa² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³nx2ti³tu¹wa².

10 Jā¹nxe³sxā³ A³ris³tar²kah³la² sxi²ha² kan²thi³ thi¹nai²na² ū³tī¹ki²sa²sxā³
yxau³na¹kxa² yā¹nxe² yxau³ya³sain¹na³la². A²nxe³jah¹la² i³hen³txi³nx2ti³ha²-
kxai³, Mar²kah³la² Bar³na³be²ah³la² a²sa³wi³sah³la² i³hen³txi³nx2ti³ha²kxai³,
nxe³nx2ti³na³la². A²nxe³te² Mar²kah³lai²na² ā³tī³xi¹nx2ti³kxai²nān²tu³
wi¹li³hen³txi³txain¹yah³lxi³hē¹la². Yxau³ain¹ju³ta² wā²nā³ūh¹txai¹yah³lxi³-
hē¹la². Jā¹nxe³nx2ta¹jau³su² a²kxā³nxa² ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹tai¹ti²tu³wa².
11 Jā¹nxe³sxā³ Jo³su³e²ah³la² a²i³lxi³ ā³xa² Jus²tu³jah¹la² i³hen³txi³nx2ti³-
nūn³na³la². A²nxe³jah¹lo²nāu³xai²na² ha¹li¹ ka³na³ku² jah¹lo²nāu³xai²na²
A³ris³tar²kah³lai²na² Mar²kah³lai²na² Jo³su³e²ah³lai²na² nain¹sxā³ Ju³te²a²
nū³ka³txi³sain¹na³la². Te²na² so¹lxi³ txai²yā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³-
txa² ā³si³tē³kxi²si¹hain¹jau³su² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yo³ha² ā³wa²su¹ju³ta²
i³hen³txain¹nūn³na³la². Nxe³ha²kxai³ i³nxū²kwai¹lxū¹sain¹to³nha²hē³la².
Yxān¹ta¹ tī¹na² sxi²je³na² yxau³na¹thi³nai²na² Ju³te²a² nū³ka³txi³sain¹tū³ka³-
txi³su² jah¹lo² ā³xa² ā³hxi²nū¹nūh¹sain¹ju³ta³la³ yū³sai¹nhxai²nxa³hē¹la².

12 Jā¹nxe³sxā³ E³pa²frah³la² wxa²nū³kā³txi³sain¹nū³nha²kxai³, Je³-
su² Kris²tu³jah¹la² wa³ka³li³yu³ta³lot³jah¹lo²su² nx²na³la². A²nxe³jah¹la²
i³hen³txi³nx²ti³nū³na³la². A²nxe³jah¹lai²na² Txa²wā¹sū³na² ha³tin³ti³ ā³-
nxū²kwai³lxū¹ti³nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Sū³na² nxe³ti¹. Ko³lo³sē²sa³ nū³kā³txai²na² wxa²ē¹nān¹jau³xa² kan²-
txi³ yxo²i²sxā³ a³la³kxi²ta³lun²sxā³ sa²yxo²we¹ta³lu²ni² wa³nū³ta³ki²la²
wi¹lhīn¹khai¹nxe² nxe² yxau²xai³lain¹ju³ta³nū³a² ti³hi¹txai¹nhē³li¹. Nxe³nx²ti³to³-
hxai²na²hē³la². 13 A²ya³la³tu³ txa²yen³nāu³a¹ jah¹lai²na² wxāin²txi³ Txa²wā¹sū³na²
sa²hau³ko³ti³hi¹txa²lxī²si¹jau³nū³su² kāin² i³ye³kxi², La³o³ti³se²a²thī³nān¹-
tū³kā³txain²txi³ Txa²wā¹sū³na² sa²hau³ko³tain¹si¹jau³nū³su² kāin² i³ye³kxi²,
I³ra²po³li³thī³nān¹tū³kā³txain²txi³ jā¹nxe², nxe³jah¹lai²la¹wa². 14 Jā¹nxe³sxā³ Lu²-
kah¹la² hī³ne³kxa² a²hoh³lxah¹la² a³lxī²si¹na¹kah¹la² i³hen³txi³nx²ti³si¹nha²kxai³
Te³ma²sah³la² i³hen³txi³nx²ti³si¹nha²kxai³ nxe³nx²ti³si¹na³la².

15 Jā¹nxe³sxā³ txai²na¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxī²nū³kā³txa² i³-
hen³txi³ti³ten³sa³nha²wa². Na¹ha²kxai³ La³o³ti³se²a²thī³nān¹tū³kā³txa²
i³hen³txai¹na¹ha²kxai³ Nī²fa³ka³lxa² i³hen³txi³na¹ha²kxai³ Kris²tu³jah¹lai²na²
wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³kā³txa² ā³nhai¹tū³ye²tū³kā³txa² ta¹ka³lxai²na²
sxi²ha² ā³yān³ki³nū²ki²sxā³ Txa²wā¹sū³na² hain³jau³xa² i³hain³kain¹ni² Sū³na²
wān³txa² i³yau¹ū³nyhu¹i² nxe³te²nū³kā³txa² i³hen³txai¹na¹ha²kxai³ si¹na¹wa².
16 Nxa²ha¹te¹ ta³nxā¹nxai²na² ū³wha²li¹la³kxi¹nx²ta¹jau³xai²na² i²sxā³ wxa²nū³-
kā³txai²na² a²yen³nāu³a¹ i³yī¹li²sxā³ i³yau¹ū³tain¹yah³lxī³hē¹la². Yah³lxin¹ka³tu³:

—~Ta³lu²na¹xā¹. Yah³lxin¹ka³tu³ La³o³ti³se²a²thī³nān¹tū³kā³txa² i³sa²-
si¹hā³ū¹hain¹yah³lxin¹ka³tu³, nū¹ā¹tū³kā³txa² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa²
yxo²i²sxā³ yxau²xai³te² yen³nāu³a¹ ta³nxā¹nxai²na² i³yī¹li²sxā³ i³yau¹ū³-
ti³hi¹txain¹yah³lxī³hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³ La³o³ti³se²a²thī³nān¹tū³kā³txa²
a²ha³teh³nxā³nxā² nxā³nxā³xa² i³sa²si¹hā³ai¹na¹txā³nxai²na² sa²kxai³lu²
i³sa²si¹hā³ū¹nx²tain¹tu¹wa². A²nxe³txā³nxū³ai²na² wxa²nū³kā³txa² Kris²tu³-
jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³yah³lxin¹te² yen³nāu³a¹ i³yī¹li²sxā³
i³yau¹ū³nha¹jah³lxī³hē¹la². 17 Ar³ki²pah³la² i³ye³kxi¹txain¹yah³lxī³hē¹la².

—~Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² a²wa³ka³li³yu³ta² kāi³ju³ta³lo³txa²sīn¹tai¹ti²tu³-
wi¹. A²nxe³ju³ta² kāi³ta³lun²txa²ya³hain¹si¹nhē³li¹. Nxe³txain¹yah³lxī³hē¹la².

18 Txai²na¹xai²na² Pau²lah³lo²na¹xai²na² i³hen³txi³nx²ta¹wa². Wān³txai²li²
ne³ki³san¹jau³xai²li² txa²hxi²kai²na² ū³wha²li¹la³kxi¹nx²ta¹wa². Txai²na² sxi²-
ha² kan²thī³na² ū³ti¹ki²sai¹nha²kxai³ yxau³na¹wa². Nxe³sa²ju³ta² Txa²wā¹sū³na²
i³ye³kxi²yah³lxin¹tāu³a¹ txa²ha³lo²a² wi¹lhau³kot³si¹sa²jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxī³-
hē¹la². Txa²wā¹sū³na² thāi³ti³la² a³lxī¹nx²ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Ta³lu²na¹wa².

1 Tesalonisẽnses

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² Si²lah³la² Ti³mo²jah³la² nxe³sĩn¹sxã³ ũ³wha²li¹-
lhxã³ ũ³hũ²xai³nx2ti³nha¹wa². Wxa²nũ³ka³txa² Te³sa³lo²ni³ka²thĩ³na²
yxau²xai³yah³lxin¹tũ³ka³txi³ i³nxai²na² Je³su²jah³la² a³nũ²kxi²sxã³ yxau²-
xai³lyah³lxin¹te² i³nxai²na² ũ³wha²li¹lhxã³ ũ³hũ²xai³nx2ti³nha¹wa².
Nxe³nx2ti³nha¹te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² a²sa³wi³ha³lxain²-
txi³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³
nxe³jah¹la² a²sa³wi³ha³lxain²txi³ yah³lxĩ¹lxa². Nxe³nx2ti³nha¹ha²kxai³
Txa²wã¹sũ³na² kãin² thãĩ³ti³la² a³lxĩ¹nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²kwaj³nãu³a² a³-
nhãu²no³txa²lxĩ¹si¹hi² nxe³nx2ti³si¹nha¹jau³su² ten³sa²sĩn¹nha²wa².

Te³sa³lo²ni³ka²thĩ³nãn¹tũ³ka³txa² yxo²i²ain¹jau³su²

²Yxo²i²sxã³ yxau²xai³yah³lxin¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²to³sĩ¹na¹wa².
E³kxi²sĩ¹na¹jau³xa²sa¹:

— Sũ³na² nxe³txi³lxĩ¹. Yxo²i²sxã³ yxau²xai³lai¹nha²kxai³ i³sa²nẽn¹kxi²nxã²-
sĩ¹na¹wĩ¹. Nxe³sĩn¹to³ha¹wa². ³Yxo²i²yah³lxĩ¹nhi¹nãn¹te²tũ³ Sũ³na² wãn³txa²
wi¹jau³xa² a²nũ²a² yxo²ha³kxã¹ i³yau¹ũ¹te³lhxã³ o²la³kxah¹lxĩ¹lxa². Sũ³na² a³-
lxĩ²yah³lxin¹jau³su² wi¹lo²la³kxi²yah³lxĩ¹lxa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² a³ka³nxĩ²sxã³
wã³li²ju³ta³nũ³a² thãĩ³ti³la² wah³yah³lxĩ¹lxa². Nxe³yah³lxin¹kxe³su² i²sĩn¹te²sa¹wa².
Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²sĩn¹na¹tãu³a² sa²wa²lho¹xi²sxã³ i²sĩn¹to³ha¹wa². ⁴Nxe³sxã³
yxo²i²yah³lxĩ¹nha²kxai³ txa²wã³tã³xa² yã¹xah³lxĩ¹lxa². Txa²wã¹sũ³na² a³lxĩ¹nx2ti³-
ha²kxai³ i²sxã³ a³yũ³so¹nx2ti³sin²ta²wa². Nxe³ju³tai³li² i²sĩn¹te²sa¹wa². ⁵Sũ³na²
wãn³txa² wi¹jau³xai²li² i³yau¹ũ³nx2ti³si¹na¹jau³xai³tã² kwa² wãn³txi³su² te²sxa³-
yu²hẽ³la². Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³jxah¹la² a²wãn³txain²txi²na³la². Nxe³jau³xai²li²
wã³nxĩn¹jau³su² ha²kxai³ ya²la³tũ³jau³xai²la¹wa². Yxau³ya³nx2ti³si¹na¹hi¹nai³tã²
wain³txi³ o²la³kxi²nũh¹nx2ti³si¹na¹ju³ta² i²yah³lxin¹tai¹tu³wa². ⁶Yxau³si¹na¹kxã²
yã¹nxe² yxau³yah³lxĩ¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² yxau³hxai²kxai³ jã¹nxe² yxau³yah³-
lxĩ¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ khãuhx³nyhah¹lxin¹kxan²ti³
wxa²e¹nãu³ai²na² ka³li³yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³ka³li¹-
ti¹nx2ti³tai¹ti²tu³wa². ⁷Nxe³yah³lxin¹kxã²yu³su² Ma³se³to²na²ko³xa² yxau³te²a²
Kre²sa²ko³xa² yxau³te²a² nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²ain¹te²nãu³-
xai²na² i²kxi¹nx2tain¹ta¹hẽ²la². Nxe³ju³tan¹te²kxã³ya³lhu² yxo²i²yah³lxin¹kxã²
yã¹nxe² yxo²i²ain¹nũn³ta¹hẽ¹la². ⁸Nxe² yxo²i²yah³lxĩ¹nhi¹nai³tãn¹te²tũ³ Sũ³na²

(1Tesalonisēnses 1.3)

wān³txa² wī¹jau³xa² u²lxi³ ha³ta³nxe³ta³hē¹la². Ma³se³to²na²ko³xa² Kre²sa²ko³xa² ya¹nān¹ta³ko³xa² jau³xai²li² yxo²i²yah³lxin¹kxe³su² ha³ta³nxe³ta³hē¹la². Nxe³jut³Su² ha²kxai³ u²lxi³ ai³ain¹kxan²ti³ ā²la² ain³kxain¹ta³hē¹la². I³ye³kxain¹si¹nxa²ta³lxa¹ wxa²wān³txa² ā²la² ain³kxi¹nx2tain¹ta³hē¹la². 9 Jā¹nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³-lu² wā²nxū¹ i³hen³txi³sain¹si¹na²hē¹la². Wxā³sxā³ i³nx2ti³nha¹hi¹nai³tān¹jau³xa² i³yau¹ū³sain¹si¹na²hē¹la². Txah³lxa³kxa³txai²li² Sū³nu²sa²ki³lxo³ka³txai²li² ā³-yah³lxī¹nha²kxai³ nxe³sxā³ hā²wxān³txa³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² so¹lxi³ ya²la³tū³ te²an²tū³ ka³ten³su² te²an²tū³ sa²yxo²we¹jah³lxin¹jau³xai³tā² e³kxi²sain¹-si¹na²hē³la². 10 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³la² Sū³na² Tah²si²ha²kxai³ ā¹jah¹lai²li² oh³nāu³a¹ a³ka³nxī²ju³ta³nū³a² wah³nxe³yah³lxin¹ju³ta² i³yau¹ū³sain¹si¹na²hē³la². Nxe³jah¹lain²txi³ kxā³nhxi¹nai³tā² txa²wā¹ha³lo²a² yxau³hi¹nai³tā² ya³lu²ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²hē³la². Nxe³ju³tan¹-te²kxa³ya³lhu² txa²wā¹ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² a²wa³ha² so¹kxi²nē³na²hē³la². So¹kxi²nē³lha²kxai³ Sū³na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²nē³ju³ta³nū³a² wxa²wa²su¹kxi²-nē³tu¹wa². Jā¹nxe³ju³kxai³lu² ul²yxau³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² jau³xai²na² i³hen³txai¹yah³lxin¹jau³xa² i³yau¹ū³sain¹si¹na²hē³la².

Te³sa³lo²ni³ka²thi³na² Pau²lah³la² o²la³kxi²jau³su²

2 1 Jā¹nxe³ju³kxai³la¹ wxā³si¹na¹hi¹nai³tā² i³tih³nxe³nx2ti³si¹na¹tai¹ti²-tu³wa². Kwa²wān³ti³su² i³tih³nxe³nx2ti³si¹nxa³tai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ ain³kxi²sah¹lxī³nhi¹nha²kxai³ sa²yxo²wet¹sah¹lxī³nhi¹nhē³la². 2 A²kxā³-nxa² Fi³li³po²thi³na² ai³si¹na¹ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³hi¹nai³tān²tū³ Sū³na² wān³txa² wī¹jau³xa² i³yau¹ū³ain¹si¹na²hē³la². Nxe³tāu³ān²tū³ta¹ Sū³na² wān³txa²kxai³lu² e²nai¹nha²kxai³ ye³khāuh³lxa³ti³sain¹si¹na²hē³la². Hā²-wxān³txa³ ā³waix3tū²la² wxā³si¹na¹tai¹ti²tu³wa². Wxā³si¹na¹ka³tū³ Sū³na² wān³txain²txi³ ya³lo³txi²sxā³ i³yau¹ū³nx2ti³si¹na¹tai¹ti²tu³wa². Sū³na² wān³-txa² e²nain¹te²a² wa³ka³ti³lot3sain¹si¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² i³ya³lo³ti²te²lot3sa²si¹nha²kxai³ Sū³na² wān³txa²kxai³lu² i³yau¹ū³nx2ti³si¹na¹-

tai¹ti²tu³wa². 3I³yau¹ū³nx2ti³sī¹na¹hī¹nai³tā² wān³txa² wain³jau³xa² ā³na¹sxā³ ā³waix3si¹yah³lxin¹jau³su² kāi³ūh¹nx2ti³sī¹nxa³ha²kxai³ kō³nxe³ti³ kāi³si¹-yah³lxin¹jau³su² kāi³ūh¹nx2ti³sī¹nxa³ha²kxai³ ā³ke³tū¹si¹yah³lxin¹jau³su² kāi³ūh¹nx2ti³sī¹nxa³ha²kxai³ nxe³nx2ti³sī¹na¹tai¹ti²tu³wa². 4Nxe³yān¹ta¹ kā³nxai³kai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² i²sxā³ sa²so¹sa²sin¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²na² txa²wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū¹sih¹nx2tai¹na¹jau³su² i³sa²si¹hā³nx2ta¹tu¹wi¹. Sain¹si¹nha²kxai³ Sū³na² wān³txa² so¹lxi³ i³yau¹ū¹nx2ti³-sī¹na¹tai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³na² wi¹li²sa²sin¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²si¹nha²kxai³ a²nū²a² so¹lxi³ kwa² i³wi¹lxo³kxi²sain¹sin¹ju³ta²la³ ten³sa²si¹nxa³ha²kxai³ sī¹na¹hē³la². Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² txa²wā¹ē¹nāu³ai²nān¹jau³xa² i³ye³sxā³ i³sai¹ki³sxa³jau³xa² a³la³kxi²nē³lha²kxai³la². 5Kwa²hāi¹nxe² wi¹le¹nx2ti³sī¹nxa³-kxe³su² nxe³sīn¹nxa³tai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ i³yau¹ū¹nx2ti³sī¹na¹kxa² yo³ha² ten³sīn¹nxa³tai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³nha¹jau³xai²na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² i²sain¹sīn¹nha²wa², i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³sī¹na¹kxa²yān³ti³sa². 6Jā¹nxe³jut3su² wxa²-nū³kā³txai²la³ tā³nxaxa² a²nū²a² ā³su² tā³nxaxa² kwa² sa²nēn¹ki²sah¹lxi³nhīn¹ju³ta² a²nū²a² ten³sa²sin¹nxa³tai¹ti²tu³wa². Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hā³sa²sin¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ yxo²xūn³jau³xa² hxi²kan¹txi³ e³kxi¹nx2ti³sī¹nhī³na¹wa². Yxān¹ta¹ ten³sa²sin¹nxa³hē¹la². 7Sa²sin¹nxa³ha²kxai³ txu¹ha² a²wē³sa³khai³xa² a³lxi²sxā³ wi¹wi¹nxe³ sa²hau³ko³kxa² a²su³su³yau³xa² ū³hū²te²ju²hē³la². Nxe³kxa²yā¹-nxe³sxā³ wi¹wi¹nxe² thāi³ti³la² Sū³na² wān³txai²na² i³yau¹ū¹nx2ti³sī¹na¹hē³la². 8A³lxi²khai¹nxe³nx2ti³sī¹na¹wa². Nxe³ha²kxai³ Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū¹nx2ti³sī¹na¹tai¹ti²tu³wa². Ya³lu²ye¹nx2ti³sī¹na¹kxan²ti³ ā³nx2ti³sī¹nhī³-nxān²nxa³wa². 9Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Wxa²nū³kā³txa² he¹ya³nx2ti³sī¹na¹ju³tai³tā² ain³kxi¹xi²nha¹jah³lxi³hē¹la². Nxe³sxā³ Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³-nx2ti³te³lhxā³ wxā³si¹na¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³si¹na¹ka³tu³ta¹ a³lan²ta² yxo²ha³kxa¹ ka³nxah³ta² yxo²ha³kxa¹ wa³ka³li³yu³khai³xa² nū³kxūn³txi³ wa³kon³si¹na¹tai¹ti²-tu³wa², yen³kxa² wā²nhū²hxat3sah¹lxi³nhīn¹kxa²yān³txi³sa².

10Sū³na² ye³na² kō³nxe³ti³ o²la³kxi²si¹nxa³ha²kxai³ wxa²ye³na² yxo²i²yah³lxin¹-tū³kā³txai²nān¹ta² ye³na² kō³nxe³ti³ o²la³kxi²si¹nxa³ha²kxai³ si¹na¹tai¹ti²tu³wa². Hxi²kan¹sxā³ wain³ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi²nha¹tai¹ti²tu³wa². Kō³nxe³te²lot3sain¹-sin¹ju³ta²la³ yū²nxa³tai¹ti²tu³wa². Ju¹tai²li² Txa²wā¹sū³na² i²sa²nūn³sīn¹nha²wa². 11A²wi³nu²su² a²wāi³lxi³khai³xa² wi¹li³tih³nxe² i³nxū²kwai³lxū¹txi² nxe³ūh¹te²ju²-hē³la². Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³tih³nxe³nx2ti³ha²kxai³ i³nxū²kwai³lxū¹jau³su² i³ye³kxi¹nx2ti³ha²kxai³ wān³txa² yxo²ha³kxa¹ sa²hxi²kāu²-lxa³ki²la² i³yau¹ū¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³jau³xai²na² whāi²na¹ nxe³si¹na¹tai¹ti²tu³wa². 12I³tih³nxe³nx2ti³si¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah³lxi³si¹nhē³li¹. Nxe³nha¹jau³-su² i³ya³lo³txa²lxi³to³nha¹ha²kxai³ i³tih³nxe³nx2ti³si¹na¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³nha¹jau³xai²li² we¹jah³lxin¹kxai²nān²tū³ yxau²xai³lyah³lxin¹kxe³su² Txa²wā¹sū³na² i³ka²li¹jah³lxin¹tu¹wa². Nxe³kxa²yu³su² kxān³nāu³a¹ wxi²-kin³ti³ton³sxā³ i³hxi²kat1sxā³ ā³wa³kxēn³to³tē³nū³nhī¹na¹ ka²li¹txa²lxi³sxā³ Sū³na² ha³lo²a² yxau³kxah¹lxin¹tu¹wa².

13 Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ¹nx2ti³si¹na¹hi¹nai³tã²
nxe²e³kah¹lxin¹te³nah¹lx¹:

—~Jau¹xai²na² a²nũ²a² wãn³txi³sxa³wi¹. Sũ³na² wãn³txi³khai³xai²la¹wi¹.
Yxo²i²nha¹nha¹. Nxe²e³kxah¹lxin¹jau³su² ha²kxai³ Sũ³na² sa²nẽn¹kxi²to³nha¹-
hẽ³la². Jau¹xai²na² yxo²i²yah³lx¹nhi¹nãn¹te²tu³ wxa²e¹nãu³ai²na² nũ³kxũn³txi³
sa²hau³ko³txa²lx¹na³la². 14-15 Txa²wã³tã³nãu³xãi³. Wxa²nũ³ka³txa² ha²tih³xa²
hxi²ka² Te³sa³lo²ni³ka²thi³na² yxau³te² i³nx² khãuh³lxa³ti³nx2tain¹tai¹ti²tu³wa².
Te²u¹jã¹nxe³sxã³ ha³la³je¹nhi¹nai³kxai³ Ju³te²an¹ko³xan¹tũ³ka³txai²na² wã²nxũh¹-
lx¹sxã³ yxo²i²tũ³ka³txa² khãuhx3nhayain¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³tũ³ka³txa² ko³nxe³ti³
kãi³ain¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³tũ³ka³txai²na² hi²sen³kxai³lu² kãn³kxai³ Sũ³na² wãn³-
txa² i³hen³txi³tũ³ka³txai²tã² su²lhã³ai¹ni² Je³su²jah³lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹lai²na² su²lhã³i² nxain¹tai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxũn³sxã³ tũ³ka³txain²txi³
khãuh³lxa³thit1sain¹sin¹nũn³na²hẽ³la². Sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹tai¹nxã³-
tũ³ka³txai²lẽ¹. Hãi¹sxã³ a²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹ a²ko¹ko¹nũ³ka³txai²la¹wa².
16 Jã¹nxain¹kxa²yũ³su² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²a² i²li³te²a¹ Sũ³na² wãn³txa² wi¹-
jau³xa² ain³kxi²sain¹sin¹sxã³ ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxa²yo³ha² ã³wa²su¹tũ¹hain¹te³na¹
ko¹ko¹nũ³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² ã³nhxi²kat1sa²si¹nxã³kxe³su² o²la³kxi²sai³nain¹-
na²hẽ³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² ko³nxe³ti³ kãi³ain¹ju³ta² ã²la² kãi²non³na³la².
Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³tu³ti¹ Txa²wã¹sũ³na² kãin³xã³txi²na³la². Ye³khãuh³lxa³-
tain¹ju³ta³nũ³a² ã²la² kãi²non³sxã³ yũ³ain¹tu¹wa².

Pau²lah³la² Te³sa³lo²ni³ka²thi³nãn¹tũ³ka³txa² i²xi²lxun¹jau³su²

17 Txa²wã³tã³nãu³xãi³. Kxãn³su² ã³sxã³ wai³ta²lx¹si¹na¹kxan²ti³ ãh¹-
i²xi²ti³ten³khai¹nxe³nx2ti³si¹na¹hẽ³la². Ne³kan¹ti³hex1sa²si¹nxã³hẽ³la².
Ul²yxau¹si¹na¹kxan²ti³ ne³wã²nxã²lx¹si¹nxã³hẽ³la². Nxe³si¹nxã³ha²kxai³
wã³li²si¹na¹ju³ta³nũ³a² ne³wã³kon³nha²si¹na¹hẽ³la². 18 I²xi²ti³ten³-
khai¹nxe³nx2ti³si¹na¹hẽ³la², txai²na¹xai²na² Pau²lah³lo²na¹xai²na²sa³.
Yxãn¹ta¹ Sa³ta³na²jah¹la² hxi²kat1sa²sin¹to³hxa³hẽ³la². 19-20 Nxe³kxan²-
ti³ a²yã¹nãu³a¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² nũ³kxũn³txi³ sa²yxo²we¹ta²
yxau²xai³lyah³lxin¹ju³ta² yxo²i²nx2ta¹nha²wa². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la²
Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² a³ka³nx¹i²tãu³a¹ ka²li¹txi³sah¹lx¹nhĩn¹tu¹wa². Nxe³-
ha²kxai³ Je³su²jah³la² e³kxi²sain¹sin¹tu¹wa². E³kxi²sain¹sin¹te³nah¹lx¹:
—~Wain³txi³ o²la³kxi²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Txa²wãn³txa² wi¹jau³xa²
a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txain¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sain¹sin¹-
tu¹wa². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² sa²yxo²we¹jah³lx¹nha²kxai³ yxo²kãin²txi³
i³hen³txain¹si¹na¹wa². Ka²li¹txi³khaix1sah¹lx¹nhĩ¹lxa².

3 1 Nxe³nxã²ha¹te¹:

—~Ha³ta³nxe³nyha¹lx¹te³sin¹ji¹xã¹. Nxe³nx2ta¹ta¹ yah²lxa³nha²kxai³la¹
Ti³mo²jah³la² sa²si¹hã³ain¹si¹na¹hẽ³la². Nxe³si¹na¹nũ²la² A³te²nas²thi³na² yxau³-
sxã³ wah³nxain¹si¹na¹hẽ³la². 2A²nxe³jah¹lai²li² Ti³mo²jah³lai²li² Je³su²jah³lai²na²
wãn³txa² yxo²i²jah¹lo²su² ha²kxai³ ã³si³tẽ³kxi²sa²sxã³ wa³kon³ya³sa²jah¹lo²-
su² ha²kxai³ txai²yã¹nxe³sxã³ Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ¹jah¹lai²la¹wa².

A²nxe³jah¹la²kxai³la¹ i³nxũ²kwai³lxũ¹nxa²lxi³te³lhxã³ ũ³sa²si¹hã³si¹na¹hẽ³la².
 ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹nxa²lxi³kxai²nã²tu³ a²la² kã²non³sxã³ Je³su²jah³lai²na² wã³txa²
 yxo²ĩ²yah³lxin¹tu¹wa². ³Nxe³sxã³ khãuh³lxa³thin¹sxã³ ai³yah³lxin¹ju³tai³tã² Txa²-
 wã¹sũ³na² a²ten³jau³su² na³la². Nxe³jut3su² ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wã³txa²
 ĩ³wã³wã³ta³kxah¹lxi³txa³hẽ¹la². Nxe³ju³tai²na² a²la² a³la³kxi²yah³lxi³te²si¹lxa². ⁴Jã¹-
 nxe³ju³ta² wxa²yu³ta² yxau³ya³nx2ti³si¹na¹hi¹nai³tã² nxe³nx2ti³si¹na¹te³nah¹lxi¹:
 —~Khãuh³nxẽ³lain¹ju³ta³nũ³a² kãin² yũ³nẽ³lha³tai¹. Nxe³nx2ti³si¹na¹-
 tai¹ti²tu³wa². Nxe³nha¹te³na¹ ya²la³tu³ wxã³sĩn¹tai¹ti²tu³wa². ⁵Nxe³nũ²la²
 wah³nxa² hxi²tha³nha¹ha²kxai³ Sũ³na² wã³txa² kan²txi³ sa²yxo²we¹-
 tain¹te²nha²ku² Sa³ta³na²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ĩ³hxi²tha³tai¹nha²kxai³
 sa²yxo²ã³ain¹te²nha²ku² kwa²ĩ³yau¹ũ¹ai¹na¹te²nha²ku² nxa¹jau³su² Ti³-
 mo²jah³la² sa²si¹hã³si¹na¹tai¹ti²tu³wa².

⁶Nxe³nũ²la² Ti³mo²jah³la²kxai³lu² ĩ³xi²sxã³ ĩ³hen³txi³sa²si¹nha²kxai³
 ka³li³sa²sĩn¹nha²wa². Sũ³na² wã³txa² yxo²ĩ²khai¹yxah³lxi¹nha²kxai³ a³lxi²-
 waun¹nyha¹lxi¹nha²kxai³ wã³li²si¹sah¹lxin¹sĩn¹jau³su² ten³khai¹yxah³lxi¹nha²kxai³
 nxe³sah¹lxi¹nhi¹nha²kxai³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² aĩn³sxã³ ain³kxi²xi¹nx2ti³to³tãu³a²
 ĩ³ka³li³kxah¹lxi³to³hi¹nha²kxai³ nxe³sxã³ ka³lih³khaix1sa²sĩn¹nha²wa². Te²yã¹-
 nxe³sxã³ ĩ²nx2ti³si¹na¹ju³ta² ten³khaix1sa²nũn³sĩn¹nha²wa². ⁷Txa²wã³tã³nãu³xãĩ³.
 Sũ³na² wã³txa² kan²txi³ yxo²ĩ²yah³lxi¹nha²kxai³ ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹khaix1sah¹-
 lxi¹nhi¹nhe¹la². Khãuh³lxa³ti³khaix1sain¹sĩn¹kxan²ti³ ka²li¹txi²sah¹lxi¹nhi¹nhe¹la².
⁸Sũ³na² wã³txa² nũ³kxũn³txi³ sa²yxo²we¹jah³lxi¹nha²kxai³ ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹-
 khaix1nha²sxã³ yxau³xai³si¹na¹wa². ⁹Nxe³ha²kxai³ wxa²ha²tã³nxã¹nju³xai²na²
 ain³kxi²si¹na¹ha²kxai³ ka²li¹txi³sah¹lxi¹nhi¹nhe¹la². Nxe³sxã³ ĩ³hen³txi³sain¹si¹-
 nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²khaix1si¹na¹wa². ¹⁰Ka³nxah³ta² ĩ³hen³txi²
 a³lan²ta² ĩ³hen³txi² to³si¹na¹wa².

—~Sũ³nãĩ³. Te³sa³lo²ni³ka²thi³nãn¹tũ³ka³txa² ãh¹ĩ²ti³ten³khaix1sa²-
 sĩn¹nhai¹. Wã³li²si¹na¹ju³ta² ĩ³hxi²kat1sa²sãn²si¹nhe³li¹. Wxa²wã³txa²
 yxo²ĩ²ain¹na²hẽ³li¹. Jã¹nxain¹sxã³ yxo²ĩ²wa³to²hi²si¹hai¹nha¹jau³su² ten³sa²-
 sĩn¹nhai¹. Wxa²wã³txa² taut3ton³jau³xai²na² wã³ko³nxa³te²tu³ wã³li²sxã³
 ĩ³hen³txain¹si¹na¹jau³nũ³su² ten³sa²sĩn¹nhai¹. Nxe³yah³lxi³sĩn¹to³ha¹wa².

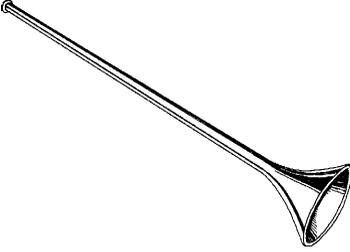
¹¹Jã¹nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la²
 Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lo²kxai³lu² nxe³ya³sxã³ wã³li²nha¹ju³ta³nũ³a² sa²hau³-
 kot3sa²sĩn¹ju³ta³nũ³a² ten³sa²sĩn¹nha²wa². ¹²A³lxi²waun¹nyhah¹lxin¹ju³ta² a²la²
 kãĩ²non³ju³ta² ten³sa²si¹nha²kxai³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a³lxi²nyhu¹si¹nx2ta¹jau³-
 su² ten³sa²si¹nha²kxai³ a³lxi¹nx2ti³si¹na¹kxa² yã¹nxe² a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³sxã³
 nxe³si¹nx2ta¹jau³su² Sũ³na² e³kxi²sĩn¹to³ha¹wa². ¹³Jã¹nxe³nx2ti³jut3su² ha²kxai³
 Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹txi²nx2ti³tu¹wa². Hã²wxã³txa³-
 nũ² kxã³nãu³a¹ Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxa²kan³sxã³
 wã³li²tu¹wa². Wã³li²kxai²nãn²tu³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² yxo²ĩ²te²nãu³xai²-
 na² a³si³tẽ³la³kxain¹tu¹wa². Nxain¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la²
 Txa²wã¹wi³nu²su² ha²kxai³ nxe³te²a² yen³nãu³a¹ wain³te²lo³je¹nx2ti³ha²kxai³
 wi¹lhin¹te²lo³je¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³ye¹nx2ti³tu¹wa².

Txa²wā¹sū³na² ī³ka³li³kxi²sxā³ yxau²xai³ki³jau³su²

4 ¹Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wā¹sū³na² ī³ka³li³kxi²sxā³ yxau³sxā³ kāi³-yah³lxin¹ju³ta² ā²la² ī³yau¹ū¹nx2ti³nha¹tai¹ti²tu³wa². Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ī³yau¹ū¹sa²sīn¹jau³xa² jau¹xain²txi³ ī³yau¹ū¹nx2ti³-nha¹tai¹ti²tu³wa². Sa²yo²we¹jah³lxin¹kaix³ jā¹nxe³sxā³ ā²la² nū³kxūn³txi³ sa²yo²we¹ta² wa³to²hi¹jah³lxi³hē¹la². Thāi³ti³la² e³kxi¹nx2ti³sī¹na¹wa². ²Nxe³jau³xai²li² Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ī³tih³nxe³jau³xain²-txi³ ī³yau¹ū¹nx2ti³nha¹tai¹ti²tu³wa². ³A²nxe³jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³xai²la¹wa². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wān³txa² yo²ha³kxa¹ wi¹li²nha²sxā³ sa²yo²we¹thxa³jah¹lxi³hē¹-li¹. Kō³nxe³thin¹sxā³ ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² ā²na¹hxa³jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³nx2tain¹na³la². ⁴Wxa²ē¹nāu³ai²na² wi¹lhin¹sxā³ wā²nxūh¹hain³nha¹jah³lxi³-hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ txu¹su² ta³nxa² in³txi³su² tã³nxa² kō³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²yah²lxan³tho³la². Nxe³ha²kxai³ a²nū²ai²na² sa²kxai³lu² txu¹su² tã³nxa² in³txi³su² tã³nxa² so¹yhu¹sxā³ tē³khaix¹yhu¹te²a² so¹lxi³ ū³whīn¹ti³kxai²nān²-tu³ wai³nhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ a²nū²a² ā²xa² ū³whīn¹ti³kxai²nān²tu³ kō³nxe³ti³ kāi³hī³nx2na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ in³txai²li² txu¹txa²jah¹lai²li² txu¹ha² ā²xa³ka³-lxa² ū³whīn¹ti³kxai²nān²tu³ wai³nhī³nx2nxa³wa². Kō³nxe³ti³ kāi³hī³nx2na³la². ⁵Nxe³ju³tai²li² Ju³te²a² nū³kã³txi³sxa³te²nāu³xa² kō³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²nyhu¹-ain¹te²ju³hē³la², Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ī²ai¹nxa³ha²kxai³la². A²nxe³ju³tai²li² Txa²wā¹sū³na² yo²kwī¹kxi²ju³tai²la¹wa². ⁶Te²yā¹nxe³ju³ta² a²nū²a² ā²xa² ā²ke³-tū¹sxā³ a²sxe³xa² ū³whīn¹ti³yah³lxi³txa³hē¹la². Yxān¹ta¹ nxe³yah³lxin¹kxai²li². Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² ī³wait¹sxā³ ī³kāhūh³nxe³nx2ti³tu¹wa². Nxe³jau³xai²li² Sū³na² wān³txi³su² ha²kxai³ e³lai²na¹ e³kxi¹nx2ti³sīn¹to³ha¹hē³la². ⁷Jā¹nxe³jut3su² txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² kō³nxe³ti³ o²la³kxi²si¹ki³jau³su² ī³kaix¹lso¹nē³lxa³tai¹ti²tu³wa², Txa²wā¹sū³na²sa³. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² sa³wi³ha³lxa² yā¹nxe² o²la³kxi²si¹-ki³jau³su² nxe³nē³lain¹tai¹ti²tu³wa². ⁸Nxe³jau³xai²li² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² ī²li³te²a² en²sxā³ sa²yo²ā³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ kwa²wān³txi³khai³su² en²sxā³ sa²yo²ā³yah³lxi³hī³nx2nxa³lxa². Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³su² en²-sxā³ sa²yo²ā³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² Yāu¹ka³jxah¹la² nxū¹kwai³yxau³nx2ti³jah¹la² en²sxā³ sa²yo²ā³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² A²yāu³ka³jxah¹la² ū³hū¹nx2ti³jah¹lai²la¹wa².

⁹Nxa²ha¹te¹ yo²ī²yah³lxin¹te² ī³nxa² a³lxi²waun¹nyhah¹lxin¹ju³ta² a³la³kxi²yah³-lxi¹lxa². Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² jau¹xain²txi³ ā²la² ī³yau¹ū¹nx2ti³tai¹ti²tu³wa². ¹⁰Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Yxo²ī²tū³kã³txa² Ma³se³to²na²kō³xan¹te²a² hāi¹nxe³ti³xa¹ a³lxi²nū¹hain¹yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Ī³a³lxi² kãin³non³tain¹yah³lxi³hē¹la². Thāi³ti³la² e³kxi¹nx2ti³sī¹na¹wa². ¹¹Ha³nxe³lxa³ti³nha²sxā³ yxau³ya³nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā²xa² a²wa³ka³li³yu³ta² wxa²wxai³kxi²yhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². Wi¹yxau³yah³lxin¹ju³ta² a²yen³kxa² wā²nxūh¹lxi³ wa³kon³sxā³ so¹jah³lxi³hē¹-la². Nxe³jau³xa² whāi²na¹ kwa³na³nxa²lxa¹jau³xai³txa³lxi²na³la². Wi¹wi¹nxe² ān³ten³jah¹lxi³sxā³ kāi³jah³lxi³hē¹la². ¹²Jā¹nxe³sxā³ nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³

(1Tesalonisēnses 4.16)

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²xa³te²a² sa²-
nēn¹ki¹nx2tain¹tu¹wa². Nxe³nx2tai¹nha²kxai³
wxa²yen³kxa² hxa³n³kxi¹nx2ti³xa³lho³la².

**Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹-
la² a³ka³nxi²sxā³ wa³li²jau³su²**

13Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Wān³txa² tah²yau³xa²
i³tih³nxe³nx2ti³si¹na¹tu¹wa². A²nū²a² Je³su²-
jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²te²ki³nāu¹xai²na²
ya³lu²ki³ju³ta² i³yau¹ū¹nx2ti³si¹na¹tu¹wa².

Nxe³ju³ta²sa¹ ya³lu²ki³kxai²nān²tu³ kāin² ain²ti³yah³lxi³txa³hē¹la². A²nū²ai²li²
Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²xa³te²su² te²a² Je³su²jah³lai²li² a³ka³nxi²ju³ta³-
nū³a² wah³nxai¹nxa³ha²kxai³ kāin² i³ain²ta³kxi¹nha²ha²kxai³ nxe³hi³nx2na³la². Ta¹
wxāi²na² ti³he¹yxah³lxan³tho³la². 14Nxe³ha²kxai³ kā³nhxi¹nai³kxai³ Je³su²jah³la²
ya³lu²ta¹hxa²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³to³ta¹ a²nū²khai³su² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²-
ta¹hxa²ti³ai¹ti²tu³wa². Jau¹xai²na² ya²la³tū³ yxo²i²ki³tā³la². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe²
yxo²i²sxā³ ya²lun¹ti³tū³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² ka³ten³su² tē³xi²-
tu¹wa², Je³su²jah³la² a³ka³nxi²tāu³a²sa³. Jau¹xai²li² hxi²kan¹txi³ yxo²i²nūn³ki³tā³la².

15Nxe³hi¹na¹ a³ka³nxi²tāu³ Sū³na² wān³txa² yxo²i²sxā³ ya²lun¹ti³tū³ka³txa²
txa²nū² a²nū²khai³su² tē³sxā³ i³ka³ten³su² ti³hit¹sxā³ a³ka³nxi²tu¹wa². Txai²-
na¹xai²na¹ ka³ten³su² yxau³te²ki³nāu¹xai²na² a³sxā³ ne³ka³ta²nē³lain¹tu¹wa².
A²nxe³jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³xai²la¹wa². 16Jā¹nxe³ju³kxai³lu²
Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² kāin² i³kaix¹sxā³ a³ka³nxi² oh³xan¹jah¹la²
a²hxi²kan¹te²su² te²a² kāin² wxa¹ni² Txa²wā¹sū³na² wāi²lhu³ka³txa² wxa²-
no²la³kxi² nxe³sxā³ a³ka³nxi²tu¹wa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³
ya²lun¹ti³tū³ka³txa² ka³ten³su² i³sa²yxau³sxā³ ka³la³nū¹hain¹sān²tu¹wa². 17Nxe³-
hi¹na¹ txa²wā¹ki³nāu¹xai²na² yxo²i²ki³tū³ka³txi³ki³nāu¹xai²na² yuh³xan¹ko³xa²
ka³ten³su² yxau³tū³ka³txi³ki³nāu¹xai²na² sa²so¹xi²nē³lha²kxai³ i³ka³la³si¹-
nhē³tu¹wa². Nxe³ti³kxai³lu² oh³si³nāu³a¹ yxo²i²sxā³ ya²lun¹ti³tū³ka³txai²na²
kwēn¹ta¹ a²nū²khai³su² ka³ten³su² i³sa²yxau³sxā³ ka³la³nū¹hain¹tū³ka³txai²na²
Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² kwēn¹ta² a³ka³nxi²ya³hain¹tū³ka³txai²na²
i³ha¹txain¹ki³tu¹wa². Nxe³ki³si¹nān¹te²tū³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
yxau³xai³la³kxi²ki³tu¹wa². Ā³sxā³ yxau³xai³ti³hex¹ki³sxa³lho³la². 18Nxe³ju³tai²li²
wān³txi³khai³xai²la¹wa². Ki³han³nxa³wa². Nxe³jut³su² i³nxū²kwai³lxū¹nyhu¹te³-
lhxā³ i³yau¹ū³nha¹jah³lxi³hē¹la². Je³su²jah³la² wān³txa² yxo²i²te²na² ya³lu²ju³ta²
i³ain²txi¹nx2ti³kxa²yan³txi³su² jau¹xai²na² i³yau¹ū¹jah³lxi³hē¹la².

Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wa³li²ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³nē³jau³su²

5 1Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxā³ju³-
ta²nū³su² jau³su² ā²la² i³ye³kxi¹nx2ti³si¹na¹ten¹tu³wa². Nxe³ha²kxai³
i³ka³la³ki³txi³wa³ka² ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³sīn¹nxa³lho³la². Wa³su¹txi³
wxā³ha²kxai³ ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³sīn¹nxa³lho³la². 2Nxe³jut³su² a²nū²ai²-

li² yen³kxa² kâi³kxi²te²la³ wxã³kxai²nãn²tu³ wa³su¹txi³ wxã³te²ju²hê³la². Nxe³kxa² yã¹nxe³te²hũ³nxe² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wa³su³-txi³ wxã³tu¹wa². Ka³nxah³ti³na² ta³nxã² a³lan²tãu³ai²la² ta³nxã² wa³su³txi³ wxã³tu¹wa². Nxe³jut3su² ha²kxai³ wi¹li²jah¹lxi³hê¹la². A²nxe³jau³xai²na² ha³kxa¹ ã²la² i²yah³lxin¹jau³su² te²jai¹ti²tu³wa². Ne³wãn²yah³lxi³txã³hê¹-la². 3Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² yxo²i²xa³te²a² e³ain¹jau³nũ³a² e³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yen³kxa² ha³kxa¹ wa²su¹wa²su¹nain¹na³li¹. Ha³lo²a² wi¹lhãu²non³-na³li¹. Ai¹nhĩ¹na¹ ha³lo²a² ko³ju³ta³la³ wxã³yain¹tu¹wa². Txa²wã¹sũ³na² wa³su³txi³ wxã³tãu³a² ko³nxe³ti³ i³yi¹lain¹tu¹wa². Nxain¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ i³hãĩ³ai¹nxa³lho³la². Txu¹ha² wêh³ni³khaix¹te²a² yã¹nxe³nũ³-nhĩ³nx2na³la². Ta¹ka³lxai²na² nxe² e³te³nah¹lxi¹:

—~Txai²na² wêh³nĩn²nxa³xĩ¹. Ain¹kxan²ti³ ye³jen¹nãu³a² wê³sai²-na² ya²la³tu³ a³li³lah¹hĩ³nx2na³la². Nxe³kxa² yã¹nxe³ti³hũ³nxe³ ya²la³tu³ a³ka³nxĩ²tu¹wa². 4Txa²wã³tã³nãu³xãĩ³. Ju¹taĩ²li² wi¹ko³nyhah¹lxi¹lxa². Wxa²ẽ¹nãu³ai²na² i²ye³ka²nah¹nê³jut3sũ³ju³ta² yũ³yah²lxan³tho³la². Yah²lxa³nha²kxai³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxã³ju³ta²nũ³a² i³-wã³wã³jah²lxan³tho³la². A²nũ²a² yen³kxa² kâi³kxi²sxã³ sa²no¹kxi²nê³jah¹la² wa³su³txi³ wxã³ti³hũ³nxe² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wa³su³txi³ wxã³tu¹wa². 5Nxe³yãn¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ a³lan²ta² wê³ha³lxi³hũ³yah³lxi¹lxa². Ka³nxah³ta² wê³ha³lxi³hũ³yah³lxa³-lxa². 6Nxe³kĩ³jut3su² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a³ka³nxĩ²ju³ta²nũ³a² ye³ten³kĩ³jut3sũ³nxe² wahx3yah³sah¹lxi³hê¹la². Āu³xi²ya³sah¹lxi³txã³hê¹la². Wi¹li²sxã³ yxau³ya³sah¹lxi³hê¹la². 7Ka³nxa³hi²tãu³a² āu³xi²ta³nxã² ũn³-jau³xa² i³na²sxã³ wen¹ta³nxã² ain¹te²ju²hê³la². 8Jã¹nxe³sxã³ kwa³jan³ta² so³ta²to²nãu³xa² a²wã²la²ka³lo³a² kwa³thi³la²ka³lo³a² ũ³whi¹kxi²nyhain¹te²-ju²hê³la². Kwa³thi³la² a²ha³la³san¹ka³lo³an²tu³ ũ³whi¹kxi²nha² kwa³thi³la² ũ³nhe³hê¹nha²ka³lo³an²tu³ ũ³nhe³hê¹nha² nxe³ain¹te²ju²hê³la². Nxain¹ju³-tan¹te²kxa³yãn³tu³ ã³nhe¹lain¹kxai²nãn²tu³ ũ³hĩx¹to³nyhai¹nhĩ³nx2nxa³wa². Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² nxe³te²kĩ³na¹xai²na² a³lan²ti³hũ³ju³ta² yxau³kĩ³te²-kĩ³na¹xai²na². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²sxã³ yxau²xai³kĩ³sa²kxai³ a³lxi²waun¹nyhu¹sxã³ yxau²xai³kĩ³sa²kxai³ Je³su²jah³la² txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãĩ³kĩ³ju³ta² ã³wa²su¹tê³jah¹la² a³ka³nxĩ²ju³ta²nũ³a² yxo²i²sxã³ yxau²xai³kĩ³-sa²kxai³ nxe² yxau²sa²te³a³sah¹lxi³hê¹la². 9Kxã³nxai³tã² txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² ã³wa²su¹kxi²nê³lhi¹nai³tã² hai³txi³ ko³nxe³ti³ i³yi¹li²si¹nhe³jau³nũ³su² ũh³-wxẽ³kxi²nê³lxa³hê³la². Yxãn¹ta¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² ko³nxe³ti³ kãĩ³kĩ³kxa² yo³ha² so¹-kxi²nê³na²hê³la². Nxe³nê³lhi¹jau³su² ũ³whxe³kxi²nê³na²hê³la². 10Nxe³sxã³ ya³lu²kxi²nũ¹nhê³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yã³kxai³lu² ya³-lu²sxã³ sxa³ta³nxã² ka³ten³su² yxau³ta³nxã² i²li³jut3su² kxan²ti³ kxã³nãu³a¹ ka³ten³su² yxau²sa²tê³ya³hain¹kĩ³tu¹wa². 11Nxe³jut3su² ã³nxũ²kwãĩ³lxũ¹-waun¹nyhu¹ah³lxi¹nha²kxai³ ã³non²ta³kxi²waun¹nyhu¹ah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹taĩ²tu³wa². Hĩ¹na² ã²la² kãĩ²non³jah¹lxi³hê¹la².

Pau²lah³lai²na² â³wa²su¹kxi³jau³su²

12 Txa²wâ³tâ³nâ³xâi³. Yxo²i²yah³lxin¹kxa² a²hxi²kan¹txi³su² te²-
a² sa²nên¹kxi¹jah³lxix³hê¹la². A²nxe³te²a² kâin² hxi²nû¹nu¹nx2ti³ha²kxai³
Txa²wâ¹sû³na² wân³txa² wain³txi³ i³tih³nxe³nx2ti³ha²kxai³ nxe³nx2tain¹-
to³hxai²na²hê³la². Nxe³nha¹jau³su² thâi³ti³la² e³kxi¹nx2ti³sî¹na¹wa².
13 A²nxe³te²a² wi¹lhen³txi³tain¹yah³lxix³hê¹la². Nû³kxûn³sxâ³ i²u³nx2tai¹-
nha²kxai³ a³lxî¹tain¹yah³lxix³hê¹la². Hâu²non³sxâ³ yxau²waun¹jah¹lxix³hê¹la².
14 Txa²wâ³tâ³nâ³xâi³. Wxa²yu³ta² ha³tih³ i³nxa² a²nû²ai²na² u³lha²kxai³
wxa²wa³ka³la² i²ti³nx2ti³kxe³su² en²kxai²nân²tu³ i³kwai²kxi¹txain¹yah³lxix³hê¹la².
Wxa²yu³ta² ha³tih³ i³nxa² yuh³lxix³te²sa²kxai²nân²tu³ i³nxû²kwai²lxû¹txi³-
txain¹yah³lxix³hê¹la². Âh¹ a²ha³tih³ i³nxa² nû³kxûn³txi³ yxo²i²xa³te²a² Sû³na²
wân³txa² wain³jau³su² i³tih³nxe³txain¹yah³lxix³hê¹la². Ya³nân³ta³ki²la²sxâ³
yxau²xai³la³nha¹jah³lxix³hê¹la². 15 Kô³nxe³ti³ o²la³kxi¹nx2tain¹kxan²ti³ te²yâ¹nxe²
i³wa²lû³xain¹yah³lxix³txa³hê¹la². Yxân¹ta¹ wi¹lo²la³kxi²waun¹nha¹jah³lxix³hê¹la².
A²nû²a² i²li³te²a² yxo²ha³kxa¹ te²yâ¹nxe³txain¹yah³lxix³hê¹la².

16 Hâi¹sxâ³ ka³li³sxâ³ yxau²xai³jah¹lxix³hê¹la². 17 Ha³lo²a² i²li³ju³ta² i³-
ha¹txi¹nx2ti³kxe³su² Txa²wâ¹sû³na² i³ye³kxi¹jah³lxix³to³hê¹la². 18 Yen³kxa²
wi¹ta³nxa² kô³nxe³ta³nxa² nxe³te²a² wxâ³kxan²ti³ Je³su² Kris²tu³jah¹la²
wân³txa² yxo²i²ki³sa²kxai³ wi¹lxo³kxi¹tain¹yah³lxix³hê¹la². Nxe³ju³tai²li²
Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wâ¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² jah¹la² â³nû²-
kxi²sxâ³ yxau³yah³lxix³nha²kxai³ jau³xai²na² yxo²ha³kxa¹ sa²yo²wet¹sxâ³
yxau²xai³lyah³lxix³la². Nxe³ju³tai²li² Txa²wâ¹sû³na² a²ten³ju³tai²la¹wa².

19 Txa²wâ¹sû³na² Yâu³ka³jxah¹la² i³ye³kxi¹nx2tain¹kxai²nân²tu³ en²jau³su²
i³wa²lû³xain¹yah³lxix³txa³hê¹la². 20 Wxa²yu³ta² ha³tih³ i³nxai²na² ne³te³nah¹lxix¹:
—~Txa²wâ¹sû³na² wân³txa² tah²yau³xa² yû³nha¹wi¹. Nxe³nx2tain¹kxai²-
nân²tu³ i³kwai²kxain¹yah³lxix³txa³hê¹la². 21 Wân³txa² ne³ka¹jah³lxix³jau³xa²
yxo²ha³kxa¹ wi¹lhain³nha¹jah³lxix³sâ²nhê³la², wain³jau³sxa³kxa²yan³txix³sa³.
Yah³lxix³nxai²nân²tu³ wân³txa² wain³jau³xa² so¹lxix³ sa²so¹jah³lxix³hê¹la².
22 Yxân¹ta¹ a²kô³nxe³ju³ta² yxo²ha³kxa¹ â³na¹hxa³jah¹lxix³hê¹la². Yu³ka³na³-
ka³na³kxan²ti³ kô³nxe³ti³ kâi³yah³lxix³txa³hê¹la².

23 Nxe³jut³su² Txa²wâ¹sû³na² sa²kxai³lu² sa²hâu²no³tê³ju³ta² û³hû¹nê³jah³-
lo²si²te²kxai³lu² wxa²ê¹nâ³ai²na² whâi²na¹ sa²wa²su¹tha²kxai³ a²kô³nxe³ju³ta²
wxa²hxn³kxa²ti³nx2ti³ju³ta² nxe² yxau³yah³lxix³ju³ta² ten³sa²sîn¹nha²wa².
Nxe³nx2ti³ha²kxai³ wxa²nû²nâ³ai²na² whâi²na¹ wxa²ê¹nâ³ai²na² whâi²-
na¹ wi¹lhau³ko³txa²lxix³ju³ta² nxe² yxau³yah³lxix³ju³ta² ten³sa²sîn¹nha²wa².
Hâ²wxân³txa³ Txa²wâ¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la²
a³ka³nxix²tâ³a² wi¹li²nx2ti³tu¹wa². Hai³txix³ kô³nxe³ti³ kâi³yah³lxix³ju³ta² a³-
ya³txix¹nx2ti³xa³lho³la². 24 Nxe³jut³su² Txa²wâ¹sû³na² wân³txix³khai³su² ha²kxai³
i²sxâ³ i³so¹nx2ti³ha²kxai³ sa²yo²â³nx2ti³xa³lho³la².

25 Txa²wâ³tâ³nâ³xâi³. Txa²wâ¹sû³na² e³kxi²yah³lxix³to³hin¹tâ³a² txa²-
wâ¹ki³na¹xai²na² nxe³wân²yah³lxix³txa³hê¹la².

26 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ ne³khauh²xi²nyhu¹-ah³lxi¹kxai²nān²tu³ i³yxo²sai¹la³kxi²nha¹ju³ah³lxi³hē¹la².

27 Jā¹nxa¹jau³su² Sū³na² wān³txa² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². Nxe³jau³xai²na² yxo²i²ain¹tū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ i³hen³txi³tain¹yah³lxi³hē¹la². A²nxe³ju³tai²-li² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² i³kwa³na³kxi²nē³jau³su² na³la².

28 Nxe³na¹jut3su² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³-yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²li² ta³lu²na¹wa².

2 Tesalonisẽnses

1 1 Pau²lah³lo²na¹xai²na² Si²lah³la² Ti³mo²jah³la² nxe³sĩn¹sxã³ ũ³wha²li¹lhxã³ ũ³hũ²xai³nx2ti³nha¹wa². Wxa²nũ³ka³txa² Te³sa³-lo²ni³ka²thĩ³na² yxau²xai³yah³lxin¹tũ³ka³txi³ i³nxai²na² Je³su²jah³la² ã³nũ²kxi²sxã³ yxau³yah³lxin¹te² i³nxai²na² ũ³wha²li¹lhxã³ ũ³hũ²xai³-nx2ti³nha¹wa². Nxe³nx2ti³nha¹te² i³nxãi²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³ha³lxain²txi³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹-lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² sa³wi³ha³lxain²txi³ yah³lxi¹lxa².

²A²nxe³jah¹lo²nãu³xa² kãin² thãi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²kwai³-nãu³a² ã³nhãu²no³txa²lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹jau³su² ten³sa²sĩn¹nha²wa².

O²la³kxi²ki³kxa² yo³ha² i³yi¹li²kxi²nẽ³jau³su²

³⁻⁴Txa²wã³tã³nãu³xãi³. Ka³li³sa²sĩn¹nha²wa². Txa²wã¹sũ³na² wãn³-txa² ã²la² nũ³kxũn³sxã³ sa²yo²we¹ti² wxa²nũ³ka³txai²na² ã²la² kãin² a³lxi²waun¹nyhu¹i² nxe³yah³lxi³sĩn¹ta¹hi¹nhẽ¹la². Yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²-wã¹sũ³na² nxe³si¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³nãi³. Tũ¹ka³txai²li² wxa²wãn³txa² kxan²ti³ sa²yo²we¹txai¹-nha²kxai³ i³sa²nẽn¹kxi¹nxã²sĩ¹na¹nha¹. Nxe³si¹na¹jau³xa² wain³na³la². Jã¹xah³lxin¹ju³kxai³lu² wxa²nũ³ka³txa² kãin²khãu³nha² a²nũ²a² ã³xa² i³kox¹lko¹son²ki² nxe³nx2ti³ta¹hai¹nhẽ¹la². Nxe³nx2tain¹kxan²ti³ ha³ya³-kxa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹txa³i² i³nxũ²kwai³lxũ¹nyhu¹i² yah³lxi³sĩn¹ta¹hi¹nhẽ¹la². Nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yo²i²tũ³-ka³txi³nãu³xa² i³hen³txain¹si¹nhxai²na¹hẽ³la². Ju¹ta¹li² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²sĩn¹to³ha¹wa².

⁵Jã¹nxe³jut³su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹jah³-lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² khãuh³nxa²lxi³ta¹hai¹nhẽ¹la². Nxe³nxa²lxain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²wet¹ kãi²-non³yah³lxi¹nha²kxai³ i³nxũ²kwai³lxũ¹ kãi²non³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi³ta¹hi¹nhẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxa²yo³su² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² wain³txi³ ũ³yho³hi¹nx2ti³ju³ta² e³lxah²lxi²na³la². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³-na² ha³lo²ai²na² ã³wi¹yah³lxin¹ju³ta²nũ³a² wain³te²lo³txa²ti³tu¹wa². ⁶Jã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wain³ye²kxe³jau³su² e³kxi¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³nx2ti³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wān³txa² sa²yo²wet¹sai¹nxa³tū³ka³txa² khāuh³lxa³ti³nx²tain¹na²hē³li¹.
 Yxān¹ta¹ ha²wxān³txa³ khāuh³lxa³ti³nx²tain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ khāuh³lxa³tain¹-
 nū³na¹tu¹wi¹. Nxe³nx²ti³tu¹wa². ⁷Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³jah¹lan²tū³ a³ka³nxi²tāu³a¹ oh³xan¹tū³ka³txa² nū³kxūn³te²su² te²a²ka³-
 lxa¹txi³ tē³la³xi²tu¹wa². Ha³nxe²hū³ju³ta² tē³xi²tu¹wa². Nxe³hi¹na¹ Txa²wā¹sū³na²
 hi²sen³kxai³lu² khāuh³lxa³ti³nx²tain¹ju³ta² ā³wa²su¹tū¹nx²ti³tu¹wa². Jā¹nxe³-
 nx²ti³kxa² yā¹nxe³sxā³ ā³wa²su¹tū¹sa²nū³sīn¹tu¹wa². ⁸Nxe³hi¹na² Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² e²nain¹te²su² te²a² Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
 te²su² te²a² nxe³te²nāu³xa² kō³nxe³ti³ kái³ain¹kxa²yo³ha² kō³nxe³te²lo³tain¹tu¹-
 wa². ⁹Nxe³ain¹te³nah¹lxi¹ khāuh³lxa³ti³sa²tē³si¹nyhain¹tu¹wa². Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³jah¹la² yen³nāu³a² sa²sai¹sa²tē³si¹nyhain¹tu¹wa². Jā¹nxain¹jut³su² Txa²-
 wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² sa²kxai³lu² wxi²kan¹sxā³ ā³waix³sa²tā³si¹ha²kxai³
 a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i²ai¹nxa³ha²kxai³ nxe³si¹hain¹tu¹wa². ¹⁰Jā¹nxe³ju³kxai³la¹
 Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²kxai³lu² a³ka³nxi²hi¹na² yo²i²tū³ka³txi²na² a²-
 yo²ha³kxa¹ wxi²kin³ti³to³nain¹tu¹wa². Nxe³kxa²yu³su² kām² i³sa²nēn¹kxain¹tu¹wa².
 Te²yā¹nxe³sxā³ wxāi²nāu¹ i³nxai²na² kxān³su² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³yau¹-
 ū¹nx²ti³sī¹na¹jau³xai³tā² yo²i²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³yah³lxin¹te² i³nxai²na²
 te²yā¹nxe³sxā³ wxi²kin³ti³to³ni² i³sa²nēn¹kxi² nxe³yah³lxain¹nū³nīn¹tu¹wa².

¹¹Nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³na² e³kxain¹to³si¹nhxain²na²hē³la². Jāx¹si¹na¹wa².
 Nxe³ha²kxai³ wxa²ē¹nāu³ai²na² wain³txi³ i³ti³h³nxe³nx²ti³tu¹wa². Wi¹lhīn¹sxā³
 yxau³yah¹lxī³si¹hin¹ja³kxa³nū³su² Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² i²sxā³ so¹nx²ti³na³-
 la². Nxe³kxe³su² sa²hxi²kat¹lxi¹nxa²lxī³jau³su² Sū³na² i³ye³kxi²sīn¹to³ha¹wa².
 Je³su² Kris²tu³jah¹la² yo²i²yah³lxī¹nha²kxai³ wi¹kāi³ju³ta² so¹lxī³ ten³-
 yah¹lxī¹lxa². Jau¹xai²na² yo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² e³ki²to³si¹nhxai²kxai³
 jāx¹si¹na¹wa². ¹²Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xa² wi¹kāi³yah³lxin¹ju³ta² i²nx²tain¹-
 kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kain¹tu¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³la²
 yo²i²ye²yah³lxin¹jau³su² sa²nēn¹kain¹nū³tu¹wa². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na²
 Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lan²tū³ nxe³ya³sxā³
 thāi³ti³la² a³lxī¹nx²tai¹nha²kxai³ ju¹tai²na² yo²ha³kxa¹ nxe³nx²tain¹tu¹wa².

Je³su²jah³la² wā³li²ti³wa³kxi³lon³jau³su²

2 ¹Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Je³su² Kris²tu³jah¹la² a³ka³nxi²ju³ta²nū³a² i³-
 yau¹ū³hi² ā³yā³nū²kxi²ki³ju³ta²nū³a² i³yau¹ū³hi² nxe³nx²ti³nha¹tu¹wa².
²Kwa²wān³txa² yo²i²yah³lxī³sīn¹txa³hē¹la². Nxe²e³kxi¹nx²tain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Je³su²jah³la² ā²la² a³ka³nxi²na²hē³li¹. Jau³su² tā³nxa²:
 —~Hxi²sxā³nho³tēx³jut³sū³ju³ta² i²a¹hē³li¹. Ā²la² a³ka³nxi²na²hē³li¹.
 Jau³su² tā³nxa²:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³xa² ain³kxi²na¹hē³li¹. Ā²la² a³ka³nxi²-
 na²hē³li¹. Jau³su² tā³nxa², nxe³jau³jau¹xai²na² ain³kxah¹lxin¹kxai²nān²tū³
 hxi²waun³txi³sxā³ i³wā³wā³jah³lxī³sīn¹txa³hē¹la². Ī³ki³ha¹kxi¹nx²tain¹si¹-
 nha³ta²wa². Ha³tēh³nxā³nxa² i³sa²si¹hā³nx²ti³sī¹na¹ki³lxo³nxe³tain¹kxan²ti³
 we¹tain¹yah³lxī³sīn¹txa³hē¹la². ³Wān³txa² ka³lxa¹txi³ e³kxi¹nx²tain¹kxan²ti³

ain³nyha¹lxi³sīn¹txa³hē¹la². Ī³ki³ha¹kxi¹nx2tai¹nha³ta²wa². Nxe³ha²kxai³ a³-ka³nxi²ju³ta² wa³su¹txi³ wā²nxa³tā³lxa¹ ju³tha¹li¹ wxā³sān²tu¹wa².

—~Txa²wā¹sū³na² ten³ti³hexl¹sa²nxa³nhai¹. Yxo²kwī¹ki²sa³nhai¹. A²nū²a² ka³la¹txi³ nxe²e³kain¹sān²tu¹wa². Nain¹sān²ka³tu³ a²nū²a² ka³-na³ka³nat3sxā³ ko³nxe³thin¹khaix1te²a² wxā³nūn³tu¹wa². Nxe³jah¹lai²li² a²ko³nxe³ju³ta² kāin² yū²na³la². Yxān¹ta¹ kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²nū¹sxā³ ha³lo²a² i³sa²tē³ko³xa² ā³na¹sxā³ wxe³ha²kxai³ nxe³te³na¹ i³sa²tē³si¹tu¹wa², ko³nxe³thin¹khaix1jah¹la²sa³. 4 A²nxe³jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ ki³ha¹kxi¹nx2ti³te³nah¹lxi¹:

—~Txi²li² Sū³na² Si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹. Sū³na² ā³xa² yū³te²sxa³yu²hē³li¹. Nxe³nū²la² Sū³na² sxi²ha² ā³wih¹ka³tu³ Sū³na² ā³wxe³ka³lo³a² ā³wxe³tu¹wa². Nxe³nū²la² sū³nu²su²ki³lxo³tu¹wa². Yxān¹ta¹ kāin²ki³han³jah¹lo²su²hī³nx2na³la².

5 Jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ wxā³sxā³ i³ye³kxi¹nx2ti³nha¹tai²tu³wa². 6-8 Jā¹nxe³-sxā³ ha³lo²a² hau³ko³nhī¹na¹ wxā³tu¹wa². Ko³nxe³thin¹khaix1jah¹la² wxā³tu¹wa². Jau¹xai²na² ya³nx2ti³nha¹hē³la². A²nxe³jah¹la² ko³nxe³thin¹khaix1jah¹lai²na² o²la³-kxi²ju³ta²nū³a² ā²la² ān³si³wxe²na³la². Yxān¹ta¹ jah¹la² sa²kxai³lu² hī¹na² hxi²kan¹txi³ wxā²nxa³lho³la². Jā¹nxe³sxā³ wi¹lhin¹khaix1jah¹la² ā²la² yxau³ya³nhē³na³la². Nxe³ha²kxai³ yxau³ya³nhē³tāu³a² ko³nxe³thin¹khaix1jah¹la² hxi²kan¹txi³ wxā²-nxa³lho³la². Yxān¹ta¹ wi¹lhin¹khaix1jah¹la² ā³sxā³ ā³waix3sān²ka³tu³ hā²wxān³txa³ ko³nxe³thin¹khaix1jah¹la² wxā³tu¹wa². 9 A²nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² Sa³ta³na²jah¹la² i³nū³kxū³nū¹hai¹nha¹kxai³ wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²ki³lxo³tu¹wa². 10 Nxe³ha²-kxai³ ko³nxe³tūh³na² ai³ain¹te²na² yxo²ha³kxa¹ i³ki³ha¹kain¹tu¹wa². Wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²ki³lxot3sa²kxai³ i³ki³ha¹kxain¹tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² te³nai¹nxa³-ha²kxai³ jau¹xai²na² a³lxai¹nxa³ha²kxai³ a²e¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³tai¹nxa³ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wa². 11 Nxain¹jut3su² i³ki³ha¹kain¹jau³xai²li² sa²yxō²we¹tain¹kxe³su² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹ain¹tu¹wa². 12 Nxain¹ka³tu³ tū¹ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ ya²la³-tū³jau³xa² te³nai¹nxa²te²na² a²yxō²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² te³nain¹te²na² a²yxō²ha³kxa¹ nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ā³na¹ain¹tu¹wa². A³ka³nxi²sxā³ wxā³hī¹na¹ ā³na¹ain¹tu¹wa². Hāi¹sxā³ ko³nxe³ti³ i³yī¹li²hai¹nha²kxai³ ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yo³ha² ū³yho³hi²hain¹tu¹wa², Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²sa³.

Txa²wā¹sū³na² i³kaix1so¹nē³jau³su²

13 Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² a³lxi¹nx2ti³na³la². Nxe³nx2ti³-ha²kxai³ kā³nhxi¹nai³kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ya²la³tu³ jau³xan²tu³ yxo²i² ān³si³wxe³yah³lxi¹nhī¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² wxa²e¹nāu³ai²na² sa²hau³kot3sxā³ i²sxā³ i³so¹nx2ti³tai²tu³wa². Nxe³hī¹nai³tā² Txa²wā¹sū³-na² Yāu³ka³txa² nxū²kwai³wi¹nxa²lxi³te³lhxā³ sa²si¹hā³na²hē³la². Nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxi²to³si¹na¹wa². 14 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³-nha¹jau³xai²na² ain³kxah¹lxin¹tai²tu³wa². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ jau¹xai²na² ain³kxi²sah¹lxi¹nha²kxai³ kxā³nāu³a¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² te²a² a³ka³nxi²tāu³a¹ a²wxi²kin³ti³ton³khai³ju³ta² wā²nūh¹-nx2ti³tu¹wa². 15 Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Txa²wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ti³nha¹jau³xai²li²

wxa²ne³nxē³na² ain³kxi²sah¹lxin¹nhin¹jau³su² tã³nxa² ha³teh³nxã³nxa² i³sa²si¹-
hã³nx2ti³nha¹jau³su² tã³nxa² nxe³sxã³ jau¹xai²li² nxe³wã²na³yah³lxi³tã³hē¹la².
Yxã¹ta¹ i³nxũ²kwai³lxũ¹sã³ yxo²i² kan²txi³ sa²yxo²so² nxe³jah³lxi³hē¹la².

16 A²nxe³jut3su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹lo²su² ha²-
kxai³ Txa²wã¹sũ³na² nxe³ya³sxã³ a²nxe³te²a² hi²sen³su² a³lxi²khai¹nxe³lain¹na³la².
A³lxi²nē³lhxã³ i³nxũ²kwai³lxũ¹txi³nē³lain¹na³la². A³ka³nxi²sxã³ wã³lain¹ju³ta³nũ³a²
wah³nxe³kĩ³tã³la². 17 Te²yã¹nxe³sxã³ wi¹lo²la³kxah¹lxin¹jut3su² tã³nxa² wã³n³txa²
wi¹jau³xa² wi¹le³yah³lxin¹jut3su² tã³nxa² nxe³si¹yhah³lxin¹jau³su² ya³lot3sxã³ nũ³-
kxũ³txi³ i³hxi²ka¹ta³lxi³si¹ha¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²ya³to³ha¹wa².

Txa²wã¹sũ³na² a²ne³nxē³na² i³ye³kxi²ah³lxin¹jau³su²

3 1 Txa²wã¹tã³nãu³xã¹i³. Txa²wã¹sũ³na² e³kxah¹lxin¹tãu³a¹ ne³wã²na³sah¹lxi³-
sĩn¹tã³hē¹la². Nxe³sxã³ ã³nxai³nha¹tãu³a² Sũ³na² wã³n³txa² wi¹jau³xan²tu³
wa³su³txi³ ha³tã³nxe³hi² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹txi² wxã²ya¹nxe³-
kxe³ju³ta² ten³sa²sĩn¹nha²wa². 2 Jã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² kuh³lxa³thin¹te²su² te²a²
ko³nxe³ti³ kã¹te²su² te²a² nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ã³non²ta³kxi²sa²si¹hain¹si¹-
na¹jau³su² ten³sa²sĩn¹nha²wa², yxo²i²xa³te²a² kãin² yũ¹ha²kxai³la².

3 Nxe³sa²sĩn¹ju³ta² Je³su² Kris²tu³jah¹la² nũ³kxũ³khai¹nxe²na³la². Sa³ta³na²-
jah¹la² hxi²ka² wxa²wxai³nxa²lxi³kxa²yan³txi³su² ã³non²ta³kxi¹nx2ti³tu¹wa².
A²nxũ²kwai³lxũ¹nxa²lxi³tu¹wa². Hai³txi³ sa²yxo²a³ti³hex1nxe³nx2ti³xa³-
lho³la². 4 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wã³n³txa² kwa³na³nx2ti³nha¹jau³xa²
a²yxo²ha³kxa¹ we¹jah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Yah³lxi¹nha²kxai³ yan¹nãu³a² ã³na¹-
yah²lxan³tho³la². Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² i³hxi²ka¹ta²lxi³jah¹lai²la¹wa².

5 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² a³lxi²nē³ju³ta² jũ¹nxe² ã³ne³wxe³-
ki³sa²kxai³ Kris²tu³jah¹la² nũ³kxũ³txi³ ã³si³tē³kxi²kĩ³ju³ta² jũ¹nxe²
ã³ne³wxe³kĩ³sa²kxai³ nxe³kĩ³tã³la². Nxe³kĩ³kxan²ti³ ju¹tai²li² ã²la² kã¹i²-
non³sxã³ ã³ne³wxe³nx2ti³si¹ha¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²to³ha¹wa².

U³txi³ wa³kon³te²su² kã¹i³ũ¹hah³lxin¹jau³su²

6 Txa²wã¹tã³nãu³xã¹i³. Wxa²nũ³ka³tã³ha³tih³ i³nxai²na² u³txi³ wa³ko³nain¹te²su²
ta¹hē¹la². Te²yã¹xah³lxi³tã³hē¹la². A²nxe³jah¹lai²i² tã²wã³tã³su² kxan²ti³ te²yã¹nxe²
kã¹iyah³lxi³tã³hē¹la². Nxe³jah¹lai²i² ã³sxã³ u¹lxi³ ã³si³tu³lxi²sxã³ yxa³jah¹lxi³hē¹la².
Te²yã¹nxe³jau³xa² e³kxi¹nx2ti³to³nha¹tai¹ti²tu³wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹-
hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹lo²kxai³lu² jau³jau¹xai²na² i³kwa³na³sain¹jau³jau¹xain²txi³
i³kwa³na³nx2ti³nha¹wa². 7 Te²yã¹nxe³ kã¹i³sĩn¹te²txã³jai¹ti²tu³wa². Nxe³nha¹ha²kxai³
o²la³kxi²nha¹kxa² yã¹nxe³jah³lxi³hē¹la². 8 Wxa²yain³tã³so¹kxi¹nx2ti³nha¹kai³tã²
ũ³yho³hi¹nx2ti³nha¹tai¹ti²tu³wa². Na¹ha²kxai³ hã¹i³sã³ wa³ko³na³la²ni²na¹kxan²ti³
yen³kxa² kwa² ũ³hũ¹sah¹lxin¹ju³ta² ten³sĩn¹te²txã³wa². Kwa² hxi²tha³tã³lxa¹-
kxa²yan³txi³sa². 9 Wxa²yain³tã³nũ³xa² ai³nxũ³nxa²lxi³nha¹ju³ta² hxi²kan¹txi³
kwa³na³nx2ti³si¹nhĩ³na¹wa². Yxã¹ta¹ wain³txi³ i³tih³nxe³nx2ti³te³lhxã³ ye¹nx2ti³-
nha¹hē³la². 10 Nxe³kĩ³si¹nai³tã² kwa³na³nx2ti³nha¹te³nah¹lxi¹:

—~U³txi³ wa³kon³te²a² wxa²yain³txa² wã²nhũ¹ain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹.
Nxe³nx2ti³sĩ¹na¹tai¹ti²tu³wa².

11 Jã¹nxe³sxã³ wxa²nũ³ka³txa² ha³tih³ i³nxai²na² u³te²a²
yũ³ta¹hẽ¹la². Nxe³kxa²yu³su² kwa²he¹ye²nyhain¹to³ta¹hẽ¹la². Nxe³-
nyhai¹nhxai²na²hẽ¹la². 12 Nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² i³ye³kxi²sxã³
i³kwa³na³ain¹sĩ¹na¹te³nah¹lxi¹, Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹la² nxe³sai¹nha²kxai³ i³kwa³na³ain¹sĩ¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~U³lah³lxi³txa³lxi¹. Hãi¹sxã³ ka³nahx2sxã³ wa³kon³yah³lxin¹kxa² yo³ha²
yain³sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ain¹to³ha¹wa². 13 Txa²wã³tã³nãu³xãi³.
Wi¹lo²la³kxah¹lxin¹ju³ta² hxi²tha³yah³lxi³txa³hẽ¹la². i³nxũ²kwai³lxũ¹jah¹-
lxi³hẽ¹la². 14 Yah³lxin¹ju³ta² a²nũ²a² i²li³te²a² ta²nxã¹nxai²na² wãn³txa²
sa²yo²wet1sah¹lxi³sĩ¹nxã³kxai²nãn²tu³ i²khai¹nxe³tai¹yah³lxi³hẽ¹la².
Sa²ye³yã¹not3sxã³ ã³jxah¹lxi³hẽ¹la². Ain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ãu²-
li²to³nha²hĩ³nx2na³la². 15 Ain¹yah³lxin¹kxan²ti³ ko¹ko¹sai¹nxã³wa².
Wxa²wã³tã³khai³xai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ i³xã³ta³kxai¹yah³lxi³txa³hẽ¹la².

Pau²lah³lai²na² a²ne³ki³san¹jau³su²

16 Nxe³jut3su² nxe³kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² ã³nhãu²no³tẽ³ju³ta² wxa²ẽ¹nãu³ai²-
na² kxan²ti³ i³hãu²no³tẽ³lhi¹nha¹jau³su² i³ye³kxain¹sĩ¹na¹wa², Txa²wã¹sũ³na²sa³.
A²nxe³jah¹la² hi²sen³su² wxa²nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ã³si³tẽ³kxi¹nx2ti³tu¹wa².

17 Jã¹nxe³jut3su² Pau²lah³lo²na¹xai²na² wãn³txa² yxo²ha³kxa¹ txa²-
hxi²ka² ã³wha²li¹lhã³ ã³hũ¹nx2ta¹wa². ã³wha²li¹lhã³na¹hẽ³ jã¹nxe³sxã³
ã³wha²li¹le¹nx2ta¹wa².

18 Nxe³na¹jut3su² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³-
yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ thãi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa².
Txi²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ta³lu²na¹wa².

1 Timoteo

1 1 Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹le¹nxa²ha¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hã³ũ¹sa²jah¹lo²sa¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² i³hen³-txi³si¹ha¹jau³su² i³sa²si¹hã³ũ¹sa²na²hẽ³la². Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² txa²wã¹ẽ¹na² sa²hau³ko³tẽ³jah¹la² i³kwa³na³sai¹ni² Je³su² Kris²tu³jah¹la² wah³nxe³kĩ³jah¹la² i³kwa³na³sai¹ni² nxe³sain¹na²hẽ³la². 2Nxe³na¹jut3su² Ti³mo²jah³lo²si¹nha²kxai³ ain³kxi²sẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sa¹nha²kxai³ txa²wẽ³sũ³te²si¹-lxa². Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² Txa²wã¹wĩ³nu²su² ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³ya³-sxã³ kãin² thã³ti³la² a³lxi²nxa²si¹hi² wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³txa²si¹hi² wxa²nxũ²kwai³nãu³a² ã³nhãu²no³txa²si¹hi² nxe³nxa²si¹jau³su² ten³sa³nha²wa².

Wãn³txa² ki³han³jau³su² i³tih³nxe³nyhain¹jau³su²

3-4 Nxe³ha²kxai³ Ma³se³to²na²ko³xa² ai³te³lhxã³ nxa¹hĩ¹nai³tã² e³kxi¹-nxa²ha¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³nxa²ha¹te³nah¹lxi¹:

—~E²fe³so³thĩ³na² hã¹sxã³ yxau³sẽ¹li¹. A²nũ²a² i²li³te²a² wãn³txa² ki³han³-jau³xa² i³tih³nxe³nyhai¹nha³tai¹. Nxe³te²a² ha³ya³kxa² o²la³kxain¹si¹hin¹jau³su² i³ye³kxi¹tai¹nhẽ³li¹. Wãn³txa² ki³han³jau³su² jau³xa² ã³na¹i² wxa²wĩ³na²-nãu³xu¹tai²na² he¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³jau³xai²na² ya²la³tu³txa³kxai²nãn²tu³ ã³na¹i² nxe³ain¹si¹hin¹jau³su² i³ye³kxi¹tai¹nhẽ³li¹. Nxe³jau³xai²li² a²ẽ¹nãu³ai²-na² hxi²kan¹txi³ yxo²i²kĩ³jau³sxa³wa². Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² so¹lxi³ hxi²kan¹txi³ yxo²i²kĩ³jau³xai²la¹wa². 5Nxe³sxã³ wain³txi³ i³tih³nxain¹kĩ³kxai²-nãn²tu³ a²ẽ¹nãu³ai²na² wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ yũ³ha²kxai³ wain³ye¹nxa²ju³ta² so¹lxi³ kãĩ³ha²kxai³ Je³su²jah³la² txa²wã¹ẽ¹nãu³a² sa²hau³ko³tẽ³ju³ta² yxo²-i²ha²kxai³ ai¹nhĩ³nx2na³la². Ain¹kxai²nãn²tu³ a³lxi²waun¹nyhu¹kĩ³ju³ta² ã²la² kãĩ²nhĩ³nx2na³la². Ju¹ta²li² ten³sa³nha²wa². 6Yxã¹ta¹ a²nũ²a² i²li³te²a² wãn³txa² toh³lxi³jau³xa² ain³so¹ain¹ka³tu³ wãn³txi³khai³xa² sa²kxai³lu² ã³na¹-ain¹na²hẽ³la². Kwa²toh³lxi³jau³xa² i³tih³nxain¹te²ju³hẽ³la². 7Nxe³sxã³:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² wha²li¹txã³nxu¹tai²na² wãn³txa² i³tih³nxe³-jah¹lo²sa¹wi¹. Nxain¹na³la². Nxe³yã¹ta¹ jau¹xai²na² i³tih³nxain¹jau³xai²na² a³la³kxai¹nxa³ha²kxai³ a²si³yxau³tãu³a² ain³nha²nxa³ha²kxai³ nxe³ain¹na³la².

8Ai¹nha²kxai³ Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² i³tih³nxain¹jau³xu¹tai²na² wain³txi³ sa²yxo²we¹tain¹kxai²nãn²tu³ wi¹te²ju³hẽ³la². 9Yxã¹ta¹ wi¹lhin¹tũ³ka³-

txi³ki³nāu¹xai²na² i³tih³nxe³nē³jau³sxa³wa². Yxān¹ta¹ a²nū²a² ko³nxe³ti³ kǎi³te²su² te²na² Txa²wā¹sū³na² i³xan³ta³kxain¹te²su² te²na² a²e¹nāu³ai²na² i³ne³wā³nūn³-ta³kxi²te²su² te²na² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²nxa³te²su² te²na² Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³ti³ e³kxi²te²su² te²na² a²wi³nu²su² ta³nxa² a²hā³ka³nū²su² ta³nxa² i³xan³-txa³kxain¹te²su² te²na² a²nū²a² su²lhā³nyhu¹ki³te²su² te²na² nxe³te²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² i³kwa³na³nē³jau³xai²ta² i³tih³nxe³jau³nū³ai²la¹wa². 10Te²yā¹nxe³-sxā³tū¹ka³txa² te²yā¹xain¹nūn³na³la². Kuh³lxa³thin¹khaixl¹te²su² te²na² in³txi³su² ta³nxa² txu¹su² ta³nxa² kuh³lxa³thin¹sxā³ ũ³whin¹ta³kxi²nyhu¹ki³te²su² te²na² a²nū²a² ā³xa² nū³kxūn³txi³ kǎi³so¹sxā³ kwa²wa³kon³kxi²si¹jau³su² kwa³na³te²su² te²na² i³ki³ha¹kxi²te²su² te²na² a²nū²a² i³ki³ha¹kxi²sxā³ ko³nxe³ti³ e³kxi²nyhu¹-te²su² te²na² wi¹lhin¹jau³xa² yxo²kwīn¹kxi²te²su² te²na² nxe³te²a² yxo²ha³kxa¹ Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txu¹tai²na² i³tih³nxe³jau³xai²la¹wa². Nxe³jau³xai²na² yxo²ha³kxa¹ a²nū²a² wi¹lhin¹te²a² ā³la² sa²yxo²we¹tain¹te²ju²hē³la². 11Yxān¹ta¹ wān³txa² wxi²kin³ti³ton³khaixl¹si¹nhē³jau³su² yū³na¹wa². Nxe³jau³xai²na² Txa²-wā¹sū³na² Wi¹lhin¹ta² Si³yxau³jah¹la² ũ³hū¹sa²jau³xai²la¹wa². Txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³tū¹nhē³jau³xai²la¹wa². I³tih³nxe³nxa²ha¹jau³xai²ta³lxa²na³la².

Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²nēn¹kxi²jau³su²

12Nxa²ha¹te¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ sa²nēn¹kxi²to³ha¹wa². I³nū³kxūn³txi³sai¹nha²kxai³ ya³nān³ta³ki¹la²sxā³ wi¹kāi³-a¹kxe³su² nxe³ye²sa²jau³su² i³kaixl¹so¹sai¹nha²kxai³ nxe³sain¹na²hē³la². Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³te³lhxā³ i³kaixl¹so¹sain¹na²hē³la². 13Nxe³na¹hi¹nai³-kxai³lu² nxe³na¹hē³la². Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³te²lo³txai¹na¹ha²kxai³ Je³su²jah¹la² a²sa³wi³ha³lxa² khāuh³lxa³tai¹na¹ha²kxai³ nū³kxūn³txi³ an³txi³ti³hin¹sxā³ o²la³kxi²-na¹ha²kxai³ nxe³na¹hē³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ko³nha²nxa³ha²kxai³:

—Wain³txi³ kǎi³a¹xā¹. Nxa¹jau³tū³ ko³nxe³ti³ kǎi³a¹hē³la². Nxe³na¹kxan²ti³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot³sa³na²hē³la². 14Nxe³sa³nū²la² Je³su² Kris²-tu³jah¹lo²kxai³lu² thāi³ti³la² a³lxi² wa³to²hi²ha²kxai³ wi¹lhin¹khai¹nxe³ha²kxai³ yxo²i²si¹sain¹jau³su² i³yau¹ti³sai¹ni² a³lxi¹na¹ju³ta³nū³a² ũ³hū¹sai¹ni² Je³su² Kris²-tu³jah¹la² nxe³sa³na²hē³la². Ā³nū²nxi²sxā³ yxau³a³sa³ha²kxai³ nxe³sa³na²hē³la². 15Nxe³na¹jut³su² Je³su² Kris²tu³jah¹lo²su² te²kxai³lu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a²e¹-nāu³ai²na² sa²hau³ko³txi² ko³nxe³ju³ta² wā³ko³txa³te²tū³ sa²wa²su¹txi² nxe³te³lhxā³wxā³na²hē³la². Nxe³te²jai¹ti²tu³wa². Txai²li² kxā³nxa² ko³nxe³ti³ kǎi³ wa³to²hi² jah¹lo²su² na¹hē³la². Ki³han³nxa³wa². Wān³txi³tū³ e³a¹wa². 16Jā¹nxe³na¹ju³kxai³lu² nxe³na¹kxan²ti³nū¹ Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot³sa³na²hē³la². Sa²ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² Je³su² Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² ya³nān³ta³ki¹la²ha²kxai³la¹ txa²e¹nāu³ai²na² sa²hau³kot³sa³na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ nxe³hi¹nān¹te²tū³ a²nū²a² i²li³te²a² yxo²i²kxai²nān²tū³ ka³te³na² wi¹tāu³a² nxe³ti³hi¹tain¹nūn³tu¹wa². 17Nxe³-jut³su² Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ Txa²wā¹si³yxau³jah¹lai¹la¹wa². A²wi¹lhi¹nu¹tai²na² yen³kxa² yū²nxa³hi¹nū¹tai²nān¹te²tū³ Txa²wā¹sū³na² yxau²sa²te³jah¹lai¹la¹wa². Hai³txi³ ya³lu²ju³ta² yū³jah¹lo²sxa³wa². I²ki³sxa³hi¹nu¹tai²nān¹jah¹lo²su² na³la². Hāi¹nxe² sa²nēn¹kxi²yxau²xai³ki³jah¹lo²su² na³la².

18 Nxa²ha¹te¹ Ti³mo²jah³lāi³. Txa²wēt³si¹lxa². Wān³txa² e³kxi¹nxa²ha¹-
 jau³xai²na² ain³so¹sē¹la². Sa²yo²wet¹sē¹la². Kxā³nxai³tā² Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² e³kxi²tū³kā³txai²na² e³kxi²nē³lain¹jau³xai³tā² ne³wā²na³-
 txa³hē¹la². Ne³wā²na³xan³kxai²nān²tū³ i³nxū²kwai³lxū¹txi³nxa²tu¹wa².
 Nxe³nxa²ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wa³ka³li³yu³ta² wain³txi³ o²la³kxin¹-
 tu¹wa². 19 Ā³na¹sxā³ yo²i²nxā²nxa³lho³la². Wxa²ē¹nāu³ai²na² wain³txi³
 i³ye³kxi²nha¹tu¹wa². Nxe³to³ta¹ a²nū²a² i²li³te²a² Sū³na² wān³txai²li²
 nxe³wā²na³ai¹nha²kxai³ yo²i²ain¹ju³ta² ne³wā²na³ain¹na²hē³la². 20 I³me³-
 ne²u²jah¹la² A³le³syān²trah¹la³ nxe³ya³sxā³ te²yā¹nxe² kāi³ain¹na²hē³la².
 Ai¹nha²kxai³ Sa³ta³na²jah¹la² hxi²ka² ū³hū¹ai¹na²hē³la². Nxi¹na¹ha²kxai³
 Txa²wā¹sū³na² a²i³lxa² ko³nxe³ti³ e³kxain¹jau³xa² ā³na¹si¹hai¹na¹jau³sa².

Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²kī³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

2 1 Ju²ta³la³ nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² e³kxi²yxau²xai³txa²hē³la².
 Nxe²e³kxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² hxi²ka¹nai¹nxa³wi¹. Ā³non²ta³kxi¹txai¹nhē³li¹. Nxe³ta³nxa²:

—~Jah¹lai²li² wi¹li²txai¹nhē³li¹. Nxe³ta³nxa²:

—~Jah¹la² a²ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³txai¹nhē³li¹. Nxe³ta³nxa²:

—~Jah¹lai²li² ā³non²ta³kxai¹nīn¹tai¹ti²tu³wi¹. Wi¹lhin¹khai¹ni¹lxi¹. Sa²-

nēn¹kxi¹nxa²ha¹wi¹. Nxe³ta³nxa² nxe³txain¹to³hē¹la². A²nū²a² yo²ha³kxa¹

nxe³nūh¹txai¹nhē³la². 2 Nxe³sxā³ kwa³na³nē³ti³kā³txa² Txa²wā¹hxi²kan¹ti³nāu³xā²

yo²ha³kxa¹ Sū³na² nxe²e³kxi¹txai¹nhē³la². Nxe¹kxai²nān²tū³ ha³lo²a² sa²hāu²-

no³ti² txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²hāu²no³ti² nxe³kxai²nān²tū³ wi¹yau³hī³kī³tā³la².

Nxe²kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹sxā³ yxau² wi¹lhen³txi¹nyhu¹sxā³ yxau² nxe³hī³kī³tā³la².

3 Nxe³kī³kxai²nān²tū³ wi¹lhi³nx2na³la². Txa²wā¹sū³na²kxai¹lu² txa²wā¹ē¹nāu³ai²na²

sa²hau³ko³tē³jah¹la²kxai¹lu² ka³lih³khai¹nxe³hī³nx2na³la². 4 Nxe³ha²kxai³ a²nū²a²

yo²ha³kxa¹ a²ko³nxe³ju³ta² wxa²wa²su¹txū¹hai¹ni² wān³txa² ya²la³yau³xa² a³la³-

kxi²si¹hai¹ni² nxain¹ju³ta³nū³a² Txa²wā¹sū³na² a²ten³ju³tai²la¹wa². 5 Txa²wā¹sū³na²

ka³na³ka³na³tā³la². Te²ya¹nxe³sxā³ a²nū²a² ka³na³ka³na³te²a² Je³su² Kris²tu³jah¹la²

so¹lxi³ a²nū²nāu³xai²na² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² i²sa²si³te³kxi²nē³jah¹lai²la¹-

wa². A²nū²a² ā³xa² hxi²kan¹te²sxa³yu²hē³la². 6 A²nxe³jah¹la² wā²nxū¹hī²nha²sxā³

ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xai²li² ha³lo²a² ā³nha³ko³thi¹-

nai³tā² Txa²wā¹sū³na² sa²kxai¹lu² a²nū²nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ wā³ko³nxa²te²tū³

i³yau¹ū³nhē³te³lhxā³ ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 7 A²nxe³jau³xai²na² i³yau¹ū³hain¹-

te³lhxā³ i³kaix¹lso¹sa³na²hē³la². Sa³ha²kxai³ a²nū²a² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²a²

a²yo²ha³kxa¹ wān³txa² ya²la³yau³xa² wān³txa² yo²i²si¹nhē³lain¹jau³nū³a² i³hen³-

txi³sa²sān²nū²la² i³sa²si¹hā³sa³na²hē³la². Ki³han³nxa³wa². Wān³txi³su² i³ye³a¹wa².

8 Jā¹nxe³jut³su² in³txi³nāu³xa² ha³lo²a² i²li³je³na² he¹ain¹tāu³a²

Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxain¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². A²ē¹nāu³ai²na² wi¹lhi¹-

nha²kxai³ wxa²hxi²ka²la¹nha²sxā³ e³kxi²nxain¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

Jā¹nxe³sxā³ a²ē¹nāu³ai²na² i³xan³txi³ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ ko³txi³ wā²-

nxū¹hain³nha²ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ ain¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

9 Te²ya¹nxe³sxã³ txu¹ti³nãu³xa² sa²kxai³lu² wã²la² wi¹khaix¹ka³lo³a² ã³whi²-
kxi²nhain¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹jut³sxa³wa². Te²ya¹nxe³sxã³ kã³ta³kxã¹ha²
a³lxi²khaix¹tih³na² ã³yhxe²ta³hã¹nha² ta³nxa² ou²ra³ka² a³lxi²ki³ai²na² a²ne³-
kxi³sa² ã³nhe³kũ¹nha² ta³nxa² nxain¹ju³tai²na² whã²na¹ hxi²kan¹jut³sxa³wa².
A²nũ²a² kwa² i²kxain¹sxã³ i³sa²nẽ¹kxain¹ju³ta² wai³nxa³wa². Yxã¹ta¹ wã²la²
kwa² wi¹ka³lo³a² wi¹lhau³ko³nha²ka³lo³a² wain³na³la². 10 Yxã¹ta¹ wi¹-
lhin¹ye²te²a² yen³kxa² wi¹lo²la³kxi²kxai²nãn²tu³ ã²la² wai³nhĩ³nx²na³la².
11 Te²ya¹nxe³sxã³ txu¹ha² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³tih³nxain¹kxai²nãn²tu³ ka³-
nah²nxe³sxã³ yxau³sxã³ ain³kxain¹kxai²nãn²tu³ wai³nhĩ³nx²na³la². 12 Yxã¹ta¹
txu¹sa²te²kxai³lu² in³txa² i³tih³nxe³ta³nxa² i³kwa³na³ta³nxa² nxe³ju³tai²na²
ten³sa²nxa³nha²wa². Wai³nxa³wa². Hã¹sxã³ ka³nah²nxe³sxã³ yxau³sxã³in³-
kxi²kxai²nãn²tu³ wai³nhĩ³nx²na³la². 13 Nxe³ha²kxai³ a²wi¹lhĩ¹nu¹ta²kxai³lu²
A³tãu²ah³lu¹tai²na² txa²nũ² we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Hã²wxã³txa³ E²va³-
ka³lxu¹tai²kxai³lu² we¹tũn³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka²sa².
Hã²wxã³txa³ Sa³ta³na²jah¹lai²na² hi²sen³su² ta¹ka³lxi³nu¹ta²kxai³ i³ki³-
ha¹kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 14 Te²ya¹nxe³sxã³ A³tãu²ah³lu¹tai²na² hai³txi³
ã³ke³tũ¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Yxã¹ta¹ txu¹ha³ka³lxai²na² ã³ke³tũ¹ju³-
tan¹te²kxa³ya³lhu² ko³nxe³ti³ kã³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 15 Jã¹nxe³sxã³ wẽ³sa²
a³li³lah¹tãu³a² txu¹ha² khãuh³x³nha²te²jai¹ti²tu³wa². Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² yxo²i²i² a²nũ²a² a³lxi²waun¹nyhu¹i² ai¹nha²kxai³ a²ẽ¹nãu³ai²na² a²-
ko³nxe³ju³ta² ã³wa²su¹tu¹wa².

Yxo²i²tũ³kã³txa² a²hxi²kan¹te²nãu³xa²

3 1 Nxa²ha¹te¹ txa²wã¹nũ³kã³txi³ki³na¹xai²na² yxo²i²tũ³kã³txi³ki³na¹xai²na²
a²hxi²kan¹ti³su² ki³ju³ta² ten³ki³kxai²nãn²tu³ wi¹lhĩ³nx²na³la². Wai³-
nhĩ³nx²na³la². Ki³han³nxa³wa². 2 Nxe³ki³kxai²nãn²tu³ a²hxi²kan¹ti³su² ki³ju³ta²
ten³ki³kxai²nãn²tu³ wi¹lhin¹ki³ju³ta² kãin² yũ³ki³sa²kxai³ a²nũ²a² ã³xa² i²li³te²a²
hxi²kan¹txi³ ko³nxe³ti³ e³kxi²nẽ³lai¹nhĩ³nx²nxa³wa². Nxe³nẽ³lai¹nha²kxai³ txu¹ha²
ka³na³ka³na³te²a² so¹lxi³ tẽ³i² wain³txi³ wã²nxũ¹hain³nha² txa²wã¹o¹la³kxi²ki³ju³ta²
wain³txi³ kã³i² a²hoh³lxi³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ wi¹le³kxi² nxe³nẽ³lhĩ³nx²na³la².
Te²ya¹nxe³sxã³ a²nũ²a² u²lxi³ wxã³kxai²nãn²tu³ wi¹lhin¹sxã³ yain³txa² wã²-
nhũ¹hĩ³ki³tã³la². Te²ya¹nxe³sxã³ wãn³txa² ã³ne³wxe²nxa³te²a² wxã³kxai²nãn²tu³
hxi²kan¹txi³ i³yau¹ũ³hĩn³ki³tã³la². 3 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² yain³jau³xa² ã³n³jau³xa²
i³na²sxã³ wen¹ki³sxa³ha²kxai³ txa²wã¹nũ³kã³txa² kwa² ã³nhe¹kxi²nyhu¹ki³sxa³ha²-
kxai³ nxe³hĩ³ki³tã³la². Te²ya¹nxe³sxã³ a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xa¹ wi¹lhin¹sxã³ i²ha²kxai³
hãu²non³sxã³ yxau³ha²kxai³ yen³kxa² yxo²kwã³nẽ³lxa³ha²kxai³ nxe³hĩ³ki³-
tã³la². 4 Te²ya¹nxe³sxã³ txa²wã¹sxi²ha² yxau³tũ³kã³txa² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹txi³
hau³kot³sĩ³ki³tã³la². Txa²wã¹wẽ³ha³lxa² wain³txi³ i³tih³nxe³ki³sa²kxai³ wain³txi³
sa²yxo²we¹tẽ³lai¹nhĩ³nx²na³la². 5 Nxe³ha²kxai³ txa²wã¹wẽ³ha³lxa² hxi²kan¹txi³
hau³ko³ki³sxa³kxai²nãn²tu³ yxo²i²ki³tũ³kã³txi³ki³na¹xai²na² hxi²kan¹txi³ i³hau³-
kot³hĩ³ki³sxa³wa². 6 A²nxe³jah¹la² kwẽn¹tai²na¹ yxo²i² ã³si³wxe³kxai²nãn²tu³
hxi²kan¹txi³ i³hau³ko³tẽ³lxa³lho³la². Nxe³ke³la³te²kxai³.

—~Kāin² yxo²i²te²sa¹wi¹. Ain¹jau³su² nxe³kxai²nān²tu³ a²ē¹nāu³a² i³yo²kāin²ti³nha²sxā³ kō³nxe³ti³ kāi³hī³nx2na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³-ya³lhu² Sa³ta³na²jah¹la² kō³nxe³ti³ i³yi¹li²kxa² yā¹nxe³sxā³ kō³nxe³ti³ i³yi¹li²nūn³tu¹wa², Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²sa³. 7Nxe³kxa²yu³su² a²nū²a² yxo²i²ai¹nxa³te²a² wi¹le³ai¹nxa³kxai²nān²tu³ Sa³ta³na²jah¹la² hi²sen³su² yxo²i²tū³kā³txai²na² kō³nxe³te²lo³jau³su² ha³ta³nxe³ha³ta²wa².

Yxo²i²tū³kā³txa² i²ū³te²nāu³xa²

8Txa²wā¹nū³ka³txi³ki³na¹xa² yen³kxa² wā²nhū¹ki³ju³ta² o²la³kxi²ti³ten³ki³kxai²-nān²tu³ txa²wā¹yxau²xai³ki³tāu³a² wi¹lhin¹sxā³ yxau³ye² yau³ka³na³ka³nat3sxā³ a²ya³la³lyau³tu³ e³i² yain³jau³xa² ūn³jau³xa² i³na²sxā³ we¹nxa³i² yen³kxa² kwa² yxo²kwai³nxa³i² nxe³hīn³ki³tā³la². 9Txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² au³txi³ Je³su² Kris²tu³-jah¹la² tah²lxi³ we¹tē³jah¹la² nxe³te²na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yxo²so¹sxā³ kāi³te²la³ hī³nx2na³la². 10A²nxe³jah¹la² wa³ka³la² ā³xa² o²la³kxi²sān²sxā³ āin³sxā³ i²ain¹-ki³kxai²nān²tu³ wi¹li² wai³ni² nxe²na²na¹ ki³kxai²nān²tu³ hai³txi³ a²kō³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² i²ki³sxa³kxai²nān²tu³ nxe³hī¹na¹ yen³kxa² wā²nhū²xai³ki³ju³ta² o²la³kxi²ki³kxai²nān²tu³ wai³nhī³nx2na³la². 11Nxa²ha¹te¹ te²yā¹nxe³sxā³ txu¹-ti³nāu³xa² a²yxau²xai³lain¹tāu³a² wi¹lhin¹sxā³ yxau³ain¹ye²ha³kxai³ wān³txa² ya²la³lyau³xa² so¹lxi³ e³ha²kxai³ yain³jau³xa² ūn³jau³xa² i³na²sxā³ we¹nxa³ha²kxai³ a²wa³ka³li³yu³ta² wain³txi³ o²la³kxi²ha²kxai³ nxe³hī³nx2na³la². 12A²nxe³jah¹lai²na² yen³kxa² wā²nhū¹xai³ki³ju³ta² o²la³kxi²jah¹la² sa²kxai³lu² txu¹ha² ka³na³ka³na² so¹lxi³ tē³ha²kxai³ a²wē³ha³lxai²na² whāi²na¹ wain³txi³ i³tih³nxe³ha²kxai³ nxe³-hī³nx2na³la². Nxe³sxā³ a²sxi²ha² yxau³ju³ta² wain³txi³ i³hau³ko³tū¹hī³nx2na³la². 13Nxe³ha²kxai³ ju³tai²na² ha³kxa¹ wain³txi³ o²la³kxi²ki³kxai²nān²tu³ wxa²nū³kā³-txai²na² wi¹le³kxi²nyhai¹nhī³nx2na³la². Nxe³nyhain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² wxi²kan¹ton³sxā³ i³tih³nxai¹nhī³nx2na³la².

Ā³no¹sa²tē³kxi²nē³jau³su²

14Nxe³na¹jau³su² ū³wha²li¹le¹nxa²ha¹wa². Ki³han³nxa³wa². Ye³jen¹na² wxā³sxā³ i²nxa²ha¹ju³ta² ten³khaix1sa³nha²wa². 15Nxe³na¹ta¹ hxi²kan¹sa²nxa³ke³la³te²kxai³ wān³txa² i³yau¹tū¹nxa²ha¹jau³xai²li² ā²la² a³la³kxi²hī³nxai¹lxa². Je³su²jah³-lai²na² wān³txa² yxo²i²tū³kā³txa² wain³txi³ yxau²xai³lain¹ju³ta² wi¹wi¹nxe² i³hau³ko³tū¹hai¹nhī³nxai¹lxa². A²nxe³tū¹kā³txai²li² Txa²wā¹sū³na² ka³ten³yah¹-la² a²sa³wi³ha³lxai²la¹wa². Ya²la³lyau³xan²tu³ Sū³na² wān³txi³su² ye²ha²kxai³ āin³kxi²yxau²xai³tū³kā³txai²la¹wa². 16Ya²la³tu³ Txa²wā¹sū³na² ā³ne³hī¹kxi³ju³ta² wa³lxē³ju³tai²la¹wa². Nxe³ta¹ Je³su²jah³la² ā³nhxi²ka¹tē³jah¹lai²la¹wa².

A²nxe³jah¹la² a²nū²khai³hū³nxe² a³ka³nx²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³txi³su² Jah¹lo²su² te²a² wi¹-

lhin¹sa²sai¹ye²kxe³su² i³tih³nxe³nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Te²yā¹nxe³sxā³ oh³xan¹tū³kā³txa² i²ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² a²nū²a² yxo²-ha³kxa¹ i³hen³txain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

A²nũ²a² ha³lo²a² i²li³ko³xa² yxau³kxan²ti³
 yxo²i²yah³lxi³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 Nxe³te²kxa³kxa¹ oh³nãu³nũ¹ka³na¹ wa³li²
 ka³la³xi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Wãn³txa² ya²la³lha²ki³lxo³nxe³ki³jau³su² i³tih³nxe³te²nãu³xa²

4 ¹Jau¹xai²na² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txi³su² jah¹la² wi¹wi¹nxe² i³yau¹ũ³-
 nẽ³na²hẽ³la². Nxe³te³nah¹lxi¹ kxãn³nãu³a¹ yxo²i²tũ³ka³txi³nãu³xai²na²
 a²ha³tih³xa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²ã³ain¹tu¹wa². A²nxe³te²-
 a² sa²yxo²ã³ain¹ka³tũ³ wãn³txa² a²ta³a² ko³nxe³jah¹la² ã³ke³tũ¹ain¹jau³su²
 ain³kxain¹tu¹wa². Nxain¹kxai²nãn²tu³ a²ta³a² nũ³ka³txa² wãn³txa² i³-
 tih³nxain¹jau³xa² ki³han³jau³xan²tũ³ yxo²i²sxã³ sa²yxo²we¹tain¹tu¹wa².
²Jã¹nxe³sxã³ ki³han³jau³xai²li² i³tih³nxain¹te²na² sa²kxai³lu² ki³han³jau³xa²
 so¹lxi³ i³tih³nxain¹tu¹wa². I³tih³nxain¹kxan²ti³nũ¹ ãin²ti³sxã³ i²ã³ain¹ju³ta²
 te³nai¹nxa³lho³la². ³A²nxe³te²a² nxe²e³kxain¹tu¹wa². Nxe³ain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Txu¹ha² so¹ki³ju³ta² wai³nxa³wi¹. Nũh¹yxau³ju³ta² so¹lxi³ wain³na³li¹.
 Te²yã¹nxe³sxã³ ka³yxuh³xa² si³na² wã²nhĩ²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³jau³-
 su² nxe³ain¹tu¹wa². Yxãn¹ta¹ ki³han³jau³xai²la¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la²
 yxo²i²ki³kxai²nãn²tũ³ wãn³txa² wain³jau³xa² sa²yxo²we¹ki³kxai²nãn²tũ³
 yain³txi³su² tã³nxa² ka³yxuh³sxu² tã³nxa² te²a² a²whãi²na¹ wi¹na³la². Txa²-
 wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² we¹te²ju²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ wã²nhĩ²kxi²sxã³
 Sũ³na² i³ka³lih³kxi²nẽ³jau³su² e³kxi²ki³kxai²nãn²tũ³ wain³na³la². ⁴Nxe³-
 ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² ka³yxuh³xa² we¹kxa² a²yxo²ha³kxa¹ wi¹te²ju²hẽ³la².
 Nxe³kxe³su² i³ha¹txi²ki³kxai²nãn²tũ³ Sũ³na² i³wi¹lxo³kxi²nẽ³jau³su² i³ye³-
 kxi²ki³kxai²nãn²tũ³ en²ki³ju³ta² wai³nxa³wa². ⁵Yxãn¹ta¹ e³kxi²ki³te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²sũ³nãi³. Ka³yxuh³xai²li² ũ³hũ¹sa²nhĩ¹kxa² wi¹lxo³kxi²sa²-
 si¹nĩ¹nha²wi¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³ Sũ³na² yen³nãu³a² wi¹lye²ha²kxai³
 i³wi¹lxo³kxi²nẽ³jau³su² i³ye³kxi²ki³sa²kxai³ ka³yxuh³xa² wã²nhĩ²ki³ju³ta²
 wain³na³la².

Je³su² Kris²tu³jah¹la² wain³txi³ ã³si³tẽ³kxi²ki³jau³su²

⁶Nxe³jut³su² jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ txa²wã³tã³nãu³xa² i³yau¹ũ¹txai¹-
 nhẽ³la². Nxe³kxai²nãn²tũ³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² wain³txi³ ã³si³tẽ³kxin¹tu¹wa².
 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wain³txi³ yxo²i² i³tih³nxe³nxain¹jau³xa² wain³txi³
 ã³ne³wxe² nxẽ¹kxai²nãn²tũ³ ã²la² kãi²non³sxã³ yxo²i²sxã³ yxau²xai³lin¹tu¹wa².
⁷Nxe³yãn¹ta¹ wãn³txa² ya²la³tũ³txa³jau³xa² ain³kxi²ti³he¹txa³hẽ¹la². Yxãn¹ta¹
 wãn³txa² wi¹jau³xa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹te³lhã³ kãin² o²la³kxi¹sẽ¹la². ⁸Txa²wã¹-
 nũ²ai²li² sxĩ³nxũn³te³lhã³ o²la³kxi²ki³kxai²nãn²tũ³ jũ¹nxe² wi¹na³la². Yxãn¹ta¹
 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² nũ³kxũn³txi³ sa²yxo²we¹ki³kxai²nãn²tũ³ ã²la² wi¹na³-
 la². Nxe³ki³si¹nãn¹te²tũ³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² ka³lih³ki³tã³la². Nxe³ki³ka³tũ³ta¹
 kxãn³nãu³a¹ ka³lih³khaix¹nxe³ki³tu¹wa². ⁹Jau¹xai²na² ya²la³tũ³jau³xai²la¹wa².
 A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²sxã³ yxo²i²ki³jau³xai²la¹wa². ¹⁰Jau¹xai²na² Txa²-

wā¹sū³na² ka³ten³su² yxau³jah¹la² a²wān³txi³khai³xai²la¹wa². Je³su²jah³la² wān³txa² yxo²i²ki³sa²kxai³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³tē³jah¹lai²la¹wa². A³ka³nxi²ju³ta² wah³nxe² yxau³ki³tā³la². Nxe³ha²kxai³ khāuh³lxa³txi³nē³lain¹-kxan²ti³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²te³lhxā³ o²la³kxi²sxā³ i³hen³txain¹ki³tā³la².

¹¹Nxe³jut3su² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ jau¹xai²na² i³yau¹ū¹txai¹nhē³la². ¹²Nxa²-ha¹te¹ sa³nxe³lxa³kxi³sin¹kxan²ti³ yah³lon¹nā²nxa³kxan²ti³ i³āin²txi³sxā³ hxi²waun³txi³txa³hē³la². Yxo²i²tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i²nxai¹nha²kxai³ i³tih³-nxai¹nin¹jah¹lo²sin¹tu¹wa². Wān³txa² wain³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³i² wain³ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi²nyhu¹i² a³lxi²waun¹nyhu¹i² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² kan²txi³ sa²yxo²we¹txi² wxa²ē¹nāu³ai²nān¹jau³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yā¹nxe³-jau³xa² wā²nxū¹hain³nha² nxe³sē³la². ¹³Ye³jen¹na² wxā³na¹tu¹wa². Hī¹na² hxi²kan¹sa²nxa³nha²wa². Nxe³sa²nxa³hī¹nai²na¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ sa²nū²tai¹nhē³la². Nēn¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² ha³teh³nā³nxa² i²sxā³ i³ye³kxi¹tai¹nhē³la². Wān³txai²li² wain³txi³ sa²yxo²wet¹lxi¹hain¹jau³-su² i³yau¹ū¹txai¹nhē³la². Wān³txa² wa³lxe³jau³xa² i²in¹kxai²nān²tū³ wain³txi³ i³tih³nxe³txai¹nhē³la². ¹⁴Txa²wā¹sū³na² i³hxi²ka¹txa²ju³ta² nxe³wān²txa³hē³la². Ain³kxi¹xi²khaix¹lxe³sē³la². Kxā³nhxi¹nai³tā² yxo²i²te²a² hxi²kan¹txi³nāu³xa² a²hxi²ka² wxa²ne³hē¹nhain¹tai²ti²tū³wa². Nxe³nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² i³hxi²ka¹txa²ju³ta² hī¹na² ā³si³wxe²na³li¹. Nxain¹-tai¹ti²tū³wa². ¹⁵Nxe³jau³xai²na² i²khai¹nxe³sē³la². Wān³txa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹txa²hē³la². Nxēn¹kxai²nān²tū³ wxa²nū³ka³txai²na² wain³txi³ kai³in¹-ju³ta² i²nxain¹tu¹wa². ¹⁶I²nxai¹nha²kxai³ wān³txa² e³in¹jau³xa² wi¹li²i¹nha²kxai³ i³yau¹ū¹hai¹nin¹jau³xa² wi¹li²i¹nha²kxai³ nxe³sē³la². Ko³nxe³ti³ o²la³kxin¹kxa²-yan³txi³sa². Nxēn¹kxai²nān²tū³ wxa²nū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³ta²lxi³tu¹wa².

Yxo²i²tū³ka³txa² wi¹kāi³waun¹nyhu¹kxi³jau³su²

5 ¹Nxa²ha¹te¹ in³txa² yah³lon¹te²su² te²a² yxo²xūn³sxā³ i³kwai²-kxain¹txa³hē³la². Wxa²wi³na² hū³nxe² i³tih³nxe³txai¹nhē³la². Sa³nxe³la³ku³su² te²a² wxa²lon³hū³nxe³ i³tih³nxe³txai¹nhē³la². ²Te²-yā¹nxe³sxā³ txu¹ha² a³ka³lxon¹te²a² wxa²hā³ka³na² hū³nxē¹nha²kxai³ wāin²ta²su² te²a² wxa²ha³līn³ta³ka³lxu³hū³nxē¹nha²kxai³ nxēn¹ka³tū³ i³tih³nxe³txai¹nhē³la². Ko³nxe³jau³su² e³kxi²nha²txa³hē³la².

³Wā³ha³te³sa³ka³lxu³khai³xa² wi¹li²txai¹nhē³la². Yen³kxa² wxa²hau³kot3sxā³ wā²nhū¹txai¹nhē³la². ⁴Yxān¹ta¹ a³ka³lxon¹ta¹ka³lxa² wā³ha³te³son³ta¹ka³lxa² sa²kxai³lu² a²wē³ha³lxa² yū³tā³nxa² a²sa³wi³ha³lxa² yū³tā³nxa² i²txa²-sā²nhē³la². Yū³kxai²nān²tū³ nxe³tū³ka³txai²li² wi¹li²txai¹lxa². Nxe³te²na² hxi²ki³kxai³lu² sa²hau³ko³tain¹ju³ta² a²ha³lo²ai²la¹wa². Kxā³nhxi¹nai³tā² kāi²-nxa³sxā³ txo¹nai¹nxa³hī¹nai³tā² a²ha³ka³na² hxi²ka² sa²hau³ko³tain¹te²ju²hē³la². Nxe³kxa²ha³tih³xan²tū³ hī¹nai²na² wē³ha³lxa² hxi²ki³kxai³lu² wā²ha³te³son³-ta¹ka³lxa² hxi²nūn¹ sa²wā³li²ju³ta² wain³na³la², Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a²sa³. ⁵Jā¹nxe³jut3su² wā³ha³te³son³ta¹ka³lxu³khai³xa² a²sa³wi³ha³lxa² yū²nxa³-

ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² a³ka³nxi²ju³ta² wah³nxe²na³la². 5³nxi²ka¹nxa³ju³ta² i³ye³kxi²na³la². Nxe³sxā³ ka³nxa³ta² i³ye³kxi² a³lan²ta² i³ye³kxi² nxe²na³la², Txa²wā¹sū³na² ne³nxē³na²sa³. 6 Yxān¹ta¹ wā²nxūh¹ta¹ka³lxa² so¹lxi³ i³ka³lih¹-ti²nha²kxai²nān²tū³ Sū³na² i³ye³kxi²to³xa³kxai²nān²tū³ nxe³ta¹ka³lxi²na² a²e¹nāu³ai²na² ya³lu²te²hū³nxe² yxau²xai³te²ju²hē³la². 7 A²nxe³jut3su² jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ wxa²nū³ka³txai²li² i³tih³nxe³txai¹nhē³la². Nxi¹nin¹kxai²nān²-tū³ a²nū²a² ā³xa² hxi²kan¹txi³ kō³nxe³ti³ e³ai¹nxa³lho³la². 8 A²nxe³jut3su² a²yah³la²nāu³su² ta³nxa² a²xa³ka³lxu²nāu³su² ta³nxa² a²nū³ka³txa² sa²hau³-ko³tai¹nxa³kxai²nān²tū³ Je³su² Kris²tū³jah¹la² wān³txa² e²nai¹nhī³nx2na³la². Je³su²jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i²xa³te²a² wi¹wa³to²hi²hī³nx2na³la².

9 Jā¹nxe³ju³kxai³la¹ wā³ha³te³son¹ta¹ka³lxa² ye³ka³lxa¹txi³ kwē³kon³sxā³ txa²wā¹hxi²ka² hxi²sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi²-xi²nūn³sxā³ kwē³kon³sxā³ 60 nxe² kwē³kon³sxā³ yxau²xai³ta¹ka³lxa² so¹lxi³ a²i³lxa² ū³wha²li¹lhxā³ ā³nha³ko³txai¹nhē³la². A²nxe³ta¹ka³lxa² kxā³-nxi³kxai³ in³txa² ka³na³ka³na³te²a² so¹nhya³sxā³ yxau²xai³lah³na²hē³la². 10 A²nxe³ta¹ka³lxa²kxai³la¹ wi¹ju³ta² so¹lxi³ kái³ha²kxai³ a²nū²a² yxo²ha³-kxa¹ wi¹le³kxi² kxā³nxi¹nai¹kxai³ wē³ha³lxa² wi¹wain²txi³ wāi²lo³ti² a²nū²a² ha³la³ka³lxa³lon³te³lhxā³ wxā³kxai²nān²tū³ ū³nyhai¹ti² a²nū²a² yxo²i²te²a² wxa²yū³hin³ta³kxi² a²nū²a² khāuh¹lxa³thin¹te²a² ā³non²ta³kxi² wi¹lo²la³kxi²ju³-ta² so¹lxi³ kái³i² nxe³ta¹ka³lxa² i³lxa² so¹lxi³ ū³wha²li¹lhxā³ ū³hau³ko³tai¹nhē³la².

11 Yxān¹ta¹ txu¹ha² wā³ha³te³son¹ta¹ka³lxa² kwa² ā³ka³lxi¹nxa³ta¹-ka³lxa² i³lxa² ū³wha²li¹txa³hē¹la². Nxe³ta¹ka³lxa² ye³jen¹nāu³a² in³txa² yxo²kwāi³nai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² wān³txa² a³lxi²nxa³ha²kxai³ in³txa² ā¹so¹hī³nx2na³la². 12 Nxe³kxai²nān²tū³ a²wān³tai³tā² e³kxi²jau³xai³tā² sa²-yxo²ā³ha²kxai³ wā²nxūh¹lxi³hī³nx2na³la². 13 Nxi¹nai¹kxai²nān²tū³ sxi²ha² ai³lha²thet3sxā³ u³txi³ wa³ko³nai¹nhī³nx2na³la². Nxe³sxā³ kwa²wān³txa² ya²la³lha³jau³xa² kwa² hen³txai¹nhī³nx2na³la². Nain¹kxa²yū³su² wxa²-nū³ka³txa² i³ki³ha¹kxi²sxā³ kō³txe²lo³nx2tai¹nhī³nx2na³la². 14 Nxe³jut3su² ha²kxai³ wā³ha³te³sa³ka³lxa² ā³ka³lxi¹nxa³te²a² e³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹:

— In³txa² ā¹so¹txu¹ni¹. Wē³nhi¹kxai²nān²tū³ wē³sa² wi¹we¹txa²hē³ni¹. Wxa²sxi²ha² wi¹lhau³ko³txa²hē³ni¹. Nīn¹kxai²nān²tū³ hxi²kan¹txi³ kō³nxe³te²-lo³txa²nxa³lho³ni¹. Nxi¹nhī³na¹wa². 15 Jā¹nxe³jut3su² wā³ha³te³son¹ta¹ka³lxa² a²ha³tih³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³ha²kxai³ Sa³ta³na²jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹tha²kxai³ nxe³hī³nx2na³la². 16 Jā¹nxe³jut3su² txu¹-ha² ā³ka³lxi¹nxa³te²a² hi²sen³su² ā³ka³lxon¹te²na² a²hā³ka³nū²su² ta³nxa² a²hāi³nū²su² ta³nxa² ka³ten³su² yxau²kxai²nān²tū³ nxe³te²a² sa²kxai³lu² wi¹lhau³ko³txai¹lxa². Nxi¹nai¹kxai²nān²tū³ yxo²i²tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² wā³ha³te³son¹ta¹ka³lxu³khai³xa² so¹lxi³ wi¹lhau³ko³tai¹nhī³nx2na³la².

17 Nxa²ha¹te¹ wxa²hxi²kan¹txi³nāu³xa² wi¹lo²la³kxain¹kxai²nān²tū³ sa²-nēn¹kxi²sxā³ ū³yho³hai¹nīn¹ju³ta² wai¹nhī³nx2na³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wain³txi³ i³tih³nxe³ha²kxai³ wa³lxe³jau³xa² i³yau¹ū¹ha²kxai³ nxi¹nai¹kxai²-nān²tū³ nxe³txai¹nhē³la². 18 Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxi³tā² e³te³nah¹lxi¹:

—~Po¹nai²li² yain³ta³ki³a² ti³lo³te³lhxã³ ti³ha³te³kxi²xai³tãu³a² sa²yxo²-
tai³txa³hẽ¹li¹. Jã¹nxe³sxã³ yau³xã³xa²sa¹:

—~A²nũ²a² wa³kon³kxi²nẽ³lain¹kxai²nãn²tu³ ũ³yho³hain¹ki³ju³ta² wain³na³-
li¹. Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li³txã³nxa¹tã² nxe³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². 19 A²nũ²a²
wxã³sxã³ wxa²hxi²kan¹te²a² ko³nxe³ti³ e³kxi²kxai²nãn²tu³ ain³kxi²txa³hẽ¹la².
A²nũ²a² ka³na³ka³na³te²a² wxã³kxan²ti³ ain³kxain¹txa³hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ a²nũ²a²
ha¹li¹ ka³na³ki² nxe²e³kxain¹kxai²nãn²tu³ ain³kxi¹txai¹nhẽ³la². 20 Wxa²nũ³ka³-
txai²na² ha³tih³xa² ko³nxe³ti³ kã³ain¹to³kxai²nãn²tu³ ã³nũ²kxi¹txai¹nhẽ³la².
Ai¹nĩn¹kxai²nãn²tu³ jah¹la² e³lai²na¹ i³kwai²kxi¹txai¹nhẽ³la², a²nũ²a² ka³lxa¹txi³
ko³nxe³ti³ kã³ain¹kxa²yan³ti³sa². Nxe³sxã³ wi¹kã³ain¹tu¹wa².

21 Nxe³na¹jut³su² jau³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹txa²hẽ³la².
Wãn³txa² yau³jũ¹jau³su² kxan²ti³ sa²yxo²ã³txa³hẽ¹la². A²nũ²a² i²li³te²-
a² sa²yxo²ã³si¹nxain¹jau³su² i³ye³kxi¹nxa²kxan²ti³ ain³kxain¹txa³hẽ¹la²,
hxi²kan¹jah¹lo²su² kxan²ti³na². Nxe³jau³xai²li² i³kwa³na³nxa²ha¹wa².
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai²na² a²ye³na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² a²ye³na² oh³xan¹tũ³ka³txa² wi¹lhin¹te²ai²na²
a²ye³na² i²sain¹jau³su² i³ye³kxi¹nxa²ha¹wa². 22 Wxa²hxi²kan¹ti³su² te²a²
i²sxã³ sa²so¹ti³ten³nxa²kxai²nãn²tu³ wa³su³txa³hẽ¹la². Jũ¹nxe² ha³lo³-
kxit¹sã²nhẽ³la², ko³nxe³ti³ kã³ju³ta² kã³yxau²xai³te²sa² kxa²yan³txi³sa².
Nxe³te²su² kxai²nãn²tu³ wxain²txi³ a²hxi²ki³te²la³nũ³nhĩ³nxa¹lxa².

23 Wxa²ẽ¹nãu³ai²na² i³ton³nxa²to³ha²kxai³ i³yau³xa² so¹lxi³ i³na²txa³-
hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ u²va²yau³xa² jũ¹nxe² i³na³sẽ¹la².

24 Jã¹nxe³jut³su² a²nũ²ai²li² ko³nxe³ti³ kã³sxã³ yxau²xai³te²na² sa²kxai³-
lu² a²wã³ki³kxai³ e³lxah²lxi³ ha²kxai³ a²wã³ki³kxai³ hã³a² kã³ha²kxai³
nxe³te²ju²hẽ³la². E³lxah²lxi³sxã³ kã³ain¹kxai²nãn²tu³ wxã²kxai³ hxi²kan¹ti³
i³kwai²kxai¹nhĩ³nxa¹lxa². Yxãn¹ta¹ hã³a² kã³ain¹kxai²nãn²tu³ a²yan¹nãu³a²
so¹lxi³ ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² e³lxah²lxi³tu¹wa². 25 Te²ya¹nxe³sxã³ a²nũ²a²
wi¹kã³te²na² sa²kxai³lu² a²wã³ki³kxai³ e³lxah²lxi³ ha²kxai³ a²wã³ki³kxai³
a²yan¹nãu³a² so¹lxi³ wi¹kã³ain¹ju³ta² e³lxah²lxi³tu¹wa².

6 1 A²nũ²a² a²wa³kxẽn³yah³lo²lot³sxã³ yxau²xai³te²na² sa²kxai³lu²
wi¹wa³kon³kxi²ha²kxai³ a²hxi²kan¹jah¹lo²khai³xa² i³sa²nẽn¹kxi²ha²-
kxai³ nxe³txai¹nhẽ³la². Nxain¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² i²li³te²a² Txa²wã¹sũ³na²
i³lxa² ta³nxa² a²wãn³txa² i³yau¹ũ¹nxa²ha¹jau³xa² ta³nxa² ko³nxe³te²lo³-
te²a² yũ²nxa³lho³la². 2 Te²ya¹nxe³sxã³ a²wa³kxẽn³yah³lai²li² Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² sa²yxo²we¹kxai²nãn²tu³ a²wa³kxẽn³yah³lo²lot³sxã³ yxau²xai³-
jah¹lai²na² hi²sen³kxai³lu² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Kwa³na³sa²jah¹la² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² sa²yxo²we¹jah¹lo²su²
nũ³nha²kxai³ txa²wã³tã³xai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹wa³kon³nxa³kxan²ti³
wain³na³li¹. Nxe³jau³su² kxai²nãn²tu³ wai³nxa³wa². Yxãn¹ta¹ yxo²i²jah¹lo²-
su² nũ³nha²kxai³ ã²la² nũ³kxũn³txi³ ã²la² wi¹wi¹nxe² wa³kon³kxain¹ju³ta²
wain³na³la². A²wa³kxẽn³yah³lai²li² Je³su²jah³lai²na² Wãn³txa² yxo²i²ha²kxai³
txa²wã³tã³su² hĩ³nx²na³la². Jã¹nxe³jau³jau³xai²li² i³tih³nxe³txai¹nhẽ³la².

Wān³txa² ya²la³lyau³xa² i³tih³nxe³jau³su²

3Jā¹nxe³na¹jau³su² a²nū²a² i²li³te²a² wān³txa² yau³xā³xa² tē³sxā³
wxā³kxai²nān²tū³ i²khai¹nxet3sa²nhē³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²-
kan¹ta² Si³yxa³jah¹lai²na² wān³txain²txi³ wān³txa² i³tih³nxe³nxa²ha¹jau³xa²
wi¹lhin¹sxā³ yxa³xi³kj³jau³xa² wān³txain²txi³ hāix1jau³xa²yāx1te²jai¹-
ti²tū³wa². Yxān¹ta¹ kwēn¹tai²na² wxā³jah¹lai²na² wān³txa² yau³xā³lxi³ti³
e³kxai²nān²tū³ ain³kxain¹txa³hē¹la². 4A²nxe³jah¹la² wān³txa² yxo²kāin²-
e³jah¹lai²la¹wa². Hai³txi³ ā³ne³wxe³ti³he¹xai¹nhj³nx2nxa³wa². A²wān³txa²
so¹lxi³ kwa² toh¹lxe¹hī³nx2na³la². Nxe²e³kxai²nān²tū³ i³xan³ta³kxi²nyhu¹-
i² i³kāi²non³nha²si¹jau³su² yxo²xūn³txi³ i³ye³kxi² kwa²he¹kxi²nyhu¹i²
ko³nxe³te²lo³kxi²nyhu¹i² a²nū²a² ā³xa² yxo²i²xa³sxā³ i³wā³wā³ta³kxi²-
nyhu¹i² nxe³jah¹lo³su² hī³nx2na³la². 5Jā¹nxe³te²a² e²ē¹nāu³ai²na² ko³nxe³ti³
ain³nha²ju³ta² so¹lxi³ yū³ha²kxai³ wān³txa² ya²la³lyau³xa² i³tih³nxai¹nxa³-
ha²kxai³ nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² an³ta³txi³ i³ye³ye³kxi²nyhu¹ain¹na³la².

—~Kāin² yen³kxi³nha²te³lhxā³ yxo²i²a¹tū¹xā¹. Nxe³jau³su² nxe³hī³-
nx2na³la². 6Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²kj³kxai²nān²tū³
txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² wi¹lhin¹sxā³ hāu²no³nha²hī³kj³tā³la². Nxe³ju³tai²li²
yen³kxi³nha²ju³ta² ā³wa²to²hi²sxā³ wi¹la² ai²na³la². 7Nxe³sxā³ kxā³nxai³-
tā² txa²wā¹wē³si¹nai³tā² yen³kxa² tē³sxā³ a³li³lah¹kxi³sxa³tai¹ti²tū³wa².
Te²yā¹nxe³sxā³ yah³lon¹sxā³ ya³lu²kj³tāu³a¹ yen³kxa² tē³kj³sxa³lho³la².
8Nxe³ha²kxai³ yain³txa² yū³kj³sa²kxai³ sxi²ha² yū³kj³sa²kxai³ nxe³kj³te²a²
so¹lxi³ ān³nhj³nx2na³la². 9Yxān¹ta¹ yen³kxa² yxo²kwain³jah¹la² sa²kxai³lu²
ko³nxe³ti³ wā²nxū¹hain³nha² ā³si³wxe³hī³nx2na³la². Nxain¹kxai²nān²-
tū³ hā²wxān³txa³ tih³nai²li² ko³nxe³ti³ ain³nhain¹tih³na² ai³kxai²nān²tū³
khāuh³lxa³thin¹sa²tē³tū¹wa². 10Jā¹nxe³sxā³ yen³kxa² yxo²kwain³kxi²kj³-
kxai²nān²tū³ ko³nxe³ju³ta² ka³lxa¹txi³ wxā³kxi²nē³na³la². Jā¹nxe³jut3su²
yxo²i²tū³kā³txa² a²ha³tih³xa² yen³kxa² kāin² yxo²kwai³nai¹nha²-
kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³ain¹na²hē³la². Nxe³ai¹nha²kxai³
kuh³lxa³thin¹khai¹xain¹na²hē³la².

Pau²lah³la² a²yxo²wān³txa² Ti³mo²jah³la² i³yau¹ū³jau³su²

11Yxān¹ta¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² sa³wit3si¹nha²kxai³ ju¹-
tai²na² yxo²ha³kxa¹ ā³na¹txa²hē³la². Nxīn¹kxai²nān²tū³ wain³ju³ta² so¹lxi³
ān³ten³txa²hē³la². Wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ kāi³txa²hē³la². Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² kan²txi³ yxo²i²txa²hē³la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a³lxi²khai¹nxe³-
tai¹nhē³la². Ko³nxe³ti³ e³kxi¹nxain¹kxan²ti³ ya³nān³ta³ki²la²sxā³ wain³txi³
kāi³txa²hē³la². Hāi¹sxā³ thāi³ti³la² wi¹kāi³txai¹nhē³la². 12A²nū²a² nū³kxūn³txi³
ā³nhe¹kxi²nyhu¹kxa² yā¹nxe³sxā³ nū³kxūn³txi³ ā³nhe¹kxit1sxā³ ko³nxe³ju³ta²
ā³na¹txa²hē³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ka³ten³yau³xa² hxi²ki³kxa² yā¹-
nxe³sxā³ ain³so¹khai¹nxe³sē¹la². Nxe³sih¹nxa²jau³su² Txa²wā¹sū³na² i²sxā³
i³so¹nxa²tai¹ti²tū³wa². Nxe³sxā³ kxā³nhxī¹nai³tā² yxo²i² ā³si³wxe¹l¹nhī¹nai³tā²

a²nū²a² ka³lxa¹txi³ i³hen³txai¹nīn¹tai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe² āh¹ o²la³kxi¹to³-hē¹la². 13-14 Nxe³na¹jau³su² wān³txa² e³kxi¹nxa²ha¹jau³xai²li² a²yo²ha³kxa¹sa²yo²we¹txa²hē³la². Nxīn¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³te²lo³txa²ju³ta² yū²nxa³-lho³la². Nxe³jau³xai²li² txa²wān³txi³sxa³wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txai²la¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² wxā²nxa³ta³lxa¹ nxe²kāi³txa²hē³la². Jau¹xa² yo²ha³kxa¹Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ka³ten³yu³ta² ū³hū¹nē³lain¹jah¹la² i²nxa²na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²wān³txa² ka³ten³yau³xa² sa²kxai³lu² Pōn³si³o³ Pi³la²jah³lai¹tā² i³hen³txi³te³nai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³sxā³ Je³su² Kris²-tu³jah¹lain²txi³ i²nxān²nūn³na³la². 15 Jā¹nxe³jut³su² ye³jen¹na² Kris²tu³jah¹la² a³ka³nxī²tāu³a² wā²nā³ū¹nhē³lain¹tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² wi¹lhin¹khaix¹jah¹la² kāin²khaix¹1nx²na³la². Ā¹la² kāin² ā³sen³sai¹jah¹la² yū²nxa³wa². Nū³kxūn³khaix¹jah¹lai¹la¹wa². A²nū²a² a²wa³kxē³nxa² kāin²-na³la². Yxān¹ta¹ jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²wa³kxē³ti³nāū³xai²na² yo²ha³kxa¹a²wa³kxē³nxa² a²si³yxau³jah¹lo²la²na³la². 16 Jah¹lai²na² so¹lxi³ ya³lu²ju³ta² yū³ti³hex¹jah¹lo²sxa³wa². Ha²te¹ti³hū³ju³ta² so¹lxi³ yxau²xai³jah¹lai¹la¹wa². Ka³nxah³ju³ta² yū³jah¹lo²sxa³wa². A²nū²a² hxi²kan¹txi³ i²nxūn³kxi²ti³he¹nxe³-hī³kī³sxa³wa². A²nū²a² i²ti³he¹jah¹lo²sxa³wa². Hxi²kan¹txi³ i²kī³sxa³jah¹lo²su²na³la². A²nū²a² yo²ha³kxa¹ sa²nēn¹kain¹tu¹wa². Nū³kxūn³ju³ta² ne³kī³son³sxā³hxan³kxi²nxa³lho³la². Nxe³te²sē¹la².

17 Nxa²ha¹te¹ hī¹na²su² a²nū²a² yen³kxi³khaix¹te²a² e³kxi¹txai¹nhē³la². E³kxai¹nīn¹te³nah¹lxi¹:

(1Timoteo 6.19)

—~A²nū²a² yen³kxi³txa²te²a² nxe²e³kxain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. “Txa²na² kāin²te²sa¹wi¹. Wxa²nū³kā³txa² kāi²nxa³wi¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² e³yah³lxi³-txa³hē¹li¹. Yen³kxa² wa³su³txi³ hxa³kxi¹nx²ti³ha³tai¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² yxo²i²jah³lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²ē¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³txa²-lxi³tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ ka³lih³kxi²txi³ wi¹lhin¹yah³lxi¹nha²kxai³ yen³kxa² yxo²kwain³yah²lxan³tho³li¹. ¹⁸Yah³lxi¹nha²kxai³ wi¹lhin¹kxi³ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Wxa²yen³kxa² a³lxi²nxa³sxā³ wā²nhū¹txai¹-yah³lxi³hē¹li¹. ¹⁹Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ kxān³nāu³a¹ kxan²ti³ ka³ten³su² yxau³ki³tāu³a¹ yen³kxa² wi¹ju³ta³nū³a² kāin²yū³tu¹wi¹. Nxe²e³kxi¹txai¹nhē³la².

²⁰Ti³mo²jah³lāi³. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² e³kxi¹nxa²jau³xa² yxo²-ha³kxa¹ sa²yxo²we¹txa²hē³la². A²nū²a² ā³xa² toh³lxa³te³ain¹jau³xa² i³wa²lū³xain¹txa³hē¹la².

—~A²hoh³lxi³sa¹wi¹. Ain¹kxan²ti³ ā³ne³wxe³ai¹nxa³ha²kxai³ i³wa²lū³-xain¹txa³hē¹la². ²¹A²nū²a² nxe²kāi³te²a² yū²na³la². Kāi³sxā³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ā³na¹ain¹na²hē³la². Jā¹nxēn¹kxa²yān³ti³su² na¹jau³xai²li² i³ye³-ye¹nxa²ha¹wa². Txa²wā¹sū³na²kxai³lu² kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹nxa²ju³ta² ten³sa³nha²wa². Txa²na² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ta³lun²ye¹nxa²ha¹wa².

2 Timoteo

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² āh¹ ũ³wha²li¹le¹nxa²ha¹wa². Je³su² Kris²tu³-jah¹lai²na² i³sa²si¹hā³ũ¹sa²jah¹lo²sa¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txai³tā² i³hen³txi³si¹ha¹jau³su² i³sa²si¹hā³ũ¹sa²na²hē³la². Ju¹tai²li²Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ten³nūn³jau³sa²na³la². Nxe³ha²kxai³ Je³su²Kris²tu³jah¹la² wān³txai³tā² ka³ten³yau³xa² ũ³hū¹sa²jau³xai³tā² yxo²-i²nū³na¹kxa² i³yau¹ũ³nxa²te³lhxā³ nxe³ye¹nxa²ha¹wa². ²Jā¹nxe³jut³su²Ti³mo²jah³lo²si¹lxa². Ain³kxi²sē¹la². Txa²ki³lha³lxi¹lxa². A³lxi¹nxa²ha¹-nha²wa². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Txa²wā¹wi³nu²su²ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su²ha²-kxai³ nxe³ya³sxā³ kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nxa²si¹hi² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²sa²hau³ko³txa²si¹hi² wxa²nxū²kwai³nāu³a² ā³nhāu²no³txa²si¹hi² nxe³nxa²-si¹ha¹jau³su² ten³sa³nha²wa².

Pau²lah³lai²na² i³nxū²kwai³lxū¹jau³su²

³Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²to³ha¹wa². Txa²wi³nu²nāu³xu¹tai²-na² sa²yxo²we¹tain¹kxu¹jā¹nxa¹wa². Ju¹tai²na² so¹lxi³ txa²ten³sa²ju³tai²la¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³ ka³nxah³ta² whāi²na¹ a³lan²tāu³a² whāi²na¹ Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²to³ha¹wa². Nxe³na¹tāu³a² Sū³na² i³nxū²kwai³lxū¹txi³nxa²si¹ha¹jau³-su² i³ye³kxi²to³ha¹wa². ⁴Nxe³ha²kxai³ i³āin²txin¹ju³tai³tā² i²nxa²ha¹ha²kxai³āh¹i²xi²ti³ten³khai¹nxa²ha¹nha²wa². I³ka³lih¹nxa²ha¹ju³ta² ten³khaix¹sa³nha²-wa². Nxe³kxai²nān²tū³ i³ka³li¹ti³san¹tu¹wa². ⁵Txa²wā¹sū³na² wān³txa² kxan²ti³sa²yxo²we¹tin¹ju³tai³tā² i²nxa²ha¹wa². A²wi¹lhi¹na² wxa²hāi³na² Lo³i²ta³ka³-lxa² yxo²i² wxa²hā³ka³na² Eu³ni²sa³ka³lxa² yxo²i² yah³lxi³te²sin¹yu²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ wxāi²kxai³ yxo²i²khai¹nxū³ni¹lxa². ⁶Kxā³nhxi¹nai³kxai³ txa²-hxi²ka² wxa²ne³hēh¹nxa²ha¹tai²ti²tu³wa². Nxe³nxa²ha¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² ā³nhxi²ka¹txa²ju³ta² hī¹na² ā³si³wxe²na³li¹. Nxa²-ha¹tai²ti²tu³wa². Nxēn¹jut³su² Txa²wā¹sū³na² i³hxi²ka¹txa²ju³ta² ain³kxi²xi²khai¹nxe³sē¹la². Nxīn¹kxai²nān²tū³ i³nxū²kwai³lxū¹txi³-nha¹sē¹la². ⁷Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³nē³na³la². Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² yuh³lxain¹kj³ju³ta² yū²nxa³wa². Te²yā¹nxe³sxā³ i³nū³kxūn³txi³nē³na²hē³la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ a³lxi²wa²so³tē³na²hē³la². Wi¹lāin³nha²ti³hit¹lsain¹na²hē³la².

8 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² i³yãu²lxi²txa³hẽ¹la². Te²yã¹nxe³-sxã³ sxi²ha² kan²thi³na² ũ³ti¹kxi²sain¹tai¹ti²tu³wa², Je³su²jah³la² wãn³txa² i³yau¹ũ³hai¹na¹ha²kxai³la². A²nxe³jut3su² i³yãu²lxi²sa²nũn³txa³hẽ¹la². Hãi¹-sxã³ i³ya³lo³ti¹sẽ¹la². Nxẽn³kxai²nãn²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² wãn³txa² i³yau¹ũ³ai¹nĩn¹tãu³a² khãuh³nxe³sain¹kxa² yã¹nxe² khãuh³nxe³nxain¹kxan²-ti³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² i³nũ³kxũn³txi³nxa²tu¹wa². 9 A²nxe³jah¹lain²txi³ kxã²nxi¹nai³tã³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² sa²wa²sut1sa²kxai³ i³kaix1tu³so¹nẽ³lai¹-nha²kxai³ nxe³nẽ³lain¹te³nai¹ti²tu³wa², wi¹lhin¹ki³sxa³kxan²ti³na². Nũh¹i²sxã³ o²la³kxi²nẽ³nu²hẽ³la². Nxe³sxã³ a³lxi²nẽ³ju³tai²li² wã²nã³ũ¹hi² thãi³ti³la²sxã³ wi¹li²nẽ³lain¹ju³ta² wã²nã³ũ¹hi² nxe³te³lhxã³ nxe³nẽ³lain¹nu²hẽ³la². Nxe³ju³-tai²li² txa²wã¹ha³lo²a² yũ²nxa³hi¹nu¹tai²kxai³ kãi³ju³ta³nũ³a² a³la³kxi²sxã³ a²la² nũh¹i²ta¹hxai²hẽ¹la². 10 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² txa²wã¹ẽ¹nãu³-a² sa²hau³ko³tẽ³jah¹la² wxã³tai¹ti²tu³wa². Wxã³nũ²la² ya³lu²kxi²nẽ³na²hẽ³la². Ya³lu²kxi²nẽ³lhi¹nãn¹te²tu³ ya³lu²kxi²ki³kxai²nãn²tu³ yuh³lxi³nẽ³lxa³lho³la². Je³-su²jah³la² ka³ten³su² yxau³sa²tẽ³sih¹nẽ³ju³ta² e³lxah²lxi³ i³tih³nxe³nẽ³na²hẽ³la².

11 Nxa²ha¹te¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la²kxai³lu² i²sxã³ i³so¹sain¹na²hẽ³la².

— Sũ³na² wãn³txa² u¹lxa³nãu³a¹ ai³sxã³ i³hen³txi³txai¹nhẽ³li¹. Kwa³-na³nxa²ha¹jau³xai²na² i³hen³txi³txai¹nhẽ³li¹. Wãn³txa² wa³le³jau³xa² i³tih³nxe³txai¹nhẽ³li¹. Nxe³sain¹na²hẽ³la². 12 Nxe³na¹jut3su² khãuh³lxa³txi³-sa³nha²wa². Nxe³sa³kxan²ti³ ãu²li²sa²nxa³nha²wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²a¹jah¹la² i²te²sa¹wa². Wa³ka³li³yu³ta² ũ³hũ¹sai¹nha²kxai³ i³hxi²kat1sain¹-tu¹wa². Nxe³sai¹nhĩ¹nãn¹te²tu³ ã³na¹sai¹nxa³lho³la². Je³su²jah³la² ã³wa³li²sxã³ a³ka³nxi²nxa³tãu³a² ã³na¹sai¹nxa³lho³la². 13 Wãn³txai²li² ya²la³tu³ jau³xai²li² i³tih³nxe³nxa²ha¹jau³xai²li² ain³so¹sẽ¹la². I³tih³nxe³nxa²ha¹kxa² yã¹nxe³sẽ¹-la². A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a³lxi¹tai¹nhẽ³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²sxã³ yxau²xai³ki³sa²kxai³ ju¹tai²li² ũ³hũ¹nẽ³lain¹tai¹ti²tu³wa². 14 Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³hxi²ka¹txa²ju³ta² i²khai¹nxe³sẽ¹la². Sa²yxo²ã³txa³hẽ¹la².

15 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xa² A²si³a³ko³xan¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²ã³sain¹na²hẽ³la². Fi³je²lah³la² Her³mo²je³ne³sah³la² te²yã¹nxe² sa²yxo²-ã³sain¹na²hẽ³la². 16 Yxãn¹ta¹ O³ne³si²fo³ro³jah¹la² hai³txi³ ti³he¹xai¹nxa³wa². Nxe³yãn¹ta¹ kwa³thi³la² sa²hxi²tai¹nha²sxã³ sxa³na¹kxan²ti³ ãu²li²sai¹nxa³hẽ³la². I³nxũ²kwã¹lxũ¹txi³sain¹to³nha²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ sxi²ha² yxau²tũ³ka³-txa² a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² thãi³ti³la² wi¹li²ain¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². 17 A²nxe³jah¹la² Ro²ma²thi³na² ã³wi¹lhi¹nãn¹te²tu³ ã³ten³sain¹na²hẽ³la². Ai³lhxã³ i³ha¹txi²sain¹na²hẽ³la². 18 Te²yã¹nxe³sxã³ E²fe³so³thi³na² yxau³nũ³na¹hi¹nai³tã² jah¹la²kxai³ kãin² ã³non²ta³kxi²sain¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³jut3su² Txa²wã¹hxi²kan¹-ta² Si³yxau³jah¹la² a³ka³nxi²tãu³a¹ thãi³ti³la² wi¹li²ain¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² ya³lo³txi³ki³jau³su²

2 1 Txa²wẽ³sãi³. Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxi²sxã³ yxau³ni¹nha²kxai³ thãi³ti³la² a³lxi¹nxa²ha²kxai³ i³ya³lo³ti¹sẽ¹la². 2 Wãn³txa² wi¹jau³xa² i³tih³nxe³nxa²ha¹-tai¹ti²tu³wa². A²nũ²a² ka³lxa¹te²nãu³xa² i²nẽ³lain¹tai¹ti²tu³wa². A²nxe³jau³xai²na²

a²nũ²a² ã³xa² ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ yxo²i²te²na² i³tih³nxe³txai¹nhẽ³la². Nxe³sxã³ Wain³txi³ o²la³kxin³kxai²nãn²tũ³ ãh¹a²nũ²a² ã³xa² i³tih³nxe³nyhain¹tu¹wa².

³Nxe³ha²kxai³ kwa³jan³ta² so³ta²to² yã¹nxe³sxã³ khãuh³lxa³txi³nha¹kxan²ti³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² wãn³txa² ya³lo³txi¹sẽ¹la². ⁴So³ta²to²jah¹la² yen³kxa² toh³lxi³-ta² kwa² o²la³kxi²te²sxa³yu²hẽ³la². Yxãn¹ta¹ a²hxi²kan¹jah³la² a²ten³ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi²te²ju²hẽ³la². ⁵Te²yã¹nxe³jut3su² sa³nxe³la³ki³nãu³xa² sa²kxai³lu² bo²la²nã³-ka² tẽ³sxã³ kwa²wa³ni³lo³nain¹te²jai¹ti²tu³wa². Wain³txi³ wa³ni³lo³nain¹kxai²nãn²tũ³ a²yo³ha² yũ³hĩ³nx2na³la². Yxãn¹ta¹ wain³txi³ wa³ni³lo³nai¹nxa³kxai²nãn²tũ³ a²yo³-ha² yũ³hĩ³nx2na³wa². ⁶Te²yã¹nxe³jut3su² hai³sxa² wa³kon³jah¹la² nũ³kxũn³txi³ wa³kon³ye²kxai²nãn²tũ³ kxãn³nãu³a¹ jah¹lai²na² txa²nũ² yain³txa² kãin² so¹hĩ³-nx2na³la². ⁷Nxe³na¹jut3su² a²si³yxau³tãu³a² i²khai¹nxe³sẽ¹la². Nẽn¹kxai²nãn²tũ³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wain³txi³ i³yau¹ti³nxa²tu¹wa².

⁸Nxe³ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ya³lu²sxã³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jah¹-lain²txi³ Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² a²ne³tah²nãu³su² jah¹lain²txi³ nxe³te²jai¹ti²tu³wa². Ju¹ta¹i²li² wãn³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txai¹na¹jau³xai²la¹wa². Txa²wã¹sũ³na² kwa²-na³sain¹jau³xai²la¹wa². ⁹Nxe³sain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hi¹na² sxi²ha² kan²thi³na² ũ³tĩ¹kxi²sain¹thi³na² ko²nxe³thin¹te²a² ũ³tĩ¹kxi²sa²thi³na² khãuhx3nha²sxã³ yxau³na¹wa². Sain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² hxi²kan¹ti³ ũ³tĩ¹ki²wxe³-kxi²te²sxa³yu²hẽ³la². ¹⁰Nxe³na¹jut3su² ũ³tĩ¹kxi²nha²sxã³ yxau³na¹kxan²ti³ ya³lo³txi¹sa³nha²wa². A²nũ²a² ã³xa² Txa²wã¹sũ³na² i³sxã³ ã³yu³so¹te²na² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² wi¹jau³xa² sa²yo²we¹tain¹kxai²nãn²tũ³ kxãn³nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² yxau³ju³ta² wi¹lhin¹sxã³ yxau²xai³lain¹nũn³tu¹wa². Nxe³ju³ta¹li² ten³khaix1sa³nha²wa², khãuhx3sa³kxan²ti³na².

¹¹Jã¹nxe³jut3su² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²ki³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² khãuhx3nha²sxã³ ya³lu²ki³kxan²ti³ kxãn³nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² hxi²-ka² ka³ten³su² yxau²xai³la³kxi²ki³tu¹wa². Wãn³txi³khai³xai²la¹wa².

¹²Khãuhx3nha²ki³jut3su² e³nxũ³ki³kxai²nãn²tũ³ kxãn³nãu³a¹ Txa²-wã¹sũ³nu²su² te²kxai³lu² a³ka³nxĩ²sxã³ a³wa³li²hi¹na¹ a²nũ²a² a²yo²ha³kxa¹ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³lo³tain¹tu¹wa². Nxe³hĩ¹na¹ ã³si³tẽ³kxi²ki³sxã³ hxi²kan¹ti³hi¹tẽ³nũn³tu¹wa².

Yxãn¹ta¹ hi¹na² sa²yo²ã³ain¹ki³kxai²nãn²tũ³ kxãn³nãu³a¹ sa²yo²ã³nẽ³nũn³tu¹wa².

¹³Yxo²i²nha²ki³ju³ta² hxi²tha³nha²sxã³ sa²yo²ã³nha²ki³kxan²ti³ jah¹-lai²li² hai³txi³ hxi²tha³nha²sxã³ sa²yo²ã³nha²jah¹lo³sxa³wa².

Wã²nxũh¹ en²nha²jah¹lo²sxa³wa².

Jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ ya²la³tũ³jau³xai²la¹wa².

Txa²wã¹sũ³na² i³ãu²lxin²kxa²yãn³txi³su² wi¹wa³kon³ki³jau³su²

¹⁴Jã¹nxe³jut3su² jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txi³txai¹nhẽ³la². Txa²-wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ne³wã²na³ai¹nha³ta²wa². Nxa¹nĩn¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² i²nẽ³na³li¹. Nẽ³lha²kxai³ wãn³txa² toh³-lxi³jau³xa² i³ye³yi²lhon¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hẽ¹li¹, yxo²i²yah³lxin¹ju³ta²

ã³na¹yah³lxin¹kxa²yan³ti³su¹. Nxe³n¹jau³su² nxe³txai¹nhẽ³la². 15 Jã¹nxe³sxã³ wa³ka³li³yu³ta² wi¹lo²la³kxi²jah¹la² yã¹nxe² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ya²-la³lyau³xan²tu³ wain³txi³ i³yau¹ũ³txai¹nhẽ³la². Wi¹lo²la³kxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² i³ãu²lxin¹ju³ta² yũ³nxa²hi³nx2nxa³wa². 16 Jã¹nxe³sxã³ wãn³txa² Txa²wã¹sũ³na² ko³nxe³ti³ e³kxi²jau³xa² ã³na¹i² kwa²toh³lxi³jau³xa² ã³na¹i² nxe³se¹la². Nxe³jau³jau³xai²na² e³kxi²sxã³ kãi³jah¹la² sa²kxai¹lu² ã²la² ko³nxe³thin¹sxã³ o²la³kxi²hi³nx2na³la². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²-yxo²ã³nũ³nhĩ³nx2na³la², ko³nxe³thin¹jah¹la²sa³. 17 Jã¹nxe³jut3su² txa²wã¹sũ³na² jũ¹nxi³ton³sxã³ ko³nxe³ti³ aun³kxai²nãn²tu³ hi³ne³ki³nũ³xa² wxa²to¹la³kxi²nhã²-ki³sxa³kxai²nãn²tu³ ye³jen¹na² kãin² ko³nxe³ton³nẽ³lhĩ³nx2na³la². Jã¹nxe³jau³su² te²yã¹nxe³sxã³ kãin² ko³to³nhĩ³nx2na³la². Hi³me³ne²yah³la² Fi³le²to²jah³la² nxe²kãi³ain¹te²ju²hẽ³la². 18 Ya²la³lyau³xa² ã³na¹ain¹sxã³ i³ki³ha¹kxain¹te³nah¹lxi¹: —~Je³su²jah³la² sa²so¹kxi²nẽ³ju³ta² ã²la² ha³nãu³hi²nẽ³nhai¹. Ain¹jau³su² ha²-kxai³ a²nũ²a² nũ³kxũn³ti³ yxo²i²xa³te²na² hi²sen³su² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² wã³tain¹na²hẽ³la². 19 Nxa²ha¹te¹ yxo²i²ki³ju³ta² a²si³yxa³ju³ta² ya²la³lai²la¹wa². Wxi²kan¹txi³ kan²khai¹nxe²na³la². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹: —~Yxo²i²sain¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i²xai³te²sa¹wi¹. Te²yã¹nxũn³jau³xa²sa¹: —~Txa²wã¹sũ³na² i³lxa² yxo²i²so¹te²a² ko³nxa³thin¹ju³ta² ã³na¹tai¹lxi¹. Nxe³sain¹na²hẽ³la².

20 Te²yã¹nxe³jut3su² sxi²ha² kãin²thĩ³na² yen³kxi³khaix¹te²a² sxi²ha² yen³kxa² wi¹khaix¹te³na² yũ³hxai²tai¹ti²tu³wa². Ou²ro²tẽ³na² yũ²pra²ta²tẽ³na² yũ²nhxai²-tai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ kũ³we²ki²la² wi¹lxa³tẽ³na² yũ³nũ³nhxai²tai¹ti²tu³wa². Hi³sa³ka³tẽ¹na² yũ²kxi³nũ³xẽ¹na² yũ²nhxai²tai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ yen³kxa² wi¹te²a² ũ³ha¹tẽ³na² yũ²yen³kxa² ko³nxe³te²a² ũ³ha¹tẽ³na² yũ²nhxai²tai¹ti²tu³wa². 21 Jã¹nxe³jut3su² jau¹xai²li² ko³nxe³jau³xa² ã³na¹ki³kxai²nãn²tu³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² wi¹lhxa³ka²ti³nha¹ki³kxai²nãn²tu³ yen³kxa² wi¹te³hũ³nẽ³lhĩ³nx2na³la². Te¹nai²li² hxa³nxi²tẽ³su² ha²kxai³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹la² a²wa³ka³li³yu³-khai³xa² wi¹ju³ta³nũ³a² o²la³kxi²ki³si¹jau³su² sa²hau¹ko³kxi²nẽ³lai¹nhĩ³nx2na³la². 22 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² sa³nxe³la³ki³su² jah¹la² ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² yũ³te²ju²hẽ³la². Jã¹nxe³sxã³ kãi³txa³hẽ¹la². Ju¹tai²li² ã³na¹txa²hẽ³la². Hãi¹sxã³ wi¹ju³ta² so¹lxi³ nũ³-kxũn³txi³ kãi³txa²hẽ³la². Wain³txi³ o²la³kxi²sẽ¹la². Yxo²i²khai¹nxe³sẽ¹la². A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a³li²khai¹nxe³txai¹nhẽ³la². Nxe³sxã³ hãu²no³txain¹sxã³ yxa³jah³-lxi¹hẽ¹la². Nxe³ju³tai²na² yxo²ha³kxa¹ a²ẽ¹nãu³ai²na² wi¹lhĩn¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹te²a² nxe² kãi³ai¹nhxai²na²hẽ³la². Jã¹nxe³sẽ¹la². 23-24 Yxã¹ta¹ wãn³txa² wa³lxe³jau³xa² hxi¹kan¹ti³ ã³ne³wxe²nxa³jau³xa² kwa²i³ye³ki²nyhu¹-txa³hẽ¹la², i³xan³ta³kxi²nyhu¹in¹kxa²yan³txi³sa². A²nũ²a² kwa²toh³lxi³te²a² kwa²he¹ki²te²lhã³ i³ye³i³yi²lhon¹ta³kxi²te²ju²hẽ³la². Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² sa³wit3su² ti³hex¹te²sxa³yu²hẽ³la². A²nũ²a² ã³xa² thãi³ti²la² wi¹lhĩn¹sxã³ i²-ũh¹jah¹lai²la¹wa². Wãn³txa² wi¹jau³xa² a²nũ²a² ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ wain³txi³ ai²nxa³te²a² hxi¹kan¹ti³ i³tih³nxe³hi³nx2na³la². 25 Nxe³sxã³ wãn³txa² ya²la³lyau³xa² ã³ne³wxe²nxa³te²a² yxo²xũn³txi³ i³ye³kxi¹nxain¹kxan²ti³ thãi³ti²la²sxã³ Txa²wã¹-sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³txai¹nhẽ³la². Nxai¹nĩ¹kxai²nãn²tu³ a²ko³nxain¹ju³ta²

ã³na¹ain¹ka³tu³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²si¹hai¹nĩn¹jau³su² nxe³te³lhxã³
 nxe³txai¹nhẽ³la². 26Nxain¹kxai¹nãn²tu³ Sa³ta³na³jah¹la² tĩh³na² ã³ai¹nhĩ³nx2na³la².
 Nxain¹kxai¹nãn²tu³ sa²yxo²ã³sain¹te²a² i²ã³nha²sxã³ wi¹lhin¹sxã³ ã³wã¹lĩ³-
 nx2na³la², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹te³lha³ka².

Ko³nxe³ti³ kã³te²a² wxã³ju³ta²nũ³an¹jau³su²

3 1Nxa²ha¹te¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² wã¹li²ju³ta³nũ³a² yãu³so³nhĩ¹na¹
 yxo²i²tũ³ka³txa² khãuh³lxa³ti³khai¹xain¹tu¹wa², ko³nxe³ti³ kã³ain¹te²-
 a² ka³lxa¹ha²kxai³la². Ju¹tai²li² ne³wãn²txa³hẽ¹la². 2Nxe³hĩ¹na² a²nũ²khai³xa²
 so¹lxi³ a¹lxi²nha² yen³kxa² so¹lxi³ yxo²kwai³ni² nxe³ain¹tu¹wa². Yxo²ha³txe³ti³
 i³ye³kxi²nha² i³kãin²ti³nha²sxã³ i³ye³i² Txa²wã¹sũ³na² i³wai³ka³si³nai¹ni² a²-
 wi³na² a²hã³ka³na² nxe³ya³sxã³ sa²yxo²ã³ai¹ni² a²nũ²a² ã³non²ta³kxi²kxan²ti³
 wi¹lxon³kai¹nxa³i² a²ẽ¹nãu³ai²na² wi¹lhin¹te²lo³ju³ta² te³nxa³i² nxe³ain¹-
 tu¹wa². 3Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ã³xa² i³ãin²ta³ki²nyhu¹jau³la³ yũ²nxa³i²
 a²nũ²a² ã³xa² ko³nxe³ti³ o²la³kxi²kxai²nãn²tu³ ne³wã²na³ai¹nxa³i² ko³nxe³-
 ti³ hã³a² i³he³son³kxi²nyhu¹i² i²li³ju³ta² ko³nxe³thin¹sxã³ o²la³kxi² a²nũ²a²
 ã³xa² kãin²khãuh³lxa³txai¹ni² wi¹lhin¹sxã³ o²la³kxi²ju³ta² yxo²kwĩn¹kxi²
 nxe³ai¹nhĩ³nx2na³la². 4Te²yã¹nxe³sxã³ a²yã¹la²te²a² khãuh³lxa³tai¹ni² i³ne³-
 wa³nũ³ta³kxi²sxã³ kã³i² a²ẽ¹nãu³ai²na² yxo²kãin²e³i² kwa² wa³ni³lon³ju³ta²
 so¹lxi³ te³nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² te³nxa³i² nxe³ai¹nhĩ³nx2na³la².
 5Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² kwa² sa²yxo²we¹kxan²ti³ a²ẽ¹nãu³ai²na²
 Txa²wã¹sũ³na² nũ³kxũn³ju³ta² yxo²i²ai¹nxa³wa². Nxe³jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³
 ã³sxã³ ã³waix3txai¹nhẽ³la². 6A²nxe² kã³te²su² te²a² he³la³kxi³su² te²na² sa²-
 kxai³lu² a²nũ²a² ã³xa² sxi²ha² ã³wih¹te²ju²hẽ³la². ã³wih¹kxai²nãn²tu³ txu¹ha²
 yxau²xai³ta¹ka³lxa² ã³ke³tũ¹ain¹sxã³ wai³nxa³jau³su² i³tih³nxe³te²ju²hẽ³la².
 A²nxe³ta¹ka³lxa² kxã³nhxi¹nai³tã² ko³nxe³ti³ kã³i² kwa² a²ten³jau³su² kã³i-
 i² nxe³te²ju²hẽ³la². 7Wãn³txa² tah²yau³xa² wa³nũt3jau³xa² so¹lxi³ ten³kxan²ti³
 hai³txi³ a³la³kxi²ti³he¹nxai¹nxa³wa². Ya²la³lyau³xa² a³ti²ti³he¹nxai¹nxa³wa².
 8Jã¹nxe³sxã³ kxã³nhxi¹nu¹tai²kxai³ Ja³ne²sah³lu¹tai²na² Jã³pre²sah³lu¹tai²-
 na² nxe³sxã³ ya²la³lyau³xa² te³nain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxai¹nha²kxai³
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² sa²yxo²ã³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹lai²li²
 te²yã¹nxe³ kã³ain¹te²la¹wa². Ya²la³lyau³xa² te³nai¹nxa³i² a²hoh³lxi³su² ki³ju³-
 ta² yũ³ai¹nxa³i² nxe³ain¹na³la². Nxe³ain¹kxa²yu³su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 yxo²i²ki³lxo³xain¹na³la². Nxe³ain¹kxan²ti³ kãin²ki³ha³nain¹na³la². 9A²nxe³-
 te²na² ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³tai²li² ye³je¹na² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ e³lai²na¹
 i²ain¹tu¹wa². Ja³ne²sah³lu¹tai²na² Jã³pre²sah³lu¹tai²na² nxe³sxã³ a²ko³nxe³ti³
 kã³ain¹ju³ta² e³lai²na¹ i²ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²u¹jã¹xain¹tu¹wa².

Pau²lah³lai²na² wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² ne³ki³son³jau³su²

10Nxai¹nha²kxai³ txai²na² sa²kxai³lu² wãn³txa² i³tih³nxai¹na¹ju³ta² i²i² wi¹-
 kã³a¹ju³ta² i²san¹tai²ti²tu³wa². Aĩn³nha¹jau³xa² yxo²ha³kxa¹ i²i² Je³su²jah³lai²na²
 wãn³txa² yxo²i²a¹ju³ta² i²i² a²nũ²a² wa³su³txi³ a³la³kxai¹nxa³kxan²ti³ ya³-

nãn³ta³ki²la²sxã³ i³tih³nxai¹na¹ju³ta² i²i² a²nũ²a² a³lxai¹na¹ju³ta² i²i² a²nũ²a² khãuh³lxa³txi³sain¹kxan²ti³ ã³na¹nxa³sxã³ o²la³kxi²na¹ju³ta² i²i² nxe³na¹ju³ta² yxo²ha³kxa¹ i²san¹tai¹ti²tu³wa². 11 Te²yã¹nxe³sxã³ kxã³nhxi¹nai³tã² ã³n³ti³-o³ki²a²thi³na² I³ko²ni²a²thi³na² Lis²tra²thi³na² nxe³sxã³ ã³nxai³na¹hi¹nai³tã² i³xan³ta³kxi²khaix¹sain¹tai¹ti²tu³wa². Khãuh³lxa³txi³khaix¹lsai¹nhẽ¹la². Nxe³sain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² ã³non²ta³ki²sa³hẽ¹la². Ju¹tai¹li² i²san¹-tai¹ti²tu³wa². 12 Jã¹nxe³jut³su² a²nũ²a² i²li³te²su² te²a² Je³su² Kris²tu³jah¹lai¹na² wãn³txa² sa²yxo²we¹ti³ten³kxai²nãn²tu³ i³xan³ta³kxain¹ju³ta² yũ² khãuh³lxa³thi¹-nain¹ju³ta² yũ² nxe³ain¹tu¹wa². 13 Nxe³sxã³ a²nũ²a² ko³nxe³ti³ kã³ite²a² i³ki³ha¹kxi² wã³nxin¹ki³lxo³nxe² nxain¹tu¹wa². A²nũ²a² ã³ke³tũ¹ain¹tu¹wa². Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² ã³xa² ã³wa³li²sxã³ ã³ke³tũ¹nyhain¹nũn³tu¹wa². Hi¹na² jũ¹nxe² kã³ain¹na³la². Ye³-jen¹nãu³a² ã²la² kã³non³sxã³ ko³nxe³ti³ kã³ain¹tu¹wa². 14 Nxain¹kxan²ti³ wxã²na² sa²kxai³lu² wãn³txa² ya²la³lyau³xa² i³tih³nxe³nxã²si¹na¹jau³xai³tã² yxo²i²so¹sẽ¹la². Sa²yxo²ã³txa³hẽ¹la². Ya²la³lyau³xa² so¹lxi³ i³tih³nxe³nxã²ha¹ju³ta² wi¹la³la³kxi¹lxa². 15 Wxa²wẽ³si¹nai³tã² Txa²wã¹sũ³na² ũ³whã¹li¹txã³nxã² i²in¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³-jau³xai²li² yxo²i²ti¹nha²kxai³ wxã²ẽ¹nãu³ai²na² sa²wa²sut¹lsxã³ wxã²ko³nxe³ju³ta² sa²hxan³ka³ti³nxã²tai¹ti²tu³wa², Txa²wã¹sũ³na²sa³. Nxe³hi¹nãn¹te²tu³ Je³su²jah³-la² wãn³txa² kan²txi³ sa²yxo²we¹tin¹tai¹ti²tu³wa². 16 Jã¹nxe³sxã³ kxã³nhxi¹nai³tã² a²nũ²a²nãu³u¹tai¹na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³ ũ³whã¹li¹lain¹ta¹-hxai²ti¹ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xa² yxo²ha³kxa¹ wã³ko³nxã²te²tu³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txai²la¹wa². Nxe³sxã³ jau³jau¹xai²na² tẽ³sxã³ a²nũ²a² i³tih³nxe³i² a²nũ²a² ko³-nxe³ju³ta² wã²nã³ũ¹hi² ko³nxe³ti³ kã³ju³ta² i³wai³kxã²so¹sxã³ wain³txi³ kã³ju³ta² i³yau¹ũ³hi² nxe³te³lhã³ kxi³jau³xai²la¹wa². 17 Nxe³jau³xai²li² sa²yxo²we¹kxai²-nãn²tu³ hxi²kan¹ti³ wain³txi³ o²la³kxi²hi³nx²na³la². Wi¹lo¹la³kxi²nũ¹hain¹te³lhã³ sa²hau³ko³kxi²nẽ³lhĩ³nx²na³la².

4 1 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³tih³nxe³txai¹nhẽ³la². Wxi²kan¹sxã³ i³ye³kxi¹-nxa²ha¹wa². Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai¹na² Je³su²jah³lai¹na² nxe³ya³sxã³ i²yxau³kxi²nẽ³lain¹na³la². Hi¹na² ye³jen¹na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² wã³li²tu¹wa². Wã³li²tãu³a² a²nũ²a² ka³ten³su² tã³nxã² ya³lu²te²su² tã³nxã² nxe³te²a² yxo²ha³kxa¹ kã³ain¹kxai³ jã¹nxe² kã³ain¹kxã² yo³ha² a³ya³tain¹tu¹wa². Wi¹kã³ain¹kxai²nãn²tu³ txa²wã¹ha³lo²a² a²yxo²ha³kxa¹ Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³thi¹na¹ wi¹la² kã³in¹kxã² yo³ha² ũ³yho³hi¹nxã²tu¹wa². 2 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ya³lo³txi²sxã³ a²nũ²a² i³yau¹ũ³tai¹nhẽ³la². Ain³kxi²te³lhã³ wxã³ain¹kxai²nãn²-tu³ i³yau¹ũ³tai¹nhẽ³la². Yxãn¹ta¹ nxai¹nxa³kxan²ti³ ã³sxã³ i³yau¹ũ³hain¹txã³hẽ¹la². Ko³nxe³ti³ kã³ain¹kxai²nãn²tu³ i³kwai²kxi¹txai¹nhẽ³la². Yxo²i²nxã²sxã³ hxi²tha³-nhain¹kxai²nãn²tu³ ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ i³nxũ²kwai²lxũ¹sxã³ i³yau¹ũ³txai¹nhẽ³la². 3 Nxe³sxã³ kxãn³nãu³a¹ wãn³txa² ya²la³lyau³xa² te²nai¹nxa³lho³la². Yxãn¹ta¹ wi¹le³ain¹te²a² so¹lxi³ i³wi¹lxon³kxi²jau³xa² so¹lxi³ te³nain¹tu¹wa². Nxe³ain¹te²su² te²an²tu³ ã³yã³nũ¹kain¹tu¹wa². 4 A²nxe³te²na² wãn³txa² ain³kxi²ha²kxai³ wãn³txa² ya²la³lyau³xa² sa²yxo²ã³ain¹tu¹wa². Nxe³sxã³ kwa²wãn³txa² toh³lxi³jau³xa² so¹lxi³ ain³kxain¹tu¹wa². 5 Nxai¹nha²kxai³ wxã²na² sa²kxai³lu² wain³txi³ o²la³kxi¹sẽ¹la². Khãuh³lxa³txi³nhãn¹kxan²ti³ ya³lo³txi¹sẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³-

ai¹nin¹ju³ta² so¹lxi³ kãi³txa²hẽ³la². Je³su²jah³la² wãn³txa² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³hain¹si¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² kwa³na³nxa²ta¹ti²tu³wa². Txa²wã¹sũ³na² kwa³na³nxa²jau³xa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹txa²hẽ³la².

6 Ni¹nha²kxai³ txai²na² sa²kxai³lu² ya³lu²te³lhã³ nxa¹wa². Hai³-txi³ kxã³non³nxa³lho³la². Je³su²jah³la² wãn³txa² sa²yxo²we¹te²sa¹wa². Nxa¹ha²kxai³ ka³ten³su² yxau²xai³la¹ju³ta² sa²so¹kxi²sai¹nha²kxai³ ya³lu²-na¹kxan²ti³ hai³txi³ ka³ten³sa¹ju³ta² a³lxi²sa²nxa³nha²wa². 7 Jã¹nxa¹jut3su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² kwa³na³sain¹jau³xa² a²yxo²ha³kxa¹ nũ³kxũn³-txi³ sa²yxo²we¹ta¹hẽ³la². Nxe³na¹ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² wã³ko³nxa³te²tu³ a²nũ²a² i³tih³nxai¹na¹hẽ³la². 8 Kxãn³nãu³a² wain³txi³ o²la³kxi²na¹kxa² yo³ha² yũ³sa³tu¹wa². Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹-la² wain³ju³ta² so¹lxi³ kãi³jah¹la² nxe³te² hi²sen³su² ũ³yho³hi²sa³tu¹wa². Te²yã¹nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² a³ka³nx²ju³ta² wah³nxain¹te²a² yxo²ha³kxa¹ ũ³yho³hain¹nũn³tu¹wa², Kxãn³nãu³a¹sa².

Pau²lah³lai²na² ha³tã³nxe³jau³su²

9 Nxe³na¹jut3su² wa³su³txi³ wxã³sẽ¹la². Kãu³txa³hẽ¹la². 10 Nxa²ha¹te¹ Te³-ma²sah³lai¹tã² a²yan³txi³nũ³a² a³lxi²khai¹nxe³ha²kxai³ ã³sa³na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² Te³sa¹lo²ni³ka²thi³na² ã³waix3tã²hẽ³la². Kre³sên²jah³lai¹-tã² sa²kxai³lu² Ka³la²si²a²ko³xa² ã³waix3txi² Ti²to³jah¹lai¹tã² sa²kxai³lu² Tal³ma²si²a²ko³xa² ã³waix3txi² nxe³sain¹na²hẽ³la². 11 Lu²kah³la² so¹lxi³ yxau³-ya³sa²na³la². Nxe³ha²kxai³ wxãn¹tãu³a¹ Mar²ko³jah³la² tẽ³sxã³ wxã³sẽ¹la². A²nxe³jah¹la² txa²wa³ka³li³yu³ta² ã³ni²ũ³sa²ju³ta² yũ²na³la². 12 Nxa²ha¹te¹ ti²-ki³ko³ah³la² sa²kxai³lu² E²fe³so³thi³na² i³sa²si¹hã³ai¹na¹hẽ³la². 13 Jã¹nxa¹jut3su² Tro³a²te²thi³na² Kar²po³jah¹lai²na² sxi²ha² yxau³na¹hi¹nai³tã² txa²wã¹la¹ka³-lo³a² ã³a¹ka³lo³na¹tã² sa²so¹nha²kxai³ txa²ha³teh³nxã³nxa² sa²so¹nha²kxai³ ũ³wha²li¹la¹txã³nxa² sa²so¹nha²kxai³ nxe³sxã³ tẽ³sxã³ wxã³sẽ¹la².

14 A³le³syãn²trah³la² kwa³thi³la² o²la³kxi²jah¹la² ko³nxe³ti³ o²la³kxi²sain¹na²-hẽ³la². Nxe³sain¹ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka² ũ³yho³hi²tu¹wa². 15 Jã¹nxe³jut3su² wi¹li²khai¹nxe³txai¹nhẽ³la². Txa²wã¹wãn³txa² i³yau¹ũ³ain¹ki³jau³xai²na² yxo²-kwĩn¹kxi²ha²kxai³ i³hxi²ka¹te³lxa³ju³ta² o²la³kxi²khai¹sin¹na²hẽ³la².

16 Nxa²ha¹te¹ Ro³ma²no²ko³xa² a²hxi²kan¹jah¹la² ne³nxẽ³na² a²wi¹-lhĩ¹na² txa²wa³ka³li³yu³ta² i³yau¹ũ³hai¹na¹hi¹nai³tã² a²nũ²la³ hai³txi³ i³yxo²nũn¹sai¹nxa³hẽ³la². A²yxo²ha³kxa¹ ã³sxã³ ã³wait3san³sain¹na²hẽ³la². Nxe³sa²te²sain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² ne³wã²na³ain¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². 17 Sain¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² ã³non²ta³ki²sxã³ ã³nũ³kxũn³tot3sai¹nhẽ³la². Sai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³hai¹na¹hẽ³la². Ju³-te²a² nũ³ka³txi³sxã³te²a² yxo²ha³kxa¹ ain³kxi²sain¹na²hẽ³la². Nxe³sain¹jut3su² i³ya²lut1sain¹ju³ta² ã³non²ta³kxi²sain¹na²hẽ³la². 18 Jã¹nxa¹jut3su² hi¹na² Txa²-wã¹sũ³na² ã³non²ta³ki¹xi²sain¹tu¹wa², ko³nxe³ti³ o²la³kxi²sain¹tũ³ka³txa²sa². Sain¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² yxau³ju³ta² sa²so¹sxã³ ũ³whxe³sain¹tu¹wa². Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²ya³sah¹lxi³wxa². Nxe²e³kxi²ki³te³nah¹lxi¹:

(2 Timoteo 4.22)

—~Wxāi²na² so¹lxi³ kāin²khai¹nxi¹lxi¹. Ā²la² kāin²jah¹lo²su² yū²nxa³wi¹.
 Nxe³ki³jau³su² e³kxi²ki³sxai²na²hē³la². Jāx1ki³tu¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³:
 —~Jau¹xai²na² wain³khai¹nx2na³li¹. Ya²la³lai²la¹wi¹. Nxe³to³ki³tu¹wa².

A²nū²a² ā³xa² a²ha³tā³nxe³jau³su²

19 Jā¹nxe³jut3su² Pri³si²la³ka³lxa² A³kwi²lah³la² nxe³sxā³ txa²ha³tā³nxa²
 ī³ye³kxi¹txai¹nhē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ O³ne³si³fo²rah³la² wē³ha³lxi³yu³ta² ī³-
 ye³kxi¹txai¹nū³nhē³la². 20 E³ras²to³jah³lai¹tā² sa²kxai³lu² Ko³rīn²to²thi³na²
 ā³ai¹na¹hē³la². A³li³xa³hē³la². Nxa²ha¹te¹ Tro³fi²mah³lai¹tā² sa²kxai³lu² ī³to³-
 nha²kxai³ Mi³le²to²thi³na² ā³ai¹na¹hē³la². 21 Jā¹nxe³jut3su² wxāi²na² sa²kxai³lu²
 kwē³ko³nxa³tā³lxa¹ ī³ya³lo³ti¹sxā³ ā³wxā³sē¹la². Nxe³ju³ta²sa¹ Eu³bu²lah³lai¹tā²
 Pru³tēn²jah³lai¹tā² Li²no³jah³lai¹tā² Klau²ti³o³jah³lai¹tā² txa²wā¹wā³tā³nāu³xa²
 yxo²ha³kxa¹ a²ha³tā³nxa² ī³ye³kxi²si¹hai¹na¹jau³su² e³kxi²sain¹na²hē³la².

22 Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wi¹li²nxa²-
 tu¹wa². Jā¹nxīn¹jut3su³ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² thāi³ti³la² a³lxi¹nxa²ju³ta²
 ten³sa³nha²wa². Txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ta³lun²ye¹nxa²ha¹wa².

Tito

1 1-2Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³wha²li¹le¹nxa²ha¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² a²wa³ka³li³lot3sxā³ yxau²xai³jah¹lo²sa¹wa². Je³su² Kris²-tu³jah¹lai²li² i³sa²si¹hā³ū¹sa²jah¹lo²sa¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txai³tā² i³hen³txi³si¹ha¹jau³su² i³sa²si¹hā³ū¹sa³na²hē³la². Nxe³sa³ha²-kxai³ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² ki³ha¹kxi² e³nē³jah¹lo²sxa³jah¹la² a²nū²a² i²sxā³ ā³yū³so¹te²a² yxo²ha³kxa¹ i³nxū²kwai³lxū¹txi³te³lhxā³ nxa¹wa².

—~Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ā³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Ain¹si¹ha¹jau³su² nxe³na¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ wān³txa² ya²la³lyau³xa² yxo²i²ki³jau³xai²li² sa²yxō²we¹ki³-kxai²nān²tu³, wi¹lhin¹sxā³ yxau³hī³ki³tā³la². Te²yā¹nxe³sxā³ kxān³nāu³a² kxan²ti³ ka³ten³su² yxau³ki³tu¹wa². Nxe³jau³xai²li² kxā³nxān¹jau³xai³ta³-lxa²na³la². 3Nxe³sxā³hī¹na² ha³lo²a² ā³nha³ko³tha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³sa³na²hē³la². Txa²wā¹sū³nai²li² txa²wā¹ē¹-nāu³ai²na² sa²wa²su¹jah¹lai²li² kwa³na³sa³na²hē³la². Kwa³na³sa²te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ txa²wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³txai¹nhē³li¹. Nxe³sa²jau³su² ha²kxai³ nxe² o²la³kxi²na¹wa².

4 Jā¹nxe³jut3su² Ti²to³jah¹lo²si¹nha²kxai³ ain³kxi¹sē¹la². Txa²wā¹-sū³na² wān³txa² yxo²i²a¹jau³xa² yxo²i²nū³nī¹nha²kxai³ txa²wē³si¹lxa². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Txa²wā¹wi³nu²su² ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²wa²su¹tē³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³ya³sxā³ kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³si¹hi² wxa²nxū²kwai³nāu³a² ā³-nhāu²no³txa³lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nha²wa².

Kre²ta²ko³nāu³a² Ti²to³jah¹la² a²wa³ka³li³yut3su²

5 Nxa²ha¹te¹ Kre²ta²ko³xa² a³li³a¹hī¹nai³tā² ā³nxa²ha¹tai¹ti²tu³wa². Yxo²-i²tū³ka³txi³nāu³xa² sxi²jen³nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ i³nxū²kwai³lxū¹txi³te³lhxā³ sa²hau³ko³tai¹nha²kxai³ a²hxi²kan¹ti³su² te²a² i²sxā³ i³so¹xai¹si¹nxa²ha¹jau³su² kwa³na³nxa²ha¹tai¹ti²tu³wa². A²hxi²kan¹te²a² wain³txi³ i²sxā³ i³so¹xai¹nin¹ju³tai²li² i³yau¹ū³nxa²ha¹tai¹ti²tu³wa². 6 A²nxe³jah¹la² kwēn²tai¹na¹ a²hxi²kan¹ti³su² ki³ju³ta² ā³si³wxe³te³lhxā³ nxe³te²na² sa²kxai³lu² nxe²hī³nx2na³la². Nxe³te³nah¹lxi¹ a²wi¹-lhīn¹ju³ta² kāin² yū³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa² i²li³te²a² hxi²kan¹ti³ ko³nxe³te²lo³jau³su² yū³hī³nx2nxa³wa². A²sxe³xa² ka³na³ka³na³te²a² yū³hī³nx2na³la². A²wē³ha³-lxa² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ain¹nū³nhī³nx2na³la². Hai³txi³

ko³nxe³ti³ kai³ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ a²wi³na² a²hā³ka³na² nxe³sxā³ sa²yo²ā³ai¹-
nxa³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ko³nxe³ti³ i³ye³ i³yo²nū¹nai¹nhī³nx2nxa³wa².

7 A²nxe³jah¹la²kxai³lu² wi¹lhin¹ju³ta² kâin² yū³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa²i²li³te²a²
hxi²kan¹ti³ ko³nxe³te²lo³tai¹nxa³lho³la², Txa²wā¹sū³na² wa³ka³li³yu³ta² o²la³kxi²-
ha²kxai³la². Ī³kâin²txi³nha²sxā³i³ye³xa³ha²kxai³ wa³su³txi³i³wā³lo³nxa³ha²kxai³
ūn³jau³xa²i³na²sxā³ we¹nxa³ha²kxai³ nū³kxūn³sxā³ ā³nhe¹kxi²nxa³ha²kxai³
yen³kxa²i³ki³ha²kxi²sxā³ so¹ju³ta² yo²kwain²nxa³ha²kxai³ nxe³ju³ta² whāi²na¹
jah¹lo²kxai³lu² kâi³txa³hē¹la². 8 Yxān¹ta¹ a²nū²a² ha³la³ka³lxa³lon³te³lhxā³ u²lxi³
wxā³kxai²nān²tu³ yain³txa² wi¹lhit1sxā³ wā²nhū¹hī³nx2na³la². Wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³
a³lxi²hī³nx2na³la². Wain³txi³ wā²nxū¹hain³nha²sxā³ kâi³ha²kxai³ wain³ju³ta² so¹lxi³
kâi³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹lhit1sxā³ sa²yo²wet1sa²kxai³ nxe³hī³-
nx2na³la². Ko³nxe³ti³ kâi³ū¹hain¹kxan²ti³ te²yā¹nxe² i³wa²lū³xi²hī³nx2nxa³wa².
9 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ya²la³lyau³xa² sa²yo²we¹thī³nx2na³la². Wān³txa² i³tih³-
nxe³sxā³ yo²i²nhī³nx2na³la². Nxe³ha²kxai³ wān³txa² wi¹jau³xa² wain³jau³xan²tu³
i³yau¹ū³hī³nx2na³la². Wān³txa² wain³jau³xa² en²te²na² i³kwai²kxi²hī³nx2na³la².

10 Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² ko³nxe³ti³ kâi³te²a² ka³lxa¹txi³ yū²na³la². Txa²-
wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²ā³te²a² yū² kwa²toh³lxi² e³ain¹te²a² yū² a²nū²a²
ā³ke³tū¹te²a² yū² nxe³ai¹nhxai²na²hē³la². A²wā³kxi³kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³-
su² ha²kxai³ a²wā³kxi³kxai³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³ha²kxai³ ain¹na²hē³la².
11 A²sxi²yhu³ta² whāi²na¹ ā³ke³tū¹jau³xai²li² nxe² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jau³jau¹xai²li² yo²i²yah³lxin¹jau³xai²li² hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² wān³-
txi³sxa³wi¹. Yxān¹ta¹ e³kxi²sin¹nx2ta¹jau³xai²li² Sū³na² wān³txai²la¹wi¹.
Nxe³jau³xai²li² ā³ke³tū¹jau³xai²li² ain³kxain¹na²hē³la². Nxe² ain³kxai¹nha²-
kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³xa² sa²yo²ā³ain¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³
ka³nahx2sxā³ yxau³si¹hai¹nīn¹jau³su² kwa³na³txai¹nhe³la². Jā¹nxe³te²nāu³-
xa² ih¹nxe³kxa²yān³ti³ta³ ā³ke³tū¹ai¹nhī³te²la¹xā³? Hāi¹sxā³ wai³nxa³txi³
ū³yho³hi²txā³nxa² so¹lxi³ yo²kwai³nain¹na²hē³la². 12 Jā¹nxe³sxā³ Kre²ta²ko³-
xan¹tū³ka³txai²na² a²ha³tih³xa² wān³txa² i³yau¹ū³jah¹lai¹na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kre²ta²ko³xan¹tū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ ki³ha³nain¹tū³ka³txi³sin²tai¹.
Ha³ya³khin¹tū³ka³txi³sin²tai¹. U³txi³ wa³ko³nha²kxai³ hāi¹sxā³ yai³nain¹-
te²sin²tai¹. Nxain¹na²hē³la². 13 A²nxe³jau³xai²na² ya²la³lyau³xai²la¹wa².
Nxe³ha²kxai³ yo²xūn³txi³ i³kwai²kxi²txai¹nhe³la². Nxai¹nīn¹ju³tan¹-
te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yo²i² kâi²no³nain¹tu¹wa².

14 Te²yā¹nxe³sxā³ Ju³te²a² wān³txa² tīn³yau³xa² ya²la³lyau³sxa³jau³xa² e³-
ain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ ya²la³lyau³xa² te³nxa³te²a² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Txa²wān³txa² so¹lxi³ sa²yo²we¹jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³jau³xai²li² ha³ya³kxa²
ain³kxi²si¹hain¹jau³su² e³kxi²txai¹nhe³la², wān³txa² ya²la³lyau³xa² ā³na¹ain¹-
kxa²yān³txi³sa². 15 Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² wi¹lhin¹jah¹la² ē¹nāu³ai²na² sa²kxai³lu²
yen³kxa² wi¹te²a² so¹lxi³ ten³na³la². Yxān¹ta¹ a²nū²a² a²ē¹nāu³ai²na² ko³nxe³-
ju³ta² yū³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yo²i²xa³ha²kxai³ nxe³te²su² te²na²
sa²kxai³lu² a²ē¹nāu³ai²na² whāi²na¹ ko³nxe³ha²kxai³ ko³nxe³jau³xa² so¹lxi³ ain³-
nha²ha²kxai³ nxe²na³la². Nxe³sxā³ o²la³kxi²ju³khai³xa² wi¹ta³nxa² wi¹lxa³ta³nxa²

hxi²kan¹txi³ i²nha²nxa³wa². Nxe³te²ju²hē³la². 16 A²nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² yxo²i²k¹lxo³nxe³h¹nx2na³la². Yxā¹ta¹ o²la³kxi²ke³su² sa²yxo²ā³ai¹nh¹nx2na³la². Yxo²kwīn¹kxi²ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxi²h¹nx2na³la². A²ē¹nāu³ai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³i² nxa¹nh¹nx2na³la². Nxe³ha²kxai³ wi¹lo²la³ki²ju³ta² hxi²ka¹nai¹nh¹nx2na³wa². Nxe³te²ju²hē³la².

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ya²la³lyau³xa² i³yau¹ū³jau³su²

2 1 Nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txai²li² ko³nxe³ti³ kai³ain¹na²hē³la². Yxā¹ta¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² te²yā¹nxe³ kai³txa³hē³la². Yxā¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² ya²la³lyau³xan²tu³ wain³txi³ i³hen³txai¹nīn¹kxai³ jā¹nxe³se¹la². 2 Nxe³sxā³ in³txa² yah³lon¹te²su² te²na² sa²kxai³lu² yain³jau³xa² ūn³jau³xa² i³na²sxā³ we¹nxa³ha²kxai³ txa²wā¹o²la³kxi²k¹ju³ta² so¹lxi³ wain³txi³ kai³ai¹nha²kxai³ wain³txi³ ain³nha²sxā³ a²hoh³lxi³su² ha²kxai³ nxe³si¹hai¹nīn¹jau³su² kwa³na³txai¹nhē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² nū³kxūn³txi³ yxo²i²ha²kxai³ a³lxi²waun¹yah³lxin¹ju³ta² ā³yah³lxa³nha²kxai³ khāuh³lxa³txi³nx2tain¹kxan²ti³ Sū³na² wān³txa² kan²txi³ yxo²i²ah³lxin¹ha²kxai³ nxe³si¹hai¹nīn¹jau³su² kwa³na³txain¹nū³nhē³la². 3 Te²yā¹nxe³sxā³ txu¹ha² a³ka³lxon¹te²na² sa²kxai³lu² wain³txi³ o²la³kxi²ju³ta² so¹lxi³ wā²nxū¹hain³nhā²ha²kxai³ wān³txa² ya²la³lyau³xa² so¹lxi³ e³ha²kxai³ yain³jau³xa² ūn³jau³xa² i³na²sxā³ we¹nxa³ha²kxai³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³nyhu¹ha²kxai³ nxe³si¹hai¹nīn¹jau³su² kwa³na³txai¹nhē³la². 4 Nxe³sxā³ txu¹hai²na² sa²kxai³lu² txu¹ha² ā³xa² a³ka³lxo¹nxa³te²a² i³tih³nxai¹nh¹nx2na³la². I³tih³nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²in³txa² a³lxi¹jah³lxi³hē¹ni¹. Wxa²wē³ha³lxa² a³lxi¹jah³lxi³nū³nhē¹ni¹. 5 A²hoh³lxi³su² wain³txi³ ain³nha¹jah³lxi³hē¹ni¹. A²ē¹nāu³ai²na² ko³nxe³thin¹yah³lxin¹ju³ta² ain³yah³lxi³txa³hē¹ni¹. Sxi²ha² wa³ka³li³yu³ta² wi¹lo²la³kxi² wxa²sxih²yu³ta²na² yxo²ha³kxa¹ ā³non²ta³kxi² wxa²wē³sāi¹ah³la² sa²yxo²we¹ti² nxe³jah³lxi³hē¹ni¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² i²li³te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ko³nxe³te²lo³te²a² yū²nxa³lho³la².

6 Te²yā¹nxe³sxā³ sa³nxe³la³ku³nāu³xa² e³kxi²txai¹nhē³la². E³kxai¹nīn¹te³nah¹lxi¹:

—~A²hoh³lxi³su² wā²nxū¹hain³nha¹jah³lxi³sān²sxā³ wain³txi³ o²la³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe² e³kxi²txai¹nhē³la². 7 Nxa²ha¹te¹ wxāi²kxai³ wān³txa² wi¹jau³xa² so¹lxi³ i³yau¹ū³txa²hē³la². Ko³nxe³jau³la³ i³yau¹ū³txa³hē¹la². Nxe³sxā³ jau¹xa² sa²yxo²we¹tin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² i²li³te²a² kai³in¹ju³ta² i²nxain¹te²a² wain³txi² o²la³kxin¹kxa² yā¹nxe³sxā³ kai³ain¹nūn³tu¹wa². 8 Nxe³sxā³ wān³txa² ya²la³lyau³xa² wain³jau³xan²tu³ nxe³jau¹xai²na² so¹lxi³e³txa²hē³la². Nxīn¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kai³jah¹la² e³kxi²h¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² wain³txi³ e³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ko³te³kxain¹nxa³nhā²wi¹. Wxa²ko¹kon¹so²kxi¹nxa²jah¹la² nxe² e³h¹nx2na³la². Nxe³sxā³ i³āu²lxi²to³ta¹nh¹nx2na³la².

9 Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² wa³ka³li³lot3sxā³ yxau²xai³te²a² nxe² e³kxi¹txai¹nhē³la². Nxe³ai¹nīn¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²hxi²kan¹jah¹lai²na² wān³txa² yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²we¹jah³lxi³hē¹li¹. Wi¹wa³kon³sxā³ i³wi¹lxo³kxi¹txai¹nhē³li¹. I³kwai¹kxi²sxā³ i³wa²ū³xain¹yah³-

lxi³txa³hē¹li¹. ¹⁰Hāi³a² kâi³kxain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Wi¹lhin¹ye²ah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² txa²wā¹ē¹nāu³a² sa²hau³ko³tē³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²ha³kxa¹ ain³kxain¹tu¹wi¹. Nxe³nxain¹te³nah¹lxi¹: “Jau¹xai²na² wi¹jau³xai²la¹-wi¹. Yxo²i²nūn³ki³tu¹wi¹.” Nxai¹nhī³nx2na³li¹. Jau¹xai²li² nxe³txai¹nhē³la².

¹¹Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² kâin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³ju³ta² hī¹-na² i³yau¹ū¹nhē³na²hē³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² i²li³te²a² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kâi³ju³ta² ā³wa²su¹kxi²ju³ta³nū³a² yū²na³la². ¹²A²-nxe³jau³xai²li² i³tih³nxe³nē³te³nah¹lxi¹:

—~Kō³nxe³ti³ kâi³sxā³ yxau²xai³kxi³ju³ta² e²nha²kxai³ yen³-kxa² Txa²wā¹sū³na² te³nxa³kxe³su² yxo²kwain³yah³lxi¹nxe³su² e²nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Wain³txi³ wā²nxū¹hain³nha²sxā³ wi¹lo²-la³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Wain³ju³ta² so¹lxi³ kâi³i² wi¹lhin¹sxā³ yxau²xai³li² nxe³jah³lxi³hē¹li¹. ¹³Nxe³sxā³ kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² nxe³ya³sxā³ i²ki³-ju³ta³nū³a² wah³nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Wxi²kin³ti³ton³sxā³ a³ka²nxi²ju³ta³nū³a² wah³nxe³jah³lxi³hē¹li¹. ¹⁴A²nxe³jah¹la² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ txa²wā¹-ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta² sa²wa²su¹tū¹nhē³lha²kxai³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²hxn³kxi²nē³lha²kxai³ nxe³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ Je³su²jah³la² a²sa²wi³ha³lxi³-te²lo³tē³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ wi¹kâi³ju³ta²kxai³lu² ya³lo³txi²sxā³ kâi³ki³tu¹wi¹.

¹⁵A²nxe³jau³xai²li² i³yau¹ū³txai¹nhē³la². Ā³ne³to³hai¹nxa³kxai²nān²tu³ wain³txi³ i³tih³nxe³txai¹nhē³la². A²nū²a² ha³tih³xa² te³nai¹nxa³kxai²nān²-tu³ wxi²kan¹sxā³ i³kwai²kxi¹txai¹nhē³la². Wān³txai²li² e³kai¹nīn¹jau³xa² sa²yxō²ā³nxain¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha²wa².

Yxo²i²jah¹la² wain³txi³ yxau²xai³kxi³jau³su²

3 ¹Nxa²ha¹te¹ jau¹xai²na² i³yau¹ū³txai¹nhē³la². Wxa²hxi²kan¹ti³nāu³xa² sa²yxō²-we¹jah³lxi³hē¹la². Wxi²kan¹ta² Si³yxau³te²nāu³xa² sa²yxō²we¹txain¹nū³nhē³la². Hai³txi³ sa²yxō²ā³ain¹txa³hē¹la². Wa³ka³li³yu³ta² i²li³ju³ta² wain³kxai²nān²tu³ wa³kon³kxi¹jah³lxi³hē¹la². ²A²nū²a² ā³xa² ko³nxe³te²lo³jah³lxi³txa³hē¹la². Ā³nhē¹-kxi²nh²yah³lxi³txa³hē¹la². Wi¹lhin¹sxā³ ā³non²ta³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ thāi³ti³la² wi¹kâi³ū¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Jau¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū¹txai¹nhē³la². ³Jā¹nxe³jut3su² kxā³nhxi¹nai³kxai³ Txa²wā¹sū³na² i²ki³-sxa³ha²kxai³ a²wān³tai²li² sa²yxō²ā³ki³sa²kxai³ a²nū²a² i³ki³ha¹kxi²nē³lain¹te²a² sa²yxō²we¹ki³sa²kxai³ nxe³ki³te²jai¹ti²tu³wa². Te²ya¹nxe³sxā³ ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³-kxi²ju³ta² so¹lxi³ ten³ki³sa²kxai³ a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² kâin² yxo²kwain³ki³sa²kxai³ ko³nxe³khaix¹ki³sa²kxai³ i³xan³ta³kxi²nyhu¹ha²kxai³ nxe³ki³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³kxa²yu³su² hxi²kan¹txi³ nūh¹lxi³ sa²hau³ko³ki³sxa³tai¹ti²tu³wa². ⁴Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² a²ē¹nāu³ai²na² sa²wa²su¹tē³jah¹lo²su² wxā³te²jai¹ti²tu³-wa². Wxā³sxā³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ thāi³ti³la² a³lxi³nē³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ wi¹li²nē³lain¹na³la². ⁵Nxe³ha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²ki³ju³ta² hxi²kan¹txi³ txa²wā¹ē¹-na² sa²hau³ko³tū¹nhē³lxa³wa². Hāi¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tē³lha²kxai³ txa²wā¹ē¹na² sa²hau³ko³tū¹nhē³na³la². Nxe³sxā³

ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta² hxa³kxi²nẽ³lha²kxai³ Sũ³na² Yãu³ka³txi³su² hi²sen³-
su² txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² tah²lxi³ti³hi¹tẽ³lha²kxai³ nxe³lain¹na³la². Nxe³ha²kxai³
ko³nxe³ti³ kãi³ki³te²ju³hẽ³la². Jã¹nxe³ki³sxa³wa². 6 Je³su² Kris²tu³jah¹la² txa²wã¹-
ẽ¹nãu³ai²na² sa²wa²su¹tha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² wi¹khaix¹jah¹la²
wi¹lhit¹sãxã³ ã³hũ¹nẽ³lain¹te²jai¹ti²tu³wa². 7 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su²
thã³ti³la² a³lxi²nẽ³lha²kxai³ wi¹lhin¹ti³hi¹tẽ³na³la². Nxe³nẽ³lha²kxai³ Txa²wã¹-
sũ³na² a²ki³lha³lhxu² ti³hi¹tẽ³na²hẽ³la². Nxe³nẽ³lha²kxai³ kan²txi³ a²ka³ten³su²
yxau³ki³ju³ta²nũ³a² ã³ye³wã³tẽ³lha²kxai³ ya³nã³ta³ki²la²sãxã³ wah³nxe³ki³tu¹wa².
8 Jã¹nxe³jut³su² ya²la³lyau³xai²la¹wa². Wxa²nũ³ka³txa² wxi²kan¹sãxã³ i³yau¹ũ¹txai¹-
nhẽ³la². Nxĩn¹kxai²nãn²tũ³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ain¹te²a² yxo²ha³kxa¹
wain³txi² o²la³kxain¹tu¹wa². Ju¹ta¹li² wi¹na³la². A²nxe³ju³ta¹li² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
wi¹kãi³ain¹kxai²nãn²tũ³ wi¹li² i³nxũ¹kwai³lxũ¹ni² nxain¹tu¹wa². 9 Yxãn¹ta¹ wãn³-
txa² wa³lxe³jau³xa² hxi²kan¹ti³ ã³ne³wxe²nxa³jau³xa² kwa²i³ye³ki²nyhu¹txa³hẽ³la².
Wxa²wi³nu²nãu³xu¹ta¹na² he¹ta¹hxai²hẽ³la². Jau³xai²na² ya²la³tu³txa³kxai²nãn²tũ³
hã¹nxã¹txa³hẽ³la². Wãn³txai²li² Moi³se²ah³lu¹ta¹na² ã³wha²li¹jau³xai²tã² i³ye³li³-
sxã³ i³nu²kah¹lxi³txa³hẽ³la². Kwa² to³toh³lxi³ju³ta¹la¹wa². 10 A²nũ²a² wxa²nũ³ka³txa²
kwa²i³ha³te²ta³lxi³tain¹te²a² ye³ha¹lo³txa³lxi³sãxã³ i³kwai³kxi¹txai¹nhẽ³la².
Nxe³ka³tu³ ã³sãxã³ ã³waix³txai¹nhẽ³la². 11 A²nxe³jah¹la² a²ko³nxe³ju³ta² kãi²-
nha²kxai³ ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² so¹lxi³ ten³na³la². A²kãi³kxi³ju³khai³xa² ko³nxe³ti³
i³yĩ¹li²nha²hĩ³nx2na³la².

Pau²lah³lai²na² wãn³txa² i³tih³nxe³jau³xa² a²ne³kxi³san¹jau³su²

12 Jã¹nxa¹jut³su² Ar²te³ma³jah¹la² Ti²ki³ko³jah¹la² nxe³sãxã³ i³sa²si¹hã³ai¹na¹tu¹-
wa². Nxai¹na¹kxai²nãn²tũ³ Ni³ko³po³li³thi³na² wxã³sãxã³ nxe³kxauh²xi²sah¹lxi³hẽ³la².
Nxe³thi³na² kwẽ³kon³kxi²na¹tu¹wa². 13 Se³na²sah³la² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su²
jah¹la² A³po²lah³la² nxe³ya³sãxã³ a³li³te³lhã³ ain¹ta¹hẽ³la². Nxai¹nha²kxai³ yain³txa²
sa²so¹ain¹kxe³nũ³a² ãu¹la³kxi¹txai¹nhẽ³la². 14 Te²yã¹nxe³sãxã³ txa²wã¹nũ³ka³txa² i³-
tih³nxe³txai¹nhẽ³la². A²nũ²a² yen³ki³txa²kxai²nãn²tũ³ ã³non²ta³kxi¹si¹hai¹nĩn¹jau³su²
i³tih³nxe³txai¹nhẽ³la². Ain¹kxai²nãn²tũ³ a²wa³ka³li³yu³ta² wi¹kãi³ain¹kxai²nãn²tũ³
ũ³yho³hi²txã³nxa² yũ³tu¹wa².

15 Jã¹nxe³jut³su² txa²nũ³ka³txa² yxau³ya³sain¹tũ³ka³txa² a²ha³ta³-
nxa² i³sa²si¹hã³si¹na¹wa². Nxe³na¹jau³su² yxo²i²tũ³ka³txa² a³lxi²sain¹te²a²
yxo²ha³kxa¹ jã¹nxa¹jau³su² i³hen³txi³txai¹nhẽ³la². Jã¹nxe³jut³su² Txa²wã¹-
sũ³nu²kxai³lu² kãin² thã³ti³la² a³lxi¹nxa²lxi³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Txai²li²
Pau²lah³lo²na¹xai²na² ta³lun²ye¹nx2ta¹wa².

Filemõ

¹Fi³le³mõ²ah³lâi³. Txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ain³kxi²san¹jau³nũ³-a² ũ³wha²li¹la¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² wãn³txa² i³yau¹ũ³jah¹lo²su² na¹ha²kxai³ ũ³tĩ¹kxi²sain¹na²hẽ³la². Nxe³jah¹lo²sa¹wa². Txa²wã¹lon³na² Ti³mo²jah³la² ya³sxã³ ũ³wha²li¹le¹nx2ti³nha¹wa². Fi³le³mõ²ah³lo² i³nxa² txa²ya³lxi¹nha²kxai³ wa³kon³kxi²ki³tai¹ti²tu³wa². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹lhen³txi³ki³tai¹ti²tu³wa². ²A²nxe³sxã³ yxo²i²tũ³ka³txai²na² wxa²sxi²ha²ã³nũ²kxi²te²nũ³ka³txi³ i³nxa² yxo²ha³kxi³nxa¹ ne³ka²kxi²sah¹lxi³hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ A³fi²a³ka³lxa² txa²wã¹wã³tã³ta²su² ha²kxai³ Ar³ki²po³-jah³la² so³ta²to²jah¹lan²tu³ nxe³te²su² te²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹lhen³txi³ya³sain¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe² ne³ka²kxi²sah¹lxi³hẽ¹la².

³Nxa¹ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ Je³su² Kris²-tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³ya³sxã³ kãin² thãi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²kwai³nãu³a² ã³nhãu²no³txa³-lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹jau³su² ten³sa²sĩn¹nha²wa².

Pau²lah³lai²na² a²yxõ²wãn³txa² Sũ³na² sa²nẽn¹kxi²jau³su²

⁴Fi³le³mõ²ah³lâi³. A³lxi¹nxa²ha¹wa². A³lan²ta² hãi¹nxe³ti³xa¹ Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²xai³nx2to³ha¹wa². Ain³nxa²lxa¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹-kxi²to³ha¹wa². ⁵Wxa²ha³ta³nxa² ain³kxi¹xi¹nx2to³ha¹hẽ³la². Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²te²nãu³xa² ha³kxa¹ a³lxain¹to³ta¹hi¹nhẽ¹la². Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²-kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ kãi²non³sxã³ yxo³i²ta¹hi¹nhẽ¹la². Jã¹nxĩ¹jut3su² ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²to³ha¹wa². ⁶Wxãi²nãu³ i³nxai²na² txai²na¹xai²na² nxe³sxã³ yxo²i²ki³sa²kxai³ hãix1te²ten³ti³ki³tã³la². Nxe³ha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²kxi²sxã³ yxau³ki³sa²kxai³ hãix1te²ten³te²ti³ yxau³ki³tã³la². Nxe³nũh¹ki³-sa²kxai³ yen³kxa² wi¹te²a² ũ³hũ¹nẽ³na³la². Nxe³ju³ta¹li² ã²la² kãi²non³te³lhxã³ Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²to³ha¹wa². ⁷Txa²wã³tã³xãi³. A³lxi²khai¹nxa²ha¹nha²wa². Yxo²-i²tũ³ka³txa² ha³kxa¹ ã²la² kãi²non³sxã³ a³lxai¹nĩ¹nha²kxai³ ka³li¹txi²san¹nha²wa². ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹san¹nha²wa². Yxo²i²tũ³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹-nain¹ta¹hi¹nhẽ¹la². Nxe³na¹jut3su² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²to³ha¹wa².

Pau²lah³la² hxi²ka² O³ne²si³mo³ah³la² ü³sa²si¹hã³xi²jau³su²

⁸Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹la² yxo²i²xai³ki³sa²kxai³ lo³nxe³nyhu¹ki³tã³la². Nxe³-ha²kxai³ wãn³txa² i³ye³kxi¹nxa²ha¹tu¹wa². O³ne²si³mo³ah³lai¹tã² he¹hi¹nai³tã² i³ye³kxi¹nxa²ha¹tu¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³ Kris²tu³jah¹lai²na² i³kaix¹sa³sxã³ ne³-ti³hit¹su² te²su² ha²kxai³ txai²na² sa²kxai³lu² hxi²kan¹txi³ kwa³na³nxa²h³na¹wa². ⁹Yxã¹ta¹ a³lxi²khaix¹nxa²ha¹nha²wa². Nxe³nxa²ha¹ha²kxai³ hã¹sxã³ i³ye³kxi¹-nxa²ha¹tu¹wa². Txai²na¹xai²na² Pau²lah³lo²na¹xai²na² yah³lon¹jah¹lo²na¹xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²a¹ha²kxai³ ü³t¹l¹kxi²sain¹jah¹lo²na¹xai²na² i³ye³kxi¹nxa²ha¹tu¹wa². ¹⁰O³ne²si³mo³ah³lai²li² wa³kxën³yah³lo²lo³kxi¹nxa²jah¹-lai¹tã² txa²wẽ³sa²yã¹nx²na³la². A²nxe³jah¹lai²na² i³ye³kxi¹nx²ta¹wa². Ü³t¹l¹kxa²wxe³sain¹tã³a² jah¹la² ne³khaux²xi²na¹hẽ³la². Ne³khaux²xi²sxã³ Kris²tu³jah¹la² wãn³txa² i³yau¹ü³ha¹hẽ³la². Nxe³nü²la² i³yau¹ü³ha¹tã³a² yxo²i²ã³si³wxe³na²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ txa²wẽ³sa² khai³xa² yã¹nx²na³la², O³ne²si³mo³ah³la²sa³. ¹¹A²nxe³-jah¹lai²li² a²kxã³nxai³tã² ko³nxe³ti³hin¹khai¹yxe¹nxa²na²hẽ³la². Sa²yxo²ã³nxa²sxã³ ih³saun³nxa²tai¹ti²tu³wa². Yxã¹ta¹ kwẽ¹tai²na¹ Je³su²jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²ã³si³wxe³ha²kxai³ ã³non²ta³kxi²sa²ju³ta² wi¹kã³ü¹sa²na³la². Txai²na¹xai²na² wi¹-lhi²nxü¹sa³ha²kxai² wxã²na² wi¹lhi²nxü¹nxa²ha²kxai³ nxe³ki³tã³la².

¹²Nxe³ha²kxai³ i³si¹ha¹jau³su² i³sa²si¹hã³xi²na¹tu¹wa². Txa²ẽ¹nãu³ai²na² a³lxi²khaix¹sa³kxan²ti³ ü³hü¹xi¹nxa²ha¹tu¹wa². ¹³Ti¹ai²li² yxau³ya³sa²ju³ta² ten³sa³nha²wa². Ü³t¹l¹kxi²sai¹nha²kxai³ yxau³na¹tã³a² kãin² ã³non²ta³kxi²sa²-na³la². Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² i³hen³txai¹na¹ha²kxai³ t¹l¹kxi²sain¹na²hẽ³la². Nxe² t¹l¹kxi²nha²sxã³ yxau³na¹tã³a² ã³non²ta³kxi²nuh¹san¹ju³ta² ten³-khaix¹sa³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ u²lyxau¹nha²kxai³ hxi²kan¹nxã²nxa³hẽ¹la². Nxe²nxa³ha²kxai³ jah¹la² O³ne²si³mo³ah³la² kãin² ã³non²ta³kxi²sa²na³la². ¹⁴Nxe³yã¹ta¹ ã³non²ta³kxi²san¹ju³ta² kwa³na³nxa²hxa³lho³la². Wã²nxü¹ ten³nxa²kxai²nã²tu³ nxe³sih¹nxa²ha¹jau³su² te³nh³na¹wa². Hã¹sxã³ ten³nxa²-kxe³su² nxin¹kxai²nã²tu³ yxau³sxã³ ã³non²ta³kxi²sa²h³nx²na³la².

¹⁵A²kxã³nxai³tã² ih³saun³nxa²lxi³tai¹ti²tu³wa². I³la³kxa² ka³lxa¹txi³ t¹l¹kxi²nü¹nxa²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ hi¹na² wxa²li¹xi²nü¹nxa²tu¹wa². Hai³txi³ jã¹nxe² ih³saun³nxã²nxa³lho³la². Kan²txi³ yxau³nüh¹nxa²tu¹wa². ¹⁶A²-nxe³jah¹la² wa³kxën³yah³lo²lo³kxi¹nxa²jah¹lo²su² nxa³lho³la². Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²ha²kxai³ txa²wã¹lon³yah³lai²la¹wa². A³lxi²khaix¹na¹kxah³lo²su² na³la². Te²yã¹nxe³sxã³ a³lxi¹nxa²ju³ta³nũ³a² kã¹non³tu¹wa². Wa³kxën³yah³lo²lo³kxi¹nxa²jah¹lo²su² ha²kxai³ Kris²tu³-jah¹la² wãn³txa² yxo²i²ha²kxai³ wxa²lon³su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa².

¹⁷Txai²na² wxã²na² nxe³sxã³ ya³lxi²khaix¹nyhu¹ki³tã³la². Nxe³nyhu¹ki³sa²kxai³ wxã³si²nxa²ha¹ke³la³te²kxai³ wi¹lhit¹sxã³ ã³wih¹si¹san¹jau³su² e³kxi²sa³h³nxa¹lxa². Te²yã¹nxe³sxã³ O³ne²si³mo³ah³la² wi¹lhit¹sxã³ i³xi²si¹hin¹jau³su² i³ye³kxi¹txai¹-nhẽ³la². I³ka³lih³kxi²ti³ten³san¹kxai²nã²tu³ wi¹lhit¹sxã³ i³xi²ti³hit¹txai¹nhẽ³la². ¹⁸A²kxã³nxai³tã² ko³nxe³ti³ kã³ü¹h¹nxa²tai¹ti²tu³wa², O³ne²si³mo³ah³la²sa³.

Nxe³kxa² yo³ha² yen³kxa² kai³kxi¹nxa²kxai³tã² a²yo³ha² wã³kon³kxai²nãn²tu³ũ³-
yho³hi¹nxa²ha¹tu¹wa². 19Txa²hxi²ka² i²wha²li¹la¹wa². Nxe³na¹te³nah¹lxl¹:

—~Txa²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ũ³yho³hxi²na¹txã³nxa² ũ³wha²li¹-
lye¹nxa²ha¹wi¹. Nxa¹wa². Nxa¹jau³su² yxã¹ta¹ a²kxã³nxi³tã² Je³su²
Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² i³yau¹ũ³nxa²ha¹ha²kxai³ yxo²i²ã³si³wxen¹-
tai¹ti²tu³wa². I³yau¹ũ³nxa²hxa³ke³la³te²kxai³ hai³txi³ yxo²i²h¹nx2nxa³lxa².
Nxe³hi¹nãn¹te²tu³ ka³te³na² wi¹tãu³la³ yũ¹lxa². A²nxe³jut3su² ne³wã²na³-
txa³hẽ¹la². 20Txa²wã³tã³xãi³. Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²i¹nha²kxai³ ain³kxi²sẽ¹la².
Kris²tu³jah¹la² ã³yu³txi²nyhu¹sã³ yxau³ki³sa²kxai³ i³nxũ²kwai³lxũ¹sẽ¹la².

21Nxe³na¹jut3su² ũ³wha²li¹le¹nxa²ha¹wa². Wãn³txa² ũ³wha²li¹la³kxi¹nxa²-
ha¹jau³xai²na² ain³kxi²san¹jau³nũ³su² yxo²i²nxa²ha¹wa². Nxe³kxa²yu³su²ã²la²
kãi²non³sxã³ wet1sa³tũ¹xã¹. Nxa²ha¹nha²wa². 22Jã¹nxũ³na¹ju³ta²sa¹ sxi²ha²
sxa³sxã³ã³ũ³xi²na¹thi³nũ³a²ã³ũ¹la³kxi²sa²hẽ³la². Nxe³sxã³ũ³tũ¹kxi²sain¹ju³ta²Txa²-
wã¹sũ³nai²li²i³hen³txi¹nha²kxai³ ain³kxi¹nxa²tu¹wa². Ain³kxi¹nxa²kxai²nãn²tu³
ã³ta³lu³txi²sain¹tu¹wa². Wxã³sxi²nxa²ha¹ju³ta³nũ³a²i³hau³ko³tũh¹sain¹tu¹wa².

Pau²lah³lai²na² a²ne³ki³san¹jau³su²

23E³pa³fra²sah³la² sxi²ha² kan²thi³na²ũ³tũ¹kxain¹jah¹lo²su²nũn³na³-
la². A²nxe³jah¹la² a²ha³tã³nxa² i³sa²si¹hã³ũh¹nxa²nũn³na³la². 24Te²yã¹nxe³sxã³
txa²yã³lxa³nãu³xa² sa²kxai³lu² Mar²ko³jah¹lai¹tã² A³ris³tar²ko³jah³lai¹tã², Te³ma²-
sah³lai¹tã², Lu²kah³lai¹tã² nxe³ain¹sxã³ a²ha³tã³nxa² i³sa²si¹hã³ũh¹nxain¹nũn³na³la².

25Jã¹nxa¹jut3su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³-
jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² kãin² thãi³ti³la² a³lxi¹nx2ti³tu¹wa².
Jã¹nxa¹jau³su² txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² ta³lu²na¹wa².

Ebreus

Txa²wā¹sū³na² a²ki³lha³lhxu²

1 1Kxā³nhxī¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² e³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹si³yah³la²nāu³-xu¹tai²na² ye³ka³lxa¹txi³ e³kxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³te²kxi³nāu¹xa² i³yau¹ū³ain¹sān²nū²la² txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² i³tih³nxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Wi¹wi¹nxe² wi¹wi¹nxe² i³tih³nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Yu³-ka³lxa¹txi³ ā³lxi³kxan²ti³ i³tih³nxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². 2Nxe³ai¹nhī¹nu¹tai²nān²tu³ta¹hi¹na² sa²kxai³lu² a²ki³lha³lxa² Je³su²jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai²na² a²wān³-txa² i³ye³kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ a²ki³lha³lxi²li² i³hxi²kat¹sa²kxai³ nxe³te²hi²sen³kxai³lu² txa²wā¹ha³lo²a² a²yxo²ha³kxa¹ i³yūt¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² ha³lo²a² a²yxo²ha³kxa¹ ā³wa³kxēn³txa³si¹jau³nū³su² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i³yi¹li²ta¹hxai²hē¹la². 3A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹ju³tain²txi³ Txa²wā¹sū³na² a²hxi²kan¹ju³tain²txi³ ā³nhau³ko³ja³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹ a²ki³lha³lxa² a²wi¹tāu³ain²txi³ Txa²wā¹sū³na² a²wi¹tāu³ain²txi³ nxe³te²ju²hē¹la². Ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ oh³xan¹ko³su² ha²kxai³ yuh³xan¹ko³su² ha²kxai³ ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ i³ye³sxā³ i³hau³ko³tūh¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ a²kxā³nxi²tā² a²nū²a² ko³nxe³ti³ kai³ki³kxe³su² ā³wa³su¹tū¹nhē³si¹ja³kxa³nū³-su² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe² ta³lun²nū²la² oh³nāu³a¹ nū¹ka³na¹ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² a²wi¹nē³tāu³ai²na² ūh³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³-tan¹te²kxa³ya³lhu² ha³lo²a² a²yxo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³si²ta¹hxai²hē¹la².

Sū³na² a²ki³lha³lxa² oh³xan¹tū³kq³txa² nxe³nyhu¹kxi³jau³su²

4Ūh³wxe³ka³tu³ta¹ Txa²wā¹sū³na² a²ki³lha³lhxu² i³yi¹li²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²a² i³lxa² wxi²kan¹ta² i³lxi³la³ yā¹nxe³te²la³ oh³xan¹tū³kq³txai²-nān²tu³ nxe² i³yi¹li²ti³hex¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Wā³lī³kha³lai²la¹wi¹. Nxe² i³yi¹li²ta¹hxai²hē¹la². 5Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³ oh³xan¹tū³kq³-txa² i³ye³kxai¹nxa³wa². Nxe²nxa³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² Txa²wēt³su²khai³nxi¹lxi¹. Hī¹na¹ wxa²wī³nu²khai³sa¹wi¹.

A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txai¹na¹tu¹wi¹.

Nxe³jau³xai²li² i³ye³kxain¹nxa³wa². Te²yā¹nxe³jau³xa² oh³xan¹te²su² te²la³ e³kxi²nūn³nxa³wa². Nxe²nxa³te³nah¹lxi¹:

—~Oh³xan¹jah¹lo² i³nxai²na² wī³nu²khai³sa¹wi¹. Txa²ki³lha³lhxu² nha¹lxi¹.

Nxe³jau³la³ Txa²wā¹sū³na² nxe² e³ta¹hxai²nxa³hē¹la². 6Nxe³yān¹ta¹ kxā³-
nhxī¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³nai²li² a²ki³lha³lxa² i³sa²si¹hā³hī¹nū¹ta²kxai³lu²
a²ki³lha³lxa² ka³na³ka³nat3sxā³ yū³jah¹la² yuh³xan¹ko³xai²na² ū³sa²si¹hā³-
ū¹nhē³lhī¹nū¹ta²kxai³lu² Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Oh³xan¹tū³ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ sa²nēn¹kxi²nxain¹txai²lxi¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 7Te²yā¹nxe³sxā³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Oh³xan¹tū³ka³txi³su² nxe³tū³ka³txai²li² we¹ta¹na¹tū³ka³txai²la¹-
wi¹. Sū³nu²na¹xai²na² we¹ta¹na¹tū³ka³txai²la¹wi¹. It3ta² we¹ta¹kxa²
yā¹nxe³sxā³ we¹ta¹na¹tū³ka³txai²la¹wi¹. Ha³lai³xa² we¹ta¹kxa² yā¹-
nxe³sxā³ sa²si¹hā³a¹tū³ka³txi³su² we¹ta¹na¹jah¹lo²sa¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 8Nxe³yān¹ta¹ A²ki³lha³lxa²li² nxe² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sū³nu²khai³si¹lxi¹. Wxa²hxi²ka¹nīn¹ju³ta² hai³txi³ ne³ki³so³nxa³-
lho³li¹. A²wa³kxēn³sai¹nīn¹tū³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ wain³txi³
sa²hau³kot3sa²tē³ai¹nīn¹tu¹wi¹.

9 Wain³txi³ kái³kxe³su² a³lxi¹nha²kxai³ ko³nxe³ti³ kái³kxe³su² yo²kwī¹-
kxi¹nha²kxai³ nxi¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³ Sū³na² Si³yxa³jah¹lo²na¹xai²na²
wxa²sū³nu²su² na¹ha²kxai³ nxe³na¹te²na¹xai²na² i²sxā³ so¹nxa²ha¹hē³li¹.
Nxe³nxa²ha¹kxah³lo² i³nxai²li² wxi²kin³ti³to³nīn¹ju³ta²li² wxa²ya³li³-
nāu³xa² ā³sen³sai¹ai¹ni¹lxi¹. Nxī¹nha²kxai³ káin² ka³lih³kxi¹nxain¹na³li¹.

Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la². 10Te²yā¹nxe³sxā³ āh¹ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹lāi³. A²wi¹lhī¹nu¹ta²kxai³lu² ha³lo²ai²li²
yuh³xan¹ko³xu¹ta²li² i³yū¹tin¹nhē³li¹. Wxa²hxi²kan¹khai³nxīn¹ju³-
ta²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹ko³xai²na² we¹tī¹nhē³li¹.

11 Nxe³ta³ko³xai²na² sa²kxai³lu² i³yū¹tin¹ko³xai²na² sa²kxai³lu² ne³ki³son³-
sxā³ hxa³ntu¹wi¹. Txa²wā¹wā²la³ka³lo³a² wa³su¹txi³ ti³non³te²ju²hē³li¹.
Nxe³kxa² yā¹nxe³ju³ta² ha³lo²ai²na² a²yo²ha³kxa¹ tī³non³khai¹nxe³-
tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ wxāi²lā²nxān³tho³li¹. Kxa²ti³ yxa²xai³lin¹tu¹wi¹.

12 Jā¹nxe³sxā³ wā²la² tī³ka³lo³ai²li² wxa²ka³lū³sxā³ ū³ha¹sān²nū²la² wā²la²
ka³lo³xā³xai²li² sa²wē³not3nha²hī³ki³tā³li¹. Te²yā¹nxe³ju³ta² ha³lo²-
ai²na² a²yo²ha³kxa¹ tah²ko³xai²na² ā³wē³not3tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹
wxāi²kxai³ ā³nā³li³to³txā²nxa³lho³li¹. Hai³txi³ ti³non³nxā²nxa³lho³li¹.

Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hē¹la². 13Jā¹nxe³jut3su² oh³xan¹-
tū³ka³txi³su² te²la³ e³kxain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². E³kxai¹nxa³te³nah¹lxi¹,
Txa²wā¹sū³nai²nān¹jau³kxai³lu²:

—~Txa²wi¹ne³tāu³a² ā³wxe³txu¹li¹. Nxīn¹tāu³a² wxa²ko¹ko¹nū³ka³txa²
sa²yo²we¹txa²si¹hai¹na¹ju³ta² wa³ka³ti³lo³tai¹na¹tu¹wi¹.

Nxe³jau³xa² yā¹nxe³jau³xa² oh³xan¹tū³ka³txa² e³kxain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
A²ki³lha³lxa²khai³xa² Je³su²jah³la² so¹lxi³ e³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

14Jā¹nxe³jut3su² oh³xan¹tū³ka³txai²li² i^h1nxe³tū³ka³txi³si²te²la¹xā³?
Hāi¹sxā³ ā³non²ta³kxi²ne³lain¹tū³ka³txai²la¹wa². A²nū²ai²li² yuh³xan¹ko³-
xan¹te²su² te²a² ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² sa²wa²su¹tain¹tū³ka³txi³nū³su²
ā³non²ta³kxi²te³lhxā³ sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Sa²wa²su¹tū¹nhē³jau³su²

2 1Jā¹nxe³jut3su² ha²kxai³ wān³txa² ya²la³lyau³xai²li² ain³kxi²ki³jau³xai²li² wi¹lain³kxi²a³sah¹lxi³hē¹la². Yxān¹ta¹ wi¹lain³kxi²ki³sxa³kxai²nān²tu³ wān³txai²li² yo³na² ā³nē³lha³ta²wa². 2Nxe³sxā³ wān³txu¹tai²na² oh³xan¹tū³ka³txu¹tai²na² wān³txa² ya²la³tu³jau³su² ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xai³tā² te²la³ wān³txai²li² wi¹lain³kxi²nha²sxā³ sa²yxo²we¹tai¹nxa³te²nāu³xai³tā² ko³-nxe³ti³ kái³ain¹ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ ko³nxe³ti³ kái³ain¹kxa²yo³su² sa²so¹ain¹ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa². 3Te²yā¹nxe³jut3su² txa²wā¹-nū³ka³txi³na¹xai²li² te²yā¹nxa²sxā³ sa²wa²su¹tū¹nhē³jau³nū³a² ā³na¹ki³kxai²nān²tu³ ā³non²ta³kxi²nē³te²la³ hai³txi³ yū³nē³lxa³lho³la². Jā¹nxe³ju³tai²li² Je³su²jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lo³su² ha²kxai³ nxe³jah¹lo³su² hi²sen³kxai³lu² txa²nū² wān³txa² sa²wa²su¹tū¹nhē³jau³nū³a² i³yau¹ū³nhē³lain¹na²hē³la². Nxe³nē³lhān³ka³tu³ yxo²i²-ain¹tū³ka³txa² jau¹xain²txi³ i³yau¹ū³nhē³lain¹na²la². Nxe³nē³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹ē¹nai²na² sa²wa²su¹tū¹nhē³jau³nū³a² ya²la³lai²la¹wi¹. Nxe³nē³lain¹-na³la². 4Nxe³ti³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² i³ye³ū¹hain¹nūn³ta¹hxi²hē¹la². I³ye³ū¹hain¹te³nah¹lxi¹, kái²n² wā³nxīn¹nū¹hai¹nha²kxai³ a²nū²a² hxi²ka¹nai¹-nxa³kxe³su² i³kái³ha²kxai³ a²nū³kxūn³ju³ta² on²txai¹nha²kxai³ nxe³ju³tai²na² yxo²ha³kxa¹ nxe² i³ye³ū¹hain¹ta¹hxi²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² A²yāu³ka³jxah¹la² i³la³kxi²nū¹hain¹kxe³su² ū³hū²xai³ain¹ju³ta² te²yā¹nxe³sxā³ i³-yē³ū¹hain¹nūn³ta¹hxi²hē¹la², Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³su² ha²kxai³la².

Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²wa²su¹tū¹nhē³jah¹lo²su¹

5Nxe³sxā³ yān³txai²na¹ oh³xan¹tū³ka³txa²kxai³lu² ha³lo²a² txah²ko³nū³a² i³yū¹txa³ko³nū³a² hai³txi³ ū³hū¹ain¹ta¹hxi²nxa³hē¹la², ā³wa³kxēn³txa³si¹-jau³sa³. 6Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxai³tā² nxe²e³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²khai³xa² ih¹nxe³kxa²yan³ti³su² hxi²ka¹nai¹nxa³kxan²ti³ ne³wā²na³ai¹nxān³te²la¹xā³? Ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ a²nū²a² tah²-nāu³xai²li² wi¹li²ai¹nīn¹te²la¹xā³?

7Nxe³sxā³ oh³xan¹tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² hxi²kan¹sxā³ ān³sen³sai¹ain¹-si¹nhī¹lxi¹. Jū¹nxa² yan¹nāu³a¹ te²yā¹nxe³te²tu³ nxe²yxau³ain¹tu¹wi¹. A²nxe³te²nāu³xa² wxi²kin³ti³ton³si¹hai¹ni¹nha²kxai³ i³sa²nēn¹kxi²ha²-kxai³ nxai¹ni¹nhē¹li¹. Yen³kxa² whāi²na¹ ā³wa³kxēn³to³tai¹ni¹nhē¹li¹.

8Yen³kxai²na² a²yxo²ha³kxa¹ wxa²hxi²ka² ūh³wxe³nū¹hai¹ni¹nhē¹li¹. Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxai³tā² nxe³ta¹hxi²hē¹la². A²nxe³ju³kxai³lu² yen³-kxai²li² ūh³wxe³nū¹hain¹kxe³su² ū³hū²hxa³tai¹nhē¹la². Hai³txi³ a²yen³kxi³la³ wā³ko³nxa³wa². Nxe³yān¹ta¹ hi¹nai²li² txa²wā¹ye³nai²na² i²ki³sxa³wa². Ūh³-wxe²hxa³tū¹hain¹kxe³su² i²ki³sxa³wa². 9I²ki³sxa³kxan²ti³ Je³su²jah¹lho²khai³su² i²ki³tā³la². A²nxe³jah¹lo²kxai³lu² kxā³nhxi¹nai³tā² oh³xan¹tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ā³sen³sai¹si¹hain¹ta¹hxi²hē¹la². Yxān¹ta¹ kwē³kxa² ka¹lxa²nxa³hē³-la². A²nxe³hi¹nai³tā² Txa²wā¹sū³nai²li² wi¹li²ū¹nhē³kxe³nū³su² jah¹lo²kxai³lu² Je³su²jah¹lo²kxai³lu² i³sa²si¹hā³ū¹nhē³ta¹hxi²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²

khāuh³lxa³txi³nha²sxā³ ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². Ya³lu²kxi²nē³nxa²ha¹te¹
 nxe³sxā³ hī¹na² sa²kxai³lu² wxi²kin³ti³ton³ni² kāin² sa²nēn¹kxi² nxe³ti³hit¹Ita¹-
 hxai²hē¹la². 10 Jā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹
 i³yūt¹l¹si¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³ yen³kxai¹li² i³yūt¹l¹si¹kxa²
 wi¹lha²te³si¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lo²nu¹ta²-
 kxai³lu² ye³khāuh³lxa³thin³khai¹nha²sxā³ ya³lu²kxi²nū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³jah¹lai²na² hi²sen³kxai³lu² txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² ā³wa³su¹tū¹-
 nhē³jah¹lai²la¹wa². Nxe³nū¹nhē³lhxā³ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² i³hxi²ka¹ta³lu²nsxā³
 yxau³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ju³ta¹na² wain³ye²na³la². A²nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³-
 tū³ hā²wxā³txa³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ Sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³ki³tu¹wa².

11 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³lai²li² Txa²wā¹sū³na² Ta²hai²la¹wa². Te²yā¹nxe³-
 sxā³ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² sa²han³kxi²ti³nē³na³la². Nxe³nē³lha²kxai³
 Sū³nu²kxai³lu² a²wē³ha³lxi³su² ti³hi¹tē³na³la². Nxe³ti³hi¹tē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 Je³su²jah³la² hi²sen³su² āu²li²nē³lxa³wa². Yxān¹ta¹ e³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²lon³ti³tāu³su² yxah³lxi¹lxi¹. Nxe³nē³na³la². 12 Nxe³sxā³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²wā¹sū³nāi³. Txa²lon³txi³tāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ wxi²kin³-
 ta³ton³nin¹ju³ta² i³yau¹ū³ai¹na¹tu¹wi¹. Yxo²i²tū³ka³txi³nāu³a²
 sa²nēn¹kxi¹nxa²ha¹jau³su² i³hain³kxai¹na¹tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 13 Te²yā¹nxe³jau³xa²sa¹, āh¹ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³nu²khai³xa² yxo²i²a¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Te²yā¹nxe³to³ha²kxai³:

—~Wē³ha³lxa² Sū³na² ū³hū¹sa³kxa² txai²na² sa²yo²we¹txa²te³lhxā³ sī¹-
 na¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

14 Jā¹nxe³jut³su² wē³ha³lxa²kxai³lu² a²sī³khai³xa² yū² a²ti³ha²yau³khai³-
 xa² yū² nxain¹na³la². Nxai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² sa²kxai³lu² tū¹ka³txa²
 yā¹nxe² wen¹nūn³te²jai¹ti²tu³wa². A²nū²khai³su² yū²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-
 ju³ta²kxai³lu¹ Sa³ta³na²jah¹lo²su² te² hi²sen³su² a²nū²a² i³ya²lu¹tain¹ju³ta²
 hxi²kan¹te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³te²a²yan³txi³su² Je³su²jah¹lai²na² sa²kxai³lu²
 ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ya³lu²kxi²nē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²-
 ta³a² a²hxi²kan¹jah³lo²kxai³lu² i³ya²lu¹tē³ju³ta³nū³a² hxi²ka¹nxa³ti³hi¹tā³la².

15 Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²ai²li² ya³lu²kxi²ju³ta³nū³a² yuh³lxi³sxā³ yxau²xai³te²la³
 ā³non²ta³kxi²si¹nhē³jau³su² Je³su²jah¹lo²kxai³lu² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la².
 Ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ a²nū²a² i²li²te²su² te²a² ya³lu²ju³ta³nū³a² yuh³lxa³kxi²-
 nha²sxā³ yxau²xai³ju³ta³nū³a² wxa²wa²su¹tu¹wa². 16 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² oh³xa²-
 sa²si¹hā³tū³ka³txa² ko³nxe³ti³ kái³ju³ta³la³ Je³su²jah³la² hxi²ki³kxai³lu² sa²wa²-
 su¹te³lhxā³ wxā³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ A³bra³āu²ah³lu¹tai²na²
 a²ne³tah²nāu³su² te²a² ko³nxe³ti³ kái³ju³ta² Je³su²jah³lain²txi³ sa²wa²su¹-
 te³lhxā³ wxā³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 17 Nxe³ha²kxai³ a²lon³ti³tāu³xa²kxai³lu²
 nxe³tū³ka³txa² yā¹nxe³khai¹xa² Je³su²jah³la² nxe³sih¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 Wā³nxin¹te²a² a²si³yxau³jah¹lo²su² te²lo³tā³la². Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a²
 i³ye³ū¹nhē³na³la². A²nxe³jah¹lan²tū³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tē³lha²-
 kxai³ wi¹wi¹nxe² kái³ū¹nhē³lha²kxai³ nxe³te²sē¹la². A²nxe³ju³kxai³lu² ko³nxe³ti³

kāi³ki³ju³ta² a²wah³xa² sa²wa²su¹tē³na³la². 18 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² a²kxā³nxa² Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³ kāi³si¹jau³nū³su² khāuh³lxa³ti³nū¹hain¹-na²hē³la². Nxe³kxan²ti³ hai³txi³ ko³nxe³ti³ kāi³xa³hē³la². Nxe²nxa³ha²kxai³lu¹ nxe³hī¹nān¹te²tu³ ko³nxe³ti³ kāi³si¹jau³nū³su² khāuh³lxa³ti³nū¹nhē³kxai²nān²-tu³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² ā³non²ta³kxi²nē³kxi²nū³su² hxi²kan¹nū¹nhē³na³la².

Je³su²jah³la² Moi³se²ah³la² nxe³nyhu¹kxi³jau³su²

3 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²ki³sa²kxai³ a²lon³sa²nyhu¹-ki³tā³la². Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² i³kaix¹lo³nē³na³la². Oh³xai²nān¹jau³xa² sa²yxo²wet¹lsxā³ yxau²xai³nē³si¹ja³kxa³nū³su² i³kaix¹lo³nē³na³la². Nxe³nē³ju³-tan¹te²kxa³ya³llhu² Je³su²jah³lo²kxai³lu² i²yxau²xai³la³sah¹lxi³hē¹la². A²nxe³te²a² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² i³sa²si¹ha³ū¹nhē³kxah³lai²la¹wa². Txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² yxo²i²ki³sa²kxai³ Txa²wā¹wā³nxin¹te²a² a²si³yxau²jah¹lo²lot³sxā³ i³ye³ū¹nhē³-kxah³lai²la¹wa², Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a²sa³. 2 Kxā³nxi¹nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² a²yxo²wān³txa² Moi³se²ah³lu¹ta²kxai³ kwa³na³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³na² sa³wi³ha³lxa² wain³txi³ sa²hau³kot³3si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². Kwa³na³ha²kxai³ Moi³se²ah³lo²nu¹ta²nān²tu³ wain³txi³ sa²yxo²we¹ta¹hxai²-ti³ai²ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² Je³su²jah³lo²nu¹ta²kxai³ Sū³na² hxi²ka² sa²si¹hā³ū¹nhē³kxah³lai²na² Sū³na² wān³txai²na² wain³txi³ sa²yxo²wet¹lsxā³ yxau²xai³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². 3 Nxe³sxā³ Moi³se²ah³lo²kxai³lu² a²wxi²kin³ti³ton³-ju³ta² kāin²na³la². Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² sa²kxai³lu² wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe³sxā³ ā³sen³sai²na³la². Nxe³sxā³ sxi²su² a²wi¹ju³ta² i²ki³te²ju²hē³la². Yxān¹ta¹ sxi²ha² ton³jah¹la² sa²nēn¹kxi²khai¹nxe³ki³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ Moi³-se²ah³lu¹ta²na² sa²kxai³lu² sxi²khai³xa² yā¹nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² sa²kxai³lu² sxi²ha² txon³jah¹la² yā¹nxe³ha²kxai³ nxe³hū³nx²na³la². Nxe³kxe³su² ha²kxai³ Je³su²-jah³lai²na² a²wxi²kin³ti³ton³ju³ta² ā³sen³sai²na³la². 4 Jā¹nxe³sxā³ sxi²ha² i²li³thi³na² txon³jah¹la² yū³na³la². Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² yen³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ wet¹ljah¹lai²la¹wa². 5 Jā¹nxe³sxā³ Moi³se²ah³lo²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² a²sa³wit³su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² a²yen³kxi³su² te²kxai³lu² wi¹lhit¹lsxā³ sa²hau³-kot³3sa²tē³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² tah²yau³nū³a² yan¹na² e³kxi²jau³nū³a² i³ye³nūn¹ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². 6 Nxe³nxa²ha¹te¹ Kris²-tu³jah¹lo²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ta²hai²la¹wa². Txa²wā¹sū³na² sa³wi³ha³lxi²na² A²hxi²kan¹jah³lai²la¹wa². Txa²wā¹ki³na¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ki³-tū³ka³txi³ki³na¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³su² ki³tā³la². Ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxo²i²sa²tē³ki³kxe³su² ha²kxai³ wah³nxe³kxi²sa²tē³ki³kxi³ju³ta²nū³su² kan²txi³ i³ki³kxe³su² ha²kxai³ nxe³ki³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³su² ki³tā³la².

Txa²wā¹sū³na² sa³wi³ha³lxa² i³ye¹nxi²kxi³jau³su²

7-8 Jā¹nxe³ha²kxai³lu¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹lai²na² a²wān³txi³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹na²su² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³ye³kxi¹nx²ti³jau³xa² ain³kxah¹-lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³ai²na² sa²yxo²ā³sa²tē³ah³lxi³txa³hē¹li¹.

Nxe³sxã³ a²kxã³nhxí¹nu¹taí²na² wxa²wí³na²nãu³xu¹taí²na² sa²-
 kxai³lu² txa²wãn³txa² sa²yo²ã³sain¹na²hẽ³li¹. Ha³lo²ai²na² a²nũ²a²
 yxau³ai¹nxa³ko³xu¹ta²kxai³lu² ai³lha²thet3tai¹nhí¹nu¹taí²na² hxi²ye¹-
 ta³lxi³nha²si¹sain¹na²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ a²ẽ¹na² e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
 “Sũ³na² wãn³txa² sa²yo²ã³ki³kxan²ti³ ko³nxe³ti³ kã³ki³kxa²yo³ha²
 ũ³hũ¹sain¹si¹nxa³lho³na¹.” Nxe³nyhain¹na²hẽ³li¹. Jã¹xah³lxi³txa³hẽ¹li¹.

9 A²nxe³hi¹nu¹taí²kxai³lu² wxa²wí³na²nãu³xu¹taí²kxai³lu² txa²wã³nxí¹-
 nũ¹hai¹na¹ju³ta² i²sain¹to³kxan²ti³ kwẽ³kxa² ka³lxa¹txi³ 40 nxe²
 kwẽ³kon³sxã³ i²sain¹to³kxan²ti³ txa²wãn³txa² sa²yo²ã³sain¹to³sxã³
 hxi²ye¹ta³lxi³sain¹to³hẽ¹li¹.

10 Nxe³sain¹to³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³an³ta³kxai¹na¹hẽ³li¹. Ì³an³ta³-
 kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Tũ¹ka³txai²na² a²ẽ¹nãn¹jau³xai²li² ko³nxe³ti³
 a³nhain¹na²hẽ³na¹. Hai³txi³ tĩh³na² i³yau¹ũ³hai¹na¹tĩh³na² ã³nxai³-
 ain¹nxa³hẽ³na¹.” Nxe³sain¹na²hẽ³li¹.

11 Nxe³sai¹nha²kxai³lu¹ i³an³ta³kxi²nha²sxã³ i³ye³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Txa²-
 ha³lo²a² ã³wih¹sxã³ i³ye¹nxí²sa²tẽ³ya³sai¹nxa³lho³li¹.” Nxe³ai¹na¹hẽ³li¹.

Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

12 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² txa²wã³tã³sa²yah³lxi¹lxa².

Wxa²ẽ¹nãu³ai²na² i²khai¹nxe³nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Wxa²ẽ¹nãu³ai²li² ko³nxe³ti³-
 hin¹nha²sxã³ yo²ĩ²yah²lxan³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² Ka³ten³yah¹lo²kxai³lu²
 ã³nxu²lot3jah³lxin¹nha²ta²wa². 13 Txa²wã¹sũ³naí²na² ũ³wha²li¹txã³nxã² i³yau¹ũ³-
 nhẽ³jau³xa² yũ³ki³tã³la². Txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² e³kxi²nũ¹nhẽ³na³la². Nxe³nẽ³tãu³a²
 txa²wã¹nũ³ka³txai²na² i³nxũ²kwai³lxũ¹waun¹nha¹jah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³yãn¹ta¹
 a²hí¹naí²na² i²li³te² i³nxai²na² ko³nxe³ti³ a³in³yah³lxin¹ju³ta² i³ki³ha¹kxi¹sa²-
 kex3so¹nx2ti³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²kxai³lu² ã³na¹yah³lxin¹kxa²yan³txi³su²
 nxe³nx2ta¹wa². 14 Jã¹xah³lxin¹jut3su² yo²ĩ²yah³lxin¹ju³taí²tã² ya³lo³txi²yah³-
 lxi¹nha²kxai³ hai³txi³ ã³na¹yah²lxa³nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹taí²ai¹ti²tu³wa².
 Jã¹yxah³lxi¹nha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² sa²yo²wet1sxã³ yxau²xai³lah³lxi¹lxa².

15 A²nxe³ju³tu¹taí²na² Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹taí²na² e³ta¹-
 hxai²hẽ¹la². E³te³nah¹lxi¹:

—Hí¹na²su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³ye³kxi¹nx2ti³jau³xa² ain³kxah¹lxin¹-
 kxai²nãn²tu³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² sa²yo²ã³sa²tẽ³yah¹lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³
 a²kxã³nhxí¹nu¹taí²na² wxa²wí³na²nãu³xu¹taí²na² sa²kxai³lu² txa²wãn³txa²
 sa²yo²ã³sain¹na²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ a²ẽ¹na² e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹: “Sũ³na²
 wãn³txa² sa²yo²ã³ki³kxan²ti³ ko³nxe³ti³ kã³ki³kxa² yo³ha² ũ³hũ¹sain¹si¹-
 nxa³lho³na¹.” Nxe³nyhain¹na²hẽ³li¹. Jã¹xah³lxi³txa³hẽ¹li¹.

Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² ĩh¹te²tã³ kxã³nhxí¹nu¹taí²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 ain³kxain¹sãn²sxã³ sa²yo²ã³ain¹ta¹hxai²te²sẽ¹na²? Kwa²hã¹nxe³sxã³ tũ³ka³-
 txai²na² sa²kxai³lu² Moi³se²ah³lu¹taí²na² hxi²ka² sa²hau³ko³tũ³ka³txai²la¹wa².
 E³ji²ta²ko³xa² sa²sai¹si¹hain¹tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txu¹taí²na² sa²yo²-
 ã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 17 Te²yã¹nxe³sxã³ kwẽ³kon³ka³lxa¹txi³ 40 nxe² kwẽ³kon³tãu³a²

Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² ih¹te²ta³ i³an³ta³kxi²ta¹hxai²te²sē¹na²? Kwa²hāi¹nxe³sxā³, ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xai²na² ai³lhxa³ yxau²xai³tāu³a² ko³nxe³ti³ kāi³-tū³ka³txa² yan¹nāu³a¹ ya³lu²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i³an³ta³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 18 Te²yā¹nxū³sxā³ Txa²-wā¹sū³nai²li² a²kxā³nxa² e³kxi²jau³xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²ha³lo²a² ā³wih¹sxā³ i³ye¹nxi²sa²tē³ya³sai¹nxa³lho³li¹. Nxe³jau³-jau¹xu¹tai²li² ih¹te²ta³ ain³kxi²tū³ka³txi³su² hi³te²la¹xā³? Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³wih¹xa³kxi³nū³su² ih¹te²ta³ ā³wih¹si¹hai¹nxa³te²la¹xā³? Kwa²-hāi¹nxe³sxā³ tū¹ka³txu¹tai²kxai³lu² wān³txai³tā² sa²yo²ā³tū³ka³txu¹tai²na² e³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 19 Nxe³jut3su² hi¹na² i²ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yo²i²ai¹nxa³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³wi¹hain¹ju³ta³-nū³su² hxi²ka¹nai¹nxa³lho³la². Ju¹tai²li² txa²wā¹ē¹nāu³a² i²nha²ki³tā³la².

4 1 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³nai²na² ha³lo²a² ā³wih¹sxā³ i³-ye¹nxi³ki³ju³ta³nū³su² ā²la² i³ye³kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nē³lha²kxai³ i²khai¹nha²xai³jah³lxi³hē¹la².

—~Ha³lo²a² i³ye¹nxi³na¹ju³ta³nū³a² ā³wih¹si¹sa²nxa³jau³su² i³yī¹li²sa²na³na¹. Nxe³yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² ya³nx2ta¹wa². 2 Jā¹nxe³jau³xu¹tai²na² i³hen³-txi³nx2ti³jau³xu¹tai²li² jau³xain²txi³ i³hen³txi³nē³jau³xain²txi³ nxe³jau³xai²li² ain³kxi²nūn³ki³ta¹ti²tu³wa². Nxe³jau³jau¹xu¹tai²na² ain³kxain¹kxan²ti³ hai³txi³yo²i²ai¹nxa³ha²kxai³lu¹ i³hxi²ka¹tain¹ju³ta³nū³a² yū³ain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³-wa². 3 A²kxā³nxi¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ha³lo²a² yo²ha³kxa¹i³yū¹ta³lu¹nhi¹nu¹tai²kxai³lu² i³ye¹nxi³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²kxā³nxi¹-nu¹tai²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ yo²i²te²ki³na¹xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³wih¹sxā³ i³ye¹nx2sa²tē³ki³ju³ta³nū³a² yū³ki³tu¹wa². Yxān¹ta¹ tū¹ka³txi³nu¹ta²kxai³lu² kxā³nāu³a¹ yū³ai¹nxa³lho³la². Nxe³jau³xai²li² Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~I³an³ta³kxai¹na¹ha²kxai³ Txa²ha³lo²a² ā³wih¹sxā³ i³ye¹nxi²sa²tē³ya³sai¹nxa³lho³li¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 4 Nxe³ha²kxai³la¹ āh¹ wān³txa² ā³xa² e³kxi²-ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²ti³xa² e³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². E³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²tāu³a² wa³kon³sān²nū²la² a³lan²nūn³-tāu³a¹ i³ye¹nxi²ta¹hxai²hē¹li¹, Txa²wā¹sū³na²su¹. Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² a²wa³ka³la² ā³na¹sān²nū²la² i³ye¹nxi²ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³-wa². 5 A²nxe³jau³su² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²ha³lo²a² ā³wih¹kxi²sān²sxā³ i³ye¹-nxi²sa²tē³ya³sai¹nxa³lho³na¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 6 A²nxe³jut3su² a²wi¹lhī¹na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yo²i²ai¹nxa³ha²kxai³ hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³wih¹sxā³ i³ye¹nxi²-ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ai¹nxa³ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa² ā³wih¹sxā³ i³ye¹nxi²ju³ta³nū³a² yū³tu¹wa². 7 Nxe³ha²kxai³ ju¹tai²li² āh¹ i³yau¹ū³te³lhxa³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³nu¹kxai³lu² āh¹ a³la²ni²tāu³a¹ i³hau³ko³ta¹hxai²ti³ai¹-

ti²tu³wa². Nxe³je³nai²li² hi¹nai²la²na³la². A²nxe³jau³jau¹xai²li² kwê³kxa³ ko³ka¹lxa¹tâu³a¹ Txa²wâ¹sû³na² wân³txu¹txai²na² Ta³vi²yah³lu¹tai²na² û³-wha²li¹jau³xu¹tain²txi³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Hi¹na²su² Txa²wâ¹sû³na² wân³txa² î³ye³kxi¹nx2ti³jau³xa² ain³kxah¹-lxin¹kxai²nân²tu³ wxa²ê¹nâu³ai²na² sa²yo²â³sa²tê³ah³lxi³txa³hê¹li¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

8 Jâ¹nxe³ju³kxai³lu¹ a²kxâ³nhxi¹nu¹tai²na² Moi³se²ah³lu¹tai²na² yah³-lon¹sxâ³ ya³lu²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nû²la² a²wê³not3jah¹la² Jo³su³e²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² I³sa³e² nû³ka³txu¹tai²na² a²wa³kxên³txi³ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹lu¹tai²na² sa²kxai³lu² I³sa³e² nû³ka³txu¹tai²na² î³ye¹nxi³si¹hain¹ke³la³te²kxai³ hai³txi³ Txa²wâ¹sû³nu²la³ hai³txi³ âh¹ yan¹-nâu³la³ î³ye¹nxi²ju³ta² â³yu³ta³la³ î³ye³kxai¹nhj³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³yân¹ta¹ e³kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 9 Nxe³ha²kxai³ Txa²wâ¹sû³na² yo²î²ain¹tû³ka³txa² sa²kxai³lu² Txa²wâ¹sû³na² ha³lo²a² î³ye¹nxi²ju³ta³nû³a² yû³ain¹tu¹wa². A²kxâ³nxu¹ta²kxai³lu² Txa²wâ¹sû³nu¹ta²kxai³ a²wa³ka³-la² ta³lun²sân²nû²la² a²lan²ta² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²tâu³a² wa³kon³sân²nû²la² a³lan²nûn³tâu³a¹ î³ye¹nxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jâ¹-nxe³sxâ³ î³ye¹nxi²ki³ju³ta³nû³su² yû³nû¹nhûn³ki³tu¹wa². 10 Nxe³sxâ³ a²nû²a² î²li³te²la³ Txa²wâ¹sû³na² ha³lo²a² â³wih²kxi²sxâ³ î³ye¹nxi²kxai²nân²tu³ a²wa³ka³li³yu³khai³xa² a²yo²ha³kxa¹ â³na¹hî³nx2na³la². Kxâ³nhxi¹nai³-kxai³ Txa²wâ¹sû³na² î³ye¹nxi²hi¹nai³kxai³ jâ¹nxe³sxâ³ a²nû²a² î²li³te²la³ î³ye¹nxi²nû³nhî³nx2na³la². 11 A²nxe³jut3su² Txa²wâ¹sû³na² ha³lo²a² î³ye¹-nxi²si¹nhê³ki³jau³nû³su² â³wih¹ki³sxa³kxa²yan³txi³su² sa²yo²â³ain¹kxai³ jâ¹xa³sah¹lxi³txa³hê¹la². Ya³lo³txi²sxâ³ â³wih¹ha³sah¹lxi³wxa².

12 Txa²wâ¹sû³na² wân³txa² ka³ten³jah¹la² yâ¹nx2na³la². Wâ³nxin¹jah¹la² yâ¹nx2na³la². Yu³la² kâin²ta³wxi²a² txo¹khai¹nxe³te²ju²hê³la². A²wxi²ai²na² txo¹ha²kxai³ a²ha³tih³nâu³a² txo¹ha²kxai³ nxe³te²ju²hê³la². Ka³yxuh³xai²-na² a²sî³nai²na² û³whi²lho¹ki³te²ju²hê³la². Nxe³ki³kxai²nân²tu³ a²su³ai²na² e³lxah¹ î²ki³te²ju²hê³la². Nxe³ta³wxi²a² yâ¹nx2na³la², Sû³na² wân³txa²sa³. Nxe³sxâ³ Sû³nai²na² wân³txa² ain³kxi²ki³tâu³a² txa²wâ¹ê¹nân¹jau³xai²na² e³lxah²lxi³nê³ye²na³la². Te²yâ¹nxe² txa²wâ¹ten³nha²ki³jau³xai²na² e³lxah²-lxi³ye²nûn³ki³tâ³la². 13 Jâ¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wâ¹sû³na² yen³nâu³ai²li² hxi²kan¹txi³ hâi³a² yxau³ki³sxa³wa². Ha³lo²a² whâi²na¹ e³lxah²lxi³ye²na³la². Kâi³ki³ju³ta² e³lxah²lxi³ye²ha²kxai³ ain³nha²ki³jau³xa² e³lxah²lxi³ye²ha²kxai³ nxe³ye²na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wâ¹si³yah³la²nâu³xu¹tai²na² kâi³ain¹kxai³ jâ¹xa³sah¹lxi³txa³hê¹la². Wain³txi³ sa²yo²we¹ja³sah¹lxi³wxa², Sû³na² ha³lo²a² â³wih¹sxâ³ î³ye¹nxi²ki³sxa³kxa²yan³txi³nû³sa³.

Je³su²jah³lai²na² Txa²wâ¹sû³na² yen³nâu³a² î³-ye³û¹nhê³kxah³la² î³yau¹û¹nhê³jau³su²

14 Jâ¹nxe³jut3su² kan²txi³ yo²î²a³sah¹lxi³wxa². Je³su²jah³la² Txa²wâ¹sû³na² Tah²hai²la¹wa². Txa²wâ¹sû³na² yen³nâu³a² â³wih¹sxâ³ yxau²na³la². A²nxe³jah¹-

lxain²txi³ Txa²wā¹wā³nxĩ¹te²a² a²si³yxau³jah¹lai²la¹wa². Txa²wā¹sũ³na² yen³nāu³a¹ i³ye³ũ¹nhē³na³la². 15 Nxe³sxā³ txa²wā¹wā³nxĩ¹te²a² a²si³yxau³jah¹la²kxai³lu² txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² nũ³kxũ³nē³lxa³ju³ta² yan³ta³kxi²nē³na³la². Jah¹la²kxai³lu² txa²wā¹kĩ³nāu³xai²na² ya¹nxe³la²sxā³ kō³nxe³ti³ kái³sain³si¹jau³nũ³su² o²la³kxi²-nũ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³yān¹ta¹ hai³txi³ we¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Kō³nxe³ti³ kái³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². 16 Jā¹nxe³jut3su² ya³lo³txi² nxe³sxā³ Je³su²jah³la² ā³ti³a³sah¹lxi³hē¹la². Nxe³kĩ³kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tē³hā²kxai³ kō³nxe³ti³ kái³kĩ³kxa² whāi²na¹ ā³wa²su¹tũ¹nhē³tu¹wa². Wi¹-lhin¹sxā³ yan³ta³kxi²nē³tu¹wa². Hxi²kan¹nē³lxa³tāu²a² i³nxũ²kwai³lxũ¹nē³tu¹wa².

5 1-3 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txa² nxe²na³la². Txa²wā¹sũ³na² yen³nāu³-a² wā³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹jah¹lai²li² a²si³yxau³jah¹lai²li² Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² te²a² i²sxā³ i³so²na³la², Ju³te²a²nāu³xai²na² hxi²ka²sa³. Nxe³sxā³ a²nũ³khai³su² kxan²ti³ a²ka³lxa¹txi³nāu³xa² Txa²wā¹sũ³na² ye³na¹ wā³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹na³la². Nxe³ju³kxai³lu² yen³kxa² tē³sxā³ Txa²wā¹sũ³nu²kxai³lu² ũ³hũ²na³la². Te²yā¹-nxe³nũ³sxā³ a²nũ²a² kō³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² ā³ti³si¹ja³kxa³nũ³su² ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² tē³sxā³ Txa²wā¹sũ³nu²kxai³lu² ũ³hũ²na³la². Jah¹la²kxai³ kō³nxe³-ti³ kái³kxe³su² ũ³ti¹kxi² a²nũ²a²nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ kō³nxe³ti³ kái³ain¹kxe³su² ũ³ti¹kxi² nxe³si¹ja³kxa³nũ³su² ũ³hũ²na³la². Nxe³te²jai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³ju³kxai³-lu² jah¹la²kxai³ a²nũ²khai³su² ye²ha²kxai³ a²ē¹nāu³ai²na² sa²kxai³lu² kō³nxe³ti³ kái³ju³ta² ten³kxi²nha²jau³su² o²la³kxi²sain³nha²na³la². Nxe³sain³si¹nha²ha²kxai³ a²nũ²a²nāu³xai²li² i²li³te²a² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wain³txi³ kō³nha²nxa²te²su² te²a² kō³nxe³ti³ kái³te²su² te²a² nxe³te²he³la³kxa² yan³ta³kxi²nũ³nyhah¹na³la². Nxe³te²na² sa²kxai³lu² a²ē¹nāu³a²kxai³lu² a³la³kxi²nũ³yha¹hĩ³nx2na³la². 4 Nxe³nxa²-ha¹te¹ a²nũ²a² a²ē¹nān¹jau³xai²li² hai³txi³ e³xa³jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Wā²nxũh¹ Txa²wā¹sũ³na² yen³nāu³a¹ a²nũ²a² wā³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹-kxe³nũ³su² o²la³kxi²na¹tũ¹xā¹. Nxa¹kxai²nān²tu³ i³sa²nēn¹kxi²ti³hit1sain¹tũ¹xā¹. Nxe³jau³su² e³xa³wa². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i²nx2ti³kxai²nān²tu³:

—~Jah¹lai²li² i³ye³ũ¹hain¹kxe³nũ³su² o²la³kxi²si¹ha¹ja³kxa³nũ³su² i²sxā³ so¹-na¹tũ¹xā¹. Nxe³jau³su² nxe³hĩ¹na¹ so¹lxi³ Txa²wā¹sũ³na² yen³nāu³a² wā³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹kxe³su² o²la³kxi²na³la². Kxā¹nxi¹nu¹ta¹na² te²yā¹nxe³jut3su² A³rāu²ah³lu¹-tai²na² ju¹taix3 Jā¹nxe³sxā³ o²la³kxi²si¹ja³kxa³nũ³su² i²kaix1so¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

5 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² kxān³su² a²ha² yān³ta¹na¹ Kris²tu³jah¹la² sa²kxai³lu² A³-rāu²ah³lu¹ta¹na² yā¹nxe³sxā³ wā³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹kxe³su² wā²nxũh¹lxi³sxā³ o²la³kxi²ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Wā²nxũh¹ i³sa²nēn¹kxi²nha²si¹nha²ju³-ta³nũ³a² kwa²sa²so¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³ta²kxai³lu² Je³su²jah³la² i³yau¹ũ³nhē³jau³su² Txa²wā¹sũ³na² ũ³wha²li¹txā³nxai²li² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² Txa²wēt3su²khai³nxĩ¹lxi¹. Hĩ¹na¹ wxa²wĩ³nu²khai³sa¹wi¹.

A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i³hen³txai¹na¹tu¹wi¹.

Nxe³jau³xai²li² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 6 Yau³xā³xa²kxai³lu² Je³su²jah³-la² i³yau¹ũ³nhē³jau³su² nxe³nũ³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²yen³nāu³a² a²nũ²a² wā³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹si¹ju³ta² o²la³kxi²sa²-tē³in¹tu¹wi¹. Me³ki³se³te²kah³la² he³la³ko³si¹lxi¹.

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

7 Kxã³n^hxⁱna¹i³kxai³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² txa²wã¹ha³lo²a² yxau²xai³ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ti³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² kãin²txi³ si³yxau³jah¹la² i³ye³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ya³lu²kxi²nẽ³ju³ta³nũ³a² ã³non²ta³kxi²nũ¹-nhẽ³jah¹la² i³ye³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹lain²txi³ a²ẽ¹nã¹jau³xa² i³ye³kxi²nha²ha²kxai³ kãin² i³kaix¹sxã³ i³ye³kxi²nha²ha²kxai³ au³txi³ i³-ãin²ta³kxi²nha²sxã³ i³ye³kxi²nha²ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² win¹ta² thã³ti³la² sa²yo²we¹kxi²nha²ha²kxai³ Je³su²jah¹la²kxai³lu² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³-wa². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² wãn³txai¹li² jau¹xai²na² a²yo²ha³kxa¹ ain³kxi²sxã³ we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 8 A²nxe³jah¹-la²kxai³lu² Je³su²jah³la²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² A²tah²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Khãuhx3nha²tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹ju³ta³nũ³a² ã³ne³wxe³-ton³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 9 Nxe³sxã³ sa²yo²we¹ta³lun²ka³tu³ a²nũ²a²nãu³xa² i²li³te²a² te²yã¹nxe² sa²yo²we¹te²su² te²nãu³xa² a²ẽ¹nãu³ai¹na² i³hau³ko³tũ¹-hain¹te²la³ te²su² te²na² nxe³te²lo³ta¹hxai²hẽ¹la². A²hi¹nai²na¹ ãh¹xai²na³la². 10 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah¹lo²kxai³lu² i²sxã³ i³so¹sxã³ wã³nxin¹ta² si³yxau³jah¹lo²su² te²lo³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²-wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²nũ²a² wã³nxin¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Me³ki³se³te²kah³la² a²hẽ³la³ko³tu³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Sũ³na² wãn³txa² sa²yo²wet1sã²ka³tu³ hã²wxã³txa³ ã³na¹kxe³jau³su²

11 Jã¹nxa¹ju³kxai³lu² wãn³txa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³xai²na² ka³lxa¹jau³-xai²na² ã³tau³to³tã³la². Yxã¹ta¹ wa³lxe³jau³xai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ wi¹lain³kxi²yah²lxa³nha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ã³ne³wxe³yah²lxa³ntho³la². 12-14 Kwẽ³kxa² ka³lxa¹ko³xai²li² yo²i²sa²tẽ³yah³lxi¹lxa².

—Wãn³txa² wa³lxe³jau³su² a²hoh³lxi³su² yah³lxi¹ji¹xã¹. A²nũ²a² ã³xai²na² i³tih³nxain¹yah³lxi¹ji¹xã¹. Na¹jau³su² na¹ta¹ yah²lxa³lxa². Wãn³txa² Txa²wã¹-sũ³na² wãn³txa² a²wi¹lhĩ¹nã¹jau³xai²na² hai³txi³ a³la³kxi² ta³lun²yah³lxa³lxa². Nxe³yah²lxa³nha²kxai³ ãh¹lxi³sxã³ i³yau¹ũ¹nx2ti³to³ju³ta² so¹lxi³ yũ²na³la². Txa²wã¹wẽ³ha³lxa³ jũ¹lxi³hĩ¹na² a²su³su³yau³xa² so¹lxi³ i³te²jai¹ti²tu³wa². Yxã¹-ta¹ txon²ti³tãu³a¹ yain³txi³khai³su² yain³te²jai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² wẽ³ha³lxa² yã¹lyah³lxi¹lxa². Wa³lxe³jau³xa² a²hoh³lxi³si²yah³lxa³nha²kxai³ a²su³su³yau³hũ³nxe² wãn³txa² wi¹lhĩ¹nã¹jau³xa² so¹lxi³ a³la³kxah¹lxi¹-lxa². Yxã¹ta¹ wãn³txai¹li² ain³kxah¹lxi¹jau³xai²na² wain³jau³su² tã³nxa² wai³nxa³jau³su² tã³nxa² hxi²kan¹txi³ a³ya³txi²yah³lxa³lxa². Te²yã¹nxe³sxã³ ko³-nxe³ti³hin¹kxe³su² tã³nxa² wi¹lhĩ¹nã¹kxe³su² tã³nxa² a²hoh³lxi³si²yah³lxa³lxa².

6 1 Yxah²lxa³nha²kxai³ a²nũ²a² hxi²kan¹te²a² yã¹nxe³sxã³ wãn³txai²li² a²hoh³lxi³si²a³sah¹lxi³hẽ¹la². A²wi¹lhĩ¹nai³tã¹nã¹jau³xa² Kris²tu³jah¹-lai²na² wãn³txa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³xai²tã² i³ha³nãu²kxi²sxã³ wãn³txa² ã³ta³lo³hẽ²ti²jau³nũ³a² wa³lxe³jau³xan²tu³ ã³ne³wxe³nũh¹a³sah¹lxi³hẽ¹la². A²si³yxau³jau³xai²tã² ãh¹ o²la³kxi²xi²a³sah¹lxi³tã³lxa². A²yen³kxi³yu³ta²

ha³ya³kxa³lxi³sin¹ju³tai³tã² ã³na¹ki³sa²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² so¹lxi³
 yxo²i²ki³sa²kxai³ nxe³jau³jau¹xai³ta³lxi³ ã²la² kã¹ki³tã³la². Kã¹ki³sa²kxai³
 txa²wã¹si³yon³nãu³a² ã³nũ²la² ya¹nãn¹jau³nũ³a² wa³lxe³jau³xan²tu³ wi¹-
 lain³kxa¹sah¹lxi³hẽ¹la². ²Te²yã¹nxe³sxã³ wãn³txa² au³hxai²jau³xai³tã²:

—~Yen³kxa² wi¹sa²hxa³n³kxa³ti³jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² ã³ne³-
 wxe³ki³sa²kxai³ a²nũ²a²te²na² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²te²na²
 wxa²ne³wxaih³ki³ju³ta² ã³ne³wxe³ki³sa²kxai³ nxe³ki³tã³la². Te²yã¹nxe³ju³kxai³la¹
 a²nũ²ki³nãu¹xai²li² ya³lu²ki³kxai²nãn²tu³ yan¹nãu³a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²-
 ki³kxe³nũ³su² ã³ne³wxe³yah³lxi¹nha²kxai³ ã²la² yan¹nãu³a¹ txa²wã¹kõ³nxe³ti³
 kã¹ki³ju³ta² a²ya³ti³nũ¹nhẽ³ju³ta³nũ³su² ã³ne³wxe³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³-
 yah³lxi¹lxa². Nxe³jau³xai²na² ha³kxa¹ ã³ne³wxe³ki³tã³la². ã³ta³lo³hẽ²ti²jau³nũ³a²
 wa³lxe³jau³nũ³a² a¹la³kxi¹jah³lxi³nũ³nhẽ¹la². ³A²nxe³kxe³kxai³lu² kã¹ki³tu¹wa².
 Txa²wã¹sũ³na² ã³nhĩ²ka¹tũ¹nhẽ³kxai²nãn²tu³ nxe²kã¹ki³tu¹wa².

⁴Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a²i²li³te²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²kxai³lu² a²e¹nãu³-
 ai²na² ã³wih¹sxã³ sa²ha²te¹tũh¹sãn²ka³tu³ hã²wxãn³txa³ wãn³txai²li² ã³na¹sxã³
 sa²yxo²ã³kxai²nãn²tu³ nxe³jah¹lo²su² jah¹lo²sin¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ Txa²-
 wã¹sũ³na² ã³wã³li²xi²sxã³ ã³yxo²o³tũ¹ai¹nxa³lho³la². A²kxã²nxa² Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txa² wi¹lhĩn¹sxã³ i²yxau³nu¹hai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jah¹la²
 nxũ²kwai³wi¹hai¹nha²kxai³ nxe³kxe³su² nxe³ain¹na²hẽ³la². ⁵Txa²wã¹sũ³na² wãn³-
 txa² wi¹lhĩn¹jau³su² ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wã³nxĩn¹sxã³ o²la³kxi¹nũ¹ha²kxai³
 nxe² i²sxã³ yxau²xai³lain¹na²hẽ³la². ⁶Jã¹nxe³jut³su² ha³ya³kxa² yxo²i²ain¹ju³ta²
 ã³na¹ain¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ kõ³nxe³ti³ kã¹ain¹ju³ta² i³ain¹ta³kxi²nhain¹sxã³
 Txa²wã¹sũ³na² ã³wa²li²xi²sxã³ ã³yxo²o³tũ¹ai¹nhĩ³nx²nxa³wa². A²nxe³tũ³kã³txai²-
 na² hi²sen³su² Txa²wã¹sũ³na² Ta²ha² Kris²tu³jah¹lo²si²ha²kxai³ ah¹lxi¹sxã³ tẽ³sxã³
 hi³sa³ka³txa² ũ³hxi¹ki¹la³kxi²sxã³ su²lhã³ain¹kxa² ya¹nxe³jut³sũ³ju³ta² kã¹ai¹-
 nhĩ³nx²na³la². Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a²nãu³xai²na² a²yen³nãu³a¹ tũ¹kã³txai²na²
 hi²sen³su² Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² ãu²lxa²to³ta¹nhĩ³nx²na³la².

⁷Nxa²ha¹te¹ txa²wã¹ha³lo²a² kxĩh³nũ³xai²na² wi¹la³ wax³tu²tũ³xai²li²
 yain³txa² wi¹lwen¹te²ju²hẽ³la². Hai³sxa² a²wa³kxẽn³yah³la² yain³txa² kãin²
 wxa²so¹xi²te²ju²hẽ³la². Nxe³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu²
 wi¹lhĩn¹sxã³ i²hĩ³nx²na³la². ⁸Yxãn¹ta¹ si³sa² wai³la² ũ³yhen³kxa² wen¹ko³sxa²-
 kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² kõ³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hĩ³nx²na³la².
 Nxe³sxã³ yan¹nãu³a¹ ha³nxe²a² ũ³hĩ¹lhxa³thĩ³nx²na³la². Nxe³kxa²yã¹nxe³kxe³-
 hũ³nxe² hai³sxa² au³sa³xi²ko³xa² yã¹nx²na³la². Sũ³na² wãn³txai²na² ha³ya³kxa²
 yxo²i²ai¹nha²kxai³ hai³sxa² au³sa³xi²ko³xa² yã¹xain¹na³la². Ko¹xai²na² yã¹nxe³-
 sxã³ Sũ³nai²na² yen³nãu³a¹ wi¹lye²te²sxa³yu²hẽ³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² kõ³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hain¹tu¹wa². Sũ³na² yen³nãu³a²
 u²lxi³ ã³waix³si¹hain¹sxã³ khãuh³lxa³txi³sa²tẽ³ain¹tu¹wa².

⁹Txa²yã¹lxah¹lxi¹lxa². A³lxi¹nx²ta¹wa². Nxe²e³a¹kxan²ti³ te²xa²yã¹xah³lxa³lxa².
 Sũ³na² wãn³txai²na² ha³ya³kxa² yxo²i²yah²lxa³lxa². ĩ²nx²ta¹wa². Wxa²e¹nãu³ai²na²
 sa²hau³kot³jah¹la² Kris²tu³jah¹la² i²yxau³yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³nu²kxai³-
 lu² wi¹li²nx²ti³na³la². Ju¹ta² i²te²sa¹wa². ¹⁰Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu²

ka²yāu¹ka²yāu¹sxā³kāi³ū¹nhē³ju³ta²yū³te³sxa³jai¹ti²tu³wa². Wain³txi³kāi³ūh¹-
 nx2ti³tu¹wa². Wain³txi³kāi³yah³lxin¹ju³ta²ne³wā²na³xa³lho³la². A²kxā³nxa²
 Je³su²jah³lai²na²wān³txa²yo²i²sxā³yxai²xai³te²nāu³xa²a³la³kain¹yah³lxī-
 nha²kxai³ā³non³ta³kxain¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Jā¹xah³lxī³ta¹hi¹nhē¹la². Nxe²
 kāi³yah³lxin¹ju³tai²li²Txa²wā²sū³na²hi²sen³kxai³lu²ne³wā²na³ūh¹nx2ti³xa³lho³la².
 11 Nxe³ha²kxai³te²yā¹nxe²nxū²kwai³lxū¹txi³kāi³sa²tē³yah³lxin¹kxai²nān²tū³a²ha²
 yan¹nāu³a¹kāi³yah³lxin¹kxa²yo³ha²yū³yah³lxin¹tu¹wa². Ā³ten³sxā³wahx3xah³-
 lxin¹kxi³nū³a²yū³yah³lxin¹tu¹wa². Nxe³ju³tai²na²ten³khaix1sa³nha²wa².
 12 U³lhxā³kwā²hxi²tha³sxā³yo²i²yah³lxī³txa³hē¹la². Txa²wā²si³yah³la²nāu³-
 xu¹tai²na²sa²kxai³lu²Txa²wā²sū³na²wān³txa²yo²i²ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 Yen³kxi³kxe³nū³a²i³yau¹ū¹hain¹jau³xai³tā²yo²i²nha²sxā³ya³nān³ta³ki²la²sxā³
 wah³nxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe²kāi³jah³lxī³hē¹la². Txa²wā²sū³na²
 wān³txa²yo²i²nha²sxā³ya³nān³ta³ki²la²sxā³wah³nxe³sa²tē³jah¹lxī³hē¹la².

Sū³na² wān³txa² ya²la³tū³ we¹tū¹nhē³kxe³nū³su² jau³su²

13 A²kxā³nhxī¹nu¹tai²kxai³lu²Txa²wā²sū³nu²kxai³lu²i³ye³kxi²sxā³A³bra³-
 āu²ah³lu¹ta²kxai³lu²wān³txai²na²ain³kxi²so¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yen³kxa²
 kxā³nāu³a¹yan¹khai¹tāu³a¹kāi³ūh¹ju³ta²nū³a²i³yau¹ūh¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
 I³yau¹ū³ūh¹ka³tū³ta¹a²nū²a²te²li²Sū³na²kāin²ju³ta²yā¹nxe³te²la³yū³te²sxa³-
 wa². Txa²wā²sū³na²hxi²kan¹khai³nxe²yxau³te²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ā³sen³sai¹sxā³
 kāin²jah¹la²yū²nxa³ha²kxai³a²i³lxī³khai³xa²i³ye³sxā³wā²nxūh¹i³ye³ū¹nha²ta¹-
 hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 14 I³ye³ū¹nha²sxā³A³bra³āu²ah³lu¹tai²na²i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—Kxā³nāu³a¹i³ka³li¹ti¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wxa²ne³tah²nāu³su²kāin²ka³lxa¹-
 ton³tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 15 Nxe³ka³tū³A³bra³āu²ah³lu¹ta²kxai³lu²
 ya³nān³ta³ki²la²sxā³wah³nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Wah³nxe³ha²kxai³yan¹nāu³a¹
 i³ye³ūh¹jau³xai³tā²sa²yo²we¹nha²sxā³a²ki³lha³lxa³khai³xa²a³li³lah¹ta¹hxai²-
 ti³ai¹ti²tu³wa². 16 Jā¹nxe³ju³kxai³lu²a²nū²ai²na²i³ye³kxai²nān²tū³a²ya³la³lhu²
 jau³su²kxai²nān²tū³a²nū²a²ā³xa²ā²la²kāin²txi³i³lxī³nha²jah¹la²i³ye³yo²nū¹-
 si¹te²ju²hē³la². Nxe³sxā³ā²la²kāin²txi³i³lxī³nha²te²na²a³txi²ki³kxai²nān²tū³
 i³wā³wā³ta³kxi³jau³xa²yū¹hī³nx2nxa³wa². Hāi¹sxā³yo²i²sxā³yxau³hī³ki³tā³la².
 17 Txa²wā²sū³nu²kxai³lu²a²wān³txai²na²hai³txi³yau³ā³xa²i³yax1jau³sxa³wa².
 Hāi¹sxā³jau³xain²txi³yxau²sa²tē³jau³xai²la¹wa². Nxe³ju³kxai³lu²yo²i²ain¹-
 tū³ka³txa²Txa²wā²sū³na²wān³txa²yo²i²ain¹tū³ka³txa²e³lxah²lxī³yain¹na³la².
 18 Nxa²ha¹te¹Txa²wā²sū³nu²kxai³lu²wān³txa²ya²lan³tū³khaix1jau³xa²yau³ha¹li¹
 yū²na³la². Yen³kxa²yan¹khaix1nāu³a¹kāi³ūh¹jau³nū³a²yū²a²wān³txi³khai³xa²
 i³ye³ū¹nha²kxi³jau³xa²yū²nx2na³la². A²nxe³jau³xai²li²Txa²wā²sū³nu²kxai³lu²
 hxi²kan¹txi³i³ki³ha¹kxi²nha²nxa³jah¹lai²la¹wa². Nxe³nha²nxa³ha²kxai³Txa²-
 wā²sū³na²hxi²ka²yxau²xai³ki³tā³la². I³nxū²kwai³lxū¹txi³nē³jau³xai²la¹wa².
 Txa²wā²sū³na²ha³lo²ai²na²ā³nū²kxi²sxā³yxau³ya³nhē³ju³ta²nū³a²ya³nān³ta³ki²-
 la²sxā³wah³nxe³ki³tā³la². Nxe³ju³tai²li²ā³na¹ki³sxa³lho³la². Kan²txi³yo²i²ki³tā³la².
 19-20 Wah³nxe³ki³sa²kxai³na³vi²o²tē³na²ya¹nxe³ki³tā³la². Nxe³tē³na²sa²kxai³lu²:

— \tilde{A}^3 yit1sxã³ yxau³na¹tũ¹xã¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ ta³nu³lhũ³ka³txa² kãin²khaix1nxe³ka³txa² kwa³thi³lih³na² sa²ka³tũ³kxi²ka³txa² tẽ³sxã³ ã³na¹ain¹te²ju²hẽ³la². \tilde{A}^3 na¹ain¹kxai²nãn²tu³ kwa² ã³nxai³ju³ta² yũ²-te²sxa³yu²hẽ³la². It3ta² nũ³kxũn³kxan²ti³ ã³nxai³te²sxa³yu²hẽ³la². Jã¹nxe³jut3sũ³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²ai²na² ã³wih¹sxã³ yxau³ya³-nhẽ³ju³ta³nũ³ai²na² kan²txi³ wah³nxe³sa²tẽ³ki³tã³la². Yxo²i²hĩ³ki³tã³la². A²kxã³nxi¹nai³tã² I³sa³e² nũ³ka³txu¹ta¹na² nxe³te²ju²hẽ³la². Txa²wã¹-sũ³na² sxi²ha² yuh³xan¹thĩ³na² so¹lxi³ wã³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹jah¹la² a²hxi²kan¹te²a² so¹lxi³ ã³wih¹te²ju²hẽ³la². Kwẽ³kxa² ka³na³ka³nat3sxã³ ã³wih²xai³te²ju²hẽ³la². A²nũ²a² i²li³te²a²:

— \tilde{A}^3 wi¹ha¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³su² kxan²ti³ ã³wih¹hĩ³nx2nxa³wa². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Je³su²jah³lo²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² ka³-la³xi²sxã³ yxau³sa²tẽ³na³la². Yxau³te³na¹ i³ye³ũ¹nhẽ³na³la², Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a²sa³. Te²yã¹nxũn³sxã³ ye³jen¹na² yan¹nãu³a¹ yxo²i²kĩ³tũ³ka³txa² ka³la³sxã³ yxau³sa²tẽ³nũn³ki³tu¹wa². Nxe³kxe³su² wah³nxe² yxau²xai³-ki³kxe³su² yan¹nãu³a¹ ã³na¹nẽ³lxa³lho³la². Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³lo²kxai³lu² i²sxã³ i³so¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²nũ²a² wã³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³-wa². Me³ki³se³te²kah³la² a²hẽ³la³ko³tu³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Me³ki³se³te²kah³lu¹txai²na² a²nũ²a² i³ye³ũ¹jah¹lo²su¹ jau³su²

7 1 Jã¹nxe³jut3su² Me³ki³se³te²kah³lu¹ta²kxai³lu² sxi²je³nu¹ta¹li² Sa³-lẽ²thĩ³na² a²wa³kxẽn³jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai²na² yen³nãu³a² a²nũ²a² wã³nxĩn¹ti³ i³ye³ũ¹jah¹lo²su² ta¹hxai²-ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ka³tũ³ta¹ nxe³hĩ¹nu¹ta²kxai³lu² A³bra³ãu²ah³lu¹ta²kxai³lu² nxe³te²hi²sen³kxai³lu² a²ko¹ko¹nũ³ka³txi³nãu³xu¹ta¹na² he¹li³sxã³ sun²tã¹-hxa³tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³na¹ Me³ki³se³te²kah³lu¹ta²kxai³lu² ne³khauh²xi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ne³khauh²xi²te³na¹ Txa²wã¹sũ³na² ka³lih³ti³hit1jau³su² e³kxi²nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2E³kxi²nyha¹te³na¹ A³bra³ãu²-ah³lu¹ta¹na² hi²sen³kxai³lu² yen³kxai²na² a²ko¹ko¹nũ³ka³txa² ã³nhe¹kxi²sxã³ so¹kxi²kxai²na² tẽ³sxã³ wã²nhũ¹nyha¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ yen³kxa² hxi²ka² hxi²sxã³ yen³kxai²na² yũ³kxai²nãn²tu³ yen³kxa² ki³ka³na³ka³nat3sxã³ wã³kot3sxã³ so¹sxã³ ã³hã¹kxi²te²ju²hẽ³la². Nxe³sxã³ yen³kxa² ka³lxa¹sxã³ nxe²xai³sxã³ ã³whã¹nũ²la² Me³ki³se³te²kah³la² hxi²ka² ã³hũ¹nyha³ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹lu¹ta²kxai³lu² Me³ki³se³te²kah³lu¹ta²kxai³lu² a²i³lxa² a²si³yxau³tãu³a² txa²nũ² ha³lo²a² wain³ju³ta² so¹lxi³ kã¹sxã³ yxau²xai³kxa² a²wa³kxẽn³yah³lo²su¹. Nxe³hxai²na²hẽ³la². Te²yã¹nxe³sxã³ Sa³lẽ²thĩ³na² a²wa³-kxẽn³yah³lo²su² ha²kxai³ a²i³lxa² ã³hã¹ a²si³yxau³tãu³a²su² ha³lo²a² hãun²kxa² yxau²xai³kxa² a²wa³kxẽn³yah³lo²su¹. Nxe³hxai²na²hẽ³la². 3A²nxe³jah¹lu¹ta¹li² a²wi³na² i²ki³sxa³ha²kxai³ a²hã³ka³na² i²ki³sxa³ha²kxai³ a²si³yah³la²nãu³-xu¹ta¹na² i²ki³sxa³ha²kxai³ nxe³ki³tã³la². Hai³txi³ wẽ³sa² a³li³lah¹je³nu¹ta¹li² i²ki³sxa³ha²kxai³ yah³lon¹sxã³ ya³lu²je³na³kxa² i²ki³sxa³ha²kxai³ nxe³ki³tã³la².

Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² A²ta²ha² te²hũ³jah¹lo²su² na³la². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³-
na² yen³nã³a¹ a²nũ²a² wã³nxin¹ti³ i³ye³u¹sa²tẽ³na³la², Me³ki³se³te²kah³la²sa³.

4 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Me³ki³se³te²kah³lu¹ta²kxai³lu² i²khai¹nxe³jah³lxi³-
hẽ¹la². Hxi²kan¹khaix¹jah¹lai²la¹wa². Nxe³sxã³ A³bra³ãu²ah³lu¹ta²kxai³lu²
a²ko¹ko¹nũ³ka³txa² yen³kxa² ka³lxa¹txi³ so¹kxi²nyhain¹kxu¹tai²na² wã²-
nhũ¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yen³kxai²li² hxi²ka² hxa³sxã³ yen³kxai²nãn²tu³
ki³ka³na³ka³nat³sxã³ wã³ko³tso¹xi²sxã³ ã³ha¹nũ²la² yen³kxa² ka³lxa¹sxã³
Me³ki³se³te²kah³la² hxi²ka² wã²nhũ²xai³ta¹hxai²hẽ¹la². 5 Te²yã¹-
nxe³jut³su² Le³vi²ah³lu¹tai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² so¹lxi³ a²nũ²a²
i³ye³ũh¹tũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txi³nãu³xai²na², Moi³se²-
ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xai²na² nxe² e³te³nah¹lxi¹:

—Yen³kxa² hi³ka² hxa³sxã³ yen³kxai²na² yũ³kxe³su² ki³ka³na³ka³nat³sxã³
so¹kxi²txai¹nhẽ³li¹. Nxe³te²ju²hẽ³la². A²nũ³ka³txi³khai³xa² so¹kxi²nyhain¹te²-
ju²hẽ³la², a²yxo²ha³kxa¹ A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² a²ne³tah²nãu³syu¹kxan²ti³na².
6 Nxa²ha¹te¹ Me³ki³se³te²kah³lu¹ta²kxai³lu² hai³txi³ Le³vi²ah³lu¹tai²na² a²sa³-
wi³sa³la³ ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe²nxa³kxan²ti³ A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² yen³kxa²
wã²nhũ²xai³kxe³su² so¹kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² a²yen³kxa²
a²ko¹ko¹nũ³ka³txa² so¹kxain¹kxa² wã²nhũ²xai³kxe³su² so¹kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². So¹-
kxi²te³na¹ i³ka³lih³ti³hit¹jau³su² i³ye³kxi²nũh¹ta¹hxai²hẽ¹la². A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na²
hi²sen³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³ka³lih³ti³hit¹jau³su² so¹kxi²jah¹lai²la¹-
wa². Wãn³txa² wi¹jau³nu³a²kxai³lu² so¹kxi²jah¹lai²la¹wa². Nxe³jah¹lo²su² te²kxai³lu¹
Me³ki³se³te²kah³lu¹ta²kxai³lu² i³ka³lih³ti³hit¹jau³su² i³ye³kxi²nũh¹ta¹hxai²hẽ¹la².
7 Jã¹nxe³jut³su² a²nũ²a² ã²la² hxi²kan¹te²a² a²yxo²wãn³txa² so¹lxi³ i³ka³lih³ti³-
hit¹jau³su² kũ³we³ki²la² hxi²ka¹nxa³te²a² i³ye³kxi²te²ju²hẽ³la². 8 Nxe³nxa²ha¹te¹
Le³vi²ah³lu¹tai²na² a²ne³tah²nãu³su² yah³lon¹sxã³ ya³lu²ain¹ka³tu³ hã²wxãn³txa³
a²nũ²a² ã³su² i³ye³ũh¹kxe³su² ã³wẽ³no³tain¹te²ju²hẽ³la². Yxã¹ta¹ Me³ki³se³te²-
kah³la² a²wẽ³no³te²a² i³ye³kxi²nẽ³lxa³wa². Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² ya³lu²ju³ta³nũ³a²
yũ³te²na² te² hi²sen³kxai³lu² yen³kxa² wã²nhũ²xai³kxe³su² so¹kxi²ye²ta¹hxai²hẽ¹la².
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³yãn¹ta¹ Me³ki³se³te²kah³la²
a²wẽ³not³jah¹la² i³ye³kxi²nẽ³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Yen³kxa² wã²nhũ²xai³kxe³su² so¹-
kxi²jah¹la² ka³ten³ti³ yxau²xai³jah¹lo²nũ³su² ta¹hxai²hẽ¹la², Me³ki³se³te²kah³la²sa³.
9-10 Jã¹nxe³hi¹nu¹ta²kxai³lu² Le³vi²ah³lu¹tai²na² hai³txi³ a³li³lah¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².
A³li³lah¹xa³kxan²ti³ a²si³yah³lu¹tai²na² A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² a²e¹nãu³u¹tai²na² ãh¹-
yũ³ta¹hxai²hẽ¹la². Me³ki³se³te²kah³la² i³ha¹txi²hi¹nu¹ta²kxai³lu² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
Jã¹nxe³sxã³ A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² yen³kxa² tẽ³sxã³ wã²nhũ²xai³kxa²
Me³ki³se³te²kah³la² hxi²ka² ã³hũ¹tãu³a² Le³vi²ah³lu¹tai²li² A³bra³ãu²ah³lu¹ta² a²-
ne³tah²nãu³su² ha²kxai³ yen³kxa² wã²nhũ²xai³kxe³su² ã³hũ¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ha²kxai³ Le³vi²ah³lain²txi³ a²sa³wi³ha³lxi³na² sa²kxai³lu² nxe³te²hi²sen³su²
hã²wxãn³txa³nu² yen³kxa² wã²nhũ²xai³kxe³su² so¹kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Nxa²ha¹te¹ I³sa³e² nũ³ka³txu¹tai²na² sa²yxo²we¹jau³xu¹tai²na²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²kxã³nxa² I³sa³e²ah³lu¹tai²na² a²ki³lha³lxa²khai³su² ka³-
lxa¹ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². A²nxe³sxã³ ka³na³ka³na³jah¹la² so¹lxi³ Le³vi²ah³lo²su²

ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Le³vi²ah³lu¹ta²na² a²ne³tah²nāu³su²
A³rāu²ah³lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jah¹la²kxai³lu² A³rāu²ah³lo²kxai³lu²
Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² a²nū²a² wā³nxīn¹ti³ i³ye³ūh¹kxe³su² a²hxi²-
kan¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². I³sa³e² nū³ka³txu¹ta²na² a²yo²ha³kxa¹ nxe²
kāi³ū¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxa²ha³ta³nxān²ti³. Txa²wā¹sū³na² wi¹lhin¹-
sxā³ i²nē³kxe³nū³su² hxi²kan¹txi³ sa²hau³kot3tū¹nhē³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa².
Yxān¹ta¹ hxi²kan¹txi³ sa²hau³kot3tū¹nhē³ke³la³te²kxai³ A³rāu²ah³lu¹ta²na²
wa³ka³la² a²nū²a² wā³nxīn¹ti³ i³ye³ū¹hain¹kxe³su² ā³nhī³nx2na³la². Me³ki³-
se³te²kah³la² a²wē³no³kxa² yū³hī³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹tah¹lxa¹
hai³txi³ ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². 12Nxe³ha²kxai³la¹ a²nū²a² i³ye³ū¹nhē³kxa²
he³la³kxa² ā³lxa³txi³ i³ya³kxai²nān²tu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹kxi³-
jau³xa² yau²ā³lxi² wē³non³jau³xa² i³ye³kxi²nūn³tu¹wa². 13Nxe³sxā³ Je³su²jah³la²
Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹lai²li² hai³txi³ Le³-
vi²ah³lu¹ta²na² a²ne³tah²nāu³sxa³wa². A²lo³nu¹ta²li² Ju³ta²jah³lu¹ta²na²
a²ne³tah²nāu³xai³la¹wa². A²nxe³tū³ka³txu¹txai²na² kxā³kxai³ hai³txi³ Txa²wā¹sū³-
na² yen³nāu³a¹ a²nū²a² i³ye³ū¹hain¹kxe³su² o²la³kxain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa².
Le³vi²ah³la² a²ne³tah²nāu³xa² so¹lxi³ o²la³kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 14Jā¹-
nxe³sxā³ Je³su²jah³lu¹ta²kxai³lu² Ju³ta²jah³lu¹ta² a²ne³tah²nāu³su² a³li³lah¹sxā³
txon¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxe³su² Moi³se²ah³lu¹ta²na² kwa³na³nē³jau³xu¹-
tai²na² e³kxi²nē³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Le³vi²ah³lu¹ta²na² a²ne³tah²nāu³xa²
so¹lxi³ nxe² o²la³kxi²si¹jau³nū³su² kwa³na³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Me³ki³se³te²kah³la² yā¹nxe³jah¹lo²su² jau³su²

15 Jā¹nxe³ju³kxai³lu¹ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² a²nū²ai²na² wā³nxīn¹-
ti³ i³ye³ūh¹jah¹la² ā³lxi³jah¹la² yū²na³la². Me³ki³se³te²kah³la² yā¹nxe³te²
he³la³kxa² yāx¹te²la³wa². 16 Hai³txi³ yuh³xai²nān¹jau³xa² i³hxi²ka¹ti³hi¹txa³-
wa². Yxān¹ta¹ ka³ten³su² yxau²sa²tē³ha²kxai³ ya³lu²ju³ta² yū³jah¹lo²sxa³wa².
17 A²nxe³ju³ta²li² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹ta²na² Je³su²jah³la² kāi³-
ti³hit¹jau³su² i³yau¹ū³nhē³ta¹hxai²hē¹la². I³yau¹ū³nhē³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²yen³nāu³a² a²nū²a² wā³nxīn¹ti³ i³ye³ūh¹si¹ju³ta² o²la³kxi²sa²tē³-
in¹tu¹wi¹. Me³ki³se³te²kah³la² he³la³ko³si¹lxi¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
18 Kxā³nxai³tā² wān³txa² kwa³na³nē³jau³xu¹ta²na² ain³kxi²kī³ta¹ti²tu³wa².
Ain³kxi²kī³kxan²ti³ ko³nxe³ti³ kāi³kī³ju³ta²tā² hxi²kan¹txi³ ā³wa²su¹tū¹-
nhē³lxa³ta¹ti²tu³wa². Wān³txai³tā² kāin² wā³nxī¹nxa³kxan²ti³ ha³lo²a²
wi¹ju³ta³nū³a² wah³nxe³kī³ta¹ti²tu³wa². 19 Nxe³kxa² ha³tih³nāu³ān²tu³
Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² tah²yau³xan²tu³ ain³kxi²kī³ta¹ti²tu³wa².
A²nxe³jau³jau¹xai²na² ko³nxe³ti³ kāi³kī³ju³ta² hxi²kan¹txi³ ā³wa²su¹tū¹nhē³-
na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ha³lo²a² ā²la² wi¹ju³ta² wah³nxe³kī³tā³la².

20 Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²wān³txi³khai³xa²
i³ye³sxā³ i³ye³ūh¹na³la². Kxā³nhxi¹nu¹ta²kxai³lu² A³rāu²ah³la² nū³ka³txa²
a²wa³ka³li³yu³ta²kxai³lu² ā³si³wxe³tāu³a¹ hai³txi³ i³ye³ūh¹jau³xa² yū³ain¹-
ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². 21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²li² Txa²wā¹sū³na²

yen³nāu³a² a²nū²a² wā³nxīn¹ti³ i³ye³ūh¹ ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹-
sū³na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ne³nxē³nai²na² e³te³nah¹lxī¹:

—~Sū³na² Si³yxau³kah³lo²na¹xai²na² ā³sen³sai¹sxā³ kāin²jah¹la² yū²-
nxa³kxan²ti³ txai²na² so¹lxī³ i³ye³a¹wi¹. Hai³txi³ Txa²wān³txai²na²
i³yat¹jah¹lo²txā³wi¹. Nxe³na¹ha²kxai³ wxāi²kxai³ Txa²yen³nāu³ai²-
na² a²nū²a² wā³nxīn¹ti³ i³ye³ū¹si¹ju³ta² o²la³kxi²sa²te³in¹tu¹wi¹.

Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

²²Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah¹lo²kxai³ i³ye³ū¹nhē³kxe³nū³su² wi¹khaix¹jau³xai²la¹wa².
Wi¹lha²tē³na³la². Je³su²jah¹la² hxi²ka² yxau²sa²tē³ki³sa³kxai³ yxo²i²ki³jau³xai²la¹wa².

²³Nxe³ha²kxai³la¹ kxā³kxai³ A³rāo²ah³la² sa³wi³ha³lxī³nu¹tai²na² a²nū²-
a² i³ye³ūh¹tū³ka³txu¹tai²na² ka³lxā¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹nū²nāu³a²
ya³lu²ju³ta³nū³a² yū³yah³lxī³te³ju²hē³la². Ya³lu²ju³ta³nū³a² yū³yah³lxī³ha²kxai³
hxi²kan¹txi³ o²la³kxi²sa²tē³yah³lxī³te²sxa³yu²hē³la². ²⁴Nxa²ha²te¹ Je³su²jah³-
lo²kxai³lu² ka³ten³su² yxau²sa²tē³ha²kxai³ a²wa³ka³la² ā³na¹sxā³ a²nū²a² ā³xa²
a²wē³not³jah¹la³nū³a² yū³te²sxa³yu²hē³la². Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ a²nū²-
a² wā³nxīn¹ti³ i³ye³ū¹sa²tē³nē³na³la². ²⁵Nxe³ha²kxai³la¹ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na²
whāi²na¹ sa²hau³kot³sa²tē³ū¹nhē³na³la². A²nū²a² i²li³te²a²:

—~Txa²wā¹sū³na² ā³non²ta³kxi²sa²ju³ta² ten³sa³nha¹. Nxe³te²nān²tu³
Je³su²jah³la² ā³tū³kxai²nān²tu³ hai³txi³ sa²yxo²ā³hī³nx²nxa³wa². A²ē¹na²
sa²hau³kot³sa²tē³ū¹tu¹wa². Nxe³kxe³su² Je³su²jah³lo²kxai³lu² ka³ten³su²
yxau²xai²na³la². Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² ā³non²ta³kxi²si¹nhē³jau³su² i³ye³-
kxi²sa²tē³na³la², Txa²wā¹sū³na² ne³nxē³na² ain³kxi²sa³kxa³.

²⁶Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ wi¹lhin¹jah¹lai²la¹wa².
Yxaih¹ju³ta² yū²nxa³wa². Kō³nxe³ti³ kāi³jah¹lo²sxa³wa². Kō³nxe³ti³ kāi³te²nū³-
ka³txa² sa²hait¹so²sa²tē³na³la². Hā²wxān³txa³nū² oh³nāu³nū¹ka³na¹ ka³la³xi²sxā³
wxi²kin³ti³ton³sa²tē³ū¹na³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² jah¹lain²txi³ i³ye³ū¹nhē³-
jah¹lo²lxī³ ha²kxai³ wain³na³la². ²⁷Jā¹nxe³jut³su² yuh³xai²nān¹te²nū²a² wā³nxīn¹ti³
i³ye³ū¹hain¹te²su² te²a² hai³txi³ te²yāx¹jah¹lo²sxa³wa². Nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te²

(Ebreus 7.27)

nũ³ka³txai²na² te²nã²tu³ nxe² kã³te²ju²hẽ³la². Nxe³te³nah¹lx¹, a³lan²ta² hã¹-
 nxe³ti³xa¹ ka³yxuh³xa² wi¹te²a² tẽ³sã³ Txa²wã¹sũ³na² ã³hũ¹te²ju²hẽ³la². Nxe³ju³ta²
 txa²nũ² a²kõ³nxe³ti³ kã³ju³khai³xa² ã³wa²su¹te³lhã³ ã³hũ¹sã²nũ²la² hã²wxã³txã³
 a²nũ²a²nã³xa² a²yo²ha³kxa¹ kõ³nxe³ti³ kã³yah³lx¹ju³ta² ã³wa²su¹si¹jau³nũ³-
 su² Txa²wã¹sũ³na² ã³hũ¹te²ju²hẽ³la². Nxe³to³ta¹ Je³su²jah³la² yã¹lah¹lo²sxa³wa².
 Ye³ka³na³ka³nat³sã³ yen³kxa² Txa²wã¹sũ³na² ã³hũ¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³hũ¹ka³tu³ti¹
 a²nũ²khai³xa² wã²nxũ¹ ã³hũ¹ha²kxai³ ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Ye³ka³lxã¹txi³
 ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². ²⁸A²kã³nxa² Moi³se²ah³lu¹ta²na² kwa³na³jau³-
 xu¹ta²na² i³yau¹ũ³nẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nũ²ai²na² a²yo²ha³kxa¹ a²ẽ¹nã³a²
 au³txi³nã³a² a²kõ³nxe³kxe³su² yũ³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe²yain¹kxa² ha³ta³nxã²txi³
 Txa²wã¹sũ³na² yen³nã³a² a²nũ²a² wã²nxĩ¹ti³ i³ye³ũ¹jah¹la¹nũ³a² i²sã³ so¹-
 ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³yã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² wã³txa² i³ye³ũ¹nhẽ³jau³xa²
 ã³ta³lo³hẽ¹lã³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sã³ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² A²ta²-
 hai²na² i²sã³ so¹ta¹hxai²hẽ¹la². I²sã³ so¹jah¹lai²li² wi¹kã³sã³ yxau²xai²na³la².

Je³su²jah³la² i³ye³ũ¹nhẽ³jah¹lo²khai³su¹ jau³su²

8 ¹Jã¹nxe³jut³su² Jah¹lai²li² Je³su²jah¹lai²li² wã²nxĩ¹ti³ i³ye³ũ¹nhẽ³-
 jah¹lai²la¹wa². Oh³nã³nũ¹ka³na¹ ã³wxe²sa²tẽ³na³la². Txa²wã¹sũ³na²
 Si³yxau³jah¹la² ã³wxe³ka³lo³ai²na² a²wi¹nẽ³tã³a² ã³wxe³sã³ ha³lo²a² whã¹-
 na¹ a²wa³kxẽ³ton³yah³na³la². ²Kã³nxai³ta² a²nũ²a² i³ye³ũ¹jah¹lai²na²
 a²hxi²kan¹te²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² sxi²ha² yuh³xan¹thi³na² wi¹khai¹thi³na²
 ã³wih¹to³te²ju²hẽ³la². Txa²wã¹sũ³na² ne³nxe³na² i³ye³kxi²ha²kxai³ a²nũ²-
 a² i³ye³ũ¹jau³su² i³ye³kxi²ha²kxai³ nxe³si¹jau³nũ³su² ã³wih¹to³te²ju²hẽ³la².
 Nxe³kxa² ha³tih³xan²tu³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² oh³nã³a¹ Sũ³na² ha³-
 lo²khai³xa² ã³wih¹ka³tu³ Sũ³nu²kxai³lu² i³ye³ũ¹nhẽ³na³la².

³Jã¹nxe³jut³su² I³sa³e² nũ³ka³txa² wã²nxĩ¹ti³ i³ye³ũ¹hain¹ju³ta² a³la³-
 kxain¹te²ju²hẽ³la². Ju³te²a²nã³xai²na² hxi²ka² i²sã³ so¹jah¹lo²su² te²ju²hẽ³la².
 Nxe³ha²kxai³ i²sã³ so¹kxah¹lai²na² sa²kxai³lu² yen³kxa² yuh³xai²nã¹ta²
 yen³kxa² tẽ³sã³ Txa²wã¹sũ³na² ã³hũ¹ha²kxai³ ka³yxuh³xa² wi¹te²a² tẽ³nũ²la²
 su²lhã³ a²ti³ha²yau³khai³xa² Txa²wã¹sũ³na² ã³hũ¹ha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³la².
 Yen³kxa² hxi²te²nhã²nxa³kxai²nã²tu³ hxi²kan¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² yen³na² ã³-
 wih¹te²sxa³yu²hẽ³la². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² wã²nxĩ¹ti³
 i³ye³ũ¹nhẽ³jah¹la² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² ã³ti³si¹jau³nũ³su² ã³wih¹kxai²nã²-
 tu³ yen³kxa² ã³hũ¹hĩ³nx²na³la². ⁴Txa²wã¹ha³lo²ai²na² a²nũ²a² yũ³te²ju²hẽ³la².
 Moi³se²ah³lu¹ta²na² wã³txa² sa²yo²wẽ¹te²a² yũ³te²ju²hẽ³la². A²nxe³te²nã³xa²
 yen³kxa² Sũ³na² ã³hũ¹ju³ta² o²la³kxi²te²a² ã²la² yũ³te²ju²hẽ³la². Nxe³sã³ ã²la²
 yũ³ha²kxai³ Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lo²nu¹ta²li² wxã²kan³sã³ yxau³kxi²nẽ³kxan²-
 ti³ hai³txi³ Moi³se²ah³lu¹ta²na² wã³txa² sa²yo²wet¹si¹jau³nũ³su² yen³kxa²
 ã³hũ¹ju³ta²la³ o²la³kxi²hĩ³nx²nxa³wa². ⁵Oh³nã³nũ¹ka³na¹ Txa²wã¹sũ³na²
 yxau³thĩ³khai³xa² yũ³te²ju²hẽ³la². Nxe³sã³ yuh³xan¹ko³xan¹thi³na²na² Txa²-
 wã¹sũ³na² yxau³thĩ³nhũ³na³la². Hai³txi³ Txa²wã¹sũ³na² yxau³thĩ³khai³sã³wa².

Yxãn¹ta¹ thî³nhû³na³la². Te²yã¹nxe³jau³xa² Txa²wã¹sû³na² î³ye³kxi²ha²kxai³
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² ain³kxi²so¹ha²kxai³ nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²yxau³na¹thî³na² wã²nã³û¹nxa²ha¹tai¹ti²tu³wi¹, wã³la³ka³txa² wxa²-
 ka³la³sxã³ î³ye³kxi²kî³sî¹nai¹ta²su¹. Nxe³te²yã¹thî³nhû³thî³na² we¹txa²hê³li¹.
 Txa²wã³n³txa² î³yax¹sxã³ we¹txa²hê¹li¹. Txa²wã¹sû³nu¹kxai³lu² nxe³ta¹hxai²-
 ti³ai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³lo²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
 yuh³xai²nã¹ko³xa² yxau³te²kî³na¹xai²na² ã³non²ta³kxi²nê³na³la². Nxe³ha²kxai³la¹
 Je³su²jah³la² yã¹nxe³sxã³ Sû³na² sxi²ha² yuh³xai²nã¹ta² sxi²han²tu³ î³ye³ûh¹tû³-
 ka³txai²na² hxi²ka² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ã³non²ta³kxain¹te²ju³hê³la². Yxãn¹ta¹
 Je³su²jah³lo²kxai³lu² ã³sen³sai¹sxã³ ã³non²ta³kxi²nê³na³la². 6Te²yã¹nxe³jut³su²
 yuh³xai²nã¹te² nû³ka³txa² î³ye³û¹hain¹tû³ka³txai²li² a²wa³ka³la² kû³we²ki²la²
 hxi²kan¹yu³jut³sxa³wa². Je³su²jah³la² wa³ka³la² hxi²kan¹sxã³ ã²la² ã³sen³sai¹-
 yuh³na³la². Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sû³na² wã³n³txa² î³ye³kxi²nyhu¹jau³xa² ã²la²
 hxi²kan¹jau³su² na³la². A²nũ²a² kãî³û¹hain¹jau³nũ³a² î³hen³txain¹jau³xai³tã² ã²la²
 wi¹lxi² nxe² si³yxau²na³la². Oh³xai²nã¹te²a² yen³kxa² nxe² si³yxau²na³la².

7Jã¹nxe³jut³su² a²kxã³nxaî³tã¹n¹jau³la³ î³ye³kxi²nyhu¹hi¹nai³tã¹n¹jau³la³
 wain³kxa²txi³ ai³si¹hain¹ke³la³te²kxai³ wã³n³txa² tah²yau³xa² wê³not³jau³nũ³la³
 î³ye³kxi²nyhu¹ai¹nhî³nx²nxa³wa². 8Nxe³yã¹tah¹lxa¹ wain³txi³ kãî³ai¹nxa³kxe³-
 su² Txa²wã¹sû³na² î²ha²kxai³ î³wait³sxã³ e²kxi³ta¹hxai²hê¹la². E³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ye³jen¹na² yan¹nãu³a¹ Txai²li² Sû³nu²na¹xai²na² wã³n³txa² tah²yau³xa²
 î³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. I³sa³e² nû³ka³txa² î³ye³kxi² Ju³te²a² nû³ka³txa² î³-
 ye³kxi² nxe³ai¹na¹tu¹wi¹. Kãî³ûh¹hai¹na¹ju³ta³nũ³a² î³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹.

9 A²kxã³nxa² a²si³yah³la²nãu³xu¹tai²na² E³ji²ta²ko³xa² yxau²xai³-
 lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³hi¹nu¹ta²kxai³lu² ta²ko¹xu¹tai²na²
 sa²sai¹si¹hai¹na¹jau³su² wi¹kãî³û¹hai¹na¹jau³nũ³a² î³ye³kxai¹na¹hê³li¹.
 Yxãn¹ta¹ Txa²wã³n³txa² sa²yxo²wet¹sa²tê³sain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²-
 tu³wi¹. Nxe³sai¹nxa³ha²kxai³ wi¹kãî³û¹hai¹na¹ju³ta² ã³na¹a¹hê³li¹.

10 Nxe³ha²kxai³ yan¹nãu³a¹ wi¹kãî³û¹hai¹na¹ju³ta³nũ³a² I³sa³e² nû³-
 ka³txa² î³ye³kxai¹na¹jau³nũ³a² nxe³te³nah¹lxi¹, Sû³nu²na¹xai²na²
 nxe²e³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Tû¹ka³txai²na² a²ne³nxe³nai²na²
 î³kwa³na³ai¹na¹jau³xa² ã³wih¹tu¹wi¹. A²e¹nãu³ai²na² Txa²wã³n³-
 txa² tah²yau³nũ³a² û³wha²li¹la³kxai¹na¹tu¹wi¹. Txai²na² so¹lxi³
 ta²nxû¹ka³txai²na² A²sû³na² Si³yxau³kah³lo²syu¹hai¹na¹tu¹wi¹. Ta²-
 nxû¹ka³txai²na² Txa²sa³wi³ha³lxi³nãu³sain¹tu¹wi¹.”

11 Nxe³ai¹na¹kxai²nã¹tu³ î³ye³kxi²nyhu¹kxi³jau³xa² yû²nxa³lho³li¹. Nxe²
 î³ye³kxi²nyhu¹xa³te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sû³na² wã³n³txa² ain³kxi¹jah³-
 lxi³hê¹li¹.” Nxe² î³ye³kxi²nyhu¹xa³lho³li¹. A²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹ ã²la²
 î²yxau²xai³lhai¹nha²kxai³ nxe² î³ye³kxi²nyhu¹xa³lho³li¹. Tû¹ka³txai²-
 na² a²yxo²ha³kxa¹ î²yxau²xai³lhain¹tu¹wi¹. Hxi²ka¹nxa³jah³lo²su²
 ta³nxa² hxi²kan¹khaix¹jah³lo²su² ta³nxa² î²yxau²xai³lhain¹tu¹wi¹.

12 Nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kãî³ain¹ju³ta² sa²wa²su¹tai¹na¹tu¹wi¹.
 Nxe³wã²na³kxai¹na¹tu¹wi¹.

Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

¹³Jā¹nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³nai²li² wān³txa² tah²yau³xa³ kái³ūh¹-hain¹jau³nū³a² i³ye³kxai¹nh¹na¹ a²wi¹lhi¹nān¹jau³xai²li² ā³wa²sut¹lta³la². Wa³su³txi³ tí³non³sxā³ tí¹ū¹nhē³tu¹wa².

Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²ki³jau³su²

9 ¹A²wi¹lhi¹nān¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxi²jau³-xa² i³tih³nxe³te²ju²hē³la². Ha³lo²a² sa²nēn¹kxi²thīn³nū³a² a²nū²a² hxi²ka²we¹thi³na² wā²nā³ūh¹te²ju²hē³la². ²Nxe³thi³nai²li² nē³nha¹lin¹thīn³su² te²ju²-hē³la². A²wi¹lhi¹nān¹thi³na² sa²kxai³lu², “Wi¹lhin¹thīn³su¹.” Nxe³te²ju²hē³la². A²nxe³thi³nāu³ai²na² la³pi³āu²tē³na² ūh³wxe³ha²kxai³ me²sa³ka³lo³a² ūh³-wxe³ha²kxai³ yain³ta³nū³xa² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹tū³nū³a² ūh³wxe³ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³la². ³Ā³ta³lo³hē¹thi³na² jū¹nxe² si³tah³xan¹thi³na² sa²kxai³lu², “Wi¹lhin¹khaix¹lthīn³su¹.” Nxe³te²ju²hē³la². ⁴A²nxe³thi³nāu³ai²na² kwa³thi³-lē³na² ha³nxe² i³tho³xa² wi¹lū³tho³xa² nxe³tē³na² wi²sxa³ha²kxai³ nxe³thi³na² yū³te²ju²hē³la². A²nxe³tē¹na² a²tai²na¹ ya³te³ya³ten³ka³lo³a² ou²ro²ka³lo³a² we¹te²ju²hē³la². Nxe³ha²kxai³ yen³kxa² ā³xa²sa¹, kai²syē¹na² yū³nūn³te²-ju²hē³la². A²nxe³tē³nai²na² a²tai²na¹ ya³te³ya³ten³ka³lo³a² ou²ro²ka³lo³a² ū³ta³lo³hē²kxi²-te²ju²hē³la². Nxe³tē³nai²na² sa²kxai³lu² yen³ka² wi²sxa³-te²ju²hē³la². Wi²sxa³te²a²sa¹. Kwa³ta³lē³na² yain³txu¹tai²na² ma²na³ki³a² ū³whi¹ha²kxai³ A³rāu²ah³lu¹tai²na² a²hi³-sa³ka³txa² ū³hai¹kxi²nha² ai³ka³txai²li² wi²sxa³ha²-kxai³ a²nxe³ta³ka³txai²li² ha³teh³nxā³nxa² wā²nxūh¹ ne³kā³lū³kxi¹xi²te²ju²hē³la². Nxe³ha²kxai³ txah³lxa³ka³lo³a² ū³wha²li¹la³kxi²nha²ka³lo³a² wi²sxa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³la². A²nxe³sxā³ ū³wha²li¹la³kxi²-nha²ka³lo³a² ka³lo³ha¹lin¹kxa² Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹-txai²na² i³hau³ko³tūh¹te³lhxā³ ain¹jau³su² ū³wha²li¹la³kxi²-nha²te²ju²hē³la². ⁵Nxa²ha¹te¹ kai²syē¹na² a²ne³ka³nah²-nāu³ai²na² a²nū²hū³te²a²

(Ebreus 9.5)

wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe³te²a² ha¹lin¹jah¹la²nāu³xa² sxa³ya³te²ju²hē³la². Nxe³te²na² ha³lo²ai²na² txa²wā¹ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² ā³wa²su¹kxe³su² i³sa²wa²lho¹xi²si¹nhē³te³su² ne³yxau³kxi²ya³-te²ju²hē³la². A²nxe³jut³su² wi¹wi¹nxe² wi¹wi¹nxe² i³yau¹ū¹nx²ta¹ke³la³te²kxai³wān³txa² yxau³ka³lxa³txi³ e³hī³na¹wa². Yxān¹ta² hī¹na² nxe³sa²nxa³nha²wa².

6 Nxa²ha¹te¹ yen³kxai²na² hāi¹nxe³ti³xa¹ hau³ko³ta³lun²te³na³na¹ hā²-wxān³txi³nū² a²nū²a² i³ye³ū¹hain¹jah¹la² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². A²lan²ta² hāi¹nxe³ti³xa¹ thī¹nai²na² a²wa³kxan¹thī³na² ā³wih¹xai³to³ta¹hxai²-hē¹la². Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²ju³ta³nū³a² o²la³kxi²to³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nxa²ha¹te¹ sxi²ha² au³txi³ si³tah³xan¹thī³nai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² wā³nxin¹ti³ i³ye³ū¹hjah¹la² i²li²te²a² hai³txi³ ā³wih¹to³ta¹hxai²nxā³hē¹la². Wā³nxin¹ta² hxi²kan¹jah¹la² so¹lxi³ a³lan²ta² kwē³kxa² ko³ka³na³ka³-nat³sxā³ ā³wih¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe² ā³wih¹kxai²nān²tu³ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² hxi²tē³nha²nū²la² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹ta¹hxai²hē¹la²,

a²ko³nxe³ti³ kâi³nha²ju³ta² sa²wa²su¹si¹jau³sa². Nxe³nū²la² ū³hū¹ka³tu³ti¹ a²ti³ha²yau³xa² nxū¹lxi³ hxi²tē³nha²sxā³ ā³wi²xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ a²nū²a² nū³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ ko³nha²nxa³sxā³ ko³nxe³ti³ kâi³te²li² sa²wa²sut¹lsi¹jau³su² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te²ju²hē³la².

8 Nxe³jau³jau¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³yau¹ū³nhē³na³la². I³yau¹ū³nhē³ka³tu³ta¹ thī¹nai²li² yū³ye²tāu³a² hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² wi¹-lhin¹khai¹nxe³thī³na² ā³wih¹ki³ju³ta³nū³a² yū³ki³sxa³wa². 9 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² i³yau¹ū³nhē³jau³xai²la¹wa². Nxe³sxā³ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³-xa² tē³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ū³hē¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²kxan²ti³ hai³txi³ txa²wā¹e¹nāu³ai²na² sa²hau³ko³tē³jut³sxa³wa².

10 Ju¹ta²na² sa²kxai³lu² yain³kxi²ki³ju³ta² so¹lxi³ i³na²ki³ju³ta² so¹lxi³ ā³nhxan³ka²-ti²ki³ju³ta² so¹lxi³ i³yau¹ū³nhē³jau³xai²la¹wa². Txa²wā¹nū²khai³xa² so¹lxi³ sa²hau³kot³jau³xai²la¹wa². Wa³nūt³jau³xa² wā²nā³ū¹nhē³lxa³ta³lxa¹ txa²-wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²na² nxe² kâi³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

11 Yxān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² wxā³ta¹ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ wā³-nxin¹ti³ i³ye³ū¹nhē³kxe³nū³su² wxā³ta¹ti²tu³wa². Nxe³hī¹nān¹te²tu³ yen³kxa² wi¹kxa² ā³si³wxe³nū¹nhē³ta¹ti²tu³wa². Jā²nxe³sxā³ sxi²ha² o²la³kxi²nū¹nhē³-thī³nai²na² sa²kxai³lu² thī³nā³lxi²na³la². A²kxā³nxān¹thī³nai²tā² a²nū²a² hxi²ka² we¹thīn³su² te²jai¹ti²tu³wa². Yuh³xai²nān¹thīn³su² te²jai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ hī¹-nai²nān¹thī³nai²li² te²yāx¹lthīn³su² ti³he¹xai¹nxa³lho³la². Ā²la² wi¹thīn³su² na³la².

12 Te²yā¹nxe³jut³su² Kris²tu³jah¹la² wxā³sxā³ ā³wi¹hī¹na² thī¹na² wi¹khaix¹lthi³-na² ā³wi¹hī¹na² hai³txi³ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² ka³bri²ta² a²ti³ha²yau³su² tã³nxa² po¹na² wē³sa² a²ti³ha²yau³su² tã³nxa² a²nxe³jau³xa² tē³sxā³ ā³wih¹-te²sxa³yu²hē³la². A²ti³ha²yau³xai²li² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹jau³nū³su² nxa³wa². Nxe²nxa³ha²kxai³ a²ti³ha²yau³khai³xa² tē³nū²la² Txa²wā¹sū³na² ū³hū²na³la². Ū³hū¹ha²kxai³ ka³tē³na² wi¹tāu³la³ ū³hū¹nhē³ju³ta³nū³a² hau³ko³ta³lun²na²hē³-la². 13 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² ka³brit²su² tã³nxa² pon¹su² tã³nxa² a²ti³ha²yau³xa² tē³sxā³ ā³wih¹nū²la² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹te²ju²hē³la².

Po¹na² wē³sa² a²sī³na² ū³thūh²hxat3sān²nū²la² a²yā³nū³ka² tē³nū²la² a²nū²a² ī²lī³te²nāu³xa² Moī³se²ah³lu¹taī²na² wān³txa² sa²yo²ā³kxai²nān²tu³ a²nxe³te²-na² a²nū²khai³xa² a²taī²na¹ nxa³txi³te²ju²hē³la². Nxe³kxai²nān²tu³ a²yā³nū³kai²li² tē³nū²la² wxa²ne³sa²hē¹txai³te²ju²hē³la². A²nxe³ju³taī²li² o²la³kxi²nūh¹kxan²-ti³txa²wā¹nū²ai²na² so¹lxi³ ā³nhxan³ka²ti³te²ju²hē³la². 14Nxe³kxi³te²ju²hē³la². Nxe³kī³kxa² ha³ta³nxān²txi³ Kris²tu³jah¹la³ ya³lu²kxi²nū¹nhē³lhi¹nai³tā² a²-ti³ha²yau³khai³xa² ā³nē¹na³ū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²li² ā²la² kāin²wā³nxin¹jau³xai²la¹wa². Kris²tu³jah¹lain²txi³ wā²nxūh¹lxi³sxā³ ya³lu²kxi²-nū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² au³txi³e³kxi²nē³jau³xa² kwa² toh²lxi² e³kxi²nha²sxā³ kwa² o²la³kxi²kī³ju³ta³nū³a² nxe³jau³xai²na² yo²ha³kxa¹ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² ā³nhxan³ka²ti³ nxe²na³la², Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² a²ti³ha²yau³xa² ha³lī³hxan³sxā³ ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju²-tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² wxa²wa²su¹tū¹nhē³na³la². Nxe³te²na¹Txa²wā¹sū³na² ka³ten³yah³la² wi¹lhin¹sxā³ sa²yo²wet1sxā³ yxau²xai³kī³tā³la².

15Kris²tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² tah²yau³xa² kāi³ū¹nhē³jau³nū³a² sa²hau³ko³tū¹nhē³jah¹lai²la¹wa². Nxū¹nhē³lha²kxai³a²nū²a² ī²lī³te²nāu³xa² Txa²wā¹sū³na² ī²sxā³ so¹kxa² te²kxi³na¹xai²na² yen³-kxa² wi¹te²a² ū³hū¹nhē³tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² tīn³yau³xai³tā² a²wi¹lhi¹na² kāi³ū¹nhē³jau³nū³ai³tā² sa²yo²wet1sxā³ yxau²kī³taī²ti²tu³wa². Nxe³tāu³a² a²nū²a² ya³lu²kxi²nūh¹jah¹la² Kris²tu³jah¹la² yū³na²hē³la². Yū³-hi¹nai³tā² ko³nxe³ti³ kāi³kī³ju³taī²tā² ne³wā²na³kxi²nē³na²hē³la².

16Nxe³te²ju²hē³la². Kwa³jan³ta² nxe³te²ju²hē³la². A²yen³kxi³khai³xa² sa²ha³la³ti²lho³kxi³jau³nū³a² ū³wha²li¹lhān²te²ju²hē³la². Kxā³nāu³a¹ jah¹la² ū³-wha²li¹jah¹lai¹tā² ya³lu²kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ nxe³hi¹na¹ ū³wha²li¹jau³xai³tā² ī²sxā³ sa²hau³ko³te²ju²hē³la². Ka³te³na² yxau²tāu³a¹ ū³wha²li¹jau³xai²li² ī²sxā³ sa²hau³ko³te²sxa³yu²hē³la². 17Yxān¹ta¹ ya³lu²hi¹na¹ wān³txa² ū³wha²li¹jau³xai²na² wi¹lain³kxi²hī³nx2na³la². Hxi²kan¹jau³sa²hī³nx2na³la². Ka³te³na² yxau²xai³tāu³-a² hai³txi³ hxi²kan¹jau³sa²hī³nx2nxa³wa². 18Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² tīn³yau³xai³tā² sa²yo²ka²la¹hū³nyhu¹kxi³jau³xai³tā² nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² tē³sān²nū²la² Sū³nu²kxai³lu² ū³hū¹-ain¹ta¹hxai²hē¹la². Hā²wxān³txa³ tīn³yau³xa²kxai³lu² ī³hxi²kat1si¹ta¹hxai²hē¹la². 19Nxe³sxā³ Moī³se²ah³lu¹taī²na² te²hi²sen³kxai³lu² tīn³yau³xai³tā² kwa³na³nē³jau³-xai³tā² ī³yau¹ū³ta¹hxai²hē¹la². Ī³sa³e² nū³ka³txa² ī³yau¹ū³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³lhxā³ nxe³hi¹na¹ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² tē³ta¹hxai²hē¹la². Po¹na² wē³sa² a²ti³ha²yau³xa² tē³ī¹ ka³bri²ta² in³txa² a²ti³ha²yau³xa² tē³ī² nxe³ta¹hxai²hē¹-la². A²ti³ha²yau³xai²li² tē³nū²la² Ī³yau³xa² tē³ī² o³ve²a² a²wxe³txa² ū³tāu³kxi²so¹sxā³ ū³hē³het3sxā³ tē³ī² ī³so²pa²tū³xa² es³pu²ma² hū³tū³xa² tē³ī² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² ha³teh³nxā³nxā² tū³txā³nxai³tā² sa²kxai³lu² a²ti³ha²yau³xa² tē³sxā³ ī³yī³sa²nēn¹kxi² ai² a²nū²a²nāu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ a²ti³ha²yau³xai²li² tē³sxā³ ī³yī³sa²nēn¹kxi²lā³ī² nxe³ta¹hxai²hē¹la². 20Nxe³te²na¹ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² tah²yau³xa² kāi³ū¹nhē³jau³nū³a² ī³ye³kxi²nē³taī¹-ti²tu³wī¹. Sa²yo²wet1si¹kī³jau³su² kwa³na³nē³taī¹ti²tu³wī¹. A²nxe³jau³jau³xai²na²

ya²la³tu³ye²si¹jau³nũ³su² a²ti³ha²yau³xai²li² tẽ³a¹jau³xin³txi² i³yi³sa²nẽn¹kxi²na¹-
 li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Moi³se²ah³lu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 21 Nxe³sxã³ sxi²ha²
 Moi³se²ah³lo²kxai³lu² a²ti³ha²yau³xai²li² tẽ³sxã³ i³yi³sa²nẽn¹kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².
 Te²yã¹nxe³sxã³ thi¹nai²na² yen³kxa² wxi²sxa³kxa² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²kxe³-
 nũ³a² i³yi³sa²nẽn¹ta³kxi²nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². 22 Āh¹ jau³xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:
 —~Ya²la³tu³ yen³kxa² hã¹nxe³ti³xa¹ a²ti³ha²yau³xa² tẽ³sxã³ ã³-
 nhxan³ka²ti³te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²ti³ha²yau³xa² ha³li³ã¹sxã³
 ya³lu²kxi²nẽ³sãn²nũ²la² nxe³hi¹na² so¹lxi³ txa²wã¹ko³nxe³ti³ kã³kĩ³ju³ta²
 sa²wa³su³tũ¹nhẽ³te²ju²hẽ³li¹. Kwa³na³nẽ³jau³xu¹ta²li² nxe³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³ti³ kã³kĩ³kxa² a²wah³yu³ta² ũ³yho³hi²kxi²nũ¹nhẽ³jau³su²

23 Oh³nãu³nũ¹ka³na¹ so¹lxi³ yen³kxa² si³yxau³ka³khai²te²a² yũ²na³la².
 Yuh³xai²nãn¹te²a² yen³kxa² a²si³yxau³te²su² te²sxa³yu²hẽ¹la². Hã¹sxã³ a²si³yxau³-
 te²hũ³na³la². Nxe³sxã³ a²si³yxau³te²sxa³ha²kxai³ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa²
 tẽ³sxã³ ã³nhxan³ka²ti³te²ju²hẽ³la². Yxãn¹ta¹ oh³xai²nãn¹te²yen³kxa² ã³lxi³ha²-
 kxai³ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³la³ hxi²kan¹txi³ ã³nhxan³ka³ti³te²sxa³yu²hẽ¹la².
 24 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² sa²kxai³lu² sxi²ha² wã³nxĩn¹thĩ³na² a²nũ²a²
 hxi²ka² wet¹lthĩ³na² hai³txi³ ã³wih¹ta¹hxai²nxa²hẽ¹la². Nxe³thĩ³nai²na² hã¹sxã³
 wã³nxĩn¹thĩ³nhũ³na³la². Yxãn¹ta¹ oh³nãu³nũ¹ka³na¹ Txa²wã¹sũ³na² yxau³ko³xa²
 ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a¹ i³ye³tũ¹nhẽ³kxe³su² kã³tũ¹nhẽ³na³-
 la². 25 Ju³te²a² nũ³kã³txa² a²wã³nxĩn¹te² si³yxau³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a²
 a²nũ²a² i³ye³tũ¹nhẽ³jah¹la² nxe³te²a² sa²kxai³lu² kwẽ³kxa² hã¹nxe³ti³xa¹ a³lan²-
 ta² ye³ka³na³ka³nat3sxã³ sxi²ha² wi¹thĩ³na² ã³wih¹to³te²ju²hẽ³la². Ka³yxuh³xa²
 a²ti³ha²yau³xa² tẽ³sxã³ ã³wih¹to³te²ju²hẽ³la². Kwẽ³kxa² yxo²ha³kxa¹ ã³wih²xai³te²-
 ju²hẽ³la². Nxe³yãn¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² hai³txi³ ju¹ta² yã¹nxe³kã³ti³he¹xai¹nxa³wa².
 A²ti³ha²yau³khai³xa² ye³ka³lxa¹txi³ ha³li³hxan³sxã³ ya³lu²kxi²nũ¹nhẽ³lxa³hẽ¹la².
 Ye³ka³na³ka³nat3sxã³ ya³lu²kxi²nũ¹nhẽ³na²hẽ³la². 26 Yxãn¹ta¹ ye³ka³na³ka³nat3sxã³
 ya³lu²kxi²nũ¹nhẽ³lxa³ke³la³te²kxai³ txa²wã¹ha³lo²a² i³yũ¹thĩ³nãn¹te²tu³ Kris²-
 tu³jah¹la² sa²kxai³lu² ye³ka³lxa¹txi³ khãuh³lxa³txi³ha²to³hĩ³nx2na³la². Yxãn¹ta¹
 ti³he¹nx2nxa³wa². Txa²wã¹ha³lo²a² hxan³nẽ³ju³ta³nũ³a² yxau³son³na³la². Yãn³ta²
 hxa³nxa³tã³lxa¹ wxã³kxi²nẽ³na²hẽ³la². Ye³ka³na³ka³nat3sxã³ wxã³kxi²nẽ³na²-
 hẽ³la². Wxã³sxã³ ya²lu²kxi²nũ¹nhẽ³na²hẽ³la². Txa²wã¹ko³nxe³ti³ kã³kĩ³ju³ta²
 ã³wa²sut¹lsi¹nhẽ³jau³su² nxe³nũ¹nhẽ³na²hẽ³la². 27 A²nũ²su² ka³ten³su² hin¹sãn²-
 nũ²la² ye³ka³na³ka³nat3sxã³ yah³lon¹sxã³ ya³lu²ju³ta³nũ³su² yũ³kĩ³te²ju²hẽ³la².
 Hã²wxãn³txa³ kã³kĩ³ju³ta² wah³nũ³a² a³ya³ti²nẽ³tu¹wa². Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su²
 i³yi¹li²nẽ³tu¹wa². Wi¹lhin¹tã³nxa² ko³txi³hin¹tã³nxa² kã³kĩ³kxa² ya¹nxe³sxã³ i³yi¹-
 li²nẽ³tu¹wa². 28 Te²yã¹nxe³jut3su² Kris²tu³jah¹la² sa²kxai³lu² ye³ka³na³ka³nat3sxã³
 so¹lxi³ ya²lu²kxi²nẽ³na²hẽ³la². A²nũ²a² a²yxoh³ha³kxa¹ txa²wã¹ko³nxe³ti³ kã³kĩ³ju³ta²
 a²wah³yu³ta² ũ³yho³hi²ta³lun²si¹jau³nũ³a² ya³lu²kxi²nẽ³na²hẽ³la². Hã²wxãn³txa³
 wã³li²ye¹nx2tu¹wa². Wã³li²ye¹nxa²kxai²nãn²tu³ hai³txi³ ya²lu²kxi²nẽ³na²hẽ³ jã¹-
 nxe³sxã³ ya³lu²kxi²nẽ³lxa³lho³la². Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² i²li³te²nãu³xa² wã³li²ju³ta³nũ³a²
 wah³nxe³te²su² te²an²tu³ sa¹so¹nẽ³tu¹wa². A²ka³te³na² wi¹tãu³lo¹ti³hi¹tẽ³tu¹wa².

10 ¹Nxe³ha²kxai³la¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹ta²na² sa²yo²we¹ta¹n¹hxai²jau³-
xai³tā² yen³kxa² ya²la³tu³kxa² wā²nā³ū¹nhē³kxi³nū³su² nxe³jau³xai²la¹wa².
Ka³te³na² oh³xai²nān¹jau³sxa³wa². Hāi¹nxe³kxe³hū³nhī³nx2na³la². Wān³txa²
ya²la³tu³jau³xa² a³la³kxi² ta³lu²nai¹nxa³hē³la². A²nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² nxe²3-
yau¹ū¹nhē³na³la². Ī³yau¹ū¹nhē³te³nah¹lxi¹:

—~Ka³yxuh³xa² wi¹te²a² ĩ³ya²lut1sān²nū²la² tē³nū²la² Txa²wā¹sū³-
na² ū³hū¹jah³lxi³hē¹li¹. Kwē³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ ū³hū²xai³jah¹lxi³to³hē¹li¹.
Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³su² kxan²ti³ hai³txi³ jau³jau¹xu¹ta²na² sa²-
kxai³lu² hxi²kan¹txi³ ĩ³wi¹ti³hi¹tē³lxa³lho³la². A²nū²a² ĩ²li³te²nāū³a²:

—~Txa²wā¹sū³na² ā³tī³a¹tū¹xā¹. Nxe³kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹ta²-
na² a³la³kxi² ta³lu²nai¹nxa³jau³xu¹ta²na² ĩ³wi¹ti³hi¹tē³lxa³lho³la². ²Nxe³yān¹ta¹
Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹ta²na² a²nū²a² ĩ³wi¹ti³hi¹ke³la³te²kxai³ Txa²wā¹sū³na²
ā³tī³te²a² sa²kxai³lu² a²kō³nxe³ti³ kái³ju³ta² ā³wa²su¹tū¹hī³nx2na³la². Nxe³sxā³:

—~Te²yā¹nxe² kō³nxe³ti³ kái³a¹ju³ta² wāix3ti³nhā²sa²nxa³nha¹. Nxe³-
hī³nx2na³la². Nxe³sxā³ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² Txa²wā¹sū³na²
ū³hū¹hxai²kxai³ jā¹nxe³hī³nx2na³la². Ā³wa²su¹thī³nx2na³la². ³Nxe³-
yān¹ta¹ kwē³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² tē³nū²la²
Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹to³tāu³a¹ kō³nxe³ti³ kái³ju³ta² sa²wa²lho¹xi²sxā³
ain³kxa²xai³hī³nx2na³la². ⁴Nxe³ha²kxai³ hai³txi³ po¹na² in³txa² a²ti³ha²-
yau³su² ta³nxa² ka³bri²ta² in³txa² a²ti³ha²yau³su² ta³nxa² nxe³jau³xai²li²
tē³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ū³hū²xai³kxan²ti³ kō³nxe³ti³ kái³kī³ju³ta² ā³wa²-
su¹tē³lxa³wa². ⁵Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹la² a²kan³sxā³ wxā³hī¹nu¹ta²na²
Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² ĩ³ye³kxi²na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² ain³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yen³kxa² yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² ū³hū¹nxain¹kxa² ten³nxa²-
nxa³ha²kxai³ ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² ū³hū¹nxain¹kxa²
ten³nxa²nxa³ha²kxai³ nxe¹lxi¹. Nxe³yān¹ta¹ yuh³xai²nān¹te²su² te²-
na² a²nū²khai³xa² ū³hū¹san¹kxe³nū³a² āu¹la³kxi²sa¹nhē³li¹.

⁶Txah³lxa³kxa³txa² a²ne³ka³na²nhāu³a² ka³yxuh³xa² sī³na² ū³thū²-
hxa³tū¹nxain¹kxe³su² ĩ³ka³li³kxi²sa²nxa³lxi¹. Te²yā¹nxe³sxā³
a²kō³nxe³ti³ kái³ain¹kxa² ā³wa²sut1sa²si¹hain¹jau³nū³su² ka³yxuh³-
xa² a²ti³ha²yau³xa² ū³hū¹sain¹kxe³su² ĩ³ka³li³kxi²sa²nxa³lxi¹.

⁷Nxēn²nxa³ha²kxai³ ĩ³wa²lū³xi³na¹te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² nxe³txi¹. Ten³nxa²kxe³nū³su² kái³te³lhxā³ wxā³na¹nhai¹. Wān³-
txa² au³hxain²jau³yai¹tā² wā²nā³ū¹san¹jau³nu³ai³tā² kái³te³lhxā³ wxā³na¹nhai¹.
Kris²tu³jah¹la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁸A²wi¹lhī¹nān¹jau³xa²:

—~Yen³kxa² yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² ū³hū¹nxain¹kxe³su² ta³nxa² ka³-
yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² ū³hū¹nxain¹kxe³su² ta³nxa² txah³lxa³kxa³txa²
a²ne³ka³na²nhāu³a² ka³yxuh³xa² sī³na² ū³thū²hxa³tū¹nxain¹kxe³su² ta³-
nxa² a²kō³nxe³ti³ kái³ain¹kxa² ā³wa²sut1sa²si¹hain¹jau³nū³su² ka³yxuh³xa²
a²ti³ha²yau³xa² ū³hū¹sain¹kxe³su² ta³nxa² nxe³jau³xu¹ta²na² yo²ha³kxa¹
ten³nxa²nxa³ha²kxai³ ĩ³ka³lih³nxā²nxa³ha²kxai³ nxe³nxān²ta¹. Nxe³ta¹-

hxai²hē¹la². Nxe³jau³jau¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² a²wān³txu¹tai²na² nxe² au³nē³jau³xu¹tai²na² wain³txi³ sa²yo²we¹thxa³kxan²ti³ i³ka³lih³ta¹hxai²- nxa³hē¹la². 9 Ā³ta³lo³hē¹jau³xai²na²sa¹:

—~Ten³nxa²kxe³nū³su² kâi³te³lhxā³ wxā³na¹nhai¹. Nxe³jau³xai²li² ā³- ta³lo³hē²ti²sxā³ e³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe²e³kxi²sxā³ Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² a²wi¹lhī¹na² ū³hū²xai³kxa² a²wē³ta³ te²lxi³ Kris²tu³jah¹la² ya³lu²kxi²nē³ju³ta² ā³wē³not3sxā³ ne³ka²ta¹ wxe²na³la². 10 Nxe³ju³tai²li² Txa²wā¹sū³na² a²ten³jut3su² na³la². Nxe³kxe³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²- yxo²we¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²yo²we¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wā¹ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta² ā³wa²su¹tē³na³la². Kris²tu³jah¹la²nū²khai³xa² ye³ka³na³ka³- nat3sxā³ ya³lu²kxi²nū¹nhē³hī¹nān¹te²tu³ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta² ā³wa²su¹tē³na³la².

11 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² a²nū²a² wā³nxin¹ti³ i³ye³ūh¹- te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² a³lan²ta² hâi¹nxe³ti³xa¹ sxi²ha² yuh³xan¹thi³na² ā³wih¹sxā³ a²wa³ka³li³lo³kxe³su² o²la³kxai¹nhxai²na²hē³la². Ka³yxuh³xa² a²ti³ha²yau³xa² tē³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹kxe³su² o²la³kxain¹to³- hxai²na²hē³la². Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a² ko³nxe³ti³ kâi³kxa² ā³wa²su¹jut3su² nxe³te²sxa³yu²hē³la². 12 Hxi²kan¹te²sxa³kxan²ti³nu¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² ye³ka³na³ka³nat3sxā³ ya³lu²kxi²nū¹nhē³lhī¹nān¹te²- tū³ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta² a²wah³yut3su² ā³wa²su¹tā³la². A²nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³na² a²wi¹tāu³a² ā³wxe³ya³ha²kxai³ a²wa³li³kha³lah³lo²lon³ya³ta¹- hxai²hē¹la². 13 Nxe³hī¹nān¹te²tū³ hâi¹sxā³ yxau³sxā³ wah³nxe³ta¹hxai²hē¹la². Wah³nxe³te³nah¹lxi¹, Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² a²ko¹- ko¹nū³ka³txa² sa²yo²wet1si¹hain¹ju³ta³nū³su² wah³nxe³ta¹hxai²hē¹la². 14 Jā¹nxe³sxā³ ye³ka³na³ka³nat3sxā³ ya³lu²kxi²nū¹nhē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²ai²na² ko³nxe³ti³ kâi³ju³ta² ā³wa²su¹te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²- wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ i³wi¹ti³hit1sa²tē³ain¹na³la².

15 Nxe³ju³tai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² te²- yā¹nxe³kxe³hū³jau³xa² e³kxi²nūn³ta¹hxai²hē¹la². A²wi¹lhī¹nān¹jau³xa² nxe³te³nah¹lxi¹:

16 —~Kxā³nāu³a¹ wi¹kâi³ū¹hai¹na¹ju³ta³nū³a² i³ye³yo²ka²la¹- hū³nyhu¹kxi³jau³nū³a² nxe³te³nah¹lxi¹, Sū³nu²na¹xai²na² nxe²e³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Tū¹ka³txai²na² a²ne³nxe³nai²na² i³kwa³na³ai¹na¹jau³xa² ā³wih¹tu¹wi¹. A²ē¹nāu³ai²na² Txa²wān³- txa² tah²yau³nū³a² ū³wha²li¹la³kxi²na¹tu¹wi¹.” Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹li¹.

Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

17 Ā³ta³lo³hē¹txi³sxā³ āh¹ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ko³nxe³ti³ kâi³ain¹jut3su² ha²kxai³ sa²yo²ā³sain¹jut3su² ha²- kxai³ ne³wā²na³a¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 18 Jā¹nxe³jut3su² ko³nxe³ti³ kâi³ki³ju³ta² a²yo³ha² ā²la² ū³yho³hi²ki³sa²kxai³ āh¹lxi³sxā³ ū³yho³hi²xi²- ju³ta³nū³a² yū³te²sxa³yu²hē³la².

Txa²wā¹sū³na² ā³tī³kxi²ki³jau³su²

19Nxe³ha²kxai³lu¹ txa²wā³tā³yah³lxi¹lxa². Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai¹-tā² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ a²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxa³nū¹nhē³lha²kxai³ ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ki³tā³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² nxe³hī¹nān¹te²tu³ hxi²kan¹txi³ Sū³na² e³kxi²to³ki³tā³la².

20Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² i³ye³ū¹nhē³tū³ka³txa² a²si³yxau³jah³lai¹na² so¹lxi³ thi¹nai²na² wi¹khaix¹lthi³na² ā³wih¹to³te²ju²hē³la². Wā²la² ū³tī¹kxi²ka³-lo³a² ā³ha³nāut¹sxā³ ā³wih¹to³te²ju²hē³la², Sū³na² i³ye³kxi²te³lha³ka³. Nxe³kxa² ha³tih³xan²tu³ txa²wā¹ki³na¹xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³ju³-tan¹te²kxa³yā³lhu² hxi²kan¹txi³ Sū³na² i³ye³kxi²to³ki³tā³la². Je³su²jah³lo²kxai³lu² ka³ten³ti³ yxau²sa²tē³jah³lo²su² na³la². Tih³na² wi¹tih³na² Sū³na² ā³tī³ki³tih³na² yā¹nxe³te²la¹wa². Nxe³te²la³ha²kxai³ i³li³tāu³a¹ Sū³nai²li² hxi²kan¹txi³ i³ye³kxi²-to³ki³tā³la². 21Wā³nxīn¹ta² Si³yxau³jah³la² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² a²nū²a² wā³nxīn¹ti³ i³ye³ū¹nhē³jah³lan²tu³ hxi²kan¹khaix¹jah³lai²la¹wa². 22Jā¹nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ ā³tī³a³sah¹lxi³wxa². Txa²wā¹ē¹nāu³a² au³txi³ Txa²-wā¹sū³na² wain³txi³ i²nyha¹ya³sah¹lxi³wxa². Nū³kxūn³sxā³ yxo²t²a³sah¹lxi³wxa². Au³txi³ a³la³kxi²nha²ki³jau³xa² ko³nxe³ti³ kai³ki³ju³ta² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³a². sah¹lxi³wxa². Ī³yau³xa² tē³sxā³ wxa²ho³kxi²nha²ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹nū²ai²na² whāi²na¹ wi¹lhan³kxi²nha²ki³te²ju²hē³la². Nxe³kxa² yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ Sū³na² wān³txa² sa²yxo²we¹ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² wi¹lhaui³ko³tē³tu¹wa². 23Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² kai³ū¹nhē³ju³ta³nū³a² au³ū¹nhē³tai¹ti²tu¹wa². Nxe³jau³xai³tā² ya²la³tu³ kai³ū¹nhē³tu¹wa². Yxo²t²ki³jau³xai²la¹wa². A²nxe³sxā³ nxū²kwai³lxū¹sxā³ wah³nxe³a³sah¹lxi³wxa². 24Te²yā¹nxe³sxā³ wi¹kai³ūh¹nyhu¹-a³sah¹lxi³wxa². A¹lxi²waun¹nyhu¹a³sah¹lxi³wxa². Ju¹tai²na² ā²la² kai²non³sxā³ i³nxū²kwai³lxū¹waun¹nyhu¹a³sah¹lxi³wxa². 25Ī³nxū²kwai³lxū¹waun¹nyhu¹te³-lhxā³ ā³yā³nū²kxi²yah³lxi³hxain¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³yah¹lxi¹nha²kxai³ a²nū²a² wxa²ha³tih³nāu³a² ju¹tai²li² ā³na¹ain¹tai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³a³sah¹lxi³txa³hē¹la². Txa²wā¹hxi²kan¹jah³la² a³ka³nxi²sxā³ wā³li²ju³ta² yxau³son³na³la². Wā³li²-kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kai³tā³nxa² wi¹lhin¹sxā³ kai³tā³nxa² nxe³ki³ju³ta² a³ya³txi²nē³tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ i³nxū²kwai³lxū¹txi³nyhu¹ah³lxi³hxain¹kxai³ jā¹nxe² ā²la² kai²non³sxā³ kai³nyhu¹a³sah¹lxi³hē¹la².

26Nxa²ha¹te¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i²a¹xā¹. Nxe³na¹ta¹ sa²yxo²wet¹sa²nxa³nha¹. Ko³nxe³ti³ kai³hxai²na¹kxai³ jā¹nxa¹tū¹xā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³ hai³txi³ ko³-nxe³ti³ kai³ki³ju³ta² sa²wa²su¹tū¹nhē³ju³ta³nū³a² yū²nxa³lho³la². 27Nxe³yān¹ta¹ wxā³ju³ta²nū³a² yuh³lxi³si¹nhē³tu¹wa². Ko³nxe³ti³ i³yi¹li²nhē³ju³ta³nū³a² so¹lxi³ yū³nē³tu¹wa². Nxe³sān²ka³tu³ ha³nxe² i³tho³xa² Txa²wā¹sū³na² hi²-sen³su² a²ko¹ko¹nū³ka³txa² i³hxa³si¹hain¹ju³ta³nū³a² we³ta¹hxai²hē¹la². Ī³hxa³yain¹tu¹wa², Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²sa³. Te²yā³nxe³ju³ta² ko³nxe³ti³ i³-yi¹li²nhē³kxai²nān²tu³ te²yā¹nxe² i³lhxan³nē³lha³ta²wa². 28Nxe³hxai²na²hē³la². Moi³se²ah³lu¹tai²na² kwa³na³jau³xu¹tai²na² sa²yxo²ā³te²u¹tai²na² ko³nxe³-

ti³ i³yi¹li²hxai²na²hē³la². Ko³nxe³ti³ i³yi¹li²nū²la² wxāi³ti²ye²kxai²nān²tu³
a²nū²a² ha¹li¹ ta³nxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ ta³nxa² te²yā¹nxe² ko³nxe³ti³ i³yi¹li²-
nyhah¹lxi³kxai²nān²tu³ i³ya²lut¹ju³ta³nū³a² i³yi¹li²yah³lxi³hxai²na²hē³la².

29 Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² a²nū²a² Txa²wā¹sū³na² Ta²ha² ti³ka³la³kxi³hū³nxe²
sa²yo²ā³kxai²nān²tu³ ā²la² kâi²non³sxā³ wxāix3ti³yut3sa²hī³nx2na³la².

—~Kris²tu³jah¹lai²na² a²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxn³sxā³ ya³lu²kxi²ju³tai³tā²
kwa²hâi¹nx2na³na¹. Hai³txi³ txa²wā¹ē¹nai²na² sa²wa³su³tū¹nhē³lxa³lho³-
na¹. Nxe³kxai²nān²tu³ ā²la² kâi²non³sxā³ wxāix3ti³nha²hī³nx2na³la². A²nū²a²
Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² wi¹lhin¹sxā³ i²nē³jah¹lai²na² ko³nxe³ti³-
hit1sxā³ i³yi¹li²kxai²nān²tu³ ā³wxāix3txi³yut3su² ā²la² kâi²no³nhī³nx2na³la².

30 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²na² so¹lxi³ ha³lo²a² ko³nxe³ju³ta³lo³kxe³su² i³wa³lxī³nha²sxā³
ū³yho³hi²jah¹lo²sa¹wi¹. Te²yā¹nxe³jau³xa²sa¹:

—~Txa²wā¹sū³nu²na¹xai²na² so¹lxi³ a²nū²a²nāu³xa² kâi³ain¹kxa² wi¹ta³-
nxa² ko³nxe³ta³nxa² a³ya³ti³jah¹lo²sa¹i¹. Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³jah¹lai²li² txa²wā¹ē¹nāu³a² a³la³kxi²ki³jah¹lai²la¹wa². 31 Jā¹nxe³-
jut3su² ko³nxe³ti³ kâi³ki³kxe³nū³su² Txa²wā¹sū³na² ka³ten³jah¹la² hxi²ka²
wa³ka³ton³nē³kxai²nān²tu³ o²khaix1nxe³nē³ju³tai²la¹wa².

32 Nxa²ha²te¹ kxā³nxa² he¹yah³lxin¹ju³tai³tā² sa²wa²lho²xi²sxā³ ain³kxi¹xi¹nha¹-
jxah³lxi³hē¹la². Nxe³hī¹nai³tā² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²ah³lxin¹tai¹ti²tu³wa².

Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² sa²yo²ā³te²nāu³xa² kâin²
khāuh³lxa³ti³nx2tain¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2tain¹kxan²ti³ Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² ā³na¹yah³lxi³ta¹hxn³nhē¹la². 33 Wxa²ha³tih³ i³nx²a² ko³nxe³te²lo³-
nx2tai¹nha²kxai³ a²nū²a²nāu³xai²na² yen³nāu³a¹ ko³nxe³ti³ kâi³tū¹nx2tai¹nha²kxai³
nxe³nx2tain¹tai¹ti²tu³wa². Āh¹ wxa²ha³tih³ i³nxai²na² khāuh³nxe³nxain¹ju³ta³
so¹nū¹nx2tain¹sxā³ kwa² wa³ka³ti³lon³nxe³nx2tain¹ta¹hē¹la², Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxi¹nha²kxai³la². 34 Sxi²ha² kan²thi³na² wxa²nū³ka³txa²
ū³tū¹kxi²nx2tain¹kxai²nān²tu³ i³sxā³ ā³nxū²kwai³lxū¹nain¹yah¹lxi³ta¹hi¹nhē¹la².

Wxa²yen³kxi³khai³xa² nū³kxū³sxā³ so¹kxi¹nx2tain¹kan²ti³ wxa²ē¹nāu³ai²na² hâu²-
non³sxā³ yxau²sa²tē³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la². Nxe³sxā³ wxa²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Oh³nāu³nū¹ka³na¹ yen³kxa² ā²la² wi¹kxa² yū³sa³tū¹xā¹, Txa²wā¹sū³-
na² hxi²ka²su¹. Hai³txi³ kho³nhxn³nxa³lho³na¹. Nxe³yah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la².

35 Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ nxū²kwai³lxū¹txi³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la².

Kxā¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² yen³kxa² wi¹kxa² ū³yho³hi¹-
nx2ti³tu¹wa². 36 Ya³nān³ta³ki²la²sxā³ wahx3nxe³jah³lxi³hē¹la². Nxe³sxā³
Txa²wā¹sū³na² a²ten³ju³ta² sa²yo²we¹jah¹lxi³hē¹la². Nxe³yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ yen³kxi³nū³a² au³ū¹nx2ti³jau³xai³tā² ū³hū¹nx2ti³tu¹wa²,
Txa²wā¹sū³na²sa³. 37 Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Jū¹nxe² yan¹nāu³a¹ jah¹la² wxā³ju³ta²nū³a² au³ū¹nx2ta¹jah¹la²
ya²la³tu³ wxā³tu¹wi¹. Hai³txi³ kxān³su² nxa³lho³li¹.

38 Nxe³yān¹ta¹ txa²sa³wi³ha³lxi³khai³xa² yxo²i²sain¹tu¹wi¹. Yxo²i²sai¹-
nha²kxai³ ka³ten³su² yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² i²li³te²a²
sa²yxo²ā³sain¹sxā³ ā³wa³li²kxai²nān²tu³ i³ka³li³kxi²sah¹lxan³tho³li¹.
Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

39 Nxa²ha¹te¹ txa²wā¹xai²na² te²yā¹nxe³ki³sxa³wa². Hai³txi³ txa²-
wā¹si³yon³nāu³a² i²sxā³ sa²si³wa²nha²ki³sxa³lho³la². Yxān¹ta¹
sa²si³wa²nha²ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² khon³hxa³kxi²nē³lha³-
ta²wa². Yxān¹ta¹ hai³txi³ nxe³ki³sxa³wa². Yxo²i²ki³tā³la². Nxe³ki³sa²kxai³
txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² sa²hau³kot3sxā³ yxau³ya³nhē³na³la².

Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ki³jau³su²

11 ¹Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ki³kxai²nān²tu³ ha³lo²a² wah³nxe³ki³kxe³khai³-
nū³a² ya²la³tu³ wxā³tu¹wa². Nxe³sxā³ yen³kxi³khai³xa² i²ki³sxa³kxan²ti³:

—~Yen³kxi³khai³xai²li² ya²la³tu³tā³na¹. Nxe³hī³ki³tā³la². ²Txa²wā¹-
si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ai¹nha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ i²kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

³A²wi¹lhī¹nu¹tai²na² Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² hāi¹sxā³ i³ye³ka³tu³
txa²wā¹ha³lo²ai²na² i³yū¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxe³su² Txa²wā¹sū³na² yxo²-
i²ki³sa²kxai³ ā³ne³wxe³ki³tā³la². Nxe³sxā³ yen³kxa² i²ki³kxa² he³la³kxa²
tē³sxā³ yu³tā³xa² we¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹sxā³ a²wān³txa² i³ye³hi¹na¹
i³yū¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ju³tai²li² yxo²i²ki³tā³la².

⁴Nxa²ha¹te¹ A³be²lah³lu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ha²kxai³
yen³kxa² tē³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ũ³hū¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³ah³lu¹tai²na² yen³-
kxa² tē³sxā³ Txa²wā¹sū³na² ũ³hū¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na²
yxo²i²ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹:

—~A³be²lah³lai²na² yen³kxa² ā²la² wi¹na³na¹. Yxo²i²sai¹nha²kxai³ wi¹-
lhin¹te²lo³txa¹xā¹. Yen³kxa² ũ³hū¹sa³kxa² wi¹li³li¹na¹xā¹. Txa²wā¹sū³na²
nxe³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut3su² A³be²lah³lu¹tai²na² kxān³su² ya³lu²-
kxan²ti³ nxe³hi¹nān¹te²tu³ i³tih³nxe³nē³na³la².

⁵Nxa²ha¹te¹ E³no²kah³lu¹tai²na² hin¹hi¹nū¹tai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ta²-
hxai³hē¹la². Yxo²i²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ya³lu²ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹sxā³ Sū³na²
hxi²kai²na² ā³sa²so¹nū²la² Sū³nai²na² ha³lo²ai²nān²tu³ oh³xai²nān¹ko³xai²nān²tu³
ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la², ya³lu²nxa³kxan²ti³na². Sū³nai²li² yxo²i²sxā³ i³wi¹lxon³kxi²-
ha²kxai³ ā³sa²so¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~E³no²kah³lu¹tai²na² ā³sa²so²nxa³tā³lxa¹ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a²
i³wi¹lxo³kxi²sa²tē³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³-
kxai³la¹ yuh³xai²nān¹ko³xan¹tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² ā³te³nain¹kxan²ti³
hai³txi³ i³ha¹txain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². ⁶Jā¹nxe³jut3su² yxo²i²ki³sxa³kxai²-
nān²tu³ hxi²kan¹txi³ Txa²wā¹sū³na² i³wi¹lxo³kxi²hī³ki³sxa³wa². Nxe³sxā³:

—~Txa²wā¹sū³na² ā³tī³a¹tū¹xā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³:

—~Txa²wā¹sũ³na² ya²la³tu³ ka³ten³su² yxau²na³na¹. Txa²wā¹sũ³nai²li² ã³te³na¹kxai²nān²tu³ wi¹li²sa²sxã³ ain³kxi²sa³tũ¹xā¹. Nxe³ki³jau³su² yxo²ĩ²-ki³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sũ³na² i³wi¹lxo³kxi²hĩ³ki³tã³la².

7Nxa²ha¹te¹ No³e²ah³lu¹tai²na² te²yā¹nxe³nũ³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹-la². Txa²wā¹sũ³nu²kxai³lu² wān³txa² an³txi³jau³su² ha³lo²a² ko³ton³kxi³nũ³su² jau³jau¹xai²na² au³ta¹hxai²hē¹la². Ko³ton³kxi³ju³ta² i²xa³ta³lxa¹ Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² yxo²i²sxã³ sa²yxo²we¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²yxo²we¹tũ²la² na³vi²o²tē³na² ar²ka³tē³na² a²sxe³xa³ka³lxa² whāi²na¹ a²wē³ha³lxa² whāi²na¹ ã³wih¹sxã³ yxau³-ka³lo³nũ³a² txon³ ã³si³wxe³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ kãin² wē³hā¹ha²kxai³ i³yau³xa² kãin² hũ³tha²kxai³ nxe² ã³si³wxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³kxan²-ta² No³e²ah³la² wē³ha³lxi³yu³ta² so¹lxi³ i³yau³xa² ka³ten³ta² hãu¹yxa²xai³lhxã³ yxau³ah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². A²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹ ya³lun¹txa²hxn³kxan²ti³nũ¹ No³e²ah³la² wē³ha³lxi³yu³ta² so¹lxi³ ka³ten³ti³ yxau³ah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Txa²-wā¹sũ³na² wān³txa³ jau¹xa²kxai³lu² No³e²ah³lu¹tai²na² yxo²i²ha²kxai³ nũ³ka³txi³ ã³xa² yxo²i²ai¹nxa³te²a² nxe³ye²ha²kxai³ nxe³ye²ta¹hxai²hē¹la².

8Nxa²ha¹te¹ A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² yxo²i²ha²kxai³ sa²yxo²we¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Ha³lo²a² tah²ko³nũ³a² ũ³hũ¹nxa²ha¹tu¹wi¹. A³li³sxã³ ã³nxain¹tãu³a² ũ³hũ¹nxa²-ha¹jen³nũ³a² wain³txi³ au³ũ¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sũ³na² i³ye³kxi²jau³su² ha²kxai³ A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² yxo²i²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ ha³lo²a² tah²ko³nũ³a² ai³ũ³na² i²xa³kxan²ti³ a²si³yah³la²nãu³xu¹tai²na² a²ha³lo²khai³xu¹tai²na² ã³sxã³ ai³ta¹hxai²hē¹la². 9Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² yxo²i²sa²tē³ha²kxai³ ha³lo²a² tah²ko³xa² Txa²wā¹sũ³na² ũ³hũ¹jen³nũ³ai³tã² kwa²hã¹nxe² yxau² ã³la³kxi²sa²the³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxã³ a²wē³sa² l³sa²kah³lu¹tai²la³ha²kxai³ a²sa²wi³sa² Ja³ko²ah³lu¹tai²la³ha²-kxai³ ha³lo²a² ko¹xai²na² sxi²ha² ka³yxuh³xa² wã²la² we¹thi³na² kwa²hã¹nxe² yxau² ã³la³kxi²sa²the³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² jau¹xu¹tain²-txi³ ain³kxi²sxã³ yxo²i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². 10Jã¹nxe³jut3su² A³bra³ãu²ah³lo²kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² sxi²je³na² ta²hi³na² wah³nxe²sa²thet3xai³ta¹hxai²hē¹la². A²-nxe³thi³nai²na² Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³su² thi³nũ³ai²na² i³hau³kot3sãn²nũ²la² txon³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³na² txah³lxa³kxa³txa² a²si³yxau³tãu³a² au³tũ³whxe³-ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ã³kho³te²sxa³yu²hē³la². Jã¹nxe²na³la². Nxe³thin³thi¹nai²li² A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² wah³nxa³kxi²xai³ta¹hxai²hē¹la².

11Nxa²ha¹te¹ Sa²ra³ka³lxu¹tai²na² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² yxo²-i²ha²kxai³ a³ka³lxon¹kxan²ti³ Txa²wā¹sũ³nu²su² te²kxai³lu² wã¹lxa² we²nxi²ki³lxo³nxe³yah³hĩ¹na¹ wēh³ni²ta¹hxai²hē¹la². A³bra³ãu²ah³la² wē³-sa² wēh³ni³ya³ta¹hxai²hē¹la², wēh³ni³kxi³je³na² wa³to²hi²kxan²ti³na².

—~Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² i³ye³kxi²sa²jau³xai³tã² kãi³ũ¹sa³tũ¹xā¹. Yxo²i²a¹-xā¹. Ta¹ka³lxu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la². 12Nxe³ha²kxai³ A³bra³ãu²ah³lu¹tai²na² yah³lon¹khai¹nxe³sxã³ hin¹kxan²ti³ jah¹la²kxai³lu² a²nũ²a² ka³na³ka³na³kxan²-ti³nũ¹ ka³lxa¹khai¹nxe³sxã³ a²ne³tah²nãu³lon³ta¹hxai²hē¹la². Oh³sĩ³na² i³la³ka² wē³ha³lxa² ka³lxa¹kxe³jã¹nxe² a²ne³tah²nãu³lon³ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxe³sxã³

ka³wā³lxa² kxun²nāu³a² ka³yā³la³nū³a² ki³ka³lxa¹ti³te²jai¹tu³wa². Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ a²ne³tah²nāu³lon³ta¹hxai²hē¹la².

13Ja¹nxe³jut3su² tū¹ka³txi³nāu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ yah³lon¹sxā³ a³ka³lxon¹sxā³ nxain¹nū²la² ya³lu²te³lhxā³ tāu³a² ā²la² kan²txi³ yo²i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yen³-kxi³nū³a² Txa²wā¹sū³na² au³ū¹hain¹kxai³tā² so¹kxain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹sxā³ u²ten³sa²tā³kxi³hū³nxe² a²yen³kxa² u²lan¹te²hū³nxe² so¹kxain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

—~Yuh³xan¹ko³xai²na² yxau²xai³ko³xai²na² hai³txi³ txa²ha³lo²khai³sxa³-wi¹. Hāi¹sxā³ ai³la¹ko³xai²la¹wi¹. Ten³sai¹nhxai²nxa³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

14Nxe³sxā³ jau³jau¹xai²na² nxe²e³kxain¹tū³ka³txa² e³la¹ ha³lo²a² tah²ko³-xa² yxau²khai³ain¹ko³nū³a² ā³ten³ye¹nx2tain¹na³la². 15Hai³txi³ ta³ko¹xai²na² yxau³ai¹nhxai²ko³xai³tā² a³li³ain¹ko³xai³tā³ ā³wā³li²sxā³ yxau³xain¹te³lhxā³ te³-nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Te³nain¹ke³la³te²kxai³ ā³wā³lai¹nhī³nx2na³la². Nxe³yān¹ta¹te³nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 16Nxe³yān¹ta¹ ha³lo²a² yxau³khai³xain¹ko³nū³a² ā²la²wi¹ko³nū³a² ā³te³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Oh³xan¹ko³xa² ā³te³nain¹ta¹hxai²hē¹la². Oh³-xan¹ko³xa² ā³te³nai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² āu²li²te²sai¹nxa³wa².

—~Txa²wā¹sū³nu²su² nhi¹lxi¹. Nxe³si¹hain¹kxan²ti³ āu²li²te²sai¹nxa³wa². Nxe³kxa²yān³ti³tū³ti¹ sxi²ha² oh³xan¹thī³na² āu²la³kxi²nū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la².

17Nxa²ha¹te¹ A³bra³āu²ah³lu¹ta²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yo²i²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hi¹nu¹ta²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² A³-bra³āu²ah³lu¹ta²na² yo²i²kxe³ju³ta² a³ya³txi²te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la².

A³bra³āu²ah³la² wē³sa² a³lxi¹ju³ta² ā³sen³sai¹sxā³ a³lxi²sain¹te²la¹ku¹. Nxa¹-nha¹. Nxe³sxā³ a²wē³sa²khai³xa² I³sa²kah³la² sa²kxai³lu² tē³nū²la² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹xi²si¹jau³su² i³ya²lu²te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i²kxi²nū²la² hāi¹nxā¹si¹jau³su¹ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹-lai²na² sa²kxai³lu² kāin² a²ne³tah²nāu³lon³kxe³nū³su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² a²yo²a² au³ta¹hxai²hē¹la². I³sa²kah³lu¹ta²li² a²ki³lha³lxan²tū³ ka³na³ka³na³te²a² so¹lxi³ wēh³ni²sxā³ wet¹ja¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxe³su² sa²wa²lho¹xi²-sxā³ ain³kxi²xi²kxan²ti³ wē³sa² nū¹ta² ki³lha³lxa²khai³xa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ū³hū¹te³lhxā³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². 18Kxā³nhxi¹nai²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²-ta¹hxai²hē¹la². A³bra³āu²ah³la² a²ne³nxē³na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³āu²ah³lāi³. Wxa²ki³lha³lxa² I³sa²kah³la² so¹lxi³ we¹tin¹jah¹la² ka³lxa¹tū³ka³txi³su² txon¹tu¹wi¹. Kāin² a²ne³tah²nāu³lot3tu¹wi¹. Nxe³ta¹-hxai²hē¹la². 19Nxa²ha¹te¹:

—~Txa²wā¹sū³na² hxi²kai²na² sa²kxai³lu² txa²wē³sa² ya³lu²kxi²sa²-kxan²ti³ ka³ten³ta³ i³sa²yxau³xi²sxā³ ka³ten³yah³lo²nū³a² ū³hū¹xi²sa²tū¹xā¹. A³bra³āu²ah³lu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ti¹ a²nū²a² ya³lu²-te²nāu³xai²na² I³sa²kah³lo²kxai³lu² ka³ten³ta³ i³sa²yxau³xi²kxe³hū³nxe² A³bra³āu²ah³lo²kxai³lu² ka³ten³ta³ so¹kxi²xi²ta¹hxai²hē¹la².

20Nxa²ha¹te¹ I³sa²kah³lo²kxai³lu² yo²i²ha²kxai³ a²wē³ha³lxi³khai³xa² ha¹lin¹te²-kxai³lu² tē³sxā³ yen³kxa² wi¹kxa² ū³hū¹ju³ta³nū³a² au³ya³ta¹hxai²hē¹la². Wē³ha³lxa² a²i³lxa² Ja³ko²ah³lo²su² ha²kxai³ E³sa³u²ah³lo²su² ha²kxai³ nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ te¹yā¹nxe³sxā³ Ja³ko²ah³lu¹tai²na² yxo²i²jah¹-
lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² yah³lon¹sxā³ ya³lu²te³lhxā³
tāu³u¹tai²na¹ Jo³se²ah³lu¹tai²na² wē³ha³lxa² a²ne³tah²nāu³lot3te³lhxā³
i³kaix1ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²na² tē³lxi²sxā³ wān³txa² wi¹jau³xa² wi¹-
lxon³kxi²nūh¹ju³ta³nū³a² au³ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la²kxai³lu²
Ja³ko²ah³la²kxai³lu² tāu²nxa² ũ³haik1ka³txa² ũ³hī¹nha²sxā³ yxau³sxā³
Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxi²ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxa²ha¹te¹ Jo³se²ah³lu¹tai²na² yxo²i²nūn³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³
yah³lon¹sān²nū²la² ya³lu²ju³ta² yau³son³tāu³a¹ a²sa³wi³ha³lxi³nū³ka³txa²
i³kaix1sxā³ i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². I³ye³kxi²sxā³ au³ain¹te³nah¹lxi¹, I³sa³e²
a²nū³ka³txa² E³ji²ta²ko³xa² a³li³sxā³ ih³hain¹ju³ta³nū³a² au³ū¹hain¹ta¹-
hxai²hē¹la². Au³ū¹hain¹ka³tu³ti¹:

—~Txi²li² ya³lu²na¹ju³ta² yau³son³na³li¹. Nxe³na¹ha²kxai³ ya³lu²-
na¹kxan²ti³ ta²ko¹xai²na² E³ji²ta²ko³xai²na² a³li³hxan³yah³lxin¹tāu³a¹
txa²su³a² ya³lu²na¹ta³su³a² ā³tē³jah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxa²ha¹te¹ Moi³se²ah³lu¹tai²na² a²wi³na² a²hā³ka³na² khai³su² ye³-
te²kxai³lu² a²wē³sa² Moi³se²ah³lo²kxai³lu² kwēn¹ta² a³li³lah¹jah¹la² so¹sxā³
hāi³a² sa²no¹wxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ya³ha²kxai³
nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³la³ka² ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ sa²tā³tī¹tāu³a²
hāi³a² sa²no¹ya³ta¹hxai²hē¹la².

—~Wē³sai²na² wi¹khaix1te²la¹xā¹. Ha³lo²a² a²wa³kxēn³yah³lai²na² wān³-
txi³su² i³ye³kxi²sain¹jau³xai³tā²: “Wxa²wē³ha³lxa² in³txi³su² kxai²nān²tu³
su²lhā³jah¹lxi³hē¹li¹.” Nxe³jau³xai³tā² yuh³lxi³ya³sa²nxa³nha¹. Sa²yxo²ā³ya³-
ha¹tū¹xā¹. Ya³jau³su² Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ya³ha²kxai³ nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ kxā³nāu³a¹ Moi³se²ah³lu¹tai²na² in³txi³lon³tāu³a¹ Txa²wā¹-
sū³na² wān³txa² yxo²i²ha²kxai³ a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Fa³ra³o²ah³la² a²ka³ne³lxai²na² wē³sa²ki³lot3sa²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹.
Ā³na¹a¹tū¹xā¹. 25 I³sa³e² nū³ka³txa² Txa²wā¹sū³na² nū³ka³txi³su² ha²kxai³ kāin²
khāuh³lxa³txi³nyhain¹kxan²ti³ te²ya¹nxe² khāuh³lxa³txi³nhain¹kxa² ya¹nxe²
nxe³ju³ta² ten³sa³nha¹. “Kō³nxe³ti³ kái³a¹kxe³su² i³wi¹lxo³kxi²na¹tū¹xā¹.” Nxe³-
na¹jau³su² ten³sa²nxa³nha¹. 26 Nxe³sxā³ E³ji²ta²ko³xa² a²wa³kxēn³yah³lai²na²
sa²kxai³lu² a²yen³kxa² ũh³wxe³ain¹kxa² a²yxo²ha³kxa¹ ũ³hū¹sain¹kxan²-
ti³ ten³sa²nxa³nha¹. Txa²wā¹sū³na² wa³ka³la² o²la³kxi²na¹ju³ta² so¹lxi³
ten³sa³nha¹. Nxe² o²la³kxi²na¹kxai²nān²tu³ khāuh³lxa³txi³sain¹ta³nxa²
kō³te³kxi²sain¹ta³nxa² nxe³sain¹ju³ta³nū³a² ā²la² wai³nhī³nx2na³na¹.
Kxān¹ton³tāu³a¹ a²yo³yhu³ta² wain³txi³ ũ³hū¹sa³tū¹xā¹. Txa²wā¹sū³na² ũ³yho³-
hi²sa²ju³ta³nū³a² so¹lxi³ ten³sa³nha¹. Moi³se²ah³lu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxe³ka³tu³ hā²wxān³txa³ E³ji²ta²ko³xa² a³li³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² yxo²i²ha²kxai³ Moi³se²ah³lu¹ta²kxai³lu² a³li³ta¹hxai²hē¹la². E³ji²tan¹ko³xa²
a²wa³kxēn³yah¹lu¹ta²i²li² kāin² i³an³ta³kxi²kxan²ti³ hai³txi³ i³yuh³lxi³ta¹hxai²nxa³-
hē¹la². Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹txi³ i²ki³sxa³jah¹lai²i² i²kxi³te²hū³nxe² ya³lo³txi²sxā³
yxau³xai³ta¹hxai²hē¹la². 28 Jā¹nxe³tāu³a² yxo²i²ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³-

txa² sa²yo²we¹ta¹hxai²hē¹la².

Sa²yo²we¹te³an¹jau³kxai³lu²:

—~Ka³yuh³xa² wi¹te²a² a²-
ti³ha²yau³xa² tē³sxā³ sxi²ha²
a²yo²a² a²yo²hēt³si²ka³txa²
ū³to¹la³kxi¹nha²kxai³ sxih²-
yo²a² a²yo²ka³kxi²ka³txa²
ū³to¹la³kxi¹nha²kxai³ a²ti³ha²-
yau³xa² tē³sxā³ kái³jah³lxi³hē¹li¹.
Sa²yo²wet¹sah¹lxi³hē¹li¹. Sa²-
yo²wet¹sah¹lxin¹kxai²nān²tu³
wi¹lhin¹sxā³ yxau³yah³lxin¹tu¹wi¹.
Yxān¹ta¹ sa²yo²wet¹sah²lxan³-
kxai²nān²tu³ wxa²wē³sa² in³txa²
wē³sa² hxi²kan¹te²nāu³xa² a²yo²-
ha³kxa¹ i³ya²lu¹tai¹nha²ta²wi¹.
Yxān¹ta¹ a²ti³ha²yau³xai²li² sxi²ha²
ūh³yo²hē¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³
i³ya²lu¹tain¹ju³ta³nū²a² yū²nxa³-
lho³li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
kxā³nxa³kxai³ txa¹hxai²hē¹
nxe³jau³kxai³lu² yo²i²ha²kxai³
wain³sxā³ kái³ta¹hxai²hē¹la².

29A²lan²nū³tāu³kxai³lu² Txa²-
wā¹sū³na² wān³txa² yo²i²ha²kxai³
Moi³se²ah³lu¹tai²na² hi²sen³kxai³lu²

I³sa³e² nū³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³na² kah³je³na² i³yo²ha³ti³sa¹yah³lxi³ta¹-
hxai²hē¹la². I³ye³na² tūh³na² i³nxū²kwai³hai¹tūh³na² i³nxū²kwai³tet²tūh³nu³su²
ha²kxai³ i³yo²ha³ti³sa¹yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ E³ji²ta²ko³xan¹tū³-
ka²txa² i³hi²txi²nyhain¹sxā³ a²ē¹nān¹jau³xa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~I³sa³e² nū³ka³txai²na² i³ye³na² i³nxū²kwai³hai¹tūh³na² yo²ha³ti³-
lhi³ain¹na³na¹. Te²a² yā¹nxū³na¹tū¹xā¹. Ain¹jau³su² kxan²ti³ ā³nxa¹te²i³
i³ye³na²kxai³lu¹ i³wa³nū³kxi²xi²nha²te³nah¹lxi¹ ān³si³hē¹tū³ka³txa² i³lo³-
nxe² i³ya²lu¹ta² hxa³nain¹ta¹hxai²hē¹la².

30Nxa²ha¹te¹ kwe³kon³ ka³lxa¹tāu³ān²tu³ Je³ri³ko²thi³na² ko³nxe³ti³ kái³yah³lxi³-
thi³na² i³ki³hain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². I³ki³hain³kxi²sxā³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹
ka³na³ki¹ a³lan²tāu³a² i³ki³hain³kxi²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² wān³-
txa² yo²i²ai¹nha²kxai³ nxe² kái³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te²kxa³kxa¹ sxi²je³nai²na²
ki³tā¹kxi²nha²thi³na² ki³kxan²ti³ wā²nxūh¹lxi³sxā³ ā³yxun¹na³ah³lxi³ta¹hxai²-
hē¹la². 31Nxe² ā³yxun¹na³ah³lxi³nū²la². Je³ri³ko²thi³na² yxau²xai³tū³ka³txai²na²
ā³ya²lu¹ta³lxi²hxa³jah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³ Ra³a²ba³ka³lxa² so¹lxi³
hin¹ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ka³lxa² yān³txai²na¹ ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²ta¹ka³-

(Ebreus 11.28)

lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³sxā³ ta¹ka³lxa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i² ā³si³wxe³ha²kxai³ i³sa³e² nū³ka³txa² a²in³txai²na² sa²no¹wxe³ha²kxai³ wi¹lh¹n¹sxā³kāi³tū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³kxai³lu² hin¹ye²ta¹hxai²hē¹la².

³²Nxe³nxa²ha¹te¹ yxo²i²tū³ka³txu¹ta¹na² ka³lxa¹txi³lon³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-yān¹ta¹ a²yxo²ha³kxai¹ i³yau¹ū¹nx2ta¹ju³ta² hxi²kan¹sa²nxa³nha²wa². Ha³lo²a² a³lu²xa³wa². Ji³tū³āu²ah³lu¹ta¹na² Ba³ra²kah³lu¹ta¹na² Sā³sāu²ah³lu¹ta¹na² Je²tah³lu¹ta¹na² Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² Sa³mu³e²lah³lu¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txu¹ta¹na² nxe³yah³lxi³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²yah³lxi³te²nāu³xa² ka³lxa²on³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². ³³Nxe³sxā³ yxo²i²-ai¹nha²kxai³ a²ko¹ko¹nū³ka³txa² nū³kxūn³khai¹nxe³tū³ka³txi³su² nxain¹kxan²t³ wa³ka³ton³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Wain³ju³ta² kāi³ai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³nai²-na² kāi³ūh¹ju³ta³nū³a² au³ū¹hain¹jau³xai³tā² ū³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³yxuh³xa² ha³nxe³lxi³te²a² le³āu²su¹ nxe³hxai²na²hē³la². A²nxe³te²a² a²yxo²a² Txa²wā¹sū³-na² hxi²ka² kwa² ūh³yxo²tū¹ha²kxai³ a²nū²a² hxi²kan¹t³ i³so³jī²ta¹hxai²nxa³hē¹la².

³⁴Ha³nxe²a² i³tho³xa² ū³he³nha³kain¹kxan²t³ hai³txi³ ā³nī³xa³ha²kxai³ wān²-nxa³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² ā³xa² yxo²i²te²na² a²ko¹ko¹nū³ka³txa² hi³ki²a³la² ha³nxe³lxi³ka³txa² tē³sxā³ wxā³kxan²t³ ka³ten³t³ ih³sau³nain¹-ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² ā³xai²na² sa²kxai³lu² hxi²tha²on³khai¹nxe³kxan²t³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²ai¹nha²kxai³ i³nū³kxūn³tain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² ā³xai²na² sa²kxai³lu² a²ko¹ko¹nū³ka³txa² he¹kxi²te³lhxā³ wxā³kxai²-nān²tū³ nū³kxūn³txi³ sa²hxi²ka¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Wa³nūt3tū³ka³txa² wxā³sxā³ wa³ka³t³i³lo³te³lhxā³ wxā³kxan²t³ ih³hain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁵Te²ya¹nxe³jut3su² tu¹txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² a²wē³ha³lxa² ya³lu²kxi²ta¹tā² ka³ten³su² i³sa²-yxau³xain¹ta¹hxai²hē¹la², yxo²i²ai¹nha²kxai³la². Yxān¹ta¹ ā³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³na¹si¹jau³su² i³khāuh³lxa³tain¹yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

—~Txa²wā¹sū³na² ā³na¹yah²lxan³kxai²nān²tū³ wā²nhxa³txa²lxa¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² ā²la² ain³kxain¹kxan²t³ Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ain¹kxe³su² ā³na¹ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

—~Oh³nāu³nū³ka³na¹ kxā³nāu³a¹ ka³te³na² wi¹yxau³na¹ju³ta³nū³a² wah³-nxa¹tū¹xā¹. A²ē¹nān¹jau³su² ta¹hxai²hē¹la². ³⁶A²nū²a² ā³xai²na² sa²kxai³lu² ko³te³kxi²nū¹hai¹nha²kxai³ ā³xai²na² po¹na² wā²la² tē³sxā³ u³kxi²tūh³na² wet1sān²nū²la² khāuh³lxa³txi³sxā³ i³ta³lo³wai¹tū¹hai¹nha²kxai³ a²nū²a² ā³xai²na² sa²txai³kxi²sān²nū²la² sxi²ha² kan²thi³na² so¹sxā³ ū³whi¹hi² nxe³sxā³ ū³tū¹kxain¹-yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². ³⁷A²nū²a² ā³sa²nūn³te²na² sa²kxai³lu² yxo²i²ai¹nha²kxai³ txah³lxa³kxa² tē³sxā³ ā³nan³sxā³ ā³ya²lut1txa³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Ā³xai²na² sa²kxai³lu² se³ho²ta²ka³lo³a² tē³sxā³ ū³ha³la³jo³li² ya²lu¹tain¹ta¹hxai²hē¹la², yxo²i²ai¹nha²kxai³la². Ā³xai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³t³ kāi³sain³si¹nyhain¹ta¹-hxai²hē¹la², Sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³si¹hain¹jau³sa³. Ā³xai²na² sa²kxai³lu² hi³ki²a³la² tē³sxā³ ū³ja³lu³kxi²sxā³ ū³ya³lu¹txa³lxi³yhain¹ta¹hxai²hē¹la², yxo²i²-ai¹nha²kxai³la². Ā³xai²na² sa²kxai³lu² wā²la²ka³lo³la³ yū²ai¹nxa³ha²kxai³ o³ve²a² wā²la² tē³i² ka³brī²ta² wā²la² tē³i² nxain¹sxā³ ū³whi²kxi²nha²ka³lo³a² we¹tain¹-ta¹hxai²hē¹la². Ā³xai²na² sa²kxai³lu² he³ja³lu²jut3su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Āh¹ ā³xai²na² sa²kxai³lu² kāin² ī³kāhūh³lxa³txai¹nha²kxai³ āh¹ ā³xai²na² sa²-
kxai³lu² ko³nxe³thin¹sxā³ kāi³ū¹hai¹nha²kxai³ nxe²xai³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la²,
yxo²i²ai¹nha²kxai³la². 38Ha³lo²ai²na² a²nū²a² yū²nxa³ko³xai²na² ā³nxai³sxā³ ho³-
hai¹nha²kxai³ ain¹ta¹hxai²hē¹la². Wā³la³ka³te¹na² yxau³ai¹nha²kxai³ kxīh³nxē¹na²
yxau³ai¹nha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Wi¹lhin¹tū³ka³txi³su² ha²kxai³ hxi²kan¹ti³
yuh³xai²nān¹te²a² hxi²ki³kxai³lu² ā³te³nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

39Jā¹nxe³jut³su² tū³ka³txai²na² a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² yxo²i²ai¹-
nha²kxai³ Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ a³ya³tain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxain¹kxan²ti³ yen³kxa² wi¹khai¹nxe³ju³ta³nū³a² au³hxai²kxai³tā² so¹kxain¹ta¹-
hxai²nxa³hē¹la². 40Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ha³lo²a²nū²su² ā²la²
wi¹ju³ta³nū³su² ā²la² āu¹la³kxi²nū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ tū¹ka³txai³ta³lxi³
txa²wā¹kxi³na¹xain²txi³ a²wi¹lhin¹si¹ki³jau³su² ta³lu³ti²nū¹nhē³ta¹hxai²hē¹la².

Sū³nu²khai³su² Txa²wā¹wi³nu²su¹ jau³su²

12 1Jā¹nxe³jut³su² txa²wā¹ki³nāu¹xai²na²sa¹. Tū¹ka³txai²na²
yxo²i²ain¹tū³ka³txai³tā² i²nē³lain¹na³la². Nxe³nē³lai¹nha²kxai³ i³wā³txa³-
kxi²nha¹ki³jau³xai²na² whāi²na¹ ā³na¹a³sah¹lxi³wxa². Ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³tai³tā²
ā³na¹a³sah¹lxi³wxa². Nxe³sxā³ sa³nxe³la³kxi³nāu¹xā² kwa² ā³nih³yah³lxi³te²ju²-
hē¹la². Kwa² ā³nih³yah³lxi³kxai²nān²tū³ ā³ni³ha² i³ne³ka³ta³yah³lxi³te²ju²hē³la².
Tīh³na² ne³ki³san¹tīh³na² so¹lxi³ u²kxan²ti³ ten³sa²tā³yah³lxi³te²ju²hē³la². A²wā³-
tāu³a² nxe³ta³nxa² a²wi¹nē³tāu³a² nxe³ta³nxa² ten³sa²tā³yah³lxi³te²sxa³yu²hē³la².
Te²yā¹nxe³te²hū³ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na² yxo²i²te²ki³nāu¹xā² wain³tīh³na² so¹lxi³
ya³nān³ta³ki²la²sxā³ ā³nxai³a³sah¹lxi³wxa². Ko³nxe³tīh³na² ten³sa²tā³a³sah¹-
lxi³txa³hē¹la². 2Je³su²jah³la² so¹lxi³ ten³sa²tā³sxā³ i²a³sah¹lxi³wxa². Nxe³sxā³
Je³su²jah³lai²na² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ya³lu²kxi²nē³lhi¹nān¹te²-
tū³ jah³lai²na² so¹lxi³ yxo²i²ki³jah³lai²la¹wa². A²nxe³jah³lai²li² kxā³nxai³kxai³lu²
ū³hxi²ki¹la³kxain¹ju³ta³nū³a² yān³ta¹ yxau³so²nxa³ta³lxa¹ a¹la³kxain¹kxan²ti³
hai³txi³ i³yuh³lxa³kxi²sxā³ ā³na¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³yān¹ta¹:

—~Yxan¹nāu³a¹ i³ka³li³sa²ju³ta³nū³a² yū³sa³tū¹xā¹. Nxe³sa³ha²kxai³ hī¹-
na² khāuh³lxa³ti³sain¹ju³ta² hxi²waun³ta³kxi²nha²nxa³lho³na¹. Hi³sa³ka³txa²
i³hxi²ki¹la³kxi²sain¹kxan²ti³ Txa²sū³na² āu²li²sa²nxa³lho³na¹. Je³su²jah³la²
a²e¹nān¹jau³kxai³lu² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²nū²la²
nxe³hī¹nān¹te²tū³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³txa² a²wi¹nē³tāu³a² ā³wxe²xai³-
ta¹hxai²hē¹la². Ha³lo²a² a²yxo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³si²ya³ta¹hxai²hē¹la².

3Jā¹nxe³sxā³ khāuh³lxa³tain¹ju³kxai³lu² sa²wa²lho¹xi²sxā³ ain³kxi¹-
xi¹jxah³lxi³hē¹la². Ko³nxe³ti³ kāi³tū³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la²
i³ān³ta³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nūh¹kxan²ti³ nxū²kwāi³lxū¹txi³ hxi²tha³-
ta¹hxai²nxa³hē¹la². Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² yxo²i² hxi²tha³yah³lxi³txa³hē¹la².
Yxo²i²yah³lxin¹ju³ta² ā³na¹ah³lxi³txa³hē¹la². 4Ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² nū³-
kxūn³sxā³ sa²yxo²a³yah³lxi³ta¹hxa³nhē¹la². Wxa²ti³ha²yau³xa² ha³li³kxa²
hxa³kxi¹nx2ti³sxā³ ya³lu²kxi¹nx2ti³kxan²ti³ nū³kxūn³sxā³ sa²yxo²ā³-
yah³lxi³ta¹hxa³nhē¹la². Nxe³hī¹nān¹te²tū³ wxa²ti³ha²yau³xa² ha³li³kxa²

hxa³kxi¹nx2ti³kxa²ti³ ya³lu²kxi¹nx2ti³xa³ta³lxa¹ ko³nxe³ti³ kâi³kxe³-
 su² nû³kxû³sxã³ sa²yo²ã³jah¹lxi³hê¹la². 5Txa²wã¹sû³na² wãn³txu¹ta²na²
 ne³wãn²yah³lhin¹thai¹la²? Wî³nu²su² a²ki³lha³lxa²nãu³xai²na² î³yon²ta³kxi²-
 te³lhã³ î³kwai²kxain¹te²ju²hê³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sû³nu²kxai³lu²
 î³nxû²kwai³lxû¹nû¹nhê³jau³su² î³ye³kxi²nê³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³jau³kxai³lu¹:

—~Txa²ki³lha³lxã³. Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹la² î³wai²-
 kxi¹nxa²kxai²nãn²tu³ wix¹nha²sxã³ ain³sê¹li¹. Î³kwai²kxi²sxã³
 î³tih³nxe¹nxa²kxai²nãn²tu³ yo²î²in¹kxa² yo²î² ã³na¹txa³hê¹li¹.

6 Jã¹nxe³kxe³hû³nxe² txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹la² hi²sen³su² a²lxi²te²a²
 î³wai¹tû¹sa²tê²na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³: “Jah¹lai¹na² txa²ki³lha³lhxu² ti³hi¹ta¹-
 tû¹xã¹.” Nxe³te²na² sa²kxai³lu² sa²wai³kxa² wxe³te³lhã³ î³wai¹te²ju²hê³li¹.

Txa²wã¹sû³na² wãn³txu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²hê¹la².

7 Wxa²wî³na² yã¹te³hû³na³la². A²wî³nu²su² te²kxai³lu² a²ki³lha³lxa² î³-
 sa³wai³kû¹te³lhã³ î³kwai²kxi²te²ju²hê³la². Wî³na² î³kwai²kxi²kxe²nû³a²
 kâi³ûh¹xa³te²a² yû³te²sxa³yu²hê³la². Te²yã¹nxe³kxe³hû³nxe² wxãi² î³nxai²na²
 sa²kxai³lu² khãuh³lxa³txi³nx2ti³ju²ta² î³wai³kxû¹nx2ti³ju³ta³nû³ai²la¹wa².

—~Txa²wên³su² ti³hi¹ta¹ha²kxai³ î³kwai²kxi²na¹xã¹. Txa²wã¹-
 sû³nãn¹jau³su² nxe²na³la². 8Txa²wã¹sû³na² wê³ha³lxi³khai³xa²
 î³kwai²kxi²ju³ta² kâi³ûh¹hain¹te²jai¹ti²tu³wa². Wxãi² î³nxai²na² nxe³kxa² yã¹nxe²
 kâi³ûh¹yah³lxan³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ Sû³na² wê³ha³lxi³khai³su² ti³hi¹txa²lxi³-
 hî³nx2nxa³wa². Hãi¹sxã³ ka³yxuh³xa² wê³ha³lxi³hû³nxe² yah³lxi³hî³nxa¹lxa².

9Txa²wã¹wî³nu²khai³xa² wî¹txi³sxã³ we¹tê³jah¹la² î³kwai²kxi²nê³kxa²ti³
 sa²nên¹kxi²sa²tê³kî³tã³la². Te²yã¹nxe³kxe³hû³nxe² Txa²wã¹sû³na² Si³yxa³jah¹-
 la² ã²la² kãin²khai¹nxe³jah¹la² txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² sa²hau³ko³tû¹nhê³jah¹la²
 ã²la² kãi²non³sxã³ sa²yo²we¹kî³tãu³lon³kî³tã³la². 10Kho³kho³txi²nê³lhi¹nai³tã²
 hxi²kan¹ton³kî³sxa³hî¹nai³tã² jû¹nxa² ha³la³jen¹nãu³a² Txa²wã¹wî³nu²khai³xa²
 î³wai³kxi²te³lhã³ î³kwai²kxi²sa²tê³nê³lain¹to³hxai²na²hê³la².

—~Ju¹ta²na² wain³na³na¹. Nxain¹te²jai¹ti²tu³wa².

Te²yã¹nxe³kxe³hû³nxe² Txa²wã¹sû³na² hi²sen³kxai³lu² sa²wai³wai³kxi²sa²-
 tê³û¹nhê³lain¹te³lhã³ î³kwai²kxain¹toh³na³la². Nxe³sxã³:

—~Nxe²kãi³û¹hai¹na¹kxai²nãn²tu³ wi¹lhi¹na¹ju³ta³la³ wã²nhû¹ai¹na¹-
 tû¹xã¹. Txa²wã¹sû³na² a²ẽ¹nãn¹jau³la³ nxe²na³la². 11Î³kwai²kxi²nê³ju³ta²
 kâi³û¹nhê³tãu³la³ î³ka³li³kxi²nê³jau³sxa³wa². Yxãn¹ta¹ jû¹nxa² yan¹nãu³-
 a¹ ain²ta³kxi²nê³ju³ta³la³ ne³wã²na³kî³sa²kxai³ wain³txi³ kãi³kî³sa²kxai³
 txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² hãu²non³nxe³nê³lha²kxai³ nxe²na³la².

Wãn³txa² î³tih³nxe³nê³jau³su²

12Jã¹nxe³jut³su² nxe³ha²kxai³ ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ yo²ã²jah³lxi³hê¹la².
 Î³nxû²kwai³lxû¹jah¹lxi³hê¹la². 13Te²yã¹nxe³sxã³ wain³tîh³na² so¹lxi³ ã³nxai³yah³-
 lxin¹tîh³nû²nû³a² a³ten³jah¹lxi³hê¹la², wain³txi³ yxa²xai³yah²lxan³kxa²yan³txi³sa³.

14Nxa²ha¹te¹ hãu²non³sxã³ yxa²xai³nyhu¹jah¹lxi³hê¹la². Wi¹lhî¹ju³ta² so¹-
 lxi³ ya³lo³txi²sxã³ kãi³jah¹lxi³hê¹la². Nxe³kxe³su² kãi³yah²lxan³kxai²nãn²tu³

hxi²kan¹txi³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³yah²lxan³-so³la². 15 Wxa²ē¹nāu³ai²na² yxo²i²yah³lxin¹jau³xa² i²khai¹nxe³nha³jah³lxi³hē¹la². Yxān¹ta¹ nxe³yah²lxan³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³nai²na² kāin² thāi³ti³la² a³lxi¹-nx2ti³ju³ta¹ ha³nāu³hi²ye²yah³lxi¹nha³ta²wa². Wxa²nū³ka³txa² a²ha³tih³ i³nxa²wā²nxūh¹lxi³sxā³ kwa²to³toh³lxi³ i³an³ta³kxi¹nyhu¹yah³lxi³txa³hē¹la². Wxa²ē¹nāu³-ai²na² wā²nxūh¹lxi³sxā³ kwa²to³toh³lxi³ i³an³ta³kxi²nyhu¹yah¹lxin¹kxai²nān²tu³ i³kāi²non³sxā³ wen¹nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²wā³tā³xai²na² yxo²i²sxā³ hxi²-tha²o³nha³ta²wa². 16 Te²yā¹nxe³sxā³ txu¹ha² ā³xa² wa³nī³lon³nyhu¹ah¹lxi³txa³hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³te³nxa³te²a² te²xa²yā¹xah³lxi³txa³hē¹la². Nxe³sxā³ E³sa³u²ah³lu¹ta²na² te²xa²yā¹nxe² kāi³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lu¹-ta²kxai³la¹ E³sa³u²ah³lu¹ta²kxai³la¹ ye³kan¹jah¹lo²su² a³lī³lah¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³ta³lo³hē¹thi¹nai²na² sa²kxai³lu² Ja³ko²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²kxai³-lu¹ E³sa³u²ah³lu¹ta²kxai³lu² he³ja³lu²ha²kxai³ a²yen³kxi³khai³xa² ye³kan¹te²na² a²yen³kxi³khai³xa² tē³nū²la² Ja³ko²ah³la² hxi²ka² ū³hū¹nyha³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-te³na¹ Ja³ko²ah³la² sa²kxai³lu² yain³txi³yau³xa² tē³sxā³ ū³hū²nyha¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³kxan²ta² E³sa³u²ah³lu¹ta²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu²:

—~He³ja³lu²sa²te³nha¹. Na¹ta¹ yain³txa² yū³sa²nxa³nha¹. Nxe³ha²kxai³ yen³kxa² ye³kan¹jah¹lo²na¹xai²nān²ta² yen³kxa² a³lxi²sa²nxa³nha¹. Ū³hū¹na¹kxai²nān²-tu³ yain³txa² ū³hū¹sain¹tū¹xā¹. A²ē¹nān¹jau³kxai³ nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³nū² a²wī³nu²khai³xa² yah³lon¹sxā³ ya³lu²te³lhxā³ nxe³hi¹nu¹ta²na² yen³kxa² wī¹kxa² so¹kxi²ju³ta³nū³a² E³sa³u²ah³lu¹ta²na² sa²-kxai³lu² a²wī³nu²kxai³lu² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe² e³kxi²kxan²ti³nū¹ a²wī³nu²su² te²kxai³lu² hxi²kan¹txi³ wān³txai²na² i³ya¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². E³sa³u²ah³la² kāin²-nān³kxan²ti³ wān³txi³la³ i³ya³txi³ta¹hxai²nxa³hē¹la².

18 Nxa²ha¹te¹ kxā³nhxi¹nu¹ta²na² I³sa³e² nū³ka³txu¹ta²na² nxe³ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³te²nāu³xai²na² wā³la³ka³txa² Si³na³i²ka³txa² ā³tī³sxā³ yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ka³txai²na² sa²kxai³lu²:

—~Wxa²wxai³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² nxe² kwa³na³kxain¹-ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² Txa²wā¹sū³na² a³ka³nxi²kxai²nān²tu³ wā³lai²na² a²ne³ka³nah²nāu³a² ha³nxe²a² kāin² i³ha²kxai³ ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ kāin² ka³nxa³hi²ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a²nāu³-xu¹ta²na² i³yuh³lxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ it3ta² waun³txa² i²ah³lxi³ha²kxai³, 19 wāi²lhū³ka³txa² i³yau¹je²yah³lxi³jau³xa² ain³kxah²lxi³ha²kxai³ a²nū²a² wān³-txa² yxo²kāin²e³jah¹la² ain³kxai¹nha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau¹xai²na² ain¹kxain¹te³na¹ i³yuh³lxi³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². Ī³yuh³lxi³yah³lxi³te³nah¹lxi¹:

—~Hāi¹nxā¹sa²sī¹nhē³li¹. E³kxi²sah¹lxi³sīn¹txa³hē¹li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²-hē¹la². 20 Nxe³ju³ta²na² wān³txa² e³kxi²nyhain¹jah¹lai²na² wān³txa² kāin² i³yon²txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³kxan²ta² i³yon²txi³nyhain¹jau³-kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Wā³la³ka³txai²li² ka³yxuh³xa² wāi²lot3jah³lxin¹kxa² wxa²wxai³-kxai²nān²tu³ wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² a²hxi²ki³kxai²li² txah³lxa³kxa² hxi²te³nha²sxā³ ā³tī³jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³tī³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³yxuh³-

xai²li² txah³lxa³kxa² ā³nan³sxā³ ā³ya²lu¹jah¹lxi³hē¹li¹, a³ka³nxi²sxā³
yxau³na¹ha²kxai³lu¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 21 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³-
lhu² Moi³se²ah³lu¹ta²kxai³lu² kāin² i³yo²lha²kxai³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³lxi³khaix¹lsa³nha¹. Hxi²ka³ta³ta³sxā³ yuh³lxi³khaix¹lsa³nha¹,
Txa²wā¹sū³na² a³ka³nxi²jen³su² ha²kxai³lu¹. Moi³se²ah³lu¹ta²na² nxe³ta¹-
hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut³su² te²yā¹nxe³ka³txa² hai³txi³ ā³tū³yah³lxa³lxa².

22 Nxe²nxa³ha²kxai³la¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³tih³nxe³nx²ti³te³na¹ oh³xai²-
nān¹te²a² ha³lo²a² ā³tū³kxe³hū³nxe² yxau³yah³lxi¹lxa². Wā³la³ka³txa² Si³āu²ka³txa²
ā³tū³yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² ka³ten³yah³lai²na² a²sxi²je³na² ā³tū³yah³lxi¹-
nha²kxai³ Je³ru³sa³lē²thi³na² oh³xan¹thi³na² nxe³thi³nāu³a² oh³xan¹te²nāu³xai²na²
ka³lxa¹khai¹xain¹sxā³ yxau²xai³lain¹na¹la². A²nxe³thin³nān²tu³ ā³tū³yah³lxi¹-
nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxa². Nxe³te²hū³nxe² yxau³yah³lxi¹lxa². 23 A²nxe³sxā³
Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txa² kxā³nxi²ta² yuh³nāu³a²
yxau²xai³lain¹na²hē³la². Yxān¹ta¹ ya²lun¹txi³ha²kxai³ oh³nāu³nān¹te²a² ha³lo²a²
yxau³ah³lxin¹nha²wa². Nxe³tū³ka³txai²na² Txa²wā¹sū³na² ha³teh³nxā³nxa² a²i²lxa²
a²yxo²ha³kxa¹ ū³wha²li¹lah³lxi³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³ka³txai²na² ā³tū³yah³-
lxi¹nha²kxai³ ka³lih³khai¹nxe³tū³ka³txa² ā³yā³nū²kxi²kxa² ā³tū³yah³lxi¹nha²kxai³
nxe³te²nū³ka³txai²na² nxe³yah³lxi¹lxa². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²na²
yuh³xai²nān¹te²a² nū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ kāi³yah¹lxi³kxe³su² a³ya³ti²sxā³ wi¹-
lhin¹tā³nxa² kō³nxe³thin¹tā³nxa² nxe² i³yī¹li²jah¹lai²na² ā³tū³yah³lxi¹nha²kxai³
yuh³xai²nān¹te²a² Sū³na² wān³txa² sa²yxo²wet¹sān²nū²la² ya³lu²kxai²nān²tu³
Txa²wā¹sū³na² i³wi¹lhin¹ti³hi¹tain¹na²hē³la². Nxe³tū³ka³txa² ā³tū³yah³lxi¹nha²-
kxai³ nxe³yah³lxi¹lxa². 24 Je³su²jah³lo²kxai³lu² wān³txai²na² tah²yau³xai²na²
i³ye³yxo²ka²la¹hū³nyhu¹kxi³jau³xa² ā²la² i³ye³kxi²nē³na²hē³la². A²ti³ha²yau³-
xa² ha³li³hxn³sxā³ ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ A³be²lah¹lu¹ta²na²
Ka³i²ah³la² hxi²ka² su²lhā³nyha¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ti³u¹ta²kxai³lu² i³sa²-
wa²lho¹xi²kī³tāu³a¹ nxe³hī¹na¹ txa²wā¹e¹nān¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sū³nāi³. A³be²lah¹lu¹ta²na² ya³lu²ti³u¹ta²na² i³wa³lxīn³-
txai¹nhē³li¹. Nxe³jau³su² nha²kī³tā³la². Nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³
Je³su²jah³lu¹ta²kxai³lu² nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³ Je³su²jah³lu¹ta²kxai³lu²
ya³lu²kxi²nū¹nhē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³kxai³lu² i³sa²wa²lho¹xi²-
kī³tāu³a¹ nxe³hī¹na¹ txa²wā¹e¹nān¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Ya³lu²kxi²nū¹sa²nhen¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²-
wā¹ko³nxe³ti³ kāi³kī³ju³ta² ne³wā²na³kxi²nū¹nhē³na²hē³li¹. Nxe³jau³su²
nha²kī³tā³la². A²nxe³jah¹lain²txi³ Je³su²jah³lain²txi³ ā³tū³yah³lxi¹lxa².
25 Jā¹nxe³jut³su² wān³txa² ne³kat¹jah¹lxin¹jau³xai²na² Je³su²jah³lai²na² wān³-
txai²na² ne³kat¹jah¹lxin¹jau³xai²na² ain³kxi²sxā³ sa²yxo²ā³yah³lxi³txa³hē¹la².
Kxā³nhxi¹nu¹ta²na² I³sa²e² nū³ka³txu¹ta²na² o³nhan¹jau³xai³na² i³yau¹ū³-
hain¹jah¹la² sa²yxo²ā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² e³kxain¹jah¹la²
sa²yxo²ā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²yxo²ā³ain¹te³na¹ hxi¹kan¹txi³ ā³nih³sxā³ hāi³-
ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Te²yā¹nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³xa²
o³nhan¹jau³xa² ne³kat¹lsxā³ ain³kxi²kī³sān²nū²la² hā²wxān²txa³ sa²yxo²ā³kī³-

ƙƙai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ ā³nih³sxā³ hāi³ki³sxa³lho³la². Txa²wā¹sū³nu²khai³xa²
ī³ye³kxi²nē³lha²ƙƙai³ nxe³jau³xai²na² ā²la² wā³nxīn¹jau³xai²la¹wa².

26 Jā¹nxe³hī¹nu¹ta²ƙƙai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² jau³jau¹xu¹tai²na²
ne³ka²kain¹jau³xai²na² ha³lo²a² yuh³xan¹ko³xu¹tai²na² kāin² ka³ta³ta³-
ti³hi¹ta¹hxi²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ jah¹lain²txi³ Txa²wā¹sū³nain²txi³
e³kxi²to³na³la². E³kxi²to³te³nah¹lxi¹:

—~Kxā¹nhxi¹nu¹tai²na² e³kxi²na¹hī¹nu¹tai²na² ha³lo²a² yuh³xan¹ko³xai²na²
kāin² ka³ta³ta³ti³hi¹ta¹hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ e³kxi²xi²na¹tu¹wi¹. Nxa¹ƙƙai²-
nān²tu³ yuh³xan¹ko³la³ so¹lxi³ ka³ta³ta³ti³hi¹txa³lho³li¹. Yuh³xan¹ko³xai²na²
whāi²na¹ oh³xan¹ko³xai²na² whāi²na¹ ha¹lin¹ko³xai²na² ka³ta³ta³ti³hi¹ta¹tu¹-
wi¹. Nxe² e³kxi²to³na³la². 27 Nxe³ha²ƙƙai³lu¹ wān³txa² e³kxi²jau³xai²na¹:

—~Te²yā¹nxa¹tu¹wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² ī³yau¹ū¹nhē³na³la². Ī³yau¹-
ū¹nhē³te³nah¹lxi¹ yen³kxa² a²wi¹lhī¹nu¹tai²na² ī³ye³sxā³ ī³yū¹te³nu¹te²a²
a²yxo²ha³kxa¹ ka³ta³ta³ti³hi¹tu¹wa². Ka³ta³ta³ti³hi¹te³na¹ yen³ƙƙai²na² a²yxo²-
ha³kxa¹ ā³na¹sa²sai¹ti³hi¹tu¹wa². A²nxe³ju³tai²na² ī³yau¹ū¹nhē³jau³xai²la¹wa².
Hā²wxān³txa³nū² yen³kxa² ka³ta³ta³ti³hi¹txa³te²a² so¹lxi³ yxau²sa²tē³tu¹wa².

28 Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² oh³xan¹ko³xa² tah²ko³nū³a²
a²wa³kxēn³su² si¹nhē³jau³su² ū³hū¹nē³na³la². Nxe³ko³xai²na² hai³txi³ ka³ta³-
ta³ti³hi¹txa³ha²ƙƙai³ nxe³ko³xai²la¹wa². Nxe³jut3su² ha²ƙƙai³ Txa²wā¹sū³na²
sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³wxa². A³lxi²nha²sxā³ sa²yxo²we¹ja³sah¹lxi³wxa². Sū³-
na² ī³ka³lxih³ju³ta² so¹lxi³ wet¹ja³sah¹lxi³wxa². 29 Jā¹nxe³jut3su² a²ya³la³tu³
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² sa²ƙƙai³lu² ha³nxe²hū³jah¹lai²la¹wa². Ha³nxe²-
a²ƙƙai³lu² yen³kxa² ko³nxe³kxa² ī³hxn³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxa²
yen³kxa² yuh³xai²nān¹te²a² a²yen³kxa² Sū³na² hxi²ki³ƙƙai³lu² ā³na¹hxa³tu¹wa².

Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²ki³kxe³su² ī³tih³nxe³jau³su²

13 1 A³lxi²waun¹nyhu¹sa²tē³jah¹lxi³hē¹la². Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³
yxau³kxi²nyhu¹ah³lxi¹nha²ƙƙai³ txa²wā³tā³yah³lxi¹lxa². 2 A²nū²a² wa³-
nū³ta² wxā²te²a² wi¹kāi³ūh¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Wxa²yain³txa² wā²nhū² sxa³sxā³
āu³xah³nhīn¹ju³ta³nū³a² hau³ko³ti² nxe³nū¹nha¹jah³lxi³hē¹la². Te²yā¹nxe³ju³ta²
kxā²nhxi¹nu¹tai²na² txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² kāi³ū¹hain¹ta¹hxi²hē¹la².
Nxe³ai¹nhīn¹nu¹tai²na² oh³xan¹tū³ka³txa² wi¹kāi³ū¹hain¹ta¹hxi²hē¹la², wa³-
nūt3su² nxe³ye²nyhain¹kxa² ha³ta³nxān²txi³na². 3 A²nū²ai²na² sxi²ha² kan²thi³na²
ū³tū¹kxi²si¹hain¹ƙƙai²nān²tu³ ne³wā²na³yah³lxi³txa³hē¹la². Ū³tū¹kxi¹nx2tain¹kxa²
yā¹nxe² wxa²ē¹nāu³ai²na² au³txi³ ī³yan³ta³kxi¹tain¹yah³lxi³hē¹la². Khāuh³lxa³-
thi¹nain¹te²a² te²yā¹nxe³sxā³ au³txi³ ī³yan³ta³kxi¹tain¹yah³lxi³hē¹la², Je³su²
Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³kxi²nyhu¹yah³lxi¹nha²ƙƙai³la².

4 In³txa² txu¹ha² so¹nyhu¹kxi³ju³ta² wain³na³la². Ā³na¹sxā³ ā³waix3kxi²-
nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². Nxe³sxā³ wxa²txu¹khai³xa² ta³nxa² wxa²in³txi³khai³xa²
ta³nxa² so¹lxi³ ū³whīn¹ti²nyhu¹sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² ā³lxi³jah¹-
la² ta³nxa² ā³lxi³ta¹ka³lxa² ta³nxa² ū³whīn¹ti³nyhu¹ah³lxi¹nha²ƙƙai³ a²nū²a²

ĩ²li³te²a² kuh³lxa³thin¹sxã³ wa³nĩ³lon³yah³lxi¹nha²kxai³ yxah³lxin¹kxai²nãn²-
tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ ĩ³yĩ¹li¹nxa²lxi³ha³ta²wa².

5 Yen³kxa² yxo²kwain³tãu³lot3sa²tẽ³ah³lxi³txa³hẽ¹la². Hai¹nxe³sxã³
ha³lo²a² hi¹nho³yah³lxin¹kxa² hãu²non³sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hẽ¹la².
A²nxe³ju³tai²li² ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹nẽ³jau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²nẽ³-
ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ³ye³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Hai³txi³ a³li³kxi¹nx2ti³sxã³ ã³waix3kxi²nx2ta¹ju³ta³nũ³a² yũ³ti³-
he¹nxẽ²nx3tho³li¹. Hai³txi³ sa²yxo²ã³nx2ti³sxã³ ã³na¹nx2ta¹ju³ta³nũ³a²
yũ³ti³he¹nxẽ²nx3tho³li¹. Txa²wã¹sũ³na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 6 Jã¹nxe³jut3su²
nxe³ha²kxai³ nxũ²kwai³lxũ¹sxã³ ĩ³wa²lũ³xi²ki³tu¹wa². Nxe³ki³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² hxi²nũ¹nẽ³jah¹lai²la¹wi¹. Hxi²waun³-
txi³ki³ju³ta³la³ yũ³nẽ³lxa³lho³li¹. Nxe³kxe³su² ha²kxai³ hxi²kan¹txi³
a²nũ²a² ĩ²li³te²a² ko³nxe³ti³ kãi³ũ¹nhẽ³kxan²ti³ yuh³lxi³ki³sxa³lho³li¹.
Nxe³hĩ³ki³tã³la².

7 Sa²wa²lho¹xi²sxã³ ain³kxi¹xi¹jxah³lxi³hẽ¹la². A²wi¹lhĩ¹na² Txa²wã¹-
sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi¹nx2ti³jau³xai³tã² ain³kxi¹xi¹jah³lxi³hẽ¹la².
Wxa²hxi²kan¹txi³nãu³xai³tã² ain³kxi¹xi¹jah³lxi³hẽ¹la². Wi¹lhin¹sxã³ hin¹-
sxã³ yxau³ain¹sãn²nũ²la² hã²wxãn³txa³ hãu²non³sxã³ ya³lu²ain¹na²hẽ³la².
Nxe³kxe³su² ain³kxi¹xi¹sxã³ kan²txi³ yxo²ĩ²ain¹kxai³ jã¹nxe³sxã³ Je³su²
Kris²tu³jah¹la² yxo²ĩ²jah³lxi³hẽ¹la². 8 Nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la²kxai³lu²
yxo²ĩ²ki³jah¹lai¹ta³lxi²na³la². Kxã³non³kxan²ti³ hai³txi³ ã³lxi³to³nxa³-
lho³la². 9 Wãn³txa² wain³jau³xa² so¹lxi³ ain³kxi¹jah³lxi³hẽ¹la². Wãn³txa²
yau³xã³xai²na² tah²yau³xai²na² ĩ²yah³lxan³jau³nũ³ai²na² ĩ²li³jau³xai²na²
ĩ³tih³nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ sa²yxo²we¹jah³lxi³txa³hẽ¹la². Wain³jau³xa²
so¹lxi³ sa²yxo²we¹jah³lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² kãin² thãi³ti³la²
a³lxi²nẽ³na³la². Yxãn¹ta¹:

—~Yain³txi³su² wain³txi³ yain³kxi³te²ju²hẽ³. Nxe³jau³jau¹xai²-
na² ĩ³tih³nxe³sxã³ sa²yxo²we¹ki³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ hxi²kan¹ti³
ĩ³wi¹lhin¹ti³hi¹tẽ³jau³sxa³wa².

10 Ju³te²a² nũ³ka³txa² wã³nxĩn¹ti³ ĩ³ye³ũ¹hain¹kxe³su² o²la³kxain¹tũ³ka³-
txa² o²la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²a² ko³nxe³kxe³su² ã³wa²su¹ju³ta³nũ³a²
o²la³kxain¹kxai²nãn²tu³ ka³yxuh³xa² sĩ³na² Txa²wã¹sũ³na² ũ³hũ¹kxai²nãn²tu³
nxe³ta³sĩ³na² ĩ³yain³yah³lxi³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 11 Hãi¹nxe³sxã³ tũ¹ka³txa²-
kxai³lu² a²wa³li³kha³lah³la² sa²kxai³lu² ka³yxuh³xai²na² a²ti³ha²yau³xa²
so¹ta¹hxai²hẽ¹la². So¹nũ²la² sxi²hai²na² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² wi¹lhin¹thĩ³na²
ã³wih¹nũ²la² a²ti³ha²yau³xan²tu³ tẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Tẽ³nũ²la² Txa²wã¹sũ³na²
ũ³hũ¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² hã²wxãn³txa³ ka³yxuh³xa²kxai³lu² a²sĩ³na² tẽ³-
sxã³ sxi²je³na² a³li³ta¹hxai²hẽ¹la². A³li³nũ²la² ha³lo²a² ĩ³hxn³ye²ta¹hxai²hẽ¹la².
12 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² sxi²je³na² a³li³sãn²nũ²la²
ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². A²ti³ha²yau³khai³xa² ha³li³hxn³sxã³ ya³lu²kxi²nẽ³-
ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³li³hxn³sxã³ ya³lu²kxi²nẽ³lha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa² ko³nxe³ti³
kãi³ki³ju³ta² hxn³kxi²nẽ³ju³ta³nũ³a² ta³lu³ti³nũ¹nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². 13 Jã¹-

nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³ya²lut¹ju³ta³nũ³a² yau³son³ye²kxan²ti³ hai³txi³ wa³lxi³nhã²nxa³ha²kxai³ wi¹lhit¹sxã³ khãuh³lxa³ti³nũ¹nhẽ³ta¹hxai²-hẽ¹la². Te²ya¹nxe³kxe³hũ³nxe² a²nũ²ai²na² Sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ai¹nxa³te²na² khãuh³kxi²nẽ³kxan²ti³ Sũ³nai²na² a²ten³ju³ta² sa²yxo²wet¹sxã³ kãi³sa²tẽ³a³sah¹-lxi³wxa². 14 Yuh³xai²nãn¹ta³ko³xa² ha³lo²a² yxau³ki³ko³xai²na² hai³txi³ sxi²je³na² ha³lo²lo³ki³thĩn³nai²na² yũ³nẽ³lxa³wa². Oh³xan¹thi³nũ³a² wxã³nũ¹nhẽ³thi³nũ³a² so¹lxi³ wah³nxe³ki³tã³la². 15 Jã¹nxe³jut³su² Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nẽ³lha²kxai³ txa²wã¹ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta² ã³wa²su¹kxi²nẽ³na²hẽ³la². Nxũ¹nhẽ³lha²kxai³ i³ka³li³kxi²ki³jau³su² Txa²wã¹sũ³na² i³sa²nẽ³n¹kxi²a³sah¹lxi³wxa². Nxe³sxã³ i³sa²nẽ³n¹kxi²sa²tẽ³a³sah¹lxi³hẽ¹la². 16 Wxa²nũ³ka³txi³nãu³xa² wi¹kãi³ũ¹nyha¹-jah¹lxi³hẽ¹la². Hxi²nũ¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Nxe² kãi³ũ¹nyha¹lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² i²nx²2ti³tu¹wa². I²nx²2ti³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sa³wi³ha³lxi²na² wi¹kãi³ũ¹whaun¹nyhain¹na³na¹. I³ka³li¹lxi²-sain¹nha¹. Txa²wã¹sũ³na² nxe²na³la².

17 Wxa²hxi²kan¹txi³nãu³xai²na² wãn³txa² ain³kxi¹jah³lxi³hẽ¹la². I³ye³kxi¹-nx²tain¹jau³xa² sa²yxo²we¹jah¹lxi³hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² sa²hau³ko³tũh¹nx²tain¹tũ³ka³txai²la¹wa². Nxai¹nha²kxai³ wxa²ẽ¹nãu³a² wi¹lhin¹si¹yah³lxin¹ju³ta³nũ³su² o²la³kxi²yah³-nx²ti³na³la². Nxe³nx²tai¹nha²kxai³ sa²yxo²we¹tain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ka³lih³kxi²nha²sxã³ o²la³kxi²nũh¹nx²tain¹tu¹wa². Yxãn¹ta¹ i³ain²ta³kxi²si¹-hain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹txi³ i³hau³ko³tũh¹nx²tai¹nxa³lho³la².

18 Txa²wã¹sũ³na² i³nxũ²kwai³lxũ¹si²sa²jau³nũ³a² ten³sa²sĩn¹nha²wa². Nxe³sa²sĩn¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²xai³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe³sa²sĩn¹si¹yah³lxin¹jau³su² i³ye³kxi²sa²tẽ³jah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹ẽ¹-nãu³ai²na² au³txi³ e³kxi²nha¹kxi³jau³xa² wi¹lhin¹jau³su² na³la². Wain³ju³ta² kãi³si¹na¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²sĩn¹nha²wa². 19 Jã¹nxe³na¹jut³su² wa³su³txi³ wã³li²sxã³ i²nx²2tai¹ju³ta³nũ³a² ten³khaix¹sa³nha²wa². Nxe³si¹sa²jau³su² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi¹jah³lxi³to³hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²jau³su²

20 Nxa²ha¹te¹ kxã³nhxĩ¹nai³tã² Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹-ta² Si³yxau³jah¹la² ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxan³sxã³ ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Ya³lu²kxi²nũ¹nhẽ³ka³tu³ Txa²-wã¹sũ³na² hi²sen³su² Hãun²te²a² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ ko³nxe³ti³ kãi³ki³ju³ta² a²yo³wa³-hxa² ũ³yho³hi²ta³lun²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lo²su² Je³su²jah¹lo²kxai³lu² o³ve²a² a²wa³kxẽn³yah³lo²hũ³nxe² txa²wã¹wa³kxẽn³yah³la² A²si³yxau³-jah¹lo²lo³ta¹hxai²hẽ¹la². 21 A²nxe³jah¹lo²su² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² i³hxi²ka¹txa²lxi³ju³ta² ten³sa³nha²wa². A²ten³kxi³su² wi¹lhin¹sxã³ sa²-yxo²we¹jah³lxin¹kxi³nũ³a² i³hxi²ka¹txa²lxi³ju³ta³nũ³a² ten³sa³nha²wa². A²nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² hxi²ka² nxe²kãi³ya³nhẽ³tu¹wa². Nxe²kãi³ya³-nhẽ³kxai²nãn²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³sa²nẽ³n¹kxi²sxã³ yxau³ki³tu¹wa².

Ã³wa²sut1jau³su²

22 Jã¹nxe³na¹jau³su² wãn³txa² ã³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹jau³xa² a³lu²-xa³wa². Yau³ka³lxa²jau³sxa³wa². Nxe³sxa³ha²kxai³ wi¹lain³kxi²sa²sxã³sa²yxo²wet1sah¹lxi³hẽ¹la². 23 Nxa²ha¹te¹ Ti³mo²jah³lai¹tã² txa²wã³tã³ah³-lai¹tã² sxi²ha² kan²thi³na² ã³ti¹kxain¹te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³ta¹ kwẽn¹tai²na² sxi²ha² kan²thi³nai²na² ã³wa²sut1sxã³ a³li³xi²na²hẽ³la². Wa³su¹txi³ i³xi²-kxai²nãn²tu³ wxã³si²nx2ta¹tãu³a¹ ã³sa²so¹ai¹na¹tu¹wa².

24 Txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txai¹nhẽ³la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²-sxã³ yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxai²na² wxa²hxi²kan¹txi³nãu³ i³nxai²na² nxe³sxã³ txa²ha³ta³nxa² i³hen³txi³txain¹nũ³nhẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ I³ta²lya²ko³xan¹te²a² txai²yã¹nxe³sxã³ yxo²i²te²nãu³xa² a²ha³ta³nxa² ã³sa²si¹hã³ũh¹nx2tain¹nũ³na³la².

25 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu² thãi³ti³la² wi¹lhin¹ti³hi¹txa²-lxin¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². Nxe³ya³nx2ta¹wa². Ta³lu²na¹wa².

Tiako

1 ¹Txai²li² Ti³a²kah³lo²sa¹wa². Txa²wā³sū³na² a²wa³kxē³no³ti² Je³su² Kris²tu³jah¹lo²su² Txa²wā³hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²-wa³kxē³no³ti² nxe³sa²kxah³lo²sa¹wa². Txa²ha³teh³nxā³nxa² ũ³wha²li¹lhā³ ũ³sa²si¹hā³ũ¹nx2ta¹tu¹wa². I³sa³e²ah³lu¹tai²na² a²ne³tah²nāu³syah¹lxi¹lxa². A²nxe³jah¹lu¹tai²na² wē³ha³lxi³khai³xa² hxi²ka² hxa³sxā³ a²jā¹nxe² ha¹li¹wxa²sa²so¹xi²nūn³sxā³ nxe³ 12 nxe³sxā³ a²wē³ha³lxi³lo³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te²nāu³xu¹tai²na² a²ne³tah²nāu³syah¹lxi¹lxa². Ha³lo²a² ko³ka³lxa¹-txi³ ha³ten¹txi³sxā³ yxau²xai³yah³lxi¹lxa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²yah³lxin¹te²nāu³ i³nxa² ũ³wha²li¹lhā³ũ¹nx2ta¹wa². Wa²su¹wa²sun¹yah³-lxin¹ta¹ji¹wa²? Txai²li² wa²su¹wa²su¹yxau³na¹wa². Jā¹yxah³lxin¹ta¹ji¹wa²?

Yxo²i²ki³jau³su² a²hoh³lxi³su² ki³jau³su²

²⁻³Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²yah³lxin¹nha²kxai³ txa²wā³tā³yah³lxi¹lxa². Nxe³sxā³ ha³lo²a² ko³ton³kxi¹nx2ti³kxai²nān²tu³ ka³li³sxā³ yxau³jah¹lxi³hē¹la². Nxe³x3jah³lxi³sxā³ ko³ton³kxi²si¹nx2ti³kxai²nān²tu³ Txa²wā³sū³na² wān³txa² ya³-nān³ta³ki²la²sxā³ yxo²i²sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². ⁴Ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxo²i²sxā³ yxau²xai³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ā²la² ya³lo³txi¹jah¹lxi³hē¹la². Ā³na¹yah³lxi³txa³hē¹la². Nxe³sxā³ ya³lo³txi³khai¹lyah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² kāin²jah¹la² hxi²kan¹ti²hū³-nxe² yxau³yah³lxin¹tu¹wa². ⁵Yxān¹ta¹ i²li³te² i³nxa² nxe²e³in¹kxai²nān²tu³.

—~Txai²li² a²hoh³lxi³su² nxa³nhai¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ Txa²wā³sū³na² i³wā³txi³-sxā³ i³hen³txi³txai¹nhē³la². Nxe³sxā³ i³wā³txi³sxā³ i³hen³txain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sū³nāi³. A²hoh³lxi³su² sa²nxa³nhai¹. A²hoh³lxi³sa²nūh¹se¹li¹. Nxe³-yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²hoh³lxi³sa²nūh¹nxa²tu¹wa². Wi¹lhin¹khai¹nxe³ha²kxai³:

—~Īh¹nxe³tin¹jau³ta³ i³wā³txi³san¹si¹lxi¹. Nxe³nxain¹jau³su² i³kwai²kxi²nxai¹-nxa³lho³la². Wi¹lhin¹sxā³ ũ³hū¹nxa²tu¹wa². ⁶Nxe³yān¹tah¹lxa¹ nxe² i³wā³txi³sxā³ i³hen³txai¹nīn¹kxai²nān²tu³ yxo²i²khai¹nxe³se¹la². Ī³wā³ta³kxi²nh²txa³hē¹la². Ī³-wā³ta³kxi²nhān¹kxai²nān²tu³ Ī³ye³na² ũn³je³na² yā¹nxe³hī³nxa¹lxa². Nxe³sxā³ i³3ta² ũn³txi³ sa²ne³so¹kxi²kxa² yā¹nxe³hī³nxa¹lxa². Ī³ye³na² sa²xit3sa²tā³i² sa²wa²lho¹-xi² nxe³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³jut3su² wxāi²kxai³ i³wā³ta³kxi²nhān¹kxai²nān²tu³ wī¹jau³xa² yxo²i² wī¹lxa³jau³xa² yxo²i² nxe² sa²the³jah³lxi³hī³nxa¹lxa². Ju¹tai²-li² wai³nxa³wa². ⁷Nxīn¹kxai²nān²tu³ wā³txi³nhān¹kxai²nān²tu³ Txa²wā³sū³na² a²hoh³lxi³sa²nū¹nxa²ju³ta² wahx3nxīn¹kxan²ti³ i³tih³nxe³nxān²nxa³lho³la². ⁸Nxe³-

jah¹la² he³la³kxa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wā³txi³nū¹ha²kxai³ yau³ka³lxa¹txi³ sa²ne³ya²ta² ai³te²ju²hē³la². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² a²hoh³lxi³sa²-nū¹hain¹ju³ta² yū³ye²te²sxa³yu²hē³la². Te²yā¹xah³lxi³txa³hē¹la².

Yen³kxih³ki³jau³su²

⁹Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² yen³kxi³txa²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ wi¹lhin¹ye²jah¹lai²la¹wa². ¹⁰Te²yā¹-nxe³sxā³ a²nū²a² yen³kxi³ye²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ wi¹lhin¹ye²jah¹lo²su²nū³na³la². Nxe³yān¹ta¹ kāin² yen³kxih³ye²kxan²ti³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²xa³-kxai³nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² hai³txi³ kāi²no³nxa³wa². Hi³yāu³sa³kxa² yā¹nxe³hī³nx2na³la². ¹¹Hi³yāu³sa³kxai²li² a²wi¹lhi¹na² wi¹khaix1te²ju²hē³la². Nxe³ta¹ ye³je¹na² it3ta² a³lan²te²a² wxā³nū¹la² wān³ya³lu²sxā³ i³sa³li³te²ju²hē³la². Nxe³sxā³ a²wi¹ju³ta² a³lu²txi³ wi¹te²sxa³yu²hē³la². Te²yā¹nxe³ju³ta² yen³kxih³jah¹la² te²yā¹-nxe³hī³nx2na³la². Yen³kxih³sxā³ hin³tāu³a¹ ya³lu²te²ju²hē³la². Jā¹nxe³ha³ta²wa². Hi³yāu³sa³kxa² a²txai²na¹ wi¹kxan²ti³ yan¹nāu³a¹ khon³tu¹wa². Nxe³kxa² yā¹nxe³-sxā³ yen³kxih³khaix1jah¹la² sa²kxai³lu² ya³lu²ju³ta² ye³jen¹na² yū³hxai²na²hē³la².

Ko³nxe³ti³ kāi³sain³si¹nhē³jau³su²

¹²Nxa²ha¹te¹ ko³nxe³ton³kxi²jah¹lo²su² te²an²tu³ Txa²wā¹sū³na² wān³-txa² nxū²kwai³lxū¹sxā³ yxau³kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹khai¹nxe³hī³nx2na³la². Nxū²kwai³lxū¹nha²kxai³ wi¹lxo³kxi²ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² wi¹lhin¹sxā³ i²tu¹wa². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² a³lxi²sain¹na³na¹. Txa²wān³txa² sa²yxo²ā³sain¹nxa³xā¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ i²ai¹na¹xā¹. A²e¹nān¹jau³su² nxe³tu¹wa². ¹³Nxe³-ha²kxai³ ko³nxe³ti³ o²la³kxi²sain³sain¹jau³xa² wxā³kxai²nān²tū³ Sū³na² ko³nxe³te²lo³txa³hē¹la². Ko³nxe³te²lo³txan³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ o²la³kxi²sain³sain¹te³na³li¹. Nxīn¹-jau³su² nxe² e³txa³hē¹la². Nxe³sxā³ ha³lo²a² ko³ton³kxi²nē³kxan²ti³ Sū³na² ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² te³nxa³wa². Ko³nxe³ti³ kāi³jah¹lo²sxa³wa². Te²yā¹nxe³-sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² ko³nxe³ti³ kāi³si¹hain¹jau³su² o²la³kxi²nū¹hai¹nxa³wa². ¹⁴⁻¹⁵Nxe³yān¹ta¹ wā²nxūh¹ain³nha²sxā³ yxo²kwain³sān²ki³ka³tū³ ko³nxe³ti³ kāi³hī³ki³tā³la². Nū²la² hā²wxān³txa³ kāi²not3sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³hī³ki³tā³la². Nxe³te²kxa³yan³tū³ti¹ hā²wxān³txa³ ya³lu²nē³te³nāu³a¹ hxi²kan¹txi³ Txa²-wā¹sū³na² yxau³ju³ta³nū³a² ā³wih¹sxā³ yxau³ki³sxa³lho³la². Nxe³tāu³ān²tū³ti¹ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² nxe²e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ko³nxe³ti³ kāi³i¹nhē³li¹. Nxī¹nha²kxai³ yxau³khai³nxīn¹ju³ta² ā³wih¹-sxā³ yxau²nxān³so³li¹. Txa²wā¹sū³na² nxe³hī³nx2na³la².

¹⁶Jā¹nxe³ha²kxai³ txa²wā³tā³yah³lxi¹nha²kxai³ a³lxi¹nx2ta¹nha²wa². Wxa²e¹nāu³ai²na² wā²nxūh¹ ā³ke³tū¹kxi²nyhah¹lxi³txa³hē¹la². ¹⁷Ha³lo²a² wi¹te²a² yxo²ha³kxa¹ oh³nān¹ta³ko³nāu³a¹ wxā³nū¹nhē³lha²kxai³ ko³-nxe³ju³ta² oh³nān¹ta³ko³nāu³a¹ wxā³nū¹nhē³lxa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³la².

Yen³kxai²na² wi¹te²na² sa²kxai³lu² u³je³na³ka² i³la³kxa² we¹jah¹la² hxi²ka²
 wxã³nũ¹nhẽ³te²ju²hẽ³la². Ĩ³ã³lxi³to³nha²te²ju²hẽ³la². Yxã¹ta¹ jah¹lai¹li² hai³-
 txi³ ã³lxi³to³nha²jah¹lo²su² te²sxa³yu²hẽ³la². A²nxe³jah¹lai¹li² Txa²wã¹sũ³na²
 Si³yxau³jah¹lai¹la¹wa². 18 A²nxe³jah¹la² hi²sen³su² wã²nxũ¹lxi³ wãn³txa² ya²-
 la³lyau³xa² ũ³hũ¹nẽ³lain¹na²hẽ³la². Nxe³jau³xan²tu³ sa²yo²wet¹so¹ki³sa²kxai³
 i³kaix¹sa²so¹nẽ³na³la². Sũ³na² wẽ³sa² hxi²ka¹kxa² yã¹nxe³ti³hi¹tẽ³na³la².

Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²nha²sxã³ kã³ki³jau³su²

19 Txa²wã³tã³yah³lxi¹lxa². A³lxi¹nx2ta¹nha²wa². Wãn³txai²li² wi¹la³ na³ka²-
 kxi¹jah¹lxi³hẽ¹la². Wa³su³txi³ ain³kxi²nha¹jxah³lxi³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ wa³su³txi³
 e³yah³lxi³sãn²txa³hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ wa³su³txi³ yxai¹yah³lxi³sãn²txa³-
 hẽ¹la². 20 Nxe³sxã³ i³xan³ta³kxi²jah¹lai¹li² hxi²kan¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 wi¹la³ kã³te²sxa³yu²hẽ³la². 21 Nxe³jut3su² ha²kxai³ kuh³lxa³thin¹yah³lxi¹ju³ta²
 ã³na¹yah³lxi¹nha²kxai³ kō³nxe³ti³ kã³yah³lxi¹ju³ta² ha³kxa¹ ã³na¹yah³lxi¹-
 nha²kxai³ nxex³jah³lxi³hẽ¹la². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 wxa²ẽ¹nãu³ai²na² i³tih³nxe³nx2ti³jau³xai²na² wi¹lhin¹sxã³ yo²i²jah³lxi³hẽ¹la².
 A²nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² sa²hau³ko³tẽ³jau³xai²la¹wa².

22 Nxe³sxã³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² ã³ke³tũ¹kxi²nyhah¹lxi³txa³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txai²li² kwa² ain³kxi²yah³lxi¹ju³ta² wai³nxa³wa². Wãn³txai²na² yo²-
 ha³kxa¹ wain³txi³ sa²yo²we¹jah³lxi³hẽ¹la². 23 Jã¹nxe³sxã³ wãn³txai²li² kwa²
 ain³kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²hũ³nhĩ³nx2na³la². Nxe³te²nah¹lxi¹, es³pe²-
 ya²ka³lo³a² i²nha²te²hũ³nhĩ³nx2na³la². A²nũ²khai³nãu³a² i²kxi²nha²hĩ³nx2na³la².
 24 Ĩ²nha²sxã³ kwa² a³li³hĩ³nx2na³la². A³li³te²ãn¹tu³ti¹ a²nũ²khai³nãu³ai²na²
 ha²ya³kxa² ain³nha²hĩ³nx2nxa³wa². Te²yã¹nxe³kxe³hũ³sxã³ kwa² ain³kxi²jah¹-
 lo²kxai³lu² hai³txi³ Sũ³na² wãn³txa²kxai³lu² ain³so¹jah¹lo²su²hĩ³nx2nxa³wa².
 25 Yxã¹ta¹ es³pe²ya²ka³lo³a² wi¹li²nha²kxai²nãn²tu³ ne³wã²na³nha²nxa³kxai²-
 nãn²tu³ a²nũ²ai²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wain³jau³su² ain³kxi²jah¹lo²su²
 kxa²yã¹hĩ³nx2na³la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 wain³jau³su² ha²kxai³ kō³nxe³ju³ta² ã³wa²sut¹sxã³ yxau³ha²kxai³ ne³jau³xai²na²
 wi¹lain³nha²sãn²sxã³ hã²wxã³txi³te²lxi³ sa²yo²we¹thĩ³nx2na³la². Sa²yo²-
 wet¹sxã³ kã³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² wi¹li²ai¹nhĩ³nx2na³la².

26 Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² i²li³te²a² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Txi²li² Sũ³na² wãn³txa² wain³txi³ yo²i²a¹xã¹. Wi¹lhin¹khaix¹lna¹xã¹.
 Nxe³ta¹ a²yo²e³jau³xa² wai³nxa³kxai²nãn²tu³ a²ẽ¹nãu³ai²na² ã³ke³-
 tũ¹kxi²nha²hĩ³nx2na³la². Wã²nxũ¹ yo²i²nha²jau³xa² wai³nxa³wa².
 Wã³nxĩ¹te²sxa³yu²hẽ³la². 27 Nxe³yã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² Txa²wã¹wi³nu²su²
 ha²kxai³ yo²i²ki³ju³ta² ten³kxi²nẽ³na³la². Nxe³kxa²yu³su² sai³ki³-
 nãu³xa²su² tã³nxa² tu¹ha² wha³tẽ³son³te³su² tã³nxa² a²wẽ³sã¹yah³la²
 ya³lu²kxi²ta¹ka³lxu³su² te²su² tã³nxa² i²ain¹kxai²nãn²tu³ ai³sxã³ ã³non²-
 ta³kxain¹ju³ta² wain³ni² kō³nxe³ti³ kã³ju³ta² ã³na¹kxai²nãn²tu³ wain³ni²
 nxe³te²ju²hẽ³la². Jã¹nxe³jut3su² nxe² kã³kxai²nãn²tu³ yo²i²nha²kxe³ju³-
 ta² wã³nxĩ¹te²ju²hẽ³la². Ju¹ta² Txa²wã¹sũ³na² ten³na³la².

Hau³hau³kon³sxã³ kãi³üh¹kĩ³jau³su²

2¹Txa²wã³tã³nãu³xãi³. Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³-jah¹lo²su² ha²kxai³ wxi²kin³ti³ton³jah¹lo²su² ha²kxai³ yxo²i²yah³lxin¹te²i³nxai²na² nxe³yah³lxĩ³ta²hi¹nhẽ¹la². A²nũ²a² yen³kxih³te²a² sa²nẽn¹kxi²yah³-lxĩ³ta²hi¹nhẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ã³xai²li² yen³kxih³xa³te²a² ko³txi³e³kxi²yah³lxĩ³ta²hi¹nhẽ¹la². Jã¹yxah³lxĩ³txa³hẽ¹la². Ju¹taí²na² wai³nxa³wa². A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ yxo²hau³hau³kon³sxã³ sa²nẽn¹kxi¹jah³lxĩ³hẽ¹la². 2Nxe³-sxã³ ã³yã³nũ²kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ yen³kxih³khaix¹jah¹la² ya³lau³xa²wa²tu¹wa²tun¹ka³lo³a² ã³nhxi²wxe³nha²ha²kxai³ wã²la² wi¹khaix¹ka³lo³a² ü³-whi²kxi²nha²ha²kxai³ a²nxe³jah¹lai²li² ã³nũ²kxi¹nx2ti³hi³nx2na³la². Te²yã¹nxe³sxã³a²nũ²ã³xa² yen³kxi³txa²jah¹la² wã²la² ko³nxe³khaix¹ka³lo³a² ü³whi²kxi²nha²ha²-kxai³ nxe³jah¹lai²li² ã³nũ²kxi¹nx2ti³nũ³nhĩ³nx2na³la². 3Nxe³nx2ti³kxai²nãn²tu³wã²la² wi¹ka³lo³a² wi²kxi²nha²jah¹lai²na² wi¹le³kxi²yah³lxin¹te³na¹lxĩ¹:

—~Yen³kxi³hi¹nha²kxai³ hxi²kan¹jah¹la² ã³wxe³ka³lo³ai²li² ã³wxe³txu¹li¹. Yah³lxĩ¹nha²kxai³ nxe³yãn¹ta¹ yen³kxi³txa²jah¹la² e³kxi²yah³lxin¹te³nah¹lxĩ¹:

—~Yen³kxi³txa²nha²kxai³ kwa² ã³sa²nũ³txu¹li¹. Tã³nxa²:

—~Yuh³xa² u²lxã³wxe³txu¹li¹. Nxe² e³kxah¹lxĩ³txa³hẽ¹la². 4Kõ³nxe³ti³kãi³yah³lxĩ³hĩ³nxa¹lxa². A²nũ²a² ha³na³ka³lxĩ² ha³na³ka³lxĩ² i²nyha¹lxin¹-kxai²nãn²tu³ wain³txi³ hain³nyhah¹lxa³lxa².

5Jã¹nxe³jut3su² txa²wã³tã³yah³lxĩ¹lxa². A³lxĩ¹nx2ta¹wa². Ain³kxi²-sah¹lxĩ³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² a²nũ²a² yen³kxi³txa²te²a² i²sxã³sa²so¹ain¹na²hẽ³la². Nxe³sxã³ e³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

—~Jah¹lai²li² yen³kxi³txa²na³li¹. Yxãn¹ta¹ nxe³kxan²ti³ a³lxĩ²sa²na³li¹. Txa²wãn³-txa² yxo²i²sa²na³li¹. Nxe³ha²kxai³ kxãn³nãu³a¹ a³ka³nxa³tãu³a¹ yxau³khai³nxa¹ju³ta²a²nũ²a² a³lxĩ²sain¹te²nãu³xa² a²yxo²ha³kxa¹ yxau²sa²te³ya³sain¹tu¹wi¹. A²nxe³-tãu³a¹ yxau²sa²te³ya³sa²nũ³nĩn¹tu¹wi¹, hi¹na² yen³kxi³txa²nxa²kxan²ti³nũ¹.

Txa²wã¹sũ³na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 6Nxe³yãn¹ta¹ jah¹lai²li² yen³kxi³txa²jah¹lai²li²ko³te³kxah¹lxĩ³ta²hi¹nhẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxa² ha³tih³xan²tu³ yen³kxih³-khaix¹jah¹lai²li² wi¹le³kxah¹lxĩ³ta²hi¹nhẽ¹la². Yxah³lxin¹ka³tu³ta¹ yen³kxih³te²na²sa²kxai³lu² wa³kon³kxi¹nxa²lxĩ³si¹hain¹jau³su² kwa³na³nxa²lxĩ³jah¹lai²la¹wa². Te²yã¹nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx2ti³si¹hain¹jau³su² i³wã³txi³nx2tain¹te²kxa³ya³-lhu² a²nũ²a² hxi²kan¹te²nãu³xa² üh³wxe³kxi¹nx2ti³hi³nx2na³la². 7Jã¹nxe³jut3su²Je³su²jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxin¹te²kxa³ya³lhu² a²sa³wi³ha³lxĩ³su²-khai³ti³hi¹ta²lxĩ³na³la². Nxe³nx2ti³kxa² ha³tih³xan²tu³ yen³kxih³khaix¹jah¹lai²na²a²yxo²wãn³txa² Je³su²jah³la² ko³nxe³te²lo³tain¹na³la².

8Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² ü³wha²li¹txã³nxa² nxe³te³nah¹lxĩ¹:

—~A³lxĩ²nyhah¹lxin¹kxa² yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ã³xa² a³lxĩ²txai¹yah³-lxĩ³hẽ¹li¹. Nxe³jau³xai²na² sa²yxo²we¹jah³lxin¹kxai²nãn²tu³ wain³txi³kãi³yah³lxĩ³hĩ³nxa¹lxa². 9Yxah³lxin¹ta¹ a²nũ²a² yen³kxi³yhe²te²na² so¹lxĩ³i³wi¹-lxo³kxi²nũ¹hain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxĩ¹lxa². Txa²wã¹sũ³na²wãn³txi³nu¹txa²kxai³ sa²yxo²ã³yah³lxĩ¹lxa². 10Jã¹nxe³jut3su² Sũ³na² wãn³txa²

yxau³ka³na³ka³na³kxan²ti³ sa²yo²ã³in¹ke³la³te²kxai³ Sũ³na² kwa³na³jau³xai³tã²
yo²ha³kxa¹ yxau³ka³lxa¹kxan²ti³ sa²yo²ã³in¹ju³ta² hxi²ki³te²la³ yah³lxi³hĩ³-
nxa¹lxa². 11 Jã¹nxe³sxã³ Sũ³na² ũ³whĩn¹txi³txa³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Tu¹ha² ã³xa² so¹sxã³ ũ³whĩn¹txi³txa³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² nxe³ta¹-
hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxũn³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² i³su²lhã³in¹kxai²nã²tu³ wã²nxũh¹lxi³hĩ³nxa¹lxa², txu¹ha² ã³xa²
ũ³whĩn¹ta³kxi²nxã²nxa³kxan²ti³na². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²ã³hĩ³nxa¹lxa².
12 Nxe³yã¹ta¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² a³wa²su¹kxi²nẽ³jau³xa² txa²wã¹e¹-
nã³ai²na² i²nẽ³jau³xan²tu³ i³yĩ¹li²nẽ³tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ e³in¹jau³su² ta³nxa²
kã³in¹jut3su² ta³nxa² i²khai¹nxe³sẽ¹la², kɔ³nxe³te²la³ i³yĩ¹li²nxa²kxa²yan³txi³sa³.
13 Nxe³ha²kxai³ kxã³nã³a¹ Txa²wã¹sũ³nai²li² a²nũ²a² i³yĩ¹li²nhẽ³te³lhã³ a³ka³-
nxi²tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ wxa²e¹nã³ai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² ã³xa² wi¹lhin¹sxã³
thã³ti³la² sa²hau³kɔ³nyhu¹xan³kxai²nã²tu³ kxã³nã³a¹ Txa²wã¹sũ³na² wi¹-
lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³kɔ³txa²nxa³lho³la². Yxã¹ta¹ a²nũ²a² ã³xa² wi¹lhin¹sxã³
thã³ti³la² sa²hau³kɔ³nyhu¹in¹kxai²nã²tu³ kxã³nã³a¹ Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³
thã³ti³la² sa²hau³kɔ³txa²tu¹wa². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la²
sa²hau³kɔ³tẽ³kxai²nã²tu³ kɔ³nxe³ti³ i³yĩ¹li²nẽ³ju³ta² yũ²nxa³lho³la².

Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³ sa²yo²we¹ki³jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ txa²wã³tã³yah³lxi¹lxa². A²nũ²a² i²li³te²a² e³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²i²te²sa¹wi¹. Nxe³ta¹ Hai³txi³ wi¹lhin¹-
ju³ta³la³ kã³xa³ke³la³te²kxai³ yo²i²nha²kxe³su² ya²la³lhu²hĩ³nx2nxa³wa².
A²e¹nã³ai²na² sa²hau³kot3sĩ³nx2nxa³wa². Nxe³yã¹tah¹lxa¹ wi¹lhin¹ju³ta²
kã³ke³la³te²kxai³ yo²i²nha²kxe³su² ya²la³lhu²hĩ³nx2na³la². A²e¹nã³-
ai²na² sa²hau³kot3sĩ³nx2na³la². 15 Te²yã¹nxe³jut3su² Je³su²jah³lai²na²
wãn³txa² yo²i²te²na² wxa²wã³tã³te²nã²tu³ wã²txa²ha²kxai³ he³ja³lu²-
ha²kxai³ nxe³hĩ³nx2na³la². 16 Nxe³ke³la³te²kxai³ yen³kxi³la³ yũ³ai¹nxa³kxa²
wã²nhũh¹ i³nx2nã³lxa². Nxẽ²nxa³kxan²ti³ e³kxai¹nĩ¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wi¹li²nxa²tu¹wi¹. Ha³lo²a² a³lxi³kxan²ti³ sa²lat1sxã³
yxau³sẽ¹li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ he³ja³lu¹nxa²kxan²ti³ ũ³kxi²sxã³ yxau³sẽ¹li¹. Nxĩ¹-
jau³su² kxan²ti³ wã²nhũ¹ai¹nxã³ke³la³te²kxai³ hai³txi³ wai³nhĩ³nx2nxa³wa².

17 Te²yã¹nxe³jut3su² yo²i²nha²ki³kxan²ti³ wi¹lhin¹ju³ta² kã³ti³ten³ki³sxa³ke³-
la³te²kxai³ yo²i²nha²ki³ju³ta³la³ ya²la³lhu²nẽ³hĩ³nx2nxa³wa².

18 Nxe³ha²kxai³lu¹ a²nũ²a² e³kxi²sa²ke³la³te²kxai³ nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Wxã²li² yo²i²nhã¹ju³ta² yũ³nhĩ¹lxi¹. Yxã¹ta¹ txai²li² hã¹nxe³sxã³
wi¹lhin¹ju³ta² kã³a¹kxe³su² so¹lxi³ nxe³jah¹lo²sa¹wi¹, yo²i²nha²nxa³kxan²ti³-
nũ¹. Nxe³sa²jau³su² nxe³hĩ³nx2na³la². Nxe³ha²kxai³ i³wa²lũ³xi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Hai³txi³ ha³na³ka³lxin³jut3su² te²sxa³wi¹. Wi¹lhin¹ju³ta² kã³xã³kxai²nã²-
tu³ yo²i²ye¹nx2nã³ta¹. Nxe³yã¹ta¹ txai²li² yo²i²te²sa¹wi¹. Nxe³te²sa¹ha²kxai³
wi¹lhin¹ju³ta² kã³a¹kxe³su² yo²i²ye¹nxã²ta¹. 19 Nxe³yã¹ta¹:

—~Txa²wā¹sū³nu²su²kāin²khaix¹jah¹la²ka³na³ka³na³tā³li¹. Nxēn¹jau³su²ha²kxai³yo²i²nxa²ta²lu¹wa². Ju¹ta¹li²wain³na³la². Nxe³yān¹ta¹a²ta³a²nū³ka³-txa²yo²i²ain¹nūn³te²ju²hē³la². Yo²i²sxā³yuh³lxain¹te²ju²hē³la². Yuh³lxi³sxā³ka³ta³ta³tain¹te²ju²hē³la². Yo²i²ain¹kxan²ti³nū¹Sū³na²wān³txa²sa²yo²we¹ta¹-nxa³wa², a²ta³a²nū³ka³txa²sa³. 20 I³yxah³son³txa³hē³la². Wi¹lain³kxi²sah¹lxi³hē³la². Je³su²jah³la²wān³txa²yo²i²kxan²ti³yxān¹ta¹sa²yo²we¹txa³kxai²nān²tu³kwa²yo²i²hī³nx2na³la². 21 A³bra³āu²ah³lu¹ta¹na²txa²wā¹wi³nu¹kxai³lu²i²jah¹lxi³hē³la². Txa²wā¹sū³na²hi²sen³kxai³lu²A³bra³āu²ah³lu¹ta¹na²e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²ki³lha³lxa²I³sa²kah³lai²li²tē³ka³tu³wā³la³ka³txa²ka³la³ja¹hē³li¹. Ka³la³ya³hin¹kxai²nān²tu³txah³lxa³kxa³txa²ūh³wxe³ja¹hē³li¹. Ya³hin¹-kxai²nān²tu³wxa²wē³sa²i³su²lhā³txa²hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la². Nxe³nū²la²Sū³na²wān³txa²sa²yo²we¹te³lhxā³ka³la³ya³ta¹hxai²hē³la². Nxe³nū²la²nxa²ha¹te¹Txa²wā¹sū³na²sa²yo²we¹nha²ju³ta²i²ha²kxai³hāi¹nā¹si¹jau³-su²kwa³na³ta¹hxai²hē³la². Nxe³sxā³Txa²wā¹sū³na²a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Sa²yo²wet¹sa¹nha²kxai³wxa²e¹nāu³ai²na²wain³te²lo³txa²ha¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la². 22 Nxe³ha²kxai³A³bra³āu²ah³lu¹ta¹na²sa²kxai³lu²Txa²wā¹sū³na²wān³txa²yo²i²ta¹hxai²hē³la². Nxe³kxa²yu³su²wān³txai²-na²yo²ha³kxa¹sa²yo²we¹ta¹hxai²hē³la². Nxe³sxā³sa²yo²we¹tha²kxai³Txa²wā¹sū³na²wān³txa²ā²la²kāi²non³sxā³wain³txi³yo²i²ta¹hxai²hē³la². 23 Jā¹nxe³jut³su²Txa²wā¹sū³na²ū³wha²li¹txā³nxai³tā²nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³āu²ah³lu¹ta¹na²sa²kxai³lu²Txa²wā¹sū³na²wān³txa²yo²i²ta¹-hxai²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³Txa²wā¹sū³na²hi²sen³su²wi¹lhi¹ti³hi¹ta¹hxai²hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la². Jā¹nxe³nū²la²Txa²wā¹sū³na²āh¹e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A³bra³āu²ah³lai²li²txa²sa³wi³sai²la¹wi¹. A³lxi²na¹nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hē³-la². 24 Jā¹nxe³jut³su²yo²i²nha²ki³ju³ta²wain³na³la². Yxān¹ta¹Sū³na²wān³txa²sa²yo²we¹ki³sxa³kxai²nān²tu³hxi²kan¹txi³wain³te²lo³tē³hī³nx2nxa³wa².

25 Te²yā¹nxe³jut³su²Ra³a²ba³ka³lxa²te²yā¹nxūn³ta¹hxai²hē³-la². A²kxā³nxa²kuh³lxa³sin¹sxā³o²la³kxi²ta¹ka³lxu³su²ta¹hxai²hē³la². A²nxe³ta¹ka³lxai²na²sa²kxai³lu²in³txi³nāu³xa²Txa²wā¹sū³nai²na²i³sa²si¹-hā³jah³la²nāu³xai²li²wi¹lhau³ko³ta¹hxai²hē³la². Wi¹lhau³ko³te³nah¹lxi¹:

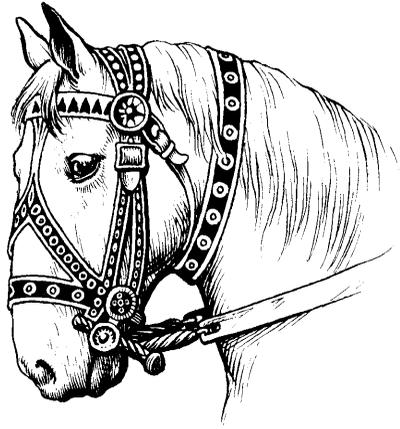
—~Tih³na³wxā³ya³hin¹tih³nai²li²wā³li²ya³txa³hē³li¹. Sun²tā¹nx2tai¹nha³-tai¹. Tih³nu²ā³lxi³tih³na²wā³li²ja¹hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la². Nxe³kxan²ta²wi¹lhin¹ju³ta²kāi³ha²kxai³Txa²wā¹sū³na²wi¹lhit¹sxā³i³yī¹li²ta¹hxai²hē³la².

26 Jā¹nxe³jut³su²txa²wā¹nū²ai²li²i³ya¹txa³sxā³ya³lu²te²jai¹ti²tu³wa². Te²yā¹nxe³sxā³Je³su²jah³lai²na²wān³txa²kwa²yo²i²ki³kxai²nān²-tu³yxān¹ta¹sa²yo²we¹ki³sxa³kxai²nān²tu³txa²wā¹yo²i²kxi²ki³ju³ta²wā³nxīn¹te²sxa³yu²hē³la².

Txa²wā¹e³kxi²ki³jau³su²

3 1 Txa²wā¹tā³nāu³xāi³. Kō³nxe³ti³kāi³sxā³yxau²xai³ki³kxai²nān²tu³Txa²wā¹-sū³na²a²yen³nāu³kxai³lu²kō³nxe³ti³i³yī¹li²nē³lhī³nx2na³la². Nxe³yān¹ta¹a²nū²a²i³tih³nxe³te²su²te²a²wen¹ki³te³na¹hā²wxān³txa³kō³nxe³ti³kāi³sxā³

yxau²xai³ki³kxai²nān²tu³kāi²non³sxā³
 ko³nxe³ti³i³yī¹li²nē³lhī³nx2na³la². Nxe³ju³-
 tan¹te²kxai³lu²a²nū²a²i³tih³nxe³te²nū³su²
 ka³lxa¹te²nū³a²wen¹yah³lxin¹ju³ta³nū³a²
 wai³nxa³wa². Yxān¹ta¹ka³lxa²nxa³te²nāu³-
 xa²wen¹yah³lxin¹ju³ta³nū³a²wain³na³la².
 2A²nū²a²hāi¹nxe³ti³xa¹ko³nxe³ti³kāi³ki³-
 te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³yān¹ta¹e³ki³jau³xai²na²
 wain³jau³xa²so¹lxi³e³ki³sxa³kxai²nān²tu³
 ko³nxe³ti³e³ki³sxa³kxai²nān²tu³a²nū²a²
 hxi²kan¹te²su²ki³tu¹wa². Nxe³sxā³twa²-
 wā¹nū²nāu³ai²na²whāi²na¹hxi²kan¹txi³
 i³hau³kon³nha²hī³ki³tā³la². 3Te²yā¹nxe³-
 jut3su²kwa³thi³la³ka³txa²ka³jū¹lxi³kat3su²
 tē³sxā³ka²va¹la²sa²yo²wi¹kxai²nān²tu³
 wain³txi³sa²yo²wet1sai¹nhī³nx2na³la². Sain¹kxai²nān²tu³ha³lo²a²i²li³ju³ta²ai³si¹-
 ha¹jau³su²kwa³na³a¹kxai²nān²tu³wain³txi³ai³hī³nx2na³la². 4Te²xa²yā¹nxe³jut3su²
 na³vi²o²tē²na²i²jah¹lxi³hē¹la². Ka³lo¹ai²li²ka³lo³kāin²khaix1ka³lo³a²yū³te²jai¹ti²tu³-
 wa². It3tai²li²ūn¹te²a²sa²so²xai¹te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³ka³lo³ai²li²ka³lo³kāin²kxan²ti³
 ā³nxai³ju³ta²hau³ko³ka³txa²yū³te²ju²hē³la². Ka³jū¹lxi³kat3su²te²ju²hē³la². Nxe³sxā³
 a²wa³kxēn³yah³la²ha³lo²a²i²li³ju³ta²ai³ju³ta²ten³kxai²nān²tu³sa²hau³kot3sxā³
 ai³te²jai¹ti²tu³wa². 5Jā¹nxe³ha²kxai³txa²wā¹yo²hē³lxa²yā¹nxūn³te²ju²hē³-
 la². Yo²hē³jū¹nxe³kxan²ti³wān³txa²wxi²kan¹jau³jau³xai²na²e³to³te²ju²hē³la².
 Te²yā¹nxe³jut3su²ha³lo²a²i²jah¹lxi³hē¹la². Kwē³kon³tāu³a¹hāix1ta³ka³txa²ka³ka³-
 na³ka³nat3sxā³hāix1tū¹kxai²nān²tu³ha³lo²a²yo²hā³kxa¹i³hxn³te²jai¹ti²tu³wa².
 6Jā¹nxe³ju³tai²li²txa²wā¹yo²hē³lxa²wān³txa²ha³nxe²yā¹nx2na³la². Ko³nxe³ju³ta²
 kāin²e³te²ju²hē³la². Txa²wā¹nū²a²whāi²na¹ā³kho³tē²to³te²ju²hē³la². Jā¹nxe³te²a²
 sa²kxai³lu²wē³sa²wē¹nhī¹nān¹te²tu³ko³nxe³jau³xa²e³to³te²ju²hē³la². Ko³nxe³-
 khaix1jah¹lai²na²wān³txa²Sa³ta³na²jah¹lai²na²wān³txa²e³to³te²ju²hē³la². Ha³nxe²
 i³sa²tē³ko³xa²yxau³jah¹lai²na²wān³txa²so¹lxi³e³to³te²ju²hē³la². 7A²nū²a²hi²sen³su²
 ka³yxuh³xa²yo²hā³kxa¹wāi²lot3si¹jau³su²hxi²ka¹nain¹te²jai¹ti²tu³wa². Ka³-
 yxuh³sxu²tā³nxa²ai³ki³su²tā³nxa²txih³sxu²tā³nxa²ain³su²tā³nxa²a²yo²hā³kxa¹
 hxi²kan¹txi³wāi²lo³te²jai¹ti²tu³wa². 8Nxe³yān¹ta¹txa²wā¹yo²hē³lhxu²wāi²-
 lot3si¹ju³ta²hxi²kan¹ki³sxa³lho³la², ko³nxe³ti³e³jau³xa²yū³khai¹nxe³ha²kxai³la².
 Wxīx1te²hū³na³la². Wxīx1ta²sa²kxai³lu²ko³nxe³khaix1te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³
 e³kxi²ki³jau³xa²ko³nxe³nūn³na³la². 9Nxe³ha²kxai³txa²wā¹yo²hē³lxa²ka³na³-
 ka³na³kxan²ti³Txa²wā¹sū³nai²li²Txa²wā¹hxi²kan¹ta²Si³yxau³jah¹lo²si²ha²kxai³
 sa²nēn¹kxi²ki³tā³la². Hā²wxān³txa³txa²wā¹yo²hē³lain²txi³a²nū²a²ko³txi³e³-
 kxi²ki³tā³la². A²nū²a²hāi¹nxe³ti³xa¹Txa²wā¹sū³na²wē¹tē³tū³ka³txi³su²ki³tā³la².
 Txa²wā¹e¹nāu³ai²na²sa²kxai³lu²sū³na²yā¹nxe²wē¹tē³ta¹hxai²ti²ai¹ti²tu³wa².
 Nxe³nē³kxan²ti³a²nū²a²ā³xa²ko³txi³e³kxi²to³ki³sxai²na²hē³la². 10Yo²ka³na³-
 ka³na³tē³kxan²ti³wān³txa²wi¹jau³xa²e³i²wān³txa²ko³jau³xa²e³i²nxe³ki³tā³la².

(Tiako 3.3)

Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Ain³kxi²sah¹lxi³hē¹la². Ju¹tai²li² wai³nxa³wa². 11 Te²yā¹nxe³-ju³ta² i³yau³xē¹nai²li² hxi¹kan³txi³ txan³jau³xa² ũ³whi¹so² tē¹nāin²txi³ nāun³jau³xa² ũ³whi¹so² nxe³hī³ki³te²la¹xā³? 12 Te²yā¹nxe³sxā³ fi²ko³ne³kxa² hxi¹kan³txi³ a³se³to³-na³ka² ā³nxa³kxi²hī³te²la¹xā³? Ti³he¹nxa³wa². Nxe³sxā³ i³yau³xē¹na² txan³tē¹nai²li² hxi¹kan³txi³ nāun³jau³xa² ũ³whi¹so²hī³ki³sxa³wa².

A²hoh³lxa² ya²la³tū³jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹:

—A²hoh³lxi³sa¹wi¹. Sū³na² wān³txa² ā³ne³wxe³jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³jau³su² nxe²-e³kxi¹nxa²hī³ji¹wa²? Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ kái³jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹yah³lxin¹ju³ta² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i²nx2tain¹tu¹wa². Nxe³sxā³ yxo²kāin²e³yah³lxan³kxai²nān²tū³ ya²la³tū³ a²hoh³lxi³su² yah³lxin¹tu¹-wa². 14 Yxān¹ta¹ a²nū²a² a²hoh³lxi³su² te²a² i²an³ta³kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nū²a² hāi¹nxe³tī³xā¹ ne³ka³ta²si¹hain¹yah³lxin¹jau³nū³a² so¹lxi³ o²la³kxi²yah³lxi¹nha²-kxai³ nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²e¹nāu³ai²na² ā³ke³tū¹kxi²nyha¹lxi¹nha²ta²wa². Wān³txa² ya²la³lyau³xa² sa²yxo²ā³yah³lxi¹nha²ta²wa². Nxe³yah³lxi³txa³hē¹la². Yxo²kāi²non³sxā³ e³yah³lxi³txa³hē¹la². 15 Nxe³jau³jau³xai²li² hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² i³tih³nxe³nē³jau³sxa³wa². Hāi¹sxā³ yuh³xan¹jau³xai²la¹wa². A²ta³a² wān³txai²la¹wa². 16 Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² a²hoh³lxi³su² te²a² i³an³ta³kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nū²-a² hāi¹nxe³tī³xā¹ ne³ka³ta²si¹hain¹yah³lxin¹jau³nū³su² so¹lxi³ ten³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ khu³khu³nxa² o²la³kxah³lxin¹ju³ta² yū³ha²kxai³ ko³nxe³-tī³ kái³yah³lxin¹ju³ta² yū³ha²kxai³ nxe³te²sa²hī³ki³tā³la². 17 Nxe³yān¹ta¹ a²hoh³lxi³su² jau³xa² Txa²wā¹sū³na² i³tih³nxe³nē³jau³xai²li² wi¹lhin¹khaix¹jau³xai²la¹wa². Nxe³jau³jau³xai²li² sa²yxo²we¹ki³kxai²nān²tū³ wān³txa² tah²yau³xa² wain³txi³ e³-hī³ki³tā³la². Ko³nxe³thin¹sxā³ e³ki³sxa³ha²kxai³ wi¹lhin¹jau³xa² so¹lxi³ e³hī³ki³tā³la². Hāun³jau³xa² so¹lxi³ e³hī³ki³tā³la². Kwa²he¹kxi²nyhu¹ki³jau³xa² e³hī³ki³sxa³wa². A²nū²a² ā³xā² i³tih³nxe³nē³kxai²nān²tū³ wi¹lhit¹sxā³ ain³kxi²hī³ki³tā³la². A²nū²a² a³lxi²ki³kxa² khāuh³lxa³tain¹kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³tī³la² sa²hau³ko³thī³ki³-tā³la². Wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ kái³hī³ki³tā³la². Ī³wā³wā³txi³jau³xa² e³kxi²hī³ki³sxa³wa². A²nū²a² ā³ke³tū¹kxain¹ki³sxa³lho³la². Ya²la³lyau³xa³ so¹lxi³ e³kxi²hī³ki³tā³la². 18 Jā¹-nxe³jut3su² hāun³ju³ta² ten³ki³kxai²nān²tū³ hāu²non³sxā³ kái³nū¹hain¹ki³tu¹wa². Nxe³ki³kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ kái³tū¹nhē³lain¹tu¹wa².

Yuh³xai²nān¹ta² wān³txa² sa²yxo²we¹ki³jau³su²

4 1 Nxa²ha¹te¹ ih¹nxe³kxa²yan³tī³tā³ i²ye³i³yi²lhon¹ta³kxah¹lxin¹ji¹wa²? Īh¹-nxe³kxa²yan³tī³tā³ he¹kxi²nyhu¹ah³lxin¹ji¹wa²? Wxa²e¹nāu³ai²na² ko³txi³ e³kxi²nha²sxā³ yxo²kwai³no³nyhah¹lxi¹nha²kxai³ he¹lah³lxin¹ta²wa². 2 Yen³kxi³-la³ yū³nx2ti³xā³kxe³su² ya³nī³li³yah³lxi¹nha²kxai³ ai³lhxā³ so¹kxi²te³lhxā³ a²nū²a² i²ye³i³yi²lhon¹ta³kxah¹lxi³hī³nxa¹lxa². Kāin² yxo²kwain³yah³lxin¹kxan²tī³ hai³txi³ so¹kxah²lxi³hī³nx2nxa³lxa². Yxah²lxa³nha²kxai³ kāin² he¹kxi²nyhu¹i² su²lhā³nyhu¹-i² yah³lxin¹ta²wa². Ju¹tai²na² wai³nhī³nx2nxa³wa². Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² e³kxah²lxa³nha²kxai³ yū³nx2ti³xan³ta²wa². 3 Te²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² e³-

kxi²yah³lxin¹tāu²a² ko³nxe² i³wā³txi³yah³lxin¹nha²kxai³ ũ³hū¹nx2ti³xan³ta²wa².
 Kwa² wa³nī³lon³te³lhxā³ yen³kxa² i³wā³jah³lxin¹ta²wa². 4Kuh³lxa³thin¹ta¹ka³lxa²
 ya¹yxah³lxil¹lxa². A²nxe³ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² in³txa² ā³xa² ko³nxe³ti³ yxo²-
 kwai³nha²kxai³ a²wē³sāi¹ah³lo²khai³xa² ā³na¹sān²nū¹la² in³txa² ā³xa²kxai³lu²
 ko³nxe³ti³ a³nyhu¹te²ju²hē³la². A³nyhu¹kxa²yu³su² a²wē³sāi¹yah³lai²na² te²hi²-
 sen³kxai³lu² in³txa² ā³xa²kxai³lu² ũ³ha³lo²sa²tā³hī³nx2na³la². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe²
 wxāi²nāu³xai²nān²ta³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxowē¹jah³lxi³ta¹hi¹nhē¹la².
 Yxah³lxin¹ta¹ yuh³xai²nān¹ta² wān³txa² ain³kxi² ā³si³wxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³
 Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³kxai³lu² i³an³ta³kxi¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹ta²
 wān³txan²tu³ sa²yxowē¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² ya³lxī²yah³lxa³lxa².
 A²ko¹ko¹nū³ka³txi³su² yah³lxil¹lxa². 5Te²ya¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³-
 nxai³tā² nxe³te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³nxū²kwai³wi¹nhē³jah¹la² wi¹lhau³-
 ko³tē³na³li¹, ko³nxe³ti³ kái³kī³kxa²yan³txi³su¹. A³lxī²khaixl¹nē³na³li¹. A²ē¹na²
 au³txi³ yxo²kwain³nē³na³li¹. Nxe³jau³jau³xai²na² kwa²wān³txi³sxa³wa².
 Ya²la³lyau³xai²la¹wa². 6Nxe³sxā³ i³nxū²kwai³lxū¹nē³lha²kxai³ ko³nxe³ti³ yxo²-
 kwain³nē³lxa³lho³la². Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxai³tā² nxe³te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² a²nū²a² yxo²kāin²e³te²su² te²a² ā³na¹ha²kxai³
 a²nū²a² yxo²kāin²e³xa³te²su² te²a² i³nxū²kwai³lxū¹nha²kxai³ nxain¹tu¹wi¹. Nxe³-
 ta¹hxai²hē¹la². 7Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² sa²yxowē¹jah³lxī²hē¹la². A²ta³a²
 a²hxi²kan¹jah³la² wxā³sxā³ i³ye³kxi¹nx2ti³kxan²ti³ i³wa²lū³xah³lxin¹te³nah¹lxī¹:

—~Wxa²wān³txa² ten³sa²si¹nxa³nhai¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxī³
 ten³si¹na¹wi¹. Yxah³lxin¹jau³su² kxai²nān²tu³ ā³waix3je¹nx2ti³tu¹wa². 8Txa²-
 wā¹sū³na² i³sa²te³kxi¹jah³lxī²hē¹la². Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
 i³sa²te³nxa²lxī³nūn³tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹kxai²nān²tu³
 wxa²hxi²khai²lxa²lxin¹kxa² ya¹nxe³sxā³ ko³nxe³ju³ta² ā³na¹jah¹lxī²hē¹la². Te²-
 ya¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wā³jah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³ai²na²
 i³ha³na³ti³nha¹jah³lxī²hē¹la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² so¹lxī³ yxo²i²jah³lxī²hē¹la².
 9I³āin²ta³kxi²nha¹jah³lxī²hē¹la², ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹nha²kxai³la². I³wxan³sxā³
 nān³jah¹lxī²hē¹la², Yxo²ka³lxī³nyhah¹lxin¹jau³xa²kxai³ ā³na¹sxā³ i³nān³jah¹lxī²hē¹-
 la². Yxo²ka³lxī³nyhah¹lxin¹jau³xa²kxai³ ā³na¹sxā³ i³āin²ta³kxi²nha¹jah³lxī²hē¹la².
 10Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² e³kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxī¹:

—~Sū³nāi³. Ain³kxi¹sē¹li¹. Ko³nxe³ti³ kái³jah¹lo²sa¹wi¹. Yxān¹ta¹ i³āin²ta³-
 kxi²nha¹nhai¹. Nxīn¹jau³su² kxai²nān²tu³ ye³jen¹nāu³a² i³nxū²kwai³lxū¹txi³sxā³
 ā³nho³kxi¹nx2ti³tu¹wa². Wxa²ē¹nāu³ai²na² tah²lxī³ we¹nxī¹nx2ti³tu¹wa².

A²nū²a² ā³xa² ko³nxe³te²lo³kxi²kī³jau³su²

11 Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Ko³nxe³te²lo³nyhah¹lxī²txā³hē¹la². Nxe³sxā³ ko³-
 nxe³te²lo³tā³nxa² wxa²ya³la² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²tā³nxa² yxah³lxin¹kxai²nān²tu³
 Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹jau³xai³tā² ko³nxe³te²lo³ti² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²hi² yxah³-
 lxi³nū³nhī³nxa¹lxa². Hāi¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxowē¹jah³lxī²hē¹la².
 A²nxe³jau³jau³xai²na² wain³tā³nxa² wai³nxa³tā³nxa² nū¹hī²sxā³ i³yī¹li²-

yah³lxi³txa³hē³la². 12Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ kwa³na³jau³xai²li² hxi²kan¹txi³
 i³ye³kxi²jah¹lai²la¹wa². Jah¹la² so¹lxi³ o¹la³kxi²ki³ju³ta² wi²ta³nxa² ko³nxe³ta³nxa²
 a³ya³txi²jah¹lai²la¹wa². Jah¹la² so¹lxi³ a²nū²a² sa²wa²su¹ta³nxa² ā³na¹hxa³ta³nxa²
 hxi²kan¹jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ wxā²na² sa²kxai³lu² wxa²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:
 —~Hxi²kan¹jah¹lo²sa¹xā¹, txai²lā¹. Nxa¹ha²kxai³ txa²wā³ta³xa² yxo²i²-
 jah¹lan²ta³ a²ko³nxe³ti³ kái³ju³ta² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²na¹ju³ta² hxi²ka¹na¹xā¹.
 Nxīn¹jau³su² nxe² e³kxi²nha²yah³lxi³txa³hē³la².

“Ka³nxa³ha²ta² nxe² kái³a¹tū¹xā¹.” Nxe³kj³jau³su²

13Nxe³jah³lxi³sa²lxa². Yxo²kāin²e³yah³lxi³txa³hē³la². Nxe³yah³lxi³te³nah¹lxi¹:
 —~Hi¹na² ta³nxa² ka³nxa³ha²ta¹la³ ta³nxa² sxi²jen³na² kāin²je³na² ai³-
 na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tu³ ye³ka³na³ka³nat³sxā³ kwē³kon³tāu³a¹ yxau³sxā³
 yen³kxa² kāin² so¹kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² yxo²kāin²e³yah³lxi³txa³-
 hē³la². 14Ka³nxa³ha²tan³na²su² hxi²kan¹txi³ i²ki³sxa³wa². Ya³lu²ta³nxa²
 ka³ten³su² yxau³ta³nxa² nxe³ki³sxa³lho³la². Kan²txi³ yxau³ki³te²sxa³yu²-
 hē³la². Ha³lo²a² wi³ki²ta² yā¹ki³tā³la². Ha³lo²a² wi³ki²ta¹li² wa³su³txi³
 tī¹te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ kan²txi³ yxau³ki³sxa³lho³la². 15Nxe³yān¹ta¹
 nxe²e³yah³lxi³in¹jau³nū³a² wai³nhī³nx²na³la². Nxe³yah³lxi³in¹te³nah¹lxi¹:
 —~Nxe² kái³ta³nxa² nxe² ā³nxai³ta³nxa² Txa²wā¹sū³na² a²ten³jut³su²
 kxai²nān²tu³ nxa¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxi³in¹jau³su² nxe²e³yah³lxi³in¹kxai²nān²tu³
 wai³nhī³nx²na³la². 16Nxēn²nxa³kxai²nān²tu³ yxo²kāin² e³yah³lxi³hī³nxa¹lxa².
 A²nxe³jau³xai²li² ko³nxe³ti³ kái³yah³lxi³hī³nxa¹lxa². 17Nxe³ha²kxai³ wi¹li²nha¹jah¹-
 lxi³hē³la². Wain³jau³xai²li² ā³ne³wxe³yah³lxi³nha²kxai³ sa²yxo²we¹jah³lxi³hē³la².
 Yxān¹ta¹ sa²yxo²we¹jah²lxan³kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxi³hī³nxa¹lxa².

Yen³kxi³te²nāu³xa² wān³txa² i³yau¹ū¹hain¹ki³jau³su²

5 1Nxa²ha¹te¹ yen³kxi³khai³l¹te² i³nxai²na² ain³kxi²sah¹lxi³hē³la². Ha³-
 lo²a² ko³ton³kxi¹nx²ti³ha³ta²wa². Kāin² khāuhx³nyhah¹lxi¹nha³ta²wa².
 Yen³kxi³txa²yah³lxi¹nha³ta²wa². Nxe³ju³ta²nū³a² kāin² nā³ni² kāin² wxa¹ni² yxah³-
 lxi¹nha³ta²wa². 2Yen³kxi³yah³lxi¹n¹kxa² khon³kxi¹nx²ti³ha³ta²wa². Wxa²wā²lai²li²
 wā³sa³ti³hū²te²a² i³kho³kxi¹nx²ti³ha³ta²wa². 3A³li²khai³lyah³lxi¹n¹kxa² ya³te¹ya³-
 ten¹ki³a² ki³nān³ki²sxā³ khon³kxi¹nx²ti³tu¹wa². Kwa² so¹kxi²sxā³ a³yah³lxi¹nhe³la².
 Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² oh³xan¹ko³xa² a³ka³nx²sxā³ wxā³tāu³a¹ i³yī¹li²nē³tu¹wa².
 Wi¹lhit¹sxā³ i³yī¹li²ta³nxa² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²ta³nxa² nxe³nē³tu¹wa². Jā¹nxe³yah³-
 lxi¹tāu³a¹ yen³kxa² a³li²yah³lxi¹n¹kxe³su² ha³nxe²a² wā²nhxan³kxa² yā¹nxe³sxā³
 ko³nxe³ti³ i³yī¹li²nx²ti³tu¹wa², Txa²wā¹sū³na²sa³. Kwēn¹ta¹na² yen³kxa² kāin²
 ū³ha¹yah³lxi¹nhe³la². 4Nxe³yān¹ta¹ kxān³kxai³ kwa² wa³kon³kxi¹nx²tain¹tū³ka³-
 txa² wxa²hai³sxa² i³lih¹kxi¹nx²tain¹tū³ka³txa² ū³yho³hi²hain¹yah³lxan³ta²wa².
 Kāin² an³ta³kxi¹nx²tain¹jau³xa² ain³kxi²nha¹jxah³lxi³hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³
 wxa²hai³sxai²li² ki³kan²ki² ki³ai²li² wxa²so¹si¹hain¹yah³lxi¹n¹jau³su² kwa³na³-
 yah³lxi¹n¹tū³ka³txa² i³wxa¹nain¹na²hē³la². Ī³wxa¹nain¹jau³xai²li² Txa²wā¹sū³na²
 Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²si²ha²kxai³ nū³kxūn³khai³l¹jah¹lo²si²ha²kxai³

nxē³jah¹la² ne³nxē³na² ain³kxain¹na²hē³la². Wain³txi³ yo³hain¹yah³lxan³ju³-
ta² ain³kxain¹na²hē³la². Jā¹nxē³yah³lxin¹ju³ta²li² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu²
ko³nxē³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³tu¹wa². ⁵Txa²wā¹ha³lo²nāu³xai²li² yxau³yah³lxin¹tāu³a²
wi¹la³ yxau³khaix¹yah³lxin¹ta¹ti²tu³wa². Wxa²yan³txi³nū³a² so¹lxi³ i³ka³lih³-
ti³ten³yah³lxī¹nhē¹la². Nxe³sxā³ po¹na² su²lhi²na¹tū¹xā¹. Nxain¹kxai²nān²tu³
ū³yhai¹ta¹nha²kxai³ ha³ne³te²ju²hē³la². Te²yāx¹nxe³kxe³hū³nxe² wxa²ē¹nāu³ai²na²
i³ka²li¹nyhah¹lxin¹ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxah¹lxī¹lxa². Nyhah¹lxī¹nha²kxai³ ko³nxē³ti³
i³yī¹li¹nx2ti³kxe³nū³su² wxā³nūh¹nx2ti³ha³ta²wa². ⁶Nxe³kxa²yu³su² a²nū²a² wi-
lhin¹te²a³ su²lhā³te³lhxā³ ā³ke³tū¹kxain¹yah³lxī¹nhē³la². Nxain¹yah³lxin¹kxan²ti³
hai³txi³ wa³lxī³nha²yai¹nxa³hē³la².

Je³su²jah³la² wxā³ju³ta² ya³nān³ta³ki²la²sa³ wah³nxe³ki³jau³su²

⁷Nxa²ha¹te¹ txa²wā³tā³nāu³xāi³. Ya³nān³ta³ki²la²sa³ wah³nxe³jah³lxī³hē¹-
la². Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² a³ka³nxi²ju³ta² ya³nān³ta³ki²la²sa³
wah³nxe³jah³lxī³hē¹la². Hai³sxa² wa³kon³jah¹lo²su² i²jah¹lxī³hē¹la². Ū³whīn¹-
ta³lun²nū²la² wi¹la³ wen¹ju³ta² wah³nxe³kxi²ki³te²ju²hē³la². Wē³ha²yau³xa²
ā³wax3sān²ka³tu³ hā³wxān³txa³ ā³wax3ta³lun²nū²la² yain³txa²kxai³ kan¹te²-
ju²hē³la². Nxe³te²hū³nxe² yain³txa² kan²kxi²ju³ta³nū³a² wah³nxe³kxa² yā¹nxe²
Je³su²jah³la² a³ka³nxi²ju³ta² wah³nxe³jah³lxī³hē¹la². ⁸Te²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³
ya³nān³ta³ki²la²sa³ wah³nxe³jah³lxī³hē¹la². ⁹nxū²kwai³lxū¹nha¹jah³lxī³hē¹-
la². Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lai²na² a³ka³nxi²ju³ta² yau³son³na³la².

⁹Txa²wā³tā³nāu³xāi³. ¹ixyaih¹sxā³ i³kwai²kxi²nyhah¹lxī³txa³hē¹la². Nxe²
e³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a³ka³nxi²-
sxā³ wā³li²tāu³a² ko³nxē³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³tu¹wa². Ha³lo²ai²li² yau³son³na³la².
Sxi²ha² a²yo²a² ā³wih¹ki³te³lhxā³ nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ wā³li²ju³ta² yau³-
son³na³la². ¹⁰Txa²wā¹sū³na² e³jau³xa² i³hen³txi³tū³ka³txai²na² i²jah¹lxī³hē¹la².
Nxe³tū³ka³txu¹ta²li² kāin² khāuh³lxa³thi¹nain¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
ya³nān³ta³ki²la²sa³ yxo²i²ai¹nha²kxai³ nxū²kwai³lxū¹nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²-
tu³wa². ¹¹Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² sa²yo²ā³ai¹nxa³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na²
hi²sen³kxai³lu² i³ka³li¹tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jā¹nxē³sxā³ Jo²ah³lu¹ta²li² i²-
jah¹lxī³hē¹la². Khāuh³lxa³tē³nha²khaix¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³hī¹nu¹ta²na²
hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² sa²yo²ā³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe²nxa³ha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i³ka³li¹ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jā¹nxē³ju³ta²
Jo²ah³lu¹ta²na² a²ha³lo²a² wi¹ta³lun²si¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wā¹sū³na²
sa²kxai³lu² wi¹lhin¹khaix¹te²la¹wa². Jā¹nxē³kxe³hū³nxe² Jo²ah³lu¹ta²na² wi-
lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tū¹hxai²kxai³ jā¹nxē³sxā³ wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²
sa²hau³ko³tū¹nhē³nūn³tu¹wa², Txa²wā¹sū³na²sa³.

¹²Nxe³sxā³ txa²wā³tā³nāu³xāi³. Nxe³ha²kxai³ wān³txi³khai¹xa² e³yah³lxin¹kxai²-
nān²tu³ wān³txa² e³yah³lxin¹jau³xa² i³yo²xūn³yah³lxī³txa³hē¹la². Nxe³te³nah¹lxī¹:
—~Ya²la³lai²la¹wi¹. Oh³xan¹jah¹la² i²sai¹nha²kxai³ ya²la³lai²la¹wi¹. Tā³nxa²:
—~Ya²la³lai²la¹wi¹. Yuh³xan¹jah¹la² i²sai¹nha²kxai³ ya²la³lai²la¹wi¹. Tā³nxa²:

—~Ya²la³lai²la¹wi¹. A¹thūn³jah¹la² i²sai¹nha²kxai³ ya²la³lai²la¹wi¹.
Nxe³jau³xa² ā³ye³yo²nū¹nx2ti³ju³tan¹te²kxa³yau³kxai³lu² nxe² e³yah³lxi³-
txa³hē¹la². Wān³txai²li² ya²la³tu³kxai²nān²tu³ hāi¹sxā³ i³ye³in¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxēn²na³li¹. Ya²la³lai²la¹wi¹. Ta³nxa², Ya²la³tu³txa³kxai²nān²tu³
e³in¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Ya²la³lhxa³wi¹. Nxīn¹jau³su². Nxe³jau³xa² so¹lxi³ e³jah¹-
lxi³hē¹la², Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³kxa²yān³txi³sa².

13Nxa²ha¹te¹ wxa²nū³ka³txa² ha³tih³xan¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² khāuh³kxai²-
nān²tu³ wi¹lhau³kot3si¹jau³su² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²txai¹yah³lxi³hē¹la².

Te²yā¹nxe³sxā³ wxa²nū³ka³txa² ā³xa² ha³tih³xan¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² ka³-
lih³kxai²nān²tu³ Sū³na² sa²nēn¹kxah¹lxin¹jau³xa² i³hain³jah¹lxi³hē¹la².

14Wxa²nū³ka³txa² ha³tih³xan¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² i³ton³kxi²kxai²nān²tu³ Sū³na²
wān³txa² yo²te²nū³ka³txi³ i³nxai²na² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² i³kaix¹jah¹lxi³-
hē¹la². I³kaix¹tū²la² a³se³to²na²yau³xa² tē³sxā³ wxa²ne³to¹lxi³yuh¹nha²sān²nū²la²

Sū³na² we²txi²si¹ha³lxin¹jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹la². 15Nxe³kxai²nān²tu³
Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹si¹jau³su² yo²te²kxai²nān²tu³ i³ta³ka³txai²li² we²txi²-
tu¹wa², Txa²wā¹sū³na²sa³. We²txi²sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta³ yū³kxai²nān²tu³

ne³wā²na³tu¹wa². 16Ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² yū³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ i³yau¹ū³-
nyha¹jah³lxi³hē¹la². Te²yā¹nxe² kāi³yah³lxi³to³hin¹kxa²yān³txi³su², Txa²wā¹sū³na²

i³ye³kxi²waun¹nyha¹jah³lxi³hē¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ i³nxū²kwai³-
lxū¹nxa²lxi³tu¹wa². Nxe³sxā³ a²nū²ai²li² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹lhit¹sxā³

sa²yo²we¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Sū³na² i³ye³kxi²kxai²nān²tu³ wā³nxīn¹-
khaix¹jau³su² e³hī³nx2na³la². 17Te²yā¹nxe³sxā³ E³li²ah³lu¹tai²na² i²jah¹lxi³hē¹la².

Txai²yā¹jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Sū³na²

i³ye³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²e¹nāu³ai²na² au³txi³ e³jau³su² e³te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² nxe³txi¹. We³ha²yau³xa² hāi¹nxā¹txa²hē³li¹. Nxe³jau³su²
e³ka³tu³ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ wxax3ti³tāu³u¹tai²na² hai³txi³ we³hā¹ti³-
hex¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². 18Hā²wxān³txa³ Txa²wā¹sū³na² āh¹

e³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². E³te³nah¹lxi¹:

—~We³ha²yau³xa² a³na¹ ā³si³wxe³xi²ti³hi¹txa²hē³li¹. Nxe³jau³su² nū²la²
āh¹ wē³hā¹to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². We³hā¹xi²nū²la² hai³sxu¹tai²na² ā³-
wax3tū²ha²kxai³ yain³txa² kāin² yū³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

19Txa²wā¹tā³nāu³xāi³. Ain³kxi²khaix¹nxe³sah¹lxi³hē¹la². Wxa²nū³ka³-
txa² ha³tih³xan¹tū³ka³txi³ i³nxai²na² ya²la³lyau³xa³ ā³nū²la² ki³han³jau³xa²

sa²yo²we¹kxai²nān²tu³ a²nxe³jah¹lai²li² ki³han³ju³ta² i³wa²li²si¹hain¹-
yah³lxin¹jau³su² e³kxi²txai¹yah³lxi³hē¹la². 20Nxe³sxā³ i³wa²li²kxai²nān²tu³

jah¹la² a²e¹nāu³ai²na² ha³nxe² i³sa²tē³ko³xa² sa²wi¹kxe³nū³a² i³yī¹li²-
jau³su² ā³wa²su¹tū³hain¹yah³lxi³hī³nxa¹lxa². Te²yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³ti³

kāi³ain¹ju³ta² ka³lxa¹txi³ ā³wa²su¹tū³nhī³nx2na³la². Jā¹nxa¹jau³su² txai²li²
Ti³a²kah³lo²na¹xai²li² nxe³ye¹nx2ta¹wa². Ta³lu²na¹wa².

1 Petro

1 ¹Pe²jah³lo²na¹xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³sa²si¹hã³ũ¹kxah³lo²sa¹wa².
—~Txai²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² i³ye³kxi¹txai¹nhẽ³li¹. Txai²na² hxi²kan¹-
txi³lo³txa²ha¹i¹. Je³su²jah³la² nxe³sa²kxah³lo²sa¹wa². Nxe³na¹te³na¹xai²na²
i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Na¹ha²kxai³ wxã²na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wã-
nxa³ka² so¹nx2ti³tũ³ka³txi³syah¹lxi³ta¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². A²nũ²a² Ju³te²a²
nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txa² kwa² jũ¹nxe² kxã³su² yxau³yain¹yah³lxin¹ka³tũ³,
ã³yo³yo³li² yxau³yain¹tũ³ka³txi³syah¹lxi³ta¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³wa². Põ²ta³ko³xa²
yxau², Ka³la²sa³ko³xa² yxau², Ka³pa³to²sa³ko³xa² yxau², A²si³a³ko³xa² yxau²
Bi³ti²ni³a³ko³xa² yxau², nxe³hi¹nã¹te²tũ³ yain¹yah³lxi³ta¹hxain¹ti³ai¹ti²tu³-
wa². A²nxe³te² i³nxai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². ²Wxã²na² Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³tãu³a¹ wã²nxa³ka² so¹nx2ti³tũ³ka³txi³syah¹lxi¹lxa². Txa²wã¹si³-
kxã³nãu³u¹ta¹na² yũ³ti³hex1nẽ³lxa³tãu³u¹ta¹na², Txa²wã¹sũ³na² wã²nxũh¹
i²sa²te³kxi²nha²sxã³, wã²nxa³ka² so¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Je³su² Kris²-
tu³jah¹la² sa²yo²we¹jah³lxi¹nha²kxai³ ko³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹kxa² yo³ha²
ã³wa²su¹txi²lxi³sxã³ yxau³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³si¹yhah³lxin¹jau³nũ³su² wã²-
nxa³ka² so¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Jã¹nxe³nx2ti³ju³ta³nũ³a² Txa²wã¹sũ³na²
Yãu³ka³jxah¹la² i²nxũ²kwã³wih¹nx2ti³sxã³ i³wi¹lhiti³hi¹nx2ti³na²hẽ³la².
Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² kãin² thã³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ha²kxai³,
nxe³nx2ti³tu¹wa². Nxe³nx2ti³ju³ta³nũ³a² ten³khaix1sa³nha²wa².

Hxi²ka¹ka¹nha²la² yxau²xai³ki³jau³su²

³Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ i³sa²nẽn¹kxa¹sah¹lxi³hẽ¹la². A²nxe³jah¹-
la², Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² A²wĩ³nu²su² ha²kxai³,
nxe³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² wi¹lhini¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³te³lhã³
tah²lxi³ we²txi²nẽ³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³nẽ³kxe³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la²
ya³lu²kxi²nẽ³ju³ta² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ ka³te³-
na² wi¹tãu³a¹ tah²lxi³ we²txi²nẽ³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³nẽ³lha²kxai³:

—~Yxan¹nãu³a¹, ha³lo²a² wi¹khai¹nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² ũ³hũ¹nẽ³tũ¹xã¹. Nxe³-
nẽ³ju³ta³nũ³a² Txa²wã¹sũ³na² i³tih³nxe³nẽ³lha²kxai³ a³la³kxi¹ki³tã³na¹. Kĩ³sa²kxai³
a²hi¹nai²na² ha³ta³nxã²txi³ hxi²ka¹ka¹nha²la² yxau²xai³ki³tã³na¹. Txa²wã¹ki³na¹-
xai²na² nxe³hi³ki³tã³la². ⁴Txa²wã¹sũ³na² tah²lxi³ we¹txa²txi³kxe³kxai³, a²yen³kxa²
wi¹khai¹nxe³te²a², hxa³nxa³te²a² wi¹lhini¹khai¹nxe³te²a² oh³nãu³nũ¹ka³nãu³a¹

Txa²wā¹sū³na² sxi²nhāu³a¹ ũ³hā¹kxi¹nx2ti³te²ju²hē³la². 5 Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² yxo²i²yah¹lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³, hxi²kan¹sxā³ a²hxi²ka³nāu³lot3sa²tē³nx2ti³-ka³tū³hu³, yxan¹nāu³a¹ ha³lo²ai²na² ne³ki³son³tāu³a¹, Txa²wā¹sū³na² ha³lo²nāu³a² oh³xai²nān¹ko³xan¹ta³ ā³sa²so¹nx2ti³sxā³ yxau²sa²tē³yah³nx2ti³tu¹wa². A²ya³la³-tū³ a²kxā³nxāu³u¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² wxa²wa²su¹ta³lun²nx2ti³ta¹hxai²hē³la². Nxe³nx2ti³kxa²ha³tā³nxān²ti³ ũ³ho¹ki¹nx2ti³kxe³hū³nxe² hxi²kan¹txi³ wxa²ye³na² i²ū¹yhah³lxi³hī³nx2nxā³lxa². Yxān¹ta¹ yxan¹nāu³a¹ ha³lo²ai²na² ne³ki³son³tāu³a¹, Txa²wā¹sū³na² i³yau¹ū³nx2ti³tu¹wa². A²nxe²tāu³a¹ i²yah³lxin¹tu¹wa².

6 Nxe³nx2ti³ju³ta³nū³a² kāin² ka³lih³khaix1yah³lxi¹lxa².

—~A²ha² hī¹nai²na², ju¹nxe² kxān³su² txa²wā¹ha³lo²ai²na² khāuh³-lxa³ti³sa²sxā³ yxau³na¹kxe³su² āin²ti³sa²na³na¹. Ī²li³hū³te² i³nxai²na² nxe³yah³lxin¹kxa²ha³tā³nxān²ti³ kāin² ka³lih³khaix1yah³lxi¹lxa². 7 Jā¹-nxe³ju³ta² ou²ra³ka³ta² a³lxi²khaix1te²ju²hē³la². A²nxe³tā³ka³ta² ha³nxe²a² a³lan²khai¹nxe³tho³xa² ũ³hī³ki³te²ju²hē³la².

—~A²yen³kxa² ā³xa², kwa³thi¹la² ā³xa² ũ³kxē³ni²te² yen³kxa² ũ³thū²ka²sai¹na¹-tū¹xā¹. A²ou²ra³khai³xa² a²wi¹te²a² so¹lxi³i³we²jo²sa²so¹ta²i¹lā¹. Nxe³ki³te²ju²hē³la². Nxe³ju³ta² ou²ra³ka³ta² ha³tā³nxān²txi³ hxi²te²ju²hē³la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹-sū³na² yxo²i²sxā³ yxau²wa³to²hi²yah³lxin¹tu¹wa². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² yxo²i²yah³lxin¹ju¹ta²nān²tū³, ou²ra³ka³ta² a³lxi²khai¹nxe³kxa² ha³tā³nxān²txi³ ā³sen³sai¹khai¹nxe³sxā³ a³lxi²khai¹nxe³jut3su² te²ju²hē³la². Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹-sū³na² yxo²i²yah³lxin¹ju¹ta² i³we²ti³sa²so¹kxi¹nx2ti³hī³nx2na³la². Jā¹nxe³te³lhxā³ ha³lo²a² khāuh³lxa³ti³yah³lxin¹ju¹ta² ũ³h³wxe³nx2ti³te²ju²hē³la². Ou²ra³ka³ta² ha³nxe²a² ũ³hī³lhi²jut3sū³nxe² nxe³nx2ti³te²ju²hē³la², a³lxi¹nx2ti³ha²kxai³la². Nxe³nx2ti³kxai²nān²tū³, yxan¹nāu³a¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² a³ya³ti¹xi²nē³tāu³a¹ i³sa²nēn¹kxi¹nx2ti³ha²kxai³, wxi²kin³ti³to³ti³hi¹txa²lxi³ha²kxai³, nxe³nx2ti³tu¹wa². 8 A²nxe³jah¹la² Je³su²jah³la² yuh³xai²nān¹te² ha³lo²ai²na² yxau³nū¹nhē³lhi¹nai³-tā² wxa²ye³na² i²yah³lxi³hxai²nxān³ta¹ti²tu³wa². Yah²lxan³kxa²ha³tā³nxān²txi³ a³lxi²yah³lxi¹lxa². Jā¹yxah³lxin¹ju¹ta² a²hī¹nai²na² wxa²ye³na² i²yah³lxan³-kxa² ha³tā³nxān²txi³ yxo²i²i² kāin² i³ka³li³hi² yah³lxi¹lxa². Wxa²ē¹nāu³nū¹ai²na² whāi²na¹ kāin² i³ka³li³sxā³ hxi²kan¹txi³ i³sai¹sxā³ wxa²yxo²a² i³ye³ah²lxan³kxa² ha³tā³nxān²txi³ kāin² i³ka³li³yah³lxi¹lxa². 9 Yah³lxin¹ka³tū³, Je³su²jah³la² yxo²-i²yah³lxi¹lxa². Nxe³yah³lxin¹ju¹su² kwēn¹ta²na² wxa²wa²su¹lsa²tē³nx2ti³ka³tū³ hu³, yxan¹nāu³a¹ wxa²wa²su¹ta³lun²nx2ti³tu¹wa².

10 Jā¹nxe³ju³ta², kxā³nāu³u¹ta²na² a²nū²a²nāu³xu¹ta²na², Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³kā³txu¹ta²na² i³ye³kxū¹nhē³te³nah¹lxi¹:

—~A²ya³la³tū³ Txa²wā¹sū³na² wxa²wa²su¹tē³tu¹wi¹. Hī¹nai²na² ha³lo²a² ũ³hū¹nē³lxa³tā³lxa² wān³txai²na² i³ye³kxū¹nx2ta¹wi¹. Nxe³nē³ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³tū³ka³txu¹ta²na² i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² Txa²wā¹sū³na² wxa²wa²su¹tē³ju³ta³nū³a² a³la³kxi²ti³ten³khai¹-nxe³sa³nha¹. Na¹jau³su² a²si³yxau³tāu³a¹ win¹ta²te²lxi³ ha³tin³ti³ ā³te³ni², i³wā³ta³kxi²nha², i³ne³wa³kon³nha² na¹xā¹. Nain¹tū³ka³txi³su² ta¹hxai²hē³la².

11 A²nxe³tũ³ka³txa² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹ta²na² Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³jxah¹la² nxũ²kwai³yxau³yain¹jah¹la² wãn³txa² i³yau¹ũ³hain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yxan¹nãu³a¹ Kris²tu³jah¹la² khãuh³lxa³txi³tu¹wi¹. Nxe³sãn²ka³tu³, nxe³nũ¹la² kãin²wxi²kin³ti³to³ti³hi¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² i³hũ¹nx2ti³xa³ta³lxa¹ nxe³nx2ta¹wi¹. Nxe³-ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ta¹ a²nũ²a² nũ³ka³txu¹ta²na² i³wã³ta³kxi²nhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²ai²na² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³ye³kxi²nẽ³ju³ta², i³h¹nxe³je³nãu³wa³ki³khai³xa² i³hũ¹nẽ³te³ji¹ku¹? Ha³lo²ai²na² hau³kon³te³-lhxã³ nx2na³na¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, i³h¹nxet3sxã³ a³la³kxi²hi³ki³te³ji¹ku¹? Ki³nhã¹. Ju¹ta² a³la³kxi²ti³ten³khai¹nxe³sa³nha¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 12 Nxe³-nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txi³tu³ i³yau¹ũ³hain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yxan¹nãu³a¹, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹, te² i³nxai²na² wxa²wa²su¹txa²lxa¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹ju³ta³nũ³a² wxa²ye³na² i²yah³lxan³tho³li¹. Yxãn¹ta¹ yxan¹nãu³hi¹-nai²nãn¹tũ³ka³txa² ha³lo²ai²na² a²ye³na² i²ain¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ a²hi¹nai²na² ha³lo²ai²na² i³hũ¹ain¹nxa³ta³lxa² i³tih³nxe³txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. ã³nhxi²nũ¹-nain¹yah³lxin¹ta¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹ta²na² Sũ³na² wãn³txa² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te² ha³lo²a² kwẽ¹ta²na² i³yau¹-ũ³nx2ti³na³la². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³ye³kxi²nx2ti³tũ³ka³txa² ha³lo²ain²ti² i³yau¹ũ³nx2ti³na³la². Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² oh³nãu³u¹ta²na² i³sa²si¹-kat3tũ¹nhẽ³kxah³lo²su² jah¹la² i³yo²nũ¹nũ³hain¹jau³su² i³yau¹ũ³nx2ti³na³la². Nxe³nx2ti³ju³ta² oh³xan¹ta²nũ³ka³txa² i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Hi²sen³su² a²nũ²a² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txa² yxo²ha³-kxa¹ wxa²wa²su¹tain¹na³na¹. Ju¹ta² wi¹khai¹nx2na³na¹. A²nxe³ju³ta²na² i²i² a³la³kxi² nxe³ti³ten³sa³nha¹. Nxe³hi³nx2na³la².

Sũ³na² wi¹lhin¹kxa² yã¹nxe² yxau³ki³jau³su²

13 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² a²ten³jau³su² ã³kãi³te³lhxã³ yxau²xai³-jah¹lxi³hẽ¹la². Wi¹lain³nha², wi¹le³i², nxe³jah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹ka³tu³:

—~Yxan¹nãu³a¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² a³ka³nx²sxã³ wxã³tũ¹xã¹. Nxe³-tãu³a¹ a²ya³la³tu³ kãin² thãi³ti³la² a³lxi²nẽ³lha²kxai³ wxa²wa²su¹tẽ³ju³ta² ã³ta³lu²nũ¹nhẽ³lha²kxai³ nxe³nẽ³tũ¹xã¹. Jau¹xai²na² so¹lxi³ yxo²i²sxã³ yxau²xai³-jah¹lxi³hẽ¹la². 14 Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² wẽ³ha³lxi³syah¹lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³ sa²yo²wet1sa²tẽ³jah¹lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹ka³tu³ a²ha¹ kxã³nxa² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³yhe³kat1tũ¹nhẽ³jau³xai²-na² ã³nẽ³to³yhah³lxa³nh¹nai³tã² kō³nxe³ti³ yxo²kwain³yah³lxi³hxain¹kxaix3 jã¹nxe³yah³lxi³txa³hẽ¹la². 15 Yah³lxin¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² i³kaix1so¹nx2ti³jah¹la² wi¹lhin¹jah¹lai²la¹wa². Nxe³kxa²yã¹nxe³jah¹lxi³sxã³ i³wi¹lhin¹jah¹lxi³sxã³ ha³lo²-a² i²li³ju³ta² ha³kxa¹ kãi³sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hẽ¹la². 16 Nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² ha³teh³nxã³nxãn¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~I³wi¹lhin¹jah¹lxi³hẽ¹li¹. Txai²na² wi¹lhin¹jah¹lo²sa¹i¹. Nxe³na¹kxa² yã¹nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Txa²wã¹sũ³na² ta¹hxai²hẽ¹la².

17 — ~A²nxe³jah¹la² Txa²wā¹wi³nai²la¹wi¹. Nxe³yah³lxi³hxain¹tai¹ti²tu³wa². Yah³lxi¹nha²kxai³ win¹ta²te²lxi³ Txa²wā¹wi³na² ā³yo²hāu²not3sxā³ yxau³je¹jah³-lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ yuh³xai²nān¹ko³xai²na² yxau³yah³lxi¹nhi¹na²:

— ~Txa²ha³lo²sxa³xā¹. Kan²txi³ yxau³nū¹nxa³lho³na¹. Yah³lxin¹jau³su² yxau²-xai³jah¹lxi³hē¹la². Txa²wā¹wi³nai²na² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ te²ki³na¹xai²na² kái³kxa² ya¹nxe²xai³sxā³ yxan¹nāu³a¹ nxū¹hain³nha²sxā³ i³yī¹li²xai³nē³tu¹wa². Hai³txi³ yau³tā³li³ i³yī¹li²xai³nē³ju³ta³la³ yū³te²sxa³yu²hē³la². Nxe³ha²kxai³ a²-nū²a² ko³nxe³ti³ kái³jah¹lo²su² kxai²nān²tu³ hai³txi³ Txa²wā¹wi³na² wi¹lhin¹sxā³ i³yī¹li²kxah³lo²su² ti³hex¹te²sxa³yu²hē³la². 18-19 Wxa²si³yah³la²nāu³xu¹tai²na² wxa²si³yxau³jah¹lo²nāu³xu¹tai²na² ha²ya³kxa³lxi³su² yxau²xai¹lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²-tu³wa². Nain¹jau³su² āh¹ ān³si³wē³not3so¹xi²yah³lxin¹ka³tu³ nxe³te² au³hxai²tēx¹ jā¹nxe³sxā³ āh¹ ha²ya³kxa³lxi³su² yxau²xai³yah³lxi³ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹-ta¹ Txa²wā¹wi³na² wxa²wa²su¹txa²lxi³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³ju³ta² Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²ti³ha²yau³xa² a³lxi²khai¹nxe³jau³xa² ha³li³hxan³sxā³ ya³lu²-kxi²nē³kxe³su² ka³yxuh³xa² o³ve²a² wi¹khai¹nxe³te²a², khon³ti³he¹nxa³kxe³su² wi¹khai¹nxe³te²a² a²ti³ha²yau³hū³jau³xa² Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²ti³ha²yau³xan²tu³ wxa²wa²su¹txa²lxi³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Wxa²ha³yax3khin¹yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²-su¹txa²lxi³sxā³ ū³yo³hi²ki¹nx2ti³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³ta² ou²ra³ka³ta² ta³nxā², pra²ta²ka³ta² ta³nxā², a²yo³ha² a³lxi²kxan²ti³ khon³te²ju³hē¹la². Nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² ū³yo³hi²sxā³ wxa²wa²su¹tē³te²sxa³-yu²hē³la². Nxe³nē³ju³ta³nū³a² Je³su²jah¹la² a²ti³ha²yau³xa² so¹lxi³ a³lxi²sa²tē³jau³xa² so¹lxi³ hxi²kan¹txi³ wxa²wa²su¹tē³te²ju³hē¹la². 20 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² so¹lxi³ yxa¹nai²nān¹te² ha³lo²a² ha³ta³nxān²txi³ a³la³kxi²jah¹lai²la¹wa². Jā¹nxe³-kxe³su², yān³tai²na¹ yuh³xai²nān¹ko³xai²na² we¹txa³hi¹nu¹tai²na², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a² ha³lo²a² yxa¹nai²nān¹ta³ko³xai²na² a³la³kxi²jau³su², A²ki¹lha³lxa² Je³su²jah¹la² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot3ta¹hxai²hē¹la². Sa²wa²sut1si¹nhe³-jau³nū³su² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot3ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ ha³la³je¹nai²na² yuh³xai²nān¹ta³ko³xa² ne³ki³son³te³lhxā³ nxe³hi¹nai²na² so¹lxi³ Je³su²jah¹lai²na² ū³hū¹nē³na²hē³la². Wxa²yu³ta² wxa²wa²su¹txa²txi³si¹jau³su² ū³hū¹nx2ti³na²hē³la².

21 Nxe³nx2ti³ka³tu³, Je³su²jah¹la² wxa²wa²su¹txa²txi³ka³tu³, Txa²wā¹sū³na² Si³-yxau³tāu³a¹ yo²yah³lxi¹lxa². A²nxe³jah¹la² nū³kxūn³txi³ Je³su²jah¹la² ya³lu²tāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ka³tu³ wxi²kin³ti³to³ti³hi¹tā²hē³la². Nxe³kxe³su²:

— ~Txa²wā¹sū³na² yo²i²a¹xā¹. A²ya³la³tu³ yxan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³lya³nhē³te³lhxā³ ā³sa²so¹xi²sa³tū¹xā¹. Yah³lxin¹jau³su² nxe³yah³lxi¹lxa².

22 Yah³lxin¹ka³tu³ Txa²wā¹sū³na² wān³txi³tu³ sa²yo²we¹jah³lxi¹lxa². Yah³lxin¹kxe³su² i³wi¹lhin²jah³lxi¹lxa². Nxe³sxā³ a³lxi²waun¹yhu¹ah³lxi¹-lxa². Yah³lxin¹ka³tu³ au³ti³ wxa²yo²ka³nāu³a² whāi²na¹ wi¹lāin³nha²sxā³:

— ~A³lxi²ki³lxo³nxe³yhu¹nxa³xā¹. Yah³lxin¹jau³su² a³lxi²waun¹-nhat1jah³lxi³hē¹la². 23 Wxa²yu³ta² Txa²wā¹wi³na² Oh³nān¹jah¹la² tah²lxi³ we¹txa²lxi³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³ju³ta² Txa²wā¹wi³na² wān³txa²ka³-ten³ti³hi¹tē³jau³xa² kxān³su² kxa²ha³ta³nxān²ti³ yxau²wa³to²hi¹ki²sa²tē³jau³xa² ain³kxi²yah³lxin¹ka³tu³ tah²lxi³ we¹txa²lxi³ta¹ti³ai¹ti²tu³wa². Hai³txi³ yuh³xai²-

nān¹te² wī³na² hxa³te³lhxā³ nxe³te² wī³na², tah²lxi³ we¹txa²txi³te²sxa³yu²hē³la².
24. Jā¹nxe³ju³ta² kxā³nāu³u¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹la³kxi²nē³te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²ai²nān¹te² si³sa² wa³su³txi³ hxa³te²jai¹ti²ti¹. Si³sain²txi³
ī³sa³lxi³ti², a²yāu³sain²txi³ ī³sa³lxi³tsxā³ āi³la¹hi² nxe³te²jai¹ti²-
ti¹. Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ te²ki³na¹xai²na² si³sa²
hū³sxā³ yxau³hī³ki³tā³li¹. Wa³su³txi³ hxa³hī³ki³tā³li¹. Jā¹nxe³sxā³:
“Wxi²kin³ti³to³na¹xā¹.” Nxe³ki³kxa² ha³tā³nxān²txi³ hāi¹nxe³sxā³
si³sa³yāu³sū³sxā³ yxau³sxā³ wa³su³txi³ hxa³hī³ki³tā³li¹.

25. Yxān¹ta¹, Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³a² wān³txa², kxā³nāu³a² ha³-
tā³nxān²txi³ hxa³nxa³kxe³su² yxau²wa³to²hi²ki²sa²tē³jau³xai²la¹wi¹.
Ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² wi¹jau³xai²na² tah²yau³xai²na² Txa²wā¹-
sū³na² ī³tih³nxe³nx²ti³na³la².

Je³su²jah³la² tah³lxa³kat3sū³jah¹la²

2¹ Nxe³sxā³ ī³wi¹lhin²nx²ti³ju³txan¹te²ka³ya³tu³, ī³ki³ha³ki²nyhu¹i², wi¹-
lhin¹ki³lxo³nxe², a²nū²a² ā³xā² yen³kxa² yxo²kwai³nxū³yhu¹i² ā³xā² ko³nxe³
te²lo³jah³lxi³txa³hē¹la². A²nxe³te²a² ko³nxe³ju³ta² ha³kxa¹ ha²ya³ka²ti³jah³lxi³-
hē¹la². 2. Yah³lxin¹ka³tu³, wē³sa² kwēn¹ta¹na² a³li³la¹te²su² te²a² a²hā³ka³na²
su³su³yau³xā² ya³nī³li³khaix¹te²jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe², Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² wi¹khai¹nxe³jau³xā² a²ya³la³tu³ jau³xā² so¹lxin³jau³xā² ya³nī³li³-
jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² wxa²wa²su¹tē³ju³ta²,
a³la³kxi²kāi²non³yah³lxin¹tu¹wa². Jā¹nxe³te²lhxā³ ya³nī³li³jah³lxi³hē¹la². 3. Txa²-
wā¹sū³na² wān³txa² a³la³kxi²sxā³ yxau²xai³yah³lxi¹lxa². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³:

—~Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³a¹ wi¹lhin¹jah¹lai²la¹xā¹. Yah³lxi¹lxa².

4. Jā¹nxa¹jau³su² a²nū²a² txah³lxa³kxa³txa² tē³sxā³ sxi²ha² txo³nain¹te²-
ju²hē³la². Ain¹sxā³:

—~Txah³lxa³kxai²li² wi¹na³na¹. A³lxi²sa³nha¹. Yxān¹ta¹ ta²ka¹txa² ā³-
xai²na² e²na¹xā¹. Nxe³ain¹te²ju²hē³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ sxi²ha² txon³sxā³
hxi²khet¹jah¹la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Ta²ka¹txai²na² e²nain¹ka³txai²na² wxa²so¹na¹ka³tu³ sxi²ha² txo³na¹-
ka³txa²nū³su² tū¹xā¹. Nxe³te²ju²hē³la². Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² Je³su²jah¹la²
txah³lxa³kxa² e²nain¹kax3sū³na³la². Yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² e²nain¹ta¹ti³-
ai¹ti²tu³wa². Nxain¹kxa²ha³tā³nxān²txi³ Txa²wā¹sū³na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah¹la² a³lxi²na¹nha¹. Wā²nxa³kxa² so¹na¹kxah³lo²su² na³na¹.
Ka³ten³yah³lo²su² na³na¹. Nxe³jau³su² Txa²wā¹sū³na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah¹la² yxo²i²ki³kxai²nān²tu³ ī³a³la³kxi²nē³lha²kxai³
yxau²xai³lya³ki³tā³la². 5. Nxe³lya³ki³sa²kxai³ sxi²ha² txo³nain¹kat3sū³ki³-
tā³la². Yxān¹ta¹ txah³lxa² ka³ten³kax3su² nxē²nxa³kxa²ha³tā³nxān²txi³
ka³ten³su² yxau²xai³lya³ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³su²
Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²ti³hit¹tē³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ Sū³na² wa³ka³-
li³lo³tē³lha²kxai³ sa²yo²wet¹sxā³ yxau²xai³ki³tā³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la²

ĩ³hxi²ka¹tẽ³lha²kxai³ Sũ³na² ĩ³ka³li³ki³ju³ta² o²la³kxi²nũ¹sxã³ yxau²xai³ki³-tã³la². 6 Jã¹nxe³jau³su², Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²ki²sah¹lxi³hẽ¹li¹. Txai²na¹xai²na² Sũ³na² Si³yxau³tãu³su² na¹-te³na¹xai²na², hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³lot3ta¹jah¹la² Si³ãu²thi³na² ũh³wxẽ³nũ¹hai¹na¹wi¹. Jah¹la² tah³lxi³hũ³jah¹lo²su² na³li¹. Na¹ka³tu³, sxi²ha² a²wa³kxẽ³yah³la² tah³lxa³ka³ta² yxo²ka³kan³ka³txa² wi¹-khai¹nxe³ka³ta² a³lxi²khai¹nxe³ka³txa² wã²nxa³kxa² so¹sxã³, sxi²ha² ũh³wxẽ³jut3sũ³nxe², kxa²yã¹nxe³sxã³ Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³ta¹-jah¹la² ũh³wxẽ³nũ¹hai¹na¹i¹. Nxe³ha²kxai³, hxi²kan¹khai¹xain¹na³li¹. Nxe³kxai²nãn²tu³, a²nũ²a² ĩ²li³te²an²tu³ hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³lo³-ta¹jah¹la² yxo²ĩ²kxai²nãn²tu³, te²a² so¹lxi³ ĩ³yxaih¹xa³lho³li¹.

Ta¹hxai²hẽ¹la². 7 Nxe³ha²kxai³, tah³lxa³kat3sũ³jah¹lai²na² Je³su²jah¹la² yxo²ĩ²yah³lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³, a³lxi²khaix¹yah³lxi¹lxa². Yxãn¹ta¹, a²-nũ²a² Je³su²jah¹la² sa²yxo²ã³kxai²nãn²tu³, a²nxe³te² ha³lo²a², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yau³xã³xa² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³lhxã³ ĩ³tih³nxe³nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~Tah³lxa³ka³tai²na², a²kxã³nxa² a²nũ²a² sxi²ha² txon³tũ³kã³-txa² ĩ³yen²sxã³ ã³yxu¹kxã³ain¹na²hẽ³li¹. Nxe³ta¹, kwẽn¹tai²na² hxi²kan¹khai¹nxe³ta³ka³tai²la¹wi¹.

Ta¹hxai²hẽ¹la². Jã¹nxe³jau³xau³hxai²tẽx¹ jã¹nxe³jau³lxi³, Ju³te²a² nũ³ka³txa² sa²-kxai³lu² Je³su²jah¹la² ĩ³yen²sxã³ sa²yxo²ã³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxãn¹ta¹, a²hi¹nai²na² Je³su²jah¹la² ã³sen³sai¹khai¹nxe³sxã³ hxi²kan¹khai¹nxe³ye²yhain¹-na³la². 8 Jã¹nxe³sxã³, Txa²wã¹sũ³na² Yau³xã³xa² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²ã³kxai²nãn²tu³, ko³nxe³-ju³ta³lot3sxã³ yxau³tu¹wi¹. Tah³lxa³ka³ta² sa²tã³yxo²thu²kã¹sxã³ a³hi²sxã³ hxi²kan¹txi³ ĩ³sa²yxau³xi²sxã³ we²nxi²nxa³jut3sũ³nxe², ko³nxe³ju³ta³lot3sxã³ yxau³tu¹wi¹.

Ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²su² te²a², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²ã³ai¹-nha²kxai³, ko³nxe³ju³ta³lot3sxã³ yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Ju¹ta² wain³na³na¹. Txa²wãn³txa² sa²yxo²ã³sai¹nha²kxai³lã¹. Txa²-wã¹sũ³na² a²ẽ¹nãn¹jau³su² ta¹hxai²hẽ¹la².

9 Yxãn¹ta¹, wxã¹na² Txa²wã¹sũ³na² wã²nxa³ka² so¹nx2ti³tũ³kã³txi³syah¹lxi¹-nha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na² nũ³kã³txi³khai³syah¹lxi¹nha²kxai³, nxe³yah³lxi¹lxa². Te²yã¹nxũ³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ã³ti³sxã³ a²ten³jau³su² kã³yah³lxi¹nha²kxai³ ĩ³sa²nãn¹kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxa², wi¹lhin¹khai¹nxe³tũ³kã³txi³-syah¹lxi¹nha²kxai³, nxe³yah³lxi³te²si¹lxa². A²ha² kxã³nxa² ka³nxah³ti³hũ³tãu³a¹ yxau²ho³hah³lxi³ta¹hi¹nhẽ¹la². Nxe³sxã³, Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²ã³-sxã³ yxau²ho³hah³lxi³ta¹hi¹nhẽ¹la². Yxãn¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² wxi²kin³ti³ton³txi³ ĩ³kaix¹so¹nx2ti³ta¹hẽ¹la². ĩ³kaix¹so¹nx2ti³ka³tu³, Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²wet¹si¹nxa²lxi³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²a² wxi²kin³ti³ton³te² ha³-lo²a², ha²te²te²hũ³te² ha³lo²a² ũh³wxẽ³nxa²lxi³ta¹hẽ¹la². Nxe³yah³lin¹ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² kãin² ĩ³sa²nãn¹kxi²si¹nx2ti³jau³nũ³su² ĩ³kaix¹so¹nx2ti³ta¹-hẽ¹la². 10 A²ha² kxã³nxa² Txa²wã¹sũ³na² nũ³kã³txi³syah¹lxi³ta¹hxn³nhẽ¹la².

Jā¹nxe³kxe³hũ³nxe², a²ha²kxã³nxa² Txa²wā¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³nx2ti³ju³ta² ko³nyhah¹lxi³ta¹hxã³nhẽ¹la². Yxã¹ta¹, a²hĩ¹nai²na² Txa²wā¹sũ³na² wi¹lhin¹sxã³ thã³ti³la² sa²hau³ko³nx2ti³ju³ta² ko³nyhah¹lxi¹lxa².

Txa²wā¹sũ³na² wa³ka³li³yu³ta³lot3sxã³ yxau²xai³ki³jau³su²

11 Nxe³jah³lxi³sa²lxa². A³lxi¹nx2ta¹nha²wa². Nxe³nx2ta¹kxe³su², txa²-yxō²ka³nãu³ai²na² whã²na¹ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Wxa²ha³lo²khai³xa² Txa²wā¹sũ³na² ha³lo²ai²la¹wa². Oh³nãu³u¹tai²nãn¹te² ha³lo²ai²la¹wa². Nxe³-ha²kxai³, a²hĩ¹nai²na² yuh³xai²nãn¹ko³xai²na² yxau³yah³lxi¹nhĩ¹nai²na²:

—~Txa²ha³lo²sxa³xã¹. Kan²txi³ yxau³nũ³nxa³lho³na¹. Yah³lxin¹jau³-su² yxau³je¹txain¹yah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, wxa²si²nai²na² yuh³xai²nãn¹te² si³nai²na², ko³nxe³ti³ yxo²kwain³nxa²lxi³si¹jau³nũ³su² sa²yo²wet1sxã³ yxau²xai³yah³lxi³txa³hẽ¹la². A²nxe³te²a² ko³nxe³ti³ yxo²-kwain³nxa²lxi³si¹jau³nũ³ai²na² a²ta³a² sa²so¹sxã³ wxa²wi¹nx2ti³tãu³a¹ ã³nhẽ¹ki¹nx2ti³na³la². 12 Nxe³ha²kxai³, a²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³-txai²na² yxau³yain¹yah³lxin¹tũ³ka³txai²na², hai³txi³ Txa²wā¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²wet1tũ³ka³txi³sai¹nxa³wa². Nxe³ha²kxai³, wi¹kã³je²txain¹yah³lxi³hẽ¹-la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, ko³nxe³te²la³ i³yĩ¹li¹nx2tain¹kxa² ha³ta³nxãn²txi³, wxa²wi¹kã³ye²yah³lxin¹ju³ta² i²so¹nx2tain¹tu¹wa². Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tũ³:

—~Txa²wā¹sũ³na² wxi²kin³ti³ton³na³li¹. A²sũ³nãn²txi³ wi¹lhi¹ni², a²sa³-wi³ha³lxain²txi³ wi¹lhi¹ni², ain¹na³li¹. Nxe³nx2tain¹tu¹wa². Txa²wā¹sũ³na² ã³wã³la² i³xi²tãu³a¹ nxe³nx2tain¹tu¹wa².

13 Wxã²na², Je³su²jah³la² a²wẽ³ha³lxi³syah¹lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³, a²nũ²a² hxi²kan¹ta² yxo²ha³kxa¹ a²yu³hẽ³na² yxau³jah³lxi³sxã³ sa²yo²wet1jah¹lxi³hẽ¹-la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, yuh³xai²nãn¹te²a² hxi²kan¹ta² si³yxau³kax3khai³su² tãu³a¹, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³sen³sai¹nẽ³jah¹lo²su² tãu³a¹ txã² sa²yo²wet1txain¹-yah³lxi³hẽ¹la². 14 Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, ã³sa²ki¹la³xi²sxã³ hxi²kan¹tũ³ka³txan²tũ³, a²si³yxau³ka³khai³su² tãu³su² tãu³a¹ hxi²kan¹txi³lot3sxã³ i³kwa³na³tũ³ka³txi³su² hĩ³nx2na³la². A²nũ²a² ko³nxe³ti³ kã³te²a² khãuh³lxa³ti³hi¹ti², a²nũ²a² wain³txi³-kã³te²a² i³sa²nãn¹kxi², nxe³te³lhxã³ hxi²kan¹txi³lon³te²ju³hẽ³la². Nxe³ha²kxai³, ã³sa²ki¹la³xi²tũ³ka³txain²ti³ yxo²ha³kxa¹ sa²yo²wet1tain¹yah³lxi³nũ³nhẽ¹la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, Txa²wā¹sũ³na² a²ẽ¹nãn¹jau³su² i³hau³ko³tũh¹sxã³ kã³-yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². 15 Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, wi¹kã³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, a²nũ²a² Txa²wā¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²ã³ain¹tũ³ka³txa²:

—~Ko³nxe³ti³hit1sxã³ i³ye³kxi²na¹tũ¹xã¹. Nxe³kxi¹nx2ti³kxa² ha³ta³nxãn²-txi³, wxa²wain³txi³ kã³yah³lxin¹ju³ta² i²so¹nx2ti³kxai²nãn²tũ³, hã¹nxe² ã³ka³nah²nxe³sxã³ yxau³ya³nx2ti³hĩ³nx2na³la². 16 Jã¹nxa¹jau³su², wa²su¹-wa²sun¹sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹ta¹, i³yon²ta³kxi²nha²sxã³:

—~Je³su²jah³la² ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ wxa²wa²sut1sa²na³na¹. Sa³ha²kxai³, ko³nxe³ti³ kã³a¹kxa² ha³ta³nxãn²txi³ wi¹lhi³nx2na³na¹. Nxe³yah³lxi³txa³-hẽ¹la². Wxã²na² Txa²wā¹sũ³na² wa³ka³li³yu³ta³lot3sxã³ yxau³yah³lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³, Txa²wā¹sũ³na² so¹lxi³ sa²yo²wet1sxã³ yxau³jah³lxi³hẽ¹-

la². 17 Jā¹nxe³jut3su², a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ wi¹lhin¹sxā³ i²nha¹jah³lxi³hē¹la². Jā¹nxe³sxā³, Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxa² yxo²ha³kxa¹ a³lxi²waun¹yhu¹i², Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ i³ye³kxi²nha²sxā³ i³yo²nha², yuh³xai²nān¹te² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³ka³khai³su² jah¹la² i³sa²nēn¹kxi², nxe³jah³lxi³hē¹la².

Khāuh³lxa³ti³ti³hit1txa²lxi³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

18 A²nū²a² ā³xa² a²wa³kxē³yu³ta³lot3sxā³ yxau³yah³lxi³n¹te² i³nxa² nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Wxa²wa³kxē³yah³la² sa²yo²we¹ti², i³sa²nēn¹kxi², nxe³-jah³lxi³hē¹la². Yah³lxi³n¹ka³tu³, wi¹lhin¹te²a² a²wa³kxē³yah³lain²txi³ sa²yo²we¹ti², an³txi³thin¹te²a² a²wa³kxē³yah³lain²txi³ sa²yo²we¹ti² nxe³-jah³lxi³hē¹la². 19 Yah³lxi³n¹kxai²nān²tu³, wain³txi³ kái³yah³lxi³n¹kxa² yo³lha³, wxa²wa³kxē³yah³la² kwa²to³toh³lxi² i³an³ta³kxi¹nx2ti³sxā³ khāuh³lxa³ti³hi¹-txa²lxi³kxai²nān²tu³, ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxau³je¹txain¹yah³lxi³hē¹la².

—~Txa²wā¹sū³na² yxo²i²a¹xā¹. Yah³lxi³n¹jau³su², ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxau³je¹-jah³lxi³hē¹la². Yah³lxi³n¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxi¹nx2ti³tu¹wa².

20 Yxān¹ta¹, ko³nxe³ti³ kái³yah³lxi³n¹kxai²nān²tu³, nxe³yah³lxi³n¹kxa² yo³su² wxa²wa³kxē³yah³la² khāuh³lxa³ti³hi¹txa²lxi³kxai²nān²tu³, hāi¹nxe³sxā³ wain³txi³ ū³yho³hi¹nx2ti³hi¹nx2na³la². Nxe³nx2ti³sxā³ khāuh³lxa³txi³yah³lxi³n¹ju³ta²ina² ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxau³yah³lxi³n¹kxa² ha³ta³nxān²txi³, hai³txi³ Txa²wā¹sū³-na² i³sa²nēn¹kxi¹nx2ti³xa³lho³la². Yxān¹ta¹, wain³txi³ kái³yah³lxi³n¹kxai²nān²tu³, nxe³yah³lxi³n¹kxa² yo³su², a²nū²a² ku³lhxa³thin¹te²a² khāuh³lxa³ti³hi¹txa²-lxi³kxai²nān²tu³, hāi¹nxe³sxā³ ya³nān³ta³ki²la²sxā³ yxau³je¹jah³lxi³hē¹la². Yah³lxi³n¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² kāin² i³sa²nēn¹kxi¹nx2ti³tu¹wa².

21 Jā¹nxe³yah³lxi³n¹si¹jau³nū³su², Txa²wā¹sū³na² i³kaix¹lso¹nx2ti³te²ju²hē³la². Nxe³sa³ku¹, Je³su²jah³la² khāuh³lxa³txi³ki¹nx2ti³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³:

—~Txa²si³yo³na², txa²sa³wi³ha³lxa² ain³kxi²so¹ki²sa²sxā³ khāuh³lxa³ti³-nha²sxā³ yxau³xai³la¹kxa² yā¹nxain¹tai²lā¹. Nxe³kxi¹nx2ti³jau³su², Je³su²jah³la² khāuh³lxa³txi³nha¹nxa²lxi³ta¹hxai²hē¹la². 22 A²nxe³jah³la² ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³-ta² yū²nxa³ha²kxai³, ki³han³jau³xa² i³ye³ti³he¹nx2nxa³ha²kxai³, ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²ha³ta³nxān²ti³ khāuh³lxa³ti³hit1tain¹ta¹hxai²hē¹la². 23 A²nū²a² ku³lhxa³-thin¹te²a² ko³nxe³ti³hit1sxā³ i³ye³kxain¹kxa² ha³ta³nxān²txi³, hai³txi³ a²yoh³la³ ko³nxe³ti³hit1sxā³ i³wa²lū³xi²ti³he¹nx2nxa³ha²kxai³, jā¹nxe³sxā³, a²nū²a² khāuh³lxa³ti³hi¹tain¹kxa² ha³ta³nxān²txi³, hai³txi³ i³wa³lxi³nha²sxā³ i³ye³kxi²-te³lhxā³ ti³he¹nxai¹nxa³ha²kxai³, Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la². Hāi¹nxe³sxā³:

—~Txa²wi³na² yxo²i²a¹xā¹. Jah¹la² wain³txi³ wā²nxūh¹ i²ūh¹ki²sa³tū¹-xā¹. Nain¹jau³su² ta¹hxai²hē¹la². 24 Wā²nxūh¹ Je³su²jah³la² so¹lxi³ hi³sa³ka³txa² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³kj³ju³ta² a²wah³yu³ta² ū³yho³hi²-te³lhxā³ jah¹la²nū²a² ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³, ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau³xai³kj³ju³ta² ā³na¹hxa³kj³sa³kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²wet1sxā³ kái³sxā³ yxau³xai³kj³sa³kxai³ nxe³si¹nhe³jau³su² Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³sxā³, Je³su²jah³la² i³ta³lo³wait1sxā³ khāuh³lxa³tain¹ju³ta²kxai³, wxa²i³lxi³thin¹yah³lxi³n¹ju³ta² ha³kxa¹ i³we²ti²ti³hi¹txa²lxi³ta¹hxai²hē¹la². 25 Wxāi²-

na², a²ha² kxã³nxa² ka³yxuh³xa² o³ve²a² a²wa³kxën³yah³la² ka³lun²ki²jut3sũ³nxe²,
Txa²wā¹sũ³na² u² ha³na³ka³lxi³ yxau²xai³yah³lxi³ta¹hxa¹nhē¹la². Yxān¹ta¹,
a²hī¹nai²na² ā³wā³li² i³xi²sxã³, wxa²wā³kxē³yah³la² wi¹wi¹nxe² wxa²hau³ko³txa²-
lxi³jah¹la² a²hxi²ka³nã³a¹, yxau³yah³lxi¹lxa².

In³txa² txu¹ha² tē³nyhu¹te²a² yxau²xai³nyhu¹kxi³ju³ta²

3 1-2 Jā¹nxe³sxã³ a²hī¹nai²na² txu¹ha² in³txa² tē³yah³lxin¹ta¹ka³lxu³nãu³
i³nxa² so¹lxi³ i³ye³kxi¹nx2ta¹xa². Wxa²wē³sāi¹ah³la²nãu³xai²na² sa²yxo²-
we¹jah³lxi³hē¹na². Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, wxa²wē³sāi¹ah³la² Txa²wā¹sũ³na²
wãñ³txa² yxo²i²ai¹nxa³te²su² kxai²nãn²tu³, Sũ³na² ãñ³si³tē³si¹hain¹yah³lxin¹-
jau³su² i³ye³ye³kain¹yah³lxi³txa³hē¹na². Hãi¹nxe³sxã³ sa²yxo²we¹ti², wi¹kãi³i²,
nxe³je¹txain¹yah³lxi³hē¹na². Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, wxa²wē³sāi¹ah³lai²na²
i²so¹nx2ti³kxai²nãn²tu³, sa²wā³tj³nha²sxã³, Txa²wā¹sũ³na² wãñ³txa² yxo²-
i²yah³lxin¹kxa² yā¹yxe¹nx2ti³tũ¹xa². Jā¹nxe³ya³nx2ti³te³lhxã³ ya³nx2ta¹xa².
Ain¹sxã³ wxa²wē³sāi¹ah³la² a²ē¹nãñ¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sxe³xa³ka³lxi³na², hai³txi³ Je³su²jah³la² sa²yxo²wet1lxi¹sa²jau³su²
i³ye³kxi²sa²hxa¹nxa³hē³na¹. Sa²nxa³kxa²ha³ta³nxãñ²txi³, Je³su²jah³la² sa²yxo²-
we¹ti³ten³sa³nha¹. Nxe³sa³ku¹. Txa²sxe³xa³ka³lxi³na² wi¹lhi¹ni², yxo²i²nha²,
Txa²wā¹sũ³na² yxo²o²nha²sxã³ yxau²xai³li², nx2na³na¹. Ta¹ka³lxi³na² A³sũ³na²
wi¹lhin¹khai¹nxe³jah¹lo²su² yũ¹hĩ³nx2na³na¹. Na¹ha²kxai³, sa²yxo²we¹ti³ten³sa²-
nũ³nha¹. Wxa²wē³sāi¹ah³la² nxe³yu³nx2ti³hĩ³nx2na³na². 3 Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³:

—~Wã²la² a³lxi²khai¹nxe³ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha², kãi³lxa² a³lxi²khai¹-
nxe³ti³nha² ou²ra³ka² we¹kxa² ũ³yhe²ta³kũ¹nha², ũ³hxi²kũ¹nha², txa²ne³kĩ³sa²
wi¹khai¹nxe³nha², na¹tũ¹xã¹. Na¹ha²kxai³ wi¹khai¹nxe³sa³tũ¹xã¹. Nxe³nyhah¹-
lxi³txa³hē¹na². A²nxe³te²a² a²txai²na¹ a³lxi²khai¹nxe³ye²te²a² yuh³xai²nãñ¹te²
yen³kxai²la¹xa². Kãu³sxã³ hxañ³kxi¹nx2ti³hĩ³nx2nxa³xa². 4 Yxãñ¹ta¹ Txa²-
wā¹sũ³na² au³txi³ wxa²ē¹nãu³a¹ whãi²na¹ tah²lxi³ we¹txa²lxi³kxai²nãñ¹tu³,
wi¹khai¹nxe³sxã³ i³yxai¹hxa³sxã³ thãi³ti³la² nxe³yah³lxi³hĩ³nxã¹nxa². A²nxe³te²
wi¹yah³lxin¹ju³ta³nũ³ai²na² hxañ³kxi¹nx2ti³xah³lo³na².

—~Nxe³ju³ta² so¹lxi³ a³lxi²khai¹na¹ju³tai²lxã²na³na¹. Txa²wā¹sũ³na²
nxe³hĩ³nx2na³na². 5 Jā¹nxe³ju³ta², a²ha² kxã³nãu³u¹tai²na² txu¹ti³nãu³xu¹-
tai²na² wi¹lhin¹ta¹ka³lxu²nãu³xu¹tai²na², Txa²wā¹sũ³na² yxo²i²i²:

—~Txa²sũ³nãi³. Au³txi³ txa²ē¹nãu³a¹ whãi²na¹ tah²lxi³ wet1sē¹li¹. I³wi¹-
lha³tai²li¹. Ain¹jau³su², a²wē³sāi¹yah³la² sa²yxo²we¹tain¹ta¹hxa¹hē¹na².

6 Jā¹nxe³sxã³ Sa²ra³ka³lxi³nu¹tai²na² sa²kxai³lu², a²wē³sāi¹yah³la² A³bra³-
ãu²ah³lo²nu¹tai²na² wãñ³txa² sa²yxo²we¹tain¹ta¹hxa¹hē¹na².

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Nxe² i³hen³txain¹ta¹hxa¹hē¹na². Jã¹nxe³jah³-
lxi³hē¹na². Yah³lxin¹kxai²nãñ¹tu³:

—~Ta¹ka³lxu¹jã¹nxe² wain³txi³kãi³a¹tũ¹xã¹. Ha³lo²a² i²li³ju³ta² yuh³lxin²nxa³lho³-
na¹. Yah³lxin¹kxai²nãñ¹tu³, Sa²ra³ka³lxi³nu¹tai²na² a²ka³ne³lhũ³yah³lxi³hĩ³nxã¹nxa².

7 Te²yã¹nxe³te²hũ³te²lxi³, a²wē³sāi¹yah³lo²nãu³ i³nxai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹wa².
Wxa²sxe³xa³ka³lxa² tē³yah³lxin¹ta¹ka³lxa² kũ³we²ki²la² nũ³kxũñ³yai¹nxa³ju³ta²

a³la³kxi²sxã³ yxau³je¹jah³lxi³hê¹la². Wxã²na² in³txi³ î³nxai²na² so¹lxi³ ã³sen³-
sai¹sxã³ nũ³kxũn³yah³lxi³hĩ³nxalxa². Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, î³yxoxo²o¹lhxã³
wxa²sxe³xa³ka³lxa² ã³nhxi²nũ³nũ³jah³lxi³hê¹la². Txa²wã¹sũ³na² kãin² thã¹ti³la²
a³lxi²nê³lhxã³, ka³te³na² wi¹tãu³a¹ ũ³yhen³kxi²nê³na³la². Wxã²na² a²wê³-
sã¹yah³lo² î³nxãin²txi³ ũ³yhen³kxi¹nx2ti³ha²kxai³, wxa²sxe³xa³ka³lxain²txi³
ũ³yhen³kxi²ha²kxai³, nxe³nx2ti³hĩ³nx2na³la². Nxe³nx2ti³ha²kxai³, a³la³kxi²-
yain¹yah³lxin¹jau³su², wxa²sxe³xa³ka³lxa² a³lxin¹sxã³ yxau³je¹jah³lxi³hê¹la².
Yah²lxan³kxai²lê¹. Wãn³txa² Txa²wã¹sũ³na² î³ye³kxi²yah³lxin¹jau³su² hai³txi³
ain³kxi¹nx2ti³hĩ³nx2nxa³wa². Jã¹nxe³yah³lxin¹kxa²yã³ti³su² ye¹nx2ta¹wa².

Wi¹kãi³ki³kxa²yo³su² khãuh³lxa³ti³hit¹tê³jau³su²

8 Hã¹nxe³kxe³hũ³nxe², wxa²yu³ta² yxo²ha³kxa¹, Txa²wã¹sũ³na² wê³ha³lxi³-
syah¹lxi¹lxa². Nxe³ha²kxai³, a²wã³tã³nãu³xa² a³lxi²waun¹nha²jah³lxi³hê¹la².
Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ wi¹li³wê¹nha²yhu¹i², î³ãin²ta³kxi²nha²yhu¹i², î³yã³-
ta³ki²nha²yhu¹i² î³sa²nên¹kxi²nha²yhu¹i² nxe³sxã³ wi¹li³wê¹nha²jah³lxi³hê¹la².
9 Jã¹nxe³sxã³, a²nũ²a² ã³xa² ko³nxe³ti³ kã³ũh¹nx2ti³kxai²nãn²tu³, hai³txi³ a²-
yoh³la³ ko³nxe³ti³ kã³ũ³xah¹lxi³txa³hê¹la². Te²yã¹nxe³sxã³, ko³nxe³ti³hit¹sxã³
î³ye³kxi¹nx2ti³kxai²nãn²tu³, hai³txi³ a²yoh³la³ ko³nxe³ti³hit¹sxã³ î³ye³kxain¹yah³-
lxi³txa³hê¹la². Hã¹nxe³sxã³, ha³lo²a² wi¹ju³ta² so¹lxi³ kã³ũ³hi², î³ye³kxi², nxe³sxã³,
ũ³yho³hi¹txain¹yah³lxi³hê¹la². Jã¹nxe³nx2ti³si¹jau³su², Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²a²
wi¹ju³ta² so¹lxi³ ha³lo²lot3si¹nx2ti³jau³su², wã²nxa³kxa² so¹nx2ti³ta¹hxai²hê¹la².
10 Kxã³nãu³u¹ta¹na², Txa²wã¹sũ³na² ha³teh³nxã³nxãn¹jau³su² te³nah¹lxi¹:

—~Ka³te³na² wi¹tãu³a¹ ka³lih³tãu³a¹ ten³sa³nhã¹. Ha³lo²a² wi¹ju³ta²
so¹lxi³ î²ti³ten³sa³nhã¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, ha²yã³kxa²ti³sxã³ wxa²-
yxo²a² ko³nxe³ti³ î³ye³i², ta²ko¹ta²kon¹txi³ î³ye³i², nxe³jah³lxi³hê¹li¹.

11 Jã¹nxe³sxã³, a²ko³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹ju³ta² ã³ta³lo³ta³wxe³sxã³ ã³na¹i²,
wain³txi³ kã³ju³ta² so¹lxi³ kã³i², nxe³jah³lxi³hê¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³:
“Ã³nãu³no³nha²yhu¹ki³ju³ta² ten³khaix¹sa³nhã¹.” Nxe³nha²jah³lxi³hê¹li¹.

12 Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ a²ẽ¹nãn¹jau³xa²sa¹: “Txa²ye³nai²na²,
a²nũ²a² wain³te²a² wi¹li²i², txa²ne³nxê³nai²na² a²nũ²a² wain³te²a²
î³ye³kxi²sa²jau³xa² wi¹lain³ki², na¹xã¹. Yxãn¹ta¹, a²nũ²a² ko³nxe³ti³
kã³te²su² te²lê¹ en²khaix¹jah¹lo²sa¹xã¹.”

Txa²wã¹sũ³na² ha³teh³nxã³nxãn¹jau³su² nxe³ ta¹hxai²hê¹li¹. Ta¹hxai²hê¹la².

13 Nxe³ha²kxai³:

—~Sa²wai³wait³sxã³ wain³txi³ kã³a¹tũ¹xã¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, hxi²kan¹txi³,
a²nũ²a² ã³xa² khãuh³lxa³ti³hi¹txa²lxi³sxã³ hxa³txa²lxi³hĩ³nx2nxa³wa². 14 Yxãn¹ta¹:

—~Wi¹kã³to³ha¹xã¹. Na¹kxa²ha³tã³nxãn²ti³, khãuh³lxa³ti³hit¹sa²na³na¹,
a²nũ²ai²na²sã¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, Txa²wã¹sũ³na² ka³lih³ti³hit¹nx2ti³-
tu¹wa². Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³:

—~Ka³li³sa³nhã¹. Txa²wã¹sũ³na² ka³lih³ti³hit¹sa³ha²kxai³, a²nũ²a² kuh³-
lxa³thin¹te²a² yuh³lxin²nxa³i², hxi²waun³ta³kxin²nxa³i², nxe³jah¹lo²sa¹xã¹.
Nxe³jah³lxi³hê¹la². 15 Hã¹nxe³sxã³:

—~Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹la² kãin²khai¹-
nxe², wi¹lhin¹khai¹nxe², nxe³jah¹lai²la¹xã¹. Jah¹la² so¹lxi³ yxo²o²nha²sxã³
yxau³xai³yai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³jah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, a²nũ²a²
ĩ²li³te²a² ĩ³wã³txi³nx2ti³kxai²nãn²tũ³:

—~Ĩ¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ Je³su²jah³la² sa²yo²we¹jah³lxin¹ji¹wi¹? Nxe³-
nx2ti³kxai²nãn²tũ³, Je³su²jah³lai²na² sa²yo²we¹jah³lxin¹ju³ta² a²nũ²ai²na²
ĩ³yau¹ũ³nha¹je¹txain¹yah³lxi³hẽ¹la². Nxe³sxã³ win¹ta²te²lxi³ yxo²ĩ²nha²sxã³, a³-
la³kxi²yxau³sxã³, ĩ³yau¹ũ³nha¹je¹txain¹yah³lxi³hẽ¹la². 16 Yxã¹ta¹, wxa²ẽ¹nãu³a¹
au³txi³ wi¹li³ye³ki²nha²sxã³ wxa²ha³lo²a² ĩ³yau¹ũ³nha¹je¹txain¹yah³lxi³hẽ¹la².
Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, a²nũ²ai²na² ko³nxe³ti³hit1sxã³ ĩ³yĩ¹li¹nx2ti³kxa² ha³ta³-
nxãn²txi³, a²ẽ¹nãu³a¹ au³txi³ ĩ³ãu²lxi²to³nha²hĩ³nx2na³la².

—~A²ya³la³tũ³, jah¹la² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² sa²-
yo²wet1sxã³ wi¹kãĩ³jah¹lo²su² na³na¹. Nxe³kxi¹nx2ti³hĩ³nx2na³la².

17 Jã¹nxa¹jau³su², wain³txi³ kãĩ³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³:

—~Wain³txi³ kãĩ³to³hxai²na¹hẽ³na¹. Na¹ta¹, a²nũ²a² khãuh³lxa³ti³hit1sxã³
ũ³yho³hi²sa²na³na¹. Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, ju³ta² wi¹lhĩ³nx2na³la², Txa²-
wã¹sũ³na² ten³jau³xa² yã¹nxe³jau³lxi³ khãuh³lxa³txi³nx2ti³kxai²nãn²tũ³ta².
Yxã¹ta¹, ko³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, ju³ta² wi¹lhĩ³nx2na³wa², a²-
nũ²a² khãuh³lxa³ti³hit1sxã³ ũ³yho³hi¹nx2ti³ta³nxã², ũ³yho³hi¹nx2ti³xa³ta³nxã²
nxe³kxa²ha³ta³nxãn²ti³nũ¹. 18 Jã¹nxe³sxã³, Je³su² Kris²tu³jah¹la² wain³khai¹-
nxe³jah¹la² ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹kĩ³na¹xai²na² ko³nxe³ti³
kãĩ³te²kĩ³na¹xai²na² wxa²wa²sut1hxa³tẽ³te³lhã³ ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la².

—~A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹, Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ ã³ya³lxi²xi²yhu¹taĩ²lã¹.
Nxe³kxi²nẽ³jau³su², Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Jah¹la², txa²wã¹sũ³na²
wen¹sxã³ yxau³nũ²la² ya³lu²ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹, Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la²
nũ³kxũn³txi³ ka³ten³ti³hit1sxã³ ĩ³sa²yxau³xi²ti³hi¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tan¹te²-
kxa³yan³tũ³ta¹ te²yã¹nxe³sxã³ ya³lu²kxi²nẽ³ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³la². 19 Nxe³sxã³,
Je³su²jah³lo²su² jah¹lai²na² Txa2wã¹sũ³na2 Yãu³ka³jxah¹lai²na2 ã³nũ²nxi²sxã³,
a2nũ²a2 ya³lu²te²a2 yãu³ka³txi³nãu³xa2 he¹ain¹ta¹ko³nãu³a¹ ãn³tũ³xain¹sxã³,
Txa2wã¹sũ³na2 wãn³txa2 ĩ³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 20 Nxe³ju³ta2, yãn³taĩ²na2
No³e²ah³lo²nu¹taĩ²na2 a2ka³tẽ³nhi¹nu¹taĩ²na2, a2yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txu¹taĩ²na2
yo²ha³kxa¹, Txa2wã¹sũ³na2 sa2yo²ã³sa2tẽ³sxã³ yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-
ha2kxai³, Txa2wã¹sũ³na2 hxi²kĩ³kxai³lu² wẽ³ha2yau³xa2 ha³nxe³lxi³jau³xa2 kãin²
sa2yxu¹na³ũ³hain¹sxã³ ĩ³lon³txa2 hxa³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³te²u¹taĩ²na2
a2ya³lu²te² yãu³ka³txi³nãu³xa², a²hĩ¹nai²na² Je³su²jah³la² ĩ³tih³nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Yãn³taĩ²na2 No³e²ah³lo²nu¹taĩ²na² na³vi²o²tẽ³na² ar²ka³tẽ³na² wet1sa²tẽ³i², hau³-
hau³kon³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² win¹ta²te²lxi³ wah³nxe²sa²tẽ³i²:

—~Ko³nxe³ti³ kãĩ³ain¹ju³taĩ²na² ã³na¹ain¹sxã³, ka²no¹a² ka³lo³ai²na² ã³wih¹taĩ²lã¹.
Ain¹ta¹, kxãn³su² ain¹ta¹, a²nũ²a² nũ³ka³txu¹taĩ²na² hãĩ¹nxe³sxã³ sa²yo²ã³sa²tẽ³ain¹-
ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³, ya²lu²ta³lxi²hxa³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Hãĩ¹nxe³sxã³, ha¹li¹,
ha¹li¹, ha¹li¹, ha¹lin¹tũ³ka³txa² so¹lxi³, wã³kon³sxã³ ĩ³yau³xa² ne³ka³nah²nãu³u¹taĩ²-
na² ka²no¹ai²na² yxau³sxã³ ka³ten³ta³ yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 21 A²nxe³te²u¹taĩ²na²

ĩ³yau³xu¹ta²na² ũ³hũ¹ki²sa²sai¹nē³jau³hũ³jau³xai²la¹wa². A²nxe³jau³xai²na² a²hi¹-
nai²na² ũ³hũ¹ki²sa²sai¹nē³kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sũ³na² ā³wa²su¹tē³tu¹wa².

—~Nũ³kxũn³txi³ sa²hxan³kxi²ti³sē¹li¹. Nxe³nē³kxai²nān²tu³, hai³txi³
txa²wā¹nũ³ai²nān¹te²a² a²nā³txai²na² so¹lxi³ kwa² wxa²hĩ³la³ki²nē³-
jau³nũ³su² e³kxin²nxa³wa². Yxān¹ta¹, au³txi³ txa²wā¹ē¹nāu³a¹ whāi²na¹
ko³nxe³ti³ e³ki³ju³txai²na² ā³nhan³ka²ti²sa²sai¹nē³jau³nũ³su² e³kxi²na¹wa².
Nxe³ju³ta², Txa²wā¹sũ³na² e³ki²ki³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sũ³nāi³. Nxe³ti¹. Txa²au³txi³ ē¹nāu³nũ¹ai²nān¹jau³xai²na² Je³-
su²jah³la² ya³lu²tāu³a¹ nũ³kxũn³txi³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ta¹hxai²hē¹li¹.
Te²u¹jā¹nxe² sa²hau³kot3sē¹li¹. Nxe³ki³te²ju²hē³la².

—~ĩ³yau³xa² ũ³hũ¹ki²sa²sai¹sa²na³na¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³, nxe³ki³-
te²ju²hē³la². 22A²nxe³jah³lai²na² Je³su²jah³lai²na² oh³nāu³nũ¹ka³nāu³a¹
ka³la³xi²sxā³, Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³jah³la² a²wi¹tāu³a¹ a²hxi²kan¹-
khaix1tāu³a¹ ā³ha³ti³sai¹sxā³ ā³wxe³nũ¹yhai¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³,
a²ta³nāu³xa² oh³xai²nān¹te²su² te²nāu³xa² ha³tā³nxān²txi³ a²ta³nāu³-
xa² hxi²kan¹ta² si³yxau³te²su² te²nāu³xa² ha³tā³nxān²txi³ a²ta³nāu³xa²
nũ³kxũn³te²su² te²nāu³xa² ha³tā³nxān²txi³ a²yo²ha³kxa¹ whāi²na¹ Je³su²-
jah³lai²na² a²yu³hē³nāu³a¹ yxau³yain¹tũ³ka³txi³sain¹na³la².

Sũ³na² a²ten³jau³su² i³hau³ko³tũh¹sxā³ yxau²xai³ki³jau³su²

4 1Jā¹nxe³jut3su² Je³su² Kris²tu³jah³lai²na² a²nũ²ai²na² khāuh³lxa³txi³-
nha²na²hē³la². Nxe³kxa²ha³tā³nxān²ti³ hai³txi³ khāuh³lxa³ti³nha²ju³ta²li²
en²nha²ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³kxa²yā¹yxah³lxin¹sxā³ khāuh³lxa³ti³nyhah¹-
lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lhi¹nha²sxā³ khāuh³lxa³ti³nyhah¹jah³lxi³hē¹la².

Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta³lo³jah³lxin¹ju³ta² ā³wa²-
su¹khai³nxe³nx2ti³hĩ³nx2na³la². 2Nxe³ha²kxai³, yuh³xai²nān¹ta¹ko³xai²na²
yxau²xai³yah³lxi¹nhi¹nān¹te²ka³ya³tu³, Txa²wā¹sũ³na² a²ē¹nāu³a¹ ten³jau³xa²
so¹lxi³ i³hau³ko³tũh¹sxā³ yxau²xai³jah³lxi³hē¹la². Hai³txi³ wxa²sĩ³nāu³ai²na²
ko³nxe³thin¹yah³lxin¹jau³la³ yxau²xai³yah³lxi³txa³hē¹la². 3A²ha² kxā³nxā²,
a²nũ²a² Txa²wā¹sũ³na² Sũ³ni²nxa³tũ³ka³txa² yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³thin¹sxā³ yo²-
kwai³nain¹jau³xa² yā¹nxe³jau³lxi³ yxau²xai³lyah³lxi³to³ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa².
Yah³lxin¹ju³ta²sa¹: au³txi³ wxa²ē¹nāu³a¹ ko³nxe³ti³ yo²kwai³ni², ko³nxe³-
ti³ yo²kwai³nyah³lxin¹jau³su² ko³nxe³ti³ wa³ni³lon³kxi²nyhu¹i² yain³jau³xa²
ũn³jau³xa² i³na²sxā³ wen¹sxā³ ko³nxe³ti³ kái³i², Sũ³na² sa²ki³lxo³nha²te²a² i³-
sa²nēn¹kxi²sxā³ ko³nxe³ti³ kái³i², nxe³yah³lxi³to³ta¹hin¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹,
hi¹na² hāix1nā¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². 4Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹sũ³na² Sũ³nxĩ²nxa³-
tũ³ka³txai²na² wxa²ha³lo²a² ā³ne³wxe³ti³hex1ye¹nx2ti³xa³wa². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ Je³su²jah³la² nũ³ka³txai²na² ā³na¹sain¹-
sĩn¹te²ta²hēn³kũ²? Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ a²kxā³nxai²tā² kwa² ha³lo²a²
ha³nxe¹lxi³txi³ ko³nxe³ti³ kái³ya³sain¹to³hxai²kait3jā¹nxe³ ya³sain¹to³hxa³kũ²?
Nxe³kxi¹nx2tain¹jau³su² i³yo²kwĩn¹ki¹nx2ti³sxā³ ko³nxe³ti³hit1sxā³ i³ye³-
kxi¹nx2tain¹na³la². 5Yxān¹ta¹, a²nxe³tũ³ka³txai²na² a²hi¹nai²na² a²ko³nxe³ti³

kāi³ain¹ju³ta²na², yxan¹nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² i³yau¹ū³nha²yain¹sān²ka³tu³
a²wah³yu³ta² ha³lo²lo³tain¹tu¹wa². Nxe³tāu³a¹, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³su²
tā³nxā² ya³lu²te²su² tā³nxā², nxe³sxā³, yuh³xai²nān¹ta³ko³xai²na² yxau³ain¹-
sxā³ kāi³sa²tē³ain¹ju³txai²yā¹nxe³sxā³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹
wxa²nxū¹hain³nha²sxā³ i³yī¹li²xai³ain¹tu¹wa². Ha³lo²a² nxe³nē³ju³ta³nū³a² yau³-
son³ki²nē³na³la². 6 Jā¹nxe³jau³su², Je³su²jah³la² a²nū²a² ya³lu²te²a² yāu³ka³txa²
ha³ta³nxān²txi³ ā³tī³xi²sxā³, wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

—~Ta³nxū¹ka³txai²na², ha³lo²a² yuh³xai²nān¹ta³ko³xa² yxau²ho³-
hai¹nhī¹nai³tā² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹na²hē³na¹. Nxe³ain¹ju³ta² yo³ha²
ya³lu²ain¹na²hē³na¹. Nxe³sxā³, yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³
kāi³i², a²yo³ha² ya³lu²ju³ta² yū², nxe³kxa²yā¹xain¹na²hē³na¹. Yxān¹ta¹, a²hī¹-
nai²na² wān³txa² wi¹jau³xa² tū¹ka³txai²na² ya³lu²te² yāu³ka³txi³nū³ka³txa²
i³yau¹ū³hai¹na¹tū¹xā¹, sa²yxo²wet¹sa²sxā³, Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la²
ka³ten³ti³hi¹txain¹sxā³, txai²yā¹nxe³sxā³ yxau²wa³to²hain¹txai²lā¹. Nxe³jau³-
su², i³ye³kxi²nha²sxā³, Je³su²jah³la² i³tih³nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² a³la³kxi²ti³hi¹tē³jau³su²

7 Nxe³jah³lxi³sā²lxa². Yuh³xai²nān¹ta³ko³xa² hxa³n³je³nāu³wa³kxa² yau³-
son³ki²nē³na³la². Nxe³ha²kxai³, wi¹lain³nha², wain³txi³ kāi³sxā³ yxau²xai³li²
nxe³jah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, ha³tin³ti³, Txa²wā¹sū³na² i³hen³txi³jah³-
lxi³hē¹la². 8 Hāi¹nxe³kxe³hū³nxe², hxi²kan¹khai¹nxe³jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹wa².
A³txi³ wxa²e¹nāu³ai²na² whāi¹na¹ wi¹lain³nha²sxā³ a³lxi²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹-
la². A³lxi²waun¹nhyah¹lxin¹kxai²nān²tū³, ko³nxe³ti³ kāi³ūh¹nx2ti³to³hain¹kxa²
ha³ta³nxān²txi³ nē³wā²na³yah³lxi³to³hin¹tu¹wa². 9 Jā¹nxe³sxā³:

—~A²nū²a² ā³xa² txa²sxi²ha² wxā²na³na¹. Ha³la³ka³lxa³lon³ki²sa²na³na¹.
Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, wi¹li³hen³txi³nha¹jah³lxi³hē¹la². Wxa²e¹nāu³a¹ hāi³a² i³-
yen²yhu¹ah³lxan³kxe³su² ka³lih³khai¹nxe³sxā³ wi¹li³hen³txi³nha¹jah³lxi³hē¹la².
10 Jā¹nxe³sxā³, Txa²wā¹sū³na² i³la³kxi²te²lo³tū¹nxā²lxi³ju³ta² wā²nxū¹ ha³na³-
ka³lxi³ a³la³kxi²ti³hi¹ti² ai³nx2ti³hī³nx2na³la². Jā¹nxe³nx2ti³jau³lxi³, a²nū²a²
ā³xa² yxo²ha³kxa¹ ā³nhxi²nū¹nū²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹la². 11 A²i²li³te² i³nxā²:

—~Wān³txa² wi¹jau³xa² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³tih³nxai¹na¹tū¹xā¹.
Ain¹yah³lxin¹kxai²nān²tū³, Txa²wā¹sū³na² wān³txi³khai³xa² so¹lxi³ i³tih³-
nxe³txain¹yah³lxi³hē¹la². Te²yā¹nxe³sxā³:

—~A²nū²a² ā³xa² ā³nhxi²nū¹nū³hai¹na¹tū¹xā¹. Ain¹yah³lxin¹kxai²nān²tū³:

—~Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹ti³hit¹sa²jau³su² ā³xai²na² ā³nhxi²nū¹nū³-
hai¹na¹tū¹xā¹. Nxe³txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tū³, a²nū²a²
yxo²ha³kxa¹ i²nx2ti³ka³tū³, wxa²ha³lo²a² i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su² Kris²tu³jah³la² ta³nxū¹ka³txai²na² a²e¹na² hau³ko³tain¹jah¹-
lai²la¹wi¹. Nxai¹nha²kxai³ wi¹kāi³ain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³, Txa²wā¹sū³na²
Si³yxau³tāu³a¹ i³sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³hē¹li¹. A²nū²a² yxo²ha³kxa¹, nxe³nx2ti³-
hī³nx2na³la². Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe² wa³to²hi²,
hxi²kan¹khai¹nxe² wa³to²hi², nxe³jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ ye¹nx2ta¹wa².

Sũ³na² wẽ³ha³lxi³su² kxan²ti³ khãuh³lxa³ti³hit³l³tẽ³jau³su²

12Ne³ka²ki²sah¹lxi³hẽ¹la². A³lxi¹nx2ta¹wa². Nxe³ha²kxai³ ya³nx2ta¹wa². Ha³lo²a² ha³nxeh³lxi³khai¹nxe³ju³ta², ha³nxe²a² a³lan²khai¹nxe³tho³hũ³ju³ta² ha³lo²lo³txa²lxi³na³la². Nxe³nx2ti³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²nũ³ka³txai²na² kan²txi³ yxo²i²sain¹ta³nxa², sai¹nxa³ta³nxa² ai¹na¹nã¹. Na¹ha²kxai³ ha³lo²ai²na² ha³nxeh³lxi³ju³txai²na² ûh³wxe³sxã³ û³wha³ka³ne³-sai³nai¹na¹tũ¹xã¹. Nxe³nx2ti³jau³su², Txa²wã¹sũ³na² ûh³wxe³nx2ti³hĩ³nx2na³la². Nxe³nx2ti³kxe³su², i³wã³wã³ta³kxi², i³yxuh³lxi² nxe³yah³lxi³txa³hẽ¹la².

—~Îh¹nxe³kxa²yã³ti³ta³ ha³lo²a² ha³nxeh³lxi³ju³ta² ûh³wxe³sa³te³la¹ku², Txa²wã¹sũ³nu²su³ku². Nxe³yah³lxi³txa³hẽ¹la². 13Yah³lxi¹ta¹ hã¹nxe³sxã³ i³ka³li³jah¹lxi³hẽ¹la². Je³su²jah³la² wi¹kã³khai¹nxe³kxa² ha³ta³nxã²txi³, a²nũ²a² kuh³lxa³thin¹tũ³ka³txa² khãuh³lxa³ti³hi¹yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³tau³hxai²tẽx¹ jã¹nxe³sxã³ ha³lo²lo³txa²lxi³na³la². Nxe³ha²kxai³:

—~Je³su²jah³la² ha³lo²a² khãuh³lxa³ti³ju³tau³hxai²tẽx¹ jã¹nxe³sxã³ wxa²-nhũ¹yhu³sa²na³na¹, Je³su²jah³la² wãn³txa² sa²yxo²we¹ta¹ha²kxai³la². Sa³ha²kxai³, ka³li³sa³nha¹. Nxe³jah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxi¹kxai²nãn²tũ³, yxan¹nã³a¹ Je³su²jah³la² wxi²kin³ti³ton³sxã³ a³ya³ti¹xi²nẽ³tu¹wa². Nxe³nẽ³tã³a¹, kãin²ka³li³sxã³ a³sen³-sai¹khai¹nxe³sxã³ kãin²ka³li³yhah¹lxi¹tu¹wa². 14Wxã²na² Je³su² Kris²tu³jah³la² a²wẽ³ha³lxi³syah¹lxi¹lxa². Yah³lxi¹kxe³su², sa²nẽ³hẽ²txa²lxi³sxã³ a²nũ²a² kuh³lxa³-thin¹te²a² kō³nxe³ti³hit¹lxsã³ i³ye³kxi¹nx2ti³na³la². Nxe³nx2ti³kxa² ha³ta³nxã²txi³ i³ka³li³je³jah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² wxi²kin³ti³ton³jah³la² yxãu³-ya³nx2ti³sxã³ sa²hxi²ka¹txa²lxi³na³la². Nxe³nx2ti³ha²kxai³ i³ka³li³jah¹lxi³hẽ¹la². 15Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² a³xa² i³su²lhã³i², a³xa² yen³ka² kã³sa²no¹i², wã¹nxa³ti³ kã³i², a²nũ²a² a³xa² kō³nxe³ti³ kã³si¹hain¹yah³lxi¹jau³su² i³ye³kxi², nxe³yah³lxi³txa³-hẽ¹li¹. Jã¹nxe³yah³lxi¹ju³ta² wah³yu³tũ³, yuh³xai²nãn¹te² a²hxi²kan¹ti³nũ³ka³txa² khãuh³lxa³ti³hi¹txa²lxi³kxa²yã³ti³su² nxe³ye¹nx2ta¹wa². 16Yxãn¹ta¹, Je³su²jah³la² so¹lxi³ sa²yxo²we¹jah¹lxi³hẽ¹la². Yah³lxi¹kxai²nãn²tũ³, a²nũ²a² kuh³lxa³tin¹te²a² i³sa²nẽ³hẽ²txa²lxi³sxã³ khãuh³lxa³ti³hi¹txa²lxi³kxai²nãn²tũ³, Txa²wã¹sũ³na² i³ãu²-lxa²to³nha²sxã³ i³ye³kxi²yah³lxi³txa³hẽ¹la². Hã¹nxe³sxã³ i³sa²nãn¹kxi²jah¹lxi³hẽ¹la².

—~A²nũ²a² nũ³ka³txai²na², Je³su²jah³la² ya¹nxe³sxã³ i³y¹li²sa²sxã³ i³-yxo²kwĩn¹ki²sa²na³na¹. Na¹ha²kxai³ ka³li³sa³nã¹. Nxe³jah³lxi³hẽ¹la².

17Jã¹nxa¹jau³su², hi¹nai²na² Txa²wã¹sũ³na² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ kã³ki³kxe³su² wi¹ta³nxa² wi¹lxa³ta³nxa² nxe³kxa²ya¹nxe² i³yo³hi²ju³-ta²ãn³si³wxe³nũ¹nhẽ³na³la². Ha³lo²a² i³y¹li²nũ¹nhẽ³je³nãu³wa³kxa² hau³kon³na³la². Nxe³ha²kxai³ txa²wã¹wẽ³ha³lxi³su² te²ki³na¹xai²na² txa²nũ² i³y¹li²nũ¹nhẽ³sãn²-nũ²la², hã²wxãn³txi³te²lxi³nũ²ãn³si³wẽ³nxi²sxã³, a²nũ³ka³txi³ a³xa² sa²kxai³lu² wãn³txa² wi¹jau³xa² sa²yxo²a³ain¹tũ³ka³txa² sa²kxai³lu², Txa²wã¹sũ³na² i³y¹li²nũ¹-hain¹kxai¹lẽ¹. 18Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² û³wha²li¹txã³nxi²ta¹na² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nũ²nãu³xa² wi¹lhin¹te²nãu³xa² a²kō³nxe³ju³ta² kxãu³sxã³ sa²-wa²su¹tain¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹, i³lxi³thi¹nxa³tũ³ka³txai²lẽ¹: “Txa²wã¹sũ³na² ten³sa²nxãn³nã¹. Hã¹nxe³sxã³ sa²yxo²a³sxã³ kō³nxe³ti³ kã³a¹tũ¹xã¹.” Nxe²

yxau²xai³lain¹tũ³ka³txai²lẽ¹. Hai³txi³ sa²wa²su¹ti³he¹xai¹nxa³lho³li¹. Txa²-wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Jã¹nxe³yah³lxin¹ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² a²ẽ¹nãu³a¹ i³ye³kxi²nha²sxã³ ten³jau³xa² yã¹nxe³jau³lxi³ khãuh³lxa³txi³nx2ti³kxai²nãn²tũ³, hã¹i¹nxe³sxã³ wain³txi³ kã³sa²tẽ³je¹jah³lxi³hẽ¹la². Nxe³sa³kũx¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wet¹sa²jah¹la² wi¹lhin¹jah¹lai²la¹xã¹. Sa²yo²we¹-nha²jah¹lai²la¹xã¹. Na¹ha²kxai³ hã¹i¹nxe³sxã³ yo²i²sa²tẽ³a¹tũ¹xã¹. Na¹ka³tũ³sa²wai³wait³sxã³ wi¹kã³a¹tũ¹xã¹. Nxe³jah³lxi³hẽ¹la². Ju¹ta² wain³na³la².

O³ve²a² i³wã²lo³kxah³la² yã¹yxah³lxin¹jau³su²

5 1 Wxa²yah³la²nãu³xai²na² hxi³kan¹ya³nx2ti³tũ³ka³txi³ i³nxai²-na² i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Wxã²yã¹nxe³sxã³ yah³lo²hũ³nũn³te²sa¹wa². Txai²na¹xai²na² a²kxã³nxã² Je³su² Kris²tu³jah¹la² khãuh³lxa³txi³ju³txai³tã² te²yen³na² i²a¹jah¹lai¹ta³lxa³na¹wa². Na¹ha²kxai³, yxan¹nãu³a¹, Txa²wã¹sũ³-na² hi²sen³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² wxi²kin³ti³ton³ti³hi¹tu¹wa². Nxe³tãu³nũ³ã¹wxi²kin³ti³ton³ti³hit¹sa²kah³lo²nũ³sa³ha²kxai³ nxe³jah¹lo²sa¹wa². Na¹te³-na¹xai²na², txa²yo²ka³nãu³a¹ whã²na¹ ain³nha²sxã³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². 2 Nxe³nx2ta¹te³nah¹lxi¹: Txa²wã¹sũ³na² a²wẽ³ha³lxi³yu³ta² yo²i²nx2tain¹te³-nai¹ti³tu³wa². A²nxe³tũ³ka³txa² wi¹sa²hau³ko³txain¹yah³lxi³hẽ¹la². Wi¹lhin¹te²a²wa³kxẽ³yah³la² a²ka³yxuh³xa² o³ve²a² i³wã²lo³kxa² wi¹lũ³yhai¹tain¹jut³Sũ³-nxe² nxe³tain¹yah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, sa²ye³so¹nha²nxa³sxã³, wi¹wi¹nxe² sa²hau³ko³txain¹yah³lxi³hẽ¹la². Yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³:

—~U³lha³nhã¹. Kwa² ten³nxa³kxe³su² ha³lo²lot³sa²te³lhã³ sa²na³na¹. Yah³lxin¹jau³su² sa²hau³ko³txain¹yah³lxi³txa³hẽ¹la². Hã¹iyxã¹ta¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² a²ẽ¹nãu³ãn¹jau³xa² so¹lxi³ te³ni², a²sa³wi³ha³lxa² hxi²nũ¹nũ³hai¹na¹ju³ta³nũ³a² te³ni², na¹xã¹. Hai³txi³ kwa² a²yo³ha² so¹lxi³yo²kwã³na¹jau³la³ o²la³kxin²nxa³xã¹. Nxe³yah³lxin¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na² wẽ³ha³lxa² sa²hau³ko³txain¹yah³lxi³hẽ¹la². 3 Jã¹nxe³sxã³ yo²ha³nxe³lha³txi³a²sa³wi³ha³lxa² i³kwa³na³ain¹yah³lxi³txa³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ wi¹kã³je¹tain¹-yah³lxi³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² tih³na² i³yau¹ũ³txain¹yah³lxi³hẽ¹la².

—~I³hxi²so¹sain¹sxã³ txai²yã¹nxe³sxã³ wi¹kã³ain¹txai²lã¹. Nxe³txain¹yah³lxi³hẽ¹-la². 4 Nain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³, Je³su²jah³la² o³ve²a² wã²lo³te²hũ³jah¹lai²la¹wa². Hxi³kan¹khai¹nxe³sxã³ wa³kxe³nhũ³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹lo²su² jah¹la² yxan¹-nãu³a¹ kã³nxã² i³xi³sxã³ a³ya³ti³xi²nẽ³tãu³a¹ wi¹sa²hau³ko³tain¹yah³lxin¹kxa²yo³su²kãin² wxi²kin³ti³ton³ti³hi¹txa²lxi³tu¹wa². Txa²wã¹sũ³na² wxi²kin³ti³ton³sa²tẽ³wa³-to²hi²jah¹lai²la¹wa². Te²yã¹nxe³te²hũ³sxã³ ti³hi¹txa²lxi³tu¹wa².

5 Jã¹nxe³jut³su², sax³ne³lax³ku³nãu³ i³nxai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². A²yah³lo²nãu³xa² a²yu³hẽ³nãu³a¹ yxau³jah³lxi³sxã³ sa²yo²we¹jah¹-lxi³hẽ¹la². Ya³nx2ta¹wa². Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe², a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ i³ye³kxi¹nx2ta¹wa². Wxa²yu³ta² yo²ha³kxa¹, ã³xa² a²yu³hẽ³nãu³a¹ ã³wxe³nũ¹whaun¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Wi¹wi¹nxe² ã³nhxi²nũ¹nũ³yah¹lxin¹-txai²lã¹. Nxe³ju³ta², Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹la³kxi²nẽ³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² yxo²kāin²txi³ kāin²te²lo³nha²te²su² kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² en²khai¹nxe³kah³lo²su² hī³nx2na³li¹. Yxān¹ta¹: “A²nū²a² ā³xa² yu³hē³nāu³-a¹ yxau³nū¹ha¹tū¹xā¹.” Nxe³jah¹lo²su² kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² thāi³ti³la² wi¹lhin¹sxā³ sa²hau³ko³kah³lo²su² hī³nx2na³li¹. Ta¹hxi²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ ā³xa² yu³hē³nāu³a¹ ā³wxe³nū¹whaun¹nha¹jah³lxi³hē¹la². 6Nxe³ha²kxai³:

—~Txa²wā¹sū³na² hxi²kan¹khaixl¹jah¹lai¹la¹xā¹. Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, a²nxe³jah¹la² yu³hē³nāu³a¹, yxau³nū¹jah³lxi³sxā³ sa²yxow²we¹jah¹lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, ha³lo²a² wā²nxūh¹ i³yī¹li²nū¹nx2ti³je³nāu³wa³kxa² hau³kon³na³na¹. Nain¹kxai²nān²tu³, kāin²te²lo³txa²lxi³sxā³ i³sa²nēn¹kxi¹-nx2ti³tu¹wa², Txa²wā¹sū³na²sa³. 7Jā¹nxe³sxā³, ha³lo²a² i¹li³ju³ta² yxo²ha³kxa¹, hxi²waun³ta³kxi²nha¹lxin¹ju³ta² ha³kxa², Txa²wā¹sū³na² yxo²i²txain¹yah³-lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, jah¹la² wxa²ha³lo²a² sa²ye³so¹nha²nxa³sxā³ i²nx2ti³ha²kxai³, wi¹sa²hau³ko³txa²lxi³ha²kxai³, nxe³nx2ti³jah¹lai¹la¹wa².

8Yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ha³lo²a² wi¹lāin³nha², sa²ye³so¹nyhah¹lxan³-kxe³su² wi¹li²i², nxe³jah³lxi³hē¹la². A²ta³a² i³koxl¹ko¹son²ki¹nx2ti³jah¹la² o²la³kxi¹nx2ti³sxā³, Txa²wā¹sū³na² sa²yxow²ā³sxā³ ā³na¹si¹nx2ti³jau³su² o²-la³kxi¹nx2ti³na³la². Ya²na¹la² ai³lha²thet3sxā³ tuh³ne³ki¹nx2ti³jau³hū³nxe²:

—~Āu³sa³nha¹. A²nū²a² sī³na² so¹jī²na¹tū¹xā¹. Nxe³nx2ti³jau³hū³nxe², a²ta³a² wa³ka³ton³nx2ti³sxā³ a²ta³ai²na² a²ten³ju³ta² kāi³si¹yhah³lxin¹-jau³su² o²la³kxi¹nx2ti³na³la². 9Nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³, wxāi²nān²ta³ Je³su²jah³la² kan²txi³ i³sxā³ yxo²i²jah³lxi³sxā³, a²ta³a² ün³ti³hit1sxā³ sa²-ne³khau²ki¹txain¹yah³lxi³hē¹la². Yah³lxin¹kxai²nān²tu³:

—~Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³su² te²kī³na¹xai²na² yuh³xai²nān¹ko³xai²na² yxau³ye²te²kī³kxe³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹, txai²ya¹nxe³sxā³ a²ta³a² khāuh³lxa³-txi³nē³lhī³nx2na³na¹. Hai³txi³ nūh¹ txai²na² so¹lxi³ khāuh³lxa³txi³sai¹nxa²xā¹. Ju¹ta² wi¹ko³nha¹xā¹. Nxe³jah³lxi³hē¹la². 10Yah³lxin¹kxai²nān²tu³, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³jah¹lai¹la¹wa². A²nxe³jah¹lo²su² tāu³a¹, kxā³nāu³u¹ta¹na² i³kaixl¹so¹nx2ti³ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³:

—~Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxixsā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹kxai²-nān²tu³ kxā³nāu³a¹ ha³tā³nxān²txi³ wxi²kin³ti³ton³ti³hit1sa²tē³nxa²lxa¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ti³si¹jau³su² i³kaixl¹so¹nx2ti³ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nx2ti³kxe³su²:

—~Jū¹nxe² kxān³su² khāuh³lxa³txi³nx2ti³sān²ka³tu³, nxe³nū²la² ha³-lo²a² hau³kon³ki²na³na¹. Nxe³nx2ti³tāu³a¹, Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹, āu³txi³ wxa²ē¹nāu³a¹ yxo²ha³kxa¹ i³we²nxixsā³ hxi²kan¹ti³hi¹ti², wi¹wi¹nxe², yxau²ū¹ki²sa²tē³ti³hi¹ti², nxe³nx2ti³tu¹wa². 11Jah¹la² so¹lxi³ hxi²kan¹khai¹nxe² wa³to²hi²jah¹lai¹la¹wa². Nxe³ya³nx2ta¹wa².

Pe²jah³lai²na² a²ne³ki³san¹jau³su²

12Sil³vā²nah³la² sa²yxow²we¹nha²sxā³ Je³su²jah³la² yxo²i²jah¹lai¹la¹wa². Nxe³sain¹sxā³, Pe²jah³lo²na¹xai²na² yxo²wān³txai²na² a³lu²xa³jau³xai²na² Sil³-vā²nah³lai²na² ain³kxi²so¹ki²sa²sxā³ a²hxi²ka² ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³na³la². A²nxe³na¹jau³xai²na² ha³lo²ai²na² i³kwxē²ki¹nx2ti³si¹ha¹jau³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹-

wa². A²ya³la³tũ³, Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³tāu³a¹ kãin² thãĩ³ti³la² a³lxi¹nx2ti³na³la². Nxe³nx2ti³ju³taĩ²na², kan²txi³ i³sxã³ wi¹wi¹nx² yxau²sa²tẽ³kxũ¹jah³lxi³hẽ¹la².

¹³Txa²wā¹sũ³na² i³kaix1so¹tũ³ka³txa², Ro²ma²thĩn³ thĩ¹nai²na² yxau³ye²sa²tũ³ka³txai²na², thĩ¹nai²na² wxa²ha³ti³su² tũ³ka³txai²na² a²ha³tã³nx²sa²si¹hã³nx2ti³na³la². Jã¹nx²sxã³, Mar²kah³lai²na² txa²ki³lha³lhũ³ye²sa³jah¹lai²na² a²ha³tã³nx²sa²si¹hã³nx2ti³na³la².
¹⁴A³lxi²waun¹nha¹ju³ah³lxi³sxã³ wi¹li³hen³txi³nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² a²hãu²ju³ta² yxau²xai³yah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nha²wa².

2 Petro

1 1Si³māu² Pe²jah³lo²na¹xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² a²sa³. wit3sa¹wa². A³lxi²sa³ha²kxai³ a²wa³kxēn³no³sa²kah³lo²sa¹wa². ĩ³sa²si¹hā³sa²kxah³lo²sa¹wa². Nxe³sa³ha²kxai³ wān³txa² ũ³wha²li¹lhxā³ ũ³hū²xai³nx2ta¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹sū³nu²su² ha²kxai³ wain³ju³ta² so¹lxi³ kāi³jah¹lai²la¹wa². Kō³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² sa²wa²su¹-tē³jah¹lai²la¹wa². Nxe³jah¹lo²su² ha²kxai³ ĩ³yo²ĩ²a¹wa². ĩ³yo²ĩ²a¹ha²kxai³ wain³te²lot3sa²jah¹lo²sa¹wa². Nxe³sxā³ txai²yā¹nxe² yo²ĩ²yah³lxin¹te² ĩ³-nxai²na² ũ³wha²li¹lhxā³ ũ³hū¹nx2ta¹wa².

2Nxe³nx2ta¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² sa²kxai³-lu² nxe³ya³sxā³ kāin² thāi³ti¹la² a³lxi¹nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²kwai³nāũ³a² ā³nhāũ²no³txa²lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nha²wa². Wi¹-la³la³kxi²nūh¹yah³lxi¹nha²kxai³ ā²la² kāi²non³sxā³ nxe² ai³nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa².

Txa²wā¹sū³na² ĩ²sxā³ ĩ³sa²so¹nē³jau³su²

3Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² Nū³kxūn³ta² Si³yxau³jah¹lai²la¹wa². Wxi²kin³ti³ton³ju³ta² kāin²khaix¹lnx2na³la². Wi¹ju³ta² so¹lxi³ kāi³jah¹lai²la¹wa². Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a³la³kxi²si¹nhē³jah¹lai²la¹wa². ĩ³kaix¹so¹nē³na²hē³la². Nxe³nē³lha²kxai³ ka³te³na² wi¹tāu³la³ ya²la³tu³ ũ³hū¹nhē³na³la². Nxe³ju³tan¹te²-kxa³yan³tu³ a²ya³la³tu³ wi¹lhin¹ti¹hi¹tē³na³la². Txa²wā¹sū³na² a²nū³kxūn³ju³tan²tu³ ĩ³hxi²kat1sa²so¹nē³na³la². Ju¹tai²na² a³la³kxi²ki³tā³la². 4Nxe³ki³sa³ha²kxai³ yen³kxa² wi¹khaix¹te²a² ũ³hū¹nhē³te³lhxā³ ĩ³ye³u¹nhē³na²hē³la². Oh³xan¹te²a² yo²kwain³kxa² Txa²wā¹sū³na² yā¹nxe² yo²kwain³kxa² ĩ³wet1si¹nhē³ju³ta³-nū³a² ten³si¹nhē³jau³su² ĩ³ye³u¹nhē³na²hē³la². Jā¹nxe³ha²kxai³ oh³nān¹te²a² yo²kwain³kxa² nxũ²kwai³yxau³nē³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² e²nain¹te²-la³ yo²kwain³kxa² ā³wa²sut1sxā³ yxau³hĩ³ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na² e²nain¹te²la³ yo²kwain³kxa² ĩ³kō³nxe³kxi²nē³te²ju³hē³la², nxe³ha²kxai³la². 5Jā¹nxe³ha²kxai³lu¹ ĩ³nxũ²kwai³lxũ¹jah³lxi³hē³la². Kxān³su² yo²ĩ²yah³lxi³ta¹hi¹nhē³la². Jā¹nxe³sa²tē³-jah¹lxi³hē³la². Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²e¹nāũ³ai²na² ĩ³wi¹lhin¹jah³lxi³hē³la². Nxe² ĩ³wi¹lhin¹yah³lhin¹kxai²nān²tu³ kāin² wi¹kō³nha¹jah³lxi³hē³la². 6Nxe² wi¹-kō³nha²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wain³txi³ ain³nha²sxā³ a²hoh³lxi³si¹jah³lxi³hē³la².

Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ khāuh³lxa³txi¹nx2tain¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²kan²txi³ yxo²i²jah³lxixi³hē¹la². Kan¹txi³ yxo²i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxixi³ kái³nha³jah³lxixi³hē¹la². 7Nxe² kái³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹ye²nha¹-jah³lxixi³hē¹la². Wi¹lhin¹ye²nyhu¹ah³lxin¹kxai²nān²tu³ a³lxixi³waun¹nha³jah³lxixi³hē¹la². 8A²nxe³ju³txai²na² a²yxo²ha³kxa¹ wxa²e¹nāu³ai²na² wi¹lān³so¹yah³lxin¹-kxai²nān²tu³ wi¹lān³sa²si³tē³kxah¹lxin¹kxai²nān²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a³la³kxi² kái³non³yah³lxixi³hi³nxa¹lxa². Kwa²-toh³lxa³ti³sa²yah³lxa³nha²kxai³ au³txi³ wxa²e¹nāu³ai²na² ā³ten³yah³lxixi³nha²kxai³ nxe³yah³lxixi³hi³nxa¹lxa². 9Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a² i²li³te²i³nxai²na² ju¹ta¹na² sa²kxai³-lu² taut3ton³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ye³han³jah¹lo²hū³yah³lxixi³nha²kxai³ a²nū²a² u²lxixi³ten³sa²tā³xajah¹lo²hū³yah³lxixi³nha²kxai³ nxe³yah³lxixi³hi³nxa¹lxa². A²kxā³nxān¹ju³ta² nxe³wā²na³yah³lxin¹kxa² yā¹yxah³lxixi³hi³nxa¹lxa². A²kxā³nxai³tā² kō³nxe³ti³ kái³-yah³lxin¹ta¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³wa²su¹txa²lxixi³ta¹ti²tu³wa². Nxe³kxe³su² nxe³wā²na³yah³lxixi³hi³nxa¹lxa².

10Jā¹nxe³ha²kxai³ txa²wā³tā³sa²yah³lxixi³lxa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³-nxa²lxixi³sxā³ i²sxā³ ā³yū³so¹nx2ti³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³ta¹na² yxo²i²nha²khai¹nxe³jah³lxixi³hē¹la². Nxe³yah¹lxin¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ a²nū²a² ye³han³jah¹lo²su² te²a² ā³ya³hi²te²hū³nxe² kō³nxe³ti³ kái³ju³ta² kái³yah³lxixi³to³hixi³nx2nxa¹lxa². 11Jā¹nxe³jut3su² wi¹li²nyhah¹lxin¹kxai²nān²-tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² jah¹lain²txixi³ kō³nxe³ti³ kái³kixi³ju³ta² ā³wa²su¹tē³jah¹lain²txixi³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³-wih¹sxā³ yxau²sa²tē³yah³lxin¹ju³ta³nū³a² i³hau³kō³tūh¹nx2ti³tu¹wa².

12Jā¹nxe³jut3su² ā³wi¹yhah³lxin¹ju³ta³nū³su² ten³khaix1sa³ha²kxai³ wān³-txai²li² i³tih³nxe³nx2ti³jau³xai²li² āh¹ e³kxi²nha² ai³yah³lxin¹jau³nū³su² i³hen³txi¹nx2ti³to³ha¹tu¹wa². A²nxe³jau³xai²na² wān³txai²li² i²yah³lxin¹jau³-xai³ta³lxa²na³la². Ya²la³lyau³xain²txixi³ wi¹kō³nh³yah³lxin¹jau³xai³ta³lxa²na³la².

13Jā¹nxa¹jut3su² ha²kxai³ yuh³xan¹kō³xa² yxau²xai³la¹te²tu³ āh¹ e³kxi²nha² ai³yah³lxin¹jau³nū³su² i³hen³txixi¹nx2ti³to³ha¹tu¹wa². Ju¹ta¹li² wain³nha¹. Nxa¹nha²wa². 14Jā¹nxa¹jut3su² ye³jen¹na² ya³lu²na¹tu¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² e³lē³na¹ i³hen³txixi³sa³na²hē³la². 15Nxa¹ha²-kxai³lu¹ ya³lu²na¹hi¹nān¹te²tu³ txa²yxo²wān³txa² i³hen³txi¹nx2ta¹jau³xai²na² nxe³wā²na³sxā³ tū¹kxi¹nx2ti³kxa²yan³txixi³nū³su² hxi²waun³txixi³sa³nha²wa². Nxe³sa³ha²kxai³ āh¹ e³kxi²nha² ai³yah³lxin¹ju³ta³nū³a² hxi²nū¹nx2ta¹tu¹wa².

Kris²tu³jah¹la² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i²jau³su²

16Nxa²ha¹te¹ a²kxā³nhxi¹nai³tā² wān³txa² i³hen³txi¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a³ka³nxixi²sxā³ wā³li²-ju³ta³nū³a² i³hen³txi¹nx2ta¹ha²kxai³ Jah¹lai²na² nū³kxūn³sxā³ yxau²xai³ju³ta² i³hen³txi¹nx2ta¹ha²kxai³ nxe³nx2ta¹ta¹ti²tu³wa². A²nxe³jau³xai³tā² hai³txi³ txa²wā¹yah³la²nāu³u¹ta¹nān¹jau³xa² i³ye³wā³nxin¹sxā³ i³tih³nxe³nē³jau³sxa³-tai¹ti²tu³wa². Nxe³yān¹ta¹ txai²na² txa²nū³ka³txixi³nāu³xai²na² txa²wā¹yen³nāu³a² i²si¹na¹ju³khai³su² nū³kxūn³sxā³ kái³ju³ta² so¹lxixi³ i³hen³txi¹nxa²lxa¹hē³la².

17 Jā¹nxe³sxā³ i²si¹na¹ju³tai³tā² nxe³te³nah¹lxī¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹-
lai²na² Txa²wā¹wi³na² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³te³hi²sen³kxai³lu²
Je³su² Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² i³sa²nēn¹kxi² nxe³ye²nyha¹na²hē³la². Nxe³te³na¹
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lain²txi³ Wxi²kin³ti³ton³txa² Si³yxau³jah¹lain²txi³
wān³txa² wi¹lhin¹ti³hit¹l¹ju³su² e³kxi²na²hē³la². E³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Jah¹lai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txa²ki³lha³lxa²khai³xai²la¹-
wi¹. A³lxī²khaix¹na¹kxah³lai²la¹wi¹. Wi¹lxon³kxi²khaix¹lsa²kxah³lai²la¹wi¹.
Nxe³na²hē³la². 18 Nxe³jau³jau³xai²li² txa²ne³nxē³na² ain³kxi²si¹na¹hē³la².
Oh³xan¹te²a² e³kxi²jau³xai²la¹wa². Wā³la³ka³txa² ka³la³ya³sain¹si¹nhī¹nai³-
tā² wān³txa² jau³jau³xai²na² ain³kxi²si¹na¹hē³la².

19 Jā¹nxe³kxa²yu³su² wān³txa² au³hxai²ti³ai¹tān¹jau³xu¹tai²na² ya²la³tu³-
khai¹nxe³jau³su² ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xu¹tai²li² wi¹lain³kxi²ki³jau³xai²la¹wa².
Lā³pi³āu²te³na² te³hū³na³la². Nxe³te³na² ha³lo²a² ka³nxah³ju³ta² sa²kxi³kxi²nē³na³-
la². Ī³ha²te¹sa²te³te²ju²hē³la². Ī³yū¹li²nxā³ta³lxa¹ hi³ka²ta³a² a³li³xi²nxā³hī¹nān¹te²tu³-
i³kox¹lko¹sa²te³te²ju²hē³la². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² wān³txa² au³hxai²ti³ai¹tān¹jau³la³
ha³lo²a² wxā³ju³ta²nū³a² hxi²kan¹txi³ i²ki³sxa³ju³ta²nū³a² i³ya¹ū¹jau³xai²la¹wa².
Txa²wā¹e¹nāu³ai²na² i³ko²ko²txa²nhe¹nhē³jau³xai²la¹wa². 20 Jā¹nxe³jau³xa² au³-
hxai²tān¹jau³xu¹tai²na² Txa²wā¹sū³na² ha³teh³nxā³nxai²nān¹jau³su² ta¹hxai²hē³la².
Nxe³jau³jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² hxi²ki³la³ kwa²to³toh³lxī² si³yxau³tāu³su²
ti³hi¹tain¹ta¹hxai²nxā³hē³la². 21 Hai³txi³ a²nū²khai³su² te²li² hxi²kan¹txi³ wān³txa²
ha³lo²a² wxā³ju³ta²nū³a² i³ya¹ū¹nhē³te²sxa³yu²hē³la². Nxe³yan¹ta¹ Txa²wā¹sū³na²
Yāu³ka³jah¹lo²su² wi¹lhin¹khaix¹l¹ah¹lo²su² te²a² hxi²ki³kxai³lu² a²nū²a² a²nxū²-
kwa¹si¹wih¹sxā³ i³ya¹ū¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Yxo²i²sxā³ hxi²kan¹ki³lxo³tū³kā³txa² i³ya¹ū¹nhē³jau³su²

2 1 Nxa²ha¹te¹ a²kxā³nxai³tā² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ki³lxo³te²a²
wxā³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³nu¹jā¹nxe² wxā³ain¹tu¹wa².
Ā³ke³tū¹nx2ti³ha³ta²wa². A²nxe³te²na² wān³txa² ka²yāu¹ka²yāu¹jau³xa²
hāi³a² i³hen³txi¹nx2tai¹nha³ta²wa². A²nxe³jau³xa² i³hen³txi³nx2tain¹-
jau³nū³a² kāin² ki³han³jau³nū³ai²la¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na²
txa²wā¹ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² wxa²wa²su¹tē³kxe³su² te³nai¹nxā³lho³la²:

—~Ki³han³jau³xai²la¹wi¹. Je³su²jah³la² wxa²wa²su¹tū¹nhē³lxa³hē³li¹.
Yxo²i²ain¹yah³lxī³txa³hē³li¹. Nxe³jau³xa² he³la³kxi³su² i³hen³txi³nx2tai¹-
nha³ta²wa². Yxān¹ta¹ kāin² ki³ha³nai¹nha²kxai³ wa³su¹txi³ ye³jen¹na²
ya²lun¹txa²hxa³nain¹tu¹wa², ko³nxe³te³sxā³ i³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹tū³kā³txa²-
sa³. 2 Jā¹nxe³jut3su² tū¹kā³txai²li² ki³han³jau³xa² so¹lxī³ e³kxain¹tu¹wa²:

—~Ko³nxe³ti³ ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹ki³kxa² ha³tā³nxān²txi³ wain³na³li¹.
Nxe³jau³jau³xai²na² e³kxai¹nha³ta²wa². Nxe² e³kxain¹kxa² ha³tā³nxān²txi³ wxa²-
nū³kā³txi³ i³nxai²na² ain³kxain¹kxa² yāx¹te²a² yū³yah³lxī¹nha³ta²wa². Ko³nxe³ti³
kāi³ain¹kxa² yā¹nxe² kāi³yah³lxī¹nha³ta²wa². Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wān³txa²
wain³jau³xa² ya²la³tu³tū³na² ko³nxe³ti³hit¹l¹ah³lxī¹nha³ta²wa². 3 Jā¹nxe³jut3su²
tū¹kā³txai²li² ā³ke³tū¹nx2tai¹nha²kxai³ kāin² yen³kxi³hain¹tu¹wa². Ko³nxe³-

ti³ kãi³ai¹nha²kxai³ yen³kxa² kãin² so¹sxã³ hãi³a² ũ³wha¹ain¹tu¹wa². Nxe³kxa² ha³ta³nãx²txi³ nxe³hi¹nãn¹te²tũ³ ko³nxe³ti³ i³yil¹li²hain¹ju³ta² yũ³tu¹wa². I³yil¹li²hain¹jah¹la² ye³te³nxa² i²ain¹tu¹wa². Ko³nxe³ti³ i³yil¹li²hain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kãin² khãuh³lxa³thin¹sxã³ yxau²xai³lain¹ju³ta²nũ³a² yũ³yah³lxi³tu¹wa².

4Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² kxã³nhxi¹nu¹ta¹na² oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² ka³lxa²nxa³te²a² nũ³ka³txu¹ta¹na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²a³ain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² ko³nxe³ti³ kãi³ai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² tũ¹ka³txai²na² tẽ³sxã³ ai³sxã³ kan²txi³ ũ³tũ¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³nxah³-khaix¹nxe³je³na² ũ³tũ¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kxã³nãu³a¹ ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxa² yo³ha² ũ³hũ¹ain¹ju³ta²nũ³ãn¹te²kxa³ya³lhu² ũ³tũ¹kxa² wxẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 5Te²ya¹nxe³kxe³hũ³ju³kxai³lu² kxã³nhxi¹nu¹ta¹na² No³e²ah³lu¹ta¹na² yxau²-xai³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³hi¹nu¹ta¹na² a²nũ²a²nãu³xu¹ta¹na² No³e²ah³la² i²yxau³kxain¹tũ¹ka³txu¹ta¹na² yo²i²ain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². No³e²-ah³lu¹ta²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² wain³ju³xa² ye³ka³lxa¹txi³ kwẽ³kon³tãu³a² i³hen³txi³kxan²ti³ hai³txi³ sa²yo²we¹tain¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ka³-tũ³ta¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² i²yau³xa² kãin² wẽ³hã¹si¹ha²kxai³ ka³wã¹lxa² kãin² hũx¹lsi¹ha²kxai³ yuh³xan¹ko³xai²na² txa²wã¹ha³lo²ai²na² whãi¹na¹ ã³tũ¹kxa² sa²sai¹ti³hi¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ No³e²ah³lu¹ta¹na² so¹lxi³ a²wẽ³hã¹lxi³-yu³txu¹ta¹na² a²nũ²a² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³te²a² so¹lxi³ wxa²wa²sut¹lxsã³ hi¹nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Yxãn¹ta¹ Sũ³na² sa²yo²a³te²nãu³xa² sa²kxai³lu² i³lo³nxe² ya²lun¹ta² hxa³nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 6Te²ya¹nxe³jut³su² kxã³-nhxi¹nu¹ta¹na² a²nũ²a²nãu³xu¹ta¹na² So³to²ma² nũ³ka³txu¹ta¹na² Ko³mo²ra² nũ³ka³txu¹ta¹na² nxe³sxã³ kãin² ko³nxe³ti³ kãi³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² sxi²je³nu¹tã² ũ³thũ²hxa³tain¹ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³ Sũ³na² wãn³txa² a²e¹nãn¹ju³kxai³lu¹:

—~A²nũ²a² i²li³te²su² te²nũ³a² ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxa²yan³ti³su² a²yo³ha² ko³nxe³ti³ i³yil¹li²hai¹na¹kxe³nũ³su² a³la³kxain¹tũ¹xã¹. Nxe³nha²ta¹hxai²-hẽ¹la². 7Nxe³sxã³ yuh¹xan¹ko³nãu³a² kwa²ten³sa²tã³tãu³a² Lo³ah³lu¹ta¹na² so¹lxi³ wi¹lhin¹ta² kãi³jah¹lo²su² ye²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nũ²a²nãu³-xai²na² a²yo²ha³kxa¹ kuh³lxa³thin¹sxã³ ko³nxe³ti³ wa³nĩ³lo³nai¹nha²kxai³ wai³nxa³ju³ta² so¹lxi³ kãi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 8Nxi¹nha²kxai³lu¹ Lo²ah³lu¹-tai²na² sa²kxai³lu² a²e¹nãn¹ju³kxai³lu²:

—~Tũ¹ka³txai²na² ko³nxe³thin¹ju³ta² so¹lxi³ kãi³sa²tẽ³ain¹nĩn²tã¹. Nxain¹-ju³ta¹na² txa²e¹nãu³a² au³txi³ i^hnhã¹. Te²ya¹nxa² kãi³a¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹. Yxo²kwĩ¹kxi²sa³nha¹. A²e¹nãn¹ju³xa² Lo²ah³lu¹ta¹na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-ju³tan¹te²kxa³yan³tũ³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² Lo²ah³lu¹ta¹na² so¹lxi³ sa²sai¹xi²sãn²nũ²la² sxi²je³nãn¹tũ³ka³txa² whãi²na¹ ya²lu¹ta¹lxa²hxa²tain¹ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 9Nxe³ju³ta¹na² Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxa² i²kĩ³te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³kĩ³sa²kxai³ a²nũ²a² wi¹lhin¹ti³hi¹te²na² ko³nxe³ti³ju³ta² i³ha¹txi²nhain¹-kxai²nãn²tũ³ Txa²wã¹sũ³na² nxũ²kwai³lxũ¹nũ¹hain¹tu¹wa², ko³nxe³ti³ kãi³kxa²yan³ti³sa². Te²ya¹nxe³kxe³hũ³nxe² wi¹lhi¹nai¹nxa³te²a² kãi³kxa² yo³ha² ũ³wha¹ũ¹hain¹tu¹wa². Kxã³nãu³a¹ a²nũ²a² a²yo²ha³kxa¹ kãi³ain¹kxa² yo³yhu³ta²

ũ³hũ¹je³na³kxa² ũ³wha¹nũ¹hain¹tu¹wa². 10Nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ kã³tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² kuh³lxa³thin¹sxã³ o²la³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta² so¹lxi³ yxo²kwai³nai¹nha²-kxai³ yuh³xai²nãn¹te²a² kuh³lxa³thin¹kxi²ju³ta² yxau²xai³lain¹na³la². A²nũ²a² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² wãn³txa² sa²yxoa²ain¹na³la². Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³-a² yuh³lai¹nxa³sxã³ ko³nxe³te²lot³sxã³ e²nai¹nha²kxai³ a²nũ²a² hxi²kan¹jah¹la² yuh³lai¹nxa³ha²kxai³ ain¹kxa²yu³su² a²e¹nãu³a² te³nain¹kxa² so¹lxi³ kã³sa²tẽ²ain¹-na³la². Te²yã¹nxũn³sxã³ oh³xan¹te²nãu³xa² yuh³lxa¹nxa³sxã³ ko³nxe³ti³hit¹jau³su² e³kxi²nũ¹hain¹na³la², ko³nxe³tũ³kã³txa²sa³. 11Nxain¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ta¹ oh³xan¹te²nãu³xa² nũ³kxũn³txi³ wa³to²hi²tũ³kã³txi³su² ha²kxai³ hxi²kan¹-txi³ wa³to²hi²tũ³kã³txi³su² ha²kxai³ nxe³te²a² ha³ta³nxãn²txi³ te²yã¹nxe³jau³xa² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a²yen³nãu³a² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²si¹jau³nũ³su² e³kxai¹nxa³wa³. 12Nxe²nxa³ha²kxai³ yuh³xai²nãn¹te²a² ko³nxe³ti³ kã³tũ³kã³-txa²kxai³lu² ka³yxuh³xa² yã¹nxain¹na³la². Nxe³te²a² ka³yxuh³xa² kwa²ha³lo²a² ai³te²ju²hẽ³la². Ai³te³na¹, a²nũ²a² hi²sen³kxai³lu² wa³ka³to³kxi²sa²ha²kxai³ a³-nan³kxi²te²ju²hẽ³la². ĩ¹li³ju³ta² te³nain¹kxai²nãn²tu³ ai³lyain¹te²ju²hẽ³la². Sũ³na² wãn³txa² nxũ²kwai³yxau³te²sxa³yu²hẽ³la². A²nxe³ tũ¹kã³txai²nãn²tu³ te²yã¹-nxain¹na³la². Yen³kxa² ko³nxai¹nxa³kxa² ko³nxe³ti³hi¹tain¹na³la². Jã¹nxe³jut³su² tũ¹kã³txai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³hũ³yai¹nha²kxai³ i³ya²lut¹sxã³ hxa³tain¹tu¹wa². 13Ko³nxe³ti³ kã³ai¹nhxai²na²hẽ³ nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kã³in² khãuh³lxa³tain¹-tu¹wa². A³lan¹ta² hã¹nxa² ko³nxe³ti³ wa³nĩ³lon³ju³ta² so¹lxi³ yxo²kwai³nain¹na³la². Yain³kxi²nyhu¹ah¹lxin¹kxai²nãn²tu³ ãu²lxa²thin¹yah¹lxi¹nha²kxai³ ko³nxe³ti³ kã³-yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹tãu³a¹ kwa² wi¹lhin¹ki³lxo³yxah¹lxi¹lxa². 14Txu¹ha² ã³xai²la³ tã³nxã² in³txã² ã³xai²la³ tã³nxã² ũ³whĩn¹ta³kxi²nyhu¹ju³ta² so¹lxi³ te³nain¹na³la². Ko³nxe³ti³ kã³ju³ta² so¹lxi³ o²la³kxain¹na³la². A²nũ²ai²na² kũ³we²-ki²la² yxo²i²xa³te²a² ko³nxe³ti³ kã³si¹ju³ta³nũ³su² o²la³kxain¹na³la². Ko³nxe³ta² yxo²kwain³kxa² so¹lxi³ a²e¹nãu³ai²na² wa³kxi³ wxẽ³nhain¹na³la². Nxe³ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai²li² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹lain¹ju³ta³nũ³a² yũ²na³la². 15Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxoa²we¹tĩh³na² ĩ²ain¹ta¹ tĩh³nu² ã³lxi³tĩh³nai²na² ai³lain¹sxã³ tũ¹kxi²nyhain¹na³la². Ba³la³ãu²ah³lu¹ta²na² Be³o²rah³la² a²ki³lha³lxu¹-tai²nãn²tu³ ã³nxai³tĩh³nain²txi³ ai³lain¹na³la². A²nxe³jah¹lu¹ta²nãn²ta³ ko³nxe³ti³ kã³ju³ta² yo³ha² yxo²kwain³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 16Yxo²kwain³ta¹ ju³mẽn²-tu¹ta²na² ka²va¹la²hũ³te²a² ã³ka³ti³wxe²xai³tãu³a¹ hai³txi³ ju³mẽn²to²te²na² hxi²kan¹txi³ a²nũ²a² wãn³txa² e³te²sxa³yu²hẽ³la². Nxe³kxan²ti³ ju³mẽn²tu¹-tai²na² hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² wãn³txu¹jã¹nxe³sxã³ Ba³la³ãu²ah³lu¹ta²nãn²tu³ ĩ³kwai²kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². ĩ³kwai²kxi²ha²kxai³ Ba³la³ãu²ah³lu¹ta²na² wen¹te²hũ³te²a² ĩ³yo²kãin²ti³nha²ju³tu¹ta²na² ã³nhãu²no³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

17A²nxe³ju³ta²na² ko³nxe³ti³ kã³ain¹tũ³kã³txai²li² ka³wã³lxa² yã¹-xain¹na³la². ĩ³yau³xa² hxa³kxai²nãn²tu³ ka³wã³lxi²na² te²te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxain¹na³la². O³si³nai²na² yã¹xain¹na³la². It³ta² ũn³jau³xa² kwa³sa²tã³te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxain¹na³la². A²nxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²-wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² a³ya³txain¹tu¹wa². Ka³nxah³sa²tẽ³jen³nũ³a² ã²la²

ãu¹la³kxi²ta¹hxai²hê¹la². 18 A²nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² wai³-
nxa³ju³ta² so¹lxi³ yxau²ho³hain¹na³la². Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² i¹li³te²a²:

—~Kõ³nxe³tĩh³na² ã³na¹sxã³ ã³waix3kxi²na¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³su² kxai²nãn²tu³
tũ¹ka³txai²na² hi²sen³su² te³nai¹nxa³wa². Te³nai¹nxa³ha²kxai³ yxo²kãin²e³ai¹-
nha²kxai³ wãn³txa² toh³lxi³jau³xa² kwa² i³kãi²no³nha²si¹jau³xa² e³ai¹nha²kxai³
nxe³ain¹na³la². Nxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kuh³lxa³thin¹sxã³ o²la³kxi²si¹-
hai¹nha²kxai³ yuh³xai²nãn¹te²a² yxo²kwain³kxa² ã³si³te³kxi²si¹hai¹nha²kxai³
nxe³si¹jau³su² ã³ke³tũ¹nũ¹hain¹ju³ta² te³nain¹na³la². 19 Nxain¹te³na¹ kõ³nxe³tũ³-
ka³txai²na² wi¹lhin¹ki³lxo³jau³xa² e³kxain¹na³la². Te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wãn³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xa² sa²yxo²we¹jah³lxin¹kxai²nãn²tu³
ã³wa²sut1sxã³ yxau³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³jau³su² ã³ke³tũ¹si¹hain¹jau³nũ³su² e³-
kxain¹na³la². Nxain¹ta¹ txũ¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² kõ³nxe³ti³ kãi³te²lo³tain¹na³la².
Nxe³ju³ta² yen³kxa² i²li³ju³tai²na² hxi²kan¹txi³ wa³ka³to³ki³sxa³kxai²nãn²tu³
nxe³ju³ju¹tai²na² sa²kxai³lu² sa²yxo²we¹ki³tãu³lot3hĩ³ki³tã¹la². Te²u¹jã¹nxain¹na³-
la². 20 Jã¹nxain¹jut3su² a²wi¹lhi¹na² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹lai²na² ã³wa²su¹tũ¹nhẽ³jah¹lai²na² i²nyhain¹na²hẽ³la². Nyhai¹nha²kxai³
yuh³xai²nãn¹te²a² kõ³nxe³ti³ kãi³kxe³su² ã³wa²su¹tain¹na²hẽ³la². Nxe³yãn¹ta¹ hã²-
wxãn³txa³ yuh³xai²nãn¹te²a² kõ³nxe³ju³ta² ãh¹ o²la³kxain¹kxai²nãn²tu³ nxe³te²a²
yuh³xai²nãn¹te²a² kõ³nxe³kxe³su² wa³ka³to³tai¹nhĩ³nx2na³la². A²wi¹lhi¹nãn¹ju³ta²
wai³nain¹na²hẽ³la². Yxãn¹ta¹ nxe³hĩ¹nãn¹te²tu³ kõ³nxe³ti³ju³ta² ã³kãi²no³tũ¹-
hain¹na³la². Nxe³sxã³ kõ³nxe³ti³ kãi³ain¹ju³ta² ã³kãi²non³kxa² yã¹nxe² kãi³ain¹kxa²
yo³ha² ã³kãi²non³nũ³tu¹wa². 21 A²wi¹lhi¹na² tũh³na² wain³txi³ kãi³ain¹tũh³na²
i²ain¹na²hẽ³la². Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹lhin¹jau³xai²na² sa²yxo²wet1sxã³
kãi³ain¹na²hẽ³la². Ju¹tai²na² wain³na³la². Yxãn¹ta¹ kxã³nãu³a² tũh³na² wain³txi³
i²ain¹tũh³na² sa²kxai³lu² sa²yxo²ã³ain¹na²hẽ³la². Nxe³ju³tai²na² wain³ti³he¹-
nx2nxa³wa². Nxe³ain¹jut3su² kõ³nxe³tain¹ju³ta² ã³kãi²no³ta³la². 22 Jã¹nxain¹jut3su²
wãn³txa² ti³yau³xu¹tai²na² wãn³txa² yã¹nxain¹na³la². Nxe³jau³xa²sa¹:

—~Wai³a³lxa² i³nih¹kxai²nãn²tu³ a³luh³te²ju²hẽ³li¹. Hã²wxãn³txa³
ye³jen¹na² ã³wã³li²sxã³ a³luh³jau³xai²li² ãh¹ i³yai³nxi²te²ju²hẽ³li¹. Nxe³-
jau³jau¹xai²li² nxe³hxai²na²hẽ³la². Te²yãx1jau³xa² ãh¹lxi³jau³xa²sa¹:

—~Yxa³kxi³su² te²a² ha³lo²a² kwã¹kwãn¹ju³ta² kwa²sxa³te²ju²hẽ³li¹.
Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a² hi²sen³kxai³lu² yxa³kxai²na² tẽ³sxã³ wxa²hĩ³la³kxa²
han³ka²txi³nũ¹hĩ³nx2na³li¹. Wxa²hĩ³la³kxi² han³ka²txi³nũ²la² hã²wxãn³txa³
ye³jen¹na² te²yxa³kxain²txi³ wã³li²sxã³ ha³lo²a² kwã¹kwãn¹ju³ta² ãh¹lxi³sxã³
kwa²sxa³xi²hĩ³nx2na³li¹. Nxe³jau³jau¹xai²li² nxe³hxai²na²hẽ³la². Jã¹nxe³-
jut3su² tũ¹ka³txai²na² kõ³nxe³ti³ kãi³tũ³ka³txai²na² yxa³kxa² yã¹nxain¹na³la².

Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² a³ka³nxi²sxã³ wxã³ju³ta²nũ³su²

3 1 Txa²wã³tã³yah³lxĩ¹lxa². A³lxĩ¹nx2ta¹nha²wa². Ha³teh³nxã³nxa² ũ³whã²-
li¹la³kxi¹nx2ta¹tai²ti²ti¹. Jã¹nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹txã³nxai²na²
sa²kxai³lu² wxa²ẽ¹nãu³ai²na² wã²nxũ¹hãin³nyhah¹lxin¹kxa² wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³
wã²nxũ¹hãin³nha²yah³lxin¹ju³ta²nũ³a² ten³sa³nhai¹. Nxe³nx2ta¹jau³su² nxe³-

ye¹nx2ta¹wa². 2 Wãn³txa² kxã³nxu¹tai²nãn¹jau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² hen³txi³si¹tũ³kã³txu¹tai²nãn¹jau³xa² i³sa²wa³la³kxi¹nx2ti³ha²kxai³ wãn³txa² Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² txa²wã¹e¹nãu³ai²na² sa³hau³-ko³tũ¹nhẽ³jah¹lai²na² wãn³txa² kwa³na³kxi²nẽ³jau³xai²tã² nxe³jau³xai²na² Sũ³na² i³kaix1so¹tũ³kã³txa² i³sa²si¹hã³ũh¹nx2tain¹tũ³kã³txa² wi¹lhin¹khai¹nxe³tũ³kã³txa² wãn³txai³tã² i³sa²wa³la³kxi¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³si¹nx2ta¹jau³su¹ nxe³ye¹nx2ta¹wa². 3 A²nxe³jau³su² wi¹li²nha¹jah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki³so³nhxan³je³-na³wa³kxa² a²nũ²a² kuh³lxa³thin¹te²a² wxã³yain¹tu¹wa². Wxã³yain¹te²kxai³lu² kuh³lxa³thin¹ju³ta² so¹lxi³ kã³si¹hain¹tu¹wa². Kõ³nxe³ti³ yxo²kwa³lxi³txa²lxain¹-tu¹wa². 4 I³ki³ha¹kxi¹nxa²lxain¹tu¹wa². Nxe³nxa²lxain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lai¹tã² wã³li²xi²jau³nũ³su² ain³kxi²ki³tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ i¹h¹nũ¹la³tã³ he¹ji¹ku¹, ki³nhai¹. Txa²wã¹yah³la²nãu³xa² ya³lu²kxi²nẽ³tai¹ti²tu³-wi¹. Yxãn¹ta¹ wã³la² i³xi²nxa³te²tai¹ti²tu³wi¹. Txa²wã¹ha³lo²a² kxã³nhxi¹nu¹tai²na² wã²nxũ¹ yũ³si¹jau³nũ³su² i³ye³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ta¹ nxe³hi¹nãn¹te²tu³ ha³lo²ai²na² wã²nxũ¹ yũ³hi¹nu¹jã¹nxe² ai²sa²te³te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ wã³li²te²-sxa³jai¹ti²tu³wi¹. Nxain¹jau³su² i³ki³ha¹kxi¹nxa²lxain¹nha³ta²wa². 5 Jã¹nxain¹jau³su² wãn³txa² a²ya³la³tũ³jau³xa² te³nai¹nxa³jau³su² kwa²sa²tã³ain¹te²ju²hẽ³la². Nxe³jau³-xa²sa¹. A²wi¹lhĩ¹nu¹tai²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² wãn³txa² so¹lxi³ e³ha²kxai³ yen³kxa² i³yũ¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Txa²wã¹oh³xan¹ko³xai²na² wã²nxũ¹ yũ³-si¹jau³nũ³su² i³ye³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³nu¹tai²na² txa²wã¹ha³lo²ai²na² yuh³xan¹ko³xai²na² i³yau³xa² sa²sai¹sxã³ wa³si³sin³ko³xa² we¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te³nu¹tai²na² i³yau³xai²na² nxũ²kwai³ye³la³nãu³a¹ ha³lo²a² wa³si³sin³ko³xa² wet1sa²te³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 6 Hã²wxãn³txa³nũ² jũ¹nxa² yan¹nãu³u¹tai²na¹ No³-e²ah³lu¹tai²na² yxau²xai³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³u¹tai²na² i³yau³xai²na² sa²kxai³lu² txa²wã¹yuh³xan¹ko³xai²li² a²nũ²a² yxau²xai³lain¹tũ³kã³txai²li² whã¹na¹ hũx1sxã³ hxat3si¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 7 Jã¹nxe³jut3su² oh³xan¹ko³xai²na² hi¹na² i²ki³-ko³xai²na² yuh³xai²nãn¹ko³xai²na² hi¹na² i²ki³ko³xai²na² nxe³sxã³ te²yã¹nxe³sxã³ hũx1sxã³ hxat3sih¹xah³lho³la². Txa²wã¹sũ³na² a²yo²wãn³txu¹txai²na² e³ju³tan¹-te²kxa³yã³lhu² ko³nxe³te²la³ a³ya³txi²kxe³nũ³a² ùh³wxe³na²hẽ³la². Nxe³te³na¹ ha³lo²ai²na² whã¹na¹ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹tai²na² we¹ta¹lun²si¹ja³kxa³nũ³su² ha³nxe²a² i³ju³ta² i³hxan³si¹tu¹wa². Nxe³tãu³ãn²tũ³ a²nũ²a² ko³nxe³thin¹te²-nãu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²ha²kxai³ ko³nxe³thin¹kxa² yo³ha² ù³hũ¹ai¹nha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wa².

8 Nxe³nxa²ha¹te¹ txa²wã³tã³nãu³yah³lxin¹te²nãu³ i³nxa² sa²kxai³lu² a³lxi¹nx2ta¹wa². Nxe³nx2ta¹ha²kxai³ wãn³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³nũ³a² ne³wã²na³-ah³lxi³txa³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a³la²ni²kxi³ju³ta² ã³ta³lo³wa³to²hi² ai³ki³ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³wa². Ye³ka³na³ka³nat3sxã³ a³la²ni²kxi³ju³tain²txi³ ye³ka³-lxa¹txi³ a³la²ni²xi²kxi³ju³tain²txi³ te²yã¹nxe² ain²na³la². 9 Nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹tai²na² e³kxi²nẽ³jau³xu¹tai²na² win¹ta²te²lxi³ wxã³nũ¹nhẽ³jau³su² ti³he¹-nxa³wa². Nxe³yãn¹ta¹ thã³ti²la² ya³nãn³ta³ki²la²sxã³ wah³nxe³nx2ti³na³la². A²nũ²a² i²li³hxa³te²lxi³ ko³nxe³ti³ kã³te²a² ko³nxe³ti³ kã³kxa² yo³ha² ù³hũ¹ain¹kxe³nũ³su²

i³ka³lxi¹lhxí²nxa³wa². Nxe²nxa³ha²kxai³ a²ē¹nāu³ai²na² i³āin²ta³kxi²nha¹jau³nū³su² wah³nxe³tu¹wa², a²ē¹nāu³ai²na² wxa²wa²su¹te³lha³ka³.

10 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxā³ju³ta²nū³a² wa³su¹txi³ wxā³tu¹wa². A²nū²a² kuh³lxa³sin¹jah¹lai²li² yen³kxa² kái³kxi²te³lhxā³ wa³su³txi³ wxā³ti³hū³nxe³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wxā³ju³ta²nū³a² wa³su¹txi³ wxā³tu¹wa². Nxe³kxai²nān²tu³ o³sī³nai²li² káin²nxon³sān²sxā³ ne³ki³son³tu¹wa². U³je³na³kai²na² i³la³kxai²na² hi³ka²ta³ai²na² nxe³sxā³ káin² i³lat¹sa²kxai³ i³hxa³nain¹tu¹wa². Yuh³xai²nān¹ta² kō³xa² te²na² yuh³xan¹ta² yen³kxa² te²na² a²yxo²ha³kxa¹ ũ³thū²ha²kxai³ i³hxn³tu¹wa². 11 Jā¹nxe³ha²kxai³ yen³kxai²li² a²-yxo²ha³kxa¹ ũ³thū²hxa³kxe³nū³su² yū³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wxa²ē¹nāu³ai²na² i²nha²khai¹nxe³jah³lxi³hē¹la². Wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ kái³jah³lxi³hē¹la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² whāi²na¹ sa²yxo²wet¹sxā³ yxau³xai³jah¹lxi³hē¹la². 12 Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³ai²na² wxā³ju³ta²nū³a² wahx³yah³lxi³n¹tāu³a² wa³su¹txi³ wxā³si¹ja³kxa³nū³su² ā³ten³jah¹lxi³hē¹la². Wxā³kxai²nān²tu³ o³sī³nān²tu³ ũ³thū²hxa³t³sa²kxai³ u³je³na³kai²na² i³la³kxai²na² hi³ka²ta³ai²na² káin² i³lat¹sxā³ i³ha³lxi³n¹hxn³tu¹wa². 13 Kxā³nhxi¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Kxā³nāu³a¹ o³sī³na² tah²kō³xa² i³yū¹ta¹ha²kxai³ yuh³xan¹kō³xa² tah²kō³xa² i³yū¹ta¹ha²kxai³ nxa¹tu¹wi¹. Nxe³na¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxi³ yū²sa²tē³tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³jau³xai²na² wxā³-si¹ja³kxa³nū³su² wah³nxe³ki³tā³la².

14 A²nxe³jut³su² a³lxi¹nx²ta¹nha²wa². Ju³ta³nū³a² wahx³yah³lxi³nha²-kxai³ wi¹lo²la³kxi¹jah³lxi³hē¹la². Sū³na² wān³txa² sa²yxo²we¹jah³lxi³hē¹la². Yah³lxi³n¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu². Sū³nu²kxai³lu² i³ye³kxi¹nx²ti³tu¹wa². I³ye³kxi¹nx²ti³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² wain³txi³ sa²yxo²wet¹sah¹lxi¹lxi¹. Kō³nxe³ti³ kái³yah³lxi³n¹ju³ta² ā³wa²su¹tu¹nx²ti³ha²kxai³ hi³na² i²nxa³wi¹. Hāu²not³sxā³ yxau³nū¹sah¹lxi¹-lxi¹. Sū³na² wān³txa² nxe³nx²ti³tu¹wa². 15 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² wxa²ē¹nāu³ai²na² sa²hau³kot³nha²si¹jau³su² Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² kō³nxe³ti³ i³yi¹li²hain¹ti³wa³-kxa² wa³su¹txi³ wxā²nxa³hē¹la². Nxe³ju³tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ Pau²lah³lai²li² txa²wā¹wā³tā³su² a³lxi²kí³jah¹lai²li² te²yāxl¹jau³su² ũ³wha²li¹la³kxi²nē³tai¹ti²tu³-wa². A²hoh³lxi³khaix¹sa²jah¹lai²la¹wa². Nxe³sxā³ i³tih³nxe³ne³te²jai¹ti²tu³wa². 16 Jā¹nxe³sxā³ Pau²lah³lai²na² ha³teh³nxā³nxān¹jau³su² jau¹xai²na² whāi²na¹ i³yau¹ū¹nhē³te²jai¹ti²tu³wa². A²nxe³jau³xai²na² wa³le³jau³xa² yū³nūn³na³la². A²nxe³jau³jau¹xai²na² a²nū²ai²nān²tu³ Sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² i²ai¹nxa³te²-nān²tu³ ā³ne³wxe³ai¹nxa³wa². A²nū²ai²nān²tu³ Sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² kan²txi³ i³ai¹nxa³te²nān²tu³ ka²yāu¹ka²yāu¹txi³ ā³ne³wxe³ain¹na³la². Nxe³sxā³ Sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ te²yā¹nxe² ka²yāu¹ka²yāu¹txi³sxā³ ā³ne³wxe³-ain¹na³la². Nxe²kái³ai¹nha²kxai³ a²ē¹nāu³ai²na² hai³txi³ wi¹lhi¹nai¹nxa³wa². Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² kō³nxe³ti³ i³yi¹li²hain¹tu¹wa². Kō³-nxe³ti³ i³yi¹li²hai¹nha²kxai³ khāuh³lxa³txi³sa²tē³ain¹ju³ta³nū³a² yū³yain¹tu¹wa².

17 Jā¹nxe³jut³su² wxāi²nān²tu³ a³lxi¹nx²ta¹nha²wa². Jau³jau¹xai²na² wi¹kō³-nha²yah³lxi¹lxa². Wi¹kō³nha²yah³lxi¹nha²kxai³ i²nha²khai¹nxe³jah³lxi³hē¹la².

Yxãn¹ta¹ nxe³yah²lxan³kxai²nãn²tu³ a²nũ²ai²na² Sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹-
txa³te²yã¹nxe² yah³lxi³te²sa²hĩ³nxa¹lxa³. Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ha³yax3khi¹nã³
yxo²i²yah³lxi¹nha³ta²wa². 18Nxe³yãn¹ta¹ te²yã¹nxe² kãĩ³yah³lxi³txa³hẽ¹la². Je³-
su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na²
sa²hau³ko³tũ¹nhẽ³jah¹lai²na² kãin² thãĩ³ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta² ã²la² kãĩ²non³ju³-
ta³nũ³a² ã³ten³jah¹lxi³hẽ¹la². Jah¹lai²li² ã²la² kãĩ²non³sxã³ a³la³kxi²nũ¹jah¹lxi³hẽ¹la².
Jah¹lai²na² so¹lxi³ sa²nẽn¹kxi²sa²tẽ³jah¹lxi³hẽ¹la². Yah³lxi¹nhĩ¹nãn¹te²tu³ sa²nẽn¹-
kxi²sa²tẽ³jah¹lxi³hẽ¹la². Jã¹nxe³na¹jau³su² nxe³ye¹nx2ta¹wa². Ta³lu²na¹wa².

1 João

Wān³txa² a²ka³teñ³yau³sxu²

1 1 Wān³txa² a²ka³teñ³ti³hi¹tē³jau³xa² ũ³wha²li¹lhxā³ ũ³hū¹nx2ti³sī¹na¹wa². Nxe³sī¹na¹jau³xa²sa¹, A²wān³txi³khaix3su² jah¹la² a²i³lxa² ā³xa² Je³su²jah³-la² a²wi¹lhīn¹khai¹xu¹ta²nān²tu³ txa²wā¹ha³lo²a² yū²nxa³hī¹nu¹ta²nān¹ju³tu³ yxau³te²su² ta¹hxai²hē¹la². Kwēn¹ta²na² yxau³nūn³te²la¹wa². A²nxe³te²a² ain³kxi², txa²wā¹ye³nai²na² i²i², wi¹wi¹nxe² i²sxā³ txa²wā¹hxi²kai²na² wxa²wxai², nxe³sī¹-na¹hē³la². 2 Je³su²jah³la² ā³yū¹nē³lha³kxai³ i²sī¹na¹hē³la². Sī¹na¹ha²kxai³, ka³te³na² wi¹tāu³a¹ i³tih³nxe³nx2ti³sī¹na¹wa². Ka³te³na² wi¹tāu³kxai³lu² A²wī³na² yxau³ye²-kxe³kxai³ ā³yūt¹sa²sīn¹kxe³kxai³ i³tih³nxe³nx2ti³sī¹na¹wa². 3 I²sī¹na¹te²an¹jau³xa² so¹lxi³ ain³kxi²sī¹na¹te²an¹jau³xa² so¹lxi³ i³tih³nxe³nx2ti³sī¹na¹wa². Nxe³nx2ti³sī¹-nha²kxai³, wxa²nū³ka³txi³xa² sa²kxai³lu² i³wet¹sa¹lxi³nhīn¹tu¹wa². Nxe³jut3su² A²wī³na² Sī³yxau³tāu³a¹ i³we¹ki³sa²kxai³, A²ta²ha² Je³su²jah³la² A²wī³na² A²-hxi²kan¹ta² Sī³yxau³tāu³lo³kxah³lo³su² Jah¹la² i³we¹ki³sa²kxai³ nxe³sī¹ki³tā³la². Nxe³sī¹ki³sa²kxai³ wi¹li³we¹yhu¹sīn¹ki³tu¹wa². Nxe³sīn¹ki³jau³nū³su² nxe²e³kxi¹-nx2ti³sī¹na¹wa². 4 Jā¹nxe³sīn¹ki³te³lhxā³ wān³txai²na² i³tih³nxe³nx2ti³sī¹na¹wa². I³ka³li³sxā³ i³wi¹lxon³kxi²ta³lun³ki³te³lhxā³ ũ³wha²li¹lhxā³ i³tih³nxe³nx2ti³sī¹na¹wa².

Sū³na² ha²te¹ti³hū³jah¹lo²su²

5 Nxe³sī¹na¹jau³xa²sa¹, Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² ain³kxi²sī¹na¹jau³xa²sa¹:

—~Txa²wā¹sū³na² ha²te¹ju³ta² so¹lxi³ te²hū³jah¹lai²la¹l¹.

Hai³txi³ ka³nxah³ti²hū³ju³ta³la³ yū³ti³hex¹jah¹lo²sxa³wi¹. 6 Nxe³kxe³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² i³we¹jah¹lo²sa¹l¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³ hau³hau³kon³sxā³ ka³nxah³ti³hū³ju³ta³la³ ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³ki³kxai²nān²tu³ ki³ha³nhī³-ki³tā³la². Hai³txi³ wain³txi³ wāx3txi³ yxau²xai³lhī³ki³sxa³wa². 7 Yxān¹ta¹ Sū³na² sa²ha²te¹kxi²nē³ju³ta² yxau²xai³ki³kxai²nān²tu³, Sū³na² a²ha²tet¹lxsā³ yxau²-xai³kxa² ya¹nxe³ki³kxai²nān²tu³, txa²wā¹nū³ka³txi³ki³na¹xai²na² wi¹we¹yhu¹sxā³ yxau³hū³ki³tā³la². Nxe³ki³kxai²nān²tu³, Sū³na² A²ta²ha² Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³-ta¹hxai²hē¹la². A²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxan³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² ha³kxa¹ wxa²han³kxi²ti³nē³lhī³nx2na³la².

8 Jā¹nxe³jau³kxai³lu¹:

—~Txa²ē¹nāu³a¹ ko³nxe³thin¹ju³ta³la³ yū³te²txā³wi¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³ i³ki³ha¹kxi²nha²hī³ki³tā³la². Hai³txi³ a²ya³la³tu³ wān³txi³tu³ yū³hī³ki³sxa³wa². 9 Yxān¹ta¹ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² ū³ho¹ki³sxa³kxe³tu³, e³lē³na² Sū³na² i³yau¹ū³nha²ye²ki³kxai²nān²tū³, Sū³na² wi¹lhin¹khai¹-nxe³sxā³ wain³txi³ kái³jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² wxa²wa²su¹tē³lha²kxai³ txa²wā¹i³lxi³thin¹ki³sxa³ju³ta² whāi²-na¹ wxa²ha³kxi²ti³nē³lha²kxai³ Sū³na² hxi²ka² nxe³nē³lhī³nx2na³la².

10 Yxān¹ta¹:

—~Ko³nxe³ti³ kái³a¹ju³ta² yū³sa²nxa³i¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³ Sū³na² ki³han³jah¹lo²lo³thī³ki³tā³la². Nxe³ki³kxai²lē¹. Sū³na² wān³txa² hai³txi³ txa²wā¹ē¹nāu³a¹ yxau³nē³lhī³nx2nxa³wa².

Je³su²jah³la² ā³yo²nū¹nē³jah¹lo²su²

2 1 Txa²wē³ha³lxi³nāu³xāi³. Ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² ū³-wha²li¹lya³nx2ta¹wa², wān³txai²na²sa³. Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a² i²li³te² i³nxa² ko³nxe³ti³ kái³in¹kxai²nān²tū³, Je³su²jah³lo²su² te²an²tū³ Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³kxah³lo²su² ha²kxai³, wain³khaix¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa². Ā³yo²nū¹nx2jah¹lo²nū³ai²la¹wa². A²nxe³jah¹la² Sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ ā³yo²nū¹nxa²lxi³tu¹wa². 2 A²nxe³jah¹lo²su² te²an²tū³, Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² wah³-ha² ū³yho³hi²na²hē³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yxo²i²ki³kxai²nān²tū³ txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² wxa²wa²su¹tē³na³la². Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³tain²txi³ wxa²wa²su¹tē³lha²kxai³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³tain²txi³ whāi²na¹ wxa²wa²su¹tai¹nha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa².

3 Nxe³ai¹nha²kxai³ i³kwa³na³nē³jau³xa² ha³kxa¹ sa²yo²hau³ko³ki³kxai²nān²tū³:

—~Sū³na² wi¹li²a¹xā¹. Nxe³ki³jau³su² txa²wā¹ē¹nāu³a¹ au³txi³ wi¹ko³-nha²hī³ki³tā³la². 4 Yxān¹ta¹ a²nū²a² i²li³te²su² te²an²tū³:

—~Sū³na² wi¹li²te²sa¹i¹. Nxe³ain¹kxa²ha³tā³nxān²txi³ Sū³na² i³kwa³na³nē³-jau³xa² sa²yo²we¹txai¹nxa³kxai²lē¹. Ki³han³jah¹lo²sai¹nhī³nx2na³la². Hai³txi³ Sū³na² wān³txi³tu³ a²ya³la³lyau³tu³ nxū²kwai³yxau³jah¹lo²sai¹nhī³nx2nxa³wa². 5-6 Yxān¹ta¹ Sū³na² wān³txa² sa²wai³wait3sxa³ sa²yo²hau³ko³ki³kxai²nān²tū³ Sū³na² a³lxi²nē³lhxā³ nxū²kwai³yxau³khaix¹lnē³lhī³nx2na³la². Jā¹nxe³sxā³:

—~Sū³na² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³ye²nha²jah¹lo²sa¹i¹. Nxe³ki³kxai²nān²tū³ Je³su²jah³la² kái³kxa² yā¹nxe³sxā³ ā³hxi²so¹ya³sah¹lxi³hē¹la². A²nxe³sxā³ nxe³ki³kxai²nān²tū³ ya²la³tu³ Sū³na² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³ye²nha²ki³tā³la².

Wān³txa² tah²yau³hū³jau³xa² i³kwa³na³nē³jau³su²

7 A³lxi¹nx2ta¹tū³ka³txāi³. Hai³txi³ tah²yau³la³ Sū³na² i³kwa³na³nē³jau³la³ ū³wha²li¹lyah³nx2ti³nxa³wa². Yxān¹ta¹ tū³yau³xa² so¹lxi³ i³kwa³na³nē³jau³-xa² so¹lxi³ wān³txa² txa²wā¹si³kxā³nāu³u¹tai²na² yū²sa²tē³nx2ti³jau³xa² so¹lxi³ ū³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa², txa²wā¹si³kxā³nāu³u¹tai²nān¹te²tū³ ain³kxi²sa²-tē³yah³lxin¹jau³xa²sa². 8 Yxān¹ta¹ wān³txa² wi¹jau³xa² tah²yau³hū³jau³xa²

i³kwa³na³ne³jau³xa² ũ³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa². Nxe³ju³ta²sa¹: Ha³lo²a² ka³nxah³-ju³ta² sa²wa³to²kxi²sxã³ hxa³te³lhxã³ nxe³ha²kxai³ Sũ³na² ha²te¹khai³ju³ta² kwẽn¹ta²na² sa²ha²te¹tẽ³lha²kxai³ nx2na³la². Nxe³sxã³ wãn³txai²na² tah²yau³hũ³-jau³xai²la¹wa². Nxe³jau³xai²na² a²ya³la³lyau³xa² sa²ye³ka¹tẽ³na³la². Je³su²jah³la² yxau²xai³ju³tain²txi³ wãn³txai²na² sa²ye³ka¹tẽ³lha²kxai³ wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² yxau²xai³lyah³lxin¹ju³tain²txi³ wãn³txai²na² sa²ye³ka¹ta²lxihã²kxai³ nx2na³la².

9A²nũ²a² i²li³te²su² te²an²tu³:

—~Sũ³na² ha²te¹ju³ta² yxau³na¹i¹. Nain¹kxa²ha³ta³nxãn²ti³:

—~Txa²wã³tã³xa² yxo²kwĩn¹kxi²sa³nhã¹. Nain¹kxai²lẽ¹. Hãi¹nxe³sxã³ ka³nxah³-ju³ta² so¹lxĩ³ yxau³hĩ³nx2na³la². 10Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² i²li³nũn³te²su² te²an²tu³:

—~Txa²wã³tã³xa² a³lxĩ²sa³nhã¹. Nain¹kxai²nãn²tu³ Jah¹la² so¹lxĩ³ Sũ³na² ha²te¹ju³ta² yxau²xai³jah¹lo²la³hĩ³nx2na³la². A²nxe³jah¹la²:

—~Kõ³nxe³ti³ kãĩ³a¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³su² yũ³jah¹lo²su² hĩ³nx2nxa³wa².

11Yxãn¹ta¹:

—~Txa²wã³tã³xa² yxo²kwĩn¹kxi²sa³nhã¹. A²nũ²a² i²li³te²la³ nxe³-kxai²nãn²tu³ kõ³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³lhĩ³nx2na³la². A²nxe³jah¹la² yxau²xai³jut3sũ³ju³ta²sa¹. Ka³nxah³ju³ta² yxau², ka³nxah³ju³ta² ai³li², ka³nxah³ju³ta² wxa²ye³tĩ¹la³kxi² nxe² yxau²xai³jut3sũ³na³la². Tih³na² wain³-tũh³na² hxi²kan¹txi³ i²jah¹lo²sxa³wa². Nxe³jut3sũ³nxe² yxau²xai³lhĩ³nx2na³la².

12Wẽ³ha³lxĩ³nũ³kã³txãĩ³. Ne³ka²ki²sah¹lxĩ³hẽ¹la². Wxa²kõ³nxe³-ti³ kãĩ³yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²su¹txa²lxĩ³taĩ²tu³wa². Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²ne³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³ kõ³nxe³ti³ kãĩ³yah³lxin¹ju³ta² wxa²wa²su¹txa²-lxĩ³taĩ²tu³wa². Yah³lxĩ³nha²kxai³ ũ³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa². 13Wi³nu²nãu³xãĩ³. Ne³ka²ki²sah¹lxĩ³hẽ¹la². Jah¹la² txa²wã³si³kxã³nãu³u¹taĩ²na² yxau²sa²tẽ³jah¹la² wi¹li²yah³lxĩ³te²si¹lxa². Nxe³yah³lxĩ³te²si¹nha²kxai³ wãn³txai²na² ũ³wha²-li¹lyah³nx2ta¹wa². Sax3ne³lax3ku³nãu³xãĩ³. Ne³ka²ki²sah¹lxĩ³hẽ¹la². A²ta³a² kõ³nxe³thin¹jah¹lo²khai³su² nũ³kxũn³txi³ ã³sen³sai¹yah³lxĩ³nhẽ³la². Nxe³yah³-lxĩ³te²si¹nju³su² wãn³txai²na² ũ³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa². Wẽ³ha³lxĩ³nãu³xãĩ³. Ne³ka²ki²sah¹lxĩ³hẽ¹la². Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ wi¹li²yah³lxĩ³te²si¹lxa². Nxe³yah³-lxĩ³te²si¹nha²kxai³ wãn³txai²na² ũ³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa².

14Wi³nu²nãu³xãĩ³. Ne³ka²ki²sah¹lxĩ³hẽ¹la². Jah¹la² txa²wã³si³kxã³nãu³u¹taĩ²na² yxau²xai³jah¹la² wi¹li²yah³lxĩ³te²si¹lxa². Nxe³yah³lxĩ³te²si¹nha²kxai³ wãn³txai²-na² ũ³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa². Sa³nxe³lax3ku³nãu³xãĩ³. Ne³ka²ki²sah¹lxĩ³hẽ¹la². Nũ³kxũn³yah³lxĩ³te²si¹nha²kxai³, Sũ³na² wãn³txa² nxũ²kwai³yxau³nx2ti²ha²-kxai³, kõ³nxe³thin¹jah¹lo²khai³su² nũ³kxũn³txi³ ã³sen³sai¹yah³lxĩ³nha²kxai³ yah³lxĩ³te²si¹lxa². Nxe³yah³lxĩ³te²si¹nha²kxai³ wãn³txai²na² ũ³wha²li¹lyah³-nx2ta¹wa². 15Na¹jau³xai²na²sa¹, kõ³nxe³ti³ kãĩ³ain¹tũ³kã³txa² yxau²xai³lain¹kxa² yã¹nxe³jut3su² ten³yah³lxĩ³txa³hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sxã³ kõ³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²-xai³lain¹kxa² yã¹nxe² kãĩ³ti³ten³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ hxi²kan¹ti³ Txa²wã¹sũ³na² a³lxĩ²yah³lxĩ³hĩ³nx2nxa³lxa². 16Nxe³yah³lxĩ³nha²kxai³ kõ³nxe³ti³ kãĩ³ain¹-tũ³kã³txai²na² yxau²xai³lain¹ju³ta² hai³txi³ Txa²wã¹sũ³na² a²ten³jut3sxa³wa². Kõ³nxe³thin¹sxã³ kãĩ³ju³ta² ya³nĩ³li³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² a²ten³-

jut3sxa³wa². ĩ²li³ju³ta² ko³nxe³ti³ yxo²kwain³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
 a²ten³jut3su² nū³nxa³wa². Yxau²xai³yah³lxin¹ju³tai²na² yxo²kāin²ti³nha²sxā³
 ĩ³ye³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² a²ten³jut3sxa³wa².
 Ju¹tai²na² ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kái³ain¹tū³ka³txa² yxau²xai³lain¹ju³tai²la¹wa².
 17Nxe³kxe³su² ko³nxe³ti³ kái³ain¹tū³ka³txai²na² yxau²xai³lain¹ju³ta² hxa³ni²
 ya³ni¹lain¹ju³ta² hxa³ni² nxe³tu¹wa². Nxe³to³ta¹ Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³xa² sa²-
 yxo²we¹te²su² te²an²tu³ hxa³nxa³kxe³su² yxau²xai³lain¹tu¹wa².

Je³su²jah³la² ĩ³ko³x1ko¹son²kxi²jah¹lo²su²

18Txa²wē³ha³lxī³nāu³xāi³. Ha³lo²ai²na² hxa³n³je³na³kxa² yau³son³na³la².
 Yau³son³kxe³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ĩ³ko³x1ko¹son²kxi²jah¹lo²su² jah¹la²:
 —~Je³su²jah³la² yxo²kwīn¹kxi²na¹nhā¹. Nxe³jah¹lo²su² jah¹la² wxā³kxe²-
 ya¹nhē³tu¹wa². Wxā³kxe²ya¹nhē³ju³ta³nū³a² ain³kxi²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa².
 Nxe³jut3su² ko¹ko¹xa²nū³ka³txa²:

—~Je³su²jah³la² yxo²kwīn¹kxi²na¹nhā¹. Te²yā¹nxe³tū³ka³txa² kái²li³tū³ka³txa²
 wxā³kxe²ya³nhē³lain¹tai¹ti²tu³wa². Nē³lai¹nha²kxai³, ha³lo²ai²na² hxa³n³te³-
 lhxā³ nxe³ju³ta²nū³a² a³la³kxi²ki³tā³la². 19A²nxe³tū³ka³txa² ko¹kon¹tū³ka³txai²lē¹.
 Ā³na¹nē³lain¹sxā³ a³li³ain¹tai¹ti²tu³wa². Hai³txi³ txa²wā¹yū¹ti³sai¹nxa³wa². Txa²-
 wā¹yū¹ti³sain¹te²la³te²kxai³ ā³na¹nē³lai¹nhī³nx2nxa³wa². Hāi¹nxe³sxā³ ā³nū²ti²sxā³
 yxau³ya³nhē³lai¹nhī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ ā³na¹nē³lain¹tai¹ti²tu³wa². Ai¹nha²kxai³
 txa²wā¹yū¹ti³sai¹nxa³jau³su² nxēn³tain¹na³na¹. Nxain¹jau³su² a³la³kxi²ki³tā³la².

20Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² hxi²ka² wi¹lhin¹jah¹la² hxi²ka² Sū³na² Yāu³ka³-
 jxah¹la² ā³nxū²kwai³wi¹nx2ti³tai¹ti²tu³wa². Yah³lxī¹nha²kxai³ a²yen³kxa²
 ha³kxa¹ a³la³kxi²ta³lun²yah³lxī¹lxa². 21Ū³wha²li¹lyah³nx2ta¹ju³tai²na² wān³-
 txa² a²ya³la³lyau³tū³ jau³xa² wxa²nū³ka³txa² wi¹ko³nhyah¹lxin¹kxe³kxai³
 ū³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa². Hai³txi³ wān³txa² wi¹ko³nhyah¹lxan³ju³ta³la³ ū³wha²-
 li¹lyah³nx2ti³nxa³wa². Jā¹nxe³jut3su² ki³han³jah¹lo²su² te²a² hai³txi³ Sū³na²
 Wain³jah¹lo²khai³xa² a²sa³wit3sxa³wa². Ju¹ta² wi¹ko³nhyah¹lxī³nū³ni¹lxa².

22Ki³han³jah¹lo²khai³su² e³te³nah¹lxī¹:

—~Hai³txi³ Je³su²jah³lo²la³ Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³kxah³lo²su²
 ti³he¹nx2nxa³i¹. Ai¹nhxai²na²hē³la². A²nxe³jah¹la² ki³han³jah¹lo²khai³xai²la¹-
 wa². Te²su² Sū³na² A²ta²ha² ĩ³ko³x1ko¹son²kxi²jah¹lai²la¹wa². A²nxe³jah¹lo²su²
 te²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³ain²txi³ e²nha²kxai³ A²ta²hain²txi³ e²-
 nha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa². 23A²nū²a² ĩ²li³te²su² te²an²tu³:

—~A²ta²ha² Je³su²jah³la² e²na¹xā¹. Nxe³kxai²nān²tu³ hai³txi³ Txa²wā¹-
 wī³na² yxau³kxi²jah¹lo²su² hī³nx2nxa³wa².

Yxān¹ta¹ a²nū²a² ĩ²li³nūn³te²su² te²an²tu³:

—~A²ta²ha² yxo²ĩ²a¹xa¹. Nxe³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹wī³na² yxau³kxi²-
 jah¹lo²su² hī³nx2na³la².

24Nxe³ha²kxai³ wān³txa² kxā³nhxī¹nu¹tai²nān¹jau³xa² ain³kxi²-
 sa²te³kxah¹lxin¹jau³xan²tu³ ū³nhū²kwai³wxē³nhat1jah³lxī³hē¹la².
 Nxe³jau³xai²na² ū³nhū²kwai³wxē³nhyah¹lxin¹kxai²nān²tu³, A²ta²hain²txi³

ã³nũ²ti²sxã³ yxau³ye²nyhah¹lxi¹nha²kxai³, A²wĩ³na² Si³yxau³tãu³ain²txi³
ã³nũ²ti²sxã³ yxau³ye²nyhah¹lxi¹nha²kxai³ nxe³nyhah¹lxin¹tu¹wa². 25Nxe³-
nyhah¹lxin¹ju³ta² ka³te³na² wi¹tãu³a¹ Je³su²jah³la² i³ye³ũ¹nhẽ³tai¹ti²tu³wa².

26Wãn³txai²na² ã³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa². A²nũ²-
a² i³ki³ha¹kxi²sa²kex3so¹nx2ti³te³lhxã³ o¹la³kxain¹na³la².
Ã³n³kex3tũ³ain¹yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² i³tih³nxe³nx2ta¹wa². 27Yxãn¹ta¹
Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² Je³su²jah³la² ã³hũ¹nx2ti³kxah³lo²su² jah¹-
la² nxũ²kwai³yxau³nx2ti³na³la². A²nxe³jah¹la² a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
i³yau¹ũ³nx2ti³jah¹lai²la¹wa². Wãn³txi³khai³xa² so¹lxi³ i³yau¹ũ³nx2ti³jah¹-
lai²la¹wa². Hai³txi³ ki³han³jah¹lo²sxa³wa². Yah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² ã³xa²
i³yau¹ũ³nx2ti³jah¹lo²nũ³a² yũ³nx2ti³xa³kxa²ha³ta³nxãn²txi³ a²yen³kxa²
yxo²ha³kxa¹ a³la³kxi²yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³-
na² Yãu³ka³jxah¹la² wãn³txa² sa²yxo²wet¹sxã³ Je³su²jah³la² ã³nũ²ti²sxã³
yxau³nha²je¹jah¹lxi³hẽ¹la².

28Txa²wẽ³ha³lxi³nãu³xãi³. Je³su²jah³lo²kxai³lu² ã³nũ²ti²sxã³ yxau³-
nha²je¹jah¹lxi³hẽ¹la². Nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹la² wxã³sxã³ ã³yũ¹nĩ³tãu³a¹ hxi²ka¹ka¹nha²sxã³ yxau³nha²ye²-
yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Hai³txi³ ke³kon³ki²sxã³ ãu²li²yah³lxi³hĩ³nx2nxa³lxa².

29Jã¹nxe³jut3su²:

—~Txa²wã¹sũ³na² Wain³ta² Si³yxau³jah¹lo²su² na³na¹. Nxe³jau³-
xa² wi¹ko³nyhah¹lxi¹lxa². Yah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² wain³txi³ kãi³sxã³
yxau³xai³te²su² te²yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² wẽ³ha³lxi³sain¹na³na¹.
Nxe³jau³xai²na² wi¹ko³nhat¹jah³lxi³nũ³nhẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² wẽ³ha³lxi³su²

3 1Txa²wã¹wĩ³na² kãin² a³lxi²khaix¹nẽ³na³la². Nxe³nẽ³ju³ta² i²jah¹lxi³-
hẽ¹la². Kãin² a³lxi²khaix¹nẽ³lha²kxai³ Sũ³na² wẽ³ha³lxi³lo³tẽ³na³la².
Nẽ³lha²kxai³ Sũ³na² a²wẽ³ha³lxi³su² kĩ³tã³la², kwẽn¹tai²nah¹lxa². Nxe³-
kĩ³sa²kxai³ ko³nxe³thin¹ko³xai²nãn¹tũ³ka³txai²li² wi¹lĩ²nẽ³lai¹nx3tho³la²,
Txa²wã¹wĩ³na² wi¹lĩ²ai¹nxa³ha²kxai³la². 2Txa²wã¹tã³nãu³xãi³. A³lxi¹-
nx2ta¹tũ³ka³txai³. A²ha¹ kwẽn¹tai²na² Sũ³na² wẽ³ha³lxi³su² kĩ³tã³la².
Yxãn¹ta¹ yxan¹nãu³a¹ ih¹nxe³nxũ²xi³khai¹nxe³sxã³ yxau³xai³lhĩ³kĩ³te³ji¹ku².
Nxe³kĩ³nha²wa². Nxe³kĩ³kxa² ha³ta³nxãn²txi³ yxan¹nãu³a² Je³su²jah³la²
ã³yu¹nẽ³te³nãu³a¹ Je³su²jah³la² nẽ³te²hũ³kxa² yã¹nxe³kĩ³tu¹wa², a²ya³la³tu³
Sũ³nu²khai³xa² txa²wã¹ye³na² waun³ta³ki²la² i²ki³sa²kxai³la². 3Nxe³nẽ³-
jau³nũ³su² wi¹ko³nha²kĩ³tã³la². Nxe³kĩ³kxai²nãn²tu³ jau¹xai²na² ain³kxi²sxã³
yxau³xai³kĩ³tũ³ka³txi³ ki³na¹xai²na² hã¹nxe³ta¹ ko³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau³-
xai³kĩ³ju³ta² ã³na¹sxã³ ã³waix3kxi²so¹nha²hxi³kĩ³tã³la², Je³su²jah³la²
Wain³txa² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³la².

4Jã¹nxe³jut3su² ko³nxe³ti³ kãi³kĩ³kxai²nãn²tu³ Sũ³na² i³kwa³na³nẽ³jau³-
xa² sa²yxo²ã³i² yxau³xai³lhĩ³kĩ³tã³la². Ko³nxe³ti³ kãi³kĩ³ju³tain²txi³ Sũ³na²
sa²yxo²ã³kĩ³ju³tain²txi³ te²ju²hẽ³la². 5Yxãn¹ta¹ ko³nxe³ti³ kãi³kĩ³ju³ta²

wxa²hxa³kxi²nē³te³lhxā³ Je³su²jah³la² wxā³kxi²nē³na²hē³la². A²nxe³jah¹-
la² hai³txi³ ko³nxe³ti³ kái³ju³ta³la³ yū³ti³hexljah¹lo²sxa³wa². Jau¹xai²na²
wi¹ko³nhyah¹lxi¹lxa². 6Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau²-
xai³nha²ye²kí³kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³kí³ju³ta³la³
yū³nē³lhī³nx2nxa³wa². Yxān¹ta¹ ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³kí³-
kxai²nān²tu³, hai³txi³ Je³su²jah³lo²la³ wi¹lí²kí³sxa³ha²kxai³, hai³txi³
txa²wā¹ē¹nāu³la³ Je³su²jah³lo²la³ a³la³kxi²kí³sxa³ha²kxai³ nxe³hī³kí³tā³la².

7Txa²wē³ha³lxāi³. A²nū²a² ā³xa² í³ki³ha¹kxi¹nx2ti³sxā³ ā³ke³tū¹nx2ti³-
ha³ta²wa². A²nxe³jah¹la² yxo²i²yah³lxi³txa³hē¹la². A²nū²a² wain³txi³
kái³sxā³ yxau²xai³kxai²nān²tu³ si³ka³ka³kxi² wain³jah¹lo²su² te²ju²hē³la².
Je³su²jah³lo²kxai³lu² Wain³ta² Si³yxau³jah¹lo²su² te²ju²hē³la². Nxe³kxa²
yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ wain³txi³ kái³sxā³ yxau²xai³kxai²nān²tu³ Je³su²jah³-
la² yā¹nxe² wain³jah¹lo²su² nūn³te²ju²hē³la². 8Yxān¹ta¹ ko³nxe³ti³ kái³sxā³
yxau²xai³te²nān²tu³ a²ta³a² sa³wi³sa² te²ju²hē³la², a²wi¹lhin¹khai¹xu¹tai²-
na² a²ta³a² ko³nxe³ti³ kái³sa²tē³jah¹lo²su² ha²kxai³la². Ain¹sxā³ a²yen³kxa²
a²ta³a² hxi²ka² kái³kxa² a²yo²ha³kxa¹ ko³nxe³khaixl¹te²ju²hē³la². Yxān¹ta¹
Txa²wā¹sū³na² A²ta²ha² Je³su²jah³la² wxā³na²hē³la². Ain¹sxā³ a²ta³a² kái³-
kxe³su² te²yen³kxa² ha³kxa² wxa²hxa³te³lhxā³ Je³su²jah³la² wxā³na²hē³la².

9A²nū²a² Txa²wā¹sū³na² tah²lxi³ we¹kxe³su² te²an²tu³ hai³txi³ ko³nxe³-
ju³ta³la³ kái³sxā³ yxau²xai³te²sxa³yu²hē³la², Txa²wā¹sū³na² Wi¹lhin¹te²
Si³yxau³tāu³a¹ nxū²kwai³yxau³ye²ha²kxai³la². A²nxe³te²su² hxi²kan¹txi³ ko³-
nxe³ju³ta³la³ kái³sxā³ yxau²xai³yu²te²sxa³yu²hē³la², Txa²wā¹sū³na² tah²lxi³
we¹kxe³su² ha²kxai³la². 10Sū³na² wē³ha³lxa² ha³na³ka³lxi³ wi¹ko³nha²ha²kxai³,
a²ta³a² wē³ha³lxa² ha³na³ka³lxi³ wi¹ko³nha²nū³nha²kxai³, nxe³te²ju²hē³la².
Wi¹ko³nha²kí³te³nah¹lxi¹, a²nū²a² í³lxi²te²su² te²an²tu³ wain³txi³ kái³ai¹nxa³-
kxai²nān²tu³ hai³txi³ Sū³na² wē³ha³lxi³sain¹te²sxa³yu²hē³la². Te²ya¹nxūn³sxā³:
—~Txa²wā³tā³xa² a³lxi²sa²nxā³nhā¹. Nain¹kxai²nān²tu³ hai³txi³ Sū³na²
wē³ha³lxi³su²nūn³te²sxa³yu²hē³la². Jau¹xai²na² wi¹ko³nha²hī³kí³tā³la².

A³lxi²waun¹nyhu¹kí³jau³su²

11-12Wān³txa² txa²wā¹si³kxā³nāu³u¹tai²nān¹jau³xa²sa¹,
ain³kxi²sa²te³yah³lxin¹jau³xa²sa¹:

—~A³lxi²waun¹yha¹sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Hai³txi³
Ka³i²ah³lo²nu¹tai²na² yxau²xai³kxu¹jā¹nxe³yah³lxi³txa³hē¹la². Sa³ta³na²jah¹-
la² a²sa³wit3su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² a²lo³na²
í³su²lhā³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Īh¹nxe³kxa²yan³ti²tā³ nūh¹ a²lo³na² í³su²lhā³ta¹-
hxai²te²sē¹na²? Nxe³ju³ta² a²lo³na² wain³txi³ kái³ha²kxai³ a²ka³na³na² sa²kxai³lu²
Ka³i²ah³lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³ kái³ha²kxai³ nxe³ye²yhu¹kxan²ta¹,
a²lo³na² í³su²lhā³yha¹ta¹hxai²ti³ai¹tu³wa². Jā¹nxe³yah¹lxi³txa³hē¹la².

13Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Ne³ka²ki²sah¹lxi³hē¹la². Ko³nxe³thin¹-
sxā³ kái³sxā³ yxau²xai³lain¹tū³kā³txa² ten³nx2txai¹nxa³jut3su²
í³wā³wā³txi³yah¹lxi³txa³hē¹la².

—Ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ten³nē³lain¹to²hxa³ye²sin²ta²ku² ain¹ki³nhai¹. Nxe³-yah³lxi³txa³hē¹la². 14Kxā³nxai³kxai³ ya³lu²te²hū³nxe² yxau²xai³ki³tai¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² yxo²i²ki³si¹na² ka³ten³nhū³nxe² a²ha³ti³sai¹ki³tai¹ti²tu³wa². Ju¹tai²na² wi¹ko³nha²ki³tā³la². Txa²wā³tā³nāu³xa² a³lxi²waun¹nyhu¹ki³sa²kxai³ wi¹ko³nha²ki³tā³la². Nxe³yān¹ki³ta¹ txa²wā³tā³xa² a³lxi²waun¹nyhu¹ki³sxa³kxai³-nān²tu³ ya³lu²te²hū³sxa³ yxau²xai³lhī³ki³tā³la². 15Jā¹nxe³sxā³:

—~Txa²wā³tā³xa² ten³nxa³nhā¹. A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nān²tu³, su²lhā³nha¹-kxa² yā¹jah¹lo²su² hī³nx2na³la². Nxe³jut3su² hai³txi³ su²lhā³jah¹lo²la³ ka³te³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³ti³hex1jah¹lo²su² hī³nx2nxa³wa². Nxe³jau³xai²na² wi¹-ko³nhyah¹lxi¹lxa². 16Je³su²jah³la² ya³lu²kxi²nē³na²hē³la². Ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ū³hū¹nē³te³lhxā³ ā³na¹nē³na²hē³la². Nxe³sān²sxā³ ya³lu²kxi²nē³na²hē³la². Nxe²-kai³kxi²nē³lhxā³ tah²yu³ta¹lxi³ a³lxi²waun¹nyhu¹ki³ju³ta² i³yau¹ū³nhē³na²hē³la². Jā¹nxe³sxā³ a³lxi²waun¹yha¹sah¹lxi³hē¹la². Nxe³ki³sa²kxai³ txa²wā³ka³-ten³yu³ta² nxū²kwai³yū³nē³kxe³su² te²a² ā³na¹sxā³, txa²wā³wā³tā³nāu³xa² ya³lu²kxi²nūh¹ki³si¹nhē³jau³nū³su², Sū³na² i³ye³kxi²nē³kxai²nān²tu³, sa²yxo²-we¹ja³sah¹lxi³hē¹la². 17Jā¹nxe³jau³su² a²nū²a² yen³kxa² yū³te²su² te²an²tu³:

—~Txa²wā³tā³xa² toh³la³kxi²nha² yxau²ain¹nhā¹. Yxān¹tah¹lxi³na¹ sa²hau³-ko³tai¹na¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhā¹. Nxe³kxai²nān²tu³ a²yen³kxi³jah¹lai²nān²tu³ hai³txi³ Sū³na² a³lxi²nē³kxa² yā¹nxe³sxā³ kai³jah¹lo²su² ti³he¹nx2nxa³wa². 18Txa²wē³ha³lxi³nāu³xāi³. Ne³ka²ki²sah¹lxi³hē¹la². Kwa² txa²wā¹yxo²a² so¹lxi³ a³lxi²waun¹nyhu¹jau³la³ i³ye³ya³sah¹lxi³txa³hē¹la². A²ya³la²lyau³tu³ a³lxi²-waun¹nyhu¹ki³jau³xa² txa²wā¹hxi²ka² whāi²na¹ wi¹ hxi²kāi³yha¹sah¹lxi³hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² i³nxū²kwai³lxū¹nē³jau³su²

19Nxe³ki³kxai²nān²tu³:

—~Sū³na² wain³khai³nxe³jah¹la² a²wē³ha³lxi³syu¹ki³tā³na¹. Nxe³jau³xai²na² wi¹ko³nha²hī³ki³tā³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ ā³wxe³nū¹nhē³lhxā³ yxau²xai³ki³tā³la². 20Yxān¹ta¹ txa²wā¹ē¹nāu³a¹ i³ye³kxi²nha²ki³kxai²nān²tu³, ko³nxe³thin¹si¹nhē³jau³su² i³ye³sxā³ ko³nxe³ti³ i³yī¹lhē³kxa² ha³ta³nxān²txi³, Txa²wā¹sū³na² ā²la² kām²khai¹nxe³sxā³ a²yen³kxa² ha³kxa¹ a³la³kxi²khaix1jah¹-lai²la¹wa². Txa²wā¹ē¹na² ten³sa²wa²tot1sai¹nē³lhxā³ a³la³kxi²khaix1jah¹lai²la¹wa². 21-22A³lxi¹nx2ta¹tu³ka³txāi³. Ne³ka²ki²sah¹lxi³wxa². Txa²wā¹ē¹nāu³a¹ ko³-nxe³thin¹si¹nhē³jau³su² i³ye³kxi²nha²ki³sxa³kxai²nān²tu³, hxi²ka¹ka¹nha²la² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a¹ yxau²xai³lhī³ki³tā³la². Nxe³ki³kxai²nān²tu³ a²yen³kxa² i²li³ki³kxa² i³wā³txi³sain³ki³kxa² yxo²ha³kxa² ū³yhen³kxi²nē³lxai¹nhī³nx2na³-la². Txa²wā¹sū³na² i³kwa³na³nē³jau³xa² sa²wai³wait3sxā³ sa²yxo²we¹ki³si², hāi¹nxe³sxā³ i³wilxon³kxi²ki³si¹jau³su² kāi³ki³si², nxe³ki³sa²kxai³la². 23I³kwa³na³-nē³jau³xa²sa¹. Je³su²jah³la² Txa²wā¹sū³na² A²ta²ha² Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³kxah³lo²su² te²a² yxo²i², txa²wā¹wā³tā³nāu³xai²na² a³lxi²waun¹-nyhu¹i² nxe³ya³sah¹lxi³hē¹la². Nxe³ki³jau³su² nxe³nē³lain¹ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa².

24—~Txa²wā¹sū³na² i³kwa³na³nē³jau³xa² sa²yxo²we¹ta¹xā¹. Nxe³ki³kxai²nān²tu³ Sū³na² yxau²xai³lye²ki³sa²kxai³ yxau²xai³lye²nē³nū³nha²kxai³ nxe³hī³nx2na³la².

Nxe³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ũ³hū¹nē³lhxā³ nxū²kwai³yxau³-
nē³ju³tan²te²ka³yā³lhu² Sū³na² yxau²xai³lye²nē³ju³ta² wi¹ko³nha²ki³tā³la².

Ya²la³lyau³su² tā³nxa² ki³han³jau³su² tā³nxa² a³la³kxi²ki³jau³su²

4 ¹A³lxi¹nx2ta¹tū³kā³txāi³. Wān³txa² ī²li³jau³xa² yxo²r²yah³lxi³sān²-
txa³hē¹la². Yah³lxi¹nx2yān³ti³su² ī³hau³kot3sxi²jah¹lxi³sā²nhē³la².

—~Sū³na² wān³txi³khai³su² tā³nxa², kwa² ha³na³ka³lxi³ ā³lxi³jau³su²
tā³nxa² nēn³tā¹. Nxe³jah³lxi³hē¹la². Ki³han³tū³kā³txa² Sū³na² wān³txa²
ain³kxi²ki³lxo³nxe³sxā³ ī³ye³tū³kā³txa² kāi²li³te²nū³kā³txa², ha³lo²ai²na²
wxā³sxā³ yxau³sxā³ ī³ye³kxi²nē³lain¹to³nha³la². Nxe³ha²kxai³ nxe³jah³lxi³-
hē¹la². ²ī³hau³kot3sxi²yah³lxi¹ju³ta²sa¹:

—~Je³su²jah³la² Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³kxah³lo²su² na³li¹.
Te²a² txa²wā¹nū²ai²na² wxen¹nū²la² yuh³xai²nān¹ta³ko³xai²na² wxā³-
ta¹hxai²hē¹li¹. A²nxe³jau³xai²na² a²nū²a² ī³ye³kxai²nān²tū³ nxe³te²a²
so¹lxi³, Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² nxū²kwai³yxau³jah¹lai²la¹wa². ³Yxān¹-
ta¹ nxe³jau³xai²na² sa²yxō²ā³jah¹lo²su² kxai²nān²tū³ hai³txi³ Sū³na²
ī³sa²si¹hā³kxah³lo²su² ti³he¹nx2nxa³wa². Sū³na² ko¹ko¹nū³kā³txi³sai¹nhī³-
nx2na³la². A²nxe³tū³kā³txa² ā³wxā³ye²nē³lhi¹hain¹jau³nū³su² kxā³nxai³tā²
ain³kxi²yah³lxi¹ta¹ti²tu³wa². Yxān¹ta¹ kwēn¹tai²na² ā³yū¹nē³lain¹na³la².

⁴Ye²nē³lain¹kxa² ha³tā³nxān²txi³ txa²wē³ha³lxi³ ī³nxai²na² Txa²wā¹sū³na²
wē³ha³lxi³syah¹lxi¹nha²kxai³ nū³kxūn³txi³ Sū³na² ko¹ko¹nū³kā³txai²na² ā³sen³-
sai¹ain¹yah³lxi³te²si¹lxa². Nxū²kwai³yxau³nx2ti³jah¹la² nū³kxūn³sxā³ kāin²na³la².
Yxān¹ta¹ a²ta² ha³lo²ai²na² hē¹jah¹la² ko¹ko¹nū³kā³txa² nxū²kwai³yxau³yain¹-
jah¹la² kāi²nxa³wa². Nxe³ha²kxai³ yah³lxi³te²si¹lxa². ⁵Koxlko¹xa²nū³kā³txai²na²
a²si³yxau³tāu³a¹ ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³lain¹te² ha³lo²ai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³
ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³lain¹te² yen³kxa² so¹lxi³ ī³ye³kxain¹tū³kā³txai²la¹wa².
Nxe³ain¹jau³su², ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³lain¹tū³kā³txa² nē³ka²kain¹na³la².
⁶Yxān¹ta¹ txa²wā¹nū³kā³txai²na² Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³su² ki³tā³la². Ki³sa²kxai³
txa²wā¹wān³txa² sa²kxai³lu², a²nū²a² Sū³na² wi¹li²nha¹nū³kā³txa² hāi¹nxe³ti³xa¹
ain³kxi²nē³lai¹nha²kxai³, ha³na³ka³lxi³ Sū³na² wi¹li²ai¹nxa³tū³kā³txai²lē¹. Ain³kxi²-
nē³lai¹nxa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³la². Nxe³jau³su² Sū³na² wān³txa² ya³la³lyau³xan²tu³
wān³txi³tū³ a²e³te²su² te²a² ha³na³ka³lxi³ a³la³kxi², ki³han³jau³tū³ ā³ke³tū¹si¹nhē³-
jau³xan²tū³ a²e³te²su² te²lē¹ ha³na³ka³lxi³ a³la³kxi² nxe² ī³ye³ka¹thī³ki³tā³la².

Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² a³lxi²nyhu¹ki³ju³ta² a²wa³kxēn³yah³lo²su² jau³su²

7 ¹A³lxi¹nx2ta¹tū³kā³txāi³. A³lxi²waun¹yha¹sah¹lxi³hē¹la², Txa²wā¹sū³na²
a³lxi²yhu¹tīh³na² a²wa³kxēn³yah³lo²su² ha²kxai³la². Nxe³ju³ta²kxai³ Sū³na²
wē³nhī³nē³kxe³su² ki³sa²kxai³ Sū³na² wi¹li²nha²ki³sa²kxai³ nxe³hī³ki³tā³-
la². Nxe³ki³kxai²nān²tū³:

—~A²nū²a² ā³xa² tā³nxa² Sū³na² tā³nxa² a³lxi²na¹nhā¹. Nxe³ki³-
kxai²nān²tū³ Sū³na² a³lxi²yhu¹ti³hi¹tē³jau³su² a³lxi²yhu¹hī³ki³tā³la².

8Txa²wā¹sū³na² kã³to³ju³ta² hã¹nxe³sxã³ a³lxi²jau³su² kã³jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² i²li³te²lxi³ a²e¹nãu³a¹ i³ye³kxi²nha²kxai²nãn²tu³:

—A²nũ²a² ã³xa² a³lxi²sa²nxã³nha¹. A²nxe³jah¹lo²su² kxai²nãn²tu³ hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² wi¹li²nha²jah¹lo²su² ti³hex¹hĩ³nx²nxa³wa². 9Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu² A²ta²ha² a²hã¹nxe³te²lxi³ wē³nhĩn³kxe³su² te²a² ha³lo²ai²na² i³sa²si¹hã³ũ¹nhē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nē³lha²kxai³ A²ta²hai²na² i³hau³ko³tũh¹te²su² kxan²ta² ka³te³na² wi¹tãu³a¹ e³le³na¹ yũ³si¹nhē³na³la². Nxe³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² a³lxi²nē³jau³su² ãn³yãn³yũ¹nē³ta¹hxai²hē¹la². 10Jã¹nxe³sxã³ a³lxi²yhu¹ju³ta² a²si³yxau³ju³khai³xa² i³yau¹ũ³nx²ta¹wa². Txa²wā¹ki³na¹xai²na² hai³txi³ txa²nũ² Sũ³na² a³lxi²ki³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Yxãn¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a³lxi²nē³lai¹nha²kxai³ A²ta²ha² hã¹nxe² wē³nhĩn³kxa² ũ³hũ¹nē³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² wxa²wa²su¹tē³lhi¹jau³su² nxe³ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

11A³lxi¹nx²ta¹tũ³ka³txã³. Txa²wā¹sū³na² kãin² a³lxi²nē³na³la². Nxe³ha²kxai³ a³lxi²waun¹yha¹sah¹lxi³hē¹la². 12A²nũ²ki³na¹xai²li²:

—Sũ³na² i²a¹tũ¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ txa²wā¹yen³nãu³la³ Sũ³na² i²ki³ju³ta² yũ²nxa³wa². I²ki³sxa³kxa²ha³ta³nxãn²txi³ a³lxi²waun¹yhu¹ki³kxai²nãn²tu³ Sũ³na² nxũ²kwai³yxau³nē³lhi³nx²na³la². A³lxi²nē³lhxã³ nxũ²kwai³yxau²ta³lu²nē³lhi³nx²na³la². 13Sũ³na² Yãu³ka³jah¹la² ũ³hũ¹nē³kxah³lo²su² Jah¹la² i³wi¹ko³nha²ti³hi¹tē³lhi³nx²na³la². Nxe³ti³hit¹tē³ju³tai²nãn²tu³ Sũ³na² yxau³ya³nhē³lha²kxai³ txa²wā¹ki³na¹xai²na² Sũ³na² yxau³ya³ki³sa²kxai³ nxe³ki³kxai²nãn²tu³ wi¹ko³nha²hĩ³ki³ta³la². 14Txa²wā¹wi³na² Si³yxau³tãu³su² tãu³a² A²ta²ha² Je³su²jah¹la² i³sa²si¹hã³ũ¹nhē³na²hē³la². A²nũ²a² yuh³xai²nãn¹tũ³ka³txi³ ki³na¹xai²na² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² ã³wa²su¹tē³lhi¹jau³su² nxe³na²hē³la². A²nxe³te²a² txa²wā¹ye³na² i²i² a²nũ²a² ã³xa² i³tih³nxai¹ni² nxe³si¹nhxai²na¹hē³la². 15A²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³ e³lẽ³na² i³ye³kxai²nãn²tu³:

—A²ya³la³tu³ Txa²wā¹sū³na² A²ta²hai²la¹wi¹, Je³su²jah³lo²su¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ a²nxe³te²su² te²a² ha³kxa¹ Sũ³na² ã³ka³lu³sa²sxã³ yxau³nyhu¹sxã³ yxau³yah³lxi³hĩ³nx²na³la². 16Nxe³sxã³ Txa²wā¹sū³na² a³lxi²nē³ju³ta² wi¹ko³nha²ki³sa²kxai³ wi¹lain³kxi²nha²ta³lun²ki³sa²kxai³ nxe³ki³ta³la². Jã¹nxe³ju³ta² Txa²wā¹sū³na² kã³to³ju³ta² a³lxi²nē³jau³xa² so¹lxi³ kã³jah¹lai²la¹wa². Nxe³ha²kxai³ txa²wā¹yu³ta² ki³na¹xai²nãn²tu³, te²yã¹nxe³sxã³ Sũ³na² a³lxi²ye²ki³sa²kxai³ a²nũ²a² ã³xa² a³lxi²yhu¹ye²ki³sa²kxai³ nxe³ki³kxai²nãn²tu³, Sũ³na² yxau³ye²ki³sa²kxai³, Sũ³na² yxau³ye²nē³lha²kxai³ nxe³hĩ³ki³ta³la². 17Sũ³na² a³lxi²ta³lu²nē³na³la². Nxe³nē³lha²kxai³ yxan¹nãu³a¹ Je³su²jah¹la² a³ka³nxi²sxã³ wa³li²tãu³a¹ kã³ki³kxa² yã¹nxe³ju³ta² i³yĩ¹li²nē³tu¹wa². Nxe³nē³tãu³a¹ ãu¹li²nē³lxa³lho³la². Nxe³sxã³ txa²wā¹ha³lo²ai²na² yxau²xai³ki³tãu³a² Je³su²jah¹la² yxau²xai³ju³ta² yã¹nxe² yxau²xai³ki³tu¹wa². 18Txa²wā¹sū³na² a³lxi²nē³jau³su² yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ yuh³lxa³kxi²nha²sxã³ yxau²xai³lhi³ki³sxa³wa². A³lxi²ta³lu²nē³kxai²nãn²tu³ yuh³lxi³ki³ju³ta² hxa³n³kxi²nē³lhi³nx²na³la². Yxãn¹ta¹ yuh³lxi³ki³ke³la³te²kxai³:

—Kõ³nxe³ti³ kã³a¹hē³na¹. Na¹ju³ta² wah³yu³ta² Sũ³na² khãuh³lxa³ti³hit¹lsa²te³lin¹ji². Nxe³ki³kxai²nãn²tu³ yuh³lxi³nē³lhi³nx²na³la². Jã¹nxe³ya³sah¹lxi³txa³hē¹la².

—~Yuh³lxi³sa³nhã¹. Nxe³ki³kxai²nã²tu³ Sũ³na² a³lxi²nẽ³lhxã³
nxũ²kwai³yxau³tã³lu²nẽ³lhĩ³nx2nxa³wa².

19A²wi³lhĩ³na² txa²nũ² Sũ³na² i³ya³lxi²nẽ³lhã²ka³tu³ hã²wxã³txa³nũ²
te²yã¹nxũ³tãu³a¹ Sũ³na² i³ya³lxi²nũ³ki³sa²kxai³ a²nũ²a² ã³xa² i³ya³lxi²-
waun¹yhu¹ki³sa²kxai³ nxe³hĩ³ki³tã³la². 20A²nũ²a² i²li³te²su² kxai²nã²tu³:

—~Txa²wã¹sũ³na² a³lxi²na¹nhai¹. Nxe² e³kxai²nã²tu³, yxã¹ta¹ a²ẽ¹-
nãũ³a¹ au³ti³:

—~Txa²wã³tã³xa² yxo²kwĩ¹kxi²na¹nhã¹. Nxe³kxai²nã²tu³ ki³han³jah¹-
lo²su² hĩ³nx2na³la². A²nxe³jah¹lo²su² te²an²tu³ a²wã³tã³xa² a²ye³na²ka³ya³la²
yxau²xai³te²su² te²a² i³ya³lxin²nxa³kxai²nã²tu³, hai³txi³ Txa²wã¹sũ³nu²la³ txa²-
wã¹ye³na²ka³ya³la² ã³ti¹kxi²nẽ³te²su² te²la³ i³ya³lxi²ti³he¹nxe³lhĩ³nx2nxa³wa².
21Jã¹nxe³jau³xa²sa¹, Sũ³na² i³kwa³na³nẽ³jau³xa²sa¹:

—~Sũ³nu²na¹xai²na² i³ya³lxi²san¹kxai²nã²tu³ wxa²wã³tã³xa² i³ya³lxi²-
san¹kxa² yã¹nxe³sẽ¹li¹. Nxe³nẽ³lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Ko³nxe³thin¹ko³xai²nã¹tũ³ka³txa² ã³sen³sai¹sa²tẽ³ki³jau³su²

5 1Jã¹nxe³ju³tai²na²:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ hã¹nxe² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tãu³lo³kxah³lo²su² na³na¹, Je³su²jah³la²sã¹. Nxe³jau³xai²na² yxo²-
i²ki³kxai²nã²tu³ Sũ³na² wẽ³ha³lxi³su² hĩ³ki³tã³la². Nxe³ki³kxai²nã²tu³
A²si³yxau³tãu³ãin²txi³ a³lxi², a²wẽ³ha³lxi³nãu³xãin²txi³ a³lxi² nxe³hĩ³-
ki³tã³la². 2Sũ³na² a³lxi²ki³sa²kxai³, wã³txa² Sũ³na² i³kwa³na³nẽ³jau³xa²
sa²yxo²wẽ³ki³sa²kxai³ nxe³ki³kxai²nã²tu³ Sũ³na² wẽ³ha³lxi³nãu³xa² i³-
ya³lxi²nũ³nhĩ³ki³tã³la². Jau¹xai²na² wi¹ko³nha²ki³tã³la².

3—~Sũ³na² a³lxi²na¹xã¹. Nxe³ki³kxai²nã²tu³ i³kwa³na³nẽ³jau³-
xa² sa²yxo²wẽ¹thĩ³ki³tã³la². I³kwa³na³nẽ³jau³xai²na² hai³txi³ kãu³sxã³
yxo²hau³ko³tẽ³jau³sxa³wa². 4-5Sũ³na² wẽ³nhe³nẽ³kxe³su² te²ki³na¹xai²-
na² ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³lain¹tũ³ka³txa² nũ³kkũ³txi³
ã³ne³sen³sai²sa²tẽ³ain¹ki³tã³la². Sũ³na² yxo²i²ki³jau³su² ko³nxe³-
ti³ kãĩ³sxã³ yxau²xai³lain¹tũ³ka³txa² ã³ne³sen³sai²sa²tẽ³ain¹ki³tã³la².
Nxe³ki³ju³tai²nã²tu³:

—~Je³su²jah³lai²na² Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹ A²ta²hai²la¹xã¹. Nxe³jau³-
xai²na² yxo²i²ki³kxai²nã²tu³ te²ki³na¹xai²na² so¹lxi³ ko³nxe³ti³ kãĩ³sxã³
yxau²xai³lain¹tũ³ka³txa² ã³ne³sen³sai²sa²tẽ³ain¹ki³tã³la².

Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

6Je³su²jah³lai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³kxah³lo²su² Jah¹lai²na²
wxã³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³kxi²nẽ³ju³ta² i³yau³xa² ã³nũ¹ha²kxai³, a²ti³-
ha²yau³xa² ha³li³hxn³kxi²sxã³ ya³lu²ha²kxai³, nxe³te³lhã³ wxã³ta¹hxai²hẽ¹la².
Hai³txi³ i³yau³xa² ã³nũ¹ju³ta² so¹lxi³ wxã³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ i³yau³xa²
ã³nũ¹ju³tain²txi³ wxã², a²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxn³kxi²sxã³ ya³lu²ju³tain²txi³ wxã²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 7Sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² wi¹lhĩ¹te² Yãu³ka³jxah¹la² jau³jau¹-

xin³ti² wi¹lain³nha²ti³hi¹tē³te³lhā³ĩ³tih³nxe³nē³jah¹lai²la¹wa², a²ya³la³lyau³xa²
 e³jah¹lo²su² ha²kxai³la². 8 Oh³nāu³nū¹ka³nāu³ai¹nān³ko³xai²na² ĩ³tih³nxe³nē³te²su²
 te²a² ha¹li¹ ka³na³ku² te²a² ĩ³tih³nxe³nē³te²su² na³la². Nxe³te³nah¹lxi¹. Txa²wā¹-
 wĩ³na² Si³yxau³jah¹lain²txi³ ĩ³tih³nxe² wān³txi³khai³su² Je³su²jah³la² Jah¹lain²txi³
 ĩ³tih³nxe² Sũ³na² Yāu³ka³jxah¹lain²txi³ ĩ³tih³nxe² nxe³nē³lain¹na³la². Te²yā¹-
 nxũ³sxā³ yuh³nāu³an¹ko³xai²na² ĩ³tih³nxe³nē³te²su² te²a² ha¹li¹ ka³na³ku² te²a²
 ĩ³tih³nxe³nē³te²su² nũn³na³la². Nxe³te³nah¹lxi¹. Sũ³na² Yāu³ka³jxah¹la² Wi¹lhin¹te²
 Yāu³ka³jxah¹lain²txi³ ĩ³tih³nxe², ĩ³yau³xain²txi³ ĩ³tih³nxe², a²ti³ha²yau³xa² ha³-
 li³hxan³kxi²sxā³ ya³lu²ju³tain²txi³ ĩ³tih³nxe² nxe³nē³lain¹na³la². Ain¹sxā³ ha¹li¹
 ka³na³ku² te²ai²na² Je³su²jah³la² wi¹lhit¹sxā³ ĩ³we¹nha²yu³sxā³ ĩ³tih³nxe³nē³lain¹-
 na³la². 9 A²nũ²a² ĩ³tih³nxe³nē³jau³xa² a²nũ²a² wān³txi³su² kxan²ti³ yxo²ĩ²ki³tā³la².
 Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sũ³na² ĩ³tih³nxe³nē³jau³xa² ā²la² kāin³jau³xai²la¹wa². A²nxe³jau³-
 xai²na² Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³tāu³su² tāu³a¹ ĩ³tih³nxe³nē³jau³xai²na². A²ta²ha²
 Je³su²jah³la² ĩ³yau¹ũ³nē³te³lhā³ ĩ³tih³nxe³nē³na³la². 10 Nxe³ki³kxai²nān²tũ³ Sũ³na²
 A²ta²ha² yxo²ĩ²ki³kxai²nān²tũ³ Sũ³na² ĩ³tih³nxe³nē³jau³xai²na² nxũ²kwai³yxau³nē³-
 lhĩ³nx2na³la². Yxān¹ta¹ Sũ³na² yxo²ĩ²ki³sxa³kxai²nān²tũ³ Sũ³na² ki³han³te²lot3sxā³
 ĩ³yĩ¹li²hĩ³ki³tā³la². Sũ³na² wān³txa², A²ta²ha² ĩ³ye³kxi²sxā³ ĩ³tih³nxe³nē³jau³xai²-
 na² yxo²ĩ²ki³sxa³ha²kxai³la². 11 ĩ³tih³nxēn³jau³xa²sa¹: Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³tāu³a¹
 ka³tē³na² wi¹tāu³a¹ ũ³hũ¹nē³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² Sũ³na² A²ta²ha² Je³su²jah³la²
 hxi²ka² ka³tē³na² wi¹tāu³la³ hi¹tē³ta¹hxai²hē¹la². 12 Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² ĩ²li³te²su²
 te²ki³na¹xai²nān²tũ³, Sũ³na² A²ta²ha² nxũ²kwai³yxau³nē³kxai²nān²tũ³, ka³tē³na²
 wi¹tāu³a¹ yũ³nē³lhĩ³nx2na³la². Yxān¹ta¹ ĩ²li³te²su² te²a² Sũ³na² A²ta²ha² nxũ²kwai³-
 yxau²nxa³te²lē¹. Hai³txi³ ka³tē³na² wi¹tāu³la³ yũ³te²su² ti³hex1hĩ³nx2nxa³wa².

Ka³tē³na² wi¹tāu³a¹ yxau²xai³ki³jau³su²

13 Ũ³wha²li¹lyah³nx2ta¹jau³xai²na² wxa²nũ³ka³txi³ ĩ³nxai²na² Sũ³na² A²ta²-
 ha² yxo²ĩ²yah³lxin¹tũ³ka³txi³ ĩ³nxai²na² ũ³wha²li¹lyah³nx2ta¹wa². Ka³tē³na²
 wi¹tāu³a¹ yxau²xai³lyah³lxin¹ju³ta² a³la³kxi²sih¹nx2ta¹jau³su² nxe³nx2ta¹-
 wa². 14 Nxe³ki³sa²kxai³ hxi²ka¹ka¹nha²la² Sũ³na² yen³nāu³a¹ yxau³ye²ki³tā³la².
 Nxe³ki³sa²kxai³ Sũ³na² ĩ³wā³txi³sain³ki³kxai²nān²tũ³, Sũ³na² a²ē¹nāu³a¹ ten³-
 kxa²yā¹nxe³jau³xa² so¹lxĩ³ ĩ³hau³kot3sa²nũ¹sxā³ ĩ³wā³txi³sain³ki³kxai²nān²tũ³,
 a²nxe³ki³jau³xa² ha³kxa¹ ain³kxi²nē³lhĩ³nx2na³la². Ju¹ta² wi¹ko³nha²ki³tā³la².
 15 Ain³kxi²nē³kxai²nān²tũ³ a²yen³kxa² ĩ³wā³txi³sain³ki³kxa² a²yo²ha³kxa¹ ũ³-
 hũ¹nē³lhĩ³nx2na³la². Nxe³jau³xai²na² wi¹ko³nha²nũn³ki³tā³la².

16 Wxa²nũ³ka³txi³ ĩ³nxai²na² nxe³jah³lxĩ³hē¹la². Wxa²ĩ²li³te² ĩ³nxai²
 nĩn¹kxai²nān²tũ³:

—~Txa²wā¹tā³xa² ko³nxe³ti³ kái³ain¹na³na¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sũ³na² ne³wā²-
 na³ũ¹kxe³sxa³kxa² ko³nxe³ti³ kái³ai¹nxa³xā¹. Nĩn¹kxai²nān²tũ³ Txa²wā¹sũ³na²
 ĩ³ye³kxi²txai¹nhe³la². Wxa²wā¹tā³xa² ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² wxa²wa²su¹tain¹-
 si¹hin¹jau³su² ĩ³ye³kxi²txai¹nhe³la². Nĩn¹kxai²nān²tũ³ Sũ³na² hi²sen³kxai³lu²
 wxa²wā¹tā³xa² sa²hau³kot3sxā³ ka³ten³yu³ta² ũ³hũ¹ain¹tu¹wa², Txa²wā¹sũ³na²
 ne³wā²na³ũ¹kxe³sxa³kxa² ko³nxe³ti³ kái³ai¹nxa³ha²kxai³la². Yxān¹ta¹ Txa²-

wā¹sū³na² ne³wā²na³ū¹kxe³sxa³kxa² ko³nxe³ti³ kái³ki³sa³tai¹. Já¹nxe³ju³ta²
 wxa²wā³tā³xa² Txa²wā¹sū³na² ne³wā²na³ū¹kxe³sxa³kxa² ko³nxe³ti³ kái³kxai²nān²-
 tū³ Sū³na² i³ye³kxi²si¹nxa²ha¹jau³su² i³kwa³na³nxa²ti³nxa³lho³la². 17 Wain³txi³
 kái³ki³sxa³kxai²nān²tū³ ko³nxe³ti³ kái³hī³ki³tā³la². Nxe³ki³kxa² ha³tā³nxān²txi³
 ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² Txa²wā¹sū³na² ne³wā²na³nē³lain¹ju³ta³nū³a² yū³tu¹wa².

18 Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wē³ha³lxi³lo³tē³kxe³su² te²a² yxo²ha³kxa¹ ko³-
 nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³lai¹nxa³wa². A²nxe³te²su² te²a² Sū³na² A²ta²ha²
 ā³non²ta³kxai¹nha²kxai³, hxi²kan¹txi³ a²ta³a² ko³nxe³thin¹khaix³jah¹la²
 ko³nxe³ti³ kái³ū¹hai¹nxa³lho³la².

19 Já¹nxe³ki³ju³ta²:

—~Sū³na² wē³ha³lxi³su² ki³tā³na¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²-
 xai³lain¹tū³ka³txa² ha³kxa¹ a²ta³a² hxi²ka² hxi²ka²nāu³lo³nain¹na³na¹.
 Nxe³jau³xai²na² wi¹ko³nha²nūn³ki³tā³la².

20 Nxe³ki³sa²kxai³ Sū³na² A²ta²ha² wxā³ye²nē³ju³ta² wi¹ko³nha²nūn³ki³-
 tā³la². A²nxe³jah¹la² a³la³kxi²ti³hi¹tē³na³la². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹
 wain³khai¹nxe³jah¹la² wi¹lī²ki³txai²la². Nxe³ki³sa²kxai³ wain³khaix¹jah¹-
 lain²txi³ ā³nū²nxi²sxā³ yxau³ya³ki³sa²kxai³, a²ki³lha³lxa² Je³su²jah³la²
 Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³kxah³lo²su² jah¹lain²txi³ ā³nū²nxi²sxā³
 yxau³ya³ki³sa²kxai³ nxe²yxau²xai³ki³tā³la². A²nxe³jah¹lai²na² Txa²wā¹sū³-
 nu²khai³xai²la¹wa². Ka³te³na² wi¹tāu³a¹ ū³hū¹nē³jah¹lai²la¹wa².

21 Txa²wē³ha³lxi³nāu³xāi³. Sū³nu² sa²ki³lox³nxe³jah¹la² yxo²i²yah³lxi³-
 txa³hē¹la². Ta³lu²na¹wa².

2 João

¹Txai²li² Jo³äu²ah³lo²na¹xai²na² yah³lon¹jah¹lo²na¹xai²na² e³kxi¹nxa²ha¹tü¹-xa². Wxäi²na² Je³su²jah¹lai²na² i²sxä³ ä³yü³so¹nxa²ta¹ka³lxu³si¹nxa². Wxäi²na² wxa²wë³ha³lxa² nxe³sxä³ ü³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹xa². A³lxi¹nx2ta¹nha². Te²-yā¹nxe³sxä³ wän³txa² ya²la³lyau³xa² wi¹ko³nyhain¹te²na² a²yo²ha³kxa¹ a³lxi²nx2tain¹na³na². ²A²nxe³jau³xai²na² wän³txa² ya²la³lyau³xan²tü³ txa²-wā¹ē¹nāu³ai²na² wi¹le³kxi²nha²sxä³ yxau²xai³sa²tē³nē³na³na². Hai³txi³ jau³la³ ne³wā²na³kxain¹nxa³lho³na². Nxe³nē³ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² a³lxi¹nxa²ha¹xa².

³Txa²wā¹sü³na² Si³yxau³jah¹la² Txa²wā¹wi³nu²su² ha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹-la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² ha²kxai³ Txa²wā¹sü³na² Tah²su² ha²kxai³ nxe³ya³sxä³ kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³si¹hi² wi¹lhin¹sxä³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tē³-si¹hi² txa²wā¹nxü¹kwa¹nāu³a² ä³nhāu²no³tē³si¹hi² nxe³nē³si¹jau³su² ten³sa³nha². Wän³txa² ya²la³lyau³xa² sa²yo²we¹ki³tā³na². A³lxi²waun¹nyhu¹ki³tā³na².

Ya²la³lyau³xa² a³lxi²nyhu¹kxi³jau³xa² i³yau¹ü¹nhē³jau³su²

⁴Wxa²wë³ha³lxa² ka³na³ki²te²na² wän³txa² ya²la³lyau³xa² ä³si³tē³-la³kxi²nyhain¹ta¹hē¹na². Txa²wā¹wi³na² wän³txa² i³kwa³na³nē³jau³xa² ain³kxi²si¹na¹kxaix³ jā¹nxain¹ta¹hē¹na². Ju¹ta¹li² wi¹lxon³kxi²khaix¹sa³nha². ⁵Nxe³ha²kxai³ wän³txa² tah²yau³xa² ü³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³nxa³lho³na². Wän³txa² txa²wā¹si³kxä³nāu³u¹ta¹na² ain³kxi²sa²tē³kxah¹lxin¹jau³xan²tü³ nxe³jau³xai²na² ü³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³to³ha¹na².

—~A³lxi²waun¹ti³nha²yu³sxä³ yxau²xai³la³sah¹lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sü³na² wän³txa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³na². ⁶A³lxi²waun¹nha²yu³ki³kxai²nān²tü³ Sü³na² wän³txa² kwa³na³nē³jau³xan²tü³ sa²yo²we¹txi² ai³ya³sah¹-lxi³nü³nhē¹na². A²nxe³sxä³ wän³txa² sa²yo²wet¹lxai³ki³jau³xan²tü³ txa²wā¹si³kxä³nāu³u¹ta¹nān²tü³ ain³kxi²ki³jau³xai³ta³lxa²na³na².

—~A³lxi²waun¹ti³nha²yu³sxä³ yxau²xai³la³sah¹lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sü³na² wän³txa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³na².

⁷Txa²wā¹ha³lo²a²nāu³xa² a²nū²a² wi¹lhi¹nai¹nxa³te²a² yū²na³na². Ä³ke³tü¹-nx2tai¹nha³tā². A²nxe³te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² wxä³ju³ta¹tā² a²nū²khai³su² wen¹sxä³ wxä³ju³ta¹tā² i³we¹nyhai¹nxa³xa². A²nxe³tü³ka³txai²-na² ä³ke³tü¹nē³tü³ka³txai²la¹xa². Je³su²jah³la² ko¹ko¹son²kxi³tü³ka³txai²la¹xä². ⁸Nxe³ha²kxai³ i²nha²khai¹nxe³jah³lxi³hē¹na². Wän³txa² i³yau¹ü³nx2ta¹kxe³su²

wi¹kō³nha¹jah³lxi³hē¹na². Tī¹kxi¹nx2ti³ha³tā². Yxān¹ta¹ wi¹kō³nyhah¹lxin¹-
kxai²nān²tu³ wi¹kāi³yah¹lxin¹kxa² yo³ha² hai³txi³ tī¹kxi¹nx2ti³xa³lho³na².

⁹Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² nxū²kwai³yxau³nx2ti³xa³kxai²nān²-
tu³ nxe³jau³jau¹xai²na² yo³na² ā³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na²
ā³nū²kxi²sxā³ yxau³yah²lxan³tho³na². Yxān¹ta¹ wān³txai²na² nxū²kwai³-
yxau³nx2ti³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹wī³na² Si³yxau³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau²
A²ta²ha² ā³nū²kxi²sxā³ yxau² nxe³yah³lxin¹tū¹xa². ¹⁰Nxe³ha²kxai³ a²nū²a²
ī²lu³te²lxi³ wxā³kxai²nān²tu³ wān³txai²na² nxe³jau³jau¹xain²txi³ ī³tih³-
nxe³nx2ti³xa³kxai²nān²tu³ wxa²sxi²ha² yxau³kxain¹yah³lxi³txa³hē¹na².
Txa²wā¹sū³na² wi¹lī²nx2ti³si¹jau³nū³a² e³kxain¹yah³lxi³txa³hē¹na². ¹¹Nxe³-
sxā³ wxa²wān³txai²na² nxe² e³yah³lxin¹kxai²nān²tu³, yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
—~Kō³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² wi¹lī²nx2ti³ju³ta²
ten³sa³nhai¹. Yah³lxin¹jau³su² yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ kō³nxe³ti³ kāi³ain¹-
kxa² yā¹yxah³lxi³hī³nxa¹nxa².

Jo³āu²ah³lai²na² wān³txa² a²ne³ki³san¹jau³su²

¹²Jā¹nxe³jut3su² wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xa² yau³ka³lxa¹hī³nx2na³na².
Yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² ha³teh³nxā³nxa² a³lu²txi³ ū³wha²li¹la³kxi¹nx2ti³-
nxa³lho³na². Ye³jen¹na² wxā³sxā³ ī²nx2ta¹ju³ta² ten³sa³nha². Wxā³sxā³
ī²nx2ta¹kxai²nān²tu³ wxa²ne³nxē³na² e³kxi¹nx2ta¹tū¹xa². Nxe²nx2ta¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³kxi²sah²lxin¹tū¹xa².

¹³Wxa²ha³līn³txa² wē³ha³lxin³kxai²na² wān³txa² a²ha³tā³nxa² ū³-
sa²si¹hā³ūh¹nx2tain¹na³na². A²nxe³ta¹ka³lxa²kxai³ Je³su²jah³la² ī²sxā³
ā³yū³so¹ta¹ka³lxu³su² nūn³na³na². Na¹jau³su² nxe³ye¹nx2ta¹xa².

3 João

1 Txai²li² Jo³ãu²ah³lo²na¹xai²na² yah³lo²na¹xai²na² e³kxi¹nx²ha¹tu¹wa². Wxai²na² Kai²ah³lo³si¹lxa². A³lxi²nxa²ha¹jah¹lo²si¹lxa². Ki³han³nxa³wa².

2 Nxex³sa²lxa². A³lxi²nxa²ha¹wa². Wxa²ê¹nãu³ai²na² wi¹lhãu²non³sxã³ yxaun¹ju³ta² i²nxa²te²sa¹wa². Nxī¹nha²kxai³ wa²su¹wa²su¹yxaun¹ju³ta² ten³-sa³ha²kxai³ wxa²wa³ka³la² wi¹lxa³ju³ta² ten³sa³ha²kxai³ nxe³sa³nha²wa².

3 Txa²wā¹wā³tā³nãu³xa² wxā³hī¹nai³tā² wxa²ha³ta³nxa² e³kxi²sain¹to³hē¹-la². Wān³txa² ya²la³lyau³xa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² sa²yo²wet¹sxã³ yxau²xai³ta¹hi¹nhē¹la². Nxe³sain¹jau³xai²na² e³kxi²sain¹jau³xa² i³wi¹lxo³-kxi²sai¹nhē¹la². 4 Ju¹tai²na² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². Txa²wē³ha³lxa²i²nān²tu³ wān³txa² ya²la³lyau³xa² sa²yo²wet¹sxã³ yxau³ain¹kxai²nān²tu³ ka³lih³-khaix¹sa³tu¹wa². Wān³txa² yau³xã³xa² i³wi¹lxo³kxi²sain¹jau³xa² yū²nxa³wa².

Kai²ah³la² i³sa²nēn¹kxi²jau³su²

5 Nxe³sa²lxa². A³lxi¹nxa²ha¹wa². Txa²wā¹wā³tā³nãu³xa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² sa²yo²we¹te²nãu³xai²na² wi¹wi¹nxe² ā³hi²nū¹nū³hai¹nīn¹kxai²nān²tu³ wain³txi³ kã³hī³nxa¹lxa². Kxã³nxān²txi³ i²ū¹hai¹nxān³kxan²ti³ wi¹kã³ū¹hain¹ta¹hi¹nhē¹la².

Ju¹tai²li² wain³txi³ kã³i³lxa². 6 Nxai¹nīn¹sxã³ tū¹ka³txai²na² a³lxi²si¹hai¹nīn¹ju³-ta² i³hen³txi³sain¹sīn¹na²hē³la². Je³su²jah³la² ā³nū²kxi²sxã³ yxau³te²ki³nãu¹xa²

nxe² i³hen³txi³sain¹sīn¹na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ ā³waix³txain¹kxai²nān²tu³ yen³-kxa² hau³kot³sxa³ ū³hū¹txai¹nhē³la². Txa²wā¹sū³na² a²sa³wi³ha³lxi¹su² ha²kxai³ wi¹kã³ū¹txai¹nhē³la². 7 A²nxe³te²nãu³xai²li² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³tih³-nxe³te³lhxã³ a³li³ain¹ta¹hē¹la². Hai³txi³ a²nū²a² yo²i²ai¹nxa²te²na² yen³kxi³la³

te³nain¹ta¹hxa³hē¹la². 8 Nxai¹nha²kxai³ txa²wā¹kī³na¹xai²na² yo²i²te²kī³na¹xai²na² so¹lxi³ āu¹la³kxain¹yah³lxin¹ju³ta² wain³na³la². Nxe³kī³kxai²nān²tu³ wān³txa² ya²-la³lyau³xa² u²lxi³ ha³ta³nxe³jau³xa² kã³ū¹nhū³nhī³kī³ta³la². Nxe³kī³kxai²nān²tu³

Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³tih³nxain¹kxe³su² ā³non²ta³kxi²nū¹hain¹kī³tã³la².

Ti³o³tre²fah³la² Te³me²tri³o³jah¹la² he¹ain¹jau³su²

9 Nxa²ha¹te¹ txa²ha³teh³nxã³nxa² ū³wha²li¹la³kxi¹nx²ta¹hē³la², Je³su²jah³la² ā³-nū²kxi²sxã³ yxau³yah³lxin¹te² i³nxai²na²sa¹. Yxān¹ta¹ Ti³o³tre²fah³lai²na² sa²kxai³lu² sa²yo²wet¹sai¹nxa³hē³la². Sa²yo²ā³sain¹na²hē³la². Ne³ka³ta²sxã³ yxau²xai³ju³ta³-nū³su² so¹lxi³ ten³jah¹lo²su² na³la². 10 Nxe³ha²kxai³ wxã³na¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³

kāi³ain¹ju³ta² i³ye³kxai¹na¹tu¹wa². Ko³nxe³ti³ e³ti³hit¹lsain¹ta¹hē¹la². Ki³ha¹kxi²sxā³
e³kxi²ta¹hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² txa²wā¹wā³tā³nāu³xa² Sū³na² wān³txa² yxo²i²-
te²nāu³xan²tu³ ā³wxā³ain¹kxai²nān²tu³ wi¹le³kxi²nū¹hai¹nxa³ha²kxai³ yen³kxa²
āu¹la³kxi²nū¹hai¹nxa³ha²kxai³ nxain¹ta¹hē¹la². Nxe³yān¹ta¹ a²nū²a² ā³xai²na²:

—~Āu¹la³kxai¹na¹tū¹xā¹. Ain¹jau³su² kxan²ti³ hāi¹nxā¹si¹hain¹jau³su²
kwa³na³ain¹ta¹hē¹la². Nxe³sxā³ ā³nū²kxi²sxā³ yxau³te²ki³na¹xa² ā³-
waix³si¹hain¹jau³su² kwa³na³kxain¹ta¹hē¹la².

¹¹Nxex³sa²lxa². A³lxi¹nxa²ha¹jah¹lo²si¹lxa². Ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yā¹-
txa³hē¹la². Wi¹kāi³txa²hē³la². Nxe³sxā³ wi¹kāi³sxā³ yxau²xai³te²na² so¹lxi³
Txa²wā¹sū³na² wēn³su² na³la². Yxān¹ta¹ ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ yxau²xai³te²na²
sa²kxai³lu² hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² i²ain¹jah¹lo²su² ti³he¹nxa³wa².

¹²Nxa²ha¹te¹ Te³me²tri³o³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹
wi¹le³kxain¹ta¹hē¹la². Ya²la³lyau³xa² wi¹le³kxi²ta¹hē¹la². Te²yā¹nxe³jau³xa²
wi¹le³ū¹nhū³na¹wa². Ya²la³lyau³xa² so¹lxi³ e³a¹tai¹ti²tu³wa². Jā¹nxa¹wa².

Jo³āu²ah³lai²na² a²ne³ki³san¹jau³su²

¹³Jā¹nxe³jut³su² wān³txa² yau³ka³lxa¹txi³ ũ³wha¹li¹la³kxi¹nxa²ha¹jau³xa²
yū²na³la². Yxān¹ta¹ ha³teh³nxā³nxa² ũ³wha²li¹lha²nxa³lho³la². ¹⁴Ye³jen¹na²
wxā³sxā³ i²nxa²ha¹tu¹wa². Na²ha¹kxai²nān²tu³ wxa²ne³nxē³na² i³ye³kxi¹-
nxa²ha¹tu¹wa². Wxa²ē¹nāu³ai²na² i³wi¹lhi²nxe³sxā³ yxau²xai³lin¹ju³ta³nū³a²
ten³sa³nha²wa². Wxa²ya³lxi³nāu³xai²na² a²ha³ta³nxa² ũ³sa²si¹hā³ūh¹nxain¹-
na³la². i³ye³kxi¹nxa²ha¹jau³su² ā³wa²su¹ya³nxa²ha¹wa². Ta³lun²ya³nxa²ha¹wa².

Jutas

1 Ju³ta²sah³lo²na¹xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² a²wa³kxē³no³sa²kah³lo²sa¹wa². A³lxi²na¹ha²kxai³ sa²yo²we¹jah¹lo²su² te²sa¹wa². Txa²wā¹sū³na² a³lxi²khai¹nx2ti³-jah¹la² Txa²wā¹wī³nu²su² ha²kxai³ nxe³te²hi²sen³su² i³kai¹lso¹nx2ti³jah¹lai²la¹wa². Jā¹nxe³sxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na² hxi²ka² wi¹lyxau³yah³lxi¹lxa². Nxe³yah³lxin¹te²i³nxai²na² txa²wān³txa² ũ³wha²li¹lhxā³ ũ³hū¹nx2ta¹wa².

2 Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³nx2ti³si¹hi² wxa²nxū²kwai³nāu³a² ā³nhāu²no³nx2ti³si¹hi² a³lxi²khai¹lxn2ti³si¹hi² nxe³nx2ti³ti³-ten³sa³nha²wa². A²nxe³ju³ta²na² ā²la² kái²non³nxa²lxi³ju³ta²nū³a² ten³sa³nha²wa².

Yxo²i²tū³ka³txai²na² hxi²kan¹ki³lxo³tū³ka³txi³su²

3 Txa²wā³tā³yah³lxi¹lxa². A³lxi¹nx2ta¹nha²wa²:

—~Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kái³ki³ju³ta² ā³wa²su¹tū¹nhē³kxe³su² i³tih³nxe³nxai¹na¹-tū¹xā¹. Ya³lo³txi³na¹tū¹xā¹. Nxe³na¹jau³su² txa²ē¹nāu³ai²na² wān³txa² tah²yau³xa² i³tih³nxe³nx2ta¹jau³nū³a² ain³kxi²nha¹hē¹la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yo²-i²yah³lxin¹kxe³su² ā³na¹yah³lxi³txa³hē¹la². Ya³lo³txi³khai¹nxe³jah³lxi³hē¹la². Kxā³nhxi¹nai³tā² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² wān³txai²li² ũ³hū²ta³lun²-nē³na²hē³la². ĩ³wi¹lhin¹ti³hi²tē³kxe³nāu¹xai²na² ũ³hū²ta³lun²nē³na²hē³la².

4 Jā¹nxe³ha²kxai³ in³txai²na² ka³lxa²nxa³te²a² hāi³a² ā³nū²kxi¹nx2tain¹ta¹hē¹-la². Nxe³te²nāu³xa² hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yo²i²ain¹ta¹hxa³hē¹la².

Nxe³te²na¹ Txa²wā¹sū³na² kāin² thāi³ti³la² a³lxi²nē³kxe³su² te²na¹nxa³ha²kxai³ wān³txai²li² i³ya¹tain¹ta¹hē¹la². A²nxe³te²na² in³txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² wi¹-kāi³ai¹nxa³ha²kxai³ kuh³lxa³thin¹sxā³ wa³nī³lo³nain¹ta¹hē¹la². Nxe³sxā³:

—~Je³su²jah³la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³na¹xā¹. Nxe³na¹ha²kxai³: “Ī²li³ju³ta² kái³a¹tū¹xā¹.” Nxa¹kxai²nān²tū³ wi¹la¹xā¹. Ko³nxe³ti³ wa³nī³lo³na¹kxan²ti³ wi¹tū¹xā¹. Ki³han³tū³ka³txa² nxain¹te²ju²hē³la². Nxain¹kxa²yu³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²yo²ā³ain¹nūn³ta¹hē¹la².

—~Je³su² Kris²tu³jah¹lai²li² hai³txi³ txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²sxa³xā¹. Jah¹lai²li² sa²yo²we¹te²txā³xā¹. Nxe³ain¹nūn³ta¹hē¹la². Jā¹nxe³jau³jau¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² ũ³wha²li¹txā³nxa² ā²la² kxā³nxa¹ ko³nxe³ti³ i³yī¹li²ta¹hxa²hē¹la².

5 Ju¹ta²na² whāi²na¹ a³la³kxi²yah³lxi¹lxa². Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ hāi¹-sxā³ sa²wa²lho¹xi²te²lhxā³ ain³kxi²xi¹jah³lxi³hē¹la². Kxā³nhxi¹nu¹ta²na² ĩ³sa³e²nū³ka³txu¹ta²na² E³ji²ta²ko³xa² yxau²xai³lai¹nhxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te²na¹

Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² hi²sen³su² ā³non²ta³kxin²txai¹nhxai²ti³ai¹ti²tu³-
wa². A³li³si¹hain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa², a²nū²a² nū³ka³txai²na² hāi¹nx2ti³xah¹lxa³.
Nxe³nū²la² hā²wxā³txa³ a²nū²a² i²li³te²nāu³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²-
xa³te²nāu³xa² i³ya²lu¹thxa³tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². 6Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² ā²la²
yān³tai²na¹ a²wi¹lhūn¹khai¹xu¹tai²na² oh³xan¹tū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xa² sa²-
kxai³lu² Sū³na² hxi²ka² ū³whxe³ain¹ko³xu¹tai²na² en²kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³ka³tu³ta¹ ha³lo²a² ā²la² wi¹ju³ta² yxo²kwai³no³tai¹nha²kxai³ ā²la² wā³nxīn¹-
ju³ta² yxo²kwai³no³tai¹nha²kxai³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³te²nāu³xai²na²
sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² ha³lo²a² ka³nxah³khaix¹Nxe³je³na²
sa²tai³kxi²lā³si¹hain¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxain¹sxā³ yan¹-
nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² a³ka³nxi²sxā³ wxā³hī¹na¹ ko³nxe³ti³ i³yi¹lain¹tu¹wa².
7Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu² So³to²ma²thi³nān¹te²nāu³xu¹tai²na² Ko³mo²ra²thi³-
nān¹te²nāu³xu¹tai²na² a²wa³kan¹thīn³ti³nāu³xu¹tai²na² nxe³sxā³ oh³xan¹te²a²
sa³wi³ha³lxi³nāu³xu¹tai²na² te²u¹jā¹nxe² kāi³ain¹nūn³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². In³txa²
kuh³lxa³thin¹sxā³ ā³wa³nī³lon³kxi²nyhu¹i² a²nū²a² ā³xa² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹i²
nxe³nyhain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nxe³tū³ka³txu¹tai²na² sa²kxai³lu² i³sa²tē³ju³-
ta³nū²a² ū³whxe³si¹jau³nū³su² i³yi¹li¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ju¹tai²na² e³lxah¹
i³ya²ū³nhē³ju³ta¹la¹wa². Te²yā¹nxe³sxā³ khāuh³lxa²ti³nx2ti³kxa²yan³txi³su²
nxe³nx2ta¹wa².

8Nxa²ha¹te¹ te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² in³txai²na² hāi³a² ā³nū²kxi¹nx2tain¹tū³-
ka³txai²na² sa²kxai³lu² te²yā¹nxe² kāi³ain¹nūn³na³la². Hxi²sxā³nho³jut3sū³ju³ta²
i²ain¹te²nū³sin²ta²wa². I²ai¹nha²kxai³ a²nū²khai³xa² ko³nxe³ti³ kāi³ū¹nhain¹-
te²nū³sin²ta²wa². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ko³nxe³te²lot3sxā³
e²nai¹ni² oh³xan¹te²nāu³xa² ko³nxe³ti³hit¹jau³su² e³kxi² nxain¹te²nū³sin²ta²wa².
9Nxa²ha¹te¹ Mi³ke²lah³lo²nu¹tai²na² oh³xan¹ta² nū³ka³txa² a²wa³li³kha³lah³lai²-
na² sa²kxai³lu² kūn³te²yā¹nxe² kāi³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na²
ya³lu²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Ya³lu²nū²la² sa²nī³kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³hī¹nu¹ta²kxai³lu² Sa³ta³na²jah¹lo²kxai³lu² sa²nī³kxi²jah¹la²nū²nū²khai³xa²
te³nha²kxai³ Mi³ke²lah³lo²kxai³lu² sa²nī³kxi²jah¹la²nū²nū²khai³xa² te³nha²kxai³
nyha¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na² Mi³ke²lah³lo²kxai³lu² wi¹lhīn¹ye²jah¹lo²kxai³lu²
hai³txi³ ko³nxe³ti³hin¹jau³la³ i³wa²lū³xi²nyha¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Hāi¹sxā³:

—Txa²wā¹sū³na² ūn³txi³ i³kwai²kxi¹nxa²txai²li¹. Nxe³nyha¹ta¹hxai²ti³-
ai¹ti²tu³wa². 10Jā¹nxe³ju³kxai³lu² in³txai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² wi¹ju³ta²
wi¹ko³nhai¹nxa³wa². Nxe³nhai¹nxa³kxa² ha³ta³nxān²txi³ kāin² ha²ya³kxa³-
lxi³la³hi¹tain¹ta¹hē¹la². Nxain¹ta¹ ka³yxuh³xa² ya¹nxe³la³sxā³ kuh³lxa³sin¹sxā³
kāi³kxi²nyhu¹i² nū³kxūn³txi³ hē¹kxi²nyhu¹i² nxe³ju³ta² ya¹nxe³la³sxā³ in³txai²na²
kāi³ain¹ta¹hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ka³yxuh³xa² ya¹nxe³sxā³ ā³kho³-
ta³lxi³nyhu¹ain¹sxā³ wā²nxūh¹ ya³lu²yah³lxi³tu¹wa². 11Txa²wā¹sū³na² hxi²ka²
ko³nxe³ti³hin¹khai¹xain¹kxai²lē¹. Ka³i²ah³lo²nu¹tai²na² ai³tūh³na² ko³nxe³ti³
kāi³sxā³ ai³kxa² ya¹nxe³tūh³na² ā³si²te³kxain¹nūn³na³la². Te²yā¹nxe³jut3su² Ba³la³-
āu²ah³lo²nu¹tai²na² sa²kxai³lu² I³sa²e² nū³ka³txa² ko³nxe³te²lo³tain¹ta¹hxai²hē¹la².
Ha³teh³nxā³nxa² ū³yho³hi²nyhu¹txā³nxa² yxo²kwai³nai¹nha²kxai³ ki³han³jau³su²

e³sxã³ kō³nxe³te²lo³tain¹ta¹hxai²hē¹la². Te²yā¹nxūn³jau³kxai³lu² Ko³re²ah³lo²nu¹-tai²na² sa²kxai³lu² Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wān³txa² sa²yo²ã³i² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²ã³i² nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tū³ i³ya²lun¹-ta²hxa³nain¹ta¹hxai²hē¹la². In³txai²li² te²yā¹nxe² i³ya²lun¹tain¹nū³nha³ta²wa².
 12 A²nxe³tū³kā³txai²na² ā³nū²kxi¹nx2tain¹sxã³ ya³lxi²nyhu¹sxã³ yain³kj³ju³ta² yain³yah³lxin¹kxai²nān²tū³ tū¹kā³txai²li² hai³txi³ wain³txi³ yai³nai¹nxa³wa². Kō³-nxe³thi¹nain¹kxan²ti³ yain³kxi²nyhu¹e¹nx2tain¹na³la². Yain³txi³yau³xa² ūn³jau³xa² kāin² i³na²ain¹te²ju²hē³la². A²yan³txi³nū³khai³xa² so¹lxi³ wā²nxūh¹ yen³kxi³sxã³ yxo²kwai³no³nhyain¹te²ju²hē³la². Oh³sī³na² yā¹nxain¹na³la². Kāin² sī³nxuh¹-lxi²kxan²ti³ hai³txi³ wē³ha²yau³la³ wē³hā¹te²sxa³yu²hē³la². Te²yā¹nxe³sxã³ hi³sa³ka³txa² yā¹nxain¹nūn³na³la². A²nxe³ka³txai²na² a²nxã³kxa² hai³txi³ wi¹lã³-nxã³kxi²te²sxa³yu²hē³la². Nxe³tē³tē³kxai²li² sa²ha³txu²kxa²sai¹sxã³kj³kxai²nān²tū³ i³ya²nat3sxã³ ya³lu²te²ju²hē³la². Ya³lu²khaixl²te²ju²hē³la². A²nxe² in³txai²li² nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² wi¹lye²nyhu¹nx2tain¹kxan²ti³ wain³txi³ kāi³ain¹-te²sxa³yu²hē³la². 13 Te²yā¹nxe³sxã³ i³ye³na² ūn³je³na² yā¹nxain¹na³la². It3ta² kāin² sa²ta³kāu³ta³kāu³te²ju²hē³la². Kō³nxe³ti³ wxāun¹jau³xa² ki³txi³ sa²ta³kāu³nū²la² ha³lo²a² sa²ni³sa²tã³te²ju²hē³la². Nxe³kxa²yā¹nxain¹na³la². Kō³nxe³ti³ kāi³ain¹tai³-tã² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ e³lxah²lxi²yain¹tu¹wa². Te²yā¹nxe³sxã³ tū³la² heh³sa³ki³su² kwa²ã³nxai³te²ju²hē³la². Yān¹txi³ ai³sxã³ i³yū¹li²sxã³ ā³wxe³te²ju²hē³la². Jāxl²-hū³nxain¹na³la². A²nxe³te²na² sa²kxai³lu² hai³txi³ kō³nxe³thin¹sxã³ kāi³ain¹ju³ta² kxān³sa²yxau³ai¹nxa³lho³la². Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² i³yī¹li²hain¹tu¹wa². Ka³nxah³sa²tē³jen³nū³a² ā²la² āu¹la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³je³nai²na² kō³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yāu³ka³ti³su² i³sa²si¹hã³ain¹tu¹wa².

14 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² E³no²kah³lo²nu¹tai²na² A³tāu²ah³lo²nu¹tai²na² kwa²ta²sa³wi³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lo²nu¹tai²na² kwa²i³yāu¹ū³-nhē³jau³nū³su² e³ta¹hxai²hē¹la². E³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah¹lxi³wxi¹. Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² wā³li²sxã³ wxã³-tu¹wi¹. Wxã³kxai²nān²tū³ oh³xan¹te²nāu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³tū³kā³txa² tē³sxã³ wxã³nyhain¹tu¹wi¹. 15 A²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ kāi³ain¹kxe³su² wi¹lhin¹ta³-nxa² kō³nxe³thin¹ki³su² ta³nxa² nxe² a³ya³ti²yah²lxi³tu¹wi¹. Nxe³kxai²nān²tū³ yxo²i²xa³tū³kā³txai²na² kō³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³tai³tã² a³ya³txi²yah³lxi³tu¹wi¹. Tū¹kā³txai²na² wān³txai³tã² Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³ti³hin¹jau³su² e³kxain¹-ta¹hē¹li¹. Nxe³jau³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ kō³nxe³khai¹nxe³ha²kxai³ kō³nxe³ti³ i³yī¹li²si¹hain¹tu¹wi¹. E³no²kah³lo²nu¹tai²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

16 A²nxe³tū³kā³txai²li² kō³nxe³ti³ i³kwāi²txa³lxi³nyhain¹te²ju²hē³la². Kō³nxe³ti³hin¹jau³su² ki³han³sxã³ i³ye³kxi¹nx2tain¹tah¹ti³ai¹ti²tu³wa². A²ten³nyhain¹kxa² so¹lxi³ o²la³kxain¹tah¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yxo²kāin²txi³ e³-kxain¹tah¹ti³ai¹ti²tu³wa². Yen³kxa² kwa²sa²so¹kxain¹te²kxa³yan³tū³kxai³lu² kwa² i³wi¹lhin²kxi²nyhain¹tah¹ti³ai¹ti²tu³wa².

Ju³ta²sah³lai²na² wān³txa² ĩ³tih³nxe³jau³su²

17Nxa²ha¹te¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² a³lxi¹nx2ta¹wa². Wān³txa² tĩ³yau³-xai³tā² sa²wa²lho¹xi²sxā³ ain³kxi²xī¹jah³lxi³hē¹la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ĩ³kaixlso¹tũ³ka³txai³tā² ĩ³tih³nxe³-nx2tain¹na²hē³la². 18ĩ³tih³nxe³nx2tain¹te³nah¹lxi¹:

—Txa²wā¹ha³lo²a² ne³ki³son³ti³wa³kxa² yxau³so³nhi¹na¹ a²nũ²a²ko³-nxe³thin¹te²a² yũ³tu¹wi¹. Sũ³na² wān³txa² ko³nxe³ti³ yxo²kwa³lxi³ain¹tu¹wi¹. Ko³nxe³thin¹sxā³ kái³yah³lxi³ju³ta²nũ³a² so¹lxi³ nxe² ā³te³lain¹kxa² o¹la³kxain¹-tu¹wi¹. Nxe³nx2tain¹ta¹hxai²hē¹la². 19Nxe³nx2tai¹nha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² ā³nhai²ta¹lxā¹si¹nx2tain¹ju³ta² so¹lxi³ te³nain¹na³la². Nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te²a² ā³te³nain¹kxa² so¹lxi³ ā³te³nain¹na³la². Hai³txi³ Txa²wā¹sũ³na² Yāu³ka³jxah¹-la² nxũ²kwai³yxau³yah³lxi³hĩ³nx2nxa³wa². 20Nxa²ha¹te¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² a³lxi¹nx2ta¹wa². Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wi¹jau³xa² yxo²i²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Jā¹xah³lxin¹ju³tai³tā² yxo²i²sa²tē³jah¹lxi³hē¹la². Txa²wā¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²yah³lxin¹-kxai²nān²tu³ Sũ³na² Yāu³ka³jxah¹la² ā³yxo²nũ¹nxa²lxi³tu¹wa². 21Txa²wā¹sũ³na² a³lxi¹nx2ti³kxe³su² yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la². Kwa²a³na¹ah³lxi³txa³hē¹la². Je³su² Kris²-tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³nx2ti³na³la². Nxe³nx2ti³ha²kxai³ ka³te³na² wi¹tāu³a² ũ³hũ³nx2ti³tu¹wa². Nxe³nx2ti³kxe³nũ³su² ya³nān³ta³ki²la²sa³ wah³nxe² yxau²xai³jah¹lxi³hē¹la².

22Yxo²i²tũ³ka³txi³ ĩ³nxai²na² ĩ²khaixl¹nha¹jah³lxi³hē¹la². Wxa²ha³-tih³xai²na² ĩ³wā³wā³ta³kxi²kxai²nān²tu³ thāi³ti³la²nha²sxā³ wxi²kan¹txi³ ĩ³tih³nxe³txain¹yah³lxi³hē¹la². 23A²ha³tih³xa² ā³xai²na² yxo²xũ³txi³ ĩ³kwai²kxi¹txain¹yah³lxi³hē¹la². ĩ³kwai²kxi¹txain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ha³nxe² ĩ³tho³hũ³yah³lxi³hĩ³nxa¹lxā². ĩ³tho³nāu³a² hi³a² sa²sai¹xi²ki³-kxai²nān²tu³ ĩ³yũ¹li²te²ju²hē³la². Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hũ³sxā³ a²nũ²ai²na² ĩ³kwai²kxain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Sũ³na² hxi²ki³su² ko³nxe³ti³ ĩ³-yī¹li²hain¹ju³ta³lo³tain¹kxa² ā³non²ta³kxi²nũ¹hain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxā². Āh¹ ha³tih³xai²na² sa²kxai³lu² win¹ta²te²lxi³ thāi³ti³la² ĩ³ye³kxi¹txain¹-yah³lxi³hē¹la². Nxain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹lĩ²nha¹yah³lxi³hē¹la², nxain¹kxa²yā¹nxe² kái³yah³lxi³nũ³nĩn¹kxa²yan³txi³sa². Nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² yxo²kwĩn¹kxi²khai¹nxe³jah³lxi³hē¹la².

Sũ³na² sa²nēn¹kxi²ki³jau³su²

24-25Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sũ³na² sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la². ĩ³wxi²-kin³txi³to³te²lo³jah¹lxi³hē¹la². ĩ³hxi²kan¹kāi²no³ti³hi¹jah¹lxi³hē¹la². ĩ³nũ³kxũ³ti³hi¹jah¹lxi³hē¹la². ĩ³wxi²kan¹ti³hi¹jah¹lxi³hē¹la². Nxe³ju³tai²na² Txa²wā¹sũ³na² sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹la². A²nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ kái³ye²-yah³lxin¹kxa²yan³txi³su² Jah¹la² so¹lxi³ ĩ³wai³kxũ²sa²tē³nx2ti³na³la². Nxe³sxā³ Sũ³na² yen³nāu³a² ā³tĩ³yah³lxi¹nhi¹na¹ wi¹lhin¹khai¹nxe³sxā³ ka³lih³khai¹nxe³sxā³ ā³tĩ³yah³lxin¹tu¹wa². Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³-jah¹la² so¹lxi³ txa²wā¹ē¹nai²na² sa²hau³ko³tũ¹nhē³jah¹lai²la¹wa², Je³su²

Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² ã³nũ²kxi²sxã³
 yxau³ki³sa²kxai³la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²wi¹lhĩ¹nu¹tai²na² nxe³-
 hĩ¹nu¹tai²nãn¹te²tũ³ sa²nẽn¹kxi²kĩ³jau³xa² a²yo²ha³kxa¹ wain³na³la². Nxe²
 yxau²sa²tẽ³ah³lxin¹tu¹wa². Ya³nx2ta¹wa². Ta³lu²na¹wa².

Apokalipse

1 ¹Ha³te³h³nxā³nx²a² ũ³wha²li¹txā³nxāi²na² wān³txa² wi¹jau³xa² yū²na³-
la². Je³su² Kris2tu³jah¹la² sa²kxai³lu² ha³lo²a² ne³kha^uh²nē³ju³ta³nu³a²
ĩ³yau¹ũ³nhē³jau³xa² yū²na³la². A²kxā³nx²a² Txa²wā¹sū³na² a²yo²wān³-
txa² e³ha²kxai³ Je³su² Kris2tu³jah¹la² ain³kxi²ha²kxai³ nxe³jau³xai²la¹wa².
A²nxe³jut3su² ha³lo²a² wxā³ju³ta²nū³a² tah²yu³tan²tū³ Je³su²jah³la² a²-
sa³wi³ha³lxa² ĩ³yau¹ũ³ju³ta²la¹wa². A²nxe³sxā³ Kris2tu³jah¹la² hi²sen³su²
oh³xan¹jah¹la² ĩ³sa²si¹hā³na²hē³la². Ha³lo²ai²na² a²yo²ha³kxa¹ Jo³āu²-
ah³lo²na¹xai²na² a³la³kxi²si¹sa²jau³su² wā²nā³ũ¹sa³na²hē³la². ²Nxa²ha¹te¹
Jo³āu²ah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² a³la³kxi²si¹sa²ju³ta²na²
a²yo²ha³kxa¹ wā²nā³ũ¹sa²ju³ta² ha³kxa¹ ũ³wha²li¹lhxā³ ĩ³yau¹ũ¹-
nx2ta¹tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ĩ³yau¹ũ³hi² Je³su² Kris2tu³jah¹la²
wān³txa² ya²la³lyau³xa² ĩ³yau¹ũ³hi² nxe³sa³na²hē³la². ³Nxe³ha²kxai³ wān³-
txai²na² ha³lo²a² wxā³ju³ta²nū³su² jau¹xai²na² wān³txai²li² ain³kxi²te²a²
a²ē¹nāu³ai²na² ĩ³ka³li³ha²kxai³ wān³txai²li² sa²yo²we¹te²a² a²ē¹nāu³ai²na²
ĩ³ka³li³ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wa². Hai³txi³ ha³lo²a² wxā³ju³ta²nū³a² u²lxa³-
wa². Wa³su³txi³ wxā³tu¹wa².

A²si³a³ko³xan¹te²nāu³xa² ũ³wha²li¹la³kxi²jau³su²

⁴Nxa²ha¹te¹ ha³te³h³nxā³nxai²na² txai²li² Jo³āu²ah³lo²na¹xai²na²
ũ³wha²li¹jah¹lo²sa¹wa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²sxā³ yxau²-
xai³tū³ka³txi³nāu³xa² A²si³a³ko³xan¹te²nāu³xa² nxe² 7 nxe³ tū³ka³txi³
ĩ³nxai²na² ũ³wha²li¹la³kxi¹nx2ta¹wa². Nxe³nx2ta¹jau³xa²sa¹.

—~Txa²wā¹sū³na² wi¹lhini³hi¹txa²lxij³ta² ten³sa³ha²kxai³ ā³nhāun²ha²ju³ta²
ũ³hū¹nx²lxij³ta² ten³sa³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² nxe³si¹nx2ti³jau³su² ten³sa³-
nhai¹. A²nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² a²wi¹lhi¹nu¹ta²kxai³ jah¹lain²txi³ ka³ten³ti³
yxau²xai³lha²kxai³ nxe³hi¹nān¹te²tū³ jah¹lain²txi³ ka³ten³ti³ yxau²xai³lha²kxai³
kxān³nāu³a¹ jah¹lain²txi³ ka³ten³ti³ yxau²sa²tē³ha²kxai³ nxe³ Jah¹lo²su² na³li¹.
A²nxe³jah¹lain²txi³ wi¹lhini³hi¹ltxa²ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nhai¹. Te²yā¹nxe³ju³-
ta² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹lo²nāu³xa² nxe² 7 nxe³te²nāu³xa² Txa²wā¹sū³na²
yen³nāu³a² yxau²xai³lain¹na³li¹. Nxe³tū³ka³txai²na² te²yā¹nxūn³sxā³ wi¹lhini³ti³-
hi¹txa²ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nhai¹. ⁵Te²yā¹nxe³ju³kxai³lu¹ Je³su² Kris2tu³jah¹la²
wi¹lhini³ti³hi¹txa²ti³si¹ha¹jau³su² ten³sa³nhai¹. A²nxe³jah¹lai²li² yo²i²ki³jah¹lai²la¹wi¹.

Jā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² ya³lu²kxi²nē³na²hē³li¹. Ya³lu²kxi²nē³nū²la² ka³ten³-
su² i³sa²yxau³xi²na²hē³li¹. Nxe³sxā³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²te²nāu³xa² ne³ka³ta²sxā³
i³sa²yxau³xi²na²hē³li¹. A²nxe³jah³lain²txi³ hxi²kan¹txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu²
Je³su² Kris2tu³jah³la² sa²yo²wetain¹na³li¹. A²nxe³jah³lain²txi³ Je³su² Kris2tu³-
jah³lain²txi³ a³lxi²nē³na³li¹. Nxe² a³lxi²nē³lha²kxai³ ya³lu²kxi²nē³te²jai¹ti²tu³wi¹.
Ya³lu²kxi²nē³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² txa²wā¹ko³nxe³ti³ kāi³ki³ju³ta² ā³na¹si¹-
nhē³jau³su² sa²wa²su¹te³na³li¹. ⁶Nxe³ha²kxai³la¹ hxi²kan¹khai¹nxe³tū³ka³txi³su²
nxe³ti³hi¹te³na³li¹. Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² a²nū²a² i³ye³ū¹hain¹tū³ka³txi³su²
ti³hi¹te³na³li¹. Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³nu²su² Je³su² Kris2tu³jah³la² Wī³nu²su² ha²kxai³
sa²yo²wet1sa²te³ki³tu¹wi¹. A²nxe³jut3su² Je³su² Kris2tu³jah³la² wxi²kin³ti³ton³sxā³
kāin²ti³lo³nha²kxai³ ha³lo²a² hāi¹nxe³ko³xa¹ a²wa²kxē³su² ti³hit1sa²te³ha²kxai³
nxe³ju³ta² ten³sa³nhai¹. Ya²la³lai²la¹wi¹. Nxe³nx2ta¹wa².

⁷Nxa²ha¹te¹ sa²yo²ka²lah¹nha²sxā³ i²jah¹lxi³hē¹la². Oh³sūn³nāu³a¹ Je³su²jah³-
la² wxā³tu¹wa². A²nū²a²nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ wā³ko³nxa³te²tū³ i²ain¹tu¹wa².
Tū¹ka³txai³tā² hi³ki²a³la² tē³sxā³ ū³ha³la³ja³lxu³kxi²sxā³ ye³khāuh³lxa³thi¹nain¹-
tū¹ka³txai³tā² i²ain¹nūn³tu¹wa². Nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹
i²ain¹ta³kxi²nha²sxā³ nān³tain¹tu¹wa². Nxe³te²sē¹la². Wān³txi³khai³xai²la¹wa².

⁸Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah³la²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—A²wi¹lhī¹nu¹ta²kxai³ yen³kxa² yū²nxa³hī¹nu¹ta²kxai³ ka³ten³su²
yxau²xai³la¹hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ kxā³nāu³a¹ yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹
hxa³nhī¹na¹ ka³ten³su² yxau²sa²tē³a¹tu¹wi¹. Hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³jah¹-
lo²sa¹ha²kxai³ Nū³kxūn³ta² Si³yxau³ka³jah¹lo²sa¹ha²kxai³ nxe³jah¹lo²sa¹wi¹.
A²wi¹lhī¹nu¹ta²kxai³ ka³ten³ti³ yxau²xai³la¹ha²kxai³ nxe³na¹hī¹nān¹te²tū³
nxe³te³na¹xāin²txi³ ka³ten³ti³ yxau²xai³la¹ha²kxai³ kxā³nāu³a¹ Nxa¹-
xāin²txi³ ka³ten³ti³ yxau²sa²tē³a¹ha²kxai³ nxe³ Jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³jau³su²
Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³jah³la² nxe³tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la².

Jo³āu²ah³la² hxi²sxā³nho³jut3sū³ju³ta² i²jau³su²

⁹Nxa²ha¹te¹ txai²na² sa²kxai³lu² Jo³āu²ah³lo²sa¹wa². Wxa²wā³tā³jah³lo²sa¹wa².
Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²sxā³ yxau²xai³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
khāuh³nyhxah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². Yxah³lxin¹kxa² yā¹nxe² khāuhx3nha²nū³-
nhxai²na¹hē¹la². Nxe³nē³ju³tan¹te²kxa³yan³tū³ti¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu²
i³nxū²kwai³lxū¹txi³nē³lha²kxai³ ya³nān³ta³ki²li² yxau²xai³ki³tā³la². Hā²wxān³txa³
kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau³ya³nhē³tu¹wa². Jā¹nxe³na¹ju³kxai³lu²
ha³lo²a² i³yau³xa² sa²ki³wa³le³ka²wxe³ko³xa² ū³tū¹kxi²sai¹nha²kxai³ yxau²xai³la¹-
hē³la². A²nxe³ko³xai²na² Pat2mo³ko³su¹ nxe³te²ju²hē³la². Nxe³ko³xai²na² ū³tū¹kxi²
wxe³sain¹na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³na¹ha²kxai³ Je³su²jah³lai²-
na² wān³txa² ya²la³lyau³xan²tū³ i³yau¹ū³ha¹ha²kxai³ ū³tū¹kxi² wxe³sain¹na²hē³la².
¹⁰Jā¹nxa¹jut3su² a³lan²ti³hī¹nai³tā² to³mīn²ko³ nxe³hī¹nai³tān²tū³ Txa²wā¹sū³na²
Yāu³ka³jxah³la² tē³sxā³ hī¹tai³lhā³na²hē³la². Nxe³na¹tū³kxai³lu² wān³txa² kāin²-

jau³xa² ain³kxi²na¹hē³la². Kwa³jan³ta² wāi²la² hain³txi³hū³nxe² ain³kxi²na¹hē³la². Txa²si³yo³na² hain³nhē³la². 11 Hain³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxī¹:

—~Ha³teh³nxā³nxā² tē³sxā³ ū³wha²li¹txa²hē³li¹. Ha³lo²a² ih¹ju³ta³nū³a² wān³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ a²nū²a² i³yau¹ū³hai¹si¹hin¹jau³su² ū³wha²li¹lho¹sē¹li¹. Nxin¹kxai²nān²tu³ A²si³a³ko³xai²nān¹tū³ka³txa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txi³nāu³xa² 7 nxe³tū³ka³txi³nāu³xa² i³sa²si¹hā³ū²xai³nxe³sē¹li¹. Nxe³tū³ka³txi³nāu³xai²na²sa¹: E²fe³so³ nxe³-tū³ka³txi³su² ha²kxai³, Es3mir²na³ tū³ka³txi³su² ha²kxai³ Per²ka³mo³ tū³ka³txi³su² ha²kxai³ Ti³a³ti²ra² tū³ka³txi³su² ha²kxai³ Sar²to³ tū³ka³txi³-su² ha²kxai³ Fi³la³tel²fi³a² tū³ka³txi³su² ha²kxai³ Lau³ti²se²a² tū³ka³txi³su² ha²kxai³ nxe³tū³ka³txi³nāu³xai²na² wān³txa² ū³wha³li¹la²kxin¹jau³xan²tu³ ū³sa²si¹hā³ū²xai³nxe³sē¹li¹. Nxe³jau³su² Txa²wā¹sū³na² nxe³sa³na²hē³la².

12 Nxe³na¹tī³kxai³lu¹ txa²ē¹nān¹jau³kxai³la¹:

—~Jah¹la² e³jah¹lan²tu³ i²a¹tū¹xā¹. Nxe³na¹ha²kxai³ a²wa³ti²ta²wxe³na¹hē³-la². Nxe³na¹nū¹la² sa²kix3kxi²nē³ka³txa² ka³tha¹li¹ ka³tha¹li¹ ka³tha¹li¹ ka³na³ki¹ sa²kix3kxi²nē³ka³txa² ou²ro²wxe³kxi²ka³txa² i²a¹hē³la². 13 I²a¹ju³kxai³la¹ ka¹txai²-na² wi³wi³ta³lo³tāu³a² in²txa² ka³na³ka³na³jah¹la² i²a¹hē³la². A²nū²hū³na²hē³la². A²wā²la²ka³lo³a² wi²kxi²nha²ka³lo³ān²tu³ a³lu²ha²kxai³ ān³yu³ti¹la³kxi²na²hē³la². Ou²ro²tū¹h³na² a²nxū²kwai³la³nāu³a² sa³ha³la³tai³nha²hē³la². 14 A²ne³kī³sa² te²-an²tu³ hān³txi³na²hē³la². O³ve²a² we³te²yā¹nxe² hān³txi³na²hē³la². Ne²ve²ki³a² a³lxī³ki³a² yā¹nxe² hān³txi³na²hē³la². A²ye³ki³ki³a² sa²kxai³lu² ha³nxe² i³kxa² yā¹nxe³na²hē³la². 15 A²yu³kai²na² sa²kxai³lu² kwa³thi³la³ka³lo³a² ya³te³ya³ten³-kxa² yā¹nx2na²hē³la². A²nxe³ka³lo³ai²na² hxi²tē³nha¹ka³tu³ nxe³nū¹la² ha³nxe²a² i³tho³xa² ā³na¹sxā³ ā³nhi³ki³kxai²nān²tu³ ya³te³ya³ten³khaix1te²ju²hē³la². Te²yā¹-nxe² a²yu³kai²na² ya³te³ya³ten³ta³kxi²na²hē³la². A²yo²e³jau³xai²na² sa²kxai³lu² ka³wā³lxa² en³ta²txa² kāin² en³ti³kxa² yā¹nxe² kāin² e³na²hē³la². 16 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²hxi²ka² a²wi¹tāu³a² hxi²ki²kxe³su² hi³ka²ta³su² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³-na³ki¹ hxi²ki³na²hē³la². A²yo²ai²na² sa²kxai³lu² hi³ki²a³la² txon²ta³kxi²ta³wxi²a² yo²wi¹nha²to³nha²hē³la². A²yen³nāu³ai²na² sa²kxai³lu² u³je³na³ka² yā¹nxa²hē³la². Nxe³tā³kxai²li² ne³ka³ka³tāu³a² kāin²ha³tet1ha²kxai³ kái²na³lan²nha²kxai³ nxe³-te²ju²hē³la². Nxe³kxe³su² a²yen³nāu³ai²na² sa²kxai³lu² te²xai²jā¹nxe³to³nha²hē³la².

17 Nxe³nxa²ha¹te¹ nxe³na¹jut3su² jah¹lai²li² i²a¹tāu³ yuh³lxī³sa²jau³su² a²ne³kxai³tāu³a² ā³ya³hi²na¹hē³la². Ya³lu²na¹jut3sū³nxe² ā³ya³hi²na¹hē³la². Nxa²ha¹te¹ jah¹lo²kxai³ i²sa³ha²kxai³ wxa²hxi²waih³sa³na²hē³la². Wxa²-hxi²waih³sa³sxā³ e³kxi²sa²te³nah¹lxī¹:

—~Yuh³lxī³txa³hē³li¹. Txai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² a²wi¹-lhi¹nān¹jah¹lo²su² te²sa¹ha²kxai³ ne³ki³san¹jah¹lo²su² te²sa¹ha²kxai³ te²sa¹wi¹.

18 Ka³ten³yah¹lo²su² te²sa¹i¹. Kxā³nxai³tā² ya³lu²na¹hē³li¹. Yxān¹ta¹ hi¹na² ka³ten³-yu³ta² so¹lxī³ yū³te²sa¹i¹. Wān³txi³khai³xai²la¹wi¹. Jā¹nxe³na¹ha²kxai³ ya³lu²nē³ju³ta² a²wa³kxēn³yah¹lo²sa¹i¹. Ya³lu²te²a² ha³lo²a² a²yo²ha³kxa¹ a²wa³kxēn³yah¹lo²sa¹i¹.

19 Nxe³na¹ha²kxai³ wxāi²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² i²in¹ju³ta² ū³wha²li¹li¹nha²kxai³ hi¹na² yū³kxe³su² ū³wha²li¹li² yen³kxa² kxā³nāu³a¹ yū³kxe³nū³a² ū³wha²li¹-

li² nxe³se¹li¹. 20Nxe³nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² wã²nã³ũ¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Hi³ka²ta³nãu³xa² hxi²te³a¹tũ³ka³txa² e³lxah²lxi³ wã²nã³ũ¹hi² sxi²ha² sa²kĩx3kxi²nẽ³ka³txa² ou²ro² wxe³ki³ka³txa² e³lxah²lxi³ wã²nã³ũ¹hi² nxe³nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta³sa¹. Hi³ka²ta³-nãu³xa² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³ki³nãu³xai²na² hi³tẽ³nha¹kxen³ti² a²si³yxau³tãu³a² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹ta² jah¹la²nãu³xai²la¹l. Je³su²jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²sxã³ yxau²xai³tũ³ka³txi³nãu³xa² 7 nxe³ tũ³ka³txi³nãu³xa² a²hxi²-kan¹ti³sain¹na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ ha³lo²a² sa²kxi³kxi²nẽ³ka³ta² 7 nxe³ta³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²sxã³ yxau²xai³tũ³ka³txin³txi² nxe³ain¹-na³li¹. Nxe³te²se¹li¹. Je³su²jah¹la² nxe³na²hẽ³la².

E²fe³so³thi³nãn¹tũ³ka³txa² i³tih³nxe³jau³su²

2 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~ũ³wha²li¹txa²hẽ³li¹. E²fe³so³thi³nãn¹tũ³ka³txa² Txa²wãn³txa² yxo²ĩ²sxã³ yxau²xai³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah¹la² ũ³wha²li¹-lhi¹hin¹jau³su² nxẽn¹te³nah¹lxi¹:

“Nxex3sah²lxi³wxi¹. Txai²na¹xai²na² hi³ka²ta³nãu³xai²na² 7 nxe³ka³-txa³ti³nãu³xai²na² hxi²tẽ³nha¹ka³txai²na² txa²yxo²wãn³txai²la¹wi¹. Sxi²ha² sa²kĩ³ki³ka³txa² ou²ro²ka³txai²na² 7 nxe³ka³txa³txi³nãu³xai²na² nu²ki³ye³lã³-nãu³a² ai³lha²thet3ta¹kxai²na² txa²yxo²wãn³txai²la¹l. 2Wxa²nũ³ka³txi³nãu³i³nxai²na² i²nx2ti³te²sa¹l. Yxau²xai³lyah³lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹l. Nxũ²kwai³-lxũ¹sxã³ o²la³kxi²sxã³ yxau³yah³lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹l. Ko³nxe³ti³kãi³te²la³te³nxa²lxan³tai¹ti²tu³wi¹. Txa²sa³wit3su² ki³lxo³tain¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹i³wa³ka³nxe³sain³yah³lxĩ³sã²nĩn¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ i³ki³ha¹kxi²nẽ³-tũ³ka³txi³sa²kxe³su² a³ya³tain¹yah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. 3Te²yã¹nxe³sxã³ ha³lo²a²ko³nxe³kxi¹nx2ti³tai¹ti²tu³wi¹. Txa²wãn³txa² sa²yxo²wet1sah¹lxin¹ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² ye³khãuh¹lxa³thi¹nx2ti³tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²ha³tã³nxãn²ti³ hai³txi³ã³na¹sah²lxan³tai¹ti²ti¹. Hãi¹nxe³sxã³ thãi³ti³la² wi¹lo²la³kxi²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wi¹.

4Nxe³ta¹ kxã³nxa² a³lxĩ²khaix1sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ hi¹naĩ²na² jũ¹nxa²so¹lxi³ a³lxĩ²sah¹lxi¹lxi¹. Ju¹tai¹li² ten³sa²nxa³nhai¹. 5Nxe³sxã³ wi¹li²nha¹jah¹lxi³-hẽ³li¹. I³ain²ta³kxi²nha¹jah³lxi³hẽ³li¹. Wi¹kãĩ³yah³lxin¹kai³ jã¹nxe³jah³lxi³hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ nxe³yah²lxan³kxai²nãn²tũ³ wã³li²na¹tu¹wi¹. Wã³li³na¹kxai²nãn²tũ³ sxi²-ha² sa²kĩ³ta³ka³txa² tẽ³ki³ka³tũ³ ka³txã³xa² ka³txa² sa²wilĩ³wẽ³no³kĩ³te²ju¹hẽ³li¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a²ã³xai²na² sa²wih³wẽ³no³nx2ti³sxã³ txa²wẽ³ha³lxi³-te²lo³tai¹na¹ha³ta²wi¹. I³ain²ta³kxi²nha²lxan³kxai²nãn²tũ³ nxe³nx2ta¹ha³ta²wi¹.

6Nxe³yãn¹ta¹ wi¹kãĩ³ah³lxin¹ju³ta² yũ³yah³lxi³nũ³ni¹lxi¹. Ni³ko³lai²ta² nũ³ka³txa²ko³nxe³ti³hi¹nha²kxai³ yxo²kwĩ¹kxi¹sa³nhai¹. Tũ¹ka³txai²na² yxo²kwĩ¹kxi¹na¹kxa²-yã¹nxe² yxo²kwĩ¹kxain¹yah³lxi³nũ³nĩn¹tai¹. Ju¹tai¹li² wain³txi³kãĩ³yah³lxi¹lxi¹.

7Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³tih³nxe³nx2ti³ju³ta²ten³na³li¹. Ya²la³tũ³ wi¹ko³nh²ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³ a²wãn³txai²li²wi¹lain³kxi¹txain¹yah³lxi³hẽ³li¹. A³lxĩ²khaix1sah¹lxin¹sxã³ yxau²xai³lyah¹-lxin¹kxai²nãn²tũ³ kxã¹nãu³a¹ hi³sa³ka³txa² hi³a²nxã³kxa² Txa²wã¹sũ³na²

ha³lo²a² wi¹wen¹te²a² ka³ten³sa²sih¹ki³txã³kxa³nxũ³a² ka³ten³si¹nhẽ³nxa³-
ki³nũ³a² ũ³hũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ye¹nx2ta¹wi¹.” Je³su²jah³la² nxe³na²hẽ³la².

Es3mir²na³thĩ³nãn¹tũ³kã³txa² i³tih³nxe³jau³su²

8 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ũ³wha²li¹txa²hẽ³li¹. Es3mir²na³thĩ³nãn¹tũ³kã³txa² Txa²wãn³txa² yxo²i²-
sxã³yxau²xai³tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah³la² ũ³wha²li¹lhi¹hin¹jau³su²
nxẽ¹te³nah¹lxi¹: “Nxex3sah²lxi³wxi¹. Txai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu²
a²wi¹lhi¹nãn¹jah³lo²su² te²sa¹ha²kxai³ ne³ki³san¹jah³lo²su² te²sa¹ha²kxai³ te²-
sa¹wi¹. Kxã³nxai³tã³ ya³lu²na¹hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ ka³ten³su² i³sa²yxau²xi²na¹hẽ³li¹.
Hi¹na² ka³ten³su² yxau²sa²tẽ³a¹wi¹. A²nxe³na¹jut3su² txa²yo²wãn³txai²la¹wi¹.
9 O²la³kxah³lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹wi¹. Khãuhx1nyhah¹lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²-
sa¹wi¹. Yen³kxi³txa²yah³lxin¹kxe³su² i²nx2ti³te²sa¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wxa²ẽ¹nãu³ai²na¹
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² wi¹lũ³yho³hi¹nx2ti³ju³ta² yũ²na³li¹. Jã¹nxe³sxã³ ko³-
nxe³te²lo³nx2tain¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹wi¹. Nxe²e³kxi¹nx2tain¹tũ³kã³txa² hai³txi³
Ju³te²a² nũ³kã³txi³khai³su² nxa³wi¹. Ki³ha¹kxi³nẽ³lhxã³ Ju³te²a² nũ³kã³txi³su²
ki³lxo³nyhain¹na³li¹. Yxãn¹ta¹ ai¹nxa³wi¹. Sa³ta³na²jah³la² sa³wi³ha³lxi³khai³sain¹-
na³li¹. 10 Nxa²ha¹te¹ khãuh³lxa³thin¹ju³ta³nũ³su² hxi²waun³txi³yah³lxi³txa³hẽ³li¹.
Nxex3sah²lxi³wxi¹. A²ta³a² hi²sen³su² wxa²nũ³kã³txa² i²li³te²la³ tẽ³sxã³ sxi³ha²
kan²thi³na² ã³na¹sxã³ ũ³tũ¹kxi²si¹nx2ti³ha³ta¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²-
ã³sih¹yah³lxin¹jau³nũ³su² ten³na³li¹. Nxe³sxã³ a³lan²ni²ju³ta² ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹
ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ 10 nxe² a³lan²ni²tãu³a² khãuh³lxa³ti³yhah¹lxin¹tu¹wi¹.
Nxe³nx2ti³ha³ta¹. Yxãn¹ta¹ nxũ²kwai³lxũ¹sxã³ Je³su²jah³lo²na¹xai²na² Txa²-
wãn³txa² sa²yo²wet1sah¹lxi³hẽ³li¹. Su²lhã³nxa²lxain¹kxan²ti³ Txa²wãn³txa²
sa²yo²ã³sah¹lxi³txa³hẽ³li¹. A²nũ²a² wi¹kãi³kxai²nãn²tũ³ i³nhe³hẽ¹nha²ka³lo³a²
ũ³hũ¹te²ju³hẽ³li¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ sa²yo²wet1sah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³ ka³ten³-
sa²tẽ³yah³lxin¹ju³ta³nũ³a² nxe³te²lo³nx2ta¹tu¹wi¹.

11 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² i³tih³nxe³nx2ti³-
ju³ta² ten³na³li¹. Ya²la³tũ³ wi¹kõ³nh²ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³
a²wãn³txai²li² wi¹lain³kxi¹txain¹yah³lxi³hẽ³li¹. A³lxi²khaix1sah²lxin¹sxã³
yxau²xai³lyah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ ya³lu²nx2ti³ju³ta³nũ³su² yũ²sa²tẽ³yah³-
lxan³tho³li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.” Je³su²jah³la² nxe³na²hẽ³la².

Per²ka³mo³thĩ³nãn¹tũ³kã³txa² i³tih³nxe³jau³su²

12 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ũ³wha²li¹txa²hẽ³li¹. Per²ka³mo³thĩ³nãn¹tũ³kã³txa² Txa²wãn³txa² yxo²i²-
sxã³yxau²xai³tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah³la² ũ³wha²li¹lhi¹hin¹jau³su²
nxẽ¹te³nah¹lxi¹: “Nxex3sah²lxi³wxi¹. Txai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³-
lu² hi³ki²a³la² wxi²txo¹kxi²xai³ta³wxi²a² tẽ³jah¹lo²su² te²sa¹wi¹. A²nxe³na¹jau³su²
Txa²yo²wãn³txai²la¹wi¹. 13 Wxa²nũ³kã³txi³nãu³ i³nxai²na² o²la³kxi²yah³-
lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹wi¹. Yxau³yah³lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹wi¹. Nxe³tãu³a²
Sa³ta³na²jah³la² nũ³kxũ³sxã³ a²yxau²txi³khai³xai²la¹wi¹. Nxe³kxan²ti³nũ¹ Txa²-

ĩ³lxa² so²yxau³yah¹lxi¹lxi¹. Hai³txi³ Txa²wān³txa² sa²yo²ā³sah²lxan³tai²ti²tu³wi¹.
 Ān³ti³pa²jah³la² hi²sen³su² Txa²wān³txa² i³hen³txi³nx2ti³tai²ti²tu³wi¹. Hai³txi³
 sa²yo²ā³sa²nū³nxa³tai²tu³wi¹. Nxe³te³na¹ su²lhā³ain¹tai²ti²tu³wi¹. Sa³ta³na²jah³la²
 a²yxau³txi³khai³xa² su²lhā³ain¹tai²ti²tu³wi¹. 14Nxe³yah³lxin¹ta¹ jū¹nxa² i³kwai²-
 kxi²nx2ta²ju³ta² yū³na¹wi¹. Wxa²nū³ka³txa² i²li³te²a² Ba³la³āu²ah³lai¹tā² wān³txa²
 sa²yo²we¹te²a² yū³yah³lxi¹lxi¹. Ba³la³āu²ah³lai²na² wān³txa² wi¹jau³sxa³tai²ti²-
 tu³wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² a²yo²wān³txa² Ba³la²kah³la² ain³kxi²so¹ha²kxai³ I³sa³e²
 nū³ka³txa² ko³nxe³ti³ kái³si¹hain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sxā³ Ba³la²kah³lo²-
 nu¹ta²kxai³lu² e³te³nah¹lxi¹, I³sa³e² nū³ka³txa² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹: 'Yain³txi³su²
 a²ta³a² yāu³ka³txa² ū³hū¹yah³lxi³sā²nū¹ka³tu³ hā²wxān³txa³nū² yain³yah³lxin¹-
 kxai²nān²tu³ wi¹na³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² so¹nyhah¹lxan³te²su²
 te²a² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹ah³lxin¹kxai²nān²tu³ wain³na³li¹. Ba³la²kah³lo²nu¹-
 ta²kxai³ nxēn³txain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³tai²li² wain³ti³he¹nxa³wi¹.
 15Te²yā¹nxe³jut3su² Ni³ko³lai²ta² nū³ka³txai²na² wān³txa² sa²yo²we¹te²na²
 yū³yah³lxi³nū³ni¹lxi¹. Ko³nxe³ti³ kái³ju³tai²la¹wi¹. 16Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³ti³ kái³-
 ju³ta² ā³na¹jah³lxi³hē¹li¹. Sa²yo²wet1syah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³syah¹lxan³kxai²nān²tu³
 ye³jen¹na² wā³li³na¹tāu²a² ā³nhe¹kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Hi³ki²a¹la² txa²yo²ai²na² sa²-
 yo²sai¹ta³wxi²ai²na² tē³sxā³ ā³nhe¹kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹.

17Jā³nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³tih³nxe³nx2ti³ju³ta²
 ten³na³li¹. Ya²la³tu³ wi¹ko³nh²ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ a²wān³txai²li²
 wi¹lain³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹li¹. A³lxi²khaix1sah²lxin¹sxā³ yxau²xai¹yah¹-
 lxin¹kxai²nān²tu³ yain³txa² oh³nān¹te²a² yain³txa² ū³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹.
 Te²yā¹nxe³sxā³ txah³lxa³ki³a² wi¹ki³a² ki³wa²su¹ wa²su¹ki³khai¹nxe³ki³a² hā³-
 ki³an²tu³ ū³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹. A²nxe³ki³ai²na² a²txai²na¹ a²i³lxa² tah²yau³xa²
 i³lxih¹nx2ti³jau³nū³a² ū³wha³li¹la³kxi²tu¹wi¹. A²nxe³sxā³ i³lxi¹nx2ta¹jau³nū³a²
 a²nū²a² ā³xa² i²ti³hex1jau³sxa³wi¹. Hāi¹nxe³sxā³ i³lxih¹nx2ta¹te² i³nxai²na²
 so¹lxi³ i²yah¹lxin¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.” Je³su²jah³la² nxe³na²hē³la².

Ti³a³ti²ra²thi³nān¹tū³ka³txa² i³tih³nxe³jau³su²

18Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

—Ū³wha²li¹txa²hē³li¹. Ti³a³ti²ra²thi³nān¹tū³ka³txa² Txa²wān³txa² yo²i²-
 sxā³ yxau²xai¹tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah³la² ū³wha²li¹lhi¹hin¹jau³su²
 nxe³te³nah¹lxi¹. “Nxe³sah²lxi³wxi¹. Txai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu²
 Txa²wā¹sū³na² Ta²hah³lo²sa¹wi¹. Txa²ye³ki³ki³a² sa²kxai³lu² ha³nxe² i³kxa² yā¹-
 nxe²na³li¹. Txa²yu³kxai²na² sa²kxai³lu² kwa³thi³la³ka³lo³a² ya³te³ya³ten³ka³lo³a²
 yā¹nxe²na³li¹. A²nxe³ka³lo³a² ha³nxe² i³tho³xa² ya³te³ya³ten³ta³kxi²khaix1nxe³-
 ka³lo³ai²li² Txa²yu³kxa² yā¹nxe²na³li¹. Nxe³jah¹lo²su² te²sa¹wi¹. A²nxe³na¹jau³su²
 Txa²yo²wān³txai²la¹wi¹. 19O²la³kxah³lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹wi¹. A²nū²a²
 ā³xa² a³lxi²yah³lxi¹lxi¹. A²nū²a² ā³xa² khāuh³lxa³thi¹nx2tain¹kxan²ti³ Txa²wā¹-
 sū³na² ha²yā³kxa² yo²i²ah²lxa³lxi¹. A²nū²a² ā³xa² wi¹kāi³tū³hain¹yah³lxi¹lxi¹.
 Ya³nān³ta³ki²li² kái³ū¹hah³lxi¹lxi¹. Ju¹tai²na² ha³kxa¹ i²te²sa¹wi¹. A²wi¹lhi¹nai³ta²
 wi¹lo²la³kxah¹lxin¹ju³ta² kái²nxa³tai²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ hi¹na¹ ā²la² kái²non³sxā³

wi¹lo²la³kxah¹lxi¹lxi¹. 20Nxe³ta¹ wi¹lxa³ju³ta² yū³yah³lxi³nū³ni¹lxi¹. Je³sa³be²la³ka³-
lxa² ko³nxe³thin¹khaix1ta¹ka³lxu³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Ta¹ka³lxa² yā¹nxe³te²su²
te²a² wxa²nū³kwai³ye³la³nāu³a² yū³yah³lxi¹lxi¹. A²nxe³ta¹ka³lxai²na² ki³ha¹kxi²-
sxā³ e³te³nah¹lxi¹: 'Txi²li² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ta¹ka³lxu³su² na¹wi¹.
Na¹ha²kxai³ ā³si³te³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³jau³xa² e³ta¹ka³lxu³su² na³li¹. Yxān¹ta¹
kāin²ki³han³na³li¹. Ain³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kāi³sih¹nx2ti³ha³ta¹.
Ko³nxe³ti³ wa³n¹lon³sxā³ kāi³sih¹nx2ti³ha³ta¹. Yain³txi³su² a²ta³a² ū³hū¹-
nhyain¹kxa² yain³sih¹yah³lxin¹jau³su² i³tih³nxe³nx2ti³nū³nha³ta¹. 21Nxa²ha¹te¹:
'Ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² ā³na¹sxā³ ā³yo²o³tū¹sa³tū¹xā¹. Sa²ju³ta²nū³su² wahx3na¹-
hē¹li¹. Yxān¹ta¹ hai³txi³ ten³ti³he¹nx2nxa³hē³li¹, ta¹ka³lxu²su¹. 22Nxe²nxa³ha²kxai³
i³ta³ka³txa² i³ton³kxi²sxā³ sxā³si¹ha¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxū³sxā³ in³txai²na² ko³nxe³ti³
ū³whin¹ta¹kxi²nyhu¹ain¹te²na² sa²kxai³lu² kāin² khāuh³lxa³thin¹si¹hai¹na¹tu¹wi¹.
Ī³ain²ta³kxi²sān²sxā³ ā³yo²o³tū¹sai¹nxa³kxai²nān²tu³ nxe³ai¹na¹tu¹wi¹. 23Te²yā¹-
nxe²sxā³ ta¹ka³lxai²na² sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² sun²tā¹ai¹na¹tu¹wi¹. Jā¹nxa¹jut3su²
na¹kxai²nān²tu³ Je³su²jah³lo²na¹xai²na² wān³txa² yo²txā³ yxau²xai³lhain¹tū²-
ka³txi³nāu³xai²na² wi¹ko³nxēn²tain¹tu¹wi¹. A²nū²a²nāu³xai²na² a²e²nān¹jau³su²
wā³ko³nxa³te²tu³ a³la³kxi²jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹jut3su² a²nū²a² yo²txā³ yxau²-
xai³lyā³sain¹te² i³nxa² a²yo²ha³kxa¹ wi¹li²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Nxe³sah¹lxi¹nha²kxai³
kāi³yah³lxin¹kxa² yo³ha² wain³txi³ i³hau³ko³nh²sān²sxā³ wi¹ta³nxa² ko³nxe³ ta³nxa²
kāi³yah³lxin¹kxa² yo³ha² wain³txi³ ū³yho³hi¹nx2ta¹tu¹wi¹.

24Nxa²ha¹te¹ Ti³a³ti²ra²thi³na² yxau³yah³lxin¹te² i³nxai²na² ta¹ka³lxai²na²
wān³txa² sa²yo²we¹jah²lxan³te² i³nxai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Sa³ta³-
na²jah¹lai²na² wān³txa² a²sa²te¹jau³xai²la¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu²
ki³han³jau³xai²la¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³ Sa³ta³na²jah¹lai²na² wān³txa² sa²yo²we¹-
jah²lxan³te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² hai³txi³ tah²yau³xa² kwa³na³nx2ta¹jau³xa²
yū²nxa³lho³li¹. 25Hāi¹nxe³sxā³ wxa²e¹nāu³ai²na² wi¹ko³nha¹lxin¹ju³-
ta² ā³na¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. Wi¹kāi³si¹jau³xu¹ta²na² kāi³sa²tē³jah¹lxi³hē¹li¹.
Wā³lxin²nxa³ta³lxa¹ wi¹kāi³sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹. 26-27 Jā¹nxe³-
yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ha³lo²a² ko³nxe³thin¹ju³ta² wxa³nū¹nx2ti³kxan²ti³
txa²wān³txa² sa²yo²wet1sa²tē³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ kxā³nāu³a¹ wā³li²-
na¹tāu³a¹ txa²hxi²ka¹na¹ju³ta² Txa²wi³na² i³hxi²kat1sa³kxa² yā¹nxe³sxā³
i³hxi²ka¹txa²ta¹tu¹wi¹. A²nū²a² nū³ka³txi³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ nū³kxūn³txi³
i³hau³ko³tain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Kwa³thi³la³ka³txa² hxi²tē³nha²ki³kxai²nān²-
tu³ nū³kxūn³txi³ wa³ka³ti³lo³te²la³ hī³ki³tā³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³nxe²
a²nū²a²nāu³xa² nū³kxūn³txi³ i³hau³ko³tain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Sa²yo²-
wet1sai¹nxa³te²nāu³xa² sa²kxai³lu² kwa³ta³lē³na² kxī³nxē¹na² ā³na¹sxā³
a³lun²ta³kxi²sxā³ ā³kho³kxa² yā¹nxe³sxā³ sa²yo²wet1sai¹nxa³te²nāu³xa²
khāuh³lxa³ti³si¹hain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. 28Nxe³kxa²yu³su² hi³ka²ta³a² yān³ta²
i³yū¹li²nxa³ta³lxa¹ te²hi³ka²ta³a² ū³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹.

29Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³tih³nxe³nx2ti³ju³ta²
ten³na³li¹. Ya²la³tu³ wi¹ko³nh²ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ a²wān³txai²li²
wi¹lain³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹." Je³su²jah³la² nxe³na²hē³la².

Sar²to³thi³nān¹tū³ka³txa² i³tih³nxe³jau³su²

3 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:
 —Ũ³wha²li¹txa²hē³li¹. Sar²to³thi³nān¹tū³ka³txa² Txa²wān³-
 txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah¹la²
 ũ³wha²li¹lhi¹hin¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹: “Nxe³sah²lxi³wxi¹. Txai²na² Je³-
 su²jah³lo²na¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹lo²nāu³xa² 7 nxe³te²nāu³xa²
 Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² yxau²xai³lain¹te²nāu³xa² Txa²hxi²ka³nāu³a²
 yxau²ai¹nhā²kxai³ hi³ka²ta³nāu³xa² 7 nxe³ki³nāu³xa² Txa²hxi²ka³nāu³a²
 tē³a¹ha²kxai³ nxe³jah¹lo²sa¹wi¹. A²nxe³na¹jau³su² txa²yxo²wān³txai²la¹-
 wi¹. Wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² o²la³kxi²yah¹lxin¹ju³ta² i²nx2ti³te²sa¹wi¹.
 ‘Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²jah¹lo²sa¹wi¹.’ Nxe³yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹
 hai³txi³ yxo²i²syah²lxa³lxi¹. Nxe³syah¹lxa³nhā²kxai³ ya³lu²jah¹lo²su² te²yā¹-
 yxah³lxi¹lxi¹. ²Nxe³yah³lxi¹nhā²kxai³ ā³yxo²o³tū¹sxā³ yxo²i²syah¹lxin¹kxai³
 jā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³sah¹lxin¹kxai²nān²tū³ a²nū²a² txu¹lxi²te²su² te²a²
 yā¹yxah¹lxi³hī³nxa¹lxi¹. ³Nxe³ha²kxai³ yān³txai²nān¹jau³xa² sa²wa²lho¹xi²-
 sxā³ ain³kxi¹xi¹jxah³lxi³hē¹li¹. Nxe³jau³xai³ta³lxi² wi¹ko³nhā¹jah³lxi³hē¹li¹.
 Ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ā³na¹jah³lxi³sxā³ ā³yxo²o³tū¹jah³lxi³-
 hē¹li¹. Ye³ten³sxā³ yxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹. Wa³su³txi³ wā³li²na¹tu¹wi¹.
 Ko³nh³yah¹lxan³tāu³a² wxā³ye¹nx2ta¹ha³ta²wi¹. Wxa²yen³kxa² kāi³tūh¹-
 nx2ti³te³lhxā³ wxā³jah¹la²yā¹nxa² wa³su³txi³ wxā³na¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²lē¹.
⁴Sar²to³thi³nān²tū³ka³txi³ i³nxai²na² a²wā³kxi³nāu³ i³nxai²na² wi¹lhin¹-
 sxā³ yxau²yah³lxi¹lxi¹. Wā²la² i³nxā³txi³nxa³kxe³hū³nxe² kāin² ko³nxe³ti³
 kāi³yah²lxan³te³nai¹ti²tu³wi¹. Yxah³lxin¹te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² wā²la²
 hā³ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nhā² kxa²yā¹nxe³ kxe³hū³nxe² wi¹kāi³jah¹lxi³hē¹li¹.
 Nxe³yah³lxin¹te² i³nxai²na² ā³si³tē³kxi²syah¹lxin¹tu¹wi¹, wain³txi³ kāi³ye²-
 yah³lxi¹nhā²kxai³lu¹. ⁵Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² i²li³te²la³ ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta²
 wxā³nū¹nx2ti³kxan²ti³ txa²wān³txa² sa²yxo²wet1sa²tē³yah³lxin¹kxai²nān²tū³
 wā²la² hān³ka³lo³a² ũ³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹kxai²nān²tū³ a²nū²a²-
 nāu³ i³nxai²na² ka³ten³su² yxau²xai³si¹hah³lxi³te²nāu³ i³nxai²na² wxa²i³lxa²
 ha³teh³nxā³nxa² ka³ten³ti³hi¹te³txā³nxa² ā²la² ũ³wha²li¹la³kxi²te²ju²hē³li¹.
 Nxe³txā³nxai²na² tē³sxā³ wxa²i³lxi³la³ ũ³ka³ne³ta¹ju³ta³la³ yū²nxa³lho³li¹.
 Nxe³na¹kxa²yo³su² Txa²wi³na² i³ye³yxo²nū¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹ha²-
 kxai³ Txa²wi³na² ain³kxi² oh³xan¹tū³ka³txa² ain³kxi² nxe³sain¹tu¹wi¹.

⁶Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³tih³nxe³nx2ti³ju³ta²
 ten³na³li¹. Ya²la³tū³ wi¹ko³nh²ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tū³ a²wān³txai²li²
 wi¹lain³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.’ Je³su²jah³la² nxe³na²hē³la².

Fi³la³tel²fi³a²thi³nān¹tū³ka³txa² i³tih³nxe³jau³su²

⁷Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:
 —Ũ³wha²li¹txa²hē³li¹. Fi³la³tel²fi³a²thi³nān¹tū³ka³txa² Txa²wān³txa² yxo²i²sa²-
 sxā³ yxau²xai³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah¹la² ũ³wha²li¹lhi¹hin¹jau³su²

nxe³te³nah¹lxi¹. “Nxe³sah²lxi³wxi¹. Txai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² Wi¹lh¹-
ju³khai³nxe² A²si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹. Ya²la³ju³khai³nxe² a²si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹.
Txai²na² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau³xai³te²la³ ju³ta³nū³a² i²hau³ko³jah¹-
lo²sa¹wi¹. Ā³wih¹sxā³ yxau³xai³txu¹li¹. Ta³nxa²: Ā³wih¹sxā³ yxau³xai³lin¹ju³ta³nū³a²
yū²nxa³lho³li¹. Ta³nxa², nxe²i³ye³sxā³ hau³ko³jah¹lo²sa¹wi¹. A²nxe³na¹jau³xai²li²
txa²yo²wān³txai²la¹wi¹. 8 Wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na² o²la³kxi²yah³lxin¹ju³-
ta² i²nx2ti³te²sa¹wi¹. Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Ha³lo²a² ūh³yo²than³kxi¹nx2ta¹wi¹.
Nxe³na¹ha²kxai³ a²nū²a² i²li³te²la³ ē¹nān¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹: ‘Ha³lo²a² ūh³yo²-
tī¹a¹tū¹xā¹. Nxe³kxan²ti³ hai³txi³ hxi²kan¹txi³ ūh³yo²tī¹kxi¹nx2ti³xa³lho³li¹. Jū¹nxe²
nū³kxūn³yah³lxi¹lxi¹. Txa²wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxi¹lxi¹. Hai³txi³ Txa²wān³txa²
sa²yo²ā²syah²lxa³lxi¹. 9 Nxe³ha²kxai³la¹ Sa³ta³na²jah¹la² wān³txa² sa²yo²we¹-
tū³ka³txa² i²ki³ha¹kxi¹nx2tain¹na²hē³li¹. ‘Ju³te²a² nū³ka³txi³su² sin¹te²sa¹wi¹. Nxe²
i²ki³ha¹kxi¹nx2tain¹sxā³ i²ye³kxi¹nx2tain¹na²hē³li¹. A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
kwa³na³ai¹na¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tū³ yau³son³sxā³ ā²ka³ti³wxe³nu¹nx2tain¹tu¹wi¹.
Nxe³nū²la² i²sa²nēn¹kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³ a³lxi¹nx2ta¹ju³ta² e¹lxah²lxi³-
tu¹wi¹. 10 Yān³txai²na² a²nū²a²nāu³xa² yuh³xai²nān¹ko³xan¹tū³ka³txa² txa²wān³txa²
yo²sa¹nxa³tū³ka³txa² kāin² khāuh³lxa³tī³hi¹nain¹tu¹wi¹. Ko³nxe³ti³ kāi³ain¹-
si¹jau³su² khāuh³lxa³tī³hi¹nain¹tu¹wi¹. Nxe³nxa²ha¹te¹ wxa²nū³ka³txi³ i³nxai²na²
hai³txi³ yxah²lxan³tho³li¹. Wi¹ju³ta² so¹lxi³ kāi³a¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹kxan²ti³
khāuh³lxa³tī³nha¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹ju³ta² i²syah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxah³lxin¹sxā³
wi¹ko³nyhah¹lxi¹nhe³li¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³ khāuh³lxa³tī³nhain¹ju³ta³nū³ai²-
kxai³lu² wā²nxūh¹nx2ti³xa³lho³li¹. 11 Jā¹nxa¹jau³su² wa³su³txi³ wā³li²na¹tu¹wi¹.
Nxe³na¹ha²kxai³ kan²txi³ yo²sa¹lxin¹ju³ta² kwa²a³na¹yah³lxi³txa²hē¹li¹. Wi¹-
ko³nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah¹lxin¹kxai²nān²tū³ kan²txi³ yo²sa¹lxin¹nha²kxai³
Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² wi¹la² ū³yho³hi¹nx2ti³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ kan²txi³
yo²sa¹lxan³kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² wi¹la² ū³yho³hi¹-
nx2ti³ju³ta² yū²nxa³lho³li¹. 12 Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² i²li³te² i³nxai²na² kan²txi³
yo²sa¹lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²sxi²ha²nāu³ai²na²
ūh³wxe³nūh¹nx2ta¹tu¹wi¹. Sxi²ha² ū³nhe³hē¹wxe³ta³ka³txa² yā¹yxah³lxin¹tu¹wi¹.
Nxe³thi¹nai²na² kan²txi³ yxau³sa²te³yah³lxin¹tu¹wi¹. A²nxe³thi³na² a³li³xi²yah³-
lxin¹ju³ta²nū³a² ten³yah²lxan³tho³li¹. Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ a²i³lxa²
ū³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² sxi²je³na² a²i³lxa² Je³ru³sa³lē²thi³na² tah²yen³su¹
oh³xa² ka³nxi³thi³su² nxe³te²sē¹la². A²nxe³txa²i³lxi²na² ū³hū¹nx2ti³nū³na¹tu¹wi¹.
Nxe³kxa²yu³su² txa²i³lxi³khai³xa² tah²yau³xa² ū³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹.

13 Jā¹nxe³jut3su² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i²tih³nxe³nx2ti³ju³ta²
ten³na³li¹. Ya²la³tū³ wi¹ko³nh³ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tū³ a²wān³txai²li²
wi¹lain³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.” Je³su²jah³la² nxe³na²hē³la².

La³o³ti³se²a²thi³nān¹tū³ka³txa² i³tih³nxe³jau³su²

14 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i²ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

— Ū³wha²li¹txa²hē³li¹. La³o³ti³se²a²thi³nān¹tū³ka³txa² Txa²wān³txa² yo²sa²-
sxā³ yxau³xai³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²hxi²kan¹jah¹la² ū³wha²li¹lhi¹hin¹jau³su²

nxe³te³nah¹lxi¹. “Nxex3sah²lxi³wxi¹. Txai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² ā³-
 ye³yo²nū¹jah¹lo²sa¹wi¹. Wān³txa² ya²la³lyau³su² ā³ye³yo²nū¹jah¹lo²sa¹wi¹.
 A²wi¹lhi¹nu¹tai²nān²tū³ yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³sxā³ i³yū¹jah¹lo²sa¹wi¹.
 A²nxe³na¹jau³su² txa²wān³txai²la¹wi¹. 15 Wxa²nū¹ka³txi³ i³nxai²na² o²la³kxi²yah³-
 lxin¹ju³ta² i²nx2ti²te²sa¹wi¹. A³lxi²sah¹lxa³nha²kxai³ an³ta³kxi²sah¹lxa³nha²kxai³
 nxe³sah¹lxa³lxi¹. Nxe³sah¹lxan³kxe³su² ā³ten³sah¹lxa³lxi¹. Nxe³yah³lxin¹ju³ta²
 i²yau³xa² yā¹yxah³lxi¹lxi¹. Nxe³sxā³ a³lan²jau³xa² yā¹yxah³lxa³nha²kxai³ sū²yau³-
 xa² yā¹yxah³lxa³nha²kxai³ nxe³yah³lxa³lxi¹. Kwa²a³lan²sxā³ wa³lo³lo³yau²jau³xa²
 yā¹yxah³lxi¹lxi¹. A³lan²jau³su² ta³nxā² sū²jau³su² ta³nxā² ne³ka²yā¹nxe²yah³-
 lxin¹ju³ta² ten³sa³nha²wi¹. 16 Nxe³yān¹ta¹ yxah³lxa³lxi¹. Hāi¹sxā³ kwa²a³lan²sxā³
 wa³lo³lo³yau²jau³xa² yā¹yxah³lxi¹nha²kxai³ i²yau³xa² i³ka³su³hā¹ki³kxa²
 yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ i²yen²nx2ta¹tu¹wi¹. 17 Jā¹nxe³jut3su² wxa²ē¹nāu³ai²na² e³kxi²-
 nyhah¹lxin¹na³li¹. E³kxi²nyhah¹lxin¹te³nah¹lxi¹. ‘Yen³kxi²khai¹nxā¹wi¹. Yen³kxa²
 taut3to³ta³kxe³la³ yū²nxā³wi¹. Wxa²ē¹nāu³ai²na² nxe³yah³lxi¹lxi¹. Yxah³lxin¹ta¹
 hai³txi³ wi¹ko³nyhah¹lxa³lxi¹. Khāuh³lxa³ti³nha²khai¹yhah³lxi¹lxi¹. Ī³ain²ta³kxi²-
 nx2tain¹tū³ka³txi³yah¹lxi¹lxi¹. Yen³kxi²txa²jah¹la³ yā¹yxah³lxi¹lxi¹. Txa²wān³txa²
 yo²ṛ²sah³lxin¹ju³ta² ā³na¹yah³lxi¹nha²kxai³ ye³han³jah¹la² yā¹yxah³lxi¹lxi¹.
 Wā²la²ka³lo³khai³xa² hxa³n³kxi²kxa² yā¹yxah³lxi¹lxi¹. 18 Yxah³lxi¹nha²kxai³ yen³-
 kxa² ou²ro²ki³a² tē³ki³kxi²nān²tū³ ha³nxe² i³tho³xa² ū³whi³lhān²nū²la² a²nxā³ti³
 te²ai²na² Ī³sai¹kxi²sxā³ Ī³ya²te³ya³te³kxi²khai¹nxe³te²ju²hē³la². Nxe³ki³ai²na²
 so¹kxah¹lxin¹kxi²nān²tū³ yen³kxi²nyhah²lxi³hī³nxā¹lxi¹. Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³
 yo²ṛ²sah³lxin¹kxi²nān²tū³ oh³nān¹ta² yen³kxa² ū³hū¹nx2ta¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³
 wā²la² hā³ka³lo³a² ū³whi²kxi²nyhah¹lxin¹kxi²nān²tū³ a²nū²so¹lxi³ wān³txa²-
 ju³ta² Ī²nx2tai¹nxā³lho³li¹. Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ yo²ṛ²sah³lxin¹kxi²nān²tū³
 ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ā³wa²su¹txa²ha¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ hī³ne³kxa²
 ye³ka³tū³nē³ju³ta² wah³ha² ū³yhe³kē¹nyhah¹lxin¹kxi²nān²tū³ ye³wi¹lwe²nx²-
 nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ yo²ṛ²sah³lxin¹kxi²nān²tū³ wxa²ē¹nāu³ai²na²
 sa²hau³ko³txa²ha¹ju³ta² yū²tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. 19 Jā¹nxe³na¹jut3su² a³-
 lxi²khaxi1na¹kxah³lo²su² Ī³hau³kot3xai³na¹wi¹. Ī³kwai²kxi²ta³nxā² Ī³wai¹ta³nxā²
 nxai¹na¹jah¹lo²su² te²sa¹wi¹, wain³txi³ yxau²xai³lhi¹jau³su¹. Nxe³na¹jau³su² wi¹lain³-
 kxix1sah¹lxi³hē¹li¹. Ī³ain²ta³kxi²nha²sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² ā³na¹jah¹lxi³hē¹li¹.
 20 Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. A²nū²a² ā³xa² sxi²ha² ā³wih¹ti³ten³nxā²lxin¹kxi²nān²tū³
 sxih²yo²a² Ī³to¹tot1sxā³ Ī³kaix1jah³lxi³hī³nxā¹lxi¹. Yxah³lxin¹kxi²nān²tū³ sxi²-
 hē¹nān¹jah¹la² Ī³kaix1jah³lxin¹jau³su² ain³kxi²kxi²nān²tū³ sxih²yo²ai²na²
 sa²yo²tha²nha²kxai³ ā³wi¹yhah³lxi³hī³nxā¹lxi¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³ju³ta² Txai²-
 li² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² Ī²li³te² Ī³nxai²na² Ī³kaix1kxi¹nx2ta¹wi¹. Nxe³sxā³ wi¹la²
 ain³kxi²sah²lxin¹sxā³ yo²ṛ²sah²lxin¹kxi²nān²tū³ wxa²ē¹nāu³ai²na² wi¹lhin¹sxā³
 Ī³ye³kxi²nyhu¹sxā³ yxau²xai³ki³tu¹wi¹. 21 Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² Ī³lxi²te² Ī³nxai²na²
 yo²ṛ²sah³lxin¹ju³ta² ā³na¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. Kan²txi³ yo²ṛ²sah³lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹-
 kxi²nān²tū³ txa²ko¹ko¹nū³ka³txa² hxi²kan¹sxā³ Ī³hau³kot3sxā³ yxau²sa²tē³a¹wi¹.
 Txa²wī³na² Txai²na² Ī³hau³kot3sxā³ yxau²sa²tē³ya³ha¹wi¹. Jāx1sah¹lxin¹ju³ta² nxe³-
 sah¹lxin¹kxi²nān²tū³ hxi²kan¹sxā³ Ī³hau³kot3sxā³ yxau²sa²tē³kxi²ya³sain¹ki³tu¹wi¹.

22 Jā³nxe³jut3su² Txa²wā³sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ī³tih³nxe³nx2ti³ju³ta² ten³na³li¹. Ya²la³tu³ wi³ko³nh²ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ a²wān³-txai²li² wi³lain³kxi¹txai¹yah³lxi³hē³li¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.” Je³su²jah³la² nxe³na²hē³la². A²nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txa² ī³ye³kxi²yah³lxi³na²hē³la².

Txa²wā³hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² ā³wxe³ka³lo³a² i²ain¹jau³su²

4 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² Txai²na² Jo³āu²ah³lo²na¹xai²na² hxi²sxā³nhon³sa²jut3sū³ju³ta² ī²a¹hē³la². Ī²a¹ka³tu³ta¹ oh³sī³na² oh³-nāu³a¹ sa²yxō²than²na²hē³la². Nxe³sxā³ wān³txa² oh³xan¹ta² wān³txa² ain³kxai¹na¹hē³la². Kwa³jan³ta² wāi²la² hain³jau³hū³jau³xin³ti² ne³ka²ki²-xi²na¹hē³la². Ne³ka²ki²xi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3sa¹lxi¹. Ka³la³sxā³ wxā³txu¹li¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ ha³lo²a² wxā³ju³ta²nū³a² ī³yau¹ū³nxa²ha¹tu¹wi¹.

²Nxe²e³kxi²sain¹tāu³ Txa²wā³sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² tū³xi¹xi²sa³na²hē³la². Nxa²ha¹te¹ tē³sxā³ hi¹tai³lhā³na²hē³la². Nxe³sxā³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ oh³xan¹thi³-na² ī²a¹hē³la². Ī²a¹tāu³ Txa²wā³sū³na² ā³wxe³ka³lo³a² ī²a¹hē³la². Nxe³ka³lo³ai²na² Ā³wxe³jah¹la² ī²a¹hē³la². ³Jā³nxe³sxā³ ā³wxe³jah¹lai²na² yen³nai²na² sa²kxai³lu² ī²a¹kxa² txah¹lxa³ki³a² wi³khai¹nxe³ha²kxai³ a³lxi²khai¹nxe³ha²kxai³ nxe³kxe³su² jas2pe³ki³su² tã³nxa² sar³to²na³ki³su² tã³nxa² nxe³te³hū³na²hē³la². Nxe³sxā³ ā³-wxe³ka³lo³ai²na² oh³nāu³ān²tu³ sa²te³sa³ten³te²a² ā³ye³ha³te²kxi²sxā³ ĩ³na²hē³la². Txah¹lxa³ki³a² wi³ki³a² es3me³ral²ta³ki³hū³nxa² se³te³sa³ten³sxā³ ā³ye³ha³te²kxi²-sxā³ ĩ³na²hē³la². ⁴Jā³nxe³ju³ta² ā³wxe³ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu² ā³ye³ha³te²kxi²tāu³a² a²hxi²kan¹ta² ā³wxe³ka³lo³nāu³xa² ka³lo³ka³lxa¹txi³ 24 ā³wxe³ka³lo³a² ā³-wxe²xai³na²hē³la². Nxe³nū²la² ā³wxe³ka³lo³ai²na² a²nū²a² hxi²kan¹txi³nāu³xa² ā³wxen³tain¹na²hē³la². A²nū²a²nāu³xa² a²hxi²kan¹te²la³ nāu³su² ha²kxai³ a²ne³ka³nāu³a² ū³nhe³hē¹nha²ka³lo³a² ou²ro²ka³lo³a² ū³nhe³hē²ta³lxi³nhxain¹-na²hē³la². A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²wā²la²ka³lo³a² hā³ka³lo³a² so¹lxi³ wih²kxi²nha²sxā³ yxau³ain¹na²hē³la². ⁵Nxa²ha¹te¹ kāin²jah¹lai²na² ā³wxe³ka³lo³-a² ti³ta³lo³nāu³a² ĩ³ha³lai³ni³ha²kxai³ kāin² wa³tu³ka³nxe³ha²kxai³ nxe³na²hē³la². Jā³nxe³sxā³ ā³wxe³ka³lo³ai²na² a²ne³kxai³tāu³a² sxi²ha² sa²kīx3ta³ka³txa² kat3su² nxe³ta³ka³txa³lxi²na² ĩ³yxau²xai³sxā³ ha³lo²a² sa²kī³txā²hē³la². A²nxe³ta³ka³-ta³txai²na² sa²kxai³lu² a²si³yxau³tāu³a²sa¹. Oh³xan¹te² yāu³ka³txi³nāu³xa² nxe³ 7 nxe³tū³ka³txai²na², Txa²wā³sū³na² yen³nāu³a² yxau²xai³lain¹tū³ka³txai²la¹wa². ⁶Nxa²ha¹te¹ ā³wxe³ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu² a²ne³kxai³tāu³a² jū¹nxa² yan¹nāu³-a² ĩ³yen³su² ni²kxe¹hū³jen³su² sxā³na²hē³la². Sxa³ha²kxai³ ka³yxuh³hū³te²nāu³xa² ī²a¹hē³la². Ā³wxe³ka³lo³in³ti² ĩ³ki³hain³kxi² sa²nxū³sxā³ yxau²xai³lain¹na²hē³la². Ka³na³ka³na³te²a² a²yo³na² sa²nxū³sxā³ yxau² ka³na³ka³na³te²a² a²ne³ka³nāu³a² sa²nxū³sxā³ yxau² ka³na³ka³na³te²a² a²wi¹tāu³a² sa²nxū³sxā³ yxau² ka³na³ka³-na³te²a² a²wā³tāu³a² sa²nxū³sxā³ yxau² nxe² sa²nxū³sxā³ yxau²xai³lain¹na²hē³la². A²nxe³te²nāu³xa² a²yen³ta³ ye³ka³lxa¹txi³ a²yo³na² yū² a²ne³ka³nāu³a² yū² nxēn³-ti³na²hē³la². ⁷Jā³nxe³jut3su² ka³yxuh³hū³jah¹la² ka³na³ki²te²a² ya²na¹lhū³jah¹lo²su²

ha²kxai³ āh¹te²na² sa²kxai³lu² po¹na² wē³sū³jah¹lo²su² ha²kxai³ āh¹te²na² sa²-
 kxai³lu² a²yen³nāu³a² a²nū²khai³xa² a²yen³nhū³nha²kxai³ āh¹te²na² sa²kxai³lu²
 taut2ta² ā³nin³jah¹lo²hū³nha²kxai³ nxe³na²hē³la². 8 Jā¹nxe³ju³ta² ka³yxuh³hūn³-
 te²na² a²wxe³txa² wxeh³tha¹li¹ wxeh³tha¹li¹ wxeh³tha¹li¹ yū²xai³yah³lxi³na²hē³la².
 Te²yā¹nxe³sxā³ a²ye³na² ye³ka³lxa¹txi³ yū²xai³yah³lxi³na²hē³la². Au³txi³ yū² a²ha²
 txai²na¹ yū² nxe³yah³lxi³na²hē³la². A²nxe³te²nāu³xa² e³lxah¹ yxau²xai³to³nha²hē³-
 la². E³lxah¹ yxau²xai³to³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a¹ wi¹lhin¹ta² Si³yxau³jah¹lo²su² na³li¹.

Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³su² na³li¹. Nū³kxūn³te² Si³yxau³tāu³su²
 na³li¹. Wi¹lhin¹jah¹lo²su² na³li¹. Wi¹lhin¹khai¹j¹ah¹lo²su² yxau²xai²na³li¹.
 A²nxe³jah¹lo²kxai³lu² a²wi¹lhi¹nu¹ta²kxai³ ka³ten³ti³ yxau²xai³lha²kxai³ nxe³hi¹-
 nān¹te²tū³ jah¹lain²txi³ ka³ten³ti³ yxau²xai³lha²kxai³ kxān³nāu³a¹ jah¹lain²txi³
 ka³ten³ti³ yxau²sa²tē³ha²kxai³ nxe² Jah¹lo²su² na³li¹. Nxe² e³lxi³yah³lxi³na²hē³la².

9 Jā¹nxe³jut3su² ka³yxuh³hū³jah¹lo²nāu³xai²li² wān³txai²li² wxi²kin³ti³ton³jau²-
 xa² e³lxi² wi¹lhin¹ti³hit¹jau³xa² e³lxi² i³sa²nēn¹kxi²jau³xa² e³lxi² Txa²wā¹sū³na²
 a²ne³nxē³na² e³lxi² yxau²xai³lain¹na²hē³la². Jā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³nu²su²
 hi²sen³su² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² ā³wxe³ka³lo³a² ā³wxe³khai³jah¹lo²-
 su² ha²kxai³ ka³ten³su² yxau²xai³jah¹lo²su² ha²kxai³ Txa²wā¹sū³nu²su² na³la².
 10 Jā¹nxe³jut3su² nxe³ain¹tū³kxai³lu² a²nū²a² hxi²kan¹txi³nāu³xin³ti² 24 nxe³.
 tū³ka³txi³nāu³xin³ti³ nxe²te²na² sa²kxai³lu² ā³wxe³ka³lo³ai²li² a²hxi²kan¹ta²
 si³yxau³jah¹lai²na² ā³wxe³ka³lo³in³ti² ā³yau³son³kxain¹ka³tū³ i³ye³kxain¹na²hē³-
 la². Ā³wxe³jah¹lai²li² i³sa²nēn¹kxain¹na²hē³la². Ya³lu²ju³ta³nū³a² yū²nxa³ha²kxai³
 hāi¹sxā³ ka³ten³su² yxau²xai³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lo²kxai³ i³sa²nēn¹-
 kxain¹na²hē³la². I³sa²nēn¹kxain¹te³nah¹lxi¹, ū³nhe³hē¹nha²ka³lo³khai³xa²
 sa²ne³sai¹nh²yah³lxi³sān²nū²la² ā³wxe³ka³lo³ai²li² a²hxi²kan¹txa² si³yxau³jah¹-
 lai²na² ā³wxe³ka³lo³in³ti² a²ne³kxai³tāu³a² sa²kxai³lu² ū³ha¹xai³yah³lxi³na²hē³la²,
 ū³nhe³hē¹nha²ka³lo³a²sa¹. Nxe²kai³sxā³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

11 —~Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²si¹lxi¹. Txa²wā¹sū³nu² Si³-
 yxau³jah¹lo²si¹lxi¹. Yen³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ i³yū¹kxi²nh¹nhē³li¹.
 Nxe³sxā³ wxa²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹: “Yen³kxai²li² kwa²hāi¹nxe²
 i³yū¹kxai¹na¹tū³xā¹.” Nxīn¹jau³tū³ i³yū¹ti² ka³ten³su² yxau²xai³-
 si¹hai¹ni² nxī¹nhē³li¹. Nxī¹nha²kxai³ sa²nēn¹kxi¹nxa²sī¹na¹ju³ta²
 wain³sīn¹na³li¹. I³wxi²kin³ti³ton³txa²si¹na¹ju³ta² wain³sīn¹na³li¹.
 Nū³kxūn³sxā³ yxau²xai³nhīn¹ju³ta² wain³sīn¹na³li¹.

Nxain¹jau³su² a²hxi²kan¹ta² ā³wxe³ka³lo³a² ā³wxe³jah¹la² nxe²
 i³ye³kxain¹toh³na²hē³la².

Ha³teḡh³nxā³nxa² hxi²tē³nha²txā³nxai²na² i³yau¹ū³jau³su²

5 1 Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² tah²yu³ta² i²a¹hē³la². A²hxi²kan¹txa² ā³wxe³-
 ka³lo³ai²na² ā³wxe³jah¹la² i²xi²na¹hē³la². A²hxi²ka² a²wi¹tāu³a²
 ha³teḡh³nxā³nxa² hxi²tē³nha²na²hē³la². A²nxe³txā¹nxai²li² wān³txa² yau³-
 ka³lxa¹txi³ ū³wha²li¹lin²ta²wa². Txā¹nxai²li² a²ta³lo³nāu³a² ū³wha²li¹li²

a²ta³lo³nāu³ai²na² ũ³wha²li¹li² a²kxã³nxa² nxe³ain¹nin²ta²wa². Nxe³-
kxa²yu³su² txã¹nxai²li² ũh³yo²ti¹sân²nũ²la² ye³ka³lxa¹txi³ 7 nxe³tãu³a²
ũ³txã¹ta³kxai¹nin¹ta²wa². 2Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² nũ³kxũ³khaix¹jah¹la²
wxã³sxã³ i³ye³na²hẽ³la². I³ye³sxã³ yo²kãin²ti³nha²sxã³ i³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Ha³teh³nxã³nxa² sa²yo²than²kxi²ju³ta³ wxi²kan¹te²la³ ten³ki³tã¹li¹.
Ih¹te²la³tã³ wxi²kan¹sxã³ sa²yo²than²kxi²te²la³ ki³te³ji¹wi¹? Ha³teh³-
nxã³nxa² ũ³txã¹ta³kxain¹kxe³su² 7 nxe³kxe³su² sa²sai¹te²kxi³na¹xa²
ten³ki³tã¹li¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³na²hẽ³la².

3Nxe³nũ²la² oh³xai²nãn¹tũ³kã³txa² i²li³hxa³te²a² wxi²ka¹nai¹nxa³ha²kxai³
yuh³xai²nãn¹tũ³kã³txa² i²li³hxa³te²a² wxi²ka¹nai¹nxa³ha²kxai³ txa²wã¹ha³lo²a²
yxau³ki³ko³xai²na² a²yuh³nãu³a² a²nũ²a² i²li³hxa³te²a² wxi²ka¹nai¹nxa³ha²kxai³
ain¹na²hẽ³la². Hai³txi³ sa²hai¹sxã³ wãn³txai²na² i²ai¹nxa³hẽ³la². 4A²nxe³jut³su²
i²a¹tãu³a² i³ain²ta³kxi³nha²sxã³ kãin² nãn³na¹hẽ³la². Ha³teh³nxã³nxai²li² sa²-
yo²than²kxi²nxa³ha²kxai³ wãn³txai²li² hxi²kan¹txi³ i²xa³kxa²yãu³ka³nxũ³su²
kãin² nãn³na¹hẽ³la². 5Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² ka³na³ka³-
nat³te²a² tũ³sa²sxã³ i³ye³kxi²sa³na²hẽ³la². I³ye³kxi²sa³te³nah¹lxi¹:

—~Nãn³ta³lxi¹. Hãi¹nxe³sxã³ i²txa²hẽ³li¹. Ha³teh³nxã³nxai²li² sa²hai³kxi²jah¹la²
ũ³tã¹ta³kxi²nha²te²a² sa²hait¹son¹ta³kxi²jah¹la² yũ²na³li¹. A²nxe³jah¹lo²kxai³-
lu² a²nũ²a²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ ya²na¹lhũ³jah¹lai¹la¹wi¹.
Ju³ta²sah³lo²nu¹ta² nũ³kã³txi³su² jah¹lai²la¹wi¹. Ta³vi³yah³lo²nu¹ta²na² a²sa³-
wi³sa³khai³xai²la¹wi¹. Yuh³lxi³ju³ta² yũ³hxi²nxa³kxai³ jãx¹jah¹lo²su² na³li¹.
A²nxe³jah¹lain²txi³ a²ko¹ko¹su² te²nãu³xa² ã³na¹hxa³tain¹na²hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³
ha³teh³nxã³nxai²li² wxi²kan¹txi³ sa²yo²than²kxi²tu¹wi¹. Nxe³sa³na²hẽ³la².

6Nxe³nũ²la² O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹la² i²a¹hẽ³la². A²nũ²a² a²hxi²kan¹txi³nãu³-
xai²li² a²nxũ²kwa¹ye³la³nãu³a² i³sa²nxũ³sxã³ yxau³na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² a²nũ²a²
kãin²te²na² ã³wxe³ka³lo³ai²li² ka³yxuh³hũ³jah¹la²nãu³xa² a²ye³ha³te²kxi²tãu³an¹-
ka³lo³an²tũ³ ã³tũ³na²hẽ³la². A²nxe³sxã³ o³ve²a² wẽn³sũ³jah¹lai²na² kwẽn¹ta¹na²
ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na²hẽ³la². A²nxe³sxã³ a²ne³txau³xa² ne³tau³ha¹li¹
ne³tau³ha¹li¹ ne³tau³ha¹li¹ ka³na³ki² ne³tau³xi³na²hẽ³la². A²ye³na² ye³ha¹li¹ ye³-
ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki² ye³nxe³hã¹na²hẽ³la². A²nxe³ju³ta² a²si³yxau³tãu³a²sa¹
Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lo²nãu³xai²la¹wa². Yuh³nãn¹ko³xa² i³sa²si¹hã³tũ³ka³-
txai²la¹wa². 7Jã¹nxe³jut³su² O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹la² ã³tũ³nũ²la² ha³teh³nxã³nxai²li²
sa²so¹kxi²na²hẽ³la². Kãin²jah¹lai²na² ã³wxe³ka³lo³a² ã³wxe³jah¹lai²na² hxi²ka²
a²wi¹tãu³a² sa²so¹kxi²na²hẽ³la². 8Sa²so¹kxi²tãu³ãn²tũ³ ka³yxuh³hũ³jah¹la²nãu³-
xa² ã³ka³ti³wxe², a²nũ²a² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² ã³ka³ti³wxe² nxain¹sxã³ O³ve²a²
Wẽn³sũ³jah¹lai²na² a²ne³kxai³tãu³a² ã³ka³ti³wxe³ain¹na²hẽ³la², kãin² hxi²kan¹-
sxã³ wa³to²hi²ha²kxai³la³. A²nxe³tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² vi³o³lãu²hũ³ka³lo³a²
hxi²tẽ³nha²ha²kxai³ ka³te³ha² ou²ro²tẽ³na² hxi²tẽ³nha²ha²kxai³ a²nxe³tẽ³nai²li²
ha³nxe²a² wha³lxin¹kxa² wi¹lũ³kxa² i³ne³kxi¹hin²ta²wa². A²nxe³kxa² ha³nxe²-
a² wha³lxin¹txa² a²si³yxau³tãu³a²sa¹: Je³su²jah³la² wãn³txa² yo²i²tũ³kã³txai²na²
wãn³txa² oh³xa² ka³la³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ain³kxi²jau³xai²la¹wa². Jã¹nxe³sxã³

vi³o³lāu²hū³ka³lo³ai²li² hxi²tē³nha² ka³te³ha² hxi²tē³nha² nxē³tain¹na²hē³la².
 9 Nxa²ha¹te¹ wān³txa² tah³yau³xa² hai³nain¹na²hē³la². Hai³nain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lo²si¹lxi¹. Ha³teh³nxā³nxai²li² sa²yo²-
 tha²nīn¹ju³ta² wain³na³li¹. Ha³teh³nxā³nxai²li² t̄x1ta³kxi²nha²ju³ta²
 sa²hai¹son¹ta³kxin¹ju³ta² hxi²ka¹ni¹lxi¹. A²kxā³nxai³tā² su²lhā³nxain¹-
 na²hē³li¹. Wxa²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxn³sxā³ ya³lu²kxi²nī¹nhē³li¹.
 Nxīn¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ ā³sa²so¹ai¹ni¹nhē³li¹.
 Nxē¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sa³wi³ha³lxi³lo³tai¹nī¹nhē³li¹. A²-
 nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² sxi²je³na² a²yo²ha³kxa¹ i²li³je³na²
 ā³sa²so¹ai¹nī¹nha²kxai³ a²nū²a² wān³txa² ā³xa² e³te²a² a²yo²ha³kxa¹ i²-
 li³hxa³te²a² ā³sa²so¹ai¹nī¹nha²kxai³ a²nū²a² nū³ka³txi³su² a²yo²ha³kxa¹
 i²li³hxa³te²a² ā³sa²so¹ai¹nī¹nha²kxai³ a²nū²a² nū³ka³txa² k̄ai²lxi³tū³ka³-
 txi³nāu³xa² i²li³hxa³te²a² ā³sa²so¹ai¹nī¹nha²kxai³ nxai¹nī¹nhē³li¹.

10 Nxai¹nī¹nha²kxai³ hxi²kan¹khai¹nxe³tū³ka³txi³su² ti³hi¹tai¹nī¹nhē³-
 li¹. Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² a²nū²a² i³ye³ū¹nhē³tū³ka³txi³su²
 ti³hi¹tai¹nī¹nhē³li¹. Nxai¹nī¹nha²kxai³ yuh³xai²nān¹ko³xai²na² a²-
 yxo²ha³kxa¹ i³we²ta³lxi³nyhain¹tu¹wi¹.

Nxe² hai³nain¹na²hē³la².

11 Nxa²ha¹te¹ i²yxau³na¹tāu³a² oh³xan¹te²nāu³xa² ka³lxa¹tū³ka³txi³-
 nāu³xa² ain³kxi²na¹hē³la². Ka³yxuh³hū³jah¹la²nāu³xa² ain³kxi²na¹ha²kxai³
 a²nū²a² hxi²kan¹txi³nāu³xa² ain³kxi²na¹ha²kxai³ nxe³tū³ka³txai²na² ā³-
 nū²kxi²sxā³ a²nū²a² ka³lxa¹khai¹nxe³sxā³ hxi²kan¹txi³ wxa²hau³kot³sxā³
 i²kj³sxa³tū³ka³txa² ā³nū²nxain¹na²hē³la². Ā³wxe³ka³lo³a² k̄ain²jah¹la²
 ā³wxe³ka³lo³ai²li² ā³ki³hain³kxi²nyhain¹na²hē³la². 12 Ā³ki³hain³kxi²sxā³
 yxo²k̄ain²txi³ i³ye³kxain¹na²hē³la². I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la²kxai³ k̄ain²na² su²lhā³ain¹ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²-
 nxe³jah¹la² wi¹lhin¹sa²sai¹jah¹lai²la¹wi¹. Ha³lo²a² a²yo²ha³kxa¹
 i³hxi²kan¹txi³lo³tē³ju³ta² wain³na³li¹. Yen³kxi³khai³lxi³ju³ta² wain³-
 na³li¹. A²hoh³lxi³sa²ti³hi¹tā³li¹. Nū³kxūn³ti³hit¹tā³li¹. Wi¹lhin¹ti³hi¹ju³su²
 i³ye³kxi²kj³ju³ta² wain³na³li¹. Wxi²kin³ti³ton³kj³ju³ta² wain³na³li¹. I³sa²-
 nēn¹kxi²kj³ju³ta² wain³na³li¹. Nxe³jah¹lai²kxai³ nxe³ti³hi¹kj³jah¹lai²la¹wi¹.
 Nxe³ain¹na²hē³la².

13 Nxe³nū²la² a²yen³kxa² a²nū²su² t̄a³nxaxa² ka³yxuh³sxu² t̄a³nxaxa² Txa²wā¹sū³na²
 ka³ten³su² i³yūt¹lxi¹kxa² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³kxain¹na²hē³la². Oh³xai²nān¹tū³-
 ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ txa²wā¹ha³lo²a²
 yuh³xan¹ko³xan²tū³ nxe² yxau²xai³tū³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³na² k̄ain²je³na²
 yxau²xai³tū³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³sxā³ sa²nēn¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² ā³wxe³ka³lo³ai²na² hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹lai²na²
 ā³wxe³ka³lo³ai²li² ā³wxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wi¹lhin¹khai³lxi³lah¹-
 lai²la¹wi¹. O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² wi¹lhin¹khai³lxi³lah¹lai²la¹wi¹.
 I³wi¹lxi³kxain¹kj³ju³ta² wai³nha²kxai³ i³sa²nēn¹kxain¹kj³ju³ta² wai³-
 nha²kxai³ i³wxi²kin³ti³ton³ti³hi¹tain¹kj³ju³ta² wai³nha²kxai³ ha³lo²a²

whāi²na¹ i³hxi²kan¹txi³lo³tē³ya³nhē³ju³ta² wai³nha²kxai³ nxe³sa²tē³-
ki³ya³nhē³ju³ta² wain³na³li¹. Hai³txi³ ta³lu²nhxa³ki³sxa³lho³li¹.
Nxe³ain¹na²hē³la².

¹⁴Nxa²ha¹te¹ nxe²e³ta³lu²nain¹nū²la² ka³yxuh³hū³jah¹la²nāu³xa² ha¹li¹
ha¹li¹ tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² i³wa²lū³xi²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wain³sīn¹na³li¹. Jah¹lai²li² i³sa²nēn¹kxain¹ki³ju³ta² wain³sīn¹na³li¹.
Nxe³ain¹na²hē³la². Te²yā¹nxe³ha²kxai³ a²nū²a² hxi²kan¹te²nū³ka³txa² 24 nxe³tū³-
ka³txai²na² sa²kxai³lu² ā³ka³ti³whaut3ta³kxi²wxe³sxā³ i³sa²nēn¹kxain¹na²hē³la².

Ha³tēh³nxā³nxā² ū³txā¹ta³kxih²txā³nxā² wxa²hai¹tā³la³kxi²jau³su²

6 ¹Nxa²ha¹te¹ ten³sa²tā³a¹tāu³a² O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² sa²kxai³lu²
ha³tēh³nxā³nxā² nxā³ka³lxa¹txi³ 7 nxe² tā¹ta³kxi²txā³nxai²na² wxa²-
so¹nū²la² nxā³ka³na³ka³nat3sxā³ wxa²hai¹tā³na²hē³la². Wxa²hai¹tā³ka³tū³
ka³yxuh³hū³jah¹la²nāu³xa² ka³na³ka³na³te²a² kxau¹ka³ti³ i³ye³na²hē³la².
Ta²li¹jau³hūn³sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Wxāx3txu¹li¹. Nxe³na²hē³la².

²Nxe³nū²la² ka²va¹la² hān³te²a² wxā³ye²na²hē³la². Wxā³ye²ka³tū³ a²nū²a²
ā³ka³tih³yau³kxi²jah¹lo²kxai³lu² hu³kxi³su² hxi²tē³nha²sxā³ yau³kxi²na²-
hē³la². Nxe³nū²la² ne³hē¹nha²ka³lo³a² i³hxi²kan¹txi³lon³ye²kxi³ka³lo³a²
ū³hū¹ain¹na²hē³la². Ū³hū¹ain¹ka³tū³ a³li³na²hē³la². A²nū²a²nāu³xa² a²yo²-
ha³kxa¹ wa³ka³ti³lo³tai¹si¹jau³su² a³li³sxā³ ai³na²hē³la².

³Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² ha³tēh³nxā³nxā² sa²tā¹ta³kxi²txā³nxai²na² āh¹-
txā³nxai²na² wxa²hai¹tā³na²hē³la². Wxa²hai¹tā³ka³tū³ ka³yxuh³hū³jah¹la²
ā³jah¹la² i³ye³kxi²na²hē³la². I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāx3txu¹li¹. Nxe³na²hē³la².

⁴Nxe³nū²la² ka²va¹la² a²ne³ne³su² te²a² wxā³ye²na²hē³la². Wxā³ye²ka³tū³
a²nū²a² ā³ka³tih³yau³kxi²jah¹lo²kxai³lu² hi³ki²a³la² kāin² khai¹nxe³ta³-
wxi²a² sa²nū¹ain¹na²hē³la². Sa²nū¹ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³xan¹ko³xa²nāu³a² ai³sē¹li¹. Nxīn¹kxai²nān²tū³ ha³lo²a² hāun²-
ju³ta² sa²sai¹sē¹li¹. Sa²sain¹kxai²nān²tū³ a²nū²a²nāu³xa² ā³nhe¹lxi³sxā³
i³sun²txi²waun¹nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la².

⁵Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² ha³tēh³nxā³nxā² sa²tā¹ta³kxi²txā³nxai²na²
āh¹txā³nxai²na² wxa²hai¹tā³kxi²na²hē³la². Wxa²hai¹tā³kxi²ka³tū³ ka³-
yxuh³hū³jah¹la² ā³jah¹lo²kxai³ i³ye³kxi²na²hē³la². I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāx3txu¹li¹. Nxe³na²hē³la². Nxe³nū²la² ka²va¹la² a²tun³ta² wxā³ye²-
na²hē³la². Wxā³ye²ka³tū³ a²nū²a² ka³tih³yau³jah¹la² yen³kxa² sa²te¹ju³ta²
hau³ko³ka³txa² hxi²tē³nha²na²hē³la². ⁶Nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hū³jah¹la²-
nāu³xa² a²nxū²kwai³wi³ta³nāu³a¹ a²yo²wān³txa² ain³kxi²na¹hē³la².
Ain³kxi²na¹te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Yain³ta³ki³a²yo³ha² sa²ka²la¹txa²hē³li¹. Tri²ka²ki³a² kwa³ta³lē³na² ne³kih³-
tē³na² sa²kxai³lu² nēn³ka³na³ka³nat3sxā³ a²yo³ha² sa²kxai³lu² ha³tēh³nxā³ki³a²
ki³ka³na³ka³na³ki³a² a²yo³hai²la¹wi¹. Ye³ka³na³ka³nat3sxā³ a³lan²tāu³a² wa³-

kon³kxi²sxã³ ũ³yho³hi²ki³ai²la¹wi¹. Te²yã¹nxe³sxã³ se³va²ta²ki³a² kwa³ta³lẽ³na²
ne³kih³tẽ³na² a²yo³ha² sa²kxai³lu² ha³teh³nxã³ki³a² nã³nha¹li¹ ka³na³ki¹ a²yo³-
hai²la¹wi¹. Nxẽ¹kxai²nã²tu³ a³se²te²yau³xa² ã³kho³txa³ha²kxai³ u²va²yau³xa²
ã³kho³txa³ha²kxai³ nxe³sẽ¹li¹. Nxe³te²na² yo³ha² sa³ka³la¹txa³hẽ¹li¹. Nxe³na²hẽ³la².

7 Nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² ha³teh³nxã³na² tã¹ta³kxi²nha²txã³nxai²na²
ã³nxã³nxai²na² wxa²hai¹tã³kxi²na²hẽ³la². Wxa²hai¹tã³kxi²ka³tu³ ka³yuh³-
hũ³jah¹la² ã³jah¹lo²kxai³ i³ye³kxi²na²hẽ³la². ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxãx3txu¹li¹. Nxe³na²hẽ³la².

8 Nxe³nũ²la² ka²va¹la² wa³si³wa³sin³te²a² wxã³ye²na²hẽ³la². Wxã³ye²ka³tu³
a²nũ²a² ã³ka³tih³yau³kxi²jah¹lo²kxai³lu² a²i³lxa² ya³lu²te²su¹ nxe³na²hẽ³la².
A²nxe³sxã³ ya³lu²te²na² a²yxa³ju³ta² ã³sa²so¹na²hẽ³la². Nxe³ka³tu³ ka²va¹la²
a³ka³tih³yau³jah¹la² sa²kxai³lu² i³hxi²ka¹ti³hi¹tã²hẽ³la². Yuh³xai²nã¹ta²nũ³-
ka³txa² su²lhã³ah³lxi³si¹jau³su² i³hxi²ka¹ti³hi¹tã²hẽ³la². A²nũ²a² ha¹li¹ ha¹li¹
yũ³kxai²nã²tu³ ka³na³ka³nat3sxã³ su²lhã³i² jã¹nxe² ha¹li¹ ha¹li¹ yũ³kxai²-
nã²tu³ ka³na³ka³nat3sxã³ su²lhã³i² nxe²xai²ye²si¹jau³su² i³hxi²ka¹tã²hẽ³la².
A²nũ²a² ã³nhe¹kxi²sxã³ su²lhã³nyhu¹kxi³jut3su² tã³na² he³ja³lu²ju²ta²
tã³na² i³ta³ka³khai³su² ya²lu¹ju³ta² tã³na² ka³yuh³xa² ũ³te²a² wxã³sxã³
ĩ³so¹ji²ju³ta² tã³na² nxe³sxã³ i³sun²tã¹si¹jau³su² i³hxi²ka¹tã²hẽ³la².

9 Nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² ha³teh³nxã³na² sa²tã¹ta³kxi²nha²txã³na² ã³xai²na²
wxa²hai¹tã³kxi²na²hẽ³la². Wxa²hai¹tã³kxi²ka³tu³ a²nũ²a² yãu³ka³txi³nãu³xa² a²nũ²a²
wi¹lhin¹te² yãu³ka³txi³nãu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³tũ³ka³txa² i²ai¹na¹hẽ³la². Txah¹lxa³-
kxa³txa² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽ¹nxi²si¹jau³su² ka³yuh³xa² sũ³na² ũ³thũ²kxi³ka³txa²
a²yu³hẽ³nãu³a² sa²kxai³lu² a²nũ²a² yãu³ka³txi³nãu³xa² i²ai¹na¹hẽ³la². A²nxe³te²nãu³-
xa² a²kxã³nxai³tã² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ai¹ni² wain³txi³ sa²yxo²we¹tai¹ni²
nxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³lxa³thi¹nxa³tũ³ka³txa² hxi²ka² su²lhã³ain¹na²hẽ³la².

10 A²nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² i³kaix¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³nãi³. Nxe³txi¹. Wi¹lhin¹ta² Si³yxa³kah³lo²si¹lxi¹. Ya²la³la²
Si³yxa³ka³jah³lo²si¹lxi¹. ĩ³lxa³thi¹nxa³tũ³ka³txa² khãuh³lxa³ti³sain¹-
sĩn¹sxã³ su²lhã³sain¹sĩn¹na²hẽ³li¹. Nxe³sain¹sĩn¹kxe³su² ĩh¹nxe³hi¹na²
su²lhã³sain¹sĩn¹ju³ta¹tã² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹lain¹sxã³ i³wai¹tain¹sĩn¹te³lin¹ji¹,
yuh³xan¹tũ³ka³txa²su¹? Nxain¹na²hẽ³la².

11 Nxe³na²ha¹te¹ tũ¹ka³txai²na² su²lhã³ain¹tũ³ka³txa² sa²kxai³lu² wã²la²
hã³ka³lo³a² ũ³hũ²xai³ain¹na²hẽ³la². Ũ³hũ²xai³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wah³nxe² yxa³jah¹lxi³sã²nhẽ³li¹. Ye³jen¹na² ko³nxe³ti³ kãi³ũh¹-
nx2tain¹kxa² yo³ha² ũ³hũ¹ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe²nxa³tã³lxa¹ wxa²ka³lxa¹ti³nãu³xa²
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²i²ain¹te²na² sa²kxai³lu² i³lxa³thi¹nxa³tũ³ka³-
txai²na² hxi²ka² wxã¹yã¹nxe² su²lhã³ain¹nũ³tu¹wi¹. Nxe³ain¹sãn²nũ²la²
hã²wxã³txa³ ko³nxe³ti³ kãi³ũh¹nx2tain¹kxa² yo³ha² ũ³hũ¹ai¹na¹tu¹wi¹.

12 Nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² ha³teh³nxã³na² ã³tãx¹lta³kxi²txã³nxai²na²
ã³nxã³nxai²na² wxa²hai¹tã³kxi²na²hẽ³la². Wxa²hai¹tã³kxi²ka³tu³ kĩh³nũ³xa² yuh³-
xai²nã¹ko³xai²na² kãin² ka³tã³tã³tũ²na²hẽ³la². U³je³na³ka² i³ka²nxa¹hi²na²hẽ³la².
Wã²la²ka³lo³a² tũ³tĩn³ka³lo³a² au³ka³lo³a² tẽ³kxai²nã²tu³ ũ³nũ²lxi¹ne³kxai²nã²-

tu³ ka³nxah¹te²ju²hē³la². Jā¹nxe³jut3sū³nxe² u³je³na³kai²li² i³ka²nxah¹hi²na²hē³la². Ka³nxah³ta² i³lxai²li² a²ti³ha²yau³hū³sxā³ i³ā³lxa³ti³na²hē³la². 13 Hi³ka²ta²ai²li² oh³nāu³ān²ta³ki³u¹tai²li² yuh³xai²na² ā³na¹na²hē³la². Fi²ko²ne³kxa² yā¹nxe³hī³-nx2na³la². A²nxā³kxai²li² ka³to²nxā³tā³lxa¹ it3ta² kāin² ik3kxai²nān²tu³ yu³ha² ā³ya³hi²te²ju²hē³la². Jā¹nxe³jut3sū³nxe² hi³ka²ta²ai²li² ki³ka³lxa¹txi³ yu³ha² ā³ya³-hah³lxi³na²hē³la². 14 Nxe³kxa²yu³su² o³sī³nāu³u¹tai²li² sa²hai³kxi²sxā³ tī¹na²hē³la². Ha³teh³nxān³su² tē³ki³kxai²nān²tu³ wxa²wa³lāu²kxi²ki³kxai²nān²tu³ wxa²tī¹kxi²-te²ju²hē³la². Nxe³jut3sū³sxā³ o³sī³na² tī¹na²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ wā³la³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ ha³lo²ai²na² i³yau³xa² sa²ki³wa³le³kxi²ko³xa² a²yo²ha³kxa¹ nxe³sxā³ i³ā³lxa³txi³sxā³ sa²we²ta²xai³na²hē³la². 15 A²nxe³jut3su² a²nū²a²nāu³-xa² yuh³xai²nān¹tū³ka³txa² i²ain¹na²hē³la². Yuh³xai²nān¹jah¹la² si³yxau³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ a²nū²a² a²hxi²kan¹txi³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹, nū³kxūn³te²nāu³xa² a²si³yxau³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹, yen³kxi³te²nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹, nū³kxūn³-te²nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹, kwa²wa³kon³nū³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹, ā³wa³sut1sxā³ yxau³te²nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ nxe³sxā³ a²nū²a² hāi¹nxe³ti³xa¹ yuh³lxi²-khaix1nxēn³tai¹nha²kxai³ tah³lxē¹na² ā³wi¹hai¹nha²kxai³ txah³lxa³kxa³txē¹na² i³hāi³ai¹nha²kxai³ nxain¹na²hē³la². 16 Nxe³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lo²su² a²hxi²kan¹ta² ā³wxe³ka³lo³a² ā³wxe³jah¹la² yuh³lxi³-sa²sīn¹nha²kxaix2 O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la² i³an³ta²kxi²sxā³ ko³nxe³ti³ i³yī¹li²sa²sīn¹ju³ta² yuh³lxi³sa²sīn¹nha²kxaix2 nxe³sa²sīn¹nha¹. Nxe³sa²sī¹-nha²kxai³ wā³la³ka³txe² i³nxai²na² txah³lxa³kxa³txe² i³nxai²na² ā³ya³hi²sxā³ ā³no¹syah¹lxi³sī¹nhe³li¹. Ā³tī¹kxi²syah¹lxi³sī¹nhe³li¹. 17 Khāuh³lxi³thi¹te³lhxā³ sa²txah²nhu²nhā²khi³. Nha¹jau³su². Nxe³jut3su² ha²kxai³ hxi²kan¹ti³ ya³lo³-txi²sa²sī¹nxa³nha¹. Nxe³ain¹na²hē³la². Ju¹tai²na² ha³kxa¹ i²a¹hē³la².

I³sa³e² nū³ka³txa² ū³yhe³tā³kxain¹jau³su²

7 1 Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² i²a¹hē³la². In³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ jah¹la²nāu³xa² i²a¹hē³la². A²nxe³jah¹la²nāu³xai²li² txa²wā¹ha³lo³ai²na² yuh³-xai²nān¹ko³xai²na² i³sa²nxū²xai³ain¹na²hē³la². Txa²wā¹wi¹nē³tāu³a² i³sa²nxū², txa²wā¹wā³tāu³a² i³sa²nxū², u³je³na² kan³tāu³a² i³sa²nxū² u³je³na² a³li³xi²tāu³a² i³sa²nxū² nxe²xai³ain¹na²hē³la². Nxe³ka³tu³ it3ta² i²li²tāu³a² it3te³lhxā³ tāu³ ha³lo²a² sa²xit3tā³nxa² i³ye³na² sa²xit3tā³nxa² sa³wxe³na² sa²xit3tā³nxa² nxe²te³lhxā³ kxai²-nān²tu³ jah¹la²nāu³xa² wxa²sa²tā³yī¹tai¹nhī³nx2na³la². 2 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ā³xa² ka³la³sxā³ wxā³na²hē³la². U³je³na² a³li³xi²tāu³a² wxā³na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² ka³ten³sa²tē³jah¹la² sa³wi³ha³lxa² ū³yhe³tā³ki³a² tē³na²hē³la². Tē³ka³tu³ oh³xan¹jah¹-la²nāu³xin³txi² i³kaix1tain¹na²hē³la². A²nxe³jah¹la²nāu³xin³txi³ yuh³xai²nān¹ko³su² tā³nxa² i³ye³nai²li² tā³nxa² ā³kho³kxi²kxi³nū³su² hxi²kan¹txi³ jah¹la²nāu³su² nxe³-ta¹hxai²hē¹la². 3 Jā¹nxe³sxā³ i³kaix1tain¹kxi³jau³xai²na² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³lxi³wxe¹. Ha³lo³kxi²yxau³jah³lxi³sa²nhe³le¹. Ha³lo²ai²li² ā³-khot3jah³lxi³sān²txa³hē¹le¹. Kxih³nū³su² tā³nxa² i³yen³su² tā³nxa² sa³wxen³su² tā³nxa² ā³khot3jah³lxi³sān²txa³hē¹le¹. Txa²wā¹sū³na² sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ū³yhe³-

ta³ta³la² tē³ka³tū³ a²ye³ha³na³kxa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹lhā²na¹tu¹we¹. Txa²wā¹sū³na² sa³wi³ha³lxi³ ye²kxe³su² e³lxah²lxi³tu¹we¹. Nxe³nyhain¹na²hē³la².

4Nxe³sxā³ Ja³ko³ah³lo²nu¹ta²na² a²ki³lha³lxa² nū³ka³txi³nāu³xa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹li²xai³nyhain¹na²hē³la². A²nxe³tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹li²nyhain¹tū³ka³txa² ka³lxa¹khai¹nxe³sxā³ 144.000 nxe² ka³lxa¹khai¹nxe³na²hē³la². 5Nxe²xai³sxā³ Ju³ta² nū³ka³txi³su² 12.000 nxe³tū³ka³txa² ka³lxa¹khai¹nxe³tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²lin¹ta²xai³lha²kxai³, Ru³bēm² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe³ tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, Ka²te³ nū³ka³txa² te²yā¹nxe³ tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe²wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, 6A³ser² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe³ tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, Naf3ta³li² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe² tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, Ma³na³ses² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe² tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, 7Si³me³āu² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe³ tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, 8Se³bu³lōm² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe³ tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, 9Jo³se² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe³ tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³, Bēn³ja³mī² nū³ka³txi³su² te²yā¹nxe³ tū³ka³txa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxi²xai³lha²kxai³ nxe³si¹nyhain¹na²hē³la². Ju¹ta²na² i²a¹hē³la².

I³sa³e² nū³ka³txi³sxa³te² nū³ka³txa² i³yau¹ū³jau³su²

9Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² yu³tā³xa² i²a¹hē³la². I³a¹ka³tū³ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³tū³ka³txa² i²a¹hē³la². A²nxe³tū³ka³txa² ka³lxa¹khai¹nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wxa²hau³ko³kī³te²sxa³yu²hē³la². Nū¹a² yxau³xain¹ko³xa² a²wā³ki³kxai³ a³li³sxā³ wxā² a²nū²a² nū³ka³txi³nāu³xai²li² a²wā³ki³kxai³ a³li³sxā³ wxā² a²nū²a² i²li³te²nāu³xa² a²wā³ki³kxai³ a³li³sxā³ wxā² sxi²jen³nāu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ a²wā³ki³kxai³ a³li³sxā³ wxā² nxe³ain¹na²hē³la². A³li³sxā³ wxā³ain¹nū²la² Txa²wā¹sū³na² ā³wxe³ka³lo³a² ān³tī³ai¹nha²kxai³ o³ve²a² wēn³sū³jah¹la² ā³tī³ai¹nha²kxai³ nxain¹na²hē³la². A²nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²si¹jau³su² wā²la² hā³ka³lo³a² so¹lxi³ ū³whi²kxi²nha²ha²kxai³ he¹la³nxā³nhūn³tā³nxā² sa²nāu³so¹sxā³ hxi²tē³nha²ha²kxai³ nxe³yain¹na²hē³la². 10Nxe³sxā³ i³kaix¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³txa² kāin²khai¹l¹ja¹lai²la¹wi¹. Txa²wā¹ko³nxe³ti³ kāi³kī³ju³ta² sa²wa²su¹tē³jah¹lai²la¹wi¹. A²nū²a² hxi²kan¹te²na² ā³wxe³ka³lo³ai²na² ā³wxe³jah¹lai²la¹wi¹. Te²yā¹nxe³jut³su² o³ve²a² wēn³sū³jah¹la² wxa²wa²su¹tē³jah¹lo²su² nūn³na³li¹. Nxain¹na²hē³la².

11Nxain¹tāu³a² oh³xan¹tū³ka³txi³na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ā³wxe³ka³lo³a² ā³tī³i² a²nū²a² hxi²kan¹txi³nāu³xai²tā² ā³tī³i² ka³yxuh³hū³jah¹la²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ te²nāu³xa² ā³tī³i² nxain¹sxā³ i³ki³hain³kxi²nyhain¹ka³tū³ Txa²wā¹sū³na² ne³kaix³tāu³a² ā³ka³ti³whaut³ta³kxa² ā³wxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxain¹na²hē³la². 12I³sa²nēn¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ju¹tai²na² wain³ye¹nx2ti³sĩn¹nha²wi¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³txa²ne³ti³hit1sa²tẽ³ki³jah¹lai²la¹wi¹. Ī³sa²nẽn¹kxi²ki³ju³ta² wain³ye¹-nx2ti³sĩn¹nha²wi¹. Wxi²kin³ti³ton³ki³ju³ta² wain³ye¹nx2ti³sĩn¹nha²wi¹. A²hoh³lxi³sa²ti³hi¹tã³li¹. Ī³ka³lih¹kxi²nũ¹ki³ju³ta² wain³ye¹nx2ti³sĩn¹nha²wi¹. Wi¹lhĩn¹ti³hi¹jau³su² ĩ³ye³kxi²ki³ju³ta² wain³ye¹nx2ti³sĩn¹nha²wi¹. Ha³lo²a² a²yo²ha³kxa¹ ĩ³hxi²kan¹txi³lo³tẽ³ju³ta² wain³ye¹nx2ti³sĩn¹nha²wi¹. Nũ³kxũn³ti³hit1tã³li¹. Ju¹tai²na² whã²na¹ wain³ye¹nx2ti³sĩn¹nha²wi¹. Hai³txi³ ne³ki³so³nxa³lho³li¹. Nxe³nyhain¹na²hẽ³la².

¹³Nxe³ka³tũ³ a²nũ²a² hxi²kan¹jah¹la²nãu³xa² ka³na³ka³na³jah¹la² ã³tĩ³-sa²sxã³ ĩ³ye³kxi²sa³na²hẽ³la². Ī³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3sa²lxi¹. Tũ¹ka³txai²na² wã²la² hã³ka³lo³a² ũ³whih²kxi²nyhain¹-tũ³ka³txai²li² ĩh¹nxe³tũ³ka³txi³tan³te²la¹xã³? Ha³lo²la³ ĩh¹ju¹xai²nãn¹te²ta³wxã³ain¹te²la¹xã³? Nxe³sa³na²hẽ³la².

¹⁴Nxa²ha¹te¹ ĩ³wa²lũ³xi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Ko³xain¹nxa³nhai¹. Yxãn¹ta¹ wxã²ne³i¹lxi¹. Nxa¹hẽ³la². Nxa²ha¹te¹ ĩ³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Tũ¹ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ khãuh³lxa³ti³nyhain¹na²hẽ³li¹. A²kxã³nxa² a²wã²la²ka³lo³khai³xa² tẽ³lxi²sxã³ O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹lai²na² a²ti³ha²yau³xa² wa²hi³lxain¹kxa² yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹la² ya³lu²kxi²sxã³ a²ti³-ha²yau³xa² ha³li³hxan³ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² kō³nxe³ti³kã³ain¹ju³ta² sa²wa²su¹tain¹na²hẽ³li¹. ¹⁵Nxe³jut3su² ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³-yxau³ka³txa² a²ne³kxai³tãu³a² yxau³xai³lain¹na³li¹. Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha²o²la³kxi²nũ¹hain¹na³li¹. A²lan²ta² whã²na¹ ka³nxah³ta² whã²na¹ nxẽn³tain¹na³-li¹. Nxẽn³tai¹nha²kxai³ jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³jah¹la² ã³wxe³ka³lo³a² ã³wxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wi¹wi¹nxe² ĩ³hau³ko³tũ¹hain¹tu¹wi¹. ¹⁶Nxain¹sxã³ hai³txi³ he³ja³lu²kxain¹ju³ta² yũ²nxa³ha²kxai³ yã³lxu²ja³lu²ain¹ju³ta² yũ²nxa³ha²-kxai³ tũ³na² ai³lain¹tãu³a² u³je³na³ka² wãn³ya³lu²ju³ta² khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³ta² yũ²nxa³ha²kxai³ nxe³ai¹nxa³lho³li¹. ¹⁷Nxe³yãn¹ta¹ O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² ã³wxe³ka³lo³a² ã³wxe³jah¹lai²na² hi²sen³su² ĩ³hau³ko³-tũ¹hkhai³jah¹lo²su² tu¹wi¹. Nxe³sxã³ ka³wã³lxa² wi¹jau³xa² ka³ten³ti³hi¹tẽ³jau³xa² ã³sa²so¹nũ¹hain¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³jah¹la² sa²kxai³-lu² ha³ya³kxa² ĩ³nãn³si¹hain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²li² nxe³sa³na²hẽ³la².

Ha³teh³nxã³nxa² sa²tã¹ta³kxi²txã³nxa² wxa²hai¹tã³ta³lun²jau³su²

8 ¹Nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² ha³teh³nxã³nxa² sa²tã¹ta³kxi²txã³nxai²na² a²-ne³ki³san¹txã³nxa² wxa²hai¹tã³kxi²na²hẽ³la². Wxa²hai¹tã³kxi²ka³tũ³oh³nãu³an¹tũ³ka³txa² ka³nahx2nxe³sxã³ yxau³ain¹na²hẽ³la². Ye³ha¹la² so¹lxi³ka³nah²nxe³sxã³ yxau³ain¹na²hẽ³la². ²Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹tũ³ka³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ha¹li¹ ka³na³kin¹tũ²ka³txa² Txa²wã¹sũ³na² ne³kaix3tãu³a² yxau³ain¹tũ³ka³txa²wxã³ain¹na²hẽ³la². Wxa³ain¹nũ²la² wã²lhũ³ka³txa² ũ³hũ²xai³ain¹na²hẽ³la².

³Nxe³ain¹tĩ³kxai³lu² oh³xan¹jah¹la² ã³xah³la² wxã³ye²na²hẽ³la². Txah³-lxa³kxa³txa² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²si¹jau³su² ka³yxuh³xa² si³na²

ũ³thũ²kxi²ka³txa² ã³tĩ³na²hẽ³la². Ha³nxe²a² a²wha³lxin¹txa² nxe²yxa³tẽ³na²
ou²ro²ka² we¹tain¹tẽ³na² hxi²tẽ³nha²sxã³ ã³tĩ³na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² a²wha³lxin¹-
txa² wi¹lũ³khai¹nxe³ta³ wha³lxin¹txa² ne³kih³khai¹nxe³tẽ³na² sa²nũ¹ain¹na²hẽ³la².
Sa²nũ¹ain¹ka³tu³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²tũ³ka³txa²kxai³lu²
Txa²wã³sũ³na² i³ye³kxi²nũ¹hain¹jau³xa² sa²so² ha³nxe²a² a²wha³lxin¹txa² wi¹-
lũ³ta³wha³lxin¹txa² sa²so² nxe³na²hẽ³la². Nxe³sxã³ txah³lxa³kxa² ã³xa²ka³txa²
ne³ka³nah²nãu³a² ũh³wxe³sxã³ Txa²wã³sũ³nai²li² sa²nẽn¹kxain¹na²hẽ³la². A²-
nxe³ka³txai²li² ou²ro²ka² we¹tain¹kat3su² ye²ha²kxai³ Txa²wã³sũ³na² yen³nãu³a²
sxa³ka³txai²la²wa². 4A²nxe³ta³wha³lxin¹txai²na² sa²kxai³ Txa²wã³sũ³na² i³ye³-
kxi²hain¹jau³xai²na² sa²kxai³ nxe³te³na² ka³la³ye²na²hẽ³la². Oh³xan¹jah³lai²na²-
hxi²ka² sa²sai¹ha²kxai³ Txa²wã³sũ³na² yen³nãu³a² ka³la³ye²na²hẽ³la². 5Nxe³nxa²-
ha¹te¹ oh³xan¹jah³la² hi²sen³su² ha³nxe²a² wha³lxin¹txa² e¹nai²na² sa²so¹nũ²la²
txah³lxa³kxa²txin³txi² ne³ka³nah²nãu³a² ha³nxe²a² i³te²a² a²wha³lxin¹txa² ne³-
kih³sxã³ so¹na²hẽ³la². Ne³kih³sxã³ so¹ka³tu³ yuh³xan¹ko³xai²na² ã³na¹na²hẽ³la².
Ã³na¹ha²kxai³ kãin² i³ta³li²ye²ha²kxai³ kãin² i³ha³lai²ni²ye²ha²kxai³ kxih³nxa²
kãin² i³ka³ta³ta³tũh¹lxĩ²yai¹nha²kxai³ nxe³na²hẽ³la².

Wã²lhũ³ka³txa² i³yau¹ũ³jau³su²

6Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah³la² nũ³ka³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki² te²nũ³ka³txa²
wã²lhũ³ka³txa² wxa²no²la³kxi²xai³si¹hain¹jau³nũ³su² i³hau¹ko³tain¹na²hẽ³la².

7Nxa²ha¹te¹ ã³si³wxe³jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²wã²lhũ³ka³txa² wxa²no²-
la³kxi²na²hẽ³la². Wxa²no²la³kxi²ka³tu³ yuh³xai²nãn¹ko³xa² wã³yxũ³la³ka²
kãin² we³hã¹ha²kxai³ ha³nxe²a² kãin² i³khai¹nxe³ha²kxai³ a²ti³ha²yau³xa²
sa²so¹ha²kxai³ nxe³te²kxai³ yuh³xai²nãn¹ko³xa² ã³na¹ye²na²hẽ³la². Yuh³-
xan¹ko³xai²na² a²wã³kxi³kxai³ i³hxn³nha²kxai³ sa³wxe³na² hi³sa³ka³txa²
a²wã³kxi³kxai³ i³hxn³nha²kxai³ nxe³na²hẽ³la². Nxe³sxã³ a²wã³kxi³kxai³
ka³na³ka³nat3sxã³ i³hxn³nha²kxai³ a²wã³kxi³kxai³ ha¹li¹ on³nha²kxai³
nxe²xai³na²hẽ³la². A²nxe³tãu³a² si³sa² whãi²na¹ i³hxn³na²hẽ³la².

8Nxa²ha¹te¹ ã³xah³lai²na² sa²kxai³lu² a²wã²lhũ³ka³txa² wxa²no²la³kxi²-
na²hẽ³la². Wxa²no²la³kxi²ka³tu³ wã³la³ka³thũ³ka³txa² i²a¹hẽ³la². Nxe³ka³txa²
whãi²na¹ i³na²hẽ³la². A²nxe³ka³txai²na² sa²kxai³lu² sa²so¹ye²ha²kxai³ i³-
ye³nai²li² ã³na¹yain¹na²hẽ³la². Ã³na¹yain¹ka³tu³ i³ye³nai²li² a²wã³kxi³kxai³
a²ti³ha²yau³xa² i³ã³lxa³ti³na²hẽ³la². Nxe³sxã³ a²yxo²ha³tih³nãu³a² sa²kxai³lu²
a²tih³ha²yau³la³ i³wet1sa²kxai³ a²yxo²ha³tih³nãu³a² sa²kxai³lu² i³yau³khai³-
lxa³ha²kxai³ nxe³na²hẽ³la². 9Nxe³ye²ha²kxai³ ai³nai²na² sa²kxai³lu² ka³ten³ti³
hãu¹te²na² sa²kxai³lu² a²wã³kxi³kxai³ ki³ka³na³ka³na³te²a² ya²lun¹ti³ha²kxai³
a²wã³kxi³kxai³ ki³ha¹lin¹te²a² ka³ten³txi³ hãu¹ha²kxai³ nxe²xai³na²hẽ³-
la². Nxe³kxa²yu³su² i³ye³na² hãu¹xai³ka³lo³ai²na² na³vi²o²ka³lo³ai²na² ju¹ta²
yã¹nxe³sxã³ a²wã³kxi³kxai³ ka³lo³ka³na³ka³na³ju³ta² ã³kho³ta³li²ha²kxai³
a²wã³kxi³kxai³ ka³lo³ha¹lin¹ju³ta² ã³kho³txa³ha²kxai³ nxe²xai³na²hẽ³la².

10Nxa²ha¹te¹ ã³xah³lai²na² sa²kxai³lu² ã³ta³lo³hêt1sxã³ wã²lhũ³ka³txa²
wxa²no²la³kxi²na²hẽ³la². Wxa²no²la³kxi²ka³tu³ hi³ka²ta³a² oh³nãn¹ki³.

a² i³i³ki³a² yuh³xai²nān¹ko³xa² a³hi²ye²na²hē³la². Ya³wi³ta²ka³txa² yā¹nxe²
i³i³na²hē³la². Nxe³sxā³ ka³wā³lxa² kāin²jau³xa² ā³na¹ha²kxai³ kxih³nxa² ka³-
wā³lxa² a³li³xi²ju³ta² ā³na¹ha²kxai³ nxe³na²hē³la². 11 A²nxe³sxā³ hi³ka²ta³ai²na²
a²i³lxa² Ab3sīn²to³ki³su¹ nxe³na²hē³la². A²nxe³ki³ai²na² a²i³lxa² si³yxau³tāu³a²
tān³ki³su¹. Nxe³na²hē³la². A²nxe³sxā³ ka³wā³lxi²na² a²wā³kxi³kxai³ yau³ka³-
na³ka³na³ju³ta² tān³nha²kxai³ a²wā³kxi³kxai³ yau³ha¹lin¹ju³ta² tā³nxa³ha²kxai³
nxe²xai³na²hē³la². Nxe³ye²ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xa² yuh³xai²nān¹ko³xa² yxau³-
te²nāu³xa² ka³lxa¹txi³ ya²lun¹txi³na²hē³la², i³yau³xa² tān³yau³ye²ha²kxai³la².

12 Nxa²ha¹te¹ ā³xah³lai²na² sa²kxai³lu² ā³ta³lo³hēt¹sxā³ a²wāi²lhū³-
ka³txa² wxa²no²la³kxi²na²hē³la². Wxa²no²la³kxi²ka³tū³ u³je³na³kai²li²
i³la³kxai²li² hi³ka²tai²li² nxe³sxā³ a²wā³kxi³kxai³ ki³ka³na³ka³nat3sxā³
ā³ka³nxa¹hi²ye²ha²kxai³ a²wā³kxi³kxai³ ki³ha¹lin¹sxā³ wi¹lxi³ye²ha²kxai³
nxe²xai³ye²na²hē³la². Te²yā¹nxe³sxā³ a²lan²ti³su² a²wā³kxi³kxai³ ye³ka³-
na³ka³nat3sxā³ ā³ka³nxa¹hi²ye²ha²kxai³ a²wā³kxi³kxai³ ye³ha¹lin¹sxā³
wi¹lha²tet1je²ha²kxai³ nxe²xai³ye²na²hē³la². Te²yā¹nxūn³sxā³ ka³nxah³ju³-
ta² te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² ā³ka³nxa¹hi²ye²na²hē³la².

13 Nxe³nū²la² oh³sī³nāu³a² tau²ta²ta³a² kāin²te²a² ā³ni³nxa² wxā³na²hē³-
la². Wxā³sxā³ kaix1te³nah¹lxi¹:

—~A³kwe¹ a³kwe¹ a³kwe¹. Yuh³xan¹ko³xa² yxau²xai³lain¹tū³ka³txa²
khāuh³lxa³thi¹nain¹tu¹we¹. Oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² a²wāi²lhū³ka³txa²
wxa²no²la³kxi²xai³lain¹jah¹la²nāu³nū³a² nxain¹tāu³a¹ khāuh³lxa³thi¹nain¹-
tu¹we¹. Nxe³na²hē³la².

9 1 Nxa²ha¹te¹ ā³xah³lai²na² sa²kxai³lu² ā³ta³lo³hēt¹sxā³ a²wāi²lhū³ka³txa²
wxa²no²la³kxi²na²hē³la². Wxa²no²la³kxi²ka³tū³ oh³sī³na² hi³ka²ta³a² i²a¹-
hē³la². A²nxe³ki³a² oh³xa² a³hi²sxā³ yuh³xan¹ko³xai²na² sxan³ta²wa². A²nxe³sxā³
hi³ka²ta³jah¹la² yuh³xan¹ko³xai²na² a³hi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² sya²ve²ka³txa²
ūh³yo²than²ki³ka³txa² sa²nū¹nyhain¹na²hē³la². Yuh³xa² kxih³nxē¹na² u¹tē³-
na² ūh³yo²than²ki³ka³txa²nū³a² sa²nū¹nyhain¹na²hē³la². 2 Nxe³te³na¹ yuh³xa²
kxih³nxē¹na² u¹tē³na² ūh³yo²than²kxi²na²hē³la². Ūh³yo²than²kxi²tāu³a² ha³-
nxe²a² a²ha³lxin¹txa² a³li³na²hē³la². Fo³kāu²tē³na² kāin²khai¹nxe³tē³na² kāin²
i³ha³lxi¹kxa²yā¹nxa² au³tāu³a² i³ha³lxin¹na²hē³la². Nxe³te³na¹ ha³lo²a² whāi²na¹
i³ka²nxah¹na²hē³la². 3 A²nxe³ju³tai²na² a²ha³lxin¹txa² a³li³tāu³a² ta³ka²ta³-
su² kāi²lxi³te²nāu³xa² a³li³na²hē³la². Yuh³xan¹ko³xai²na² ā³wxā³ain¹na²hē³la².
Ā³wxā³ain¹te³na¹ i³nū³kūn³si¹hain¹na²hē³la². Sxe³sxe³kxa² ki³khe¹khaix1te²ju²-
hē³la². Nxe³jut3sū³nxe² i³nū³kxūn³tain¹na²hē³la². 4 i³nū³kxūn³tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Yuh³xai²na² si³sa² kho³jah³lxi³txa³hē¹li¹. Ha³lo²ai²na²
kwa²wen¹te²a² yxo²ha³kxa¹ kho³jah³lxi³txa³hē¹li¹. Sa³wxen³na² yxo²ha³-
kxa¹ kho³jah³lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xai²na² ū³tā³ka² sai¹sxā³
a²ye³ha³na³kxa² ye³wha²li¹nhā²nxa³te²nāu³xa² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² sa³-
wi³ha³lxi³sxa³te²nāu³xa² so¹lxi³ 5 i³khāuh³lxa³ti³tain¹yah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹
su²lhā³ain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe³sxā³ i³la³ka² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹
ā³ki³wa³tāu³ki²sxā³ ā³ti¹tāu³a¹ nxe³txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ain¹na²hē³la². A²-

nxe³jut3su² ye³khāuh³lxa³thi¹nain¹ju³tai²na² sa²kxai³lu² sxe³sxe³kxa² ki³li³kxa² yā¹nxe³na²hē³la². 6 Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² khāuh³lxa³txi³nhain¹ju³ta² ya³lu²ti³-te³nain¹ta¹ hxi²kan¹txi³ ya³lu²ai¹nxa³lho³la². Nxe³ain¹te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ya³lu²na¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha¹. Nxain¹kxan²ti³nū¹ hai³txi³ ya³lu²ai¹nxa³lho³la².

7 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² ta³ka²ta³a² kãi²lxi³te²nāu³xai²na³ sa²kxai³lu² ka²va¹lhū³-na²hē³la². Ka²va¹la² he¹kxi²te³lhxã³ ai³ain¹kxa² yā¹nxe³na²hē³la². A²ne³ka³nāu³a² ne³hē¹nha²ka³lo³a² ou²ro²ka³lo³a² ne³hē¹nha²na²hē³la². A²yen³nāu³ai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² yen³nhū³na²hē³la². 8 A²ne³kxi³sai²na² sa²kxai³lu² txu¹-ha² ne³kxi³sxū³na²hē³la². A²wxi²ai²na² sa²kxai³lu² ya²na¹la² wxi²hū³na²hē³la². 9 A²ha³la³san¹ka³lo³a² kwa³thi³la³ka³lo³a² ü³whih²kxi²nha²na²hē³la². Nxe³sxã³ hi³ye³ka³lo³a² ka²va¹la² ü³si³kü¹nha²sxã³ ka³lxa¹khai¹nxe³sxã³ ä³nxai³kxai²nän²-tü³ ä³nxo³khai¹nxex³te²jai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³jut3su²3sū³nxe² ä³ni³nain¹kxai²nän²tu³ nxe³jut3sū³nxe² ä³nxo³tain¹na²hē³la². 10 A²nxe³sxã³ a²sa³wē³lxi²na² sa²-kxai³lu² sxe³sxe³kxa² a²ki³ki³lxa² ki³li³kxa² yā¹nxa²hē³la². A²nxe³ju³kxai³lu² ka²va¹la² sa³wē³lxi²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² i³wai¹kxai²nän²tu³ ye³khāuh³lxa³-thi¹nain¹na²hē³la². I³la³kxa² ki³ha¹li¹ ki¹ha¹li¹ ka³na³ki² ä³ki³wa³tāu³kxi²tāu³a² nxēn³tain¹na²hē³la². 11 Jā¹nxe³jut3su² ta³ka²ta³a² kãi²lxi³te²nāu³xai²na² sa²kxai³-lu² a²hxi²kan¹jah¹la² yū³na²hē³la². Nxe³te²na² sa²kxai³lu² kxi³nxē¹na² u¹tē³na² a²hxi²kan¹jah¹lo²su² na²hē³la². Nxe³te²na² i³lxa²sa¹. E³bre²a² wän³txai²na² sa²kxai³lu² A³ba³tō³jah¹lo²su¹ nxe³ha²kxai³ Kre²ka² wän³txai²na² sa²kxai³lu² A³-po³li³ō²jah¹lo²su¹, nxe³ha²kxai³ nxe³na²hē³la².

12 Nxa²ha¹te¹ yuh³xai²na² khāuh³lxa³thi¹nain¹ju³ta² yu³ka³na³ka³-nat3sxã³ ne³ki³son³na³la². Yxān¹ta¹ yu³tha¹lon¹na³la².

13 Nxa²ha¹te¹ ä³xah³lai²na² sa²kxai³lu² ä³ta³lo³hēt1sxã³ a²wāi²lhū³ka³txa² wxa²no²la³kxi²na²hē³la². Wxa²no²la³kxi²ka³tu³ wän³txa² ain³kxi²na¹hē³la². Txah³lxa³kxa³txai²li² ou²ro²ka² we¹tain¹ka³txa² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹-kxi²ka³txai²li² a²ne³txau³xa² ne³tau³ha¹li¹ ne³tau³ha¹li¹ yū³na²hē³la². Nxe³te²nxū²kwaj³ye³la³nāu³a² wän³txa² e³jau³xa² ain³kxi²na¹hē³la². A²nxe³-ka³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² sxa³na²hē³la². 14 A²nxe³sxã³ wän³txa² ain³kxi²na¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² jah¹la² wāi²lhū³ka³txa² kwēn¹ta² o²la³kxi²jah¹lai²na² a²ne³nxē³na² ain³kxi²jau³su² na²hē³la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3sa²lxi¹. In³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ oh³xan¹jah¹lo²nāu³xa² ka³wā³lxa² Eu³fra²te²yau³xa² kãin²khai¹jau³xa² tai³kxi²nha²sxã³ sxa³ain¹te²nāu³-xai²na² sa²ta²la³kxi¹txai¹nhē³li¹. Nxe³na²hē³la².

15 Nxe³ha²kxai³ sa²ta²la³kxain¹na²hē³la². A²nxe³sxã³ a²kxã³nxa¹ sa²ta²la³kxi²lã³jah¹lo²nū³a² i³hau³kot3tain¹na²hē³la². A²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹-khai¹nxe³te²nāu³xa² a²wã³kxi³kxai³ nū³kã³txi³ka³na³ka³nat3sxã³ i³ya²lu¹tai¹ni² a²wã³kxi³kxai³ nū³kã³txi³ha¹lon¹tāu³a² sa²kxai³lu² sa²wa²su¹tai¹ni² nxe³ju³ta²-nū³su² i³hau³kot3tain¹na²hē³la². Ha³lo²a² i³lxi²je³na² hau³kon³sxã³ kwe³ko³ni² i³la³kxa² i³lxi²je³na² hau³kon³sxã³ tī¹i² a³lan²ta² i³lxi²ju³ta² hau³kon³sxã³ a³la²-ni² u³je³na³ka² ki³ka³la³xi²ju³ta² hau³ko³ni² nxe³je³na² sa²ta²la³kxi²ju³ta²nū³su²

ã²la² i³hau³kot3tain¹na²hē³la². 16A²nxe³jut3su² sa²ta²la³kxi²sã³te²na² a²nũ³ka³-
txai²na² sa²kxai³lu² ka³lxa³aaa³khaiiiiix1nxe³na²hē³la².

—~Tu³sēn²tos2 mi³lyōes2 nxe³tũ³ka³txi³su¹. Nxe³jau³xa² ain³kxi²na¹-
hē³la². A²nxe³tũ³ka³txai²na² a²yxo²ha³kxa¹ ka²va¹la² ka³ti³yau³kxi²sxã³
ã³naun³tain¹na²hē³la². 17Nxe³sxã³ i²a¹tũ³ka³txa² nxe³te³nah¹lx¹. Ka²va¹la² ka³ti³-
yau³kxi²tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²ha³la³san¹ka³lo³ai²na² kwa³thi³la³ka³lo³ai²na²
sa²kxai³lu² ha³nxe²a² yã¹nxe² he³hen³nha²kxai³ ja³sĩn²to² yã¹nxe² wi³win³nha²-
kxai³ ē³syo²fre² yã¹nxe² sa²te³sa³ten³nha²kxai³ nxēn³tain¹na²hē³la². Nxa²ha¹te¹
ka²va¹la² a²ne³kai²na² sa²kxai³lu² ya²na¹la² ne³ki³hũ³na²hē³la². A²yxo²ai²na² sa²-
kxai³lu² ha³nxe²a² i³jut3sũ³nxe² yxo²a³li³ha²kxai³ a²wha³lxin¹txa² yxo²a³li³ha²kxai³
ē³syo²fre²nũ³hũ³nxe² yxo²a³li³ha²kxai³ nxe³yain¹na²hē³la². 18A²nxe³te²ka³ya³lhu²
ka²va¹la²nãu³xa² yxo²a³li³ju³ta² ha³nxe³lx³ha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa² ka³lxa¹txi³
ya²lun¹txain¹na²hē³la². Ha³nxe²a² yxo²a³li³ha²kxai³ a²wha³lxin¹txa² yxo²a³li³-
ha²kxai³ ē³syo²fre²nũ³xa² yxo²a³li³ha²kxai³ nxe³yai¹nha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa²
ka³lxa¹txi³ ya²lun¹tain¹na²hē³la². A²wã³kxi³kxai³ nũ³ka³txi³ ka³na³ka³na³te²nãu³-
xa² ya²lun¹tai¹nha²kxai³ a²wã³kxi³kxai³ nũ³ka³txi³ha¹lin¹te²nãu³xa² ã³wa²sut1sxã³
yxau³ai¹nha²kxai³ nxe²xai³lain¹na²hē³la². 19A²nxe³sxã³ ka²va¹la²nãu³xa² a²yxo²-
ai²na² ha³nxe³lx³ha²kxai³ a²sa³wē³lxa² ha³nxe³lx³ha²kxai³ yxain¹na²hē³la².
A²sa³wē³lxa²na² sa²kxai³lu² txih³xa² ne³ka² yã¹nxe³na²hē³la². A²ne³ka² yũ³te²an²-
tũ³ a²wx¹ai²na² ha³nxe³lxa³txi³ i³yĩ³nē³te²jai¹ti²tu³wa². Jã¹nxain¹na²hē³la².

20Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xai²na² ka³tēn³sa²te²nãu³xa² hai³txi³
ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² a²na¹ai¹nxa³hē³la². Hã¹nxe³sxã³ a²ta³a² sa²-
nēn¹kxai¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³nu²su² ki³lxo³xain¹ka³txa² ou²ro²ka³txa²
tã³nxa² pra²ta²ka³txa² tã³nxa² brōn²se²ka³txa² tã³nxa² txah³lxa³kxa²
we¹kxi²ka³txa² tã³nxa² hi³a² we¹kxi²ka³txa² tã³nxa² nxe³sxã³ yen³kxa²
i²li³ka³txa² tē³nũ²la² txa²wã¹sũ³nu²su² ki³lxo³xain¹ka³txa² wet1sxã³ sa²-
nēn¹kxain¹na²hē³la². Yxãn¹ta¹ ka¹txai²li² hxi²kan¹txi³ i²nha²nxa³ha²kxai³
a²ne³nxē³na² ain³kxi²nhã²nxa³ha²kxai³ i³sa²yxau³sxã³ ã³nxai²nxa³ha²-
kxai³ nxe³te²sxa³jai¹ti²tu³wa². 21Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² su²lhã³nyhain¹ni²
tih³na³la² ã³nan³nyhain¹ni² in³txa² txu¹ha² ko³ti³hin¹khaix1nxe³sxã³
o²la³kxi²nyhain¹ni² a²nũ²a² yen³kxa² kã³kxi²nyhain¹ni² nxain¹na²hē³la².
Jã¹nxain¹na²hē³la². Hai³txi³ ko³nxe³ti³ kã³ain¹ju³tai²li² ã³na¹ai¹nxa³hē³la².

In³txai²na² ha³teh³nxã³nxa² hxi²tē³nha²jah¹la² i³yau¹ũ³jau³su²

10 1Nxe³nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² oh³xan¹jah¹la² nũ³kxũn³khai¹nxe³jah¹la² oh³-
xan¹ko³xa² a³li³nũ²la² wxa²ka³nxi²na²hē³la². A²nxe³jah¹lai²na² a²wã²lai²na²
sa²kxai³lu² o³sĩ³nhũ³ka³lo³su² wih²kxi²nha²na²hē³la². A²ne³ka³nãu³a² txih³xa²ta³a²
ke¹lhũ³nxe² ũ³nhe³hē¹nha²na²hē³la². A²yen³nãu³a² sa²kxai³lu² u³je³na³ka² yã¹nxe²
ye³ki³i³na²hē³la². A²yu³kxai²na² sa²kxai³lu² ha³nxe² i³jut3sũ³nxe² yu³ki³la³kxi²na²-
hē³la². 2A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ha³teh³nxã³nxa² li²vro³txã³nxa² jũx1txã³nxa²
sa²hai¹sxã³ hxi²tē³nhã²na²hē³la². Nxe³nũ²la² i³ye³na² yxo²ka³teh³nãu³a²
ã³nxai³na²hē³la². ã³nxai³ka³tu³ a²yu³kxa² wi¹tãu³a² sa²kxai³lu² i³ye³nai²na² ũ³yu³-

kū³nha²ha²kxai³ a²yu³kai²na² a²wā³tāu³a² sa²kxai³lu² ha³lo²a² tī³wxe³nha²ha²kxai³ nxe³na²hē³la². 3Nxe³nū²la² kāin² i³wxan¹na²hē³la². Ya²na¹la²ta³a² i³lāūh³na³kxi²-jau³hū³nxe²i³wxan¹na²hē³la². I³wxan¹nū²la² ha³lai³xa² nū³ka³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ tū³ka³txa² i³xyi²nxū³xain¹na²hē³la². 4I³xyi²nxū³xain¹nū²la²:

—~Wān³txa² i³xyi²nxū³xain¹jau³xai²li² ū³wha²li¹la¹tū¹xā¹. Nxa¹ta¹ wān³-txa² oh³nān¹jau³xa² ain³kxi²na¹hē³la². Ain³kxi²na¹te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxex3sa²lxi¹. Wān³txa² ha³lai³xa² nū³ka³txa² e³lain¹jau³xai²li² ū³wha²li¹txa³hē³li¹. Ka²nahx2sxā³ wxa²ē¹nāu³ai²na² hāi¹nxī¹ka³tū³ ain³-kxi²yxau³txai¹nhē³li¹. Nxe³sa³na²hē³la².

5Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² i³ye³nai²li² tī³yu³kū³nha² ha³lo²a²nāu³a² tī³wxe³nha² nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² a²hxi²ka² wi¹nē³tāu³a² sa²hxi²ka³la¹-nhā²na²hē³la². 6Sa²hxi²ka²la¹nhā²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³lxi³sa²lxi¹. Txa²wā³sū³na² wān³txa² e³jah¹lo²sa¹wi¹. A²nxe³jah¹lo²-su² Txa²wā³sū³nu²khai³xa² ka³ten³su² kan²txi³ yxau²xai³jah¹lo²su² na³li¹. A²wi¹ju³ta² ne³ki³so³nxa³jah¹lo²su² na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² hi²sen³su² txa²wā³ha³lo²a² whāi²na¹ oh³nān¹ko³xa² whāi²na¹ i³ye³na² whāi²na¹ i³yū¹jah¹lo²su² na³li¹. Yen³kxa² whāi²-na¹ oh³nāu³an¹te²a² yen³kxi³su² tã³nxa² yuh³xan¹te²a² yen³kxi³su² tã³nxa² i³ye³na² hāu¹ain¹te²su² tã³nxa² nxe³te²a² yxo²ha³kxa¹ we¹jah¹lo²su² na³li¹. Nxe³jah¹lo²su² ha²kxai³ hi¹na² txa²wā³ha³lo²a² ne³ki³son³ju³ta²nū³su² yau³son³na³li¹. 7Nxe³ha²-kxai³ oh³xan¹jah¹la² ne³ki³san¹jah¹la² wāi²lhū³ka³txa² o²la³kxi²te³lhxā³ nxe²na³li¹. Nxe³kxai²nān²tū³ Txa²wā³sū³na² wān³txa² ten³kxi³jau³xu¹ta¹na² e³lxah²lxi³tu¹wi¹. Nxe³jau³xa² a²kxā³nxai³ta² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xu¹ta¹na² i³hen³txi¹nē³ta¹hxai²tī³-ai¹tī²tū³wi¹. A²nxe³jau³xu¹ta¹nān¹jau³xa² e³lxah²lxi³tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la².

8Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² e³ta³lun²nū²la² wān³txai²li² oh³nān¹jau³xa² ain³-kxi²na¹jau³xai²li² āh¹ain³kxi²na²hē³la². Ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3sa²lxi¹. I²txa²hē³li¹. Oh³xan¹jah¹la² i²txa²hē³li¹. A²yu³wi¹-tāu³a² i³ye³na² tī³yu³kū³nha²ha²kxai³ a²yu³wā³tāu³a² ha³lo²a²nāu³a² tī³yu³wxe³nha²ha²kxai³ nxe³jah¹lai²li² ha³teh³nxā³nxa² jū¹lxi³txā³nxa² hxi²te³nha²txā³nxa² ai³sxā³ so¹kxi¹sē¹li¹. Nxe³sa³na²hē³la².

9Nxe³sa³ha²kxai³ ai³na¹nū²la² ha³teh³nxā³nxa² hxi²te³nha²jah¹la² i³-ye³kxi²na¹hē³la², ha³teh³nxā³nxa² ū³hū¹sa²si¹ha¹jau³sa². Nxe³na¹ka³tū³ i³wa²lū³xi²sa²te³an¹jau³kxai³lu¹ i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²nxā¹nxai²li² sa²so¹kxi²sa³wi¹. Nxīn¹kxai²nān²tū³ Ta²nxā¹nxai²li² i³yai³nhxa³txa²hē³li¹. I³yai³nhxa³tin¹kxai²nān²tū³ wxa²yo²ai²na² nāun³ye¹nxa²-ha²kxai³ wxa²ē¹nāu³ai²na² tan³ye¹nxa²ha²kxai³ ye¹nxa²tu¹wi¹. Nxe³sa³na²hē³la².

10Nxa²ha¹te¹ ha³teh³nxā³nxa² so¹kxi²na¹ka³tū³ i³yai³na¹hē³la². I³yai³na¹tāu³a² nāun³nhē¹la². Txuh³ha² nāun³jau³hū³sxā³ nāun³nhē¹la². Txa²-ē¹nāu³ai²na² i³yo¹li²na¹tāu³a² tan³nhē¹la². 11Nxa²ha¹te¹ wān³txa² āh¹lxi³sxā³ e³kxi²sain¹jau³xa² ain³kxai¹na¹hē³la². Ain³kxai¹na¹te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wā³sū³na² wān³txa² tah²yau³nū³a² i³ye³kxi¹nxa²ha¹jau³nū³a² āh¹ i³ye³-kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xa² i³hen³txi¹nxa²ha¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² nū³ka³txi³nāu³xa² ka³lxa¹tū³ka³txi³nāu³xa² a²nū²a² nū³ka³txa² kã²lxi³tū³ka³-

txi³nāu³xa² ka³lxa¹tū³ka³txi³nāu³xa² a²nū²a² ā³xa² wān³txa² e³tū³ka³txi³nāu³xa²
ka³lxa¹tū³ka³txi³nāu³xa² a²nū²a² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tū³ka³txi³nāu³xa² ka³lxa¹tū³-
ka³txi³nāu³xa² nxe³tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ i³yau¹ū¹txai¹nhē³li¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

A²nū²a² i³yo²nū¹nain¹ya³jah¹lo²nāu³xa² i³yau¹ū³jau³su²

11 1 Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² hau³ko³ka³txa² ū³hū¹sain¹na²hē³la².
Ū³hū¹sain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3sa²lxi¹. Hau³ko³ka³txa² sa²so¹sē¹li¹. Sa²son¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na²
sxi²ha² ū³hau³ko³txa²hē³li¹. A³lu²ju³ta² ū³hau³ko³txa²hē³li¹. Nxīn¹kxai²nān²-
tū³ ta³lu²nīn¹kxai²nān²tū³ txah¹lxa³kxa³txa² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²ka³txa²
te²yā¹nxe³ ū³hau³ko³txa²hē³li¹. Nxīn¹ka³tū³ a²nū²a²nāu³xa² Sū³na² sa²nēn¹kxi²te³-
lhxā³ wxā³tū³ka³txa² wxa²hau³ko³txa²hē³li¹. Ka³lxa¹ju³ta² wxa²hau³ko³txa²hē³li¹.
2 Nīn¹kxai²nān²tū³ ta³lu²nīn¹kxai²nān²tū³ hāi¹nxā¹txa²hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² sxi²ha²
e³la² kāin²tāu³a² ū³hau³ko³txa²hē³li¹. Nxe³je³nai²na² sa²kxai³lu² ju³te²a² nū³ka³txi³-
sxa³te²nāu³xa² a²ha³lo²ai²la¹wi¹. A²nxe³tū³ka³txi³nāu³xa²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³
kāi³tū³ka³txi³su² ha²kxai³ sxi²je³na² wi¹lhin¹khai¹nxe³je³na² Je³ru³sa³lē²thīn³su²
ha²kxai³ nxe³thi³na² yxo²kwī¹kxai¹nha²kxai³ wa³ka³ti³lo³nyhain¹tu¹wi¹. I³la³kxa²
ka³lxa¹khai¹nxe³ sa²tā³tī¹tāu³a² 42 nxe² i³la³kxa² sa²tā³tī¹tāu³a² wa³ka³ti³lo³-
nyhain¹tu¹wi¹. 3 Nxa²ha¹te¹ txa²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹te²a² i³yo²nū¹sain¹te²a²
i³hxi²ka¹ta¹na¹tu¹wi¹. Nxa¹na¹kxai²nān²tū³ Txa²yo²wān³txa² i³hen³txain¹-
tu¹wi¹. A²nxe³ya³te²a² Je³ru³sa³lē²thi³nān¹tū³ka³txa² a²ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta²
i³āin²ta³kxi²ya³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ a²wā²la²ka³lo³khai³xa² sa²kēn¹ka³lo³a²so¹lxi³ ū³-
whi¹kxi²nha²sxā³ ai³sxā³ i³hen³txain¹tu¹wi¹. Ye³ka³lxa¹txi³ a³la²ni²sxā³ 1.260 nxe²
a³lan²tāu³a² i³hen³txain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

4 Jā¹nxe³sxā³ i³hen³txain¹te²na² ha¹li¹nha²kxai³ o³li³ve²ra³ka³ta³txa²yā¹-
nx2na³la². Nxe³kxat3su² a²yau³xa² sa²sai¹kī³kxai²nān²tū³ lā³pi³āu²ka³txa²
ā³nē¹nā³wih¹kī³kxai²nān²tū³ txa²wā¹kī³na¹xai²na² sa²kī³kxi²nē³te²ju²-
hē³la². Nxe³ju³tai²na² yā¹nxe³sxā³ in³txa² ha¹lin¹ya³te²a² Sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³nē³kxai²nān²tū³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² ā³wa²su¹tū¹nhē³ju³ta² yū²-
na³la². Nxe³kxa²yā¹yxah³nx2na³la². Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³tāu³a²
a²ha³lo²a² yxo²ha³kxa¹ we¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² yen³nāu³a² he¹-
ain¹na²hē³la². 5 A²nxe³te²kxai³la¹ a²nū²a² i²li²te²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu²:

—~Jah¹la² ha¹lin¹ya³jah¹lai²na² ten³nxa³nhai¹. Su²lhā³ai¹na¹tū¹xā¹. Nxain¹-
kxai²nān²tū³ in³txa² ha¹lin¹te²na² hi²sen³su² ha³nxe²a² i³yo²sai¹nha²sxā³
wān³txi³hxa³nai¹nhī³nx2nā³la². Nxe³sxā³ wān³txi³ya²lun¹txi²hxa³nai¹nhī³nx2na³-
la². 6 Nū³kxūn³jah¹lo²nāu³xa² ha¹lon³txi³yah³na²hē³la². Nxe³te²na² sa²kxai³lu²
Txa²wā¹sū³na² i³hxi²ka¹tain¹kxe³su² yū³ya³ha²kxai³ a²ē¹nai²na² e³ya³te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹na² wē³hā¹ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹. Wān³txa² i³hen³txi³ ta³-
lu²nain¹sā²na¹tū¹xā¹. Nxain¹kxai²nān²tū³ wē³hā¹xi²hī³nx2nxa³wa².
Te²yā¹nxe³sxā³ i³yau³xa² i³ā³lxa³ti³sxā³ a²ti³ha²yau³hū³jau³su² i³wet¹l¹si¹-
jau³su² hxi²ka¹nai¹nhī³nx2na³la². Te²yā¹nxūn³sxā³:

—ĩ³ta³ka³txa² yuh³xan¹ko³xa² i³sa²si¹hã¹a¹tũ¹xã¹. Nxain¹kxai²nãn²tu³ya²la³tu³ i³to³nai¹nhĩ³nx2na³la².

7Nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² wãn³txa² i³hen³txi³ta³lu²nain¹nũ²la² ka³yxuh³hũ³-jah¹la² ko³nxe³thin¹khaix1jah¹la² yuh³xa² kxih³nxẽ¹na² u¹tẽ³na² a³li³jah¹lai²na² hi²sen³tu³ti¹ in³txi³nãu³xa² ha¹lin¹jah¹lo²nãu³xa² ã³nhe¹kxi²yah³na²hẽ³la². ã³nhe¹kxi²yah³nũ²la² in³txa² ha¹lin¹te²nãu³xa² ka³yxuh³hũ³jah¹la² ko³nxe³thin¹-khaix1jah¹la² hi²sen³kxai³lu² sun²tã¹ain¹na²hẽ³la². 8Nxe³nũ²la² a²nũ²nãu³xa² ya³lun¹txi²jah¹lo²nãu³xa² tẽ³sxã³ sxi²je³na² ùh³wxe³ain¹na²hẽ³la². Ha³lo²a² sa²tã³ain¹na²hẽ³la². A²nxe³thi³nãn¹tũ³ka³txai³tã² a²kxã³nxai³tã² Je³su²jah³la² su²lhã³ain¹ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wa². Nxe³thi³nãn¹tũ³ka³txi³nãu³hxai²tẽx1ta³lxi³ ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² so¹lxi³ kãi³ai¹nha²kxai³ So³to²ma²thin³su² ya¹nxe³na²hẽ³la². Te²yã¹nxe³ju³ta² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² en²txi²sa²tẽ³ai¹nha²kxai³ E³ji²ta²ko³su² ya¹nxe³na²hẽ³la². Nxe² i³lxi³hain¹na²hẽ³la². 9Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹txi³-nãu³xa² a²nũ²a² nũ³ka³txi³su² te²na² wxã³ai¹nha²kxai³ sxi²je³na² a²yo²ha³kxa¹wxã³ai¹nha²kxai³ wãn³txa² yau³tã³xa² e³tũ³ka³txa² wxã³ai¹nha²kxai³ a²nũ²a² nũ³ka³txa² kãi²lxi³tũ³ka³txi³nãu³xa² wxã³ai¹nha²kxai³ nxain¹na²hẽ³la². Nxain¹-te³na¹ ya³lu²jah¹la²nãu³xa² i²ain¹na²hẽ³la². ĩ²ain¹ka³tu³ hai³txi³ ya³lu²te²nãu³xa² sa²nĩ³kxi²si¹hai¹nxa³jau³su² te³nain¹na²hẽ³la². Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tãu³a² ãh¹ne³ka³kat3sxã³ a³lan²nũn³tãu³a² sa²nĩ³kxi²si¹hai¹nxa³jau³su² te³nain¹na²hẽ³la². 10Nxe³nxa²ha¹te¹ ĩ²lxa³thi¹nxa³tũ³ka³txa² yuh³xan¹te²nãu³xan²tu³ ĩ²ka³li³hain¹-na²hẽ³la². In³txa² ha¹lin¹jah¹la²nãu³xa² ya³lu²yain¹ju³ta² ĩ²ka³li³hain¹na²hẽ³la². Nxe³jah¹la²nãu³xa² hxi²ka² a²kxã³nxã² ĩ²lxa³thi¹nai¹nxa³tũ³ka³txa² ko³nxe³ti³ ĩ²yĩ¹li²hai¹nha²kxai³lu² hxi²ye¹ta³lxi³si¹hain¹na²hẽ³la². Nxe³kxe³su² kwẽn¹ta² ya³lu²yai¹nha²kxai³ ka³li³hain¹jau³su² yen³kxa² ù³hũ¹nyhain¹na²hẽ³la². 11Nxa²-ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki² a³lan²tãu³kxai³lu² ãh¹ ne³ka³kat3sxã³ a³lan²tãu³kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² in³txa² ya³lun¹txi²jah¹la²nãu³xa² a²wã³ne³na² ĩ²ya¹-txa²hẽ³la². ĩ²ya¹tha²kxai³ ka³ten³su² ĩ²sa²yxau³xi²yah³na²hẽ³la². Nxe³ya³ha²kxai³ju¹ta²na² ĩ²ain¹tũ³ka³txa² kãin² o²lain¹na²hẽ³la². 12O²lai¹nhĩ¹na¹ wãn³txa² oh³-xan¹jau³xa² ain³kxain¹na²hẽ³la². Ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ka³la³a² wxã³ja¹hẽ¹le¹. Nxe³na²hẽ³la². Nxe³nũ²la² in³jah³la²-nãu³xa² ya³lun¹txi²sxã³ ka³ten³su² ĩ²sa²yxau³xi²ya³te²a² ha¹lin¹te²a² ka³la³ya³ha²kxai³ o³sĩ³na² ã³wi¹yha³nha²hẽ³la². Nxe³sxã³ oh³xan¹ko³xa² ã³-wi¹yha³nha²hẽ³la². A²nxe³ju³ta²li² ko¹ko¹sain¹tũ³ka³txa² ĩ²kxain¹na²hẽ³la². 13A²nxe³tãu³ kxih³nxã² kãin² ĩ²ka³ta³ta³tũh¹na²hẽ³la². Sxi²jen³nãu³ai²na² hxi²ka² han³ka³tu³ nxe³thi³na² thi³ka³na³ka³nat3sxã³ a³lu²lhxa³tã²hẽ³la². Nxe³tĩ³kxai³lu² a²nũ²a² yxau²xai³te²na² ka³lxa¹te²nãu³xa² 7.000 nxe³-te²nãu³xa² ã³ya²lu¹ta³lxain¹na²hẽ³la². Nxa²ha¹te¹ sxi²yhe³na² ka³ten³su² wã³kon³ta³nũ³ka³txa² on²tain¹na²hẽ³la². A²nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²-wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³a² oh³xan¹jah¹la² sa²nẽn¹kxain¹na²hẽ³la².

14A²nxe³jut3su² yuh³xai²nãn¹ko³xai²na² khãuh³lxa³txain¹ju³ta³nũ³su² yu³tha¹li¹ wa³to²hi²na³la². Yxãn¹ta¹ yu³ka³na³ka³na³ton³na³la². Wa³su¹txi³wxã³tu¹wa².

Wāi²lhū³ka³txa² a²ne³ki³sa² wxa²no²la³kxi²jau³su²

15 Nxa²ha¹te¹ ā³xah³lai²na² sa²kxai³lu² a²wāi²lhū³ka³txa² wxa²no²la³-
kxi²jah¹la² ne³ki³san¹jah¹la² wxa²no²la³kxi²na²hē³la². Wxa²no²la³kxi²ka³tu³
oh³xan¹ko³xai²na² a²nū²a² ka³lxa²khai¹nxe³sxā³ e³lain¹jau³xa² ain³kxai¹-
na¹hē³la². Ain³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² yuh³xan¹ta² nū³ka³txai²na² a²hxi²kan¹ta² i³hau³ko³ju³ta² ne³-
ki³son³na³li¹. Hī¹na² ā³wē³not³tu¹wi¹. Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la²
Kris²tu³jah¹lo²su² ha²kxai³ wē³non³tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² Txa²wā¹sū³na²
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta²na² hai³txi³ ne³ki³so³nxa³lho³li¹. A²nū²-
a²nāu³xai²na² a²yxō²ha³kxa¹ i³hxi²kan¹txi³lo³tain¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹nhē³la².

16 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² hxi²kan¹te²nāu³xai²li² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³-
a² ā³wxe³sxā³ yxau²xai³lain¹tū³ka³txin³txi³ hxi²kan¹ta² ā³wxe³ka³lo³a²
ā³wxe³ain¹tū³ka³txin³txi³ ā³ka³ti³lhu³ta³kxa² wxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² sa²-
nēn¹kxain¹na²hē³la². 17 Sa²nēn¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Sū³nāi³. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³si¹lxi¹. Nū³kxūn³ta² Si³yxau³ka³si¹-
lxi¹. Ka³ten³su² yxau²sa²tē³jah¹lo²si¹lxi¹. Te²yā¹ju³tain²txi³ a²kxā³nxa²
a²ka³ten³su² yxau²xai³lin¹ta²wi¹. Hī¹na² nū³kxūn³khai¹nī¹nha²kxai³
a²nū²a² yxō²ha³kxa¹ hxi²kan¹txi³lot³sa²nhīn¹ju³ta² ā³si³wxen³tu¹wi¹.

18 A²nū²a²nāu³xa² Sū³na² wān³txa² te³nai¹nxa³te²nāu³xa² i³ān³ta³kxi²-
nxain¹na²hē³li¹. Jā¹nxe³nūn³sxā³ ye³jen¹na² i³ān³ta³kxai¹nīn¹tu¹wi¹.
A²nū²a² ya³lu²te²nāu³xai²na² ka³ten³su² yxau²ai¹nhī¹nai³tā² kāi³-
sxā³ yxau²ain¹ju³ta² a³ya³tai¹nīn¹tu¹wi¹. Wi¹tā³nxa² ko³nxe³ tā³nxa²
a³ya³tai¹nīn¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ wxa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² wxa²-
wān³txa² i³hen³txai¹nīn¹kxe³nāu³xa² Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
yxō²i²ain¹te²nāu³xa² nxe³te²nāu³xa² ū³yho³hai¹nīn¹tu¹wi¹. Kāin²te²su²
kāi¹nxa³te²su² nxe³kxan²ti³ ū³yho³hai¹nīn¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ yuh³nāu³xa²
ko³nxe³thin¹tū³ka³txa² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yo³ha² ko³nxe³ti³ i³yī¹-
lain¹sxā³ i³wai¹tai¹nīn¹tu¹wi¹. Jā¹nxīn¹jut³su² sa²nēn¹kxi¹nxa²si¹na¹wi¹.

Nxe³na²hē³la².

19 Nxe³ka³tu³ oh³xan¹ko³nāu³a² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² sa²yxō²than²-
na²hē³la². Kai²syē¹na² ou²ra³ka² we¹tain¹tē³na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
wi¹lhin¹sxā³ i³ye³kxi²nū¹nhē³jau³xa² ū³wha¹na²hē³la². A²nxe³tē³nai²na²
sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² sxa³ye²na²hē³la². Nxe³tāu³a² ha³lo²-
a² kāin² ha³lai³ni³ha²kxai³ a²nū²a² e³kxi²jau³xa² ain³kxi²ki³sa²kxai³ kāin²
wa³tu³ka³nxe³ha²kxai³ ha³lo²a² kxīh³nxai²na² i³ka³tā³tā³tū¹ha²kxai³ wā³-
yxū³la³ka² kāin² sī³nxe³ha²kxai³ nxe³na²hē³la².

Ka³yxuh³xa² ko³nxe³khai¹te²a² i³yau¹ū³jau³su²

12 1 Nxa²ha¹te¹ ten³sa²tā³a¹tāu³a² oh³xan¹ko³xa²nāu³a² wā³nxīn¹khai¹lju³-
ta² i²a¹hē³la². Txu¹ha² i²a¹hē³la². A²nxe³ta¹ka³lxa² u³je³na³kai²li² wā²la²
ū³whih²kxi²jut³sū³nxe²ha²kxai³ ka³nxah³ta² i³la³kxa² i³jut³sū³nxe² a²yu³kxa²

wi³la³kē³na² yu³ki³ha²kxai³ a²ne³ka³nāu³a² hi³ka²ta³a² ka³lxa¹ki³a² ne³hē¹-
nha²na²hē³la². Hi³kai²li² hxi²ka² hxa³sxā³ āh¹ ki³ha¹li¹ wxa²hait¹so¹xi²sxā³
ne³hē¹nha²na²hē³la². 2 Ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² wēh³ni³na²hē³la². Nxe³ka³tu³
wē³sa² a³li³lah¹te³lhā³ ye³je³na³wa³kxa² yxau³son³ye²kxe³su² wē³sa² a³li³lah¹-
kxi²ha²kxai³ khāuh³lxa³ti³nha²sxā³ kāin² i³wxa¹na²hē³la².

³Nxa²ha¹te¹ yu³tā³xa² i²a¹hē³la², oh³nān¹ko³xa²sa³. Nxe³ti³kxai³lu² ka³-
yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³khaix¹te²a² he³hen³te²a² i²a¹hē³la². A²nxe³te²na²
sa²kxai³lu² a²ne³ka²su² ne³ka³lxa¹ha²kxai³ ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹
ka³na³ki² ne³nha²na²hē³la². A²ne³txau³xai²na² sa²kxai³lu² hi³ka² hxa³sxā³
ne³txau³xi³nha²hē³la². A²ne³ka³nāu³a² ne³hē¹nha²ka³lo³ai²na² sa²kxai³-
lu² ka³lo³ha¹li¹ ka³lo³ha¹li¹ ka³lo³ha¹li¹ ka³na³ki² ne³hē¹nha²xai³na²hē³la².
⁴A²sa³wē³lxai²na² sa²kxai³lu² sa³wē³kxāi³nha²ka³tu³ i³wai²wai²ju²nū²la²
oh³nāu³nū¹ka³nāu³an¹ta² hi³ka²ta³a² i³yi²lā³xi²na²hē³la². A²wā³kxi³kxai³
ki³ka³na³ka³nat³sxā³ i³yi²lā³xi²ha²kxai³ a²wā³kxi³kxai³ ki³ha¹li¹ hāi¹nxā¹-
wxē³kxi²ha²kxai³ nxe²xai³na²hē³la². Nxe³sxā³ hi³ka²ta³a² ki³ka³lxa¹txi³
i³yi²lā³xi²sxā³ yuh³xai²nān¹ko³xa² ā³yah³xi²ye²na²hē³la². Nxa²ha¹te¹ ka³-
yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³khaix¹te²na² he³hen³te²ai²na² sa²kxai³lu² txu¹ha²
wēh³ni³ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ā³tj³sxā³ wah³nxe³na²hē³la².

—~Wēh³sai²na² a³li³la¹kxi²kxai²nān²tj³ nxe³ju³ta¹ i³so¹j²kxi²na¹tj³xā¹.
Ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³khaix¹te²a² he³hen³te²a² nxe³na²hē³la². ⁵Nxe³-
ka³tu³ wē³sa² in³txa² wē³sa² a³li³lah¹na²hē³la². A²nxe³te²ai²na² wē³sai²na²
sa²kxai³lu² yuh³xan¹ta³ nū³kq³txi³nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ hxi²kan¹txi³ kwa³-
na³jah¹lo²nū³su² na²hē³la². Kwa³thi³la³ka³txa² hxi²te³nha²sxā³ nū³kxūn³sxā³
wa³ka³ti³lot³sxā³ i³hau³ko³tū¹hain¹jah¹lo²nū³su² na²hē³la². Nxe³kxi³nū³su²
Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² wē³sai²li² so¹sxā³ ū³ho¹a³na²hē³la². Txa²wā¹-
sū³na² ā³wxē³ka³lo³a²nāu³a² so¹sxā³ ū³ho¹a³na²hē³la². ⁶Nxe³ka³tu³ta¹
txu¹ha³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ih³saun³na²hē³la². Ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹-
nxa³ko³xai²na² Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² sa²hau³ko³ta³ko³su² ih³saun³na²hē³la².
Ih³saun³sxā³ yxau³xai³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² ū³yhai¹tā²hē³la². A³-
la²ni²ju³ta² ye³ka³lxa¹khai¹nxe³sxā³ 1.260 nxe² a³lan²tāu³a² ū³yhai¹tā²hē³la².

⁷A²nxe³ju³kxai³lu² oh³nāu³nū¹ka³na¹ ā³nhe¹lain¹na²hē³la². Mi³ke²lah³la² a²sa³-
wi³ha³lxi³nū³kq³txan²tj³ oh³xan¹tj³kq³txi³la³ nū³kxū³nha²kxai³ ka³yxuh³hū³jah¹la²
ko³khaix¹jah¹la² he³hen³jah¹la² a²sa³wi³ha³lxi³nū³kq³txan²tj³ oh³xan¹tj³kq³txi³la³
nū³kxū³nha²kxai³ nxe³sxā³ ā³nhe¹ain¹na²hē³la². ⁸Nxe³ka³tu³ta¹ ka³yxuh³hū³jah¹la²
ko³khaix¹jah¹la² he³hen³jah¹la² nū³kq³txa² hxi²kan¹txi³ nū³kxūn³txi³ wa³lxi³-
nha¹nxa³hē³la². Nxe³ai¹nxa³ha²kxai³ oh³nāu³nū¹ka³nān¹ko³nāu³a² hxi²kan¹txi³
yxau³xai³lain¹ju³ta² yū³ai¹nxa³hē³la², nū³kxū³nai¹nxa³ha²kxai³la². Mi³ke²lah³la²
nū³kq³txa² nū³kxūn³khaix¹ye²yhai¹nha²kxai³ nxe³na²hē³la². ⁹Nxe³te³na¹ ka³yxuh³-
hū³jah¹la² ko³khaix¹jah¹la² he³hen³jah¹lai²li² a²nxe³jah¹lain²txi³ a²kxā³nxu¹tai²na²
txih³hū³sxā³ ko³nxe³jah¹lo²lxi³ha²kxai³ Ti³a²bo³jah¹lo²lxi³ha²kxai³ Sa³ta³na²jah¹lo²-
lxi³ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xa² yxo²ha³kxa¹ i³ki³ha¹kxai¹nha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wa².
Nxe³yai¹nha²kxai³ oh³nāu³an¹ko³xa² a³li³sxā³ ka³nxi³xi²sxā³ yuh³xan¹ko³xai²na²

kan²txi³ yxau³si¹hain¹jau³su² nxain¹na²hē³la². Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² a²sa³wi³ha³lxi³-
nāu³xa² te²yā¹nxe³si¹nyhain¹na²hē³la².

10 Nxe³nū²la² wān³txa² oh³nāu³an¹jau³xa² ain³kxi²na¹hē³la².

Ain³kxi²na¹te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Hi¹na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³jah³lai²na² yuh³xai²nān¹tū³ka³txa²ko³-
nxe³ti³kāi³sxā³ yxau²xai³ki³ju³ta² ā³wa²su¹tē³na³li¹. Ha³lo²a²nāu³a² a²yo²ha³kxa¹
nū³kxūn³sxā³ i³hau³ko³tū²sa²tē³na³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ Kris2tu³jah¹lai²li² a²hxi²kan¹-
khaix1nxe³ju³ta² e³lxah²lxi³ i³yau¹tū³nē³na³li¹. Jah¹la² ka³yxuh³hū³sxā³ ko³jah¹la²
Txa²wā¹sū³na² a²ne³nxē³na² i³ki³ha¹kxi²sa²ye³si¹ni² txa²wā³tā³nāu³xa² i³ki³ha¹-
kxai¹ni² nxe³jah¹lai²li² sa²tā³ain¹na³li¹. Jah¹lain²txi³ ko³nxe³khaix1jah¹lain²txi³
Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³ai²na² a³lan²ta² hāi¹nxe³ti³xa² ka³nxah³ta² hāi¹nxe³ti³xa¹
ko³tē³kxi²sa²sīn¹to³nha²hē³li¹. Yxān¹ta¹ hi¹nān¹te²tū³ yū²nxa³lho³li¹. 11 Je³su²-
jah³lai²li² O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²li² ya³lu²kxi²nē³lha²kxai³ a²ti³ha²yau³xa²
ha³li³hxan³na²hē³li¹. A²yo²wān³txain²txi³ nū³kxūn³khai¹nxe³ha²kxai³ ya²la³lyau³-
xa² i³hen³txain¹na²hē³li¹. Jā¹nxe³ai¹nha²kxai³ ā³si³tē³kxain¹ju³tan¹te²kxa²ya³lhu²
ya³lu²ain¹kxan²ti³ yuh³lxai¹nxa²hē³li¹. 12 Jā¹nxe³ha²kxai³ oh³nāu³xan¹ko³ i³nxai²na²
ka³lih³txa²hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ oh³xan¹ko³xa² yxau³yah³lxin¹te² i³nxa² ka³lih³-
jah¹lxi³nū³nhē³li¹. Nxe³yān¹ta¹ yuh³xan¹ko³ i³nxai²na² i³ye³na² i³nxai²na² nxe³sxā³
khāuh³lxa³txi³yah¹lxin¹tu¹wi¹. Ti³a²bo³jah¹la² ko³khaix1jah¹la² ka³nxī²sxā³
a³yah³txi¹nx2ti³na³li¹. A²nxe³jah¹la² i³an³txi³khaix1nxe²na³li¹, ha³lo²a² o²la³kxi²ju³-
ta³nū³su² a³lu²xa³ha²kxai³lu¹. Nxe³jau³su² oh³nāu³an¹jau³xai²na² ain³kxi²na¹hē³la².

13 Nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hū³sxā³ ko³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yuh³xan¹ko³xa²nāu³-
a² sa²si¹ka³tai¹nha²kxai³ i³an³txi³na²hē³la². I³an³txi³te³ān¹jau³kxai³lu¹ txu¹hai²li²
in³txa² wē³sa² a³li³lah¹ye²ta¹ka³lxai²li² khāuh³lxa³tain¹na²hē³la². 14 Nxa²ha¹te¹
txu¹ha³ka³lxai²na² sa²kxai³lu² a²nxe³kxa² nxe³ki³ha¹li¹ ū³hū¹nyhain¹na²hē³la².
Tau²ta²ta³a² nxe³ki³hū³na²hē³la². Nxe³ta³nxe²kai²na² sa²kxai³lu² so¹nū²la² ha³lo²a²
a²kxā³nxa² ih³saun³ko³nāu³ai³tā² āh¹lxi³ ih³sxā³ i³hāi³na²hē³la². Nxe³tāu³ai²-
na² sa²kxai³lu² yain³txa² sa²nhū¹ain¹na²hē³la². Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ kwē³kon³sxā³
āh¹ wā³txi²yain¹to³kxan²ti³nu¹ yain³txa² ū³yhai¹tain¹toh³na²hē³la². Nxe³ha²kxai³
txih³hū³sxā³ ko³jah¹la² hxi²kan¹txi³ ta¹ka³lxa² ih³sxā³ hāi³je³na² a²txi²nxa³lho³la².
15 Nxe³kxa²ha³tā³nxān²ti³ txih³hū³sxā³ ko³jah¹la² hi²sen³tū³ti¹ i³yau³xa² yo²-
wxe³ha³li³nū²la² ka³wā³lxa² kāin²jau³xa² ya¹nxe² i³ye¹na³na²hē³la².

—~Ta¹ka³lxa² he¹tāu³su² tāu³a¹ i³yau³xai²li² wa³su³txi³ ka³nxī²sxā³ sa²so¹sxā³
ya²lu¹tū¹xā¹. Nxe³jau³su² nxe³na²hē³la². 16 Nxe³kxan²ti³nū¹ i³yau³xa² i³ye¹na³jau³-
xai²li² ha³lo²ai²na² kxih³nū³xai²na² i³yo²ha³lat3sxā³ i³yo²hai²txa³lxi³ha²kxai³
nxe³tūh³nhu²su² tūh³nha¹ i³yau³xa² kan³nha²kxai³ ta¹ka³lxa² aun³na²hē³la². 17 Nxe³-
ju³ta² ka³yxuh³hū³sxā³ ko³jah¹la² txih³hū³sxā³ ko³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la²
sa²kxai³lu² txu¹hai²li² i³an³ta³kxi²khai¹nxa²hē³la². I³an³ta³kxi²khai¹nxe³ha²kxai³
ta¹ka³lxa² a²ne³tah²nāu³xa² ā³nhai¹nha¹kxain¹na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
sa²yo²we¹tain¹tū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²ain¹tū³-
ka³txa² yo²ha³kxa¹ nxe³tū³ka³txai²na² yo²ha³kxa¹ ā³nhai¹nha¹kxain¹na²hē³la².
Nxe³ka³tū³ ka³wā³lxa² yo²ka³teh³nāu³a² yxau³na²hē³la².

Ka³yxuh³hũ³sxã³ kō³nxe³te²a² ā³xai²li² i³yau¹ũ³jau³su²

13 1Nxa²ha¹te¹ ten³sa²tã³a¹tã³a² yu³tã³xa² i²a¹hẽ³la². Ka³yxuh³hũ³jah¹la² kō³nxe³te²a² ā³xa² i²a¹hẽ³la². I²a¹te²a²sa¹ i³ye³na² wxa²li³sxã³ wxã³-na²hẽ³la². A²nxe³te²na² ne³txau³xa² hxi²ka² hxa³n³sxã³ ne³txau³xi³nha²hẽ³la². A²ne³kai²na² sa²kxai³lu² ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ka³na³ki² ne³kih³-nha²hẽ³la². A²ne³txau³xa² a²ne³ka³tih²nã³a² sa²kxai³lu² ne³hẽ¹nha²ka³lo³a² ne³hẽ¹nha²xai³na²hẽ³la². A²i³lxai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² kō³nxe³-te²lo³jau³su² a²ne³ka³nã³a² i³yil²ixã³ ne³wha²li¹la³kxi²nha²xai³na²hẽ³la². 2A²nxe³te²a² ka³yxuh³hũ³sxã³ kō³nxe³te²li² i²a¹ju³ta² ya²na¹lhũ³na²hẽ³la². A²-yu³kai²na² sa²kxai³lu² ur²su²te²a² yu³kxi³hũ³na²hẽ³la². A²yxo²ai²na² sa²kxai³lu² le³ã² a²yxo²hũ³na²hẽ³la². Nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hũ³te²a² kō³nxe³thin¹khaix¹jah¹la² a²wi¹lhi¹nã¹te²na² hi²sen³su² i³nũ³kxũn³ti³hi¹tã²hẽ³la². Nxe³sxã³ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³kat³jah¹la² ā³wxe³ka³lo³a² ũh³wxe³na²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³ i³hxi²-kah¹khaix¹na²hẽ³la². 3Nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hũ³jah¹la² kō³nxe³te²a² i³ye³na² wxa²li³te²na² a²ne³ka² ne³ka³na³ka³nat³sxã³ ũ³nhe³ja³lu³kxi²sxã³ ũ³yha²lu¹te³lhã³ nxa¹hẽ¹la². Nxe³kxa²ha³tã³nxã²ti³ ne³we²txi²nhã²na²hẽ³la². Ne³we²txi²nhã²nũ²la² a²nũ²a² yuh³xan¹tũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ o²lain¹kxan²ti³nũ¹ ā³si³tẽ³kxain¹na²-hẽ³la². 4Nxe³sxã³ ka³yxuh³hũ³sxã³ kō³nxe³khaix¹jah¹la² sa²nẽn¹kxain¹na²hẽ³la². Ka³yxuh³hũ³jah¹la² kō³nxe³te²na² i³ye³na² wxa²li³te²na² i³hxi²ka¹txai¹nha²kxai³ sa²nẽn¹kxain¹na²hẽ³la². Te²yã¹nxe³sxã³ ka³yxuh³hũ³jah¹la² kō³nxe³te²li² i³ye³na² wxa²li³te²li² sa²nẽn¹kxain¹nũn³na²hẽ³la². Sa²nẽn¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ka³yxuh³hũ³jah¹la² kō³nxe³khaix¹jah¹la² nũ³kxũn³khaix¹jah¹-lai²la¹wi¹. Te²yã¹nxe² nũ³kxũn³te²a² i²ki³sxa³wi¹. A²nũ²a² ā³xa² wa³ka³ti³lo³tain¹ju³ta² yũ²nxa³wi¹. Nxe³nyhain¹na²hẽ³la².

5Nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³xa² kō³nxe³te²na² i³ye³na² wxa²li³jah¹la²kxai³lu² wãn³txa² i³kã²no³nha²si¹jau³su² e³kxi²na²hẽ³la². Ai³lhã³ Txa²wã¹sũ³na²su² ki¹lxo³nxe³-ha²kxai³ wãn³txa² ki³han³ti³hit¹nhã²nxa³ta³ki¹lxo³tã²hẽ³la². Nxe³ju³ta² i³la² ka³lxat¹xi³ sa²tã³tũ¹tã³a² 42 nxe² i³la³ka² sa²tã³tũ¹tã³a² nxe³jut³su² kã³si¹jau³-su² i³hxi²ka¹tã²hẽ³la². 6Nxe³tã³a² Txa²wã¹sũ³na² kō³nxe³txe²lo³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³na²hẽ³la². Txa²wã¹sũ³na² kō³txe²lo³tha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² yxau²xai³kō³-xa² kō³txe²lo³tha²kxai³ a²hãix¹tã³a² yxau²xai³tũ³ka³txa² kō³txe²lo³tha²kxai³ nxe²sa²tẽ³na²hẽ³la². 7Nxe³nũ²la² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²te²nã³xa² ā³nhai¹nha³kxain¹na²hẽ³la². Ā³nhai¹nha³kxain¹sxã³ wa³ka³ti³lo³tain¹na²hẽ³-la², ka³yxuh³hũ³jah¹la² kō³nxe³te²na² i³ye³na² wxa²li³jah¹la²kxai³la². Nxe³te³na¹ yuh³xan¹tũ³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ sxi²je³na² a²yxo²ha³kxa¹ a²nũ²nũ³ka³txa² a²-yxō²ha³kxa¹ wãn³txa² ā³lxix³jau³xa² e³tũ³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ a²nũ²a² nũ³ka³txa² kã²lxi³tũ³ka³txi³nã³xa² a²yxo²ha³kxa¹ a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xa¹ wa³ka³ti³lo³tain¹-na²hẽ³la². 8A²nxe³jah¹lo²su² ha²kxai³ yuh³xan¹tũ³ka³txi³nã³xa² hi²sen³kxai³lu² sa²nẽn¹kxain¹na²hẽ³la². Yxã¹ta¹ sa²nẽn¹kxai¹nxa³te²nã³xa² yũ³na²hẽ³la². A²nxe³te²nã³xai²na² sa²kxai³lu² O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²i²-ain¹na²hẽ³la². Ya³lu²kxi²nũ¹hain¹ju³tã³tã² yxo²i²ain¹na²hẽ³la². A²wi¹lhi¹nu¹tã²na²

a²nū²a² yū²nxa³hī¹nu¹tai²na² tū¹kā³txai²na² a²i³lxa² tē³lxi²sxā³ O³ve²a² Wē³sū³-jah¹la² ha³teh³nxā³nxā² ka³ten³ti³hi¹tē³txā³nxā² ā²la² ū³wha³li¹la³kxi²ta¹hxi¹hē¹la². O³ve²a² Wē³sū³jah¹lai²na² wān³txa² yxo²i²ai¹nha²kxai³ ta²nxā¹nxai²na² sa²kxai³lu² ka³ten³ti³hi¹tai¹na²hē³la². Nxe³ta²nxū¹kā³txai²na² so¹lxi³ sa²nēn¹kxai¹nxā³hē³la².

9 Jā¹nxe³jut³su² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³tih³nxe³nx²ti³ju³ta² ten³na³la². Ya²la³tu³ wi¹ko³nh²ti³ten³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³ a²wān³txai²li² wi¹lain³kxi¹txai¹yah³lxi³hē¹la². 10 A²nū²a² i²li³te²a² nū³kxūn³txi³ sa²so³ka³-tu³ kan²thi³na² ū³tī¹kxain¹kxai²nān²tu³ wxa²wa²sut¹sxā³ a³li³ai¹nxā³lho³la². Jā¹nxe³sxā³ hi³ki²a³la² hxi²tē³nha²sxā³ a²nū²a² su²lhā³te³lhxā³ ain¹kxai²nān²-tu³ nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² wa³lxi³nha²sxā³ su²lhā³ain¹nūn³tu¹wa², hi³ki²a³la² hi²se³na²sa³. A²nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²te²su² te²a² khāuh¹lxa³txi³nhain¹kxan²ti³nū¹ ya³nān³ta³ki²la²sxā³ kan²txi³ yxo²i²txai¹lxa².

11 Nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³te²a² ā³xā² i²a¹hē³la². Kxih³nxa² si³tah³nāu³a² wxa²li³sxā³ wxā³na²hē³la². A²nxe³te²a² sa²kxai³lu² o³ve²a² wē³-sū³nxe² ne³tau³xi³nhā²hē³la². Nxe³txau³ha¹lin¹na²hē³la². Yxān¹ta¹ a²wān³txa² sa²kxai³lu² ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³khai¹nxe³jah¹la² yā¹nxe² wān³txi³nhā²-hē³la². 12 Nxe³sxā³ nū³kxūn³khai¹lxā¹nxā²hē³la². Yxān¹ta¹ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³jah¹la² i³ye³na² wxa²li³jah¹lai²na² nū³kxūn³sxā³ wa³to²hi²na²hē³la². Nxe³jah¹la² yen³nāu³a² yxau³tāu³a¹ ko³nxe³ti³ kāi³kxa² yā¹nxe³ kāi³nūn³na²hē³-la². A²nxe³jah¹la² kxih³nxa² si³tah³nāu³a² wxa²li³sxā³ wxā³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² yuh³xan¹ta²ko³xan¹tū³kā³txa² wa³ka³ti³lo³tain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ yuh³xan¹ko³xan¹tū³kā³txa² sa²yxo²wē¹tain¹si¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹na²hē³la².

— Sa²yxo²wet¹sxā³ sa²nēn¹kxi²txai¹yah³lxi³hē¹li¹, ka³yxuh³xa² jah¹lai²-na² ne³ka³na³ka³nat³sxā³ ne³ya³lu²te³lhxā³ta¹ ne³wē²nxi²jah¹lai²na²su¹. Nxēn³txain¹na²hē³la². 13 Nxe³kxa²yu³su² wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²na²hē³la². Nxe³sxā³ oh³xan¹ko³nāu³a² ha³nxe²a² i³te²a² wxa²ka³nxā² wxā³si¹jau³-su² i³kwa³na³na²hē³la². Nxe³te³na¹ ya²la³tu³ ha³nxe²a² wxa²ka³nxā² wxā³ye²na²hē³la². A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i²ain¹nūn³na²hē³la². 14 Nxe³-sxā³ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³khai¹lxā¹te²na² a²wi¹lhi¹nān¹jah¹lai²na² yen³nāu³a¹ he¹hi¹na¹ kāin² wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²na²hē³la². Wā³nxīn¹-si¹ha²kxai³ a²nū²a² yuh³xan¹ko³xan¹tū³kā³txa² i³ki³ha¹kxai¹nha²kxai³ sa²yxo²wet¹sxā³ ā³ke³tū¹ain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ ā³ke³tū¹ain¹te³nah¹lxi¹:

— Ka³yxuh³hū³jah¹lai²li² i³ye³na² wxa²li³jah¹lai²li² kāin²khai¹jah¹lai²la¹wi¹. A²ne³ka² ne³ka³na³ka³nat³sxā³ ne³ya³lu²te³lhxā³ na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ ne³wē²-nxi²na²hē³li¹. Sa²nēn¹kxi²txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Sa²nēn¹kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: Kwa³thi³la² tē³sxā³ jah¹lai²na² yāu³ka³txa² we¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxēn³tain¹na²hē³la². 15 Nxe³nxā²ha¹te¹ a²yāu³ka³txa² we¹ta³lu²nain¹nū²la² a²yāu³ka³txa² a²wa³nē³-na² i³ya¹txa²hē³la². I³ya¹txa²ha¹te¹ i³ye³ti³hi¹tā²hē³la². Nxe³kxa²yu³su² a²nū²a² yuh³xan¹ko³xan¹tū³kā³txa² i²li³te²a² ka³yxuh³xa² ne³ya³lu²te³lhxā³ta¹ ne³wē²nxi²-jah¹lai²na² sa²nēn¹kxain¹nxā³te²a² i³ya²lun¹ti³si¹hain¹jau³su² i³ye³ti³hi¹tā²hē³la². 16 Nxe³te³na¹ a²yāu³ka³jxah¹la² kwa³thi³la² wet¹tain¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a²nāu³xa² yuh³xan¹tū³kā³txi³nāu³xa² a²yxo²ha³kxa¹ kāi²nxā³te²su², kāin²-

te²su², yen³kxih³khaixl¹te²su², yen³kxi³txa²te²su², ā³wa²sut¹sxā³ yxau³te²su², kwa²wa³kon³te²su² nxe³te²nū¹ka³txa² hāi¹nxe³ti³xa¹ ū³ta³kxi²sxā³ ū³wha²li¹la³kxi²-nyhain¹na²hē³la². A²hxi¹ka² wi¹nē³tāu³a² tā³nxa² a²ye³ha³na³kxa²nāu³a² tā³nxa² ū³ta³kxi²sxā³ ū³wha²li¹la³kxain¹na²hē³la². 17Nxe³sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² ū³ta³ka² ū³wha²li¹la³kxi²nyhain¹ju³ta² yū³te²sin¹te²a² so¹lxī³ a²yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹-kxi³ju³ta² o²la³kxi²hī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ ū³ta³ka² ū³wha²li¹la³kxi²nyhain¹ju³ta² yū³te²sxan³te²a² hxi²kan¹txi³ a²yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹hī³nx2nxa³la². Ka³yxuh³hū³-sxā³ ko³nxe³jah¹la² i²ye³na² wxa²li³te²na² a²i³lxa² tā³nxa² hau³ko³jau³xa² tā³nxa² ū³ta³ka² ū³wha²li¹la³kxi²nha²te²na² so¹lxī³ yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹hī³nx2na³la².

18Nxe³jah¹lxī³sa²lxa². A³la³kxi¹jxah¹lxī³hē³la². Ka³yxuh³hū³sxā³ ko³nxe³jah¹lai²na² hau³ko³jau³xa² a²nu²me³ro³jau³xai²na² sa²kxai³lu² a³la³kxi¹yah¹lxin¹kxai³nān²tu³ a²si³yxau³tāu³a² ā³ne³wxē³yah¹lxin¹tu¹wa². A²nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a² sa²-kxai³lu² in³txa² i³lxa²yā¹nx2na³la². 666 nxe³jau³xai²la¹wa².

O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la² a²sa³wi³ha³lxa² i³yau¹ū³jau³su²

14 1Nxa²ha¹te¹ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la² i²a¹hē³la². Wā³la³ka³txa² Si³āu²-ka³txa² nxe³yxau³kxi²na²hē³la². Nxe³yxau³kxi²ye²ha²kxai³ a²nū²a² ka³lxa¹tū³kq³txa² O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² a²sa³wi³ha³lxī³su² ā³si³tē³kxain¹sxā³ yxau³ain¹nūn³na²hē³la². A²nxe³tū³kq³txai²na² sa²kxai³lu² o³ve²a² wēn³sū³jah¹lai²-na² a²i³lxa² ū³hū¹nyhai¹nha²kxai³ Txa²wā³sū³na² a²i³lxa² ū³hū¹nyhai¹nha²kxai³ nxe³sxā³ a²ye³ha³na³kxa²nāu³xai²li² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹nyhain¹na²-hē³la². A²nxe³tū³kq³txai²li² ka³lxa¹khai¹xai¹nha²kxai³ 144.000 nxain¹na²hē³la². 2Nxe³te³na¹ oh³nāu³an¹jah¹la² a²e³jau³xa² ain³kxi²na¹hē³la². Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² ka³wā³lxa² en³ta²txa² a²nxon³jau³xa² yā¹nxe² kāin²nxon³na²hē³-la². Te²yā¹nxe³sxā³ kāin² wa³tu³ka³nxe² ha³lai³xa² yā¹nxe² kāin²nxon³na²hē³la². Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹txi³nāu³xa² vi³o³lāu²tē³hū³te³na² tē³-sxā³ hai³nain¹na²hē³la². Nxe³jau³su² ain³kxai¹na¹hē³la². 3A²nxe³tū³kq³txai²na² sa²kxai³lu² O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la² ā³si³tē³la³kxi²xai³lain¹tū³kq³txa² hain³txa² tah²yau³xa² hai³nain¹na²hē³la². Txa²wā³sū³na² ā³wxē³ka³lo³a² a²ne³kxai³tāu³a² hai³nai¹nha²kxai³ oh³nāu³an¹tū³kq³txa² ka³yxuh³hū³jah¹la² wi¹lhin¹jah³la²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹lin¹te³nāu³xa² a²yen³nāu³a¹ hai³nai¹nha²kxai³ a²nū²a² hxi²kan¹te²nāu³xa² a²yen³nāu³a¹ hai³nai¹nha²kxai³ nxain¹na²hē³la². Nxa²ha¹te¹ hai³nain¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² ā³xa² hxi²kan¹txi³ hain³txa² jau³xai²li² hai³nai¹nhī³nx2nxa³-wa². Yxān¹ta¹ ta²nxū¹kq³txai²na² ka³lxa¹tū³kq³txai²na² 144.000 nxe³tū³kq³txai²na² so¹lxī³ hai³nain¹na²hē³la². A²nxe³tū³kq³txai²na² sa²kxai³lu² a²kxā³nxa² o³ve²a² wēn³sū³jah¹la² hxi²ka² sa²wa²su¹tain¹tū³kq³txi³su² na²hē³la². 4A²nxe³tū³kq³txai²na² sa²kxai³lu² hai³txi³ a²nū²a² ā³xa² ū³whīn¹ta³kxi²nyhu¹ju³ta² o²la³kxi²nyhu¹ai¹-nxa³ha²kxai³ wi¹lhin¹ju³ta² so¹lxī³ o²la³kxai¹nha²kxai³ nxain¹na²hē³la². Txu¹ha² so¹ai¹nxa³hē³la². Yuh³xan¹tū³kq³txi³sain¹na³la². Yxān¹ta¹ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²-na² wān³txa² sa²yxo²wet¹sxā³ yxau³xai³lain¹na²hē³la². Ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ Txa²wā³sū³nai²na² wān³txa² sa²yxo²-wet¹tai¹nha²kxai³ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²wet¹tai¹nha²kxai³

nxain¹tũ³ka³txai²na² a²wi¹lh¹nān¹tũ³ka³txi³sain¹na³la². Yxān¹ta¹ ā¹ha²nũ³ka³txi³ā³nũ³ka³txa²yo³na²wxā³ain¹tũ³ka³txa²yũ²na³la². 5Jā¹nxe³tũ³ka³txai²li²a²yo²wān³txa²hai³txi³ki³ha³nai¹nxa³wa². Ko³nxe³ti³kāi³ai¹nxa³wa².

Oh³xan¹jah¹la² i³hen³txi³jau³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

6Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ā³jah¹la² i²a¹hē³la². Oh³si³nāu³a¹ ā³nin³na²hē³la². Txa²wā¹sũ³na² wān³txa²wi¹jau³xa² ne³ki³so³nxa³sxā³ hxa³nxa³jau³xa² i³hen³txi³si¹jau³su² yuh³xan²ko³nāu³a² ā³ni³nxa²ka³nxe³na²hē³la². Ā³ni³nxa²ka³nxe³nũ²la² yuh³xan¹ko³xa² yxau²xai³tũ³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ a²nũ²a²nũ³ka³txa² kāi²lxi²tũ³ka³txi³nāu³xa² i³hen³txi³ha²kxai³sxi²je³na² a²yo²ha³kxa¹ i³hen³txi³ha²kxai³ a²nũ²a²wān³txa²yau³xā³xa² e³tũ³ka³txa² i³hen³txi³ha²kxai³ a²nũ²a²nũ³ka³txi³su² i³hen³txi³ha²kxai³nxe³te³lhxā³ ā³ni³nxa²a³ka³nxe³na²hē³la². 7Ā³ni³nxa²a³ka³nxe³sxā³yo²kāin² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³lxi³sa²lxe¹. Txa²wā¹sũ³na²sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹le¹. A²yo²wān³txa²sa²yo²wet¹lsxā³wxi²kin³ti³ton³jah³lxi³hē¹le¹. Hī¹na²ha³lo²a²ā³nha³ko³tā³le¹. Nxe³ha²kxai³Txa²wā¹sũ³na²hxi²ki³kxai³lu²a²nũ²a²nāu³xa²ko³nxe³ti³kāi³ain¹ju³ta²ko³nxe³ti³i³yī¹lain¹sxā³i³wai¹txain¹ju³ta²yũ³tu¹we¹. Thāi³ti³la²i³wi¹lxo³kxi²tain¹yah³lxi³hē¹le¹. Txa²wā¹ha³lo²a²hāi¹nxe³ti³xa¹wā³ko³txa³kxe³tu³i³yū¹jah¹lai²la¹we¹. Oh³xan¹ko³xa²we¹txi²yuh³xan¹ko³xa²we¹txi²i³ye³na²we¹txi²ka³wā³lxa²ka³ten³ti³ha³li³jau³xa²we¹txi²nxe³jah¹lo²su²na³le¹. Nxe³na²hē³la².

8Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ā³xa²ā³ta³lo³hēt¹lsxā³ā³ni³nxe²kā³nxa²wxā³na²hē³la². Ā³ni³nxe²kā³nxa²wxā³sxā³e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ba³bi³lo²na²thi³na²kāin²khaix¹lthi³na²nxe³tũ³ka³txa²he¹lain¹sxā³sxi²je³na²nēn³kāin²kxan²ti³nũ¹ā³kho³tain¹na²hē³li¹. Jau¹xai²na²a²ya³la³tũ³tā³li¹. A²nxe³thi³nai²nān¹tũ³ka³txa²sa²kxai³lu²a²kxā³nxi¹na²kuh³lxa³thin¹khai¹nxe²ko³thin¹khai¹nxe²nxēn³tain¹na²hē³li¹. Nxēn³tain¹tũ³ka³txain²txi³a²nũ²a²ā³xa²nũ³ka³txi³nāu³xa²ko³txi³kāi³yain¹si¹jau³su²o²la³kxain¹na²hē³li¹. Kuh³lxa³thin¹ju³ta²so¹lxi³i³we¹nyhain¹na²hē³li¹. Nxe³na²hē³la².

9Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ā³jah¹la² ā³ta³lo³hēt¹lsxā³a³ka³nxa²wxā³na²hē³la². A³ka³nxa²wxā³te³na¹yo²kāin²i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ka³yxuh³hũ³jah¹la²ko³nxe³jah¹lai²na²i³ye³na²wxa²li³jah¹lai²na²a²yāu³ka³txa²kwa³thi³la²we¹tain¹jah¹lai²na²nxe³ya³jah¹lai²na²i³sa²nēn¹kxi²yah³lxi³txa³hē¹le¹. Jā¹nxũn³sxā³wxa²ye³ha³na³ka²ta³nxa²wxa²hxi²ka²ta³nxa²ũ³tā³ka²sai¹sxā³ũ³yhe³wha²li¹ta³nxa²ũ³hxi²wha²li¹ta³nxa²nxe³nha²yah³lxi³si¹txa³hē¹le¹. 10Yxān¹ta¹ũ³tā³ka²sai¹sxā³ũ³yhe³wha²li¹li²ũ³hxi²wha²li¹li²nxe³nha²yah³lxi³si¹hin¹kxai²nān²tũ³Txa²wā¹sũ³na²i³xan³ta³kxi¹nx2ti³tu¹we¹. Ī³xan³ta³kxi¹nx2ti³ha²kxai³khāuh³lxa³thin¹khaix¹yah³lxi³nha³ta²we¹. Ha³nxe²i³tho³xa²yxau³sxā³khāuh³lxa³thin¹yah³lxi³nha³ta²we¹. Nxe³sān²kxa²yu³su²oh³xan¹tũ³ka³txa²wi¹lh¹in¹tũ³ka³txa²ten³sa²tā³ũ¹nx2tai¹nha²kxai³O³ve²a²Wēn³sũ³jah¹la²ten³sa²tā³ũ¹nx2ti³ha²kxai³nxe³nx2tain¹tu¹we¹.

11Nxe³nx2ti³ju³ta²ha³nxe²a²wha²lxin¹txa²ye³khāuh³lxa³thi¹txa²lxi³ju³ta²

hxa³nxa³lho³le¹. Hai³txi³ hxi²kan¹txi³ yxau³sxã³ i³ye¹nxe²yah³lxan³tho³le¹. A³-lan²ta² a²hã¹nxe³ti³xa¹ ka³nxah³ta² a²hã¹nxe³ti³xa¹ hxi²kan¹yah³lxan³tho³le¹. Ka³yxuh³hũ³jah¹la² ko³nxe³jah¹la² i³ye³na² wxa²li³jah¹lai²la³ ta³nxa² a²yãu³-ka³txa² kwa³thi³la² we¹tain¹jah¹lai²la³ ta³nxa² a²i³lxa² ye³ha³na³ka² ũ³ta³ka² sai¹sxã³ ũ³ye³wha²li¹ta³nxa² a²hxi²ka² ũ³ta³ka² sai¹sxã³ ũ³hxi²wha²li¹ta³nxa² nxe³nx2ti³kxai²nã²tu³ hã²wxã³txa³ ju¹ta² ye³khãuh³lxa³ti³nx2ti³ha³ta²we¹. Nxe³jau³su² oh³xan¹jah¹la² nxe³na²hẽ³la².

12Nxe³jah³lxi³sa²lxa². Ye³khãuh³lxa³thin¹yah³lxin¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³-na² wãn³txa² sa²yxow¹we¹jah³lxin¹te² i³nxai²na² Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²i²yah³lxin¹te² i³nxai²na² wi¹li²jah¹lxi³hẽ³la². ã³nãu²no³jah³lxin¹nũ²-la² ya³nã³ta³ki²la² yxo²i²sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hẽ³la².

13Nxa²ha¹te¹ oh³nãu³an¹jau³xa² ain³kxi²na¹hẽ³la². Ain³kxi²na¹te³an¹jau³kxai³lu¹: —~Nxex3sa²lxi¹. Ũ³wha²li¹txa²hẽ³li¹. A²nũ²ai²li² a²kxã³nxa² Je³su²jah³-la² a³ya³txi²sxã³ yxau³jah¹lo²su² a²nxe³jah¹lo²su² jah¹la² ya³lu²kxai²nã²tu³ wi¹lhin¹khai¹nxe² wi¹lxon³kxi²khaix¹nxe² nxe³jah¹lo²su² tu¹wi¹. Nxe³na²-hẽ³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹: —~Wain³na³li¹. Nũ³kxũ³txi³ Txa²wã¹sũ³na² wa³ka³la² o²la³kxain¹tai¹-ti²tu³wi¹. Nxe³ai¹nha²kxai³ hi¹na² oh³nãu³nũ¹ka³na¹ i³ye¹nxain¹tu¹wi¹, wi¹kãi³ain¹ju³ta² yo³ha²su¹. Nxe³na²hẽ³la².

Hai³sxa² yuh³xan¹ko³xa² yain³txa² kan¹jau³su²

14Nxa²ha¹te¹ ten³sa²tã³a¹tãu³a² o³sĩ³na² hãn³sĩ³na² i³a¹hẽ³la². A²nxe³-ta³sĩ³nãu³a² oh³xan¹jah¹la² ã³wxe³sxã³ yxau³na²hẽ³la². A²nũ²hũ³na²hẽ³la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²ne³ka³nãu³a² ne³hẽ¹nha²ka³lo³a² ou²ro²ka³-lo³a² ne³hẽ¹nha²na²hẽ³la². A²hxi²ka³nãu³xa² ya³la³na² hxi²tẽ³nha²na²hẽ³la². 15Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ã³jah¹la² i²a¹hẽ³la². Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² oh³-nã¹ta³ko³xan¹thi³na² a³li³na²hẽ³la². A³li³te³na¹ o³sĩ³na² ã³wxe³jah¹lai²na² ain³kxi²jau³su² i³kaix¹ta²hẽ³la². I³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Ya³la³na² tẽ³in¹kxa² tẽ³sxã³ wa³kon³txa²hẽ³li¹. Hai³sxa² yain³txa² kan¹na³li¹. Hi¹na² ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Yuh³xan¹ko³xan¹txa² hai³sxa² kan¹na³li¹. Nxe³na²hẽ³la².

16Nxa²ha¹te¹ o³sĩ³na² ã³wxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ya³la³nai²li² hxi²tẽ³-nha²sxã³ yain³txa² yo³so²hxa³tã²hẽ³la².

17Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ã³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² oh³nã¹ko³-xan¹thi³na² ãh¹a³li³to³nha²hẽ³la². A²nxe³jah¹lai²li² ya³la³na² txo¹ta³wxi²a² sa²so²nũ³na²hẽ³la².

18Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ãh¹ ã³xah³la² i²a¹hẽ³la². Nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³-lu² ha³nxe²a² wa³kxẽ³yah³lo²su² na²hẽ³la². Txah³lxa³kxa³txa² Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽ¹kxi²si¹jau³su² ka³yxuh³xa² sĩ³na² ũ³thũ¹kxi²ka³txa²nãu³a² a³li³na²hẽ³la². A³-li³sxã³ i³kaix¹ta²hẽ³la². Ya³la³nai²na² sa²so¹sxã³ wxã³jah¹la² i³kaix¹kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3sa²lxi¹. Ya³la³na² txo¹ta³wxi²a² hxi²tē³nhān¹ta³wxi²a² tē³sxā³ ũ³yho³txu¹li¹. U²va²nē³kxa² nā³kxi²khai¹nx2na³li¹. Nxe³ta³nxē³kxai²na² a²nxā³kxa² ũ³yho³sxā³ sa²so¹sē¹li¹. Nxe³na²hē³la².

¹⁹Nxe²e³nū²la² nxa²ha¹te¹ in³jah³la² ya³la³na² tē³jah¹la² yuh³xan¹ta³ko³xa² yain³ta³ne³kxai²na² ũ³yho³sxā³ sa²so¹na²hē³la². Sa²so¹ka³tu³ ũh³tī³ain¹te²-ju²hē³la². Ũh³tī³ain¹ka² yā¹nxe² oh³xan¹jah¹la² hxi²ki³kxai³lu² ko³nxe³ti³ kái³tū³ka³txa² i³wai¹tain¹tu¹wa², Txa²wā¹sū³na² i³xan³ta³kxai¹nha²kxai³la². ²⁰A²nxe³tē³nai²li² e³la² kāin²tāu³a² ka³lot3tā³la². Nxe³je³na² ũh³wxe³sxā³ ā³no²la³kxain¹na²hē³la². Ā³wxe³sxā³ ā³no²la³kxain¹tāu³a² a²ti³ha²yau³-xa² ha³lī³na²hē³la². Ha³lī³ju³ta² sa²kxai³lu² kāin² ha³lī³khai¹nxe³ha²kxai³ u²khaix1nxe³ha²kxai³ ka²va¹la² ne³ka² ne³ke³nxa² yxau³na²hē³la². Hūx1txa²-xai³tīh³na² u²tīh³na² 330 ki³lo²me³tro³ tīh³na² hūx1txa²xai³na²hē³la².

Yen³kxa² ko³nxe³khai¹nxe³te²a² tē³ain¹jau³su²

15 ¹Nxa²ha¹te¹ oh³nān¹ko³xa²nāu³a² yu³tā³xa² i²a¹hē³la². Wi¹khai¹nxe³-ju³ta² o²lha²ju³ta² i²a¹hē³la². Oh³xan¹jah³la²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki² i²a¹hē³la². A²nxe³te²nāu³xa² yen³kxa² ko³nxe³khaix1te²a² tē³lin³-tain¹na²hē³la². Ka²te³hū³tē³na² nē³nha¹li¹ nē³nha³li¹ nē³nha¹li¹ ka³na³ki² tē³lxi² ain³tain¹na²hē³la². Nxe³tēn³tai²na² sa²kxai³lu² ā³yu¹kā³ain¹sān²ka³tu³ hā²wxān³txa³ Txa²wā¹sū³na² an³ta³kxin²tain¹ju³ta² ne³ki³son²tu¹wa².

²Nxe³te³na¹ i³ye³na² i²a¹hē³la². Na¹tāu³a² ha³nxe²a² i³tho³xa² ā³kē³ni²-ha²kxai³ i³ye³na² vi²tro³jau³hū³jau³xa² ā³kē³ni²ha²kxai³ nxe³na²hē³la². A²nxe³je³na¹ a²nū²a² ũ³nhe³hē²ka² ai³te²a² ka³lxa¹te²nāu³xa² i²a¹hē³la². Vi³-o³lāu²tē³nhū³tē³na² Txa²wā¹sū³na² ũ³hū¹ain¹tē³na² hxi²tē³lxi³hain¹na²hē³la². A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²kxā³nxa¹ ka³yxuh³hū³sxā³ ko³nxe³jah¹-la² i³ye³na² wxa²li³jah¹la² sa²yxo²we¹ta¹nxa³ha²kxai³ ka³yxuh³hū³jah¹la² yāu³ka³jxah¹la² kwa³thi³la² we¹tain¹jah¹la² sa²yxo²we¹ta¹nxa³ha²kxai³ ka³yxuh³xai²na² a²r³lxa² ũ³ta³ka² sai¹sxā³ ũ³ye³wha²li¹nhai¹nxa³ha²kxai³ nxe³tū³ka³txi³sain¹na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² wān³txa² kan²txi³ yxo²i²tū³ka³-txi³sain¹na²hē³la². ³Nxe³ain¹sxā³ hai³nain¹na²hē³la². Moi³se²ah³lo²nu¹ta²na² Txa²wā¹sū³na² a²sa³wit3sa²jah¹lo²nu¹ta²na² a²hain³jau³xa² hai³nai¹nha²-kxai³ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² a²hain³jau³xa² i³sa²nēn¹kxain¹jau³xa² hai³nai¹nha²kxai³ nxain¹na²hē³la². Hai³nain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³jah³lāi³. Nū³kxūn³txe²

Si³yxau³kat3sa²nhi¹lxi¹. Yen³kxa² kái³nhñ¹ju³ta² wi¹khaix1sñ¹-na³li¹. O²lha²si¹nhñ¹ju³ta²la¹wi¹. Wain³ju³ta² so¹lxi³ kái³jah¹lo²sa²nhi¹lxi¹. Ya²la³lha²ju³ta² so¹lxi³ kái³jah¹lo²sa²nhi¹lxi¹. A²nū²nāu³xa² yuh³xan¹tū³ka³txai²na² hāi¹nxe³ti³xa¹ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³ka³jah³lo²sa²nhi¹lxi¹.

⁴Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³jah³lo²sa²nhi¹lxi¹. On²ti¹nxā²nxa³jah¹lo²la³ yū²nxa³wi¹. I³wxi²kin³ti³tot3txa²nxa³jah¹lo²la³ yū²nxa³wi¹. Wxāi²na² so¹lxi³ wā²nxū¹ wxi²kin³ti³ton³sxā³ wi¹lhin¹khaix1jah¹lo²sa²nhi¹lxi¹.

A²nũ²a²nāu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ ā³yā³nũ²kxi²nxain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³wxa²ne³kxai³tāu³a² sa²nēn¹kxi¹nxain¹tu¹wi¹. Hi¹na² wain³txi³ kái³in¹-ju³ta² whāi²na¹ e³lxah²lxi³ye¹nx2sīn¹tu¹wi¹.

Nxe² hai³nain¹na²hē³la².

5Nxe³nũ²la² hā²wxān³txa³ Txa²wā¹sũ³na² sxi²ha² oh³xan¹thi³na² i²a¹hē³la². ĩ³-a¹tāu³a² sxi²hē³nān¹thi³na² sa²yo²than²na²hē³la². A²nxe³thi³nai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wi¹lhin¹sxā³ ĩ³ye³kxi²nũ¹nhē³jau³xa² ũ³wha¹thĩn³sān²-na²hē³la². 6Nxa²ha¹te¹ in³txa² oh³xan¹jah³la²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki² nxe³sxā³ thi³nai²na² a³li³ain¹na²hē³la². A³li³ain¹ka³tu³ a²yen³kxa² kō³nxe³-khaix¹te²a² ka³te³hũ³tē³na² tē³lxi² ain³tain¹na²hē³la². A²nxe³jah¹lo²nāu³xa² a²wā²la²ka³lo³a² hān³ka³lo³txa² lĩn²yo²ka³lo³txa² ũ³whih²kxi²nha² ain³tain¹-na²hē³la². A²nxe³ka³lo³a² wi¹khai¹yxain¹na²hē³la². Ya³te³ya³ten³txi³ka³lo³su² wi¹h²kxi²nha² ain³tain¹na²hē³la². Sīn²to²ka³lo³hũ³ka³lo³a² ou²ro²ka³lo³a² sa²ha³-la³ta³lu³lu³ka³lo³a² a²ha³la³sa³tih³na² sa²ha³la³tĩ¹lxi³nhain¹na²hē³la². 7Nxe³te³na¹ ka³yxuh³hũ³jah¹la² wi¹lhin¹te²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹lin¹te²nāu³xai³ta³lxi³ ka³na³ka³-nat3sxā³ a²yen³kxa² tē³sxā³ wxā³na²hē³la². A²nxe³te²a² oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki² nxe³jah¹la²nāu³xa² yen³kxa² ũ³hũ³xai³ain¹na²hē³la². Ka³te³ha² ou²ro²te²a² wet¹te³na² nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ nē³nha¹li¹ ka³na³ki²te²na² ũ³hũ²xai³lain¹na²hē³la². A²nxe³tēn³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² ka³ten³su² yxau²sa²tē³jah¹lai²na² ĩ³an³ta³kxin²tain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ka³te³ha² tēn¹tai²na² a²xan³txi³ju³ta² ĩ³ne³khih²lxi³sxā³ oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² ũ³hũ²xai³ain¹na²hē³la². 8Nxe³nũn³nxa²ha¹te¹ yu³tā³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² sxi²ha² oh³xan¹thi³-nāu³ai²na² sa²kxai³lu² ha³nxe²a² a²wha³lxin¹txa² ne³kih³na²hē³la². Txa²wā¹sũ³na² wxi²kin³tĩ³ton³khai¹nxe³ha²kxai³ nũ³kxũn³khai¹nxe³ha²kxai³ ha³nxe²a² a²wha³-lxin¹txa² sxi²ha² kāin² wha³lxin¹ni³ye²na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² ĩ²li²te²a². —~Ā³wi¹ha¹tũ¹xā¹. Nxain¹kxan²tĩ³ hxi²kan¹txi³ ā³wih¹hain¹ju³ta² yũ²nxa³wa². Yen³kxa² kō³nxe³khaix¹te²a² oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² tē³ain¹kxa² yān³txai²na¹ o²-la³kxi²ta³lu²nxa³kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ sxi²ha² ā³wi¹hai¹nhĩ³nx2nxa³wa².

Txa²wā¹sũ³na² ĩ³xan³txi³jau³su²

16 1Nxa²ha¹te¹ sxi²ha² oh³xan¹thi³nai²na² yxau³jah¹lai²na² wān³txa² ain³kxi²na²hē³la². Oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³-ki¹ jah¹la²nāu³xa² ain³kxain¹jau³su² ain³kxi²nũ³na²hē³la². Nxe³te³nah¹lxi¹: —~Nxex3jah³lxi³sa²lxi¹. Ka³te³ha² tē¹ta³tai²li² tē³sxā³ ai³jah¹lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sũ³na² ĩ³an³txi³jau³xa² tē³xai³lyah³lxi³sxā³ yuh³xan¹ko³nāu³a¹ ā³-yu¹kxā³jah¹lxi³hē¹li¹. Nxēn³tain¹na²hē³la².

2Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² a²wi¹lhi¹nān¹jah¹la² txā² ka³te³ha² tē³sxā³ yuh³xan¹ko³xai³na² ā³yxu¹kxā³na²hē³la². Ā³yxu¹kxā³nũ²la² a²nũ²nāu³xa² ka³-yxuh³hũ³jah¹la² kō³khaix¹lah¹la² ĩ³ye³na² wxa²li³jah¹la² a²ĩ³lxa² ũ³ta³ka² sai¹sxā³ ũ³ye³wha²li¹nha²jau³xa² a²kxā³nxa² ũ³ye³wha²li¹nha²kxai²nān²tu³ nxe³-jah¹la²nāu³su² kxai²nān²tu³ wā³ko³nxa³kxe³tu³ ĩ³ton³khai¹nxēn³tai¹nha²kxai³

paḡ3nḡēn³tai¹nha²kxai³ nḡēn³tain¹na²hē³la². Ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaixljah¹la² yāu³ka³txa² sa²nēn¹kxain¹tū³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ nḡēn³tain¹na²hē³la².

³Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lo²nāu³xa² ā³ta³lo³hēt¹tū³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²ka³te³hai²li² tē³sxā³ i³ye³na² ā³yxu¹kxū³na²hē³la². Ā³yxu¹kxū³nxa²ha¹te¹ i³ye³nai²li² a²nū²a² ya³lu²te²a² a²ti³ha²yau³hū³nxe² i³ā³lxi³tot³tā²hē³la². Nxe³ju³tān¹te²kxa³ya³tū³ i³ye³na² hāu¹te²a² yxo²ha³kxa¹ ya²lun¹txa²hxn³na²hē³la².

⁴Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² ā³ta³lo³hēt¹tū³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ka³wā³lxa³tai²na² sa²kxai³lu² ka³te³ha² tē³sxā³ ā³yxu¹kxū³xa² ai³na²hē³la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² te²yā¹nxe² i³kai³sxā³ a²ti³ha²yau³xa² i³ā³lxi³tot³tā²hē³la². ⁵A²nxe³ju³ta² oh³xan¹jah¹la² ka³na³ka³na³jah¹la² i³yau³xa² a²wa³kxēn³yah³la² i³ye³kxi²na²hē³la². I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² wi¹lhin¹khaixljah¹lāi³. Wain³ju³ta² so¹lxi³ kai³jah¹lo²si¹lxi¹. A²kxā³nhxi¹nu¹tai²na² ka³tēn³su² yxau²xai³jah¹lo²si¹lxi¹. Jā¹nxi¹lxi¹. A²nū²a² kai³ju³ta² wi¹kai³jut³su² ta³nxa² ko³nxe³ti³ kai³jut³su² ta³nxa² a³ya³tai¹ni¹nhē³li¹. Nxin¹sxā³ ko³nxe³ti³ kai³te²na² sa²kxai³lu² kain² i³wai¹txai¹nin¹ju³ta² yū³ha²kxai³ wi¹la³ kai³te²na² sa²kxai³lu² wi¹la³ ū³yho³hai¹nin¹ju³ta² yū³ha²kxai³ nxi¹lxi¹. ⁶A²kxā³nxa² a²nū²a² ko³nxe³ti³ e³te²su² te²a² hi²sen³su² Je³su³jah³lai²na² wān³txa² yxo²tē²nāu³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³ka³txi³su² te²nāu³xa² nxain¹sxā³ sun²tā¹ain¹na²hē³li¹. A²ti³ha²yau³xa² ā³nē¹na³kxain¹na²hē³li¹. Nxe³ye¹nxai¹nha²kxai³ wxāi²na² sa²kxai³lu² a²ti³ha²yau³xa² i³na²si¹hai¹nin¹jau³su² ū³hū¹ai¹ni¹nhē³li¹, i³wai¹tain¹si¹hin¹jau³su¹. Nxai¹nin¹ju³ta² wain³na³li¹, ko³nxe³ti³ kai³ai¹nha²kxai³lu¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³na²hē³la².

⁷Nxe³nxa²ha¹te¹ wān³txa² yau³tā³xa² ain³kxi²na¹hē³la². Ain³kxi²na¹jau³xa²sa¹txah³lxa³kxa³txa² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²si¹jau³su² ka³yxuh³xa² si³na² ū³thū²kxi²ka³txa²nāu³ai²na² a²wān³txa² ain³kxi²na¹hē³la². Ain³kxi²na¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³jah¹lo²si¹lxi¹. Hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³jah¹lo²si¹lxi¹. Nū³kxūn³txa² Si³yxau³ka³jah¹lo²si¹lxi¹. A²nū²a² ko³nxe³thin¹sxā³ kai³te²su² te²a² ko³nxe³ti³ i³yi¹lai¹nin¹sxā³ i³wai¹tai¹nin¹ju³ta² wain³na³li¹. Nxe³na²hē³la².

⁸Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² ā³ta³lo³hēt¹tū³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²ka³te³hai²li² tē³sxā³ u³je³na³ka²yen³nāu³a² a²yxu¹kxā³na²hē³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ u³je³na³kai²li² kain² a³lan²nha²kxai³ a²nū²a² yuh³xan¹ko³xai²nān¹te²nāu³xa² wā²nain¹na²hē³la². ⁹Wān³ya²lun¹ti²te³lhxā³nxain¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³te²lo³tain¹na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² sa²kxai³lu² yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ a²hxi²kan¹jah¹lo²su² kxan²ti³ e²nain¹jau³su² ko³nxe³te²lo³tain¹na²hē³la². Hai³txi³ ko³nxe³ti³ kai³ain¹ju³ta² i³āin²ta³kxi²nxai¹nxa³hē³la². Hai³txi³ Sū³na² wxi²kin³ti³ton³jah¹lo²su² te²lo³tai¹nxa³hē³la².

¹⁰Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² ā³ta³lo³hēt¹tū³jah¹lai²na² a²ka³te³hai²li² tē³nū²la² ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaixljah¹lai²na² i³ye³na² wxa²li³jah¹lai²na² ā³wxē³ka³lo³a²nāu³a² yen³kxa² ko³khai¹nxe³te²a² ā³yxu¹kxā³na²hē³la². Ā³yxu¹kxā³nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaixljah¹lai²na² i³ye³na² wxa²li³jah¹lai²na² ha³lo²a² whāi²na¹ ka³nxa³hi²ye²na²hē³la². Nxe³ye²sān²kxa²yu³su² kain² ih³ton³nhain¹na²hē³la².

11 Nxe³kxan²ti³ ih³khai¹yx^{e2}kxan²ti³nū¹ kãin² pax3nxe³kxan²ti³nū¹ hãi¹-
nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² oh³nãu³a² yxau³jah¹la² kō³nxe³te²lo³tain¹na²hẽ³la².
Hai³txi³ kō³nxe³ti³ kãi³ain¹ju³ta² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ ã³na¹ai¹nxa³hẽ³la².

12 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la²nãu³xa² ã³ta³lo³hẽ¹tũ³jah¹lai²na² sa²kxai³lu²
a²ka³te³hai²li² tẽ³nũ²la² ka³wã³lxa² kãin²jau³xa² Eu³fra²te²yau³xa² ã³yxu²kxũ³-
na²hẽ³la². ã³yxu²kxũ³nxa²ha¹te¹ ka³wã³lxa² kãin²jau³xi²li² te²ye²na²hẽ³la².
Ha³lo²a² u²lan¹ko³xa² u³je³na² a³li³xi²tãu³an¹ko³nãu³xa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² wxã³-
ain¹tu¹wa². A²hxi²kan¹te²nãu³xa² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² nxe³sxã³ wxã³ain¹tu¹wa².
Nxe² wxã³ai¹nh¹na¹ ka³wã³lxai²li² te²yain¹na¹la². Nxe³ha³kxai³ te²ye²ha³kxai³
hxi²kan¹txi³ yxo²ha³ti³lhi²a² wxã³ain¹tu¹wa². 13 Nxe³nũn³nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hũ³-
jah¹la² kō³jah¹lai²na² ka³yxuh³xa² kō³khaix1jah¹lai²na² i³ye³na² wxa²li³jah¹lai²na²
kō³nxe³sxã³ ã³ke³tũ¹ain¹jah¹lai²na² nxain¹sxã³ a²yxō²nãu³a² a²yãu³ka³txa²
kō³nxe³khaix1te²nãu³xa² ha¹li¹ ka³na³ki² te²nãu³xa² ha³lau³lhũ³te²nãu³xa²
yxō²a³li³la³kxain¹na²hẽ³la². 14 A²nxe³te²na² yxō²a³li³la³kxi²te²a² kō³nxe³ju³-
ta² nxe³na²hẽ³la². Nxe³kxan¹ti³ nũ³kxũn³txi³ o²la³kxain¹na²hẽ³la². Nxe³sxã³
yuh³xan¹txa² hxi²kan¹ta² si³yxau³te²nãu³xa² i³ki³ha¹kxi²te²lhã³ ã³tũ³lxi³yhain¹-
na²hẽ³la². i³ki³ha¹kxi²yhain¹kxai²nãn²tũ³ ã³sa³kxi³nũ²kxi²ye²yhain¹si¹jau³sa³.
Ye²yhain¹kxai²nãn²tũ³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³jah¹la² nũ³kxũn³ju³ta² Si³yxau³-
ka³jah¹la² ã³nhe¹kxain¹je³na³kxi³nũ³su² ha²kxai³ i³sa²kxi³nũ²kxi²yhain¹tu¹wa².

15 Nxa²ha¹te¹ O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹la² yxo²i²ain¹tũ³ka³txa² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa¹lxi¹. A³ka³nxi²sxã³ wxã³na¹tu¹wi¹. A²nũ²ai²li² a²yen³kxa²
kãi³kxi²te³lhã³ wxã³jah¹la² wa³su³txi³ wxã³te²ju²hẽ³li¹. Ye³te³nxa² yxau³sxã³
wah³nxe³yah³lxan³kxai²nãn²tũ³ wxa²wã²la² whãi²na¹ so¹hxa³kxi¹nx2ti³ha³-
ta²wi¹. Nxe³nx2ti³kxai²nãn²tũ³ i³tu¹lxi²yah³lxi¹nh¹na¹ wã²la²txa²nx2ti³kxe³su²
ãu²li²nx2ti³ha³ta²wi¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ Txa²wãn³txa² yxo²i²sxã³ ã³yah³-
lxin¹kxai²nãn²tũ³ hã²wxãn³txa³ wxã³na¹h¹na¹ wah³nxe³sah¹lxan³kxe³tũ³
wxã³na¹h¹na¹ i³ãu²lxi²to³nx2ti³ha³ta²wi¹. O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹la² nxe³na²hẽ³la².

16 Jã¹nxe³jut3su² yuh³xan¹ko³xa² hxi²kan¹txi³nãu³xa² a²sa³wi³ha³lxi³-
nãu³xa² nxe³sxã³ ã³sa³kxi³nũ²kxain¹kxai²nãn²tũ³ ha³lo²a² a²i³lxa² E³bre²a²
wãn³txa² i³lxi¹jau³xa² Ar³ma³ke²tō³thĩn³su¹ nxe³hxi²na²hẽ³la².

17 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la²nãu³xa² a²ne³ki³san¹jah¹la² a²ka³te³hai²li²
tẽ³nũ²la² a²ha²tai²na¹ o³sĩ³nai²na¹ ã³yxu¹kxã³na²hẽ³la². ã³yxu¹kxã³nxa²-
ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wxe³ka³lo³nãu³a² wãn³txa² e³kxi²te²a²
i³kaix1kxain¹jau³xa² ain³kxi²na¹hẽ³la². Ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Ta³lu²nain¹na³li¹. Nxe³na²hẽ³la².

18 Nxe³tũ³kxai³lu² kãin² i³ha³lai³ni³ha²kxai³ kãin² wa³tu³ka³nxe³ha²kxai³ kxĩh³-
nxa² kãin² i³ka³ta³tan³ta³tũ³ha²kxai³ nxe³na²hẽ³la². Ha³lai³xai²li² ju¹ta² yã¹nxe²
wã³nxĩn¹sxã³ o²la³kxi²te²sxa³yu²hẽ³la². A²nũ²su² te²a² a²kxã³nhxi¹nu¹tai²na²
a²nũ²a² i³yũt1sĩn¹nu¹tai²na² te²yã¹nxe³te²la³ i²ai¹nxa³ha²kxai³ a²ha² kwẽn¹tai²na²
ha³ta³nxã³nxãn²txi³ i²ai¹nxa³ha²kxai³ nxe³na²hẽ³la². Kxĩh³nxa² i³ka³ta³tan³tũ¹-
ju³ta² ã²la² kãi²nha²kxai³ ã²la² nũ³kxũ³nha²kxai³ nxe³na²hẽ³la². 19 Jã¹nxe³ha²kxai³
sxi²je³na² kãin²khaix1nxe³thĩ³na² i³ha³la³tãu²li² ha¹li¹ ka³na³ka²txi³na²hẽ³la².

Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xai²na² a²sxi²yhe³nāu³xa² ā³kho³txa³kxain¹nūn³na²-
hē³la². Nxe³kxa²yu³su² Ba³bi³lo²na²thi³na² kāin²khaix¹nxe³thi³na² sa²kxai³lu²
Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² ain³kxi²xi²nha²sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³an³ta³kxin²txain¹-
ju³ta² ka³ne²kxē³na² vīn²yau³xa² yā¹nxe² ū³hūn¹tain¹tu¹wa². 20 Jā¹nxe³nū²la²
ha³lo²ai²na² ka³wā¹lxa² nxū²kwaj³ye³la³nāu³ai²na² sxa³ko³xai²na² ā³tī¹i²
wā³la³ka³txa² ā³tī¹i² nxe³na²hē³la². 21 Nxe³kxa²yu³su² wā³yxū³la³ka² ki³kāi²lxi³-
khaix¹lki³sa²ki³a² sī³na¹na²hē³la². A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² sa²te¹khai¹nxe³sxā³
45 ki²lo² nxe³kxi²ti³sa²na²hē³la². A²nū²a² yuh³xan¹tū³ka³txa² sī³na¹hain¹na²hē³la².
Kāin²sī³na¹ha²kxai³ a²nū²a²nāu³xai²na² a²yxō²wān³txai¹li² Txa²wā¹sū³na² ko³-
nxe³te²lo³tain¹na²hē³la², khāuh³lxa³thi¹txai¹nha²kxai³la².

Txu¹ha² ko³nxe³thin¹khaix¹ta¹ka³lxu³su¹

17 ¹Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la²nāu³xa² yen³kxa² ko³nxe³te²a²
ā³yxu¹kxā³jah¹la²nāu³xa² ka³na³ka³nat³sxā³ tī³sa²sxā³ i³ye³kxi²-
sa²na²hē³la². I³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—Yā²ha³wi¹. Yen³kxa² wā²nā³ū¹nxa²ha³la²wi¹. Txu¹ha² ko³nxe³thin¹-
khai¹nxe³ta¹ka³lxai²na² ka³wā¹lxa² ka³lxa¹tā³wē¹nhaū³a² yxau³ta¹ka³lxa²
wā²nā³ū¹nxa²ha³tu¹wi¹. Ta¹ka³lxai²na² ko³nxe³ti³ i³yi¹li²hai¹nha²kxai³ khāuh³lxa³-
tain¹ju³ta²nū³su² wā²nā³ū¹nxa²ha³tu¹wi¹. 2 Yuh³xan¹tū³ka³txa² hxi¹kan¹txi³nāu³xa²
hāi¹nxe³ti³xa¹ ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²nyhu¹ain¹na²hē³li¹. Nxe³sxā³ yuh³xan¹tū³-
ka³txai²na² yxau²xai¹lain¹tū³ka³txa² ta¹ka³lxai²na² vīn²yau³xa² i³wen¹jut³sū³nxe²
ko³nxe³thin¹khai¹nxe³sxā³ o²la³kxin²txi³nyhain¹na²hē³li¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

³Nxe³nū³nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² ān³sa²so¹sxā³ ā³nxai³sa³-
na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² tē³sxā³ hi¹ta¹i³lhā³na²hē³la². Nxe³sa²tāu³a²
txu¹ha² i²a¹hē³la². Ka³yxuh³hū³jah¹la² he³hen³te²a² a³ka³ti³wxe³kxi²sxā³ yau³-
kxi²na²hē³la². A²nxe³te²a² ka³yxuh³xai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ye²na²hē³la².
Txa²wā¹sū³na² ko³nxe³te²lo³jau³su² a²nū²whāi²na¹ ū³wha²li¹la³kxi²nha²na²hē³-
la². A²nxe³te²na² a²ne³ka² ne³ka³lxa¹txi³ ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ka³na³ki²
ne³kil²xai³na²hē³la². A²ne³txau³xai²na² sa²kxai³lu² hxi²ka² hxa³n³sxā³ ne³txau³-
xi³nha²hē³la². 4 Nxe³nxa²ha¹te¹ txu¹ha² ka³ti³yau³kxi²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu²
a²wā²la²ka³lo³a² wi³win³ye²ha²kxai³ he³hen³ye²ha²kxai³ nxe³ye²na²hē³la². Nxe³-
nxa²ha¹te¹ a²yen³kxa² kāi³lxi³te²a²sa¹: ou²ro²ki³a² ū³kū¹nha²ha²kxai³ txah³lxa³ki³a²
a³lxi²khaix¹lki³ai²na² ū³kū¹nha²ha²kxai³ pe²ro³la³ki³a² ū³kū¹nha²ha²kxai³ nxe³-
na²hē³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ a²hxi¹ka²nāu³a² a²yen³kxa² hxi¹tē³nha²te²a² sa²kxai³lu²
ka³ne²kxē³na² ou²ro²tē³na² hxi¹tē³nha²na²hē³la². Hxi¹tē³nha²tē³na² sa²kxai³lu²
ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i³ne³kxi¹sxā³ tē³ha²kxai³ ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²nyhu¹-
ain¹ju³ta² i³ne³kxi¹sxā³ tē³ha²kxai³ nxe³tē³su² tē³na²hē³la². 5 A²nxe³ta¹ka³lxai²na²
a²ye³ha³na³kxa²nāu³a² sa²kxai³ a²wān³txa² i³lxi²nha²jau³xa² ā³ne³wxe³kī³sxa³jau³-
xa² ū³ye³wha²li¹nha²na²hē³la². Ū³ye³wha²li¹nha²te³nah¹lxi¹:

—Ba³bi³lo²na²thi³na² kāin²thi³na² a²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³
kāi³sxā³ o²la³kxain¹kxa² yā¹nxe³jut³sū³ta¹ka³lxai²la¹wi¹. Yuh³xan¹tū³ka³txa²
ko³nxe³ti³ kāi³sxā³ o²la³kxain¹ju³ta² a²si³yxau³ta¹ka³lxai²la¹wi¹. Nxe³na²hē³-

la². 6 A²nxe³ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² wān³txa² yxo²i²te²nāu³xa² sun²tā¹ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² yxo²i²tū³ka³txi³su² te²a² ya³lun¹txi³nē³ta¹-hxai²hē³la². A²nū²ai²li² ūn³jau³xa² kāin² i³na²kxai²nān²tū³ i³wen¹te²ju²hē³la². Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ ta¹ka³lxa² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³-lxa² ka³lxa²txi³ sun²tā¹ha²kxai³ kāin² ka³lxi³nha²hē³la². Nxe³ta¹ka³lxu³su² na²hē³la². A²nxe³ju³ta¹na² i²a¹ha²kxai³ o²khaix1sa³hē³la². 7 Nxa²ha²te¹ oh³-xan¹jah¹lon¹txi² i³ye³kxi²sa³na²hē³la². I³ye³kxi²sa³te³nah¹lx¹:

—Ĩh¹nxe³kxa²yān³ti³ta³ o²nxa²ji¹wi¹? Nxe³ju³ta¹li² ta¹ka³lxai²na² ka³yxuh³-xa² ā³ka³ti³yau³kxi²te²na² ain¹sxā³ ā³ne³wxe³ki³sxa³kxe³su² i³yau¹ū³nxa²ha²tu¹wi¹. Ka³yxuh³xa² a²ne³ka² ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ka³na³ki¹ ne³kih³te²na² a²ne³-txau³xa² hxi²ka² hxa³sxā³ ne³txau³xi³te²na² nxe³te²ai²na² i³yau¹ū³nxa²ha²ha²kxai³ ka³yxuh³xa² ā³ka³ti³wxe³kxa² a²nū²a² txu¹ha² ā³ka³ti³wxe³kxi²sxa³ yau³kxi²ta¹-ka³lxai²na² i³yau¹ū³nxa²ha²ha²kxai³ nxe³nxa²ha²tu¹wi¹. 8 Ka³yxuh³xa² i²in¹te²na² a²kxā³nxa² ka³ten³su² yxau²xai³lha²kxai³ yxān¹ta¹ hi¹na² ka³ten³su² yxau²xai³-lxa³lho³li¹. Ye³jen¹na² wā³li²tu¹wi¹. Yuh³xa² kxīh³nxe³na² u¹tē³na² i³sa³yxau³sxā³ a³li³tu¹wi¹. A³li³kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² ya³lu²sa³ti³si¹tu¹wi¹. Nxa²ha²te¹ a²nū²a²nāu³xa² yuh³xan¹tū³ka³txa² i²ain¹tu¹wi¹. A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ha³te³h³nxa³nxa² ka³ten³ti³hi¹tē³txā³nxa² i³yī¹li²hai¹-nxa³hē³li¹. A²kxā³nhxī¹nu¹ta¹na² txa²wā¹ha¹lo²a² ā³si³wxe³hi¹nu¹ta¹na² a²i³lxa² ū³wha²li¹ta¹hxai²nxa³hē³li¹. A²nxe³tū¹ka³txi³nāu³xai²na² hi¹na² i²ain¹tu¹wi¹. I²ain¹-kxai²nān²tū³ ka³yxuh³xa² ko³jah¹lai²li² i²ain¹kxai²nān²tū³ o²lain¹tu¹wi¹.

9 Jā¹nxe³jut3su² wān³txa² i³la³kxi²si¹nxa²ha¹jau¹nū³su² i³yau¹ū³nxa²ha²tu¹wi¹. Ka³yxuh³xa² ko³nxe³te²a² a²ne³kxa³nāu³a² sa²kxai³lu² ne³kha¹li¹ ne³kha¹li¹ ne³kha¹-li¹ ka³na³ki² nxe³ta³ne³kxai²na² sa²kxai³lu² a²si³yxau³tāu³a² wā³la³ka³txai²la¹wi¹. Ka³tha¹li¹ ka³tha¹li¹ ka³tha¹li¹ ka³na³ki² nxe³wā³la³ka³ta³nāu³xai²la¹wi¹. A²nxe³ka³-ta³nāu³ai²na² sa²kxai³lu² txu¹hai²li² ā³wxe³ka³txa³ta¹la¹wi¹. 10 A²nxe³ka³ta³ta¹na² a²nū²a² hxi²kan¹te²su² nūn³na³li¹. In³txa² kāi²li²tū³ka³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³-na³ki² 7 nxe³jut3su² ain¹nūn³na³li¹. A²nxe³tū³ka³txi³nāu³xa² in³txa² ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki² 5 nxe³sxā³ a²kxā³nxa² ya³lu²ain¹na²hē³li¹. Nxa²ha²te¹ ka³na³ka³na³te²a² so¹lx¹i³ hi¹nai²na² yxau²na³li¹. A²ne³ki³san¹jah¹la² ye³jen¹na² wxā³tu¹wi¹. A²nxe³jah¹-la² wxā³kxai²nān²tū³ hai³txi³ kxān³su² yxau²xai³lhxā³ hxi²ka¹nxa³lho³li¹. Ye³ha¹la² a³lan²tāu³a² so¹lx¹i³ yxau²tu¹wi¹. 11 Nxe³nūn³nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³xai²li² a²kxā³nxa² yxau²xai³lha²kxai³ yxān¹ta¹ hi¹na² yxau²xai³lxa³ha²kxai³ nxe³te²na² sa²kxai³lu² hxi²kan¹te²na² a²wē³not3jah¹lai²la¹wi¹. 7 nxe³ tū³ka³txi³lxa²na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ā³ta³lo³hēt1sxā³ hxi²kan¹txi³ ha³lo²a² i³kwa³na³jah¹lo²su² tu¹wi¹.

12 Nxe³nūn³nxa²ha¹te¹ a²ne³txau³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² hxi²ka² hxa³sxā³ 10 nxe³te²nāu³xai²na² i²in¹kxin³txi³ a²si³yxau³tāu³ai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² hxi²kan¹-txi³nāu³xai²la¹wi¹. Yxān¹ta¹ ha³lo²a² kwa³na³kxain¹ju³ta² ā³si³wxe³nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³jah¹la² hi²sen³su² i³hxi²ka¹txain¹tu¹wi¹. Ye³ha¹la² so¹lx¹i³ i³hxi²ka¹txain¹kxai²nān²tū³ ha³lo²a² i³kwa³na³ya³sain¹tu¹wi¹. 13 A²kxā³nxa² i³-hxi²ka¹yhain¹ju³taix3 jāxlju³ta² so¹lx¹i³ a²nū²a²nāu³xa² hxi²kan¹te²nāu³xai³ta³lx¹i² yu³ka³na³ka³na³ju³ta² so¹lx¹i³ o²la³kxi²nū¹nhain¹na³li¹. A²nū³kxū³nain¹ju³ta¹na²

hxi²ka¹nain¹ju³tai²na² nxe³sxã³ ju¹tai²na² sa²kxai³ ka³yxuh³hũ³jah¹la² ko³jah¹lai²-
na² ũ³hũ³xain¹tu¹wi¹. 14A²nxe³tũ³ka³txai²na² hi²sen³su² O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹la²
ã³nhe¹kxain¹tu¹wi¹. Nxain¹kxan²tĩ³nũ¹ O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹la² hxi²ki³kxai³ka³-
yxuh³hũ³sxã³ ko³nxe³tũ³ka³txa² wa³ka³ti³lo³tain¹tu¹wi¹. Txa²wã¹nũ³kxũn³txa²
Si³yxau³ka³jah³lo³su² ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ha²kxai³
a²nũ²a²nãu³xai²na² hã¹nxe³ti³xa¹ nũ³kxũn³sxã³ i³hxi²kan¹tot3tain¹tu¹wi¹. A²nũ²-
a²nãu³xa² ã³si³tẽ³kxi²te²nãu³xa² sa³wi³ha³lxi³lot3si¹jau³su² i³kaix¹tain¹tũ³ka³txi³su²
ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³nai²na² ye³na² i²sxã³ so¹ain¹tũ³ka³txi³su² ha²kxai³ yxo²i²ain¹-
tũ³ka³txi³su² ha²kxai³ nxe³tũ³ka³txi³sain¹na¹li¹. Nxe³sa³na²hẽ³la².

15Nxe³sxã³ ãh¹ i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Ka³wã¹lxa² yau³ka³lxa¹jau³su² jau³nãu³xa² txu¹ha² ã³wxe³tãu³ai²na² sa²-
kxai³lu² nxe³te²a² a²si³yxau³tãu³a² a²nũ²a²nãu³xai²la¹wi¹. A²nũ²a² nũ³ka³txi³su²
ha²kxai³ a²nũ²a² ka³lxa¹khaix¹te²nãu³su² ha²kxai³ a²nũ²a² nũ³ka³txa² kã²-
lxi³tũ³ka³txi³nãu³sxu² ha²kxai³ a²nũ²a² wãn³txa² ã³xa² e³tũ³ka³txi³su² ha²kxai³
nxe³tũ³ka³txai²la¹wi¹. 16Nxe³nxa²ha¹te¹ a²ne³txau³xa² i²in¹te³ ne³txau³nãu³xin³ti³
ã³n³txi² a²nũ²nãu³a² ka³yxuh³hũ³jah¹la² ko³jah¹la² ã³n³txi² nxe³ka³tũ³ txu¹ha³ka³-
lxa² a²hxi²kan¹ju³ta² sa²so¹kxai¹nha²kxai³ a²nũ²so¹lxi³ ã³ai¹nha²kxai³ a²si³khai³xa²
i³so¹ji²kxai¹nha²kxai³ ha³nxe²a² i³tho³xa² wã¹lthxa³kxai¹nha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹.
17A²nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² ten³jau³xai²na² tũ³ka³txai²na² e²nãu³a² ũh³wxe³-
tu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ka³yxuh³hũ³jah¹la² ko³jah¹la² i³hxi²ka¹tain¹sxã³
a²nũ²a²nãu³xan¹tũ³ka³txi³nãu³xa² hã¹nxe³ti³xa¹ wa³ka³ti³lo³tain¹tu¹wi¹. Txa²wã¹-
sũ³na² wãn³txu¹tai²na² e³lxa²lxi³ wet¹lxa³txa³tã³lxa¹ wa³ka³ti³lo³tain¹tu¹wi¹.

18Nxa²ha¹te¹ txu¹ha² ta¹ka³lxa² i²in¹ta³ka³lxa¹na² sa²kxai³lu²
a²si³yxau³tãu³a² sxi²je³na² kãin²thĩ³nai²la¹wi¹. A²nũ²a² nũ³ka³txa² yuh³-
xan¹tũ³ka³txi³nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ a²hxi²kan¹txa² si³yxau³ta¹ka³lxu³su²
na²hẽ³li¹. Nxe³jau³su² nxe³sa³na²hẽ³la², oh³xan¹jah¹la²sa³.

Ba³bi³lo²na²thĩ³na² ã³nhe¹kxi²sxã³ ã³na¹ain¹jau³su²

18 1Nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² oh³xan¹jah¹la² ã³xa² i²a¹hẽ³la². Oh³xan¹ko³-
xa² wxa²ka³nxa² wxã³na²hẽ³la². Hxi²kan¹khaix¹jah¹lo²sa²na²hẽ³la².
Wxi²kin³ti³ton³khai¹nxe³ha²kxai³ yuh³xan²ko³xai²na² sa²kĩx3tã²hẽ³la².
2A²nxe³jah¹lo²kxai³lu¹ kãin² i³kaix¹tã²hẽ³la². I³kaix¹te³nah¹lxi¹:

—~Ba³bi³lo²na²thĩ³nã¹tũ³ka³txa² ka³lxa¹khaix¹nxe³tũ³ka³txai²na² ã³nhe¹-
lxi³sxã³ ã³ain¹na²hẽ³le¹. ã³ain¹na²hẽ³le¹. Nxe³tũ³ka³txai²na² hi¹nai²na¹ a²nũ²a²
yũ³ai¹nxa³we¹. A²ta³a²nãu³xa² so¹lxi³ yxau³ain¹na³le¹. Ko³nxe³te² yãu³ka³txa²
so¹lxi³ he¹lai¹nhxai²na²hẽ³le¹. Ai³ka² ko³nxe³khai¹nxe³te²a² yxo²kwĩn¹-
kxi²khai¹nxe³ki³ki³a² yxau³ai¹nhxai²na²hẽ³le¹. 3Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²ai²na²
vĩn²yau³xa² i³na²sxã³ we¹nain¹kxai²nã²tũ³ ko³nxe³khai¹nxe³ju³ta² kã³ain¹te²-
ju²hẽ³le¹. Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ Ba³bi³lo²na² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² txu¹ha²
a²sxe³sxa³te²su² te²a² so¹ka³tũ³ ko³nxe³thin¹sxã³ ũ³whĩn¹ta³kxi²nyhain¹na²-
hẽ³le¹. Yuh³xan¹tũ³ka³txa² hxi²kan¹txi³nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³thin¹sxã³
ũ³whĩn¹ta³kxi²nyhain¹to³nha²hẽ³le¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² yen³kxa²

so¹kxi²nyhu¹kxi³te²nāu³xai²li² yen³kxi³nha²kxe³su²kāi²non³na²hē³le¹, ko³-
nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²nyhu¹ai¹nha²kxai³lu¹. Nxe³na²hē³la².

4 Nxe³nxa²ha¹te¹ oh³nāu³an¹jau³xa² wān³txa² ain³kxi²na¹hē³la².
Ain³kxi²na¹te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Txa²nū³ka³txi³su² te² i³nxa² a³li³sxā³
ā³waix3kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Tū¹ka³txai²na² ko³nxe³thin¹ju³ta² o²la³kxi²yah³lxin¹-
kxa²yan³txi³su² a³li³sxā³ ā³waix3kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yān¹ta¹ tū¹ka³txai²na²
yā¹nxe² o²la³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tū³ tū¹ka³txai²na² yā¹nxe² ye³khāuh³-
lxa³thin¹nxa²lxi³nū³nha³tai¹. 5 A²nxe³tū¹ka³txai²na² ko³nxe³khai¹nxe³ju³ta²
kāi³ain¹nha²kxai³ sa²tot1so¹khaix1nxain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wā³sū³na²
ain³kxi¹xi²tu¹wi¹. 6 Nxe³nxa²ha¹te¹ oh³xan¹te²a² wa³lxi³ju³ta² o²la³kxi²te²i³nxa²
ai³jah³lxi³hē¹li¹. Tū¹ka³txai²na² ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ kāi³ūh¹txain¹-
yah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ yu³ka³na³ka³nat3sxā³ kāi³ain¹ju³ta² yu³tha¹li¹ wa³lxi³sxā³
i³wa²lū³xi²sxā³ ū³hū¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. 7 A²kxā³nxa² tū¹ka³txai²na² so¹lxi³ kāin¹
yen³kxi³sxā³ yxau³ain¹na²hē³li¹. Yen³kxi³kxa² yā¹nxe³sxā³ ye³khāuh¹lxa³tēn²-
txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Ī³ain²ta³kxi²nh²ti³hi¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Tū¹ka³txai²na²
a²kxā³nxān¹jau³kxai³lu¹: “Txi²na²xai²na² so¹lxi³ hxi²kan¹te²la³ nha¹wi¹. Wi¹-
yxau³nha¹wi¹. Hai³txi³ i³ain²ta³kxi²sa²ju³ta³nū³a² yū²nxa³lho³li¹.” Tū¹ka³txai²na²
nxe² e³lain¹na²hē³li¹. 8 Jā²nxe³jut3su² ye³jen¹na² khāuh³lxa³thin¹txain¹ju³ta³nū³a²
wxā³tu¹wi¹. Ye³ka³na³ka³nat3sxā³ a³lan²tāu³a¹ wxā³tu¹wi¹. Ya³lu²ain¹ju³ta³nū³a²
wxā³ha²kxai³ i³ain²ta³kxi²sxā³ nān³tain¹ju³ta³nū³a² wxā³ha²kxai³ he³ja²lun¹-
tain¹ju³ta³nū³a² wxā³ha²kxai³ nxain¹tu¹wi¹. Nxain¹nū²la² sxi²je³na² whāi²na¹
i³hxn³tu¹wi¹. Txa²wā³sū³na² Si³yxau³ka³jah³la² nū³kxūn³khaix1nxe³ha²kxai³
ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² ko³nxe³ti³ i³yī¹lain¹sxā³ i³wai¹tain¹tu¹wi¹.

9 Nxa²ha¹te¹ yuh³xan¹ta² hxi²kan¹te²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³thin¹sxā³
o²la³kxi²nyhu¹ain¹te²nāu³xa² yen³kxi³khai¹nxe³sxā³ yxau²xai³lain¹te²nāu³xa² kāin²
i³ain²ta³kxain¹sxā³ nā³nain¹tu¹wi¹. Sxi²je³na² whāi²na¹ i³hxn³kxa² a²wha³lxin¹-
txa² i²ai¹nha²kxai³ nā³nain¹tu¹wi¹. 10 Nxe³sxā³ khāuh³lxa³tē³nyhain¹kxa³yan³txi³su²
yuh¹lxain¹jau³su² ul²yxau³ain¹tu¹wi¹. Ul²yxau³sxā³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹. “Khāuh³-
lxa³thin¹khaix1na³li¹. Ba³bi³lo²na²thi³nān¹tū³ka³txa² ka³lxa¹khai¹nxe³tū³ka³txa²
khāuh³lxa³thin¹khai¹xain¹na³li¹. Tū¹ka³txai²na² nū³kxūn³khaix1nxe³kxan²ti³
a²hi¹na¹ wa³su³txi³ ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yo³ha² Txa²wā³sū³na² hxi²ki¹kxai³lu²
ko³nxe³ti³ i³yī¹lain¹sxā³ i³wai¹tain¹na³li¹.” Nxe³ain¹tu¹wi¹.

11 Nxa²ha¹te¹ Ba³bi³lo²na²thi³nāu³ai²na² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹kxi³tū³ka³txai²na²
sa²kxai³lu² i³ain²ta³kxi²sxā³ nā³nain¹nūn³tu¹wi¹. A²yen³kxai²na² so¹kxi²nyhu¹kxa²
ā³te³nai¹nxa³ha²kxai³ a²yen³kxa² so¹kxi²jah³la²nū³su² yū²nxa³ha²kxai³ i³ain²-
ta³kxi²sxā³ nā³nain¹tu¹wi¹. 12 Tah³lxa³kxa² a³lxi²ki³ai²na² ou²ro²ki³su² tã³nxa²
pra²ta²ki³su² tã³nxa² txah³lxa³ki³su² a³lxi²ki³su² tã³nxa² pe²ro³la³ki³su² tã³nxa²
ã³ten³te²a² yū²nxa³lho³li¹. Wã²la² wi¹ka³lo³a² lin²yo²ka³lo³su² tã³nxa² wi³win³-
ka³lo³su² tã³nxa² se²ta³ka³lo³su² tã³nxa² he³hen³ka³lo³su² tã³nxa² ã³ten³te²a²
yū²nxa³lho³li¹. Hi³sa³ka³txa² wi¹lū³kax3su² tã³nxa² yen³kxai²na² mar³fim1ka³-
txa² we³kxe³su² tã³nxa² hi³sa³ka³txa² a³lxi²khai¹nxe³ka³txa² we³kxe³su² tã³nxa²

kwa³thi³la² br³on³se²ka³lo³a² we³kxe³su² ta³nxa² kwa³thi³la² fer²ro³ka³txa² we³-
kxe³su² ta³nxa² tah³lxa³kxa² mar³mo³re²ka³txa² we³kxe³su² ta³nxa² ā³ten³te²a²
yū²nxa³lho³li¹. 13 Wi³lū³ne³lhi³nhe³jau³xai²na² si³na³mo²ma²yau³su² ta³nxa² a³-
mo²ma²yau³su² ta³nxa² wi³lū³jau³su² ta³nxa² mi²ra³jau³su² ta³nxa² in³sē²su²yau³su²
ta³nxa² ā³ten³te²a² yū²nxa³lho³li¹. Yain³txi³su² te²na² vī²yo³yau³su² ta³nxa²
a³se²te²yau³su² ta³nxa² tri²ka³nū³su² wi³khaixlū³xā² ta³nxa² ā³ten³te²a² yū²nxa³-
lho³li¹. Pon¹su² ta³nxa² o³ve²a² ta³nxa² ka³va³la² ta³nxa² hi³ye³ka³lo³a² ka³va³la²
ū³si³kūh³nha³ka³lo³su² ta³nxa² ā³ten³te²a² yū²nxa³lho³li¹. A²nū²a² kwa²wa³ka³-
li³lo³te²su² ta³nxa² a²nū²a² ka³te³na³hin¹te²su² ta³nxa² ā³ten³te²a² yū²nxa³lho³li¹.
Txa²wā³yen³kxa² i²li³ju³ta² ā³ten³sain¹te²nāu³xā² yū²nxa³lho³li¹, wa³ka³li³yu³-
ta² yū²nxa³ha²kxai³lu¹. 14 Nxe³ha²kxai³ wxāi³na² Ba³bi³lo²na²thi³nān¹tū³ka³txi³
i³nxai²na² wa³ko³nīn¹kxa²yo³su² tī¹lxi²hxa³n³kxi¹nx2ti³na³li¹. Te²yā³nxe³sxā³ yen³-
kxa² wi³khai¹nxe³kxa² a³lxi²khai¹nxe³kxa² nxe³sxā³ tī¹lxi²hxa³n³kxi¹nx2ti³na³li¹.
Nxe³sxā³ a²nū²a² i²li³te²la³ hxi²kan¹txi³ a³tin²nxa³lho³li¹, kāin² ā³ten³kan²ti³nu¹.

15 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² yen³kxa² a²wa³kxēn³txi³nāu³xā² sa²kxai³lu² Ba³-
bi³lo²na²thi³na² ā³wih¹sxā³ yxau³sxā³ yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹ai¹nha²kxai³
a²kxā³nxa² yen³kxi³nha²khai¹xain¹na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ hī¹na² u²lxi³ ā³-
waix³sxā³ ten³sa²tā³ain¹tu¹wi¹. Khāuh³lxa³thin¹ju³ta² o²lai¹nha²kxai³
i³āin²ta³kxi²nha¹nsxā³ nān³tain¹tu¹wi¹.

16 Nān³tain¹te³ān¹jau³kxai³lu¹: “Khāuh³lxa³thin¹khai¹nx2na³li¹.
Ba³bi³lo²na²thi³nān¹tū³ka³txa² ka³lxa¹khai¹xain¹tū³ka³txa² khāuh³lxa³thin¹-
khai¹nx2na³li¹. A²kxā³nxi¹nai³tā² wā²la² wi³ka³lo³a² so¹lxi³ līn²yo²ka³lo³su²
ta³nxa² wi³win³ka³lo³su² ta³nxa² he³hen³ka³lo³su² ta³nxa² nxe³ka³lo³a² so¹lxi³
ū³whih²kxi²nha²xai³hxai²na²hē³li¹. Txah³lxa³kxa² wi³ki³a² so¹lxi³ ou²ro²ki³-
sa² ta³nxa² a³lxi²ki³su² ta³nxa² pe²ro³la³ki³su² ta³nxa² nxe³te²he³la³kai²na²
so¹lxi³ wā²la² ū³kū²nha²wxe²xai³hxai²na²hē³li¹.” 17 Yxān¹ta¹ wa³su³txi³ hī¹na¹
yen³kxai²na² hāi¹nxe³ti³xai¹ kho³nhan³kxi²na³li¹. Jā¹nxe³ju³ta² i³ye³na² hi³ye³-
ka³lo³a² ai³te²nū³ka³txa² na³vi²o²tē³na² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹ki³kxa² yen³kxa²
so¹te²na² a²wa³kxēn³te³nāu³sxu² kwa²ā³wih¹sxā³ ai³te³nāu³sxu² a²yo²ha³kxa¹
tē¹nai²li² i³hau³kot³sxā³ wa³ko³nain¹te²nāu³su² nxe³sxā³ tū¹ka³txai²na² a²yo²-
ha³kxa¹ yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹ki³ju³ta² ne³ki³so³nha²kxai³ u²lxi³ ā³waix³sxā³
ten³sa²tā³ain¹na³li¹. 18 Ten³sa²tā³ain¹tāu³a² yen³kxai²na² i³hxa³n³kxa² a²wha³-
lxin¹ti³su² i²ain¹tu¹wi¹. I²ain¹ti³ān¹jau³kxai³lu¹, i³nān³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
“Thi¹nai²na² kāin²khai¹nxe³thi³na² yā¹nxe³thi³na² yū²nxa³wi¹.” Nxe³ain¹tu¹wi¹.

19 Jā¹nxe³sxā³ kxi³nū³xā² hxi²tē³nha²sxā³ ā³na¹sxā³ ā³ne³ha³nāu²txi¹-
nhain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ i³āin²ta³kxi²sxā³ nān³tain¹tu¹wi¹. Nān³tain¹te³nah¹lxi¹:
“Khāuh³lxa³thin¹khai¹nx2na³li¹. Sxi²je³nai²na² kāin²khai¹nxe³thi³nai²-
nān¹tū³ka³txa² khāuh³lxa³thin¹khai¹nx2na³li¹. Nxe³thi³nān¹tū³ka³txai²na²
na³vi²o²tē³na² yū³ain¹te²nāu³xā² yen³kxi³si¹hain¹na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ wa³su³txi³
hī¹na¹ yen³kxai²na² kho³nhan³kxain¹na³li¹.” Nxe³ain¹tu¹wi¹.

20 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹thi³nān¹tū³ka³txe² i³nxai²na² thi¹nai²li² kho³nhan³kxi²-
ha²kxai³ i³ka³lxi³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. A²nū²ai²na² Je³su²jah³lai²na² wān³txa²

yx^{o2}i²yah³lxin¹te² i³nxai²na² i³ka³lxi³kxi²nhã¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² kaix¹so¹-
tũ³ka³txi³sin¹te² i³nxai²na² i³ka³lxi³kxi²nhã¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
i³hen³txi²te²nãu³ i³nxai²na² i³ka³lxi³kxi²nhã¹nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hẽ³li¹. Txa²-
wã¹sũ³na² hi²sen³su² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²nyhain¹na³li¹, thi¹nai²nãn¹tũ³ka³txa²su¹.
Nxe³sxã³ a³wa²su¹kxi¹nx2ti³na³li¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³na²hẽ³la².

21 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² nũ³kxũn³khaix¹ljah¹la² sa²kxai³lu² txah³lxa³kxa²
kãin²ka³txa² wxa²so¹na²hẽ³la². Tri²ka²nũ³xa² ũ³hũ³ki²ti³ hũ³ka³txa² wxa²so¹na²-
hẽ³la². Wxa²so¹nũ²la² i³ye³na² wxa²sa²tã³nũ¹na²hẽ³la². Wxa²sa²tã³nũ¹te³nah¹lxi¹:

—~Txah³lxa³kxai²li² i³ye³na² wxa²sa²tã³nũ¹a¹ti²ti¹. Nxe³ha²kxai³ Ba³-
bi³lo²na²thi³na² kãin²khai¹nxe³thi³na² nxe³kxi³hũ³sxã³ nũ³kxũn³txi³
sa²tã³ain¹tu¹wi¹. Sa²tã³ain¹kxai²nãn²tu³ nxe³hi¹nãn¹te²tu³ a²ha³lo²a² sxa³je³na¹
ti¹hxan³tu¹wi¹. 22 Thi³nãu³ai²na² a²nũ²a² hai³nain¹ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹.
Vi³o³lãu²hũ³tẽ³na² hai³nai¹nxa³ha²kxai³ wãn³txa² hain³te²su² te²a² hai³-
nai¹nxa³ha²kxai³ wã²lhũ³ka³txa² hai³nai¹nxa³ha²kxai³ trũ³be²ta²ka³txa²
hai³nai¹nxa³ha²kxai³ nxe²nxa³lho³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² hxi²khe¹txi³
yen³kxa² wxa²no²la³kxi²te²la³ yũ²nxa³lho³li¹. Tri²ka²ki³a² ũh³nxũ³ju³ta² o²la³-
kxai¹nxa³lho³li¹. 23 Lã³pi³ãu²tẽ³na² sa²kxai³lu² hai³txi³ sa²kxi³x3tain¹nxa³lho³li¹.
A²nũ²a² kwẽn¹tai²na¹ so¹nyhain¹te²na² sa²kxai³lu² ka³lih³kxi²yhain¹jau³su²
ain³kxi²nyhai¹nxa³lho³li¹. A²kxã³nxa² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹ain¹tũ³ka³txa²
thi¹nai²na² yxau²xai³lain¹tũ³ka³txa² hxi²kan¹khai¹nxe³tũ³ka³txi³su² na²hẽ³li¹.
Thi¹nai²na² a²wã³nxĩn¹ju³ta² tih³nxa³la² a³nãn³khai¹xain¹na³hẽ³li¹. Nxi¹nha²-
kxai³ yuh³xan¹tũ³ka³txi³nau³xa² i³ki³ha¹kxi²nyhain¹na²hẽ³li¹.

24 Nxe³kxa³yu³su² thi¹nãu³ai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³-
hen³txi³te²nãu³xa² i³ya²lu¹kxain¹te²na² i³ha¹txi²ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na²
wãn³txa² yxo²i²tũ³ka³txe²nãu³xa² i³ya²lu¹kxain¹te²na² i³ha¹txi²ha²kxai³
a²nũ²a² i²li³te²na² i³ya²lu¹kxain¹te²na² i³ha¹txi²ha²kxai³ sxi²jen³nãu³a²
nxe³na²hẽ³li¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³na²hẽ³la².

19 1 Nxa²ha¹te¹ hain³txa² yau³ã³xa² hain³jau³xa² ain³kxi²na¹hẽ³la².
Oh³xan¹thi³na² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ i³hai³nain¹jau³hũ³nxe² ain³-
kxi²na¹hẽ³la². Ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³jah¹la² kãin²khaix¹lx2na³li¹. Txa²wã¹ko³nxe³-
ti³ kã³ki³ju³ta² sa²wa²su¹tẽ³jah¹lai²la¹wi¹. Wxi²kin³ti³ton³khaix¹ljah¹lai²la¹wi¹.
Nũ³kxũn³ju³ta² Si³yxau³ka³jah¹lai²la¹wi¹. Ju¹ta² kã³ju³ta²na² a²ya³la³lha²ti³hi¹-
ki³kxai²nãn²tu³ wain³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ sa²nãn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. 2 A²nũ²a²
kã³ain¹ju³ta² i²ain¹ka³tu³ wi¹lhin¹tũ³ka³txi³su² ta³nxa² ko³nxe³thin¹tũ³ka³txi³su²
ta³nxa² i³yĩ¹li²hain¹ju³ta² wain³na³li¹. Ba³bi³lo²na²thi³nãn¹tũ³ka³txai²na² ko³-
nxe³thin¹khai¹nxe³tũ³ka³txai²na² yuh³xan¹tũ³ka³txi³nãu³xai²na² a²yxoh³kxa¹
ko³nxe³thin¹sxã³ o²la³kxi²si¹yhain¹ta¹ka³lxa² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²na²hẽ³li¹. Txa²wã¹-
sũ³na² sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ta²nxũ¹ka³txai²na² hxi²ka² sun²tã¹kxain¹na²hẽ³li¹.
Nxe³kxain¹kxa² yo³ha² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²sxã³ i³wai¹txi²na²hẽ³li¹. Nxe³ain¹na²hẽ³la².

3 Nxa²ha¹te¹ te²yã¹nxe² e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Thī¹nai²na² Ba³bi³-
lo²na²thī³nai²na² wān³txa²hxa³nyain¹nīn²tai¹. Hai³txi³ āh¹lxi³sxā³
āh¹we²txai¹nxa³lho³li¹. Nxe³na²hē³la².

4Nxe³nūn³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² hxi²kan¹te²nāu³xa² 24 nxe³tū³ka³txi³nāu³xa²
ka³yxuh³hū³jah¹la² wi¹lhin¹te²nāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ nxe³te²nāu³xai²na² nxain¹sxā³
ā³ka³ti³wxe³ain¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² ā³wxe³ka³lo³a²
ā³wxe³sxā³ yxau³ain¹jah¹la² sa²nēn¹kxain¹na²hē³la². Sa²nēn¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wain³sīn¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ain¹na²hē³la².

O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la² txu¹ha² so¹nyhu¹ya³jau³su²

5Nxe³nxa²ha¹te¹ wān³txa² Txa²wā¹sū³na² ā³wxe³ka³lo³nāu³ai²nān¹jau³-
xa² ain³kxi²na¹hē³la². Ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxin¹te² i³nxai²na² nxe³jah³-
lxi³sa²lxi¹. Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Kāi²nxa³te² i³nxai²na²
kāi²lxi³te² i³nxai²na² a²yo²ha³kxa¹ sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³na²hē³la².

6Nxe³nū³nxa²ha¹te¹ wān³txa² yau³xā³xa² ain³kxi²na¹hē³la². A²nū²a² ka³-
lxa¹te²a² e³lxi²jau³hū³na²hē³la². Ka³wā³lxa² en³txi³jut3sū³na²hē³la². Kāin²
i³wa³tu³ka³nxe³jut3sū³nxe² e³jau³su² na²hē³la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³jah¹-
lai²na² nū³kxūn³ju³ta² Si³yxau³ka³jah¹lai²na² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tāu³lot3ju³ta²
hī¹na² yū³tu¹wi¹. 7I³ka³lxi³yha³sah¹lxi³wxi¹. Sa²nēn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. O³ve²a²
Wēn³sū³jah¹la² Je³su²jah³la² ā³si³tē³sxā³ yo²i²tū³ka³txai²na² a²sxe³xa² so¹ju³ta²
yā¹nx2na³li¹. Txu¹ha² so¹kxai²nān²tu³ a²in³txa² ā³si³tē³sxā³ yxau³xai³ya³te²ju²-
hē³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³sxā³ Je³su²jah³la² ā³si³tē³sxā³ yo²i²tū³ka³txai²na²
Je³su²jah³lan¹ta² a²yen³nāu³a¹ yxau³xai³lha²te³ain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³tai²na² hī¹na²
yū³tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la². 8Nxe³ka³tu³ wā²la² wi¹ka³lo³a² līn²yo²ka³lo³a², hān³-
ka³lo³a² ū³hū¹ain¹na²hē³la². A²nxe³ka³lo³a² wā²la² līn²yo²ka³lo³a² wi¹ka³lo³ai²na²
sa²kxai³lu² a²nū²a² wi¹lhin¹te²na² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²te²na² wain³-
txi³ kāi³ju³ta² yā¹nxe² a²si³yxau³tāu³la²na³la².

9Nxe³nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² e³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Hī¹na² ū³wha²li¹txa²hē³li¹. O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² yain³txa²
yain³kxi²nyhain¹ju³ta³nū³a² yau³son³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ā³yān³sa²ki³-
nū²kxain¹tū³ka³txa² yain³txa² yxain³kxi²nyhain¹te²nāu³nū³a² a²kxā³nxa²
i³hen³txi³yhain¹na²hē³li¹. Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² tū¹ka³txain²txi³ wi¹lhau³-
ko³tū¹nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la². Nxe³nū²la² āh¹ i³ye³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Jau¹xai²na² Txa²wā¹sū³na² ya²la³tū³jau³xai²la¹wi¹. Nxe³sa³na²hē³la².

10Nxe³sa³nxa²ha¹te¹ ā³ka³ti³wxe³sxā³ sa²nēn¹kxi²na¹tū¹xā¹. Na¹ta¹
i³ye³kxi²sa²te³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³txa³hē¹li¹. Sa²nēn¹kxi²sa²txa³hē¹li¹. Wxāi²yā¹nxū³na¹wi¹. Je³su²jah³-
lai²na² wān³txa² sa²yo²we¹jah¹lxin¹kxa² yā¹nxūn³na¹wi¹. Nxe³kxi³sa²kxai³
Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ sa²nēn¹kxi¹sē¹li¹. A²nxēn¹jau³xai²li² Je³su²jah³lai²na²

wān³txain²txi³ a²hāixl¹jau³xain²txi³ Sū³na² wān³txa² ī³hen³txain¹tū³ka³txai²-
na² wān³txain²txi³ a²hāixl¹jau³xain²txi³na²li¹. Nxe³sa³na²hē³la².

Ka²va¹la² hān³te²a² ka³ti³yau³kxi²jah¹la² i³yau¹ū³jau³su²

11 Nxa²ha¹te¹ oh³sī³na² sa²yo²xo²hai¹kxi²na²hē³la². A²nxe³tāu³a² ka²va¹-
la² hān³te²a² i²a¹hē³la². In³txa² ka³ti³yau³kxi²jah¹lai¹na² sa²kxai³lu² a²ī³lxa²sa¹,
yo²ī²nyhain¹jah¹lo²su¹ nxe³ha²kxai³ Ya²la³tū³jah¹lo²su¹ nxe³ha²kxai³ a²nxe³jau³-
su² ī³lxi¹nha²na²hē³la². Nxe³sxā³ ko³nxe³tī³ kái³te²nū³ka³txa² wain³kxa²tī³sxā³
ko³nxe³tī³ i³yī¹lain¹sxā³ ā³nhai¹nha²kxi²jah¹lai¹la¹wa². 12 A²ye³ki³ki³a² sa²kxai³-
lu² ha³nxe²a² i³kxa²ya¹nx2na³la². A²ne³kai²na² sa²kxai³lu² ne³hē¹nha²ka³lo³a²
sa²kxai³lu² ka³lo³ka³lxa¹txi³ ū³nhe³hē¹nha²na²hē³la². A²ī³lxa² sa²kxai³lu² ū³wha²-
li¹la³kxi²nha²na²hē³la². A²nxe³te²a² a²ī³lxa² sa²kxai³lu² a²nū²a² ā³xa² hxi²kan¹txi³
ī³yī¹lin²nxā³hē³la². Yxān¹ta¹ jah¹la² so¹lxi³ a²ī³lxa² i³yī¹li²nū¹sa³na²hē³la². 13 Wā²la²
wi²kxi²nha²ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu² a²tī³ha²yau³xa² ū³hū¹kxa²sa²sai¹xi²ka³lo³ai²-
la¹wa². A²ī³lxi³khai³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txi³su¹. Nxe³na²hē³la².
14 Nxe³nū²la² oh³xan¹tū³ka³txa² nū³kxūn³tū³ka³txa² ā³si¹tē³kxain¹na²hē³la².
Nxe³tū³ka³txa² yo²ha³kxa¹ wā²la² hān³ka³lo³a² wi¹khai¹nxe³ka³lo³a² līn²yo²-
ka³lo³a² ū³whi²kxi²nha²xain³tain¹na²hē³la². A²nxe³tū³ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹
ka²va¹la² hān³te²a² ā³ka³ti³yau³kxa²xain³tain¹na²hē³la². 15 A²nxe³jah¹lai²na²
a²yo²a² yū¹la² txo¹txa³wxi²a² i³yo²sai¹nha²na²hē³la². A²nxe³ta³wxi²a² tē³sxā³
ko³nxe³tī³ kái³tū³ka³txi³nāu³xa² ā³nhai¹nha³kxain¹na²hē³la². Kwa³thi³la³ka³txa²
hxi²tē³nha²ki³kxai²nān²tū³ nū³kxūn³txi³ wa³ka³ti³lo³te²la³ hī³ki³tā³la². Nxe³kxa²
ya¹nxe³kxe³hū³nxe² jah¹la² hi²sen³kxai³lu² ko³nxe³thin¹tū³ka³txai²li² nū³kxūn³txi³
ā³nhai¹nha³kxain¹na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³ka³jah¹lai²na² nū³kxūn³ju³-
ta² Si³yxau³jah¹lai²na² i³an³ta³kxain¹ju³tan¹te²ka³ya³lhu² ko³nxe³tī³ kái³tū³ka³txa²
nū³kxūn³txi³ i³wai¹tain¹na²hē³la². 16 A²nxe³jah¹lai²na² a²ī³lxa² ū³wha²li¹la³-
kxi²nha²na²hē³la². A²wā²lai²na² ū³wha²li¹la³kxi²nha²ha²kxai³ a²nxe³kxai²na²
nxe³wha²li¹la³kxi²nha²ha²kxai³ nxe³nha²na²hē³la². Ū³wha²li¹la³kxi²nha²jau³xa²sa¹:
A²nū²a² nū³ka³txa² i³kwa³na³tū³ka³txai²na² a²hxi²kan¹khaixl¹te² Si³yxau³jah¹lai²la¹-
wi¹. Hxi²kan¹te²nāu³xai²na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³na²hē³la².

17 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ā³xa² i²a¹hē³la². U³je³na³ka² ka³la³sxā³
ne³ka³la³kxa² yxau³kxi²na²hē³la². Nxe³sxā³ i³kaixl¹sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹,
ai³ka³nāu³xa² oh³sī³na² ā³ni³nain¹te²nāu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxā³sxā³ ā³yā³sa²kxi³nū²kxi¹jxah³lxi³hē¹le¹. Txa²wā¹sū³na² ū³hyaitl¹txa²-
lxi³ju³ta² yū³tu¹we¹. 18 Yuh³xan¹tū³ka³txi³nāu³xa² i³so¹jī²yah³lxin¹tu¹we¹.
A²nū²a² i³kwa³na³kxi²nyhain¹tū³ka³txi³nāu³xa² i³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³
nū³kxūn³tū³ka³txi³nāu³xa² a²hxi²kan¹te²nāu³xa² i³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³
a²nū³kxūn³tū³ka³txi³nāu³xa² i³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³ ka²va¹la² i³so¹jī²yah³-
lxi¹nha²kxai³ ka²va¹la² ka³ti³yau³kxi²tū³ka³txi³nāu³xa² i³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³
a²nū²a² ā³wa²sutl¹sxā³ yxau³tū³ka³txi³nāu³xa² i³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³
kwa²wa³ka³li³lo³tū³ka³txi³nāu³xa² i³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nū²a² kāin²-

tū³ka³txi³nāu³xa² ī³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nū²a² kã²nxa³tū³ka³txi³nāu³xa² ī³so¹jī²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³ain¹yah³lxin¹tu¹we¹. Nxēn³tain¹na²hē³la².

19 Nxe³nxa²ha¹te¹ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaix¹jah¹la² ī³ye³na² wxa²li³jah¹la² ī²a¹hē³la². A²nxe³jah¹lai²kxai³ yuh³xan¹ta²nū³ka³txa² ī³-kwa³na³kxain¹te²nāu³xa² ā³nū²kxi²ha²kxai³ a²nū³kxūn³nain¹tū³ka³txa² ā³nū²kxi²ha²kxai³ nxe³na²hē³la². Nxe³nū²la² in³txa² ka²va¹la² hān³te²a² ka³ti³yau³kxi²jah¹lai²na² a²nū³kxūn³tū³ka³txai²na² nxe³sxā³ ā³nhe¹lxin³-tain¹na²hē³la². 20 Ā³nhe¹lxin³tain¹te³na¹ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaix¹jah¹la² ī³ye³na² wxa²li³jah¹la² so¹ain¹na²hē³la². Jah¹lai²na² so¹ai¹nha²kxai³ ka³yxuh³hū³jah¹la² ā³jah¹la² ko³nxe³sxā³ ā³ke³tū¹ain¹jah¹lai¹ta³lxi³ wā³-nxin¹sxā³ o²la³kxi²yain¹to³jah¹lai¹txa³lxi³ a²ye³ha³na³kxa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²li¹la³kxain¹sxā³ ī³ki³ha¹kxain¹jah¹lai¹txa³lxi³ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaix¹jah¹lai²na² yāu³ka³txa² kwa³thi³la² we¹tain¹te²a² sa²nēn¹kxi²-si¹hain¹jah¹lai¹ta³lxi³ so¹ha²kxai³ nxe³sxā³ ka³yxuh³xa² ha¹lon³txi³te²na² ka³ten³ti³ so¹ain¹ka³tū³ ī³ye³nai²na² ha³nxe²a² ī³je³nai²na² ā³na¹sxā³ ā³-nū¹lain¹na²hē³la². A²nxe³je³na² ē³syo²fre²je³na² ī³hxa³nxa³je³nai²la¹wa². 21 Nxe³nūn³nū²la² ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaix¹te²na² sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ka²va¹la² ka³ti³yau³kxi²jah¹la² hi²sen³kxai³lu² yū¹lxa² ī³yxo²sai¹nha²jah¹-lai¹ta³lxi³ yū¹lxai¹ta³lxi³ tē³sxā³ ī³sun²tā²ya²lut¹ta³lxi³yhain¹na²hē³la². A²nxe³te²su² ai³kxa²nāu³xai²li² so¹jī²ai¹nha²kxai³ wxi²sū¹nain¹na²hē³la².

Ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³khaix¹te²a² sa²ta³kxi²jau³su²

20 1 Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² wxa²ka³nxa² wxā³na²hē³la². Yuh³-xa² kxi³nxē¹na² u¹tē³na² ūh³yxo²than²kxi²ki³ka³txa² so¹sxā³ hxi²tē³nha²sxā³ wxā³ha²kxai³ kwa³thi³līh³na² so¹sxā³ hxi²tē³nha²sxā³ wxā³ha²kxai³ nxe³na²hē³la². 2 Nxe³nū²la² ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³jah¹la² nū³kxūn³txi³ tai³kxi²so¹na²hē³la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txih³hū³-sxā³ ko³jah¹lai¹ta³lxi²na³la². Ti³a²bo³jah¹lo²su² ha²kxai³ Sa³ta³na²jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹lai¹ta³lxi²na³la². Ā¹jah¹la² nū³kxūn³txi³ so¹nū²la² kwa³-thi³līh³na² tē³sxā³ sa²ta³kxi²na²hē³la². Kwē³kxa² ko³ka³lxa¹txi³ 1.000 nxe² kwē³kon³sxā³ tai³kxi²wxe²xai³lain¹na²hē³la². 3 Ain¹nū²la² yuh³xa² kxi³-nxē¹na² u¹tē¹na² so¹sxā³ ā³na¹sxā³ ā³wi¹hain¹na²hē³la². So¹sxā³ ā³na¹sxā³ ā³wi¹hain¹nū²la² sa²ne³ti¹kxain¹nū²la² ūh³yxo²wi¹kxain¹na²hē³la². Nxe³-ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ yuh³xan¹tū³ka³txa² ī³ki³ha¹kxain¹ju³ta² yū²nxa³wa², kwē³kxa² yxo²ha³kxa¹ ū³ti¹kxa² wxe²xai³lai¹nha²kxai³la². Yxān¹ta¹ ye³ha¹-la² so¹lxī³ sa²ta²la³kxi²sā³ain¹sān²tu¹wa².

4 Nxa²ha¹te¹ yu³tā³xa² ī²a¹hē³la². Ī²a¹ju³ta²sa¹. Ā³wxe³ka³lo³a² hxi²kan¹-khaix¹te²na² ā³wxe³ka³lo³a² ka³lo³ka³lxa¹txi³ ī²a¹hē³la². Nxe³ka³lo³ai²li² a²nū²a² ā³wxe²xai³lain¹na²hē³la². A²nxe³tū³ka³txai²na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ī³hxi²kat¹ti³hi¹tēn³tain¹na²hē³la². Ko³nxe³ti³ kã³te²nāu³xa² ko³nxe³ti³ ī³yī¹-lain¹sxā³ ī³wai¹tain¹ju³ta² ī³hxi²kat¹ti³hi¹tēn³tain¹na²hē³la². Nxe³nūn³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² nū³ka³txa² ī²lxin³tai¹na¹hē³la². A²nxe³tū³ka³txai²na² a²kxā³nxa¹ ko³-

nxe³thin¹tū³ka³txa² hi²sen³su² sun²tā¹ain¹na²hē³la². Ū³nhe³yon³tā¹lain¹sxā³
 sun²tā¹ain¹na²hē³la². Nxe³sxā³ ū³nhe³yon³tā¹lain¹tū³ka³txain²txi³ a²kxā³-
 nhxi¹na² wi¹lhin¹sxā³ yxau²hoh³lxin³tain¹na²hē³la². Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
 i³hen³txai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹tēn³tai¹nha²kxai³
 nxēn³tain¹na²hē³la². Hai³txi³ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³jah¹la² i³ye³na² wxa²li³-
 jah¹la² sa²nēn³kxai¹nxa³ha²kxai³ ka³yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³jah¹la² a²yāu³ka³txa²
 kwa³thi³la² we¹tain¹jah¹la² sa²nēn³kxai¹nxa³ha²kxai³ nxēn³tain¹na²hē³la². Ka³-
 yxuh³hū³jah¹la² ko³nxe³jah¹la² i³ye³na² wxa²li³jah¹la² a²i³lxa² ū³ta³ka² sai¹sxā³
 ū³hxi²wha²li¹nhai¹nxa³ha²kxai³ a²ye³ha³na³kxa² ū³ta³ka² sai¹sxā³ ū³yhe³wha²-
 li¹nhai¹nxa³ha²kxai³ nxe³ain¹na²hē³la². Nxe³ain¹tū³ka³txi³sa²ha²kxai³ kxān¹su²
 sun²tā¹yhain¹kxan²ti³nū¹ ka³tēn³su² i³sa²yxau³xi²ti³hi¹nyhain¹to³nha²na²-
 hē³la². Nxēn³tain¹ka³tū³ Kris2tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau²xai¹lai¹nha²kxai³
 ha³lo²an¹tū³ka³txai²na² whāi²na¹ i³hxi²kan¹txi³lot3sxā³ yxau²xai¹lin³tain¹na²-
 hē³la². Kwē³kxa² ko³ka³lxa¹txi³ 1.000 nxe² kwē³ko³nxe² i³hxi²kan¹txi³lot3sxā³
 yxau²xai¹lin³tain¹na²hē³la². Nxe³tū³ka³txai²na² txā² ka³tēn³su² i³sa²yxau³xi²tū³-
 ka³txi³sain¹na²hē³la². Nxe³nxa²ha¹te¹ ā³ta³lo³hē³tū³sxā³ nū³ka³txi³ ā³xa² ka³tēn³su²
 i³sa²yxau³xin²tain¹nūn³tu¹wa². 5Nxe³nū³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ya³lu²nūn³tū³ka³txa²
 āh¹ wā³kon³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² kwē³kxa² 1.000 nxe² kwē³kon³kxan²ti³-
 nū¹ āh¹ya³lu²sxa²xain³tain¹na²hē³la². 6Nxe³nūn³nxa²ha¹te¹ a²wi¹lhī¹na² ka³tēn³su²
 i³sa²yxau³xi²tū³ka³txa² wi¹lxon³kxi²ti³hi¹tai¹nha²kxai³ wi¹lhin¹ti³hi¹tai¹nha²kxai³
 nxe³tū³ka³txi³sain¹na³la². Hai³txi³ ya²lu¹ju³ta³nū³su² yū³ai¹nxa³lho³la². Hāi¹nxe³-
 sxā³ Txa²wā¹sū³na² i³ye³ū¹hain¹tū³ka³txi³su² ha²kxai³ Je³su² Kris2tu³jah¹lai²na²
 i³ye³ū¹hain¹tū³ka³txi³su² ha²kxai³ nxe³ti³hi¹tēn³tain¹tu¹wa². Nxe³sxā³ ha³lo²an¹tū³-
 ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ i³hxi²ka¹ti³lot3sxā³ yxau²xai¹lin³tain¹tu¹wa². 1.000 nxe²
 kwē³kon³kxa²ha³ta³nxān²txi³nū¹ i³hxi²ka¹ti³lot3sxā³ yxau²xai¹lin³tain¹tu¹wa².

Sa³ta³na²jah¹la² ā³na¹ain¹jau³su²

7Nxe³nxa²ha¹te¹ 1.000 nxe² kwē³kxa² hxa³nū²la² Sa³ta³na²jah¹la² sa²-
 ta²la³kxi²sxā³ ā³na¹ain¹tu¹wa². 8Ai¹nha²kxai³ Sa³ta³na²jah¹la² hi²sen³su²
 yuh³xan¹ko³xai²nān¹tū³ka³txai²na² whāi²na¹ āh¹ i³ki³ha¹kxa²ain¹to³tu¹wa².
 U³je³na² kan³ko³nāu³a² i³ki³ha¹kxi²ha²kxai³ u³je³na² a³li³xi²ko³nāu³a² i³ki³ha¹-
 kxi²ha²kxai³ a²wi¹ne³tāu³an¹ko³nāu³a² i³ki³ha¹kxi²ha²kxai³ a²wā³tan¹ko³nāu³a²
 i³ki³ha¹kxi²ha²kxai³ nxēn³tain¹tu¹wa². Ko²ke³ nū³ka³txa² i³ki³ha¹kxi²ha²kxai³
 Ma³ko²ke² nū³ka³txa² i³ki³ha¹kxi²ha²kxai³ nxēn³tain¹tu¹wa². Nxēn³txain¹-
 nū²la² ā³nhe¹lxī³yain¹si¹jau³su² i³sa²kxi³nū²kxain¹tu¹wa². A²nxe³tū³ka³txa²
 ka³lxa¹khai¹nxēn³tain¹tu¹wa². Ka³yā³la³nū³a² ki³ka³lxa¹khai¹l²te²jai¹ti²tu³wa².
 Jā¹nxe³jut3sū³nxe² a²nū²a² ka³lxa¹khai¹nxēn³tain¹tu¹wa².

9Nxain¹nū²la² ha³lo²a² yuh³xan¹ko³xa² a²yān³sa²kxi³nū²kxain¹nū²la²
 Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yo²i²te²nāu³xa² ā³sa²ki³hain³kxi² a²sxi²je³na²
 ā³sa²ki³hain³kxi² nxain¹tu¹wa². Nxain¹sxā³:

—~Sun²tā¹hxa³tain¹ki³tu¹xā¹. Ain¹jau³su² nxain¹ta¹ oh³xan¹ta² ha³nxe²a²
 a³ka³nxi²xi²sxā³ i³hxa³tain¹tu¹wa². 10I³hxa³txain¹ka³tū³ A²ta³jah¹la² Ti³a²bo³-

jah¹la² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ā³ke³tũ¹ain¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² so¹nũ²la² i³ye³na² ha³nxe²a² i³je³na² ē³syo²fre²nũ³nxa² i³je³na² ā³nũ¹hain¹tu¹wa². A²nxe³je³nai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³hũ³jah¹la² ko³jah¹la² i³ye³na² wxa²li³jah¹la² ka³yxuh³hũ³jah¹la² ko³nxe³sxā³ ā³ke³tũ¹hain¹jah¹lai²na² nxe³sxā³ a²kxā³nxa¹ ā³nũ¹ain¹na²hē³la². A²nxe³je³na¹ a²ta³jah¹lai²li² so¹sxā³ ā³nũ¹ain¹nũn³tu¹wa². Nxain¹ka³tu³ khāuh³lxa³txain¹ju³ta² so¹lxi³ yũ³ain¹tu¹wa². Khāuh³lxa³txain¹ju³ta² ne³ki³so¹nxa³lho³la².

A²nũ²a² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹lain¹sxā³ i³wai¹tēn³tain¹jau³su²

¹¹Nxa²ha¹te¹ Ā³wxe³ka³lo³a² hxi²kan¹ta²si³yxau³ka³jah¹la² ā³wxe³ka³lo³a² hān³ka³lo³a² o²khaix¹lne³ka³lo³a² i²a¹hē³la². A²nxe³ka³lo³a² yxau³jah¹la² i²a¹hē³la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² o²lha²ti³ye²ha²kxai³ oh³xan¹ko³xa² whāi²na¹ yuh³xan¹ko³xa² whāi²na¹ ti¹hxn³na²hē³la². A²nũ²a² yuh³lxain¹kxai²nān²tu³ ā³nih³sa³ti¹ain¹te²ju²hē³la². Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hũ³nxe² ko¹xai²li² whāi²na¹ ti¹hxn³na²hē³la². ¹²Nxe³nũn³nũ²la², a²nũ²a²nāu³xa² ya³lu²te²nāu³xa² a²yxo²ha³kxa¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹ka³tu³ wxā³si¹hain¹na²hē³la². Kāin²te²su² ta³nxa²kāi²nxa³te²su² ta³nxa² nxe³ti³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ wxā³si¹hain¹na²hē³la². A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² ā³wxe³ka³lo³ai²na² ā³ti³ain¹na²hē³la². Ā³ti³ain¹nũ²la² ha³teh³nxā³nxāu³xa² nxā³ka³lxa¹txi³ li²vro³txā³nxa² sa²yxo²hai¹lain¹na²hē³la². Sa²yxo²hai¹lain¹ka³tu³ tũ¹ka³txai²na² whāi²na¹ ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ka² yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹lin¹tain¹na²hē³la². Nxēn³tain¹nũ²la² ha³teh³nxā³nxa² nxā³nxā³xa² ka³ten³su² ti³hi¹tē³txā³nxa² sa²hai¹lain¹na²hē³la². Kxā³nxu¹tai²na² a²nũ²a² a²i³lxa² ũ³wha²li¹lye²nxa³kxe³su² nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹lin¹tain¹na²hē³la². ¹³Nxe³te³na¹ i³ye³nai²li² a²nũ²a² i³lo³nx² ya³lun¹ta² hāu¹te²na² wxā³ha²kxai³ ya³lun¹ta² hāi¹kxi²te²na² wxā³ha²kxai³ nxe³ain¹na²hē³la². Nxe³nũ²la² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³ka³jah¹la² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹lin¹tain¹na²hē³la². A²kxā³nxa¹ ko³nxe³ti³ kāi³ain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹lin¹tain¹na²hē³la². ¹⁴Nxe² i³yĩ¹lih²ta³lu²-nain¹nũ²la² ya³lu²ne³ju³ta² sa²so¹sxā³ i³ye³na² ha³nxe²a² i³je³nai²na² ā³na¹sxā³ ā³nũ¹ain¹na²hē³la². Ā³na¹sxā³ ā³nũ¹ain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² hai³txi³ ka³ten³su² we²nx²nxa³lho³la². Hāi¹nxe² ya³lu²sa³ti¹tu¹wa². ¹⁵Jā¹nxe³nũn³sxā³ ha³teh³nxā³-nxa² ka³ten³su² ti³hi¹tē³txā³nxai²na² sa²hai¹ka³tu³ a²nũ²a² i²li²te²a² Txa²wā¹sũ³na² ā³si³tē³kxi²nxa³te²su² te²a² a²i³lxa² yũ³ye²nxa³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nxe³te²su² te²na² sa²so¹sxā³ i³ye³na² ha³nxe²a² i³je³na² ā³na¹sxā³ ā³nũ¹lain¹nũn³tu¹wa².

Txa²wā¹ha³lo²a² txa²wā¹oh³sĩ³na² tah²lxi³ i³yũ¹ljau³su²

21 ¹Nxe³nxa²ha¹te¹ txa²wā¹ha³lo²ai²na² txa²wā¹oh³sĩ³nai²na² txa²-wā¹i³ye³nai²na² yxo²ha³kxa¹ hxn³na²hē³la². Nxe³nũ²la² oh³sĩ³na² tah²sĩ³na² i³yũ¹l¹sa²kxai³ txa²wā¹ha³lo²a² tah²ko³xa² i³yũ¹l¹sa²kxai³ nxe³na²hē³la². Yxān¹ta¹ i³ye³na² kāin²je³na² i³yũ¹txa³hē³la². ²Nxe³ka³tu³sxi²je³na² Je³ru³sa³le²thi³na² tah²hi³na² a³ka³nxa² wxā³na²hē³la². Oh³-xan¹ko³xa² Txa²wā¹sũ³na² ha³lo²a² wxa²li³sxā³ a³ka³nxa² wxā³na²hē³la². A²nxe³thi³na² sa²kxai³lu² wi¹lhau³kot³si¹hain¹na²hē³la². Txu¹ha² in³txi³-te³lhxā³ nxe³ta¹ka³lxu³su² kxai²nān²tu³ wi¹lhau³ko³nha²te²ju²hē³la².

—~Txa²in³txa² ka²li¹txi³na¹tū¹xā¹. Nxe³jau³su² te²ju²hē³la².

Jā¹nxe³jut3sū³nxe² oh³xan¹thi³nāu³a¹ a²ta²hīn³nū³su² wi¹lhau³kot3si¹-hain¹na²hē³la². ³Nxe³ka³tu³ wān³txa² oh³xan¹jau³xa² ī³kaix1jah¹lai²na² e³jau³xa² ain³kxi²na¹hē³la². Ain³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxe¹. Hī¹nai²na² Sū³na² Si³yxau³ka³jah¹lai²na² yxau³-thi³nū³a² a²nū²a² nxū²kwai³ye³la³nāu³a² sxa³tu¹we¹. A²nū²a² nū³ka³txa² yxau³ya³nyhain¹tu¹we¹. Ya³nyhai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sa³wi³-ha³lxi³sain¹tu¹we¹. A²nxū²kwai³ye³la³nāu³a² yxau³ya³nyhain¹tu¹we¹.

⁴Nxe³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ha²ya³kxa² ī³nān³si¹hain¹tu¹we¹. Ya³lu²ain¹-ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ āin²tain¹ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ nā³nain¹ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ khāuh³lxa³txi³nain¹ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ nxain¹tu¹we¹. Ha³lo²a² kxā³nxān¹ju³ta²i³tā² ne³ki³son³sxā³ wa³to³hi²na³le¹. Nxe³na²hē³la².

⁵Nxe³nxā²ha¹te¹ oh³nāu³a² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ā³wxe³ka³lo³a² yxaut3jah¹lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹, ī³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxe¹. A²yen³kxai²na² a²yo²ha³kxa¹ tah²-lxi³wet1si¹ha¹tu¹we¹. Nxe³na²hē³la². Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² ī³ye³kxi²sain¹na²hē³la². ī³ye³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wān³txa² a²nxe³jau³jau¹xai²na² yxo²ī²ki³jau³xai²la¹wi¹. Ya²la³tu³-jau³xai²la¹wi¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ ū³wha²li¹txa²hē³li¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

⁶Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² ī³ye³kxi²sain¹na²hē³la². ī³ye³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²wa²su¹tā³li¹. Txa²na¹xai²na² a²wi¹lhī¹nu¹ta²kxai³ yen³kxa² yū²-nxa³hī¹nu¹ta²kxai³ ka³ten³su² yxau²xai³la¹hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ kxā³nāu³a¹ yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹ hxa³nhī¹na¹ ka³ten³su² yxau²sa²tē³a¹tu¹wi¹. A²wi¹lhī¹-nān¹jah¹lo²sa¹ha²kxai³ ne³ki³san¹jah¹lo²sa¹ha²kxai³ nxe³jah¹lo²sa¹wi¹. A²nū²a² ī²li³te²na² ya³lxu²kxai²nān²tu³ ī³yau³xa² ka³ten³ti³hi¹tē³jau³xa² kwa²ū³-hū¹ai¹na¹tu¹wi¹. A²yo³ha² ten³nxa³lho³li¹. ⁷Nxe³sxā³ a²nū²a² ī²li³te²nān²tu³ ko³nxe³ti³ kāi³ain¹ju³ta² ā³na¹sxā³ ā³ta³lox3ta³wxe³ain¹kxai²nān²tu³ ju¹ta²na² a²yo²ha³kxa¹ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹. Txa²wā¹sū³nu³lo³sa²te²lo³txai¹na¹ha²kxai³ Txa²ki³lhan³to³txai¹na¹ha²kxai³ nxai¹na¹tu¹wi¹. ⁸Yxān¹ta¹ tū³ka³txi³ ā³xai²lē¹. Ko³nxe³ti³ kāi³jah¹lo²su² ha²kxai³ yuh³lxi³jah¹lo²su² ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² yxo²ī²xa³jah¹lo²su² ha²kxai³ Sū³na² yxo²kwīn¹kxi¹ju³ta² o²la³kxi²-jah¹lo²su² ha²kxai³ a²nū²a² su¹lhā³jah¹lo²su² ha²kxai³ txu¹ha² ko³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²jah¹lo²su² ha²kxai³ tih³na³la² a²nū²a² ā³nan³jah¹lo²su² ha²kxai³ a²-yen³kxa² wet1sxā³ tē³sxā³ txa²wā¹sū³nu²sa²ki³lot3ju³ta² yxo²kwain³jah¹lo²su² ha²kxai³ ki³han³ju³ta² e³jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³tū³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ ī³ye³na² ha³nxe²a² i³je³na² ē³syo²fre²nū³hū³sxā³ i³je³na² ā³na¹sxā³ ā³yu¹kxū³-ain¹tu¹wi¹. A²nxain¹ju³ta²li² ne³ki³sot3nxa³lho³li¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

Je³ru³sa³lē²thi³na² tah²lxi³ ī³yūt1jau³su²

⁹Nxa²ha¹te¹ in³txa² oh³xan¹jah¹la² wxā³sxā³ ī³ye³na²hē³la². A²nxe³jah¹-lai²na² sa²kxai³lu² kxā³nhi¹nai³tā² ka³tē³ha² hxi²tē³nha²jah¹lai¹ta³lxi²na³la². A²nxe³tē³na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² ka³tē³na² Si³yxau³jah¹lai²na² ī³xan³-

ta³kxin²txain¹ju³ta² ne³ki¹nha²hē³la². Nxē³nha¹li¹ nxē³nha¹li¹ nxē³nha¹li¹ ka³na³ki² ne³kih¹nha²hē³la². A²nxe³tē³na² nēn³ka³na³ka³nat3sxā³ hxi²tē³-nha²jah¹lai¹ta³lxi³ wxā³sxā³ i³ye³na²hē³la². I³ye³te³nah¹lxi¹:

— ~Ā³wxā³sē¹li¹. O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² a²txu¹ha² so¹ta³ka³lxu³nū³a² wā²nā³ū¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³na²hē³la².

¹⁰Nxe³nū²la² Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² tē³sxā³ hi¹txai³lha³ha²kxai³ wā³la³ka³txa² ki³ka³txa² ka³la³ya³ha¹hē³la². Nxe³ya³sān²nū²la² sxi²je³na² wi¹-lhin¹khaix1thi³na² Je³ru³sa³lē²thi³na² wā²nā³ū¹sa³na²hē³la². A²nxe³thi³nai²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹ko³xa² Txa²wā¹sū³na² yxau³ko³xa² wxa²li³sxā³ a³ka³nxa² wxā³na²hē³la². ¹¹Txa²wā¹sū³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² sa²ha²te¹kxi²na²hē³la². Txah³lxa³ki³a² a³lxi²khaix1nxain¹ki³a² yā¹nxe² sa²ha²te¹kxi²na²hē³la². Jas2pe³ki³-a² ha²lu¹lun¹ka² yā¹nxe³na²hē³la². ¹²A²nxe³thi³nai²na² sa²kxai³lu² sxi²jen³nai²na² ki³tā¹kxi²wa³tī³kxi²nha²ka³txa² ki³khai¹nxe³ha²kxai³ au³khai¹nxe³ha²kxai³ nxe³kat3su² na²hē³la². A²nxe³kxa³txai²li² a²sxih²yo²a² yo²ka³lxa¹na²hē³la². Hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait1so¹xi²sxā³ a²sxih²yo²a² sxih²yo²xih²xai³-na²hē³la². A²nxe³ta³yo²a² sa²kxai³lu² in³txa² oh³xan¹tū³ka³txa² sxih²yo²a² yxau²xai³yah³lxi³na²hē³la². A²nxe³ta³yo²a² sa²kxai³lu² a²tī³lxa² yū²xai³na²-hē³la². I³sa³e²ah³lo²nu¹ta¹na² nū³ka³txi³nāu³xu¹ta¹na² a²ki³lha³lxa²nāu³xa² hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait1so¹xi²nūn³su² nxe³tū³ka³txi³nāu³xu¹ta¹na² a²tī³lxa² ūh³yo²hē²ta²xai³yah³lxi³na²hē³la². ¹³Nxe³nxa²ha¹te¹ u³je³na³ka² a³-li³xi²tāu³ai²na² sa²kxai³lu² sxi²hai¹na² a²yo²a² yo²ha¹li¹ ka³na³ki² yū³ha²kxai³ a²wi¹nē³tāu³a² a²sxih²yo²ai²na² sa²kxai³lu² yo²ha¹li¹ ka³na³ki¹ yū³ha²kxai³ a²wā³tāu³ai²na² a²sxih²yo²ai²na² sa²kxai³lu² yo²ha¹li¹ ka³na³ki¹ yū³ha²-kxai³ u³je³na² kan³tāu³a² a²sxih²yo²ai²na² sa²kxai³lu² yo²ha¹li¹ ka³na³ki¹ yū³ha²kxai³ nxe²xai³yah³lxi³na²hē³la². ¹⁴A²nxe³thi³nai²na² ki³tā¹kxi²wa³tī³kxi²-nha²ka³txai²na² a²si³ka³lah³nāu³a² tah³lxa³ka³txa² a³lxi²khai¹nxe² wi¹khai¹nxe² nxe³ka³txai²na² hxi²ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait1so¹xi²sxā³ tah³lxa³ka³txai²li² ū³si³a³kxain¹nū²hē³la². A²nxe³ka³txai²na² sa²kxai³lu² O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² i³kaix1so¹tū³ka³txu¹ta¹na² a²tī³lxa² i³lxi¹nha²xai³na²hē³la², tah³lxa³ka³txai²na²sa³.

¹⁵Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹la² i³ye³kxi²sa²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² yen³kxa² a²lu²-ju³ta² ū³hau³ko³ta³ka³txa² ou²ro²ki³a² we¹ka³txa² hxi²te³nha²na²hē³la². Sxi²je³na² ū³hau³ko³txi² sxih²yo²a² ū³hau³ko³txi² je¹na² ki³tā¹kxi²wa³tī³kxi²nha²ka³txa² ū³-hau³ko³txi² nxe³te³lhxa³ nxe³na²hē³la². ¹⁶A²nxe³ju³ta² sxi²je³nai²na² a²lu²ju³tain²txi² au³ju³tain²txi² ā³nha³ko³je²na²hē³la². Ū³hau³ko³t3te³nah¹lxi¹, 2.200 ki³lo²me³tro³ nxe² a³lu²khaix1ye²na²hē³la². Nxe³sxā³ a³lu²ju³tain²txi² au³ju³tain²txi² ki³ju³tain²-txi² nxe³ju³tai²na² yo²ha³kxa¹ ā³nha³ko³t3je²na²hē³la². ¹⁷Nxe³ka³tū³ sxi²je³na² ki³tā¹kxi²wa³tī³kxi²nha²ka³txa² ū³hau³ko³tā²hē³la². A²nū²a² ū³hau³ko³nha²ju³ta² 64 me²tros2 nxe³na²hē³la². Oh³xan¹jah¹la² ū³hau³ko³nha²kxa² yā¹nxe²na¹la². ¹⁸Nxe³-nūn³nxa²ha¹te¹ ki³tā¹kxi²wa³tī³kxi²nha²ka³txai²na² sa²kxai³lu² jas2pe³ka³txa² a³lxi²khaix1ka³txa² so¹lxi³ we¹tai¹nūn²ta²wa². A²sxi²tai²na² sa²kxai³lu² ou²ro²-ki³a² so¹lxi³ we¹tai¹nūn²ta²wa². Ni²kē¹na² ha²lu¹lun¹ka² yā¹nxe³yai¹nūn²ta²wa². ¹⁹Tah³lxa³kxai²na² ū³si³a³kxain¹ki³ai²na² sa²kxai³lu² a³lxi²khai¹nxe³ki³a² so¹lxi³

wel¹tain¹nin²ta²wa². A²wil¹hi¹nān¹ta³ki³a² jas²pe³ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² sa³fi²ra³ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² kau³se³to²na²ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² es³me³ra²ta³ki³su² ha²kxai³ 20 ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² sar³to²ni³o²ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² sar²ti³o³ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² kri³so²li³to²ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² be³ri²lo³ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² to³pa²si³o²ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² kri³so²pra³so²ki³su² ha²kxai³ ā³ta³lo³hē¹ta³ki³a² ja³sin²to²ki³su² ha²kxai³ a²ne³ki³an¹ki³a² a³me³tis²ta²ki³su² ha²kxai³ nxe²xai³na²hē³la². 21 Sxih²yxō²nāu³a² hxi²ka² hxi³sa³ hali¹ wxa²hait¹lo¹xi²nūn³sxā³ nxe³ta³yxō²ta³tai²na² pe²ro³la³txa³yxō²txi³su² na²hē³la². Sxih²yxō²ain²txi³ yxō²ka³na³ka³na³txi³ pe²ro³la³ki³ain²txi³ ki³ka³na³ka³na³txi³ nxe²xai³na²hē³la². Nxe²nxa²ha¹te¹ sxi²tih³na² ā³nxai³tih³na² ou²ro²ki³a² so¹lxi³ ha²lu¹lun¹ki³a² so¹lxi³ wet¹lta¹nin²ta²wa². Ni²kē³na² yā¹nxe² ha²lu¹lun¹na²hē³la².

22 Nxe²nxa²ha¹te¹ sxi²je³nai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²thi³na² yū³ye¹nx²ti³xa³hē³la². Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Nū³kxūn³khaix¹jah¹la² so¹lxi³ yxau³ye¹nx²ti³ha²kxai³ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la² so¹lxi³ yxau³ye¹nx²ti³ha²kxai³ nxe³ye¹nx²ti³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² sa²nēn¹kxi²kxai³ jā¹nxe³thi³na² yū³ye¹nx²ti³xa³hē³la². 23 Te²yā¹nxe³nūn³sxā³ hai³txi³ u³je³na³ka² yū²nxa³ha²kxai³ i³la³ka² yū²nxa³ha²kxai³ nxe³kxan²ti³nū¹ Txa²wā¹sū³na² a²ha²te¹khai³ju³ta² so¹lxi³ sxi²je³na² whā¹na¹ i³ha²te¹kxi²na²hē³la². Nxe²nxa²ha¹te¹ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² lā³pi³āu³tē³nhū³sxā³ sxi²je³nai²na² yxō²ha²kxai³ sa²ko³ko³tā²hē³la². 24 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² nū³kā³txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² sxi²je³na² sa²ko³ko³kxi²nhain¹ju³ta² yxau²xai³lain¹na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ i³sa²nēn¹kxain¹na²hē³la². 25 Nxe²nxa²ha¹te¹ ka³nxa³nhe³ju³ta² yū²nxa³ju³tan¹te¹kxa³ya³lhu² sxi²je³nai²nān¹ta³yxō²a² yxō²than²kxi²sa²tē³na²hē³la². 26 Jā¹nxe³jut³su² a²nū²a² nū³kā³txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i³sa²nēn¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nū³kxūn³khaix¹ni¹lxi¹. Hxi²kan¹khai¹nxi¹lxi¹. Ā³sen³sai¹sa²sin¹sxā³wxi²kin³ti³ton³khaix¹ni¹lxi¹. Nxain¹jau³su² nxain¹na²hē³la². 27 A²nxe³thi³nāu³ai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ti³ kāi³ju³ta² yū²nxa³ha²kxai³ Sū³na² yxō²kwīn¹kxi²ju³ta² kāi³jah¹la² yū²nxa³ha²kxai³ wān³txa² ki³han³jau³xa² e³jah¹la² yū²nxa³ha²kxai³ nxēn³tai¹nxa³lho³la². Hāi¹nxe³sxā³ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² a²ha³teh³nxā³nxa² a²nū²a² ka³ten³ti³hi¹txā³nxa² a²nū²a² a²i³lxa² ū³wha²li¹lhēn²ta²xai³nha²txā³syē²kxai²nān²tu³ a²nxe³jah¹la² so¹lxi³ thi¹nai²na² yxau²xai³lain¹tu¹wa².

22 1 Nxa²ha¹te¹ ka³wā³lxa² ka³ten³ti³hi¹tē³jau³xa² wā²nā³ū¹sain¹na²hē³la². Jau³xa² wi¹khai¹nxe³jau³xa² han³yo²jau³su² na²hē³la². Txa²wā¹sū³na² ā³wxe³ka³lo³a² sa²ni³sai¹yo²ha²kxai³ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹lai²na² ā³wxe³ka³lo³a² sa²ni³sai¹ha²kxai³ nxe³jau³su² na²hē³la². 2 Sa²ni³sai¹sxā³ wxa²kan³nū²la² sxi²je³nai²na² nxū²kwai³ye³la³tūh³na² ā³nē¹na³si²ha²kxai³ wxa²kan³na²hē³la². A²nxe³ta²wē¹ha³yo²ka³teh³nāu³a² hi³sa³ka³txa² ka³ten³su² ti³hi¹tē³ka³txa² wi¹wen¹na²hē³la². A²nxe³ka³txai²na² a²nā³kxa² sa²kxai³lu² i³la³kxa² ki³ka³na³ka³nat³Sxā³ sa²tā²ti¹sxā³ nā³kā³lxi³ nā³kxi²xai³na²hē³la². A²nxe³ta³nxā³kxa² sa²kxai³lu² nā³ka³lxa¹na²hē³la². Hxi²ka² hxi³sa³ hali¹ wxa²hait¹lo¹xi²nūn³sxā³

na³kxih²xai³na²hē³la². A²nxā³nxai²na² sa²kxai³lu² hī³ne³kxa³nxān³su² na²hē³la². A²nū²a² i²li³te²a² i³ton³nē³kxai²nān²tu³ ta²nxā¹nxai²na² ūh³hī³ne³kxi²nhān¹-kxai²nān²tu³ we²nxī¹nxai²hī³nx2na³la². ³Jā¹nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² i³xan³ta³kxi²nē³ju³tan¹te²kxa²yu³ta² yū²nxai³lho³la². Txa²wā¹sū³na² yxau³ya³-nhē³nha²kxai³ O³ve²a² Wēn³sū³jah¹la² yxau³ya³nhē³nha²kxai³ nxe³ya³tu¹wa². A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ i³sa²nēn¹kxi²ju³ta³nū³a² kái³lxin³tain¹-tu¹wa². ⁴A²yen³nāu³khai³xa² ye³i²ain¹tu¹wa². Nxe³sxā³ a²ye³ha³na³kxai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² a²i³lxa² ū³tā³ka² sai¹sxā³ ū³ye³wha³li¹nhain¹tu¹wa², Sū³na² sa³wi³ha³lxi³su² ye²ha²kxai³la². ⁵Nxe³te³na¹ ha³lo²la³ hai³txi³ ka³nxa³-hi²xi²ju³ta² yū²nxai³lho³la². Lā³pi³āu²tē³na² sa²kī³kxi²nē³ju³ta² yū²nxai³ha²kxai³ u³je³na³kai²na² sa²ha²te¹kxi²nē³ju³ta² yū²nxai³ha²kxai³ nxe³tu¹wa². Txa²wā¹sū³-nu²khai³xa² so¹lxi³ wi¹sa²ha²te¹kxi²nē³tu¹wa². A²nxe³jut³su² ha²kxai³ ha³lo²a² a²yo²ha³kxa¹ i³hxi¹kan¹txi³lon³sxā³ yxau²xai³yah³nē³tu¹wa².

Je³su²jah³la² a³ka³nxi²sxā³ wā³li²jau³su²

⁶Nxa²ha¹te¹ oh³xan¹jah¹lon¹txi² āh¹ e³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Jau²xai²na² e³kxi¹nxai²ha¹jau³xin³txi³ yo²i²kī³jau³xai²la¹-wi¹. Ya²la³lyau³xai²la¹wi¹. Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹la² jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³-txi³tū³kā³txai²na² a²yāu³ka³txi³nāu³khai³xa² a²hxi²kan¹jah³lai²la¹wi¹. A²nxe³jah¹la² a²si³yxau³jah¹la² hi²sen³su² oh³xan¹jah¹la² sa²si¹hā³na²hē³li¹. A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² sa²yo²we¹tū³kā³txa² yen³kxa² wā²nā³ū¹hain¹-na²hē³li¹. Yen³kxa² ye³jen¹na² yū³kxe³nū³a² wā²nā³ū¹hain¹na²hē³li¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

⁷Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² e³kxi²sain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxex³sa²lxi¹. Wa³su³txi³ wā³li²na¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ txa²wān³txa² kwēn¹ta² ū³hū¹nxai²ha¹jau³xai²na² ū³wha²li¹lin¹jau³xai²na² sa²yo²-wet¹sa²jah¹la² sa²kxai³lu² i³ka³lih³kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

⁸Nxa²ha¹te¹ txai²na² Jo³āu²ah³lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² wān³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ ain³kxi²jah¹lo²sa¹wa². Yen³kxai²na² a²yo²ha³kxa¹ i²jah¹-lo²sa¹wa². Nxe³jah¹lo²sa¹ha²kxai³:

—~Oh³xan¹jah¹la² wā²nā³ū¹sa²jah¹lai²na² sa²nēn¹kxi²na¹tū¹xā¹. Nha¹-jau³su² a²ne³kxai³tāu³a² ā³ka³ti³wxe³na¹ka³tū³ i³sa²nēn¹kxi²na¹hē³la².

⁹Nxe³na¹ta¹ e³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sa²txa³hē³li¹. Txai²li² kái²ti³hex¹jah¹lo²txā³wi¹. Wxāi²yā¹nxe³-jah¹lo²sa¹wi¹. Wxāi²nān²tū³ Je³su²jah³la² sa³wit³si¹lxi¹. Wxa²wā³tā³nāu³xa² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³tū³kā³txai²na² Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxi³sain¹-nūn³na³li¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ ha³teh³nxā³nxa² ū³wha²li¹lin¹txā³nxai²na² wān³txa² yo²i²te²nāu³xa² Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxi³sain¹nūn³na³li¹. Nxe³nx2ti³kxa² yā¹nxūn³sxā³ Je³su²jah³la² sa³wit³su²nū³na¹wi¹. Nxe³-na¹ha²kxai³ i³sa²nēn¹kxi²sa²txa³hē³li¹. Txa²wā¹sū³nu²khai³xa² so¹lxi³ sa²-nēn¹kxi²txai¹nhē³li¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

10 Jā¹nxe³sxã³ āh¹ e³kxi²sa²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³ha²kxai³ ha³lo²a² yxau³son³na³li¹. E³kxi¹nxa²ha¹ju³tai³ta³lxi³ wa³su³txi³ ān³si³wxen¹tu¹wi¹. Wān³txa² ũ³wha²li¹lin¹jau³xai²li² hāi³a² ũ³ho¹txa³hē³li¹. 11 Nxe³ha²kxai³ a²kxã³nxa² ko³nxe³ti³ kãi³te² i³nxai²-na² sa²kxai³lu² āh¹ kãi³yxau²xai³jah³lxu¹li¹. A²kxã³nxa² ko³nxe³thin¹sxã³ o²la³kxi²te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³thin¹sxã³ yxau²xai³jah³lxu¹-li¹. A²kxã³nxa² wain³ju³ta² kãi³te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² āh¹ wain³txi³ kãi³yxau²xai³jah³lxu¹li¹. A²kxã³nxa² wi¹lhin¹sxã³ yxau²xai³te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² āh¹ wi¹lhin¹sxã³ yxau²xai³jah³lxu¹li¹. Nxe³sain¹na²hē³la².

12 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah¹la² i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Nxex³sa²lxi¹. Wa³su³txi³ wa³li²na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²-a² kãi³ain¹ju³ta² i²a¹tu¹wi¹. Wi¹ju³ta² kãi³ta³nxa² ko³nxe³ju³ta² kãi³ta³nxa² nxain¹jut³su² a³ya³ti³na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nãn²tu³ nxe²kãi³ain¹kxa² yo³ha² nxe² sa²tē³a¹tu¹wi¹. 13 A²wi¹lhĩ¹nu¹ta²kxai³ yen³kxa² yũ²nxa³hĩ¹nu¹ta²kxai³ ka³-ten³su² yxau²xai³la¹hē³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ kxã³nãu³a¹ yen³kxa² a²yo²ha³kxa¹ hxa³nhĩ¹na¹ ka³ten³su² yxau²sa²tē³a¹tu¹wi¹. Ā³si³wxe³jah¹lo²su² te²sa¹ha²kxai³ ta³lun²sxã³ a²ne³ki³sot³jah¹lo²su² te²sa¹ha²kxai³ te²sa¹wi¹. A²wi¹lhĩ¹nãn¹jah¹-lo²sa¹ha²kxai³ a²ne³ki³sot³jah¹lo²sa¹ha²kxai³ te²sa¹wi¹. Nxe³na²hē³la².

14 A²nũ²a² i²li³te²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²wel¹jah¹la² sa²kxai³lu² hi³-sa³ka²txa²nã³kxa² ka³ten³su² ti³hi¹tē³tã³kxa² i³so¹ji²ju³ta³nũ³a² yũ³ain¹tu¹wa². Sxi²je³na² tah²ye³na² oh³xan¹thi³na² a³wih¹ju³ta³nũ³a² yũ³ain¹tu¹wa². 15 Nxe³nxa²-ha¹te¹ sxi²je³na² e³la² kãin²tãu³a² a²nũ²a² wi¹lhĩ¹nxa³te²a² ti³yau³kxi²ju³tai²la¹wa². Sũ³na² yo²kwĩn¹kxi²ju³ta² kãi³te²a² yxau² ũh³nxa³la² a²nũ²a² a³nan³ti³ten³jah¹la² yxau² in³txa² txu¹ha² ko³nxe³thin¹sxã³ o²la³kxi²jah¹la² yxau² a²nũ²a² a³xa² i³kwa³-na³ha²kxai³ i³su²lhã³jah¹la² yxau² yen³kxa² tē³sxã³ txa²wã¹sũ³nu²sa²ki³lot³ju³ta² ten³ju³ta³lot³jah¹la² yxau² ki³han³jau³xa² ten³yxau²xai³jah¹la² yxau² ki³han³yxau²-xai³ti³ten³jah¹la² yxau² nxe² nxe²tũ³ka³txa² ti³yau³kxain¹ti³ai²la¹wa².

16 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² e³te³nah¹lxi¹:

—~Txai²na¹xai²na² Je³su²jah³lo²na¹xai²na² Txa²sa³wi³sa² oh³xan¹jah¹la² i³sa²si¹hã³nxa²ha¹hē³li¹. Txa²wãn³txa² yo²sa²sxã³ yxau²xai³tũ³-ka³txi³nãu³xa² i³hen³txin¹jau³nu³ai²la¹wi¹. Ta³vi²yah³lo²nu¹tai²na² a²ne³sa³wi³ha³lo³nxe²nxex¹ wxã³tãu³te²sa¹wi¹. Nxe³te²sa¹ha²kxai³ ka³-nxah³ta² a³lan²tin³ti² ten³sa²tã³xi² yãn³txai²na¹ i³yũ¹li³xi²nxa³ta³lxa¹ hi³ka²ta³a² yan³txi³ yau³ki¹xi²kxa² yã¹nxe³jah¹lo²sa¹wi¹.

17 Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxã³jah³lxi³hē³li¹. Nxa²ha¹te¹ O³ve²a² Wẽn³sũ³jah¹lai²na² so¹te³lhxã³ ta¹ka³lxi²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxã³jah³lxi³hē³li¹. Nxe³na²hē³la². Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² i²li³te²na² jau¹xai²na² ain³kxain¹kxai²nãn²tu³ te²yã¹nxe² e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxã³jah³lxi³hē³li¹. Nxe³ain¹nũn³tu¹wa². Nxain¹kxai²nãn²tu³ i³yau³-xa² ka³ten³su² ti³hi¹tē³jau³xa² a²ten³te² i³nxa² wxã³sxã³ i³na¹jah³lxi³hē³li¹. A²yo³ha² ten³kxi¹nx²txai¹nxa³lho³la².

Ā³ne³ki³so³te³lhxā³ jau³su²

18 Jā¹nxā¹jut3su²
txai²na¹xai²na² Jo³ā²-
ah³lo²na¹xai²na² e³lxah¹
e³kxi¹nx2ta¹wa². Wān³txa²
ha³lo²a² wxā³ju³ta²nū³ai²nān¹-
jau³xa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xa²
ain³kxi²syah¹lxin¹te² i³nxai²-
na² a³la³kxi¹jxah³lxi³hē¹la².
Wān³txa² yau³xā³xa² i³ye³sxā³
i³nū²kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tū³
ko³nxe³te²lo³txa²lxi³ha³ta²wa². Ha³-
teh³nxā³nxai²na²ū³wha²li¹ja³xai²na¹
ko³nxe³te²lo³txa²lxi³ha³ta²-
wa². 19 Ha³teh³nxā³nxai²na²
wān³txa² sa²ni²lā³yah³lxin¹-
kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na²
hi²sen³su² hi²a²ne³ka² a²nxā³-
kxa² ka³ten³ti³hi¹tē³tā³kxa²
ū³hū¹nx2ti³xa³lho³la². Hai³txi³
sxi²je³na² oh³xan¹thi³nū³a²
wi¹lhin¹thi³na² ā³wi¹yah³-

lxan³tho³la². Ha³teh³nxā³nxai² ka³ten³su² ti³hi¹tē³txā³nxai² a²kxā³nxai² wxa²i³lxa²
wha²li¹lhēn¹txa²lxi³kxan²ti³ wxa²i³lxa² sa²sai²lā³ain¹tu¹wa².

20 Jā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³lai²na² wān³txain²txi³ a²hāix1jau³xain²txi³ i³-
ye³yxo²nūn¹nain¹sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Ya²la³tū³tā³li¹. Wa³su³txi³ wā³li²na¹tu¹wi¹. Nxe²na³la². Nxe³jau³xai²-
na² ten³sa²nūn³nha²wa². Nxe³na¹te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹na³li¹. Wa³su³txi³ wā³li¹sē¹li¹. Nxe³na¹wa².

21 Jā¹nxā¹jau³su² Je³su²jah³la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³jah¹la² kāin² thāi³-
ti³la² a³lxi¹nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Wān³txa² ā³ta³lun²sxā³ ā³ne³ki³so³ta¹wa².

(Apokalipse 22.21)

